DURAND DE SAINT-POURÇAIN, Guillaume (O.P.)

Dn. Durandi a Sancto Portiano, In sententias theologicas Petri Lombardi commentariorum libri quatuor. -- [S.l.] : [S.n.], [s.a.]

203+ h., a-r8, s4, t-z8, A-B8, C7+ ; Fol.

Texto a dos col., con l. gót. y apostillas marginales. -- Pie de imp. probable: Lugduni, 1560-1569

1. Petrus Lombardus, Obispo de París. Sententiarum libri IV -Crítica e interpretación 2. Petrus Lombardus, Pariseko Gotzaina. Sententiarum libri IV -Kritika eta interpretazioa 3. Teología dogmática 4. Teologia dogmatikoa I. In sententias theologicas Petri Lombardi commentariorum libri quatuor II. Título

R-5981 Ejemp. falto de h. iniciales y finales. -- Datos tomados de Iglesias ; Flores, 843. -- Enc. piel, deteriorada

R5921

A 24 - 9

Decis

Ratio f

cie

Ra

F

no.

xxiij.G
xij.G
ij.I.
us
l

Dec

Reſur
p
Re

I

gno.

xlvj.D.
ẽ culpa
s. fo
es q̃
M

Dec

Scand

ly

fo

Sc

'no.

xxij.M.
'ore ap
iij.R.
'i.E.
ˀet

Dec

Sol& i
fo
a
Sc

ano.

ꝑarari.

iori.

a.

Decis

referẽ
Suffragi
tis
Suffr
t

tiano.

eſſentialib⁹
xxxiij.D.
quanti=
iij.Q.
grale
I.

Deci

Velle eſt ſi-
finem
Velle r
tr
Ve
V

tiano.

citer intel-
.A.B.C.
modo &
a.b.c.
& tre
H.

eſt de opere per quod beatitudo ſupernaturalis poteſt
B acquiri. ¶ Contra hec autem que dicta ſunt poteſt ſic
Inſtantia contra predicta. obijci. theologia predicto modo accepta et fides ſunt
idem (vt ſupra ꝓbatum fuit) ſed opus meritorium non
eſt obiectum vel ſubiectum fidei: ergo nec theologie
predicto modo accepte. minor probatur: quia articu-
li qui ſunt principaliter crediti non ſunt de opere me-
ritorio: ſed de deo. Et dicendum eſt ad hoc ꝙ fides po-
Solutio inſtantie. teſt accipi vel ſecundum ſuam totam latitudinem: ſci-
licet prout ſe extendit ad omnia que credita ſunt reue-
latione diuina: et ſic eſt idem qđ theologie de qua nũc
Fides accipit̃ dupliciter. loquimur. Et habet idem obiectum ſcilicet opus meri-
torium: quia ſecundum omnes tota cauſa neceſſitatis
fidei eſt illa que dicta eſt de neceſſitate theologie vel
ſacre ſcripture. Et ideo ex illa debet concludi idẽ ſub-
iectum eſſe vtrobiq; vnde accipiendo ſic fidem minor
eſt falſa. Alio modo poteſt accipi fides ſecũdũ quãdã
artationem ad illa que ſecundum ſe habent excellen-
tiorem dignitatem: et ampliorem difficultatem ⁊ ſic di-
citur fides articulorum: que vt ſic ꝓciſe accepta eſt de
deo: quia omnes vel principaliores articuli ſunt deum eſ-
ſe trinum / incarnatum / paſſum et huiuſmodi ⁊ de fide
ſic artata ꝓcedit probatio minoris. Et licet fides ſic ꝓ-
ciſe accepta nõ ſit de opere noſtro meritorio vt de ſub-
iecto: ſed de deo ſub ratiõe ſaluatoris (vt poſtea dicet̃)
tamen omnes articuli qui ſunt de deo ſub predicta rõe
attributionem habent ad op⁹ ſalutare: ſeu meritorium
modo quo declaratum fuit in ſecunda ratione. Et hoc
idem dicitur in ſymbolo niceno quod cantatur in miſ-
ſa vbi dicitur ſic. propter nos homines ⁊ propter no-
ſtram ſalutem deſcendit de celis: et incarnatus eſt. ⁊c.
Et ſic de ſingulis articulis. Quod etiã trahitur ex di-
uerſis locis ſcripture vbi expreſſe ponit̃ ꝙ omnia que
fecit chriſtus vel paſſus eſt ordinabãtur ad noſtram ſa-
lutem ita ſcilicet vt nos hec credentes: et ex eis ſpem
ſalutis accipientes: ac exardeſcentes in dilectione
dei operemur opera meritoria noſtre ſalutis: ſecundũ
ꝙ ipſe ſaluator operari nos docuit verbo pariter ⁊ exẽ-
plo. propter qđ ſicut nauta conſiderat aſtra: et motũ
aſtrorum non ſecundum ſe et abſolute ſed prout ſunt
regula nauigandi ad determinatum portum: vt patet
de ſtella que dicitur nautica: et de conſimilibus ſe-
cundum quorum ſitum nauigatio eſt tuta vel periculo-
ſa. ſic fides et ſacra ſcriptura conſiderant de deo incar-
nato paſſo. et ſic de alijs non ſecundum ſe et abſolute
ſed inquantum ſunt quedam adiutoria inuantia: ac di-
rigentia nos ad nauigandum per mare huius ſeculi
D vſq ad portum ſalutis. Et ideo ſicut in arte nauiga-
Articu. ij. tiua aſtra et motus aſtrorum non ſunt ſubiectum: ſed
nauigatio: ſic in fide abſolute ſumpta: ſeu in theologia
prout nunc ſumitur: deus ſub quacunq; ratione ſum-
pt⁹ non eſt ſubiectum ſed opus meritorium. et ſic patet
quid ſit ſubiectũ in theologia ſũpta primo modo. Nũc
ſecũdo videndũ eſt quid ſit ſubiectũ in theologia ſum-
pta ſecundo modo pro habitu quo defenduntur ⁊ decla-
rantur ea que tradunt fides et ſcriptura ſacra. Et di-
cẽdũ ꝙ ſubiectũ in ea eſt deus. Et primo declarabitur
hoc: ⁊ ſcđo oſtendet̃ ſub qua ratione deus ibi ſit ſubie-
ctum. primũ patet: illud eſt ſubiectum in ſcientia quod
eſt ſubiectum in concluſione principaliter illata et ſci-
ta: ſed deus eſt ſubiectum in concluſione principaliter
ſcita ⁊ illata in theologia: vt nunc accipit̃: ergo deus ẽ
ſubiectum in theologia. maior patet ex prima conditio-
ne ſubiecti ſupra poſita. minor ꝓbatur: quia theologia
que defendit ⁊ declarat fidem ⁊ ea que tradit ſcriptura
principaliter defendit ⁊ declarat articulos qui ſũt de
deo ſcđm ſe vel de deo vt incarnatus ita ꝙ tales articu-
li ſunt cõcluſiones principaliter illate in theologia vt
prius dictum fuit. Cauſa autem eſt quia licet totã ſcri-
ptura principaliter fidei innitatur: fide enim tenem⁹
non ſolum ꝙ deus eſt trinus ⁊ vnus / incarnatus / ⁊ paſ-
ſus / ⁊ huiuſmodi: ſed etiam ꝙ opus noſtrũ poteſt eſſe
vite eterne meritorium: et multa talia: tamen iſtorum
quedã habent rationem principij in ſacra doctrina: ha-
bent etiam ſpecialem difficultatem vt articuli qui ſunt
de deo. Alia autem ſunt que habent magis rationem
concluſionis: nec habent ſpecialem difficultatem ſup-
poſitis articulis ſicut ꝙ dilectio diuina ſit meritoria vi-
te eterne. Hoc enim faciliter concluditur ex articu-
lo incarnationis ſic. Illud qđ dominus dixit verum
eſt: ſed Chriſtus qui fuit verus deus ⁊ homo dixit Io.
xiiij. Qui diligit me diligetur a patre meo: et ego dili-
gam eum ⁊ manifeſtabo ei meipſum. Et quaſi infinita
talia poſſunt inueniri in ſcriptura que concluduntur
ex principalibus articulis: nec in talibus eſt aliqua dif-
ficultas: niſi illa quam implicant articuli ex quibus cõ-
cludũtur. Et ideo ſcriptura non indiget defenſione vel
declaratione quantũ ad cõcluſiones de quibus eſt: ſed
quantũ ad principia ex quibus procedit: principia aũt
ex quibus ſacra ſcriptura procedit modo doctrine ſunt
principales articuli qui ſunt de Deo ſubiectiue: ergo
theologia que eſt habitus defendens ⁊ declarans ſcri-
pturam cum concludat vtrunq; articulum: vel poſſibi-
litatem articuli: eſt de deo ſubiectiue. Nunc reſtat in-
quirere ſub qua ratione ſit ſubiectum: vtrum ſub ratio-
ne abſoluta qua deus eſt: an ſub aliqua ratione deter-
minata: puta ſub ratione glorificatoris: vel alia quacũ-
C q; tali. Et videtur quibuſdam: ꝙ ſub ratione abſolu- Prima opi.
ta: qđ probant primo ex ambitu ſubiecti ſic. Subiectũ Arguitur
ſcđm ſuam rationem formalem debet ambire ⁊ forma- primo.
liter continere omnia de quibus tractatur in ſcientia:
ſed nulla ratio attributalis poteſt eſſe talis: ergo ſecũ-
dũ nullam rationem attributalem poteſt deus eſſe ſub-
iectum in theologia. maior patet quia tantum exten-
dit ſe conſideratio ſcientie quantũ formalis ratio ſub-
iecti (medicus enim intantum conſiderat neruum in-
quantũ eſt ſuſceptiuus ſanitatis qui eſt ſubiectum me-
dicine: vt habet philoſophus: Et ſimiliter eſt in omni-
bus alijs) minor probatur quia conſiderat theologia
multa de deo dicta ſcđm ſubſtantiam. Omnis enim ra-
tio attributalis dicitur de deo per modum accidentis
ſubſtantia autem non habet attributionem ad accidẽ-
tia: ſed potius econuerſo. Item theologia cõſiderat
multa que conueniunt deo ſcđm ſe: et non per reſpe-
ctum ad creaturas ſicut eſſe eternum / trinum ⁊ vnum
et huiuſmodi. Talia autem nõ habent attributionem
ad illud quod competit deo per reſpectum ad creatu-
ras: ſicut eſt ratio glorificatoris vel redemptoris: er-
go ⁊ cete. Secundo probant idem ex habitudine ſub- Arguit̃. ij.
iecti ad paſſionem: ſic. illud quod queritur in ſcientia
tanq̃ aliquid probandum de alio non eſt ſubiectum:
ſed potius paſſio vel proprietas ſubiecti: ſed eſſe glori-
ficatorem querit̃ in theologia tanq̃ aliquid proban-
dum de alio: ergo eſſe glorificatorem nõ eſt formaliter
ratio ſubiecti theologie. maior patet quia omnis ſcien-
tia ſupponit ſuum ſubiectum ſcđm ſuam formalem ra-
tionem: nec probat ipſum de alio: ſed alia de ipſo. mi-
nor ſimiliter patet: queritur enim in theologia vtrum
deus ſit glorificator: ſicut queritur vtrum ſit ſapiens D
vel omnipotens: ergo et cete. His autem non obſtan-
tibus: dicendum ꝙ in theologia de qua nunc loqui-
mur deus eſt ſubiectum non ſub ratione abſoluta: ſed
ſub ratione determinata: quod patet ſic. Sub eadem
ratione eſt deus ſubiectum in theologia: de qua nunc
loquimur et in fide: ſed in fide articulorũ deus eſt ſub-
iectum non ſub ratione abſoluta: ſed ſub ratione deter-
minata: ergo deus non eſt ſubiectum in theologia ſub
ratione abſoluta. maior patet quia ſicut ſupra dictum
eſt illud idẽ ⁊ ſub eadẽ rõne eſt ſubiectũ in ſcia qđ eſt
ſubiectũ in cõcluſiõe principaliter illata: ſꝫ articuli fidei
ſũt ↄcluſiões pncipaliter illate in theologia: put nũc
loquemur: vt ſupra declaratũ eſt: ergo idẽ ⁊ ſub eadem

ratione eſt ſubiectum in theologia ꝛ in fide articuloꝝ
ita ꝙ theologia et fides articuloꝝ non differunt q̃tū
ad ſubiectum: ſed ſolum q̃tum ad modum aſſentiendi
Et hec fuit maior: minor ꝓbatur. ſ. ꝙ in fide articuloꝝ
deus nõ ſit ſubiectum ſub ratione abſoluta: ſed ſub ra-
tione determinata: quia ſicut ꝓbatum fuit in preceden
te queſtione: licet fides ſcḋm ſuã formalẽ rationẽ poſ-
ſit eſſe ſimul in eodem ꝛ de eodem de quo eſt ſcientia:
tamen fides accepta ſcḋm ſpecialẽ materiã qualis eſt
fides articuloꝝ de qua ſola loquũtur theologi: nõ eſt
de aliquo ſcibili pro ſtatu vie: quia nec articuli poſſunt
demonſtrari: nec rationes adducte ɔtra articulos poſ
ſunt ſcientifice ſolui vt ꝓbatũ fuit ſupra. Ex hoc ſic ar-
guitur deus nõ eſt ſubiectũ in fide articuloꝝ ſub illa ra
tione ſub qua multa poſſunt ꝓbari de ipſo demonſtra-
tiue ꝛ ſcientifice: alioquin inueniretur aliquis articulꝰ
fidei qui poſſet viatori demõſtrari: ſed de deo ſub ratio
ne abſoluta qua deus eſt poſſunt multa ꝓbari demon-
ſtratiue ꝛ ſciẽtifice: verbi gratia ꝙ deus eſt intellectua
lis / ꝙ deus eſt vnus / ꝛ ſimilia: ergo deus ſub ratiõe ab
ſoluta non eſt ſubiectum in fide articulorum: ſed ſub
E. aliqua ratiõe determinata. Que autẽ ſit illa ratio cre
do ꝙ ſit ratiõ ſaluatoris: qḋ patet primo qꝛ illa eſt rõ
ſubiecti in aliquo habitu que in illo principaliter attẽ
ditur et conſideratur ꝛ que cõtinet alias fundamenta
liter: ꝛ per illas explicat̃. Exemplum de corpore mobi
li in ſciẽtia naturali: ſꝫ ratio ſaluatoris eſt hmõi. Prin
cipaliter enĩ in fide intendit̃: nunq̃ enĩ fuit fides nec in
ſtatu innocẽtie: nec poſt lapſum q̃n explicite fuerit de
ſaluatore: nõ ſic autẽ eſt de alijs. Item hec ratio conti
net alias fundamẽtaliter ꝛ ĩplicite. ſ. eẽ incarnatũ / paſ
ſum / reſurrexiſſe / aſcẽdiſſe ĩ celũ / aduẽturũ / ad iudiciũ
quibus explicatur qualiter deus ſalutẽ noſtrã opera-
tus eſt. Et ipſe articulus trinitatis cõtinetur implicite
etiã in ratiõe ſaluatoris ꝓpter determinationẽ ꝑſone
ſaluantis nos meritorie: que eſt principale obiectũ cõ
plete ſalutis: ergo deus ſub ratione ſaluatoris eſt ſub-
F. iectũ in fide articuloꝝ. Scḋo patet idẽ ſic ſub illa ra-
tione deus eſt ſubiectũ in fide articuloꝝ ſub qua maxi
me habet habitudinẽ ad opus meritoriũ: ſed talis eſt
ratio ſaluatoris: ergo ꝛc. Maior patet qꝛ pꝛincipia opor
tet habere per ſe habitudinẽ ad ɔcluſionẽ: articuli aũt
fidei ſunt principia reſpectu eoꝝ q̃ in ſacra ſcriptura
cõcludunt̃ de opere meritorio vt dictũ fuit prius: ergo
oportet illud qḋ ſubintelligit̃ in fide articuloꝝ habere
habitudinẽ ad opus meritoriũ. minor ſimiliter probat̃
quia illa ratio habet maxime directam habitudinẽ ad
opus meritoriũ: q̃ includit aliqualiter rationẽ finis et
aliqualiter modũ ꝑueniẽdi ad finẽ: hoc patet qꝛ in agi
bilibus finis habet rationẽ principij: vt habet̃ ſecũdo
phiſicoꝝ. Sed ratio ſaluatoris ĩcludit finẽ opis meri-
torij. ſ. ſalutẽ ꝛ implicite modũ. ſ. perueniẽdi ad hũc fi-
nẽ: ergo deus ſub ratiõe ſaluatoris maxime habet ha-
bitudinẽ ad opus meritoriũ: ꝛ hec fuit minor: ſequit̃ er
go ɔcluſio ꝙ deus ſub ratiõe ſaluatoris ſit ſubiectũ in
fide articuloꝝ ꝛ in theologia q̃ eſt fidei declaratiua et
defẽſiua. Ad hoc facit ꝙ ille de quo oẽs articuli loquũ
tur nomen ſaluatoris accepit vt dicit̃ Mat. pꝛĩo ꝛ Lu-
G. ce primo ꝛ. ij. cap. Ad rationes alterius opinionis
Ad rões pme opi. respondendũ eſt. Cum enĩ primo dicit̃ ꝙ ſubiectũ debet
cõtinere fundamẽtaliter omnia de quibus determina-
Ad primũ tur in ſcientia. Conceditur. Et ad minorẽ dicẽdũ eſt ꝑ in-
teremptionẽ. ad ꝓbationẽ reſpondendũ eſt dupliciter
Primo quia attributio alioꝝ ad formalẽ rationẽ ſub
iecti non eſt ſcḋm ordinem cauſalitatis in eſſendo vel
in inherendo ſubiecto: quia ſi ſic eſſet tunc dicta ſecũ-
dum ſubſtantiam nõ haberent attributionẽ ad dicta
per modum accidentis nec dicta abſolute ad ea que
dicuntur de deo in reſpectu ad creaturas: ſed nõ eſt ſic
videmus enim quia formalis ratio ſubiecti in ſcientia
naturali eſt ratio mobilis ad quã habet attributionem
ratio quãti: ad generabile ratio cõpoſiti ex materia ꝛ
forma: quo ꝛ ad ſubſtantiam pertinent: Ex hoc enim
ꝙ aliquid eſt mobile probamꝰ ꝙ ſit quãtum: vt patet
ſexto phiſicorum. Et ex eo ꝙ eſt generabile probamꝰ
ꝙ ſit compoſitum ex materia et forma: vt patet primo
de generatione: ꝛ ſcḋo phiſicorum. Et conſtat ꝙ attri-
butio non eſt ſcḋm ordinem cauſalitatis in eſſendo vel
inherendo. Non enim propter hoc aliquid eſt quãtũ:
quia mobile: ſed ecõuerſo. nec propter hoc aliquid eſt
compoſitum ex materia ꝛ forma quia eſt generabile
et corruptibile: ſed ecõuerſo eſt: ergo attributio quam
habent ad ea de quibus determinatur in ſcientia ad ra
tionem formalem ſubiecti non eſt ſcḋm ordinem natu
re ꝛ cauſalitatis: ſed ſcḋm ordinem cognitionis. Sic
enim ſubiectum cum ſua formali ratione eſt ſuppoſitũ
in ſcientia tanq̃ precognitum. Cetera autem de ſubie-
cto requirũtur. Et hoc modo nihil prohibet dicta per
modum ſubſtantie habere attributionem ad aliquid
dictum per modum accidentis: quia accidẽtia magnã
partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt: vt
dicitur primo de anima: et ea que dicuntur abſolute ad
ea que dicuntur reſpectiue. Nam operationes diuine
tranſeuntes ad creaturam nate ſunt deducere nos in
cognitionem aliquarum perfectionum que deo abſo-
lute conueniunt: et ſic ad rationem ſaluatoris licet ſit
denominatiua et reſpectiua poſſunt habere attributio
nem ad alia dicta de deo abſolute et ſcḋm ſubſtantiã.
Scḋo quia dicta de deo ſcḋm ſubſtãtiam et abſolu-
te non pertinent proprie ad theologiam: vtpote ꝙ de- H.
us ſit ſubſtantia intellectualis vel aliquid tale: quia
ad theologiam et ad fidem ſcḋm materiam in qua lo
quimur vt theologi non pertinent proprie et per ſe
ea que poſſunt de deo demonſtrari. Et huic concordat
qḋ dicit Auguſtinus nono de Trinitate: huic ſcien-
tie tantummodo attribuitur et cete. Sed talia ſuppo-
nuntur: ab alia ſciẽtia metaphiſica et naturali que in-
nituntur lumini naturali: et cum de talibus inquirit
Theologus aſſumit formã philoſophi et tranſgredit̃ I.
limites theologi. ¶ Ad ſecundum articulum dicendũ Ad ſcḋm.
ꝙ in theologia ſupponitur deum eſſe ſaluatorem: quo
ſuppoſito inquiritur modus ſcilicet ꝙ per meritũ ſue
incarnatiõis paſſionis et huiuſmodi. Et ſi quis inq̃rit
an deus ſit ſaluator? ſimile eſt ac ſi naturalis inqui-
rat an aliquid ſit mobile: vnde argumẽtũ falſum ſup-
ponit. et ſic patet ſecũdus articulꝰ: ſcilicet quid ſit ſub
iectum in theologia que eſt habitus defenſiuus fidei K.
et declaratiuus. Nunc videndum eſt de tertio. ſcilicet
quid ſit ſubiectum in theologia prout dicit habitũ eoꝝ Tertius articulus.
que deducuntur ex articulis fidei: ꝛ ſicut dictũ fuit ſu-
pra non video ꝙ ex articulis aliquid ſpeculatiuum de
ducatur: ſed potius ad articulum declarandū adducũ-
cuntur ſi tamen aliquid deducatur idem eſt ſubiectuꝫ
in tali habitu et in tali fide articulorum. Cuius ratio ẽ
quia in demonſtratione et in omni ratiõe ſyllogiſtica
concludẽte directe ſubiectũ cõcluſionis ſumit̃. idem ꝛ
ſub eadẽ ratione ĩ minori propoſitione: Minor enĩ ex
tremitas ſubijcit̃ in concluſione: et precipit̃ ſemꝑ in
propoſitione minori: ſed in omni eo qḋ ſpeculatiue de-
ducit̃ ex articulo: articulus tenet locum minoris pro-
poſitionis: Et maior ſumitur tanq̃ nota in lumine na-
turali vt ſi arguatur ſic: vbicunq; eſt vnitas eſſentie in
pluribus ſuppoſitis impoſſibile eſt diſtinctionem eſſe
ſecunduꝫ abſoluta: ſed in deo eſt ſic cum deus ſit trinꝰ
et vnus: ergo. ꝛc. patet ꝙ hic articulus ſumitur ꝓ mi-
nore propoſitione: ſimiliter in alijs. ergo ſubiectuꝫ ta-
lis concluſionis. et per conſequens talis habitus con
tinet̃ idẽ et ſub eadem ratione in articulo non vt pre-
dicatum eſt: ſed vt ſubiectũ: ſi arguatur in prima figu- L.
ra in cuius virtute alie concludunt: propter quod ad
primã reducunt̃: ergo idem eſt ſubiectum cõcluſionis
deducte ex articulo et articuli. Et ꝑ ɔſequens. theologie

ſic accepte ⁊ fidei. quid autē ſit illud dictū eſt in ſecun-
do articulo queſtionis. magis tamen ſto in hoc ꝙ nul
lius ſcientie eſt deducere aliquid ſpeculatiuum ex ar-
ticulo quia talis deductio in nullo aut modicum perfi-
ceret intellectum. Practice autē multa deducuntur ex
articulis vt pote ꝙ humiliter eſt viuendū exemplo xp̄i
qui ſeipſum exinaniuit formā ſerui accipiēs vt dicit phil.
ij. multa iniurie quantumcunqꝫ grauia ſuſtinenda ſunt
pro ſalute exemplo Chriſti qui paſſus eſt pro nobis
et ſalute noſtra ſicut arguit beatus Petrus. i. ca. ij. c.
vt dictum eſt ſupra: chriſtus paſſus eſt pro nobis re-
linquens nobis exemplū ⁊ cet. Et ſimili modo ex aliis
articulis multa deducunt̄ q̄ et ſi modicū ⁊ quaſi in nul
lo perficiāt intellectū in quo ad cognitionē: mirabiliter
tn̄ promouēt affectū ad bonā operationē: ⁊ cū cōplures
et conſimiles deductiones ꝑ ſacrā ſcripturā fiant: pa-
tet ꝙ theologia accepta ꝑ habitu eorū q̄ ex articulis
deducunt̄ coincidūt cū ſacra ſcriptura: ꝓpter quod de
ſubiecto eius ⁊ ratiōe ſubiecti idē eſt dicendū quod de
ſubiecto ſacre ſcripture dictū eſt ſupra. ſ. ꝙ opus meri
A toriū eſt in ea ſubiectū. ¶ Ad primū argumētū dicēdū
Ad p̄m̄. ꝙ dictū philoſophi primo poſteriorū intelligit̄ de ſcia
potiſſima ſeu ꝓpter quid in qua demōſtratur paſſio de
ſubiecto ꝑ cauſam paſſionis: ſed de ſcia q̄ q̄ ꝓcedit ex
effectu ad cauſam nō concludit ſemꝑ paſſionē de cauſa:
ſed cōcludit qn̄qꝫ ſolū de cauſa q̄ eſt. Et ideo ſubiectū
in tali ſcia nō oportet habere aliquas paſſiones reali-
ter differētes ab ipſo. Et ſi in tali ſcia cōcludat̄ de cau-
ſa nō ſolū q̄ eſt: accipiēdo eē ſcd̄o adiacēs: ſꝫ tertio ad
iacens: vt quia eſt intelligens vel volens vel aliquid
huiōi: ſufficit ꝙ iſta differant a ſubiecto ratione. Et per
B hunc modū pōt haberi ſcia de deo tā acquiſita ꝙ infu-
Ad ſcd̄m. ſa. Ad ſcd̄m dicendū eſt ꝙ deus eſt ſubiectū in theo-
logia que eſt fidei defenſiua ⁊ declaratiua: ratio aūt for
malis ſubiecti eſt ratio ſaluatoris ad quā habēt attri-
butionē oīa de quibus determinat̄ in theologia vt di-
ctum fuit prius. nec nego ꝙ deus ſub ratione abſoluta
nō ſit ſubiectū in theologia: ꝓpter hoc ꝙ illa ratio eſt
infinita vt tangebat̄ in articulo: ſꝫ iſtud eciā nō valet: quia
ſiue accipiat̄ infinitū pro eo q̄ formaliter importatur
per nomen infiniti q̄ eſt priuatio finis: ſiue accipiatur
pro re ſubiecta infinitati ſemꝑ de infinito poteſt eſſe ſci
entia finita: q̄ patet q̄tū ad primū modū. Eiuſdē eñ
ſcientie eſt cōſiderare habitū et priuationē: quia rectus
eſt iudex ſui et obliqui: ergo ſcientia que cōſiderat ra-
tionem finiti in quacūqꝫ materia ſiue in q̄titate molis
ſiue virtutis habet cōſiderare rationē infiniti que ei op
ponitur priuatiue. primū poteſt ſcientia finita: ergo et
ſecundū: Unde ⁊ philoſophus tertio phiſicorū tradit
C ſcientiam de infinito: ſed ratio infiniti nō poteſt eſſe pri
mū ſubiectū. Quātū ad ſcd̄m patet idē q̄ ſi repugna
ret ſciētie finite eſſe de re infinita tota ratio repugnan-
tie eſſet non ꝓpter rem ſed propter rei infinitatē: quia
q̄tū ad hoc ſolū apparet ibi oppoſitio ſcd̄m finitū ⁊ in
finitū: Si ergo ſcientie finite nō repugnat tractare de
ratione infinitatis (vt ſtatim oſtenſum eſt) multomin⁹
Nota. repugnat ei cōſiderare rem ſubiectam infinitati ⁊ mi-
rum eſt hoc negare cū deus ſcd̄m illud quod eſt et non
ſcd̄m aliquā ſpecialē rationē ſit obiectum ſcientie bea
torum que finita eſt. Et ſi dicat̄ ꝙ ſcientia ſortitur ra-
tionem ab obiecto verum eſt ſed non vniuocam cū ob-
iecto: alioquin ſcientia de motu eſſet mobilis: Et ſcien
tia quam habem⁹ de lapide eſſet lapidea: quod eſt ab-
ſurdum: quare ſimiliter non oportet ſcientiam de infi-
D nito eſſe infinitam. Ad tertiū dicendū ꝙ ſcientia ſtri-
Ad tertiū. cte et proprie accepta non poteſt hic haberi de deo ꝙ
ſit trinus: neqꝫ per cauſam neqꝫ per effectum ſicut pro-
bat argumentum: ſed accipiendo ſcientiam large pro
quacunqꝫ noticia declaratiua articulorum ſiue pro au
ctoritate ſiue pro quacunqꝫ apparentia probali quib⁹
poſſet perſuaderi eorū veritas: ſic de articulis poteſt eſ
ſe talis ſcientia: et talem dicimus eſſe theologiā. Ad
argumenta alterius partis reſpondendum: eſt ad pri E
mum ꝙ ſcientia viatoris per quā declarantur articuli Ad p̄mū
et aliqualiter defenduntur: et ſcientia beatorum nō dif argumen-
fert ſolum ex parte luminis et modi cognoſcendi ſed tum.
etiam ex parte obiecti: Sciētia enim beatorum eſt pre
mium noſtrum propter q̄ eius obiectum eſt deus: ſub
ratione qua poteſt capacitatem intellectus replere
q̄ non poſſet facere aliqua determinata ratio attri-
butalis. Sed ſcientia quā habemus de deo in via diri-
git nos ad opus meritorium. Et ideo ſubiectum in ea
eſt deus ſcd̄m rationem illam que maxime reſpicit me
ritum: et hec eſt ratio ſaluatoris vt declaratū fuit. Ue-
rum tamen quia ratio abſoluta latior eſt ꝙ ratio ſalua
toris et eam includit: ideo viſio patrie clara eſt de om-
nibus de quibus nunc eſt fides enigmatica et nō econ
uerſo: propter quod quicquid nunc videmus enigma-
tice: tunc videbim⁹ facie ad faciem: et ſic fidei ſuccedet
viſio de eodem et non adequata immo ſuperſedens.
Ad ſcd̄m dicendum ꝙ in theologia qualitercūqꝫ acce- F
pta non conſideratur de deo ſcd̄m ea que ipſi abſolute Ad ſcd̄m.
conueniunt: ſed ſolum in habitudine ad creaturas: vn
de ratio ſaluatoris ſcd̄m quam conſideratur de deo eſt
reſpectiua. Ad tertium dicendū ꝙ habitus non ſem G
per denominatur a formali ratione ſubiecti ſed ſit quā Ad tertiū.
doqꝫ denominatio a digniori. Et quia in opere noſtre
ſalutis dignius eſt illud quod eſt ibi ex parte dei ꝙ
illud quod eſt ibi ex parte noſtra: ideo theologia que
eſt ſcientia noſtre ſalutis denominatur a deo.

Queſtio Sexta.

DEinde queritur vtrum theo-
logia ſit practica an ſpeculatiua. Et vide- H
tur ꝙ ſit ſpeculatiua: quia nobiliſſima ſciē Arguitur
tia eſt gratia ſui: vt dicit̄ primo metaphiſi- primo.
ce: ſed theologia eſt nobiliſſima ſciētia: ergo eſt gratia
ſui: ſed ſcientia practica non eſt gratia ſui ſed operis Arguit̄. ij.
ergo theologia non eſt practica ſed ſpeculatiua. Itē
fides ⁊ theologia accepta pro ſacra ſcriptura ſunt idē
habitus vt dictum fuit: ſed fides eſt habitus ſpeculati
uus: ergo ⁊ theologia. ¶ In contrarium eſt: quia ſciē- In oppoſi
tia que dirigit ad operationem bonam eſt practica: ſed tum arg.
theologia dirigit ad operationem bonā: vt patet Ja.
primo. Eſtote factores verbi ⁊ non auditores tantum
et ſimile habetur in compluribus locis: ergo et cete.
¶ Reſponſio. circa queſtionem iſtam videnda ſunt Deciſio
tria. Primum eſt a quo denominatur ſcientia ſpecula queſtiōis.
tiua vel practica. Secundū eſt ſuppoſito ꝙ a fine: vtrū I
a fine proximo an remoto. Tertium eſt applicare iſta
ad propoſitum inquirendo ſcilicet vtrum theologia
ſit practica an ſpeculatiua. Quantū ad primum ſciē Articul⁹
dum ꝙ diſtinctio ſcientiarum ſcd̄m ſpeculatiuū et pra- primus.
cticum eſt a fine formaliter a ſubiecto autem originali
ter et radicaliter: primum patet: quia ſcientia dicitur
ſpeculatiua ab actu ſpeculandi: vel a ſpeculatione vt
ipſum nomen inſinuat. Practica vero ab operatione
extra per eandem rationem. Praxis enim grece eſt
operatio latine: non quecunqꝫ: ſed extra intellectum.
Speculatio autem et operatio ſunt fines ſcientiarum
ergo diſtinctio earum ſcd̄m ſpeculatiuum ⁊ practicum
eſt formaliter ex parte finium: maior patet ex vi nomi
nis. minor declaratur: quia omnis habit⁹ eſt finaliter
propter operationem: que eſt ſcd̄m habitum illum: vn-
de et felicitas que habet rationem finis non eſt habi-
tus ſed operatio ſcd̄m habitum perfectiſſimū vt vult
philoſophus primo et decimo ethicorum. Operatio
autem ſcd̄m habitū ſcientie eſt ſpeculatio vel praxis er
go ſpeculatio ⁊ praxis ſūt fines ſciētiarum. Q̄ aūt opa
tio ſcd̄m hītū ſciētie ſit ſpeculatio vel praxis patet. Cū
enim ſcientia attingit ſuum obiectum per ſuam ope-
rationem: illa operatio vel eſt ſola cognitio verita-
tis circa obiectum que ſpeculatio dicitur: vel eſt cogni
tio dirigens in faciendo obiectum: ſicut ars domi-

ſtcatiua prebet cognitionem dirigentem in faciendo domū et medicinalis in cauſando ſanitatem. Et talis opatio praxis dicit̄ rōne vlterioris opationis ad quā dirigit: ergo ſpeculatio ꝛ praxis ſunt opationes ſciarū et fines earū ſcḋ3 quorū differētiā formalit̄ diſtinguunt̄ ſcie ſcḋm ſpeculatiuū et practicū. Scḋm patet. ſ. ꝙ iſta diſtinctio ſit radicaliter a ſubiecto et hoc ſic. Ex hoc h3

K radicaliter ſcia ꝙ ſit ſpeculatiua vel practica: ꝙ opatio ſcie circa ſuū obiectū ꝯſiſtat in cognitione veritatis vel ſit directiua vlterioris operis. Et hoc patet ex pcedentibus ſed hoc h3 ſcia ex natura ſui obiecti. Ex hoc eni ꝙ obiectū ſcie tale eſt ꝙ in illo nō eſt agibile vel factibile a nobis nec p operationē noſtrā ꝯtingit ipm ſic vel aliter ſe habere: ex hoc ꝯuenit ꝙ opatio ſcie conſiſtit circa ipm in ſola cognitione veritatis. quādo autē obiectū eſt agibile vel factibile a nobis: et per operationē noſtram cōtingit ipm ſic vel aliter ſe habere: tūc operatio ſcie circa ipm nō cōſiſtit in cognitione veritatis: ſed dirigit in ꝓſecutiōe operis: ergo ſcia habet radicalit̄ ex obiecto ꝙ ſit ſpeculatiua vl' practica licz hoc habeat formaliter a fine. Et vtrūq3 iſtorū innuit philoſophus tertio de aīa vbi primo dicit ꝙ intellectus practicus differt a ſpeculatiuo fine quātū ad differētiā formalē: et poſtea tangens radicē ꝛ originē huius differētie ſubdit ꝙ obiectū intellect⁹ practici eſt bonū nō aūt omne ſed actuale qḋ eſt etiā cōtingēs aliter ſe habere: et ſic patet primū principale. ſ. vnde ſumat̄ diſtinctio ſciarū ſcḋm ſpeculatiuū et practicū. Quātū ad ſcḋm dicūt quidā ꝙ theologia dicitur a ſpeculatiua vel practica magis a fine remota q̄ a ꝓximo: q2 finis remotus

L

Articu. ij. theologie eſt ſpeculatio prīo mōīō dicūt ꝙ ꝓpter iſtū finē theologia qualitercūq3 ſit accepta eſt ſpeculatiua ſimpliciter: aſſūptū ꝓbāt triplicater. Primo q2 denominatio debet fieri a fine principaliori et magis inten-

Arguitur primo. to: ſed finis principalior et magis intētus ē beatitudo patrie: ergo ab ea d3 denoīari theologia. Scḋo q2 viator q̄diu eſt in via nō pōt attingere finē aut terminum

Argu͡t. ij. ſed theologia eſt ſcia viatoris: ergo finis eius nō eſt aliquid qḋ poſſit in via attingi: ergo finis eius nō eſt cognitio vie q̄ attingit̄ nūc: ſed cognitio prie: et ſic idē qḋ prius. Tertio q2 in ſcūb⁹ ꝛ habitibus ordinatis finis ſupremus denoīat habitū ſupmū ſicut regere ciuitatē

Argu͡t. iij et regnū cū ſit ſupmus finis in vita ciuili denoīat politicam q̄ eſt ſuprema inter morales ſcias: ſ3 btitudo prie eſt ſupm⁹ finis hominis: ergo debet denoīare theologiā q̄ eſt ſuprema ſcia. His tñ nō obſtātibus dicendū

M. eſt ꝙ theologia nō debet denoīari ſpeculatiua a fine re

Opinio doctoris. moto. ſ. a ſpeculatione prīe. Qḋ patet tripliciter. Primo ſic: Oīs finis qui denoīat aliquā ſciam eſt opatio quā ſcia elicit: vel opatio quam regulat ꝛ ad quā dirigit: ſed btitudo patrie nō eſt opatio elicita a nr̄a theologia nec eſt directe regulata per theologiā noſtrā: ergo nō denoīat eā vt ab ipſa dicat̄ ſpeculatiua vel practica Minor eſt de ſe clara: ſed maior ꝓbatur: q2 ſicut dictū fuit prius cū oīs ſcia attingat obiectū per ſuā opationem nulla operatio vel eſt ſola cognitio veritatis q̄ ſpeculatio dicit̄. ꝛ ab hac dicitur ſpeculatiua: vel eſt cognitio dirigens ad faciendū obiectū vel ad factionem vel actionē3 obiecti: et tunc dicitur pratica: nec practicum ſeu ſpeculatiuum aliter acceptum eſt vſq3 adhuc a quocunq3 philoſopho: et ſic patent tam maior q̄ minor: ſequitur ergo concluſio. Secūdo probat̄ idē ſic: nulla ſcientia poteſt denominari ſpeculatiua vel practica a

N

Secundo fine ad quē ſolū ordinat̄ per modū diſponētis a remotis: vl' p modū meriti aut mediāte merito: ſ3 theologia non ordinatur ad beatitudinem patrie niſi ſolum diſponēdo a remotis vel mediāte merito: ergo nō debet denominari ſpeculatiua a ſpeculatiōe patrie. maior patet q2 habit⁹ imediāte diſponit habētē ad operatiōem que denominat ipſu3. Si enim ſufficeret remota diſpoſitio tūc virtutes morales eſſent habit⁹ ſpeculatiui cū diſponāt ſaltem a remotis ad beatitudinē naturalem q̄ ſecūdū philoſophū. x. ethi. cōſiſtit in cōtēplatione veritat. Si et̄ ſufficeret ordo meriti ad primū fortiori rōe ipſ3 meritū d3 dici ꝯtēplatiuū magis q̄ illud qḋ ordinat̄ ad cōtēplatiōe3 mediante merito qḋ eſt abſurdū. Itē vbi habit⁹ ordinatur ad aliquē finē mediante merito conſecutio finis eſt ſecūdū modū meriti ꝛ nō ſecūdū modū habitus vt in ꝓpoſito. Beati or eni eſt vetula vel idiota magni meriti q̄ doctor in theologia parui meriti:

O immo vetula bona vel idiota: conſeqtur finem illum (ſcilicet beatitudine3 patrie) per meritū abſq3 habitu theologie: doctor aūt mal⁹ habēs habitū abſq3 merito nō conſequitur: inconueniens autē eſt ꝙ ille finis denominet habitū qui nō poteſt attingi p habitū abſq3 aliquo alio et pōt attingi per aliud abſq3 tali habitu. patet ergo maior. ſcilicet ꝙ ſcientia non denominatur ſpeculatiua vel practica a fine ad quē ſolū ordinatur per modū diſponentis a remotis: vel mediāte merito: minor ſilīr patet q2 theologia noſtra imediate nō diſponit ad viſionē patrie: ſed habitus glorie: ſed ſi diſponat hoc eſſet mediāte merito ſine quo non attingitur beatitudo ergo ꝛc. Tertio patet illud ſic. ſi theologia diceret̄ habit⁹ ſpeculatiuus a ſpeculatiōe patrie (cū illa ſit viſio dei per eſſentiam dei) poſſet dici ꝙ theologia eſt habi- P

Tertio. tus viſiu⁹ dei per eſſentiā: conſequens eſt falſum: ergo ꝛ ātecedēs. ꝓbatio ꝯſequētie quādocūq3 ſub aliquo tērmino communiter ſumpto nō eſt dare niſi vnum contentum ſub ipſo licitū eſt ex termino cōmuni inferre terminū ſpecialē ſub ipſo contentum. verbi gratia. Si nullus eſſet homo niſi ſortes ꝛ diceret̄ homo currit: vere ſequeretur ergo ſortes (neceſſarium eſt enim terminū communem verificari pro aliquo contento ſub ipſo: ſ3 ſub beatitudine patrie non eſt dare aliqḋ contentum niſi viſionem dei per eſſentiam ergo ſi theologia diceret̄ ſpeculatiua a ſpeculatiōe patrie diceret̄ etiā ſpeculatiua a ſpeculatiōe dei p eſſētiā q2 nulla eſt alia ſpeculatio dei in patria in qua ſit beatitudo noſtra. Ad rationes aliorum dicendu3 ad primam ꝙ denominatio propria habituum ſecundu3 ſpeculatiuum et practicum debet Q

Ad rōes pme opi. attendi ſecundum fines proprios: et non ſecundum fines cōmunes dato ꝙ ſint principaliores quia ad eundem finem remotum poſſunt ordinari habitus ſpeculatiuus et practicus: ſicut ad beatitudinem vie que eſt cōtēplatio dei poſſibilis in via ordināt̄ur virtutes morales: diſponendo hominem vt aptior ſit in contēplatione per⁹ turbetur paſſionibus. ordinātur etiam ad id ſcientie naturales: q2 ex ſenſibilibus conſurgimus in cognitionē dei. metaphiſica etiam ordinatur ad idem magis de propinquo. Si ergo a tali fine fieret denominatio totum eſſet ſpeculatiuum et nichil practicum vel econuerſo. quod eſt inconueniens. Sic eſt in propoſito: quia beatitudo patrie nō eſt finis proprius ſed remotus. ¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ viatori repugnat attīgere finē vltimū ſimplicit̄: ſed nō repugnat ei R

Ad ſcḋam attingere finem congruentem ſuo ſtatui: alioquin nō hoſpitaretur alicubi. ſimiliter nūc attingim⁹ finem vie congruentem ſtatui vie: que eſt cognitio (licet enigmatica) ſaluatorum et aliorum quantum ſufficit ad S

Ad tertiū. dirigendum ad ſalutem. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ ſapiem⁹ habit⁹ ē hit⁹ glie ſpeculatiu⁹: nō autē theologia noſtra: immo magis ſequitur contrarium: quia idem finis non poteſt denominare diuerſos habitus propria denominatione. ¶ Quantum ad tertium ar- T

Articu. iij. ticulum de quo eſt principale propoſitum dicūt quidā

Opinio Egidij. ꝙ theologia nec eſt ſpeculatiua nec practica: ſed affectiua qḋ probāt ſic: q2 illa ſcientia eſt affectiua cuius fi-

Probatio prima. nis principalis eſt amor vel affectio: ſed theologia eſt huiuſmodi ergo ipſa eſt affectiua. Maior patet ſed minor probatur. primo per illud quod dicit Apoſtolus

Proba. ij. pme thi. i. finis pcepti eſt charitas. Secundo p illud quod dicit Auguſtinus (et inductum fuit prius) ille tenet et qḋ latet ꝛ qḋ patet. ꝛc. Secūdo p rōe3 q2 illud habet rōe3 finis qḋ h3 rationē melioris: ſ3 i via amor

dei melior eſt cognitione dei quā habem⁹ p fidē:vt pa
tet prime ad Cor.xiij.maior horū caritas:ergo ꝛc. Si
autē eſt affectiua nō eſt ſpeculatiua nec practica:qꝛ ſpe
A culatiuū ꝛ practicū ptinēt ad intellectū:affectiuum aūt
pertinet ad voluntatē. Hec aūt opinio vnū affirmat.ſ.
ꝙ theologia debet dici affectiua de quo poſtea videbit.
Aliud autē negat.ſ.ꝙ nec eſt ſpeculatiua nec practica
qd nō videt verū qd patet primo oſtendēdo generali-
ter de omni ſcīa ꝙ oportet eā eſſe practicā vel ſpecula-
B tiuā. Secūdo oſtēdēdo illud de theologia etiā ſi pona
Probat primo. tur affectiua. Primū patet ſic ex parte actuū:ois ſcīa
attingit ſuū obiectū per actū qui ſiſtit in ſola cognitio
ne veritatis:vel per actū qui dirigit in exercitiū vtilio
ris opis:ſed ſcīa que attingit ſuū obiectū per operatio
nē q̄ cōſiſtit in ſola cognitōe veritatis eſt ſpeculatiua:il
la autē cuius actus dirigit in exercitiū vtilioris opis ē
practica:ergo ois ſcīa eſt ſpeculatiua vl' practica:vtra
ꝗ p̄miſſarū patet ex p̄cedentib⁹. Scdo patet idē ex p-
te obiectorū: Omnis ſcīa que habet obiectū agibile vl'
factibile a nobis qd per operationē noſtrā cōuenit ſic
vel aliter ſe habere eſt vere practica. Que autē nō ha-
bet obiectū factibile a nobis:nec p operationē nr̄am cō
tingit ſic vel aliter ſe habere ē vere ſpeculatiua:ſ3 ois
ſcientia habet tale vel tale obiectum cū fiat diuiſio per
C affirmationem ꝛ negationem:ergo ꝛc. Maior patet ex
Probat ſecundo. p̄miſſis. Scdo patet idē de theologia etiā ponendo ꝙ
ſit affectiua: qꝛ cū agamus nūc de denoīatione ſcīe que
eſt a fine formaliter vt dictū fuit. Finis theologie etiam
erit nō ſola cognitio veritatis circa caritatē ꝛ affectionē
aut erit cognitio qualiter caritas ꝛ bona affectio hab3
fieri in nobis:ſed theologia primo mō eſſet pure ſpecu
latiua. Secūdo eſſet vere practica:vt patet ex ꝓprijs
D rationib⁹ ſpeculatiui et practici ſupra poſitis:ergo ꝛc.
Ad rōes prime opinionis. Reſponſio autē eorū nō valet nec colorē3 habet. Cū
eñ dicit ꝙ ſpeculatiuū et practicū ptinēt ad intellectū
affectiuū autē ad voluntatē:ergo qd eſt affectiuū nō eſt
ſpeculatiuū nec practicū: nō valet primo qꝛ directe eſt
cōtra eos:qꝛ theologia et ois ſcīa ē habit⁹ intellectu⁹
ſed affectiuū nō pertinet ad intellectū ſed ad volunta-
tem:ergo nec theologia nec aliqua ſcīa poteſt dici af-
Ad ſcdm. fectiua. Cuius cōtrariū ipſi dicūt. Scdo qꝛ ois mora-
lis ſcīa ordinat finaliter ad hoc vt boni ſiamus:vt pa-
tet ex varijs locis libri ethicorū:bonitas autē moralis
cōſiſtit in hoc ꝙ bene afficimur tam ſcdm voluntatē ꝙ
ſcdm appetitū ſignificatiuū:ergo ſcīa moralis vere eſt
affectiua:et tñ ponit practica:ergo affectiuū non ex-clu
E dit practicū. Dicendū ergo ꝙ licet ſpeculatio a q̄a di
Scda opinio. cit ſcīa ſpeculatiua ſit ī intellectu:tñ praxis a qua ſcīa
dicit practica nō eſt ī intellectu:ſed ī aliqua alia poten
tia. Scīa tñ denoīatur practica:qꝛ eſt cauſa praxis per
modū dirigentis:et ſili modo poſſet dici affectiua:licet
affectio nō ſit in intellectu ſed in volūtate:ſicut dicim⁹
ꝙ ars eſt habitus factiuus:et tñ factio nō eſt in intelle
ctu ſed in reb⁹ extra:ſed factionē dirigit ars. Patet
ergo ꝙ dato ꝙ theologia diceret affectiua:iſtō tñ nō ex
Reſolutio q̄ſtionis. cludit quin oporteat eā eſſe ſpeculatiuā aut practicā.
Dicendū ergo iuxta diſtinctionē ſuppoſitā ꝙ aut que-
F ritur de theologia que eſt habitus eorū q̄ in ſacra ſcri-
ptura traduntur:aut de theologia que eſt fidei defenſiua
et declaratiua. Tertius enim modus coincidit cū pri-
mo vt dictū fuit ī p̄cedēte cōcluſione. Loquēdo de theo
Theologia primo mō dcā ē practica. logia primo mō: dicendu3 ꝙ ipſa eſt practica ſimplici-
ter:patet ſic q: illa ſcīa q̄ habet p ſubiecto aliquid agi
bile vel factibile a nobis:qd per opationē noſtrā cōtin
git ſic vel aliter ſe habere eſt vere ꝛ ſimpliciter practi-
ca:ſed theologia accepta primo modo pro habitu quo
cognoſcimus ea que in ſacra ſcriptura traduntur ha-
bet pro ſubiecto opus meritoriū qd eſt agibile a nobis
et per operationē noſtrā contingit ſic vel aliter ſe ha-
bere:ergo theologia vel ſacra ſcriptura eſt vere ꝛ ſim
G pliciter practica:vtraꝗ p̄miſſarū patet ex p̄cedentib⁹.
Inſtantia Sed cōtra rationē poteſt obijci ſic. ſcīa practica hab3
ſubiectū ſic agibile vel factibile a nobis:qꝛ nos poſſu-
mus eſſe cauſa ei⁹ ſufficiēs vt patet in politicis et mo-
ralibus. Sed nos nō poſſum⁹ eſſe cauſa ſufficiēs opis
meritorij (cū requirat caritatē que non eſt in poteſtate
noſtra) ergo ſacra ſcriptura nō eſt practica:quis ſit de
opere meritorio:vt de ſubiecto. Eſt dicendū ꝙ maior Reſpōdet
ꝓpoſitio eſt falſa:nō eñ requirit ad ſciam practicā ꝙ
homo per eā ſit ſufficiens cauſa ſui obiecti:ſed ſufficit
ꝙ ſit cauſa vel cū cauſa:ita ꝙ operatio hominis neceſ
ſario requirat ad cauſandū obiectū:et ꝙ ad hoc ordi-
netur ſcīa. Sic autē eſt in ꝓpoſito:neceſſe eſt eñ opus
noſtrū cōcurrere ad meritū. Item licet nō ſit in ptāte
hois cauſare in ſe caritatē:eſt tamē in poteſtate ſua diſ
ponere ſe in tantū ꝙ deus dabit illi charitatē ꝛ habita
charitate in poteſtate ei⁹ eſt meritoria:ideo iſtātia nul H
la eſt. Patet idem ſic. illa ſcīa eſt ſimpliciter practica
cui⁹ opatio circa obiectū ſuū nō cōſiſtit in cōtēplatiōe
veritatis:ſed dirigit in ꝓſecutiōe opis:ſed theologia
vel ſacra ſcriptura eſt hmōi:ergo ipſa ē ſimpliciter pra
ctica:maior patet ex p̄cedentib⁹:et minor patet quaſi
ex infinitis locis ſcripture in quib⁹ cōmendant facien
tes:et reprehendunt auditores ꝛ nō facientes:et ſine
dubio mirū eſſet niſi eſſet practica cū euidenter appa-
reat omni cōſiderāti ſcripturā a principio vſꝗ ad finē
qꝛ ſemp pro vna ſcripture colūna in qua agit de his q̄
ſunt pure ſpeculabilia a nobis ſunt pluſꝗ quingenta
folia in quibus agit de pure practicis. Et qꝛ opus me-
ritoriū nō eſt ſine charitate:qua principaliter diligim⁹
deū:ideo ſacra ſcriptura que principaliter agit de ope
meritorio in compluribus locis hortat ad charitatem
qua bene afficimur ad deū. Et ſi ꝓpter hoc ſacra ſcri-
ptura dicatur affectiua nō negando tñ eam eſſe practi-
cā nō eſt male dictū:iuxta quē ſenſum ſunt accipiēde
auctoritates ad hoc inducte per alios:et rōnes ſiliter.
Cum eñ finis practice ſit operatio per quā fit ſuū ſub
iectum: Et dilectio eſt opus quoddā meritorium:nec ſi
ne dilectione ſunt alia meritoria:ponēdo dilectionem
finē magis ꝙ cognitionem non diſcedimus a propoſi-
to noſtro:quia dictū eſt ꝙ ſubiectum theologie eſt op⁹
meritorium:et finis euiſdem eſt dilectio reſpectu ope-
ris meritorij. patet ergo primū ſcilicet ꝙ theologia ac
cepta pro habitu eorum que tradit ſacra ſcriptura eſt
ſimpliciter practica. Si accipitur theologia p habitu I
quo articuli principales defenduntur et declarantur:
ſic dicendum ꝙ theologia eſt ſimpliciter ſpeculatiua:
quod patet dupliciter:primo ex parte obiecti ſic. illa ſci
entia eſt ſpeculatiua:et non practica cuius obiectū nō
eſt agibile a nobis nec factibile nec per operationem
noſtram contingit ipſum aliter ſe habere:ſed theolo-
gia que eſt fidei defenſiua et declaratiua eſt huiuſmo-
di cum obiectū eius vel ſubiectum ſit deus ſub ratio-
ne ſaluatoris:ergo ipſa eſt ſimpliciter ſpeculatiua:vtra-
ꝗ premiſſarum patet ex precedentibus. Scdo patet
idem ex parte finis ſic. illa ſcientia eſt ſimpliciter ſpe-
culatiua cuius operatio circa ſuum obiectū cōſiſtit in co
gnitione veritatis:ſed actus theologie qui defendit et
declarat fidē cōſiſtit in ſola cognitione veritatis. Ad
hoc enim ſolum directe ordinatur vt veritas articulo
rum que ſcdm humanum intellectum multum dubia
eſt et obſcura aliqualiter declaretur et defendatur:
ergo ipā eſt ſpeculatiua. ¶ Ad rationes principales K.
reſpondendum eſt. Ad primam cum dicitur ꝙ nobiliſ Ad rōes.
ſima ſcientia eſt gratia ſui:concedatur:et cum ſubdit
ꝙ theologia eſt nobiliſſima ſcientia:ſi fiat comparatio
reſpectu omnis ſcientie generaliter falſum eſt. Scien
tia enim beatorum multo nobilior eſt:et illa eſt gratia
ſui:et pure ſpeculatiua. Si autem fiat comparatio re-
ſpectu ſciētiarū que habent in via:tunc dicendū ꝙ aut
tūc loqris de theologia q̄ eſt defenſiua fidei ꝛ declara-
tiua ꝛ tūc es p me:qꝛ illā pono ſpeculatiuā:aut de theo
logia que eſt habitus eorū que ex principalibus arti-
culis cōcludit:et ſic dico ꝙ theologia nō ē nobiliſſima

nec ratione ſubiecti(cū ſit de opere meritorio tanq̄ de
ſubiecto) nec ratōe certitudinis euidētie(cū alie mul-
to certius: hoc eſt euidētius ꝓcedāt. Eſt tñ nobilior in
ter ſciās practicas z ratione finis z ſubiecti. pōt tñ di-
ci ꝙ eſt nobilior oībus ſciētijs humanitus adinuentis
ratōe luminis in quo reuelanꝰ z cognoſcunꝰ theologi
ca: ſed iſta nobilitas nō arguit eā eſſe ſpeculatiuā cū in
illo lumine eque poſſent reuelari z cognoſci ſpeculati-
2. na ſicut practica z ecōuerſo. Ad ſcdm dicēdū ꝙ fides
Ad ſcdm accepta ſcdm ſuā totā latitudinē et ꝓut eſt idē cū theo
logia primo mō dicta eſt habitꝰ practicꝰ: qꝛ nō eſt prin-
cipaliter vt cognoſcamꝰ ſed vt boni fiamus: vñ tota vt
principaliter neceſſitas fidei eſt vt cognito fine noſtro
dirigant opa noſtra ad cōſequēdū finē ꝓpter qđ btūs
Iac. in canonica ſua ſcdo cap. dicit fidē ſine opibꝰ oci
oſam. Ocioſum eni eſt qđ non attingit finē ad quē or-
dinaꝰ: ergo fides ordinaꝰ ad hoc vt per opa meritoria
ac ſalutaria cōſequamur noſtrā ſalutē: z ſic eſt habitus
practicus. Si aūt arctareꝰ p̄ciſe ad fidē articulorū pri
cipaliū ſic eſſet habitus ſpeculatiuꝰ: z theologia decla
rans ac defendens eā eſt ſpeculatiua: qꝛ vt ſic cōſiſtit
in ſpeculatiōe z declaratione ſeu defenſione veritatis
articulorū. Sed qꝛ in theologia primo mō z tertio mō
ſumpta articuli applicāꝰ practice ad cōcluſiōes ibidē
deductas: ideo theologia ſic aſſumpta eſt practica. Et
eſt ſile ꝙ regnante tali aſtro vel conſtellatiōe mare ſit
tēpeſtuoſum: pure eſt ſpeculabile a nobis. Et hoc per-
tinet ad habitū pure ſpeculatiuum: vt puta ad aſtrono
miā: et tñ nauigatiua hoc principiū applicat ad opus
ſic nō expedit nauigare mari exiſtēte tēpeſtuoſo. Sed
regnāte tali aſtro vel cōſtellatiōe mare eſt tēpeſtuoſū:
ergo tūc nō expedit nauigare: vñ nauigatiua nō eſt ſpe
culatiua. Similiter in ꝓpoſito nr̄o licet fides articulo
rū principaliū ſit de pure ſpeculabilibꝰ a nobis tñ pra-
ctice applicāꝰ ad opus meritoriū tanq̄ directiua opis
meritorij vt oſtēſum fuit priꝰ ꝓpter qđ licet fides arti-
culoꝝ ſit habitꝰ ſpeculatiuꝰ: tñ theologia q̄ articulos
fidei applicat ad opus meritorium eſt practica.

De ſubalternatione ſcientie.

Queſtio Septima.

M. Poſtq̄ queſitū eſt de his q̄ per
tinē t ad cauſas theologie. Nūc querendū
eſt de cōparatiōe eiꝰ ad alias ſciās. Et pri
mo vtrū ſubalterneꝰ ſcie btōꝝ. Scdo vtrū
ſubalterneꝰ alicui ſcie humanitus inuētē: vel alie ſibi.
Arguitur primo. ¶ Ad pmū ſic ꝓcediꝰ. Et arguiꝰ ꝙ theologia nr̄a ſub
alterneꝰ ſcie btōꝝ: qꝛ theologia ſubalternaꝰ illi ſcie a
qua neceſſario depēdet: ſed illa neceſſario dependet a
ſcia btōꝝ: ergo ſubalternaꝰ ei. minor ꝓbaꝰ qꝛ de ſuper
naturalibꝰ de quibus eſt fides: z theologia nihil poſ-
ſumꝰ cognoſcere niſi q̄tū reuelatū eſt nobis a deo z a
Arguit. ij. beatis qui vidēt ea q̄ nos credimꝰ. Itē ſicut ſe hꝫ linea
viſualis ad lineā abſolute ſumptā ita deꝰ ſaluator ad
deū abſolute ſumptū: ſed ſcia q̄ eſt de linea viſuali vt
pſpectiua ſubalternaꝰ geometrie q̄ eſt de linea abſolu
te ſumpta: ergo ſiliꝰ theologia: q̄ eſt de deo ſub rōne ſal
uatoris ſubalternaꝰ ſcie btōꝝ q̄ ē de deo abſolute ſum
pto. Itē vbi finis vniꝰ ſcie eſt ſub fine alterius: ibi eſt
Arguit. iij vera ſubalternatio: vt patet ex primo ethicorū de fre-
nifactiua et equeſtri: ſed finis theologie ſiue ſit ſpecu-
latio vie ſiue ſit opus meritoriū ordinaꝰ ad cōtēplatio
nem practice tanq̄ ad finē: ergo theologia tam practi
Ind oppoſi ca q̄ ſpeculatiua ſubalternaꝰ ſcie btōꝝ. ¶ In contra-
tum. rium Arguiꝰ ſic. Scientia ſubalternās et ſubalterna-
ta ſunt cōpoſſibiles in eodē: imo vna cōfirmaꝰ per alte
M raꝫ vt patet de geometria et perſpectiua: z de arithme
tica et muſica: ſed theologia viatorū et ſcia beatorum
Duo in q̄- nō ſūt cōpoſſibiles: ergo nō ſe habēt ſicut ſubalternās
ſtiōe vide- et ſubalternata. Reſponſio. Circa queſtionē iſtā vi-
da. denda ſunt duo. Primū eſt qđ ſit ſubalternatio z quot
modis fiat. Scdo declarabitur ꝓpoſitū. Quantū ad Primus
primū ſciendū ꝙ ſciētiā ſubalternari ſcientie eſt vnā articulus.
ſub altera collocari: hoc autē poteſt eſſe dupliciꝰ. Vno
modo ſcdm rationē vniuerſalis z particularis ſicut in Quō ſcie
diuidua collocanꝰ ſub ſpē: et ſpēs ſub genere. Et hoc ſubalternāꝰ
modo oēs ſcie ſic accepte collocāꝰ ſub ſcia in cōmuni inter ſe.
accepta: et ſic non loquimur de ſubalternatiōe: qꝛ con-
ſtat ꝙ geometria z perſpectiua q̄ ei ſubalternaꝰ non ſe
habent ſicut indiuiduū z ſpēs: nec ſicut ſpēs z genꝰ: ſꝫ
ſunt ſcie diſparate: de quarū ſubalternatione tractat
philoſophus primo poſteriorū. Alio modo collocatur
vna ſcia ſub alia ſcdm rem et hoc dupliciter. Vno mō
ſcdm gradū dignitatis q̄ gradꝰ eſt in ſciētijs vel ex no
bilitate ſubiecti vel ex certitudine modi procedēdi vt
patet in procmio libri de aīa. Et talis collocatio non Scda cō-
facit ſubalternationem de qua querimꝰ et de qua phi cluſio.
loſophus loquitur primo poſterioꝝ: qꝛ liber de anima
eſt de nobiliori ſubiecto q̄ geometria vel arithmetica
ſed econtrario iſte certius procedūt q̄ ſcientia de aīa.
et tamen nec illa ſubalternaꝰ iſtis nec iſte illi. Alio mō
collocatur vna ſcientia ſub alia ſecundum dependen-
tiā cognitionis. Que depēdētia pōt cauſari ex duobꝰ
q̄nq̄ q̄dē ex parte ſcibilis et quādoq̄ ex pte ſciētꝭ. Ex
pte ſcientis poteſt eſſe depēdētia: vel propter cōditio
nem indiuidui ſicut cum aliquis eſt ſic diſpoſitꝰ ꝙ ni-
chil poteſt ſcire de geometria. ſed ſolum credit illi qui
habet de talibus ſcientiam. Tunc enim opinio eius
depēdet a ſcientia alterius: vel eſt dependētia a cōdi-
tione ſtatꝰ ſic ꝙ homo nichil poteſt cognoſcere niſi ex
ſenſibilibꝰ: et tunc impoſſibile eſt cognoſcere illa q̄ ex
ſenſibilibꝰ nō poſſūt probari niſi quādo reuelatur ab il
lis qui talia vidēt et ſunt ī alio ſtatu. Ex prima coditio
ne nullus dicit eſſe ſubalternationem. Sed ex ſecun- O
da dicunt quidam ꝙ poteſt eſſe ſubalternatio nullam Herueus.
vero rationē habētes niſi ſolum palliationē illius opi
nionis q̄ dicit ꝙ theologia noſtra ſubalternatur ſcien
cie ſanctorum illo modo. Hoc autē eſt ſatis friuole di Improba
ctū: qꝛ ſcdꝫ ſtatū cōmuneꝫ oīs cognitio itellectiua z ſciē tio.
tia dependent in omni homine a cognitione ſenſitiua
ergo ſi talis dependentia cauſat ſubalternationem co
gnitio intellectiua ſubalternatur ſciētie: qđ nullꝰ vnq̄
dixit. Et itē ſcientia beatoꝝ ſubalternaꝰ ſcientie dei:
qꝛ ab ea dependet ſecundū illū totū ſtatū qđ etiā nullꝰ
dicit. Reſtat ergo ꝙ illa ſola dependētia cognitionis
que eſt ex parte ſcibilis cauſet ſubalternationem: qđ P
poteſt eſſe dupliciter: vno modo: qꝛ ſubiecta ſe habēt ſi
cut pars et totū. Alio mō ſicut ſe habent cauſa z effe-
ctꝰ. Si vt ps z totū adhuc dupliciꝰ: vel ſicut pars eſſen
tialiter ordinata: vt homo et animal: corpus mobile et
corpus mobile ad formā vel ad vbi. Hec eni ſe habent
vt totū vniuerſale et ſua pars ſubiectiua: vel ſicut totū
in modo et ſua pars vt homo et hō albꝰ: quomodo ſe
habēt linea: et linea viſualis: ſi ſubiectum dependeat
a ſubiecto quo ad cognitioneꝫ qꝛ ſe habent ſicut pars
ſubiectiua et ſuum totum eſſentialiter ordinata ſic eſt
quidā modus ſubalternationis: ſed nondum perfectꝰ.
eſt quidē ibi aliqs modus ſubalternationis qꝛ ignora
tis communibus que ſunt quo ad nos notiora. vt ha-
betur primo phiſicorum et quoꝝ rationes z paſſiōes
conueniunt partibus neceſſe eſt particularia / et paſ-
ſiones eis conuenientes ignorare. et ſecundū hoc ſciē
tia libri celi et mūdi: et de generatione que ſunt de cor
pore mobili ad ſitum et ad formā ſubalternantur ſcien
tie libri phiſicorum que eſt de corpore mobili in com-
muni. Sed hic modus ſubalternationis non eſt vſq̄
q̄ perfectꝰ. Cuius ratio eſt quia in ſubalternatione ꝓ
pria: et perfecta ſcientia ſubalterna dependet a ſubal-
ternante q̄tū ad perfectam cognitionem ſuorum princi-
piorum: ita ꝙ de principijs de quibus ſcientia ſubalter
na tractat: dicit tantummodo quia: ſcientia ſubalter
nās dicit propter quid: ſed quando ſubiectum differt a
ſubiecto ſicut pars eſſentialis et ſubiectiua a ſuo toto

ſuperior ſciētia non poteſt dicere de pīcipiis īferioris ſcientie nec q: nec propter quid: ḡ non eſt ibi propria ⁊ perfecta ſubalternatio. Maior patet ex ratione propē et perfecte ſubalternationis. Minor probatur. accipiamus gratia exempli ꝙ vna ſciētia ſit de animali: ⁊ alia de homine: per aīal nec ꝑ aliquid ſibi ꝯueniēs poteſt aliquid homini propriū probari: nec ꝗtum ad q: nec ꝗtum ad ꝓpter quid. cuius ratio eſt q: quod cōuenit animali per ſe ſicut eſt cōmune quod demonſtraꝶ conuenire ei vniuerſaliter: tale aūt non pōt eſſe propriū hoī: ſed commune oī animali. Unde nec ipſum. nec ꝑ ipſuꝫ concludiꝶ aliquid de homine hoī propriū. nullo ḡ mō per animal: nec ꝑ aliquid aīali cōueniens poteſt aliquid propriū ꝯcludi de homine: paſſio aūt communis bene concludiꝶ de homine per aīal: ſed nō quo ad propter quid q: que ſunt vnū per eſſentiā. vnū nō dicit ꝓpter quid de altero: nec de aliquo ei ꝯueniente. Alioquin diceret propter quid de ſeipſo. ex quo nō ſūt duo ſed vnū. homo aūt et animal ſunt vnū per eſſentiam: ḡ per aīal non pōt dici propꝶ quid de homine: nec de aliqua paſſione cōmuni homini ꝯuenienter: ſed eſt vnū et idem quod dicit propꝶ quid de vtroq;: ⁊ ſic patet ꝙ nō

A. ē perfecta ſubalternatio qñ ſubiectū differt a ſubiecto

Opinio .i. ſicut pars eſſentialꝭ et ſubiectiua. ❡ Quando aūt vnū differt ab altero ſicut pars in mō (verbi grā) linea et linea viſualis: tunc dicunt quidā ꝙ poteſt eſſe perfecta et vera ſubalternatio. q: pars in mō vt linea viſualis includit duo .ſ. quātitatem linee: ⁊ id per qđ eſt viſualis quorꝫ vnū ſcꝫ quātitas eſt cauſa ſubiectiua alteri⁹. propter qđ paſſiōes linee poſſunt eſſe cā alicuius varietatis contingētis in mō vidēdi: vt pote ꝙ res videatur maior vel minor: cauſa eſt q: videꝶ ſub maiori vel minori angulo lineari: ergo ſciētia que ꝯſiderat lineā abſolute et paſſiones linee (vt geometria) poteſt dicere pro-

Improbatio ꝑdicti modi pter quid de his de quibus ſciētia que ꝯſiderat lineā viſualem (vt perſpectiua) dicit q: vnde perſpectiua ꝓprie ſubalternatur geometrie. Sed iſtud non videꝶ bene dictum: q: ꝗuis linea ſiue ꝗtitas nō ſit viſualis niſi ſit colorata: ⁊ linea colorata ſe habet ad lineā ſicut pars in modo ad ſuū totum: tñ ſcđm hoc non attendiꝶ ſubalternatio inter geometriā ⁊ perſpectiuā rōne ſubiecto-

B. rum. Non enim ſubiectū ꝑſpectiue eſt linea colorata: ſed viſio ſeu modus videndi. nec perſpectiua ꝯcludit aliquā paſſionē que inſit ſubiectiue linee colorate: ſed viſiōi ꝗuis nō denominet rē ſecūdum ſe realiꝫ: ſed ſolum vt eſt viſa. Uerbi grā perſpectiu⁹ docet quō res videꝶ maior vel minor: propinquior vel remotior: recta vel inuerſa: in alio: et alio ſitu: ⁊ certe iſta nō inſunt rei que ſecūdū ſe nō mutaꝶ qualitercūq; videaꝶ: ſed viſiōi ineſt quidā modus ſiue paſſio rōne cuius res apparet videnti ſic: vel aliter. Et iſtius modi ſiue paſſiōis in viſione cauſa eſt ꝗtitas: vel aliqua paſſio ꝗtitatis. non ſubiectiua ſed effectiua. Nō ſubalternaꝶ ḡ perſpectiua geometrie rōe ſubiectorꝫ tanꝗ vnū ſit ſub altero ſicut pars in modo ſub ſuo toto. Quod autē cōſueuit dici ꝙ perſpectiua eſt de viſuali linea vt de ſubiecto. intelligendū eſt: q: eſt de viſione ꝯſiderando modos ⁊ paſſiones eius ſcđm quas linea vel ꝗtitas eſt vario modo viſa. Nō eſt ḡ ſubalternatio inꝗtū ſubiectū eſt ſub ſubiecto vt pars in modo: vel ſaltē vt in exemplo poſito.

Opinio auctoris ❡ Reſtat ḡ ꝙ fiat ſubalternatio alio mō: videlicet qñ ſubiecta duarū ſcientiarum ſunt omnino res diuerſe ꝗ rum vna non includit alterā: ordinanꝶ tamē ſecundū habitudinem cauſe: maxime finalis ⁊ efficientis. Et effectus vt frenum et equitatio quorꝫ vnū eſt finis alteri⁹ non enim fit frenū niſi propter equitationem. Sciētia ḡ que cōſiderat finem ſubalternat ſibi proprie illā que conſiderat id quod eſt propꝶ finē: vt equeſtris frenifactiuam: q: equeſtris dicit propter quid frenū debet eē talis forme: de quo frenifactiua ſolum dicit q. Hec aūt ſubalternatio maxime inueniꝶ in practicis: ⁊ in artib⁹ ſimiliter qñ ſe habent vt effectus ad efficiens: ſicut ſanitas quam conſiderat medicus: ⁊ virtutes rerum naturaliū quas ꝯſiderat naturalꝭ philoſoph⁹. Unde medicus dicit quod reubarbarū purgat colerā: ſed naturalis dicit propter quid. ḡ medicina ſubalternaꝶ philoſophie naturali. Ex predictis patꝫ duos eſſe modos ꝓ-

C. Tāt ſunt duo mōi ꝓprie ſubalternatiōis pprie ſubalternationis tm̄ ſcꝫ quādo ſubiecta ſe habent ſicut finis ⁊ id quod eſt ad finem: ⁊ quando ſe habent vt effectus et cauſa efficiens: et ſic patet primū. ❡ Nūc

Scđus articulus. reſtat videre de principali queſito: videlicet vtrū theologia ſubalterneꝶ ſcientie beatorꝫ. Et dicendū ꝙ ꝗuis theologia noſtra dependeat a ſciētia dei: ⁊ beatorum propter cōditionē ſtatus noſtri ꝗdiu ſumus viatores: tamen nō ſubalternaꝶ ei proprie ſecundū aliquem predictorum modorꝫ. Cui⁹ ratio ē q: vbicūq; eſt vera ⁊ perfecta ſubalternatio: ſciētia ſubalternās dicit ꝓpter qđ de principiis ſcientie ſubalterne de quib⁹ ipſa ſolū dicit q: ſed ſcientia beatorꝫ non dicit propter quid de illꝭ de quibus fides et theologia dicunt q: ḡ non eſt ibi ꝓpria et perfecta ſubalternatio. Maior patet ex primo poſteriorꝫ. Minor ꝓbaꝶ q: quedam eorꝫ ꝗ tradit fides et theologia nō hñt propꝶ quid ſeu cām vt deū eſſe trinū. Quedā vero et ſi habeāt propter quid et cauſā vt deuꝫ fuiſſe incarnatum: paſſum: ⁊ huiuſmodi (hec enim oīa facta ſunt a deo ꝓpter noſtrā ſalutē finaliꝶ.) Iſtud tñ ꝓpter qđ eque dicit theologia nr̄a ſicut ſciētia btōꝝ: nec iſtud plus accipit theologia a ſciētia beatorum ꝗ alia. Sciētia āt vere ſubalterna nūꝗ dicit propter quid de ſuis principiis: niſi induendo formā ſciētie ſubalternātis qđ nō fit in propoſito. ⁊ ſic patet minor: et per conſequens tota ratio. Hec autem magis patebunt ex ſolutione argumentorꝫ. ❡ Ad primū articulū dicendū

D. Ad rōes pncipales Ad .i. ꝙ dependentia ſcientie a ſcientia que eſt ex parte ſciētis non ſufficit ad ſubalternationem: vt declaratū fuit prius: ſed requiritur dependentia ex parte ſcibilis ex qua conſurgit talis habitudo: ꝙ ſuperior dicat propꝶ quid de principiis inferioris ſciētie de quibus ipſa ſolum dicit quia: taliter autem non dependet theologia

E. Ad .ij. a ſcientia beatorum ſed ſolum primo modo. ❡ Ad ſecundum dicendum q: maior propoſitio eſt falſa: quia linea habet aliquas paſſiones nobis notas: et de quib⁹ conſiderat geometria que poſſunt eſſe cauſa propter quā accidit diuerſitas in mō videndi vt prius dictum fuit. Et ideo inter ſcientiam conſiderantem lineam. et conſiderantem lineam viſualē poteſt eſſe vera ſubalternatio: ſed deus non habet aliquā proprietatē ꝗ ſit cauſa noſtre ſalutis: vel que dicat cauſam propter quā ſaluat nos: niſi voluntatem ſuam ſicut ſcriptum eſt. Saluum me fecit quoniā voluit me. Et hāc nō accipit theologia a ſcientia beatorum: ſed habet a ſe ipſa ſicut cetera: et ideo non conſurgit talis habitudo ꝙ ſcientia que habet deum pro obiecto dicat propter quid de his

F. Ad .iij. de quibus theologia dicat ſolū q. Et ideo non eſt ſimile hic et ibi. ❡ Ad tertiū dicendum ꝙ non ſemper ſubalternatur ſcientia: ſcientie quando finis vnius ordinat ad finē alterius: quia ſunt morales ſcientie que docent animū quietari a paſſionib⁹ quo facto aptior eſt ad ꝯtēplationē veritatꝭ ſubalternarēꝶ oīb⁹ ſciētiis ſpeculatiuis: qđ nō dicim⁹ ſed requiriꝶ ad veram ſubalternationē ꝙ ſubiectū vni⁹ ordineꝶ ad ſubiectū alteri⁹ tāꝗ ad finē: et ꝙ ſupior ſciā vtaꝶ ſubiecto inferioris ſcie ad conſecutionem proprii finis. Uerbi gratia frenum vel factio freni de qua eſt ars freni factiua ⁊ equitatio de qua eſt ars eqſtris. ⁊ militare de quo eſt ars militaris ſic ſe habent ꝙ frenum eſt finaliter propter equitationē: et eo vtitur ars equeſtris in equitando: ⁊ viſus eqđ eſt finaliter propter bene pugnare ⁊ eo vtitur ars militaris ad bene pugnādū. Et ex hac ordinatione cōſurgit ꝙ ſuperior ſciētia dicit propter quid de hoc de quo inferior dicit ſolum q: ſicut equeſtris dicit propter qđ frenū debet eſſe talis forme: de quo frenifactiua dicit ꝙ forma debet eſſe talis: ſꝫ equeſtris dicit propter qđ ſcilicet quia talis forma eſt neceſſaria ad bene ducen-

dum et regendum equum: ⁊ eadem ratio eſt de milita-
G. ri reſpectu equeſtris. ¶ Nunc eſt ita q̄ ſpeculatio vie
nõ eſt ſubiectũ theologie noſtre. Opus autem meri-
toriũ licet ſit ſubiectũ theologie practice. ſcientia tamẽ
beatoꝝ nõ vtitur tali opere ad ↄſecutionẽ ſui finis: qꝛ
nec tali a opera ſunt in vita beata. Et ideo non dicit de
opere meritorio propter quid eſt fiendũ ſic. vel aliter
ſicut dicit theologia noſtra: propter quod nõ eſt ibi ſub
alternatio.

Utrum theologia ſubalternetur metaphiſice. Queſtio. viii.

H. Arguit. i. Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̄ theologia ſubalternetur meta-
phiſice: q̄ ſcientia que dicit propter quid: de
his de quib⁹ theologia dicit quia: ſubalter
nat ſibi theologiam: ſed metaphiſica ẽ hmõi. ergo ⁊c. Ma
ior patet ex precedentib⁹: minor probaẽ. Theologia eñ
dicit q̄ deus eſt vnus: metaphiſica autem dicit propter
quid eſt vnus: videlicet ex eo q̄ eſt primũ ens ſimpli-
Arguit. ii. citer et oĩno perfectum: tale eñ neceſſario eſt tñ eſſe
vnum: vt infra patebit. quare ⁊c. ¶ Item illa ſcientia
que ſupponit ea que probantur in alia ſciẽtia: ⁊ vtitur
eis tanq̄ principijs videẽ illi ſcientie ſubalternari: ſed
theologia ſic ſe habet ad metaphiſicã. ergo ⁊c. Minor p̱-
batur: qꝛ theologia ſupponit deũ eſſe vnũ: ⁊ vtitur hoc
vt quodã principio: iſtud aũt probatur in .ij. metaphi-
ſice. Et iterũ. proceſſus theologie ↄfirmatur per idem
principium declaratũ in metaphiſica. de quolibet affir
matio vel negatio: et de nullo ambo ſimul: quare ⁊c.
In oppoſitum ar. i. ¶ In ↄtrariũ arguitur q̄ theologia ſubalternet ſibi a-
lias ſcientias humanitus inuẽtas. Et primo q̄tũ ad
practicas ſic. Scientia que eſt de vltimo fine ſubalter-
nat eas que ſunt de medijs finibus qui ſunt fines ſub
fine: Sed theologia eſt de vltimo fine: ergo ſubalternat
Arguit. ij. ſibi ſcientias practicas humanit⁹ inuẽtas que ſunt de
fine medio et propinquo qui eſt finis ſub fine. ¶ Item
arguitẽ quo ad ſpeculatiuas: qꝛ ſcientia q̄ dicit propter
quid de principijs aliarũ ſcientiarum ſubalternat ſibi
alias. Sed theologia eſt hmõi. ergo ⁊c. minor probaẽ: qꝛ
natur aliis ſcientia dicit q̄ talis res habet talem virtu
tem. theologia aũt dicit qꝛ deus hoc voluit ſibi dare: et
I. hoc dicendo dicit cauſam quare ⁊c. ¶ Circa queſtio-
Deciſio q̄ſtionis. nem iſtã videnda ſunt duo. ¶ Primũ eſt vtrum theo-
Articu. i. logia ſubalternet ſibi alias ſciẽtias. ¶ Secũdum eſt
vtrum ſubalterneẽ alijs. ¶ Quãtũ ad primũ dicendũ
eſt q̄ theologia nõ ſubalternat ſibi alias ſciẽtias Cui⁹
ratio eſt: qꝛ ille ſciẽtie que hñt de ſuis principijs euidẽ
Theologia nõ ſubalternat ſibi alias ſciẽtias. tiorẽ notitiam q̄ ſit illa q̄ de eis traderetur per theolo
giam nõ ſubalternatur theologie. Sed ſciẽtie huma
nitus adinuẽte ſunt hmõi. ergo ⁊c. maior patet: qꝛ propter
ſubalternatio eſt qñ inferior ſcientia dependet a ſupi-
ore q̄tuñ ad perfectam cognitionẽ ſuorũ principioꝝ.
Et ideo nõ poteſt eſſe q̄ p̄ ſcientiã ſubalternatam p̄fe
ctius cognoſcantur principia q̄ per ſcientiã ſubalter-
nantem. et per ↄſequẽs nec euidẽtius: qꝛ euidentia p̱
ſe pertinet ad perfectionẽ cognitiõis: et magꝭ q̄ ad-
heſio que poteſt eſſe de falſis. propter quod illa cogni
tio eſt perfectior q̄ eſt euidentior. minor ſimiliter patꝫ
qꝛ ſcientie humanit⁹ adinuẽte habent de ſuis princi-
pijs clarã ⁊ euidẽtẽ via ſenſus. memorie. ⁊ experiẽtie: vt
dictũ eſt ſupra: et vt pꝫ ex proemio meta. Theologia
aũt ſi quã tradit de eis cognitionẽ illa eſt enigmatica
K. tantum: qꝛ eſt per ſolaꝫ auctoritatem ið ⁊c. ¶ Quãtũ
Artic. ij. ad ſecundũ dicẽdum q̄ theologia non ſubalternatur
Theologia nulli ſciẽtie ſubalternaẽ. alicui ſcientie hũanitus adinuente. Et patet dupli-
citer. Primo qꝛ theologia plus dependet a ſciẽtia dei
et beatoꝝ q̄ a quacũq̄ ſcientia humanit⁹ inuẽta: Sꝫ
ipa nõ ſubalternaẽ ꝓprie ſciẽ btõꝝ vt patet ex precedẽ
ti queſtione ergo nec alicui humanit⁹ inuente. ¶ Secũdo
qꝛ nulli⁹ modus ſubalternatiõis inueniri põt int̃ ipam

et illas vt pꝫ diſcurrẽdo p̱ ſingulas. Nõ eñ ſubiectũ cu-
iuſcũq̄ ali⁹ ſciẽ eſt finis ſubiecti theologie q̄liter cũq̄
accepte ſꝫ poti⁹ e cõuerſo nec alie ſciẽ dicũt cãm de pri
cipijs cuiuſcũq̄ veritatis de q̄ theologia dicat tñ qꝛ
ergo nullo mõ ſubalterñaẽ theologia alicui ſciẽ hũanit⁹ in-
uẽte. Ad rõnes vtriuſq̄ partis reſpondendũ eſt. Ad p̄ L. Ad rões i oppoſitũ. Ad p̄mã.
mã per interemptionẽ minoris. ⁊ cũ probatur p̱ hoc qꝛ
metaphiſica dicit propter quid deus eſt vnus: de quo
theologia dicit ſolũ quia: dicendũ q̄ falſum eſt: qꝛ deum
eſſe vnum non habet cauſam. vnde licet deum eſſe pri
mũ ens ſimpliciſſimum. ⁊ vndiq̄ꝫ perfectum cõclu
dat infallibiliter deum eſſe vnum et poſſit eſſe quo ad
nos medium cognoſcendi: tamẽ nõ eſt cauſa rei cogni
te nec de ea dicit propter quid. ¶ Ad ſecundum dicen M. Ad ij.
dũ q̄ ſupponere ea que in illa ſcientia probantur et vti
eis non ſufficit ad ſubalternationem. Alioquin oẽs
alie ſcientie ſubalternarentur logice: qꝛ ſupponũt mo
dum arguendi: ⁊ vtuntur eo: q̄ ſi intelligatur non de
modo ſciendi: ſed de principijs ſcientie. vt argumentũ
videatur aſſumere: dicendum eſt tunc q̄ aſſumere prin-
cipia probata in alia ſcientia probatione que ſit a prio
ri per cauſam dicentem propter quid: bene facit ad ve-
ram ſubalternationem: ſed theologia nichil tale aſſu-
mit a metaphiſica: tum quia q̄ deus ſit vnus non aſſu-
mit ab ea ſed tenet hoc ſola auctoritate diuina: cui ma
gis innititur q̄ cuicunq̄ rationi humane: tum qꝛ me-
taphiſica non probat deum eſſe vnum per cauſam a p̄o
ri: ſed ſolum a poſteriori: quod aũt ſubditur q̄ proceſ-
ſus theologie confirmatur per illud principium meta
phiſicũ de quolꝫ affirmatio vel negatio et de nullo am
bo ſimul: verum quidẽ eſt: ſed non oportet q̄ ſumatur
a metaphiſica: qꝛ per ſe notũ eſt cuicunq̄ intelligenti
terminos nec metaphiſica dicit d̄ hoc ꝓpter quid: ſed
ſolum dat declarationes quaſdam contra negãtes vo
ce q̄uis non poſſint negare mẽte. ¶ Ad rationes alte N. Ad rões. poſt oppoſitũ Ad p̄mã.
rius partis dicendũ eſt ad primã cũ dicitẽ q̄ illa ſcien-
tia que eſt de fine vltimo ſubalternat ſibi alias. verũ
eſt ſi alie conſiderent ſua ſubiecta in ordine ad finem
illũ: ſicut frenifactiua conſiderat frenũ in ordine ad eq̄-
tationẽ. Et ſi ex tali ordine conſurgat hec habitudo q̄
ſuperior ſcientia dicat euidẽter propter quid de princi
pijs inferioris ſcientie. neutrum autẽ iſtorum eſt inter
theologiã et alias ſciẽtias: qꝛ ſciẽtie practice q̄uis ſit
de talibus q̄ poſſint ordinari ad illud de quo eſt theolo
gia tamen non conſiderant ea vt ſub tali ordine: nec
theologia dicit de principijs eorum propter quid vel
ſaltem non euidẽter. Quod arguitur vltimo de theo
logia q̄ dicit propter quid de principijs aliarũ ſciẽtia
rum: quia voluntas dei eſt cauſa rerum: dicendum q̄
iſtud non valet propter tria. ¶ Primũ eſt qꝛ ſcientia O. Propter tria theologia non dicit ꝓpt quid d̄ pncipijs aliarum ſcientiarum.
ſubalternata neceſſario habet accipere propter quid
a ſubalternante: quia aliter ſe habere non poteſt. Sciẽ
tie autem hũane non habent neceſſario accipere iſtud
propter quid a theologia. Per rationeꝫ enim natura
lem poteſt ſciri q̄ deus eſt cauſa rerum per volunta-
tem a deo ⁊c. Secundo quia iſtud propter quid nõ red
ditur niſi per cauſam remotam quod non ſufficit ad p̱
priam ſubalternationẽ. Tertio quia iſtud propter q̄d
non manifeſtat ipſum quia: vel non euidenter: ſed
econtrario per ipſum quia innoteſcit ipſũ propter q̄d
non enim theologus: vel quicunq̄ alius philoſophus
nouit voluntatẽ dei: ac deinde per voluntatẽ notã cognoſ-
cit q̄ talis res habet taleꝫ virtutẽ ſed econuerſo: qꝛ hoc
q̄ videm⁹ q̄ talis herba hꝫ talẽ virtutẽ cognoſcim⁹ vo
luntatẽ dei eſſe q̄ talis herba poſſit hoc vel illud facere
ideo tale ꝓpter quid nõ facit ad verã ſubalternationẽ.

Sequitur diuiſio littere magiſtri ſententiarum cum ſententia eiuſdem in generali et ſpeciali. Et primo prime diſtinctionis primi libri.

A. Sñia lr̃e i generali.

Veteris ac noue legis. Hic incipit tractatus Et diuiditur in duas partes ¶ Primo enim magiſter p̃mittit quedam generalia totiꝰ operis prelibatiua. ¶ Secundo ſuã intentionẽ exequit. Et hoc in principio ſecũde diſtinctiõis ibi. Hic itaq; vera et pia fide. ¶ Prima eſt preſentis lectiõis. Et diuidit in tres partes. In prima magiſter determĩat ſuã intentũ. In ſcda mouet q̃ſtiones circa determinata. In tertia ponit quandam epilogationẽ in qua ↄ̃mĩat dicta dicendis. Secũda incipit ibi Cũ autẽ hoĩs. Tertia ibi Oĩa ḡ que dicta ſunt. ¶ Prima pars diuidit in tres. q: primo p̃mittit quandã diuiſionẽ valentẽ toti operi. Scdo membra diuiſionis declarat. Tertio mouet quãdã dubitationem. Secunda incipit ibi. Illud vero in rebꝰ conſiderandũ eſt. Tertia ibi notandũ vero ꝛc. ¶ Secũda pars principalis in qua mouet queſtiões diuiditur in tres partes ſcdm tres q̃ſtiones quas mouet. Secunda incipit. ſed cũ deus diligat nos. Tertia ibi Hic cõſiderandũ eſt. Cuilibꝫ autẽ queſtionũ adiungit ſuã ſolutionem. Et hec eſt diuiſio et ſententia in gñali.

B. Sñia lr̃e prime diſtinctionis in ſpeciali.

In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter primo ꝓponit q̃ ↄ̃ſiderãti diligent et ſubtilit ↄ̃tinentiam veteris: ac noue legis patet totam ſacram paginã circa res et ſigna verſari ꝛ declarat membra huiꝰ diuiſiõis dicens: q̃ res eſt de his que non adhibent ad aliud ſignificandũ: ſigna vero quoꝝ vſus in ſignificatiõe eſt. Subdiuidit ſigna dicens q̃ ſignoꝝ quedã ſunt ſigna ſolum vt ſacramenta veterꝭ legis. quedã vero ſunt ſigna et res: vt ſunt ſacramenta noue legis. Comparat etiã ſigna ad rem dicẽs q̃ omne ſignum eſt res: nõ eĩ poteſt ſig̃re q̇ nihil eſt: ſed non omnis res eſt ſignũ: q: non oĩs res ad ſignificandum adhibet. Hinc etiã ordinem concludit agendi q: primo eſt agendũ de rebus q̃ in tribus libris continent. ꝛ poſtea de ſignis q̇ fit in. iiij. lib. Deinde ponit ſubdiuiſionẽ rerũ q: alie ſunt quibꝰ fruendum eſt: Ille ſcꝫ que beatos nos faciũt vt trinitas: pater ꝛ filiꝰ: et ſpiritus ſanctꝰ. Alie ſunt quibus vtendum eſt: ille .ſ. quibus tendentes ad beatitudinem adiuuamur: vt creature per quas in deũ manuducimur. Et hoc confirmat magiſter per Auguſtinũ. Alie ſunt res que fruuntur et vtuntur vt creature rõnales in medio ſituate fruendoꝝ .ſ. et vtendoꝝ: vbi determinat quid eſt frui ꝛ quid vti. Poſtea remouet quandã dubitationeꝫ vbi ſic procedit. Primo eĩ ponit quãdã aliã aſſignationem de frui: ꝛ vti: q: frui eſt vti cum gaudio non ſpei ſꝫ iam rei. vti vero eſt aſſumere aliquid in facultatem volũtatis. vnde concludit q̃ oĩs fruitio ſub vſu ↄ̃tinetur. Scdo ex hoc opponit contra predicta dicẽs q̃ ſoli beati fruuntur: q: ſolum habẽt gaudiũ rei Tertio reſpondet dicens q̃ ſoli beati fruunt ꝓprie: et perfecte: iuſti vero in via improprie: et imperfecte. Aliam etiam queſtionẽ ſoluit dicens. quõ iuſti in via habent gaudium reale: iõ etiã realit loquẽdo oportet q̃ etiã fruantur: q: quicunq; alicui rei cum delectatiõe adheret fruit: ſed ſi iſta fruitio et adheſio alibi ſit q̃ in deo ſic ẽ abuſiua fruitio. Deinde querit vtrum homĩbꝰ ſit fruendum: an vtendũ. Et reſpondet ſcdm Auguſtinũ q̃ vtendũ eſt: non fruendũ: q: propter ſe non ſunt diligendi: q: tamẽ videtur dicere Apoſtolꝰ q̃ hominibus ſit fruendũ ad philemonẽ dicens itaq; frater ego te fruar in dño. Et reſpondet ſcdm Aug. q̃ non dicit ego fruar te: ſed addit in domino: homine ſic in deo frui potiꝰ eſt deo frui q̃ hoĩe. Contra querit vtrum deꝰ vtat nobis: an fruatur. Et dicit q̃ non fruit ſed vtitur. Sed tamẽ differenter q̃ nos: q: nos vtimur aliis rebus propt noſtrã vtilitatem. Deus autẽ nobis vtitur non ad vtilitatẽ ſuã: ſed ad noſtram. Et exempla habent ex verbis Aug. Hoc habito querit vtrum virtutibus ſit fruendũ. Et primo oſtendit per auctoritatẽ Auguſtini q̃ nõ tali ratione. Omne quo eſt fruendũ propt ſe eſt amandũ: virtutes autem nõ ſunt propter ſe amande ſicut oſtendit auctoritate Aug. ḡ virtutibꝰ nõ eſt fruẽdũ. Sed q̃ virtutibus ſit fruendũ et propter ſe ſunt appetẽde oſtẽdũt auctoritates Ambroſij. Et reſpondet magiſter q̃ non eſt fruendũ virtutibus: ꝛ q̇ dicit Ambroſiꝰ q̃ propt ſe ſunt appetende vel amande hoc eſt q: delectãt ſuos poſſeſſores: et habent aliquid vnde propt ſe amentur: tñ earũ amor ad aliud ordinat. vnde non eſt in eis ſiſtẽdum: ſed vlterius per eas ad beatitudinẽ eſt tendẽdũ Sed contra hanc ſolutionem obijcit ſic. frui eſt amore alicui inherere propter ſe: ſed hoc eſt intelligendũ cuꝫ hac additiõe tacita q̃ amor non referat ad aliquid ſed ſic non eſt inherendũ virtutibus propter ſe: ſed vlteriꝰ ꝓpter beatitudinẽ eſt virtutibꝰ inherendũ. Et hoc oſtẽdit auctoritate Auguſtini. Et ideo virtutibꝰ non eſt fruendũ ſed deo. ¶ Alterius recapitulat ea q̃ dicta ſunt oſtẽdẽs ſecundũ quẽ ordinẽ de eis ſit tractaturꝰ: quia prius de rebꝰ q̃ de ſignis. Et prius de rebus quibus fruendum eſt: q̃ de eis quibus vtendum eſt. ꝛ hec eſt ſententia in generali et ſpeciali.

Utrum frui ſit actus intellectus an voluntatis. Prima queſtio prime diſtinctionis.

Circa diſtinctionem iſtã queritur de duobus in generali .ſ. de fruitione et vſu. Circa fruitionem queruntur duo. Primum eſt cuius potẽtie actus ſit frui. C. Secũdũ eſt quid ſit obiectum fruitionis. Ad primũ Arguit. i. ſic procedit. Et arguit q̃ frui ſit actus intellectꝰ: q: nobiliſſimus actus videt eſſe nobiliſſime potentie fruitio nominat actuꝫ nobiliſſimũ: intellectꝰ eſt nobiliſſima potentia ḡ fruitio eſt actus intellectus. Arguit. ij. ¶ Item fruẽdo bonum fruimur. ſed hoc eſt habere q̇ noſſe ſcdꝫ Aug. libro. lxxxiij. q. ḡ frui eſt ideꝫ q̇ noſſe. ſed noſſe eſt actꝰ intellectꝰ: ḡ ꝛc. ¶ In contrarium eſt Auguſtinꝰ et habetur in littera. q̃ frui eſt amore inherere alicui rei propter ſeipſaꝫ. In oppoſitum. Amor autẽ pertinet ad voluntatem. ḡ ꝛc. Reſpõſio. videnda ſunt duo. ¶ Primũ eſt quid ſit fruitio: et quot requirunt ad fruitionẽ. Duo articuli in queſtione. Et ex hoc ſcdo apparebit quod querit. ¶ Quantũ ad primum ſciendũ eſt q̃ ſignificata noĩm probare non poſſumꝰ niſi ex vſu ꝛ acceptione doctoꝝ ꝓcatus aũt Auguſtinꝰ. xij. de ciuitate dicit q̃ nomẽ fruitiõis a fructu deſcẽdit: fruimur Articulꝰ. i. Quid fruitio. eĩ fructu. ſicut cibamur cibo: fructus autẽ eſt illud q̇ vltimo de arbore: ꝛ cũ quadam delectatiõe percipitur Fruitio ḡ includit delectationẽ: propt quod cuꝫ aliq̃s multum delectat in aliqua re dicimꝰ q̃ fruit ea. delectatio autẽ requirit cognitionem: q: delectari non eſt niſi cognoſcentis: vt habet. vij. ethicoꝝ. iõ fruitio requirit cognitionem preuiã delectationi. non autẽ quecũq; delectatio ſufficit ad fruitionẽ: ſed illa que quietat appetitum vel totalit vel in illo gñe q̇ concordat predictis Fructus eĩ eſt non quicunq; ex arbore proueniẽs: ſꝫ vltimus vltra q̇ nihil aliud expectat: ſic fruitio a fructu dicta eſt delectatio non quecunq;: ſed illa in qua finaliter quietatur appetitus. ¶ Patet ergo q̃ tria concurrunt ad fruitionem: cognitio: delectatio: ꝛ quietatio. D. Tria ad fruitioneꝫ cognitio / delectatio ꝛ quietatio. ¶ Horũ autẽ trium primũ .ſ. cognitio non pertinet ad eſſentiam fruitionis intrinſece: ſed antecedẽter. Cuiꝰ ratio eſt q: fruitio aut eſt delectatio: vel ſaltem non poteſt eſſe ſine delectatione: ſed cognitio non eſt delectatio ſed poteſt eſſe ſine oĩ delectatiõe: ḡ fruitio non eſt eſſentialiter ipſa cognitio. Maior patet ex dictis. minor probat. q̃ eĩ cognitio nõ ſit delectatio: patet de ſe eo q̃ cognitio pertinet ad potẽtiam cognitiuã: delectatio autẽ ad appetitiuã. q̃ etiam poſſit eſſe ſine delectatione videt cum prius poſſit eſſe ſine poſteriori vel ſcdm naturam: vel ſaltẽ diuina virtute cognitio autẽ prior ẽ delectatiõe: iõ inuenit quãdoq; ſine delectatione naturaliter: triſtitia eĩ q̃ excludit delectationẽ neceſſe

tio requirit cognitionē poteſt etiā eſſe ꝙ habendo co-
gnitionem cuiuſcūqꝫ etiā ſupremi boni non ſequit̄ de-
lectatio. Fruitio aūt nequaquā eſt vbi delectatio non ē
q: ſi poſſet eſſe ſine delectatiōe: pari ratione poſſet eſſe
cum triſtitia: quod enim non coexigit vnū oppoſitorū
poteſt ſtare cum reliquo. ¶ Relinquit̄ ergo ꝙ fruitio nō ſit
cognitio eſſentialiter: ſed preexigit cognitionem ante
cedentem: q: non delectamur nec fruimur niſi cognitiſ.
¶ Delectatio aūt ſe habet ad fruitionē ſicut genus ad
ſpeciem: ſed quietatio ſicut differētia ſpecifica vel cam
Fruitio ē actus voluntatis circumloquēs. Eſt eīm fruitio delectatio non quecūqꝫ
ſed quietans appetitū. Et hoc eſt quod dicit Auguſti
nus. x. de trinitate dei q: fruimur cognitis in quib⁹ vo
luntas delectata propter ſe conquieſcit. ¶ Et ex hoc patet
ſcdm q̄d queritur cuius potētie actus ſit frui: q: volūta
tis. Quod patet dupliciter primo ex ſuo genere: ſic il-
lius potentie eſt frui cuius eſt delectari: Sed delecta
ri eſt actus volūtatis. ergo et cetera. Secūdo patet ꝑ dē
ex eius ſpecifica differētia ſic. eiuſdē ē moueri ad terminū
et quieſcere in termino: Sed deſiderium de bono ha-
bendo et fruitio de bono habito ſe habēt ſicut motus et
E. quies. ergo eiuſdem eſt deſiderare et frui: ſed deſiderium
Ad primū pncipale Nota eſt actus appetitus. vel voluntatis: ergo et fruitio. ¶ Ad
primum dicēdū ꝙ fruitio non eſt nobiliſſimus actus:
ſed eſt delectatio conſeqns nobiliſſimū actū. ſ. actū in
tellectus circa nobiliſſimū obiectū. vnde fruitio nō no
F. minat actū beatificantē nos eſſentialiter: ſed delecta
Ad. ij. tionē ſuperuenientē beatitudini ſicut ſuperuenit pulcri
tudo iuuentuti. Ad ſcdm dicendū ꝙ habendo ſummū
bonū fruimur: ſed ipſū habere nō ē frui ſed quoddā
ꝑſupoſitū fruitioni ſicut noſſe ꝑſupponit̄ delectatōi.

Secunda queſtio.

G. Secūda queſtio. Secundo queritur de obiecto
fruitionis vtrum illud ſit ſolū de⁹: vel poſ
ſit eſſe aliquid aliud. Et videtur ꝙ non ſo-
Arguit̄. i. lum deo ſit fruendū: q: omne illud poteſt
eſſe obiectū fruitionis q̄d poteſt quietare voluntatem
et implere eius capacitatē ſed aliud a deo poteſt quie-
tare voluntatem et implere eius capacitatem ergo ꝛc.
maior patet ex ſupradictis. minor probatur q: omne fi
nitum poteſt impleri aliquo finito quod non eſt deus:
Scdo. ſed capacitas voluntatis eſt finita. ergo poteſt imple-
ri aliquo finito quod nō eſt de⁹ et hec fuit minor. ¶ Itē
quod amatur propt̄ aliud non eſt obiectum fruitiōis:
ſed deus amatur propt̄ aliud. Amatur eīm a aliquibus et ſeruit̄
In oppoſitum ꝑpter mercedē vt dicit quedā gloſa ſuper illō Luc. xv.
q̄ti ergo mercennarij ꝛc. ¶ In contrarium arguit̄ q:
ſolo fine vltimo fruēdū eſt: ſed ſolus deus eſt finis ſim
pliciter vltimus: ſicut eſt agens ſimplicit̄ primū ergo ſolo
deo eſt fruendū. ¶ Reſponſio. dicenda ſunt duo Pri
mum eſt ꝙ immediatum obiectū fruitionis non eſt de-
us: ſed aliquis actus quo de⁹ a nobis attingit̄. ¶ Se-
cundū eſt ꝙ obiectū fruitiōis remotum eſt ſolus deus.
H. Primum patet premittendo duas diſtinctiones neceſ
Prima diſtinctio ſuppoſita ſarias ad propoſitū. ¶ Prima eſt de fine: eo ꝙ delecta
tio qua quieſcit voluntas in aliquo vt in fine eſt fruitio
Finis eīm dr̄ dupliciter: vno mō res aſſecuta: ſicut finis
auari eſt pecunia. Alio mō aſſecutio rei: ſicut finis aua
ri dicitur poſſeſſio pecunie. Et eodem modo finis crea
ture rationalis eſt deus ſicut res aſſecuta: ſed finis ei⁹
I. vt aſſecutio eſt operatio per quam deum aſſequimur.
Scda diſt. Et hec eſt viſio dei. ¶ Secunda diſtinctio eſt de amore
quia cum fruitio ſit actus voluntatis: et omnes actus
voluntatis radicaliter fundentur in amore: omnes ha
bent aliquo modo iudicari ex amore. ¶ Eſt autem du
plex amor ſcilicet amor beniuolentie: Et amor concu-
piſcentie. ¶ Illud enim amamus amore beniuolentie cui
volumus aliquod bonum: vel aliquam perfectionē. ip
ſum autem bonum vel perfectionem quam volumus
nobis: vel alijs amamus amore concupiſcentie. hoc
premiſſo patet primum propoſitum ſic immediatum

obiectū amoris concupiſcētie non eſt res ſubiecto di-
ſtincta a cognoſcēte ſed fruitio cū ſit delectatio de deo.
et ī deo habito eſt q̄dā amor ꝯcupiſcētie: ergo īmediatū Artic⁹. i.
obiectum fruitionis vel delectationis non eſt deus (cū Prima rō
ſit res a nobis ſubiecto diſtincta) ſed aliquis act⁹ quo ꝓbans ꝙ
a nobis attingit̄ vel habetur: vtraqꝫ premiſſarum patet. de⁹ nō ē im
Et primo maior īductiōe et ſyllogiſmo. Inductione pa- mediatum
tet. diligo vinum dilectione concupiſcentie: nunquid im- obiectum
mediatum obiectum iſtius dilectionis eſt vinum? cer- fructiōis.
te non: ſed vſus vini qui eſt actus guſtatiuus vel guſtā
di non enim diligo vinū immediate: ſed guſtare vinū
et idem eſt in omnibus alijs. Ratione patet idem. illō
amatur amore concupiſcentie quod eſt bonum vel per K.
fectio quam nobis volumus: vel amicis: ſed res ſubie
cto diſtincta nūqꝫ eſt bonum noſtrum niſi ratione act⁹
quo nobis coniungitur ſicut nutrimentū puta panis
aut vinū nūqꝫ eſſet nobis bonum niſi ratione actus
quo nobis coniungit̄ cum comedimus aut bibimus et
ipſa coniunctio eſt bonum noſtrum immediatū ergo res
ſubiecto diſtincta a concupiſcētie nō eſt īmediatū obie
ctum amoris concupiſcentie. et hec fuit maior. minor ꝓ
batur ſcilicet ꝙ fruitio que eſt delectatio de deo et ī deo
habito ſit amor concupiſcentie: q: aut eſt amor concu-
piſcentie: vel beniuolentie. non poteſt dici ꝙ ſit amor
beniuolentie quo velimus aliquid bonum deo q: dele
ctatio de deo habito reſpondet deſiderio de ipſo habē-
do: ſed per tale deſiderium non deſideramus aliquid
deo: ſed nobis. non enim deſideramus deo aliquid ha-
bendū ab ipſo (fatuū enim eſſet tale deſideriū: cum ni
chil futurum poſſit ei aduenire) ſed deſideramus ipm
habendū a nobis quod pertinet ad amorē concupiſcē
tie quo deſideramus nobis aliquod bonum: hoc ē aūt
deum habere vel videre vel aliquid tale: ergo delecta-
tio de deo habito non eſt amor beniuolētie ad deum: ſꝫ
amor cōcupiſcentie retorte ad nos. Item amor habēs
pro formali ratione obiecti bonum vtile vel delectabi-
le eſt amor concupiſcentie. Sic enim eſt in propoſito
ergo. ꝛc. et ſic probata eſt vtraqꝫ propoſitio reſumatur
ergo ratio. Contra hoc tamen obijcit̄ tripliciter. Pri- L.
mo cōtra maiorē illius rationis: ſcilicet ꝙ amor cōcu- Prima inſtantia.
piſcentie poteſt ꝓ immediato obiecto habere rem ſub
iecto diſtinctā ab ipſo: q: laus / fama / et honor ſunt res
ſubiecto diſtincte ab eo qui laudatur / honoratur / vel fa-
matur et tamen cadunt ſub concupiſcentia. Concu-
piſcunt eīm multi famari / laudari / et honorari: et quidā
poſuerunt felicitatem in honoribus vt patet ex primo
ethi. ¶ Secundo inſtatur contra minorem probando Scda inſtantia.
ꝙ delectatio non ꝑtinet ad amorē cōcupiſcentie: quia
illud q̄d principaliter concupiſcit̄ non eſt amor concu
piſcentie: ſed eſt obiectum ipſius: ſed fruitio vel dele-
ctatio eſt principaliter concupita (omnes enim appe- Tertia inſtantia
tunt delectari) q̄re ꝛc. Item amor concupiſcentie eſt ꝓ
prie de futuro: ſed delectatio eſt de preſenti: ergo dele- M.
ctatio non eſt amor concupiſcentie. ¶ Ad primū dicē- Soluꝫ prime īſtāte.
dum ꝙ operatio vnius poteſt eſſe delectabilis alteri.
tripliciter. vnomodo īquantum per operationem alicu-
ius conſequimur aliquod bonum et ſecundū hoc ope
rationes illorum que nobis bonū faciunt ſunt nobis
delectabiles: q: bene pati ab alio eſt delectabile. Alio
modo ſecundū ꝙ per operationes aliorū efficit̄ nobis
aliqua cognitio vel eſtimatio proprij boni. Et propter
hoc homines delectantur in hoc ꝙ laudantur: vel ho-
norantur ab alijs q: ꝑ hoc accipiunt eſtimationem ꝙ ī
ſeipſis eſt aliquod bonū. Et q: illa eſtimatio forti⁹ ge-
neratur. ex teſtimonio bonorum: et ſapientum: ideo in
honoribus horum et laudibus homines magis dele-
ctantur. Et q: adulator eſt apparens laudator: propt̄
hoc adulatores ſunt delectabiles. Tertio mō opatio-
nes aliorū ſūt nobis delectabiles inqꝫtū eſtimāt̄ vt bo
nū proprium propter vim amoris q̄ facit eſtimare ami
cū quaſi eundem ſibi. Ex quibus apparet ꝙ nichil ex
trinſecum ē immediatum obiectū delectationis ex parte

ſecum diuiſio ſcdm eſſe et ſcdm eſtimationē. q aūt dicitur q quidā poſuerunt felicitatē in honorib⁹. bonū quidem eſſet argumentū ſi opinio eſſet vera: ſed falſa eſt propter rationē quā ſubdit philoſophus q honor magis eſt in honorante: q̄ in honorato. ¶ Ideo eſtimans honorem eſſe bonū ſuū decipit: et ſic deceptus delectatur eodē modo quo aliquis delectatꝰ in aliquo qd eſtimat bonum eē: qꝛ voluntas p nullū actū poteſt in aliquod bonum niſi mediāte cognitiōe: Et ideo ſi malū eſtimatur bonū: et bonū extrinſecū extrinſecū intrinſecū poteſt de vtroq̄ eſſe delectatio ſequēs falſam eſtimationem.

B. **Ad ſecundam inſtantiam.** ¶ Ad ſcdm dicendū q omnis delectatio pertinet ad amorem ꝯcupiſcentie. quod etiā dꝛ in cōtrarium qꝛ illud qd principalr ꝯcupiſcitꝰ non eſt amor concupiſcentie dicendū q ſi li principalr dicat ſummam et potiſſimā ꝯditionem obiecti ꝯcupiſcētie verū eſt qꝛ potiſſimum obiectū non poteſt eſſe aliquis act⁹ concupiſcentie. Et hoc mō delectatio non eſt principalr ꝯcupita: qꝛ non eſt potiſſima perfectio noſtra: ſed poti⁹ viſio vt declarabitur .iiij. lib. Si autē ly principalr dicat cōditionem obiecti non potiſſimā ſed in cōparatione ad quedam alia obiecta: ſic maior ē falſa qꝛ nihil prohibet aliquē amorem ꝯcupiſcentie puta delectationem illā de qua loquimur eſſe obiectū alterius actus puta deſiderij: et principali⁹ q̄ ſint multi alij actus: ſicut magis deſidero delectari q deſiderarē deſiderare: et tamē vtrunq̄ ꝯcupiſ. ſ. delectatio vt de ſe patet: et deſiderare ſcdm illud pſ. Concupiuit anima mea deſiderare.

D. **Ad tertiā inſtantiam.** ¶ Ad tertium cum dꝛ q amor ꝯcupiſcētie eſt ſolum de futuro: dicendū q falſum eſt. Non enī nomē cōcupiſcentie eſt ſolum de futuro. licet enī nomē concupiſcentie ſcdm vſum cōmuni⁹ accipitur pro deſiderio non habiti: tn̄ ſcdm rei veritatem cōuenit etiā complacentie ſeu delectatiōi que habetꝰ de bono habito et hoc etiam oēs ꝯcedunt. Delectatio enī que habetꝰ de cibo vel potu guſtato conſtat q pertinet ad amorem concupiſcentie. Null⁹ enī ſane mentis diceret q pertineret ad amorem amicitie qui non poteſt eſſe ad creaturas irrationales. et ſic patet q inſtātie iſte nō valēt.

C. **Scda rō.** ¶ Secundo patet p idē ſic. Idem eſt obiectum deſiderij p̄cedentis: et delectatiōis ſequentis: ſicut idem eſt terminus in quo eſt quies: et ad quē eſt motus: ſed immediatum obiectum deſiderij nō eſt de⁹. ſed aliquis act⁹ quo deū attingim⁹. ḡ immediatū obiectū fruitionis: vꝪ delectationis nō eſt de⁹: ſed aliq̄s actus quo deus attingitꝰ. maior patet: ſed minor probatꝰ qꝛ obiectū deſiderij eſt aliquod futurum: deus aūt ſecundū ſe non eſt futurus: ſed eius viſio ſeu manifeſtatio nobis eſt futura: ergo illa viſio ſeu manifeſtatio que non eſt deus eſt obiectum immediatū deſiderij: et etiam deus vt in illa includitꝰ erit obiectum.

D. **Cōtra iſtā rōēꝫ inſtatꝰ** ¶ Contra iſtā rationē inſtatur negando maiorem: qꝛ ſi idem eſſet obiectū deſiderij et delectationis ſequentis: tunc idem eſſet obiectum ſui ipſi⁹: qꝛ delectatio pōt eſſe obiectum deſiderij.

Solutio. Sꝫ ad hoc rn̄detꝰ q nō vniuerſalr rō aſſūpſit q idē obiectū ſit deſiderij et delectatiōis ſemꝑ: cū deſideriū poſſit eē obiectū deſiderij: nō idem numero: ſed aliud et delectatio ſimiliter: ſed aſſumitur in ratione dicta q ſecundū partem et non vniuerſalr eſt idē obiectū poſſibile ſic ſcꝫ q vbi eſt eadē ratio obiecti extrinſeci in quod tendit et quieſcit voluntas per deſideriū et delectationē: ibi ē illud idem obiectū immediatū et intrinſecū vtriuſq̄ Et illud non habet aliquam inſtantiā. Sicut enim deſidero vinū nō habitum: et delector in eo habito ita q idē eſt obiectū extrīſecū deſiderij et delectatiōis (ſcꝫ vinū) ſic idem eſt immediatū obiectū vtriuſq̄ (ſcꝫ guſtare vinum) et eodē modo in propoſito de deſiderio: et delectatione reſpectu dei: qꝛ ſicut idē deus eſt obiectū extrinſecum: ita oportet q ſit idē obiectū immediatū et intrīſecū vtriuſq̄. ſ. deſiderij et delectatiōis.

E. **Tertia rō.** ¶ Tertia rō principalis eſt iſta. ſicut ſe habent deſideriū: et delectatio ad bonū: ſic ſe habent timor et triſtitia ad malū. ſed ſumma triſtitia quā habent damnati et timor non ſunt de deo ſecundū ſe et immediate: ſed de carentia viſionis diuine: ḡ ſumma delectatio vel fruitio quā habēt beati et deſideriū non ſunt de deo ſcdm ſe: et immediate ſed de diuina viſiōe.

Inſtātia. Sed diceret aliq̄s q non eſt ſimile qꝛ deus ſecundū ſe non poteſt habere rationē mali a deo de deo vt ſic non poteſt eſſe triſtitia: ſed qꝛ deus ſecundū ſe poteſt habere rationē boni: ideo de deo ſecundum ſe poteſt eſſe delectatio: ſed illud non valet.

Solutio. qꝛ ſicut deus de ſe non habet rationem mali per comparationem ad damnatū: ſed ſolum rōe pene quam infert. Ita deus ſecūdū ſe non eſt bonus beatis niſi ratione premij quod infert: qꝛ ſicut probatum eſt: nihil extrinſecū eſt bonum alicu⁹ ratiōe boni intrinſeci.

F. **Rō q̄rta.** ¶ Quarta ratio talis eſt ſecundū philoſophū. x. ethicoꝝ. delectationes diſtinguntꝰ ſecundū operationes quas conſequūtur: et ſcdm eas iudicantꝰ bone vel male. hoc ḡ intelligitur vel de operationib⁹ que ſunt prēie delectationibus et nō ſunt obiectū delectationū ſicut ſūt cogitationes obiectoꝝ. Tales enī ſemꝑ precedunt delectationes que non poſſunt eē niſi de cognitis: nec tn̄ ſemꝑ ſunt obiecta: vel hoc intelligitur de opeꝝib⁹ que precedunt tanq̄ obiecta. Non poteſt intelligi primo modo qꝛ ſcdm cognitionem que p̄cedit omnē delectationem nulla delectatio poteſt iudicari mala: qꝛ omnis cognitio eſt bona. Cognitiones etiā maloꝝ bone ſūt Oportet ḡ q intelligatꝰ ſcdo mō ſcꝫ de operibus que p̄cedunt vt obiecta cognita. Manifeſtum eſt enim q obiectum immediatum cuiuſlibꝫ delectationis eſt aliqua operatio que eſt: vel eſtimatur bonum formale ipſius operātis. et hoc eſt quod dicit philoſoph⁹. vij. et x. ethicorum q delectatio eſt operatio cōnaturalis nō impedita. Et eſt diffinitio per cauſam: qꝛ operatio eſt cā delectatiōis nō aliter q̄ p modum immediati obiecti.

G. **Quīta rō.** ¶ Quinta ratio talis eſt: ad delectationem duo requiruntur ſcilicet conſecutio proprij boni: et cognitio boni conſecuti. Et hoc ſic arguitur. Illud ſolum poteſt eſſe propriū: et immediatum obiectū delectatiōis qd eſt: vel poteſt eſſe proprium bonum illius qui delectatur: ſed deus et queciiq̄ res ſubiecto diſtincta ab hoīe non poteſt eſſe proprium bonum ei⁹: immo nō pōt eſſe aliquod bonū eius niſi ratione operationis per q̄ attingitur: ergo nec deus nec aliqua res ſubiecto diſtincta ab homine poteſt eſſe immediatum obiectum delectationis humane. Maior patet qꝛ nullus delectatur in quocūq̄ bono niſi quaten⁹ eſtimat illud eſſe ſuum aliquomodo. vnde philoſoph⁹. viij. ethi. dicit amabile q̄dē bonū vnicuiq̄ autē propriū ad cognitionem enī boni ſecundū ſe que eſt ſpeculatiua nulla affectio ſequitꝰ Hanc etiā poſitionē omnes doctores tenēt: et ſcribūt Minor pbatꝰ: qꝛ qn̄ aliq̄d dicitꝰ tale per denominationem extrinſecā: et aliud dicitur tale per denominationem formalē: id quod dicitur per denominationē formalem nullomodo poteſt conuenire alicui niſi ratiōe formalis denominationis: verbigratia. ſanū dicitur de medicina / et de dieta et de animali: ſed de medicina et dieta per denominationē extrinſecā: de animali vero p p̄dicationē formalem. Et ideo nec medicina / nec dieta poteſt dici ſana niſi ratione ſanitatis q̄ eſt in animali formaliter. Similiter aliquid poteſt dici bonū homini per denominationē extrinſecā que eſt cauſa alicui⁹ bonitatis in homine: ſicut ſol eſt bonus frigeſcenti: qꝛ cauſat in eo calorē qui formaliter eſt bonus ei. nec vnq̄ poſſet dici ſol bonus frigeſcenti niſi ratione caloris qui eſt ei bonus formaliter. Nunc eſt ita q deus non poteſt eſſe bonū hominis formaliter: nec queciiq̄ res ab homine ſubiecto diſtincta: ſed ſolū per denominationē extrinſecā qualiſcunq̄ ſit illa: ergo eſſe bonum hominis nō poteſt cōpetere deo niſi ratione bonitatis formalis que eſt in homīe formaliter: immo plus. q ſicut non eſt alia ſanitas numero q̄ ſanitas que eſt in homine formaliter: et ſanitas a qua denominatur medi

tina: ſed eſt vna et eadem: ſic non eſt alia bonitas qua
deus dicitur bonū hoīs: vel ignis bonus frigeſcenti ꝙ
bonitas per quā beat⁹ eſt bon⁹ formaliter: et bonitas
qua frigeſcens dr̄ bene habere formalr̄. ⁊ ſic patet mi
nor ſequit̄ ġ cōcluſio pñcipalis: ſcʒ ꝙ deus ſecūduʒ
ſe non eſt immediatū obiectū delectatiōis: ſed aliquis
H. actus quo a nobis attingit̄ vel coniungit̄. ¶ Secūdū
Scḋs arti- patet: qꝛ oportet actum quietantem voluntatē eſſe per
culus que- fectiſſimum ſumma perfectione poſſibili haberi natu
ſtionis. re humane: Alioquin reſtaret aliquid deſiderandū et
Deus eſt non eſſet quies: ſed actus quo fruimur ſicut immedia
obiectū re- to obiecto quietat voluntateʒ (vt patet ex nōie fruitio-
motū frui- nis) ġ oportet illum actū eſſe perfectiſſimū perfectiōe
tionis. poſſibili haberi a natura hūana: ſed ſumma perfectio
poſſibilis haberi a nobis eſt ꝙ per actum nobiliſſime
potentie in nobis attingam⁹ nobiliſſimuʒ obiectū qḋ
eſt deus: ġ actus quo ſicut immediato obiecto fruimur
I. habet deum pro obiecto proximo et immediato: ⁊ per
Declara- conſequēs ipſe de⁹ eſt obiectum remotū fruitiōis. Et
tio opi- ponitur tale ſimile. delectatio ſecundū guſtuʒ habet ꝓ
nionis du- immediato obiecto actū guſtandi: ſed pro remoto cibū
randi. guſtatuʒ: ſic fruitio habet pro immediato obiecto viſio
nem dei: ſed pro remoto ipſum deū quaten⁹ eſt obiectū
proximi obiecti. vtrūqꝫ iſtoꝝ innuit Ariſtoteles. ij. rhe.
vbi dicit ꝙ fruibile eſt ex quo non aliud quid dignū ꝑ-
ter viſum queritur. ecce fruibile vocat remotū obiectuʒ.
viſum aūt vocat actū quo attingit̄ qui eſt imediatū ob-
iectum. vtrunqꝫ enim hoꝝ queritur vnū mediāte alio:
et vtroqꝫ fruendo delectamur. ſed qꝛ obiecta ſunt no-
tiora actibus: (actus autē ſumūt rationē ab iſtis obie-
ctis) iō beatus Aug. loquens de his quib⁹ fruimur pri
mo lib. de doctrina chriſtiana dicit ꝙ res quibus fruē-
dū eſt pater ſūt ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus: non quid ex
cludendo actū quo hec cognoſcunt̄ cū prius dixerit ꝙ
ille res quibus fruendū eſt nos beatos faciunt: Effici-
mur autē beati deo obiectiue: ipſo autē actu quo deuʒ
videmus ſum⁹ beati formaliter. ſed hoc facit ꝓpter pñ
K. cipalitatem obiecti reſpectu actus. ¶ Sed cōtra hoc
Inſtātia. arguit̄. qꝛ voluntas nullo actu ſuo. nec deſiderio: nec de
lectatione poteſt ferri niſi in illud quod eſt cognitū ob-
iectiue. Si ergo fruitio non habet deum pro imediato
obiecto ſed cognitionē: vel viſionem dei: ſequit̄ ꝙ ad
fruendū neceſſariū eſt ꝙ non ſoluʒ videam⁹ deū ſed ēt
cognoſcamus nos videre deū. Et ita fruitio non ſeqtur
actum ſimplicem quo videmus deū: ſed reflexum quo
videmus nos videre deū. ¶ Iſtud autē videtur incon
ueniens: primo qꝛ actus intellectus reflexus magis
de propinquo ſe haberet ad beatitudinem ꝙ fruitio eo
ꝙ fruitionem precederet. quod non videtur. cuʒ multi
ponant ꝙ fruitio pertinet ad beatitudinem eſſentialit̄
et ſi non principaliter: ſed viſio. quidā vero principali
ter pauci aut nulli ponunt ꝙ actus reflexus pertineat
Scḋa inſtā- eſſentialiter ad beatitudinem. ¶ Secundo qꝛ appeti-
tia. tus cōcupiſcibilis reſpectu cibi eſt nō ſolū in hoībus
ſed etiā in brutis. In brutis autē imediatū obiectū cō-
cupiſcentie eſt cibus qui eſt ſubiecto diſtinct⁹: ⁊ nō act⁹
eoꝝ: puta act⁹ guſtandi. ġ idē poteſt eſſe in nobis: ſcʒ ꝙ
obiectum immediatū fruitiōis poterit eſſe deus. nō ob
ſtante ꝙ ſit ſubiecto diſtinctus. minor probatur. qꝛ con
cupiſcentia non eſt niſi reſpectu cogniti. Sed bruta
non cognoſcunt actum ſuū: ſed ſolum extrinſecū obie-
ctum: qꝛ potētie que ſunt in brutis cū ſint oēs corporee
et organice nō ſunt reflexiue ſup act⁹ ſuos. ġ non dele-
ctantur de actu ſuo: ſed immediate de extrinſeco obie-
L. cto: quare vt videtur idem poterit eſſe in nobis reſpe-
Solutio ctu dei. Et dicendum ad hoc. ¶ Ad primū ꝙ delecta
prime inſtā- tio quā beati habent de deo ſupponit non ſolū actū ſim
tie. plicē quo cognoſcim⁹ deū: ſed reflexum quo cognoſci-
mus nos videre deū. Et idem eſt de omni delectatione
que eſt reſpectu coꝝ que non habent̄ niſi qꝛ cognoſcū-
tur. Ita ꝙ habere nō ſit aliud ꝙ cognoſcere. Et rō dctā
fuit p̄mo nec oportet repetere. Et ꝙ arguit̄ p̄mo ꝙ tūc

actus reflexus magis de propinquo ſe haberet ad bea
titudinem ꝙ fruitio. Dico ꝙ verum eſt. nā forte idem M.
actus per eſſentiam eſt quo beatus videt deū et videt Nō qḋ ſi
ſe videre deum: ſed vt fertur in deum dicitur rectus: vt idēʒ actus
autem fertur in viſioneʒ dei dicitur reflexus. Et ſi hoc itellectus
eſt verum tunc actus reflexus ſecunduʒ id quod eſt eſ ſit rect⁹ et
ſentialiter pertinet ad beatitudinē: fruitio autem nūꝙ. reflex⁹ ſo-
Si autē actus reflexus ſit alius ab actu recto adhuc lū vn⁹ act⁹
magis de propinquo ſe habet ad beatitudinem ꝙ frui p̄cedit frui
tio. Tū qꝛ fruitionem precedit. Tū qꝛ perficit beatitu- tionē. ſi au
dinem perfectione eiuſdem generis. ſcilicet quo ad tē ſint duo
cognitionem: nec enim omnimodo eſt perfecta cogni- etiā due vi
tio qua quis cognoſcit rem aliquam per actū rectum ſiones pre
niſi perpendat ſe cognoſcere eam quod fit ꝑ actū refle cedāt frui
xū: fruitio autem perficit beatitudinem perfectione al tionem.
terius generis (ſcilicet delectatione) propter quod li-
cet vtrūqꝫ perficiat beatitudineʒ accidētalit̄ magis ta
men de propinquo actus reflexus ꝙ fruitio. et quod di
citur fruitio pertinet ad beatitudinem eſſentialiter: vl̄
principaliter: vel ſaltem neceſſario: credo ꝙ non ſit ve
rum cuʒ deus non ſit obiectū fruitionis: ſed aliqs act⁹
creat⁹ ideo eſſentia beatitudinis non includit fruitio-
nem nec primo nec ſecundario. Ad ſecundum dicenduʒ N.
ꝙ bruta non ſolum cognoſcunt exterius obiectum Ad ſcḋaʒ
ſed etiam actum proprium ſiue per eandem potentiaʒ inſtantiā.
cuius eſt actus ſiue per aliam. ſicut enim non ſolum vi
demus colorem exteriorem: ſed perpendimus nos vi
dere: et hoc per eundem viſum aut per ſenſum cōmu-
nē. ⁊ ſic etiā bruta in quibus ſunt perfecte potentie ſen
ſitiue: Et forte omnia: licet magis confuſe ⁊ indiſtincte Bruta hñt
Et ideo falſuʒ eſt qḋ aſſumit ratio: ſcilicet ꝙ bruta non act⁹ refle-
cognoſcant actum ſuum: cognoſcunt enim ⁊ in ipſo co xos.
gnito delectantur. ¶ Ad rationes principales dicen- O.
dū eſt ad primā cū dicitur ꝙ capacitas volūtatꝭ cū ſit fi Ad p̄mam
nita poſſet impleri ꝑ aliquid finitum. dicendū ꝙ verū ē in rōem pñci
formatiue. Unde tam delectatio voluntatis ꝙ cogni- palem.
tio intellectus beati eſt aliquid finitum quibus capa-
citas intellectus et voluntatis terminantur informati
ue: ſed illud quod terminat capacitateʒ eoꝝ obiectiue
oportet eſſe infinitum. Cuius rō eſt qꝛ obiectum intel-
lectus eſt ens ſm̄ cōmunē rationē entis: et obiectū vo
luntatis eſt bonuʒ ſcḋm communē rationem boni. Et
ideo nihil poteſt ſic terminare capacitatem intellect⁹
et voluntatis obiectiue niſi habeat aliquo modo ratio
nem omnis entis et oīs boni: et tale eſt infinitum: ſed
hoc intereſt inter intellectum et voluntatē: qꝛ intelle-
ctus tale obiectum reſpicit immediate: voluntas autē
mediāte intellectu. Et hoc dupliciter ſm̄ duos actus
voluntatis qui ſunt amor beniuolentie et amor concu P.
piſcentie. Nam ſecunduʒ amorem beniuolentie bene Quō volū
fertur voluntas in deum cognitum obiectiue: Non au tas fert̄ in
tem in ipſum cognoſcere ita ꝙ cognoſcere precedit di deū ſm̄ du
ligere: ſed non eſt eius obiectum nec pars obiecti. ſed os actus
ſecundum amorem concupiſcentie fertur in deum co-
gnitum: et in ipſuʒ cognoſcere obiectiue: qꝛ deus non
poteſt eſſe immediatum obiectū amoris cōcupiſcētie:
ſed hoc ē aliquis act⁹ quo a nobis attingit̄. et hoc ē co
gnoſcere tamē ꝙ talis actus terminet capacitatem vo
luntatis hoc habet ratione obiecti quod eſt infinitum.
¶ Ad ſecūdum argumētū cū dr̄ ꝙ illud qḋ amat̄ pro-
pter aliud nō eſt obiectum fruitionis. verum eſt ſi ama
tur propter aliud qḋ ſit diligibile amore concupiſcētie Q.
qua in tali nō quietat̄ voluntas concupiſcētie ad quā Ad ſcḋaʒ
pertinet fruitio: ſʒ aliud vltra queritur: ſed illud quod p̄ncipaleʒ
amatur propter aliud quod diligitur amore amicicie
vel beniuolentie poteſt eſſe obiectum fruitionis. Cui⁹
ratio eſt qꝛ illud qḋ amatur amore concupiſcentie ſem
per amatur propter id quod amatur amore beniuolen
tie. Eſt enim aliquod bonum vl̄ aliqua perfectio quā
volumus nobis: vel amico: vnde ipſam beatitudinem
creatam que immediatum eſt obiectum fruitionis di-
ligimus propter nos. Et plus debemus nos diligere

q talem beatitudinam cũ ſit quedam perfectio noſtra accidentalis. Et cũ dr q de⁹ amat propter aliud: dicē dũ q aut loqueris de amore beniuolentie: et tunc hoc eſt falſum nec eſt ad propoſitum. Falſum quidem eſt: qꝛ de ratione amoris beniuolentie nõ ſolum reſpectu dei ſed etiam cuiuſcunq alterius eſt illud diligat q pro pter ſe: etiã ſi nihil ꝯmodi deberet diligenti inde proue nire. propter quod dicere q deus diligat amore be niuolentie et tñ propter aliud non ſolũ ē falſuz: ſed et videt̃ īplicare contradictionem. ¶ Item non eſt ad ꝓ poſitum qꝛ obiectũ fruitionis de quo querim⁹ vt ſic nõ amat̃ amore beniuolentie: ſed ꝯcupiſcentie vt probatũ fuit. Si vero loquaris de amore concupiſcentie ſic ad huc illa maior eſt falſa: qꝛ de⁹ ſm ſe nõ amat̃ amore cõ cupiſcentie: ſed actus quo attingit̃. deus autē ſoluz in

A. illo actu includitur. Et qd additur q ei licite ſeruitur propter mercedē: dicendũ q ſeruire deo. ꝓpt̄ merce dem (ſic q principalis cã ſit merces) illicitum eſt: quia deus eſt honorificand⁹: ipſi eñ eſt obediendũ etiã ſi nihil mercedis deberem⁹ inde habere. qꝛ etiã hoc faci endo non poſſumus reddere equiualens. Si aũt ex hoc q ſeruim⁹ deo expectamus mercedem nõ tã q̄ p̄n cipalem cām ſeruitij (qꝛ abſq mercede ſeruiremus: et obediremus deo) licitum eſt. ſed eſto q licitũ eſſet ſerui re deo principalit̄ ꝓpt̄ mercedē: tñ nõ ſequeretur q diligeremus deũ propter aliud: ſed ſolũ q diligerem⁹

B. ſeruitium impēſum deo ꝓpt̄ remunerationē haben

Ad rõem poſt oppo ſitum. dam ab ipſo. ¶ Ad argumentũ alterius partis dicẽ duz q proximũ obiectũ fruitionis eſt vltimus finis quo: q̄ eſt aſſecutio rei: ſed remotum eſt finis vltimus q̄ ē res aſſecuta. licet aũt ſolus deus ſit vltim⁹ finis noſter ſe cundo mõ: tñ primo mõ aliud a deo põt eſſe vltimus fi nis et immediatum obiectum fruitionis.

Utrum vti ſit actus intellectus. Queſtio. iii.

C. Queſtio tertia. Arguit. i. Circa ſecundũ in generali pri mo querit̃ cuius potentie ſit vti. Et vide tur q intellectus: qꝛ ſm philoſophum. vi. ethicoꝝ. ordinare aliqua in finem: et inuen tio finis pertinet ad prudentiã que eſt habit⁹ intelle ctus: ſed vti eſt aliquid ordinare vel referre in finẽ: vt patet per Aug. i. de doctrina chriſtiana: ergo vti ē act⁹

Arg. ii. intellectus. ¶ Item eiuſdẽ potentie act⁹ eſt vti et vſus ſicut frui et fruitio: ſed vſus poteſt dici actus cuiuſlibz rei (ſicut dicimus q vſus cultelli eſt ſcindere: ⁊ vſus equi eſt equitare: ⁊ ſic de alijs) ḡ vti eſt actus cuiuſlibz

In oppoſi tum. rei. ¶ In contrarium eſt qd dicit Aug. x. de trinitate. q vti eſt aſſumere aliquid in facultatem volũtatis: Et arguit̃ ratione ſic. Cuius potentie eſt obiectũ eiuſdem eſt actus qui cadit ſuper illud obiectũ. Cui⁹ ḡ potẽtie obiectum eſt vtile eiuſdē act⁹ eſt vti: ſed vtile eſt obie

D. ctum voluntatis: ergo vti eſt eiuſdẽ voluntatis actus.

Reſolo q̄ ſtionis. Senſus q̄ſtionis. ¶ Reſponſio. primo ꝑintelligēda ſunt duo. Et poſtea ſoluetur queſtio. ¶ Primũ qd ꝑintelligēduz eſt q cũ querit̃ cuius potentie ſit vti: intelligitur cuius potẽtie ſit tanq̄ immediate elicientis. ⁊ nõ tanq̄ ſolũ imperã tis. Cum eñ volũtas moueat oẽs potẽtias ad act⁹ ſu os: actus oĩm potentiarũ ſũt imperati a voluntate pro pter quod ſi querendo de actu quocunq qui ſubeſt li. arbitrio cui⁹ potẽtie ſit intelligeret̃ de potẽtia imperã te facilis eſſet et eadē reſpõſio ad oẽs q̄ſtiones tales. dicendo q oẽs actus ſunt voluntatis: hec aũt nõ eſt in tentio querentis: ſed eſt querere de potẽtia eliciente a ctum immediate. que eſt diuerſa ſecundũ diuerſitatẽ

E. Uſus qd ē actuum. ¶ Secundo preintelligendũ ē qd vocat̃ vti: videt̃ aũt vti importare applicationẽ rei ad aliquã ope rationem. Sicut eñ vſus nominat operationẽ ad quã res applicatur (verbi grã. Scindere eſt vſus cultelli: et percutere vſus baculi: Sic vti eſt applicare rem ſuo vſui: ⁊ eſt ſimile: Sic eñ videt̃ ſe habere vti ad vſum: ſicut mouere ad motũ: mouere autē eſt cauſare motũ: ḡ vti eſt cauſare vſum. Et in hoc tñ eſt differentia: quia mouens dr̃ omne qd cauſat motum effectiue: ſiue mo ueat naturaliter ſiue libere. Sed vtẽs non eſt ꝓpe niſi qd cauſat vſuz libere: dicẽte Auguſtino li. lxxxiij. q. q vti non poteſt niſi quod rationis eſt particeps: ta le autem cauſat vſum inclinando et applicando rẽ ſuo vſui. ¶ His aũt ſuppoſitis dicendum q vti eſt ꝓprie actus voluntatis elicientis: nec eſt alterius potẽtie ni ſi ſecundum quid: et per attributionem ad voluntatẽ quod patet tripliciter primo ſic. Illi⁹ potentie act⁹ eſt vti cuius eſt libere applicare res alias ſuo vſui (hoc patet ex precedentib⁹. Sed voluntas eſt hmõi. ḡ ⁊c. mi nor declaratur: applicamus eñ ad operationẽ ⁊ p̄rĩci pia interiora agẽdi (ſcz) ipſas potẽtias anime et mem bra corpis vt itellectũ ad intelligẽdũ: oculum ad viden dũ: et etiam res exteriores non applicamus ad opera tionem niſi per principia intrinſeca que ſunt potentie anime: vel organa corporis. ipſe autẽ potentie vel mẽ bra corporis ſeipſis non applicantur libere ad opera tionem: ſed caſu aut neceſſitate q̄tum ex ipſis eſt: quic quid autẽ eſt ibi libere applicationis. totum eſt ex vo luntate que habet dñium ſuper omnes potentias. ḡ

F. Scda rõ. vti ꝓprie eſt ſolius voluntatis. ¶ Secundo ſic. ad eã dem potentiam pertinet actus: et act⁹ modificatus: ſi cut ad eandẽ potẽtiã ꝑtinet concupiſcere ⁊ moderate concupiſcere vel īmoderate: ergo ad eandẽ potẽtiã ꝑti net vti: ⁊ bñ vti: vł abuti: ſed bene vti vel abuti directe et ꝓprie ꝑtinent ad voluntatẽ. ergo et vti. Maior p3: ſ3 minor probatur: qꝛ recte agere: ⁊ peccare directe ꝑtinẽt ad voluntatem ſ3 Auguſtinũ libro retractationũ qui dicit q volũtas eſt qua peccatur et recte viuitur: ſed be ne viuere abuti ſunt idez qd recte agere ⁊ peccare. ergo tam vti q̄ abuti directe et ꝓprie pertinent ad volun

G. Tertia rõ. tatem. ¶ Tertio ſic. eiuſdẽ potẽtie act⁹ ſunt frui et vti ſed frui eſt actus voluntatis. ergo et vti. Minor patet ex precedẽti queſtione: ſed maior probatur qꝛ vel frui includit vti ſicut inferius ſuum ſuperius: iuxta illud Aug. x. de trinitate. q frui eſt vti cũ gaudio non adhuc ſpei: ſ3 rei: vel vti ſe habet ad frui ſicut volũtas eodẽ q̄ ſunt ad finem ſe habet ad voluntatem finis: iuxta illud quod iterum dicit Auguſtinus. x. de trinitate. vtimur eis que ad illud referimus quo fruendũ eſt. quicquid autem horum detur: ſemper frui et vti pertinent ad eã dem potentiam vt ꝯ ſe patet: quare. ⁊c. ¶ Ad primũ

H. Ad primũ p̄ncipale. In oppoſi tum. argumẽtũ dicendum q ordinare vnum ad aliud ꝑ mo dum dirigentis pertinet ad rationem ſed tendere in il lud quod eſt per rationem ad aliud ordinatũ et inclina re potentias alias ad illud exſequendum pertinet ad

I. Ad. ij. voluntatẽ: ⁊ hoc eſt vti: non aũt primum. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q licet frui et fruitio ſunt eiuſdẽ potẽtie: nõ tñ vti et vſus ſemper qꝛ frui eſt delectari et fruitio delectatio delectari autez non eſt aliud q̄ habere in ſe delectatio nem. Et ideo non eſt poſſibile q alterius potentie ſit frui q̄ eius cuius ſubiectiue eſt fruitio. vti autē ⁊ vſus ſe habent aliter: quia vti eſt libere et cum predominio applicare rem ad aliquem vſum: vel operationem: et non eſt habere in ſe illum vſum: vel illam operatio nem: ſed eam cauſare in alijs potentijs modo quo di ctum eſt: niſi forte vſus acciperetur ſtricte pro actu pre dominante ſicut dicimus q dominus vtit̃ ſeruo: ⁊ non econuerſo. Hoc eñ modo vti: ⁊ vſus eſſent ſolius volũ tatis: que (ſicut regina in regno anime) dñium habet

K. Ad argu mẽtũ poſt oppoſitũ. ſuper ceteras potẽtias: ⁊ actus earũ. ¶ Ratio autem in oppoſitũ licet ſit ad partẽ vera tñ deficit in hoc qd aſſumit: q vtile ſit obiectum voluntatis ſolum: hoc eñ non eſt verũ qꝛ omne quod eſt obiectum voluntatis: et cuiuſcunq appetimus ſequentis cognitionẽ primo ap prehenditur a potentia cognitiua ſub eadẽ ratione ſub qua poſt modũ offertur appetitui. vnde ipſum bonum vtile prius apprehendit intellectus practicus q̄ in ipſ feratur volũtas: propter quod ex tali obiecto in quod

ordine quod fertur duplex potentia non põt argui
ꝙ actus cadens ſuper ipſum ſit magis vnius potẽ
tie ꝙ̃ alterius.

Utrum oibus citra deum ſit vten dum. Queſtio.iiii.

L. Queſtio quarta Argũt.i. Ultimo queritur cuius ſit vti
tanꝗ̃ obiecti vtrũ ſcʒ omnibꝰ citra deuʒ
ſit vtendũ. Et videt ꝙ non: quia vti eſt
aſſumere aliquid in facultatẽ volũtatis:
omne autẽ tale ſubiacet noſtre operationi ſed non
Argũt.ij omnia ſubiacent noſtre operatiõi: ergo non oibus
eſt vtendũ. ¶ Iteʒ vſus eſt ab habitu caritatis: ſʒ
caritas non ſe extendit ad omnia creata: ſed tan=
tum ad quattuor (ſcḋm Auguſtinũ) ergo non omĩ
In oppoſitum bus vtendum eſt. ¶ Cõtra.i.cor.x.dicitur oia in
gloriam dei facite Et beatus Auguſtinꝰ dicit.x. de
doctrina chriſti. ꝙ illis vtendum eſt quibus tendẽ
tes ad beatitudinem adiuuamur. ſed oẽs creatu=
re iuuant nos ad cognoſcendũ deũ in quo ſiſtit no
ſtra beatitudo. ergo omnibꝰ creaturis eſt vtendũ.
M. Rñſio ad q̃ſtionẽ ¶ Reſpõſio. Circa q̃ſtionẽ iſtam primo ſciendũ ẽ
ꝙ vti dupliciter ſumit a beato Auguſtino a quo hec
materia videtur deriuata: quandoqʒ enĩ vti ſumi=
tur large: prout dicit tm̃ applicationẽ cuiuſcũqʒ po
tentie per ſuam operationẽ ad quodcũqʒ obiectũ:
et ſic vti eſt cõmune ad vti proprie dictũ: ⁊ ad frui
Nam in fruitione ſaltẽ vie fit libera applicatio vo
luntatis per vſum ſuũ: vel operationẽ ad ſuũ ob=
iectum: ⁊ ſic loquit Auguſtinꝰ.x. de trinitate dicẽs
frui eſt vti cum gaudio nõ iam ſpei: ſed rei. Et ſub
iungit. ideoqʒ ois qui fruit: vtitur: et in hoc ſenſu
non procedit queſtio. Alio mõ ſumit vti proprie ⁊
ſtricte prout diſtingit contra frui: ⁊ ſic vti eſt appli=
care rem vſui: vel operationi ꝓpter aliquid aliud
vlterius obtinendum: ⁊ ſic loquit Auguſtinus.i.
de doctrina chriſti. dicens ſic: frui eſt amore inhe=
rere alicui rei propter ſeipſam: vti vero eſt id qḋ i
vſum venit referre ad obtinendum illud quo fru
ẽdum eſt. Et idẽ dicit.x. de trinitate. Et acceptio
hec videtur magis propria: Nam vtilia dicuntur q̃
ſunt magis expedientia ad fineʒ ꝯſequendũ. Sic
ergo accipiendo vti dicenda ſunt duo: primũ ẽ ꝙ
vti non eſt vltimi finis: tanꝗ̃ obiecti. Secundũ eſt
ꝙ vti poteſt eſſe oim aliorũ que ſunt citra vltimuʒ
N. Primus articulus finem. Primum patet breuiter ex ratiõe ipſius vti
ſtatim poſita: quia illud non eſt vltimũ quod ordina
tur ad aliud obtinendũ: ſed omne illud quo vti=
mur vt obiecto ordinat ⁊ refertur ad aliquid obti=
nendum: ergo obiectũ ipſiꝰ non eſt vltimus finis.
O. Secũdꝰ ¶ Secundũ patet ſcʒ ꝙ omnibꝰ que ſunt citra finẽ
vltimũ ſit vtendũ: ad quod probandũ ſciendũ eſt
ꝙ cum vti ſit aſſumere aliquid in facultatẽ volun=
tatis referentis illud ad vltimum finẽ: nihil auteʒ
eſt in facultate volũtatis niſi actus noſtri: et illa tm̃
qui ſunt li.ar. Alia autem mõ niſi vt cadũt ſub acti=
bus noſtris. ꝓpt̃ hoc dico ꝙ oibus eſt vtendum.
primo vel ſcḋo modo. Primo quiḋ mõ vtimur a=
ctibus noſtris: vel potiꝰ potentijs actuum. Secũ
do aũt modo vtimur obiectis potẽtiarum: ⁊ actuũ
Hoc aũt patet ſic. omnibꝰ illis eſt vtendum que ca
dere poſſunt ſub facultate voluntatis referẽtis ea
ad aliquid vlterius obtinendũ ⁊c. maior patet ex
propria ratione ipſiꝰ vti. Sed minor ꝓbatur. quia oẽ
quod eſt citra finem vltimũ eſt cognoſcibile a no=
bis ſecunduʒ vires apprehenſiuas. vel ꝓſequibi=
le vel fugibile ſcḋm vires appetitiuas: vel opera=
bile ſecunduʒ vires executiuas: ſʒ ſub volũtatis fa
cultate cadunt omnes vires anime apprehenſiue:
appetitiue: ⁊ motiue: et executiue: vt applicent ſu
is actibus: et obiectis ⁊ vt referant ad aliud obtinẽ
dum: ſi ſint talia que ſint citra finem vltimũ. ergo
omnia que ſunt citra finem vltimũ cadere poſſunt
ſub facultate voluntatis referentis ea ad aliquid
vlterius obtinendũ. ¶ Et ita omnibꝰ q̃ ſunt citra
finem vltimũ eſt vtendum: niſi ꝙ voluntas per ſe
et immediate vtit potentijs: quas ad actus appli=
cat. Alijs autẽ quatenus cadunt ſub actibus potẽ=
tiaruʒ. ¶ Ad maiorem aũt declarationẽ horũ que
dicta ſunt notandum: ꝙ oia que ſunt citra finẽ vl= P.
timum ſunt bona: vel mala: et rurſus malorũ que=
dam mala pene: quedam mala culpe. ¶ De bonis
ſiue ſint bona nature tm̃: vt res create. ſiue ſint bo=
na morum: vt actus virtuoſi. ꝙ omnia ſint refe
ribilia in finem vltimũ: patet quia ſicut diuina poten
tia nominat principiũ actiuuʒ: ſic bonitas finem: ſʒ
omne bonũ creatũ eſt a diuina potẽtia ſicut a prin=
cipio effectiuo. ergo oẽ bonũ creatuʒ ordinatur ad
bonitatem diuinam tanꝗ̃ ad finem: et ſic ad eam
referibilis eſt. ¶ De malis vero pene idẽ patet: quia Q.
illo vtendũ eſt quo tendentes ad beatitudinẽ adiu
uamur: ſed mala pene iuuant nos ad tendendũ in
beatitudinẽ dicẽte Gregorio. ꝙ mala que nos hic
premunt ad dominũ nos ire compellunt. Et philo
ſophus.ij. ethicorũ dicit ꝙ pene ſũt medicine: Sa
nant enĩ mentem a morbo peccati: et per ꝯſequẽs
diſponunt hominẽ ad virtutem per quam ordina=
mur in deum. et ꝓpter hoc infligũtur a deo qui eſt
ſummꝰ medicus. Unde in pſalmo dr̃ multiplica=
te ſunt infirmitates eorũ poſtea accelerauerunt. er
go malis pene eſt vtendũ. ¶ De malis autẽ culpe R.
alia ratio eſt: deordinant enim a deo: ꝓpter quod
non vident referri in deum: ſed quia ſcriptũ eſt Ro.
.viij. Diligentibus deũ oia cooperant in bonuʒ: et
gloſa hoc verbum extendit ad mala: dicens vt ſi a
liqui deuiant: ⁊ exorbitant hoc ipſum faciat eis ꝓfi
cere in bonum: quia redeũt humiliores: ⁊ doctiores.
Ideo aliter dicendum eſt: ſcʒ ꝙ illud quo vtimur S.
dicitur multipliciter. quo vt potentia vtente ⁊ hec ẽ
voluntas: vt patet ex p̃cedenti q̃ſtione. quo vt ha=
bitu et hec eſt caritas qua omne qḋ diligitur in deũ
refertur: refertur quo vt actu formali et hoc eſt ipſʒ
vti. ¶ Et neutro iſtorũ modorum vtimur peccato
quia peccatum non eſt potentia nec habitus. Eſt aũt
actus: ſed deordinatꝰ a fine: propter quod non ẽ
vſus proprie loquendo: ſed abuſus. ¶ Et hoc mõ
ꝓcedit inſtantia. ¶ Alio modo vtimur aliquo vt
obiecto tm̃: ⁊ ſic querimꝰ nunc: et hoc modo poſſu
mus vti peccato: non quiḋ peccando: quia peccatum
non ſolum eſſet obiectuʒ ſed actus: ſed referendo
peccatum ab alio vel a nobis commiſſum ad vtili
tatem noſtram: non quidẽ per cauſam. ſed per oc=
caſionẽ: et hoc ſufficit ad vſum: Nam et deus hoc
modo vtitur malo: vt dicit Auguſtinꝰ in Enchi. ꝙ
cum deus ſit ſumme bonus nullo mõ ſineret mala
fieri niſi ſciret ex malis bona elicere. ¶ Sic ergo
homo poteſt malo culpe vti obiectiue inquantum ex
peccato a ſe: vel ab alio commiſſo cognita propria
fragilitate efficit cautior: ⁊ humilior. ¶ Circa aũt T.
ea que dicta ſunt reſtat vnũ dubiũ. ¶ Dictum ẽ enĩ
ꝙ omnibꝰ illis eſt vtendũ que poſſunt cadere ſub
facultate volũtatis referentis ea ad vlterioreʒ fi=

nem: ſʒ deus (vt cognitus cognitiōe vie) cadit ſub facultate voluntatis imperātis hos act⁹: ꝛ ordināris ad conſecutionē vlterioris finis (ſcʒ beatitudinis) ergo vt videt deo vtēdū eſt ſaltem vt cadit ſub actu cognitiōis et dilectiōis vie: qđ ē cōtra ꝓdicta. ¶ Dictum eſt enī ꝙ vltimo fine non ē vtendū. Et dñdū ꝙ licet cognitio dei in via: et dilectio ei⁹ poſſunt ordinari ad obtinendū aliud ab iſtis opatiōib⁹: nō tñ referunt ad obtinendū aliud ab obiecto cognito: ꝛ dilecto ſed ad obtinendū idē ꝑ aliā tñ opationē: in alijs āt a deo ſec⁹ eſt. Sic ei cadūt ꝑ aliquā opationem ſub facultate volūtatis vt referant et ordinēt ad obtinēdum aliud: nō ſolum ab opatione ſed ab obiecto propter qđ vtimur alijs a deo: et non ſolū opationib⁹ ſub quibus cadunt. Deo āt nō vtimur ꝗ̄ꝗ̄ vtamur operatiōib⁹ noſtris ſub quib⁹ cadit

A. Eſt etiaʒ aduertēdū ꝑpterea que dicta ſunt i iſta: et in ꝓcedētı q̄ſtiōe: ꝙ differt habere actū abſolute ꝛ actū modificatū ꝯm regulā rōis: vnde differt dīc ꝙ voluntas vtatur: aut fruatur abſolute: ꝛ ꝙ vtatur aut fruat eod modo q̄ debet ꝯm regulam rōis. Secundū enī priū modū frui poteſt eſſe reſpectu finis ꝯſtituti nō tñ debet eē finis ꝯm veritatē: ꝛ vti reſpectu aliquorum que non debite ordinant ad finem. ꝯm hunc intellectum nō eſt dñdum ꝙ frui ſit tñ vltimi finis: et vti ſit tñ eorum que pertinēt ad fineʒ qꝛ multi fruunt vtendis: et vtunt fruendis q̄ eſt ſumma ꝑuerſitas vt dicit Aug. Sed ſi accipiāt frui ꝛ vti ꝯm regulā rōis: qñ ſcʒ voluntas fruit: et vtitur eo mō quo debet ſic frui eſt vltimi finis: ꝛ vti eſt eorum que debite ferunt ad finem.

B. Ad priū pꝛīcipale. ¶ Ad primum argumentum dñdum ꝙ obiecta ſubſunt nr̄e opationi ꝯm aliquam vim aīe vt dictum fuit in corpore ſolutiōis ꝯm quam opationem referri poſſunt ad

C. Ad .ij. vlteriorem finem ꝛ ſic vtendum eſt eis. ¶ Ad ſecundū dñdū ꝙ licet caritas extendat ſe tñ ad q̄tuor tanq̄ ad ea que poſſunt participare beatitudinem: tamen extendit ſe ad omnia alia inq̄tuʒ poſſunt nos iuuare ad conſequendum beatitudinē.

Sequitur diuiſio litteræ ſecūdæ diſtinctionis

D. Diſtīctio ſc̄da. Hoc itaq̄ vera: et pia fide. Superius magiſter inquiſiuit de quibus agēdum eſt in hoc opere. hic pſequit ſuā intentionē et ſecundum ordinem ſuprapoſitū primo determinat de rebus. ſc̄do de ſignis ſacramentalibus in principio quarti libri. ibi Samaritanus. ¶ Sc̄da pars diuidit in tres. primo detmīat de rebus quibus fruendum ē. ſc̄do de rebus quib⁹ vtendū eſt. tertio de virtutibus per quas fruimur. et de verbo incarnato per qđ hmōi virtutes infunduntur ¶ Secunda pars incipit ibi in principio ſecundi libri creationem rerum. Tertia ibi in principio tertij libri. Cum vero venerit plenitudo. Prima adhuc in duas. primo enī inquirit vnitatem diuine eſſentie; et pluralitatem perſonaꝝ q̄ eſt cā ꝛ rō exitus creaturarum cū eſſentie diuerſitate. Secūdo detmīat de diuis attributis quib⁹ aſcribit creaturaꝝ cāſitas. Sc̄da ibi in principio .xxxv. diſtinctionis. Cūq̄ ſupra diſſeruim⁹ Prīa diuidit i tres ptes. Primo enī inq̄rit trinitatē pſonaꝝ i vnitate eſſentie. ſc̄do remouet q̄ſd q̄ſtiōes icidētes. tertio pſequit determiatiōnē trinitatis ꝛ vnitatis diue eſſētie. ſc̄da ibi in principio q̄rte diſt. hic exorit q̄ſtio. tertia in principio. viij. di. ibi nūc de veritate. Prīa adhuc diuidit in duas: primo inq̄rit trinitatē pſonaꝝ in vnitate eſſētie ꝑ auctoritates. ſc̄do ꝑ reꝝ ſimilitudines: ſc̄da in principio .iij. diſt. ibi Apl'us nāq̄ ait. Prima eſt pñtis lctōis. Et diuiditur in tres ptes. primo ꝑpōit intentū. ſc̄do oñdit modū ineſtigādi ꝑ auctoritates veteris teſtamēti. tertio ꝑ auctoritates noui teſtamēti. ſc̄da ibi ꝑponam⁹ mō i mediū. tertia ibi nunc vero poſt teſtimonia. Prima diuidit in tres: ꝯm ꝙ moduʒ inueſtigandi oñdit q̄tum ad tria Primo q̄tū ad inq̄rend ꝯditionē. Sc̄do q̄tum ad coꝝ intētionē. Tertio q̄tū ad inq̄rendi ordinem Sc̄da ibi Oēs āt catholici Tertia ibi Ceteꝝ i p̄io lib. Sc̄da pars pīcipal'i qua oſtēdit ꝑpoſitū ꝑ auctoritates veteris teſtamēti diuidit i tres ptes. primo oñdit ſpālit eēntie vnitatē. ſc̄do cōit eēntie vnitatē ꝛ pſonaꝝ diſtictionē. tertio ſpālit pſonaꝝ diſtinctionē. ſ. ꝑceſſioneʒ filij a p̄re ꝛ ſpūſſcti ab vtroq̄ ſc̄da ibi pſonaꝝ quoq̄ pl'ratē. tertia ibi dñdum q̄q̄ ꝛc. Pars vero principal'is in q̄ oñdit ꝑ auctoritates noui teſtamēti diuidit in duas ptes. Primo enī ponit intentū Sc̄do excuſat ſe de paucitate auctoritatum inductaꝝ. Sc̄da ibi Et qꝛ ſingule pene in ſimile. Hec eſt diuiſio ꝛ ſententia i generali. ¶ In ſpeciali āt ſic magiſter procedit. primo pōit ꝙ diua trinitas eſt vnus deus: ꝛ ſummum bonum. ſc̄do tāgit modum inueſtigandi q̄tum ad inquirendum conditionem. Et primo q̄tum ad ipſam puritatem que neceſſaria eſt q̄tum ad tante veritatis cōtemplationem: vnde dicit ꝙ hoc eſt ſummum bonum. ſ. trinitas que per fidē mentibus purgatiſſimis cernit. Cuius etiam tāta eſt excellētia ꝙ ſc̄dm Aug. nec alicubi periculoſius erratur: nec laborioſius aliquid queritur: nec fructuoſius aliquid inuenitur Secundo q̄tum ad reuerentiam: et attētionem quia cum modeſtia et attentione de ipſa agendum eſt. Tertio inq̄tum ad mutuam caritatē qꝛ vnus indiget auxilio alterius propter difficultatem materie vnde auditori ſumme expedit humilitas in dubitando et in inquirendo: et male dicta corrigendo. Deinde tangit modum inueſtigandi q̄tum ad inquirendum intentionem dicēs ꝙ ſecundum omniū catholicorum ſententias tres perſone in diuinis ſunt vnius ſubſtantie ꝛ inſeparabiles equalitate: et ſunt vnus deus naturaliter nec eſt ibi aliud ꝛ aliud: ſed vnus eſt alius ab altero. Et hoc tāgit Aug. auctoritate: Poſt modum tangit mod inueſtigandi q̄tum ad inquirendi ordinem Et dicit ꝙ primo veritatem vult confirmare per auctoritates: ſc̄do per rōnes ꝛ ſimilitudies ꝑpt garrulos diſputatores. Poſtea oñdit vnitatem eſſentie et pluralitatē cōiter et ſpecialit ꝑ auctoritates vetis teſtamēti dicēs cū dixerit de⁹ Geñ. .i. faciam⁹ hominē ad imaginē et ſimilitudinē noſtrā. Per hoc qđ dicit faciam⁹: ꝛ noſtrā oñdit pl'itas perſonarū ꝑ hoc ꝙ dicit ad imaginē oñdit vnitas eſſentie: qꝛ ꝯm hilariū vbi eſt imago et ſimilitudo ſolet eſſe vnitas caritatis. Hoc hiis addit quattuor alias auctoritates ad ꝓbādū trinitatē pſonaꝝ ꝛ vnitatē eēntie nō exprimētes aliquā certā pſonā. Deinde adducit auctēs exprimētes certas pſonas .ſ. filij et ſpūſſancti. auctēs patēt i l'ra. Hoc idē etiā oñdit ꝑ auctēs noui teſtamēti q̄ patēt in l'ra Vltimo excuſat ſe ꝙ plures auctēs non inducit de nouo teſtamento quia totum eſt plenum talibus immo pene oēs noui teſtamenti hoc inſinuant. Et ita in hoc terminatur ſententia hui⁹ di. in ſpeciali.

E. Sētentia ꝓſētis di. in ſpāli.

Utrum ſit vnus deus. Queſtio .i.

Circa diſtinctionem iſtam tria
querunt͛.primū eſt de vnitate eſſentie di
uine. ſecūdū ē de pl'itate attributoꝝ. ter
tiū ē de pl'itate pſonarū. ¶ Quātū ad pri
F. mū querit͛ vtrū ſit tm̄ vn⁹ de⁹. ꝛ arguit͛ ꝙ nō qꝛ ma=
Que. i. gis tale et min⁹ tale dicūt͛ p rōnē ad aliud qđ ē ſū=
Argut͛. i. me tale: ſꝫ in reb⁹ eſt dare aliquid magis maluꝫ: et
minus malū. ğ eſt dare ſūme malū: ſꝫ ſumme ma=
lū non pōt cāri a ſūmo bono: vt pbabit͛: ğ ſicut ē da
re ſumme bonū a nullo cātū: et cām oīm bonoꝝ ita
vt videt͛ eſt dare ſummū malū a nullo cātū: et cām
oīm maloꝝ: ꝛ ſic erūt duo dij vnus bon⁹: ꝛ alit͛ ma=
lus. Probatio aſſumpti. ſ. ꝙ ſumme malū nō poſ=
ſit cauſari a ſumme bono: qꝛ cā habet in ſe effectuꝫ
virtualiter ſꝫ ſumme bonū nichil habet de ſumme
malo nec formalit͛ nec virtualit͛. ğ ꝛc. ¶ Item quic=
Arg. ij. quid perfectionis ē in creaturis totū eſt deo attri=
endū: ſed facere ſibi ſimile eſt pfectiōis in creatu=
ris vt patet per philoſophū. iiij. metha. qui dicit ꝙ
perfectum eſt quod pōt facere ſibi ſimile: ğ de⁹ po
teſt facere aliū deū. ğ plures dij ſunt vel ſalteꝫ eſſe
poſſunt. ¶ In contrarium ē quod dr̄ Exodi. ij. ꝛ
In oppo deutero. vi. dn̄s deus tuus vnus eſt deus. et phūs
ſitum .xij. metaph. in fine ꝯcludit ꝙ entia nolūt male diſ
poni nec bona multitudo eſt principū. vn⁹ ğ prin=
Deciſio ceps. ¶ Reſponſio. iſta queſtio ſupponit vnū vide
q̄ſtionis. licet ꝙ deus ſit: et querit aliud: ſcꝫ vtrū ſit tantum
vnus deus an plures. De hoc quod ſupponit͛ pate
bit veritas in ſeqūēti di. et nūc ſupponimus deum
eſſe intelligendo noīe dei illud qđ eſt primū ꝛ per
fectiſſimū in entibus: quo ſuppoſito. oſtīda ſūt duo
de queſtiōe ꝓpoſita. Primū eſt ꝙ impoſſibile eſt eē
plures deos ſpecie dr̄ītes. Scđm eſt ꝙ impoſſibi=
le eſt ꝙ ſint plures dij qui ſub eadē ſpecie drāīt ſolo
B. numero. Primū patet dupliciter primo ex creatu=
Primus rarū ordine ſic: quecūqꝫ per ſe habēt ordinē eſſen=
articulus tialē ſm ğdū ſpecificū nat͛e ordinantur ſub vno ſm
Ratio. i. ſpeciē qđ eſt ſupremum: ꝛ perfectiſſimū in illo ordi
ne: ſꝫ quecūqꝫ ſpēs ſubſtātiarū ſunt: vl' eſſe pñt: ha
bent inter ſe ordinē eſſentialeꝫ ſm ğdus ſpecificos
nature. ğ oēs ſpēs ſubſtātie q̄ ſunt: ꝛ eē pñt ordinā
tur ſub vno ſm ſpēm qđ eſt ſupremū: et perfectiſſi
mum inter oēs ſubſtātias: ꝛ per ꝯn̄s eſt pfectū ſim
plicit͛. Et hoc vocam⁹ deū. ğ nō eſt niſi vn⁹ de⁹ ſal
tem ſm ſpēm. ma. patet qꝛ ſuppoſito ꝙ in ğdibus
ſpecificis ētiū ſit dare pfectiſſimū ꝛ ſupremū vt nūc
ſupponitur et poſtea ꝓbabitur: et inter oēs ſpeci
es ē ordo ſm ğdū pfectiōis neceſſe ē ꝙ i ordīe iſto
deueniat͛ ad vnā ſpēm pfectiſſimā in qua ſit ſtat⁹:
Si eñ ſtaret͛ ex equo in plib⁹ et non in vna ille plu
res non hērent int͛ ſe ordinē ſm ğdū perfectionis
naturalis: cui⁹ oppoſitū aſſumit͛ in maiori ꝓpoſiti
one: minor ꝓbatur ſcꝫ ꝙ q̄cunqꝫ ſunt: aut eſſe pñt
habent inter ſe ordinem eſſentialē ſm gradum na
ture (loquēdo de ſpeciebus qꝛ indiuidua ſub ſpe=
cie non habēt ordineꝫ inter ſe niſi tm̄ per accidēs)
L. hoc autem patet aſſumendo dictū philoſophi. viij.
metaphiſice vbi dicit ꝙ ſpecies rerū ſunt ſicut nu=
meri. Uidemus autem in ſpecieb⁹ nūerorum ꝙ
plures ſpecies numeroꝝ nec ſunt nec eſſe poſſunt
quacunqꝫ virtute que eque diſtent ab vnitate: ſed
neceſſario vna diſtat mediante altera tanqꝫ habē=
tia neceſſarium ordinē inter ſe et ad vnitatem. vt
patet inducendo in omīb⁹ ſpeciebus numerorum

Denarius et quaternarius nō equaliter diſtant ab
vnitate ſed quaternari⁹ mediāte ternario: nec po=
teſt virtute diuina fieri ſpēs numeri que equalit͛ cū
ternario diſtet ab vnitate ſꝫ neceſſario plus vl' mi=
nus incidēdo in ordinē ſpēꝝ nūeri. ğ ſimilit͛ ē i ſpe=
cieb⁹ reꝝ ꝙ nō ſunt plures ſpēs: nec eē pñt q̄cunqꝫ
virtute eque diſtātes a primo: ꝛ nō hñtes inter ſe
ordinē: ſed neceſſario ordinant͛ int͛ ſe ſcđm ğdū na
ture. Iſtud autē magis patebit infra di. xliiij. Sic
ğ pꝫ minor: ſequit͛ ğ ꝯcluſio. ¶ Scđo pꝫ idē ex ꝯpa Ratio .ij.
tione ſpēꝝ ſm pfectionē maiorē ꝛ minorē ſic: illud
non eſt de⁹ quo eſt dare aliquid pfecti⁹ qꝛ noīe dei
intelligimus illud qđ eſt perfectiſſimū: ſꝫ vbicūqꝫ
ſunt duo q̄ ſpē differūt vnū eſt altero pfectius (qꝛ
impoſſibile eſt duas ſpēs eſſe in eodē ğdu pfectiōis
vt iā dictū eſt.) ğ illud alīm non pōt eſſe de⁹. ¶ Se I.
cundum patet ſcꝫ ꝙ non poſſunt eſſe plures dij ſo= Scđs ar.
lo numero drītes. Et hoc ſic. Oīs nat͛a q̄ ē nō ſolū
ab alio plurificabilis: ſed etiam de ſe plificata non
eſt vna ſm ſpeciē: ſed natura diuina nō eſt ab alio
plurificabilis effectiue: cū non habeat cauſam agē
tem priorē ſe: Et ideo ſi ſit in pluribus eſt in eis de
ſe et ex ſe plurificata. ğ talis nat͛a non eſt vna ſecū=
dum ſpeciem in illis pluribus. Et ita nō differunt
ſolo numero. mior eſt manifeſta: ſꝫ maior probat͛.
In hoc eñ diſtinguūt͛ natura ſpēi ꝛ natura gene=
ris qꝛ natura ſpēi pōt tota ſaluari in vnico indiui=
duo gen⁹ autē non. Et hoc eſt qꝛ genus importat
pluralitatē naturarū que in vno indiuiduo eſſe nō
poteſt. Natura eñ gñis eſt de ſe plures. propter qđ
dicit͛. vij. phiſicoꝝ ꝙ equiuocatiōes latent in gene=
rib⁹: ſed natura ſpeciei de ſe non eſt plures cuꝫ poſ
ſit ſaluari in vnico ſuppoſito: Eſt tñ in aliquib⁹ plu=
rificabilis p actionem agentis iterabilem vt pate=
bit in ſecundo libro di. iiij. ¶ Item omnis natura It.
que eſt plurificabilis in plura ſolo nūero drā q̄tuꝫ
eſt de ſe pōt multiplicari in plura: ſicut in duo vel
tria imo infinita (ſaltē ſucceſſiue ſicut experientia
docet de omnib⁹ multiplicabilib⁹ in nūeris ſm eā=
dem ſpēm. Si ğ nat͛a diuia eſſet multiplicabil' ſm
nūerū ita vt eſſent plures dij ſub eadē ſpē ſolo nūe=
ro differētes: ſequeretur ꝙ poſſent eē nō ſolū duo
dij ſed quotcunqꝫ Et qꝛ quicquid ē poſſibile in na
tura diuina totū eſt in ea neceſſario (qꝛ ipa eſt neceſ
ſe eē) ideo ſequeret͛ ꝙ eſſent dij infiniti non ſolum
potētia ſed in actu: qꝛ in ea nihil eſt poſſibile quod
non ſit in actu: hoc aūt eſt impoſſibile ğ ꝛ illud ex q̄
ſequit͛ ſcꝫ ꝙ natura diuina ſit plurificabilis in mul=
ta ſolo numero drā. Sic ergo pꝫ ꝙ nō pñt eſſe plu=
res dij ſpecie differentes: aut ſolo nūero: nullo er=
go modo. ¶ Ad primuꝫ argumētū cū dr̄ ꝙ magis
ꝛ min⁹ tale dicunt͛ ꝛc. dicendū ꝙ hec hñt ſoluꝫ veri L.
tatē in effectibus poſitiuis: non autē in priuatiuis. Ad prim
Cuius ratio eſt qꝛ vnūquodqꝫ reducit͛ in cām ſuā principalo.
ſicut ab ea procedit. Effect⁹ aūt poſitiui hñt cāꝫ po
ſitiuā et poſitiue influentē. Et ideo poſitiue redu=
cuntur in eam: Et propter hoc vbi eſt magis ꝛ mi=
nus poſitiue dictū oportet dare aliqđ ſumme tale.
Priuatiua autem non habēt cauſā poſitiuam: et
īfluenteꝫ: ſed magis deficientem. Et ideo non
poſitiue reducuntur in cauſam poſitiue influenteꝫ M.
vt ita ſit aliquid ſumme priuatiuum quod in ſua in
fluentia cauſet alia priuatiua. Sed reducuntur
in cauſaꝫ poſitiuam non aqua fiant per ſe ſed que
potuit deficere et defecit. Et ideo malum cum di=
cat priuationeꝫ non arguit eſſe aliquod ſūme ma=

lum a quo cauſet: ſꝫ tantū arguit eſſe bonū qḋ poſſit plus vł' min⁹ deficere. ¶ Ad ſcḋm cū dr̄ ꝙ illud qḋ eſt pfectiōis in creaturis debet deo attribui: dicēdū ꝙ verū eſt ſed intelligēdū eſt ꝙ naturā reperiri in pluribꝰ ſuppoſitis ē pfectiōis: pluſicari āt ī eis eſt imperfectiōis. Primū enī arguit illimitationē: ſcḋm aūt arguit limitationē. Et ſimilit' arguit imperfectionem et limitationē habere ex alio entitatē vt argumentū fuit in poſitiōe. tollamus ḡ qḋ eſt imperfectiōis .ſ. naturā pluſicari: et remaneat id quod eſt pfectiōis .ſ. naturā inueniri in pluribus ſuppoſitis et hoc attribuendū eſt diuinis: ⁊ vere attribuitur.

A. Ad ſcḋꝫ pn̄cipale.

Utrum attributa diuina aliquo modo differant ex natura rei. Queſtio ſecunda.

B. Queſtio ſcḋa

Circa diſtinctionem attributorum queruntur duo. Primum eſt vtrū attributa diuina dr̄ant aliq̄ mō ex natura rei circūſcripta omi opatione intellect⁹. Secundū eſt vtrū aliquis intellect⁹ creat⁹: vł' increat⁹ poſſit cōcipere diſtinctionē attributoꝝ diuinoꝝ abſq3 cōparatione ad creaturas. ¶ Ad primū ſic pceditur. Et arguit' ꝙ attributa dr̄it in deo ex natura rei circūſcripta oī opatiōe intellectus.

Arg. i.

¶ Primo ſic. iuſticia et ſapientia in deo aut ſignant ens rōis: aut ēs reale: aut aggregatū ex ābob⁹: nō ens rōnis tm̄: q2 tale cum ſit ens diminutū non dicit aliquā pfectionē ſimplicit' queadmodū iuſticia: et ſapiētia. Nec dicit aggregatū ex ambob⁹ q2 tūc ꝯcept⁹ iuſticie non eēt vnus: qḋ eſt falſum. ḡ dicūt ens reale. Si ergo nulla dr̄a eſt iter iſta ex parte rei ſequit' ꝙ ſapientia et iuſticia hn̄t penit⁹ idē ſigtū formale. et ſic erūt ſynonyma hoc eſt falſū. ḡ neceſſe eſt ꝙ differant aliquo mō ex natura rei.

Arg. ij.

¶ Itē de⁹ cognoſcit iſta attributa diſtincte cognitione intuitiua: ſꝫ illud qḋ ꝯuenit rebus ꝑm ratione intelligendi tm̄: non cognoſcit' cognitiōe intuitiua. ḡ diſtinctio iſtorum nō eſt ꝑm ratione itelligēdi tm̄. Probatio ma. q2 ad cognitionē dei beatificā ptinet iſta cognoſcere diſtincte: ſꝫ cognitio dei beatifica eſt intuitiua: q2 cognitio intuitiua eſt perfectior oī alia cognitione: Cognitio aūt beatifica debet eſſe perfectiſſima ḡ ⁊c. probatio minoris q2 illud quod ꝯuenit rei ꝑm rationē intelligendi tm̄: nō ꝯuenit ei in exn̄tia ſua reali: ſꝫ cognitio intuitiua nō termiat' niſi ad exn̄s vt exn̄s in rerū natura. ḡ ⁊c.

Arg. iij.

Item de⁹ realiter intelligit ſeu cognoſcit mala fieri: ſed nō vult mala fieri. ḡ intelligere: ⁊ velle in deo nō ſunt penit⁹ idem ex natura rei. ḡ aliquo mō dr̄it ex natura rei: ⁊ idē videt' de alijs attributis.

In oppoſitum

¶ In ꝯtrariū dr̄ q2 q̄ differunt ex natura rei: circūſcripto omni actu intelligēdi dr̄it realiter: ſed nullus vnq̄ dixit ꝙ attributa differant in deo realiter. ḡ non differunt ex natura rei circumſcripto omni actu intelligēdi.

C. Rn̄ſio Prīa opi.

¶ Reſponſio. Circa queſtionem iſtā primo ponetur quedā opinio quam non credo veram. Et ſecundo ponendo oppoſitum rn̄debitur ad rationes prime opinionis. ¶ Quantum ad primam dicunt quidā ꝙ attributa diuina differunt formaliter: ⁊ quidditatiue ex natura rei ante omnem operationem intellect⁹. Et iſta differentia nō eſt realis: cū omnia attributa ſint vna res ſimpliciſſima: nec ē ſcḋm rationē tm̄ cū pcedat oēm opatiōnē itellect⁹: ſꝫ eſt media inter vtrūq3: et vocat' diſtinctio formal'. Cōfirmat' āt hec opinio quattuor rōib⁹.

D. Pria rō.

prima talis ē que differūt diffinitiōe: dr̄it formalit' ⁊ quidditatiue ex natura rei: q2 diffinitio indicat quid eſt res: ſed attributa puta ſapientia: bonitas dr̄it diffinitione (Si enī diffiniret' alia diffinitio daretur de ſapientia: alia de bonitate) ḡ dr̄it formaliter et quidditatiue ex natura rei.

Scḋa rō

¶ Scḋa talis ē. ꝙ idē ſimpler nō pōt aliq̄d ꝯuenire cū alio: ⁊ differre ab eodē niſi ſit aliquo modo diuerſificatū. Sed brutum per eandem ⁊ ſimplicem anime eſſentiam inq̄tum ē vegetatiua ꝯuenit cum planta. Et inq̄tū eſt ſenſitiua differt ab eaḋ: ḡ vna et eaḋ eſſentia anime aliquo mō diuerſificatur per ſenſitiuā ⁊ vegetatiuā: ſꝫ nō realit'. ḡ formalit' et exēplificat' de albedine q̄ inq̄tū color eſt ꝯuenit cū nigredine: et inq̄tū albedo dr̄t ab eadē. Cū tn̄ ſit vna res ſimpliciter albedo ⁊ color. ḡ oꝫ ꝙ dr̄āt formaliter ſaltē.

Rō. iij.

¶ Tertia eſt talis. entitas ⁊ bonitas dr̄it formaliter (licet ſint vna res ſꝫ hec differentia non ē ex parte intellect⁹ cū formalis rō obiecti precedat actū potentie: entitas aūt ē obiectū intellect⁹. ḡ talis dr̄a eſt ex parte rei.

Rō. iiij.

¶ Quarta rō talis eſt. illud qḋ de ſe ē cōicabile differt ex natura rei ab eo qḋ de ſe eſt incōicabile: ſed eſſentia diuia ē de ſe cōicabil': paternitas incōicabilis: ḡ eſſentia ⁊ pr̄nitas dr̄nt ex natura rei: ſꝫ nō dr̄it realiter (cū ſint vna res) ḡ formaliter. ⁊ idē videt' de attributis.

E. Scḋs articulus

Quantū ad ſcḋꝫ dr̄dū ē. ꝙ hec opinio deficit in duob⁹: vnū ē q2 pōit dr̄am quanḋ mediā inter differentiā realē et differentiā rōis. Aliud ē qḋ ptīet ad principale ppoſitū: q2 dicunt attributa differre ex natura rei circumſcripta oī opatiōe intellectus. ¶ Primū pꝫ dupliciter. pmo q2 vnū et multa idē et diuis ſunt paſſiones ētis: ſed nullū ens eſt nec eſſe poteſt niſi ens rōis; qḋ hꝫ eſſe per opationē intellectus: vł' ens reale qḋ tū habet eē p ſolā operationē aīe. ḡ nec eſt nec eē pōt identitas: vel dr̄a niſi realis vł' ꝑm rōnem. ¶ Scḋo. q2 quicquid conuenit rei ꝑm ſe ⁊ ex eius natura circunſcripta oī opatiōe itellect⁹ ē vere reale. Si ḡ in eaḋ re ſimplici puta diuina vel alia inuentatur aliq̄ differentia ex natura rei circūſcripta oī opatiōe itellect⁹ oꝫ ꝙ illa ſit realis qḋ ipim et negāt de atrbutis. ḡ in nulla eaḋ re ſimplici pōt ex natura rei aliqua differentia inueniri inter abſoluta. Scḋm patꝫ dupliciter. pmo q2 diffinitio indicat qḋ ē res. ḡ que differūt diffiniōe dr̄it re Sed attributa diuina ꝑm illos differunt diffinitione: ergo differunt re: quod eſt impoſſibile.

F.

Scḋo q2 nihil plus eſt modo in albedine ex natā rei q̄ ſi nō eēt vel ſi nō poſſet eſſe alt⁹ color. Sꝫ ſi nō poſſet eē alt⁹ color albedo et color non differret formalit' ex natā rei ḡ nec mō.

G. Ad priā rōes prie opiniōis

¶ Ad rōes alterius ōpiniōis reſpondēdū eſt ad primā dicendum ꝙ ſi diffiniret' bonitas: ⁊ ſapiētia in cōi: alia daret' diffinitio de bonitate: alia de ſapientia: propterea ꝙ ſub vtraq3 continentur aliqua que differunt realiter. Sed ſi non eſſet bonitas aut ſapientia niſi in deo: et diffinirentur eadam eſſet diffinitio vtriuſq3: et idē eſt ſi diffiniat' nunc prout ſūt vnū in deo quia idem eſt quid vtriuſq3.

H. Ad ſcḋā

¶ Ad ſecundam dicendum eſt ꝙ loquendo de conuenientia: et differentia reali minor eſt falſa: q2 eſſentia aie bruti in quantum eſt ſenſitiua et inq̄tum eſt vegetatiua (excludēdo potētias ptis ſenſitiue ⁊ vegetatiue q̄ realiter iter ſe dr̄it) eq̄liter ꝯuenit ⁊ differt ab aīa plāte. Dicimus tamē ꝙ anima bruti conuenit cum aīa plante inq̄tū eſt vegetatiua: ⁊ differt

ab ea inq̄ntū eſt ſenſitiua tā ex parte rei q̄ ſecūdū
rōnem ↄſiderandi. Ex parte rei ꝓpter potētias:
q꞉ potētie negatiue bruti pl⁹ ↄueniunt cū potētijs
plante q̄ ſimpliciter ſunt vegetatiue q̄ ſenſitiue po
tētie eiuſdē bruti: q꞉ nulle ſenſitiue ſūt in plāta. Sm
vero rōnem ↄſiderādi: q꞉ ex eo q̄ videm⁹ potētij=
as vegetatiuas aīe bruti pl⁹ ↄuenire ſm rē cū potē
tijs plāte q̄ ↄueniāt ſenſitiue: ↄcipim⁹ q̄ aīa bruti
ſimplex ⁊ eadē (cuius ſunt ambe potentie) ↄueniat
cū aīa plante inq̄ntū eſt vegetatiua: ⁊ nō inq̄ntū eſt
ſenſitiua. ⁊ tñ q̄ntū ē ꝑ ſe ex pte eſſētie aīe plāte ex
cludēdo qḋcūq̄ aliud: ⁊ loq̄ndo de re eq̄liť dr̄t aīa
bruti inq̄ntū vegetatiua: ⁊ inq̄ntū ſenſitiua ab aīa plā
te: q꞉ in eſſētia aīe bruti nullo mō dr̄t ex pte rei ve
I. getatiuū et ſenſitiuū. ¶ Ad tertiū dr̄dū q̄ entitas
Ad.iij. et bōitas in eodē dr̄t solū ſʒ rōnē: ⁊ nō ſʒ exñtiā rei
abſolute. Et cū dr̄ q̄ formaliť rō obiecti p̄ſupponiť
actui potētie: ↄcedať. ⁊ bñ ſequiť q̄ ētitas ⁊ bonitas
ſūt i reb⁹ an̄ oēʒ opatonē itellect⁹: ſʒ idifferētia olo
ex pte rei. Dr̄t āt ꝑ intellectū. hoc mō. Intellectus
eñ apprehēdēs entitatē alicui⁹ rei: et videns q̄ eſt
alteri ↄuenıēs alteri vero diſcōuenıēs: ponit dr̄am
rōis inter entitatē rei: et ei⁹ bonitatē: ſiue ↄueniē=
tiam: q꞉ res eſt ens per comparationem ad omnē
aliam rē ſed nō eſt conueniens vel bona per ↄpara
tionē ad oēm aliā rē ſed ad aliquā rē tm̄: ſicut calor
in gradu tali eſt bon⁹: ⁊ ↄueniens igni nō tñ manui
Eſt tñ ens reſpectu quibuſlibʒ: ⁊ tota cā eſt: q꞉ deno=
K miatio boni ſumiť ex pſrib⁹ tāq̄ reſpectiua. ¶ Ad
Ad.iiij. quartā dr̄dū q̄ nō eſt ſimile de attributis abſolutis
int ſe: ⁊ de eſſentia reſpectu p̄ſnitatis: vľ cuiuſcūq̄
L. alteri⁹ rlōis: q꞉ rlō ⁊ eſſentia differunt in diuinis
Ad p̄mū aliq̄ mō ex natura rei vt patebit infer⁹. ¶ Ad rōes
pricipale. principales rñdendū eſt q̄ ſapiētia et iuſtitia non ſi
gnificāt ens rōis nec ens ↄpoſitū ex ente reali: ⁊ en
te rōnis: q꞉ ſignificant tm̄ ens reale: et illud q̄uis
ſit penitus idem in deo: non tamē in creaturis. im
mo in eis aliud realiter eſt ſapientia: et aliud iuſti=
tia: propter qḋ iuſtitie: et ſapientie: prout ſumunť
abſolute nō eſt idē ſiḡtum formale: nec ꝑ ↄñs ſunt
nomina ſynonyma cuicunq̄ applicentur: q꞉ non ꝑ
pter hoc mutant ſignificatum ſuū formale quod ē
cōmune his que ſunt idē: ⁊ q̄ dr̄t: ⁊ per prius q̄ ad
impoſitionem reſpicit tā ea que dr̄t q̄ ea que ſunt
idem. q꞉ impoſitiones nominū ↄuenientiū deo et
creaturis fuerunt accepte ex his que conueniūt cre
aturis. que ſunt nobis prius note. Si autē plura
nomina imponerenť ad ſignificandū preciſe perfe
ctiones abſolutas que ſunt in deo: et ex ipſis im=
mediate ſumeretur illoꝝ noīʒ impoſitio illa eſſent
M. ſynonyma: ſed nō eſt ſic in propoſito. ¶ Ad ſecū=
Ad.ij. dam rationem dicendū: q̄ accipiendo cognitionē
intuitiuam pro cognitione tendente immediate in
rem preſentem ſecundū eius actualem exñtiam:
ſic deus ſuam iuſtitiam: ⁊ ſuam bonitatem (que ſūt
realiter id quod ipſe) cognoſcit intuitiue: ſed non
diſtinctionem eoꝝ: q꞉ non conuenit eis ſm eſſe
reale exñtie: ſed ſolum ſm rationem. Et cum ꝓba
tur q̄ immo: q꞉ ad cognitionem beatificam que eſt
intuitiua pertinet iſta cognoſcere diſtīcte: ſeu diſtī
ctionem iſtoꝝ: dicendum eſt q̄ cognitio dei bea
tifica eſt omniū non ſolum illoꝝ reſpectu quoꝝ
dr̄ intuitiua vt eſt ſua eſſentia: ſed omniū creatu=
rarum entium etiā poſſibilium et oīm rōnum que
circa ipſum et creaturas ↄſiderari poſſunt reſpectu
q̄ꝝ nō dr̄ illo mō itutiua: nec oʒ cognitionē btīficā
eſſe intuitiuam reſpectu omniū: niſi reſpectu p̄ricı=
palis obiecti: et cū dicať vlterius q̄ cognitio intui=
tiua eſt nobilior abſtractiua. Et ob hoc oʒ cognitio
nem beatificam tanq̄ nobiliſſimam eſſe intuitiuā:
Dicendū q̄ cognitio intuitiua eſt nobilior q̄ ab=
ſtractiua excludēdo intuitiuā. ſʒ cognitio q̄ vtrāq̄
includit eſt nobilior q̄ altera earum quecunq̄ ſit il
la: ſicut cognitio dei eſt nobilior q̄ cognitio creatu
re p̄ ſe: ſed cognitio dei et creature ſimul eſt nobi=
lior q̄ ſola cognitio dei: ceteris paribus: Cognitio N.
aūt beatifica dei oīa p̄dicta includit: et iō eſt perfe= Ad.iij.
ctiſſima. ¶ Ad tertiam rōnē dicendum q̄ ex eo q̄
deus cognoſcat mala fieri: et nō vult mala fieri non
pōt concludi q̄ cognoſcere et velle in deo differunt
ex natura rei: q꞉ licet intelligere et velle: ⁊ oīa abſo=
luta i diuinis īportēt eandē rē penit⁹ indifferentē
ex natura rei: et ob hoc verificenť de ſe inuicem in
p̄dicatōe dicente hoc eſt hoc (q꞉ intelligere dei ē ſuū
velle: ⁊ ecōuerſo. ⁊ iō ē de oīb⁹ abſolutis) tñ q̄ noīa
importāt illā rem ꝑ modū actus nullo mō tenden=
tis in aliud ſicut eſſe quedā vero ꝑ modū actus tē=
dentis vel ↄnotātis aliud ſicut intelligere: ⁊ velle q̄
ſm rōnē tendunt in cognitū ⁊ volitū qḋ pōt eē aliḋ
a deo q꞉ de⁹ nō ſolum cognoſcit ⁊ vult ſe: ſʒ etiam
alia a ſe. Et ob hoc eſſe non ↄpetit deo ſub illa con=
notatione ſub qua ↄpetit et intelligere ⁊ velle. Non
eñ eſt verū dicere q̄ de⁹ ſit alia a ſe ſicut intelligit:
et vult alia a ſe: ⁊ eodē mō q꞉ oīs actus requirit in
obiecto in quo tendit determinatam rationem: iō
non importans actum diuinum vt tendentē in ob=
iectum non verificať niſi in illo obiecto inueniatur
ratio correſpondens illi actui vt importať ꝑ tale nomē.
Et q꞉ perfectio diuina vt importať per tale nomen
quod eſt velle requirit in obiecto volito rōnē boni
quā nō reqrit neceſſario eadē perfectio vt importa
tur per hoc nomē qḋ eſt itelligere: nō quiḋ propter
aliquā dr̄am que ſit inter iſta ex parte rei: ſʒ q꞉ vnū
quodq̄ predictoꝝ noīm importat perfectionē diui
nā ſm q̄ ↄtinet ꝑ ſe illū actū qui in creaturis impor=
tať ꝑ idē nomē. Idcirco verificamus hāc de⁹ cogno
ſcit mala fieri: et nō hanc. deus vult mala fieri: q̄=
uis intelligere dei ⁊ ſuum velle nullo modo diffe=
rant ex natura rei vt dictum eſt: ſed ſolum ſm ra=
tionē. quo ſuppoſito procedit ſequens queſtio.

Utrum intellectus poſſit concipe=re diſtinctionem attributorū ſine ali=qua comparatione. Queſtio. iij.

AD ſecundum ſic proceditur.
Et arguiť q̄ intellect⁹ poſſit cōcipe diſtī M.
ctionē attributoꝝ diuinoꝝ ſm rōem abſ Queſtio
q̄ aliqua cōparatiōe ad creaturas: q꞉ ſi= tertia.
cut ea q̄ ſūt realiť diuerſa ſe hñt ad vnitatē rōis: ita Arguit.i.
ea q̄ ſunt realiť idē ſe hñt ad diuerſitatē rōis. Sʒ ea
q̄ ſūt realiter diuerſa (vt ſortes ⁊ plato) ↄcipi pñt vt
vnū ſm rōem ſpēi abſq̄ aliqua cōpatiōe ad aliqḋ
vnū ſm rē. ergo ea q̄ ſūt vnū ſm rē ſicut attributa diui
na pñt cōcipi vt diuerſa ſm rōem abſq̄ cōpatione
ad ea q̄ ſunt diuerſa ſm rem: quō attributa dr̄t in
creaturis. Itē in rlōne identitatis aliquid vnū ſm
rē accipiť vt plura ſm rationem: q꞉ oīs rlō requirit Arg.ij.
duo extrema: ſed hec acceptio nō videť eē ꝑ com=
parationē ad aliqua differentia ſm rē ergo nō oportet
dr̄am attributoꝝ diuinorū ſm rōnē accipi per cō=
parationē ad aliqua differētia ſʒ rē ſed pro alio nō

negat quin poſſit accipi abſq̃ cõparatiõe ad crea=
Tertio arguitur. turas. ergo ꝛc. ¶ Item deitas et paternitas diſti in di
uinis ſm rõnẽ ſ; hoc nõ eſt per cõparationẽ aliquã
Quarto arguitur: ad creaturas ergo ꝛc. ¶ Item circũſcripta oĩ habitu=
dine dei ad creaturas adhuc differrent in deo ſm
rõnẽ intelligere et intellectũ: ergo ꝛ alia attributa. cõſe
quẽtia p; p ſimile. ꝓbatio añcedẽtis: q2 ſtãte hypo
theſi pater reſpiciat filiũ: et ſpiritũ ſanctũ vt obiectũ
intellectũ et volitũ et nõ reſpiciat vt intelligere ꝛ vel
le quib9 formaliter velit: vel intelligat. q2 ſ; Aug.
hec eſt falſa pater eſt ſapiẽs filio: et tñ hec eſt vera
pater eſt ſapiens ſapiẽtia eſſentiali: vl' p ſuũ intel=
ligere ſeu per ſapere: ꝛ ſicut videt intelligere: ꝛ eẽ
intellectu; diſt rõe in diuinis ſine hĩtu die ad extra
In oppoſitum. et idem iudiciũ videt de alijs attributis. ¶ Cõtra
ſicut ſe hab; ens rõis ad ens reale ita pl'itas ad plu
ralitatem: ſed oẽ ens rõis accipitur ab aliquo ente
reali ergo pl'itas rõis h; ortũ a pl'itate reali: ſ; illa pl'i=
tas rõis nõ põt accipi a pl'itate reali in eſſentia diui
A. na ergo ꝛc. ¶ Rñſio. Circa q̃ſtionẽ iſtã vidẽda ſũt tria
Diſtinctio dicẽdoꝝ i q̃ſtione. primũ ẽ q̃d ſit attributũ. Scðm eſt quid ſit ratio et
quid differre ratione. Tertium eſt inq̃rere de pri
cipali ꝓpoſito. ¶ Quãtũ ad primũ. ſciendũ q attri
Pri9 articulus. butũ põt ſũi dupliciter: vno mõ large ꝓut attributũ di
cit aliquid alicui tributũ: ſicut attribuim9 calorem
igni et candorem niui: et ſic omnia que cõueniunt
deo per modũ cuiuſdã denoĩatiõis dicuntur attri=
buta ſicut eſſe infinitum: eſſe immenſum: ꝛ ſic de
alijs. ¶ Hec enim licet ſint id ipſũ qð eſſentia diui=
na: tamẽ ſm rationẽ videntur quedã eſſe addita: q2
Attributum accipitur dupliciter: denominatiue dicunt: denominatio autẽ vt pluri=
mum fit a forma accidentali. Et ideo dici poſſunt
attributa largo modo quaſi aliqua alij tributa.
Alio mõ dicitur attributũ ſtricte ꝛ proprie perfectio
cõmunis deo et creature ſaltẽ cõmunitate eiuſde;
analogie quã intellect9 noſter ꝯſiderans in creatu
ris: rõcinatur q nichil eſt in creaturis ad perfe=
ctionem pertinens quin eminentius ſit in deo. ꝛ eã
deo attribuit ſicut ſunt ſapientia: bonitas: et potẽ=
tia et ſic de quibuſdã alijs: ꝛ ſic attributũ dicitur aliqd
alij ex alio tributum. ¶ Quales autẽ ſint iſte perfe
ctiões ꝯſiderandum eſt q eoꝝ que ſunt in deo ꝛ in
B. creaturis quedã reſpondent ſibi per oppoſitionẽ
vt infinitum in deo: et finitum in creaturis. Que=
dam ſecundum cauſalitatem. vt creator: et creatu
ra: Quedam ſecundum analogiam: et proportio=
nem: vt ſapiẽtia in deo: et in creaturis: Et idẽ ẽ de
bonitate: et iuſticia: et conſimilibus: ꝛ illa que ſunt
prime cõditionis: et ſecunde nõ dicunt ꝓprie attri
buta: vel ſaltem non faciunt difficultatem vt pate
bit in queſtione ſed ſolum illa que ſunt tertij modi
in quibus deus et creatura conueniunt. ¶ Hec au
tem ſunt que in ſua ratione imperfectionem non
includunt nec ex ſua ratione excludunt. Nam ſi
in ſua ratione imperfectionem includerent: non
poſſent deo conuenire. Et rurſus ſi eam exclu=
derent non conuenirent creaturis in quibus ſem=
per eſt adiuncta imperfectio perfectioni. ¶ Pa=
tet ergo primũ ſcilicet quid ſit attributum. ¶ Quã
C. tum ad ſecundum notandum eſt q ratio vno mõ
Scðs articulus dicitur diffinitio. vñ. iiij. metaphiſice dicitur q diffinitio
eſt rõ quam ſignificat nomen. Et differre rõne eſt differ
re diffinitione ꝛ q̃ ſic diſti ratiõe differũt etiã re: q2
Rõ duobus mõis accipitur. diffinitio eſt ratio indicãs quid eſt res. Scðo mõ
dicunt aliqua differre ratione propter ſolam nego
ciationem intellectus apprehẽdẽtis id quod ẽ vnũ
realiter ſub pluribus modis vel habitudinibus: ſi
cut eãdem columnam dicimus nunc dextram nũc
ſiniſtra; et ſic ratio nõ eſt aliud q̃ habitudo circa rẽ
apprehenſam per intellectum ſecundum que; res
nata ẽ iudicari diuerſimode talis vel talis. Et iſto
modo differũt attributa diuina ratione: nõ primo
cum ipſa ſint vnum realiter. De hac autem differẽ
tia querit queſtio Utrum poſſit poni ab aliquo in=
tellectu inter attributa diuina nõ habito reſpectu ad
creaturas. Et iſtud eſt ſecundum quod eſt princi=
pale propoſitum. Circa qð notandum q differt q̃ D.
rere vtrum iſta attributa accipiantur in deo ſecun
du; ſe abſq̃ habitudine ad creatas ꝛ vtrũ eoꝝ dĩa
accipiat in deo abſq̃ hitudine tali: ſi queſtio proce=
deret primo modo: et attributa vocarẽtur illa que
conueniunt deo ſecundum oppoſitionem ad crea
turas: vel cauſalitatem vt eſſe infinitum: eſſe crea
torem: eſt dicendum ſic q nichil tale poteſt conci=
pi eſſe in deo a quocunq̃ intellectu niſi in habitudi
ne ad creaturas: quod patet ſic. Nichil poteſt intel
ligi ſine eo quod clauditur in ſua ratione: ſiue iclu
datur vt pars eſſentialis: ſicut homo non poteſt
intelligi ſine rationali: ſiue includatur vt obiectum
vel terminus actionis: vel relationis ſicut non põ
teſt intelligi dealbatio ſine albedine: ſiue includa
tur per modum oppoſitionis ſicut includitur habi
tus in ratione priuationis: vel affirmatio in ratiõe
negationis. ſicut cecitas non poteſt intelligi non in
tellecto viſu: nec non homo non intellecto homi=
ne: ſed de ratione eoru; que attribuuntur deo per
modum cauſalitatis eſt creatura per modum ter=
mini vel obiecti: vel correlatiui vt patet in creato=
re vel creatura. Creatura enim eſt terminus vel
obiectum creationis: et potentie creandi: a quibus
deus creator dicitur. Eſt eni; terminus relationis E.
qua deus refertur vt creator. De ratione vero eo=
rum que conueniunt deo per oppoſitionem ad cre
aturas eſt aliquid creatum ſicut hĩt9 eſt de rõne pri
uationis affirmatio de ratione negationis: vt pa
tet cũ dĩ de9 infinit9. Eſſe eñ infinitũ dicit priuatio
nẽ vl' negationẽ finitatis q̃ nõ põt eẽ niſi i creaturis
Et iõ talia nõ ꝯueniũt deo niſi in hitudie ad creatu
ras: ꝛ p ꝯñs nec eoꝝ ꝯueniẽtia: vl' dĩa. Si ãt attri F.
buta vocent ꝑfectiões poſitiue cões deo: ꝛ creatu=
ris q̃ nõ dicũt aliquã cãlitatẽ dei ad creaturas (ſicut
eſſe intelligẽtẽ: vl' volẽtem et hmõi) planũ ẽ q talia
ꝯueniũt deo ſm ſe et abſq̃ hitudie ad qðcũq̃ crea
tũ. Si ãt q̃ſtio itelligit ſcðo mõ (.ſ. vtrũ dĩa taliũ at
tributoꝝ poſſit ꝯcipi eẽ in deo abſq̃ hitudie ad cre
aturas: dicũt quidã q ſic: qð ꝓbãt multipliciter primo Opinio prima.
ſic qð nõ ſuppõit a poſteriore nõ ſupponit a priore
ſ; diſtinctio pſonaꝝ ſm rẽ ẽ poſterior diſtinctiõe at Rõ prĩa.
tributoꝝ ſ; rõe; Cũ ergo diſtictio pſonaꝝ diuinaꝝ ſ;
rẽ nõ ſupponat diſtictionẽ realẽ in creatis exñtem
vl' poſſibilẽ videt q diſtictio attributoꝝ nõ ſuppo=
nat eã: ꝛ ita nõ ſumit i ꝯpatiõe ad realẽ diſtictionẽ cre
aturaꝝ. maior ð ſe p;. minor ꝓbat q diſtictio attri
butoꝝ ſit prior ſm rõe; q̃ diſtictio pſonaꝝ q̃ ẽ ſm
rẽ: q2 diſtinctio volũtatis ꝛ intellect9 ſm rõnẽ ẽ cã
diſtinctiõis emanatiõis emanationũ diuinaꝝ q̃ ẽ
ſm rlõnes diſpatas: queð eñ ẽ p modũ itellect9: ꝛ
alia p moð volũtatis. Hec ãt ẽ cã diſtinctiõis per=
ſonarũ q̃ ẽ ſ; rlõnes oppoſitas. Cã autẽ ꝓcedit ef
fectũ: ꝛ vniuerſaliter pricipiũ ꝓintelligit ei qð ẽ ex
pricipio. ergo diſtictio attributoꝝ ſ; rõe; ꝓorẽ diſtincti
one emanationũ et pſoaꝝ. Ad hui9 aũt maiorẽ de

G. darationē facit hoc ꝙ debemus imaginari circa
deum ſicut circa totū vniuerſum: vt ſicut oīa ꝓce-
dūt ab vno: ⁊ tāto cedūt in maiorē compoſitionē: ⁊
diuerſitatē ꝙ̄to plus recedūt ab ipſo: Sic illud qḋ
primo conſideramus in deo eſt maxime vnum: et
quaſi quoddā pelagus infinitum continens vniti-
ſime omnes diuinas perfectiones. Et hoc eſt eſſe
poſt quod conſideramus in deo ꝙ eſt intelligens
⁊ volens que iam differunt rōne que ē minima dif
ferentia. Deinde elongando pl⁹ ab eſſe quod eſt
ſumme vnum inuenimus realem diſtinctionē ali-
quorum: ſcꝫ proceſſionum per modū nature: et in
tellectus: et per modum voluntatis: que eſt ſolum
per relationes diſparas. Ultimo autē: et quaſi in
maxima diſtantia: eſt diſtinctio realis perſonarū
per relationes non ſolū diſparatas ſed oppoſitas.
Ex quo patet ꝙ diſtinctio perſonarū tāꝗ̄ maxima
in diuinis ſupponit diſtinctionē proceſſionum. Et
vtraꝗ̄ diſtinctionē attributoꝝ que minima eſt eo
ꝙ eſt ſolum ſm̄ rationē. Cum ḡ diſtinctio perſo-
narum que eſt vltima non ſumat̄ per comparatio
nem ad creaturas: videt̄ ꝙ nec alie que ſunt prio
H. res: et hec eſt prima: et principalis rō. ¶ Scḋa rō
Scḋa rō. talis eſt: qḋ eſt cauſa maioris diſtinctionis ē vl̄ eſſe
poteſt minoris: ſed fecunditas eſſentie diuine ē ſuf
ficiens cā diſtinctionis perſonaꝝ abſꝗ̄ habitudīe
ad creaturas: ḡ eadē poteſt eſſe ſufficiens cā diſtin-
I. ctionis attributorum que eſt minor cū ſit ſolū ſcꝫ ra
Rō tertia tionē alia autē ſm̄ rem. ¶ Tertia ratio talis eſt: li-
cet in deo non ſit actus intelligendi ꝯpoſit⁹: aut re
flexus: ſed vnic⁹ ſimplex et rectus. tamē de⁹ vnico
actu ſuo intelligit obiectiue quicquid nos intelli-
gimus per actum componentē: ⁊ per actū reflexū.
Tunc arguit̄ ſic. obiectū actus ꝯponētis aut reflexi
includit ex neceſſitate duo diuerſa ſm̄ rem vel ſm̄
rationē: ſed in deo eſt dare actū intelligendi corrī
dentē quo ad obiectū actui compoſitiuo ⁊ reflexo.
(dato per impoſſibile ꝙ nulla creatura eſſet vl̄ eſſe
poſſet.) ḡ dato ꝙ nulla creatura eēt nec eſſe poſſet
etiam de⁹ poſſꝫ intelligere plura differentia re vel
ratione: ſed attributa nō differūt re. ḡ ⁊c. maior pa
tet. obiectū eñ actus componentis includit plura
ex neceſſitate: (compoſitio eñ non ē niſi plurīū) de
obiecto act⁹ reflexi idē eſt: includit eñ illud ad qḋ
terminatur actus rectus: et illud ſuper quod fit re
flexio: vt cum intelligo me intelligere lapidē. et ſic
patet maior. Minor ſimiliter patet qꝛ de⁹ circūſcri
pto quocūꝗ̄ alio intelligeret ſe eſſe qḋ pertinet ad
obiectum intellectus componentis: intelligeret ēt
ſe hoc intelligere: quod pertinet ad obiectum act⁹
reflexi: et hec fuit minor: ſequitur ergo concluſio
Plures autē alie rationes poſſent adduci: ſed he
K. ſufficiunt. ¶ Alia eſt opinio que mihi videt̄ veri-
Scḋa opi or: videlicet ꝙ diſtinctio attributorum ſm̄ rationē
nio cui non poteſt ſumi niſi per comparationē ad aliquā
doc. aſſen realem diuerſitatē actu exiſtentē in creaturis: vel
tit. poſſibilē. qḋ probatur primo ſic. Differētia ratio-
Prima ꝓ nis niſi ſit falſa ⁊ vana. licet ſit completiue ab intel-
batio. lectu: oportet tamē ꝙ habeat fundamentum in re:
ſed differentia attributorum ſm̄ rationē nō poteſt
habere ſufficiens fundamētū in natura diuina ab
ſolute accepta niſi cōparet̄ ad realē diuerſitatem
que in creaturis eſt vl̄ eſſe poteſt. ḡ differētia attri-
butoꝝ diuoꝝ ſm̄ rōnem nō pōt vere ſumi niſi per
cōparationē ad creaturas: maior patet. ratio eñ
quā itellect⁹ format (niſi ſūdet̄ aliqualit̄ in re) ficta
eſt ⁊ vana: minor ꝓbat̄ qꝛ illud qḋ ē vnitiſſime vnū ⁊
nullō plura neꝗ̄ actu ⁊ formalit̄: nec potētia ſeu vir
tualit̄ nō pōt eſſe fundamentū plīū rōnū: vñ ei fin
geret intellect⁹ ibi plītatē qꝛ nullū apparens hꝫ ex
parte rei: ex quo plītatē cōcipere poſſit. Oportꝫ ei
tām cōtinere effectū: ⁊ fundamētū illud cuius eſt
fundamētū aliquo mō vl̄ formalit̄ vel virtualit̄: ſꝫ
natā diuīa et ei⁹ attributa: abſolute cōſiderata abſ
ꝗ̄ oī hītudīe ad creaturā entē vel poſſibilē ſūt vni-
tiſſime vnū: ⁊ nullō plīa neꝗ̄ formalit̄: neꝗ̄ virtua-
liter: Si eñ nihil ꝑter deū eēꝫ vel eſſe poſſet: ſicut
attributa diuina nō ſūt plura formalit̄: ita nec eēnt
plura virtualiter: cōparādo aūt ea ad creaturas iā
ſunt plura virtualiter qꝛ perfectiōes q̄ diuidunt̄ in
creaturas continent̄ virtualiter in creatore. ḡ diui
na natura ⁊ eius attributa abſolute accepta abſꝗ̄
omni habitudine ad creaturas entes: vel poſſibi-
les non poſſunt eſſe ſufficiens fundamētū plītā-
tis rōnum: Et ſine dubio oīno videtur rōnabile
ꝙ illud qḋ eſt ſimpliciter ⁊ oī mō vnum re ſi appre
hendat̄ ſm̄ rōnem que cōpetit ei ſm̄ ſe ⁊ abſolute:
ꝙ apprehendat̄ vnica ratione. ſic autē eſt de diuīa
eſſentia et de eius attributis. idō ⁊c. ¶ Secūdo pꝫ L.
idē ſic. nihil imperfectioēm includens eſt ī diuinis Scḋa ꝓ-
abſolute ſꝫ ſolū in cōparatiōe ad creaturas. Sed batio.
oīs diſtinctio ꝑ abſoluta (ſiue ſit rei: ſiue rōis) inclu-
dit ſemper aliquā imperfectionē: ḡ talis diſtinctio
vel differentia nō pōt eſſe in diuinis abſꝗ̄ cōpara
tione ad creaturas. maior patꝫ: qꝛ oīs iperfectio re
legat̄ a deo: ꝙ ſi aliqua ei attribuitur hoc ē inꝙ̄tuꝫ
accipit̄ vt termin⁹ hitudinis creature ad ipſū: Sic
eñ dicimus eſſentiā diuinā habere rōnē ydee hoc
eſt imitabil' in limitato gradu: qꝛ eſt termin⁹ habi-
tudinis creature finite et limitate imitantis diui-
nam eſſentiam: et ſimiliter eſt in aliis. minor ſic de
daratur: qꝛ vbicunꝗ̄ eſt diſtinctio per abſoluta o-
portet ꝙ vtrunꝗ̄ vel alterum ſit finitum: et vt fi-
nitum apprehendatur: qꝛ non poſſunt eſſe plura
infinita ſecundū eſſentiam vel perfectionem eſſē
tialem: dico aūt de diſtinctiōe per abſoluta: qꝛ di-
ſtinctio per relationes nullam imperfectionem ar
guit. Omnis perfectio autem attenditur ſecun-
dum abſolutū. ¶ Tertio apparet idē ex eis q̄ vide M.
m⁹ in creaturis de qb⁹ certius iudicamus. minus Tertia ꝓ-
eñ vel ſaltē non plus differūt perfectiones diuine batio.
ꝙ̄ create: ſed perfectiones create que ſunt vnum
re nullo modo concipiuntur vt diuerſe ſecundū
rationē niſi per comparationem ad aliquā diuerſi
tatē realē. ḡ ⁊c. maior patꝫ: minor ꝓbat̄ inducendo
in aliquib⁹: ⁊ idē intelligēdo in oīb⁹. Albedo eñ ⁊
color ſunt idē re: ſimilit̄ intelligere ⁊ cognoſcere et
vniuerſaliter oīs ſpēs cū ſuo gnē. Nūc eſt ita ꝙ ſi
ꝑter albedinē non eſſet nec eſſe poſſet: alius color
realiter differens ab albedīe nūꝗ̄ poſſet iudicari
ꝙ albedo et color differrent ratione: non enim co-
gnoſceremus colorem niſi albedine. Similiter
ſi non eſſet aliqua cognitio realiter differens ab in
telligere non poſſemus aliquam dr̄am appreheu
dere inter intelligere et cognoſcere: ſꝫ ꝑ hoc ꝙ co
lor inuenitur in aliquo alio ꝙ̄ in albedine: et gen⁹
poteſt reperiri in aliquo alio ꝙ̄ in ſpecie vna: ideo
iudicamus genus et ſpeciem ſaltem differre ratio
ne: Ita ꝙ omnis differentia rationis in creaturis
ſumitur ex aliqua differentia reali. ergo idem eſt
ponendū in diuinis: et huic opinioni magis aſſētio.
Ad rōes alteri⁹ partis rñdēdū eſt. ad primā per-

A. Ad pri‍mū arg

interemptionē minoris: nō eī diſtinctio pſonarū eſt
poſterior diſtinctione intellectus et voluntatis. Et
qḋ dicit ꝙ diſtīctio voluntatis ⁊ intellect⁹ eſt cauſa
diſtinctōis pceſſiōis pſonarū: qrū vna pcedit per
modū nature vel intellect⁹: altera aūt p moḋ volun
tatis. dn̄dū ꝙ falſū eſt: ⁊ hoc magis patebit qn̄ aget
de emanationibus diuinarum perſonarū: Tunc
eni patebit ꝙ filius non dicitur procedere per mo‍
dum nature vel intellect⁹: nec ſpiritus ſanctus per
modum volūtatis: niſi per aliquā ſimilitudinē ad
emanatiōes q̄ ſunt in creaturis: nec natura: nec vo
luntas vt diſtincta ratōe ſunt principia diſtinctarū
emanationum: vt infra declarabitur. Illud autē
quod additur quaſi pro confirmatione (ſcz) ꝙ pri⁹
eſt conſiderare in deo eſſe. ⁊c. cum non pbetur e‍
qua facilitate poteſt negari. ¶ Ad ſecundā rōnē
dicēdū ꝙ nō opoꝛ ꝙ illḋ qḋ ē cā maioris diſtictio
nis ſit cā minoris. niſi ſint vni⁹ rōis: vel niſi maior

B. Ad .ij.

includat minorē: nō eī oportet vniuerſalr̄ ꝙ illud
qḋ pōt mai⁹ poſſit min⁹: hō eī pōt intelligere: qḋ ē
mai⁹: ⁊ nō pōt volare qḋ ē min⁹: nūc eſt ita ꝙ realis
diſtinctio pſonarū: ⁊ diſtinctio ſm rōnē nō ſunt di‍
ſtinctiōes vniuoce nec maior includit minorē: iō il
lud qḋ ē ſufficiēs cā maioris nō oꝫ ꝙ ſit ſufficiēs cā
minoris. Aliť pōt dici ꝙ licꝫ diſtictio pſonarū ſit ma
ior q̄ diſtinctio attributorū: quo ad hoc ꝙ illa eſt
realis: hec autem rationis tantum. tamen diſtin‍
ctio attributorum coexigit maiorem diſtinctionem
entem vel poſſibilem ſcz aliquam diſtinctionem re
alē per abſoluta que nec eſt nec eſſe poteſt in diui
nis. Et ideo oportet habere reſpectum ad rea‍
lem diſtinctionem attributorum in creaturis vt ex
ea ſumatur diſtinctio ratōis in diuinis. ¶ Ad ter‍

C. Ad .iij.

tiā ratiōnē dn̄dū ꝙ obiectū actus cōponentis: vel
reflexi ſemp includit duo diuerſa ſm rem: vel ſm
rationē. differenter tamē. qꝛ quādo ſunt diuerſa
ſcḋm rē ex natura obiecti ē realis diuerſitas: vn̄ p in
tellectū apphēdiť nō efficiť ſꝫ qn̄ ſunt diuerſa ſm
rōnē tm̄ (vt cū apprehēdim⁹ intellectu ꝯponēte ꝙ
de⁹ eſt de⁹: diuerſificātes ſꝫ rōnē vnū ⁊ idē in loco
ſubiecti et pdicati:) tūc hec diuerſitas nō ſolū ap‍
phendiť ſꝫ efficiť ab intellectu non ex ſola apprehē
ſione: ſꝫ ex mō apprehendendi quod patet. Ille eī
q̄ ſimplici intelligētia apprehēdit deū tm̄ apphen‍
dit de deo q̄tū ille q̄ cōponēdo dicit de⁹ ē deus: tn̄
prim⁹ nō apphendit aliquā diuerſitatē ſm rōnē:
ſꝫ ſecūd⁹. ergo hec diuerſitas nō eſt ex apphenſiōe
ſꝫ ex mō apphendendi q̄ ē cōponēdo ſubiectū cū p
dicato ⁊ hec diuerſitas rōnis ex neceſſitate originē
habꝫ ex aliq̄ diuerſitate reali: ⁊ hoc qꝛ itellect⁹ cōpo
nēs ⁊ dicēs ꝙ de⁹ ⁊ de⁹ ſimilē cōpoſitionē facit i rea
liter driītib⁹: vt dicendo homo eſt alb⁹. De obiecto
aūt act⁹ reflexi in nobis certū eſt ꝙ ſemp icludit di
uerſa re. Reflexio eī intellectus eſt ſup ſe ⁊ ſuū a‍
ctū: primū aūt apphenſuꝫ ab intellectu noſtro actu
recto non poteſt eſſe intellectus noſter: nec actus e
ius: ſed aliqua res extra. Et ideo obiectum actus
reflexi in nobis cum includat principale obiectum
quod eſt res extra. et actum intellectus vel ipſum
intellectum ex neceſſitate includit diuerſa re. Ex
qua diuerſitate reali poteſt colligere in aliis diuer‍
ſitates rationis: puta inter ſeipſum vt eſt intelli‍
gens: et vt eſt intellectus: per hoc ꝙ videt ꝙ aliqḋ
eſt ab eo intellectum quod tamen non eſt intelli‍
gens: ſi autem ſolum intelligeret ſe: impoſſibile eſ
ſet ꝙ poneret differentiam rationis inter ſe intel‍
lectum et intelligentē: nō eni haberet vn̄ hāc dif‍
ferentiā ſumeret. Licet igiť obiectū itellect⁹ diui‍
ni ſit illḋ idḋ: qḋ eſt obiectū intellectus noſtri cōpo‍
nentis: aut reflexi: tn̄ ſi nihil aliud a ſe intelligeret
nullo mō poſſet ponere differentiā rōis inter illa q̄
ſūt realiter idē ipꝫ qḋ de⁹: qꝛ nec hoc poſſet facere q̄
cunq̄ intellect⁹ q̄tūcunq̄ componens aut refle‍

D. Ad pri‍mū prīci‍pale ſm aliquos

xus. ¶ Ad rōes principales rn̄dendū eſt ad quarū
primā rn̄dent quidā cōcedendo maiorē p interem‍
ptionem minoris dn̄tes ꝙ vnitas rōis pliū indiui‍
duorū ſub ſpecie vel gn̄e ſumiť ab vnitate reali que
eſt cōformitas vni⁹ ad alterū: et hec conformitas
eſt vna nūero: et vni⁹ vt ſubiecti: ⁊ alterius vt ter‍
mini ⁊ ex hac ꝯſurgit intellect⁹ ad cōcipiendū ꝙ il‍
la quorū eſt cōformitas pdicta maior vel mior ſint
vnum ſm rōnē ſpeciei vel generis. Sꝫ illud nō vi‍

E. Impba‍tio

deť bn̄ dictū: qꝛ cōformitas pluriū que nō ē cuiuſli‍
bet eorum eodḋ modo: ⁊ equaliter non pōt eſſe ſuf‍
ficiēs fundamētū vnitatis ſm rōnē in gn̄e vel ſpē:
ſꝫ conformitas pluriū que eſt vnius eorū vt ſubie‍
cti vel vt de quo diciť: Alteri⁹ vero vt termini: nō
eſt cuiuſlibet eorū eodḋ modo et eq̄liter igiť ⁊c. mior
de ſe patet pbatio maiorū qꝛ vnitas rōis i quocūq̄
vniuoco gn̄e vel ſpē: ē ſm quā vniuocū prediciť
eodḋ modo ⁊ equaliter de vniuocatis puta gen⁹ de
ſpēb⁹ ⁊ ſpecies de indiuiduis: ergo fūdamētū illi⁹
rōis dꝫ eodē mō conuenire illis q̄ vniuocanť ſm il
lam rationem. Alioquin nō eſt ſufficiens funda
mentū. et hec fuit maior. Sequiť ergo concluſio.
Si diciť ꝙ conformitas pluriū cōuenit eodem mō
alicui ⁊ cuilibet eorū: qꝛ ſicut ſortes eſt cōformis pla
toni ſm hūanitatē: ita econuerſo plato ē cōformis
ſorti: ⁊ ita cōformitas cōuenit cuilibet eorū eodḋ mo
do: videlicet in rōne ſubiecti: ⁊ termini. nō valet. qꝛ
conformitas eadḋ nūero non poteſt eē duorū ita ꝙ
ſit cuiuſlibet vt ſubiecti: imo ſicut ſortes ⁊ plato ſūt
duo realiter: et nō vnū: ſic conformitas vni⁹ ad al
terū eſt realiter alia a conformitate alteri⁹ ad ipſū
Et ita ſi vnitas ſm rōnē fundareť ſuper mutuam
conformitatē duorū vel pluriū que eſſet vtriuſq̄ vt

F. Propria ſolutio doctoris.

ſubiecti ⁊ termi: nō fundareť ſup vnū numero rea
liter qḋ eſt contra eos. Dicēdū eſt ergo aliter interi
mendo maiorē: qꝛ nō eſt ſimile de diuerſitate rōis
reſpectu diuerſitatis realis: et de vnitate rationis
reſpectu vnitatis realis: quia vnū ſecundū reꝫ ſi ſe
cūdū ſe concipiať: et ad nihil aliud comparetur. nō
poteſt concipi niſi ſub vna ratione: vnde eī conci
pereť pluralitas rationū? nō ex vno vt vnū eſt ſicut
de ſe patꝫ: nec ex compatione eius ad aliud: qꝛ tol
litur oīs comparatio propter qḋ oꝫ ꝙ pluralitas
rationū in vno ſimplici ſumať ex cōparatiōe ad plu
ra relaliter ſꝫ cū itellect⁹ iteligit plura realiter pōt
ea comparare non ſolum ſecundū diuerſitatem vł
pluralitatē determinatā: ſed etiā ſecūdū priuatio
nē vł negationē alicui⁹ plitatis: ⁊ qꝛ vnū dicit pri
uationē plitatis iō ex hoc ſolo ꝙ aliqua non drīt
tali differentia pōt concipi ꝙ aliquo modo ſūt vnū
et ſi non ſecundum rem tamen ſecundū rationem
Verbi gr̄a intellect⁹ pōt cōparare ſortē ad platonē
vt ſūt diuerſa ſuppoſita in natura hūana ⁊ ſic cōci‍
pit ea vt plura: vel poteſt cōparare ſortē et plato‍
nē ex vna parte: ad brunellū aſinū. Et qꝛ ſm hāc cō
parationē ſortes non differt: ſed conuenit cū pla
tōe: qꝛ vterq̄ differt a brunello: eo ꝙ vterq̄ eſt hō
q̄uis nōn ſint idē h nūero: ⁊ ſm rem. Ex hoc pōt
itellect⁹ cōcipe ꝙ ſūt idḋ hō ſm rōē ⁊ ſpēꝫ ſpeci cōpa

rando cõuenientiã ad differentiã vel minorẽ dif-
ferentiã ad maiorẽ: põt concipi vnitas rõis: q2 que
minus differunt magis ſunt vnũ: et minimũ nõ dif
ferunt ſunt vnũ. Et cauſa oĩm iſtoꝝ eſt: q2 conce-
ptus vnitꝰ eſt priuatiuꝰ: ⁊ ob hoc ex priuatiõe cuiuſ
cũqꝫ differẽtie põt ↄcipi aliq̃ vnitas rõis: ſ3 ↄce-
ptꝰ plꝛitatis ẽ poſitiuꝰ: Et ĩõ plꝛitas rationũ nõ põt
ſumi niſi ex aliquo poſitiuo: nõ ex vno: vt vnu3 eſt
ꝑut declaratũ fuit: ſ3 ex pluribꝰ vel ex cõparatiõe
ad plura realiter. ¶ Ad ſecundũ dicẽdũ ẽ ꝙ in re-
G. latiõe eiuſdem ad ſeipſu3 vnũ ſm rẽ accipit̃ vt plu
Ad.ij. ra ſm rõnẽ per cõparationẽ ad plura ſecundũ rem
dupliciter ad pñs. vno mõ q2 intellectꝰ cõſiderãs
ꝙ extrema realit̃ differẽtia referunt̃ ad inuicẽ ſub re-
plicatione eiuſdem nõis: vt diuerſu3 a diuerſo di
uerſum concipit idẽ in ſuo oppoſito: vt dicat idem
eidẽ idẽ: vtens vno realiter tanq̃ duobꝰ. Alio mõ
q2 intellectus cõſiderans ꝙ ea que ſunt diuerſa ſ3
rem dicunt̃ vnũ: et idem: vt duo alba dicunt̃ vnũ
in qualitate: et duo equalia vnũ in quantitate: con
ſiderat ꝙ verior eſt vnitas cuiuſlibet rei in ſeipſa.
Et ideo dicat quamlibet rem eandem ſibi: vtens
H. vna vt duabus. ¶ Ad tertium dicendum vt priꝰ
Ad.iij. ꝙ non eſt idem iudicium de attributis inter ſe. ⁊ de
eſſentia: et de paternitate: ſiue quacunqꝫ alia rela-
tione: an ſint idem re: vel non: ſed dato ꝙ eſſent
idẽ re vt attributa: tamẽ quo ad ꝓpoſitũ nõ eſſet ſi
mile: q2 in diuinis non eſt aliqua diuerſitas realis
ex q̃ poſſit ſumi differẽtia attributoꝝ eſſẽtialiũ: eo
ꝙ quodlibet eoꝝ equaliter ſe habet ad oĩa q̃ ſunt i
diuinis: ſ3 q2 perſone diuine q̃ diſt̃ realit̃ nõ equa
liter ſe hñt ad eſſentiã et paternitatẽ: ſeu alias re-
lationes: eo ꝙ eſſentia communis ẽ omnibꝰ: nõ aũt
relationes: ĩõ ex reali differẽtia ꝑſonaꝝ põt ſumi
differẽtia rõis: int̃ eſſentiã ⁊ q̃cũqꝫ rlõnẽ. ¶ Ad
quartũ dicunt quidam ꝙ differẽtia rõis int̃ intelli-
I. gere et eẽ intellectũ: et inter amare: et eẽ amatũ
Ad.iiij. põt reduci ad realẽ differentiã q̃ eſt in diuinis abſ-
ꝛñdet her qꝫ cõparatiõe ad creaturas: mõ quo dictũ ẽ de dif
ueus ferentia pñitatis: ⁊ diuinitatis: q2 filius et ſpiritꝰ
ſanctus ſunt intellecti ⁊ amati a patre: nõ aũt ſunt
actꝰ intelligẽdi ⁊ amãdi quibꝰ pr̃ intelligit ⁊ amat
formaliter. Et q2 alicui ↄuenit eẽ intellectũ: cui nõ
cõuenit eẽ itelligẽre: ex hoc ſolo põt ſufficient̃ cõ-
cipi differẽtia rõis int̃ intellectũ eẽ ⁊ intelligere: vl̃
eẽ intelligentẽ: et idẽ dicunt de amare: et amato
¶ De aliis aũt attributis dicũt: ſicut in poſitione
K. dictũ eſt. Et hoc quidẽ verũ eſſet ſi in diuinis quo-
Inualidatio quomõ realit̃ eſſentia et relatio differrent: ⁊ ꝑ ↄſẽ
ſequens perſona ab eſſentia ratione relationis:
q2 differentia rationis inter amare: et eſſe amatũ:
et intelligere et eẽ intellectũ habet pro ſufficienti
fundamento differẽtiã realẽ: que eſſet inter eſſen
tiam et relationẽ et perſonã rõne relationis: quia
enim relatio et perſona ſunt intellecta obiectiue: ⁊
non ſunt ipſum intelligere per oẽm modum iden-
titatis realis: eſſentia aũt ſi realiter differt a rela
tione et a perſona eſt in intellectu obiectiue: et eſt
ipſum intelligere identice conſequens eſt ꝙ eſſe i-
tellectum ⁊ intelligere ſaltem differant ratione: q2
differẽt̃ ſe hñt ad ea que diſt̃ re. Si aũt perſona
et rlõ nõ differãt realit̃ quoquomõ ſeu ex natura
rei ab eſſentia. nõ video q̃lis differẽtia realis in di
uinis poſſet eẽ ſufficiẽs fundamẽtũ differẽtie ra
tionis int̃ intelligere et eẽ intellectu3: q2 non illa
que eſt inter eſſentiam: et rlõnẽ ⁊ perſonã. q2 nõ eſt
realis: vt dicis. ¶ Differentia autem rationis re-
ducitur ad differentiã realem: tanq̃ fundamentũ
(etiã ſm iſtos) nec illa que eſt inter relationẽ: ⁊ re-
lationem: ſeu inter perſonã et ꝑſonã: q2 illa que ſe
habent vniformiter ad aliqua plura non ſunt cau
ſa vel fundamentum pluralitatis eoꝝ: vt q2 ſortes
et plato ſe habẽt equaliter ad animal: et equaliter
ad hominẽ: certe realis differentia inter ſortem et
platonẽ nõ eſt cauſa: nec fundamentum differen
tie rõis inter animal: et hominẽ. Nunc eſt ita ꝙ re
latiões oppoſite: et ꝑſone per eas conſtitute ſe ha
bent equaliter et vniformiter ad intelligere: ⁊ eſſe
intellectũ: quelib3 eñ eſt intellecta obiectiue: ⁊ nul-
la vel quelibet eſt intelligere ipſu3 formaliter. ergo
differentia perſonaru3: vel rlõnũ ſm rem non eſt
ſufficiens fundamentũ differẽtie rõnis inter intel
ligere et eſſe intellectum. Eſt tñ aduertendũ ꝙ eẽ L.
intellectum non dicit attributum diuinũ ꝑut attri-
butum dicit perfectionẽ cõmune3 cõmunitate ana
logie deo et creaturis: q2 eſſe intellectũ vt ſic non
dicit aliquid exiſtẽs in re intellecta. ſed eſt denoia
tio ab intelligere qđ eſt in alio ⁊ ſi ſit in eodem hoc
accidit intellecto: vt intellectum eſt. Et ideo in-
ſtantia illa non eſt ad propoſitum niſi latius tracte
tur queſtio q̃ de attributis: vt pote ſi quis dicat ꝙ
nulla differentia rationis põteſt inueniri in aliquo
abſqꝫ comparatione ad differentiam realem.

Utrum cum vnitate eſſentie poſſit eẽ perſonarũ pluralitas Queſtio. iiii. M.

Queſtio quarta.

AD tertium principale ſic pro
ceditur. Et videt̃ ꝙ cum vnitate eſſen
tie non poſſit ſtare realis pluralitas per Arguit.i
ſonarũ: q2 ſicut ſe habet rõ ad differen-
tiam rõnis: ita res ad differentiam rei: ſed nõ po
teſt eſſe ꝙ aliqua ſint vnum ratione: et diuerſa ra
tione per illud quod eſt vnum ratione. ergo nec a
liqua poſſunt eſſe vnum: et idem re: et diſtincta re
per aliquid: vel per aliqua que ſunt vnum re: ſed
eſſentia et relatio in diuinis ſunt vnum et ide3 re.
vt communiter ponitur. ergo impoſſibile eſt ꝙ ea
que ſunt vnum in diuinis per eſſentiam ſint diuer
ſa realiter: per relationes: ſed propter aliud non
ponitur ꝙ ſtet pluralitas perſonarum cum vnita-
te eſſentie ergo ⁊c. ¶ Secundo ſic. quecunqꝫ ſunt
vnum realiter multiplicato vno multiplicatur alte Arg.ij.
rum: ſed perſona et eſſentia ſunt vnum realiter: a
lioquin in diuinis eſſet realis compoſitio: ergo cu3
eſſentia non multiplicetur: videtur ꝙ nec perſo-
ne. ¶ In contrarium eſt fides nobis tradita: per In oppoſitum
ſacram ſcripturam. ¶ Reſponſio. quia conclu-
ſio non eſt dubia apud fideles. Omnes enim te- Rñſio.
nent ꝙ vnus eſt deus (quod ad eſſentiam attinet) N.
et ꝙ tres ſunt perſone diſtincte relationibus ori-
ginis. Ideo circa declarationem concluſionis im
morandum eſt. ¶ Quidam enim dicunt ꝙ hec
concluſio que directe continet articulum trinitatis
poteſt demonſtratiue ſciri. Sicut ꝙ corpꝰ cõpoſitũ
ex cõtrariis ſit corruptibile: demõſtratiões aũt q̃s
iſti adducunt ſunt he. Omnis perfecta operatio
terminat̃ ad aliqđ operatũ: ſed i deo ſunt intellige
re et velle operatiões perfectiſſime. ergo ĩmĩat̃
ad aliqua opata. intelligere quidẽ ad verbũ ꝓductũ
velle aũt ad amorẽ: ſ3 ꝓducẽs aliqđ ꝑ quãcũqꝫ o
perationem et productũ neceſſario diſt̃. ergo talis
differẽtia ẽ ĩ diuinis: cũ illa ꝓductio ſit ad intra: ſ3

nō pōt eē quoad eſſentiam q̄ eſt vna: ergo quo ad
Scđa rō. pſonas. ¶ Secūda eſt talis. quicq̄d pfectiōis eſt
in creaturis totum eſt deo attribuendum (excluſa
imperfectione) ſed naturā repiri in pluribꝰ ſuppſi
tis eſt perfectionis: licet plurificari in eis ſit impfe
ctiōis vt dictū fuit ſupra: ergo pmū eſt deo attri=
buēdū excluſo ſcđo. Hoc autē ſolū fit ponēdo plu
Cōfirma tio. res perſonas in vna eſſentia diuina: ergo ꝛc. Ad
cōfirmationē huius facit ꝙ natura q̄ nō eſt niſi tm̄
in vno ſuppoſito videt̃ arctata ꝛ limitata: qđ non
A cōpetit nature diuine. He autē rationes vt iſti di=
cunt eque bene cōcludūt ſicut quecūq; demonſtra=
tio in naturalibus: Sed qꝛ in pma q̄ſtione huius
Reſpōſio ad q̄ſtiōes libri ſatis efficaciter pbatū eſt ꝙ articulꝰ trinitatis
potiſſimū demōſtrari nō poteſt: nec ꝙ ita ſit vt po=
nit articulus nec ꝙ articulꝰ ſit poſſibilis / aut ꝙ ni=
hil impoſſibile ſequat̃ ad articulū: quorū vnū inclu
dit aliud (Ex poſſibili em̄ nō ſequit̃ īpoſſibile) nec
rationes que ſunt contra articulū ſcientifice diſſol=
ui poſſunt: ideo nō replicādo rationes prius addu
ctas ſolū reſtat ſoluere rationes per quas iſti nitū=
B. tur demonſtrare articulū trinitatis. Cū em̄ pmo
Ad ſcđaʒ dicit̃ ꝙ intelligere ꝛ velle vbicūq; ſunt operatiōes
perfecte terminant̃ ad aliqđ opatū per eas pdu=
ctum: falſum eſt abſolute ꝛ nō valet ad ppoſitum
abſolute quidē falſum eſt: qꝛ in beatis intelligere
et velle quibus vident deū ꝛ diligūt ſunt perfectiſ
ſime opatiōes: Et tamen per illud intelligere nul
lum verbū format̃ ſeu pducit̃: nec per illud velle
pducit̃ aliquis amor: ergo illud eſt falſum abſolu
te: nō valet etiā ad ppoſitū: qꝛ itelligere ꝛ velle in
deo aut eſſent ipſemet pductiones perſonarū: aut
pncipia pductionū. Primū non poteſt dici qꝛ pro
ductiōes in diuinis ſunt diuerſe realiter: ſed velle
et intelligere nō differunt realiter: ergo non ſunt
pductiones. Item pducere ꝛ pduci nō poſſunt
cōpetere oībus perſonis: qꝛ quedā eſt non pducēs
(ſcilicet ſpūs ſanctꝰ) ꝛ quedā nō pducta (vt pater)
Sed intelligere ꝛ velle cōpetūt oībus perſonis: er
go nō ſūt pducere nec pduci: ꝛ ita nō ſūt pductio
nes nec actiue nec paſſiue. Itē nec ſunt pncipia
pductionū: qꝛ aut eſſent vnū pncipiū aut plura.
Si vnū ex hoc nō poteſt demōſtratiue pbari ꝙ ab
illo vno ſint plures pductiones ꝛ plura producta.
Si plura aut differūt re aut ſola ratione: nō re qꝛ
ſunt abſoluta: ꝛ cōueniūt oībus pſonis: ꝛ talia non
differūt realiter in diuinis. Si ſola ratione ex hoc
non poteſt demōſtrari ꝙ ſint pncipia plurū pdu
ctionū ꝛ plurū pductorū realiter differentiū: qua=
C. re nullo modo p intelligere ꝛ velle poteſt demon=
ſtrari pluritas perſonaꝝ pductarū. Cū ergo dicit̃
ꝙ oīs perfecta operatio terminat̃ ad aliqđ opatū:
Si vocet̃ operatio perfectio artis: vt domificatio
verū ē. Si etiā opatio vocet̃ actio de genere actio
nis: adhuc eſt verū: qꝛ actio tranſit in paſſum ſm̄
aliquid in eo cauſatū. Actio em̄ pprie accepta in
creaturis non eſt aliud q̄ denoīatio producētis a
producto: ſicut calefactio actio nō eſt aliud niſi de=
nominatio calefaciētis a calore pducto. Sed ſi vo
cetur operatio vltima perfectio potētie queadmo
dū ſe habet videre ad viſum: et intelligere ad in=
tellectū falſa eſt ppoſitio: qꝛ iſte perfectiones ſunt
vltimꝰ finis potentie: nec aliq̄d per eas neceſſario
producet̃ in eadē potētia: vt habet̃. ix. metaphiſi=
D. ce ꝛ pmo ethicoꝝ. Qđ aūt ſcđo dr ꝙ perfectionis
Ad ſcđaʒ eſt ꝙ eſſentia vna ſit in pluribus ſuppoſitis: nā im=
perfectioni ꝛ arctationi nature atteſtat̃ ꝙ ipa ſit tm̄
in vnico ſuppoſito. dicēdū ꝙ quātū hʒ via natura=
lis inquiſitionis ſufficit ad ponēdū naturā diuinā
eſſe perfectiſſimā ꝛ illimitatā ꝙ ipa ſit in vnico ſup
poſito perfectiſſimo ꝛ illimitato: nec oportet ꝙ po=
nat̃ in pluribus: nec philoſophi qui ductu rationis
naturalis ſciuerunt naturā diuinā eſſe perfectiſſi=
mā poſuerūt ꝙ perfectio eiꝰ reqreret plura ſuppo
ſita: ſed tantū vnū perfectiſſimū. Sic ergo patet ꝙ
rōes iſte nullo modo demonſtrāt articulū trinita= E.
tis: qꝛ oīno demōſtrari nō poteſt. Reſtat ergo vt
ſole perſuaſiones adducant̃ ad id qđ demonſtra=
tio nō attingit. Hoc aūt aliqui ſic perſuadent. Di=
cunt em̄ ꝙ in oībus creaturis eſſe ē aliud ab eſſen=
tia. Eſſentia em̄ q̄ eſt in pluribus ſuppoſitis quātū
eſt de ſe eſt vna: plurificat̃ aūt in eis per eē: modo
eſſe nō eſt niſi ſuppoſiti: ꝙ ſi ſit ipſius nature hoc ē
ſolū ratione ſuppoſiti. plurificatis ergo ſuppoſitiſ
neceſſe eſt ꝙ eſſe plurificet̃: quo plurificato neceſſe
eſt eſſentiā plurificari. In diuinis autē aliter eſt: qꝛ
ibi eſſe eſt idē qđ eſſentia: nec eſſe cōuenit eſſentie
per ſuppoſitū: ſʒ ipa eſt de ſe ipm̄ eſſe: Et ideo nec
ipſum eſſe per ſuppoſita nec eſſentiā per eſſe opor=
tet plurificari. Licet hec cōcluſio ſit vera: pſuaſio tñ
eius ē multū defectuoſa. Statim em̄ patit̃ calūniā
in pmo dicto ſcʒ ꝙ eſſe ꝛ eſſentia in creaturis rea=
liter differāt: hoc em̄ negant multi: Sed eſto ꝙ ſic
eſſet ꝙ dicūt poſtea ꝙ eſſentia nō habet eē niſi per
ſuppoſitū ſi intelligāt ꝙ eſſentia nō habet eſſe niſi
in ſuppoſito verū eſt tam in natura creata q̄ increa
ata. Et ideo ex hoc nihil poteſt argui plus de vna
q̄ de alia. Si vero intelligat̃ cauſaliter ꝙ eſſentia F.
habet eē per ſuppoſitū falſum eſt: imo magis ecō=
trario ſuppoſitū hʒ eſſe p eſſentiam ſi tñ eſt ibi ali=
qua cauſalitas: qꝛ ſi eſſe differt ab eſſentia eſt eius
pprius effectus: vel aliqua pprietas cōſequēs eſ=
ſentiā: vel vt quidā dicūt fluens ab eſſentia: vnde
in omni ſuppoſito prius eſt intelligere eſſentiam:
et poſtea ratiōe eſſentie ipm̄ eſſe. Quicquid enim
attribuit̃ ſuppoſito ſiue eſſe ſiue operari totū attri
buit̃ rōne eſſentie ꝛ nature. Et ideo qđ dicūt tertio
ꝙ eſſentia plurificat̃ in creaturis per plurificationē
ipſiꝰ eſſe: valde eſt irrationabile: qꝛ ita eſt eē de ſe
vnū: ſicut ꝛ eſſentia. Per quid ergo plurificabitur
nō ſe ipſo: qꝛ idem dicerē de eſſentia: nec per agēs
qꝛ actio agentis naturalis per prius attingit eſſen
tiam q̄ eſſe (ſi ſint diuerſa) Et ideo rationabiliꝰ eſt
ꝙ eſſentia q̄ prius attingit̃ per prius plurificet̃: et p
cōſequens eſſe qđ in ea plurificata recipit̃ q̄ econ=
uerſo. Item oībus his conceſſis adhuc in nullo de
darat̃ ppoſitū: ſed remanet tota difficultas: ſcʒ q̄li
ter eſt poſſibile ꝙ vnū eſſe ꝛ vna eſſentia ſint in plu
ribus ſuppoſitis: ꝛ per quid cōſtituant̃ ꝛ diſtingant̃
illa ſuppoſita: qꝛ nō p eſſe nec p eſſentiā: cū in illis
cōueniant: de nullo autē alio fit mētio: ideo ꝛc. Et G.
ideo ad aliqualiter perſuadēdū articulū trinitatis
credo ꝙ recurrendū eſt ad infinitatē diuine perfe=
ctionis. Sicut em̄ eadē eſſentia numero eſt volun
tas / ꝛ intellectus / magnitudo / pulchritudo / ꝛ forti=
tudo: et q̄cq̄d aliđ eſſentialiter dicit̃ ſic ppter infini
tatē ſue perfectionis eadē natura diuina poteſt eē
fundamentū oppoſitarū relationū que (cū ſint rela
tiones originis) neceſſario cōpetūt diuerſis ſuppo
ſitis: qꝛ nulla res ſeipam gignit vt ſit (vt dicit Au=
guſtinus) pmo de trinitate. Et cū relatio nō fa=
ciat cōpoſitionē cū ſuo fundamēto (vt infra pbat̃)

relinquit ꝙ in diuinis ſint plura ſuppoſita ꝗ̄ nullā
M. ponūt ibi cōpoſitionē. Aliqui autē hoc aliter per-
ſuadent ex ordine vniuerſi. ſic: vna natura inueni-
tur in vnico ſuppoſito vt in angelo ⁊ multe in mul-
tis vt in eiſdē: ita in vna perſona multe nature: vt
in ſorte: ergo ad cōplementū vniuerſi eſt dare reli-
quū ſcꝫ ꝙ in multis perſonis ſit vna natura qḋ ſo-
lū eſt in diuinis. Plus autē eſt adherendū conclu-
ſioni propter fidē ꝗ̄ ꝓpter dictas perſuaſiones.
N. Ad vtranqꝫ rationē patet reſponſio per vnū ⁊ idē
Ad prīci- ſcilicet interimendo id qḋ vtraqꝫ ratio ponit: vide-
pales ra- licet ꝙ relatio ⁊ eſſe in diuinis nullo modo differāt
tiones. realiter vel ex natura rei. Oppoſitum autem pate-
bit infra quando agetur de differentia eſſentie et
relationis.

Sententia littere Tertie diſtinctiōis

K. Apoſtolus nāqꝫ ait ⁊c. Supiꝰ
Sn̄ia hꝰ oſtendit magiſter vnitatē eſſentie ⁊ tri-
lrē īgn̄ali nitatē ꝑſonaꝝ per auctoritates: hoc idē
nūc oſtendit: ſed per rōes naturales et
ſimilitudines quaſdā: et circa hoc duo facit. Prīo
oſtendit vnitatē eſſentie diuine per rationes natu-
rales. Scḋo oſtendit trinitatē ꝑſonarū per ſimili-
tudines creaturaꝝ. Scḋa incipit ibi: Nūc reſtat oſtē-
dere. Primū diuidit in tres: qꝛ primo oſtēdit ꝑ au-
ctoritatē apoſtoli poſſibilitatē ꝓbandi per rationes
vnitatē eſſentie. Scḋo inducit ꝓbationes. Tertio
excludit quādā dubitationē. Scḋa incipit ibi: Nā
ſicut ait Ambroſius. Tertia ibi: cū ergo vnus deꝰ
ſit. Pars ſcḋa in qua inducit ꝓbationes diuidit in
quattuor partes ſm̄ quattuor ratiōes quas inducit
infra. Scḋa ibi. Alio aūt mō: Tertia ibi: Cōſide-
rauerūt etiā. Quarta ibi. Intellexerūt ⁊c. Sequitur
ſcḋa q̄ incipit ibi: Nūc reſtat oſtēdere. In qua oſtē-
dit magiſter trinitatē ꝑſonaꝝ per ſimilitudines in
creaturis: et circa hoc duo facit. Primo oſtendit tri-
nitatem ꝑſonaꝝ per ſimilitudines veſtigij. Scḋo
per ſimilitudines imaginis. Scḋa ibi: Nūc vero
iam ad eam perueniamꝰ. Prima eſt pn̄tis lectio-
nis: et diuidit in tres. Primo ponit ſimilitudines
trinitatis eſſe in creaturis. Scḋo ex ipſa ſimilitudi-
ne cōcludit perſonaꝝ diſtinctionē. Tertio oſtēdit
ſilitudinē vel repſentationē veſtigij eſſe inſuffici-
entē. Scḋa incipit ibi: Per ꝯſiderationē itaqꝫ crea-
turaꝝ. Tertia ibi: ecce oſtenſum eſt. Et hec eſt ſen-
L. tentia in generali. In ſpeciali vero ꝓponit magi-
Sn̄ia hꝰ ſter ꝙ ſcḋꝫ auctoritatē apoſtoli: inuiſibilia dei a cre-
diſtīctiōis tura mundi per ea que facta ſunt ⁊c. Et exponit ꝙ
in ſpāli. creaturā mūdi vocat hominē: ꝓpter nature digni-
tatem ⁊ conuenientiā quā habet cū omni creatura.
vnde ꝓponit ꝙ auxilio naturalis rationis ⁊ inſpe-
ctione creaturaꝝ in dei cognitionē deuenit. Poſt-
ea inducit quattuor rationes ad ꝓbandū vnitatē
eſſentie quaꝝ diuerſitas ſumit ſcḋm vias deueni-
endi ex creaturis in deū: quas Diony. vij. cap. de
di. no. ponit dicens: ꝙ ex creaturis in deū tribꝰ mo-
dis deuenimus: ſcꝫ per cauſalitatē ꝑ remotionem
et per eminentiā. Creatura enī eſt ens ꝓductū ab
alio de nihilo: qꝛ ea ꝓducta deuenit in cognitionē
ꝓducētis ꝑ viā cauſalitatis: qꝛ eſt: de nihilo deue-
nitur in cognitionē dei ꝑ viam remotionis: qꝛ nō
omne ens poteſt eſſe de nihilo: nec vertibile in ni-
hilū. quia eſt ens: ſed imperfectū deuenit in cogni-
tionē dei per viā eminentie: qꝛ omne imꝑfectū re-
ducit ad perfectū: nec eſt ꝓceſſus in infinitum. Eſt
ergo prima ratio talis. Omne creatum reducit ad
aliquid increabile: oīs creatura eſt creata: ergo ⁊c.
Scḋa talis ē. Omne numerabile reducit ad innu-
merabile: ſed oīs creatura ē numerabilis: ergo
ꝑter omnē creaturā eſt dare aliqḋ innumerabile
hoc eſt deus: ergo ⁊c. Alie due ſumunt ꝑ viā emi-
nentie: qꝛ magis ⁊ minus bonū reducit ad ſumme
bonū: bonū eſt corpus: melior eſt ſpūs: ſumme bo-
nus eſt deus ⁊c. Item magis ⁊ minus ſpecioſum
ſunt a ſumme ſpecioſo: ſpecioſum eſt corpus/ ſpe-
cioſior ſpūs/ ſpecioſiſſimus eſt deus: ꝗre ⁊c. Poſt-
ea remouet quandā dubitationē dicens: ꝙ licet ſit
in diuinis ſumma ſimplicitas: tn̄ Apoſtolꝰ dicit in
plurali inuiſibilia dei ꝓpter plures modos quibus
a creatura in deū deuenimus: et ꝓpter plura que
attribuunt: ſicut ex ꝑpetuitate creaturaꝝ cognoſci-
mus eternitatē: ⁊ ex magnitudine eoꝝ oīpotentiā
et ex diſpoſitione ⁊ gubernatiōe bonitatē. Poſtea
inquirit ꝗliter trinitas poſſit inqri in veſtigio crea-
turaꝝ: et dicit ꝙ in creaturis inuenimꝰ ſimilitudi-
nem trinitatis per hoc ꝙ ꝗlibet creatura habet vni-
tatem/ ſpēm/ ⁊ ordinē: vnitas enī q̄ eſt principium
numeri repſentat patrē q̄ eſt principiū originis oīꝫ
ꝑſonaꝝ in diuinis. Spēs vero repſentat filiū qui
eſt ꝑfectiſſima pulchritudo ad quā oīs creatura
formaṫ. Ordo vero repſentat ſpiritū ſanctū qui
eſt bonitas ⁊ ꝑfectiſſima dilectio cū ſit amor patris
et filij: a quo oīs pacis ⁊ gratie effectus in nobis ꝓ-
uenit. Poſtea ex hac ſimilitudine diſtinctionē ꝑſo-
narū cōcludit ſicut patet in littera. Vltio dicit ꝙ ꝑ
hmōi ſimilitudinē ſufficiens noticia trinitatis vel
doctrina vel inſpectio haberi non poteſt: qḋ ꝓbat
per hoc ꝙ magi pharaōis defecerūt in tertio ſigno
Et hec eſt ſententia in ſpeciali.

Circa primā partē huius diſtinctionis
tertie ꝗrit de duobꝰ in gn̄ali. Primū eſt
de cognitione dei ꝑ creaturas. Scḋm
eſt de veſtigio. Circa primū queruntur
tria. Primū eſt vtrū poſſimus ex creaturis ꝓbare
deū eſſe. Scḋm eſt vtrū poſſimus cognoſcere de
deo quid eſt. Tertiū eſt vtrū deū eſſe ſit ꝑ ſe notū.

Vtrum poſſimus probare deū eſſe: ex his que ſunt in creaturis

Queſtio prima.

Queſtio prima. Ad primum ſic proceditur et
O. arguit ꝙ nō poſſumꝰ ꝓbare deū eſſe ex
Arguitur primo. his q̄ videmꝰ in creaturis: qꝛ ſicut dicit
viij. metaphiſice ſpēs rerū ſunt ſicut nu-
meri: ſed in numeris nō eſt dare ſupmū: ergo nec
in entibus: ſed ſupremū in entibus vocamus deū:
ergo nullꝰ eſt deus. Item plus diſtat deus ab in- Arguit. ij
tellectu noſtro ꝗ̄ res ſpūalis a ſenſu: ſꝫ ſenſus nul-
lo modo poteſt cognoſcere rem ſpiritualem: ergo
nec intellectus noſter deū. ¶ In cōtrariū eſt qḋ di- In oppo.
cit Apoſtolus Ro. primo: ꝙ inuiſibilia dei a creatu-
ra mundi (id eſt ab hoīe) ꝑ ea q̄ facta ſunt (hoc eſt ꝑ
creaturas) intellecta cōſpiciunt: ſempiterna quoqꝫ
virtus eius ⁊ diuinitas. ¶ Reſponſio. dicendū ꝙ Reſpōſio
per creaturas poſſumus deuenire in cognitionem
dei tripliciter: ſm̄ tria q̄ poſſunt ꝯſiderari circa crea-
turas. Creatura enī eſt ens ꝓductū ab alio de ni-
hilo: qꝛ ens aliquā perfectionē importat: qꝛ produ-
cta ab alio cauſam efficientē habet: qꝛ de nihilo ver-
tibile eſt in nihil ſubſtracta influētia cōſeruantis: ⁊
ſcḋꝫ iſta tria triplex eſt via inueſtigādi deū ex crea-

taris: ſcʒ via eminētie quātū ad primū: via cauſa=
litatis: quātū ad ſcđm. via remotionis: quantū ad
A. Pria via eminētie. tertiū. Pria via patet ſic in pfectiōibus ſpecificis
aut eſt dare ſupmū in quo eſt ſtatus: aut nō: ſʒ eſt
pceſſus in infinitū. Si eſt dare ſupremū in quo ſit
ſtatus habeť ppoſitū: qꝛ dicimus deū ſcʒ illud qꝺ
eſt ſupremū ꝛ perfectiſſimū in entibꝰ. Si vero di=
catur ꝙ ſit proceſſus in infinitū: aut hoc erit in actu
permixto potētie: ita videlicet ꝙ quocūqꝫ date po
terit dari pfectius nunq̄ tn̄ data erūt actu infinita:
aut ita ꝙ data ſint actu infinita. Si primū dicať ad
huc habeť ppoſitū: qꝛ ſi data ſint finita neceſſe eſt
ꝙ inter illa ſit aliqꝺ primū ꝛ perfectiſſimū quo non
eſt poſſibile dare perfectius. Cuius ratio eſt: qꝛ ſi
illud nō dū ſit: aut pduceret ex ſe aut ex alio: nō ex
ſe: qꝛ nihil eſt impoſſibilius q̄ꝫ ꝙ aliquid pducat ſe
ipſum: vt dicit primo de Trini. nec ab alio: qꝛ nihil
eorū q̄ ſunt poſſunt pducere aliquid perfectius ſe
ergo ꝛc. Nec ſcđm poteſt dici: ſcʒ ꝙ data ſint actu
infinita: qꝛ infinitas actualis repugnat enti: maxi=
me in per ſe ordinatis: vt infra patebit. Et iterū qꝛ
inter data vel eſt aliquid infinite perfectionis: et
tunc illud erit primū et perfectiſſimū: qꝛ infinito in
perfectione nō eſt dare maius: nec equale: ꝛ ſic ha
betur propoſitū: aut nō eſt dare ibi aliquid infinite
perfectionis. Et tunc iterū ſequiť ꝙ nō ſunt infini=
ta actu: qꝛ pcedendo augereť pfectio: igiť. Si non
eſt inter data aliquid infinitū actu non eſt pceſſus
in infinitū actu: ꝛ ſic patet ꝙ ſcđm quācunqꝫ poten
tiam de pceſſu in perfectionibꝰ rerū neceſſe eſt de
uenire ad aliqꝺ ſupremum ꝛ perfectiſſimū qꝺ dici
B. Scđa via caſalitatis. mus deū. Scđa eſt via cauſalitatis: circa quā primo
pbatur ꝙ inter cauſas efficiētes per ſe ordinatas
eſt dare primā vel ſupremā ꝛ ſcđo pbabitur ꝙ pri=
mum efficiēs eſt primū ens ſimpliciter: ꝛ ſic eſt deꝰ
Primū patet ſic. in cauſis finitis in quibꝰ nō eſt cir
culatio neceſſe eſt dare primā cauſam: ſed cauſe ef
ficiētes per ſe ordinate finite ſunt nec in eis poteſt
eſſe circulatio: ergo inter cauſas efficientes per ſe
ordinatas neceſſe eſt dare primā. maior patet: ſola
enī circulatio impedit (vbi ſunt aliqua finita) ꝙ nō
ſit inter ea dare primū ſicut ſi factū eſſet. e. a. b. ꝛ. b:
eſſet. a. c. ꝛ. c. eſſet. a. d. ꝛ rurſus. d. eſſet ab. a. nō eēt
ſignare primū ſicut nec in circulo. minor pbať q̄tū
ad vtrūqꝫ membrū. Et primo ꝙ inter cauſas effici
entes per ſe ordinatas nō ſit circulatio: qꝛ cauſe ef
ficientes per ſe ordinate ſe habēt vt effectus ꝛ cau
ſa: ſemp enī poſterior effectus eſt effectus prioris ꝛ
ab eo dependet vt a cauſa. In hoc enī cōſiſtit talis
ordo ꝙ vnū eſt ab alio effectiue: et illud ab alio: et
ſic ſemper. Si ḡ eſſet aliqua circulatio: cauſa eſſet
ab effectu ꝛ idē a ſeipſo mediate quoꝝ vtrunqꝫ eſt
impoſſibile: ḡ inter cauſas non eſt circulatio. Qꝺ
etiā ſint finite patet: qꝛ in hoc differunt cauſe per ſe
ordinate ab ordinatis per accidens: quia ordinate
per accidens nō ſunt ſimul in pductione cuiuſlibet
effectus: cauſe aūt per ſe ordinate ſimul cōcurrunt
vt ad generationē hoīs cōcurrūt homo ꝛ ſol: ꝛ ſi qꝺ
eſt aliud ſuperius agens. Et hoc patet ex ſeptimo
phiſicoꝝ. Si ergo cauſe efficientes per ſe ordinate
eſſent infinite oporteret ad pductionem cuiuſlibet
C. effectus infinitas cauſas actu cōcurrere qꝺ eſt im=
poſſibile. Item inter cauſas infinitas aut eſt ali=
qua infinita perfectione aut non. Si eſſet infinita
perfectione illa eſſet prima: qꝛ infinitū perfectione
a nullo depēdet. Omne autē qꝺ habʒ cauſam prio

rem ſe: dependet ab ea. Si aūt eſſet prima iam nō
eſſent infinite: qꝛ in infinitis iā nō eſt dare primū.
Et ideo ex ipā poſitione infinitatis in cauſis ſequi
tur oppoſitū poſitionis. Si aūt nulla eſſet infinita
perfectione nō eſſet pceſſus in infinitū actu in cau
ſis: et ſic ſemp ſequiť oppoſitū poſitionis: ḡ neceſſe
eſt ꝙ in cauſis efficientibꝰ per ſe ordinatis ſit ſtatꝰ
in aliqua q̄ ſit ſimpliciter prima: quā vocamus deū
Qꝺ aūt primū efficiēs ſit primū ens ſimpliciter pro=
batur ſic: perfectiſſimo ſimpliciter nō poteſt deeſſe E.
aliqua perfectio ſimpliciter quā meliꝰ ſit habere q̄ꝫ
nō habere: alioquin ſi talis perfectio deeſſet ei nō
eſſet perfectiſſimum ſimpliciter: ſed potentia acti=
ua per quā cōpetit alicui pducere aliquid effectiue
eſt talis perfectio quā melius eſt habere q̄ꝫ nō ha=
bere: perfecti enī eſt agere: ḡ primo enti qꝺ eſt ſim
pliciter perfectū nō deeſt potētia actiua per quam
alia poſſit effectiue pducere: ꝛ ſic primū ens eſt pri
mū efficiēs cū nō poſſit eſſe ſecundariū: cū a nullo
ſit factū. Et per hoc excludiť inſtātia q̄ fit ab aliqui F. Inſtātia.
bus cōtra pcedentē rationē. Dicūt enī ꝙ pbare ꝙ
in cauſis efficientibus ſit dare primā non eſt pbare
deū eſſe: qꝛ deus eſt id qꝺ eſt ſimpliciter ſupremū
in entibus: primū aūt efficiēs q̄uis ſit primū in en=
tibus in genere illius cauſalitatis: non eſt tn̄ (vt di=
cunt) ſimpliciter primū: qꝛ inter intelligētias ſcđm
eos: aut nullus eſt ordo cauſalitatis: aut illa cauſa
litas eſt ſolū finalis: inquantū inferiores intelligē=
tie tanq̄ꝫ minus pfecte ordinanť ad ſupremā perfe
ctiſſimā vt ad finē pp̄ter quē ſunt: ꝛ non vt ad cau
ſam agentē a qua ſunt. Hoc aūt eſt hereticū: ꝛ con
tra verā philoſophiā per quā poteſt efficaciter pba
ri ꝙ omne qꝺ habet cauſam finalē habet efficientē
ſed qꝛ illud eſt aliquātulū longū ꝛ alibi tractatū: iō
ad p̄ſens ſufficit p̄dicta ratio: ꝙ primū agēs eſt ſim
pliciter primū ens. Tertia via p quā poſſumus in G. Tertiā
creaturis pbare deū eſſe eſt via remotiōis. Et pōt via remo
ſic argui. Omne qꝺ eſt ab alio q̄tū eſt de ſe poteſt tionis.
nō eſſe per ſubſtractionē cuiuſlibet influētie: ſʒ nō
omne qꝺ eſt pōt nō eſſe per ſubſtractionē cuiuſlibʒ
influentie: ḡ nō om̄e qꝺ eſt: eſt ab alio: ſʒ eſt aliqꝺ
qꝺ nō eſt ab alio: nec pōt nō eſſe: ſʒ eſt de ſe neceſ=
ſe eſſe: ꝛ hoc dicimꝰ deū: ergo ꝛc. maior patet: quia
omne qꝺ eſt ab alio ſicut a cauſa ſubſtracta influen
tia cauſe ſue pōt nō eſſe qualiſcūqꝫ cauſa ſit illa ſiue
in fieri ſiue in eſſe: qꝛ ſi eſt cauſa tantū in fieri ſub=
ſtracta eius influētia effectus nō fieret. Si aūt in=
eſſe nō maneret in eſſe ſubſtracta influētia illiꝰ cau
ſe. minor pbatur ſcʒ ꝙ nō omne ens pōt nō eſſe: qꝛ
illud impoſſibile eſt quo poſito in eſſe ſequiť impoſ
ſibile: ſed poſito in eſſe ꝙ nihil ſit ſequiť impoſſibi=
le: ſcʒ ꝙ nihil poſſit eſſe nec deus nec aliquid aliud
quare ꝛc. Qꝺ aūt illud ſequereť patet: qꝛ ſi nihil eſ=
ſet tunc ſi aliquid fieret: aut fieret a ſeipſo aut ab
alio. Non a ſeipſo: qꝛ nihil eſt impoſſibiliꝰ q̄ꝫ ꝙ ali=
quid pducat ſeipm̄: vt habeť pri. de Trini. ca. pri.
nec ab alio qꝛ nihil eſſet aliud. Omne enī qꝺ fit: fit
ab ente actu: q̄re ꝛc. Patet ergo ꝙ deum eſſe poſſu
mus cōuincere ex creaturis triplici via: ſcʒ eminen
tie cauſalitatis ꝛ remotionis: quā triplicē viā tāgit
beatꝰ Diony. vij. ca. de di. no. Licet autē p̄dictis H.
vijs poſſumus deuenire ex creaturis in cognitio=
nē dei q̄tū ad ea q̄ pertinēt ad vnitatē eſſentie: nō
tamē q̄tū ad ea q̄ pertinēt ad diſtinctionē pſonarū
ſicut videre poſſumus in rationibus nūc adductis.
Per primā enī que ſumiť ex via eminētie cōcludiť

in deo eſſe omnē perfectionē: per ſcd'a; p̄mā cau-
ſalitatē: per tertiā remouemus ab eo impfectionē
et poſſibilitatē deficiēdi. Cōſtat autē q̄ quicqd cau
ſalitatis vel pfectionis eſt in vna pſona: totū eſt in
alia et quicqd imperfectionis remouet̄ ab vna ⁊ ab
alia: q̄re ⁊ manifeſtū eſt q̄ ex creaturis nō deueni-
mus in cognitionē dei q̄ntū ad ea q̄bus pſone diſtin
I. guntur: ſed q̄ntū ad illa in quibus conueniūt. Ad
Ad p̄mū p̄mū argumentū in oppoſitū dicendū: q̄ ordo re-
p̄ncipale. rū naturaliū eſt ſcd'm ſpēs numerorū q̄ntū ad gra-
dus earū: ⁊ q̄ntū ad habitudinē ad vnū p̄ncipium
Sicut eñ oēs numeri deriuant̄ ab vnitate: ſic oēs
res ab vno p̄mo p̄ncipio. Et ideo pceſſus nume
rorū ab vnitate in infinitū nō eſt ad negādū p̄mū
p̄ncipiū numerorū: ſed ad negandū terminū qd
eſt per accidēs eo q̄ additio in numeris ſequit̄ di-
uiſionē cōtinui q̄ pcedit in infinitū. Iſte aūt pceſ-
ſus nō eſt in ſpecieb' rerū verſus p̄mū p̄ncipiū
quia nec in numeris nec in deſcēſu rerū a p̄ño p̄n
cipio: q̄r ille p ſe eſt quo ad ſpēs ⁊ nō ſm diuiſiones
K. ad modū cōtinui. Ad ſcd'am ratione: dicendū q̄
Ad ſcd'm cognitio nō fit p realē aſſimilationem in natura ſi-
p̄ncipale. cut quidā dixerūt q̄ ignē igne cognoſcimus: ſ; fit
per pportionē inter potentiā cognitiuā: ⁊ rē cogni
tam. Per talē quidē pportionē vt res cognita ca-
dat ſub formali ratione obiecti potētie cognitiue.
Nec eſt ita q̄ res ſpiritualis nec cadat nec cadere
pōt ſub formali ratione obiecti cuiuſcunq; ſenſus
quia qualitates ſenſibiles que ſunt ppria obiecta
ſenſuū in re ſpirituali inueniri nō poſſunt ppter qd
ſenſus nō eſt pceptiuus rei ſpūalis: deus autē nō
cadit ſub ratione entis que eſt formalis ratio obie-
cti intellectus. Et ideo ab intellectu apphēdi poteſt
non obſtante maiori diſtātia quo ad gradū nature
inter deum et intellectum noſtrū q̄ inter ſenſum ⁊
angelum: quia talis diſtātia aut ppinquitas nec
remouet nec impedit per ſe.

Queſtio Secunda.

Vtrum de deo poſſimus cognoſce-re quid eſt.

L. Queſti. ij. Arguitur p̄mo.

AD ſecundū ſic pceditur. Et
arguitur q̄ de deo poſſim' cognoſcere
quid eſt: q̄r ille qui cognoſcit rem aliquā
q̄ntū ad ea q̄ ſunt rei ppria habēt de illa
re pfectā ⁊ pprīā cognitionē qd ſit: ſ; ex creaturis
cognoſcim' q̄dā de deo q̄ ſunt ei ppria ⁊ nulli alij
conueniunt: ſicut. deus eſt creator. omnipotēs. in-
finitus. eternus. et ſimilia: que nulli alij cōueniūt:
hec etiam (vt videtur) dicunt ipſammet eſſentiā di
uinā: ergo per creaturas poteſt cognoſci de deo
Argui̊. ij quid ſit in ſpeciali. Item vbi ſunt idem ſi eſt
et quid eſt: cognito vno cognoſcet̄ ⁊ reliquū: ſed in
deo ſunt idē: ſi eſt: et quid eſt: quia eſſe: et eſſentia
in eo ſunt vnū: ergo ſi cognoſcamus de deo ſi eſt:
Arg. iij. cognoſcim' de deo quid eſt. Item illud qd oīno
eſt ſimplex totaliter cognoſcit̄ vel totaliter ignora
tur: nō eñ pōt p̄tim cognoſci ⁊ p̄tim ignorari: cū
ſit ſimplex: ⁊ impartibile: ſed deus eſt oīno ſimplex:
ergo totaliter cognoſcit̄ vel totaliter ignoratur: ſ;
nō totaliter ignoram' quid eſt deus: Scimus eñ
q̄ deus eſt ſubſtantia vel eſſentia qd ptinet ad qd
quid eſt: ergo totaliter cognoſcimus quid deus eſt
In oppo. ¶ In cōtrariū argui̊t: quia cognitio rei q̄ntū ad qd
quid eſt: eſt cognitio pfecta: ſed de deo non poſſu
mus habere pfectam cognitionem in via: ergo ⁊c.
Item ſi de deo poſſimus cognoſcere quid eſt: aut Scd'o ar.
hoc eſſet in ſe aut in habitudine ad alia. Non in ſe
quia ſic videremus nude eſſentiā diuinā: qd non
poſſumus pro ſtatu vie: nō in habitudine ad alia:
q̄r prior eſt cognitio abſoluti q̄ relati: ⁊ ab ea ſup-
ponitur. Cū ergo de deo nō poſſimus cognoſcere
quid eſt abſolute et in ſe: videt̄ q̄ hoc nō poſſimus
ex habitudine quā habet ad alia: ergo nullo modo M.
¶ Reſpōſio. circa q̄ſtionē iſtā p̄mo p̄mittēda eſt Reſpōſio
quedā diſtinctio neceſſaria ad ppoſitū. Scd'o re-
ſpondebit̄ ad q̄ſtionē. Diſtinctio eſt iſta q̄ cōmuni
ter ponitur ſc; q̄ eſt dare quid nois ⁊ quid rei: que
diſtinctio poteſt accipi ex p̄te rei: vel ex p̄te noſtra.
Ex parte rei dupliciter. Vno modo q̄ quid rei di-
catur: q̄ñ res notificat̄ per p̄ncipia eſſentialia. Sed
quid nois dicat̄: q̄ñ res notificat̄ per aliqua eius ac
cidētia: q̄r ⁊ ſi accidētia ducant in cognitionē qd qd
eſt: tñ q̄r non ſunt p̄ncipia quidditatis ⁊ eſſentie:
ideo notificatio rei per ea dicit̄ ptinere ad quid no
minis. Alio modo poteſt intelligi iſta diſtinctio ſic
q̄ quid nominis dicant̄ habere tam entia q̄ nō en-
tia: entia vt homo aſinus. Non entia: vt chimera
vacuū. Quid vero rei dicunt habere illa ſolum q̄
important veras res extra exiſtentes. Et iſte mo-
dus dicit̄ magis pprius q̄ p̄mus. Quo ad nos
tamē pōt ſimiliter hec diſtinctio dupliciter accipi. N.
Vno modo vt cognitio alicuius quo ad quid no-
minis vocet̄ cōmunis ⁊ cōfuſa. Quo ad quid autē
rei cognitio ſpecialis ⁊ determinata. Alio modo
ſic q̄ quid nois vocet̄ q̄ñ ſignificationē nois noui-
mus: ſed vtrū res extra ſit actu ignoramus. Sicut
ſi aliquis dicat q̄ deus eſt quo maius cogitari non
poteſt q̄ntū ad illū qui neſciret an ratio nominis ali
cui rei extra cōueniret: eēt quid nominis tantū: ſ;
q̄ntū ad illū cui demōſtratū eſſet q̄ ratio huius no-
minis alicui rei extra cōueniret eēt quid rei: ⁊ hoc
modo rationabiliter ſatis diſtinguit̄ quid nois et
quid rei: q̄r habito quid nois inquirit̄ vtrū ſit in re
rū natura vel non: qd nō eſſet niſi quid rei eſſet in
differens ad vtrūq;: que indifferentia eſt quo ad
cognitionē noſtrā. Hoc ſuppoſito dicendū eſt q̄ O.
de aliquo poſſumus habere cognitionē dupliciter P̄mus
ſc; quia eſt ⁊ quid eſt. Et rurſus quid eſt dupliciter articulus.
Vno modo in generali ⁊ in potētia: ſicut cognoſci-
mus hominē cognoſcendo animal: vel in ſpeciali
et ſub ppria forma ſicut res cognoſcit̄ per ppriam
diffinitionē. dicendū ergo q̄ per creaturas poſſu-
mus deuenire in cognitionē dei quia eſt et quid eſt
in generali / nō autē in ſpeciali. P̄mum patet ſic.
Tantū poteſt de deo per creaturas cognoſci q̄ntū
poteſt de eo ex creaturis cōcludi: ſed de deo pōt ex
creaturis cōcludi quia eſt. qd eñ nō eſt nullius eſt
cauſa. Et ideo cū ex creaturis cōſurgam' in cogni
tionē dei ſicut in cognitionē cauſe per ſuos effect'
patet q̄ entitas creaturarum arguit deum eſſe: ⁊ q̄
eſt ſubſtantia q̄ ptinet ad qd quid eſt ſaltē in ge-
nerali: q̄r cauſa prior eſt effectu (ſaltē ordine nature)
accidens autē nō pōt eſſe prius omni ſubſtātia.
Et ideo qd eſt p̄ma cauſa nō eſt accidens ſ; ſub-
ſtantia: et ſic patet q̄ ex creaturis cognoſcimus de
deo quia eſt ⁊ qd eſt in generali. Et iſtud quia eſt
eſt quid rei iuxta ſcd'am ⁊ quartā acceptionē p̄us
poſitā. Sed quid eſt in generali eſt quid nominis
iuxta tertiā acceptionē. Si etiā quid nois accipiat̄
p̄mo pro deſcriptione rei per accidētia ſic ex crea-

turis cognoſcimus de deo quid nominis: vt. q. ac-
cidētales accipiamus eius habitudines ad creatu
ras vtpote ꝙ eſt creator / et gubernator / et hmōi.

A. Scdm patet ſcꝫ ꝙ per creaturas nō poſſimus co-
gnoſcere de deo quid eſt in ſpeciali et qđ eſt qd rei
ſimpliciter. et hoc ſic: ex effectu nunꝗ poſſum⁹ de-
uenire in pfectā cognitionē cauſe ꝗtū ad ſuum qđ
quid eſt in ſpeciali niſi dupliciter. Uno mō ratione
ſimilitudinis qſi effectus eſt eiuſdē ſpeciei cum ſua
cauſa. Alio modo ratione virtutis: qñ ſcꝫ effectus
demōſtrāt totā virtutē cauſe. Tūc eñ p virtutem
cauſe cognoſcimus eſſentiā. Nūc eſt ita ꝙ creature
nō ſunt eiuſdē ſpeciei cū deo: nec demonſtrant to-
tam virtutē dei: ergo impoſſibile eſt ꝙ per creatu-
ras deueniam⁹ in perfectā cognitionē dei quid ſit
in ſpeciali.

B. Ad pmā rōes ptiū.

¶ Ad rationes vtriuſꝗ partis dicēdū
eſt. Ad primā cōcedēdo ꝙ maior ppoſitio ē vera ſi
ppria vocent illa q̄ ſoli rei cōueniūt poſitiue ꝛ dicūt
eſſentiā rei abſolute: ꝛ nō habitudinē rei ad extra.
Sola eñ intrinſeca dicūt quid eſt res nec ſine eis
poteſt dici qđ rei. Et ideo ſi illa que ſunt deo ppria
nō dicūt eſſentiā dei abſolute: ſed potius habitu-
dinē eſſentie ad creaturas per talia ꝗtūcunꝗ ſint
ppria neſcit in ſpeciali quid eſt deus: ſed ſolū quid
nō eſt. Si ſint nomina remouētia a deo imꝑfectio
nem creaturarū: vt eſſe infinitū per qđ a deo remo
uetur limitatio q̄ inuenit in creaturis: vel eſſe eter
num per qđ remouet ab ipſo poſſibilitas deficiēdi
aut per talia ſcitur ꝙ habitudo eius ad creaturas ē
eminētior ꝗ̄ habitudo creaturarū ad ſuos effect⁹: ꝛ
vt cū dicit creator / vel omīpotēs / ſūme bon⁹ / ſum-
me ſciens: nullā autē pfectionē abſolutā (q̄ ſit deo
ppria) nouim⁹ de deo ex creaturis. Et ideo ſequit
idē qđ pri⁹ ſcꝫ ꝙ per creaturas nō poſſum⁹ de deo
cognoſcere quid ſit in ſpeciali.

C. Ad ſcdā.

Ad ſcdām dicen-
dum ꝙ ſicut cognoſcimus de deo qꝛ eſt: ita cogno
ſcimus de deo quid eſt: vtrūꝗ eñ ignoram⁹ in par
ticulari: ꝛ cognitione cōpleta: ꝛ vtrūꝗ ſcim⁹ in vni
uerſali ꝛ cognitione cōfuſa. Scimus eñ deū eſſe:
ſed quale ſit illud eſſe in ſpeciali ignoram⁹: ꝛ ſimi-
li modo cognoſcim⁹ ꝛ ignoram⁹ quid eſt.

D. Ad tertiā.

Ad ter
tiam dicendū ꝙ deus totaliter cognoſcit vel totali
ter ignorat ſcdm gradū cognitionis. Totaliter
eñ ignoramus quid ſit in ſpeciali ꝛ ſub ppria for-
ma et totaliter cognoſcimus eū in vniuerſali (ſcꝫ ꝙ
eſt ſubſtātia vel tale quid) vel totū poti⁹ cognoſci-
mus in vli ꝛ totū ignoram⁹ in particulari: cū ſit ſim
plex ꝛ indiuiſibilis.

E. Ad duo argu. poſt oppoſitū.

¶ Primū argumentū in oppo-
ſitum bene pcedit: ſed ſcdm deficit. Cū eñ dicitur
ꝙ deus nō cognoſcit a nobis in ſe ipſo: verū eſt p
ſtatu vie de quo nūc loquimur: ſed cognoſcit alio
pcognito pꝑter habitudinē alterius ad ipm. Et ꝙ
arguit in cōtrariū ꝙ cognitio dei in ſe pcedit cogni
tionē eius in habitudine ad alia: ſicut cognitio ab-
ſoluti pcedit cognitionē relati. Dicendum ꝙ nō eſt
verū vniuerſaliter: licet eñ res abſoluta prius ſm
ordinē nature ſit aliquid in ſe ꝗ̄ habeat habitudi-
nem ad aliud (quia reſpectus vel habitudo ex na-
tura rei aliquo mō orit) tamen intellectus noſter in
cognoſcendo nō ſequit neceſſario et ſemꝑ hunc or
dinē: ſed ſolū in primo cognito: primū eñ cognitū
cū cognoſcit intuitiue cognoſcit ſm ſe ꝛ abſolute:
deinde cognoſcit habitudo eius ad alia. In aliis
autē q̄ nō cognoſcunt ſimplici intuitu ſed diſcurſu
rationis ex aliquo pcognito nō eſt ſic: ſed ſimul et
actu vnico cognoſcit res cū ſua habitudine: qꝛ cum
talis res ſolū cognoſcit pꝑter habitudinē alterius
pcogniti ad ipſum: habitudini eñ relatiue per ſe ꝛ
directe correſpondet res alia cum habitudine cor
relatiua: ideo talia nō prius cognoſcunt in ſe ꝛ poſt-
ea ſub ſua habitudine: ſed ſimul vt dictum eſt.

Queſtio Tertia.

Vtrum deum eſſe ſit per ſe notum.

F. Queſt. iii Arg. prio

AD tertium ſic proceditur. Et videtur ꝙ deū eſſe ſit per ſe notū. Quia
illa ppoſitio eſt per ſe nota in qua pdica
tum includit in ratiōe ſubiecti (Tūc eñ
impoſſibile eſt intelligere ſubiectū quin intelligat
pdicatū) Sed in hac ppoſitione deus eſt: pdicatū
eſt de ratione ſubiecti: imo ſunt oino idē: ergo ꝛc.

Arguit. ii

Item illud eſt per ſe notū eſſe qđ non pōt cogitari
nō eſſe: ſed nullus pōt cogitare deū nō eſſe: ꝗ p ſe
notū eſt deū eſſe. maior patet: qꝛ illa ppoſitio eſt p
ſe nota quā null⁹ poteſt mente negare: ꝛ quā audi
tam ſtatim approbat: minor pbat: ſcꝫ ꝙ nullus poſ
ſit cogitare deū nō eſſe. primo qꝛ nulla res pōt in-
telligi cū oppoſito ei⁹ qđ eſt de ſua quidditate. Eſ
ſe autē eſt de quidditate dei. Scdo qꝛ null⁹ poteſt
negare deū eſſe niſi ignoret ſignificatum vocabuli
ſcilicet quid importet per hoc nomē deus: dicit eñ
Anſelmus proſo. iiii. ꝙ nullus poteſt cogitare ꝙ
deus nō eſt: licet hec verba deus nō eſt dicere pōt
aliquis in corde: aut ſine vlla ſignificatione: aut cū
extranea. Ex quo patet [illegible] ꝙ hec ppoſitio de⁹
eſt negari nō pōt: ſi accipiat in ppria ſignificatione
ignorando autē ppriū ſignificatū vocabulorū pōt
q̄libet ppoſitio negari.

Ite Anſ.

Argu. iii.

Tertio. quia deus eſt quo
maius cogitari non pōt ſm Anſelmū: ſed illud eſt
maius qđ nō pōt cogitari nō eſſe ꝗ̄ illud qđ poteſt
cogitari nō eſſe: ergo deus nō pōt cogitari nō eſſe
et hec fuit minor: ſequit ergo ꝯcluſio.

In oppoſitum

¶ In contra
riū arguit cōuertendo ratione factā ſic. Illa ppo-
ſitio nō eſt per ſe nota quā pōt aliquis negare: ſed
deū eſſe multi negauerūt etiā philoſophi quidam
qui negauerūt omnē cauſam agentē: ꝛ in pſalmo
dicit ꝙ dicit inſipiēs in corde ſuo nō eſt deus: ꝗ ꝛc.
maior patet ex quarto metaphiſice. minor declara-
ta eſt.

G. Ad q̄ſtionis ſolu. duo pſupponuntur

¶ Reſponſio. Ad euidentiā huius q̄ſtionis
pmittēda ſunt duo. Primū eſt quid ſit ppoſitionē
eſſe per ſe notā. Circa qđ aduertendū eſt: ꝙ p ſe
et per aliud opponitur. Et ideo ppoſitio q̄ eſt no-
ta per aliud: nō eſt nota per ſe. dico autē per aliud
cōplexū: ꝛ nō per aliud incōplexū: qꝛ omnis ppoſi
tio ſit nota ex noticia terminoꝝ ſuorū: et iā principia
prima: quia principia cognoſcimus inquātū termi-
nos cognoſcimus pꝑter qđ nulla ppoſitio poteſt
eſſe per ſe nota niſi per aliud prius notū qđ eſt in-
cōplexū: nō excludit ergo a propoſitiōe per ſe nota
neceſſaria pcognitio incōplexi: ſed cōplexi: qꝛ illa ē
per ſe nota cui aſſentitur abſꝗ hoc ꝙ probet p aliā
propoſitionē prius ꝛ magis notā.

Aliud ppoſitio p ſe nota.

H. Scdꝫ ſuppoſitum.

Scdo notandū
ꝙ ſicut cōmuniter dicit aliqua propoſitio pōt dici p
ſe nota dupliciter. Uno modo ſm ſe ꝛ ſm naturam
rei. alio mō quo ad nos. Scdm ſe ꝛ ſm naturā rei
dicit propoſitio p ſe nota quādo pdicatū eſt de ra-
tione ſubiecti ſm rei veritatē: qꝛ natura rei hoc ha-
bet vt nihil ei cōueniat per prius: aut verius ꝗ̄ id
qđ eſt ei eſſentialiter intrinſecū: vñ ꝙ hoc nō ſtatim
appareat nō eſt ex defectu rei: ſed ex defectu intel-
lectus nō potētis immediate ꝛ perfecte talem rem

cogitare: quo ad nos aũt dicit̃ ꝓpoſitio per ſe nota quãdo ſtatim apparet cõnexio terminorũ cognitis terminis q̃tũ ad id qd̕ primo occurrit itellectui de ſignificato eorũ: ita ꝙ eam ꝓlatam ſtatim quilibet approbat: nec poteſt mente contradicere. Et hoc puenit ex eo ꝙ talis ꝓpõ format̃ in terminis notis oibus: ſicut de quolibet eſſe: vel non eſſe: et omne totũ eſt maius ſua parte.

I. ¶ His viſis dicẽdum eſt ad q̃ſtionẽ ꝙ deũ eſſe eſt per ſe notũ ſm ſe ꝛ ſm naturam rei: ſed nõ eſt per ſe notũ nobis.

Solutio q̃ſtionis.

Primũ patet: qꝛ illa ꝓpõ eſt per ſe nota ſcdm ſe ꝛ ſcdm naturam rei in qua p̃dicatũ eſt de natura ſubiecti: et viſa natura ſubiecti: ſtatim apparet inherentia p̃dicati cum ſubiecto: ſed talis eſt hec ꝓpõ deus eſt: g̃ ꝛc.

K. Scdm patet primo ſic: illa ꝓpoſitio nõ eſt per ſe nota nobis q̃ nõ format̃ in terminis ꝑ ſe notis nobis: ſed iſta deus eſt: eſt hmõi: g̃ ꝛc. vtraqꝫ p̃miſſaꝝ apparet ex p̃cedẽtibus. Scdo ſic: ſicut de ratione dei eſt ſuũ eſſe: ita ſua ſciẽtia ꝛ ſua imaterialitas ꝛ oia que dicũt aliquid abſolutũ: ſed nõ eſt per ſe notum nobis deũ eſſe ſcientẽ ꝛ imateriałẽ ꝛ hmõi: cũ multi hoc negauerint: ergo ꝛc. Tertio. qꝛ illa ꝓpoſitio nõ eſt per ſe nota quo ad nos in qua nõ ſtatim apparet cõnexio terminorũ cognitis terminis q̃tum ad illd̕ qd̕ primo occurrit intellectui de ſignificatis eorũ: licet forte appareat cognita plene natura reꝝ ſignificatarũ per terminos. Si ẽm hoc ſcdm ſufficeret ad hoc ꝙ ꝓpoſitio eſſet per ſe nota nobis tunc eadẽ ꝓpoſitio eſſet per ſe nota nobis ꝛ ꝑ aliud nota nobis: cũ nõ cognoſcamus plene ꝛ ꝑfecte res ſignificatas per terminos aliquarũ ꝓpoſitionũ niſi cũ multa inueſtigatione ꝛ multo diſcurſu rationis: ꝛ ſic talia cognoſcam⁹ per aliud prius notũ nobis. Hoc autẽ eſt incõueniẽs (ſcꝫ ꝙ illa ꝓpoſitio ſit per ſe nota nobis q̃ ꝛ cuius termini fiunt nobis noti ꝑ aliud)

L. Relinquit̃ ergo ꝙ propoſitio nõ eſt per ſe nota quo ad nos: quando nõ ſtatim apparet cõnexio terminorũ cognitis terminis q̃tũ ad illud qd̕ primo occurrit intellectui de ſignificatis eorum; ſed cognito eo qd̕ primo occurrit nobis de ſignificato hui⁹ termini deus ꝛ de ſignificato huius termini qui eſt eẽ nõ ſtatim apparet cõnexio terminoꝝ. Si ẽm ꝑ hoc nomẽ deus primo occurrat intellectui prima cauſa vel primũ principiũ: nõ ſtatim apparet cuilibet ꝙ talis res ſit in rerũ natura: qꝛ ſi eſſet ꝓceſſus in infinitum in cauſis. aut circulatio in cauſis ꝛ effectib⁹ non eſſet dare primã cauſam: nõ eſt autẽ per ſe notum cuilibet ꝙ nõ ſit ꝓceſſus in infinitũ in cauſis aut circulatio: ſed cum multa deductione probatum eſt a philoſopho: qd̕ nõ oporteret ſi fuiſſet per ſe notuꝫ ergo nec eſt ꝑ ſe notũ eſſe aliquã primã cauſam vel primũ principiũ. Idẽ eſt intelligẽdũ ſi ꝑ hoc nomẽ deus primo occurrat intellectui illud quo mai⁹ excogitari nõ poteſt (vt accipit Anſelm⁹) Et hoc magis patebit in ſolutione cuiuſdã argumẽti.

M. Ad primũ principale.

¶ Ad primũ argumentũ in cõtrariũ patet ſolutio ex predictis: licet ẽm ſufficiat ad hoc ꝙ ꝓpoſitio ſit per ſe nota ex natura rei ꝙ p̃dicatũ ſit de ratione ſubiecti tamen non ſufficit ad hoc ꝙ ſit per ſe nota nobis: alioquin nulla eſſet diſtinctio qua diſtinguimus inter ꝓpoſitionẽ ſm ſe notã et notã nobis: qꝛ omnis ꝓpoſitio nota ſcdꝫ ſe eẽt nota nobis ꝛ ecõuerſo: ſꝫ requirit̃ cũ hoc ꝙ formetur in terminis per ſe notis nobis: ſicut ſunt cõmuniſſimi termini: vt ens totũ ẽt pars quibus ꝓlatis ſtatim apparet eorũ habitudo ꝛ cõnexio: vt de quolibet eſſe vel non eſſe: et oẽ totum eſt maius ſua parte: talis aũt nõ ẽ iſta deus eſt: vt patet ex prius dictis: ideo dicit Auicẽna primo metaphiſice ſue ꝙ deũ eſſe nõ eſt per ſe notum

N. Ad ſcdaꝫ ꝓrõ di.

Ad ſcdm dicẽdũ per interẽptionẽ minoris: poteſt ẽm cogitari ꝙ deus nõ ſit ꝛ mente opinari qd̕ dicit̃ cõtra hoc prio qꝛ nihil põt cogitari cũ oppoſito eius qd̕ eſt de ſua quidditate: dicẽdũ eſt ꝙ ſuppoſito ꝙ per ſe notũ ſit hoc nomen deus ſignificare quidditatẽ entem / vel poſſibilem: impoſſibile eſt ꝙ cogitetur nõ eſſe ſubiecti: hoc eſt ꝙ illa quidditas cogitet̃ vt quedã res q̃ ſit actu ſubiectũ ipſius nõ eſſe: ſiue eſſe ſit de quidditate rei: ſiue non: qꝛ ſi cogitat̃ eſſe actu ſubiectũ cogitat̃ eſſe actu aliquid in ſe. Et ſi cogitat̃ ſubijci ipſi nõ eſſe cogitat̃ non eſſe. Et ideo ſimul cogitaret̃ nõ eſſe ꝛ eſſe qd̕ eſt ipoſſibile.

O. Scdo dr.

Sed ſi nõ eſt ꝑ ſe notũ nomẽ illud ſignificare quidditatem entem vel poſſibilẽ per cõſequẽs non eſt ꝑ ſe notũ ꝙ eſſe ſit de eius quidditate: ꝓpter qd̕ poteſt cogitari nõ eſſe: nõ quidẽ ſubiectiue modo pri⁹ dicto (ſcilicet ꝙ cogitet̃ eſſe ſubiectũ ipſius nõ eſſe) ſꝫ quaſi obiectiue: vt cogitet̃ nõ eſſe actu res aliqua vł q̇dditas adhuc ſuppoſito ꝙ ſit notũ nomẽ ſignificare q̇dditatẽ entẽ vel poſſibilẽ (vt hoc nomẽ roſa) ꝛ ꝙ eſſe ſit de quidditate roſe vel floris. adhuc poteſt cogitari roſa nõ eſſe actu vel non eſſe flos: nõ quidẽ ꝙ roſa maneat q̃tũ ad ſuã quidditatẽ extra animã ꝛ nõ habeat actu eſſe: vel nõ ſit actu flos ſed cogitãdo ꝙ huic nomini nõ ſubeſt actu aliqua quidditas. Ex hoc ad ꝓpoſitũ dicendũ ꝙ nõ eſt ꝑ ſe notũ ꝙ hoc nomẽ deus ſignificet quidditatẽ entem vel poſſibilẽ: ſed cũ multa deductione ꝓbatũ eſt a philoſopho (vt dictũ fuit) Et ſi eſſet per ſe notũ (vt de roſa) adhuc poſſet cogitari nõ eẽ actu mõ quo dictũ eſt:

P. Ad auct. Anſelmi.

ꝙ autẽ ſubdit̃ de Anſelmo qui dicit ꝙ nullus poteſt cogitare ꝙ de⁹ nõ eſt: licet hec verba dicat in corde aut ſine vlla aut cum aliqua extranea ſignificatione: dicendũ ꝙ Anſelmus nõ dicit hoc abſolute vt ibidẽ patet. ſed ſuppoſito ꝙ hec ſit ratio huius nois deus: deus eſt quo maius cogitari non poteſt. Et ſuppoſita illa deductione ꝙ illud cogitet̃ eſſe maius qd̕ nõ poteſt cogitari non eſſe q̃ illud quod poteſt cogitari non eſſe. His ẽm duobus cõceſſis: ꝛ facta deductione: ſequit̃ ꝙ deus nõ poteſt cogitari non eſſe: non autẽ abſolute: qꝛ non cõcedẽs alterã p̃miſſarũ aut nõ deducẽs cõcluſionẽ ex p̃miſſis põt ſcdm ſe cogitare: ꝛ mente cõcipere deũ nõ eſſe. ꝓpter qd̕ oppoſitũ eius: ſcꝫ deũ eſſe non eſt per ſe notũ nobis: ſed fit notũ deductione facta ex notioribus quo ad nos.

Q. Ad tertiũ.

Ad illud qd̕ tertio ſubditur dicẽdũ ꝙ non eſt per ſe notum ꝙ hec ſit ratio nominis quod eſt deus: deus eſt quo nihil maius excogitari poteſt: nec Anſelmus accipit hoc vt per ſe notũ: ſed tñ vt creditum: dicẽs: credim⁹ te eſſe aliquid quo nihil maius cogitari poteſt: nec de omni cogitatione veritatẽ habet: quia licet de⁹ ſit quo nihil maius eſſe poſſit et quo nihil mai⁹ vere cogitari poſſit: poteſt tamẽ (q̃uis falſo) cogitari aliquid maius deo. Ex quo ſequitur ꝙ licet deũ eſſe ſit verum: non tamen eſt per ſe notum: quia oppoſitum per ſe noti quo ad nos nõ poteſt nec vere nec falſe opinari.

Queſtio Quarta.

Vtrum in omni creatura ſit veſtigium trinitatis.

A. Queſ. iiij Arg. p̄mo

Circa ſecundũ principale ſcilicet de veſtigio dei in creaturis q̃rit᷑ vtrũ in omni creatura ſit veſtigium trinitatis Et videt᷑ ꝙ nõ: quia veſtigiũ rei eſt ꝑ qꝺ res inueſtigat᷑: ſed ex creaturis nõ poteſt inueſtigari trinitas ꝑſonarũ vt ſupra oſtenſum eſt: ergo ꝛc.

Arguit᷑. ij

Itẽ ſcꝺꝫ Augu. veſtigiũ attẽdit᷑ ſcꝺꝫ modũ ſpẽꝫ ꝛ ordinẽ: ſꝫ modi nõ eſt mod⁹: nec ordinis ordo ꝛc. Cũ hec igit᷑ ſint quedã creature videt᷑ ſaltẽ ꝙ nõ in oĩ creatura ſit veſtigiũ.

Argu. iij.

Preterea Ambro. in hexameron dicit ꝙ natura lucis nõ ẽ creata in nũero: põdere: ꝛ menſura. Et tamẽ ſcꝺm hoc attendit᷑ veſtigiũ ergo nõ in omni creatura eſt veſtigiũ.

Inoppoſitum p⁹ Scꝺo ar.

❡ Cõtra ſapiens. xj. Omnia in numero ꝛc. Item Auguſtin⁹ in libro de natura boni: loquẽs de numero. ſpecie. et ordine: dicit vbi hec tria: magna ſunt magnũ bonum eſt: vbi parua paruũ: vbi nulla nullum: ſed in omni creatura eſt aliqꝺ bonũ: ergo in omni creatura eſt veſtigiũ.

B. Deciſio q̃ſtionis.

❡ Reſponſio. videndũ eſt primo q̃d ſit veſtigiũ: ꝛ ſcꝺm quas partes attendit᷑. In quo apparebit an veſtigiũ ſit in oĩbus creaturis. Et ſecundo videbit᷑ vtrũ partes veſtigij addant aliquid relatiue ſuꝑ rem que eſt earũ fundamentũ.

Primus articulus.

Quantum ad primũ ſciendũ eſt ꝙ veſtigiũ nũc trãſlatiue ſumit᷑ ad ſimilitudinẽ veſtigij ꝓprie dicti qꝺ eſt impreſſio ducens cõfuſe in cognitionẽ eius cuius eſt Sicut veſtigiũ hoĩs dicit᷑ impreſſio pedis derelicta in puluere que ducit in cognitionẽ hoĩs cui⁹ eſt impreſſio: nõ tñ determinate in cognitionẽ ei⁹: ſed cõfuſe in cognitionẽ alicuius: ex hoc ſic arguit᷑. Ubicũq; eſt aliqua repſentatio trinitatis ducẽs nos ſaltem cõfuſe in aliquã trinitatis notitiã ibi eſt veſtigiũ trinitatis: ſed in omni creatura eſt aliqua repreſentatio trinitatis ducẽs nos in aliqualẽ trinitatis notitiã (licet cõfuſã) ergo ꝛc. maior patet ex dictis: minor declaratur q2 in trinitate diuina eſt vnitas eſſentie cũ trinitate ꝑſonaꝝ. In omni eñ creatura inuenitur eſſentie vnitas ꝛ quedã tria que aliqualiter

C.

correſpondẽt tribus ꝑſonis (licet cõfuſe.). Oĩs eñ creatura ꝓcedit a deo per potẽtiã ſcꝺm ordinẽ ſapiẽtie: ꝛ ꝓpter bonitatẽ diuinã: q̃ tria appropriantur tribus ꝑſonis. Ea autẽ q̃ in creaturis his trib⁹ reſpondẽt ſunt ſcꝺm Auguſtinũ / modus / ſpecies / et ordo. Omnis eñ creatura habet eſſe limitatum et nõ infinitũ: ꝛ hoc ꝑtinet ad modũ. Itẽ habet eſſe determinatũ ad certã ſpeciẽ qꝺ pertinet ad ſpeciẽ. Habet etiã inclinationẽ ad aliquid aliud ꝛ hoc pertinet ad ordinẽ. Ducũt aũt hec in cognitionẽ appropriatorũ: ꝛ per cõſequẽs in cognitionẽ ꝯfuſam ꝑſonarũ hoc modo. Ex hoc eñ ꝙ q̃libet res habet ſubſtantiã modificatã ꝛ finitã demonſtrat᷑ ꝙ ſit ab alio principio ꝛ ita ducit in cognitionẽ potentie q̃ nominat principiũ ꝛ appropriat᷑ patri. Species vero demonſtrat verbũ patris (ſicut forma domus conceptionẽ artificis) Ordo vero demõſtrat amorẽ producentis quo effectus ordinat᷑ in bonũ (Amor aũt appropriat᷑ ſpiritui ſancto) ideo ꝛc. Hec aũt aſſignatio eadẽ eſt cũ illa quã ponit beatus Auguſtinus libro. lxxxiij. q. qꝺ cõſtat quo diſcernitur quo ꝯgruit. Eſt autẽ eadẽ cũ illa q̃ ponit᷑. Sapi. xj. Omnia in numero / menſura / ꝛ põdere diſpoſuiſti: vnde Auguſtin⁹ ſuꝑ Geñ. ca. v. dicit ꝙ de⁹ eſt mẽſura oĩu rei modũ ꝓfigens: numerus omni rei ſpẽm ꝓbẽs pondus omnẽ rem ad ſtabilitatẽ trahens. vnde ꝑ eodem accipit menſurã ꝛ modum: numerũ ꝛ ſpẽm pondus ꝛ ordinẽ. vel hec ad inuicẽ coaptat: ꝛ ſic patet primũ.

D. Scꝺm ar.

❡ Quantũ ad ſcꝺm dicendũ ꝙ ꝑtes veſtigij nõ addũt ſuꝑ rem aliquid faciẽs cõpoſitionẽ qꝺ patet primo ex earũ cõitate ſic. que ſunt ꝑ ſe cõmunia omni enti nihil addũt ſuꝑ ens: ſed ꝑtes veſtigij ſunt cõmunes omni enti cũ in oĩbus inueniatur veſtigiũ: ergo nihil addũt ſuꝑ ens: ſed ens nihil addit ſuꝑ quãlibet rem: ꝗ nec ꝑtes veſtigij. minor iam patet: maior declarat᷑ q2 ꝑter ens nihil eſt. Et ideo que cõueniũt enti ſcꝺm ꝙ ens (qualia ſunt illa q̃ omni enti cõueniũt) nihil poſſunt addere ſuꝑ ens: exemplũ de vno qꝺ cõuertit᷑ cũ ente: ꝛ de cõſimilibus. Scꝺo patet idẽ ſic. Si modus rei de quo nunc loquimur qui eſt vna pars veſtigij (et idẽ eſt intelligendũ de alijs) eſſet res addita ſuꝑ illꝺ cui⁹ eſt modus faciens cũ ipſa cõpoſitionẽ: cũ in omni creatura ſit veſtigiũ (vt ꝓbatũ eſt) in tali modo eſſet aſſignare veſtigiũ: ꝛ ꝑtes veſtigij q̃ ſunt mod⁹ ſpecies: ꝛ ordo et ita modi eſſet mod⁹: tunc q̃rerẽ de modo iſto ſcꝺo vtrũ diceret additũ aut nõ. Si non: eadem ratione ſiſtẽdum fuit in primo. Si ſic erit ꝓceſſus in infinitũ q̃rendo vt prius: hoc eſt inconueniens: ergo patet ꝙ ꝑtes veſtigij nõ dicũt aliquid additũ ſuꝑ rem cuius ſunt: hoc etiã competit eorũ repreſentationi: repreſentant eñ appropriata ꝑſonis vel ꝑſonas q̃tũ ad appropriata q̃ nõ dicũt rem additã eſſentie vel ꝑſone. Intelligendum eſt etiã ꝙ licet in omni creatura poſſit aſſignari veſtigium: magis tamen in per ſe ſubſiſtentibus cuiuſmodi ſunt indiuidua ſubſtãtie q̃ꝫ in accidentibus: et adhuc in materia min⁹

E. Ad pri. prima.

❡ Ad rationes in oppoſitum. Ad primã dicendũ ꝙ licet in creaturis nõ inueſtiget᷑ trinitas ꝑſonaꝝ per modũ demõſtrationis ex neceſſitate cõcludẽtis: tamẽ inueſtigat᷑ ꝑ modũ cuiuſdã adaptationis: ꝛ hoc ſufficit ad rationeꝫ veſtigij cũ ſit repſentatio impfecta.

Ad ſcꝺm

Ad ſcꝺam dicẽdũ ꝙ ꝓcedit ex falſo intellectu. ſ. ꝙ mod⁹ rei ſit res aliq̃ creata alia ab ea cui⁹ ẽ mod⁹: faciẽs cũ ipſa ꝯpoſitionẽ qꝺ nõ eſt verũ vt declaratũ fuit i corpe ſolutionis.

F. Ad tertiũ

Ad tertiũ dicendũ ꝙ pro tanto lucis natura dicit᷑ nõ fuiſſe creata in numero pondere et mẽſura: q2 eius effectus eſt min⁹ limitat⁹ q̃ꝫ aliarũ rerũ: ſimpliciter tñ cũ luce ſunt iſta creata.

Secunda pars Tertię diſtinctionis.

G. Snia in generali

Nunc vero iam ad eam perueniamus. Superius oſtẽdit magiſter trinitatẽ ꝑſonarũ ꝛ vnitatẽ eſſentie ꝑ ſimilitudinẽ veſtigij. Hic oſtendit hoc idem per ſimilitudinem imaginis q̃ in creatura rationali ſpecialiter habet eſſe. Et diuiditur in tres partes Primo oſtendit ſubiectũ imaginis. Scꝺo oſtẽdit ſcꝺm quid attendit᷑ imago. Tertio ex oĩbus q̃ dicta ſunt cõcludit vnitatẽ eſſentie: ꝛ trinitatẽ ꝑſonarũ. Scꝺa ibi: Ecce ergo mẽs. Tertia ibi: Quapropter iuxta iſtam. Scꝺa aũt iſtarũ in qua oſtenditur ſcꝺm quid attendit᷑ imago: diuidit᷑ in duas partes Primo eñ aſſignat imaginẽ ſcꝺm potẽtias. Scꝺo ſm habitus. Scꝺa ibi: poteſt autẽ alio mõ. Item prima diuidit᷑ in tres partes. Primo oſtẽdit imaginis partes. Scꝺo oſtẽdit in eis ſimilitudinẽ trium ꝑſonarũ. Tertio diſſimilitudinẽ. Scꝺa ibi. hec ergo tria: vt ait. Tertia ibi: verũtamen caueat Adhuc ſcꝺa iſtarũ in qua oſtendit ſimilitudinẽ ꝑſonarũ in potẽtijs. diuiditur in tres. Primo īducit ꝓbationẽ. Scꝺo ponit quorundã dictorũ manifeſtationem. Tertio excludit quandã dubitationem.

Scḋa ibi: mẽs autẽ hic accipiendũ. Tertia ibi: hic aduertendũ. Illa pars in q̃ aſſignat imaginẽ ſcḋm habitũ, diuidit̃ in tres. Pᷓo enĩ aſſignat ptes imaginis. Scḋo ꝓbat in eis ſilitudinẽ pſonarũ. Tertio cõcludit ſuũ intentũ. Scḋa ibi: Hec autẽ tria cũ ſint diſtincta. Tertia ibi: mens itaqꝫ rõnalis. Hec eſt ſnĩa magiſtri in generali. (B. Sniaꝫ diſtinctiõis in ſpeali.) In ſpeciali autẽ ſic ꝓcedit magiſter (dicẽs: ꝙ imago dei qui eſt omnipotens in excellentiori pte hoĩs. ſ. in mẽte q̃rẽda ẽ: nõ ſolũ ꝓut eſt gratia informata: ſed ſm ſua naturalia: qꝛ ſcḋm ſuã naturã eſt capax dei: et ꝑticeps eſſe poteſt eiꝰ. Et hoc eſt eſſe imaginẽ. poſtea aſſignat imaginẽ in mẽte ſcḋm potẽtias (dicẽs) ꝙ ſm quod mẽs meminit ſui: intelligit ſe: vult ſe: inuenit̃ imago trinitatis in memoria: intelligẽtia: ⁊ voluntate. Deinde oſtendit ſimilitudinẽ triũ perſonarũ. Et primo q̃tũ ad ꝯſubſtantialitatẽ. Illã enĩ cõſubſtantialitatẽ habẽt ad inuicem: qꝛ ſunt vna mens ⁊ vna eſſentia. Scḋo q̃tũ ad diſtinctionẽ perſonarũ: ſcꝫ qꝛ habẽt diuerſam relationẽ. Tertio q̃tũ ad equalitatẽ: ſunt enĩ adinuicẽ equalia ſicut pſone diuine quã equalitatẽ ꝓbat per hoc ꝙ ſe inuicẽ capiũt: ⁊ includũt: qꝛ quelibet dictarũ perſonarũ capit aliam: et quelibet capit omnes. Et ideo q̃libet eſt equalis oibus. Quicquid enĩ eſt obiectũ vnius eſt obiectũ omniũ. Q̃ aũt mẽoria ſe capiat oſtendit ſic: q̃cq̃d eſt pſens memorie eſt in memoria: ſed memoria ẽ ſibi pſens: ḡ totam ſeipſam capit. Item quicquid intelligo ⁊ volo illud intelligo me ſcire ⁊ velle: ſed q̃ ſcio me intelligere eſt in memoria: ergo quicq̃d intelligo ⁊ volo eſt in memoria mea: ergo mẽoria totã ſe capit ⁊ intelligentiã ⁊ voluntatẽ. Q̃ vero intelligentia capiat ſingula ſic probat Auguſtinus. Omne q̃ nõ ẽ ignotũ eſt ĩ intelligentia: ſꝫ quicq̃d eſt volitũ: vel intellectũ in memoria exiſtẽs nõ eſt ignotũ: ergo omne hmõi ẽ ĩ intelligentia ⁊ ab ipſa capitur intelligentia: ergo alias capit. Q̃ etiã voluntas ſingula capiat ſic ꝓbat. Om̃e illud quo vtor eſt in volũtate mea ⁊ ab ea capit̃ vt obiectũ: ſꝫ om̃i eo q̃ volo vel intelligo vel memoror vtor: ḡ om̃e hmõi eſt in volũtate mea: cũ ab ipſa capiat̃ vt obiectũ voluntas: ergo ſeipſam capit ⁊ alias potentias. Poſtea determinat quedã et primo q̃ũo accipitur mens: et dicit ꝙ mẽs poteſt hic accipi dupliciter. vꝫ pro tota anima vel cõuenientius pro eo q̃ eſt in ea excellentius. Scḋo dicit ꝙ memoria nõ eſt tantum pteritorũ ⁊ abſentiũ: ſed pſentiũ: alias ſe nõ caperet. Poſtea excludit quandã obiectionẽ et querit primo q̃ũo iſta tria ſunt vna eſſentia cũ nõ videantur eſſe ſubſtãtia: ſed naturalis ꝓprietas ipſius anime: nulla autẽ ꝓprietas eſt eſſentia: cũ in eſſentia nõ ſit diuerſitas ⁊ relatio mutua: ⁊ ſoluit dicens ꝙ ideo dicunt̃ vna ſubſtantia eo ꝙ nõ accidẽt alit̃ ſꝫ eſſentialiter ſunt in ipſa eſſentia aĩe. Poſtea oſtendit in iſtis potẽtijs diſſimilitudinẽ reſpectu diuinarum pſonarũ. et ponit duplicẽ diſſimilitudinẽ. Prima eſt in trinitate diuina: trinitas eſt vnus deus. He vero tres potentie non ſunt vnus homo: ſed hominis vnius. Scḋa qꝛ pſona vnius hoĩs habet tres potentias illas. Sed in diuinis vna perſona nõ habet trinitatẽ. vnde iſte tres pſone nõ vident̃ eſſe pſone vnius dei: et addit ꝙ in iſtis potentijs eſt imago nõ ſolũ reſpectu ſui: ſed etiam reſpectu dei. Poſtea aſſignat alio modo imaginẽ dei. ſ. ſm habitum: ⁊ dicit ꝙ in mente notitia ⁊ amore eſt imago trinitatis. Poſtea oſtẽdit ſimilitudinẽ triũ pſonarũ in iſtis. Et primo q̃tũ ad ſubſtãtialitatẽ: qꝛ hec tria vnũ ſunt. Scḋo q̃tũ ad originẽ: qꝛ ex mente ꝓcedit notitia ⁊ ab vtroqꝫ amor ſicut vna pſona diuina ab alia ꝓcedit. Tertio q̃tũ ad equalitatem quia inq̃tũ eſt mens intantum ſe notat ⁊ diligit: et vtrũqꝫ iſtorũ in altero cõcluditur. Poſtea ex vnitate q̃ in iſta imagine apparet cõcludit vnũ deum. ſi enĩ eſſent duo dij vel alter ſuperflueret: ſi vterqꝫ eſſet perfectiſſimus: vel alter eſſet inſufficiẽs. Ultimo ex pdictis concludit veritatẽ fidei ſcꝫ ꝙ in diuinis eſt vnitas eſſentie in trinitate perſonarũ: quas perſonas neceſſe eſt eſſe diſtinctas relatione ꝓceſſionis: et hec eſt ſententia magiſtri in ſpeciali.

Secunda pars tertię diſtinctionis. Vtrũ in homie ſit imago trinitatis.

Quęſtio prima.

(I. Queſtio prima.) Circa ſecundam partẽ principalem huius tertie diſtinctionis in qua magiſter tractat de imagine trinitatis. Primo querit̃ vtrꝫ in homine ſit imago trinitatis. Et poſtea querit̃ de partibus imaginis: Querit̃ ergo primo vtrũ in homine ſit imago trinitatis. (Arguitur primo.) Et videt̃ ꝙ non quia beatus Hylarius libro de ſinodis dicit ꝙ imago eſt eius rei ad quã imaginatur ſpẽs indifferens: ſed nulla vna ſpecies indifferens poteſt eſſe trinitatis diuine ⁊ anime noſtre: ergo in anima noſtra nõ eſt imago trinitatis. (Argũt. ij.) Itẽ infinitas diuina nõ habet imaginẽ in aliqua creatura: ergo nec trinitas. añs patet: qꝛ in creaturis nihil eſt q̃ repſentet infinitatẽ diuinã: ꝓbatio cõſequẽtie qꝛ ois infinitas diuina ſufficienter inueſtigatur ex creaturis: nõ autẽ trinitas: ꝓpter q̃ magis deberet habere imaginẽ q̃ trinitas. (In oppo.) ¶ In cõtrariũ eſt q̃ dicit̃ Geñ. primo: Faciamus hominẽ ad imaginem ⁊ ſimilitudinẽ noſtrã. Et Auguſtinus. xiiij. de trinitate dicit: ꝙ anima noſtra eo ipſo ad imaginem dei eſt ꝙ capax eius particepſqꝫ eſſe poteſt. (Reſpõſio. R. Pri. arti.) ¶ Reſpõſio. duo videnda ſunt. Primũ eſt quid ſit de ratione imaginis. Scḋm eſt qualiter imago trinitatis ſit in nobis. ¶ Quantũ ad primũ eſt intelligendũ ꝙ imago importat duo. Primũ eſt ſimilitudo ad id cuius eſt imago nõ q̃ũcũqꝫ ſed ſm ea q̃ demonſtrant rem expreſſius: vt apud ſenſum color ⁊ figura. Et hoc patet in his quibus vulgariter nomen imaginis attribuimus. Si enĩ alterũ deſit nõ dicimus eſſe cõpletã imaginẽ: ſed qꝛ iſtud nõ ſufficit. multa enĩ ſunt ſibi ſimilia in colore ⁊ figura: ⁊ in his que rem expreſſius repſentant quorũ vnũ non eſt alterius imago ſicut ouum q̃tũcũqꝫ ſit alij ouo ſimile nõ dicit̃ eius imago: ideo requirit̃: ſcḋm ſcꝫ ꝙ ſit ſimilitudo ab imaginato expſſa actiue vel exemplariter. dicit̃ enĩ imago quaſi imitago: qꝛ fit ad alterius ſimilitudinẽ vel imitationẽ modis quibꝰ dictũ eſt. Exemplariter q̃dẽ ſicut pictor facit imaginem Herculis vel ſortis inſpiciens ⁊ cõſiderãs ad ſortem tanq̃ ad exemplar. Actiue autem ſicut pater generat filiũ ſibi ſimilẽ. Et ſic duo ſunt de ratione imaginis: ſcꝫ ſimilitudo q̃tũ ad ea q̃ expreſſius rem repſentãt: ⁊ ꝙ exprimatur ab imaginato actiue vel exemplariter ꝓpter primũ vermis nõ dicitur imago hominis licet originet̃ ab homine: qꝛ nõ eſt ſimilis. ꝓpter ſcḋm ouũ nõ eſt imago oui: licet ſit ſimile: qꝛ nõ exprimit̃ ab eo nec exemplariter

A. Secūdꝰ articulus. nec actiue. Hoc quātū ad primū. Quātū ad ſcōm dicendū: ꝙ in hoīe eſt imago trinitatis: qḋ patet quia in trinitate vera eſt vnitas eſſentie cū pluralitate pſonarū quarū ſcḋa originaṫ a prima: ⁊ tertia ab vtraqꝫ: ſed in hoīe eſt inuenire tres potentias in vna eſſentia: quarū potentiarū ſcḋa aliqualiter originatur a prima: ⁊ tertia ab vtraqꝫ vt infra patebit: ergo in homine eſt quedā imitatio ⁊ imago trinitatis. Potentie autē he ẜm quas imago attenditur ẜm nomē ſuū ſunt memoria/intelligentia/⁊ voluntas de quarꝫ vnitate ⁊ origine poſtea queretur.

B. Ad principale. ¶ Ad primā rationē in oppoſitū dicēdū ꝙ aliquorū pōt eſſe ſpēs indifferēs dupliciter. Uno mō participando eandē naturā ẜm ſpeciē ſicut filius ſimillimus patri dicit̄ imago patris. Et hoc mō in creatura nō eſt imago dei. Alio modo dicit̄ aliqḋ imago alterius nō quidē participando eandē naturā ẜm ſpeciē ſed alterā: alterā ſpeciē tamē demonſtrantem ſicut: imago Herculis dicit̄ aliqḋ ſculptū in lapide vel pictū in pariete: qḋ licet ſit alterius nature tū Herculē repſentat: ⁊ hoc modo in creaturis inuenitur imago trinitatis ⁊ ſpecies indifferēs ſicut intendit Hilarius. Ad ſcōm principale. Ad ſcōm dicendū ꝙ nō eſt ſimile de trinitate ⁊ infinitate: quia licet infinitas in deo poſſit inueſtigari ex creaturis et nō trinitas: tū infinitas cōuenit deo ꝑ abnegationē eiꝰ qḋ eſt in creatura: ſcꝫ ꝑ abnegationē finis ⁊ limitationis: ꝓpter qḋ nihil ſimile habet in creaturis qḋ poſſit dici eiꝰ imago. trinitas autē nō cōuenit deo per talem abnegationē: Et ideo poteſt habere aliquid quod ſit eius imitatiuū ⁊ aliqualiter imago.

Queſtio Secunda.

Vtrū potētie aīe ſint idē qḋ eſſētia.

C. Queſt. ij. Poſtea q̄ritur de ptibus imaginis q̄ ſunt quo ad potētias: ſcꝫ de memoria/intelligētia/⁊ voluntate. Et q̄ritur primo de habitudine earū ad eſſentiam anime. Et deinde de habitudine earꝫ inter ſe. Quantū ad primū q̄ritur vtrū potentie anime ſint idē: qḋ eſſentia anime vł aliquid additū. Et videt̄ ꝙ ſint idē. Arg. primo. Primo: quia ptes veſtigij nō dicunt aliquid realiter differens a re vel additū in qua re eſt veſtigiū: ergo nec ptes imaginis que ⁊ potētie aīe dicūt aliquid realiter differēs ab aīa in qua eſt imago: antecedēs patet ex p̄cedētibꝰ: cōſequētia tenet per ſimile vt videt̄. Arguit. ij. Scḋo ſic: eſſentia anime aut eſt per ſe intellectiua ſenſitiua ⁊ vegetatiua: aut ꝑ accidens. Non per accidens quia rationale eſt differentia hominis: ſimiliter ſenſitiuū ⁊ vegetatiuū ſunt differentie in p̄dicamento ſubſtantie que ſumitur per ſe a forma. alioquin ſi cōuenirent rei per formā ẜm accidens nō poneret̄ in diffinitione indicante quid eſt res: cōueniūt ergo anime per ſe. Et hoc ſic. qḋ eſt intellectiuū ꝑ ſe poteſt habere actum intelligēdi ſine quocūqꝫ alio: ſed eſſentia aīe eſt ꝑ ſe intellectiua: ergo poteſt in actum intelligēdi ſine quocunqꝫ alio addito: nō poteſt autē ſine potentia ergo potentia nō eſt aliquid additū eſſentie. Argu. iij. Tertio ſic. omnis forma que ē ratio agendi ſi ꝑ ſe ſubſiſteret poſſet elicere actum (ſicut ſi calor per ſe ſubſiſteret poſſet calefacere). Si ergo intellectus addit aliquā naturā abſolutā ſuper eſſentiā aīe poterit per potentiā diuinā ab ea ſeparari ⁊ per ſe ſubſiſtere: ⁊ ſic poterit elicere actum intelligendi: hoc autē eſt impoſſibile: quia tale accidens poſſet beatificari. Quarto. quia materia eſt ſua potētia paſſiua: forma vero accidētalis ſua potentia actiua: vt color: ergo pari ratione anima eſt ſua potentia qualiſcūqꝫ ſit illa actiua vel paſſiua: cōſequētia patet ex vtroqꝫ antecedēte. Et primo ſic. forme eſt agere ſicut materie pati: Et ideo ẜm cōmentatorē trāſmutatio facit ſcire materiā: ⁊ actio formā: ſed materia per eſſentiā patit̄ ⁊ non per aliquid additum ſicut ſi materia per eſſentiā ſuā nō ſubijceretur immediate tranſmutationi ſed per aliquid additum trāſmutatio nō demonſtraret materiā ſed aliquid additū: ergo ſimiliter ſi forma non ageret imediate per eſſentiā ſuā: ſed per aliquid additū: actio nō demōſtraret formā: ſꝫ illḋ additū. Et ſcḋo ſic: magis appropinquat ad primū ⁊ purū actū qui eſt deꝰ forma ſubſtantialis q̄ accidētalis. Si ergo accidētalis forma in hoc pticipat naturā primi actꝰ ꝙ ipſa eſt ſua potētia per quā agit: videt̄ ꝙ fortiori rōne hoc habeat forma ſubſtātialis. Arguit. iiij.

In oppoſitum. ¶ In cōtrariū ē q: potētia actiua ⁊ paſſiua cōtinent̄ ſub ſecūdā ſpecie q̄litatis: ſed nihil tale pōt eſſe ſubſtantia: ergo potentia tam actiua q̄ paſſiua ſunt aliquid additum ſuper ſubſtantiā: anima autē eſt ſubſtantia: ꝗ ⁊c. Scḋo ar. Item quecūqꝫ vni ⁊ eidē ſunt eadē: inter ſe ſunt eadem: Si ergo potētia intellectiua eſt eadē cū eſſentia anime. et ſimiliter potentia ſenſitiua ⁊ vegetatiua ſequit̄ ꝙ he potētie erūt eedē inter ſe: hoc aūt eſt impoſſibile: q2 tunc eſſet verū dicere ꝙ ſenſus eſſet intellectus: ⁊ ꝙ potētia nutritiua eſſet intellectiua qḋ eſt abſurdū dicere. Ter. ar. Item potentiarū aīe quedā ſunt actiue: vt ſunt intellectus agens ⁊ potētie vegetatiue. Quedā paſſiue: vt intellectus poſſibilis ⁊ ſenſus: ſed idē per eſſentiā nō poteſt eē actiuū ⁊ paſſiuū: alioqn oppoſite: relatiōes poſſēt fundari in eadē natura creata ſimplici: qḋ eſt impoſſibile: cum illud ſit ſolum ꝓpriū nature diuine ꝓpter ſuā illuminationē: ergo potētie actiue anime differunt a paſſiuis per eſſentiā: qḋ nō poſſet eſſe ſi non dicerent aliquid abſolutū additū ſup eſſentiā aīe: quare ⁊c.

D. Deciſio q̄ſtionis. Pri. arti. ¶ Reſponſio: potentiarū aīe quedā ſunt vegetatiue quedā ſenſitiue ⁊ q̄dā intellectiue. Et in oībus deducet̄ queſtio. Et primo in vegetatiuis potētijs. Deinde in alijs. Quātū ad primū notādum eſt ꝙ cū potētie innoteſcāt per actꝰ: ideo oportet aliqḋ p̄mittere de actibꝰ potētiarꝫ vegetatiuarꝫ. ſunt autē tres actus vegetatiue ptis: videlicet nutrire/augmētare/⁊ generare: vt patet. ij. de anima quorū primus ⁊ vltimus: ſcꝫ nutrire ⁊ generare put dicunt introductionē forme ſubſtantialis in materia poſſunt eſſe imediate ab eſſentia aīe p̄uia tū altereratione ẜm aliqs q̄litates. Qḋ pbat̄ ſic: ſimile iudiciū eſt de nutritione in viuentibꝰ ⁊ de generatione in oībus. Sed imediatū principiū generationis (put dicit introductionē forme ſubſtātialis) eſt forma ſubſtātialis generātis: ꝗ imediatum pricipiū nutritiōis eſt forma ſubſtātialis rei viuētis vtraqꝫ ppō pbat̄. Et primo maior: ſicut eñ in gñatione materia corrupti accipit formā ſubſtantialē quā priꝰ nō habebat: ſic in nutritiōe: hoc excepto ꝙ forma q̄ eſt finis gñationis prius oīno nō erat: ſꝫ forma ſub qua fuit materia alimēti per nutritionē priꝰ erat in vtroqꝫ tū tam in generatiōe q̄ in corruptione fit materia corrupti ſub aliqua forma ſubſtantiali quā prius non habebat: ergo illa virtus q̄ ſufficit ad gñationē ſufficit ad nutritionē in eodē: ⁊ ſic patet maior: minor pbat̄: q2 cū ignis generet ignem ex aere corrupto: aut forma ſubſtantialis ignis

geniti eſt imediate a forma ſubſtantiali ignis ge=
nerantis aut a calore. Si primũ dicẽ habet intentũ.
Si ſcõm: cõtra quia aut calor ignis introducit for=
mã ſubſtantialẽ virtute ꝓpria aut virtute alterius:
non in virtute ꝓpria: qꝛ ſic ageret vltra ſuã ſpeciẽ
nec in virtute forme ſubſtantialis: qꝛ nihil agit in
virtute alteri⁹ niſi ſit motũ ab illo (ſicut ſecuris mo
uetur a carpẽtatore) vel niſi recipiat aliquã virtutem
ab eo (ſicut agẽtia naturalia dicunẽ agere in virtu=
te dei: qꝛ recipiũt ab eo ſuas formas ꝛ virtutes per
quas agunt) alioquin: ſi nullũ p̃dictorũ requiraẽ:
põt fingi ꝙ quilibet agat in virtute cuiuſlibet cõiun
cti ſibi. Calor aũt nõ recipit a forma ignis motionẽ
vel virtutẽ aliquã: qꝛ de illa virtute cũ eſſet accidẽs
q̃rereẽ ſicut de calore ꝛ ꝓcedereẽ in infinitũ: ğ calor
in virtute forme ſubſtãtialis nihil agit: ſed ipſa for
ma ſubſtãtialis generãtis inducit formã ſubſtãtia
lem geniti: ꝛ ſic patet minor: ſequiẽ ergo concluſio.
E. ¶ Sed cõtra rationẽ iſtã inſtaẽ dupliciter. Primo
Inſtãtia. quia falſum eſt ꝙ forma ſubſtãtialis generãtis ſit
imediatũ principiũ inducẽs formã ſubſtantialẽ in
materia geniti. Scõm eſt qꝛ nõ eſt ſimile qđ addu
ciẽ ꝑ ſimili de nutritione ꝛ generatione. Primũ pa
tet ꝑ philoſophũ libro de ſenſu ꝛ ſẽſato: ignis ꝛ ter
ra ꝛ qđcũq; aliud ẽm illud qđ eſt eſſentialiter non
eſt natũ agere vel pati: ſed ẽm ꝙ habẽt cõtrarieta=
tes ẽm formas accidẽtales: ğ ẽm illas ſolũ agũt et
patiunẽ ꝛ nõ ẽm formas ſubſtãtiales. Scõm patet
quia ad ꝑfectiorẽ actũ cõcurrũt plura principia: ſed
nutritio eſt ꝑfectior generatione in rebus aiatis: qꝛ
actus ꝓprius aiatorũ ꝑfectior eſt actu q̃ eſt cõis aia
tis ꝛ inaiatis: Et ideo dato ꝙ ſola forma ſubſtãtia
lis ſufficeret ad imediate introducendã formã ſub
ſtantialẽ in generatione inaiatorũ: non oportet tñ
ꝙ ſufficiat ad introducendũ formã ſubſtantialẽ in
nutritione: ſed requiriẽ aliqđ principiũ ſupadditũ
F. qđ vocamus potentiã nutritiuã. ¶ Ad rõnẽ autẽ
Ad rões. reſpondẽt quidã ſic. Cũ eñ diciẽ ꝙ calor aut intro
reſponſio ducat formã ſubſtantialẽ virtute ꝓpria aut virtute
quorũdã. forme ſubſtantialis dicũt ꝙ in virtute forme ſub=
ſtantialis: nõ quidẽ recipiẽdo a forma ſubſtantiali
motionẽ aliquã aut virtutẽ: Sed forma ſubſtãtia=
lis ꝛ calor cõcurrũt vt vnũ ꝑfectũ agens ad cauſan
dũ talẽ effectũ: ita ꝙ nullũ eorũ ſufficeret ẽm ſe ſi=
cut durities ꝛ acuties cõcurrũt in cultello ad hoc ꝙ
poſſit ſcindere nõ tanq̃ duo principia: ſꝫ tanq̃ vnũ
perfectũ vel ſupplentia vicẽ vnius perfecti: ꝛ tñ qꝛ
acuties ſupponit duritiẽ diciẽ in virtute eius agere
vl̃ ſcindere: qꝛ ꝑ ſe nõ ſufficeret. Siliẽ q̃uis calor ꝛ
ſubſtãtialis forma ſint vnũ ꝑfectũ agens: qꝛ tamẽ
calor ſupponit formã ſubſtantialẽ ꝛ nõ econuerſo:
ideo calor diciẽ agere in virtute forme ſubſtantia=
lis: quia ſine ea non ageret. Forma autẽ ſubſtan=
tialis nõ dicitur agere in virtute caloris q̃uis ſine
G. calore nõ ageret: quia nõ ſupponit calorẽ ſicut nec
Eneruat durities acutiẽ. ¶ Hec autẽ nõ impediũt priorẽ ra
inſtantia. tionẽ. Primũ non quia pꝛetanto philoſophus di=
cit ꝙ ignis ẽm ꝙ ignis nõ agit: qꝛ eius prima actio
in tranſmutãdo materiã nõ põt eſſe per formã ſub
ſtantialẽ: ſed eſt neceſſario per aliquã qualitatem:
qualitatibus eñ (ꝛ potiſſime primis) cõpetit primo
ſe expellere circa idẽ ſubiectũ ꝓpter earũ perfectaꝫ
cõtrarietatẽ: nõ intendit tñ ꝓpter hoc ſubſtrahere
omnẽ actionẽ a forma ſubſtãtiali ꝑſuppoſita actio=
ne qualitatis. Neceſſũ cõcludũt cũ dicãt formã ſub=
ſtantialẽ generantis eſſe partialẽ cauſam introdu

ctionis forme ſubſtantialis geniti: q̃uis non tota=
liter de quo an verũ ſit ſtatim dicetur. Ad autẽ H.
ſcđo dicunt ꝙ ad nutritionẽ plura principia cõcur= Ad ſcđaꝫ
runt q̃ ad generationem cũ nutritio ſit perfectior rõem.
actus q̃ generatio. Dicendũ eſt ꝙ non oportet: qꝛ
ad perfectiorẽ actum ſufficit perfectius principium
eſſentia autẽ anime perfectior eſt formis inanima=
torũ ꝓpter qđ ſi forme ſubſtantiales inanimatorũ
ſint ſufficientia principia generationis per eãdẽ ra
tionẽ eſſentia anime cũ ſit perfectior poteſt eſſe ſuf
ficiens principiũ generationis ꝛ nutritionis dato ꝙ
nutritio eſſet perfectior actus q̃ generatio inani=
matorũ: q̃uis non oporteat hoc dicere: qꝛ non omne
quod eſt ꝓprium animatorũ eſt ꝑfectius omni eo
qđ cõuenit inanimatis: alioquin alique perfectiões
accidẽtales que ſunt animatorũ ꝓprie eſſent perfe
ctiores formis ſubſtantialibus inanimatorũ: quod
non eſt verũ. Reſponſio etiã que datur ad ratio= I.
nẽ prius poſitã cõcedit ꝙ forma ſubſtãtialis eſt im
mediatũ principiũ generationis non quidẽ totale
ſed partiale: quẽadmodũ durities ꝛ acuties cõcur=
runt in cultello ad hoc vt poſſit ſcindere. ꝙ ſit im=
mediatũ principiũ puto verũ eſſe: ſed ꝙ nõ ſit tota
le principiũ ſed partiale videtur ꝙ ſit irrationabile
Primo qꝛ principiũ actu ꝓducens effectũ ſibi tota
liter adequatũ nõ põt ſimul cõcurrere cũ alio princi
pio ad ꝓducendũ imediate aliũ effectũ ꝛ maxime
ſupexcedentẽ: qꝛ primus effectus nõ eſſet adequa
tus: ſed in generatione ignis calor ignis ꝓducit ef
fectum totalẽ ſibi adequatũ (ſcꝫ calorẽ ſimilẽ ſpecie
et equalẽ virtute) ergo nõ cõcurrit cũ forma ſubſtã
tiali tanq̃ partiale coagens ad ꝓductioneꝫ forme
ſubſtantialis. Secundo: quia illud quod eſt prin= K.
cipium actiuum alicuius effectus non excedentis
ipſum virtute vel ſpecie videẽ eſſe principiũ effecti=
uum totale. vnde eñ fingeretur eſſe partiale cum
talis effectus non excedat ſpeciẽ principij nec vir=
tutẽ: non apparet: ſed forma ſubſtãtialis ignis ge
nerantis cõceditur, ab iſtis eſſe principiũ imediate
ꝓductiuũ forme ſubſtantialis ignis geniti que nõ
excedit eam ſpecie nec virtute: ergo ipſa eſt totale
principiũ ꝓductiuũ ꝛ nõ partiale: alioquin poſſet di
ci ꝙ calor ignis generãtis nõ eſſet totale principiũ
caloris ignis geniti: ſed calor cũ forma ſubſtantia=
li ſicut diciẽ ꝙ forma ſubſtãtialis nõ eſt totale princi
piũ alteri⁹ forme ſubſtãtialis: ſꝫ forma ſubſtãtialis
cũ calore: videẽ eñ par rõ vtrobiq;: patꝫ ğ ꝙ forma
ſubſtãtialis generãtis in oib⁹ tã animatis q̃ inaia=
tis eſt imediatũ principiũ generatiõis ſeu introdu
ctiõis forme ſubſtãtialis in materia q̃uis ꝑſuppo=
nat alterationẽ preuiã: ꝛ in aiatis eſt imediatũ prin
cipiũ cõuerſionis alimẽti in ſubſtãtiã nutriti. Et cũ
tale principiũ vocem⁹ potẽtiã nutritiuã ac genera=
tiuã: ſequiẽ ꝙ potẽtia aie nutritiua ꝛ gñatiua ſunt
idẽ qđ eſſẽtia aie: nec obſtat ꝙ nutrire ꝛ gñare ſunt
plures actus: qꝛ cũ ſint ſubordinati poſſunt eſſe ab
eodẽ principio. Potẽtia autẽ augmẽtatiua abſo= L.
lute ſũpta nõ oportet ꝙ ſit potẽtia aie. Nã augmen
tũ ꝓut diciẽ ſolũ ꝓductionẽ de minori q̃titate ad
maiorẽ ꝯuenit inaiatis: vt pꝫ de rarefactiõe aeris
q̃ fit ꝑ ſolã virtutẽ caloris ꝛ nõ ꝑ aliquã virtutẽ aie
et talis potentia augmentatiua actiua non oportet
ꝙ ſit in eo qđ augetur: vt patꝫ in exemplo dicto de
aere. In reb⁹ autẽ animatis potẽtia augmẽtatiua
ꝓut ad animã pertinet eadẽ eſt cũ potentia nutriti
ua: ꝛ eſt ſolũ in eo qđ augetur: quia virtus anime

vt conuertit alimētū ad reſtaurationē deꝑditi nu=
Nota. trit: vt autē plus cōuertit ꝙ̄ ſufficiat ad reſtauran=
dū deperditū auget. Cū ergo eadē ſit virtus aīe q̄
A. cōuertit de nutrimēto plus vel minus: patet ꝙ ea=
dē virtus aīe eſt augmētatiua ⁊ nutritiua. Aduer
tendū tñ eſt ꝙ ſiue cōuertat̄ de nutrimēto q̄ntū ſuf=
ficiat ſiue plus aīa vtitur calore q: ante cōuerſionē
nutrimēti calor ipm̄ decoquit (vt habetur .ij. de aīa)
quo facto virtꝰ aīe ꝯuertit ipm̄ in ſubſtantiā aīalis
poſt cōuerſionē aūt ſaltē ordine nature q̄ñ pluſq̄ cō
uerſum eſt ꝙ̄ ſufficiat ad reſtaurationē deꝑditi ca
lor totū extēdit: et fit augmentū abſq̄ rarefactiōe:
qḋ nō fit abſq̄ additione materie: ſicut fit augmen
tū aeris: vtraq̄ ḡ opatio videlicet decoctio alimēti
cōuertēdi ⁊ extenſio nutriti fit p̄ciſe per calorē: cū
terminus vtriuſq̄ actiōis ſit ſola forma accidenta
lis qualitas vel q̄ntitas q̄ nō excedit virtutē caloris
ſed cōuerſio alimēti in ſubſtantiā aīalis ꝓ nutritio
ne ⁊ augmēto fit ſolūmodo virtute aīe q̄ nō differt
ab eius eſſentia vt ꝓbatū fuit prius: ⁊ ſic patꝫ ꝙ po
tētie vegetatiue q̄ ſūt nutritiua ⁊ augmētatiua ⁊ ge
neratiua ſūt idē realiter qḋ eſſētia aīe: q̄uis actio
caloris cōcomitet̄ nutriri / augeri / ⁊ generari. Nunc
B. videndū eſt de potētijs ſenſitiuis an ſint idē cū eſſē
Secū. ar. tia aīe vel dicāt aliquid abſolutū additū ſuꝑ eam.
¶ Circa qḋ notandū eſt: ꝙ potentie ſenſitiue tam
exteriores q̄ interiores ſe habēt ad actus ſuos paſ
ſiue paſſione q̄ eſt receptio: nō quidē ipſe ſole: ſed
cōpoſitū ex ipſis ⁊ ſuis organis: vtrū aūt ſe habeāt
ad ſuos actus aliquo mō actiue ſatis dubiū eſt de
quo forte alias inquiret̄: ſed nūc ꝓcedemus ex eo
qḋ certū eſt. Et primo oſtēdet̄ ꝙ vnaq̄q̄ ſubſtātia
actu ſubiecta accidētibꝰ eſt imediata potentia re=
ceptiua aliquorū ſuoꝝ accidentiū. Et ſcḋo inquiret̄
an actꝰ ſentiēdi inſunt aīe vel toti cōpoſito imedia
te vel mediantibus potētijs realiter differentibus
ab aīa. Primū patet ſic: aut eſſentia aīe vel totius
C. cōiuncti eſt imediatū receptiuū aliquorū ſuorū acci
dentiū: aut mediāte aliquo accidēte. Si imediate
habet̄ ꝓpoſitū videlicet ꝙ eſſentia aīe vel totiꝰ cō
iuncti eſt imediata potētia receptiua alicuiꝰ accidē
tis. Si nō ſed mediāte aliquo accidēte. Contra
quia illud accidēs cū ſit receptū in ſubſtātia aut eſt
receptū imediate vel mediate. Si imediate habet̄
intētū: Si mediāte alio accidēte: q̄rā de illo vt pri=
us ⁊ ꝓcedet̄ in infinitū: vel dabit̄ aliqḋ accidēs qḋ
imediate recipit̄ in ſubſtātia ⁊ reſpectu cuiꝰ ſubſtā=
tia ſm̄ ſeipam eſt immediata potentia receptiua.
D. Quantū ad ſcḋm videlicet vtrū actus ſentiēdi in=
ſint aīe vel toti cōiuncto imediate vel mediāte ali=
quo inquirendū eſt ⁊ quid ſit illud mediū. Qḋ non
inſint aīe imediate patet: ſed mediantibus diſpoſi
tionibus corporalibꝰ organorū ſicut videre mediā
te corpali diſpoſitiōe oculi: ⁊ audire mediāte diſpo
ſitione auris: ⁊ ſic de alijs: ⁊ iſte diſpoſitiones ſunt
accidētales ſuꝑaddite toti cōpoſito ſubſtātiali: ne
ceſſitas autē huiꝰ eſt: q: ſi actus ſentiendi haberēt
pro imediate ſuſceptiuo ſolū cōpoſitū ex materia ⁊
forma ſubſtātiali q̄ eſt anima (cū iſtud vt ſic vnifor
miter ſe habeat ſm̄ oēs ptes corporis) ſequeret̄ ꝙ
quilibet actus ſentiendi poſſet recipi in qualibet ꝑ=
te corporis ſeu cōiuncti: ⁊ ſic videre poſſemus ꝑ au
rem ⁊ audire per oculū qḋ eſt falſum ꝓpter qḋ actꝰ
ſentiendi ſicut ſunt diuerſi ſic requirūt in toto con=
iuncto ſubſtātiali (qḋ vt ſic eſt vniforme) diuerſas
diſpoſitiones accidētales mediātibus qbꝰ recipia

tur in diuerſis partibus ſeu organis. Et iſtud nul E.
lus negat: ſed per hoc nōdū habemꝰ ꝙ potētie aīe
ſint alique forme abſolute ſuꝑaddite eſſentie aīe:
quia p̄dicte diſpoſitiones corporales diuerſorū or
ganoꝝ vident̄ poſſe eſſe preciſe vel ſaltē magis ex
determinata cōmixtione qualitatū elementaliū q̄
ex parte anime: potētie aūt anime magis ſe tenēt
ex parte anime q̄ ex pte corporis vel qualitatū ele
mentaliū: ꝓpter qḋ p̄dicte diſpoſitiones organorū
nō vident̄ poſſe vocari ꝓprie potentie anime. Et
ideo adhuc reſtat inquirendū ſi actus ſentiendi re
quirant ex parte anime p̄ter p̄dictas diſpoſitiones
organorū aliquā formā q̄ ꝓprie poſſet dici potētia F.
anime. Et circa hoc duo ſunt modi dicendi: vnus Pri. mo. dicendi.
eſt ꝙ potētie anime nō dicūt aliquid abſolutū addi
tum ſuper eſſentiā anime. Principaliores autē ra
tiones huius opinionis tacte ſunt in arguendo ad
queſtionē. Declarāt aūt hanc poſitionē per moduꝫ
iſtum. Supponūt primo ꝙ forma ſubſtantialis pōt
eſſe imediatū principiū alicuius opationis. Te=
nent eñ primā opinionē q̄ poſita fuit de potentijs
negatiuis. Scḋo ſupponūt ꝙ q̄nto forma eſt eleua
tior tanto potentia eſt eleuatior. Et hoc quia poten
tia correſpondet forme. Tertio ſupponūt ꝙ ea
que ſunt diuiſa in inferioribus poſſunt eſſe vnita
in ſuperioribus. Videmus enim ꝙ in generatione
animaꝝ vegetatiua tanq̄ infima dat ſolū vnicum
eſſe (.ſ. vegetatiuū) ſenſitiua autē tanq̄ ꝑfectior dat
duplex eſſe vite: ſed vnice (.ſ. vegetatiuū ⁊ eſſe ſen
ſitiuū) que ſunt vnū eſſe in animali ſicut anima ſen
ſitiua ⁊ vegetatiua ſunt vna eſſētia. intellectiua ve
ro tanq̄ perfectiſſima dat triplex eſſe vite vnice .ſ.
eſſe negatiuū ſenſitiuū ⁊ intellectiuū per eandē ra=
tionem. His ſuppoſitis cōcludunt ſuū ꝓpoſitum
ſic. Si eſſentia anime realiter differt a ſuis poten=
tijs: hoc eſt aut quia nō pōt eſſe imediatū principiū
alicuiꝰ opationis: aut q: nō pōt eē imediatū princi=
pium plurū opationū. Primū eſt excluſum ꝑ pri=
mam ſuppoſitionem. Scḋm excluditur per ſcḋaꝫ
et tertiam ſuppoſitiones. Sic. q̄nto aliqua forma ē
eleuatior tanto potentia eius eleuatior eſt: vt dicit
ſecunda ſuppoſitio. Sed forma que eſt eleuatior:
vt forma ſenſitiua ⁊ intellectiua vnica exiſtens dat
immediate plura eſſe: vt patet ex tertia ſuppoſitio
ne: ergo potentia talis forme vnica exiſtens ⁊ vnū
cum eſſentia poteſt ad plures operationes ſe extē=
dere ⁊ immediate. Cum ergo fruſtra ⁊ ſine ratio
ne ponantur plura vbi vnū ſufficit: et eſſentia ani
me poteſt eſſe immediatum principium operatio=
nis non vnius tātum ſed plurium: fruſtra vt vide
tur adderent̄ potentie ad eſſentiā anime. Quic= Cōfuta.
quid ſit de concluſione: ratio tamen iſta non placet
quia cum dicitur ꝙ forma perfectior vnica exiſtēs
dat plura eſſe immediate: ergo potentia talis for=
me vnica exiſtens ⁊ vnum cum eſſentia poteſt im=
mediate principiare plures actus. Conſtat ꝙ non
eſt ſimile quia illa plura eſſe que dat forma perfe=
ctior non ſunt plura realiter: ſed vnum tantum in=
cludens virtute perfectiones plurium: propter qḋ
poteſt eſſe ab vna forma includente perfectiones
plurium: ſed actus anime ſunt plures realiter ⁊ q̄=
dam eorum nullum ordinem habentes adinuicē:
et ideo non poſſunt immediate cauſari ab vna na
tura realiter. Alius modus dicendi eſt ꝙ poten=
tie ſenſitiue differunt realiter ab eſſentia anime. ij. mo. di.
¶ Rationes autē huius opinionis preter eas que

tacte ſunt in arguẽdo ad q̃ſtionẽ ſunt multe quarũ
q̃dã ſunt parui põderis ⁊ ille primo ponenť ⁊ oſten
dẽtur defectus earũ. Deinde ponenť p̱ eadẽ con=
Prima rõ cluſione quedam alie rõnes pbabiliores. Prime
ſunt tres. Prima talis eſt. In quibuſcũq̃ primum
principiũ opationis eſt de gñe ſubſtãtie oportet ꝙ
opatio ſit ſubſtãtia (q2 effectũ primũ ⁊ immediatũ
oportet pportionari ſue cauſe) ſed in ſolo deo opa
tio eſt ſubſtãtia. In oibus aũt alijs opatio eſt acci=
dens: q2 ſolus deus eſt qui nõ agit p potẽtiã mediã
differentẽ a ſua eſſentia. Alia aũt agũt p potentiã
que eſt accidẽs: ⁊ ſic eſſentia aĩe q̃ eſt ſubſtãtia non
Scḋa rõ. eſt ſua potẽtia cũ illa ſit accidẽs. Scḋa talis eſt. q2
cũ potẽtia ⁊ actus diuidãt ens ⁊ q̃ḋlibet genꝰ entis
oportet ꝙ ad idẽ genꝰ referanť potentia ⁊ actus: ⁊
ideo ſi actus nõ eſt in genere ſubſtãtie: potẽtia que
ad illũ actũ ordinať nõ põt eſſe in genere ſubſtãtie
opatio aũt aĩe nõ eſt in genere ſubſtãtie: ſed in ſo=
lo deo cuius opatio eſt eius eſſentia. vnde dei po=
tentia q̃ eſt principiũ opationis eſt ipſa dei eſſentia
qḋ nõ põt eſſe verũ neq3 in aĩa neq3 in aliqua crea=
Ter. rõ tura. Tertia talis ẽ: q2 aĩa b3 ſuã ſubſtãtiã eſt actꝰ.
Si ergo ipſa eſſentia aĩe eſſet imediatũ principiũ
opationis ſemp habẽs aĩam actu: haberet opa vi=
te ſicut ſemp habẽs aĩam actu: eſt viuũ. non eñ in=
quantũ eſt forma eſt actus ordinatus ad vlteriorẽ
actũ: ſed eſt vltimus terminus generatiõis. vnde
ꝙ ſit in potẽtia ad hunc vel ad aliũ actũ hoc nõ co=
petit ei ſm ſuã eſſentiã inq̃tũ eſt forma: ſed b3 ſuã
potentiã: ⁊ ſic ipſa aĩa ſm ꝙ ſubeſt ſue potẽtie dicť
actus primus ordinatus ad actũ ſcḋm. Inuenitur
aũt habẽs aĩam nõ ſemp eſſe in actu operum vite.
vnde ⁊ in diffinitione aĩe dicť ꝙ eſt actus corporis
potentia vitã habẽtis: q̃ tñ potẽtia nõ abijcit aĩam.
Relinquiť ergo ꝙ eſſentia aĩe nõ eſt eius potẽtia:
nihil eñ eſt in potẽtia ſm actum inq̃tũ eſt actus.
G. Hec aũt opinio q̃uis cõmunꝰ teneať q̃ prima: ra
Impro. tiones tñ adducte p̱ ea ſunt defectuoſe valde: qḋ
rõnũ. patet diſcurrẽdo p ſingulas. Cũ eñ primo dicitur
Impro. ꝙ in quibuſcũq̃ principiũ opationis primũ eſt de
prie rõnis genere ſubſtãtie oportet ꝙ opatio ſit ſubſtantia: q2
cauſa ⁊ effectus primus ⁊ imediatus pportionanť
hic eſt multiplex defectus. vnus q2 hic accipiť opa
tio p̱ ſola opatiõe intra manẽte: vt ſũt cognoſcere
appetere: de q̃bꝰ ſolũ et earũ principijs ſeu cauſis
primis ⁊ imediatis nũc agiť: ppter qḋ illud qḋ in=
ducť de tali opatiõe diuina nõ eſt ad ppoſitũ. Ipa
H. eñ nõ eſt ſubſtãtia ppter hoc ꝙ principiũ eiꝰ ſit ſub
Nota. ſtantia: q2 nec cauſam habet nec principiũ. S3 hoc
omiſſo videamus de veritate maioris ppoſitiõis
in ſe. Cũ eñ ſit duplex principiũ actiuũ ſc3 ⁊ paſſiuũ
Si intelligať de paſſiuo principio falſa eſt: neceſſe
eñ eſt ꝙ ſubſtãtia ſit principiũ imediate inceptiuũ
alicuius accidẽtis vt priꝰ pbatũ eſt: et ideo ſi opa=
tio eſt accidẽs nõ ſequiť ex hoc ꝙ primũ ſub prin=
cipiũ paſſiuũ ⁊ receptiuũ ſint accidẽs: nec ppť hoc
deficit pportio inter talẽ cauſam ⁊ talẽ effectũ: imo
in hoc eſt pportio receptiui ⁊ receptibilis qḋ recepti
bile ſit inherens (qḋ cõpetit accidẽti) ⁊ receptiuũ ſit
I. per ſe ſtans (qḋ cõpetit ſubſtãtie) Si aũt prima ma
ior ppoſitio intelligať de principio actiuo tunc non
eſt ad ppoſitũ. Si ponať ꝙ potẽtia ſenſitiua nõ ſe
habeat ad actũ ſentiendi actiue ſed ſolũ paſſiue ſi=
cut cõius poniť. Sed dato ꝙ ſe haberet actiue ad=
huc illa maior eſſet falſa: q2 lux ſolis eſt ab aliq̃ effe
ctiue: ⁊ nõ ab alio corpore q̃ a ſole lucente ſm phi=
loſophos oẽs: q2 ſol inter corpa lucẽtia lumẽ influ=
it alijs ⁊ nõ recipit: ideo lux ſolis vel eſt effectiue a
ſubſtãtia ſolis vel a dante ſubſtantiã. Et q̃cq̃d hor
deť ſemp habeť ꝙ lux ſolis q̃ ſemp eſt vere accidẽs
ſit a ſubſtãtia tanq̃ a principio actiuo. Et pari rõne K.
nõ oportet ꝙ ſi principiũ actiuũ opationis ſit ſub=
ſtantia ꝙ opatio ſit ſubſtãtia: nec iſtud eſt cõtra p=
portionẽ cauſe ⁊ effectꝰ: q2 effectꝰ equiuocꝰ nõ eq̃=
tur ſue cauſe: ſed deficit ab ea. Et ideo q̃uis cõtra
p̃dictã pportionẽ eſſet ſi effectus eſſet ſubſtãtia: et
cauſa eius p̃cĩſa eſſet accidẽs: q2 tũc effectꝰ excede=
ret ſuã cauſam: tñ nõ ſic ẽ ſi cauſa pductiua ſit ſub
ſtantia ⁊ effectus pductus ſit accidẽs: oẽs eñ do=
ctores cõcedũt ꝙ deus qui agit p ſubſtantiã ſuã p=
ducit imediate grãm q̃ eſt accidẽs: nõ obſtãte: q2 ꝙ
opatio ſentiendi ſit accidẽs principiũ pductiuũ eiꝰ
qḋ vocamus potentiã põt eſſe ſubſtãtia. Adhuc ſi
oporteret opationẽ eſſe ſubſtantiã qñ principiũ eiꝰ
eſt ſubſtãtia hoc eſſet ſolũmodo verũ de principio
totali ⁊ p̃ciſo ⁊ nõ de principio partiali: potẽtia autẽ
ſenſitiua nõ eſt totale principiũ ſentiendi ſed parti
ale: cõcurrit eñ cũ ea obiectũ ⁊ ſpẽs ſeu aliqua im=
preſſio obiecti quorũ vtrũq̃ eſt accidẽs: ppter qḋ
nõ oportet ſi potentia ſit ſubſtãtia ꝙ opatio ſit ſub=
ſtantia; ſed põt eſſe accidẽs cũ in principio eius to=
tali includať accidẽs: ⁊ ſic pat3 ꝙ prima ratio multi
pliciter deficit. Scḋa etiã rõ pcedit in equoco de L.
potẽtia ⁊ actu. Potẽtia eñ ⁊ actus q̃ diuidũt ens et Eneruať
q̃ḋlibet genus entis: ⁊ potẽtia ⁊ actus de q̃bꝰ nunc Scḋa rõ.
loquimur equoce dicunť. Cũ eñ dicimꝰ ens ⁊ q̃ḋli
bet genus entis diuidi p actũ ⁊ potentiã nõ impor=
tatur aliquid realiter aliud per vnum q̃ per aliud
ſed importatur idem ſub alio modo eſſendi: ſicut
dicimus hominẽ in actu ⁊ hominẽ in potentia: albe
dinem in actu ⁊ albedinẽ in potentia: ⁊ ſic de rebus
aliorũ generũ: ⁊ ſic actus ⁊ potentia ſunt in eodem
predicamento ⁊ in eodẽ genere primo: nec nõ in
eadẽ ſpecie: ſicut homo in actu ⁊ homo in potentia
ſunt in p̃dicamento ſubſtãtie: ⁊ albedo in actu ⁊ al=
bedo in potẽtia ſunt in p̃dicamẽto qualitatis: ⁊ ſic
de alijs. Potẽtia aũt de qua nũc loquimur eſt prin=
cipiũ actiuũ vel paſſiuũ ⁊ actus eſt opatio pducta
vel recepta. Et hoc mõ potẽtia ⁊ actus nõ diuidũt
ens nec q̃ḋlib3 genꝰ entis. Nõ eñ oĩe ens eſt opa
tio vel imediatũ principiũ opationis etiã ſm iſtos
dicit eñ ꝙ in creaturis ſubſtãtia nec ẽ opatio: nec
imediatũ principiũ opationis. Et p eandẽ rationẽ
nõ oportet ꝙ ſint in eodẽ p̃dicamẽto: q2 pari rõne
eſſent in eodẽ genere primo ⁊ in eadem ſpecie qḋ
nullus ponit. Tertia ratio eque parũ cõcludit ⁊ ſe
ipſam impedit. Non eñ ſequitur ꝙ ſi eſſentia ani= L.
me ſit immediatũ principiũ opãdi ꝙ animal ſemp Ter. rõ
ſit actu operans ſicut ſemper eſt actu viuens q̃diu eneruať.
habet animam: quia anima eſt formale principium
quo animal eſt viuũ: ſicut albedo eſt formale prin=
cipiũ quo corpus eſt albũ. Et ideo ſicut impoſſibile
eſt corpus habere albedinẽ ⁊ nõ eſſe albũ: quia idẽ
ſunt: ſic impoſſibile eſt aĩal habere aĩam ⁊ non eſſe
aĩatũ ſeu viuũ: q2 idẽ ſunt: ſ3 potẽtia aĩe dato ꝙ ſit
eadẽ cũ eſſentia nõ eſt hoc mõ formale principium
opandi ꝙ habere ipſam ſit eſſe operãs: ſ3 eſt vel ſo
lum principiũ paſſiuũ: vel ſi ſit aliquo modo princi
piũ actiuum non eſt totale ſed partiale: vt dictum
eſt. Illud enim quod eſt principium operationis
ſolummodo paſſiue non ponit operationem niſi
concurrat principium actiuum ſufficiens et totale:

ꝓpter qđ eſſentia aīe dato ꝙ ſit idipſ ꝙ potētia ſua nō neceſſario reddit ſuū ſubiectū actu: ⁊ ſēp opans ſed reddit ipm ſemp actu viuū. Nec obſtat ꝙ aīa ꝑ eſſentiā ſuā eſt actus: q2 illud qđ eſt actus ⁊ forma reſpectu vni⁹ eſt potētia actiua vł paſſiua reſpectu alteri⁹: ſicut qntitas q̄ eſt actus ⁊ forma: ſaltē accidētalis corporis eſt potētia receptiua caloris: ⁊ calor q̄ eſt forma ignis eſt potētia ꝓductiua alteri⁹: imo ratio ſeipā ꝫ ipcdit: q2 ſi potētia ſit aliqđ abſolutū additū eſſentie aīe illud erit forma q̄dā ⁊ q̄dā actus ꝑ eſſentiā ſuā ſicut aīa. Et ideo qua rōne aīa nō pōt eſſe potētia: q2 eſt act⁹ ꝑ eſſentiā: et q2 poneret ſubiectū ſuū ſemp ſub actu opandi: eadē rōne nec illđ additū poſſet eſſe potētia: q2 eſt act⁹ ꝑ eſſentiā ſuā:

A. et pari rōe poneret ſubiectū ſuū ſemp ſub actu operandi ſi illa ratio valeret aliqđ. Alie aūt rōes ſunt ꝓ eadē cōcluſione: q̄ videnť mihi ꝓbabiliores: q̄rū prima ſumiť ex natura actuū ſic: accidētia quorū eē conſiſtit in fieri vel ſaltē in continua habitudine ad agēs ⁊ q̄ ſunt circa ſubiectū variabilia nō inſūt ſubiecto niſi mediātib⁹ accidētib⁹ quorū eſſe nō requirit cōtinuā habitudinē ad agēs ⁊ q̄ ſunt circa ſubiectū inuariabilia: Sed act⁹ aīe puta intelligere ⁊ ſentire ſunt q̄ſi in fieri. Requirūt eñ cōtinuā habitudinē ad agens puta ad obiectū. Sūt etiā variabiles circa animā. Nō eñ ſemp intelligim⁹ aut ſentim⁹: ergo tales actus nō inſunt nobis niſi mediātibus quibuſdā accidētib⁹ quorū eſſe nō eſt in fieri nec in cōtinua habitudine ad agens q̄ etiā ſunt circa animā inuariabilia tanq̄ habētia eſſe ratū ⁊ firmū in ſubiecto. Tale aūt accidēs qđ p̄ſupponiť ad actū vocamus potētiā: ergo potētia eſt aliqđ additū eſſentie aīe realiter ab ipſa differēs. maior declaratur: accidētia eñ q̄ habēt eſſe debile in ſubiecto ita ꝙ requirūt cōtinuā p̄ſentiā agētis (ſicut lumē in aere: ⁊ oīa accidētia quoꝝ eſſe eſt in fieri (ſicut dealbatio) vel augmētatio ⁊ hmōi nō habēt eſſe in ſubiecto niſi p̄ſupposito quodā alio accidēte qđ habet eſſe ratū ⁊ firmū in ſubiecto: lumē eñ p̄ſupponit in aere diaphaneitatem: motus localis p̄ſupponit q̄ntitatē: motus alterationis aliquā qualitatē: ⁊ de oībus talib⁹ ſic: ⁊ ſic patet maior: minor declarata eſt: q̄re ⁊c. Scđo ꝓbatur idē ex diuerſitate actuū ſic: illud qđ de ſe nō dicit ordinē ad actū ſ3 eſt indifferēs ad diuerſos act⁹ oportet ꝙ ꝑ aliqđ determineť ad quēlibꝫ eoꝝ ſi aliquē debet ꝓducere. Sed eſſentia aīe de ſe nō dicit aliquē ordinē ad actū hūc vel illū: ſed eſt indifferēs ad quēlibet illoꝝ. Alioquin cū eſſentia aīe ſit vna ⁊ actus ſint plures ⁊ realiter diuerſi vnū ⁊ idem ⁊ ſm idem eſſet ſimul determinatū ad plura ⁊ realiter diuerſa qđ eſt incōueniēs: ergo oportet ꝙ eſſētia anime determinetur per aliquid ad hunc actum vel illum

B. ii. ꝓbatio.

Inſtātia. Illud aūt quo eſſentia determinať ad actū vocamus potentiā: ergo potētia eſt aliquid additū ſuꝑ eſſentiā. Et ſi dicať ꝙ illud additū eſt ſolus reſpectus: ⁊ nō aliquid abſolutū.

C. Cōfuta. Cōtra reſpectus ⁊ habitudo nunq̄ eſt cauſa determinationis: ſed poti⁹ determinat⁹ reſpect⁹ ſequiť ⁊ cauſať a principio determinatiōis: verbi grā ignis nō eſt determinatus ad calefaciēdū ꝑ hoc ꝙ habet talē habitudinē vel reſpectū: ſ3 calor detmīnat ignē ad calefaciēdū: ⁊ ꝑ calorē habet determinatū reſpectū: ⁊ hoc rōnabiliter. Sicut eñ reſpectus ſupponit fundamentū ex quo oritur: ſic determinatus reſpect⁹ determinatū fundamentum: ergo determinatio anime ad hunc actū vel illum nō eſt per ſolū reſpectū: ſed fit neceſſario per aliquid abſolutū qđ eſt immediatū principiū actus. Et illud dicimus potentiā. Et iſta ratio videť ꝓcedere ſuppoſito ꝙ actus anime ſint ab aīa effectiue: ſicut prima ꝓcedit ex hoc ꝙ ſunt in anima ſubiectiue.

D. Tert. rō. Tertio ꝓbatur idē ex cōmuni dicto qđ etiā habeť ex doctrina Ariſtotelis in pluribꝰ locis libri de anima: ſcꝫ ꝙ potentiarū anime q̄dā ſunt organice que vtunť corpore vt ſubiecto: ſicut omnes potētie ſenſitiue: viſus oculo: audit⁹ aure: ⁊ ſic de ceteris: quedā vero nō ſunt organice: quia nō vtūtur corpore vt organo: licet indigeāt corpore vt ſubiecto: vt intellectus ⁊ volūtas. Ex hoc ſic arguitur ille potentie q̄ equaliter perficiunt corp⁹ nō poſſunt diſtingui ſm organicū ⁊ nō organicū. Sed ſi potentie anime non differant realiter ab anima: et re abſoluta tunc oēs equaliter perficiūt corpus vel indigent corpore: ergo inter potentias anime nō eſſet diſtinguere ꝙ quedā eſſent organice ⁊ quedā non organice qđ eſt cōtra philoſophū: ⁊ cōtra cōe dictū maior de ſe patet: minor declarať. Eſſentia eñ aīe ſm ſe equaliter perficit totū corpus ⁊ quālibet ptē corporis. Reſpectus autē nihil perficit niſi ratione ſui fundamenti. Si ergo potentie nō dicant niſi eſſentiam anime cū reſpectu: ſequiť ꝙ oēs equaliter ꝑficiant corpus: ⁊ hec fuit minor.

E. Quar. rō. Quarto patꝫ idē ex ſeparatione potentie ab eſſentia vel econuerſo ſic. illa non ſunt idē quorū vnū manet altero corrupto: ſed eſſentia anime manet corrupta potētia: ergo ⁊c. maior patet: ſed minor ꝓbatur. Homo eñ q̄ viuit per animā viuēs eſſe[illegible] cecus: hoc autē eſt vel per ſolā priuationē actus videndi: vel per priuationem principij viſiui. Primū non poteſt dici: q2 dormiēs diceretur cecus: qđ nō eſt verū: ergo oportet dicere ſcđm ſcꝫ ꝙ homo ſit cecus ꝑ priuationē principij viſiui: ſed principiū vidēdi nō eſt ſolus reſpectus qui nihil principiat aut determinat: ergo p̄ter animā que manet in ceco eſt aliquid abſolutum qđ eſt principium videndi ⁊ qđ per cecitatem corrumpitur: ⁊ hec fuit minor: ſequiť ergo ꝯcluſio. ſ. ꝙ potētie anime dicunt aliquid abſolutum additum eſſentie anime. De potentia autē intellectiua videtur idem eſſe potiſſime propter primā ⁊ tertiā rationē que eque concludunt de potētia intellectiua ꝙ differat realiter ab eſſentia anime ſicut potentia ſenſitiua.

F. Ad p̄mū pricipale. ¶ Ad rōes in oppoſitū. Ad primā dicēdū ꝙ nō eſt ſīe de ptib⁹ veſtigij ⁊ de ptib⁹ imaginis: q2 ꝑtes veſtigij attēdunť ſm ea q̄ ſūt cōmunia toti enti creato. Et ideo nō dicunt aliquid additū: ſicut nec ens: partes autē imaginis attendunť ſm ea q̄ ſunt ꝓpria intellectuali nature. Et talia poſſunt ſuper fundamentū aliquid reale addere.

G. Ad ſcđm. Ad ſcđam dicendum eſt ꝙ eſſentia anime eſt intellectiua ⁊ ſenſitiua per ſe: nec propter hoc ſequitur ꝙ ipſa ſine addito poſſit in actum ſentiendi vel intelligēdi: quia dicitur intellectiua ⁊ ſenſitiua per ſe ex eo ꝙ de natura ſua habet ꝑ ſe ordinē ad tales actus: nō oportet tn̄ ꝙ imediatū.

H. Ad tertiū. Ad tertiā dicēdū ꝙ forma q̄ eſt principiū alicui⁹ act⁹ trāſeūtis ĩ materiā exteriorē forte ſi ſepeť ageret ſicut calor ſi ſeparetur calefaceret: ſ3 forma q̄ eſt pricipiū act⁹ manēs in ſe ⁊ quā recipit ſi ſeparetur nō reciperet talē actū. Verbi gratia diaphaneitas aeris eſt imediata ratio recipiēdi lumē. Et tñ ſi ſeparaeť abſq̄ q̄ntitate non poſſet lumen recipere: ⁊ ſimiliter pōt eſſe de potentia intellectiua reſpectu act⁹ intelligēdi.

I. Ad. iiij. Ad quartā dicēdū ꝙ materia eſt ſua potētia reſpectu ei⁹ qđ prio recipit:

Pri. ſolu. ſꝫ reſpectu forme ſubſtãtialis. Similiter aīa ꝑ ſuã
eſſentiã eſt potẽtia receptiua eorũ q̄ primo inſunt ſi
bi: vt ſunt potẽtie: ſed ſicut materia nõ eſt ſua potẽ
tia reſpectu formaꝝ accidẽtaliũ: ſed eas recipit me
diante forma ſubſtãtiali: Sic aīa nõ eſt ſua potẽtia
reſpectu actuũ intelligẽdi ⁊ ſentiẽdi: ſꝫ recipit tales
actus mediãtib⁹ potẽtijs ſupadditis. ſ. intellectu ⁊
ſenſu. qḋ ḋr de forma accidẽtali q̄ ſimpler ē ſua po
tẽtia nõ eſt ſic̄ de ipſa ⁊ de ſubſtãtiali: q2 ꝑ ſubſtãtia
lē cõſtituit̄ ſuppoſitũ cui⁹ eſt eſſe ⁊ agere. Et primũ
q̇dē hꝫ a forma ſubſtãtiali: ſed ſcḋꝫ a forma accidẽ
tali q̄ eſt potẽtia ꝑ quã agit ſicut forma ſubſtãtialis
Solu. ij. eſt prim⁹ actus ꝑ quē exiſtit: vel ꝯcedat ꝙ reſpectu
aliquoꝝ actuũ ad q̄s aīa ſe hꝫ actiue eſſentia aīe eſt
idē qḋ potẽtia ſicut dictũ fuit ḋ potẽtijs negatiuis.

Queſtio Tertia.

Vtrũ memoria & intelligentia ſint vna potentia an diuerſæ.

K.
Queſt. iij. POſtea q̄ritur de ꝑtibus ima
ginis q̄liter ſe habeãt īter ſe. Et prīo de
mẽoria ⁊ intelligẽtia vtrũ ſint vna potẽ
tia an diuerſe. Scḋo de intellectu ⁊ vo
volũtate. Tertio q̄rit̄ de ītellectu agẽte vtꝝ ſit ali
quid aīe nr̄e. Ad primũ ſic ꝓcedit̄. Et videt̄ ꝙ me
Arg. prīo moria ⁊ intelligẽtia ſint potẽtie diuerſe: q2 intelligẽ
tia orit̄ ex mẽoria ſm Augu. ſꝫ nihil orit̄ a ſeipſo: ḡ
Argum̄. ij. mẽoria ⁊ intelligẽtia realit̄ ſũt diuerſa. Itē imago
attẽdit̄ ſm tres potẽtias aīe: q̄ ſũt mẽoria intelligẽ
tia ⁊ voluntas: ſꝫ eũdē Augu. x. de tri. Sꝫ nõ eẽnt
Inoppo- tres niſi mẽoria realit̄ differret ab intelligẽtia: ḡ ⁊c.
ſitum ¶ In cõtrariũ eſt q2 reſpectu eiuſdē act⁹ ē eadē po
tẽtia ſm eũdē actũ quē Augu. attribuit mẽorie. ſ. te
nere ſpẽs: philoſophus. iij. de aīa attribuit intelle
ctui poſſibili dicẽs: ꝙ aīa eſt loc⁹ ſpẽrũ nõ tota ſꝫ in
L. tellectus q̄re vt videt̄ eadē eſt potẽtia mẽoria ⁊ in
Reſpõſio tellectus ſeu intelligẽtia. ¶ Reſpõſio. circa q̄ſtionē
Prīa opi. iſtã eſt duplex mod⁹ dicẽdi in gn̄ali. Primus eſt ꝙ
mẽoria ꝓut eſt ps imaginis noīat potẽtiã realiter
ab ītellectu ⁊ volũtate diſtinctã quã q̇dē potẽtiã di
cũt eſſe intellectũ agẽtē. Duplex aũt motiuũ habẽt
Pri. mot. Primũ eſt ꝙ q̄cũq3 attributum⁹ mẽorie ꝯueniũt ītel
lectui agẽti. Duo eñ cõueniũt mẽorie q̄ eſt ps ima
ginis. Primũ eſt ꝙ cõtinet ſpẽs. Scḋm eſt ꝙ ex ea
gignit̄ vel orit̄ intelligẽtia. Primũ ꝯuenit ītellectui
agenti. Cõtinet eñ virtualiter oēs ſpẽs intelligibi
les: eſt eñ illud quo eſt oīa facere vt ḋr. iij. de aīa.
Itē ſcḋm ei ꝯuenit: q2 intellectus agẽs eſt q̄ cauſat
vſe qḋ eſt motiuũ intellect⁹. Et iō ſm iſtos Augu.
noīe memorie vocauit ītellectũ agẽtē. Addũt etiã
ꝙ hoc modo expꝛeſſius habet̄ rõ imaginis. Si dicat̄
ꝙ intellect⁹ agẽs tenet locũ mẽorie: q2 rõ parẽtis ⁊
gignẽtis veriſſime ꝯpetit intellectui agẽti. ipſe eñ
M. format verbũ qḋ eſt notitia genita. Scḋm motiuũ
ij. motiuũ eſt: q2 imago trinitatis q̄renda eſt in ſupma ꝑte aīe
ſm Augu. intellect⁹ aũt agẽs eſt aliq̇d ſimpliciter
ſupmũ inter ꝑtes aīe ⁊ ideo incõueniẽs eſt ipſm ſe
Impro. 3 cludere ab imagine ſecluderet̄ aũt niſi teneret locũ
pri. moti. memorie: ḡ ⁊c. Illud aũt videt̄ valde erroneũ. ſ. ꝙ
intellectus agẽs vocet̄ memoria: ⁊ applicatiões ex
torte: q2 licet vterq3. ſ. memoria ⁊ intellectus agens
cõtineat ſpẽs (equiuoce tñ) q2 intellectus agẽs cõti
net ſolũ virtualiter ⁊ effectiue: memoria aũt ꝯtinet
eas formaliter ⁊ ſe hꝫ ad eas ſubiectiue: ꝓpter qḋ
ꝯtinere vtriuſq3 dicat̄ equiuoce: nomē tñ vni⁹ trãſ
fert̄ ad alterũ equiuoce quomodo facile eſt nomē
vnius alteri īponere. Itē imago nõ ſolũ ponit̄ q̄ꝯtũ
ad has potẽtias in hoīe ſed in angelo. In angelo
aũt nõ ponim⁹ intellectũ agentē q̄ teneat locũ me
morie: ḡ nec in hoīe. Scḋm etiã motiuũ nõ valet: Impro.
q2 nondũ eſt certũ ꝙ intellectus agẽs inter ꝑtes aīe ij. moti.
teneat ſupmũ locũ vel aliquē locũ. Nec Auguſtin⁹
vnq̄ꝫ fecit de eo mentionē nec ſub iſto noīe nec ſub
alio: q2 vt apparet in plurib⁹ locis de trinitate ipſe
nõ poſuit in ſuperiori ꝑte aīe quã mentem vocat niſi
mẽoriã intelligentiã ⁊ volũtatē ꝑ q̄rũ nullã vnq̄ꝫ in N.
tellexit intellectũ agentē. Ali⁹ modus dicendi eſt Secũ. op.
ꝙ memoria ⁊ intelligẽtia ſunt realiter vna ⁊ eadē
natura abſoluta ſub diuerſis officijs vel accidenti
bus qui ſunt tenere ſpẽm vel habitudinē cognoſce
re: ⁊ vti ſpeciebus ⁊ actualiter cognoſcere: qḋ patet
q2 eiuſdē potentie eſt habere habitum ⁊ vti habitu
et nõ alterius eiuſdē: ḡ eiuſdem potẽtie eſt habere
ſpeciē vel habitualiter cognoſcere et vti ſpecie ſeu
actualiter cognoſcere: ſed primũ ꝑtinet ad memo
riam: ſcḋm vero ad intelligentiã: ergo memoria ⁊
intelligentia ſunt vna natura ⁊ vna potẽtia quoad
illḋ qḋ abſolute dicũt. Qḋ aũt hec diuerſitas actuũ
vel officiorũ ſufficiat ad diuerſitatē ꝑtiũ imaginis
declarat̄ ſic. ſm potentias vt ſunt ſub actib⁹ atten
ditur imago maxime ⁊ nõ ſm potẽtias nudas niſi
ſm quid ⁊ impfecte. Sꝫ eſto ꝙ ſit vna natura cui⁹
ſunt duo officia vel actus ipſa tñ habet duos reſpe
ctus ſubordinatos ſm ordinē ⁊ originē actuũ. Plu
ralitas aũt reſpectuũ ordinatorum in eadē natura
maxime repſentat diuinã trinitatē in q̄ eſt vna na
tura abſoluta ſub reſpectib⁹ originis. Et ideo talis
pluralitas reſpectuũ ſufficit ad pluralitatē ꝑtiũ ima
ginis. Sic ḡ patet ꝙ mẽoria ⁊ intelligẽtia ſunt vna
natura abſoluta q̄ dicat̄ memoria vt tenẽs ſpeciem
vel habẽs habitũ: ⁊ dicat̄ intelligẽtia vt eſt eliciens
actũ. ¶ Ad primũ argumentũ ḋr ꝙ a memoria orit̄ O.
intelligentia nõ ſm id ꝙ ſunt vna natura: ſed ſm Ad pri.
actus a q̄b⁹ denoiatur: quorũ vnus ex neceſſitate principale
ſupponit alteꝝ ſicut actu intelligere ſupponit habi
tualiter intelligere: vel habere ſpeciem ſm illos q̄
ponunt ſpeciem in intellectu. Ad aliud patet ſolu Ad ſcḋꝫ
tio ex iam dictis.

Queſtio Quarta.

Vtrum intellectus & voluntas ſint eadem potentia.

AD ſecundũ ſic ꝓcedit̄. Et vi P.
det̄ ꝙ intellect⁹ ⁊ volũtas ſint eadē po Queſ. iiij.
tẽtia. Primo ſic: ille potẽtie ſũt vna ⁊ ea Arg. prīo
dē quaꝝ vnũ ⁊ idē eſt obiectũ: ſꝫ intelle
ctus ⁊ volũtatis eſt vnũ ⁊ idē obiectũ: ḡ intellectus
et volũtas ſũt vna ⁊ eadē potẽtia. maior videt̄ ma
nifeſta: q2 potẽtie diſtingunt̄ ſm diſtinctionē obie
ctorũ. minor ꝓbat̄: q2 illud idē qḋ apphẽdit intelle
ct⁹ hoc vult volũtas ⁊ nõ aliḋ: ḡ ī idē ſubiectũ fert̄
vtriuſq3. Et ſi dicat̄ ꝙ idē eſt obiectũ volũtatis ⁊ in Euaſio.
tellect⁹: ſꝫ ſub alia rõne: q2 ē obiectũ volũtatis ſub
rõe boni: ītellect⁹ ãt ſub rõe entis vl̄ veri: q̄ diuerſi
tas rõis ī obiecto ſufficit̄ arguit diuerſitatē realē ī
potẽtijs. Idē ei lac ē obiectũ viſ⁹ īq̄tũ albũ ⁊ guſt⁹ ī Cõfuta.
q̄tũ dulce. Et ſic̄ videt ī ꝓpoſito eē. Cõtra rões. ob
iectoꝝ ꝑ q̄s diuerſificãt potẽtie ſunt rões reales q̄s
diffinitiões īdicãt nec vna includit aliã: ⁊ nõ ſũt rões
noīm tñ ſicut pꝫ ī exẽplo poſito de albedine ⁊ de dul

cedine lactis: differũt enĩ realiter nec vna includit
alterã. Rationes aũt quas format intellectus ex
diuerſis habitudinibꝰ rerũ ſunt rões nominũ eo ꝙ
ſcḋm ipas eidẽ rei imponunt diuerſa noĩa. Et iſte
nõ diuerſificãt potẽtias: qꝛ cũ poſſint eſſe q̃ſi infini
te ſaltẽ nobis indeterminate ſunt ſeq̃ret ꝙ eẽnt q̃ſi
infinite potẽtie: vel ſaltẽ nobis indetermiate qḋ vi
det falſum. Rationes autẽ boni entis ⁊ veri ſunt
rões nominũ tantũ. In re enĩ idẽ eſt entitas boni=
tas ⁊ veritas: ſed itellectꝰ appꝛẽhẽdẽs eandẽ rẽ ſm
ſe vel in cõparatione ad intellectũ aut ad aliã rem
imponit ei diuerſa noĩa ſcʒ entis veri ⁊ boni: ḡ cum
iſte ſint diuerſe rões nominũ tãtũ nõ poſſunt argu
ere diuerſitatem potentiarũ. Item appetitꝰ ſen=
Scḋo ar. ſitiuꝰ nõ differt a potẽtia ſenſitiua: ḡ nec appetitꝰ
intellectiuꝰ qui eſt volũtas differt ab intellectu: cõ
ſequẽtia patet ꝑ ſimile: ꝓbatio añcedentis, qꝛ ſi ap
petitus ſenſitiuꝰ differret a ſenſu cũ nõ differat ab
eo quo ad ſubiectũ ſed ſint in eodẽ ſubiecto (vt pa=
tet in libro de aĩa) ſeq̃ret ꝙ tot eſſent appetitus ſen
ſitiui quot ſunt potẽtie ſenſitiue: qꝛ ad ſolã appꝛẽhẽ=
ſionem cuiuſlibet potentie ſenſitiue ſequetur pꝛo=
pria delectatio vel triſtitia q̃ ſunt actus appetitus:
Argu. iij. hoc autẽ nõ dicimus ḡ ⁊c. Itẽ delectatio eſt actus
appetitꝰ: ſʒ oĩs potentia cognitiua delectat in actu
et obiecto ſibi cõueniẽti: ḡ oĩs potẽtia cognitiua eſt
In oppo. eſſentialiter appetitꝰ. ¶ In ↄtrariũ ẽ phũs ſcḋo de
aĩa qui diſtinguit appetitũ itellectiuũ ↄtra ſenſitiuũ
in hoc manifeſte innuẽs appetitũ ſenſitiuũ eẽ aliã
A. potentiã a ſenſu: ⁊ intellectiuum: q̃ dicat volũtas
Solutio. eſſe aliã potentiã ab intellectu. ¶ Reſpõſio. oẽs cõ
muniter dicũt ꝙ volũtas eſt alia potẽtia ab intelle=
ctu: quõ aũt ſit alia ẽ duplex modus dicẽdi. Unus
eſt ꝙ intellectus ⁊ volũtas differũt realiter nõ ſolũ
reſpectibꝰ: ſed ſolũ in abſoluto; ratio ẽ duplex. Pri
Prima ra ma eſt ꝙ potẽtia dicit principiũ actus; ſed ſolus re=
tio pri. opi ſpectus non põt actũ principiare: ḡ q̃ ſunt principia
diuerſoꝝ actuũ nõ differũt ſolũ ſm reſpectũ: ſed ꝑ
aliquid abſolutũ. Intellectꝰ aũt ⁊ volũtas ſũt prin
cipia diuerſoꝝ actuũ q̃ ſunt itelligere ⁊ velle: ḡ ⁊c.
Scḋa rõ. Scḋa ẽ qꝛ ſi ſola diuerſitas reſpectuũ ſufficeret ad
diuerſitatẽ potẽtiarũ tũc ſicut intellectus ⁊ volũtas
ſunt due potentie ꝓpter duos reſpectus ad duos
actus; ita memoꝛia ⁊ intelligẽtia eſſent due potẽtie
ꝓpter duos reſpectus ad duos actus q̃ ſunt habe=
re ſpeciem: ⁊ intelligere. Hoc aũt nõ dicimus; ḡ ⁊c.
B. ¶ Aliꝰ modus dicẽdi eſt q̃ videt mihi ꝓbabilioꝛ ꝙ
vna res abſoluta ſiue eẽntie aĩe ſiue aliqḋ additũ
eſſentie: vt veriꝰ credo; eſt intellectꝰ ⁊ volũtas ha=
bens ratione duarũ potẽtiarũ ꝓpter hoc ꝙ eſt prin
cipiũ duoꝝ actuũ ſuboꝛdinatoꝝ qui ſunt intellige
re ⁊ velle. Ita ꝙ intellectus ⁊ volũtas in nullo ab
ſoluto differũt: ſʒ ſolũ ꝑ reſpectũ ad diuerſos actꝰ.
C. Cõfirmat aũt hec opinio rationibꝰ ⁊ auctoritatibꝰ
Pma rõ. Prima ratio talis eſt: nos diſtinguimꝰ appetitũ na
turalẽ qui nõ ſequit aliquã cognitionẽ: ⁊ aĩalem q̃
ſequit cognitionẽ cõpꝛehẽdẽdo ſub aĩali appetitum
ſenſitiuũ ⁊ intellectiuũ. Et hoc ſic arguit. appetitꝰ
naturalis nõ differt ꝑ eſſentiã a natura quã ſeq̃tur
ſicut appetitꝰ materie nõ differt a materia: ⁊ appe=
titus grauitatis nõ differt a grauitate; ḡ appetitus
aĩalis ſiue ſenſitiuus ſiue intellectiuus qui dicitur
volũtas nõ differt naturaliter a potẽtia cognitiua:
quã ſequit: añs patet: cõſequẽtia vero tenet ꝑ ſiſe.
Euaſio. Ad hoc reſpondet ꝙ nõ eſt ſiſe de appetitu natura
li ⁊ de appetitu cognitiuo: qꝛ ad ꝑfectiorẽ actũ plu=
ra requirunt q̃ʒ ad imꝑfectiorẽ. Et qꝛ appetere ꝑfe
ctioꝛ actus eſt in cognoſcẽtibus q̃ʒ in rebus natura
libus: ideo nõ opoꝛtet ſi foꝛma naturalis ſufficiat
ad principiandũ talẽ actũ in naturalibꝰ ꝙ potentia
cognitiua ſufficiat ad principiandũ ꝑfectiorẽ actũ:
ſed opoꝛtet addere ſpecialẽ potẽtiã appetitiuam.
Sed iſtud nõ valet: qꝛ ad ꝑfectiorẽ actũ ſufficit ꝑ= Improba=
fectius principiũ ꝓpoꝛtionatũ nec opoꝛtet plurifica batio
re principia. Sicut aũt appetere in cognoſcẽtibꝰ eſt
ꝑfectioꝛ actus q̃ʒ ſit actus appetitus pure natura=
lis ſic natura cognitiua ꝑfectioꝛ eſt q̃ʒ nõ cognitiua
ꝓpter qḋ ſi vna ſufficiat ad principiandũ actũ ſuũ
ſine alio addito eadẽ ratiõe ⁊ altera. Scḋa ratio D.
talis eſt: fruſtra ponunt plura vbi vnũ ſufficit. Sʒ Scḋa rõ.
vna natura abſoluta ſufficit ad principiãdũ cogno
ſcere ⁊ appetere: ergo fruſtra ponerent plures na=
ture abſolute quaꝝ vna eſſet cognitiua ⁊ altera ap
petitiua. minoꝛ ꝓbat: qꝛ actus differẽtes ⁊ ſuboꝛdi=
nati poſſunt eſſe ab eodẽ principio abſoluto. Sicut
ab eodẽ lumine ſolis eſt illuminatio ⁊ calefactio ae
ris: nũc ẽ ita ꝙ cognoſcere ⁊ appetere ſũt duo actꝰ
genere differẽtes ⁊ ſuboꝛdinati adinuicẽ: qꝛ appe=
tere ſenſitiuũ ⁊ intellectiuũ ſupponũt cognoſcere: E.
ergo poſſunt eſſe ab eodẽ principio abſoluto. Ter Tert. rõ.
tia ratio talis eſt. oĩs virtꝰ nõ cognoſcẽs fert in ob
iectũ ſuũ naturaliter ⁊ nõ libere: ſed volũtas in eli=
gendo fert in obiectũ ſuũ libere: ḡ ipſa nõ eſt non
cognoſcẽs ſed cognoſcẽs: ſed in ſupioꝛi pte aĩe in
qua eſt volũtas nulla potẽtia eſt cognoſcẽs niſi in=
tellectus; ḡ volũtas ⁊ intellectꝰ ſunt eadẽ natura.
maioꝛ patet qꝛ oĩe agẽs liberũ hʒ videre de actu
ſuo (alioquin nõ imputaret ei) ⁊ ꝑ eandẽ potẽtiã ꝑ
quã eſt liberũ hʒ hmõi iudiciũ: qꝛ potẽtia non eſt li
bera ex hoc ꝙ eſt in ſuppoſito libero (alioq̃n oẽs po
tentie hoĩs eſſent libere qḋ nõ eſt verũ) ſed ſuppoſi
tũ eſt liberũ qꝛ habet potentiã liberã. Si ergo de ra
tione libertatis eſt habere iudiciũ ſui actus neceſſe
eſt ꝙ illa potẽtia ꝑ quã homo eſt liber ſit iudicatiua
ſui actus qḋ nõ põt cõuenire niſi potẽtie cognitiue:
et hec fuit maioꝛ: minoꝛ aũt ↄcedit etiã ab oĩbus q̃=
re ⁊c. Ex quo patet ꝙ ſequi cognitionẽ ⁊ nõ eſſe co
gnoſcẽtẽ nõ ſufficit ad hoc ꝙ potẽtia ſit libera: alio
quin potẽtie coꝛꝑales motiue in nobis eſſẽt libere:
qꝛ in actibꝰ ſuis q̃ ſunt currere ꝑcutere ⁊ hmõi ſeq̃t
cognitionẽ liberã: hoc aũt eſt falſũ: qꝛ ſunt pure ſer
uiles obediẽtes rõni principatu diſpoſito: vt habet
p̃lo politicoꝝ: ḡ ſequi cognitionẽ liberã nõ ſufficit
ad libertatẽ potẽtie. Quarta rõ talis eſt. ſi intelle= F.
ctus ⁊ volũtas eſſent diuerſe potẽtie abſolute deꝰ Quar. rõ
poſſet cauſare velle in volũtate abſq̃ʒ hoc ꝙ cogno
ſcere p̃cederet i intellectu: ↄñs eſt ipoſſibile ḡ ⁊ añs
Qḋ ↄñs ſit ipoſſibile patʒ: qꝛ ſi velle poſſet eẽ i vo=
lũtate abſq̃ʒ hoc ꝙ cognoſcere p̃cederet i intellectu
tũc poſſemꝰ amare icognita qḋ ẽ ipoſſibile ſicut tra
ctat Augu. li. de tri. xj. ca. ij. et ſic patet ipoſſibilitas
ↄñtis: ↄña aũt ꝓbat ſic. Si itellectꝰ ⁊ volũtas ſint
nature abſolute diſtincte tũc velle nõ dẽpẽdet ab itel
ligere tanq̃ʒ a ſubiecto nec tãq̃ʒ a diſpoſitiõe ſubie=
cti: qꝛ quodlibʒ eoꝝ hʒ aliud ⁊ aliḋ ꝓ ſubiecto: neq̃ʒ
ſicut a foꝛma qꝛ foꝛme nõ ẽ foꝛma; neq̃ʒ ſicut a fine
qꝛ in practicis velle nõ eſt ꝓpter cognoſcere: ſʒ po=
tius ecõuerſo. Si ḡ depẽdet ab ipo hoc ẽ ſolũ ſicut
a cã efficiẽte: ſʒ illã deꝰ põt ſupplere: ḡ deꝰ poterit
cãre velle in volũtate nr̃a abſq̃ʒ hoc ꝙ cognoſcere
p̃cedat in itellectu. Si dicat ꝙ velle depẽdet ad ob Euaſio.
iectũ ſicut ad ſuũ terminũ coꝛrelatiuũ a q̃ depẽdẽtia

nõ poteſt abſolui. Et ideo neceſſario ꝑſupponit in
telligere: qđ et oſtendit ⁊ ꝑſentat ſuũ obiectũ. Non
valet: q2 correlatiuũ vt correlatiuũ nõ ꝑerigitur tẽ
pore vel natura: ſed ſolũ coerigitur (correlatiua eñi
Cõfuta= ſunt ſimul natura ⁊ intellectu) ⁊ iſta coerigẽtia et ſi
tio euaſio multas cõſiſtit in hoc ꝙ ꝓportionabiliter poſita ſe
nis. ponũt ⁊ ꝑempta ſe perimũt: ex eo ꝙ dicunt ad ſein
uicem: ꝓpter qđ ex eo ꝙ velle ſe correlatiue habet
ad ſuũ oppoſitũ ſolũ ſequit ꝙ ſi velle eſt ꝙ aliquid
ſit volitũ: ⁊ ſi aliquid ſit volitũ ꝙ ſit aliqđ velle: ſed
ꝙ volitũ ſit ꝑintellectũ vel cointellectũ nullo mõ ſe
quit ex ratione correlatiuo: ex qua ſola ꝓcedit in
ſtãtia ꝑdicta. Si ergo oportet ꝙ ꝑ intelligere ꝑſen
G. tetur ⁊ oſtendat obiectũ voliti hoc nõ eſt inquantũ
obiectũ eſt ſolũ correlatiuũ q2 ſic nõ ꝓcederet: ſed i
quantũ eſt motiuũ ad volitũ quã motionẽ de9 põt
facere ſine obiecto vt dictũ fuit: et ſic ſemꝑ redibit
ꝓpoſitũ ſcz ꝙ deus poterit creare velle ſine intelli=
gere: et ſic patet ꝙ ſi intellect9 ⁊ volũtas ſint diſtin=
cte nature abſolute deus poterit creare velle ſine
cognoſcere qđ videt impoſſibile. Si aũt intellect9
et voluntas ponant eſſe vna natura abſoluta tunc
de facili põt oſtendi quare velle neceſſario ꝑſuppo
nit intelligere. Sicut eñi quodlibet accidẽs nõ põt
eſſe in quolibet ſubiecto (vt q̃titas vel albedo ĩ an
gelo aut intellect9 in lapide: nec quodlibet accidẽs
in ſuo ſubiecto niſi ꝑuia certa diſpoſitione: vt mo=
tus naturalis deorſum nõ põt eſſe niſi in corꝑe ha=
bẽte grauitatẽ: nec motus naturalis ſurſum niſi in
corꝑe habente leuitatẽ: ſic in illa natura abſoluta q̃
mens dicit nõ põt eſſe velle qđ eſt quaſi motus vel
inclinatio voluntatis niſi ꝑcedat cognitio q̃ eſt for
ma ſcđm quã menti cõuenit inclinari ſicut per gra
uitatẽ vel leuitatẽ cõuenit corporib9 moueri ⁊ incli
Euaſio. nari ad certa loca. Et ſi dicat ꝙ hoc idẽ põt ſaluari
poſito ꝙ intellectus ⁊ voluntas ſint diſtincta in ab=
ſolutis: q2 diceret ꝙ volũtas non eſt nec eſſe põt in
anima niſi mediãte intellectu ⁊ ꝑ cõſequẽs nec vel
le niſi mediãte intelligere: q2 qualis ordo eſt inter
potẽtias talis eſt inter actus: nõ valet q2 aut ordo
H. inter intellectũ et voluntatẽ eſt ſcđm habitudinẽ diſ
Cõfuta. poſitionis ſubiecti ad accidẽs aut nõ. Si nõ nihil
ad ꝓpoſitũ. Si ſic talis ordo nõ põt eſſe inter act9:
niſi diceret ꝙ intelligere eſſet ſubiectiue in volun=
tate ⁊ mediãte ipſo reciperet ipm velle: qđ non põt
dici ponẽdo iſtas potẽtias diſtinctas ſcđm abſoluta:
quia voluntas eſſet intellectus cũ in ipſa eſſet intel
lectio ⁊ ꝑ cõſequẽs ipſa eſſet intellect9 qđ eſt oppo=
ſitũ poſiti. Ad idẽ eſt exꝑſſa auctoritas beati Au=
guſtini quarto de trinitate ca. x. vbi dicit ſic. hec tria
memoria / intelligẽtia / ⁊ voluntas nõ ſunt tres vite
ſed vna vita: nec tres mentes ſed vna mens: nec
tres ſubſtãtie ſed vna ſubſtãtia. Memoria quippe
quia vita mens ⁊ ſubſtãtia dicit ad ſe ipſam dicitur
Qđ vero memoria ad aliquid relatiue dicit hoc de
intelligẽtia quoq3 ⁊ volũtate dixerim. Intelligẽtia
quippe ⁊ voluntas ad aliquid dicit: vita autẽ vna=
queq3 ad ſe ipſam ⁊ mẽs ⁊ eſſentia quocirca hec tria
eo ſunt vnũ quo vna vita vna mens vna eſſentia:
et quicquid aliud ad ſe ipſam ſingula dicunt etiam
ſimul ſingulariter nõ pluraliter dicũt eo vero tria
ſunt quo ſe ad ſe inuicẽ referunt. Item. xij. libro
ca. iij. dicit intellectũ noſtrũ ⁊ appetitũ rationalẽ eſſe
in vna mẽtis natura ſicut rationẽ ſuperiorẽ ⁊ infe=
riorem. De quib9 certũ eſt ꝙ nõ differũt ꝑ naturas
abſolutas vt in principio ſequẽtis cap. dicit idẽ Au

guſtinus. Ex his ergo expꝛeſſe patet ꝙ ſcđm Augu= I.
ſtinũ hec tria memoria intelligẽtia ⁊ volũtas in nul Cõcluſio
lo abſoluto differũt ſed ſolũ reſpectibus ⁊ ſcđm hoc doctoris.
multo exꝑſſior eſt in eis imago trinitatis q̃3 ſcđm
oppoſitionẽ oppoſitã. Ad rationes alterius op= K.
poſitionis facile eſt reſpondere. Ad primã cũ dicit Ad pri.
ꝙ potẽtia cũ nominet principiũ actus ꝙ non poteſt rõem.
eſſe ſolus reſpectus: verũ eſt: ſed cũ diceret ꝙ prin
cipia diuerſorũ actuũ differũt ſcđm aliquid abſolutũ
hic dicendũ eſt ꝙ hoc habet veritatẽ quando actus
nullũ ordinẽ habent inter ſe ſed quilibet eorũ eque
immediate ſe habet ad potẽtiã. Nec vn9 ſupponit
alterũ ſicut videre ⁊ audire: ſed quãdo vnus actus
ſupponit alterũ q2 ſunt ſubordinati inuicẽ ⁊ differẽ
tes ergo genere: tales actus poſſunt eſſe ab eodez
principio abſoluto ordine quodã: vel vn9 mediãte al
tero ſicut ſol per eandẽ lucẽ illuminat aerẽ ⁊ illumi
nãdo calefacit: tales actus ſunt intelligere ⁊ velle:
et vniuerſaliter cognoſcere et appetere: ꝓpter qđ L.
actus poſſunt eſſe ab eadẽ natura abſoluta. Ad Ad ſcđm
ſecundã rationẽ dicendũ ꝙ ſcđm veritatẽ ⁊ intentio=
nem Auguſtini tantũ differt memoria ab intelligẽ
tia ſicut intellect9 a volũtate: ꝙ autẽ philoſophus
neq3 ſic fecit mentionẽ de eorũ diuerſitate cauſa põt
eſſe q2 actus memorie ſi ſit tenere ſpeciẽ (ſicut q̃dã
dicũt) videt ꝙ ſcđm genus eſſet cõmunis rebus in
animatis q̃ aliquas formas in ſe retinẽt: ꝓpter qđ
min9 videt eſſe actus anime q̃3 intelligere ⁊ velle.
Et ideo de differẽtia memorie ab intelligẽtia q̃ ſit
per reſpectũ ad ſuos actus nõ curauit philoſophus
facere tantã mẽtionẽ. Rationes principales que M.
ſunt ꝓ hac cõcluſione cõcedẽde ſunt. Ad rationes Ad rões
autẽ in cõtrariũ dicendũ ꝙ philoſophus diſtinguit poſt op.
appetitũ cõtra ſenſitiuũ ⁊ intellectiuũ: non q2 inter
ſe differãt ꝑ naturas abſolutas: ſed ꝓpter diuerſi=
tatẽ actuũ qui cũ principientur ab eadẽ natura ab=
ſoluta ordine quodã: illa ſortit noĩa pluriũ potẽtiarũ
ꝓpter pluralitatẽ actuũ quorũ eſt principium.

Queſtio Quinta.

Vtrum ponẽdus ſit intellectus agẽs in anima.

AD tertiũ ſic ꝓceditur. Et vi= Queſt. v.
detur ꝙ neceſſariũ ſit ponere intellectũ N.
agentẽ partẽ anime noſtre: q2 operatio ar Arg. pᵒ
guit formã ſcđm cõmentatorẽ: ſed nos ex
perimur nos abſtrahere formas vles qđ eſt opus
intellectus agẽtis ergo in nobis eſt intellectus agens. Arguit. ij
Itẽ obiectũ ꝑexiſtit actui potẽtie cui9 eſt obiectũ: ſ3
vle eſt obiectũ intellect9 potẽtie ergo ꝑexiſtit actioni in=
tellectu9 poſſibilis: ſ3 nõ poterit ꝑexiſtere niſi fiat ꝑ
operationẽ alicui9 potẽtie aĩe (q2 res de ſe nõ ẽ vlis)
nulli aũt potẽtie attribuit ꝙ faciat vlitatẽ in rebus
niſi intellectui agẽti cui cõmentator attribuit hanc
operationẽ ſupra ꝑemiſſũ de aĩa ergo ⁊c. Ad idẽ eſt in
tẽtio Ariſtotelis. iij. de aĩa. In ꝯtrariũ arguit Inoppo=
q2 ſi oporteret ponere intellectũ agentẽ: hoc eẽt vel ſitum
vt eſſet principiũ paſſiuũ ⁊ receptiuũ actus intelligẽ
di vel vt eſſet principiũ actiuũ: ꝓpter primũ nõ opor
tet: q2 ad illud ordinat intellect9 poſſibilis: nec ꝓpter
ſcđm: q2 intelligere ẽ operatio manẽs ĩ agẽte: vt pa=
tet ex. ij. metaphiſice: ergo nõ eſt aliđ actiuũ a receptiuo
q2 intellectus poſſibilis ſufficit ⁊ omis alius intelle= O.
ctus ſuperfluit. Reſponſio: quia potentie innote Solutio
ſcant per actus: operatio etiã fecit ſcire formam q̃ſtionis.

vt aſſumptum eſt in arguendo: ideo ſi neceſſariũ ẽ po
nere intellectũ agentẽ hoc erit ppter aliquam opa=
tionem eius neceſſariã ad actuz intelligẽdi: opera=
tio aũt intellectus agentis nõ poteſt intelligi niſi in
fãtaſmata vel niſi in intellectũ poſſibilẽ: ſed nec in
fantaſmata nec in intellectũ poſſibilez habz aliquã
actionem vt declarabitur ꝫ fictitiũ eſt ponere ĩtelle
ctum agentem. Aſſumpta pbatur ꝙtũ ad vtramqꝫ
partem. Et primo ꝙ non agat in fantaſmata qꝛ ſi
intellectus ageret in fantaſmata hoc eſſet vel aliqd
imprimendo vel aliquid abſtrahendo: ſed intelle=
ctus agẽs nec imprimit aliquid in fantaſmata: nec
aliquid abſtrahit ab eis: ꝫ nullo mõ agit in fantaſ=
mata. minoꝛ pbat̃ ſm duas partes quas habet. Et
A. primo ꝙtum ad primam partẽ. ſ. ꝙ non agat in fan
taſmata eis aliquid imprimendo primo ſic. virtus
que recipit̃ in corpore (nec eadẽ ſm ſpẽm põt eſſe ni
ſi in corpore) eſt mere corporea nõ obſtãte ꝙ ipa ſit
effectiue a ſpiritu creato: vel increato: ſed quecũqꝫ
virtus impreſſa fantaſmatib9 ab intellectu agente
eſt in corpore vt de ſe patet: nec eadem ſm ſpeciem
poteſt eſſe niſi in corpore: qꝛ in corpore et ſpũ nulla
eſt communis ppꝛietas recipiendi aliquid vnuz et
vniuocum: ꝫ illa virtus ſi qua eſſet mere eſt corpo
rea: ſed per talez virtutem non poteſt mouere fan
taſia intellectum poſſibilem cum ſit pure corporea
ea ratione qua nõ poteſt ſm ſe. ꝫ talis virt9 fruſtra
ponit̃: cuz tota ratio ponendi ipam ſit: vt ipſa ſit fã
taſmatibus rõ mouendi intellectũ poſſibilẽ. maioꝛ
patet qꝛ de re eſt iudicandũ potius ꝙ ſit corporea:
vel icorporea ex hoc qđ natura rei requirit ꝙ ex a
gente extrinſeco equiuoco a quo põt producta cor
poreũ ꝙ incorporeum. minoꝛ declarata eſt quare ꝛc.
Secũdo qꝛ ſi angel9 non põt in materia corporali
imprimere formaz immediate videretur ꝙ multo
minus hoc poſſet intellectus agens: fantaſma aũt
eſt quid corporeum ꝫ intellectus agens nullaz foꝛ
mam põt fantaſmatibus imprimere. et ſic patet pri
mum membrum minoꝛis ppoſitiõis. ſ. ꝙ intellect9
agens non agit in fantaſmata aliquid imprimẽdo
B. ¶ Secunda pars pbatur. ſ. ꝙ intellect9 agens nõ
agit in fantaſmata aliquid abſtrahendo: vel remo
uẽdo: qꝛ illa abſtractio vl eſſet realis: vel ſm rõez:
non realis: qꝛ talis realis abſtractio: vel eſſet real'
ſeparatio alicui9 preexiſtẽs actu in fantaſmatibus:
ſicut abſtrahit̃: vel ſeparat̃ lapis ab altero lapide:
vel ſicut ſeparatur accidens a ſubiecto per corru=
ptionem accidentis: vel alio modo virtute diuina:
vel talis abſtractio vocaretur eductio alicuius de
potentia ad actuz ſicut forma dicit̃ educi: vel abſtra
hi de potentia ſubiecti. Primum nõ poteſt dici: qꝛ
nihil eſt actu in fantaſmatibus quod deſinat in eis
eſſe ad preſentiam intellectus agentis: neqꝫ p cor=
ruptionem neqꝫ per tranſlationẽ ad intellectũ poſ
ſibilem tanqꝫ prius eſſet in fantaſmatibus ꝛ poſtea
ĩ itellectu poſſibili qꝛ forma nõ migrat de ſubiecto
in ſubiectuz: nec ſcđz põt dici qꝛ cum aliqua forma
educit̃ de potẽtia in actũ. ipſa educta eſt in illo tãqꝫ
in ſubiecto de cuius potẽtia educit̃. Si ergo intel=
lectus agens de potẽtia paſſiua fantaſmatum edu
ceret aliquam formam ſiue eſſet ſpẽs intelligibilis
ſiue quecunqꝫ alia forma ipſa educta eſſet in fantaſ
matib9 ſicut in ſubiecto: et ita intellect9 agens age
ret in fantaſmata aliquid imprimendo ſcꝫ formam
illã quam educeret et ſic rediret primum mẽbrũ im
mediate prius reprobatum. Talis ꝫ abſtractio
non poteſt eſſe realis. ¶ Item nec talis abſtractio C.
poteſt eſſe ſm rõnem ſolum: qꝛ oĩs actio rõis eſt co
gnoſcentis circa cognitum obiectiue ſed intellect9
agens non agit circa fantaſmata ſicut cognoſcens
circa cognita: qꝛ nec intellectus agẽs fantaſmata co
gnoſcit: nec ſua actio eſt cognitio: immo pſupponi
tur oĩ cognitiõi intellectuali ſm ponentes ipam. ꝫ
ſua actio circa fantaſmata non eſt abſtractio ſm ra
tionem: nullo ꝫ modo agit in ea nec aliquid impri
mendo nec aliquid abſtrahendo: neqꝫ ſm rem: ne
qꝫ ſm rationẽ. ¶ Item ad quid fieret talis abſtra=
ctio: nõ vt repreſentaret̃ quidditas intellectui abſ=
qꝫ conditionib9 indiuiduantib9 quod dicunt ponẽ
tes intellectum agentẽ agere circa fantaſmata ab
ſtrahẽdo. Dicũt enĩ ꝙ illud facit intellectus agens
circa quidditatem et fantaſmata ſeparando: ꝛ ab
ſtrahẽdo ea ſm rationẽ qđ dicebat plato fieri circa
ideas ſm rem. Et ideo ſicut idee ſeparate ſm rem
ab indiuiduis materialibus eſſent ſm ſe intelligi=
biles vt ponebat plato ſic quidditas ſꝫ rõnem a fã
taſmatib9 ꝛ ꝯditionibus indiuiduantibus efficitur
ſm ſe intelligibilis vt iſti dicunt. Sed iſtud nichil D.
valet: primo qꝛ nullo modo oñdit quomõ intelle= Improba=
ctus agens ſepararet ſm rõnem quidditatem a cõ batio
ditionib9 indiuiduãtib9 ſub quibus repñtat̃ in fan
taſmatibus Et idõ illa facilitate qua hoc dicunt põt
etiam negari: maxime cum pbatũ ſit ꝙ talis abſtra
ctio non põt fieri p intellectũ agentẽ cum actio eius
circa quidditatem et fantaſmata nõ ſit intellectio.
¶ Quod etiã patet ſcđo ex alio: qꝛ ſtante reali im
pedimento alicui9 actiõis impoſſibile eſt ſequi acti
onẽ vt patet in trabe ipediẽte deſcẽſuz lapidis: ꝛ te
nebris ipediẽtib9 viſũ. Quãdiu ei trabs manet ſub
lapide: et tenebre ſũt ĩ medio: nec lapis põt deſcen
dere: nec oculus videre: ſed illud quod impedit re
preſentationem quidditatis vniuerſal' eſt materia
lis et indiuidualis ꝯditio fantaſmatũ vt ipſimet di
cunt. Cum ergo illud nũqꝫ amoueat̃ a fantaſma
tibus per quãcũqꝫ actionem intellect9 agentis: nec
p illã abſtractionẽ rõnis quã ponũt. ſequit̃ ꝙ fantaſ
mata p talem abſtractionẽ nũqꝫ poterunt repreſen
tare quidditatem vniuerſalẽ ſꝫ ſp ſub ꝯditionibus
ſingl'aribus. Alit̃ aũt nõ repreſentet̃ quidditas in=
tellectui niſi p fantaſmata ſm iſtos: qꝛ non ponunt
ꝙ a fantaſmatibus abſtrahat̃ aliqua ſpẽs que ſit re
pſentatiua quidditatis. ꝫ talis abſtractio non ſuffi
ſit ad repreſentandũ quidditatem vniuerſalem.
¶ Tertio: qꝛ ꝯñia quã faciunt nulla eſt. Non eni
ſequit̃ ſeparatio realis (quã ponebat plato) ſufficie
bat ſm ipſuz ad fingendũ ideas per ſe intelligibi=
les. ꝫ ſeparatio rõis quã tu ponis ſufficit ad faciẽ=
dum quidditatẽ p ſe intelligibilem. ſicut non ſequi
tur realis amotio trabis ſufficit ad hoc vt lapis deſ
cendat. ꝫ amotio eius ſm rationẽm ſufficit ad illđ
idem. Sic ergo pꝫ ꝙ intellectus agens nõ agit in
fantaſmata aliquid imprimẽdo: nec aliquid abſtra Euaſio
hẽdo. ꝫ nullo modo. ¶ Sed diceret aliquis ꝙ hec
diuiſio ſit inſufficiens qꝛ intellectus agens agit in
fantaſmata dando eis virtutem mouẽdi intellectũ
poſſibilẽ nõ quđ aliquid imprimendo nec abſtra=
hendo: ſed ſolum aſſiſtendo ꝛ ponit̃ ſimile: qꝛ lumẽ
dat colori virtutem mouẽdi viſum: ꝛ tamẽ nihil im
primit colori: nec a colore aliquid abſtrahit ſed tñ
aſſiſtit: ꝛ eođ mõ põt eſſe circa intellectũ agentem ꝛ E.
fãtaſmata vt videt̃. ¶ Iſtud aũt eſt mirabile ꝙ a= Impro=
liquid det alteri virtutem ꝛ tamẽ non influat: nec batio

impedimentũ tollat ſed ſolũ aſſiſtat. Hoc eñ videtur iplicare ↄtradictionẽ ſcʒ ꝙ det virtutem nihil dando: ſʒ et exẽplũ ꝓcedit ex ignorantia: lumẽ eñ non requirit̃ ad videndũ ꝓpter colorẽ vt det ei virtutem mouẽdi viſum cum color ex ſe habeat virtutem: ſed propt̃ mediũ ⁊ organũ que nõ ſunt ſuſceptiua actionis coloris niſi ſint illuminata: vel ex alia cauſa. Et ideo non eſt mirum ſi ex falſo aſſumpto ↄcluſum eſt aliud falſum: Non ergo oportʒ ponere intellectum agentem ex actõe eius circa fantaſmata: q̃ nulla eſt vt ꝓbatum eſt. ⁊ hec eſt prima

F. pars ꝓncipal' deductõis. ¶ Secunda pars pncipalis videlicet ꝙ non ſit neceſſe ponere intellectũ agẽtem propter aliquã actionem eius in intellectũ poſſibilẽ. Patet ſic: q̃ actio eiꝰ in itellectũ poſſibilem nõ põt intelligi niſi duobus modis: Primo ſic ꝙ itellectus agens ſolus agat i poſſibilem: fantaſma aũt nihil agat nec coagat ſed ſolũ ſe habeat obiectiue. Scðo ſic ꝙ tã itellectus agens q̃ fantaſma agant in intellectũ poſſibilẽ tanq̃ duo iperfecta agentia supplẽtia vicem vnius perfecti agentis. eodẽ modo quo duo hoĩes trahunt nauem quorum neuter per ſe ſufficeret. Primũ non põt dici ꝙ ſolus itellectꝰ agẽs agat i poſſibilem ⁊ fantaſmata nihil oĩno agãt ſed ſolum ſe habeant obiectiue vel t̃minatiue: quia ſi ad cognitionẽ nõ requirit̃ ꝙ obiectũ vel repreſentãs ipſũ aliq̃d agat in potẽtiã ſed ſolum ꝙ ei repreſentet (cũ ſenſus ſufficiat ad apprehendendũ obiectum ſibi propoſitum ſine alio mouente) nõ video quare intellectus non ſufficiat ad illud idem abſq̃ hoc ꝙ preter obiectum ſibi propoſitum ponat̃ itellectus agens mouens ipſũ niſi redeatur ad illud ꝙ fantaſmata non ſufficienter repreſentant obiectum intellectui poſſibili niſi per actionem itellectꝰ agentis circa ipſum: ſed de hoc nõ agitur nũc quia actum eſt ſupra: ſed ſolũ nunc querit̃ de operatione itellectus agẽtis i poſſibilẽ an ſit neceſſaria ad actum itelligendi ſuppoſita pñtia obiecti. ꝑʒ ꝙ nõ: ſicut ad ſentiendum non requirit̃ aliud agens ſed tm̃ preſentia obiecti. ¶ Itẽ: idem manẽs idẽ reſpectu eiuſdẽ ſemꝑ natum eſt facere idem potiſſime ſi agat ex neceſſitate nature vt pʒ ex ſcðo de generatiõe: ſed intellectus agens agit ex neceſſitate nature ⁊ manet ſemper idem ſm̃ ſe ⁊ i h̃itudine ad poſſibilem q̃ntũcũq̃ fantaſma quod eſt obiectũ itellectui variet̃: ḡ ab initio creatõis aĩe ſemper fecit idẽ in itellectu poſſibili non obſtãte diuerſitate fantaſmatum que ei obijciunt̃. q̃ illa non agunt: nec coagunt ſm̃ hanc opinionem agit̃ per vnũ itelligere numero cãtum ab intellectu agente itellexit itellectus ab initio: ⁊ ſemper itellige t omnia ſibi repreſentata: quod ẽ iconueniens. ¶ Item illud quod ſemper exigit̃ ad effectum eſt cauſa eius propiqua vel remota. ſed fantaſma preexigit̃ ſemꝑ itellectioni: ḡ eſt cauſa eius propinqua vel remota. Patʒ ḡ ꝙ primus modus non eſt poſſibilis ſcʒ ꝙ itellectꝰ agens agat in itellectum poſſibilem fantaſmate nihil coagente. Etiõ quod ponunt ſcðm modũ ſcʒ

G. ꝙ tã intellectus agens q̃ fantaſma agunt in itellectum poſſibilẽ tanq̃ duo imperfecta agentia ſupplentia vicem vniꝰ perfecti agentis. ad cuiꝰ declarationem dicunt ꝙ duo agentia poſſunt tripliciť cõcurrere ad aliquid faciendum. primo quando vnũ

Primo modo. influit in alterum ⁊ illud alterum agit per illud quod eſt ſibi influxum: ſicut ſol illuminat lunam: et luna per lumen receptum a ſole illuminat aerẽ. Secundo quando vnum nichil influit in alterum: nec ecõuerſo: ſed vnum cauſat diſpoſitionẽ ⁊ reliquũ formã principalẽ ſicut mollificans ceram diſponit materiam et imprimens ſigillũ vl' ipſũ ſigillũ impreſſũ itroducit principalẽ formam ſcʒ figurã. ⁊ ſic ↄcurrunt hec duo ad figurandũ cerã.

Scðo modo. Tertio mõ quando nec vnum influit in alterũ nec vnũ cãt diſpoſitionẽ: ⁊ reliquum formã ſed ſicut duo iperfecta agentia quorũ quodlibet habet de ſe virtutẽ agendi ſed imperfectam: iuncta aũt ſimul ſupplent vicem vnius perfecti agentis: ſicut de duobus trahentibus nauem quorũ neuter per ſe ſufficeret. Et

Tertio modo. iſto modo ↄcurrunt intellectus agens ⁊ fantaſmata ad cauſandũ i itellectu poſſibili vnã ſpẽm numero vel vnum actum intelligendi: q̃ nec itellectꝰ influit aliquid fantaſmati: nec econtra circa primũ modũ: nec vnũ cauſat diſpoſitionẽ ⁊ reliquũ formã pñcipalẽ circa ſcðm modũ: ſed vtrunq̃ habet de ſe virtutẽ mouendi intellectũ poſſibilem quodlibet tamen habet per ſe iperfectã. Ambo aũt ſimul equipollent vni perfecto agenti. ꝙ eñ itellectus agens habeat de ſe virtutem mouẽdi poſſibilẽ oẽs ↄcedunt. de fantaſmate aũt ꝙ ſimiliter ſe habeat. patet ꝑ illud quod dicit philoſophus. iij. de aĩa ꝙ ſicut ſe habẽt colores ad viſum ſic fantaſmata ad intellectũ q̃d non eſſet niſi fantaſmata de ſe hẽrent aliquã virtutem mouendi intellectum ſaltem imperfectã. Hec autẽ non videnť bene dicta.

H. Primo q̃ nihil probat̃ ſed aſſumitur illud quod q̃ritur. Supponit̃ eñ i hac reſponſione ꝙ ſit dare intellectum agentem qui et ſe hẽat virtutem mouẽdi intellectũ poſſibilẽ: nos aũt hic querimus vtrũ videlicet ex aliqua operatõe poſſit ↄuinci intellectum agentẽ eſſe partẽ aĩe nr̃e. ¶ Secundo q̃ per omnẽ modum ⁊ omnẽ rationẽ quibus iſti ponũt itellectũ agentẽ eſſe et vna cũ fantaſmate agere i itellectũ poſſibilẽ poteſt eſſe ꝙ ſit dare ſenſum agẽtem qui vna cum obiecto ſenſibili agat in ſenſum paſſiuũ quod non ponit̃ cõmuniter. ḡ nec illud debet poni. ꝙ autẽ eadẽ ſit rõ vtrobiq̃ patet ſic ꝙ ſola fantaſmata ſine intellectu agente non ſufficiãt ad mouẽdũ intellectum poſſibilem ad actũ itelligendi hoc eſt vl' ꝑpt̃ exceſſũ pfectiõis actꝰ itelligẽdi reſpectu fantaſmatũ vel q̃ fantaſmata cũ ſint corporalia non poſſunt ſm̃ ſe agere in itellectum qui eſt potentia pure ſpiritualis: vl' q̃ ſm̃ ſe non poſſunt repreſentare vniuerſale quod primo apprehendit̃ ab intellectu. Si primũ detur eadẽ rõ eſt de ſenſibili reſpectu ſenſus: q̃ ſicut itelligere eſt quedã forma altioris g̃dus q̃ ſit quodcunq̃ fãtaſma ſic ſentire eſt altioris g̃dus q̃ ſit quecunq̃ qualitas ſenſibilis propter quod ſimilr̃. neceſſitas eſt ꝙ ſi preter fãtaſmata requiratur aliud ad mouendũ itellectũ poſſibilẽ ⁊ ꝙ preter q̃litatẽ ſenſibilẽ requirat̃ aliud ad mouẽdũ ſenſũ ad actũ ſentiẽdi: ⁊ ſi illud

Improbatio illiꝰ opiniõis. Arguitur primo. Arg. ij.

I. aliud ſit ibi itellectus agens pari rõne e hic ſenſus agens. ¶ Secundũ non poſſunt ipſi dr̃e q̃ ponũt ꝙ fantaſma agit in intellectũ poſſibilẽ non ꝑ virtutẽ receptã ab intellectu agente ſed per ꝓpriam virtutem q̃uis imperfectã. Et idẽ dicunt de intellectu agente. Nec tertiũ poteſt dici q̃ fantaſmata ſm̃ ſe non repreſentãt niſi ſingularia. Nec ſm̃ hãc opinionẽ intellectꝰ agens aliquid influit fãtaſmatibus: nec aliquid aufert ab eis ſed ſolũ coaſſiſtit. ḡ fantaſmata rõne intellectus agentis non pl' repreſentãt vniuerſale q̃ ſine eo niſi ipſe met intel-

lectus agens ipſum repreſentaret qḋ nullus dicit. Illud aūt quod innuit videlicet ꝙ primuꝫ intellectum a nobis eſt vniuerſale ſiue ſit verum ſiue falſum: contradicit cuidam dicto iſtorum: dicunt eñ alibi ꝙ ꝯceptus vniuerſalis ſumit̃ ex hoc ꝙ intellectus noſter apprehendit ꝯformitatem vnius ſingularis ad alterū ⁊ ſic ſm eos prius ꝯcipiunt ſingularia et ꝯformitas eoꝝ ad inuicem ꝙ̄ habeat ꝯcept⁹ vniuerſalis: nō ḡ concipitur primo vniuerſale: patet ergo ex precedentib⁹: ꝙ ſicut non ponit̃ ſenſus agens qui cum obiecto cauſet actum ſentiendi ſic non oportet ponere intellectū agentē ad hoc vt cū fantaſmate moueat intellectū poſſibilē ad actuꝫ intelligendi tanq̄ duo imperfecta agentia ſupplentia vicem vnius perfecti agentis. Cum ergo intellectus agens non agat in fantaſmata aliquid imprimendo vel aliquid abſtrahendo: neqꝫ ſm rem neqꝫ ſm rōnem: nec agat in intellectum poſſibilem. nec ſine fantaſmate nec cum fantaſmate vt deductum eſt videtur ꝙ non debeat ipſum ponere. nec Auguſtinus magnus phūs vnq̄ poſuit ipſum vt prius dictum fuit.

A. Reſolutio dubij.

B. Ad prim̄ pricipale.

¶ Ad primum argumentū i oppoſitum dñdum ꝙ abſtrahere vniuerſale a ſingularib⁹ non eſt operatio intellectus agentis: licet cōmentator hoc dicat errans: qꝛ talis abſtractio ē ſolum ſm ꝯſiderationem. Et ideo opus illius potentie eſt cui⁹ eſt ꝯſiderare: quod non ꝯuenit intellectui agenti ſed poſſibili. Sit ṫñ poſſibilis debet dici vbi aliud agens non eſt.

C. Ad .ii.

¶ Ad ſcōm dñdum ꝑ interemptionem mi. qꝛ vniuerſale. i. ratio vel intentio vniuerſalitatis aut res ſub intentione vniuerſalitatis non eſt primum obiectū intellectus nec ꝑexiſtit intellectioni ſed eſt aliquid formatum ꝑ operationem intelligendi per quam res ſm ꝯſiderationem abſtrahitur a ꝯditionibus indiuiduantibus ī qua operatione intellectus abſtrahens habet ꝓ termino a quo ſingularia a quibus abſtrahit: ⁊ pro termino ad quem ipſum vniuerſale abſtractum: et qꝛ termin⁹ a quo p̄cedit terminū ad quē: iō ꝯſideratio ſingulariū p̄cedit vniuerſale abſtractū ab ipſis iuxta illud. i. de aīa. Uniuerſale autem nihil eſt aut poſterius eſt. Iſtud aūt magis declarabit̃ alibi.

D. Ad ꝯſir.

Qḋ poſtea dr̄ de intentiōe Ariſtotel'. dñdum ꝙ quicquid ipſe intenderit de quo non eſt ṫñ curandū ſicut de veritate ṫñ ratio quā ad hoc adducit parū valet: Non enim oportet ꝙ in oī natura q̄ qñqꝫ eſt in potētia ⁊ qñqꝫ in actu ſint principiū actiuum et principium paſſiuum tanq̄ due potentie eiuſdem ſuppoſiti radicate in eadē eſſentia ſm numeruꝫ: ita ꝙ per talem potentiā actiuam ⁊ paſſiua reducat̃ in actū per aliquam potentiā actiuam ſiue ſit eiuſdem ſuppoſiti ſiue alterius illa etiā ratio eque ꝯcludit ꝙ ſit dare ſenſum agentem ſicut intellectū agentem: qꝛ ſenſus qñqꝫ eſt in potentia ad ſentienduꝫ ⁊ qñqꝫ in actu ſicut intellectus ad intelligendū.

Sententia quartæ diſtinctiōis tā in generali q̄ in ſpeciali.

Diſtinctio quarta.

E. Diſt. iiii.

Hic oritur queſtio. Superius magiſter probauit trinitatem perſonaꝝ et vnitatem eſſentie auctoritate rationibus: et ſimilitudinibus. Hic incipit queſtiones incidentes circa predicta determinare: premiſerat eñ ſupra diſtinguens perſonas vl' proceſſionem vnius ab alijs vnde circa proceſſionem vnius ab alia queſtiones mouet et determinat. Et ſm hoc pars iſta diuiditur i tres partes. qꝛ primo mouet queſtiones circa proceſſiōis ſuppoſitum vl' terminum. Secundo circa proceſſionis modum. Tertio circa proceſſiōis principiū Secunda pars incipit. vi. diſt. Preterea ibi q̄ri ſolet. Tertia i principio. vij. di. ibi hic ſolet a quibuſḋ. Eſt aūt ſciendū ꝙ licet magiſter moueat has queſtiones de generatione filij a patre: tamen eeḋ queſtiō es poſſunt fieri de proceſſione ſpūſſācti ⁊ determinant̃ eodē modo ¶ Prima poteſt diuidi in duas: primo eñ ponit queſtionem de nominib⁹ eſſentialibus in concreto vtrum ſcꝫ poſſint ſigr̄e vt ſuppoſitum generatōis an vt finis. Scḋo mouet queſtiones de nominib⁹ eſſentialib⁹ in abſtractione ſignificantibus ibi poſt hoc querit̃. ¶ Prima vero eſt p̄ſētis lectionis. Et diuidit̃ in tres partes. primo eñ premittit hanc queſtionem. vtrum hec ſit vera: deus genuit deum. Secūdo excludit circa hoc incidentem opinionē Et tertio obijcit in contrarium circa determinata. Secunda ibi. Quiḋ tamen aduerſarij veritatis. Tertia ibi. Nunc autē ad premiſſam queſtionem reuertamur. Prima diuidit̃ in duas partes: ſm ꝙ duplici via opponit. Secunda ibi. Sed ad hoc opponit̃. Et hec eſt ſententia magiſtri in generali.

Snīa di. iiij. in generali.

F. Snīa eiuſdem ī ſpāli.

¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter īquirit vtrū hec ſit vera deus genuit deum. Et videt̃ ꝙ non Si eñ deus genuit deum aut ergo ſe aut alium. Si ſe tūc ḡ idem eſt generans ⁊ genitus quod eſt impoſſibile. Si alium ergo in diuinis ſunt plures dij. Et rñdet magiſter ꝙ deus genuit deum nō tamen ſe: nec alium in diuinitate: ſed aliū in perſona. Poſtea opponit ad queſtionem alia via Si eñ de⁹ genuit deum aut deum qui eſt deus pater et ſic genuit ſe: aut genuit deum qui non eſt deus pater. Et rñdet ꝙ illa ꝓpoſitio habet duos ſenſus (videlicꝫ) vno mō vt ſit ſenſus genuit deum qui non eſt de⁹ pater (id eſt deum qui non eſt pater) et ſic eſt vera: vel ſic. genuit deum qui nō eſt idē deus cuꝫ deo patre ⁊ ſic eſt falſa qꝛ in diuinis eſt vnus ſolus deus. Poſtea incidentaliter excludit quorundā opinionem. Suppoſuerat eñ in predicta ſolutione ꝙ perſonale nomen predicatur de eſſentiali vt dicat̃ de⁹ eſt pater. Quiḋ tamen ſunt in contrarium opinati. dicunt eñ ꝙ hec eſt vera tres perſone ſunt vnus de⁹ non ṫñ econuerſo. Sed magiſter dicit ꝙ ſm fidem catholicā vtraqꝫ eſt vera. Quod probat per multas auctoritates. Ultimo ꝯtra determinationem precedētis queſtionis obijcit per auctoritateꝫ Aug. qui dicit ꝙ pater genuit alterum a ſe qḋ videt̃ contra ſolutionem predictā: et magiſter reſpōdet ꝙ hoc ſic intelligendum eſt genuit alterum a ſe id eſt alterum qui eſt idem in naṫa cū ipſo: ſꝫ alter ī perſona: ⁊ in hoc terminatur ſnīa in ſpeciali.

Vtrum in diuinis ſit generatio.

G. Que. i.

Circa Diſtinctionem iſtam Querit̃ primo vtrum in diuinis ſit generatio. Et ſcḋo de propoſitionib⁹ exprimētibus diuinam generationem. ¶ Ad primam ſic ꝓceditur.

Argūt. i.

Et arguit̃ ꝙ in diuinis non ſit generatio qꝛ a quo remouet̃ ſuperius et inferius: ſed mutatio ſuperior eſt ad generationem. ḡ cum

in diuinis non ſit mutatio. videtur φ nec generatio. ¶ Item ſi in diuinis eſſet generatio illa eſſet Arg. 4.
equiuoca: vel vniuoca: ſed nõ eſt equiuoca nec vniuoca. ergo ꝛc. probatio minoris. Et primo φ non ſit generatio equiuoca: qꝛ ſm Augu. in filio eſt perfecta ratio imaginis: qꝛ in eo nulla eſt diſſimilitudo: ſed ratio equiuoca excludit perfectam ſimilitudinem: ergo ꝛc. Item nec vniuoca: qꝛ tantũ differũt gignens et genitum quantum proprietates eorum conſtituune: ſꝫ paternitas: ꝛ filiatio que conſtituunt patrem gignentem: ꝛ filium genitum ſunt diuerſarum rõnum: ergo gignens et genitus ſunt diuerſarum rõnum: ſed

In oppoſitum: tunc non eſt generatio vniuoca: ergo ꝛc. ¶ In contrariũ eſt quod dicitur eſaie vltimo. Ego qui alijs generationem tribuo nunquid ſterilis ero? Et arguitur per rationem. Paternitas et filiatio ſequuntur generationem: ſed in diuinis eſt paternitas ꝛ filiatio vt patet ex multis locis ſcripture. ergo in diuinis eſt generatio.

N. Reſponſio ad queſtionem. Reſponſio. tenendum eſt ſimpliciter φ in diuinis eſt generatio quauis per rõnem humanam nõ poſſit hoc efficaciter probari: licet dicant quidã oppoſitum ſicut de pluralitate perſonarũ quorũ opinio prius recitata fuit diſtinctione ſecunda cum rationibus eorum in queſtione Utrum cum vnitate eſſentie poſſit realiter eſſe pluralitas perſonarum et oſtenſum fuit φ rationes non concludunt. Nunc aũt perſuadebitur propoſitũ ſcꝫ φ generatio ſit in diuinis facta quadam ſuppoſitiõe fidei videlicet φ in diuinis ſint plures perſone: quo ſuppoſito poteſt ſatis efficaciter probari φ generatio ſit in diuinis. ¶ Ad quod probandum oñdetur primo φ perſone diuine diſtinguntur relationibus originis. Et ſcd'o oſtendetur φ aliqua origo habet in diuinis rõnem generationis. ¶ Primũ patet ſic: qꝛ ſi ſint plures perſone in diuinis aut

I. Primus articulus: differunt in abſolutis: aut ſolum relationibus. Non in abſolutis: qꝛ cum illud abſolutum non ſit eſſentia que in diuinis eſt vna: nec diſtingit nec diſtingitur. Oporteret φ eſſet additum eſſentie diuine: ſꝫ abſolutum additum alij abſoluto facit compoſitionẽ. ergo in diuinis eſſet compoſitio quod eſt impoſſibile: quare impoſſibile eſt diſtinctionem diuinarum perſonarum fieri per abſoluta: fit ergo per relationes rõnis ꝛ per relationes reales: qꝛ relationes rõnis nõ diſtinguerent niſi ſm rõnem. Relationum autẽ triplex eſt genus vt patet. v. metaphiſice. Quedã enim fundantur ſuper vnum et multa vt equalitas: ſimilitudo. Quedam ſuper rõnem menſure ꝛ menſurati vt ſcientia: ꝛ ſcibile.

K. Quedã ſuper actionẽ ꝛ paſſionem et ſuper originem vt paternitas et filiatio. Oportet ergo φ perſone diuine diſtinguantur per aliquod genus relationũ: ſed non poſſunt diſtingui per relationes fundatas ſuper vnum in quantitate: vel qualitate vt ſunt ſimilitudo ꝛ equalitas. Primo qꝛ tales relationes aut non ſunt reales omnino: aut ſaltẽ in diuinis vt patebit infra diſt. xiij. Scd'o qꝛ relatio non diſtingit perſonas niſi includat oppoſitionẽ: ſed oppoſitio relationum equalitatis ꝛ ſimilitudinis ſupponit diſtinctionem ſuppoſitorũ: equale enim preſupponit aliquid iam conſtitutũ cui equalitas attribuitur. ergo talis oppoſitio non facit diſtinctionem

L. ¶ Item nec diſtinguntur per ſcd'm genus rlõnum qꝛ ratio menſure et menſurati omnino nõ ſunt in diuinis. Et ſi eſſent relatio tamen menſure ad menſurabile nõ ẽ realis ſꝫ ſolum ſm rõnẽ: relatio aũt rõnis non diſtinguit realiter. Relinquitur ergo φ diſtĩ guant per tertium genus relationum que ſunt rela-

tiones originis et hoc eſt primum. ¶ Secundum patet ſic. illud quod accipit ab alio eſſe: et naturam: et modum nature dicitur ab eo generari: ſed prima perſona producta in diuinis accipit a perſona producente eſſe ꝛ naturam ꝛ modũ nature: ergo generatur ab ea. maior patet: qꝛ generatio eſt via ad naturã: terminatur etiã ad aliquod eſſe ſicut corruptio ad non eẽ. dicitur etiam a Damaſceno nature opus: ꝛ idẽ vbi aliquid accipit ab alio eſſe: ꝛ naturam: ꝛ modũ nature dr' vere ab illo generari. minor declaratur qꝛ prima perſona diuina producta ab alia accipit ab eadem eſſe et naturam nõ ſolum eãdem genere ſicut in generatione equiuoca: aut ſpecie ſicut in generatione vniuoca: ſed eandẽ nũero. prima etiam perſona producta hoc accipit modo nature vt infra dicetur qꝛ procedit ab vna perſona tm̃. Hic aũt eſt modus nature (vt infra dicetur) φ vnum ſit ab alio tm̃ modo quo exponetur. Eſt ergo generatio in diuinis

M. Scd'o ar.

N. Ad primum principale. ¶ Ad primum argumentũ dicendum eſt φ mutatio non eſt de ratione generatiõis ſicut ſuperius eſt de ratione inferioris: loquendo abſolute de generatione formali: ſolum enim de ratione generatiõis ẽ acceptio eſſe: et nature ab alio modo quo dictum ẽ ita tamen φ aliquid ſit ibi cõmunicatum: nõ productum de quo dicitur genitum generari alioquin nõ eſſet generatio proprie: qꝛ ſi homo produceret hominẽ de nihilo non eſſet generatio ſed creatio: ſemp enim in generatione aliquid ſupponitur quod per generationem non producitur ſed cõmunicatur: ſed qꝛ in creaturis illud quod cõmunicatur ꝛ non producitur eſt ſola materia que cum ſit pura potẽtia omni forma carere nõ poteſt: nec plures ſpecificas ſimul habere: ideo generans nõ poteſt cõmunicare eam genito ſine omni forma: nec cum forma preexiſtente qꝛ ſuper illam generans nõ habet aliquam actionem niſi forte in corrumpẽdo: ideo generans cõmunicat eã cum forma noua per ipſum introducta et precedẽte expulſa in quo eſt vera mutatio. Omnis ergo generatio in creaturis includit veram mutationem: ſed hoc nõ eſt de abſoluta ratione generatiõis: ſed contingit ex imperfectiõe eius quod cõmunicatur: et modi cõmunicandi. In diuinis aũt non ſic eſt. qꝛ eſſentia diuina que communicatur per generationem: ꝛ nõ producitur: eſt ſꝫ ſe actu ens ꝛ poteſt cõmunicari nihil abſolutũ amittens: vel acquirens propter quod nõ eſt ibi mutatio: nec credo φ generatio dicatur vniuoce in deo ꝛ in creaturis: ſed analogice. ¶ Ad ſcd'm

O. Ad 4. dicendum φ in diuinis eſt generatio vniuoca propter vnitatem nature in generante ꝛ genito non obſtãte diuerſitate proprietatũ conſtituentium ſuppoſita: qꝛ equiuocatio ꝛ vniuocatio generatiõis reſpiciunt naturã generãtis et geniti magis quam proprietates ſub quib' eſt natura. Et cũ dr' φ generans ꝛ genitum ſunt diuerſarum rõnum ſm ſpeciem: dicendum φ falſum eſt qꝛ concernunt vnum ꝛ idẽ numero quod eſt realiter eis commune: Iſtud aũt nõ inuenitur in ſuppoſitis differentibus ſpecie: nec ſequitur. relationes differunt ſpecie: ergo ꝛ ſuppoſita per relatiões conſtituta. qꝛ aliquid aliud actuale: quam relatio pertinet ad rationẽ ſuppoſiti ſcꝫ eſſentia: propter quod non tm̃ differunt ſuppoſita diuina ſꝫ eſſe (quod ad rõnem ſuppoſiti pertinet) quantum differunt ſole relationes: in creaturis aũt tantum differunt ſuppoſita quantum ea que formaliter ſuppoſita cõſtituũt: qꝛ ſuppoſita nihil aliud accidentale per ſe includunt. Uel dicendũ aliter φ ſicut in diuinis nõ dr' gene-

Aliter

A. ratio vniuoce cum gñatione que ē in creaturis Sic
Alia ſo- quo ad naturam per generationē ꝯmunicatam eſt
lutio ibi pluſq̄ vniuocatio ſed quo ad proprietatē perſo
nam conſtituentem formaliter eſt ibi quaſi equiuo
catio: nec oportet alterum tm̄ dare ſicut in creatu-
ris q2 altera ratio eſt in diuinis: altera in creaturis
quantum ad ea que intrinſece ſuppoſita conſtituūt
vt ſtatim dictum eſt.

Vtrum deus genuit deum
Queſtio ſecunda.

B. Secundo queritur vtrum iſta
Que. ij. ſit vera deus genuit deum: Et videt ꝙ
Arguit. i. non q2 ſi eſſet vera hoc eſſet tm̄ ꝓ perſo-
na patris ſed ſicut deꝰ pater generat ita
deus filius non generat: ergo ſi hec concedatur de
us genuit pro patre ead̄ rōne hec debet ꝯcedi pro fi
lio et ſpū ſancto deus non genuit quod tñ non con
Arg. ij. cedit. ¶ Item ſi deus genuit deū aut ſe deum aut
alium deū: non ſe deū q2 nihil ſeipſum gignit vt ha
betur. i. de trinitate. nec alium deū q2 iā eſſent plu-
In oppo. res dij. igit̄ ⁊c. ¶ In ꝯtrariuꝫ eſt quod dr̄ in ſimbo
lis fidei deum de deo qđ nō eſt niſi per generatio-
Arg. ij. nem. ¶ Item patet idem per ſyllogiſmū expoſito
rium ſic. pater genuit filiū pater eſt deus ḡ deus ge
nuit filium: ſed filius eſt deꝰ. ḡ deus genuit deum.
Deciſio ¶ Reſpōſio. ad euidentiam queſtiōis primo vidē
q̄ſtionis dum eſt quo mō differt deus et deitas: et ex hoc ap
parebit quomō hec ſit vera deus genuit deuꝫ: ⁊ nō
C. iſta deitas genuit deitatem. ¶ Eſt ergo notanduꝫ
ꝙ q̄tum ad ſigtum: ⁊ modū ſigndi: ita vident̄ ſe ha
bere deus ⁊ deitas. ſicut homo et humanitas. Hu-
manitas autē ſignificat naturā abſq̄ habitudīe ad
ſuppoſita: homo autē ⁊ vniuerſalit̄ oē concretuꝫ in
cludit ſuppoſitum ſaltem ex modo ſuo ſigndi: qđ
patet q2 actiones ſunt ſuppoſitorum: attribuuntur
aūt concretis et non abſtractis. Hec enim eſt vera
album currit: et non hec: albedo currit. qđ nō eſſet
niſi ſuppoſitum importaretur per ꝯcretuꝫ: qđ non
importatur per abſtractuꝫ. Similiter hec eſt vera
rationale diſputat ⁊ nō illa ratio diſputat. Hec etiā
recipit̄ tanq̄ vera et propria homo edificat. non āt
hec: humanitas edificat vel ſaltem non eſt ꝓpria.
Ex quo patet ꝙ ꝯcretum importat ſuppoſitū: non
D. autē abſtractum. ¶ Eſt etiā aduertendū ꝙ inuenit̄
triplex concretū: quodđ accidētale vt albū. quodđ
ſubſtantiale (ſed denominatiuum) vt animatum:
quodđ ſubſtantiale quod non eſt denominatiuum
vt homo aīal. Omnibus autē concretis cōmune
eſt ꝙ dant intelligere ſuppoſitū ⁊ pro ſuppoſito red
dunt locutionem veram: vt albuꝫ currit ꝓ forte cur
rēte: rationale diſputat: vel homo mouet̄. Ex hoc
patet ꝙ hec eſt vera deus genuit deum: non autē
iſta deitas genuit deitatem: q2 actiones que ipor-
tant diſtinctionem in diuinis non poſſunt ꝯuenire
nature ſed tm̄ ſuppoſitis: q2 natura eſt vna: ſuppo
ſita vero plurificant̄: et diſtingunt̄: ſed gñatio eſt a
ctio que importat diſtinctionē: nihil em̄ ſeipſum gi
gnit (vt habet̄. i. de trini.) ḡ non poteſt in diuinis cō
petere nature: ſed tm̄ ſuppoſitis: deitas aūt impor
tat ſolam naturā abſq̄ habitudine ad ſuppoſita.
Deus aūt importat ſuppoſitū habens naturam di
uinam: ḡ hec poteſt verificari ꝓ ſuppoſito generā
te ⁊ genito (deus genuit deū) q2 pater genuit filiuꝫ:
non aūt hec: deitas genuit deitatē ¶ Ad primū ar E.
gumentum dicūt quidā ꝙ hec eſt vera deus genuit Opiō. i.
deū: ⁊ iſta eſt falſa deus nō genuit deum. Quod
declarant ſic. q2 termino cōmuni dr̄t preponere ne
gationem: ⁊ poſtponere negationē. Nam nega-
tio prepoſita termino cōmuni cadit ſuper totum ſi-
gnificatum. Et ideo negat totum: q2 negato ſigni
ficato negat̄ totus ambitꝰ ſuppoſitoꝝ: q2 ad quod
libet ſuppoſitum ſequit̄ rō ſignificati. Vñ ſequit̄
non homo currit: ḡ nullus homo currit: ſed nega-
tio poſtpoſita termino cōi non cadit ſuper totum ſi
gnificatuꝫ: ſed tantū ſuper predicatum vt ſi dicatur
homo nō currit negat̄ quođ ois curſus ab homine:
ſed non ab oi homine: termino autē diſcreto nihil
differt preponere vel poſtponere negationeꝫ q2 ꝓ
vno tm̄ affirmatur: vel negatur quicquid de termi
no diſcreto dr̄. ¶ Ad propoſitū ergo deꝰ (vt dicūt)
eſt terminꝰ diſcretꝰ: q2 importat naturā que non ē
plurificabilis: ⁊ ideo non dr̄t dicere deus nō gene-
rat: vel non deus generat: q2 negatur generatio ab
oi illo cui ꝯuenit ratio termini ⁊ ita negetur a patre
cui competit generare. ḡ ſimiliter hec eſt falſa deꝰ
nō generat. Sed iſtud non cogit q2 deus non ha-
bet rationem termini diſcreti ſed ꝯmunis inq̄tum
tribus perſonis ꝯuenit ratione cuius cōitatis aliq̄s F.
diceret ⁊ bene: ꝙ differt ꝓponere: ⁊ poſtponere ne- Impro-
gationem. Item iſta poſitio ſeipſam impedit. q2 ſi batio dcē
cut qđ negat̄ a termino diſcreto negat̄ pro oi cui opiniōis.
ꝯuenit ratio termini diſcreti: vt ſortes non currit.
ſic quicquid affirmat̄ de omni illo cui cōuenit ratio
termini diſcreti affirmat̄ vt dicendo ſortes currit.
Si ergo deus ſimplicit̄ habet rationeꝫ termini diſ
creti ſic dñdo deus non generat neget̄ gñare ab oi
ſuppoſito diuino ⁊ ſic falſificatur pro patre: ita di-
cendo deus generat affirmatur gñare de oi ſuppo
ſito diuino ⁊ ſic falſificatur pro filio ⁊ ſpū ſancto qui
non generant. ꝯtrarium cuius ipſi dicunt. ¶ Alii G.
dicunt ꝙ hoc nomē deus proprie loquendo nec eſt Opio. ii.
vniuerſale nec ſingulare ſed habet aliquid de rōe
vniuerſalis: ⁊ aliud de rōe ſingularis. rōe primi hꝫ
ꝙ predicatur eſſentialiter de pluribus ſuppoſitis: ⁊
inde habet ꝙ ea q̄ predicantur de ſingulis ſuppoſi
tis ꝓdicant̄ de ipſo: habꝫ aūt de rōne ſingularis q2
non multiplicat̄ ad rationem ſuppoſitoꝝ. dicimus
em̄ ꝙ pater ⁊ filius ſunt vnus deus: ſortes vero et
plato ſunt plures hoies. ⁊ ex parte iſta habꝫ hoc no
men deus ꝙ affirmatio ⁊ negatio dicte de hoc noie
deus. opponuntur ꝯtradictorie. vñ ſicut iſte nō pñt
eſſe ſimul vere ſortes currit ſortes nō currit ſic nec
iſte deꝰ generat: deus nō generat. ¶ Sed hec ſo- H.
lutio nō valet primo q2 cōtradicit ſibiipſi: dicūt enī ꝙ Impro-
ea que predicantur de ſingulis ſuppoſitis predicā batio ſcđe
tur de hoc nomine deus. ſed generare predicat̄ de opiniōis.
patre: non generare de filio: ḡ non generare et
generare ꝓdicantur de deo. Dicendo deus gene-
rat⁊ deus non gñat. Cuius oppoſitum poſtea di-
cunt. Secundo: q2 hoc nomen deus hꝫ ex vnitate
nature diuine ꝙ non predicatur de pluribus ſup-
poſitis pluralit̄: ſed in ſingulari: ⁊ idem iudiciū eſt
de omnibꝰ predicatis eſſentialibus ꝓcipue ſubſtā-
tiuis: ſed reſpectu ꝓdicatorum ſubſtantialiuꝫ que
ſunt propria ſuppoſitis ⁊ plificant̄ debet dici totum
oppoſitum: ita ꝙ affirmatio ⁊ negatio ſe habeant
ſubcōtrarie et poſſint ſimul verificari. dicēdo deꝰ I.
generat et deus non gñat. ¶ Ideo dicendū eſt ali Opi. iii.
ter ꝙ q̄tum eſt de virtute ſermonis iſta pōt veri- doctoris.

ficari deus non generat. ſicut hec deus generat: q̃2
cum hoc nomen deus ſtet pro ſuppoſito hñte diui=
nitatem pōt de eo aliquid vere enunciari pro vno
ſuppoſito: et negari pro alio. Et ideo cum genera
re conueniat patri: iſta poteſt verificari deus gene
rat: et cū non ꝯueniat filio nec ſpūi ſancto pōt iſta
verificari deus non generat ꝗ̃tum eſt de virtute
ſmonis: ſicut he due verificant: homo currit ⁊ hō
non currit pro diuerſis: tñ non recipit a magiſtris:
ne ſit occaſio erroris imperitis ex hoc credentib⁹
ꝙ omnino non ſit generatio in diuinis. Et notan=
dum ꝙ vbi in vno ſuppoſito ſunt plures nature de
illo ſuppoſito poſſunt verificari ꝯtradictoria rōne
alterius ⁊ alterius nature vt patet in xpo: ꝗ vbi
in vna natura ſunt plura ſuppoſita de termino ſi=
gnificante naturam in concreto poſſunt contradi=
ctoria verificari rōne alterius et alterius ſuppoſiti
vt hec: deus gñat et de⁹ non generat: ꝗ̃uis hec de
us non generat non recipiat cōiter propt cauſā p̄
K. dictam. ¶ Ad ſecundum dicendū ꝙ nō ſequitur
Ad .ii. deus genuit deū ꝗ aut ſe deū aut aliū deū q2 alius
eſt relatiuū diuerſitatis eſſentie: Se aūt relatiuū
identitatis non ſolū eſſentie ſed perſone. Et q2 in
diuinis pater non eſt alius a filio in eſſentia: nec iō
in perſona: iō non ſequit deus genuit deum aut ꝗ
ſe deum (quod notat identitatem perſone) aut a
lium deum (quod deſignat diuerſitatem eſſentie.)
¶ Et ſi dicatur ꝙ immo q2 idē ⁊ diuerſum diuidūt
Euaſio ens ſufficient. dicendū ꝙ verū eſt vno mō ⁊ q̃ſi for
Solutio maliter accepta vt pote ſi re ferant tm̄ eſſentiā: vł tm̄
perſonam: ſed ſi referant vtrunq; ſimul (vt in pro
poſito) vtrūq; poteſt falſificari ꝓ altera parte ſcʒ ꝓ
eſſentia cuius notat diuerſitatem vel pro perſona
L. cuius notat identitatem. ¶ De hac ꝯña quā ma
giſter facit deus genuit deum qui eſt de⁹ pater aut
qui non eſt deus pater. oñdum ꝙ ꝯſeq̄ntia eſt bona
et verificat pro hac parte deus genuit deum qui nō
eſt deus pater: eſt eñ regula ꝙ relatiuū refert añs
ſub eodē modo ſupponendi ſub quo pceſſit. Et iō
cum de⁹ in añcedente ſtet ꝓ perſona eodē mō ſtat i
ꝯſequente relatiuo cum dicit aut deum qui eſt per=
ſonaliter pater (quod non eſt verū) aut deū qui nō
eſt deus pater perſonaliter ⁊ hoc eſt verū. Et ſi i fe
rat ꝗ non tm̄ eſt vnus deus: nō ſequit abſolute. q2
plus negatur in ꝯſeq̄nte ꝗ̃ in antecedēte. In añ=
cedente eñ ſolum negat vnitas in perſona propt
rōnem dictam: ſed in ꝯſequente ſi abſolute capiat
negatur omnis vnitas tā in eſſentia ꝗ̃ in perſona.
Si aūt inferret cū determinatione bene ſequeret
dicendo ſic: deus genuit deum qui nō eſt deus pa
ter. ꝗ non eſt tñ vnus deus perſonaliter: quod vti
q; verum eſt.

Sententia quintæ diſtinctionis in generali et ſpeciali.

M. Poſt hęc quęritur. Superius
Diſt. v. magiſter mouit queſtionem de nomini
Snia in bus eſſentialibus ꝯcretis: hic mouet que
gñali ſtionem de noībus ſignificantib⁹ eſſen=
tiam in abſtracto vtrum aliquid eorū ſe poſſit habe
re ad generationē vt ſubiectum vel terminus. Et
circa hoc tria facit. pmo mouet queſtionē. ſcdo de
terminat eam. tertio determinationem confirmat.
Secunnda ibi. ad quod autē catholici. Tertia ibi

Ideo non eſt dicendum. Hec vltima diuiditur in
duas partes. Primo eñ oſtendit ꝙ diuina eſſen=
tia non ſe habet ad generationem vt terminus vt
dicatur generata: Secundo oñdit ꝙ nec ſe habʒ
ad ipſam vt principium vt dicatur generans. Se
cunda ibi Itaq; etiā non eſt oñdum ¶ Prima iſta
rum diuidit in duas partes. Primo probat intētū
triplici ratione. Secundo obijcit i contrariū. Se=
cunda ibi huic autem videtur contrariū eē. ¶ Se= N.
cunda pars in qua oñdit ꝙ eſſentia non dr̄ gene=
rans diuidit in duas partes. pmo eñ oñdit ꝙ nec
eſſentia generat eſſentiam nec eſſentia gñat filiū:
ſcdo obijcit ꝯtra vtrumq;. ſcda pars ibi. predictis āt
videtur ꝯtrarium. Et hec ſcda diuidit in duas. pri
mo obijcit per auctoritatem Aug. et Hilarij ꝙ eſ=
ſentia generat eſſentiam et ſoluit vtramq;. Scdo
obijcit ꝙ eſſentia generat filium et ſoluit: Secūda
ibi. videtur quoq; ⁊ frequent ⁊ hec eſt ſententia ⁊ di
uiſio in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic pcedit ma
giſter. Et querit pmo vtrum ꝯcedendum ſit ꝙ Snia in
pater genuerit diuinā eſſentiā ⁊ vtrum diuina eſſe ſpāli
tia genuit filium: ⁊ vtrū eſſentia genuit eſſentiam:
et vtrum eſſentia poſſit dici ꝙ nec generet nec ſit ge
nerata: nec procedat. Poſtea reſpondet magiſter
et dicit ꝙ nec pater genuit eſſentiam. nec eſſentia fi
lium: nec eſſentia genuit eſſentiam. Poſtea pro=
bat pmū horum ſcʒ ꝙ pater non genuit diuinam
eſſentiam. Et hoc triplici rōne. Pria talis eſt. Om
ne illud quod generat relatiue dr̄ ad aliud ⁊ econ=
uerſo Sʒ ſi diuina eſſētia generet diceret relatiue
qđ falſū eſt q2 nō ſignificaret ſubſtantiam. Scda
talis eſt pater eſt diuina eſſentia. Si ergo pater ge
neret diuinam eſſentiam: ꝗ genuit ſe ⁊ illud quod
ipſe eſt quod eſſe non pōt. Tertia ratio talis eſt.
pater per diuinam eſſentiā poteſt eſſe: Si ergo pa
ter genuit eſſentiam: tūc pater haberet eſſe per id
quod eſt generatum ab ipſo quod falſū eſt q2 gña
tum a generante habet eſſe non generans a gene=
rato. Addit etiā magiſter ꝙ ſimili mō probat Au=
guſtinus ꝙ pater non eſt ſapiens ſapiētia genera
ta. Si enim eſſet ſapiens per illam ſapientiam
genitā cum ſit idem ſapere ⁊ eſſe ꝗ haberet eſſe ꝑ
illud qđ eſt ab eo qđ falſum eſt. Obijcit ꝯtra iſtam
ſolutionem oſtendendo ꝙ genuit quod eſt ipſe:
⁊ ita genuit eſſentiam ⁊ ſoluit exponendo genuit
illud quod eſt ipſe. i. genuit filium qui eſt idem cū
ipſo. ¶ Poſtea ipſe determinat queſtiones alias ⁊
dicit ꝙ non eſt concedendum ꝙ diuina eſſentia ge
nuit filium. q2 cum filius ſit idem cum eſſentia di=
uina ſequeretur ꝙ idem generaret ſeipſum: ⁊ eadē
ratione determinat ꝙ diuina eſſentia non generat
diuinam eſſentiam. Poſtea obijcit in contrarium
probando per multas auctoritates Auguſtini ꝙ eſ
ſentia filij eſt de eſſentia patris: ⁊ ſapientia de ſapi
tia: ⁊ diuinitas de diuinitate. Et reſpondet ꝙ cū
dicit ſapientia de ſapientia ſenſ⁹ eſt filius qui ē ſa
piētia eſt de patre qui ē ſapiētia: ⁊ ſimiliter expo
nēde ſunt alie. ¶ Obijcit aūt ad hoc per auctorita=
tes Hilarij oſtēdēdo ꝙ natura filij eſt nata de pr̄e
⁊ ſoluit ꝙ natā ē nata idē naſcendo accepta: vł fi
lius qui eſt eiuſdem nature cum patre eſt natus a
patre. Vltimo obijcit ꝙ diuina eſſentia gñat filiū
oñdēdo per multas auctoritates ꝙ pater genuit fi=
lium de ſua ſubſtantia. Item oſtēdēdo ꝙ filius ē
eiuſdē nature cū patre: ⁊ rñdet magiſter. ꝙ aucto
ritates iſte ſunt exponende: ſenſus eñ eſt ꝙ pater

genuit filium de ſua ſubſtantia.i. genuit non de nichilo ſed genuit talem qui eſt eiuſdē nature cū illo. Hanc expoſitionem confirmat per multas auctoritates. Addit etiam ꝙ filius ideo dicitur filius natura non per adoptionem habens naturam eandē cum patre. Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Vtrum eſſentia generet aut generetur. Queſtio.I.

Circa diſtinctionem iſtam cōſueuit queri. Utrum eſſentia generet: aut generetur. Et vtrum filius poſſit dici eē de ſubſtantia patris: aut de nichilo

A. Que.i.

Arg.i. Quantum ad primum videtur ꝙ eſſentia generet qꝛ ſicut ſe habet eſſentia ad perſonam: ita perſona ad eſſentiam: ſed attributa eſſentie predicantur de perſona vt creare ⁊ huiuſmōi (dicim⁹ eñ pater creat) ergo actus perſone poſſunt attribui. eſſentie dicendo ꝙ eſſentia generat. ¶ Item maior eſt oppoſitio affirmationis et negationis ꝙ̄ relationis: ſed

Arg.ij. oppoſitio relatiua cauſat in diuinis diſtinctionē perſonarum. ergo multo fortius hoc faciet oppoſitio contradictionis. Si ergo perſona generet ⁊ eſſentia nō generet eſſentia et perſona differrent perſonaliter quod eſt falſum. ¶ In contrarium arguitur: qꝛ oē

In oppoſitum quod generat diſtinguitur a genito. ſed eſſentia a nullo diſtinguitur in diuinis: ergo eſſentia non generat

¶ Reſponſio. actus generandi pōt attribui dupliciter

B. Deciſio queſtionis. alicui vno modo tanꝙ̄ ei quod generat: et hoc eſt ſuppoſitum. actiōes eñ ſunt ſuppoſitoꝝ vt eoꝝ que agunt. Alio mō tanꝙ̄ principio quo generans generat ſicut calefacere attribuitur igni vt ei qđ agit: ⁊ calori vt principio quo ignis calefacit. Si primo modo intelligitur queſtio vtrum eſſentia diuina ſit illud quod generat ſicut videtur itelligi (qꝛ hūc ſenſum immediate pretendūt termini queſtionis) ſic non video ꝙ habeat difficultatem ſm ea que dicta ſunt in precedenti queſtione: qꝛ gñatio nulli cōpetit tanꝙ̄ ei quod generat niſi ſuppoſito ſed eſſētia diuina: vel diuinitas qđ idem eſt nō includit aliquo mō ſuppoſitum vt prius dictum eſt ergo nullo mō eſſentia diuina eſt id quod generat. ¶ Quantū ad

C. eos qui dicunt ꝙ perſona et eſſentia nullo mō realiter differunt ſeu ex natura rei: ſed ſolū ſm rōnem difficultatem habet: qꝛ ſola differentia rōnis nō poteſt facere dr̄am niſi reſpectu predicati rōnis: non rei: ſed generare non eſt predicatum rationis ſed rei (Alioquin gñatio non eſſet realiter in diuinis) ergo dr̄a perſone ⁊ eſſentie ſi ſit ſolum ſm rationē nō poteſt eſſe ſufficiens cauſa quare generare competat perſone et non cōpetat eodē modo eſſentie. Et

Euaſio ideo tenentes hanc viam addunt tanꝙ̄ a veritate coacti ꝙ qñ aliqua ſunt idē re nec vnum importat aliam rem ꝙ̄ alterū: nec diſtinctionem ab alia re a q̄ non importat diſtinctionem alterū: tunc eſt verum ꝙ quicquid dr̄ de vno dicitur de altero ſi ſit predicatū reale. Nunc eſt ita ꝙ licet pater ⁊ eſſentia diuina ſint penitus idē re tamē pater diſtiguitur realiter ab aliquo a quo non diſtiguitur eſſentia ſcʒ a filio: propter quod non oportet ꝙ quicquid realiter di-

D. Improbatio euaſionis citur de patre preciſe qđ ad diſtinctionem pertinet (vt eſt generare) ꝙ hoc conueniat eſſentie diuine. ¶ Sed iſtud non valet: qꝛ eque difficile eſt qđ nūc aſſumitur ſicut illud quod defēditur. eque eñ difficile vel impoſſibile eſt qñ aliqua ſunt penitus idem re ꝙ vnum realiter differat ab altero a quo non differt realiter alterum: ſicut ꝙ aliquod predicatum reale dicatur de vno quod non dicatur de alio. Si eñ illa que ſunt vnum ⁊ idē in tertio ſunt neceſſario vnū ⁊ idem inter ſe: illo modo fortiori rōne que ſunt oī modo vnum ⁊ idem gñaliter inter ſe ſunt oī modo vnum et idem reſpectu cuiuſcūqꝫ tertij ſiue quo ad conuenientiam ⁊ affirmando: ſiue quo ad dr̄am ⁊ negando. Et ideo ſemper remanet quo ad iſtos difficultas. Et quaſi impoſſibilitas rñdendi quomodo ſi pater et eſſentia ſunt idē penitus re aliqđ reale ꝯuenit patri quod nō ꝯuenit eſſentie (vt generare) aut quomō diſtinguitur pater realiter a filio a quo realiter non diſtinguitur eſſentia. ¶ Ponentibus aūt ꝙ perſona rōne relatiōis ipſam conſtituētes differt realiter aliquo mō vel ex natura rei ab eſſentia nihil hoꝝ occurrit. E.

Si aūt queſtio intelligatur ſcđo modo ſcʒ vtrum generare competit eſſentie diuine tanꝙ̄ principio quo ita ꝙ ſit illud quo pater generat ſic: queſtio iſta eſt eadem cum illa q̄ queritur vtrum potentia generandi dicat ſubſtantiam an relationem. ¶ Et qꝛ de hoc dicetur infra di. .vij. ideo ad preſens ſuperſedeatur ¶ Simili modo dicendum eſt de hac queſtione vtrū eſſentia generetur qꝛ ſicut in generante eſt ꝯſiderare duo ſcʒ illud qđ agit: ⁊ principium quo agit. ſic in genito eſt ꝯſiderare duo ſcʒ illud qđ terminat generationē: ⁊ illud q̄ formaliter terminat eam: ⁊ hec ſibi inuicem correſpondent: qꝛ ſicut id quod generat eſt ſuppoſitum cui⁹ eſt agere: quo aūt generat eſt aliquid exñs i ſuppoſito: ſic illud quod generatur per ſe eſt ſuppoſitū cui⁹ eſt eſſe quo aūt formaliter terminatur generatio ē aliquid in ſuppoſito genito et non ſuppoſitū ſm ſe totum. Ex quo patet ꝙ ſicut eſſentia non eſt illud quod gñat ſic nec illud quod generatur ⁊ per eandē rationē. Utrum aūt eſſentia ſit illud quo formaliter generatio terminatur eadē difficultas eſt cum illa vtrū eſſentia ſit principiū quo pater generat qꝛ principium et terminus gñatiōis videntur ſibi inuicē ꝓportionabiliter correſpondere. Sicut eñ ignis calefacit calore vt principio quo agit: ita calefactum terminat calefactionem calore recepto non eodē ſʒ numerum ſed ſm ſpēm. Et ideo ſi eſſentia eſt principium quo pater gñat erit etiā termin⁹ quo filius generationē terminat: ſi vero non: nō. Primū aūt declarabitur infra diſt. vij. vt dictum eſt: quo declarato erit declaratum qđ nunc queritur: ideo nunc dimittitur.

¶ Ad primum argumentū dicendum ꝙ maior ē falſa: qꝛ aliter ſe habet perſona ad eſſentiam: ⁊ aliter eſſentia ad perſonam. ¶ Perſona eñ includit eſſentiā ⁊ ob hoc oīa attributa eſſentie ꝯueniūt perſone niſi repugnent ꝓprietati per quā pſona formaliter conſtituitur vt ſunt eſſe indiſtinctum: eſſe cōicabile: ⁊ hmōi: ſed eſſentia in ſuo ſignificato vel nomine nullo mō includit perſonā: propter quod attributa perſone que conueniunt ei ſm illud quod eſt formaliter perſona nullo modo ꝯueniunt eſſentie vt generare: ſpirare ⁊ ſimilia. Ad primum principale.

¶ Ad ſcđm dicendum ꝙ oppoſitio affirmationis ⁊ negationis eſt maxima ſm ꝯtinentiam vniuerſalitatis: qꝛ in oībus oppoſitionibus includitur. quodlibʒ eñ oppoſitum includit negationem ſui oppoſiti: ſed nō eſt maxima quantum ad ſuū fundamentū cum quandoqꝫ fundetur ſuper ſolam dr̄am rōnis ⁊ vbi fundatur ſuper realem dr̄am ſufficit propter ipſius oppoſitionis latitudinem qualiſcunqꝫ realis dr̄a: qua vnū non ſit aliud: ſed relatiua op- F. Ad ij.

poſitio realis ſi ſit oppoſitio originis ex neceſſitate requirit realem diuerſitatem qꝛ realis eſt: ⁊ diuerſitatem ſuppoſitoꝝ qꝛ eſt relatio originis. Origines enĩ actiue et paſſiue accepte reſpiciunt realiter oppoſita.

Vtrum filius ſit de ſubſtantia patris. Queſtio. II.

B. Queſtio. Arg. i. SEcundo queritur vtrũ filius ſit de ſubſtantia patris. Et videtur ꝙ nõ qꝛ dedit habitudinem materie vel quaſi materie: ſed ſubſtantia vel eſſentia diuina non eſt materia vel q. materia gñationis filij. ergo filius non eſt nec generatur de ſubſtãtia pris. maior patet. Sed minor ꝓbatur multipliciter. primo ſic. Illud quod eſt materia vel quaſi materia in generatione eſt ſubiectũ forme cõmunicate genito a generante: ſed eſſentia vel ſubſtantia non eſt ſubiectum alteri⁹ forme ↄmunicate filio a patre (nichil enĩ cõmunicat pater filio per generationẽ niſi ſubſtantiam ſuã que non ſubijcit ſibi ipſi) ergo eſſentia diuina non eſt ſubiectum in generatione.

Arg. ii. Itẽ ſubiectum in generatione dici poteſt fieri hoc vel tale ſicut in alteratione que eſt gñatio ſm quid vt cum aqua calefit aqua poteſt dici fieri calida licet nõ poſſit dici fieri abſolute et ſimpliciter. Similiter in gñatiõe ſimpliciter materia põt dici fieri formata licet non poſſit dici fieri ſimpliciter et abſolute: ſed in generatione diuina eſſentia non põt dici fieri ẽt cuȝ quacunqꝫ additione: ſed quodcũqꝫ adueniens abſolutum: vel relatum: non abſolutũ qꝛ nullũ tale ẽ i diuinis adueniens eſſentie: nec relatum qꝛ eſſentia dicit fieri relata: ergo eſſentia nullo mõ eſt ſubiectum in generatiõne diuina.

Arg. iii. Tertio ſic. ꝙ principiuȝ producens requirat materiã: vel quaſi materiam: hoc eſt ex imperfectione eius: ſed pater generans filium eſt perfectiſſimũ agens: ergo non requirit aliquid quod ſit materia: vel quaſi.

In oppoſitum. In cõtrarium arguitur: qꝛ aut filius generat de aliquo aut de nullo: non de nullo qꝛ ſi ſic creatur: ergo de aliquo. ſed nõ de natura vel ſubſtantia aliena: qꝛ tunc filius non eſſet verus deus: ergo de ſubſtãtia ꝓpria.

Arg. ii. Item quando aliquid eſt de alio: ⁊ eſt ei ↄſubſtantiale poteſt dici eſſe de eius ſubſtantia: ſed filius eſt a p̄re: ⁊ eſt ei ↄſubſtantialis: ergo eſt de eiuſdem ſubſtantia.

Solutio q̄ſtionis. Reſponſio. in modo loquendi ſic ↄſueuimus dicere ꝙ eſſe de aliquo eſt eſſe de aliquo preexñte et

H. permanente in re facta. Unde cum in creaturis nihil preexñs maneat in re facta: niſi materia: i ctis nihil ꝓprie dr̄ eſſe de aliquo niſi materialiter accipiẽdo: ſicut dicimus cultellum eſſe vel fieri de ferro et ſic de ſimilib⁹ ꝓpter qđ in diuinis id qđ habet rõnẽ materie vel quaſi materie eſt illud de quo eſt generatio et res generata. Sed aduertendum eſt ꝙ cum generatio non ſit vniuoce in diuinis ⁊ in creaturis non eſt querenda vniuocatio totalis hic ⁊ ibi q̄tũ ad illud de quo eſt generatio: ⁊ etiã q̄tũ ad a-

C. lia que ſunt in generatiõe: ſed ſufficit inuenire ſimilitudinem ↄpetẽtẽ q̄tũ ad ea que imperfectionẽ

Probatio. i. ꝙ filius eſt de ſubã pris. non includunt. Et ſm hoc poteſt dici ꝙ filius generatur: et eſt de ſubſtantia pr̄is: ita ꝙ illa prepoſitio de dicit circunſtantiã materie vel quaſi materie qđ patet primo ſic. illud quod ſm noſtrum modũ itelligendi preexiſtit filio ꝓducendo ⁊ inexiſtit iaȝ ꝓducto ſe habet ad filiũ vt de quo iam filius eſt: hoc patet ex precedentib⁹. Et hec eſt conditio materie que non pertinet ad aliquã imperfectionẽ: ſed ſubſtantia pr̄is ſm noſtrũ modum intelligendi preexiſtit filio generãdo ⁊ inexiſtit filio genito. ergo ⁊c.

I. Scđo ꝓbatur. Secundo. ſic quãdocũqꝫ aliquid conſtituit ex plurib⁹ oportet ꝙ vnum illoꝝ ſe habeat ſm rationem materie ⁊ perfectibil': ⁊ alterũ ſm rõnem quaſi actus ꝑficientis: ſꝫ filius conſtituit ex eſſentia ⁊ ꝓprietate relatiua: ergo oportet ꝙ alterum iſtoꝝ ſe habeat quaſi i ratione materie: et alterum quaſi in ratione actus: inter hec autẽ eſſentia magis videtur ſe habere in ratione materie q̄ relatio qꝛ intelligit quaſi ſubſtare relationi ⁊ nõ ecõuerſo. q[illegible] aũt habet rationẽ materie ẽ illud de quo eſt generatio quare ⁊c.

K. Tertio ꝓbatur. Tertio ſic. illud eſt ſubiectũ (vel quaſi) in generatione: quod recipit formam geniti ſed eſſentia diuina recipit in ſe formam per quam conſtituit genitum ſcꝫ proprietatem relatiuam: ergo ipſa eſt quaſi ſubiectuȝ et materia de qua eſt generatio. Sunt autẽ aliq̄ conditiones materie que nullo modo conueniunt diuine eſſentie nec ſunt in generatiõe diuina querenda: qꝛ pertinent ad imperfectioneȝ que oĩno relegatur a diuinis ſicut ꝙ ipſa eſt pura potentia ⁊ fit actu per aliquam formã abſolutam ſibi aduenictẽ. Item ꝙ tranſmutatur de priuatione in formam: ⁊ ꝙ acquirendo vnã formam amittit aliã ⁊ hmõi.

L. Ad prim principale. Ad primum argumentũ dicẽdum ꝙ ad rationẽ materie vel quaſi materie in gñatione ſufficit ꝙ aliquo mõ ſubſtet forme geniti: ſiue illa forma ſit cõmunis genito ⁊ generanti: cõmunicate rei: vl' rõis ſpecifice ſiue non: modo in generatione filij: licet pater non ↄmunicet filio formã filij ſibi ⁊ filio communem niſi eſſentiam a patre tamẽ ẽ in filio nõ ſolum eſſentia ſed relatio cuiuſcunqꝫ forme (large loquendo de forma) aliquo modo ſubſtet eſſentia.

M. Ad. ii. Ad ſecundum dicendum ꝙ ſubiectum generationis dicit fieri hoc vel tale vbi terminus ſub quo fit ſubiectum eſt aliquid abſolutum: ſic aũt non ẽ in diuinis.

Ad. iii. Ad tertium dicenduȝ ꝙ imꝑfectionis eſt in agente ꝙ requirat materiam extra ſe: ſed ꝙ agens in ſe aliqđ habeat qđ alteri communicet: et nichilominus teneat aliqualiter rationem materie non ẽ imꝑfectionis ſed ꝑfectionis: ⁊ ſic pater communicat filio eſſentiam ſuam que aliquo modo in gñatione habet locum materie.

N. Argumenta alterius partis cõcedant rõne ↄcluſionis. ꝓpt tamẽ primum aduertendum ẽ ꝙ nullo mõ ẽ dicẽdum ꝙ filius ſit de nihilo qꝛ eſſe de nichilo ẽ non habere in ſe aliquid quod non ſit ab alio productum ita ꝙ ſibi derelictũ cederet in nichil In filio aũt eſt eſſentia diuina que non eſt ab alio ꝓducta: filius etiam nullo modo põt non eſſe ſed neceſſario eſt. Et ĩõ ei non competit eſſe de nihilo ſed ẽ de ſubſtãtia patris modo quo dictum eſt.

Sententia diſtinctionis ſexte in generali et ſpeciali

O. Diſt. ii. PReterea queri ſolet &c. Supius magr̄ mouit queſtiones circa gñationis ſubiectum vel terminum Hic mouet quandã q̄ſtionẽ circa gñatiõis modum. Et diuidit iſta pars i tres. primo mouet q̄ſtionẽ ⁊ determinat eam. ſcđo remouet quandã obiectionẽ. tertio exponit predictam determinationẽ.

Secūda incipit ibi Cōtra hoc opponit. Tertia ibi Par dicta tamen vera. Prima diuidit in tres ptes primo mouet queſtionē. ſcđo eam determinat. tertio ex determinatiōe quēdā errorē excludit. Secūda ibi. nec volūtate nec neceſſitate. Tertia ibi ꝗ contra vt ait Aug. Hec eſt ſentētia magiſtri in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter 7 ꝗrit primo vtrū pr̄ genuit filiū neceſſitate: vel volūtate: Et rn̄det ꝙ nec voluntate nec neceſſitate. Neceſſitate nō: q2 neceſſitas non eſt in deo: nec voluntate q2 ſic voluntas precederet ſapientiā. i. filiū qui eſt ſapientia. gn̄ans enī precedit genitū. Deinde errorem Eunomij excludit dicens ꝙ maledixit Eunomius qui artib9 dialecticis deceptus poſuit filiū eſſe genitū voluntate intelligens (7 male) voluntatem generādi filiū patri acceſſiſſe de nouo qđ eſſe non pōt. Sequeretur enī deum eſſe mutabilē. Cōfirmat aūt hoc q2 argumentū hereticoꝝ non eſt efficax. Opponit enī hereticus pater autem volens aut nolens genuit filiū Si nolens ergo miſer eſt: Si volens ergo volūtate genuit filiū: Et dicit magiſter ꝙ hoc non cogit: q2 ſic poteſt opponi pr̄ aut volens aut nolens eſt deus. Si nolens miſer eſt ſi volens ꝗ volūtate eſt deus: non natura qđ falſū eſt. Unde ꝯcludit ꝙ pr̄ nec nolens nec volēs genuit filiū. Poſtea quandā obiectionē remouet. Obiectio talis eſt. cū in diuinis idem ſit natura 7 voluntas. Si pater genuit natura filiū ergo 7 voluntate Et reſpondet dicens ꝙ licet in diuinis natura 7 voluntas ſint idem re in deo: differunt tn̄ ratiōe: vl' connotato Unde ſicut ſcientia dei ſe extēdit reſpectu malorum: voluntas aūt non: 7 tamen ſcientia 7 voluntas in deo ſunt idem ita etiam aliquid conuenit nature dei quod non conuenit voluntati. licȝ ſint idem in deo. Ultimo dicit ꝙ pater genuit filium voluntate communicante generationem nō precedente vel antecedēte de nouo: Et in hoc terminatur ſententia lectionis in ſpeciali.

Utrum pater genuerit filium neceſſitate. Queſtio. I.

Circa diſtinctionem iſtā queruntur duo. Primū eſt vtrū pater genuerit filiū neceſſitate an volūtate. Scđm eſt vtrū genuerit filiū natura. ¶ Ad primū ſic procedit Et arguit ꝓ pater non genuit filiū neceſſitate q2 quod gratis datur nō daī ex neceſſitate ſȝ ẜm Ric. de tri. pater quicquid dat filio vel ſpiri. ſan. dat ẜm amorē gratuitū: ꝗ non neceſſario: ſed per gn̄ationē pater dat filio quicqd filius habet: ꝗ pater non neceſſario gn̄at. ¶ Item Aug. ad Oroſium nec neceſſitate: nec voluntate pater genuit filiū. Et Hil. li. de ſyno. dicit ꝙ nō naīali neceſſitate ductus pr̄ genuit filiū. ¶ In contrarium arguit q2 ſi pr̄ nō neceſſario genuit potuit nō gn̄are et per cōſequens fili9 potuit nō eſſe. Hoc āt eſt īpoſſibile. ꝗ 7 pūȝ ꝯn̄a pȝ q2 nō neceſſe et poſſibile nō: eqpollēt Reſpōſio. neceſſariū dr̄ mltiplicit ¶ Eſt ei neceſſitas violentie 7 coactiōis vt cū lapis ꝓiciī ſurſuȝ neceſſitatur ad aſcēſū. Alia eſt neceſſitas expediētie ex ſuppoſitiōe finis ſicut volenti ire vltra mare neceſſe eſt hr̄e nauē Ex his duob9 mōis ſumiī neceſſariū ex cāis extrinſecis que ſūt agēs et finis. Eſt tertia neceſſitas. i. īmutabilitatis ꝗ ſūiī ex cāis īṫrinſecis: vl' ex aliq̄ qđ eſt de eſſentia rei ſicut neceſſe ē hoīem eē rōnalē rōe forme vl' corruptibilē rōe materie. Pricipia āt intrinſeca ad ꝗ ſequiī tal' neceſſitas qn̄qȝ ſunt cauſata actiue ab alio ſicut ē in oīb9 citra deū Et iō ſicut ipſa pricipia rei dependēt ab alio ita 7 neceſſitas ꝯſeqns pricipia ppī qđ in his nō eſt neceſſitas ſȝ potiſſimū gđum neceſſitatis. In deo aūt nihil ē qđ ab illo dependeat. Et ideo neceſſitas imutabilitatis ꝗ in deo ē ſūma ē 7 pūa neceſſitas: Dn̄dū ꝗ cū ꝗriī vtrū pr̄ genuerit filiū ex neceſſitate ꝙ ſi loqmur de pūa neceſſitate ꝗ ē coactionis ꝙ talis nullo mō cadit in deo. Qđ pȝ dupliciī. pūo q2 neceſſitas coactiōis ē a potētiore: ſȝ deo nihil eſt potētius ꝗ 7c. Scđo q2 neceſſitas tal' nō ē in cognoſcentib9 ſine triſtitia (. v. meta.) ſed triſtitia nō cadit ī deo: ꝗ nec talis neceſſitas Si āt loqmur de neceſſitate ſcđo mō dicta ꝗ eſt neceſſitas exigētie ex ſuppoſitione finis ſic dn̄dū ꝙ talis neceſſitas nō eſt in deo ꝗ ad act9 inīiores qui nō tranſeunt in creaturam pōt tn̄ in deo eſſe quo ad act9 qui in creaturā tranſeūt. primū patet ſic. Si actus manentes in deo ſiue eſſentiales: ſiue notionales fierent ex ſuppoſitione alicuius finis aut ille finis eſſȝ in diuinis aut in creaturis. Sȝ neutrū hoꝝ pōt eē: ꝗ 7c. probaī minor q2 finis potior eſt his que ſunt ad finem: ſȝ nihil qđ ſit in creaturis pōt eſſe potius his que ſunt in diuinis (imo nec eque bonū) in diuis ēt nō eſt gradus bonitatis vt vnū ſit potius altero: ꝗ nihil ē in diuis: nec in creaturis ad quod tāꝗ ad finem ordineniī actus diuini intramanētes. Cum ꝗ gn̄atio filij ſit act9 manēs in diuinis pȝ ꝙ pr̄ nō genuit neceſſitate que eſt ex ſuppoſitiōe finis. ¶ Secundū ſic patet q2 licet de9 et ea que in deo ſunt nō ordineniī ad aliud tanꝗ ad finem tn̄ actus diuini tranſeūtes in materiā exteriorē et res per eos producte hn̄t inter ſe ordinē finis 7 eoꝝ que ſunt ad finē: ꝓpter quod int hec inueniī dicta neceſſitas: vt ſi dicamus ꝙ de9 ſe velit producere creaturā capacem beatitudis neceſſe eſt ꝙ ꝓducat eā intellectualem. Talis enī finis nullo mō pōt hēri niſi a creatura hn̄te talē formā. Et iō in iſtis inueniī neceſſitas ſuppoſitiōis. Loquendo aūt de neceſſitate tertio mō dicta que eſt neceſſitas īmutabilitatis: dn̄dū ꝙ pr̄ ſūma neceſſitate genuit filiū: qđ pȝ q2 ꝓductio ꝗ eſt per modū naīe (nec īpediri pōt nec a ꝯtrario ꝑdominnāte: nec a ſuperiore pūncipio influētiā ſubtrahente) eſt ſumme neceſſaria: ſed gn̄atio filij in diuis fit ꝑ modū nature 7 a pūcipio naīali agēte: q2 gn̄atio ē op9 naīe nec īpediri pōt a ꝯtrario ꝑdomināte: nec a ſupiore pūcipio influētiā ſubtrahēte q2 pr̄ gn̄ans eſt pūm pūcipiū ſimpliciī 7 virtus eius infinita: ergo gn̄atio filij eſt ſumme immutabilis 7 neceſſaria: mi. pȝ: ſȝ ma. declaraī q2 pūcipiū naīale agēs mō naīe agit ꝗtū ē ď ſe ex neceſſitate naīe Et iō ſi īpediri nō pōt in agēdo nec a ꝯtrario ꝑdominātē: nec a ſupiore ſubtrahēte influentiaȝ actio eius erit ſimpliciter neceſſaria maxime qn̄ pūcipiū quod ſic agit habet in ſe totuȝ quod ad actionem requiritur q2 ſi non haberet ſed requireret aliquid extrinſecum tanꝗ materiā vel aliquid tale: ex defectu illius poſſet actio impediri nō obſtante ꝯcurſu oīm aliarum ꝯditionū: ſȝ nihil tale extrinſecuȝ requirit pr̄ in gn̄atōe filij ꝗ 7c. Aliter declarant quidam hanc eandem ꝯcluſionem ſic. actus diuini ſūt ī duplici dr̄a Quidā ei tranſeūt in materiam exteriorem realiter ſicut creare vel gubernare: 7 cōtingētia vel libertas in his (puta ꝙ deus producat crea

turam vel non pducant) nullā mutabilitatē arguit in deo ſed ſolū in re creata. alij ſunt actus intrinſeci de quoꝝ numero eſt generatio: et contingentia in iſtis arguit poſſibilem mutationē in deo: Cū ḡ mutatio in deo ſit penit⁹ impoſſibilis ⁊ ɔtingētia i iſtis eſt oīno īpoſſibilis: ſꝫ eſt in eis mera neceſſitas. Sed
Inſtātia ɔtra hunc modū dicit̄: eſt inſtātia quoniā qꝛ velle in deo eſt actus intra manēs ⁊ nō tranſiens extra ⁊ tñ non quicquid deus vult de neceſſitate vult ſed mlt̄a vult libere: ergo non omnes actus intramanentes ſunt ſimpliciter neceſſarij niſi facta ſuppoſitiōe ꝙ ſint: tunc eñ impoſſibile eſt eos nō ieſſe: ſicut ſuppoſito ꝙ deus velit aliquid: impoſſibile eſt ꝙ prius noluerit: aut ꝙ in poſterum poſſit non velle qꝛ ſeqretur mutatio in deo: ſimpliciter aūt ⁊ abſolute poteſt illud non velle: qꝛ non eſt neceſſaria habitudo voluntatis diuine ad tale volitum: et eodem modo diceret̄ ꝙ ſuppoſito ꝙ pater genuerit filium neceſſarium eſt eum genuiſſe: ſimpliciter autem ⁊ abſolute non. De hac aūt neceſſitate non querim⁹.
H. Solutio īſtātie ¶ Hec autem inſtantia non bene procedit qꝛ ꝗuiſ velle diuinum non ſit neceſſario de quolibet volito tamen omne velle diuinum eſt neceſſario in deo nec in deo eſt libertas ſeu contingentia reſpectu actus volendi ꝗuis in eo ſit libertas ſeu contingen-
I. Ad pmū pn̄cipale. tia actus volendi reſpectu aliquorum obiectorum: ſicut magis declarabitur infra diſt. xliij. ¶ Ad primum argumentum de amore gratuito dicendum ꝙ in amore gratuito ſunt duo: Primum eſt vera liberalitas et quantum ad hoc non eſt amor gratuitus in generatione filij ſed eſt ibi abſoluta neceſſitas imutabilitatis: Scḋꝫ eſt ꝙ dat ſine retributiōe ⁊ ꝗtū ad hoc eſt ibi amor gratuitus: qꝛ pater p generationem dat filio et nihil accipit ab ipſo: Auguſtinus aūt ⁊ Hilarius in dictis ſuis excludunt a generatione diuina neceſſitatem coactionis: nō autē neceſſitatē imutabilitatis de qua procedit argumētum ad alterā partē Et iō in hoc ſenſu cōcedatur

Vtrum pater genuerit filium natura. Queſtio. II.

K. Que. ij. Arg. i. AD ſecundum ſic proceditur ¶ Et arguit̄ ꝙ pater nō genuerit filiū natura qꝛ pr̄ eo ē pr̄ ꝙ genuit: ſꝫ pr̄ nō eſt pr̄ natura: ḡ non genuit filiū natura. maior patet qꝛ paternitas eſt relatio ex gñatione conſurgens. mīor probatur p Auguſtinū. vij. de trini. ca. ij. vbi dicit ꝙ pater non eo eſt pr̄ quo deus ſed eſt deus natura: ergo non eſt pater natura. ¶ Item
Arg. ij. natura et voluntas ſunt vnum et idem in deo: ſed pater non genuit filium voluntate ſm̄ Auguſtinū
Arg. iij. ergo nec natura. ¶ Item tm̄ differt in deo natura ⁊ itellect⁹ quātū natura ⁊ volūtas ſꝫ illud qḋ pcedit p voluntatis vt ſpiritus ſanctus nō dr̄ pcedere natura modum vel per modū nature: ḡ illud qḋ pcedit p modū intellectꝰ vt filiꝰ qui eſt verbū non debꝫ
In oppoſitum dici pcedere natura vel per modum nature ¶ Ad oppoſitū eſt qḋ dicit Hilarius libro de ſynodis vbi dicit ꝙ oībus creatu[ri]s ſubſtantiā dei voluntas attulit filio vero natura dedit: ⁊ Auguſtinus. xv. de trinitate ait dicit verbum per quod omnia facta ſunt
Deciſio queſtiōis eſſe filium dei natura. ¶ Reſponſio. ad videnduꝫ quo modo filius procedat per moduꝫ nature: ⁊ ſpiritus ſanctus procedat per modū voluntatis procedutur ſic. qꝛ primo excluditur imaginatio quorundā

non bona circa hoc: ⁊ ſcḋo declarabit̄ veritas q̄ſtionis. Quantū ad primū ſciēdū ꝙ quidā imaginant̄ ꝙ filius pducat̄ per modū intellect⁹ ppter quod dr̄ verbū quod eſt terminus operationis intellectualꝭ p ipſuꝫ pduct⁹. Spirit⁹ aūt ſanctus per actū diligēdi vnde ⁊ amor eſt: Ex quo ſtatim pꝫ quare filꝰ dr̄ L. Arti. i.
produci per moduꝫ intellectus: ⁊ ſpūs ſanctus per modum voluntatis: qꝛ per actus harum potentiaꝝ pducuntur: ſed quare filius dicatur procedere p modum nature: Non autē ſpūs ſanct⁹ dicit̄ ꝙ hec eſt cauſa: qꝛ id quod procedit ab alio accipiēdo naturam ⁊ ppꝛietates nature ⁊ modo nature illud pcedit per moduꝫ nature ſed filius pcedit a pr̄e accipiendo naturā ⁊ proprietates nature ⁊ modo nature non ſic aūt per oīa procedit ſpūs ſanct⁹ ab vtroqꝫ ḡ ꝛc. minor declarat̄ ſic. mod⁹ naturalꝭ pductiōis eſt producere aliquid per viam aſſimilationis (Unde natura dicitur vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans) pater autem pducit filiū per viam aſſimilationis: producit enim ipſum per operationem intellectualem de cuius ratione eſt ꝙ verbum productum ſimillimum ſit intellectui informato ſpecie rei. Non ſic autem eſt de ſpū ſcō. qꝛ licet ſpūs ſcūs ſua proceſſione a patre ⁊ filio accipiat naturam et ppꝛietates nature tamē de rōne proceſſionis ſue nō eſt ꝙ ſit per viam aſſimilationis qui eſt modus nature. non eñ eſt de ratione eius quod producitur per voluntatem ꝙ ſit ſimile producenti (poteſt eñ eſſe ſimile vl̄ diſſimile illud qḋ per voluntatē pducit̄) ⁊ iō ſpi. ſan. cū per actū voluntatis pcedit nō pcedit per modū nature. ¶ Illud aūt nō videt̄ bene dictū: ꝙ eñ. filiꝰ pducat̄ in diuis per actū intellect⁹ ⁊ ſpi. ſan. p actū voluntatis non pōt intelligi niſi dupliciter vno modo ꝙ iſti actus ſint ipſe productiones perſonarum. Alio modo ꝙ ſint pncipia productionum (ſicut calor magnus dicitur produci ab igne per calorem et per calefacere ſed per calefacere tanꝗ̄ p productionem: per calorem vero tanꝗ̄ per principium pductiōis.) Primum non poteſt dici ſcilicet ꝙ intelligere ⁊ velle ſint actiue productiones perſonarum propter tria. primum eſt qꝛ productiones perſonarum ſecunduꝫ omnes ſunt actus notionales ⁊ non eſſentiales: ſed intelligere ⁊ velle ſunt actus eſſentiales ⁊ nō notionales: ḡ nō ſunt ipſe productiones: vtraqꝫ ppoſitionuꝫ p ſe nota eſt. Secundo qꝛ cuicunqꝫ ɔuenit actus per queꝫ perſona producitur ſibi competit producere perſonaꝫ ad quam actus terminatur: ſicut cui competit generare competit producere filium: ſed intelligere ⁊ velle ɔpetunt omnibus perſonis in diuinis: ḡ ſi iſti actus eſſent productiones perſonarum cuilibet perſone competeret producere filiū ⁊ ſpi. ſanc. quod eſt falſuꝫ. Tertio qꝛ pductiones perſonarū diſtīt realiter: ſꝫ intelligere ⁊ velle non diſt̄ aliq̄ mō realit̄ nec re abſoluta. nec relatiua: ergo non ſunt productiones. ¶ ꝙ autem non ſint principia pductionū patet ſic. ¶ Illud cuius conditio eſt oppoſita fecunditati non pōt eſſe principiū actus quo aliquid producit̄ qꝛ omnis productio ɔuenit ex fecūditate: ſed conditio actuum intelligendi et volendi eſt oppoſita fecunditati ergo nō poſſunt eſſe principium actuum quib⁹ perſone pducunt̄. ma. iā pꝫ: ſed minor pbat̄ qꝛ hec eſt conditio actus itelligēdi vl̄ volēdi ꝙ ex ipſis nichil aliud conſtituitur (vt patet ex. ix. metaphiſice) Fecunditas autem eſt ex quo natum eſt alterum ſequi: ḡ ɔditio actus itelligēdi M. Impro batio pdī cti modi. N.

et volēdi ꝯtraria eſt fecūditati. pꝫ ꝙ intelligere et
velle non ſunt ꝓductiōes pſonarū nec prīcipia ꝓ
ductionuꝫ: ſed excluſis a deo ꝑ intellectū itellectu
⁊ volūtate cū oībus actibus ſuis adhuc eſſet in diui
nis gñatio filij ⁊ ſpiratio ſpūs ſcti. ita ꝙ hec ſunt i di
uinis ex fecunditate nature radicaliter quā fecun-
A. ditatem hꝫ ex ſua infinitate et non ex hoc ꝙ eſt in-
Perſuaſio telligens ⁊ volens. ¶ Hoc aūt po teſt pſuaderi ſic
ſꝫ m idem ꝓportionalr̄ ꝯpetit fecunditas creaturis
⁊ deo: ſed fecūditas aliquid ꝓducendi cōpetit crea
turis non ex hoc ꝙ ſunt intelligentes ⁊ volentes ſꝫ
per aliquid aliud prius ⁊ communius. Unde et vir
tus generandi aliud inuenit̄ in rebus inanimatis
carentibus intellectu ⁊ vbi inuenitur in rebus habē
tibus intellectum hoc non eſt per intelligere et vel-
le aut per aliquid ad hoc pertinens. ergo ſimiliter
eſt in deo q: licet natura dei ſit in deo intelligens ⁊
volens ex hoc tamen nulla fecunditas ineſt ei ad ꝓ
ducendū quancunqꝫ perſonā: ſed ſicut calor ignis
ſi eſſet intelligens cauſaret caliditatem ſibi ſimileꝫ
fecunditate nature ſue ſicut nunc facit nec ad hoc a
liquid cooperaretur ſuum intelligere aut velle: ſic
natura diuina licet ſit intelligens ⁊ volens ex infini
tate ſua habet fecunditatem ꝙ virtute eius perſo-
na ſit a perſona ad quā tamen nihil intelligere aut
velle cooperatur. ¶ Item qualis eſt ordo rei inter
differentia realiter talis eſt ordo rōnis inter dīa ſe
cundū rationem: ſed vbi natura intellect⁹ ⁊ volun-
tatis differūt realiter ꝓductio eſt realiter vi nature
⁊ nō intellect⁹ vel volūtatis: ergo ſic eſt in deo in ꝙ
iſta ſunt differentia ſolum ſecundum rationem.
B. ¶ Nec rō aliorum eſt ſufficiens q: cū dicunt ꝙ mo
Rūſio ad rōem predicte opiniōis. dus naturalis productionis eſt producere per viā
aſſimilabilis nō eſt veruꝫ vniuerſalr̄ ſed ſolū in ge
neratione mere vniuoca. Eſto etiā ꝙ eſſet vniuer
ſaliter verū illud quod dicit̄ poſtea ꝙ verbum pro-
ductum ſimillimum eſt intellectui informato ſpecie
falſum eſt q: tunc due forme eiuſdem ſpeciei eſſent
ſimul in intellectu: q: ſimilitudo non eſt differentiū
ſm ſpeciem hoc aūt eſt impoſſibile quare ⁊c. ⁊ ſic pa
C. tet primū principale ꝓpoſitū. ¶ Nunc reſtat ſecun
Scdꝫ ar. dū ſcꝫ ꝙ declaret̄ veritas queſtionis. Eſt ergo itel-
ligendū ꝙ cū queritur vtrū pr̄ genuerit filiū natu-
ra: li natura pōt dicere principiū gñatiōis: vel modū:
ſi dicat principium gñationis tunc eſt ſenſus vtruꝫ
pater genuerit filiū natura (id eſt) vtrū eſſentia di-
uia que eſt natura ſit principiū gñatōis: vl̄ vtrū hoc
ſit ꝓprietas relatiua ⁊ ſic nō intelligit̄ ad preſēs q:
ſic eſt eadē queſtio cū illa qua querit̄ vtrū potētia ge
nerādi dicat quid vel ad aliquid de qua queritur
in ſequenti diſtinctione. ſic etiaꝫ nō haberet locum
diſtinctio que ponitur in t̄minis queſtiōis vtrū pr̄
genuerit filium natura an voluntate: q: natura et
voluntas ſunt in deo eadem res abſoluta: nec dif
ferunt quo ad eſſe principiū niſi ꝓpter principiādi
modum: q: alius eſt modus ꝙ eſſentia diuina prin
cipiat vt natura ſi tñ aliquid ſit principiās ⁊ aliud ꝙ
principiat vt volūtas: ſi tñ li natura ⁊ li voluntate di
cant modum productionis ſic habet locū queſtio: ⁊
D. tunc dñdum eſt ꝙ in productiōe diuinarū pſonaꝝ
eſt tria cōſiderare ſcꝫ habitudinē virtutis ꝓducti-
ue ad actum ꝓducendi: ſuppoſita ꝓducentia: ⁊ or
dinem productorum: vl̄ productionum. Si ꝯſide
retur habitudo virtutis ꝓductiue ad actū ꝓducēdi
E. ſic nulla pſona ꝓcedit in diuinis per modū volunta
tis ſꝫ quelibet per modū nature: Cui⁹ rō ē q: illud

quod procedit a virtute agente ex neceſſitate im-
mutabilitatis et ex virtute determinata ad vnum
producitur per modum nature: ſed quelibet per-
ſona diuia producitur ex neceſſitate imutabilitatis
et virtute determinata ad vnum: ergo quelibet p-
ſona diuina producitur per modum nature: maior
patet q: modus nature in hoc differt a modo volū
tatis in eliciendo actum: quia principium naturale
agens naturaliter non habet in poteſtate actū ſuuꝫ
nec eſt indifferens ad oppoſita ſed ē neceſſario de-
terminatum ad vnum: agens aūt per voluntatem
et modo voluntario habet in poteſtate ſua agere
vel non agere et eſt indifferens ad oppoſita: ſicut
poteſtas rationalis. minor ſic patet q: nec pater ha
bet ſiciptāte generare filiū vt poſſit generare vel
non generare: nec pater ⁊ filius habent ſic in ptāte
ſpirare ſpirituꝫ ſanctuꝫ ꝙ poſſint ſpirare vel non
ſpirare: ſed neceſſario pater generat filiū: ⁊ pater ⁊ F.
fili⁹ ſpirāt neceſſario. ſpū. ſan. Si vero cōſiderem⁹
ſuppoſita producentia: ſic ſpiritus ſanctus produ-
citur per modum voluntatis: filius autem per mo
dum nature: q: modus nature in creaturis eſt ꝙ
vnum ſit ab vno tm̄ ⁊ non a pluribus eiuſdem gra-
dus et ordinis quorum quodlibet eſſet per ſe ſuffi
ciens ad totū perfecte faciendum. Que autem fi-
unt per voluntatem poſſunt fieri a pluribus agen-
tibus eiuſdem gradus et ordinis quorum quodli-
bet eſſꝫ per ſe ſufficiens ad totum perfecte produ-
cendum. plures enim concurrunt moderando per
voluntatem virtutem ſuam ſicut patet de pluribus
trahentibus nauem vbi alter ad totum ſufficeret.
Cum ergo filius procedat tantum ab vno: ſpiri-
tus autem ſanctus a duobus ſcꝫ a patre et filio: ita
ꝙ eque perfecte producit vnus ſicut ambo: nec per
fectius ambo ſimul ꝙ̄ alter ideo ſpiritus ſanct⁹ di-
citur produci per modum voluntatis: filius autem
per moduꝫ nature. ¶ Si autem attendatur: ordo G.
productorum et productionum ſic filius dicitur ꝓ-
cedere per modum intellectus: Spiritus autem
ſanctus per modum voluntatis. Cuius ratio eſt
quia in imagine creata que attenditur ſecundū po-
tentias et actus nature intellectualis: prima ema-
natio eſt ſecundum intellectum: alia auteꝫ ſequēs
in qua terminatur emanatio manens infra naturā
intellectualem eſt emanatio pertinens ad volun-
tatē. Primo enim eſt cognitio boni. Deinde ex
hoc oritur amor boni et ibi ſiſtit emanatio inter na
turam intellectualem. ⁊ ex hoc arguitur ſic. Illud
quod in diuinis procedit prima emanatione pro-
cedit per modum intellectus ad intra: Aliud au
tem quod procedit ſecunda emanatione et vltima
in qua terminatur omnis emanatio diuina ad in-
tra procedit per modum voluntatis quia ſic eſt in
imagine creata vt dictum eſt: Sed filius proce-
dit prima emanatione diuina: Spiritus autem
ſanctus ſequente et vltima: ergo filius dicitur pro
cedere per modum intellectus ⁊ ſpiritus ſanctus p
modū volūtatis: ⁊ ſic intelligēda ſunt ꝙ dicūtur cir-
ca iſtā materiā de mō proceſſionis diuiaꝝ pſonaꝝ:
⁊ verba doctoꝝ ꝙ vident̄ inſinuare ꝙ itelligere ⁊ vel
le ſeu diligere ſunt rōnes emanationū diuiaꝝ. Hoc
eīn dicunt ſolū ſm quandam adaptationem ad ea H.
que inueniuntur in imagine create. ¶ Ad prim ar Ad primū principale.
gumētū dñdū ꝙ ly natura aliq̄ accipit̄ cū dr̄ ꝙ pr̄ nō
eſt pr̄ natura. et cuꝫ dr̄ ꝙ pr̄ genuit filium natura:
q: cum dicit̄ ꝙ pater non eſt pater natura ly natura

accipitur ibi ꝓ eſſentia et non pro naturali neceſſitate quia pater eſt pater naturali neceſſitate ſumme immutabilis: ſed non eſt pater natura (id eſt eſſentia formaliter) immo paternitate ſeu generatione actiua quod idem eſt ⁊ ſic pater eſt pater quia genuit et alio eſt pater formaliter ſcꝫ paternitate: et alio eſt deus formaliter ſcꝫ deitate. Sed cum dicit̃ ꝙ pater genuit natura ly natura non accipitur ibi pro eſſentia vt prius dictum fuit: ſed pro modo ꝓductionis naturalis: propter quod in argumento variatur ac-
I. ceptio huius nominis quod eſt natura. ¶ Ad ſecū-
Ad ſcōm dum ⁊ tertium patet reſponſio. per ea que dicta ſūt
ſimul̃ ⁊ t'tiū in corpore queſtionis: licet enim natura: intellect⁹: et voluntas ſint vnum et idem in deo realiter loquendo: propter quod quicquid eſt ab vno tanq̃ a principio totum eſt ab altero: tamen modus procedendi per modum nature: et per modum intellectus: et per modum voluntatis: non ſunt vnus et idem modus ſed diuerſi vt patuit in ſolutiōe queſtionis. Et ideo aliqua perſona ꝓcedit per modū nature vel intellectus que non ꝓcedit per moduꝫ voluntatis et econuerſo.

Sententia ſeptimę diſtinctiōis.

K. Ic ſolet quęri a quibuſdam.
Diſt. vij. Superius magiſter mouit queſtiōes circa generationis ſubiectum: ⁊ terminū: ⁊
Snia in gn̄ali circa modum generationis. Hic mouet quaſdam queſtiones circa generatiōis principium quod eſt potentia generandi: ⁊ circa hoc duo facit: primo mouet queſtionem et eam determinat: ſecūdo obijcit in contrarium et ſoluit: Secunda ibi Sꝫ vehementer nos mouet. Secūda pars in qua mouet queſtionem diuiditur in duas: Primo enim mouet queſtionem et determinat et adiungit quaſdam alias obiectiones: ſecundo determinat Se-
Snia in ſpeciali cunda ibi Ita etiam cum dicitur. Et hec eſt ſententia lectionis in generali. In ſpeciali procedit ſic magiſter et querit primo ſi filius poſſit generare. Et arguitur ſic primo ꝙ ſic. quia ſi pater potuit generare et filius non: ġ pater poteſt aliquid quod filius non poteſt. ¶ Et reſpondet magiſter ꝙ poſſe generare: vel poſſe eſſe patrem non eſt aliquid eorum que ſubiecta ſunt diuine poteſtati ſed eſt ad aliquid. Poſtea arguit per Auguſtinum in contrarium qui videtur dicere ꝙ potuit generare ſed non oportuit quia immoderata eſſet diuina generatio. Et reſpondet ꝙ Auguſtinus dicere intendit ꝙ non eſt impotentia in filio non poſſe generare ſed ex proprietate relatiua ſibi conuenit hoc. Poſtea querit vtrum pater ſi ſit potens generare an hoc ſit aliqua potentia que non ſit in filio. Et reſpondet ꝙ pater eſt potens natura generare filiuꝫ: et ꝙ filius habet eandem potentiam qua poteſt gigni quaꝫ habet pater qua poteſt generare. Et querit vtrum potentia generandi que eſt in patre ſit in filio. Et reſpondet magiſter ꝙ potentia generandi non tantum dicit naturam ſed proprietatem: referendo ergo intellectum ad proprietatem non eſt potentia generandi in filio quia aliud eſt poſſe generare et aliud poſſe generari. Referendo vero ad naturam idem ſunt. Vltimo hoc idem declarat vlterius ſcꝫ quo modo potentia generandi ſit in filio quia in eo eſt potentia qua poteſt generari. Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Vtrum in diuinis ſit potentia generandi. Queſtio .I.

Irca diſtinctionem iſtam tria L.
queruntur. Primū eſt vtrum in diuis ſit Que.i.
potentia generandi. Secundū eſt q̄d ſit vtrū ſubſtantia: an relatio Tertio vtruꝫ ſit ī filio. ¶ Ad primū ſic ꝓcedit̃. Et arguit̃ ꝙ ī deo nō ſit potētia gn̄andi quia omnis potentia eſt actiua: Arg.i.
vel paſſiua: ſꝫ potentia paſſiua cū ſit iperfecta de ſe non eſt in deo: actiua vero licet ſit in deo reſpectu creaturarum nō videt̃ tn̄ ꝙ poſſit eſſe in deo reſpectu diuinoꝝ quia potentia actiua ē pricipiū tranſmutandi vel ꝓducēdi aliud ſed in diuis nō eſt aliud et aliud (pr̄ eīn nō eſt aliud a filio ſm̄ Aug. ī homelia ſuper illud Jo. Qui nō intrat per oſtiū. Et ī quodā ſmone de tri. ġ ī deo reſpectu diuioꝝ nō eſt aliqua potētia actiua: nec potētia gn̄andi: nec alia. ¶ Itē Arg.ij.
oīs potētia eſt reſpectu alicui⁹ poſſibil̃ ſed ī deo nihil ē poſſibile ſꝫ ē totū neceſſariū: ġ ī deo reſpectu diuioꝝ nulla ē potentia nec gn̄andi nec alia. ¶ In In oppoſitum
cōtrariū arguit̃ quia oē generās generat ꝑ aliquā potentiā: ſed ī diuinis pr̄ gn̄at filiū: ġ in patre eſt aliqua potētia gn̄andi. ¶ Rn̄ſio. dicēda ſunt duo: pri- Deciſio q̄ſtionis
mum eſt ꝙ ī diuis ē potētia generādi: ſcōm ē ꝙ illa potētia nō dr̄ vniuoce cū potētia gn̄andi q̄ ē in crea- M.
turis. Primū pꝫ ſic. vbicūq̃ ſunt plura realit̃ dr̄a quorū Ar.i.
vnū eſt productiuū alteri⁹ ibi eſt vere ⁊ realit̃ potētia ꝓductiua: ſꝫ in diuis pr̄ ⁊ fili⁹ dr̄ūt realiter ⁊ fili⁹ eſt a pr̄e ꝓduct⁹ ꝑ gn̄ationē: ġ in pr̄e ē vere ⁊ realit̃ potentia ꝓductiua filij per gn̄ationē: ſꝫ hoc ē potētia gn̄andi: ġ ⁊c. ma. pꝫ ex rōe potētie actiue vl̃ q̄ſi actiue q̄ ſola ponit̃ ī diuis. Eſt eīn potētia actia principiū q̄ aliq̄d ꝓducit̃ (vt pꝫ ex .v. meta.) Et nō oē q̄d ꝓducit aliud ꝓducit ipꝫ ꝑ aliquā potētiā ꝓductiuā. mi. ſupponit̃ ex traditiōe fidei: ex his q̄ dcā ſūt ſupra di. iiij. Iuxta q̄d itelligēda ſūt duo: primū ē ꝙ cū
potentia dicat̃ ī hītudīe ad actū. potētia āt paſſiua ī N.
hītudine ad actū quē recipit: potētia āt actia ī hītudīe ad actū quē ꝓducit: vbi nō ē act⁹ realit̃ ſcept⁹ vl̃ ꝓduct⁹ ibi nō eſt realit̃ potētia actia vl̃ paſſiua. Cū ġ intelligere ⁊ velle ī deo nō ſint act⁹ realit̃ recepti: vl̃ ꝓducti ab itellectu ⁊ volūtate ſꝫ ſint penit⁹ idē cū ipſis: idcirco lꝫ ī deo ſint itellect⁹ ⁊ volūtas put dicūt naturam actu cognoſcētē ⁊ volentē: tn̄ nullū eoꝝ ē realit̃ potentia actia vl̃ paſſiua reſpectu p̄dictoꝝ actuū: ſed cū fili⁹ ſit realit̃ a pr̄e ꝓduct⁹ ⁊ ꝑ ꝯn̄s realit̃ diſtinct⁹: ⁊ ſpūſſ. ab vtroq̃ idō neceſſe eſt ī diuinis ponere potentiā realit̃ ꝓductiuaꝫ reſpectu vtriuſq̃: ⁊ reſpectu q̄d filij dr̄ potentia gn̄andi quia ꝓductio filij ē gn̄atio: ſꝫ reſpectu. ſp. ſci dr̄ potētia ſpirādi quia ꝓductio eius eſt ſpiratio. ¶ Scdo itelligendū eſt O.
ꝙ ſicut in creatis aliq̄d ꝓducit̃ per potentiā naturalē ⁊ ī ſimilitudinē nate ꝓducentis (ſicut homo gn̄at hoīem) aliquid āt ꝓducit̃ per potentiā rōnalē ⁊ nō in ſimilitudinē nate ꝓducētis ſed ſpeciei in mente exiſtis (ſicut ꝓducit̃ dom⁹ ab artifice) ſic aliqua producuntur a deo patre per voluntatem non in ſimilitudinem nate ſed idee exiſtis in mente diuina tanq̃ artificiata. Et tales ſunt omnes creature quarū ꝓductio q̄ ad totū dr̄ creatio: ⁊ principiū hui⁹ act⁹ dicit̃ potentia creādi: Aliquid aūt ꝓducit̃ per naturam in ſimilitudinē nate et mō nate ſicut ꝓducit̃ filius a patre. et actus quo producitur dicitur generatio: ⁊ potētia correſpondens actui huic dicit̃ potētia gn̄andi: Sic ergo patet ꝙ potentia gn̄andi realit̃ ē in deo.

A. Scđo ar. ¶ Secundum patet ſcʒ ꝙ potentia generandi i diuinis non dicitur vniuoca cum potentia generandi in creaturis q: cum potentia productiua ſit illud quo aliquid ꝑducitur vbi eſſe aliud non conuenit vniuoce ipſis productis ibi nec eſt vniuoca ꝑductio nec potentia productiua: ſed eſſe aliud a producēte non conuenit vniuoce filio in diuinis ⁊ in humanis: ğ ⁊c. minor ꝓbatur q: in humanis filius eſt vere et ꝓprie ⁊ ſimpliciter aliud a patre ſm eſſentiam ⁊ ſubſtantiam ſm quam aliquid dicit̄ ſimpliciter aliud: ſed in diuinis filius non eſt aliud a patre ſm eſſentiam ⁊ ſubſtantiam ſed ſolum ſm rationeʒ dātis et accipientis que alietas non cadit ſub vno cōmuni et formali conceptu cuʒ perſona.

B. Ad pⁱm̄ pricipale. ¶ Per hoc patet reſponſio ad p̄mū argumentum ꝙ potētia generandi in diuinis non dicit̄ vniuoce cum illa q̄ eſt in creaturis ⁊ ob hoc non eſt aliud ſimpliciter ibi ſicut in humanis.

Ad. ij. ¶ Ad ſecundum dicūt quidam ꝙ poſſibile diuiſum contra neceſſarium non eſt in diuinis: ſed poſſibile quod continetur ſub neceſſario. Unde ſicut dicitur ꝙ deum eſſe eſt poſſibile ita poteſt dici ꝙ filium generari eſt poſſibile. Sed iſta reſponſio non videt̄ valere q: cum dicitur deum eē eſt poſſibile iſtud poſſibile nō arguit in deo aliquā potentiam ſed ſolum repugnantiam terminorum ſed filium generari arguit i patre potentiam gn̄andi non ſolum non repugnantiam terminoꝝ: alioquin ſequitur oppoſitum p̄ncipalis concluſionis.

C. Ad. ij. aliť r̄ndet. Et ideo dn̄dum aliter ꝙ poſſibile in diuinis non excludit neceſſarium nec ponit aliquam depēdentiā: nec dicit ſolū īpoſſibile filiū gn̄ari ꝓpt̄ nō repugnātiam terminorum immo tali poſſibili reſpondet potentia generandi: Sed q: per talē potentiam nō ꝓducitur diuerſum per eſſentiam ſed ſolum per relationem ⁊ in relationibus oppoſitis eſt par neceſſitas q: equaliter ſe coexigunt: ideo par neceſſitas eſſendi eſt in p̄re h̄ite potentiam generādi et in filio, et eadē independentia propter identitatē eſſentie.

Vtrum potentia generandi dicat aliquid vel ſolum quid.

Queſtio. II.

D. Que. ij. Arg. i. AD ſecundum ſic proceditur: Et arguitur ꝙ potentia generandi dicat ad aliquid et nō quid (hoc eſt relationē et non eſſentiam: Quia potentie diſtingūtur et cognoſcuntur per actus: ſed generare i diuinis dicit ad aliquid ⁊ non quid alioquin conueniret omnibus perſonis: ğ potentia generandi non dicit quid ſed ad aliquid.

Arg. ij. ¶ Secūdo. ꝓprius actus eſt a propria forma: ſed generare eſt ꝓprius actus patris: ğ eſt a ꝓpria forma patris hec eſt paternitaſ et non eſſentia que eſt oīb⁹ cōis ergo ⁊c.

Arg. iij. ¶ Tertio ſic, ſicut ſe habet pater ad creandū inquantū deus ita ſe habet ad generandū inquantū pater: q: ſicut creare eſt ꝓprium dei ita generare eſt ꝓprium patris: ſed deus creat diuinitate ğ pater generat paternitate.

Arg. iiij. Quarto ſʒ Auguſtinū de fide ad petrū capi. iij. qui dicit ꝙ generatio eſt opus paterne ꝓprietatis.

In oppoſitum Scđo ¶ In cōtrariū arguitur q: illud eſt p̄ncipiū generatiōis in quo genitū aſſimilatur gignēti: ſed filius aſſimilatur patri in nat̄a ⁊ non i ꝓprieta te relatiua ğ ⁊c. ¶ Item p̄ncipiū actōis ⁊ termin⁹ ſibi correſpondent: ſed relatio non poteſt eē terminus actionis: ğ nec p̄ncipiū. ¶ Ad idē eſt qđ dicit Da. lib. i. capi. viij. ꝙ generatio eſt opus nature.

E. R̄nſio. Opi. i. ¶ Reſponſio. circa queſtionem iſtam triplex ē modus dicendi. Primus eſt ꝙ potentia generandi dicit intrinſece ſolam eſſentiam ꝗuis actus generādi non eliciatur ab ea niſi concurrente relatione paternitatis: Et q: tota difficultas vel quaſi tota que ſequitur ad hanc poſitionem eſt quo modo eſſentia communis poteſt eſſe ratio ꝓpria eliciendi actū qui non eſt communis; videtur enim ꝙ in quocunqꝫ eſt ſufficiens p̄ncipium actus alicuius et non impeditū ꝙ illud poſſit exire in actum. ideo ad tollēdum hanc difficultateʒ. p̄mo ponetur imaginatio huius poſitionis. ⁊ ſecundo ponentur rationes ei⁹ Imaginatio poſitionis eſt iſta ꝙ ſola eſſentia diuina eſt illud cuius virtute eliciuntur hij actus generare et ſpirare creare ordine quodam: nec eſt incōueniens ſꝙ ab eodem principio ſint plures ſubordinati actus cum hoc reperiatur in creaturis.

F. ¶ Lux enī ſolis eſt principium illuminandi et calefaciēdi. ſed quia agere eſt ſuppoſiti iō oportet eſſentiam eē in ſuppoſito vno vel pluribus ad hoc vt eliciat ſupradictos actus. Si autem termini illoꝝ actuum eſſent forme compoſſibiles in eodem ſuppoſito in quocunqꝫ inueniretur eſſentia illud poſſet in oēs eius actus: ſicut lumen et calor ſunt forme compoſſibiles in eodem: ⁊ certe omnis forma que eſt principium iſtorum actuum qui ſunt illuminare: ⁊ calefacere poteſt in eos in quocunqꝫ ſuppoſito ſit niſi impediatur in agendo per contrarium: ⁊ per indiſpoſitionem materie de quo non eſt in diuinis timendum. quādo autem per quenlibet actum conſtituitur nouum ſuppoſituʒ: vt in diuinis non poteſt ſic eſſe imo p̄mus actus neceſſario ē ab eſſentia vt i vna perſona tm̄: ſecundus vt eſt in duabus: terti⁹ eſt vt in tribus. Cuius ratio eſt q: in diuinis nō poteſt eſſe niſi vna perſona nō ꝑducta: Si enī eſſent plures non ꝑducte tales neceſſario differrent per abſoluta non per relationes originis qđ eſſet impoſſibile q: ſic eſſent duo dij Ex hoc ſic arguit̄. nulla perſona poteſt principiare actionem per quaʒ ꝑducitur ſed perſona prima ꝑducta in diuinis ꝑducitur per primā ꝑductionē vel emanationē: ğ p̄ia ꝑſona ꝑducta nō pōt hēre eſſentiā vt p̄ncipiet primā ꝑductionē vł emanationē. oʒ ğ ꝙ ꝑductio p̄ia ſit a ꝑſona nō ꝑducta que eſt tm̄ vna vt p̄ius dictū eſt. Per idem patet ꝙ ſecunda emanatio non poteſt eſſe ab eſſentia niſi prout ipſa eſt in duabus ꝑſonis et non in pluribus: q: ſecunda perſona producta producitur per ſecundam emanationem: ğ nō poteſt habere eſſentiā ꝓut eſt p̄ncipiū ſcđe emanationis alioquin ꝑduceret ſeipſaʒ.

G. ¶ Reſtat ğ ꝙ eſſentia ꝓut eſt p̄ncipiū ſecūde emanatiōis ſit ſolum in perſona ꝑducente ⁊ perſona producta. Ex quibus apparent duo Primum eſt ꝙ eſſentia diuina non eſt principium preciſum et adequatum alicui⁹ dictorum actuum qui ſunt generare et ſpirare: Sed eſt cōmune principium oīm coꝝ: licet poſſit deſignari per rationem huic vel illi actui adeq̄tā vt cū dicit̄ potentia generādi vel potētia ſpirandi. Scđo apparet quare quodlʒ diuinū ſuppoſitū habēs ꝑfecte diuinā naturā non pōt in oēs act⁹ iſtos licet ſola eſſentia diuia ſit totale ⁊ ſufficiens p̄ncipium hoꝝ actuum. Cauſa enim eius eſt quia eſſentia diuina fecunda eſt ad hos act⁹ ordie quodᷓ. Et quia non poteſt eſſe in ſecunda perſona niſi com

pleta fecunditate prima per quam expletionē ipſa
met ſecunda perſona producitur: nec poteſt eſſe in
tertia niſi completa fecunditate ſecunda ideo in ſe
cunda perſona ſolum eſt principium ſecundi actꝰ.
qui eſt ſpirare: In tertia aūt non eſt principium ali
cuius actus niſi tranſeuntis in materiam exteriorē
vt eſt creare: non ſic autem eſt in generatione crea
turarum vniuoca: quia ibi communicatur alia natura
ſm numerum habens ſimilem virtutem ſm ſpeciē
nulla fecunditate expleta. Et ideo poteſt in oēs
H. actus ſpecie debitos in quocūq ſuppoſito ſit. Hec
Quia rōp eſt imaginatio opinionis. Rationes eīn eius ſūt
p̄dicta o= plures: vna eſt talis: id quod eſt per ſe fundamen
pinio ōe cō tum relationis non includit intrinſece relationem.
firmāda. ¶ Sed potentia que eſt ad actus dictos diuinos
eſt per ſe fundamentum relationis inter producēs
ꝛ productum ergo ꝛc. maior patet quia relatio realis
ſemper fundatur ſuper rem alterius predicamen=
ti: minor probatur quia nihil pertinet per ſe ad agēs
quod poſſit eſſe fundamentum dicte relationis niſi
actio vel potentia actiua: Actio autem non poteſt
eſſe fundamentum eius nec in creaturis: nec in di
uinis. In creaturis non: quia actio et paſſio ſunt in
paſſo: fundamentum autē reſpectꝰ agentis debet
eſſe in agente quia actio in diuinis (puta generare)
eſt relatio: ꝛ relatio nō eſt per ſe fundamentum re
lationis Alioquin eſſet proceſſus in infinitum. ergo
actio non poteſt eſſe fundamentum dicti reſpectꝰ.
Relinquitur ergo q̄ ſit potentia actiua ꝛ hec fuit mi=
nor: ſequitur ergo concluſio. ¶ Secunda talis eſt Si
Rō. ii. in diuinis eſſet diuerſitas nature ſm numerum et
vnitas ſm ſpeciem ratio principiandi attribueretur na=
ture et non relationi ſicut nunc eſt in creaturis: ſed
vnitas nihil perfectionis tollit a natura: ergo per vni
tatem nō tollitur: quin debeat habere rationē prin=
cipij reſpectu actuū diuinorum. ¶ Tertia ratio ta=
lis eſt. continere principiatiue diuinam perſonam
Rō. iii. nobiliꝰ eſt q̄ cōtinere cauſatiue creaturam: ſed cō=
tinentia creature eſt propter eſſentiā ꝛ non propter
relationem aliquam ergo continentia principiatiua re=
ſpectu diuine perſone multo fortius eſt propter eſſē
tiam. plures alie rationes poſſent adduci ſed iſte
nūc ſufficiunt. ¶ Ad rationes principales que ſūt
I. contra hanc opinionem reſpondetur ſic. Cum eīn
Ad prim primo dicitur q̄ potentie diſtinguntur per actus dicendum
principale q̄ potentie diſtinguntur per actus id eſt cognoſcun
dī ſm p̄di tur diſtincte per actus: ſed non oportet q̄ potentie
ctam opi= ſint in eodem genere cum actu etiam ſi potētie nō
nionem. ſolum diſtincte cognoſcantur ſed etiā diſtinguantur
eodem modo quo per fines eſt diſtinctio eorum q̄
ordinantur ad finem: non eīn oportet q̄ finis ꝛ illud
quod eſt ad finem ſint eiuſdē generis predicamē
talis (vt patet de medicina et ſanitate) Et ideo in
nullo caſu neceſſe eſt q̄ ſi generare dicatur ad aliquid
q̄ propter hoc potentia generandi q̄tum ad illud quod
importat intrinſece dicatur ad aliquid: licet potētia ge
nerandi q̄tum ad hoc connotet extrinſece aliquid
quod importat habitudinem ad actum qui vere eſt
ad aliquid. ¶ Ad ſecundum dictum q̄ proprius a
K. ctus eſt a propria forma. vel a forma cōi vt appropria
Ad. ii. ta ꝛ hoc modo generare eſt ab eſſentia vt eſt ſub p
prietate patris: nec tamen proprietas dat eſſentie
quod principiet actum generandi: ſed eſt tantum
cauſa ſine q̄ nō. Multa eīn concurrūt cū potētia q̄
non pertinent ad rationem potentie ſine quibꝰ ta=
men potentia nullo modo exiret in actum. Verbi

gratia q̄litas nullo modo eſt de ratione potentie
calefactiue: aut diſgregatiue ꝛ tamen ſine q̄litate
forte calor non calefaceret: nec color diſgregaret:
ſic eſt in propoſito fecunditas eſſentie ad primum
actum qui eſt generare licet non poſſit explicari ni=
ſi ab eſſentia exiſtente in prima perſona que nullo
modo eſt ab alia vt declaratum fuit prius: tamen
proprietas conſtituens primam perſonā nullo mo
do pertinet intrinſece ad rationem potentie gene=
randi. ¶ Ad tertium reſpondetur ſic q̄ aliter eſt L.
dei proprium creare: aliter eſt proprium patris gene= Ad. iii.
rare. Creare enim eſt proprium dei ratione princi=
pij creatiui quod in nullo alio eē pōt. ſed generare ē propriū M.
pris nō ea rōe principij ſed modi hn̄di principiū quod nō Ad. iiii.
poſſet alio mō producere primū actū niſi exiſtens
ſub proprietate patris propter conditionem et or=
dinem actuum vt viſum eſt: ꝛ non propter hoc q̄
proprietas iſta ſit in aliq̄ elicitiua actus Sub hoc ſen
ſu. accipiendum eſt quod dicit Auguſtinus q̄ ge=
neratio eſt actus paterne proprietatis qui non elici=
tur virtute eſſentie niſi vt exiſtit ſub proprietate pa
tris. ¶ Secundus modus eſt. q̄ tam eſſentia q̄ re N.
latio habent rationem principij in generando et in Opi. ii.
ſpirando: imaginantur eīn tenentes hanc viam q̄ Proba.
cum filius (ſm Hilarium quarto libro de trinitate)
nihil habeat niſi natum: id eſt per generationem ꝛ
natiuitatem acquiſitum: habet aūt eſſentiam ꝛ pro
prietatem relatiuam ideo vtrunq habet per gene
rationem ſuam ex patre: ſed differenter quia vnum
habet tanq̄ communicatum ꝛ non productum ſcili
cet eſſentiam que non eſt producta ſed tantum cō=
municata: Aliud autem habet tanq̄ vere productū
ſcilicet proprietatem relatiuam: ꝛ vtrunq requiritur ad
veram generationem. Sicut enim non eſſet vera
generatio ſi nihil produceretur ſed ſupponeretur to
tum q̄tumcunq communicaretur illud: ita non eſſet
vera generatio ſi totum produceretur et nihil com=
municaretur. modo dicunt iſti q̄ in generatione fi
lij eſſentia patris habet rationem principij q̄tū ad Proba=
illud quod ibi eſt communicationis: Sed paterni= tio dicte
tas habet rationem principij q̄tum ad illud quod opinionis.
ibi eſt productionis. ꝛ hoc patet ſic. principium quo p
ducens aliquid producit neceſſe eſt realiter diſtin=
gui a termino quo productum ipſam productionem
terminat ꝛ ſm ſuppoſitum quando terminus pro=
ductionis ſuppoſitum conſtituit: principium autē
communicandi nō oportet realiter diſtingui ab eo
quod communicatur vel quo communicatio termina
tur. Nunc eſt ita q̄ in generatione filij relatio filia=
tionis eſt id quo productio terminatur et eſt conſti
tutiuꝰ ſuppoſiti: Eſſentia autem eſt illud quod cō
municatur vel quo terminatio communicatur: opor
tet ergo q̄ principium producendi ſit realiter diſtin
ctum a filiatione etiam ſecundum ſuppoſitū. Prin
cipium autem communicandi non oportet diſtin=
gui ab eſſentia cōmunicandi: ſed eſſentia ſm poſitio
nem cōmunem nō diſtinguitur realiter a filiatiōe nec
ab aliquo quod ſit in diuinis ſaltem ſecundū ſuppoſi
tū: ergo ipſa non eſt in generatione filij princip
um productionis licet poſſit eſſe principium com=
municationis: maior patet: quia producens et p
ductum neceſſario diſtinguntur nihil enim eſt im=
poſſibilius q̄ q̄ aliquid producat ſe ipſum vt dicit
Auguſtinus. i. de trinitate: ſed producens eſt tota
liter producens ratione principij quo producit et p
ductum totaliter eſt productū rōe termini q̄ productio

termiat: q2 his excluſis ↄ̄poſito q̄cūq3 alio excludit
totalit rō ꝓducentis ⁊ ꝓducti. His habitis ſtatim
hētur ratio ꝓducētis ⁊ ꝓducti: ḡ oꝫ ꝙ ꝓducens et
productum realiter diſtinguantur q̄tū ad pricipiuꝫ
productionis et terminum. q̄ꝺ etiam patet ex alio
quia oportet ꝙ terminus productionis quo produ
ctum terminatur ſit non ſolum communicatus: ſꝫ
etiā product⁹: Si enim totum eſſet communica-
tum et nihil productum nulla eſſet productio vt di
ctum fuit ſupra. Sed ſi terminus productiōis poſ-
ſet eſſe realiter idē cum principio productionis fi-
lij īpoſſibile eſſet ipſuꝫ eſſe productum quia exiſtit
in patre qui nihil habet productum: ergo impoſſi-
bile eſt ꝙ principiuꝫ productionis et terminus idē
ſint realiter ſꝫ neceſſario diſtinguntur. ¶ De prin
A. cipio communicandi ſecus eſt quia non eſt de ra-
tione rei communicate: ꝙ ſit a communicante ꝓ-
ducta: ſic enim principium communicandi et res cō
municata neceſſario diſtinguerent: ſed ſolum ꝙ
ſit a pluribus habita ita ꝙ vnus habeat ipſam ab a
li. Et ſi quidem ſit vna numero que ſolum eſt cō
munis communicate rei de qua nunc loquimur nō
poteſt ſimul haberi totaliter et perfecte a pluribus
niſi ꝓpter ſolam illimitationeꝫ ita ꝙ illimitatio rei
communicate eſt ratio communicandi ipſam: ma-
xime ſi ſit illa communicatio naturalis et non mo-
ta a voluntate ex aliquo fine qualis eſt communi-
catio diuine nature cuius ſola infinitas eſt ratio q̄-
re ipſa ab vno habita ad aliud ſuppoſitum diriue
B. tur Sic ergo patet maior. minor ſimiliter ꝓbatur.
Mō ei in generatiōe filij relatio filiatiōis ſit illud
quo productio filij termiatur patet ſic. illud quod
in filio eſt productum tm̄ eſt illud quo productio fi
lij terminatur: ſed in filio nichil eſt productum niſi
ſola relatio filiationis ⁊ non eſſentia que nullo mo
do eſt producta: Ex his autem duobus conſtituit
perſona filij: ergo ſola relatio filij eſt terminus ꝓ
ductionis. De eſſentia autem ꝙ ipſa ſit illud q̄ꝺ
communicat planum eſt ⁊ hec fuit minor: ſequit
ergo concluſio ſcꝫ ꝙ in generatione filij eſſenta q̄
dam poteſt eſſe principium communicationis ſed
C. Improbatio .ii. opiniōis. nō ꝓductiōis cū ipſa realit a nullo diſtiguat. Hec
autēꝫ opinio falſa eſt. in hoc ꝙ ponit aliud eſſe pri
cipium ꝓductionis ⁊ aliud communicatiōis quia
eiuſdem actionis ſunt eadem principia: ſed ge-
neratio filij ⁊ communicatio eſſentie filio a patre ē
eadem actio (ſcꝫ ſola generatio) ḡ non eſt aliud pri
cipium ꝓductionis et communicationis ſed vnuꝫ
et idem. ma. de ſe patet: mi. declaratur quia in di-
uinis non eſt actio niſi originis: ſed in diuinis nō
ſunt niſi due origines videlicet generatiōis ⁊ ſpira
tionis: ergo communicatio eſſentie nō eſt actio ab
D. Arg. ii. illis diſtincta. ¶ Item omnem actionem originis
ſequūtur alique reales relationes ſed preter rela-
tiones generationis ⁊ ſpirationis actiue et paſſiue
ſuprataꝫ non ſunt ī diuinis alie relationes reales
originis ergo communicatio diuine eſſentie non ē
diſtincta actio a generatione et ſpiratione: q2 ſibi
correſpondent ꝓprie relationes reales: non eſt ḡ
imaginandū ꝙ fili⁹ hēat eſſentiā a pr̄e per aliam a
ctionem q̄ꝫ per generationem quia non eſt ita: ſed
quia pr̄ generat filiuꝫ in ſua eſſentia intrinſece iō
dicitur cōmunicare ei ſuā eſſentiam nō alia actiōe
q̄ꝫ gn̄atiōe. Et eſſet ſimile ſi ī humanis forma pr̄is
et filij poſſent eſſe ī eadē materia nūero. Tūc ei pr̄
generādo filiū et introducendo formā ī ſua ꝓpria
materia cōmunicaret ei eandēꝫ materiam quā hꝫ
non alia actione q̄ꝫ generatione. Similiter quia
ꝓprietas formal' cōſtitutiua filij pōt eē ⁊ eſt in eadē
eſſentia cū formali ꝓprietate ↄ̄ſtitutiua pr̄is. iō de⁹
pr̄ in generando filiū cōmunicat ei ſuā eſſentiā q2
per ſolam generationem vtraq3 ꝓprietas eſt ī eadē
eſſentia: non eſt ergo verum ꝙ aliud eſt principiū
generandi ⁊ aliud communicādi: oportet imm oꝫ ꝙ
ſit vnū ⁊ idē ſicut ⁊ vna actio. neceſſe eſt ergo ꝙ illō
principiuꝫ ſit vnum vel ſola eſſentia vt dicit prima
E. opinio: vel ſola relatio. Et q̄uis prima opinio put
Improbatio pr̄ie opi. fuit poſita ⁊ expoſita ſit ſatis probalis non videtur
tamen mihi ꝙ poſſit eſſe vera: Et hoc partim pro-
batum eſt in opinione precedente que q̄tū ad hoc
vera eſt in hoc ꝙ ponit et efficaciter probat ꝙ prin-
cipium quo producens producit neceſſario diſtin-
guitur a termio productionis: que probatio poteſt
confirmari ſic. ſm̄ philoſophum .i. phiſicoꝝ. princi
piū et principiatū ſūt multa et non vnum Ex quo
accipitur ꝙ principium ⁊ principiatū realiter diffe-
runt: ſed principiū et principiatū non ſolū ſunt illud
quod producitur et illud quod producit ſed ꝓ pri⁹
⁊ verius dicitur principium illud quo producēs ꝓ-
ducit q̄ꝫ ſuppoſitum quod producit ⁊ proportiona-
liter verius eſt principiatum correſpondens predi-
cto principio illud quo productio terminat q̄ꝫ ſup-
poſitum quod productionem terminat: ḡ principiū
quo producens producit neceſſario diſtinguitur a
termino quo productum terminat productionē et
ſm̄ ſuppoſitum vbi productio ſemper cōſtituit no
uum ſuppoſitum: ſed omnis productio in diuinis
conſtituit ſuppoſitum: eſſentia autē diuina a nullo
quod fit in diuinis diſtinguitur ſm̄ ſuppoſitum: ḡ
eſſentia diuina non poteſt eſſe principium quo vel
terminus productionis diuine. aſſumpta probatur
videlicet ꝙ per pri⁹ ⁊ verius eſt principium illud q̄
producens producit q̄ꝫ ſuppoſitum producēs quia
propter quod vnumquodq3 tale et illud magis: ſꝫ
producens dicitur principium producti ratione for
me per quam ipſum producit et non ecōuerſo ḡ ⁊c.
¶ Iteꝫ qualitas abſtracta a ſuppoſito agit vt in ſa
cramento altaris: ſed ſuppoſitum nullo mō poſſet
agere niſi haberet qualitatem vel formam per quā
ageret ḡ ⁊c. ¶ Itē principiū quo ſe toto ſꝫ eſt prin Arg. ii.
cipium: ſed ſuppoſitum non eſt principiuꝫ ſe toto:
ſolum ratione principij quo principiat ḡ ⁊c. ¶ Vi- Arg. ii.
F. detur ergo neceſſarium ꝙ potentia generandi que
Op. iiii. doctoris. eſt principium quo generans generat ſit ſola rela-
tio paternitatis que ſola diſtinguit ſm̄ ſuppoſitum
a filio ⁊ filiatione: Et hec eſt tertia opinio que ſcꝫ
ſola poteſt habere veritateꝫ ſm̄ ea que ponit fides
nececeſſitas autem huius opinionis patet ex eo ꝙ
principium quo generans generat diſtinguitur ne
ceſſario in diuinis ſm̄ ſuppoſitum a termino pro-
G. ductionis vt ſtatim probatum eſt. Sumuntur etiā
Nō plai ad hoc quedam probabiles rationes quarum pri-
ma talis eſt. quandocunq3 aliquis actus ineſt ali-
cui ſuppoſito et non alteri imo repugnat oportet ꝙ
ille actus inſit per illam rationem formalem ꝑ quā
vnum differt ab alio non per illam ſecundum quā
conuenit cum ipſo: Verbi gratia ratiocinari ineſt
homini: et non bruto et certe oportet ꝙ conueniat
homini per idē ꝑ quod differt a bruto: ſed genera
re conuenit patri et non filio ſed repugnat: ḡ oꝫ
Cōfirmatio. q2 conueniat ei ꝑ id per quod differt a filio et illud
eſt paternitas ⁊ non eſſentia. Et ↄ̄firmatur ratio

iſta per Ariſtotelem primo ethicorum qui probat
ſimili argumento ꝙ beatitudo: vel felicitas nõ ſit
operatio ſenſitiue partis ſed intellectiue q: beatitu
do ineſt homini et non bruto ergo ineſt homini ꝑ
illud per quod differt a bruto: ⁊ hoc eſt intellectus
non ſenſus. Hoc etiam prima facie videtur ratio
nabile quia effectus communis requirit cauſam ra
tionem ⁊ per eandem rationem proprius propriã.
Secundo ſic. imperfectionis eſt in aliqua forma ꝙ
H. det actum primum et non poſſit dare ſecundum (ſi
Rõ.ii. cut ponitur exemplum de qualitate ꝙ eſſet val=
de imperfecta ꝙ daret actum primum ⁊ nullo mo=
do poſſit in actum ſecundum) Sed proprietas re=
latiua in diuinis dat actum primum (ſcilicet eſſe ꝑ=
ſonale) nec aliquid imperfectiõis habet: ergo opor
tet dare actum. ſecundũ qui eſt generare. ¶ Ter
tio ſic. tanti ambitus debet eſſe aliquis actus quanti am
Rõ.iii. bitus eſt principium preciſum. Dico autem preci
ſum q: ſi principium non eſſet preciſũ reſpectu hu
ius actus tm̃: ſed excederet ratione exceſſus poſ
ſet eſſe maioris ambitus: ſed potentia generan
di eſt principium preciſum generandi: ergo non
excedit actum generandi; eſſentia autem excedit
q: eſt in filio cui nõ cõpetit generare: ergo ⁊c. ¶ Quar
ta talis eſt. emanationes diuine debent reduci in
Rõ.iiii. talia principia quibus poſitis ſtatim ponitur ſtatus
in emanationibus: ſed poſito ꝙ relationes ſint pri
cipia emanationum ſtatim rationabiliter ponitur
ꝙ non ſint niſi due emanationes in diuinis: non ſic
autem ſi ſola eſſentia ponatur principium. ergo ⁊c.
maior patet q: cum non poſſint eſſe plures emana
tiones in diuinis quam due rationabile eſt ꝙ talia po=
nantur principia emanationum ex quibus poſſit ſuf
ficienter vel probabiliter reddi ſtatus emanationũ:
minor probatur q: ſi relationes ſint principia tunc
rationabiliter poteſt dici ꝙ ſunt tantum due ema=
tiones actiue ſecundum duas relationes ſcꝫ paternitatẽ
et ſpirationem actiuam: vel ſecundum duplicem oppoſi=
tionem relationem relationum originis: ſi vero ſo
la eſſentia ponatur principium hoc non poteſt dici q:
qua ratione ipſa vna exiſtens erit principium non
vnius tantum ſed duarum: eadem ratione plurium vel
infinitarũ. ¶ Ad rationes prime opinionis reſpõ
dendũ eſt: ad primam cum dicitur ꝙ fundamentũ re
I. lationis non includit intrinſece relationem aut in=
Ad primũ telligitur de intraneitate rei: aut rationis: Si de
pri. opi. intraneitate rei: contra eos eſt; quia iſti dicunt ꝙ
relatio et ſuum fundamentum ſemper ſunt eadẽ
res intrinſece. Si de intraneitate rationis conce=
datur ſic ꝙ fundamentum relationis non includit
illam intrinſece relationem cuius eſt fundamentũ
ſed bene poteſt includere aliã. Dictum enim eſt ꝙ quedam rlões
ſunt oppoſite vt paternitas ⁊ filiatio: quedam vero ſi
miles vt due filiationes: Similitudo ergo cum ſit re
latio fundatur ſuper relationem filiationis: Nec
includit eam in ſua ratione intrinſeca: Et ſimi=
liter ſuper relationem que eſt paternitas poteſt
fundari relatio potentie inquantum ipſa eſt princi
pium productiuum alterius. ¶ Unde ꝙ aſſumitur
K. ꝙ relatio ſemꝑ fundatur ſuꝑ rẽ predicamenti alterius
nõ eſt verũ vniuerſaliter q: relatio que eſt ſola de
nominatio reſpectiua poteſt fundari non ſolum ſu=
per abſolutum ſꝫ ſuper relationẽ nec propter hoc
erit proceſſus in infinitum: q: relatio non eſt fun=
damentum relationis ex hoc ſolo quod eſt relatio ſed
ſecundũ aliquam rõnem que non eſt multiplicabilis

in infinitum ſicut in propoſito ſuper paternitatem
in diuinis fundatur relatio potẽtie q: pr̃nitas in di
uinis eſt principium aliud producẽdi: Et multa im=
plicantur in maiore ꝓpoſitione de fundamento rlõis
agentis ad paſſum: ſeu producentis ad actũ ꝓdu
ctũ tam in creaturis quam in diuinis que partim hñt veritatis:
ſed q: non ſunt contra propoſitũ noſtrum ideo nõ
pertracto. Non enim omnia poſſunt dici de omni
bus. ¶ Ad ſcdam rationem dicendum ꝙ ipſa ma= L.
gis concludit oppoſitum quam propoſitum eoꝝ: q: vbi Ad ſcdaꝫ
natura plurificatur ſecundum numerũ vna poteſt eſſe prĩ
cipium alterius: ſed vbi ipſa eſt vna ſecundum numerum
ipſa non poteſt eſſe principium productionis ⁊ ter=
minus ꝓpter realem differentiam quam neceſſe
eſt eſſe inter principium ⁊ principiatũ. ¶ Ad tertiã M.
dicendum ꝙ perſona diuina eſt aliquid maius quam Ad tertiaꝫ.
creatura: et quicquid continet perſonam diuinam
principiatiue continet etiam creaturã principiatiue
⁊ non econuerſo: q: ſpũſſ. principiatiue continet cre
aturam ⁊ non aliquam diuinam perſonam: ſed nõ
oportet ꝙ principium quo perſona producit aliam
ſit maius quam illud quo producit creaturam nec idẽ
preciſe: quia principiare diuinam perſonam nõ po
nit nec arguit in principiante aliquam perfectionẽ
ſupra non principiantem. alioquin perfectiores eſ=
ſent pater et filius quam ſpiritus ſanctus: qui nullam
perſonam principiat aut producit quod falſum eſt:
propter quod principiare diuinam perſonam non
eſt maius: nec minus: nec equale quam principiare cre
aturam quia nullam perfectionem ponit nec argu=
it plus quam non principiare. Et ideo talis principia=
tio debet reduci in tale principium quod ſecundũ
ſe non dicat aliquam perfectionem ⁊ hoc eſt in diui N.
nis ſola relatio. ¶ Ad rationes principales ſimili= Ad rões
ter reſpondendum. Cum enim primo dicitur ꝙ pricipales
illud eſt principium generationis in quo genitum poſt oppo
aſſimilatur generanti: Dicendum ꝙ non eſt verũ ſitum.
niſi ſit generatio ſimpliciter vniuoca: in qua geni= Ad.i.
tum non ſolum recipit naturam a generante: ſed
cum natura etiam potentiam generandi ſimile: ni
ſi accidat defectus ⁊ error nature. vbi autem gene
ratio eſt equiuoca nec genitum conſequitur poten
tiam generandi aliud: nec conſequi poteſt impoſſi
bile eſt ꝙ illud ſit potentia generandi quo genitũ
aſſimilatur generanti. Generatio autẽ in diuinis
ex parte eſt quaſi equiuoca vt dictum fuit ſupra di.
.iiij. Genitum autem non cõſequitur ſimilem potẽ
tiam generandi aliud: Et ideo principium gene=
rationis non eſt illud in quo genitum alteri aſſimi
latur. Et iterum. vbicunqꝫ principium genera=
tionis eſt illud in quo genitum aſſimilatur generã
ti: illa aſſimilatio eſt ſecundum diuerſas formas
numero differentes ſub eadẽ ſpecie quarũ vna po
teſt eſſe principium alterius: vbi aũt aſſimilatio eſt
ſecundũ eandẽ formam numero tollitur neceſſa=
rio rõ principij ⁊ termini: quia in nulla productione
poteſt idem numero eſſe principiũ et terminus ⁊ ſic Ad ſcdm
eſt de eſſentia in diuinis. ¶ Ad ſecundum dicẽdũ
ꝙ ſicut Ariſtoteles negauit ꝙ relatio poſſet eſſe
terminus actionis ita negaſſet (⁊ multo fortius) ꝙ
relatio poſſet conſtituere ſuppoſitum: Et quia nos
non tenemus Ariſtotelem quantum ad hoc immo dica=
mus ꝙ relatio in diuinis conſtituit ſuppoſitum tõ
oportet negare illud quod ꝯſimiliter ſe habet ad hoc. ſ.
ꝙ relatio non poſſit eſſe terminus actionis vel etiã
principium. Dictum etiã fuit ꝙ non oĩno ſimiliter

loquendũ eſt de potẽtia generãdi in deo ⁊ in creaturis ſicut nec de generatione ⁊ ſuppoſito generan
A. te. Ad dictũ aũt Damaſceni põt dici ꝙ ꝓ tanto di
Ad Damaſ. di. cit Damaſcenus ꝙ generatio eſt opus nature: q̃ per eam natura cõicatur: et virtute nature generatio fundamẽtaliter elicit: q2 relatio q̃ imediate actũ generãdi elicit fundaẽ in eſſentia: tñ nõ ꝓpter hoc eſt potẽtia generãdi: q2 potẽtia dicit imediatũ principiũ quo act⁹ elicit: vl' põt dici ꝙ Damaſcẽus ſub
Aliter di. noĩe nature cõphendit quicquid ptinet ad rationẽ ſuppoſiti: ⁊ ſic relatio in diuinis ſub noĩe nature cõtineẽ: cũ Damaſcẽus dicat ꝙ gñatio ẽ op⁹ nature: vocat em̃ naturã omne principiũ qđ agit neceſſario ⁊ non libere ⁊c.

Queſtio Tertia.

Vtrũ potẽtia generandi ſit in filio.

B.
Queſ. iij. AD tertiũ ſic ꝓceditur. Et vi
Arg. primo detur ꝙ potẽtia generãdi ſit in filio: q2 perfecta imago pfecte imitaẽ illud cui⁹ eſt imago: ſed filius eſt imago pfectiſſima patris: ergo pfectiſſime imitaẽ patrẽ ſed nõ pfecte imitareẽ ipm in potẽtia generãdi: g̃ ⁊c. Itẽ
Argu. ij. nulla ſciã eſt in patre q̃ nõ ſit in filio: g̃ nulla potentia eſt in patre q̃ nõ ſit i filio: g̃ in filio eſt potẽtia ge
Argu. iij. nerãdi ſicut in patre. Ad idẽ eſt qđ dicit Auguſtinus contra maximum: et habetur in littera: filius nõ genuit nõ quia nõ potuit: ſed q2 nõ oportuit: ſi ergo nõ quia non potuit ergo potuit. Contra ſi
In oppo. potentia generãdi eſt in filio poſito ꝙ generet nullũ ſeqẽ impoſſibile: ſeqẽ aũt. ſ. ꝙ eſſet imoderata generatio ⁊ infinitas filiorũ: g̃ hec potẽtia nõ eſt in filio. Qđ aũt hoc ſequaẽ patet: q2 potẽtia generandi diuina aut eſt terminata ad vnũ filiũ aut non: ſi ſic nõ erit potẽtia generãdi niſi in patre reſpectu illi⁹ filij. Si nõ qua rõe poteſt in duos ⁊ in tres ⁊ i infinitos vel dicaẽ quare nõ. ¶Reſponſio. duo ſunt mo
C. di dicẽdi ad q̃ſtionẽ iſtã. Primus eſt eorũ q̃ dicũt
Reſpõſio pria opi. ꝙ potẽtia generãdi dicit relationẽ paternitatis que cũ nõ ſit in filio nec potẽtia generãdi ẽ i ipſo: ⁊ hic
D. mod⁹ vt mihi videẽ verior eſt ⁊ planior eſt. Alius
ſecũ. opi. modus eſt correſpõdens prime opinioni. Et eſt talis ꝙ iſtud gerundiũ generandi põt accipi tripliciter: ſcꝫ actiue paſſiue vel impſonaliter. Et primo modo potẽtia generãdi eſt vt aliquis generet: ⁊ ſic nõ eſt in filio: q2 filius nõ põt generare. Licet em̃ ſola eſſentia ſit ꝑm iſtos id virtute cuius ſit generatio tñ q2 ipa hoc nõ habꝫ niſi inq̃tũ eſt (ſcđꝫ iſtos) fecũda quo ad primũ actũ qui eſt generare: ratiõe cuius fecũditatis ſortiẽ nomẽ ⁊ rationẽ potẽtie generatiue. Ipſa aũt vt ſic nõ eſt in filio ſed ſolũ tali fecũditate expleta ideo eſſentia vt habẽs rationẽ potẽtie generatiue actiue nõ eſt in filio: ſed diceret aliquis ɔtra hoc ſic. omne abſolutũ cõmune eſt
Inſtãtia. tribus pſonis ſed potẽtia generãdi actiue eſt quid abſolutũ vt ponit ſcđa opinio: ergo eſt in filio et in oĩb⁹ pſonis. Et ad hoc dicũt ꝙ illđ qđ eſt ſic abſolutũ ꝙ nullo modo connotat reſpectũ eſt cõe tribus per
Solu. inſtantie. ſonis ſed abſolutũ qđ cõnotat reſpectũ non eſt cõe tribus: vt eſt ſapiẽtia genita q̃ tantũ ɔpetit filio: potẽtia aũt generãdi actiue licet intrinſece nõ importet niſi ſolũ abſolutũ qđ eſt eſſentia ꝑm iſtos tñ vt ẽ ad generare ex quo ſortiẽ nomẽ ⁊ rationẽ potentie generatiue actiue cõnotat reſpectũ primitatis ſibi coexiſtentẽ in pſona in qua eſt ſub ratione talis potentie ⁊ hoc ꝓpter primitatẽ actus generãdi reſpectu aliorũ actuũ ꝓpter qđ nõ ẽ niſi tm̃ in pria pſona et nõ in ſcđa vel tertia. Si aũt gerundiũ ſumaẽ paſſiue ſic potẽtia generãdi eſt in filio. i. vt generet et in ſolo filio: Sicut em̃ eſſe deũ genitũ cõpetit ſoli filio licet deus ſit nomẽ cõmune: ſic potẽtia generãdi paſſiue cõpetit ſoli filio ꝓpter reſpectũ cõnotatũ ꝓpoꝛtionaliter vt in potentia generãdi actiue. Si autẽ li gñãdi ſumaẽ impſonaliter ſic dicũt ꝙ potẽtia generãdi eſt cõis trib⁹ pſonis. Nã potẽtia qua exerceẽ actus generãdi eſt in qualibet pſona: licet
E. generare vel generari nõ ſit in qualibet. Sed iſta
Impro. opinionis nõ placet: primũ nõ. quia ſupra oſtẽſum fuit ꝙ potentia generandi eſt relatio ⁊ nõ eſſentia vt ſic. nec ſecũdũ videẽ valere: q2 valde extrane⁹ modus loquẽdi eſt dicere ꝙ aliquis habeat potentiã generãdi: q2 haberet potentiã vt genereẽ: quẽad modũ eſſet extraneũ dicere ꝙ paries habeat potentiã dealbandi: q2 habet potentiã vt dealbeẽ aut ꝙ ignorãs
Nota. habeat potentiã docẽdi q2 habet potẽtiã vt doceaẽ. Scđo q2 talis reſponſio in nullo vadit ad intentionẽ q̃ſtionis: nullus em̃ q̃rẽdo vtrũ in filio ſit potentia generãdi intẽdit q̃rere vtrũ filius habeat potentiã vt genereẽ: ſed tãtũ vt generet: q2 de hoc eſt difficultas ſi ponaẽ ꝙ potẽtia generãdi dicat tantũ qđ
F. Tertiũ etiã nõ videẽ bñ dictũ. ſ. ꝙ potẽtia generãdi (cũ gerũdium impſonaliter ſumiẽ) ſit in qualibet pſona: q2 verbum impſonale ⁊ ſi determinate non importat habitudinẽ ad pſonã agentẽ vel patientẽ q2 ex hoc impſonale dicẽ: tñ importat eã in vniuerſali ⁊ indeterminate: verbi gratia: Cũ dicẽ docet impſonaliter: vel habet potẽtiã docẽdi put eſt gerundiũ verbi impſonalis: non includiẽ determinate habitudo ad pſonã que docet actiue vel determinate ad pſonã q̃ doceẽ paſſiue: tñ nunq̃ verificatur niſi ꝓ pſona cui cõpetit aut ɔpetere põt act⁹ docendi actiue vel paſſiue: igiẽ licet ly generãdi impſonaliter ſumptũ nõ includat determinate actionẽ vel paſſionẽ aut reſpectũ ad generãs vel genitum includit tñ indeterminate: nec vnq̃ verificari põt ꝙ in aliquo ſit potẽtia generandi accipiẽdo impſonaliter niſi cui cõpetit aut cõpetere põt generatio actiue vel paſſiue: ſed generatio nullo iſtoꝝ modorũ põt cõpetere. ff. ergo nec potẽtia generandi etiã impſonaliter loquẽdo qđ eſt contra dictũ tertium.
G. ¶Ad primũ argumentũ dicẽdũ ꝙ filius cũ ſit pfecta imago patris pfectiſſime imitaẽ patrẽ in his
Ad primũ prin. in qb⁹ imitatio attẽdi ſolet: hec aũt ſunt ꝓprie q̃titas vel qualitas: vel aliqua per modum quãtitatis vel qualitatis accepta: vnde de filio perfecte imitante patrẽ dicẽ ꝙ eſt tantus ⁊ talis ſicut pater: ꝑm relationes autem non eſt ꝓprie imitatio quia nullus ꝑm eas dicẽ ſilis aut diſſimilis qđ ad imitationẽ ptinet. Cũ ergo potẽtia generãdi dicat relationẽ intrinſece ꝑꝫ eã nõ debet attẽdi imitatio: ſed ſolũ ꝑm eſſentiã ⁊ materie eſſentialia in q̃ trãſeũt q̃titas ⁊ q̃litas in diuinis: in his autẽ filius pfecte imi
H. taẽ patrẽ licet nõ in potẽtia generãdi ꝓpter relatio
Ad ſcđm nẽ quã includit. Ad ſcđm dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſile de ſciẽtia ⁊ potẽtia generãdi: q2 ſciã mere eſt abſolutum: et ideo eſt omnibus communis: potẽtia aũt generãdi includit intrinſece relationem rõne cui⁹ non poteſt omnibus conuenire.

Sequitur.

Diſtinctio Octaua.

Sentētia littere octaue diſtinctiōis in generali & ſpeciali.

I. Sniaīn generali. Nunc de veritate ſiue ꝓprietate. Superius oſtēdit magiſter trinitatē pſonarū in vnitate eſſentie. Hic autē pſequit de his q̄ ptinēt ad eſſentiā ⁊ pſonā. Sunt aūt in diuinis tria .ſ. eſſentia cōis: pſona diſtincta: ⁊ ꝓprietas diſtinguēs. Et circa hoc quattuoꝛ facit. Primo em̄ determinat de ptinētibus ad eſſentiā. Scdo de ptinētib⁹ ad pſonas. Tertio de ꝓprietatib⁹. Quarto cōparat illa ad inuicē. Scda in principio Cū dicit ibi: Nūc autē ad diſtinctionē pſonarū. Tertia in principio. xx. di. ibi: nunc de ꝓprietatibus: Quarta in principio. xxx. diſt. ibi poſt pdicta. Pria diuidit in tres ſ3 tria attributa eēntie q̄ pſequit. Prio em̄ determinat de eſſētie vnitate. Scdo de eſſētie incōicabilitate. Tertio de ſimplicitate. Scda ibi: dei aūt ſolius. Tertia ibi: Eadē q̄ ſola. Pria in tres ptes. Prio em̄ ꝓponit ſuū intentū circa diuine eſſentie vnitatē. Scdo circa ꝓpoſitū mouet dubitatiōnē. Tertio dubitatiōnē ſoluit. Scda ibi, hoc aūt diligēter aduertēdū. Tertia ibi. Ecce hoc dicit Auguſtinus. Tunc ſequit illa pria ps: dei etiā ſoli⁹ eſſētia: in qua determinat de ipi⁹ dei imutabilitate. Et diuidit in duas. Primo ꝓponit diuinā imutabilitatē. Scdo eā declarat p cōparatiōnē ad creaturas. Scda ibi: vt em̄ ait Auguſtinus. Hec eſt diuiſio ⁊ ſententia magiſtri p̄ iſta lectiōe in generali. ¶ In ſpeciali ſic pcedit magiſter

K. Sñentia in ſpāli. Et primo ꝓponit q̄ diuina eſſentia eſt ſūme veritatis: icōmutabilitatis: ⁊ ſimplicitatis: veritatis: q2 eſſe ei veriſſime cōuenit: nā ⁊ a verbo eſſendi propriū nomē habet: ⁊ oſtēdit q̄ dei eſſe ſm̄ Hieronymū nō habet pteritū nec futurū qd̄ qualiter intelligendū ſit aperit dicēs q̄ eſſe dei nō nouit pteritum q2 ſemp erat ⁊ nō deſinit eſſe: neq3 nouit futurū: q2 ſemp fuit nec incepit eſſe. Et hanc expoſitionē cōfirmat per Auguſtinū. Poſtea cōtra hoc obijcit dicens. Si em̄ eſſe diuinū nō nouit pteritū vel futuꝝ quō ergo verba pteriti vel futuri tēporis de eo dicunt. Et reſpondet ad hoc q̄ pterita verba de deo dicunt nō q2 eſſe diuinū pterito vel futuro ſubiaceat: ſed ad ſignificādū diuinā eternitatē ⁊ pmanētie ipſius ꝑpetuitatē: ſubdit etiā q̄ eſſe diuinū nō aduenit ei ab alio nec eſt accidēs mutabile ſed naturaliter ei ineſt. Tunc ſequit illa pars dei etiā ſoli⁹ in qua magiſter primo ꝓponit q̄ eſſe diuinū eſt incōmutabile. Scdo pbat hoc quattuoꝛ rōnibus q̄rū prima talis: In omni mutabili eſt aliquid ſm̄ accidens quo mediante fit mutatio (Id autē ſumit ab Auguſtino) In deo aūt nihil eſt ſm̄ accidēs: ḡ de⁹ eſt imutabilis. Scda ratio eſt talis. qd̄ h3 veriſſimū eſſe ſemp ſeruat eſſe: de⁹ habet veriſſimū eſſe: ergo ſeruat ſemp eſſe ⁊ omne tale incōmutabile eſt: ergo deus eſt incōmutabilis. Tertia talis eſt et ſūpta eſt ab Apoſtolo ⁊ pōt ſic formari: Omne quod mutat moꝛit ⁊ mouet ſ3 aliq̄d ſui: q2 dicit Auguſt. omnis mutabilis nōnulla eſt moꝛs ipa mutatio: ſed deus ſemp eſt immoꝛtalis ſicut dicit Apoſtol⁹: ergo deus eſt immutabilis. Quarta ratio talis eſt: Om̄e quod mutatur mouet vel per locum vel per tempus: ſed deus nullo motu mouetur: ergo deus eſt immutabilis. deus ḡ nō eſt mutabilis: ḡ eſt imutabilis vere. Et hec eſt ſentētia magiſtri in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrū qui eſt vel eſſe deo cōueniat.

Circa diſtinctionē iſtā q̄ritur L. de entitate dei. Scdo de eius imutabilitate. Circa primū duo q̄runt. Primū eſt Que. pri. vtrū qui eſt vel eſſe: deo cōueniat ꝓprie Et videt q̄ nō. q2 nihil noīamus niſi ſm̄ q̄ cōcipimus: Arg. prio ſed cōcept⁹ quē habem⁹ de deo q2 eſt: ē maxime cōfuſus ⁊ minime ꝓprius: ḡ ⁊ nomē huic conceptui correſpondens minime eſt ꝓpriū: tale eſt q̄ eſt vel eſſe ḡ ⁊c. Itē agēs equiuocū nō cōicat cū effectu in rōne quā largit effectui ſicut ſol nō eſt calid⁹ Arguit q2 cauſa eſt equiuoca caloꝛis: ſed de⁹ eſt cā equiuoca reſpectu creature: et largit eſſe ei: ḡ nō conuenit deo eſſe. Et ſi nō cōuenit ei non eſt ei ꝓpriū. ¶ In In oppo. cōtrariū eſt qd̄ dicit Exodi. iij. Qui eſt: miſit me ad vos ⁊c. Et arguit per rationē ſic. Cui ſoli cōpetit nomē eſſentie illi ꝓpriū eſt eſſe: q2 eſſentia ab eſſe dicit vel ecōuerſo: ſed ſoli deo cōpetit nomē eſſentie: vt patet p Hieronymū ad Marcellū vbi dicit: deus ſolus qui exoꝛdiū nō habet vere eſſentie nomen tenuit: q2 in eius cōparatione q̄ vere eſt q2 incōmutabilis eſt q̄ſi nō ſunt q̄ cōmutabilia ſunt: ḡ ſoli deo ꝓprie cōpetit eſſe. ¶ Reſponſio. ꝓpriū dicitur contra cōe ⁊ cōtra tranſlatū: ⁊ ſic dicit dupliciter. M. Reſpōſio ad q̄ſtio. Dicimus em̄ q̄ homo ꝓprie ridet: pratū aūt dū floꝛet ridere dicit nō ꝓprie ſed tranſlatiue. Dicim⁹ etiā q̄ homini ꝓpriū eſt ratiocinari: ſentire aūt nō ſed cōe licet vtrūq3 cōueniat homini ꝓprie put ꝓpriū diuidit contra tranſlatū. Si ergo q̄ſtio q̄rat de ꝓprio put diuidit cōtra tranſlatū (qd̄ quidē habet rationē improprij) ſic dicendū eſt q̄ deo cōpetit maxime ꝓprie eſſe. Qd̄ patet dupliciter. Primo ſic. N. Pri. pba. Illa noīatio eſt magis ꝓpria put nūc loquimur de ꝓprio q̄ ſumit ſm̄ cognitionē magis ꝓpriā: ſed talis eſt per hoc nomē qui eſt vel eē: ḡ ⁊c. maioꝛ de ſe patet: minoꝛ pbat. Cū em̄ in hac vita nō poſſim⁹ videre deū ſicut in ſeipſo eſt quēcūq3 modū intellectus noſter determinet: circa ipſm deficit ſemper a mō quo ipe in ſe ē: Et ideo oīs affirmatiua cognitio de deo q̄to particularioꝛ eſt tāto plus habet de improprietate determinādo circa deum modū q̄ in ipſo nō eſt: q̄to autē vlioꝛ eſt tanto minus habet de improprietate: talis aūt eſt cognitio ſi eſt ſ3 quā imponit ei hoc nomē qui eſt ⁊c. Scdo ſic. illud nomen magis ꝓprie cōpetit deo qd̄ iportat plures pfectiones vnico modo ⁊ ſine cōtractione alicuius limitationis: ratio huius eſt: q2 de his q̄ ſunt in creaturis ex q̄b⁹ deū cognoſcimus ⁊ noīamus ſole pfectiones deo attribuūt: ſed eminētius q̄ ſint in creaturis: q2 in deo ſunt perfectiones oēs gn̄aliter ſine exceptiōe: vnite ſine diuiſione: infinite ſine limitatione: ḡ illud nomē magis ꝓprie cōpetit deo qd̄ importat plures pfectiōes quo ad primū: et vnico mō quo ad ſcdm: ⁊ ſine cōtractione ⁊ limitatione quo ad tertiū: ſed hoc eſt eſſe vel qui eſt. Dicit em̄ Dionyſius q̄ inter oēs diuine bonitatis participatiōes O. Secū. pbatio. primu3 eſt eſſe ⁊ q̄ſi principiū alioꝝ prehabens in ſe oīa pdicta ſm̄ quēdā modū: vnicum eſt em̄ minime determinatū ⁊ limitatū ḡ maxime ꝓprie cōpetit deo. Et hāc rationē tāgit Damaſcen⁹ lib. iij. ca. xij dicēs ſic: videt quidē oīb⁹ principalius eoꝝ que de deo dicunt noībus eſſe qui eſt: quēadmodū ipe oraculo loquēs Moyſi in mōte ait: Dic filijs Iſrael q̄

qui eſt miſit me ad vos totū in ſeipō cōprehendēs
velut quoddā pelagus ſubſtātie infinitū ⁊ indeter
minatū. Si aūt q̄ſtio q̄rat de ꝓprio vt diuidit̄ ɔtra
cōmune ſic dicendū eſt: ꝙ eſſe vel qui eſt nō eſt ꝓ-
priū nomē dei eſt tamē aliquo modo appropriatū.
Primū patet: q2 illud eſt ꝓpriū qđ ſoli ɔuenit ſic: ꝑ
oppoſitū illud eſt cōe qđ pluribꝰ cōuenit: ſed eē nō
ſolū cōuenit deo ſed etiā creaturis: ğ nō eſt deo ꝓ-
A. priū. Scđm patet: ſcꝫ ꝙ eſt appropriatū id ē de cōi
tractū ad ꝓpriū ꝓpter aliquā ſpecialē rationē. dicit̄
em̄ aliquid appropriare tale q2 maxime eſt tale. Et
hoc modo eſſe appropriate cōpetit deo. Qđ patet
ſic: illud cui cōpetit primo eſſe ⁊ nullo modo pōt ei
cōpetere nō eſſe: dicit̄ maxime eſſe: ⁊ per cōſequēs
appropriate eſſe: ſed deo primo ɔpetit eſſe. et nul-
lo modo pōt ei cōpetere nō eſſe: q2 ipſe ſolus eſt ne
ceſſe eſſe: ğ deo cōpetit maxime eē: ⁊ ſic appropria
te eſſe. maior patet: q2 illud cōuenit alicui maxime
qđ cōuenit ei primo ⁊ ſine reſpectu ad oppoſitum.
minor ſimiliter declarata eſt: ſequit̄ ergo concluſio
ſic: ergo eſſe cōuenit deo nō ꝓprie ſed appropriate
hec aūt appropriatio nō eſt reſpectu aliorꝫ nominū
que ſimili modo poſſunt deo appropriari ſicut eſſe
ſapientē, bonū, ⁊ hmōi: ſed eſt reſpectu creaturarū
B. q2 nulli creature poteſt ſic appropriari eſſe. ¶ Per
Ad pri. principale hoc patet reſponſio ad primū argumentū: ſolū em̄
ꝓbat ꝙ eſſe nō eſt ꝓpriū dei put ꝓpriū diuidit̄ con
tra cōe et hoc ɔceſſum eſt: tñ nō ꝓbat quin ɔueniat
C. ei appropriate ⁊ ꝓprie put ꝓpriū dicit̄ ɔtra tranſla
Ad ſcđm tum. Ad ſcđm qđ videt̄ ꝓbare ꝙ eē nullo modo
cōpetit deo: dicendū ꝙ cauſa equiuoca nō cōicat cū
effectu in ratione ſpecifica quā ei largit̄: alioquin iā
nō eſſet equiuoca ſed vniuoca: neceſſe eſt tñ ꝙ cōi-
cet in rationibꝰ cōmunibꝰ ⁊ tranſcendētibus q̄ oia
Ad arg. poſt op. circueūt ſicut eſſe bonū ⁊ hmōi. ¶ Argumentū in
oppoſitū ꝓbat ſolū ꝙ eſſentia ⁊ eſſe cōueniant deo
appropriate et hoc ſonāt verba Hieronymi: vt pa
tet intuentibus.

Queſtio Secunda.
Vtrū in ſolo deo eē & eſſētia ſūt idē

D. **Queſ. ii.** SEcundo q̄ritur: vtrum in ſolo
Arg. pmo deo eſſentia et eſſe ſint idē realiter. Et
videt̄ ꝙ ſic: q2 nihil poteſt intelligi vere
ſub oppoſito eius qđ eſt idē re cū ipō (ſi
cut homo nō poteſt intelligi cū oppoſito aīalis vel
rationalis) ſed eſſe oīs creature poteſt intelligi cū
oppoſito ipſius eſſe: q2 pōt vere intelligi nō eſſe: ğ
in nulla creatura eſſe ⁊ eſſentia ſunt idē re. Scđo
Argu. ii. modo ſicut ſe habet eſſe actualis exiſtēte accidētis
ad accidēs ſic ſe habet eſſe actualis exiſtentie ſub-
ſtantie ad ſubſtātiā: ſed eſſe actualis exiſtētie acci-
dentis qđ eſt ineſſe eſt aliud ab accidēte: qđ ꝓbat̄
ex hoc ꝙ pōt manere ſine ineſſe: vt in ſacramēto al
taris: ğ ⁊c. Itē ſi eſſentia eſſet idē qđ eſſe tūc eſſet
Argu. iii. idē iudiciū de iſta eſſentia eſt eſſentia: ⁊ eſſentia eſt
ſed hoc eſt falſum: q2 vna poteſt eſſe falſa altera ex
iſtēte vera: iſta em̄ ſemꝑ fuit vera homo eſt homo
Argu. iiii. nō autē iſta hō eſt: ğ ⁊c. Itē nihil eſt in potētia ad
ſeipm̄: ſed eſſentia eſt in potētia ad eſſe: ergo ⁊c.
Argu. v. Itē ſicut ſe habet materia ad formā ⁊ ad priuatio-
nē: ſic ſe habet eſſentia ad eſſe ⁊ nō eſſe: ſed mate-
Argu. vi. ria differt realiter a forma: ğ eſſentia differt reali-
ter ab eſſe. Item ſolus deus eſt eſſe ſubſiſtens et
illimitatū: ſed ſi in creaturis eſſe ⁊ eſſentia eſſent

idē re: creatura eſſet ſuum exiſtens (q2 q̄dā creatu-
re per ſe ſubſiſtunt) haberēt etiā eſſe illimitatū q2
eſſe ſcđm ſe nullā limitationē habet. Tūc aūt creatu
ra eſſet purū eſſe nihil habēs ꝓter eē admixtū: hoc **Argu. vii.**
aūt ē incōueniēs: ğ ⁊c. Itē Boetiꝰ lib. de hebdo-
madis: hebdomadū prima dicit diuerſum eſt eē ⁊
qđ eſt: ⁊ q̄dā ſimilia dicit hebdomadū ſcđa: dicit
idē ⁊ quīta ex quibꝰ videt̄ ꝙ eſſentia ⁊ eſſe realiter
differāt in creaturis. Itē Auguſtinus lib. primo **Arg. viii.**
de trini. ca. pri. dicit ſic: ꝓprie de deo dicunt̄ q̄cunqꝫ
in nulla reperiunt̄ creatura: exemplū ponit ſcriptu
ra diuina ſicut illud qđ dictū eſt ad Moyſen: Ego
ſum qui ſum: ⁊ qui eſt miſit me ad vos. Cum em̄
aliquo modo dicatur eſſe ⁊ corpus ⁊ animus niſi
ꝓprio quodāmodo vellet intelligi nō illud vtiqꝫ di
ceret. Ille aūt modus nō videt̄ alius niſi ꝙ in ipſo
ſolo eſſe ſit idē qđ eſſentia: quare ⁊c. ¶ In ɔtrariū **In oppo.**
eſt qđ dicit Hugo de ſacramētis pte. i. c. ix. ꝙ ho-
mo ex corpore ⁊ anima eſt ſuū eſſe. Et arguit̄ ꝑ ra-
tionē cōmentatoris: q2 ens aut eſt per ſeipm̄ aut ꝑ
aliquid additū. Si ꝑ ſeipm̄ habet̄ ꝓpoſitū: ſi ꝑ ali
quid additū. Querā de illo addito cū ſit vtrū ſit ꝑ
ſe aut per aliquid additū ſi per ſeipſum eadē rōne
fuit ſiſtendū in primo. Si ꝑ aliquid additū: q̄rā ſi-
militer de illo ⁊ ſic erit ꝓceſſus in infinitū qđ eſt in
cōueniēs. Item quarta ꝓpoſitione de cauſis di- **Scđo ar.**
citur ꝙ prima rerū creatarū eſt eſſe: ſed hoc nō eēt
ſi differret realiter ab eſſentia q2 ſupponeret ꝓdu
ctionē eſſentie: quare ⁊c. ¶ Reſponſio: ꝓter opinio **E.**
nē q̄ ponit ꝙ eſſe ⁊ eſſentia in creaturis realiter dif- **Reſpōſio**
ferūt cuius rōnes potiores tacte ſunt in arguendo **ad q̄ſtio.**
opinio illorū qui dicūt ꝙ nō differūt realiter bifur- **Prīa opi.**
catur. Quidam enim dicūt ꝙ eſſe nihil reale ⁊ ab
ſolutū addit ſup eſſentiā: ſed ſolū reſpectū ad cau
ſam ꝓducentē. Dicūt em̄ ꝙ res habet duplex eſſe:
ſcꝫ eſſentie et eē exiſtentie. Primū habet q̄libet res
ab eterno inquātū reſpicit deū tanq̄ cauſam exē-
plarē: ⁊ eſt penitus idē re cū eſſentia nec differt niſi
ſola ratiōe: qđ ꝓbāt q2 cognitio dei qua cognoſcit
res ab eterno terminat̄ ad verā rem qđ nō eſſet ni
ſi res ab eterno haberēt aliqđ eſſe reale. Item ex
emplar reſpicit exēplatū: et idea ideatū: ⁊ creatiuū **Scđa rō.**
creabile: Cū ergo in deo ſit ab eterno exemplar et
idee rerū ⁊ potētia creatiua earū ſequit̄ ꝙ ab eter-
no ſit exemplatū ⁊ ideatuꝫ ⁊ creabile. hec autē non
ſunt deus ſed creatura: ğ creatura habet aliqđ eſſe
reale ab eterno quod nō eſt ſcđm iſtos niſi eſſe eſſen
tie qđ habet creatura a deo ſicut a cauſa exemplari
eſſe aūt exiſtentie habet a deo ſicut a cauſa efficien
te: nec differt ab eſſentia nec ab eſſe eſſentie niſi ſo
lo reſpectu quē habet ad cauſam ſuā vt eſt actu ꝓ-
ducēs: ita ꝙ creatura ſub eſſe exiſtētie includit reꝫ
ſub reſpectu quo actu ꝓducta eſt: qđ cōcordat cum
dicto cōmuni quo dicit̄: ꝙ gnātio ⁊ creatio ⁊ hmōi
terminant̄ ad eſſe. Hec aūt opinio non pōt ſtare: **F.**
nec quātū ad illđ qđ primo dicit de eternitate eſſen **Impro. opinionis**
tiarꝫ: nec q̄tū ad illud qđ ſcđo dicit: qđ eſſe exiſten
tie addit ſup eſſentiā eternā ſolū reſpectū: ⁊ q2 pri-
mū nō directe ptinet ad ꝓpoſitū: ideo de illo nihil
dicet̄ niſi q̄tū cogunt rationes quas adducūt ꝓ ſe
Sed de ſcđo qđ eſt directe ad ꝓpoſitū patet ꝙ nō
verū eſt ⁊ hoc ſic. eſſe exiſtentie aut dicit ſolū reſpe
ctū aut ſolū fundamētū reſpectus aut vtrūqꝫ. Pri
mū nō pōt dici: ſcꝫ ꝙ eſſe dicat ſolū reſpectū: q2 tūc
rem eſſe nō eſſet aliud q̄ ipm̄ referri qđ eſt incon-
ueniens: quia referri in creaturis ſupponit eſſe.

Item q: ad ſolū reſpectū non terminat̄ p ſe ꝛ ime=
diate aliqua actio. Ipſi aūt ponūt ꝙ ad eē ſolū ter=
minat̄ creatio: nec pōt dici ꝙ ĩcludat vtrūqꝫ (ſcꝫ fun
damētū ꝛ reſpectū) q: totū eē exiſtētie ꝓducit̄ a ge=
nerāte vel creante. Si ergo includeret fundamen
tū qḋ eſt eſſentie ꝛ reſpectū vtrūqꝫ ꝓduceret̄ ꝑ crea
tionē qḋ ipſi negāt: nec aliquis vnqꝫ per eē rei duo
G. intellexit: nomē abſolutū ꝛ aliud relatiuū. Relin=
quit̄ ergo ꝙ eē dicat ſolū aliqḋ abſolutū: qḋ tñ pōt
eſſe fundamentū reſpectus. Illud aūt abſolutū vl'
eſt penit⁹ idē cū eſſentia ſola rōe differēs ab ipſa:
vel eſt aliquid additū eēntie quoꝝ vtrūqꝫ eſt ꝯtra
H. eos. ¶ Ratio aūt ꝑima eorum ꝑ quā ꝓbant eter=
Ad pri. nitatē eēntiarū (qḋ eſt ꝓpoſitū) eſt cōtra eos. Si ei
rōeꝫ p̄di= oporteret illud qḋ a deo eſt intellectū ab eterno ha
cte opini. bere verā entitatē ab eterno cū deus ab eterno co=
gnouerit res nō ſolū quo ad eēntiā ſed quo ad ea
rū exiſtētiā: cōſequēs eſt ꝙ creature fuerint ab eter
no nō ſolū quo ad eſſe eſſentie: ſed etiā quo ad eē
exiſtētie qḋ eſt ꝯtra eos. Dicendū eſt ergo: ad ma=
iorē ꝙ cognitio dei qua cognoſcit res ab eterno ter
minat̄ ad verā rem nō q̄ ſit ab eterno in actu: ſꝫ tñ
in potētia nō rei niſi obiectiue ſed dei: ex hoc eñ ſo
lū creatura potuit eē: q: potuit eē obiectū vel termi
nus opatiōis diuine. Ad ſcḋaꝫ dicēdū ꝙ in maiori
I. nō bñ accipit̄ ꝓpoſitio ſicut dꝫ accipi totū ei dꝫ accipi
Ad ſcḋaꝫ ſꝫ potētiā vt dicat̄ idea ꝛ ideale: exēplar ꝛ exēplare
ſicut dicit̄ creatiuū ꝛ creabile: ꝛ tūc nihil ponit̄ actu
ab eterno ſed tantū ſm potentiā modo quo dictuꝫ
eſt. Si aūt dicat̄ ꝙ exēplar requirit exēplatū ꝛ idea
ideatū: ſicut creatiuū creabile: nō bene dicit̄: ſed de
bet dici ſicut creans ꝛ creatū: vt oīa accipiant̄ dicta
ſm actū: ꝛ tūc ſicut deus nō fuit ab eterno actu cre=
ans: ſic nec fuit ideans vt ſic dicat̄ vel exemplās vt
ſic liceat noīa fingere: ꝓpter qḋ nullo modo ſequit̄
ꝙ creature fuerint ab eterno. Item cū nō ſint niſi
quattuor genera cauſarū neceſſe eſt ꝙ cauſa exem
plaris coincidat cū aliqua earū nō niſi cū efficien
K. te: ergo ꝛc. Itē oēs cauſe quattuor ſunt reſpectu eiuſ
Alia opi. dē: ergo nō eſt aliud reſpectu efficiētis ꝛ exēplaris.
Alij aūt ſunt q̄ dicūt ꝙ eē nō eſt aliqḋ additū eſſen
tie differēs realiter ab ea neqꝫ ſm abſolutū neqꝫ ſꝫ
reſpectiuū: ſꝫ differt ſolū rōe. Eſſentia eñ ſignifi=
cat naturā rei in abſtracto. Ens vero dicit illud idē
in cōcreto. Eſſe aūt exiſtētie dicit illud idē cū nota
copule verbalis vt ſit idē eē qḋ hr̄e eēntiā ita ꝙ eē
et ens et eē realiter idē dicunt ſub diuerſis modis
ſignificādi. Fundat̄ aūt hec opinio in dicto Ariſto
telis. v. metaphiſice: qui diuidit ens in ens ſm ani
mā tātū ꝛ in ens extra aīam eñ: qḋ diuidit̄ in decē
p̄dicamēta: ꝛ huius entis ſolius eſt eſſentia ꝛ eē ex
tra animā de quo nūc q̄rim⁹. Sicut ergo ens extra
animā qḋ diuidit̄ in decē p̄dicamēta p̄dicat eēntiā
vniuſcuiuſqꝫ rei de qua dicit̄ ꝛ nō aliquid additum
(vt dicit philoſoph⁹ iiij. metaphiſice) ita ꝙ idē ſint
homo ꝛ ens homo: nec dicūt aliquid diuerſum niſi
ſm dictionē repetitā (vt ibidē dicit̄) ita eſſe in re ex
tra de quocūqꝫ dicat̄: nō dicit aliud re ſed idē: ſicut
eñ omne ens vel eſt ſubſtantia vel q̄titas ꝛ ſic de
alijs: ita omne eē eſt vel eē ſubſtantiā vel q̄tū eſſe
ꝛ ſic de alijs: ꝛ ſic cū dicit̄ homo eſt vel linea eſt: ꝛ ſic
de oīb⁹ dicat eē idipꝫ qḋ ſubiectū rōe alicui⁹ ſub eē
ꝯtenti qḋ eſt eē ſubſtātiā vel eē q̄titatē ꝛ ſic de cete
ris: ſic cū dicit̄ homo eſt ens vel linea eſt ens: hoc
autē innuit Ariſtoteles. v. metaphiſice diſtinguen
do ens extra in decē p̄dicamēta: dicit eñ ſic: q̄m ex

g o p̄dicamentoꝝ: alia qḋ eſt ſignificāt: alia quale:
alia q̄tū: alia ad aliquid: alia facere: alia pati: alia
vbi: alia quando. Horū vnicuiqꝫ eē idē ſignificat.
Cōfirmat̄ aūt hec poſitio multis rationib⁹. Primo L.
ſic. ab ente ſm ꝙ ens nihil pōt eē realiter differens Prima rō
eo ꝙ ens oīa includit: licet eſſe cōuenit vnicuiqꝫ in p̄dic. opi.
eo ꝙ ē ens: vnde ꝛ vnū ab altero denoīat̄: ꝛ ꝓprie=
tas cōis reducit̄ ad aliquā rationē cōmunē ſꝫ quā
cōuenit oīb⁹ in quib⁹ reperit̄. Illa aūt ratio nō pōt
eſſe niſi ratio entis: ergo nō eſt realiter differens a na
tura entis: ſed ens dicit eſſentiā illius de quo p̄di=
catur ꝛ nō eſt aliquid additum: ergo ꝛ eē dicit idipm. M.
Scḋo ſic: ex eadē radice eē aut eſt in certo p̄dica= Scḋi. rō.
mento aut eſt de trāſcēdentib⁹. Non pōt dici ꝙ ſit
in certo p̄dicamēto q: nō in p̄dicamēto ſubſtantie:
quia cōuenit accidēti etiā ſine ſubſtātia exiſtenti vt
q̄titati in ſacramento altaris nec in aliquo de p̄di
camētis accidentiū: q: nullū eſt qḋ neceſſario aſſe=
quatur oē ens ſicut facit eē: nā q̄titas p̄dicamē
tū accidentis nō cōuenit ſubſtātijs ſepatis q̄bus tñ
cōuenit eē: qualitas etiā nō neceſſario aſſequit̄ oīa
q: deus poſſet facere ꝙ q̄titas haberet eē ſine qua
litate eque faciliter ſicut ſine ſubſtātia. Et eodem
modo pōt deduci in alijs p̄dicamentis. Relinquit̄
ergo ꝙ eē ſit de tranſcēdētibus: ꝛ hoc videt̄ ratio=
nabile: q: de quocūqꝫ dicit̄ ens de eis dicit̄ eē: ſed
oīa tranſcēdentia p̄dicāt eēntiā eoꝝ de quib⁹ dicū
tur ꝛ nō aliquid additū: ergo ꝛc. Simile eñ iudicium
videt̄ eſſe de oībus trāſcēdentib⁹. Et ideo cū ens
vnū / aliquid / res / nō dicant aliquid additū eēntie:
videt̄ ꝙ idē iudiciū ſit de eſſe. Tertio ſic: oē ac
cidēs ſupponit ſubiectū ſubſiſtens: Si ergo eē ſub Ter. rō.
ſiſtentie ſit accidēs additū eēntie eo circūſcripto ꝑ
intellectū: adhuc ſubiectū eēt per ſe ſubſiſtens. Et
illud aliquid intelliget̄ ſubſiſtēs ſine eē ſubſiſtentie
qḋ implicat cōtradictionē. Quarto ſic. plus depen
det accidēs a ſubiecto q̄ꝫ ſubiectū ab accidēte: ſed Quar. rō
nos videm⁹ ꝙ deus pōt ſepare accidēs a ſubiecto
et ſepatū cōſeruare (vt dictū eſt de ſpeciebus in ſa
cramēto) ergo multo fortius pōt ſubſtantiā vel eſſen=
tiā ſubiecti ſepare ab omni accidēte ꝛ ſepatū cōſer
uare: ſed res nullo modo pōt cōſeruari ſine eē: q:
implicat cōtradictionē: ergo eē nō eſt accidēs additū
eēntie. Quīto ſic. eadē radice nulla ſubſtātia ꝯpleta N.
eſt in potentia ad eē ſimplex: ſic vt illud nō habeat Quīti. rō.
vel habere nō poſſit niſi addito ſibi actu realiter ab
ipſa diuerſo: ſed eē ſubſiſtētie ſubſtātie cōplete eſt
eē ſimplicit̄: ergo eēntia ſubſtātie cōplete nō eſt ī potē
tia ad eē ſubſtātie tanqꝫ ad actū ſibi additū. maior
patet q: illud qḋ eſt in potētia ad eē ſimpliciter nec
illud hꝫ niſi addito actu realiter diuerſo illḋ ē tātū
in pura potētia tenēs infimū gradū poſſibilē in en=
tibus: q: hoc eſt eē in potētia ſubiectiue ad eē ſim=
pliciter qḋ nō cōuenit niſi materie ꝑme q̄ eſt ꝓpe
nihil ſm Auguſtinū: ſed eēntia ſubſtātie cōplete ſi
ue ſimplicis (vt eſt angelus) ſiue compoſite: vt in
corporibus nō eſt pura potētia tenens infimū gradū
poſſibilē in entibus: hoc eñ ſoli materie ꝑme cō=
petit ꝛ nō actui vel includenti actū ſicut eſt in omni
ſubſtantia cōpleta: ergo nulla cōpleta ſubſtantia eſt in
potentia ad eſſe ſimpliciter: ſic vt illud habere non
poſſit niſi addito ſibi actu realiter ab ipſo diuerſo:
et hec fuit maior. minor ſimiliter ꝓbat̄ ſcꝫ ꝙ eē ſub
ſiſtētie ſubſtātie ꝯplete ſit eē ſimplicit̄. ad hoc eñ ꝙ
aliqḋ dicat̄ eē ſimplicit̄ vident̄ ſolū duo reqri q̄tū
pertinet ad ꝓpoſitū. Primū eſt ꝙ ſit in rerū natura O.

eſſe eñ ſolū in intellectu eſt eſſe ſm quid per cōpa=
tionē ad eſſe in re extra. Scḋm eſt: ꝙ illud eē in re
extra ſit tale ꝙ nō ſupponat aliud. Alia aūt ſuppo
nūt ipm̄. Per hoc eñ habet quandā principalitateꝫ
rōne cuiꝰ dicit̄ eſſe ſimpliciter. Hec aūt ſunt in eſſe
ſubſiſtētie ſbē cōplete: qꝛ eſt eē extra aīaꝫ ⁊ in ipſo
fundant̄ oīa alia ⁊ ſupponūt ipm̄. ipm̄ aūt nō ſup=
ponit alia: ꝙ eſt eē ſimpliciter: ⁊ hec fuit minor: ſe=
quit̄. ꝙ. ꝯcluſio. ſ. ꝙ eſſentia ſubſtātie ꝯplete nō eſt
Sexta rō in potētia ad eē tanq̄ ad actū ſibi additū. Itē eē
actualis exiſtētie nō eſt aliud q̄ eſſe actu ens: ⁊ ſic
eſt differētia entis cōdiuiſa cōtra ens in potētia: ſꝫ
differentia entis nō dicit aliquid additū illi de quo
A. pdicat̄ ſub ente ſicut rationale nō dicit aliquid ad=
Ad pri. ditū illi de quo pdicat̄ ſub aīali ⁊c. ¶ Ad rōnes in
principale oppoſitū reſpondendū eſt: ad primā cū arguit̄ ni=
hil pōt intelligi ſub oppoſito eius qḋ eſt idē cū ipſo
dicendū ꝙ verū eſt niſi facta eſſentiali tranſmuta=
tione qua tñ facta pōt intelligi (verbi gratia) de eſ=
ſentia hoīs eſt eē aīatū ꝓpter quod nō cointellecta
trāſmutatione circa eēntiā hoīs impoſſibile eſt in=
telligere hominē eē ſub oppoſito aīati vt intelliga=
mus ꝙ homo maneat quo ad eēntiam ſuā ⁊ nō ſit
aīatus: facta aūt tranſmutatione circa eēntiā: et ea
cointellecta pōt homo intelligi ſub oppoſito aīati:
vt cū intelligimus hoīem eē mortuū intelligimus
hominē ſub oppoſito aīati: ⁊ hoc eſt cointellecta mu
tatiōe circa eſſentiā hoīs. Similiter in ꝓpoſito ma
nēte eſſentia in eſſentialibꝰ nō poſſumus vere in=
telligere eēntiā nō eſſe ſed cointellecta mutatione
eſſentie quo ad ea q̄ ſunt ei intrinſeca pōt intelligi
eēntia nō eē q̄uis eēntia ⁊ eē ſint idipm̄: vel aliter
Secūda qꝛ eſſentia ⁊ eē vtrūq̄ dicit̄ ſm actū ⁊ ſm potentiā.
ſolutio. Cū ergo dicit̄ ꝙ eēntia ⁊ eē ſint idē: intelligēdū eſt
ꝓportionaliter ſumēdo. ſ. eēntiā in actu ⁊ eē in actu
et eēntiā in potētia ⁊ eē in potentia: ⁊ ſic ſumendo
vnū nō pōt intelligi ſub oppoſito alterius. Nō eñ
pōt vere intelligi ꝙ eēntia in actu nō habeat eſſe in
actu: aut ꝙ eſſentia in potētia nō habeat eē in potē
tia: pōt tñ intelligi ꝙ eſſentia in potētia nō ſit actu:
iij. ſolu. qꝛ eſſe ⁊ eēntia ſic accepta nō ſunt idē. Vel dicēdū
ꝙ nihil pōt vere intelligi eē ſubiectiue ſub oppoſi=
to eius qḋ eſt idē cū ipſo. Nec eēntia pōt ſic intelli=
gi ſub nō eſſe quaſi ipſa ſit quoddā ſubiectū nō eē
qꝛ ſi eēt ſubiectū eēt ens ⁊ haberet eē: ⁊ ſic ſimul eēt
et nō eſſet: ſed qḋlibet creatū pōt vere intelligi ſub
oppoſito eius qḋ eſt de rōne ſua nō quidē ſubiecti
ue ita ꝙ maneat ſm id qḋ eſt ⁊ eiꝰ oppoſitū ſibi cō=
ueniat: ſed facta tranſmutatione vere dicit̄ de eo
B. oppoſitū eius qḋ prius dicebat̄. Ad ſecūdū dicē=
Ad ſcḋm dū ꝙ eē accidētis non differt realiter ab eēntia nec
pōt ab ea ſeparari: ⁊ qñ dicit̄ ꝙ imo: qꝛ accidentis eſſe
eſt ineſſe. Dicendū ꝙ hoc eſt intelligendum nō ſm
idēptitatē ſed ſm cōcomitantiā: qꝛ accidēs ſm na=
turā nō eēt niſi ineēt ſuū tñ ineſſe nō eēt ſuū eē: nā
C. vnū manet in accidēte ſepato virtute diuina alte=
Ad tertiū ro nō manēte. Ad tertiū dicēdū ꝙ idē iudiciū eſt
de hac eēntia eſt eēntia ⁊ eēntia ē: ſumēdo ꝓportio
nalit̄ hincinde terminos ſꝫ potentiā ⁊ actū: hec eñ
ſēp eſt vera eēntia in actu eſt eēntia in actu: ⁊ ſimi=
liter hec eēntia in actu eſt in actu: ⁊ eodē modo ſu=
mēdo terminos ſm potentiā: ſumēdo aūt ſm po=
D. tentiā ſubiectū ⁊ pdicatū ſm actū vtraq̄ eſt falſa. ſ.
Ad. iiij. iſta eēntia i potētia ē eēntia in actu: ⁊ hec eēntia in
potētia eſt in actu. Ad quartū dicendū ꝓ potētia
et actus dicūt qñq̄ diuerſas res: qñq̄ autē eandeꝫ

ſub alio modo. Exēplū primi eſt: cū dicit̄ ꝙ aqua ē
in potētia vt ſit calida. Exēplū ſecundi eſt vt cū di=
catur ſortes fuit prius in potētia poſtea in actu. Cū
ergo dicit̄ ꝙ nihil eſt in potētia ad ſeipm̄ verū ē pri
mo modo: quā potentiā aliqui vocāt ſubiectiuā: ſꝫ
ſecūdo modo nō eſt verū qꝛ idē eſt i potētia ad ſe
ipſum ſm aliū ⁊ aliū modū: ⁊ ſic eēntia ſm potētiā
dicta eſt in potētia ad ſeipam acceptā ſm actū ⁊ ad
eſſe ſm actū qḋ eſt idē cū eēntia in actu. Eodē mō
eē creature eſt in potētia ad eē ⁊ nō eē: qꝛ eē rei pōt
eē ⁊ pōt nō eē: ꝓpter qḋ per idē poſſet cōcludi ꝙ eē
nō ſit idē ſibi ſicut ꝙ nō ſit idē cū eēntia. Ad quin= E.
tū dicendū per interēptionē maioris: materia eñ Ad quin
eſt in potētia ſubiectiua ad formā ⁊ ad priuationeꝫ
et ideo oportet ꝙ differat ab vtraq̄ ſm rem. Eſſen
tia aūt nō eſt in potētia ſubiectiua ad eē ⁊ nō eē: ſꝫ
obiectiua tātū: dicit̄ eñ eſſentia eē in potētia ad eē
qꝛ pōt eſſe obiectū opationis diuine ꝓducētis eam
in actu. Eſt etiā in potentia ad nō eſſe: qꝛ ab ea pōt
ſubſtrahi influētia diuina qua ſubſtracta res ſm to
tum qḋ in ea eſt cedit in nihil: eē aūt ſic in potentia
ad eē ⁊ nō eē ſꝫ obiectiue tantū nō arguit ꝙ eēntia
differat realiter ab eſſe: ſed potius oppoſitū: qꝛ ipa
met eſſentia eſt obiectū opationis diuine ipam ꝓ=
ducentis. Ad ſextū dicendū ꝙ eē cuiuſlibet crea= F.
ture ſubſiſtentis eſt ſubſiſtens nullū tñ eſt illimita= Ad ſextū
tū. Et qḋ dicit̄ ꝙ eē ſm ſe eſt illimitatū. Dicendū ꝙ
eſſe in ſua cōitate acceptū eſt illimitatū rōe eē lcrea
ti ſub ipſo cōtenti: qḋlibet aūt aliud eē ſiue ſit ſub=
ſiſtēs ſiue nō: ſiue ſit idē cū eēntia ſiue aliud: limi
tatū eſt ex eo ꝙ creatura eſt neq̄. eñ eſſentia limi=
tat eē: qꝛ eēntia illimitata eſt omni illo mō quo ⁊ eē
Ad auctoritatē Boetij de hebdomadis pōt dici ꝙ
ꝓ tāto dicit Boetius ꝙ diuerſum eſt eē ⁊ qḋ eſt qꝛ G.
aliquid includit̄ in vno eorū ex ſuo modo ſignificā Ad. vij.
di qḋ nō includit̄ in alio: vel vt veriꝰ credo ꝙ Boe
tius nō loquit̄ vlr in oībus ſed in cōpoſitis: nec lo
quit̄ de eē exiſtētie vt eſt cōe ad eē in actu: ⁊ ad eſſe
in potentia: ſed ſolū de eē in actu. Et qꝛ in cōpoſi=
tis tota actualitas eſt a forma q̄ differt a compoſi= Alia ſol.
to ſicut pars a toto: ideo dicit ꝙ differt qḋ eſt (id eſt
ipm̄ cōpoſitū) ⁊ quo eſt vel eſſe (.i. forma) ſicut totū
et pars. In ſimplicibꝰ eñ ſm ipm̄ hec nō differunt
ſm hanc intentionē dicit̄ in eodē libello ꝙ id quod
eſt participat ipſo eē. Circa qḋ eſt notandū: ꝙ tripli H.
citer pōt aliquid participare aliḋ. Uno modo ſicut
ſubiectū participat formā ſicut homo dicit̄ partici=
pare albedinē: ⁊ hoc modo participās ⁊ participatū
differūt realiter. Scḋo modo ſicut totū ptē vel ali Nota.
quid ſumptū ꝑ modū ptis. Et hoc modo cōcretum
dicit̄ participare abſtractū: qꝛ cōcretū ſignificat per
modū totius ⁊ habētis: abſtractū vero ꝑ modū p=
tis ⁊ per modū habiti: et ſic dicimus ꝙ homo ptici=
pat humanitatē: qꝛ humanitas ſignificat ꝑ moduꝫ
partis: licet realiter dicat totū. Et dicimꝰ ꝙ homo
participat rationabilitatē q̄ partē dicit ⁊ per moduꝫ
partis. Tertio modo dicit̄ aliq̄d participare aliḋ:
qꝛ habet illud diminute reſpectu alterius in quo eſt
perfecte: ſicut calor aeris dicit̄ participatus reſpe=
ctu caloris ignis. Primo mō ens nō participat eēn
tiam aut eē: qꝛ nō ſe habet ad eā vt ſubiectū ad for
mā re differentē. Scḋo aūt mō et tertio ens vel
id qḋ eſt pōt dici participare eſſentiā ⁊ eſſe: qꝛ ens
ſe habet ad eſſentiā ſicut cōcretū ad abſtractū: ⁊ ſe
habet ad eſſe actu ſicut totuꝫ ad partē in cōpoſitis.
eſſe etiā in omni creatura eſt diminutum reſpectu

eſſe diuini. Et ideo pōt dici ꝑticipatū ſcđo ⁊ tertio
I. modis licet nō ſit ab eſſentia diuerſum. Ad illud
Ad. viij. Auguſtini dicendū eſt: ꝙ ꝓprius modus quo eſſe
ꝯuenit deo nō eſt qđ in eo ſolo eſſe ſit idē ꝙ eēntia
ſed qꝛ immutabiliter cōpetit ei eſſe: ⁊ hoc patet ex his
que dicit quīto libro ca. ij. reſumēs illud verbū vbi
dicit ſic: id ſolum qđ non ſolum nō mutatur verū
etiam mutari omnino non poteſt ſine ſcrupulo oc
currit ꝙ veriſſime dicatur eſſe.

Queſtio Tertia.

Vtrum ſolus deus ſit immutabilis.

K. Oſtea ꝗritur de immutabili
Queſ. iij. tate dei vtrū ſolus deus ſit imutabilis.
Arg. pmo Et videt̃ ꝙ non: qꝛ illud qđ erit de ocio
in actū vel de nō operāte fit operās mu
tat̃: ſed deus eſt hmōi: fecit eñ creaturas ex tēpore
Arg. ij. ꝗ prius nō feciſſet: ģ ⁊c. Itē ſi ſolus deus ſit imu
tabilis: oīs creatura eſt mutabilis: ſed ꝯtra omne qđ
eſt mutabile eſt mutabile in oppoſitū: ſed oppoſitū
mutabilis eſt imutabile: ģ ſi oīs creatura eſt muta-
bilis erit mutabilis in imutabile. Si ergo de⁹ eſt i-
mutabilis ⁊ oīs creatura mutabilis: oīs creatura eſt
In oppo. mutabilis in deū qđ eſt impoſſibile. ¶ In ꝯtrariū eſt
qđ dicit̃ Malach. iij. Ego ei dñs ⁊ nō mutor. Et Ia
co. pmo apud quē nō eſt tranſmutatio. De creatu-
ra autē ſimul dicit̃ ⁊ creatore in pſalmo mutabis et
L. mutabunt̃: tu aūt idē ipſe es ⁊c. ¶ Reſponſio. ali-
Reſpōſio quid pōt dici mutabile ꝑ potentiā ꝗ eſt in altero tm̃
ad ꝗſtio. et aliquid ꝑ potentiā ꝗ eſt in ipſo. Et vtroqꝫ modo
omīs creatura mutabilis eſt: deus aūt imutabilis.
Primū patet. Et primo ꝙ oīs creatura ſit mutabi-
lis ꝑ potentiā ꝗ eſt in altero: ⁊ hoc ſic. Omne qđ ſm
ſe totū depēdet ex alteri⁹ virtute ⁊ opatiōe muta-
tabile eſt ſm ſe totū ꝑ ſubtractionē influētie illius:
quia omne quod dependet ab aliquo ꝗtum depen
det ſiue in fieri ſiue in eſſe ſiue quo ad totum ſiue
quo ad partem tantum eſt mutabile ꝑ ſubtractio-
nē influentie illius: ſed oīs creatura depēdet ſm ſe
totā a deo: ģ oīs creatura ſm totum qđ in ea eſt: eſt
mutabilis ꝑ ſubtractionē influentie diuine. Item
paris virtutis eſſe videt̃ ꝓducere rem in eſſe ⁊ face
re eam nō eſſe imo in multis videmus ſcđz eſſe fa
cilius ꝗ̄ primū: ſed creatura a deo potuit fieri ex ni
hilo: ģ poteſt a deo reduci in nihil: vtraqꝫ aūt potē-
tia: ſcꝫ vt creatura ꝓducat̃ ex nihilo vl' reducat̃ in
nihil eſt dei ⁊ nō creature niſi vocet̃ potētia nō ꝓ-
hibitio: nihil eñ poſitiuū ex parte creature ſubijcit̃
creationi: nihil etiaꝫ eſt i creatura ꝓducta: qđ ſit i
potētia ſubiectiua ad annihilationē: ſꝫ ſicut creatu
ra dr̃ poſſe creari: qꝛ pōt eſſe termin⁹ ad quē potē-
M. tie diuine creātis ſicut dicit̃ adnihilari poſſe: qꝛ pōt
eſſe terminus a quo potentie diuine influentiā ſuā
ſubtrahentis. Patet ergo ꝙ oīs creatura eſt muta-
bilis ꝑ potentiā ꝗ eſt in altero: ſed abſqꝫ dubio hec
nō eſt ꝓprie mutatio: qꝛ de rōne mutationis ꝓprie
dicte eſt ꝙ aliquid vnū ⁊ idē ſe habeat nūc aliter ꝗ̄
prius. Cū ergo in creatione ⁊ annihilatione nihil
vnū ⁊ idē ſe habeat nūc aliter ꝗ̄ prius (qꝛ qđ ince-
pit eſſe ꝑ creationē nō fuit prius nec ſic nec aliter qꝛ
oīno nō fuit) Similiter qđ deſinit eſſe ꝑ adnihila-
tionē: prius quidē habet eſſe ſed poſtea nō eſt nec
ſic nec aliter nec ſm ſe nec ſm aliquid ſui: qꝛ penit⁹
N. nō eſt: ģ nō eſt ibi ꝓprie mutatio. Si aūt aliquid di
cat̃ mutabile ꝑ potentiā ꝗ eſt in ipſo adhuc oīs crea
tura eſt aliquo modo mutabilis vel ſm formā ſicut
in oībus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ in qb⁹ nihil
eſt qđ nō ꝑtineat ad mutationē vel vt ſubiectū vel
vt terminus: primo vel ſecūdario vel ſm locū (ſi-
cut in corporib⁹ celeſtibus) vel ſm electionē: ſicut in
oībus creaturis ſpiritualibus: ⁊ cauſa eſt: qꝛ omnis
motus ⁊ mutatio eſt ꝓpter nō habitū: poſſibile tñ
haberi. Sunt eñ motus ⁊ mutatio alicuius impfe
cti: qđ ģ nō eſt ſimpliciter ꝑfectū pōt mutari aliquo
modo mutatiōis ſed nulla creatura eſt oīno ⁊ ſim-
pliciter ꝑfecta: ģ omis creatura pōt aliquo mō mu-
tari. Scđm patet ſcꝫ ꝙ deus nullo modo ſit muta O.
bilis ⁊ quidē ꝙ nō ſit mutabilis ſm potētiā ꝗ eſt in
altero ꝑ creationē ⁊ annihilationē. Patet qꝛ omne
qđ eſt ſic mutabile cauſam habet a qua ſm ſe totū
dependet vt dictū fuit ſed deus cauſam nō habet
ſed eſt oīm prima cauſa: ģ ⁊c. Qđ etiā nō ſit mu- P.
tabilis ſecūdo mō. ſ. ꝑ potentiā ꝗ eſt in ipſo: patꝫ qꝛ
qđ eſt omniquaqꝫ perfectū eſt oīno imutabile: ſed
deus eſt omniquaqꝫ ꝑfectus: ģ eſt oīno imutabilis
maior patꝫ ⁊ ex eo ꝙ motus ⁊ mutatio ſunt act⁹ rei
impfecte (vt dictū eſt) ⁊ per inductionē: qđ eñ mu-
tatur ſm locū ꝑtingit ſm ſe vel aliquid ſui: ad ali-
quid qđ prius ꝑtingere nō poterat: eſt etiā ꝗtū ⁊ li
mitatū (qꝛ ꝗtū infinitū moueri nō poſſet) ⁊ hec oīa
ſonāt impfectionē: qđ etiā mutat̃ ſm formā ſubſtā
tialē vel accidentalē eſt ſubiectū alicui⁹ forme ſibi
inherētis vel eſt forma inherens vtriqꝫ eñ attri-
buitur mutatio: vni tanqꝫ termino alij tanqꝫ ſubie
cto vtrūqꝫ aūt ſemp importat impfectionē: ſubie-
ctū quidē quia eſt in potentia paſſiua ad formam:
forma aūt qꝛ eſt alij inherens ⁊ ꝗtū ad ſuū ꝑfectū
eſſe ab alio depēdēs: quare ⁊c. De mutatione aūt Q.
ſm electionē ꝙ includat impfectionē patet: qꝛ mu-
tatio ſcđm electionē ꝓuenit ex mutatione cognitio
nis (manēte eñ iudicio rōis eodē: ſimpliciter in vlī
et in particulari de aliquo eligendo impoſſibile eſt
electionē mutari) mutatio aūt cognitiōis nō eſt ni-
ſi alicui⁹ impfecte cognoſcētis qui nō nouit a prin-
cipio ⁊ ſimul omne eligibile ⁊ oēs circūſtantias eius
quare ⁊c. Patet ergo ꝙ omne illud qđ eſt oīquaqꝫ
perfectū nullo modo eſt mutabile: minor autēꝫ ab
omnib⁹ ſupponit̃: ſcꝫ ꝙ deus ſit ſimpliciter ⁊ omni-
quaqꝫ ꝑfectus: ergo nullo modo eſt mutabilis.
Ad primū argumētū dicendū eſt: ꝙ exitus de ocio R.
in actū ⁊ nouitas opationis ⁊ operati nunꝗ̄ arguit Ad primū princ.
mutationē in operante niſi ſit nouitas ſcđꝫ opatio
nem intramanentē. Illa eñ nō pōt de nouo adue
nire ſine qualicūqꝫ mutatione. Alie autē poſſunt.
Si eñ ſol ſemp ſtaret in hemiſpherio noſtro in eo
dē ſitu: ⁊ luna ſuo motu qñqꝫ īterponeret̃ inter nos
et ſolē: ſol qñqꝫ nō illuminaret nos ⁊ qñqꝫ illumina
ret nos: ⁊ qñqꝫ illuminaret de nouo nulla facta mu
tatione in ipſo. Si etiā ſol eſſet cognoſcens ⁊ volēs
et illuminare eſſet in poteſtate ſue voluntatis tūc
ſol antiqua voluntate ⁊ eterna (ſi eternā haberet)
poſſet velle ⁊ per cōſequēs facere nouā illumina-
tionē abſqꝫ quacūqꝫ mutatiōe ſui nec quo ad velle
qđ pōt eſſe antiquū ⁊ eternū reſpectu voliti de no-
uo ꝓducēdi nec quo ad illuminare: qꝛ nouū illumi
nare nō ponit mutationē in illuminante vt dictum
eſt. Cum ergo deus agat per voluntatē cui ſubeſt
quicquid voluerit poſſe: patet ꝙ ſine ſui muta- S.
tione pōt noua ꝓducere. Ad ſcđꝫ dicendū ꝙ mu Ad ſcđꝫ.
tatio ſemp eſt in oppoſitū ſed nō ſcđm omnē con-
ditionē ei⁹ qđ mutat̃. Aliorꝗn nihil ſymbolicū eēt

inter id qđ mutat̃ ⁊ illud in qđ mutat̃ quod falſum eſt q͡r ſic nõ poſſet mutari aer in ignẽ cũ vter͛ſ ſit calidus: nec mutabile in aliquid mutabile cũ cõueniant imutabilitate qđ eſt abſurdũ: ſufficit ergo oppoſitio ſm ea q̃ ſunt ꝑ ſe ⁊ ſpeciales termini mutabilis: vt albũ / nigrũ / calidũ / frigidũ: ſm conditionẽ autẽ ſubiecti vt ẽ eſſe mutabile: vel ſʒ gñales cõditiões terminorũ nõ oportʒ nec ẽ poſſibile eẽ oppoſitum. Si em̃ termin⁹ a quo eſt qualitas nõ oportet ꝙ terminus ad quẽ ſit nõ qualitas imo neceſſario eſt q̃litas: eẽ aũt mutabile eſt cõditio ſubiecti. Et ſi aliquo mõ cõueniat termino cõuenit vt gñalis cõditio ſm quã nõ eſt poſſibile attentare oppoſitũ.

Secũda pars diſtinctionis Octauę.

Sententia in generali & ſpeciali Secundę partis octauę diſtinctionis.

Eadẽ quę ſola ꝓprietas. Superius determinauit magiſter de diuina imutabilitate. Hic determinat de diuina ſimplicitate. Et diuidit̃ in duas ꝑtes. Primo em̃ ꝓponit qđ intẽdit. Scđo ꝓbat̃ intentũ. Scđa ibi: vt aũt ſcias. Et hec ſecũda diuidit̃ in duas. Primo oſtẽdit multiplicitatem. Scđo diuinã ſimplicitatẽ. Scđa ibi. Deus vero ⁊c. Prima iſtarũ diuidit̃ in duas. Primo excludit ſimplicitatẽ a creatura corporali. Secũdo a creatura ſpirituali. Scđa ibi: Creatura ſpũalis. Et cũ hoc ſequat̃ illa pars in qua oſtendit diuinã ſimplicitatẽ: q̃ diuidit̃ in duas ꝑtes. Primo oſtẽdit diuinã ſimplicitatem. Secũdo excludit oĩa ab eo cõpoſita. Secũda ibi: Qđ aũt in natura diuinitatis. Hec aũt diuiditur in tres. Primo ſepat a deo accidentiũ ꝑdicationẽ: per qđ habet̃ ꝙ nõ eſt in ipſo cõpoſitio accidẽtis ⁊ ſubiecti. Secũdo excludit ꝙ nec ſubſtãtia de ipo ꝓprie ꝑdicat̃. Tertio oſtendit ꝙ in eo nulla eſt cõpoſitio Secũda ibi: vnde nõ ꝓprie dicit̃. Tertia ibi: hui⁹ aũt eſſentie multiplicitas. Hec eſt diuiſio ⁊ ſentẽtia in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter et ꝓponit. Primo ꝙ eſſentia dei ſimplex eſt: q͡r in deo nulla eſt diuerſitas ſiue accidentiũ ſiue formarũ. Poſtea oſtẽdit creature corporalis multiplicitatem. Et dicit ꝙ in creatura corporali eſt vtraq̃ diuerſitas: ſcʒ partiũ ⁊ accidentiũ ſiue formarum. Et oſtendit poſtea ꝙ creatura ſpũalis eſt multiplex licet em̃ in ea nõ ſit diuerſitas partiũ ſicut in corporalib⁹: q̃tũ ad hoc ſimplex dicatur: vñ anima eſt tota in toto: ⁊ tota in qualibet ꝑte corporis: eſt tamen in ea diuerſitas accidentiũ: ſicut determinat per exempla. Poſtea oſtẽdit diuinã ſimplicitatẽ. Et dicit ꝙ deus eſt ſũme ſimplex: nec obſtat huic ſimplicitati pluralitas nominũ q̃ de deo dicunt̃: q͡r oĩa vnum ſignificant. ab eadẽ em̃ natura ⁊ ſimplici habet de⁹ ꝙ ſub multiplicibus noĩbus ei attribuatur. Poſtea oſtendit ꝙ in deo nõ ſunt alia accidẽtia diſtrahendo per ſingula ꝑdicamẽta accidẽtis. Poſtea dicit ꝙ ſubſtãtia dicitur de deo impropriẽ: q͡r deus nulli accidenti ſubſtat: ⁊ ſic patet ꝙ deus propter ſuam ſimplicitatẽ in nullo genere cõtinet̃. Poſtea dicit deum ſũme ⁊ oĩno ſimplicẽ ⁊ ab eo omnẽ cõpoſitionem remoueri qđ ex hoc oſtendit ꝙ deus eſt quicq̇d habet. Addit etiã vlterius ꝙ hec ſimplicitas pluralitatẽ ꝑſonarũ nõ excludit cũ dicit̃ deus eſt q̇cq̇d hic intelligẽdũ eſt excepto eo qđ relatiue dr̃ ⁊ I hoc terminatur ſententia in ſpeciali ⁊c.

A. Snĩa in generali. (margin)

B. Sñtentia in ſpẽali. (margin)

Queſtio Prima q̃ eſt IIII.

Vtrum deus ſit omnino ſimplex.

Circa iſtã partẽ diſtinctionis q̃rit̃ de duob⁹ in generali. Primũ eſt de ſimplicitate dei. Scđm eſt de ſimplicitate creature. ¶ Circa primũ q̃ritur vtrũ deus ſit oĩno ſimplex. Et arguit̃ ꝙ nõ: q͡r omne qđ melius eſt: eſt deo attribuendũ: ſed apud nos cõpoſita ſunt meliora ſimplicibus. (Cõpoſitũ enim melius eſt q̃ materia ſola aut ſola forma) ergo cõpoſitio eſt deo attribuenda. Item in quocũq̃ eſt pluralitas realis illud eſt realiter cõpoſitũ: ſed in deo eſt realis pluralitas relationũ realiũ: ergo in ipſo ẽ realis cõpoſitio. ¶ In cõtrariũ eſt qđ dicit Auguſtinus. vj. de trini. ꝙ deus vere ſimplex eſt ⁊ ſũme. ¶ Reſponſio: circa q̃ſtionẽ dicenda ſunt duo. Primũ eſt / ꝙ deus nõ eſt cõpoſitus in ſe. Secũdũ eſt: ꝙ nõ eſt alteri cõpoſſibilis nec aliud ſibi. Primum patet dupliciter. Primo ex primitate dei (ſuppoſito qđ declaratũ eſt pri⁹: ſcʒ ꝙ deus eſt primũ in entibus) ⁊ hoc ſic: primũ ens eſt primũ vnũ: ſed deus eſt primũ ens: ergo eſt primũ vnũ: ſed vnũ cõpoſitiõe nõ põt eſſe primũ vnũ: ergo deus nõ eſt vnus compoſitione ſed ſimplicitate. Qđ autẽ primũ vnũ nõ ſit vnũ cõpoſitiõe: patet q͡r ſicut ſe habet entitas ad entitatẽ: ſic ſe habet vnitas ad vnitatẽ ſed entitas cõpoſiti ſupponit entitatẽ partiũ: ergo vnitas eius ſupponit vnitatẽ cuiuſlibet partis. Secundo patet idẽ ex ei⁹ cauſalitate (ſuppoſito ꝙ deus cauſam nõ habet) ſic. omẽ cõpoſitũ habet cauſam: ſed de⁹ cauſam nõ habet: ſed eſt omniũ prima cauſa: ergo deus nõ eſt aliquid cõpoſitũ. minor ſupponit̃: ſed maior ꝓbat̃ q͡r duplex eſt cõpoſitio: vna eſt ex materia et forma: q͡r ſubſtãtia de qua nũc loquimur (cũ de deo q̃rimus) nõ ꝯponit̃ niſi ex materia ⁊ forma: alia eſt cõpoſitio ex ſubiecto ⁊ accidẽte de qua dicet̃ in ſecũdo articulo. Qđ aũt cõpoſitũ ex materia ⁊ forma cauſam habeat patet: habet em̃ duas cauſas intrinſecas: ſcʒ materiã ⁊ formã ex quibus cõponit̃: habʒ etiã cauſam efficientẽ q͡r vnio materie cũ forma fit per agẽs qđ introducit formã in materia: vñ philoſophus. viij. metaphiſice cũ q̃reret quare ex materia ⁊ forma ſit vnũ: dicit ꝙ non eſt aliqua cauſa niſi vnũ principiũ motus qđ eſt cauſa agens. Itẽ patet per rationẽ idẽ ſic: Omne illud qđ de ſe non eſt neceſſe eſſe habet cauſam efficientẽ: ſed nullũ compoſitũ ex materia ⁊ forma eſt de ſe neceſſe eẽ: ergo omne tale habet cauſam efficientẽ: maior patet: q͡r qđ de ſe nõ eſt neceſſe eſſe põt nõ eſſe q̃tũ eſt de ſe imo etiã q̃tũ eſt de ſe nõ eſſet. Omne autẽ tale indiget aliquo reducẽte ipm̃ de nõ eſſe ad eſſe ⁊ illđ eſt ſolũ agẽs: quare ⁊c. Minor ꝓbat̃: q͡r nõ eſt maior neceſſitas cõpoſiti q̃ partiũ ex quib⁹ cõponit̃: imo minor: q̃ro ergo de forma q̃ eſt pars iſtius cõpoſiti vtrũ poſſit eſſe ſine materia vel nõ. Si põt eſſe ſine materia cõpoſitũ põt nõ eſſe: q͡r cõpoſitũ nõ eſt niſi forma exiſtẽs in materia. Si aũt forma nõ põt eẽ niſi in materia: ergo de ſe ipſa nõ eſt neceſſe eſſe: quia omne qđ eſt de ſe neceſſe eſſe põt eſſe excluſo quocũq̃ alio. Si aũt ipa nõ eſt de ſe neceſſe eſſe nec cõpoſitũ. Idẽ põt ꝓbari ex parte materie: ⁊ ſic patet

C. Que. iiij. (margin)

Arg. prĩo (margin)

Argu. ij (margin)

In oppo. (margin)

Reſpõſio ad q̃ſtio. (margin)

D. Primus articulus. (margin)

Pri. ꝓba. ex primi. (margin)

E. Scđo ꝓba. ex cau. (margin)

F. minor. ſequit̃ ꝯcluſio. Secūdū ṗncipale patet .f.
Secūd⁹ articulus. q̄ deus nō eſt alij cōponibilis nec aliquid ſibi. Cū enī deus ſit ſubſtātia actu ens. ſi eſt alteri cōponibilis: vel aliud ſibi. talis cōpoſitio eſt ſubiecti ⁊ accidētis: ſȝ probo q̄ hoc nō ſit poſſibile: q̄ꝛ omne accidēs habet cām efficientē cū de ſe non ſit neceſſe eſſe eo q̄ nō poteſt ſine alio eſſe ḡ. accidēs qđ eſſet in deo aut eēt tantū effectiue ab eo vel ab alio: nō ab alio. q̄ꝛ tale accidēs oportet q̄ dicat pfectionē ſimplicit. alias non eēt in deo ſed de⁹ cū ſit pfectiſſimus ⁊ primū perfectū habet ex ſe quicquid pfectionis eſt et non ab alio ḡ tale accidēs non eēt effectiue in deo ab alio: nec ab ipſo q̄ꝛ idē ſimplex: ⁊ ſȝ idē: ⁊ reſpectu eiuſdē non pōt eē in actu: ⁊ in potētia ſed de⁹ p eſſentiā ſuā ſimplicē reſpectu talis accidētis poteſt eē agens. ⁊ in actu vt tu dicis. ideo reſpectu ei⁹ nō poteſt eē in potētia ⁊ ſubiectū: ergo nullū accidēs ē ei cōponibile. Et confirmat̃ quia qđ eſt ſimplicit̃ et oīquaq̄ perfectū nō recipit additionē pfectionis ſed de⁹ eſt ſumme pfectus ḡ. nō recipit additionē

G. cuiuſcūq̄ perfectionis accidētalis. Ad primū argu-

Ad principale mentū dicendū q̄ quicquid bonitatis eſt in creaturis totū eſt deo attribuendū. Et cū dicitur q̄ cōpoſita ſunt meliora ſimplicibus dico q̄ nō in eo q̄ cōpo-

Nota. ſita ĩmo in hoc ſunt minoris pfectiōis ⁊ maioris depēdentie vt declaratū eſt in corpore queſtionis: vñ ſi ea q̄ ſunt in cōpoſito eſſent in eo modo vnico et ſimplici perfectius eſſe haberent: ⁊ ſic eſt in deo habet enī oēs pfectiōes cōpoſitorū ſicut eſſe ſubſiſtēs

H. qđ nō habet materiā neq̄ formā. Ad ſecundū di-

Ad ſcđm cendū q̄ realis pluralitas abſolutorū in eodē facit realē compoſitiōem ⁊ talis pluralitas realis nō eſt in deo: ſed realis pluralitas relationū inter ſe vel cū abſoluto nullā facit cōpoſitionē ſicut inferi⁹ declarabit̃: talis aūt ſolū eſt in deo ⁊ nō illa q̄ eſt abſolutorū ꝓpter qđ in ipſo nulla eſt cōpoſitio.

Queſtio Secunda.

Vtrum anima componatur ex materia & forma.

I. Queſ. ij. SEcūdo q̄ritur de ſimplicitate creature ⁊ ſpecialiter anime rationalis ⁊ querunt̃ duo. Primū eſt: vtrū aīa rationalis ſit compoſita ex forma ⁊ materia. Scđm eſt: vtrū habeat ptes q̄ntitatiuas qđ idē eſt qđ q̄rere vtrū extendat̃ extenſione corporis vel ſit

Arg. pīo tota in qualibet pte corporis. Ad primū ſic ṗcedit̃ Et arguit̃ q̄ aīa ſit cōpoſita ex materia ⁊ forma: q̄ꝛ in habentibus ordinē poſterius ſupponit prius: ſȝ cōpoſitio materie cū forma prior eſt cōpoſitiōe ſubiecti cū accidente cū prima det eſſe ſimpliciter: ſcđa vero det eſſe ſm̄ quid: cū ergo in anima ſit cōpoſitio ſubiecti ad accidēs puta eſſētie anime ad ſuas potētias habitus ad actus videt̃ q̄ in ea ſit cōpoſitio materie ad formā q̄ ab alia ſupponit̃ tanq̄ prior

Argu. ij. Itē in p ſe ordinatis nō puenit̃ de extremo ad extremū niſi p mediū: ſȝ iter ens i actu ⁊ nihil mediū eſt pura potētia: ḡ ex nihilo nō puenit̃ ad ens actu niſi p materiā q̄ eſt pura potētia: ſȝ aīa facta ē ex nihilo ens i actu: ḡ ē materia media: ⁊ ſic cōpoſita eſt

In oppo. ex materia ⁊ forma. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Auguſtinus. vij. ſup Gen. ad litteram q̄ aīa nō eſt nec

K. ex materia corporali nec ſpirituali. ¶ Reſponſio.

Reſpōſio. dicendū eſt abſolute q̄ aīa nō eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma. Cuius ratio eſt: q̄ꝛ ſi aīa eſſet cōpoſita ex materia ⁊ forma pter iſtam materiā eſſet in hoīe quedā alia materia. (Alioquin homo ⁊ aīa nō differrēt) ergo iſte due materie aut ſunt eiuſdē rōnis aut diuerſarū. Si ſunt eiuſdē rōnis aut vtraq̄ informat̃ aut totū cōpoſitū ex vna materia cū forma informat aliā materiā. Iſtud aūt ſecundū nō pōt dici quia qđ eſt pura potētia ſm̄ ſe nullo modo pōt eſſe actus: ſed materia q̄ ponit̃ pars aīe ſi ſit eiuſdē rōnis cū materia corporis eſt pura potētia: ḡ nullo modo cōpetit ei eſſe actū vel partē actus: ergo nullo modo aīa vt dicit quid cōpoſitū ex materia ⁊ forma pōt ſm̄ ſe totā informare materiā corporis: nec ſic eſt de q̄ntitate q̄ informat̃ albedine ⁊ nihilominus informat ſubſtantiā: q̄ꝛ q̄ntitas nō eſt pura potentia: ſed actus quidā impfectus ⁊ medius ꝓpter qđ pōt habere rationē potentie ⁊ actus reſpectu diuerſoꝝ. Relinquit̃ ergo q̄ vtraq̄ materia informatur eadē forma: hoc aūt eſt impoſſibile ꝓpter multa. Primo q̄ꝛ due forme eiuſdē rōnis nec imediate nec ordine quodā poſſunt eē ſimul in eadē pte materie: nec pari rōne due materie eiuſdē rōnis nec imediate nec ordine quodā poſſunt ſimul eſſe ſub

L. eadē forma. Scđo q̄ꝛ q̄n due materie ſunt eiuſdē

Scđo principaliter. rōnis ⁊ eiſdē diſpoſitionib⁹ afficiunt̃ ſi vnio forme cū vna earū eſt ſolubilis ⁊ cū altera. Si ergo due iſte materie q̄ ſunt in hoīe ſunt eiuſdē rōnis cū perficiant̃ eiſdē diſpoſitionib⁹ eo q̄ ſunt indiſtincte loco ⁊ ſubiecto: ſi vnio forme cū altera earū eſt ſolubilis eodē modo ⁊ cū reliqua. Sequit̃ ergo q̄ aut aīa eſt corruptibilis per ſolutionē forme ſue a materia: ſicut homo: aut vtrūq̄ ſȝ tam homo q̄ aīa eſt aliquid incorruptibile quorū vtrūq̄ eſt falſum.

M. Tertio: q̄ꝛ q̄rā per quid ille materie diſtingunt̃ nō

Ter. prin. ſm̄ genus: q̄ꝛ in pura potētia (inquātū hmōi) nō eſt diſtinctio: maxime cū loq̄mur de pura potētia eiuſdem rōnis: nec per formā q̄ eſt vna ⁊ vtraq̄ pficit nec p q̄ntitatē cū ſint indiſtincte loco ⁊ ſubiecto: nec per alias diſpoſitiones per eandē rationē: et iterū q̄ꝛ talis diſtinctio eſſet ſolū per accidēs: impoſſibile eſt ergo q̄ ille materie ſint eiuſdē rōnis. Si dicat̃ q̄ ille materie efficiunt̃ vna dū aīa eſt in corpore: ſequitur q̄ aīa nō eſt in corpore cōpoſita. Et illa nō eſt eadem cōiuncta ⁊ ſeparata aut ſi ſit in corpore cōpoſita ⁊ in hoīe viuētenō ſit niſi vna materia nō differūt homo ⁊ aīa q̄ oīa ſunt abſurda ſm̄ philoſophiā ⁊ periculoſa ſm̄ fidē. Quarto q̄ꝛ eadē forma

N. Quar. p. nata eſt dare idē eſſe ſꝑ q̄libet materie eiuſdē rōnis ergo forma q̄ ponit̃ pars aīe cū maneat eadē p ſe dabit oī marie eiuſdē rōis idē eē: ḡ ſi ex ipa cū vna materia reſultat aīa ſimplicit̃ ex ipa cū alia materia reſultabit eadem aīa vel alia ⁊ ita erunt due aīe et vnus homo: niſi dicat̃ q̄ homo eſt duplex aīa qđ ē abſurdū nullo: ergo modo poſſunt ille due materie eſſe eiuſdē rōnis. Si vero dicat̃ q̄ ſint alterius rōnis ꝓpter hoc q̄ aliquibus videt̃ incōueniēs ponere materias diuerſarū rationū ſi vtraq̄ ſit pura potētia ad eſſe pro eo qđ in pura potētia nō eſt gradus: res aūt diuerſarū rationū neceſſario ſunt in diuerſis gradibus: ad hec eſt ſpeciale incōueniens q̄ ille materie nō ſunt diuerſarū rationū q̄ pficiuntur per eundē actū cū ratio potētie ſumat̃ ex actu: ſed iſte perficiunt̃ eodē actu: ſcȝ forma que eſt altera pars anime: ḡ nō ſunt diuerſarū rationū: ⁊ ſic patet primū .ſ. q̄ aīa nō ē ꝯpoſita ex materia ⁊ forma.

A. Ad pri. principale

¶ Ad primum argumentum dicendum ꝙ cõpoſitio materie cum forma prior eſt cõpoſitione ſubiecti cum accidente in eodem: quia materia non recipit formam accidentalem niſi recepta prius forma ſubſtantiali. Similiter autem cõpoſitio ſubiecti cũ accidẽte prior eſt compoſitione materie cum forma. Non enim ſunt aliqua magis ⁊ minus compoſita per maiorem ⁊ minorem acceſſum ad aliquid compoſitum ſumme: ſed per maiorem ⁊ minorẽ receſſum ab eo qđ eſt ſumme ſimplex. Et ideo minima compoſitio eſt prima qualis eſt illa que eſt ſubiecti ⁊ accidentis: ſumma compoſitio eſt extrema qualis eſt illa que eſt ex materia ⁊ forma ſubſtantiali: vnde vbicũ eſt hec poſterior eſt illa prior ⁊ non ecõuerſo.

B. Ad ſcđm

Ad ſecundum dicendum ꝙ inter ens ⁊ nihil poteſt materia ſeu ens in potentia habere rationẽ medij dupliciter. Uno modo ſcđʒ ordinẽ cõpoſitionis ⁊ reſolutionis: et hoc modo materia eſt medium inter ens materiale cõpoſitum ⁊ nihil: et tale ens actu eſt cõpoſitum ex materia ⁊ natum reſolui in materiam. Sic autem non eſt materia mediuʒ inter animã ⁊ nihil. Alio modo poteſt materia vel ens in potentia habere rationem medij inter ens ⁊ nihil ſcđm dignitatem: ⁊ ſic non ſolum materia ſed omnia que ſunt inter materiam primam ⁊ animaʒ ſunt media ex quibus tamen oportet animam eſſe compoſitam.

Queſtio Tertia.

Vtrũ anima ſit in qualibet parte corporis vel in toto ſit extenſa.

C. Queſt. iij Arg. primo

AD ſecũdũ ſic ꝓceditur Et videtur ꝙ nõ tota aĩa ſit in qualibet parte corporis: quia totum eſt extra qđ nihil eſt: tertio phiſicorum. Si ergo tota anima eſſet in qualibet parte corporis nihil de anima eſſet in alijs partibus qđ eſt incõueniens.

Argui. ij

Item ponamus ꝙ aliquis natus fuerit ſine manu poſtea per miraculum addatur eius manus talis manus non viuificaretur per animam de nouo creatam (q̃r tũc due anime eſſent in eodem ſuppoſito qđ eſt inconueniens) ergo per animã prius exiſtenteʒ: ſed hoc non poteſt eſſe niſi per motũ localẽ vel extenſionẽ: non per motum localem: quia talis motus nõ competit anime in corpore ſuo. qđ etiã mouetur localiter accedendo ad vnum locum dimittit alium: ⁊ ſic oporteret ꝙ anima tendens ad viuificandum illã partẽ dimitteret alias partes quas viuificabat qđ eſt incõueniens: relinquitur ergo ꝙ per extenſionẽ

In oppo.

¶ In cõtrarium eſt qđ dicit Auguſtinus: vi. de trinitate capitulo ſexto ꝙ in vnoquoq; corpore in toto eſt tota anima ⁊ in qualibet parte tota.

Scđo ar.

Et arguit per rationẽ. Si aĩa eſſet quãta per ſe vel per accidens nullo modo intelligeret vniuerſale: q̃r qđ recipitur in quãto recipitur ſitualiter ⁊ nõ ducit in cognitionem niſi alicuiꝰ ſitualiter exiſtẽtis hic ⁊ nũc et tale eſt ſolũ ſingulare. Si ergo anima eſſet q̃ta id qđ reciperet in ea reciperetur ſitualiter nec duceret niſi in cognitionẽ ſingularis exiſtentis hic ⁊ nũc qđ eſt incõueniẽs.

D. Reſpõſio ad q̃ſtio. Triplex totalitas.

¶ Reſpõſio. cũ totũ ſit qđ habet partes: ſicut cõtingit accipere triplex genus partiũ ſic ⁊ triplicẽ totalitatẽ. Eſt enĩ quedã totalitas que eſt ex diuerſis partibus eſſentialibus que ſunt materia ⁊ forma. Eſt ⁊ alia totalitas que eſt ex partibꝰ q̃titatiuis vt in toto cõtinuo. Eſt etiã alia q̃ eſt ſcđm partes virtuales ſiue potẽtiales. Prima totalitas nõ cõuenit anime vt patet ex precedenti queſtione. Tertia totalitas conuenit ei precipue ſcđm opinionẽ que ponit potentias anime differre ab eſſentia ſcđm quã totalitatẽ anima non eſt tota in qualibet parte corporis; ſed ſcđm aliã ⁊ aliã partẽ potẽtialem eſt in alia ⁊ alia parte corporis vt ſcđm viſum in oculo: ſcđm auditum in aure. De ſecunda autẽ totalitate eſt dubiũ vtrũ inſit anime.

E. Prima opinio.

Et ſunt circa hoc tres opiniones. Prima eſt: ꝙ nulla forma ſubſtantialis eſt quãta vel habens totalitatẽ partiũ quãtitatiuarũ. Qđ probatur ſic. ſi forma ſubſtantialis eſſet aliquo modo quãta: ſcilicet extẽſa: vel hoc eſſet ratione ſui vel ratione ſubiecti in quo recipitur. Non ratione ſui cum hoc ſit propriũ quãtitatis: nec ratione ſubiecti in quo recipitur: quia immediatũ ſubiectum forme ſubſtãtialis eſt prima materia que de ſe non eſt quãta aut diuiſibilis: ergo forma ſubſtãtialis nullo modo eſt quãta.

F. Impro. dicte opi.

Quicquid autẽ ſit de concluſione illa ratio non valet: quia ad hoc ꝙ forma ſubſtantialis ſit quãta per accidẽs non requiritur ꝙ recipiatur in ſubiecto quãto: ſed ſufficit ꝙ ſit ſubiectum vel pars ſubiecti recipientis quantitatẽ vnde ſcđm omnes materia extenditur: ⁊ eſt quanta non per ſe nec quia ſit in ſubiecto quanto: ſed q̃r eſt ſubiectum vel pars ſubiecti quãti: clarius enim eſt ꝙ ſubiectum vel pars ſubiecti quantitatis afficiatur ⁊ denominetur a forma ſibi inherente q̃ ecõuerſo. Et ideo licet forma ſubſtantialis nõ recipiatur in materia quanta: qui[tamen] eſt ſubiectũ vel pars ſubiecti quãtitatis ſic[ut] ⁊ materia videtur poſſe eſſe quanta per accidens.

G. Secũda opinio.

Secunda opinio eſt: ꝙ inter formas ſubſtantiales omnes forme inanimatorum ſunt quante per accidens. Nulla autem anima eſt per accidens quanta. Qđ probatur tripliciter.

Pri. pba.

Primo ſic: illa forma que non reſpicit equaliter totum ⁊ partem: nec equaliter denominat totum ⁊ partem non eſt quanta per accidens: q̃r forma quanta per accidens equaliter denominat totũ et partem: vt patet de albedine ⁊ conſimilibus: ſed anima non equaliter denominat totum et partem. Non enim quelibet pars animalis eſt animal: ſicut q̃libet pars ignis eſt ignis: q̃re ⁊c.

Secũ. pbatio.

Scđo ſic: forma q̃ eſt q̃ta per accidẽs nõ requirit diuerſitatẽ in partibus: q̃r cõditio quãti eſt habere partes vnius rationis: ſed anima requirit in ſuo perfectibili diuerſitatem partium: ergo ⁊c.

H. Ter. pb.

Tertio ſic: forma q̃ nõ habet eaſdẽ operationes in toto ⁊ in omnibus partibus nõ eſt quãta per accidens: ſed talis eſt omĩs anima quia habet diuerſas operatiões in diuerſis partibꝰ ſui perfectibilis: ergo nulla anima eſt q̃ta per accidens. Et per eaſdem rationes apparet ꝙ forme inanimatorum ſunt quante per accidens q̃r equaliter denominant totum ⁊ partem: nec requirunt diuerſitatem ſui perfectibilis: habẽt etiã ſimiles operationes in omnibus partibus. Exempluʒ de igne ⁊ conſimilibus.

I. Impro: ſcđe opi.

Iſta autẽ opinio non habet veritatẽ: q̃r ſcđm philoſophum. ij. de aĩa plante ⁊ quedã animalia deciſa viuũt tanq̃ aĩa in his exiſtẽte actu q̃dẽ vna: potẽtia vero plures. Ex hoc ſic arguit in partibꝰ plãtarũ: ⁊ aĩaliũ diuerſorũ eſt aĩa: q̃ per ſolã diuiſionẽ vel p nouã gñationẽ: nõ per nouam generationem: quia nullum generans apparet nec talis alteratio qualis cõſueuit ſcđm naturã precedere generationem: ergo eſt ibi per ſolam diuiſionem: ſed illud qđ diuiditur diuiſione alterius

extenditur extẽſione illius: ergo anime plantarũ ⁊ animaliũ aliquorũ extenduntur: ⁊ ſunt quante ꝑ accidẽs. Nec rationes ↄ̃cludũt in aliquo. prima nõ: quia in nullo repugnat forme quante requirere diuerſitatem in partibus: ⁊ habere diuerſas operationes in eis ⁊ per conſequens diuerſimode denominare totum ⁊ partẽ. Ex quibus procedunt ille tres rationes. Hec enim licet non conueniant anime: qꝛ quãta eſt. (Partes enĩ quãtitatis inquãtũ quãte ſunt vnius rationis ſunt) tamen competunt ei inquãtũ eſt perfectior formis inanimatorũ: propter hoc enĩ eſt principium plurium operationum ⁊ per conſequens requirit diuerſas diſpoſitiones ſcđm quantitatem in partibus ſui perfectibilis mediantibus quibus exercet illas diuerſas operationes: ⁊ ſic diuerſimode denominat totum ⁊ partem ⁊ ipſas partes adinuicem: nec rationes declarant oppoſitum niſi per exemplum in rebus inanimatis qđ non ſufficit: quia illa non competunt formis inanimatorũ nõ quia quante: ſed quia imperfecte in quibus excedŭntur a formis animatorum.

K. ¶ Tertia opinio eſt: ꝙ omnes forme que educuntur de potẽtia materie extenduntur ⁊ ſunt quãte per accidens. et tales ſunt omnes forme naturales excepta anima rationali: et iſtius aſſignatur duplex cauſa. (*Tertia opinio.*) Quidam aſſignant hoc pro cauſa: quia forma que educitur de potentia materie ſic educit̃ ꝙ pars educitur de parte ⁊ totum de toto. Et ideo tota forma recipitur in tota materia ⁊ pars in parte ⁊ nõ tota in parte: et hoc eſt extendi et eſſe quãtũ per accidens. (*Probatio*)

L. Iſta autẽ ratio in nullo dat cauſam extenſionis: ſed petit qđ debet probare qđ patet ſic: ſicut forma preexiſtit in potentia paſſiua materie ante generationẽ ita preexiſtit in potentia actiua agentis: ſed forma nõ ſic dicitur eſſe in potentia agentis ꝙ ipſa tota vel aliquid eius preexiſtat in agente: ſed ſolum quia in virtute agentis eſt eam producere: ergo eodẽ modo forma non dicitur preexiſtere in potentia paſſiua materie nec de ea educi: quia forma vel aliquid eiꝰ materia ꝑexiſtat in materia: ſed ſolũ qꝛ ꝑ agẽs naturale poteſt ad ipſam tranſmutari ⁊ ipſam recipere. (*Impro. pba. ter. opinionis*) Ex hoc ſic arguitur ſicut forma educit̃ de potentia paſſiua materie ſic et forte verius educitur de potẽtia actiua forme agentis. Sed nos non dicimus ꝙ tota forma geniti educatur de tota forma generantis ⁊ pars de parte: ergo non debemus dicere ꝙ tota forma geniti educitur de tota materia et pars de parte. Secundo quia materia non habet partem niſi per quantitatem. Et ſimiliter eſt de forma ita ꝙ totalitas ⁊ ꝑtialitas eſt formaliter ipſa quantitas vel per quantitatem vt magis patebit inferius; igitur ſi forma ſubſtãtialis educatur de materia tota de tota ⁊ pars de parte iam materia ⁊ forma ſupponit̃ quanta: hoc autem eſt qđ nunc de forma queritur: ergo ſupponitur qđ petitur. (*Secũda*)

M. Item qđ dicitur ꝙ forma que educitur de potentia materie: pars in parte recipitur: veritatem non habet: forma enim ſubſtantialis recipitur in materia ante omnem quãtitatem ſaltem ſcđm ordinem nature: ſed preter quantitatem non eſt in materia neqꝫ in forma totum ⁊ pars vt dictum eſt: ergo in receptione forme in materia non eſt aſſignare ꝙ pars recipiatur in parte nec totum in toto accipiendo proprie totum pro eo qđ habet partes ſed ſolum accipiendo totum pro perfecto: quia totum et perfectũ idem ſunt: vt habetur tertio phiſicorũ. Cuius enĩ nihil eſt extra ipſum eſt totum et perfectum: vt ibidem dicitur: iſta ergo nõ eſt ſufficiens cauſa ꝙ forma educta de potentia materie extendatur ita ꝙ pars educatur de parte materie ⁊ recipiatur in parte. (*Tertia.*)

N. Secũda cauſa que aſſignatur eſt talis vbicũqꝫ forma ſic dependet a materia ꝙ ipſa ſcđm naturaꝫ nullo modo eſſet niſi eſſet in materia: omnis talis forma ſequitur conditiones materie in omnibus: ſcilicet in extendi ⁊ operãdi ⁊ omnibus alijs: ⁊ cauſa eſt quia eſſe eſt fundamentũ ꝑſuppoſitũ a poſterioribus perfectionibus: propter qđ illud quod dependet a materia quo ad eſſe depẽdet quo ad perfectiones poſteriores: nunc eſt ita ꝙ omnes forme que educuntur de potentia materie ſic dependent a materia ꝙ ſcđm naturam nullo modo eſſent niſi eſſent in materia: ergo ſequuntur conditiones materie in omnibus alijs: ſcilicet in extendi ⁊ operari: et tales ſunt omnes forme non ſolum inanimatorum: ſed etiam animalium quãtumcunqꝫ perfectorum preter hominem. (*Secũ. cã dicti tertie opinionis*) Et ideo omnes extendũtur quãtũcunqꝫ ſint perfecte preter animam humanaꝫ et diuiduntur diuiſo toto: verũtamen alique earũ manent diu poſt diuiſionem: ſicut in plãtis ⁊ in animalibus annuloſis: licet minus ꝙ̃ in plãtis: alique autem vel cum ſua diuiſione corrumpuntur: vel ſi maneãt: hoc eſt per minimam morulam temporis ſicut conuenit animalibus perfectis: ⁊ cauſa huius permanentie maioris vel minoris eſt perfectio forme maior vel minor: quia forma magis ꝑfecta requirit in ſuo perfectibili maiorẽ diuerſitatem in organis propter hoc ꝙ eſt principium plurium operationum. Et ideo poſt diuiſionem ſui perfectibilis aut non manet aut minus manet: ⁊ hoc dicit philoſophus in fine primi de anima poſt verba prius allegata dicens ſic: ſi autem non permaneant nullũ eſt incõueniens. Inſtrumenta enĩ non habent quibus ſaluent naturam: vnde perfectioni forme educte de potentia materie non repugnat extendi vel diuidi ſicut quidã putãt: ſed tantũ et repugnat diu manere poſt diuiſionem: anima autẽ intellectiua non dependet ſic a materia quãtũ ad eſſe ſicut probat eius ſeparatio: et ideo non ſequitur conditiones materie nec in operari nec in extẽdi nec in alijs que perficiunt materiam: vnde anima intellectiua in corpore nec extendit̃ quantitate nec afficitur aliqua qualitate materie qđ tamen patiuntur omnes alie forme.

O. Hec autem cauſa licet accedat ad veritatem tamen non ſufficit niſi plus addatur: qꝛ quãtumcũqꝫ forma dependeat a materia ita vt ſine ea eſſe non poſſit: non oportet tamẽ propter hoc ꝙ afficiatur omnibus diſpoſitionibus quibus materia afficit̃ niſi illa forma ſit ratio receptiua taliũ diſpoſitionum vel econuerſo: verbi gratia ſapor dependet a materia vel a ſubiecto actu ente tanqꝫ ab illo ſine quo non poteſt eſſe. (*Impro. ſecũ. cã.*) Et idem eſt de colore: ſed quia color non eſt ratio recipiendi ſaporem nec econuerſo: ideo ſapor non afficitur colore nec color ſapore: vnde non eſt verum dicere ꝙ ſapor lactis ſit albus: nec albedo ſapida ꝙ̃uis idem ſubiectum afficiatur vtroqꝫ: ⁊ ſimiliter (vt videtur) ſi forma ſubſtantialis non eſt ratio receptiua quãtitatis nec econuerſo quãtũcunqꝫ ipſa dependeat neceſſario a materia nunqꝫ tñ ꝓpter hoc afficiet̃ quãtitate ita vt ipſa ſit realiter quanta: ſicut nec ſapor eſt realiter albus. Talia enim non afficiunt ſe mutuo ꝙ̃uis afficiant idem cõmune ſubiectũ. Si autẽ forma ſubſtãtialis

ſit ratio receptiua quantitatis tunc videtur ꝙ debeat affici quantitate ⁊ extendi. Et ſi in homine nõ eſt alia ſubſtãtialis forma ab anima rationali tunc anima rationalis erit in homine ratio receptiua quantitatis ſicut alie forme ſubſtantiales in ceteris reb⁹ et ſic augmentabitur difficultas quare anima rationalis non eſt quãta: ⁊ alie forme ſubſtantiales ſunt quante cum omnes forme ſubſtantiales conueniant cũ anima rationali in hoc ꝙ ſunt ratio receptiua quantitatis: videtur enim ꝙ implicetur contradictio: ſi dicatur ꝙ ſubiectum quantitatis vel ratio eius receptiua non ſit quanta ſicut: ſi diceretur ꝙ ſubiectum albedinis ⁊ ratio eius receptiua non ſint alba: propter hoc dimittendo ad preſens difficultatẽ predictam (quia in ſequẽti queſtione inquiretur de ea).

A. Doctoris opinio.

Reddenda eſt alia cauſa quare anima rationalis non eſt quanta ſicut cetere forme ſubſtantiales. Et eſt talis: quia omnis res que eſt pure ⁊ ſimpliciter corporalis eſt capax paſſionis ſeu proprietatis que eſt ꝑ ſe ⁊ ſimpliciter ⁊ inſeparabiliter conditio corporeitatis: ſed materia ⁊ omnis forma generabilium ⁊ corruptibilium ſub anima rationali eſt pure ⁊ ſimpliciter corporalis: quia non ſunt nec eſſe poſſunt per naturam niſi in corpore cuius ſunt per ſe partes: anima autem rationalis q̃uis ſit per ſe pars compoſiti corporalis tamen non eſt inſeparabiliter: propter quod cũ tam materia q̃ cetere forme ſub anima rationali ſint res corporales pure et ſimpliciter capaces ſunt non ſcḋm ſe ſed in toto quantitatis que eſt paſſio vel proprietas per ſe et inſeparabiliter rerum corporalium: quia nec ſubſtãtia dicitur corpus niſi quia eſt talis natura que eſt capax quantitatis que etiam in ſuo genere vocatur corpus: anima autem propter ſui ſeparabilitatem a corpore non eſt capax quãtitatis quia non eſt pura res corporalis q̃uis ſit pars compoſiti corpalis et cauſa partialis recipiẽdi q̃titatẽ ſuppoſito ꝙ in homine non ſit alia forma ſubſtantialis preter animam. qualiter autẽ anima poſſit eſſe cauſa receptiua quantitatis ⁊ non ſit quãta in queſtione ſequenti dicetur.

B. Ad pri. principale

¶ Ad rationes. Ad primam dicendum ꝙ totum eſt extra quod nihil eſt: verum eſt ſʒ omnimodam ⁊ veram rationem totius: ⁊ ſic anima et quelibet forma non eſt tota niſi vbi eſt in aliquo: ſicut in proprio ſubiecto proportionato perfectibili: hoc autem modo anima non eſt in aliqua parte tota: ſed ſolum in toto corpore perfecto non carente aliqua parte debita ſpeciei ſcḋm naturam. Et ideo anima nõ eſt extra proprium proportionatum perfectibile: eſt tamen extra ſingulam partẽ illius perfectibilis.

C. Ad ſcḋm

Ad ſecũdum dicendum ꝙ in membro de nouo addito per miraculum eſt anima non per creationem noue anime aut partis. ſed eadem que prius perficiebat totum ſine parte nunc perficit totum cum parte: nec iſtud eſt per motum localẽ anime: ſed ꝑ vnionem ⁊ cõcomitantiã partis ad totũ: licet enim illud qḋ eſt alicubi ſicut in loco non incipiat eſſe alibi ſicut in loco niſi per motum localem: tamen id quod eſt in aliquo ſicut forma in materia poteſt de nouo eſſe in aliqua materia ſibi adiuncta non per motũ localem ſicut anima de nouo vnitur materie nutrimenti vniti corpori animalis ⁊ cõuerſi in ipſum ⁊ hoc fit non per motum anime: ſed per vnionem alimenti ad corpus prius animatum: et ſic fieret in propoſito concurrente miraculo.

D.

¶ Ad rationes autem alterius partis q̃uis ſint ad concluſionem veram: tamen quia alique non bene ꝓcedunt ideo ad eas reſpondendum eſt.

Ad rões poſt op.

Et primo ad auctoritatem beati Auguſtini: quia beatus Auguſtinus eque loquitur ibi de anima ſenſitiua etiã in quocunq̃ bruto: ſicut de anima intellectiua. Dicit enim ſic. vj. de trinitate capit. vj. anima non mole diffunditur per ſpaciũ loci: ſed in vnoquoq̃ corpore ⁊ in toto tota eſt ⁊ in qualibet parte eius eſt: et ideo cum ſit aliquid in quauis exigua particula corporis qḋ ſentiat anima: q̃uis non fiat in corpore toto: illa tamen tota ſentit: quia totam nõ latet. ecce ꝙ beatus Auguſtinus dictum ſuũ probat de anima ſenſitiua ⁊ per actum ſentiẽdi cõmunem nobis ⁊ omnibus brutis: ⁊ tamen multi tenent ⁊ veritas habet ꝙ anima ſenſitiua in quibuſdam brutis: (Et forte in omnibus) extenditur extenſione corporis. Oportet ergo vel ꝙ dictum Auguſtini intelligatur de omni ⁊ in omni animato ⁊ tunc reputabitur falſum ab omnibus tenentibus dictum Ariſtotelis prius allegatum ꝙ plante ⁊ quedam animalia deciſa viuũt: vel ꝙ aliter exponat̃ q̃ de excluſione extẽſionis quantitatiue.

E. Ad ſcḋm Pria ſol.

Ad aliud cum dicitur ꝙ ſi anima eſſet quãta non cognoſceret vniuerſale dicẽdum eſt ꝙ falſum eſt. Et ad probationẽ reſpõdendum eſt ꝙ dato ꝙ anima eſſet quanta per accidens nõ oporteret ꝙ omne qḋ reciperetur in anima reciperetur in quãtitate ⁊ ſitualiter niſi quãtitas eſſet ratio recipiendi illud: ſicut non oporteret ꝙ illud qḋ recipitur in albo fiat album ſi albedo nõ eſt ratio recipiẽdi illud. verbi gratia calor recipitur in lacte albo ⁊ non oportet ꝙ efficiatur albus: quia albedo non eſt ratio recipiendi calorem. Et ſimiliter dato ꝙ anima eſſet quãta per accidens: quia tamẽ quantitas non eſſet ratio ſibi recipiẽdi ſpecies vel illa que repreſentant res cum anima ſeparata que non eſt quãta huiuſmodi habeat non oporteret ꝙ talia reciperent̃ in ea q̃titatiue ⁊ ſitualiter.

F. Scḋa ſol.

Sed dato ꝙ ſic reciperẽtur in anima non ſequeretur ꝙ ducerent ſolum in cognitionem ſingularis ſitualiter exiſtentis: quia ſi ſolum ducerent hoc eſſet vel ratione ſingularitatis: vel ratione quantitatis: non ratione ſingularitatis: quia ſecundũ iſtos aliquid exiſtens in intellectu ducit in cognitionẽ vniuerſalis. Et tamen omne quod eſt ſubiectiue in intellectu eſt quoddam ſingulare: ergo non obſtante ſingularitate eius quod recipitur in anima adhuc poſſet ducere in cognitionem vniuerſalis. Nec iterũ talis repreſentatio poſſet impediri: quia illḋ repreſentatiuum eſſet quantum quia magis opponitur rationi vniuerſalis ſingularitas q̃ quantitas: ſed ſingularitas non impedit talẽ repreſentationẽ (vt dictum eſt) ergo nec quantitas.

G. Ter. ſol.

Et iterum dato ꝙ eſſentia anime eſſet quanta non oporteret tamen potentiam intellectiuam eſſe quantã ſicut nec oporteret intellectum eſſe actum corporis: q̃uis anima intellectiua ſit actus corporis: quia potentia intellectiua ineſt anime ſcḋm ſe ⁊ non quatenus perficit corpus. Cum ergo que repreſentant vniuerſale recipiant̃ in potentia intellectiua ⁊ nõ in eſſentia anime (nullus autem ponit potentiam intellectiuam extendi extenſione corporis) nihil predictorum ſequeretur: dato ꝙ poneretur eſſentia anime extendi.

H. Rõ doct.

Efficacior autem via q̃ iſta ſit ad ponendũ animã non eſſe quãtam eſt illa que ſumitur

ex diuiſione quanti: quia qđ extenditur extenſione corporis: diuiditur diuiſione corporis: ſed aīa humana nō diuiditur diuiſione corporis: ergo nō extenditur extenſiōe eius. maior patet ex ratiōe quāti: quia eſſe quantū eſt diuiſibile; vt habetur quinto metaphiſice. minor pbatur quia ſi facta diuiſione alicuius partis corporis a toto: anima diuideretur aut in parte diuiſa remaneret anima aut nō: ſi remaneret: tunc anima vna per diuiſionē fieret due: qđ prima facie eſt non ſolū incōueniens in philoſophia: ſed erroneū in fide. Et iterū anima illa parte ceſſante viuere aut corrūperetur: ⁊ ſic anima rationalis eſſet corruptibilis: qđ adhuc eſt erroneū: aut ſepararetur: ⁊ ſic quot partes corporis diuiderētur a corpore tot anime ſepararētur partibus illis ceſſantibꝰ viuere: qđ iterū eſt eque erroneū. Si vero in parte diuiſa non remaneret aīa que tamen erat ibi prius per extenſionē ſm poſitionē que dicit eā eſſe quantā adhuc nō videtur ꝙ hoc poſſit eſſe niſi per ſui corruptionē vel ſeparationē vt prius nec legi ad hoc claram ac ſufficientem reſponſionē quibus dentur alique euaſiones: vnde eadem ratione ſeu fide qua tenetur ꝙ anima ſit incorruptibilis tenendū eſt ꝙ ipſa non eſt q̄ta nec extenſibilis.

Queſtio Quarta.

Quid eſt ratio recipiendi quantitatem an materia an forma.

I. Queſtio quarta. Arg. primo

Einde q̄ritur de hoc qđ ſuppoſitum eſt (videlicet) vtrum ſola materia ſit ratio recipiendi quātitatē vel ſola forma vel totum cōpoſitum. Et arguit ꝙ ſola materia: quia ſi forma vel totū cōpoſitū ratione vtriuſqꝫ partis eſſet immediatū receptiuum quātitatis ſequeretur ꝙ anima rationalis eſſet quāta ſaltem per accidens: ſed hoc eſt falſum (vt patet ex precedente queſtione) ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: probatio cōſequentie: quia immediatū receptiuum quātitatis oportet eſſe quātū ſaltem per accidens ſed ſuppoſita vnitate forme in homine anima eſt immediatū receptiuū quātitatis: vel totale ſi ſola forma ſit immediata ratio receptiua quātitatis: vel partiale ſi totum cōpoſitum ſit immediate receptiuum ratione vtriuſqꝫ partis: ergo oporteret ipſam eſſe quantā ſaltem per accidens.

Arguit. ii. Item quedā accidentia ſunt que cōueniunt ſuppoſito ratione ſolius forme ſicut homini cōuenit intelligere ratione ſolius anime: ergo pari ratione aliqua accidentia cōueniunt cōpoſito ratione ſolius materie: ſed tale accidens maxime videtur eſſe quantitas que eſt primum accidens inter accidentia corporalia: ergo ⁊c.

In oppo. ¶ In contrarium eſt qđ dicit Ariſtoteles in fine primi phiſicorum ꝙ materia cum forma eſt cauſa omnium accidentium que ſunt in ea ſicut mater (hoc eſt ſubiectiue et receptiue) ergo ſola materia nullius accidentis eſt ſubiectum ſed cum forma.

K. Reſpōſio ad queſtio. Prima opinio. ¶ Reſponſio. ad queſtionem iſtam: dicunt quidā ꝙ ſicut ex parte agētis eſt conſiderare id qđ agit ⁊ rationē agendi: ſic ex parte patientis ſeu recipientis eſt conſiderare illud quod recipit et rationē recipiendi: dicunt ergo ꝙ illud quod recipit quātitatem eſt ens actu videlicet cōpoſitum ex materia et forma: ſed ratio recipiendi eſt ſola materia: tamen ordine nature preexigitur forma ſubſtātialis in materia ante quātitatem: non quidē vt ratio recipiendi quātitatem: ſed vt terminās dependentiam materie que nō poteſt actu eſſe niſi per formā ſubſtātialē: ⁊ per hoc nituntur ſaluare ꝙ anima rationalis non ſit quāta dato ꝙ in homine nō ſit alia forma preter eam dicēdo ꝙ ſubiectum quantitatis tam illud qđ recipit ſcilicet compoſitum qꝫ illud qđ eſt ratio recipiēdi ſcilicet materia eſt q̄tum: ſed anima ⁊ vniuerſaliter quecūqꝫ forma ſubſtātialis nec eſt ſubiectum quod recipit (quia illud eſt compoſitū nec ratio recipiēdi quia illud eſt ſola materia q̄uis forma ſit pars cōpoſiti et preexiſtat in materia ante quātitatem ordine nature vt terminans eius dependentiā ⁊ non vt ratio receptiua quātitatis: propter qđ non oportet eam extendi extenſione quantitatis.

Ad Ariſt. ¶ Ad auctoritatem Ariſtotelis que videtur in oppoſitum dicunt ꝙ intelligitur ſic videlicet ꝙ materia cum forma id eſt compoſitum quod includit vtrūqꝫ eſt ſubiectum qđ recipit quātitatem ⁊ quodcūqꝫ accidens. Et iterum prius ordine nature eſt materia cum forma ſubſtantiali qꝫ recipiat quodcūqꝫ accidens propter dependentiam quā habet ad formam ſubſtantialem: ⁊ tamen forma non eſt ratio receptionis quātitatis ſed ſola materia: ꝓpter quod non oportet eam eſſe quātam ſicut materiam.

L. Impro. dicte op. Primo. Iſtud autem non placet alijs ⁊ merito propter multa. Primo quia hec adinuentio nulla ratione fulcitur ab iſtis: ſed eſt mere conficta ad euadēdum difficultatem prius poſitam: quia nō apparet eis quomodo poſſint ſaluare animā non eſſe quātam niſi predicto modo.

Secundo. Secūdo: quia ſic euadēdo predictū inconueniens incidunt in maius: quia qđ dicunt de anima ꝙ non ſit quanta per accidens neceſſarie habent dicere de omni forma ſubſtantiali per eandem rationē. qđ patet ſic: illud qđ non eſt ratio recipiēdi quantitatem nec quantitas eſt ratio recipiendi ipſum: nullo modo eſt quantum (hec enim eſt ratio propter quā dicunt animam nō eſſe quātam) ſed omnis forma ſubſtantialis eſt huiuſmodi: quia non eſt ratio recipiendi quātitatem ſed ſola materia (vt iſti dicunt) nec quātitas eſt ratio recipiendi aliquam formā ſubſtantialem: quia ſcđm eoſdem forma ſubſtantialis precedit quātitatē in materia: ergo nulla forma ſubſtantialis erit quāta per accidens ſicut nec anima humana: hoc autem eſt manifeſte falſum: quia quod diuiditur diuiſione quātitatis (hoc eſt in partes eiuſdem rationis) extenditur extenſione quantitatiua: quia diuidi in partes eiuſdem rōnis eſt de ratione diffinitiua q̄ti (vt patet quinto metaphiſice) ſed forme corporum inanimatorum: nec non ⁊ plantarum ⁊ quorundam animalium diuidūtur tali diuiſione (vt ſenſus docet) et Ariſtoteles primo de anima dicit ꝙ plante et quedam animalia deciſa viuunt tanqꝫ anima in his exiſtente in actu quidē vna potentia vero plures: ergo extenduntur extenſione quantitatiua.

M. Euaſio. Ad hoc reſpōdent predicti dicentes ꝙ formas alias ab anima humana eſſe quātas: poteſt contingere non ex hoc ꝙ ſint ratio receptiua quātitatis vel econuerſo: ſed quia ſunt forme neceſſario dependentes a materia ⁊ educte de potētia materie. Et ideo ſequunt cōditionē materie in hoc qđ eſt extēdi. Nō ſic aūt aīa humana que eſt ſeparabilis a materia: nec eſt educta de potentia materie.

Impro. Iſtud autē nō videt ſufficienter dictū: quia quātūcunqꝫ forma dependeat a materia nunqꝫ tñ ꝓpter hoc afficit cōditionibꝰ vel diſpoſitionibꝰ materie q̄ nō ſūt rō re

ceptiua forme nec econuerſo: verbi gratia. Sapor
dependet a materia vel a ſubiecto actu ente tāq̄ a
ratione receptiua ſine qua nullo modo poteſt eſſe
ſapor: ⁊ idem eſt de colore: ſed quia vnū non eſt ra
tio recipiendi aliud vel econuerſo vnum non affici
tur alio vt ſit verū dicere ꝙ ſapor ſit albus in lacte
vel albedo ſapida: q̄uis in cōcreto accipiēdo vtrū
q̄ ſit verum dicere ꝙ album ſit ſapidū: ⁊ ꝙ ſapidū
ſit album propter idemptitatē ſubiecti qḋ importa=
tur per cōcretum vtrūq̄. Et ſimiliter videtur ſi for
ma ſubſtantialis non ſit ratio receptiua q̄ātitatis
nec econuerſo (vt iſti dicunt) q̄ūtūcunq̄ ipſa depen
deat a materia nunq̄ tamen ꝓpter hoc afficietur
q̄ātitate ita ꝙ ipſa ſit realiter q̄ta: ſicut nec ſapor
eſt realiter albus. Talia enim non afficiunt ſe mu=
tuo q̄uis afficiant idem cōmune ſubiectū vt prius
A. dictū fuit. Tertio quia illa adinuentio: ſcꝫ ꝙ ma
Ter. arg. teria ſola ſit ratio recipiendi q̄ātitatē eſt ſm ſe fal
ↄtra pri. ſa: qḋ patet primo: quia diuerſitas actuum genere
opinionē. remoto differentiū requirit diuerſitatē ꝓpriorum
receptiuorū: ſed forma ſubſtantialis ⁊ accidentalis
ſunt actus genere remoto differentes: ergo requi=
runt diuerſa ꝓpria receptiua: ſed propriū ⁊ imme=
diatum receptiuū forme ſubſtantialis eſt ſola ma=
teria: ergo ipſa ſola non eſt ꝓpriū ⁊ immediatū re=
Euaſio. ceptiuum q̄ātitatis. Ad hoc reſpondetur dupli=
citer. Primo quia diuerſitas actuū requirit diuerſi
tatem recipientiū accipiēdo recipiens pro eo qḋ re=
cipit: ſed non pro eo quod eſt ratio recipiendi: ⁊ ſic
eſt in propoſito: quia illud qḋ recipit ſubſtantialem
formā eſt ſola materia: qḋ autē recipit formā acci=
dentalem eſt cōpoſitum: ⁊ hec ſunt diuerſa: ſed il=
Euaſio. ij lud qḋ eſt tota ratio recipiendi vtrūq̄ eſt vnum et
idem ſcꝫ materia prima. Secūdo reſpondetur ſic
quia illud qḋ eſt receptiuū taliū diuerſorū actuum
non oportet ꝙ ſit aliud ⁊ aliud: ſed poteſt eſſe idē
aliter ſe habēs: et ſic eſt in propoſito: quia materia
ſm ſe recipit ſubſtantialē formā: ſed accidentalem
non recipit niſi terminata prius ſua dependentia
per formā ſubſtantialē q̄uis forma ſubſtātialis nō
B. ſit ratio recipiendi accidentalē. ¶ Contra primam
Cōtra pri reſponſionē arguitur ſic: ex dicto eorū ſicut ex par
mā eua. te agentis reſpectu actus procedentis ab agēte eſt
dare illud qḋ agit ⁊ rationē agendi: ita ex parte re=
cipientis reſpectu actus recepti eſt dare illud qḋ re
cipit ⁊ rationē recipiendi. diuerſitas actuum proce
dentium ab agente magis arguit diuerſitatē prin=
cipiorum que ſunt rationes agendi q̄ diuerſitatē
agētium: ergo diuerſitas actuum receptoꝝ magis
arguit diuerſitatem rationū recipiendi q̄ ipſorum
recipientium. Cuius oppoſitū ipſi dicūt. minor pa=
tet quia idem agēs per diuerſa principia que ſunt
rationes agendi producat diuerſos actus. Et ſi in
diuerſis agentibus eſſet vna ⁊ eadem completa ra
tio agendi (vt in patre ⁊ in filio eadē vis ſpiratiua)
idem eſſet actus non obſtante agentium diuerſita
C. te. ¶ Contra ſecundā reſponſionem arguitur ſic.
Con. ij. illud per qḋ materia ſe habet aliter ⁊ aliter: aut fa=
euaſionē. cit aliquid ad rationem receptiuam aut nihil. Si
aliquid: ergo ſola materia non eſt ratio recipiendi
quantitatē: ſed forma concurrit. Cuius oppoſitū
ipſi dicunt. Si nihil: ergo nihil variat in ratione re
ceptiua vt receptiua eſt: ⁊ ſic per illud ratio recepti
D. ua vt ratio receptiua non ſe habet aliter ⁊ aliter qḋ
Quarto tamen ipſi innuūt. Quarto principaliter probatur

ꝙ ſola materia non ſit ratio receptiua quantitatis: principa.
ſꝫ potius forma vel totum compoſitū ratione for= ar. cō. op.
me eque vel plus ſicut ratione materie: quia ſicut
ſe habet ens in potentia ſimpliciter ad recipiendū
formam ſubſtātialem que eſt actus ſimpliciter: ſic
ſe habet ens in potentia ſcḋm quid ad recipiendū
formā accidentalem que eſt actus ſcḋm quid: quic
quid enim recipit actum aliquem recipit ipſum: q̄r
eſt in potentia paſſiua ad ipſum ⁊ ſcḋm conditio=
nem potentie eſt conditio actus quia ratio poten=
tie ſumitur ex actu: ſed ens in potentia ſimplici=
ter per id quod eſt in potentia ſimpliciter habet ra
tionem recipiendi formam ſubſtantialem que eſt
actus ſimpliciter: ergo ens in potentia ſcḋm quid
per id qḋ eſt in potentia ſcḋm quid ⁊ non ſimplici=
ter habet rationē recipiendi formam accidentalē
que eſt actus ſcḋm quid: ſed illud per quod com=
poſitum eſt in potentia ſcḋm quid non eſt materia
ſola quia ipſa eſt pura potētia ſimpliciter: ergo ipa
ſola non eſt ratio recipiendi quantitatem vel quā=
cunq̄ formam accidentalem: ſed forma vel vtrū= E.
q̄ ſimul. Quinto ꝓbatur idem ſic. effectus cōmu= Quinto
nis requirit cauſam cōmunem: ſed q̄ātitas com= ad idem.
muniter reperitur in homine ⁊ in omnibus genera
bilibus nec non ⁊ in celo: ergo habet in eis cauſam
receptiuam cōmunem: ſed illa non poteſt eſſe ma
teria ſcḋm cōmentatorem ⁊ multos alios: cum nul
la materia ſit in celo: ergo ſola materia non eſt ra=
tio receptiua q̄ātitatis. Ad hoc reſpondetur. pri Eua. pri.
mo negādo qḋ aſſumitur videlicet ꝙ materia nō
ſit in celo. Secūdo concesſo ꝙ in celo non ſit mate Euaſio. ij
ria adhuc non ſequitur ꝙ in homine ſola materia
non ſit ratio receptiua q̄ātitatis. Et cum probatur
ꝙ immo quia cōmunis effectus requirit cauſam cō
munē dicunt ꝙ verum eſt: ſed iſta cōmunitas non
ſemꝑ eſt ſcḋm eandē rationē ⁊ hoc neceſſariū eſt in
propoſito ſi ratio receptiua quātitatis in celo ſit ſo
la forma: ⁊ in homine cōpoſitum ex materia ⁊ for=
ma: quia iſta non ſunt eiuſdem rationis in ſpeciali
et ſufficit ꝙ cōueniāt in aliquo cōmuni analogo in
habendo ſimilē proportionem ad habendum par=
te q̄ātitatiuas. ¶ Contra primam reſponſionem F.
nihil arguo: quia vana eſt niſi ꝓbetur ꝙ in celo nō Cō. pri.
ſit materia qḋ probare eſſet diſgredi a propoſito. euaſionē.
Sed ſecunda reſponſio ſi bene videatur cōcludit Con. ij.
oppoſitum eius qḋ iſti intendunt: quia q̄uis non euaſionē.
oporteat rationem receptiuam cōmunis effectus
vel paſſionis eſſe vnius rationis in ſpeciali opor=
tet tamen ꝙ in omnibus receptiuis inueniatur con
ditio per quā ſunt receptiua illa autem conditio re=
ſpectu forme accidētalis (que eſt actus ſcḋm quid)
eſt q̄d receptiuū ſcḋm rōēꝫ recipiēdi in potētia ſm
quid ⁊ non ſolum in potētia ſimpliciter ſicut eſt ma
teria prima: propter quod ſi celum eſt materia ſim
plex abſq̄ materia nihilominus habet q̄ātitatem
quia ſubſtantia eius ens actu eſt in potentia ſcḋm
quid ad talem actum. Non poteſt ergo dici ꝙ ſola
materia que non habet hanc cōditionem ſit in quo
cunq̄ ratio receptiua quantitatis. ¶ Sexto: quia G.
ſcḋm iſtos ⁊ ſcḋm veritatem neceſſe eſt ꝙ forma Sex. ad
ſubſtantialis ordine nature precedat quantitatem idē arg.
in materia: hec aūt neceſſitas nō ē totaliter ex pte
materie vt terminet eius depēdētia (vt iſti dicūt) ſꝫ
eſt aliq̄liter ex pte q̄ātitatis q̄ requirit ſuū ſuſcepti=
uum ſic informatū. ⁊ ſic diſpoſitū ⁊ ſic illa diſpoſitio

per ſe pertinet ad rationē receptiuā q̄titatis: quod patet ſic. Illud cuiꝰ actualis entitas depēdet ex actuali entitate alterius ſubiectiue (⁊ non econuerſo) requirit per ſe in ſubiecto receptiuo vt receptiuum ē ꝑfectioꝛē entitatē actualē ꝗ̄ ſit ſua actualis entitas: ſed q̄titas ⁊ omē accidēs eſt huiuſmodi: quia vt habetur .iiij. metaphiſice ⁊ de ſe notū eſt ex rōne accidētis: accidētia nō ſunt entia niſi q2 entis ſubiectiue: vt ibidē exēplificat: ḡ q̄titas ⁊ omne accidens requirit per ſe in ſuo ſubiecto receptiuo vt receptiuū ꝑfectioꝛē entitatē actualē ꝗ̄ ſit ꝓpria actualis entitas. pura autē entitas potētialis nō eſt perfectioꝛ actuali: ergo aliquid actuale eſt de ratiōe receptiua cuiuſlibet accidētis: ⁊ nō ſola materia q̄ eſt pura potentia.

H. Septio ad idē ar. Septimo quia eſſentialis dependet actus omīs ſm quid ab actu ſimpliciter ꝗ̄ vnꝰ actus ſm quid ab alio actu ſm quid. Sed vnꝰ actꝰ ſm quid puta q̄titas per ſe eſt ratio receptiua quorundam alioꝛum accidentium (puta coloꝛis ⁊ figure) ergo actus ſimpliciter qui eſt foꝛma ſubſtantialis eſt per ſe ratio receptiua omniū actuū ſm quid ſiue omniū accidentiū q̄uis oꝛdine quodā ꝓpter oꝛdinem quē habent inter ſe accidentia: quia foꝛte omnia accidentia coꝛpoꝛalia preſupponunt q̄titatem: ⁊ ea mediāte recipiūtur in toto cōpoſito ratione totius ⁊ nō alterius partis ſolum vt infra magis explicabit. Et his ⁊ quibuſdā aliis que poſſunt adduci puto ꝙ falſum ſit dicere ꝙ ſola materia ſit in homine vel quibuſcūq; generabilibꝰ ⁊ coꝛruptibilibꝰ ratio receptiua q̄titatis: nec puto ꝙ ille modus fuerit inuentus niſi ꝓpter fugam illius inconuenientis: ne ſcʒ ſequeret animā hominis eſſe q̄tā vel extenſam.

I. Doctoris opinio. Dicendum eſt ergo: ꝙ ratio recipiendi q̄titatē in quocūq; cōpoſito ex materia ⁊ foꝛma nō eſt ſola materia ſed totū cōpoſitū rōne vtriuſq; partis: nec opoꝛtet ꝓpter hoc animā humanā eſſe q̄tam ſeu extenſam per accidens. Ad qḋ ſciēdum diſtinguēdū eſt de rōne receptiua hoc modo videlicet ꝙ quedā eſt totalis quedā vero partialis. Totalis eſt que in ſuo gradu nō requirit cōcauſaʒ verbi gratia in gradu imediate receptionis coloꝛ q̄titas eſt totalis cauſa: quia non requirit aliquid aliud ꝙ ſit cū ipſa imediata ratio recipiendi coloꝛē q̄uis quātitas ſupponit aliud qḋ receptiuū eſt tam quātitatis ꝗ̄ coloꝛis ſcʒ ſubiectum: ſed illud reſpectu receptionis coloꝛis non eſt in eodē gradu recipiendi coloꝛē: ſicut q̄titas: quia illud eſt remotum receptiuū: quātitas vero ꝓpinquū. Partialis aūt cauſa eſt que in ſuo gradu coexigit aliud: vt cōcauſam: ſicut anima eſt partialis cauſa recipiendi ſuas potentias organicas: quia coexigit materialē partem hominis que ſimpliciter eſt partialis cauſa recipiendi potentias oꝛganicas: quia coexigit animā nec eſt imaginandū ꝙ potentie oꝛganice habeant pro immediato ⁊ totali receptiuo animam ⁊ materiam pro remoto ſicut dictum eſt de coloꝛe reſpectu quātitatis ⁊ ſubiecti: immo habent pro immediato ſubiecto ⁊ pro immediata ratione receptiua cōpoſitum ex materia ⁊ foꝛma: ſeu ex coꝛpoꝛe ⁊ anima ita ꝙ hec duo ſunt immediate cauſe partiales ſupplentes vicem vnius totalis cauſe recipientis immediate predictas potētias.

C. Et ꝙ ita ſit patet. Nā ſi ſeperaretur quātitas a ſubſtantia (ſicut fit in ſacramento altaris) in quātitate ſeperata remanebit coloꝛ: quia quātitas eſt totale receptiuum eius immediatum. Si autē ſepararetur anima a coꝛpoꝛe in anima ſeperata non remanebunt potentie ſenſitiue: nec in coꝛpoꝛe: quia neutrum fuit totalis cauſa receptiua talium potentiarū: ſed quelibet fuit partialis: ⁊ ſui cōiunctione ſupplebant vicem vnius totalis cauſe. Ex hoc ad propoſitum dicendum eſt: ꝙ ſola materia non eſt cauſa totalis ſeu ratio receptiua quātitatis: nec mediata nec immediata. K.

Nō immediata (non ſolum propter rationes prius poſitas) ſed quia materia eſt pura potentia in genere ſubſtantie. Et ideo non eſt per ſe ⁊ primo ſeu immediate receptiua niſi actus ſubſtantialis qui eſt ſui generis ⁊ cum quo facit vnum per ſe: cum omni autem alio actu facit vnum per accidens: ꝓpter qḋ ſicut ens per accidens ſupponit ens per ſe: ſic vnio materie cum quātitate que eſt aliquid vnum per accidens ſupponit per ſe vnionem materie cū foꝛma ſubſtantiali que eſt aliquid vnum per ſe: et ſic materia prima non eſt immediata cauſa. Item nec ſola materia eſt totalis cauſa vel remota ratio recipiendi quātitatem: quia tunc opoꝛteret ꝙ foꝛma ſubſtātialis eſſet totalis cauſa ⁊ immediata recipiendi eam cum inter materiā ⁊ quātitatē non ſit dare aliud medium ꝗ̄ foꝛmam ſubſtantialem. Illud autem eſt falſum: quia tunc ſi contingeret foꝛmam ſeperari a materia vel vniuerſaliter ſicut ſeparatur anima: vel virtute diuina: tūc quātitas remaneret in anima vel quelibet foꝛma ſubſtantialis ſeparata quēadmodū coloꝛ remanet in quātitate ſeparata in ſacramento altaris. L.

Illud autem eſt abſurdum: quia tunc anima ſepararetur a coꝛpoꝛe cum quātitate coꝛpoꝛis coloꝛe ⁊ figura quēadmodum pingitur qḋ nullus ſapiens diceret. M.

Relinquitur ergo ꝙ cum materia non ſit totalis ratio recipiendi quātitatem vel propinqua nec remota nec foꝛma ſimiliter de qua ſtatim probatum eſt ꝙ non eſt totalis ratio propinqua ſeu immediata: et de ſe notū eſt ꝙ nō ē totalis rō prima ⁊ remota qḋ q̄libet harum eſt partialis cauſa que ſui vnione ad conſtitutionem ſuppoſiti ſupplēt vicem vnius totalis cauſe immediate receptiue quātitatis. Ex hoc aūt ſolo ꝙ aliquid eſt cauſa receptiua partialis quātitatis modo predicto non eſt neceſſe ipſum eſſe q̄tuʒ ſed ſolum aggregatum ex partialibus cauſis: ſicut ex hoc ꝙ anima ⁊ coꝛpus ſunt partiales cauſe receptiue potentie viſiue ⁊ actus videndi non eſt neceſſe ꝙ anima ſcḋm ſe videat: vel ꝙ coꝛpus ſcḋm ſe videat: ſed ſolum aggregatum eſt quod recipit et eſt totalis cauſa vel ratio receptiua. Et ideo ipm ſolum neceſſe eſt eſſe tale puta quātum: vel vidēs et non aliquam partialium cauſarum ſcḋm ſe: propter quod licet anima ſit partialis cauſa vel ratio recipiendi quantitatem non eſt neceſſe ipſam eſſe quantam ſed ſolum compoſitum. N.

Dubita. Sed ſtatim occurrit dubitatio: quia ſicut anima eſt ſolum partialis cauſa recipiendi quantitatem: ita quelibet foꝛma ſubſtantialis nec nō et materia. Si ergo propter hoc non eſt neceſſe animam eſſe quantam nō erit neceſſe quācunq; aliam foꝛmam eſſe quantam nec etiam materiam. Cuius oppoſitum eſt ſuperius conceſſum ⁊ eſt ſcḋm ſe notum. Solutio.

ad hoc dicendū eſt ꝙ ex hoc ſolo ꝙ materia ⁊ foꝛma ſubſtātialis q̄ſcūq; ſint cauſe p̄tiales receptiue q̄titatis nō ſequitur aliquā earū eſſe q̄tam: ſed ſolum cōpoſitū: nihilominus tamen nil prohibet materiaʒ et aliquas

formas ſubſtantiales ex alia cauſa eſſe quantas in compoſito ⁊ non ſcd̃m ſe ex illa ſcilicet cauſa que dicta fuit in precedenti queſtione ꝙ omnis forma et om̃is res que eſt pure ⁊ ſimpliciter corporalis quantis eſt materia: ⁊ omnis forma ſubſtãtialis ſub anima eſt capax paſſionis ⁊ ꝓprietatis que eſt per ſe ⁊ ſimpliciter ⁊ inſeperabiliter cõditio corpoꝛ etatis que eſt q̃titas vt deductũ fuit ibi. Ad hoc ergo ꝙ liquid ſit q̃tũ requiritur ꝙ ſit ratio receptiua q̃titatis vel econũerſo. Et ſi ſit ratio receptiua partialis ſolũ adhuc exigitur ꝙ ſit res pure ⁊ ſimpliciter corporalis modo prius expoſito qđ cõuenit materie ⁊ omnibus formis ſubſtãtialibus ꝑter animã intellectiuã.

A. Ad pu. principale. ¶ Ad rationes in oppoſitũ dicẽdũ eſt. ad primam ꝙ ad hoc ꝙ aliqua forma ſit q̃ta ꝑ accidens nõ ſufficit ꝙ ſit ratio receptiua q̃titatis niſi eſſet totalis ratio qđ nulli forme cõpetit: ſed requirit ꝙ ſit forma pure ⁊ ſimpliciter corporalis qđ non cõuenit

Ad ſcd̃m anime rationali que eſt a corpore ſeperabilis. Ad ſcd̃m dicendũ ꝙ aliqua forma ſubſtantialis poteſt eſſe totalis ⁊ imediata ratio receptiua alicuius accidentis ſicut anima rationalis eſt imediata ratio receptiua intellectus ⁊ voluntatis: quia cũ forma ſit ſꝫ ſe actus quidã reſpectu materie: poteſt tamẽ eẽ potẽtia ſm quid reſpectu accidẽtis: ſed materia cũ ſit potentia ſimpliciter non poteſt ſm ſe eſſe totalis et immediata ratio recipiẽdi q̃titatem vel qđcũqꝫ accidens quod eſt actus ſm quid.

Diſtinctio Nona.

Sentẽtia Nonæ diſtinctionis in generali & ſpeciali.

B. Sn̄ia in generali. Nunc ad diſtinctionem perſonarum. Superius magiſter determinauit de pertinẽtibus ad eſſentiã. Hic determinat de petrinẽtibus ad perſonã. Et diuiditur in tres partes. Primo determinat de pſonis q̃tũ ad earũ diſtinctionẽ. Scđo q̃tũ ad earuꝫ qualitatẽ. Tertio de noĩbus quibus ⁊ eſſentie vnitas ⁊ perſonarũ deſignat diſtinctio. ſcđa in princi. xix. diſtinctiõis. Nunc poſtqꝫ coeternitatẽ. Tertia in principio. xxij. diſtinctionis. Poſt p̃dicta differẽdum eſt. Prima diuidit in duas. Primo determinat de diſtinctione filij a patre. Scđo de diſtinctione ſpiritus ſancti ab vtroqꝫ. Scđa in principio. x. diſtinctionis. Nunc vero poſt filij eternitatẽ. Prima eſt preſentis lectionis. Et diuidit in duas. Primo determinat ſuũ intentũ. Scđo excludit quẽdã erroꝛẽ per verba Auguſtini ⁊ Ambroſij. Scđa ibi Sed cõtra inquit hereticus. Scđa pars principalis diuidit in tres ptes. Primo mouet q̃ſtionẽ ⁊ arguit ad vtrãqꝫ partẽ. Scđo mouet aliã ⁊ vtrãqꝫ ſoluit. Tertio ſolutionẽ cõfirmat per verba Hilarij. Scđa ibi: hic q̃ritur. Tertia ibi: Hilarius quoqꝫ ſoluit di. Hec eſt diuiſio ⁊ ſententia magiſtri in generali.

C. Sẽtentia in ſpali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit. et primo ꝓponit ꝙ tres perſone ſunt vnũ in natura diſtincte in perſonalitate: eſt em̃ filius a patre alius cũ ſit ab eo genitus: nõ tamẽ ante fuit pater q̃ filius qꝛ diuine pſone ſunt ſibi inuicẽ coeterne. Poſtea excludit erroꝛẽ heretici qui ſic opponebat ſi fili⁹ natus eſt principiũ habuit: ergo nõ ab eterno fuit. Et reſpondet primo per Auguſtinũ quia potuit filius coeternus eſſe patri: ſicut ſplendoꝛ eẽt coeternus igni ſi ignis eſſet etern⁹. Si etiã fili⁹ nõ eſſet coeternus ⁊ q̃nqꝫ fuit pater ſine filio cũ ſilius ſit virtus ⁊ ſapiẽtia patris: aliq̃n fuit pater ſine virtute ⁊ ſapiẽtia. Excludit etiã hunc erroꝛẽ per Ambroſiũ qui per auctoritatẽ Eſaie filiũ ⁊ patrẽ coeternos eſſe dicit. Et ꝓbatur per rationem. Si em̃ aliq̃n pater fuit ſine filio et poſtea genuiſſet filiũ mutatus fuiſſet: quõ aũt pater ſit prioꝛ ⁊ q̃lr filius ſit generatus eſt ineffabile: ⁊ excedit intellectũ rõnalis creature: qꝛ diuina generatio eſt inenarrabilis incõprehenſibilis ſicut ſcriptũ eſt: generationẽ ei⁹ quis enarrabit? Licet quid p̃ſumant ⁊ male ꝙ poſſet cõprehendi intellectu ⁊ exprimi. Poſtea querit vtrũ debeat dici filius ſemp naſcitur: an filius eſt ſemper natus. Et reſpondet per auctoritates Auguſtini ⁊ Gregorij ꝙ generatio filij debet exprimi per p̃teritũ tẽpus rõne perfectionis ⁊ per p̃ſens rõne coeternitatis q̃ preſens ẽ. Gregorius dicit ꝙ debet dici: fili⁹ ſẽp naſcit. Poſtea magiſter reſpõdet ⁊ dicit ꝙ vtrũqꝫ põt dici: ſemper natus ꝓpter pfectionẽ ⁊ ſemp naſcit: qꝛ generatio in p̃teritũ nõ tranſit. Cõuenientius tamẽ dicit ſemp natus: qꝛ magis tollet erroꝛis occaſio. Vltimo cõfirmat hoc per auctoritatẽ Hilarij per quam ꝓbat etiã ꝙ ſi pater eſt eternus: filius eſt eternus: ſed eternitas patris priuat principiũ originis: eternitas vero filij principiũ durationis: natũ autẽ non põt eſſe coeternũ gignẽti in creaturis: qꝛ prius ſũt hoĩes q̃ generẽt nõ aũt in diuinis: qꝛ pater ab eterno generat filiũ. Et hec eſt ſententia in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum pater ſit alius a filio.

Circa diſtinctionẽ iſtã q̃rũtur quattuoꝛ. Primo vtrũ pater ſit ali⁹ a filio. Et videt ꝙ nõ: qꝛ alius eſt relatiuuꝫ diuerſitatis ſubſtantie: ſed filius nõ eſt diuerſus a patre in ſubſtãtia: ergo filius nõ eſt ali⁹ a patre nec econuerſo. Item alius ⁊ aliud idem impoꝛtant: ſed filius non dicit aliud a patre nõ debet ergo dici alius. D. Queſtio prima. Arg. pꝛio. Argu. ij. ¶ In contrarium eſt qđ dicit Athanaſius in ſymbolo: alia inquit eſt perſona patris: alia filij. In oppo. ¶ Reſponſio. in diuinis vtendum eſt talibus nominibus quibus nec tollatur pluralitas perſonarum: nec ponatur pluralitas eſſentie. E. Reſpõſio ad q̃ſtio. Nomina autem quibus vtimur in diuinis tranſlata ſunt a creaturis in quibus multiplicatur natura multiplicatis ſuppoſitis. Et ideo nullum nomen F. impoꝛtans vnitatem vel pluralitatem ſi accipiatur ſm ſe poteſt conuenire diuinis niſi cum determinatione: vnde non ꝓprie dicitur in diuinis eſt tãtum vnus: vel in diuinis ſunt plures nullo plus addito. Uerum quia adiectiua ponunt rem ſuam circa ſubſtantiã ideo poſſumus vti nomine vnius et plurium cum additione ſubſtãtiuorum quibus iſta conueniunt: vt dicendo deus vnus vel plures perſone: ſine additione aut non niſi improprie: qꝛ poteſt q̃tum eſt ex vi nominis intelligi vnitas et pluralitas tam circa perſonam q̃ circa eſſentiam et econuerſo. Similiter alius impoꝛtat diſtinctionẽ q̃ eſt in diuinis ſolũ quo ad perſonalia ⁊ nõ quo ad eſſentiã. Et ideo hoc noĩe nõ eſt vtendũ niſi cum additione perſonaliũ: vt dicendo ꝙ pater eſt alia G. pſona vel alius in pſona a filio vel aliud ſuppoſitum: ꝙ ſi quandoqꝫ dicatur alius a filio pater ſine

additione exponēda eſt locutio ⁊ magis toleran-
da ꝙ̄ ſi diceret aliud: q̄r aliud in neutro genere ſu-
mit̄ ſubſtātiue cōmꝰ ꝙ̄ in maſculino vel feminino
ſiue ex modo ſignificādi ſiue ex vſu loquendi quā
ſubſtantificationē vſus loquēdi ſic accipit vt aliud
dicat diuerſitatē eſſentie alius vel alia diuerſitatē
in ꝑſona. Sed iſtud nō eſt de virtute ſermonis: q̄r
diuerſitas generis ⁊ cuiuſcūꝙ̄ modi ſignificādi nō
mutat ſignificatū vocabuli. Sed neutrū etiā ſub-
ſtantiuatū nō differt a maſculino ⁊ feminino niſi in
modo ſignificādi: ḡ in eis eſt idē ſignificatū voca-
buli. Sed alius ⁊ alia de ſuo ſignificato dicunt di-
uerſitatē in cōmuni que eſt vel eſſe poteſt tam ſm̄
eſſentiā ꝙ̄ ſm̄ relationē vel ꝑſonā: ḡ idē dicit aliud
in neutro genere nō obſtante ſua ſubſtātificatione
H. ergo de virtute ſermonis nō ſtat ſolū ꝓ diuerſo in
eſſentia. Notandū etiā ꝙ̄ ꝗdā ſunt noīa q̄ nō reci-
piunt̄ in diuinis ꝓpter hoc ꝙ̄ qn̄ꝙ̄ fuerūt cauſa er-
roris magis ꝙ̄ ꝓpter repugnantiā ſue ſignificatio
nis: ſicut nomē ſingularitatis ne tollat̄ cōicabilitas
nature: nomen vnica ne tollat̄ numerus ꝑſonaꝝ cū
tamen eſſentia diuina ſit veriſſime ſingularis non
obſtante ſua cōicabilitate. Et pater ſit vere vnicus
I. pater. Similiter eſt de aliis noībus quibuſdā que
cōſimili rōne tollunt̄ a diuinis. ¶ Ad primū argu-
Ad pri- mentū dicēdū ꝙ̄ alius eſt relatiuū diuerſitatis ſub
mū prin. ſtantie accipiēdo ſubſtantiā nō ſolū ꝓ eſſentia: ſed
ꝓ ſuppoſito: ⁊ ꝓ vtroꝙ̄ pōt reddere locutionē ve-
rā vel falſam ſm̄ naturā eius cui addit̄. Si eñ di-
catur ꝙ̄ pater eſt alia ꝑſona vel aliud ſuppoſitū ve
ra eſt locutio. Si autē dicat̄ ꝙ̄ pater eſt alius deus
a filio falſa eſt: q̄r dicit diuerſitatē eſſentie ſm̄ condi
tionē termini eſſentialis cui addit̄. Si aūt dicat̄ ab
ſolute ⁊ ſine additione: pater alius eſt a filio impro
pria eſt. ⁊ indiget determinatione. Ad ſecundum
Ad ſcdm̄ patet reſponſio per idem.

Queſtio Secunda.

Vtrum pater ſit prior filio.

K.
Queſt. ii. SEcūdo q̄ritur vtrum pater ſit
Arg. prīo prior filio. Et videt̄ ꝙ̄ ſic: q̄r ſicut ſe ha-
bet corruptio ad nō eē: ita generatio ad
eſſe: ſed omne corruptū deſinit eē: er-
go omne genitū incipit eſſe: ſed filius eſt genitus:
Arguit. ii ergo incipit eſſe: ⁊ ita nō eſt patri coeternus. Itē
in diuinis eſſe ⁊ duratio ſunt idem: ſed filius habet
principiū ſui eſſe cū ſit ab alio: ergo habet principiū
ſue durationis: ſed nihil tale eſt eternū: ergo ⁊c.
Argu. iii. Item prius eſt illud a quo nō cōuertitur cōſequen
tia: ſed ſequitur filius eſt: ergo deus eſt ⁊ non econ
uerſo. ergo deus eſt prior filio: ſed nō niſi ꝓ ſuppo
In oppo. ſito patris: ergo ⁊c. Contra in ſymbolo Athana-
ſii dicit̄ ꝙ̄ in hac trinitate nihil ē priꝰ aut poſterius.
L. ¶ Reſponſio. dicendū eſt ꝙ̄ impoſſibile eſt patrē
Reſpōſio eſſe priorē filio aliquo modo prioritatis: qḋ patet
q̄ſtionis. ſic. in diuinis nō ſunt niſi duo cōcurrētia ad cōſtitu
tionē ſuppoſitoꝝ: ſcʒ eſſentia ⁊ relatio: ergo ſi pa-
ter eſſet filio prior hoc eſſet vel ratione eſſentie vel
ratione relationis: nō ratione eſſentie: quia eſt pe-
nitus vna ⁊ eadē in patre ⁊ filio. Prius aūt ⁊ poſte-
rius de neceſſitate reſpiciunt diuerſa ſm̄ rem ſi ſit
ibi prius ⁊ poſterius ſm̄ rem. Conſiderando ergo
preciſe diuinam eſſentiam ſm̄ ſe cum ſit vna re et
ratione: vt ꝓbatum eſt ſupra in queſtione de attri
butis ſm̄ illam nihil poteſt dici prius aut poſterius
in diuinis. Item ratione relationis nō poteſt eſſe
pater prior filio: nec per conſequens ratione eſſen-
tie vt eſt ſub tali relatione vel tali ꝑſona: q̄r quic-
quid ſit de relationibus diſparatis de quibus infe
rius inquiretur: tamen conſtat ꝙ̄ relationes oppo-
ſite ſimul ſunt natura ⁊ intellectu: paternitas autē
et filiatio quibus ſolū pater ⁊ filius diſtinguunt̄ ſunt
relationes oppoſite: ergo ſm̄ eas pater ⁊ filiꝰ ſunt
ſimul: nec vnus prior eſt alio nec: ſcʒ rem nec ſm̄ in
tellectū. Quidā tamē diſtinguūt de relatione ꝙ̄ pōt M.
cōſiderari vel vt relatio vel vt ꝓprietas ꝯſtitutiua
Si vt relatio tunc eſt verū qḋ nūc dictū eſt. Si aūt
vt ꝓprietas cōſtitutiua ſic paternitas eſt prior filia
tione: ⁊ pater filio: nā ꝓprietas cōſtitutiua perſone
ꝓducētis preintelligitur ꝑſone ꝓducte ⁊ ꝓprietati
ipſam cōſtituēti. Ratio aūt huiꝰ eſt: q̄r qualē ordi-
nē realē habent inter ſe aliqua quādo differūt re: ſi
milē ordinē habent rōnis quādo differūt ſola rōne
ſicut enim intellectus ⁊ volūtas in nobis in quibus
realiter differunt habēt realē ordinē: q̄r intellectus
naturaliter p̄cedit voluntatē: et intelligere ipſum
velle: ſic in deo in quo nō differūt niſi ratione intel
lectus ⁊ actus eius ſcḋm rationē p̄cedunt volunta
tem et actum eius. Nūc eſt ita ꝙ̄ vbi eſt ꝓprietas fi
liationis ſuppoſiti differens realiter ab actione ⁊ re
latione: talis eſt ordo inter iſta ꝙ̄ ꝓprietas cōſtitu-
tiua ſuppoſiti p̄cedit realiter (ſaltē ordine nature)
actionē ⁊ relationē: ergo in deo patre in quo illa nō
differunt niſi ſm̄ rationē ꝓprietas cōſtitutiua p̄ce-
dit ſm̄ rationē generationē ⁊ relationē. Cū ergo
pater ſimul ſit cū filio rōne paternitatis vt eſt rela-
tio: ⁊ rationē relationis p̄cedit ratio paternitatis
cōſtituētis: ſequitur vt videtur ꝙ̄ ſi paternitas cō-
ſideretur vt ꝓprietas cōſtitutiua ꝙ̄ paternitas pri- N.
or eſt filiatione: ⁊ pater filio ſm̄ rationē talis conſi- Impro.
derationis. Hec autē diſtinctio nō videt̄ habere dicti mo.
locū in ꝓpoſito: q̄r ſi illud qḋ ꝯſtituit ꝑſonā patris
aut filii cōſideret̄ vt ꝓprietas cōſtitutiua ⁊ nō vt re
latio nō poteſt eſſe niſi duobꝰ modis. Vno modo
ſicut cōſideratur abſolutū ſine relatione qḋ in ꝓpo
ſito eſſe nō poteſt: q̄r tunc intelligeretur ſuppoſitū
diuinū cōſtitutū ꝑ abſolutū: ⁊ talis intellectus eſſet
falſus. Alio mō ſicut cōſiderat̄ cōe abſꝙ̄ minꝰ cōi
vt aīal abſꝙ̄ rōnali vel irrōnali. Et hoc mō cū ꝓprie
tas cōſtitutiua ſit in plus ꝙ̄ relatio cōſtituēs (ꝗdaʒ
eñ ſuppoſita cōſtituunt̄ relationibus: vt in diuinis
ꝗdā ꝑ abſoluta vt in creaturis) ꝓprietas ꝯſtitutiua
pōt intelligi abſꝙ̄ intellectu relatiōis ⁊ abſꝙ̄ intel-
lectu forme abſolute: ſed iſtud nō hʒ locū in ꝓpoſi
to. Primo: q̄r licet cōe ſūptū ſub noīe ⁊ rōe cōmuni
poſſit intelligi non intellecta rōne particulari ſub
ipſo cōtenta (vt aīal ſine hoīe vel aſino particulari)
tū ſub hoc ꝓprio nomine ⁊ ꝓpria rōne acceptū ⁊ re
tentū nō pōt intelligi ſine cōmuni qḋ ineſt ei per ſe
primo mō (ſicut hō nō pōt intelligi ſine aīali) ⁊ ſm̄ hoc
poſſumus intelligere ꝙ̄ ſit aliqua ꝓprietas conſti-
tuens ſuppoſitū nō intellecto ꝙ̄ illa ꝓprietas ſit ab
ſoluta vel relatiua ſed hoc nō q̄rimus. Non enim
querimus vtrum poſſimus intelligere in generali
ſuppoſitum diuinum conſtitutiuum in eſſe ſuppo-
ſiti: nō intelligendo ꝙ̄ ſit cōſtitutū ꝑ relationē. Sʒ
q̄rimus in ſpāli vtrū paternitas q̄ eſt cōſtitutiua pa
tris poſſit intelligi vt cōſtitutiua pr̄is abſꝙ̄ hoc vel
priuſꝙ̄ intelligat̄ vt relatio q̄ refert̄ pr̄ ad filiū vt ſic
pr̄ poſſit itelligi prior filio: ⁊ cōſtat ꝙ̄ nō imo ecōuer
ſo pr̄nitas pōt intelligi vt relatio nō intelligendo

ꝙ ſit conſtitutiua. Cuius rō eſt qꝛ nihil poteſt intel
ligi ſine eo quod eſt de rōne ſua indicante quid eſt
et quod conuenit ei in primo mōdi per ſe: Talia ēt
ſunt de intellectu rei: ſed de rōne paternitatis eſt
relatio ꝛ ineſt ei in primo mō dn̄di per ſe: Eſſe aūt
conſtitutiuum ſuppoſiti non eſt de rōne paternita
tis nec aliquo modo conuenit ei per ſe: qꝛ non con
uenit ōi: ꝑ impoſſibile ei eſt intelligere ei paternita=
tem in aliquo niſi intelligendo rōnem relatiōis ſꝫ
bene poſſumus intelligere paternitatem in aliquo
non intelligendo rationeꝫ conſtitutiuā: ſicut bene
poſſumus intelligere paternitatē in aliquo nō in=
telligendo ꝙ conſtituit ſuppoſitum totum: ꝑ con=
trarium accidit ei qḋ iſti dicunt ꝙ nunꝗ poteſt itel
ligi paternitas in aliquo vt ꝯſtituens ꝛ non vt refe
rens: vel prius ꝯſtituens poſtea vt referens cū re
latio ſit de primario intellectu paternitatis: ſed be
ne poteſt intelligi vt referens ꝛ non vt conſtituēs:
ꝛ ſic nullo modo preītelligit̄ pr̄ filio vtroqꝫ accepto
B. Ad iō ſub proprio noīe et ꝓpria rōne ſicut queſtio intel=
ligitur. ¶ Item non ſolū in ſpeciali conſiderādo
patrem ꝛ paternitatē ſeū nec in generali: poteſt in
diuinis ꝓducens intelligi eſſe prius producto ꝗ=
cunqꝫ modo non ſolum ſm̄ rem ſꝫ nec ſm̄ rōnem:
Mō patet ſic: qꝛ ſi in diuinis poſſit producens pre
intelligi producto vt proprietas producentis pro=
prietati producti hoc eſſet inꝗtū hoc eſſet produ
cens et illud productum: aut alio modo: non inꝗ
tum hoc eſt producens ꝛ illud productū qꝛ rōnes ꝓ
ducentis et producti ſunt correlatiue que ſimul ſūt
ſm̄ intellectum. Nec alio modo vtpote in ꝗtum ꝯ
ſtitutum in eſſe ſuppoſiti qꝛ ſi ſuppoſitum ꝓducens
non inꝗtum producens ſed inꝗtum cōſtitutuꝫ in
eſſe ſuppoſiti preintelligit̄ producto ſequitur ꝙ in
telligatur conſtitutū anteꝗ producens ꝛ per aliud
ꝗ ꝑ relationē producentis: ſed iſte intellectus eſt
falſus: qꝛ ſequeretur ꝙ intelligeretur conſtitutum
per aliquid abſolutum. quod patet qꝛ licet aliquid
poſſit intelligi ſub ratiōe cōmuni non intellecta ra
tione propria ſub cōmuni cōtenta (ſicut aliquid po
teſt intelligi ſub rōe animalis non intellecto rōnali
vel irrationali) tñ ex quo ſub cōi vnum diuidentiū
excludit̄ alterū ex neceſſitate concludit̄. Verbi grā
ſi dicat̄ ſic. Iſtud eſt animal ꝛ non irrationale ſeq̄=
tur ꝙ eſt rationale. Cum ergo conſtitui ſit in plus
ꝗ conſtitui per abſolutum vel per relationeꝫ ideo
aliquid pōt intelligi ꝯſtitutum non intellecto ꝙ ſit
ꝯſtitutum determinate per abſolutū: vel determi=
nate per relationem: tñ ex quo intelligit̄ conſtitutū
et non per relationem neceſſariū eſt ꝙ intelligatur
ꝯſtitutum per abſolutum: ꝛ ita ſuppoſitum diuinū
ſi intelligat̄ conſtitutum non per relationē ſed pu⁹
ꝯſtitutum. ꝛ poſtea relatum ſequitur ex neceſſitate
ꝙ intelligatur conſtitutum per abſolutum qui in=
tellectus eſt falſus: Et probatur ꝯn̄a qꝛ ex quo itel
ligit̄ ꝯſtitutum per aliquid oportet ꝙ intelligatur ꝯ
ſtitutum per relationem: vel per abſolutū vel per
indifferens qꝛ preter rōnes iſtas nulla alia eſt: Sꝫ
non intelligit̄ conſtitutum per rōnem relationis qꝛ
illa excludit̄: nec per rōnē indifferentem qꝛ ratio re
B. Ad rōneꝫ ꝓdicti modi. latiua non excluderet̄: ꝑ intelligit̄ ꝯſtitutū per ra=
tionem abſolutam. ¶ Ad rationem adductam cō
tra hoc dicendum eſt ꝙ qualem ordinem realē ha
bent aliqua inter ſe vbi differunt realiter talem or=
dinem rationis habent: vbi differunt ſecundum
rationem quando hinc inde ſibiinuicem corrn̄dēt
proportionabiliter ſm̄ ſuas rōnes ſpecificas ſicut
intellectus ꝛ voluntas in deo et in nobis) ꝛ ſic ſi pa=
ternitas in creaturis eſſet ꝓprietas conſtituēs ſup
poſitum ꝛ eſſet prior realiter gn̄atione: ꝛ relationē
generantis ad genitū ſequeretur ꝙ in diuinis pa
ternitas vt conſtituens eſſet prior ſm̄ rōnem ꝗ ge
nerare: et ꝗ relatio generantis ad genitum: ſed
neutrum eſt verum: qꝛ in creaturis nec paternitas
conſtituit ſuppoſitum: nec ꝓcedit realiter gn̄atio=
nem: nec relationem generantis ad genitū. veruꝫ
eſt ꝙ proprietas abſoluta conſtituens ſuppoſitum
in creaturis precedit ſm̄ rem: gn̄ationem: ꝛ relatio
neꝫ: ſed tali proprietati nihil correſpondet propor
tionabiliter in diuinis: nec paternitas nec aliquid
aliud: Et ideo nullum ſimile eſt hinc inde. ¶ Vel C. Aliter dr.
dicendū clarius ꝗuis redeat in idem ꝙ ordo prio
ris ꝛ poſterioris tā ſm̄ rem ꝗ ſm̄ rationem ſolum
eſt inter diſparata quoꝝ vnū non eſt de rōne alteri
us: ꝛ in illis maior propoſitio habet veritatem: ſꝫ
paternitas ꝛ relatio nō ſic ſe habent nec in diuinis
nec in creaturis: qꝛ in rōne paternitatis includitur
relatio per ſe: Et iō paternitas nullo mō poteſt eē
prior relatiōe neqꝫ ſm̄ rem neqꝫ ſm̄ rōnem: nec in
deo: nec in creaturis. ¶ Ad primum argumētum D.
in oppoſitum dicendū ꝙ ſicut ſe habet corruptum Ad prim
ad deſitionem eſſendi: ſic genitum ad acceptionē
eſſendi: non aūt ad inceptionem. gn̄atio eñ de ra
tione ſua non includit niſi acceptionem eſſe ꝛ nāe
ab alio mō nature vt dictum fuit ſupra di. iiij. ꝙ āt
ſit ibi inceptio eſſendi hoc conuenit gn̄ationi qua=
tenus eſt mutatio cuius ſubiectum prius eſt ſub pri
uatione ꝗ ſub forma: nihil aūt tale eſt in gn̄atione
diuina et iō genitum accipit quiḋ eſſe: ſed non inci E.
pit. ¶ Ad ſecundū dicēdum ꝙ ſicut filius habꝫ pri Ad .ii.
cipium ſui eſſe ita ſue durationis: filius autē habet
principium ſui eſſe qꝛ habet principium a quo eſt.
ſed non habet principium qḋ ſit prius in eſſendo: ſi
militer filius habet principium a quo habet ſuam
durationem ſed non habet principium qḋ ſit prius
duratione. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ per eandē F.
rōnem probaret̄ ꝙ filius vel ſpiritus ſctūs eēꝫ pri= Ad .iii.
or prē: vt patet ꝑ ſimilem deductionem: dicēduꝫ ꝑ
ꝙ ex his que ꝯueniunt ſuperiori rōne communis ꝯ
ceptus non licet inferre aliquod inferius Sicut nō
ſeq̄t̄: hō ē ſpēs ꝑ ſortes vl̄ plato eſt ſpēs. Priori
tas aūt ſm̄ nō ꝯuertēdi ꝯſeq̄ntiā conuenit ſuperio
rem cōiores concept⁹: Et iō non licet inferre aliqḋ
inferiorum ſicut non ſeq̄t̄: animal eſt prius hoīe
ergo aſinus vel equus vel aliquid tale aīal eſt pri⁹
homine Et ſimiliter non ſeq̄t̄: deus eſt prior filio
ſm̄ non ꝯuertendi conſequentiam. ꝑ pater vel ſpi
ritus ſanctus eſt prior filio.

Vtrum pater et filius ſint plures eterni Queſtio. III.

G. Que. iii.

TErtio queritur vtrum pater
ꝛ filius poſſint dici plures eterni. Et vide Arg. i.
tur ꝙ non qꝛ ſicut trium perſonarum eſt
vna deitas ita vna eternitas ſed pater ꝛ
filius non dicitur plures dij: ergo nec plures eter
ni. ¶ Item que dicunt̄ abſolute non plurificantur Arg. ii.
in diuinis (ſignificant eñ ſubſtantiam) ſed etern⁹
dicitur abſolute ergo non plurificatur dicēdo plu= Confirmatio
res eterni. ¶ Ad idem eſt qḋ dicit Athanaſius in
ſymbolo. Et tñ non tres eterni ſed vnus eternus.

In oppoſitum ¶ In cōtrarium eſt quia non magis eſt eſſentialis perſonis diuinis eternitas q̄ entitas ſed entitas p̄dicat̄ in pl̄i de pluribus p̄ſonis (dicim⁹ em̄ q̄ pater et filius ſunt) ḡ debemus ſimiliter dicere q̄ pater ⁊ filius ſunt eterni.

B. Riſſio ad queſtionē ¶ Reſpōſio. queſtio iſta nō eſt de re quid ſit: ſed de modo loquendi. Non em̄ dubitamus vtrum eternitas plurificetur in perſonis diuinis ſ; ſuppoſito q̄ in oībus p̄ſonis diuinis ſit vna eternitas ſicut vna diuinitas querim⁹ vtru; debeamus predicare nomē eterni de tribus p̄ſōis in plurali an in ſingulari: eſt ḡ intelligēdum q̄ nominū quedam ſunt adiectiua: alia ſubſtantiua. Illa que ſunt ſubſtantiua cum non ſignificēt per modum dependentis ad alterum: et alteri inherētis non dicuntur de aliquibus pluraliter niſi natura importata per talia nomina plurificetur in illis. Sed adiectiua cum ſignificent per modum dependentis ad alterum: ⁊ alteri inherentis p̄dicātur pluraliter (de plurib⁹ tamē) ſiue forma importata per talia nomina plurificet̄ ſiue non: Debent em̄ vt dicunt grammatici adiectiua conformari ſubſtantiuis in numero. Unde dicimus q̄ plures hoīes trahunt nauem pluraliter licet ſit vnus tractus numero. Cum ergo queritur vtrum p̄r ⁊ filius ſint plures eterni. Aut facis difficultatē in hoc q̄d eſt plures: vel ī hoc q̄d ē eterni: Si in hoc q̄d eſt plures. ſolutum eſt in prima queſtione huius diſt. Si ī hoc q̄d eſt eterni nulla vis facienda eſt cum ſit adiectiuum quod predicatur pluraliter de pluribus: ⁊ pluralis numerus non denotat numerum forme per adiectiuum importate, ſed p̄ſitatem illorum quib⁹ conuenit. Un̄ bene dicitur plures perſone ſunt diuine non autē dij: ⁊ q̄ pater et filius ⁊ ſpirit⁹ ſanct⁹ intelligant ⁊ volunt non aūt intelligit aut vult licet intelligere ⁊ velle in eis ſint vnum numero. Et idē iudicium eſt de hoc quod eſt eternum prout ſumitur adiectiue q̄ debet dici q̄ ſunt plures eterni.

I. Ad primū principale. Ad primum argumētum dicēdum q̄ non eſt ſimile de hoc nomie de⁹: ⁊ de hoc nomie eternus quia illud eſt ſubſtantiuum et iſtud adiectiuum: q̄uis hoc quod eſt eternus ſumat̄ aliquotiens ſubſtantiue ⁊ tunc non predicat̄ pluralit̄: vnde Athanaſius ſic accepit cum dixit ⁊ tamē non tres eterni ſed ⁊c. Adiectiue autē accepit cum dixit q̄ tres perſone coeterne ſibi ſunt ⁊ coeue.

K. Ad. ii. ¶ Ad ſecūdū dicēdum q̄ adiectiua predicantur ī plurali q̄uis ſint abſoluta ⁊ natura importata per ea non plurificet̄: ⁊ cauſa dicta eſt.

Ad ꝯfirmationē. ¶ Ad auctoritatem Athanaſij patet ſolutio ex iam dictis.

Per quod verbum poteſt exprimi diuina generatio. Queſtio. IIII.

L. Que. iiij. Quarto queritur quomodo diuina generatio debeat exprimi. vtrum per verbum preſentis tēporis dicendo filius ſemper naſcitur: an per verbū preteriti dicendo filius ſemper natus eſt.

Arg. i. ¶ Et videt̄ q̄ per verbum p̄teriti tēporis quia quod eſt nobili⁹ ē deo attribuendum: ſed nobilius eſt eē natum vl̄ genitum q̄ naſci vel gigni. ergo debemus dicere q̄ filius ſemper eſt natus vl̄ genitus magis q̄ ſp̄ gignitur vel naſcat̄.

Arg. ii. ¶ Itē Auguſtinus. lxxxiii. q. .c.xxvii. ſic dicit qui naſcit̄ nundū ē natus ſed fili⁹ eſt natus. ḡ non ſp̄ naſcat̄.

Arg. iii. Preterea natiuitas cōpleta debet ſignificari vt iam facta ⁊ p̄ conſequēs debet ſignificari per preteritum ſed natiuitas filii ē completa q̄ nihil de ea expectatur ī futurum ḡ debet ſignificari per preteritum vt dicamus filius ſp̄ natus: ⁊ non ſemp̄ naſcit̄ aut ſemp̄ naſcet̄.

In oppoſitum pri. ¶ In contrarium eſt quod non deſinit eē ſemp̄ debet deſignari vt preſens: ſed natiuitas filij nō deſinit eē ḡ debet ſignificari p̄ preſens dicēdo filius ſemper naſcitur.

Scd̄o ¶ Item p̄r ſemper generat ḡ filius ſemper gignitur. ꝯſequētia p;. probatio antecedentis p; per Da. lib. i. qui dicit deus infinite ⁊ ſine tp̄e ens inquieſcibilit̄ gn̄at.

M. Riſſio. ¶ Reſponſio. dicēdum q̄ generatio filij non ſufficienter exprimitur p̄ p̄ſenſentis temporis verbum tm̄: vl̄ preteriti tm̄: ſed p̄ vtrunq̄ ſimul quod patet ſic ī his que producūtur non per motum: nec p̄ actionē nouam: ſed per actionem indiuiſibilem: ⁊ perpetuam ſemp̄ ſunt ſimul fieri et factum eē ſed filius produci a p̄re non per motum nec per actionem nouā: ſed per actionem indiuiſibilem et perpetuā. ḡ in productione vel generatione filij ſemp̄ ſunt ſimul produci et productum eſſe: gigni et genitum eē ḡ per vtrunq̄ debet generatio filij exprimi: ⁊ nō per alterum tm̄ vt dicatur ſemp̄ gignit̄ ⁊ ſemper genitus eſt: ſemper naſcitur ⁊ ſemp̄ natus eſt: minor ſupponit̄ ſed probatio maioris. In his ei que fiunt per motum fieri eorum eſt ipſe motus qui non manet acquiſito termino ſ; ceſſat ⁊ tunc primo res dr̄ facta propter quod in talibus fieri et factum eſſe nunq̄ ſunt ſimul. In his vero q̄ non fiunt per actionē ſubitam ſed nouam: ſicut illa que creantur de nouo fieri et factu; eē ſūt ſimul q̄ mox vt talis actio eſt: completa ē hoc non eſt pro quolibet inſtanti ſed ſolū pro inſtanti primo in quo de nouo accipit eſſe. Tunc enim verum eſt dicere q̄ res creatur et creata eſt. Deinceps autem ſolū dicimus q̄ eſt creata et q̄ non creatur. Iſtud tamen non eſt de virtute ſermonis nec ex proprietate rei ſed tm̄ ex conſuetudine loquēdi vt patebit in ſecundo lib. di. i. N. In his aūt que fiūt p̄ actione; indiuiſibilem et perpetuam ſemper ſunt ſimul̄ fieri et factum eſſe: vel p̄duci ⁊ productu; eſſe: q̄ talis productio vt ſtatim ē: perfecta eſt. et nihil de perfectione ſua exſpectans in poſterum. Et q̄ ſemp̄ eſt ⁊ ſemper completa eſt ideo productu; p̄ eā dicit̄ ſp̄ p̄duci propter permanentiā productiōis. Et dicit̄ ſemper productū propter eius perfectionem. Et ideo filius dr̄ ſemp̄ naſci: ⁊ ſemper natus: forte tm̄ aliquantulum magis propria eſt iſta filius ſemper natus eſt q̄ ſemper naſcitur q̄ in communi mō loquendi fieri dicit. q. viam ad terminum diſtantem quod non eſt reperire in diuinis. Per hoc patet reſponſio ad obiecta.

Diuiſio textus in generali et ſpeciali. Diſtinctionis. X.

O. Diſt. x. Snīa in gn̄ali. Nunc poſt filii eternitatem. Superius magiſter determinauit de filij gn̄atione in iſta parte detmiat de ſpiritus ſancti proceſſiōe. Et diuiditur in duas partes. primo determinat de p̄ceſſione eius eterna. ſcd̄o de temporali. Secunda in principio .xiiij. di. Preterea diligenter. Prima diuidit̄ in tres. Primo em̄ determinat proceſſionis modum. Scd̄o proceſſiōis principium: Tertio diſtinguit p̄ceſſionem ⁊ generationem. Scd̄a in principio di. Tertia ibi. Poſt hoc conſiderādū Prima eſt pre=

ſentis lectiõis: Et diuidit in quattuor partes. Pri mo enim ꝓponit ꝙ amor in diuinis ſpũi ſãcto attribui tur. Secũdo declarat per ſimile. Tertio cõfirmat per auctoritatẽ canonis. Quarto ꝯfirmat per au ctoritatem ſanctoꝝ. Secunda ibi. in pluribus enim exemplis. Tertia ibi. ſed dei verbis. Quarta ibi

A. Nunc vero que incepim⁹ oſtendere. Hec eſt ſentẽ tia et diuiſio in generali.

Snīa in ſpāli. ❡ In ſpeciali vero ſic ꝓ cedit q2 ſpiritus ſanctus eſt amor vel dilectio pris z filij: ſubditq ꝙ nomẽ caritatis tribus perſonis ĩ diuinitate conuenit: tñ ſicut ſapiẽtia appropriatur filio ita caritas ſpiritui ſãcto: poſtea per ſimile hoc oſtendit dicens ꝙ ſicut nomẽ legis qḋ cõmune eſt veteri teſtamento appropriatur legi moyſi. Poſt ea cõfirmat canonicã Joh. vt in ſerie littere habet ꝙ dilectio eſt deus z eſt ĩ deo z facit nos in deo ma nere. Et ita ſpiritus ſanctus eſt dilectio. Poſtea ꝓ bat per auctoritatẽ ſanctoꝝ ꝙ ſpi. ſan. eſt amor pa tris in filium z vnitas z communio ac donũ ambo rum z vnius eſſentie z equalis diuinitatis. Ultimo dicit q2 ſpũs ſanctus eſt vnio z communio amboꝝ nomen caritatis q2 ambobus conuenit ſibi appro priat. Et in hoc terminatur ſententia lectionis in ſpeciali.

Vtrum ſpiritus ſanctus ſit proprium nomen alicuius perſonæ diuinę. Queſtio. I.

Circa diſtinctionem iſtam cõ ſueuit queri vtrum in diuinis aliqua per ſona ꝓcedat per modum voluntatis: z vtrum perſona ſic procedens debeat di ci amor. Sed q2 de prima queſtiõe ſatis dictũ fuit ſupra di. vi. Secunda aũt queſtio totaliter depen det ex prima: q2 ſicut ꝯpetit perſone diuine ꝓcede re per moduꝫ voluntatis. ſic ꝯpetit ei ꝙ ſortiat no

B. men amoris: ideo de his nihil plus dicet ad pñs.

Que. i. Sed reſtat querendũ de duobus aliis. ſ. vtrum ſpiritus ſanctus ſit proprium nomẽ alicuius pſone diuine. et vtrum in diuinis ſint tñ tres perſone.

Arg. i. ❡ Ad primuꝫ ſic ꝓcedit. Et videt ꝙ non q2 omne quod eſt z non eſt corpus eſt ſpiritus ſed pater et quelibet perſona diuina eſt et non eſt corpus ergo eſt ſpiritus. Et conſtat ꝙ quilibet ſanctus eſt ergo ſpiritusſanctus non eſt proprium nomẽ. proprium alicuius perſone diuine ſed eſt cõmune cuilibet.

Arg. ii. ❡ Item quod ꝯuenit toti trinitati non cõuenit ſoli perſone ſed nomẽ ſpi. ſan. ꝯuenit trinitati toti ſm illḋ Joh. iiij. Deus ſpũs eſt et eos qui adorant in ſpiritu z veritate oportet adorare: adoratio autem

In oppo ſitum. trinitatis et non vnius tñ perſone: ꝗ zc. totius eſt. ❡ In contrarium eſt quod dicit prime. Johã. v. tres ſunt qui teſtimonium dant in celo pater ver

C. bum z ſpiritusſanctus Sed pater eſt proprium

Rñſio. nomẽ vnius perſone. Similit z verbum ꝗ z ſpiri tus ſanctus. ❡ Reſponſio. dicẽdum ꝙ ſp. ſan. vno modo dr̃ a ſpiritualitate. z ſic conuenit oĩbus per ſonis. Alio modo dr̃ a ſpiratione. z ſic cõuenit tñ tertie perſone in diuinis: Hec aũt probãt vnica rõ ne ſic Cuius perſone proprium ẽ ſpirari illius pro priũ eſt eẽ ſpiritum ꝓut ſpũs dr̃ a ſpiratione ſꝫ ter tie perſone in diuinis ꝓprium eſt ſpirari: Sicut ei emanatio filij a pr̃e dicit gñatio: ſic ꝓceſſio ſpirit⁹ ſancti ab vtroq dr̃ ſpiratio: ꝗ tertie perſone in di uinis ꝓpriũ ẽ eẽ ſpiritũ ꝓut ſpi. dr̃ a ſpiratiõe quaſi ſpiritus prout autem ſpiritus dicitur a ſpirituali tate: ſpiritus non eſt ꝓprium nomen tertie perſõe ſed appropriatum tñ id eſt de cõi tractum ad pro prium ꝓpter aliquam ſpecialẽ ꝯueniẽtiam: Sic ei ſpũs ſonat ĩ ſubtilitatẽ: vnde ſubtilia in corporali bus ſpũs vocamus ſicut ventum et aerẽ z corpus ſubtile quod eſt inſtrumẽtuꝫ viriũ aĩe: magis etiã proprie ſpũs dicunt oĩa incorporalia ſicut dicimus angelos ſpũs: deum etiã ſpiritum vocamus: Jux ta illud. Jo. iiij. deus ſpũs eſt: ſed ex vſu ſcripture

inuenit appropriatũ tertie perſone ꝓpter aliquas ꝯ D.
gruitates. vna ẽ q2 tertia pſona ꝓcedit cõmunit a prima z ſcḋa z iḋ quod eſt cõmune vtriq attribuit tertie perſone cõmuniter ꝓcedẽti ab vtraq. Cuꝫ ergo pr̃ ſit ſpũs z filius ſpũs et vterq ſanct⁹ Ter tia perſona a pr̃e z filio ꝯmunit ꝓcedens vocatur appropriate ſpũs ſanctus. Et hanc rationẽ tangit beatus Aug. xv. de trinit. Alia rõ eſt q2 in rebus corporeis ſpũs ſonat in quandã ĩpulſionẽ vl̃ mo tionem: illud aũt quo maxime mouemur ẽ volun tas cui⁹ potiſſima affectio maxime motiua ẽ amor ꝓpter quod perſona ꝓcedens ꝑ modum volunta tis (vt amor) appropriate dr̃ ſpũs ſanctus. San

ctus addit quia vt dicit Euſtratius ſuper priꝫ ethi E.
coꝝ Juſtum ꝯſiſtit in equalitate ad alterum: ſan ctum autẽ in ordie ad deũ: Et quia dona. quibus ordiamur ad deum attribuunt per appropriationẽ

tertie perſone ĩ diuinis iḋ z ſanctum ei appropriatur. F.
❡ Per hoc patet reſponſio ad argumẽtum vtriuſ Rñſio ad argumẽ ta pũcipalia
q partis. duo enim prima probant ꝙ ſpũs dicit⁹ a ſpi ritualitate. z ꝓut ſpũalitas non ſolum ſonat in ſub tilitatem. ſed etiam ĩ imaterialitatem conuenit toti trinitati nec eſt ꝓpriũ alicuius perſone: appropria tur tamen ꝓpter rões ꝯmunes dictas: ſpũs autẽ dictus a ſpiratõe ꝓprie ꝯuenit tertie pſone: Et ꝑ iḋ pꝫ ſolutio ad argumẽtum in oppoſitum.

Vtrum in diuinis ſint tantũ tres perſonę Queſtio. II.

G. Que. ii. Arg. i. Ad ſecundum ſic proceditur Et videt ꝙ poſſint eẽ plures perſone in diuis ꝗ̃ tres quia ꝑ gñationem filij non minuitur potentia pr̃is. ꝗ ſicut pr̃ poteſt gignere vnum filium ita eo genito poteſt gignere ſcḋm z tertiũ z ſic erunt plures perſone ꝗ̃ tres per multiplicationem filioꝝ.

Arg. ii. Idem poteſt argui de pr̃e z filio reſpectu ſpũs ſancti. ❡ Itẽ ſm Boetiũ relatio multiplicat trinitatẽ ſed ĩ diuis ſunt quat

In oppſitum. tuor relationes ꝗ ſunt quattuor perſone. ❡ In cõ trarium eſt quod dr̃. i. Jo. vltimo. tres ſunt qui te

Rñſio ſti. dant in celo pater filius z ſpũs ſctũs. ❡ Reſpõ ſio dñdũ ꝙ ſicut pl̃itas perſonarũ diuinarum non

H. põt ꝓbari efficaciter z demonſtratiue ita nec nũe rus ſuppoſita etiam pl̃itate: ❡ Unde ſi ſcriptura dixiſſet plures eſſe perſonas: et numerum non de terminaſſet credo ꝙ fuiſſent opiniones multe de numero perſonarum nulla demõſtratione oſten dente certum numerum: Et quod dr̃ de numero perſonarum intelligendum ẽ de numero emana tionuꝫ: ſuppoſito tamẽ numero emanationũ ſcꝫ ꝙ ſint tñ due ſatis efficaciter ꝓbatur ternarius per ſonarum: et ſuppoſito ternario perſonaꝝ efficacit ꝯcluditur binarius emanationum: qḋ pꝫ ſic. perſo ne diuine diſtinguunt per relationes originis vt di ctum fuit. Ex quo ſtatim apparet ꝙ in diuis nõ poteſt eſſe niſi vna ſola perſona que a nulla ꝓce

dat. Si eñ eſſent due quarum vna non ꝓcederet ab alia. nec ambe aternita tales nõ diſtinguerentur inter ſe aliqua rõe originis ḡ per abſoluta quod ē impoſſibile in diuinis: q: ſic eſſent plures dij. Non ergo poteſt in diuinis eſſe niſi vnica perſona que a nulla natura procedat: Et hec vocaꝉ pater qui ēt dr̃ innaſcibilis quia a nulla procedit: perſone autē ꝓcedentes non poſſunt eſſe niſi due tm̃ ſuppoſita dualitate emanationũ: et per vnicã actionez ſemꝑ vniformiter ſe hñtem nec requirentem materiam in qua recipiatur non ꝓducaꝉ niſi vnum tm̃. Cum ḡ emanationes diuine ad intra vniformiter ſemꝑ ſe habeant alioquin eſſet vera mutatio in diuinis: nec requirunt materiã rõne cuius ſit in recipiendo aliqua varietas: patet ꝙ ſm̃ quãlibet earuz ꝓducitur vnũ tm̃. iuxta numerũ ḡ emanationũ eſt numerus perſonarum ꝓcedentiũ. Suppoſito ergo ꝙ ſint due emanationes patz ꝙ ſunt tm̃ due perſone procedentes vnica aũt ē non ꝓcedens ḡ ſuppoſito binario emanationum pz ꝙ eſt tm̃ ternarius ꝑſonarum. Similiter ſuppoſito ternario perſonaꝝ ꝯcluditur binarius emanationũ q: oz dare vnam perſonam a nulla procedentē alioquin eſſet circulus in emanatione perſonarum: Si apſe ſit filius et ab vtroqꝫ ſpi. ſan. ⁊ rurſus a filio vel ſpũ ſancto eſſet pater quod eſt inconueniẽs: due aũt ſunt tm̃ procedentes. Et iuxta numerum ꝑſonarum procedentium eſt numerus emanationũ vt probatuz eſt ergo ſuppoſito ternario perſonarũ ſolum ſunt due emanationes q: ſolum ſunt due perſone procedentes. Prima enim non eſt procedens: Sic ergo ſuppoſito numero emanationum cõcluditur ſufficienter et efficaciꝉ numerus perſonaꝝ ⁊ econuerſo. Abſqꝫ aũt ſuppõne non eſt poſſibile niſi ꝑſuaſiue. Qui eñ voluerit binarium emanationũ ꝓbare per hoc ꝙ intelligere ⁊ velle ſoluz ſunt operationes intramanentes per quas dicũt perſonas ꝓcedere q̃tum deficiant oñſum fuit ſupra di. vi. perſuaſiones que poſſunt adduci omitto q: plus volo inniti fidei: q̃ cuicunqꝫ friuole perſuaſioni: ſufficit enim ſoluere rõnes que fiunt in contrariũ.

K. Ad primum principale. ¶ Ad primum argumẽtum dicendum ꝙ potẽtia patris non minuiꝉ per gñationem filij ſed ipſa ſp eſt eodē modo ſe hñs in gñatione filij: Et ideo alium filium non poteſt producere ſed ſemper eundem: Unius eñ agentis ex ꝓpria ſua virtute ⁊ ſp eodem mõ ſe habẽtis in ſe et in ſua actione impoſſibile eſt eē niſi vnum productum. ¶ Ad ſcd̃m dicēdum ꝙ non oẽs rlõnes conſtituant perſonas: ſed ille tm̃ que ſunt ponende ad excludẽdum innaſcibilitatem que vni perſone conueniunt ad excludēdum communē ſpirationē ⁊ ſic remanẽt tm̃ tres relationes conſtitutiue trium perſonarum ſcz paternitas. filiatio. ⁊ ſpiratio paſſiua.

L. Ad ii.

Sententia magiſtri in generali et ſpeciali. Diſtinctionis. XI.

M. Diſtinctio vndecima Sñia in gñali

Hic dicendum eſt. Superius magiſter determinauit de mõ proceſſionis ſpũs ſancti. Hic vero determinat de ꝓceſſionis principio. Et diuidiꝉ in duas partes. Primo eñ oñdit ſpiritum ſanctum procedere a pr̃e et filio. Secundo queriꝉ vtrum ab vtroqꝫ procedat aliquo ordine. Scd̃a incipit ibi. i prĩcipio. xii. di. ibi. Item queriꝉ ¶ Prima eſt pñtis lectõis. Et diuidiꝉ in tres. Primo eñ determinat veritatem. Scd̃o excludit errorem grecoꝝ: Tertio oſtẽdit ꝙ greci in hac veritate nobiſcum ꝯcordant realiter: ⁊ plures coꝝ nobiſcum cõcordant vocaliꝉ Scd̃a ibi. Greci tamen dicunt. Tertia ibi. Sciendum tñ eſt. Hec eſt diuiſio ⁊ ſententia magiſtri in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit. Et primo ꝓponit ꝙ ſpũs ſanctus non ſolum a patre proceſſit ſed etiam a filio q: a filio mittiꝉ ⁊ ſpũs filij noiatur. Poſtea excludit errorem grecorum. Et primo tangit errorem dicens ꝙ greci q: in euangelio: et pluribꝰ ꝯcilijs apud eos celebratis ⁊ i ſymbolo Leonis pape. iii. Spũs ſanctus dr̃ a patre ꝓcedere et nulla fit mentio de filio ideo nolunt concedere ꝙ a filio procedat immo dicunt nos excõmunicatos quia Leo papa aliter docẽtes excõmunicauit. Et reſpondet magiſter ꝙ illi aliud docent qui docent oppoſitum: nos autem non docemus oppoſitum ſed doctrinaz datã explanamus. in euangelio eñ ſolum fit mentio de patre q: filius ſolet oia ad euz referre. Ultimo dicit ꝙ greci hoc ipſo ꝙ dicunt ſpiritum ſanctum eē filij nobiſcum concordant. Aliꝉ eñ nõ ē filij niſi q: ꝓcedit ab eo. ponit etiaz expreſſas auctoritates grecorum ꝙ ſpiritus ſanctus ⁊ ꝓcedit et emanat et ꝓfluit a patre et filio. Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

N. Sñia in ſpali

Utrum ſpiritus ſanctus procedat a ſolo patre an a ſolo filio an ab vtroqꝫ. Queſtio. I.

O. Que. i.

Circa diſtinctionē iſtam queruntur tria. Primo queritur vtrum ſpũs ſanctus procedat a patre ⁊ fili: o an a ſolo patre. Et videꝉ ꝙ non ꝓcedat a filio.

Arg. i. Primo ſic ſpũs ſanctus non minus ꝯuenit cuz patre q̃ filius. (Eſt eñ inter perſonas diuinas ſumma ſimilitudo ⁊ ſumma equalitas) Sed ſpũs ſanctus non communicat cum patre in gñatione filij: ergo nec filius cõmunicat cum eodē in ſpiratione ſpiritus ſancti.

Arg. ii. Secũdo vnum ⁊ idē ſimplex non poteſt eſſe a duobus q: talis effectus eſſet ſimplicior ſua cauſa: ſed ſpiritus ſanctus eſt ſimpliciſſima perſona; ḡ non poteſt eſſe a duabus perſonis.

Arg. iii. ¶ Tertio Da. dicit lib. i. cap. xi. Ex filio ſpiritum ſanctum non dicimus ſpiritum vero filij noiamꝰ: ergo ſm̃ ipſuz ſpũs ſanctus non eſt ex filio.

In oppoſitum. ¶ In contrarium eſt quod dr̃ Joh. xv. Ille me clarificabit q: de meo accipiet ſed nulla acceptio eſt i diuinis niſi per originem: ḡ ſpũs originatur a filio. et conſtat ꝙ a patre ⁊c. Item Athanaſius in ſymbolo ſpi. ſanc. a pr̃e ⁊ filio non factus nec creatus. nec genitus ſed procedens.

P. Rñſio Opinio grecoꝝ. ¶ Reſponſio in hac queſtione diſſentiunt greci a nobis: licet eñ conueniant nobiſcũ in hoc qđ dicũt ſpi. ſan. ꝓcedere a patre et eſſe de ſubſtantia pr̃is tamē non dicunt ſpiritum ſanctum procedere a filio ſed eſſe ſpiritum filij conſubſtantialem filio.

Improbatio aliquorum. ¶ Hec autem opinio nõ poteſt habere veritatem q̃tum ad hoc ꝙ dicũt ſpiritum ſanctum non procedere a filio qđ aliqui probant ſic. ſpi. ſctõ repugnat ꝙ ſit generans. hec aũt repugnantia vel eſt duoꝝ ꝓductorum qđ eſſe non poteſt (q: pater a nullo producitur) vel duorũ producentium quod etiam eſſe non poteſt q: ſpũs ſãctus nichil producit: vel eſt vnius tanq̃ ꝓducẽtis et alterius tanq̃ ꝓducti vt pote q: ſpiratus eſt a

generante quod ꝯuenit oī opinioni: Oīs eīm opinio dicit spiritum sanctū a patre ꝑcedere: aut ergo spūs immediate ꝑcedit a generante ꝛ tunc est genitus: aut mediante alio non nisi genito ḡ necesse est spiritum esse a genito quod est nr̄m ꝓpositū.

A. Cōfutatio ꝑdcē improbationis

¶ Sed ad hoc posset aliquis dicere ꝙ spūs nō potest esse generans qꝛ est a generāte immediate nō inq̄tū ē generans qꝛ sic esset genit⁹ sed inq̄tum spirans: qꝛ tū generare ꝛ spirare inseparabilia sūt nec genitus pōt esse spirans: nec spūs generans. Ideo pbo eandē ꝯclusionē dupliciꝫ. primo sic.

Pri. ia ꝓbatio predicte opinionis ſm doctorē.

¶ Ab vno agente ex tota sua virtute et ex necessitate nature ꝛ eodē modo semꝑ se hn̄te in se ꝛ in sua actione non pōt produci immediate nisi vnum: sꝫ pater est vnum agens ꝛ agit actione ad intra et ex tota sua virtute ꝛ ex necessitate nature ꝛ semꝑ eodē modo se hn̄te in se ꝛ in sua actione: ḡ a pr̄e non pōt ꝑduci immediate nisi vnum: Si ergo a pr̄e ꝓducuntur filius: ꝛ spūs sanct⁹ oportet ꝙ hoc sit ordine quodā: aut ḡ ordine originis quo vnum est ab alio: ꝛ sic hētur propositum: Aut ordine quo vnū est prius alio qd̄ non pōt esse qꝛ vnum nō potest eē prius altero: nec natura cum sit eadem in oībus: nec tpe cum vterqꝫ sit eternus quare relinquitur ꝙ ibi est ordo quo vnum est ab alio. Constat aūt ꝙ filius non est a spū sancto ḡ spūs sanctus est a filio. Hec aūt rō satis efficaciter ꝓbat intentum ſm opinionem illoꝝ qui ponunt ꝙ sola essentia est principium eliciens vel elicitiuum oīm actuū notionaliū .s. gn̄andi et spirandi qꝛ oportet ꝙ sint ab ea ordie quodā cum ipsa sit vna: ꝛ ab vno principio naturali non ꝑcedit immediate nisi vnū: sed ſm illos q̄ ponunt ꝙ potentia spirandi ꝛ potētia gn̄andi importat intrinsece ꝛ essentialiter rōnem hꝫ instantiā.

Instātia. Cōfutatio B.

¶ Diceret eīm quis ꝙ licet pater sit vnū agens tū duplici hac virtute pōt imediate duo ꝓducere qꝛ vnū nō est ab alio. ¶ Hec aūt instantia refellitur ex eo ꝙ ſm catholicā doctrinam inť omnes personas diuinas est ordo qꝛ vbicunqꝫ est pluralitas sine ordine ibi est confusio. In diuinis aūt ē pl'itas sine confusione ḡ ē ibi pl'itas cū ordine sed cōstat ꝙ non est ibi ordo quo vnum est post aliud (vt ꝓbatum est) ḡ est ibi ordo quo vnum est ex alio ꝛ sic idē qd̄ prius.

Cōfu. ii.

¶ Item si spūs sanctus esset immediate a solo pr̄e sicut et filius ꝑcessio eius esset generatio sicut ꝑcessio filij qꝛ ꝑcederet per modum nature sicut filius sicut patet ex his que dicta sunt supra dist. vi. hoc aūt est impossibile qꝛ tunc essent duo geniti (id est duo filij in diuinis) q̄re ꝛc.

C. Rō. ii. cōtra. i. opi.

¶ Secunda rō talis est. pater cōmunicat quicquid habꝫ a filio excepto eo in quo ei opponiť. Sed pater nō opponiť filio quo ad spirationem sed solū quo ad paternitatem ꝛ innascibilitatem: qꝛ spirans inq̄tū spirans non opponiť nisi spirato: filius aūt non est spiratus sed genit⁹ ḡ pater communicat filio actiuam spirationē: sꝫ sic ergo spi. san. spiratur ꝯmuniter a filio et a patre.

Instātia

¶ Sꝫ cōtra hoc instatur. pater inq̄tum generans habet oppositionē nisi ad genitum sed spiritus sanctus non est generat⁹: ḡ pater quo ad generare nō opponiť spiritui sancto: Si ergo communicat illi omne illud in quo non ei opponitur sequitur ꝙ cōmunicet ei gn̄are quod ē impossibile. Non ergo pater cōmunicat spir. sancto et per eandē rōnem nec filio oē illud in quo ei nō opponiť ꝛ sic maior qua assumebať videť esse falsa

D. Solutio.

¶ Est dn̄dū ꝙ non est simile propter duo. Primo est qꝛ gn̄are ꝛ generari hn̄t oppositionem ad spirari mediatam: licet nō immediatam: Cuius rō est qꝛ in per se ordinatis illud quod est principiū prioris est principium posterioris.

Rō prīā dissimilitudinis.

¶ In diuinis aūt ē ordo primi: scd̄i: ꝛ tertij licet non sit ibi prius et posterius. Et iō quod est principium scd̄i: est principium tertij. Cum ergo pater per gn̄are sit principium filij per ꝯn̄s per ipsum ē principiū spūs scti licet mediatum: qꝛ pr̄ per ipsum gn̄are cōmunicat filio vim spiratiuam qua ꝑducit spi. san. Et ideo eadem oppositione qua opponiť pr̄ ꝛ filius spiritui scō inq̄tū spirantes opponunť ei ordine quodā s eo ꝙ iste generans scꝫ pater ꝛ filius ille genitus. Et propter hāc oppositionem pr̄ ꝛ filius nō possunt cōmunicare spūi sancto generare vel gn̄ari: sed pat per spirare nullam oppositionem directā: vel indirectam: mediatam: vel immediatā habꝫ ad filiū. Et iō ꝯmunicat ei spirare.

E. Rō. ii. di.

¶ Scd̄o qꝛ ꝓprietas ꝑsonalis que est per se constitutiua non est alij persone communicabilis qꝛ hoc repugnat distinctioni personarum: Sed si gn̄are et generari possent cōmunicari: Paternitas ꝛ filiatio que sunt proprietates personales vl' personarū constitutiue possent cōmunicari. Cui eīm ꝯuenit gn̄are et paternitas: cui cōuenit gn̄ari ꝛ filiatio: ḡ generare et gn̄ari nō possunt communicari qꝛ hoc repugnat distinctioni personarū. Si aūt pater ꝯmunicat filio actiuam spirationem nō repugnat distinctiōi prīs et filij q̄ ē per paternitatē ꝛ filiationem: Et iō ꝯmunicari pōt et cōmunicať. Esto ḡ ꝙ pr̄ et filius nō opponunť spūi sancto quo ad generare ꝛ generari adhuc posset maior supradicte rōis suppleri: sic. pr̄ ꝓducens cōmunicat producto filio oē illud in quo ei nō opponitur nec repugnat distinctioni personaꝝ: sꝫ pater non opponiť filio quo ad spirare nec repugnat distinctiōi patris ꝛ filij cōmunicatio spiratōis ergo spirare potest filio cōmunicari. Et tunc cessat obiectio: quare generare et gn̄ari naturaliter non communicantur spiritui sancto qꝛ talis cōmunicatio repugnat distinctioni personarum patris ꝛ filij inter se et a spiritu sancto: Si eīm generare et gn̄ari et ꝑ ꝯn̄s paternitas et filiatio possent esse in persona spiritus sancti pr̄ et filius qui primo constituuntur paternitate et filiatiōe non essent ꝑsone distincte a spiritu sancto nec inter se. Propria eīm vnius persone non possunt in alia reperiri.

H. Ad primū pricipale.

¶ Ad primū argumentum dicēdum ꝙ spūs sanctus q̄tum ad essentiam ſm quam attenditur similitudo: ꝛ equalitas tm̄ conuenit cum patre q̄tum filius: sed oppositionibus relatiuis seu relationis plus differūt saltem implicite vt visum fuit. Et ideo non tot communicat pater spūi sancto sicut filio de actibus notionalibus que important vel exigunt relationes.

I. Ad. ii.

¶ Ad scd̄m dn̄dū ꝙ si spiritus sanctus procedat a duobus. s. a pr̄e et filio. procedit tamē ab eis rōne vnius principij simplicis quod est vis spiratiua. Et ideo eque simplex est principium virtute cuius spiritus est sicut illud q̄ quod est ex pricipio spi. san.

Ad. iii.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ Damascenus dicit illud in nouitate discordie inter latinos et grecos. Et iō caute dixit nullam partem asserens. dixit ei spūm ex filio nō dicim⁹ nec dixit spūs nō est ex filio: sed non dicimus spiritum ex filio nec propter hoc dicit oppositum. verum est illud ꝙ alibi dixit expresse ꝙ spiritus sanctus non est ex filio sed hoc dixit ante promulgationem ꝛ declarationē huius articuli ꝛc.

¶ Sequitur questio scd̄a.

Vtrum ſi ſpiritus ſanctus non ꝓcederet a filio diſtingueretur ab eo Queſtio. II.

R. Que. ii. SEcundo quæritur vtrum ſi ſpūs ſanctus non ꝓcederet a filio diſtin gueretur ab eo: Et videt̄ ꝙ ſic:
Arg. i. Si ſpiritus ſanctus non ꝓcederet a pr̄e ſed tm̄ a filio adhuc diſtingueretur a pr̄e: ergo ſi ſpūs ſanct⁹ non procederet a filio ſed tm̄ a patre adhuc diſtin= gueretur a filio: cōſequentia pȝ per ſimile; ꝓbatio antecedentis q: ſi nō diſtingueret̄ a patre eſſet idē cum patre ⁊ tu dicis ꝙ ꝓcedit a filio: ergo pater proce= deret a filio qd̄ eſt impoſſibile relinquit̄ ergo ꝙ ſpi ritus ſanctus diſtingueret̄ a patre dato ꝙ procede
Arg. ii. ret a ſolo filio: Et ſimiliter vt videt̄ diſtingueret̄ a filio dato ꝙ ꝓcederet a ſolo pr̄e. ¶ Secundo ſic q̄ libet perſona diſtinguit̄ a qualibȝ alia ſua ꝓprieta te ſed proprietas perſone filij eſt filiatio: ergo per filia tionem diſtinguit̄ filius a ſpū ſancto: Sed dato ꝙ
Arg. iii. filius non ſpiraret adhuc eſſet filius ergo ⁊c. ¶ Ter= tio ſic. ſi per hoc ſolum diſtingueret̄ ſpi. ſan. a filio: q: ꝓcedit ab ipſo ergo non diſtingueret̄ per alium: et alium modū procedendi ſed hoc eſt falſum dicen= te Anſelmo lib. de ꝓceſſione ſpūs ſancti. Sic hn̄t itaqȝ eſſe a pr̄e filius ⁊ ſpi. ſan. alter naſcendo alter procedendo vt alij ſint per hoc ad inuicē. Et poſtea ſubdit. Nam ſi per aliud non eſſent diuerſi ꝗ hoc ſolum eſſent diuerſi ergo ſpiritus ſanctus diſtingue= retur a filio dato ꝙ non ꝓcederet ab illo per hoc. ſ. ꝙ filius aliter procederet a patre ꝙ̄ ſpiritus ſctūs.
In oppoſitum ¶ In contrarium arguit̄ q: ſm̄ Anſelmū libro de ꝓceſſiōe ſpūs ſancti. In diuinis eſt vnitas vbi nō obuiat aliqua relatiōis oppoſitio ſed ſi ſpi. ſan. nō procederet a filio nulla oppoſitio rlōnis eſſet inter
Scdo filium ⁊ ſpiritū ſanctum: ergo eſſent vnū. ¶ Itē Au= guſtinus. vi. de trinit. cap. i. dicit ꝙ pater non diſti= guit̄ a filio niſi q: refertur ad ipſum ſed non refer retur ad ipſum niſi ab eo procederet (cum in diui nis non ſint reales relatiōes originis) quare idem
Rn̄ſio videtur de filio ⁊ ſpū ſancto. ¶ Reſponſio. quidaȝ
L. Opi. i. dicunt ꝙ ſi ſpiritus ſanctus nō ꝓcederet a filio ni= chilominꝰ diſtingueret̄ ab illo ꝑſonaliter ſicut mo do: ſed ꝙ̄tum ad aliquā differentiam accidētalem modo plus differt: que dr̄a eſt per ſpirationē ſup= uenientē filiationi q̄ ↄſtituit filium in eſſe ꝑſonali: Semp em̄ perſona et per ſe dr̄a perſone diuine a qualibet alia ē ꝑ ꝓprietatē perſonalem: Cetere aūt ſupuenientes ſunt quaſi accidentales quibus ſublatis remanet prima dr̄a que eſt per ſe. Et io fi lius ſe ⁊ primo differt perſonalit̄ a qualibet perſo
Probatio ꝑdicte opiniōis. na in eo ꝙ filius: ſed quaſi per accidens dr̄t a ſpū ſancto in eo ꝙ ſpirās qua ſublata remanet prima. ¶ Confirmat̄ aūt hec opinio vnica rōne preter e=
M. as que tacte ſunt in arguendo. Et eſt talis. illa q̄ ꝓcedunt diuerſis emanationibus quas impoſſibi le ē eidē couennire neceſſario diſtinguntur: Sȝ da to ꝙ ſpiritus ſctūs non ꝓcederet a filio ſed vterqȝ ſimul a patre nihilominꝰ ꝓcederent diuerſis ema nationibꝰ quas impoſſibile eſſet eid̄ ↄuenire: ergo ⁊c. maior patet q: vbi eſt cauſa ſufficiens diſtinctiōis ibi oportet ponere diſtinctionē minor patet ꝑ au= ctoritatem Anſelmi prius allegatam in tertia rōe. et per rōnem ſic. diſtinctoꝝ principiorū ſunt diſtin= cte productiones ⁊ diſtincta producta ſed vis gn̄a= tiua et ſpiratiua in patre ſunt diſtincta principia qd̄ patet ex hoc ꝙ vna cōmunicatur filio. ſ. ſpiratiua ⁊ non alia. ſ. gn̄atiua ergo ab his principijs ſunt diſtin= cte emanationes; et diſtincta producta. Eſto ergo ꝙ vis ſpiratiua nō cōmunicaret̄ filio adhuc ꝑ diſti ctionem virtutis gn̄atiue: ⁊ ſpiratiue in pr̄e emana tiones ab his principijs ſic eſſent diſtincte ꝙ nō poſ= ſent eidem per ſe ↄuenire: ⁊ hec e fuit minor. ſequit̄
R. ergo cōcluſio. ¶ Et adducunt iſti ꝙ ſm̄ illā viam diſtingueret̄ filius a ſpū ſancto per rlōnes originis nō quid̄ oppoſitas: ſed diſparatas. Et hec ē prior ratio diſtinguendi ꝑſonas ad inuicē ꝙ̄ per rlōnes oppoſitas: Scd̄m em̄ doctrinaȝ beati Dyoniſij de diuinis nominibus. Oīs multitudo reducitur ad vnitatem quod̄ ordine. Nam maior ſemper re= ducitur ad minorem quouſqȝ deueniatur ad vni= tatem. Unde pluralitas perſonarum inter quas eſt maxima diſtinctio que poſſit eſſe in diuinis (q: eſt per oppoſitas rlōnes) reducitur ad multitudi= nem diſparatarum originum que licet non ſint op poſite ſed diſparate eidē tamē conuenire non poſ ſunt. Hec autē reducunt̄ vlterius ad pluralitatem principiorū que ſunt vis ſpiratiua et generatiua q̄ tamē eidē conueniūt: Hec aūt reducunt̄ ad plura= litatem attributoꝝ que ſunt intellect⁹ ⁊ voluntas q̄ eſt ſolum ſm̄ rōnem: Et hec reducuntur vlteri⁹ ad vnum ſimplicium attributū quod eſt eſſe. Ex quo ergo prior eſt pluralitas diſparatarū originum ꝙ̄ relationum oppoſitarū (q: hec ad illam reducitur tanꝙ̄ maior multitudo ad minorem que eſt prior) manifeſtum eſt ꝙ amota poſteriore diſtinctiōe que eſt per oppoſitas rlōnes adhuc remanebit prior di ſtinctio que eſt per diſparatas origines quibus po terunt filius ⁊ ſpūs ſanctus diſtingui: vbi em̄ ſunt plures cauſe ſufficientes alicuius effectus ſi aufe= ratur vna remanente alia adhuc remanebit effect⁹ ſed diſtinctionis perſonaruȝ ſufficiēs cauſa eſt op poſitio relationum ⁊ ſimiliter diſparatio originuȝ ergo ammota oppoſitiōe originū ſm̄ ſuppoſitum ꝙ ſpūs ſanctus non ꝓcedat a filio cum remaneat diſparatio originum remanebit diſtinctio perſo= narum. hec eſt opinio cum rationibus ſuis. ¶ Hec
O. Improbatio ꝑdicte opi. autē opinio non poteſt ſtare: q: dato ꝙ eſſent tales diuerſi modi emanandi tamen nō ſufficerēt ad ꝑ= ſonalem diſtinctionem ꝓductoꝝ: ſed ſicut pater ē vna perſona hn̄s duas ꝓprietates ſm̄ quas dicit̄ generans et ſpirans ſic eſſet tm̄ vna perſona ema= nans a patre hn̄s duas proprietates ſm̄ quas dice retur ſpirata: ⁊ generata qd̄ patet ſic. vbicunqȝ eſt cauſa ſufficiens et formalis diſtinctiōis: ibi oportȝ eſſe diſtinctioneȝ: ſed plures relationes diſparate ſunt in patre ꝓducēte et non diſtinguūt ipſum i plu res perſonas. ergo relationes diſparate non ſunt cauſa ſufficiens diſtinctionis ꝑſonaruȝ: ſed ſi ſpiri tus ſanctus non ꝓcederet a filio nec econuerſo in ter eos non eſſent niſi relationes diſparate. ergo non poſſent differre perſonaliter ſed ſolum ſicut dif= fert vna perſona a ſeipſa ſm̄ diuerſas ꝓprietates
Euaſio vt dictum eſt. ¶ Sed ad hoc reſpondent aliqui ꝙ non oportet ꝙ tanta diſtinctio ſit in principijs ſicut in principiatis: Quod patet q: idē homo per na turam gn̄at filium: et per arteȝ facit arcā: ⁊ hec duo differunt ſm̄ ſuppoſitum (licet natura et ars nō di ſtingant ꝓductiones in duo ſuppoſita. Aliqua ergo ſufficiunt ad diſtinctionem productorum ſm̄ ſup=

poſitum que non ſufficiunt ad diſtinguendū ꝓducens. Ex vno eñ principio multa ꝓcedunt. Similiter dicūt in ꝓpoſito ꝙ relatiões diſparate ſufficiunt ad diſtinguendū ſuppoſita ꝓducta .ſ. filiū ⁊ ſpiritum ſanctū, non aūt ad diſtinguendū ꝓducēs ſcꝫ patrem.

A. Improbatio euaſionis.

¶ Sed iſtud non valet qꝛ licꝫ ab vno agente multa poſſint ꝓcedere qualitercunqꝫ hoc ſit (vt infra dicemus) tñ impoſſibile eſt: ⁊ cōtradictionem implicans ꝙ principia formalia et ſufficientia diſtinctionis ſint alicubi et ibi nō ſit diſtinctio. Simile eñ eſſet ac ſi diceret̃ ꝙ albedo eſſet in aliquo: et illud non eſſet albū. Et ideo impoſſibile eſt ⁊ cōtradictionē implicās ꝙ illa que formalit̃ diſtingūt principiata ſm̄ ſuppoſita ſint in principio: ⁊ non diſtingant ipſum: vbicunqꝫ eñ principio exñte vno principiata ſunt multa ibi neceſſe eſt aliquid eſſe in principiatis quo diſtinguunt̃ quod non eſt in principio: aliter eſſet oppoſitū i adiecto quod manifeſte apparet in exemplo eoꝝ. Archa eñ ⁊ filius habēt aliquid in ſe quo diſtinguunt̃ ſm̄ ſuppoſita: qꝛ hoc ē homo: illud vero lignum. Et ſi hec eſſent in p̃re artifice neceſſario diſtinguerent ipſuꝫ in plura ſuppoſita producētia ſicut diſtingunt ꝓducta: ⁊ ſi nō eſſet in productis ſicut nec in principio ꝓducēte nō plus diſtinguerent ꝓducta ꝙ̄ principiū ꝓducens. Verbi gratia aliquis pr̃ gñat filium et ꝑ artem ſuā fabrilem vel grammaticam inſtruit ipſum: et facit ipſum fabrum vl' grāmaticū. Et certe non plꝰ diſtingunt filiū natura hūana: ⁊ ars fabrilis: vl' grāmatica ꝙ̄ p̃rem qꝛ vtrobiqꝫ eſt eadē cauſa diſtinctionis: Et ſimiliter eſt in oībus alijs: nō valet ergo dicta reſponſio.

Euas. ii.

¶ Sed ꝯtra hoc iteꝝ arguūt alij qꝛ ab vno agente poſſunt eſſe plures ꝓductiones eſſentiales ſed tales nō poſſunt vniꝰ eſſe ꝓducti: licꝫ eñ poſſint eſſe plures ꝓductiones accidētales vel vna eſſentialis: et alia accidentalis vt in exemplo adiecto de filio genito ⁊ facto grāmatico. In diuinis aūt non eſt ꝓductio accidentalis ſed omnes ſunt eſſentiales: Et ideo diuerſe ꝓductiões in diuinis et relatiões eis corrñdentes ſufficiūt ad diſtinguendū perſonas ꝓductas nō aūt perſonā ꝓducentem.

B. Improbatio e. ii.

¶ Sed illud non valet qꝛ niſi ꝓducens ꝯſtituit̃ ꝓductiōe actiua: ſicut ꝓductum ꝓductione paſſiua: eque impoſſibile eſt ab vno agente eē plures ꝓductiones eſſentiales ſicut impoſſibile ē eas eſſe eiuſdem ꝓductiꝰ: qꝛ vtrunqꝫ equali ꝓductione conſtituit̃: ſed in diuinis pſona ꝓducens conſtituit̃ ꝓductione actiua ſicut pſona ꝓducta ꝓductione paſſiua: ḡ ſicut impoſſibile eſt eiuſdem perſone ꝓducte eſſe plures productiones paſſiuas: et eſſentiales: ⁊ ſic eſt impoſſibile eiuſdem perſone ꝓducentis eſſe plures pſonas actiuas: ⁊ eſſentiales ⁊ ſic eſt in propoſito. ꝙ ſi ſolus pr̃ eſſet ꝓducēs inqꝫtum generans: et inqꝫtum ſpirās vna ſola productio eſſet eſſentialis per quā ꝯſtitueret̃ in eſſe pſonali: nunc vero eſt alia accidētalis ꝓ tanto qꝛ adueniret perſone iā ꝯſtitute vel ſpirate: Similiter circa vnam et eandē pſonā ꝓductā vna ꝓceſſio eſſet eſſentialis .ſ. gñari corrñdens ei qđ ē gñare. Alia vero accidētal' .ſ. ſpirare qꝛ adueniret perſone iam conſtitute. Iſto eñ mō eſt aliquid accidētale in diuinis.

C. Opi. ij.

¶ Alij aliť rñdent dñtes ꝙ relatiões ꝙ̄tenꝰ diſparate non ſufficiunt ad diſtinguendū pſonas. ſed quatenus ſunt proprietates perſonales: eo ꝙ ſm̄ idem aliquid conſtituit̃ in ſe ipſo ⁊ diſtinguit̃ a quolibet alio: filiatio aūt et ſpiratio paſſiua ſunt ꝓprietates perſonales ꝓpter quod ſufficiunt diſtinguere filium a ſpū ſancto: Sed ſola paternitas in p̃re eſt perſonalis: ſpiratio aūt actiua aduenit pſone patris iā conſtitute ideo non eſt perſonalis vel conſtitutiua pſone: ideo non ſufficit ad plurificandum perſonam patris.

D. Improbatio

¶ Sed hoc non valet quia ſi relationes diſparate et perſonales ſufficiunt ad diſtinguendū relatione vel relatiue perſonas ꝓductas eadē rōne ſufficerent ad diſtinguendū pſonas ꝓducentes relatione abſqꝫ diſtinctione eſſentie: et ita poſſemus ponere duas perſonas a nullo ꝓcedētes que diſtinguerent̃ relationibꝰ diſparatis abſqꝫ diſtinctione eſſentie: hoc autē eſt falſum. Sm̄ eñ omnes in diuinis nō poſſunt eſſe plures pſone a nullo ꝓcedentes. qn ſequat̃ plr̃itas et diſtinctio per eſſentiam quod non eſſet ſi relationes q̃leſcūqꝫ dūtaxat diſparate ſufficerent ad diſtinguēdum perſonas: poſſemꝰ eñ dicere ꝙ ſunt due perſone a nullo ꝓcedentes que diſtingunt̃ inter ſe relationibus diſparatis qꝛ ab eis procedunt alie due proceſſionibus diſparatis. Cum ergo hoc ſit impoſſibile relinquit̃ ꝙ et illud ex quo ſequitur ſcꝫ ꝙ relatiões diſparate qualeſcūqꝫ ſint ſufficiant ad diſtinguendum perſonas.

E. Opi. do.

¶ Aduertendū tñ eſt ꝙ rō ꝓcedēs cui totꝰ ꝓceſſus ſolutiōis innitit̃ nulla eſt: ſi ponat̃ ꝙ paternitas ⁊ cōmunis ſpiratio in patre nō differunt realiter ſed ſolum ſm̄ rōnem: qꝛ nullum argumētū eſt dicere ꝙ relationes ſola rōne differentes non diſtingunt realiter perſonas: ḡ relationes realiter differentes nō diſtingunt eas. Cuꝫ ḡ ꝓceſſio et filiatio differt realiter ſi paternitas ⁊ filiatio non differāt realit̃ nulla ꝯña eſt dicere ꝙ ſi paternitas ⁊ ſpiratio non diſtingūt perſonā patris in plures perſonas ꝙ propter hoc filiatio et ꝓceſſio que differunt realiter non ſufficiūt ad diſtinguendum perſonam filij a perſona ſpi. ſancti: ꝓpter qđ illi qui hanc rōnem poſuerunt vident̃ ſenſiſſe ꝙ paternitas et filiatio differrent in patre realit̃. ꝓpter hoc patet reſpōſio ad rōnes alioꝝ:

F. Ad rōnē opi. i.

Cum eñ dicit̃ ꝙ illa que ꝓcedunt diuerſis emanationibꝰ ⁊c. cōcedatur: Tunc ad minorem per interemptionē: Et cum ꝓbat̃ ꝙ diuerſoꝝ principiorum ſunt diuerſe emanationes: pōt dici ꝙ vis gñatiua ⁊ ſpiratiua ſm̄ quoſdā non ſunt diſtincta principia ſed vnuꝫ ⁊ idē ſcꝫ ipſamet eſſentia diuina fecūda que pōt in hos duos actus qui ſunt gñare ⁊ ſpirare ordine quodā. et ſm̄ hoc ſortitur duo noīa:

G. Aliter dr̃

vel dato ꝙ eſſent duo diſtincta principia ſm̄ aliam opinionem que ponit ꝙ potentia gñandi et ſpirandi includūt reſpectuꝫ tamen hec principia talia ſunt ꝙ ſe ꝯpatiunt̃ inuicē in eodē ſuppoſito: Et ſimiliter ꝓductiões q̄ ſunt ab his principijs ⁊ termini ꝓductionum poterūt ſe ꝯpati in eodē ſuppoſito: nec ſufficiēt ad diſtiguēdum ſuppoſita (niſi oppoſitio relationis ſit ibi ſicut prius declaratum eſt. ¶ Reductio aūt multitudinis ad vnitatem ſm̄ moduꝫ quē aſſignant nulla eſt. Dicunt eñ ꝙ pluralitas que eſt per relatiões oppoſitas que eſt maxima: reducit̃ ad plr̃itateꝫ originum diſparatarū: Hoc auteꝫ eſſe non poteſt qꝛ relationes oppoſite vt paternitas et filiatio attenduntur ſm̄ vnā ⁊ eandē originē: Et ſi non eſſent nec eſſe poſſent plures origines diſparate: nec pluralitas originū reducit̃ ad pluralitateꝫ principiorum qꝛ poſſunt eſſe ab eodem principio ordine quodam (vt quidā dicunt:) nec pluralitas principioruꝫ ad pluralitatē attributoꝝ qꝛ illa eſt poſterior vt di=

H. ctum fuit in queſtiõe de attributis. ¶ Aliter ergo attendenda eſt iſta reductio: Cũ eñi pluralitas ꝑſonarum ſit aliquoꝝ ſe hñtium in rõne ꝑncipij et principiati per hoc ſit reductio ad vnitatez: qꝛ inter eas eſt vna a qua alie ꝓcedũt ordine quod. Tertia quidem a prima mediãte ſecũda: ⁊ ſic ternarius ꝑſonarũ reducitur ad binariũ perſonarũ principiantium. Rurſus inter perſonas principiãtes: vna eſt principians ⁊ nõ principiata vt pater: alia principians ⁊ principiata. vt filius ⁊ reducit̃ in eã vt ad principium primũ: ⁊ ſic totũ reducit̃ ad vnũ. ¶ Ad rõnes principales ad primã cũ dr̃ ꝙ ſi ſpi. ſan. nõ ꝓcederet a prẽ ſed tñ a filio adhuc diſtingueret̃ a prẽ: dicendum ꝙ hec poſitio nõ ſoluz eſt ĩpoſſibilis: ſed ẽt incompoſſibilis: hoc eſt implicãs ꝯtradictionẽ. Cũ eñi filius ſit a prẽ et hoc de rõne eius: impoſſibile eſt aliquid ꝓcedere a filio qđ non ꝓcedat a prẽ ſaltem mediate. Tu aũt ponis ꝙ ſpũs ſanctꝰ ꝓcedat a filio ⁊ non a prẽ: ergo ꝓcedit a prẽ et non a patre qđ eſt impoſſibile. Et iõ nõ eſt mirum ſi ex hoc ſequãtur ĩpoſſibilia: (ſcʒ ꝙ diſtiguit̃ a prẽ qꝛ ponit̃ procedere): ⁊ ſic opponi. Et ꝙ non diſtinguat̃ qꝛ ponitur non ꝓcedere et nõ opponi: nõ ſic aũt eſſet ſi poneretur ſpũs ſanctus ꝓcedere a ſolo prẽ qꝛ hec poſitio licet ſit impoſſibilis nõ tñ includit incõpoſſibilia ſub hoc: nõ ꝙ vna perſona eſſet genita ⁊ ſpirata ab

K. vno generante ⁊ ſpirãte. ¶ Ad ſcđm dicendum ꝙ cũ dr̃ ꝙ quelibet perſona diſtinguit̃ a qualibet ſua ꝓprietate perſonali. dicendum ꝙ non eſt ita imo ꝑ ꝓprietatẽ quãcũqꝫ ſolũ diſtingunt̃ ab illis cũ quibus hñt oppõi. Et cum ꝓbat̃ ꝙ per idẽ conſtituit̃ aliquid in ſe et diſtinguit̃ a quocũqꝫ alio: Dicẽdũ ꝙ iſtud ſoluz veritatẽ habet in abſolutis qꝛ ſola abſoluta ſunt ꝓprie aliquid in ſe et ad ſe. Relatiua vero potiꝰ ſunt ad aliud et iõ non diſtingunt̃ niſi ꝑ hoc ꝙ ſunt ad aliud ⁊ qꝛ ſunt ad aliud per aliũ et aliũ reſpectum eo ꝙ reſpectus ꝑlificat̃ iuxta nũerum terminoꝝ iõ talia diſtinguuntur a pluribꝰ ꝑſonis per plures reſpectꝰ. De numero aũt taliũ ſũt perſone diuine que ſunt ⁊ dicunt̃ relatiue. Et ideo vna ꝑſona hñs plures ꝓprietates ꝑ vnã caruz nõ diſtinguit̃ ab oĩbus alijs ſed per vnã ſolum conſtituit̃ in eſſe incõmunicabili et diſtincto ab oĩbus ſed per oẽs ſimul: ⁊ expreſſe hoc dicit Anſelmꝰ in lib. de ꝓceſſione ſpũs ſancti circa finẽ. qꝛ ſicut collectio pluriũ accidentium ſiue ꝓprietatuz que ita inueniuntur in vno ſuppoſito ꝙ nõ in alio conſtituit indiuiduum: ita collectio pluriũ proprietatũ puta paternitatis et ſpirationis actiue in patre. Filiationis et ſpirationis actiue in filio: cõſtituit has perſonas in eſſe incõmunicabili et diſtincto ab oĩbus: verum eſt ꝙ harum ꝓprietatũ vna dr̃ ꝑſonalis. ſ. illa que prima intelligit̃ aduenire perſone ⁊ nullam aliã ſupponit ⁊ ſoli perſone ꝯuenit vt paternitas in prẽ: ⁊ filiatio in filio qꝛ per talẽ ꝓprietatẽ conſtituit̃. Cetere autẽ non dicunt̃ perſonales vt innaſcibilitas ⁊ cõis ſpiratio: qꝛ aut nõ vni ꝑſone ꝯueniunt tñ: vt cõmunis ſpiratio. Aut aliam ꝓprietatẽ preſupponunt vt innaſcibilitas ⁊ cõis ſpiratio. ¶ Ad tertiũ dicendum

L. ꝙ ſi emanatiões que ſunt gñatio et natiuitas et ꝓceſſio poſſent remanere eiuſdem rõnis vt priꝰ facta ſuppoſitiõe predicta tunc filius et ſpũs ſanctus diſtinguerent̃ vt prius: non poſſent aũt remanere eiuſdem rõnis cum predicta ſuppoſitiõe imo vna eſſet ſubſtantial' ⁊ alia accidẽtalis vt priꝰ dictũ fuit. Et ſi poneret̃ ꝙ remanerent eiuſdẽ rõnis poſitio hec non ſolũ eſſet impoſſibilis: ſed etiã incõpoſſibilis: Et ex ea ſequeret̃ contradictio ſcʒ ꝙ perſone per has emanationes ꝓducte diſtinguerent̃ ꝑſonaliter eo ꝙ emanatiões ſubſtãtiales eſſent: Itez non diſtinguerent̃ perſonaliter qꝛ carerent formali principio diſtinctionis quod ẽ oppoſitio relatiua.

Ad pri͂m pri͂cipale.

Ad. ii.

Ad. iii.

Vtrum pater et filius ſpirẽt ſpiritum ſanctum inq̃tum vnum an inquãtũ plures. Queſtio. III.

AD tertium ſic proceditur. M.

Et videt̃ ꝙ pr̃ ⁊ filius non ſpirent ſpiritum ſanctũ inq̃tũ ſunt vnũ qꝛ actus ſunt ſuppoſitorum ſed ſpirare eſt actus prĩs ⁊ filij ergo eſt eoꝝ vt ſunt ſuppoſita ſed in hoc ſũt plura et non vnũ: ergo pr̃ et filius ſpirant inq̃tuz ſũt plures et nõ inq̃tum ſunt vnũ. ¶ Item oĩs nexus eſt duorum vel pluriũ vt plures ſunt ſed ſpũs ſanctus procedit a prẽ ⁊ filio vt nexus eoꝝ: ergo ꝓcedit ab eis vt plures ſunt ⁊ non vt vnũ. ¶ In cõtrariũ eſt ꝙ pr̃ ⁊ filius ſunt plures ſolũ paternitate: vel filiatione: vel innaſcibilitate et naſcibilitate: ſed neutrũ hoꝝ eſt patri vel filio ratio ſpirandi ſpiritũ ſanctũ ergo oportet ꝙ hic ſit aliquid quod ſit in eis vnũ. Et ita ſpirant inq̃tum vnuz. maior patet de ſe Sed minor probatur qꝛ pr̃ inq̃tũ eſt innaſcibil' nulliꝰ eſt ꝓductiuus qꝛ priuatio vel negatio nullius eſt principium vel cauſa in eſſendo inq̃tum: eſt aut pr̃ eſt ſolum ꝓductiuus filij: Naſcibilitas autẽ ⁊ filiatio ſũt ꝓprietates ꝓducti non producẽtis ergo per hoc ꝙ pr̃ et filius ſunt plures: non hñt pater et filius ꝙ ſpirent ſpiritũ ſanctũ quare ⁊c. ¶ Reſponſio. queſtio iſta non eſt de re ſed de mõ loquẽdi: tenent eĩ oẽs ꝙ pr̃ et filius ſunt duo ſuppoſita que ꝑ vnam ⁊ eandem vim ſpiratiuam ſpirãt ſpiritũ ſanctũ. quo ſuppoſito querit̃ vtrũ ꝓpter dualitatem ſuppoſitoꝝ dicendũ ſit ꝙ ſpirent inq̃tum plures: an propter vnitatem virtutis ſpiratiue dicenduz ſit ꝙ ſpirant inq̃tum ſunt vnũ in vi ſpiratiua. ¶ Ad quod ſciendum accipienduz eſt ꝙ oĩs vera reduplicatio dicit cauſam inherẽtie ꝑdicati cuz ſubiecto vt cum dr̃ ꝙ ignis inq̃tum calidus calefacit: vel inq̃tum leuis mouetur ſurſuz ⁊ ſic de ceteris. ¶ Hoc ſuppoſito eſt duplex modus dicẽdi ad queſtionẽ. Primus eſt ꝙ pr̃ ⁊ filiꝰ ſpirãt inq̃tũ ſunt vnũ in vi ſpiratiua quod ꝓbatur ſic. Reduplicatio facta ſuper agens reſpectu actiõis denotat principiuz actiõis: hoc pʒ qꝛ principiũ quo agens agit eſt et ratio quare actio ei conuenit (vt pʒ in exẽplis inductis:) ſed principiũ quo elicitur actus ſpirandi eſt vis ſpiratiua ergo reduplicatio facta ſup prẽm ⁊ filium reſpectu actionis ſpirandi denotat vim ſpiratiuã ſed in illa pr̃ ⁊ filiꝰ ſunt vnum: ergo debet dici ꝙ pater et filius ſpirãt ſpiritum ſanctũ inq̃tum ſunt vnũ ⁊ nullo mõ inq̃tum ſunt plures. ꝙ aũt pr̃ ⁊ filius ſint vnum in vi ſpiratiua patet qꝛ nihil ſimplex ⁊ vnũ numero poteſt eſſe a pluribus ita ꝙ ſit a quolibet perfecte niſi illa duo conueniãt in aliquo vno ſm numerũ rõe cuiꝰ ꝓducãt tertium: qꝛ ſi eſſent diſtincte virtutes ĩ pluribus et per vnum illoꝝ ⁊ ſm vnã virtutem ꝓduceretur totũ aliud nihil faceret ſed oĩno ſuperflueret Spũs aũt ſanctus ꝓducitur ꝑfecte a patre ⁊ perfecte a filio: ergo pater ⁊ filius ꝯueniunt in vna virtute ſm nũeruz ſm quẽ ꝓducũt ſpiritũ ſanctũ. nec huic obſtat ꝑlitas ſuppoſitorum quia licet in pluribus

Que. iij. Arg. i.

Arg. ii.

In oppoſitum

N. Reſſio Deciſio queſtionis.

O. Opi. i.

ſuppoſitis natura differentibus nõ poſſit eſſe vna
virtus numero. Poteſt tamen in ſuppoſitis ſola
oppſitione relationis differentibus vt ſunt pater ⁊
filius. ❡ Secundus modus ponit ꝙ reduplica= A.
tio poteſt denotare conditionem ſuppoſiti agen= Opi. i.
tis vel conditionem virtutis actiue. Primo modo
pater et filius ſpirant inquantum ſunt plures pro=
pter pluralitatem ſuppoſitorum. Secundo modo
ſpirant inquantum ſunt vnum propter vnitatem
virtutis ſpiratiue. Hoc autem probatur eodem
modo quo prius ſic. reduplicatio poteſt denotare
omne illud quod eſt cauſa inherẽtie predicati cũ
ſubiecto: Sed tam pluralitas ſuppoſitorum agen
tium ꝙ̃ vnitas virtutis ſpiratiue dicunt cauſã q̃re
ſpirare competit patri ⁊ filio: ergo ratione vtriuſ=
ꝗ poteſt fieri reduplicatio: maior patet ex dictis ſu
pra; minor declaratur ſic. actus ſpirandi duo habꝫ.
Eſt enim vnus actus et ſimplex: et eſt actus per
B. modum voluntatis. ❡ Quantum ad primum vis
ſpiratiua que eſt vna numero in patre et filio: eſt
ratio ꝙ ſpirare conuenit patri et filio et ita debet
dici ꝙ ſpirant inquantum ſunt vnum. ❡ Quan
tum ad ſecundum ſcilicet vt actus ſpirandi eſt per
modum voluntatis pluralitas ſuppoſitorum eſt
eius ratio quia (vt dictum fuit ſupra diſt. vi.) pro/
pter hoc i diuinis dicitur aliqua emanatio eſſe per
modum voluntatis quia eſt a pluribus. Et quia
ſupponit aliam productionem ad intra. Et ſecun/
dum hoc debet dici ꝙ pater et filius ſpirant inquã=
C. tum ſunt plures. iſte eſt ſecundus modus. Nunc
Opi. do. autem reſtat videre quid veritatis habeat vterꝗ
modus. Circa quod ſciendum eſt ꝙ in actu ſpi=
randi eſt conſiderare duo; actum ſcꝫ et modum.
Si conſideremus actum ſolum ſic pater et filꝰ nõ
ſpirant inquantum vnum: nec inquantum plures:
ſed inquantum habent vim ſpiratiuam. Cuius ra
tio eſt quia omnis actus ſm illud quod eſt (exclu=
ſa omni alia conditione) reſpicit ſuum principium
virtute cuius elicitur ſm illud quod eſt (excluſa oi
alia conditione:) Potentia enim que nominat prĩ=
cipium actus eſt illud quo poſſumus nullo alio ad
dito; alioquin non eſſet potentia cum hec ſit ratio
potentie: ꝙ etiam patet in omnibꝰ. Calefacere eſt
abſolute acceptum eſt ab habente potentiam cale=
factiuam et diſgregatiue ab habente potentiã diſ/
gregatiuam nec plus requiritur: Siue eñ calefa=
ciens ſit vnũ ſiue plura ſiue virtus calefactiua ſit
vna ſeu plures totum accidit: Unde ⁊ videmꝰ oĩa
hec variari: Contingit enim ꝙ calefacere eſt ab
vno et per vnam virtutẽ. Et contingit ꝙ eſt a plu
ribus et per plures virtutes: Cum ergo ſpirare ſit
quidam actus ipſe vt ſic acceptus ſecundum illud
quod eſt: ſolum eſt ab habente vim ſpiratiuam.
ꝙ autem hec vis ſpiratiua ſit vna vel plures in vno
vel in pluribus hoc accidit: Et quia reduplicatio
non denotat id quod eſt per accidens ideo non eſt
dicendum ꝙ pater ⁊ filius ſpirent inquantum ſunt
plures: vel inquantum ſunt vnum ſed ſolum inꝗ̃
tum habent vim ſpiratiuam. Item patet per ſimi
le. ſicut ſe habet generare ad patrem ſic ſpirare ad
patrem ⁊ filiũ ſed nos non dicimus ꝙ pater gene=
rat inquantũ vnus: nec propter vnitatem ſuppoſi=
ti: nec propter vnitatem virtutis generatiue: ſꝫ tñ
ꝙ pater generat inꝗ̃tum habet potentiam generã
di: ꝑ ſimiliter non eſt dicendũ ꝙ pater ⁊ filiꝰ ſpirẽt
inꝗ̃tum plures quo ad ſuppoſita: aut inꝗ̃tũ vnuꝫ

in vi ſpiratiua: ſed abſolute inquãtum habent vim
ſpiratiuam. ❡ Si aũt conſideremus non ſolum a= D.
ctum ſed modum actus adhuc põt eſſe dupliciter:
quia poſſumus circa actum conſiderare modũ rea
lem quem habet in ſe et in habitudine ad ſua prin=
cipia vt pote qꝺ eſt actus vnus et ſimplex a patre ⁊
filio procedens ita ꝙ a quolibet perfecte et ſic de=
bemus dicere ꝙ pater et filius ſpirant inquantum
ſunt vnum in vi ſpiratiua: Cuiꝰ rõ eſt qꝛ reduplica
tio notat cãm inherentie p̄dicati cũ ſubiecto: Sed E.
cauſa et rõ quare ſpirare et oĩs actus vt ſimplex
⁊ vnus ſit a pluribꝰ ita ꝙ a quolibet ſit: perfecte eſt
ſola vnitas virtutis productiue i qua illa plura ꝯue
niũt et ſũt vnũ vt ꝓbatũ eſt prꝰ: ꝑ hoc debet deno/
tare reduplicatio dicẽdo ꝙ pater ⁊ filius ſpirant in
ꝗ̃tum ſunt vnũ ⁊ ſic ꝓcedit prima opinio ⁊ bñ. vel
poſſumꝰ circa actũ ſpirãdi ꝯſiderare modũ ⁊ hītu
dinem eius ad extrinſeca ſm quandã ſimilitudinẽ
rõne cuius ſortitur tale nomen vtpote quia ſpira=
re eſt a duobus: ſimilitudinẽ habet cũ actibꝰ q̄ ſunt
a voluntate vt expoſitum fuit ſupra. vi. di. Et iõ
ſortitur hoc nomen quod dicit̃ eſſe per modũ volũ
tatis ⁊ ꝗ̃tum ad hoc dicũt illi de ſcða opiniõe ꝙ pr̃
⁊ filius ſpirant inquãtum ſunt plures. Sꝫ iſtud nõ Impro.
videtur bene dictum: quia licet procedere a plꝰibus ſcðe opi.
ſit ratio nõis quare talis actus ſic vocetur: Et ideo
poſſet dici ꝙ actus quo producitur ſpiritus ſanctꝰ
dicatur eſſe per moduꝫ volũtatis quia eſt a plꝰibus
quorũ quodlibꝫ hꝫ potentiã totũ ꝓducẽdi tñ: nos
non querimus hic de nõie ſed de re que eſt cã vel
ratio ſm quam actus quo producitur ſpũſſ. ꝗliter/
cunꝗ vocetur ꝯuenit patri et filio: Et pꝫ ex p̄cedẽ
tibus ꝙ plꝰalitas ſuppoſitoꝝ nullo mõ eſt huius cã
vel ratio. Et ideo nullo modo eſt dñdũ ꝙ pr̃ ⁊ filiꝰ
ſpirent inꝗ̃tũ ſunt plures: ꝓpter quod ſcða opinio F.
minus eſt cõueniẽs ꝙ̃ prima nihilominꝰ ⁊ prĩa de/
ficit in hoc ꝙ nõ diſtinguit vt diſtinctũ eſt ſꝫ ꝗ̃tum
ad ſcðm membrũ diſtinctionis bñ dr̃: Et pro ea eſt
dictũ Anſel. monolog. c. lviii. vbi dicit ꝙ ſpiritus
ſanctus eſt ex patre ⁊ filio non inꝗ̃tum plura ſunt
ſed inꝗ̃tum vnũ: ⁊ determinatio cõcilij q̄ hẽt extra G.
de ſu. trinit. ⁊ fi. ca. cº. fideli. lib. vi. ❡ Ad primum Ad prim
argumentum dñdũ ꝙ actiones ſunt ſuppoſitoruꝫ pricipale.
vt illorum que agunt ſed inꝗ̃tuꝫ nõ reduplicat id
quod agit ſed rationẽ agendi: Eſto etiam ꝙ redu
plicaret tam vnũ ꝙ̃ alterũ hoc eſſet ſm id quod ſũt
et non ſm rõnem vnius vel plurium niſi modo q̄
dictum fuit et inferre vnum ex alio eſſet figura di
ctionis ex mutatione modi predicãdi vt ſi dicatur
ſic actiones ſunt ſuppoſitorum ſecundum ꝙ ſunt
ſuppoſita ſed pater ⁊ filius ſunt plura ſuppoſita:
ergo agunt vt plura: mutatur hic quid in ꝗ̃tum.
❡ Ad ſcðm dicendũ ꝙ ſpũs ſanctus dr̃ nexꝰ prĩs H.
⁊ filij: tũ quia vniuntur vna vi ſpiratiua que eſt cau Ad II.
ſa vel ratio ſpirandi ſpi. ſan. tamẽ quia in ipſomet
ſpiritu ſancto: et pater et filius vniuntur tanꝗ̃ in
communi ꝓducto Et illud vnum in quo primo
nectuntur eſt eis rõ ꝓducendi ſcðm in quo ſcðario
nectunt̃: Cum ergo dicit̃ ꝙ ſpũs ſanctus ꝓcedit vt
nexus patris et filij dicendũ ꝙ verũ eſt ſub hoc ſen
ſu ꝙ ſpũs ſanctus ꝓcedit ab eis vt nexi ſunt i vna
vi productiua ſpũs ſancti et in qua ſunt vnum:
Et ideo procedit quidem a duobus ſcꝫ inquãtum
conueniunt in vno in quo nectuntur.

Sequitur diſtinctio .XII.

Sententię litterę magiſtri in generali et ſpeciali. Diſt. XII.

I. Diſtinctio xii. Snia in gnali
ITem quęritur. Superius determinauit magiſter de principio ſpiritus ſancti oſtendens ꝙ ſpiritus ſanctus procedit a patre et filio. Hic vero inquirit vtrum ſit aliquis ordo inter patrem et filium reſpectu proceſſionis ſpiritus ſancti. Et diuiditur in tres partes. Primo enim oſtendit ꝙ inter patrem et filium in producendo ſpiritum ſanctum non eſt ordo temporis. Scđo oſtendit ꝙ non eſt ibi ordo pulchritudinis: vel dignitatis. Tertio oſtendit ꝙ eſt ordo nature et auctoritatis. ¶ Secūda ibi. nūc tractandum eſt: Tertia ibi. Dicit tamen Auguſtinus in quinto libro. Prima diuiditur in duas. Primo mouet dubitationem. Scđo ſoluit: Secunda ibi. his et huiuſmodi queſtionibus. Hec
K. diuiſio et ſententia magiſtri in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic procedit: Et querit primo vtrum ſpiritus ſanctus prius procedat a patre ꝙ̄ a filio. Et arguit ad hoc hereticus ſic. Aut ſpiritus ſanctus procedit a patre nato filio: aut non nato: ſi nato ergo natiuitas filij precedit proceſſionem ſpiritus ſācti quod eſt inconueniens: Si non nato ergo ante procedit ſpiritus ſanctus a patre ꝙ̄ filiꝰ naſceretur. Poſtea ſoluit ſm Auguſtinum dicens ꝙ nullus eſt ibi ordo temporis vbi omnia ſunt eterna: Nec habꝫ ibi locū queſtiō vtrum nato filio an non nato procedit ſpiritus ſanctus. Poſtea oſtendit ꝙ non plenius procedit ab vno ꝙ̄ ab alio. Vltimo ponit auctoritates per quas videtur pater plus habere in productione ſpiritus ſancti ꝙ̄ filius: quia quedam auctoritates dicunt ꝙ ſpiritus ſanctus procedit a patre principaliter: Et quia filius attribuit patri proceſſionem ſpi. ſancti in euangelio: que omnia non nominant maiorem dignitatem in patre: ſed auctoritatem in ſpirando: que auctoritas in hoc cōſiſtit ꝙ filius habet a patre ꝙ potuit ab ipſo procedere ſpiritus ſanctus Et in hoc terminatur ſententia huius diſtinctionis in ſpeciali.

(Margin: Snia in ſpāli)

Vtrum generatio filii ſit prior proceſſione ſpiritus ſancti.

Queſtio. I.

L. Que. i. X
CIrca diſtinctionem iſtā quęritur de tribus. Primum eſt vtrū generatio filii ſit prior proceſſione ſpiritus ſācti. Scđm eſt vtrum ſpūs ſanctus plenius et perfectius procedat a patre ꝙ̄ a filio. Tertiū eſt vtrum ſpūs ſanctus ſit a patre mediante filio: an per filium. ¶ Ad primum ſic proceditur: Et
Arg. i. videtur ꝙ generatio filij ſit prior proceſſione ſpiritꝰ ſancti: quia ſicut eſt in trinit. creata ſic videtur eſſe in increata quia vna exemplata eſt ab alia: ſed in trinit. creata productio verbi natura precedit productionem amoris: ḡ in trini. increata productio filij precedit productionem ſpi. ſancti. ¶ Item ſicut ſe
Arg. ii. habet generatū ad ſpiratum: ſic gnātio ad ſpirationez. ſed gnātū prius eſt ſpirato cū ſit principiū eiꝰ: ḡ gnātio precedit ſpirationem. ¶ In cōtrarium eſt
In oppoſitum quod dr̄ in ſymbolo Athanaſij ꝙ in trini. nihil prius aut poſterius: nihil maiꝰ aut minus. Et arguit per rōnem quia ſicut ſe habet pr̄ ad filium ſic pr̄ ⁊ filiꝰ ad ſpūm ſan. ſed pater nullo mō eſt prior filio vt probatū fuit ſupra. di. ix. ḡ nec filius pōt eſſe prior ſpū ſancto: quare nec gnātio filii pōt eē prior proceſſiōe ſpūs ſan. quia ſicut ſe habꝫ terminus ad terminū ſic actio ad actionē. ¶ Reſponſio. cum querit̃ de prio-
M. Deciſio queſtionis. Opi. i. ritate gnātionis filij reſpectu pceſſionis ſpi. ſancti aut querit̃ de prioritate ſm rē: aut ſm rōnē intelligendi: Si de prioritate ſm rē ſic dicūt quidā ꝙ inter gnātionē filii et ſpirationē ſpiri. ſancti: eſt quidē per ſe ordo originis quo vnū eſt ab altero: ſꝫ non ē ibi ordo prioris aut poſterioris. Primū pbant ſic. ſpi.
N. ſanctus p ſe eſt a genito: ḡ ſpirari per ſe ē a gnāri: pbatio tam añcedentis ꝙ̄ ꝯñe: ꝯña pꝫ ſic. quando aliqua per ſe ſunt vnū et idē re maxime relata i diuinis quicquid ad originem pertinēs dr̄ per ſe de vno ⁊ de altero: ⁊ ratio eſt quia origines in diuinis attendunt̃ ſm relata: ⁊ inter relata: ſed gnāri ⁊ genitus et ſpirari et ſpūs ſunt per ſe vnū et idē re nō ſolum in abſoluto ſed in re relata: ḡ quicquid ad originem pertinens dicitur de genito ⁊ ſpirato per ſe (vtpote ꝙ vnum ſit ab altero per ſe) hoc ꝯpetit et quod eſt generari: ⁊ ſpirari ſcꝫ ꝙ ſpirari ſit per ſe a generari realiter loquendo licet quo ad nomen ſit improprius modus loquendi propter aliū modū ſignificandi. ¶ ꝙ aūt generari et genitus: et ſpirari et ſpiritus ſint idem re ⁊ per ſe patꝫ quia excluſo motu ab actione ⁊ paſſione ſoli reſpectus remanēt a quo aliud et quod ab alio ſed a generatione: et ſpiratione diuina excluditur omnis motus: ergo remanent ſoli reſpectus ita ꝙ generatio actiua: et ſpiratio actiua dicunt ſolum reſpectum, a quo eſt aliud per talem: vel per talem modum: generari autem et ſpirari dicunt reſpectum ſolum vt quod ab alio ſm talem vel talem modum: Sed per reſpectum originis paſſiue conſtituit̃ per ſe perſona que eſt terminus originis: ergo gnāri ⁊ ſpirari paſſiue accepta cum ſint ſoli reſpectus ſunt idē per ſe cum genito ⁊ ſpirato: ⁊ hec fuit minor: pꝫ ḡ ꝯña .ſ. ꝙ ſi ſpiritus eſt per ſe a genito ꝙ ſpirari per ſe eſt a generari quia idem ſunt generari et genitus: ſpirari et ſpūs: añs patet ſcꝫ ꝙ ſpiritus ſit per ſe a genito quia de ratione ſpirati eſt eſſe productum ab aliquo prius producto: ſed illud non poteſt eſſe niſi genitum: Cum in diuinis non ſit nec eſſe poſſit preter ſpirationem aliqua productio niſi generatio: ḡ ſpiritus eſt per ſe a genito: dico autem per ſe quia licet filius ſit a pr̄e ſpirante pductꝰ hoc tñ accidit mō q̄ aliquid pōt accidere in diuinis quia nō eſt de rōne filij ꝙ pducat̃ a ſpirante quia poſito per impoſſibile ꝙ pater non ſpiraret adhuc tamē intelligeretur vt gnāns filium: ſed in propoſito noſtro nullo modo intelligeretur aliquid ſpiratum niſi eſſet productū a genito: ⁊ per ꝯñs a generante ſaltem mediante: pper quod inter ſpiratum ex vna parte et genitum ⁊ generantem ex alia eſt ordo originis: ḡ inter ſpirari ex vna parte ⁊ gnāri ⁊ gnāre ex
O. Improba. p. opi. alia eſt ſimilis ordo. ¶ Iſtud aūt non videt̃ ſcꝫ ꝙ ſpiritus ſit per ſe a genito et generante: quia cuicunq; competit ꝙ ab ipſo ſit ſpiritus per ſe: ei competit ꝙ ſit ſpirās p ſe: ſꝫ genito ⁊ gnānti: nō ꝯpetit per ſe ꝙ ſint ſpirantes: ergo non competit eis per ſe ꝙ ab ipſis ſit ſpūs: maior patet quia ſpūs inquātū ē ſpiritus non poteſt eſſe niſi a ſpirante inquantū ē ſpirans: minor patet. quia ſi genito et generanti competit per ſe eſſe ſpirātes: tūc hec ē vera genitū inquātum genitum eſt ſpirans: et generans inquātū

gn̄ans eſt ſpirans: q2 in ꝓpoſitionibus ꝑ ſe ſpi pōt fieri reduplicatio ſubiecti eo ꝙ eſt ibi rō inherētie predicati cum ſubiecto vt dicendo hō inq̄ꝫtum hō eſt animal riſibile: vel interfectum inq̄ꝫtum interfectum interijt. Et ſimiliter in propoſito debet eē maxime quia aliter non concluderetur intentum: quicquid enim conuenit generanti: vel genito niſi eis conueniat inquātū ſūt generans et genituȝ nō poteſt ex hoc concludi ꝙ conueniat per ſe generāti: ſed iſte non videntur vere genitum inq̄ꝫtum genitum eſt ſpirans; vel generans inquantum generans eſt ſpirans.

A. ¶ ꝙ enim genitum inq̄ꝫtuȝ genitum non ſit ſpirans: patet, quia omne genituȝ inq̄ꝫtum genitum eſt productum: ergo nullum genitum inq̄ꝫtum genitum eſt producens: ergo nec ſpirans per locum a deſtructione ſuperioris. Et ꝓbatur conſequentia quia licet relatio producentis ⁊ producti poſſint conuenire eidem ſubiecto reſpectu diuerſorū tñ vna nunq̄ꝫ poteſt eſſe alia nec cauſa ſeu ratio alterius. Verbi gratia aqua calefit ab igne: et calefacit manum: ecce ratio producentis ⁊ producti in aqua reſpectu diuerſoruȝ ſcilicet ignis et manus: ſed certe eſſe calefactum non eſt eſſe calefacientem: nec aquam eſſe calefactam eſt cauſa: ſiue ratio ſibi calefaciendi manum ſed eam eſſe calidam et q̄uis non ſit calida niſi calefacta ab igne: tamen eſſe calefactam quod preciſe ſonat in ratione producti nullo modo eſt ei ratio per ſe calefaciēdi aliud quia ceſſante calefactione et remanēte calore certe adhuc poteſt calefacere: et ſi aqua haberet calorem ex ſe et non ab alio calefaceret: eodem modo eſt in propoſito quia eidem ſuppoſito filij cōuenit ratio producti et producentis reſpectu diuerſorum: tamen eſſe productum vel genitum non eſt eſſe producentem vel ſpirantem: nec eſſe genituȝ per ſe eſt ei ratio ſpirandi alteruȝ ſed vis ſpiratiua Et q̄uis hec non ſit in filio niſi per generationem: tamen ipſa generatio per accidens ſe habet ad ſpirationem q2 ſi in filio eſſet vis ſpiratiua non ꝑ generationem habita ſicut eſt in patre adhuc fili9 ſpiraret: non ſpirat ergo inq̄ꝫtum genitus.

B. Nō .ij. ¶ Item nec pater ſpirat inq̄ꝫtum generans: quia hoc eſſet aut quia generare et ſpirare ſunt idem ſicut ſuperius et inferius: et tunc iſta verificaretur pater inq̄ꝫtum generans eſt ſpirans ſicut iſta ſortes inq̄ꝫtum albus eſt coloratus: aut quia actus generandi eēt patri ratio ſpirandi ſicut calor eſt igni ratio calefaciendi. ¶ Primum non poteſt dici ꝙ ſcilicet ſpirare ſit ſuperius ad generare: licet hoc dicant quidā

C. ꝙ ſpirare in patre eſt realiter idem q̄ generare: ⁊ in filio eſt ideȝ realiter q̄ generari ita ꝙ ſpirare in ſua communitate acceptum eſt ſuperius ad generare et generari. Hoc enim non eſt verum ſicut infra probabit: Et nunc ſupponitur. Nec ſecundū poteſt dici quia ſi generare patri eſſet ratio ſpirandi cum generare non conueniat filio: aut filius nō ſpiraret aut in patre et filio non eſſet ideȝ principiū et ratio ſpirandi quorum vtrumq̄ꝫ eſt falſum: quia et filius ſpirat: ⁊ idem principiū et ratio ſpirandi ē in patre et filio: nullo modo ergo generās inquātum generans eſt ſpirans: nec genitus inq̄ꝫtuȝ genitus eſt ſpirans vt prius oſtenſum eſt: ergo ſpiritus non eſt per ſe a genito nec a generante inq̄ꝫtum huiuſmodi: quare nec ſpirare eſt per ſe a generari.

Tertia. ¶ Item impoſſibile eſt ꝙ eadeȝ actio ſm numerum ſit a pluribus vt plura ſunt: et vt in nullo conueniūt: ſed ſpirare ſpiritum ſanctuȝ eſt vna actio ſcd̄m numerum: generans autem et genitū inquantum huiuſmodi ſunt plura: ⁊ vt plura ſunt nec in aliquo vno ſecundum numerum conueniūt inquantum generans et genitum: ergo ſpirare nō eſt per ſe a generante nec a genito vt illi dicunt.

¶ Quod concedimus dicentes ꝙ inter generationem filij et ſpirationem ſpiritus ſancti eſt quidem ordo originis ſed non per ſe et directe: ſed indirecte et concomitatiue ⁊ quaſi per accidens eo modo quo per accidens poteſt reperiri in diuinis. D. Scd̄a opinio ꝓpria.

¶ Ad quod ſciendum notanda ſunt tria. Primum eſt ꝙ nulla actio dependet ex precedente paſſione: niſi quia terminus paſſionis eſt principium actionis: Sic enim aqua calefacit prius calefacta inquantū calor terminans calefieri aque eſt principium calefaciendi alterum: Sic etiam paſſio dependet a paſſiōe vt moueri ipſius grauis dependeret a ſuo generari inquantum forma grauis que eſt terminus generationis eſt principium motus ſequētis. Notādū primū.

¶ Secundum eſt ꝙ principium ſequentis actionis poteſt eſſe terminus precedentis paſſionis dupliciter .ſ. ꝑ ſe vel per accidens. Per ſe ſicut calor aque eſt terminus calefactionis ſue paſſiue: Per accidens vero ⁊ concomitatiue ſicut calefieri oſſiū terminatur ad albedinem (ſcilicet per accidens ratione materie) nam quedam oſſa calefacta rubeſcūt: quedam nigreſcunt. Albedo autem eſt per ſe principium diſgregādi. E. No .ij.

¶ Tertium eſt ꝙ paſſio precedens que terminatur ad principium actionis ſequentis poteſt ſe habere ad ipſuȝ dupliciter: vno modo ſicut fieri tranſiens manente termino: ⁊ ſic ſe habet calefieri aque ad calorem ſuum (manet enim aqua aliquo tempore calida poſtq̄ꝫ ceſſauit calefactio.) Alio modo ſicut fieri permanens neceſſario cum termino ſicut illuminari aeris manet q̄diu manet lumen in aere. F. No .iij.

His ſuppoſitis patet ꝙ vbi principium ſequentis actionis eſt ſolum terminus per accidens precedentis actionis: vel paſſionis (ſicut albedo oſſis que eſt per ſe principium diſgregandi eſt terminus per accidens calefactionis oſſis) ibi ſequens actio eſt ſolum per accidens ex precedente actione vel paſſiōe: ſicut in exemplo de oſſe diſgregatio eſt ſolum per accidens ex calefactione: G. Concl .i.

Cuius ratio eſt quia ſequens actio non eſt ex precedente actione vel paſſione niſi propter habitudinē vnius et eiuſdeȝ reſpectu vtriuſq̄ꝫ in ratione termini ⁊ principij. H. Probatio opi .ij.

vbi ergo illud vnum quod eſt medium ſe habet ad alteruȝ extremorum per accidens tota habitudo extremorum eſt per accidens inter ſe: vbi vero paſſio precedens ſe habet ad terminum ſuū ſicut fieri tranſiens manente termino ibi ſequens actio eſt ex precedente actione vel paſſione ſolum per accidens; I. Concl .ij.

Cuius ratio eſt quia effectus in actu requirit cauſam in actu ⁊ maxime effectus qui eſt in fieri: ſed ſequens actio eſt actu et ſecundum fieri ceſſante priore paſſione ſicut aqua calida calefacit manum poſtq̄ꝫ deſijt calefieri: ꝗ ſequēs actio nō eſt per ſe ex precedente actione. Et forte cauſa eſt quia precedens actio vel paſſio eſt cauſa termini ſolum in fieri et ille terminus ſecundū ſuū eſſe eſt cauſa ſequentis actionis propť q̄ ꝓcedens actio vl' paſſio nō ē cā per ſe ſed per accidens. Ubi autem illa duo con-

K. currunt ſcz φ principiū actionis eſſet per accidēs terminus precedentis actionis vel paſſionis. Et

Tertia cōcluſio

actio vel paſſio precedens ſe haberet ad terminū ſuum ſicut fieri tranſiens manente termino: ibi ſequens actio eſſet ex precedente actione vel paſſione per accidens duplici de cauſa vt dictum eſt. Ubi vero principium ſequentis actionis eſſet per ſe terminus precedentis actionis vel paſſionis et ad ipſum ſe haberet precedens actio vel paſſio vt fieri neceſſario permanens cū termino: ibi ſequens actio eſſet ex precedente actione: vel paſſione per ſe maxime ſi principia precedentis actionis vel paſſionis: et ſequentis actionis ſint ordinata per ſe: quod pro tanto dicitur quia non eſt ordo originis inter actiones et paſſiones niſi ſecundum ordinē principiorum: nec eſt proprius modus loquendi dicere φ actio ſit ex actione vel paſſione ſecundū φ principium ſequentis actionis eſt a principio p̄cedentis actionis vel paſſionis.

L. ¶ Ex hoc ad propoſitum: certum eſt φ filio cōuenit per ſe ſpirare in quantum habet vim ſpiratiuam per quam eſt per ſe principium ſpiritus ſancti: Hanc autem habet per ſuum generari ſed abſq; dubio generatio filij non terminatur per ſe et directe ad vim ſpiratiuam: ſz ſolum concomitatiue quia per generationem concomitatur: Per ſe enim terminatur generatio tanq̄ ad terminum ad illud ſolum quod per generationem eſt productum in genito: et illud eſt ſola relatio filiationis vt dictum fuit ſupra diſtinctione ſe prima: filiatio autem nec eſt vis ſpiratiua: nec in ea per ſe includitur: ergo principium ſpirationis non eſt per ſe terminus generationis ſed ſolum concomitatiue: Et quaſi per accidens: Igitur ſpirari non eſt a generari per ſe et directe ſed quaſi per accidens et concomitatiue. Item per generationem qualitercunq; acceptam vis ſpiratiua non habet eſſe ſed tm̄ habet eſſe in filio. (Eſt enim in patre et non per generationem) ſed ſpiratio non eſt a generatione qualitercunq; accepta actiue vel paſſiue niſi ratione virtutis ſpiratiue ergo ſpiratio non eſt a generatione niſi prout eſt in filio: non autem prout eſt a patre immediate quia pater non habet vim ſpiratiuam per aliquam generationem: ergo ſpiratio per ſe et ſimpliciter non eſt a generatione: ſz ſolum ſm̄ quid.

M. ¶ φ autem arguunt alij φ de ratione ſpirati eſt φ ſit ab aliquo prius producto. Dicendum φ non eſt verum: ſed ſolum φ ſit ab aliquo habente vim ſpiratiuam. Nec eſt de ratione virtutis ſpiratiue φ ſit in aliquo producto: nec de ratione producti per generationem eſt per ſe et directe φ habeat vim ſpiratiuam ſed ſolum concomitatiue inquantum generans concomitatiue cōmunicat genito omne illud in quo ei non opponitur. per ſe aūt nō habet genitum inquantum genitum a generante niſi illud tm̄ ſecundum quod cōuenit ei eſſe productum et hec eſt filiatio et illud in quo eſt productum (ſcilicet eſſentia) in cuius identitate producitur vt dictum fuit.

Ad rōēs opi.

Inſtātia

¶ Et ſi dicatur φ de ratione ſpirati eſt φ procedat per modum volūtatis qui modus ſupponit aliquod productum per modum intellect⁹ a quo eſt illud quod procedit per modum voluntatis. Et ita ſpiratum per ſe eſt ab aliquo p̄ducto

N. Defect⁹ duplex inſtantie

Dicendū φ hic eſt duplex defect⁹ Primū eſt quia non eſt de ratione ſpirationis φ ſit per modum voluntatis: Sed competit ei hec denoīatio per habitudinem ad creaturas ex hoc φ ſupponit eſſe a duobus vt prius dictum fuit: vnde dūmodo ſpiratio ſit a duobus: aut ſupponat aliquam priorem emanationem qualitercunq; hoc ſit per ſe vel per accidens ſemper poteſt dici per modum voluntatis. Secundus defectus eſt: q2 licet emanatio per modum volūtatis ſupponat quandā aliam tn̄ nō eſt de ratione producti per modum voluntatis φ ſit a producto per priorem emanationem ſicut patet in creaturis: ex quo hoc nomen tractum eſt (Amor enim q̄uis ſupponat verbum tamen non eſt a verbo tanq̄ a principio p̄ducente ipm̄) Et ſimiliter pōt dici φ ſpiritus ſupponit aliquid productum per generationem: ſed non probatur φ ſit ab illo per ſe tanq̄ a principio productiuo: Et ideo ratio illa magis arguit ordinem preſuppoſitionis q̄ principiationis vel originis. Sic ergo patet primū ſcz qualiter inter generari et ſpirari eſt ordo originis.

O. Secundum patet ſcz φ inter generationem et proceſſionem non eſt ordo prioris et poſterioris ſecundum rem vel vniuerſaliter in diuinis: quod probatur ſic Si in diuinis eſſet ordo prioris et poſterioris ſecundum rem hoc eſſet comparando abſoluta inter ſe: vel abſoluta ad relationem: vel relationes adinuicem: Non primo mō ſcz comparā do abſoluta inter ſe: quia in diuinis non eſt realis pluralitas abſolutorum (prius autem et poſterius ſm̄ rem neceſſario requirunt realem pluralitatē: quia idem reſpectu ſui ipſius non eſt prius et poſterius quare ꝛc. Nec ſecundo modo ſcilicet comparando abſoluta ad relationem quia vel eſſet ibi prius et poſterius natura vel duratione (Hec enī videntur ſufficienter prius: et poſterius diuidere ſm̄ rem) non natura. Non enī eſt ibi pluralitas naturarum: Relatio enī non eſt alia natura ab eſſētia: Nec duratiōe quia quicquid eſt in diuinis abſolutum vel relatum totum eſt eternum quare ꝛc. Nec tertio modo videlicet comparando vnam relationē ad aliā: quia vel hoc eſſet comparando relationes oppoſitas adinuicem vel comparādo relationes diſparatas: non primo modo quia relationes oppoſite ſunt ſimul omni modo ſimultatis natura et intellectu. adeo φ contradictionem implicat eſſe vel preintelligere vnam alteri.

P. Propter quod ſatis eſt inintelligibile illud quod aliqui dicunt ſcilicet φ pater eſt prior filio non quidem natura vel duratione ſed origine quia filius originatur a patre et non econuerſo: hoc enim contradicit rationi: ꝛ dicto beati Auguſtini. Rationi quidem quia vbi producens conſtituitur in eſſe perſonali per ſuum producere: vel per relationem producentis: et productum conſtituitur in eſſe perſonali per ſuum produci: vel per relationem producti ibi vnum non poteſt eſſe prius altero: ſm̄ originem: Sed pater in diuinis conſtituitur in eſſe perſonali per generare: vel per paternitatem que eſt relatio generātis. ꝛ vtrunq; eſt idem: Et filius cōſimiliter cōſtituit̄ in eſſe perſonali per gn̄ari vel per filiationem q̄ eſt relatio geniti: ḡ pr̄ nullo modo eſt prior filio per originē. minor de ſe patz: Sed ma. p̄batur quia productio neq; re neq; intellectu poteſt precedere p̄duci nec vniuerſaliter aliqua origo actiue accepta originem paſſiue acceptam alioquin in illo priori aliquis poſſet eſſe et intelligi actu p̄ducens ꝛ φ nihil produceretur quod eſt inintelligibile: et incōpoſſibile. Quis ergo pſona p̄ducens poſſit prior eſſe perſona producta qn̄ neutra

formaliter conſtituitur in eſſe perſonali per producere et produci (ſicut eſt in creaturis) tamen in diuinis vbi perſone conſtituuntur in eſſe perſonali per originem impoſſibile eſt quoquomodo intelligere aliquam prioritatem (maxime originis) que prioritas originis quilis poſſit eſſe inter duas origines paſſiue acceptas: vt patet in creaturis (prius enim originatur flos quam fructus:) tamen talis prioritas non poteſt eſſe inter originem paſſiue ſumptam et actiue: neque in deo: neque in creaturis: quia ſemper ſimul ſunt re et intellectu: ſicut relationes eis correſpondentes. Item ponere talem prioritatem in diuinis expreſſe contradicit dicto beati Auguſtini contra maximinum: quod recitatur in primo libro ſententiarum diſtinctione ſecunda vbi dicitur ſic cum: dicitur filius a patre genitus non oſtenditur inequalitas ſubſtantie ſed ordo nature: non quod alter prior ſit altero ſed quo alter eſt ex altero: ecce ꝙ expreſſe ponit originis ordinem quo alter eſt ab altero: et ꝙ negat prioritatem originis qua vnus ſit prior altero: et ſic patet ꝙ inter relationes oppoſitas et perſonas per eas conſtitutas vt ſic non eſt aliqua prioritas realis. ¶ De relationibus autem

A. diſparatis et realiter differentibus (vt ſunt paternitas et filiatio ex vna parte: et proceſſio et ſpiratio paſſiua ex altera) difficilius eſt probare ꝙ non ſit iter eas aliqua prioritas realis ſeu ex natura rei. Veruntamen ad hoc probandum poteſt applicari ratio prius poſita de ſubſtantia et relatione: quia omnis prioritas realis videtur eſſe ſecundum naturam vel ſecundum durationem: ſed vna relationum diſparatarum non eſt prior altera natura (quia non ſunt diuerſe nature) nec duratione quia quelibet eſt eterna ergo &c.

B. ¶ Contra rationem iſtam

Inſtantia contra rationem. et contra concluſiones ad quas adducta eſt inſtatur ab aliquibus: Contra rationem ſic. non omnis pluralitas realis requirit differentiam nature: vel durationis: ergo non omnis prioritas realis: Conſequentia tenet per ſimile: quia non minus requirit pluralitas differentiam quam prioritas: antecedens probatur quia oppoſite relationes in diuinis necnon diſparate ſaltem filiatio et proceſſio ſunt plures res et tamen non differunt natura quia ſunt vna natura: nec duratione quia ſunt eterne: ergo non omnis realis pluralitas requirit pluralitatem naturarum: nec ſucceſſionem durationis: ergo nec realis prioritas hoc requirit. Super hoc tamen fundatur totaliter predicta ratio: ergo male

Inſtantia contra primam concluſionem. ¶ Contra concluſiones autem inſtatur ſic: Et primo contra primam: probando ꝙ eſſentia diuina prior eſt quacunque relatione prioritate naturalis preſuppoſitionis. Et hoc ſic: tantum differunt eſſentia et relatio in diuinis quantum in creaturis maxime ſecundum opinionem illorum qui dicunt ꝙ in creaturis fundamentum et relatio non faciunt compoſitionem ſicut nec in diuinis. Vtrobique enim inuenitur abſolutum et relatiuum: vel relatio et ſimplicitas ex quibus non eſt compoſitio: nec hic: nec ibi: ſed in creaturis inter fundamentum et reſpectum eſt ordo naturalis preſuppoſitionis non obſtante ꝙ non ſunt diuerſe nature facientes compoſitionem: ergo idem eſt in diuinis: minor probatur quia reſpectus preſupponit naturaliter ſuum fundamentum et fundamentum non preſupponit reſpectum.

Inſtantia contra ſecundam concluſionem. ¶ Contra ſecundam concluſionem inſtatur ſic. illud quod aduenit perſone diuine iam conſtitute ſupponit illud quod eſt conſtitutiuum perſone et non econuerſo: Sed communis ſpiratio non conſtituit aliquam perſonam ſed aduenit perſone iam per aliud conſtitute ſcilicet per paternitatem vel filiationem: ergo ipſa preſupponit naturaliter tam paternitatem quam filiationem et non econuerſo quare vt videtur ipſa eſt poſterior eis naturali preſuppoſitione.

Confirmatio. Et confirmatur quia productum preſupponit producens quod non conſtituitur per producere: ſed pater et filius producunt ſpiritum ſanctum ipſum ſpirando: nec conſtituuntur in eſſe perſonali per actum ſpirandi. ergo pater et filius preſupponuntur a ſpiritu ſancto: Hec autem preſuppoſitio non ſolum eſt ſecundum intellectum ſed ex natura rei ergo &c.

C. Opinionem ſcđam defendit et declarat doct. ¶ Quicquid ſit de ratione illa an valeat an non (Difficile enim eſt efficacem rationem adducere ad ea que tangunt materiam fidei) Concluſiones tamen ad quas probandas adducta eſt poſſunt rationabiliter ſuſtineri et defendi: necnon et ipſa ratio dicendo ꝙ realis pluralitas et realis prioritas requirunt realem differentiam: ſed prioritas ſuper hoc addit anteceſſionem ratione cuius non poteſt inueniri in diuinis: in quibus cum vnitate eſſentie eſt pluralitas ſola relationum originis inter quas ſi ſint oppoſite nulla eſt prioritas nec realis nec ſecundum intellectum vt dictum fuit. De diſparatis autem patet idem ſic nihil quod ſit in filio precedit quodcunque eorum que ſunt in patre: quia quicquid habet filius habet a patre: pater autem nihil habet a filio: nec a quocunque alio ſed a ſe ipſo: Sed ſpiratio actiua eſt in patre: ergo filiatio non precedit ipſam: ſed proceſſio ſeu ſpiratio paſſiua ſimul eſt omni modo ſimultatis cum ſpiratione actiua cum ſint relationes oppoſite. ergo filiatio nullo modo precedit ſecundum rem ſpirationem paſſiuam ſeu proceſſionem nec per conſequens paternitas que ſimul eſt cum filiatione: et ſic patet ꝙ nulla relatio diuina precedit realiter aliam: neque oppoſitam neque diſparatam.

D. Ad primam rationem inſtantie. ¶ Ad primam rationem qua probatur ꝙ eſſentia prior eſt relatione ſecundum ordinem naturalis preſuppoſitionis. Dicendum ꝙ non eſt ſimile de eſſentia et relatione in diuinis. et in creaturis quia in creaturis omnis relatio realis connotat vel requirit aliam naturam a natura fundamenti ratione cuius poteſt eſſe poſterior natura fundamenti ſui: Sed in diuinis relatio non requirit nec connotat aliam naturam a natura ſui fundamenti ratione cuius poſſit eſſe poſterior realiter natura ſui fundamenti.

E. Ad .ii. ¶ Ad ſecundam rationem que nititur probare ꝙ paternitas et filiatio preſupponitur ſpirationi actiue: dicendum per interemptionem minoris ꝙ realiter loquendo pater generat filium de ſua eſſentia et in ſua eſſentia communicando ei eſſentiam ſuam cum omni proprietate non oppoſita filiationi Et ideo ſicut filius non eſt realiter prius filius: quam habens eſſentiam diuinam in qua et ex qua genitus eſt a patre: ſic non eſt realiter prius filius quam habens eſſentiam diuinam cum ſpiratione quia talis eſt a patre et talis communicatur ei a patre. Sicut ergo realiter loquendo diuinitas non aduenit filio conſtituto in eſſe perſonali ſed eſt de conſtitutione eius per quam eſt deus (ſicut pater) et differt ab omni eo quod non eſt deus ſicut pater Sic ſpiratio loquendo realiter non aduenit filio iam conſtituto in eſſe perſonali ſed eſt de conſtitutione eius; et per eam eſt ſpirans

vt pater et differt ab oī non ſpirante ſicut et pater: vnde ꝗ̄uis pater ⁊ filius conſtituantur in eſſe perſonali ſolum per paternitatem et filiationem prout pater ſolum diſtinguitur a filio et econuerſo tamen non prout diſtinguitur perſonaliter a ſpiritu ſancto immo de perſonali conſtitutione eorum eſt communis ſpiratio. Quod ergo dicitur ꝙ cōmunis ſpiratio non conſtituit aliquam perſonam: verum eſt de vnicatā: ſed conſtituit duas ſcilicet ꝑſonam patris et filij ꝗ̄tum ad diſtinctionem perſonalem quam habent ad ſpiritum ſanctū: ita ꝙ pater vt eſt perſona diſtincta ab omni alia perſōa diuina non conſtituit̄ in eſſe perſonali preciſe ꝑ ſolam paternitatem immo cum ea per ſpirationem: Et idem eſt de filio et filiatiōe: ⁊ cōmuni ſpiratōe. Et hec eſt ſententia Anſelmi de proceſſione ſpūs ſancti in fine.

F. Ad iij. ¶ Per idē patet rñſio ad aliā rōnē ꝙ pater et filius vt diſtincti perſonalit̄ a ſpū ſancto conſtituunt̄ in eſſe ꝑſonali ꝑ actū ſpirandi q̄ ꝓducunt ſpiritum ſanctum. ꝗ̄uis pater vt preciſe diſtinctus a filio conſtituatur a ſola paternitate: et filius vt diſtinctus ſolum a patre conſtituatur ſola filiatione. Et ob hoc pater et filius ſecundum rōnē intelligendi ſūt priores ſpiritu ſancto: q̄ diſtinctio eorum inter ſe non includit ſpirationem: ſed ſm̄ rem pater ſimul eſt pater et ſpirans: ⁊ filius ſimul eſt filius et ſpirans: nec eſt ibi realis prioritas aliqua. Si vero queratur de priori et poſteriori ſecūdum rationem intelligēdi: ſic dicendum eſt ꝙ in diuinis eſt ordo prioris et poſterioris ſm̄ rationē comparando abſoluta inter ſe; ⁊ eſſentiā ad relationes et vnā relationē diſparatam ad aliā: et perſonas per eas conſtitutas. Conſtat eñ ꝙ in diuinis preintelligimus intellectum voluntati quorū vtrūq̄ eſt abſolutum: nam ſicut in nobis intellect⁹ realiter prior eſt voluntate: ſic in deo prior eſt ſecundū rationē: quia qualem ordinem realem habent aliqua vbi differunt realiter talē ordinē rōis habent vbi differunt ſolum ſecundum rationem: Eſſentia autem diuina preintelligit̄ cuilibet relatōi: quia cum ipſa ſit communis omnibus perſonis relationes autem non: intellectus eius prior eſt intellectu relationū: Similiter cum paternitas ſit in prē ꝓprietas conſtitutiua eius: ſpiratio autē non (ſaltē vt diſtinguitur a filio) q̄ ſi poneretur per impoſſibile ꝙ non eſſet perſona tertia in diuinis adhuc prē eſſet pater et non eſſet ſpirans. patet ꝙ paternitas preintelligitur in patre ſpirationi. ⁊ idem de filiatione in filio reſpectu eiuſdem ſpirationis: et per eandem rationem pater ⁊ fili⁹ vt ſic preintelligūt̄ ſpiritui ſancto.

G. Eſt tamen hic aduertendum ꝙ ordo rationis non ex eodem ſumitur inter oīa dicta quia ordo rationis qui eſt in diuinis inter abſoluta (puta inter intellectum ⁊ voluntatem ⁊ conſimilia) non ſumitur ab intellectu niſi comparando deum ad creaturas in q̄bus quia talia differunt realiter et vnum eſt realiter prius altero intellectus cōcipit ꝙ ſimilia differant in deo ſaltem ſm̄ rationē. Et iꝗ habeant conſimilem ordinem rationis: vt alias declaratum fuit: ſed differentia et ordo rationis inter eſſentiam diuinā et relationes et inter relationes diſparatas: necnō et perſonas per eas conſtitutas non oportet ꝙ ſumatur ex aliqua comparatione diuinorum ad creaturas: quin immo in ipſis diuinis ſm̄ ſe ⁊ ex natura rei eſt ſufficiens fūdamentum concipiendi talē ordinē: Ob hāc cām quidā vocauerunt hunc ordinē ordinē naturalis ꝑſuppoſitiōis non ꝙ ſint ibi diuerſe nature quarū vna preſupponat aliam (quia in diuinis non eſt niſi vna natura que eſt eſſentia diuia) ſed quia ex ſola natura rei non comparando diuinam naturam creaturis preſtatur ſufficiens fundamentū ꝙ vnū preconcipiatur alteri: non ſic eſt autem de pure abſolutis vt dictum fuit. De relationibus autem oppoſitis: et de perſonis per eas conſtitutis vt ſic nō eſt idem iudicium: quia inter talia nullus eſt ordo prioris aut poſterioris etiam ſecundum intellectū eo ꝙ talia ſimul ſunt intellectu: quia vnum includitur in intellectu alterius: ratio eñ relatiuorum eſt eſſe ad aliud quod eſt correlatiuum: ⁊ ſic patet qualis ordo prioris ⁊ poſterioris ſm̄ intellectum eſt in diuinis.

¶ Ad primū argumentū dicēdū ꝙ non oꝫ ſic eſſe per oīa in trinitate increata ſicut eſt in trinitate creata q̄ vna non perfecte repreſentat aliā immo in plurib⁹ deficit ꝗ̄ aſſimiletur: propter quod licet in trinitate creata ſit prius et poſterius ſm̄ rē propter diuerſitatem nature tamē non eſt ſic in trinitate increata in qua eſt vnica natura. H. Ad primum principale.

¶ Ad ſcōm dicendum ꝙ generatus ex hoc ꝙ eſt principium ſpirati non eſt prior ſpirato. Principium eñ eſt ex quo aliud: nec eſt de ratione principij ꝙ poſt ipm̄ ſit aliud: nec duratione: nec natura niſi in quib⁹ principium differt eſſentialiter a principiato quod non eſt in diuinis. I. Ad ij.

¶ Ad argumentum in oppoſitum ꝗ̄uis concludat verū de prioritate ſm̄ rem: tamē de prioritate ſm̄ rationem non eſt ſimile de patre ad filium et de vtroq̄ ad ſpiritū ſan. q̄ pater et filius diſtinguntur inter ſe relationibus oppoſitis q̄ ſunt ſimul natura: et intellectu: ſed pater et filius reſpectu ſpūs ſancti conſtituunt̄ relationibus diſparatis quarum vna pōt alteri preintelligi (vt declaratū fuit) que prioritas ſm̄ intellectū ſumit̄ ſufficienter ex natura rei abſq̄ comparatiōe ad creaturas: et ob hoc vocata eſt a quibuſdam prioritas naturalis preſuppoſitiōis: ꝗ̄uis alijs videatur et non irrationabiliter ꝙ iſte modus loq̄ndi i hac materia ſit improprius ⁊ nimis extenſus. K. Ad rōes in oppoſitū

Vtrū ſpūs ſanctus perfectius ꝓcedat a patre q̄ a filio. Queſtio. II.

L. Que ij. Arg. j.

AD ſecundum ſic proceditur: Et videtur ꝙ ſpūs ſan. plenius vel perfectius procedat a patre ꝗ̄ a filio q̄ propter qd̄ vnūquodq̄ tale et illud magis ſed filius habet a patre ꝙ ab ipſo procedat ſpirit⁹ ſanctus: ergo magis procedit a patre.

¶ In contrarium eſt q̄ vbi eſt ſumma equalitas ibi non poteſt eſſe magis vel minus: perfectius vel imperfectius q̄ ſumma equalitas priuat oēm gradum ſed in diuinis eſt ſūma eq̄litas ḡ ⁊c. In oppoſitum

M. Deciſio queſtionis. Arti. j.

¶ Rñſio. Dicēda ſunt duo. Primū eſt ꝙ ſpūs ſanctus non ꝓcedit plenius vel perfectius a patre ꝗ̄ a filio. Secundum eſt ꝙ procedit ex ipſo principalius. Primum patet ſic: vbi non eſt intenſio et remiſſio in principio virtute cuius plura producunt vnum ibi ꝓductum non eſt perfectius aut plenius ab vno ꝗ̄ ab altero: ſed principium producendi ſpiritum ſanctum quod eſt vis ſpiratiua non eſt perfecti⁹ aut plenius in patre ꝗ̄ in filio cum ſit in eis vna numero non recipiens intenſionē et remiſſionē: nec rōe eſſentie: nec propter naturā reſpect⁹ ſi reſpectū

includat ꝙ ſpiritus ſanctus non procedit magis vel plenius a patre ꝙ̄ a filio. ¶ Secundū pȝ ſic princi-

A. Arti. ii. paliꝰ eſt ſpirare a ſe ꝙ̄ ab alio ſed pater ſpirat a ſe filius aūt ab alio q2 virtutem ſpirādi hȝ ab alio .ſ. a patre ꝙ pater ſpirat pricipaliꝰ ꝙ̄ filius. vnde Auguſtinus. xi. de trinit. cap. xviii. dicit ſic. Nō fruſtra inquit in hac trinit. non dicit verbum niſi filius: nec donū niſi ſpūs ſan. nec de quo eſt genitū verbum ⁊ de quo principaliter ꝓcedit ſpi. ſanctus niſi deꝰ pr̄. nec ſequit ex hoc ꝙ filius habeat aliq̄d minꝰ patre q2 ſpirare vel non ſpirare principaliter nō attenditur ſm aliquid abſolutum et eſſentiale: ſed ſolum ſm modū habendi vim ſpiratiuam qui modus eſt ſm relationē dantis et accipientis.

B. Ad arg. pricipale. ¶ Ad argumētum in oppoſitum dīcendum ꝙ illud ꝓpter q̄ð vnumquodq̨ ⁊c. non tenet in agētibꝰ participātibꝰ eandē formam numero eque perfecte ſed ſolum in agētibus equiuocis: vel vniuocis habentibus eandeȝ formam ſpecie ſm diuerſos gradus quorum vnꝰ eſt perfectior altero vt eſt de calore in igne et in ceteris. In diuinis autem pater et filius habēt eandem vim numero ſpiratiuam a patre et eſt eiuſdē gradus perfectionis licet filius habeat eam a pr̄e. Et ideo principalius habet eam pater ꝙ̄ filiꝰ; Sȝ non habet perfectius: ꝓpter quod pōt dici ꝙ pater principalius ſpirat ꝙ̄ filius q2 a ſe ſpirat: ſed non perfectius.

Vtrum ſpiritus ſanctus ſit a patre ꝑ filium. Queſtio. III.

C. Que. iii.

AD tertium ſic proceditur. Et videt ꝙ ſpir. ſanctus ꝓcedat a patre mediante filio: vel per filium q2 quod ↄ

Arg. i. uenit principio et principiato: nō conuenit eis eque immediate et primo: Sed ſpirare ſpi. ſanctum ↄuenit patri et filio ſicut principio ⁊ principiato ergo non cōuenit vtriq̨ imediate ⁊ primo: Cum ergo non conueniat filio mediante patre: ꝙ

In oppoſitum conuenit patri mediante filio. Contra. cum aliq̄s operatur per alium tanq̄ per medium poteſt fieri conuerſio (Sicut enī rex operatur per Baliuum: ita dicitur Baliuus operari per regem) ſed nullo modo dicit ꝙ filius ſpirat per patrem: ergo nec e-

Arg. ii. conuerſo. ſ. ꝙ pater ſpiret per filium. ¶ Item vbi non eſt prius et poſterius ibi eſt eque immediate ⁊ primo: ſed in proceſſione ſpūs ſancti a patre ⁊ filio non eſt prius et poſteriꝰ ergo ⁊c. maior videtur eē manifeſta: ſed minor probatur ſic. q2 ſi ſpiritus ſanctus procederet prius a patre ꝙ̄ a filio: ſequeretur ꝙ bis procederet. Eadem enī proceſſione indiuiſi

D. Reſſio bili non poteſt prius ⁊ poſterius procedere. ¶ Reſſio dīcendum ꝙ in pr̄e ⁊ filio reſpectu actꝰ ſpirādi poſſumus cōſiderare duo: actus enī ſpirandi egredit ab aliquo ſuppoſito mediāte forma: et ideo actus ſpirandi poteſt referri ad formaȝ que eſt ſpirationis principium: vel ad ſuppoſita ſpirantia: Si ad formam que eſt ſpirationis principium ſic pater nō producit ſpiritum ſanctum mediante filio: ſed immediate producitur ab vtroq̨: Cuius ratio eſt q2 eiuſdem ad ſeipſum non eſt medium: ſed vis ſpiratiua eſt vna et eadem numero in patre et filio: ꝙ q̄rum ad hanc vnum non eſt reſpectu alterius in ſpirando ſpiritum ſanctum: Si autē actus ſpirandi compararet ad ſuppoſita a quibus egreditur:

Sic cum inter patrem ⁊ ſpiritum ſanctum filius ſit **E.** tanq̄ media perſona virtutem ſpirandi a patre recipiens: poteſt dici ꝙ pater producat ſpiritū ſanctū mediante filio. ſub eodeȝ ſenſu poteſt dici ꝙ pater producat ſpiritum ſanctū per filiū: vbi eſt notandū ꝙ hec prepoſitio per denotat habitudinē principij hoc poteſt dici dupliciter: vno modo ſicut illud cui **F.** additur ſit ratio agēti vt agat ſicut dicimꝰ ꝙ ignis agit per calorem: et hoc modo non conuenit patri agere vel producere ſpiritum ſanctum per filium quia filius non eſt principium vel ratio patri vt ſpiret. Alio modo poteſt dicere rationem principij non reſpectu agentis ſed tm̄ reſpectu producti: ſicut dicimus ꝙ rex facit hoc vel illud per baliuum: ⁊ hoc modo poteſt dici ꝙ pater ſpirat ſpiritum ſanctum per filium eo ꝙ filius habet rōnem principij reſpectu ſpiritus ſancti et hoc ipſum habet a patre ſicut baliuus a rege: niſi ꝙ habet eandem numero cum patre et eque perfectam quod nō eſt in baliuo reſpectu regis.

G. Ad primū principale. ¶ Ad primum argumentum dicendum ꝙ aliquid poteſt conuenire principio et principiato eque immediate quando ratio per quā illud conuenit eis eſt eadem numero in vtroq̨: ſicut eſt de vi ſpiratiua que eſt eadem numero in patre et filio per quam vtriq̨ conuenit ſpirare ſpiritum ſanctum et eque immediate: ſed non eque primo ſumendo primo pro principio vt patet ex p̄cedente queſtione.

H. Ad rōeȝ in oppoſitum ¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ non ſemper recipitur conuerſio cū aliquid dicit agere per alium: dicimus enī ꝙ faber agit per martellum et tn̄ non dicimus ꝙ martellus agat per fabrum: Et ſimiliter non oportet ꝙ ſi pater ſpirat ꝑ filium ꝙ econuerſo filius dicatur ſpirare per patrem: q̄uis ſane intelligendo poſſet dici eodē modo quo baliuus dicitur agere per regem. Hic enī dicitur ꝙ baliuus habet poteſtatem et auctoritateȝ agendi a rege: Et ſimiliter poſſet dici ꝙ filius ſpirat per patrem non tanq̄ per mediuȝ ſed quia virtutem et auctoritatem ſpirandi habet a patre.

I. Ad. ii. ¶ Ad aliud argumentum cum dicatur ꝙ vbi non eſt prius et poſterius ibi eſt eque primo et immediate. Dicendum ꝙ non eſt ibi eque primo accipiendo primum pro principali: quia licet ſimul et vnica virtute pater et filius ſpirent: tamen illaȝ virtutē principalius habet pater (quia a ſe hȝ) ꝙ̄ filiꝰ qui habet ab alio: Eſt tamen ibi eque immediate inſpiciendo virtutem ſpiratiuam: licet reſpiciēdo ſuppoſita ſpirantia ſit ibi qualiſcunq̨ ratio medij vt dictum eſt.

Sententia litteræ magiſtri Diſtinctionis. XIII.

D. iii. xiii.

POſt hec conſiderandum. Superius magiſter determinauit de ſpiritus ſancti proceſſione modo medio et principio. hic determinat de proceſſione in comparatione ad generationem que comparatio vt magis pateat magiſter quattuor facit principaliter in prima parte. Primo inquirit vtrum ſpiritus ſanctus procedens poſſet dici natus Et ſoluit. Secundo inquirit quomodo filius natus poſſit dici procedens: et ſoluit. Tertio querit que ſit differentia generationis ⁊ ꝓceſſionis. Quarto

querit vtrū ꝓpter hanc drām poſſit dici ſpūs ſanctus genitus. Secūda ibi. Cum igit̄ ſpūs ſanct⁹. Tertia ibi ſunt item gñatiōi filij. Quarta ibi. Nūc conſiderandū eſt. Et hec eſt ſententia ꝛ diuiſio magiſtri in gñali. ¶ In ſpāli ſic ꝓcedit magiſter. Et

Sniālſe .mi. ſpāli — primo querit q̄re ſpūs ſanctus nō dr̄ natus aut nō dicitur filius cum ꝓcedat a patre ꝛ ſit de ſubſtantia patris. Et reſpondet ꝙ cum a duobus ꝓcedat ſi diceretur natus vel filius eſſet amborum ꝛ ita vn⁹ ſe haberet vt pater: alius vt mater quod abſurduꝫ eſt. Deinde querit cur filius dicat̄ procedere non

L. — ſolū naſci ſpirit⁹ āt ſanct⁹ procedere. Et reſpōdet ꝙ vterqꝫ exit a patre: Sed ſpiritus ſanctus dicitur procedens et non natus: ſicut filius q̄ꝛ exit a patre quomodo datus non quomodo natus: idest per modum liberalitatis: non per modū nature. Poſtea ſubdit ꝙ generatio filij differt a proceſſione ſpūs ſancti q̄ꝛ alius eſt modus procedendi a patre vtriuſqꝫ: filius em̄ a ſolo patre procedit: ſpiritus ſanctus ab vtroqꝫ. probat per hoc ꝙ chriſtus inſufflando dedit ſpiritum ſanctum tamē propt̄ auctoritatem originis ſolet patri attribui: et ſubdit ꝙ omnis generatio eſt proceſſio et non conuertitur: addit etiam ꝙ creatura non ſufficit ad ſignificandum perfectam differentiam generationis et proceſſionis quia vtraqꝫ ineſtimabilis eſt. Ultimo q̄rit vtrum ſpiritus ſanctus dici poſſit ingenitus: et probat per Auguſtinum ꝙ non quia dicit Auguſtinus ꝙ hoc nomen ingenitus ſecundum diſputātium conſuetudinem ſpiritui ſancto non conuenit ne duo patres i trinitate videant̄ eſſe. Per Hieronymuꝫ vero probat ꝙ poſſit dici ingenitus ꝛ ſoluit magiſter ꝙ ingenitus poteſt dupliciter accipi: vno modo idem eſt ꝙ ens non ab alio ꝛ ſic non cōuenit ſpiritui ſancto. Alio modo ingenitus eſt id quod eſt ab alio non tamen per generationem: et ſic conuenit ſpiritui ſancto: et hoc cōfirmat p̄ Hieronymuꝫ qui non natum attribuit patri et ſpiritui ſancto. Et in hoc terminat̄ ſententia in ſpeciali.

Vtrum in diuinis ſit aliqua proceſſio. Queſtio. I.

M. Que. i. — Circa diſtinctionem iſtam queruntur tria. Primum eſt vtrum in diuinis ſit aliqua proceſſio. Secundum eſt vtruꝫ generatio filij et proceſſio ſpirit⁹ ſancti ſint emanationes diſtincte realiter. Tertium eſt vtrum ſpiritus ſanctus poſſit dici ingenitus.

Arg. i. — ¶ Ad primum ſic proceditur: Et videtur ꝙ in diuinis non ſit aliqua proceſſio quia vel eſſet localis vel cauſalis: non localis quia non eſt ibi motus perſone de loco ad locum: nec cauſalis quia in diuinis non eſt cauſa et cauſatum quare ꝛc.

Arg. ii. — ¶ Itē ſi in diuinis aliqua eſſet proceſſio: aut eſt eadem cum generatione tm̄ et ita non conueniret ſpiritui ſancto quod non eſt verum cuꝫ dicat Athanaſi⁹ in ſymbolo ꝙ ſpiritus ſanctus non eſt genitus ſed ꝓcedens: aut diuiditur contra generationem. Et ita non conueniret filio quod ſimiliter non eſt verum cum filius dicat. Ioh. viii. Ego enim ex deo proceſſi et veni: aut eſſet in plus et tunc vt videtur nō deberet appropriari ſpiritui ſancto quare ꝛc.

In oppoſitum. — ¶ In contrariū eſt quod dicit̄ Ioh. xv. Cū venerit paraclitus quē ego mittam vobis ſpiritū veritatis qui a patre ꝓcedit.

Rñſio. — ¶ Reſponſio. duo ſunt hic declaranda. Primum eſt quomodo ꝓceſſio ſit in diuinis. Secundum eſt quare appropriat̄ ſpiritui ſancto. vtrūqꝫ em̄ in argumentis tangitur.

R. Arti. i. — ¶ Quātum ad primum ſciendum eſt ꝙ nomen proceſſionis videtur primo fuiſſe impoſitum ad ſignificandum motum progreſſiuum animaliuꝫ quo mouēt ſeipſa ꝛ ſic dicitur proceſſio quaſi propria virtute inceſſio. Inde tranſlatū eſt ad ſignificandū omnem localem motum ꝛ mutationeꝫ que eſt ex quodā in quiddam: Et poſtremo ad omnem emanationeꝫ ſm̄ q̄ aliquid eſt ab alio vt a cauſa ſua vl̄ principio. dicimus enim ꝙ effectus procedit a ſua cauſa: et vniuerſaliter quelibet res procedit a ſuo pri̇̄cipio: nullo aūt dictorum modorum ꝓceſſio eſt in diuis niſi tm̄ vltimo modo et hoc excluſis imperfectionibus que ſunt ex proceſſionibus creaturarū ex cauſis ſuis que ibi ſunt rōne motus: aut mutationis: aut diuerſitatis eſſentie. vt in creatione quibus excluſis de ratione proceſſionis ſoluꝫ eſt ꝙ procedēs ſit ab alio: Excluſis enim ab actione omni motu et mutatione et innouatione remanent ſoli reſpect⁹ a quo aliud et quod ab alio: hec autem reperiuntur in diuinis ergo ꝛc. Ex quo patet primo ꝙ proceſſio ſoluꝫ dicatur in diuinis de emanatione paſſiua q̄ꝛ illi ſolum conuenit procedere cui cōuenit ab alio eſſe: hoc autem non conuenit niſi producto: ergo proceſſio non conuenit niſi producto. Secūdo patet ꝙ proceſſio q̄ntum eſt de vi nōis cōmunis eſt emanationi filij et ſpūs ſancti q̄ꝛ eſſe ab alio eſt cōmune filio et ſpūi ſancto: ergo et proceſſio ꝛ ſic patꝫ primum.

D. Arti. ii. — ¶ Quantum ad ſecundum ſciendum eſt ꝙ licꝫ proceſſio vt ſtatim dictū eſt q̄ntū eſt ex vi nominis communis ſit filio ꝛ ſpiritui ſancto: tamē appropriat̄ emanationi ſpiritus ſancti: emanatio enim filij habet proprium nomen ꝛ vocatur generatio. Ratio autem appropriatiōis eſt triplex:

Ratio. i. — vna eſt penuria nominum in his que pertinent ad ſpiritum ſanctum: Et ideo emanatio eius retinet cōmune nomē cū deficiat ꝓprium.

Rō. ii. — ¶ Secūda ē ex cōuenientia nois ꝓceſſiōis: Significat em̄ primo mō motū voluntarium accipiendo voluntatem ꝓ appetitu ſequente cognitionē: ſpirit⁹ aūt ſanctus procedit per modum voluntatis: Et ideo conuenienter appropriatur ei nomen proceſſiōis.

Rō. iii. — ¶ Tertia q̄ꝛ ſpūs ſanctus ꝓcedit a pluribus q̄ꝫ fili⁹. ꝓcedit em̄ nō ſolū a nō ꝓcedēte vt filius q̄ eſt a ſolo patre ſed etiā a ꝓcedēte ꝛ non ꝓcedente q̄ꝛ procedit a patre ꝛ filio: propter q̄d quaſi per excellētiā ꝯpetit ei ꝓceſſio.

P. Ad prim pri̇̄cipale. — ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ nō eſt in diuinis proceſſio localis et cauſalis ꝓprie loq̄ndo q̄ꝛ cā ꝛ cauſatū nō ſunt ibi ſed eſt ibi ꝓceſſio q̄ eſt principiati a ſuo pri̇̄cipio.

Q. Ad. ii. — ¶ Ad ſcdm̄ dicenduꝫ ꝙ proceſſio cōis eſt emanationi filij et ſpiritus ſancti ſed propter dictas cauſas appropriatur emanatiōi ſpiritus ſancti.

Vtrum generatio filii & ꝓceſſio ſpūs ſancti ſint emanationes diſtinctæ. Queſtio. II.

R. Que. ii. Arg. i. — Ad ſecundum ſic proceditur: Et arguit̄ ꝙ gñatio filij et ꝓceſſio ſpūs ſancti non ſunt emanationes realiter diſtincte: quia in rebus perfectis non eſt niſi vnus mod⁹ cōicandi naturam ſicut hoīe ꝛ in aīa

libus pfectis q̃uis in tm pfectis vt in murib⁹ aliud:
ſit: ſed diuina natura eſt pfectiſſima: ḡ non eſt niſi
vnus modus cōicandi eam. Nō ſunt ergo in diui=
uinis plures pceſſiones realiter diſtincte. Itē ſi
Arguit. ii inter pceſſiōes eſſet in diuinis realis diſtinctio aut
eſſet ex parte eſſentie aut ex parte relationū cū nō
ſint plura in diuinis: nō ex parte eſſentie: q2 illa eſt
vna tantū: nec ex parte relationū: q2 ſm Boetium
de tri. oia in diuinis ſunt vnū vbi nō obuiat oppo=
ſitio relationis: ſed inter pceſſiones nō eſt oppoſi=
In oppo. tio relationū: ḡ nec realis diuerſitas. ¶ In cōtra=
riū eſt: q2 ſm vnā pceſſionē eſt tantū vnū pcedēs
ſed in diuinis ſunt due pſone pcedētes realiter di
A. ſtincte: ergo ſunt due pceſſiones realiter diſtincte
Queſtionis deci. ¶ Reſponſio: cū pceſſio in diuinis nō ſit mot⁹ vel
mutatio media inter pſonā pcedētē ꝛ illā a qua p=
cedit: ſed dicat ſolū reſpectū vt qḋ eſt ab alio cui re
ſpondēt oppoſiti reſpectus vt a quo eſt aliud qui
reſpectus cōſtituūt pſonas ꝛ diſtingunt: patet quia
generatio actiua ē idē qḋ paternitas vl' relatio pa
ternitatis: ꝛ generatio paſſiua eſt idē qḋ filiatio vel
relatio filiationis. Spiratio aūt ſiue actiue ſiue paſ
ſiue accepta eſt idē cū relationib⁹ correſpōdentib⁹
niſi ergo velimus gratis cōtēdere nō eſt aliud q̄re
re de diuerſitate iſtarū pceſſionū ſm rem ꝙ quere
re de diuerſitate relationū: licet aliā relationē intel
ligendi habeāt hec ꝛ illa: poſſumus ergo cōparare
generare ad generari ꝛ ſpirare ad ſpirari: ꝛ ſic ma=
nifeſta eſt iſtoꝝ realis diuerſitas cū includāt forma
lem oppoſitionē vt de ſe patet ſicut manifeſta eſt
realis differentia inter paternitatē ꝛ filiationē: ꝛ in=
ter relationē ſpirationis actiue ꝛ relationē ſpiratio
nis paſſiue que directe ſibi inuicem opponunt. Uel
poſſumus cōparare generare ad ſpirare ꝛ genera
ri ad ſpirari: ꝛ ſic difficilius eſt aſſignare quō diffe=
rūt cū nō opponātur formaliter ſicut difficile eſt aſ=
ſignare quō differūt paternitas ꝛ cōmunis ſpiratio
et ſimiliter quō differunt filiatio ꝛ ſpiratio paſſiua
B. Circa qḋ pcedet ſic: q2 primo ponet quidā mo=
Pri. arti. dus qui a multis reputat verus. Et ſcḋo arguet cō
tra illū modū. Et reſpondebit ad rationes pbātes
illū. Et tertio ponet alius modus quē etiā multi po
Prima opinio. nūt. Quantū ad primū ſciendū: ꝙ quidā dicunt ꝙ
generare ꝛ ſpirare non differūt realit generari ta=
Suppō. i. men et ſpirari differunt realiter: quod probant ex
duabus ſuppoſitionib⁹ quales declarauerūt. Pri=
ma eſt: ꝙ ea q̄ ſunt in diuinis in eodē ſuppoſito nō
Secūda ſuppo. differūt aliquo mō realiter. Scḋa eſt ꝙ in diuinis
nō eſt differētia realis niſi per relatiōes oppoſitas
Proba. i. Prima pbatur tripliciter. Primo ſic: vbicūqꝫ ſunt
plura realiter diuerſa quorū qḋlibet eſt ſubſiſtens
ibi plura ſunt ſuppoſita (q2 ſuppoſitū nō videt plus
includere niſi aliquid ſubſiſtens ab aliis diſtinctū)
Sed in diuinis vbicūqꝫ ſunt plura realiter diuerſa
ibi qḋlibet eorū eſt ſubſiſtens: q2 in diuinis nihil eſt
inherēs ſm rem alioquin eſſet ibi cōpoſitio: ergo in
diuinis vbicūqꝫ ſunt plura realiter diuerſa ibi ſunt
Secūda pbatio. plura ſuppoſita neceſſario: nō poſſunt ergo differ=
re realiter que ſunt in eodē ſuppoſito. Scḋo ſic:
quecūqꝫ predicant de ſe inuicē nō ſolū in cōcreto (ſi
cut in creaturis) ſed etiā in abſtracto ſunt idē reali
ter: ſed in diuinis quecūqꝫ ſunt in eodē ſuppoſito
Ter. pb. pdicāt de ſe inuicē nō ſolū in cōcreto ſicut in creatu
ris: ſꝫ etiā in abſtracto: ḡ ſūt idē realit. Tertio ſic
ſicut ſe habet eſſentia ad oia q̄ ſunt in diuinis (quia
eſt oibus cōmunis) ita ſe habet qḋcūqꝫ aliud qḋ eſt
plurib⁹ cōmune ad ea quib⁹ eſt cōmune: ſed eſſen=
tia diuina nō ponit innumerū realem cū aliquo qḋ
ſit in diuinis (q2 cū oibus ſtat in eodē ſuppoſito) er=
go ſimiliter alia que ſunt plurib⁹ ſuppoſitis cōmu=
nia (vt cōmunis ſpiratio que cōuenit patri ꝛ filio) nō
ponit innumerū realē cū aliquo qḋ ſit in patre ꝛ fi=
lio: ſed eſt vnū realiter cū omni eo qḋ cū ipſa eſt in
eodē ſuppoſito: ſimiliter eſt de oibus q̄ ſunt in eo= **C.**
dē ſuppoſito. Scḋa ſuppoſitio pbatur dupliciter **Pri. pba.**
Primo ſic. Quecūqꝫ ſunt incōpoſſibilia in eodem **ſcḋe ſup.**
ſuppoſito habēt inter ſe aliquā oppoſitionē: vnde
et forme q̄ ſunt incōpoſſibiles includūt aliquo mō
naturā priuationis ꝛ habitus: ſed vt ſtatim eſt oſtē
ſum q̄cūqꝫ diſtingunt realiter in diuinis ſunt incō=
poſſibilia in eodē ſuppoſito: ḡ quecūqꝫ diſtingunt
in diuinis realiter habent inter ſe aliquā oppoſitio
nē: ſed nō eſt ibi oppoſitio niſi relationū originis:
ergo ꝛc. Scḋo ſic: illa que cōueniunt in oibus in **Scḋa.**
quib⁹ nō opponunt nō poſſunt differre niſi per op
poſitionē: ſꝫ in diuinis ſuppoſita cōueniūt in oib⁹
in q̄b⁹ pducte nō opponunt (qḋ pꝫ p Anſelmū q̄ di
cit ꝙ pſona pducēs neceſſario cōmunicat pſone
oīa in quib⁹ ei nō opponit) ergo nulla poteſt eſſe
in diuinis realis differētia niſi per oppoſitionem.
His duabus ſuppoſitionibus ſic probatis faciliter **D.**
pbant principale intentū. Et primo ꝙ generare et **Proba. p̄**
ſpirare nō differunt realiter: quia q̄ ſunt in eodem **dic. opi.**
ſuppoſito non poſſunt in diuinis differre realiter:
ſed generare ꝛ ſpirare ſūt in eodē ſuppoſito: ſcꝫ in
patre: ergo ꝛc. Per eandē rationē dicunt ꝙ gene=
rari ꝛ ſpirare nō differūt realiter: q2 cōueniūt filio.
Item q̄ nō habent oppoſitionē nō diſtingunt reali **Scḋo.**
ter: ſed ſpirare nō habet oppoſitionē ad generare
nec ad generari: ideo nō diſtingunt realiter ab eis
minor de ſe patet: ꝛ maior etiā per ſcḋm ſuppoſitū:
quare ꝛc. Item ſi generare ꝛ ſpirare differūt reali= **Tertio.**
ter cū cōſtet ꝙ generari et ſpirari realiter differant
ſequitur ꝙ in diuinis eſſet quaternitas rerū. Hoc
aūt vt iſti dicūt eſt erroneū ꝛ condemnatū in cōcilio
generali: vt habet extra de ſūma tri. ꝛ fi. ca. c. dam=
namus: vbi dicit ꝙ in deo ſolūmodo ternitas non **E.**
quaternitas eſt: quare ꝛc. Scḋo pbant ꝙ ſpirari **Alia pb.**
differt realiter a generari ſic: q̄ includūt oppoſitio= **ſcḋe ptis**
nē relatiuā ſunt realiter diuerſa: ſed generari ꝛ ſpi **p̄dic. opi.**
rari includūt oppoſitionē relatiuā: ḡ ꝛc. Maior pa=
tet ex pcedētibus: minor pbatur q2 pductū ꝛ pdu=
cēs inquātū huiuſmodi opponunt relatiue: ſꝫ ſpira
tus eſt per ſe a genito vt demonſtratū fuit in prece
dente diuiſione: ergo opponūtur relatiue ꝛ per cō
ſequens generari ꝛ ſpirari relatiue opponuntur cū
idem ſit iudiciū de emanationib⁹ ꝛ terminis earum
vt ſupra dictū fuit: Si tñ ſpiratus opponit genito
quia eſt ab ipſo neceſſe eſt ꝙ opponatur generanti
quia eſt ab ipſo ſaltem mediante genito ꝛ ita ſpira
tus differt realiter a genito ꝛ ſpirante ꝛ ſpirari a ge **F.**
nari ꝛ generare: q2 aliquo mō opponūtur: ꝛ hec eſt **Secūd⁹**
opinio ꝛ hoc quātū ad primū. Quātū ad ſcḋm ſci **articulus.**
endū: ꝙ aliis ꝛ magnis viſum eſt: ꝛ adhuc videtur **Impro.**
ꝙ p̄dicta opinio deficit in poſitione ꝛ in rationibus **dicte opi.**
poſitionis. In poſitione quidē quātū ad hoc ꝙ po
nit ꝙ generare ꝛ generari nullo modo differūt rea
liter a ſpirare nec per cōſequēs paternitas ꝛ filiatio
differūt realiter a cōi ſpiratione: q2 idē eſt iudicium
de emanationib⁹ ꝛ relatiōibus vt a principio dictū
fuit. Qḋ patet primo ſic: illa q̄ nō poſſunt cōuenire
eidē reſpectu eiuſdē nō ſunt vnū ꝛ idē realiter (ſed

rem re relata)quia relationis eſt ad aliud eſſe:ſed
ſpirare vel generare vel generari nõ poſſunt cõue
nire eidẽ reſpectu eiuſdẽ:generare eñ cõpetit pa=
tri reſpectu filij tantũ. Spirare autẽ nõ cõpetit pa=
tri reſpectu filij:ſed ſolũ reſpectu ſpũs ſancti. Rur=
ſus generari ⁊ ſpirare competũt filio:ſed generari
tantũ reſpectu patris:ſpirare tantũ reſpectu ſpũs
ſancti:ergo ſpirare nõ eſt idẽ realiter ſaltẽ re relata cũ
H. generare ⁊ generari. Scđo ſic:ſicut ſe habet gene
Scđo ar. rare ad generari ita ſpirare ad ſpirari:ergo permuta=
ta ꝓportione ſicut ſe habet generare ad ſpirare ita
ſe habet generari ad ſpirari:ſed generare et ſpira=
re nõ differũt realiter vt iſti dicũt:ergo nec generari et
ſpirari cuiꝰ oppoſitũ dicũt. Tertio ſic:⁊ eſt ad idẽ.
H. duabus relationibꝰ diſparatis ſpecie vel q̄ſi ſpecie
Ter. ar differentibus correſpondẽt due relationes diſpara
te ſpẽ vel quaſi ſpẽ realiter differẽtes:ſed genera=
ri et ſpirari ſunt due relationes ſpecie vel quaſi ſpẽ
differẽtes realiter:ergo relationes q̄ eis correſpondẽt
ſcʒ generare ⁊ ſpirare ſpecie vel quaſi ſpecie diffe=
runt:⁊ ita realiter differũt cũ ſint relationes rei non
rationis. maior patet qr eadẽ relatio ſm ſpẽm non
opponit̃ pluribꝰ relationibus ſm ſpẽm:minor etiã
I. de ſe patet:⁊ ex dicto aduerſariorũ:q̄re ⁊c. Quar=
Quar. ar to ſic:quecũq; vni ⁊ eidẽ ſunt eadẽ:inter ſe ſunt ea
dem ſaltẽ illo modo quo ſunt eadẽ in tertio:⁊ hoc
eſt neceſſariũ cũ oppoſitũ implicet cõtradictionem.
Cũ ergo ſm iſtos generare ⁊ generari ſint idẽ cũ
ſpirare nõ ſolũ re abſoluta ſed etiã re relata:ſequit̃
ꝙ generare ⁊ generari ſint idẽ inter ſe nõ ſolũ re ab
ſoluta ſed etiã re relata ⁊ ita eſſent penitus idẽ qđ
eſt abſurdũ cũ opponant̃ inuicem:ergo illud eſt abſur
dum ex quo ſequit̃.ſ.ꝙ ſpirare ſit idẽ realiter cũ ge
K. nerare ⁊ generari vt ipſi ponũt. Quinto ſic:ab vna
Quin. ar. actione nõ poſſunt eſſe imediate due paſſiones:ſʒ
generari ⁊ ſpirari ſunt due paſſiones vel emanatio
nes dicte paſſiue:ergo nõ poſſunt eſſe ab vnica actiõe
imediate:ſed gñari imediate eſt a gñare:et ſpira=
ri ẽ imediate a ſpirare:ergo gñare ⁊ ſpirare nõ ſũt vni
ca actio realiter differẽtes ſicut ⁊ paſſiões eis corre
L. ſpondentes. Sexto ſic:impoſſibile eſt eſſe eandẽ
Sexto ar relationẽ ꝓducẽtis ⁊ ꝓducti etiã ſi idẽ ſit ꝓducẽs
et ꝓductũ reſpectu diuerſorũ:verbi gratia dato ꝙ
ſpũs ſanctus eſſet filius filij(ſicut cõtingit in huma
nis eundẽ hominẽ eſſe patrẽ ⁊ filiũ reſpectu diuer=
ſorũ)tamẽ alia eſſet relatio qua diceret̃ filius ⁊ alia
qua diceret̃ pater:ſed ſpirare ⁊ generari ſunt rela=
tiones ꝓducẽtis ⁊ ꝓducti in eodẽ:ſcʒ in filio(licet
reſpectu diuerſorũ)ergo impoſſibile eſt ꝙ ſint vna
relatio ſed neceſſario ſunt due. Idem aũt eſt iu=
diciũ de relationibꝰ ⁊ emanationibus:vt dictũ eſt
M. ſupra. Septimo ſic:generare poſſet eſſe in patre
Sep. arg ſine ſpirare qr dato etiã ꝙ pater ⁊ filius nõ ſpirarẽt
adhuc pater generaret ⁊ filius generaret̃:ergo gene=
rare ⁊ ſpirare nõ ſunt oĩno idẽ. Item pater ꝓdu=
cit filiũ per generare. Si ergo generare ⁊ ſpirare
ſunt oĩno idẽ pater ꝓduceret filiũ per ſpirare. ⁊ ſic
N. filius eſſet ſpũs qđ eſt falſum. Octauo ſic:due res
Octa. ar. abſolute ⁊ inter ſe realiter diſtincte nõ poſſunt eſſe
idẽ realiter cũ aliqua re abſoluta:ergo due relationes
realiter inter ſe diſtincte(vt paternitas ⁊ filiatio)nõ
poſſunt eſſe idẽ realiter cũ aliqua relatiõe(puta cũ
cõmuni ſpiratiõe) Patet ergo ſic ꝙ iſta opinio defi
cit in poſitione:deficit etiã in rationibꝰ poſitionis.
Et primo quidẽ in ſuppoſitionibus deinde in ra=
O. tionibus deductis ex eis. Prima quidẽ ſuppoſitio

negãda eſt:cũ directe aſſumat id qđ ꝓbare inten=
dit. Aſſumit eñ ꝙ illa q̄ ſunt in eodẽ ſuppoſito nõ
poſſunt differre realiter:hic aũt q̄ritur vtrũ gene=
rare ⁊ ſpirare in patre differãt realiter. Ad ꝓbatio P.
nes huius ſuppoſitionis reſpondendũ eſt. ad pri= Ad pri.
mã cũ dicit̃ ꝙ vbicunq; ſunt plura realiter diſtincta rõem p̄
quorũ quodlibet eſt per ſe ſubſiſtẽs ibi ſunt plura ſup dicte tn.
poſita. Dicendũ:ꝙ huic maiori eſt addendũ ꝙ qđ= opinionꝭ
libet illorũ ſit incõmunicabile:nã in diffinitiõe per
ſone ponitur ꝙ eſt incõmunicabilis:ſpiratio autẽ
actiua eſt cõmunicabilis pluribus:videlicet patri ⁊
filio ꝓpter qđ nõ eſt diſtinctũ ſuppoſitũ ſeu diſtin
cta perſona a patre ⁊ filio in quibꝰ eſt. Secũdo:qr
ſi intelligit̃ in minore ꝓpoſitione:ꝙ vbicunq; ſunt
plura realiter diſtincta quodlibet eorũ eſt per ſe ſubſi
ſtẽs falſum quidẽ eſt quia nõ eſt niſi vnũ ſubſiſtẽs
in diuinis:⁊ eſt abſolutũ vt ꝓbat Auguſtinus. vij.
de trinita. Quis eñ ſuppoſitũ diuinũ ſit illud quod
ſubſiſtit tamẽ per aliud formaliter eſt ſuppoſitũ di
uinũ ⁊ per aliud ſubſiſtit. Eſt eñ formaliter ſuppo
ſitum ꝑ ꝓprietatẽ relatiuã ꝑ quã diſtinguit̃ ab alijs
ſuppoſitis:ſed ſubſiſtit ꝑ ſolã eſſentiã vel ſubſtan=
tiam que eſt vna numero ⁊ indiſtincta in oĩbus ꝓ=
pter qđ eſſe ſubſiſtens nihil facit ad pluralitatẽ ſeu
ad diſtinctionẽ ſuppoſitorũ diuinorũ ſed oppoſi=
tio incõmunicabilitatis. Tertio qr relationes in=
quantũ diſtinguunt ꝑſonas formaliter nõ ſubſiſtũt
nec ꝑſone ꝑ eas:alioquin eſſent ibi plura ſubſiſten
tia:ſed ꝑſone ſunt q̄ ſubſiſtunt:ratio autẽ ꝑ quam
ſubſiſtũt eſt ſola eſſentia. Ad ſcđm dicendũ ꝙ mi Q.
nor aſſumit qđ q̄rit̃ qñ dicit ꝙ hec eſt vera p̃nitas ẽ Ad ſcđ
cõis ſpiratio:vel ꝙ filiatio ſit cõis ſpiratio:hoc etiã
negãt q̄ tenẽt oppoſitũ:⁊ prima facie etiã apparet cui
libʒ eẽ negãdũ. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſile de R.
eſſentia reſpectu relationũ ⁊ de cõmuni ſpiratione Ad ter.
reſpectu paternitatis ⁊ filiationis:qr eſſentia eſt q̇d
abſolutum. cõmunis aũt ſpiratio eſt relatio:magis
tamẽ implicat oppoſitũ ꝙ vna relatio ſit due rela=
tiões q̄ʒ ꝙ vnũ abſolutũ ſit plura relata q̄uis vtrũq;
ſit ad intelligendũ nimis difficile:adhuc eſſentia
diuina ſm rationẽ ſuã ⁊ abſolutorũ ſuorũ eſt infi=
nita ꝓpter qđ poteſt plures relationes cũ ſua vni=
tate includere:ſed nulla relatio ſm ꝓpriã rõeʒ rela
tiõis eſt finita vel īfinita(vt alias efficacit̃ ꝓbatũ eſt)
Et iõ vna relatio nõ põt ſic includere intrinſece et
idẽptice plures relatiões ſicut eẽntia:de differẽtia
etiã eſſẽtie diuine ⁊ relationũ dicet̃ infra diſt. xxxiij.
vbi oſtẽdet̃ ꝙ nõ differũt ſolũ ſʒ cõceptũ nr̃m nec ſʒ S.
differẽtiam noim:ſed ex natura rei:que differẽtia Defect⁹
vtrũ debeat dici realis vel nõ patebit poſt ea. Se= ſcđe ſup
cunda etiã ſuppoſitio ſilr̃ calũniã patit̃:licet eñ in
diuinis nõ ſit diſtinctio ſm ſuppoſita niſi ꝑ relatio T.
nes oppoſitas vt ſatis deductũ fuit prius:diſt. xj. Ad pri
tamẽ in eodẽ ſuppoſito eſt aliquorũ realis diſtinctio mũ quod
per diſparata. Et ꝙ arguit̃ cõtra hoc:dicendũ eſt ad ducit̃ p̄
primũ ꝑ interẽptionẽ minoris:Nõ eñ ſunt incom cida ſup
poſſibilia in eodẽ ſuppoſito quecũq; realiter diſtin V.
guit̃:vt ſtatim ſupra declaratũ eſt. Ad ſecundũ Ad ſcđ
reſpondendũ eſt cõcedẽdo maiorẽ ⁊ interimendo
minorẽ. Et ad auctoritatẽ Anſelmi cum dicit ꝙ ꝑ=
ſona ꝓducẽs cõmunicat ꝑſone ꝓducte oĩe illud in
quo ei nõ opponit̃. dicendũ ꝙ hoc eſt intelligendũ
de alijs a ꝓprietate ꝑſonali:illa eñ ſemꝑ eſt incõi=
cabilis ſicut ꝑſona dicit quid incõmunicabile. Oia
autẽ alia ſunt cõmunicabilia q̄ tamen realiter diffe
rũt in eodẽ ſuppoſito ab eo qđ eſt incõmunicabile

Ex his de facili ſoluunt̃ rationes ꝓbantes ꝙ ſpira
re ſit idē realiter cū generare ⁊ generari. Omnes
eñ aſſumunt vnā de ꝑdictis falſis ſuppoſitionibꝰ:
ſcꝫ ꝙ ea q̄ ſunt in eodē ſuppoſito nō poſſunt differ=
re realiter: aut ꝙ in diuinis nulla ſit realis diſtictio
niſi per oppoſitiones relatiuas: vt patet intuēti ra=
A. Ad tertiū. tiones adductas. Ad tertiā rationē ſumptā ex di
ctis cōcilij ad quā cōfugiūt alijs rationibꝰ totaliter
eis deficiētibus: reſpondendū eſt: et dicendū ꝙ il=
lud cōciliū nō cōdemnat exꝑſſe niſi quaternitatē ꝑ
ſonarū cōcōitatiue tamen cōdemnat quaternitatē
rerū inter ꝑſonas ⁊ eſſentiā: ſed quaternitatē rea=
lem relationū realiū inter ſe nō cōdemnat nec ex=
preſſe nec cōcomitatiue. ꝙ nō cōdemnet̃ exꝑſſe ni=
ſi q̄ternitas ꝑſonarū: patet ſic. intelligētia dictoꝝ
ex cauſis eſt aſſumēda ⁊ dicenda ſm̄ Hilariū ⁊ reci
B. tatur extra de regulis iuris. Cauſa autē edendi il
lam cōſtitutionē fuit error Joachim qui reprobat̃
ibi quantū ad duo: quoꝝ vnū ipſe ponebat: videli
cet ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus nō ſunt vnuꝫ
in eſſentia ⁊ in natura niſi collectiue: ſicut multi ho
mines ſunt vnus populus: ⁊ multi fideles vna ec
cleſia. Qḋ videbat̃ ꝓbare ꝑ multas auctoritates
ſcripture vt clare patet intuēti textū illiꝰ decretalis
Et hic error ibi cōdemnat̃. Aliud autē imponebat
magiſtro ſententiarū qui dicit in ſuis ſententijs ꝙ
quedā ſumma res eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritꝰ ſanctꝰ:
et illa nō eſt generās neq̧ genita neq̧ ꝓcedēs: vn
de ex hoc aſſumebat Joachim ꝙ magiſter ſenten
tiarū non tam trinitatē q̄ꝫ quaternitatē aſtruebat in
deo videlicet tres ꝑſonas ⁊ illā cōmunē eſſentiam
quaſi quartā. hec ſunt verba decretalis de quibus
apparet ꝙ ille imponebat magiſtro ſententiarū ꝙ
ipſe ponebat quaternitatē ꝑſonarū. Nam ſm̄ intel
lectū ſuū videbat̃ ſibi ꝙ q̄ꝫtum differt pater a filio ⁊
vterq̧ a ſpiritu ſancto: q: vnus eſt generās et non
genitus: alius nō generans ſed genitꝰ tertius nec
generās nec genitus ſed ꝓcedens: tantū differe=
bat eſſentia cōmunis q̄ nō eſt generās vt pater nec
genita vt filius nec ꝓcedens vt ſpiritus ſanctus
a quolibet illoꝝ et ab omnibus ſimul: vnde textus
decretalis ſtatim allegatus dicit ꝙ ipē aſſerebat ꝙ
magiſter. P. nō tā trinitatē q̄ꝫ quaternitatē aſtrue=
bat in deo ⁊ exponit qualē videlicet tres ꝑſonas et
eſſentiā quaſi quartā. ad qḋ refertur illud quartā:
vtiq̧ ad perſonā de qua immediate p̄miſerat tres
ꝑſonas: ſed textꝰ nō addidit ⁊ eſſentiā quaſi quar=
tam perſonā. q: ex p̄cedenti clare intelligebat̃: ⁊ q:
C. clauſula dictaminis obuiabat. De hac autē quater
nitate ꝑſonarū excuſat decretalis magiſtrum. P.
ſic dicens: nos autē ſacro approbante cōcilio credi
mus ⁊ confitemur vna cū Petro ꝙ vna quedā res
eſt incōꝑhenſibilis quidē ⁊ ineffabilis pater ⁊ filiꝰ
et ſpiritus ſanctus tres ſimul ꝑſone ac ſigillatim
quelibet earundē. Et ideo in deo ſolūmodo terni
tas eſt ⁊ nō quaternitas: hec ſunt verba decretalis.
Ecce qualē trinitatē affirmat: ſcꝫ ternitatē ꝑſonarū
quā exprimit: ⁊ cōſimilē quaternitatē negat: nec ex
preſſe poteſt aliud haberi ex dicta decretali cōſide=
rando tam cauſam cōcilij in hoc caſu q̄ꝫ verba de=
cretalis. Satis eñ rationabiliter diceretur ꝙ ꝑ ver
ba decretalis quibus dicit̃ ꝙ in deo ſolūmodo eſt
ternitas ⁊ nō quaternitas referat̃ ternitas ad vnū
ſcꝫ ad ternitatē ꝑſonarū ꝓut ibi exprimit̃: ⁊ quater
nitas referat̃ ad aliquid amplius q̄ꝫtū eſt ex vi ver
boꝝ. Et ſic patet ꝙ ibi nō condemnat̃ expreſſe niſi
quaternitas perſonarū: verūtamen cōdemnat̃ ibi
dē cōcomitatiue quaternitas rerū inter ꝑſonas et
eſſentiā: q: cū eſſentia includat̃ intrinſece in ꝑſona
et verificet̃ de ea ⁊ econuerſo dicendo ꝙ pater eſt
eſſentia ⁊ eſſentia eſt pater ⁊ ſic de alijs perſonis.
eſſentia nō poteſt ponere innumerū rerum cū qua
cunq̧ ꝑſona q: eſt de intraneitate reali cuiuſlibet
ꝑſone: ꝓpter qḋ ſicut nō eſt inter ꝑſonas ⁊ eſſentiā
quaternitas ꝑſonarū ſic nec quaternitas rerū. Sꝫ
quia vna relatio nō includit̃ in intraneitate alterꝰ
nec de pluralitate relationū diuinarū ſe intromiſit
cōciliū quinimo oēs doctores fatent̃ quattuor rela
tiōes reales eſſe in diuinis: ideo nec directe nec ex
preſſe nec concomitatiue condemnatur ibi quater=
nitas realium relationum ⁊ dicere oppoſitum eſt
adinuentio irrationalis cū ſolēnes doctores quos
nō latuit ꝑdicta decretalis poſuerūt ꝙ paternitas
et cōmunis ſpiratio differūt in patre realiter. Itē D.
aduertāt illi qui friuola ⁊ leui ratione volūt ꝓbare
ꝙ illa decretalis damnamus excludat quaternita=
tem realiū relationū quā efficaci ratiōe cōuincimꝰ
eos eam in hoc male intelligere: q: ꝯſtat ꝙ diuina
ſpiratio q̄dā relatio realis eſt ⁊ vnica ſicut cōcilium
generale Lugduñ. determinat extra de ſūma tri=
nitate ⁊ fide ca. c. fideli libro. vj. Ex quo ſic arguitur
ſicut ſe habet abſolutū ad abſoluta ita relatio ad re
lationes: ſed eſſentia diuina vna exiſtēs q̄ꝫtūcūq̧
ſit infinita nō poteſt eſſe eadē realiter cū pluribus
abſolutis realiter inter ſe differētibus imo hoc po
nere eſſet cōtradictio: ergo fortiori ratiōe ſpiratio
actiua exiſtēs vnica relatio vt iam patet ex deter=
minatione cōcilij q̄ etiā vt relatio eſt nō eſt infinita
ſimpliciter: alioquin eēnt plura infinita ſimpliciter
et plures infinitates nō poſſunt eē eadē realiter cū
paternitate ⁊ filiatione q̄ ſunt plures relationes in
ter ſe realiter differentes: ⁊ ſic iſti male exponētes
cōciliū primū impingūt in ſcḋm: vnde credo ꝙ de
differētia relationū diſpatarū nihil ē determinatū
per qḋcūq̧ cōciliū: ſed eſt materia opinabilis ⁊ pro
et contra: ⁊ quod cū determinatione vltimi concilij
Lugduñ. magis cōcordat opinio ponēs eas differ
re realiter q̄ꝫ oppoſita: verūtamē ſi etiā Romana
eccleſia cuius eſt cōcilia cōdere ⁊ interpretari deter
minaret certā ꝑſonā in hac materia vel in quacū=
q̧ alia tangēte fidē vel bonos mores illā ꝑtē abſq̧ E.
vlla heſitatione vellē tenere. Et ſi quid docui vel
ſcripſi vel in poſterū docuero vel ſcripſero cuiꝰ op
poſitū ꝑdicta ſancta Romana eccleſia diffiniuerit
vel diffiniet eſſe ſentiēdū: illud reuoco ⁊ volo ꝓ re=
uocato haberi. Interim cū opinionibus doctoꝝ
diſputans. Qḋ vero poſtea ꝓbant ꝙ gñari ⁊ ſpira
ri differūt realiter verū quidē eſt ſed nō bene pro=
batur: oſtēſum eñ fuit ſatis diffuſe in p̄cedēte di=
ſtinctiōe ꝙ ſpiritus nō eſt ꝑ ſe directe a genito vel
a generāte vt iſti dicūt ſed indirecte ⁊ cōcomitati=
ue ⁊ illud facit ꝙ differat ſcḋm ſuppoſitū ſine qua
differētia adhuc poſſent differre realiter ſi eſſēt in
eodē ſuppoſito ſicut generare ⁊ ſpirare: ⁊ hoc tātū
dictū ſit de ſcḋo: nūc reſtat tertiū: ſcꝫ vt declaret̃ ve F. Tertius articulus.
ritas q̄ſtionis. Eſt ergo intelligendū ꝙ generare ⁊
ſpirare realiter differūt: ſimiliter generari ⁊ ſpira=
ri. Ratio autē huius differētie nō eſt ſumenda ex
parte ſuppoſitoꝝ: tum q: in diuerſis ſuppoſitis in=
uenitur aliquid vnū ⁊ idē numero vt eſſentia diui
na ⁊ cōmunis ſpiratio in patre ⁊ filio. Et rurſus in
eodē ſuppoſito ſunt plura q̄ realiter differunt: tum

quia ſuppoſita nõ poſſunt eſſe p̃ma diſtinguẽtia. Cuius ratio eſt: q꞉ p̃ma diſtinguẽtia debẽt differre ſe ipſis ꝛ ſm ſe tota: q꞉ ſi in aliquo cõuenirẽt ꝛ in aliquo differrẽt nõ eſſent p̃me differẽtie: ſed cõſtitute ex p̃mis differẽtijs cũ aliquo alio: ſed ſuppoſita nõ differũt ſm ſe tota ſed cõueniũt in aliquo: ergo nõ ſunt prima diſtinguẽtia nec ex diffinitione eorũ ſumẽda eſt cauſa ꝛ ratio diſtinctiõis aliorũ licet aliquale argumentũ diſtinctiõis q̃nq̃ poſſet ſumi ex his tanq̃ a poſteriori. Item nec ratio diſtin

G. ctionis ꝓceſſionũ vel relationũ (q꞉ idẽ eſt iudicium in re vt p̃us dictũ eſt) totaliter ſumẽda eſt natura oppoſitionis: q꞉ licet oĩa oppoſita ſint diſtincta tñ nõ oĩa diſtincta ſunt oppoſita: neq̃ in formis abſolutis neq̃ in relationibꝫ: vt patet in creaturis. In plus eñ eſt diſtingui q̃ opponi. Cũ ergo relatiões ſm ꝓprias rões maneãt in diuinis poterit inueniri in eis aliqua diſtinctio q̃ nõ erit ratiõe cuiuſcũq̃ oppoſitionis ſicut eſt inter paternitatẽ ꝛ cõmunem ſpirationẽ: vel inter generare ꝛ ſpirare. Et ſi q̃rat ratio diſtinctionis iſtorũ: dicendũ ꝙ ſe ipſis diſtinguunt ꝛ nõ ꝑ aliud: alioquin eſſet abire in infinitum ſed hmõi relationes ſunt q̃dã prima ſimplicia: ergo ſe ipſis diſtinguunt ꝛ nõ per aliqð aliud. verũtamen in his eſt quedã varietas: q꞉ oẽs relationes ſe ipſis differũt adinuicẽ realiter: ſed q̃dã ſpecialiter differũt ſꝫ ſuppoſita ꝛ ille ſunt tantũ inter quas eſt oppoſitio directe: vt eſt inter generare ꝛ generari et ſimiliter inter ſpirare ꝛ ſpirari vel inter quas eſt oppoſitio indirecte ꝛ cõcomitatiue ſicut inter generare ꝛ generari: ex vna p̃te ꝛ ſpirari ex alia vt declaratũ fuit in p̃cedẽte diſtinctiõe: ita ꝙ oppoſitio nõ eſt eis ratio diſtinctionis realis ſimpliciter: ſed tñ illius q̃ eſt ſm ſuppoſitũ ſpecialiter ꝓpter incõpoſſibilitatẽ oppoſitorũ in eodem ſuppoſito. Sic ergo patet quõ differũt ꝓceſſiones ꝛ relationes diuine.

H. Ad pri. principale ¶ Ad p̃mũ argumentũ dicendũ: ꝙ nõ eſt ſimile de cõicatiõe nature in deo ꝛ in creaturis: q꞉ ſicut ex illimitatione nature diuine eſt ꝙ ipſa numero vna exiſtẽs poſſit eſſe in pluribus ſuppoſitis ſic ex eodẽ cõuenit ei ꝙ cõicet emanationibꝫ diuerſis: hec aũt illimitatio nõ cõuenit nature create q̃tũcũq̃ ſit ꝑfecta. Ad ſcðm dicendũ: ꝙ diſtinctio ꝓceſſionum

I. Ad ſcðm eſt ex parte relationũ vel potius ipſarũ relationũ: cũ ſint idẽ realiter ꝓceſſiones ꝛ relatiões. Et cũ dicit ꝙ in diuinis oĩa ſunt idẽ vbi non obuiat oppoſitio relationis: dicẽdũ ꝙ Boetius loquitur de ſola idẽtitate quo ad ſuppoſitũ: inter autẽ ꝓceſſiones eſt oppoſitio indirecte ꝛ cõcomitatiue. Et ideo differũt ſcðm ſuppoſitũ: ſed inter ꝓductiões actiuas vt ſunt generare ꝛ ſpirare non eſt oppoſitio ꝓpter qð licet differant realiter nõ tamẽ ſm ſuppoſitum.

Queſtio Tertia.

Vtrum ſpiritus ſanctus poſſit dici ingenitus.

K. Queſt. iii. Arg. p̃io Tertio q̃ritur vtrũ ſpiritus ſanctus poſſit dici ingenitꝫ. Et videt ꝙ ſic. quia plꝫ diſtat a ratione generationis pater q̃ ſpiritus ſanctus: q꞉ ſp̃us ſanctꝫ nec generat nec generat: pater aũt ꝛ ſi nõ generat tamẽ generat: ſed ingenitũ negat vel p̃uat generationẽ: g̃ verius põt dici ſp̃us ſanctus ingenitꝫ q̃

Argum. ii pater. Itẽ in litera: ꝛ eſt Hieronymi dicit: ꝙ omne qð eſt aut eſt ingenitũ aut genitũ aut factũ: ſꝫ ſp̃us ſanctus nec eſt genitꝫ nec factus: igit eſt ingenitꝫ.

Item ad negatiuã de p̃dicato finito ſequit affirmatiua de p̃dicato infinito cũ cõſtãtia ſubiecti. Sequitur ergo ſp̃us ſanctus nõ eſt genitus: g̃ eſt ingenitus vel nõ genitus qð eſt idẽ. Tertiũ ¶ In cõtrariũ eſt qð dicit in littera ꝙ ſolus pater eſt ingenitus. Et Auguſtinus .xv. de trini. dicit ꝙ cũ ſpiritũ ſanctũ genitũ nõ dicamus dicere tamẽ ingenitũ nõ audemus: ne in hoc vocabulo duos patres in trini. vel duos qui nõ ſunt de alio quiſpiam ſuſpicet. In oppo.

¶ Reſpõſio. Duo vidẽda ſunt. P̃mũ eſt qualiter ingenitũ ſumat in diuinis vtrũ negatiue an p̃uatiue. Scðm erit cui cõpetat eẽ ingenitũ ꝛ cui nõ. Q̃tũ ad p̃mũ ſciendũ ꝙ ingenitũ nõ põt ſumi pure negatiue quia illa que ſunt pure negatiua poſſunt verificari tam de ente q̃ de nõ ente (vt nõ lapis verificat de homine ꝛ chimera) ſed ingenitum nõ põt verificari de nõ ente: hec eñ eſt falſa chimera eſt ingenita ſicut iſta chimera eſt iniuſta: g̃ ingenitũ nõ põt ſumi pure negatiue: reſtat ergo ꝙ ſumat p̃uatiue. L. Reſpõſio ad q̃ſtio. P̃ri. art.

Sꝫ tunc occurrũt dubia q꞉ p̃uatio eſt remotio alicuiꝫ apti nati a ſubiecto: ſed in diuinis nihil eſt aptũ natum eſſe qð ibi nõ ſit: nec amoueri põt q꞉ quicquid ibi eſſe põt neceſſario eſt: g̃ nihil põt dici in diuinis p̃uatiue. M. Dubiu.

ꝓpt hoc notãdũ eſt ꝙ p̃uatio ad p̃ſens tripliciter dicit ſicut apparet ex. vj. metaphiſice ca. de p̃uatione. Dicit eñ vno modo aliquid p̃uatũ ꝓp̃iſſime qñ nõ habet qð aptũ natũ eſt habere ſm ꝓpriã ſpẽm ſicut homo carẽs viſu dicit cecus ꝓp̃iſſime quãdo nõ habet qð aptũ natũ eſt habere. P̃iua. tripliciter

Scðo modo dicit aliquid p̃uatũ quãdo nõ habet illud qð natũ eſt habere nõ ſm ſuã ſpẽm: ſed ſcðm ſuũ genus vtpote q꞉ illud inuenit in aliquo ſui generis vt talpa dicit ceca q꞉ non habet viſum qui natus eſt haberi ab aliquo ſub genere aĩalis licet non a ſpecie talpe. Tertio modo dicit aliquid p̃uatũ quia nõ habet aliquid qð natũ eſt haberi licet non ab eo vel ſm ſpẽm vel ſm genus ſicut planta dicit p̃uari oculis. P̃mo ergo modo dicit aliquid ꝓp̃ie p̃uatũ. Et hoc modo nõ reperit p̃uatio in diuinis ſicut ꝓbat argumentũ ad hoc factũ. Scðo autẽ modo reperit: ingenitũ eñ p̃uat generationem q̃ nata eſt alicui cõuenire de genere ſuppoſitorũ diuinorũ. ſ. filio: ꝛ ſic patet p̃mũ. Q̃ntum ad

N. Secũ. ſcðm ſciendũ ꝙ p̃uationes cognoſcunt per habitus: ingenitũ autẽ dicit p̃uationẽ geniti mõ quo dictũ eſt ſtatim. Et ideo ex cõſideratiõe geniti iudicãdũ eſt de ingenito. Genitũ autẽ dicit illud qð habet eſſe ab alio per generationẽ. Qð ergo aliquid dicat ingenitũ põt habere duas cauſas veritatis: aut q꞉ oĩno nõ eſt ab alio aut q꞉ eſt ab alio: ſed non per viam generationis. P̃mo modo eſſe ingenitum cõuenit ſoli patri: q꞉ in genere ꝑſonarũ diuinarũ ſolus pater eſt a nullo vel nõ ab alio. Scðo aũt modo ꝓut ingenitũ dicit aliquid qð eſt ab alio non tñ per generationẽ ſed ꝑ ſpirationẽ ſp̃us ſanctus poteſt dici ingenitus: q꞉ licet ſit a patre ꝛ filio nõ tñ per generationẽ ſed per ſpirationem. Ad argu-

O. Ad p̃mũ argu. mentũ p̃mũ dicẽdũ ꝙ diſtantia a generatiõe paſſiua facit ꝙ aliquid dicat ingenitũ ꝛ nõ diſtantia a generatione actiua. Pater aũt plus diſtat a generatione paſſiua q̃ ſp̃us ſanctus q꞉ diſtat ſm genus eo ꝙ oĩno nõ eſt ab alio ſcðm aliquã emanationẽ. Spiritus autẽ ſanctus diſtat ſolũ ſm ſpẽm: q꞉ eſt ab alio: ſed nõ ꝑ gñationẽ. Et ideo in aliquo ſenſu vterq̃ põt dici ĩgenitꝫ: ſꝫ magis p̃r q̃ ſp̃us ſanctꝫ.

A. Ad ſcōm Ad ſecundū dicendū ꝙ Hieronymus accipit ingenitū ꝓ omni eo qđ eſt non per generationē ſiue ſit ab alio vt ſpūs ſanctus ſiue nō: vt pater: ⁊ ſic ingenitū dicit̄ de vtroq̄ꝫ: ſcꝫ de patre ⁊ ſpiritu ſancto.
B. Ad tertiū Ad tertiū dicendū: ꝙ in illo ſenſu quo ingenitū dicitur illđ qđ eſt ab alio ⁊ nō per generationē ſpiritꝰ ſanctus pōt dici ingenitꝰ: in ſenſu aūt in quo ingenitū negat vel ꝑuat oīno eſſe ab alio ingenitum cōuenit ſoli patri: ⁊ ſic accipit Auguſtinus ingenitum in auctoritate allegata in cōtrarium.

Diſtinctio.XIIII.

Sententia diſtinctionis.XIIII.

C. Snīa hꝰ lc̄e īgn̄ali PReterea diligenter.ſuperius determinauit magiſter de eterna ꝓceſſione ſpūs ſancti: Hic vero determinat de tēporali eius ꝓceſſione. Et ꝑmo determinat de ea. Scđo determinat nomē qđ ꝓpriū eſt ſpiritui ſancto. Scđa incipit diſt.xviij.ibi: preterea diligēter. Prima diuidit̄ in duas. Primo determinat de ꝓceſſione eius in generali. Scđo ꝓſequit̄ modos in ſpeciali ꝓceſſionis ſue. Scđa incipit in principio.xvj.diſtinc.ibi. Nūc de ſpiritu ſancto. Prima diuidit̄ in duas. Primo oſtēdit ꝙ ſpūs ſanctus ꝓcedit a patre ⁊ filio tēporaliter. Scđo inquirit vtrū detur a ſe ipſo. Scđa incipit in.xv.diſt. ibi: hic cōſiderandū. Prima pars eſt p̄ſentis lectionis. Et diuidit̄ in tres. Primo enī determinat intētum. Scđo excludit errorē. Tertio remouet quādam obiectionē. Scđa ibi: Sunt autē alij. Tertia ibi: Hic q̄ritur vtrū. Et hec eſt diuiſio ⁊ ſentētia in generali.
D. Snīa in ſpeciali. ❡ In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter. Et ꝓponit ꝑmo ꝙ gemina eſt ꝓceſſio ſpūs ſancti: vna qua ꝓcedit eternaliter a patre ⁊ filio: alia qua ꝓcedit tēporaliter ad ſanctificādū creaturā: vnde ſubdit ꝙ ſpūs ſanctꝰ nō a patre ꝓcedit in filiū ⁊ a filio in creaturaꝫ: ſed ab vtroq̄ꝫ ꝓcedit ad ſanctificationē creature. Et hoc ꝯfirmat auctoritate Auguſtini. Hec aūt ꝓceſſio aliquādo denoīatur ꝓceſſio: aliquādo datio: aliquādo miſſio. Et hoc oſtendit auctoritate Bede ⁊ etiā Auguſtini. Poſtea excludit errorē dicentiū ꝙ in ſpūs ſancti miſſione ipſe ſpūs ſanctus nō datur ſed tātū eius dona. Et hoc dicūt ſenſiſſe Bedā qui dicit ſpiritū ſanctū ꝓcedere: tñ ipſius gratia dat̄: ſed ꝙ ſpiritus ſanctꝰ qui eſt vna in trinitate ꝑſona detur patet: ſpūs enī ſanctus in diuiſus ſimul plures mētes diſcipulorū infudit qđ nō potuiſſet ſi eſſet creatura. Idē etiā ꝓbat̄ auctoritate Auguſtini ex parte dei dātis qui dat donum equale ſibi ⁊ addit ꝙ ſpūs ſanctus nō eſt minor patre ⁊ filio ſicut a quibuſdā dicit̄. Vltimo q̄rit vtrum viri ſancti dēt ſpiritū ſanctū: ⁊ dicit ꝙ nō: q: ſi ſpūs ſanctus a creatura daret̄ ab illa ꝓcederet: vnde in ꝑmitiua eccl'ia nō legit̄ ſctōs dediſſe ſpm̄ ſanctū: ſed ad eorū orationē ⁊ manuū impoſitionē dabatur ſpūs ſanctus: ⁊ ſubdit ꝙ Xp̄us ſm̄ ꝙ homo nō dedit ſpm̄ ſanctū. Et excludit quādā obiectionem. Qđ enī Apoſtolus dicit ad Gala. ſe dediſſe ſpiritū ſanctum intelligendū eſt ꝙ per eius predicationeꝫ dabat̄ ſpūs ſanctꝰ. Et hoc cōfirmat auctoritate Auguſtini. Et hec eſt ſentētia lectionis in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum ſit aliqua proceſſio temporalis ſpiritus ſancti.

E. Queſtio ꝑma. CIrca diſtinctionē iſtam q̄runtur quattuor. Primū eſt vtrū in diuinis ſit aliqua ꝓceſſio temporalis. Scōm eſt vtrū tēporalis ꝓceſſio ponat innumerū cū eterna. Tertiū eſt vtrū per ꝓceſſionē tēporaleꝫ det̄ ipſemet ſpūs ſanctꝰ vel ſolū eius dona. Quartū eſt vtrū ſpūs ſanctus detur a viris ſanctis. Primo ergo querit̄ vtrū ſit aliqua tēporalis ꝓceſſio ſpiritus ſancti.
Arg. ꝑo Et videt̄ ꝙ nō q: omne qđ ꝓcedit temporaliter incipit eſſe ex tēpore ſi per ꝓceſſionē accipiat eſſe: Sed ſpūs ſanctus nō incipit eſſe ex tēpore ⁊ tamē per ꝓceſſionē ſuam ex patre ⁊ filio accipit eſſe: ergo nō ꝓcedit tēporaliter.
Arguit.ij Itē ſicut ſpiritui ſancto cōpetit ꝓcedere ita filio competit generari: Sed filius nō dicit̄ generatꝰ tēporaliter niſi rōne nature aſſumpte: ergo cū ſpūs ſanctus nullā vnq̄ꝫ naturā aſſumpſit videt̄ ꝙ nunq̄ꝫ ꝓceſſiſſet tēporaliter.
In oppo. ❡ In cōtrariū eſt qđ dicit̄ in littera: et arguitur per rationē q: cōtingit aliquē habere ſpiritū ſanctū ex tēpore ſꝫ nō habet̄ niſi ꝓcederet ex patre ⁊ filio oportet ergo ponere aliquā tēporalē ꝓceſſionē ſpiritus ſancti.
F. Reſpōſio ❡ Reſponſio. Primo videndū eſt quid vocamus ꝓceſſionē tēporalē. Et ex hoc patebit veritas q̄ſtionis. Sciendū ergo ꝙ ꝓceſſio tēporalis appellat̄ ꝓceſſio ꝑſone a ꝑſona ad ſanctificanduꝫ creaturā per aliquid in ipſa creatū: vnde Auguſtinus dicit et habet̄ in littera ꝙ ſpūs ſanctus ꝓcedit tēporaliter quādo creaturā ſanctificat. Ex quo q̄dā acceperūt occaſionē dicendi ꝙ ſicut ꝓceſſio eterna eſt ꝓceſſio perſone a ꝑſona: ſic ꝓceſſio tēporalis eſt ꝓceſſio alicuius doni creati puta gratie vel caritatis a ꝑſona diuina in animā. Qđ vtiq̄ꝫ nō eſt verū ꝓut nūc loquimur de ꝓceſſione tēporali. Loq̄mur enī de ꝓceſſione ſpūs ſancti qua ſpūs ſanctus ꝓcedit. Ex hoc autē ꝙ aliqđ donū ꝓcedit a ſpiritu ſancto: ſpiritus ſanctus nō ꝓcedit ſed aliqđ donū ꝓcedit ex ipſo ergo proceſſio qua aliquod donū procedit tēporaliter a ſpiritu ſancto ī creaturis eſt q̄dā tēporalis ꝓceſſio. Sed nō eſt tēporalis ꝓceſſio ſpiritus ſancti: licet vna nō ſit ſine alia vt poſtea patebit.
G. Quid ergo ⁊ dicendū ꝙ tēporalis ꝓceſſio ſpūs ſancti eſt qua ꝓcedit a patre ⁊ filio in creaturam qđ pōt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ ſpūs ſanctus ꝓcedat in creaturā tanq̄ꝫ in ſubiectū ſicut calor ꝓcedit ab igne in manū qđ eſſe nō pōt: q: ſpūs ſanctus eſt ꝑſona ſubſiſtēs. Alio mō ꝙ ꝓcedat in ipaꝫ tāq̄ꝫ in obiectū amatū ⁊ cognitū ⁊ aliquo modo habitum. Et hoc quidē fit ex tēpore mediante aliquo dono collato creature qđ eſt gratia vel caritas vel aliqua motio per quā creatura ꝯſurgit in cognitionē ⁊ dilectionē dei meritoriā ⁊ habet deū nouo modo non ſubiectiue in ſe ſed obiectiue ⁊ preter hoc habet ipm̄ vt ſpālem rectorem ⁊ directoreꝫ: vnde ꝓceſſio tēporalis vltra exitū ꝑſone a ꝑſona importat ſic eē in creatura.ſ. obiectiue ⁊ vt ſpālis rector ⁊ ꝓuiſor ⁊ director. Et hec duo īcludit tēporalis ꝓceſſio ꝑſone diuine ſicut totū includit ſuas ptes: ḡ ꝓceſſio tēporalis ſpūs ſancti nō dicit̄ ꝓceſſio alicuius doni a ſpū ſancto ī creaturā: tamē nō eſt ſine ea: q: ꝑſona diuina nō ſe habet nouo modo ad creaturā obiectiue niſi q: creatura ſe habet nouo modo ad deū per aliquid ſibi a deo de nouo influxū: ita ꝙ tota nouitas ⁊ mutatio eſt in creatura ſm̄ rem et ſubiectiue.
H. In deo autē ſolū ſm̄ rationē ⁊ obiectiue. Per hoc apparet principale ſcꝫ ꝙ talis ꝓceſſio pōt dici tēpo-

ralis et hoc ſic: Illud totū cuius altera pars nō eſt ab eterno ſed de nouo nō eſt eternū ſed nouū ꝛ tēporale: qꝛ totū nō eſt niſi exiſtētibus ptib⁹ quas totū importat. Sed ꝓceſſio pſone a pſona vt modo nouo ſit in creatura eſt quoddā totum importans duas ptes. quarū vna eſt exitus pſone a perſona: alia eſt pſonā diuinā nouo modo eſſe in creatura. Et hec pars creatura nō eſt eterna ſed tēporalis et noua: ergo hoc totū qd̄ eſt ꝓceſſio pſone a perſona vt nouo modo ſit in creatura nō eſt eterna ſed tēporalis ꝛ noua: ergo hoc totū qd̄ eſt ꝓceſſio pſone a pſona vt nouo modo ſit in creatura nō eſt eternū

I. ſed tēporale ꝛ nouū. Et ideo dicit̄ ꝓceſſio tēporalis. Sed cōtra hoc pōt argui dupliciter. Primo ſic: (Prima inſtantia.) ſicut ſe habet totū eternū ad ſuas ptes: ſic totū temporale ad ſuas. Sed totū nō pōt dici eternū niſi qlibet eius pars ſit eterna: ergo nec totū pōt dici temporale cuius qlibet pars nō eſt tēporalis. Cū ergo ꝓceſſio ſpūs ſancti de qua loquimur habeat duas ptes quarū vna eſt eterna ꝛ alia tēporalis videt̄ ꝙ ſicut nō pōt dici eterna: qꝛ q̄ dā pars eius nō eſt eterna: ita nō pōt dici tēporalis: q̄ qdā ps ei⁹ nō ē tēpo-

K. ralis. Scd̄o arguit̄ ſic: qꝛ demōſtrato vno ceco ꝛ al (Secūda Inſtātia.) tero vidēte ſicut nō pōt vere affirmari ꝙ ambo ſint ceci: ſꝫ negari pōt vtrūqꝫ: dicēdo ꝙ nec ſūt vidētes nec ceci: eodē mō in ꝓceſſiōe q̄ includit vnū eternū et aliud tēporale: ſicut nō pōt dici ꝙ ſit eterna: ſic nec

L. pōt dici ꝙ ſit tēporalis ſed vtrūqꝫ eſt negandū: Et (Solutio pīe inſtā.) dicendū ad primū ꝙ nō eſt ſimile qd̄ adducit̄ ꝓ ſimili: qꝛ ad eſſe toti⁹ requirit̄ exiſtētia cuiuſlibet partis. Ad nō eſſe aūt ei⁹ nō requirit̄ ꝙ qlibet pars nō ſit ſed ſufficit alterā partē nō eſſe. Eternū autē dicit illud qd̄ ſemp eſt fuit ꝛ erit. Et ideo totius eterni oportet qualibet ptem ſemp eſſe fuiſſe ꝛ fore qd̄ eſt eam eſſe eternā. Sed tēporale dicit aliquid ſic nūc eſſe qd̄ prius nō fuit ſemp: cū ergo ad nō fuiſſe totius ſufficiat alterā ptē eius nō ſemp fuiſſe ꝛ hoc

M. facit ipm̄ eſſe tēporale: patet ꝙ nō oportet totius tē- (Solutio ſcd̄e inſtā.) poralis qualibet partē tēporalē eſſe. Ad ſecundū dicendū ꝙ refert loqui de pluribus pluraliter retētis ꝛ vno toto cōtinēte plura qꝛ in pluribus pluraliter eſt verū qd̄ iſti dicūt nō aūt in toto cōtinēte plura. Si eni q̄rerent̄ vtrū iſta duo ſcꝫ ꝓceſſio pſone a pſona ꝛ exiſtētia pſone diuine nouo mō in creatura ſint eterna vel tēporalia: neutrū eſſet dicendū ſꝫ ꝙ vnū eſt eternū ꝛ aliud tēporale. Sed cū q̄rit̄ vtꝝ hoc totū qd̄ eſt ꝓceſſio pſone a pſona in creaturaꝫ ſit eternū an tēporale: dicendū ꝙ tēporale: qꝛ non ſemꝑ fuit altera pte q̄ ad totū requirit̄ nō ſemp exiſtēte: et eſt ſimile. Ponam⁹ ꝙ parieti antiquo ſuperponatur totū tectū nouū: ſi q̄reretur vtrū hec duo paries ꝛ tectū ſint de nouo vel ab antiquo: neutrū eſſet dicendū: ſed dicendū eſſet ꝙ paries eſſet antiquus ꝛ tectū de nouo. Sed ſi q̄reretur vtrū domus ſit de nouo vel ab antiquo: dicendū eſſet de nouo: eodē modo eſt in ꝓpoſito. ¶ Ad primū argumen-

N. tum: cū dicit̄ omne qd̄ ꝓcedit tēporaliter ꝛc. dicen- (Ad pri. principale) dū ꝙ omne qd̄ ꝓcedit tēporaliter incipit eſſe ex tēpore ſi accipiat eſſe ꝑ illā ꝓceſſionē ſm̄ ꝙ eſt temporalis: Sed pſona ꝓcedēs nō habet eſſe per proceſſionē vt reſpicit terminū ad quē rōne cui⁹ eſt tē-

O. poralis ſed vt reſpicit principiū a quo rōne cui⁹ eſt (Ad ſcd̄m) eterna. Ad ſecundū dicendū ꝙ nō oino eſt ſimile de generatiōe ꝛ ꝓceſſione: qꝛ generatio dicit tm̄ reſpectū geniti ad eū a quo eſt generatio qd̄ eſt principiū cōmunicādi naturā ipſi genito. Et ideo nō ponimus niſi duas generationes in filio ſm̄ duas naturas cōmunicatas diuinā ꝛ humanā. Sed ꝓceſſio nō ſolū dicit habitudinem ꝓcedentis ad principiū a quo ꝓcedit: ſed etiam ad terminū in quē ꝓcedit. Et quia hic terminus poteſt eſſe temporalis: ideo rōne eius ꝓceſſio ē tēporalis ꝙꝙ procedēs nullā per hoc temporalem naturam accipiat.

Queſtio Secunda.

Vtrum proceſſio tēporalis ſpiritus ſancti ponat innumerū cum eterna.

Secundo q̄ritur: vtrū tēporalis ꝓceſſio ponat innumerū cū eterna. Et (P. Queſti. Arg. pri.) videt̄ ꝙ ſic: q̄cūqꝫ habent ad inuicē ordinem numerāt̄: qꝛ ordo nō eſt eiuſdē ad ſeipm̄ ſed pluriū. Sed ꝓceſſio tēporalis habet ordinē ad eternā: qꝛ eſt poſterior ea: ergo ponit cum ea innumerū. Item ſicut ſe habet filius ad generationē paſſiuā ita ſpūs ſanctus ad ſpirationē paſ- (Argu.) ſiuam: ſed generatio filij eterna ꝛ tēporalis ſunt realiter due generationes ergo ꝓceſſio ſpiritus ſancti eterna ꝛ tēporalis ſunt realiter due ꝓceſſiones. ¶ In cōtrariū arguit̄: qꝛ omnis ꝓceſſio ſpūs ſancti eſt a patre ꝛ filio: illa aūt nō pōt eſſe niſi vnica: ḡ (In oppo.) ꝓceſſio ſpūs ſancti tēporalis ꝛ eterna nō ſunt due ꝓceſſiones ſed tm̄ vna. ¶ Reſponſio. Si ꝓceſſio tēporalis ſpūs ſancti eſſet proceſſio qua aliqd̄ donū (Q. Reſpō. ad q̄ſtio. Prima opinio.) ꝓcedit a ſpiritu ſancto in creaturā tēporaliter ſicut nō nulli imaginant̄: Tunc certū eſſet ꝙ proceſſio tēporalis ꝛ eterna eſſent due ꝓceſſiōes realiter differētes (nec mirū) vbicūqꝫ eni ſunt ꝓcedentia realiter differētia ibi ꝓceſſiōes realiter differūt: ſed ſic eſſet in ꝓceſſione eterna ꝛ tēporali ſupradicto modo acceptis: ḡ ꝛc. minor ꝓbat̄: qꝛ ꝓcedēs proceſſione eterna eſt perſona diuina: ꝓcedēs vero proceſſione tēporali eſt aliqd̄ donū creatū ꝛ hec differunt realiter vt de ſe patꝫ. Sꝫ qꝛ hec opinio reprobata ē prius: ideo dicendū eſt aliter ꝙ queſtio pōt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ ꝓceſſio tēporalis ꝛ eterna ponāt innumerū ꝓceſſionū: ita ꝙ ſint due pro- (R. Doctri. opinio.) ceſſiones realiter differētes. Alio modo ꝙ ponant innumerū non quidē ꝓceſſionū: ſed in qualēcunqꝫ numerū rerū vel rei vel rōnis. Si primo modo intelligat̄ queſtio: ſic dico ꝙ ꝓceſſio tēporalis nō ponit innumerū cū eterna: qꝛ nō ſunt due reales ꝓceſſiones ſed tm̄ vna: qd̄ patet ſic. per realē ꝓceſſionē fit aliquid reale in pſona procedēte abſolutū vel relatū. In diuinis eni pſona q̄ ꝓcedit ab alia ꝑ proceſſionē habet quicquid habet abſolutū vel relatuꝫ a pſona a qua procedit: ḡ per aliā et aliā realē proceſſionē fit aliud realiter in procedēte: ſed ꝑ proceſſionē tēporalē ſpūs ſancti nihil fit reale abſolutum vel relatū in ſpiritu ſancto ꝓter illud qd̄ eſt in ipſo per proceſſionē eternā: ergo proceſſio tēporalis nō eſt proceſſio realiter diſtincta ab eterna. Et hoc quidem manifeſtū eſt ex ꝑdictis: proceſſio eni eterna dicit ſolū exitū pſone a pſona: ꝓceſſio vero tēporalis dicit illud idē cū nouo reſpectu ad creaturā ꝛ iſte nouus reſpect⁹ nō pōt dici ſm̄ ſe proceſſio: alioqn cū pater poſſit habere ꝛ habeat quādoqꝫ hunc nouum reſpectū ad creaturā pater diceret̄ quādoqꝫ tēporaliter procedere qd̄ eſt falſum. totū ergo hoc. ſ. proceſſio pſone a pſona cū nouo reſpectu ad creaturā dicit̄ proceſſio tēporalis proceſſio eterna qdē

rõne ſolius primi: ſed tẽporalis rõne ſolius ſcdi et ita eſt ibi vnica proceſſio q̃ eſt eterna ex primo: ⁊ dicit tẽporalis ex ſcdo. Si autẽ q̃ſtio intelligat̃ ſecun-
A. do modo ſic adhuc dicendũ q̄ pceſſio tẽporalis et eterna nõ ponũt innumerũ rerũ: quia nec ſunt due res nec vna includit ſup aliã aliquã rem: qḋ patet q̄ ṗter pceſſionẽ eternã nihil eſt ibi niſi reſpectus nouus ad creaturã: ille autẽ reſpect⁹ nõ eſt realis ſed ſolũ ſm rationẽ ⁊c. verũtamẽ licet pceſſio temporalis nõ ſit alia res nec aliã rem includat intrinſece: cõnotat tamẽ aliã rem extrinſece. Hoc autẽ donum eſt aliqḋ in creatura: q̄ pſona diuina nõ ſe habet nouo modo ad creaturã obiectiue niſi q̄ creatura ſe habet nouo modo ad deũ per aliqḋ receptum in ea ſubiectiue. Et eſt ſimile deus ⁊ deus creãs nõ ſunt duo dij nec due res: ⁊ tamẽ deus creans cõnotat extrĩſece aliã rem: ſcʒ creaturã. Similiter eſt in
B. pposito vt viſum eſt. Si autẽ q̃ſtio intelligatur de qualicũq̧ numero: ſcʒ rei vel ratiõis: ſic pceſſio tẽporalis ponit innumerũ cũ eterna nõ ita q̄ vna pceſſio pura eterna ſit tãtũ res ⁊ alia ſcʒ tẽporalis ſit tãtũ ratio: ſed q̄ ſupra pceſſionẽ eternã q̃ vera res eſt pceſſio tẽporalis addit reſpectũ ad creaturaʒ q̃
C. eſt ſolũ ſm rationẽ. ¶ Ad primũ argumentũ dicendum q̄ ordo pceſſionis tẽporalis ad eternã eſt ſolum rõne cõnotati: ex quo cõſurgit circa pſonã diuinã pcedẽtẽ reſpectus nouus: licet ſm rationẽ et per cõſequẽs numerus rei ⁊ rõnis vel eiuſdẽ accepti ſolũ ſm rem ad ſeipm acceptũ ſm nouã rationẽ.
D. Ad ſcdm dicendũ q̄ generatio filij eterna ⁊ tẽporalis nõ ſolũ diſtinguñt per reſpectũ rõnis ſupadditũ ſicut pceſſio ſpũs ſancti tẽporalis ⁊ eterna ſed per diuerſas naturas acceptas per hanc generationem et illam: ideo generationes realit̃ diſtinguntur ſicut nature per eas accepte: non ſic autem eſt ex alia parte.

Ad primũ argu.

Ad ſcdm

Queſtio Tertia.

Vtrũ per proceſſionem temporalẽ ſpiritus ſanctus detur an eius dona.

E. Tertio q̃ritur: vtrũ per pceſſionem tẽporalẽ ipſemet ſpũs ſanctus det̃ an tantũ ei⁹ dona. Et videt̃ q̄ ipſemet ſpũs ſanctus nõ detur: q̄ illud de nouo datur qḋ nouo modo habet̃: ſed ſpũs ſanctus ſcʒ ſe nõ habet̃ nouo modo ſed tantũ ſm eius dona: ergo ⁊c. minor pbat̃ per authorẽ de cauſis q̃ dicit q̄ prima cauſa ſemp eodẽ mõ ſe habet ad res q̄uis res diuerſimode ſe habeant ad primam cauſam.

Queſt. iij. Arg. prio

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt qḋ dicit̃ Ro. v. Caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctũ qui datus eſt nobis: ergo videt̃ ſm Apoſtolum q̄ vtrũq̧ detur ſcilicet ipſe ſpiritus ſanctus ⁊ dona eius.

F. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſponſio. videnda ſunt tria. Primuʒ eſt: q̃no ſpũs ſanctus detur cũ donis ſuis ⁊ nõ tantũ ſua dona. Scdm eſt cũ quibus donis ſpũs ſanctus detur et cũ quibus nõ. Tertiũ eſt quid det̃ per prius vtrũ

G. Pri. arti. ſpũs ſanctus an dona eius. Quantũ ad primum ſciendũ eſt q̄ aliquid põt dari alteri dupliciter ad p̃ſens. Vno modo ſicut forma inherẽs ſicut calor datur aque ab igne: et iſto modo ſpũs ſanctus nunq̃ datur cũ ſit pſona ſubſiſtẽs ⁊ nullo modo forma inherẽs Alio modo ſicut obiectũ: vel ſicut amicus / rector / ⁊ motor: ſicut dicit̃ q̄ aliquid datur puero in tutorẽ: ⁊ hoc modo datur ſpũs ſanctus hominibus et nõ ſolũ dona eius. Eſt enĩ quoddã obiectũ cognitũ et amatũ quoq̧ ipſe eſt ſpãlis tutor ⁊ director

H. Secũ. ar. Ex hoc patet ſcdʒ ſcʒ q̄ ſpũs ſanctus datur creature rationali ſolũ cũ donis nature ſed impfecte: Cũ donis vero gratie pfectius: ſed cũ donis glorie pfectiſſime. Qḋ patet vnica rõne q̃ talis eſt. Illi ſoli creature datur ſpũs ſanctus q̃ põt in ipm tendere tanq̃ in obiectuʒ cognitũ ⁊ amatũ: et cuius ipſe eſt ſpãlis tutor ⁊ director: ſed ſola creatura rationalis põt intẽdere in deũ vel in ſpiritũ ſanctũ tanq̃ in obiectũ amatũ ⁊ cognitũ impfecte quidẽ ſm dona nature: perfectius vero ſm dona grẽ: pfectiſſime aũt ſm dona glorie. ſolius etiã creature rõnalis eſt ſpecialis tutor / pruſor / ⁊ director: q̄ ordinabilis eſt ad finẽ ſupnaturalẽ: ⁊ ſpecialior electorũ: ſpãliſſimus autẽ beatorũ: ergo ſpũs ſanctus datur ſoli creature rationali impfecte ſm dona nature: perfectius ſm dona gratie: ſed pfectiſſime ſm dona glorie.

I. Terc. ar Quantũ ad tertiũ notandũ: q̄ aliqḋ dicit̃ prius dupliciter. Vno modo ſm tẽpus. Alio modo ſcdʒ naturam. Si loquamur de prioritate ſcdm tẽpus: ſic in datione ſpũs ſancti ⁊ donorũ eius maxime quo ad dona glorie nullo modo eſt pri⁹ ⁊ poſteri⁹ ſcdm tẽpus. Cuius ratio eſt: q̄ dona ptinẽtia ad beatitudinẽ ſemp perficiũt ipſam animã in actu ſuo: quia beatitudo conſiſtit in actuali opatione: vt patet ex primo ethicorũ. Sed illius actus vel opationis obiectũ cognitũ ⁊ amatũ eſt deus vel ſpũs ſanctus: cũ illa operatio ſit intellectus ⁊ voluntatis: g̃ ſimul ſcdʒ tẽpus habẽtur dona glorie ⁊ deus vel ſpũs ſanctus

K. vt amatus ⁊ cognitus. De donis autẽ gratie ⁊ nature cũ quibus deus habetur minus pfecte ſecus ẽ quia illa nõ ſemp perficiũt hominẽ in actu ſecundo Nõ enĩ habẽs intellectũ ⁊ voluntatẽ etiã cũ fide et caritate ſemp eſt in actu cõtemplãdi ⁊ diligẽdi deũ naturaliter vel meritorie. Et ideo cũ his donis nõ ſemp habetur deus vel ſpiritus ſanctus vt act⁹ cognitus ⁊ amatus: ſed ſolũ ſcdm potentiã vel habitum: ppter qḋ hec dona prius habẽtur ſcdm tẽpus q̃ ſpũs ſanctus habeat̃ in actu. Si vero loquamur

L. de prioritate ſcdʒ naturã ſic ad p̃ſens duplex eſt natura ſcʒ materia ⁊ forma. forma autẽ eſt pfectio materie. Et ideo illa q̃ ſunt pfectiora ſunt priora ſcdm naturã forme vel finis: q̃ autẽ ſunt impfectiora ſũt priora ſcdm naturã materie vel ſubiecti recipiẽtis: cũ ergo habere deũ vt cognituʒ ⁊ amatũ: ſit ſicut finis ⁊ perfectio principaliter intẽta: patet q̄ ſcdʒ naturam forme ⁊ finis qui aliquo modo coincidit cum forma: ſpũs ſanctus datur pri⁹ natura q̃ dent̃ ei⁹

M. dona. Sed ſcdm naturã materie vel ſubiecti recipiẽtis prius habẽt̃ dona ſpũs ſancti q̃ ipſe ſpiritus ſanct⁹ ppter duo. primo: q̄ ſemp in ſubiecto diſpoſitio pcedit naturaliter pfectionẽ: ſed dona ſpirit⁹ ſancti ſunt q̃dã diſpoſitiones ad habendum deum ergo ⁊c. Scdo q̄ pſona diuina non ſe habet nouo modo ad creaturã obiectiue niſi q̄ creatura ſe habet nouo modo ad deũ per aliquid qḋ eſt et datuʒ de nouo ⁊ eſt in ea ſubiectiue ſed illud qḋ eſt cauſa et ratio alterius eſt prius eo ſcdm naturaʒ: g̃ dona influxa nature a deo ſunt in ea prius ſcdm naturaʒ q̃ ipſa feratur in deũ tanq̃ obiectũ qḋ eſt eam habere ſpiritũ ſanctũ. ¶ Ad argumentũ in oppoſitũ

N. Ad primũ argumẽ. dicendũ q̄ ipſe deus vel ſpũs ſanctus nouo modo ſe habet ad creaturã nõ quidẽ ſubiectiue ſed obiectiue abſq̧ mutatione ſui per ſolã mutationẽ creature: Et cum dicit̃ q̄ deus eodẽ modo ſe habet ad

res ſm authoꝛitatē de cauſis. Dicendū ꝙ intelligendū
eſt ſic: ꝙ in deo nō ſunt ſubiectiue diuerſi modi rea
les quibus ſe habeat nunc aliter ꝙ̄ prius: ex varia
tione tñ creaturarū varie relationes ſm rōnē ꝯſur
gunt circa deū obiectiue ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito.

Queſtio Quarta.

Vtrum ſpiritus ſanctus detur a viris ſanctis.

Quarto q̄ritur vtrū ſpūs ſan-
O. ctus detur a ſanctis viris. Et videtur ꝙ
Que. iiij. ſic: q2 Xp̄us dedit diſcipulis poteſtatem
Arg. pͥo dimittēdi peccata: ſed peccata nō dimit-
tuntur niſi per ſpiritū ſanctū: ergo diſcipuli potuerunt
dare ſpiritū ſanctū. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Au-
In oppo. guſtinus de trini. nō aliquis diſcipulorū dedit ſpm̄
P. ſanctū: ſed orabāt vt veniret in hominē. ¶ Reſpō
Reſpōſio ſio. Dicendū ꝙ ſpūs ſanctus pōt dari dupliciter. Uno
ad q̄ſtio. modo directe ꝑ modū authoritatis. Alio mō indi-
recte ⁊ ꝑ modū miniſterij. Primo mō nō pōt ſpirit9
ſanct9 dari a quacūꝙ creatura: angelo vel hoīe nec
in ſe nec in donis ſuis: nō in ſe q2 ſpūs ſanctus ſo-
lum pōt dari ꝑ modū auctoritatis ab illis a q̄b9 ori-
ginatur: q2 nō eſt auctoritas ꝑſone ſupra ꝑſonā in di
uinis niſi rōne originis: vnde nec aliqua ꝑſona ſe-
Q. metipſam dat. Si tñ dat nō per modū auctoritatis
dat: ſed tm̄ ꝑ modū cuiuſdā liberalitatis. Sȝ ſpūs
ſanct9 originatur ſolū a patre ⁊ filio ⁊ nō ab aliq̄ crea-
tura: ergo ſpūs ſanctus nō datur per modū autho
ritatis niſi a patre ⁊ filio ⁊ non ab aliq̄ creatura: nec
per modū liberalitatis dari pōt niſi ab illis quorum
volūtati ſubeſt ſpm̄ ſanctū haberi a nobis: hij autē
ſunt ſolū pater ⁊ fili9 ⁊ ſpūs ſctūs: quoꝝ eſt vna et
eadē volūtas: ergo nec ꝑ modū auctoritatis pōt dari
ſpūs ſanct9 a quacūꝙ creatura. Itē nec dona ſpi
R. ritus ſancti poſſunt iſto modo dari ab aliqua crea-
tura: q2 dona illa ſi ſint nature (cū ſint intellectus et
volūtas) nō poſſunt eſſe niſi a creante cū intellect9
et volūtas ſint ab extriſeco. Si vero ſint dona grē
aut ſunt dona gratie gratū faciētis ⁊ ſimilia aut nō
ſunt aliud ꝙ̄ acceptatio diuina q̄ nō pōt eſſe ab alio
cauſaliter nec in alio formaliter niſi in deo: aut ſi ſint
aliud cū nō poſſint educi de potētia ſubiecti vl' ma
terie inducuntur a creāte ſolū. Idē intelligendū eſt
de donis gratie gratis date quo ad hoc ꝙ nō ſub-
eſt volūtati creature talia cōferre cū eleuēt naturā
ſupra id ad qđ q̄cunꝙ natura creata ſm ſe non pōt
attingere: ergo nec ſpūs ſanct9 in ſe nec in donis ſuis
S. pōt dari a quacūꝙ creatura directe ⁊ per modū au
ctoritatis. Alio modo pōt dari ſpūs ſanct9 indire-
cte per modū miniſtri: ⁊ hoc modo pōt dari ſpirit9
ab hoībus nō ſolū bonis ſed etiā malis dū admini
ſtrant ſacramēta eccl'ie in quib9 ⁊ cū quib9 datur ſpūs
ſanctus niſi recipiēs ponat obicē. Poteſt etiā dari
ab oīb9 talib9 occaſionaliter ꝑ eorū ꝑ̄dicationē ſua
dendo viam ſalutis. Poteſt etiā dari ꝑter hos mo
dos ſpūs ſanct9 a bonis aliqualiter merēdo ꝑ ora-
tionē ſicut legitur de apl'is actuū. viij. Orauerūt pro
ipſis vt acciperēt ſpm̄ ſanctū. Pōt etiā fantaſia hoīs
immutari ꝑ miniſteriū angelicū vt circa appareāt ma-
la fugiēda ⁊ bona ꝓſequēda. Quib9 oſtēſis redit
hō de culpa ad grām ꝑ penitētiā. Et iō ſpūs ſctūs
poteſt dari his modis a bonis et malis non ſolum
hominibus ſed etiam angelis non directe ⁊ ꝑ mo-
dum auctoritatis: ſed indirecte modis quib9 dictū
eſt. Et per hoc patet ſolutio ad argumenta.

Diſtinctio. XV.

Sententia litteræ magiſtri in generali et ſpeciali.

Hic cōſiderandū eſt. Superius
dixit magiſter ꝙ ſpūs ſanctus ꝓcedit a T.
patre ⁊ filio tēporaliter. Hic autē inquirit Snīa ꝑ
vtrū ſpūs ſanctus detur a ſe. Et diuidit in l̄re ig...
duas. Primo enī inquirit de hoc. Et ſcđo q2 fecerat
mentionē de miſſione filij determinat incidētaliter
de ea. Scđa ibi: Hic q̄ritur. Prima diuidit in tres.
Primo enī mouet q̄ſtionē ſuā. Scđo ſoluit. Ter-
tio ſolutionē cōfirmat per ſimile de miſſione filij.
Scđa ibi: Ad qđ dicim9. Tertia ibi: ne admireris
Et hec tertia diuidit in quattuor ptes. Primo enī
ꝓponit intentū de miſſione filij in generali. Scđo
oſtēdit ꝙ fili9 miſſus eſt a patre. Tertio ꝙ miſſus
eſt a ſpiritu ſancto. Quarto ꝙ datus ⁊ miſſus eſt a
ſe ipſo. Scđa ibi: Quo circa. Tertia ibi. Et ꝙ a ſpi
ritu ſancto. Quarta ibi. Deinde autē hic q̄rit vtrū
ſemel. Superius determinauit magiſter de tēpo
rali miſſione ſpūs ſancti. Et q2 in determinādo de
tēporali miſſione ſpūs ſancti mentionē fecit de miſ
ſione filij. Ideo in parte iſta incidentaliter agit de
miſſione filij. Et diuidit in duas ptes. Primo enī
ꝓponit ſuū intētū. Scđo mouet icidētaliter quādā
q̄ſtionē. Scđa ibi: Hic q̄rit cū pater. Prīa diuidit
in tres. Primo mouet q̄ſtionē intentā. Scđo ſol-
uit aſſignando duos modos ipſius miſſionis filij.
Tertio oſtendit differentiā inter modos miſſiōis
aſſignatos. Scđa ibi: qđ dicimus. Tertia ibi: lōꝙ
putauerunt. Hec eſt diuiſio magiſtri in generali. V.
¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter. Et querit Snīa ꝑ
primo: vtrū ſpūs ſanctus detur a ſe: poſtea ſoluit ſpeciali.
et oſtendit ꝙ ſic: q2 opa trinitatis ſunt indiuiſa: ſed
datio ſpūs ſancti eſt q̄dā opatio cōis tribus ꝑſonis
Itē quicquid pōt facere pater totū cōuenit alijs: ergo
ſi pater pōt dare ſpm̄ ſanctū: ſimiliter ſpūs ſanct9
dabit ⁊ pōt dare ſeipm̄. Spūs ſanctus etiā mittitur
a ſeipo. Poſtea cōfirmat per ſimile de miſſione fi-
lij dicēs: ꝙ nō ſolū eſt admirandū ꝙ etiā filius dici
tur a ſe miſſus in mundū. Poſtea oſtēdit ꝙ miſſio
filij in carnē ⁊ ad ꝑ̄dicandū fuit a patre. Deide oſtē
dit ꝙ fuit a ſpiritu ſancto: ⁊ hoc cōfirmat auctorita-
te Auguſtini. Ultimo oſtēdit ꝙ filius a ſe ipſo da-
tus eſt: q2 ꝓpheta dicit eū datū nobis: nō diſtinguē
do a quo. Oñdit etiā ꝙ fili9 datur a ſe ⁊ a p̄re ſicut tra
ditus eſt a ſe ⁊ a patre: nec obſtat ꝙ aliq̄n filius di-
cit a me ipſo nō veni. Hoc enī intelligitur ſcđȝ formā
ſerui: miſſio hec eſt filij incarnatio. Tunc ſequitur
pars illa q̄ incipit ibi: Hic q̄ritur. vbi q̄rit magiſter
vtrū ſemel tantū ſit miſſus filius dei: an ſepe. Et
reſpōdet magiſter ꝙ ꝑter generationē eternā quā
quoddā myſteriū appellat ꝙ duob9 modis miſſus
eſt: ſcȝ viſibiliter in carnē ⁊ inuiſibiliter in mentē: et
hos modos miſſionis ponit Auguſtin9. Et differt
vna miſſio ab alia: nā miſſio in carnē ſemel facta ē
miſſio vero in mentē pluries. Item per primā miſ
ſus eſt in mūdū: per ſecundā nō ꝓprie imo ꝑ eam
nobis tale donū datur per qđ quodāmodo ſupra mū
dū eleuamur. Et hoc cōfirmat ꝑ auctoritatē Augu
ſtini. Poſtea q̄rit cur pater nō dr̄ miſſus. Et rñdet

ꝙ hoc ideo ē q2 nō eſt ab alio: imo in eo eſt pricipiū ſiue auctoritas: vñ auctoritati nō cōgruebat mitti. Et hoc cōfirmat auctoritate Auguſtini. Ultimo excludit errorē quorūdā dicētiū ꝙ q2 pater nō mittitur: filius vero mittit: ꝛ ſpūs ſanctus: pater eſt maior: filius vero ꝛ ſpūs ſctūs ſunt minores. Etiā reſpōdet magiſter auctoritate Aug. ꝙ ꝓpter talē miſſione₃ nulla ponit minoritas in pſonis miſſis: ſed auctoritas mittētis ꝛ effect⁹ viſibilis in creatura in qua pater non apparuit ſicut illi ſc₃ filius ꝛ ſpūs ſanctus. In fine autē dicit ꝙ per ea que dicta ſunt patet q̄ ſit miſſio filij et quibus modis mittatur.

Queſtio Prima.

Vtrum mitti conueniat alicui perſone diuine.

A. Que. pri. Arg. p[ro]o — Circa diſtinctionē iſtā: primo q̄ritur vtrū mitti ꝯueniat alicui pſone diuine. Et videt ꝙ nō: q2 nihil ptinens ad inferioritatē pōt dici de vna pſōa reſpectu alteri⁹: ſed miſſio īportat inferioritatē in miſſo reſpectu mittētis: ḡ miſſio nō ꝯpetit alicui pſone diuine. maior patet q2 in trinitate nō ſunt gradus maioris ꝛ minoris: ſupioris et inferioris: ꝓpter quod Damaſcenus dicit ꝙ xp̄s nō eſt obediēs patri niſi ſm qd ꝛ ſm ꝙ hō: q2 obediētia īportat inferioritatē minor ꝓbat̄ q2 ſupiorib⁹ ꝛ maiorib⁹ ꝛ nobilioribus angelis nō cōpetit mitti ſm Diony. ſ₃ ſolū inferioribus: ḡ miſſio vt videt̄ īportat inferioritatē.

Argu. ij. — Itē miſſio īportat ſepationē miſſi a mittēte: ſed in diuinis pſone nō ſepant̄ abinuicē: q2 ſēp vna eſt in alia Ego in patre ꝛ pater in me eſt: Jo. xiiij. ḡ ꝛc.

In oppo. — ¶ In contrarium eſt quod dicitur Joan. viij. Neq3 a me ipo veni: ſed pater meus ille me miſit. Et in eodē euāgelio ſilr̄ habet̄ i plurib⁹ locis. Siliter Gal. iiij. dicit̄. At vbi venit plenitudo tēporis miſit de⁹ filiū ſuū.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio. Primus articulus. — ¶ Reſpōſio. Circa q̄ſtionē iſtā videda ſūt tria Primū eſt qd īportet̄ noīe miſſiōis. Scōm erit q̄lr̄ cōueniat diuinis. Tertiū q̄liter differat a ꝓceſſiōe et a datiōe. Quātū ad primū ſciēdū eſt: ꝙ in creaturis ex qb⁹ trāfferim⁹ noīa ad diuina videm⁹ ꝙ miſſio eſt motus vel exit⁹ alicui⁹ ab aliquo accipiētis auctoritatē vel poteſtatē ad aliqd agēdū vel dicēdū ſicut legat⁹ dr̄ miſſus a papa vel nūcius a dño q2 vterq3 recipit auctoritatē aliqd agēdi: telū etiā dr̄ miſſum ia iaciēte eo ꝙ ab ipſo recipit virtutē ꝑueniēdi: ꝛ in his oib⁹ ſunt multe impfectiōes. ſ. motus et mutatio ſm q̄ fit inter mittentē ꝛ miſſum localis ſeparatio ꝛ acceptio auctoritatis vel virtutis diminute: vel ſaltē nō eiuſdē: ꝛ q2 ea q̄ ſunt in creaturis nō transferūt̄ ad diuina niſi ſegregatis impfectionib⁹ ideo ſegregem⁹ a miſſiōe ꝑdictas impfectiōes. ſ. motū ꝛ mutationē ꝛ localē ſepationē ꝛ diminutionē ptātis vel auctoritatis: ꝛ habebim⁹ ꝙ miſſio eſt exit⁹ vni⁹ ab altero abſq3 mutatiōe ꝛ locali ſepatione accipiēdo eandē virtutē ꝛ eque pfectā ad aliqd agēdū.

C. Secūd⁹ articulus. — Ex hoc patet ſcōs qd eſt principale ꝓpoſitū ꝙ in diuinis eſt exit⁹ pſone a pſōa ſ₃ originē abſq3 omni mutatiōe ꝛ locali ſepatiōe ꝛ acceptio eiuſde₃ virtutis ad ſanctificādū creaturā: ꝛ ſic in diuinis eſt miſſio.

D. Tertius articulus. — Circa tertiū eſt intelligendū ꝙ iſta differūt ſc₃ ꝓceſſio / miſſio / ꝛ datio: q2 ꝓceſſio dicit exitū pſone a pſona vel ſ₃ ſe ſicut generatio eſt ꝓceſſio filij a pr̄e: vel cū aptitudine ad vlteriorē terminū ſicut filius dr̄ ꝓcedere a pr̄e: ꝛ ſpūs ſctūs ab vtroq3 in creaturā ſm aliqd in creatura cāſatū: miſſio aūt īportat originē pſone miſſe ab aliq̄ alia. Et in hoc cōuenit cū ꝓceſſione: ꝛ importat ſemp effectū nouū in creatura et nouū modū eſſendi in creatura: ꝛ in hoc differt a ꝓceſſione q̄ conuenit vel cōuenire pōt pſone diuine abſq3 nouo reſpectu ad creaturā. videt̄ tñ eſſe totaliter idē cū ꝓceſſione tēporali q̄ ſemp ponit effectū in creatura. — E. Miſſio.

F. Datio. — Datio autē nō importat originē in dato: q2 idē pōt dare ſe ip3 modo quo pſona diuina datur: ſc₃ vt obiectū cognitū ꝛ amatū. Et in hoc differt datio a ꝓceſſiōe ꝛ miſſiōe q̄ ſemp importāt originē ꝓcedētis ꝛ miſſi: ſed cōnotat effectum nouū ſm quē attendit̄ datio. Et in hoc cōuenit cū miſſione. Ex hoc apparet ꝙ q2 miſſio ꝛ ꝓceſſio importāt originē: datio autē nō: ideo ꝓcedere ꝛ mitti nō cōuenit cuilibet pſone diuine ſaltē pr̄i q̄ eſt a nullo: vnde Aug. ij. de trini. ca. xij. dicit ꝙ pater nuſq̄ legit̄ miſſus: q2 nō habet de quo ſit aut a quo ꝓcedat: dari aūt cōuenit cuilibet pſone: q2 q̄libet pōt ſe ipſam dare. Quia vero miſſio ꝛ datio ſemp important effectū tēporalē: ꝓceſſio autē nō ſemper: ideo mitti ꝛ dari nō poſſunt conuenire diuine pſone niſi ex tēpore. Procedere aūt pōt cōuenire ab eterno vl̄ ex tēpore.

G. Ad pri. principa. — ¶ Ad primū dicendū: per intereptionē minoris: q2 miſſio in diuinis nō ſemp importat ſuperioritatē in mittēte nec inferioritatē in miſſo: ſed auctoritatē principij in vno reſpectu alteri⁹. Et hec inuenit̄ bene inter diuinas pſonas: nec ē ſimile de obediētia que eſt reſpectu precepti qd ꝑtinet ad dñū qd importat gradū dignitatis qui nō eſt inter pſonas diuinas. Et qd ꝓbatur: q2 ſupiores angeli ꝓpter ſuā dignitatē nō mittūt̄: dicēdū ꝙ forte ſupiores angeli q̄nq3 mittunt̄: licet nō regulariter: vt patebit in ſcōo libro. Et ſi nunq̄ mitterent̄ hoc nō eēt ꝓpter eorū dignitatē: ſed q2 oīs effectus miniſterij angelici poſſūt fieri p inferiores angelos. Et ideo nō oportet ꝙ ſupiores mittant̄: ſed effectus miſſionis nō poſſūt fieri niſi a pſōa diuina ꝓpt̄ qd oport₃ ꝙ ipa mittatur. Ad ſcōm patet ſolutio ex iā dictis. — Ad ſcōm

Queſtio Secunda.

Vtrum miſſio dicat aliquid notionale an eſſentiale.

H. Queſt. ij. Arg. p[ro]o — Secūdo queritur: vtrū miſſio dicat aliquid notionale an eſſentiale. Et videt̄ ꝙ dicat aliquid notionale: quia id qd in diuinis ſic cōuenit vni vel duabus perſonis: ꝙ non omnibus eſt notionale: ſed miſſio conuenit duabus perſonis: ſcilicet filio ꝛ ſpiritui ſancto: ita ꝙ non omnibus. pater enim nō legitur miſſus vt ſupra dictum eſt: ergo miſſio dicit aliquid notionale.

Argui. ij — Item Beda dicit in quadam Homelia ꝙ miſſio ſpiritus ſancti eſt eius proceſſio ſed proceſſio eius eſt quid notionale: ergo et miſſio.

In oppo — ¶ In cōtrarium arguitur: quia nulla notio eſt cōmunis filio ꝛ ſpiritui ſancto: ſed miſſio cōmunis eſt vtriq3 (vterq3 enim legitur miſſus) ergo miſſio non eſt aliquid notionale.

I. Reſpōſio ad q̄ſtio. — ¶ Reſponſio. Videndum eſt primo quid dicitur eſſe notionale: ꝛ qd eſſentiale vt per hoc appareat qd queritur. Sciendū ergo ꝙ notionale eſt id quod includit propriū alicuius vnius pſone vel duarū ita ꝙ cōueniat oibus Et dicit̄ notionale q2 notitiā facit de pſona q̄rum

ad aliquid pertinẽs ad diſtinctionẽ pſonaꝝ. Eſſen
tiale autẽ dicit qḋ cõuenit omnibus pſonis ratione
eſſentie abſolute vel alicui⁹ attributi abſoluti. Hoc
K. ſuppoſito: dicendũ ꝙ quedam ſunt noĩa in diuinis
pure eſſentialia: quedã pure notionalia: quedam
partim eſſentialia ⁊ ptim notionalia. Pure eſſentia
lia ſunt ſicut bonus ſapiens ⁊ hmõi. Pure notiona
L. lia ſunt ſicut generatio ſpiratio ⁊ ſimilia. Partim
notionalia ⁊ eſſentialia ſunt que includunt vtrũq;
ſiue pluribus nominibus: vt potẽtia generãdi ſm
illos qui dicũt ꝙ potẽtia generãdi includit eſſentiã
et reſpectũ: vt ſapientia genita: ſiue vnico noĩe vt
incarnatũ qḋ dicit opus cõmune trinitati ⁊ includit
ſingulariter ſuppoſitũ filij: qualitercunq; hoc ſit de
numero taliũ eſt miſſio: includit eñi notionale ⁊ eſ-
ſentiale: qḋ apparet pmo de notionali ſic: miſſio
eſt exitus perſone a perſona vt apparet ex p̄ceden
te q̄ſtione: ſed exitus perſone a perſona eſt per ori
ginem que ad notionẽ pertinet: ergo miſſio inclu-
dit aliquid notionale. Item includit aliquid eſſen
tiale: q: miſſio importat effectũ in creatura: ſed effe
ctus in creatura eſt opus cõmune toti trinitati rõne
cõmunis eſſentie ⁊ potẽtie: ergo miſſio includit ali
M. qḋ eſſẽtiale: icludit ḡ vtrũq;. Quid autẽ includit
principalius? credo ꝙ illud qḋ eſt eſſẽtiale. Qḋ pa
tet ſic: quando duo includũtur in aliquo ⁊ vnũ eſt
quaſi ratio cõpletiua ⁊ formalis reſpectu alterius ⁊
aliud quaſi materiale p̄ſuppoſitũ: illud qḋ eſt for-
male eſt principalius: ſed in miſſiõe illud qḋ eſt eſ-
ſentiale eſt quaſi cõpletiuũ ⁊ formale reſpectu eius
qḋ eſt notionale: ergo in miſſione principalius in-
cluditur eſſentiale ꝙ notionale. maior de ſe patet:
ſed minor ꝓbatur per Auguſtinum qui dicit. x. de
trinitate ꝙ filius nõ eo ꝙ filius eſt a patre miſſus:
ſed vel ex eo ꝙ viſibilis apparuit vel ex eo ꝙ men
tem cuiuſcũq; ſanctificat. Sanctificatio autẽ men-
tis noſtre eſt quoddã eſſentiale cũ ſit a tota trinita.
vt dictũ eſt: ergo formale ⁊ cõpletiuum in miſſione
eſt aliquid eſſentiale: ⁊ hec fuit minor: ſequitur er-
go cõcluſio ſcʒ ꝙ principalius qḋ importat per miſ
ſionem eſt eſſentiale: dico autẽ principalius non q:
predicetur in recto de miſſione: ſed quia cõplet ra-
tionẽ miſſionis reſpectu notionalis qḋ eſt preſup-
poſitum vel quaſi materiale: vel poſſet dici ꝙ etiaʒ
in recto illud qḋ eſt eſſentiale includitur in ratione
miſſionis transformando miſſionis rationem pri-
us dictam: ⁊ forte magis proprie: ſic miſſio eſt appa
ritio pſone diuine p̄cedentis in natura creata q̄tũ
N. ad miſſionẽ viſibilẽ vel ſanctificatio creature p do
na appropriata perſonis procedẽtibus. ¶ Ad pri-
Ad pri. principalẽ mũ argumentũ dicẽdũ ꝙ illud qḋ cõuenit vni per-
ſone vel duabus ita ꝙ non omnibus oportet ꝙ im-
portet aliquid notionale: Et nihilominus poteſt cũ
hoc importare aliquid eſſentiale vt ſapientia geni-
ta: q: per id qḋ eſt notionale totũ cõtrahitur vt non
poſſit dici de omnibus: ſed tãtũ de vna vel duab⁹:
O. et ſic eſt de miſſione vt dictum eſt. Ad ſcḋm dicẽ
Ad ſcḋm dum ꝙ miſſio ſpiritus ſancti eſt p̄ceſſio eius: ſed p̄
ter hoc includit aliquid aliud: ſcʒ effectum aliquem
P. in creatura ⁊ illud eſt quoddã eſſentiale. Ad ter-
Ad rõem In oppo. tiũ: qḋ eſt pro altera parte dicendũ eſt: ꝙ notio põt
ſignificari dupliciter. Uno modo in ſpeciali: vt pa-
ternitas vel filiatio vel ſpiratio: et ſic nulla notio ẽ
cõmunis filio ⁊ ſpiritui ſancto: vel poteſt ſignificari
in cõmuni ſicut eſſe ab alio. Et hoc modo filius et
ſpiritus ſanctus habent cõmunem notionẽ que in-
cluditur in miſſiõe: quia quilibet eorum eſt ab alio
a quo mittitur.

Queſtio Tertia.

Vtrum aliqua perſona poſſit mitti a ſe ipſa vel ab illa a qua nõ procedit.

TErtio queritur vtrum aliqua Q. Queſ. iij.
perſona poſſit mitti a ſe ipſa vel ab alia
a qua non procedit. Et videt ꝙ ſic: Au Arg. prĩo
guſtinus. iiij. de trinita. ca. xx. dicit ſic: ſi-
cut generari eſt filiuʒ eſſe a patre ita filiũ cognoſci
eſſe a patre eſt filium mitti a patre: ſed iſta cogni-
tio poteſt cauſari a filio: ergo miſſio filij poteſt eſſe
a ſe ipſo. Item Eſaie. xlviij. dicitur ex perſona fi Argu. ij.
lij ⁊ nunc miſit me dominus ⁊ ſpiritus eius: ergo fi
lius mittitur a patre ⁊ ſpiritu ſancto: ſed non p̄ce-
dit vt conſtat a ſpiritu ſancto: ergo filius mittitur a
perſona a qua nõ p̄cedit. Item Ambroſius libro Argu. iij.
de ſpiritu ſancto dicit filius datus eſt nobis: datus
eſt audeo dicere a ſpiritu ſancto: ergo eadem rõne
miſſus eſt ab eo ⁊ ſic idẽ quod prius. Cõtra Au- In oppo
guſtinus. iij. de trinita. ca. xx. ab illo mittitur filius a
quo emanat: ſed filius non emanat a ſpiritu ſan-
cto nec aliqua perſona a ſe ipſa: ergo filius nõ mit-
titur a ſpiritu ſancto nec a ſe ipſo nec aliqua perſo-
na mittitur a ſe ipſa. ¶ Reſpõſio. hic ſunt duo mo- R.
di dicendi. Unus eſt: ꝙ aliqua perſona poteſt mit- Reſpõſio
tere ſe ipſam: ⁊ etiam vna perſona poteſt aliã mit- ad q̄ſtio.
tere que ab ipſa non procedit: ratio autem huius Prima
opinionis eſt iſta. diuerſimode enim verificatur ali- opinio.
qua locutio quãdo aliquod cõiunctum p̄dicatur de
aliquo ſm eſſe ⁊ quãdo ſm fieri. quãdo enim predi
cat de aliquo ſm eſſe oportet ꝙ vtraq; pars cõiun-
cti verificet de ſubiecto. vt ſi dicat ſortes eſt hõ al-
bus oportet eũ eſſe hominẽ ⁊ eſſe albũ: niſi vnũ di-
minuat de rõne alteri⁹ vt hõ mortuus: ſed qñ p̄di-
catur cõiunctũ ſm fieri verificat totũ rõe ſoli⁹ ptis
vt ſi dicat ſic: ſortes eſt nũc factus hõ albus ſufficit
ad veritatẽ locutionis: ꝙ ſit nũc factus albus: licet
nõ ſit nũc fact⁹ hõ. Sic etiã eſt ĩ facere actiue: q: ad
hoc ꝙ pictor dicat facere parietẽ albũ nõ oportet ꝙ
faciat vtrũq;. ſ. parietẽ ⁊ albedinẽ: ſed ſufficit albe-
dinẽ facere in pariete. Ex hoc ad ꝓpoſitũ pſonam
mitti eſt eã fieri nouo mõ in creatura. per effectũ in
creatura tñ vt dictũ fuit: ḡ ad hoc ꝙ aliq̄ pſona di-
cat mittere aliã actiue ſufficit ꝙ habeat cãlitatẽ ſup
illud qḋ eſt formale in miſſiõe ⁊ nõ ſup pſonã miſſã
(ſicut ſufficit ꝙ pictor faciat ſolũ albedinẽ parietis
⁊ tñ dr facere parietẽ albũ) formale aũt in miſſiõe ẽ
effect⁹ in creatura cãtus ſup quẽ q̄libet pſona diui
na hʒ cãlitatẽ: ḡ q̄libet põt mittere: ḡ ſpũs ſctũs põt
aliquã pſonã mittere: ſʒ hoc nõ põt eẽ niſi mittẽdo
ſe vel mittẽdo pſonã q̄ ab ipõ non p̄cedit: q: nulla
p̄cedit a ſpũ ſctõ: ḡ ⁊c. Hic ẽ vn⁹ mod⁹ dicẽdi quẽ S.
magr̄ videt multũ ſeq̄ in lra: ⁊ ad quẽ Aug. videt
declinare. ij. de tri. ca. vj. vbi dicit ꝙ ſicut fili⁹ tradi-
dit ſe ipm: ⁊ ſctificauit ſe ipm ſic miſit ſe ipm q̄muis
ſtricte accipiẽdo miſſionẽ nõ ſit ſile qḋ adducit p
fili de traditiõe ⁊ ſctificatiõe: q: hoc nõ iportat origi
nẽ ſicut miſſio. Alius eſt modus dicẽdi ad q̄ſtionẽ T.
ſcʒ ꝙ neceſſe eſt perſonã que mittitur originari ab Alia opi.
illa que dicit ipſam mittere: qḋ patet pmo ſuppo-
nendo ꝙ miſſum in diuinis ſub ratione qua miſ- Ratio prĩa
ſum eſt importat ꝙ ſit ab alio per originem: alio-
quin pater qui nõ eſt ab alio poſſet dici miſſus qḋ

negat Auguſtinus. iiij. de tri. ca. xx. allegans hanc
rationē vt dictū fuit in prima q̄ſtiōe hui⁹ diſtinctio=
nis: ex hoc ſic arguit. miſſum ſub ratione miſſi im=
portat originē paſſiuā: ſed miſſum vt miſſum non
ſe habet paſſiue niſi ad mittentē: ḡ miſſum in diui
nis trahit a mittēte originē. Et cōfirmat̄ q: quid p=
tinet ad miſſionem q̄ miſſum ſit ab alio: niſi ſit ab
aliq̄ p̄ncēte ad miſſionē: certe nihil vt videtur. Cū
ergo illud a quo eſt pſona miſſa nō ſit creatura ad
quā mittit̄ nec effectus in ea cauſatus: nec ipſamet
pſona miſſa: q: nō eſt a ſe ipſa ꝛ p̄ter hoc nō eſt aliō
niſi mittēs: relinquit̄ q̄ oportet pſonā miſſam eſſe
A. a mittēte pſona. Scdō ſic: iſta eſt bona cōſequētia
Secūda. ꝑm omnes: pſona diuina mittit̄: ḡ ipſa originat̄: q:
miſſio nō pōt ſaluari ſine ratiōe originis: vnde ꝑm
Auguſtinū pater nō mittit̄: q: nō originat̄: ḡ ſimili=
ter bona cōſequētia eſt: pſona mittit: ḡ ipſa aliā ex
ſe originat. Sicut em̄ mitti reſpicit illū a quo eſt: ita
mittere reſpicit illū qui eſt ab eo: correſpondent em̄
ſibi ꝑm rationē actiui ꝛ paſſiui: ſed ſpūs ſanctus nō
originat ex ſe aliquā perſonā: ergo ſpūs ſā. nullā
perſonā poteſt mittere. Et per eandē rationē nul=
B. la alia pōt ſe ipam mittere cū nulla originetur ex ſe
Tertia. Tertio ſic: nomen miſſionis tranſlatū eſt a creatu
ris ad diuina: et tam hic q̄ ibi de ratiōe miſſi eſt au
ctoritate vel virtute alteri⁹ vt ſic aliquid dicere vel
facere: ſed in creaturis miſſum nō habet auctorita=
tem vel virtutem niſi a mittente: ergo nec in diui=
nis: ſed nihil recipitur in diuinis niſi per originem
ergo oportet perſonā miſſam eſſe originatā a mit=
C. tente. Quarto: q: miſſio et ꝓceſſio tēporalis ſunt
Quarta penitus idē vt dictū eſt ſupra: ſed nulli perſone di=
uine cōuenit ꝓcedere a ſe tēporaliter ergo nec mit
ti. huic opinioni cōcordat ꝓprietas modi loquendi
et diffinitio miſſionis prius poſita: ſcꝫ q̄ miſſio eſt
exitus pſone a pſona accipiens ab ea eandē virtu=
tem ad faciendū aliquid. Sic ergo dicūt iſti q̄ miſ
ſione ꝓprie dicta nullo modo perſona mittit ſe vel
aliam que ab ipſa non ꝓcedit. Large autē loquen
D. do de miſſione pro datione vel qualicunq̄ liberali
cōmunicatione pſona pōt ſe ipam mittere: q: datio
vel liberalis cōmunicatio nō ſic importat originem
dati a dante vel cōmunicati a cōmunicāte ſicut miſ
ſio ꝑm hunc modū qui videt̄ rationabilior ꝛ ex po=
ſterioribus dictis beati Auguſtini: q̄ſi neceſſario cō=
E. cluditur. Reſpōdetur ad rationē cōtrarie opinio=
Ad rōes nis dupliciter. Primo dicendū q̄ ipſa nō concludit
pri. opini. de virtute ſermonis cū nō ꝯcludat in omni materia
Cū em̄ ea que accipit ſint cōmunia miſſioni que eſt
in diuinis ꝛ in creaturis: ꝛ tamē veritatē nō habent
in creaturis q: nulla creatura dicit̄ mitti niſi ab illa
a qua recipit auctoritatē vel virtutē agēdi aliquid
cōſequēs eſt q̄ nō ꝯcludat in diuinis de virtute ſer
F. monis. Secūdo reſpondet̄ explicando ſpecialius
Defectus defectū rationis ſic: q̄ vbicūq̄ p̄dicatur vnū cōiun
rationis. ctū de alio qō dicit̄ ipſum facere ſufficit q̄ verificet̄
tantū pro altera parte quādo ptes illius coniuncti
ſic ſe hn̄t q̄ ex ipſis fit vnū ſcōꝫ ſubiectū: ſicut ex ma
teria et forma: vel ſicut ex ſubiecto ꝛ accidēte. Et cā
eſt: q: cū in factiōe ſubiectū ſupponatur q̄ maneat
vnum ꝛ idem in tota tranſmutatione faciens non
cauſat niſi formā ſuppoſita materia. Et ꝑm iſtum
modum verum eſt q̄ perſona miſſa vel tota trini=
tas facit de nouo animā gratā: licet anima non fiat
de nouo. Vbi autē p̄dicatur aliquod ꝯiunctum tale
cuius ptes non faciunt vnū ſubiecto non verificat̄
locutio pro altera parte: ſicut cōtingit videri in om
nibus que agunt mediante inſtrumento ex quo cū
effectu nō fit vnū ꝑm ſuppoſitum quotienſcūq̄ em̄
per locutionē denotatur habitudo agentis princi=
palis ad effectū per inſtrumentū nō ſufficit q̄ agēs
principale habeat ſolum auctoritatē ſuper effectuꝫ
ſed habet ſuper inſtrumentū vt ſi dicatur ſic. faber
extendit ferrū per malleū. ſicut autem malleus reci
pit virtutem agendi a principali agente: ſic oportet
vt videt̄ q̄ pſona miſſa cū ſit media inter perſonā
mittentem ꝛ vltimū effectū: recipiat virtutem a per
ſona mittente: qō non fit niſi per originem: ḡ opor=
tet perſonam miſſam originari a perſona mittente
Et cōfirmatur: q: ſi perſonam mittere eſt tātū cau=
ſare effectū in creatura ratione cuius pſona dicitur
nouo modo inhabitare creaturā: pſonaꝫ mitti erit
preciſe effectū cauſari aliquē in creatura ratiōe cui⁹
perſona dicat̄ nouo modo eſſe in creatura. Sꝫ hoc
nō eſt verū q: tunc mitti cōueniret patri cum p alı=
quos effectus in creatura ꝓductos perſona patris
de nouo demonſtrata fuerit vt in voce audita ſup
Xpm in baptiſmo ꝛ in transfiguratione: ſed pater
nunq̄ dicitur fuiſſe miſſus: ergo mitti nō eſt ſolum
effectum in creatura cauſari: quare nec mittere eſt
ſolum effectum in creatura cauſare: ſed eſt cauſare
in creatura effectū mediante pſona a mittente pro
ducta ꝛ mitti eſt cauſare talem effectū per virtutem
a mittente recepta. ¶ Ad ratiōes principales. Ad G.
primā cū dicit̄ q̄ filium cognoſci eſſe a patre eſt ipꝫ Ad pri.
mitti: dicendū q̄ dictū Auguſtini non cōprehendit principa.
quicquid pertinet ad ratiōnē miſſionis: ſed tātū il=
lud qō cōſequitur ad miſſionem q: per effectū cau
ſatū in creatura a perſona miſſa per virtutē quā ha
bet a perſona mittente per quādā appropriationē
poſſumus deuenire in cognitionē originis illi⁹ p=
ſone que dicitur mitti. Mittitur em̄ filius cū in crea=
tura rationali fit donū ſapientie. Spūs autē ſanct⁹
dicitur mitti cū dono caritatis: quia ſapiētia appro
priatur filio qui procedit vt verbum vel notitia: ca
ritas autē appropriatur ſpiritui ſancto qui ꝓcedit
vt amor: nec oportet q̄ omnis perſone que habet
auctoritatem ſup effectū iſtā ſit mittens: cuꝫ in hoc
nō cōprehendit̄ ratio miſſionis: ſed illa ſola mittit
que auctoritatē habet ſup perſonā q̄ mittitur ꝛ ſup H.
effectū miſſionis. Ad ſcōm dicēdū eſt: q̄ illō ver Ad ſcōm
bum Eſaie. xlviij. ad litteram intelligitur de miſſio
ne ꝓphete vt quidā exponunt. Et ideo non habet
locum in propoſito. Qō ſi ꝑm gloſam intelligatur
de Chriſto ꝑm allegoriam tunc eſt dicendum q̄ tri
plex eſt miſſio filij: ſcꝫ in carnem, in mentē, ꝛ ad p̄=
dicationē. due prime miſſiones cōueniunt filio quo
ad perſonam ꝛ naturā diuinā ꝛ ꝑm eas ꝓprie loquē
do nō mittitur filius niſi a patre. Tertia autē miſ=
ſio: ſcꝫ in p̄dicationē cōuenit filio ꝑm naturam hu=
manā ſup quā habet ſpūs ſanctus auctoritatē: ꝛ ex
cōſequēti ſuper filiū ratione humane nature ꝛ etiā
filius ſcōm naturam diuinam habet auctoritatem
ſuper ſe ipſam ſcōm humanam ꝓpter qō ꝑm hanc
miſſionem ſcilicet ad predicandū miſit ſpirit⁹ ſan=
ctus filium ꝛ filius ſe ipſum. De hac loquitur Eſa.
vbi ſupra. Et alibi in eodem libro cap. xlj. habetur
expreſſius ſuper me ſpirit⁹ domini eo q̄ vnxit me I.
ad annunciandum manſuetis me miſit. Ad ter= Ad tertiū
tium patet ſolutio ex iam dictis. Aliud enim eſt
dare: aliud mittere proprie vnde quelibet perſo=
na poteſt dare ſe ipſam ꝛ illam que ab ipſa non ꝓ=
cedit: mittere autem non ꝛ cauſa dicta fuit.

¶ Sequitur queſtio. iiij.

Queſtio Quarta.
Vtrū miſſio inuiſibilis filio cōpetat

R. Que. iiij. Arg. pŕo — QVarto q̄ritur: vtrū miſſio inuiſibilis cōpetat filio. Et videt̄ ꝙ nō: q2 pſona diuina nō mittit̄ ꝓpͤ niſi cū donis gratie gratū facientis: ſed dona ptinentia ad intellectū: vt ſapiētia ꝛ ſciētia que appropriātur filio nō ſunt gratū faciētia cū ſint cōmunia bonis ꝛ malis vt habet̄ prime Cor. xiij. Si habuero omnē ſciētiā ꝛc. ḡ filio nō cōpetit inuiſibilit̄ mitti.

Argumē. ij. Item ſi filius mitteret̄ miſſio eius eſſet diſtincta a miſſione ſpūs ſancti ſicut ꝛ pſone diſtincte ſunt: ſ3 hoc nō eſt poſſibile: q2 diuerſarū miſſionū non eſt idem terminus: diuine autē miſſiōis inuiſibilis eſt tantū vnus termin⁹: ſc3 ſanctificatio creature: ḡ eſt tantū vna inuiſibilis miſſio. Conſtat autē ſpiritum ſanctū inuiſibiliter mitti: ḡ hoc modo nō mittitur

In oppo. filius. ¶ In cōtrariū eſt qḋ dicit̄ Sapi. x. mitte illā ſc3 ſapientiā genitā de celis ꝛc. ¶ Reſponſio. Hic

L. Deciſio q̄ſtionis. ſunt tria videnda. Primū eſt qd̄ ſit inuiſibilis miſſio. Scḋm qualiter cōpetit filio. Tertiū eſt quō inuiſibilis miſſio filij ſe habeat ad inuiſibilē miſſionē

M. Pri. arti. ſpūs ſancti. Quātū ad primū ſciendū: ꝙ ratio priuationis ſumit̄ ex habitu. Cū ergo inuiſibile priuatiue ſe habeat ad viſibile ex rōe viſibilis miſſionis ſumenda eſt ratio miſſionis inuiſibilis. Miſſio aūt abſolute dicta eſt exitus pſone a pſona ad cauſandum aliquē effectū in creatura per quē poſſumus p modū cuiuſdā apparitionis manuduci in notitiā pſone miſſe: vt dictū fuit prius. Super hāc miſſionem abſolute dictam addit miſſio viſibilis ſignum viſibile exterius inuiſibilis miſſionis: interius manifeſtatiuū: ſicut fuit colūba ſup̄ Xp̄m in ſuo baptiſmate apparens ꝛ lingue ignee apparētes ſup apoſtolos de quib⁹ poſtea plura dicētur. Per priuationem autē huius ſigni exterioris viſibilis dicit̄ miſſio inuiſibilis que nō eſt aliud q̄ miſſio pſone a pſona ad ſanctificandū creaturā ſolo interiori opere abſq3 ſigno exteriori viſibili: et ſic patet primum.

N. Secūd⁹ articulus. Circa ſcḋm intelligendū eſt: ꝙ miſſio inuiſibilis cōpetit filio ſicut ſpiritui ſancto: qḋ patet primo: ſicut dona pficiētia voluntatē appropriātur ſpiritui ſancto ſic dona pficientia intellectū appropriāt̄ filio (filius eīm ꝓcedit per modū intellectus ſicut ſpūs ſanctus per modū volūtatis) ſed ſpūs ſanctus dicitur mitti inuiſibiliter: cū alicui dātur dona pficiētia voluntatē abſq3 ſigno viſibili vt caritas vel aliquid tale: ḡ filius dicetur mitti inuiſibiliter cū abſq3 ſigno viſibili dātur alicui dona pficiētia intellectū: vt ſapiētia vel huiuſmodi: ḡ filio cōuenit inuiſibilis miſſio ſicut ſpiritui ſancto. Scḋo ſic: pſona diuina mittit̄ ſm̄ dona gratie ꝛ glorie: ſed ſm̄ dona glorie mittit̄ quātū ad dona intellectus ꝛ voluntatis que appropriantur filio ꝛ ſpiritui ſancto: ḡ cōſimiliter mittuntur pſone diuine: ſc3 filius ꝛ ſpūs ſanctus ſm̄ dona gratie perficientia tam intellectum q̄ voluntatem.

O. Tertius articulus. Quantū ad tertiū ſciendū eſt: ꝙ has duas miſſiones poſſumus cōparare dupliciter. Uno mō quātū ad realē diuerſitatē. Alio modo quātū ad actualē ſepationē. Primo modo planū eſt eas differre realiter quia miſſio duo includit: ſc3 exitū pſone a pſona ꝛ effectū cauſatū in creatura. Et quātū ad vtrūq3 miſſio filij differt realiter a miſſione ſpūs ſancti: q2 generatio qua filius exit a patre eſt alia a ꝓceſſione ſpiritus ſancti qua exit ab vtroq3. Similiter donū qḋ pficit intellectū: vt ſapientia ſm̄ ꝙ attēditur miſſio filij eſt aliud a dono qḋ perficit voluntatem puta a caritate ſm̄ ꝙ attendit̄ miſſio ſpūs ſancti: ḡ miſſio filij ſimpliciter eſt alia a miſſione ſpūs ſancti. Si autē cōparentur quātū ad actualē ſepationem ſic dicendum eſt: ꝙ vna miſſio nunq̄ eſt ſine alia. Cuius ratio eſt: q2 amor ſupponit notitiam ꝛ perfectus amor perfectā notitiā: ergo dona amoris ſm̄ q̄ mitti ſpūs ſanctus ſupponūt dona notitie ſm̄ q̄ mittitur filius: nūq̄ ergo mittitur ſpūs ſanct⁹ ſine filio. Item notitia boni perfecti in quo nulla eſt ratio mali ex neceſſitate ducit in amorē pfectū: ſ3 dona ſm̄ que mittitur filius pertinent ad notitiā boni perfecti in quo nulla eſt ratio mali: ergo ipſa inducūt in amorē pfectū qui nō eſt ſine donis ſm̄ q̄ mittitur ſpūs ſanctus: nō mittitur: ergo filius inuiſibiliter ſine ſpiritu ſancto: nec ecōuerſo. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ dona ptinētia ad intellectū ſm̄ q̄ mittitur filius ſunt dona gratie gratū facientis nō per eſſentiā ſed per inſepabilē cōcomitantiā vt dictū eſt: vnde ſm̄ illa dona intellectus q̄ poſſūt eſſe ſine gratia: vt fides informis: ꝓphetia: ꝛ ſciētia nō dicit̄ mitti filius niſi valde impfecte: ſed ſolum cū illis q̄ neceſſario coexigunt gratiā vt ſapientia put eſt donū ꝛ cōſimilia. Ad ſcḋm dicendū ꝙ ſanctificatio creature vna eſt inquantū vnit vltimo fini: ſc3 deo creaturā cōiungit tamē multa requirit ſm̄ duas potētias ſm̄ quas deo cōiungūtur ſc3 intellectū ꝛ voluntatē ſm̄ quarū perfectiones diuerſas diuerſe ſunt miſſiōes filij ꝛ ſpūs ſancti: licet ſēp ſint ſimul vt viſum eſt. Ex his patet ad quos facta ſit inuiſibilis miſſio: q2 ad omnes qui receperūt effectū gratie ſanctificantis vel glorie beatificātis: qḋ patet ſic: miſſio ꝛ ꝓceſſio tēporalis videtur eſſe idē realiter vt ſupra dictū eſt. Sed ꝓceſſio tēporalis ꝓpͤ ꝛ pfecte attendit̄ ſm̄ dona gratie ꝛ glorie tantū ꝛ nō ſm̄ dona nature niſi ſcḋm quid ꝛ impfecte vt prius oſtenſum eſt: ergo idē eſt de miſſione. ad oēs ergo bonos facta eſt miſſio ſiue ſint hoies ſiue angeli: ꝛ ſcḋm grad⁹ beatitudinis fuerū t gradus miſſiōis donorū qb⁹ beatificati ſūt pleniſſime q̄ facta fuit miſſio ad Xp̄m in inſtāti cōceptiōis ſue quo pleniſſime beatificat⁹ fuit ſcḋm ſupiorē partē aie: alijs aūt differēter ſ3 gradū btitudinis ſue: viatoribus aūt ſic: cū donis gratuitis vel cū augmēto eorū: aliter eīn generali⁹ ꝛ pleni⁹ facta ē miſſio tpe reuelate grē qḋ eſt tēpus plenitudinis q̄ in veteri teſt. licet ad quaſdā excellētes pſonas vete. teſt. facta fuerit ad nullas tamen plena et perfecta.

P. Ad pri. principal.

Q. Ad ſcḋm.

S.

Diſtinctio. XVI.
Diuiſio litteræ huius diſtinctionis.

T. Sn̄ia in gn̄ali. NVnc de ſpū ſancto. Superius determinauit de miſſiōe tēporali ſpūs ſcti et miſſiōe generali. Hic vero determinat ſpāles modos. Et diuidit̄ i duas. Primo determinat de miſſione ſpūs ſancti viſibili. Scḋo de inuiſibili. xvij. diſtinctiōe: iam nūc accedamus. Prima eſt principalis lectionis: ꝛ diuiditur in tres partes. Primo ꝓponit ſuum intentum. Scḋo cōparat miſſionē viſibilē ſpūs ſancti ad inuiſibilē miſſionē filij. Tertio determinat quoddā incidēs. Secūda ibi. Sed prius q̄rēdū eſt. Tertia ibi: Hilari⁹ autē videt̄ dicere. Et hec eſt diuiſio magiſtri in iſta lectiōe i gn̄ali. ¶ In ſpāli vero ſic ꝓcedit magiſter et primo ꝓpōit ꝙ duplex ē miſſio ſpūs ſcti: ſicut ꝛ filij:

V. Sn̄ia in ſpeciali

vna viſibilis alia inuiſibilis. Et ſubdit ꝙ viſibilis miſſio ſpūs ſancti eſt apparitio vel manifeſtatio in corporali creatura in qua creatura eſt ſpūs ſanctus ſicut in ſigno. Demū queritur cur filius ratione tē porali miſſionis dicatur patre minor ꝛ nō ſpiritus ſanctus. Et reſpondet ꝙ hoc ideo eſt quia filius aſ ſumpſit creaturā in qua apparuit ꝑ perſonalē vnio nem: nō ſic autē ſpūs ſanctus. Et ſubdit ꝙ filius ꝑ illā tēporalem miſſionē viſibilem ꝛ a ſe ipō ꝛ a ſpiri tu ſancto ꝛ ab angelis eſt minoratus. Ultimo dicit ſm Hilariū ꝙ licet pater ſit maior filio ꝓpter au ctoritatem filius tamen non eſt minor patre ꝓpter vnitatē nature quā habet cum patre: verba tamen iſta ſane intelligēda ſunt. Et in hoc ſtat ſentētia ꝛc.

Queſtio Prima.

Utrum ſpiritui ſancto competat vi ſibilis miſſio.

A.
Que. pri.
Arg. primo

Circa diſtinctionē iſtam q̄ritur primo de miſſione viſibili per cōparatio nē ad perſonā miſſam: ſcʒ vtrū ſpiritui ſancto cōpetat viſibilis miſſio. Et videt ꝙ non quia filius ꝓpter naturam in qua viſibiliter miſſus eſt dicit minor patre. Jo. xiiij. pater maior me eſt: ſed ſpūs ſanctus nunꝗ̄ dicit minor patre: ergo nunꝗ̄ fuit viſibiliter miſſus.

Argu. ij.

Item per miſſionē perſona diuina eſt nouo modo in creatura: ſed ſpi ritus ſanctus non fuit nouo modo in creaturis il lis in quibus viſibiliter apparuit: fuit enim tantum in illis ſm modū quo eſt cōmuniter in omnibus re bus: ſcʒ per eſſentiam/ preſentiam/ ꝛ potentiam: er go non dicitur in illis viſibiliter miſſus. Si dicatur ꝙ fuit in illis nouo modo: quia ſicut in ſigno.

Inſtātia.
Contra.

Cō tra, ratio ſacramenti eſt ꝙ in ipſo ſit deus ſicut in ſi gno viſibili: ergo ſi ꝓpter eſſe in aliquo ſicut in ſi gno diceret miſſio viſibilis: tunc in collatiōe cuiuſ libet ſacramēti eſſet viſibilis miſſio qḋ non eſt verū: ergo nec illud ex quo ſequitur.

Argu. iij.

Itē in veteri teſta mento fiebant apparitiones diuinarum pſonarum nō ſolum filij ꝛ ſpiritus ſancti: ſed patris. Sicut enī dicit Auguſtinus de trini. temerariū enī eſt dicere ꝙ pater non apparuerit patribꝰ: ſed pater nūꝗ̄ le gitur miſſus: ergo ſimiliter ſpiritꝰ ſanctus ꝓpter ſignū in quo viſibiliter apparuit nō poteſt dici miſſus vi ſibiliter.

In oppo.

¶ In contrarium eſt quod dicit ſaluator. Joannis. xvj. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis. Et loquitur de miſſione viſibiliter facta in penthecoſte: Actuum ſcdo de qua rur ſum dicitur prime Petri primo. Euangelizaue runt vobis ſpiritu ſancto de celo miſſo: adhuc autē ſunt multe auctoritates in littera.

B.
Reſpōſio ad q̄ſtio.

¶ Reſponſio. hic ſunt tria vidēda. Primū eſt quid ſit viſibilis miſſio Scdm eſt ꝓpter quid fiat vel ad quid ſit vtilis: et tertio apparebit ex his principale ꝓpoſitū.

Primus articulus.

Quātū ad primū ſciendū eſt: ꝙ miſſio viſibilis ſup miſſio nē abſolute dictaʒ addit ſignū viſibile vt dictū fuit in p̄cedēte diſtinctione. Cū ergo de ratione miſſio nis abſolute ſumpte ſit exitus perſone a perſona ad aliquid cauſandū in creatura. hec oīa includit miſſio viſibilis ꝛ cum hoc viſibile ſignū: ratiōe cuiꝰ

C.

tota miſſio dicit viſibilis. Ex quo poteſt colligi dif ferentia inter apparitionem ꝛ viſibilem miſſioneʒ Apparitio enī dicit ſolam manifeſtatiōnē pſone diuine per ſignū viſibile: vnde cōuenire poteſt cui libet pſone diuine etiā patri vt allegatum eſt in ar guēdo. Miſſio autē viſibilis dicit id ipm et cū hoc exitū perſone a pſona ad ſanctificandū creaturā. ꝛ ideo nō cōpetit niſi pſonis ab alio exeūtibus vt ſūt filius ꝛ ſpūs ſctūs quorū vterqꝫ viſibilit miſſus eſt: filius quidē in natura aſſumpta: vt dicit Apoſtolꝰ Gal. iiij. At vbi venit plenitudo tēporis miſit deus filiū ſuū ꝛc. Spiritus vero ſanctus in colūba ſuper xp̄m apparēte ꝛ linguis igneis apparētibus ſuper apoſtolos ꝛ cū pluribus alijs ſignis viſibilibꝰ ꝛ hoc totū ꝓpter ſanctificatiōnē creature rationalis: vt poſtea magis dicet: et ſic patet primū.

D.
Secūdꝰ articulus.

De ſecūdo eſt intelligendū ꝙ omnis miſſio tam viſibilis q̄ in uiſibilis eſt ꝓpter gratiā. Eſt autē duplex grā: ſcʒ perſonalis ꝛ cauſalis ſeu vniuerſalis. Perſonalis reſpicit pſonā ſm ſeipſam. Scda vero reſpicit pſo nam in ordine ad aliam. Ad primam ordinat miſ ſio inuiſibilis q̄ eſt ad ſolam ſanctificationē creatu re cui fit miſſio: ꝓpter ſecundam fit miſſio viſibilis q̄ per ſignū viſibile ſignificat ꝙ in eo cui fit miſſio fit grā vt potēs in alios redūdare per eorū p̄dicatio nem vel miniſteriū: ideo xp̄o primo ꝛ poſtmodū apoſtolis viſibilis miſſio ſpūs ſancti facta eſt: q̄ ꝑ eos gratia diffundenda erat in alios: ꝛ eccl'ia plan tāda: ꝛ hoc fuit expediēs: qḋ patet primo ſic: fides

E.
Prīa pb.

eſt de tranſcēdentibus naturalē ratiōnē: decuit er go vt p̄dicantibꝰ fidē crederet ꝙ doctrina eorū et auctoritas docēdi ꝑ aliquid tranſcēdens rationem naturalē cōfirmaret: hoc autē factū eſt ꝑ miſſionē viſibilē: ideo miſſio viſibilis fuit vtilis: fuit enī q̄ſi quoddā argumentū cōfirmās doctrinā fidei.

Scda ꝓbatio.

Se cūdo ſic. maiorē manifeſtationē requirit grā ſm re dundantiā q̄ gratia ſm ſufficientiā ſeu gratia cau ſalis ꝛ vniuerſalis q̄ gratia perſonalis: ſed ad gra tiam perſonalem ſufficit viſibilis miſſio que intus latet: ergo gratia ſm redundantiam que eſt cauſa lis vel vniuerſalis requirit plus: ſcʒ ſignū ſenſibi le qḋ extra patet: ꝛ hoc de ſcdo.

F.
Ter. arti.

Ex his apparet ter tiū faciliter ſcʒ ꝙ viſibilis miſſio cōpetit ſpiritui ſan cto: ſic. Eccleſiaſtica hierarchia exēplata ē a celeſti ſed in celeſti hierarchia per ſupiores illuminat ꝛ in ſtruūtur inferiores: ergo ſimilit in eccl'iaſtica ꝑ ſupio res illuminari debēt ꝛ inſtrui inferiores: ꝓpter qḋ ad ſignificandū myſteriū gratie acceptū a talibus cōuenienter debuit apparere per ſignū huius mi niſterij oſtēſiuū qḋ factū eſt in miſſiōe viſibili ſpūs ſancti.

G.
Ad pri. principa.

Ad primū argumentū dicendū ꝙ ſpūs ſan ctus ꝓpter miſſionē viſibilē non dicitur minor pa tre: filius tamen ꝓpter naturam aſſumptam dicit minor patre. Cuius ratio eſt: quia quandocūqꝫ ali qua duo ſunt vnū in ſuppoſito: vnū poteſt de alio p̄dicari in cōcreto ꝛ cōmunicāt ſibi ſuas ꝓprietates denoīatiue: ſic eſt ita ꝙ filius aſſumpſit naturam humanā in vnitate ſuppoſiti. Et ideo verū eſt dice re ꝙ homo eſt deus ꝛ deus eſt hō: ꝛ ſicut hō eſt mi nor deo ſic pōt dici ꝙ filiꝰ inquātū hō eſt minor p̄re et ſe ipſo inquātū eſt deus: ſed ſpūs ſanctus nunꝗ̄ aſſūpſit creaturā in q̄ apparuit in vnitate pſone: ſʒ ſēp fuerūt diſtincta ſcdʒ ſuppoſita ꝓpter qḋ rōe illiꝰ creature ſpūs ſctūs nō pōt dici minor p̄re ſicut filiꝰ rōe hūane nature quā in vnitate ſuppoſiti aſſūpſit.

H.
Ad ſcdm

Ad ſcdm dicēdū ꝙ pſona diuina dr nouo mō eē in creatura viſibili ſicut in ſigno manifeſtatiuo inuiſibi lis miſſiōis: ꝛ qḋ opponit de ſacramētis dicēdū ꝙ ſi gna miſſiōis nō ſūt p̄exiſtētia: ſʒ ad hoc ſpālit facta

res aũt ſenſibiles ſacramẽtales p̄ceſſiſſẽt. Preterea ſacramẽtũ eſt ſignũ gr̃e mediãte hũano miniſterio nõ ſic autẽ ſigna miſſionis. Adhuc in ſacramentis nõ ſemꝑ cõfert gr̃a: põt eñ recipiẽs ſacramẽtũ ponere obicẽ gratie: ſʒ in miſſiõe viſibili ſemꝑ abſqʒ aliqua ambiguitate gratia eſt in illo ad quẽ fit miſſio nõ ſolũ ꝓ ſe: ſed vt potẽs in alios redundare.

J. Ad aliud. Ad aliud patet ſolutio ex dictis: differũt eñ apparitio ⁊ miſſio: q: miſſio viſibilis vltra apparitioneʒ includit exitũ ꝑſone a ꝑſona qḋ pr̃i nõ cõuenit. Et ideo pater nũqʒ legit̃ miſſus licet apparuerit q̃nqʒ.

Queſtio Secunda.

Vtrum miſſio ſpiritus ſancti viſibilis debuerit fieri a Chriſto.

K. Queſt. ij. Arg. p̄mo. Secũdo q̃ritur de miſſione viſibili ꝑ cõparationẽ ad illos q̃bus facta fuit. Et videt̃ q̃ nõ debuit fieri ad Xp̃m: q: exterior viſibilis miſſio ſignũ eſt interioris miſſionis inuiſibilis: ſed ad Xp̃m nõ fuit facta inuiſibilis miſſio niſi forte in inſtãti ſue ↄceptionis: ḡ poſtea nõ debuit fieri ad ip̃m viſibilis.

Argu. ij. Itẽ videt̃ q̃ deberet fieri ad p̄latos noſtri tẽporis: quia miſſio fit ad denotãdũ redũdãtiã gratie in aliquo vt redũdet in alios ꝑ eius myſteriũ vel doctrinam: ſed p̄lati moderni habẽt officiũ diffundẽdi gratiaʒ in alios ꝑ p̄dicationẽ ſicut habebãt in primitiua eccleſia: ḡ ad eos deberet fieri miſſio viſibilis ſicut antiquitus fiebat.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt: q: facta fuit ſuꝑ xp̃m in ſp̃e columbe. Luce. iij. ſuꝑ ap̄los in linguis igneis Actuũ. ij. modo ſic nihil tale fit.

L. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſpõſio. Ex fine ſumẽda ẽ ratio eoꝝ q̃ ſũt ad finẽ: finis aũt miſſionis viſibilis eſt cognitio plenitudinis gr̃e in aliquo a quo debet in alios redũdare vt ſupra dictũ eſt: ⁊ fit vt magis ei credatur. Ex hoc apparent tria ꝑ ordinẽ.

M. Pri. arti. Primũ eſt: q̃ miſſio viſibilis non debuit fieri ante aduentũ Xp̄i: ⁊ hoc ſic. ſignũ plenitudinis gr̃e nõ debuit dari ante tẽpus plenitudinis: ſed tẽpus plenitudinis gr̃e incepit in aduentu Xp̄i vt patet ꝑ ap̄lm ad Gal. iiij. ḡ ante aduẽtũ Xp̄i nõ debuit fieri miſſio viſibilis q̃ eſt ſignũ plenitudinis gr̃e in Xp̄o ad quẽ fit: et hic dicit Auguſtin⁹. iiij. de trini. q̃ licet fili⁹ ⁊ ſp̃us ſanct⁹ in ve. teſta. apparuerint: tñ nunq̃ȝ legunt̃ viſibiliter miſſi.

N. Secũd⁹ articulus. Scḋm eſt q̃ miſſio viſibilis modo nõ debet fieri. Cuius rõ ẽ: q: illi⁹ cui⁹ ꝓbatio ſemel facta ẽ nõ oportet ꝓbationẽ iterari: ſed ex ſuppoſitiõe eius ꝓcedere: ſed viſibilis miſſio erat q̃ſi argumẽtũ ꝓbãs ⁊ cõfirmãs doctrinã fidei: fiebat eñ vt crederet̃ illis q̃b⁹ inducebat fidẽ doctrine qḋ fuit valde neceſſariũ ad fundãdũ eccl̃iam: et ideo tũc fiebat: nũc autẽ nõ oportet hãc ꝓbationẽ iterari: ſed ex ei⁹ ſuppoſitione ꝓcedere: p̄cipue: q: loquimur fidelib⁹ nõ infidelibus ideo nõ indigem⁹ argumẽtis ꝓbãtib⁹ fidẽ: ꝓpter qḋ nõ oportet ſic fieri miſſiõẽ viſibilẽ.

O. Tertius articulus. Tertiũ eſt: q̃ nõ debet fieri miſſio viſibilis ad aliquã mulierem qḋ patet: q: miſſio viſibilis fit ad ſignificãdũ redũdantiã gratie in alios ꝑ miniſteriũ ſuũ ſiue ꝑ p̄dicationẽ ſuã: ſed mulieri nõ licet predicare aut docere iuxta illud p̄ꝛie ad Thi. ij. mulierẽ in eccl̃ia docere nõ permitto: ḡ ad mulierẽ nõ debuit fieri viſibilis

P. miſſio. Credit̃ tamẽ q̃ beata virgo fuit inter apoſtolos in die pẽthecoſtes quãdo facta fuit eis miſſio ſp̃us ſancti in linguis igneis: ⁊ ad ip̃am tunc cũ aliis facta fuit viſibilis miſſio ex ſpeciali p̄uilegio: q: quo ad naturã corporis aliquo modo vnuʒ erat cũ illo ꝑ quẽ gratia ⁊ veritas facta eſt: ⁊ in oẽm terrã diffuſa.

R. Ad rõnẽ p̄ncipalẽ. ¶ Ad p̄mũ argumẽtũ dicẽdũ: q̃ miſſio viſibilis ſignũ ẽ miſſiõis inuiſibilis: nõ ſolũ ꝓ tũc facte ſʒ vl̃ tũc facte vel p̄ti⁹: fit eñ vt credat̃ illi ad quẽ fit in ip̄o: ⁊ ꝑ ip̄m in alios diffundẽda. Et ideo facta eſt xp̄o ꝓ tẽpore quo debuit per ipſum gratia in nos diffundi ⁊ nõ in inſtãti ſue cõceptionis quãdo facta fuit ad eum miſſio inuiſibilis.

S. Ad ſcḋm. Ad ſecũdũ patet ſolutio ex dictis in corpore ſolutionis.

Queſtio Tertia.

Vtrũ ſpecies in quibus apparuit ſpiritus ſanctus fuerint res verę.

T. Queſt. iij. Arg. p̄mo. Tertio q̃ritur de miſſione viſibili q̃tũ ad ſp̃es in q̃b⁹ facta fuit. Et q̃ritur vtrũ fuerint vere res. Et videt̃ q̃ ſic q: ſpiritũ veritatis nõ decet aliqua fictio ſed ſp̃us ſanctus eſt ſp̃us veritatis. Jo. xv. ḡ non decet q̃ appareat ꝑ aliquas ſp̃es q̃ nõ ſũt vere res.

Argu. ij. Item idẽ iudiciũ videt̃ de oĩbus ſpecieb⁹ q̃ fuerũt in apparitionib⁹ viſibilib⁹: ſed cõſtat q̃ vox q̃ audita fuit ſuꝑ Xp̃m baptizatũ ⁊ trãſfiguratũ fuit vera vox: alioquin nõ vere imutaſſet auditũ: ḡ ſimiliter colũba q̃ apparuit fuit vera columba: ⁊ ſic de aliis.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt: q: verus ignis vere cõburit niſi per miraculũ impediat̃ ſicut legit̃ factũ de trib⁹ pueris Daniel. iij. Sed lingue ignee que apparuerũt ap̄lis nõ cõbuſſerũt aliquid: nec ſancti dicũt in hoc fuiſſe miraculũ: ḡ nõ fuerũt vere res quare nec alie ſp̃es ꝑ eandẽ rationẽ.

V. Diuiſio q̃ſtionis. ¶ Circa q̃ſtionẽ iſtã videnda ſunt duo. Primũ eſt in q̃b⁹ ſp̃eb⁹ facta fuit viſibilis miſſio. Scḋm eſt de illis ſp̃ebus vtrũ fuerint vere res an nõ.

Pri. arti. Quãtũ ad primũ ſciẽdũ eſt: q̃ ex fine ſumẽda eſt ratio eorũ q̃ ſunt ad finẽ. Finis autẽ miſſionis viſibilis eſt cognitio plenitudinis gr̃e in aliquo a quo debet in alios redundare vt ſupra dictũ eſt. Ex quo põt ſumi rõ q̃re in determinatis ſpecieb⁹ facta eſt viſibilis miſſio hoc mõ: Gr̃a põt redũdare ab aliquo in aliquos dupliciẽ. Vno mõ effectiue. Alio modo ꝑ inſtructionẽ: ⁊ vtroqʒ mõ Xp̃s diffudit in nos gratiã: effectiue quidẽ ⁊ per moduʒ auctoritatis inquantũ deus: ⁊ per modum meriti inquãtũ homo. Et ad denotandũ hanc redundantiã facta fuit viſibilis miſſio ſuꝑ xp̃m baptizatũ in ſp̃e colũbe que eſt animal fecundũ valde: q: tũc ipſe nihil accipiẽs a baptiſmo tactu ſue mũdiſſime carnis vim regeneratiuã ↄtulit aquis vt dicit Beda. Xp̃s etiam per doctrinam ⁊ predicationem diffundit in nos gratiaʒ propter qḋ facta fuit ſuper eum miſſio viſibilis in nube lucida: cuius eſt ſpargere lumen ſuum: ſicut eſt doctorum diffundere lumen doctrine: Et ideo tunc vox patris intonuit ſuper eum dicens: Hic eſt filius meus dilectus ipſum audite. Nec oportuit miſſionem fieri ad Chriſtum in inſtanti ſue conceptionis: ſed tunc ſolũ quando gratia debuit per eum in nos modis predictis redundare.

X. Per apoſtolos autem gratia erat diffundenda dupliciter. Vno modo per adminiſtrationem ſacramentorum. Alio modo per predicationem eorum. Ratione primi facta fuit miſſio viſibilis ad eos in ſpecie flatus. Johannis. xx. ad inſinuandum diffuſionẽ gratie per eos faciendã per ad-

miniſtrationē ſacramētorū; vnde tunc dictū eſt eis
Quorū remiſeritis peccata remittunt eis: vt ꝙ de=
notaretur ꝙ talis auctoritas non deueniat ad eos
niſi ab influxu capitis. ſ. Xpi facta eſt miſſio in ſpē
flatus a Xpo procedentis de quo tñ an fuerit ꝓprie
miſſio adhuc aliquid dicet. Ratione autē ſecūdi. ſ.
ad denotādū diffuſionē gratie per eos faciēdā per
modū doctrine facta eſt ad eos viſibilis miſſio in
die pēthecoſtes in linguis igneis vt eſſent verbis
ꝓflui ⁊ caritate feruidi ſuā ⁊ aliorū ſalutē zelantes
et ſic patet ratio quare in p̄dictis facta eſt miſſio vi=
ſibilis: ſcꝫ in colūba: in nube lucida: in linguis igne
A is et in flatu. Quātū ad ſcōm: videlicet vtrū ille
Secūd⁹ ſpēs fuerint vere res nō pōt ſciri per certitudinem
articulus. cū queſtio ſit de facto. Si eñ eſſet de poſſibilitate
facile eſſet reſpōdere: potuit eñ ſpūs ſanct⁹ appa=
rere in vera columba vel in ſola ſimilitudine colū
be: et ſic de alijs. Sed qꝛ q̄ritur quid de facto fue=
rit: ſufficit ad hoc dare ꝓbabiles perſuaſiones. Eſt
B. ergo notandū ꝙ dupliciter aliquid pōt dici nō vera
res. Uno modo qꝛ nō eſt aliquid in re extra: ſꝫ tñ
in imaginatione. Alio modo qꝛ licet aliquid ſit in
re extra: nō tñ eſt tale quale apparet. ſi intelligatur
queſtio primo modo: ſic dicendū eſt ꝙ ille ſpēs fue
runt vere res extra exiſtētes: ⁊ nō ſolū in imagina
tione ſicut colūba fuit vera res extra: ⁊ flatus Xpi
ſup apoſtolos poſt reſurrectionē fuit verus motus
aeris. De linguis autē igneis mouet Auguſtinus
dubitationē ſcōo libro de tri. ix. ca. de magnis ⁊. xvi
de paruis. Et videt dicere ꝙ nō refert dicere ꝙ fue
rit vere res extra animā vel ſolū in imaginatione:
qđ arguit ex modo loquēdi ſcripture que dicit ꝙ ap
paruerūt illis diſptite lingue tāꝙ ignis: ſꝫ ipm eñ
nomē apparitionis inuenit in ſcriptura ſacra qñꝙ
pro viſionibus imaginarijs ⁊ ꝓ viſionibus rerum
extra exiſtētiū: ꝓbabilius tñ tenet ꝙ ille lingue fue
runt vere res extra animā exiſtētes. Cui⁹ ratio eſt
qꝛ ex hoc dicit viſibilis miſſio: quia fit ſub ſigno vi=
ſibili: ſed apparitio imaginaria nō fit ꝓprie ſub ſi=
gno viſibili: ꝗ tales res in quibus dicit facta fuiſſe
viſibilis miſſio nō fuerūt ſolū in imaginatione ex=
iſtentes. Itē miſſio viſibilis fit ad manifeſtandum
alijs ꝙ abundans grā eſt in illo ad quos fuit viſi=
bilis miſſio vt dictū fuit. Sꝫ iſtud nō eſſet niſi ſpēs
in qua fit miſſio viſibilis: eſſet vera res extra imagi
nationē quā aſtātes poſſent videre: ac per hoc per
pendere cui facta eſt miſſio. Si eñ illa ſpēs eſſet ſo
lum in imaginatione illius cui fit miſſio aſtātes nō
poſſent ꝑpendere. Si autē eſſet in imaginatione
aſtantiū tunc eis fieret miſſio ⁊ nō alijs: qꝛ eidem fit
miſſio viſibilis ⁊ inuiſibilis: ⁊ ſic inuiſibilis miſſio nō
appareret niſi tantū illi cui fieret: qđ eſt contra finē
C. miſſionis viſibilis: quare oportet dicere ꝙ ille ſpe=
cies fuerunt vere res extra animā exiſtentes. Si
autē intelligatur ſecundo modo: videlicet vtrū ille
ſpecies fuerint vere res tales quales apparebant
(vtpote ꝙ columba apparens fuerit vera columba
et ſic de alijs) dicendum ꝙ videtur quibuſdā ꝓba=
biliter ꝙ non: ſed fuit tantū eius ſimilitudo oſtēſa
in aliqua materia que ſtatim expleto myſterio ī pri
ſtinā materiam eſt reuerſa. Et hoc poſſet ſic ꝑſua=
deri miſſio viſibilis fit ad hoc vt credatur illi cui fit
miſſio tanꝙ habenti myſterium doctrine ⁊ predica
tionis: ſed magis vel ſaltem eque creditur ex hoc
ꝙ ſignum viſibile eſt quedā ſimilitudo oſtēſa in ali
qua materia ſicut ſi eēt res vera qualis apparebat

verbi gratia ſi fuiſſet vera columba que apparuit
ſuper Chriſtum que peracto officio auolaſſet cre=
ditū fuiſſet ꝙ caſu aduenıſſet. Ex hoc autē ꝙ ſubi=
to apparuit ⁊ peracto myſterio ſubito diſparuit ma
gis patuit ꝙ eſſet miraculū. Et ꝗuis vera colum=
ba potuit virtute dei ſubito formari ⁊ apparere nec
volare: ſed ſubito diſparere qđ plus valuiſſet ꝙ ſo
la ſimilitudo columbe non bene patet. Et ideo ma
gis decuit ꝙ tales apparitiones fierent per rerum
ſimilitudines ꝙ per ipſas res: et ſic apparitiones
bonorum angelorum fiunt in corporibus que vi=
dentur humana ⁊ non ſunt: non tamen ꝓpter hoc
eſt aliquod mendaciū: quia tales apparitiones fi=
unt non ad oſtendendum veritatem rerū que ap=
parent: ſed ad aliquod myſteriū gratie deſignan=
dum. Sic in propoſito non fuit falſitas nec fictio.
Clarum eſt etiam ꝙ vox tunc audita non fuit vera D.
vox rei animate: vt videbatur ex eius articulatio=
ne: licet fuerit verus ſonus ſimilis voci humane ex
determinata percuſſione aeris formatus. Ignis
autē qui apparuit ſuper apoſtolos non videt fuiſſe
verus ignis. Talis eñ cōbureret (niſi per miraculum
impediatur: vt legitur factū de tribus pueris. Da=
niel. iij.) Ignis autē ille nihil cōbuſſit: nec in hoc di E.
cūt ſancti factū fuiſſe miracul'. Flat⁹ in quo dat⁹ ē
apoſtolis ſpiritus ſanctus poſt reſurrectionem po=
tuit fuiſſe vera res qualis tunc apparebat: forte tñ
tunc non fuit proprie miſſio ſed collatio cuiuſdam
poteſtatis mediante ſigno viſibili ſicut nunc in ſa=
cramentis: vnde ⁊ eundem modū ſeruat eccleſia
in ſacerdotibus ordinandis. In ſacramentis autē
non dicimus fieri viſibilem miſſionem: quare ⁊c.
Alij vero videtur ꝙ columba que apparuit ſuper F.
Chriſtum baptizatum fuit vera columba. Et hoc
expreſſe tenet Auguſtinus in libro de agone chri=
ſtiano vbi dicit ſic: neꝙ hec ita dicimus vt dominū
Jeſum Chriſtū dicamus verum corpus habuiſſe
Spiritum autē ſanctū fallaciter apparuiſſe oculis
hominū: ſed ambo illa corpora eſſe dicim⁹ ⁊ credi=
mus. Et poſt predicta verba Auguſtini ſubdit: ſi=
cut nō oportebat: vt homines falleret filius dei: ſic
nō oportebat vt falleret ſpūs ſanct⁹: ſed oīpotenti
deo qui vniuerſā creaturā ex nihilo fabricauit nō
erat difficile verū corpus colūbe ſine aliarū colum=
barū miniſterio figurare: ſicut nō fuit ei difficile verū
corp⁹ in vtero Marie ſine virili ſemie fabricare: cū
tñ in creatura corpea ⁊ in viſcerib⁹ femie ad formā
dum hominem ⁊ in mundo ad formandū colūbaꝫ
imꝑio dñi volūtatiꝙ ſeruiret. ¶ Ad duo prima ar G.
gumēta patet ſolutio qui vult tenere primū modū Ad arg.
Scōm autē tenētes aliū modū: dicendū eſt ad ar= principa.
gumētū ī oppoſitū ꝙ miraculū fuit ꝙ ignis q̄ ſedit
ſuꝑ ſingulos diſcipulorum nihil combuſſit.

Queſtio Quarta.

Vtrum pater ſit maior filio.

Q Varto queritur vtrum pater H.
ſit maior filio. Et videtur ꝙ ſic per di= Que. iiij.
ctū Hilarij in litteris q̄ dicit expſſe ꝙ pa= A r. prio
ter eſt maior filio: licet fili⁹ nō ſit minor
pſe. ¶ In cōtrariū ē qđ dicit Athanaſi⁹ ī ſymbolo In oppo.
ꝙ in hac trini. nihil mai⁹ aut min⁹. ¶ Reſpōſio: in I.
hac q̄ſtiōe nulla eēt dubitatio niſi ꝓpt verba Hila= Reſpōſio
rij q̄ ſūt inducta in arguēdo. Certū eſt eñ ꝙ ꝓprie ad q̄ſtio.
loquēdo pater nō eſt maior filio qđ patet: quia ſm

Auguſtinū ꝛ veritatē in his q̄ nō ſūt a mole bonis q̄ nō
ſunt magna mole idē eſt maius eſſe qḋ melius eē
ſed in diuinis non eſt magnitudo molis: ergo ibi
maius eſſe eſt meliꝰ eſſe: ſed in diuinis nihil eſt al
tero melius cū oino ſit ibi vna ſūma ꝛ infinita boni
tas ergo nihil eſt ibi maius altero. Reſtat ergo ſo=
lū exponere verba Hilarij ꝑpter quorū expoſitio
nē dicendū eſt: ꝙ ꝓprie accipiēdo maioritatē pater
nō eſt maior filio vt iam ꝓbatū eſt: ꝛ adhuc patꝫ ex
alio: qꝛ maius ꝛ minus ſunt ſpecies vel differentie
inequalitatis: ſed inter patrē ꝛ filiū eſt ſūma equali
tas ſm Athanaſiū in ſymbolo: ergo inter patrē ꝛ fi
lium nō eſt maius ꝛ minus ꝓprie loquēdo: accipiē=
do autē large ꝛ improprie maius per auctoritatem
originis: ſic pater dicitur (licet improprie) maior filio:
quia a patre eſt filius licet nō econuerſo: ꝛ eodē mō
ſane intelligendo filius poſſet dici minor patre: qꝛ
caret auctoritate originis in patre quē tamen pater
habet in filiū: hoc autē ꝑ tanto improprie dictū eſt
qꝛ q̄ſtio de inequalitate maioris ad minꝰ nullo mo
do ꝓprie pōt eſſe q̄ſtio originis quis a quo ſit: ſed
Ad rōem principalē — eſt queſtio q̄titatis molis vel virtutis. ¶ Ad argu
menta vtriuſq; partis patet ſolutio ex iam dictis.

Diſtinctio. XVII.

Diuiſio litterę in generali & ſpeciali.

K. Snia in gñali. — IAm nūc autem accedamus.
Superius magiſter determinauit de miſ
ſione ſpūs ſancti viſibili. In iſta diſtin=
ctione determinat de eius miſſiōe inui=
ſibili. Et diuidit in duas ptes. Primo determinat
ſuū intentū oſtendēdo mentē vel opinionē ſuam.
Scḋo mouet quaſdā incidētes q̄ſtiōes. Scḋa ibi:
Itē q̄ritur ſi caritas. Prima eſt p̄ſentis lectiōis. Et
diuidit in tres. Primo eīm ponit ſuū intētū in gene
rali. Scḋo ꝓſequitur. Tertio cōfirmat. Secunda ibi
Nunc autē intelligimus. Tertia ibi: Nec autē in re
creata. Et hec vltima diuidit in quattuor. Primo
oſtendit ꝙ caritas eſt deus. Scḋo ſpecialiter ꝙ ca=
ritas eſt ſpūs ſanctꝰ. Tertio excludit quādā reſpō
ſionē. Quarto oſtēdit quō ſpūs ſanctus dicitur dari
vel mitti. Scḋa ibi: Tunc autem fraterna dilectio
Tertia ibi: Sed ne forte. Quarta ibi. Tunc enim
mitti vel dari. Hec eſt diuiſio ꝛ ſententia i generali.
L. Snia in ſpeciali — ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter. Et primo ponit
ꝙ ſpūs ſanctꝰ tēporaliter datur vel mittitur inuiſibiliter
Poſtea dicit ꝙ ſpūs ſanctus caritas eſt qua diligi=
mus deū ꝛ ꝓximū. Et tūc datur nobis vel mittitur
quādo facit nos diligere deū ꝛ ꝓximū. Poſtea oſtē
dit ꝑ multas auctoritates Auguſtini q̄bus ꝓbat ꝙ
dilectio qua diligimꝰ deū vel ꝓximū facit nos ma=
nere in lumine ꝛ ſine qua nō datur viuere. Qḋ cari=
tas deus eſt vt ꝓbat ꝑ canonicā Ioānis. Poſt oſtē
dit tali rōne ꝙ ſpūs ſanctus caritas eſt: maius do=
nū inter dona dei eſt ſpūs ſanctus qui facit nos ma
nere in deo ꝛ deū in nobis: ḡ ſpūs ſanctꝰ eſt caritas
Poſtea excludit quandā rationē: poſſet eīm dicere
aliq̄s ꝙ hoc eſt ꝑ cāliter ſicut dicitur deꝰ eſt patientia
nr̄a: ſpes nr̄a. Et rūdet magiſter ꝙ nō: qꝛ ſicut dici
tur deus eſt patiētia mea qḋ nō inuenitur dictū deꝰ ca
ritas mea: ſꝫ deus caritas eſt. Poſtea dicit ꝙ ſpūs
ſanctꝰ datur q̄n nos facit deū diligere ꝛ ꝓximū. Oſtē
dit etiā ꝙ caritas eſt excellētior iter oīa dona: qꝛ ex
cellētiores facit effectꝰ: ideo ſpūs ſanctꝰ q̄ dr̄ donū
dei dr̄ ipſa caritas. et in hoc terminatur ſnia iſtiꝰ diſt.

Queſtio Prima.

Vtrū neceſſariū ſit charitatē eſſe habitū creatū vt homo ſit deo carus.

CIrca diſtinctionē iſtā q̄runtur M.
tria in generali de charitate. Primū eſt Que. ſꝑ.
de eius neceſſitate. Scḋꝫ de eiꝰ augmē
to. Tertiū eſt de eius diminutione. Cir
ca primū q̄runtur tria. Primū eſt q̄ ſit neceſſitas po
nendi charitatē eſſe aliquē habitum creatū. Scḋm
eſt vtrū detur ſm ꝓportionē naturaliū. Tertiū eſt
vtrū habens charitatē poſſit cognoſcere ſe habere
eam. Adhuc circa primū duo queruntur. Primū
eſt vtrū neceſſariū ſit charitatē eſſe habitū creatum
ad hoc ꝙ homo ſit deo carus. Scḋm eſt: vtrū neceſ
ſariū ſit ponere eam habitū creatū ad hoc vt per eā Arg. p̄lo
homo mereatur vitam eternā. ¶ Ad primū ſic ꝓce=
ditur. Et arguitur ꝙ neceſſariū ſit charitatē eſſe habi
tum creatū in hoīe ad hoc ꝙ homo ſit deo carus: qꝛ
nullus pōt effici de nō grato gratꝰ: vel de nō caro
carus niſi ꝑ aliquā mutationē factā in ipſo vel in al
tero: ſed homo efficitur de nō grato gratus ꝛ nō per
aliquā mutationē factā in deo: ḡ ꝑ aliquā mutatio
nē factā in ipſo: ſed nulla mutatio fieret in homine
niſi gratia eſſet aliquid creatū in ipſo: nō actus qui Argūtū ij
tranſit ꝛ homo remanet gratus: ḡ habitꝰ. Itē ſicut
a fide dicitur aliquis fidelis ita a caritate dicitur carus:
ſed ꝓpter primū neceſſariū eſt fidē eē aliquid crea=
tū: ḡ ꝓpter ſcḋm neceſſariū eſt charitatē eſſe aliq̄d
creatū. ¶ In cōtrariū arguitur: qꝛ eſſe deo gratū eſt In oppo.
eē a deo dilectū: ſed dilectio dei eſt in deo diligēte
et nō in hoīe dilecto: ḡ ad hoc ꝙ hō ſit deo gratꝰ nō
requiritur ꝙ in eo ſit aliq̄d de nouo cauſatū nec actꝰ N.
nec habitꝰ. ¶ Reſpōſio. eadē eſt neceſſitas ponere Deciſio
grām eē habitū creatū ſicut caritatē ꝛ econuerſo. Et q̄ſtionis.
ideo de vtroq; deducitur q̄ſtio: ꝛ ſic ad q̄ſtionē iſtā di
cēda ſunt tria. Primū eſt ꝙ hō pōt eē: ꝛ eſt deo gr̄ꝰ
et carus anteq̄ꝫ habeat grām ꝛ caritatē ſibi formali
ter inherētē. Scḋm eſt ꝙ ad eē deo gr̄ū vel carū nō
ſequitur neceſſario neceſſitate abſoluta ꝙ hō ſit habi
turꝰ unq̄ grāꝫ vel caritatē ſibi formaliter inherētē
Tertiū eſt ꝙ ad eē deo gr̄ū vel carū ſequitur neceſſa
rio neceſſitate cōditionata (ſcꝫ ex ſuppoſitiōe ordi=
nationis diuine) ꝙ hō ſit habiturꝰ unq̄ grām ꝛ ca= O.
ritatē habitualē formaliter inherentē. Primū pa= Pri. artꝰ
tet ſic: effectus ſequitur ſuā cauſam efficientē tēpore
vel natura: ſꝫ oē bonū habituale qḋ eſt vel eē pōt in
hoīe eſt effectiue ab eo qḋ eſt eē deo gr̄ū vel carū: ḡ
oē bonū habituale ſiue grā ſiue caritas ſiue qḋcūq;
aliud ſequitur natura vel tpe id qḋ eſt hoīeꝫ eſſe deo
gr̄ū vel carū: ḡ prius hō natura vel tpe eſt deo gr̄us
vel carus q̄ꝫ habeat grām vel caritatē ſibi formaliter
inherētē. maior de ſe patet: minor ꝓbatur: qꝛ principiū
cuiuſlibet liberalis cōicatiōis eſt amor. Quicq̄d aūt
datur hoī: a deo datur liberaliter ꝛ nō aliq̄ neceſſitate vel
obligatiōe: ḡ datur ex amore: ſꝫ eē deo gr̄ū vel caruꝫ
eſt eē a deo amatū vel dilectū: ḡ q̄cq̄d datur hoī a deo
eſt effectiue ab eo qḋ eſt hoīeꝫ eē deo gr̄ū vel caruꝫ
et hec fuit minor: ſequitur ḡ cōcluſio ꝙ priꝰ natura vel
tpe eſt hō deo gr̄us ꝛ carus q̄ꝫ habeat grām vel ca
ritatē ſibi formaliter inherētē qḋ fuit primū ꝓpoſitū:
illa tn̄ denolatio eēt extrinſeca ſicut eſſe amatū vel
dilectū. Scḋm pꝫ. ſ. ꝙ ad eē deo gr̄ū vel carū nō ſe P.
quitur neceſſario neceſſitate abſoluta ꝙ hō ſit unq̄ Secū. ar.
habiturus grām vel caritatē habitualē ſibi forma=

liter inherentē: q2 amare vel diligere aliquem nihil aliud eſt ꝙ̄ velle ei bonū vt habeť .ij. rhe. ſed deus poteſt velle homini bonū: et ſummū bonuꝫ cuius ipſe eſt capax (ſcꝫ beatitudinem) abſq₃ hoc ꝙ velit ei dare grām habitualē vel caritatē ꝯtraꝫ eſt de potentia abſoluta ſm̄ quā deus poteſt dare et hō recipere gloriā vel beatitudinem ſine grā hītuali preuia: ģ adeſſe deo dilectū vel adeſſe deo gratum vł carū nō ſequiť ex neceſſitate abſoluta ꝙ homo ſit quandoq₃ hīturus gratiā vel caritatē hītualē: ⁊ ſic patet ſcōm. ¶ Tertiū patet ſcꝫ ꝙ adeſſe deo gra-

A. Art.iii. tū vel carū denoīatione extrinſeca ſequiť ex ſuppoſitione diuine ordinatiōis ꝙ homo ſit q̄nq₃ habiturus grām vel caritatē habitualē ſm̄ quā dř formaliter gratus denoīatiōe intrinſeca: q2 dilectio dei ē cauſa alicuius boni in eo quē diligit: cum diligere ſit velle bonū: velle aūt dei eſt cauſa tm̄ boni ⁊ non cauſatum ab eo: inter bona aūt quorū dilectio dei eſt in nobis cā: eſt ordo ex diuina diſpoſitōe q2 cuꝫ beatitudo ſit finis ⁊ termin⁹ nr̄e peregrinatōis ⁊ p̄miū nr̄arū actionū ſicut via precedit terminū: ⁊ meritū precedit p̄miū: ſic dona que perficiūt nos p ſtatu vie ad merendum (vt grā et caritas) precedunt dona que perficiunt nos ad videndum ⁊ fruendū deo: Et ideo ex dilectione qua deus diligit nos vt capaces ſui per viſionem ⁊ fruitionem cauſantur ī nobis primū dona vie que ſunt ad merenduꝫ: ⁊ vltimo dona patrie: inter aūt dona vie potiſſima ſūt gratia ⁊ caritas quib⁹ ſum⁹ grati et cari denoīatōe formali et intrinſeca: ꝓpter quod ad eſſe gratū vel carū denoīatione extrinſeca ſequiť ex diuia diſpoſitione ꝙ cauſatur in nobis grā hītualis ⁊ caritas.

¶ Quare aūt aliquod donū dicatur grā vł caritas

B. Dubitatio vtilis et nō oīa cum tn̄ oīa donenť in nobis a deo ex eius gratuita ſine cara dilectione. Ratio eſt quia que͛ perficiunt nos ad hoc vt actus noſtri acceptentur a deo vt remunerandi vita eterna: q2 hoc eſt ſummū bonuꝫ quod pōt cōicari creature: iō talia dona dicitur per quandā excellentiaꝫ gratia vel caritas quia ſunt in nobis a deo nō ſolū ex communi dilectione qua diligit bonos ⁊ malos ſed ex ſpeciali et cara qua diligit vt filios adoptiuos ad participati-

C. nem boni quo ipſemet eſt bonus: Alia autem dona que non ordinant imediate ad tale merituꝫ nominanť ceteris noībus ſm̄ actus ad quos dantur. Eſt etiam hic notandū ꝙ cū oīs denoīatio extrinſeca hēat ortū ab illa que eſt intrinſeca ſicut ſanū dictū de medicia: dieta: ⁊ vrina ortū hꝫ ex hoc ꝙ aial dř ſanum formaliť vt ſubiectū ſanitatis: Denoīatio tn̄ extrinſeca qua quis dř deo gratus: vł carus hoc eſt care dilect⁹ nō hꝫ ortum ex denomiatione qua hō dř gratus vel carus per aliquem hītū inherentē ſed poti⁹ hec ab illa. hꝫ aūt ortū ex hoc ꝙ de⁹ dicať care nos diligens ⁊ nos per ꝯn̄s care dilecti ⁊

D. dona predicta dicuntur gratia vel caritas. ¶ Ad

Ad prim pricipale. argumenta vtriuſq₃ partis patet rn̄ſio ex predictis Cum em̄ primo dř ꝙ nullus pōt effici de nō grato gratus niſi per aliquā mutationē ꝓcedať. Et tunc ad minorē dn̄dum eſt ꝙ ꝙ̄tū ad ſolā denoīationē extrinſecā nullus efficiť de nō grato gratus: q2 eē ſic gratū eſt eſſe a deo dilectū et hoc eſt eternum: ſꝫ effectus huius dilectiōis in via ⁊ in patria ꝙ̄tū ad dona grē et glorie non eſt etern⁹ imo ſm̄ ea efficiť homo de nō grato grat⁹ ⁊ talia ponūt aliquem ha-

E. Ad ii. bitū in nobis ſm̄ quē fit in nobis mutatio dextere excelſi. ¶ Ad ſcōm dn̄dum ꝙ nō eſt ſimile de hoc quod eſt eē fidelē ⁊ de hoc qđ ē eē gratū vel carum q2 null⁹ dř fidelis ex ſola denoīatione extrinſeca: ſicut pōt dici gratus vł car⁹ ex hoc ſolo ꝙ ē ab alio ſic dilect⁹: Et iō prima denoīatio qua q̄s dř eē fidelis arguit in ipſo aliquid formaliť ipſum ꝑficiēs ſiue ſit hītus ſiue actus: ſed denoīatio q̄ quis dř deo grat⁹ vel car⁹ nō requirit neceſſario aliqđ formaliter inherēs hoī p quod dicatur car⁹ vł gratus ſꝫ eſt denoīatio extrinſeca ex diuia dilectiōe ꝯſurgēs ad quā iuxta diuinū beneplacitum ſequiť in nobis

aliquid formaliter nos perficiens. ¶ Ad argumē- F. Ad arg. in oppo.

tum in oppoſitū dn̄dum eſt ꝙ ꝙ̄uis dilectio dei nō ſit in nobis ſꝫ ī deo: tn̄ ex ea fiūt in nobis dona grē ſm̄ que dicimur grati formaliter denominatiō e intrinſeca per modum inherētie: Et ideo licet eſſe a deo dilectū nō coexigat neceſſario grām habitualem ipſa tn̄ ſequiť ad hec ſm̄ diuinam ordinationē vt dictum eſt.

Vtrum neceſſe ſit ponere gratiam habitualem ad merendum. Queſtio.II.

AD ſecundum ſic proceditur Et arguiť ꝙ nō ſit neceſſariū ponere gra- G. Que.ii.

tiam vel caritatē habitualē ad hoc vt mereamur aliquid apud deū: q2 ſicut ſe habet fides ad actū credēdi ſic caritas ad actū merē- Arg.i.

di ſed ſine fide habituali ⁊ [illegible]fuſa pōt hō oīa credere: ģ ſine caritate hītuali ⁊ infuſa pōt hō in actū merendi. ma. pꝫ p ſimile. mino: pꝫ q2 heretic⁹ carens fide infuſa credit multos ex articul̄ et eadem rōe poſſet oīa credere. ¶ Item act⁹ qui ſunt eiuſđ ſpe-

ciei in eſſendo ſunt eiuſđ efficacie in agēdo: ſꝫ act⁹ Arg.ii.

diligendi deum ex caritate et actus diligendi deū ſine caritate ſunt eiuſdem ſpēi in eſſendo vt probabitur: ģ ſunt eiuſdē efficacie in agendo: ģ ſi vnus ē meritorius et alius ⁊ ita caritas non eſt neceſſaria ad merendū: ꝓbatio minoris primo q2 act⁹ ꝑcedētes hītus acq̄ſitos ſunt ſimiles (⁊ p ꝯn̄s eiuſđ ſpēi) cū actib⁹ ſeq̄ntib⁹ vt pꝫ ex ſcđo ethi. Et videť ideꝫ eſſe de actib⁹ p̄cedētib⁹ hītus īfuſos ⁊ de ſeq̄ntibus cum tales hītus minus dependeāt ex actibus precedentibuꝫ: nec plus faciāt ad actus ſequentes q̄re ⁊c. Scđo q2 ſi actus diligendi deum ex caritate ⁊ ſine caritate differrent ſpecie: homo poſſet inter eos clare diſtinguere q2 non eſſent ſimiles ⁊ ſic hō poſſet ſcire per certitudinem vtrū diligeret deum ex caritate vł nō ⁊ p ꝯn̄s vtrū hēret caritatē vel nō

quod nullus dicit. ¶ Item ſi caritas requireretur Arg.iii.

propter meritum aut hoc eſſet propter meritū de congruo vel de condigno: nō ꝓpter meritū de cōgruo: q2 tali merito peccator qui caret grā meretur ſuā iuſtificationē nec ꝓpť meritū de ꝯdigno q2 nō nulli dicūt ꝙ nihil pōt apud deū mereri de ꝯdigno ģ ſm̄ iſtos videť ꝙ grā vel caritas hītualis nō eſt

ponenda in nobis propter aliquod meritū. ¶ In In oppoſitum

contrarium arguitur q2 oīs actus voluntatis ſine gratia vel caritate eſt pure naturalis. Si ergo grā non ſit neceſſaria ad merendum ſequitur vel ꝙ ex puris naturalibus poſſumus mereri quod ē hereſis pelagiana: vel ꝙ nihil oīno poſſumus me-

reri quod iterū eſt contra fidem. ¶ Reſpōſio. oēs Deciſio q̄ſtionis

ponunt caritatem increatā que eſt deus ſm̄ illud prime Ioh. iiij. Deus caritas eſt. ¶ Item ponūt

H. aliquā caritatē creatā q̄ pōt ſumi dupliciť. vno mo
Opi. ma. do pro actu quo diligimꝰ et hāc omnes ꝯcedūt: vł
de hitu ca pro hītu informante voluntatem etcī inherētē: et
ritatis hāc negat magiſter in littera: ponit enī ꝙ grā exñ-
te in eſſentia anime nō eſt neceſſe aliquem hītum
eſſe in voluntate quo eliciatur actus dilectiōis me
ritorie ſed ipſum immediate elicit ſpūs ſanctꝰ: Et
q2 aliqui videntur fulcire hāc opinionē: ideo pcede
tur ſic. q2 primo ponetur fulcimentū quo iſti fulci-
I. unt opinionem magiſtri ſententiarū: et reprobabi
Arti.i. tur et ſcđo reſpondebiť ad queſtionem. ¶ Quan-
tum ad primum ſciendū eſt ꝙ quidam defendunt
opinionem magiſtri ſic. dicunt enī ꝙ actus carita-
tis differt ab actu fidei et ſpei in duobus: primum
eſt q2 actus fidei ⁊ ſpei includūt imperfectionem in
ſua eſſentia: actꝰ aūt caritatis nō: licet habeat im
perfectionem adiunctā pro ſtatu vie. Illa enī im-
perfectio non eſt de eſſentia caritatis. Secunda
differentia eſt que ſequitur ex prima ſcꝫ ꝙ actus fi
dei et ſpei nō manent in patria q2 includunt imper
fectionem: Cum aūt venerit quod perfectum eſt
euacuabiť quod ex parte eſt. i. ad cor. xiii. ſed actꝰ
K. caritatis manet in patria q2 nullā imperfectionem
Rō.i. includit. Ex hoc arguitur ſic perfectus actus eli-
ciť a pfecto agēte ſine medio: ſꝫ iperfectꝰ nō elici
tur a perfecto agente niſi mediante alio: ſed actꝰ
caritatis eſt perfectior q̄ actus fidei ⁊ ſpei qui ſunt
imperfecti: ģ actus caritatis immediate elicitur a
ſpū ſan. qui eſt agens perfectiſſimum: ſed actus fi
dei et ſpei tanq̄ imperfecti non eliciunť a ſpū ſan.
niſi mediantibꝰ hītibus creatis ſcꝫ fide ⁊ ſpe: Se
Rō.ii. cundo ſic. actus viſionis in patria qui eſt perfectꝰ
elicitur immediate a deo abſq̄ ſpecie: i via aūt nō
propter ſuam imperfectionē: Cum ergo caritatis
tā vie q̄ patrie ſit actus perfectꝰ videť ꝙ abſq̄ me
dio hītu eliciatur in nobis a deo vel a ſpiritu ſanc.
tā in via q̄ in patria: Et ita magiſter negat omnē
hītum in voluntate neceſſarium ad eliciendū actū
dilectionis meritorie: Supponit tñ grām eſſe in
anima: Sine grā aūt non eſt meritū. Et licet de
hoc non faciat mentionē expreſſam in loco iſto in
ſcđo tñ libro hoc expreſſe dicit in plibꝰ locis. Qui
L. quid aūt ſit de ꝯcluſione rōnes tamē iſte nō valent.
Primo q2 effectus q̄ dependet ex pluribus cauſis
neceſſario eſt perfectior q̄to vnaqueq̄ earū eſt p
fectior ſed velle meritorium ſm̄ iſtos dependet a
deo ſicut a principio effectiuo immediate: conſtat
etiam ꝙ dependet ex noſtra voluntate ſaltē ſicut
a cauſa ſubiectiua et recipiente: ģ tāto velle noſtrū
eſt perfectius q̄to vnumquodq̄ principiorum eſt
perfectius: ſed voluntas eſt perfectior cum hītu bo
no et virtuoſo q̄ ſine hītu a quocunq̄ ipſa mouea
tur ergo propter perfectionē actus nō eſt tollendꝰ
Scđo. hītus a voluntate ſed potius ponendꝰ. ¶ Scđo
q2 ſm̄ iſtos viſio patrie que eſt perfectiſſimus actꝰ
licet eliciať ſine ſpecie repreſentante: nō tñ ſine hi
tu luminis glorie eleuāte intellectū et confortante
ergo perfectio actus non excludit oēm hītum imo
potius ponit ⁊ reuera ſic eſt: nullus enī dubitat q̄n
hītus virtuoſus requirať vt perficiat potentiam in
relatione ad actū virtus enī eſt que hñtem perfi
cit et eius opus bonum reddit. ¶ Tertio q2 deus
immediate ita eſt cauſa iperfectorū ſicut perfecto-
Tertio rum. Cauſat enī ita immediate materiā primā ſi
cut angelum: ģ differentia actuum fidei et ſpei ab
actu caritatis ſm̄ rōnem perfecti ⁊ imperfecti non
facit ꝙ actus fidei ⁊ ſpei eliciātur a deo mediātibꝰ
hītibꝰ: actus aūt caritatis ſine hītu. ¶ Quarto: q2 Quarto
rōnes iſte concludūt ꝙ ad meritoriā dilectionem
non oportet ponere grām in anima ſicut nec grām
in voluntate ſed ꝙ faciat totum ſpūs ſā. immedia
te: cum ergo grām ponāt: et caritatem negent vi
detur ꝙ male: et ſic patet primū. ¶ Quantū ad ſe M.
cūdum primo ponetur quedā diſtinctio de merito ⁊ de Ar.ii.
inde pertractabitur queſtio ſm̄ membra diſtinctio
nis. Quantum ad primum notādū eſt ꝙ cum me
ritum dicať actio per quā ei qui agit efficiť debitū
aliquid dari: ſicut eſt duplex debitū ita eſt duplex
meritū: quod dā eſt debitū de condigno qñ ex na
tura et conditione operis efficiť hō dignus vt ex iu
ſtitia ſibi reddatur talis merces propter equalita-
tem inter opus et mercedē ſm̄ iuſtā eſtimationē.
Aliud eſt debitum de congruo qñ non debeť talis
merces ex natura operis ſed reddiť ſolum ex libe
ralitate dātis: aliquid enī congruum eſt liberalem
dare quod alius nō meruit ex condigno recipere:
meritum ergo de cōdigno reſpicit debitum primo
modo dictum: meritum aūt de cōgruo reſpicit de
bitum ſcđo mō dictum. Hoc ſuppoſito dicendum
eſt ꝙ ad merendū ſolum de cōgruo nō eſt neceſſa N.
rium ponere in nobis grām vel caritatem hītualē
quod patet q2 ſm̄ omnes peccator carens grā peni
tendo meretur de cōgruo gratiā iuſtificantem: vt
tangebať in arguendo ad queſtionem: Congruū
enī eſt vt bene vtenti bonis nature propter deum
det deus bona gratie. Idem patet de gloria: poſ
ſet enī deus de potentia abſoluta facere ꝙ glia vł
beatitudo caderet ſub tali merito: Si enī chriſto
data eſt beatitudo anime ſine vllo merito: fortiori
rōne poſſet deus gloriā dare cuicunq̄ homini pro
ſolo opere bono grā non informato vt ſicut merea-
mur gratiā per opus non informatū grā ſic merea-
mur gloriā per opus conſimile. Quemadmodū
enī pro conſimili actu rex militi qñq̄ dat equum qñ
q̄ caſtrum dat. Sic deus pro eodē opere bono ex
genere et circunſtātijs poſſet abſq̄ grā de poten-
tia abſoluta dare gloriā ſiue paradiſum tāq̄ caſtrū
pro quo nunc dat gratiā vel caritatem tāq̄ equum
que nunq̄ excidit et vtrobiq̄ eſſet meritū ſolū de
congruo: Ratio aūt oim iſtorum eſt q2 meritum de
congruo plus innititur liberalitati dātis q̄ valori
operis. Dare autē gloriā p opere bono ex genere
et circunſtātijs pro quo nūc datur gratia iuſtificās
non excedit immo non adequat liberalitatem di-
uinā: ergo beatitudo vel gloria poſſet de potentia
dei abſoluta cadere ſub merito talis operis: ſicut
nunc cadit grā ⁊ ſic propter tale meritum non eſt
neceſſe ponere grām vel caritatem eſſe hītum cre
atum in anima. De merito aūt de condigno eſt
ſubdiſtinguendum q2 quoddā eſt meritum de con
digno dictū ppue et ſtricte et aliud large. ¶ Pri- O.
mum meritum de cōdigno ſtricte et proprie ſum-
ptum eſt actio voluntaria pter quam alicui mer-
ces debetur ex iuſtitia ſic ꝙ ſi non reddatur ille ad
quem pertinet reddere iniuſte facit et eſt ſimpliciť
⁊ pprie iniuſtus. Et tale meritum de condigno in
uenitur inter hoies: ſed nec eſt neceſſe poteſt hois
ad deum ſicut probabitur lib. ii. diſt. xxvi. et nunc
ſupponatur: Et ideo propter meritum de condi
gno (cum ſit homini ſimpliciter impoſſibile) nō eſt
ponendum in nobis gratiā vel caritatem habilē.
Aliud eſt meritum de condigno large ſumptum

pro quadã dignitate quã deus ex ſua ordinatione
requirit in nobis ad hoc vt opera noſtra accepten
a deo vt remunerabilia vita eterna: et ꝓpter tale
A. meritũ neceſſariũ eſt ponere ĩ nobis grãm vel cha-
ritatẽ hitualẽ: quod pꝫ auctoritate ſacre ſcripte et
ꝓbabili ꝑſuaſiõe. Auctoritates ſacre ſcripture q̃z
nõ pl'es ſit. ad p̃ns tñ adducẽ due tñ: Pꝛia ẽ ver.
zeſt. ĩ pſal. vbi dr̃ q̇ grãꝫ ꝛ gliãꝫ dabit dñs: Secũda
eſt Ro. vi. vbi dr̃ ꝙ grã dei vita eterna ex quarũ
q̃lꝫ appet ſm rõnabilẽ ĩtellectũ ꝙ grã p̃it gloriã ſm
ordinatiõnẽ diuã: nec ꝯfert glĩa niſi pri⁹ hñti grãꝫ
que tñ dat pĩcipalit ad merẽd ſꝫ illud Apoſt. i. ad
chori. xv. pl⁹ oib⁹ laboraui nõ ego ſꝫ grã dei mecũ.
Probatio i. ex auc. Prob. ii. ex ꝑſuaſione ꝓbabili — Ideꝫ pꝫ ꝓbabili ꝑſuaſiõe q̃ talis ẽ. ſicut ſe hꝫ bea
titudo ſupnaturalis ad naturalẽ ſic ſe hñt adĩuicẽ
illa q̃ ꝑducũt ad vtrãq; btĩtudinẽ. ſed btĩtudo ſup-
naturalis excedit naturalẽ q̃ ẽ ꝑ hĩtũ diuitus ĩfuſũ
et non ex nr̃is actib⁹ acquiſitũ ſicut btĩtudo natu-
ral' ḡ ſimilit act⁹ ꝑducẽtes ad btĩtudinẽ ſupnãtalẽ
vt ſut actus meritorii drñt ab actibus ꝑducẽtibus
nos ad btĩtudinẽ natalẽ q: ꝓcedũt a potẽtiis infor
matis ꝑ aliquẽ hĩtũ ſupernaturalẽ: hic aũt hitus eſt
grã vel caritas: quare reqritur ad merẽdum gliam
vel beatitudinẽ ex diuia ordinatione rõnabili grã
B. ſiue charitas ĩformans animam: Et ſic patent tria
Brevis ſupradictorũ reſolutio — Pꝛimũ eſt ꝙ ꝓpter meritũ quod eſt pure de ꝯgruo
nõ oꝫ neceſſariũ ponere neceſſitate abſoluta grãm
vel caritatẽ hitualẽ q: ſine eis poſſꝫ de⁹ de potẽtia
abſoluta acceptare opa noſtra bona ex gñe ꝛ circũ-
ſtantiis remunerãda vita eterna. Itẽ pꝫ ſecũdo ꝙ
ꝓpter meritum quod ẽ ſtricte ꝛ ꝓprie de condigno
mõ quo expoſitũ eſt non ẽ poſſibile ponere grãm
vel charitatem habitualem in nobis: q: homo non
poteſt illo modo mereri aliquid apud deũ: Tertio
pꝫ ꝙ ꝓpter meritum de condigno non ſimpliciter
et ſtricte accepto (mõ quo ſupra expoſitũ eſt) ſꝫ pro
quad̃ dignitate quã deus ex ſua ordinatione rati-
onali requirit in opibus noſtris ad hoc vt remune-
rentur vita eterna oꝫ ponere grãm vel charitatem
habitualem: et illud meritum ẽ de cõdigno ſm qd:
C. et non ſimpliciter: Eſt enĩ tale ꝯdignum ex ſuppõe
diuĩe ordĩationis et nõ abſolute: Huic autem ſñie
concordat cõmunis doctrina que ponit ꝙ ſicut red
dere iuſtum precũ pro re accepta ab aliquo eſt act⁹
iuſtitie ita recompenſare mercedem vel premiũ ali
cuius laboris vel operis eſt actus iuſtitie: et ideo in
illis in quibus eſt ſimpliciter iuſtum: eſt etiã rõ me
riti et premij ſiue mercedis: in quib⁹ aũt nõ eſt ſim
pliciter iuſtũ ſed ſm quid in his non eſt rõ meriti ſꝫ
ſm quid. Inter hoiem autẽ et deum non põt eẽ
ſimpliciter iuſtũ, ſicut nec equale ſed ſolũ iuſtũ ſm
quid. ſ. dñatiuũ q: totũ bonũ quod ẽ hoĩs eſt dei: ꝛ
a deo multo ãpli⁹ q̃ actiones ſerui ſunt dñi ſui in
hũanis propter quod meritũ hoĩs apud deũ: non
põt eſſe ſimpliciter meritũ de condigno: ſed ſolum
ſm preſuppoſitionem diuine ordinatiõis ita ſcꝫ vt
homo id conſequat a deo per ſuam operationẽ q̃ſi
premiũ vel mercedẽ: ad quod de⁹ ei virtutem ope
randi deputauit: que virtus operandi ad merẽdũ
btĩtudinẽ ẽ non ſolũ potentia voluntatis ſed ha-
D. bitus grẽ vel caritatis. ¶ Ad primuꝫ argumentũ
Ad primũ pꝛincipale. — dicendũ ꝙ maior ꝓpoſitio debet ſic ſumi ꝙ ſicut ſe
habet fides ad actũ credendi ſic caritas ad actũ di
ligendi. Et tunc bñ concludit ꝙ ſicut ſine fide in-
fuſa poteſt hõ in deũ credere: ſic ſine caritate infu
ſa poteſt hõ deum diligere. ſed neuter actus ẽ me

ritorius de condigno: q: tale meritum ex diuia or
dinatione ſupponit grãm vel caritatẽ. ¶ Ad ſecũ E.
dum dicenduꝫ ꝙ actus noſtri poſſunt conſiderari Ad. ii.
tripliciter. vno mõ ſm eſſe nature. Alio mõ ſm eẽ
moris quo ſunt boni vel mali moralit. Tertio mõ
ſm eſſe meritoriũ de quo nũc agit: ꝛ ſm quemlibet
iſtorũ modorũ actus ſimiles hñt eandẽ efficaciam
ſibi proportionatã: actus enĩ ſimiles ſm eſſe natu-
re q̃tũcũq; ſint diſſimiles ſm eſſe moris (vt actus
matrimonij et adulterij) poſſunt habere ſimilẽ effe
ctum naturalem: puta prolẽ: actus vero ſimiles ſꝫ
eſſe morũ: ſed diſſimiles ſm eſſe meriti ſupernatu
ralis (vt diligere deũ in habẽte caritatẽ: vel nõ ha-
bente) habent ſimilem efficaciã moralẽ: q: conſimi
ter laudabiles ſunt moralit: ſed q: non ſunt conſi-
miles in eo qđ ſm diuinaꝫ ordinationẽ reddit op⁹
noſtrũ deo acceptũ vt remunerandũ vita eterna idõ
actus hñtis caritatem eſt meritorius vite eterne: et F.
alius non. ¶ Ad ſcđm dicendũ ꝙ nec propter me Ad. iii.
ritum de ſolo congruo: nec ꝓpter meritũ de condi
gno ſtricte ac ſimplicit et proprie ſumpto ponenda
eſt grã vel caritas hitualis: ſed ꝓpter meritũ quod
eſt de condigno nõ ſimplicit: ſed ſm preſuppoſitio
nem ordinatiõis diuine. ¶ Ad argumentũ alteri⁹ G.
partis dicendũ eſt ꝙ grã non eſt neceſſaria ꝓpter Ad rõem ĩ oppo.
meritũ quod eſt de ſolo congruo ſed ꝓpter meritũ
quod eſt de ſolo condigno: non ſimpliciter q: illud
non eſt hoĩ poſſibile: ſed ſm preſuppoſitionẽ ordi
natiõis diuine: Et idõ non ſequit ꝙ ex puris na-
turalibus mereamur de condigno: vt dicit Pela-
gius: nec ſequit. ꝙ apud deum nihil poſſum⁹ mere
ri: poſſumus enĩ mereri de ſolo ꝯgruo ante gratiã
habitã: et poſt hitam de condigno modo ꝑius ſre
ter expoſito.

Queſtio. III.

Gratia vel caritas detur ſecundũ proportionẽ naturalium.

H. Que. iii.
Viſo que ſit neceſſitas ponẽdi
caritatẽ habitũ creatum: ꝯſequent quer
itur vtrum ipſa det ſm proportionẽ natu Arg. i.
raliũ et arguit ꝙ ſic q: ſicut ſe habet grã
ad gloriã ſic videt ſe habere natura ad gratiã ſed
gloria dat ſm modũ et ꝓportionẽ grẽ ḡ gratia vl' In oppoſitum
caritas datur ſm modũꝫ ꝓportionẽ nature. ¶ In
contrarium eſt q: angelica natura altior eſt q̃ hũa
na ſed aliqui hoĩes ſm gradũ gratie ſublimius a-
ſcendunt q̃ angeli cũ ſm Greg. ad ſingulos ordi
nes angelorum aliqui hoĩes aſſumunt: ḡ grã non Deciſio q̃ſtionis.
datur ſm modũ nature. Reſponſio. circa queſtio- H.
nem iſtã ſic procedetur pꝛimo ponet veritas que-
ſtionis. Scđo ponet qued difficultas incidens cir
ca veritatem. Tertio reſpondebit ad iſtã difficul- Arti. i.
tatem. ¶ Quantum ad pꝛimũ ſciendũ eſt ꝙ men-
ſura caritatis ꝯſideranda eſt ex duobus: oĩs eniꝫ
effectus dependens ex plurib⁹ cauſis menſuratur
ab illis: q: ab eodẽ habet vnũquodq; eſſe ꝛ eſſe li-
mitatum: ꝛ eſſe menſuratũ: Caritas aũt depẽdet
ex duob⁹ ſcꝫ ex deo influente: et ſubiecto recipien I.
te: quare menſura caritatis pẽſenda eſt ex his duo
bus: Contingit enĩ caritatẽ inequalit dari duplicit
vno mõ ex parte dei caritateꝫ influentis (ſuppoſi-
ta equali diſpoſitiõe ſubiecti recipientis) Sicut ei
deus ex beneplacito ſuo ſanctificat vnũ in vtero: et

aliuꝫ nõ ſanctificat nec ex parte ſubiectorum eſt
aliqua diſpoſitionis diuerſitas: Similiter ex ſo=
lo beneplacito inter ſanctificatos vnũ plus ſanctifi
cat: et aliũ min⁹: ↄcedendo vni maiorẽ grãm vł
caritatẽ ꝙ̃ alij: puta marie ꝙ̃ Hieremie nec in hoc
iniuſtũ aliquid facit q̃ſi ſic facit: q2 q̃ſi ſic facit gratuito
K. facit: Et iõ licꝫ ei quod vult facere: nec eſt qui rõnã
bilit et dicere poſſit cur ita facias? Alio mõ ↄtigit ca
ritatẽ inequaliter dari ꝓpt inequalitatẽ q̃ eſt ex parte
recipientis: Hec aũt inequalitas poteſt attendi vł
quo ad naturã ſubiecti: vł quo ad diſpoſitionẽ ei⁹:
Si attendatꝰ quo ad naturam ſubiecti ſic nõ datur
caritas ſm ꝓportionẽ naturaliũ: alioquin in homi
ne et in angelo non poſſet eſſe par grã: nec in plu,
ribus hoĩb⁹ diſpar: Cuius rõ eſt q2 volũtas ẽ ſub=
iectum receptiuũ caritatis: potentia aũt volũtatis
ſm ſe eſt equalis gradus in omnibus hominibus
inter ſe: et inferioris gradus ꝙ̃ in angelis: ḡ ſi ſm
proportionẽ nature volẽtis nude daretꝰ gratia: vł
caritas tunc in oĩbus hoĩbus inter ſe eſſet equalis:
que tamen eſſet minor ꝙ̃ in angelis. Hoc aũt eſt
falſum ḡ ꝛc. Alio modo attenditꝰ inequalitas ex
parte ſubiecti quo ad diſpoſitionem ſubiecti ꝑ quã
homo reddit ſe aliqualitꝰ dignum caritate ſaltẽ de
congruo: et hec diſpoſitio eſt conatus ad bonum
qui requiritur in oĩbus adultis: q2 ſm Auguſtinũ
qui creauit te ſine te non iuſtificabit te ſine te (.i. ni
ſi te cooperante ꝑ deteſtationẽ mali et conatuꝫ ad
bonũ) et de iſto conatu eſt tota difficultas: vtrum
ſm maiorẽ conatũ vel minorem detur maior vel
minor caritas: Et dicendũ ꝙ conatus põt dici ma=
ior dupliciꝰ. vno mõ propter difficultateꝫ. Alio mõ
ꝓpter intenſionẽ. Si dicatur maior ꝓpter intẽſio,
nem q2 ille intenſiore amore fertꝰ in deum: et intẽ=
ſiori deteſtatione in peccatũ ꝙ̃ vnus alius: Sic di
co ꝙ infallibiliter ſm proportionem conat⁹ datur
caritas: Cuius rõ eſt q2 immediata diſpoſitio vo
luntatis ad recipiendũ caritatẽ eſt amor boni: ꝛ de
teſtatio mali. voluntas ḡ illa plus diſponitꝰ in qua
actus illi magis intenduntꝰ: Sed volũtas magis
diſpoſita recipit perfectiorẽ caritatem ꝙ̃tum eſt ex
parte ſui: ſicut oẽ ſubiectum magis diſpoſitũ reci=
L. pit perfectius impreſſionẽ agentis: ergo ſm inten
ſionem conatus eſt intenſio caritatis: Si vero co
natus dicatꝰ maior ꝓpter difficultatem ſic ſm cona
tum non ſemꝑ datꝰ maior caritas: datur tamẽ q̃nꝗ.
Primũ pꝫ ſic equalis caritas datꝰ ſm equalis cona
tus intenſionẽ: ſed conatus difficilior non ſemper
eſt intenſior: ḡ ſm gradus conatus in difficultate
non eſt gradus caritatis: maior prius ꝓbata ẽ: mi
nor ꝓbatur q2 mala diſpoſitio in naturalib⁹: vł ma
la conſuetudo in moribus facit ꝙ ad eque diligen
dum deum: et odiendũ peccatũ ſicut alius deũ di=
ligit qui eſt in naturalib⁹ melius diſpoſitus: nec eſt
ádeo deprauatus morib⁹: requiratur maior cona
tus quo ad difficultatem: Et iõ ſm graduꝫ conat⁹
in difficultate non eſt ſemꝑ gradus in intenſiõe a,
ctus nec per ↄ̃ñs in caritate: Eſt tñ q̃nꝗ ſcꝫ q̃n cete
ra oĩno ſunt paria. Tunc eñ nõ videtꝰ conat⁹ dif
ficilior in vno ꝙ̃ in alio niſi q2 actus ad quem cona
eſt perfectior. Hic aũt conat⁹ creditꝰ fuiſſe in an=
gelis ſm ꝓportionem ſue nature: ita ꝙ angel⁹ bo=
nus qui meliora naturalia habuit: habuit intenſio=
rem conatũ (q2 in eis non eſt appetit⁹ ſenſitiu⁹ re=
trahens voluntatẽ a bono rõnis ſicut eſt in homi=
nibus in quib⁹ caro ↄcupiſcit aduerſus ſpũm) pro,
pter quod conatus angelorũ creditur fuiſſe ſm to=
tam poſſibilitatẽ nature vniuſcuiuſꝗ que nullũ ha
buit retractiuum. Et iõ receperũt grãm vel carita=
tem ſm ꝓportionẽ nature ſue et hoc ſi eam merue
runt q2 forte eã habuerunt in ſua creatione ãñ oĩne
meritũ vt videbitꝰ in.ii.lib. in hoĩb⁹ aũt appetit⁹ ſen
ſitiuus retrahit voluntatẽ a bono: ꝛ q̃nꝗ impedit i
quibuſdã magis: in quibuſdã min⁹: ſm aliã ꝛ aliam
corporis diſpoſitionẽ: Et iõ per equalem conatuꝫ
in difficultate non diſponuntꝰ oẽs equalitꝰ: ſed qui
habet meliora naturalia ſi equalitꝰ conetꝰ cũ illo qui
habet peiora naturalia melius diſponitur et pluꝫ
recipit de caritate. q̃nꝗ ãt ille q̃ hꝫ meliora natura
lia minus notabiliter conatur: et ille qui hꝫ peiora
plus et tunc eſt ecõuerſo. ſicut patet in hoc exem=
plo. fortis eñ plus poteſt portare ꝙ̃ debilis ſi equa
liter conetur: ſed debilis tm̃ poteſt conari: et fortis
ita parum ꝙ plus portabit debilis ꝙ̃ fortis ꝛ ſic pa M.
tet primũ. ¶ Quantum ad ſcðm ſciendũ eſt ꝙ ex Arti.ii.
dictis videtꝰ ſequi ꝙ homo nõ poſſit alicui angelo
adequari in caritate: q2 angelus in ſua conuerſio=
ne (vt ſuppoſitũ eſt) vſus eſt naturalibus ſuis ſm
omnem conatũ ſue nature poſſibilẽ ſed hõ ꝙ̃tũcũ,
ꝗ bona naturalia hẽat non poteſt equari angelo:
ḡ nec conatus hoĩs ꝙ̃tũcũꝗ bona naturalia habẽ
tis poteſt equari conatui angeli: ſed ſm conatũ da
tur: ḡ ꝛc. Dicẽdũ ad hoc ꝙ argumẽtũ bñ ꝓcederet
ſi diſpoſitio hoĩs ad grãꝫ et ad augmẽtũ grẽ eſſet
per vnicum actũ ſicut fuit in angelis: q2 nunꝙ̃ co=
natus vnius hoĩs poteſt attingere ad conatũ ange
li. Sed q2 hõ non vnico actu diſponitꝰ ad grãm ha
bendã: ſed plurib⁹: ꝛ poſt grãm habitã conatꝰ plu=
ribus actibus ad acquirenduꝫ augmentum gratie
iõ põt attingere ad tantam vel maiorẽ grãm ꝙ̃ an N.
gelus qui vnico conatu fuit diſpoſitus. ¶ Ad ar= Ad rõne
gumentum in oppoſitũ dicenduꝫ ꝙ non eſt ſimile principalẽ.
de grã reſpectu glĩe ꝛ de natura reſpectu caritatis
et grẽ: q2 grã eſt immediata diſpoſitio ad glĩam:
ſed natura non diſponitur ad grãm niſi mediãte
conatu qui non eſt ſemꝑ ſm ꝓportionẽ nature: vt
declaratum eſt. Ad aliud patet ſolutio.

Queſtio.IIII.

Vtrum ille q eſt in caritate poſſit cognoſcere certitudinaliter ſe in ea eẽ.

DEinde quæritur vtrũ ille qui
ẽ i caritate poſſit certitudialitꝰ cognoſcere O.
ſe hẽre caritatẽ. Et videtꝰ ꝙ ſic q2 Aug. Que.iiii.
dicit. viij. de trinitate ꝛ habetꝰ in littera Arg.i.
ꝙ qui diligit fratrem magis nouit dilectionẽ q̃ di= Arg.ii.
ligit ꝙ̃ fratrem quẽ diligit (Et loquitur de dilectio
ne caritatiua.) ſed fratrem nouit certitudinaliter;
ergo et dilectionẽ. ¶ Itẽ nihil eſt certius hoĩ ſua fi Argu.iii.
de et hoc videtꝰ eſſe ꝓpter preſentiã fidei: ḡ ſimilitꝰ
vt videtꝰ nihil eſt hoĩ certius ſua caritate. ¶ Item
ponamus aliquẽ puerũ modo baptiſatũ de quo cõ
ſtat ꝙ non poſſit ponere obicẽ grẽ ꝙ habeat grãm
vel caritatẽ talis q̃n venit ad annos diſcretionis in
quibus poteſt peccare: aut põt primũ peccatũ quo
mortaliter peccat cognoſcere aut non: non põt di=
ci ꝙ non poſſit cognoſcere: q2 ſi non poſſet cogno=
ſcere an eſſet peccatũ non poſſet peccare illo pecca
to: Excuſaretꝰ eñ totaliter per ignorantiã inuincí=
bilem: Si vero poteſt cognoſcere primũ peccatuꝫ

et illud vitare: cum ante primũ peccatum certũ ſit eum eſſe in caritate talis poterit ſcire de ſe ꝙ ſit in caritate. ¶ In contrarium eſt qđ dr̃ Eccle. ix. Nemo ſcit vtrum amore vel odio dignus ſit. Sed oīa in futurũ reſeruant̃ incerta. ¶ Reſponſio. de aliq̃ poteſt haberi triplex cognitio. ſ. qđ dicatur per nomen: quid ſit: et an ſit. Quid aũt dicat̃ per nomē commune eſt enti: et nõ enti: etiam cui ꝓhibet̃ eē et hoc mõ dicit philoſophꝰ. iiij. phiſ. ꝙ vacuum eſt locus priuatꝰ corpore: q̄uis eſtimet īpoſſibile ꝙ locus ſit ſine corpore. Quid aũt rei importat illđ qđ ad eſſentiã rei pertinet tã in gñali: vt quid eſt hõ? ſubſtãtia: q̃ ĩ ſpeciali: vt homo eſt animal rõnale mortale: et iſtud dicit quid rei qꝛ explicat realitatẽ eius de quo querit̃ quid ſit. Tertia aũt cognitio: ſcꝫ an ſit eſt cognitio qua ſcimꝰ de re non ſoluꝫ qđ dicitur per nomē quod eſt cõmune enti ⁊ non enti: nec quid eſt quo ad eſſentiã: quod ꝯuenit ſoli enti: ſed vtrum illud quod dr̃ per nomē quod pertinet ad quid nois: cui etiam cõpetit poſſibilitas in re: quod pertinet ad quid rei: ſit actu in re extra. Si ḡ

A. Impoſitum Auſio.

B. queratur de caritate vtrum poſſit cognoſci de ea quid dr̃ per nomen certum eſt ꝙ ſic per oēm hoīeꝫ qui ſciret exprimere quid vult inſinuare per nomē caritatis etiã ſi illud non eſſet poſſibile in reruꝫ natura ſicut ſcimus de Hircoceruo quid ſignificat̃ per

C. nomen quod cõpoſitum eſt ex hirco: et ceruo: q̄uis non poſſit eſſe in rerũ natura: Si vero querat̃ vtrum poſſumꝰ cognoſcere quid ſit dicendum ꝙ ſic. accipiendo large ſcire ꝓ eo quod ē aſſentire dicto ſcripture: vel pro eo quod eſt aſſentire probabili ꝑſuaſioni: vtroqꝫ eñ mõ tenemus caritatẽ eſſe quēdam habitũ nobis infuſum vt deductũ fuit prius. ¶ Qualiter aũt alia certitudo poſſit haberi de hoc non apparet. De neutra aũt harũ cognitionũ vi-

D. detur procedere queſtio: ſed tñ de tertia qua cognoſcit̃ de caritate ſi eſt. ⁊ qꝛ eſſe caritatis ſicut ⁊ cuiuſlibet accidentis eſt ineſſe ſubiecto: iõ tũc ſolũ cognoſcimus de caritate ſi eſt qñ cognoſcamꝰ nos vl̃ alium hēre caritatem: Habere aũt hanc cognitionem de caritate nullus põt quo ad ſe ipſum per cer-

Pro. i. titudinem ſcire: ¶ Quod pꝫ dupliciter primo ſic. Habitus innoteſcunt per actus et obiecta: quicunqꝫ ergo ſcit ſe habere caritatẽ oꝫ ꝙ hanc cognitionē ſumat ab obiecto: vel ab actu: ſed per nullũ iſtorũ põt haberi certitudo de caritate hita: ḡ ⁊c. Minor ꝓbatur primo q̄tum ad obiectũ qꝛ ad idem obiectum ordinatur potentia cũ hitu ⁊ ſine hitu ſicut intellectus perfectꝰ per ſcientiã ⁊ ſine ſciã: Ergo idē eſt obiectum voluntatis abſqꝫ caritate vel cũ caritate ſcꝫ bonum creatũ vel diuinũ ſiue deus et ꝓximꝰ, maxime ſuppoſita fide in intellectu quare per obiectum non põt cognoſci caritas. ¶ Item nec per actũ qꝛ vel hoc eſſet per actũ quo ad eſſentiam actꝰ vel per modũ quem ponit habitꝰ circa actũ: nõ primo mõ qꝛ oīs potentia ſm ſe ⁊ ſine habitu poteſt in oēꝫ actum quo ad eſſentiam actus in quē põt cum habitu: nec eſt alius actꝰ ſm ſpeciem hic et ille ĩ genere nature: nec quo ad modũ quem ponit hitus circa actũ qꝛ modus quē ponit habitus acquiſitus circa actũ eſt delectatio et facilitas: ⁊ hunc modum experitur operans in ſeipſo. Hunc aũt moduꝫ nõ ponit caritas (vt patuit ſupra) ⁊ ſi poneret per ipm non diſcerneret̃ ab habitu dilectiõis acquiſite quia habitus acquiſitus poneret ſimilem modũ: ponit aũt caritas creata actũ dilectionis rõnem meriti: vel acceptabilis. Actus eñ caritatis eſt meritoriꝰ et acceptatus a deo vt remunerabilis vita eterna. Hic autē modus non cadit ſub cognitiõe noſtra cum talis acceptatio ſit in volũtate diuina ergo ⁊c. ¶ Scđo ſic. maximũ ſignorum ducentium in cognitioneꝫ grē ⁊ caritatis eſt carere remorſu conſciencie ſed hoc ſignũ eſt fallibile. i. ad cori. iiij. Nihil mihi conſcius ſum. ſed non in hoc iuſtificatꝰ ſum: ergo multo magis cetera ſigna ſunt fallibilia. Patet ergo ꝙ nullus põt per certitudinem cognoſcere ſe eſſe in caritate. De hoc tamē poſſunt hēri alique cõiecture per queđ ſigna que ponit beatꝰ Bernardus. Et q̄uis homo de ſeipſo nõ poſſit habere aliquã certitudinem ꝙ ſit in caritate: tñ ſi caritas ē aliqua forma creata (vt ſupra poſitum eſt) videtur ꝙ angelus bonus: vel malus poſſit eam videre in anima noſtra: et per ꝯñs ſcire quis noſtrum ſit in caritate ⁊ qs non. ¶ Ad rõnes in oppoſitũ cũ dicit̃ primo. Quiſquis diligit fratrem magis nouit dilectionem q̄ fratrē. Dicendũ ꝙ verum eſt q̄tum ad eſſentiam actus: ſed non nouit vtruꝫ actus ille ſit a deo acceptus: Ex quo ſolo poteſt ſciri per certitudinem: ꝙ ſit a caritate. ¶ Ad ſcđm dicenduꝫ ꝙ non eſt ſimile de fide et caritate: qꝛ tam obiectum fidei ſub ſua formali rõne: q̄ modus quē fides ponit circa actum intellectus hñt maiorem diſtinctionem ad reliquos hitus intellectꝰ et ad actus eorũ q̄ hēat caritas et modus quem ponit circa actũ ad alios habitus voluntatis et ad modũ quem ponũt circa actum ad quē proficiunt. vel aliter põt dici ꝙ ſicut nullꝰ poteſt ſcire per certitudinē ſe habere caritatem infuſam. ſic nullus põt certitudinaliter ſcire ſe habere fidem infuſam: licet eñ experiamur nos credere neſcimus tñ vtruꝫ ad hoc inclinemur per habitũ infuſum: cũ ſine tali habitu poſſumꝰ credere quicquid credimus vt patebit in. iij. lib. ⁊ hoc credo verius ⁊c. ¶ Ad tertiũ dicunt quidã ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ aliquis ſciat de ſe vel de alio principalit̃. ꝙ ſit in caritate ſed nullus poteſt ſcire ſi finalit̃ morietur in ea: vnde dicũt ꝙ auctoritas eccleſi. allegata intelligit̃ de finali caritate et nõ de pñti vt expreſſe innuit in fine auctoritatis ꝙ oīa in futurũ reſeruãtur incerta: ſed quia vt viſum eſt iſtud non põt habere veritatem quicquid ſit de intellectu auctoritatis iõ alij dicunt aliter ꝙ nullus poteſt eſſe certꝰ certitudine ſcientie de ſe vel de alio ꝙ ſit in caritate licet poſſit eſſe certus de hoc certitudine fidei: et de alio quiđ eſt manifeſtum: baptiſans eñ paruuluꝫ quem ſcit non poſſe ponere obicē grē certus eſt certitudine fidei ꝙ paruulus baptiſatus eſt in caritate: Et idem dicunt iſti ꝙ poteſt aliquis noſſe de ſe ipſo quando venit ad etatem in qua põt iudicare quid licitum ſit: vel illicitũ vt arguebatur. ¶ Sꝫ iſtud non videt̃ verũ q̄tũ ad hoc ꝙ aliquis ſit certus de ſeipſo ꝙ habeat caritatem: q̄uis poſſit eſſe certus de paruulo quem baptiſat. Nec rõ adducta obſtat. Cum vero dr̃ ꝙ puer baptiſatus qñ venit ad annos in quibus poteſt primo peccare: aut poteſt cognoſcere de primo peccato quo mortalit̃ peccat ꝙ ſit ſuum primũ peccatum aut non. Dicēdum ꝙ poteſt cognoſcere de primo peccato q̃ peccat ꝙ ſit peccatũ qꝛ alit̃ non peccare poſſet vt arguebatur ſed non põt ſciri per certitudinem ꝙ ſit primuꝫ peccatũ: et ideo non poteſt ſcire per certitudinem ſi prius non peccauit. ꝙ autem ita ſit pꝫ quia conſtat ꝙ eſt aliquod primum inſtans in quo pe

E. Pro. ii. — F. — G. Ad prim principale. — H. Ad. ii. — I. Alia ſo. ad. ii. — K. Ad. iii. Modꝰ. i. dicēdi — Impro. — L. Modꝰ. ii. dicendi — M. Impro. ii. par. ii. modi di. — Sol. do. — N.

teſt quis pro peccare ſed id nemini poteſt eſſe notum. Et ideo nullus poteſt eſſe certus de aliquo peccato ſuo quod ſit pmū: qꝛ neſcit ſi ante peccare potuit aut peccauit omiſſione alicuius quod debuit velle: aut facere: aut commiſſione alicuiꝰ qđ non debuit ideo ꝛc.

Sententia generalis & ſpecialis ſecundę partis diſtinctionis decimę ſeptimę.

B. Scđa ps diſt. xvii. Sniā lre i gnali — Hic queritur ſi caritas. Superius determinauit magiſter de miſſione ſpiritus ſan. inuiſibili Hic mouet incidētē queſtionem circa determinata Et diuiditur i tres partes. Pmo eñ obiicit ꝯtra determinationem per rōnem: Scđo pꝫ per auctoritatem: Tertio mouet aliā queſtionem de ꝯparatione ſpi. ſancti ad dona Scđa ibi. Supradictū eſt. Tertia ibi. Hic oꝛit queſtio cum ſpi. ſan. Pma diuiditur in tres. Pmo eñ mouet queſtionē ſuā obiiciendo ꝯtra determiata: Scđo reſpondet: Tertio reſponſionem ꝯfirmat: Scđa ibi. His itaqꝫ reſpondet: Tertia ibi. Ut aūt manifeſtum fiat: Secunda vero pars pncipalis in qua obiicit cōtra auctoꝛitatem diuidit in tres. ſm tres auctoꝛitates q̄s mouet et ſoluit. Scđa ibi. Sed aliud eſt inquiſitū.

C. Tertia ibi. Et animalꝫ quoqꝫ induant. ¶ Et hec eſt diuiſio magiſtri: et ſententia in gnali ¶ In ſpe Diuiſio lre i ſpāli ciali vero ſic pcedit magiſter Et primo dicat qꝫ caritas nō eſt ſpūs ſan. qꝛ ſpūs ſan. non pōt augeri: vel minui cū ſit imutabilis ſed caritas pōt augeri: vel minui: g̃ ſpūs ſan. nō eſt caritas. ¶ Item ſpūs So. ma. ſanctꝰ eſt vbiqꝫ: caritas aūt nō: qꝛ nō hñti dat ſpiritus ſanctus: g non eſt caritas ¶ Et reſpōdet magiſter qꝫ ſpūs ſanctus i ſe eſt imutabil': nec augetur nec minuit: ſed i hoīe vel potꝰ auget hoī vl' minuitur ſicut dr̃ exaltari et magnificari i nobis inq̄tum .ſ. i ſe magnos facit qui tñ i ſe non magnificat: nec exaltatur. qꝫ aūt obiicit qꝫ vbiqꝫ eſt verum eſt: ſed non oē hñs ſpūm ſanctum eſt vbiqꝫ et quo ad primū ſic reſpōſum ꝯfirmat per Aug. ꝛ pꝫ in littera. Deīde obiicit per Aug. qui exponens illud Apl'i Caritas dei diffuſa eſt i coꝛdibus nr̃is: diſtinguit īter caritatem qua deus dilexit nos ꝛ caritatem q̄ nos diligimus deū ꝛ proximum. Et reſpondet qꝫ non eſt diſtinctio ſm rem ſed ſm rōnem ſolum qꝛ caritas alia rōne eſt qua deus diligit ꝛ qua nos diligimus deum et proximū licet ſit eađ caritas in eſſentia.

¶ Alia rō que pbat qꝫ ſpūs ſanctus nō eſt caritas talis eſt: Spūs ſanctus nō eſt a ſeipſo: caritas āt eſt a ſpū ſan. ſicut fides: ſicut dicit Aug. g̃ ſpūs ſanctus non eſt caritas: ſicut nec fides. Et reſpondet qꝫ ſpūs ſanctus a ſe nō eſt caritas aut a ſpū ſancto eſt i nobis: Et ideo a ſeipſo dat nobis: ꝛ q̄tuꝫ ad hoc dicit Aug. qꝫ caritas eſt a ſpū ſancto fides aūt qꝛ non eſt deus dās ſed tñ ipſum datum: ſpūs ſanctus non eſt ſed fides a ſpū ſan. eſt. ¶ Tertia rō tal' eſt qꝛ caritas eſt affectus mentis et motus animi: et hoc oñdit duabus auctoꝛitatibꝰ Aug. ſed ſpūs ſanctus nō eſt affectus mentis nec motꝰ animi cū ſit imutabilis. ergo ſpūs ſan. non eſt caritas. Et reſpōdet qꝫ cum caritas eſt affectus mentis ꝛ motus animi. hoc eſt effectiue qꝛ per caritatem mouētur ꝛ afficiunt hoīes ad diligendū deuꝫ: et hoc mō .ſ. effectiue dr̃ caritas ſiue ſpūs ſanctus motus animi ſicut dr̃ ſapientia mobil': ſcīa: ſed tūc eſt queſtio cū per ſpūm ſan. afficiat aliqs ad ſperādum: vel credendum: ſicut ad diligendum quare ſpi. ſanctꝰ non dr̃ fides aut ſpes ſicut caritas: Et reſpōdet qꝫ actum fidei et ſpei operat ſpūs ſan. mediāte fide et ſpe: ſed actum caritatis imediate: Et qꝛ imediate actus caritatis a ſpū ſan. eſt: iō illud a quo imediate egredit eſt caritas: non fides: vel ſpes. vnde ſpūs ſan. eſt caritas: Et ad hoc addudit auctoꝛitates augu. qui vult qꝫ caritas eſt bonum quo nihil eſt meliꝰ ſed quo nihil eſt melius eſt ſpūs ſā. g̃ ſpūs ſanctus eſt caritas qui non diuidit ſed dona eius. Et hoc ꝯfirmat auctoꝛitate Auguſtini. D. Erroꝛ ma.

¶ Sed hec opinio magri non tenet: nec ipſe obiectiones ſoluit. ¶ Ultimo querit vtrum per donuꝫ quod eſt ſpūs ſan. dentur oīa dona: Et reſpondet qꝫ ſic ſed tñ non omnes qui habent ſpūm ſanctum oīa dona hñt: et in hoc terminat ſentētia in ſpāli.

Queſtio. V.

Utrum caritas poſſit augeri:

Circa augmentū caritatis querunt quinqꝫ. Pmum eſt vtrum caritas poſſit augeri: et ſm quid attendat eius augmentum: A. Que .v. Scđꝫ eſt que ſit cauſa augmēti: vel intenſionis et remiſſionis i formis: ꝛ quibus formis conueniat intenſio et remiſſio: Tertium eſt an forma intenſa: et remiſſa ſit eađ ſm numerum. Quartum eſt vtrum augeat per quemlibet actum. Quintum eſt vtrum caritas poſſit augeri in infinitum. ¶ Ad pmum ſic pcedit. Et arguit qꝫ nec caritas nec quecunqꝫ foꝛma poſſit augeri qꝛ omne quod auget vel mouet quocūqꝫ motu: variat: ſed caritas et vniuerſalit oīs foꝛma īuariabilis eſt (vt dicat actoꝛ ſex pncipioꝝ) g̃ ꝛc. Arg. i. ¶ Itē ſi caritas augeret hoc eſſet ſm gradus in eſſentia: vel i eſſe: non ſm gradus in eſſentia qꝛ hoc variaret ſpeciem: nec ſm gradꝰ in eſſe qꝛ eſſe eſt adeo ſimplex ſicut eſſentia et ita actuale g̃ nullo modo augetur. Arg. ii. ¶ In contrarium eſt quod dicat Aug. ad Bonifaciū. et hētur in gloſa .i. coꝛin. xi. qꝫ caritas meretur augeri: vt aucta mereat perfici. In oppoſitum Et arguit per rōnem ſic: premium coꝛreſpōdet merito: ſed in premio eſt gradus ſm illud Joh. xiiii. In domo pr̃is mei manſiones multe ſunt: g̃ etiam i merito. ſed meritum potiſſime dependet a caritate: g̃ caritas habet gradꝰ: Sed omne tale poteſt deduci de imperfecto ad perfectum quod vocamꝰ augmentum: g̃ ꝛc. S. Decl'o q̄ſtionis ¶ Reſponſio. hic eſt premittendū qꝫ vbicūqꝫ eſt dare augmentum ſm magis ꝛ minꝰ (de tali eñ augmento nūc loquimur: licet magis ppꝛie ſit alteratio q̄ augmentū) ibi eſt reperire gradus maioꝛis et minoꝛis perfectionis: Illud enim cuius natura ꝯſiſtit in indiuiſibili ſimplicit non dr̃ ſm magis ꝛ minus. magis et minus aūt ſi pꝛopꝛie accipiantur attenduntur ſm eanđ naturam ſpecificam: ſm qꝫ dr̃ . vii. phiſi. qꝫ illa que ſunt comparabilia ſm magis et minus ſunt vnius rōnis. Et iſto modo intendimꝰ nunc inquirere de caritate: ꝛ de q̄cunqꝫ alia foꝛma vna ſm ſpeciem: vtrum habeat gradus ſm quos ſuſcipiat magis et minus: ꝛ qualiter. Circa qđ pcedemus ſic qꝛ pꝛimo ponent dicta alioꝛum: Scđo ponetur illud quod eſt verū. Arti.i. C. Opi.

A. Opi. i. ¶ Quantum ad primũ ſciendũ eſt ꝙ quidã dicũt ꝙ gradus ſm quos attendit magis et minus in inteſione ſiue augmento cuiuſcũꝙ forme nõ ſunt gradus ſm eſſentiam ſed ſm eſſe: qđ probant ꝙ̃tũ ad partem affirmatiuã: et ꝙ̃tum ad negatiuã. Quãtum ad negatiuam ſcʒ ꝙ iſti gradus non attendãtur ſm eſſentiam probatur primo ſic. Oẽs forme ſpecifice ſe hñt vt numeri vt habet. viij. meta. ſed Probat rõ numeri conſiſtit in indiuiſibili quod eſt cõpletiua vnitas: ſicꝙ facta quacũꝙ variatione: additiõe: vel ſubtractione variatur ſpẽs numeri ğ ſimiliter facta quacũꝙ variatione circa eſſentiam forme ſpecifice variat ſpẽs eo ꝙ eſſentia forme conſi-

Scđo ſtit in indiuiſibili. ¶ Secundo ſic. ſi iſti gradus attendunt ſm eſſentiam hoc eſt qꝛ qualitas intenſa continet virtualit remiſſam: ſicut intellectiuum cõtinet ſenſitiuum: aut qꝛ preexiſtenti gradui aliꝰ additur. Primũ nõ poteſt dici: qꝛ gradus eſſentiales quorum vnꝰ virtute continet aliũ differunt ſpẽ (vt pʒ in exemplo poſito de ſenſitiuo ꝛ itellectiuo) qualitas aũt intenſa et remiſſa nõ differunt ſpecie: nec põt dici ꝙ vnus gradus alij addat qꝛ tunc augmentũ fieret per additionẽ qđ nõ eſt verum: ergo nullo mõ ſunt illi gradus in eſſentia. ¶ ꝙ aũt iſti gra-

Scđa ps pdcẽ opi. pbatur dus poſſint attendi ſm eẽ probat ſic. ſicut ſe hʒ virtus ad agere ita eſſentia ad eſſe: ſʒ eađ virtꝰ ĩ nullo variata poteſt agere perfectius vel minus pfecte ſm ꝙ illud in qđ agit eſt magis vel minꝰ diſpoſitũ: ğ a ſimili eſſentia in nullo variata põt dare pfectiꝰ eẽ vel minꝰ pfectũ ſuo ſubiecto ſm ꝙ ſubiectum eſt magis vel minꝰ diſpoſitũ: Et qꝛ ſubiectũ forme ſubſtantialis eſt imediate materia prima ſʒ ſe que vt ſic nõ eſt magis vel minꝰ diſpoſita: ergo nulla forma ſubſtantialis ſuſcipit magis vel minꝰ etiã ſm eſſe ſuũ in materia: vel ſubiecto: ſed ſolũ forma accidentalis: et etiã propter aliud qꝛ forma ſubſtantial' dat eſſe ſpecificũ: nõ aũt forma accidẽtalis. Et iõ in eſſe qđ dat forma ſubſtãtial' nõ ẽ variatio: nec eſſe poteſt ſine variatione ſpeciei: In eẽ aũt qđ dat forma accidẽtalis põt eſſe variatio: nõ variata ſpecie: ğ nulla forma ſuſcipit magis et minus quo ad gradus in eſſentia ſed tm̃ quo ad gradus in eſſe: et non oĩs ſed tm̃ forma accidentalis: huius ſignũ eſt qꝛ nulla qualitas in abſtracto ſuſcipit magis et minus. Sic eñ ſignificatur vt eſſentia: ſed in concreto et in habitudine ad ſubiectũ in quo eſt:

B. Impro. pdcẽ opi. et cui dat eſſe. ¶ Hec aũt deficit in multis. Prĩo in ſuppoſitione. Scđo in poſitione. In ſuppoſitione quiđ qꝛ ſupponit ꝙ eſſe realiter differt ab eſſentia. Cuius oppoſitũ multi tenent pro veriſſimo In poſitiõe vero deficit qđ pʒ ſic. ꝙ eñ dr̃ ꝙ in eſſe ſunt gradus et non in eſſentia: aut intelligit ꝙ in ipſo actu eſſendi vt quo res eſt ſunt diuerſi gradus ſicut alij ponũt diuerſos gradꝰ in eſſentia forme: aut intelligit ꝙ eſſe in ſe ſit res quođ oĩno indiuiſibilis: ſed participatio eius a ſubiecto hʒ quandam graduũ latitudinẽ. Primũ nõ põt dici ppter multa: primo qꝛ eẽ intimiꝰ ſequit formã: vel totum compoſitũ rõne forme: ꝙ̃ quecunꝙ ppria paſſio: vel ppꝛietas ſequatur aliquã ſpeciem (puta riſibile hominẽ) ſed in iſtis ſcʒ ſpẽ et propria paſſiõe nõ poteſt eſſe gradus ĩ vno quin ſit in alio: ğ nec in eẽ et forma pñt eſſe gradus in vno quin ſint in alio.

Rõ ii. ¶ Secũdo qꝛ id quod ſequit aliquid primo et per ſe et conuenit ei nõ ꝯuenit alij niſi qꝛ per illud videtur habere ab iſto menſurã: fixionẽ: ꝛ determinationem: ſed eſſe cõſequit formã primo ꝛ per ſe nec põt alicui conuenire niſi per formam: ğ eẽ hʒ fixionem: menſurã: ꝛ determinationẽ ſm formam. Et ita non videtur ꝙ eſſe poſſit habere variationẽ ſʒ gradus forma non variata. ¶ Tertio qꝛ aut loquimur de eſſe eſſentie aut de eẽ exñtie Si de eſſe

Rõ iii. eſſentie cũ illud ſit idẽ cũ eſſentia ſm oẽs impoſſibile eſt ponere gradus in eſſe quin ponant in eſſẽtia forme. Si vero loquamur de eſſe exñtie aut illud eſt vnũ tm̃ in quolibet ſuppoſito iuxta vnitatẽ forme ſubſtantialis ꝯſtituentis ſuppoſitũ: aut pluríficatur ſm pluralitatẽ ſubſtantialiũ: et accidentalium: Si primũ dat ſequit ꝙ nulla forma habebit gradus in eſſe niſi forma ſubſtantialis cui ſoli competit dare eſſe exñtie: qđ eſt totaliter contrariũ veritati et dicto eorũ: Si aũt det ſcđm adhuc ſequit ꝙ forma ſubſtãtialis poſſit recipere magis ꝛ minꝰ ſm gradus in eſſe exiſtentie ſicut forma accidentalis.

C. Quid eẽ ſpecificũ. Quid eñ plus obſtat hic ꝙ̃ ibi: nõ hoc ꝙ vnũ ſit eẽ ſpecificũ et aliud non: qꝛ nullum eẽ exñtie eſt eẽ ſpecificũ. ¶ Eſſe eñ ſpecificũ eſt eſſe eſſentie qđ indicat diffinitio: ꝛ tale eſſe ſpecificũ dat forma accidentalis in gñe accidentis ſicut forma ſubſtãtialis in gñe ſubſtantie: nec aliud quod dicunt obſtat .ſ. ꝙ ſubiectũ in quo forma ſubſtantial' habet eẽ .ſ. materia prima non eſt ſm magis et minus diſpoſita: ſubiectum autem forme accidentalis diſponit ſm magis et minus. qꝛ vt videbit in alio articulo in ſubiecto eođ mõ diſpoſito inuenit forma participari ſm magis et minus. Sic ğ patet ꝙ impoſſibile eſt ponere gradus in eſſe vt eſt res quođ qñ ponantur in forma. ¶ Si vero det alia pars .ſ. ꝙ tã eſſe ꝙ̃ eſſentia ſit quođ res oĩno indiuiſibil' nec habens gradus ſm ſe ſed tm̃ participatio eius a ſubiecto ſicut credo ꝙ intelligant illi qui hanc poſitionem poſuerunt. Illi eñ non ponũt aliquod eſſe exñtie in vno ſuppoſito niſi vnũ tm̃ qđ eſt a forma ſubſtantiali ppter qđ cũ negent formã ſubſtantialem ſuſcipere magis ꝛ minus ſm eſſentiã: et ſm eſſe: et nulli alij forme debet eſſe ſʒ eos pʒ ꝙ ipſi nõ intendũt ꝙ ſit aliquod eſſe eſſentie vel exñtie: qđ habeat gradus: ſed vocant eſſe participationẽ forme a ſubiecto ſic. per in eſſe ſicut clare pʒ ex dictis eorum: ꝙ accidentis eẽ eſt in eſſe. Hec aũt participatio forme ſm ineſſe que vocatur ab eis ſm eẽ: ſi ſit ſm magis et minus oʒ ſm dictũ eorũ ſic intellectũ ꝙ ſit totaliter ſm magis et minus in eẽ qꝛ cum non ſit ſm magis ꝛ minus in eſſentia forme nec in natura ipſius eẽ. ſi eſſe ſit quođ eſſe abſolutum additum forme neceſſe eſt ꝙ ſit totaliter et preciſe ſm ineſſe: quod non poteſt eſſe niſi dupliciter.

D. Uno mõ vt illa forma dicat magis ineſſe que intimiꝰ: Aliomodo ꝙ illa dicatur magis ineſſe que ineſt firmius et inſeparabilius. Neutrum aũt iſtorum põt eſſe verum: qꝛ nos querimꝰ de maiori et minori perfectione forme puta caloris: vel alterius per quẽ ſubiectũ dr̃ magis vel minus tale ſed propter maiorem ĩtimationẽ vel firmiorem radicationem caloris in ſubiecto ipſuʒ non dr̃ magis calidum: qꝛ calor intimiꝰ ineſt aeri vel aque calefacte quibus intimatur vſꝙ ad profunduʒ ꝙ̃ in ferro cui non intimat quandoꝙ vſꝙ ad profundum et tamen ferrum eſt calidius ꝙ̃ aer vel aqua calefacta. ¶ Item calor inſeparabiliꝰ ineſt cordi aĩal' a quo non poteſt totaliter ſeparari cũ conſtantia ſubiecti ꝙ̃ ferro ignito a quo poteſt ſeparari ma-

nēte natura ferri: Et tñ nullus diceret ꝙ coꝛ eſſet calidius ferro ignito: ḡ nec maioꝛ participatio ẜm intimationem: nec ẜm firmioꝛem radicationem: ſi ue inſeparabilitatē ſufficit ad hoc ꝙ aliquid dicat magis vel minus tale. ¶ Item in relatione nō pōt eſſe latitudo niſi ſit latitudo in abſoluto: pꝫ de ſimi litudine in qua non poteſt inueniri magis et min⁹ ſimile niſi inueniat latitudo in qualitate que eſt fū damentum ſimilitudinis: ſed participatio forme ẜm ſuum ineſſe eſt quedā relatio: ḡ in ea non poteſt eſſe latitudo niſi propter latitudinem forme cuius
Queſtio eſt inherere ſubiecto. ¶ Sed diceret aliquis ꝙ ad magis et minus in relatione ſufficit latitudo in al tero extremo: ſicut idem album eſt ſimilius vni al bo ꝙ̄ alteri. non propter latitudinem ſue albedis: ſed ꝑpter diuerſitatē eoꝝ quibus dr̄ ſimile: Et eo dem modo in participatiōe forme poteſt eſſe ma gis et minus abſq; latitudine forme ꝑpter latitudi
Imp. e. nem ex parte ſubiecti recipientis. ¶ Iſtud aūt nō valet. primo qꝛ ſubiectum vno et eodem mō diſpo ſitum recipit ſiue participat formā ẜm magis ꝛ mi nus: ſicut aer eqūr dyaphan⁹ intenſius illuiat a ſole ꝙ̄ a luna: ḡ in participatione luminis non eſt tunc magis et minus ex parte recipientis ſꝫ ex par
Scđo te forme recepte. ¶ Secundo qꝛ latitudo ex parte ſubiecti non pōt attendi ẜm naturam eius ſubſtan tialem qꝛ illa nō recipit magis et min⁹ nec ẜm elō gationem a ꝯtrario qꝛ magis et minus inueniunt i participatione formaꝝ nō hn̄tiū ꝯtrarium puta luis: ḡ opoꝛtet ꝙ attendat ẜm aliquā formaꝫ que eſt in ſubiecto: mediante qua ſubiectum eſt ſuſceptiuū alterius forme: ſicut aer eſt ſuſceptiuus lumis, me diante dyaphāeitate: tunc queram de hac forma per quam ſubiectum diſponit magis et minus q̄re participatur ab eo ẜm magis et minus Utrum ꝑ pter latitudinē forme an ꝑpter latitudinē ex par te ſubiecti: ſi ꝑpter latitudinē forme: ḡ talis forma habet latitudinē graduū in ſua eſſentia quod ē cō tra eos. ſi propter latitudinē ex parte ſubiecti: que ram vt prius de forma ẜm quā ſubiectū diſponitur ẜm magis ꝛ minus et erit ꝓceſſus in infinitū vl' da
E. bitur aliqua forma que participabit a ſubiecto ẜm
Ad rōes magis et minus propter latitudindem exñtium ḡ
ꝓcē opi. duꝫ i ipſamet forme eſſentia. ¶ Ad rōnes illius
Rñſio opinionis reſpondendū eſt: Cum eīn primo dr̄ ꝙ
Primo mō forme ſunt ſicut nūeri. ¶ Reſpōdet tripliciter. Uno modo ꝙ illud intelligit de formis a materia ſepa ratis. Cuius ſignum eſt qꝛ pars illa introducit ꝑ pt̄ opinionem platonicoꝝ qui poſuerūt ideas ſe paratas eſſe rerum ſubſtātias. Unde et phūs ibiđ dicit ꝙ quemadmodū numerus nō habet magis ꝛ min⁹: neq; ẜm ſpēm ſubſtantia ſed que eſt cū ma
Scđo mō teria. ¶ Aliter dr̄ ꝙ illa ſimilitudo inter formas ꝛ numeros debet intelligi de formis ſubſtantialib⁹: quarum ꝓpria eſt diffinitio vel ſpērum per eas cō ſtitutaruꝫ: Diffinitio aūt ſpeciei cōparat numero: qꝛ nihil ei potēt addi vl' minui ſine variatiōe ſpēi.
Ter. mō ¶ Tertio modo pōt dici ꝙ oēs forme tam eſſen tiales ꝙ̄ accidentales ſunt ſicut numeri q̄ntum ad hoc ꝙ ſunt indiuiſibiles: et ſine latitudine graduū q̄tuꝫ ad differentias formales que conſtituūt ſpe ciem: non aūt q̄tuꝫ ad gradus poſſibiles inueniri
Ad ſcđaꝫ in diuerſis indiuiduis eiuſdem ſpeciei. ¶ Ad ali am ꝙ non oꝫ ꝙ oē illud quod manet virtute in ali quo differat ab eo ẜm ſpēm qꝛ min⁹ ſemper conti netur in maioꝛi: mai⁹ aūt et minus aliqñ inueniūt

in eadem ſpē: et non in diuerſis. ¶ Ad aliā rōnē ꝑ Ad ali.
quam nitunt ꝓbare ꝙ forma pōt ſuſcipere magis et minus q̄tum ad eſſe: q̄uis non recipiat q̄tum ad eſſentiā. Dicendū ꝙ non eſt ſimile de agere re ſpectu virtutis actiue: ꝛ de eſſe reſpectu forme: qꝛ eē ſi ſit a forma differens eſt in eodē ſuppoſito cum forma et mediante forma. Et ideo nulla eſt ratio quare vnum varietur ſine altero: ſed agere nō eſt in eodem ſuppoſito cum virtute a qua eſt actio: ſꝫ i alio (ſcꝫ in paſſo) ꝛ ẜm eius variationeꝫ ꝛ diſpoſi tionem maioꝛem vel minoꝛem: pōt eadē virtus nō variata vario modo agere: foꝛte aūt competētius argueret ſic. ſicut ſe habet agere ad formā ꝓductā in paſſo ſic ſe habet eſſe ad formam ꝓductā in ſub iecto: qꝛ vtrobiq; fit comparatio eoꝝ que ſunt idē ſubiecto: vno mediante altero: ſed agere non va riatur ẜm magis ꝛ minus: nec variari pōt niſi for ma recepta in paſſo varietur: ḡ ſimilit̄ eſſe nō pōt
variari niſi variata forma que eſt i ſubiecto. ¶ Di F.
cendum eſt ergo ꝙ intenſio et remiſſio forme attē Opi. do.
dunt ẜm grad⁹ eſſentie quod pōt probari ſic: ſicut Arti.
ſe habet maius et minus extenſiue ad q̄titatē: ſic Probat.
ſe habent magis et minus intenſiue ad qualitateꝫ ſed magis et minus extenſiue attendunt ẜm ipaꝫ met eſſentiam q̄titatis que ad hoc habet latitudi nem in eſſentia: ergo magis et minus intenſiue at tendunt ẜm ipſammet eſſentiaꝫ qualitatis que q̄ ad hoc habet latitudinē graduū. ¶ Scđo pꝫ ſic. ſi Scđo
cut indiuiſibilitas forme eſt rō non ſuſcipiēdi ma gis et minus. ſic indiuiſibilitas forme ẜm gradus eſt rō ſuſcipiendi magis et minus ſed indiuiſibili tas forme attendit quo ad eius eſſentiam: ḡ ꝛ diui
ſibilitas. ¶ Tertio ſic. oīs vera alteratio terminat Tertio
ad formā que eſt in tertia ſpē qualitatis (vt pꝫ. vii. ethi.) Sed vera alteratio eſt inter magis et minus in eadē ſpecie (vt patet in. vi. eiuſdem) ḡ alteratio que eſt ẜm magis ꝛ minus eſt ad veram formā de tertia ſpecie qualitatis. Hoc autēꝫ non poſſet eſſe niſi gradus intenſiōis et remiſſionis attēderētur ẜm ipſaꝫ eſſentiā forme vel qualitatis: ḡ in eis eſt talis varietas graduum quo ad eſſentiā forme.
¶ Quarto. qꝛ in differentibus ſpecie perfectius ꝛ Quarto.
minus perfectū attenduntur ẜm ipſaſmet eſſenti as formarū: ḡ ſimiliter perfectius et minus perfe ctum i eadē ſpecie attendunt ẜꝫ ipſaſmet eſſentiā
forme. ¶ Circa quod aduertendum eſt ꝙ cuꝫ oīs G.
perfectio ꝓut nunc loquimur ſit aliqua forma: im poſſibile eſt ꝙ magis ꝛ minus que dicūt gradus ꝑ fectionis ſint niſi gradus forme ẜm illud ẜꝫ quod ipſa eſt perfectioꝛ: et hec eſt eſſentia ſua et nihil ali ud: vnde ſicut aliquis eſt formaliter albus per eſ ſentiam albedinis ſibi formaliter inherentem: ſic eſt album perfectius vel minus perfecte per albe dinem eſſentialiter perfectioꝛem vel minus per fectam: et hoc ipſum nomē ſonat cū dr̄ magis al bus vel minus albus ꝙ magis ꝛ minus inſunt ẜm
albedinem. ¶ Ad primum argumētū principale Ad pri.
dicendū ꝙ forma dr̄ inuariabilis qꝛ non eſt ſubie principale
ctum variatiōis ſed tñ ẜm eā tanq̄ ẜm terminum attēditur variatio in ſubiecto et hoc ſufficit ad hoc vt poſſit augeri: modo quo nunc loquimur de aug
mento. ¶ Ad ſecūdum dicendum ꝙ augmentū illō Ad ſc.
attendit ẜm gradus in eſſentia qui non variant ſpeciem: niſi eſſentiales gradus in quos forma ẜꝫ ſe pluries eēt diuiſa: ſicut forma gñis ẜꝫ ſe pluries eſt diuiſa in formas ſpecificas hñtes iter ſe gđ⁹:

Tales autē gradus nō ſunt illi ſm quos attendit intēſio ⁊ remiſſio forme ſpecifice: q2 in eos forma ſpecifica nō eſt ſm ſe diuiſa ſ3 tm̄ diuiſibil': vel forte etiam illi grad⁹ poſſunt in eadem forma repiri: vt quidam putant: quod tamen alij negant. quid autem verius ſit infra patebit.

Vtrū eſſentia formę ſit cā̄ ſuſcipiēdi magis et minus. Queſtio. VI.

A. Que.2. Arg.1. AD ſecūdū ſic proceditur. Et arguit q cā̄ ſuſcipiendi magis et min⁹ ſit latitudo forme ſm ſuā eſſentiā: q2 illud quo poſito ponit magis ⁊ min⁹ (etiā oībus alijs circūſcriptis) ⁊ quo remoto remouetur magis et minus (quibuſcunq3 alijs poſitis) videt eē preciſa cā̄ ſuſcipiendi magis ⁊ min⁹: ſ3 poſita latitudine forme ſm ſuā eſſentiā ſtatī ponit magis et min⁹ (quibuſcūq3 alijs circūſcriptis) q2 latitudo non eſt in vno gradu: ⁊ ea remota remotio magis et minus (quibuſcunq3 alijs poſitis) q2 in indiuiſibili non eſt gradus: ergo latitudo forme eſt cauſa q ipſa ſuſcipiat magis et minus. ¶ In contrariū

In op. arguit q diuerſitas ſubiectorū: et ſeparabilitas a ſubiecto ſint cauſa ſuſcipiendi magis ⁊ minus: q2 oīs variatio accidentis debet accipi in cōparatiōe ad ſubiectū (quia accidentis eſſe eſt in eſſe) ſed variatio accidētis reſpectu ſubiecti non eſt niſi altero dictorum modorū: videlicet quia reſpicit diuerſa

Viſio. ſubiecta: vel quia poteſt ineſſe: et non ineſſe: ꝫ ꝛc.

B. Art.1. ¶ Reſponſio. Circa queſtionem iſtā vidēda ſunt duo. Primū eſt que ſit cā̄ ſuſcipiēdi magis ⁊ min⁹ Scd̄3 eſt quib⁹ formis cōueniat: ⁊ qb⁹ nō ¶ Quātū ad pmū ſciend̄ eſt q cū cā̄ ſit ad cui⁹ eſſe ſequit aliud: cā̄ ⁊ effect⁹ ſemp dr̄nt realiter tanq3 diuerſe eſſētie ſiue nate: ſiue totalit ſicut cauſe extriſece (.ſ. finis ⁊ agens) vel partialiter ſicut cauſe intrinſece videlicet materia et forma que differt ptialit a cōpoſito cui⁹ ſūt cauſe intrinſece: q2 cōpoſitū includit aliquid diuerſu3 realiter a qualibet ſuaru3 partiu3 diuiſim accepta. includit em̄ vtramq3 partem quaru3 quelibet eſt realiter diuerſa ab altera. quo ſuppoſito ſtatim patet q cauſa ſuſcipiendi magis et

C. minus non eſt latitudo forme q2 illa que ſunt penitus idem realiter accepta: tam ſm actū q̄3 ſm potētiā vnū non eſt cauſa alterius: ſed latitudo graduum in eſſentia ⁊ ſuſcipere magis ⁊ minus ſunt penitus idem realiter accepta tam ſm potentia3 q̄3 ſm actu3 q2 nihil aliud eſt eſſentialit ⁊ formaliter albedinē vl' quācūq3 qualitatē poſſe ſuſcipere vel actu ſuſcipere magis et minus q̄3 poſſe habere vel actu habere latitudinem graduum ꝫ vnū non eſt cauſa alterius. Item ſi vnū eſſet cā̄ alterius aut eēt efficiens aut finalis: aut eēt materialis: aut formalis. Nō eſt efficiens: nec final' vt de ſe p3: nec material' q2 latitudo forme nō eſt materia: nec in q̄ nec ex q̄ ſicut magis et min⁹ in eſſentia forme q̄ nō h3 materiam ex q̄ ſit nec materiā in q̄ ſit niſi ſuū ſubiectū nec eſt cā̄ formal' q2 forme nō eſt forma: ꝫ latitudo forme nullo mō ē cā̄ ſuſcipiēdi magis ⁊ min⁹ imo vt dictū fuit vnū eſt idēp̄m qd̄ aliud realit tam ſm potentiā q̄3 ſm actū. Que eſt ꝫ cā̄ q aliqua forma ſuſcipiat magis et min⁹? dicendum eſt q cu3 magis et minus ſint id ipſum qd̄ eſſentia forme i alio et alio gradu perfectionis eſſentialis: ſicut ipſius forme non eſt querere cauſam formalem nec materialem ex qua ſit: ſed ſolum in qua ſit: et cu3 hoc

D. agens et finis: ſic nec ipſius magis et minus. De cauſa finali autem nihil ad propoſitum: q2 nullus de ea intendit querere hic. ¶ Reſtat ergo ſolum inquirere de ſubiecto: et efficiente de quibus dicēdum eſt q agens formam producens et ſubiectu3 eam recipiens ſe habentia diuerſimode in agendo et recipiendo ſunt cauſa recipiendi magis ⁊ minus. qd̄ probat ſic Sicut ſe habent agens et ſubiectum vniformiter ſe hn̄tia ad cauſandum vniformitatem in forma pducta: Ita ſe hn̄t agens ⁊ ſubiectum difformiter ſe habētia ad cauſandū difformitatem in ea ſ3 ex hoc q agens et ſubiectū ſe hn̄t vniformiter in agendo ⁊ patiēdo cauſat vniformitas in forma producta (Idem em̄ manēs idē ⁊ reſpectu eiuſdē natū eſt facere ide3 vt hētur .ii. de generatione) ergo ex hoc q agens ⁊ patiēs ſe habent difformiter in agendo et patiendo: cauſatur diffor- E.
mitas in forma producta: magis autem et minus dicunt difformitatem in forma ꝫ ꝛc. Diuerſitas autem inter agens ⁊ ſubiectum actionis: ⁊ per cōns diuerſitas ſm magis et minus pōt ꝯtingere tripliciter vno mō ex ſola variatiōe ſubiecti. ſicut aer intēſius illuminatur a ſole q̄3 aqua. Scd̄o ex ſola variatione agentis ſicut idem aer: et eodem modo diſpoſitus intenſius illuminatur a ſole q̄3 a luna. Tertio modo ex variatione vtriuſq3 ſicut aer intenſius illuminatur a ſole q̄3 aqua a luna: veruntamen quia nihil ſit niſi quod poſſibile eſt fieri q̄3uis diuerſa habitudo agentis ad patiens ſit cauſa latitudinis forme et ſuſcipiendi magis et minus: neceſſe eſt tn̄ q ex parte forme ſit poſſibilitas ad p̄- F.
dictā latitudinem: et diuerſitatem graduū ſm magis et minus: ⁊ ſic pat3 primū. ¶ Quantū ad ſcd̄m Art.
.ſ. quib⁹ formis ꝯueniūt gradus ſm magis ⁊ min⁹ dicendū eſt q nō ꝯueniūt formis ſubſtātialib⁹ ſ3 tm̄ accidētalib⁹ nō q̄titatib⁹ ſ3 qualitatib⁹ nō oīb⁹ ſed illis q̄ ꝯcernūt diuerſā hitudinē ſubiectorū: et agētiū. ¶ q ſuſcipe magis ⁊ min⁹ nō ꝯueniat formis ſubſtātialib⁹ p3: q2 ad oēm formā q̄ h3 latitudinem graduum ſm magis et minus poteſt eſſe mot⁹ ſm ſe: ſed ad formam ſubſtātialē nō poteſt eē mot⁹ ſ3 ſe. ꝫ nulla forma ſubſtātialis habet latitudinē graduū ſm magis et min⁹. maior p3 q2 ſicut mot⁹ ſucceſſiu⁹ dr̄t a mutatiōe ſubita in hoc q motus latitudinē partiū importat: mutatio āt ſubita nequaq3: ſic forma que p motū acquirit imediate h3 neceſſario latitudinē graduū: forma autē ad quam non eſt p ſe et immediate motus ſed ſubita mutatio nullā talem latitudinem h3 ſicut nec mutatio. minor p3 ex Cōfirm.
quinto phi. vbi dicit q ad ſubſtantiam nō eſt mot⁹ Et confirmatur q2 ipſamet forma que per motum acquiritur ſi non intendatur ſm totū decurſu3 motus: ſed ſolū ſm gradū illū ſm quem ſit actu mutatum eſſe conſiſtit in indiuiſibili: ⁊ multo fortius ē hoc verum de forma ſubſtātiali ꝫ nullo mō ē terminus itrinſec⁹ motus vl' alteratiōis: ſ3 ſolu3 extriſecus ppter mutatiōnē generatiōis ꝯcomitantē alte- G.
ratiōnē pcedentē. De q̄titatib⁹ q nō ſuſcipiāt magis et minus p3 ſic. gradus ſm magis ⁊ min⁹ dicūt perfectiōnē maiorem vel minorē in eſſentia forme ſicut prius patuit ſed tota perfectio quantitatis eſt ſm maiorē vl' minorē extēſionē cū q̄titas ſit eſſentialit extēſio ꝫ magis ⁊ min⁹ ſ3 itēſionē nō ꝯueniūt q̄titati ſ3 ſolū maius et min⁹ ſ3 extēſionē. Id̄ p3 H.

de quibuſ rõ qualitatibus potiſſime quãte ſpeciei:
vt triangul⁹. quadrãgulus: et hmõi q̃ ille forme
quarum formalis et cõpletiua rõ conſiſtit in indi=
uiſibili non ſuſcipiũt magis et minus quia iſta re=
quirunt latitudinẽ graduũ que non põt eẽ in indi=
uiſibili ſʒ p̃dicte q̃litates ſunt hmõi. determinãt ei
modo numeri cui⁹ formal' rõ ↄplet̃ p indiuiſibile et
I. q̃cũq; addito vl' ſubtracto mutat̃ ſpẽs: g̃ tales q̃li=
tates nõ pñt ſuſcipere magis ⁊ minus. Cetere aũt
qualitates quarũ formal' rõ non ↄplet̃ p indiuiſibi
le: et quarum agentia et ſubiecta receptiua pñt ſe
hẽre diuerſimode ſuſcipiunt magis et min⁹ Reliq̃
aũt p̃dicamẽta cũ nõ ſint niſi puri reſpectus: vl' de
nominatiões reſpectiue nõ ſuſcipiũt magis ⁊ mi=
R. nus niſi ratione alicuius abſoluti. ¶ Ad rões vtri
Ad prĩm uſq; partis rñdendũ eſt. Cum enĩ primo dicitur
principale ꝙ illud quo poſito ponit̃ magis ⁊ min⁹ ⁊ quo remo
to remouetur eſt cã ſuſcipiendi magis et min⁹ ve=
rum eſt ſi ſit ab eo realiter differens q: cauſa ⁊ ef=
fectum oʒ differre realr̃: latitudo aũt forme ⁊ ma
gis et minus nõ differũt realr̃ imo ſunt penit⁹ idẽ
tam ſm potẽtiã q̃ ſm actũ vt prius dictũ fuit. Ad
rõnem alteri⁹ partis dicẽdũ eſt ꝙ licet oĩs variatio
accidentis ſit in ſubiecto quia accidens nõ hʒ eſſe
niſi in ſubiecto cũ variatio eius ſm magis ⁊ minus
attendat̃ ſm ipſãmet eſſentiã forme: Cã ãt hmõi
eſt varia habitudo agentis ad ſubiectũ: nec ſepabi
litas forme: aut ↄcernere diuerſa ſubiecta eſt p ſe
cã ſuſcipiẽdi magis ⁊ min⁹: q: angulus rect⁹ ↄcer=
nit diuerſa ſubiecta ⁊ eſt accidens ſeparabile: et tñ
nõ recipit magis et min⁹: nec oĩs variatio forme ẽ
penes ĩherere diuerſis ſubiectis: nec penes poſſe
inherere vel non inherere; ſed penes hoc quod eſt
poſſe inueniri in diuerſis gradibus perfectiõis.

Queſtio. VII.

Vtrum eadem forma numero poſſit eſſe intenſa et remiſſa.

L. Que vij. Arg. i. AD ſecundũ ſic proceditur. Et arguitur ꝙ eadem forma numero
non poſſit eſſe intenſa et remiſſa: q: ſicut
ſe habet vbi ad motũ localem ſic ſe ha=
bet forma ad motum alterationis vel intenſionis.
Sed in toto motu locali non eſt idem vbi ſed ſem
per aliud et aliud ergo in motu intẽſionis non eſt
Arg. ii. eadem forma ſed ſemper alia et alia. ¶ Item in
motu intenſionis forma que prius erat remiſſa ſi
maneret eadem in motu et in eius termĩo: aut ma
neret eadem in propria forma: aut non: Si mane
ret eadem in propria forma: g̃ maneret remiſſa ſi=
cut erat prius quod eſt contra ſenſum: ⁊ etiã cõtra
rõnem q: nulla facta eſſet intẽſio per motũ intẽſio
nis vel ſi facta eſſet intẽſio tunc eadẽ forma mane
ret remiſſa et eſſet facta intenſa quod eſt ĩpoſſibile
q: tunc ſimul eſſet intenſa ⁊ remiſſa. Relinquitur
g̃ ꝙ manet in ppria forma ſed forma q̃ nõ eſt ĩ pro
pria forma non manet ⁊ eadẽ forma q: ſua entitas et
Arg. iii. identitas eſt ſua propria formalitas. g̃ ⁊c. ¶ Item
de his q̃ pertinẽt p ſe ad tranſmutationẽ et parte
trãſmutan ſolũ ſubiectum eſt illud qđ manet idẽ in
tota ſua tranſmutatiõe vt pʒ ex primo phiſicorum
ſi ergo in motu intenſiõis ⁊ remiſſiõis: manet eadẽ
forma intenſa et remiſſa ſequit̃ ꝙ ipſa ſit ſubiectuʒ
Arg. iiii. talis motus ⁊ non termin⁹ a q̃ vel ad quẽ: qđ non
eſt verũ. ¶ Item agens intendens formam aut
imprimit aliq̃d diuerſũ a p̃cedẽte aut nõ: Si nõ g̃
nulla variatio eſt in intẽſiõe qđ eſt ↄtra ſenſũ: Si
ſic g̃ forma intenſa quã imprimit eſt diuerſa a p̃ce= Arg. v.
dẽte remiſſa g̃ nõ eſt eadẽ intenſa et remiſſa ¶ Itẽ
motus incõpoſſibiles hñt terminos icõpoſſibiles:
ſed mot⁹ intenſiõis ⁊ remiſſiõis ſũt icõpoſſibiles g̃
forma remiſſa ⁊ forma intẽſa q̃ ſũt t̃mini p̃dictorũ In op.
motuũ ſũt icõpoſſibiles ⁊ p ↄñs nõ pñt eẽ eadẽ for=
ma. ¶ In ↄtrariũ arguit̃. q: ſi intẽſuʒ ⁊ remiſſũ ſũt
forme realiter differentes tot erunt forme realiter
differentes in alteratione quot erunt differẽtie ibi
ſm magis et minus: ſed ille ſunt infinite: ergo eſ=
ſent infinite forme qđ eſt impõſſibile. maior patet
q: magis et minus ſe hñt ſicut intenſuʒ ⁊ remiſſũ.
Probatio minoris q: tot ſunt dr̃e ſʒ magis ⁊ min⁹
quot nũc poſſunt accipi in toto tẽpore alterationis
quia non eſt dare duo nunc in quibus mobile ſit in
tenſum eque alioquin non moueretur ſed quieſce Scđo
ret ↄſimiliter ſe hñs nũc vt prius: ſed ĩ tpe quolibʒ
pñt accipi infinita nunc g̃ ⁊c. ¶ Item ſi per motuʒ
intenſionis forma remiſſa abijcitur: aut g̃ abijcitur
in tempe aut in nũc: Si in tpe g̃ in tpe illo p̃cedẽs
forma remãſit cũ eo qđ acquiſituʒ eſt p alterationẽ
et per ↄñs cedit in eſſentiã eandẽ: q: due forme ſo
lo nũero differentes nõ pñt ſimul eſſe in eodẽ ſubie
cto. Si dicat̃ ꝙ in inſtãti: eadẽ rõe forma ſeq̃ns erit
acq̃ſita in inſtãti ⁊ ſic nulla tal' alteratio erit ↄtinua Tertio
qđ eſt incõueniẽs. ¶ Itẽ frigidũ remittẽs calidũ
aut nihil aut aliquid ĩprimit: Si aliq̃d: aut calorẽ:
aut frigus: non calorem: quia frigidi non eſt cale=
facere per ſe: nec immittit frigus quia calor ibi re=
manet ſicut patet ad ſenſum: Calor autem ⁊ fri=
gus cum ſint contraria: non poſſunt ſimul eſſe.
Relinquitur ergo ꝙ nihil immittat ⁊ ſic nihil eſt ibi
de nouo quod non eſſet prius: eſt ergo eadem for
ma penitus intenſa prius: et poſtea remiſſa. Reſſio
¶ Reſponſio. circa queſtionnẽ iſtã videnda ſũt tria
Primũ eſt qđ principaliter queritur videlicet vtrũ
forma intenſa et remiſſa ſit vna forma ſm numerũ
an plures. Secundũ eſt ſi ſit vna vtrum ſit vna
vnitate indiuiſibilitatis: an continuitatis. Tertiũ
eſt ſi ſit vna vnitate cõtinuitatis ⁊ nõ indiuiſibilita
tis. (Cũ oẽ continuũ hẽat partes) vtruʒ ille partes Arti. i.
ſint ſignificatiue an non. ¶ Quantum ad primuʒ
dicendũ eſt ꝙ ſupponendo alterationem per quaʒ
forma intenditur eſſe verum motum continuum
neceſſe eſt formã intenſam et remiſſam vnam eſſe
nũero: qđ pʒ tripliciter. Primo ſic. vnius mot⁹ ſm
nũerum neceſſe eſt eſſe vnũ terminũ ſm nũerũ: ſʒ
alteratio continua per quam forma intenditur eſt
vnus motus ſm numerũ q: vera vnitas motus ẽ
eius continuitas: ergo forma que eſt termin⁹ ei⁹
eſt vna ſm numerũ. minor de ſe patet: ſed maior
probatur. primo per Ariſtotelem quinto phiſicorũ
qui hoc dicit expreſſe. Scđo quia vnius motus
ſm numerũ eſt ſolũ vnũ actu mutatũ eẽ ſm nume
rum: ſed ſm plures formas numero totaliter dif=
ferentes non poteſt vnũ eſſe numero mutatum eſ
ſe in actu ſed ſunt neceſſario plura: ergo vnus mo
tus ſm numerum non poteſt terminari ad plures
formas ſm numerũ: ſed ſolũ ad vnam: Tunc ſic
terminus motus non acquiritur totus ſimul: ⁊ ſub
ito: ſed ſucceſſiue. Alioquin motus qui nichil
aliud eſt q̃ termini acquiſitio non eſſet continu⁹
⁊ ſucceſſiuus: quod (vt manifeſtũ eſt) eſt ĩpoſſibile

ſed in illa ſucceſſione eſt intenſum et remiſſū3 ſm illam formam que acquiritur que eſt vna numero vt probatum eſt: ḡ eadē forma ſm numerum eſt intenſa et remiſſa. ꝙ autem in illa ſucceſſione ſit intenſum et remiſſum patet quia mobile quod ſe habet ſimiliter nunc vt prius non mouetur: ſed potius quieſcit: ſed ſi in tota ſucceſſione motus per quem forma intenditur forma non variatur ſecundum intenſum et remiſſum ſed eſt in eodem gradu: tunc ſubiectum talis forme ſic ſe h3 ſm illā ſimiliter nūc vt prius ḡ nō mouet̄ ſed quieſcit: et ſic ꝑ motum nō mouet̄ quod eſt impoſſibile ḡ ꝛc.

Scdo ¶ Scdo ſic. eque neceſſariā habitudinē h3 motus alteratiōis ſucceſſiue ad formā fluentē ſicut ad mobile ꝛ ad temp⁹ ſed vnitas numeralis mot⁹ reqrit neceſſario vnitatē mobilis numeralis: et vnitate3 numeralē temporis: ḡ ꝛ forme fluentis: ſ3 i forma fluente ſunt neceſſario grad⁹ ſm intēſum ꝛ remiſſum: ḡ ꝛc.

Tertio ¶ Tertio ſic. q2 ſi latitudo intēſi ꝛ remiſſi non eſt in aliqua forma ſm numerū cū nulla latitudo ſit in ea niſi forte ſm extēſionem de qua nihil ad propoſitum: Tunc quelibet alteratio eēt acceptio vnius forme indiuiſibilis: ſed talis acceptio eſt ſubita mutatio: et non motus ſucceſſiuus ergo ſuppoſito ꝙ alteratio ſit mot⁹ continuus neceſſe eſt ꝙ forma illa acquiſita (per motum illum) vna numero exñs habeat latitudinē intenſi: ꝛ remiſſi qḋ eſt primū ꝛ principale ꝓpoſitū.

A. Arti.ii. ¶ Quātū ad ſcḋm dn̄dum eſt ꝙ talis forma nō eſt vna idiuiſibilitate: ſed ɔtinuitate: qḋ p3 primo q2 terminus motus acquiritur ſucceſſiue vt probatum eſt: S3 indiuiſibile nō pōt acquiri ſucceſſiue ſed neceſſario acquiritur totum ſimul cum non habeat partem ꝛ partem: ḡ forma que eſt terminus motus eſt vna vnitate ɔtinuitatis ꝛ nō idiuiſibilitatis.

Probat ſcdo. ¶ Scdo ſic. motus ad formam eſt flux⁹ forme: vel forma fluens: Et ideo idē iudicium videt̄ eſſe de vnitate motus: et de vnitate forme: ſed mot⁹ eſt vnus vnitate continuitatis ſuarum partiū: et non vnitate indiuiſibilitatis: ḡ forma q̄ acquirit̄ per motum nō eſt vna vnitate idiuiſibilitatis ſed cōtinuitatis.

Tertio ¶ Tertio p3 idē per Ariſto. vi. phi. vbi dicit ꝙ in motu oīa ſunt diuiſibilia: mobile: tēpus: et terminus. qualiter autem qualitas q̄ ſm ſe non eſt ꝗta: nec diuiſibilis poſſit hēre continuitatem et diuiſibilitatē dicet̄ poſtea.

B. Arti.iii. ¶ Quantū ad tertiū videlicet vtrum partes ſm quas attendit̄ ɔtinuitas ꝛ diuiſibilitas forme ſint ſignabiles vel non: procedetur ſic: Primo ponetur opinio aliorum: ꝛ poſtea illud qḋ videtur veri⁹ de queſtiōe.

Opi.i. ¶ Quātū ad primu3 dicunt quiḋ ꝙ forma intenſa differt a remiſſa precedēte: ſicut habens ipſum: et plus non ſm partes ſignabiles ita ꝙ vna poſſit ſignanter diſtingui ab alia: ſed ſicut totum perfectionabile comprehendēn aliqua non diſtincta in eo ſecundum partes ſignabiles: Et de hoc ponuntur duo exempla.

¶ Primum eſt de conuerſione alimenti in nutritum vbi materia adueniens non poteſt ſignanter diſtingui a precedente: Et ſimiliter quando pell' efficitur maior per extenſionem maioritas adueniens non poteſt diſtingui a precedente et idem ſit ſiat per rarefactionem q2 corp⁹ rarefactum fit maius et maioritas adueniēs non pōt diſtingui a ꝗtitate precedente. Simili mō dicūt ꝙ forma efficitur intenſior per hoc ꝙ toto primo accepto remanente illo quod ſuperuenit cedit in vnitatem cum eo: nec diſtinguitur aliquo modo ſicut diuerſe partes ſignabiles.

C. Imp. i. ¶ Hec eſt opinio: cum tota ſua declaratione. In hac aūt opiniōe implicantur multa incōuenientia. Primum eſt q2 contradicit illi opinioni ſcti Thome quā fingit ſe defēdere. Hec eī opinio dicit augmētū ſiue intēſionē forme fieri ꝑ additionem alicui⁹ de nouo aduenientis: quēadmodum fit mutatio ꝑ additionē matie alimēti ad matiā nutriti vt clare p3 ex dictis eoꝝ. Opinio aūt doctoris quā tenētes ꝑdictā opinionē dicūt ſe ſeq̄ ē patēter ɔtraria. ¶ Scḋ3 ē q2 ille mod⁹ quē ponūt̄ b3 ſe falſ⁹. Qḋ p3 ſic. q2 real' additio eſt realit̄ diuerſoꝝ. Idē eī non addit̄ ſibipſi niſi forte ſm rōnem: ſ3 ꝗlitati preexñti non pōt aduenire noua qualitas realit̄ diuerſa a prima qualitate. ḡ nō pōt eſſe additio ꝗlitatis ad ꝗlitatē. Probatio minoris. Si pcedēti ꝗlitati poſſ3 aduenire noua qualitas realit̄ a pcedēte diuerſa: Hāc diuerſitatē hēret vl' añ ſuā additionē: vl' in ſua additiōe: vel poſt ſuā additionem nō añ ſuā additionē q2 qḋ nō eſt a nullo ē diuerſū. idē eī et diuerſu3 ſunt differētie ētis ſed ſcḋa ꝗlitas añ ſuā additionē nō eſt: Cū eī qualitas non ſit niſi in ſubiecto: nec tranſeat de ſubiecto i ſubiectū: īpoſſibile eſt ꝗlitatē periſtere ſue vniōi ad ſubiectū in q̄ h3 aliqū eē. nec hanc diuerſitatē pōt hēre in ſua additione: vel poſt: quia tunc eſt in eodem ſubiecto cum qualitate diu precedente: diuerſa autem accidentia eiuſḋ ſpeciei nō poſſunt ſimul eſſe i eoḋ ſubiecto vt pat3 ex. v. meta. ḡ ꝛc.

D. Imp. ii. ¶ Scḋo ſic q2 ſi ꝗlitas adderet̄ qualitati: aut hoc eſſ3 per modum informationis ita ꝙ prima informaretur per aliā vl' econuerſo quod nō eſt intelligibile cū vtraq3 ſit forma vni⁹ rōnis cū alia. Et inter tales nō habe3 locū informatio: aut per modum aggregationis: qḋ ſimiliter eſſe nō poteſt: q2 tunc hō ſimul hēret plēs qualitates: nec eſſet augmentū qualitatis ſ3 multiplicatio: aut per modū tranſit⁹ quod nō pōt eſſe b3 naturā q2 null⁹ actus: nec ens in actu ꝗtū ad actū ſuu3 trāſit naturaliter in alterum niſi corruptione ſui. verbi grā. Dicim⁹ ꝙ aer trāſit in ignē ꝑ gñationem. ꝛ alimētū in nutritū per nutritionē: Et vtrobiq3 corrumpit̄ quicquid actualitatis eſt in eo qḋ dr̄ tranſire. Cū ḡ oīs forma ſit aliqua actualitas ipoſſibile eſt ꝙ tranſeat in qḋcūq3 niſi ꝑ ſui corruptionē: ꝛ ſic nō remanebit eaḋ nūero q̄ prius erat. Et cā ē q2 act⁹ diſtinguit et ſeparat: Et iō ipoſſibile eſt ꝙ actus adueniat actui ſi maneat quin ſit res diſtincta et ſignificabilis aliquo modo. Non ſic autem eſt de pura potētia qual' eſt matia: q2 pura potētia de ſe nō diſtinguit̄ niſi a nihilo et ab actu: quia cū ſit ens qualecunq3 diſtinguitur a nihilo quod nullo modo eſt ens: et cū ſit pura potentia diſtinguit̄ ab actu ſed materia de ſe nō diſtinguit̄ a matia cū vtraq3 ſit pura potētia ꝛ neutrū ſit act⁹ nec nihil immo cū tota actual' ētitas materie ſit ſua forma tota actualis vnitas vl' diuerſitas matie cū matia ē a forma: ab eoḋ eī ē ētitas: vnitas: et diuerſitas. In fundamēto eī nafe qḋ ē materia nihil eſt diſtictū ꝗtū ē de ſe b3 ɔmentatorē: ꝓpter qḋ alimētū adueniens matie nutriti ſub eaḋ forma penit⁹ efficit̄ vnū cū ea q2 nec de ſe pri⁹ diſtinguebat̄ ſed per formam, vel formas quas pri⁹ hēbāt: forma aūt ꝗlib3 de ſe diſtinguit̄ ab alia: Et iō nullo mō pōt cedere i vnū penit⁹ cū alia quin corrūpat: vl' ſi remaneat quin ſit

E. Sol. ei. aliquo modo diſtincta: ꝛ ſignificabil' propter quod nullum eſt ſimile quod iſti adducūt de materia ali

Sol. ii. exempli mentis adueniente materie nutriti ⁊ de forma. Se
cundū etiā ſimile qđ adducūt de extenſiōe pell' ni=
hil penitus valet q2 q̄n pellis extendiť q̄titas q̄ti=
tas non additur q2 vel preexñs adderetur: vł alia
q̄ de nouo fieret: nō preexñs quia nulla apparet ꝓ
exiſtere que ab extendente accipiať ⁊ preexñti ad=
datur: nec aliqua de nouo fit: q2 oīs actio ad quā
cunq̄ formā verā: et naturalē: aut ē alteratio: vł
5. habet alterationē preuiam. Hic autē nō apparet
aliqua talis alteratio puta ꝗ in extēſione pellis ma
ior q̄titas apparet q̄ priꝰ: nō ꝓpter aliquā q̄tita=
tem additā ad preexñtē remanentē: ſed ꝓpť alte=
ram vł vtrāq̄ duarū cāuū: vna eſt ꝙ pellis extendi
tur per talem modū quo cera extendiť: quod fit q̄n
alique partes que prius ſibi iungebāť: ſecundum
latum per cōpreſſionem cere iungunť ſibi ſm lōgū
et eodē mō partes pellis que añ extenſionē iūgunť
ſibi aliqualiť ſm groſſiciem per extenſionē iūgunť
ſibi ſm longitudinē. Cuius ſignū eſt q2 pellis ſi ex
tendatur efficiť ſubtilior et minus ſpiſſa. Alia cau=
ſa eſt: et potior ꝙ pellis eſt corpus poroſum ⁊ mol=
le et per extenſionem pori dilatantur ſm illam di=
menſionē ſm quam pellis trahiť: et ſm aliam ſtri=
guntur. Verbi gratia ſi pellis trahatur ſm lon=
gum: pori qui forte prius erant rotundi efficiun=
tur figure oblōge: et partes pellis ſm latū iungū
tur ſibi propinquius q̄ prius: et ob hoc pellis effici
tur maior ſm longitudinem: et ſtrictior ſm latitu=
dinem: aliud autem exemplum de extenſione per
rarefactionem petit propoſitum. Idem enī du=
biū eſt de identitate caloris īteñſi: ⁊ remiſſi: ⁊ de
G. modo identitatis ſicut de identitate maioris ⁊ mi
Opi. do. noris q̄titatis ſeq̄ntis ad motū rarefactiōis q̄ ē ve
ra alteratio vt hēť. iiii. phi. Et iō vtrūq̄ eſt eque du
biū nec eſt verū qđ ab iſtis apponiť. Dicēdū eſt ꝗ
ad articulū iſtū ꝙ ſi ptes ſigābiles vocētur ſole ptes
cōtinui q̄ ſimul accipi pñt ſic forma intēſa ⁊ remiſſa
nō ſūt ptes ſignābiles in aliq̄ vna forma q2 in eodē ſub
iecto ⁊ ſm eādē ptē nō ē poſſibile eandē formā ſm ſpe
ciē ſimul eē intēſaz et remiſſā ſ3 hoc mō ptes ſignābi
les nimis ſtricte accipiunť. Si vero ptes ſigna=
biles vocenť oēs ille ptes q̄ i ſuo toto hñt realē dif=
ferētiā rōe cuiꝰ vere poſſit dici ꝙ vna nō ē alia q̄uiſ
ſint ptes vniꝰ nūero: ſic forma intēſa ⁊ remiſſa ſūt
H. partes ſignābiles vniꝰ forme q̄ in toto motu ē vna cō
tinuitate ⁊ ſi nō ſimultate taliū partiū. Circa qđ ad
uertēdū ꝙ q̄litas q̄ ſm ſe nō ē q̄ta nec diuiſibiľ pōt
hēre ꝯtinuitatē ⁊ diuiſibilitatē dupliciť. vno mō q2
extēdiť q̄titate ⁊ ꝯtinuitate ſubiecti ſui: ſicut calor
ignis extēdiť ſm q̄titatē ignis ⁊ albedo niuis ſm q̄
titatē niuis ⁊ q2 q̄lib3 ps ignis ē calida. ⁊ q̄lib3 ps ni
uis eſt alba ⁊ in qualib3 parte ſubiecti eſt alia ⁊ alia
ps qualitatis puta caloris vł albedis q̄ conſtituūt
vnū calorē et vnā albedinē vnitate cōtinuitatis ſi=
cut partes ſubiecti conſtituūt vnū ſubiectū ꝯtinuū.
Et iſtud ſolū h3 locū in qualitatibꝰ que hñt corpus
q̄tū pro ſubiecto. Alio mō poteſt aliqua qualitas
hēre continuitatē et diuiſibilitatem nō a ſubiecto:
nec ſm partes ſubiecti ſed ſm motu3 et partes mo
tus cuius eſt terminus et per quem habet fieri in
ſubiecto et acquiri q2 cū quilibet motus habeat par
tes quarū quelib3 eſt motꝰ neceſſe ē ꝙ ſicut duorū
motuū preciſe diuerſorū ſūt ťmini preciſe et ſimpli
ciť diuerſi ſic oīm partiū motꝰ quarū quelibet ē qđ
motꝰ diſtinctus partialiter ab alio ſicut diuerſi ter=
mini partialiter diſtincti ꝯſtituētes ſua cōtinuitate

vnū totalē ťminū ſm quē fit motꝰ ⁊ hec cōtinuitas I.
differt a prima q2 partes prime cōtinuitatis ſunt ſi
mul ꝑmanētes ſicut q̄titas ſubiecti eſt permanēs
Sed partes ſcđe continuitatis nō ſunt permanē=
tes nec ſunt ſimul duratione ſicut nec partes mo
tus: propter quod ſicut vna parte motus ſuperue
niente alia deſinit eſſe: ſic ē etiā in partibꝰ forme q̄
intendiť ꝙ vna abiicit aliā ab eodē ſubiecto. Et q̄s
uis rōes que adducte ſunt in arguēdo ad q̄ſtionē
ſatis efficaciter hoc probent: tñ poſſunt alie adhuc
adduci ad probandum idem. Prima talis eſt K.
in omni motu terminus a quo abiicitur et terminꝰ
ad quē acquiritur: ſed in motu intenſionis termi
nus a quo eſt forma remiſſa terminꝰ vero ad quē
eſt forma intenſa: ergo in tali motu forma remiſ
ſa abiciť et forma intenſa acquiritur ⁊ ſic eſt alia et L.
alia forma. Ad hoc reſpondent quidā ꝙ in mo Eusch.
tu intenſionis terminus a quo non eſt forma q̄tū
ad id quod eſt q2 ſic manet ſed q̄tum ad priuatio
nem perfectionis que eſt in forma intenſa ⁊ ſic nō
manet. Sed iſtud non valet q2 ſicut patet ex pri Imp 4
mo phiſicorum ad tranſmutationem non pertinēt
per ſe ⁊ intrinſece niſi ſubiectū et ťminꝰ a quo ⁊ ter
minꝰ ad quē ſed ad motū intēſiōis requiritur per
ſe forma remiſſa q̄tum ad eſſentiam forme q2 mo
tus intēſiōis non pōt eſſe in non habente formā: ꝗ
cū ipſa non ſit ſubiectū nec terminꝰ ad quē relinq
tur ꝙ ipſa ſm id qđ eſt eſſentialiť ſit terminꝰ a quo q̄
abiicitur. Item priuatio que dř eē terminus a q̄ Item
aut habet ꝓ imediato ſubiecto formam remiſſam
aut ſubiectum forme. Non ſubiectum forme quia
tūc ſubiectū forme poſſ3 hēre priuationem illā ſine
forma ⁊ ꝑ ꝯñs poſſet ſine ea moueri motu itēſiōis
qđ eſt falſum: ſi forma eſt eius ſubiectum ſequitur
ꝙ ipſa ſit ſubiectū perfectionis oppoſite quia idem
eſt ſubiectum ꝓuatiōis ⁊ hītus ⁊ ſic illa perfectio
nō eſſet idem cū forma q2 idem nō eſt ſubiectū ſui
ipſiꝰ qđ eſt falſu3 et ꝯtra eos: ꝗ ⁊ idē ex q̄ ſequiť vi
delicet ꝙ forma ſm id qđ eſt nō ſit terminꝰ a q̄ ſed
priuatio perfectiōis q̄ eſt in forma intenſa. Item Item
idē eſt terminus ad quē remiſſiōis q̄ eſt terminꝰ a
q̄ itenſiōis q2 iſti motꝰ ſe hñt ex oppoſito ſ3 termi=
nus ad quē remiſſionis nō eſt ſola priuatio ſ3 for=
ma poſitiua. minor ꝓbať. q2 actio illa eſt poſitiua: ⁊
ad poſitiuum terminū: que eſt a principio poſitiuo
agente ex neceſſitate nature ſ3 actio per quam fri
gus aque remittitur per calorem ignis eſt a prīci=
pio poſitiuo. ſ. a calore agēte ex neceſſitate naťe: ꝗ
eſt poſitiua: ⁊ ad terminū poſitiuū: qđ de ſe natū eſt
agere nec pōt actionē ſuſpēdere eo ꝙ agit de neceſ
ſitate naťe ſi aliqd agit: agit poſitiuū et non priua=
tiuum niſi quatenus ad poſitiuum ſequeretur ali=
quid priuatiuum: Semper enī principium actio
nis per ſe ⁊ eius terminꝰ ſibi inuicem correſpōdēt.
Secus eſſet ſi in poteſtate ſua eſſ3 ſubtrahere ſuā
actionē. Si enī i poteſtate ſolis eēt ſubtrahere ſuā
influentiā tūc hmōi non quidem actionis ſed ſub=
tractionis terminus eſſet priuatio (ſc3 tenebra) ſed
nullius agentis ex neceſſitate naťe pōt eē terminꝰ
priuatiuꝰ niſi totaliter impediatur eius actio: Et
tunc nec eſt ibi dare terminū nec actionem. In mo
tu autē remiſſionis frigiditatis aque per calorem
ignis non poteſt dici ꝙ actio caloris totaliter im=
pediatur. Alioquin non eſſet remiſſio frigidi= M.
tatis aque: quare et cetera. Secunda ratio Rō ii.
talis eſt. agens intendens aut imprimit aliquid

diuerſum a precedente: aut nõ: Si nõ ergo nulla
variatio eſt in intẽſiõe qḋ eſt cõtra ſenſũ. ſi ſic ꝑ for
ma intenſa quã imprimit eſt diuerſa a precedẽte re
miſſa et ex hoc vlterius ſequitur ꝙ illa remiſſa cor
rũpatur q2 due forme eiuſdem ſpeciei non ſunt ſi
Euaſio mul in eodem ſubiecto. ¶ Ad hoc dicũt illi ꝙ impri
mere aliquid diuerſum a ꝑcedẽte põt eſſe dupliciter
vno mõ q2 facit formã oĩno diſtinctã: Et hoc mõ in
tendẽs nõ imprimit aliquid diuerſũ ꝫ a ꝑcedente.
Alio mõ q2 facit ꝑcedẽs ꝑfectius ⁊ ſic facit diuerſũ
a precedẽte mõ q̃ idẽ magis ꝑfectum differt a ſe
ipſo min⁹ perfecto. Si aũt fiat vis in noĩe ĩpſſiõis ꝫ
D. Imp̃ .e. poſſet dici ꝙ nõ imprimit de nouo: ſed impreſſũ ꝑfi
cit: et ſic agit. ¶ Iſta riſio in multis deficit. primo
q2 diſcordat a poſitione iſtorũ: ponũt enim ꝙ ſicut
materia alimẽti aduenit materie nutriti ſic ꝑ actio
nem intẽdẽtis aduenit aliquid priori forme: ⁊ cõſtat
ꝙ materia alimẽti anteq̃ aduenıat nutrito eſt tota
liter alia a materia nutriti. Et ſimilit̃ oꝫ in intẽſiõe
forme ſi fiat ꝑ illũ modũ quẽ iſti ponunt ſcꝫ per ad
ditionem alicuius de nouo aduenientis quia no
ua actio et totaliter alia habet nouũ terminũ totali
ter aliũ ſed actio intẽdẽtis formã eſt noua ⁊ totalit̃
alia ab actiõe ꝑducentis formam: et q̃nq̃ cadit in
ter ipſas multum tẽpus mediũ: ꝑ forma q̃ eſt ter
min⁹ intẽſionis ẽ totalit̃ alia a forma priore: q̃ fuit
terminus predicte ꝑductiõis. Si ꝑ intẽdẽs formã
aliquid imprimit illud eſt totaliter diuerſũ a ꝑcedẽ
te. Vñ multo melius tenuiſſent poſitionẽ ſuam ſi
dixiſſent ꝙ illud impſſum ẽ totaliter diuerſum ſed
ſui additiõe cedebat in idem cum priore: q̃uis hoc
dictũ ſit falſum et impoſſibile ſm curſuꝫ naẽ vt pri
us ꝑbatũ fuit. ꝙ aũt ſcḋo dr̃ ꝙ intẽdẽs formam ni
hil imprimit ſed impſſum ꝑficit ⁊ ſic agit: expreſſi⁹
cõtradicit poſitiõi eorũ q̃ꝫ primũ: q2 iſti expreſſe di
cunt ꝙ per intenſionem aliquid ſuperuenit priori
Item forme: et modo dicunt ꝙ nihil: aliquid autem ⁊ ni
hil expreſſe contradicunt. ¶ Item ſi nichil impri
mit ſed ꝑficit ⁊ ſic agit ꝑ perficit per nihil: et agit ni
Item hil agendo que oĩa ſunt abſurda et impoſſibilia.
¶ Item perfectio forme eſt aliquid poſitiuũ: aut
ergo eſt idem cum forma q̃ꝫtum ad eſſentiam for
me: aut aliud. Non aliud tam ſm iſtos q̃ꝫ ſm ve
ritateꝫ: ergo idem eſt: ergo quod cauſat nouam ꝑ
fectionem cauſat nouam formam q̃ꝫtũ ad eſſentiã
B. forme primum fit per intenſionem: ergo ⁊ ſcḋm.
Rõ. iii. ¶ Tertia ratio talis eſt. eſſentia eſſentialit̃ varia
ta non eſt eaḋ eſſentia: ſed forma intenſa et remiſ
ſa dicunt eſſentiam forme eſſentialiter variatã: ꝑ
forma intenſa ⁊ remiſſa nõ ſunt eadẽ eſſentia. ma.
pꝫ q2 idẽ manens idem vt ſic non eſt variatum: ꝓ
pter quod eſſentia manens eadem eſſentia nõ va
riatur eſſentialiter: Et ſi variatur eſſentialiter. nõ
manet eadem eſſentia. minor ſimiliter probatur q2
cum perfectio forme ſit ipſamet eſſentia forme va
riatio perfectionis forme eſt variatio eſſentie for
Euaſio me et eſſentialis: quare ⁊c. ¶ Ad hoc reſpondent
qui prius et vt prius ꝙ eſſentiam forme variari eti
am eſſentialiter poteſt eſſe dupliciter. Vno mõ ſic
ꝙ ſint plures forme totaliter diuerſe et hoc non fa
cit quelibet eſſentialis variatio potiſſime illa que
eſt ſm intenſionem et remiſſionem. Alio modo
ꝙ ſint ſic diuerſe ꝙ vna contineat aliquã perfectio
C. nem quam non continebat alia remanente tñ vtro
Improbatio. bi q̃ꝫ eaḋ eſſentia: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. ¶ Iſta aũt euaſio
et oẽs cõſimiles friuole ſunt. ⁊ ſtãt in verbis ſine

re: q2 q̃ncũq̃ aliqua ſunt idẽ realiter adequate ⁊ cõ
uertibiliter a quocũq̃ differt vnũ et reliquum: ſed
in forma intenſa eſſentia forme: et eius perfectio
ſunt idẽ realit̃ adequate ⁊ cõuertibilit̃ q2 nõ eſt aliud
neq̃ ſm totũ neq̃ ſm partẽ eſſentia forme ⁊ ei⁹ ꝑ
fectio ſed ſunt penit⁹ idẽ: ꝑ cũ forma itẽſa differat
ſm iſtos a remiſſa rõe maioris perfectiõis: ſiue q̃ꝫ
tum ad perfectionẽ neceſſe eſt vt differat q̃ꝫtuꝫ ad D.
eſſentiã. Tenendum eſt ergo ꝙ forma intenſa et Reſo. dõ.
remiſſa acquiſite per motũ poſſunt eſſe partes vni
us forme numero: et que non eſt vna indiuiſibili
tate ſed continuitate ſuarum partium que non ſũt
ſimul ſed ſucceſſiue et vna ſuperueniente alia de
ſinit eſſe et hoc modo ſignari poſſunt. De caritã E.
te autem de qua principaliter queſtio mota eſt di
cendũ eſt ꝙ ſi deus augmẽtet eã per verũ motum
continuũ ſicut etiã poteſt ſi vult idẽ dicẽdũ ẽ qḋ de q̃
litatib⁹ corporalib⁹ dictũ eſt. Si vero de⁹ augmen
tet caritatẽ per ſubitã influentiaꝫ ſicut probabilius
eſt dicere: neceſſe eſt caritatem remiſſam et inten
ſam eſſe oĩno diſtinctas ſm numerum: nec poſſũt
eſſe numero quocunq̃ modo vere vnitatis. Cui⁹
ratio eſt q2 ſola continuitas motus eſt ratio vnita
tis partium forme acquiſite per motum. Cum ꝑ
tollitur motus tollitur ratio vnitatis: et continui
tatis partium forme que ſm ſe non habet q̃ꝫtitatẽ:
nec partialitatem. Hoc aũt eſt in caritate quãdo ꝑ
ſubitã influentiam infundit et augetur: quare ⁊c.
¶ Rõnes principales que adducte ſunt ad ꝓban F.
dum ꝙ forma intenſa et remiſſa nõ ſunt eaḋ for Ra. prin.
ma ſm numerũ concedende ſũt ꝓ quãto ꝓbant ꝙ cõceduntur
forma intenſa et remiſſa mutuo ſe expellũt tanq̃
partes vnius continui ſucceſſiui ſicut in corpe que
ſtionis expoſitũ eſt: ſed non probant quin tota for
ma cui⁹ ille ſunt partes ſit vna nũero continuitate
¶ Ad rões in oppoſitũ rñdendum eſt: ad primaꝫ
cum dicitur ꝙ ſi intenſum et remiſſum eſſent di G.
uerſe forme ſequeretur ꝙ in quolibet motu inten Ad prim
ſionis eſſent infinite forme. Dicendum eſt ꝙ ſicut principale
in quolibet motu ſunt infinite partes motus in po in oppo.
tẽtia ⁊ vniuerſaliter in quolibet cõtinuo: ſic ĩ forma
q̃ per motũ ſucceſſiue ⁊ cõtinue acquirit̃ ſunt infini
te forme partiales q̃ in ſua cõtinuitate conſtituunt
vnã totalem formã ſm quaꝫ tota ſucceſſio motus
acquiritur: tamẽ ſm nullam earum eſt actu muta
tum eſſe niſi ſm finalẽ gradum ad quem terminat̃
motus: et hoc non eſt inconueniens immo neceſ
ſarium ꝙ infinite forme in potẽtia ꝑ modũ partiũ
continui ſint in qualibet forma que per motum ac
quiritur. ¶ Ad ſcḋam dicẽdum eſt ꝙ forma remiſ Ad ii.
ſa q̃ ãñ motũ erat ĩ ſubiecto ſub eẽ fixo abijcit̃ ĩſtã
ti: ſequẽs tñ forma nõ introducit̃ in inſtanti ſed in
tpe. ſicut eñ per motũ localẽ cõtactus mobil' cũ alio
corpore ſm ſui vltimũ ſoluit̃ in iſtãti q2 erat ſm idi
uiſibile ꝓceſſus vero mobil' ad quemcunq̃ locũ eſt
ſucceſſiu⁹: q2 oĩs locus q̃ꝫtitatẽ: hꝫ ſic receſſ⁹ ſubie
cti a forma remiſſa q̃ pri⁹ erat ĩ ſubiecto ſub eẽ fixo
et ĩdiuiſibili ĩſtãti. acq̃ſitio vero forme ſeq̃ntis per
motũ cũ hẽat latitudinẽ cõtinuitatis fit ĩ tpe. ¶ Ad
tertiũ dicẽdũ ꝙ frigidũ remittẽs calidũ aliq̃d impri Ad iii.
mit nõ per ſe ſolũ ſed cũ calido coagente vl' cõſuãte
calorem paſſiuũ: ſicut eñ calidũ ⁊ frigidum de no
uo appropinquata eidem paſſiuo cauſant tepiduꝫ
non alterũ tñ ſed vtrũq̃: ſic frigidum ſupueniẽs
agenti et cõſeruanti calorẽ circa idẽ ſubiectum agit
vna cũ ipſo remiſſiorem calorem: non q̃ ſeorſum

vnum cauſet calorē et aliud frigus ſed ambo tenē
tia locum vnius agentis agunt effectum vtriꝗ ꝓ-
portionabilem ſm modum ſue virtutis.

Vtrum caritas augeatur ꝑ quē-libet actū meritoriū Queſtio. VIII.

K. Que. viii Arg. i. AD quartum ſic proceditur.
Et arguitur ꝙ caritas augeatur per quē
libet actum: q2 quod poteſt facere ma-
ius poteſt et min⁹: ſed maius ē mereri vitā eternā
ꝙ̄ augmentū caritatis: Cū ḡ per quelibet actum
informatum caritate homo mereatur vitam eternā
videtur ꝙ fortiori ratione mereatur augmentum
caritatis. Itē aut primus actus aliquid operatur
ad augmentū habitus aut non: ſi ſic eadē ratione
ſcđus et terti⁹: ⁊ quilibet ali⁹: ſi non: eadē rōe nec
Arg. ii. ſcđus nec tertius: nec quilibet. Igit aut habitus nū
ꝙ̄ augebit̄ qđ eſt manifeſte falſum: aut augebit̄ ꝑ
quemlibet actum. ¶ In contrariū eſt q2 hītus ha-
In op. bet augmētari et generari ex eiſđ vt p3 ex ſcđo eth.
ſed caritas nō gñatur in nobis ex actib⁹ noſtris ſ3
eſt a ſolo deo eam influente: ḡ per nullum actum
Deciſio q̄ſtionis noſtrum poteſt augeri. ¶ Riſio videnda ſunt tria
primū eſt qualit ſe hñt differēt actus nri ad hit⁹ in
fuſos et ad acquiſitos in generatione ⁊ augmento
eorum. Scđm eſt ꝙ quilibet actus ꝯformis hitui
acquiſito generat ipſum vel generatum pri⁹ aug-
L. Arti. i. mentat. Tertiū eſt quō mō ſe hēant actus noſtri
ad augmentum caritatis. ¶ Quantū ad primū ſci
endū eſt ꝙ hitus acquiſiti cauſantur ex actib⁹ no-
ſtris. Infuſi aūt nō: ſed tm̄ a deo. ꝓpter qđ actus
noſtri ſe hñt ad hitus acquiſitos aliq̄liter effectiue:
ad caritatem autem et ad habit⁹ īfuſos non ſed tm̄
diſpoſitiue per modū meriti. Et hoc tam reſpectu
M. Arti. ii. infuſionis: ꝙ̄ reſpectu augmēti. tm̄ ex eiſđ fit acq̄ſi
tio et eius augmentū. ¶ Quātū ad ſcđ3 ſciēdū ꝙ
nō eſt alia difficultas de augmento hitū acquiſi-
torū ex actibus ꝙ̄ de augmento aliarū qualitatum
recipientium magis et min⁹. In oībus eñ ex vno
actu non quocūꝗ: ſed hñte effectū poſitiuū: gñat̄
hitus vel qualitas ex quolibet ſimili augmētat̄: qđ
p3 ſic. Oē eñ paſſiuum dū patit̄ ab agente recipit
aliquā impſſionē q2 non eſt intelligere paſſionē ꝓ
prie dictā ſine abiectione et receptione: nec impro-
prie dictam ſine receptione: actus eñ ꝯformis hi-
tui agit ī potētiā q̄ nata ē ꝑfici per hitū vl̄ obiectū
mediāte actu: vel illud qđ eſt cā act⁹: ḡ aliq̄d ipri-
miti potētiā. Nūc eſt ita ꝙ q̄ñ ipreſſio facta ab vno
agente nō abſorbet̄ aut totalit̄ corrumpit̄ quouſꝗ
appropinquat eidē paſſo ꝯſimile agēs illud ſcđ3 a
gens ſua impreſſione augmentat pri⁹ impreſſum:
Si vero impreſſio prioris agentis abſorbeat̄ pri⁹:
tūc ſcđm agens de nouo facit ſuā impreſſionē per
modū ſue virtutis. Impreſſio ḡ facta per primum
actū aut manet vſꝗ ad aduentum ſecūdi aut nō:
Si maneat illud augmentat̄ per ſcđm: ſi non ma-
net: queram eodē mō de impreſſione facta ꝑ ſcđm
et ſic de alijs: et ſequit̄ ſi non maneat ꝙ nūꝗ gñabi
tur hitus: Si vero maneat iā gñat⁹ ē habitus per
talē actū ⁊ per quemlibet actū aliū augmentatum.
Cū eñ hit⁹ et quecūꝗ qualitas ſit forma ſimplex
oportet ꝙ vnico actu acquirat̄ ꝙ̄tū ad id quod eſt
per eſſentiam: quod dico pro tanto quia ꝙ̄tum ad
completam rōnem hitus non eſt ſic: habitus eñ et
diſpoſitio licet ſint vna res per eſſentiā differunt tm̄
in hoc q2 illud idē quod dicit diſpoſitio ꝑ modum
impfecti et inſtabilis dicit habitus ꝑ modū ſtabilis N.
et perfecti: q2 ergo vn⁹ ſolus actus non pōt ſuam
īpreſſionem facere ſub eſſe perfecto et ſtabili potiſ
ſime vbi preexiſtit cōtraria diſpoſitio potētie idō qđ
generat̄ ex vnico actu poti⁹ dicatur diſpoſitio ꝙ̄ hi O.
tus. ¶ De tertio ſciendum ꝙ nō oīs act⁹ ex carita Arti. iii.
te procedens meretur augmentum caritatis: ſed
ſolum illi qui ſunt ſm ꝓportionē caritatis īformā-
tis voluntatem vel excellentiores: puta ex toto co
natu voluntatis. Cuius ratio eſt quia ille ſolus di-
gnus eſt accipiendis qui bene vtitur iam acceptis
ſed habens habitum iam intenſum et remiſſe ope
rans non vtitur debito modo ſuo habitu quia act⁹
non ꝓportionatur intenſiōi hitus: ergo per tales
actus non meremur augmentum caritatis ſed ſo-
lum per illos qui excellunt vel adequant ipſu3 ha
bitum. ¶ Ad primum argumentum dicēdum ꝙ P.
maius eſt mereri augmentum caritatis: ꝙ̄ vitam Ad pri. principale
eternam quia per illum actum per quem meremur
augmentum caritatis meremur vitam eternam:
et aliquid aliud ſc3 caritatis augmentum et nō ecō
uerſo. Non eñ per omnem actum per quem mere
mur vitam eternam meremur augmentum carita Ad ii.
tis. ¶ Ad ſcđm dicendum ꝙ habitus acq̄ſit⁹ cātur
ex vnico actu ꝙ̄tum ad eſſentiā hitus et per quem
libet actum ſequentē augetur. De hitu autem in-
fuſo vt eſt caritas ad quem ſe habent actus noſtri
ſolum meritorie non eſt ſic. q2 per illos actus ſolu3
meremur augmentum habitus qui ſunt ꝓportio-
nati habitui vel excellentiores et cauſa dicta fuit. Ad arg. in oppoſi.
¶ Argumentum in oppoſitum ſolum ꝓbat ꝙ cari
tas non augetur ex actibus noſtris effectiue quod
conceditur.

Vtrū caritas poſſit augeri in infinitum. Queſtio. IX.

QVinto queritur vtrum cari- Q.
ritas poſſit augeri in infinitum. Et vide Arg. i.
tur ꝙ ſic. q2 bonus ſaltem in via ſemper
pōt ꝑficere vt dicit gloſa. Phil. iii. ſ3 nō ē
ꝑfect⁹ ſine augmento caritatis: ḡ caritas ſaltē in
via ſꝑ pōt augeri. Itē ſi caritati repugnaret augeri
etiā in īfinitū hoc eēt ex parte agētis vl̄ ex pte ſub- Arg. ii.
iecti recipiētis vl̄ ex limitatiōe ipſi⁹ caritatis: nō ex
pte agentis q2 de⁹ qui caritatē infūdit et auget eſt
infinite virtutis et pōt ſꝑ pl⁹ ⁊ pl⁹ īfundere: nec ex
pte capacitatis ſubiecti q2 in volūtate ē duplex ca-
pacitas reſpectu caritatis. ſ. ꝓxia et remota. Pro-
xima eſt ex actibus noſtris quibus reddimus nos
dignos augmēto caritatis. Remota vero ē nuda
potentia voluntatis: ex pte prime capacitatis nō ē
neceſſariū augmentū caritatis hēre finē q2 ꝙ̄to pl⁹
auget̄ caritas tāto pl⁹ creſcit talis capacitas. Act⁹
eñ qui ſunt ex maiori caritate reddūt nos digniores
res augmento caritatis. Nec ex pte ſcđe q2 potētie
paſſiue finite non repugnat ꝑfici in infinitū ſucceſſiue
ſic ꝙ nunꝗ ſit deuentum ad infinitum actu3: neꝗ
reſpectu ꝑfectionū diuerſarum ſpērū ſicut ꝙ̄titas
eſt in potentia ad infinitas figuras ſucceſſiue puta
ad trigonū et tetragonū: ⁊ ſic deinceps: neꝗ reſpectu
eiuſdem forme dummodo forme non repugnet
augeri in infinitum. ꝙ autem non repugnet carita
ti talis infinitas patet q2 limitatio ſm ſpeciem non
repugnat infinitati graduum in eadem ſpecie: q2

limitatio ſm ſpēm ponit remī gradu a quo nō pōt
ſe extēdere ad pfectionē alteri⁹ ſpēi ſ; non īpedit
ǭn infra ſpēm poſſit ſemp plus et plus intēdi non
ponēdo terminū in eadē ſpē: ḡ ex nulla parte repu=
gnat caritati augeri in īfinitū. ¶ In ↄtrariū argui
In op. tur ſic. caritas meret augeri: vt aucta mereat pfici:
ſicut dicit Aug. ad Bonifacium: ſ; illud qd̄ pōt in
īfinitū augeri nō pōt perfici niſi fiat actu infinitu;
quod reputat impoſſibile potiſſime in qualitatib⁹:
Rñſio ḡ caritas nō pōt īfinitū augeri. ¶ Rñſio. circa q̄ſti
Opi. i. onē iſtā ē triplex mod⁹ dīcdi. Prim⁹ ē ꝙ caritas et
vniuerſalit ois forma ſuſcipiens magis et minus
pōt augeri in īfinitū ſic tñ ꝙ nunq̄ eſt deuenire ad
infinitum actu. ¶ Scd̄us modus ē ꝙ caritas ſpe
Opi. ii. cialit (ſ; nō ois forma gñalit) pōt hēre tale augmē
tu;. ¶ Terti⁹ ē ꝙ nec caritas nec aliqua qualitas
Opi. iii. pōt augeri in infinitū ſ; eſt deuenire ad ſupremu;
ḡdū perfectiōis vltra quē nec caritas nec alia for=
A. ma reperiri pōt. Ratio primi modi eſt. ſcd̄a rō pri⁹
poſita in arguendo ad queſtionem. Illa eñ eque
probat de omni forma ſuſcipiente magis et min⁹
ꝙ poſſit augeri in infinitum: ſaltem virtute diuina
B. ſicut de caritate vt patet conſideranti virtutem ra
Rō. ii. tionis. ¶ Rō ſcd̄i modi eſt q: magis ꝛ minus ſunt
per acceſſum maiorē ꝛ minorē ad terminum: vbi ḡ
terminus diſtat in īfinitū ab accedente acceſſus po
terit eſſe infinitus: ꝛ rō accedēdi īfinita ſ; termin⁹
rōnalis creature (ſc; deus) diſtat in infinitū a crea
tura: ergo acceſſus poteſt eſſe īfinitus: ꝛ rō accedē
di īfinita caritas aūt eſt rō accedēdi ad deū: q̄re ꝛc.
Cōfirma ¶ Confirmat hec rō per exemplū. Si ei loc⁹ ſur=
tio ſum diſtaret in infinitū quocunq; motu dato poſſ;
dari maior: Simili eſt ī ppoſito vt videt. Item in
nūeris eſt pceſſus ī infinitū ppter īfinitū receſſum
C. ab vnitate ḡ ī caritate ē pceſſus ī īfinitū ppt acceſ
Rō. iii. ſū īfinitū ad deū. ¶ Rō tertii mōi ē multiplex. vna ē
Prima q: ois nata q̄ ē deducibilis de paruo ad magnu; ſi
non h; terminū ī maxio non h; tminū in mīmo (vt
p; in magnitudine molis ī qua ſicut ē poſſibil' pceſ
ſus in īfinitū augmentādo q̄tū eſt ex pte q̄titatis
nec eſt dare terminū in maximo: ſic ē poſſibil' pro
ceſſ⁹ ī īfinitū diminuēdo: q̄tum ē ex pte q̄titatis:
nec ē dare terminū: ī minimo ſ; in oī forma recipi
ente magis et minus ē dare terminū ī minimo ex
ipſa natura forme nec ē ex illa pte poſſibil' pceſſus
infinitū ḡ ī oī tali forma ē dare terminū ī maximo
nec ē poſſibilis pceſſus ī infinitū. Maior pbata eſt.
minor declarat q: ſi p motū diminutiōis ꝛ remiſſio
nis nō eſſet deuenire ad infinitū gradū in q̄ forma
poſſet ſaluari ſ; ſemper eſſet inuenire imperfectio
rem gradū tunc actio calidi remittētis frigidū poſ
ſet procedere in infinitum: hoc aūt eēt incōueniēs
q: calidū poſſet ſic in infinitum agere ꝛ nunq̄ intro=
duceret calorē ſemp remanente frigiditate ī ſuble
Rō. ii. cto. ¶ Scd̄o q: viii. phi. vult phūs ꝙ null⁹ mot⁹
alterationis pōt eē īfinitus ſed mot⁹ intēſionis et
remiſſiōis eſt mot⁹ alteratiōis ḡ null⁹ talis motus
Rō. iii. poteſt tendere in infinitum. Tertio patet ſic idem
inter terminos ſignificatos et finite diſtantes im=
poſſibile eſt motus procedere in infinitum ſed al=
bedo et nigredo vel calor et frigus accepta ſm ali
quem gradū ſignificatum ſunt termini finite diſtā
tes ergo impoſſibile eſt ꝙ inter iſtos terminos ali
quis mot⁹ poſſit pcedere ī infinitum. poſſet aūt ſi
forma poſſet remitti in infinitū: ergo illud eſt im=
poſſibile quare et ipſum augeri in īfinitū ē īpoſſibi

le. ¶ Item natura gñis magis requirit plitatem Item
graduum ſpecificorū q̄ natura forme ſpecifice req
rit plitatē ḡduū itenſiōis ꝛ remiſſiōis. qd̄ p; ex hoc
q: nulla nata gñis ē ſine plitate ſpērū actu ente vl'
poſſibiliū multe aūt forme ſpecifice ſunt que nō hñt
aliquā graduū latitudinē nec habere pñt vt decla
ratū fuit prius ſed intra naturā gñis non pōt pce=
di in īfinitū in plitate graduū ſpecificorū ſed ē da=
re ſupremum et infimū vt in gñe aialis ſupremus
gradus quo nec eſt nec eſſe pōt in gñe aialis altior
eſt natura hūana: infim⁹ vero ī aliqua ſpē licet ſit
nobis ignota ꝛ in gñe colorꝫ albū ꝛ nigrū ꝛ vniuer
ſaliter in oī gñe hñte ſub ſe verā ↄtrarietatē extre=
ma ↄtrarietatis q̄ maxime diſtant claudunt inter
ſe tanq̄ ſupremū et infimū omnes gradus ſub ge
nere poſſibiles. Igit vt videt oēs grad⁹ poſſibiles
ſub forma ſpecifica claudunt fortiori rōe inter ſu=
premū et infimū ppter quod non pōt eē in eis pro
ceſſus in infinitū et hoc nō ſolū eſt verum in ſpecie
bus ſpāliſſimis que ſunt in gñe infimo: ſed etiam
in oībus ſpēbus que ſunt ſub ſupremo gñe ſubſtā
tie vt infra patebit. ꝙ aūt dictū eſt prius de qualita
tibus in generali ſc; ꝙ non poſſunt augeri in infi=
nitum puto ꝙ verificetur de caritate: nec apparet
quid obuiet preter ea que dicta ſunt pro confirma
tione ſecunde opinionis quorꝫ ſolutio poſtea ap
parebit. Pro hac opiniōe eſt dictum Aug. ī ench.
vltimo ca. vbi dicit ꝙ caritas creſcit donec perueniat
ad eā magnitudinem qua maior eſſe non poſſit.
¶ Ad primū argumentū dīcdum ꝙ bon⁹ in via ſē Ad prim
per poteſt proficere ſm cōmunē curſum qui inue= cipale
nitur ī bonis: q: ḡ; quoſdā ex ordinatione diuina cari D.
tas nunq̄ hētur hic perfecta: ſed eſt tanta caritas
patrie in minimo beato vt nulla caritas viatoris
equetur ei: et ſm hoc exponunt illud quod dñs di=
xit de Io. Mat. xi. Qui minor eſt in regno celorū
maior eſt illo: tamē ↄſiderādo naturā caritatis ſm
ſe viator ſi diu pcederet viuēdo ꝛ ſemp pficeret in
caritate tm̄ poſſet viuere et tm̄ proficere ꝙ caritas
ſua equaret caritati viatoris cuiuſcunq;: et etiā cō
prehēſoris: vel pōt dici ꝙ quilib; bonus in via ſp Alia ſo.
poteſt pficere vſq̄ ad augmētū caritatis vt imp= E.
fecte vel quo ad numerum actuum caritatis perfe
cte ſed illa multiplicatio actuum nō merebitur aug
mentū caritatis iā exñtis in ſuo termino. ¶ Ad
ſcd̄m patet ſolutio ex dictis ī corpore ſolutiōis ſc; Ad. ii.
ꝙ oī qualitati ſuſcipiēti magis et minus repugnat
infinitas ḡd⁹ in eadē ſpē vt aliqualit declaratū eſt
¶ Ad rationem que probat ſpecialiter de caritate
ꝙ poſſit in infinitū augeri reſpondendum eſt. Cū Ad ra. ii.
eñ dicitur ꝙ vbi terminus diſtat in infinitum ab opi.
accedente poteſt acceſſus eſſe infinitus: ꝛ rō ac=
cedendi infinita. Dicendū ꝙ verum eſt iſtud in ac
ceſſu ſucceſſiuo et reſpectu termini ſic diſtantis ꝙ F.
non attingit aliqua parte talis acceſſus: vt pat; in
exemplo adducto de motu ſurſum ſi locus ſurſu;
diſtaret in infinitum: ſed in prepoſito noſtro ac=
ceſſus ad deum per caritatem: non eſt illo modo
ſucceſſiuus immo quolibet actu caritatis quantu
cunq; indiuiſibili deus attingatur vt obiectum: q:
aliter non eſt attingibilis terminus a nobis: Cum
ergo attingatur deus actu etiam indiuiſibili non
oportet propter acceſſum ad ipſum ponere infini=
tatem in acceſſu: et ſi eſſet ſucceſſiuus acceſſus: et
infinitus: tamen non ſequeretur ꝙ caritas que
eſt ratio accedendi poſſet eſſe infinita: ſicut non

oportet ꝙ grauitas eſſet infinita dato ꝙ locus deor ſum diſtaret in infinitũ et motus deorſum ad ipm̃ eſſet infinitus. Idem enĩ manens idem ſemp̃ po teſt idẽ facere: ⁊ ſi maneret in infinitum poſſet fa= cere idem in infinitũ propter quod grauitas finita
Inſtãtia ſicut et caritas finita q̃diu maneret poſſet cauſare acceſſum ad terminũ q̃tũcunq̃ diſtantem: Si ve= ro dicatur ꝙ diſtantia termini. ſ. dei a creatura ĩ in finitum eſt cauſa acceſſus poſſibilis ad ipſum in in finitum non ſic ꝙ vnq̃ attingatur q̃cunq̃ creatu= ra accedat: ſed q̃ntũcunq̃ attingat tñ plus ĩ in= finitum eſt attingibilis non enĩ poteſt deus tñ dili gi a creatura quin dato quocunq̃ termino: adhuc
G. ſit plus diligibilis. ¶ Dicendum ꝙ licet deus ſit di
Solutio. ligibilis in infinitum tanq̃ bonum infinitum: tam̃ creatura non eſt dilectiua in infinitum cum ſit vir= tutis finite. deus tamen diligit a ſeipſo infinite.

Queſtio. X.

Vtrum caritas poſſit diminui.

H.
Quer. x. Ar. i. Oſtq̃ queſitum eſt de neceſ ſitate caritatis: et de eius augmento. hic querit de eius diminutiõe. Et arguit ꝙ poſſit diminui q: forme naturales q̃ poſ ſunt intendi poſſunt remitti ergo ſimilit eſt in hitibus
Arg. ii. infuſis ſed caritas que eſt hitus infuſus poteſt in= tendi: ergo poteſt remitti. ¶ Item illa que ſunt eiuſd rõnis in eſſendo ſunt eiuſdem efficacie in agendo licet ꝓportionabiliter: ita ꝙ illud quod natum eſt corrumpi a maiori ſaltem natum eſt diminui a mi nori ſed cupiditas maior et minor ſunt eiuſdem ra tionis cum ex eodem procedant: cum ergo maior cupiditas que ẽ in peccato mortali caritatem oĩno corrumpat videtur ꝙ minor cupiditas que eſt ĩ ve
In oppo ſitum niali eam diminuat. ¶ Cõtra ſi caritas poſſit dimi nui hoc eſſet per peccatum mortale vel veniale. Non per mortale ꝙ illud non diminuit caritatem: ſed omnino corrumpit. Nec per veniale quia tũc tñ poſſent multiplicari venialia ꝙ totaliter tollerẽt quia omne finitum tandem conſumitur ablato ali quotiens ab eo aliquo finito. hoc autem eſt impoſ ſibile quia tunc per ſola venialia homo poſſet dam
I.
Rñſio nari: quare ⁊c. ¶ Reſponſio. circa eſſentiam habi= tuum ſupernaturalium quos infuſos dicimus ni= hil omnino poſſunt actiones noſtre bone vel male niſi meritorie quo ad generationem vel corruptio nem: augmentũ vel diminutionem: ſed oĩa ſunt effectiuã deo: Et ideo ꝙ actu diminuatur ſi con tingat hoc erit ex actibus noſtris meritorie: ⁊ a deo
K.
Arti. i. effectiue. ꝙ autem habitus talis ſit diminuibilis o= portet ꝙ ſit ex natura habitus: Quibus ſuppoſi tis videnda ſunt duo. Primum eſt an caritas poſ= ſit diminui. Scðm eſt vtrum aliq̃n diminuatur ſʒ actum. ꝙ aũt poſſit diminui q̃tũ eſt de natura ſua omnes concedunt: ſicut ꝙ poſſit augeri: et ratiõa biliter q: oĩs forma que nõ conſiſtit in idiuiſibili: ſʒ habʒ latitudinem diuerſorum graduũ in quibus natura eius poteſt ſaluari talis forma ſicut poteſt per agens deduci de imperfecto gradu ad perfe= ctum ſic quantum eſt de ſe poteſt reduci de perfe= cto ad iperfectiorem ſed caritas eſt huiuſmodi vt dictum eſt prius: ergo ſicut caritas educitur de im perfecto gradu ad perfectiorem per augmentum
L.
Arti. ii. ſic poteſt reduci de perfecto ad iperfectiorem p̃ di minutionem. ¶ Utrũ aũt q̃nq̃ diminuat actu di

plex eſt opinio vna quorundã dicẽtiũ ꝙ ſic Quorũ rõ Opi. i. Pro. i.
eſt iſta q: deꝰ nõ eſt cã corruptiõis caritatis niſi per auerſionẽ volũtatis a deo q: ſicut voluntas a deo oĩno auertit p̃ peccatũ mortale: ſic aliqualit p̃ pec catum veniale ⁊ ſi nõ oĩno: dĩcte Aug. lib. confeſſ. Aug.
O magne minus te amat qui tecum aliquid amat quod non ꝓpter te amat. In peccato aũt veniali creatura amatur nõ ꝓpter deũ q: ſi ꝓpter deũ nul= lũ eſſet peccatũ: ergo videt ꝙ ſicut ꝓpter totalẽ auerſi onẽ q̃ a deo ẽ in pctõ mortali caritas corrũpit ſic ꝓ pter partialẽ que ẽ in pctõ veniali caritas diminuit Pro hac opiniõe videt eẽ Aug. lxxxiij. q̃ſt. dicẽs Idem
ꝙ venenum caritatis eſt cupiditas. Ubi autem magna cupiditas parua caritas: et vbi nulla cupi= ditas perfecta caritas. Ex quo patet ꝙ ſecundũ augmentum cupiditatis eſt diminutio caritatis. Conſtat aũt ꝙ ſepe augmentatur cupiditas: ergo ſepe minuit caritas. ¶ Item illud quod facit ꝙ a principio minor caritas infundatur facit ꝙ caritas Item
habita minoretur: Sed peccatum veniale vel mi titudo eorum ſi eſſet in homine anq̃ caritas ĩfun= deretur faceret ꝙ minor caritas daretur ergo hita caritate faciunt ꝙ minoret. ¶ Item demus duos Item
qui ſint in equali caritate quorum vnus peccet ve= nialiter. alter non. non eſt probabile ꝙ vterq̃ eorũ ſit equaliter deo carus. Sed ille magis qui nõ pec cat et ille minus qui peccat. Sed minus eſt carus qui minus habet caritatem: ergo ⁊c. ¶ Ad rõnem Rñſio ad ra. in op.
in oppoſitum rñdent iſti ꝙ venialia diminuunt ca ritatem nunq̃ tñ per ſola venialia corrumpitur ſʒ venialia totiens iterari poſſunt ꝙ cauſabunt talẽ diſpoſitionẽ ꝙ ſi homo ꝓcedat vltra ſm̃ illam di ſpoſitionẽ non poterit exire in actum quin labat in talẽ contemptũ: ⁊ libidinẽ ſic improbã ꝙ erit pec catũ mortale per qð caritas corrumpetur ⁊ nũq̃ p̃ aliquod veniale. ¶ Quicquid ſit de ↄcluſiõe illud M.
tam̃ qð dictũ eſt in ſolutione argumenti non valet Im p̃ſa
ꝓpter multa. Primo q: non oꝫ dare talem habitũ Primo
vel diſpoſitionem ĩ nobis: Cuius ratio eſt quia oĩs diſpoſitio et habitꝰ cauſatur ex actibus q̃ ſunt vnius rõis: Ex actibus enĩ diuerſarum rationum nullus hitus cauſatur. Si enĩ q̃s ſemel ĩtemꝑate concupiſcat: deinde timeat vbi non eſt timendum. et poſtea iniuſte agat Ex hmõi actibus nunq̃ cau ſabitur aliquis habitus ſed ex frequenter intẽpera te concupiſcere cãtur hitus ĩtemꝑãtie ⁊ ↄſimilit ex alijs actibꝰ eiuſd rõnis frequentatis cauſatur ha= bitus correſpõdẽs. nunc eſt ita ꝙ peccata venialia quibus homo poteſt peccare non ſunt vnius rõis: ſed diuerſarũ: nec opoꝛʒ ꝙ peccãs venialiter p̃ ec cet iteratiõe ſimiliũ actuũ: Sed poteſt peccare mõ ſm̃ vnã ſpẽm peccati venialis: mõ ſm̃ aliã ergo nõ eſt neceſſe ex peccatis venialibꝰ cauſari ĩ nobis aliquã diſpoſitionem vel habitum qualem iſti ponunt. Scðo
¶ Secundo q: dato ꝙ cauſaretur in nobis talˀ diſ poſitio non eſſet neceſſe hoĩbus ab ea recedere vˀ ſm̃ eam ꝓcedere quod pʒ faciliter ex iã dictis quia illa diſpoſitio eſſet cauſata ex peccatis venialibus vniꝰ ſpeciei ſed ſm̃ talẽ diſpoſitionẽ nõ eſt neceſſe hoĩeʒ ꝓcedere vt peccet: nec ab eã recedere: ſʒ põt ſm̃ alias ſpẽs venialiũ peccare qð faciẽdo neq̃ ꝓ cedit ſʒ diſpoſitionẽ talẽ nec ab ea recedit. Tertio Tertio
q: dato ꝙ hõ ꝓcederet ſʒ talẽ vˀ talẽ diſpoſitioneʒ nõ eẽt neceſſe ꝙ peccaret mortalit q: hitꝰ ⁊ diſpoſi= tio iclinãt p̃ ſe ſolũ ad actꝰ ſimiles illis ex quibus gñati ſunt: ſed talis diſpoſitio generata eſt ex ac

tibus peccatorū venialium vt tu dicis: ergo ſolū incli-
nat per ſe ad peccandū venialiter ⁊ nō mortaliter.
Item. Itē in actū deliberatū qui plene eſt in ptāte volun
tatis: nec habet aliquā colligantiā ad aliquid per-
ſiſtens nō eſt neceſſariū voluntatē exire: ſed actus
peccati mortalis eſt actus deliberatus. Eſt etiā ple
ne in poteſtate volūtatis: nec habet neceſſariā col-
ligantiā ad diſpoſitionē tantā ex peccatis veniali-
bus: vel da illā: q2 de ſe nulla apparet: ergo nō eſt ne-
ceſſariū volūtatē exire in talē actū ꝙtūcūqꝫ a ꝑcedē
Quarto te diſpoſitiōe nō recedat. Quarto: q2 ꝯceſſis oībus
que iſti ponūt: adhuc tñ in nullo ſoluta eſt ratio. Ar
guam enī faciēdo talē cōſequētiā: pctā venialia di
minuūt caritatē: ergo ſi ſemꝑ multiplicarētur finaliter
tollerent eā: cōſequēs eſt falſum: ſcꝫ caritatē poſſe
tolli per venialia: cōſequētia autē de ſe patet: quia
omne finitū per ablationē alicui⁹ finiti tandē cōſu-
A. mitur. Sed adhuc poſſet dici aliter ꝙ prius: vide-
licet ꝙ ſi caritas poſſet in infinitū augeri ipſa poſſet
ſimiliter in infinitū minui ſicut cōtinuū qđ creſcit in
infinitū per appoſitionē pōt minui in infinitū ꝑ di-
minutionē: ⁊ tunc ſi peccatū veniale minueret cari-
tatē ipſa tñ nunqꝫ tolleretur ꝙtūcūqꝫ venialia multi-
plicarentur in īfinitū: ſed diminuere in infinitū: vñ
cū illi qui ponūt caritatē poſſe in infinitū augeri de
beant ponere charitatē in infinitū poſſe minui: non
poſſunt dicere cōuenieter ꝙ ſi charitas per peccatū
veniale minuatur ꝙ ipſa tollatur ꝓpter multiplicationē
B. venialiū. Uerius ergo dicitur ꝙ caritas nō pōt in in
Scđa opinio. finitū augeri nec minui: Dicēdū ergo aliter ꝙ cari-
tas nunqꝫ minuitur quātū ad eſſentiā habitus: ꝙuis
quādoqꝫ minuatur quātū ad feruorē actus: qđ tripli-
Prima ratio. citer patet. Primo q2 ex actibus noſtris caritas non
pōt diminui niſi meritorie: nec de⁹ effectiue minu-
it eā niſi ꝓpter culpā noſtrā: ſed nulla culpa noſtra
meretur diminutionē caritatis: ergo caritas nunqꝫ di
minuitur ſcḋm actū. ꝓbatio minoris. Culpa enī mor
talis nō meretur diminutionē eius: q2 non ſtat cū grā
Sed magis meretur eius corruptionē. Similiter cul
pa venialis nō meretur corruptionē cū ſtet cū gratia:
nec diminutionē: q2 oē qđ natū eſt aliqđ diminue-
re ꝑ ꝑm vel perfectū in illa ſpē: vel aliquotiēs multi
plicatū natū eſt corrūpere: ſicut oēe qđ natū eſt ali
quid augere illud idē vel perfectū in illa ſpecie vel
aliquotiens multiplicatū natū eſt ſimile generare:
vt patet in oībus formis naturalibus: In habiti-
bus etiā acquiſitis videmus idē: q2 ex eiſdē actib⁹
generantur ⁊ augmentantur: ⁊ ex ſimilibus corrūpū-
tur ⁊ minuūtur: vt patet. ij. ethicorū: ⁊ ſicut eſt in au
gmentantib⁹ ⁊ minuentibus effectiue ſic (vt videtur)
debet eſſe in augmētantibus ⁊ minuētibus merito
rie: ſicut ſunt actus noſtri reſpectu caritatis: ſꝫ nul
lum veniale: nec oīa ſimul merētur corruptionē ca
Scđa rō. ritatis: ergo nec diminutionem. Scđa ratio talis eſt
ponatur ꝙ aliquis creetur in minimo gradu caritatis
talis vt videtur pōt peccare venialiter: ergo illud pecca-
tū veniale aut minuet aliquid de caritate aut nihil.
Si nihil pari rōe nec qđcūqꝫ aliud. Si aliquid cor-
Euaſio. rūperet eam cū nō ſit dare minorē gradū: hoc autē
eſt impoſſibile: ergo ⁊c. Reſpondetur ad hoc ꝙ ſi talis
crearetur in ſtatu innocētie nō poſſet peccare venia
liter primo peccato ſicut nec Adam potuit. Si aūt
in peccato originalis peccati: idē ſequeretur: q2 habēs
originale ſolū veniēs ad etatem qua pōt actualiter
peccare nō poteſt peccare primo peccato venialiter
Improbatio. ſꝫ mortaliter. Iſtorū autē alterū eſt abſurdū: ſcꝫ

ꝙ aliquis creetur in ſtatu originalis peccati ⁊ in mi-
nimo gradu caritatis: q2 caritas nō pōt ſtare cū ori
ginali. alterum vero: ſcꝫ ꝙ creare in ſtatu innocētie
nō eſt neceſſariū: ſed poſſet creari in puris natura-
libus ſine iuſtitia originali: tñ cū minimo gradu ca
ritatis. Qđ aūt talis nō poſſit peccare venialiter pri-
mo peccato nulla ratio eſt. Adam enī hoc nō potu-
it ꝓpter certitudinē q̄ erat in eo rōne iuſtitie origi-
nalis: vt patebit. Tertia ratio talis eſt: ſi peccatū Tertia ratio.
veniale minueret caritatē: minueret etiā premium
eſſentiale qđ reſpōdet caritati. Decedens: ergo in
tali ſtatu puniretur pena eterna ⁊ perpetua diminu-
tione premij eſſentialis ſibi prius debiti qđ eſt incō
ueniens: quare ⁊c. et ſic patet primū: ſcꝫ ꝙ charitas
nunqꝫ minuitur quātū ad eſſentiā habitus. Scḋm pa C.
tet ſcꝫ ꝙ minuatur quōqꝫ quātū ad feruorē actus: quia
actiones noſtre ꝓcedētes ex habitib⁹ infuſis ſua
frequētia cauſant in nobis quaſdā habilitates ſcḋm
quas ꝓmpte ⁊ faciliter inclinamur ad tales actus:
vnde experimur ꝙ corrupta caritate in aliquo pri⁹
aſſueto operibus charitatis adhuc in ipſo remanet
ꝓmptitudo q̄dā ad opa ſimilia: Et iſte habitus nō
eſt infuſus nec ſuꝑinfuſus: ſed ex actib⁹ acquiſit⁹. Arg. pb. ſupradictum.
Ex hoc arguitur ꝙ quādo aliqua cōcurrūt ad vnū ef
fectū impedimentū pōt cōtingere in effectu ex pte
vtriuſqꝫ illorū: ſed ad feruorē actus caritatis duo
cōcurrūt: ſcꝫ intētio habitus caritatis: ⁊ intētio ha-
bitus acquiſiti ex frequētia actuū noſtrorū: ergo actus
pōt impediri a ſolito feruore ex īpedimento alteri⁹
iſtorū. Uenialia autē minuūt habilitatē cauſatā ex
actib⁹ noſtris ⁊ eā totaliter poſſunt tollere: etiā re-
manēte caritate ꝓpter qđ caritate nō remiſſa ꝑ ve
nialia feruor actus remittitur ex diminutione ꝑdicte
habilitatis ⁊ tepeſcit cōtinue intantū vt quandoqꝫ
videatur homo carere caritate ac ꝑ hoc fiat ꝓmptus Pri. inſtā.
ad peccandū mortaliter. Sed cōtra hoc aliqui ob
ijciūt dupliciter. Primo: q2 feruor vt dicūt eſt in vi-
ribus ſenſitiuis ex redūdantia caritatis q̄ eſt in vo
luntate: ergo nō pōt feruor diminui: niſi cauſa feruo-
ris diminuatur: ſcꝫ caritas. Scđo: q2 actus ꝓcedētes Scđa inſtantia.
ex virtute morali moraliter acquiſita non generāt
aliū habitū: ſed ꝑcedentē cōfirmāt: ergo ſimiliter act⁹
ꝓcedētes a virtute infuſa: ſcꝫ caritate nō generāt
in nobis aliū habitū ſicut precedens ratio aſſumit.
Sed tantū ꝑcedentē caritatē cōfirmāt. Et dicendū D.
ad primū iſtorū ꝙ feruor de quo loquimur eſt intē Ad pri. in.
tio actus volūtatis ⁊ nō actus viriū ſenſitiuarū: vel
dato ꝙ vtrūqꝫ ſit nihilominus duplicē cauſam ha-
bet: ſcꝫ caritatē ⁊ illū habitū acquiſitū ex frequētia
actuū quo ſolo feruor diminuitur. de diminutiōe ſue Ad ſcđaꝫ inſtantiā;
cauſe: ſine diminutione caritatis. Ad ſcḋm dicen
dū ꝙ nō eſt ſimile de actibus ꝓcedētibus a virtute
morali acquiſita: ⁊ de actibus ꝓcedētibus a virtute
infuſa cuiuſmodi eſt caritas: q2 actus ꝓcedēs a po
tentia ꝑfecta per caritatē: eſt moralis de ſe et nihil
ominus ſupnaturalis rōne caritatis. Supernatu- E.
rale enī et meritoriū nō excludūt naturale: ſꝫ poti⁹
includūt. Ex actib⁹ ergo talib⁹ vt ſunt meritorij vel
ſupnaturales nullus alius habitus acquiritur: ſꝫ ꝑce
dens cōfirmatur: ſed ex eis quatenus ſunt morales
pōt aliquis habitus inferior generari ⁊ generatur.
Et q2 actus ꝓcedētes a virtute morali acquiſita nō
habēt niſi alterū: ſcꝫ ꝙ ſint morales tantū: ideo nul
lum aliū habitū generāt: nō moralē: q2 ille genera-
tus eſt ſꝫ ſolū cōfirmāt: nec ſupnaturalē: q2 ad illū
attingere non poſſunt: cum ſit altioris gradus.

F. ¶ Ad rōes p̄ncipales. Ad p̄mā dicendū ꝙ non
Ad pri. pl⁹ ꝓbat niſi ꝙ caritas quātū eſt de natura ſua pōt
ncipia. diminui ſicut augeri qđ cōceſſū eſt: ſed nō ꝓbat ꝙ
aliquādo ſm actū minuat̃ ſicut ſm actum augetur.
Ad ſcđm Ad ſcđm dicēdū ꝙ minor eſt falſa: q2 cupiditas q̄
eſt in peccato mortali ꝛ veniali nō eſt vni⁹ rōnis in
genere moris: q2 cupiditas q̄ eſt in pctō mortali eſt
cōtra p̄ceptū ꝛ diuertit a fine ꝓpter qđ tollit carita-
tē que eſt finis p̄cepti: ſed cupiditas q̄ eſt in veniali
nō eſt cōtra p̄ceptū: nec diuertit a fine ꝓpter qđ nō
ē ꝓportionabilis caꝝ actio ita vt ſicut mortalis tāq̄
cupiditas maior meret̃ corruptionē caritatis ita ve
G. nialis tāq̄ minor meret̃ diminutionē ei⁹. ¶ Ad rō
Ad rōes nes alteri⁹ opinōis dicēdū eſt. Ad p̄mā ꝙ nō eſt
pri. opini. auerſio eiuſdē rōnis in pctō mortali ꝛ veniali: cum
veniale nō ſit cōtra p̄ceptū nec diuertat a fine: ſed
potius ſit quies ꝛ ſtatus in via citra finē eo ꝙ talis
actus nō refert̃ in finē: ꝓpter qđ interrūpit̃ actua-
lis motus in finē: ſed nō eſt cōuerſio aliquo modo
ad oppoſitum finis: q̄re nec auerſio a fine: verūtñ
ex cōſuetudine talis interruptionis ꝛ diſſuetudine
conuerſionis ad deū minuit̃ habilitas q̄ erat in no-
bis cāta ex frequēti cōuerſione ad deū: ſed nō habi-
tus ꝓpter cauſam p̄dictā. In hoc ſenſu loquit̃ Au
guſtin⁹ qui dicit min⁹ te amat qui tecū aliq̄d amat
qđ nō ꝓpter te amat. In eodē ſenſu accipiēdū eſt
qđ dicit ibidē Aug. ꝙ venenū caritatis ē cupiditas
Cōſtat eñ ꝙ nō loq̄t̃ de mortali cupiditate: ſ3 loq̄-
tur de veniali q̄ ſicut ē maior ꝛ minor: ſic pl⁹ ꝛ min⁹
minuit caritatē quo ad feruorē actus: ſed non quo
ad eſſentiā habit⁹: q̄uis aliqui dicāt ꝙ talis cupidi
tas cōtrariat̃ cupiditati: ꝛ eā minuit: qđ ſatis eſt mi
rabile: quia cōtraria nunq̄ poſſunt ſimul ſtare. Iſti
H. autē ponūt talē cupiditatē manere cū caritate. Ad
Ad ſcđm aliud cū dicit̃ ꝙ id qđ a principio ⁊c. dicēdū eſt ꝙ ve
niale peccatū vnū vel multa non facit ꝙ a principio
minor caritas det̃: niſi q2 facit ꝙ conatus volūtatis
ſit minus intēſus: ꝛ ſm eius ꝓportionē dat̃ caritas
de cōgruo vt dictū fuit ſupra. Similiter cū in pctis
venialibus nō ſit eque intenſus conat⁹: feruor ꝛ in
tenſio actus caritatis minuit̃ per pctā venialia: ſed
nō minuit̃ caritas: q2 caritas nunq̄ minuit̃ niſi per
demeritū noſtrū de cōdigno: licet detur a principio
ꝓpter ſolū meritū de ꝯgruo: q2 cōgruū eſt qđ cona
tu exiſtēte intēſiore intēſior caritas detur: ideo q2 p
peccatū veniale talis intenſio remittit̃: congruū eſt
vt minor caritas detur: ſ3 diminutio feruoris act⁹
caritatis nō meret̃ de ꝯdigno diminutionē ei⁹: alio
quin p multa pctā venialia mereremur de cōdigno
eius corruptionē qđ eſt impoſſibile: ꝓpter qđ p ta-
lem diminutionē feruoris actus nō minuit̃ caritas
I. quo ad eſſentiā habitus. Ad aliud dicendū ꝙ ali-
Ad tertiū quis pōt dici carus deo tripliciter. Uno mō denoia
tione intrinſeca ab habitu inherēte: ꝛ ſic qui ſunt in
equali caritate ſunt eque cari deo quātūcunq̄ vn⁹
peccet venialiter: ꝛ alter nō. Alio modo dicit̃ aliq̄s
carus deo denoiatione extrinſeca: ſcꝫ a deo diligē-
te: ꝛ ſic oēs dilecti a deo ſunt eque ei cari: ſiue habi-
tus caritatis ſit i eis equalis ſiue nō: q2 dilectio dei
nō recipit magis ꝛ minus. Tertio mō dicit̃ aliquis
carus deo denoiatione extrinſeca ab effectu ꝓpria
to: de⁹ eñ dicit̃ illos diligere q̄b⁹ aliqđ donū ꝓpriat
et illos odire q̄b⁹ ꝓpriat penā: ꝛ ſic duo exiſtētes in
eq̄li caritate quorū alter peccat venialiter alter nō:
ſūt eq̄liter a deo dilecti q̄tū ad premiū eſſētiale qđ
r̄ndet caritati: ſed ineq̄liter quātū ad premiū accidē
tale ſeu q̄tū ad dilationē premii eſſentialis: q2 de-
cedēs in caritate ſine aliquo peccato veniali ſtatim
premiabitur: ſed decedens cum veniali nō ſtatim
p̄miabitur: ſed punietur pro illo veniali rōne cuius
puniōis pōt ſibi aliquo mō dici deus iratus.

Diſtinctio. XVIII.

Diuiſio litteræ magiſtri in generali et ſpeciali.

PReterea diligēter cōſiderā- K.
dum. Superius magiſter determina- Snia p
uit de p̄ceſſione ſpūs ſancti. hic vero in ghali.
quirit nomē qđ cōpetit ei ſm modū ſue
p̄ceſſionis: vnde ſpecialiter in iſta diſt. tractat̃ q̄uo
nomē doni cōueniat ſpiritui ſancto. Et diuidit̃ in
tres p̄tes. Primo inquirit vtrū ſpūs ſctūs eadē ra-
tione dicat̃ donū ꝛ datū: et obiicit ad vtrāq̄ partē.
Scđo ſoluit. Tertio mouet q̄ſtionē incidentem.
Scđa ibi: ad qđ dicim⁹. Tertia ibi: poſt hoc q̄ritur
Scđa iſtaꝝ diuidit̃ in tres p̄tes. Primo oſtēdit dif
ferētiā inter donū ꝛ datū ex p̄te ꝓprietatis impor-
tate per nomē. Scđo ex parte originis. Tertio ex
parte dati. Scđa ibi: ꝛ notandū. Tertia ibi: et ſm
hoc ꝙ ſempiterne. Cuilibet iſtarū partiū adiungit
vnā q̄ſtionē ꝛ ſoluit: Et in hoc terminat̃ ſentētia et
diuiſio magiſtri in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic L.
p̄cedit: Et q̄rit p̄mo vtrū ſpūs ſctūs eadē rōne di Snia p
cat̃ donū ꝛ datū. Et arguit̃ p̄mo ꝙ ſic p Auguſtinū ſpeciali.
quia a datione dicit̃ donū ꝛ datū. Deinde opponit
in contrariū: q2 donū dicit̃ ab eterno. Datū vero ex
tēpore. Poſtea reſpōdet magiſter aſſignās vtrāq̄
differentiā inter donū ꝛ datū: ꝛ dicit ꝙ ſpūs ſanct⁹
alia rōne dicit̃ donū: ꝛ alia rōne datū: q2 ex ꝓprieta
te relationis quā habuit ab eterno dicit̃ donū: non
a ſit datū: q2 ab eterno fuit donabilis ꝛ ab eterno p
modū doni p̄ceſſit a patre ꝛ filio: Sic eñ ſpiritus
ſanctus eſſe donū dei eſt p̄cedere a patre ꝛ filio ſi-
cut natū eſſe eſt filiū eſſe a patre. Et hoc confirmat
auctoritate Auguſtini: ab illa eñ ꝓprietate donū
dicit̃ a qua ꝓprietatē ſumit̃ nomē doni. Nomē aūt
dati ſumit̃ ex actuali donatiōe: vnde ab eterno dici
tur donū: q2 donabilis: a tēpore vero dicit̃ datū: q2
datur. Erat autē donabilis ab eterno nobis qui fu
turi eramus in tēpore: ꝛ nō q2 donatus a patre ꝛ fi-
lio vl' ecōuerſo. Querit etiā cū fili⁹ fuerit nobis do
nabilis ex tēpore quare nō dr̄ donū. Et reſpōdet
ꝙ licet donabilis fuerit nō tamē ex modo ſue pro-
ceſſionis q̄ eſt generatio habuit iſtam donabilitatē
Poſtea aſſignat aliā differentiā inter donū ꝛ datū
q2 ſpūs ſanctus a p̄ceſſione eterna habet ꝙ ſit do-
nū nō ꝙ ſit datū: vnde ſpūi ſancto eē donū eſt a pa
tre ꝛ filio p̄cedere: vnde dicit ꝙ ſicut ſpūs ſanctus
ex p̄ceſſiōe ſua eterna accipit vt ſit ita etiā vt donū
ſit: ſed ex eo ꝙ datur nō habet vt ſit nec etiā vt do-
nū ſit: q2 ab eodē habet eſſe ꝛ eſſe donū: ꝛ fili⁹ q̄uo
naſcēdo habet vt ſit filius ita habet vt ſit. Sed tūc
queſtio eſt quia vt dicit Aug. pater nō eſt ex eo de⁹
quo pater: nec fili⁹ eo eſt filius quo deus. Et reſpō
det ꝙ nō eodē formaliter eſt filius ꝛ eſt: ſed origi-
naliter: et ſpūs ſanctus eſt eodē originaliter donū
et deus: q2 per ſuā p̄ceſſionē habet quicquid habet
eſſentiā: ſcꝫ ꝛ relationē. Et cōcludit ꝙ nomē doni
reſpōdet eterne p̄ceſſioni: nomen dati temporali.
Poſtea querit aliā differētiā inter donū ꝛ datū: q2
ſpūs ſanct⁹ ſm ꝙ donū refert̃ ad patrē ꝛ filiū a q̄b⁹

ꝓcedit ſm quod datur. refertur ad dantē ⁊ ad eos quibus datur. Poſtea ponit differentiā inter ſpiritū hominis ⁊ ſpūm ſanctū: dicēs ſpiritus eni hominis dicit noſter q: per illū ſumus ſed ſpūs ſctūs dicatur noſter q: nobis daš. Subdit etiā ꝙ noīa q̄ inportāt reſpectū alia pncipalit recipiūt additionē; hoꝝ ꝓnoīm meū noſtrū. Alia vero q̄ īponūtur a ꝓprietate eterna nō recipiūt hoꝝ additionē: vñ nō dicit filiꝰ noſter ſed ſpūs noſter. Ultio querit cū datū referatur ad dantē ⁊ ſpiritus ſanctus detur a ſe vtrū poſſit dici referri ad ſe: cuiꝰ queſtionis ſolutionē differt vſq; ad tractatū in quo agitur de his q̄ relatiue deo ꝯueniūt. Et in hoc habeš ſentētia ī ſpāli

Queſtio prima

Vtrum in diuinis donū ſit aliquid eſſentiale. an notionale.

A. Que. pri. Arg. pmo — Circa diſtinctionē iſtā q̄ritur tria. Primū eſt vtrū donū in diuīs ſit aliquid eſſentiale an notionale. videtur ꝙ ſit eſſentiale: q: nullū notionale cōuenit eſſentie: ſed eſſe donū cōuenit eſſentie ſm Hilariū viij. de trini. qui dicit ꝙ eſſentia eſt donū qđ daš filio a patre. Arguiš. ij. — Itē quicquid intelligiš in diuinis excluſa diſtinctione perſonarū eſt eſſentiale: ſed donum intelligitur eſſe in diuinis excluſa diſtinctione pſonarū: q: ſi nō eſſet niſi vna pſona in diuinis adhuc illa poſſet dare ſeipſam ſicut prius dictū fuit de patre: ergo ⁊c. Argu. iij. — Itē omne nomen dicēs reſpectū ad creaturā eſt cōmune tribus: et eſſentiale: ſed donū dicit reſpectū ad creaturā cui daš ⁊c. In oppo — ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Auguſtinus. vij. de trini. ꝙ verbū nō dicit niſi filiꝰ: nec donū niſi ſpūs ſanctus: ſed illud qđ cōpetit vni pſone eſt notionale ⁊ nō eſſentiale ģ ⁊c.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio. — ¶ Reſpōſio. ad ſciendū veritatē omniū taliū q̄ſtionū q̄ ſiunt notandū ꝙ ſignificatū dictionis et ratio ſignificādi nō mutaš ad hoc ꝙ res ſignificata p nomen inueniaš in alio ⁊ alio genere entiū: ſiue enim illud qđ donaš ſit bos vel aliniꝰ: ſit naturale vel ſupernaturale: creatū vel increatū. nomē tamē doni idē ſignificat ſc; id qđ per diffinitionē importatur.

C. Quid donum. — Diffinitio eni eſt ratio quā ſignificat nomen: vt habetur. iiij. metaphiſice. Diffinitio aūt doni eſt ꝙ donū eſt datio irredibilis. Qđ autē illud ſit abſolutū vel relatū: eſſentiale vel notionale totū accidit ⁊ eſt extra ſignificatū et rōnē ſignificādi doni. Et ideo q̄renti quid ſignificet donū in diuinis vtrū ſignificet eſſentiale an notionale: reſpōderi debet ꝙ nullum eoꝝ ſignificat: licet de aliquo eoꝝ dicaš ſicut pciū nō ſignificat denariū / vel nummū / vel ſolidū / vel obolū licet de quolibet eoꝝ dicaš: ſed eiꝰ ſignificatū ⁊ ratio ſignificādi abſtrahit ab oībus his. Si vero q̄ratur ſicut credo ꝙ cōiter intēdūt mouentes hanc q̄ſtionē (licet verba q̄ſtionis aliud ꝓtendant) nō de ſignificato vel rōne ſignificādi: ſed de ſuppoſitis vel de his de qbꝰ pdicatur vt ſit ſenſus qđ eſt illud in diuinis de quo donū pdicaš ſi eſt eſſentiale an notionale. videndū eſt qđ ſit de rōne doni: quo viſo apparebit qđ q̄ritur.

D. Uideš aūt ꝙ donū importat tria: ſc; reſpectū ad dantē: ⁊ ad illū cui daš ⁊ modū liberalitatis quo datur. donū eni eſt dātis: ⁊ ſit accipiētis per liberalem cōicationem. Hoc ſuppoſito dicēda ſunt duo. Primū eſt ꝙ in diuinis reſpectu diuinoꝝ nihil eſt cui cōpetit ratio doni neq; notionale neq; eſſētiale. Secōm eſt ꝙ ratio doni inuenitur in diuinis reſpectu creaturarū ⁊ cōpetit eque ꝓprie eſſentialibꝰ ſicut pſonalibꝰ vel eſſentie ſicut pſōis licet appropriate ſoli pſōe ſpūs ſancti.

E. Primus articulus. — Primū patet ſic: illđ qđ nō cōicaš libere alteri nō habet rationē doni: ſed in diuinis nihil eſt qđ cōiceš libere: ſed quicquid cōicaš in diuinis cōicaš ex neceſſitate nature ⁊ nō libere vt dictū fuit cū q̄rereš di. vj. vtrū pater genuit filiū natura. ergo ī diuinis reſpectu diuinoꝝ nihil habet ratione doni.

F. Secūdꝰ articulus. — Secōm patet: quia donū eſt aliquid alteri liberaliter cōicatū ſeu exhibitū: ſed illud eque cōuenit eſſentie vel eſſētialibꝰ ſicut pſone vel pſonalibꝰ reſpectu creaturaꝝ: ģ ⁊c. maioꝛ patet ex rōne doni. minoꝛ ꝓbaš: q: nihil diuinū daš creature: vt habeaš ab ipſa ſubiectiue ſ; tm̄ obiectiue vt cognitū ⁊ amatū ſiue per modū ſpālis rectoris ⁊ directoris: vt dictū fuit. xiij. diſt. ⁊. xiiij. cū agereš de pceſſione tēpoꝛali: ⁊ hoc mō eque datur creature eſſentia diuina ſicut pſona. ſ. ſub rōne obiecti cogniti ⁊ amati ⁊ per modū ſpālis rectoris ⁊ directoris tā in donis gratie q̄ glorie ģ ⁊c.

G. — Nihilominus tñ per modū cuiuſdā appropriatōis eſſe donū maxime cōpetit ſpiritui ſancto: q: oīs ſpālis cōicatio que ad donū exigiš pcedit ex radice amoris qui eſt actus volūtatis: Et ideo illi pſone cōuenit appropriate eſſe donū q̄ ꝓcedit vt amoꝛ: vel per modū volūtatis: ſed talis eſt ſola pſona ſpūs ſancti: ergo ⁊c.

H. Ad pri. pncipale — ¶ Ad argumēta patet ſolutio. Cū eni primo arguiš de Hilario q̄ dicit ꝙ eſſētia eſt donū qđ a pře daš filio: ⁊ ita donū vř eē in diuinis reſpectu diuinoꝝ qđ eſt cōtra dicta: dicendū ꝙ donū ibi accipiš large ꝓ eo qđ cōicaš alteri etiā ex neceſſitate nature per quē modū dicit ꝙ oīe generās dat formā. Nos autē nō loquimur nūc de dono ita large: ſed ſtricte: ſc; put dicit aliquid alteri cōicatū liberaliter qđ nō cōuenit alicui in diuinis reſpectu diuinoꝝ.

Ad ſcōm — Secōm argumentū ꝓbat ꝙ eſſe donū cōpetit cuilibet pſone reſpectu creaturaꝝ qđ cōceſſū eſt.

Ad tertiū — Idē ꝓbat tertiū argumentū ꝗuis defectuoſe q: nō oīe qđ importat reſpectū ad creaturā eſt cōmune tribus perſonis: vt patet in hoc qđ eſt incarnatus qđ ꝯpetit ſoli filio: ⁊ tñ dicit reſpectū ad creaturā vel creature ad deū: q: ille reſpectus eſt in rōe termini qui pōt cōuenire vni pſone ⁊ nō alteri: ſed reſpectus principij effectiui neceſſario cōmunis eſt omnibus pſonis: q: fundaš ſup potentiā q̄ eſt oībꝰ cōis.

I. Ad rōem In oppo. — Ad argumentū alterius ptis dicendū ꝙ ſolus filiꝰ dř verbū: ⁊ ſolus ſpūs ſctūs donū non per excluſionē alioꝝ: ſ; p appropriationē vt dictū fuit.

Queſtio Secunda.

Vtrum ſpiritus ſanctus eo ſit donū quo deus.

A. Queſt. ij. Arg. pmo — Secundo q̄ritur vtrū ſpūs ſanctus eo ſit donū quo deus. Et videš ꝙ nō: q: reduplicatio dič cauſam inherētie pdicati ad ſubiectū: ſed ſpm̄ ſanctū eē deū nō eſt cauſa quare ſit donū: q: multa ſūt dona que nō ſunt deus: ģ ſpūs ſanctus nō eſt eo donum quo deus.

In oppo. — ¶ Cōtra ſicut quicquid habet filius habet ſua generatiōe: ſic q̄cqd ſpūs ſanctus hab; habet ſua pceſſione: ſed ſpūs ſanctus habet ꝙ ſit donū ⁊ ꝙ ſit deus ſua ꝓceſſione: ergo vtruq; habet p idē: ſc; per ſuā pceſſionē.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio. — ¶ Reſpōſio. dicēdū ꝙ ſicut hoc huius dicitur multipliciter ſm philoſophū. ij. elenchoꝛū: ita eſſe aliquo dř multipliciter: ⁊ ad pmū

duplicater: ſcꝫ formaliter ⁊ originaliter: ſi q̄rat̄ vtrū
ſpiritus ſctūs eodē modo formaliter ſit donū ⁊ deꝰ
dicendū ꝙ nō: ſed deitate eſt deus: et donabilitate
donū ⁊ hoc formaliter: differūt em̄ ſicut ſuperius ⁊ in
ferius: q2 in plus eſt donū q̄ꝫ deus vel donabilitas
q̄ꝫ deitas: vel ſicut res ⁊ ratio: q2 deitas dicit rē ſu=
W. per quā donabilitas addit ratione. Si vero q̄ratur
vtrū ſpūs ſanctꝰ eodē modo originaliter ſit donuꝫ
et deus: dicendū ꝙ ſic: q2 quicquid habet ſpūs ſan=
ctus: habet vnica origine: qua ꝓcedit a patre ⁊ filio
ſiue illud ſit eſſe deū ſiue eſſe donū: ⁊ q̄dcūqꝫ aliud.
R. ¶ Argumenta procedunt vijs ſuis. Primū ꝙ non
Ad rōes eodē formaliter ſpiritus ſanctus eſt donum ⁊ deus
vtriuſqꝫ p Scdm ꝙ eodē originaliter qḋ conceſſum eſt.
tis.

Queſtio Tercia.

Vtrum conuenienter dicatur ſpiritus ſanctus noſter.

A. Quest. iij. Arg. primo. TErtio q̄ritur vtrū cōueniēter
dicat̄ ſpūs sanctꝰ noſter. Et videt̄ ꝙ nō
q2 noſter eſt ꝓnomē poſſeſſiuū: ſꝫ ſpiri=
tus ſanctus nō poſſidet̄ a nobis: ſed ecō
Argum. ij uerſo: g̃ nō pōt dici noſter. Itē nō bene dicit̄ filiꝰ
noſter: g̃ a ſimili nō bene dicit̄ ſpūs ſanctus noſter.
In oppo ¶ In cōtrariū eſt qḋ dicit̄. iiij. Regum. ij. quia dixit
Heliſeus Helie: oro vt ſpūs tuꝰ duplex fiat in me
P. ſed ſicut dicit̄ tuꝰ ita pōt dici noſter: g̃ ⁊c. ¶ Reſpō=
Reſpōſio ad q̄ſtio. ſio. illud qḋ pōt dici noſtrū habet aliquā habitudi=
nē ad nos: nec ſemp requirit̄ habitudo poſſeſſiōis
licet illa ſit principalis. Alie em̄ ſufficiunt ſicut aliq̄s
dicit̄ pater noſter: vel rex noſter. Nominū ergo di=
uinorū q̄cūqꝫ nō īportāt aliquā habitudinē ad nos
illis nō pōt addi ꝓnoīe noſtrū meū vel tuū ſicut eſt
potiſſime de noībus abſtractis. Nō em̄ bene dicitur
deitas noſtra vel eternitas noſtra: ⁊ ſic de ſimilibꝰ
vt eſſentia ſubſtātia ⁊ hmōi: illis autē noībus diui
nis q̄ importāt aliquā habitudinē ad nos poſſunt
Q. p̄dicta ꝓnoia addi. Et q2 principalis habitudo dei
ad nos eſt ſm̄ rationē principij actiui ideo talibꝰ no
minibus ꝓꝑie fit talis additio: vt cū dicit̄ deus eſt
creator noſter: ſaluator noſter: redēptor ⁊ hmōi q̄=
cūqꝫ effectiue ad actionē noſtrā ſpectāt. Deinde fit
cōſimilis additio noībus importātibus qualeſcūqꝫ
habitudines ad nos ſiue ꝑ modū finis: ſicut bn̄ dici
tur deus eſt finis noſter: ſiue per quēcūqꝫ aliū mo=
dū. Nominibus autē q̄ nō importāt talē habitudi=
nē nō poſſunt p̄dicta ꝓnoia addi ſicut ſunt noia ꝑ=
ſonarū: pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūs ſanctus. Hec em̄ impor=
tant habitudinē inter ſe qua referunt̄ adinuicē: ſed
non ad nos: vnde ſicut nō bene dicit̄ filiꝰ noſter: q2
per hoc habitudinē habet ad patrē cuius eſt filius
et nō ad nos: ſic nō bene dicit̄ pater noſter ſumēdo
patrē ꝑſonaliter: ſic em̄ eſt ſolū pater filij per gene=
R. rationē diuinā. Sumēdo autē patrē eſſentialiter:
ſcꝫ per creationeꝫ: ſic cōueniēter dicit̄ pater noſter:
ꝓpter habitudinē principij effectiui ad nos: eodeꝫ
modo nō bn̄ dicit̄ ſpūs ſanctus nr̄ cū nō dicat habi=
tudinē ad nos: niſi forte quis dicat ꝙ imo quatenꝰ
Opinio. nobis inſpirat̄. Nō em̄ ſolū ſpirat̄ a patre ⁊ filio: ſꝫ
ab eiſdē nobis inſpirat̄: ⁊ vtrūqꝫ habitudinem dicit
Impro. nomē ſpūs. Sed hoc nō credo verū eſſe: q2 ſpūs
opinionis de noīe ſuo: vel ſonat in ſubtilitatē nature vt dictū
fuit ſupra diſt. x. vel trahit hoc nomen a modo ſue
originis: vt ibidē dictū fuit. Ex neutro autē horum
importat habitudinē: vt alteri inſpirat̄: q2 ſpiratio
a qua dicit̄ ſpūs ⁊ inſpiratio per quā alij inſpiratur
ſunt alterius rōnis: g̃ nō bene dicit̄ ſpūs noſter ac= S.
cipiēdo ſpiritū ꝑſonaliter: nec etiā eſſentialiter. Et
idē dicendū eſt de noībus importātibus alias ꝑſo=
nas. De noībus autē eſſentialibꝰ cōcretis idē dicē=
dum eſt: q2 p̄dicta noia ſi ſint abſoluta nō recipiunt
additionē taliū ꝓnomiū niſi expꝛeſſa aliqua determi
natione reſpectiua: vel ſaltē ſubintellecta: vt cū di=
citur deus noſter ſubintelligit̄ creator vel aliq̄d ta=
le: quo etiā modo dicit̄ ſpūs Helie: et dictum eſt ei
ab Heliſeo ſpiritꝰ tuus ⁊c. tuus inq̄ꝫ doctor vel do
ctor vel huiuſmodi. Per hoc patet reſponſio ad T.
argumenta vtriuſqꝫ partis.

Diſtinctio. XIX.

Sentencia huius litteræ in generali et ſpeciali.

NVnc poſtq̄ æternitatem &c. V. Sntia gnali.
Superius determinauit magiſter de ꝑ
ſonis diuinis q̄ꝫtū ad earū diſtinctioneꝫ
per relationē. Hic vero determinat de
ipſis quātū ad earū equalitatē. Et iſta diuiditur in
duas. Primo em̄ oſtēdit equalitatē ꝑſonaꝝ. Scdo
mouet quandam queſtionem incidentē ex p̄dictis.
Scda ibi: in principio. xxij. diſt. Hic oritur. Prima
diuidit̄ in duas. Primo ꝓponit intentū. Scdo ex=
ſequit̄. Scda ibi: Ad aūt eternitatē. Et hec ſcda di
uidit̄ in tres. Primo ex p̄dictis ſupponit equalitatē
ꝑſonarū quātū ad eternitatē. Scdo ꝓbat earum
equalitatē quātū ad magnitudinē. Tertio ꝓbat
earū equalitatē quātū ad ꝓpoſitū. Scda ibi: nunc
ſupeſt. Tertia ibi: in principio. xx. diſt. ibi nūc vero
oſtēdere reſtat. Scda iſtaꝝ diuidit̄ in tres. Primo
ꝓbat equalitatē in magnitudine per nature vnita=
tē. Scdo excludēdo omnē inequalitatē. Tertio ꝑ
diuinā ſimplicitatē. Scda ibi: ſed iam nūc ad ꝓpo=
ſitū. Tertia ibi: ſciendū eſt ergo. Prima iſtarum
ſolū eſt p̄ſentis lectionis. Sunt ergo in lectiōe iſta
tres principales ptes: in quarū prima ꝓponit equa
litatē ꝑſonarū. Scdo oſtēdit ex p̄cedētibus equali
tatē in eternitate Tertio ꝓbat equalitatē in magni
tudine per nature vnionē. Prima iſtarū diuidit in
duas partes. Primo ꝓponit equalitatē quo ad tria
q̄ inueniunt̄ in ꝑſonis. Scdo oſtēdit q̄uo iſta tria
ſe habēt ad diuinā naturā. Scda ibi: Cumqꝫ tria
enumerētur. Tertia vero pars principalis in qua
oſtēdit equalitatē in magnitudine per nature vni=
tatē diuidit̄ in tres. Primo em̄ ꝓponit intentū. Se
cūdo manifeſtat ꝓpoſitū in generali. Tertio oſtē=
dit equalitatis ſignū. Scda ibi: Sciendū eſt ergo
Tertia ibi: Et inde eſt ꝙ pater. Hec eſt diuiſio et
ſentētia in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit X.
Et primo ꝓponit ꝙ ꝑſone diuine ſunt coeterne: et Sntia ſpeciali
coequales ita ꝙ vna aliā non p̄cedit eternitate nec
excedit in magnitudine: nec ſuperat poteſtate: ſed
ſunt coeterne. Et hoc oſtēdit per hoc ꝙ generatio
filij ac ꝓceſſio ſpūs ſancti coeterne ſunt ꝓpter vni=
tatē nature que eſt in eis. Deinde oſtēdit q̄uo iſta
tria ſm̄ que attēdit̄ equalitas diuinarū ꝑſonarū ſe
habeāt ad diuinā eſſentiā. Et dicit ꝙ eternitas / ma
gnitudo / ⁊ potētia idē ſunt in diuinis: licet diuina
eſſentia noībus diſtinguat̄. Poſtea ꝓbat equalita=
tem in eternitate ex ſupradictis. Deinde ꝓponit ꝙ

diuine pſone ſunt equales ſcđm magnitudinē: qđ ꝓbat per hoc ꝙ nature magnitudo ſiue pfectio eſt eadē in vna ſicut in oibus vel pluribꝰ pſonis. Ulti mo ponit equalitatis ſignū qđ eſt: q: vna dicit eſſe in alia ſiue cōtinet: vnde pater eſt in filio ⁊ filius in patre ⁊c. Et hoc ē ꝑpter nature vnitatē. Et oñdit ꝑ diuerſas auctoritates ſcōꝝ que patent in littera.

Queſtio Prima.

Utrum inter perſonas diuinas ſit æqualitas.

A. Que. pri. Circa diſtinctionē iſtam q̄ritur de tribus principaliter: ſcʒ de equalitate diuinarū perſonarū: ⁊ de earū eternitate: et de earū vnitate. Circa primū queritur duo. Primū eſt vtrū inter pſonas diuinas ſit equalitas. Scđm eſt de hoc qđ magiſter dicit in littera ꝙ ſignū equalitatis pſonarū eſt ꝙ vna pſona

Arg. pri° eſt in alia. Ad primū ſic ꝓceditur: et arguit ꝙ in diuinis nō ſit equalitas: q: vbi eſt equalitas ibi eſt duorū ꝯmenſuratio in quātitate: ſed in diuinis nō eſt cōmenſuratio quātitatis: tū q: nō eſt ibi q̄titas (Eſt eñ deus ſine quātitate magnꝰ ſm Augu.) tū quia ſi ſit ibi quātitas tūc infinita eſt: et ei repugnat

Arguit. ij mēſurari: quare ⁊c. Itē ſi in diuinis eſt equalitas aut ipſa attendit ſm eſſentiā vel ſm relatiões: nō ſm eſſentiā vel eſſentialia: tum q: ſubſtātia vel eſſentia magis eſt fundamentū idētitatis q̄ equalitatis: vt patet. v. metaphiſice: tum q: vbi eſt equalitas: ibi eſt diſtinctio: nulla autē eſt diſtinctio in diuinis quo ad eſſentiā: g̃ ⁊c. Nec attendit equalitas ſm relatiua: vt dicit Augu. in fine ſequētis diſtinctionis: ergo in diuinis nullo modo eſt equalitas.

In oppo ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Athanaſius in ſymbolo

B. tres pſone coeterne ſibi ſunt ⁊ coeq̄les. ¶ Reſpon

Reſpōſio ad q̄ſtio. ſio. dicēda ſūt tria. Primū eſt ꝙ in diuinis eſt equalitas. Scđm eſt ꝙ ibi eſt equalitas cōuerſiua. Tertiū eſt ꝙ ibi nō eſt adequatio cōuerſiua. Quantū

C. Primus articulus. ad primū ꝑintelligendū eſt ꝙ cū equalitas ſit relatio fundata ſup quātitatē (Dicūtur eñ equalia illa que participant eandē quātitatē nō ſm magis ⁊ minus) idcirco opꝰ eſt hic diſtiguere de q̄titate. Uno eñ modo accipit pro quātitate molis corporalis q̄ cū ſit diſtincta facit vnū pdicamentū diſtinctū cōtra qualitatē ⁊ ſubſtantiā: ⁊ hoc modo nō eſt quātitas in diuinis nec equalitas ſuper ipam fundata. Alio modo accipit ꝓ quātitate pfectionis: ⁊ ſic inuenitur in diuinis et in oibus in q̄bꝰ vel inter q̄ cōtingit inuenire diuerſos gradus pfectiōis. Et q: pfectionū q̄dā ſunt ſubſtātiales ⁊ q̄dā accidētales q̄ ptinēt ad genus quātitatis vel qualitatis: ideo quantitas ſic accepta nō diſtinguit cōtra ſubſtantiā ⁊ qualitatem ſed eſt trāſcēdens ⁊ cōis ad iſta ⁊ ꝑ cōſequēs equalitas ſup eam fundata nō diſtinguit cōtra idētitatem ⁊ ſimilitudinē: niſi ſm rōnē ſupioris ⁊ inferioris: Nā ſicut in creaturis eadē res (puta humanitas) eſt ſubſtātia et habet determinatū gradū pfectionis: Sic ſm eā vt eſt ſubſtātia: duo hoies dicūtur idē in humanitate: illo modo quo dicit Porphirius ꝙ participatiōe ſpeciei plures hoies ſunt vnꝰ homo. De hac eñ idētitate loquimur nūc: ⁊ non de illa qua vnū ſuppoſitū dicit idē ſibiipſi: vt autē humanitas habet eundē gradū perfectionis dicūtur equales: ſimiliter duo hoies participātes albedinē ſm eā vt eſt quedā qualitas dicūtur ſimiles: vt aūt participant eam ſm eundē gradū vel diuerſum dicunt equaliter vel inequaliter albi. De equalitate

D. ergo fundata ſup quātitatē ſic acceptā ꝙ ſit in diuinis ꝓbatur ſic: vbicūq; ſunt plura extrema diſtincta realiter habētia eandē quātitatē nō ſm magis ⁊ minus ibi eſt equalitas: ſed in diuinis eſt ſic: ergo eſt equalitas. maior patet q: in hoc differūt ſimilitudo ⁊ equalitas ab illa idētitate qua vnū ſuppoſitū dicit idē ſibi ipi ꝙ extrema illius idētitatis nō ſunt diſtincta realiter: ſed ſolū ſm rōnē: extrema vero ſimilitudinis ⁊ equalitatis oportet eē diſtincta realiter: nihil eñ eſt ſibiipſi ſimile vel equale. Oportet etiā extrema ipſius equalitatis habere eandē quātitatē nō ſm magis ⁊ minus: dicēte philoſopho. iiij metaphiſice: ꝙ equale dicit per priuationē maioris et minoris: vbicūq; ſunt duo pdicta: ibi eſt equalitas: ⁊ hec fuit maior. minor ſimiliter patet: In diuinis eñ ſunt plures pſone realiter diſtincte habentes eandē quātitatē nō ſm magis ⁊ minus: quātitas eñ pfectionis eſt in diuinis: nec eſt in eis ſcđm maius ⁊ minus: cū ſit vna numero in oibus ⁊ ſemper

E. inuariabilis. Eſt autē hic aduertendū ꝙ in creaturis ſimilitudo ⁊ equalitas non ſolū habēt extrema realiter diſtincta: ſed etiā fundamēta: q: quātitas ſm quā aliqua dicūt equalia nō eſt vna numero in eis. Et idē eſt de qualitate ſm quā aliqua dicunt ſimilia: ⁊ in vtroq; iſtorū differūt ſimilitudo ⁊ equalitas ab idētitate qua aliquid vnū numero dicit idē ſibi. Et ſi cōtingeret vel per naturā vt in monſtris: vel per artē vt in picturis ⁊ ſculpturis ꝙ aliqua duo cōuenirēt in aliquo vno ſm numerū ſicut due imagines duorū aialiū pingunt in vno capite: vel duo mōſtra q̄ ſic naſcūtur: talia nō dicunt ꝓprie ſimilia nec dicunt ſimpliciter idē: ſed medio modo: q: quo ad fundamentū cōueniētie plus eſſet ibi q̄ ſimilitudo: ſcʒ vera idētitas numeralis in capite q̄ nō dr ꝓprie ſimilitudo: q: eſt aliquid potius ſimilitudine ſed quo ad extrema eſſet minꝰ q̄ in idētitate eiuſdē ſuppoſiti ad ſeipm: videlicet aliqua realis diſtinctio extremorū: ⁊ ſic eſt in diuinis: q: eñ pſone diuine realiter diſtingūtur inter ſe ⁊ nihilominꝰ cōueniūt in vna pfectione ſm numerū nō habita ſm plus ⁊ minus: ideo ꝓpter primū: ſcʒ ꝓpter realem diſtinctionē nō eſt oīmoda idētitas: ſed ꝓpter ſcđʒ ſcʒ ꝓpter cōuenientiā in vna pfectione ſm numerꝰ eſt ibi pluſq̄ equalitas vel ſimilitudo q̄ eſt in ſua ratione ſaltē ꝓut vtimur in creaturis includūt diſtinctionē fundamentorū: ⁊ ſic patet primū. Quantū

F. Secūdꝰ articulus. ad ſcđm ſciendū: ꝙ licet equalitas q̄ attenditur ſm quātitatē molis non requirat ſimilitudinē nec ecōuerſo: poſſunt eñ equales quātitate eſſe diſſimiles qualitate: et ſimiles qualitate eſſe inequales quātitate: tamē vbicūq; qualitas attendit ſm quātitatē pfectionis vel virtutis ibi neceſſario equalitas ſupponit ſimilitudinē ⁊ nō ecōuerſo: q̄ ſicut ſūt eq̄liter alba neceſſario ſunt alba: et nō ecōuerſo: ꝓpter qđ in diuinis vbi nō eſt magnitudo molis: ſed virtutis ⁊ pfectionis: equalitas ſupponit ſimilitudinē: et addit ſuper eam paritatē gradus: vel magis priuationē exceſſus ⁊ defectus: Unde iſta ſe habent ꝑ

G. ordinē: ſimilitudo / equalitas / ⁊ adequatio. Equalitas eñ ſup ſimilitudinē addit priuationē inteſiōis et remiſſionis: ſicut equaliter ſunt alba q̄ participāt albedinē nō ſm magis ⁊ minus. Adequatio autē addit ſup equalitatē imitationē. Qđ eñ adequat alteri fit ad eius imitationē. vnde Auguſtinꝰ dicit

φ imago ſi pfecte implet et illud cui⁹ eſt imago coequaľ ei: ⁊ nõ ecõuerſo. His viſis patʒ faciliter ſecũdũ ꝓpoſitũ ſic: Omnis enĩ relatio equiparẽtie eſt mutua et cõuerſiua: ſed equalitas eſt relatio equiparẽtie: ergo vbicũqʒ eſt ipſa eſt mutua ⁊ conuerſiua.

H. Tertius articulus. Tertiũ patet ſic ex eodẽ: ois adequatio eſt alicui⁹ habẽtis ſe ad aliud ꝑ modũ imaginis ad exẽplar: ſicut imago Herculis fit ad imitationẽ Herculis ⁊ nõ ecõuerſo. Cũ ergo nihil vnũ ⁊ idẽ reſpectu eiuſdẽ poſſit eſſe res ⁊ imago: patet φ adequatio nũqʒ recipit cõuerſionẽ: vnde in diuinis filius equaľ patri: et nõ pater filio: ⁊ ſpiritus ſanctus vtriqʒ: ⁊ non ecõuerſo.

I. Ad pri. principia. ¶ Ad primũ argumentũ dicendũ: φ de ratione equalitatis nõ eſt cõmenſuratio ſed priuatio maioris ⁊ minoris: vt patet ex .iiij. metaphiſice: licet tñ talis priuatio nõ poſſit eſſe ſine cõmenſuratione in quãtis finitis: in diuinis ergo eſt equalitas nõ ponẽdo cõmunẽ terminũ: ſed priuãdo exceſſũ.

K. Ad ſcõm. Ad ſcõm dicendũ: φ equalitas attendiľ ſm eſſentiam ⁊ eſſentialia: vt habẽt rõnẽ quãtitatis vel virtualis vel pfectionalis: nec oportet fundamentum eſſe diſtinctũ niſi in equalitate ⁊ ſimilitudine ꝓprie dicta: id eſt que nihil plus habet idẽtitatiſqʒ requirat ꝓpria equalitas vel ſimilitudo qδ nõ eſt in diuinis.

Queſtio Secunda.

Vtrum eſſe æternũ cõueniat deo.

L. Queſt. ij. Arg. prio. Circa ſecũdũ principale: ſcilicet de trinitate qriť: vtrũ eſſe eternũ cõueniat deo. Et videť φ nõ: qꝛ eternitas eſt nomẽ mẽſure: ſed deo nõ cõpetit habere mẽſurã vel eſſe mẽſuratũ: ergo nec eſt eternum.

Arguit. ij. Itẽ nihil creatũ cõpetit deo: niſi ſm naturã aſſumptã: ſed eternitas eſt aliquid creatũ: dicẽte Augu. lib. lxxxiij. qſtionũ φ de⁹ eſt cauſa eternitatis: ergo nõ põt cõuenire deo niſi ſm naturã aſſumptã: ſed ſm illã nõ ꝯuenit ei eſſe eternũ: ſed ex tpe: ergo nullo mõ.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt qδ dr Eſaie. lvij. Hec dicit dñs excelſus ⁊ ſublimis habitãs eternitatẽ: ⁊ in pſalmo Tu aũt ineternũ pmanes ⁊c. Et in ſymbolo: etern⁹ pater: eternus filius: eternus ſpũs ſctũs.

M. Reſpõſio ad qſtio. Pri. arti. ¶ Reſpõſio: dicenda ſunt tria. Primũ eſt quid ſit eternitas. Scõm eſt quõ differat ab aliis mẽſuris. Tertio apparebit ex his ꝓpoſitũ. Quãtũ ad primũ ſciendũ eſt: φ eternitas videť importare durationẽ interminabilẽ. eternũ enĩ dr qſi extra terminos eius vel exiſtẽs. Iſtud aũt põt eſſe tripliciter. Uno mõ φ ſit interminabilitas ſm totũ: licet non ſit ſm ptes. Et hoc modo poſſet interminabilitas cõuenire tẽpori a pte poſt ⁊ a pte ante ſm illos qui ponũt φ motus potuit eſſe ab eterno: tũc enĩ tẽpus ſm ſui totalitatẽ nõ haberet terminos: quãuis tñ pars tẽporis ſignificata terminareť. Scdo modo φ nõ ſit terminatio quo ad totũ nec quo ad ptes: et hoc modo põt competere angelo: potuit enĩ creari ab eterno: ⁊ pmanere ineternũ. Et hec pmanẽtia eque reſpicit totũ eẽ angeli: ⁊ nõ aliter totũ: ⁊ aliter ptẽ: qꝛ nõ eſt ibi ps ⁊ pars. Tertio modo vt ſit interminabilitas nõ ſolũ poſſibilitas carẽdi terminis: ſed impoſſibilitas habẽdi terminos quoquo modo: ⁊ hoc modo nec mo Cui nec angelo põt conuenire interminabilitas: nec alicui creature: qꝛ ois creatura potuit de nouo recipere eſſe: ⁊ de nouo deſinere eſſe ſaltẽ ꝑ ſubſtractionẽ influẽtie diuine: ⁊ talis interminabilitas q̃ eſt tam poſſibilitas habẽdi terminos durationis: ⁊ eſt de ratione eternitatis ꝓprie dicte: quã diffinit Boetius dicẽs: φ eternitas ẽ interminabilis vite tota ſimul et pfecta poſſeſſio: in qua excludit ab eternitate principiũ etiã durationis ⁊ finẽ cũ dicat interminabilis vite: ⁊ omnẽ ſucceſſionẽ in partib⁹ cũ dicit tota ſimul et poſſibilitatẽ habẽdi terminũ vel ſucceſſionẽ cum dicit pfecta poſſeſſio: Nõ enĩ pfecte poſſideť qδ nõ poſſideť totũ ſimul: aut qδ poſſeſſum amitti poteſt hoc de primo.

N. Secũdus articulus. Scõm patet faciliter. ſcʒ qliter eternitas differt ab aliis mẽſuris: ſcʒ euo ⁊ tẽpore. Differt enĩ in hoc φ tẽpus dicit mẽſurã rei ſemꝑ difformiter ſe habẽtis in ſe per ſucceſſionẽ partiũ ſm prius ⁊ poſteri⁹. Eſt enĩ mẽſura mot⁹ ꝑ quã res ſemꝑ ſe habet aliter ⁊ aliter. Euũ vero eſt mẽſura rei ſe habẽtis vniformiter in ſe q̃ tñ cõpatiť variabilitatẽ et tranſmutationẽ adiunctã: vel ſm locũ vt in corporib⁹ celeſtibus quoꝝ eſſe licet ſit inuariabile in ſe tñ habet variationẽ adiunctã ſm locũ: vel ſm formã: vt in luna quo ad lumẽ: ⁊ in angelis quo ad electionẽ ⁊ cognitionẽ vt qdã ponũt: talis etiã res variabilis eſt de eſſe ad nõ eſſe ꝑ ſubtractionẽ influentie ſuperioris cauſe. Eternitas vero dicit mẽſurã vel potius durationẽ rei oĩno inuariabilis in ſe in quo ſpecialiter differt a tẽpore nec cõpatiť ſecũ aliquam variabilitatẽ: neqʒ ſm aliquid adiunctũ: neqʒ de eẽ ad non eſſe in quo differt ab euo: ⁊ ſic patet ſcõm.

O. Tertius articulus. Ex his apparet ꝓpoſitũ: ſcʒ φ eſſe eternũ ꝓprie cõuenit deo ⁊ ſoli deo: qδ patet ſic: illud ſolũ ꝓprie eſt eternũ qδ nõ põt deficere ab eſſe quoquo mõ: nec ſm ſe nec ſm aliqd ſui eſt mutabile: nec cõpatiť ſecũ aliquã mutabilitatẽ: ſed ſol⁹ deus eſt hmõi: nõ enĩ põt deficere ab eſſe aliquo mõ cũ ſit neceſſe eſſe a nullo alio dependẽs: nec eſt mutabilis ſm ſe nec ſcõm aliquid ſibi adiunctũ: ſcõm illud Malach. iij. Ego deus ⁊ nõ mutor: ⁊ Ia. pri. apud quẽ non eſt tranſmutatio: oia aũt alia ſunt defectibilia ad eſſe cũ depẽdeãt ab alio. Quedã etiã eorũ in quadã variatione cõſiſtunt. Quedã vero variationẽ habent adiunctã: ergo ſolus deus eſt ꝓprie etern⁹.

P. Ad pri. principale. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdũ: φ eternitas nõ eſt nomen menſure: ſed durationis diuine. Sicut enĩ primũ in vnoquoqʒ genere nõ mẽſuraľ aliquo ſui generis: ſed eſt mẽſura aliorũ (ſicut ois mot⁹ mẽſuraľ ꝑ primũ motũ: ipſe aũt nõ mẽſuraľ ꝑ aliquẽ aliũ motũ) ſic primũ ſimpliciter in tota vniuerſalitate entiũ nõ habet oĩno aliquã menſurã: ſed eſt omniũ mẽſura licet heterogenea: nec mẽſuraľ ſe ipſo: qꝛ ois mẽſura realis differt realiter a mẽſurato: ꝓpter qδ eternitas nõ dicit mẽſurã eſſe diuini: ſed eius durationẽ a nullo mẽſuratã.

Q. Ad ſcõm. Ad ſcõm dicendũ: φ minor eſt falſa: eternitas enĩ ꝓprie dicta nõ eſt aliqd creatum: Augu. aũt dicẽs φ deus eſt cauſa eternitatis nõ accipit ꝓprie eternitatẽ q̃ ẽ duratio eẽ diuini ſed improprie ꝓ euo qδ eſt eternitas participata cui⁹ deus eſt cauſa de qua procedit obiectio.

Queſtio Tertia.

Vtrum in diuinis ſit circũinſeſſio.

R. Queſt. Arg. Deinde qritur: vtrũ in diuinis ſit circũinſeſſio. Voco aũt circũinſeſſionẽ φ vna pſona ſit in alia. Et videtur φ nõ: qꝛ ſi pater eſſet in filio ⁊ filius in pre ſequereť φ pater ſit in ſeipſo: cõſequẽs eſt falſuʒ ergo et añs: pbatio ꝯſequẽtie: qꝛ ſi ſortes ẽ ſilis platoni et plato eſt ſimilis martino: ſequiť φ ſortes eſt ſilis

martino: ꝛ eodē modo eſt in ppoſito vt videt: fal-
ſitas pſeque(n)tie apparet: qꝛ nihil poteſt eſſe in ſeipo
vt hetur. iiij. phiſicoꝝ. Itē Ariſtotel. iiij. phiſicoꝝ
Argumē. ij. aſſignat modos eſſendi in: ſed ſm nullū eoꝝ vna
pſona poteſt eſſe in alia: vt patet diſcurrendo p ſin
In oppo gulos: ergo. ꝛc. ¶ In ptrariū: eſt qd dicit Jo. xiiij.
A. Ego in patre ꝛ pater in me eſt. ¶ Reſpoſio. dicēdū
Reſpōſio eſt q in diuinis eſt circūīſeſſio: qꝛ pater eſt in filio
ad qſtio. et filius in patre: ꝛ qlibet pſona in alia: qualiter aūt
hoc ſit: ſciēdū eſt q vna pſona non pōt eſſe in alia
rōne totius cōſtituti ex eſſentia ꝛ relatione ita q qli
bet ſit continens ꝛ contenta rōne totius: pōt tn̄ rōe
alterius partis: nec fiat vis in nōie totius ꝛ partis.
qꝛ ſic opoꝛꝫ loq: licet in diuinis nō ſit pprie totū ꝛ ps
Primū patet ſic: eſſe in alio: et in quo aliud: opponū
tur ſm pprias rōes: ſicut eſſe ab alio ꝛ a quo aliud:
ſꝫ nihil vnū ꝛ idē ſcdm idē ꝛ reſpectu eiuſdē eſt ab
alio: et a quo aliud: ḡ nihil vnū ꝛ idē reſpectu eiuſ-
dem ꝛ ſcdm idem eſt quod in alio ꝛ in quo aliud:
ſed iſtud ſequeret ſi pater eſſet in filio ꝛ econuerſo
quilibet rōne totius cōſtituti: quare ꝛc. Scdm patꝫ
ſꝫ q vna pſona pōt eſſe in alia rōne partis niſi q
ſic intelligendū eſt q ſcdm noſtrū modū intelligen-
di diuina pſona eſt cōſtituta quaſi ex duabus parti
bus: ſcꝫ ex eſſentia ꝛ relatione: vna aūt pſona non
pprie dicit eſſe in alia rōne relationis: licet per eā
ſit de intellectu alteri⁹: qꝛ vt ad quē ꝛ vt in quo ſunt
diuerſe habitudines: ſed habitudo pſone ad pſo-
nam ſcdm relationes eſt habitudo: vt ad quē tātū
ergo rōne relationis vna pſona nō eſt in alia. Itē
illud per qd vna pſona diſtinguit ab alia nō eſt ra-
tio quare vna ſit in alia: qꝛ illud p qd vna eſt in alia
eſt cōmune vtriq3: et eſt in vtraq3: alioquin nō eēt
ratio quare vna pſona eſſet in alia: ſed relationes
quibus pſone diſtingunt nō ſunt cōmunes pſonis
B. ergo ſcdm eas vna nō dicit eſſe in alia. Reſtat ḡ q
vna perſona ſit in alia rōe eſſentie q vna eſt nūero
in oib⁹ pſonis. Sed pſona nō eſt vt in qua eſt alia
rōne ſolius eſſentie: qꝛ tunc per idem conueniret p
ſone eſſe in alio ꝛ in quo aliud: qd reprobatū eſt: ſꝫ
cōuenit pſone vt in ipſa ſit alia rōne totius cōſtitu-
ti: ſicut filio cōuenit rōne eſſentie q ſit in patre: ſed
patri cōuenit vt ſit in quo eſt filius rōne totius con
ſtituti: ſicut filio cōuenit rōne eſſentie q ſit in patre
ſed patri cōuenit vt ſit in quo eſt filius rōne totius
cōſtituti: et ſimiliter in alijs. Et hoc videt rationa-
bile: illud eni in quo eſt aliud debet excedere vel eſ
ſe in plus q̄ illud qd eſt in ipſo: ſed pater ratōe to
tius cōſtituti ſe habet aliquo modo in plus q̄ filius
rōne ſolius eſſentie: ꝛ ſimiliter ecōuerſo: quare ꝛc.
C. ¶ Ad primū argumentū cū dicit ſi pater eſt in filio
Ad pri. et filius in patre ꝛc. Dicendū q cōſequētia nō tenet
principale qꝛ in eſſe eſt pprietas diſtincti eiuſdē aūt ad ſeipꝫ
nō eſt diſtinctio. Et ideo pcedēdo in rectū bene te
net cōſequētia: ſed nō reflectēdo ſicut in exēplo qd
adducit: ſi ſortes eſt ſimilis platoni: ꝛ plato marti-
no: bn̄ ſequit q ſortes ſit ſimilis martino: reflectē-
do autē nō tenet cōſequētia: qꝛ reflexio tollit diſtin
ctionē: vnde nō ſequit: ſortes eſt ſimilis platoni: et
plato ſimilis ſorti: ergo ſortes eſt ſiīis ſibiipſi. Eo-
dē modo ſequit in ppoſito ſpūs ſanctus eſt in filio
et filius eſt in patre: ḡ ſpūs ſanctus eſt in patre: nō
tamē ſequit reflectēdo: pater eſt in filio ꝛ fili⁹ in pa
tre: ḡ pater eſt in ſe ipſo. Uel dicendū q forte ſeq̄re
tur ſi qlibet pſona eſſet in alia rōne totius cōſtituti
et eſſet in qua alia rōne eiuſdē: ſed nō eſt ita vt vi-

ſum eſt. Ad ſcdm dicendū q nō oēs modi eſſen- D.
di in aliquo cōtinent in illis quos ponit Ariſtoteles Ad ſcdm
quarto phiſicoꝝ niſi forte per quandā remotā re-
ductionē: ſicut eſſe in tēpore reducit ad illū modū
quo aliqd in loco eſt: qꝛ vterq3 eſt ſicut mēſuratū in
mēſura: ꝛ eodē mō pōt hic inueniri aliq̄ reductio: pr
emi eſt in filio rōe eſſentie: eſſētia aūt eſt in filio mō
q̄ natura cōis ē in ſuppoſito: ꝛ reducit ad modū q̄
genus eſt in ſpē: vel ſpēs in indiuiduo: licet eſſen-
tia non habeat proprie ratonē generis vel ſpeciei
reſpectu perſonarum: vt poſtea patebit.

Secunda pars diſtinctionis. XIX. Sententia huius litteræ in generali et ſpeciali: & in generali primo.

Sed iam nunc ad ppoſitū &c. E.
Super ius magiſter pbauit equalitatē Snia in
in magnitudine per nature vnitatē. Hic gnali.
pbat eā remouēdo ſiue excludēdo oēm
inequalitatē: ꝛ cū hoc ſequit alia pars in qua pbat
equalitatē in magnitudine per diuinā ſimplicitatē
et vnitatē: ꝛ ſic ſunt due partes. Prima aūt iſtarū
diuidit in tres. Primo oſtēdit intentū. Scdo oppo
nit in cōtrariū. Tertio ſoluit obiectionē. Scda ibi:
His aūt videt aduerſarij. Tertia ibi: Hec aūt que
hic digitur. Prima iſtarū diuidit in quattuor ptes
ſcdm quattuor q̄ pſequitur M oſtendendū ſuū in
tentū. Primo eni pbat q in diuinis nō eſt cōueniē
tia tāq3 in toto integrali. Scdo q nō eſt cōuenien
tia in diuinis tanq3 in toto vniuerſali. Tertio q nō
eſt cōueniētia tanq3 in materiali aliquo. Quarto q
non eſt in pprietate formali aliqua. Scda ibi: Hic
autē adijciendū eſt. Tertia ibi: notandum etiam.
Quarta ibi: His quoq3 adijciendū eſt. Hec eſt di- F.
uiſio ꝛ ſentētia lectionis in generali. ¶ In ſpeciali Snia in
vero ſic pcedit magiſter. Et oſtēdit primo q nō ē ſpeciali
inequalitas in diuinis per hoc q ſit aliqd totū inte-
grale i pſonis qd ex hoc pbat: vbi eſt ſūma nature
vnitas ibi nō pōt eſſe totius integralis vel ptium
diuerſitas: ſed hec eſt in diuinis pſonis: ḡ ꝛc. Quo
aūt pluralitas pſonarū nō ponat cōpoſitionē in di-
uinis: oſtēdit per ſimile ex hoc q in vna ꝛ eadē pſo
na pluralitas attributoꝝ cōpoſitionē nō ponit. De
inde ponit ꝛ pbat q in diuinis nō eſt natura totius
vl'is: nō eni dicimus eſſentiā totū vl'e eſſe reſpectu
pſonarū qd oſtēdit duab⁹ rōnib⁹. Prima ducit ad
impoſſibile: ꝛ eſt talis: multiplicatis illis quoꝝ eſt
genus multiplicat ꝛ ipm genus: ḡ ſi diuina eſſētia
eſſet genus reſpectu pſonarū multiplicaret diuina
eſſentia multiplicatis diuinis pſonis: conſtat autē
qd diuina eſſentia nō multiplicat multiplicatis di-
uinis pſonis: ḡ diuina eſſentia nō eſt genus: nec p
ſone ſunt ſpēs: nec indiuidua. Ratio aūt iſta ē bea
ti Auguſtini dicētis: q diuina eſſentia nō eſt gen⁹
nec pſone ſpecies: nec eſſentia eſt ſpēs: nec pſone
indiuidua rōe pdicta: qꝛ iam multiplicaret diuina
eſſentia: ḡ diuina eſſentia nō eſt ſpēs nec gen⁹: nec
pſone ſunt vt indiuidua: manifeſtū ergo eſt q diui
na eſſentia nō eſt vl'e ad pſonas. Alia ratio ē oſtē-
ſiua ꝛ eſt talis: vna eſſentia inquātū vna nō habet
ſpēs: ſed diuina eſſentia eſt ſimpliciter vna: ḡ non
habet ſpēs. Et qd nō habet ſpēs nō eſt gen⁹: ḡ diui
na eſſentia nō eſt gen⁹. Itē nō eſt ſpēs: qꝛ nō mul-
tiplicat ad multiplicationē pſonarū: ḡ nō eſt ibi ali-

qđ totū vl'e. Poſtea dicit q̄ tres pſone nō cōueniūt in eſſentia ſicut in pte materiali ita q̄ diuina eēntia ſit i materia pſonaꝝ: ſicut lutū vel es multoꝝ vaſorū: q2 ſicut dicit in oib⁹ q̄ ꝯſtituūtur ex vna materia plus eſt de materia in plurib⁹ q̄ꝫ in vna: ſed nō eſt plus de eſſentia diuina in plurib⁹ pſonis q̄ꝫ in vna ergo eſſentia nō ſe habet ad perſonas vt materia. Deinde oſtēdit q̄ diuine pſone nō cōueniūt in eſſentia ſicut in ꝓprietate formali: ſicut cōueniūt homines in vna cōplexione q̄ etiā ꝓpter hoc dicūtur eſſe vnius nature: qđ ex hoc oſtendit: q2 in his maius aliqđ ſunt duo q̄ꝫ vn⁹ qđ nō eſt in diuinis pſonis. Poſtea obijcit per auctoritatē Damaſceni qui dicit q̄ diuina eſſentia eſt cōis ⁊ vl'is: tres vero perſone ſunt tria pticularia. Deinde reſpōdet ad hoc et dicit q̄ verba iſta Damaſceni nō ꝓprie ſed ſimilitudinarie ſunt accipienda: ſunt ibi tamē aliqua q̄ ſilitudinē tenēt reſpectu cōis: ⁊ aliqua reſpectu pticularis. differentia autē materialis dicit in diuinis eſſe nō q̄ aliqđ ſit in vna qđ nullo modo ſit in alia ſed q2 ꝓpter diſtinctionē relationū poſſunt ſibi inuicē cōnumerari. Ultimo ꝓbat equalitatē magnitudinis pſonarū ex rōne vnitatis: vel ex diuina ſimplicitate ſic: vbicūq3 idē eſt vnitas qđ magnitudo no eſt maior magnitudo: vbi nō eſt maior vnitas: ſed in deo eſt idē magnitudo ⁊ vnitas ſm rē: ideo ſi in deo nō eſt maior vnitas ibi non eſt maior magnitudo: ſed nō eſt maior vnitas in trib⁹ pſonis q̄ꝫ in vna: ꝫ nō eſt maior magnitudo triū q̄ꝫ vni⁹ tm: et ita ſunt in magnitudine equales. Cōcludit etiā ex dictis q̄ q̄uis deus dicat trinus: nō tamē eſt dicendus triplex: q2 triplicitas inequalitatē poneret. In illis em̄ reb⁹ inuenit triplicitas vbi tria excedūt vnū in magnitudine qđ tamen non eſt in diuinis perſonis: ergo non eſt ibi triplicitas ⁊c.

Queſtio Quarta.

Utrū in diuinis ſit dare totū & ptē.

G. Que. iiij. Irca lectionē iſtam q̄ritur de duob⁹. Primū eſt vtrū in diuinis ſit dare totū ⁊ partē. Scđm eſt de veritate qđ eſt tertiū principale in tota iſta diſtinctione.

Arg. primo Ad primū ſic ꝓcedit. Et arguit q̄ in diuinis nō ſit dare totū ⁊ partē: q2 vbicūq3 eſt dare totū ⁊ partē ibi eſt dare maius ⁊ minus: q2 oē totū eſt maius ſua pte: ſed in diuinis nō eſt dare maius ⁊ min⁹ cū ibi ſit ſūma equalitas: ꝫ ⁊c.

Argui. ij Itē oē qđ habet rationē partis: habet rationē imꝑfecti: ſed in deo nihil pōt eē imꝑfectū ꝫ nec ps: q̄re nec totū cū totū et pars correlatiue dicātur.

In oppo ¶ In cōtrariū eſt: q2 totū et perfectū ſunt idē: vt dicit tertio phiſicorū: ſed in deo maxime reꝑitur ratio ꝑfecti: ꝫ ⁊ ratio toti⁹: et per cōſequēs ratio partis ꝓpter rōnē prius tactam.

H. Reſponſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Uidendū eſt primo de rōne totius in generali qualiter cōueniat diuinis: et ſcđo videbit de ſpecialib⁹ rōnib⁹ totius huius ⁊ illius: puta totius vl'is ⁊ totius integralis: an ſimiliter cōpetāt diuinis.

Primus articulus. Quātū ad primū ſciendū q̄ ſicut dicit primo celi ⁊ mūdi: omne totū ⁊ perfectū nō differūt ſʒ ſpeciē ſed ſm materiā in qua reꝑiunt. Cōpletio em̄ q̄ importat abſolute per nomē perfecti cōtrahit ꝑ oē et totū: q2 vtrūq3 importat cōplementū cōtentiuum pluriū: de eo em̄ qđ eſt vnū tantū actu ⁊ potētia nec includit niſi vnū: nō pōt dici totū: neq3 omne perfectū tamen pōt dici: vt hec natura huius angeli pōt dici naturaliter perfecta: ſed nō pōt dici ꝓprie tota vel oīs. Rurſus oē in natura cui cōuenit requirit q̄ cōtineat plura de q̄bus nomē importās illā naturam dicat: Et ideo ſolū addit termino cōmuni quē diſtribuit ꝓ illis ſolū de q̄bus dicat: totū vero reꝑit in illis que cōtinēt plura de q̄bus dici nō poſſunt: ſicut dicit tota domus que habet oēs partes domus de q̄bus tamē nō ꝑdicat. Cū ergo cōſtet q̄ eē perfectū potiſſime cōueniat diuinis: dubiū eſt de toto et oī quorū vtrūq3 importat ꝑfectionē cōtentiuam pluriū: tamē ſi hec cōtinētia ſit pluriū ſm rōnē adhuc videt q̄ poſſit reꝑiri in diuinis. Cōſtat ꝫ q̄ in diuinis ſunt plura rōne differētia. Pelagus em̄ ꝑfectionis diuine includit multas ꝑfectiōes attributales: aliq̄ādo ſicut totū partes. Si vero talis cōtinētia ſit pluriū differentiū ſm rem tunc maius dubiū eſt an ſit in diuinis. De hoc tamē ſtatim in ſcđo articulo apparebit.

I. Secundus articulus Quantū ad ſcđm ſciendū eſt: q̄ totū includēs realiter multa actu vel potētia videtur ad p̄ſens eſſe in quadruplici differētia. ſ. eēntiale / integrale / vl'e / ⁊ numerale. Totū eſſentiale ē qđ cōtinet plura realiter cōſtituētia vnā eſſentiā per modū act⁹ ⁊ potētie: ſicut eſt cōpoſitū ex materia ⁊ forma. Totum vero integrale eſt qđ cōtinet plura realiter cōſtituētia ipm nō per modū actus ⁊ potentie: ſed per modū cōtinuationis: vt in toto cōtinuo vel per modū collectiōis: vt in domo / archa / vel lecto. Totū vero vl'e cōtinet actu vel aptitudine plura nō cōſtituētia aliqđ vnū realiter: ſed diſcreta inter ſe de quorū quolibet ꝑdicat: in quo differt a toto eſſentiali ⁊ integrali quorū neutrū ꝑdicatur de ſuis partibus. Totū vero numerale nō eſt aliud q̄ꝫ numerus cōꝑhendēs pluralitatē aliquorū: ſicut duodenarius numerus dicit numerū apſorū. Et vt videtur mihi hec nō eſt ratio toti⁹ niſi nimis abuſiue: q2 totū cōprehēdit plura: vt aliquo modo ſunt vnū vel ſaltē vnita: ſed numerus dicit ſolū plura nō vt vnū: ſed verificat numerus q̄cūq3 de illis q̄ in nullo ſunt vnū nec vnita: nec cōpoſitione: vt in toto eſſentiali: nec cōtinuatione vel collectiōe: vt in toto integrali: nec in conceptione intellectus: vt in toto vl'i: quare nō videt q̄ ſit totū niſi nimis improprie et ideo ad p̄ſens dimittat: q2 inferi⁹ reqretur vtrū ſit numerus in diuinis.

K. Primo De toto ergo eſſētiali vtrū ſit in diuinis: dicendū q̄ nō. Primo q2 omne totuʒ eſſentiale cōtinet plures eſſentias imꝑfectas cōſtituentes vnā eſſentiā perfectā. et hoc em̄ dicit totuʒ eſſentiale: q2 cōtinet plures eſſentias reales: ſed in diuinis nullo modo ſunt plures eſſentie: ergo nec totū eſſentiale.

Secūdo Scđo: q2 in diuinis ſi eſſet totum eſſentiale: hoc eſſet pſona reſpectu eſſentie ⁊ relationis ex q̄bus cōſtituitur: nihil em̄ in diuinis eſt qđ ex pluribus ꝯſtituit niſi pſona: ſed pſona nō poteſt eſſe totū eſſentiale: ergo ⁊c. Probatio minoris. illa ex q̄bus cōſtituit totū eſſentiale reale ſunt realiter vnū actus: ⁊ reliquū potētia: ſed eſſentia et relatio ex q̄bus perſona cōſtituit nō ſunt actus ⁊ potentia: ſed ſunt actus abſolutus ⁊ relatus: ergo eſſentia ⁊ relatio nō cōſtituūt aliqđ qđ ſit eſſentiale totū: ⁊ nihil aliud eſt in diuinis qđ poſſit habere rationē totius eſſētialis vt dictū eſt: ergo in diuinis nullo mō eſt totū eſſentiale.

L. Itē nec totū integrale: q2 totuʒ integrale cōſiſtit ꝓprie ex ptib⁹ q̄tus quātitate molis que poſſunt cōſtituere totū per modū ꝯtinuationis vel cōtiguationis vel colligationis: ſed in diuinis nihil ē quātū quātitate molis: ꝫ ⁊c. maior ꝓbat

q2 om̄e totū integrale habet partē extra partē qḋ cō
petit ſolū quātis. minoꝛ de ſe patet. Itē ſi eſſet ali-
quod totū integrale in diuinis illud eſſet ꝑſona: q2
ſicut prius dictū eſt nihil eſt in diuinis ex pluribus
cōſtitutū niſi ꝑſona: ſed ꝑſona nō eſt totū integra-
le: ergo ꝛc. ꝓbatio minoris. totū integrale eſt perfe
ctius qualibet ſua parte: ſicut em̄ totū habet rōem
integri: ſic q̄libet pars habet ratione diminuti ſed
ꝑſona nō eſt aliquid ꝑfectius q̄ ſola eſſentia. Tot
ta em̄ ꝑfectio in diuinis eſt ab eſſentia ⁊ nō relatio-
ne alioquin aliq̄d ꝑfectionis eſſet in vna ꝑſona qḋ
nō eēt i alia ſicut ⁊ aliq̄d relatiōs: ergo ꝑſōa nō ē aliq̄d
ꝑfecti⁹ q̄ ſola eſſentia: nec ꝑ cōſequēs eſt totū inte
A. grale ad ipām ⁊ ad relationē. De toto aūt vl̄i dicē-
dū: q ea q̄ ſunt in diuinis poſſunt cōſiderari ſm eē
qḋ habēt ſm ſe in re extra: vel ſm eſſe qḋ habēt in
aīa. Si primo mō: ſic in diuinis nihil eſt vl̄e: qḋ pa
ret. Pmo q2 eidē ⁊ ſm idē impoſſibile eſt q ꝯueniat
rō vl̄itatis ⁊ ſigularitatis: ſed omni rei ſiue in crea
turis ſiue in diuinis conuenit ratio ſingularitatis
ſm eſſe qḋ habet in re extra. Sic em̄ verū eſt verbū
Boetij q om̄e qḋ eſt ideo eſt: q2 vnū numero eſt: ergo
nulli rei neq3 in diuinis neq3 in creaturis cōuenit rō
vl̄itatis ſm eſſe qḋ habet in re extra. Scd̄o q2 ſi ali
quid qḋ ſit in diuinis haberet rōem vl̄is: hoc eſſet
potiſſime eſſentia q̄ reperit̄ in pluribus ꝑſonis ⁊ de
plurib⁹ ꝑdicat̄ q̄ videt̄ eſſe ratio vl̄is: ſed eſſentia
nō habet rōem vl̄itatis ad ꝑſonas ſm eſſe qḋ hab3
in re extra: ergo ꝛc. minoꝛ ꝓbat̄: tum q2 vnitas vl̄is in
ſingularib⁹ nō eſt vnitas rei: ſed tantū rōnis ſicut
et entitas: vnitas aūt eſſentie in ꝑſonis eſt vnitas
rei nō rōnis: tū q2 vl̄e dicit̄ in cōi q̄cq̄d ꝑtinet ad ra
tionē ſuppoſiti: eſſentia aūt nō q2 nō dicit relationē
q̄ eſt ſuppoſiti cōſtitutiua: ergo eſſentia nō habet rōem
vl̄is ad ꝑſonas. Cū em̄ ratio vl̄is ꝯſiſtat in eſſe cōi
cabili plurib⁹ ⁊ in eſſe plurificabili eis ꝓpter qḋ vni
B. tas eſt a ſolo intellectu: ⁊ nō a natura rei. Et primū
quidē ꝑtinet ad ꝑfectionē. Scd̄3 aūt ad imꝑfectio
nē. natura diuina primū habet: ſcd̄m nō habet: ꝓpt
qḋ deficit a rōne vl̄is. Si vero ea q̄ ſunt in diuinis
cōſiderent̄ ſm eſſe qḋ habēt in aīa ſic in eis pōt in-
ueniri totū vl̄e: Sic em̄ ꝑſōa in cōi ē aliq̄d vl̄e ad
patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritū ſanctū: ⁊ relatio diuina i cōi eſt
vl̄e ad paternitatē / filiationē / ⁊ ſpirationē tā actiuā
q̄ paſſiuā: qḋ patet ꝑ ꝓpriā rationē vl̄is. Vl̄e em̄
eſt qḋ d̄: de multis ⁊ ꝑ ſe ⁊ realiter plurificat̄ in eis:
dicit q in cōi totā naturā ſingulariū: ſed hoc mō ſe
habet ꝑſona in cōi accepta ad patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ ſan
ctū. Et relatio in cōi accepta ad paternitatē filiatio
nē ⁊ ſpirationē ac ꝓceſſionē: vt de ſe p3: ergo ꝛc. Non
ſic aūt pōt dici de eſſentia qualitercūq3 accepta: aut
de relatione reſpectu ꝑſonarū: q2 nullū iſtoꝝ dicit
C. q̄cq̄d eſt de cōſtitutione ꝑſone. ¶ Ad primū argu-
Ad pri. mentū dicendū q vbicūq3 eſt dare totū ⁊ partē in-
cipalia. tegralē ibi eſt dare maius ⁊ min⁹ quātitatiue quod
nō ponit̄ in diuinis: vbi aūt eſt dare totū ⁊ partem
vl̄em: ibi eſt dare maius ⁊ min⁹ ſm ambitū cōtinē-
tie ꝑdicabilis: q2 plura cōtinet ⁊ de plurib⁹ ꝑdicatur
totū vl̄e q̄ ps eius ſubiectiua. Et iſtud mai⁹ ⁊ mi-
nus licet nō ſit in diuinis ſm realē actū eſſendi. eſt
D. tn̄ in eis ſm rōem cōſiderādi vt dictū eſt. Ad ſcd̄3
Ad ſcd̄m ꝑ idē patet. Illud em̄ qḋ h3 rōem ꝑtis eſſentialis
vel integralis habet rōe3 imꝑfecti et totū rōnē ꝑfe
fecti. In his em̄ ps eſt aliq̄d totius ⁊ nō totū ſm rē
ſed illud qḋ h3 rōnē ꝑtis ſubiectiue reſpectu totius
vl̄is nō oportet q habeat rōnē imꝑfectiōis cū reci-
piat eſſentialē ꝑdicationē toti⁹: ⁊ ſic realiter tm̄ to
tū niſi ſm modū intelligēdi. Sic em̄ eſt aliqualiter
minus ꝑfectū qḋ nō repugnat diuinis: q2 ſm nr̄m
modū intelligēdi eſt aliq̄d in diuinis qḋ eſt maio-
ris ābit⁹ i ꝑdicādo q̄ aliḋ: ⁊ aliq̄d qḋ dicit min⁹ ꝑf
ctū q̄ aliḋ: ſic ſapia dicit min⁹ ꝑfectū ſ3 nr̄m modū
itelligēdi q̄ pelag⁹ ꝑfectiōis diue: vt ſupra dictū ē.
Ad argumētū alteri⁹ ꝑtis dicēdū q totū ⁊ ꝑfectū l3 E.
ſint idē in formali ſignificato: q2 vtrūq3 iportat ꝯple Ad arg.
mētū: differūt tn̄ in hoc q ꝑfectū eſt in pl⁹ eo q oē in oppo.
et totū dicit cōplemētū cōtentiuū pluriū ratiōe cui⁹
perfectum dici poteſt de aliquo de quo non dicitur
nec omne nec totum: vt deductum eſt.

Queſtio Quinta.

Vtrū veritas ſit ens reale an rōnis.

Circa veritatem q̄runtur duo. F.
Primū eſt vtrū veritas ſit ens reale an Queſt. v.
ens rationis ſolū. Scd̄3 eſt in quo ſit ve
ritas: vtrū ſit in reb⁹ an in aīa. Ad pri-
mū ſic ꝓcedit̄. Et arguit̄ q veritas ſit ens reale: q2 Arg. pmo
bonū vniuſcuiuſq3 rei eſt ens reale: ſed veritas eſt
bonū intellectus: ergo veritas eſt aliquid reale. Itē Arguit. ij
illḋ qḋ nō eſt aliquid reale eſt nihil ſimpliciter ⁊ ab-
ſolute: ſed veritas nō eſt nihil: alioquin laborātes
ad ſciendū veritatē laborarēt ad ſciendū nihil qḋ
eſt incōueniēs: ergo ꝛc. minoꝛ patet: ꝓbatio maioris:
q2 aliquid ⁊ res ꝯuertunt̄. Et idō qḋ nō eſt res nō eſt
aliquid ⁊ ꝑ cōſequēs nihil: equipollent em̄ non ali-
quid ⁊ nihil. ¶ In cōtrariū arguit̄: q2 illud qḋ diſtin In oppo.
guit̄ cōtra ens reale: generaliter dictū eſt ens rōis
ſolū: ſed ens verū diſtinguit̄. vj. metaphyſice cōtra G.
ens reale gn̄aliť dictū: ergo ꝛc. ¶ Reſpōſio. circa q̄ſtio- Reſpōſio
nē iſtā videndū eſt primo q̄d importat̄ ꝑ ens rōis: ad q̄ſtio.
et ſcd̄o inquiret̄ de principali q̄ſito. Quātū ad pri- Pri. arti.
mū ſunt due opiniōes de ente rōnis. Prima eſt q Prima
ens rōis vocat̄ illud qḋ eſt ſubiectiue in aīa ſiue in opinio.
intellectu vel in ratione. Et motiuū hui⁹ opiniōis
forte eſt q2 ens rōnis cōſueuit appellari ens in aīa.
S3 vt videt̄ ſic opinātib⁹ nihil ē in aīa niſi ſit in ea
ſubiectiue ⁊ nō obiectiue ſolū: vn̄. iij. de aīa dr̄ q la-
pis nō eſt in aīa ſed ſpēs lapidis: q2 q̄uis lapis ſ3
ſeſe habeat ad animā obiectiue nō tn̄ ſubiectiue:
ſed ſolū eius ſpecies: ergo vt videt̄ ens ratiōis nō
dicit̄ in anima eſſe niſi q2 eſt in ea ſubiectiue. Iſtud Impro.
aūt nō poteſt eſſe verū: q2 qḋ eſt ens reale non eſt ꝑdicte op.
ens ratiōis: quia diſtingunt̄ ex oppoſito: ſed omne
qḋ eſt ſubiectiue in anima ſiue ſit ſpecies ſiue actus
ſiue habitus: eſt ens reale: ergo nō eſt ens ratiōis.
minoꝛ ꝓbatur: quia eque vera res eſt anima ⁊ per-
fectioꝛ ⁊ nobilioꝛ q̄ res corpoꝛea. Et ideo ſi illud
quod eſt ſubiectiue in re corpoꝛea (vt caloꝛ vel quā
titas) eſt ens reale fortiori ratione illud quod eſt
ſubiectiue in anima ſiue ſit ſpecies ſiue act⁹ ſiue ha Ad rōem
bitus eſt ens reale et non rationis. Ad rationem ꝑdicte op.
illoꝝ dicendū eſt q entia rationis dicuntur eſſe
in anima nō ſubiectiue ſ3 obiectiue ſicut poſtea de-
clarabitur. Qḋ autē dicit philoſophus. iij. de ani-
ma q lapis non eſt in anima ſed ſpēs lapidis non
fuit intentio Ariſtotelis q lapis ⁊ omne cognitum
non poſſit dici aliquo modo eſſe in cognoſcēte: ſed
voluit excludere illum modum quē ponebat Em-
pedocles qui dicebat q opoꝛtebat animam eſſe cō-
poſitam ex omnibus ad hoc vt omnia cognoſce-
ret. Dicebat enim q terra terram cognoſcimus:

et ſic de aliis: cõtra qđ dicit Ariſtoteles ꝙ lapis nõ
eſt ſic in aĩa ꝗ̃uis ſit in ea ſicut cognitũ in cognoſcē
H te. Alia eſt opinio quã credo veriorē ꝙ ens rõnis
Secũda opinio. nõ eſt aliud ꝗ̃ denñatio obiecti ab actu rõnis: ſed
ea q̃ attribũtur rei ſolũ vt cognita eſt: verbi gratia
eſſe vl'e / eſſe genꝰ / vel ſpeciē dicunt̃ eſſe entia rõis
qꝛ talia dicunt̃ de re tñ: vt eſt obiectiue cognita ita
ꝙ ens rõis nõ eſt penitus nihil: nec dicit̃ ens rõis:
qꝛ ſit in aĩa ſubiectiue: ſed qꝛ denoĩatio rei ab actu
rõis ſm ea q̃ cõueniũt ei ſolũ vt eſt cognita. Et ꝗ̃=
uis idē re ſit hoiem intelligere lapidē in vlĩ et ꝑ in
differentiã ad ſingulares lapides ⁊ lapidē ſic intel
ligi (Nõ eñ lapis eſt ſic intellectus niſi qꝛ homo in=
telligit eũ ſic) tñ intelligere in hoĩe eſt vera res ⁊ de
nominatio qua hõ eſſe dicit̃ intelligēs eſt realis in
hoĩe: intelligi aũt nõ eſt vera res in lapide: nec de
noĩatio qua lapis dicit̃ ſic intellectus eſt realis in la
pide: ſed dr̃ ens rõis: qꝛ nullo mõ ꝯpetit rei niſi per
actũ rõis tēdētis in ipm̃ vt in obiectũ: ⁊ ſic patet pri
I. mũ. Quãtũ ad ſcđm dicendũ eſt qđ ſit veritas et
Secũdꝰ articulus. ex hoc apparebit an ſit ens rõis an nõ. Quãtũ ad
primũ ſciendũ eſt ꝙ ſicut cõiter dicit̃ veritas eſt cõ=
formitas vel adequatio intellectus ad rem. Quali
ter aũt hoc ſit intelligēdũ aduertendũ eſt: ꝙ nõ eſt
intelligendũ de adequatiõe vel cõformatiõe intel
lectus ⁊ rei ſm illud qđ ſunt eſſentialiter: qꝛ intelle
ctus ſm illud qđ eſt eſſentialiter nõ habet aliquã cõ
formitatē vel adequationē cũ re extra imo magnã
difformitatē cũ res extra ſit q̃ꝫ corpus intellectꝰ
aũt nõ ſed ſpũs: aut ſi aliqua ſit cõformitas nõ con
ſiſtit in illa veritas: qꝛ cũ illa attendat̃ ſm naturam
rerũ equaliter põt eſſe inter intellectũ ⁊ res q̃s nũꝗ̃
intelliget vel intellexit: ſicut inter ĩtellectũ ⁊ res q̃s
intelligit: veritas aũt nõ eſt ſine cognitiõe q̃re ⁊c.
K. Reſtat ergo ꝙ talis cõformitas attendat̃ ſm aliq̃d qđ
eſt in intellectu ſubiectiue vel obiectiue. Et primũ
quidē dicũt aliqui. ſ. ꝙ cõformitas intellectus ad rē
attendit̃ ſm id qđ eſt ſubiectiue in intellectu qđ eſt
ſpẽs rei q̃ eſt ſimilitudo eius: vel ſm negātes ſpẽs
Impro. ꝓ dicte opi. ipe eſt actus intelligēdi q̃ eſt etiã ſiĩitudo rei. Sed
iſtud nõ videt̃ verũ: qꝛ talis cõformitas vel eſſet in
eſſendo vel in repſentãdo: nõ in eſſendo: qꝛ omne
qđ eſt ſubiectiue in intellectu eſt accidēs: res aũt ex
terior eſt q̃ñꝫ ſubſtãtia materialis: vl' ſi ſit accidēs
eſt accidēs corporeũ. Inter hec non põt eſſe ſiĩitu=
do vel cõformitas in eſſendo cũ ſint diuerſorũ ge=
nerũ quare ⁊c. Nec põt attēdi ꝯformitas in qua cõ
ſiſtit veritas in repſentando: qꝛ repſentatio rei per
ſpeciē apud intellectũ ꝑcedit ſaltem ordine nature
actũ intelligēdi: prius eñ eſt ordine nature obiectũ
ꝑſens potentie per ſpeciē ſi qua ſit ꝗ̃ ſequat̃ cogni=
tio: veritas aũt aut ſimul eſt ſm naturã cũ actu in=
telligēdi aut poſterior: ergo veritas nõ cõſiſtit in ade=
quatiõe vel cõformitate q̃ eſt inter ſpẽm ⁊ rem ſm
repſentationē. Itē dato ꝙ res repſentet̃ ſm actũ
intelligēdi ſolũ ⁊ nõ per aliq̃d prius: ⁊ ꝙ repſenta=
tio ſit ipamet cognitio: adhuc cõformitas in repſen
tãdo vel in agnoſcēdo nõ attendit̃ ſm aliq̃d qđ ſit
ſubiectiue in intellectu ſed potius obiectiue: qꝛ con
formitas in repſentãdo vel cognoſcēdo ꝓ ſe cõſi=
ſtit in hoc ꝙ repſentãs vel cognoſcēs repſentat vl'
cognoſcit rē ſic eſſe ſicut ipſa eſt: ſed talis cõformi=
tas attendit̃ ſolũ ſm id qđ ſe habet obiectiue ad in
tellectũ: ergo ⁊c. maior de ſe patet: ꝓbatio minoris: qꝛ
cũ dicit̃ ꝙ intellectus intelligit rem ſic eſſe ſicut ipſa
eſt. Sic ⁊ ſicut note ſũt cõformitatis ꝑdicte in qua
formaliter cõſiſtit veritas: ſed ſic ⁊ ſicut ſũt ibi cõdi
tiões obiecti ⁊ nõ ipſius actus intelligēdi: nõ eñ eſt
ſenſus ꝙ actus intelligēdi ſic ſe habeat ad intelle=
ctũ in quo eſt ſubiectiue ſicut ſe habet res intellecta
ad ſuũ eſſe reale: qꝛ hoc eſſet falſũ: ſꝫ eſt ſenſus: ꝙ
res intelligit̃ ſic eſſe ſicut ipa eſt ita ꝙ cõformitas ē
inter eſſe apphenſum ⁊ eſſe in re qꝛ quale eſſe habꝫ
res tale eſt apphenſum ⁊ nõ aliud. Et licet res non
ſit apphenſa niſi ꝑ actũ q̃ eſt in intellectu ſubiectiue
tñ eſſe apphenſum dicit cõditionē denoĩantē obie=
ctũ ⁊ nõ intellectũ: nec actũ intelligēdi: qꝛ intellectꝰ
vt ſic nõ eſt apphēſus: ſed apphēdēs: nec intellige
re eſt apphēſũ: ſed apphēſio. Et ita ꝯformitas in q̃
ꝯſiſtit veritas attendit̃ ſm id qđ hꝫ ſe ad intellectũ
L. Opinio doctoris. obiectiue ⁊ nõ ſubiectiue. Eſt eñ veritas conformi
tas eiuſdē ad ſe ipm̃ ſm aliud ⁊ aliud eſſe. ſ. eſſe in
tellectũ ⁊ eſſe reale: qđ etiã patet ex alio ſic. Illud eſt
verũ formaliter qđ ſignificat̃ ꝑ ꝓpõnē verã: ſꝫ ob=
iectũ intellectus enũciatiue ſũptũ ſignificat̃ ꝑ ꝓpo=
ſitionē verã: ergo veritas ē formalit̃ cõditio obiecti in
tellectꝰ ⁊ nõ aliciuꝰ exiſtētis ſubiectiue in intellectu
maior patet qꝛ ſignũ nõ dr̃ tale niſi qꝛ ſignificat illđ
qđ eſt tale formalit̃: ſicut vrina nõ dr̃ ſana niſi qꝛ ſi=
gnificat ſanitatē aĩalis q̃ ē formalit̃ ſanitas. Et idē
dr̃ de ꝓpõne q̃ nõ dr̃ vera niſi qꝛ ſignificat illud qđ
eſt formalit̃ verũ. minor de ſe patꝫ: qꝛ ꝓpõ vera nõ
ſignificat niſi illud qđ eſt enũciatiue apphenſũ ꝑ in
tellectũ tãꝗ̃ eiꝰ obiectũ: ⁊ ſic patet ꝙ veritas eſt cõ
formitas intellectus ad rē intellectã inquãtũ id qđ
de re enũciatiue apphendit̃ eſt cõforme vel potius
idē cũ idētitate rei: ⁊ ſic eſt relatio eiuſdē ad ſe ipm̃
ſm eſſe intellectũ ⁊ eſſe reale. Iuxta qđ eſt intelli M
gēdũ ꝙ cũ veritas dicat̃ de re (ſicut dicimꝰ illud eē
de veritate rei qđ eſt de eiꝰ entitate ⁊ q̃dditate) di=
cat̃ etiã de ꝓpõne ⁊ de intellectu (dicimꝰ eñ ꝓpõnē
verã ⁊ ĩtellectũ verũ) ⁊ vlteriꝰ dicat̃ đ obiecto enũcia
tiuo tã affirmatiuo ꝗ̃ negatiuo (dicimꝰ eñ hoiẽ eē
aĩal eſt verũ: ⁊ hoiem nõ eſſe aſinũ eſt verum) Ve
ritas primo mõ dicta nõ eſt veritas formalit̃ ſꝫ q̃ſi
materialiter vel fundamētaliter: qđ patet: qꝛ vox
ſignificãs eã ſicut ſunt voces ſignificãtes ſimplicia
nõ dicunt̃ ſignificare verũ nec falſum. Sed hoc eſ
ſet ſi entitas rei eſſet formaliter veritas. Veritas
aũt ꝓpõis nõ eſt niſi veritas ſigni. Veritas aũt in=
tellectꝰ vel actꝰ intelligēdi vt eſt q̃dã res in intelle
ctu ſubiectiue exiſtēs nõ eſt niſi ſua entitas qua ve
ritate oĩs actus intelligēdi eſt verus. Sed in cõpa
tione ad obiectũ dr̃ intellectꝰ verꝰ: qꝛ apphēdit rem
ſic eſſe ſicut ipa eſt: ergo rē eſſe apphēſam ſic eſſe ſicut
ipa eſt: eſt verũ ad qđ tã veritas rei ꝗ̃ vocis ⁊ intel
lectus habēt attributionē. Eſt ergo primũ verũ ⁊ cui N.
prio cõpetit veritas: ſed rē eſſe apphēſam: ſic eē ſi=
cut ipa eſt: ē cõditio obiecti cõformit̃ ſe hñtis ſm eē
intellectũ ad ſuũ eſſe reale: ergo talis ꝯformitas eſt ve
ritas. hoc aũt nõ eſt aliđ ꝗ̃ relatio eiuſdē ad ſeipm̃
ſm eē apphēſũ ⁊ ſm eē reale. Ex quo ꝯcludit̃ ꝙ ve
ritas eſt ens rõis: qꝛ illud qđ attribuit̃ rei ſolũ ſꝫ eē
intellectũ eſt ens rõnis: ſed veritas eſt hmõi: ergo ⁊c.
vtraꝗ̃ ꝑmiſſarũ patet ex ꝑcedētibꝰ. Ad cuius ma
iorē euidentiã ſciendũ eſt: ꝙ ſicut eſt duplex actus
intelligendi ſimplex ſcilicet et componens: ſiue
diuidens: ſic ſunt duo genera entium rationis.
vnum quod ſequitur actum intelligendi ſimplicem
ſicut vniuerſale: genus: ſpecies: et huiuſmodi.
Aliud quod ſequitur actum intelligendi compo=
nentem vel diuidentem: et illud eſt verum vel

falſum: vnde verũ ⁊ falſum nõ ſunt aliud ꝙ̃ rẽ in-
A. telligi ſicut eſt: ⁊ ſic eſt veritas: vel intelligi eſſe vel
Ad pri. nõ eſſe aliter ꝙ̃ ſit: ⁊ tunc eſt falſitas. ¶ Ad primũ
principa. argumentũ in oppoſitũ dicendũ: ꝙ verũ dicit̃ eſſe
ꝑfectio intellectus: q: actus quo intellect⁹ intelligit
rẽ ſic eẽ ſicut ẽ: eſt actus ſũme cõueniens intellectui
cui⁹ natura eſt cognitiua rerũ: ſ; ip̃ʒ verũ formalit̃
acceptũ nõ eſt perfectio intellectus: ſed eſt denomi
natio obiecti cõformiter ſe habẽtis ſm̃ eſſe intelle-
B. ctũ ⁊ ſm̃ eſſe reale. Ad ſcd̃m dicendũ ꝙ illud qđ
Ad ſcd̃m nõ eſt ens reale eſt nihil realiter: eſt tamen ens ra-
tionis. Nã ens diuidit̃ in ens rõis ⁊ ens reale. Qđ
aũt vlterius dicit̃ ꝙ hoĩes nitunt̃ ad ſciendũ verita
tem cõtra arguẽtes: q: ſi veritas ſit aliq̃d reale nõ
eſt aliud ꝙ̃ relatio cõformitatis intellectus ad rem
intellectã. Cõſtat aũt ꝙ nõ oẽs nitunt̃ ad ſciendu;
iſtã relationẽ: g̃ nec ad ſciendũ veritatẽ ſic acceptã.
Qualiter ergo intelligendũ eſt ꝙ hoĩes nitunt̃ ad
ſciendũ veritatẽ ſic vtiq; nõ ꝙ veritas quãtũ ad id
qđ dicit formaliter ſit obiectũ ⁊ principaliter cogni-
tum: ſed q: hoĩes nitũtur ſcire naturas rerũ ⁊ habi-
tudines earũ q̃ cũ cognoſcunt̃ ſic eſſe ⁊ ſic ſe habere
ꝓut eſt in naturis earũ: tunc eſt veritas q̃ eſt cõfor-
mitas rerũ: vt intellecte ſunt ad ſe ipſas vt exiſtũt.

Queſtio Sexta.

Vtrum veritas ſit in rebus an in intellectu.

C.
Queſt. vi. SEcũdo queritur in quo ſit ve-
Arg. pr̃o ritas: vtrum ſit in rebus an in intellectu.
Et arguit ꝙ ſit in intellectu: primo per di
ctum Ariſtotelis. vi. metaphiſice qui di
Arguit̃. ij cit ꝙ bonũ ⁊ malũ ſunt in rebus: verum ⁊ falſum in
anima. Scd̃o per rationẽ: q: relatio eſt maxime in
illo extremo qđ depẽdet: ſed veritas eſt relatio cõ-
formitatis intellectus ad rem intellectã: intellect⁹
aũt eſt depẽdẽs ad rem intellectã ⁊ nõ ecõuerſo: g̃
In oppo. veritas eſt in eo. ¶ In ↄtrariũ arguit̃: q: oĩs reſpe
ctus eſt in ſuo fundamẽto: ſed fundamentũ verita
D. tis eſt entitas rerũ: g̃ in entitate rerum eſt veritas.
Reſpõſio ¶ Reſpõſio. illi qui dicunt veritatẽ eſſe reſpectum
ad q̃ſtio. realẽ cõformitatis intellectus ad rem intellectã di-
Prima cunt ꝙ veritas eſt in intellectu ſicut in ſubiecto vel
opinio. potius ſicut realis reſpectus in ſuo fundamẽto. Et
ad hoc adducũt duas rões. Prima talis eſt: quã-
Pria rõ. docũq; aliq̃d dicatur tale ex ordine ad aliud in quo
ſiſtit̃ et dicit̃ tale. primũ dicit̃ tale cauſaliter et ſcd̃m
formaliter: ſed res dicit̃ vera illo modo ex ordine
ad intellectũ: g̃ ⁊c. maior declarat̃ per exemplũ: nã
q: medicina dicit̃ ſana ex ordine ad aliđ in quo ſiſti
tur medicina dicit̃ ſana cauſaliter ⁊ animal forma-
liter. minor ꝓbatur: q: vbi eſt ꝓceſſus a mouente
ad motũ ſiſtit̃ in re mota: ſed in ꝓceſſu a re ad in-
tellectũ eſt ꝓceſſus a mouente ad motũ: ergo ⁊c.
Secũdo. Scd̃o ſic: q: veritas eſt rectitudo paſſiua: ſc; recti-
tudo ei⁹ qđ rectificatur: quia eſt imago et exempla-
tũ: ſed intellectus ſe habet ad rem intellectam ſicut
paſſum ad mouẽs: ergo adequatio intellectus eſt
E. veritas formaliter ⁊ in re eſt ſolũ cauſaliter: ⁊ vt ſic
Impro. eſt cauſaliter vera. Sed cõtra hoc arguit̃ primo:
ſḿlicite op. quia inter intellectũ diuinũ ⁊ ſuũ principale obiectũ
puta cũ intelligit ſe ipſum eſſe ſumme perfectũ ex
nulla parte eſt adequatio paſſiua: ⁊ tamẽ eſt ibi ve-
ritas: ergo veritas nõ recipit adequationẽ paſſiuã

Scd̃o: q: cõtingit intelligere vere illud qđ nullam Secũdo.
entitatẽ realẽ habet: ſicut ꝙ chimera eſt chimera: ſ;
talia non entia nihil poſſunt adequare ſibi realiter
ergo ⁊c. Tertio: q: intellect⁹ poteſt moueri ad ve Tertio.
re intelligendũ ab alio ꝙ̃ a re intellecta (ſicut deus
poſſet mouere intellectũ meũ ad intelligendũ anti
chriſtũ futurũ) ſed talis veritas nõ cõſiſteret in ha-
bitudine intellectus ad deũ mouentẽ: ſed in habi-
tudine intellectus ad rem intellectã a qua nõ eſſet
motus: ergo veritas nõ requirit adequationẽ paſ-
ſiuã ex parte intellectus vel illius in quo eſt ꝑ eaſ-
dem rões vel per aliquas earũ: patet ꝙ veritas
nõ eſt relatio actus intelligẽdi ad rem intellectam
tanq; mẽſurati ad menſurã: q: in cognitione dei re
ſpectu ſui eſt veritas: ſ; ibi nõ eſt relatio mẽſurati
ad mẽſurã: vel eſt relatio ſm̃ ſolũ rõem ⁊ nõ ſm̃ rẽ
cutus oppoſitũ alij dicũt. Dicendũ eſt g̃ aliter ꝙ ve F.
ritas formaliter dicta nõ eſt in rebus ſed in intelle Opinio
ctu: nõ quidẽ ſubiectiue: ſed obiectiue tantũ. Qđ Doctoris
nõ ſit in reb⁹: patet q: quicq̃d eſt in rebus eſt in eis
circũſcripto omni actu intelligẽdi: ſed veritas for-
maliter ſumpta nõ eſt ſine actu intelligendi: g̃ veri
tas formaliter ſumpta nõ eſt in rebus. Dico autem G.
formaliter: q: veritas ſũpta materialit̃ vel funda-
mẽtalit̃ bñ ẽ in reb⁹ ſicut dictũ fuit ĩ p̃cedẽte q̃ſtiõe.
Per idẽ pʒ ꝙ veritas nõ eſt in intellectu ſubiectiue
q: q̃cq̃d eſt in ĩtellectu ſubiectiue ẽ res vera ⁊ nõ rõ
tm̃: veritas aũt ẽ ens rõis: vt ꝓbatũ fuit in p̃cedẽte
q̃ſtiõe: g̃ ipſa nõ eſt in ĩtellectu ſubiectiue. Relinquit̃
g̃ tertiũ ꝙ veritas ſit in intellectu obiectiue: nõ q̃dẽ H.
ſicut obiectũ cognitũ principaliter: ſ; vt quidã mo-
dus cõueniẽs rei ſolũ vt eſt cognita. Iuxta qđ eſt I.
intelligendũ ꝙ ſicut diſtinguim⁹ triplicẽ actũ intel-
ligendi: videlicet ſimplicẽ cõponentẽ: ⁊ diſcurſiuũ:
ſic ſunt entia rõnis in triplici differẽtia: q: q̃dã cõue
niũt rei ꝓut eſt cognita per intellectũ ſimplicẽ: ſicut
vl̃e genus ⁊ ſpẽs. Quedã cõueniũt rei: vt eſt intel
lecta per intellectũ enũciatiuũ cõponẽtẽ vel diuidẽ
tẽ: ſicut affirmatio ⁊ negatio ⁊ ꝑ cõſequẽs veritas
et falſitas. Alia vero cõſequũtur res ꝓut ſunt ob-
iectiue in intellectu diſcurſiuo: ſicut añs ⁊ ↄñs: ſyllo
giſmus, enthimema ⁊ ſimilia: de q̃b⁹ oĩb⁹ tãq; de
entib⁹ rõnis cõſiderat logicus. ¶ Ad rões in op K.
poſitũ reſpõdendũ eſt primo ad dictũ Ariſtotelis ꝙ Ad pri.
verũ ⁊ falſum ſunt in aĩa nõ q̃dẽ ſubiectiue ſed ob principale
iectiue. Ad ſcd̃am dicẽdũ: ꝙ relatio realis ẽ potiſ
ſime in extremo qđ depẽdet: ſed relatio rõis nõ eſt Ad ſcd̃a;
in aliquo ſubiectiue: ſ; ſolũ in intellectu obiectiue
modo quo prius fuit expoſitũ. Per idẽ patet ad ar Ad arg.
gumẽtũ alterius ptis: q: reſpectus realis eſt in ſuo in oppo.
fundamẽto: ſed reſpectus rõis q̃lis eſt veritas que
nõ eſt aliud ꝙ̃ reſpectus cõformitatis rei vt intelle
cta ẽ ad ſe ipſa; vt exiſtit nõ ẽ niſi in ĩtellectu obiecti
ue, tãq; q̃dã modus cõueniẽs rei ſolũ vt ẽ cognita.

Diſtinctio. XX.

Sẽtẽtia hui⁹ littere in gñali & ſpãli.

NVnc oſtẽdere reſtat. Supe- L.
rius ꝓbauit magiſter eq̃litatẽ ꝑſonarũ Sñia in
in magnitudine ⁊ eternitate. Hic ꝓbat gñali.
equalitatẽ eaꝝ in ꝑtãte earũ. Et diuidit̃
in duas partes. Primo proponit intentum. Secũ-
do ꝓbat intentũ. Scd̃a ibi: Nihil inquit pr̃e minus
Scd̃a diuidit̃ in duas. Primo ꝓbat intentũ ꝑ au-
ctoritatẽ. Scd̃o per rões. Scd̃a ibi: Itẽ alio mõ:

Prima iſtarũ diuidit̃ in duas. Primo ꝓponit ꝓbationẽ Auguſtini. Scđo excludit duas rationes erroneas. Scđa ibi: Sed inquit pater a nemine. Illa pars in qua ꝓbat intentũ ꝑ rõẽs diuidit̃ in tres partes. Primo ponit rõnẽ. Scđo confirmat ꝑ ſiſe. Tertio excludit quãdã hereticã reſpõſionẽ. Scđa ibi: Hec aũt per ſilitudinẽ. Tertia ibi: Sed forte

D dices. Hec eſt ſnia lectionis in generali. ¶ In ſpe-

Snia in ſpeciali ciali vero ſic ꝓcedit magiſter: ⁊ primo ꝓponit ꝑſonas eſſe equales in potẽtia extẽſiue: q: queciq; põt vna pſõa poſſũt ⁊ alie: ⁊ a qua virtute põt vna poſſunt ⁊ alie eadẽ virtute. Poſtea ꝓbat hoc ꝑ auctoritatẽ: ⁊ eſt ꝓbatio talis. Si fili⁹ habet in poteſtate minus ꝙ̃ pater filius nõ habet oĩa q̃ habet pr̃: ſed q̃cũq; hʒ pater habet fili⁹: ḡ nõ hʒ minus in pt̃ate ꝙ̃ pater. Poſtea excludit vnã reſpõſionẽ heretici ad rõem inductã q̃ talis eſt verũ eſt ꝙ quicq̃d hʒ pater habet fili⁹: ſicut bonitatẽ ⁊ potẽtiã: ſed nõ tñ hʒ ex vnoquoq; ꝙ̃tũ hʒ pater. Hoc aũt nõ videt̃ verũ ex auctoritate inducta: Jo. xvij. oĩa q̃ habet pater ⁊ filius. Hoc aũt refellit Aug. hoc mõ. Omnia hʒ fili⁹ q̃ habet pater: ſed oĩpotẽtiã hʒ pater: ḡ tantũdẽ de pt̃ate habet fili⁹. Poſtea excludit aliã reſpõſionem q̃ talis eſt. Et ſi filius oĩa hʒ q̃ pater habet: tñ pater eſt potẽtior filio: q: hoc ipſe filio dedit ⁊ ipſe a nullo ſed a ſe ipõ hʒ: Sed hoc refellit Aug. hoc mõ: verũ eſt ꝙ pater dedit filio potẽtiã ſibi eq̃lẽ vl̃ nõ: Si equalẽ: ſi pater eſt oĩpotẽs ⁊ fili⁹ eſt oĩpotẽs. Si nõ equalẽ tũc nõ oĩa q̃ habet pater hʒ fili⁹: Deinde ꝓbat eq̃litatẽ ꝑſonarũ ĩ poteſtate ꝑ rõẽʒ q̃ talis eſt: ſi pr̃ genuit filiũ minorẽ ſe in poteſtate aut potuit gignere ſibi equalẽ ⁊ noluit: aut voluit ⁊ non potuit. Si noluit ⁊ potuit: inuidus fuit: Si voluit ⁊ nõ potuit oĩpotẽs nõ fuit q̃rũ vtrũq; eſt falſum: ḡ impoſſibile eſt filiũ nõ eẽ equalẽ pr̃i in poteſtate. Ibidẽ ꝓbat hoc idẽ ꝑ ſiſe: q: in ḡnatiõe hũana pater ꝙ̃to ꝑfectiorẽ põt generare filiũ ḡnat: ḡ multo forti⁹ in diuinis. Excludit vltio rñſionẽ heretici poſſet ei dicere ex hoc ipſo ꝙ fili⁹ ẽ a pr̃e eſt inequalis ipi: quã refellit Aug. ſic: equalitas ⁊ inequalitas attendunt̃ ſm ꝙ̃titatẽ ⁊ nõ ſm relationẽ: ſed in hoc ꝙ dicim⁹ filiũ a pr̃e eſſe nõ deſignam⁹ niſi relationẽ originis ḡ in hoc nõ deſignat̃ ineq̃litas pr̃is ad filiũ. Recapitulat etiã ea q̃ dicta ſunt: ⁊ concludit intentũ iam ꝓbatum. Et in hoc terminat̃ ſententia in ſpeciali.

Queſtio prima.

Vtrũ filius ſit oĩpotẽs ſicut pater.

A. One. pri. Arg. pũo

Circa diſtinctionẽ iſtã primo q̃ritur vtrũ fili⁹ ſit oĩpotẽs ſicut pater. Et videt̃ ꝙ nõ: q: illud qđ eſt oĩpotẽs põt in oẽm actũ potẽtia enĩ dr̃ reſpectu act⁹: ſʒ filius nõ põt in oẽm actũ ſicut pater: q: nõ põt ḡnare: ḡ nõ eſt oĩpotẽs.

Inſtãtia. Si dicat̃ ꝙ poſſe ḡnare nõ eſt poſſe aliq̃d: ſed ad aliq̃d. Et ita dato ꝙ filius non poſſit ḡnare põt tñ quicq̃d eſt poſſibile.

Contra. Cõtra quia omne dicit nihil excipit: ſed oĩa includit. Et q̃ dicit quid ⁊ q̃ dicit ad aliq̃d: ſed oĩpotẽtia dicit potentiã ad oĩa: ḡ ad ea q̃ dicit q̃d vl̃ ad aliq̃d.

Arguit̃ ſe. Itẽ ſʒ Aug. in littera ſi pater nõ potuit ḡnare filiũ ſibi equalem nõ fuit oĩpotẽs: ḡ ſm ipm oĩpotẽtia ſe extendit ad generationẽ filij: ſed hanc nõ habet filius ergo ⁊c.

In oppo. B. ¶ In cõtrariũ eſt qđ dicit Athanaſius in ſymbolo Omnipotẽs pater: oĩpotens filius ⁊c.

Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſpõſio Cũ omnipotẽtia dicat̃ per cõparationẽ ad actũ: vt aſſumptũ eſt in argumẽto: actuũ aũt diuinorũ quidam ſunt eſſentiales ⁊ tranſeũt in creaturã vt creare. Quidã vero notionales ⁊ nõ tranſeũt in creaturam: vt generare ⁊ ſpirare. A. De potẽtia q̃ eſt reſpectu primorũ actuũ nulla eſt dubitatio quin ſm illã eque ſit potẽs vna ꝑſona ſicut alia: ⁊ ad hanc ſolã forte reſpicientes ſancti dixerũt ꝙ eque omnipotens eſt filius ſicut pater: ⁊ ſpũs ſanctus ſicut pater ⁊ filius. De potẽtia vero q̃ eſt reſpectu actuũ notionaliũ eſt tota dubitatio: vtrũ ſm eam filius poſſit dici omnipotẽs eque ſicut pater cum nõ poſſit in actũ in quẽ poſſit pater. Et ſunt hic plures modi dicẽdi.

M. Prima Opinio. Unus eſt ſatis ſuperficialis: ſcʒ ꝙ in omni potentia dicit̃ ſolũ reſpectu poſſibiliũ: que autẽ implicant cõtradictionem oĩno nõ ſunt poſſibilia: ꝓpter qđ ſi aliquis nõ põt ea que implicãt cõtradictionẽ nõ ꝓpter hoc ſequit̃ ꝙ nõ ſit omnipotẽs: filiũ autẽ generare implicat cõtradictionẽ: ſcʒ q: eſſet et non eſſet filius: q: cũ in diuinis nõ poſſunt eẽ plures patres nec plures filij ſi filius generaret iam eſſet pater et nõ filius niſi ponerent̃ plures filij: ſcʒ ipſe et alius qui eſſet ab eo genitus qđ eſt impoſſibile: ḡ eſſet filius ꝑ potentiã ⁊ nõ eſſet filius: ſed ꝓpter actiuam ḡnationẽ pater qđ implicat cõtradictionẽ. ſed pr̃eʒ generare nõ implicat cõtradictionẽ. Et ideo ſi fili⁹ nõ generat nõ eſt dicẽdus minus potẽs: ſed pater ſi nõ poſſet generare nõ eſſet oĩpotẽs.

N. Impro. p̃dicte opi. Iſtud autẽ friuolũ eſt: q: licet nõ poſſe ea q̃ ſimpliciter implicãt cõtradictionẽ nõ deroget oĩpotentie: q: talia nullo mõ habẽt rõem poſſibilis: tñ nõ poſſe ea q̃ nõ implicãt cõtradictionẽ ſimpliciter: ſed quo ad iſtũ derogat oĩpotẽtie: q: talia cadũt ſub rõne poſſibilis ſimpliciter. Alioq̃n oẽ agẽs poſſet dici oĩpotẽs: q: põt in oĩa q̃ nõ implicãt cõtradictionẽ quo ad ipm: q̃dlibet enĩ agẽs põt in oĩa ꝑterq; in illa quorũ nõ hʒ potentiã. Poſſe aũt illa q̃rũ q̃s nõ hʒ potẽtiã implicat cõtradictionẽ quo ad ipm. Ex hoc enĩ dr̃ aliq̃s poſſe aliq̃d: q: habet potẽtiã: ⁊ tu dicis ꝙ nõ hʒ potẽtiã ḡ habet potentiã ⁊ nõ hʒ potentiã qđ eſt ꝯtradictio ḡ nõ poſſe illa q̃ nõ implicãt cõtradictionẽ ſimpliciter: ſed quo ad iſtũ derogat oĩpotẽtie: ḡnare aũt filiũ in diuinis nõ implicat cõtradictionẽ ſimpliciter. alioq̃n eẽt ĩpoſſibile patri: ḡ qui nõ põt ḡnare filiũ nõ eſt ſimpliciter oĩpotẽs.

S. Secũda opinio. Alius modus dicẽdi ẽ ꝙ fili⁹ hʒ oĩpotẽtiã ⁊ oẽ poſſe: ⁊ eſt oĩpotẽs dato ꝙ nõ poſſit ḡnare. Dicũt enĩ iſti ꝙ potẽtia generandi nõ eſt relatio nec relationẽ includit intrinſece: licet coexigat eã: ſed eſt eſſẽtia diuina q̃ põt in oẽ illud qđ hʒ rõem poſſibilis vel ꝓducibilis: et iõ cũ eadẽ eſſẽtia diuina ſit in pr̃e ⁊ filio ⁊ ſpũ ſctõ: in eis ẽ eadẽ oĩpotẽtia: licet in eis nõ ſit eadẽ relatio. Et ꝓpter hãc oĩpotẽtiã q̃libet ꝑſona dr̃ oĩpotẽs: licʒ nõ poſſit ḡnare: q: ex hoc nõ dr̃ aliq̃d oĩpotẽs in diuinis: q: hʒ eſſẽtiã diuinã ſub oĩ reſpectu nato fũdari in ea: quia pr̃ nõ eſſet oĩpotẽs cũ nõ habeat eſſẽtiã diuinã cũ relatione filiationis: ſʒ ex hoc ſolo dr̃ aliq̃s oĩpotẽs q: hʒ eſſẽtiã diuinã q̃ ſola eſt oĩpotẽtia. Hanc aũt hʒ q̃libet ꝑſona diuina. Et iõ q̃libet ẽ ſimpliciter oĩpotẽs. ⁊ tñ nõ q̃libet põt ḡnare ſʒ ſolũ pr̃: q: potẽtia ḡnandi ad explẽdũ actũ ḡnationis coexigit relationem pr̃nitatis cõſtituẽtẽ ꝑſonã ꝓmã: lʒ eã intrinſece nõ includat ſicut declaratũ fuit ſupra di. vij.

T. Impro. p̃dicte opi. Hãc aũt nõ hʒ niſi ĩ ſuppoſito pr̃is: iõ ſol⁹ pr̃ põt ḡnare ⁊ nõ alie ꝑſõe: licet habeãt eãdẽ potẽtiã quã ⁊ pr̃. Hic aũt mod⁹ lʒ ſit ꝓbabilis: hʒ tñ q̃dã dubia. Primũ ẽ: q: aſſumit ꝙ potẽtia ḡnandi nihil dicit intrinſece niſi eſſẽtiã diuinã qđ

nõ omnes cõcedũt: vt patuit ſupra diſtinctiõe. vij.
Secũdo. Scõm eſt: q2 videt incõueniẽs q aliquis dicat ha-
bere aliquod poſſe qd nullo modo põt in eſſe poni
Sed potẽtia ⁊ poſſe quã habet pater ad generare
nullo modo põt poni in filio: ergo nullo modo illa
potẽtia ⁊ illd poſſe qd eſt in patre eſt in filio: nõ ha
Solutio. bet ergo omnipotentiã quã habet pater. Ad hoc
dicũt aliqui q potẽtia generãdi ⁊ poſſe in filio poſ
ſunt poni in eſſe hoc modo: ſcʒ q filius generet vel
ſit generatus ⁊ nõ q generet: q2 eadẽ potẽtia ⁊ idẽ
poſſe eſt quo fili9 põt generari ⁊ pater põt genera-
re. Sed cõtra. potẽtia pertinẽs ad omnipotentiã
Impro. eſt actiua: ergo debet poni in eſſe per modũ poten
tie actiue: ſed cũ potẽtia generãdi ponit ſic in eſſe
q aliquid generet vel ſit genitũ nõ ponit in eſſe p
modũ potẽtie actiue: ſed potius p modũ potentie
Tertio. paſſiue: g male. Tertio q2 ſi idẽ lumen vel ſimile
qd eſt in ſole ad illuminandũ ⁊ calefaciẽdũ eſſet in
alio ad illuminandũ ⁊ nõ ad calefaciendũ vel ecõ-
uerſo illud nõ diceret eque potens ſicut ſol: ergo a
ſimili licet in filio ſit eadẽ eſſentia q ſola eſt potẽtia
ſicut in patre: tamẽ q2 in patre eſt ad plures actus
q in filio: filius nõ põt dici eque potẽs ſicut pater.
Quarto Quarto q2 potẽtia nunq dicit eſſentiã abſolute: ſʒ
vt eſt principiũ actus vbi eſt: ergo eadẽ eſſentia in
pluribus ſic q in vno eorũ põt aliquẽ actũ principia
re: in alio aũt nõ põt nõ ppter aliqd impedimen-
tũ: ſed q2 talis eſt natura eſſentie: in illis põt dici ea
dẽ potẽtia: q2 potẽtia dicit principiũ actus. Dico: ali-
quãdo nõ eſt ex impedimento: ſed ex natura talis
eſſentie: q2 ſi nõ poſſet principiare actũ ppter aliqd
ĩpedimẽtũ nihilomin9 diceret potẽtia quis ĩpedi-
ta: ſed quãdo eſt ex natura rei q nõ poſſit talẽ actũ
principiare tunc nullo modo habet rõem potentie:
nunc eſt ita q eſſentia diuina in filio nõ põt in actu
in quẽ põt in patre nõ ppter aliqd impedimentum
(Abſit eñ aliqd tale exterminari in diuinis) ſed
habet natura eſſentie diuine in filio ex hoc q non
eſt in eo niſi expleta ſua prima fecunditate q eſt ad
actũ generãdi: vt ſupra patuit: diſt. vij. g licet in fi-
lio ſit omnis eſſentia q eſt in patre: tamẽ in eo non
A. eſt omnis potẽtia q eſt in patre: nec p cõſequẽs de-
Ter opi. bet dici oĩpotẽs ſicut pater. Tertius modus dicẽ
Durandi di eſt: q potentia q eſt ad actus notionales: vt ſunt
generare ⁊ ſpirare nõ cadit ſub oĩpotẽtia: Et ideo
potentiã habere ad tales actus vel carere ea nõ au
get vel minuit omnipotentiã. Cuius ratio eſt du-
plex. Prima eſt: q2 de9 nõ dicit potẽs a potẽtia paſ
ſiua: ſed ab actiua: ⁊ oĩpotens ab oĩpotẽtia actiua.
Potẽtia aũt actiua nõ eſt actiua p cõparationẽ ad
eius eſſe cuius eſt potẽtia actiua: q2 ipa eſt iam en-
tis in actu: ſed dicit actiua: q2 põt aliud agere: vt ſic
dicatur aliquid potens per potentiã actiuã non q2
poteſt eſſe: ſed q2 poteſt agere. Et omnipotens nõ
quia poſſit omnia eſſe: ſed quia poteſt omnia age-
re: ergo ſi ſit aliqd agere qd ſit realit ipm eſſe agẽ-
tis: tale agere non reſpicitur a potentia vere acti-
ua: nec cadit ſub omnipotẽtia. Tale autẽ eſt gene-
rare in diuinis reſpectu patris: q2 oĩno idẽ eſt reali
ter gñare et eſſe patrẽ. Et idõ ſicut nõ poſſe eſſe pa-
trem nõ arguit in filio impotentiã: ſic nõ poſſe ge-
nerare nõ arguit impotentiã vel diminutionẽ potẽ
Inſtãtia. tie in eo. Sed cõtra iſtã rationẽ obijcitur ſic: Spi-
rare nõ eſt aliqd agere qd ſit realiter ipm eſſe agẽ-
tis. Per ſpirare eñ nullum ſuppoſitũ cõſtituit diui
num in eſſe ſuppoſiti: ergo ad poſſe ſpirare directe
ordinat potẽtia vere actiua cuius defectus arguit
diminutionẽ oĩpotẽtie: ſed ſpũs ſanctus non põt
ſpirare; ergo nõ eſt omnipotens qd eſt eque incon
ueniens ſicut de filio. Et dicendũ q ſpirare eſt ali- Solutio.
quod agere qd eſt ipm eſſe agẽtis: ſcʒ patris et filij
ſicut eñ dictum fuit ſupra diſtin. xj. ſuppoſitum ha
bens plures ppꝛietates relatiuas: vt pater ⁊ filius
per vnã earꝫ nõ diſtinguitur ab omnibus alijs: ſed
per oẽs: nec per vnã tantũ cõſtituit in eſſe ſuppo-
ſiti incõmunicabili ⁊ diſtincto: ſed per omnes licet
per vnã. Et primo illa dicitur pſonalis. Cetere tñ
cõcurrunt quaſi ſecũdario ad perfectam cõſtitutio
nem ſuppoſiti. et iſtud plenius fuit declaratũ prius
vnde ratio falſum aſſumit: quia per ſpirare conſti-
tuũtur in eſſe ſuppoſiti tam pater q filius vt diſtin
guũtur ſm ſuppoſitum a ſpiritu ſancto licet neuter
eorũ primo modo cõſtituat in eſſe ſuppoſiti p ſpira
re. Reſponſio ſcda talis eſt: potẽtia q eſt vere et B.
ppꝛie actiua eſt tranſmutatiua vel pductiua eius Alia re-
qd eſt vere ⁊ ppꝛie aliud vel alterũ. Hoc patet ex ponſio.
ppꝛia ratione potẽtie actiue que ponit quinto me-
taphiſice: ſed potẽtia generãdi vel ſpirandi nõ eſt
tranſmutatiua vel pductiua alicuius qd ſit vere et
ppꝛie alterũ ſeu aliud: ergo non eſt vere ⁊ pꝛopꝛie
actiua. maioꝛ patet. minoꝛ pbatur: quia ſola relatio
non facit aliud ppꝛie: ſed eſſentia vel ſubſtãtia nec
alterũ ſed qualitas. Cũ ergo ſuppoſita diuina dif-
ferant ſola relatione: patet q inter ipſa nõ eſt pꝛo-
pꝛie aliud nec alterũ niſi ſm quid ⁊ cũ determinatio
ne: ſcʒ aliud ſuppoſitũ. Relatũ g in vno nõ eſt vere
et ppꝛie potẽtia actiua reſpectu alterius ⁊ ſic poten
tia generãdi ⁊ ſpirãdi nõ cõtinẽtur ppꝛie ſub potẽ-
tia actiua: nec p cõſequẽs ſub oĩpotẽtia. Carere g C.
tali potẽtia nõ derogat oĩpotẽtie. ¶ Ad primũ ar- Ad pri.
gumentũ dicendũ: q potẽtia actiua eſt ppꝛie reſpe principa.
ctu actus p quẽ pducit id qd vere ⁊ ppꝛie eſt alterꝫ
vel aliud ⁊ nõ eſt ipm eſſe agẽtis: generare autem
eſt idipm qd patrẽ eſſe: nec eſt actus quo pdicatur
id qd eſt vere ⁊ ppꝛie aliud ſiue alterꝫ: ppter quod
reſpectu talis actus nõ eſt ppꝛie potẽtia actiua: vñ
bene dicũt illi qui dicũt q poſſe generare nõ eſt poſ
ſe quid: ſed ad aliquid: q2 obiectũ talis potẽtie non Ad ſcdm
cadit ppꝛie ſub obiecto potẽtie actiue. Ad aliud qd dr̃ primo.
cõtra hoc obijcit. Qui oĩe dicit nihil excipit: verũ
eſt eorꝫ que cõtinẽtur ſub termino diſtributo: modo
omnipotẽtia dicit potentiã ad oĩa nõ ſimpliciter: ſʒ
q ſunt alia vel altera: talia aũt nõ ſunt ea q differũt
ſola relatiõe ppt qd nõ cadũt ſub diſtributiõe. Ad
aliud qd dicit Augu. q pater nõ eſſet oĩpotens niſi
poſſet generare filiũ ſibi equalẽ dicẽdũ q ſm veri-
tatẽ Aug. dicit hoc nõ determinãdo: ſed diſputan-
do cõtra maximũ hereticũ: vt apparʒ in lra. In diſ
putãdo aũt frequẽter aſſumit cõceſſa ab alijs vel
ea q apparẽt in creaturis ad pbãdũ qd intẽdit q- Aliter dr̃
uis oĩno nõ ſint ſm mentẽ ſuã q aſſumit: ⁊ ſic forte ad ſcdm.
facit in auctoꝛitate allegata: vel dicẽdũ q btũs Au
guſt. nõ dicit q potẽtia gñandi cadat ſub oĩpotẽtia
nec dicit q pr̃ nõ ſit oĩpotẽs: ſi nõ poſſet filiũ gñare
ſed ſuppoſito q caderet ⁊ pater filiũ gñaret: pater
nõ eſſet oĩpotẽs niſi poſſet generare filiũ ſibi eqlẽ:
q2 hec videt ex impfectiõe potẽtie gñatiue qd cõ-
cedendũ eſt: q2 nõ eſt cõtra ppoſitũ noſtrum.

Queſtio Secunda.

Vtrum in diuinis ſit ordo nature.

D. Ecūdo q̄ritur vtrū in diuinis
Queſt. ij. ſit ordo nature. Et videt̄ ꝙ nō: q̄ ordo
Arg. p̄io includit prius ⁊ poſterius: ſed in diuinis
nō eſt prius ⁊ poſterius: ḡ nullus ordo.
Argu. ij. Itē cuiuſcūq; eſt ordo ip̄m ordinat̄: ſed in diuinis
natura nō ordinat̄: ḡ in diuinis nō eſt ordo ſaltē na
In oppo. ture. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Aug. cōtra Maxi-
mū cū dicat̄ filiū eſſe a p̄re: nō ſignificat̄ inequalitas
E. ſubē; ſ; ordo nature. ¶ Reſpōſio. dicēda ſunt duo
Reſpōſio Primū eſt ꝙ in diuis eſt ordo. Scđʒ ē ꝙ ibi ē ordo
ad q̄ſtio. nature. Primū patet ſic: vbicūq; eſt pluralitas ſine
Pri. arti. ordine ibi eſt cōfuſio: ſed in diuinis eſt pluralitas
ſine cōfuſiōe: ḡ illa pluralitas nō eſt ſine ordīe. Iu
xta qđ intelligendū: ꝙ ordo vnū ſupponit ⁊ in alio
eius ratio formalis cōſiſtit. illđ qđ p̄ſupponit ordo
eſt diſtinctio ordinabiliū: vbi eñ eſt aliq̄d tm̄ vnuʒ
et indiſtinctū ibi impoſſibile eſt eſſe realiter ordinē
Illud aūt in quo formalis ratio ordinis cōſiſtit eſt
habitudo eoꝝ inter ſe ⁊ ad aliq̄d primū. Qđ autē
hec habitudo ſit ſm̄ prius ⁊ poſteriꝰ duratiōe vt in
tp̄e: ſiue ſm̄ ſuperius ⁊ inferiꝰ poſitione vt in loco:
vel dignitate ſiue ſm̄ ꝓpinquius ⁊ remotius: me-
diatius ⁊ imediatius: vel aliter qualitercūq; totuʒ
eſt extra rōnē ordinis abſolute accepti. Ex qbꝰ p̄t
formari talis ratio: vbicūq; ſunt plura realit̄ diſtin
cta habentia certā ⁊ determinatā habitudinē ad ſe
inuicē ⁊ ad aliq̄d primū: ibi eſt realis ordo: ſed in di
uinis ſunt plura ſuppoſita diſtincta realiter haben
tia inter ſe d'minatā habitudinē ⁊ ad primū: ḡ ⁊c.
F. Scđm patet. ſ. ꝙ in diuinis eſt ordo nature: niſi ꝙ
Secūdꝰ diſtinguendū eſt de natura. Vno eñ mō accipit̄ na
articulus. tura ꝓ eſſentia rei cōpleta vel ꝓ p̄te eſſentie. Alio
mō pro ḡnatione vel ꝓductione viuētiū q̄ ꝓprie di
cunt̄ naſci: vt apparet ex. v. metaphiſice. Primo mō
nō eſt ordo nature in diuinis: ſed ſcđo. Primū pa-
tet ſic: realis ordo req̄rit diſtinctionē realē: ſ; in di-
uinis nō eſt realis diſtinctio nature accipiēdo na-
turā ꝓ eſſentia vel ꝓ p̄te eſſentie: ḡ ⁊c. Scđm pat;
q̄ vbicūq; in viuētibꝰ inuenit̄ principiū ex q̄ aliq̄d
et qđ eſt ex p̄ncipio naturaliter: ibi eſt ordo nature
hoc eſt naturalis originis: ſed in diuinis eſt princi-
piū ex quo aliud eſt naturaliter: ex p̄re eñ eſt filiꝰ
naturalit̄ tanq̄; principiatū ex principio: ⁊ ab vtroq;
eſt ſpūs ſctūs eodē mō: ḡ in diuinis eſt ordo natu-
re: hoc ē naturalis originis. ¶ Ad primū argumē-
G. tū patet ſolutio ex iā dictis. De rōe eñ ordinis ab-
Ad pri. ſolute accepti nō ſūt priꝰ et poſteriꝰ: ſed hītudo di-
principale ſtinctoꝝ ad ſe inuicē ⁊ ad primū: ⁊ hoc bñ eſt in di-
uinis. Eſt eñ p̄ma pſona ſcđa ⁊ tertia: licet ibi nō ſit
prior pſona ⁊ poſterior. Primū eñ ſcđm ⁊ tertiū di-
cit ſolū ordinē: ſ; priꝰ ⁊ poſteriꝰ exceſſū ⁊ defectū q̄
nō eſt in diuinis. Ad ſcđʒ dicēdū ꝙ ordo đr alicuiꝰ
H. duplicit̄ vel vt ſubiecti qđ ordinat̄ vel vt rōnis ſm̄
Ad ſcđm quā ordo attendit̄: p̄io mō eſt in diuis ordo pſona
rū tanq̄; eoꝝ q̄ ordināt̄: ſ; ſcđo mō ē ibi ordo nature
accipiēdo naturā nō ꝓ eſſētia: ſ; ꝓ naturali origīe.

Diſtinctio. XXI.

Sententia litteræ huius diſtinctionis in generali & ſpeciali.

I. Ic oritur queſtio. Superius
Sñia in oſtēdit magiſter equalitatē diuinarū p-
ḡnali ſonaꝝ. Et q̄ vſus fuit q̄buſdā locutioni
bus in qbꝰ dictiōes excluſiue terminis p
ſonalibꝰ addunt̄: vt cū arguit̄ ſolꝰ pater hʒ tm̄ de
potētia q̄ntū oēs tres pſone ſimul ⁊ ſiṁa. Hic inq̄rit
de veritate huiꝰ locutiōis: q̄liter. ſ. hm̄oi dictiōes ex
cluſiue noībꝰ diuinis poſſunt adiūgi. Et diuidit̄ in
tres p̄tes: ſʒ tres q̄ſtiōes q̄s mouʒ. Scđa ibi: Poſt
hec aūt q̄rit̄. Tertia ibi: ſed iterū arguit: Cuilibet
q̄ſtioni adiūgit ſuā ſolutionē. Hec eſt diuiſio ⁊ ſnīa
in ḡnali. ¶ In ſpāli vero ſic ꝓcedit. Et q̄rit p̄io cū
fuerit dictū ꝙ tātū eſt ſolꝰ pater vel filius ſolꝰ: vel K.
ſpūs ſctūs q̄ntū ſūt ille tres pſōe / pater / filꝰ / ⁊ ſpūs Sñia in
ſctūs / q̄uō eſt intelligēdū cū đr ſolꝰ p̄r ⁊ ſolꝰ filꝰ cū ſpeciali
nūq; ſit p̄r ſine filio nec filꝰ ſine p̄re: et r̄ndet dicēs
ꝙ ꝑ hoc nō excludit̄ vna pſōa ab alia: ſed q̄ ꝓprie
relationes ita cōueniūt vni ꝙ nō alteri. vñ ſenſus ē
ſolꝰ p̄r q̄ ita eſt p̄r ꝙ nullꝰ aliꝰ eſt p̄r in diuinis. Si
militer ſolꝰ filꝰ q̄ ita eſt filius ꝙ nulli alij cōuenit fi-
liatio diuina. Poſtea q̄rit vtrū iſta ſit vera ſolus p̄r
vel ſolꝰ filꝰ ē deꝰ. Et dicit ꝙ nō ſūt ꝯcedēde ꝓpter
hoc ꝙ alie pſone ſūt excluſe a diuinitate: nec iſta ē
cōcedēda: p̄r ⁊ filꝰ eſt ſolꝰ deus: q̄ eſſe ſolū deū tri
nitati ꝯuenit ⁊ nō vni tm̄ pſone. Poſtea q̄rit q̄uō di
cat̄: ſolꝰ deus eſt trinitas ipſa cū habeat cōſortia an
geloꝝ ⁊ ſctārū aīarū. Et r̄ndet ꝙ iō pōt dici ſolꝰ deꝰ
ꝙ nulli cōuenit alij eē deū. addit etiā ꝙ tāta eſt co-
herētia diuinarū pſonarū ꝙ vna ſola noīata nō ex
cludunt̄ reliq̄. Hec eſt ſnīa lectionis in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrū dictio excluſiua addita vni correlatiuorum excludat reliquum.

Irca diſtinctionem iſtam q̄ri L.
tur primo: vtrū dictio excluſiua addita Que. p̄a.
vni correlatiuoꝝ excludat reliquū. Et vi Arg. p̄io
det̄ ꝙ nō: q̄ dictio excluſiua nō excludit
illud qđ eſt de īellectu rei cui addit̄: ſicut addita to
ti nō excludit p̄tē: vel addita hoī nō excludit aīal:
ſed vnū correlatiuoꝝ eſt de intellectu alteriꝰ: ḡ di-
ctio excluſiua addita vni non excludit reliquum.
¶ In cōtrariū ē qđ dicit̄ p̄io phiſicoꝝ: ꝙ dictio exclu In oppo.
ſiua addita principio excludit principiatū: ſed prin
cipiū ⁊ principiatū dicunt̄ relatiue: ḡ ⁊c. ¶ Reſpōſio M.
Videnda ſunt duo. Primū eſt q̄d ſignificet dictio ex Reſpōſio
cluſiua et q̄d ſignificet circa terminū cui adiungit̄. ad q̄ſtio.
Scđm erit q̄d habet excludi ꝑ dictionē excluſiuā ⁊
q̄d nō: et ex his apparebit qđ q̄rit̄. Quātū ad pri- N.
mū ſciendū: ꝙ ſm̄ phm̄ lib. elenchoꝝ ſolus idem Pri. arti.
eſt qđ nō cū alio. Aliud iportat diuerſitatē cū ſimul
tate: vel aſſociationē nō negationē: ḡ ſolus impor-
tat negationē aſſociationis cuiuſlibet diuerſi ab in
cluſo vł abſolute vel reſpectu tertij. Et ſi q̄dē ſigni
ficet priuationē aſſociatiōis abſolute: ſic iportat ſo-
litudinē: nec recipit̄ in diuinis: q̄ nihil eſt ibi ſolita
riū: ⁊ ſic cōſueuit dici ꝙ eſt dictio cathegreumatica.
Si aūt dicat priuationē aſſociatiōis nō abſolute ſ;
reſpectu tertij: ſic accipit̄ ſyncathegreumatice: ⁊ tūc
denotat excludi oē diuerſū ab incluſo reſpectu p̄di
cati: ꝓpt̄ qđ in oī ꝓpōne in q̄ ponit̄ dictio excluſiua
p̄dicatū diuerſimode cōpat̄ ad excluſuʒ ⁊ includēs
vñ oīs ꝓpō talis hʒ duas alias exponētes: vnā af
firmatiuam ⁊ aliam negatiuam: vt ſolus ſortes cur
rit habet iſtas duas ſortes currit et nullus alius a
ſorte currit. Et hec tantum de primo. Circa ſcđm O.
notandum ꝙ cum ſolus dicat negationem aſſo- Secūdꝰ
ciationis cuiuſlibet diuerſi ab incluſo: omne il- articulus.
lud excluditur quod non eſt vnum cum incluſo

per eſſentiã: vel ſaltẽ ſubiecto. tale eñ ſimpliciter eſt diuerſum. Illud vero qḋ pertinet ad eſſentiã incluſi vel econuerſo: vel cũ quo incluſum eſt vnum ſubiecto cũ nõ ſit ſimpliciter diuerſum nõ excludit hoc aũt apparet ex inductione. includit eñ diffinitio in diffinito: ⁊ oĩa ſuperiora in inferioribus tanq̃ pertinẽtia ad eorũ eſſentiã. In toto etiã integrali pars includitur tanq̃ aliquid de eſſentia totius. Et ideo dictio excluſiua addita diffinito non excludit diffinitionẽ: nec addita inferiori excludit ſuperius nec addita toti integrali excludit partẽ: imo poti⁹ hec oĩa includũtur ⁊ inferunt: ſequit̃ eñ ſol⁹ homo currit: ĝ animal currit: ĝ rationale currit. Et ſimilit̃ ſequit̃ ſola domus eſt: ĝ paries eſt. Et ratio eſt: q̃ cũ ſuperiora p̄dicẽtur eſſentialiter de inferioribus: quicquid realiter cõuenit inferiori: cõuenit etiã cuilibet eius ſuperiori: Similiter cũ pars integralis ſit realiter de cõſtitutione totius: ad eſſe totius requiritur eſſe partis. Et ideo reſpectu huius p̄dicati qḋ eſt eſſe totũ ſumptũ cũ dictione excluſiua infert

A. partẽ: nõ autẽ reſpectu alterius p̄dicati. Nõ eñ ſequitur: ſola domus eſt alba: ergo paries eſt albus: quia tale p̄dicatũ cõuenire põt toti nõ per talẽ partem: nunq̃ tamẽ reſpectu cuiuſcũq̃ p̄dicati dictio excluſiua addita inferiori excludit ſuperi⁹: nec addita toti integrali excludit partẽ niſi p̄dicatũ ptineret ad eorũ differentiã. Tunc eñ fieret excluſio ſicut dicẽdo ſolus homo eſt ſpecialiſſima ſpẽs ſequitur nõ ergo aĩal aut ſubſtãtia. Similiter ſola domus eſt totũ ꝯſtitutũ ex pariete, tecto, et fundamẽto: ſequit̃ nõ ergo paries: q̃ reſpectu taliũ nõ ſunt idẽ ſed diuerſa. Simili modo dictio excluſiua addita ſuperiori nõ excludit inferi⁹ niſi reſpectu p̄dicati qḋ pertinet ad eorũ differentiã: non ſequit̃ eñ ſolus homo currit ergo ſortes nõ currit: nec tamen infert ergo ſortes currit. Et ratio eſt: q̃ dictio excluſiua addita termino cõi vel ſingulari nõ mutat ei⁹ naturam. Et ideo ſicut ſub termino cõi indefinite ſũpto nõ fit deſcẽſus: ſ3 ẽ fallacia ꝯſequẽtis: ſic ſub ipſo ſumpto indefinite cũ dictione excluſiua nõ lic3 deſcẽdere nec affirmatiue nec negatiue. Que autẽ faciũt vnũ ſubiecto cũ incluſo nõ excludũtur: ſicut patet in accidẽtibus cõcretis. Excluſio eñ addita tali accidẽti nõ excludit ſubiectũ: nec econuerſo. Nõ eñ ſequit̃ ſolus edificator edificat: ergo ſortes nõ edificat nec ecõuerſo: ſolus ſortes edificat: ĝ edificator nõ edificat: vel ergo albus nõ edificat: vnde primo phiſicorũ dicit̃ q̃ ſi accipiãtur ſola alba albo ſignificante vnũ multa ſunt: quia aderit albo eſſe ⁊ ſuſceptiuũ. Dico autẽ hoc quando ſubiectũ ⁊ accidẽs ſignificant̃ in cõcreto: q̃ ſic ſignificãtur vt vnũ ſubiecto: ſecus eſt ſi vtrũq̃ ſignificetur in abſtracto tunc eñ fit excluſio: vt ſi dicat̃ tãtũ albedo eſt: ſequitur ergo ſubſtãtia nõ eſt. Et cauſa eſt: q̃ abſtracta ſignificãt eſſentias rerũ vt diſtinctas ⁊ nõ vt aliquo modo ſunt vnũ: vnde primo phiſicorũ dicit̃ q̃ ſi illud qḋ ponit̃ tãtũ vnũ ſit accidẽs: ſequit̃ q̃ accidẽs ſit ſeparabile a ſubiecto: ergo dictio excluſiua addita accidẽti excludit ſubiectũ: qḋ intelligit̃ de accidẽte

B. in abſtracto. Ex his patet q̃ dictio excluſiua addita vni correlatiuorũ excludit aliud: q̃ illud qḋ nõ facit cũ incluſo vnũ per eſſentiã vel per inherentiam cadit ſub excluſione: ſed vnũ correlatiuorũ non facit cũ alio vnũ per eſſentiam: nec vnũ per inherentiam: ſed ſunt diſtincta ſuppoſita maxime in diuinis de quibus nunc agitur: ergo ⁊c. Utraq̃ p̄miſſarum patet ex p̄cedentibus: hoc etiã patet ex primo phiſicorũ: vbi dicit Ariſtoteles cõtra Permenidẽ et Meliſſum q̃ ſi ſit tantũ vnũ ⁊ illud ſit principiũ ⁊ principiatũ nõ erit: principiũ tamẽ ⁊ principiatũ dicũtur correlatiue: verũ q̃ relatiua ſunt ſimul natura ſi principiatũ nõ eſt: principiũ nõ erit: excludit̃ ĝ relatiuũ: q̃ aliud ⁊ tamẽ ponit̃ quia eſt de intellectu alterius: et ideo omnis talis ꝓpoſitio includit contradictoria tantũ pater eſt ⁊ hm̃oi: q̃ idẽ includit̃ et excluditur ꝓpter aliã ⁊ aliã rationẽ. ¶ Ad argumẽtum dicendũ q̃ per dictionẽ excluſiuã excludit̃ illḋ qḋ eſt de intellectu rei quãdo nõ facit cũ re vnũ per eſſentiã vel per inherentiam: ſicut eſt in relatiuis. Hec autẽ que dicta ſunt vera ſunt de virtute ſermonis. In vſu tamen ſacre ſcripture ⁊ ſanctorum quãdoq̃ aliter inuenitur: ⁊ tunc tales auctoritates pie exponende ſunt in ſenſu in quo fiunt: ⁊ non in ſenſu quẽ de virtute ſermonis faciunt. C. Ad pri. principale

Queſtio Secunda.

Vtrum dictio excluſiua poſſit addi termino eſſentiali in ordine ad terminum perſonalem.

SEcundo quærítur vtrum dictio excluſiua poſſit vere addi termino eſſentiali reſpectu predicati pſonalis: vt dicẽdo ſolus deus eſt pater. Et videtur q̃ nõ: q̃ ſi iſta eſſet vera ſol⁹ deus eſt pater: ĝ a ſimplici cõuerſa iſta eſſet vera ſolus pater eſt deus cõſequẽs eſt falſum: q̃ ſequeret̃ q̃ filius nõ eſſet de⁹ eo q̃ dictio excluſiua addita vni correlatiuoꝝ excludit alterũ vt pri⁹ dictũ eſt. Probatio cõſequẽtie hec ſolus deus eſt pater valet has duas: de⁹ eſt pater et nullus ali⁹ a deo eſt pr̃: ſed vtraq̃ h3 cõuerti ſimplicit̃: ĝ ⁊ prima. Itẽ qḋ repit̃ in alio nõ põt ſoli deo cõuenire: ſed eẽ patrẽ cõuenit creaturis: ĝ nõ cõuenit ſoli deo: ĝ hec eſt falſa ſol⁹ deus eſt pr̃. ¶ In cõtrariũ arguit̃: q̃ de quocũq̃ ſũpto cũ p̄itiõe p̄dicat̃ cõe de eodẽ p̄dicat̃ ⁊ ꝓpriũ. Sequit̃ eñ ſolũ corp⁹ eſt coloratũ: ĝ ſolũ corpus eſt albũ: ſed in diuinis p̄dicata eſſẽtialia ſe habẽt ad pſonalia ſicut cõia ad ꝓpria: ĝ cũ verificent̃ ꝓpõnes qb⁹ addit̃ dictio excluſiua termino eſſẽtiali reſpectu p̄dicati eſſẽtialis (vt dicẽdo ſol⁹ deus eſt deus) neceſſe eſt alias verificari in qb⁹ excluſio addit̃ ſubiecto reſpectu p̄dicati notionalis: vt dicẽdo ſol⁹ deus eſt pr̃. ¶ Reſpõſio: cõſueuit ſic dici q̃ hec dictio ſolus põt teneri categreumatice: ⁊ tũc importat ſolitudinẽ i illo cui addit̃: ⁊ ſic oẽs ꝓpões vbi in diuinis ponit̃ ſol⁹ ſũt falſe: vel põt teneri ſyncathegreumatice ⁊ tñ excluſiue: ⁊ tũc videda ſũt duo. Primũ eſt de veritate ꝓpoſitionũ in qb⁹ dictio excluſiua ponit̃ ex pte ſubiecti. Et ſcḋo videbit̃ de veritate illarũ in qb⁹ ponit̃ ex pte p̄dicati. Quãtũ ad primũ ſciẽdũ eſt q̃ vel loquimur de veritate taliũ ꝓpõnũ q̃tũ eſt ex virtute ſermõis: vel q̃tũ eſt de benigna interp̄tatiõe dictorũ ſcripture ⁊ ſctõꝝ. Si p̄io mõ: ſic eſt regula gñalis q̃ cũ ꝓpõ in q̃ ponit̃ dictio excluſiua ex pte ſubiecti habeat duas exponẽtes ipſam. ſ. vnã affirmatiuã ⁊ aliã negatiuã vt prius dictũ eſt: Si exponentes ſunt vere ⁊ ipſa vera eſt. Si exponẽtes ſũt falſe: vel altera earũ et ipſa eſt falſa: qḋ põt videri inducẽdo in omnibus: poteſt eñ dictio excluſiua addi termino eſſentiali reſpectu p̄dicati eſſẽtialis vel

D. Queſt. ij.
Arg. p̄mo
Arguit̃. ij
In oppo
E. Reſpõſio ad q̃ſtio.
Primus articulus.

p̄ſonalis: vt dicēdo ſolus deus eſt deus: vel ſolus deus eſt pater. Et de qualibet earum ſtatim patet an ſit vera ꝑ regulā ſupradictā. Prima em̄ habet duas exponētes: deus eſt deus: ⁊ nullꝰ alius a deo eſt deus: quarū q̄libet eſt vera: quare ⁊ illa ſolꝰ deꝰ eſt deus. Secunda vero habet duas exponentes has: deꝰ eſt pater ⁊ nullꝰ alius a deo eſt pater: q̄rū prima eſt vera ⁊ ſcd̄a ſiſr̄ dūmodo pater ſtet pro p̄ſona diuina: ⁊ ſic ꝓcedit argumentū ꝓ parte iſta: Si aūt ſtet ꝓ forma p̄ſnitatis q̄ cōicabilis eſt etiā creaturis. Tunc eſt falſa: ⁊ ſic ꝓcedit ſcd̄z argumētū prius adductū. Et ſiſr̄ patet idē quādo dictio excluſiua addit̄ termino p̄ſonali reſpectu p̄dicati eſſentialis vel p̄ſonalis: vt dicēdo ſolus pater eſt deus: vel ſolus pater eſt pater. Prima em̄ habꝫ exponētes: pater eſt deus ⁊ nullꝰ alius a patre eſt deꝰ quarū ſcd̄a eſt falſa: q2 tūc filius q̄ eſt alius a patre nō eſſet deus: ḡ ipſa eſſet falſa. Scd̄a vero habet duas exponētes pater eſt pater ⁊ nullꝰ aliꝰ a patre eſt pater: quaꝝ vtraqꜫ eſt vera: ḡ ⁊ illa: et ſiſr̄ modo pōt videri de oībus cōſimilibꝰ ꝓpoſitionibꝰ an ſint vere vel falſe de virtute ſermonis. Quātū aūt eſt de benigna expoſitiōe dictoꝝ ſcripture: ⁊ ſc̄toꝝ aliud eſt dicendū: q2 ad verificandū dicta ſcripture et ſc̄toꝝ oportet ꝙ excluſio quandoqꜫ nō fiat reſpectu principalis p̄dicati: ſed reſpectu forme ſubiecti rōe ſubintellecte implicationis: ⁊ ſic iſta poſſet verificari ſolus pater eſt deus: vel ſolus pater eſt tantus: q̄re ſunt tres p̄ſone ſimul ſub hoc ſenſu ſolꝰ pater ille qui eſt pater: ⁊ nullꝰ aliꝰ in diuinis ab eo eſt pater eſt deus vel tantus ⁊c. ⁊ ſic loquit̄ Aug. in principio diſtinctiōis: ⁊ per hūcmodū dictio excluſiua nō excludit correlatiuū a ꝑticipatiōe principalis p̄dicati: ſed a ꝑticipatione forme ſubiecti rōne ſubintellecte implicatiōis: ⁊ multa alia ſiſr̄ occurrūt in dictis ſcripture ⁊ ſc̄toꝝ in q̄bus ſemꝑ videt̄ eē aliqua improprietas: ⁊ ſic patet q̄ñ verificent̄ ꝓpōnes q̄ñ dictio excluſiua ponit̄ ex p̄te ſubiecti. Si aūt ſumat̄

F. Secūdꝰ articulus.

ex p̄te p̄dicati ⁊ ſumat̄ cathegreumatice: ſic ē falſa oīs ꝓpoſitio in diuīs: q2 ſcd̄z Hilariū nō eſt cōfitēdū in diuinis aliq̄d eſſe ſolitariū. Si aūt ſumat̄ ſyncathegreumatice: ſic pōt addi termino ſubſtātiali vl̄ perſonali in p̄dicato poſito dupliciter: ſcꝫ ꝑ ſe vel cū alio termino numerali vel partitiuo vl̄ exp̄ſſiuo ſicut cū hoc termino vnꝰ vel verus: Si addat̄ termino ſubſtantiali per ſe poſito in predicato: vt dicendo pater vel trinitas eſt ſolus deus: ſic talis ꝓpoſitio eſt oīno īpropria ⁊ indiget expoſitione imo frequēter magna extortione in qua varij varia dicūt: oēs tñ improprie dicūt: ſicut apparꝫ intuētibus dicta eoꝝ. Et cauſa eſt: q2 hec dictio ſolus ſyncathegreumatice accepta ſemꝑ facit excluſionē alioꝝ ab eo cui addit̄ reſpectu alicuiꝰ tertij accepti in rōne p̄dicati explicite vel implicite: vt prius dictū eſt. Quī aūt ſolus ponit̄ a p̄te p̄dicati cū vnico termino: tūc nō directe ⁊ explicite facit excluſionē alioꝝ a ſubiecto reſpectu p̄dicati principalis: ſed additur p̄dicato: nec ꝓprie pōt ſubintelligi aliqua implicatio circa vnicū terminū in predicato poſitū: ꝓpter qđ oīs talis ꝓpoſitio īpropria eſt. Quī vero addit̄ termino ſubſtātiali poſito in p̄dicato cū termino nūerali vel exp̄ſſiuo dicēdo trinitas eſt vnꝰ ſolus verus deus ſic adhuc eſt impropria: q2 nō fertur excluſio ad principalē cōpoſitionē p̄dicati cū ſubiecto: tñ minus q̄ꝫ prius: q2 implicatio cū minori extortiōe fit circa plures terminos q̄ꝫ circa vnicū ex quacūqꜫ p̄te fiat ſiue a parte p̄dicati ſiue a parte ſubiecti: ⁊ tunc in p̄dicta ꝓpoſitione trinitas eſt vnꝰ ſolus verus deus: fit excluſio alioꝝ a deo ab vnitate ⁊ veritate diuinitatis ſub hoc ſenſu trinitas eſt deus qui deus eſt vnus et verus ⁊ nullus alius ab eo eſt verus ⁊ vnus deꝰ et hoc modo vtitur ea ſcriptura ⁊ Auguſtinus contra maximū: Sic em̄ habet veritatē licet cū quadā improprietate: ſicut apparet cōſiderāti. ¶ Ad argumenta patet ſolutio ex iam dictis p̄terqꜫ ad primū: ad qđ dicendū ꝙ hec ſolꝰ pater eſt deus eſt falſa de virtute ſermonis: nec eſt cōuerſa huius: ſolꝰ deus eſt pater: quia iſta ſolus deus eſt pater habet intellectū affirmatiuū: ſcꝫ deus eſt pater: Et hec cōuertitur ſimpliciter: pater eſt deus: habet etiā intellectū negatiuū: ſcꝫ ꝙ nullus alius a deo eſt pater: ſed hec nō cōuertitur in hanc nullꝰ alius a patre eſt deus: quia tunc bene inferret̄ ſolus pater eſt deus ſed cōuertitur in hanc nihil qđ eſt pater eſt aliud a deo. Ex qua ꝓpoſitiōe cū prima que dicit pater eſt deus: nunqꜫ inferet̄ iſta ſolus pater eſt deus.

G. Ad p̄ʼ. principale

Diſtinctio. XXII.

Sententia litteræ magiſtri in generali & ſpeciali.

H. Sn̄ia in gn̄ali.

POſt predicta differēdum nobis videtur. Superius determinauit magiſter de his que pertinēt ad eſſentie vnitatē ⁊ trinitatē perſonarū. Hic autē determinat de nominibus quibus ⁊ eſſentie vnitas et perſonarū pluralitas deſignatur. Et diuidit̄ in duas p̄tes. Primo determinat intentum. Scd̄o inq̄rit quid nomina numeralia ponant in diuinis. Scd̄a incipit in principio .xxiiij. diſtinctionis ibi: Hec diligēter inquiri oportet. Prima in duas. Primo ponit diuiſitioem diuinoꝝ nominū: ⁊ aſſignat quaſdam regulas circa ipſa. Scd̄o determinat de quadā in ſpeciali: ſcꝫ de nomine perſone qđ a p̄dictis relatiuis excipitur. Scd̄a in principio .xxv. diſtinctionis ibi: predictis ⁊c. Prima pars eſt p̄ſentis lectionis: et diuidit̄ in duas: quia primo ponit quaſdam diuiſiones diuinoꝝ nominum. Scd̄o ponit quaſdā regulas ex quibꝰ apparet ꝙ ſcd̄m diuerſa nomina diuerſus modus in diuinis inuenit̄. Scd̄a incipit ibi: Sciendū eſt ergo. Prima iſtarū diuiditur in duas. Primo ꝓponit principalē diuiſionē nominū ſcd̄m Ambroſiū ⁊ Aug. Scd̄o ſubiūgit quoſdā modos ibi: addendū his. Hec eſt diuiſio lectiōis in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic procedit: quia primo determinat de diuinis nominibus q̄ deo cōueniūt quoꝝ ponit ſex differētias: quia quedā diſtincte ꝑtinent ad ſingulas perſonas: alia ſignāt vnitatem eſſentie: alia dicunt̄ trāſlatiue: vt ſplēdor character alia ſunt q̄ relatiue dicunt̄ ad creaturas: vt creator dn̄s ⁊ hmōi. Quedā vero relatiue nō dicunt̄ vt incarnatꝰ hūanatus. Eoꝝ aūt que ad creaturas relatiue dicunt̄: hoꝝ quedā oībus perſonis cōueniunt vt hec nōīa creator ⁊ dn̄s: quedā vero non omnibꝰ vt hoc nomen donatus vel miſſus. Eſt et aliud qđ non ſcd̄m ſubſtantiam dicitur ⁊ in diuinis: ſed pluralitatem perſonarum includit: vt hoc nomen trinitas: ⁊ tunc excludit differentiā diuinoꝝ nominū. Poſtea ponit duas regulas. Quarum prima talis eſt: ꝙ nomina que proprie pertinent ad ſingulas perſonas relatiue dicuntur. Et ponit exemplum ſicut pater ⁊ filius ⁊ vtriuſqꜫ donū ſpiritus ſanctus:

I. Sn̄ia in ſpeciali

nomina vero que ſignt vnitatē eſſentie dicunt̄ ad ſe .i. abſolute et ſignificant ſubſtātiam. Secunda regula talis eſt ꝙ noīa que dicūt ad ſe dicunt̄ ſubſtantialiter et de oībus perſonis et de qualibet perſona diuiſim et ſigillatim in ſingulari nūero: ⁊ nō in plurali de oībus in ſumma ſicut illa deus: potēs magnus. Non eñ dicimus dii vel boni in pl̄ali. per ſona aūt accipit̄ ſingulariter et pl̄aliter. illa vero q̄ relatiue dicunt̄ ad ſe inuicē ſubſtantialiter non dicunt̄. Declarat aūt quod dictum eſt ſcʒ ꝙ magnitudo in diuinis dicat̄ ſubſtantialiter vel eſſentialit̄ per hoc ꝙ deus ſi ꝑ participationē diceret̄ magnꝰ ſequeretur ꝙ maior eſſet illa magnitudo: q̄ȝ deus hoc autē eſt falſum: ergo ⁊c. In fine aūt recitat determinata. Hec eſt ſententia in ſpāli ⁊c.

Queſtio .I.

Utrum aliquod nomen conueniat proprie deo.

A. Que.i. Arg.i. Circa diſtinctionem iſtā querit̄ur p̄mo. vtrū aliquod nomē ꝯueniat ꝓprie deo: Et videt̄ ꝙ non q2 ſm Dionyſium quecunq̄ dicunt̄ de deo: verius negantur q̄ȝ affirment̄ ſed talia non dicuntur proprie ſed potius vt videtur tranſlatiue: ḡ ⁊c. Arg.ii. ¶ Itē ſm eundē non eſt niſi duplex theologia .ſ. myſtica ⁊ ſymbolica ſed ſm vtrāq̄ deus tranſlatiue nominatur q2 ſʒ myſticā a noībꝰ creaturarū ſpūaliū ſʒ vero ſymbolicā a noībus creaturarū corporalium ergo oīs dei noīatio eſt tranſlatiua. Inop. ¶ In contrariū eſt q2 que per p̄ꝰ ſunt in aliquo transferuntur ab illo in alia et non ecōuerſo: ſed ſapientia bonitas et hmōi per p̄ius ſunt in deo q̄ȝ in creaturis ḡ hec noīa transferunt̄ ab ipſo ad creaturas et non ecōuerſo. qḋ etiā videt̄ dicere Apoſto. eph. quarto: a quo omis paternitas in celo: et in terra nominat̄. Decisio queſtionis. ¶ Reſponſio. videda ſunt duo. Primū eſt ꝙ deus poteſt ex creaturis multipliciter nominari. Scḋm eſt ꝙ illorū noīm queḋ cōueniūt deo ꝓprie. B. Arti.i. ¶ Primum patet ſic. noīamus vnūquodq̄ ſicut intelligimus: intellectꝰ eñ eſt qui imponit nomina rebus quas intelligit: et ſicut intelligit ſʒ deū intelligimus ex creaturis mltis modis ⁊ q̄ȝtum ad mltas cōditiōes ergo poſſumus ipſum noīare mltis nominibꝰ. minor pʒ cognoſcimus eñ deum ex creaturis tripliciter ſm dionyſium .ſ. ꝑ cauſalitatē: remotionē: et eminentiam: et quolibʒ iſtorum modorū pōt deus noīari pluribꝰ noībus: Si eñ nominet̄ per cauſalitatē multa ſunt noīa quia mlti ſunt eius actus: et effectꝰ ſcʒ creare: et gubernare: iuſtificare: glorificare: ⁊ ſic de aliis ex quibus oībꝰ nominat̄. Si vero nominet̄ per remotionē multa ſunt nomina quia multa remouentur a deo: oms .ſ. imperfectiōes et ſm hoc ſic noīatur deus noībꝰ pluribus: vt increatus: infinitus: immenſus: icōmutabilis: ⁊ ſic de ceteris Si aūt noīatur per eminentiam multa ſunt noīa q2 multe ſunt perfectiones in creaturis que eminentius ſunt in deo: ſicut ſunt ille quas ſimpliciter melius eſt habere q̄ȝ non habere vt eſſe bonū: cognoſcentē: potentē: a quibus oībus et conſimilibus nominat̄ ⁊ ſic pʒ p̄mū. C. Arti.ii. ¶ Quātū ad ſcḋm ſciedū eſt ꝙ ꝓpriū diuidit̄ cōtra ꝯmune ⁊ ꝯtra metaphoricū: ⁊ cōtra tranſlatū vt dictum fuit ſupra. diſt. viii. nomē aūt non ꝯuenit rei niſi ſicut ſignū ſignato Et ideo nomen aliquod cōuenire deo pōt intelligi dupliciter. vno mō q2 ſignificat diuinā eſſentiā ſm ꝓpriam ⁊ perfectā eius naturam quaſi diffinitiue ſicut aīal rōnale ſignificat hoiem: ⁊ ſic dicendū eſt ꝙ nullū nomē deo ꝓprie ꝯuenit: cuius rō eſt q2 deū noīamus ſicut eum intelligimus ſed ꝓ ſtatu vie nō intelligimus deuʒ ſm eius ꝓpriam (vt ita dicā) ſpecificā rōnem: ergo nullū nomen deo a nobis impoſituʒ ſigt̄ ipſam eiꝰ ꝓpriam et oīno determinatā rōnem. ad hūc ſenſum loquit̄ beatus Dionyſius cap. i. de diuinis nominibus dicēs ſic. oībus autē incomprehenſibilis eſt et neq̄ ſenſus vllus eius eſt neq̄ fantaſia: neq̄ opinio: neq̄ nomen: neq̄ ſermo: neq̄ tactꝰ. ſcētia quo mō ſcribemꝰ et de diuinis noībꝰ aggrediemur ⁊ viſa ꝓpoſitione de cauſis dicitur ꝙ cā p̄ma ſuperior eſt oī narratione q2 nullum nomē eſt qḋ perfecte diuinā naturam exprimat. Alio mō pōt dici nomē ꝓprie deo conuenire q2 nō ꝯuenit ei metaphorice vel trāſſumptiue ⁊ ſic querit̄ nūc. D. Circa quod notādū eſt quid ē ſignificare ꝓprie: et quid ſignificare metaphorice: vel trāſſumptiue: Et ex hoc apparebit illud quod p̄ncipaliter querit̄. Sciendum eſt ḡ ꝙ nomē ꝓprie dr̄ alicui conuenire qn̄ in eo eſt res ad quā ſignificandam nomē eſt ꝓprie et directe impoſituʒ ſicut ridere eſt ꝓprie et directe ipoſitū ad ſignificandū determinatū actū ois qui in ſolo hoie inuenit̄: nomē autē dr̄ metaphorice vel trāſſumptiue alicui conuenire qn̄ nō eſt res in illo ad quam ſignificandā eſt directe et p̄io impoſitum ſed ſolum aliqua ſimilitudo eius vl̄ ꝓportio ſicut in prato nō eſt actus ad quē ſignificandū eſt ridere p̄mo et directe ipoſitū ſʒ eſt in eo tm̄ q̄dam ſimilitudo vel ꝓportio q2 floritio prati p̄tēdit quaſi quandā iocūditatem ſicut riſus in hoie ſignū eſt iocūditatis. Ex quo pʒ ꝙ nomē nō dr̄ cōuenire alicui rei metaphorice vel trāſſumptiue ex hoc qḋ res ſignata per nomen p̄ius nota eſt nobis in alio q̄ȝ in iſto q2 hoc non facit niſi ad ordinē cognitiōis et impoſitiōis nois ad ſignificandū ſʒ ex hoc ꝙ ſtati dictū eſt. Et hoc ad ꝓpoſitū ſciendū ꝙ noīa poſſunt ꝯſiderari q̄ȝtū ad rem ſignificataȝ vel q̄ȝtū ad modū ſignificandi: Si q̄ȝtū ad ſignificatū: ſic ad preſens ſunt quattuor gn̄a noim. E. Primum eſt eorū que ſolam imperfectionēȝ importāt in ſuo formali ſignificato ſicut eſſe creatū: eē finitum: eſſe corruptibile: ⁊ ſimilia et hec nullo modo conueniunt deo: nec ꝓprie nec metaphorice. Secundum. Secundum genus noim eſt. que ſignificāt excluſionē imperfectionū creaturarū; ſicut infinitus excludit limitationem potētie immutabilis dependentiā nāe. vel que importāt perfectionē in tali gradu q̄ nullo modo conuenit creat̄e: ſicut oipotens: et eternꝰ et hec ſoli deo conueniūt ꝓprie: ⁊ nō metaphorice: vel tranſſumptiue: qḋ pʒ dupliciꝉ. p̄mo q2 qḋ conuenit alicui metaphorice vel trāſſumptiue conuenit aliis ꝓprie a quo trāſſumit̄: ſed talia noīa nulli alii niſi deo conueniūt: ḡ nō cōueniunt deo metaphorice. vl̄ trāſſumptiue ſed ꝓprie. Scḋo q2 idē nomen conuenit deo ꝓprie quod eſt impoſitum ad ſignificandū illud quod eſt in deo ſed talia nomina directe et p̄mo ſunt impoſita ad ſignificandum illud quod eſt in deo ſiue ſit remotio imperfectionis ſiue ꝯſeruatio perfectionis. ḡ ⁊c. Tertium. ¶ Tertium genus noim eſt eorū que iponūtur ad ſignificandū perfectionē abſolute ⁊ nō ſʒ aliquē deter

ſignatum modū quo eſt in deo tm̄: vel in creatura tm̄ ſicut eſſe vel cognoſcere ꝛ talia ꝓprie deo cõueniunt vt pꝫ per rõnem iā factā qꝛ res ſignificate per talia noīa inueniunt in deo: Oportet eñ ponere in deo oē illud quod dicit perfectionē abſolute quā meli⁹ eſt habere ꝙ nõ habere ſed talia ſunt hmõi noīa ſimpliciter eñ meli⁹ eſt eē ꝙ nõ eſſe: et eſſe cognoſcentē ꝙ non eſſe cognoſcentē quare talia noīa ꝓprie deo cõueniūt.

Quartũ ¶ Eſt preterea quartum genus noīm cõiū .ſ. que important aliquā pfectionem tamē ſm modū creaturis ꝯuenientem. vt ſentire: leo: et agnus ꝛc. talia non conueniunt deo ꝓprie ſed tranſſumptiue: qꝛ res ꝓprie ſignificate per talia noīa non ſunt in deo: ſed aliqua eoꝝ ſimilitudo .ſ. agnitio ſingulariū: fortitudo: mãſuetudo ꝓpt̄ que hmõi noīa transferunt deo a creaturis.

F. Si vero nomia que ꝯueniunt deo ꝓprie ꝙtum ad rē ſignificatā conſiderent ꝙtum ad modū ſignādi nõ ita ꝓprie attribuūt deo: qꝛ talia noīa ſūt abſtracta vel ꝯcreta: abſtracta aūt ſignificāt vt quo aliquid eſt vel ſimplicit̄ vel aliquid tale ſicut hūanitas: iuſtitia: bonitas: et non vt qḋ eſt. Concretū aūt ſig̃t vt quod eſt hñs ſicut homo hñs hūmanitatem: iuſtus hñs iuſtitiā: et hec ſemp differūt ſꝫ modum intelligendi: quandoqꝫ aūt ſm rē: In deo āt non differunt qḋ habet: ꝛ quod habet realiter ideo talia noīa quo ad modū intelligendi non ita ꝓprie deo conueniunt: improprietas tamē non falſificat ꝓpoſitionē qꝛ veritas non ꝯſiſtit in hoc ꝙ res ſit cõformis ipſi modo ſignificādi ſed ei quod de ipa dr̄ vl̄ ſig̃tur.

Ad pri[m]um principale. ¶ Ad primum argumentū dicendū ꝙ noīa dicta de deo verius negant ꝙ affirmatur: ſi ꝯſideretur mod⁹ ſignificādi qꝛ ꝙplurima ſignt̄ per modum accidētis abſtracti alteri inherentis ꝙ non cõpetunt deo: res tñ ſig̃ta ꝓprie inueniūt ī deo.

Ad .ii. ¶ Ad ſcðm dicendum ꝙ myſtica theologia ꝗuis nõminet deum per creaturas ſpūales tñ hoc nõ facit ſolū ꝓpter rerum ſimilitudinem ſicut fit in metaphoricis locutionib⁹ ſed qꝛ ex creaturis ſpūalibus deuenit in cognitionē eorum que deo ꝓprie conueniunt quib⁹ etiam nomē imponit quod ꝓprie deo conuenit ſicut res per nomen ſignificata.

Quæſtio .II.

Vtrum nomina de deo dicta dicantur de eo ſecundū ſubſtantiā.

G. Que .ii. Arg .i. Secundo queritur. Vtrum nomina de deo dicta dicant de eo ſm ſubſtantiā. videt ꝙ non. dicit eñ Dam. oꝫ ſingulum: coꝝ que de deo dicunt nõ qḋ ē ſm ſubſtātiā ſignificare: ſed quid non eſt oſtendere: aut hītudinem quanḋ: aut aliquid coꝝ que aſſequunt naturam vel operationē.

Arg .ii. ¶ Itē Aug. dicit .v. de trinitate ꝙ que dicunt ad aliquid nõ dicunt ſubſtantialiter de deo ſꝫ ſm relationē ſꝫ multa ſunt talia in diuinis vt noīa pſonarū et ꝓprietatum ergo non oīa dicunt de deo ſm ſubſtantiam.

In op. ¶ In contrariū eſt ꝙ nomia dicta de deo aut ſunt abſoluta: aut relatiua: ſed tam abſoluta ꝙ relatiua dicunt de deo ſm ſubſtantiam ꝗ oīa. Probatio minoris. pmo ꝙtum ad noīa abſoluta. dicit eñ Aug. v. de trinitate: illud precipue teneam⁹ quicquid ad ſe dr̄ preſtantiſſima illa et diuina ſubſtantialitas ſubſtantialiter dr̄. de relatiuis etiā ꝯſideꝫ ſic: quicquid conuenient rñdet ad queſtionē factā per quid dr̄ ſm ſubſtantiā ſed noīa talia ꝯueniunt rñdent ad interrogationē factam per quid. dicit ei Aug. de doctrina chriſti. Si querat quid eſt deus conuenient rñdetur pater et filius et ſpūs ſanct⁹: quare ꝛc.

H. Deciſio queſtionis ¶ Reſponſio. noīm quedā dicunt de deo pure negatiue vt increatus: immutabilis et hmõi Quedā vero poſitiue. De pure negatiuis clarum eſt ꝙ non dicunt de deo ſm ſubſtantiā: ſed important remotionem alicui⁹ imperfectionis ab ipſo. quod eñ ſm ſubſtantiā dr̄ poſitiue dr̄. Eorum āt que poſitiue dicunt quedā ꝯueniunt deo ſolū in hītudie ad creaturas vt dñs: creator: quedā vero abſqꝫ hītudine ad creaturas. Nomia dicta de deo in habitudine ad creaturas non dicūt ſubſtantiā ſed ſolam habitudinem rõnis. Quod pꝫ. qꝛ ſemper importatur idē p abſtractuꝫ et cõcretū licet ſub alio modo ſignificandi ſed abſtracta taliū noīm et negatiuorum de quib⁹ ſtatim dictū eſt importāt ſolā habitudinē relatiuam vel ſolā negationē quare et cõcreta. Illorū aūt que dicuntur de deo abſqꝫ habitudine ad creaturas quedaꝫ dicunt ad ſe: ꝛ abſolute vt bonus: ſapiens.

I. Quedā vero ad aliud et relatie: de abſolutis dicūt quidā ꝙ lꝫ affirmatie dicātur de deo ꝙtum ad vocē magis tamē inuenta ſūt ad remouendū aliquid a deo ꝙ ad ponendū. Vñ dicunt ꝙ cum dicim⁹ deum eſſe viuentē ſignificamus ꝙ deus nõ hoc modo eſt ſicut res ianimata: et hoc mõ in aliis.

Ipm a. ¶ Hoc autē nõ eſt verū: pmo qꝛ oīs ꝓpoſitio negatiua vera habꝫ aliquā affirmatiuam priorem ſe: Et iõ nõ poteſt negatiua pbari niſi aſſumpta aliqua affirmatiua. Ex puris ei negatiuis nihil ſequit̄: ergo ſi verificatur de deo aliquid negatiue et ꝓprie neceſſe eſt ꝙ verificetur aliquid de eo affirmatiue: et ꝓprie. Secundo qꝛ ſi affirmatiua predicata dicunt de deo ſolū per negationem oppoſitoꝝ cū oīs res includat in ſe oppoſitionem ad aliquid quod deo non cõuenit pu. ta lapis: includit nõ hominem: et leo non aſinuꝫ. ꝗ vere negant de deo ſequitur ꝙ vere poterimus dicere de deo ꝙ ſit lapis: vel leo ſicut dicimus eū eē ſapientem: vel bonum quod eſt abſurduꝫ.

K. Alia opi. ¶ Alii dixerunt ꝙ hmõi noīa inuenta ſunt ad denotãduꝫ habitudinē dei ad creaturas vt deus dicatur bon⁹ vel ſapiens: qꝛ eſt cauſa bonitatis vel ſapientie in creaturis. Sꝫ nõ põt eſſe verū pmo qꝛ hoc mõ poſſemus dicere deū eſſe corp⁹ quia eſt cauſa corporum: et deum eſſe quodlibet ens quia eſt cauſa cuiuſlibet entis.

Imp .ii. opi. Secundo qꝛ iſte ſenſus eſt cõtra intentionē cõmuniter loquentiū.

L. Opi. do. ¶ Aliud eñ intendunt cū dicunt deum eſſe viuentē ꝙ ꝙ ſit cã vite noſtre: et ſimiliter de aliis. ꝓpter quod aliter dicendū ꝙ queſtio poteſt intelligi dupliciter. Vno mõ vtrum talia noīa dicta de deo predicēt eius ſubſtātiam: et dicendum ꝙ ſic: oēs eñ perfectiões que ſunt in creaturis ſunt etiā in deo ſed eminentius qꝛ que ſunt in creaturis diuiſim ꝛ pticularit̄ ꝛ per modū cõpoſitionis accidētis cū ſubiecto ſunt ī deo ſummatim: et vniuerſalit̄ ꝛ per modum ſumme vnitatis ita ꝙ nõ eſt res alia deus et diuina perfectio ſꝫ ſūt vna ſubſtantia ꝓpter quod talia noīa licet in creaturis dicant aliquid additum eſſentie tñ in diuinis dicunt ipſam eſſentiam vel ſubſtantiā. Alio mõ poteſt intelligi ꝙ dato ꝙ talia nomina dicant diuinam eſſentiam vel ſubſtantiā: vtrū dicant eā ſubſtantialiter vt ſit queſtio non de re ſed de modo.

Et hic dñdum ꝙ quedã ſic quedã non. q2 licet i diuinis oĩa predicata eſſentialia ſint vnũ ꝛ idẽ realiter differunt tñ rõne. Et hec ratio variat̃ ſm oĩa genera predicamentoꝝ: nã queđ ſigñt et predicãt per modũ ſubſtãtie vt deus: quedã per modũ q̃titatis vt magnꝰ queđ vero per modũ qualitatis: vt bonus. et hoc eſt q2 illa ſumma ꝛ ſimpliciſſima eſſentia comprehendit in ſe perfectiões oĩm generꝝ quodlibet ergo taliũ nominũ ſigñt diuinã ſubſtantiã ſ3 nõ quodlibet ſignificat eam per modũ ſubſtãtie.

A. Eorũ vero que dicunt̃ de deo relatiue abſq3 habitudine ad creaturas quedam dicũt ſolam relationem vt paternitas: et quelibet alia relatio: quedã vero cũ relatiõe dicunt eſſentiã vt pater quod eſt nomen perſone que in ſua rõne includit ſubſtãtiam cũ relatiõe: licet eñ de vi vocis idem importetur per nomen patris ꝛ paternitatis cũ ſe habeãt ſicut cõcretum et abſtractũ tamẽ vt nomẽ patris accõmodat̃ diuinis plus importat pr̃ q̃3 paternitas: ſc3 eſſentiã cũ relatiõe. Illa ergo que dicũt ſola3 relationem nõ predicant ſubſtantiã nec per modũ ſubſtantie. relatio eñ in diuinis nõ tranſit in ſubſtantiam ſicut predicamẽta cetera q̃uis eñ deꝰ ſit ſine q̃titate magnus: et ſine qualitate bonus: non tamen eſt ſine relatiõe pater. Relatio aũt licet non faciat cõpoſitionẽ cũ eſſentia differt tñ aliquo mõ realiter ab ea vel ex natura rei vt infra patebit. Illa vero que includũt ſubſtantiã cũ relatione vt pater et filius predicãt vtrunq3: ſed per modũ relationis que eſt formalis in ſigñto taliũ.

B. Ad primum principale. ¶ Ad primum argumẽtũ dñdum ꝙ noĩa negatiua nõ dicũt quid eſt deus: ſed quid nõ eſt. relatiua vero dicũt eius habitudinem ad creaturas. abſoluta vero dicunt̃ nõ ſignificare quid eſt: q2 nullũ eorum exprimit totam perfectionẽ diuinã. ¶ Ad ſcðm patet ſolutio ex iam dictis.

Ad ra. in oppoſitũ. ¶ Argumentũ in oppoſitum cõcedatur ꝓ quanto dicit ꝙ noĩa abſoluta in diuinis dicũt diuinam ſubſtantiã licet non oĩa dicãt eã per modũ ſubſtantie. Quod aũt ſubdit̃ de relatiuis ꝙ cõuenient̃ rñdentur ad interrogationẽ factam per quid: poteſt dici ꝙ verũ eſt de illis q̃ non ſolũ icludũt relationẽ ſ3 etiã eſſentiã vt ſũt nomia perſonarum licet ſit ibi quedam improprietas que non ſignificat ſubſtantiam ſolam nec per modum ſubſtantie. De alijs autem non eſt verum.

Diſtinctio. XXIII.

Sententia littere magiſtri in generali et ſpeciali.

C. D. xxiii. Snia in gnali. PRedictis adiiciendum &c. Superius poſuit magiſter diuiſionem diuinorum noim ꝛ aſſignauit quaſdam regulas circa ipſa: In iſta parte determinat de quodã ſpeciali ſc3 de nomĩe perſone qđ a predictis regulis excipit̃ et diuidit̃ in tres. Primo eñ excipit hoc nomẽ perſona ab alijs noĩbus que ſubſtantiã dicũt: Et q2 nihil poteſt excipi ab aliquibus niſi in illis contineat̃: Ideo ſcðo oñdit hoc nomen perſona ſubſtantiã ſignificare. Tertio inquirit huius exceptiõis rationẽ. Scða ibi. ꝙ aũt perſona. Tertia ibi. Ideo orit̃ queſtio. Et hec vltima diuiditur in tres. Primo eñ cauſam exceptiõis dubitando inquirit. Scðo dubitationẽ ſoluit ſiue rationem reddit: tã ſm latinã: q̃3 ſm grecã locutionem. Tertio mouet alias queſtiones incidentes. Scða ibi. q2 nolumus. Tertia ibi. ſed queritur. Hec vltima diuidit̃ in duas ſm duas dubitatiões quas mouet et ſoluit. Secũda ibi. verũ eſt hoc ꝛc. Et hec in duas. Primo mouet queſtionem. Secundo declarat quodđ quod in rõne poſuerat: ſc3 ꝙ in deo nõ ſit diuerſitas ꝓpter quod eſſentia pluraliter non predicat̃. Secũda ibi. Nã ſufficient̃ vt puto. hec eſt ſententia lectionis in generali.

D. Snia in ſpeciali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit ꝛ ꝓponit primo cum alia nomina ſubſtantialia in ſingulari predicẽtur de pluribꝰ perſonis hoc tñ nomen qđ eſt perſona a predicta regula noim que ſm ſubſtantiã dicũtur de deo excipiendũ eſt q2 ſm ſubſtantiã dr̃: et tamẽ nõ in ſingulari: ſed in plurali de pluribꝰ ꝑſonis predicatur. Deinde oſtẽdit per Auguſtinũ ꝙ ꝑſona ſubſtantialiter dicat̃. qui dicit ꝙ perſona i diuinis dicit ſubſtantiã: et abſolute dr̃ et non eſt aliud deum eẽ q̃3 perſonam. Poſtea inquirit cauſam quare perſona que ſubſtantialit̃ dr̃ in plurali predicat̃. Deinde reſpondet dicẽs ꝙ hoc fecit penuria vocabuloꝝ: res eñ ſunt tres in diuinis: ꝛ qñ querit̃ quid eſt nõ poſſumus reſpõdere per noĩa eſſentialia in quibꝰ non eſt diſtinctio: nec per relatiua q2 non conueniunt pluribꝰ: Et ideo ex neceſſitate ducti tñ dicimꝰ ꝙ ſola relatio in diuinis habet perſonas diſtiguere. Unde dicit ꝙ verboꝝ penuria apparet tã in greco ſermone q̃3 in latino. tñ greci tres ſubſtantias in diuinis ꝑ dicunt. nos aũt vnã q2 ſubſtantia apđ nos id e3 ſignificat qđ eſſentia. Deinde querit ſi ꝓpter ꝯmunitatem nois perſone dicimus tres perſonas quare non dicimus tres deos cũ nomẽ diuinitatis ſit cõmune. Et reſpondet ꝙ hoc iđ eſt: q2 ſcriptura cõtradicit: ſed nõ ꝯtradicit trinitati perſonarum. Poſtea querit: quare non dicimus tres eſſentias cũ ſcriptura nõ cõtrariũ dicat: Et dicit ꝙ hoc iđ eſt ne intelligat̃ diuerſitas in diuinis. Concludit etiã ꝙ ſola penuria vocabuloꝝ facit diſtinctionẽ in tribus perſonis vnde etiã ſubdit ꝙ loco huius nois perſona greci vtuntur hoc nomine ſubſtantia licet poſſit dicere tres hypoſtaſes ſicut nos dicimꝰ tres perſonas. Ultimo declarat ꝙ i diuinis nulla eſt diuerſitas: et nulla multiplicitas: propter eſſentie vnitatem: Et ideo licet dicat̃ deus trinus nõ tñ eſt multiplex et nulla eſt ibi ſimplicitas ſiue ſolitudo propter perſonarum pluralitatem. Et in hoc terminatur ſententia lectionis in ſpeciali.

Queſtio. I.

Utrũ perſona ſignificet ſubſtãtiam an relationem.

E. Que. i. CIrca diſtinctionem iſtã duo queruntur. Primũ eſt de hoc nomie perſona ſc3 vtrũ ſignificet ſubſtantiã an relationem: Scðz erit de ꝯparatiõe ad alia nomina.

Arg. i. ¶ Ad primũ arguit̃ ſic. ꝛ videtur ꝙ ſignificet relationẽ: Primo per Boetium lib. de trinit. qui dicit ꝙ oẽ nomen pertinens ad perſonas ſigñt relationẽ: ſ3 nullũ nomen magis pertinet ad ꝑſonas q̃3 hoc nomen perſona quare ꝛc.

Arg. ii. ¶ Preterea qđ quid pluraficat̃ in diuinis pertinet ad relatiões: quia ſm Boetium eſſentia continet vnitatẽ: relatio vero multiplicat trinitatẽ ſed ꝑſona plurificatur in diuinis dicimus eñ tres eſſe perſonas ğ ꝛc.

Inop. ¶ Sed

contra. Aug. vii. de trinitate cū dicim⁹ perſona pa
tris nō aliud dicimus q̄ ſubſtantiā patris ad ſe q̄p
pe dr̄ perſona non ad filiū ſiue ſpūm ſanctū ſicut
ad ſe dr̄ deus igitur pſona ſignificat eſſentiam.
Deciſio ¶ Reſponſio. videnda ſunt duo. Primum eſt an
q̄ſtionis. perſona ſit nomen rei: an intentiōis. Secundum
eſt quid ſignificet in diuinis: ſubſtātiā an relatio-
F. nem. ¶ Quantum ad primū eſt duplex modus di
Arti. i. cendi. ¶ Primus eſt q̄ nomen perſone ſignificat
Opi. i. intentionem: quod pbatur dupliciter. Primo ſic. il-
Probat lud quod dicit indiuiduū in oī genere et ſuppoſitū
primo in gn̄e ſubſtantie dicit perſonā in gn̄e intellectual'
nature ſed indiuiduum et ſuppoſitū ſunt nomina
Scdo intentionū et nō rerū: ḡ ꝛ perſona. ¶ Secūdo ſic.
oīa nomīa ſignificantia res aliquas ſunt in predi-
camēto ſub aliq̄ intentiōe: ſicut ſubſtantia ſub intē
tione generis: homo ſub intentiōe ſpeciei: ſortes
ſub intentione indiuidui: vel ſuppoſiti: ſed pſona
non eſt res ſub intentione generis: vel ſpeciei: q̄r
de rōne rei cui conuenit eſſe genus vel ſpecies eſt
q̄ ſit pluribus ꝯmunicabilis vt pȝ in diffinitiōibus
gn̄is ꝛ ſpeciei que ſunt eſſe predicabile de plurib⁹
differentib⁹ ſpecie et nūero: ſed de rōne perſone
eſt q̄ ſit incōmunicabil' vt pȝ in diffinitiōe ei⁹ quā
ponit Boetius: ergo perſona nō eſt nomē rei cui
conueniat eſſe genus: vel ſpeciē: nec dicit rē ſub
intentiōe ſuppoſiti q̄r illa vni ſoli conueniūt vt ſor
tes. perſona aūt plurib⁹ quare perſona nō eſt nom̄
rei ſub aliqua intentiōe ſed eſt nomen intentionis
eius cui⁹ eſt ſuppoſitū nō tamē in oī natura: ſed in
intellectuali tm̄: Eſt em̄ perſona rōnalis nature in
diuidua ſubſtantia ſm̄ Boetium. Accipitur autē
hic intentio non p rōne quam format intellect⁹ cir
ca rem: vt ſunt genus: ſpecies: et hmōi q̄r indiui-
duatio vel ſingularitas non fiunt in reb⁹ per itel-
lectū: ſed ex natura rei: ſed vocātur hic intentiōes
large cōditiones rei ex oppoſito correſpondentes
intentiōibus vniuerſalib⁹ ꝓprie dictis vt ſingula
G. ritas: indiuiduatio: ſuppoſitatio: perſonalitas: q̄
Opi. ii. contrahunt ſpeciē ſicut ſpecies ipſum gen⁹. ¶ Ali⁹
modus dicēdi eſt q̄ pſona ſignificat non intētio-
nem: ſed rem ſubiectā intentiōi: dicūt em̄ iſti q̄ ſi-
cut homo ſignificat non intenſionē ſpeciei: ſed reȝ
ſubiectā intentiōi: et aliquis homo ſignificat rem
ſubiectam intentiōi que eſt indiuiduum vaguȝ in
natura humana ſpecialiter ita pſona ſigt̄ naturam
ſubiectā intentioni que eſt indiuiduū vagū in na-
tura intellectuali gn̄aliter et non ipſam intentionē
Pro. i. Quod probatur dupliciter. ¶ Primo ſic. hoc nom̄
perſona impoſitum eſt ad ſignificandū ſuppoſitū
nature intellectualis ſm̄ q̄ quandā importat digni-
tatem: intentiones aūt nō importāt aliquam di-
gnitatem ſed res ſubiecte intentiōib⁹: vniuerſali-
Scda tas em̄ non importat maiorem dignitatem in hoīe
q̄ in equo ergo ꝛc. ¶ Secūdo nomē pſone īpoſitū
eſt ad ſignificandū aliquid dignū laude vel vitu-
perio: intentiones aūt non dicunt aliquid dignū
laude vel vituperio: hoc em̄ conuenit ſoli rei habē
ti dominiū ſui actus ḡ ꝛc. Et reſpondēt ad rōnem
alterius poſitiōis dicentes q̄ perſona nō dicit rem
ſub intentione gn̄is: vel ſpeciei: vel indiuidui ſi-
gnificati ſed dicit rem ſub intentiōe indiuidui va-
gi nec ſignificat idem quod ſuppoſitū in gn̄e ſub-
ſtantie ſed potius rem ſub intentiōe indiuidui va
gi in natura intellectuali gn̄aliter: ſicut aliquis ho
mo dicit ſuppoſitū vagū in natura hūana quēad-
modum dictum fuit prius ¶ Quicquid ſit de prin H.
cipali concluſione iſta tamē non valent: q̄r non eſt Impro.
pbabile q̄ perſona dicat ſolum rem ſubiectā intē-
tioni que ē indiuiduū vagū. Cuius rō eſt q̄r res
ſubiectā intentiōi que eſt indiuiduum vagū ipor-
tatur per terminū ſignificantē naturā generis vel
ſpeciei addito ſigno particulari vt aliq̄d animal vel
aliquis homo. Res ergo ſubiecta intentiōi indiui
dui vagi in natura intellectuali bene poteſt deſig-
ri per hec noīa que ſunt. ſ. quedā natura itellectua
lis: quid angelus: quid homo. Quid aūt ſignificet
per hoc nomē perſona valde extraneū eſt. ¶ Itē Scdo.
de rōne rei ſubiecte intentiōi indiuidui vagi non
poteſt eſſe q̄ ſit incōicabilis ſed de ratione perſo-
ne eſt q̄ ſit incōmunicabil' vt pȝ per eius diffinitio-
nem ſiue deſcriptionē que eſt ſȝ Boetiū ꝛ Richar
dum q̄ perſona eſt rationalis nature indiuidua ſi
ne incōmunicabilis ſubſtantia: ergo perſona non
dicit rem ſubiectam intētioni indiuidui vagi. mior
iam pȝ. ſed maior pbat̄ q̄r res ſubiecta intentiōi in
diuidui vagi ſemp eſt cōmunicabilis plurib⁹ ꝛ tot
ſicut nata ſubiecta intentiōi ſpeciei. De tot em̄ p-
dicat̄ aliquis homo ſicut hō Et iō de rōne talis rei
nō pōt eſſe incōmunicabilitas cū repugnet nature
rei. Ex hoc em̄ dr̄ vagū q̄r poteſt pluribus conue
nire et nō vni tm̄. ¶ Et ideo ſi hoc nomē perſona
diceret rem ſubiectā intentiōi indiuidui vagi im- I.
poſſibile eſſet q̄ de rōne eius eſſet incōmunicabili- Opi. i.
tas. Si aūt nomen perſone deſignet non rē ſed
rōnem ſuppoſiti in natura intellectuali: nihil ꝓhi-
bet q̄ nomen perſone pl'ibus conueniat ꝛ tam̄ res
cui conuenit rō perſone non cōueniat pluribus: q̄r
q̄uis res aliqua ſit incōmunicabilis plurib⁹: vt ſor
tes tn̄ rō incōmunicabilitatis: vt eſſe indiuiduum
ſignatum: vel eſſe ſuppoſitū: vel perſonā poteſt cō-
uenire plurib⁹: q̄uis em̄ ſolus ſortes ſit ſortes: q̄r
ſortes eſt nomen rei ſubiecte rōni indiuidui ſigni-
ficati ſuppoſiti vel perſone tamē non ſolus ſortes
eſt indiuiduū ſignificatum ſuppoſitū vel perſona
immo plato ꝛ ceteri hoīes q̄r iſta dicunt rōneȝ que
poteſt plurib⁹: conuenire res tamen cui talis rō cō K.
uenit non pōt pluribus conuenire: ¶ q̄ aūt iſti ar- Ad pri
guunt p ſe facile eſt ſoluere. Dicendo ad primum pncipale.
q̄ nomen pſone impoſitū eſt ad ſignādū intētionē
ſuppoſiti non abſolute ſed tm̄ in natura itellectua
li que ſup alias dignitatē importat et ob hoc ſoluȝ
nomen eſt ad dignitatem pertinens: nō rōne for-
malis ſignificati ſed rōne nature ſubiecte: ex qua
ſortitur ſpeciale nomen: ſicut et nomen ſuppoſiti
importat quandam dignitatem ſupra indiuiduȝ
non rōne formalis ſignificati que vtrobiq̄ eſt vna
. ſ. intentio ſingularitatis ſed rōne nature ſubiecte
Suppoſitum em̄ dicit indiuiduū non quodcūq̄ ſȝ L.
ſubſiſtens et completum. ¶ Per idem patet ad ſe Ad ii.
cundū quod tm̄ includit quoddā friuolū ſatis. ſ. q̄ p
ſona importat aliquid dignū laude. Conſtat em̄
q̄ laude nullus eſt dignus niſi virtuoſus Si ergo
perſona ſignat aliquid laude dignū ſequit̄ q̄ non
oē ſuppoſitum intellectualis nature dicetur perſo
na ſed ſolum virtuoſus quod eſt abſurduȝ dicere.
Licet em̄ origo nois pſone fuerit a repreſentatio-
ne laudū cū fictiōe cuiuſdā larue: tractū eſt tm̄ ad ſi-
gnificandū ſuppoſitum intellectualis nature: pu-
to ergo q̄ nomē perſone put Boetius et Richar-
dus eo vtuntur et deſcribūt ipſum et prout ſumit̄
in diuinis ſigt̄ rōnem ſuppoſiti: et non rē ſubiectā

rationi licet de ea predicet: vulgus tñ aliter vtitur nomie perſone.ſ.pro re ſubiecta intentiõi indiuidui vagi vt cũ dicim⁹ ꝙ iſte vel ille eſt bona perſona.ſ.bonus homo: ſic de rõne perſone non eſt eſſe incõmunicabile. et ſic pꝫ pmum.

B. Arti.ii.

¶Quantũ ad ſecundũ ſciendũ eſt. ꝙ ſi pma opinio de ſigto pſone vera eſt.ſ.ꝙ perſona nõ ſignificat rem ſed intentionẽ tunc pꝫ ꝙ perſona nec i diuinis: nec i creaturis ſignificat ſubſtãtiã: nec relationẽ. Si vero ſignificet rem intẽtioni ſubiectam vt dicit.

Opi.ii.

Secunda opinio adhuc poſſet videri alicui ꝙ nomẽ pſone non ſignificat ſubſtantiã: nec relationẽ ſed abſtrahit ab vtroqꝫ. Quod patet ſic. qd vnuquodqꝫ nomẽ ſignificet accipere oꝫ ex eius diffinitiõe Idẽ eñ ſignificãt diffinitio et diffinitũ: et diffinitio eſt rõ quã ſigt nomen vt habet.iiii.metaph. Ex hoc ſic arguit a quocunqꝫ abſtrahit intellect⁹ et ſignificatum diffinitiõis ab eodẽ abſtrahit intellect⁹ ꝛ ſignificatũ diffiniti. Sed formalis intellectus et ſignificatio diffinitiõis perſone abſtrahit ab eſſentia et relatiõe: licet materialit; et in obliq̃ includat eſſentiam vel ſubſtantiã ergo ꝛc. minor pꝫ per diffinitionẽ perſone quã ponit Boetius.ſ.ꝙ pſona eſt rõnalis nature: indiuidua ſubſtantia: qd idem eſt ac ſi diceret perſona eſt ſuppoſitũ: ibi eñ ponit ſubſtantia indiuidua pro ſuppoſito: vl' hypoſtaſi: vel eſt incõptum ſuppoſitũ nature intellectualis: extra aũt ſignificatũ et intellectũ huius diffinitionis eſt eſſentia et relatio vt de ſe patet: Si eñ in diuinis non eſſet niſi vnũ ſuppoſitũ eſſentiale vt gentiles imaginant illi nature vere cõpeteret rõ perſone: Et ſi in creaturis conſtitueret ſuppoſitũ per relationẽ ſicut nũc in diuinis illud vere rõnem perſone hẽret quod nõ hẽret ſi in formali ſignificato ratiõis perſone includeret eſſentia vl' relatio vl' vtrũqꝫ: Sunt ergo extra formale ſignificatũ perſone ꝛ ſue diffinitiõis: materialiter tñ et in obliquo includitur eſſentia qꝛ perſona dicit ſuppoſitũ in tali natura ſolum.ſ.intellectiua. ſed ꝙ illud ſit abſolutũ vel relatum totũ eſt extra ſignificatum perſone.

B. Im.p.ii. opinio̅is.

¶Iſtud aũt non põt eſſe verũ: qꝛ ſicut infra patebit nullus vn⁹ conceptus realis ꝛ eſſentialis poteſt abſtrahere a ſubſtantia et relatiõe. Nomẽ eñ impoſitum ꝑm illum ꝯceptũ eſſet vniuocũ ſubſtantie et relationi quod nõ eſt poſſibile ꝓpter quod ſi perſona ſignificet rem ſubiectã intentiõi cũ illa dicat eſſentialiter de perſona abſoluta in creaturis ꝛ de relata in diuinis impoſſibile eſt ꝙ hoc ſit ꝑm vnuꝫ conceptũ abſtrahentẽ ab vtroqꝫ qꝛ ſic eſſet aliquid vniuocũ ad vtrunqꝫ.

Ad rõnẽ

¶Ad rõnem illorum dñduꝫ ꝙ diffinitio perſone prout dictũ eſt: non abſtrahit a ſubſtantia immo expreſſe includit cũ dr ꝙ pſona eſt rõnalis nature: indiuidua ſubſtantia ꝛ ſi ſubſtãtia non accipit ibi ꝓ eſſentia: ſed pro ſuppoſito tũc diffinit perſona prout dicit intentionẽ et nõ rẽ intentioni ſubiectã:

C.

Si aũt querat nõ de ſignificato ſed de eo de quo nomẽ perſone dr. Nomẽ eñ de multis dr que tamen per nomẽ nõ ſignificat: ſicut homo predicat de ſorte et de platone et tñ neutrũ ſignificat vt ſit ſenſus queſtionis quid eſt illud i diuinis de quo perſonã predicat ſic dñdum eſt ꝙ illud non eſt relatio tñ nec eſſentia tñ: ſed conſtitutum ex eſſentia et relatiõe. Quod probatur ſic. Illud de cuius rõne eſt ꝙ ſit ſubſiſtens: diſtinctũ: et incõmunicabile includit in ſe illud per quod ſubſiſtit et illud per qd eſt diſtinctũ: et incõicabile ſꝫ perſona eſt hmõi quare ꝛc. ſed i diuinis quicquid ſubſiſtit: ſubſiſtit per eſſentiã: vel ſubſtantiã quicquid diſtiguit et eſt incõicabile hoc habet ꝑ ꝓprietatẽ relatiuam: ergo illud de quo perſona dr in diuinis: includit eſſentiam et ꝓprietatẽ relatiuã. vt pater ꝛ filius et hmõi que et imponant ad ſignificandũ a ſola relatiõe et tñ vt accõmodãt diuinis importãt totum cõſtitutũ ex relatiõe et eſſentia.

D. Ad prim pricipale

¶Ad pmuꝫ argumẽtũ dñdum ꝙ oẽ nomen pertinens ad perſonas importat relationẽ vel tanq̃ id quod formaliter ſignificatur vt pater vel filius: vel tanq̃ illud de quo dr ꝛ ſic nomen perſone importat relationẽ qꝛ de relatiuo predicat ſꝫ relationẽ nõ ſigt.

Ad.ii.

¶Ad ſcdm dicendum per idẽ qꝛ illud quod plurificatur in diuinis pertinet ad relationes q̃tum ad ea in q̃ plurificatur et de quibus dr ſed non oꝫ ꝙ hoc ſit q̃tum ad formalẽ rõnem ſignificandi qꝛ ſicut dictuꝫ eſt ſignificatũ cõis nois nõ includit in ſe rõnem illorum de quib⁹ dr.

Ad ra. in oppoſitũ.

¶Ad aliud in oppoſitũ dñdũ ꝙ Auguſtin⁹ accipit ibi ſubſtantiã ꝓ hypoſtaſi vel ſuppoſito: et non pro eſſentia ſolum: et bene cõceſſum eſt ꝙ nomen perſone ſuppoſitũ ſignificat. vl' hoc dicitur pro tanto quia illud de quo dicitur perſona non ſolum includit relationẽ ſed etiam cum relatione eſſentiam.

Queſtio.II.

Vtrum hec nomina ſubſtantia: ſubſiſtentia: eſſentia: et perſona ſint idem in diuinis.

E. Que.i.

Secundo queritur vtrum hec nomina ſubſiſtentia ſubſtantia: eſſentia perſona ſint idẽ an differant.

Arg.i.

Et videt ꝙ idẽ ſignificent: qꝛ illa que vni ſimpliciſſimo conueniunt penitus idem ſignificant Sꝫ hec oĩa noĩa vni et eidem ſimpliciſſimo ꝯueniunt (ſcꝫ deo) ergo ꝛc.

In op

¶Contra illa que ſic ſe habẽt ꝙ vno plurificato aliud non plurificat non ſignt penitus idem ſed perſona plurificatur in diuinis. Similit ſubſiſtentia: nõ aũt ſubſtantia: vel eſſentia: ğ non ſignt penitus idem.

Deciſio q̃ſtionis

¶Reſponſio. hic ſunt tria videnda. Pmum eſt quid hec noĩa ſignificẽt: ꝛ a quo imponant. Secũdum erit de ꝯuenientia eoꝝ ad inuicem: et de eorũ differentia. Tertiũ erit q̃ modo ꝯueniunt diuinis.

F. Arti.i.

¶Quantum ad pmuꝫ ſciendũ ꝙ hec noĩa eſſentia: ſubſtãtia: ꝛ ſubſiſtẽtia imponuntur ab his actib⁹ que ſunt eſſe: ſubſtare: et ſubſiſtere: eſſe aũt eſt quod ẽ cõe et nõ determinat ſibi aliquẽ modũ eſſendi Subſiſtere aũt dicit determinatũ modũ eſſendi prout.ſ.aliquid eſt ẽs per ſe et nõ in alio. Subſtare aũt idem eſt qd ſub alio ſtare: et inde eſt ꝙ eſſe dicit illud quod eſt cõe oĩbus generibus. Subſiſtere aũt et ſubſtare dicunt id quod eſt proprium pmo pdicamento ꝑm duo que ſibi conueniunt.ſ.ꝙ ſit ens in ſe completũ et per hoc conuenit ei ſubſiſtere: et ꝙ ſubſtet alijs: ſcꝫ accidentib⁹ que in ſubſtantia hñt eſſe: et ꝑ hoc ꝯuenit ei ſubſtare: Eſſentia ğ ſigt id cuius eſt act⁹ eſſe: Subſiſtẽtia id cuius eſt actus ſubſiſtere: Et ſubſtantia id cuius eſt actus ſubſtare: vnde Boetius in lib. de duabus naturis et vna pſona xpi dicit ſic. dicim⁹ hoĩs eſſentiaꝫ qꝛ eſt: ſubſiſtentiaꝫ qꝛ nullo indiget: ſubſtantiam quia ſubſtat. et hec de pmo.

G. Arti.ii.

¶Quantũ ad ſcdm ſciendũ ẽ qđ hoc

ect^9 qui ſunt ſubſtare: et ſubſiſtere cõparat aliquid dupliciter vel ſicut ſubiectũ: vel ſicut principium. Et propter hoc aliqua horum noĩm inueniunt diuerſimode accepta a Boetio: Aliquñ enĩ nominat ſubſtãtiã illud quod eſt principiũ ſubſtandi: et hec ẽ materia que eſt primũ ſubiectũ. Et iõ in cõmento ſup librũ predicamentorũ dicit ꝙ hypoſtaſis que valet in greco q̃tum ſubſtantia in latino dicitur materia q̃ etiã principale principiũ ſubſiſtendi in ſe et non per aliud videť eſſe forma vnde inueniunť queđ forme per ſe ſubſiſtentes vt aĩa: et intelligẽtie large nõ accipiẽdo formã: nunq̃ aũt materia: Et iõ ẽm Boetiũ ibidem vſioſis .i. ſubſiſtẽtia eſt forma accipiendo ibi ſubſiſtentiã pro eo quo aliquid ſubſiſtit. Quãdoq̃ aũt accipit ſubſtantia p eo qđ ſubſtat: et ſubſiſtentia pro eo qđ ſubſiſtit et hoc eſt ſolũ ſuppoſitum in gñe ſubſtantie: genera enĩ z ſpecies nec in ſe ſubſiſtũt: nec ſubſtant accidentib^9 niſi rõe indiuiduorũ: de eſſentia aũt non ſic eſt q̃ ſemper nomine eſſentie importatur tota rei natura vł q̃ditas. vñ Boetius ſemp ſumit vſiam id eſt eſſentiam pro tota rei quidditate et nõ pro parte: vnde dicit ſup predicamenta: ꝙ vſia in compoſitis dicit aggregatũ ex materia et forma. Si g̃ vnũquodq̃ horũ noĩm accipiať vt quo: ſic eſſentia ſignificat totam quidditatẽ rei: ſubſiſtentia formã partis: ſubſtantia materiã: Et tunc hec differunt realiter ab inuicẽ ſicut totũ differt realiť a ſuis ptib^9 z ſicut vna pars differt ab alia: et hoc in compoſitis q̃ in ſimplicibus non habet hoc locũ. Si aũt hec tria ſumãtur pro eo cui predicata ꝯueniunt: vt ſubiecto ſic vnũ et idẽ ẽm rẽ dicit eſſẽtia inq̃tũ h3 eſſe ſubſiſtẽtia inq̃tũ h3 ẽ tale (.ſ. aliđ nõ reqres) ſbã inq̃tũ ſubſtat accidẽtibus: et ſic ſolũ differũt rõe in eodẽ. Nomen aũt pſone dicit ſuppoſitum intellectualis nature cui oĩa predicta ꝯueniũt: ſ. eſſe eſſentiã: ſubſtãtiam: et ſubſiſtentiã: rõne rei ſubiecte intentioni ſuppoſiti: et ſic apparet quo mõ hec nomina inter ſe ꝯueniant aut differant quod fuit ſecundũ.

P. Artĩ. iii. ¶ De tertio ſciẽdũ eſt ꝙ inter hec noĩa nomen eſſentie ꝓpriiſſime deo ꝯuenit q̃tũ ad id quod ſig̃t: et q̃tũ ad id a quo ad ſignificandũ impoſitũ eſt: q̃tum ad id quod ſig̃t q̃ illud de ſe non cõtrahitur ad certum genus ſed oẽ genus excedit: ſicut ens. Et iõ ꝓprie deo conuenit qui ad nullũ gen^9 limitať. Item q̃tũ ad id a quo imponiť: Imponitur enĩ ab eſſe quod ꝓpriiſſime deo conuenit vt oſtẽſum fuit prius. viii. diſt. iõ dicit Boetius libro de duabus naturis: ꝙ deus maxime eſt eſſentia: Et Auguſtinus. vii. de trinitate dicit ꝙ deus vere ac ꝓprie dicať eſſentia: ita vt forte dici oporteat ſolum deum eſſe eſſentiã. Nomen etiã ſubſiſtentie proprie ſoli deo ꝯuenit Subſiſtit enĩ aliquid quod (vt poſſit eſſe) alio nõ indiget. Iſtud etiã maxime deo cõuenit: Et ideo deus ꝓprie eſt ſubſiſtẽtia: Subſtantia aũt q̃tum ad id a quo imponitur deo nõ ꝯuenit q̃ deus nulli accidẽti ſubiectiue ſubſtat: licet oĩbus ſubiectis p̄beat effectiue ꝙ ſubſtẽt accidentibus ſuis: Sed q̃ id ad quod ſignificandum imponiť eſt natura per ſe ſtans iõ nomẽ ſubſtãtie in diuinis ſumitur pro eo quod ſig̃t: et non pro eo a q̃ imponitur ad ſignificandum: nomem autem perſone q̃tum ad id quod ſignificat reperitur in diuinis. Significat enim ſuppoſitum nature intellectualis hoc autem eſt in diuinis quare zc.

I. Ad primũ pricipale. ¶ Ad primũ argumẽtum patet rñſio: hec enĩ oĩa noĩa licet differant in compoſitis ẽm vnã eorũ acceptionem tñ in deo et ſubſtãtijs ſimplicib^9 ſola rõe differunt: In compoſitis aũt nõ differunt niſi rõe tñ ẽm ꝙ ſumunť pro eo quod eſt: ſubſtat: z ſubſiſtit.

K. Ad arg. in oppo. ¶ Ad argumentũ quod eſt in oppoſitum dicendum ꝙ concludit verum in hoc ꝙ pſona que multiplicať in diuinis includit in eo de quo dř aliquid qđ non eſt oĩno idem ẽm rẽ vel ex natura rei cũ eſſentia: vel ſubſtantia. ſ. relationẽ rõe cuius plurificať perſona in diuinis: et nõ eſſentia vt infra apparebit: ſicut plures dictũ fuit ſupra. Et q̃tũ ad hoc nomẽ pſone in diuinis differt a noĩe eſſentie et ſubſtãtie.

Diſtinctio. XXIIII.

Sententia huius diſtinctionis in generali et ſpeciali.

L. Di. xxiiii. Snia in gñali. Hic diligenter inquiri oportet Superius determinauit magiſter de diuiſione et multiplicitate diuinorũ noim. Hic vero intẽdit querere de noĩb^9 ſignificantibus vnitatem: z pluralitatẽ in deo qualiter accipianť. Et diuidit in duas. Primo determinat de iſtis noĩbus ẽm ſe. Scđo determinat de his in cõparatione ad hoc nomẽ perſona. Secũda incipit ibi in principio. xxv. diſt. preterea conſiderãdum eſt. Prima pars eſt preſentis lectiõis Et diuidiť in tres. Primo monet ſuã dubitationem. Secũdo ſoluit et ſolutionẽ ſuam declarat in oĩb^9 hmõi nominibus. Tertio excludit quanđ obiectionẽ circa determinata. Secũda ibi. hic diligenter. Tertia ibi. ſ3 nõ eſt pretermittendũ hec eſt ſententia lectiõis in generali.

M. Snia in ſpeciali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter et querit primo cum in diuinis nulla ſit diuerſitas vel multiplicitas: vel ſingularitas qđ nomina importantia multitudinẽ et pluralitatem: vel diſtinctionem in diuinis ſignificent: Si enĩ vere de deo dicunť: videtur ſua ſig̃ta in diuinis ponere. Poſtea reſpondet et dicit ꝙ ſig̃ta iſtorum noim in diuinis nõ ſunt ad ponendũ aliquid Sed potius ad remouendum aliquid ſunt introducta. et hoc declarat. Cũ enĩ dř vnus deus: vel vn^9 pater nulla q̃titas vel numerus in deo poniť: ſed plitas: vel multitudo excludiť. Similiter cum dř plures perſonarum non multitudo poniť ſed ſingularitas et ſolitudo tollitur. Item cũ dicimus tres perſonas negamus vnã ſolam vel duas ibi ſimplicať in nomine trinitatis et diſtinctionis non diuerſitatem in deo ponimus: ſed cõmixtio et confuſio remoueť. Ultimo opponit per Iſiđ. ꝙ trinitas poteſt dici multipliciter. Et ſoluit dicens ꝙ Iſidorus noĩe multiplicitatis non diuerſitatem ſed numerum perſonarum vult intelligi: Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Queſtio .I.

Vtrũ termini numerales ponãt aliquid in diuinis.

N. Que. I. Arg. I. Circa diſtinctionem iſtã querit vtrũ nũerales termini ponant aliquid in diuinis: et videtur ꝙ nõ q̃ ſi ponerent aliquid nõ ponerent niſi rez ſuĩ gñis ſed iſtã non ponũt cũ q̃titas nõ ſit in diuinis

Arg. ii. Inop. ſm ſuum genus ergo ꝛc. ¶ Ad idem eſt q̄d dicūt Hilarius et magiſter in littera. ¶ Sed contra. ſi termini nūerales nihil ponant in diuinis: ſed ſolū inducanť ad reducendū vt per vnitatē remoueať pluralitas: et per plr̄itatem vnitas: tunc eſt remotio remotionis et quedā circulatio quod eſt inconueniens quare ꝛc.

Deciſio q̄ſtionis. ¶ Reſponſio. hic videnda ſunt tria. Primum eſt vtrū tales termini ponāt aliquid in diuinis. ¶ Secundū eſt. dato ꝙ ſic modo quo exponetur vtrū ſubſtantiā dicant an relationem. Tertiū eſt que et qualia dictoꝝ noim debeant recipi in diuinis.

A. Arti. i. ¶ Quantū ad primū ſciendū eſt ꝙ non eſt intentiōis querere vtrū tales termini ponant aliquid in diuinis q̄d ſit realiter diuerſum ab eſſentia diuina q: certū eſt ꝙ nō: alias in diuinis eſſet compoſitio maxime ſi illud additum eſſet abſolutū: nec eſt ſenſus queſtiōis querere vtrum tales termini includāt aliquid poſitiuū q: certū eſt ꝙ ſic. ſaltē denoiatiue: includunt em̄ denoiatiue entitates rerū ſuper quas fundanť. vnū em̄ dicit ens indiuiſum: multa vero entia diuiſa: vel diſticta. Sȝ queſtio eſt vtrū formalis rō illoꝝ noim ſit poſitiua: an priuatiua. Et q̄tū ad hoc aliquid ē dicendū de vno: et aliquid de multo.

B. ¶ De vno em̄ prout recipiť in diuinis dicendū eſt ꝙ ratio eius eſt priuatiua. Non em̄ recipiť in diuinis vnū quod eſt principiū nūeri in q̄titate: q: ſicut in deo nō eſt q̄titas: prout dicit ſpeciale predicamentū ſic nec vnū in q̄titate quod eſt principiū nūeri: ſed eſt ibi tm̄ vnum quod conuerti poteſt cū ente: cuius rō eſt priuatiua q: conſiſtit in indiuiduatōe vt pȝ ex decimo metaphiſice. vbi dr̄ ꝙ vnū quod conuertiť cū ente ꝛ mľtitudo ei correſpōdēs opponunť priuatiue ſicut indiuiſibile diuiſibili: vel indiuiſum diuiſo.

Pro. i. Ad cui⁹ declarationē ſciendū eſt ꝙ vnū quod ꝯuertiť cū ēte nullā naturā poteſt addere ſuper ens: que ſit alia realiter ab ente q: ens oīa includit. Et iō quicquid eſt preter ens eſt non ens: vel nihil. Item nec poteſt dicere aliquā ſpecialem naturā ſub ente q: vel eſſet ſubſtantia: vel q̄titas: vel qualitas: et ſic de alijs predicamētis: Hoc aūt non eſt verū q: vnitas conuenit oībus his et nō per aliquid eis additum quod nō eſſet ſi diceret alterū ſolum quare ꝛc. Nec poteſt dicere ſolum idipm̄ q̄d ens et ſub eadē rōne quia eſſet nugatio dicendo ens vnū quod nō eſt verum. Neceſſe eſt ergo ꝙ dicat aliquā rōnem circa ens: Et illa eſt ratio indiuiſionis que eſt ratio priuatiua: vñ vnū idē eſt q̄d indiuiſum.

C. Quod aūt dr̄ ꝙ vnū non addit ſuper ens niſi rōnem hoc non eſt intelligendū de rōne quā format intellectus ſolus vt ſunt ſecūde intentiōes: Sed de rōe que eſt conditio per ſe cōcōitans quamlibet naturā entis: vel rei. Talis em̄ rō eſt indiuiſio importata p vnū q: ab eo res habet eſſe et eſſe vnū ſiue indiuiſū. Et hoc mō: vnū proprie competit deo q: ſicut dictū eſt ſicut vnūquodq3 ſe habet ad eſſe ita ad eē vnū Sed deo maxime eſſe competit ergo ꝛ eſſe vnum.

¶ De multo aūt et alijs noibus ſicut ſunt tres: q̄ttuor: et hmōi. Eſt notandū ꝙ ſicut eſt duplex vnitas. vna que eſt principiū numeri que nō reperitur in diuinis: alia que conſequiť ens quā in diuinis reperimus: ſic etiā eſt duplex multitudo. vna materialis que fit ſm diuiſionē continui: ꝛ hic eſt numerus

D. Primū. qui eſt de gn̄e q̄titatis ſicut et vnū quod eſt principiū eius. nec reperitur in diuinis ꝓpter duo. Primū eſt q: oīs talis multitudo maior eſt q̄libet ſua parte etiā in perfectionib⁹ eſſentialib⁹ ſicut et cōtinuū ex cuius diuiſione cauſatur.

Scd̄m. ¶ Secūdo q: vnitates talis multitudinis differūt eſſentialiť ſicut partes continui. Alia eſt multitudo que eſt de trāſcendentib⁹ et reperitur in diuinis ſicut et vnū q̄d cōuertiť cum ente: et de hac dicūt quidā ꝙ eius formalis ratio ē priuatiua. Dicūt em̄ ꝙ ſicut formalis rō vnius ꝯpleť per indiuiſionē circa rē que dr̄ vna ita rō multitudinis compleť per rōnem indiuiſionis circa vnāquāq3 naturā rerū que dicunť multe et per rōnem negatiōis per quā vna dr̄ nō eſſe altera: ita ꝙ rō in diuinis circa vnāquamq3 partem multitudinis: et rō negationis (vt vna nō ſit alia) compleant rōnem multitudinis.

E. Impro. ¶ Iſtud aūt non videť bene dictū propť duo. Primum eſt. q: quecūq3 opponunť ad inuicē oppoſitiōe priuatiua neceſſe eſt rōnem vnius eſſe poſitiuam: et alterius priuatiuam: ſed vnū quod cōuertitur cū ente: ꝛ multitudo ei correſpondēs opponunť priuatiue vt patȝ ex. iiij. metaph. ḡ cum rō vnius ſit priuatiua: oȝ ꝙ rō mľtitudinis ſit poſitiua. Alioquin non opponerentur. ſicut habitus et priuatio.

Scd̄o. ¶ Secundo quia nō eſt verum q̄d aſſumiť ſcȝ ꝙ rō multitudinis cōſiſtat in rōne indiuiſionis circa ea que dicunť multa immo cōſiſtit in rōne diuiſiōis vel diſtinctionis eorum que dicunť multa. Oppoſitorum em̄ oppoſite ſunt rōnes:

F. ¶ Si ergo rō vnius eſt ratio indiuiſib. et indiſtincti oȝ ꝙ rō mľti ſibi oppoſiti ſit rō diuiſibilis vel diſtincti vñ non per hoc ſunt aliqua multa formaliť ꝙ quodlibȝ eorum eſt vnū vel indiuiſum ſed per hoc ꝙ hn̄t diſtinctionem ad inuicem ad quod ſequiť quedā negatio. ſ. ꝙ vnum non eſt aliud que nō eſt formaliť rō multitudinis: ſed q̄dam cōcōitans: et ſic patet primum.

G. Arti. ii. ¶ Quantum ad ſecūdum ſciendum eſt ꝙ vel queritur de ſignificato vľ de his quib⁹ ſignificatū ꝯuenit ꝛ de q̄b⁹ dr̄ ſi de ſig̃to ſic patȝ ꝙ noīa hec non ſig̃nt: nec ſignificare videnť: eſſentiā nec relationē: ſed ſolum important diſtinctionem: vel indiſtinctionē: circa totam naturam entis: ſubſtantie: ꝛ accidentis vt ſtatim dictum eſt.

H. ¶ Si vero queratur de his de quibus nomia predicanť. dicendum ſic. ꝙ i diuinis vnū predicať tam de ſubſtantia q̄ de relationib⁹: multum autē: ꝛ oē nomē ad multitudinem ptinens nō dr̄ realiť niſi de rlōnib⁹ et de iis q̄ rlōnē includūt.

I. ¶ De vno pȝ ſic. quia cuicunq3 conuenit eſſe indiuiſum eidē cōuenit eſſe vnum: ſed tam eſſentie q̄ relationi conuenit eſſe indiuiſum: Sicut em̄ eſſentia diuina eſt indiuiſa in ſe: ita paternitas: ḡ tam eſſentie q̄ relationib⁹ ꝯuenit eſſe vnā. De multo autē et de alijs nominibus ad multitudinē pertinentib⁹: ſicut tres: quattuor: ꝛ hmōi ꝙ ſolum dicanť de relationib⁹ et relationē importantib⁹. Similiť pȝ q: oīa talia diſtinctionē importāt: Sed in diuinis nō eſt diſtinctio quo ad eſſentiā ſed ſolū quo ad relationes vel ea que relationem importāt quare ꝛc. ꝛ ſic patet ſecūdum.

K. Arti. iii. ¶ Quantū ad ad tertiū ſciendum ꝙ cum in diuinis ſit vnitas eſſentie et pluralitas perſonarum: ideo illa nomia cauenda ſunt in diuinis que diſtingunt eſſentiam: vľ confundunt perſonarū diſtinctionē.

L. illa aūt nomia que importāt diuerſitatem: vel pluralitatem ꝯſequūť ens: ens aūt dr̄ de oīb⁹ entib⁹ per attributionē ad primens quod eſt ſubſtantia: Et ideo vľ de virtute vocabuli vt quidā dicunt: vel ſaltem ex accōmodatione vſus (vt verius credo) ens per ſe ſumptū dr̄

de ſubſtantia ſolum: De aliis aũt dr̃ cũ determia-
tione ad hoc pertinente. Eodem mõ dicẽdum eſt
de illis que conſequunt̃ ens ſicut multum: et noĩa
ad multitudinẽ pertinentia: ſiue ĩ ſpeciali: vt tres:
quattuor: ſiue in gñali vt diuiſum et diſtinctum: et
M. ſimilia. Hec em̃ per ſe ſumpta dicũt ex accõmoda-
tione vſus multitudinẽ in ſubſtantia ſub tñ deter-
minatiõe dicũt multitudinẽ pertinentẽ ad illud ge
nus ad quod determinatio erit: propter qđ hec no
mina per ſe ſumpta nõ debẽt recipi in diuinis cum
dicant multitudinem in ſubſtantia: cum determia
tione aũt poſſunt recipi vt dicendo multa ſuppoſi-
ta: vel tres perſone: aliud ſuppoſitum: vel alia p-
N. ſona: ⁊ ſic de aliis. ¶ Ad primum argumentũ di-
Ad prĩm cendũ ẽ ꝙ termini nũerales ptinentes ad genus
pricipale. q̃ntitatis non recipiunt̃ in diuinis q: nulla res ẽ ibi
de genere q̃ntitatis: ſed termini importantes mul
titudinem que eſt de tranſcendentib⁹ que nõ ad-
dit aliquam rem ſup ens bene recipiunt̃ in diuinis
nec ponũt aliquid ſup diuinam eſſentiam: et diui-
nas perſonas et relationes niſi rõnem diſtinctiõis
talis: vel talis que eſt rõ poſitiua: licet non ſit alia
Ad.ii. res. ¶ Per idẽ patet ad auctoritatẽ Hilarii ⁊ ma-
giſtri in littera. propter hoc em̃ dicitur negatiue q:
non ponũt rem aliquã ſuper id de quo dicunt̃: ra-
Ad ar. in tio tñ ſignādi ipſorum eſt poſitiua: ¶ Ad argumẽ-
oppoſitũ. tum in oppoſitum bene cõcludit q: ẽm philoſophũ
quarto metaphiſice. vnum et multa priuatiue op-
ponũtur: Et iõ ſi quodlibet diceret̃ priuatiue qđ-
libet priuaret ſuum oppoſitum: et per conſequens
ſeipſum et eſſet circulatio.

Queſtio.II.

Vtrum vnũ de genere quãtita-
tis addat aliquid vltra vnũ quod con
uertitur cum ente: et quid ſit illud.

O.
Que.i. SEcundo queritur de vno qđ
Arg.i. eſt principium numeri: quod eſt de gñe
q̃ntitatis vtrũ addat aliquid ſuper ens:
et vnum qđ cõuertitur cum ente. Et qđ
ſit illud: Et videt̃ ꝙ illud ſit rõ menſure. Primo p
Ariſtotelem. iiii. metaph. qui dicit ꝙ vnum quod ẽ
principium numeri et nũerus opponunt̃ ſicut men
ſura et menſuratum: ergo in rõe vni⁹ qđ eſt princi
Arg.ii. pium numeri includit̃ rõ menſure. ¶ Item ſicut
ſe habet numerus qui eſt de gñe q̃ntitatis ad mul-
titudinem que eſt de tranſcendentib⁹: ita ſe habꝫ
vnum in q̃ntitate ad vnũ quod conuertit̃ cum ente:
Sed numerus qui eſt de gñe q̃ntitatis addit ſupra
multitudinem que eſt de tranſcendentibus rõnẽ
menſurati: Eſt em̃ numerus multitudo menſu
rata per vnũ vt pꝫ ex quarto metaphiſice. ẜ vnum
quod eſt principiũ numeri addit ſupra vnum quod
In op. conuertit̃ cum ente rõnem menſure. ¶ Cõtra. mẽ
ſura eſt in gñe relatiõis: Sed vnũ quod eſt princi-
pium numeri nõ eſt in genere relationis ſed q̃nti
tatis: ergo vnũ qđ eſt principiũ numeri non addit
ſup vnũ qđ conuertit̃ cum ente rõnem menſure.
Conſequẽtia probatur q: vnũ quod eſt principiũ
numeri nõ addit per ſe ſuper vnum qđ conuertit̃
Rñſio cũ ẽte niſi rẽ ſui gñis. ¶ Rñſio. primo dād⁹ ẽ hic itel-
P. lect⁹ q̃ſtiõis: et poſtea pcedet̃ ad ei⁹ diſcuſſionẽ.
Senſus ¶ Quãtum ad primũ ſciendũ ꝙ intellectus que-
q̃ſtionis ſtionis nõ poteſt eſſe ille quẽ verba queſtiõis pre-
tendunt. ſ. quid addat vnum quod eſt principium
numeri ſupra ens ⁊ vnũ quod conuertit̃ cum ente:
q: nec tale vnũ: nec quodcũq aliud poteſt aliquã
rem addere ſuper ens vt dictũ fuit in precedẽ-
te queſtione. Sed iſte eſt intellect⁹ (.ſ.) quid dicat
vnũ quod eſt principium nũeri ſub ente: Et iſtud
quandoq vocatur additio ſicut dicimus ꝙ homo
addit rõnale ſuper aĩal. ¶ Hoc ſuppoſito eſt mul Q.
tiplex mod⁹ dicendi circa queſtionẽ ppoſitã vnus Opi.i.
quid eſt ꝙ vnũ qđ eſt principium nũeri non ꝯtrahit
directe vnũ qđ cõuertitur cum ente: ſed contrahit
ipſum ens: ſicut album: vel homo: vnũ em̃ quod
eſt principium nũeri nõ dr̃ priuatiue: ſicut vnũ qđ
conuertit̃ cum ente ppter quod nõ directe contra-
hit ipſum. Sed dr̃ poſitiue: Eſt em̃ ſpeciale quod
dam ens ſub ente cõmuni: Et hoc eſt ipſum q̃tũ.
¶ Dicunt em̃ iſti ꝙ q̃ntitas dupliciter perficit ſuum
ſubiectum etiã poſitiue vno modo ẽm ſe et abſolu
te: et ſic q̃ntitas dr̃ vnitas et q̃tum vnũ: Alio mõ
perficit ipſum per cõparationem ad partẽ. Et ſic
dr̃ continuũ ita ꝙ rõ vnius qđ eſt principium nũeri
non cõſiſtit in indiuiſiõe ſed in eſſe tale. ſ. in eſſe q̃-
tum abſolute ppter qđ ẽ rõ poſitiua ſub ente: q:
ratio quanti directe contrahit ens cõmune: et non
vnũ quod cũ ente cõuertitur niſi per accidens et in
directe. ¶ Sed hec poſitio deficit: primo q: abſq R.
vlla pbatione aſſumit ꝙ vnũ quod eſt principium Impꝰ.
numeri ſit ipſum q̃tum ẽm abſolutã rõnem ipſius
quanti et ecõuerſo: hoc em̃ nõ videt̃: tum q: eſſet
nugatio dicendo vnũ quantũ q: eſſent nomia pe-
nitus ſynonyma ſignificãtia penitus idem rõne ⁊
re quod non eſt verum. tum q: q̃ntitas nõ dat eſſe
multa niſi q: diuerſa: ẜ nõ dat eſſe vnum niſi inq̃n-
tum indiuiſa: ergo q̃tum ẽm ſe et abſolute nõ hꝫ
rõnem vnius: ſed quia indiuiſum. Secundo defi
cit in hoc ꝙ dicit ꝙ q̃tum põt perficere ſuum ſubie
ctum ẽm ſe et abſolute vel in ordine ad partes.
¶ Impoſſibile eſt em̃ ꝙ q̃tum ſic perficiat ſuum
ſubiectum abſolute ꝙ hoc ſit abſq ordine ad ptes
quod probat̃ ſic. Illud quod non põt intelligi abſ
q ordine ad partes nõ poteſt aliud perficere circũ
ſcripto hoc ordine: ſed q̃tum nõ põt intelligi ſine
ordine ad partes cũ hoc ſit de ſua formali ⁊ diffini
tiua rõne: dicẽte philoſopho quinto metaphiſice.
ꝙ q̃tum eſt quod eſt diuiſibile in ea que inſunt: et
hic eius ſunt partes ſine quibus impoſſibile eſt q̃-
tum intelligi quare ⁊c. Unde probabilius dicere
tur ꝙ q̃tum ẽm ꝙ cõtinuum eſt vnũ q̃ ꝙ ſit vnum
ẽm ꝙ q̃tum abſolute: q: quecunq ſunt ſibi inuicẽ
continua ſunt vnum nõ aũt quecunq ſunt q̃ta: q:
poſſunt eſſe inter ſe diuiſa ⁊ ſic plura et non vnũ.
Veruntamen nec illud eſſet ſimpliciter bene dictũ
q: licet oẽ continuum ſit vnum et ecõuerſo: prout
nunc loquimur. De vno tñ ex alio formaliter dicit̃
continuũ. ſ. q: partes eius copulant̃ ad vnũ termi-
num et hec eſt rõ poſitiua et ex alio dr̃ vnũ ex hoc
ſcꝫ ꝙ partes eius non ſunt diuiſe vel ſunt indiuiſe
que eſt rõ priuatiua. ¶ Alius mod⁹ dicendi eſt ꝙ S.
vnum qđ eſt principium nũeri addit ſuper vnum Opi.ii.
quod cõuertit̃ cum ente aliquid realiter diuerſũ:
quod declarat̃ ſic. q: vt iſti dicunt in rebus materia
libus eſt duplex terminatio ſcꝫ eſſentialis: que eſt
per formam ſubſtantialẽ ẽm quam res ſic eſt hec:
puta homo vel aſinus ꝙ nõ alia: ⁊ accidentalis q̃
eſt per q̃ntitatem ẽm quã determinationẽ res oſtẽ
ditur tanta ꝙ nec maior: nec minor ẽm primã ter-

minationem attenditur vnitas que conuertitur cū ente: ſed ſm aliam attenditur vnitas que eſt prin Proba. cipium numeri. Ex quo arguitur ſic. Sicut ſe hȝ terminus eſſentialis ad terminum accidentalem: ita ſe habet vnum quod conuertitur cum ente ad vnum quod eſt principium numeri: ſed terminus eſſentialis et accidentalis differunt realiter: puta ſubſtantia et qͣtitas: ergo vnum quod ꝯuertitᷣ cū ente ⁊ vnū quod eſt principium numeri differūt realiter propter qͣtitatē quā addit vnum quod eſt princi A. pium numeri ſuper ſubſtantiam. Sed neciſtud ē Impro. bene dictum: quia impoſſibile eſt vt dictum fuit in principio ſolutionis ꝙ ſuper ens: et vnum quod conuertitur cum ente aliquid addat quamcunqꝫ naturam realiter ab ente et vno diuerſam: qđ pȝ ſic. quia quādocunqꝫ aliqua ſe habēt ſicut ſuperius ⁊ infe rius per ſe ⁊ eſſentialiter ordiata quicquid īportatᷣ ꝑ inferius totū clauditur in ambitu ſuperioris. Sȝ oē quod eſt aliqua natura ſiue accidens: ſiue ſub ſtantia ſe habet ad ens: et ad vnum quod conuer titur cum eo ſicut inferius ordinatum per ſe et eſ ſentialiter ad ſuuȝ ſuperius: ergo quicqd importatur per quamlibet naturam ſubſtantie vel accidentis B. totum per ſe clauditur in ambitu vnius: et entis. Impro. Et ita non addit naturam nouā: ſed cōem deter minat. Nec valet ratio quā adducūt. fundatur em̄ ſuper falſum. ſ. ꝙ vnitas que conuertitur cum en te ſolum attendatur ſm determinationem et indi uiſionem que eſt ſm formam ſubſtantialeȝ. Hoc em̄ non eſt verum: quia ſicut ens non dicitur ſoluȝ de ſubſtantia: ſed etiā de accidentibꝰ: ſic indiuiſio in natura entis importata per vnum ſe extendit ad terminationē et indiuiſionem in quacūqꝫ naͣ ſub ſtantie et accidētis. Quod ergo dicitur ꝙ ſicut ſe hȝ termi nus eſſentialis ad accidentalē: ita ſe habȝ vnū ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ ſi accipiatur eſſentiale pro eſſentia ſubſtantie: vt forme ſubſtātialis falſum eſt: quia nō ſic ſe hȝ vnū in qͣtitate quod eſt principiuȝ numeri ad vnū quod ꝯuertitᷣ cum ente ſicut ſe hȝ accidens ad ſubſtantiā ad quam ſe habet vt quoddam ens ab ea eſſentialiter diſtinctū: ſed ſicut ſe hȝ accidēs ad ens cōiter ſumptum: In illo tamē ſenſu ꝓce dit rō vt apparet ex ſuppoſitione minoris ꝓpoſi tionis ꝓpter quod non valet: Si aūt ſumatᷣ eſſen tiale ꝑ eſſentia cōiter dicta tūc maior eſt vera ſȝ mi nor falſa: quia terminꝰ accidētal' non differt ab eſſen tiali cōiter ſumpto: ſed includitᷣ in ipſo ſicut ſuperi C. us in inferiori. ¶ Alius modus dicendi ꝙ vnum Opini. quod eſt principium numeri non addit ſuper ens: et vnum quod conuertitur cum ente rem aliquam ſȝ rationem duplicem priuatiuam ſcilicet et poſi tiuam. Priuatiuam quia ſicut vnum communiter dictum dicit priuationē diuiſionis generaliter in quacunqꝫ natura: ſic vnum quod eſt principiuȝ nu meri dicit indiuiſionem in qͣtitate cōtinua ⁊ vlteri us addit rōnē poſitiuam ratione fundamēti huiꝰ priuationis ſcilicet ratione qͣtitatis: Et illa ratio Pro. eſt ratio menſure. ¶ Quod probatur primo per Ariſtotelē. v. metaphiſice. qui dicit ꝙ numerus ⁊ vnum qđ eſt principiū numeri opponūtᷣ ſicut mē Scda. ſura et menſuratū. ¶ Scđo. quia qñ queritur qt ſunt homies et reſpondetᷣ ꝙ eſt vnus nō eſt ſenſus tñ ꝙ homo qui eſt ibi ſit indiuiſus: imo ly vnus dicit diſcretam menſuram ſm quā aliqua menſurantᷣ: vt ſunt tot. ſicut queritur per quot. Vnuȝ ergo qđ eſt principium numeri addit rationem mēſure diſcre

te. ¶ Hec aūt opinio duo dicit. Vnum aūt eſt ſatis D. clarum: et aliud multum dubium. Clarum eſt ꝙ vnum quod eſt principium numeri qui eſt de ge nere qͣtitatis dicit indiuiſionem in qͣtitate ſpecia liter ſicut vnum quod conuertitur cuȝ ente dicit in diuiſionē in naͣa ētis vniuerſalit. qđ pȝ quia rō ſuperio ris ſaluatᷣ in quolibȝ inferiori ſȝ contracta: ſȝ vnū qđ ꝯuertitur cū ente eſt ſuperius ad vnum quod ē ſo lum in qͣtitate (ſicut ens eſt ſuperius ad qͣtitateȝ) vt ens tale ens ſcilicet qͣtitas ſe habet ad ens com mune ſicut vnum in qͣtitate ad vnum in ente ergo rō vnius in ente ſaluatur in rōne vnius in qͣtitate ſȝ contracta. Eadem ergo indiuiſio que ſumpta vni uerſaliter eſt formal' rō viꝰ qđ cōuertitur cū ente ipſa ſumpta ſpecialiter in tali natura (. ſ. i qͣtitate) eſt rō vnius qđ eſt principiū nūeri. ¶ Sȝ tunc ē du E. bitatio: quare indiuiſio in quantitate facit ſpeciale Dubita. vnum ſub ente et ſm ſpeciale nomen quod dicitur vnum: quod eſt principium numeri. ¶ In aliis autem generibus puta in ſubſtantia: vl' qualitate indiuiſio non facit ſpeciale vnū et ſm ſpeciale no men. Et dicendum eſt ꝙ indiuiſio in quolibet ge Rñſio nere facit ſpeciale vnum ſub vno quod conuerti tur cum ente: ſed non ſortitur ſpeciale nomen ſm communem vſum loquendi: ſed ſolum vnum in qͣtitate: Cuiꝰ ratio eſt quia omnis vnitas op ponitur multitudini: propter quod in illo genere in quo inuenitur vltra alia genera ſpecialis ratio multitudinis rationabile eſt ꝙ inueniatur ſpecia lis ratio vnitatis: ſed in genere quantitatis inue nitur ſpecialis ratio multitudinis vltra alia gene ra ergo ⁊c. Maior patet. ſed minor probatur: quia in aliis generibus a qͣtitate (excluſa qͣtitate) non eſ ſet multitudo differentiū niſi ſm ſpecieȝ q eſt mᷓ titudo formalis ſaltem in his que ſunt per cauſas naturales: quicquid ſit de his que immediate poſ ſunt fieri a deo ſolo vt angeli. de quibus queretur in. ii. lib. di. iii. In qͣtitate autem et in materialibꝰ rōne qͣtitatis inuenitur noua multitudo ſub eadē ſpecie eorum que ſolo numero differūt: ꝓpter qđ vnum in qͣtitate ſortitur ſpeciale nomē dicitur ꝙ vnū quod eſt principium numeri. ¶ Scđm autem qđ F. ponitur in hac opiniōe. ſ. ꝙ vnū quod eſt principiū numeri addit ſuper vnum quod cōuertitᷣ cuȝ ente rōnem mēſure poteſt intelligi dupliciter. vno mō ꝙ rō menſure eſſentialit et intrinſece ptineat ad rō nem vnius qđ eſt principiū nūeri. Alio modo ꝙ ſit ꝓprietas vel ħitudo ꝯñs tale vnum: fundata in ipſo. Si primo mō ſicut iſti videntᷣ itelligere ſic. non poteſt eſſe verum. quod probatur ſic. illud quod eſt relatiuum ſm eſſe: et non ſolum ſm dici non poteſt eſſe conſtitutiuum alicuius abſoluti: ſed menſura vel ratio menſure eſt relatiuum ſm eſſe ⁊ non ſolum ſm dici ergo non poteſt eſſe con ſtitutiua vnius qđ eſt principium numeri quod eſt quoddā realiter abſolutum in gñe qͣtitatis. maior G. pȝ quia relatiuū ſm eſſe eſt ipſemet reſpectꝰ vl' rō q ꝑ tinet ad genꝰ rlōis: Et ideo non poteſt intrinſece et eſſentialiter ptinere ad rē alteriꝰ ꝑdicamēti: ſȝ re latiuū ſm dici nō ē ipē reſpectꝰ: ſȝ eſt fūdamētum eiꝰ. et iō pōt ptinere ad aliud genus vt pȝ de ſcīa q refertᷣ ad ſcibile et tñ ē in gñe qͣlitatis. Minor ſimi liter pȝ. ſ. ꝙ mēſura dicit relatiuū ſȝ eē ⁊ nō ſȝ dici quia illa noīa ad que vltimo fit ſtatus et reſolutio in inquirendo de relationibus ſunt nomina relatio num vl' relatiuorū ſm eſſe ⁊ nō ſȝ dici. verbi grā ſi

querat̃ quo mõ referet̃ album ad albedinem rñde
bit̃ ꝙ ſicut ſimile ſimili. Sed ſi querat̃ vlterius quo
mõ refert̃ ſimile ſimili: rñdebit̃ q: eſt ſimile ꝛ rõe ſi
militudis et hic eſt ſtat⁹ q: ſimilitudo eſt eſſentiali
ter rlõ ꝛ ſimile relatiuũ ſm eẽ. Si eñ noia eſſent
relatiuorũ ſm dici adhuc vlterius poſſet q̃ri de rõi
b⁹ referẽdi: ſ3 ad menſurã et menſurabile ſit reſo
lutio ſtatus inquirendo de relationib⁹. Si eñ que
ratur quare ſcientia referatur ad ſcibile reſpõdebi
tur ꝙ ꝓ eo ꝙ ſciẽtia mẽſurat̃ ſcibili et ſcibile eſt mẽ
ſura ſcientie. Si queratur vlterius quare menſu=
ra et menſurabile ad inuicem referãtur nulla alia
ratio eſt q: formaliter referantur niſi que per noia
importatur et in ipſa eſt ſtatus. Similiter in pro=
poſito: ſi queratur quare vnum qđ eſt principium
numeri referatur ad multa reſpondebitur quoniã
vnũ eſt menſura et reliquũ mẽſurabile. Sed ſi vl=
terius queratur quare menſura et menſurabile re
ferunt̃ nõ eſt dare aliam formalem rationem: niſi
illam que importatur per noia que eſt eſſentialiter
quedã habitudo vel relatio quare ꝛc. Si ãt intelli
D. gatur ſcđo modo ꝙ eſſe menſuram eſt quedã hitu=
do vel ꝓprietas ꝯñs vnum ꝛ fundata in ipſo ſic ha
bet veritatẽ q: per vnum h3 menſurari multitudo
q̃titatis diſcrete inq̃tũ vnum aliquotiens ſumptũ
reddit multitudinem totam: et hec eſt proprietas
ꝯſequẽs vnũ ꝯſtituens ipſum: ꝛ ad hũc ſenſu3 loq̃
tur philoſoph⁹. iiii. metaph. ꝙ vnum ꝛ multa i gñe
q̃titatis opponũt̃ ſicut mẽſura ꝛ mẽſurabile: et nõ
q: eſſe menſurã et menſurabile ſint de ratione in=
trinſeca vnius et multitudinis. Et per hoc p3 ſo=
lutio ad illud per quod iſti primo probant ſuũ pro=
Ad ſcdm poſitum. ❡ Ad aliud quod dicũt ſcđo. ſ. qñ querit̃
quot hoies ſunt in domo et rñdetur ꝙ vn⁹: non eſt
ſenſus tñ ꝙ hõ qui eſt ibi indiuiſus ſit: imo ly vn⁹
dicit diſcretã menſurã ſcđm quã aliqua mẽſurant̃
vt ſunt tot. Dicendum ꝙ ly vnus de p̃ncipali ſigni
ficato nõ dicit menſurã: ſed ſolũ ꝯnotat tã3 rõem
cõicantẽ: quod patet q: ſi reſpondeatur ꝙ ſint tres
ly tres dicit aliquid cui competit eſſe menſuratum
vel eſſe menſurabile. Sed tamen neutrum indu
citur in horũ ſignificato huius quod eſt tres. ſolu3
eñ ſignificatur quoti ſunt: quorum eñ per ſe ꝛ eſſẽ
tialiter ineſt numero qui eſt q̃titas diſcreta ſicut q̃
tum continuo quod eſt q̃titas prima: tamen ex cõ
ſequenti dat̃ intelligi ꝙ ſunt menſurabiles vel mẽ
ſurati nõ eñ ſunt idem quotum et menſurabile ni
ſi ſicut fundamentũ ꝛ relatio ꝯſequẽs: Et eođ mõ
ly vnus cũ reſpondet̃ ad queſtionẽ factã de nũero
importat ꝙ ſit aliquid multitudinis ꝛ i hoc dicit ali
quid poſitiuum cui competit ratio menſure reſpe=
ctu multitudinis: ſed tamen non eſt de ſignificato
eius: non eñ ſunt idem eſſe aliquid numeri ꝛ eſſe
I. menſurã eius niſi ſicut fundamentu3 ꝛ relatio ſe=
Reſolu= quẽs ❡ P3 ẽ quid dicit vnũ quod eſt principiũ nu
tio articli meri ſub vno quod conuertitur cũ ente q: dicit ſpe
ſm doct. cialẽ indiuiſionẽ in natura q̃titatis ꝛ vltra hoc di=
cit aliquid numeri et in hoc dicit aliquid poſitiuu3:
(quod competit ei ratione fundamẽti ſui. rõem aũt
menſure non importat niſi extrinſece. ❡ Ad prim
Ad p̃nci argumentũ dicẽdũ ꝙ licet vnũ qđ eſt p̃ncipiũ nũeri
p̃cipale. ſit mẽſura tñ in hoc non ꝯſiſtit ratio vni⁹ ſed eſt ꝓ=
prietas conſeq̃ns ipſam vt dictum eſt. ❡ Ad ſcđ3
Ad ſcdm dñdũ ꝙ eſſe menſuratum non dicit differentiam
eſſentialem nũeri: ſed eam circumloquitur cum ſit
quedam proprietas conſequens: ꝛc.

Sententia huius diſtinctiõis primo in generali. Diſt. XXV.

PReterea cõſiderãdũ eſt &c. K. Di. pri. Sñia in generali
Superius magiſter determiauit de ter
minis nũeralib⁹ ſm ſe. In parte iſta de
terminat de eiſdẽ vt adduntur in diuis
huic nõi qđ eſt perſona. Et diuidit̃ in tres partes.
Primo ei mouet q̃ſtionẽ. Scđo cõducit ad alterã ptẽ.
Tertio ſoluit. Scđa ibi. pſõa eñ Tertia ibi. Qui
bus videtur. Et vltia diuidit̃ i duas. Primo ponit
quorundã ſolutionẽ ꝛ eã iprobat. Scđo ponit ſua3
ſolutionẽ. Scđa ibi. Sciendũ eſt ẽ. Et hec vltia di=
uidit̃ in q̃tuor. Primo ei ſoluit queſtionẽ de tmĩs
nũeralib⁹. Scđo rñdet ad obiectionẽ in ꝯtrarium
factã. Tertio ſoluit q̃ſtionẽ in terminis ꝑticularib⁹.
Quarto ex dictis ꝯcludit quandã ſolutionẽ. Scđa
ibi. ꝛ hic ſenſus adiuuat̃. Tertia ibi. nũc iſpiciam⁹
Quarta ibi. ex p̃dictis colligit̃. hec ẽ diuiſio i gñali. L. Sñia in ſpeciali
❡ In ſpeciali vero ſic p̃cedit magiſter ꝛ querit pri
mo cũ dr̃ pluraliter pr̃ et fili⁹ ꝛ ſpũs ſan. q̃ ſunt tres ꝑ
ſone vel cũ dr̃ alia ẽ pſona pr̃is: alia filii: alia ſpũs
ſancti: quid ſignificet ibi nomẽ perſone. Si eñ ſi
gnificet eſſentiã ẽ in eſſentia eſt aliq̃ diuerſitas vl̃
plr̃itas. Si vero nõ ſignificet eſſentiam ẽ variat̃ ſi=
gnificatio pſone in ſinglr̃i ꝛ in plr̃i. Deinde obiicit
ad aliã ptẽ. ſ. ꝙ tã in ſinglr̃i q̃ in plr̃i eſſentiã ſigni
ficet: ꝙ eñ ſignificet eẽntiã in ſinglr̃i ꝓbat ex his
que iã dixerat: ꝙ aũt in plr̃i ſignificet eſſentiã ꝓbat
duabus rõibus: ꝛ eſt prima Aug. que talis eſt. Cũ
dicim⁹ tres perſonas ſignificamus illud quod eſt
cõe patri: filio. ꝛ ſpũi ſanc. ſed nihil eſt cõe eis niſi
eſſentia: ẽ noĩe pſone pluraliter ſumpte ſignifica=
tur eſſentia. Scđa ratio talis eſt q̃d de eſſentia in
terrogat ſed nomen perſone reſpõdet̃ interroga=
tiõibus factis per quid eſt. querentib⁹ eñ q̃d tres
reſpondem⁹ ꝙ tres pſone ẽ nomẽ pſone in plr̃i ſi=
gnificat eſſentiam. Poſtea ſoluit ſm aliorum opi
nionem: Solutio aũt iſtorum erat ꝙ hoc nomen
perſona in plurali ſignificat eſſentiam propter mł
tas auctoritates Aug. que dicũt ꝙ perſona ſig̃t eſ
ſentiã non tñ ſequit̃ ꝙ tres ſint eſſentie: ſed ꝙ pa=
ter et filius et ſpũs ſan. ſint tres habentes illud cõ
mune quod eſt eſſentia: Et ſimiliter cũ dr̃ alia eſt
perſona filii ꝛc. id eſt alius eſt pater a filio quorum
vterq3 eſt perſona. Sed magiſter hoc iprobat idu
cendo aliũ modũ loquendi quem non poſſunt ſic
exponere. Dicit eñ Aug. ꝙ pater eſt alius a filio
in perſona vel perſonaliter. Deinde ſoluit ſm opi
nionẽ ꝓpriã dicẽs ꝙ hoc nomen perſona deſignat
eſſentiam tñ transfertur aliq̃ñ propter penuriam
vocabulorũ ad ſignandum ſuppoſitum: vel hypoſta
ſim vñ ſen ſus eſt pater: ꝛ fili⁹: ꝛ ſpũs ſanctus ſunt
tres pſone id eſt tres hypoſtaſes: vel tres ſubſiſtẽ
tes in natura diuina. Ad illud quod opponeba
tur ꝙ eſſentia reſpondetur ad queſtionem factam
per quid reſpondet ꝙ per quid inquiritur de eſſen
tia non tamen eſſentia ſola ſed ſuppoſitum in eſ=
ſentia ſubſiſtens: et dicit ꝙ tres perſone in diuinis
poſſunt dici tres res: et poſſunt dici vna res. De=
inde exponit ſignificationem perſone quando ad
ditur termino particulari: vt eſt alius. Hoc autem
oſtendit ſic. quia vel iſta diſtinctio importatur circa
perſonas: vt cu3 dicatur alia eſt perſona patris ꝛc.
Et tunc dicit ꝙ hypoſtaſim ſignificat: Vel dicit

ꝙ ꝑſona deſigt rōem diſtinctiōis vt cū dr̄ pr̄ ē ali⁹ in ꝑſona vl̄ ꝑſonalit̄ ꝛ tūc dicit ꝙ deſigt ꝓprietates ꝗbus in vtroq; vtrūq; poſſit ſigri. Ultio ꝯcludit ꝙ ꝑſona aliqñ ſignificat eſſentiā: aliqñ ſuppoſitū: aliquando ꝓprietatē ꝛ ꝙ hoc ſit verū confirmat per auctoritates que patent in littera.

Utrū perſona dicatur vniuoce de deo et creatura. Queſtio. I.

A. Que. I. Arg. I. Circa diſtinctionē iſtam querit p̄rio: vtrū nomē ꝑſōe dicat vniuoce de deo ꝛ de creatura: ꝛ videt ꝙ ſic: q2 ſi nō diceret vniuoce aut diceret equoce: aut analogice: nō equoce: q2 ptes diffinitiōis ꝑſone et diffinitio nō vident equoce dici de deo et creatis: ſiue ſint res: ſiue intentiōes. nec analogice: q2 vbi eſt analogia inter deū ꝛ creaturā nomen illud per prius ꝯuenit deo ꝙ̄ creaturis vt p3 de ſubſtantia: ente: ꝛ hmōi. Sed nomen ꝑſone ꝑ prius ꝯuenit creaturis ꝙ̄ deo q2 creaturis primo fuit impoſitū et tranſlatum a creaturis in deum ergo ꝛc. Relinquitur ergo ꝙ dicatur vniuoce. In op. ¶ In contrarium eſt q2 que nō ꝯueniunt in vno genere generaliſſimo non habent aliquid commune vniuocū (quia ſuprema vniuocatio eſt in genere generaliſſimo: quia nihil eſt communius: niſi ens quod non eſt vniuocum:) ſed deus et creatura non conueniunt in genere generaliſſimo eo ꝙ deus extra oē gen⁹ eſt: ergo ꝛc.

B. Rn̄ſio ¶ Rn̄ſio. Quidā dicūt ꝙ nomē ꝑſone cōuenit vniuoce deo et creaturis ratione negationis et priuationis: que importatur per nomen perſone: rō eñ ꝑſone conſiſtit in incōmunicabilitate: negatio aūt dicit vniuoce de oībus in quibus reperit vt homo ꝛ aſin⁹ dicunt vniuoce nō lapis ergo nomen ꝑſone dr̄ vniuoce de omnib⁹ in quib⁹ reperit.

C. Imp. o. S3 iſtud non valet propter duo. Primū eſt q2 negatio nō includit in formali ſignificato perſone: licet eñ rationem perſone circunloquamur per eſſe indiuiduū vl̄ incōicabile tñ neutrū ſigt ſed formaliter ſignificat hoc aliquid ſubſiſtens in intellectuali natura ad quod bene ſequitur ꝙ ſit indiuiduū ꝛ incommunicabile: q2 vniuerſalia que ſunt cōicabilia ſm ſe nō ſubſiſtunt. De nomine autē videndū eſt ſm illud qḋ per nomē formaliter importatur et nō ſm illud qḋ ſequitur ad ſignificādum. Scḋo ¶ Scḋo q2 non verum eſt ꝙ negatio dicat vniuoce de oībus: de quibus dicit niſi illud quod negatur vniuoce diceretur: quia ratio negationis ſumitur ex affirmatione ſicut ratio priuationis ab habitu. Et ideo ſi predicata poſitiua et predicata affirmatiua non dicantur vniuoce de omnibus de quibus dicitur ſequitur ꝙ nec priuatiua: nec negatiua. Si eñ vnū oppoſitorum dicatur multipliciter et reliquum: vt

D. Opi. do. eſſe non canem dicitur equiuoce ſicut eſſe canem. Et philoſophus quinto metaphiſice diſtinguit mł̄ta nomina priuatiua tanq̄ multiplicia et non vniuoce dicta. Ideo dicēdū eſt aliter ꝙ nomē perſone vel eſt nomen rei: vel intentionis: Si ſit nomen rei ſic dicendum eſt ꝙ nomen perſone non dicitur de deo et de creaturis vniuoce: quod patet ſic. abſoluto et reſpectiuo nihil poteſt eſſe ꝯmune vniuocum dictū de eis eſſentialiter. Sed ſi perſona eſt nomen rei ipſa conuenit eſſentialiter abſoluto: et reſpectui in creaturis: et in diuinis: ergo hoc non poteſt eſſe vniuoce. Minor patet: quia in creaturis id quod eſt perſona eſt abſolutum: in diuinis vero eſt formaliter reſpectus. Et ſi perſona dicit rem dicit eam ſicut indiuiduum vagum quod predicatur eſſentialit̄ de indiuiduis ſignificans vt aliquis homo de ſorte ꝛ platone et ſic erit de perſona ꝙ tam in diuinis ꝙ̄ i creaturis predicabitur per ſe et eſſentialiter de abſolutis et reſpectu: ꝛ ſic patet minor. maior probatur quia ei quod eſt ſm ſe res formaliter et eſſentialiter: et ei quod non eſt res niſi quia eſt rei nullum reale poteſt conuenire vniuoce q2 eſſe hoc et eſſe huius non eſt vnus cōcept⁹ ſed abſolutum eſt ſm ſe et formaliter res aliqua et talis eſt concept⁹ cuiuſlibet abſoluti. Reſpectus aūt non eſt res niſi q2 eſt rei et hic eſt conceptus eius ergo nullum nomen reale poteſt vtriq; conuenire vniuoce. Adhuc minor huius rationis probatur: ꝙ eñ conceptus abſoluti ſit eſſe hoc formaliter de ſe clarum eſt. Sed ꝙ reſpectus non dicatur res vel hoc niſi quia eſt huius: vel rei probatur ſic. Illud cuius tota entitas et quidditas eſt formaliter eſſe ad aliquid non eſt res niſi quia rei: quia purū eſſe ad aliud non eſt niſi modus eſſendi vnius ad alterum et in tantum deficit ab entitate ꝙ quidā ponunt ꝙ eſſe ad aliud non differt realiter a ſuo fundamento niſi quia connotat extremum: Sed tota entitas et quidditas reſpectus eſt eſſe ad aliud formaliter ergo reſpectus non eſt res niſi quia rei: ꝛ ſic patet minor: et āplius patebit inferius. Sequitur ergo ꝯcluſio ꝙ nullum nomen reale dicitur vniuoce de abſoluto et reſpectu: nec per conſequēs nomen perſone ſi ſit nomen rei.

E. Si autem nomē perſone ſit nomen intentionis ſic videt ꝙ nomen ꝑſone dicatur vniuoce in deo et in creaturis. Ad cuius intellectū ſciendum eſt ꝙ intentio fundatur ſuper rē iuxta ꝓprietatē ī ea repertā ſicut ſupra hominē fundat intētio ſpeciei ſm ꝙ ꝯſideram⁹ ꝙ homo pōt ꝑdicari de plurib⁹ numero drēntib⁹: ꝛ intētionē ſuppoſiti vl̄ ꝑſone fundam⁹ ſup ſortē vl̄ platonē: q2 eſt hoc aliquid ſubſiſtens in genere intellectualis nature. neceſſe eſt ergo intentionem diuerſificari ſm formalem diuerſitatem rationis vl̄ ꝓprietatis iuxta quam in re fundatur ſicut ſi dicamus deum eſſe ſpeciem quia natura diuina nata eſt conuenire pluribus ſuppoſitis ſcilicet patri ꝛ filio: et ſpūi ſancto et hoīem eſſe ſpeciem q2 natura hūana nata eſt conuenire pluribus ſuppoſitis. ſcʒ ſorti: platoni ꝛc. non eſt hoc vniuoce: quia alia eſt vnitas nature diuine in plurib⁹ ſuppoſitis de qb⁹ dr̄: et alia eſt vnitas nature humane in ſuis ſuppoſitis. Prima ei vnitas ē vnitas ſm rem S3 ſcḋa ē vnitas ſolū ſm rōe3: ꝓpter qḋ vnitas ſpeciei ī deo reſpectu diuinarū perſonarum: ꝛ in hoīe reſpectu ſuppoſitorum non eſt vnius rationis: nec per conſequens rō ſpeciei: cū ſpēs ſit vnum in mł̄tis ꝛ de mł̄tis dictū Sed cū dicim⁹ ꝙ hō eſt ſpēs ꝛ albedo eſt ſpecies: nomē ſpeciei videtur vtrobiq; acceptū vniuoce q2 eſſe vnum in multis et de multis equaliter vtriq; conuenit: proprietas autem ſup quam fundatur intentio perſone eſt eſſe hoc aliquid ſubſiſtēs in itellectuali natura. Hec āt ꝓprietas vt eſt fūdamentū intentionis ꝑſone videt ꝯſimiliter ꝯpetere creaturis et diuinis ſuppoſitis: q2 extra formale3 rōem hui⁹ ꝓprietatis vt ē fūdamētū itētōis ē ꝙ tal̄ ſubſiſtētia ſit creata vl̄ icreata: abſoluta vl̄ relatiua ꝓpt̄ qḋ variatio ſʒ iſta nō variat illā ꝓprietatem

ſm id qđ dicit formalit: nec ꝑ pñs vt videt variat intētionē fundatā ſup talē ꝓprietatē q̄ reperiatur vniuoce hic ⁊ ibi: Vñ q̄uis pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūs ſanc. nō hēant vniuoce rōem ſuppoſiti reſpectu hui⁹ termini qui eſt de⁹ cū ſuppoſitis hūanis reſpectu hui⁹ termini hō q: alia ē cōitas hic ⁊ ibi: vt ſupra dictū fuit tñ reſpectu hui⁹ termini q̄ eſt res diuia relata:

F. Ad p̄im p̄ncipale. ſubſiſtēs idē eſt iudiciū hic et inde. ¶ Ad argumētum in oppoſitū dicēdū q̄ nomē pſone ſi ſit nomen rei dr̄ analogice in deo et in creaturis. Et cōuenit deo ꝑ prius q̄ creaturis q̄tū ad rē ſignatā: licet q̄tū ad impoſitionē factā a nobis pri⁹ ſit nomē pſone ipoſitū creaturis q̄ deo ⁊ ſic eſt in oib⁹ q̄ ꝯueniunt ꝓprie deo et creaturis: q: quo ad id qđ ſignt ꝑ pri⁹ deo ꝯueniūt. Sʒ ipoſitio facta ē primo ex his que vident⁹ in creatis: ſʒ aūt nomē pſone ſit nomen intētiōis dr̄ vniuoce cū dr̄ ſortes eſt pſona vł ſuppoſitū. et cū dr̄ in diuinis q̄ pr̄ eſt pſona vł ſuppoſitū

G. Ad arg. i ꝯtrarium vt ſtati ī dictū eſt. ¶ Argumētū alteri⁹ partis poſſʒ ꝯcedi rōe ꝯcluſiōis q̄tū ad hoc q̄ nomē pſone ꝓut dicit rē nō eſſe vniuocū in diuinis ⁊ in creaturis: aſſumit tñ q̄ nihil eſt pñe vniuocū in his q̄ dr̄nt ſm genus gn̄aliſſimū qđ eſt verū de reb⁹: ſʒ nō de intentiōib⁹: q: inter illa q̄ ſunt in vno p̄dicamēto iuenit ſimilit̄ ſimiltudo ad fundādū ſcđas itentōes: ſicut int illa q̄ ſunt i alio p̄dicamēto vt dictū fuit de albedie reſpecta hui⁹ ⁊ illi⁹ albedis ⁊ de hoie reſpectu hui⁹ et illi⁹ hois ꝓpter qđ q̄lib⁹ ꝯueniūt intētōes vni⁹ rōis. ſ. eſſe ſpēm et idē eſt de aliis intentōib⁹. Quelibet etiā res dr̄ vniuoce intellecta q: eſſe intellectū non dicit circa obiectū rem ſed intentionem.

Vtrū perſona ſit aliquid commune in diuinis. Queſtio. II.

H. Que. ii. Arg. i. Secundo queritur vtrū perſona ſit aliqđ cōe in diuinis. Et videt q̄ non q: illud qđ de rōe ſua eſt incōicabile non pōt eē cōe: Sed de rōe pſone eſt eē icōicabile vt pʒ ex ei⁹ diffinitiōe ⁊c. ¶ In ꝯtrariū eſt

In op. I. Reſſo. qđ dicit. b. Aug. ⁊ hētur in lr̄a. ¶ Reſſo. Aliqđ dr̄ cōe dupliciī. vno mō ſm rē q̄ſi eadem res ſm eſſe reale eſt in plib⁹ Et hoc mō ſola eſſentia diuia eſt in diuinis cōis trib⁹ pſonis: Et ſpiratio actiua ē cōis pr̄i ⁊ filio: Et hoc mō pſona nō eſt aliqđ cōe: aut q: nō dicit rem ſed intentionē vt quidā ponūt: aut q: ſi dicat rem nō dicit tñ vnā rē ſm numerū tm̄: ſed ſicut indiuiduū vagū vt alii dicūt. Alio mō dr̄ aliquid cōe ſm rōnem eo mō quo vniuerſale eſt cōe ad ſingularia ſub ipo ꝯtēta: et hoc mō pſona ē aliquid cōe in diuis. Et nō ſolū pſona: ſʒ rlō: vtrūq; eñ dr̄ de pluribus nō ſm aliquid vnū nūero rep̄tū in ipſis: ſed ſicut vniuerſale de ſub ipo cōtentis.

K. Ad ar. Ad argumētū dicēdū q̄ res incōicabił non pōt eſſe cōis: ſed intētio icōicabilitatis bñ pōt eē cōis: ſicut dato q̄ ſortes nō ſit cōicabił tñ intētio indiuidui vł ſuppoſiti eſt in plib⁹ cōis: pſona at nō ſignt rē incōicabilē: ſed intentiōnē incōicabilitatis. Et iō pluribus pōt eē cōis. Vtrū āt tres pſoe poſſint dici tres

L. Queſtio. incidens. res. Notandū q̄ ens ⁊ res idē penit⁹ impoztāt ⁊ de quibuſcūq; vnū p̄dicat ⁊ alterū. Couertunt eñ in ſuppoſitis. et iō quot modis dr̄ vnū et alterū. Ens āt dr̄ de ſubſtātia ⁊ reliq̄s p̄dicamētis. per attributionē tñ ad ſubſtantiā que eſt primū et ꝑ ſe ens. Et eodē mō dr̄ res ens ēt per ſe ſumptū ſine determinatione q̄tum eſt de ꝯmuni vſu loquētiū. Sa mitur tm̄ pro ente per ſe: id ē pro ſubſtātia licet forte de virtute ſermonis eſſet ſemꝑ diſtinguendū. Pro aliis aūt ſtat ſm ꝯditionē determinationis adiūcte. Et idē eſt de nole rei. Cū igit̄ querit. vtrū tres pſone poſſint dici tres res dicēdū q̄ ſm cōem modū loquendi nō debet dici q̄ ſunt tres res ne intelligantur eſſe tres ſubſtantie. De virtute autem ſermonis eſſet diſtinguēda ꝓpoſitio: q: ſi accipiāt res pro ſubſtantia falſa eēt. Si ꝓ rlōne vel habēte relationē vera. Cū additiōe tñ ſemper concedendum tres perſonas eſſe tres res relatiuas.

Sentētia huius diſtinctōis in generali et ſpāli. Diſt. XXVI.

M. Di. xxvi. Snīa in generali. Nunc de proprietatibus pſonarum. Superius determiauit magiſter de eſſentia et perſonis Hic determinat de ꝓprietatib⁹ perſonarum quib⁹ ad inuicem pſone diſtingunt. Et diuidit in duas. Primo determiat de ꝓprietatib⁹ q̄ ſūt ꝓprie pſonarū. Scđo determiat de his q̄ appropriāt pſōis. Scđa pars incipit in principio. xxxi. diſt. Ibi preterea ꝯſiderari oʒ Pria diuidit in duas: Primo determinat de ꝓprietatib⁹ pſonalib⁹. Scđo de ꝓprietatib⁹ q̄ nō ſunt pſōales di. xxviii. ibi Preterea ꝯſiderari oʒ Pria in duas. Primo determinat de ꝓprietatib⁹ pſonalib⁹ ſm ſe. Scđo in ꝯparatione ad pſonas. Scđa in principio. xxvii. diſt. ibi. Hic queri pōt. Pria eſt p̄ſētis lcōis. Et diuidit in duas. Primo determiat de hypoſtaſi q̄ ꝓprietatib⁹ ſubſiſtit ſicut diſtinctū diſtiguenti. Scđo determiat de ipſis ꝓprietatibus qb⁹ hypoſtaſes diſtingunt. Scđa ibi. Iā de ꝓprietatib⁹. Hec ſcđa diuidit in tres primo ei ꝓprietates enūerat. Scđo oſidit modū p̄dicandi earū. Tertio remouet quandā dubitationē. Scđa ibi q̄ circa ſaeđ. Tertia ibi. hic q̄rit. Et hec vltia diuidit in q̄ttuoz. Primo remouet dubitationē circa ꝓprietatē filii. Scđo circa ꝓprietatē ſpi. ſan. ꝓ ſigto nois doni. Tertio ꝓ ſigto nominis ſpirit⁹ ſancti. Quarto excludit errorem. Scđa ibi. Et dr̄ ſpirit⁹ ſanctus. Tertia ibi. Hic queri pōt. Quarta ibi. qđ tñ putauerūt. Hec eſt diuiſio lectionis in generali.

N. Snīa in ſpeciali ¶ In ſpeciali vero ſic p̄cedit ⁊ p̄mittit p̄io q̄ noie hypoſtaſis ſi ꝓ ſuppoſito ſubſiſtēte accipiat cōiter in diuinis vtimur. Sʒ q: heretici accipiebāt hypoſtaſim ꝓ eēntia catholici nō libēt vtebāt hoc vocabulo i primitiua eccl'ia: Poſtea enūerat ꝓprietates pſōales q̄ ſūt gignere: gigni: ⁊ p̄cedere Et ab iſtis accipiūt noia pſoarū. vbi ēt dicit q̄ ꝓprietas pr̄is nō ē q̄ nō ſit nat⁹ .i. innaſcibilitas: ſʒ gn̄are. ꝓprietas etiā filii nō ē q̄ ipe nō gignit: ſʒ q̄ a pr̄e gn̄at. ⁊ ꝓprietas ſpūs ſan. nō eſt q̄ nō ſit natus nec genitus. Sʒ a pr̄e ⁊ filio p̄cedere quib⁹ ꝓprietatib⁹ pſone ad inuicē referunt q̄ aliis noib⁹ dicunt p̄rnitas: filiatio: ⁊ p̄ceſſio. Deīde oſtēdit modū p̄dicādi iſtarū ꝓprietatū. ⁊ hoc q̄tū ad tria. Primo q: nō p̄dicāt ſubſtātialit ſʒ relatiue. Scđo q: nō p̄dicant accidētalit Tertio q: nō predicant tēporalit ſʒ ab eterno: qđ ꝓbat ſic. Quod accidit et ex tempore ineſt: amitti poteſt: et mutari in deo aūt nihil amiſſibile vel mutabile eſſe poteſt. Poſtea obiicit q̄ homies dicūtur eē filii dei q̄ eſſe filiū vel natū nō eſt ꝓprium filio dei. Et reſpondet q̄ ipe nunq̄ fuit non filius: ſicut hoies q̄nq; non fuerunt filii dei ſed filii ire. Nec quicq̄ eſt in eo niſi filius quod nō conuenit hoib⁹. Item

ipſe eſt filius naturali gn̄atione nō adoptiōe vt creature: veritate nō imitatione: Natiuitate nō creatione: q̄ oia nobis nō ꝯuenīūt: vbi etiā ſubdit ꝙ hō eſt filꝰ trinitatis cā creationis. Deide ſubdit de ꝓprietate ſpūs ſan. que ē donū qd relatiue dr̄. Spiritus em̄ ſanctus donū dr̄ ex naturali ꝓprietate: et ex mō ſue ꝓceſſiōis nō ſicut aliqua dona creata. Poſtea dicit ꝙ nomē ſpūs ſancti relatiue dr̄ ſȝ nō ꝓprie ꝯuenit aliis ꝑſonis de quibꝰ dr̄ diſiunctim. Scōm eſt ꝙ cū dr̄ de oibꝰ ꝑſonis nō dr̄ relatiue: ſed ſm ſubſtantiā. Deide excludit quandā obiectionē dicēs ꝙ nō obſtat ꝙ ſpūs ſan. nō hȝ correlatiua ꝯrñdentia q: multotiēs nō hn̄tur noīa determiata vtriuſqȝ relatiuorū. Hec eſt ſententia in ſpeciali.

Vtrū oēs perſone diuine diſtinguantur ꝑ relatiōes. Queſtio. I.

A. Que. i. Arg. i. Circa diſtinctionē iſtā primo queritur vtrū oēs perſone diuine diſtinguant̄ ꝑ rlōes. Et videt̄ ꝙ nō q: nulla forma diſtinguit niſi ſm ſuū genus: ſȝ ꝑſona: vel hypoſtaſis importat indiuiduū in gn̄e ſubſtātie: g quoad eſſe ꝑſonale vl̄ hypoſtaticū non ſit diſtinctio ꝑ relatiōes. Arg. ii. Itē prima diſtinctio dȝ fieri ꝑ prima ētia: ſȝ diſtinctio ꝑſonarū diuiarū ē prima diſtinctio: abſoluta vero ſunt prima ētia: g diſtinctio ꝑſonarū debet fieri ꝑ abſoluta et nō ꝑ rlōnes que ſunt poſteriores abſolutis. Im op. In ꝯtrariū eſt. q: illud qd eſt cā multiplicatiōis ē cā diſtinctiōis. Sed B. rlō eſt cā multiplicatiōis ꝑſonarū dicente Boetio lib. de trinit. ꝙ rlō multiplicat trinitatē: g eſt cā diſtinctiōis. Rñſio. Rñſio. Sciendū eſt ꝙ nō oēs ꝑſonas diſtingui ꝑ rlōes ꝯtingere poſſet dupliciter. vno mō ſi nō oēs ꝑſone eſſent relatiue ſȝ p̄ter ꝑſonas relatiuas quas ponit fides eēt in diuis aliq̄ ꝑſona ſiue ſuppoſitū abſolutū. Alio mō ſi tm̄ eſſent tres ꝑſone relatiue ⁊ nō ꝯſtituerēt ꝑ rlōes ſȝ ꝑ aliqd abſolutum: q: ꝑ illud diſtinguerent̄ et de vtroqȝ eſt opinio C. Si tū dici debeat opinio ⁊ nō error. Quātū ad Opinio erronea primū dicūt aliq ꝙ i diuinis p̄ter ꝑſonas relatiuas q̄s ponit fides eſt ſuppoſitū abſolutū aliqd nec iſtd eſt ꝯtra determiationē eccl̄e. Primū ꝓbāt ſic. bene Proba. ſequit̄ deꝰ creat g ꝑſona creat. Et eſt locꝰ ab īferiori ad ſuperiꝰ affirmādo qd pȝ mutādo p̄dicatum: Sequit̄ em̄ deus eſt g ꝑſona eſt. Sȝ nō ecōuerſo: ꝑſona eſt g deus eſt niſi gr̄a materie. Hoc aūt non eſſet niſi ꝑſona eſſet in plus. Tūc arguit̄ vlterius ab inferiori ad ſupius tenet ꝯña cū excluſiōe Sequitur em̄ vnꝰ ſolꝰ hō currit ergo vnū ſolū aial currit. Similit̄ ſequit̄ vt videt̄ vnus ſolꝰ deus creat ergo vna ſola ꝑſona creat. Añs eſt verū ergo ⁊ ꝯñs Sȝ ꝯñs nō pōt eſſe verū ꝓ aliqua ꝑſona relatā q: non ſolus pr̄ creat: nec ſolus filius: nec ſolꝰ ſpūs ſanc. ergo verificat̄ ꝓ perſona abſoluta. Quod aūt nō ſit ꝯtra determiationē eccl̄ie declarant q: iſtud ſuppoſitū abſolutū nō ponit innūerū cū tribꝰ ſed ē cōe tribus Sicut ⁊ eſſentia ab aliis ponit̄ cōis et non ponēs innūerū cū eis: ſȝ decretalis tm̄ mō negat quaternitatē ſiue quartā rē ponētē innūerū cū tribꝰ ꝑſonis qd pȝ manifeſte ꝑ textū nā rn̄dēdo ad rōem Ioachī q voluit ꝯcludere ꝯtra magr̄m ex dicto ꝓprio qd dicit ꝙ eēntia nec gn̄at nec gn̄at̄ nec ꝓcedit g nō eſt pr̄ nec filꝰ nec ſpūs ſan. ſȝ q̄rta res. Rñdȝ papa ꝙ nō ſeq̄t̄ q: iſta res ſūma et ſi nō gn̄at vt pr̄: nec gn̄at̄ vt filꝰ: nec ſpirat̄ vt ſpi. ſan: Eſt tn̄ pr̄ ⁊ filius: ⁊ ſpi. ſan. et eodē mō pōt dici de ſuppoſito abſoluto. D. Iſtud āt deficit in vtroqȝ q: nō ē ſuppoſitū abſolutū ponere. Impro. et ſi poneret̄ poneret cum aliis innūerū. Primū pȝ q: ſuppoſitū ꝓprie dictū eſt qd ſubſiſtēs: ꝯpletū ꝯpletiōe vltima i natā illa ⁊ ē incōicabile ſȝ in diuis nullū abſolutū pōt eē tale g nullū pōt eē ſuppoſitū abſolutū. ma. pȝ: per hoc ei ſuppoſitū dr̄ a ſingl'ari ⁊ ab indiuiduo q: ſuppoſitū ē illud qd ſubſiſtit ꝑ ſe (vñ natā hūana in xp̄o non eſt ſuppoſitū q: nō ꝑ ſe ſubſiſtit.) Singl'are āt et indiuiduum dicūt̄ tā de per ſe ſubſiſtentibꝰ q̄ȝ de aliis. Itē ſuppoſitum eſt cōpletum vltima completione potentiali in illa natura: Importat em̄ quid completiſſimum ꝓpter qd ſignificat vt hn̄s non vt res habita eſt: ⁊ ſic incommunicabile q: ſuppoſituȝ eſt ſic ſub alio poſitum ꝙ ſub ipſo non eſt aliud poſitum: Oē āt quod eſt communicabile pluribus. hȝ aliquid poſitum ſub ſe: Et ideo non eſt proprie et ſimplicit̄ ſuppoſituȝ. ⁊ ſic pȝ ꝙ ſuppoſitum icludit illa tria minor declaratur q: licet de eſſentia diuina poſſit dici aliquo modo ꝙ ſit ſubſiſtens: tamen ipa abſolute ſumpta nō habet complemētum vltimuȝ poſſibile cū illud ſit ꝑ rlōnē: vl̄ relatio: nec fiat vis de nomie complementi: ſed vocetur ꝯplementuȝ vltimum formale ⁊ hec in diuis eſt relatio et eſt incōmunicabilis pluribꝰ quare ⁊c. E. Scōm pȝ. ſ. ꝙ ſi eſſet tale ſuppoſitum poneret cum aliis innumeꝝ. q: qñ de aliquibus verum eſt dicere de quolibet ꝙ eſt ſuppoſitum et alio formaliter ē vnū ſuppoſituȝ ⁊ alio aliud verum ē dicere ꝙ ibi ſunt plura ſuppoſita quorum vnum non eſt aliud ſed de patre et de deo verum eſt ſm ipſos dicere de quolibet: qd eſt ſuppoſitum et alio eſt pr̄ ſuppoſitum: Alio autem deꝰ. Dicit em̄ Aug. ꝙ pater non eſt eo pater: quo deꝰ: ergo verum eſt dicere ꝙ deus ⁊ pr̄ ſunt plura ſuppoſita quorum vnum nō eſt aliud ſuppoſitum ⁊ ſic ſuppoſitum abſolutuȝ ponit inūeruȝ cū relatiuis. Ad rōnē eoruȝ dicēdum ꝙ ab inferiori ad F. ſuperius licet in creaturis teneat argumentum cū Ad rōeȝ opi. p̄dcē. excluſione: etiā cum termino numerali (vt vnꝰ ſolus homo currit ergo vnum ſolum aial currit.) tamē nō tenet in diuinis: Et cā diuerſitatis eſt q: in creaturis nunq̄ȝ eſt aliquid vnum numero in diſtinctis ſuppoſitis. Et ideo plurificatis ſuppoſitis plrificāt̄ ea que ſunt in eis: ꝓpter qd quicq̄d excludit vnum ſuppoſituȝ excludit quicq̄d eſt in ſuppoſito cum ſit aliud natura et ſuppoſito: ſed in diuinis iuenit̄ aliquid vnum et idē numero puta eſſentia diuia cōis pluribꝰ ſuppoſitis: Et illi poteſt imponi nomē qd importat indiuiduum vagum. qd ſub ſe continet plura ſuppoſita ſicut eſt hoc nomen deus: propter quod poteſt aliquid dici de eo cum additione termini partitiui vt eſt vnum excluſiuum vt eſt ſolus dicendo vnus ſolus deus creat: quod non poteſt dici de cōtentis ſub ipſo gñm ſimili additiōe dicendo vna ſola ꝑſona creat ergo nō eſt aliqd ſuppoſituȝ abſolutum in diuis rōe cuiꝰ oporteat ponere ꝙ nō oēs perſone diuine ꝯſtituant̄ relationibus. Alia G. Op. iii. cā ꝓpter quā poſſet poni ꝙ ꝑſōe diuie nō diſtinguerent̄ rlōibꝰ poſſȝ eē ſi ꝑſone diuie q̄tuncunqȝ relate ꝯſtituerēt̄ per modos abſolutos q̄ ꝓſupponerēt̄ rlōnibus vt quidā dicunt: nec probāt directe ꝯcluſionē iſtā ſȝ ſoluȝ idirecte dicētes ꝙ eadē incōueniētia que ſequunt̄ ad poſitionē iſtā ſequunt̄ ad illaȝ que ponit ꝑſonas diſtingui ꝑ rlōnes ⁊ conſimiliter euadunt. Nos em̄ ponimꝰ ꝑſonas diuias diſtin-

gui relationib⁹ ad euadēdū ꝯpoſitionē in diuinis
q̄ eſſet abſoluti cū abſoluto ⁊ ad euadēdū diſtictio
nē eſſentie diuine ꝓpter hoc ꝙ oppoſite rlões pñt
eē in diuia eſſentia tanq̄ in fūdamēto ꝓpter eius
infinitā fecūditatē: Simo āt ſimule pōt dia de mo=
dis abſolutis q: cū ſint modi rerū: ⁊ nō q̄dditates
nō faciūt ꝯpoſitionē cū eſſentia. Rurſus plures ta
les modi pñt fundari eſſentia vna ſicut plures re
H. lationes: quare per tales mōs ꝑſone diuine pñt di
Impro. ſtigui et ꝯſtitui. ¶ Iſtud āt eſt expſſe ꝯtra intētio=
.ii. opi. nē ſcõꝝ ⁊ ꝯtra determiatonē eccl'ie. Cōtra itentio
Primo nē ſcõꝝ q: dicit Aug. v. de tri. ꝙ illa q̄ ſunt ꝓpria ꝑ
ſonis dicũtur relatiue Sed nihil magis eſt ꝓpriū
ꝑſonis q̄ illa ꝑ que ꝯſtituũtur ⁊ ꝑ q̄ diſtingunt. di=
ſtinguētia igit' illa ſūt relatiua non modi abſoluti.
Scd̃o ¶ Item Aug. ibidē dicit quicq̄d eſt ad ſe ſm ſub=
ſtantiā dr̄ ⁊ de oib⁹ perſonis p̄dicat' ſigulari' ⁊ non
pl'aliter: ſed mod⁹ abſolut⁹ ad ſe dr̄ et q̄ abſolut⁹
eſt g̃ ſi q̄s talis eſt in diuinis dr̄ ſm ſubſtātiā ⁊ p̄di=
cat' de oibus perſonis ſunt' ſūptis: ſingl'ari' et non
pl'aliter: ꝑ nihil aũt tale pñt diſtingui ꝑſone q̄re ⁊c.
Tertio ¶ Itē dicit Dam. lib. i. ca. ii. ꝙ in diuinis oia ſunt
vnū pr̄ter igñationē: gñationē: ⁊ ꝓceſſionē: g̃ per
modos abſolutos nō eſt diſtinctio. determiatio ēt
eccl'ie idē hꝫ q̄ dicit expſſe ꝑſonas diſtingui ſolū re
Quarto lationib⁹. ¶ Itē hec poſitio eſt ꝯtra rōnē pmo q:
iſti q̄ ponũt ꝑ tales modos ꝑſonas diſtingui debe
rent iſtos mōs in ſpāli noiare vt ſcirem⁹ q̄d ſūt: et
q̄liter vocant' (ſicut nos q̄ ponimus eas diſtingui ꝑ
rlões expſſe diam⁹ ꝑſonas diuias diſtigui ꝑ pr̄nit=
tatē ⁊ filiationē ⁊ ꝑ ꝓceſſionē) qđ tñ nō faciũt vñ vi
det' eſſe purū figmētū ponere tales modos ¶ Itē
Quinto. ſi per tales modos abſolutos ꝑſone cōſtituerent':
aut iſti modi differrēt ſm ſpēm: aut ſm numerum
ſolū: nō ſm ſpēm q: ois tal' dr̄a ſi ſit incōpoſſibil' in
eođ ſuppoſito icludit oppoſitionē: nulla āt oppoſi
tio pōt eē in diuis niſi oppoſitio rlõis g̃ ſi iſti modi
differrēt ſpecifice neceſſe ē ꝙ differrēt ſolū reſpecti
I. ue ⁊ nō abſolute ¶ ꝙ āt nulla oppō poſſit eē i diuis
p̄ter relatiuā pꝫ q: i oi alia oppoſitiōe vnū extremū
eſt iperfecti⁹ altero vt in ꝯtradictiōe negatio ē iper
fectio: affirmatiōe et priuatio ipfectio: hītu: ⁊ i cō=
trarietate vnū ꝯtrariorū eſt ipfecti⁹ altero. In ſola
āt relatiua oppōe extrema pñt eſſe equali' ꝑfecta:
Cū g̃ in diuis nō ſit dare aliq̄d impfecti⁹ alio ſeq̄t'
ꝙ in eis nō pōt eē oppō niſi relatiua: g̃ ſi illi modi
dr̄nt ſm ſpēm neceſſe eſt ꝙ dr̄ant ſolū relatiue. Si
K. aũt dicat' ꝙ dr̄nt ſm nũerū Cōtra illud qđ de ſe eſt
pl'ificatū nō eſt vnū ſm ſpēm. In hoc em̄ dr̄t ſpēs
a gñe q: licet forma ſpecifica poſſit ꝑ aliud pl'ifica=
ri: tñ ipſa de ſe nō eſt pl'ificata: forma āt gñis de ſe
eſt plures nec tota pōt in vno inueniri: ſicut forma
ſpēi. quicq̄d āt eſt pl'ificatū in diuis de ſe ē pl'ificatū
et nō ꝑ aliud: ⁊ maxime prīa diſtinguētia vt ſūt illa
q̄ ꝯſtituũt ꝑſonas ⁊ diſtigũt g̃ tales modi ſi ſint cū
L. ſint pl'es nō ſūt vni⁹ ſpēi dr̄entes ſolū ſm nũerum
Nullo ergo mō pñt ꝑſone diuie diſtigui vl' ꝯſtitui
per modos abſolutos: qđ ꝯcedēdū eſt q: ſꝫ Aug.
et oēs ſanctos qui vſq̄ nunc fuerunt in diuinis nō
ſunt niſi duo: ſcꝫ eſſentia et relatio. Sꝫ diſtinctio ꝑ
ſonarū nō poteſt eſſe ꝑ eſſentiā que eſt vna nũero
in oībus ſuppoſitis. ergo neceſſe eſt ꝙ ſtat ꝑ rlões.
Sed vlteri⁹ cū relatio poſſit dupliciter noiari. vno
mō ꝑ modū ꝓprietatis vt pr̄nitas ⁊ filiatio. Alio
M. modo ꝑ modū actionis et paſſionis vt generare:
et generari: ſpirare et ſpirari. ideo videndum eſt
ſub qua rōe diſtinguāt: vtrū ſub rōne originis: an
ſub rōe ꝓprietatis: Et quicq̄d horū dicat' nō eſt dr̄a
in re cū ſint oino idē reali' pr̄nitas ⁊ gñare: filiatio
et gñari. Sꝫ in ꝓprietate locutiōis ē dr̄a. ¶ Quā=
tum āt ad hoc eſt duplex mod⁹ dicēdi. Quiđ dicũt N.
ꝙ diſtinctio ꝑſonarū eſt ꝑ origies nō per rlões ſub Opi.i.
rōe rlõnis quorū rō talis eſt. rlões ſm modum in Proba.i.
telligendi ſequunt' ſuum fundamentū ſꝫ pr̄nitas ⁊
filiatio fundant' ſup origines: ex eo em̄ aliquid eſt
pr̄ q: genuit ⁊ filius q: gñatus eſt: ergo diſtinctio
relationū ſequetur diſtinctionē originū. Per pri⁹
ergo intelligunt' ꝑſone diſtincte ꝑ origines q̄ per
relatiões vel ꝓprietates. ¶ Huic ſentētie videtur
ꝯcordare Aug. de fide ad petrum circa principiū Secũdo.
vbi dicit ꝙ aliud eſt genuiſſe q̄ natum eſſe. Et ali
ud eſt natū eē q̄ proceſſiſſe. Manifeſtū eſt quoniā
alius eſt pater: alius filius: ⁊ alius ſpiritus ſanct⁹. Tertio
Et Dam. li. i. ca. ii. dicit ꝙ in diuinis oia ſūt cōia pre O.
ter ingñationē: gñationē: et ꝓceſſionem. ¶ Alii Opi.ii.
dicũt ꝙ magis ꝓprie debet dici ꝙ perſone diuine
diſtigũt' ⁊ ꝯſtituunt' ꝑ ꝓprietates ⁊ rlões q̄ per ori
gines: Et hoc dicitur probabilius. Cuius ratio eſt
q: ꝯſtitutio rei in ſe: ⁊ eius diſtinctio ab alia re de=
bet fieri per aliquid quod eſt rei intrinſecum (ſicut
in creaturis fit per formam) ſed origines nō ſigni
ficantur: vt forme intrinſece perſonis: ſed potius
vt actus progrediens a perſona in perſonam: q̄ſi
via media: ſicut generatio ſignificatur vt via: vel
actus procedens a generante in genitum: ergo ꝑ
origines non debent dici perſone conſtitui vel di=
ſtingui ſed per illa que ſunt in perſonis tanq̄ for=
me intrinſece et immanentes. Et he ſunt relatio=
nes vel ꝓprietates que ſe habent ad perſonas ali=
quo modo ſicut forme ad totū conſtitutū quare ⁊c.
¶ Aug. aũt ⁊ Dam. in pr̄allegatis auctoritatib⁹
dicũt perſonas diſtingui per origines attēdentes
ad rē et non ad proprietatē locutionis. ¶ Sꝫ ad= P.
huc reſtat dubiū cū paternitas vl' filiatio poſſit cō=
ſiderari vt proprietas: vel vt relatio: ſub qua ra=
tione habent cōſtituere ⁊ diſtinguere. vtrū ſub rōe
relatōis an ſub rōe ꝓprietatis. Et videt' quibuſdā Rõ.i.
ꝙ ſub rōe proprietatis. Et nullo mō ſub rōe rlõis:
Tū q: relatio vt relatio ſupponit fundamentū vt
prius arguebat'. Et ſic relationes diuine ſuppo= Rõ.ii.
nunt origines ⁊ per ꝯñs perſonas diſtinctas. Tū
quia relatio vt relatio non hꝫ niſi referri ad illud
cuius eſt relatio ⁊ nō ꝯſtituere. Sꝫ hoc fit inq̄tum
eſt proprietas ⁊ ſic p̄intelligit' emanatiōib⁹. ¶ Sꝫ Imp.o.
iſtud non videtur bene dictum q: ratio relationis: Q.
⁊ rō proprietatis vel diſtinguntur ex oppoſito: vel
ſe habent ſicut ſuperius et inferius. Si diſtigunt'
ex oppoſito: tūc eſt falſum dicere ꝙ perſona diuia
conſtituat' per aliquid ſub ratione proprietatis: q:
ſi ratio ꝓprietatis opponit' rōi rlõnis ratio ꝓprieta
tis ē ratio abſoluta: ſꝫ impoſſibile ē itelligere vere
ꝙ ſuppoſitū diuinū ſit conſtitutum per aliquid ſub
rōe abſoluta: ergo ⁊c. Si vero ſe habent ſicut ſu=
perius et inferius: ita ſcꝫ ꝙ proprietas dicat aliq̄d
cōe ad formā abſolutā ⁊ relatā: ſic iterum falſum
eſt dicere ꝙ ratio ꝓprietatis ſit rō ꝯſtitutiua ⁊ non
rō rlõis: q: ſuperius licꝫ non includat actu ſuū in=
ferius tñ non excludit ipſū niſi ponēdo oppoſitū.
Sicut eſſe animal lꝫ non includat rõnale tam̄ non
excludit niſi ponendo irrationale: Si g̃ rō ꝓprie=
tatis ſit aliquid cōmune ad rationem relationis et
forme abſolute: ponendo ꝙ ratio ꝓprietatis ſit rō

conſtitutiua non excludit per hoc ꝙ ratio relatiõis
non ſit conſtitutiua niſi ponẽdo ꝙ aliquid ſub rõe
abſoluta ſit conſtitutiuum quod nõ poteſt eſſe ve-
rum in diuinis. Excluditur aũt ꝑ hoc qḋ dr̃ ꝙ rlõ
ſub rõne ꝓprietatis eſt ↄſtitutiua pſone et non ſub
Item. rõe relatiõis ḡ male. ¶ Item in creaturis non fit
hec diſtinctio ꝙ rõnale vel quecũq; forma abſolu-
ta ſit conſtitutiua alicuius rei vt proprietas ⁊ nõ vt
forma abſoluta et ſi fieret falſa eſſet. ergo in diuis
non debet dici de paternitate: vel quacũq; relatõe
ꝙ ſit conſtitutiua perſone inq̃ʒtum ꝓprietas ⁊ non
inq̃ʒtum relatio: Et ſi fiat falſa eſt. probatur conſe
quentia: quia proprietas eſt aliquid commune ad
relationem: et ad formam abſolutam: propter qḋ
eque dicitur fieri deſcenſus ſub ipſa ad vtrunq; ſi
Item ue affirmando: ſiue negando. ¶ Item ſm philo-
ſophum ſecundo phiſicorum. ſicut effectus cõmu-
nis requirit cauſam communem ſic effectus parti-
cularis cauſam particularem. Et hoc ſm oẽ gen⁹
cauſe: In diuinis aũt cum non ſit proprie cauſa
A. et effectus, Eſt tamen ibi principium: et quod eſt
Opi. do. ex principio cõſtituẽs formale et conſtitutũ. Igit
ſicut ſe habet ꝓprietas in cõi in ↄſtituẽdo ſuppoſi-
tum in cõi: ſic talis ꝓprietas ad cõſtituendũ ſuppo
ſitũ tale: Si ergo rõ ꝓprietatis eſt rõ conſtitutiua
ſuppoſiti: oʒ ꝙ rõ ꝓprietatis abſolute vt abſoluta
eſt ſit cõſtitutiua ſuppoſiti abſoluti: ⁊ ꝙ ratio ꝓprie
tatis relatiue: vt relatiua eſt ſit conſtitutiua ſuppo
ſiti relati. Et ita relatio ſub ratione relationis ha
B. bet aliquod ſuppoſitum conſtituere et per ↄñs di-
Ad prim ſtinguere ab alio ſuppoſito ¶ Ad rões alterius
pdi. opi. opinionis que ponit ꝙ ratio relationis nõ põt eſſe
conſtitutiua: rñdendum eſt. Cũ eñ primo dr̃ ꝙ re
latio ſupponit ſuum fundamentũ ↄcedat. ⁊ cũ dr̃ ꝙ
origines ſunt fundamentũ relationum diuinaruʒ,
dicendum ꝙ falſum eſt ⁊ qui intelligit ſic falſum in
telligit. Origines eñ non ſunt niſi ipſemet rela-
tiones: a quo aliud et quod ab alio et non funda-
mentum earum. Illud eñ eſt eſſentia fecunda:
vnde qui preintelligit perſonas originibus aut ori
gines relationibus male intelligit: Sed ſimul in-
telligenda eſt perſona conſtituta cum ſua relatiõe
Ad ſcḋm et origine. ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ relatio inq̃ʒ-
tum relatio nihil habet niſi referre: conceditur. Et
cũ dr̃ ḡ nõ habʒ conſtituere in eẽ: verũ eſt niſi illud
eſſe ſit referri ſed ſi eſt referri q̃ rõe hʒ referre eaḋ
rõe hʒ dare tale eſſe. ſ. relatũ: eẽ aũt perſonale i di
uinis eſt relatum. Et iõ relatio ſub rõne relationis
C. poteſt cõſtituere pſonã diuinam in eſſe perſonali.
Ad prim ¶ Ad principales rões. rñdendũ eſt ad primam
principale. cũ dr̃ ꝙ nulla forma diſtinguit niſi ſm ſuuʒ genus
dñdũ ꝙ res vnius gñis bene poteſt eſſe diſtictiua
rei alterius gñis: vnde q̃titas ⁊ qualitas diſtingũt
ſubſtantiam: ſed nunq̃ diſtingunt niſi ſm ſuuʒ ge
nus. q̃titas quiḋ q̃titatiue: qualitas vero q̃litatiue:
et eoḋ mõ rlõ diſtinguit ſuppoſita ſubſtãtie: ſʒ nõ
D. diſtinguit ea ſubſtãtialit̃ ſʒ tm̃ relatiue. ¶ Ad ſcḋʒ
Ad ſcḋm dñdũ ꝙ prima diſtictio fit ꝑ prima entia: ſʒ in diuis
abſoluta nõ ſũt ſm rẽ priora relatiõib⁹ nec ecõuer
ſo vt ꝓbatũ fuit prius. Et iõ diſtinctio pſonarũ fit
ꝑ prima ẽtia dato ꝙ fiat ꝑ rlões. Ubi aduertendũ
eſt ꝙ cũ oĩs pluralitas reducatur ad vnitatẽ prima
pl̃alitas debet eẽ minima q: minus diſtat ab vnita
te. Et ideo diſtinctio perſonarum que eſt prima fit
ꝑ relatiões cõpoſſibiles in eaḋ eſſentia: Et ob hoc
eſt minor quacunq; diſtinctione q̃ fit per abſoluta.

Vtrũ relatiões conſtituẽtes pſo-
nas ſint reales. Queſtio. II.

Deinde queritur de relatõib⁹ E.
cõſtituentibus pſonas: vtrũ ſint reales Que. ii.
Et videt̃ ꝙ nõ q: ſicut deus pr̃ eſt pr̃ filij Arg. i.
ꝑ gñationẽ ita eſt pater nr̃ per creationẽ
Deutero. xxxii. nũqḋ nõ ipſe eſt pr̃ tuus ⁊c. Sed
paternitas in deo reſpectu nr̃i nõ ponit̃ eſſe relatio
realis: ḡ nec paternitas in deo reſpectu filij geniti
erit relatio real̃. ¶ Item relatiões que ſequuntur Arg. ii.
operationẽ aie ſunt tm̃ rlões rõis ſed oẽs rlões
diuine ſequunt̃ opationẽ aie: intellect⁹ ⁊ volũtatis
q: oẽs ꝓceſſiões diuine ſunt ꝑ modũ intellect⁹ vel
ꝑ modũ volũtatis: ḡ ⁊c. ¶ Itẽ Boeti⁹ dicit i libro Arg. iii.
ſuo de trini. ꝙ rlõ pr̃is ad filiũ et vtriuſq; ad ſpũm
ſan: eſt ſicut rlõ eiuſḋ ad ſeipʒ: ſʒ hec eſt relatio rõ In op.
nis tm̃ ḡ ⁊ illa. ¶ In ↄtrariũ eſt q: diſtinctio in di-
uinis nõ eſt niſi ꝑ rlões: Si ḡ in diuinis nõ eẽnt
rlões reales ſeq̃ret̃ ꝙ nõ eſſet ibi realis diſtinctio:
quod eſt hereſis ſabelliana. ¶ Rñſio vidẽda ſunt
duo. Primũ eſt de realitate rlõnũ diuiaꝝ. Scḋm Rñſio
eſt de nũero: ⁊ ſufficiẽtia notionũ relationum pro-
prietatũ perſone: ⁊ ꝓprietatũ pſonaliũ. ¶ Quãtuʒ F.
ad primum pʒ ꝙ rlões diuine ſunt reales et hoc Arti. i.
ſic. vbicunq; ex natura fundamẽti eſt mutua et ne
ceſſaria hitudo coexigẽtie inter extrema relata:
ibi eſt relatio realis ex vtraq; parte (hoc ſupponat̃
nunc quia probabitur infra diſt. xxx.) ſed in diuis
ex natura fundamẽti ſcʒ eſſentie diuine fecũde eſt
mutua et neceſſaria hitudo coexigẽtie inter extre-
ma relata: ⁊ hãc tenem⁹ fide. ergo in diuinis ſũt re
lationes reales ex vtraq; parte (nõ pl⁹ de hoc mõ)
q: infra plene declarabit̃ vñ hʒ relatio ꝙ ſit realis
et tunc pleni⁹ patebit quod nũc dr̃. ¶ Quantũ ad G.
ſcḋm ſciendũ ꝙ idẽ ſm rem: vt pr̃nitas poteſt dici Arti. ii.
notio relatio ꝓprietas pſone ⁊ pſonalis ꝓprietas
diuerſis tm̃ ratiõib⁹. Dr̃ eñ notio inq̃ʒtũ eſt princi
pium deueniẽdi in notitiã pr̃is. Relatio aũt dr̃ in-
q̃ʒtũ per eam pr̃ dr̃ reſpectiue ad filiuʒ. proprietas
vero perſone inq̃ʒtũ vni pſone tm̃ ↄuenit. proprie
tas autẽ perſonalis dr̃ inq̃ʒtum eſt ↄſtitutiua pſõe
pr̃is. His ſuppoſitis ſciẽdũ ꝙ quinq; ſũt notões et
q̃ttuor rlões quattuor ⁊ ꝓprietates pſone ⁊ tres ꝓ-
prietates pſonales. Notiões ſũt he igenitũ vl̃ ina H.
ſcibilitas pr̃nitas: filiatio: cõis ſpiratio ⁊ ꝓceſſio.
Quarũ ſufficiẽtia põt hẽri hoc mõ. Ad hoc ei ꝙ ali I.
quid ſit notio tria req̃rũt̃ vnũ ẽ ꝙ dicat aliqḋ ſpãle
tm̃ vni pſone ↄueniens vel duab⁹ ita ꝙ nõ tribus Primũ
q: per ea que oĩb⁹ perſonis ↄueniunt nulla pſona
põt q̃ʒtũ ad perſonalia ſufficienter notificari. Secũ
dum eſt ꝙ pertineat ad originẽ q: pſone diſtingũt Scḋm
relationib⁹ originis ¶ Tertiũ eſt ꝙ ptineat ad di-
gnitatẽ q: pſona eſt hypoſtaſis: diſticta ꝓprietate Tertiũ
ad dignitatẽ ptinente. Notio ḡ cũ ptineat ad origi
nem poteſt ſigri affirmatiue vel negatiue. Si af-
firmatiue vel dicitur ſm rationem principij vt a q̃
aliud: vel ſm rationem eius quod eſt a principio vt
quod ab alio: et vtrũq; hoꝝ dr̃ ſm ꝙ ſunt due ori-
gines in diuinis ſcilicet per modum nature et per
modum voluntatis. Notio ergo que dicitur ſm
rationem principij in origine per modum nature
eſt pr̃nitas: que autem dr̃ ſm rationem eius quod
eſt a principio eſt filiatio: Similiter in origine que
eſt per modũ voluntatis notio q̃ dr̃ ſm rõnẽ prin-

cipij vocat cõis ſpiratio: q̃ dr̃ aũt ſm rõnẽ eius: qḋ eſt a principio vocat pceſſio: Si aũt ſignificet negatiue. vl' negat rõ pncipij vel ratio ei9 quod eſt a principio. Si negat rõ pncipij nõ pertinet ad dignitatem. Nõ eñ eſt alicui9 dignitatis nõ eſſe principiũ alterius Et iõ nõ poteſt ẽẽ notio ꝓpter quod ſpũs ſanct9 nõ hꝫ aliquam notionẽ qua dicat non eſſe principium alterius perſone. Si autẽ negatur rõ eius quod eſt a pncipio ſic eſt notio patris quã dicimus ingenitũ vel innaſcibilitatẽ ⁊ ſic hẽm9 qui

R. ꝗ notiões prius enumeratas. ¶ Addũt aũt quidã

Proba. ſextã notionem. ſ. inſpiratum qḋ eſt notio filij Ad probant ſic. dignitatis eſt in omni perſona nõ pductũ illa productione per quam alium producat ſed filius per ſpirationem pducit ſpũm ſanctũ: ergo eẽ inſpiratum in filio pertinet ad dignitateꝫ. et ſic eſt eius notio. minor patet. ſed maior probatur: quia ingenitum ideo eſt dignitatis in patre et eius notio q: negat eum pduci quacunqꝫ productione eo ꝙ pater pducat oĩ productione. Ingenitum eñ put eſt notio patris: eſt ideꝫ qḋ non eſſe ab alio: vt patet per Aug. decimo quĩto de tri. Et ad Oroſiũ ca. ii. Et hẽtur di. xiii. Nec eſt inconueniẽs vt dicũt addere ſextam notionẽ: q: ab initio nõ aſſignabant quinqꝫ. Ingenitum eñ non fuit inuentuꝫ tẽpore Ambroſii vt patꝫ. xviii. cap. iiii. Nec ſpiratio communis tpe magiſtri ſententiarũ vt patꝫ diſt. xxix. cap. vltimo. Et pari rõne poſſet nunc ſexta addi

L. ꝓpter cauſaꝫ q̃ dicta eſt. ¶ Sed iſtud nõ videt verũ q: cũ nihil pducat ſeipſuꝫ vt hẽtur pmo de tri.

Impro. in hoc qḋ eſt producere vel eſſe producentẽ icludit non eſſe productum illa productione nec eſt alterius dignitatis. non eſſe productum tali vel tali productione cꝫ eſſe producentem ſm illam vbi hec cõcurrunt. Et ideo non eſt alia notio. Et quod dicitur de ingenito quod eſt notio patris verum eſt: ſed ingenitum non dicit patrem non eſſe productum illis productionibus quibus producit: quia tunc ingenitum ideꝫ eſſet qḋ nõ eſſe a ſeipſo. Sꝫ

Rõ. ii. dicit patrem nõ eſſe productũ aliqua priore pſona et priori productione: ⁊ ſic dr̃ pater ingenitus q: nõ eſt ab alio. ¶ Qḋ etiã pꝫ ex alio quia de rõe primi

M. ſunt duo. ſcilicet poſt quod alia: ⁊ ante quod nihil. Pater ḡ ſm ꝙ eſt prima perſona poteſt notificari his duobus modis (ſcꝫ) poſitiue quia ab ipſo ſunt alia et ſic quaſi poſt ipſum q: in diuinis nõ eſt pri9 ⁊ poſteri9 pprie ⁊ ſic notificatur p paternitatẽ ⁊ ſpirationẽ actiuam. Alio modo negatiue q: nõ eſt ab alia pſona ⁊ ſic notificat per ingenitum q̃ſi p hoc ꝙ nihil eſt añ ipm ḡ nulla notio eſt perſone producẽtis ꝙ nõ ſit pducta illa productione qua producit.

Rõ. iii. Quod etiã probatur alit q: per ideꝫ eſt aliquid qḋ eſt et non eſt ſuum oppoſitum: (ſicut per idem eſt aliquid album: et non eſt nigrum) ſed producens et productũ ſm vnã et eãdẽ productionẽ opponunt relatiue: ergo per idẽ notificat: vt producẽs et vt nõ productũ et non per aliud vel alia notione ¶ Qḋ aũt dicitur ꝙ ingenitum non fuit notio pa

N. tris tpe Ambroſii dicẽdum ꝙ falſum ẽ ſed Amb. noluit vti ꝓpter calumniã hereticorũ. Uel dato ꝙ non eſſet inuentũ res tñ nõis erat ſufficiens ratio diſtincte notionis: non ſic autem eſt de inſpirato. Per idẽ autẽ rñdendũ eſt ad id de cõmuni ſpiratione quia res nominis erat ſufficiens ratio notionis quã etiam magiſter circũloquitur. Per hoc ꝙ dicit patrẽ et filiũ eſſe vnũ principium ſpiritus ſan.

Sunt ḡ quinqꝫ notiões ſolũ. Harũ ḡ quattuor ſũt relatiões. ſ. pr̃nitas: filiatio: cõis ſpiratio: ⁊ pceſſio Innaſcibilitas eñ nõ eſt relatio niſi p reductionẽ et mõ quo negatio ad affirmationẽ reducit Sufficiẽtia aũt iſtarũ rlõnũ iam pꝫ ex dictis q: cũ nõ ſint in diuinis niſi due origines ⁊ ſm quãlibꝫ ſũt tñ due rlões. ſ. pncipij et ei9 qḋ eſt a principio: pñs eſt ꝙ nõ ſint niſi qttuor rlões. ſ. ille q̃ dicte ſunt ⁊ qttuor ꝓprietates pſonarũ. ſ. innaſcibilitas: pr̃nitas: filiatio: ⁊ pceſſio. Cõis eñ ſpiratio nõ dr̃ ꝓprietas pſone q: ꝯuenit plib9 pſonis. ſ. patri ⁊ filio. ſꝫ ꝓprietates pſonales ſunt tñ tres. ſ. pr̃nitas filiatio ⁊ pceſſio. Innaſcibilitas ei vt infra patebit lꝫ ꝯueniat ſoli pſone pr̃is tñ nõ eſt ei9 ꝯſtitutiua: ꝓpter qḋ nõ dr̃ ꝓprietas pſonal'. ¶ Ad pmũ argumẽtũ dñdũ ꝙ nõ eſt ſimile de pr̃nitate p creationẽ ⁊ de pr̃nitate p gñationẽ q: eſſentia diuina vt eſt fundamẽtũ pr̃nitatis per creationẽ: vel aliud qḋcunqꝫ ſit illud non ponit in deo neceſſariã hitudinẽ coexigẽdi creaturã: Et iõ nõ eſt real' rlõ ex pte dei: ſed eſſentia diuina et natura ſue fecũditatis ponit in pr̃e naturalẽ et neceſſariã hitudinẽ coexigẽdi filiũ: ꝓpter qḋ eſt real' rlõ paternitatis reſpectu filii ⁊ nõ reſpectu creaturarũ. ¶ Ad ſcõm dñdũ ꝙ argumẽtũ pcedit ex falſa imaginatiõe. ſ. ꝙ fili9 pcedat p actũ intellect9 ⁊ ſpũs ſan. p actũ volũtatis qḋ nõ eſt verũ vt pbatũ fuit ſupra di. vi. Sed eſto ꝙ ſic eẽt adhuc nõ valet argumẽtũ q: lꝫ rlões q̃ ſequunt opationẽ anĩe circa res intellectas aut volitas ſint rlões rõis tñ q: eas rõ adinuenit: tñ relatiões q̃ ſequunt opationẽ anime: nõ inter res intellectas et volitas. Sꝫ iter res in intellectu ⁊ volũtate exñtes. ſicut int verbũ ⁊ illud a q̃ procedit ⁊ int amorẽ ⁊ id a q̃ pcedit eẽ reales ſunt ſicut q̃cũqꝫ alie q̃ fundant in nãa pducẽtis et pducti et tales eſſent rlões diuie. ¶ Ad tertiũ dñdũ ꝙ dictũ Boetij q̃tũ ad hoc veritatẽ hꝫ ꝙ ſicut in rlõne eiuſdẽ ad ſeipm nõ plificat fundamẽtũ ſic nec in rlõib9 diuis q̃tũcũqꝫ oppoſitis vl' diſparatis. Sꝫ diſſimilitudo eſt q: extrema rlõnũ diuinarũ ſunt diuerſa realit et neceſſariã hitudinem coexigentie hñt int ſe ꝓpter qḋ ſunt reales: in rlõe aũt eiuſdẽ ad ſeipm nõ eſt pmũ nec per pñs ſecũdũ: q: idem non coexigit pprie ſeipſum.

O. Rõẽs qttuor

P.

Q.

R. Ad pmũ pñcipale.

S. Ad. ii.

T. Ad. iii.

Sententia huius diſtinctiõis primo in generali. Diſt. XXVII.

Hic poteſt queri &c. Superi9 determinauit magiſter de ꝓprietatib9 pſonalibus ſm ſe. hic determinat de eis in ꝯparatiõe ad perſonas. Et diuidit in tres. Pmo eñ oſtendit quid nomina perſonalia predicta deſignant. Secũdo oñdit ꝙ inueniunt alia noĩa predictas proprietates deſignãtia. Tertio ſubiũgit regulã gñalẽ ad cognoſcẽdũ noĩa pſonalia. Scḋa ibi. hic ei pretermittendũ. Tertia ibi. Et hic eſt aduertẽdũ. Pria diuidit in tres. Pmo mouet dubitationẽ ſuã circa principale intẽtũ. Scḋo opponit ad alterã partẽ. Tertio ſoluit. Scḋa ibi. videt ꝙ nõ ſint eed. Tertia ibi Ad qḋ ſine piudicio. ¶ Tertia vero pars principalis q̃ ponit regulam diuidit in tres. Pmo ꝓponit regulã quã intẽdit. Scḋo circa illam mouet dubitationem ſuam: et ſoluit. Tertio ex ſolutione dubitationis elicit quandã aliã ꝯcluſionẽ. Scḋa ibi hic qrit cũ dr̃ Tertia ibi. Et ſciẽdũ ẽ ꝙ. hec ẽ diuiſio lr̃e i generali.

V. Di. xxvii.

A. Snia in ſpeciali ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter: Et primo q̄rit vtrū eadē ſit ꝓprietas q̄ importat̃ noie filij ⁊ filiationis ⁊ ḡnationis q̄d ipſe ꝓponit ſub his verbis vtrū idē ſit patrē eſſe ⁊ genuiſſe filiū: ⁊ vtrū ſit idē filiū eſſe ⁊ natū eſſe a patre. Poſtea opponit ꝙ nō: q: eſſentia diuina eſt pater ⁊ tamē nō genuit filiū: ḡ nō idē eſt eſſe patrē ⁊ genuiſſe filiū. Deinde reſpōdet ⁊ dicit ꝙ eadē ꝓprietas oībus noībus deſignat̃ ſub diuerſis tamē ratioīb⁹: noībus vero ꝓprietatū deſignāt̃ vel ipe ꝓprietates ſm ſe: vt noie paternitatis ⁊ filiationis: vel actus ipſarū ꝓprietatū: vt noie ḡnationis ꝓpter quā diuerſitatē nois pōt pater de eſſentia diuina p̄dicari: nō tamē generare. Subdit etiā ꝙ ꝓprietates ſingulis pſonis cōueniunt: et p eaſdē pſone determinātur ⁊ diffiniuntur manēte tamē oīno vnitate nature ſine confuſione pſonarū: q: ꝓprietates modū quēdā eſſentie dicūt. Poſtea dicit ꝙ q̄dā ſunt alia noia a p̄dictis que ad ꝓprietates ꝑtinēt pſonarū: vt genitor genitus verbū ⁊ filius q̄ oia relatiue dicunt̃. Et poſtea ponit regulā dicēs ꝙ noia q̄ ad ſubſtantiā ꝑtinēt in diuinis nō cōueniūt vni ſoli. Deinde ex hoc mouet quādā dubitationē dicēs. Cū eni nomē deitatis ad ſubſtātiā pertineat: quare eſſe deū de deo nō p̄dicatur de oībus pſonis. Et reſpōdet ꝙ locutio eſt falſa: quia ibi nomē ſubſtantiā ſignificās ſtat p relatiuo: ſcʒ pſona filij. Ultimo dicit ꝙ licet nomē ſubſtātiale ſtet pro pſona: tn̄ talis modus p̄dicādi nō recipit̃ niſi in noīb⁹ ad ſubſtātiā ꝑtinētib⁹: vn̄ nō d̄r verbū de verbo: ſʒ de⁹ de deo. Et in hoc terminat̃ ſnia in ſpāli.

Queſtio Prima.

Utrum actus notionales ſint priores relationibus.

B. Que. pri. Arg. primo. Circa diſtinctionē iſtam q̄runtur duo. Primū eſt de cōparatiōe ꝓprietatū relatiuarū ad actus notionales q̄d eoꝝ ſit prius ſm rōem intelligēdi. Et videtur ꝙ actus notionales: q: via ꝑintelligit̃ termino: ſʒ generatio eſt via ad genitū: ergo p̄cedit ipm quare ⁊ ꝓprietatē relatiuā cōſtituentem genitum.

Argu. ij. Itē magiſter dicit in littera ⁊ accipit ab Auguſtino ꝙ pater eſt pater: q: genuit q̄d nō eſſet niſi genuiſſe ſm rōem p̄cederet paternitatē: ḡ ⁊c. ¶ In cōtrariū

In oppo. eſt: q: ſuppoſitū ꝑintelligit̃ actui ab ipſo ꝓcedenti: ſed generare eſt actus ꝓcedēs a ſuppoſito p̄ris: ḡ ſuppoſitū patris ꝑintelligit̃ cōſtitutū anteq̄ generet: cōſtituit̃ aūt p paternitatē: ḡ ⁊c. ¶ Reſponſio.

C. Reſpōſio ad q̄ſtio. Diſt. pria. Primo ponēde ſunt q̄dā diſtinctiones neceſſarie ad ꝓpoſitū: et deinde ſm illas ꝓcedet̃ ad ſolutionē q̄ſtionis. Quātū ad primū ſciendū ꝙ aliq̄d pōt ꝑintelligi alteri dupliciter. Uno modo: q: pōt intelligi altero nō intellecto: ſed nō econuerſo ſicut aial pōt intelligi nō intellecto hoīe. Sed homo nō pōt intelligi nō intellecto aiali. Et hoc modo quādo aliquid ꝑintelligit̃ alteri actus intelligēdi cadit ſolum ſuper vnum q̄d tn̄ dicit̃ ꝑintelligi ſʒ illū modū quo dicit̃ ꝙ illud eſt prius a quo nō cōuertit̃ ꝯſequentia. Alio modo dicit̃ aliquid ꝑintelligi alteri q̄n actus intellectus cadit ſup vtrūq;: ⁊ dicit vnū eſſe pri⁹ altero vel ſm rōem vel ſm rem: ſicut intelligim⁹ ſubſtantiā eſſe priorē natura ſuo accidēte: vel iuuētutē eſſe priorē ſenectute: ſm rōem vero ſicut dicimus

D. Diſtin. ij. intellectū diuinū p̄cedere volūtatē. Et hec ſit prima diſtinctio. Scdm̄ eſt ꝙ ꝓprietas relatiua pōt cōſiderari vt cōſtitutiua vel vt relatiua. Tertiū eſt ꝙ

E. Diſtin. iij. illud pōt eſſe in generali vel in ſpeciali. In ḡnali ſicut intelligimus diuinū ſuppoſitū cōſtitutū p aliquā ꝓprietatē cōſtituentē ipm: vel in ſpeciali ſicut intelligēdo patrē eſſe cōſtitutū per paternitatē q̄ eſt eius ꝓprietas cōſtitutiua ⁊ nihilominus relatiua. His ſuppoſitis dico ad q̄ſtionē cū q̄ritur vtrū act⁹ notionales ꝑintelligant̃ ꝓprietatibus relatiuis vel ecōuerſo: aut q̄ritur de prioritate primo modo: ſcʒ vtrū aliquid ita poſſit intelligi altero nō intellecto ⁊ nō ecōuerſo. Et tunc dico ꝙ ꝓprietas ꝯſiderata vt

F. cōſtitutiua in generali prior eſt ſm intellectū actib⁹ notionalibus ⁊ ſe ipſa vt eſt relatio: Cuius ratio ē q: vt dictū fuit prius illud q̄d eſt cōe ⁊ in plus pōt intelligi ſine eo q̄d eſt ſpeciale ⁊ in min⁹. Sed eſſe cōſtitutū in eſſe pſonali eſt cōius ⁊ in plus q̄ eſſe conſtitutū p relationē ⁊ q̄ eſſe ꝓducēs vel cōſtitutū ꝓductū: ergo aliq̄d in diuinis pōt intelligi vt cōſtitutū in eſſe ſuppoſiti abſq; hoc ꝙ intelligat̃ ꝓducens vel ꝓductū vel relatū: hoc aūt eſt ꝑintelligi ſm primū modū: ḡ ꝓprietates vt conſtitutiue p̄cedūt ſm intellectū actus notionales ⁊ ſe ipſas vt relate ſunt

G. Si autē ꝓprietas accipiat̃ in ſpeciali vt paternitas ſic dicēdū eſt ꝙ paternitas vt relatio p̄cedit ſe ipaʒ vt ꝯſtitutiua: ſed actū notionalē nō p̄cedit: Primū patet: q: paternitas nō pōt intelligi abſq; relatiōis rōne: pōt aūt intelligi abſq; rōne ꝓprietatis conſtituentis ipſam: ergo paternitas vt relatio precedit ſe ipaʒ vt cōſtitutiua. ꝯſequētia patet: q: hoc vocatur prius a quo nō cōuertit̃ ꝯſequētia: ꝓbatio minoris: q: nihil pōt intelligi ſine eo q̄d eſt de ratione ſua indicāte quid eſt: ⁊ q̄d ꝯuenit ei in primo modo dicēdi per ſe: talia eni ſūt de intellectu rei: ſicut aial de intellectu hoīs. Sed de ratione paternitatis eſt relatio: ⁊ cōuenit ei in primo mō dicēdi per ſe. Eſſe autē cōſtitutiuū ſuppoſiti nō eſt de ratione paternitatis: nec cōuenit ei per ſe: q: nō cōuenit omi: ergo impoſſibile eſt intelligere p̄nitatē in aliquo niſi intelligēdo rōem relationis. Sed bene cōuenit intelligere paternitatē in aliquo nō intelligēdo ꝙ conſtituat ſuppoſitū: quare ⁊c. Nihilominus tamē paternitas nec p̄cedit ſm intellectū ḡnationē nec econuerſo: q: vnū nō pōt ꝑintelligi alio non intellecto.

H. Si aūt q̄rat̃ de prioritate ſcdo modo: ſcʒ vtrū intellectus poſſit vere intelligere ꝙ relationes p̄cedant ſm rōem actus notionales vel ecōuerſo: ſic eſt duplex modus dicēdi. Primus eſt ꝙ actus notiona-

I. Prima opinio. lis pōt cōparari ad id a quo egreditur: vel ad id ad q̄d terminat̃ ſicut ḡnare ⁊ generari poſſunt cōparari ad patrē ⁊ ad filiū. Si cōparet̃ ad terminū: ſic p̄intelligit̃ ipſi vniuerſaliter ⁊ eius ꝓprietati cōſtitutiue: q: terminus ſm modū intelligēdi ſequit̃ illud cuius eſt terminus. Et ideo ḡnatio quocūq; modo accepta p̄ſupponit̃ ſm intellectū filio ⁊ filiatiōi. Si autē operatio pſonalis cōparet̃ ad pſonā a qua eſt quaſi actiue: ſic aliquo mō p̄cedit ⁊ aliquo mō ſequitur. Sequit̃ eni inquātū relatio: p̄cedit aūt tanq̄ ꝓprietas cōſtitutiua. ꝙ ſequat̃ vt relatio: patet q: relatiua ſunt ſimul ſm modū intelligēdi: ſed filiatio ſicut ſtatim dictū eſt: ſequit̃ ſm modū intelligendi generationē quocūq; mō acceptā: ḡ ⁊ paternitas q̄ ei correlatiue correſpōdet ſm modū intelligēdi generationē ſequit̃ quocūq; mō acceptā ſaltē inquātū eſt relatio. Q̄d aūt paternitas p̄cedat ipm generare inquātū eſt ꝓprietas cōſtitutiua patet: quia vt arguebat̃: operatio p̄ſupponit ſuppoſitū a quo

ꝓcedit: ⁊ per eandē rōem ꝓſupponit ꝓprietatē con
ſtitutiuā illi⁹ ſuppoſiti vt ſic: hoc aūt in patre eſt pa
ternitas: quare ⁊c. Alius modus dicēdi eſt ꝙ per=
K. ſona nullo mō pōt vero intellectu intelligi prius cō
Prima opinio. ſtituta ꝙ̄ ꝓducēs ⁊ ꝙ̄ relata: ita ꝙ actus intelligēdi
cadat ſup vtrūqꝫ: dicēdo vnū eſſe prius ſm rōem
et reliquū poſterius: q: intellectus apprehēdēs ꝑ=
ſonā prius eſſe cōſtitutā ꝙ̄ ꝓducentē vel relatā ap
prehēdit eam cōſtitutā per rōem abſolutā: ſed hec
appͥheſio eſt falſa ⁊ ⁊c. ꝓbatio maioris q: intellect⁹
apphendēs rem prius eſſe cōſtitutā ꝙ̄ relatā exclu
dit a cōſtitutione ꝑſone rōem relatā: q: dicit eā eſſe
poſteriorē rōe cōſtituēte ⁊ rōem cōſtituētē eſſe prio
rem. Ratio autē prioris excludit formaliter rōem
poſterioris ⁊ nō ecōuerſo: ſed qui excludit rationē
relatā ponit rationē abſolutā: ergo per excluſionē ra=
tionis relate ponit formaliter intellectus rōnis ab
L. ſolute. Qd̄ aūt excludēs rationē relatā ponat intel
lectū rōnis abſolute patet: q: ſicut dictū fuit ſupra:
di. ix. licet aliqd̄ poſſit intelligi ſub rōne cōi nō intel
lecta rōe ꝑticulari ſub ipſo ꝯtēta: ſicut aliqd̄ pōt intel
ligi eē aīal nō intelligēdo ꝙ ſit rōnale vel irrationa
le: tn̄ ex q̄ ſub cōi vnū diuidentiū excludit formalit
et expſſe: aliud includit formaliter ⁊ expſſe: qui enī
intelligit aliquid eſſe aīal ⁊ nō irrationale formalit
intelligit illud eſſe aīal rationale. Cū igit ratio ꝓ=
prietatis cōſtituētis ſit in plus ꝙ̄ ratio abſoluta vel
relata ac per hoc vt qbuſdā videt poſſit aliqd intel
ligi ꝯſtitutū nō intellecto ꝙ ſit abſolutū vel relatum
tamē ex quo intelligit ꝯſtitutū ⁊ nō per relationem
ita ꝙ actus intelligēdi cadat ſup relationē excludē
do eam a ꝯſtitutione ſuppoſiti neceſſario intelligit
ſuppoſitū ꝯſtitutū per rationē abſolutam. Patet ergo
cōſequētia: ſcꝫ ꝙ qui intelligit ꝑſonā diuinā pri⁹ cō
ſtitutā ꝙ̄ relatā intelligit eā eſſe cōſtitutā per ꝓprie
tatē abſolutā q̄ intellectus eſt falſus: ꝓpter qd̄ di=
cunt iſti ꝙ nullo modo vero intellectu poſſunt ꝑin=
M. telligi ꝑſone cōſtitute: deinde relate actu intelligē=
di cadēte ſup vtrūqꝫ ⁊ dicēte vnū eſſe prius ſm ra=
tionē ꝙ̄ alterū. Ex quo patet ꝙ nunqꝫ poſſunt ꝑin
telligi relationes emanationib⁹: patet q: neqꝫ vt
relationes vt de ſe patet: neqꝫ vt conſtitutiue per=
ſonarū: q: vt iā ꝓbatū eſt ꝑſōa nō pōt intelligi pri⁹
cōſtituta ꝙ̄ relata: ergo ſi relatio vt relatio nō precedit
emanationes: cōſequēs eſt ꝙ ipſa nō ꝑcedat vt cō
ſtituēs: ergo relationes nullo modo ꝑcedūt emanatio
N. nes. Itē nec emanationes poſſunt ꝑintelligi rela
tionibus et hoc clarū eſt cōparādo emanationē ad
ꝑſonā a qua eſt: vt generare eſt a patre: q: genera=
re nō pōt ꝑintelligi ꝯſtitutioni ꝑſone generātis: q:
generare nō pōt eſſe niſi entis in actu: ergo generare
non pōt ꝑintelligi ꝓprietati cōſtituti: ſed ꝓprietas
cōſtituēs nō pōt ꝑintelligi relationi vt relatio ſicut
fuit ꝓbatū: ergo generare nō ꝑcedit ꝓprietatē patris
neqꝫ vt eſt cōſtituēs neqꝫ vt eſt relatio. Si aūt com
paret emanatio ad ꝑſonā ad quā terminat: vt ge=
nerari ad filiū ſic patet idē: q: generari nō pōt ꝑin
telligi ei qd̄ eſt generare: ſꝫ ſimul ſunt ſm intellectū
generare aūt ſimul eſt cū paternitate: vt ꝓbatū eſt
paternitas aūt ſimul eſt cū filiatione cū ſint relatio=
nes oppoſite: ergo a primo ad vltimū generari ſimul
eſt cū filiatione vt relatio eſt: nec pōt ei ꝑintelligi vt
relatio: ⁊ a fortiori nō pōt ei ꝑintelligi vt eſt ꝓprie=
tas cōſtitutiua: q: ꝑſona nō pōt prius intelligi rela=
ta ꝙ̄ ꝯſtituta. Et ideo qd̄ nō ꝑintelligit relationi nō
ꝑintelligit ꝯſtitutiōi: igit ſm iſtos nec emanatiōes
poſſunt ꝑintelligi relationib⁹: nec relationes ema=
nationib⁹. Nec pōt ꝑſona vero intellectu intelligi
prius ꝯſtituta ꝙ̄ ꝓducēs ⁊ relata: ſed ſimul intelli=
gēda eſt ꝑſona conſtituta cū ſua origine ⁊ relatiōe.
O. Ad pri. principal. ¶ Ad primū argumentū dicendū: ꝙ in diuinis ge
nerare ⁊ generari cū nō ſint ꝑ motū mediū non de=
bēt intelligi vt via quedā inter generantē ⁊ genitū
ſed vt relatiōes habēdi eandē naturā q̄ ſunt a quo
aliud ⁊ qd̄ ab alio: ⁊ hec nō poſſūt ꝑintelligi ꝑſōis ha
bētib⁹ eas. Ad aliud dicēdū ꝙ nō fuit intētio Aug.
P. Ad ſcdm. ꝙ genuiſſe ſit prior ratione ꝙ̄ eſſe patrē. Sꝫ poti⁹
voluit idētitatē oſtēdere inter iſta: q: ꝯſimili modo
dicit ꝙ filius ideo eſt filius: q: genit⁹: ſicut pater eſt
pater q: genuit: dicēdo aūt ꝙ filius eſt filius: q: ge=
nitus: nō intēdit dare cauſalitatē: ſed cōuertibilita
tē eo ꝙ ecōuerſo dicit ꝙ filius vtiqꝫ genitus: ergo
eodē modo inter eē patrē ⁊ genuiſſe nō intēdit da=
Q. re cauſalitatē vel originē: ſed ꝯuertibilitatē. Ad
Ad argu. in oppo. aliud qd̄ erat in oppoſitū cū dicit ꝙ ſuppoſitū ꝑintel=
ligit actui ab ipſo ꝓcedēti: dicendum ꝙ verū eſt de
ſuppoſito abſoluto nō aūt de ſuppoſito qd̄ cōſtituit
relatione originis: vt eſt ſuppoſitū diuinū. tale enī
debet ſimul intelligi ꝯſtitutū ⁊ originās vel origina
tum vel relatum: et non vnū prius ꝙ̄ alterum.

Queſtio Secunda.

Quid eſt verbum in nobis.

R. Queſtio. POſtea q̄ritur de verbo. Et pri
mo de verbo mentis noſtre. Et ſcdo de
verbo in diuinis. Quātū ad primū q̄rit
quid ſit verbū in nobis: vtrū ſit ipſemet
actus intelligendi: an ſit aliqua forma ꝓducta in q̄
Arg. pri. quaſi in quodā ſpeculo cognoſcat veritas de rebus
exterioribus. Et arguit ꝙ ſit ipſemet act⁹ intelligē=
di. Primo per Aug. qui dicit. ix. de trini. ca. x. ꝙ ver
bū eſt cū amore notitia: ſed notitia dicit actū intelli
Argumē. gēdi: ergo et verbū. Itē verbo intellectus correſpō=
det amor volūtatis: vt patet ex ꝑcedēte auctorita=
te: ſed amor dicit actū amādi: ergo verbū dicit actum
In oppo. intelligēdi. ¶ In ꝯtrariū arguit: q: ſicut ē in ſenſu
ita ſuo modo eſt in intellectu: ſed in ſenſu eſt dare
formā in qua res cognoſcit nec eſt notitia rei: ergo
ſimiliter eſt in intellectu. Illa autē forma dicit eſſe
verbū: ergo ⁊c. ꝓbatio minoris: q: ſm Philoſophū in
lib. de mēoria ⁊ reminiſcētia qn̄qꝫ hō vtit imagine
exiſtēte in ſenſu ſine tali idolo vt medio ducēte in
cognitionē alterius: qn̄qꝫ vt re cognita: ſicut qn̄ in
ſomnis apphendūt hoīes ipſas imagines: vt quaſ
dam res. Hoc autē nō eſſet niſi in ſenſu eſſet dare
Scdo ar. aliqd̄ idolū qd̄ non eſt notitia rei: ſed eſt imago in
qua res cognoſcit: ergo ⁊c. Itē reſpectu cōplexorum
oīs actus intelligēdi videt eſſe vel dubitare vel aſ
ſentire vel diſſentire: ſed cōcept⁹ mētis accipiendo
cōceptū mētis ꝓ verbo nullū eſt iſtorū: ergo ⁊c. maior
videt eſſe ꝓbabilis. ꝓbatio minoris: q: illud quod
ſtat cū quolibet iſtorū nō eſt aliqd̄ iſtorū: q: vnū iſto
rū nō ſtat cū alio: q: pure dubitās non aſſentit nec
diſſentit: nec aſſentiēs diſſentit vel ecōuerſo: ſed ſi
milis cōceptus mētis ſtat cū quolibet iſtorū: nā in=
formādo ꝯceptū quē iſta ꝓpoſitio ſignificat: ſcꝫ ꝙ
ſtelle ſint pares: vel ꝙ ſtelle ſint impares conuenit
dubitare: qn̄qꝫ aſſentire: qn̄qꝫ diſſentire: ergo ⁊c.
Ter. arg. Itē circa idē cōplexū ſimilē cōceptū format ille qui
diſſentiendo errat: ⁊ ille qui aſſentiendo ſcit: verbi
gratia ille qui credit primā cauſam nō eſſe errando

et ille qui ſcit primā eſſe veritatē attingēdo formāt ſimilē cōceptū de cōplexo cui aſſentit vel diſſentit ſcz de natura prime cauſe. Sed opinio erronea et ſcientifica notitia nō ſunt ſimiles actus intelligendi: ergo cōceptus nō eſt actus intelligendi qui habet de re cōcepta.

A. Reſpōſio ad qſtio. Pri. arti.

¶ Reſpōſio: videnda ſunt duo. Primū quot modis dicat verbū. Scdm quid ſit verbū in nobis. Quātū ad primū ſciendū eſt ꝙ verbū dr quadrupliciter.

Verbū dr q̄druplicit. Primo mō.

Uno modo illud qđ eſt exterius ꝓlatū qđ eſt ſignificatiuū eius qđ ab intellectu concipitur ſm ꝙ homo dicit loqui alteri.

Scd̄i mō.

Alio modo dr verbū cōceptus intellectus ſm quē cōceptū dicimꝰ hominē cogitantē ſibipſi loqui. Et illud dicit verbū mētis: ſicut primū dicit verbū vocis. Sed qꝛ volens verbū formare exterius pcōcipit illud p imaginationē:

Ter. mō.

Ideo dicit tertio mō verbū actus imaginationis quo cōcipimus vocē exteriorē ſic vel ſic formari anteqꝫ formemus. Inter hec autē verbū mētis dicit ꝓpriiſſime verbū: vox eñ exterior nō dicit verbū niſi qꝛ ſignificat cōceptū intellectus: vel rem per intellectū cōceptā: vnde ⁊ vocē nō ſignificatiuā nō dicimus verbū: verbū etiā imaginatiōis dicit verbū per habitudinē ad verbū exterius ꝓlatum. Et ideo a primo ad vltimū verbū imaginationis habet attributionē ad verbū mētis.

Quarto modo.

Quarto autē modo dicit verbū figuratiue: ſcz illud qđ per verbū ſignificat: vt in pſalmo. Ignis grando ⁊c. q̄ faciūt verbū eius. In diuinis autē nō eſt verbū vocis: nec verbū imaginationis: ſed verbū qđ eſt cōceptꝰ mētis. vnde Aug. xv. de trini. dicit ſic. Quiſquis pōt intelligere verbū nō ſolū anteqꝫ ſonet verū etiā anteqꝫ ſonorū imagines cogitatione inuoluant: iam pōt videre aliquā illius verbi ſimilitudinē de quo dictū eſt. In principio erat verbū. Sed notandū ꝙ cōceptus mētis nō habet rationē verbi niſi ꝓut induit rationē manifeſtati. Uerbū eñ eſt quo quis loquit ſibi vel alteri ad manifeſtandū aliquid: ⁊ ſic patet primū.

B. Scd̄ꝰ articulus.

Quantū ad ſcdm ſcz quid ſit verbū: aduertendū eſt ꝙ de ratione verbi noſtri mentalis vt per ipm manuducimur in cognitionē verbi diuini: prima facie videt eſſe ꝙ ſit aliquid exiſtens ſubiectiue in intellectu noſtro. Ex hoc eñ arguimus filiū dei qui dicit verbū patris eſſe eundez cū patre eſſentialiter: qꝛ ſcz verbum eſt in intellectu Quicquid autē eſt in deo eſt deus.

Petrus de aliūa

Ex hoc patet ꝙ illi inſufficiēter dicūt qui dicunt ꝙ verbū eſt ipamet quidditas rei intellecta modo diffinitiuo: que ſe ſolū habet ad intellectū obiectiue nec eſt in intellectu ſubiectiue: ita ſcz ꝙ ſicut eſſe vle cōpetit rei per hoc ꝙ intelligit abſqꝫ cōditionibꝰ indiuiduantibꝰ ⁊ nō per aliquid qđ ſit in ipſa re ſubiectiue: ita eſſe verbū cōuenit rei per hoc qđ intelligit abſqꝫ modo expreſſo vel diffinitiuo. Iſtud eñ nō videt cōueniētum: qꝛ manifeſte eſt cōtra dictū Aug. xv. de trini. qui dicit ꝙ verbū eſt formata cogitatio. Formata autē cogitatio nō eſt res extra obiectiue intellecta: ſed eſt aliquid exiſtēs ſubiectiue in intellectu: tum qꝛ verbū eſt in dicēte vel a dicēte: ſed res exterior nō eſt a dicēte nec in dicēte: ģ ipſa nō eſt verbū. Tenendū eſt ergo ꝙ verbū ꝑtinet ad intellectū nō obiectiue tantū: ſed ſicut illud cuius entitas tota eſt in intellectu ſubiectiue. Et ſi qua auctoritas Aug inueniat hoc ſonare ſicut eſt illa ꝙ verbū exterius ſignificat verbū interius. conſtat autē ꝙ illud qđ ſignificat per verbū exterius eſt res obiectiue intellecta. Et ita videt ꝙ ipa ſit verbū: exponēda eſt: qꝛ ſicut dicit Ariſtoteles primo perihermenias ꝙ voces ſunt ſigna paſſionū q̄ ſunt in anima. Et tñ voces ſignificant res nō paſſiones.

C.

Sed hoc ꝓ tanto dicit: qꝛ res nō ſignificat per vocē niſi ꝓut apphenditur ab anima: ſicut Aug. dicit ꝙ verbū exterꝰ ſignificat verbū interius: qꝛ res exterior nō ſignificatur per verbū exterius niſi ꝓut declarat apud intellectū per verbū interius. Patet ergo ꝙ verbū pertinet ad intellectū ſubiectiue vel quaſi ſubiectiue. Cū ergo in intellectu ſint ſm oēs habitus et actus et ꝑter hoc ſit ibi ſm quoſdā duplex forma: vna q̄ imprimit in intellectu: ſcz ſpēs intelligibilis q̄ precedit omnē actū intelligēdi. Alia quā intellectus iam factus in actu format de re intellecta: ſicut formando cōceptū diffinitiuū ſiue enunciatiuū: inquirēdū eſt quid eorū ſit verbū: ⁊ patet ſtatim ꝙ verbū non eſt habitus aut ſpecies intelligibilis impſſa: qꝛ tam habitus qꝫ ſpēs intelligibilis ſm ponētes ipas manent apud intellectū dū actu nō cōſiderat verbum autē nō eſt niſi in intellectu actu cōſiderāte: ģ verbū nō eſt habitus nec ſpecies intelligibilis impreſſa.

D.

Reſtat ergo ꝙ ſit actus intelligēdi: vel forma quā intellectus in actu format de re intellecta que deinceps vocet forma expreſſa. Et ſʒ hoc ſunt due opiniones. vna que ponit ꝙ verbū eſt forma expreſſa.

E. Prima opinio.

Ad cuius opinionis intelligentiā ſciēdū eſt: ꝙ ſm iſtos duo ſunt de ratione verbi. Unū eſt ꝙ ſit repreſentatiuū rei principaliter intellecte. Aliud eſt ꝙ ſit per actū dicēdi ꝓductū. dicere aūt eſt actus intelligētis ſm ꝙ intelligens ꝓpter qđ eſt verbū aliquid ꝓductū per actū intelligētis qđ eſt repreſentatiuū rei principaliter intellecte. Ex hoc ſic arguit. verbū eſt aliquid per actū intelligentis ꝓductū: qđ eſt rei principaliter intellecte repſentatiuū. Hoc autē non pōt eſſe aliquis actus intelligēdi vt ꝓbant: ergo ē aliqua forma per actū intelligētis ꝓducta. Qđ aūt nō poſſit eſſe aliquis actus intelligēdi ꝓbatur ſic: illud qđ eſt obiectū intellectus ſm rectā cognitionē et nō reflexā nō pōt eſſe actus intellectus ſicut ipm intelligere ⁊ hoc mō ſtatim patet: qꝛ intellectꝰ nō intelligit actū ſuū primo ⁊ directe: ſed ſolū actu reflexo ſed verbū eſt obiectū intellectus ſm rectā cognitionē ⁊ nō reflexam: igit ⁊c. minor declarat: qꝛ illud qđ eſt ratio cognoſcēdi alterū ſicut imago vel forma ſpeculariter ſe habēt ad intellectū ſicut obiectū: licz nō principale: vt in quo ſiſtat intellectus: ſed ſicut aliquid cognitū ducēs vlterius in cognitionē alterius principaliter intellecti: ſed verbū eſt hmōi: ꝓpter hoc eñ format in nobis verbū: vt in ipo tanqꝫ in forma ſpeculari vel imagine expreſſe rem repreſentante intellectus intueat rem cuius eſt verbū: ģ verbū eſt obiectū intellectus in actu recto: nō eſt ģ actꝰ intelligēdi. Sed forma ꝑ actū intelligētis ꝓducta in qua res principaliter intellecta expſſe repſentatur et per quā cognoſcit: neceſſitas autē ponendi talē formā q̄ dicit verbū ſm iſtos eſt vt res intelligat perfecte ⁊ expſſe modo diffinitiuo vel enūciatiuo. ꝓpter intelligere eñ cōfuſū ⁊ ſimplex anteqꝫ formet de re diffinitio vel enunciatio non oportet ponere verbū: qꝛ ad hoc ſufficit repſentatio ꝑ ſpēm intelligibilē vel in fantaſmate cū actiōe intellectus agētis. Sed ꝓpter intelligere et expſſum ⁊ pfectū requirit verbū: qꝛ ad cauſandū tale intelligere intellectus agēs cum ſpecie nō ſufficit ſine cooperatione verbi: ita ꝙ verbū nō ſolū eſt obiecti principalis repſentatiuū: ſed eſt cauſa vel cū cauſa intelle=

ctionis exp̃ſſe ſint ſpẽs intelligibiles: ponitur a quibuſdã cauſa vel cõcauſa intellectiõis p̃me cõfuſe.

F. Sũma ꝑdicte opi. ꝑtinet tria. Primum. Secũdũ. Tertiũ.

Hec eſt opinio q̃ in ſũma ponit tria. Primum eſt ꝙ verbũ eſt q̃dã forma q̃ nõ eſt aliq̃s actus intelligẽdi: ſed eſt ꝓducta per actũ intelligẽtis qui eſt dicere. Scd̃m eſt ꝙ verbũ eſt obiectũ intellectus: licet nõ principale: ſed ſicut forma ſpecularis vl' imago principalis obiecti rep̃ſentatiua. Tertiũ eſt ꝙ verbum eſt finaliter ꝓpter cognitionẽ ꝑfectã ⁊ expreſſam habendã: cuius tamẽ verbũ eſt cauſa vel concauſa effectiue. Et hec bene ſe cõpatiunt: q̄ cauſe ſunt ſibiinuicẽ cauſe finis efficientis ⁊ econuerſo: vt patet ex ſcd̃o phiſicorũ.

G. Impro. p̃ie ptis ꝑdicte op.

Primũ iſtoꝝ nõ puto eſſe verꝝ: ſcꝫ ꝙ per quẽcũq̃ actũ intelligẽtis ſiue ille act⁹ ſit intelligere ſiue dicere ſiue aliter qualitercũq̃ nominet ꝓducatur aliqua forma in intellectu que nõ ſit actus intelligẽdi: qđ patet primo ex natura opationis manẽtis intra ſic: per opationẽ intramanentẽ nihil cõſtituit vel ꝓducit; ſed intelligere vel dicere intelligibile ſunt opatiões intramanẽtes: ergo ꝑ eas nihil cõſtituit vel ꝓducit. maior patet ex. ix. metaphiſice vbi philoſoph⁹ ponit hanc differentiã inter opationes intramanẽtes ⁊ illas q̃ tranſeunt extra: q̄ per tranſeũtes extra ſemꝑ aliquid cognoſcit: ſed per intramanentes nihil. minor de ſe patet: q̃re ⁊c.

H. Euaſio.

Ad hoc quidã dicit ad maiorẽ ꝙ aliq̃d ꝓduci ꝑ alterũ dupliciter põt intelligi. Uno mõ ſicut ꝑ actionẽ que eſt ꝓductio ipſius ſicut per calefactionẽ ꝓducitur calidũ vel calor in calefacto. Et iſto mõ nõ ꝓducit aliq̃d per opationẽ manentem: q̄ opatio manẽs nõ eſt in ꝓducere: nã omne ꝓducere eſt opatio tranſiens. Alio modo põt dici aliq̃d ꝓduci ꝑ alterꝝ ſicut per habere principiũ actiuũ quo ꝓducẽs ꝓducit: ſicut calidũ calefacit per hoc ꝙ habet caliditatẽ vel calorẽ vel per calefacere ita ꝙ calidũ ⁊ ꝑ calefactionẽ ⁊ ꝑ calefacere calefacit: ꝑ calefactionẽ ſicut per illud qđ dicit formaliter ipſam ꝓductionẽ eius: ſꝫ ꝑ calefacere: ſicut per illud quod importat agẽs habere calorẽ qui eſt principiũ per qđ agit. Et iſto modo omne qđ fit fit per opationẽ manẽtẽ: q̄ omne agẽs agit per aliqđ principiũ formale per qđ agẽs habet eſſe tale formaliter qđ ꝑtinet ad opationem manentẽ ꝑtinentẽ ad principiũ formale. Et vlteri⁹ per idẽ principiũ habet ꝓducere aliud qđ ꝑtinet ad operationẽ tranſeuntẽ. Ad ꝓbationẽ quãdo dicit ꝙ ſicut opatio trãſiens ſe habet ad ꝓducere ⁊c. Dicendũ ꝙ verũ eſt accipiẽdo hoc verbũ formaliter: vt ſit ſenſus ꝙ ſicut oĩs opatio tranſiens eſt formaliter ꝓducere ita nulla opatio manẽs: dicit ipſm ꝓducere formaliter: licet dicat habere principiũ ꝑ qđ ꝓducẽs ꝓducit: ſic etiã dicũt in ꝓpoſito: ꝙ licet intelligere non dicat formaliter dicere vel ꝓducere: verbũ tamẽ dicit habere actũ per quẽ mens mouet ſe ad verbũ ꝓducendũ: ſiue verbũ ſit actus intelligendi ſiue aliq̃d aliud: qđ quidẽ ꝓducere eſt dicere. Qđ autẽ per intelligere conueniat alicui agere. et ſimiliter per velle ſicut per illud ꝑ qđ agens agit ſiue ſicut per illud qđ importat habere principiũ ꝑ qđ agens agit: faciliter patet. Nã dicimus aliquas cauſas agere per intellectũ ⁊ voluntatẽ. Tũc ergo q̃ro aut intellectus accipit ꝓ potẽtia vel ꝓ habitu: vel ꝓ actu. Si accipiat ꝓ potẽtia vel ꝓ habitu. Contra q̄ tunc nõ intelligẽs ageret ita per intellectum et voluntatẽ ſicut intelligẽs ⁊ volẽs: q̄ in nõ intelligente põt eſſe potẽtia ⁊ habitus. Et ſimiliter poſſet agere per intellectũ ⁊ voluntatẽ dormiens ſicut et vigilãs qđ eſt manifeſte falſum. Relinquit ergo ꝙ per actũ intelligẽdi ⁊ volendi: agens per intellectũ ⁊ voluntatẽ agat: ⁊ ſic per opationẽ manentẽ cõpetit alicui agere nõ ſicut per illud qđ dicat formaliter ipſam actionẽ: ſed ſicut per principiũ actiuũ ſiue per habere principiũ agendi.

I. Impro. ꝑdicte eua. Primo.

Hec autẽ reſponſio nõ videt valere ꝓpter multa. Primũ eſt: q̄ expreſſe cõtradicit Ariſtotel. ix. metaphiſice vbi dicit ſic: vltimũ viſus eſt viſio: ⁊ preter hanc nullũ fit alterꝝ a viſu opus. In quo aſſignat differentiã inter potentiã viſiuã ⁊ edificationẽ cuius opus eſt edificatio ⁊ p̃ter edificationẽ domus. Et cõcludit ꝙ quoꝝ nõ eſt aliquid opus p̃ter actionẽ in ipſis exiſtit actio vt viſio in vidẽte: et ſpeculatio in ſpeculãte: ecce q̃ expreſſe dicit ꝙ a ſpeculatione ⁊ a viſione nihil alterꝝ fit quocũq̃ modo: q̄ negat fieri in viſu vel intellectu qđcũq̃ aliud opus p̃ter ſpeculationẽ ⁊ viſionẽ quas ibi vocat actiones cõmuniter improprie.

Secũdo.

Scd̃o deficit iſta reſponſio in hoc ꝙ dicit ꝙ per opationẽ intramanentẽ nihil ꝓducit tanq̃ per actionẽ q̃ ſit ꝓductio: tñ q̃cq̃d ꝓducit: ꝓducit per opationẽ intramanentẽ tanq̃ per principiũ quo ꝓducẽs ꝓducit: q̄ omne agens agit per formã q̃ dat ei tale eſſe formaliter qđ ꝑtinet ad opationẽ intramanẽtẽ: quia omne eſſe qđ dat forma ſubiecto põt dici opatio immanẽs: vt calere ⁊ albere. Iſtud enĩ nõ videt bene dictũ: q̄ q̃uis omne qđ ꝓducit ꝓducat per aliquã formã agẽtis: tamẽ vocare omnẽ formã agentis vel tale eẽ qđ dat forma ſuo ſubiecto opationẽ imanẽtẽ nõ eſt cõgruũ nec rationi cõſonũ: nec ſ'm mentẽ philoſophi: nec cõiter loquẽtiũ. Nõ enĩ conſueuerũt vocari opatiões imanẽtes niſi actus aĩe qui ſ'm rõem tendũt in ſua obiecta ſicut opationes trãſeũtes tendũt ſ'm rem in ſua paſſa cauſando in eis realẽ effectũ. Qđ autẽ a talibus opationib⁹ aĩe q̃ ſole cõſueuerũt dici opationes imanẽtes ꝓducat quicq̃d ꝓducit eſt manifeſte falſum. Qđ etiã aliq̃d per eas ꝓducat tanq̃ per principia quib⁹ agentia agunt eſt aſſumere qđ q̃ritur ⁊ illud cuius oppoſitũ manifeſte dicit philoſophus in auctoritate prius allegata.

K. Impro. ꝑdi. rõis. Primo.

Ratio autẽ ꝑ quã ꝓbant ꝙ per intelligere aut velle aliquid ꝓducat in nullo tangit ꝓpoſitum ꝓpter tria. Primũ eſt: q̄ nos q̃rimus vtrũ per intelligere ⁊ velle fiat aliqua forma in intellectu ⁊ voluntate. Illa autẽ ratio nõ ꝓbat ꝙ aliqua talis fiat: ſꝫ ſolũ ꝙ intelligere ⁊ velle ſunt principia aliquorum actuũ exteriorũ qui ſubiacẽt imperio intellectus et volũtatis.

Secũdo.

Scd̃m eſt ꝙ reſpectu actuũ exteriorũ intelligere ⁊ velle nõ habẽt rõem principij dantis formã: ſed ſolũ per modũ applicãtis actiua paſſiuis: vnde opera artis q̃ dicunt fieri per intellectũ ⁊ voluntatẽ nõ fiunt niſi mediãtibus organis corporis que obediũt intellectui ⁊ volũtati ad nutũ: ſed intelligere ⁊ velle nullã aliã formã imprimũt. Nos autẽ q̃rimus vtrũ intellectio ſit principiũ ꝓductiuũ alicuius forme.

Tertio.

Tertiũ eſt: q̄ actio intellectus ⁊ voluntatis ꝓut diſtinguit cõtra actionẽ nature eſt actio libera circa obiectũ p̃cognitũ ⁊ volitũ: Sed ꝓductio verbi: ſi verbũ ſit forma exẽplaris obiecti nõ eſt libera nec circa obiectũ p̃cognitũ ⁊ volitũ: ergo nõ eſt actio intellect⁹ eo modo quo iſti dicũt. maior patet: minor ꝓbatur: q̄ ſi verbũ eſſet p̃cognitũ ab intellectu priuſq̃ ꝓductũ. (Cũ in verbo cognito cognoſcat res clare) ſequeret ꝙ ante formationẽ verbi cognoſceret res cui⁹ eſt verbũ clare ⁊ manifeſte: ⁊ ſic poſtea fruſtra formaret verbũ: nõ eſt ergo verũ ꝙ verbũ

ſit precognitū ante ſuā formationē ⁊ per ꝯſequens formatio eius nō eſſet libera q2 nihil formatur libere niſi precognitū: patet ergo ꝙ ratio illa in nullo tāgit ꝓpoſitū noſtrū nec ratio aliquid valet.

A. Scḋo ar. princi. cō. primā ꝑte

Scḋo principaliter arguitur ꝯtra illā opinionē ſic: quia iſtius ꝯcept⁹ expreſſi quē tu ponis aut ſola ſpēs intelligibilis eſt cauſa aut ſpēs cū actu ꝯfuſo: nō ſola ſpēs intelligibilis: q2 tunc effectus eſſet nobilior ſua cauſa: nec ſpēs ſimul cū actu cōfuſo: q2 tūc eſſent ſimul duo actus intelligēdi: q2 ſimul eſſet actus intelligēdi cōfuſus cū ſpecie tali expreſſa: q2 ſimul eſt cauſa cū effectu: ſed cū tali ſpecie exp̄ſſa ſine ꝯceptu exp̄ſſo eſt actus intelligēdi expreſſus: ergo a primo ad vltimū cū actu intelligēdi expreſſo erit actus intelligendi cōfuſus: et ſic erūt duo actus intelligendi ſimul ⁊ oppoſiti ſcḋm rationē ꝯfuſi ⁊ expreſſi.

B. Inſtātia cōtra p̄dic. rationē.

Ad hoc reſpondetur inſtādo ꝙ iſta difficultas equaliter currit cōtra ponētes verbū eſſe actū intelligēdi expreſſum ſicut cōtra ponētes verbū eſſe formā ꝓductā per actū intelligēdi cōfuſum: q2 oēs concedūt ꝙ ad actū intelligēdi exp̄ſſum attingitur mediāte actu intelligēdi cōfuſo: ⁊ per cōſequēs actus intelligendi cōfuſus eſt cauſa eius qualitercū〈que〉. Ex quo ſequitur hic ſicut ibi ꝙ ſimul erūt ſicut cauſa ⁊ effectus: dicūt ergo ſoluēdo ad hanc difficultatē ꝙ intelligere confuſum dicitur cauſare: vel verbū vel intellectionē expreſſam inquātū obiectū mediante tali actu cauſat amorē talis intellectionis exp̄ſſe. Et amor talis eſt cauſa motionis fantaſmatis: qua quidē motiōe facta q̄ nō fit in inſtāti mouetur vlterius intellectus ad verbū vel exp̄ſſam notitiā: quādo ergo dicitur ꝙ intelligere confuſum ſtat cū verbo: ſiue cū notitia exp̄ſſa cū ſit cauſa eius. Dicēdū ꝙ nō oportet de eo ꝙ̄ eſt cauſa alterius mediāte aliquo alio moto. Nūc aūt ita eſt ꝙ notitia confuſa eſt cauſa verbi ſiue notitie exp̄ſſe mediāte motione ſucceſſiue facta in fantaſmate.

C. Improba. inſtantie.

Inſtātia autē illa nō valet: q2 nō ſemꝑ peruenitur ad cognitionē exp̄ſſam mediāte ꝯfuſa: q2 habēs habitū ſciētie ꝓpoſita cōcluſione cuius habitum habet ſtatim intelligit eam exp̄ſſā et clare nullo actu cōfuſo p̄cedēte: dato etiā ꝙ actus cōfuſus ſemꝑ p̄cederet: nō ꝓpter hoc ſequitur ꝙ ſit cauſa ei⁹ efficiēs: q2 multe ſunt diſpoſitiones ſubiecti quarū vna neceſſario ſupponit aliā: et tamē prima nō eſt cauſa effectiua ſcḋe: ſicut in generatione aīalis ſemen eſt primo molle: poſtea durū: vt dicitur ſcḋo phiſicoꝝ et tamē mollicies nō eſt cauſa effectiua duricie. et eodē modo eſt de actu intelligēdi ꝯfuſo ⁊ expreſſo in acquirēdo ſcientiā: ⁊ in omni eo ꝙ̄ ꝓcedit de imperfecto ad ꝑfectū: q2 diſpoſitiones iꝑfectiores p̄cedūt ꝑfectiores q̄s nō efficiūt. Per idē patet ꝙ reſponſio per quā credūt ſe tollere difficultatē nō valet: q2 cauſa per ſe mediata vel imediata nō poteſt habere incōpoſſibilitatē cū effectu: ſed actus intelligendi cōfuſus habet incōpoſſibilitatē cū verbo ⁊ cū actu intelligendi exp̄ſſo: ergo impoſſibile eſt ꝙ ſit cauſa per ſe verbi vel act⁹ intelligēdi exp̄ſſi quantūcū〈que〉 poſſit eſſe diſpoſitio p̄uia ad aliquod illorū: ſed non manēs cū eo ſicut dictū eſt de molli ⁊ duro in ſemine.

D. Ter. arg. prin. cō. p̄dictā opi.

Tertia ratio principalis talis eſt: ſicut ſe habet intellectus ad intelligere: ita ſenſus ad ſentire: ſed ꝑ ſentire nulla forma cōſtituitur in ſenſu tanquam per ꝓductionē: nec tanquam per principiū ꝓductionis: ergo nec per intelligere in intellectu. Et cōfirmatur: quia vtrū〈que〉 ē operatio imanēs: quantūcū〈que〉 vna ſit ꝑfectior altera: ſed magis ⁊ minus ꝑfectū nō facit ꝙ vna ſit ꝓductiua ⁊ nō alia: imo ſi vna eſſet ꝓductiua ⁊ alia: quantūcū〈que〉 ꝓductū ꝑ vnā eſſet perfecti⁹ quam ꝓductū per aliam.

E. Quar. ar. prin. cō. p̄dictā opi.

Quarto patet idē ſic: verbū ſcḋm oēs nō eſt ſine actuali cognitione exp̄ſſa. Ex hoc ſic arguitur: ois intellect⁹ indigēs noua forma ad hoc vt exeat in actū intelligēdi eſt in potētia eſſentiali ad intelligere: ſed ſi verbū eſt forma ꝓducta differēs ab actu intelligēdi ⁊ neceſſaria ad actū intelligēdi exp̄ſſum vt iſti dicūt: Tūc ois intellectus dū nō intelligit in actu quantūcū〈que〉 ſit perfectus habitibus ſcientiarū indigebit noua forma ad hoc vt actu itelligat illa quorū habet habitū: q2 indigebit nouo verbo: ergo ois intellectus quantūcū〈que〉 perfectus habitibus ſciētiaꝝ dū nō intelligit in actu eſt in potētia nō ſolū accidētali ſed eſſentiali ad intelligere: quod eſt manifeſte falſum et cōtra philoſophū in pluribus locis: ergo impoſſibile eſt ꝙ verbū ſit aliq̄ forma differens realiter ab actu intelligēdi.

Scḋm dictum.

F. Cōtra. ſ. dictū p̄dic. opinionis Pri. prin. arguitur.

Scḋm ꝙ̄ ponit hec opinio eſt ꝙ verbū eſt obiectū intellectus nō quidē principale: ſed ſicut forma ſpecularis vel imago repꝛ̄ſentatiua principalis obiecti. Et iſtud nō videtur verū. Primo: q2 obiectū ꝙ̄ eſt cognitū et ratio cognoſcēdi alteꝝ nō pōt latere cognoſcentē quin poſſit certitudinaliter diſcernere ſe cognoſcere duo: quorū vnū eſt ratio cognoſcēdi alterū: ſed nullus cognoſcens aliquam rem exp̄ſſa cognitiōe diffinitiua vel enūciatiua pōt certitudinaliter diſcernere ſe cognoſcere talia duo quorū vnū ſit forma exēplaris ſiue imago repꝛ̄ſentatiua alterius (vt iſti dicūt de verbo) ergo verbum non eſt talis forma obiectiue cognita. maior de ſe patet: q2 quilibet cognoſcēs plura et vt plura: ſicut fit quādo vnū accipitur vt imago vel forma exēplaris alterius: pōt diſcernere inter ea. minor patet ꝑ id ꝙ̄ quilibet experitur a ſe ipſo. Qui enim cognoſcit diffinitiue hominē: vel demōſtratiue ipm̄ eē corruptibilē nō diſcernit ſe cognoſcere hec in aliqua imagine ſiue forma ſpeculari: quantūcū〈que〉 in cognitione demōſtratiua percipiat homo ſe cognoſcere cōcluſionē per principia q̄ nō ſūt talis forme ſpecularis qualis ponitur eſſe verbū: et dicere ꝙ imo ꝑcipimus talem formā repꝛ̄ſentantē principale obiectū eſt fingere illud ꝙ̄ nullus experitur: quare ⁊c.

G. Secū. ar. pri. ad idē

Scḋo ſic: ⁊ eſt ad idē. illud ꝙ̄ cognoſcitur intuitiue clari⁹ cognoſcitur quam illud ꝙ̄ cognoſcitur abſtractiue: q2 ſicut patuit in principio huius libri cognitio intuitiua eſt clarior et manifeſtior quam abſtractiua: ſed verbum ſi ſit talis forma qualis ab iſtis ponitur cognoſcitur intuitiue: res aūt cuius eſt verbū: cognoſcitur ſolū abſtractiue: ergo verbū clarius cognoſcitur quam res cuius eſt verbum. ꝙ̄ eſt manifeſte falſum. maior iam patet: ſed minor ꝓbatur: q2 verbū ſi ſit forma intellectu ꝓducta et obiectiue cognita (vt ab iſtis ponitur) obijcitur imediate intellectui ſcḋm ſuam p̄ſentiā actualē: ⁊ ſic in eam fertur intellectus: et in hoc cōſiſtit ratio cognitiōis intuitiue vt prius patuit: quare ⁊c.

H. Ter. argu. principa.

Tertio ſic: intellectus nec ſe: nec habitus ſuos: nec actus intelligit actu recto: ſed verbū eſt aliquis actus intellect⁹ ergo nō eſt verū ꝙ ſit primū cognitum obiectiue et actu recto. Et cōfirmatur: q2 qui intuitiue videt picturā tabule: videt et tabulā. Sed ſi verū ſit: talis forma in intellectu qualis ab iſtis ponitur: Tūc verbū ſe habet ad intellectū ſicut quedā pictura vel imago ad tabulā: ergo ſi intellectus videret intuitiue verbū ſuū (ſicut neceſſe ē) ⁊ ſi ſit primo obiectiue cogni

tū: neceſſe eſt vel ſaltē poſſibile ꝙ eodē actu vide=
at ſe ipm̄: et ſic intellectus poterit ſe ipm̄ cognoſce
I. re actu recto qđ eſt falſum. Quarto: qꝛ in volun=
Quar. pri tate nō eſt aliqua forma q̄ ſit primo obiectiue dile=
ad idē ar. cta et ratio diligēdi alterū: ḡ in intellectu nō eſt ali=
qua forma que ſit primo obiectiue cognita: ⁊ ratio
cognoſcēdi alterū. Ad hoc dant̄ alique reſpōſio=
K. nes quas omitto: qꝛ friuole ſunt: ⁊ de ſe nulle appa
Cōtra. iij rent cuilibet intelligenti. Tertiū qđ hec opinio po
dictū pri. nit: eſt ꝙ verbū eſt finaliter ꝓpter habendā ꝑfectā
opinio. et expſſam cognitionē de re: qꝛ ꝓpter cōfuſam nō
oportet ponere verbū (vt dicūt) Et illđ nō videtur
Primo arg. verū. Primo: qꝛ verbū vocis ſupponit verbū men
tis vt dictū fuit ab initio: ſed rei quātūcūq; confuſe
intellecte cōpetit verbū vocis ipam exterius mani
feſtāns: ḡ eidē cōpetit verbū mētis quo manifeſta
tur interius: ſed illud nō eſt cognitio expſſa nec ali
quid qđ neceſſario coexigat cognitionē expſſam vt
ꝓbat̄. Nō ergo ꝓpter ſolā cognitionē expſſā opor
tet ponere verbū: ꝓbatio aſſumpte: qꝛ nos imponi
mus noīa rebus ſm̄ ꝙ eas intelligimus: ḡ intelle=
ctus cōfuſus rei ſufficit ad imponēdū nomē qđ cō
fuſe repſentat res: vnde dicere ꝙ ad imponendū
rei qđcūq; nomē ipſ ſignificās oportet de re habe
Secūdo. re expſſum cōceptū eſt dare falſum. Itē cognitio
enūciatiua expſſa ꝓpter quā habendā dicit̄ forma=
ri verbū: aut eſt oīs cognitio clare vera: aut illa ſo=
lū quā p̄cedit cognitio cōfuſa. primū nō pōt dici: qꝛ
alique enūciationes ſtatim apparent clare vere co=
gnitis terminis: vt de quolibet eſſe vel nō eſſe. Et
omne totū eſt maius ſua pte. Et idē eſt de iſtis ca=
lor calefacit: et albū diſgregat: apđ illos qui hoc ex
perti ſunt: nec oportet ad clarā cognitionē taliū ha
bere aliud repſentatiuū q̄ cognitionē terminorum:
et per cōſequēs nō oportet ꝓpter eas formari tale
Inſtātia. verbū quale illi ponūt Si vero dicat̄ ꝙ verbū re=
quirit̄ ſolū ꝓpter clarā cognitionē quā p̄cedit cōfu=
Impro. ſa cognitio. Cōtra qꝛ ſm̄ iſtos ad cognitionē ex=
inſtantie. preſſam nō ꝑuenimus ex cōfuſa niſi qꝛ obiectū me
diante cognitione cōfuſa cauſat amorē cognitiōis
expſſe qui amor mouet fantaſiam: qua motione fa
cta ſequit̄ cognitio expſſa. Ex hoc ſic arguit̄: ex no=
ua motione fantaſie nō ſequit̄ cognitio expſſa: niſi
qꝛ de nouo apparet aliqđ fantaſma repreſentās ali
quid intellectui ꝑ qđ apparet euidēs ⁊ expreſſa ve=
ritas enūciatiōis q̄ nō apparebat prius: et ſicut hec
neceſſario requirit̄ ita ⁊ ſufficit ſine quocūq; alio: ſꝫ
illud repſentatiuū per fantaſma eſt cauſa vel effe=
ctus ſimile vel oppoſitū: aīs vel ꝯſequēs. Ex oībꝰ
eñ his apparet euidēs ⁊ expſſa veritas q̄ prius nō
apparebat: aut cōfuſe apparebat: ḡ preter hoc non
oportet fingere quandā formā ꝓductā vel intelle=
ctā: ſicut iſti dicūt de verbo. ⁊ mirū eſt de hac fictio
ne: qꝛ cū hec materia ſit mere phiſica: nullus phiſi=
corū vnq̄ poſuit in intellectu noſtro aliquā talē for
L. mā ad habendā q̄ācūq; cognitionē quātūcūq; ex
Secūda. preſſam. Propter hoc dicendū eſt aliter: ꝙ verbum
Opinio in nobis eſt ipſemet actus intelligēdi: qđ pōt cōclu
doctoris. di ex p̄dictis ſic. Verbū eſt aliquid ad intellectū ꝑti
nens et in intellectu exiſtēs: ſed nō eſt ſpēs nec ha=
bitus nec forma per actū intellectus ꝓducta vt ꝓ=
batū eſt. Relinquit̄ ḡ per locū a ſufficiēti diuiſiōe ꝙ
ſit actus intelligēdi: et hoc videt̄ rationabile. Cum
eñ nihil habeat ratione verbi niſi ꝑ ut induit rōem
manifeſtatiui nec ſit pceſſus in infinitū: oportet ꝙ
primū verbū nō ſit manifeſtatiuū: vt ſignum ſicut

verbū vocis: nec vt ſpēs vel imago vt alij ponunt
ſed per eſſentiā: ita ſcꝫ ꝙ ipa manifeſtatio rei apud
intellectū eſt verbū: manifeſtatio aūt rei eſt eius co
gnitio: neq; eñ eſt manifeſta niſi qꝛ cognita iō ⁊c.
Ad illud ſunt plures auctoritates Augu. qui dicit M.
ix. de trini. ca. vij. cōceptā verā rerum notitiā tanq̄ Nota ꝑ
verbū apud nos habemꝰ. Itē. x. ca. dicit ſic: Recte ba. Aug.
q̄ritur vtrū oīs notitia verbū ſit: an tātū amata no
titia. Et circa mediū illius capituli ſubiūgit. Verū
tamē illa q̄ odimus recte diſplicēt recteq; improbā
tur. Et cōprobat̄ eorū improbatio: ⁊ placet ⁊ verbū
eſt. Itē in eodē libro ſcđo. ca. dicit verbū eſt: ḡ qđ
nunc diſcernere ⁊ inſinuare volumus eſt cū amore
notitia. Itē. xj. ca. dicit. ſic notitia placita digneq;
amata verbū eſt: Et poſtea in eodē ca. dicit cum ſe
mens ipſa nouit atq; approbat ſi eſt: eſt eadē noti=
tia verbū eius. Et in fine. xxij. ca. dicit ſic: eſt q̄dam
imago trinitatis ipſa mens ⁊ notitia eius qđ eſt ꝓ=
les eius ac de ſe ipſa verbū eius ⁊ amor tertiꝰ. Et N.
cōfirmat̄: qꝛ omne qđ dicit̄ tale denoīatione extrin
ſeca vt ſignū: vel cauſa reducit̄ ad aliq̄d qđ eſt tale
per eſſentiā: ſicut ſanū dictū de vrina: vt ſignum. et
de medicina: vt de cauſa. reducit̄ ad ſonū dictū de
animali: qđ ſanū eſt per eſſentiā: ita ꝙ ſanitas aīa=
lis eſt ſanitas per eſſentiā ⁊ nō ſignū vel cauſa ſani
tatis. Similiter in ꝓpoſito manifeſtatiuū dictū de
verbo vocis: vt ſigno. ⁊ de ſpecie vl̄ imagine: vt cā
vel qualitercūq; aliter reducit̄ ad manifeſtatiuū ꝑ
eſſentiā qđ eſt ipſa cognitio rei: q̄ ob hoc habet ra=
tionē primi verbi. Eſt tamē hic notandū ꝙ licet oīs O
actus intelligēdi tam cōfuſus q̄ expſſus: tam dire
ctus q̄ reflexus poſſit dici verbū: tamē expſſus ma
gis q̄ ꝯfuſus: qꝛ magis eſt rei manifeſtatiuus: vñ
Aug. xv. de trini. dicit ꝙ formata cognitio eſt ver=
bū: vocans formatā cognitionē nō formā aliquam
per actū intelligēdi vel cogitādi ꝓductā ſicut q̄dam
errore exponūt: ſed ipm̄ actū cognoſcēdi expſſum
Et rurſus actus reflexus dicit̄ magis verbū q̄ re=
ctus: qꝛ intellectꝰ ꝑ actū reflexū magis loquit̄ ſibi
ipſi de re q̄ ꝑ rectū actū. Per actū eñ rectū ſolū in
telligit rem (qđ eſt quōdā loqui mētale) Sed ꝑ actū
reflexū loquēs manifeſtius ſibiipſi dicit ſe intellige
re ⁊c. Sic ergo patet quid ſit verbū in nobis: quia
ipſemet actus intelligendi cōfuſus vel expſſus re=
ctus vel reflexus q̄uis ſm̄ magis ⁊ minꝰ: qꝛ vt pri=
us dictū fuit actus intelligēdi nō habet rationē ver
bi niſi ꝑ ut induit rationē manifeſtatiui. Et qꝛ hec
ratio magis ⁊ ꝑfectius cōuenit vni actui intelligen
di q̄ alteri: ideo ⁊ ratio verbi. ꝓpter qđ q̄uis vnꝰ
actus intelligendi nō ſit magis intelligere q̄ alius
qꝛ genus vel ſpēs nō p̄dicāt ſm̄ magis ⁊ minꝰ de
ſuis inferioribus: tamē eſt magis verbū: qꝛ magis
manifeſtat rem: ſicut vna albedo q̄uis non ſit ma
gis albedo q̄ alia: tamē magis diſgregat. Ad ra P.
tionē aliorū reſpōdēdū eſt. Cū eñ accipiūt ꝙ duo Ad rōem
ſunt de ratione verbi mētalis: videlicet ꝙ ſit repre p̄dic. opi.
ſentatiuū rei principaliter intellecte: et ꝙ ſit ꝑ actū q̄tum ad
dicēdi ꝓductū: dicēdū eſt de prima cōditione ꝙ cū pri. cōdi.
verbū ſit id qđ loquimur de ratione verbi nō eſt re
preſentare rem niſi per modū cōpetentē locutioni.
Et qꝛ loquimur alteri verbo vocis inquātū vox ſi=
gnificat rē aliquā quā alteri manifeſtare volumꝰ:
iō repſentare rē ꝑ modū ſigni cōpetit verbo vocis
loquimur autē nobis verbo mentis qđ nihil aliud
eſt q̄ cogitare vel cognoſcere rem aliquā: qꝛ ſic eſt
nobis manifeſtata: iō verbo mētis cōpetit repſen=

tare rem eodē modo quo cognitio ē repſentatiua rei cognite: repſentare autē ꝑ modū imaginis vel per modū forme exēplaris obiectiue ſe habētis nō cōuenit verbo vocis nec verbo mētis q̄uis cogitatio vocet̄ q̄nq̃ imago rei cogitate: ſed nō habet ſe obiectiue ad intellectū actu recto. Quātū ad ſecūdā cōditionē quā ponūt: ſcʒ ꝙ verbū eſt ꝓductū ꝑ actū dicēdi qui eſt actus intelligentis ſm̄ ꝙ intelligens. dicendū ꝙ verbū vocis eſt ꝓductū per actuʒ vocalē dicētis: et dicere vocale eſt ꝓducere vel formare verbū vocis. Sed verbū mentis nō eſt ꝓductū per actū dicēdi: nec dicere eſt ꝓducere verbum mētale imo dicere eſt habere verbū: q2 cū verbum mētale nō ſit aliud q̄ notitia rei apd̄ intellectū per quē homo cogitās ſibi ipſi loquit̄. dicere vel loq̄ nō eſt aliud q̄ habere in ſe notitiā rei q̄ eſt verbū eius ꝓpter qd̄ ille due cōditiones verbi quas alij aſſumūt: et ex quibus volūt ꝓbare ſuū intentū nō ſunt vere de verbo mētali.

A. Ad idem q̄tū ad .ij. cōditionē

B. Ad principale in oppoſi.

¶ Ad rationes principales reſpondendū eſt ad primā per interēptionē minoris: q2 neq̃ in ſenſu exteriore neq̃ in potētia ſenſitiua interiori eſt aliqua forma q̄ ſit primo obiectiue cognita et in qua vel per quā res alia cognoſcat̄: q2 vt̄ nulla potētia ſenſitiua eſt reflexiua ſup actū ſuū vel ſup ſe vel ſup aliq̄d qd̄ ſit in ipſa: vel ſi eſt reflexiua tamē actu recto nulla potentia ſenſitiua imo nec intellectiua pōt tendere in talia vt prius ꝓbatū fuit. Et qd̄ dicit̄ in libro de memoria ⁊ reminiſcentia nō eſt cōtra hoc: q2 impſſiones ſenſibiliū q̄ manent in nobis abeuntib9 ſenſibilib9 ⁊ nobis ſentientibus nō manēt in organis ſenſuū: q2 ſemꝑ ſentiretur vel nunq̃: ſed manēt in ſpiritibus aliaꝝ ꝑtium et quando mouentur quacq̃ ex cauſa hoc fiat ⁊ obijciunt̄ organo fantaſie ſiue in ſomno ſiue in vigilia fuerit ille appitiones de q̄b9 philoſophus loquitur ibi. et in libro de ſomno ⁊ vigilia: ibi expreſſe ponit hoc qd̄ dictū eſt. vnde tales imagines nō ſūt in ſenſu ſubiectiue ſicut iſti aſſumūt.

C. Ad ſcd̄m

Ad ſcd̄m dicēdū ꝙ illud de quo principaliter dubitat̄ q̄nq̃: et cui q̄nq̃ aſſentit̄ ⁊ q̄nq̃ diſſentit̄ nō eſt aliud q̄ ꝯueniētia vel diſcōueniētia rerū importatarū per ſubiectū et p̄dicatū de quib9 dubitat̄ vtrū inſint ſibi an non inſint: ſicut cū dubitat̄ an ſtelle ſint pares an impares: dubitat̄ ſolū an paritas cōueniat ſtellis vt paſſio vel qualiſcūq̃ ꝓprietas ſuo ſubiecto. Secūdario autē pōt dubitari de veritate intellect9 qui huic aſſentiret: et de veritate ꝓpoſitiōis q̄ hoc ſignificaret. Fingere aūt ꝙ in nobis ſit q̄dā forma de q̄ dubitamus eſt irrationabilis fictio. verū eſt ꝙ intellectus ſiue dubitās ſiue aſſentiēs ſiue diſſentiēs habet notitiā quid ſignificet̄ per terminos: vt quid ſit ſtella et quid ſit paritas: ſed hec notitia in dubitante non eſt actus diſtinctus ab actu dubitādi: nec in aſſentiente ab actu aſſentiendi: nec diſſentiente ab actu diſſentiendi: et ita non ſunt duo actus intelligendi ſimul: ſed in quolibet iſtorum actuuʒ manet notitia terminorū indiſtincta: q2 impoſſibile eſt cōpoſitionē vel diuiſionē intelligere ſine terminis cōpoſitiōis ⁊ diuiſiōis: nec de ea dubitare. nec obſtat ꝙ actus ꝯponēs diſtinctus eſt a diuidēte: ⁊ vterq̃ ab actu dubitādi: ⁊ ſunt diſſimiles et incōpoſſibiles q2 notitia terminorū in quolibet iſtoꝝ incluſa nō eſt vna numero: nec ſimilis formaliter: q2 q̄uis ſit de eiſdē obiectis materialiter: tamē formaliter eſt de diuerſis ⁊ incōpoſſibilib9: ſcʒ de cōpoſitione quātū ad aſſentientē ⁊ de diuiſione quātū ad diſſentiētēʒ et de vtroq̃ ſimul quātū ad dubitantem qui neutri parti aſſentit vel diſſentit: ſed de vtraq̃ dubitat.

D. Ad tertiū

Itē ꝯcept9 de quo ꝯtingit dubitare nō ſtat cū certa et expſſa notitia: ſed verbū ſm̄ iſtos ſemꝑ eſt cū expreſſa ⁊ certa notitia: g̃ talis cōceptus nō eſt verbū Per idem patet ad tertiū: q2 ſciens ꝙ cauſa prima eſt: et errans ⁊ credēs nō eſſe cauſam primā q̄uis de eiſdē rebus formet cōceptus ſuos: ſcʒ de cauſa prima ⁊ eius entitate: tamē cōceptus nō ſunt ſimiles ſed valde diſſimiles ⁊ oppoſiti: q2 vnus eſt act9 intelligēdi cōponēs: ⁊ alius diuidēs: nec ꝑ eos eſt ibi alius cōceptus exiſtens in anima ſubiectiue.

Queſtio Tertia.

Vtrū verbū in diuinis dicatur eſſentialiter an perſonaliter.

E. Queſt. iij. Arg. pmo

SEcūdo q̄ritur vtrū verbum in diuinis dicat̄ eſſentialiter an ꝑſonaliter Et arguit̄ ꝙ ꝑſonaliter: q2 relatiua in diuinis dicunt̄ ꝑſonaliter: ſed nomē verbi eſt relatiuū: g̃ dicit̄ ꝑſonaliter. maior patet q2 relatiuū diſtinguit̄ a correlatiuo. Omnis autē diſtinctio in diuinis ptinet ad ꝑſonalia: q2 eſſentia ⁊ eſſentialia nō diſtinguunt̄. minor ꝓbat̄ per Aug. v. de trini. ca. xuj. vbi dicit relatiue dicit̄ filius: ⁊ relatiue dicit̄ verbū ⁊ imago. Itē lib. vj. ca. v. dicit ſic: verbū ſolus filius accipit̄: nō ſimul pater ⁊ filius. Et in fine eiuſdē ca. dicit ſic: ꝙ verbū de verbo dici nō pōt: q2 nō ſimul ambo verbū: ſed ſolus filius. Sed illud qd̄ cōuenit vni ſoli ꝑſone ⁊ nō oibus eſt ꝑſonale et nō eſſentiale: g̃ ⁊c. Ad idē eſt qd̄ dicit. iij. de trini. ca. primo vbi loquēs de patre dicit ſic. Non enī eſt ipſe verbū ſicut nec filius nec imago: et cap. ij. dicit ꝙ ſicut filius ad patrē refert̄ ⁊ nō ad ſe ipſum: ita verbū ad eū cuius eſt verbū refert̄: verbū eo quippe filius quo verbū: et eo verbū quo filius: ⁊ multa cōſimilia inueniunt̄ dicta ab Auguſtino: ex quib9 videt̄ ꝙ verbū dicatur ꝑſonaliter: ⁊ nō eſſentialiter.

Argu. ij.

Argu. iij.

In oppo.

F. Reſpōſio ad q̄ſtio.

¶ In cōtrariū arguit̄: q2 ſicut in diuinis eſt verbū ſic ⁊ amor ⁊ ſibiinuicē correſpondēt: ſed amor dicit̄ eſſentialiter ⁊ non perſonaliter: ergo et verbum. ¶ Reſponſio: circa q̄ſtionē iſtā videnda ſunt duo.

Pri. arti.

Primū eſt quid ſit verbū in diuinis: et ex hoc apparebit ſcd̄m qd̄ principaliter q̄ritur: videlicet vtrū dicatur perſonaliter an eſſentialiter. Quātū ad primū ſciendū ꝙ in diuinis verbū eſt ipſemet act9 intelligēdi quo deo manifeſta ſunt oīa: qd̄ patet primo auctoritate Anſelmi in monologion vbi dicit: ꝙ dicere ſūmo ſpiritui nihil aliud eſt q̄ cogitando intueri: intueri aūt in deo dicit ſuū actū intelligendi. Iſtud aūt neceſſariū eſt dicere quātū ad illos q̄ ponūt verbū in nobis eſſe actū intelligēdi: q2 illa q̄ repiunt̄ in deo: et in creaturis ſe habēt ꝓportionabiliter hinc ⁊ inde excluſis imꝑfectionib9 a deo: ſed verbū mētale reperit̄ cōiter in deo ⁊ creaturis: g̃ cū in creaturis ſit ipſemet actus intelligēdi: relinquit̄ ꝙ idē ſit in deo: ꝓcipue q2 actus intelligēdi dicit ſūmā ⁊ vltimā ꝑfectionē in omni natura intellectuali. Itē verbū eſt aliquid ptinēs ad intellectū: vt intelligēs eſt intellectione quacūq̃: vel ſaltē intellectione expſſa ⁊ ꝑfecta: ſed in diuinis nō eſt intellectio niſi expſſa et ꝑfecta: cuius ſufficientiſſima ratio eſt eſſentia diuina ita ꝙ in cognitione diuina nō ſunt niſi hec tria que ſunt vnū re licet differāt rōe: ſcʒ in

G.

intellect⁹ diuinus: ꝛ eſſentia ei⁹ q̄ eſt pͥmū obiectū
eius ſufficiētiſſime rep̄ſentatiuū ſui ꝛ oīm alioꝛū: et
ipm intelligere pfectiſſimū. Quicq̄d aūt aliud po-
nit nō ptinet ad intellectū vt eſt intelligēs: q2 dato
ꝙ nulla emanatio eſſet in diuinis adhuc deus ita p
fecte intelligeret ſe tunc ſicut nūc: ꝑpter qḋ opoꝛꝫ
H. ꝙ verbū ſit alterū trium ṗdictoꝝ. Conſtat autē ꝙ
nō eſt intellectus nec obiectū vt ſub hac rōne: ḡ eſt
ipſe actus intelligēdi ꝛc. Nō etiā pōt haberi ex di
ctis alioꝝ. dicūt eñ ꝙ emanatio verbi (qḋ ponunt
quiddā ꝓductū) nō eſt ꝑpter aliquā neceſſitatē in-
telligēdi: ſꝫ ſolū ꝑpter naturalē quandā cōſequen
I. tiā: ex quo poſſumus arguere cōtra eos dupliciter.
Impro. Pͥmo ſic: hec naturalis cōſequētia verbi ꝓducti:
pͥm⁹ mo aut eſt in omni intellectione pfecta ꝛ expſſa aut ſo-
dus ille. lum in diuina. Nō in omni intellectione pfecta ꝛ ex
preſſa: q2 ſi pͥma cognitio quā habet intellect⁹ no-
ſter de re ſibi rep̄ſentata per ſpēm vel in fantaſma
te eſſet adeo pfecta ꝙ nec perfectiorē nec aliā habe
re poſſet ꝓculdubio in noſtro intellectu nihil vltra
ꝓduceret: ꝛ ſi fieret fruſtra fieret: ꝑpter hoc eñ at
tribuit intellectui formare verbū ſm iſtos vt habe
at aliquā cognitionē vel cōſiderationē quā a pͥn-
cipio nō habuit. Si vero hec naturalis cōſequētia
ſit ſolū in cognitione diuina q̄ a pͥncipio fuit perfe
ctiſſima: nec aliā habere pōt: mirū eſt vnde hoc ha
betur cū in nobis videamus oppoſitū vt dictū eſt.
Cōcludit eñ hic idē ex oppoſitis ꝛ oppoſita ex eo-
dem. idē ex oppoſitis: q2 concludit formatio verbi
in nobis ex impfectione noſtre pͥme cognitionis.
Et idē cōcludit in deo ex pfectione cognitiōis. Si
militer cōcludūtur oppoſita ex eodē: q2 ſi nō poſſu
mus habere aliquā cognitionē de re niſi illā quam
habemus a pͥncipio nō formarem⁹ verbū. Deus
autē qui talē habet format verbū: ḡ oppoſita cōclu
dunt ex eodē: ſcꝫ formare verbū ꝛ nō formare ver
bū. Tales autē cōcluſiones ſunt manifeſte incon-
K. uenientes: ḡ ꝛc. Scḋo: q2 ſi verbū eſt in diuinis ꝓ-
Scḋo ar. pter naturalē cōſequētiā emanatiōis ꝛ nō ꝑpt ali-
ad idem. quā neceſſitatē intelligēdi: q2 ſine eo eſſet impfecta
intellectio ꝛ nūc etiā ṗintelligit emanationi verbi:
ſequit ꝙ tale emanans nō dicit verbū: q2 illud quo
excluſo: deus eque pfecte diceret ſe ꝛ alia nō eēt ver
bū quia dicere nō eſt ſine verbo: ſed excluſo omni
emanante realiter adhuc deus diceret ſe ꝛ alia eq̄
perfecte: ḡ nihil emanans realiter eſt verbū. minoꝛ
patet ex dicto alioꝝ: q2 qḋ eque pfecte intelligit ſe
et alia eq̄ pfecte dicit ſe ꝛ alia: ſed deus eque pfecte
intelligeret ſe ꝛ alia ſi nihil eēt realit ꝓductū in diui
nis ſicut nunc intelligit ꝛ nūc etiā nō pfectius intel-
ligit pater: q2 ꝓducit aliud ex ſe etiā ſm iſtos: quia
illud ꝓductū nō eſt (vt dicūt) ꝑpter aliquā neceſſi-
tatē intelligēdi: q2 pater ſine illo ꝓducto nō intelli-
geret: aut ita pfecte: ſed tantū ꝑpter naturalē cōſe
quētiā: vnde ꝛ pfecta cognitio ṗintelligit huic ema
nationi: quare ꝛc. Patet ergo pͥmū pͥncipale: ſcꝫ
L. quid ſit verbū mentale tam in nobis q̄ȝ in deo: quia
Secūd⁹ eſt ipſemet actus intelligēdi. Ex hoc autē iam patꝫ
articulus. ſcḋm: ſcꝫ vtrū verbū dicat pſonaliter an eſſentia-
liter in diuinis. Dico eñ ꝙ verbū de vi noīs ꝛ pro-
prie dicit aliquid eſſentiale ꝛ nō pſonale. Ex appͥ-
tione tamē trahit ad pſonale ſicut ſapiētia. Pͥmū
patet: q2 illud qḋ nō importat aliquā realē emana-
tionē nec actiue nec paſſiue: ſed tantū ſm rōnē nō
eſt aliquid pſonale: ſed verbū in diuinis eſt hmōi
ergo ꝛc. maioꝛ patet: q2 pſonale ꝛ oia alia pſonalia
pertinēt ad emanationes. minoꝛ ſimiliter patet: q2
verbū vt viſum eſt pͥus: eſt actus intelligēdi: ema
natio autē actus intelligēdi ab intelligente: ꝛ verbi
a dicēte qḋ idē eſt nō eſt realis emanatio in diuinis
ſed tantū ſm rōem. Intelligere eñ nō eſt ꝓducere
intellectionē tanq̄ȝ rem diſtinctā: ſed eſt habere in- M.
tellectionē: et dicere nō eſt ꝓducere verbū realiter
diſtinctū: ſꝫ eſt habere in ſe verbū: et hec in deo nul
lam realē diſtinctionē habēt: quare patet ꝙ verbū
de vi vocis ꝛ ꝓpͥe nō dicit aliq̄d pſonale: ſed po-
tius eſſentiale ſicut ꝛ amoꝛ. Itē dicere nō eſt act⁹
pſonalis: ḡ verbū nō eſt aliq̄d pſonale: cōſequētia Secūdo.
patet: q2 verbū ꝛ dicere correſpondēt ſibi vel tanq̄ȝ
idē: vel ſicut actio ꝛ ꝓductū per actionē. ꝓbatio an
tecedētis: q2 nullus actus pſonalis cōuenit tribus
pſonis aut cadit ſup creaturā vel reflectit ſup per-
ſonā a qua eſt vel cuius eſt vt agētis: ſed dicere cō
uenit oībus pſonis: cadit etiā ſup creaturā ſicut ſu
per pſonā diuinā: reflectit etiā ſup perſonā dicētē.
Quelibet eñ pſona dicit ſe ꝛ aliā creaturā: ergo ꝛc.
maioꝛ patet: q2 oīs actus pſonalis eſt actus quo ꝓ-
ducitur pſona et nō eſt creatura. Et q2 nulla pſona
a ſe ipſa ꝓducit: ideo actus pſonalis nō pōt cōue-
nire pſone q̄ nihil ꝓducit: nec pōt cadere ſup crea-
turā que p eam nō ꝓducit: nec ſuper pſonā a qua
eſt: q2 illa ſe ipſam nō ꝓducit. minoꝛ ſiſr patet: q2
cuilibet pſone cōpetit dicere mētale reſpectu ſui et
creature. Quelibet eñ dicit ſe ꝛ creaturā vt dictum N.
eſt: ſequit ergo ꝯcluſio. Sed adhuc dicūt quidam
ꝙ dicere dupliciter ſumit. Uno modo put dicere ē
idē qḋ verbū ꝓducere: et ſic eſt act⁹ notionalis: nec
cōpetit cuilibet pſone: ſed tantū patri: nec illi cōpe-
tit ſic dicere reſpectu ſui vel creature ſed ſolū reſpe
ctu filij qui eſt verbū. Hoc eñ modo pater dicit ver
bum. i. ꝓducit filiū: nō autē dicit ſe vel creaturā: et
huic dicere reſpōdet verbū tanq̄ȝ termin⁹ ꝓduct⁹
et vterq̄ȝ dicit pſonaliter. Alio modo dicere ſumit
pro eo qḋ eſt manifeſtare p verbū vel in verbo: et
ſic dicere eſt actus eſſentialis ꝛ cōuenit cuilibet pſo
ne reſpectu ſui ꝛ alioꝝ: q̄libꝫ pſona eñ manifeſtat
ſe et alia in verbo: et huic dicere nō reſpōdet ver-
bum tanq̄ȝ idē vel tanq̄ȝ terminus per ipm ꝓduct⁹
ſed eſt forma (vt ſic loquar) per pͥmū dicere ꝓdu
cta in qua relucēt ꝛ manifeſtant omnia: ideo nō va O.
let argumentū. Sed iſtud non videt bene dictum Impro. ꝛ
Pͥmo: q2 ſicut nullus dicit vocaliter accipiēdo di- dicti mōi.
cere p manifeſtare niſi per verbū ſuū vocale ꝛ non
per verbū vocale ab alio ꝓlatū: ita videt ꝙ nullus
dicat mentaliter niſi per verbū ſuū mētale a ſe mē-
taliter ꝓlatū ꝛ nō per verbū mētale ab alio ꝓlatuꝫ
Si ergo verbū in diuinis ſit tantū pſonale puta fi
lius: ſequit ꝙ in tali verbo vel per tale verbū nō di
cet vel nō manifeſtabit ſe niſi pater. Cōſtat aūt ꝙ
q̄libet pſona dicit ſe ꝛ alia ꝓpͥe accipiēdo dicere p
manifeſtare: ḡ dicūt ſe ꝛ alia alio verbo q̄ȝ ſit verbū
a ſolo patre ꝓductū. Illud autē nō pōt eē niſi ver-
bū eſſentialiter ſumptū qḋ eſt ꝓpͥe act⁹ intelligen
di qui eſt verbū a qualibet pſona dicēte ꝓlatū que
ꝓlatio eſt nō ſm rem ſed ſm rōem. Secūdo: q2 in Secūdo.
verbo ſumpto p filio nihil manifeſtat niſi rōne eſ-
ſentie ꝛ nō rōne ꝓprietatis pſonalis: ſed nihil ha-
bet rationē verbi ꝓpͥe niſi vt habet rōem manife
ſtatiui: ḡ filius nō habet rationē verbi niſi ratione
eſſentie vel alicuius eſſentialis ꝛ nō ſm aliq̄d pſo-
nale: patet ergo ꝙ verbū de vi vocis ꝛ ꝓpͥe eſt ali
q̄d eſſentiale. Scḋm patet: ſcꝫ ꝙ ex appropͥatiōe P.

trahitur ad pſonale ſicut ſapientia: nos eñ deueni mus in cognitionē diuinorū ex creaturis: Et ideo ſicut videmus in trinitate creata que attendit̄ ſm memoriā / intelligentiā / et voluntatē / q̄ primū pro cedens eſt actualis notitia q̄ eſt verbuʒ: vltimū aūt ꝓcedens eſt amor: ſic prime pſone ꝓcedenti in di uinis appropriamus nomen verbi: pſone aūt vlti mo ꝓcedenti appropriamus nomē amoris: licet tā verbū q̄ȝ amor eſſentialiter dicant̄. Null⁹ ergo de bet imaginari q̄ filius ꝓcedat a patre per actū dicē di mētalis: et ideo fiat verbū ꝓprie: ⁊ ſpūs ſanct⁹ a patre ⁊ filio per actū volūtatis; et ideo fiat amor ꝓprie: quia circūſcriptis oībus actibus intellectus et voluntatis adhuc eſſent in diuinis generatio fi lij ⁊ ꝓceſſio ſpūs ſancti per actus cōpetētes nature ꝓpter ſuā fecunditatē vt dictū fuit ſupra diſtin. vj. Sed talia noīa eis aptātur ꝓpter illa que vidētur in trinitate creata. Scđm hūc ſenſū accipiendū eſt qđ dicit Auguſtinus q̄ in trinitate nō dicit̄ verbuʒ niſi filius: nec donū niſi ſpūs ſanctus. Et tamē con ſtat q̄ donū pōt cōpetere alteri q̄ȝ ſpiritui ſancto pu ta filio: quia filius datus eſt nobis: nihil autē datur qđ nō ſit donū. Cōpetit etiā patri. Cum de ipo ſcri ptum ſit Luce. ij. Iuſiurandū qđ iurauit ad Abra

A. Quid di cendū ad rōes i op. ham patrem noſtrū ⁊c. Sed ꝓpter cauſam prius di ctam appropriatur ſoli ſpiritui ſancto: et verbū ſoli filio que appropriatio in tantū per cōſuetudinē in oleuit vt hec que in principio argumenti ſunt ad ducta ad q̄ſtionē inueniātur ab Auguſtino ⁊ que dā ſimilia ab alijs doctorib⁹: q̄ȝuis de vi vocis ver bum mentale tam in nobis q̄ȝ in deo ſit ipemet act⁹ intelligendi qui eſt aliquid eſſentiale. Nec mirū: q2 apud hoīes oēs ſola tertia pſona in diuinis vocat̄ ſpūs ſanctus: et hoc eſt ex cōſuetudine loquēdi: q2 de vi vocis pater eſt ſpūs et fili⁹ eſt ſpūs et vterq̄ȝ eſt ſanctus: vnde vbicūq̄ȝ inuenit̄ q̄ eſſe verbū eſt ꝓpriū filij: et eſſe donū eſt ꝓpriū ſpūs ſancti ⁊ tertie pſone eſt ꝓpriū eſſe ſpūs ſancti: exponendū eſt ꝓ priū: id eſt appropriatū ex vſi cōſuetudine loquen tiū ⁊ ſcribentiū quā expoſitionē innuit Aug. vbi di cit q̄ pater eſt charitas ⁊ filius charitas et tñ ſpirit⁹ ſanctus ipſe charitas nuncupat̄: qđ nō eſt intelligē dū q̄ ſicut ꝓprie cōpetat ſpiritui ſctō q̄ nō cōpetat alijs: q2 eēt cōtradictio in dictis ei⁹. Sʒ ꝓprie cōpe tit: q2 appropriatate. Per hoc pʒ reſpōſio ad obiecta.

Diſtinctio. XXVIII.

Sententia huius diſtinctionis et pri mo in generali.

B. Sentētia in gñali. PReterea conſiderari oportet Superius magiſter determinauit de ꝓ prietatibus pſonalibus. Hic vero deter minat de ꝓprietatib⁹ vel notionib⁹ pſo narū q̄ nō ſunt pſonales. Et diuidit̄ in duas. Nam primo determinat de ꝓprietatib⁹ q̄ importāt̄ p hoc nomē ingenit⁹: ſcʒ de innaſcibilitate q̄ eſt ꝓprietas pſone q̄ȝuis nō ſit pſonalis. Scđo de cōi ſpiratiōe q̄ nō eſt ꝓprietas pſone nec pſonalis. Scđa incipit ibi: In principio. xxix. diſt. Preterea aliud nomen Prima eſt principalis lectionis. Et diuidit̄ in tres. Prio oſtēdit q̄liter dicat̄ pr̄ ingenit⁹. Scđo q̄uo cō uenit genitū filio. Tertio ſubiūgit qđdā incidens. Scđa ibi: Sciendū eſt igit̄. Tertia ibi: Illud etiā ſciri Prima diuidit̄ in tres ptes. Prio oſtēdit q̄ ſci vtebāt̄ hoc vocabulo ſiue noīe ingenit⁹. Scđo q̄uo hoc nomē aliq̄ñ ab eis tacebat̄. Tertio mouet dubi tationē manifeſtā. Scđa ibi: Illud aūt tacere non oportet. Tertia ibi: Preterea q̄ri ſolet. Prima iſtarū diuidit̄ in tres. Primo oſtēdit q̄uo ingenit⁹ in diui nis accipiat̄. Scđo mouet incidentē dubitationem Tertio oſtēdit q̄ ꝓprietas p hoc nomē ingenit⁹ im portat̄. Scđa ibi: Solet q̄ri. Tertia ibi: Si aūt vis

ſcire. Hec eſt diuiſio ⁊ ſentētia in gñali. ¶ In ſpe C. Snia in ſpeciali. ciali vero ſic ꝓcedit magiſter et ꝓponit prio q̄ hoc nomē ingenit⁹ aliā dicit ꝓprietatē q̄ȝ hoc nomē pat pōt eñ aliq̄s eſſe pater ⁊ tñ nō ex eo eſt ingenit⁹: q2 multi geniti genuerūt ⁊ pōt eē ingenit⁹ nō tñ pater ꝓponit etiā q̄ ingenit⁹ relatiue dr̄ in diuinis. Inge nit⁹ idē ē q̄ nō genit⁹: nō genit⁹ aūt ptinʒ ad relatio nē ſicut et genit⁹: q2 negatio ꝓdicamētū nō mutat. Et dr̄ ingenit⁹ relatiue ad nō generantē ſicut geni tus ad gñantē. Poſtea q̄rit vtꝝ ſpūs ſctūs poſſit di ci ingenit⁹: et q̄buſdā videt̄ q̄ ſic: q2 ſignificatio eſt eadē vtrobiq̄ȝ. Alijs videtur q̄ nō: q2 ingenitus priuat oīe principiū. Nō aūt ſic priuat hoc qđ ē nō genitū. Aug. aūt videt̄ ꝓ eodē accepiſſe nō q2 oīno ſint idē: ſed q2 vnū eſt quaſi interp̄tatio alteri⁹. De inde q̄ritur q̄ ꝓprietas importet̄ noīe īgeniti ⁊ dicit q̄ noīe ingeniti innaſcibilitas importat̄. Poſtea di cit q̄ hoc nomē ingenit⁹ aliq̄ñ a ſanctis tacet̄: q2 eñ arriani ex diuerſitate q̄ eſt inter genitū ⁊ nō genitū concludūt diuerſitatē nature: Ideo Ambro. non voluit vti hoc noīe ingenit⁹. Multa eñ oportet ali q̄ñ ſubticeri ꝓpter calūniā. Poſtea q̄rit vtꝝ diuer ſum ſit eſſe genitū ⁊ nō genitū. Et dicit q̄ ſi diuerſi tas refertur ad actū eſſentialē nō ſunt diuerſa. Si vero ad ꝓprietatē pſonalē diuerſa ſunt. Deīde di cit q̄ cū dr̄ filius nata ſapiētia relatio importat̄: li cet videatur ad eſſentiā ptinere. Et tñ ſane eſt intel ligendū q̄ cū dicit̄ nata ſapiētia. ſapiētia nō dicit̄ eſ ſentiam paternā: ſed hypothaſim habentē eſſentiā Vltimo dicit q̄ licʒ dictū ſit q̄ ſapiētia nata ⁊ natura imaginis relatiue dr̄ tñ eſſentialit̄ accipit̄ vt q̄ñ acci pit̄ ꝓ ipſo exēplari nature diuine: ad cuius imita tationē ⁊ ſiſitudinē fact⁹ ē hō. Hec eſt ſnia in ſpāli.

Vtrū ingenitū vel innaſcibile ſit no tio patris. Queſtio Prima.

CIrca diſtinctionem iſtam pri D. mo q̄rit̄ de ꝓprietate ingeniti ⁊ innaſci Que. ſit. bilitatis. Scđo de imagine. Circa pri mū q̄runt̄ duo. Primū eſt vtrū ingenitū vel innaſcibile ſit notio patris. Scđm eſt vtrū inna ſcibilitas ſit ꝓprietas cōſtitutiua pſone patris. Ad primū ſic ꝓcedit̄. Et videt̄ q̄ ingenitū vel innaſcibi Arg. prio le nō ſit notio pr̄is: q2 ſicut pater eſt prīcipiū pſone genite ita eſt principiū pſone ꝓcedētis: ergo ſi ꝓpt̄ op poſitionē quā habet pater ad pſonā genitā: notio pr̄is dr̄ eſſe ingenitū eodē mō ꝓpt̄ oppoſitionē quā habet ad pſonā ꝓcedentē ꝓprietas ei⁹ deberet eē q̄ diceret̄ iproceſſibilis ſed hoc nō ponit̄: ergo nec alia debet poni. Itē notio pr̄is nō debet alij cōuenire: Argu. ij ſed ingenitū vel innaſcibile ꝯuenit alij q̄ȝ pr̄i (ſcʒ eſ ſentie ⁊ ſpūi ſctō) ergo nō eſt notio pr̄is. ¶ Sʒ in ꝯtra In oppo. rīū ē qđ dicit Hilari⁹. iiij. de trini. q̄ ē vn⁹ ab vno. ſ. ab ingenito genit⁹ ꝓprietate videlʒ in vnoq̄ȝ inna ſcibilitatis ⁊ originis. ¶ Reſpōſio. Vidēda ſūt tria E. Primū eſt quid importat̄ per innaſcibile vel inge Reſpōſio ad q̄ſtio. nitum. Secūdum eſt ſuppoſito q̄ illud ſit priuatio ſup quid fundatur. Tertiū erit id quod queritur: ſcʒ vtrū ingenitum vel innaſcibile ſit notio patris.

E. Primus articulus. ¶ Quãtũ ad primũ ſciendũ eſt ꝙ innaſcibile ſeu ĩgenitũ nõ importat formalit̃ aliqd poſitiuũ qđ patet: qꝛ illud eſſet abſolutũ vel relatiuũ: nõ abſolutũ. qꝛ abſoluta ꝯueniũt omnib⁹ pſonis: ĩgenitũ aũt nõ ꝯuenit filio ꝙ nõ dicit aliqd poſitiuũ abſolutũ. Itẽ nec relatiuũ: qꝛ oĩs relatio diuina realis ẽ relatio principij vel principiati: ſed ingenitũ nõ eſt relatio principij. Tũ qꝛ ſm vnã acceptionẽ ꝯuenit ſpiritui ſctõ qui nõ eſt alicuius pſone principiũ. Tum qꝛ ſi non eſſet nec eſſe poſſet niſi vnũ tantũ ſuppoſitũ abſolutũ illud eſſet ingenitũ ꝛ nõ eſſet principiũ: nec eſt relatio principiati: qꝛ ꝯuenit patri cui nõ conuenit eſſe principiatũ: ergo ingenitũ non dicit formaliter aliquid poſitiuũ abſolutũ vel relatiuum. Item nec dicit purã negationẽ: qꝛ pura negatio põt cõpetere enti et nõ enti (ſicut nõ lapis vel nõ homo poteſt dici de aſino ꝛ chimera) Sed eſſe ingenitũ non põt cõpetere niſi enti: ergo nõ dicit purã negationem. Relinquit̃ ergo ꝙ formaliter importat ſolã priuationẽ eius qđ formaliter importat̃ per genitũ ſicut incorruptibile importat formaliter ſolã priuationeꝫ eius qđ formaliter importat̃ per corruptibile. Dico
F. autẽ formaliter: qꝛ rõne denoĩationis importat q̃ſi materialiter ſubiectũ vel ſuppoſitũ cui ꝯuenit talis priuatio. Qualiter aũt nomẽ priuatiuũ poſſit eẽ in diuinis: dictũ eſt ſupra diſt. xuj. et ſic patet primũ.
G. Secũd⁹ articulus. De ſcđo ſcꝫ ſup quid fundat̃ talis priuatio. Sciendũ ꝙ nõ q̃ritur de ſubiecto vel ſuppoſito cui ꝯuenit talis priuatio: hoc eñ eſt ſuppoſitũ patris ſm oĩne illud qđ eſt poſitiuũ in ipſo vt poſtea dicet̃. Omne eñ qđ eſt in patre vt in patre eſt ingenitũ eſt. Sed q̃ritur de ratione vel ꝓprietate per quã ꝯuenit patri et his que in patre ſunt eẽ ingenitũ. Et hãc oportet dare in omni priuatione vt videtur: qꝛ oĩs negatio reducit̃ ad affirmationẽ: et oĩs priuatio ad habitũ.
H. Prima opinio. Et de hoc dicũt quidã ꝙ ingenitũ fundatur ſup eſſentiã vt non ab alio: vnde dato ꝙ in diuinis nõ eſſet diſtinctio pſonarũ ſed tantũ vnũ ſuppoſitũ illud eſſet ingenitũ: qꝛ haberet eſſẽtiã nõ ab alio.
Impro. opinionis. Sed iſtud improbatur ab alijs et rationabiliter: quia idẽ nõ eſt fundamentũ ſui ipſius. Nunc autẽ ingenitũ (vt nunc de ipſo loquimur) nihil aliud eſt formaliter ꝙ̃ eſſe nõ ab alio: ergo eſſe non ab alio nõ eſt fundamentũ vel ratio quare aliquid dicatur
I. Opinio doctoris. ingenitum: ꝓpter qđ dicendũ eſt aliter ꝙ ratio per quã aliqua priuatio ꝯuenit alicui eſt illa per quã repugnat ei oppoſitus habitus. vnde ratio per quam ingenitum ꝯuenit cuicũqꝫ eſt illa per quã repugnat ei eſſe genitum: ratio autẽ per quã repugnat alicui eſſe genitũ vel eſſe ab alio: qꝛ ſic accepimus nũc genitum forte nõ poteſt dari cõmunis et vniuoca pro abſolutis ꝛ relatiuis: quia eſſe ab alio ſicut a cauſa ꝓut cõpetit abſolutis ꝛ eſſe ab alio ſicut a principio qđ non eſt a cauſa ꝓut eſt in diuinis ſola relatione diſtinctis non dicitur vniuoce: proportionabiliter
K. tamen poteſt reddi ratio hinc ꝛ inde. In abſolutis eñ ratio quare cõpetit alicui eſſe ingenitũ vel innaſcibile eſt eſſe omnimode perfectũ. Per hoc eñ repugnat cuilibet abſoluto eſſe ab alio. Cuius ratio eſt: quia in abſolutis diſtinctis per eſſentiã quicqđ eſt vel eſſe poteſt ab alio habet eſſentiam dependẽtem ab alio in fieri vel in eſſe vel in vtroqꝫ ſimul qđ eſt imperfectionis: et per oppoſitũ quod eſt omniquaqꝫ perfectum non eſt ab alio dependens: nec in fieri nec in eſſe: ꝓpter qđ non eſt ab alio tanq̃ʒ abſolutũ ab abſoluto. Proportionabilit̃ autẽ poteſt dici in relatiuis ſola relatione originis diſtinctis vt ſunt perſone diuine: quia in alijs relatiuis queſtio hec non habet locũ pro eo ꝙ in creaturis relatiuum non eſt a relatiuo: niſi quia abſolutũ eſt ab abſoluto: ſuppoſita eñ creata quorũ eſt generare ꝛ generi ſunt diſtincta per naturas abſolutas. Et dictum eſt qualiter talibus poteſt competere ingenitũ. Et
L. ꝓpter quã rationẽ: ſed in diuinis habet ſpecialem difficultatem: videtur tamen ꝙ ratio per quã conuenit perſone diuine ꝙ ſit ingenita vel innaſcibilis eſt auctoritas vniuerſalis principij vel primi principij: nec eſt ideo fundamentũ ſui ipſius: quia nõ eſſe ab alio non eſt intrinſece de ratiõe primi vt poſtea patebit. Per hoc eñ repugnat tali perſone eſſe ab alio: quia ſi eſſet ab alio nõ eſſet principiũ illius ſed ecõuerſo: nec a ſe eſſe poteſt: quia nulla natura rei hoc patitur vt aliquid ſeipſum ꝓducat: ergo ꝑ hoc ꝙ inter perſonas diuinas aliquã habet auctoritatẽ primi principij ꝯuenit ei ꝙ nõ ab alio ſit. Et ita conuenit ei ꝙ ſit ingenita ꝛ innaſcibilis: et hec auctoritas videtur importare quaſi omnimodam perfectionem: licet ſm veritatem auctoritas originis nõ importet maioritatẽ perfectionis: vt dictũ eſt diſt.
xvj. Contra hoc tamen videtur eſſe dictum Auguſtini. v. de trini. qui dicit ꝙ ſi pater filiũ non genuiſſet nihil ꝓhiberet eum ingenitum dicere: ſed ſi filium non genuiſſet nõ habuiſſet auctoritatẽ vniuerſalis principij: ergo talis auctoritas nõ eſt ratio qualiter pater dicat̃ ingenitus. M. Inſtãtia.
Et dicendũ ad hoc ꝙ intentio Augu. ſolũ eſt ibi ꝙ paternitas ꝛ ingenitum non ſunt vna notio formaliter: nec eſſe patrem eſt formaliter eſſe ingenitũ (qđ verũ eſt) licet paternitas ſi nominet vniuerſale principium: ſit ratio quare patri ꝯueniat eſſe ingenitũ: ſed qꝛ quicquid ipſe intendat ex dictis ſuis poteſt cõcludi contrariũ (vt argutũ eſt) ideo dicendũ eſt ꝙ paternitas vel auctoritas vniuerſalis principij nõ eſt in oĩbus ratio ꝙ aliquid ſit ingenitũ: quia nõ in abſolutis: in illis eñ aliquid poteſt dici ingenitũ etiã ſi null⁹ ſit principium: ſicut ſi poneretur vnũ ſuppoſitum diuinum tantũ abſolutũ et aliud nullo modo eſſet aut poſſet eſſe preter illud certe illud eẽt ingenitum: ꝛ tamen nullius eſſet principiũ: et ſic ꝓcedit dictum Auguſtini: ſcꝫ ꝙ ſi pater non genuiſſet filiũ vel nõ ꝓduxiſſet ſpiritũ ſanctum nihilominus eſſet ingenitum: ſed certe tunc non eſſet pater: qꝛ nõ genuiſſet: nec eſſet pſona diſtincta relatione originis ab alia: ſed tãtũ eſſet vnũ ſuppoſitũ abſolutũ qđ eſſet ingenitũ ex eo ꝙ haberet omnimodã perfectioneꝫ q̃ eſſet poſſibilis ſtante hypotheſi. N. Solu. inſtantie.
Sed ſuppoſito ꝙ ſint plures perſone diuine diſtincte relatione originis ita ꝙ neceſſe eſt ꝙ quelibet earum ſit producens vel producta vel vtrũqꝫ ſimul. Ratio autem quare vni earum conueniat eſſe ingenitam reſpectu aliarum eſt ratio vniuerſalis principij: nec hac ratione excluſa pater eſſet ingenitus: quia omnino non eſſet pater: cum conſtituatur in eſſe per relationem principij primi: ſic ergo patet ſecundũ.
O. Tertius articulus. De tertio ſciendum ꝙ ſicut dictum fuit ſupra diſtinctione. xiij. Ingenitum poteſt aliquid dici dupliciter. Uno modo: quia eſt ab alio: ſed non per generationem et ſic ingenitũ nõ põt eſſe notio patris nec ei ꝯuenit qꝛ a nullo eſt: ſed ꝯuenit ſpũi ſctõ: licet nõ ſit ꝓprie eius notio: qꝛ talis negatio nõ importet dignitatẽ. Alio modo dicitur aliquid ingenitũ: qꝛ oĩno nõ eſt ab alio: et ſic eſt notio patris: qꝛ inter oẽs perſonas

A. diuinas ſoli patri cõuenit nõ eſſe ab alio. Et ita ẽm doctores ſunt due ꝓprie notiões patris qui eſt prin cipium nõ ex principio: vna qua dicitur principium et hec eſt paternitas. Alia ẽm ꝙ nõ eſt ab alio prin- cipio: et hoc eſt ingenitũ vel innaſcibilitas. Et con- firmatur tali perſuaſione: illud nõ ꝓprie poteſt di- ci ingenitũ qđ ꝑ gñationẽ ꝓcedit aut gñationẽ ſup ponit vel qđ per generationem ꝯmunicatur: filius autẽ per generationẽ ꝓcedit: ꝓceſſio autẽ ſpiritus ſancti generationẽ ſupponit. eſſentia vero per ge- nerationem cõmunicatur filio. Et ideo nihil horũ ꝓprie poteſt dici ingenitũ: pater autẽ nõ gignit̃ vt filius: nec generationẽ ſupponit vt ſpiritus ſanct9: nec ꝑ generationẽ cõmunicat̃ vt eſſentia in filio ꝓ-

B. pter qđ pater ꝓprie põt dici ingenit9. ¶ Ad primũ

Ad pri. principale argumentum poteſt dici ꝙ ingenitum prout con- uenit patri tanq̃ notio includit in ſe improceſſibile dicitur enĩ ingenitus quia eſt non ab alio per quẽ- cũq̃ modũ: ſcꝫ nec genitus nec ꝓcedens: ꝓpter qđ

Ad ſcdm in ĩgenito includitur improceſſibile. Ad ſcdm dicẽ dum ꝙ nec eſſentie: nec ſpiritui ſancto cõuenit eſſe ingenitum vt ponitur notio patris. Spiritus enim ſanctus eſt ab alio. Eſſentia autẽ diuina licet abſo- lute nõ eſt ab alio: tñ vt in filio eſt: eſt in ipſo per ge nerationẽ. non quidẽ ꝓducta ſed cõicata ꝛc.

Queſtio Secunda.

Vtrum ingenitum ſit proprietas pa tris conſtitutiua.

AD ſecundũ ſic proceditur. Et

IC. Queſt. ij. Arg. prĩo videtur ꝙ ingenitũ ſeu innaſcibilitas ſit proprietas conſtitutiua patris: quia pri ma pſona cõſtituitur per primã ꝓprieta tem: ſed pater eſt prima pſona: Innaſcibilitas ve ro eſt prima ꝓprietas: ergo ꝛc. maior patet. Sꝫ mi nor ꝓbatur quantũ ad hanc partẽ ꝙ innaſcibilitas ſit prima ꝓprietas. Alia enĩ pars plana eſt: ſcꝫ ꝙ pa ter ſit prima perſona. Qđ autẽ innaſcibilitas ſit pri

Pria pb. minoris. ma ꝓprietas ꝓbatur multipliciter. Primo ſic: illud qđ eſt vltimũ in reſolutione eſt primũ in cõpoſitio- ne: ſed innaſcibilitas eſt vltimũ in reſolutiõe: quia perueniẽdo ad innaſcibilitatẽ ſtatur in innaſcibili. Eſt enĩ qđ nõ eſt ab alio priore: perueniendo autẽ ad paternitatem nõ ſtatur: quia dato ꝙ pater eſſet ab alio non ꝓpter hoc deſineret eſſe pater: ergo in naſcibilitas eſt vltimũ in reſolutiõe: quare oportet

Secũda. ꝙ ſit primũ in cõpoſitione. Scdo ſic: ſi innaſcibi- litas eſſet poſterior paternitate eſſet poſterior etiã filiatione: q2 paternitas ⁊ filiatio tanq̃ correlatiua ſunt ſimul natura ⁊ intellectu: hoc autem nõ poteſt eſſe: quia omne qđ eſt poſterius filiatione cõmuni cat̃ filio: innaſcibilitas autẽ non poteſt cõmunicari filio: ergo non eſt poſterior filiatione ⁊ paternitate ergo ẽ prior: et ſic idem qđ prius. Itẽ ſi innaſcibili tas eſſet poſterior filiatione dependeret ab ea: ſed

Tertia. hoc eſt falſum: ḡ ꝛc. Tertio ſic: ſi innaſcibilitas eſ ſet poſterior paternitate et filiatione: aut eſſet me- diũ inter filiationẽ ⁊ cõmunẽ ſpirationẽ: aut in eo- dem gradu cũ ſpiratione actiua aut poſterior. Nõ põt dici ꝙ ſit mediũ: q2 tunc cõis ſpiratio cõueniret filio per innaſcibilitatẽ qđ falſum eſt: nec ſunt in eo dem gradu cum vnũ ſit affirmatiuũ reliquũ priua- tiuum que nõ poſſent eſſe eiuſdem gradus: nec eſt poſterior ſpiratione actiua: quia eſſet poſterior ſpi- ratione paſſiua cũ dicãt̃ relatiue: et ſint ſimul. Hoc autẽ eſt abſurdũ: ſcꝫ ꝙ innaſcibilitas que eſt ꝓprie tas ſolius patris ſit poſterior ꝓprietate ſpũs ſancti ergo innaſcibilitas nullo modo ſequitur filiationẽ aut paternitatẽ: ꝓcedit ḡ et ſic prima ꝓprietas ꝛc. Quarto: quia illud eſt prius qđ plus habet de rõne primi: ſed innaſcibilitas plus habet de rõe primi q̃ Quarta. pñitas: ḡ ꝛc. minor ꝓbat̃: q2 pl9 eſt de rõne primi ꝙ nõ ſit ab alio q̃ ꝙ ab ipſo ſit aliud: q2 Xp̃s dicit̃ pri- mogenitus matris: Mat. primo ⁊ Luce. ij. ex eo ꝙ ante cũ nõ fuit alius et nõ quia poſt ipm fuit alius ergo ꝛc. Sic ergo ꝓbata eſt minor ſequit̃ ergo con cluſio. ¶ In cõtrariũ arguit̃: q2 pſone diuine cõſti- In oppo. tuũtur per ſe relationibus: ſed paternitas eſt rela- tio per ſe: innaſcibilitas vero nõ eſt relatio niſi per reductionẽ ſicut reducit̃ negatio ad affirmatiuã vl' priuatio ad habitũ: ḡ pater prius ⁊ magis per ſe cõ ſtituitur per paternitatem q̃ per innaſcibilitatem. D. ¶ Reſponſio. Quidã dicũt ꝙ pater per prius cõſti Reſpõſio tuitur in eſſe pſonali per innaſcibilitatẽ q̃ per pater ad q̃ſtio. nitatẽ. Quoꝝ vna ratio eſt illa q̃ poſita eſt in arguẽ Prima do. Sunt etiã alie plures addite ad idẽ. Quarum opinio. Prima talis eſt. Sicut ſe habet habere eſſe ad cõi- Pria pb. care: ita modus habẽdi ad modũ cõicandi: ſed ha bere eſſe prius eſt q̃ cõicare eſſe: ḡ modus habẽdi eſt prior q̃ modus cõicandi: ſed innaſcibilitas dicit modũ quo pater habet eſſe: ſcꝫ nõ ab alio: paterni- tas vero dicit modũ cõicandi eſſe: ſcꝫ ꝑ generatio- nẽ: ḡ prius eſt innaſcibilitas q̃ paternitas: ſed per primã ꝓprietatẽ cõſtituit̃ prima pſona: ḡ ꝛc. Scda Scda rõ. talis eſt. Illud qđ eſt alteri rõ eſſendi eſt pri9 illo: ſꝫ innaſcibilitas eſt patri rõ gñandi: ⁊ ꝑ ꝯñs rõ pater- nitatis: ḡ innaſcibilitas eſt prior pñitate: ⁊ ſic idem qđ prius. minor ꝓbat̃ dupliciter. Primo: q2 ſicut ſe hꝫ genit9 ad nõ gñare ita ingenit9 ad gñare: ſꝫ filt9 q2 genit9 nõ generat ḡ pater: q2 ingenit9 gñat. Scdo q2 ſicut ſe hꝫ nõ ſpirat9 ad ſpirare ita ĩgenit9 ad ge nerare: ſꝫ fili9 q2 nõ ſpirat9 ſpirat ḡ pr̃: q2 ingenit9 gñat: et hec fuit minor. Tertia talis eſt: illa q̃ ſunt Ter. rõ. in deo pfectiora minus poſſunt cõicari creaturis: ſꝫ paternitas cõicat̃ creaturis: nõ aũt innaſcibilitas: ḡ innaſcibilitas eſt pfectior q̃ pñitas: ſed ꝑ ꝓprie- tatẽ pfectiorẽ prima cõſtituit̃ pſona: ḡ ꝛc. Alij dicũt E. ꝙ innaſcibilitas nõ prio cõſtituit pſonã patris imo Opinio omnino nõ ꝯſtituit. Et hoc mihi videt̃ veri9. Cui9 rõ doctoris. eſt q2 illud qđ de ſe nihil ponit ſed ſupponit nõ põt Pria rõ. cõſtituere primã pſonã in diuinis: ſed innaſcibili- tas nihil ponit ſed ſupponit: ḡ ꝛc. maior patet: quia poſitiuũ oportet cõſtitui a poſitiuo aliquo: ⁊ primũ a primo: qđ aũt nihil ponit nõ eſt poſitiuũ: qđ vero ſupponit aliud: nõ eſt primũ: ergo qđ nihil ponit ſꝫ ſupponit nõ põt cõſtituere primã pſonã in diuinis tum q2 poſitiua eſt: tũ q2 prima. Minor ſil'r clara eſt ex rõe terminoꝝ: innaſcibilitas enĩ vel eſt nega tio vel priuatio. Neutro aũt mõ ponit aliq̃d: ſꝫ ſup ponit ſubiectũ vel aliquã ꝓprietatẽ ꝑ quã ꝯuenit ſibi q̃re ꝛc. Et videt̃ hec rõ ſufficiẽter ꝯcludere ꝙ innaſci bilitas nõ ſolũ nõ ꝯſtituit prio pſonã pr̃is: q2 nõ eſt ꝓprietas prima: imo nihil facit ad eius cõſtitutionẽ: q2 nõ eſt poſitiua ꝓprietas: ad cõſtitutionẽ enĩ poſi tiui nihil facit niſi qđ eſt poſitiuũ: vñ ſicut ad ꝯſtitu- tionẽ ſpũs ſancti nihil facit ꝙ ab ipſo nõ eſt alius: ita ad conſtitutionẽ pr̃is nihil facit ꝙ ipſe nõ eſt ab alio qđ eſt ipm eſſe innaſcibilẽ vel ingenitũ. Item Item. illa ꝓprietas ꝑ quã vna pſona nõ coexigit aliã non eſt ꝯſtitutiua pſone: ſꝫ innaſcibilitas eſt hmõi: ḡ ꝛc. maior patet: q2 cũ pſona diuina ſit relatiua neceſſario coexigit aliã qđ oꝫ eſſe rõne ꝓprietatis cõſtituẽtis ipaꝫ. minor etiã manifeſta ẽ: q2 pr̃ rõe innaſcibilitatis

ſolum negat pſonam a qua ſit: ⁊ nõ ponit aliquam.
F. ¶ Ad primū argumentū principale eſt dicēdū ꝑ in
Ad pri. terēptionē minoris: ſcʒ qꝛ innaſcibilitas nõ eſt pri-
principale ma ꝓprietas. Et cū ꝓbaṫ: qꝛ illud qd̃ eſt vltimū in
G. reſolutione eſt primū in cõpoſitione. Cõcedaṫ tūc
Ad pri. p ad minorē ꝑ interēptionē. innaſcibilitas: nõ eſt vl
ba. mino. timū in reſolutione imo nec eſt aliquid eorū q̄ ſunt
in reſolutione: qꝛ nec eſt aliquid eorū q̄ ſunt in com
poſitione negatio em̄ ⁊ priuatio licet poſſint cõſeq̄
ad ea q̄ intrãt cõpoſitionē nunq̄ tñ ſunt de cõpoſi-
tione rei: nec per cõſequēs ſit in ea reſolutio per ſe.
Et qd̃ ꝓbaṫ vlteri⁹: qꝛ illud eſt vltimū in reſolutio
ne in quo ſtatur nec cõtingit vlterius q̄rere. Dicen-
H. dū ꝙ iſta reſolutio aut intelligiṫ de reſolutione pri
me ꝑſone in ea q̄ ipam cõſtituūt: aut de reſolutione
diuinarū pſonarū in primā. Que reſolutio ſit ſm
rationē ꝓducētis ⁊ ꝓducti. In qua reſolutione ſit
ſtatus in primo ꝓducēte. ſi intelligaṫ de prima reſo
lutione q̄ eſt pſone prime in ꝯſtituētia ipam: ſic nul
lo mõ ſit reſolutio in innaſcibilitatē nec in ipſa ſta-
tur: qꝛ nõ cedit in cõſtitutionē vt prius dictū eſt: ſed
ſit reſolutio in paternitatē ⁊ in ipſa ſtatur: qꝛ licet pa
ternitas ſm cõmunē rationē nois dicat tantū rela-
tionē fundatā ſup potentiā vel actū gñandi: tñ vt
in diuinis accipiṫ dicit plus: ſcʒ relationē fundatam
ſup vñitatē principij vel ſup primitatē principij oīm
originū diuinarū: in primo aūt ⁊ vñl principio ſemp
eſt ſtatus. Nõ em̄ eſſet principiū omniū ſi in eo non
ſtareṫ ſʒ eſſet ab alio: ꝓpter qd̃ in paternitate: ſic ac
cepta ſtatur ſicut in prima ꝓprietate cõſtituēte pſo-
nā: nõ aūt in innaſcibilitate. Si vero ſiat reductio
vel reſolutio pſonarū diuinarū in primã: ſic ſtaṫ in
patre. Sed de hoc nihil ad ꝓpoſitū: niſi diceret ꝙ
in patre ē ſtat⁹ quaten⁹ ē innaſcibilis: ⁊ nõ quaten⁹
pater. Sʒ hoc excluſum eſt ꝑ hoc qd̃ dictū eſt ꝙ pa
ternitas dicat ꝓprietatē fundatā ſup vñitatē princi
pij in qua rõne ſtatur nec eſt vlterius q̄rere in diui-
nis: ſed licet in innaſcibili ſit ſtatus nõ tñ rõne inna
ſcibilitatis: qꝛ põt vltra q̄ri quare ſit innaſcibilis: qꝛ
oīs priuatio habet cauſam: cauſa em̄ vel rõ innaſci
bilitatis eſt vñtas principij ⁊ nõ ecõuerſo: qꝛ nega-
I. tio vel priuatio nullius poſitiui eſt ꝑ ſe ratio vel cã
Ad ſcdã ſed ecõuerſo. Ad ſcdam ꝓbationē eiuſdē mino-
ꝓba. mi. ris cū dicaṫ ſi innaſcibilitas eſſet poſterior paternita
te ⁊c. Dicendū ꝙ in diuinis nõ eſt prius ⁊ poſterius
ſm rem licet ſit ibi ordo originis quo vnū ē ab alio
Eſt tñ in diuinis dare prius ⁊ poſterius ſm moduʒ
intelligēdi: et hic ordo eſt inter illa quorū intellect⁹
Nota. vni⁹ ſupponit intellectū alteri⁹. Hec eſt em̄ rõ eorū
que ſe habēt ſm prius ⁊ poſterius ꝙ poſterius ſup-
ponit ſuū prius. Dicendū ergo ꝙ paternitas ⁊ inna
ſcibilitas generaliter ſumpta nõ habēt inter ſe ordi
nem ita vt vnū ſit prius altero qꝛ qdlibet põt inue-
niri ſine altero. Aliquis em̄ eſt pater qui nõ eſt in-
naſcibilis vt eſt in hoībus. Et innaſcibile poſſet ali
cui cõuenire ſine paternitate ſicut ſi eſſet in diuinis
vnū ſuppoſitū abſolutū: vnde intellectus vni⁹ nõ
ſupponit intellectū alterius: ꝓpter qd̃ nõ habēt in-
ter ſe aliquē ordinē prioris ⁊ poſterioris: tñ iſta vt
K. cõueniūt diuinis inter ſe habent ordinē. Paterni-
tas em̄ hoc modo prior eſt innaſcibilitate: qꝛ pater
nitas dicat primā relationē fundatā ſup auctoritatē
principij vñls. Innaſcibilitas vero dicit priuationē
eſſendi ab alio: per prius em̄ et eſſentialius ꝯuenit
vñl principio eſſe principiū primi ꝓducti q̄ʒ nõ eſſe
ab alio. Et ideo paternitas eſt prior innaſcibilitate
vt tu dicis: ꝫ filiatio ſimiliter eſſet prior: cõcedatur

Et cū ſubdiṫ: Omne qd̃ eſt poſterius filiatione eſt
cõicabile filio: verū eſt in poſitiuis: nõ autē in nega
tiuis vel priuatiuis: qꝛ negatio ⁊ priuatio nõ poſſūt
cõicari niſi ratio ꝑ quā ineſt ſubiecto ſit cõicabilis:
Et qꝛ auctoritas principij vñls ſup quā fundatur in
naſcibilitas nõ eſt cõicabilis filio ideo nec innaſci- L.
bilitas. Qd̃ dicitur tertio ſi innaſcibilitas eſſet pri- Ad tertiā
or filiatione ⁊c. Dicendum ꝙ innaſcibilitas nec eſt pba. mi.
mere inter filiationē ⁊ ſpirationē: nec eſt ſimul cum
ſpiratione nec poſterior eſt: qꝛ ⁊ ſi ipſa poſſit habere
aliquē ordinē ad filiationē rõe paternitatis cū qua
filiatio eſt ſimul: tñ nullū oīno ordinē habet ad ſpi-
rationē actiuā vel paſſiuā. Et ad illd̃ qd̃ quarto dr̃ M.
ꝙ innaſcibilitas habet plus de ratione primi q̄ʒ pa- Ad. iiii.
ternitas. Dicendū ꝙ eſt falſum: qꝛ ratio primi non pba. mi.
ꝯſiſtit in nõ eſſe ab alio. Tū qꝛ ratio poſitiui totali
ter cõſiſtit in eo qd̃ poſitiuū eſt. Primū aūt dicit qd
poſitiuū: Et ideo nõ eſſe ab alio nullo mõ eſt intrin
ſece de rõe primi. Tū qꝛ ſi illud eſſet vnū tantū illd̃
eſſet innaſcibile vel nõ ab alio: nõ tamē primū. In
quo ergo cõſiſtit ratio primi. dicendū ꝙ cū primū ſit N.
nomē ordinis. Primū eſt ex q̄: vel poſt qd̃ oīa alia
ſunt. Et verū eſt ꝙ ad hoc ſequiṫ ꝙ a nullo ſit: ſʒ nõ
eſt hoc intrinſece de rõne primi: ſed eſt ꝓprietas cõ
comitans. Cõſtat autē ꝙ paternitas q̄ eſt ꝓprietas
originis reſpectu alterius magis ꝑticipat rõnē pri-
mi iam dictā q̄ʒ innaſcibilitas. Et ꝙ dicit vlteri⁹ ꝙ
Xp̄s diciṫ primogenitus ⁊c. Dicēdū ꝙ ſcriptura nõ O.
ſemp ſeruat ꝓpriū modū loquēdi. Et iterū licet nõ
fuerit poſt ipm̄ Xp̄m alius a matre genitus potuit
tñ eſſe q̄ʒtū fuit ex curſu nature. Et hoc minuit im-
ꝓprietatē modi loquēdi. ¶ Ad rões cõtrarie opi- P.
nionis. Ad primā concedo totū vſq̄ ibi: innaſcens Ad pri.
dicit modū habēdi eſſe: paternitas vero modū cõi prie op.
candi. Et iſtud eſt negandū. Innaſcibilitas em̄ nõ
dicat formaliter modū habēdi eſſe: ſed modū non
habēdi: paternitas vero modū cõicandi nõ dicat: ſʒ
ꝓprietatē pſõe cõicãtis. Sʒ vñtas pricipij dicit mo
dū habēdi eſſe. ſ. vt in fonte. Et ideo hec ſʒ modū
intelligēdi p̄cedit vtrūq̄: ſcʒ paternitatē ⁊ innaſci-
bilitatē tanq̄ fundamentū vtriuſq̄. Poſſet etiã di Alter ad
ci ꝙ in abſolutis prius eſt habere eē ⁊ modū haben ad idem.
di q̄ʒ cõicare eſſe ⁊ modū cõicandi. Sed in his q̄ cõ
ſtituūtur ineſſe ꝑ cõicare eſſe ſicut ſunt pſone diui-
ne q̄ ꝯſtituūtur in eſſe pſonali ꝑ dare eſſe ⁊ accipere
eſſe nõ eſt verū: ſʒ ſunt ſimul ſm intellectū verū ha
bere eē ⁊ cõicare eē modus habēdi: ⁊ modus cõicã
di: vñ ꝓpter falſitatē minoris maior etiã nõ eſt vñlr
vera. Ad ſcdm dicēdū ꝑ interēptionē minoris: qꝛ Q.
innaſcibilitas nõ eſt pr̄nitati rõ eſſendi. Ad ꝓbatio Ad ſcdm
nē cū dr̄ ſicut ſe hʒ genit⁹ ad nõ generare ita īgeni
tus ad gñare. Dicēdū ꝙ falſū eſt: qꝛ affirmatio põt
eſſe cã negatiõis ⁊ nõ ecõuerſo: vñ eē genitū põt eē
rõ nõ gñandi. Ex eo em̄ ꝙ eſt aliq̄d genitū hʒ ꝙ nõ
ſit vñle pricipiū: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ nõ ſit pr̄ put pr̄nitas ſumi
tur in diuis mõ ſuprius dicto: ſed ingenitū inquãtū
hmõi nulli⁹ affirmatiui eſt cã ſeu rõ: ſed ſolū negat
eſſe ab alio. Et qd̃ dicaṫ poſtea filius: qꝛ nõ ſpiratus
ſpirat: ꝫ pr̄: qꝛ nõ genit⁹ generat. Dicēdū ꝙ añs eſt
falſū: fili⁹ em̄ ſpirat: qꝛ hʒ virtutē ſpirãdi: ⁊ nõ qꝛ nõ
eſt ſpirat⁹: oʒ em̄ poſitiui eē cãm poſitiuã ⁊ nõ nega
tiuã tñ. Ad tertiū dicēdū ꝙ ſola poſitiua directe ⁊ R.
formalr̄ importãt pfectionē. Et iõ inter poſitiua q̄ Ad tertiū
deo cõueniūt illa ſunt pfectiora q̄ min⁹ poſſūt cõica
ri creaturis: ſicut oipotētia pfectior ē q̄ʒ ſapiētia. Si
aūt alterū ſit poſitiuū ⁊ nõ cõicabile. Alterū vo priua-
tiuum ⁊ incõicabile: nõ ꝓpter hoc illud negatiuum

quātū ad hoc ꝙ dicit formaliter erit ꝑfectius poſiti uo:q2 negatio nullā ꝑfectionē ponit:licet forte ali quid ſupponat ꝑfectius illo poſitiuo. Et hoc modo ingenitū vel innaſcibilitas ſupponit vnitatē princi pij q̄ eſt incōicabilis et aliq̄d ꝑfectius vel q̄ſi ꝑfecti⁹ ſm modū intelligēdi q̄ paternitas abſolute dicta. Ipſa tñ innaſcibilitas quātū ad illd qd̄ dicit forma liter nō eſt ꝑfectioꝛ paternitate:ſed ecōuerſo. Itē cū dicit in minori ꝙ paternitas eſt cōmunicabilis: verū eſt ſm generalē rationē nominis:ſed ꝓut eſt ꝓprietas fundata ſuper auctoritatē primi principij vſis nō pōt cōicari ſicut nec innaſcibilitas.

Queſtio Tertia.

Vtrum imago dicatur in diuinis eſſentialiter an perſonaliter.

A. Queſt.iij. Oſtea q̄ritur de imagine vtrū dicat in diuinis eſſentialiter an ꝑſonalit Et videt ꝙ eſſentialiter:q2 illud qd̄ ꝯue

Arg. pͥo nit trib⁹ ꝑſonis eſt eſſentiale:ſed eē ima ginē cōuenit trib⁹ ꝑſonis:ḡ ⁊c. minoꝛ ꝓbat ꝑ illud qd̄ dicit Gene.pͥ. Faciam⁹ hominē ad imaginē et ſilitudinē noſtrā. Et Augu.dicit de fide ad Petrū ꝙ vna eſt ſcē trinitatis diuitas ⁊ imago ad quā fa

In oppo. ctus eſt hō:q̄re ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt qd̄ dicit Aug. quid eſt abſurdi⁹ q̄ imaginē ad ſe dici:ḡ dr̄ relati ue:ſed relatiua in diuinis ſunt perſonalia:ergo ⁊c.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio. Pri.arti. ¶ Reſpōſio. Videnda ſunt tria. Primū eſt q̄d ſit de rōne imaginis. Scd̄m vtrū ꝯueniat diuis. Tertiū an ſit ꝓpriū filij. De primo dictū fuit ſupra diſt.iij. ſcʒ ꝙ de rōne imaginis ſunt duo. vnū eſt ꝙ illud qd̄ dicit imago ſit ſilē illi cui⁹ eſt imago. Aliud ē ꝙ ab eo ſit ꝓductū effectiue vel exēplariter: vt plenī⁹ de

C. Secūd⁹ articulus. ductū fuit prius. Quātū ad ſcd̄m videt eſſe dicen dū ꝙ imago nō ꝯueniat ꝓprie diuis:ꝓut tñ ꝯuenit dicit ꝑſonalit ⁊ nō eſſentialiter. Primū patʒ:q2 ſi eē imaginē cōueniret diuis ꝓprie:aut conueniret deo reſpectu creature aut vni ꝑſone diuie reſpectu alte rius:nō pͥo mō:q2 imago eſt aliq̄d ꝓductū ad imi tationē alteri⁹ cui⁹ eſt imago:ſʒ nihil diuinū eſt ꝓ ductū ad imitationē creature:ſed potius ecōuerſo creatura ꝓducta eſt ad imitationē diuine nature:ḡ deus nō eſt imago creature:ſʒ poti⁹ creatura dei ē imago:verūtamē ſicut exēplar vocam⁹ q̄n̄q3 noie exēpli (q̄uis iproprie) ſic illud cui⁹ eſt imago voca mus q̄n̄q3 noie imaginis:⁊ hoc modo ſumit imago Geñ pͥ. Et ab Aug.lib. de fide ad Petrū in aucto

D. ritate prius allegata. Itē nec vna ꝑſona pōt ꝓprie eſſe imago alteri⁹ ꝑſone diuie:q2 imago iportat ſili tudinē ad illud cui⁹ eſt imago:vbi ḡ nō eſt ꝓpria ſi militudo ibi nō eſt ꝓprie imago:ſʒ in vna ꝑſona re ſpectu alteri⁹ nō eſt ꝓpria ſilitudo:ḡ ⁊c. ꝓbatio mi noris:q2 ꝓpria ſilitudo nō eſt inter ꝑſonas diuas quo ad relatiōes originis q2 ſm Aug. quis de q̄ ſit nō eſt eq̄litatis aut ſilitudinis. Sed oportet ꝙ atte dat ſm eſſētiā acceptā ſub rōe q̄litatis vt dictū fuit prius: vbi etiā dictū fuit ꝙ ſilitudo ꝓprie dicta dif fert ab idētitate qua vnū nūero dr̄ idē ſibiipi quātū ad duo. ſ. q̄tū ad diſtinctionē extremoꝝ ⁊ quātū ad fundamētoꝝ diſtinctionē:q2 in ſilitudine ꝓprie di cta ꝓut repit in creaturis q̄ ſūt nobis notiores ⁊ q̄ bus noia iponim⁹ pͥo eſt diſtinctio fundamentoꝝ et extremoꝝ. In idētitate aūt nihil hoꝝ diſtinguit ſm rē ꝓpt qd̄ vbi inuenit vnū nūero fūdamētū cū diſtinctiōe extremoꝝ ſicut in diuis ibi nō eſt totalis

idētitas ꝓpt diſtinctionē extremoꝝ nec ꝓprie ſili tudo ꝓpt idētitatē fundamēti:ſed eſt media cōue niētia inter idētitatē ⁊ ſilitudinē minoꝛ totali idēti tate ⁊ maioꝛ ſilitudine:patet ḡ ꝙ vna ꝑſona nō eſt alij ſilis ꝓprie ſʒ eſt pluſq̄ ſilis:q2 vere ꝑſona vna eſt eadē cū alia in eſſentia:⁊ ꝑ ꝯñs vna nō eſt ꝓprie imago alterius:q2 vna nō imitat aliā in eſſentia cū nunq̄ ſit ꝓprie imitatio ſm vnū ⁊ idē nūero:acci piēdo tñ imaginē ⁊ ſilitudinē ꝓ ſūma ꝯueniētia in vna forma ⁊ natura: inuenit in diuinis imago ⁊ ſi militudo q̄ tñ eſt aliq̄d poti⁹ imagine vel ſilitudine et imago ſic accepta dr̄ in diuinis ſolū ꝑſonalit. Qd̄ ſic patet:q2 imago eſt aliq̄d ꝓductū ad alteri⁹ imi

E. tationē:ſʒ eē ꝓductū nō ꝯuenit niſi ꝑſone:ergo ⁊c. et ſic patet ſcd̄m. Circa tertiū notādū ꝙ eſſe ima

Tertius articulus. ginē ꝯuenit tā filio q̄ ſpiritui ſctō:filio tñ magis cō petit ꝑ appropriationē. Primū patet:oē ꝓductū in ſilitudine ⁊ eq̄litate ad alterū eſt ei⁹ imago. In hoc eñ cōſiſtit rō imaginis:ſed ſpūs ſctūs ꝓducit in ſi militudine ⁊ eq̄litate ad patrē ſicut fili⁹ ergo q̄libet pōt dici imago prīs vn⁹ ſicut ali⁹. Et hoc ſic exp̄ſſe dicit Damaſcenus ⁊ doctores greci. Scd̄ʒ patet. ſ. ꝙ ſol⁹ fili⁹ ꝑ appropriationē dr̄ imago:q2 etſi ſpūs ſctūs eſt ſilis patri vt filius:tñ fili⁹ ex ipa rōe nois habet ꝙ ſit ſilis patri ⁊ ꝙ ꝓducat in ſilitudinē prīs dr̄ ei fili⁹ q2 ſit vt ille. Spūs aūt ſctūs nō hoc ex rōe ſui nois habet vt de ſe patet:nec ex mō ꝓceſſionis ſue cū nō ꝓcedat ex mō nature q̄ eſt mod⁹ aſſimila tionis in gñatiōe ꝑfectoꝝ:ſed ꝑ modū volūtatis. Per volūtatē autē ꝓducit nō q̄le eſt ꝓducēs:ſʒ q̄le vult ꝓducere. Et ideo ſolus filius ꝑ quādā appro priationē dr̄ imago nō aūt ſpūs ſctūs. Et ſic loquit ſcriptura de filio Coſ. pͥ. q̄ ē imago inuiſibilis dei Et btūs Aug. de tri. vij. q̄ dicit ꝙ ſol⁹ fili⁹ eſt ima go prīs. Ad argumēta patet ſolutio ex iā dictis.

Diſtinctio.XXIX.

Diſtinctionis.XXIX.ſententia primo in generali.

F. Sentētia in gñali. St p̄terea aliud nomen &c. Superi⁹ magr̄ detminauit de innaſcibi litate q̄ eſt ꝓprietas ꝑſone non ꝑſonalis Hic vero detminat de alia ꝓprietate. ſ. de notiōe q̄ nō eſt ꝓprietas ꝑſone:q2 vni tantū ꝑſo ne nō ꝯuenit nec ꝓprietas ꝑſonalis q2 nullā ꝑſonā ꝯſtituit. ſ. de cōi ſpiratiōe q̄ ꝯſignat cū dr̄ pr̄ ⁊ fili⁹ ſūt vnū pͥcipiū ſpūs ſcti. Et diuidit iſta pars in duas Pͥo ei oſtēdit q̄ñ nomē pͥcipij de deo dicat. Et q2 de⁹ dr̄ pͥcipiū q̄n̄q3 ex tpe q̄n̄q3 ab eťno: Idō ſcd̄o oſtēdit q̄lit aliq̄d de deo dici pōt ex tpe. Scd̄a inci pit: In pͥcipio. xxx. diſtin. ibi dicūt q̄dā. Prima eſt p̄ntis lectiōis. Et diuidit in duas. Pͥo inq̄rit quot modis dicat de⁹ eē pͥcipiū. Scd̄o ꝓſeq̄t diuiſiōis ꝑtes. Scd̄a incipit ibi: Et pr̄ ab eťno. Et diuidit in duas. Pͥo oñdit q̄liter de⁹ dicat pͥcipiū creature. Scd̄o q̄lit vna ꝑſōa dicat pͥcipiū alteri⁹. Scd̄a ibi Deide i eodē. Hec ſcd̄a diuidit i duas. Pͥo oñdit ꝙ pr̄ dr̄ eē pͥcipiū filij ⁊ pr̄ ⁊ fili⁹ ſpūs ſcti ē pͥcipiū nō tñ eſſētiale ſʒ notionale. Scd̄o oñdit q̄ notōe pr̄ dicat eē pͥcipiū filij: ⁊ pr̄ ⁊ fili⁹ ſpūs ſcti ſint pͥcipiū Scd̄a icipit ibi: q̄ igit notōe: et hec ē diuiſio p̄ntis le

G. Snīa in ſpeciali. ctiōis i gñali. In ſpāli ſic ꝓcedit magr̄. Et pͥo ꝓ ponit ꝙ pͥcipij nomē dr̄ rlatiue i diuis: iportat eñ rlōnē ad creaturas vl̄ rlōnē ꝑſonaꝝ adiuicē. Dein de dicit ꝙ q̄libet ꝑſona ⁊ tota trinitas dr̄ pͥncipium

creaturarū ꝛ eoꝝ q̄ naturalit̄ eſſe habēt: nō aūt pec
catoꝝ q̄ naturā viciant ꝛ hoc ratione creatiōis pro
pter quā creationē relatio intelligit̄ inter deū ꝛ cre=
aturas. Sūt eñ oēs pſone vnū principiū reſpectu
creature. Et hoc ex tpe nō ab eterno. Poſtea dicit
ꝙ pſona ē principiū alteri⁹: pr̄ eñ eſt principiū filij
q2 ipm̄ genuit. ꝛ pater et fili⁹ ſunt principiū ſpūs ſcti
q2 ab eis pcedit. Sūt aūt pr̄ ꝛ fili⁹ vnū principiū ſpi
ritus ſancti. dicit̄ aūt vna pſona principiū alteri⁹ nō
ex tpe ſed ab eterno: Nō eſſentialit̄ ſed notionalit̄
reſpectu alius. Uꝫo dicit qua notione vna pſona
d̄r principiū alterius q2 pater eadē notiōe eſt princi
piū filij q̄ ipſe eſt pater: ſcꝫ gñatione actiua: Silr̄
pater ꝛ fili⁹ vna et eadē notiōe ſunt principiū ſpūs
ſancti q2 nō pri⁹ pcedit ab vna pſona q̄ȝ ab alia. Il
la aūt notio nō erat nominata tempoꝛe magiſtri.

Utrum perſona poſſit dici principium alterius. Queſtio .I.

H. Argu. pri. Arg. pmo — Circa hanc diſtinctionē q̄ritur
primo vtrū vna pſona poſſit dici princi=
piū alteri⁹. Et videt̄ ꝙ nō: q2 principiū ꝛ
cauſa idē ſunt: vt d̄r. v. metaphiſice: ſed
Argu. ij. — vna pſona nō eſt cā alteri⁹: q2 in diuinis nihil ē cau
ſatū: igit̄. Itē ſicut deo cōuenit eſſe principiū ita et
eſſe finē ſm̄ illud Apocalip. pmo ego ſum alpha ꝛ o
principiū ꝛ finis: ſꝫ vna pſona nō eſt finis alteri⁹: ḡ
In oppo. — nec principiū. ¶ In ꝯtrariū eſt qđ dicit Aug. iiij. de
I. Reſpōſio ad q̄ſtio. — trini. ꝙ pater eſt principiū toti⁹ deitatis. ¶ Reſpon
ſio. Uidēda ſunt duo. Primū eſt an rō principij re=
perit̄ in diuinis reſpectu diuinoꝝ. Scđm eſt vtrū
ratio principij ſit vniuoca cū d̄r pater eſt principiū fi
K. Primus articulus. — lij: et cū dicit̄ ꝙ de⁹ eſt principiū creaturarū. Quātū
ad primū ſciendū ꝙ cū voces ſint ſigna rerū. in di=
uinis autē eſt vnitas eſſentie ꝛ plitas pſonaꝝ: ideo
cauēda ſunt noīa q̄ tollūt vnitatē eſſētie aut diuiſio
nē pſonaꝝ. Quo ſuppoſito dicēdū eſt ꝙ in diuinis
eſt principiū reſpectu diuinoꝝ nō aūt cā. Primū pꝫ
q2 ſm̄ phm̄. v. metaphiſice. pricipiū ē vñ eſt aliqđ
ſed in diuinis vna pſona eſt ab alia: ḡ vna pſona ē
principiū alteri⁹. Scđm: q2 cā ꝛ cātū diſtinguūt̄ p eſ
ſentiā: ſꝫ in diuinis nulla eſt diſtinctio p eſſentiā: ḡ
in diuīs nō eſt cā neq̄ȝ cātū. minoꝛ de ſe pꝫ: ſꝫ maioꝛ
pbat̄: q: cā eſt ad cui⁹ eē ſequit̄ aliđ: vbi eſt ḡ vera
cā ꝛ verū cātū ibi eſt vere eē pcedēs ꝛ eē ſequēs ſal
tē ſm̄ naturā: q2 eē effect⁹ q̄ ſequit̄ ordie nature eē
cauſe: vt dicit rō: ſꝫ vbi eſt vnitas eſſētie ibi nō pōt
eſſe duplex eē vnū pcedēs ꝛ aliud ſequēs: q2 eē ab=
ſolutū nō eſt niſi vnū. Eſſe vero relata nō pcedunt
ſe aliq̄ mō: ſꝫ ſunt ſimul natura ꝛ intellectu: igit̄ vbi
L. — eſt vnitas eſſētie ibi nō pōt eē ꝓprie cā ꝛ cātū: ſꝫ ſo=
Secūd⁹ articulus. — lū diſtinctio p eſſēnā ꝛ hec fuit maioꝛ: ḡ ſeqt̄ ꝯcluſio
Prima opinio. — et ſic pꝫ primū pricipale. Quātū ad ſcđm dicūt qđā
ꝙ nomē pricipij d̄r vniuoce cū dicim⁹ ꝙ de⁹ eſt prin
cipiū creaturaꝝ: ꝛ cū dicim⁹ ꝙ vna pſona eſt princi
piū alteri⁹: qđ pbāt ſic. illud qđ nō variat cōceptū
minus cōe ꝫ neq̄ȝ magis cōem q̄ eñ ſunt vn⁹ trian
gulus ſunt vna figura: ſed nō ecōuerſo: vt patꝫ ex
quīto metaphiſice ca. de vno: ſed cā eſt min⁹ cōe q̄ȝ
principiū: nā ois cā eſt pricipiū: ſꝫ nō ecōuerſo: ḡ qđ
nō variat ꝯceptū cāe nec pricipij: ſed cauſare in alie
na natura: et in ꝓpria nō variat cōceptū cāe: nā cā
vniuoca ꝛ eq̄uoca ptinēt ad idē gen⁹ cāe (ꝛ vniuoce)
ſcꝫ ad gen⁹ cāe efficiētis: ḡ pricipiare in natura ſua
vt in diuinis ꝛ i aliena vt reſpectu creaturaꝝ nō va
riat cōceptū principij quin ſit hīnc inde vniuoc⁹. ſed — M. Impro. pdi. opi.
iſtud nō valet: q2 licet principiare in natura ſua vel
aliena (dūmodo vtraq̄ȝ differant ſm̄ numerū) non
variet rōem cāe vel principij: tñ principiare in natu
ra ſua eadē ſm̄ numerū ꝛ in aliena variat rōeꝫ pri
cipij variatiōe q̄ eſt ſm̄ qđ ꝛ ſimpliciter vt patebit. — N. Opinio doctoris.
Dicēdū eſt ḡ ꝙ nomē principij cu d̄r deus eē princi
piū creaturaꝝ: et cū d̄r vnā pſonā eſſe principiū al=
terius nō d̄r vniuoce: qđ patet ſic: potētia dicit abſo
lute rōnē principij: vt patet ex ei⁹ diffiniōe q̄ ponit̄
quīto metaphiſice q̄ eſt ꝙ potētia eſt principiū trāſ=
mutādi alteꝝ ꝛ trāſmutādi ab altero. Sic igit̄ eſt iu
dicandū de principio reſpectu diuinoꝝ ꝛ reſpectu
creaturaꝝ ſicut de potētia gñandi vel ſpirādi q̄ eſt
in diuinis reſpectu diuinoꝝ ꝛ de potētia creādi q̄ ē
in deo reſpectu creaturaꝝ. Sed potētia nō d̄r vni=
uoce de potētia gñandi ꝛ potētia creādi. Alioquin
potētia gñandi ꝯtineret̄ ſub oi potētia: ſicut potētia
creādi cui⁹ oppoſitū oſtenſum fuit ſupra diſt. xx.: ḡ
principiū nō d̄r vniuoce de potētia gñandi ꝛ ſpiran
di qđ eſt intrīſece in diuinis reſpectu diuinoꝝ ꝛ de
pricipio creādi qđ eſt reſpectu creaturaꝝ: ſꝫ d̄r ana — O. Nota.
logice ſm̄ prius ꝛ poſteri⁹. Cui autē cōpetat rō pri=
cipij ꝛ potētie p pri⁹: puto ꝙ principio ꝛ potētie creā
di. Cuius rō eſt: q2 ibi p prius inuenit̄ rō potētie et
principij ꝓductiui: vbi ꝓducit̄ per potētiā vel prin=
cipiū ſimpliciter aliud vel alterū: ibi vero inuenit̄ p
poſterius vbi ꝓducit̄ ſm̄ quid aliud vel alterū: qđ
patet ex duob⁹: ſcꝫ ex eo ꝙ ſimpliciter pcedit ſꝫ qđ
et ex eo ꝙ tam potentia q̄ȝ principiū ꝓductiuū dicit̄
ad aliud (vt patet ex diffinitionib⁹ eoꝝ) ſꝫ in ꝓdu=
ctiōe creaturarū a deo ꝓducit̄ ſimpliciter aliud per
potentiā ſeu principiū creādi (vt de ſe patet) In ꝓ=
ductiōe vero pſone a pſona nō ꝓducit̄ ſimpliciter
aliud p principiū ſeu potētiā gñandi vel ſpirandi: ḡ
principiū ꝛ potētia p prius dicunt̄ de principio ꝛ po=
tētia creādi reſpectu creaturarū q̄ȝ de pricipio ꝛ po=
tētia gñandi vel ſpirādi reſpectu diuinoꝝ. Sed cō — P. Inſtātia.
tra hoc vident̄ eſſe duo. Primū eſt: q2 illa q̄ ſonant
pfectionē p pri⁹ cōueniūt deo q̄ȝ creaturis: pfectio
nes eñ deriuāt̄ a deo in creaturas ꝛ nō econuerſo
ſed eſſe principiū ſonat pfectionē: ḡ p prius ꝯuenit
deo q̄ȝ creaturis: ḡ principiū in diuinis reſpectu di=
uinoꝝ p pri⁹ d̄r principiū q̄ȝ reſpectu creaturarum. — Secūdo.
Scđo: q2 eē principiū reſpectu pſone reperit̄ in deo
ab eterno. Eſſe aūt principiū creature cōuenit deo
ex tpe: ſed ea q̄ cōueniūt deo ab eterno p pri⁹ cōue
niūt ei q̄ȝ ea q̄ cōueniūt ei ex tpe ſicut eternitas pce — Tertio.
dit tps: ḡ ꝛc. Tertio: q2 idē nomē cōpetēs cauſe et
effectui: p prius cōpetit cāe q̄ȝ effectui: ſꝫ pricipiatio
in diuinis eſt cā pricipiationis creaturarū: ḡ princi=
piū ꝛ principiatio p prius cōpetit deo reſpectu diui= — Q. Solutio pme inſtā.
noꝝ q̄ȝ reſpectu creaturarū. Et dicēdū ad primū ꝙ
rō nō plus ꝯcludit niſi ꝙ rō pricipij p pri⁹ ꝛ verius
cōuenit deo q̄ȝ creaturis. et iſtud verū eſt: q2 p pri⁹
et veri⁹ d̄r de⁹ pricipiū creaturarū q̄ȝ vna creatura
dicit̄ pricipiū alteri⁹ creature: ſꝫ ex hoc nō debet cō
cludi ꝙ vna pſona dicat̄ veri⁹ principiū alteri⁹ pſo
ne q̄ȝ de⁹ dicat̄ principiū creature: q2 ꝛ ſi pricipiū ve
rius dicat̄ de deo q̄ȝ de creaturis: nō tñ reſpectu di
uinoꝝ: quia ſi principiū ſonat perfectionē vt argu
it principiatum ſonat in defectū qui nullo modo eſt — R. Solutio ſcđe inſtā.
in diuinis. Ad aliud dicendum: ꝙ dato ꝙ perſo=
na ſit a pſona ab eterno: creatura autē nō ſit a deo
niſi ex tempoꝛe: nō tamen ſequitur ꝙ principiū ve=
rius et prius dicatur de perſona reſpectu pſone q̄ȝ

de deo reſpectu creature. Cui⁹ rō eſt: qȓ nos nō q̄rimus de priori ⁊ poſteriori ſm̄ durationē: ſed ſm̄ ꝓprietatē pricipationis eius qd̄ importat̄ p nomē. Et iſto modo nihil ꝓhibet ꝙ illud qd̄ eſt poſteri⁹ duratiōe ſit prius pricipatiōe nois: ſicut ſortes q̄ fuit heri verius ⁊ prius dicit̄ ens q̄ꝫ motus celi qui fuit a principio mūdi. Siĺr nihil ꝓhibet ꝙ ratio principij verius (et ſic ꝑ pri⁹) cōueniat deo ex tpe reſpectu creature q̄ꝫ cōueniat vni pſone reſpectu alteri⁹ ab eterno.

A. Solu. iij. Ad tertiū dicendū: ꝙ maior eſt falſa: ſanū eīm dr̄ de medicina ⁊ de aiali. Et calidū de ſole ⁊ igne ſicut de cauſa ⁊ effectu. Et tn̄ ꝑ prius dr̄ aial ſanū q̄ꝫ medicina. Et ignis calid⁹ q̄ꝫ ſol: qȓ res nois in eis verius inuenit̄. minor etiā dubia eſt ⁊ forte falſa: qȓ de⁹ eſt principiū creaturarū ſm̄ illud qd̄ eſt cōe pſonis: ⁊ etiā in diuinis circūſcripta ꝓductiōe pſonaꝝ.

B. Ad pri. principale. ¶ Ad primū argumētū in oppoſitū patet reſpōſio pricipiū eīm ⁊ cā ſunt idē ſicut ſuperi⁹ ⁊ inferi⁹. Ois eīm cā eſt principiū ⁊ nō ecōuerſo. Et iō alicubi inuenit̄ rō principij vbi nō inuenit̄ rō cauſe: vt in diuinis reſpectu diuinorū.

C. Ad ſcḋm. Ad ſcḋm dicēdū ꝙ nō ē ſilr̄ de fine ⁊ de pricipio: qȓ principiū dicit ſolū ordinē origīnis qui eſt in diuinis: ſed finis īportat p̄eminentiā bonitatis q̄ nō eſt ī diuinis reſpectu diuinorū: ſꝫ ſolū reſpectu creaturarū q̄rū de⁹ eſt principiū ⁊ finis.

Queſtio Secunda.

Vtrum pater & filius ſint vnū principium ſpiritus ſancti.

D. Queſt. ij. Arg. prio. SEcūdo q̄ritur vtrū pater & filius ſint vnū principiū ſpūs ſancti. Et videt̄ ꝙ nō: qȓ nō poſſunt eē vnū principiū niſi rōne eſſentie vel ꝓprietatis: nō rōe eſſentie: qȓ eodē mō ſpūs ſctūs poſſet dici principiū ſuipſi⁹ cū ſit vnū in eſſētia cū pr̄e ⁊ filio: nec rōe ꝓprietatis puta cōis ſpiratiōis: qȓ cū ꝓprietas ſit ſuppoſiti ſicut ſubiecti nō videt̄ poſſibile ꝙ duoꝝ ſuppoſitorū ſit vna nūero ꝓprietas.

Argu. ij. Itē ſi ꝓpter vnitatē ꝓprietatis pr̄ ⁊ fili⁹ dicant̄ vnū principiū: ꝑ oppoſitū vbi erūt plres ꝓprietates realiter diſtīcte ibi erūt plra pricipia: ſed in pr̄e ſūt plres ꝓprietates realit differētes. ſ. pr̄nitas ⁊ ſpiratio actiua vt pri⁹ oſtēſum fuit: ḡ pr̄ poſſet dici plra pricipia: ſꝫ hoc nō dicimus: ḡ nec aliud.

In oppo. ¶ In cōtrariū eſt ꝙ dicit Aug. vj. de tri. ꝙ pr̄ et fili⁹ nō ſūt duo pricipia ſpūs ſancti ſꝫ vnū.

E. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Oīe agēs agit ꝑ aliquā formā ꝑ quā eſt actu ⁊ q̄ ē ſibi rō agēdi. Et iō oīe ꝓductū cōpat̄ ad duo. ſ. ad agentē ⁊ ad formā etiā q̄ eſt principiū actionis. Et vtrūq; cēſet̄ noīe principij. Principiū eīm q̄nq; vocat̄ ipm̄ agēs teſtāte phō. vj. metaphiſice ꝙ pricipat⁹ ⁊ ptātes pricipia dicant̄ ⁊ pater ⁊ mater dicunt̄ principia filij. forma etiā ꝑ quā agens agit dr̄ pricipiū: ſicut in eodē quito dr̄ ꝙ potētia eſt

F. pricipiū trāſmutādi alteꝝ. Ob hāc ḡ nois multiplicitatē oportꝫ vario mō dicere. Si eīm nomē pricipij accipiat̄ prio mō ꝓ eo qd̄ agit cū illud ſit ſuppoſitū (pr̄ autē ⁊ fili⁹ nō ſūt vnū ſuppoſitū: ſꝫ plra) neceſſe eſt dicere ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſint plra principia ſpūs ſancti: ſed qȓ agēs magis ꝓpie dr̄ pricipians q̄ꝫ pricipiū: iō ſꝫ cōiter dicat̄ ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſint duo pricipat⁹ vſus tn̄ cōis nō recipit ꝙ dicant̄ duo principia. Si aūt nomē pricipij ſumat̄ nō ꝓ agēte: ſꝫ ꝓ eo q̄ agēs agit. Sic ꝓpie loquēdo debet dici ꝙ in pr̄e ⁊ filio eſt vnū principiū q̄ ſpirāt ſpm̄ ſanctū ⁊ nihilomin⁹ vere dr̄ ꝙ pr̄ et fili⁹ ſūt vnū pricipiū ſpūs ſcti: ſꝫ nō eq̄ ꝓprie ſicut primū. Primū pꝫ: qȓ pricipiū q̄ pr̄ ⁊ filius ſpirāt ſpm̄ ſctm̄ eſt vis ſpiratiua: ſꝫ illa eſt vnica ī pr̄e ⁊ in filio ḡ ꝓprie dr̄ ꝙ in pr̄e ⁊ filio eſt vnū pricipiū q̄ ſpirant ſpm̄ ſctm̄. minor pꝫ: qȓ ſiue eſſentia ſiue relatio cōis ſpiratiōis ſit pricipiū ſpirādi: vtrūq; eſt vnica tn̄ in pr̄e ⁊ filio: ⁊ iō ꝓprie dr̄ ꝙ in pr̄e ⁊ filio eſt vnū pricipiū q̄ ſpirāt ſpm̄ ſctm̄: ⁊ hoc eſt ſm̄ oēm ꝯſuetudinē loquētiū magis ꝓprius mod⁹ loquēdi q̄ꝫ ſi dicat̄ ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſūt vnū pricipiū ſpūs ſancti accipiēdo principiū ꝓ eo q̄ ſpirat. Cū eīm illd̄ pricipiū ſit vis ſpiratiua: nec dubiū ſit ꝙ nō eq̄ ꝓprie dr̄ ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt vna vis ſpiratiua: ſicut dr̄ ꝙ in ipſis eſt vna vis ſpiratiua: pꝫ ꝙ ille mod⁹ loquēdi deficit a ꝓprietate alteri⁹ ⁊ nihilomin⁹ eſt ver⁹: qȓ oē ꝓductū directi⁹ reſpicit pricipiū q̄ agēs agit q̄ꝫ ſuppoſitū qd̄ agit nā ſi diuerſe ſūt forme ī vno ſuppoſito diuerſe erūt actiones ⁊ effect⁹. Nō obſtāte vnitate ſuppoſiti. vis aūt ſpiratiua q̄ eſt rō ꝓducēdi ſpm̄ ſctm̄ eſt vna in pr̄e ⁊ filio: iō ꝯcedēdū ē pr̄em ⁊ filiū eē vnū pricipiū ſpūs ſācti nō obſtāte plr̄itate ſuppoſitoꝝ ꝓpt̄ vnitatē pricipij q̄ ſpirant. hec tn̄ locutio deficit a ꝓprietate prīe vt dictū ē. Sub eodē ſenſu ꝯcedēdū eſt ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt idē principiū ſpūs ſcti Relatiuū eīm facit de reſcḋa notitiā reſpectu ei⁹ qd̄ ſignificat añs: ſꝫ hec pr̄ et fili⁹ ſūt vnū pricipiū ſpūs ſcti: antecedit ad hāc pr̄ ⁊ fili⁹ ſūt idē pricipiū ſpūs ſcti: ḡ ꝑ li idē nō ſignificat̄ idētitas in ſuppoſitis vt q̄dā dixerūt: ſꝫ in rōe principij qd̄ eſt verum.

G. Ad pri. principale. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ pr̄ ⁊ fili⁹ dicunt̄ vnū pricipiū ſpūs ſcti rōe vni⁹ virtutis ſpiratiue exn̄tis in ambob⁹. Uis aūt ſpiratiua vel eſt ſola eſſētia vt fecūda ad ꝓducēdū vnā pſonā tn̄ q̄ vt ſic nō eſt in ſpū ſctō: vel ē eſſēna cū ꝓprietate relatiua vel ſola ꝓprietas q̄ ē vna nūero ī pr̄e et filio nō obſtāte plr̄itate ſuppoſitoꝝ: q̄n eīm ſuppoſita diſtingunt̄ ꝑ naturas abſolutas īpoſſibile ē aliq̄d vnū nūero abſolutū vl̄ relatū eē in plrib⁹ ſuppoſitis. vbi aūt diſtigunt̄ ſolū relationib⁹ poſſibile eſt ī diuerſis ſuppoſitis eē aliq̄d vnū nūero nō ſolū abſolutū ſꝫ relatū: exceptis dūtaxat relationib⁹ q̄b⁹ diſtingunt̄: ſic aūt eſt in diuinis.

H. Ad ſcḋm dicūt aliq. Ad aliud dicūt q̄dā ꝙ ſꝫ pr̄ ⁊ fili⁹ dicant̄ vnū pricipiū ꝓpt̄ vnitatē virtutis ſpiratiue: pr̄ tn̄ nō dr̄ duo principia: ex hoc ꝙ in ipſo eſt vis ſpiratiua ⁊ gn̄atiua: qȓ iplicaret̄ plr̄itas ſuppoſitorū in pr̄e. Sed iſtud nō valet: qȓ ſi dicēdo pr̄em

Impro. eſſe duo pricipia: iplicat̄ plr̄itas ſuppoſitoꝝ: ita dicēdo patrē ⁊ filiū eſſe vnū pricipiū iplicat̄ vnitas ſuppoſiti q̄re ſi vnū nō dr̄ nec aliud. Ideo dicūt alij ꝙ

Scḋa reſpōſio ad idem. pr̄ nō pōt dici duo pricipia: qȓ vis gn̄atiua ⁊ ſpiratiua in pr̄e nō ſūt duo principia realit̄ diſtincta: qȓ potētia gn̄andi: ⁊ ſilr̄ potētia ſpirādi dicit eſſentiā cū ꝓprietate: ḡ cū in pr̄e nō ſint due eſſētie cū duab⁹ ꝓprietatib⁹ nō poſſum⁹ dicere ꝙ illa ſint in pr̄e duo

Impro. pricipia ⁊ multomin⁹ ꝙ pr̄ ſit duo principia. Sꝫ iſta reſpōſio min⁹ valꝫ q̄ꝫ prima: qȓ ſicut ꝑ iſtos vis gn̄atiua includit eſſentiā ⁊ ꝓprietatē ſic ⁊ pſona: ſꝫ ꝑ ſolā realē differētiā relationū dato ꝙ ſit vna nūero eēntia dicim⁹ pſōas differre realit̄: ḡ ſilr̄ ex ſola diuerſitate relationū nō obſtāte vnitate eſſentie debem⁹ dicere has vires. ſ. vim ſpiratiuā ⁊ vim gn̄atiuā differre realit̄: ⁊ eē pricipia diuerſa. Dicēdū: ḡ aliť ꝙ ſi

I. Opinio doctoris. nomē pricipij accipiat̄ ꝓ eo qd̄ agit ſic pr̄ eſt vnū principiū pr̄ aūt ⁊ fili⁹ ſunt duo pricipia. Si aūt accipiat̄ principium pro eo quo agens agit ſicut dictum eſt ꝓprie loquēdo debet dici ꝙ in patre ⁊ filio reſpectu ſpūs ſancti eſt vnū pricipiū: ſꝫ vis ſpiratiua. in pa-

m iiij

tre aũt reſpectu filij ꝛ ſpũs ſancti ſunt duo principia ſcʒ vis generatiua ꝛ ſpiratiua: ſi tñ hec includãt intrinſece relationẽ. Si aũt dicat ꝙ pater ꝛ filiꝰ reſpectu ſpũs ſancti ſunt vnũ principiũ vere dicit̃ ſed deficit a ꝓprietate alterius modi loquẽdi ꝛ nõ video quẽ eodẽ mõ nõ poſſit dici ꝙ pater ſit duo pricipia reſpectu filij ꝛ ſpũs ſancti: niſi teneret̃ alia opinio. ſ. ꝙ vis generatiua ꝛ ſpiratiua dicãt ſolã eſſentiã intrinſece: qꝛ tũc vis gñatiua ꝛ ſpiratiua nõ eſſẽt duo principia ſed vnũ tantũ quo ꝓducent̃ filius et ſpũs ſanctus ordie quodã ꝓpter qḋ ſortit̃ diuerſa noĩa vt plene deductũ fuit ſupra diſt. vij. Et tũc pr̃ nullo modo poſſet dici plura principia qualitercũqꝫ ſumeretur principium.

Queſtio Tertia.

Vtrũ pater & filius poſſint dici plures ſpiratores.

R. Queſt. iij. Arg. pᵒ Ertio q̃ritur vtrũ pater & filius poſſint dici plures ſpiratores. Et videtur ꝙ nõ: qꝛ ſicut oẽs pſone cõueniũt in actu cauſandi: ita pater ꝛ filius in actu ſpirãdi: ſed tres pſone nõ dicunt̃ tres creatores ſʒ vnus creator: ğ pater ꝛ filius nõ debẽt dic duo ſpiratores ſed vnus ſpirator.

Arg. ij. Itẽ ſi vnũ relatiuorum dicit̃ multipliciter ita ꝛ reliquũ: ſed ſpirator ꝛ ſpiratus dicunt̃ correlatiue: ğ ſi dicunt̃ plures ſpiratores dicent̃ plures ſpirati: ſed iſtud nõ eſt verũ: ğ nec illud.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt qḋ dicit Hilarius. ij. de trini. ca. ij. ſpm̃ ſanctũ ab auctorib' eſſe cõfitẽdũ eſt: ꝛ eadẽ rõne a ſpiratorib'. Nõ eñ eſt a patre ꝛ filio alia actione q̃ꝫ ſpiratione. Itẽ quicũqꝫ ſpirant ſunt ſpiratores ꝛ ſpirãtes (oĩe eñ verbũ reſoluit̃ in verbũ ſubſtãtiuũ ꝛ ſuũ participiũ ꝛ nomẽ verbale) ſed pater ꝛ filiꝰ ſpirãt: ğ poſſunt dici ſpirãtes ꝛ ſpiratores.

L. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſpõſio: hec q̃ſtio nõ eſt de re ſed de mõ loquẽdi. Et qꝛ loquẽdum eſt vt plures: ideo quilibet modus dicẽdi cũ ꝓbabilitate dictꝰ tolerãdus eſt.

Prima opinio. Dicunt ergo quidã ꝙ pater ꝛ filius debẽt dici vnꝰ ſpirator: q̃rũ motiuũ eſt: qꝛ hec eſt differẽtia inter noĩa adiectiua ꝛ ſubſtãtiua: qꝛ cũ nomen adiectiuũ dicat rẽ ſuã in adiacẽtia ad alterũ trahit numerũ ab his q̃bus adiacet eſto ꝙ forma p ipm̃ importata nõ pluri ficet̃: ſubſtãtiuũ aũt cũ nõ dicat rẽ ſuã vt alteri adiacẽtẽ: nõ trahit ab altero numerũ niſi ex ſola pluri ficatione forme iportate p ipm̃ vt dictũ fuit diſt. ix. Ex hoc ſic arguit̃ ſubſtantiuũ nõ pluriſicat̃ niſi forma vel res iportata p ipm̃ pluriſicet̃: ſed ſpirator ẽ ſubſtantiuũ ꝛ res iportata p ipm̃ nõ pluriſicat̃. Eſt eñ tantũ vnus actus ſpirãdi qḋ noĩaliter iportat̃ p nomẽ ſpiratoris: ğ nullo mõ poſſũt dici ſpiratores plures.

M. Ad pu. principale in oppoſi. Scd̃m iſtũ modũ reſpõdet̃ ad rões in oppoſitũ ad auctoritatẽ Hilarij ꝙ Hilarius locutꝰ eſt exceſſiue accipiẽs ſubſtãtiuũ ꝓ adiectiuo.

Ad ſcd̃m. Ad aliḋ dicendũ ꝙ quicũqꝫ ſpirãt ſunt ſpirãtes nõ tñ ſpiratores: licet eñ verbũ reſoluat̃ p ſuũ participiũ et in nomen verbale tñ in participiũ reſoluit̃ ſm eũdem numerũ: qꝛ vtrũqꝫ tam verbũ q̃ꝫ participiũ eſt adiectiuũ: ſʒ in nomẽ verbale qḋ eſt ſubſtãtiuũ nõ oportet ꝙ reſoluat̃ ſm eundẽ numerꝫ niſi res iportata p vtrũqꝫ pluriſicet̃ qḋ nõ eſt in ꝓpoſito. Et ideo pat et filius dicunt̃ duo ſpirãtes nõ aũt duo ſpiratores

N. Opi. ij. ¶ Alius modus dicẽdi eſt ꝙ pater ꝛ filius poſſunt dici duo ſpiratores. Et iſti de modo pdicãdi adiectiuorũ nominũ dicũt ſicut alij. De ſubſtãtiuis aũt ꝓbabiliter diſtiguũt hoc mõ: ꝙ noĩa ſubſtãtiua aut ſignificãt in abſtracto aut in ɔcreto. Si in abſtracto tunc nunq̃ꝫ pdicant̃ pluraliter niſi res importata p ea pl'rificet̃: qꝛ talia rẽ ſuã ipoꝛtãt abſqꝫ habitudine ad ſuppoſita. Si in cõcreto: hoc põt eſſe dupliciter. quia vel illḋ cõcretũ eſt nomẽ ſubſtãtiuũ: vt homo aſinꝰ ꝛ hmõi: et i his eſt idẽ qḋ in abſtractis: qꝛ i his forte ſuppoſitũ importatũ p cõcretũ: ꝛ natura p abſtractũ ſunt idẽ: Et ideo vnũ nõ dicit̃ pluraliter qn pluraliter dicat̃ reliquũ: vnde nõ ſunt plures hoĩes niſi ſint plures hũanitates: vel illud cõcretũ eſt nomen actus: ſicut nomẽ verbale: vt doctor curſor et ſimilia. Et qꝛ actus intelligit̃: vt egrediẽs a ſuppoſito: ideo tale nomẽ ſemp pdicat̃ de plurib' ſuppoſitis pluralit̃: ſicut verbũ ꝛ ſuũ pticipiũ. Pro hac opinione eſt ratio ꝛ exẽpliũ. Ratio: qꝛ omne nomẽ verbale degenerat in adiectiuũ. Et ideo nõ ſequit̃ modũ pdicãdi adiectiuorũ. Qḋ aũt degeneret in adiectiuũ: patet ex ex hoc ꝙ vere ſubſtãtiua nũq̃ꝫ ꝓprie ſibiinuicẽ ɔiungunt̃ ex eadẽ pte enũciatiõis ſine cõiunctione media. Non eñ bene dicit̃ ſortes plato currũt: ſed ſortes ꝛ plato currũt. Et idẽ eſt in oĩbus. Nomina autẽ adiectiua abſqꝫ cõiunctione addun tur ſubſtãtiuis: vt dicẽdo ſortes muſicus. Nũc aũt nomina verbalia addunt̃ ſubſtantiuis vere ſine cõiunctione media: vt dicendo petrus ſcriptor venit et incõueniẽter valde interponeret̃ cõiunctio dicẽdo petrus ꝛ ſcriptor venit: referẽdo ad idẽ ſuppoſitũ. Et ideo noĩa verbalia induũt modũ adiectiuoꝝ Et ideo nõ eſt mirũ ſi ſemp in plurib' ſuppoſitis pdicent̃ pluraliter more adiectiuorũ. O. Exẽpliũ eſt ad hoc: qꝛ plurib' ducẽtib' nauẽ vnus eſt actꝰ quo nauis ducit̃ ſcʒ motus eius: et tñ plures dicunt̃ eẽ ductores ſicut pl'res ducẽtes: ğ ſilit̃ plurib' ſpirãtib' ſpm̃ ſanctũ: lʒ ſit tm̃ vnꝰ actꝰ q̃ ſpirat̃: poſſunt tñ dici plures ſpirãtes ꝛ pl'es ſpiratores. Iſtḋ tñ nõ eſt oĩno ſĩle: qꝛ licet ſit tantũ vnus motus nauis: tñ virtutes plurũ ducentiũ nauẽ ſunt plures ꝛ non vna. Diſſimilitudo in inſtantia. In ꝓpoſito aũt nõ ſolũ actus ſpirãdi eſt vnꝰ imo virtus ſpiratiua in plurib' ſpirãtib' eſt vnica ꝓpter qḋ magis poſſunt dici plures ductores nauis quaꝫ pater ꝛ filiꝰ poſſint dici plures ſpiratores ſpũs ſancti.

P. Ad pu. argumẽ. in oppo. ¶ Scd̃m hũc modũ reſpõdet̃ ad rões in oppoſitũ. Ad primã cũ dꝛ ꝙ oẽs pſone ɔueniũt in vno actu creãdi: ıõ dꝛ vnꝰ creator ꝛ nõ plures creatores Dicendũ ꝙ nõ eſt oĩno ſĩle qḋ adducit̃ ꝓ ſilĩ: qꝛ ſi poneremꝰ vnũ ſuppoſitũ abſolutũ in diuinis ſicut ponũt iudei ꝛ gẽtiles adhuc ei cõpeteret creare. Et iõ creatio nõ ſolũ egredit̃ ab oĩb' pſõis vt ſũt vnũ ſʒ oĩno videt̃ eẽ extra rõem actꝰ creãdi ꝙ ſit a plurib' pſonis: ſed actꝰ ſpirãdi: lʒ ſit a pr̃e ꝛ filio vt ſũt vnũ i ſpiratiua potẽtia tñ neceſſario ſupponũt pl'itatẽ illoꝝ q̃ nõ poſita nullo mõ eẽt iſte actꝰ in diuinis vt ꝓbatũ fuit ſupra: ꝓpt qḋ magis ɔuenit dicere ꝙ pr̃ ꝛ filiꝰ ſint pl'es ſpiratores q̃ꝫ ꝙ pr̃ ꝛ filiꝰ ꝛ ſpũs ſctũs ſint pl'es creatores.

Q. Ad ſcd̃m. Ad aliuḋ dicẽdũ ꝙ ſi vnũ relatiuorũ dꝛ multiplicit̃ multiplicitate rõnũ ſpecificarũ oʒ alterũ multiplicat̃ dici. Si aũt vnũ pl'ificet̃ ſm numerũ ſolũ nõ oportʒ alterũ m'tiplicari ſilit̃. vnꝰ eñ pr̃ refert̃ ad m'tos filios. Silr̃ in ꝓpoſito vnus ſpũs põt referri ad pl'es ſpiratores: qꝛ illa pl'itas ẽ ſolũ ſm nũerũ ſuppoſitoꝝ: ꝛ nõ ſolũ ſm diuerſitatẽ ſpecificã relationũ imo nec ſʒ numerũ relationũ qꝛ vna ſola relatio eſt in pr̃e ꝛ filio p quã referũt̃ ad ſpm̃ ſctm̃: ſicut ſpiratores ad ſpiratũ: ideo nõ valʒ.

Diſtinctio. XXX.

Sentētia in generali & ſpeciali.

A. Diſt. xxx. Snia in generali.

SVnt enī quędā &c. Superi⁹ determinauit magiſter quo mō diuine pſone dicunꝫ pncipiū creaturarū: Hic vero determiare intēdit de his que de deo dicunꝫ ex tēpore. Unde iſta pars diuidiꝫ in duas. Primo determinat ſuū intentū. Scđo incidētaliꝫ ſoluit quandā queſtionē ſuperius dictam. Scđa ibi. poteſt hic ſolui. Prima diuiditur in tres. Pmo oſtēdit que de deo dici ex tēpore. Scđo oſtendit modū quo de deo dicunꝫ. Tertio declaratū cōclu dit. Scđa ibi. Quo mō ergo optinebit. Tertia ibi. Ex his aperte oſtendiꝫ. Prima diuidiꝫ in tres Primo pponit intentū. Scđo circa hoc mouet ob iectionē. Tertio ſoluit. Scđa ibi. Sed hic aliquis diceret. Tertia ibi. adduci pōt. Hec eſt ſententia lectionis in generali. ¶ In ſpāli ſic procedit.

B. Snia in ſpeciali

Et pponit ꝙ que tēporaliter ⁊ relatiue: ⁊ ſm accidēs de deo dicunꝫ nō ſm accidēs quod ſit in deo; ſed quod eſt in creaturis vt creator: refugiū: domin⁹: ⁊ ſimilia. Non enī de⁹ pōt ab eterno eſſe dominus quia ſeruum non ſemꝑ habuit ſed cepit habere ex tēpe. Poſtea obiicit ꝙ nō videꝫ ex ꝙ tēpore ceperit eſſe deus cū de⁹ ſit domin⁹ tēporis q nō eē cepit in tēpore nec ex tpe. Ad quod rñdet ꝙ dominus tēporis cepit eſſe de⁹ qñ cepit tēpus eſſe. vnde ſicut tēpus nō cepit eſſe in tēpore vel ex tēpore: ita nec deus dr̄ domin⁹ tēporis vel in tēpore vel ex tēpore. Poſtea declarat moduꝫ qualiter iſta de deo dicunꝫ ⁊ dicit ꝙ deus pōt ex noua relatione referri ad creaturā ſine ſui mutatione q2 ipſa relatio eſt realis in creatura ſed tm̄ applꝰo relatiua eſt in diuinis reſpectu creaturarū: et ponit exēplū: ſicut nūmus ſine ſui mutatione ſit preciū: ita deus ſine ſui mutatiōe ſit creator. Poſtea ↄcludit propoſitū dicens: ex dictis manifeſtum eſt ꝙ hec que dicunꝫ de deo ex tēpore dicunꝫ ſine ſui mutatōe ⁊ ſine aliquo accidēte ſibi aduenienteꝫ ſine aliqua reali habitudine. vnde ſolū nomē relatiuū eſt. Ultimo ſoluit queſtionē quā ſupra reliquerat inſolutā. ſ. quo mō ſpūs ſanctus dat⁹ a ſe poſſit referri ad ſe: ⁊ reſpōdet ꝙ cū ſpūs ſan. diciꝫ dat⁹ vel miſſus ꝗſe relatiue dicitur ad eū cui datur: et eſt relatio ſm nomē ⁊ nō ſm eſſe ſed ſic eſt mutatio in illo cui datur nulla mutatiōe facta in dante. Et in hoc ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrū aliquid dicatur de deo ex tempore.

C. Que. i. Arg. i.

CIrca diſtinctionē iſtam querunꝫ duo. Primū eſt vtrū aliquid dicatur de deo ex tēpore. Et videꝫ ꝙ nō: q2 voces ſunt ſigna rerū: ſed i deo nihil eſt ex tēpore: ſed totū ab eterno: ğ nullū nomen pōt dici de deo ex tēpore.

Arg. ii. ¶ Item de re tēporali nihil pōt dici ab eterno. vt videtur: ğ de re eterna nihil pōt

Arg. iii. dici ex tēpore: ſed deus eſt eternus ğ ⁊c. ¶ Item ſi aliquid dicereꝫ de deo ex tēpore aut dicereꝫ neceſſario aut contingenter: nō neceſſario q2 que neceſſario inſunt ſemꝑ inſunt. Que aūt ex tēpore inſunt nō ſemꝑ infuerunt: nec ↄtingenter q2 que cōtingenter inſunt: inſunt ꝑ accidēs. in deo aūt nullum eſt accidens: quare ⁊c. ¶ In ↄtrariū eſt Aug. ⁊ magiſter in littera. In op.

D. Rñſio ad queſtionē

¶ Reſpōſio corū que pdicanꝫ de aliquo que dicunꝫ abſolute: que relatiue: Dicendū eſt ergo ꝙ nihil abſolute dictū pdicaꝫ de deo ex tēpore. ſed aliqua q̄ relatiue dicunꝫ: predicātur de deo ex tēpore. Primū pꝫ ſic. oē quod dr̄ de deo abſolute dr̄ de deo eſſentialiter. ſicut hō de ſorte ⁊ animal de hoie: Cuius rō eſt q2 pdicata oia diuia vertuntur in ſubſtātiā excepta rlōe ſm oēs doctores: ſed pdicatū eſſentiale ſemꝑ dr̄ de re (⁊ vt dicatur ſine calumnia ſaltē re exñte) ergo oia abſoluta dicta de deo ſemꝑ ⁊ ab eterno dicunꝫ de eo: ğ non ex tēpore ſolū vt nunc loquimur. ¶ Itē nullū abſolutū pōt de nouo aduenire alicui ſine ei⁹ mutatione: ſed deo repugnat ois mutatio: ğ nihil abſolutū pōt deo ↄuenire de nouo ſiue ex tēpore. mior pꝫ de ſe: pbatio maioris ꝑ philoſophū. v. phi. qui attribuit ſolū relationib⁹ ꝙ poſſint alicui aduenire de nouo nulla facta mutatiōe in ipſo abſoluto: ğ nullo mō aduenīūt alicui de nouo niſi ꝑ mutationem factā in ipſo: mutatio āt nō poteſt conuenire deo: ergo ⁊c. ⁊ ſic patet primū ¶ Scđm pꝫ ſic. Ois relatio vel relatiua denomiatio requirit duo extre- E.
ma ſm rem vel ſm rōnem: natura enī rlōis eſt ꝙ ſit inter duo; vel accepta vt duo. vbi ergo alteri relatiuorū cōpetit ſolū referri ex tēpore: oꝫ ꝙ ſuo correlatiuo ↄpetat ſolū referri ex tēpore: Alias eſſet dare relationē q̄ nō hēret niſi vnum extremuꝫ. Nunc eſt ita ꝙ aliqua nomina relationē iportātia creature ad deū ↄueniūt creature ex tēpore: vt eē ſaluū: eſſe creatū: ğ nomia predictis correſpōdentia ↄueniūt deo ſoluꝫ ex tempore vt eſſe dñm: eſſe creantē: ⁊ ſimilia.

Ad prim pricipale. F.

¶ Ad primū argumētū dr̄ ꝙ voces abſolute ſignificāt res que ſunt i deo vt bon⁹: ſapiens: ⁊ hmōi ⁊ tales non dicunꝫ de deo ex tēpore. Uoces aūt relatiue nō ſignificāt res in deo exiſtētes: ſed hitudines eius ad creaturas: hitudies dico nō rei: ſꝫ rōis: vt patebit poſtea: ⁊ tales poſſēt dici de deo ex tpe q2 nō ponūt aliquid reale in ipo.

Ad ſcđm G.

¶ Ad ſcđm dicendū ꝙ de re tpali bene pdicaꝫ vel poteſt aliquid pdicari ab eterno: illud. ſ. qđ dicit relationē rōnis ſicut eſſe intellectū: vñ creatura fuit ab eterno intellecta a deo: Similiter ea que dicūt relationē rōis poſſunt ex tēpore dici de deo.

Ad tertiū H.

¶ Ad tertium diciꝫ ꝙ accidēs dr̄ dupliciter. vno mō put dicit naturā cōdiuiſam ſubſtātie et ſic nihil dicatur de deo per accidēs. Alio mō dr̄ accidens quod cōuenit alicui per aliud: et hoc mō nihil phibet quin deo ↄueniat per accidēs hoc eſt ꝑ aliud aliqua hitudo rōis. Ex hoc enī ꝙ deus intelligitur vt terminus habitudinis realis creature ad ipſum conſurgit ſm noſtrum modum intelligendi quedam habitudo ſaltem rationis dei ad creaturam.

Queſtio. II.

Vtrum in creaturis relatio differat realiter a ſuo fundamento.

I. Que. ii.

SEcūdo queritur de realitate relationū que dicunꝫ de deo ex tēpore. Et queriꝫ primo vtrū in creaturis relatio differat realiter a ſuo fundamento: ⁊ ſcđo queriꝫ vtrū relatiōes dei ad creaturas que cō- Arg. i.
ueniunt ei ex tēpore ſint reales. ¶ Ad primuꝫ ſic procediꝫ. Et arguiꝫ ꝙ relatio nō ſit alia res a ſuo fundamēto ſic. Quecūqꝫ differūt realiter i eodē

ſuppoſito faciunt cõpoſitionẽ: ſed relatio cũ ſuo fũdamento nõ facit compoſitionẽ: ḡ nõ differt realiter a ſuo fundamẽto. maior videt manifeſta quia res ad rem videt eſſe realis cõpoſitio. Minor ſimiliter patet qꝛ albũ ſimile alteri albo non eſt cõpoſitius ꝙ̃ ſi albũ eſſet ſolũ.
Arg. 4. ¶ Item illud quod aduenit alicui de nouo ſine eius mutatione non differt ab eo realiter: ſed relatio aduenit ſuo fundamẽto ſine eius mutatiõe vt dr̃. v. phiſi. ḡ nõ eſt alia res. maior ꝓbatur qꝛ noua res nõ poteſt aduenire alicui niſi per nouã actionẽ: noua aũt actio facit nouã
In op. mutationẽ circa ſubiectũ quare ꝛc. ¶ In contrariũ arguit ſic. q̄ differt pmis drñtijs entis realis ſũt diuerſe res: ſed fundamẽtũ et relatio differũt pmis differẽtijs entis. ſ. per abſolutũ ꝛ reſpectiuũ: ḡ
Deciſio q. ſunt res diuerſe. ¶ Reſpõſio. Circa queſtionem iſtã pcedet ſic: qꝛ pmo ponent aliorũ opiniones.
Arti. 1. Scdo declarabit veritas queſtiõis. ¶ Quantum
ad pmũ ſunt due opiniões. ¶ Una eſt ꝙ rlõ ꝛ ſuũ fundamẽtũ differũt realiter: ſicut diuerſe res faciẽtes verã cõpoſitionẽ i ſuo fũdamẽto relato: ita ꝙ ſi
Prob. 4. militudo fũdata in albedine facit cõpoſitionẽ cũ ea i ipſo ſimili. ꝙ ſint diuerſe res ꝓbat tripliciter. ¶ Primo ſic. Diuiſio ẽtis in ens extra aiam eſt in diuerſas res extra animam: ſed diuiſio entis in ſubſtãtiam: q̈titatẽ: qualitatẽ: relationẽ: eſt hmõi vt pꝫ in. vi. ꝛ. vij. metaph. ḡ relatio dicit diuerſam rem a
Scda q̈titate ꝛ q̈litate in quib⁹ fundat. ¶ Secundo ſic. relatio circũſcripto fundamẽto eſt: aut ḡ eſt ẽs reale aut nõ: ſi ſic habet ꝓpoſitũ. ſ. ꝙ dicit aliã realitatem a fundamẽto: ſi nõ tunc relatio circũſcripto fũdamento eſt nihil vel ens rõnis: ſed in nullũ illorum diuidit ens reale: ergo ens reale non diuidet
Tertia in relationem et alia predicamẽta quod eſt falſum. ¶ Tertio ſic. nulla res accidit ſibi ipſi: ſed relatio accidit ſuo fundamẽto. alioquin fundamẽtũ non poſſet eſſe ſine relatiõe puta albedo ſine ſimilitudine qđ falſum eſt: ḡ relatio eſt alia res a funda-
R. mento. ¶ ꝙ aũt iſta duo faciant cõpoſitionẽ in relato probat ſic. diuerſe eſſentie vel qualeſcunq̈ diuerſe res nõ poſſunt facere vnũ niſi p cõpoſitionẽ ſed relatio ꝛ fundamentũ ſuũ ſunt diuerſe eſſentie vel ſaltẽ diuerſe res: ḡ faciũt cõpoſitionẽ in ſubiecto. Addũt tñ iſti ꝙ relatio poteſt alicui aduenire de nouo nulla facta mutatione in ipſo ẽm aliqđ abſolutũ: ſed ſolũ in alio: vt patet de albo. Si eñi ſit ſolum ad nihil refert relatiõe ſimilitudinis. Si autẽ de nouo aliud fiat album: ipſum quod mutabitur ẽm duo: ſcꝫ ẽm albedinem ꝛ ẽm ſimilitudinẽ: ſꝫ pmũ albũ mutabit ſolũ ẽꝫ vnũ. ſ. ẽꝫ ſimilitudinẽ acquirendo reſpectũ relatiuũ quẽ prius nõ habebat: Et hoc videt inuere ſimplicius ſup librũ predicamẽtorũ. vbi dicit ꝙ illud qđ eſt ad alterum eſt quodã modo in diuerſis: vel diuerſa exigit. Et ideo gñatio ꝛ corruptio illorũ adherẽt illis ad que aliquo mõ ſe habent: Et q̈n̄ illis ipſa ẽm ſe nihil patiant: alijs tñ mutatis cõmutantur. Eſt ergo intẽtio iſtorum ꝙ relatio differt realit a ſuo fundamẽ-
M. to. ꝛ facit cũ eo cõpoſitioẽm ꝛ nihilominꝰ põt alicui
Improb. aduenire ex alterius mutatiõe. ¶ Iſtã opinionem non credo eſſe verã maxime q̈tũ ad hoc qđ dicit ꝙ relatio facit cõpoſitionẽ cũ ſuo fundamento: ꝛ ꝙ poteſt aduenire alicui ex alterius mutatiõe: quod patet ſic. qꝛ ſi relatio (faciens cõpoſitionem cum ſuo fundamento ẽm iſtos) poteſt aduenire alicui ex alterius mutatiõe: aut hoc eſſet ex ſola alterius mu-

tatiõe: aut cũ mutatiõe illius cui aduenit noua rlõ. Non ex ſola mutatiõe alterius ꝓpter duo. Primũ eſt ꝙ ſicut diſtinctorũ ſuppoſitorũ ſunt diſtincte actiones ita ꝛ diſtincte paſſiones: ſeu receptiões: ſꝫ duo ſuppoſita diſtincta ſic habẽt diſtinctas actiões ꝙ ex actione vnius aliud nullo modo eſt agẽs ẽm aliquid abſolutũ. vel ẽm aliquid reſpectiuũ: ergo ſimiliter ex hoc ꝙ patitur: recipit: vel mutat: aliud nullo modo recipit aliquid abſolutum: vel relatum: vel qualitercunq̈ patitur: ſeu mutat. Scdm eſt ꝙ oẽ illud qđ ſe habꝫ aliter nũc ꝙ̃ prius eſt vere mutatum in ſe: ſed oẽ qđ recipit aliud realiter a ſe differens ꝛ faciẽs cum eo cõpoſitionẽ ſe hꝫ alit nũc ꝙ̃ prius: ergo vere eſt mutatũ i ſe ꝛ nõ ſolũ alterũ. maior pꝫ ex diffinitiõe mutatiõis: qꝛ mutatio eſt p quã aliquid ſe habet nũc aliter ꝙ̃ prius. minor patꝫ ex ipſa rõne terminorũ. qꝛ quod eſt prius ſimplex ꝛ deinde cũ altero cõpoſitum ſe hꝫ nunc aliter ꝙ̃ prius. Item nec ex mutatiõe alterius cũ mutatiõe illius quod recipit relationẽ ꝓpter duo. Primũ eſt: qꝛ ſi ſit aliqua mutatio per quam aliquid ſit albũ: et p quã aliquid exñs prius albũ ſit ei ſimile: recipiẽdo relationẽ ſimilitudinis: tunc iſta ſcda actio terminat per ſe et immediate ad relationẽ quod eſt contra philoſophũ. v. phiſi. Secundũ eſt ꝙ agens ꝛ paſſum oportꝫ prius eſſe approximata ſaltẽ ordine nature ꝙ̃ vnũ agat in alterum. Sed agens quod facit aliquid album vltra mare nullo mõ eſt approximatũ albo prius exñti citra mare: ḡ ſatis mirũ eſt: immo improbabile dicere ꝙ tale agens aliquã actionẽ habeat circa tale paſſum imprimẽdo aliqđ nõ ſolum faciens cõpoſitionẽ cum eo: ſed qualitercunq̈ realiter diuerſum. ¶ Item ſi relatio ſimilitudinis faciat cõpoſitionẽ in albo reſpectu alterius albi eadem rõne: relatio diſſimilitudinis eiuſdem albi ad nigrum faciet cõpoſitionẽ cũ eodẽ: et relatio eius ad ſuam cãm ſimiliter faciet nouã cõpoſitionẽ cũ eo ꝛ relatio eius ad viſum vt agens ad paſſiuũ ꝛ ſic de q̈ſi infinitis relatõibus que poſſunt in eodẽ fundari. qđ videt magnũ incõueniens quare ꝛc. A. Ad rões iſtius opiniõis patebit ſolutio inferius. Op. ij. ¶ Alia opinio eſt ꝙ relatio differt a ſuo fundamẽ- O. to realiter: et tamẽ non facit cõpoſitionẽ cum ip ſo: qꝛ illud per quod relatio differt a ſuo fundamen- Prob. to nihil ponit in eodem ſubiecto cũ fundamẽto. qđ declarãt ſic. relatio eñi vt dicũt importat duo vnũ in recto quod ponit in ſuo ſubiecto: et aliud in obliquo. ſ. terminum ad quem. Verbi gratia. paternitas que eſt relatio patris ad filium importat aliqđ in recto quod eſt in patre ſubiectiue: importat etiã filium vt terminũ ad quem eſt. Et vtrunq̈ eſt de ratiõe relatiõis. ꝙ eñi illud quod ponit in ſubiecto qđ refert per eum ſit de rõne eius patꝫ: qꝛ ſicut qualitas eſt formaliter qua quales dicimur. ita rlõ eſt qua hñs eã formaliter refert: ſed hoc non eſſet niſi includeret in ſua rõne illud quod ponit in ſubiecto quod refertur quare ꝛc. ꝙ autẽ includat in ſua rõne terminũ patet dupliciter: Primo qꝛ illud quo remoto relatio nõ remanet: nec in re: nec in intellectu includit in rõne relatiõis: ſed terminꝰ ẽ hmõi: ergo ꝛc. maior patꝫ: qꝛ vnum quodq̈ poteſt ſaltẽ manere in intellectu ſine eo quod nõ eſt de ratiõe eius. Etiã minor pꝫ qꝛ ablato termino ad quẽ rlõ nõ manet nec in re nec in itellectu quare ꝛc. Scdo qꝛ rlõ non cõſiſtit in aliqđ aliud ſe hẽre: ſꝫ illud aliud ad quod ſe hꝫ eſt terminꝰ ad quẽ ḡ ꝛc. Dicit ergo

iſta poſitio ꝙ rlõ cõptũ ad hoc qđ dicit ĩ recto: ⁊ po-
nit in ſuo ſubiecto non dicat aliam rem a ſuo fũda-
mento ſed dicat eandẽ rem tamẽ ſub alia ratione.
Sed cõparatum ad terminũ ad quẽ eſt dicit aliã rem a
ſuo fundamẽto et per ↄ̃ñs relatio non facit ↄpoſi-
tionem cum fundamẽto ſuo q꞉ nõ includit aliam
rẽ niſi terminũ ad quẽ eſt qui non eſt in eodẽ ſub-
iecto cum fundamẽto: Et iſta probanꝭ ratione vali-
da que talis eſt: Relatio non differt a ſuo fũdamẽ-
to niſi per terminũ ad quẽ, quem importat: ſꝫ rela-
tio non ponit terminũ ad quẽ in ſuo ſubiecto in q̃
eſt ſuũ fũdamẽtũ g̃ relatio nõ ponit aliquid diuer-
ſum in ſuo ſubiecto a ſuo fundamẽto. Maior pꝫ
q꞉ relatio non differt a ſuo fũdamento niſi p illud
per quod differt ab abſoluto: ſed relatio nõ differt
ab abſoluto niſi per hoc ꝙ importat terminum ad
quem: ergo ⁊c. Differt ergo rlõ a ſuo fundamẽ-
to realiter: q꞉ includit terminũ ad quẽ: quem non
includit fundamẽtum: ſed nõ facit ↄpoſitionẽ cũ
eo q꞉ nõ ponit terminũ in eođ ſubiecto cum funda
A. mento: nec aliquã aliã realitatẽ ⁊ vt ſic nõ differt a
Impro. opi. ſuo fundamento: ſed ſolum rõe termini ad quē.
¶ Cõtra poſitionẽ iſtã arguiꝭ dupliciter. Primo
q꞉ nõ videꝭ ire ad intellectũ queſtiõis, q꞉ queſtio ẽ
de reali differentia vel reali identitate rlõis: ⁊ ſui
fundamẽti que eſt queſtio metaphiſica: et non de
differentia noĩꝫ que eſt queſtio grãmaticaꝭ: ſꝫ res
abſoluta vꝭ relatio in ſuo eſſe reali nõ habet rectũ
vel obliquum: ſed ſolum voces ſignificatiue que
ptinent ad grãmaticũ: ergo ad queſtionẽ de idẽ-
titate vel diuerſitate rerum ſm ſuã realitatẽ nõ eſt
B. reſpõdendũ p diſtinctionẽ inter rectũ ⁊ obliquũ.
Arg. ii. ¶ Secũdo arguiꝭ ad rem dimittendo noĩa ſic: aut
relatio eſt aliqua realis entitas: aut nulla ſi nulla
tunc nõ eſt predicamentũ: q꞉ ſm iſtos ens reale di-
uidiꝭ in decem p̃dicamenta tanꝗ̃ in decem realita-
tes. Si vero ſit aliqua realitas aut eſt realitas ſui
fundamẽti preciſe: aut ſui termini preciſe: aut rea-
litas vtriuſqꝫ formaliter et quidditatiue: aut eſt ſi-
tudo metaphiſica differens ab vtroqꝫ realiter. Si
primũ dicaꝭ ſcilꝫ ꝙ relatio ſit preciſe realitas funda
menti ſequũꝭ duo incõuenientia ↄtra eos. Primũ
eſt ꝙ relatio nõ erit eſſentialiꝭ reſpect⁹: q꞉ illud qđ
eſt eſſentialiter abſolutũ nõ eſt eſſentialiter reſpe-
ctus: ſed ſi relatio ſit preciſe realitas ſui fundamẽ-
ti ipſa eſt preciſe: ⁊ formaliter: ⁊ eſſentialiter abſo-
lutũ quoddã ſicut et ſuum fundamentũ: g̃ ipſa nõ
erit eſſentialiter ⁊ formaliter reſpect⁹: quod videꝭ
magnum incõueniens: ⁊ ↄtra diffinitionẽ ei⁹ eſſꝫ
q꞉ relatiõis ratio eſt eſſe ad aliud: ratio aũt abſolu
ti nõ eſt eſſe ad aliud: ſed ad ſe. Scđm eſt, quia ſi
relatio eſt eſſe p̃ciſe idẽ qđ ſuũ fundamentũ ſequiꝭ
Euaſio ꝙ ipſa ⁊ ſuum fundamentũ ſint formaliter vnum
p̃dicatum, quod ſimiliter eſt incõueniẽs. ¶ Si di-
catur ꝙ nõ imo ſũt diuerſa predicata rõe cõnota
ti q꞉ relatio ↄnotat terminum ad quẽ: quẽ nõ ↄno-
Cõfirmatio tat fundamentũ. ¶ Contra, q꞉ licet nomẽ ſimilitu-
dinis ↄnotet aliquid in ſorte quod nõ ↄnotat nomẽ
C. albedinis tamẽ ſi eađ res eſt preciſe ⁊ formaliter al
bedo et ſimilitudo impoſſibile ẽ ꝙ illa vna res cõno
tet terminũ ⁊ ſic ſit relatio ⁊ nõ ↄnotet ⁊ ſic ſit fun-
damẽtũ: q꞉ impoſſibile eſt ꝙ eiđ rei reſpectu eiuſđ
ↄueniãt ſimul cõnotare vel exigere aliq̃d: et nõ cõ
notare et nõ exigere illud niſi eiđ rei reſpectu eiuſ-
dem ↄueniãt ↄtradictoria realiter quod eſt impoſ-
ſibile. Et ↄfirmaꝭ, q꞉ eiđ noĩ nõ poteſt ↄuenire ſi-
mul ↄnotare aliquid ⁊ nõ ↄnotare ſignificatiue: g̃
eidem rei nõ poteſt cõuenire ſimul cõnotare: vel
exigere aliquã rẽ et nõ cõnotare vꝭ exigere eandẽ
realiter. Et ꝙ dicunt aliqui ꝙ ex parte rei eſt iſta
cõnotatio: q꞉ aliud eſt exiſtere ſm ſe: ⁊ aliud coexi-
ſtere alteri: et ex parte rei aliud requiriꝭ ad verifi-
candũ aliquid coexiſtere alteri quod nõ requiritur
ad verificandũ ipſum exiſtere in ſe. Non valet q꞉ lꝫ
nomẽ coexiſtẽtie ↄnotet aliquid qđ nõ cõnotat no-
men exiſtentie: et aliquid requirat vt verificet de
aliquo qđ nõ requirit nomẽ exiſtẽtie tamẽ impoſſibile
eſt ꝙ illud quod eſt realꝭ eſſentia alicui⁹ preciſe cõ-
notet vel requirat realiter aliq̃d ⁊ nõ connotet vel
requirat realiter illud idem. propter quod ſi albe-
do ſortis et eius ſimilitudo ſunt p̃ciſe ⁊ formaliter
eađ realitas impoſſibile ẽ ꝙ illa res cõnotet aliquid
et non cõnotet illud cõparatũ ad verificandũ vnũ no-
men puta nomen ſimilitudinis de ſorte aliq̃d req̃
ratur ſibi coexiſtens qđ nõ requiriꝭ ad verificandũ
albedinem de ipſo. q꞉ vnũ nomẽ ſumiꝭ ex ↄceptu
vnius rei preciſe. ſ. nomen albedinis. aliud autem
ſumiꝭ ex cõceptu duarũ. ſ. nomen ſimilitudinis vt
infra patebit. Nos aũt ſicut dictũ eſt querimus de
rebus et nõ de nomib⁹. Si aũt detꝭ ſcđm membrũ
. ſ. ꝙ relatio ſit preciſe realitas ſui termini: ſequun-
tur eadẽ incõuenientia que dicta ſunt: et per eaſđ
rõnes: et adhuc queđ magna abſurditas. ſ. ꝙ rea-
litas relatiõis poſſit eſſe diſtincta ſm ſuppoſitum a
realitate ſui fundamẽti: q꞉ terminus rlõis mo frequẽ-
ter eſt in alio ſuppoſito ꝗ̃ ſit fundamentũ: ſed q꞉
non credo ꝙ aliquis hoc ſentiat iđ nõ plus dico de
hoc. Si aũt detur tertium membrũ. ſ. ꝙ realitas re-
lationis ſit realitas vtriuſqꝫ fundamenti formali-
ter et quidditatiue adhuc ſequunꝭ eađ incõuenien-
tia ꝗ̃ prius: ⁊ poſſunt eođ mõ deduci: et preter hoc ſe-
quiꝭ aliud incõueniens ſatis abſurdũ. ſ. ꝙ ſimilitu-
do platonis ad ſortem ſit eque formaliter albedo
ſortis ſicut albedo platonis et ecõuerſo: q꞉ ſimili-
tudo ſortis ad platonem eque eſſentialiter includit
albedinem vtriuſqꝫ: et p ↄ̃ñs ſimilitudo ſortis ad
platonem: ⁊ platonis ad ſortẽ eſſet vna nũero tamẽ:
quia quelibet includeret eaſđ partes numero eſſen-
tialiꝭ. Et equaliter: ⁊ iterũ nulla relatio eſſet aliq̃d E.
vnum: ſed formaliter plura: que ſunt adeo incon-
uenientia ꝙ nõ credo aliquẽ intelligentem hoc ſen-
tire. relinquiꝭ g̃ ꝙ ex quo realitas relationis non
eſt p̃ciſe realitas ſui fundamẽti: nec p̃ciſe realitas
extremi: nec realitas vtriuſqꝫ ſimul formaliꝭ ⁊ q̃d-
ditatiue ꝙ ipſa ſit realitas ſitudinis medie realiꝭ F.
differẽs ab vtroqꝫ vꝭ ipſa nõ eſt aliqua realitas ſm Ad rõeꝫ
ſe. ¶ Ad rõem eorũ dicendum eſt per interemptionẽ opi. ſ. de
minoris ꝙ relatio ſi ſit aliqua realitas differt a ſuo
fundamento per aliud ꝗ̃ per terminum ad quem.
Et cum pbaꝭ ꝙ relatio nõ differt a ſuo fundamen-
to niſi p illud per qđ differt ab abſoluto: verum eſt
et cum dꝭ in minore ꝙ relatio non differt ab abſo-
luto niſi per hoc ꝙ importat terminum ad quem: fal-
ſum eſt immo differt primo ⁊ p ſe per hoc ꝙ eſt eſ-
ſentialiter q̃dam reſpectus vni⁹ ad alterum. Per
hoc enĩ ꝙ importaret ſolum terminum ad quẽ non
poſſꝫ differre ab abſoluto cum vtrũqꝫ ſit abſolutũ
niſi forte ſicut differunt duo abſoluta ab vno abſo-
luto quã differentiã nõ querimus. Et iterum ni-
hil differt ab altero realiter ⁊ quidditatiue ⁊ forma-
liter per illud quod eſt extrinſecũ a ſua formali et
reali quidditate: ſed extremum qđ relatio cõnotat

in obliquo ſ̄m iſtos nõ eſt intrinſece de reali ⁊ for=
mali quidditate rõnis: ſed ſe habet oĩo extrinſe
ce etiã ſ̄m dictũ eoꝝ: dicũt eñ ꝙ ſicut qualitas eſt
qua formaliter quales dicimur: ita relatio eſt ſ̄m
quã ſubiectũ habens eam formaliter refert: Et
ideo ſicut tota eſſentia ⁊ formalis quidditas qua=
litatis eſt in eo ꝙ per ipſam denominamur quales:
ita tota eēntia ⁊ formal' q̃dditas relatõis ẽ i ſubie
cto relato ꝙ per eã formaliter refert. ¶ Dicendũ
Arti. ii. G. Opi. pro pria
eſt ergo aliter ꝙ relatio dicit dupliciter. Uno mõ
ꝓ reſpectu reali exñte i reꝝ natura ꝯſeq̃nte ad ſuũ
fundamentum per ſe vl' accidẽtaliter. per ſe ſicut
eſſe in alio ſequit ad naturã accidentis. accidenta=
liter: ſicut tangi vel tangere accidentaliter adue=
nit corporib' ſe tangentibus. Alio mõ relatio ac
cipit p̃dicamẽtaliter ⁊ ſic ꝗtum eſt de neceſſitate p̃
dicamẽti relatõis nõ dicit reſpectũ realẽ: ſed deno
minationẽ realẽ vt infra patebit. Si ḡ pmo mõ
accipiatur rlõ. dicẽdũ ꝙ talis relatio i creaturis rea
liter differt a ſuo fundamento nõ faciẽs ꝯpoſitio
nem cum ipſo. ꝙ differat realiter ꝓbat ſic. ſicut ſe
habẽt modi eſſendi in ſe ⁊ in alio ad ea in quib' fũ
dant: ita ſe habet modus eſſendi ad aliud ad illd
in quo fundat: ſed mod' eſſendi in ſe ⁊ mod' eſſẽ
di in alio differũt realiter ab illis in quibus fundã
tur: ḡ ſimiliter mod' eſſendi ad aliud q̃ eſt ip̃e re
ſpectus relatiuus differt realiter a ſuo fundamen
to. maior de ſe pꝫ: ſed minor ꝓbatur ſic. illa que ſic
ſe habẽt ꝙ vnũ a alio poſſunt ſeparari ſic ꝙ vnũ rema
neat in integritate nature ſue ſine alio differũt rea
liter. Si tamẽ vtrunq; ſit res: ſꝫ eſſe in ſe: vl' p ſe:
et eſſe in alio: et ea in quibus habent fundari ſunt
hmõi: fundat eñ mod' eſſendi in ſe: vel per ſe: in
ſubſtãtia ꝯpleta et mod' eſſendi in alio: in forma
inherente vt eſt accidẽs. Uidem' aũt ꝙ vtraq; na
tura remanet in integritate ſua abſq; tali modo. ſi
cut natura hũana in xp̃o nõ p ſe exiſtit: ⁊ accidẽtia
in ſacramento nõ p ſe exiſtũt in alio: ſaltẽ ꝗtitas
ergo tales modi eſſendi differũt realiter ab eis in
H. quibus fundãt. Et hec fuit minor: ſequit ḡ ꝯcluſio.
¶ Scõm pꝫ. ſcꝫ ꝙ nõ faciat ꝯpoſitionẽ cũ funda=
mento: et hoc ſimiliter medio vt pius: q: ſicut ſe
habet eſſe in alio ad id in quo fundat: ſic ſe habet
eſſe ad aliud ad ſuũ fundamẽtũ: ſed eſſe i alio nõ
facit ꝯpoſitionẽ cũ eo in quo fundat: ḡ nec eſſe ad
aliud. maior pꝫ de ſe: minor ꝓbatur: q: oẽ qđ ꝯpo=
nit ex aliquib' ꝯponentib' ſe habet ad illa ſicut to
tum ad partes. Partiũ aũt quedã ſunt ꝗtitatiue
quarũ vna nõ eſt in alia: ſed iuxta aliã poſitiõe dif
ferens: Alie vero ſe hñt vt materia ⁊ forma ſub=
ſtantialis: vel vt ſubiectũ et forma accidentalis.
Conſtat autẽ ꝙ eſſe in alio ⁊ accidens abſolutum
in quo fundat puta qualitas vel ꝗtitas nõ faciunt
vnũ ꝯpoſitum tanq̃ partes ꝗtitatiue poſitiõe dif=
ferentes. Item nec vt materia ſeu ſubiectũ ⁊ for
I. ma faciunt vnũ ꝯpoſitum quatenus vnũ eſt in alio
informatiue vl' inherenter. ¶ Ad cuius ꝓbatio=
nem preintelligendũ eſt. ꝙ res dr̃ analogice de re
4. abſoluta et de reſpectu: ſed per pius et ſimpliciter
de re abſoluta. Per poſteri' aũt ⁊ ſ̄m quid de re
ſpectu qui nõ eſt res niſi q: eſt realis modus eſſen
di. Unde hꝫ minimũ de entitate: q: eſt ſolũ mod'
entitatis et nõ eſt entitas habens modũ: ſꝫ mod'
tm̃: res ḡ dicta per ſe et ſimpliciter qual' eſt abſolu=
ta cũ oĩ re abſoluta facit ꝯpoſitionẽ. ſed illud quod
dr̃ ſecũdario res: ⁊ ſ̄m quid cũ nullum facit cõpoſi

tionem nec cũ abſoluto: nec cum relato: et hoc põt
ꝓbari ſic. ſi relatio vel q̃cunq; reſpectus ⁊ funda=
mentũ eius facerent ꝯpoſitionẽ hoc eſſet q: vnum
eſſet in quo aliud ⁊ alterũ eſſet qđ in alio: Uel vt
clarius dicat vnũ eſſet qđ inhereret (ſcꝫ reſpect')
⁊ aliđ cui inhereret. ſ. fundamentũ: ſed illud nõ põt
eſſe: q: illud quod eſt in alio vt ei inherens eſt res
habẽs modũ et nõ eſt modus ſolũ: Ex quo eñ ẽ
res eſt ſaltẽ large. Et q: eſt in alio inherenter mo
dum hꝫ eſſendi: ſed reſpectus eſt modus ſolum
⁊ nõ res modũ habens vt dictum eſt: ḡ ei nõ cõpe=
tit eſſe in alio modo quo ex talib' ſit ꝯpoſitio. Et
videtur mihi ſaluo meliori iudicio ꝙ ſicut res p ſe K.
ſubſiſtens eſt res abſoluta hñs modum talẽ eſſen
di ex ſua idependẽtia: ita res alteri inherens ẽ res
abſoluta hñs modũ talẽ eſſendi ex ſua depẽdẽtia.
vnde pius eſt negãdũ: q: nihil eſſet qđ eſſet eſſen
tialiter reſpectus qđ eſſet ponendũ: q: illud quod
eſt pure et eſſentialiter reſpect' eſſet in alio ſubie=
ctiue inherenter. Sic igitur pꝫ ꝙ relatio vl' quicũ=
q; reſpectus qui eſt realis ⁊ actual' dependẽtia vel
coexigentia alteri' differt realiter a ſuo fundamẽ=
to ⁊ tñ nõ facit cõpoſitionẽ cũ eo: Et idẽ eſt de oĩ
eo qđ eſt ſolus mod' eſſendi. ¶ Si aũt accipiatur L.
reſpectus ſolũ ꝓ eo qđ ſufficit ad rlõnem predica=
mẽtalẽ ſeu ad p̃dicamẽtũ relatiõis ſicut videt phi
loſophus accipere. v. meta. ⁊ in p̃dicamentis vbi
dicit ꝙ albũ refertur ad aliud albũ. Et vnum ꝗtũ
ad aliud ꝗtũ ſ̄m ſimilitudinẽ: equalitatẽ: et ine=
qualitatẽ. Sic ergo dicẽdum eſt ꝙ talis relatio nõ
differt realiter a fundamento ⁊ p ꝯñs nõ ſemp fa=
cit ꝯpoſitionẽ cũ eo: q: talis relatio non ſemper eſt
aliquid in rerũ natura quod ſit eſſentialiter reſpe=
ctus: ſed eſt ſola denoĩatio reſpectiua alicui' ſubie
cti ex natura pluriũ. Uerbi gr̃a ſortes dicit ſimilis
platoni ⁊ ecõuerſo. nõ ꝙ iſta ſimilitudo ſit aliquid
quod ſit eſſentialiter reſpectus: Sed ſic denoĩat
ex hoc ꝙ habet albedinem in ſe: et alius habet al=
bedinẽ ſicut ipſe. Nam ſi ſortes denominaret a
ſola albedine que eſt in ipſo: alio exiſtente vel non
exiſtente albo non diceretur ſimilis: ſed albus tm̃.
Sed cum dr̃ ſimilis illa denoĩatio cõſurgit nõ ſo=
lũ ex albedie que eſt in ip̃o: ſed ex albedine que ẽ
in alio. Unde cũ dicit ꝙ ſortes ẽ ſimilis platoni nõ
ẽ aliud dictũ niſi ꝙ ſortes habet albedinẽ ſicut pla
to habet eã. Et idẽ dico de equalitate ⁊ inequalita
te ſuo mõ. Et forte hoc itellexerũt illi de ſcđa opi=
nione qui dicũt ꝙ relatio importat vnũ in recto et
aliud in obliquo: q: illud pertinet ad ſolam deno=
minationẽ ſumptã ex diuerſis rebus non confictã
p actũ intellect'. Et ſi ſic intellexerũt nõ video ꝙ
in hoc male dicãt quo ad relationes p̃dictas q̃ fun
dant ſup ꝗtitatẽ ⁊ q̃litatẽ. Sed ꝙ idẽ dicãt de oĩ
relatiõe vel reſpectu nõ puto eſſe verũ ꝓpter ea q̃
iam dicta ſunt: ⁊ alia que inferius dicent. ¶ Con=
tra hanc opinionẽ quatenus dicit relatiuas denoĩa
tiones nõ eẽ reales reſpectus in rerũ natura et tñ M
ꝑtinere ad p̃dicamẽtũ relatiõis ſũt rõẽs pĩe opi= Ad rões
niõis ſupra poſite Et ideo reſpõdendũ eſt ad eas. opi. 4.
¶ Ad pmã cõcedendo maiorem: ꝙ diuiſio ẽtis Ad pmaꝫ
extra animã eſt in diuerſas res. Ad minorẽ cum
dicit ꝙ ens extra animã diuidit in ſubſtantiam: ꝗ
titatem: qualitatẽ: et relationem: ⁊c. ¶ Ad hoc
dicunt alii de ſcđa opiniõe cõcedẽdo ꝙ relatio dif= Ad ſcđaꝫ
fert realiter a trib' pĩis p̃dicamẽtis: q: p̃ter funda
mentũ importat terminũ in obliquo. ¶ Sed illud
Impro.

non videtur bene dictũ quia nihil differt a p̄dica=
mento q̄cũq̧ per hoc ꝙ includit rem illius p̄dica=
mẽti ſ3 per hoc potius ꝯuenit: ſed extremũ quali=
tatis vel ſimilitudis eſt res eiuſdẽ p̄dicamẽti cũ fũ=
damẽto: Eſt eñ quedã q̄titas vel q̄litas ſicut fun=
damẽtum. g relatio talis non differt a p̄dicamẽto
q̄titatis vel qualitatis rõne extremi plus q̄ ratione
fũdamẽti. ſed ſi importaret fũdamentũ ſolũ ſim=
pliciter ꝑtineret ad p̄dicamẽtũ q̄titatis vel q̄lita=
tis. ergo quia cũ fundamẽto importat extremũ qḋ
eſt eiuſdẽ p̄dicamẽti dupliciꝰ ꝑtinet ad illud p̄dica=
A. Vera ſolutio ad primum mẽtũ: ¶ Et ideo dicendũ eſt aliter ꝙ diuiſio entis
extra animã nõ eſt in decẽ p̄dicamenta ſm̄ forma
les eoꝝ rõnes: q2 nullum p̄dicamentũ i ſe cõſtituiṫ
vel ab alio diſtinguiṫ niſi ꝯcurrente opatiõe intel=
lectus. Predicamẽtum eñ quodlibet in ſe ꝯtinet
ordinẽ predicabiliũ ſm̄ ſub ⁊ ſupra ſub rõe ſpeciei:
gñis: et differẽtie: que nõ poſſunt eſſe ſine opera=
tione intellectꝰ. diſtinguiṫ etiã vnũ predicamẽtu3
ab alio ſm̄ figurã p̄dicatiõis vt patet ex. v. meta.
capi. de vno. Ubi diciṫ ꝙ eadẽ gñe ſunt: quorum eſt
eadem figura predicatiõis. Et loquiṫ de gñe pre
dicamentali. modꝰ aũt predicãdi ſupponit actũ in
telligendi: ergo ens extra animã non diſtinguiṫ in
decẽ predicamẽta ſm̄ formales rões eoꝝ: quibus
cõſtituunṫ et diſtinguunṫ ſed diuidiṫ ens extra ani=
ma3 in decẽ predicamẽta quo ad res que preſtant
ſufficiẽs fundamẽtũ ex modis predicãdi vt ſit rea
lis predicatio et nõ ficta. Et q2 aliqua res ſm̄ ſe ac
ceptacum alia põt variare figurã p̄dicationis mł=
tis modis: ıõ nõ opoꝝ3 ꝙ ſemꝑ pluṙificenṫ res ex
tra animã ſm̄ pluṙificatiõnẽ predicamentoꝝ3 ſeu
modoꝝ p̄dicandi: nec oportet ꝙ ſemꝑ illud quod
importat formali predicatione: ſit aliquid realiter
diſtinctũ ab aliis oĩbus rebus diuiſim vel ꝯiuncti
B. acceptus ſicut dictũ eſt de qualitate et ſimilitudine
Ad ſcḋm ¶ Ad ſcḋm patet per idẽ ꝙ relatio que eſt eſſen=
tialiter et realiter reſpectus differt realiter a fũda
mento: relatio vero que eſt ſola realis denomina
tio reſpectiua differt a fundamento: q2 ſumiṫ non
ſolum ab ipſo ſm̄ ſe: ſed cũ hoc ab extremo: nec il
lud quod ip̄oꝛtaṫ per talẽ denõiatiõnẽ eſt nihil vel
ens rõnis: ſed vera res ſumpta cum alia. ſicut ſoꝛ=
tes diciṫ ſimilis platoni: q2 habet albedinem ſicut
C. Ad ttiu3 plato. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ relatio que eſt reſpe
ctus realis accidit fundamẽto: vt aliquid realiter
diuerſu3 ab eo. relatio aũt que eſt denõiatio reſpe
ctiua accidit fundamẽto: q2 ſumiṫ nõ ſolu3 ab ipo
ſed ab extremo: quod non requiriṫ ad eſſe funda
D. menti ſm̄ ſe: ⁊ ſic patet qualiter ſe habet fundamẽ
Ad prim pricipale tum et relatio in creaturis. ¶ Ad rõnes principa=
les. reſpondendũ eſt ad primã cũ diciṫ ꝙ quecũq̧
differunt realiter in eodẽ ſuppoſito faciunt ꝯpoſi=
tionẽ: dicẽdum ꝙ verũ eſt ſi vtrunq̧ ſit abſolutũ
Si aũt vnũ ſit abſolutum: et aliud ſit ſolus reſpe
ctus vel denomiatio reſpectiua ſumpta ex pluribꝰ
talia non faciũt cõpoſitionẽ. ſicut declaratũ fuit. et
E. ſic eſt in ꝓpoſito de fundamẽto et relatiõe. ¶ Ad
Ad arg. in oppo. ſecũdũ dicẽdum eſt ꝙ realis reſpectus extrinſecꝰ
adueniens bene põt aduenire alicui ſine eiꝰ muta
tione et tamẽ ẽ alia res a ſuo fundamẽto ſicut mo
dus rei eſt alia res ab eo cuius eſt modus. Et cum
diciṫ ꝙ noua res nõ poteſt aduenire alicui ſine eiꝰ
mutatione niſi per nouã actionẽ: verũ eſt de re ab
ſoluta: de reſpectu aũt maxime extrinſecus adue
niente nõ eſt verũ: vel de reſpectiua denomiatiõe

¶ Ad argumẽtum alterius partis dicendũ eſt ꝙ F.
fundamentũ et reſpectus realis differunt primis Ad arg.
differentiis entis mõ quo dictũ fuit prius: ſed de= in oppo.
nominatio reſpectiua nõ differt a ſuo fundamen=
to directe: ſed per differentias entis. Sed quia ẽ
nomen ſumptũ non ſolum a fundamento ſuo: ſed
etiã a termino. Et ideo non differt a fundamento
realiter: ſed ſolum eſt nomen ſumptũ ex pluribꝰ.

Queſtio. III.

Vtrum relationes que dicuntur de deo ex tempore ſint reales.

Deinde queritur vtrũ relatio/ G.
nes que dicunṫ de deo ex tẽpoꝛe ſint rea Que. iii.
les. Et videṫ ꝙ ſic. q2 illud qḋ eſt ſm̄ rõ Arti. i.
nem tm̄ nõ manet ceſſante intellectu for
mante rationem: ſed ceſſante oĩ itellectu rõcinãte
adhuc deus eſſet dominꝰ et creatoꝛ et tñ hec dicũṫ
de deo relatiue ex tẽpoꝛe. ergo ⁊c. ¶ Item relatio Arg. ii.
nes que hñt reale fundamentũ et reale extremu3
ſunt relatiões reales: ſed relationes quibus deus
referṫ ad creaturã ex tẽpoꝛe ſunt hmõi. habent ei
reale extremũ ſ. creaturã: et reale fundamentũ: di
uinum ei fundaṫ ſup poteſtatẽ diuinã. Et creatoꝛ Arg. iii.
ſuper actionem: g ⁊c. ¶ Ite3 ꝙ relatio dei ad crea
turã ex tẽpoꝛe non ſit realis hoc eſt vel ad vitandũ
mutationẽ: vel ad vitandũ ꝯpoſitionem: nõ ad vi
tandũ mutationẽ. q2 ſm̄ philoſophũ. v. phi. relatio
realis aduenit alicui de nouo ſine eius mutatione
nec ad vitandũ ꝯpoſitionẽ: q2 nihil poteſt de nouo
eſſe cõpoſitum niſi per mutationẽ factã circa ipſu3
Tale eñ habet ſe nũc aliter q̄ prius: et hoc eſt mu
tatum eſſe. Cũ ergo realis relatio adueniat ſine
mutatiõe vt dictum eſt. patet ꝙ ipſa non facit cum
eo cui aduenit cõpoſitionẽ quare ⁊c. ¶ In ꝯtrariũ In op.
ẽ. q2 nihil eſt in deo realiṫ qḋ nõ ſit eternũ: ſed ta=
les relatiões nõ ſunt eterne: ſed ex tẽpoꝛe: ergo nõ
ſunt realiter in deo. Ad idẽ eſt qḋ dicit Augu. et
magiſter in littera ꝙ tales relatiões ſunt tm̄ appel Deciſio q̄
lationes relatiue. ¶ Reſponſio. Hic ſunt duo vi= ſtionis
denda. Primum eſt vnde hẽat relatio ꝙ ſit realis
Scḋm eſt illud quod queriṫ principaliter ſc3 vtru3
relatiões que dicunṫ de deo ex tẽpoꝛe ſint reales.
¶ Quantum ad primũ dicũt quidã ꝙ quinq̧ req= H.
runtur ad relationẽ realem. Primum eſt ꝙ ſit ali Arti. ii.
cuius rei exiſtentis extra animã: q2 non entis non Opi. i.
poteſt eſſe realis relatio: Referri enim realiṫ ſup=
ponit vel ſaltem coexigit eſſe reale. Scḋm eſt
ꝙ in eo qḋ refertur ſit ratio fundamẽtaḷ quare re=
feratur ſicut in motiuo in q̄tum motiuu3 eſt aliqḋ
.ſ. potẽtia actiua in qua fundaṫ reſpectꝰ eiꝰ ad mo
bile. et propter defectũ iſtiꝰ cõditiõis intellectu3 in
q̄tum hmõi nõ referṫ ad intelligentẽ: q2 intellectũ
in q̄tum intellectũ denomiaṫ ab actu intelligendi:
q̄ nihil ſm̄ rẽ ponit i intellecto: ſed ſolum in intelli
gente. et hec duo ſumunṫ ex parte ſubiecti. Ter
tium eſt ꝙ terminꝰ ad quẽ eſt relatio ſit res: q2 ad
nihil nõ eſt relatio realis. Quartũ eſt ꝙ ſit diuer
ſum realiter a ſuo correlatiuo q2 eiuſdẽ ad ſeipſum
non eſt relatio realis. Cum eñ ratio relatiõis ſit
eſſe ad aliud ſi nõ eſt aliud realiter nõ erit rlõ reaḷ
et duo vltima ſumuntur ex parte termini. Quintu3 ẽ
ꝙ requiriṫ ꝙ extrema ſint eiuſdẽ oꝛdinis: qḋ ſic expo
nũt videlicet ꝙ vel ambo ſint extra genus vt p̄ni
tas ⁊ filiatio in diuinis: vel ꝙ vtrumq̧ ſit in genere

ita q̄ ſi vna relatio ſit ſpecies determinata ⁊ limita ta in gñe relatiõis: alia ſit in eodē gñe ex oppoſito ſibi ꝓportionaliter reſpondēs. Et q̄ iſtud deficit in relatiõe dei ad creaturas: q̄ relatio creature ad deū eſt limitata ad certū genus ⁊ ad certā ſpeciē: relatio vero dei ad creaturā nõ ſic. imo per vnum ⁊ idē re q̄ð eſt illimitatū ad gen⁹ ⁊ ad ſpeciē refert ad oīa ad que natus eſt referri: ⁊ ſm oēm modū quo natus eſt referri. ideo de⁹ nõ refertur realiter ad creaturā licz creatura referat realit ad deum:

I. Impro: ¶ Hec aūt opinio deficit in multis. Primo in hoc q̄ ponit quinq̄ requiri ad hoc q̄ relatio ſit real': q̄ hec quinq̄ aut requirunt ad realitatē rlõis vt cauſe: aut non: vel aliqua ſic. aliqua non: nõ poteſt di ci q̄ oīa requirant vt cauſe: q̄ vel quodlibet eorū eſſet cauſa ſm ſe in alio et in alio gñe cauſe: quod eſſe non põt: ꝓ eo q̄ hec ſunt quinq̄: et tñ nõ ſunt niſi quattuor gña cauſarū: vel oēs ꝯcurrūt ad vnū genus cauſe q̄ð ſimiliter nõ poteſt eē: q̄ nõ oīa illa quinq̄ hñt eandē habitudinē ad relationē vt de ſe patet q̄ð tamē oporteret ſi ꝯcurrerent ad vnū gen⁹ cauſe: vel queð eorū ꝯcurrerent ad aliud gen⁹ cauſe puta duo prima que ſe tenent ex parte ſubiecti. Et alia ꝯcurrerēt ad aliud: gen⁹ cauſe puta tertiū: et quartū que ſe tenent ex parte termini q̄ð ēē eſſe nõ poteſt: q̄ termin⁹ relatiõis que eſt oppoſita relatio nõ poteſt habere aliquā cauſalitatē ſup aliā relationē ſibi ex oppoſito reſpondentē: q̄ qualibz haberet eanð cauſalitatem ſup aliā ꝯuerſim cū q̄li bet ſit terminus alterius et eēt circulatio q̄ð eſt inꝯuenienſ in cauſis eiuſdē rõnis. Oporteret ergo q̄ queð eorū ſint cauſe: ⁊ queð non. Et tunc illa q̄ ſunt cauſe debuerūt aſſignari: alia vero non. aut q̄ nullum eorū ſit cauſa. et tunc nõ eſt in aliquo reſponſum ad queſtionē qua querit a quo hz relatio q̄ ſit realis. Specialiter autē q̄ illud quintum requiratur ad realitatē relatiõis. ſ. q̄ extrema ſint eiuſdem ordinis exponendo ſicut exponunt nõ videtur verum. primo q̄ ipſuz dictū videtur ſibiipſi repugnare: Dicunt eñ q̄ creatura refert realiter ad deū: ſed ꝯſtat q̄ extrema iſtius relationis non ſunt eiuſdem ordinis: ḡ eſſe eiuſð ordinis nihil facit ad realitatē relatiõis. ¶ Si dicat q̄ eē eiuſð or

Euaſio dinis non requirit ad realitatē relatiõis: ſz ad hoc q̄ hinc et inde ſit mutuo realis relatio in vtroq̄ extremorum. Non valet primo. q̄ nos ſolum querim⁹. quid eſt cā realis relatiõis. et patet q̄ eſſe eiuſdem ordinis nõ facit ad hoc vt videm⁹ in exēplo adducto de relatiõe creature ad deū. Secundo q̄ ad hoc q̄ realitas relatiõis ſit mutua in vtroq̄ extremo ſolum requirit q̄ cauſa realiter relatiõis ſit in vtroq̄ extremo: poſita eñ ſufficiētē cā ponit effect⁹. Cum ḡ identitas ordīs nihil faciat ad realitatē relatiõis (q̄ ſine ea inuenit realis relatio) videt q̄ poſitis in vtroq̄ extremo ceteris que ſufficiunt ad realitatē relatiõis abſq̄ identitate ordinis vt dictum eſt debeat in vtroq̄ realis relatio poni. Sed oīa que ponūt requiri ad realitatem rlõnis ſunt in relatione dei ad creaturā: ſicut in relatione creature ad deū: vt patet in illis quattuor que pri⁹ poſita ſunt: ḡ non obſtante diuerſitate ordinis int deum ⁊ creaturā ex vtraq̄ parte debet eſſe real' relatio: q̄ ſicut identitas ordinis nihil facit ad realitatem rlõnis ſic nihil facit ad hoc vt ſit mutua realitas. Tertio q̄ ratio que aſſignat de diuerſitate ordinis inter deū ⁊ creaturam nõ eſt ſufficiens: dr

eſſe q̄ q̄ ābe relatiões nõ ſunt limitate ad gen⁹ et ſpeciem: vel q̄ ambe illimitate: ſed vna eſt limitata illa. ſ. que eſt creature ad deū: alia vero illimitata. ſ. illa que eſt dei ad creaturā: iō illa que eſt limitata eſt relatio ſm rem: illa vero que eſt illimitata eſt relatio ſm rõnem. ¶ Iſtud eñ nõ videt conuenienter dictum: q̄ eſſe limitatum et illimitatū põt facere q̄ ea quibus hec ꝯuenīūt nõ dicant vniuoce ſed non poteſt facere q̄ differant ſicut res et ratio Verbi gratia ſapiā illimitata que eſt ſapiētia diuina et ſapiētia limitata que eſt ſapiētia creata nõ dicunt vniuoce: ſed tñ nõ differunt ſicut res et ratio: immo ſicut ſapientia creata eſt realis ſapientia ſic ſapientia diuia immo veri⁹ eſt realis ſapiā Similiter in ꝓpoſito relatio dei illimitata: et relatio creature limitata nõ dicunt vniuoce: ſed ꝓpter hoc vt videt: nõ differūt vt res et ratio imo ſicut relatio creata eſt realis relatio: ſic ⁊ verius relatio diuina erit realis relatio q̄ illimitata. ¶ Propter hoc dicendum eſt aliter q̄ relatio põt accipi dupliciter vt patet ex ꝑcedente queſtiõe. videlicz ꝓ reali reſpectu exñte in rerū natura ⁊ ꝯſeq̄nte ad ſuum fundamentū per ſe vel accidētaliter: vel pro reali denominatiõe ſumpta ex plurib⁹: accipiēdo primo mõ relationē videlicet ꝓ reſpectu ꝯñte ad ſuū fundamentū per ſe: vel accidentaliter ſi loquamur de reſpectu ꝯſeq̄nte per ſe ad fundamentū realitas tal' reſpectus eſt totaliter et preciſe a realitate fundamenti ſeu a cauſa fundamenti. vocatur aūt hic fundamentū reale q̄ñ relatiuū ex natura alicui⁹ exñtis in ipſo coexigit aliud: ⁊ hec rõ cõis eſt deo et creaturis. Sed in hoc eſt differentia q̄ in creaturis in quibus ſunt fundamēta diſtincta relationū oppoſitarum: talis coexigentia eſt ꝓpter dependentiam fundamēti ad fundamentū: ſicut eſſe in alio i creaturis in quib⁹ iſte modus eſſendi eſt realis requirit fundamētū dependens ad aliud vt in quo: ſz in diuinis in quibus eſt vnū fundamentum relationum oppoſitarū: talis coexigentia nõ eſt ꝓpter dependentiam: ſed ꝓpter fecunditatē fundamenti. realitas aūt accidental' eſt ex realitate extremorū cum reali ꝯcurſu eorum. ¶ Ex hoc ad ꝓpoſitū dicendum eſt q̄ accipiendo relationē primo mõ de⁹ nõ refert ad creaturā realiter: ſed accipiendo ſcðo modo. ſ. ꝓ reali denoīatiõe ſumpta ex plurib⁹ deus refert realiter ad creaturam ex tempore vt cuz dicit domin⁹ vel creator: aut creans Primū patet q̄ realis reſpectus ꝯſequens fundamētū ꝑ ſe ſimul eſt cū fundamento ſuo: ſicut eſſe in alio ſimul eſt duratiõe cū natura accidentis: ſed illud quod ē ſimul cū natura diuina eſt ab eterno ⁊ non ex tpe: ḡ nihil dictū de deo ex tempore poteſt eſſe real' reſpectus ꝑ ſe ꝯſequēs ad naturā diuinā. ¶ Itē pz de reſpectu accidētaliter aduenīēte: q̄ talis reſpectus dicit nouū modū eſſendi ſicut patet de eo q̄ð eſt tangi vl' tangere ⁊ de ꝯſimilibus: ſz deo nullus modus eſſendi põt aduenire nec talis accidētalis reſpectus. Utrūq̄ iſtorū põt ꝓbari cõi rõe ſic. quicquid eſt in deo realiter neceſſe eſt eſſe: ſed illud q̄ð ꝯuenit deo ex tēpore nõ eſt neceſſe eſſe: q̄ iā nõ eſſet ex tempore. ergo nihil tale eſt in deo realiter. Secundū pz q̄ cū creatura ſit a deo: ſicut a cauſa ꝓducente: ⁊ ꝯſeruante ⁊ regente: deus poteſt denominari nõ ſolū ſm ea que cõpetunt ei abſolute ſed etiā ſm ea que ꝯpetunt ei in hitudine ad creaturā: q̄ creatura eſt ex tempore: ideo tal' denoia

L. Impro.

M. Opi. do. Artu.

N.

O.

tio ꝯpetit deo ex tempe vt cū dicit creator vel cre-
ans cum de nihilo alia ꝓducit: vel cū dicit dñs qꝛ
peſt creature. et illa ſub eſt: et iſte denominationes
reſpectiue ſūt q̄dā reales appellatões ſūpte ex pñ
bꝰ rebꝰ: ſꝫ nō ſunt reales reſpectꝰ exiſtentes ī deo:
A. et p̄dicte denoīatiões reſpectiue magis videnť
pertinere ad p̄dicamētum actionis q̄ relationis.

Ad primū p̄incipale ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ circūſcripto oī
actu ratiōis deus eſt creator: et dñs. nec iſta noīa
dicūt relationē rationis ſed denoīatiōeꝫ actionis
B. extrinſecꝰ aduenientē que eſt realis ſicut et illud
Ad ſcd̄m extrinſecꝰ adueniēs vñ oriť. ¶ Ad ſecūdū dicēdū
ꝙ denoīatio reſpectiua dei ad creaturā eſt realis
quia hꝫ reale fūdamētū et reale extremū: ſꝫ ī deo
C. nullꝰ eſt realis reſpectꝰ ꝑ ꝯparatiōeꝫ ad creaťam.
Ad tertiū ¶ Ad tertium dicendū ꝙ nos nō negamꝰ q̄n deo
ꝯueniat realis denominatio reſpectiua ſumpta ex
pluribus: talis eñ pōt aduenire alicui ſine eiꝰ mu
tatiōe et cōpoſitione: ſicut patet de ſimilitudine: et
equalitate: et de his eſt verum dictū Ariſtotel'. v.
phiſi. ſed realis reſpectus ꝗ ſe ꝯſequēs fundamē-
tum ſuū nō poteſt de nouo alicui aduenire ſine eiꝰ
mutatiōe: nec reſpectus accidentaľ aduenit de no
uo alicui: quin ponat in eo nouum modū eſſendi.
et propter hoc nullus predictorum reſpectuum po
teſt deo conuenire ex tempore.

Diſtinctio. XXXI.

Sententia in generali et ſpāli.

D. Di. xxxi. Snīa in gn̄ali.

PReterea cōſiderari oportet
Superius determinauit magiſter de p̄-
prietate perſonarū. nunc determiat de
appropriatis. Et diuidiť in duas partes
Primo eñ determiat de appropriatis pſonarū.
Secūdo inquirit quo mō ſm illa appropriata per-
ſone ad inuicē cōparanť. Scd̄a pars incipit in p̄i
cipio. xxxij. diſt. Hic oriť queſtio. Prima diuiditur
in tres. Primo determinat quorundā noim ſignifi
cationes q̄ perſonis diuinis appropriant. Scd̄o
aſſignat appropriata ſm Hilariū. Tertio ſꝫ Au
gu. Scd̄a ibi. Hic nō eſt p̄termittendū. Tertia
ibi. Illud aūt ſciri oportet. Prima pars diuiditur
in tres. Primo inquirit de ſignificatiōe huius no
minis equalitas. Scd̄o de ſimili et ſimilitudine.
Tertio ex dictis approbat quorundā ſententiā. Se
cunda ibi. Hec etiā dicimus de ſimili. Tertia ibi.
Unde quibuſdā. Scd̄a pars principalis in qua po
nit appropriationē Hilarij diuidiť in duas. Pri-
mo eñ ponit appropriationē Hilarii cū expoſitiōe
Auguſtini. Scd̄o reſpondet ad premiſſam. Ter
tia vero pars principalis in qua ponit appropria-
tionem Aug. diuidiť in duas. Primo eñ ꝓponit
eā. Scd̄o ponit appropriatiōis ratiōnē. Secunda
ibi. Sed plurimos mouet. Hec eſt ſnīa in gn̄ali.

E. Snīa in ſpāli. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit: et inquirit primo. Utrum
hoc nomen equale: ſubſtantiā an relationē dicat
in diuinis. Scd̄o inquirit vtrum equalitas ſm eſ
ſentiā: an relationē attendať. Tertio inquirit q̄
ſit ipſa equalitas. Ad primū reſpōdet ꝙ equale
relatiue diciť: nihil eñ ſibi ipſi eſt equale. Ad ſecū
dum reſpōdet ꝙ equalitas eſt quedā relatio ſm no
men ſolum. Realis eñ equalitas in diuinis eſt idē-
titas vnitatis. Poſtea dicit ꝙ idē eſt de ſimili qꝛ
relatiue diciť ſm nomē. ſimilitudo aūt ſm eſſentie
vnitatē attendit. Poſtea autem approbat ex his
opinionē quorundam dicentium ꝙ ſimile ꝛ equa
le non poſitiue: ſed negatiue dicūtur ī diuinis. eq̄-
litas eñ excludit magnitudinē differētē. Similitu
do, vero diuerſitatē. Poſtea ponit appropriationē
Hilarii dicens ꝙ Hilarius eternitatē appropriat
patri: ſpeciem filio: vſum ſpūi ſan. quā Aug. expo
nens dicit eternitatē appropriat patri. qꝛ eternitas
priuat principium: ꝛ id cōuenit patri: qꝛ innaſcibi-
lis eſt. Filiū vero vocat imaginē cui attribuit ſpēm
ꝛ pulchritudinē ꝑpter ꝑfectā ꝛ ꝓportionatā patris
repreſentationē cū ſumma equalitate et ſimilitu-
dine. ſpm̄ ſan. vocat munus: qꝛ donū eſt patris: ꝛ
filii cui attribuit vſum: ab ipſo eñ ad noſtrā vtilita
tem oīa nobis infundunť. Poſtea reſpōdet ad quē
dam dubiū: poſſet eñ aliquis credere ꝙ Hilarius
in verbis predictis ꝓprietates pſonales expreſſit.
Unde determiat ꝙ non. videť tñ ꝙ nomie eterni-
tatis dediſſet intellectū innaſcibilitatis. Subdit
etiā ꝙ ſm Hilariū licet pater ſit equalis filio: ꝛ ecō
uerſo tñ dicit ꝙ filius equatur patri: et per originē
tendit in patris equalitatē et nō ecōuerſo. Poſt-
ea ponit applicatiōes Auguſtini ꝙ patri vnitas ap
propriať: filio equalitas: ſpūi ſanc. vtriuſqꝫ cōcor-
dia. Poſtea declarat: et primo quo mō vnitas ap
propriaľ patri. licꝫ eñ oēs pſone ꝑpter nature vni
tatem: et ꝯformitatē voluntatis poſſint dici vnū:
quia tamē vnitas nō habet principiū a quo ſit: ap-
propriať patri qui eſt ſine principio: vbi etiā ſubdit
ꝙ pater ꝛ filius ꝛ ſpūs ſan. dicunť eſſe vnū princi-
pium, vnde ꝛ vnus dominꝰ. equalitas vero appro
priatur filio in quo primo inuenitur equalitas ī di
uinis: ſpūi ſan. aūt appropriať concordia: quia ipē
ꝓcedit in diuinis vt amor ꝛ dilectio. Hec eſt ſnīa ꝛc.

Queſtio. I.

Utrū equalitas in diuinis ſit relatio realis.

CIrca diſtinctionē iſtā q̄ri- F. Que. I.
tur de duobꝰ. Primū eſt de equalitate
diuinarū pſonarū. Scd̄m eſt de appro
priatiōe que ſit in diuinis. ¶ Quantū ad Arg. I.
primum ſic ꝓceditur. Et videť ꝙ equalitas ſit ī di-
uinis relatio realis: qꝛ ille relationes que ſic ſe ha-
bent ꝙ earum eſt idē fundamētū et eadē extrema
ſi vna eſt realis ꝛ alia. ſed relatiōes originis habēt
idē fundamētum: et eadē extrema: cū relatiōe eq̄-
litatis (vtrobiqꝫ eñ eſt eſſentia diuina fundamen-
tum: et perſone diuine ſunt extrema) ḡ cū rlōnes
originis ſint reales. videť ꝙ relatio equalitatis ſit
realis. ¶ Item ſicut perfectio diuine eſſentie req̄-
rit ꝙ ipſa a patre ꝯmuniceť filio: ita requirit ꝙ ſit Arg. II.
eadem in patre ꝛ filio: ſed ꝑpter principium pater
realiter refertur ad filium relatiōe originis quia. f.
habet eſſentiā a patre: ergo ꝑpter ſcd̄m pater de-
bet realiter referri ad filiū rlōe equalitatis: qꝛ ſpūs In op.
habet eandē eſſentiam cum patre. ¶ In contra-
rium arguiť: quia ſi equalitas in diuinis eēt realis
rlō tunc in diuinis eſſent plures relatiōes reales q̄
quattuor: hoc aūt eſt incōueniens: ergo ꝛc. ¶ Re-
ſponſio. Hic eſt triplex modꝰ dicēdi cōcors in ꝯclu Deciſio q̄ſtionis
ſiōe hac ꝙ equalitas in diuinis eſt ſolum rlō rōis:
ſed differens in mō probādi. ¶ Primus modꝰ ta G.
lis ē: relationū quedā ſunt ſimilium noim: ſicut ille Opi. I.
q̄ fundanť ſup vnū idē ꝛ ſimile ꝛ eſſentiale. Quedā
diſſimilium: ꝛ hec ſunt in triplici dr̄a: quia quedā
fundanť ſuper numerum: vt duplum ſubduplū.

quedã ſuper actionẽ et paſſionẽ vt pater ⁊ fili⁹. q̈dam autẽ referunt vt menſura et menſuratum: et he relatiões diſſimilium noim ꝓportionabiliter ſe habẽt ad illas que ſunt ſimiliũ noim ⁊ ecõuerſo: ita ꝙ ſicut ſunt duo mõi reales relationuꝫ diſſimilium noim. ſ. illaꝝ que fundant̃ ſuper numeruꝫ et illarũ que fundant̃ ſup actioneꝫ ⁊ paſſionem: tertius autẽ mod⁹ relationũ eſt ſm rõnem: ſcꝫ mẽſure ad menſurabile: ſic in relatiõibus ſimiliuꝫ noim duo modi ſunt reales in creaturis dũtaxat ſcꝫ eſſẽ [e]qualitas ⁊ ſimilitudo. Terti⁹ aũt eſt ſm rõnem. ſ. identitas. Tunc dicunt iſti vlteri⁹ ꝙ ſicut qualitas et q̃titas in diuinis tranſeunt in ſubſtantiã: ſic relationes fundate ſup q̃titatẽ: vt equalitas ⁊ ſup qualitatẽ vt ſimilitudo tranſeũt in relationẽ fundatam ſuper ſubſtantiã que eſt identitas. cũ ergo idẽtitas ſemꝑ ſit relatio ſm rõnem: oportet ꝙ equalitas ⁊ ſimilitudo: vt ſunt in diuis (quia ſic tranſeũt in identitatẽ) ſint rlões rõnis tñ. Licet hec ꝯcluſio ſit vera: tamẽ rõ ꝓbans eam multipliciter deficit.

H. Impro.

Primo quia ꝙ relatiões diſſimiliũ noim ꝓportionant̃ relationib⁹ ſimilium noim nõ eſt de ſe notum: nec ipſi ꝓbant: ſed abſq; aliqua ꝓbatione aſſumũt. Secũdo q2 dato ꝙ ꝓportionent̃ ita vt relatio identitatis reſpondeat relatõi mẽſure et mẽſurabilis: tunc deberẽt dicere ꝙ ſicut relatio menſure ⁊ menſurabilis eſt relatio ex vna parte realis et ex alia ſm rõnem tñ: ſic identitas ex vna parte erit relatio realis: ⁊ ex alia relatio rõnis tñ: quod eſt abſurdum. Tertio quia applicatio ad ꝓpoſitũ non eſt cõueniens. ſ. ꝙ ſi q̃titas et qualitas in diuinis tranſeunt in ſubſtantiaꝫ: ꝙ equalitas ⁊ ſimilitudo tranſeant in identitatẽ que ſit relatio rõnis. Poſſumus eñi i diuis accipere dupliciter identitatem. Uno mõ ꝓut vnaqueq; perſona dr̃ eadẽ ſibi ipſi: ⁊ hec identitas procul dubio eſt relatio rõnis: q2 eſt ad aliud ſm rõnem tñ: ⁊ in hanc nõ tranſeũt ſimilitudo et equalitas. Alio mõ poſſum⁹ accipere identitatẽ ꝓut vna pſona dr̃ eadem alteri in eſſentia ⁊ in hanc tranſeunt ſimilitudo ⁊ equalitas Sed ꝙ hic ſit relatio rõnis non minus eſt dubiuꝫ q̃ de ſimilitudine et equalitate etiã in creaturis: Si autẽ aliq̃ duo participãtia vnum in ſpecie q̃titatis et qualitatis referunt̃ ad ſe inuicẽ realiter: multo fortius ea que participãt vnum in ſpecie ſubſtantie ſꝫ illud vnũ debent referri ad ſe inuicẽ realiter. eodẽ modo in diuinis vbi plura ſuppoſita participant vnũ ſm numerũ: ſiue illud vnũ accipiatur ſub rõne ſubſtantie: ſiue q̃titatis: vel qualitatis: eque dubium eſt ex quo ſuppoſita relata ſunt realiter diſtincta: ⁊ fundamentũ realiter vnum ꝙ referantur ſm rationẽ tñ fundamẽto accepto ĩ rõne ſubſtantie: ſicut eo accepto in rõne q̃titatis ⁊ qualitatis.

I. Opi. ii.

Secundus mod⁹ ꝓbandi eandẽ ꝯcluſionem talis eſt. De rõne relatiõis eſt ꝙ per eam aliquid dicat̃ ad aliud ſe hẽre: ſed ſm equalitatẽ diuina perſona non ſe habet ad aliud ſm rem: q2 perſona dr̃ equalis pſone ſm eſſentiam acceptaꝫ ſub rõne q̃titatis: vna aũt perſona ẽ eadẽ alteri quo ad eſſentiaꝫ: quare equalitas iter diuias perſonas non eſt relatio realis.

K. Impro.

Sed ꝯtra hoc arguit̃ quia licet de rõne relatõis ſit eſſe ad aliud q̃ ad extrema relata nõ tñ quo ad fundamentũ relatõis Alioquin ĩ diuis nõ eſſet aliqua relatio real': q2 oẽs relatões diuine fundant̃ ſuper eſſentiam que eſt vna nũero idiſtĩcta in oĩbus pſonis. Igitur vnitas eſſentie diuie: ⁊ diuinarũ perſonarũ in eſſentia accepta ſub rõne q̃titatis nõ impedit qn equalitas ſit realis relatio. ꝙ aũt eſſentia que eſt vna nũero ſit fundamentũ oĩm rlõnum diuinaruꝫ: etiam originis pꝫ: q2 in diuis nõ ſunt niſi duo ꝑdicamẽta ſubſtantia: ⁊ relatio: ſed relatio nõ poteſt fundari ſuper relationẽ alioq̃n eſſet ꝓceſſus ĩ infinitũ: ḡ fundatur ſup eſſentiã: vel ſubſtantiã q̃ eſt idem.

L. Additio ad opi. ii.

Et idcirco aliqui ſupplent modũ iſtum dicẽtes ꝙ licet nõ ſit neceſſariũ ad realitatẽ relationũ ꝙ extrema habeant diſtinctũ fundamentũ tñ neceſſarium eſt ꝙ extrema vt extrema ſint realiter diſtincta. nunc eſt ita ꝙ perſone diuine licet ſint realiter diſtincte: vt ſunt extrema relationũ originis: non tñ vt ſunt extrema rlõis: equalitatis: ⁊ ſimilitudinis: propter quod relatões originis ſunt reales: non aũt relatiões equalitatis: vel ſimilitudinis. minor ꝓbatur q2 pater ⁊ filius de ſe dicunt̃ extrema relationũ originis: ⁊ de ſe diſtinctionem habent. ſed pater et filius vt ſic nõ ſunt extrema relationũ equalitatis: aut ſimilitudinis: ſed vt q̃ta ⁊ qualia: equalitas eñi eſt duorum q̃toꝝ: ⁊ ſimilitudo duorũ qualiũ: pat̃ aũt ⁊ filius nõ diſtinguunt̃ vt q̃ti: et quales: ſꝫ ſunt penitus vnum re. quare ⁊c.

M. Opi. iii.

Tertius modus eſt qui videtur verior: ⁊ magis ꝯſonat ꝑdictis. ꝙ relatões equalitatis ⁊ ſimilitudinis nõ ſunt reales ĩ diuinis: ſed tñ relationes originis: q2 vt dictum fuit ſupra relatio realis. vel eſt real' reſpectus ꝑ ſe cõſequens ad ſuum fundamentũ: vel eſt reſpectus accidentaliter aduenẽs: vel eſt denomiatio ſumpta ex plurib⁹. Similitudo aũt et equalitas nullo iſtoꝝ modorũ poſſunt eſſe reales relatões ĩ diuinis. qđ pꝫ primo accipiendo relationeꝫ ꝓ reſpectu conſequẽte ꝑ ſe ad ſuum fundamentum: q2 tal' reſpectus eſt realis ex hoc ꝙ extrema realia ex natura ſui fundamenti habẽt inter ſe neceſſariam exigentiam: nunc eſt ita ꝙ pſone diuie nõ habent iter ſe neceſſariam exigentiã rõne eſſentie: vt eſt fundamentũ equalitatis et ſimilitudis: habẽt aũt vt ipſa eſt fundamentũ relationũ origis: ḡ ſole relatiões originis ſunt reales: nõ aũt rlões equalitatis aut ſimilitudis: maior ꝓbata fuit prius: minor declarat̃: q2 eſſentia diuina et eſt vna habẽs rõnem q̃titatis et qualitatis. ⁊ ſic eſt fundamentũ relationuꝫ equalitatis ⁊ ſimilitudis: et eſt eſſentia fecunda: et ſic eſt fundamentum rlõnum origis. Ex fecunditate eñi diuine eſſentie eſt ꝙ in ipſa vna numero exiſtẽte ſint plures pſone: quaꝝ pſonarum vna ſit ab alia et tertia ab vtraq;. Cum igit̃ eſſentia diuia vt eſt vna non requirat ꝙ ſit ĩ pluribus: ſed hoc requirit ſolum inq̃tũ eſt fecunda: et ſub hac rõne ſolum eſt fundamẽtũ rlõnum origis: patꝫ q2 ille ſole ſunt reales in diuis. reſpectus aũt real' accidentaliter aduenĩẽs nõ ꝯuenit deo etiaꝫ ꝑ ꝯparationem ad creaturã: vt prius ꝓbatum fuit: ⁊ multo min⁹ ꝑ ꝯparationem ad intrinſeca. propter quod equalitas que eſt iter pſonas diuias non poteſt eſſe realis reſpectus accidẽtaliter aduenĩens. Denominatio etiam reſpectiua que eſt realis relatio ſumitur ex pluribus rebus realiter inter ſe differentibus vt ſupra dictum fuit: equalitas aũt diuiarum perſonarũ non eſt denomiatio ſumpta ex plurib⁹ rebus: ſed eſt denominatio pluriũ ſumpta ex vnica re: que nullo modo eſt realiter plurificata: ſed ſolum ſm rõnem: et ideo non eſt realis relatio in diuis ſicut in creaturis.

N. Ad pris pricipa[...]

Ad primũ argumentũ

dicendū q̄ ille relatõẽs que habẽt eadẽ extrema: ⁊ idẽ fundamentū ſub eadẽ reali rõne exigentie extremorū oẽs ſunt reales equaliter: nūc eſt ita: q̄ in eſſentia diuina vt eſt fundamẽtū relationū originis eſt ſufficiens ratio exigentie extremorū. hec eñ eſt fecunditas nature vt dictū eſt: ſed in ipſa vt eſt fundamentū equalitatis ⁊ ſimilitudinis nõ eſt talis rõ exigentie: vnitas eñ eſſentie nõ requirit q̄ ipſa ſit in pluribus ſuppoſitis quare ⁊c.

A. Ad ſcõm ¶ Ad ſcõm dicendum q̄ perfectio eſſentie diuine vt fecunda eſt requirit q̄ ſit a patre in filio: ſed perfectio eſſentie diuine vt vna eſt nõ requirit q̄ i eis ſit vna: q̄ꝛ vt vna eſt: nõ requirit q̄ ſit in pluribus: et ꝑ ↄ̃ñs nõ requirit q̄ ſit vna in pluribus: tota ergo neceſſitas exigẽtie eſt ex fecunditate nature ſm quã ipſa eſt fundamentuꝫ relationū originis: ⁊ nõ ex eius vnitate ſꝫ quã ipſa eſt fundamentū equalitatis ⁊ ſimilitudis.

Vtrū equalitas dicitur poſitiue an priuatiue in diuinis. Queſtio. II.

B. Que. ii. Arg. i.

SEcundo queritur vtrū equalitas dicatur poſitiue an priuatiue in diuinis. Et videtur q̄ priuatiue: q̄ꝛ quecunq̄ opponunt priuatiue alterū dicit poſitiue: alterū vero priuatiue: ſed ſm philoſophū. x. metaphiſice equale: opponit magno ⁊ paruo priuatie: ſed magnū ⁊ paruuꝫ dicunt poſitiue: ḡ eq̃le dicitur priuatiue.

In op. C. Rñſio ¶ In ↄtrariū arguit: q̄ꝛ equale ⁊ inequale opponunt priuatiue: ſed inequale dicit priuatiue ergo equale dicit poſitiue. ¶ Reſpõſio. In equalitate ⁊ ſimilitudine tria ſunt ↄſiderãda: fundamẽtuꝫ relatõis qḋ eſt q̄titas: vel qualitas: extrema relationis que dicunt equalia: aut ſimilia: ⁊ ipſa hitudo relatiua equalitatis: aut ſimilitudinis. nomẽ auteꝫ equalitatis aut ſimilitudinis: nõ ſignificat primuꝫ (ſcꝫ fundamẽtuꝫ) ſic eñ ſignificaret ſimilitudo albedinẽ que eſt eius fundamẽtuꝫ inter duos albos quod nullus diceret. Mutaretur eñ eius ſignificatum cū mutet frequenter ſimilitudinis fundamentum. Sunt eñ aliqui ſimiles in nigredine ſicut alii ſunt ſimiles in albedine: nec ſigt̃ extrema relata) vt de ſe pꝫ) ergo nomẽ equalitatis directe ſigt̃ ſcõm. ſ. ipſam hitudinẽ relatiuã. Alia tamẽ duo dat intelligere nõ ſicut ſigt̃a: ſed ſicut hñtia hitudinẽ ad principale ſigt̃um.

D. ¶ Hoc ſuppoſito dicendū q̄ equalitas q̄tuꝫ ad ſuū formale ſigt̃um dr̃ poſitiue. Qḋ pꝫ ſic. oẽ qḋ eſt directe in p̄dicamẽto ſm rẽ: vel rõnẽ ⁊ nõ ꝑ aliã reductionẽ ẽ poſitiuuꝫ ⁊ nõ priuatiuū (priuatiões ei ⁊ negatiões ſunt in p̄dicamẽtis ſoluꝫ reductiue rõe hituuꝫ vel affirmationū) ſed eq̃litas eſt directe in p̄dicamẽto rlõis ſaltẽ ſm rõem cū ſit relatio (lꝫ rõis in diuinis) ergo equalitas formaliẽ dicit aliq̃d poſitiuū. maior pꝫ: q̄ꝛ ẽẽ relationẽ vel aliq̃d aliud ptinẽs ad p̄dicamẽtū ſꝫ rẽ vl' ſꝫ rõem nõ facit dr̃am ſm poſitiuū ⁊ priuatiuū. Et iõ ſicut illud qḋ dicit rlõem realẽ directe: vl' rẽ alteri⁹ p̄dicamẽti ẽ formaliẽ aliq̃d poſitiuū: ſic illḋ qḋ dicit diceret relationẽ rõis vel rõnem alterius predicamẽti eſt formaliter poſitiuū. ⁊ iḋ ẽ dicẽdū de extremo rlõis ſūpto ↄcretiue ſub noĩe rlõis (vt equale) quia idẽ importat formaliter per concretuꝫ ⁊ abſtractū. Quãtuꝫ ãt ad fundamẽtuꝫ equalitatis dicẽdū ẽ q̄ poſſum⁹ ipm ↄſiderare vl' q̄tū ad illud qḋ eſt: ⁊ ſic eſt aliq̃d poſitiuū. et poſitiue dictū: q̄ꝛ hoc ẽ q̄titas vel aliquid acceptū ſub noĩe q̄titatis. vel poſſum⁹ ipſum ↄſiderare ſub formali rõne fundamenti ⁊ ſic dr̃ cõiter q̄ formaliter rõ fundamẽti eq̃litatis ſit rõ

E. Ad prim pricipale

vnius: ſuper vnū eñ in q̄titate fundat equalitas: ratio aũt vni⁹ eſt rõ priuatiua: pꝫ q̄ꝛ equalitas ⁊ eq̃le dicunt priuatiue. Sed hoc non eſt formaliter vt dictū eſt. Veruntñ i hoc ſenſu loquit philoſoph⁹. x. meta. qñ dicit q̄ equale opponit magno ⁊ paruo priuatiue Sic ẽt diffinit cū dr̃ q̄ equale eſt quod poſitum iuxta alteꝝ: nec excedit nec excedit.

Ad ar. in oppoſi. ¶ Per hoc pꝫ rñſio ad argumentū i oppoſitū Aliud ãt argumentū ꝓbat q̄ eq̃litas q̄tum ad illud quod dicit formaliter dicitur poſitiue quod concedenduꝫ eſt.

Vtrū eẽntialia attributa debeãt appropriari diuis perſõis. Queſtio. III.

F. Que. iii. Arg. i.

AD ſecũdū prĩcipale ſic ꝓcedit. Et videt q̄ eẽntialia atĩbuta nõ debeãt appropari diuis pſõis. q̄ꝛ eq̃ cõia ſũt in diuinis attributa eſſentialia ſicut eſſentia: ſed eſſentia nulli appropriat: ḡ nec eſſentialia.

Secũdo ¶ Item pri⁹ eſt propriuꝫ q̄ appropriatū: q̄ꝛ appropriatū dr̃ ꝑ ſimilitudinẽ ad ꝓpriuꝫ: ſꝫ ꝓpria pſonarum nõ ſunt priora eſſentialib⁹ attributis: imo ſũt ſm rõem poſteriora: ḡ eſſentialia attributa nõ pñt appropriari pſonis.

In op. G. Rñſio. Arti. i. ¶ In ↄtrariū ẽ qḋ dicit Aug. ⁊ Hilarius in lr̃a. ¶ Rñſio. dicẽdū ẽ primo q̄ appropriatio in diuis ẽ poſſibil'. Scḋo q̄ eſt vtil'. Tertio redditur rõ de appropriationibus diuerſis. ¶ Q̄ ſit poſſibil' pꝫ: nõ ei appropriat niſi cõe. Eſt ei appropriatū de cõi tractū ad ꝓpriū. Itẽ nõ oẽ cõe approp̃at cuiꝫ: ſꝫ illḋ qḋ hꝫ aliq̃ ↄuenientiã cū ꝓpo ꝓpt qḋ de cõi trahit ad ꝓpriū: lꝫ ãt oĩa attributa eẽntialia ſint cõia oĩb⁹ pſonis: tñ q̃dã hñt maiorẽ ↄueniẽtiaꝫ cū ꝓprio vni⁹ pſõe q̄ alterius ꝓpter qḋ illi pſone põt ↄuenient appropriari ⁊ ſm hoc potẽtia q̄ noiat prĩcipiū appropriat pr̃i q̄ ẽ prim prĩcipiū. Sapia vero q̄ ad itellectū ptꝫ approp̃at filio q̄ ꝓcedit ꝑ modū itellect⁹. bonitas ãt appropriat ſpũi ſan. q̄ ꝓcedit per modū volũtatis: cui⁹ obiectū ẽ bonū. approp̃atio ḡ eſt poſſibil' ⁊ rõal'.

H. Arti. ii. Eſt ẽt vtilis: q̄ꝛ ꝑ approp̃ata aliq̃lit manuducimur i cognitionẽ pſonaꝝ hoc mõ. In uẽit ei diſtinctio i attributis: ⁊ in pſõis: ſꝫ driter: q̄ꝛ diſtictio pſonaꝝ ẽ real'. diſtictio vero atĩbutoꝝ ẽ ſꝫ rõnẽ: ⁊ ẽ nobis magis nota. ⁊ q̄uis ꝑ atĩbuta ſolã rõe diſticta nõ ꝑ oſſum⁹ ſufficient arguere diſtictionẽ pſonaꝝ: tñ inſpiciam⁹ i appropriatis aliquã ſimilitudinẽ ꝓprioꝝ: ⁊ ſic ꝑ approp̃ata aliq̃lit manuducimur i notitiã pſonaꝝ.

I. Arti. iii. ¶ Quãtū ad tr̃tiū notandḋ ẽ q̄ alia ẽ approp̃atio ſꝫ Hila. alia ſꝫ Aug. Hilari⁹ ei approp̃at eẽnitatẽ pr̃i: ſpẽꝫ filio. vſū ſpũi ſan. Rõ aũt hui⁹ approp̃atiõis ẽ hec. eternitas eni q̄ ẽ menſura ex ſua rõe carẽs principio appropriat pr̃i qui ẽ principiū nõ de principio Spẽs ãt appropriat filio q̄ꝛ ſpẽs q̄nq̄ ſumit ꝑ imagĩe: filius auteꝫ eſt imago patris vt prius dictum fuit. Vſus vero appropatur ſpui ſanc. quia vti large accipiendo eſt aſſumere aliquid in facultate voluntatis: Spũs aũt ſanctus

K. ꝓcedit per modum voluntatis iõ ⁊c. Beatus autẽ Auguſtinus appropriat vnitatem patri quia vnitas eſt principium numeri: pater autẽ eſt primum principium diuinarum originum. Equalitatem ãt appropriat filio: quia equalitas importat vnitateꝫ reſpectu alterius. Eſt eñ equale qḋ hꝫ vnam q̄titatem cū alio: ⁊ iõ appropriat filio q̄ ẽ ſcḋa pſona in trinitate Cõnexio autem importat vnioneꝫ duoꝝ

ꝑ triū et iō approꝑat̃ ſpūi ſan. q̄ ꝓcedit a p̄re ⁊ filio
vt ſūt vnū. ſm̄ hūc modū pōt ſumi illa appropriatio
L. Ro. xi. Si tamē Ap̄ſs intendit facere ibi aliquā
appropriatiōez. Hec aūt ꝑpoſitio ex īportat qnq̄ȝ
hītudinē cauſe materialis: et ſic nō hȝ locū ī diuinis
quādoq̄ȝ habitudīez cauſe efficiētis q̄ quidē cōue=
nit deo in rōe ſue potētie actiue. vñ appropriat̃ p̄ri
M. ſicut et potentia. ¶ Hec aūt ꝑpoſitio per deſignat
habitudīez forme ꝑ quā agēs agit: ſicut dicim⁹ ꝙ
artifex agit per artē. Vñ ſicut ars et ſapiētia appro
priat̃ filio ita et hoc qđ ē ꝑ ipm̄. Hec vero ꝑpoſitio
in denotat ꝯtinētiā: Cōtinet aūt de⁹ res īquātū ſua
bōitate eas ꝯſuat et gubernat: Et ideo eſſe in quo
N. appropriat̃ ſpūi ſan. ſicut ⁊ bonitas. ¶ Ad pri͠ȝ ar=
Ad p̄im p̄ricipale gumētū ī oppoſitū dicēdū ē qđ nō ſimile ē de eēntia
⁊ de attributis eēntialib⁹: q̄z eēntia vt eēntia ē nō hȝ
maiorē ꝯueniētiā cū ꝓprio vni⁹ pſōe q̄ꝫ cū ꝓprio al
teri⁹: ⁊ iō nō pōt appropriari vni pſōe magis q̄ꝫ alii
Sed diuerſa attributa hñt maiorē ꝯueniētiā cū ꝓ=
prio vni⁹ pſone q̄ꝫ cū ꝓprio alteri⁹ vt viſuȝ fuit pri⁹.
ꝓpter quod appropriat̃ magis vni q̄ꝫ alteri. ¶ Ad
Ad ſc̄dm̄. ſc̄dm̄ dicēdū ꝙ in diuinis nihil ē pri⁹ aut poſterius
ſm̄ rē: ſed ſm̄ rōnem. et hoc mō queđ eēntialia ſūt
priora ꝓpriis pſonaꝝ: ſed nō dicūt̃ appropriata ni
ſi rōe ꝓprioꝝ: ⁊ ſic ſunt poſteriora ꝓpriis pſonaruȝ
ſm̄ rōnē talis noīs: nec eſt incōueniens ꝙ aliqđ ſit
prius et poſterius altero ſm̄ rationem q̄ꝫtum ad di
uerſas ꝯſiderationes.

Sententia huius diſtinctionis .XXXII. in generali & ſpeciali.

O. Di. xxxii. Sētētia in gñali H Ic oritur queſtio. Superius
determinauit magiſter de ꝓpriis: ⁊ appro
priatis pſonaꝝ. Hic vero inquirit qualit̃
pſone diuie ꝯparant̃ ad inuicē ſm̄ appro
priata ⁊ ꝓpria. Et diuidit̃ in tres. Primo oñdit qualı
ter cōparant̃ ſm̄ ꝓpriū ⁊ appropriatū: ſpūs ſancti.
Sc̄do qualiter ſm̄ appropriatū filii. Tertio q̄ mō
ꝯpant̃ ſm̄ vtrūq̄ȝ ſimul. ſ. de vno ꝑ ꝯpatiōnē ad al
teꝝ. Sc̄da ibi. diligenti īueſtigari oȝ. Tertia p̄s ibi.
Preterea diligēt notādū. Prima iſtaꝝ diuidit̃ ī duas
Primo mouet dubitatiōnē. Sc̄do ſoluit. Sc̄da ibi
huic q̄ſtioni. Sc̄da ps principalis diuidit̃ in tres ſȝ
tres q̄ſtiōes q̄s mouet ⁊ ſoluit. Sc̄da ibi. poſt hoc
ſolet queri. Tertia ibi. poſt hoc a quibuſđ. Tertia
vero principalis diuidit̃ in duas. primo mouet du=
bitatiōnē. Sc̄do ſe a ſolutōe excuſat. Sc̄da ibi. dif
P. Sētētia in ſp̄ali ficile mihi fateor. Hec eſt diuiſio ⁊ ſn̄ia lc̄ōis in gñā
li. ¶ In ſpeciali vero ſic procedit magiſter ⁊ querit
primo vtrū pater et fili⁹ dicant̃ diligere ſe ſpū ſan.
Et videt̃ ꝙ nō. q̄z diligere et eē in diuinis idē ſunt:
Si ḡ p̄r diligit ſe ſpi. ſan. tūc videt̃ eſſe ſpūs ſan. et
reſpōdet ſm̄ Aug. ꝙ diligant ſe ſpū. ſan. Poſtea q̄
rit vtrum pater ſit ſapiens ſapiētia genita. Et re=
ſpondet ꝙ nō. q̄z ſicut nō eſt ꝑ filiū: ſic nō eſt ſapiēs
per ipſuȝ: cū eſſe ⁊ ſapere ſint in patre idē. Poſtea
querit vtrū filius ſit ſapiens ſapīa genita. Et reſpō
det ꝑ diſtinctionē ꝙ ſapīa pōt conſiderari in hītu=
dīe principii efficiētis ⁊ ſic eſt ſenſus ꝙ ſit ex ſapīa
genita: ⁊ hoc falſū ē imo ē ſapiēs a ſapiētia ingeni=
ta q̄ ē p̄r: vel pōt ꝯſiderari in hītudīe cauſe formal'
et ſic eſt ſenſus ꝙ ſit ſapiens ꝑ ſapientiā genitā for
maliter et hoc eſt verum. Poſtea querit vtrū ſit vna
ſapiētia patris ⁊ filii. Et videtur ꝙ nō. q̄z alia eſt ſa
pientia ingenita alia genita: quarū tamē vna dicat̃
patris alia filii. Et reſpōdet ꝙ vna eſt ſapientia eſ=
ſentialis: ſed notiōes differūt: ſicut dilectio nō dif
fert ab eſſentia realiter: ſed ꝑ relationē. Poſtea q̄=
rit cū pater nullo mō ſit ſapiens ꝑ filium quo mō p̄r
diligat per ſpm̄ ſan. Ultimo excuſat ſe a ſolutōe hu
ius queſtiōis. et dicit hanc q̄ſtionē difficilē eſſe ad
ſoluendū tamē ſane intelligendū ꝙ licet pater dili
gat ſe ſpi. ſanc. tamē dilectione eſſentiali diligūt ſe
pater ⁊ filius. Et in hoc terminatur ⁊c.

Queſtio. I.

Utrum pater & filius diligant ſe ſpiritu ſancto.

C Irca diſtinctionem iſtā queri Q. Q̄o i. Arg. i.
tur primo vtrū pater ⁊ fili⁹ diligāt ſe ſpū
ſan. Et videt̃ ꝙ non. q̄z aut diligere ſu
mit̃ eſſentialiter: aut notionaliter: ſed
nō pot eſſe vera ſi diligere ſumat̃ eſſentialiter: quia
eadē rōne hec eſſet vera pater intelligit filio que tñ
negatur ab Aug.: nec prīt ſumit̃ notionaliter q̄z ea
dem rōe hec eſſet vera pater gñat ſe filio: vel pater
et filius ſpirāt ſe ſpū ſan. qđ nō dicimus quare nul
lo mō hec poteſt eſſe vera pater ⁊ fili⁹ diligūt ſe ſpū
ſancto. ¶ In ꝯtrariū eſt qđ dicit Aug. vi. de trini. In op.
ꝙ ſpūs ſan. eſt quo genitus a gñante diligit̃: geni=
toremq̄ȝ ſuuȝ diligit. Et arguit̃ ꝑ rōnem q̄z in crea
turis nullus diligit ſe vel aliū: niſi amore a ſe ꝓce=
dente: ergo ſimiliter in diuinis: ſed in diuinis ſpūs R.
ſanc. eſt amor ꝓcedens quare ⁊c. ¶ Rñſio. ad eui= R̄ñſio
dētiā iſtarū ꝓpoſitionū pater diligit ſe: ⁊ filiū: ⁊ ſpi
ritū ſan.: ⁊ nos. ſpū. ſc̄ō. ⁊ ſimilit̃ q̄libet pſona diligit
ſe ⁊ alias pſonas et nos ſpū ſan. q̄z in oībus eſt eađ
difficultas. Aduertēdū ꝙ he q̄ſtiones nō ſunt de
re: ſed de mō loquēdi. Circa quē ſunt tres opinio
nes. ¶ Prima eſt ꝙ oēs tales propoſitōes ſunt fal Opi. i.
ſe et retractate ab Aug. in ſuo ſimili q̄ñ ſcȝ retracta
uit iſtā pater eſt ſapiēs filio: vel ſapiētia genita. ſic
eñ ſe habet ſapere patris ad filiū: ſicut diligere pa
tris ad ſpūȝ ſan. ¶ Sed iſtud nō placet aliis: quia
Aug. ea que retractauit expreſſit ſpecialiter: ⁊ iteꝝ S.
ipſe nō retractauit dicta alioꝝ ſed ſua. vnde cū alii Imp. oi.
cōmuniter vtantur talibus locutionibus preſum=
ptuoſuȝ videt̃ ſimpliciter negare eas. ¶ Alii ſūt q̄ T.
dicūt oēs tales ꝓpoſitōes eē veras ⁊ ꝓprias ſimpli Opi. ii.
citer. Ad cuius euidentiā ꝯſiderādū eſt ꝙ ſm̄ iſtos
diligere pōt ſumi eſſentialiter vel notionaliter. Si
ſumat̃ eſſentialiter tūc oēs tales ꝓpoſitōes ſūt fal
ſe: q̄z diligere ſic acceptū ē idē qđ eſſe: ⁊ iō ſicut hec ē
falſa pater eſt ſpū ſanc. ſic et iſta pater diligit ſpū
ſancto. Si vero diligere ſumatur notionaliter. ſic
ſunt vere vt dictū eſt. ⁊ iſte ablītūs ſpū ſancto con=
ſtruit̃ in ratione effectus formalis ſumendo large
effectum pro omni producto: et formam pro omni
eo quod denominat aliquid. Sunt enim aliqui
effectus qui denominant ſuum agens. et ob hoc di
cuntur formales. Quandocunq̄ȝ enim verbuȝ im
portat de ſuo nomine actum: et cum actu dat intel
ligere productum: tunc productū denominat ipſū
agens: ſicut florere non ſolum nominat actuȝ: ſed
etiam includit productum: ſcȝ florem: et ideo po=
teſt dici ꝙ arbor floret floribus q̄ꝫuis flores nō ſint
forma arboris: ſȝ quiđ effect⁹ ab arbore ꝓcedētes
ſȝ q̄ñ in noīe act⁹ nō includit̃ effect⁹ tūc effectus nō
denomiat agens: ſicut nō bene dicatur arbor pro=
ducit florem floribus. Cum igitur diligere ſum=

ptum notionalit nō ſit aliud ꝙ ſpirare amorē: ⁊ dicere nō ſit aliud ꝙ ꝓducere verbū: ſicut florere eſt ꝓducere florem. Ideo ſicut vere et ꝓpꝛie dicit arboꝛ floꝛet flozib⁹: ſic vere ⁊ ꝓpꝛie poteſt dici ꝙ pater
A. dicit ſe ⁊ alia verbo. ⁊ ꝙ pater diligit ſe: ⁊ alia ſpiritu
Impro. ſancto. ¶ Iſte autē mod⁹ nō placet aliis ꝓpter multa. Primū eſt qꝛ diligere nō poteſt plus ſumi notionaliter ꝙ̄ intelligere: ſicut em̄ intelligere nominat operationem intellectus: ita diligere noiat
Secūdo operationē voluntatis: ſed itelligere nunꝙ̄ ſumit notionaliter: ergo nec diligere. ¶ Scḋo. qꝛ ſicut ꝓbatum fuit ſupꝛa diſt. vi. actus notionales quibus perſone producunt ſunt actus nature diuine vt eſt fecunda quā fecunditatē nō habet ex hoc ꝙ ē intelligens ⁊ volens: ſed precedit vtrumꝙ̄ ita ꝙ intelligere et velle nec ſunt actus quibus perſone ꝓducuntur: nec ſupponunt ab actibus ꝓductis: ꝓpter quod nullus actus intellectus aut voluntatis poteſt eſſe notionalis: ſed ſunt ſm̄ modū intelligendi poſteriores actib⁹ notionalibus ⁊ eliciunt a pſo
Tertio nis iam conſtitutis per actus notionales: qui ſunt mere naturales. ¶ Tertio qꝛ dato ꝙ eſſet aliquod diligere notionale: adhuc nullo mō poſſent verificari tales propoſitiōes: quia nullus actus notionalis reflectitur ſupꝛa perſonā a qua ē: nec poteſt cadere ſuper pſonā: vel ſup quācūꝙ̄ rem aliā que pipſum nō ꝯſtituitur. Cuius rō eſt. qꝛ act⁹ notionalis eſt act⁹ ꝓductionis: ⁊ iō nō tendit niſi in productū. et qꝛ idē nō ꝓducit ſe ipſum: ideo actus notionalis non pōt reflecti ſuper pſonam a qua eſt: nec cadere ſuper aliqd qḋ per ipm̄ nō ꝓducit: ſed cū dico ꝙ pater diligit ſe: vel filium: vel nos ſpū ſan. ibi denotat actus cadere reflexiue ſup prēm a quo eſt vel cadere directe ſuper filiū: vel ſup nos
B. quorum neutrū per actū dilectionis notionalis cō=
Euaſio ſtituit: ergo nullo modo tales ꝓpoſitiōes pñt eſſe
aliquorū vere ſi diligere ſumat notionalit. ¶ Sed ad hoc reſpōdēt quid ꝙ ſunt quidā actus notionales ꝗ ſūt reflexiui: ſed nō oēs: Sunt em̄ vt iſti dicunt in diuinis quedā reflexiue opatiōes et non notionales: vt intelligere et velle et iſte dicunt tranſitū in aliqd ſed nō tranſitū realē: ſed rōis tm̄. Que ḋ aūt ſunt notionales: ſed non reflexiue ſicut generare ⁊ ſpirare: ⁊ tales dicunt tranſitum realē in aliquod ſuppoſitum. Quedam aūt ſunt ꝗ dicunt tranſitū realem et tranſitū rōis ſimul: ſicut dicere ⁊ diligere notionale: dicere em̄ non ſolum reſpicit id quod actu dicendi producit: ſed etiā illud quod ꝓducto verbo repꝛeſentatur. Unde dicere impoꝛtat ꝓducendo verbum aliquid verbo repꝛeſentare vel manifeſtare. Et ſimiliter diligere notionale impoꝛtat ꝓducendo amoꝛem pſonalē in aliud quaſi in amatum tendere: quorū alterum. ſ. producere dicit tranſitum ſm̄ rem: ſed aliud. ſ. tēdere in aliqd tanꝙ̄ in repꝛeſentatū vel in amatum dicit tranſitum ſm̄ rationem: ⁊ tales actus cū includāt vtrumꝙ̄ tranſitū rei et rationis: ratione tranſitus realis ſunt notionales. ſed rōne tranſitus ſm̄ rōnem ſunt reflexiui
C. ꝓpter quod bene dicitur ꝙ pater dicit ſe verbo ⁊ di
Impro. ligit ſe ſpū ſan. ¶ Iſtud aūt nō videt bene dictū Primo qꝛ nō eſt ſm̄ ſe verū Scḋo qꝛ rō nō ē ſolu=
Primo ta. Tertio quia contradicit alii dicto iſtoꝝ. ꝙ non ſit verum ſm̄ ſe patet: qꝛ nullū pure notionale includit illud quod eſt commune omi perſone: ſed habere reſpectū ratiōis ad aliquid tanꝙ̄ repꝛeſentatum vel manifeſtatū: vel amatum eſt cōe omni

perſone ſicut manifeſtare: vel amare: ergo nō includitur in dicere: vel in diligere ſumptis pure notionaliter. ¶ Item ratio eſt inſoluta: qꝛ impoſſibi Scḋo le eſt actum notionalem nō includere realē productionem: etiā ſi cum ꝓductione includat aliquē reſpectū rōnis: ꝗ actus notionalis ī nihil pōt addere niſi in productum: licet ad illud poſſit habere aliquem aliū reſpectū: qꝛ ille alius reſpectus cū ſit extra rōem act⁹ rationaľ notionaliter tent⁹ tenderet in illud. Adhuc ſi dicere ⁊ diligere ſumpta notionalit impoꝛtant tranſitū rei reſpectu perſone: ⁊ trāſitum rationis reſpectu alicuius alterius: tunc dicere ⁊ diligere ſic ſumpta nō poterūt ꝯpetere niſi illi pſone que tranſit in aliā rē: ⁊ in aliqd aliud ratiōe ⁊ ſic ſolus pater diceret ſe et alia verbo: qꝛ ſolus ꝓducit verbum: et ſolus per verbum a ſe ꝓductum hꝫ rationē manifeſtātis: vel repꝛeſentātis ſe ⁊ alia ita ꝙ hec duo copulatiue ſumpta nulli niſi patri cōueniunt: ⁊ ſimilit ſolus pater ⁊ filius diligerent ſe: vel alia ſpū ſancto: qꝛ ſolus pater cum filio ꝓducit ſpūꝫ ſan. ⁊ p ſpiritū ſan. a ſe ꝓductū hꝫ reſpectū ad ſe vel ad alia ſub rōe amantis ita ꝙ hec duo copulatiue ſumpta nulli alii poſſunt ꝯuenire. hoc aūt nō dicitur immo iſta cōceditur: filius ⁊ ſpūs ſan. dicūt ſe vel alia verbo. et iſta ſpūs ſanct⁹ diligit ſe ⁊ alia ſpū ſancto: ergo dicere et diligere non ſumuntur notionalit. ¶ Item iſtud dictū ꝯtradicit cuidā alii D.
dicto eorū. ¶ Dicūt em̄ alibi vt recitatū fuit ſupꝛa Tertio
diſt. xxvii. ꝙ dicere ſumitur dupliciť: vno mō ꝓ eo quod eſt ꝓducere verbū: ⁊ ſic eſt actus notionalis nec cōuenit niſi patri ⁊ illi nō reſpectu ſui vel creaťe ſed tm̄ reſpectu filii et ſic pr̄ dicit verbū ⁊ nō verbo: Alio mō ſumit dicere ꝓ eo qḋ eſt manifeſtare: et ſic eſt actus eſſentialis ⁊ conuenit cuilibet perſone reſpectu ſui ⁊ aliorum. quelibet em̄ pſona manifeſtat ſe ⁊ alia: ꝗ ſm̄ hoc dicere notionale nō impoꝛtat niſi producere verbū ⁊ nō repꝛeſentare vel manifeſtare aliqd: qꝛ illud eſt ſimpliciť eēntiale: nunc autē ponit ꝙ dicere notionale impoꝛtat repſentare vel manifeſtare aliquid rōe cuius eſt actus reflexiu⁹: ꝗ eſt hic ꝯtradictio. Pꝫ ꝗ ꝙ null⁹ act⁹ notiona E.
lis eſt reflexiu⁹ ¶ Qḋ ꝗ dr̄ ꝙ qn̄ in actu intelligit ꝓ So. ra. ii.
ductū: tūc ꝓductū denoīat agēs: vt arboꝛ floꝛet floribus: ſimiliter videt eē in ꝓpoſito. Dicendum ꝙ nō eſt ſimile: qꝛ non fit ibi reflexio nec tranſitus in aliud. non em̄ dicit ꝙ arboꝛ floꝛet ſe: vel aliqd aliō floribus hoc em̄ male diceretur: Hic autem dicitur ꝙ pater diligit ſe: vel alia ſpiritu ſancto: ⁊ ideo male: ſi diligere ſumatur notionaliter. Sed deberet dici pater diligit ſpiritū ſanctū ſicut dicit arboꝛ floꝛet floꝛe vel floꝛib⁹. Sed neꝙ̄ hoc pōt dici: qꝛ ꝙ effectus ſubſiſtens denominet agentē contingit ſolum in verbis intranſitiuis: ſicut eſt floꝛere quod paſſiuū non hꝫ vnde bene dr̄ floꝛet floꝛe. In verbis autē tranſitiuis non licet includant productuꝫ ſicut generare de ſuo nomine includit genitum: et ſpirare ſpiritū: vel ſpiratum qꝛ dicunt in diuinis ſpecialia producta: ſicut floꝛere includit floꝛem et tamen generat genito non bene dicitur: ſed generat genitum: nec ſpirat ſpirato: ſed ſpirat ſpiritum vel ſpiratum tranſitiue: Et cauſa huius differētie eſt: qꝛ tale intranſitiuū includit productum: vt in ipſo exñs: et nō ſolum vt ab ipſo procedens floꝛere em̄ non ſolum dicit producere floꝛem: ſed cū hoc habere in ſe floꝛem ꝓductū: ⁊ iō denoīat ipſum producens in quo eſt: ſed tranſitiua ſolum

n ii

F. includũ ẜ pductũ vt ab ipſis exiẽs: et nõ vt in ipſis manẽs: ppter qḋ nõ denoĩant ipm. ¶ Ideo dicẽdum eſt aliter ꝙ oẽs ſupradicte ppoſitiões ſũt ſimpliciẜ falſe ſi diligere ſumaẜ notionaliẜ: ſi vero ſumaẜ eſſentialiter ſic ſunt vere: licet ſint ĩpꝛopꝛie: et iõ exponẽde. Pꝛimũ pꝫ qꝛ qñcũq; aliquid ſumptũ cũ determĩatõe pdicaẜ de aliquo põt et pdicari de alio vel illo ſumpto ſine determĩatione: niſi forte determinatio ſit diſtrahẽs: tũc eñ nõ põt: licet eñ hec ſit vera. Paulus eſt homo moꝛtu⁹ tamẽ nõ ſequiẜ ꝙ hec ſit vera paulus eſt homo: qꝛ eſſe moꝛtuũ eſt determinatio diſtrahẽs: alioquin ſequereẜ hñ. Si ḡ hec eſſet vera pr̃ diligit filiũ ſpũ ſancto ſumẽdo diligere notionaliẜ cũ hec determĩatio ſpũ. ſan. nõ ſit diſtrahens ſequereẜ ꝙ hec eſſet vera excluſa determinatõe dicẽdo ſic. pater diligit filiũ ſumẽdo diligere notionaliter vt pꝛius. hoc aũt eſt falſuꝫ: qꝛ

G. nullus actus notionaẜ eſt a pr̃e in filium niſi gñare quare ⁊c. ¶ Idẽ dicendũ eſt de oĩbus ppoſitionibus ꝯſimilibus. Scḋm pꝫ. ſ. ꝙ ſumendo diligere eſſentialiẜ oẽs tales ppoſitões ſunt vere: ſed ĩpꝛopꝛie et ideo ſũt exponende: qꝛ vt dictũ fuit ſupꝛa di. .xxvii. verbũ et amoꝛ licet de virtute ⁊ ppꝛietate locutionis impoꝛtẽt ipſos actus intellectus ⁊ voluntaris tñ appꝛopꝛiantur pſonis: verbũ qdẽ filio: amoꝛ aũt ſpũi ſancto. Cũ ḡ hec ſit vera ⁊ ppꝛia pater diligit filiũ: ſeipſuꝫ: et nos amoꝛe eſſentialiẜ: ꝯñs eſt ꝙ hec ſit vera pater diligit filiuꝫ: ſeipm: et nos: ſpũ ſan. ſed eſt impꝛopꝛia: ⁊ iõ exponenda: ſic vt ſ. ſenſus pater diligit filiũ ſeipm ⁊ nos ſpũ. ſan. id ẽ amoꝛe eſſentiali qui appꝛopꝛiaẜ ſpũi ſan. Similiter ſi dicere ⁊ verbũ ſumanẜ eſſentialiẜ hec eſt vera ⁊ pꝛopꝛia pater dicit ſe ⁊ alia verbo. Si vero verbũ ſumaẜ notionaliter p filio: ſumpto ſemp dicere eſſẽtialiter ſic eſt hec vera p appꝛopꝛiationeꝫ tñ: pater dicit ſe ⁊ oĩa verbo vel filio .i. verbo eſſentiali: qḋ appꝛopꝛiaẜ filio vel verbo perſonali. ⁊ ſub eodẽ ſenſu iſta eſt concedenda pater eſt ſapiẽs filio: qꝛ falſa eſt ẜm ppꝛietatẽ locutiõis: ⁊ ſic negat eã Augu.

H. eſt tñ vera p appꝛopꝛiationẽ ſicut alie que dicte ſũt ¶ Ad pꝛimũ argumẽtũ pꝫ reſpõſio. Ad auctoꝛitatẽ Aug. dr̃ p parte oppoſita: quia. ſpũ. ſanct⁹ eſt amoꝛ ſolũ per appꝛopꝛiationẽ nõ tamẽ p ppꝛietatẽ. Ad aliud dicẽdũ ꝙ nullus diligit niſi amoꝛe a ſe pcedẽte eo mõ quo actus intelligiẜ pcedere ab agẽte: ſed nõ oꝫ ꝙ ille amoꝛ pcedat vt aliqd pductuꝫ p actũ diligendi qualitercũq; ſumptũ. ⁊ iõ ppꝛie loquẽdo pr̃ diligit ſe ⁊ alia amoꝛe eſſentiali q̄ pcedit a patre vt actus ab agente: nõ ẜm diſtinctionẽ realem ſed rõis tñ. et qꝛ hic amoꝛ appꝛopꝛiaẜ ſpũi ſan. iõ per appꝛopꝛiationem pater dicitur diligere ſpũ ſan. ẜm expoſitionem pꝛius poſitam.

Ad pꝛim pꝛicipale

Ad ar. in oppo.

Vtrum filius ſit ſapiẽs ſapientia genita. Queſtio .II.

I. Que. ii. Arg. i.

Ecũdo queritur vtrũ filius ſit ſapiẽs ſapia genita. Et videẜ ꝙ nõ qꝛ eadẽ eſt ſapia pr̃is ⁊ filii: ſed ſapia pr̃is nõ eſt genita qꝛ pr̃ nihil hꝫ genitũ: ḡ nec ſapiẽtia filii eſt genita. ¶ Item nihil eẽntiale in diuinis eſt genitum: ſed ſapiẽtia ẽ aliquid eſſentiale ergo nõ eſt genita quare fili⁹ non põt eſſe ſapiẽs ſapiẽtia genita. ¶ In ꝯtrariũ eſt: qꝛ filius eſt ſapiens p ſe ſed ipſe eſt ſapiẽtia genita quare ⁊c. ¶ Itẽ Hilarius dicit: ⁊ hitũ fuit pꝛius in littera di. v. ꝙ filius nihil hꝫ niſi genitũ vel natũ: ſed filius hꝫ ſapiẽtiaꝫ qua dr̃ ſapiens: ergo ipſa eſt genita vel nata ¶ Reſpõſio. dr̃ hic cõiter ⁊ bene ꝙ iſte ablatiuus notat quãdã hitudinẽ. põt ergo notare hitudinẽ pꝛincipii efficientis ⁊ ſic eſt falſa: qꝛ nihil genitũ efficit ſapientiã in filio: ⁊ in eodem ſenſu poſſet ꝯcedi ꝙ filius eſt ſapiens ſapiẽtia ingenita: qꝛ filius hꝫ a patre ꝙ ſit ſapiens pater aũt dicaẜ ſapiẽtia ingenita ſicut filius dr̃ ſapientia genita vel põt ablt̃us notare habitudinem pꝛincipii foꝛmalis: ſicut coꝛpus dr̃ coloꝛatũ albedine. et ſic adhuc iſta eſt falſa fili⁹ eſt ſapiẽs ſapientia genita: qꝛ ſapiẽtia p quã filius ẽ foꝛmaliter ſapiens eſt ſapientia eẽntialis q̄ nõ eſt genita: licet ſit p gñationẽ cõicata: qꝛ genitũ ppꝛie eſt illud qḋ p gñationẽ pducitur. Et ſub hoc ſenſu poſſet adhuc ꝯcedi ꝙ filius ſit ſapiẽs ſapia ingenita: qꝛ genitũ aliq̄ mõ põt ꝯuenire eſſẽtie: ⁊ iſte modus loq̄ndi magis accedit ad ppꝛietatẽ q̄ꝫ pꝛim⁹. Alio mõ põt ablt̃us dicere hitudinẽ cãe ſubiectiue ſeu mãialis. ſicut dicim⁹ ꝙ coꝛpus ẽ coloꝛatũ ſupficie: vel ſuperficies eſt coloꝛata ſeipſa: licet aũt in diuinis nõ ſit ppꝛie ſubiectũ vel materia. tñ ponimus ibi pſonã: vel hypoſtaſim q̄ ẜm noſtrũ modũ intelligẽdi ſe hꝫ quaſi ſubiectiue ad ea q̄ ſibi attribuunẜ: ⁊ ſic licet videaẜ aliq̄b⁹ ꝙ hec poſſit cõcedi. filius eſt ſapiẽs ſapia genita .i. ſeipſo qui eſt ſapia genita: tamẽ eſt valde ĩpꝛopꝛia. tũ qꝛ filius nõ ẽ ſapientia genita ppꝛie: licꝫ ſit ſapia ⁊ ſic genitus: qꝛ nõ ꝯuenit ei eſſe genitũ ẜm ꝙ eſt ſapia: tũ qꝛ ly ſapiẽtia genita videẜ eſſe determĩatio pdicati ⁊ non ꝯditio ſubiecti vt in iſto ſenſu dr̃. Sic tñ pcedit pꝛimum argumẽtũ ad pꝛimã ptẽ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ fili⁹ nihil hꝫ niſi genitũ. i. qḋ nõ accepit p gñationẽ: ⁊ nõ ꝙ eẽntia vel eẽntialia ſint genita. ſꝫ ſolũ p gñationẽ cõicata. Alia argumenta bñ pbãt ꝙ foꝛmali pdicatiõe hec eſt falſa fili⁹ eſt ſapiens ſapientia genita: quod concedo.

K. Reſpõſio

L. Ad ſcḋm.

Sẽtẽtia hui⁹ diſtinctiõis. XXXIII. in generali et ſpeciali.

Oſt ſupꝛadicta. Superius determĩauit magiſter de eẽntia: pſõis: ⁊ ppꝛietatib⁹. Hic vero determĩat ꝯparatiões illoꝝ ad inuicẽ. Et diuidiẜ in duas ptes. Pꝛio oñdit q̄liẜ ppꝛietates ꝯpanẜ ad eẽntiã: ⁊ pſonã. Scḋo q̄liẜ pſone ad eẽntiã ꝯpanẜ. Scḋa in pꝛĩcipio. xxxiiii. di. Pdictis aũt adiiciẽdũ. Pꝛia ẽ p̄ñtis lcõis. Et diuidiẜ i tres ptes. Pꝛio mouet dubitationẽ. Scḋo deẜmĩat. Tertio excludit erroꝛẽ. Scḋa ibi. qḋ eñ. Tertia ibi. hic aũt aliq̄ negãt. pꝛia diuidiẜ i tres. Pꝛio pbat ꝙ ppꝛietates ſint i pſõis. Scḋo q̄ ſunt ipſe pſõe Tertio ꝙ ſunt ipa naẜa diuia Secũda ibi. Supi⁹ q̄q; Tertia ibi. cũq; de ſimplicitate. Illa vero ps in q̄ excludit erroꝛẽ diuidiẜ i duas Pꝛio ponit erroꝛẽ ſiue falſaꝫ poſitionẽ Scḋo põit ꝯfirmationẽ erroꝛis ⁊ ſoluit. Scḋa ibi. ſi iq̄ũt. ⁊ hec ſcḋa diuidiẜ in duas. Pꝛio põit erroꝛẽ ⁊ erroꝛis cõfirmationẽ p duas rões. Scḋo p auctoꝛitates Secũda ibi. verũtñ nondũ deſiſtũt. quaꝝ pꝛia diuidit in quattuoꝛ. Pꝛio ponit rõeꝫ qua pbaẜ ꝙ ppꝛietas nõ eſt pſona. Scḋo inducit rõem qua pꝛobatur ꝙ ppꝛietas nõ eſt eſſentia. Tertio pꝛobat ꝙ ppꝛietates nõ ſũt in eẽntia. Quarto excludit quandã obiectionẽ. Secũda ibi. ſꝫ iterũ addũt Tertia ibi. ceteꝝ hereticoꝝ. Quarta ibi. Sed foꝛte q̄res. Hec eſt diuiſio lcõnis in gñali. ¶ In ſpeciali vero ſic pce-

M. Di. xxxiii Snĩa in generali

A. Dicit magiſter ⁊ q̄rit p̄mo vtrū ꝓprietates ſint ipſe
Snia in ſpeciali p̄ſōe an vtrū ſint ipſa diuina eēntia. Poſtea ſoluit
et oſtendit p̄mo ꝙ proprietates ſunt in ipſis pſo-
nis. ꝓprietates eñ ab eterno fuerūt ſicut et perſo-
ne: ꝑ fuerūt in perſonis. Poſtea oſtēdit ꝙ proprie-
tates ſint ipe pſone: ꝓprietates eñ ſunt in pſonis
vt dictū eſt. ſed in pſonis nulla eſt diuerſitas: ꝑ ꝓ-
prietates ſunt ipſe diuine perſone. Poſtea oſtēdit
ꝙ ꝓprietates ſunt ipſa diuina eſſentia q: diuia eſſē
tia ꝓpter eius ſimplicitatē ē quicq̄d habꝫ: ſed diuia
pſona ⁊ naſa hñt ꝓprietates ꝑ ꝓprietates ſunt ipa
natura ⁊ pſona diuina: qḋ etiā ꝯfirmat ꝑ auctorita
tem. Poſtea ponit errorē dicētiū ꝙ licet ꝓprietates
ſint in pſonis nō tamē ſunt ipſe perſone: ſed ſunt
quaſi extrinſecus affixe. Poſtea ſm hūc errorē in-
ducit duas rōes et ſoluit quarū vna eſt talis. Si
ꝓprietates ſunt pſone: ergo nō diſtingunt pſonas
nec determiant: Idem eñ nō determiatur nec di-
ſtinguit ſe ipſo. Reſpōdet aūt ad hāc obiectionē:
nō eſt incōueniēs pſonas diſtigui ſeipſis. Poſte-
ea ponit aliam rōnem per quam ꝓbat ꝙ proprie-
tates non ſūt eſſentia que talis eſt ꝓprietates ſunt
diuina eſſentia: ergo ſicut diuine pſone dicunt cō-
uenire in eſſentia ita dicunt cōuenire in ꝓprietati-
bus qḋ falſuꝫ eſt. Ad hanc rōem reſpondet ꝙ hoc
videtur propter ſui altitudinem excedere omnem
intellectū. Poſtea ponit aliā rōem ꝑ quā ꝓbat ꝙ ꝓ
prietates nō ſunt in diuia eſſentia: q: illud in q̄ eſt pa
ternitas eſt pr̄: ⁊ in quo eſt filiatio illud eſt filius.
Si ergo res vna hꝫ pr̄nitatē ⁊ filiationē eadē res
erit pater ⁊ fili⁹ qḋ eſt incōueniēs. Et rn̄det ad hāc
rōem: q: eſſentia licet habeat paternitatē et filiatio
nem nō tñ eſt pater et filius: nec generat: nec gñat
q: ꝓprietates nō ſunt in ea vt determinātes: ⁊ diſti
guetes eā. Poſtea excludit quandā obiectionē q̄
ex dictis poſſet oriri. Poſſet eñ quis querere quo
mō ꝓprietates nō diſtingūt eēntiā pſonarū i qua
ſunt. ſicut diſtingunt pſonas in quib⁹ ſunt: et dicit
magiſter ꝙ hoc exprimere ē ſupra itellectū nr̄ꝫ. Ul
timo ponit quaſdā auctoritates ꝑ quas videt ꝓbari
ꝙ aliud in diuis ſit ſubſtātia. ⁊ aliud ꝓprietas. Et
rn̄dꝫ ꝙ Aug. nō itēdit ꝑ illas auctoritates dicere ꝓ
prietates eē aliqd diuerſū ab eēntia: ſꝫ itēdit noia
re int̄ illa diuerſitatē rōis. Et in hoc terminat ⁊c.

Vtrū in diuinis eēntia & rl̄ō differant aliquo mō realiter. Quæſtio. I.

B. Circa diſtinctionē iſtā primo
Que. i. Arg. i. querit vtrū in diuis eēntia et rl̄ō dr̄āt
aliq̄ mō realit. Et arguit ꝙ ſic: q: illa q̄rū
q̄dlibet eſt vera res: ⁊ vnū inuenit in aliq̄
ſuppoſito ſine alio drn̄t aliquo mō realit: ſed eſſen
tia diuia ⁊ q̄libet relatio ſunt huiuſmōi: q: eēntia di
uina eſt in quolibet ſuppoſito diuio: nulla aūt rl̄ō ē
in quolibꝫ eoꝝ: q: paternitas nō eſt i filio: nec filia-
tio in patre: nec aliqua earū in ſpū ſancto quare ⁊c.
Inſtātia Si dicatur ꝙ illa quoꝝ vnū inuenit in aliq̄ ſuppo
ſito ſine alio nō oportet ꝙ drāt aliquo mō realiter
ſed ſufficit ꝙ nō ſint idē adequate: ⁊ ꝯuertibilit: et
ſic eſt de eſſentia ⁊ qualibet rl̄ōe. ¶ Cōtra. illa que
Impro. non ſunt idē oībus modis realiter aliquo mō diffe
rūt realiter: ſed eſſentia ⁊ rl̄ō ſm iſtā rn̄ſionē nō ſūt
idem realiter oībus modis: q: eſſe idē adequate ⁊
ꝯuertibiliter eſt quidā mod⁹ identitatis realis: q̄
non eſt īter eſſentiā: et relationē: ergo ex hoc ꝙ nō
ſūt idē adequate ⁊ ꝯuertibiliter ſequit neceſſario vt
videt ꝙ differāt aliquo mō realiter. ¶ Itē arguit
ad principale Scḋo ſic ꝑ ſyllogiſmū expoſitoriū. Arg. ii.
Hec eſſentia eſt paternitas: ⁊ nullo modo ab ea rea
liter differens: Hec eſſentia eſt filiatio: ⁊ nullo mo
do ab ea realiter differēs: ergo paternitas eſt filia
tio nullo modo ab ea realiter differens: concluſio
eſt falſa: ergo aliqua premiſſarum et qua rōe vna
et altera: igitur dicere oportet ꝙ q̄libet relatio dif-
ferat aliquo modo realiter ab eſſentia. ¶ Itē pr̄ ⁊ Arg. iii.
filius differunt realiter: aut ergo ſola realitate eſ
ſentie: aut alia: non ſola realitate eſſentie: q: tunc
differrent diuinitate: ⁊ ſic eſſent plures dii: quod ē
hereticū: ergo differūt alia realitate: ſꝫ illa nō ē niſi
pr̄nitas ⁊ filiatio: ꝑ pr̄nitas: et filiatio dicūt aliā rea
litatē a realitate eſſentie: et ita differūt aliquo mō
realiter. ¶ Itē id quod ſm ſe totum eſt reſpectus Arg. iiii.
ſm nihil ſui eſt abſolutū: ſed quelibꝫ rl̄ō real: ſꝫ ſe
totum eſt reſpectus vt patet ex ei⁹ diffinitiōe ergo
ſm nihil ſui eſt abſolutū: ergo nō eſt eēntia. ¶ In Inop.
ꝯtrariū arguit ſic p̄mo. q: illa q̄ de ſe inuicē p̄di-
cant in abſtracto ſunt idē realiter: ſed eēntia et q̄li-
bet relatio ſunt huiuſmōi: q: hec eſt vera paterni-
tas eſt eſſentia: ⁊ eēntia eſt paternitas: et idem eſt
de qualibet relatione diuina ergo ſunt idem rea- Secūdo
liter. ¶ Item omnis reſpectus vel eſt diuinitas vl̄
creatura: ſed relatio diuina non eſt creatura: ergo Tertio
eſt diuinitas. ¶ Item ſi eſſentia differt realiter a
relatione in diuinis erit quaternitas rerum: quia
omnis res ponit innumerū cum alia re: ſed illḋ
eſt error condemnatus in concilio generali extra
de ſum. trinita. et fi. catho. cap. dānamus: ergo idē
quod prius. ¶ Item vbicunqꝫ ſunt plura realiter Quarto
differentia in eodem ſuppoſito ibi eſt vera cōpoſi-
tio: ſed in diuinis non eſt ꝯpoſitio aliqua: ergo eſ-
ſentia ⁊ relatio que ꝯcurrūt ad quodlibet ſuppoſi C.
tum nō differūt realiter. ¶ Reſpōſio. Circa q̄ſtio Rn̄ſio
nem iſtā facienda ſunt tria per ordinē: q: p̄mo vi
debitur quid ſit differre ſm rōnem: Et quid ſit dif
ferre realiter. Et ſecundo ponetur que iam diſti
ctio vtilis ad propoſitum declarandū. Et tertio re
ſpondebitur ad principale queſitum. ¶ Quantū Artī. i.
ad p̄mū Sciendū eſt ꝙ cum idem ⁊ differens di-
uidant ens: ſicut ens dupliciter accipit. ſic idētitas
et differentia: Ens aūt vno modo accipitur pro oī
illo quod habet eſſe in re extra circunſcripta omni
operatione anime vel intellectus: et iſtud vocatur
ens reale. Alio modo accipitur ens pro eo quod
non habet aliquam entitatem niſi per operationē
intellectus: q: ſic concipit ita ꝙ ſic cōcipi eſt totum
ſuum eē ſicut gen⁹: ⁊ ſpēs: ⁊ oēs intentōes logice
et iſtud eſt ens in anima: ſeu ens rōis. Et propor-
tionabiliter eſt quedam identitas ⁊ differētia real
et quedam ſolum ſm rationē: q: illa differūt reali
t. ⁊ q̄ differūt ex natura rei ex iſtētis extra aīam cir-
cūſcripta oī opatione intellect⁹ et per oppoſitū illa
q̄ ſunt in re extra ⁊ p̄dictō mō non drn̄t ſunt idem
realiter: ratione vero differūt illa q̄ ſunt plura ētia
rationis ſicut intentio generiꝫ: vel ſpeciei vel vnū
et idē re cui competunt diuerſe rationes. ſicut eadē
res ꝯcepta idefinite ⁊ ꝯcepta diffinitiuo modo drt
a ſeipſa: ratione: et ꝑ oppoſitū illa ſunt idē ratione
que nec ſunt diuerſe rationes: nec diuerſa entia ra
tionis: nec ꝯcipiunt ſub diuerſis rationib⁹: ⁊ ſic pꝫ
p̄mum ſcilicet quid ſit differre realiter: et quid
ſit differre ſm rōnē. ¶ Quidā tñ dicūt ꝙ ad illḋ qḋ

D. dictū eſt de dr̄ia reali addēdū eſt ꝙ q̄cūqȝ dr̄nt rea-
Opinio aliquorū. lr̄ vnū nō ē alterū: ſiue tminī differētie ſe habeant
poſitiue ex vna pte: et negatiue ex alia: ſicut ens ꝛ
nō ens: viſio ꝛ cecitas: ſiue ſe habeāt ex vtraqȝ pte
poſitiue: ſicut quātitas et q̄litas. q: nō ens non eſt
realr̄ ens. nec cecitas ē realiter viſio. nec quātitas
q̄litas. ¶ Hanc ꝯcluſiōez ꝓbāt dupliciter. Primo ſic
E. Pro.1. Illa q̄ dicūt differre realr̄: aut vnū eſt realiter al-
terꝫ: aut nō. ſi ſic ergo talia in eo ꝙ illa: ſūt realiter
idē: ꝗ ſi ſint cū hoc diuerſa realiter: ſequit ꝙ ſūt eadē
realiter et diuerſa realr̄. ſed idē ꝛ diuerſū reſpectu
eiuſdē: et eodē mō ſunt oppoſita. inerunt ꝗ oppoſita
eidē qḋ eſt īpoſſibile. ſi nō: habet ꝓpoſitū. ſ. ꝙ illa q̄
dr̄nt realr̄ vnū eoꝝ nō eſt realr̄ alterꝫ. ¶ Scḋo ſic
q: ſicut differre rōe ſe hȝ ad nō eſſe idē rōe: ita dif-
Scḋa ferre realr̄ ad nō eē idē re: vel ſic ſicut differre rōe
ſe hȝ ad ea q̄ dr̄nt rōne: ita differre realr̄ ad ea que
dr̄nt re: ſȝ ea q̄ dr̄nt rōe vnū nō eſt eiuſdē rōis cū al-
tero: ꝗ illa q̄ dr̄nt re vnū nō eſt idē re cū altero: ꝛ ꝑ
F. Impro. ꝯñs vnū nō eſt realr̄ alterꝫ. ¶ Sȝ iſtḋ nō videt bñ
dictū: q: vel primū nō ſufficit ſine illo addito: vel ꝗ-
uis primū ſufficiat tñ ad ipm neceſſario ſequit illud
additū. Nō pōt dici ꝙ primū nō ſufficiat ſine q̄cūqȝ
addito: q: oīs dr̄a que ex nāa rei circūſcripto oī a-
ctu rōnis eſt realis (q: ſicut nō ē mediū int̄ ens rea-
le ꝛ rōis ſic nō eſt mediū int̄ dr̄am realē et dr̄am rō-
nis: ꝛ iō illa dr̄a q̄ nō eſt rōis: ſed eſt circūſcripto oī
actu rōis neceſſario eſt realr̄) Cū igit illa dr̄a q̄ eſt
ex nāa rei circūſcripto oī actu rōis ſit huiuſmōi. pȝ
ꝙ ad differentiā realē ſufficit hoc ſolū ꝙ ſit ex nāa
rei circūſcripto oī actu rōis: nec requirit aliud addi
tum. ¶ Si vero dicat ꝙ illud additū neceſſario ſe
Eualio G. Impro. quit ad primū ſicut iſti vident ſentire vt pȝ ex rōni
bus eoꝝ. Contra. q: ſi in ente reali inueniūt talia dr̄a
ꝙ aliqñ in ſua reali: ꝛ ſingulari entitate accepta ſic
ſe hñt ꝙ ſint idē realr̄: ſed nō adeq̄te: ꝛ ꝯuertibilr̄:
de talibus eſt verū ꝙ vnū eſt alterꝫ: q: ſunt idē rea-
liter: ꝛ tñ dr̄nt in hoc realiter. ꝙ nō ſunt idē adeq̄te ꝛ
ꝯuertibiliter cū hec dr̄a ſit ex parte rei circūſcripto
oī actu rōis: ſicut eſt in diuinis etiā ſm iſtos. quare
H. Ad primā rōnem &c. ¶ Ad primā rōem eoꝝ pȝ reſpōſio ex iā dictis.
quia eſſe idē realr̄ vno mō ꝛ differre realr̄ alio mō
nō ſunt oppoſita: ꝛ ſic ē de illis q̄ ſunt idē realiter:
et nō adequate: q: ſunt idē realiter inq̄ntū vnū pre
dicatur de altero realiter ſȝ in hoc ſunt diuerſa rea
liter: q: vnū eorū predicat realr̄ de aliquo de quo
alterū nō predicatur: ſicut magis patebit inferius.
¶ Ad ſcḋam rōnem dicēdū ꝙ in creaturis nō iue
I. Ad ſcḋaȝ nit ꝙ illa que differūt rōe ſint vnum ratiōe ſaltē ſȝ
illam ratiōnē: nec ꝙ illa que differūt realiter ſint idē
realiter: ſm vnā rē ſingulariter acceptā. et iō in illr̄
tenet ꝯparatio quā iſti faciūt: q: que ſunt idē re vel
ratione ſunt idē ſm illam rē vel rationem adequa
te: ſed in diuinis inuenit identitas realis nō adeq̄
te ꝛ ideo ſm illam eſt realis identitas vno modo:
et aliqua realis dr̄a alio modo ſicut prius dictum eſt
¶ Quantū ad ſcḋȝ notandū eſt ꝙ cū reale dicatur
K. Arti.1. a re: gradus eſt in reali ſicut eſt in re: res aūt non
dicitur vniuoce de oībus de quibus dicitur: ſed eq̄
uoce: vel analogice hoc eſt ſm plures rōnes quaꝝ
vna attributionem habet ad alteram. Cum enī
rerum quedam ſint abſolute: et quedam ſint pu-
ri reſpectus: res dicit per prius: et ſimpliciter de re
abſoluta de qua dicit formaliter predicatione dicē
te hoc eſt hoc. ſicut dicimus ꝙ albedo vel q̄titas eſt
res: et fortiori ratione ſubſtātia eſt res: vel ē ſrea
le: per poſterius aūt: ꝛ ſm quid ſolū dr̄ de reſpectu q̄
nō eſt res: vel ē ſ reale niſi q: eſt rei tanq̄ȝ modus eſ-
ſendi eius: ꝛ idē eſt de oī modo eēndi: puta de mō
ſubſiſtendi ꝑ ſe: et de mō eſſendi in alio ꝛ de eo qḋ
eſt tangere et tangi in corporibus: quia nihil taliuȝ
eſt ſm ſe entitas niſi quia formaliter eſt modus en-
titatis: et totus conceptus eſſentialis et formalis
talium eſt eſſe alterius. Nam q̄uis oē accidens ſit
ens: q: entitas vt dicit. iiii. metaphiſi. tñ aliter ꝛ ali-
ter ꝯuenit hec abſolutis ꝛ reſpectibus: et vniuerſa
liter oībus modis eſſendi: q: abſoluta ſunt ētia quia
entis: nō quidē eſſentialiter et formaliter: ſed ſolū
ꝯcomitatiue: q: nō eſſent naturaliter niſi eſſent in
alio ſcȝ in ſubſtantia tamē ſua quidditas nō ē eē in
alio imo ꝑter hoc hñt ſuā formalē entitatē ꝛ q̄dditā
tē ſicut q̄titas in ſacramēto altaris hȝ ſuā formalē
entitatē: ꝛ q̄dditatē abſqȝ hoc ꝙ ſit in alio vel ſit al-
terius vt ſubiecti: et idē eſt de albedie ꝛ huiuſmōi.
reſpectus aūt: et vniuerſaliter oēs modi eēndi ſūt
entia: q: entis nō ſolū ꝯcomitatiue: ſed q̄dditatiue
et formaliter: q: nullā ētitatē habēt niſi hāc que eſt
eſſe huius. Verbi gratia albedo que eſt eſſe huius:
vt ſubiecti puta cygni eſt aliquid eſſentialiter ꝑter
eſſe huius: q: eſſe huius nō eſt eius eēntia: ſed modus
eſſendi: ſed ille modus eſſendi qui eſt eſſe huius nō
eſt quidditatiue et formaliter aliqua nāa vel enti
tas niſi eſſe huius: ꝛ totus ꝯceptus eius quidditatiuus
et formalis eſt ꝯcipi nō vt hoc vel qḋ: ſed huius vel
cuius: et qui aliter ꝯcipit: nō ꝯcipit moduȝ eſſendi:
ſed rem cuius eſt modus denoīatiue. Verbi gratia
ꝯponi ꝛ tangi ſunt mōi eēſſendi reales reruȝ ꝯpo-
nentium et tāgentiū importātes ſolā realē hītudi-
nem taliū: ptes ꝗ ꝯpoſiti. ſ. materia ꝛ forma: vel ēt
ſubiectū et accidens ſunt res quaꝝ ſunt ille hītudi
nes ſeu mōi eēndi qui importātur ꝑ ꝯponi vel per
ꝯpoſitionē q̄ modi ſunt in alio. et in q̄ aliud: et eis
denominatiue ꝯueniunt: forma enī dr̄ eſſe in ma-
teria: ꝛ materia in q̄ eſt forma ꝛ vtrūqȝ eſt verū de-
nomīatiue et nō eſſentialiter: q: eſſentia partiū cō-
poſiti nō eſt ſic eē: ſȝ eēntia vel q̄dditas: ſeu entitas
hoꝝ modoꝝ tota ꝯſiſtit in hoc qḋ eſt eē huius: q: cō-
poſitio nō eſt aliud q̄ȝ formā ineſſe materie: ꝛ ma-
teriā ſubeſſe forme ꝓpter qḋ excluſa materia ꝛ for
ma q̄ꝫ neutrū: nec vtrūqȝ ē formaliter et quiddita
tiue ꝯpoſitio: ꝯpoſitio nō eſt aliud q̄ȝ eſſe huius: ꝛ idē
eſt de tactu reſpectu tāgētiū: et iō īpoſſibile ē ꝯcipe
ꝯpoſitionē vel tactū vt quādā rē vel entitatē ſȝ ſe
eēntialr̄ ꝛ formalr̄ niſi huius ad hoc puta mātie ad
formā quo ad ꝯpoſitionē: vel corporis ad corpus q̄ ad
ꝯtactū: ꝛ idē ē de oī mō eēndi. Ex hoc ſequūt duo:
vnū eſt ꝙ nulli mō eſſendi ꝯpetit ꝑ ſe eē ſubſiſtēs: L.
vel eſſe alteri inherēs: q: oē tale ē res habēs modū
eſſendi cōpetentē ei denoīatiue: ſȝ nihil qḋ ſit purus
modus eſſendi hȝ modū eſſendi ꝯpetentē ei denoīa
tiue: q: tūc vnius modi eēt alius modus: ꝛ ſic in īfinitū:
ergo nihil qḋ ſit purus modus eſſendi eſt ꝑ ſe ſub
ſiſtens: vel inherens: ſȝ eēntialiter ipe modus eſ-
ſendi per ſe: vel īherēdi alioꝝ quibus hec denoīatiue M.
ꝯpetūt. ¶ Scḋm eſt. q: nullus modus eēndi facit cō-
poſitionē cū re cui ꝯuenit denoīatiue: vñ ꝯpoſitio q̄
includit duos mōs eēndi. ſ. modū eēndi vt in alio: ꝛ
modū eēndi vt in q̄ aliḋ: q̄ꝝ primus denoīatiue cō-
petit forme: et ſecundus materie nō facit cū aliqua
dictarū partiū cōpoſitionē: q̄uis differat aliq̄ mō
realiter ab vtraqȝ: q̄n immo tota cōpoſitio eſt illaꝝ
rerū quibus hi mōi ꝯueniūt denomīatiue. ſ. matie

⁊ forme. Cuiꝰ rõ eſt q̷ oīs talis ꝯpoſitio eſt ꝑ hoc ꝙ vna res inheret alteri. Modꝰ aũt eſſendi nec per ſe ſubſiſtit nec īheret vt ſtati ꝓbatũ ē. q̄re ⁊c. Hoc etiā patꝫ ex alio: q̷ ſi humanitas xp̄i dimitteret̃ a diuino ſuppoſito ⁊ ꝑ ſe ſubſiſteret ipſa quid̄ hēret aliũ modũ realē eſſendi q̄ꝫ priꝰ: ſed nõ aliā ꝯpoſitionē. Clariſſimũ etiā eſt in tactu: q̷ nullũ tāgētiũ ē ſm̄ ſe ꝯpoſitiũ q̄ꝫ ſi nõ tangeret aliud: ⁊ tñ tāgere vel tāgi e realis modꝰ eſſendi differēs aliquo mõ realiter ab vtroꝗ tāgētiũ: cũ illa poſſint manere ſoluto tactu. ¶ Ex his ḡ pꝫ ꝙ res et ens dicuntur per prius et ſimpliciter de eſſentiis: ⁊ naturis que ſunt ſꝫ ſe quedā entia: vel qued̄ res formaliter: ⁊ nõ q̷ ſunt rei vel entis niſi in quibuſdā: ⁊ tunc denominatiue et non eſſentialiter: De modis aũt eſſendi cuiuſmõi ſunt reſpectꝰ: et alii mõi ſiqui ſint dicunt̃ ens et res per poſterius: ⁊ ſm̄ quid: q̷ nõ ſunt res vel entia niſi q̷ ſunt entis ⁊ rei non ſolum denoīatiue ſeu ꝯcomitatiue: ſed eſſentialiter: q̷ eē eorũ eſt habitudo aliorum. ¶ Uerũtamē contra iſta inſtatur dupliciter. Primo contra illud qđ dictũ eſt ꝙ nec reſpectus: nec aliquis modus eſſendi habꝫ aliquā entitatem niſi hanc que eſt eſſe huiꝰ vl̓ illiꝰ: q̷ illud quod eſt ſolum huiꝰ vel illius: ⁊ nõ hoc vel illud cum nullo ꝯſtruit̃ in recto: ſed in obliquo. ſed de reſpectu eſt verũ dicere ꝙ ſit reſpectus ⁊ de mõ eſt verũ dicere ꝙ eſt modꝰ: ergo tota entitas iſtoꝝ nõ eſt eſſe huiꝰ. ¶ Scđo inſtatur ꝯtra illud qđ dictum eſt ꝙ nulli modo eſſendi competit ꝙ ſit per ſe ſubſiſtens vel alteri inherens: q̷ oē qđ eſt vl̓ innitit̃ alteri vel nõ innitit̃: ſed qđ nõ innitit̃ alteri ſubſiſtit per ſe: quod autē innitit̃ alteri ei inheret. ergo oē quod eſt oportet ꝙ ſit per ſe ſubſiſtens: vel alteri inherens: cuius oppoſitũ dictũ eſt de modis eſſendi. ¶ Ad primũ iſtoꝝ dicendũ eſt ꝑ interēptionem maioris: q̷ ꝯſtructio vel ꝑdicatio in recto nõ arguit aliquā entitatē alioquin nõ eſſet verũ dicere cecitas eſt priuatio: vel ꝙ in oculo ſit cecitas: q̷ cecitas et priuatio ⁊ vniuerſaliter ois negatio non ſunt entitates ſꝫ ſe. Et cõſimiliter põt dici ꝙ reſpectus eſt modꝰ eſſendi: q̄uis nõ ſit aliqua realitas: niſi q̄ eſt eſſentialiter alteriꝰ: et non ſolum concomitatiue: mõ prius expoſito. Oportꝫ eñi de ētibꝰ et nõ entibus: de abſolutis ⁊ reſpectibꝰ loqui in oī caſu. ⁊ qui vellet variare naturas rerum ſm̄ caſus grāmaticales multũ erraret. ¶ Ad ſecundũ dicendũ ꝙ non oē quod innititur alteri eſt inherēs: ois enim res innititur ſue cauſe conſeruanti: quia deſineret eſſe ſubſtracta influentia ſue cauſe cõſeruātis et tamen non omnis res habens cauſam ꝯſeruantē eſt inherēs: imo multe ſunt ꝑ ſe ſubſiſtētes. Alio modo innititur vna res alteri vt ſuo ſubiecto ⁊ ſic oē accidēs abſolutũ innitit̃ alteri: ⁊ oē tale inheret ⁊ ſolũ tale. Alio mõ innitit̃ aliq̄d alteri ſicut ſuo fundamēto ſicut oēs mõi eſſendi: ⁊ tale nõ iheret: q̷ modꝰ eſſendi ꝑ ſe innitit̃ ſuo fundamēto ſicut modꝰ eſſendi ad aliud: vl̓ in alio ⁊ tñ nõ inheret: q̷ ꝑ modũ eēndi inherētē res nõ diceret̃ formalit̃ ꝑ ſe ſubſiſtens ⁊ id̄ ē de aliis modis: et cũ dicta fuit priꝰ q̷ oīs res ꝑ ſe ſubſiſtēs: vl̓ īherēs eſt res hñs modũ eſſendi ⁊ nõ eſt modꝰ eēndi ſolũ. ¶ Quātũ ad tertiũ qđ eſt principale q̄ſitũ dicēda ſũt tria. Primũ ē ꝙ dr̃a eſſentie ⁊ rlõis in diuis nõ ē pure ⁊ ꝑciſe ſm̄ rõeꝫ. Scđꝫ ē ꝙ nõ ē dādũ ſimplicit̃ ⁊ abſolute ꝙ differāt realiter. Tertiũ ē ꝙ neceſſariũ ē dicere ꝙ differāt aliq̄ mõ realiter ſaltē ſꝫ q̄d ⁊ cũ determinatiōe.

Primũ ſic pꝫ ſic: dr̃a q̄ eſt ex naẗa rei circumſcripta oī opatiōe intellectꝰ nõ ē pure ⁊ ꝑciſe ſm̄ rõem: ſꝫ dr̃a eēntie et rlõis ē ex naẗa rei circũſcripta oī opatiōe intellectꝰ: ḡ talis dr̃a non eſt pure ⁊ ꝑciſe ſm̄ rõnē: maior pꝫ ex dictis de dr̃a reali ⁊ ſm̄ rõnem: minor ꝓbat̃ q̷ circũſcripta oī opatiōe itellectꝰ nr̃i adhuc i diuis eſt talis dr̃a ex naẗa rei inter eſſentiā ⁊ rlõem q̷ eſſentia diuia eſt in aliquo ſuppoſito formaliter in q̄ nõ eſt q̄libet rlõ formaliter. verbi grā in pr̃e ē eēntia diuia formalit̃ i q̄ tñ nõ ē filiatio eođ mõ realit̃: alioq̄n ſicut pr̃ formalit̃ ē deꝰ ꝑ diuiſꝫ eēntiam exñtē i eo. ſic pr̃ eēt formalit̃ filiꝰ ꝑ filiationē formalit̃ exñtē i eo. ⁊ ſic periret ꝑſonal̓ diſtinctio int̃ pr̃eꝫ ⁊ filiũ qđ ē hereſis ſabelliana. Et id̄ põt deduci de eſſētia ⁊ pr̃nitate q̄ nõ ſũt ꝯſimilit̃ in filio. et de vtraꝗ ꝓprietate que nõ ē in ſpũ ſan. ſicut eſſentia et ſic patꝫ minor. Sequit̃ ḡ cõcluſio. ſ. ꝙ eēntia ⁊ rlõ in diuis nõ dñt pure ⁊ ꝑciſe ſm̄ rõnē. ¶ Scđꝫ ſic pꝫ. queciiꝗ differũt realit̃: ſimplicit̃ ⁊ abſolute ſũt diuerſe res quaꝝ vna nullo mõ ē altera: ſed eēntia ⁊ rlõ diuia nõ ſũt tales due res quarũ vna nullo mõ ſit altera ḡ nõ dñt realit̃ ſimplicit̃ ⁊ abſolute. maior pꝫ q̷ cũ identitas ⁊ diuerſitas opponant̃: illa q̄ ſunt ſimpliciter et oīno diuerſa ſeu dr̃a realit̃ nõ ſunt aliq̄ mõ idem realit̃ minor ſimilit̃ pꝫ ſm̄ illud cõe dictuꝫ q̄ dr̃ ꝙ eēntia ⁊ rlõ ſunt idē realit̃ q̄uis nõ adeq̄te et ꝯuertibilit̃: ⁊ ſic pꝫ ſcđꝫ. ¶ Tertiũ āt neceſſario cõcludit̃ ex ꝑdictis duobꝰ ſic. ois dr̃a q̄ nõ eſt pure et ꝑciſe ſm̄ rõnem: ſed eſt ex naẗa rei excluſo oī actu rõis eſt aliq̄ mõ real̓: ſed dr̃a eēntie ⁊ rlõis in diuis nõ ē pure et ꝑciſe ſm̄ rõem: ſed eſt ex naẗa rei excluſo oī actu rõis: ḡ tal̓ dr̃a eſt aliq̄ mõ realis. vtraꝗ ꝑmiſſarũ pꝫ ex precedētibꝰ. Alteriꝰ cũ differētia talis non ſit dicēda realis ſimplicit̃ ⁊ abſolute (vt ſupra ꝓbatũ fuit) ſequitur neceſſario ꝙ ſit dicenda realis ſm̄ quid: ⁊ cũ determinatiōe. Illa āt determinatio diuerſimode ponit̃ a diuerſis. ¶ Quidā eñi dicũt ꝙ eſſentia ⁊ rlõ dñt: quia nõ ſunt idē adequate ⁊ ꝯuertibilit̃: nā pr̃nitas ē eſſentia ⁊ nihil alid̄ ſed eſſentia diuia eſt pr̃nitas ⁊ aliqua res que non eſt pr̃nitas: q̷ ē filiatio q̄ nõ ē pr̃nitas ⁊ ſic eēntia ē in plꝰ q̄ꝫ pr̃nitas: ⁊ idē de eſſētia reſpectu filiatiōis et cuiuſcũꝗ alterius rlõis. ¶ Alii dicũt ꝙ eſſentia ⁊ rlõ dñt ſicut res ⁊ modꝰ habēdi rē illā cuiꝰ mõi eſſendi vl̓ hñdi entitas et cõceptus quidditatiuus nõ eſt ꝙ ſit res alia ab eſſētia neꝗ ſubſiſtēs neꝗ inherens: ſed ꝙ ſit huiꝰ. et differt hic modꝰ ab eſſentia ex natura rei. non ſoluꝫ ꝙ eſſentia eſt in aliquo ſuppoſito in quo nõ eſt quilibꝫ modꝰ hñdi eā: ſꝫ ēt q̷ formalit̃ loquēdo nõ ita ꝓprie dr̃: ꝙ paternitas ſit eſſētia vel ecõuerſo ſicut ſi diceret̃ ꝙ pr̃nitas eſt modꝰ eſſendi vel habēdi eſſentiā diuinā vt a quo eſt alius per generationē. et hoc videt̃ dicere Da. libro primo capitulo nono vbi dicit ſic. Omnia q̄cunꝗ habet pater filii ſunt preter non generationē que non ſignificat ſubſtātie dr̃am neꝗ dignitateꝫ ſed modũ exñtie. ⁊ capitulo. xiii. dicit clarius ſic. ingenitũ ⁊ genitũ ⁊ proceſſibile nõ q̄ ſubſtātie ſunt ſignificatiua: ſꝫ eius que ad inuicem eſt hitudinis et exiſtentie modi. et Auguſtinus. vii. de trinitate reputat abſurdũ dicere in deo ꝙ ſubſtātia ſit rlõ vt infra dicetur quare rlõ ꝓprie eſt modꝰ habendi eſſētiam. ¶ Alii dicunt ꝙ relatio ⁊ eſſentia dñt formaliter ex naẗa rei: q̄uis ſint idē identice. Unde concedũt ꝙ hec ē vera pr̃nitas ē eſſentia idētice ſꝫ hec hec eſt falſa paternitas ē eſſentia formaliter: quia

Margin notes (left column): A. Inſtātia prima · Inſtātia ſecūda · B. Ad inſtā⁊ tiā primā · C. Ad ſcđaꝫ inſtan. · D. Articuliii.
Margin notes (right column): Primuꝫ dictum · E. Dictũ .ii. · F. Dictũ .iii. · G. Opi. i. · H. Opi. ii. · I. Opi. iii.

differūt formalit ex nat̃a rei : ⁊ hāc formalitatē nō
intelligo niſi coincidat cū altero dictoꝝ modoꝝ vł
includat vtrūq;: qḋ veri⁹ credo q: in hoc ꝙ dicūt ꝙ
eſſentia ⁊ relatio ſunt idē idētice ⁊ ꝙ vnū verificat
realiter de alio icludūt pͥmū modū quo alii dicūt
ꝙ ſunt idē realiter. In hoc autē ꝙ dicūt ꝙ nō ſunt
idem formaliter: ſed differunt formaliter ex nat̃a
rei includūt illud qḋ pͥmi dicūt ꝙ nō ſunt idē ade
L. q̄te ⁊ illḋ qḋ dicūt ſcḋi .ſ. ꝙ differt ſicut res ⁊ mod⁹
habendi rē. ¶ Ad cuius declarationē eſt aduertē
dum ꝙ illa inadequatio que eſt inter paternitatē ⁊
eſſentiā non eſt ſicut inadequatio q̄ eſt vel eēt īter
ſortē ⁊ hominē: dato ꝙ hō eſſet aliq̄d ſingulare ſi=
cut ſortes in plus ſe habēs q̄ ſortes: quēadmodū
dicim⁹ in diuinis de eſſentia et paternitate: q: iade
quatio que eſſet inter hominē ⁊ ſortem ſtante pre=
dicta hypotheſi nō faceret differentiā formalē: de
qua loquimur: q: ſortes ꝯtinet ꝑ ſe ſub hoīe: ⁊ for=
malitas ei⁹ ſub formalitate hōis : et ob hoc ſortes
eſſet formaliter homo. Et per idē eſſet formaliter
ſortes: et formaliter homo : ſed ī ꝓpoſito de eſſen
tia diuina ⁊ paternitate non eſt ſic: q: dato ꝙ pater
nitas ſit in minus q̄ eſſentia: tamē nō cōtinet ſic ꝑ
ſe ſub eſſentia ſicut ſortes ſub homīe ſumpto vni=
uerſaliter: vel ſingulariter ſm̄ ſupradictā hypote
ſim: q: cōceptus vnius puta relatōis nō includitur
in conceptu alterius puta eſſentie : vel ecōuerſo ſi
cut conceptus homīs includit in conceptu ſortis :
ſed ſunt ꝯceptus formaliter ſeparati ⁊ hoc ꝓuenit
ex natura rei ſm̄ ſe : ⁊ nō per ſolā negociationem
noſtri intellectus: q: pater eſt formaliter pr̄ ꝑ pr̄ni
tatem ⁊ nō ꝑ eſſentiā : alioquin non diſtinguerent
formaliter a filio: ⁊ per paternitatē refertur realit
ad filiū: et non ꝑ eſſentiā: et totū hoc eſt ex natura
rei: ꝓpter quod licet paternitas ſit in minus q̄ eſ=
ſentia: q: eſt ſpecial mod⁹ hn̄di eſſentiā videlicet
vt a q̄ ē ali⁹ ꝑ gn̄ationē: tn̄ nō ſic ꝯtinet ꝑ ſe ſub eſſē
tia ſicut ſortes ſub hoīe: ita vt ſit eadē formalitas
vtriuſq; etiā ex natura rei: ſed alia et alia : ⁊ iō hec
nō eſt cōcedēda paternitas eſt formaliter eſſentia
vel ecōuerſo: ſicut cōcedit ꝙ ſortes ē formalit hō.
Et cā eſt. q: paternitas vt paternitas: ⁊ vt relatiue
oppoſita filiatōi: ī quo etiā differt ex natura rei ab
eſſentia que eidē filiatiōi relatiue nō opponitur: eſt
mere relatio ſiue relatiuus mod⁹ eſſendi: eſſentia
aūt quid mere abſolutū : ⁊ iō formalitas paternita
tis vt pr̄nitas ē nō ē formalitas eēntie vt eēntia eſt
nec ſub ea ꝯtinet: vt inferius ſub ſuo ꝑ ſe ſupiori:
ſed ſunt formalitates ex natura rei dn̄tes ſicut ab
ſolutum a relatiōe: ⁊ ecōuerſo. Quocūq; aūt p̄di/
ctorum modoꝝ dicat ꝙ eſſentia et rlō diuina diffe
rāt: ſiue q: non ſunt idē adeq̄te: ſiue quia differūt
vt res et modus habendi rem: ſiue quia differunt
formaliter: ſemꝑ ſequit neceſſario ꝙ dn̄t aliq̄ mō
realiter: cū q̄libet p̄dictarū dn̄arū ſit ex natura rei
circūſcripto oī actu rōnis et intellectus q̄uis nō ſit
M. ſimpliciter ⁊ abſolute dn̄dū ꝙ dn̄t realiter ꝓpt cāz
Ad prim ꝓi⁹ aſſignatā. ¶ Ad rationes vtriuſq; partis re=
principale ſpondendū eſt put poſſibile eſt ī materia tāgēte fi
dem que nō pōt ad plenū nota eē viatori. Cū eīn
primo dr̄ ꝙ illa quoꝝ vnū inuenit in aliquo ſuppo
ſito ſine alio differūt aliq̄ mō realiter. Dicēdū eſt
ꝙ iſtud argumētū nō ꝓbat ꝙ talia dn̄t realiter :
ſimpliciter: ⁊ abſolute: ſꝫ ſolum ſm̄ quid: ⁊ cū de/
terminatione: aut q: nō ſunt idē adequate ⁊ ꝯuer
tibiliter vt ibidem reſpondet: aut q: differūt ſicut
res et mod⁹ rei: aut q: differūt formaliter ex nat̃a
rei: ¶ Obiectio aūt que ſubiungit nihil aliud ꝯclu Ad inſtā
dit q̄ illud qḋ ꝯceſſum eſt. ¶ Ad ſcḋm dicēdū ē ꝙ te ſolu=
quelibet premiſſarū illi⁹ ſyllogiſmi expoſitorii ne= tionem.
ganda eſt ꝓ q̄to dicit ꝙ eſſentia nullo mō ē realit N.
differēs a pr̄nitate ⁊ filiatiōe: q: ſaltem differūt ſm̄ Ad ſcḋm
quid: ⁊ cū determiatiōe que eſt ſm̄ alteꝝ terminū
predictoꝝ modoꝝ. Si aūt argueret ſine alio ad
dito ſic. hec eſſentia eſt paternitas: hec eēntia eſt fi
liatio: ḡ filiatio ē pr̄nitas. Dicendū eſſet alit: vno
modo ꝙ argumētū nō cōcludit: q: eēntia diuia licꝫ
ſit quedā ſimplex nat̃a: eſt tn̄ ꝓpter ſuā infinitatem
cōis cōitate reali plurib⁹ inter ſe differentibus ſcꝫ
cuilibet rlōi diuie: ꝓpter qḋ ſicut in creatis: ſi i ſub
iecto poneret terminus cōis reſpectu ſuoꝝ ſingu=
larū nō teneret ꝯn̄a: vt dicēdo hō eſt ſortes: hō eſt
plato: ḡ plato eſt ſortes. Sic ī ꝓpoſito ꝓpter cōita
tem realē eēntie ad rlōes nō tenet ꝯn̄a: ⁊ hoc eſt ſin
gulare in diuis ꝓpter īfinitatē eſſentie diuine. Vł O.
poſſet dici aliter ꝙ nō ꝓprie dr̄ eſſentia eſt paterni Sol. ii.
tas vel econuerſo ꝓprietate formalit: q: nō ſunt idē
formaliter: ſꝫ pr̄nitas eſt mod⁹ eēndi vł hn̄di eſſē
tiā: q: quidditas ⁊ ꝯcept⁹ pr̄nitatis vt paternitas ē
nō eſt eē hoc ſed hui⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ non P.
concludit plus niſi ꝙ pr̄nitas ⁊ filiatio dicunt reali Ad tertiū
tatem aliquo mō differentē ab eſſentia qḋ pōt itel=
ligi. Aut q: nō ſunt idē adeq̄te ⁊ ꝯuertibiliter: aut
q: differūt ex nat̃a rei: ſicut res ⁊ mod⁹: aut q: non Q.
ſunt idē formaliter. ¶ Ad quartū dicēdū ꝙ maior Ad q̄rtū.
ꝓpoſitio habet veritatē in creaturis in quib⁹ ꝓpter
earū limitationē res vni⁹ p̄dicamēti nō ꝯtinet rem
alteri⁹: ſed in diuis: eſſentia vł ſubſtātia ꝓpt ſuā
illimitationē cōtinet oēm rē que in diuis reperiri
poteſt. Vel aliter pōt dici ꝙ relatio cum ſit quiddi/ R.
tatiue et formaliter reſpectus nō ē quidditatiue et Solu. ii.
formaliter eſſentia: q̄uis nō ſit alia res neq; ſubſi
ſtens neq; inherens: ſed ſolus mod⁹ eſſendi: vel
habēdi eſſentiā. que nō eſt formaliter hoc vel illud
ſed hui⁹ vel illi⁹. Exēplū pōt poni de pomo qḋ ſi
q̄s haberet ex ſe: ⁊ pomū idē daret alteri: hēre ex
ſe: et habere ex alio nō ſunt alia res a pomo habi=
to: neq; ſubſiſtens: neq; inherens: nec tn̄ ꝓprie di
ceretur ꝙ modus habendi pomum ex ſe vel ab a=
lio ſit ipſum pomum: ſed eſt modus habendi. po=
mū. Et ſimiliter rlō que eſt modus hn̄di eſſentiam
diuinā vt pluries dictū eſt : nō eſt proprie eſſentia
et formaliter: q̄uis non ſit alia res ab ea neq; ſub
ſiſtens: neq; inherens: quia entitas ei⁹ vel quid=
ditas nō eſt eſſe hoc vel illud: ſed eē hui⁹ vł illius:
ſeu ad hoc vł ad illḋ. ſeu quomōlibꝫ aliter. nā diffi
nitio ei⁹ que indicat quidditatē ē ad aliud ſe hēre. S.
¶ Ad rōes alteri⁹ partis ſimiliter reſpondēdū ē. Ad prim
Ad pͥmā cū dr̄ ꝙ illa que predicant de ſe iuicē in in op.
abſtracto ſunt idē realiter: pōt reſpōderi ad hoc ꝙ
talia ſunt penitus idē realiter ſi p̄dicāt de ſe inuicē
⁊ de aliis adequate ⁊ ꝯuertibiliter : Si āt nō eſt ſic
ſꝫ de aliq̄ reali predicat vnū de quo nō p̄dicat alīḋ
tunc vnum eorū differt ab altero realiter hoc mo
do ſcꝫ ꝙ non ſunt idem adequate : ⁊ ꝯuertibiliter:
⁊ ſic eſt de eſſentia ⁊ paternitate: quia eſſentia equa
liter predicatur de paternitate ⁊ filiatiōe: ⁊ tn̄ vnū
eorū non p̄dicat de altero: et ſic nō excludit oī mo=
da realis differētia inter eſſentiam et relationem.
Ad minorē etiam ꝓpoſitionē dicūt illi q̄ tenēt ter=
tium modū pͥus tactum: ꝙ licet paternitas ſit eſ=
ſentia identice. nō tamē formaliter ⁊ iō formaliter

A. Opinio Secūda.

differt ab ea ⁊ ex natura rei. Et idem intelligūt illi qui ponūt ſcōm modū: ſcʒ ꝙ relatio nō eſt formaliter ⁊ ꝓprie eſſētia ſed modus habēdi eā: ꝗuis nō ſit alia res neqꝫ ſubſiſtens neqꝫ inherēs: qđ videt̄ inſinuare beatus Aug. vij. de trini. ca. primo: vbi dicit ꝙ omnis res q̄ relatiue dr̄ eſt aliquid excepto relatiuo ſeu relatiōe: ⁊ ex hoc ꝯcludit ꝙ in patre ꝑter ꝑ̄nitatē eſt aliqđ: ſcʒ eſſentia. Itē eodē. vij. c. iiij. dicit ꝙ nō eſt idē deū eſſe ⁊ patrē eē: ꝯſtat autē ꝙ deus deitate eſt deus: et paternitate pater: ergo ſm eū ꝑ̄nitas ⁊ deitas nō ſūt idē penitus. Item idē habet Aug. pro incōuenienti: vt dictū fuit ꝙ ſubſtātia ſit relatio ⁊ tñ neceſſario ſequitur: eſſentia eſt paternitas. et ꝑ̄nitas eſt relatio. ġ eſſētia ē relatio. et ſic Aug. videt̄ nō admittere hāc ꝑ̄dicatiōeʒ paternitas ē eſſētia vel ecōuerſo. et videt̄ ſe fundare in hoc ꝙ paternitas nō eſt hoc vel illud: ſed huiꝰ vel illius: vnde ꝙ aliquid dicit̄ pater nō dicit̄ hoc vel illud: ſed huius vel illius: pater em̄ dicit̄ pater filij et nihil plus rōne paternitatis.

B. Ad ſcōm

Ad ſcđam rōem dicendū eſt ꝙ oīs res vel eſt deitas vel creatura: pōt dici primo ꝙ cōceſſa tota rōne. ſ. ꝙ paternitas ſit diuina eſſentia: adhuc nō ſequit̄ quin differāt aliquo modo realit̄: qꝛ licet vnū ſit idē qđ aliud: nō tamen adequate ⁊ cōuertibiliter.

C. Scđa ſolu. ad idē.

Scđo pōt dici ꝙ ſub hac diſtributione qua dicit̄ omnis res nō cadit paternitas vt relatio que vt ſic nō eſt res ſed rei ⁊ tota ſua quidditas eſt vt huiꝰ vel cuius: et nō vt hoc vel vt qđ: vnde Aug. in ſermōe de trini. dicit ꝙ pater eſt id qđ filius: nō tamē filius: ecce ꝙ ſub id et qđ: nō ꝯprehendit̄ paternitas ⁊ filiatio et eodē mō in ꝓpoſito: et ſicut ſub id et qđ et ſub re ſimpliciter non cadit relatio ita nec ſub oppoſitis: nec dicat̄ aliud vel alia res. Patet ġ ꝙ ſumere vnū ſub alio eſt fallacia figure dictionis mutādo qđ in cuiꝰ: vel hoc in huiꝰ et rem in modū rei: verūtamē quātū ad eſſe creatū vel increatū iudicandū eſt de modo rei ſm rē cuiꝰ eſt modus: eſſentia em̄ diuina cū omni ſuo modo vel relatione eſt increata: ⁊ omnis creatura cū omi modo ſuo eſt creata.

D. Ad tertiū

Ad tertiā rationē dicendū eſt ꝙ in illa decretali damnamꝰ: Reprobat̄ ⁊ cōdēnatur opinio Ioachim quātū ad duo. Quorū vnū ipſe ponebat: et aliud imponebat magiſtro ſententiarū. Ioachim em̄ ſicut veriſſimꝰ arrianus: ponebat ꝙ pater et filius et ſpūs ſctūs nō ſunt vnū in eſſentia ⁊ natura niſi collectiue ſicut multi hoīes ſunt vnus populꝰ: vel multi fideles ſunt vna eccl'ia: qđ nitebat̄ ꝓbare ꝑ multas auctoritates ſacre ſcripture vt patet clare intuēti textū illius decretalis. Itē imponebat magiſtro ſententiarum ꝙ ipſe ponebat quaternitatē: qꝛ dicebat patrē generātē ⁊ filiū genitū: et ſpiritū ſanctū ꝓcedentē. Et cū hoc dicebat eſſentiā diuinā eſſe quādā ſūmā rem nō generantē nec genitā nec ꝓcedentē: et ita vt recitat decretalis dicebat ꝙ magiſter. P. nō tam trinitatē ꝗ̄ quaternitatē aſtruebat in deo: videlicet tres ꝑſonas: ⁊ illā cōmunē eſſētiā: q̄ſi quartā. hec ſunt verba decretalis. Cōdēnat̄ aūt ibidē dictū eius quātū ad vtrūqꝫ ꝑ̄dictorū: videlicet quātū ad id ꝙ ponebat ꝑſonas diuinas differre eſſentialit̄: et in nulla eſſentia vna ſm numerū cōuenire: et ꝗtū ad hoc ꝙ dicebat. M. P. poſuiſſe quaternitatē et nō ſolū trinitatē: excuſando magiſtrū. P. ꝙ nō poſuit niſi trinitatē ꝑſonarū: ſcʒ patrē filiū et ſpiritū ſanctū: quarū q̄libet ꝑ ſe ⁊ oēs ſimul ſūt illa ſūma res ⁊ ecōuerſo. Ex quo patet ꝙ ibi nō negat̄ q̄libet quaternitas: cū oēs doctores catholici ponant quaternitatē relationū realiū in diuinis: ſed ſolū negat̄ talis quaternitas qualem imponebat Ioachim magiſtro ſententiarū: et illa erat quaternitas ꝑſonarū: qꝛ nec aliā intelligebat: nec intelligere poterat ſm principia q̄ tenebat: et hic eſt clarus ſenſus decretalis qui in nullo tāgit queſtionē ꝓpoſitā cū in ea nihil penitꝰ dicat̄ de differētia eſſentie ⁊ relationis de qua q̄ſitū eſt: ſʒ ſolū ibi agit̄ de numero ꝑſonarū ⁊ cōſubſtātialitate eaꝝ. Itē ſi ꝯdenaret̄ quaternitas reꝝ (qđ tamē nuſꝗ̄ legitur) nō cōdēnaret̄ niſi ꝙ tres ꝑſone ⁊ eſſentia ſūt quattuor res: qꝛ de hoc ſolū agit̄ ibi: et hoc nō eſſet cōtra cōceſſa: qꝛ nō ponit̄ ꝙ eſſentia ponat innūerū rerū cū ꝑſonis ita ꝙ ſit quarta res. eſſentia em̄ cū includat̄ intrinſece in qualibet ꝑſona nō ponit innumerū cū aliqua earū: alioq̄n idē numero nūeraret̄ bis: ſcʒ ſm ſe et vt in alio qđ eſt incōueniēs: et ideo tres ꝑſone ⁊ vna eſſentia nō ſunt quattuor res ad quē ſenſum pōt ad plus extendi decretalis illa.

E. Inſtātia.

Et ſi dicat̄ ꝙ eſſentia nō poſſet ꝑ̄dicare de ꝑſona ſi relatio differret quoq̄ mō ab eſſētia: qꝛ ꝑſona icludit relationē quā nō includit eſſentia.

Solutio.

Dicendū eſt ꝙ imo: qꝛ cū relatio quā includit ꝑſona nō ſit aliud ꝗ̄ realis modus habēdi eſſentiā nō impedit ꝑ̄dicationē vniꝰ de altero: nā ſicut verū eſt dicere ꝙ eſſentia habita ſub tali modo eſt eſſentia ⁊ ecōuerſo: eſſentia eſt eſſentia ſub tali modo habita ita verū eſt dicere ꝙ eſſentia eſt ꝑſona et ꝑſona eſt eſſentia.

F. Ad quar.

Ad quartā rationē dicendū eſt: ꝙ pluralitas illorū quorū qđlibet eſt res ꝓprie ⁊ ſimpliciter facit cōpoſitionē: ſed illud qđ eſt modus eſſendi ſolū cū nullo facit cōpoſitionē nec tollit ſimplicitatē: vt priꝰ declaratū: fuit ꝗuis nō ſit idē ꝯuertibilit̄ vel q̄dditatiue: et formalit̄ cū re cuiꝰ eſt modus: et ſic eſt de eſſentia q̄ eſt veriſſime res et de relatione q̄ eſt modus habendi eſſentiā. Et ꝙ ita ſit patet ſpeciali rōe qꝛ nullus fidelis dubitat quin paternitas ⁊ filiatio ⁊ ꝓceſſio in diuinis differāt realiter et tamē non ſolū in eodē ſuppoſito nō eſt cōpoſitio ſed totalit̄ a deo et a diuinis ſm totū ſuū ambitū tollit̄ cōpoſitio: ergo nō oīs realis differentia ſemꝑ facit cōpoſitionē.

G. Inſtantia.

Et ſi dicat̄ ꝙ nō oīs realis differentia facit cōpoſitionē ſed tātū illa q̄ eſt pluriū in eodē ſuppoſito qđ nō eſt in diuinis.

Cōtra inſtantiam.

Cōtra: pluralitas realis nō facit cōpoſitionē in aliquo ſuppoſito niſi qꝛ talis pluralitas eſt in vna ſubſiſtentia: ſed in diuinis nō eſt niſi vnica ſubſiſtētia: ġ qua rōne realis pluralitas faceret cōpoſitionē in eodē ſuppoſito: eadē rōe faceret in diuinis ſm totū ambitū diuinoꝝ. maior patet: qꝛ oīs cōpoſitio eſt duorū vel pluriū quorū vnū eſt ꝑ ſe ſubſiſtēs et oīa alia ſunt ei inherētia: ita ꝙ in omi cōpoſitione de qua loq̄mur eſt dare vnū per ſe ſubſiſtens reſpectu cuius alia q̄ inherēt faciūt cōpoſitionē cū eo et inter ſe. minor ꝓbat̄ per Augu. v. de tri. ca. iiij. vbi dicit ꝙ oīs res ad ſe ſubſiſtit quāto magis deus: et capit. v. in fine dicit ꝙ hoc eſt deo eſſe qđ ſubſiſtere: ⁊ ita ſubſiſtere eſt abſolutū qđ nō pluri ficat̄ in diuinis: et ſic in diuinis nō eſt niſi vna ſubſiſtentia: ⁊ hec fuit minor: ſequit̄ ġ cōcluſio: ſcʒ ꝙ ſi q̄cūqꝫ realis differētia faceret cōpoſitionē in eodeʒ ſuppoſito: eadē rōne faceret in diuinis ſm totū ambitū diuinoꝝ qđ nullus ponit.

H. Inſtātia cōtra. P.

Cōtra ꝑ̄dicta tamē vident̄ eſſe q̄dā auctoritates ſanctorū. Dicit enim Hilarius. viij. de trini. ꝙ nō humano mō ex cōpoſitis deus eſt vt in eo aliud ſit qđ ab eo habet̄: ⁊ aliud ſit ipſe qui habet. Itē Boetius pri. de trini. ait: nihil

ſit deo aliud ꝑter illud qđ eſt: nec eñ ſubiectũ fieri
poteſt. Itẽ Aug. xv. de trini. dicit ꝙ ſic habet in na
tura vniuſcuiuſqꝫ triũ: vt qui habet hoc ſit qđ ha
bet. Et Iſidorus dicit ꝙ de⁹ ſimpliciter dicit̃: qꝛ nõ
aliud eſt ipſe: et aliud qđ in ipſo eſt: ex quib⁹ aucto
I. ritatibus videt̃ haberi ꝙ nulla ſit realis differentia
Solutio inter eſſentiã ⁊ relatiões quas habet. Ad hec oĩa
oĩm inſtã. et cõſimilia dicendũ eſt ꝙ oẽs iſte auctoritates intel
ligunt̃ de abſolutis q̃ nullo modo differũt ab eſſen
tia niſi ſm relationes: aut differũt ex natura rei ſal
tem ſm quid ⁊ cũ determinatione alicuius termini
ꝑdictoꝝ modoꝝ: vnde Aug. exponẽs. xj. de trini.
illud qđ ipſe ⁊ alij ſancti dicũt ait in quo ad ſemet=
ipſm dicit̃ deus ⁊ nõ ad alterũ: hoc eſt ꝙ habet ſicut
ad ſemetipſm dicit̃ viu⁹ habendo vitã: ⁊ eadẽ vita
ipſe eſt. Illa aũt ſunt abſoluta in qb⁹ ad ſemetipſm
dicit̃ deus ⁊ nõ ad alterũ. et hec expoſitio nõ ſolum
habet̃ ex ꝑ iſte ex dicto iam allegato: ſed etiã concor=
dat his q̃ dicta ſunt prius: videlicet ꝙ relatio vt re=
latio eſt nõ eſt qđ habet̃ vel qđ inheret: qꝛ nõ eſt qđ
ſed cuius: vnde pater inquãtũ pater non eſt qđ nec
qualis nec quãtus ſed cuius: pater eñ inquãtũ pa=
ter nõ eſt niſi filij: qꝛ nõ eſt pater niſi filij: et ideo ꝑ=
dicte auctoritates nõ intelligũt̃ de relationibus. Et
ſi dicte auctoritates itelligũt̃ de relationib⁹: nihilo
minus non ſunt cõtra ꝑdeterminata: qꝛ dato ꝙ eſſen
tia ſit idẽ qđ relatio ab eis habita nõ tamẽ ſunt idẽ
adequate ⁊ cõuertibiliter: aut ſi ſunt idem identice
nõ tamẽ idẽ ſunt formaliter: qꝛ differũt ſicut res et
modus habẽdi rem ꝓut in ꝑcedẽtib⁹ extitit declara=
tũ: ⁊ cũ hec differẽtia ſit ex natura rei circũſcripto
omni actu rõis neceſſe eſt dicere ꝙ ſit aliquo modo
realiter: et qui negãt hoc videt̃ dare incidere in he
reſim ſabellianã: qꝛ impoſſibile eſt ſaluare ꝙ pater
nitas ⁊ filiatio differãt realiter inter ſe ⁊ nõ differãt
ab eſſentia ex natura rei: et ſic realit̃: in hoc ꝙ eſſen
tia eſt formaliter in qualibet ꝑſona per quã q̃libet
eſt deus formaliter: et paternitas vel filiatio nõ eſt
in qualibet ꝑſona formaliter: alioquin q̃libet ꝑſona
eſſet formaliter pater ⁊ filius: ⁊ ſic periret diſtinctio
perſonarum ſicut poſuit Sabellius.

Queſtio Secunda.

Vtrum proprietates relatiue ſint in eſſentia et in perſonis.

K. SEcundo queritur vtrum pro=
Queſt. ij. prietates relatiue ſint in eſſentia ⁊ in ꝑſo
Arg. pᵒ nis. Et videt̃ ꝙ nõ: qꝛ omne qđ eſt in ali
quo eſt in eo ſm aliquẽ modũ eſſendi in
ſed nullus illoꝝ modoꝝ eſſendi in qui determinat̃
a philoſopho. iiij. phiſicoꝝ põt aſſignari vel cõue=
Argu. ij. nire modo quo ꝓprietates dicunt̃ eẽ in eſſentia vel
in ꝑſonis: ergo ⁊c. Item omne illud in quo eſt relatio
In oppo. refertur: ſed eſſentia diuina nõ refert̃: ergo ad minus
in eſſentia nõ eſt relatio. ¶ Sed cõtra. ꝙ eñ in ꝑ=
ſonis ſint relationes patet ꝑ auctoritatẽ Gregorij
qui dicit ꝙ in ꝑſonis ꝓprietas: et ꝙ in eſſentia vni
tas: qđ aũt ſint in eſſentia ꝓbat̃: qꝛ in diuinis nõ ſũt
niſi duo ꝑdicamẽta: ſcꝫ ſubſtãtia ⁊ relatio: cũ ergo hec
nõ ſint ſeorſum oportet ꝙ vel ſubſtantia ſit in rela=
tione qđ eſt abſurdũ dicere: vel ꝙ relatio ſit in ſub=
L. ſtãtia vel in eſſentia. ¶ Reſpõſio. Videnda ſunt tria
Reſpõſio Primũ eſt ꝙ ꝓprietates ſunt tã in eſſentia ꝙ̃ in ꝑ=
ad q̃ſtio. ſonis. Scđꝫ ꝑ quẽ modũ ſũt i eis. Tertiũ erit in q̃
ſint per prius: vtrũ in eſſentia an in ꝑſonis vel ecõ=
uerſo. Quantũ ad primũ ſciendũ eſt ꝙ relationes M.
ſunt in ꝑſonis ⁊ in eſſentia. De ꝑſonis patet dupli= Primus
citer. Primo ſic: nihil cõſtituit̃ formaliter niſi ꝑ ali= articulus.
quid in eo exiſtens: ſed ꝑſone cõſtituũt̃ formaliter
per relationes diuinas vt ꝓbatũ fuit ſupra: ergo rela
tiones ſunt in ꝑſonis. Scđo ſic: nihil refert̃ realiter
niſi per id qđ eſt in ipſo: qđ eñ refert̃ ſolũ per id qđ
eſt in altero refert̃ tantũ ſm rationẽ: vt patet de ſci
bili: ſed ꝑſone diuine referunt̃ realiter: ergo in ipſis ſũt
reales relationes: et hec ratio ꝓbat generaliter de oĩ=
bus relationib⁹: ſed prima tantũ de ꝑſonalib⁹. Qđ
aũt ſint in eſſentia patet ſic: oĩs relatio eſt in ſuppo
ſito relato mediante aliquo abſoluto qđ eſt funda=
mentũ relationis: oĩs eñ modus eſſendi ſiue in ſe
ſiue in alio ſiue ad aliđ requirit naturã abſolutã in
qua fundet̃ ⁊ mediãte q̃ cõueniat cuicũqꝫ cõuenit:
ſed in ſuppoſito diuino nihil eſt abſolutũ in eſſen=
tia: ergo relatio eſt in ſuppoſito diuino mediãte eſſen=
tia: ſi ſic ergo eſt in eſſentia: qꝛ eius eſt fundamẽtũ.
Quãtũ ad ſcđm: ſcꝫ ad quẽ modũ eſſendi in redu= N.
catur. Sciendũ ſm Hilariũ ꝙ cõparatio terrenoꝝ Secũd⁹
ad diuina nulla eſt: vnde ꝓprie loquendo modus articulus.
quo relationes ſunt in ꝑſonis vel in eſſentia nõ eſt
aliquis illoꝝ qui enumerant̃ a philoſopho. iiij. phi=
ſicoꝝ: reduci tñ põt ſm aliquã ſimilitudinẽ ſic. Mo=
dus eñ quo relatio eſt in eſſentia reduci põt ad il=
lũ modũ quo ſanitas eſt in calidis ⁊ frigidis: eſt eñ
in eis ſicut in fundamẽto: dicit eñ cõmenſurationẽ
eoꝝ debitã: ſed in aĩali eſt ſicut in ſubiecto. poteſt ⁊
reduci ad illũ modũ quo forma eſt in materia q̃tũ
ad aliquid: qꝛ q̃ñcũqꝫ aliquid eſt conſtitutũ ex pluri
bus oportet ꝙ vnũ eoꝝ ſe habeat aliquo modo ad
alterũ ſicut forma ad materiã: ſed ꝑſona cõſtituit̃
ex eſſentia ⁊ relatione: Et ideo ſm noſtrũ modũ in
telligendi relatio ſe habet ad eſſentiã aliquo mõ
ſicut forma ad materiã: multũ tñ eſt hic de diſſimili
tudine. De modo autẽ quo relatio eſt in perſona O
Sciendũ ꝙ q̃dã ſunt relationes ꝑſonales ſicut pa=
ternitas filiatio ⁊ ſpiratio paſſiua ſeu ꝓceſſio: ⁊ he
ſunt in ꝑſonis ſicut rationale in hoĩe: et oĩno diffe=
rentia ſpecifica in ſpẽ quã cõſtituit. Iſte eñ forma=
liter cõſtituũt ꝑſonas ⁊ diſtinguũt. Alie ſunt ꝓprie
tates relatiue ſed nõ ꝑſonales: vt ſpiratio cõis ⁊ in
naſcibilitas et he ſunt in ꝑſonis modo quo accidẽs
dicit̃ eſſe in ſuppoſito eo ꝙ tales intelligunt̃ adue=
nire ſuppoſitis iam ↄſtitutis: et in hoc habẽt aliquẽ
modũ accidẽtis qđ aduenit rei poſt ſuũ ↄpletũ eſſe
Quantũ ad tertiũ ſciendũ ꝙ relationes nõ ſunt ꝑ P.
prius in eſſentia ꝙ̃ in diuinis ꝑſonis neqꝫ ſm rem Tertius
neqꝫ ſm rationẽ: nõ ſm rẽ: qꝛ ſic in diuinis nihil eſt articulus.
prius aut poſteri⁹: neqꝫ ſm rõem vel ſm modũ in=
telligẽdi: qꝛ impoſſibile eſt principia intrinſeca ali=
cuius rei ꝑintelligere vt vnita ante cõſtitutũ ex tali
bus principijs nec ecõuerſo: qꝛ cõſtitutũ dicit termi
nũ vnionis eoꝝ ex qb⁹ ↄſtituit̃: ipoſſibile aũt ẽ intel
ligere ꝙ vnio ſit facta: et termin⁹ vnionis nõ ſit ac
quiſitus nec ecõuerſo: ſed relatio ⁊ eſſentia ſunt cõ
ſtituẽtia ꝑſonã: ergo impoſſibile eſt ꝑintelligere rela=
tionẽ in eſſentia anteqꝫ intelligat̃ ꝑſona cõſtituta:
ſꝫ neceſſario ſimul intelligit̃ vtrũqꝫ. Vel põt ſic for=
mari rõ: impoſſibile eſt ꝙ aliq̃ intelligantur vt vni
ta ⁊ nõ intelligatur ex eis factũ aliquod vnũ: qꝛ oĩs
vnio tendit ad vnũ ꝓpter qđ nõ terminat̃ niſi habi
to vno: ſed quicũqꝫ intelligit relationẽ in eſſentia
intelligit relationẽ ⁊ eſſentiã vt vnita: ergo neceſſario
ſimul intelligit aliq̃d vnũ cõſtitutũ ex eis: illud aũt

B. nō eſt niſi pſona: quare ⁊c. Et declarat̃ hoc per ſimi
le: ſicut em̄ in materialib⁹ ſuppoſitū dicit aliquid cō
ſtitutū ex materia ⁊ forma ſic in diuinis pſona dicit
quid cōſtitutū ex eſſentia ⁊ ꝓprietate relatiua quaſi
ex materia ⁊ forma: ſed impoſſibile eſt intelligere
formā in materia niſi cointelligēdo cōſtitutū nec cō
ſtitutū niſi cointelligēdo ptes in cōſtituto: quare ⁊c.
minor declarat̃ q: ĩpoſſibile eſt intelligere ꝯpoſitio
nē niſi ĩtelligēdo cōpoſitū: nec ꝯpoſitū niſi intelligē
do in ipſo ptes quarū vniōe ipm̄ eſt cōpoſitū: iō ⁊c.
B. Notādū ꝙ ſi relatio cū ſuo fundamēto adueniret
Ad pri. ſuppoſito iam cōſtituto vt in creaturis: tunc relatio
Ad ſcōm prius eſſet in fundamēto ꝙ̄ in ſuppoſito. ¶ Ad pri
mū argumētū patet ſolutio ex dictis. Ad ſcōm di
cēdū ꝙ omne illud in quo eſt relatio ſicut in ſuppo
ſito relato illud refert̃: nō aūt illud in quo eſt tantū
vt in fundamēto: relatiōes autē ſunt in eſſentia ſi
cut in fundamēto ſolū: in pſonis autē ſunt ſicut in
ſuppoſitis: et ideo ſole pſone referūt̃ et ꝑ ꝯſis diſti
gunt̃ nō aūt eſſētia: et hoc eſt qđ dicit Damaſcenus
ꝙ ꝓprietates ſunt caracheriſtice. i. determinatiue ⁊
diſtinctiue hypoſthaſeos. i. pſonarū nō aūt eſſētie.

Diſtinctio. XXXIIII.

Sententia huius diſtinctionis in generali & ſpeciali.

C. Sententia in gñali.
PRædictis autē adiiciēdū. Su
perius magr̃ cōparauit ꝓprietates ad eſſētiā
et pſonas: hic vero cōparat eſſentiā ⁊ pſonas adinuicē. Et diuidit̃ in tres. Pmo
determinat ſuū intētū. Scđo incidēter determinat
de noībus trāſlatiuis. Tertio imponit tractatui de
trinitate ⁊ vnitate finē. Scđa ibi: Preterea ſciendū
eſt. Tertia ibi: De ſacramēto vnitatis. Prima diui
ditur in quattuor. Primo cōparat eſſentiā ad pſo
nā quātū ad idētitatē. Scđo quātū ad p̄dicādi mo
dū. Tertio ſubiūgit quo modo cōia in diuinis poſ
ſunt appropriari: et ponit appropriationis rationē.
Quarto incidenter determinat de quodā noīe cōi
Scđa ibi: hic ꝯſiderādū. Tertia ibi: Ex p̄dictis cō
ſtat. Quarta ibi: ſed nō eſt p̄termittēdū. Prima di
uidit̃ in tres. Primo ponit quorūdā errorē. Scđo
confirmat. Tertio ſoluit. Scđa ibi: ſi em̄ inquiunt.
Tertia ibi: hic quidā dicūt. Et vltima diuiditur in
tres. Primo reſpōdet ad auctoritatē. Scđo reſpō
ſionē cōfirmat. Tertio reſpōdet ad rōem in cōtra
riū adductā. Scđa ibi: nō ergo ſm̄ corporalē. Ter
tia ibi: nec tamē differētē. Hec eſt diuiſio littere in
D. generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit ⁊ proponit
Snia in ſpeciali. primo ꝙ quidā dixerūt eſſentiā ⁊ pſonā nō eſſe idē
Poſtea cōfirmat hoc dictū ſi em̄ eadē eſſentia eſſet
pater ⁊ filius: ḡ eadē res generat et generat̃: ad hec
facit auctoritas Hilarij dicētis ꝙ res nature ⁊ natu
ra nō ſunt eadē vel idē: ſed diuina pſona ē res na
ture: eſſentia aūt dicit̃ ipa natura: ḡ differūt. Reſpō
det ꝙ verbū Hilarij eſt intelligēdū in creaturis nō
in diuinis. Poſtea ꝯfirmat hec in diuinis ſm̄ Hila
riū res nature idē eſt qđ natura. ſ. n. ſ. exiſtens res
nature: et pater ⁊ filius eſt ipſa diuina natura. ipſe
em̄ Hilarius dicit ꝙ deus nō eſt aliud ab his q̄ ſibi
inſunt. i. ab attributis ⁊ pſonis: eſt tamē aliđ ab his
q̄ ſibi nō inſunt. i. a creaturis. Deinde reſpōdet ad
rationē dicēs ꝙ ſm̄ rōem eſſētia ⁊ hypoſthaſis dif
ferūt: ⁊ ꝙ generās ⁊ generatū cōueniūt in ſubſtan
tia nō tamē in pſonalitate. Poſtea q̄rit cū tres pſo
ne dicunt̃ vna eſſentia ⁊ vnus deus vtrū ſicut dicit̃
vna eſſētia triū pſonarū ⁊ tres tn̄ pſone vni⁹ eſſen
tie ita poſſet dici vn⁹ deus triū pſonarū vel tres pſ
ſone vni⁹ dei. Et rn̄det ꝙ nō: q: ſic ſignificat̃ de⁹ in
aliq̄ habitudine principij reſpectu pſonarū: nec eſt
ſimile de eſſentia q: eſt alius modus ſignificādi no
mine dei: et alius noīe eſſētie. Poſtea ſubdit ꝙ po
tentia / ſapiētia / bonitas / ſunt cōia in diuinis appro
priant̃ tamē aliquib⁹ pſonis: potētia em̄ appropria
tur patri: q: in creaturis p̄res ſolent eſſe infirmi: ſa
piētia appropriat̃ filio: q: in creaturis ꝓpter iuuen
tutē ſolēt eſſe ignorātes. Bonitas vero appropria
tur ſpiritui ſancto: q: ſpūs inflāmationē ⁊ tumorē
dicit in creaturis: vnde per contrariū hoc dicitur in
diuinis. Poſtea dicit ꝙ hoc nomen homouſion ab
antiquis primo fuit conceſſum: tandē ꝓpter malū
intellectū fuit damnatū: ſed finaliter ꝓpter verita
tē rei fuit receptū. Poſtea dicit ꝙ de noībus trāſla
tiuis nō vult aliquid dicere: niſi ꝙ aſſignata eſt ra
tio ſm̄ quā transferri vident̃. Vltimo dicit ſe inſuf
ficienter determinaſſe de ſacramento trinitatis et
vnitatis diuine ⁊c.

Queſtio Prima.

Vtrum ſuppoſitum & natura differant realiter in creaturis.

CIrca diſtinctionē iſtā q̄ritur
de trib⁹ principaliter. Primū eſt de com E.
paratione pſone ad eſſentiā diuinā. Se Que. pri.
cundū eſt vtrū cōuenienter dicat̃ tres pſo
ne vnius eſſentie. Tertiū eſt de noībus trāſlatiuis
Quātū ad primū ſciēdū eſt ꝙ cū pſona cōparet̃ ad
eſſentiā ſicut ſuppoſitū ad naturā. Primo q̄ritur de
cōparatiōe ſuppoſiti ad naturā in creaturis q̄ ſunt
nobis notiores. Et ſcđo de cōparatione pſone ad
eſſentiā in diuinis. Ad primū ſic ꝓcedit̃ et arguit̃ Arg. prio
ꝙ ſuppoſitū ⁊ natura differāt realiter in creaturis:
q: illa quorū vni attribuit̃ aliquid reale qđ nō attri
buit̃ alteri differūt realiter: ſed natura ⁊ ſuppoſitū
in creaturis ſunt huiꝰmōi: q: ſuppoſito attribuit̃ agere
nō aūt nature: ḡ differūt realiter. Itē ſuppoſitū et Arguit. ij.
natura ſe habēt ſicut habēs ⁊ habitū: hō em̄ ſignifi
cat vt habēs humanitatē: ⁊ humanitas vt qđ habe
tur: ſed in ſolo deo ſunt idē qđ habet ⁊ qđ habet̃ nō
autē in creaturis: ḡ in ſolo deo idē ſunt ſuppoſitū ⁊
natura nō aūt in creaturis. Itē fili⁹ dei aſſūpſit hu Argu. iij.
manā naturā ⁊ nō aſſumpſit humanū ſuppoſitū: ḡ
nō ſunt idē ſuppoſitū ⁊ natura. ¶ In contrariū ar In oppo
guit̃: q: idē importat̃ per nomē hoīs et eius diffini
tionē: ſed ꝑ diffinitionē hoīs nō importat̃ niſi q̄ddi
tas et natura (q: diffinitio indicat quid eſt res) quid
autē q̄rit de quidditate: ḡ ſola quidditas vel natu
ra importat̃ per nomē hoīs qđ eſt nomē ſuppoſiti.
¶ Reſponſio. notandū ꝙ ſuppoſitū ⁊ natura poſ F.
ſunt accipi dupliciter. Vno mō vt ſuppoſitū ꝯcretū Reſpōſio
dicat̃: vt hō vel hic homo: ⁊ natura dicat̃ abſtractū ad q̄ſtio.
vt humanitas vel hec humanitas: et hoc mō q̄rere
quomodo ſe habeat ſuppoſitū ad naturā eſt q̄rere
q̄ūo ſe habeat quidditas ad id cuius eſt ſiue ad ha
bens q̄dditatē. Alio modo poſſunt accipi ſic vt ſup
poſitū dicat̃ ſingulare (vt hic homo vel hec humani
tas) et natura dicat̃ quid cōe vel vle: vt homo vel
humanitas: et ſic q̄rere quid addit ſuppoſitū ſuper

G. Primus articulus. natură eſt querere de pricipio indiuiduatiõis. Quãtũ ad primũ articulũ ſolũ tractabit nũc qſtio: qꝛ quãtũ ad ſcđm tractabit in ſcđo lib. de natura. Quantũ ḡ ad primũ ſciendũ eſt ꝙ de cõparatiõe ſuppoſiti ad naturã accipiẽdo ſuppoſitũ ꝓ cõcreto vt hoīem: et naturã ꝓ abſtracto vt humanitatẽ vtrũ ſint idẽ an nõ ſunt plẽs modi dicẽdi.

H. Prima opinio. Un⁹ eſt ꝙ ſuppoſitũ differt realiter a natura: qꝛ includit in ſe realiter aliqđ qđ differt realiter a natura: ſcꝫ eſſe: et alia accidentia q̄ ſunt extra rõem nature: et hoc declarãt dupliciter. Uno mõ p dictũ Ariſtotelis in. vij. metaphiſice qui dicit ꝙ in dictis per ſe ſunt idẽ realiter quidditas ⁊ habẽs quidditatẽ nõ aũt in dictis ſm accidens. Ex quo volũt accipere ꝙ in omni natura cui põt aliquid accidere extra rõem eius exiſtẽs differt realiter ſuppoſitũ ⁊ natura: qꝛ in rõne ſuppoſiti nõ ſolũ includit natura: aut illa q̄ ad rõeꝫ nature ⁊ ſpẽi ptinẽt: ſed etiã illa q̄ accidũt nature in ſuppoſito: et qꝛ in omni re creata eſt aliqđ accidens qđ nõ ptinet ad rõem ſpeciei ⁊ nature: et ptinet ad ſuppoſitũ: ideo in omni re creata differũt realiter ſuppoſitũ ⁊ natura. Scđo declarat idẽ: qꝛ ſi ſuppoſitũ eſſet idẽ realiter cũ natura in creaturis tũc abſtractũ p̄dicaret de

I. Impro. pđi. opi. cõcreto dicẽdo homo eſt humanitas hoc aũt nõ dicimus: ḡ ⁊c. Sed iſtud nõ videt verũ: qꝛ ſi ſuppoſitũ includeret in ſe intrinſece aliqđ qđ accideret nature ſiue illud ſit eẽ ſi tñ eſſe ſit accidẽs: ſiue qđcũqꝫ aliud accidẽs tũc hõ qđ eſt nomẽ ſuppoſiti vt nunc loquimur de ſuppoſito: nõ eẽt itm̃ in genere ſubſtãtie ſed in pluribus queadmodũ homo alb⁹: nec eẽt vnũ per ſe: nec ens per ſe cũ per idẽ ſit aliquod ens et vnũ: nec eius eſſet p ſe diffinitio q̄ oĩa ſunt inconueniẽtia.

Secũdo. Scđo: qꝛ dictũ philoſophi qđ aſſumunt ꝓ ſe nõ eſt pro eis: ſed potius cõtra eos: nõ eñ vocat philoſophus dictũ per accidẽs oĩe ſuppoſitum in quo p̄ter naturã ⁊ q̄dditatẽ eſt aliqđ accidens: ſꝫ illud qđ includit res diuerſorũ p̄dicamentoꝝ vt homo albus: illud aũt qđ includit ſolũ rem p̄dicamenti ſubſtãtie vocat dictũ ſm ſe vt hoīeꝫ aut equũ qb⁹ tamẽ multa accidũt: et ideo nõ eſt intẽtio Ariſto. ꝙ in omni natura cui aliquid põt accidere differãt ſuppoſitũ ⁊ natura: vtrũ autẽ vnũ p̄dicet de altero cõcretũ. ſ. de ad abſtracto vel ecõuerſo an nõ dicetur poſtea.

K. Secũda opinio. ¶ Alius modus dicẽdi eſt ꝙ ſuppoſitũ ⁊ natura differunt realiter nõ per hoc ꝙ nomẽ ſuppoſiti ſignificet p̄ter naturã aliqđ accidẽs nature: qꝛ tunc nõ eſſet ens p ſe vni⁹ generis: nec ſolã naturã: quia tunc nõ differret realiter a natura: ſed qꝛ addit ſup naturã quẽdã modũ quo contrahit natura ex hoc ꝙ ſubeſt ipſi eſſe ⁊ reliquis accidẽtibus: qui modus licet nõ ſit alia res a natura per ipm tñ differt ſuppoſitũ realiter a natura: ⁊ natura cũ mõ q̄ eſt ſuppoſitũ a ſe ipſa ſine modo illo q̄ vt ſic abſolute eſt natura. Declarãt autẽ hoc per ſile: qꝛ materia ex cõiunctione ſui cũ quãtitate cõtrahit quẽdã modũ (ſcꝫ ꝙ ſit extenſa) per quẽ differt realiter a ſe ipſa nõ extẽſa: extenſum eñ et non extẽſum realiter differunt: ⁊ tñ materia extẽſa nõ addit ſup materiã aliquã rẽ nõ quãtitatẽ qꝛ p̄ter quãtitatẽ eſt in eſſẽtia materie derelicta: q̄dã extenſio q̄ licet non ſit in materia niſi ad p̄ſentiã quãtitatis: tamẽ nõ eſt ipſa quãtitas: ſꝫ eſt q̄dã diuerſificatio materie in eſſentia ſua: conſtat eñ ꝙ ſub alia ⁊ alia pte quãtitatis eſt alia ⁊ alia pars materie quo ad eſſentiã materie: qđ nõ eſſet niſi p̄ter eſſentiã quãtitatis eſſet in materia quedã extẽſio ſm quã haberet ptẽ ⁊ partẽ: vt ſic ſm diuerſas partes eſſentie poſſet ſubijci diuerſis ptib⁹ quãtitatis: cũ ḡ ille modus nõ ſit quãtitas ⁊ fortiori rõne nõ ſit res alterius p̄dicamẽti: patet qꝛ ille mod⁹ nõ addit ſuper materiam aliquam rem: et tamẽ facit eam differre a ſe ipſa abſolute ſũpta et ſine tali mõ et ſimiliter in oĩ natura relinquit aliquis modus ex cõiunctione ſui ad ſua accidẽtia: qui mod⁹ cũ natura ptinet ad rõem ſuppoſiti ⁊ nõ ad rõem nature ratione cui⁹ differũt realiter ſuppoſitũ ⁊ natura: licet ille modus non addat ſuper naturam rem aliquã. Rationes pbantes hanc cõcluſionẽ adducte ſunt arguẽdo ad q̄ſtionẽ. L. Impro. ſcđe opi.

Hec autẽ poſitio deficit in multis. Primo qꝛ dicit ſuppoſitũ differre realiter a natura ⁊ nõ p aliquã rem: qꝛ ſicut ſe habet differẽs rõne ad rõem ita ſe habet differẽs realiter ad rem ſed impoſſibile eſt ꝙ aliquid differat ab alio rõe niſi ſit alia ratio vel includat aliã rõem: ḡ impoſſibile eſt ꝙ aliquid differat ab alio realiter niſi ſit alia res vel habẽs ſeu includẽs aliã rem. Solutio deficit in M. hoc ꝙ ponit ꝙ nõ cõtrahit quẽdã modũ ex vnione ſui cũ accidẽtibus hoc eñ nõ eſt verũ. aliter eñ pficit agẽs ſuũ paſſum: et aliter forma ſuũ ſubiectum. agens eñ pficit ſuũ paſſum nõ per ſe ipm ſed p aliquid immiſſum qđ eſt forma q̄ eſt terminus actiõis ſed forma pficit ſubiectũ p ſe ipam imediate et nõ per aliquid imiſſum: albedo eñ pficit corp⁹ per ſe ipam qua pfectione dr albũ ⁊ p̄ter ipam nihil aliud redũdat in ſubiecto: et ſiliter eſt in oĩbus formis accidẽtalibus. ex hoc ſic arguit. ex pfectiõe ſubiecti p formã nihil redundat p̄ter formã: ſed natura pficit ſuis accidẽtib⁹ tanq̄ ſubiectũ p formas: ḡ ex tali pfectione vel vnione nihil redũdat nec res nec modus: eſt tamẽ intelligendũ ꝙ de vnione forme ſubſtãtialis cũ materia bene redũdãt in cõpoſito qualitates ⁊ paſſiones: ſed in materia q̄ eſt ſubiectũ forme ſm ſe nihil redũdat p̄ter formã: et eodẽ modo in toto ex natura ⁊ ſuis accidẽtib⁹. Tñ põt aliqđ redundare qđ nõ eſt cõditio ſolius nature ſed cõpoſiti ex natura ⁊ accidẽte: ſicut eſſe figuratũ redũdat in natura ex quãtitate: ſed illud nõ eſt imediata cõditio nature ſed quãtitatis vel totius cõpoſiti: et ſic verũ eſt vliter ꝙ ex eo ꝙ pficit vt forma vel redundat p̄ter formã ꝙ ſit cõditio ſubiecti qđ pficit p formã quaſi magis intrinſecũ ſubiecto q̄ ſit forma vt iſti imaginant de quodã modo derelicto ⁊ cauſato in natura ex vnione ei⁹ ad quãtitatẽ ⁊ ad alia accidẽtia: qui modus eſt q̄dã diuerſificatio nature in ſua eſſentia vt dicũt. Tertio deficit in hoc ꝙ dicit N. ꝙ talis modus ptinet ad rõem ſuppoſiti: qꝛ prius eſt intelligere naturã ſubeſſe ſuis accidẽtib⁹ q̄ ſequatur talis modus: qꝛ cõtrahit ex vnione nature cũ accidẽtibus: ſed ſuppoſitũ in genere ſubſtantie vel nature ſubſiſtens q̄ nõ ſubſiſtit niſi in ſuppoſito p̄intelligit talis (ſcꝫ ſubſiſtẽs) anteq̄ intelligat ſubeſſe ſuis accidẽtib⁹: qꝛ ſubſiſtere cõpetit ſibi ex ſe: ḡ ſuppoſitũ vel natura ſubſiſtẽs p̄intelligit illi modo qui cõtrahit ex vnione nature cũ accidentibus: ſed poſterius nõ eſt de rõne prioris: ḡ talis modus nõ eſt de rõne ſuppoſiti. Quarto ꝙ illud qđ eſt cõple- O. tiuũ ⁊ formale in cõſtitutiõe rei denoiat rẽ illã: ſicut a relatione q̄ eſt formalis ⁊ cõpletiua in cõſtitutiõe ſuppoſitorũ diuinorũ dicuntur ſuppoſita diuina relata: ſed ſm iſtos talis modus eſt formalis ⁊ cõpletiuus in cõſtitutione ſuppoſitorũ creatoꝝ: ḡ omnia ſuppoſita creata debẽt denoiari a tali modo modalia qđ eſt incõueniẽs. Quinto: qꝛ ſm opinionẽ iſtã P.

ſequitur φ hūana natura in xp̄o ſit ſuppoſitū: qꝛ ip
ſa ē affecta ſuis accidentibꝰ ex qua affectione reſul
A. tat modus qui cū natura conſtituit rōem ſuppoſiti
Tertia opinio. vt dicit, hoc aūt eſt incōueniens: ḡ ꝛc. ¶ Alius mo
dus dicendi eſt φ ſuppoſitū realiṫ differt a natura:
qꝛ ꝑter naturā includit modū realē nō quidē cauſa
tū ex vnione nature cū accidētibus vt dicit ꝑcedēs
opinio ſꝫ modꝰ q̄ cōpetit nature ex ſe ſi ſibi relinq̄
tur: ꝛ iſte modus eſt modꝰ per ſe ſubſiſtendi qui in
cluditur in rōne ſuppoſiti ꝛ nō in rōne nature. ſup
poſitū eñ dicit quid ꝑ ſe ſubſiſtens: nō autē natu.
et hic modus ſi ponatur eē res iuxta illud qḋ dictū
eſt in precedēte diſtinctione: tūc hec opinio euadit
oīa incōueniētia ꝑcedētis opinionis excepto quar
to qḋ nō eſt magnū: dato eñ φ ſuppoſita creata di
ferrent modalia nō eſſet multū curādū dūmodo cō
ſtaret de re. Itē nō euadit illud incōueniēs qḋ ad
ductū eſt cōtra ꝑmā opinionē: videlicet φ ſuppo
ſitum non eſſet vnū per ſe: ſed ſolū per accidens.
B. ¶ Nihilominus alius modus dicēdi quē credo ve
Quarta opinio. riorē. ſ. φ ſuppoſitū ꝛ natura (hoc eſt ɔcretū ꝛ abſtra
ctū) ſiue accepta in vlī vt hō ꝛ hūanitas: ſiue in ſin
gulari vt hic homo vel hec humanitas nō impor
tāt aliud de ꝑncipali ſignificato ſed idē penitꝰ: ex
modo tamē ſignificādi ſuppoſitū ſeu cōcretū aliq̄d
Primū. cōnotat qḋ nō connotat natura. Primū patet dupli
citer. Primo ſic: nō plus differt cōcretū et abſtractū
in ꝑdicamēto ſubſtātie q̄ in ꝑdicamēto accidētis:
ſed in ꝑdicamēto accidētis cōcretū ꝛ abſtractū peni
tus idē ſignificāt vt albū ꝛ albedo: albū eñ ſolā q̄li
tatē ſignificat ſicut albedo (vt dicit in ꝑdicamentis)
ergo in ꝑdicamēto ſubſtātie cōcretū ꝛ abſtractū (vt
homo et hūanitas) penitus idē ſignificāt. Secūdo
patet idē per rationē adductā ꝑus ad q̄ſtionē: vi
C. delicet φ idē ſignificat ꝑ nomē hoīs ꝛ per eius dif
Secūdo. finitionē. Scdm patet: ſcꝫ φ cōcretū ſeu ſuppoſitū
de ſuo mō ſignificādi aliq̄d cōnotet qḋ nō cōnotant
natura ſeu abſtractū. abſtractū eñ ſignificat naturā
ſm ſe abſq̄ habitudine ad aliquid aliud: ꝛ ideo ex
ſuo mō ſignificādi nihil cōnotat ꝑter naturā: cōcre
tū aūt ſignificat ꝑ modū habentis naturā vt hō ha
bens humanitatē: ꝛ albus habēs albedinē: et qꝛ ha
bens naturā eſt q̄nq̄ realiter diuerſum a natura ſi
cut hō habēs albedinē eſt aliq̄d realiter diuerſum
ab albedine: ſequit φ cōcretū ex ſuo mō connotādi
connotat aliq̄d qḋ q̄nq̄ eſt realiter diuerſum a for
ma importata ꝑ abſtractū vt in exēplo poſito de al
bo: q̄nq̄ aūt nō vt poſtea patebit: qꝛ q̄nq̄ nō eſt rea
liter diuerſum qḋ habet: et qḋ habet differenṫ autē
importanṫ ꝑ cōcretū forma q̄ ꝑncipaliter ſignifi
cat ꝛ habēs formā qḋ connotat ex mō connotandi:
qꝛ vt patet reſoluendo nomē cōcretū habēs formā
importat in recto: forma aūt in obliquo vt albū ha
bens albedinē: et ex hoc ſequitur duo. Vnū eſt qḋ
in cōcretis accidētalibꝰ in quibꝰ habēs formā reali
ter differt a forma: cōcretū nō pōt ꝑdicari de ſuo ab
ſtracto vt dicēdo albedo eſt alba vel ecōuerſo albū
eſt albedo cuius ratio eſt: qꝛ illud ſubijcit vel ꝑdica
tur qḋ importat per terminū in recto non aūt id qḋ
importat in obliquo: ſꝫ eſt determinatio ꝑdicati vel
ſubiecti: ſed ꝑ cōcretū importat habēs formā in re
cto: forma aūt in cōcreto: ḡ vbi terminꝰ cōcretꝰ ſub
ijcitur vel ꝑdicat oportet φ directe verificet ꝓpoſi
tio ꝑ habēte formā: ſed in cōcretis accidentalibus
habēs formā nō eſt idē realiter cū forma: ḡ in tali
bus abſtractū qḋ eſt nomē forme nō ꝑdicat de con

creto qḋ eſt nomen habens formam nec ecōuerſo.
D. Scdm qḋ ſequit eſt φ ɔcretū directe ſupponat pro
habēte formā ꝛ nō ꝑ forma habita: illud aūt qḋ ha
bet rōem ꝑtis vel inherētis vel alteri vnitētis ha
bet rōem habiti ꝛ nō habētis: ideo tali nō ɔuenit no
mē ɔcretū: ꝓpter qḋ natura humana in xp̄o: quia
eſt alteri vnitēs ꝛ habita nō dicit homo ſed huma
nitas: nec filius dei dicit aſſumpſiſſe hominē ſꝫ hu
manitatē: hic etiā nō ꝑdicat concretū de abſtracto:
nec ecōuerſo: non eñ bene dicit demonſtrato xp̄o
hic homo eſt ſua humanitas: qꝛ habēs humanitatē
eſt realiter aliud ab humanitate: qꝛ illud eſt ſuppo
ſitum diuinū: in xp̄o eñ humanitas degenerat in
accidēs q̄tū ad hoc qḋ nō ɔſtituit ſuppoſitū ꝓpriū:
ſicut nec accidētia. Sed in ſuppoſitis creatis poteſt
ne cōcretū ꝑdicari de abſtracto vel ſuppoſitū de na
tura? nō video q̄re nō: loquēdo de ɔcretis ꝛ abſtra
ctis ſubſtātialibꝰ: vt ſunt homo ꝛ humanitas qꝛ in
talibus nō videt aliq̄d ſubſiſtēs aliud a natura qḋ
poſſit habere naturā: ſed ſunt penitus idem re ha
bens ꝛ habitū: ꝓpter qḋ poſſunt de ſeinuicē ꝑdica
ri ꝑdicatione q̄ eſt per idētitatē q̄ licet nō ſit ꝓpria:
qꝛ nō eſt formalis nō tñ eſt falſa. Sed circa hoc di
E. Inſtātia. cunt quidā φ ſemp eſt falſa homo eſt humanitas:
qꝛ cū homo ſupponat ꝑ ſubſiſtente habēte humani
tatē: nō ſolū aūt poteſt dici humana natura in hoīe
eſſe ſubſiſtens: ſed etiā aggregatū ex humana na
tura ꝛ alijs: puta q̄ntitate ꝛ qualitate: licet eñ q̄n
titas nō ſubſiſtat: tñ cōpoſitū ex humanitate ꝛ q̄n
titate ſubſiſtit: ideo qꝛ homo ex modo ſignificandi
pōt ſimul importare cū humanitate aliq̄d aliud: ꝓ
pter hoc de hoīe nō pōt verificari hūanitas niſi cū
expoſitione. vt ſi diceret φ illud ſubſiſtens habens
F. Solutio. humanitatē cui ꝑciſe circūſcripto quocūq̄ alio com
petit ſubſiſtere eſt humanitas. Sed iſtud nō valet
qꝛ arguā ſic ex datis: illud ſubſiſtēs habēs humani
tatē cui ꝑciſe circūſcripto quocūq̄ alio cōpetit ſubſi
ſtere eſt humanitas: ſed homo ex ſignificato et mō
ſignificādi nihil importat niſi illud ſubſiſtēs qḋ ha
bet humanitatē ꝛ circūſcripto quocūq̄ alio ſubſiſte
ret: ḡ abſolute ꝛ vl̄iter in ſuppoſitis creatis dūtaxat
verū eſt dicere φ hō eſt humanitas: maior patet ex
dictis eoꝝ. minor ꝓbat: qꝛ noīe hoīs nō importatur
nec ex ſignificato: nec ex modo connotādi: niſi ſub
ſiſtens habēs humanitatē ſicut noīe albi nō impor
tatur niſi habēs albedinē: ꝛ vl̄iter cōcretū nihil im
portat niſi formā: et ſubiectū ſiue ſuppoſitū habēs
formā: illud ergo nō importat per nomē hoīs nec
ex ſignificato nec ex mō connotādi quo circumſcri
pto eſt dare ſubſiſtens habēs humanitatē: ſed cir
cūſcripta q̄ntitate ꝛ quocūq̄ alio remanēte huma
na natura ſibi derelicta ſm curſum nature: eſt dare
in hoīe ſubſiſtēs habēs humanitatē ſm noſtrū mo
G. Secūdo. dū intelligēdi: ḡ ꝛc. Itē q̄ntitas nō intelligitur in
ſubſiſtente habente humanitatē niſi ꝑintellecta in
eo hūanitate: ſed quicq̄d eſt de intellectu ſubſiſten
tis habentis humanitatē ꝑintelligit aut neceſſario
ſimul intelligit cū humanitate: quare ꝛc. Item ſm
H. Tertio. iſtos hec eſt vera deus eſt deitas: et tñ deꝰ dicit ſub
ſiſtens habens deitatē in quo ſubſiſtente eſt hūani
tas de q̄ nō pōt verificari deitas: ḡ ſimiliter hec erit ve
ra in creaturis homo eſt humanitas: licꝫ in hoīe ſit
I. Inſtantia. q̄ntitas vel aliq̄d aliud qḋ nō eſt hūanitas. Et ſi
dicat φ ex hūanitate ꝛ deitate nō fit vnū ꝑ ꝓpoſitio
nem ſicut ex hūanitate ꝛ q̄ntitate: ꝓpter qḋ ɔcretū
qḋ eſt deus nō ſupponit ꝑ aggregato ex ſuppoſito

diuino ⁊ humanitate ſicut homo ꝓ cōpoſito ex hu=
manitate ⁊ quātitate: ſed ſupponit tantū ꝓ ſubſiſtē
K. te qꝺ eſt pſona diuina ⁊ ipſa deitas hoc nihil eſt: qꝛ
Solutio. cōſtat ꝙ hoc nomē deus ſupponit ꝓ aggregato ex
pſona diuina ⁊ humanitate. alioquin nō verificare
mus iſtas ꝓpoſitiones deus fuit natꝰ / paſſus / mor
tuus / et hmōi: vnde manifeſte falſum aſſumūt iſti.
quecūqꝫ em̄ ſunt vnū ẜm ſuppoſitū ſiue p cōpoſitio
tionē ſiue alio modo terminꝰ cōcretꝰ reddat ꝓ eis
locutionē verā: patet ḡ qͥliter ſe habeāt ſuppoſitū et
natura accipiendo ſuppoſitū ꝓ ꝯcreto: et naturā ꝓ
L. abſtracto. ¶ Ad rōes ſcđe opinionis q̄ etiā ſunt ra
Ad pri. tiones principales in arguēdo ad ꝯcluſionē. Reſpō
principale dendū eſt ad pmā ꝙ ſuppoſitū dꝛ agere ⁊ nō na=
qꝺ facit ꝓ tura: nō ꝓpter realē diuerſitatē ſuppoſiti ⁊ nature:
ſcđa opi. ſed qꝛ ſuppoſitū ſignificat̄ vt qꝺ eſt. natura aūt ma
gis vt quo aut quid eſt: et qꝛ agere correſpondet ei
qꝺ eſt eſſe ideo ſuppoſito attribuit̄ actio tanq̄ͣ ei qꝺ
agit: ſꝫ nature tanq̄ͣ ei q̄ agēs agit: vtrūqꝫ tn̄ realit̄
agit eque vnū ſicut alterū: qꝛ nō ſunt duo ſed vnū
q̄ͣuis ẜm modū loquēdi magis attribuat̄ vni q̄ͣ al=
M. teri ꝓpter diuerſum modū ſignificādi. Ad ſcđm
Ad ſcđm dicendū ꝙ natura humana in Xp̄o eſt natura et nō
ſuppoſitū nō ꝓpter hoc ꝙ natura ⁊ ſuppoſitū vl̄ cō
cretū ⁊ abſtractū important diuerſa de principali ſi=
gnificato: ſed qꝛ ꝯcretū ex modo ſignificādi intelli=
gitur vt habēs: qꝺ aūt innitit̄ alteri nō eſt habēs vt
ſit: ſed potiꝰ habitū ꝓter qꝺ natura hūana in Xp̄o
N. nō dicit̄ homo ſed humanitas. Ad tertiū dicendū
Ad tertiū ꝙ in nulla creatura ſunt idē vl̄it̄ habēs ⁊ qꝺ habet̄:
qꝛ in om̄i creatura ꝑter ſuppoſitū ⁊ naturā ſunt aliq̄
que realiter differūt ab vtroqꝫ: nihil tn̄ ꝓhibet quin
in creatura ſit aliqꝺ habitū qꝺ nō differt realiter ab
O. habēte ſicut diximꝰ de ſuppoſito ⁊ natura. Ad illꝺ
Ad. iiij. qꝺ dicūt de materia extenſa ꝙ differt realiter a ſe
adductū i ipſa nō extēſa: et tn̄ nō icludit aliā rē ſed quēdā mo
pᵒ. ij. opi. dū ꝯtractū. Dicendū ꝙ falſum eſt: materia em̄ extē
ſa dicit ꝯpoſitū ex materia ⁊ extēſione q̄ eſt eſſentia
liter quātitas in quo ꝯpoſito materia eſt ſubiectū et
quātitas eſt ipſa formalis extēſio ita ꝙ nō eſt alia
extēſio materie ⁊ quātitatis ſed tantū vna: qꝛ exten
ſio q̄ eſt materie vt ſubiecti eſt q̄ͣtitatis vt forme q̄
eſt eſſentialiter id ipm̄: et ꝙ arguit̄ cōtra hoc qꝛ ſub
alia ⁊ alia pte quātitatis eſt alia ⁊ alia pars materie
P. Dicendū ꝙ aut loquimur de materia q̄ ſubeſt quā
titati in diuerſis ſꝫ ſuppoſitū: aut de materia vt ſub
eſt diuerſis partibꝰ eiuſdē quātitatis ẜm numerū:
ſi pmo modo ſic dicēdū eſt ꝙ in diſtinctis ẜm ſup
poſitū alia materia eſt ſub vna quātitate: ⁊ alia ſub
alia: neutra tn̄ habet extēſionē ꝑter illā q̄ eſt ſua q̄ͣ=
titas. differunt em̄ he due materie ſicut duo indiui
dua eiuſdē ſpeciei et non ſicut ptes eiuſdē materie
ẜm numerū: et ſi vocent̄ ptes materie: tn̄ talis ptia
litas nō arguit aliquā extenſionē. in toto nec in pti=
bus: alias due anime ſepate q̄ ſunt indiuidua vniꝰ
ſpeciei ſicut due materie ſunt indiuidua vniꝰ ſpēi
eſſent extēſe qꝺ falſuꝫ eſt: et ſi eſſet natura materie
q̄ poſſet eſſe ſine quātitate ſicut aīa poſſent eſſe due
materie nō extenſe q̄ eſſent ptes vniꝰ materie ſicut
duo indiuidua ſunt ptes vniꝰ ſpeciei. patet ḡ ꝙ ma
teriā habere plřes ptes hoc modo q̄ ſubſint pluribꝰ
quātitatibus diſtinctis ẜm ſuppoſitū: non arguit in
materia ẜm ſe aliquā extenſionē ꝑter quātitatē q̄ ei
aduenit: et eſt ſua extenſio. Si vero loquamur de
materia vt ſubeſt diuerſis ptibus eiuſdē quātitatis
ẜm numerū adhuc nō oportꝫ ꝙ ꝑter quātitatē ſit in
materia aliqua extēſio ẜm quā habeat plřes ptes q̄
ſubijciant̄ pluribꝰ ptibꝰ quātitatis: imo ẜm iſtos nō
eſt poſſibile ſi bene cōſiderent̄ dicta eorū: quātitas
em̄ nō ꝑexigit in materia illud qꝺ ipſa facit aut qꝺ
ad ipſam ꝯſequit̄: ſed ẜm iſtos illa extenſio quā po=
nūt in materia ꝑter quātitatē fit ex quātitate: vel ſe
quit̄ ad quātitatē. cōtrahit̄ em̄ vt dicūt ex vniōe q̄ͣti
tatis ad materiā: ḡ talis extēſio in materia nullo mō
exigit̄ a quātitate vt p eā materia habeat diuerſas
ptes q̄ ſubijciant̄ diuerſis ptibus eiuſdē quātitatis
ergo nunq̄ͣ materia habet diuerſas ptes q̄ ſubijciū
tur diuerſis ptibꝰ eiuſdē quātitatis ẜm numeꝝ. Di Q.
cendū ꝙ nō: nūc em̄ loquimur de ptialitate ⁊ totali=
tate extēſiua quā nō habet materia niſi includendo
quātitatē q̄ eſt extēſio ⁊ totalitas vel ptialitas de q̄
loquimur: materia ḡ ſubeſt quātitati realiter a quā
titate differēs: ſed tota materia nō ſubeſt toti quā=
titati: nec ptes materie ptibus quātitatis: ſed potiꝰ
materia cū totalitate quātitatis dicit̄ tota; et cū pte
vel ptialitate quātitatis dꝛ pars; qꝛ totalitas ⁊ ptia
litas q̄ eſt quātitatis eſſentialit̄ eſt materie ſubiecti=
ue ⁊ nulla alia: et ſic ſunt eedē ptes quātitatis ⁊ ma
terie ⁊ nō alie: qꝛ q̄ ſunt ptes quātitatis in ſe ſunt p=
tes materie vt ſubiecti: ⁊ materie q̄ͣte ſūt vt aggre
gati vel cōpoſiti: et iſtud magis pꝫ vocādo q̄ͣtitatē
totalitatē ⁊ ptialitatē materie ſicut vere eſt.

Queſtio Secunda.

Vtrum perſona in diuinis ſit idem quod eſſentia.

POſtea q̄ritur vtrū pſona in di R.
uinis ſit idē qꝺ eſſentia. Et videt̄ ꝙ ſic Queſt. ij.
qꝛ ẜm Boetiū in diuinis idē eſt qꝺ eſt et Arg. pri.
quo eſt: ſed qꝺ eſt eſt ſuppoſitū vel pſo
na: q̄ eſt eſt eſſentia: ḡ ⁊c. Ad idē eſt qꝺ dicit magr̄ Arguit̄
in littera. ¶ In cōtrariū arguit̄: qꝛ impoſſibile eſt ꝙ In oppo.
per idē re differat aliqͥd ab alio realiter et cōueniat
cū eodē: qꝛ eiuſdē nō ſunt oppoſiti effectus: ſed p=
ſona cōuenit cū pſona: vt pater cū filio in eſſentia:
differt aūt in pſona: ḡ ipoſſibile eſt ꝙ pſona ⁊ eſſen
S. tia ſint oīno idem re. ¶ Reſponſio: cū pſona diui=
Reſpōſio ad q̄ſtio. na ſit aliquid cōſtitutū ex eſſentia diuina ⁊ relatiōe
tota differētia pſone ab eſſentia quā includit eſt ra
tiōe relationis: ⁊ ideo ſicut relatio diuina differt ab
eſſentia: ſic pſona diuina differt ab eſſentia rōne re
lationis qualiter aūt differant eſſentia ⁊ relatio in
diuinis dictū fuit in ꝑcedēte diſtinctione: videlicet
ꝙ differūt ex natura rei: quia nō ſunt idem adequa
te ⁊ cōuertibiliter: vel qꝛ differūt ſicut res ⁊ modus
habendi rem: vel quia licet ſint idem identice: non
ſunt tamen idē formaliter qui modus includit du=
os pmos modos ſicut tunc declaratū fuit; ⁊ talis
differētia cum ſit ex natura rei circumſcripto omni
actu rationis eſt aliquo modo realiter: licet non ſim
pliciter et abſolute: ſed cū determinatione alicuius
T. predictorum modorum: et idem dicendū eſt de p=
Ad rōes principa. ſona ⁊ reſpectu eſſentie. Argumēta ꝓcedūt vijs
ſuis: quia pmū probat ꝙ perſona et eſſentia ſunt
idem et hoc verum eſt: quia verū eſt dicere ꝙ per=
ſona eſt eſſentia et eſſentia eſt perſona: ſed non ꝓ
bat ꝙ ſint idem adequate et conuertibiliter vel ꝙ
ſint idem formaliter immo oppoſitum eſt verum
ſicut probat argumentum in oppoſitum.

¶ Sequitur Queſtio. iij.

Queſtio Tertia.

Vtrum conuenienter dicatur ꝙ ſint tres perſone vnius eſſentie.

A. Queſt. iij. Arg. pᵒ SEcundo queritur vtrū conuenienter dicatur ꝙ ſint tres pſone vnius eſſentie. Et videtur ꝙ nō: qꝛ ſm Ariſtotelē primo elenchoꝝ eadē eſt ratio vniꝰ ſolius ⁊ ſimpliciter: vt vnius hoīs ⁊ hominis: et ſiliter videtur ꝙ eadē ſit rō eſſentie ⁊ vniꝰ eſſentie: ſꝫ nō bene dr̄ ꝙ ſint tres perſone eſſentie: ergo nec ꝙ ſint tres pſone vnius eſſentie. ¶ In ꝯtrariū eſt qḋ habetur in littera.

In oppo. B. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio: dicendū ꝙ bene ⁊ ꝯuenienter dr̄ ꝙ tres pſone ſint vnius eſſentie: qḋ patet ſic. Illud bene ⁊ ꝯuenienter dicatur qḋ dr̄ vere et cōgrue ſed ꝙ tres perſone dicantur eſſe vnius eſſentie dr̄ vere ⁊ cōgrue: ergo ⁊c. Maior patet qꝛ in ꝓpoſitionibus q̄ ſunt ſigna rerū tota bonitas eſt ex cōgruitate locutionis q̄ ꝑtinet ad grāmaticū. et ex veritate q̄ ꝑtinet ad logicū: et ideo illud dicit̄ ꝯuenienter ⁊ bene qḋ dicit̄ ꝯgrue quo ad grāmaticū: ⁊ vere quo ad logicū: et hec fuit maior. minor ꝓbat̄: qꝛ congruitas eſt in cōſtructione: dicēdo ꝙ ſunt tres pſone vniꝰ eſſentie ſicut eſt cōgruitas dicēdo iſta mulier eſt egregie forme: et vterq; gtūs cōſtruit̄ ex vi deſignationis eſſentie ſm grāmaticos: qꝛ per talē cōſtructionē deſignat̄ aliq̄ ꝓprietas ſm quā eſſentia vel natura quecūq; habetur a ſuppoſito vno vel pluribus: et ob hoc oportet ꝙ ſint plres genitiui q̄rū vnus dicat naturā et alius ꝓprietatē nature niſi ex aliquo vſu vnus gtūs habeat vim pluriū: ſicut dr̄ iſte homo cōſilij intelligit̄ magni cōſilij vel vir virtutis. i. magne virtutis et ſic de alijs.

C. Eſt etiā veritas in ꝓpoſitione: qꝛ per talē enūciationē ſignificat̄ ꝙ eſſentia diuina habeat̄ a tribꝰ vt indiuiſa hoc aūt eſt verū: ergo ⁊c. Patet ergo ꝙ bene dicit̄ ꝙ tres pſone ſūt vnius eſſentie nō aūt vniꝰ dei: qꝛ cōcretū nō pōt cōſtrui in rōne nature vel forme ſed potiꝰ in rōne ſuppoſiti et qꝛ tres pſone nō ꝯueniūt in vnitate ſuppoſiti ideo nō bene dicit̄ ꝙ tres pſone ſunt vniꝰ dei.

D. Ad rōem pincipalē ¶ Ad argumētū in oppoſitū dicēdū ꝙ licet ſit eadem ratio eſſentie ⁊ vniꝰ eſſentie: tñ quidā modus habēdi eſſentiā deſignat̄ cū addit̄ vniꝰ qui nō deſignat̄ abſq; eius additione: et qꝛ talis modus conſtruēdi eſt ad deſignandū ꝓprietatē eſſentie habite: ideo primus modus recipitur cū additiōe vniꝰ non autem ſecundus.

Queſtio Quarta.

Vtrum aliqua nomina conuenienter dicantur de deo tranſlatiue.

E. Queſ. iiij. Arg. pᵒ TErtio q̄ritur vtrū aliqua noīa ꝯuenienter dicant̄ de deo trāſlatiue. Et videt̄ ꝙ nō: qꝛ illa nō ſūt dicēda de deo que cōtinēt manifeſtā falſitatē: ſed noīa dicta de deo tranſlatiue cōtinēt manifeſtā falſitatē manifeſte eñ falſum eſt dicere deū eē agnū leonē vel lapidē: quare ⁊c.

In oppo. ¶ In contrariū eſt auctoritas ſcripture q̄ in pluribꝰ locis talia noīa deo attribuit.

F. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſponſio: dicēdū ꝙ nō oīa noīa q̄ attribuimus deo ex creaturis dicunt̄ de ipo tranſlatiue: qꝛ nullū nomē attribuimus deo niſi ex creaturis nō eñ imponimus nomē niſi rei quā intelligimus: et qꝛ non intelligimus deū niſi ex creaturis et tantū quantū cōcludimus ex creaturis: ideo nullū nomē imponimus deo niſi ex creaturis: et quātū ad illa q̄ cōcludimus ꝯuenire deo ex creaturis. cōſtat aūt ꝙ non oīa noīa q̄ attribuimꝰ deo dicunt̄ de eo tranſlatiue et metaphorice: ſed q̄dā ꝓprie: ſcꝫ oīa illa que attribuimus ipſi vt cognoſcimꝰ ipm ex creaturis ꝑ viā cauſalitatis eminētie ⁊ remotionis: vt patuit ſupra diſt. xxij. quia talia noīa ſunt impoſita ad ſignificandū illud qḋ eſt in deo: ſolū aūt illa noīa dicuntur de deo tranſlatiue vel metaphorice q̄ ſignificāt ſpeciales quidditates rerū creatarum vel pfectiones ſm modū creaturis ꝯuenientē: vt leo / agnus / ſentire et hmōi: qꝛ res ſignificata ꝑ hec noīa nō eſt in deo: ſed aliqua eius ſiſitudo: vt fortitudo manſuetudo et cognitio ſingulariū q̄ in nobis ꝑtinet ad ſenſum talis aūt tranſlatio eſt poſſibilis ⁊ vtilis. ꝙ ſit poſſibilis: patet qꝛ ibi trāſlatio eſt poſſibilis vbi inuenitur ſiſitudo alicuius ꝓprietatis: omnes eñ trāſferentes ſm aliquā ſiſitudinē transferunt: vt dicit̄. ij. thopicoꝝ: ſed inter deū ⁊ creaturas inuenit̄ ſimilitudo alicuius ꝓprietatis: vt patet in exēplis iā poſitis: quare ⁊c.

Similitudo aūt q̄ inuenit̄ inter deū et creaturas rōne cuiꝰ fit tranſlatio nō eſt ſm ꝑticipationē eiuſdē qualitatis ſm ſpeciē: ſed ſm ꝓportionē vt cū dicimꝰ ꝙ deus eſt ignis: quia ſicut ſe habet ignis ad calefaciendū corpora ſic deus ad inflammādū corda ꝑ amorē: et ſic eſt de alijs q̄ de deo dicunt̄ trāſlatiue. G.

Eſt etiā vtilis talis trāſlatio ꝓpter tria. Primū eſt ꝓpter excellentiā diuine nature: qꝛ cū intellectus noſter ſe habeat ad deū ſicut oculus noctue ad lucē ſolis: vt dicit̄. ij. metaphiſice nō poſſumus veritatē diuinoꝝ capere ſm ſenſum: ⁊ ideo oportet ꝙ ꝓponant̄ nobis ſm modū nobis ꝓportionatū: eſt aūt nobis cōnaturale a ſenſibilibꝰ ad intelligibilia cōſcendere: et ideo vtile eſt vt ſub figuris rerū ſenſibiliū diuina nobis intelligēda ꝓponātur: vñ Diony. pᵒ. ca. de cel. hierachia dicit ꝙ impoſſibile ē alit̄ lucere nobis diuinū radiū niſi varietate ſacroꝝ velaminū anagogice circumuelatū. H.

Scōm eſt: qꝛ in diuinis negatiōes ſūt vere: affirmatiōes vero incōpacte ſm Diony. et ideo de oibus que deo attribuūt̄ intelligendū eſt ꝙ nō eodē modo ſibi cōueniūt ſicut in creaturis inueniūtur: ſed ꝑ altiorem modū. manifeſtius aūt eſt ꝑfectiōes corꝑales deo nō ꝯuenire q̄ ſpirituales: et ideo ꝯueniēs fuit rebus corporalibus diuina ſignificari: vt his aſſuefacti diſceremus nihil eoꝝ q̄ deo attribuūt̄ ꝯuenire ei ſm modū quo ꝯueniūt creaturis. I.

Tertiū eſt ꝓpter occultationē diuine veritatis: ꝓfūda eñ fidei occultāda ſunt in fidelibꝰ ne irrideāt: et ſimplicibꝰ ne occaſionē erroris aſſumāt: nullꝰ aūt eſt ita de eo infidelis aut idiota qui credat corꝑalia ſm ꝓprietatē de deo dici: puta ꝙ ſit leo aut agnus: et ideo ex talibus nullus infidelis aut ſimplex pōt ſumere occaſionē irridēdi vel errādi ⁊ ob hāc cauſā ⁊ aliā q̄ immediate dicta eſt ꝯueniētior fit trāſlatio a rebꝰ vilioribus q̄ a perfectioribus: et has cauſas aſſignat Diony. pᵒ. ⁊ ij. ca. Cel. hierarchie. K.

L. Ad pᵐ. pincipalē ¶ Ad argumētum in oppoſitū dicēdū ꝙ tales ꝓpōes nō ſūt falſe ſi intelligant̄ debito modo. ſ. in ſenſu in quo fiunt et nō in ſenſu quē prio aſpectu faciūt: ſunt eñ intelligende nō ſm ꝓprietatē ſed ſm ſimilitudinē et ꝓportionem: et ſic ſunt vere ſicut parabolice locutiones. et hec dicta de diſtinctione perſonarum diuinarum ſufficiant.

Diſtinctio. XXXV.

Sententia in generali & ſpeciali huius diſtinctionis.

M. Sentētia in ghali. CVmq ſupra. Superius inquiſiuit magiſter vnitatē diuine eſſentie et trinitatē pſonarū. hic vero determinat de attributis eſſentialib⁹ quib⁹ attribuitur vel aſcribit creaturaꝝ cauſalitas. Et diuidit iſta ps in tres ſm tria attributa diuine eſſentie que ipſe pſequit ad que reducat cauſalitas creaturarū. Pmo em̄ pſequit de ſciētia. Scđo de potētia. xlij. diſtinc. ibi nūc de om̄ipotētia. Tertio de bonitate. xlv. di. ibi tam de voluntate. Ratio aūt hui⁹ ordinis eſt: q̈ ſciētia ad plura ſe extēdit q̄ potētia: eſt em̄ tam bonoꝝ q̄ maloꝝ quoꝝ nō eſt potētia: potētia etiam ad plra ſe extēdit q̄ volūtas. volūtas eſt tm̄ reſpectu illoꝝ q̄ ſūt q̄ fuerūt vl' erūt: ſꝫ potētia vlteri⁹ ē infinitoꝝ aliquoꝝ q̄ fieri poſſunt. Pma pars iſtarū diuidit in duas. Pmo em̄ determinat de ſciētia dei in generali. Scđo de quadā ſpecie ſciētie dei q̄ ſpecialē difficultatē affert. xl. diſtin. ibi: Predeſtinatio vero de bonis. Pma in tres. Pmo em̄ oſtendit quoꝝ eſt ſciētia dei. Scđo oſtēdit quomodo ea q̄ ſcit in deo eē dicuntur diſt. xxxvj. ibi: Solet hic q̄ri. Tertio quomodo ſciētia dei ſe habet ad res ſcitas xxxviij. di. ibi: nunc ergo ad ppoſitū. Pma in quattuor. Pmo notificat neceſſitatē tractat⁹. Scđo oſtēdit in generali quoꝝ ſit ſciētia dei ibi: Sciendū eſt ergo. Tertio mouet incidentē q̄ſtionē ꝛ ſoluit ibi: Hic cōſiderari oportet. Quarto ex determinatiōe cōcludit quaſdā q̄ſtiones ibi: Preterea oīa eſſe dicunt de deo. Hec eſt diuiſio in generali.

N. Snīa in ſpeciali. ¶ In ſpeciali vero ſic pcedit. Pmo pponit q̄ de attributis diuinis et ſciētia pdeſtinationis cū ceteris que enumerat ſpecialē oportuit facere tractatū. Poſtea dicit q̄ ſciētia eſt reſpectu omniū ſiue pſentiū ſiue futuroꝝ ſiue tēporaliū ſiue eternoꝝ. pſciētia ꝟo dr futuroꝝ oīū. Diſpoſitio vero dr reſpectu faciēdoꝝ. prouidentia reſpectu gubernandorum. Predeſtinatio reſpectu ſaluandorum: vbi dicit q̄ predeſtinantur homines ad futurā gloriā: et pdeſtinantur hoībus bona gratie ꝛ glorie. Deinde querit vtrū (ſi nulla fuiſſent futura) predeſtinatio ꝛ preſciētia vl' diſpoſitio in deo fuiſſent. Et videt q̄ nō: q̈ oīa iſta relatiue dicunt per reſpectū ad futura: ergo ſi nulla fuiſſent futura iſta in deo nō fuiſſēt. Sed in contrariū videt q̄ pſcia idē eſt qđ ſcia: et ſciētia dei idē eſt qđ eſſentia ipſius. et preſcire idē eſt qđ eſſe in diuinis. Idē em̄ eſt deū pſciētē eſſe et deū eſſe: ergo ſi abſq̄ futuris non eſt ſciētia in deo: a futuris ergo dependebit eius eſſentia vel diuinitas qđ eſt incōueniens. et reſpondet q̄ ſi nulla fuiſſent futura tolleretur preſciētia dei quātū ad reſpectum et anteceſſionē quā importat ad futura: ſed nō quātū ad eſſentiam qđ ſubiacet tali reſpectui. preſciētia vero dicit eſſentiam cum tali reſpectu. Sciētia vero competit ab eterno ꝛ preter creaturarū exiſtentiam. Ultimo concludit duas concluſiones. Quarum prima talis eſt q̄ propter ſciētiam omnia dicuntur eſſe in deo: et ab eterno fuerunt etiam anteq̄ fierent: quia de⁹ nihil facit ignorans. Scđa eſt q̄ ppter iſtā ſciētiā oīa dicunt eſſe in dei pſentia ſm cognitionē. Hec eſt ſentētia huius in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum deus cognoſcat ſe tantum: an etiam alia a ſe

O. Que. hi. Arg. pio. CIrca diſtinctionē iſtam primo q̄rit vtrū deus cognoſcat ſe tm̄: an etiā alia a ſe. et videt q̄ nō cognoſcat alia a ſe q̈ q̄cūq̄ ſunt alia a deo ſunt extra ipm: ſed ſm Aug. lib. lxxxiij. q. deus nec quicq̄ extra ſe ipm intuet: ḡ nō cognoſcit alia a ſe. Itē ſm ordinē obiectoꝝ eſt ordo nobilitatis in opationib⁹: vñ et philoſophus. iiij. ethicoꝝ: felicitatē que eſt nobiliſſima operatio dicit eſſe reſpectu nobiliſſimi obiecti: ſed quicq̄d eſt aliud a deo eſt vilius ꝛ imꝑfecti⁹ eo: ḡ ſi deus intelligeret alia a ſe intellectus ei⁹ vileſceret qđ eſt incōueniēs: quare ꝛc. ¶ In cōtrariū eſt qđ dr (Heb. iiij.) omnia nuda ꝛ apta ſunt oculis eius. et Augu. xv. de trini. ca. xiij. dicit q̄ oīa nouit pater in filio: omnia nouit in ſe ipſo: ꝛ arguit rōne. nihil qđ eſt pfectionis deeſt ei qđ eſt pfectiſſimum ſed deus eſt pfectiſſimus: ſcire qđcūq̄ ſcibile eſt pfectionis: ḡ illud nō deeſt deo. ſcit ergo nō ſolū ſe ſed ꝛ alia.

Arguit In oppo.

P. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Circa q̄ſtionē iſtā tres pcluſiōes p ordinē pbabūt. Pma eſt q̄ in deo ē ponere ſciētiā ſeu certā cognitionē alioꝝ a ſe. Scđa eſt q̄ deus cognoſcat ſe ꝛ alia a ſe pfecte ꝛ cōprehēſiue Tertia eſt q̄ deus cognoſcit alia a ſe: ſed nō p alia ſe. Pmū patet ex diuina cāſalitate (ſuppoſito deum eſſe pmā cauſam) ſic. pme cauſe cōpetit nobiliſſimus modus cauſandi ſicut ipſa eſt nobiliſſima cauſa: ſed deus eſt pma cauſa: nobiliſſimus aūt modus cauſandi eſt p intellectū ꝛ voluntatē: ḡ de⁹ eſt cauſa rerū per intellectū et volūtatē: qđ nō eſſet niſi cognoſceret ea q̄ cauſat: ḡ ꝛc. maior patet: minor etiā ſupponit quātū ad pmā partē: ſcꝫ q̄ deus ſit pma cauſa: quantū autē ad alterā ptē: ſcꝫ q̄ nobiliſſimus modus cauſandi ſit p intellectū ꝛ voluntatē patet: q̈ nobilius eſt habere dominiū ſui act⁹ q̄ agere ex neceſſitate: ſed ſola illa q̄ agunt p intellectū ꝛ volūtatē habēt dominiū ſui actus: cetera vero nō habēt: ſed agūt ex neceſſitate: ḡ agere p intellectū et voluntatē eſt nobiliſſimus modus agendi: ꝛ hec fuit minor: ſequit ḡ cōcluſio.

Q. Itē omne agēs pſtituens ſibi finē eſt agens p intellectū ꝛ cognitionē ſed deus eſt agens pſtituēs ſibi finē: ḡ ꝛc. minor pbatur: q̈ aut deus pducēdo res agit a caſu (qđ eſt incōueniēs) cū caſus ꝛ fortuna ſint cauſe p accidēs aut agit ppter finē ſibi pſtitutū ab alio qđ ſiliter eſt incōueniēs: q̈ tūc nō eſſet pmū agens: q̈ qđ dirigit ab alio habet rōem inſtrumēti ſicut ſerra dirigit a trahēte: et ſagitta a ſagittante. preſtituēs aūt finē dirigit illū qui agit ppter finē: quare agens ppter pſtitutū ab alio nō pōt eſſe pmū cū ſit aliquo modo agens inſtrumētale. relinquit ḡ q̄ deus cum ſit pmū agens agat pſtituēdo ſibi finē: et hec fuit minor. ſequit ḡ pcluſio.

R. Inſtātia. Et ſi dicat q̄ vna pſona pducit aliā nō a caſu: nec ppter finē quē ſibi pſtituat vl' ſibi pſtituat ab alio: et idē pōt dici de pductiōe creaturarū a deo.

Solutio. Dicēdū ē q̄ nō: tū q̈ actio et pductio nō dr hic ꝛ ibi vniuoce: tū q̈ vbi nō eſt cauſa nō debemus q̄rere finē: in diuinis reſpectu diuinoꝝ non eſt cauſa tū q̈ pſone pducte nō habēt aliquid poſt⁹ ad qđ tāq̄ ad finē poſſint ordinari: ppter qđ pductio earū nō eſt ppter aliquē finē quē ſibi preſtituat

perſona pducẽs vel que ſibi preſtituatur ab alio
ſed pductio creaturarũ eſt eorum que habent ali
quid melius ſe ad qđ tanq̃ ad finẽ poſſunt ordi-
nari: et ideo niſi pducant a caſu oportet ꝙ pdu-
cantur ppter finem quẽ preſtituat ſibi agens: vel
qui preſtituatur ſibi ab alio: et ſic patet primum.
A. Scđm patet: ſcȝ ꝙ deus cognoſcat ſe pfecte ꝛ cõ
prehenſiue et alia a ſe: quia potentia perfectiſſi-
ma tendit modo perfectiſſimo in omnia que ca-
dunt ſub ratione ſui obiecti: ſed intellectus diui-
nus eſt potẽtia cognoſcitiua pfectiſſima ſub cuiꝰ
obiecto cadũt omnia deus et creatura: modꝰ aũt
cognoſcendi pfectiſſimus eſt cognoſcere cõpre-
henſiue: ergo intellectus diuinus cognoſcit ſe et
omnia alia cõprehẽſiue. maior patet: quelibet eñ
potentia ex hoc ꝙ potẽtia eſt in omnia poteſt que
cadunt ſub ratione ſui obiecti ſi ſit pfecta et tan-
to pfectius quãto eſt pfectior: et ſi ſit perfectiſſi-
ma perfectiſſimo modo tendit. Et iſtud patet de
ducendo in omnibus potẽtijs in viſu reſpectu vi
B. ſibilium et in ceteris. Minor habet tres partes.
Quarũ prima eſt per ſe nota: ſcilicet ꝙ intellectꝰ
diuinus ſit potẽtia cognoſcitiua perfectiſſima: qꝛ
inter oẽs virtutes cognoſcitiuas pfectiſſimꝰ eſt
intellectus: et inter intellectus ille qui eſt ſupre-
C. mus: et hic eſt diuinus. Sed quantũ ad alias
duas partes probatur: et primo ꝙ ſub obiecto in-
tellectus diuini cadant omnia deus et creatura:
quia obiectum intellectus eſt ens ſm rationẽ en-
tis: vnde et Philoſophus tertio de anima dicit:
ꝙ intellectus eſt quo eſt omnia fieri. Et Auicen-
na: ꝙ qui non intelligit ens nihil intelligit: Et ra-
tio huius eſt: quia potentie cognitiue perfectiſſi-
me correſpondet cõmuniſſima ratio obiecti: quã-
to enim potentia eſt perfectior tanto eſt minus li
mitata: et ad plura ſe extendit: ſed inter omnes
virtutes cognoſcitiuas perfectior eſt intellectiua
et inter intellectiuas perfectiſſimus eſt intellectꝰ
diuinus: ergo ratio ſui obiecti eſt cõmuniſſima:
hec autem eſt ratio entis que cõuenit deo ꝛ crea-
D. turis: quare ꝛc. ¶ Quãtum autem ad aliam par
tem: ſcilicet ꝙ modus cognoſcendi perfectiſſi-
mus ſit cognoſcere comprehenſiue: patet eadeȝ
minor ſic: cognoſcere rem comprehenſiue eſt co-
gnoſcere eam omni modo quo plus poteſt co-
gnoſci: ſicut enim in corporalibus res dicitur ap-
prehendi quando aliquid eius attingitur: ſed di
citur comprehendi quando peruenitur ad termi
num eius ita ꝙ perfectius et amplius attingi nõ
poteſt: ſic intelligendo res dicitur comprehen-
di quando peruenitur ad finem cognitionis rei:
qđ eſt quando res ita perfecte cognoſcitur ꝙ ni-
hil amplius de re cognoſci poteſt nec abſolutum
nec comparatum: conſtat autẽ ꝙ iſte eſt perfectiſ
ſimus modus cognoſcendi quamcunq; rem vel
ſaltem ſine hoc non eſt perfectiſſimus modus:
ergo ꝛc et ſic probata eſt minor: ſequitur ergo cõ
cluſio: ſcilicet ꝙ deus cognoſcit ſe et alia a ſe pfe-
cte et comprehenſiue. Comprehendit ergo non
ſolum alia ſed etiam ſe ipſum: nec tamẽ propter
hoc finit eſſentiam ſuam que infinita eſt: licet di
cat Auguſtinus ꝙ illud quod comprehenditur
intelligentis comprehenſione finitur: quia vel il-
lud intelligitur de comprehenſione que eſt per in
tellectum creatum qui finitus eſt: vel ſi intelligi-
tur de comprehenſione que eſt per quẽcunq; in-
tellectum: tunc verbum Auguſtini intelligendũ
eſt non poſitiue: vt ſcilicet intellectus diuinus ſic
ſumat ſe ipſum vt ponat terminum: ſed negati-
ue (negãdo ſcilicet) exceſſum: quia intellectus nõ
exceditur ab intellecto: ſed intelligitur omni mo
do quo intelligibile eſt: et ſic patet ſecundum.
Tertium patet ſcilicet ꝙ deus intelligit alia a ſe E.
tamen non per aliud a ſe: ſed per eſſentiam ſuã:
Ad quod ſciendũ eſt ꝙ hoc ꝙ deus non intelli-
geret alia a ſe per propriam eſſentiam ſuam non
poſſet contingere niſi altero duorum modorum
aut ex parte dei intelligentis: quia potentia intel
lectiua in deo non eſſet ſua eſſentia: ſed aliquid
additum ſicut ponitur in nobis: qđ eſſe nõ poteſt
quia tunc eſſet cõpoſitio in deo aut ex parte rei in
tellecte ſcilicet qꝛ eſſentia diuina non eſſet repre-
ſentans alia: ſed repreſentaretur intellectui diui
no per alium modum qđ etiam eſſe non poteſt:
quia illud repreſentatiuum rerum apud intelle-
ctum diuinum eſſent ipſemet res vel ſpecies re-
rum impreſſe intellectui diuino: ipſe res eſſe non
poſſunt: quia res ſm entitatem propriã non ſunt
ab eterno: et tamen ab eterno ſunt a deo cognite
nec reruȝ ſpecies: quia ipſe ſpecies eſſent ab eter
no vel per ſe exiſtentes vel in intellectu diuino:
et ita in deo eſſet compoſitio que omnia ſunt in-
conuenientia. Relinquitur ergo ꝙ eſſentia diui
na eſt ipſi deo ratio cognoſcendi alia tam ex par
te cognoſcentis q̃ ex parte cogniti. Item pa- F.
tet ſecundo ſic: ſicut intellectus noſter tenet infi-
mum gradum in ordine intellectuum ſic intelle-
ctus diuinus tenet ſupremum: ſed intellectus no
ſter propter ſuam imperfectionem et potentiali-
tatem: quia eſt intellectus cum ſenſu primo intel
ligit alia a ſe que cadunt ſub ſenſu: et per ea intel
ligit ſe: ergo econtrario intellectus diuinus pro-
pter ſuam perfectionem et puriſſimam actualita
tem primo intelligit ſe et per ſe alia a ſe. Tertio
ſic: impoſſibile eſt ſimul multa intelligere eq̃ pri-
mo ꝛ principaliter vna intellectiõe: alioquin vna
operatio terminaretur eque primo ꝛ principaliter plu
ribus terminis qđ eſt incõueniẽs: ſed deꝰ intelli-
git ſe ꝛ alia vnica intellectiõe: ergo impoſſibile eſt ꝙ
hoc ſit eq̃ primo ꝛ principaliter: ſed ſi eſſentia diuina
nõ eſſet rõ intelligẽdi alia tũc alie res eſſent eque
pricipale obiectũ itellectꝰ diuini ſicut ſua eſſẽtia: ꝛ
ita vniꝰ diuine intellectiõis eſſẽt plura eq̃ pricipa G.
lia obiecta: q̃re ꝛc. ¶ Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ Ad pri. principale
ꝙ deus dr nihil intueri extra ſe: qꝛ qcq̃d intelligit
intelligit p rõem itelligẽdi q̃ eſt ipſe vel eſſẽtia ſua
bñ tñ intelligit alia q̃ ſũt extra ſe nõ tanq̃ obiecta
pricipalia ſue intellectiõis ſȝ tanq̃ obiecta ſcđaria. H.
Ad ſcđȝ dicẽdũ ꝙ ſm ordinẽ nobilitatis obiecto Ad ſcđm
rũ principaliũ ꝛ p ſe attẽdit nobilitas vel ignobili
tas in opatiõe: nõ aũt ſȝ ordinẽ obiectoꝝ ſecũda
riorũ: aliqñ eadẽ opatio ſimul eẽt nobilior ꝛ vili-
or cũ ꝯtigat eãdẽ opationẽ ſimul eẽ reſpectu plu
riũ q̃rũ vnũ eſt minꝰ nobile altero: ſed tũc vtrũq;
eorum non poteſt eſſe principale obiectum: vt di
ctum eſt: quando autem vtrumq; eſt principale
obiectum impoſſibile eſt eſſe eandem operatio-
nem: propter qđ intelligendo minus nobile im-
pedimur ab intellectiõe rei magis nobilis: ꝛ ſic vi
leſcit intellectus. cũ ergo diuina eſſentia ꝛ creatura nõ

ſunt eque principalia obiecta intellectiois diuine nec deus intelligendo creaturas impeditur a cognitione ſui: ideo intelligendo alia non vileſcit intellectus eius in aliquo.

Queſtio Secunda.

Vtrum deus habeat propriam & diſtinctam & perfectam cognitionem de aliis a ſe.

I. Queſt. ij. Arg. primo — SEcundo quæritur vtrū deus habeat propriam et diſtinctam cognitionem de aliis a ſe. Et videtur ꝙ non: quia per cauſam primam et remotam non poteſt haberi diſtincta et perfecta cognitio de rebus: ſed quicquid deus cognoſcit: cognoſcit per eſſentiam ſuam que eſt cauſa rerū prima et remota: quare ꝛc. Argu. ij. — Item deus non cognoſcit alia a ſe niſi ſm ꝙ preexiſtunt in eo: ſed res non preexiſtunt in deo diſtincte ſed potius vnite et indiſtincte: ergo non cognoſcūtur a deo niſi indiſtincte. In oppo. — ¶ In contrarium eſt: quia agens per intellectum diſtincta producens cognoſcit ea diſtincte: ſed deus eſt agens per intellectum producens diſtincta ſcdm ſpeciem et etiam ſcdm numerum in eadem ſpecie: ergo deus cognoſcit res diſtincte non ſolum quantum ad diſtinctionem ſpecificam ſed etiam numeralē.

K. Reſpōſio ad q̄ſtio. — ¶ Reſponſio. Circa queſtionē iſtam ſic procedetur. Quia primo ponetur circa hoc error commentatoris. Et ſecundo inquiretur de veritate queſtionis.

L. pri. arti. Opinio cōmēta. — Quantum ad primum ſciendum ꝙ commentator vndecimo metaphiſice ſcdm tranſlationem ſuā dicit ꝙ deus non intelligit alia a ſe niſi in vniuerſali inquantū ſunt entia: dicit enim ꝙ quia eſſe ſuum eſt cauſa eſſendi omnibus rebus: ideo intelligendo ſe non ignorat naturam entitatis in aliis: ſicut ſi ignis ſciret naturam caloris ſui qui eſt cauſa caloris in aliis: ſciret etiam in aliis naturam caloris in eo ꝙ calor eſt abſolute: non tamē propter hoc ſciret naturam huius vel illius calidi ſic deus ſcit naturam entis in eo ꝙ eſt ens neſciendo tamen naturā huius entis vel illius in ſpeciali et diſtincte: nec tamē (vt dicit) ſequitur ꝙ deus ſit ignorans: quia ſcientia ſua non eſt de genere ſcientie noſtre: et ideo ignorantia ſibi oppoſita non poteſt ſibi conuenire ſicut non denominatur per habitum aut priuationem: quia nō eſt natum habere aliquem illorum: ſicut de lapide non dicitur ꝙ ſit vidēs aut cecus.

M. Impro. pri. opi. — Hoc eſt dictū eius quod non eſt opinio cum nullam probabilitatem habeat: ſed manifeſtus error q̄d patet primo de poſitione in ſe. Secundo de ratione poſitionis: Poſitioni in ſe contradicit ipſemet primo celi et mundi ſuper finem illius capituli. Quoniā aūt non eſt circulationi contraria alia latio ꝛc. Ibi enī dicit ſic: ego autem longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem iſtius loci: ſed deus induxit me in veritatem: verba ſua ſunt ex quibus poteſt ſic argui: aut deus induxit eum in illam veritatem ſciens vel a caſu: nō a caſu quia caſus et fortuna ſunt cauſe per accidens: vt dictū fuit ſupra que non ſunt attribuende prime cauſe quia quod eſt per accidens non poteſt eſſe primū cum reducatur ad quod eſt per ſe. Reſtat ergo ꝙ inductus fuerit a deo ſciēte: ſed veritas illa fuit quoddā particulare: et ipſe quedam perſona ſingularis: ergo deus nouit non ſolum naturam entis in vniuerſali: ſed etiam quaſdā res in particulari: et eadem ratione omnes alias.

N. Secūdo. — Item perfectius cognoſcit deus alia a ſe p cognitionē ſui ipſi⁹ q̄ anima noſtra cognoſcat ſe ex hoc ꝙ cognoſcit alia: ſed anima ex hoc ꝙ cognoſcit alia conſurgit in cognitionem ſui non ſolum quantū ad coditionem vniuerſalem: ſcilicet ꝙ ſit ens: ſed etiam quantū ad conditiones ſpeciales: ſcilicet ꝙ ſit tale ens: ergo deus ex cognitione ſui conſurgit in cognitionem aliorum non ſolum quantum ad conditionem vniuerſalem entitatis: ſed etiā quantū ad conditiones ſpeciales ſingulorum entium. minor de ſe patet: ſed maior declaratur: q: vt dictum fuit in precedente queſtione ex perfectione diuina eſt ꝙ cognoſcat primo ſe et per ſe alia: et ex imperfectione anime eſt ꝙ non cognoſcat ſe niſi per alia a ſe: plus ergo poteſt in cognitionem aliorum ex cognitione ſui q̄ poſſit anima in cognitionem ſui ex cognitione aliorum. Eſt etiam hoc dictum Auerrois contra veritatem fidei catholice cui non poteſt ſub eſſe falſum: ſi enī deus non cognoſcit alia a ſe niſi in vniuerſali: ſcilicet inquantū ſunt entia tunc neſcit culpas malorum nec merita bonorum: non poterit ergo punire malos pro culpis: neq̄ bonos premiare pro meritis quod eſt erroneū.

O. Tertio cōtra rōēs poſiti. pri. — Ratio etiā poſitionis nulla eſt: quia deus non ſolum eſt cauſa entitatis in rebus: ſed etiā quidditatis puta humanitatis in homine et quidditatis aſini et equi et aliorū et aliarum perfectionum: vt ſunt viuere et intelligere: et ideo ſicut cognoſcit eſſe rerum creatarum in quo omnia creata conueniunt: ita cognoſcit quidditates et ceteras perfectiones: vt viuere et intelligere earum in quibus differunt viuentia a non viuentibus: et cognoſcentia a non cognoſcentibus: quare ꝛc.

P. Quarto. — Itē deus cognoſcit eſſe rerum: quia cauſa eſt eius vt dicit: ſed deus non cauſat eſſe in vniuerſali in quo res conueniunt: ſed cauſat eſſe in ſingulari in quo res differunt ꝛ ſpecifice et numeraliter: ergo deus nō ſolum cognoſcit res in vniuerſali quantū ad rationē entitatis: ſed in particulari quantū ad rationē ſue diſtinctionis.

Q. Quinto. — Item philoſophus tertio metaphiſice et primo de anima habet pro inconuenienti ꝙ nos cognoſcamus aliquid q̄d deus nō cognoſcat intantū ꝙ dicit ꝙ accideret inſipientiſſimum eſſe deum: et tamen ſapientia eius nō eſt eiuſdem rationis cum ſapientia noſtra: ergo eodem modo diceret ignorans ſi neſciret ea que ſcimus: q̄uis ſcientia ſua et noſtra non ſint eiuſdem rationis.

R. Ad rōēm pri. opi. — Et ad rationem dicendū: ꝙ aliquid dicitur priuatum quod tamen ſm ſe non eſt natum habere habitum oppoſitum: vt dictum fuit ſupra. xiij. diſtinctione cū quereretur de ingenito.

S. Secūd⁹ articulus — Omiſſa ergo hac erronea opinione: accedendū eſt ad ſolutionē q̄ſtionis. Et primo inquiret q̄liter de⁹ cognoſcit diſtincta ſm ſpēm. Et ſcdo q̄liter cognoſcit res ſꝫ diſtinctionē nūeralē. Quātū ad primū ſciēdū ē ꝙ deū intelligere res diſtīcte pōt hr̄e duplicē

intellectum. Alius poteſt eſſe ꝙ diſtinctio teneat
ſe ex parte intellectionis (ſcilicet ꝙ intellectio qua
deus intelligit vnam rem ſit alia et diſtincta ab
intellectione qua intelligit aliā rem) et iſto modo
deus non intelligit plura diſtincte: quia non plu-
ribus et diſtinctis intellectionib⁹ intelligit illa que
intelligit: ſed vna tantū. Alius poteſt eſſe intelle-
ctus ꝙ diſtinctio teneat ſe ex parte rerum intelle-
ctarum ita ſcilicet ꝙ licet deus intelligat res om-
nes vnica intellectione: tamen intelligit eas non
ſolum quantum ad rationem cōmunem in qua cō-
ueniunt: ſed quantum ad proprias naturas ſcđm
quas differunt: et ſic intelligitur queſtio in qua
videtur eſſe difficultas ex hoc ꝙ deus intelligit a-
lia a ſe per eſſentiam ſuam in qua et per quā res
A. repreſentantur intellectui diuino: ſi ergo res crea
te intelligātur diſtincte in eſſentia diuina: hoc au-
tem non videtur poſſibile: quia ſi eſſentia diuina
que in ſe eſt vna realiter poſſet repreſentare plu-
ra diſtincte: hoc eſſet vel vt vna re et ratione: vel
vt plures ſm rationem: non vt vna re et ratione
quia vnum ſub vnica ratione acceptum non vide
tur poſſe repreſentare niſi vnum nec vt plures ſm
rationem: quia (vt probatum fuit ſupra de attribu
tis) diſtinctio rationū in deo accipitur ex reali di-
ſtinctione quoniā videmus in creaturis ita ꝙ ſm
noſtrum modum intelligendi deus prius appre-
hendit realem diſtinctionem in creaturis entē vel
poſſibilem ꝙ formet circa eſſentiam ſuam diuerſi
tatem rationū poſterius autem nō eſt cauſa prio-
ris: ergo eſſentia diuina accepta vt plures ſm ra-
B. tionem non poteſt eſſe ratio intelligēdi diſtinctio
Opinio. nem rerum: et per hoc videtur excludi illud quod
cōmuniter dicitur ꝙ vnum et idem poteſt eſſe ra-
tio repreſentatiua plurium vt plura ſunt non qui-
dem vnum equatum: ſed vnum excedens: ſicut
ſenarius numerus eſt ſufficiens ratio cognoſcen-
di diſtincte omnes numeros intra ſe contentos:
et eodem modo dicūt de eſſentia diuina que vna
exiſtentes et omnia excedens continet in ſe om-
C. nes rerum perfectiones quibus adinuicem diſtin
Improbatio. guntur et repreſentant eas diſtincte: hoc enim
videtur excluſum per rationem iam factam que
generaliter accipit ꝙ nihil vnū ſub vna ratiōe ac
ceptum neqꝫ equatum neqꝫ excedēs poteſt repre-
ſentare plura diſtincte: ſed oportet ꝙ accipiatur
ſub pluribus rationibus. pluralitas autem ratio-
D. num in deo non eſt ratio intelligendi diſtinctio-
Solutio exempli. nem rerum ſed potius econuerſo: ergo ⁊c. Nec
valet exemplū quod adducitur de ſenario: quia
in eo qđ eſt vnum ſolum per aggregationem (vt
numerus) partes habent propriam actualitatem
et diſtinctionem: et ideo diſtincte poſſunt cogno-
ſci in toto in quo continentur: nec cognoſcuntur
per aliquid qđ ſit vnum ſimpliciter: eſſentia autē
diuina eſt ſumme vna et ſimplex et perfectiones
rerum que in ea continentur non ſunt in ea ſcđm
propriam actualitatem et diſtinctionem ſed vni-
tiſſime et indiſtincte: propter qđ nō ſic poſſunt res
cognoſci diſtincte per cognitionem diuine eſſen-
tie ſicut numeri contenti ſub ſenario cognoſcun-
E. tur per cognitionem ſenarij. ¶ Dicendum eſt er-
Alia opi. go aliter ꝙ eſſentia diuina eſt repreſentatiua rerū
diſtinctarum non inquantum intelligitur ſub vna

ratione neqꝫ prout intelligitur pluribus rationi-
bus. vnitas enim vel pluralitas rationum intelle
cta circa diuinam eſſentiam nihil omnino facit
ad hoc ꝙ eſſentia diuina aliqđ repſentet: qđ patet
quia illud quod eſt repreſentatiuum alicuius rei
vel aliquarum rerum ex ſe et non ad placitum ne
qꝫ ex inſtitutione repreſentat quicquid repreſen-
tat non per rationem aliquam ſibi per intellectū
attributam: ſed eſſentia diuina eſt repreſentiua
omnium que repreſentat ex ſe neqꝫ ad placitum
neqꝫ ex inſtitutione: ergo ipſa repreſentat quicqđ
repreſentat non per aliquam rationem vnam vel
plures ſibi per intellectum attributam: ergo vni-
tas vel pluralitas rationum ſub quibus diuina eſ
ſentia intelligitur nihil omnino facit ad hoc ꝙ ip-
ſa aliquid vel aliqua repreſentet. maior patꝫ: quia
illa que repreſentāt aliquid ex ſe et naturaliter in
hoc differunt ab illis que repreſentant ad placi-
tum et ex inſtitutione: quia illa que repreſentant
res ex inſtitutione et ad placitum repreſentāt per
aliquam rationem ſibi ab intellectu attributam vt
voces. Hec vox enim homo vel quecunqꝫ alia ſi-
gnificatiua ad placitum repreſentat naturam hu-
manam non ex ſe: ſed ex hoc ꝙ per intellectum at
tributa eſt ſibi ratio ſigni reſpectu talis rei: ſed illa
que repreſentant naturaliter (vt gemitus infirmo
rum ſignificat dolorem) talia ex ſe et non per ali-
quam rationem ſibi attributam repreſentant quic
quid repreſentant: et hec fuit maior. minor ſimili-
ter patet: quia eſſentia diuina ex ſe et naturaliter
repreſentat intellectui diuino quicquid repreſen-
tare poteſt: et non ad placitum neqꝫ ex inſtitutio-
ne: alioquin poſſet non repſentare: et per conſe-
quens intellectus diuinus ea non intelligeret qđ
eſt impoſſibile: ergo ⁊c. Item ratio ſm quam eſ
ſentia diuina eſt repreſentatiua rerum eſt reſpe-
ctiua: quia omnis repreſentatio per intellectū co-
gnitiuum eſt propter habitudinem vnius ad al-
terum: ſed perfectiones diuine excluſa cauſalita-
te non habent aliquem reſpectum ad creaturas:
ergo ſm eas eſſentia diuina non repreſentat crea
turas: ſed ſolum quia eſt cauſa potēs omnia pro-
ducere. Patet ergo ꝙ eſſentia diuina repreſentat
quicquid repreſentat non per hoc ꝙ intelligitur
ſub vna ratione vel pluribus ſed ex ſe: et per hoc F.
excluſa eſt ratio que videbatur inducere difficul- Solu. ra. inducē. eſt
tatē: aſſumebat enim falſum: ſcilicet ꝙ vnitas vel
pluralitas rationis ſub qua vel ſub quibus eſſen-
tia diuina intelligitur eſſet ei ratio repreſentandi
vnum vel plura qđ nō eſt verum vt probatum eſt
Nihilominus notandum eſt non eſſe per hoc de-
claratum qualiter eſſentia diuina poteſt repreſen
tare plura diſtincte: ſed potius videtur aucta dif-
ficultas. Dicendum ergo ꝙ eſſentia diuina ꝑ hoc Reſolutio doctoris.
repreſentat res diſtincte ꝙ ipſa ſcđm id quod eſt
abſqꝫ alterius adiutorio vel concurſu eſt ſufficiēs
cauſa omnium: et ideo omnia prebet in ſe et con-
tinet non formaliter (vt ſpeculum habet imagi-
nes) ſed virtualiter: modo quo cauſa effectiua p̄-
habet effectum: propter quod intellectus qui ple-
ne nouit eſſentiam diuinam et eius virtutem qua
lis eſt intellectus diuinus plene nouit et diſtin-
cte diſtinctione ſpecifica omnia ad que ſe exten-
dit eius cauſalitas: extendit autem ſe ad omnia.

que ſunt in rebus creatis: et que conſtituũt res in eſſe ſpecifico et diſtingunt. Quare intellectus diuinus qui perfectiſſime et comprehenſiue nouit eſſentiam ſuam: nouit etiam perfecte omnes res creatas quantum ad earum diſtinctionem

G. Inſtantia. ſpecificam. ¶ Et ſi quis dicat ꝙ cauſalitas diuina non ſe extendit ad omnia immediate: ſed tantum ad vnum (ſcilicet ad primũ tantum) ꝛ mediãte illo ſe extendit ad omnia alia quodam ordine: quãuis hoc ſit falſum tamẽ idem ſequitur: quia cognita cauſa proxima et immediata et ſufficiente

H. Solutio. cognoſcit effectus propria ꝛ diſtincta cognitione: ſed deus ſeipſum cognoſcit vt probatum fuit ergo cognoſcit diſtincte illud quod immediate eſt cauſatum ab ipſo: rurſus per illud tanꝗ per cauſam cognitam cognoſcit tertium cauſatum: et per tertiũ tanꝗ cauſam cognoſcit quartum: et ſic vſqꝫ ad vltimũ effectum: ergo ſiue deus producat res omnes immediate ſiue mediate ſemper ſequitur ꝙ habeat de eis diſtinctam cognitionẽ modo quo expoſitum fuit: et cauſa eſt quia res create diſtincte repreſentantur intellectui diuino non per hoc ꝙ eſſentia diuina habeat eas in ſe (ſicut ſenarius habet numeros intra ſe cõtẽtos: vel queãdmodũ ſpeculum habet imagines) quia nihil horũ eſt in diuina eſſentia reſpectu rerum creatarum: nec ſicut exemplar repreſentat exemplata vt magis patebit cum agetur de ideis: ſed quia eſſentia diuina eſt omniũ cauſa. De cognitione autem diſtinctorum

I. Ad pri. principale ſm numerum dicetur in ſequenti queſtione. ¶ Ad primũ argumentum dicendum ꝙ cauſa vniuerſalis poteſt accipi dupliciter. Vno modo vniuerſalitate predicationis ſicut dicimus ꝙ artifex eſt cauſa vniuerſalis artificiati et particularis vt ſtatuifica eſt cauſa ſtatue: et ſingularis vt hec ſtatuifica eſt cauſa huius ſtatue: et hoc modo per cauſam vniuerſalem non cognoſcitur effectus particularis vel ſpecificus nec per cauſam particularem vel ſpecificam cognoſcitur effectus ſingularis. Alio modo dicitur cauſa vniuerſalis non per predicationem: ſed quia ſe extendit ad plures effectus tamen ſm aliquid eis cõmune ꝛ non ſm id quod eſt eis propriũ niſi determinetur per aliud: et ſic ſol eſt cauſa omniũ generabiliũ: nec adhuc per talem cauſam poteſt res ſufficienter cognoſci et diſtincte: et neutro iſtorum modorum deus eſt cauſa vniuerſalis. Tertio modo dicitur cauſa vniuerſalis: quia eius cauſalitas ſe extendit ad plura ſm propriam vniuſcuiuſqꝫ rationem abſqꝫ hoc ꝙ per aliud determinetur: ꝛ ſic deus eſt cauſa vniuerſalis omnium: quia omnia producit vel producere poteſt per ſe et immediate abſqꝫ hoc ꝙ ꝑ aliud determinetur: et per talem cauſam ſic vniuerſalem poſſunt effectus diſtincte cognoſci: eſt enim cauſa vniuerſalis: quia eſt cauſa omniũ: ſed propria vniuſcuiuſqꝫ: quia vnũquodqꝫ producit vel

K. Ad ſcdm producere poteſt per ſe ipſam. Ad ſecundum dicitur ꝙ deus non cognoſcit creaturas niſi ſcdm ꝙ exiſtunt in ipſo. Dicendum ꝙ ly ſm poteſt notare rem intellectam vel rationem intelligendi: ſi rem intellectam: ſic eſt ſenſus ꝙ deus non intelligit de rebus niſi illud qđ de ipſis eſt in deo formaliter: et tũc propoſitio eſt falſa: quia creatura in deo eſt cauſatrix eſſentia ſm Anſelmum: et ita deus nõ intelligeret niſi ſe. Alio modo poteſt notare rationem intelligendi: et ſic eſt ſenſus ꝙ deus non intelligit res creatas: niſi quia preexiſtunt in eo ſicut in cauſa repreſentate: et ſic eſt vera: et tunc non ſequitur ꝙ non intelligat alia a ſe ſed ꝙ non intelligit per aliud a ſe qđ verũ eſt. et eſt ſimile in intellectu noſtro ſm ponentes ſpecies: quia intellectus noſter non intelligit lapidem niſi ſm illud quod de lapide eſt in intellectu. ſi ly ſm dicat rationem intelligendi verum eſt quia ratio per quã lapis intelligitur eſt ſola ſpecies: ſi vero dicat rem intellectam falſa eſt: quia non ſola ſpecies que eſt in anima intelligitur: ſed intelligitur lapis qui eſt extra per ſpeciem ſuam que eſt in anima.

Queſtio Tertia.

Vtrum deus cognoſcat diſtincte ſingularia.

L. Queſtio. Arg. pño Tertio quæritur vtrum deus cognoſcat diſtincte ſingularia. Et arguitur ꝙ non: quia cognitio dei eſt ſcientifica cum in eo nõ ſit opinio nec ſuſpitio: ergo cum de ſingularibus non ſit ſcientia: cognitio dei non ſe extendit ad ea. Item ſcdm Boetium ſingulare eſt dum ſentitur vniuerſale aut dum intelligitur: ſed in deo non eſt cognitio ſenſitiua: ergo ipſe nõ cognoſcit ſingularia. ¶ In contrarium arguitur: quia illud quod magis habet de entitate magis eſt cognoſcibile: ſed ſingularia plus habent de entitate ꝗ vniuerſalia: ergo magis a deo cognoſcuntur. Maior patet: quia cum vnumquodqꝫ ſit cognoſcibile ſm ꝙ habet eſſe: ſi illud qđ plus habet de entitate non plus cognoſcatur: non poteſt eſſe defectus niſi ex parte cognoſcentis qui defectus non poteſt eſſe in deo. minor probatur: quia ſingularia ſm rationem ſue ſingularitatis habent eſſe reale: vniuerſalia autẽ quantũ ad rationem ſue vniuerſalitatis non habent eſſe reale ſed ſolum eſſe rationis qđ eſt eſſe ſm quid et diminutum per comparationem ad eſſe reale: quare ꝛc.

M. Reſpõſio ad q̃ſtio. N. Proba. cõ ciu. ab ali. ¶ Reſponſio. Dicendum eſt ꝙ deus cognoſcit ſingularia ſm rationem ſue ſingularitatis. hec autem concluſio diuerſimode probatur. Quidam enim dicunt hanc eſſe rationẽ quare deus cognoſcit ſingularia: quia eſt cauſa rei nõ ſolum quantũ ad formam ſed etiam quantũ ad materiam: tantũ enĩ ſe extẽdit ſcientia dei quantum eius cauſalitas: propter quod ſcientia dei ſe extendit ad cognitionem rerum non ſolum quantum ad formas a quibus accipitur ratio vniuerſalitatis: ſed etiam quantũ ad materiã a qua accipitur ratio indiuiduationis et ſingularitatis: vnde et hoc errauerunt quidam philoſophi negantes a deo cognitionem ſingularium: quia non ponebant a deo materiam creatam ſed ingenitam et incorruptibilem ꝛ per conſequens non eſſe a deo cognitã: nec indiuiduam cũ ipſa ſit indiuiduationis principiũ.

O. Impũa pba. pdi. Hec ratio quantum ad hoc qđ dicit cognitionẽ dei tm̃ ſe extẽdere ꝗtũ ſe extendit eius cauſalitas bona eſt: ſumẽdo etiã ſub maiore

ꝙ cauſalitas diuina ſe extendit ad omnes res ſecundū ronē ſue ſingularitatis qḋ de ſe manifeſtum eſt: res enim eſt factibilis ſcḋm eſſe qḋ habet extra animam ⁊ illud eſt ſingulare: qḋ autem vlterius aſſumit ꝙ materia eſt principium indiuiduationis: a forma autem ſumitur ratio vniuerſalitatis valde dubium eſt: quia maior cōmunitas videtur eſſe in materia ꝗ̄ in forma: ſicut enim forma quantū eſt de ſe eſt cōmunis pluribus indiuiduis eiuſdem ſpeciei: ita materia eiuſdem rationis eſt cōmunis omnibus que ſunt eiuſdem generis. A. Item. Item eadem materia eſt ſucceſſiue in diuerſis indiuiduis forma autem non: propter qḋ minus videntur indiuidua diſtingui per materiam ꝗ̄ per formam: et per conſequens minus conſtitui in eſſe indiuiduo: quia per idem videtur vnūquodq̄ conſtitui in ſe, et ab alio diſtingui: quid tamen de hoc ſit tenendū patebit in ſecūdo lib. diſtinc. tertia. B. Item non omnia ſingularia habent materiam (ſicut angeli) ergo ex materia vel eius productione non poteſt aſſignari generalis ratio quare deus cognoſcit ſingularia. Nec puto ꝙ illi qui negauerunt a deo cognitionem ſingularium ex hoc fuerint moti: ꝙ crederent materiam non eſſe cauſatam a deo: non enim dixerunt Ariſtoteles et alij materiam eſſe ingenitam et incorruptibilem a carentia principij productiui: cum Philoſophus dicat ꝙ nihil prohibet ſempiternorū eſſe alteram cauſam. ſed carentia principij durationis Unde et cōmentator qui negauit a deo cognitionem ſingularium vndecimo metaphiſice credidit materiam eſſe ab alio: dicit enim ſuper ſecundum metaphiſice ꝙ vnum eſt ens ꝑ ſe et per ſe verum et omnia alia ſunt entia et vera per eſſe et veritatem.

C. Aliꝰ modus pbā. pri. cōclu. ¶ Alius eſt modus tenendi eandem cluſionem: et eſt talis ꝙ deus cognoſcat ſingularia: quia eſt ſuum eſſe. cuius rationem aſſignant qui hunc modum tenent dicentes: ꝙ agere ſupponit eſſe: et ideo modus agēdi ex eſſe habet determinari: ꝙ ſi illud habeat calumniā in actionibus tranſeuntibus in materiam exteriorem eo ꝙ tales actiones non ſunt perfectiones agentis ſed acti: propter qḋ modus talium actionum non ſolum habet determinari ex natura agentis ſed etiam ex natura acti: tamen illud non videtur habere calūniam in actionibus intramanentibus: qualis eſt actio intelligendi quin totaliter ſequatur modum et conditionem intelligentis: ergo vbi intelligens non intelligit niſi prius determinetur ꝑ eſſe actuale qḋ eſt in omnibus creatis in quibꝰ eſſe et eſſentia differunt ibi res non intelligitur a tali intellectu niſi prius determinata per eſſe actuale: ſed determinatio rerum per eſſe actuale eſt ex progreſſu rerum: ergo intellectus creatus in quo differt eſſe ab eſſentia non intelligit res creatas niſi prout determinant̄ per eſſe actuale qḋ eſt ex ꝓgreſſu rerum: et ita cognitioni talis intellectus ſemper aliquid accreſcit. D. ¶ Cauſa autem quare talis intellectus non poteſt res intelligere quouſq̄ determinētur per eſſe actuale eſt duplex. Una: quia tale intelligere cum ſit in natura habente poſſibilitatem admixtam non eſt omnino de ſe terminatum: et ideo oportet res per tale intelligere intellectas ꝑ ſuum eſſe actuale determinari ad hoc vt in ſuo eſſe determinate cognoſcantur. Alia eſt: quia tale intelligere cum non ſit eſſe intelligentis non reſeruatur in eo omnis ratio eſſendi: propter qḋ nō poteſt ex ſe ipſo abſq̄ alia determinatione cognoſcere res ſm̄ ſuum eſſe actuale qḋ eſt cognoſcere eas ſm̄ rationem ſue ſingularitatis: ſed oportet ꝙ determinetur per eſſe actuale: ſed deus cum ſit ſuum eſſe et ſuum intelligere, non habet poſſibilitatem admixtam: in eo etiam reſeruatur omnis ratio eſſendi: ideo poteſt ex ſe omnes res intelligere ſm̄ ſuam ſingularitatem abſq̄ hoc ꝙ in ſe ipſis determinētur per eſſe actuale: nec per determinationem rerum in eſſe actuali aliquid accreſcit ſue notitie.

E. Impro. ſcḋi mōi pbandi. Hec opinio in multis deficit. Primo quia a non nullis firmiter tenetur ꝙ eſſe et eſſentia ſunt idem realiter in creatura: et hoc dictū fuit ſupra diſtinctione octaua. Secundo: quia dato ꝙ differant in creaturis adhuc ratio nulla eſt: quia maior propoſitio que aſſumitur falſa eſt: hec ſcilicet ꝙ quādo intelligens eſt tale ꝙ eius natura determinat̄ per eſſe actuale diſtans ab ea ibi oportet ꝙ res intellecta ad hoc ꝙ intelligatur a tali intellectu prius determinetur per eſſe actuale. nec probatio valet: quia eſto ꝙ actus intelligendi ſequatur modum nature et eſſe ipſius intelligentis non oportet tamen ꝙ requirat in re intellecta eaſdem conditiones: et ideo licet oporteat talem intellectū habere naturam determinatam per eſſe actuale ad hoc ꝙ intelligat. Nulla tamē neceſſitas eſt ꝙ oporteat rem ſingularem determinari per eſſe actuale ad hoc ꝙ intelligatur. F. Quod patet primo: q̄ ſicut res pōt intelligi quātū ad eē exiſtētie: ita poteſt intelligi quantū ad eſſe eſſentie: ſed ad hoc ꝙ res intelligatur quantū ad eſſe eſſentie non requiritur ꝙ res habeat actu illud eſſe. poſſumus enim formare conceptum de roſa que nullum eſſe eſſentie habet actu: neceſſariū tamen eſt intellectum habere eſſe eſſentie actu ad hoc ꝙ rem actu intelligat: ergo ſimiliter non oportet rem habere in actu exiſtentie ad hoc ꝙ ſm̄ tale eſſe intelligatur: q̄uis oporteat intellectum eſſe in actuali exiſtentia ad hoc ꝙ intelligat. G. Quod etiā patet ſecundo ex alio: quia cognita cauſa ſingulari: et ſufficiente et neceſſaria cognoſcitur effectus infallibiliter ſm̄ rationem ſue ſingularitatis: et hoc patet ex ſecūdo phiſicorum vbi dicitur ꝙ effectus communis requirit cauſam communem: et particularis particularem: propter qḋ ſicut cognita cauſa vniuerſali et neceſſaria cognoſcitur effectꝰ ſm̄ ratione ſue vniuerſalitatis: ſic cognita cauſa ſingulari et neceſſaria cognoſcitur effectus ſm̄ rationem ſue ſingularitatis: ſed intellectus creatus noſter et angelicus cognoſcit aliquas cauſas ſingulares et neceſſarias et ſufficiētes reſpectu aliquorum effectuū futurorum: ergo intellectus noſter et angelicus cognoſcit tales effectus futuros ſm̄ rationem ſue ſingularitatis antꝗ̄ determinetur per eſſe actuale. Maior patet: ſed minor declaratur: quia tam homo ꝗ̄ angelus cognoſcit motum celi ſcḋm rationem ſue ſingularitatis ex quo tanꝗ̄ a cauſa ſingulari et ſufficiente et neceſſaria ſequitur ortus et occaſus ſolis ſuper hemiſpheriū noſtrū: ⁊ eclipſis lune tali vl' tali tēpore: ꝗ ꝑ talem cauſam precognoſcuntur tales effectus ſm̄

rationem ſue ſingularitatis anteq̄ determinaretur in rerum natura per eſſe actuale. Et hoc etiam quilibet experitur in ſe ſine alia ratione.
H. Item operationes ſunt ſingularium ſm eſſe ſue ſingularitatis: ſed tam homo q̄ angelus precognoſcit quedam que agere ꝓponit: ergo ꝑcognoſcit ea ſm rationem ſue ſingularitatis: et tamen nondū habent eſſe actuale: quare ꝛc. Non eſt igit̄ verum ꝙ ſingularia non poſſunt cognoſci ſm rationem ſue ſingularitatis anteq̄ determinentur per eſſe actuale ab intellectu creato dato ꝙ eiꝰ natura diſtet a ſuo eſſe: et per cōſequens non poteſt concludi de deo ꝙ cognoſcat res ſm ſuam ſingularitatē anteq̄ ſint per hoc ꝙ eius eſſe nō ſit aliud ab eius eſſentia: nec video quare eſſe diſtans ſit ſufficiens ratio ꝙ intelligere ſit indeterminatū ita ꝙ requirat in re intellecta determinationē ſm eſſe actuale: nec ipſi probāt: et ideo ea facilitate poteſt negari ſicut a ſimili nec eſſe diſtans tollit ab eo qđ non habeat omnem rationem eſſendi ſicut calorē ignis eſſe diſtantem a natura ignis non tollit a calore ignis quin contineat virtualiter omnem rationem caloris: et quicquid ſit de hoc: tamē ꝙ eſſe ſit indiſtans ab eſſentia non dat ei ꝙ in eo ſit omnis ratio eſſendi: ſi enim eſſe non receptum in natura diſtante ex hoc haberet rationem omnis eſſe per eandem rationē forma non recepta in natura diſtante haberet ex hoc rationem omnis forme: hoc autem eſt falſum: quia intelligentie ſunt forme non recepte in natura diſtante: et tamen nulla intelligētia continet in ſe virtutem omnis forme: quia nulla poteſt aliam producere: nec animā nec aliquam formam ſaltem immediate: quare predictus modus non videtur verus.
I. ¶ Dicendum ergo ꝙ circa cognitionem ſingularium a deo (quia de nobis non agitur nunc) non poteſt facere difficultatem niſi vel ſingularitas que omnibus eſt cōmunis: vel materialitas que eſt ſolū in generabilibus ꝛ corruptibilibus: vel futuritio que eſt in his que nondum producta ſunt: vel cōtingentia que eſt ſolum his que dependent ex cauſis impedibilibus. De futuritione ꝛ contingentia nihil ad hāc queſtionem: quia inferius dicetur de hoc: ſed tantum de ſingularitate et materialitate. Singularitas vero non impedit quin aliquid intelligatur a deo cum ipſe per ſe et primo intelligat eſſentiam ſuam que eſt quedā ſingularitas. Nec materialitas cum ipſe intelligat quidditates rerum ſenſibilium in quibus includitur materia: ergo nec ſingularis materialitas vel materialis ſingularitas impedit aliquo modo quin aliquid materiale et ſingulare intelligatur a deo. Ratio autem huius eſt illa que tacta eſt in prima opinione: quia eſſentia diuina eſt ſufficiens ratio repreſentandi quālibet rem ſm omnem eius conditionem: et hoc habet ex perfectione ſue virtutis ſm quā continet vniuerſaliter omnē rem et producere poteſt. Et hec eſt via Dionyſij ſeptimo capit. de diuinis noibus Vbi dicit ꝙ deus cognoſcit res quo modo rebus eſſe tradidit: vnde ſi aliquid eſt in rebus non cognitum ab eo oportet ꝙ circa illud vacet diuina operatio: id eſt ꝙ nō ſit operatum ab ipſo.

Opinio doctoris.

K. ¶ Ad primum argumentum dicendum eſt ꝙ licet cognitio dei qua cognoſcit ſe et omnia alia ſit vna ſm rem: eſt tamen plures ſm rationem inquantū tendit in plura obiecta: et ſic ſortitur plura nomina: quia inquantum cognitio dei tendit in quidditatem ſue eſſentie vel alterius rei: vocatur ſimplex intelligentia: inquantū autem tendit in eſſentiam ſuam attribuendo ſibi cauſalitatem rerum: puta cum cognoſcit ſe eſſe cauſam rerum poteſt vocari intellectus ſeu cognitio principiorū: quia cauſalitas ſua eſt alijs rebus ratio eſſendi et cognoſcendi: inquantum autem ex cognitione ſue cauſalitatis tendit in cognitionem aliarum rerū et proprietatum eis conuenientium ſm rationem earum generalem vel ſpecificam dicitur ſcientia vel ſcire qđ eſt rem per cauſam cognoſcere. inquātum autem tendit in cognitionem ſingularium ſm rationem ſue ſingularitatis eſt quaſi cognitio ſignificatiua ſiue experimentalis que in nobis nō dicitur ſcientifica cognitio. Cum ergo dicitur ꝙ omnis dei cognitio eſt ſcientifica. Dicendum eſt ꝙ licet cognitio dei q̄ eſt vna ſit ſcientifica: non tamen reſpectu omnium: quia non reſpectu ſuppoſitiꝰ nec reſpectu ſingularium.

Ad principale

L. Ad ſecundum dicendum eſt ꝙ Boetius loquitur de nobis in quibus cognitio ſenſitiua eſt ſolum ſingularium et nullo modo vniuerſalium. Cognitio autem intellectiua tanq̄ perfectior eſt tam ſingularium q̄ vniuerſalium: et multo magis cognitio intellectiua dei propter ſuam perfectionem eſt non ſolum vniuerſalium ſed etiam ſingularium: quia cognitio dei includit perfectionem omnium.

Ad ſcḋm

Queſtio Quarta.

Vtrum ſcientia dei ſit vniuerſalis: an particularis.

M. QVarto queritur vtrum ſcientia dei ſit vniuerſalis an particularis. Et videtur ꝙ ſit vniuerſalis: quia ſcientia que eſt per cauſam vniuerſalē eſt vniuerſalis: ſed ſciētia dei eſt per cauſam vniuerſalem vt dictum eſt in precedente queſtione: ergo eſt vniuerſalis. Item illa ſcientia eſt vniuerſalior que ad plura ſe extendit: ſed ſcientia dei ſe extendit ad omnia: ergo eſt vniuerſaliſſima.

Queſ. iiij. Arg. pᵐo

Arg. ij

¶ In contrarium eſt: quia cognitio rerum ſcḋm proprias rationes ſpecificas et ſingulares eſt particularis: ſed talis cognitio eſt quā deus habet de rebus (vt viſum fuit) ergo ꝛc.

In oppo.

N. ¶ Reſponſio. de ſcientia dei poſſumus loqui dupliciter. Vno modo prout eſt quedam res informans diuinum intellectum ſm noſtrum modum intelligendi. Alio modo prout comparatur ad obiectum. Primo modo loquendo de ſcientia: nulla ſcientia eſt vniuerſalis: ſed eſt quoddam ſingulare: quia quicquid exiſtit ſingulariter exiſtit: ſiue exiſtat per ſe ſiue in alio ſiue in re extra ſiue in anima ſubiectiue: ſicut et anima eſt quoddā ſingulare. Vniuerſalia enim ſolū ſunt in intellectu obiectiue: nuſq̄ autem ſubiectiue ſm rationem ſue vniuerſalitatis: et ſic ſciētia dei nō eſt vniuerſalis: ſed eſt quedā ſingularitas ſicut ꝛ eſſētia diuina. Alio modo

Reſpōſio ad q̄ſtio.

poteſt cõſiderari ſciētia put cõparat ad ſcibile vel
ad obiectū: et ſic dicit ſcientia vniuerſalis vel parti
cularis: quia eſt de vniuerſali vel particulari obie=
cto. Hoc ſuppoſito dicunt quidā ꝙ ſcientia noſtra
põt eē vſis vel particularis: ſed ſciā dei nec eſt vni
uerſalis nec particularis: qḋ ꝓbatur ſic: habitus ſu
mūt rationem et denominationem ab obiectis nõ
quibuſcunqꝫ ſed principalibus. Principale autem
obiectum intellectus noſtri eſt quidditas materia=
lis cui conuenit eſſe vniuerſale vel particulare ſm
aliam ⁊ aliam rationem: et ideo cognitio noſtra vt
tendit in eam ſm ratione vniuerſalis vel particula
ris dicitur vniuerſalis vel particularis: ſed obiectū
principale intellectus diuini eſt ſua eſſentia que nõ
eſt vniuerſalis (cum non plurificetur in ſuis ſuppo
ſitis) nec particularis: quia eſt quid communicabile
pluribus qḋ eſt cõtra ratione particularis: propter
A. qḋ ſcientia dei non debet dici nec vniuerſalis necꝫ
Impro. particularis. Sed iſtud non videtur bene dictum
primo Primo: quia cū ſcientia dicitur particularis ab ob=
iecto principali, particulare non accipitur ibi ꝓ ſin
gulari: quia ſingulare non eſt principale obiectum
alicuius ſcientie ſaltem noſtre: quia de ſingularib⁹
non eſt ſcientia: ſed accipitur ibi particulare pro re
accepta ſm rationem ſpecificam: et vniuerſale pro
re accepta ſm rationem generis propinqui vel re=
moti: et ita particulare prout ſpectat ad propoſitū
eſt cõmunicabile plurib⁹ ſicut ſpecies ſpecialiſſima
Iſti autem dicūt ꝙ eſſentia diuina non eſt particu=
B. laris: quia eſt pluribus cõmunicabilis: et ideo male
Secūdo. accipiunt particulare. Secundo: quia ſi particula=
re vocaretur ſingulare adhuc non eſſet verū illud
quod dicunt ꝙ eſſentia diuina non eſt particularis
id eſt ſingularis: quia quicquid exiſtit in rerum na
tura eſt ſingulare ⁊ ſingulariter exiſtit. Nec obſtat
ꝙ ipſa eſt in pluribus ſuppoſitis: q: de ratione ſin=
gularis non eſt incõmunicabilitas: niſi illa que op=
ponitur cõmunitati vniuerſalis (ſcilicet ꝙ nõ ſit cõ=
municabile pluribus per ſui diuiſionē) eſſentia aūt
diuina non diuiditur in ſuppoſitis quibus cõmuni
catur: et ideo ipſa eſt incõmunicabilis per oppoſi=
tum ad cõicabilitatē vniuerſalis: et hoc ſufficit ad
hoc ꝙ ipſa ſit vere ſingularis vel particularis acci=
piendo particulare pro ſingulari: et ideo ſi eſſentia
diuina eſt principale obiectum ſciētie diuine (vt ipſi
dicunt) ſequitur ꝙ ſcientia diuina poterit vere dici
ꝑticularis: ideo ꝙ eſt ſingularis. cuius oppoſitū ipſi
dicunt. Tertio: quia non eſt verum ꝙ eſſentia di=
C uina ſit principale obiectum ſcientie dei: quia licet
eſſentia diuina ſit primum obiectum ab intellectu
diuino cognitum: et ratio cognoſcendi omnia alia
tamen cognitio dei vt fertur in eſſentiam ſuam ſm
ſe vel ſm ea que ſibi attribuūtur non ſortitur ratio
nem ſcientie ſed ſimplicis intelligentie vel cogni=
tionis principiorum (vt prius dictum fuit) quia ſcire
eſt rem per cauſam cognoſcere: deus autē non co=
gnoſcit ſe vel ea que attribuūtur ſibi ꝑ cām: et ideo
talis cognitio non eſt ſcientifica: ſed cognitio aliarū
rerum ſm ea que eis attribuūtur poteſt in deo dici
ſcientia: quia talia cognoſcuntur a deo per eſſentiā
diuinam vt eſt cauſa omniū rerum et omnium pro
prietatum que eis attribuuntur: propter qḋ cogni=
tio dei vt ſortitur rationem ſcientie eſt iudicanda
vel vniuerſalis vel particularis: non ratione eſſen
tie diuine: ſed ratione aliarū rerum de quibus de⁹
habet cognitionem per eſſentiam ſuam tanqꝫ per
cauſam. Quid ergo? nunquid ſcientia debet dici D.
vniuerſalis vel particularis? Dicendū eſt ꝙ preter
acceptionē ſcientie particularis et vniuerſalis pri=
us poſitā: eſt alia acceptio videlicet: ꝙ ſcientia par=
ticularis vocatur illa qua aliquis ſic cognoſcit ali=
quid particulare ens et eius proprietates ꝙ nõ co=
gnoſcit alia entia: nec proprietates illorum: et per
oppoſitum ſcientia vniuerſalis dicitur que ſe extē
dit ad omnia ſcibilia: et non ad vnum tantum: acci E.
piendo ergo ſcientiam vniuerſalem et particularē Opinio
ſm hanc vltimam aſſignationem: patet ꝙ ſcientia doctoris.
dei eſt vniuerſalis: quia extendit ſe ad omnia ſci=
bilia: licet (vt ſic) non ſit vna ſm rationem: ſed plu=
res: quia ſciētie que ſunt in nobis diuerſe ſm rem
ſunt in deo diuerſe ſm rationem: cum igitur in no=
bis non ſit vna ſcientia que ſe extendit ad omnia
ſcibilia: ſed plures ſm rem: Conſequens eſt ꝙ ſciē
tia dei que vna eſt ſm rem ſit plures ſm rationem
prout extendit ſe ad omnia ſcibilia. Scḋm autem F.
primam aſſignationem ſcientie vniuerſalis et par
ticularis dicendum eſt ꝙ ſcientia dei eſt particula=
ris et vniuerſalis: et non vniuerſalis tantum vel
particularis tantum: quia illa ſcientia per quam co
gnoſcuntur res et rerum proprietates et paſſiones
ſm rationē generis remoti: propinqui ⁊ ſpeciei ſpe
cialiſſime eſt non ſolum vniuerſalis ſed etiam par
ticularis: ſed deus per ſcientiam ſuam cognoſcit
omnes res et rerum paſſiones et proprietates non
ſolum ſm rationem generis remoti vel propinqui
ſed etiam ſm rationem ſpeciei ſpecialiſſime: ergo
⁊c. vtraqꝫ premiſſarum patet ex precedentibus Ve
runtamen ſicut dictum fuit de prima aſſignatione
ſcientie vniuerſalis et particularis: ſic dicēdum eſt
de iſta: quia ſicut in nobis ſunt diuerſe ſcientie per
quā cognoſcimus corpus mobile et eius proprie=
tates et paſſiones: et per quam cognoſcimus cor=
pus mobile ad ſitum vel ad formā: ſic in deo ſunt
diuerſe ſcientie ſm rationem per quas iſta cogno=
ſcit: quāuis ſit vna ſm rem. ¶ Ad ratiões vtriuſqꝫ G.
partis reſpondendum eſt. Ad primā: ꝙ ſcientia Ad pri.
que eſt per cauſam vniuerſalem predicatione: vel principalē
per cauſam vniuerſalē que ſe extendit ad plures
effectus ſolum ſm illud quod eſt eis commune eſt
vniuerſalis prout vniuerſale diſtinguitur contra
particulare ſcḋm primam acceptionem: et ſic ſcien=
tia dei quam habet de rebus aliis non eſt ſolum
vniuerſalis: ſed cognitio que habetur per cauſam
vniuerſalem cuius cauſalitas ſe extēdit ad omnia
ſm omnes rationes tam vniuerſales qꝫ particula=
res (qualis eſt ſcientia dei) eſt vniuerſalis et parti=
cularis ſm primam acceptionem: et eſt vniuerſa=
lis iuxta ſecundam. Secunda ratio probat ſolū H.
ꝙ ſcientia dei eſt vniuerſalis iuxta ſecundam acce Ad ſcḋm
ptionem vniuerſalitatis: et illud conceſſum eſt.
¶ Ratio in oppoſitum bene probat ꝙ ſcientia dei
eſt particularis inquantū cognoſcit res ſm ratiões Ad rõe
ſpecificas: ſed per hoc non excluditur quin ſit vni= in oppoſi.
uerſalis inquantū cognoſcit res ſm ſuas rationes
generales et communes et inquantum cognoſcit
non ſolum vnum genus ſcibilium ſed omnia.

Sequitur diſtinctio. XXXVI.

Diſtinctio. XXXVI.

Sententia diſtinctionis. XXXVI. in generali & ſpeciali.

I. Sentẽtia in gñali. Hic ſolet queri. Superius oſtẽ-
dit magiſter ꝙ ſcientia dei eſt reſpectu
omniũ: et ex hoc res dicunt̃ eſſe in deo.
Nunc vero inquirit quõ res cognita ſit
in ipſo deo cognoſcẽte. Et diuidit̃ iſta ps in duas
Primo oſtendit quõ res quas deus cognoſcit ſunt
in ipſo deo. Et ſcḋo oſtendit quõ deus dicat̃ eſſe in
ipſis rebus. xxxvij. diſt. ibi: Et quoniã determina
tũ eſt. Item prima in duas. Scḋm duas q̃ſtiones
quas ſpecialiter mouet ꝛ ſoluit. Scḋa ibi: Poſt p̃dic
ta: et hic. Scḋa diuiditur in tres. Primo em̃ ppo
nit q̃ſtionẽ et eius determinationẽ. Scḋo ponit ſo
lutionis cõfirmationẽ et quedã incidentia determi
nat ibi ꝑ inde ſi diligẽter inſpiciat̃. Tertio determi
K. natum declarat ibi, ex premiſſis apertuꝫ eſt. ¶ In
Sentẽtia in ſpeciali ſpeciali ſic ꝓcedit. Et querit primo vtrũ illa q̃ deus
cognoſcit poſſint eſſe in eius eſſentia ſicut dicuntur
eſſe in eius preſentia que idem eſt qḋ eius eſſentia.
Et reſpondet ꝙ non: quia omnia que ſunt in eſſen
tia diuina ſunt eiuſdẽ nature cũ deo: ea autem que
cognoſcit deus non ſunt eiuſdem nature cum illo:
et ideo non debent dici eſſe in eius eſſentia: nec eſt
ſimile de preſentia: quia aliũ reſpectũ habet vel cõ-
notat q̃ eſſentia. Poſtea querit̃ vtrũ mala que co-
gnoſcunt̃ a deo ſicut et bona poſſint dici eſſe in deo
et reſpondetur ꝙ non quia illa ſolum dicuntur eſſe
in deo ad que deus ſe habet in ratione principij: nõ
ſic autẽ ſe habet ad mala: ſola em̃ ea que cognoſcũ
tur a deo per notitiam approbationis quorũ deus
eſt actor ſiue principium poſſunt dici eſſe in deo: nõ
ſic autem deus cognoſcit mala. Deinde confirmat
hoc: quia ſm Ambroſium idem eſt eſſe in deo: ꝛ eẽ
per ipſum: et eſſe ex ipſo: mala autem non ſunt ex
deo nec per ipſum: ergo nõ poſſent dici eſſe in ipſo
Ubi incidẽter oſtendit ꝙ illa verba apoſtoli ex ipſo
et per ipſum ꝛ in ipſo: poſſunt appropriari per intel
lectum diſtinctioni perſonarum tamen ſimpliciter
omnibus perſonis omnia predicta que enumerat
conueniunt. Subiungit etiam ꝙ cum aliquid dicat̃
eſſe ex aliquo efficientia ſola notatur. cũ vero dicat̃
aliquid de aliquo non ſolum efficientia ſed etiam
conſubſtantialitas notatur: et ideo licet creature di
cantur eſſe ex deo non tamen debẽt dici eſſe de illo
Ultimo epilogat determinata. Hec eſt ſententia
lectionis in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum deus cognoſcat mala.

L. Circa diſtinctionem iſtam pri
Que. pri. Arg. pro mo queritur: vtrum deus cognoſcat ma
la. Et videtur ꝙ nõ: quia intellectus qui
ſemper eſt in actu nõ cognoſcit priuatio
nem: vt innuitur tertio de anima: ſed intellectus
Cõfirmat̃ tur. diuinus ſemper eſt in actu: ergo non cognoſcit ma
lum qḋ eſt quedã priuatio. Et confirmatur: quia ſi
viſus vel auditus ſemper eſſent in actu nunq̃ au-
ditus cognoſceret ſilentium: nec viſus tenebras:
Argu. ij ergo eodem modo eſt circa intellectum: quare ꝛc.
Item omnis cognitio vel eſt cauſa rerum vel cau-
ſata a rebus: ſed ſcientia dei nec eſt cauſa malorũ
(ſaltem culpe) nec cauſata ab eis: ergo ꝛc. Item Argu. iij.
intellectum eſt in intelligente: ſed malum non eſt
in deo: ergo non eſt intellectum ab eo. ¶ In con- In oppo.
trarium eſt qḋ dicitur Job. xi. Ipſe nouit hominũ
vanitatem: et videns iniquitatem illorum nõne cõ
ſiderat: et in pſalmo: delicta mea non ſunt a te abſ
condita. ¶ Reſponſio. Circa queſtionẽ iſtam ſic M.
procedetur: quia primo ponetur quedam cõmunis Reſpõſio ad q̃ſtio.
diſtinctio de ſcientia dei. Secundo ponetur illud
in quo omnes moderni concordant. Tertio po-
netur illud in quo quidam diſcordant inquirendo N.
quid ſit verius. ¶ Quantũ ad primum ſciendum Primus
eſt ꝙ ſcientia dei q̃uis ſit vna ſm rem: accipitur tñ articulus.
tribus modis. dicitur enim ſcientia ſimplicis noti-
tie viſionis ꝛ probationis. Scientia ſimplicis noti-
tie dicitur illa qua deus ſcit omnia que ſunt/ fue-
runt/ vel erunt/ vel poſſibilia ſunt ſm infinitatem
diuine potentie. ſcientia vero viſionis dicitur eadẽ
ſcientia inquantũ eſt eorum que ſunt ſm aliquam
differẽtiam temporis ſolum: que pro tanto dicitur
ſcientia viſionis: quia apud nos ea que videntur
habent eſſe diſtinctum extra videntem: propter qḋ
ea que a deo prodeunt in eſſe proprio qḋ habent in
ſua natura preter eſſe qḋ habẽt in deo tanq̃ in cau
ſa dicuntur pertinere ad ſcientiam viſionis. Scien
tia autem approbationis dicitur que eſt eorum in
quibus diuina voluntas ſibi complacet: et hec ſunt
bona ꝛ mala pene: quatenus ſortiuntur rationem
boni moralis: et per oppoſitum dicitur neſcire ma-
la culpe quia ea reprobat tanq̃ a bonitate ſua diſ-
cordãtia. Si ergo queſtio intelligat̃ de malis cul-
pe ꝛ de ſcientia approbationis: patet ꝙ deus neſcit
mala culpe: quia ea non approbat ſed reprobat et
punit: et ſm hoc dicitur ab Abach. primo. mũdi ſũt
oculi tui ne videant malum et ad iniquitatẽ reſpi-
cere non poteris: et fatuis virginibus dicitur Mat
thei. xxv. Neſcio vos: ſed quia ſic ſcire vel neſcire
nimis eſt ſtricte ſumptũ: ideo deducatur queſtio
in ſcientia ſimplicis notitie ac viſionis tantũ de pri-
mo. ¶ Quantũ ad ſecundũ ſciẽdum eſt ꝙ omnes O.
moderni concedunt ꝙ deus cognoſcit malum: cu- Secũd' articulus.
ius ratio eſt: quia deus cognoſcit partes vniuerſi
et habitudines earum: ſed inter partes vniuerſi ta
lis eſt habitudo ꝙ generatio vnius eſt corruptio al
terius: in corruptione autem conſiſtit malum pene
quo ad animata: et malũ nature quo ad om̃ia. que
dam etiam partes vniuerſi poſſunt deficere a re-
ctitudine rationis in quo conſiſtit malũ culpe: ergo
de' cognoſcit oẽ malũ nature pene ꝛ culpe: cogno-
ſcit aũt p bonũ oppoſitũ: q2 priuatio non cognoſcit̃
niſi p habitũ rect' em̃ eſt iudex et ſui et obliqui: vt
dicit̃ pri. de anima: ſed malũ ſm Diony. lib. quarto
de diui. no. et Damaſcenum libro ſecundo. iiij. ca-
pitu. nihil aliud eſt q̃ priuatio boni: ergo malum
non cognoſcitur niſi per bonum: ſicut nec obli-
quum niſi per rectum: et in hoc oẽs moderni con- P.
cordant. ¶ Quantũ ad tertiũ in quo quidã diſcor- Tertius articulus.
dant ſciendũ eſt ꝙ de cognitiõe mali p bonũ eſt du
plex opinio. Quidã em̃ dicũt ꝙ deus cognoſcit ma
lum per ſpeciẽ boni (nõ cuiuſcũq̃) ſed boni qḋ pri-
uat: ita. ſ. ꝙ ſi deus nõ cognoſceret aliud bonũ a ſe
nullo modo cognoſceret malũ ſm ſpecialẽ rõnem
mali ꝛ hui' ratio eſt duplex. ¶ Prima eſt: q2 priua Prima rõ
tio nõ cognoſcit̃ niſi p habitũ oppoſitũ: ſed oppoſi

tio habitus et priuatiõis eſt circa idẽ ſubiectũ quod
cunqꝫ ſit illud. Deus aũt nõ poteſt eſſe ſubiectum
priuatiõis: ꝗ ſi nõ eſſet bonũ niſi deus aut non co=
gnoſceret aliud bonũ a deo nullo mõ eẽt malũ: nec
Rõ.ii. cognoſceretur. ❡ Secũda ratio eſt: priuatio nõ di
ſtinguitur a priuatiõe niſi quia diſtinguit habitus
ab habitu: ſicut non differt cecitas a ſurditate: niſi
qꝛ differt viſus ab auditu cũ enĩ priuatio ſit negatio
habitus in ſubiecto apto nato: rõne negatiõis nõ
poteſt vna priuatio differre ab alia: ſed magis con
uenit cũ ea: differũt ꝗ rõne habituũ qui per eas ne/
gant vel priuant ⁊ hoc eſt verꝫ vniuerſaliter nõ ſo=
lum in priuatiõibus ſed etiã in negatiõibus ꝙ non
differunt niſi rõne eoꝝ que negant. Unde nõ ho=
mo ⁊ non lapis idem ſunt reſpectu oim: ita ꝙ de ꝗ=
cunqꝫ verificat vnũ ⁊ alterũ niſi reſpectu eorũꝫ que
negant: ſed bonũ diuinũ nõ eſt bonũ qꝺ poſſit pri=
uari: ⁊ ſi eſſet tale nihilominus rõne ipſius nõ poſ=
ſent differre priuationes cũ ſit vnũ: ꝗ per cognitio
nem ſolius boni diuini nõ poſſunt mala cognoſci:
A. ſaltẽ ſm rõnẽ ſpecialẽ mali. ❡ He ſunt rõnes qua
rum prima pbat ꝙ ſi deus nõ cognoſceret aliud bo
num a ſe nullo mõ cognoſceret malũ. ❡ Scda p=
bat ꝙ non cognoſceret malũ ſaltẽ ſm ſpecialẽ rõeꝫ
B. mali. ❡ Alii ſunt quib⁹ hoc non placet. dicũt enĩ ꝙ
Alia opi. hoc eſt expreſſe ꝯtra ſententiã Dionyſii. vii. de di.
no. vbi aſſimilat diuinã cognitionẽ lumini. Unde
dicit ꝙ ſicut lumẽ ſi eſſet cognitiuũ cognoſceret te=
nebras: nõ aliunde cognitioneꝫ accipiens: ſed per
ſeipſum: ſic de⁹ bonitas exiſtens cognoſcit maluꝫ
Ratio qꝺ eſt priuatio boni (ſicut tenebra ẽ priuatio lucis)
qꝺ probant quaſi ecõtrario primis argumẽtis ſic.
malum cognoſcit p bonũ oppoſitũ: ſed malũ oppo
nitur bono diuino generali ⁊ ſpeciali oppoſitiõe: ꝗ
per bonũ diuinũ poteſt cognoſci malũ ſm rõem cõ
munem mali. ⁊ ſm rõnes ſpeciales malorum: ma/
ior ex dictis ſupponit. ſed minor pbat. ſ. ꝙ malum
opponat bono diuino generali: ⁊ ſpeciali oppoſitio=
ne: quia ſicut de⁹ eſt cauſa oim cõis (inq̃tũ oĩa ipꝫ
imitant) ⁊ eſt cã ſpecialis cuiuſlibet (inq̃tum diuer
ſimode a diuerſis imitat) ſic oĩa mala opponuntur
deo cõi oppoſitiõe inq̃tuꝫ ab arte ſua diſcordant: ⁊
opponunt ei ſpeciali oppoſitiõe inq̃tũ ab eadẽ di/
C. uerſimode diſcordant: vel deficiũt: ⁊ ſic patet mi=
nor. ſequitur ergo cõcluſio. ❡ Declarat etiã hoc p
ſimile. ſicut enĩ grãmatic⁹ per eandẽ artem cogno
ſcit omnes cõgruitates in cõi tanq̃ arti ſue cõcor=
dantes et ſingulas cõgruitates in ſpãli tanq̃ ſpãli
bus regulis ꝯcordãtes: ⁊ ſingulas icõgruitates in
cõi ⁊ ſpeciali tanq̃ diſcordantes ab arte ſua in cõi ⁊
a ſpecialibus regulis artis: ſic deus cognoſcit oĩa
bona in cõi inq̃tũ cõcordant ſue arti: et in ſpeciali
ꝓut diuerſimode ei concordant: ⁊ per illã eandẽ ar
tem nõ aliunde cognitionẽ accipiẽs cognoſcit ma
la in cõi inq̃tum ab arte ſua diſcordant: ⁊ in ſpecia
li inq̃tũ diuerſimode diſcordãt ab ea: nec propter
hoc cognoſcit malũ niſi p bonuꝫ oppoſitum: qꝛ bo=
no diuino opponit maluꝫ nõ tanq̃ bono qꝺ priuat
ſꝫ tanq̃ bono a q̃ diſcordat: ⁊ ſic intelligit illud qꝺ
dicit btũs Aug. xxii. de ci. dei ꝙ nãa nõ ꝯtrariat
deo: ſed vicium. Hec ſunt dicta illoꝝ quib⁹ impu=
gnant primã opinionẽ que tamẽ videt verior: qꝺ
D. patet dupliciter ſimul pbando propoſitum: et ſol=
Impro. uendo motiuum alioꝝ. ❡ Pria ratio eſt talis De⁹
ſm eos cognoſcit bona inq̃tum cõcordãt cum ar=
te ſua: mala vero inq̃tũ ab ea diſcordãt: ſed de⁹ nõ
põt cognoſcere quo mõ aliq̃ diſcordãt vel poſſunt
diſcordare a ſua arte niſi precognoſcat modũ quo
aliqua cum ea pñt cõcordare: ergo deus nõ poteſt
cognoſcere mala niſi pcognoſcẽdo bona cauſata:
vel cauſabilia que poſſunt cuꝫ arte diuina cõcorda
re. Maior pꝫ ex dictis eoꝝ. Minor declaratur: quia
diſcordare eſt deuiare a cõcordãtia: ſed nullus po
teſt cognoſcere quid ſit deuiare a concordãtia niſi
cognoſcat quid ſit cõcordare cum hoc icludat in=
tellectu alterius: ergo nullus põt cognoſcere quo
modo aliqua poſſunt diſcordare ab arte niſi preco
gnoſcat quo mõ aliqua poſſunt cum ea cõcordare.
Unde grãmaticus licet per eandẽ artem cognoſcat
cõgruum et incõgruum: tñ intellectus incõgrui nõ
dependet immediate ab arte. ſed mediãte intelle=
ctu ꝯtrarii ꝓpter dictã cauſam: qꝛ non poteſt ſciri
quid ſit diſcordare niſi ſciat quid eſt ꝯcordare: ⁊ idẽ
eſt de cognitiõe dei reſpectu bonoꝝ ⁊ maloꝝ: quia
ſemp intellectus negatiõis depẽdet ab affirmatiõe
⁊ priuationis ab hitu quẽ priuat: qꝛ illi ſoli opponit E.
vt nomẽ priuatiõis dicit. ❡ Scda rõ talis eſt. ma Rõ.ii.
lum eſt carẽtia alicui⁹ boni debiti in eſſe: defect⁹ ei
boni nõ debiti in eſſe (vt defectus viſus in lapide)
nõ habet rationẽ mali: hec eſt ratio ꝗ mali ſine qua
impoſſibile eſt intelligere malum. ſed illud debitũ
ineſſe cuius carẽtia eſt malũ non poteſt eſſe eſſẽtia
diuina que in nullo nata eſt eẽ niſi in ſuppoſitis di
uinis in quibus neceſſario eſt: ergo eſt aliqua per=
fectio creata: ergo ſine ea impoſſibile eſt intellige=
re malum: ⁊ ſine dubio abſurdum videtur ꝙ ceci/
tas poſſit a quocunqꝫ intelligi ſine viſu cum ſit de
ratione eius: eſt eñi priuatio viſus in ſuſceptiuo.
Dictum etiã Dionyſii nõ facit pro eis non enĩ intẽ F.
dit ibi Dio. tradere moduꝫ quo de⁹ cognoſcat ma Solutio
la: ſed quo cognoſcit alia a ſe. Dicit enĩ ꝙ de⁹ no/ ra. ii. opi.
uit oĩa anteq̃ fierent: quia oĩa ꝯtinet ⁊ oĩa prehabꝫ
in ſe tanq̃ oim cã: cõſtat autẽ ꝙ nõ prehꝫ in ſe ma
la tanq̃ eoꝝ cã: cum ergo dicit ꝙ lumen ſi eſſet co
gnitiuũ cognoſceret tenebras non aliunde vidẽs
tenebras q̃ a lumĩe forte p tenebras notat nõ pri= G.
uationem ſolam: ſed lumen participatum: ⁊ deri= Sol. ii.
uatum a fonte lumis iuxta quẽ modũ oĩs creatura
deo ꝯparata tenebra vocat Jo. i. tenebre eũ nõ cõ
prehenderũt. vel poteſt dici ꝙ deus nõ aliunde co=
gnitionem accipiens cognoſcit mala: qꝛ prima rõ
cognoſcendi tã bona q̃ mala eſt eſſentia diuia: ſꝫ
prima rõ cognoſcendi mala ſunt bona creata que
per mala priuantur.

Queſtio. II.

Utrũ creature ſint in deo.

Secundo queritur: vtrum crea H.
ture ſint in deo: Et videt ꝙ non: qꝛ ſi cre Que. ii.
ature eſſent in deo aut hoc eſſet per eſſẽ Arg. i.
tias ſuas aut per ſuas ſimilitudines: nõ
per eſſentias ſuas: quia quicquid eſt in deo eſt ab
eterno in ipſo: eſſentie autẽ rerũ non ſunt eterne:
nec per ſuas ſimilitudines: qꝛ quod eſt in aliquo ſꝫ
ſuaꝫ ſimilitudineꝫ tm̃: nõ habet in illo propriã opa
tionem res autẽ habent in deo ꝓprias operatiões
ſm illud. Act. xvii. in ipſo viuimus: monemur ⁊ ſu
mus ergo ⁊c. ❡ In ꝯtrarium eſt quod dicit Anſel In op.
mus monologion. xxxvi. ꝙ res verius ſunt ĩ deo: I.
q̃ in ſeipſis. Ad idem eſt quod dr in littera. ❡ Re Rñſio
ſpõſio. Dicenda ſunt duo. Primum eſt ꝙ oẽs res

ſunt in deo. Scdm eſt de modo quo ſunt in eo.

K. ¶ Primum patet de rebus creatis ſpecialiter ſic. Arti. i. oia que procedunt ab aliqua cauſa preexiſtunt ali/qualiter in ea (ſaltē potētia ꝛ virtute.) ſed oēs crea Prob. it. ture ꝑcedūt a deo ergo preexiſtunt aliqualiter in eo. ¶ Secundo patet idē de oībus creatis et crea tis ſic. quicquid eſt in eſſentia dei eſſentia: ſcientia: vel potentia: totū eſt in deo: ſed attributa ꝛ relatio nes et diuine pſone ſunt in diuina eſſentia: oia ve ro poſſibilia ſunt in eius potētia. bona vero ꝛ mala ſunt in eius ſcientia: ꝗ oia ſunt in deo: qꝛ preter hec L. nihil eſt dare qd̓ ſub his nō cōtineat. ¶ Quantum Arti. ii. ad ſecundū ſciendū eſt ꝙ res creata poteſt dupliciter conſiderari. Uno mō ſm eſſe ſuum formale: et naturam ꝓpriā gn̄is. Alio mō ſm eſſe virtuale ſue cauſe: ſm ꝙ dicuntur in ſua cauſa preexiſtere: ſi cō ſideretur res creata primo modo ſic ipſa dr̄ eſſe in deo: qꝛ eſt in dei ſcientia: ꝛ potentia. nō aūt in dei eſſentia. Cuius rō eſt quia creatura ſic cōſiderata (cum nō ſit idē qd̓ deus) ſolū poteſt ſe hr̄e ad deū in habitudine obiecti terminantis eiꝰ operationē: et non in habitudine idētitatis: ꝛ qꝛ hoc nomē deꝰ ſignificat ſuppoſitum cuius eſt agere: ſciētia vero et potentia ſignificāt principia actionū ſe extendē tium ad creaturas re: vel rōne: ideo creatura pōt dici eſſe in deo: ꝛ in eius ſciētia. ꝛ potētia: eo ꝙ deꝰ ſcit eam: vel poteſt producere eā: vel ꝓductā de/ſtruere. eſſentia vero nihil importat reſpectū ad creaturas: qꝛ ſicut a poſſe dr̄ potētia: ꝛ a ſcire ſciē tia: ſic ab eſſe dicta eſt eſſentia. Unde ſicut aliqua dicunt eſſe in dei potentia: qꝛ deus poteſt illa: et in dei ſcientia: qꝛ deꝰ ſit illa. ita dicunt eſſe in dei eſſē/tia: qꝛ deꝰ eſt i illa: vel qꝛ ſubſiſtūt in illa. Et qꝛ deꝰ non ſe hꝫ ad creaturam in habitudine identitatis: nec ſm eſſentiā. nec ſm naturalem exiſtentiam: ideo non poteſt dici ꝙ res ſic ꝯſiderate ſint in dei eſſentia ſeruando ꝓprietatē locutionis. licet eñ eſ ſentia dei non ſit aliud ꝙ̄ ſua potentia: vel ſcientia tamen aliquid connotat in nomine vnius qd̓ nō in nomine alteriꝰ. ꝓpter quod aliquid dicit eſſe i vno M quod non dr̄ eſſe in altero. ¶ Si autē conſiderentur creature ſm eſſe virtuale ſue cauſe hꝫ qd̓ in ſua cauſa preexiſtūt qd̓ eſſe licet non ſit creaturarū for/maliter: ſed potius creatoris eſt tamē eaꝝ aliquali ter: qꝛ hoc huius multipliciter dr̄ vt habet. ii. Elen choꝝ ꝛ ſic creature poſſunt dici eſſe in dei eſſentia qꝛ ſunt ipſamet diuina eſſentia que eſt ſua virtus ꝓductiua creaturarū: ꝛ ſic loquitur Anſelmꝰ ꝙ crea tura in deo eſt creatrix eſſentia. ſic etiā creatura eſt in dei ſcientia: quia deꝰ ſcit eſſentiam ſuā vt eſt vir tus ꝓductiua creaturaꝝ: ſed non debet dici ꝙ ſit in dei potentia: qꝛ diuina eſſentia nō ſubiacet ſue po tentie vt obiectū: ꝛ qꝛ ſuppoſiti eſt eſſe et agere: iō quecunq dicunt quocunq modo eē in dei potentia: ſcientia: vel eſſentia ſm eundē modū poſſunt dici eſſe in deo cuius eſt ſcire ꝛ poſſe. Ex predictis poteſt patere qualiter intelligendum eſt qd̓ dicunt Augu. et Anſelmus: ꝙ creatura verius eſſe hꝫ in deo ꝙ̄ in natura propria. Hoc eñ qd̓ eſt verius po N teſt eſſe nomē: vel aduerbiū. ſi ſit nomen tunc ē de terminatiuum ipſius eſſe: ſi ſit aduerbiū ſic eſt deter/minatiuum huius verbi qd̓ eſt hr̄e: Primo mō ꝗ ſenſus eſt ꝙ eē creare in deo eſt verius eſſe ꝙ̄ eſſe creature in ꝓpria natura: ꝛ hoc eſt verum: vocādo eſſe creare in deo eſſe qd̓ habet creatura in deo ꝑ identitatem modo quo dictum eſt: (ſcꝫ vt eſt creatrix eſſentia et eſſe creaꝫ in ſua natura eſſe ſuū for male) cōſtat eni ꝙ eſſe diuinum eſt verius: et perfe ctius ꝙ̄ eſſe creatum: ꝛ primū hꝫ creatura in deo: ſcdm aūt in ſeipſa: Si vero hoc qd̓ eſt verius ſit ad uerbium et determinatiuū huiꝰ verbi qd̓ eſt habere ſic eſt falſa ꝓpoſitio: ꝛ eſt ſenſus: ꝙ illud eē quod hꝫ creatura in deo hꝫ verius (i. veriori mō) ꝙ̄ illō quod hꝫ in natura ſua: ꝛ hoc eſt falſum: qꝛ illud eē qd̓ hꝫ creatura in natura ſua hꝫ formaliter: illud āt qd̓ habet in deo nō hꝫ formalit̄: ſed ſolum denomi natōe extrinſeca: eo mō quo diceret ꝙ ſanitas ho minis eſt in medicina: ſemꝑ aūt habetur verius i. veriori mō illud quod hēt̄ formaliter ꝛ intrinſece: ꝙ̄ꝗ ſit imperfectius: ꝙ̄ illud qd̓ habet denomina tione extrinſeca ſolum etiā ſi milleſies eſſet perfe O. ctius. ¶ Ad argumentū in oppoſitū dicendum ꝙ Ad prin cipale. res create ſunt in deo per eſſentias ſuas: nō quid formaliter vel ꝑ identitatem: ſed obiectiue: qꝛ ſub ſunt diuine ſcientie: ꝛ potētie: et hoc mō ſunt eterne: qꝛ ab eterno ſcite: ꝛ poſſibiles. Hoc etiā modo viui mus in ipſo: mouemur: ꝛ ſumus in ipſo cōſeruātē et a quo eſt noſtrum viuere et eſſe: ꝛ operari. Utrū autem res create omnes vel alique ſint in deo per ſuas ſimilitudines patebit in ſequenti queſtione. Ad auctoritates Anſelmi patet reſponſio.

Queſtio. III.

Utrum in deo ſint aliquę ideę

P. Oſtea queritur de ideis: Et primo vtrū in deo ſint alique idee: Et Que. iii. videt ꝙ non. qꝛ ſi ponerentur hoc eſſet Arg. vt eſſent principium eſſendi: vel cogno ſcendi non vt ſint principium cognoſcendi: quia Scdo per idem cognoſcit deus ſe ꝛ alia: ſed non cogno ſcit ſe per ideam: ergo nec alia. ¶ Item nec vt ſint principium eſſendi. qꝛ cū deus ſit cauſa creatu rarum per intellectū idee nō poſſunt eſſe principiū eſſendi creature niſi ſint principiū cognoſcendi ꝗre ꝛc. ¶ Item ſecundū Auguſtinū melius et perfe Tertio ctiꝰ cognoſcunt res per eſſentias ſuas ꝙ̄ per ſuas ſimilitudines: ſed deꝰ perfectiſſime cognoſcit res ergo cognoſcit eas per ꝓprias eſſentias: non ergo per ideas que ſunt quedā rerū ſimilitudines. ¶ In In op. ꝯtrariū eſt qd̓ dicit Aug. lib. lxxxiii. q. xlvi. q. ꝙ tā ta vis eſt in ideis vt ſine his intellectis ſapiens eē nemo poſſit: conſtat aūt deum eſſe ſapientiſſimū quare ꝛc. ¶ Item oēs forme que ſunt in potentia P. paſſiua matie ſunt in potētia actiua primi motoris Reſſo. vt habet a commētatore. xi. metaphiſice: ſed nihil aliud dicimus ideas ꝙ̄ formas rerum in deo intel lectualiter preexiſtētes ergo ꝛc. ¶ Reſpōſio. Uidē da hic ſunt tria. Primū eſt qd̓ vocamus ideā. Se cundum eſt an idee ſint in deo. Tertiū eſt quo mō ſe habeāt ad intellectū diuinū: ꝛ ad actum intelligē di. ¶ Quantū ad primū ſciendū eſt ꝙ Augu. vbi ſupra dicit ꝙ idea ſi verbuꝫ ex verbo transferatur dicit apud nos forma vel ſpecies: ſi autē dicat rō hoc non eſt ſm ꝓprietatē noīs. Ratio eñ alio noie ſignificat apud grecos. Dicit eñ logos: tamē vt di cit natura rei nō diſcrepat. ex quo poſſumus accipe re ꝙ cū idea ſm ꝓprietatem noīs ſit forma: et ſm veritatem rei ratio dici poſſit ꝙ idea eſt forma in tellectualis: ſolū eñ talis forma poteſt proprie di ci ratio: nā forma ſm eſſe qd̓ hꝫ in materia nō dr̄ ꝓprie ratio: nō ois autē forma intellectualis pōt

dici idea: ſed ſolum illa ad cuius ſimilitudinē ali=
quid eſt ꝓducibile. Unde Diony. v. cap. de di. no.
appellat ideas exemplaria ⁊ Seneca in quadā epi=
ſtola ad Luciliuꝫ dicit ꝙ idea eſt exēplar ad quod
artifex inſpiciens operaꝛ quicquid operaꝛ: exēplar
autē eſt ad cuius ſimilitudinē aliquid fit vel eſt fa/
cibile. Ex his ergo poſſum⁹ accipere ꝙ idea eſt for/
A. ma vel ratio ad cuius ſimilitudinē agens ꝑ artem
Arti. ii. poteſt aliquid ꝓducere. ¶ Ex hoc apparet ſcḋꝫ ſcꝫ
ꝙ idee ſunt in deo: ⁊ ꝓpriiſſime ſunt in eo: qḋ patꝫ
ſic. oē agens per intellectū hꝫ penes ſe rōnem rei ſi
ende quā cognoſcit. ⁊ iuxta quā exemplariter reꝫ
ꝓducit: ⁊ hoc pꝫ de ſe: ⁊ per dictuꝫ Ariſtotelis. vii.
metaphi. vbi dicit ꝙ ab arte fiunt quoꝝ ſpecies eſt
in anima: vt ſanitas in materia fit a ſanitate in ani
ma: ⁊ arca ſimiliter. Sed de⁹ ꝓducit res ꝑ intel=
lectum: ⁊ artē vt ꝓbatum fuit in ꝑcedenti di. ergo
deus hꝫ penes ſe rōnes rerū quas cognoſcit ⁊ iux=
ta quas res ꝓducit. Has autē vocamus ideas: ergo
B. ⁊c. ¶ Non ſolū aūt idee ſunt in deo: immo ꝓpriiſſi
me ſunt in eo. qḋ ſic patet: res enī habet eē quaſi ſex
modis. Uno mō in potentia materie. Alio modo
in cauſis ſuis agentib⁹: ⁊ naturalibus vnūquodqꝫ
eī preexiſtit aliqualiter i oībus cauſis ſuis ex qui=
bus vel a quibus educiꝛ paſſiue: vel actiue: Ter=
tio modo res hñt eſſe in ſeipſis cum iā ꝓducte ſunt
Quarto modo hñt eē in intellectu noſtro (anima
eī quodam mō eſt oīa.) Quinto modo habent
eſſe in intellectu motoꝝ orbium: qꝛ opus nature ē
opus intelligentie. Sexto modo hñt eſſe in intelle
C. ctu primi. Eſt eī deus ꝑ ſuum intellectū cauſa oīꝫ
entium: eſſe aūt qḋ hñt res in potentia materie nō
habet rōnem idee: qꝛ idea eſt quid actuale: dicitur
eī forma vel ſpecies: eſſe autē rei in potentia ma=
terie eſt pure quid potentiale: eſſe etiam rei in ſuis
cauſis naturalibus ⁊ agentibus non habet rōnem
idee: qꝛ idea dicit aliquid qḋ vt ſic pertinet ad intel
lectum. eſt eī ratio ſine qua nullus intelligiꝛ ſapi=
ens (ſm Aug.) eſſe aūt rei in ſuis cauſis naturali/
bus non eſt intellectuale (vt ſic) Item eē rei i ſeipā
non habet rōnem idee: qꝛ idea dicit aliquid facti=
uuꝫ: ſaltē per modū exēplaris: eſſe aūt rei in ſeipā
eſt aliquid factū magis ꝙ̄ factiuum ſaltē reſpectu
ſui non habet rōnem factiui nec idee: idea etiā di/
cit quid incōicabile ꝓpter qḋ rō rei in intellectu no
ſtro nō eſt idea: dicit etiā quid primū ⁊ ꝑncipale et
ſic forme rerū in mēte angelica nō ſunt ꝓprie idee.
Iſte autē due vltime ꝯditōes ſolum ſunt ꝯditōes
idee ſm ꝙ idea principaliſſime accipiꝛ ⁊ ſic ſolū vl
potiſſime idea eſt in deo: ratio enim cuiuſlibꝫ rei in
mēte diuina eſt qd actuale: intellectuale: factiuum
incōicabile: ⁊ primum ſeu principale. ¶ Has qꝫ
D. conditiōes tangit Aug. lib. lxxxiii. q. dicens ſic ipe
nāqꝫ principales quo ad quintā ꝯditionem: quedā
forme: quo ad primā: ⁊ rōnes rerum quo ad ſcḋaꝫ
ſtabiles atqꝫ incōmutabiles: quo ad quartā que ip
ſe formate nō ſunt ⁊ cum ipſe neqꝫ oriantꝛ: neqꝫ in=
tereant ſm eas tamē formari dr̄ oē quod oriri ⁊ in
E. terire poteſt. ⁊ oē quod oriꝛ ⁊ interit: ⁊ hoc eſt ꝗ̄tuꝫ
Arti. iii. ad tertiam cōditionem: ⁊ ſic pꝫ ſcḋm ꝓpoſitum ſcꝫ
ꝙ in deo ſunt idee propriiſſime. ¶ Quantum ad
tertiū ſcilicet qualiter ſe habeant idee ad intelle=
ctum diuinum aduertēdū eſt qḋ eſt ibi conſidera/
re quatuor. ſ. intellectū ⁊ rōem ſm quā intelligit: ⁊
actum intelligēdi: ⁊ rem intellectā: nec hoꝝ tria pri
ma vnqꝫ differūt in deo niſi ſm rōem: Quartum
autē quādoqꝫ differt ſm rē: ⁊ quādoqꝫ non. res eī intel
lecta primo et principaliter nō differt ab eis niſi ſꝫ
rōem. Primum eī ⁊ pricipale obiectum intellect⁹
diuini eſt ſua eſſentia: vt viſum fuit ſupra: ſed ob/
iectum ſecundariū qḋ eſt res creata differt realiter
ab aliis tribus inter hoc aūt ſolum obiectū pōt ha= F.
bere rōem idee. Qḋ pꝫ dupliciter: Primo qꝛ idea Rō. i.
eſt exēplar ad qḋ artifex inſpiciēs operaꝛ (vt patet
ex iam dictis) ſed illud ad quod intellect⁹ iſpicit ē
eius obiectum: ⁊ nullū aliud niſi vt induit rōnem
obiecti ſicut ⁊ i ſenſu illud ad quod viſus corporal
inſpicit eſt eius obiectum: nec quicqꝫ aliud niſi ca= G.
dat ſub modo obiecti: ergo ſolum obiectū itellect⁹ Rō. ii.
diuini habet rōnem idee. ¶ Secūdo pꝫ idem ſic.
idea licet non ſit in nobis eque principaliter reſpe=
ctu artificiatorum ſicut eſt in deo reſpectu oīm cre
atorum vel creabilium: eſt tamē aliqualiter: ſed in
nobis idea reſpectu artificiatoꝝ nō eſt intellectus
artificis nec ſuus actus intelligendi: qꝛ ad iſtoꝝ ſi
militudinē res artificiata nō ꝓduciꝛ: producitur autē
ad ſimilitudinē idee ſue: nec idea eſt ratio intelli=
gendi que ſic eſt rō intelligēdi ꝙ nō eſt intellecta:
ſicut eſt ſpecies ſm ponentes ipſas: qꝛ ad rōem in
telligendi ſic acceptam: ⁊ retentā nunqꝫ reſpicit itel
lectus artificis: reſtat ergo ꝙ idea in nobis ſit ſolū
obiectuꝫ intellectus noſtri. quare ⁊ i deo ꝑ portiona
biliter oportet dicere ꝙ idea non ſit intellectus di/
uinus nec actus intelligēdi: nec rō intelligēdi ⁊ nō
intellecta: ſed ſit ſolum obiectū intellect⁹ diuini qḋ
cōcedendū eſt. Sed hic eſt aduertendū ꝙ obiectū
intellectus diuini eſt duplex quoddā primū ⁊ princi=
pale quod eſt eſſentia diuina. Aliud aūt ſecūdariū
. ſ. res creabilis: vel creata: ⁊ iō inquirendū eſt qd
horum habeat rōnem idee an alteꝝ tm̄: an vtrūqꝫ
Uidetꝛ aūt prima facie ꝙ res creabilis et intellecta
a deo ſit idea ſui ipſius vt eſt ꝓducibilis in re extra
¶ Et hoc patet primo ex rōne idee ſic. idea eſt ra= H.
tio rei apud intellectum exiſtēs obiectiue ad cuius Rō. i.
imitationē aliquid eſt producibile: ſed creatura vt
intellecta a deo ſe habet ad ſeipſam vt eſt ꝓducibi
lis in re extra: vt ratio apud intellectū exiſtens ob
iectiue ad imitationem etiā rei vt eſt intellecta ꝓ=
ducit ipſa ꝓduciꝛ in re extra: ita ꝙ idem vt ꝓductū
imitaꝛ ſeipſum vt eſt intellectū ꝓduci: ſic eī et nō
aliter producitur res extra ſicut preintellecta fuit ꝓ
duci: ergo creatura vt a deo intellecta eſt idea ſui
ipſius vt eſt producibilis: vel ꝓducta: et eſt illud ſi
mile ei quod dictum eſt ſupra diſt. ix. cum quereretꝛ
de veritate: tūc enī dictum fuit ꝙ in hoc ꝯſiſtit veri
tas: ꝙ res vt intellecta conformaꝛ ſibiipſi: vt eſt in
natura: qꝛ veritas noſtri intellect⁹ aliquo mō cau=
ſatur a rebus: nunc vero dicitꝛ ꝙ res extra imitaꝛ
ſeipſam vt fuit vel eſt a deo intellecta: qꝛ eſſe reruꝫ
cauſaꝛ ab intelligere diuino: in hoc ergo eſt ſimili=
litudo ꝙ idē imitatur vtrobiqꝫ ſe ipſum aliter tamē I.
et aliter acceptum. ¶ Secundo pꝫ idē ſic arguen Rō. ii.
do vt prius ſicut in mente diuina ſunt idee oīm cre
atorū ſic i mente artificis ſunt idee artificiatorum
ſed idea in mente artificis eſt ipſamet res artificia
lis (vt preconcepta) ergo ⁊c. Minor declaraꝛ aucto/
ritate et rōne: auctoritas Ariſtoteł. vii. meta. pri⁹
allegata eſt ꝙ ſanitas in materia fit a ſanitate i ani
ma: ita ꝙ eadem ſanitas vt intellecta eſt idea ſuiip
ſius vt effecta. Ratio etiaꝫ eſt ad hoc qꝛ nihil eſt in
mente artificis ad cuius imitationē res exterius ꝓ
ducatur niſi ipſamet res vt eſt intellecta: ⁊ ſi quis

dicat ꝙ immo ꝙ artifex faciens arcam facit eã ad ſi
militudinem alterius arce quam vidit: ⁊ cuius con
ceptum penes ſe in mente retinuit; non valet quia
accidit ꝙ artifex cognitionẽ arce fiende acceperit
ex aliqua prius viſa. Si enim nunꝗ aliquã vidiſſet: ſꝫ
deus infunderet ei cognitionem arce faciende ad
huc ꝓduceret arcam per artẽ: ⁊ ita ideã: que tũc nõ
eſſet niſi ipſamet res vt intellecta: nunc etiã acci
piente artifice cognitionẽ arce fiende ex arca prius vi
ſa cognitio arce viſe nõ ſufficeret ad ꝓducendũ ꝑ
artem nouã arcã: niſi formaret de arca fienda no
uus conceptus: conceptus aũt de arca fienda (ſi eẽt)
ſufficeret abſꝗ conceptu de arca prius viſa: ergo ma
gis habet rationem idee in nobis res fienda (vt pri
us concepta) ꝗ quecũꝗ res alia. Tertio quia idea nõ
ponit niſi reſpectu effectus ꝓduci ꝑ artem: ſeu per
agens per intellectum: ſed agẽs per intellectũ non
differt ab agente naturali: niſi quia precognoſcit quod
ꝓducit: illud aũt ꝓducit quod non ꝑcognoſcit: ergo idea
non eſt aliud ꝗ res ꝑcognita: ſic ergo patet ꝙ res
creabilis vt a deo intellecta habet rationẽ idee re
ſpectu ſuiipſius vt effecta: nec dubiũ ꝙ hoc modo
loquunt philoſophi de ideis: licet nomẽ idee pau
ci exprimãt. Hoc ẽt mõ loquit de ideis Seneca in
loco prius allegato: ⁊ Aug. lxxxiii. q. xlvi. queſtiõe
qui videt nõ differre a Platone in ponẽdo ideas:
niſi ꝙ Plato poſuit eas per ſe exiſtentes (vt Ari
ſto. imponit ei) Aug. vero ponit eas in mente di
uina: ſed conſtat ꝙ Plato dicit ideas eſſe quiddi
K. tates rerum quare ⁊c. ¶ Sed contra hoc arguitur
Inſtat .i. dupliciter. Primo quia creatura cognita non eſt eter
na: ſed idee ſm Augu. ſunt eterne: ergo res cognita
L. non eſt idea. Si dicat ꝙ res creata ſm eſſe cognitũ
Euaſio eſt eterna: ⁊ ſic eſt idea. ¶ Contra, quia quero quid
Inſtantia intelligis per eſſe cognitum creature: quia aut intelli
gis per eſſe cognitũ cognitionẽ dei de creatura: et
tunc ſequit ꝙ creatura non eſt eterna: ſed cognitio
dei de ea: aut intelligis per eſſe cognitũ eſſe crea
ture quod deus nouit ⁊ tale eſſe nõ eſt eternum: quia nul
lum eſſe reale extra deũ eſt eternum. aut intelligis
per eſſe cognitũ habitudinẽ rõnis que eſt inter cre
aturam cognitam ⁊ deũ cognoſcentẽ: ⁊ iſta habitu
do nõ eſt creatura cognita: quia creatura nõ dicit ha
bitudinẽ rõnis nec etiaꝫ talis habitudo poteſt eſſe
idea: ⁊ ideo non poteſt dici ꝙ aliquid ex parte crea
M ture ſit eternum: quod poſſit dici idea. ¶ Secũdo ſic
Inſtã .ii. ſm beatũ Auguſtinũ idea eſt principium ꝓducen
N. di creaturam: ſed creatura cognita vel nõ cognita
Ad in .i. non eſt pricipiũ ꝓducendi ſeipſam: ergo ⁊c. ¶ Ad
primũ argumentũ dicendũ eſt ꝙ licꝫ res ſm eſſe ꝓ
prii gñis nõ ſint eterne: tamẽ ſũt eterne ſm eſſe co
gnitũ a deo: nec per illud eſſe cognitũ intelligo co
gnitionẽ dei: nec eſſe creature ſm ꝓpriũ genus: quia
illud (vt ſic) nõ eſt eternũ: ſed habitudinem cogni
tionis diuine ad creaturam cognitã ſm quã habi
tudinem ipſa dicit eſſe ab eterno in mente diuina
obiectiue a deo cognita: ⁊ hec habitudo nõ eſt res: ſꝫ
ratio: nec neceſſe eſt ſemꝑ ideã eſſe rem: ſed ſuffi
cit ꝙ ſit ratio rei apud intellectũ artificis ſicut ſani
tas in anima eſt idea ſanitatis in re extra: ⁊ domus
in mente artificis eſt idea domus materialis que fit
extra per artificẽ. ¶ Ad ſecũdũ dicendũ eſt ꝙ Au
O. guſtinus nõ dicit ꝙ idee ſint cauſa vel principiũ ꝓdu
Ad in .ii. cendi creaturas: ſed dicit ꝙ idee ſunt rõnes rex ſꝫ
quam dicit oriri ⁊ interire oẽ quod orit ⁊ interit: et
talis ratio poteſt eſſe ⁊ eſt creatura vt a deo preco
gnita quia talẽ creaturã ꝓducit deus qualem pre
concepit ꝓducere: verum eſt ꝙ idea quandoꝗ eſt
principiũ ſeu cauſa ſaltem remota rei ꝓducte in ar
tifice. qui cognitionẽ rei fiende ſumit ex alia re ſi
mili fiende rei: ⁊ ad cuius ſimilitudinem rẽ fiẽdã
ꝓducit: quia ſi talis res eſt cauſa cognitiõis artificis:
per ꝯñs ipſa eſt cauſa rei ꝓducte per cognitionem.
nam quicqd eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſati. Sed
vbi artifex non acciperet cognitionem rei fiẽde ex
alia re: aut ſi ex alia re talem cognitionẽ acciperet
non tamen rõne ſimilitudinis ſeu exemplaritatis
idea non eſſet cauſa rei ꝓducte: quia in tali caſu idea
non poteſt proprie dici niſi ratio rei fiende apud in
tellectum artificis: quia nihil aliud habet ibi rõnem
ſimilitudinis: ſeu exemplaritatis ¶ De eſſentia aũt P.
diuina que eſt primũ ⁊ principale obiectũ intellectus
diuini vtrũ habeãt rationẽ idee reſpectu creaturarum
eſt intelligendũ ꝙ ſicut dictũ fuit prius quedã ſunt
perfectiões ꝯmunes deo et creaturis: vt eſſe: vi
uere: cognoſcere: quedã ſunt ſolum in deo vt eſſe
oĩpotentẽ: infinitum: ⁊ huiuſmõi: nec fiat vis mo
do vtrũ dicãt perfectiões an non: quia certum eſt ꝙ
ſunt quedã diuine ꝯditiões et hoc ſufficit ꝓ nunc:
alia ſunt que ſolũ inueniunt in creaturis vt illa que
dicunt per oppoſitũ ad ꝑdicta: vt eſſe finitum: cre
atum: ⁊ huiuſmõi: et preter hec oĩa que dicunt qd
ditates rerum creatarum: vel perfectiões earum
eo modo quo eis cõueniũt: vt leo: bos: ⁊ huiuſmõi
que dicunt quidditates rerũ: vt ſentire: vel ratioci
nari que dicunt ꝑfectionẽ modo quo ꝯueniũt creatu
ris. ¶ Si ergo conſideret eſſentia diuina: ⁊ crea
tura ꝗtum ad cõditiões que hinc ⁊ inde dicunt ꝑ Q
oppoſitum: ſic eſſentia diuina non poteſt habere
rõnem idee: nec creatura rõnem ideati: cuius ra
tio eſt: quia illa que non poſſunt ſe habere ſicut imita
tabile ⁊ imitatiuum non poſſunt ſe hẽre ſicut idea
et ideatum: ſed eſſentia diuina et creatura conſide
rate ꝗtum ad ꝯditiões in quibus ſibi opponunt (vt
ſunt finitum: ⁊ infinitũ. creatũ) ⁊ increatũ: nõ poſ
ſunt ſe hẽre ſicut imitabile ⁊ imitatiuum: ergo non
poſſunt ſe hẽre vt idea ⁊ ideatũ. ¶ Utraꝗ ꝓpoſitio R.
patet ex rõnibus terminorum quia cauſa ꝑdicati idu
ditur in ſubiecto. Si aũt ꝯſiderent deus ⁊ creatu
ra ꝗtum ad perfectiões eis ꝯmunes vt ſunt eſſe:
viuere: ⁊ cognoſcere: intellectus: ⁊ voluntas: ſic in
diuina eſſentia bene inuenit ratio imitabilis: et in
creatura ratio imitatiui: oĩa enim que ſunt imitantur
eſſentiam diuinam quo ad eſſe: ⁊ oĩa viuentia quo
ad viuere et omnia cognoſcentia quo ad cogno
ſcere: et oĩa intellectiua quo ad intelligere: ⁊ velle.
⁊ hoc mõ eſſentia habet rõnem idee reſpectu crea
turarum ⁊ creature habẽt rõnem ideatorũ: vel ide
abilium ⁊ ſm hunc ſenſum dr Geñ. i. Faciamus ho
minem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtrã. Uerun
tamẽ hoc eſt imperfecte: quia vbi nõ eſt perfecta ra
tio imitatiõis non eſt ꝑfecta ratio idee: ⁊ ideabilis:
ſed hic non eſt perfecta ratio imitationis: ergo ⁊c.
Maior patet quia idea ⁊ ideatũ dicunt imitabile et
imitatiuum. propter quod vbi non eſt ꝑfecta imitatio
non eſt ꝑfecta ratio idee ⁊ ideati. minor ꝓbatur quia
imitatio dei a creatura ꝗtum ad quaſcunꝗ perfe
ctiões deo et creature cõmunes nõ ẽ ſm identitatẽ
ſpeciei: ⁊ tamẽ dr eſſe quedã imitatio dei a creatu
ris quo ad hoc: per oppoſitum ad illa q̃ ſic conueni
ant deo ꝙ nõ creatis: vel ſic creaturis ꝙ non deo
in quibus nulla eſt oĩno imitatio quin potius op

poſitio eſt ⁊ imitatio ẜm ꝓportionem: qꝛ qualē or
dinem realē habēt tales ꝑfectiōes in rebꝰ creatis:
qꝛ communiores ſunt priores eo ꝙ inueniunt̃ ſine
aliis: talē habēt in deo ẜm rōnē: vt eſſe prius ẜm
rōnem ꝗ̄ viuere: ⁊ viuere ꝗ̄ cognoſcere: ⁊ ſic de a-
liis. Imperfecte ḡ imitant̃ res create diuinā eſſen
tiam: etiā quo ad ꝑfectiōes hinc inde cōes: ⁊ iō nō
eſt inter ipſas ꝑfecta rō idee ⁊ ideati: ſicut eſt inter
A. rem intellectā ⁊ ſeipſā in effectam. ¶ De quiddita
te autē reꝝ quo ad ſuas rōnes ſpecificas: ⁊ perfe-
ctionibus eaꝝ ſub modo quo eis cōueniūt quo mō
poſſint habere diuinā eſſentiā ꝓ idea difficile ē vi
dere: immo nō videt̃ poſſibile: qꝛ illa ẜm que vna
res eſt idea. Uel exemplar alteriꝰ: ⁊ alia eſt eiꝰ ide
atum ſeu exemplatum ſunt in vtraqꝫ re formaliter
⁊ ꝓprie et ẜm aliquā ſimilitudinē: ſed quidditates
rerū ẜm ſuas rōnes ſpecificas: ⁊ ꝑfectiones earuꝫ
ẜm modū ſpecificum quo eis cōueniūt nō ſūt ī deo
formaliter ⁊ ꝓprie: ſed ſolum metaphorice: nec ali
quid formaliter in deo exñs correſpōdet eis ẜm ſi
militudinē: ergo res create ꝗ̄tum ad ſuas quiddi
tates ẜm rōnem eaꝝ ſpecificam: ⁊ ꝗ̄tū ad ſuas ꝓ-
prietates ſpecificas: ẜm modū quo eis cōueniunt
nō hñt eſſentiā diuinā ꝓ idea: maior pꝫ: qꝛ cū idea
tum et exemplatū ſit imitatiuum idee et exēplaris
(ad ſimilitudinē eñi idee ⁊ exēplaris ꝓducit̃ idea-
tum) oꝫ in vtroqꝫ eſſe aliquid formaliter ẜm qḋ at-
tendit̃ in vtroqꝫ ſimilitudo ⁊ imitatio vniꝰ ab alte-
ro. minor de ſe patet: qꝛ quidditas leonis ⁊ bouis:
⁊ huiuſmōi necnō ſentire: guſtare: odorare: ⁊ hu-
iuſmōi nō cōueniunt deo formaliter: nec ꝓprie: ſꝫ
ſolum metaphorice: quare ⁊c. ¶ Sed cōtra p̄dicta
B. poteſt ſic opponi quecūqꝫ ſunt penitus idē rei crea
Cōtra p̄dicta ar. ture ſi vnū habet eſſentiā diuinā ꝓ idea: videt̃ ꝙ re
liquum ſimiliter hēat. Uel ſi vnū nō habet: nec reli
quum: ſed ꝑfectiōes deo ⁊ creature cōes: ⁊ quiddi
tates reꝝ: necnon ⁊ ꝑfectiōes eaꝝ ſumpte ſub mo
do quo eis cōueniūt ſunt in creatura penitꝰ idē re
ergo ſi creatura habet eſſentiam diuinā ꝓ idea ꝗ̄
tum ad perfectiōes vtrobiqꝫ cōes videt̃ ꝙ ſimiliter
habeat eā pro idea ꝗ̄tum ad ſuā quidditatem ⁊ ꝑ
fectionē ſumptā ſub modo quo creature cōueniūt:
vel ſi hoc mō nō habet: videt̃ ꝙ nec illo mō qḋ ē cō
tra ea que dicta ſunt. Maior videt̃ manifeſta. Mi-
nor declarat̃: qꝛ ꝯſtat ꝙ cognoſcere et ſentire ſunt
penitus idē in bruto: Brutū eñi nullū aliud cogno
ſcere habet preter ſentire: eſſe etiā viuū eſt penitꝰ
idem cū eſſe ſenſitiuo: vel vegetatiuo in bruto: eſ
ſentia etiā bruti vt ens viuēs: ⁊ cognoſcens nō eſt
aliud realiter in ipſo ꝗ̄ ſua quidditas ſpecifica: ḡ
pꝫ ꝙ ꝑfectiōes deo ⁊ creaturis cōes vt cognoſcere
⁊ diſcernere ſunt in creatura (puta in bruto) penitꝰ
idem re cum ſentire qḋ dicit ꝑfectionē cuꝫ mō quo
creature cōueniūt: ⁊ eſſe ens viuēs: ⁊ cognoſcens
ẜm qḋ deus ⁊ creatura dicunt̃ cōuenire eſt in vno
C. quoqꝫ creato penitꝰ idē re qḋ ſua quidditas ſpeci-
Sop.ra. fica: ⁊ hec fuit minor. ſequit̃ ergo cōcluſio ⁊c. ¶ Et
dicendū ad hoc ꝙ loquendo de vtraqꝫ natura crea
ta: et diuina vt eſt quedā res in ſe non magis imi-
tat̃ creatura diuinā eſſentiā ẜm vnū eoꝝ que dicta
ſunt ꝗ̄ ẜm alteꝝ: vt ſatis efficaciter ꝓbat rō addu
cta: qꝛ tñ intellectꝰ ea q̄ ſunt vnuꝫ re (ſicut ſuperiꝰ
⁊ inferiꝰ) ſeparare poteſt intelligendo ſuperiꝰ ſine
inferiore: cōtractio aūt ſuperioris ꝑ inferius ē qñ-
qꝫ per aliquid qḋ imperfectionē includit q̄ non iclu
ditur in ſuperiore: ſicut cōtrahit̃ cognoſcere ꝑ ſen

tire. iō ẜm modū intelligendi dicimꝰ ꝙ creatura ꝗ̄
tum ad id qḋ cōius eſt nec includit imperfectionē
imitatur diuinā eſſentiā: nō aūt ẜm id quod ē ſpe
cialius et includit īꝑfectionē ꝗ̄uis ī re ẜm ſe nō ſit
differentia. Et ex hoc habet̃ alia ratio quare hic nō
eſt perfecta rō idee ⁊ ideati: qꝛ imitatio idee ꝑ idea D.
tum debet eſſe ex natura ideati: vt eſt in re extra:
et nō ſolum vt eſt in anima: quia ideatum dicitur
aliquid ꝓductum ad ſimilitudinē idee: productio
autē cōuenit rei ẜm eſſe in re extra: cū ḡ creat̃a ẜm
eſſe ſuum ſpecificū in re extra nō imitet̃ eſſentiā di
uinam: ſed ſolum ẜm quandā vniuerſalē abſtra-
ctionem ſuaꝝ ꝑfectionū factā ab anima patꝫ ꝙ hic
non eſt ꝑfecta rō idee ⁊ ideati. ¶ Ex hoc eñi appa E.
ret quoddā qḋ dictū fuit de p̄cedēte (ſcꝫ) ꝙ eſſentia
diuina nō eſt repreſentatiua rerū creataꝝ ꝑ hoc ꝙ
cōtinet eas: ſicut ſenarius ꝯtinet numeros ſub ſe
cōtentos. Et iſtud tunc fuit declaratū: nec ꝑ hoc ꝙ
rōnes rerum creataꝝ reluceāt in eſſentia diuina:
ſicut imagines in ſpeculo: qꝛ nihil tale eſt in eſſen-
tia diuina niſi ipſamet dicat̃ imago vel exemplar
rerū: quod dici nō poteſt: vt pꝫ ex his que ſtatim di
cta ſunt: qꝛ inter imaginē vel exēplar ex parte vna
et rem cuiꝰ eſt imago ex alia: oꝫ eſſe aliquā ſimili-
tudinē ẜm aliquid exñs formaliter in vtroqꝫ vt de-
claratum eſt: ſed iter eſſentiā diuinā ⁊ res creatas
nō eſt talis ſimilitudo. qꝛ nihil ẜm rem eſt in crea-
tura q̄d imitet̃ eſſentiā diuinā: nec in eſſentia di
uina eſt formaliter aliquid correſpōdēs exemplarit̃
q̄dditati reꝝ: vel cuicūqꝫ perfectiōi exñti in re crea
ta accepta ẜm ſuum eſſe reale: licet ẜm intellectuꝫ
noſtruꝫ poſſimus abſtrahere ſuperiꝰ ab inferiori:
(vt cognoſcere ⁊ ſentire) ⁊ ꝑfectiōi creature ſic ab-
ſtracte correſpondet aliq̄d in deo formaliter exñs.
Sed ẜm hoc eſſentia diuina nō poteſt eſſe repre-
ſentatiua rei vt cognoſcat̃: qꝛ ſupponit rē vtiā cogni
taꝫ: q̄re pꝫ ꝙ eſſentia diuina nullo mō eſt repreſen
tatiua reꝝ creataꝝ apud intellectū diuinū: niſi ẜm
ꝙ eſt cauſa continens in ſe virtualiter quicquid ē F.
in creaturis. ¶ Ad primum argumētuꝫ cū dicit̃ ꝙ Ad p̄im
ſi ſunt ponende hoc erit vt ſint p̄ncipiū cognoſcēdi p̄ncipale.
vel faciendi. dicendū ꝙ idee nō ponunt̃ in deo vt
ſint principiuꝫ cognoſcēdi: qꝛ idea vel eſt ipſamet
res cognita que eſt exēplar ſuiipſius vt fienda: et
tunc non eſt principiū cognoſcendi: ſed ipſum co-
gnitum nō p̄ncipale: ſed ſecundariū: vel eſt eſſen
tia diuina vt imitabilis a creatura: ſed vt ſtatī di-
ctum eſt: eſſentia diuina vel non eſt exēplar imita
bile a creatura: vel illa imitabilitas ſupponit rem
eſſe cognitam ⁊ ita nō eſt principiū cognoſcendi eā
nec ponuntur vt principiū ꝓducendi niſi ꝑ modū
exēplaris: ad quod artifex inſpiciens operatur: et
ad hoc ſufficit ꝙ ſint aliquid cognitū ad cuiꝰ ſimi-
litudinē aliud ꝓducat̃: nec requirit̃ ad hoc per ſe ꝙ
ſint principiū cognoſcendi: vt ſi eſſent principium
hoc accideret: ſi tamē conſideret̃ ꝙ idee ponunt̃ vt
ſint principiū cognoſcendi: ⁊ per conſequens agē-
di argumentū nō cogeret: ꝙ licet deꝰ per eſſentiā
ſuā cognoſcat ſe: et alia: tamē eſſentia ſua eſt exē-
plar alioꝝ: ⁊ ob hoc idea: non autē ſuiipſiꝰ: ꝓpter G.
quod ſe nō cognoſcit per ideā: ſed tm̄ alia. ¶ Ad Ad ſcd̄m
ſecundū dicendū ꝙ argumentū nō eſt ad ꝓpoſitū
qꝛ deus nō cognoſcit per eſſentias reꝝ: cū ille non
ſint ab eterno: tamen ab eterno ſunt cognite: neqꝫ
cognoſcit eas per ſimilitudines ſibi impreſſas: neqꝫ
ꝑ eſſentiam ꝓpriā vt eſt ſimilitudo: vel exemplar

earũ vt ꝓbatũ ē: ſed vt eſt cauſa eaꝝ: ⁊ hoc mõ cognoſcit perfectiſſime multo amplius ꝙ ſi cognoſceret res eas per eſſentias ſuas vel per ſimilitudines ab eis impreſſas: quia tunc eſſet intellectus dependens a rebus ⁊ ꝑ ꝯñs imꝑfectus ⁊ imꝑfecte itelligēs idõ ⁊c.

Vtrũ in deo ſit pluralitas idearũ Queſtio. IIII.

N. Que. iiii. Arg. i. DEinde queritur. vtrũ in deo ſit pluralitas idearũ. Et videt̃ ꝙ non: quia ſicut idea relatiue dicit̃ ad ideatũ ſic ſciẽtia dicit̃ relatiue ad ſcibile: ſed ſcientia dei eſt tm̃ vna (ꝙuis ſint plura ſcita) ergo ſimiliter in deo eſt vna idea tm̃: ꝙuis ſint plura ideata vel

Scdo ideabilia. ¶ Item ſi eſt in deo pluralitas idearũ: aut hoc erit ex pte eẽntie diuine: vel ex parte creaturarum: nõ ex parte eſſentie diuine: quia illa ſm ſe ē ſũme vna: nec ex parte creaturaꝝ: quia ſi ꝓpter reſpectum ad creaturas ſunt plures idee: quia ſunt pluriũ rerum eodẽ mõ deberent dici inequales idee: quia ſunt inequaliũ reꝝ: ſed iſtud nõ dicim⁹: ergo nec

In op. illud dicere debemus. ¶ In cõtrariũ eſt Auguſt. lib. lxxxiii. q. vbi loquit̃ de ideis pluraliter: ⁊ dicit expreſſe ꝙ alia rõne cõditus equus: ⁊ alia cõditus eſt homo. Et Diony. ſimiliter. v. capi. de di. no. loquit̃

I. Rñſio de eis pluraliter vocans eas exemplaria: ⁊ rões determinatiuas reꝝ: ⁊ factiuas. ¶ Circa queſtionem iſtam duo videda ſunt. Primum eſt vtrũ ſint plures idee in deo. Secundũ eſt vtrũ idee pertineant ad cognitionẽ ſpeculatiuam: an practicam.

K. Arti. i. ¶ Quantũ ad primũ ſciendum eſt ꝙ ſicut patet ex precedente queſtiõe: idea poteſt dici res creabilis vt intellecta que eſt imitabilis a ſe ipſa: vt effecta: vel eſſentia diuia vt eſt imitabilis aliqualiter a creatura. Si primo mõ vocet̃ idea cõſtat ꝙ in deo ſũt plures idee: quia plures res creabiles ſunt a deo ab eterno intellecte: ⁊ ita ſunt in deo obiectiue ſꝫ quẽ modũ idee pertinẽt ad intellectũ: ſi aũt idea accipiatur ſecundo modo. ſ. pro eſſentia diuina vt eſt imitabilis a creatura ſic dicendũ eſt ꝙ ꝓprie loquẽdo in deo eſt ſolũ vna idea: plures tamẽ rões ideales. quod pꝫ ſic: plures reſpectus rõis circa aliquã rem non ponũt niſi pluralitatẽ rõnum: ſed plures reſpectus imitabilitatis eſſentie diuine a creaturis ſunt ſolum reſpect⁹ rõis: ergo nõ ponũt circa eſſẽtiam diuinam niſi pluralitatẽ rõnum: Sed idea vt nunc ſumit̃ dicit rem: quia dicit formã que eſt imitabilis: ⁊ hec eſt vna res (. ſ. eſſentia diuina) reſpect⁹ aũt imitabilitatis qui ſunt reſpectus rõnis ſunt plures ergo eſt vna tm̃ idea. plures tamẽ rões ideales ꝙ autẽ ſint plꝛes reſpect⁹ imitabilitatis vni⁹ eẽntie diuie pꝫ ex ſupradictis: quia ꝗt ſũt pfectiões deo et creaturis cõmunes: vt eſſe: viuere: ⁊ cognoſcere: ⁊ huiuſmõi tot ſunt imitabilitates dei a creaturis.

L. Arti. ii ¶ Quantũ ad ſecundũ dicendũ eſt ꝙ idee per ſe: ⁊ ſimpliciter pertinent ad rõem: vel cognitionẽ practicam: ſm quid aũt ſolum ad rõnẽ ſpeculatiuã: cuius ratio eſt: quia ſicut eſt in habitibus ſic ſuo mõ eſt in actibus: Sed in habitib⁹ ſic eſt ꝙ ſciẽtia dicit̃ ſimpliciter practica: vel ſpeculatiua ex natura ſcibilis nõ autẽ ex intentione ſcientis: vel vtentis niſi ſm quid: ergo ſimiliter eſt circa cõſiderationẽ actualẽ ipſius dei ꝙ diceret̃ ſimpliciter ſpeculatiua: vel practica ex natura cogniti. ſm quid autẽ ex intentiõe ſcientis vel conſiderantis: Sed conſideratio qua deus cõſiderat ideas per ſe: eſt de regulis operabilium a deo: quia idea eſt exemplar ad quod inſpiciens artifex operatur (vt ſepe dictum eſt) ergo talis conſideratio eſt per ſe: et ſimpliciter practica: ſm quid aũt ſpeculatiua inquantum deus conſiderat ideas aliquorum operabilium que nõ intendit operari ſeu ꝓducere vel quia iã ſũt ꝓducta: vel quia ex bñplacito ſuo nõ vult ꝓducere ea. Unde cognitio ſpeculatiua quã de⁹ habet de rebus qualis eſt illa qua cognoſcit de rebus intentões logicas (vt hominẽ eẽ ſpeciem: vel animal eſſe gen⁹:) quia ſm iſtas ꝓprietates res nõ ſunt factibiles: non ꝑtinet ad ideas.

M. Ad pri. principa. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdũ eſt ꝙ nõ ꝓprie dr̃ ꝙ ſint plures idee accipiendo ideã ꝓ eſſentia diuina vt eſt imitabilis a creatura: ſed ſolũ ꝙ ſint plꝛes rõnes ideales: ſi tamẽ diceret̃ min⁹ improprie diceret̃ ꝙ ſi diceret̃ eſſe multe ſcientie: quia ſcientia vt ſciẽtia nõ ſe habet obiectiue ad intellectũ ſicut idea vnitas autẽ vel pluralitas rõnum ſemꝑ format̃ ab intellectu circa rem obiectiue intellectã: ⁊ idõ rõnes formate per intellectũ circa ideã ſortiri poſſint rõnem idee que cum ſint plures poſſunt dici eſſe plures idee: Sed circa ſcientiaꝫ que vt ſic habet ſe habet ad intellectũ ſoluꝫ ſubiectiue ⁊ nõ obiectiue nõ

N. Alia (…) format̃ plꝛes rões que format̃ nomẽ ſciẽtie. Uel aliter ꝙ vnitas ſcientie eſt ex principali obiecto: et quia illud eſt vnũ tm̃ reſpectu diuine ſciẽtie. ſ. ſua eſſẽtia licet ſecundaria obiecta ſint multa: idõ diuina ſcientia eſt tm̃ vna: ſed idea dicit formã cũ reſpectu imitabilitatis: et quia non eſt aliquid vnũ principale imitatiuum rõe cuius alia dicantur imitatiua: ſed ſunt plura quoꝝ vnũ imitando nõ dependet ab altero: idõ poſſunt dici plures idee: nõ autẽ plures ſcientie: ſed primũ melius eſt ꝓpter ea que dicta ſunt prius diſt. xxxv. Si aũt idea dicat̃ res intellecta vt eſt imitabilis a ſe ipſa vt effecta ſic nulluꝫ argumẽtum eſt. ꝙ ſi in deo nõ ſint plures ſciẽtie ꝙ non ſint plures idee: ſicut nullũ eſſet argumentũ ſi diceret̃ in deo non ſunt plures ſcientie: ergo nõ ſunt plꝛes res ſcite. Idea enĩ hoc mõ ſumpta eſt ipſamet res

O. Ad (…) ſcita. ¶ Ad ſecundum argumentũ dicendũ ꝙ nõ eſt incõueniens ideas eſſe inequales: ſi enĩ idee vocentur ipſe res intellecte ſic conſtat ꝙ ſunt inequales ſm inequalitatẽ reꝝ intellectaruꝫ: ſi vero idea vocet̃ eſſentia diuina vt imitabilis a creatura ſic ẽt ſunt inequales: quia inequales ſunt ſm moduꝫ nr̃m intelligendi ꝑfectiões ille in quib⁹ diuina eſſentia imitat̃ a creatura. perfecti⁹ enĩ eſt intelligere: ꝙ viuere: quia vnũ includit aliud ⁊ nõ ecõuerſo: nec ꝓpt hoc ponit̃ in deo aliqua inequalitas ſubiectiue ⁊ ſꝫ rẽm ſꝫ tm̃ obiectiue ⁊ ſm rõneꝫ qđ nõ ē incõueniẽs.

Sententia huius diſtinctionis in generali et ſpeciali. Diſtinctio. XXXVII.

P. Se(…) Inp(…) ET quoniã demonſtratũ eſt. Superius magiſter oſtendit quo modo res dicant̃ eſſe in deo. Hic oñdit quo mõ deus eſt in rebus: Et diuidit̃ iſta pars in duas. Primo oſtẽdit quo mõ deus habet eſſe in rebus. Secũdo oſtẽdit ꝙ ſm illũ modũ eſſendi nulla ponitur in deo imꝑfectio ſicut ponit̃ in creaturis eo ꝙ ſunt in loco. Secũda ibi. Cũqꝫ diuina. Itẽ prima in tres. Primo ponit modos quibus deus dicit̃ eſſe in reb⁹. Secũdo cõfirmat hoc ꝑ auctori=

tates ibi, nec autē illa. Tertio inquirit rōnem ibi, ꝙ modo aūt de⁹. Et hec vltima diuidit in tres. Primo oſtendit quo mō de⁹ dr̄ eſſe in ſanctis. Secūdo ex hoc remouet quoddā dubium ibi. Si aūt queris. Tertio inquirit rōnem quo mō dicat̄ eſſe in rebus cōiter ibi. Ex predictis patet: Et hec vltima diuidit in duas. Primo oſtendit difficultatē ꝓpoſiti. Secundo excludit quorūdā opinionē ibi, quidam tamē. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit. Primo ꝓponit ꝙ deus dr̄ cōiter eſſe in rebus per eſſentiā: potentiā: ⁊ preſentiā: ſine diffinitiōe: circūſcriptiōe: ⁊ limitatione. Alio aūt modo dicit̄ eſſe in ſanctis, ꝑ gratiā per quā de⁹ eos inhabitat. Tertio aūt modo dicit̄ eſſe in hoīe xp̄o ꝑ vnitatē: ſed ille mod⁹ terti⁹ ptinet ad tertium librū ſententiaꝝ. Poſtea cōfirmat hoc per auctoritates: vbi etiā dicit ꝙ malis ſemper deus preſens eſt. Secūdo vero oſtēdit quo modo deus eſt in ſanctis: ⁊ dicit ꝙ in ſanctis dicit̄ eſſe: et inhabitare in ꝙ̄tum tēporaliter ꝓcedit i eos. Poſt ea remouet quoddā dubia dicens: ꝙ illa inhabitatio ſane intelligenda eſt: nō eñ de⁹ ſic in ſanctis inhabitat vt apud ſe nō maneat: nec etiā vna ꝑſona ihabitāte reliqua excludit̄. ⁊ ſubdit ꝙ illa inhabitatio ē magis a fideliū mentib⁹ cogitat̄. et diligit̄: Poſtea dicit ꝙ (ſicut dr̄ cōiter) de⁹ in oibus reb⁹ intelligit̄ eſſe: ⁊ exprimit̄: ſed quo mō ſit in oibus rebus: ſiue vbiqꝫ, intellectu nō capimus: ſed etiā exprimi non poteſt. ¶ Deinde excludit opinionē quorundā et dicit ꝙ nō eſt intelligendū: ſicut quidā dicūt ꝙ de⁹ dicat̄ eſſe in rebus per preſentiā ſolū: q2 ei ſunt preſentia oia. Per eſſentiā vero: ⁊ potentiā: q2 virtute eſſentie ſue nat̄e: ⁊ potētie oia cōſeruat ⁊ in oibus operat̄: et hoc ꝓpter ſui ſimplicitatē: ⁊ infinitatē. Vnū tamē ſubdit ꝙ nō eſt credendū: ꝙ per hoc ꝙ deus eſt preſens rebus immūdis ſua preſentialitas maculet̄: ſicut nec ſp̄us maculat̄ ad corpus leproſum ex vnione ipſius ad ip̄z: nec ſol ꝙ̄uis ſuis radijs cōtingat loca immunda. Et hec eſt ſnīa ⁊c.

Queſtio, I.

Vtrum deus ſit in omnibus rebus.

B. Que.i. Arg.i. Circa diſtinctionē iſtam queritur de duob⁹. Primū eſt vtrū deus ſit in oibus rebus: Et arguit̄ ꝙ non: q2 inter cauſas ille ſole ſunt intrinſece que ſunt partes rem cōſtituētes: ⁊ he ſunt materia ⁊ forma finis eñ ⁊ agens dicunt̄ cauſe extrinſece: Sed de⁹ non ſe habet ad creaturas vt materia vel forma: ſed ſolū vt finis vel agens: ergo deus nō eſt in rebus; ſed poti⁹ extra res. ¶ Itē agere ſolum in rē

Scđo preſentē videt̄ eſſe limitate virtutis: ſicut agere aliquo ſuppoſito: ſed deus nō eſt limitate virtutis: g̊ non ſolū agit in preſens: ſed in diſtās: ⁊ ita nō ē in

In oppo. oibus: ſed diſtans a quibuſdā. ¶ In cōtrariuz eſt qđ dicit̄ Io. xxij. celū ⁊ terrā ego impleo. idē patet per Auguſtinū: Hilariū: Ambroſiū: ⁊ Gregoriū

C. in littera. ¶ Reſpōſio. Duo videnda ſunt. Primū

Rńſio Arti.i. eſt vtrū de⁹ ſit in oibus rebus. Scđm eſt de modo eſſendi in eis. ¶ Quantū ad primū ꝙ deus ſit i oibus rebus ꝓbat̄ ſic: cauſa ſingularis et immediata et actu operans ſimul eſt vel non eſt cū ſuo effectu ⁊ hoc hēt̄. ij. phiſi. ſꝫ de⁹ eſt cauſa ſingularis: ⁊ ꝑ oppoſitū ad vniuerſalē ꝑ predicationē: ⁊ immediata reſpectu oim ⁊ actu operans ꝙ̄diu res eſt: ergo ſimul eſt cum qualibet re exiſtente; minor ꝓbat̄ ꝙ̄tū ad duas eius partes (ſcꝫ) ꝙ deus ſit cauſa immediata oim: ⁊ ꝙ ſit actu operans ꝙ̄diu res eſt: ꝙ ei ſit cauſa ſingularis exponendo ſingulare mō ꝙ̊ dictū

D. eſt nō oportet ꝓbare. ¶ Quantū ergo ad primū. ſ. ꝙ deus ſit cauſa immediata oim pꝫ ſic. duplex eſt cauſa: quedā eſt efficiens ⁊ nō cōſeruans vt domificator reſpectu domus: quedā vero efficiēs ⁊ cōſeruans vt ſol reſpectu luminis in aere: ⁊ ſm hoc ſūt due actiōes. ſ. productio: ⁊ cōſeruatio. ꝙ̄uis g̊ de⁹ non ſit immediata cā oim ꝙ̄tuꝫ ad ꝓductionē: eſt tamē immediata cauſa oim ꝙ̄tum ad cōſeruationem: ſm etiā hanc actionē ſemꝑ eſt actu operans ꝙ̄diu res eſt: ſm illud Ioh. v. pater me⁹ vſqꝫ mō operat̄ ⁊ ego operor: aliter eñ res cederent in nihilum niſi manu oipotentis tenerent̄: ⁊ ſic pꝫ minor. Sequit̄ g̊ cōcluſio. ſ. ꝙ deus ſit ſimul cū oibus rebus ꝙ̄diu ſunt. ¶ Sꝫ cōtra hāc rōēz inſtat̄ primo: q2

E. Inſtat.i. ꝯſi tota cōcedat̄ nō videt̄ tñ ꝓbare ꝯcluſionē. Querimus eñ vtrū de⁹ ſit in oibus reb⁹: ratio aūt ſolū ꝓbat ꝙ deus ⁊ creatura ſunt ſimul qđ ſi itelligatur de ſimultate durationis vt videt̄ eſſe intētio Ariſt. (ſcꝫ ꝙ vno poſito aliud ponat̄) nō ꝓpter hoc ſequitur ꝙ vnū ſit i alio: alioqñ cū Pariſi⁹ ⁊ Roma ſint ſimul duratiōe ſequeret̄ ꝙ Pariſi⁹ eſſet in Roma vel ecōuerſo qđ nō eſt verū: ſi vero itelligatur de ſimltate loci adhuc nō ſequitur ꝙ vnū ſit in alio: q2 agens corporeum ⁊ ſuū ꝓductū nō ſunt ſimul: niſi q2 ſunt contacta. per hoc autem vnū nō eſt in alio ſed extra aliud. Et iterū iſtud nō habet locū in agēte incorporeo: q2 nō poteſt eſſe cōtactū alteri quare

F. Inſt.ii. ⁊c. ¶ Secūdo ꝙ nō videt̄ verū illud qđ aſſumit̄ (ſ. ꝙ deus ſit immediata cauſa cōſeruatiōis cuiuſlibꝫ rei) cōſtat eñ ꝙ lumē nō ꝯſeruat̄ a deo in aere niſi mediante ſole: ⁊ ſic eſt in cōpluribus alijs: ergo ſaltem in iſtis nō cōcludit rō ꝙ de⁹ ſit in illis. ¶ Et di

G. Sol.i. cendū ad primū ꝙ qñ dicim⁹ deum eſſe in reb⁹ nō intelligim⁹ eū eſſe in eis vt partē intrinſecā: vel intrinſecus rē penetrantē vt magis infra patebit: ſꝫ intelligim⁹ eū eſſe preſentem rei nō ſolū ſm durationē; q2 eſt quando res ſunt: nec ſm cōtactuz corporalem cū non ſit corpus: nec virtus in corpore: ſꝫ ſm ordinē qui in ſpiritib⁹ tenet locū ſit⁹ in corporibus: in hoc tamē excellit ordo in ſpiritib⁹ ſitū i corporibus: q2 per ſitū ſe habet vnū corp⁹ ad aliud immediate quo ad ſui extremū: ſed per ordinē ſe hꝫ ſp̄us ad corpus imediate ſm quodlibet ſui (ſaltē non eſt hoc dubiū de ſp̄u increato. ſ. deo: quicquid ſit de alijs) ꝓpter qđ poteſt dici eſſe nō ſoluꝫ iuxta

H. Sol.ii. res: ſed in rebus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ dato ꝙ deus nō eſſet immediata cauſa conſeruatiua oim quecūqꝫ ſunt in rebus: tamē adhuc habet̄ ꝓpoſitū Primo q2 ⁊ ſi non cōſeruet immediate oēm rē: vel oē qđ eſt in rebus: poteſt tamē ſi vult abſqꝫ ſui mutatiōe immediate cōſeruare. operatio autē cōſeruandi nō facit preſentiā: ſed arguit eā a poſteriori tāqꝫ p̄ſuppoſitā. Secundo q2 in oi re ſubſiſtente eſt aliquid quod immediate a deo cōſeruatur: ſcꝫ corporalia quidē ſm ſe tota a deo cōſeruant̄ corporalia vero quo ad materiā: ⁊ illa cum ſit in tota re: et nihil ſit rei cui non ſit preſens materia vt pote que oibus ſubeſt: qua rōne deus eſt ei p̄ſens immediate ea rōne eſt preſens oibus que ſunt in re: licet nō cōſeruet ea immediate: cōſeruat eñ materiā q̊ eſt

I. Arti.ii. indiſtans a quolibet rei: ſic g̊ pꝫ primū. ¶ Quantū ad ſecundum ſcilicet de modo eſſendi in rebus: aduertendū eſt ꝙ triplex eſt mod⁹ in genere quo

deus dr̄ eſſe in rebus: vnus generalis: ⁊ duo ſpā-
les generalis mod⁹ eſt quo de⁹ dr̄ eſſe in rebus ꝑ
eſſentiā: preſentiā: ⁊ potentiā: qualiter aūt ſit in oī
bus per potentiā: et ꝑ preſentiā ſatis clare: ⁊ ꝯcor-
diter ponitur qꝛ cū de⁹ ſit in rebus: qꝛ eſt cauſa rerꝫ
ſicut ecōtrario res dicunt̄ eſſe in deo: qꝛ ſunt crea-
te ab eo (vt prius dictū fuit) ſcḋm duas cōditiōes cā-
litatis diuine dicit̄ de⁹ eſſe in rebus duob⁹ modis
res eñ ꝓducunt̄: ⁊ cōſeruant̄ a deo ꝑ intellectū: ⁊ li
bere: dicit̄ ergo de⁹ eſſe in reb⁹ per preſentiā rōne
ſue intellectualitatis: ſicut illa dicunt̄ ſibi preſentia
quorꝫ vnū eſt in ꝓſpectu alteri⁹: ſed dicit̄ in eis eē
ꝑ potentiam ſue libertatis ſcḋm quā poteſt ꝓut vult
eas cōſeruare: vel ānihilare: qualiter aūt ſit in re-
R. Opi. bus per eſſentiā nō ſic cōcorditer ponit̄. ¶ Quidā
eñ dicunt de exiſtētia dei in rebus ꝓportionabilit̄
his que dicta ſunt de exñtia rerꝫ in deo: ⁊ hoc ſic. qꝛ
ſicut res cōſiderata ſcḋm eſſe ꝓpriū gñis nō dr̄ eſſe in
diuina eſſentia: ſed ſolum in dei ſcientia: vel potē
tētia: qꝛ ipſa ſic ꝯſiderata nō eſt idē qḋ deus: ſed ſe
habet ſolū in rōne obiecti terminantis opationē di
uinā (vt declaratū fuit ſupra) cōſiderata aūt ſcḋm eē
virtuale ſue cauſe qḋ eſt aliqualiter eſſe cauſati dr̄
L. eſſe in dei eſſentia eo ꝙ eſt idem cū ea: dicēte An-
ſelmo ꝙ creatura in deo eſt creatrix eſſentia: ſic ex
iſta parte de⁹ poteſt cōſiderari dupliciter. Uno mō
ſcḋm ſuū eſſe in ſe: ⁊ ſic nō eſt in aliqua re ꝑ eſſentiā:
ſed potius dicit̄ eſſe ſupra res: qꝛ in excellentia na
ture ſupergredit̄ oēm rem ſicut et natura creata ſi-
mili modo cōſiderata nō eſt in eſſentia diuina: ſꝫ
ſub ea. Alio modo poteſt de⁹ conſiderari ſcḋm eſſe
qḋ non eſt ipſi⁹ formaliter: ſed cauſaliter: ⁊ hoc eſt
eſſe formale creature ⁊ ſic de⁹ eſt in rebus ꝑ eſſen-
tiam: nō ꝙ eſſentia diuina ſcḋm ſe ſit in re: ſed qꝛ eſ-
ſentia que eſt rei formaliter eſt eſſentia dei cauſali
ter: vt ſicut ex alia parte dicebat̄ ꝙ creatura in deo
eſt creatrix eſſentia: ſic deus in creatura nō ē aliud
ꝙ̄ creatura. Sed ſi bñ volum⁹ cōſiderare: nec illḋ
qḋ cōiter dicit̄: de exiſtentia dei in rebus ꝑ preſen-
tiam: ⁊ potentiā. nec illud qḋ nūc ſpecialiter dictuꝫ
eſt de exiſtētia ei⁹ in reb⁹ per eſſentiā eſt ſufficient̄
M. dictum. ¶ Primū pꝫ: qꝛ de⁹ per ſuā intellectualita-
tem equaliter habet in ꝓſpectu res dū ſunt: ⁊ anꝙ̄
ſint: ſimiliter per ſuā libertatē equaliter pōt rē ꝓ-
ducere vel nō ꝓducere anꝙ̄ ſit ſicut iā exiſtentem
poteſt cōſeruare vel nō ꝯſeruare: ſi ḡ de⁹ dicit̄ eſſe
in rebus per preſentiā: ⁊ potentiā rōne ſue intelle-
ctualitatis et libertatis modo quo expoſitum eſt.
ſequit̄ ꝙ deus ſcḋm hos modos equaliter erit in re-
bus nondū exiſtētib⁹ ſicut in iam exñtibus: qḋ nō
dicimus. Secūdū aūt nō ſufficit: qꝛ vt ꝓbatuꝫ eſt
in primo articulo deus eſt in reb⁹ nō ſolum ſcḋm effe
ctum ſuum: ſed ſcḋm realē exhibitionē ⁊ preſentialē
N. eēntie ſue: ⁊ iō oꝫ plus dicere ꝙ̄ alii dicāt. ¶ Propt̄
Alia opi. qḋ aliter dr̄ ⁊ melius: ꝙ cū exiſtētia dei in reb⁹ req̄
rat exiſtentiā rerū: in eo eñ qḋ nō eſt nihil eſſe po
teſt: res aūt nō exiſtūt niſi ꝑ actualē opationeꝫ dei
creantis ⁊ cōſeruantis res: iō ſcḋm tria que cōcurrūt
ex parte dei ad ꝓductionē: vel ꝯſeruationē dei ſu-
O. munt̄ illi tres modi. Illa autē tria ſunt operatio:
vel actio: virtus a qua eſt actio: ⁊ eſſentia ī qua eſt
virtus: qꝛ ergo actio creationis facit rem exiſtere:
actio aūt cōſeruatiōis exiſtentiā rei cōtinuat. Exi
ſtentia aūt rei facit rem deo preſentē: ⁊ deū rebus:
deus eñ nō efficitur preſens rei niſi quia res effi-
citur preſens ei: ideo ratione actionis producen-
tis: ⁊ conſeruantis rem in eſſe: deus dicit̄ eſſe in
rebus per preſentiā. Et quia hec preſentia nō eſt
ſolum ſcḋm cognitionē vt alii ponūt: ſꝫ ſecundū rea
lem exhibitionē: nā ſicut figura ſigilli non fit nec cō
ſeruatur in aqua niſi ad realē coexiſtētiā ſigilli: ſic
nulla res cōſeruatur in eſſe niſi ad realē coexiſten-
tiam dei. iō dicit̄ deus eſſe in rebus per eſſentiā ꝓ-
pter realē coexiſtentiā diuine eſſentie cū rebus. vl
terius qꝛ ab eſſentia nō egredit̄ actio niſi mediāte
potentia dr̄ deus eſſe in rebus per potentiā: Et hi
ſunt modi generales quib⁹ deus eſt in oībus reb⁹
ꝯſideratis ſcꝫ ſcḋm ſuū eē naturale. ¶ Alii autē mōi
ſumunt̄ ſcḋm eſſe ſpirituale qḋ eſt eſſe grē ꝑ quā re-
generamur ad ſpiritualē vitā: in quo eſt duo cōſi-
derare ſcꝫ per ꝑſonam reparantē nos (ſcꝫ chriſtuꝫ)
qui per aſſumptā humanitatē tanꝙ̄ ꝑ inſtrumētuꝫ
non neceſſitatis: ſed cōgruitatis reparauit nos: et
ſic deus dicit̄ eſſe in humanitate aſſumpta per gra
tiā vnionis: vel poſſum⁹ conſiderare hoīem repa-
ratum inꝙ̄tū hmōi: ⁊ ſic dr̄ eſſe in hoīe per gratiaꝫ
adoptiōis ⁊ ſcḋm primū modū. ſ. ꝑ gratiā vniōis con
ſtat ꝙ deus nouo reali modo eſt in creatura aſſum
pta: ⁊ nō ſolū effectus ei⁹: qualiter aūt ſit nouo mō
in creatura ſcḋm alium modū ipſe deus: ⁊ nō ſolum
eius effectus dictū fuit ſupra diſt. xiiii. ¶ Ad pri- P.
argumentū dicendū ꝙ deus nō dicit̄ eſſe in rebus Ad prim
per modū partis intrinſece rem cōponētis immo principale.
eſt extra res: ſed dicit̄ eſſe in eis ꝑ immediatam ꝓ-
ſentiā quā habet ad quālibet rē: nō ſolū ſcḋm extre-
mū rei vt fit per ꝯtactū: ſed ſcḋm qḋlibet rei: quā pre
ſentiā facit ordo nō ſitus vt dictū fuit. ¶ Ad aliud Q.
dicēdum ꝙ facere rem preſentē eſſe que pri⁹ oīno Ad ſcḋm
non fuit: vel cōſeruare iā factā: nō arguit impfe-
ctionē: vel limitationē potentie. Sed potius pfe-
ctionē dū abſꝙ eius preſentia cetera nec eſſe nec ꝑ
manere poſſunt: ſec⁹ autē eſt agere aliquo modo
ſuppoſito. qꝛ iſtud arguit ꝙ virtus cauſe nō ſe extē
dit ad omnia ex quo neceſſario aliquid ſupponit
et iſtud eſt imperfectionis: ideo non eſt ſimile.

Vtrū deus ſit vbiꝙ. Queſtio. II. R.

SEcundo queritur vtrū deus Queſtio.
ſit vbiꝙ. Et videt̄ ꝙ nō: qꝛ ſic ſe habent Arg. i.
permanētia ad locū ſicut ſucceſſiua ad
tempus: ſed in ſucceſſiuis vnū indiuiſi-
bile nō poteſt eē in diuerſis tēporibus ſimul ergo
nec indiuiſibile ꝑmanēs (vt deus) poteſt ſimul eē In op.
in diuerſis locis nō eſt ergo vbiꝙ. ¶ In cōtrariuꝫ S.
eſt qꝛ deus eſt in oībus rebus: ſed quilibet locus ē Reſſio
aliqua res: ergo deus eſt in oī loco. ¶ Reſponſio.
locus pōt cōſiderari dupliciter Uno mō ꝓut eſt qḋ
res creata et ſic deus eſt in oībus locis ſicut dictuꝫ
eſt eum eſſe in oībus rebus. Alio modo poteſt cō
ſiderari ſcḋm ꝙ eſt cōtentiu⁹ locati. Et ſic dicendū ē
ꝙ deus ſcḋm ſe eſt nuſꝙ̄ et ſcḋm effectus ſuos eſt vbi
ꝙ. ſcḋm ſe nuſꝙ̄ eſt qꝛ a nullo continet̄: ſed poti⁹ oīa
continet: ⁊ cōſeruat. ſcḋm autē effect⁹ ſuos eſt vbiꝙ:
qꝛ oēm locum replet effectibus ſuis: ⁊ ſcḋm hunc mo
dum ꝓpriū dei eſt eſſe vbiꝙ. nihil eñ replet oēm T.
locū bonitatibus: ⁊ effectibus ſuis niſi deus: iuxta
qḋ eſt notandū ꝙ magiſter in littera diſtinguit tri-
plicem modū eſſendi in loco (. ſ.) circūſcriptiue: ⁊ hic
modus cōuenit ſolis corporib⁹ que ſcḋm ſui vltimū
cōmenſurant̄ vltimo cōtinentis qḋ eſt locus ea cir
cunſcribēs. Item aliquid eſt in loco diffinitiue ⁊
hic modus vt dicūt quidā cōuenit ſubſtātiis ſpūa-

libus creatis de quo ſtatim inquiret poſtea. ⁊ neut
A. iſtoꝝ modorum eēndi in loco: vel vbiqꝫ deo cōuenit.
¶ Cuiꝰ rō eſt: qꝛ primꝰ modꝰ arguit in eo qd̓ dicit
eſſe in loco limitationē q̄titatis corporee. Secun
dus vero modꝰ arguit limitationē eſſentie ⁊ virtu
tis ſꝫ illos qui hūc modū ponūt. Utrūqꝫ aūt iſtoꝝ
deo repugnat. Itē ſm nullū iſtoꝝ modorum pōt ali
quid eſſe in pluribꝰ locis ſimul: ⁊ multo minꝰ vbi-
qꝫ. impediente hoc limitatōe rei ſꝫ quātitatē mo
lis vel virtutis: vt dicūt qui ponūt ſpūꝫ loco diffini
ri. Tertius modꝰ eſſendi in loco. ſ. repletiue con
uenit deo: nō ſm ſe: ſed ſm ſuos effectus (vt dictū
eſt) ⁊ ſic eſt ꝓpriū dei eē vbiqꝫ: qꝛ ſola virtus diuina
ſe extendit ad ꝓducendū oēs res exn̄tes: vel poſ
ſibiles eſſe in loco: et hoc (ſcꝫ) replere locū ſuis effe
ctibus et ſic eſſe vbiqꝫ cōuenit et nō ab eterno: ſed
ex tempore ſicut ⁊ ꝓducere res quibꝰ oīs locꝰ reple
B. Ad primum principale. tur. ¶ Ad argumentū primū dicēdū ꝙ ſicut eſt ali
quid indiuiſibile qd̓ eſt aliquid ſucceſſiuoꝝ vt nūc
vel mutatū eſſe: et iſtud non poteſt eſſe in pluribꝰ
partibus tpis vel motꝰ. Aliud vero eſt qd̓ nō eſt de
gn̄e ſucceſſiuoꝝ vt eternitas vel euum et iſtud po
teſt coexiſtere toti ſucceſſioni motꝰ aut temporis:
ſic eſt quoddā indiuiſibile qd̓ eſt aliquid q̄titatis vt
punctus: Et iſtud nō poteſt eſſe in pluribꝰ partibꝰ
magnitudinis: vel in pluribꝰ locis. Aliud eſt indi-
uiſibile quod eſt totalit̄ extra naturā q̄ti corporal̄
(vt deus) et de tali indiuiſibili nihil prohibet q̄n ſit
pn̄s oībꝰ locis: et omnibus rebus.

Sentētia huius litterę in generali.

C. Secunda pars di. xxxvii. Sententia in generali.

Vmqꝫ diuia natura. Hęc ē ſe
cunda pars principalis diſtinctōis predi
cte vbi excludit a deo ea q̄ conſequunt̄
creaturā in loco exn̄tem. ſ. locabilitatē et
motū. Et diuidit̄ in tres partes. Primo ꝓponit qd̓
intendit. Scd̓o oñdit qualis impfectio inuenit̄ in
creaturis exn̄tibus in loco ibi. oē ꝗ corpus. Ter-
D. In ſpāli. tio ↄcludit impfectionē deum non habere ibi. fate
mur itaqꝫ. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit. Primo ꝓponit
ꝙ diuina natura ſic eſt in oī loco ꝙ nō circūſcribit̄
vel diffinitur loco: vel aliquo mō. deinde oñdit ꝙ
hec duplex impfectio inuenitur in creatura. crea-
tura ei corpalis loco diffinit̄ ⁊ circunſcribit̄: ſpūalis
aūt ſolū diffinit̄. Itē corporal̄ creatura ꝑ tēpus et
locū mouet̄. ſpūalis aūt ꝑ tēpus ſolū. Mutari aūt
ꝑ tp̄s eſt ꝑ affectiōes tēpi ſubiacētes mutari. Poſt
ea inquirit vtrū mutari per locū ſpūi cōueniat ⁊ de
termīat ꝙ trāſire de loco ad locū itaqꝫ diffiniat̄ ⁊ nō
circūſcribat̄ ſic ↄuenit ſpiritibꝰ: ſed trāſire de loco
ad locū circūſcriptiue eis nō ↄuenit. Deīde oñdit ꝙ
eē locale ⁊ circūſcriptibile ⁊ diffinibile deo nō ↄue
nit: ⁊ addit ꝙ deꝰ ſine ſui mutatōe de nouo incipit ⁊
deſinit eē in creat̄a. Ultio determīata recapitulat
vt patet in littera. (Hec eſt ⁊c.

Vtrū angelus ſit in loco. Queſtio. I.

E. Que. i. Arg. i.

Ic prio q̄ritur. Vtrū angelꝰ
ſit in loco. Et videt̄ ꝙ nō qꝛ ſi angelo ↄpe
teret eē in loco: hoc eēt rōe eſſentie: vel
rōe virtutis. vel rōe opatiōis: nō rōe eēn
tie: qꝛ ſꝫ qd̓ dicit Auic. ⁊ pbat. corpalibꝰ nō ↄpetit
locus rōe ſubē: ⁊ multo minus ſpūalibꝰ qualis eſt
angelꝰ. Nec rōe virtutis: qꝛ virtus āgeli: vel eſt ea
dem cū ſua eſſentia: vel non minꝰ abſtracta a ↄdi-
tione q̄titatis ⁊ loci: ꝓpter qd̓ ſi rōe eſſentie nō eſt
in loco videt̄ ꝙ nec rōe virtutis: nec rōe operatōis
tū qꝛ ↄtingit angelū nihil operari circa locum: ⁊ tūc
nuſqꝫ eſſet qꝛ angelus nō poteſt eſſe per opationē
in loco niſi qꝛ corpus circa quod operat̄ eſt in loco:
ſed corpꝰ celi circa quod maxime verſat̄ operatio
āgeli: nō eſt in loco iuxta illud. iiii. phi. terra eſt in
aqua: aqua in aere: aer in igne: ignis in celo: ce-
lum autē non amplius in alio: ergo videt̄ ꝙ ange Scd̓o.
lus ꝓpter talem operationē non ſit in loco. ¶ Itē
ſm Boetiū de Hebdo. cōmunis cōceptio eſt icor
poralia non eſſe in loco: ſed angeli ponunt̄ incor-
porales: ergo non ſunt in loco. ¶ In cōtrariū eſt In op.
qd̓ dicit Damaſ. lib. i. capi. xvi. ꝙ incorporea natu- F.
ra eſt vbi operat̄: ſed angelus operat̄ in loco: ergo Rn̄ſio
eſt in loco. ¶ Reſponſio. Circa queſtionē iſtā ſic
procedet̄ qꝛ primo ponetur id quod eſt de queſtōe
clarum. Secūdo inquiret̄ de hoc quod eſt dubiū.
¶ Quantum ad primū ſciendum eſt ꝙ ſicut dicit Arti. i.
Damaſcenus vbi ſupra: locus eſt corporalis finis
eius quod continet reſpectu eius qd̓ continetur: ⁊
quarto phiſicoꝝ dicit̄ ꝙ locus eſt vltimum corpo-
ris continentis: ex quo pꝫ ꝙ proprie loquēdo de eē
in loco. illud ſolū dicit̄ eſſe in loco qd̓ ſic cōtinetur
loco vt terminetur eo tanq̄ termino extrinſeco ⁊
commenſuretur et ſm ſui vltimū. Et iſtud eſt cir-
cunſcribi loco: ⁊ ſic nullus vnq̄ poſuit angelos eſ-
ſe in loco niſi qui dixerūt eos eſſe corporeos. Alio
modo poteſt accipi eſſe in loco large pro eo qd̓ eſt
determinate eē preſens huic: vel illi loco et eſſe di
ſtans a loco remoto q̄uis a nullo circunſcribatur:
qd̓ aliqui vocant eſſe in ſitu: vel determinare ſi-
bi ſitū magis q̄ eſſe in loco: ⁊ iſtud poteſt adhuc eē
dupliciter: ſm ꝙ eſt duplex ſitus: vel locus. ſ. mate G.
mathicus et naturalis: ſm ꝙ duplex natura conſi-
derat̄ in loco: q̄titatiua videlꝫ ⁊ qualitatiua: nā
ſm primā vocatur matemathicus: ſed quo ad ſe-
cundā vacatur naturalis: qꝛ ratione eiꝰ corpora na
turalia tendunt ad ꝓpria loca ⁊ cōſeruantur in eis
et corrumpuntur in contrariis. ergo q̄tum ad hūc
ſcd̓m modū illud dicitur determinate eſſe in loco
naturali qd̓ ex natura ſua habet inclinationē ad
talem locum vt ſit in eo per naturam: nec ſit extra
niſi per violentiam: ⁊ ſic adhuc nullus dicit angelū
eſſe in loco: qꝛ ſm naturam non plus depēdet ad
vnum locum q̄ ad aliū. talis enim determinatio
ad locum eſt propter connaturalitatem vnius ad
alterum: ſicut conſeruantis ad conſeruatum: an-
gelus autē tali conſeruatione non indiget. ¶ Ad H.
hunc tamen modum videtur accedere opinio illo-
rum qui dicunt. angelos ex ſua natura deputatos
vel determinatos ad mouendum determinata
corpora celeſtia ſic ꝙ nō poſſunt aliquid aliud mo-
uere immediate. vel alibi eſſe qd̓ quidē reputat̄ er
roneum: ⁊ eſt ſatis irrationabile: quia omne quod
agit creatura ſpiritual̄ extra ſe agit libero arbitrio
et nō ex neceſſitate nat̄e ꝓpter qd̓ nec ex nat̄a ſua
pōt hēre neceſſariā detminatiōē ad illd̓ q̄n poſſit
nō agere illd̓: q̄tū ē ex conditiōe nat̄e ſue qcqd ſit
ex diuia ordinatōe: locū āt meta. ſūptū detminat ſi
bi illd̓ qd̓ talē hitudinē hꝫ ad locū vt nō ſit vbiqꝫ nec
nuſqꝫ ſꝫ alicubi: nō tn̄ magis hic q̄ ibi: ſꝫ indr̄nter
q̄tū ē ex eiꝰ nat̄a. tn̄ dū ē hic nō ē alibi: vꝫ ī alio lo-
co: ſꝫ diſtat ab eo ſm diſtātiā loci a loco ⁊ ſic eēt ī lo
co corpꝰ matemathicū ſi eēt: qꝛ nō determiaret ſibi
aliquem locum: neceſſario tamen eſſet in aliquo
loco ſꝫ circunſcriptiue quia quātum eſſet: ſed quia I.
angelus nō eſt q̄tus: ideo nō ſibi pōt determiare

talē locū mō circūſcriptiuo vt prius dictū fuit exclu
ſa tñ circūſcriptiōe inquirendū eſt vtrū angelꝰ ſit
in aliquo loco tali mō ꝙ ex natura ſua nō determi
net ſibi magis vnū ꝙ̄ aliū: neceſſario ſit tñ in aliq̄ ꝛ
dū eſt in ipſo diſtet ab alio. Aliis ĝ ex ſtiibus mani
M. feſtis de hoc reſtat diſcutiendū. ¶ Eſt ĝ intelligē-
Opi. i. dū ꝙ circa hoc ſunt quattuor opiniōes. vna que po
nit ꝙ angelꝰ iſto mō iā dicto determinat ſibi locū
in quo eſt diffinitiue: ꝛ rō eſſendi ſic in loco deter-
minato eſt ſua eſſentia ex eo ꝙ eſt finita: ꝛ limita-
L. ta. fulcit aūt hec opinio tribꝰ rōnibus. ¶ Prima ſu
Rō i. mit ex cōparatione eſſentie āgeli ad eſſentiā diuinā
ſm rōnem finiti et infiniti: ꝛ eſt talis. ſicut ſe hꝫ ſub
ſtantia vel eſſentia infinita ad eſſendū vbiꝗ ſic ſe
hꝫ eſſentia finita ad eſſendū alicubi ſic ꝙ nō vbiꝗ
ſed deꝰ ꝓpter infinitatē ſue eſſentie eſt vbiꝗ: ergo
angelus ꝓpter finitatē ꝛ limitationē ſue eſſentie ē
alicubi determinate. ¶ Secūda rō ſumit ex opa-
M. tione āgeli ꝛ eſt talis. prius ſm naturā eſt actiuū
Secūda. pñs paſſiuo ꝙ̄ agat in ipſum (ſicut ignis ordine na
ture prius eſt pñs combuſtibili ꝙ̄ comburat ipm: ꝛ
idem in oībus actiuis ꝛ paſſiuis) ꝙ prius ſm natu-
ram oꝫ ea eſſe approximata ꝙ̄ agant: ſed ange-
lus agit in locū determiatū: vel in corpus exñs in
determinato loco: ꝛ nō vbiꝗ ſimul: ergo angelus
ſꝫ naturā ſuā priꝰ eſt pñs loco ꝙ̄ agat ibi aliquam
actionē: ĝ actio āgeli circa locū nō eſt ipi ratio eēn
di i loco cū priꝰ ſit ibi ꝙ̄ agat: ſed ipſamet eſſentia
angeli ſm quā eſt pñs loco eſt priꝰ loco anꝗ̄ agat
N. ibi. ¶ Tertia rō ſumit ex opatiōe āgeli ad vniuer
Tertia ſum cuiꝰ eſt pars: et eſt talis: pars nō eſt extra to-
tum. ſed angelꝰ eſt pars vniuerſi: ĝ nō eſt extra vni
uerſum: ſed intra. nō vbiꝗ qr ſic equaret toti. ergo
eſt alicubi determiate. ¶ Pro hac opiniōe videtur
facere dictū Da. lib. ii. capt. ii. vbi dicit ꝙ ſpūs cōti-
O. nent a parietibꝰ ianuis ꝛ clauſtris ꝛ ſigillis: ꝛ ſimi
liter articulꝰ epālis qui dicat ſic ꝙ āgelꝰ vel anima
ſeparata (nuſꝗ̄ eſt ſupple) error eſt: iſtud tñ ꝙ nuſ
ꝗ̄ eſſent qñꝗ cōtingeret niſi eſſentia eēt eis rō eſſē
di in loco qr cōtingit ꝙ qñꝗ nihil operent circa lo-
cū: ꝛ tunc nihil pōt eis eſſe rō eſſendi in loco niſi eſ
ſentia vt videt quare ꝛc. Iſta opinio autē nō videt
P. vera ſicut ꝛ quid alius articulus dicit in quo cōtine
Impro. tur ſic ꝙ angelꝰ nuſꝗ̄ eſt ſm ſubſtātiā error. ſi intel
ligat ꝙ ſubſtātia nō ſit in loco ſi aūt itelligat ꝙ ſub
ſtantia nō ſit rō eēndi in loco verū eſt ꝙ nuſꝗ̄ ē ſꝫ
ſuā ſubſtātiā expreſſe dicit ꝙ eſſentia āgeli nō ē ei
rō eēndi in loco. Et hoc poſſumꝰ ꝓbare eiſdē viis
.ſ. ex limitatiōe eēntie angeli: ꝛ ex eiꝰ operatiōe: ꝛ
ex eo ꝙ eſt pars vniuerſi. ¶ Prima via ſic pꝫ du-
Q. plex eſt limitatio. Una ſm quidditatem ꝛ eſſentiā
Rō i. ſm quā oīs creata eſt ꝯtenta certis limitibꝰ. ꝓpt
qḋ ꝛ diffinitio q̄ ē ſermo dicēs qḋ eſt res dr termi
nus. v. metaphi. Alia ē limitatio ſm ꝗ̄titatē mol.
q̄ creatura eſt tanta ꝙ nō maior ꝛ de hac certū eſt
ꝙ res per eā neceſſariā hꝫ certā habitudinē ad ſitū:
vt neceſſe ſit eā eſſe alicubi. non nuſꝗ̄: neꝗ vbiꝗ:
ꝛ dū eſt hic nō eſt alibi: ſed diſtat ſm diſtantiā loci
hac aūt limitatiōe caret āgelꝰ cū nō ſit ꝗ̄tus quāti-
tate molis: ꝛ iō rōe huius limitatōis nō pōt compe
tere angelo eſſe in loco: nec rōne prime. ¶ Proba
R. tio qr ſi limitatōi eſſentie reſponderet locꝰ diffiniti
ue: ſicut limitationi quantitatis reſpondet locꝰ cir
cunſcriptiue tūc ſicut ſe habet ꝗ̄tum finitū ad locū
vt ab eo circūſcribat: ſic ſe hēbit ſubā finita ad locū
vt ab eo diffiniatur: ſed ꝗ̄tum finitum ſic ſe habet
ad locū vt circunſcribat ꝙ circunſcribit a loco ſibi
equali: nec pōt circunſcribi a maiori: vel minori: ĝ
ſic ſe habebit eſſentia angeli (qr finita): ad locū vt
diffiniat: ꝙ diffinit ſolū a loco ſibi equali: vel ſic
ꝓportionato eēntie ſue ꝙ nō poterit diffiniri loco
maiori vel minori: hoc aūt eſt abſurdū: qr eſſentie
angeli nullus locus eſt equalis vel inequalis: cum
quantitas loci ꝛ eſſentie angeli ſint penitus diuer
ſarū rōnum: neꝗ eſt aliqua ꝓportio inter eſſentiā
āgeli ꝛ locū: vt tantꝰ locus debeat āgelo: ꝛ nō ma
ior neꝗ minor: nec aliquis doctor hoc ponit: ergo
illud ex quo ſequitur eſt falſū. ſ. ꝙ limitatiōi eſſen S
tie reſpondeat locus diffinitiue. ¶ Et ꝑ eandē rō
nē dicendū eſt ꝙ non cōpetit deo eſſe vbiꝗ: ita ꝙ
infinitas ſue ſubſtantie ſit ei rō vbiꝗ eſſendi: ſed
eſt vbiꝗ ſolū rōne ſuorum effectuum (vt dictū fuit
in precedente queſtiōe) ſi eñ cōpeteret deo eſſe q̄
ꝗ̄ rōne ſue eſſentie infinite tunc cōpetit ei eſſe ne-
ceſſario in vbi vel loco infinito: ꝛ nullo mō finito: ſi
cut ecōtrario dicat de angelo ꝙ rōne ſue eſſentie fi
nite cōuenit ei eſſe in loco finito: ꝛ nullo mō in infini
to: eſſe aūt vbiꝗ nō eſt eſſe in loco infinito: ergo in
finitas diuine eſſentie nō eſt ei ꝑ ratio eſſendi vbi-
ꝗ qḋ tamē aſſumebat prima rō aliorū. ¶ Et ſi di T.
catur ꝙ non eſt ſimile de corpore ꝗ̄to reſpectu loci Inſtātia
circūſcribentis: ꝛ de angelo reſpectu loci diffinien
tis ꝛ de deo reſpectu loci infiniti: qr deꝰ et angelus
ſunt ſubſtantie libere: ꝛ iō rōne ſue libertatis ange
lus pōt eſſe in maiori vel minori loco: finito tñ. deꝰ
aūt et in infinito: ſi aliꝗs locꝰ infinitus eſſet: et in fi
nito: qr finitum continet intra infinitū: nō ſic autē
de ꝗ̄to corporeo qḋ nō eſt talis libertatis: ꝓpter qḋ
neceſſario eſt in loco ſibi equali nec pōt eſſe in ma-
iori vel minori. ¶ Sed iſtud nō valet: qr ꝗ̄uis deꝰ V.
ꝛ angelꝰ ſint ſubſtantie libere. hoc tamē ſolū eſt re- Cōfu. i.
ſpectu eorum que ſubiacent ſue operatiōi: ꝛ nō re
ſpectu eorū que cōpetunt eis circunſcripta oī opa-
tione: ſed ea que competunt deo vel angelo rōne
finitatis vel infinitatis ſubſtātie cōpetūt eis circun
ſcripta oī operatione quia finitas vel infinitas eſ-
ſentie prior eſt oī operatiōe ſubſtantie: ĝ in deo vel
angelo nō eſt libertas qr ſint in maiori vel minori
loco finito vel infinito: ſi tamē finitas vel īfinitas
eſſentie eſt eis rō eſſendi in loco: ꝛ declarat per ſi-
mile homo eñ eſt quod ꝺ ꝗ̄tum corporeū libere na
ture reſpectu multoꝝ que ſubiacent ſue operatiōi
tñ ſicut nō ē in ꝑtāte eiꝰ ꝙ ſit maior vel minor ꝗ̄ti-
tate molis ſic nō ē in poteſtate eiꝰ ꝙ ſit in loco ma
iori vel minori: ſꝫ neceſſario eſt in eq̄li. ſimiliter li-
cet deus et angelus ſint ſubſtantie libere reſpectu
exteriorum ad que comparantur mediantibus ſu
is operationibus tamen ſicut non eſt in poteſtate
eorum ꝙ ſint maioris vel minoris perfectionis in
eſſentia ſic non eſt in poteſtate eorum ꝙ ſint in ma
iori vel minori loco: ſi tamen ꝗ̄titas perfectionis X.
eſſentialis eſt eis ratio eſſendi in loco. ¶ Idem Rō. ii.
patet ſecunda via ſcꝫ ex operatione ſic. eſſe pre-
ſens immediate alicui eſt in plus ꝙ̄ eſſe ei ꝓpin-
quum ſm locum: quod patet quia non cōuertitur
conſequentia. ſequitur enim iſtud eſt: immediate
propinquum alicui ſm locum: ergo eſt ei immediate
preſens: ſed non ſequitur iſtud eſt immediate pre
ſens illi. ergo ē ei propinquum ſm locum anima
enim eſt immediate preſens corpori ꝛ vniuerſali-
ter forma materie: et tamen non ſunt propinqua
ſm locū: nec remota: qr alteriꝰ rōnis eſt preſentia

forme ad materiam et accidentis ad ſubiectum q̄
ſit pñſentia ſm locū ⁊ ſitū: nec eā includit. nā ponam9
ꝙ deus creaſſet aliquē angelū ante mundū corpo
reum: ſi iſte angel9 fuiſſet ꝯpoſit9 ex materia ⁊ for
ma vt quidā ponūt forma fuiſſet preſens materie
imediate: ⁊ tamē nō eſſet ei propinqua ſm ſitū: vl'
loquendo ſine calūnia ſuū accidēs quodcūq; ſit il=
lud fuiſſet preſens ſubiecto imediate abſq; ꝓpin=
quitate loci: vel ſit9. mō etiā in corporalib9 forma ⁊
materia: ſubiectū ⁊ accidēs: nec ſunt ꝓpinqua ꝓ=
prie nec remota: lʒ ſūt idiſtincta ſm locū rōe q̄tita
A. tis toti9. ſed hoc accidit pñſentie materie ad formā
cū pcedat oēm q̄titatē. ¶ Ex hoc arguit ſic. ex eo
qd eſt cōius nō licet inferre min9 cōe: ſed eſt falla
cia ꝯñtis: ſed aliquid eē immediate pñs alteri eſt
in pl9 q̄ eſſe ei imediate ꝓpinquū ſm locū (vt de
claratū eſt) g̃ ex imediata pñtia nō licet inferre im
mediatā ꝓpinquitatē ſm locū: ſed ſolū requirit ꝙ
actiuum ſit immediate pñs paſſiuo ordine nature
priuſq̄ agat in ipm: g̃ nō licet inferre ꝙ oporteat
ipſum prius eſſe ꝓpinquū ſm locū paſſiuo q̄ agat
in paſſiuū. non oʒ ergo eſſentiā angeli anq̄ agat
ſm ſe eē prius in loco quadā quaſi ꝓpiquitate ad
hunc locum: ⁊ diſtantia ad aliū vt aliq̄ ponūt: ſed
ſufficit ꝙ ſit ei immediate preſens nō ſitu: ſed or=
dine vt magis infra declarabit. Et in hoc pʒ ſolu=
B. tio ſcḋe rōnis alioꝝ. ¶ Tertia via ſumit ex eo ꝙ
Rō iii. angelus eſt pars vniuerſi ſic. vniuerſuʒ poteſt no
minare vniuerſitatē corporū ⁊ perfectionū corpo
raliū tm̄: vel vniuerſitatē reꝝ tā corpaliū q̄ ſpūa
lium. accipiēdo primo mō vniuerſuʒ cū oē corpus
⁊ oīs ꝑfectio corporalis hēat hītudinē ad locū et ſi
tum cuius dñe ſunt intra et extra: neceſſe ē ꝙ queli
bet pars hui9 vniuerſi ſit intra vniuerſuʒ: ſed ange
lus nō eſt pars hui9 vniuerſi. propter qd non oʒ ꝙ
ſit intra hoc vniuerſum ſm aliquē ſitū vel locū: ⁊ in
hoc peccat tertia rō alioꝝ que ꝓcedebat ac ſi ange
lus eſſet pars vniuerſi. corpei ſi aūt vniuerſuʒ acci
piat ꝓ vniuerſitate oim reꝝ tā corpaliū q̄ ſpūaliū
ſic angelus eſt pars vniuerſi: ſed ex hoc nō poteſt
argui ꝙ ſit in aliquo loco diffinitiue: immo potius
oppoſitū. cuius rō eſt quia incōueniens eſt differē
tias vni9 partis vniuerſi extendi ad oēs: qꝛ totum
equaret parti: vel pars toti: ſed extra et intra: pro
pe ⁊ longe: ſub ⁊ ſupra: hic ⁊ ibi: ⁊ cōſimilia ſunt ꝓ
pe dñe vniuerſi corporei rōe q̄titatis cui per ſe cō=
petit ſitus: ergo inconueniens eſt ꝙ extendant ad
oēs partes vniuerſi ſimpliciter dicti cuius pars eſt
vniuerſum corporeū. Nō ergo extendunt ad ſub
ſtantias incorporeas cuiuſmōi ſunt angeli. Huic
aūt contradicit imaginatio que nō traſcendit q̄tū
et continuū ſm quaʒ formamus nobis de ange=
lis aliquod q̄tum ſubtiliſſimū: Sed in hoc nō eſt
rectū credere imaginatiōi: qꝛ angeli abſtrahūt ſm
rem a quanto ſicut a quali: ⁊ ideo ſicut nō ſunt albi
aut nigri: calidi aut frigidi: ⁊ ſic de ceteris qualita=
tibus corpalib9: ſic non ſunt magni vel parui: quia
nō ſunt q̄ti: nec per ꝯñs hic vel ibi rōe ſue eſſentie:
qꝛ hec ſunt ꝓprietates quanti: nec pro aliis dictum
eſt Da. pri9 allegatū: qꝛ in nōnullis libris ꝑponit
negatio ſic nō ꝯtinet aūt ⁊c. Uel dato ꝙ non ſit ibi
C. negatio. Da. in eod capi. exponit ſe (ſubdēs) intel
lectus vero exiſtes in intellectualib9 locis ſūt. q.d.
angeli intelligibilit ſūt in loco qꝛ ibi itelligant eſſe
vbi opant. Articul9 etiā nō eſt pro eis cū exponat
per aliū vt dictū eſt. ¶ Scḋa opinio ē ꝙ angel9 nō

eē in loco ſic ꝙ ſua eēntia ſit ei rō eſſendi in loco: ſʒ D.
operatio eius circa locuʒ vel circa corpus exiſtens Opi. ii.
in loco: ita tamē ꝙ ipſi eſſentie angeli et nō tm̄ opa
tioni cōuenit eē in loco: ſic ꝙ dū eſt in vno non eſt
in alio: ſed diſtat a loco diſtante: ⁊ eſt ꝓpinqu9 loco
ꝓpinquo: ita ꝙ ipſi eſſentie angeli conuenit ſitus:
⁊ ꝓprietates eius abſq; circūſcriptiōe. ¶ Circa aūt E.
hanc opinionē et ſequentes nihil volo nūc aſſerere
ſed ſolū ꝓcedere inquiſitiue. Poſſet g̃ videri ali=
cui ꝙ illa opinio non hēret veritatē: qꝛ qñ dicitur ꝙ
opatio angeli eſt ipſi rō eſſendi in loco nō intelligi
tur de opatiōe intramanēte: vt ſūt itelligere ⁊ vel=
le: qꝛ talis opatio eſt equalis abſtractiōis a ſitu: ſi=
cut eſſentia angeli. ¶ Oʒ ergo ꝙ intelligat de opa F.
tione tranſeūte in materiā exteriorē. ſed ꝓbatio ꝙ Impro.
talis nō poſſit angelo eē rō eſſendi in loco: qꝛ ſicut
ſe habet q̄titas ad corp9 vt ſit ei rō eſſendi in loco
circūſcriptiue ſic ſe hʒ opatio ad angelū vt ſit ei rō
eſſendi in loco diffinitiue: ſed q̄titas ſubiecto di=
ſtincta a corpe nō pōt corpori eſſe rō eſſendi in loco
circūſcriptiue: g̃ opatio ſubiecto diſtincta ab āgelo
qualis eſt illa q̄ tranſit in materiā exteriorē: ⁊ eſt in
re mota nō pōt angelo eē rō eſſendi in loco diffini
tiue. Maior pʒ expoſitiōe alioꝝ. Minor āt eſt de ſe
manifeſta. ¶ Item ꝑ hoc ꝙ corp9 eſt q̄tū nō tollit Secūdo
ab eo quin ſe hēat ad aliud ſicut mouēs ad motū.
Si ergo opatio in aliud tranſiēs eſt alicui ratio eſ
ſendi in loco diffinitiue ſequet ꝙ corpus mouēs ali
ud erit ſimul in duobus locis. ſ. in vno circūſcriptiue
ꝑ ꝓpriā q̄titatē: ⁊ in alio diffinitiue ꝑ opationē vel
motionē ſuā in aliud tranſeuntē: hoc aūt vniuer= G.
ſaliter abſurdū videt quare ⁊c. ¶ Ideo eſt tertia Opi. iii.
opinio ꝙ angelus neq; per eſſentiā: neq; ꝑ opatio
nem: neq; ꝑ quodcūq; aliud eſt in loco: ſic ꝙ ei cō=
ueniat locus vel ſit9 etiā diffinitiue: aut differētie
ſeu ꝓprietates ſitus: vel vbi ſicut eſſe ꝓpinquum
alicui loco: vel eſſe diſtantē: ſed ſolū dicit eſſe in lo
co inq̄tum eſt in corpore locato non ſm ſe: ſed ſm
ſuum effectū quod eſt eſſe in aliquo: ſicut eſt mo=
uens in moto: vel ſicut eſt cauſa immediata in ſuo
effectu. et qui tenēt hanc viā dicūt ꝙ ad hoc ꝙ āge
lus moueat corp9: nō requirit aliqua ꝓpinquitas
āgeli ad locū ſm ſitū: nec oino aliqua exhibitio rea
lis ſue preſentie ad corpus locatum: ſed tm̄ ꝓpor
tio inter ipm ⁊ corp9 mobile ſm rationem mouen=
tis et mobilis qua exiſtente angelus mouet corp9
quando vult: quia liber eſt in mouendo et qñ mo= H.
uet dicit eſſe in loco modo iā dicto. Sed iſtud nō Impio.
videtur eſſe verum quia poſita cauſa ꝓxima ⁊ ſuf
ficiente alicuius actionis et non impedita oportet
ponere actionē: ſed nos videmus ꝙ poſita propor
tione inter actiuum et paſſiuum: motiuum et mo
bile: et excluſo omni impedimēto nō ſequitur mo
tus vel actio niſi actiuum ſit realiter preſens paſſi
uo et motiuum mobili: ergo ſola porportio actiui
cum paſſiuo: vel motiui cum mobili non eſt ſuffi
ciens ratio agendi vel mouēdi: ſed requiritur rea
lis preſentia vnius cum alteꝛ. Maior de ſe patet.
minor etiam conceditur ab eis in corporalibus: di
cunt enim ⁊ de ſe clarum eſt: ꝙ ad hoc ꝙ vnum cor
pus calefaciat aliud requiritur preter proportio=
nem calefactiui et calefactibilis approximatio eo
ruʒ: et textus. Ariſt. eſt de hoc primo de gñatio=
ne. Iſti ꝉ̄ ipſi negāt in his q̄ nō ſunt quāta. nec vi
deo rōnē q̄re debeat negari. nec ipſi aſſignāt: ſed
ſimplicit narrāt neq; ei in corpalib9 approximatio

requiriť ad agendū niſi qꝛ facit actiuū preſens paſ
ſiuo nec remotio īpedit actionē niſi qꝛ actiuū abſēs
eſt a paſſiuo: ſicut ēm̄ quodlibet nō agit in qđlibet:
ſed determinatū in determiatū: ſic nō qđlibet agit
quolibet mō: ſed determinato: qꝛ nō abſens: et in=
I. abſens: ſed pſens ⁊ in pſens: ⁊ iſtud eſt gn̄aliter ve
Euaſio. rū in oī actiōe: ⁊ motiōe q̄ aliquid ſupponit. ❡ Ad
hoc autē poſſet aliquis dicere ꝙ in motiōe corꝑis
ꝑ angelū requiriť pſentia āgeli ad corpꝰ qđ mouet
ſed illa nō eſt realis ſicut in corporalibꝰ: ſed tn̄ ſm
rōem qꝛ vt videť ſufficit ad mouendū ꝙ motiuū
ſit preſens mobili ſm ꝙ hoc eſt motiuū ⁊ illđ mo=
bile: ſed angelꝰ eſt motiuꝰ corꝑis per intellectū: et
voluntatē. ergo ſicut videť ſufficit ꝙ angelꝰ ſit et ꝑ
ſens et ecōuerſo in rōne cognoſcētis ⁊ cogniti: vo
lentis ⁊ voliti q̄ preſentia nō eſt realis: ſed corpus
nō mouet aliud corpꝰ ꝑ intellectū ⁊ voluntatē: ſed
ꝑ aliquā formā in ipſo exn̄tē ſm quā nō poteſt eſſe
preſens alii corꝑi niſi reali ꝓpinquitate: ⁊ iō in cor
K. poralibus ſolū eſt realꝭ approximatio. ❡ Sed iſtđ
Impro. non valet qꝛ dato ꝙ eađ virtꝰ eſſet in angelo ꝑ quā
intelligeret: vellet: ⁊ moueret: tn̄ vt intellectiua ſo
lum dirigeret ad motū: vt volitiua ſolū īparet mo
tum: vt motiua exequereť: vel executiua actu mo=
ueret ⁊ immediate. Et qꝛ cauſam mediatā ⁊ remo
tam nō oportet ſimul eē cū effectu: ſed ſolū imedia
tam ⁊ ꝓximā ideo angelꝰ quo ad intelligere ⁊ vel=
le nō requirit realē preſentiā corꝑoris qđ debꝫ mo
uere: qꝛ ſic nō eſt niſi cauſa motus: quaſi remota:
requirit tn̄ quo ad mouere: qꝛ ſic eſt cauſa ꝓxima.
Unde ſi calor eſſet volitiuus et calefactiuꝰ ad vo
lendū nō requireret realē approximationē voliti:
ſed ad calefaciendū. Maior ꝗ ꝓpoſitio eſt intelligē
L. da de immediata cauſa mouēdi ſub quo ſenſu mi
Opi. iiii. nor eſt falſa. ❡ Quarta opinio eſt ꝙ eſſentia āgeli
nuſq̄ eſt: neq̄ ratōne ſui aut alicuius exn̄tis in ipa
neq̄ rōne operatiōis tranſeūtis extra: ſic ꝙ ei de=
beatur locus vel ſitus diffinitiue: et in hoc concor=
dat cū precedente opiniōe: ſed ī hoc diſcordat quia
ponit ꝙ ſicut angelꝰ nuſq̄ eſt ſm ſitū: ſic eſt pſens
cuilibet corꝑori qđ pōt mouere pn̄tia ordinis: nō ſi
tus: ſiue moueat corpꝰ ſiue non: Sed qn̄ mouet di
cať eſſe ibi ſpecialiter vbi mouet ſm quādā appro
priationē: qꝛ ibi manifeſtať ſua virtus: realis tamē
M preſentia angeli ad locū ꝓcedit operationē eius in
loco. Et moueňť qui ſic dicunt ex hoc ꝙ motus et
ōis actio que ſubiectū ſupponit preexigit pn̄tiā mo
tiui ad mobile: et actiui ad paſſiuū vt ꝓbatū eſt ſta
tim ſupra: ſed angelꝰ poteſt agere in multa corꝑa
ſimul vel ſucceſſiue: ꝗ anq̄ agat pn̄s eſt corꝑori cui
libet ⁊ ſimul: qꝛ ſi primo eēt preſens vni tn̄ ⁊ poſtea
alteri difficile valde eſſet aſſignare q̄re magis eēt
preſens iſti q̄ illi cū: vt ſupponimꝰ nondum in ali=
quod eoꝝ agat: ⁊ ſi in aliqđ ageret eadem difficul
tas maneret: qꝛ opatio nō facit pn̄tiam agētis: ſed
ſupponit: ⁊ iteꝝ ſi eſſet pn̄s vni ſic ꝙ nō alteri: iā vi
dereť diffiniri loco: q̄d ipſi negāt. Adhuc ſi eēt pn̄s
vni ⁊ nō alii nō poſſet fieri pn̄s illi alii niſi ꝑ motū:
N. vel da alium modum. Dicere aūt ꝙ angelꝰ ꝑ eſ=
ſentiam ſuā moueatur nō eſt bene intelligibile: et
ideo ſm viā iſtam poniť ꝙ āgelus ſit ſic ſimul pn̄s
cuilibet corꝑori ꝙ pōt mouere anq̄ aliqđ eorū mo
ueat: ⁊ poſſet hoc ſic perſuaderi: qđ facit ſitus ī cor
ꝑalibus: hoc facit ordo in ſpūalibus (ſm Auguſti=
num:) ſed videmus in corꝑalibus ꝙ corpꝰ celeſte
habens cauſalitatē ſuper oīa gn̄abilia: ⁊ corruptibi
lia preſens eſt oībus ſm ſitum hoc modo vt agat ī
oīa: ergo angelꝰ habens cāſalitatē ſuper aliqua cor=
pora quo ad motū localē preſens eſt oībus ſm or=
dinem ita vt poſſit in oīa illa agere cū voluerit. ⁊ ſi
non ſemꝑ agat rōne ſue libertatis: hoc tn̄ intereſt
hic et ibi: qꝛ pn̄tia corꝑoris celeſtis ad oīa generabi
lia ⁊ corruptibilia cū ſit ſm ſitum nō eſt ad quodli
bet corpus ſm ſe ⁊ immediate: ſed eſt ad vniuerſi
tatem corꝑorū cōtentoꝝ: vt ad vnū alterabile ſm
partes quaꝝ querđ ſūt propinquiores celo ⁊ imme=
diate ſm ſitū: querđ vero remotiores ⁊ mediate: ac
ſi totum corpus cōtentū infra celum eſſet vnū con
tinuū heterogeneum immediate contactū celo ſm
ſui vltimū: ⁊ nō ſm ſui intimū impediēte hoc natu
q̄titatis ⁊ ſitus in vtraq̄: rōne quoꝝ qđ eſt imme=
diatum vni eſt mediatū alteri: ſed pn̄tia angeli ad
quodlibet corpus mobile ab ipſo cū nō ſit ſm ſitū:
non impediť per vnū corpus qui ſit immediata ad
quodlibet aliud: ſicut ponendo animā rationalem
non eſſe quantā dicimus ꝙ ipſa ſm ſe totā exiſtēs
in vna parte corꝑoris: puta in capite nō impeditur
quin ſit immediate tota in parte diſtante (ſcꝫ in pe
de) ⁊ idem eſt de angelo reſpectu cuiuſlibet corꝑis
qđ poteſt mouere: niſi ꝙ angelus nō eſt forma: et
actus corꝑoris ſicut anima. Sed circa hoc ſunt
quedā dubia. ❡ Primū eſt. qꝛ ſi angelus eſt ſimul O.
preſens omnibꝰ corꝑoribꝰ que poteſt mouere ſeq Dubiū. i.
tur vt videť ꝙ angelus ſit vbiq̄: ſicut ⁊ deus. qđ vi= P.
detur incōueniens. ❡ Secundū eſt qꝛ ſi angelus Dub. ii.
ſimul eſt preſens cuilibet corꝑori qđ poteſt moue=
re: videť ꝙ ſimul poſſit mouere oīa illa corꝑora: qꝛ
q̄tū ſe extendit eſſentia angeli ad coexiſtere tn̄ Q.
ſe extēdit vt videť eius virtus ad agere. ❡ Ter Dub. iii.
tium eſt. qꝛ aliqua corꝑora que poteſt mouere vnꝰ
angelus poteſt mouere quilibet alius: ⁊ tunc qua
ratione vnus angelꝰ erit preſens illis corꝑoribus
eadē rōne et alii: ⁊ ſic plures angeli erunt ſimul vel
etiā oēs quod nō dicitur. ❡ Quartum eſt. qꝛ ſi deꝰ R.
faceret alium mundū vnum vel plures abſq̄ ange Dub. iiii.
lis: aut angelus qui nūc eſt: eſſet preſens ſingulis
corꝑoribus cuiuſlibet mundi ex natura ſua. aut nō
ſi dicatur ꝙ eſſet preſens per eandē rationē: ſi deꝰ
faceret infinitos mundos corporeos: quilibet an=
gelus eſſet eis preſens: quod nō eſt veruꝫ: niſi qui
libet eſſet infinitus: ſi vero dicatur ꝙ nō eſſet pre=
ſens ſequiť ꝙ angelus ſit in hoc mūdo diffinitiue: S
cuius oppoſitum dictum eſt. ❡ Quintum eſt quia Dub. v.
Damaſcenus dicit expreſſe libro. ii. capi. ii. ꝙ ange
li quādo ſunt in celo nō ſunt in terra: et qn̄ ſunt in
terra non ſunt in celo: quare patet ꝙ angelꝰ nō eſt
ſimꝉ preſens cuilibet corꝑori. ❡ Sextū qꝛ anima T.
ſeparata non videtur habere ordinem niſi ad cor Dubi. vi.
pus propriuꝫ quod non eſt: ad alia aūt non: nec in
ratione forme (vt de ſe patet) nec in ratione mouē
tis: quia non ponitur poſſe mouere alia corꝑora:
nec eſt facile fingere alium ordinem ſm quem ani
ma dicatur eſſe preſens alicui corꝑori: ergo ſaltem V.
anima ſeparata nuſq̄ erit: quod videtur erroneū. Solutio
❡ Et dicendum ad primū ꝙ vel nullus angelꝰ po ꝑmi dubii.
teſt omnia corꝑora mouere localiter: vel ſi ſit ali
quis talis ille non eſt vbiq̄ ſicut deus: quia deus
eſt vbiq̄: ſicut cauſa replens omnem locum ſuis
effectibus: Et ſicut cauſa conſeruans omnem lo=
cum: et omne locatum: et ſicut cauſa cuius prima
operatio non ſupponit entitatem loci: vel loca=
ti: ad hoc vt agat: ſed totum producit. Angelus

vero nullo modo q̄ iſtorū eſt vbiq̄: ſed ſolū ſicut illud quod ex ordine nature habʒ ſītudinē ad mouendū quodlibet corpus: ꝓpter qđ ex eodē ordine habet q̄ ſit cuilibet corpori pn̄s: q̄ ſine pn̄tiali=
A. tate nō pōt mouere. Deus autē ⁊ natura nō deficiunt in neceſſarijs.
Sol.ij.d. ¶ Ad ſcđm dicendū q̄ de virtute angeli ad mouendū corp⁹ parū poſſumus ſcire quot: ⁊ q̄ta poſſit ſimul mouere: nō oʒ tñ dicere q̄ angelus poſſet ſimul mouere oīa corpora quibus pōt ſimꝉ eſſe preſens: ſicut nō oʒ q̄ homo poſſit ſimul mouere oīa corpa quibus ſimul eſt preſens ꝑ
B. aliquē cōtactū corporalē: dato etiā q̄ quodlibʒ eo
Sol. iij. rum poſſit ſucceſſiue mouere: nec in hoc oʒ virtutem mouendi ꝓportionari nature rei. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ nō eſt incōueniens oēs: vel ſaltē aliqs angelos hēre ſimilē ſītudinē pn̄tie ad oīa corpora: vt ſic oīa ſint plena dijs queadmodū dixit Hoc
C. eñi nullā cōfuſionē ponit in āgelis: nec quo ad na
Sol. iiij. turas corꝑ: nec quo ad ſituʒ: cū non ſit preſentia ſitualis. ¶ Ad quartū dicendū eſt q̄ ſi deus faceret aliū mundū corporeū vnū vel plures: poſſet dici q̄ quilibet angel⁹ eſſet preſens cuilibet corpori cuiuſlibet mūdi pn̄tia ordinis nō ſit⁹: ⁊ q̄ dr̄ vlteri⁹ ſi faceret infinitos mūdos nūquid idē eſſet? Dicendum q̄ ꝑm aliquos de⁹ nō poſſet facere infinitum actu: q̄ implicat ꝯtradictionē: qđ ſi verū eſt: nō eſt ponēdū cū nō ſolū ſit impoſſibile qđ pōt poni: ſed
D. icōpoſſibile .i. cōtradictionē implicās: qđ nullo mō
Sol. v. poteſt poni: q̄ ſemp ſequiꝉ oppoſitū poſiti. ¶ Ad quintum dicendū q̄ verbū Damaſ. intelligendū ē non de pn̄tia angeli ad locū abſolute ſic ei ſimul eſt in celo ⁊ in terra: ſed de preſentia ei⁹ quo ad manifeſtationē q̄ fit per opationē ſicut eñi dictum fuit non oportet q̄ angelus poſſit ſimul mouere oīa corpora quibus ſimul pn̄s eſt: ſed dum mouet in vno loco non mouet i alio: ⁊ dicit̄ tūc eſſe in vno loco ⁊ nō in alio: q̄ manifeſtaꝉ ſua preſentia per opa
E. tionē ſic hic q̄ nō ibi. ¶ Ad ſextū dicendū q̄ aia
Sol. vi. ma ſeparata q̄tum eſt de natura ſua poſſet dici eſſe nuſq̄: ꝑm tñ diuinā deputationē eſt alicubi .ſ. in celo vel in inferno: vel vbi a deo deputaꝉ iuxta merita vel demerita. Hec aūt oīa dicta ſunt abſq̄ vl
F. la aſſertione ⁊ affectione ſolū inquirendo ⁊ dādo
Ad primū pricipale. occaſionē peritiorib⁹ vlterius inquirēdi. ¶ Ad primū argumentū dicendū q̄ angelo cōuenit eſſe in loco rōne eſſentie: nō quidē circumſcriptiue: q̄ nec ſic ꝯuenit ſubſtātie materiali (vt arguebaꝉ) nec diffinitiue ita q̄ eſſentie cōpetat determinat⁹ ſitus: et
G. ꝓpinquitas et diſtantia ſitualis: ſed ꝑm ordineʒ
Opi. alij qui dictus eſt cōuenit etiā angelo eſſe i loco ꝑ opationē quo ad manifeſtationē: ⁊ hoc mō nihil ꝓhibʒ qn̄ q̄nq̄ ſit nuſq̄. q̄uis quidā dicāt q̄ angel⁹ non pōt nō operari circa locū: Alioquin vniuerſum nō eſſet connexū: niſi ſpūalia necterentur corporalib⁹ quod fit ꝑ ſolā opationē: operationē aūt vocāt nō ſolū motionē ꝑm locū: ſʒ quecūq̄ ꝯtactū vel quācūq̄
H. q̄ applicationē virtutis ad locū. ¶ Iſtđ aūt eſt fri
Impro. uolum: q̄ angel⁹ libere opaꝉ circa corpus: ⁊ iđ pōt oīno nō operari nec ꝓpter hoc vniuerſū eēt nō ꝯnexū: q̄ ꝯnexio vniuerſi nō reqrit actualē opationē cuiuſlibʒ ptis ſue: ſʒ ſufficit naꝉalis grad⁹ ⁊ ordo partiū: ⁊ ſi requireret̄ actualꝭ opatio ſufficeret q̄ infim⁹ angel⁹ moueret corp⁹: ⁊ alij cōnecterenꝉ cū ipō ꝑ alias opatiōes ſpūales (vt ſunt illuminatiōes: et huiuſmōi) ⁊ tunc oēs āgeli ꝑter vnū nuſq̄ eēnt ꝑ opationē: Qđ vlteri⁹ dicūt q̄ illa opatio nō eſt mouere mirū eſt q̄ liſ fit: q̄ oīs opatio trāſiēs in materiā exteriorē eſt ad formā: vl' ad locū: actio aūt angeli circa corp⁹ nō pōt eſſe ad formā niſi mediāte motu locali quare ⁊c. Itē qualꝭ ꝯtact⁹ pōt eſſe angeli ad corp⁹ ſine motione: nō video: niſi imaginemur angelū corporeū q̄ quaſi ſemꝑ teneat manū ad corp⁹ mobile: ſʒ nō ſemꝑ moueat ipſuʒ qđ eſt ridiculuʒ.
I. ¶ Ad ſcđm dicēdū q̄ Boeti⁹ loquiꝉ de eſſe in loco
Ad ſcđm R. circūſcriptiue: ſic ei eſt cōīs cōceptio in corpalia nō eſſe in loco nō aūt alio mō. ¶ Ad aliud qđ erat in
Ad rōeʒ in oppo. oppoſitū pʒ ex dictis reſpōſio: angeli ei ſūt vbi operantur non ſolum per preſentiam ſue eſſentie: ſed per manifeſtationem ſue preſentie.

Queſtio. II.

Vtrū angelus moueatur localiter.

K. Que. ij. Argt. i. **D**Einde queritur vtrum angelus moueaꝉ localiꝉ. Et videt̄ q̄ nō: q̄ nullū impꝉtibile pōt moueri vt ꝓbaꝉ. vi. phi. ſʒ āgel⁹ eſt impꝉtibilis: ḡ nō pōt moueri.
In op. ¶ In ꝯtrariū ē qđ dicit magiſter in lra. ¶ Rñſio.
M. Rñſio. ſicut alicui ꝯuenit eſſe in loco ſic videndū eſt an ei cōpetat moueri localiꝉ: āgelo āt nō ꝯpetit eſſe in loco circumſcriptiue ſicut corpi: et iđ non ꝯpetit ei ꝓprie motus localꝭ q̄ ꝯpetit corpi ꝓut ſucceſſiue traſſerꝉ de loco in locū cū mēſurando ſe de partib⁹ magnitudinis. Itē nec āgelo ꝑm ſe cōpetit locus diffinitiuē ſic q̄ ei determineꝉ ſit⁹: ⁊ ei⁹ ꝓprietates: vt recitatiue loquar nō aſſertiue: et iđ nec ſic poteſt ei cōpetere mot⁹ localis. Alio mō pōt ꝯpetere āgelo eē in loco .ſ. ꝑm ordinem ad locū: ⁊ nec iſto mō pōt angelus moueri localiꝉ. q̄ motus ē ad nō hītū ꝑm totum: vel ſaltē ꝑm aliquā partē poſſibilē tamē hēri: ſed angelus hoc mō dicit̄ eſſe in oī loco: in quo pōt eſſe (vt prius recitatū eſt) et ita nullus ab eo nō hītus qui ſit poſſibilis ab eo hēri: ḡ ꝑm hunc modum eſſendi in loco nō ꝯpetit angelo moueri localiter. Alio mō dicit̄ angel⁹ eſſe i loco quo ad manifeſta
N. tionē qđ fit per operationē angeli circa locū: ⁊ hoc modo ꝯpetit angelo moueri dupliciter. vno mō vt motus corporis ab angelo dicaꝉ mot⁹ angeli: quia eſt ab angelo et hoc eſt ſatis improprie dictū. Alio modo ſic q̄ ſucceſſio diuerſoꝝ motuū cāroꝝ ab angelo voceꝉ mot⁹ angeli: q̄ ꝑ talē ſucceſſionē opationū angeli circa diuerſa corpa: et in diuerſis locis manifeſtaꝉ ſucceſſiue ex natura angeli in diuerſis locis. Et primus quiđ mot⁹ eſt ꝯtinuus. Secūd⁹ autē nō eſt ſed diſcret⁹: q̄ ē ſucceſſio diuerſoꝝ motuū ꝯīter ſe hītiū ſine cointerpollatiōe tēporis: ſiue
O. nō: neuter tamē iſtoꝝ motuū eſt in angelo ſicut in ſubiecto: ſed ſolū ſicut in principio effectiuo ꝑ effectū manifeſtato. Hoc ſuppoſito patet due ꝯcluſiones de motu angeli. vna ē q̄ mot⁹ angeli nō poteſt eē in inſtāti qđ pʒ ſic. mot⁹ angeli vel dr̄ mot⁹ localis alicui⁹ corpis localiꝉ trāſlati ꝑ angelū: vl' ſucceſſio duorum motuum: ſed conſtat q̄ neutrum ho
P. rum poteſt eſſe in inſtanti ergo ⁊ cete. Secunda concluſio eſt q̄ motus angeli de loco ad locum poteſt eſſe pertranſeundo medium: vel non pertrāſeundo: Si enim motus angeli dicatur ſucceſſiua tranſlatio corporis de loco ad locum: ſic neceſſe eſt q̄ per tranſeatur medium qđ eſt inter terminum a quo et terminum ad quem: cum hoc ſit de eſſentiali ratione continui motus. Si vero motus angeli vocetur ſucceſſio diuerſorum mo=

mum cauſatoꝝ ab angelo: ſic ãgel⁹ pōt trãſire mediū ſi vult: vel nō ptranſire. ¶ Trib⁹ ei corporib⁹ exiſtētib⁹ cōtactis. a. ⁊. b. ⁊. c. ãgel⁹ ſi vult pōt pmo mouere a. deinde. b. ⁊ tertio. c. ⁊ tūc nō trãſit de. a. i. c. niſi p. b. mediū pōt etiã ſi vult mouere pmo. a. deinde. c. nō moto. b. ⁊ tūc nō trãſit mediū.

Q. Ad arg. pncipale. ¶ Ad argumētū oñdū ꝙ ſolū pbat ꝙ mot⁹ nō ꝯpetit angelo vt ſubiecto: qđ ꝯceſſū ẽ: ſed attribuit ei vt pricipio effectiuo p effectū manifeſtato. ẜ hoc etiã exponenda ſunt dicta magiſtri in littera.

Sētētia diſtinctōis. XXXVIII. in generali et ſpeciali.

R. Sētentia in gñali

Nunc vero ad propoſitū. Superius oñdit magiſter quoꝝ ſit ſcīa dei. Nunc vero intēdit inqrere quo mō ſe hẽat ſcia ad res ſcitas: ⁊ diuidit i duas. Pmo inquirit vtrū ſcia dei ſit cã ſcitoꝝ. Scđo oñdit qlit cã ſit. Secūda ibi. preterea qri ſolet. Pria pars ẽ pricipalis lectōis: ⁊ diuidit in duas. Pmo inqrit de cãlitate diuine ſcie: ſcđo de infallibilitate. Scđa ibi. ad huc aūt qđ ſupra dictū eſt. Prima diuidit in duas. Pmo mouet queſtionē: ⁊ obijcit ad alterã ptē. Secūdo obijcit ad ptē ꝯtrariã. Tertio ſoluit. Scđa ibi ꝙ ſi ita eſt: Tertia ibi. hāc igit q videt. Scđa vero pars pricipalis in q inqrit de infallibilitate diuine ſcie diuidit in duas. Pmo ponit obiectionē pbantē fallibilitatē diuine ſcie. Scđo ſoluit. Scđa ibi. ad qđ dicim⁹.

S. Sētentia in ſpeciali

¶ In ſpāli ſic pcedit. et qrit pmo vtrū ſcia dei ſit cauſa reꝝ. an ecōuerſo: ⁊ pbat primo ꝙ pſciētia dei ſit cã reꝝ etiã neceſſaria: qr nec aliq futura eſſent niſi ea de⁹ pſciuiſſet: ⁊ impoſſibile ẽ ea nō euenire: et ad hoc adducit multas auctoritates Augu. poſtea obijcit in ꝯtrariū. Probat eñ pmo ꝙ ſciētia dei nō eſt cã rerū: qr ſic eſſet cauſa maloꝝ: qr ſciētia dei eſt tam maloꝝ ꝙ̃ bonoꝝ: nec res ſunt cauſe ſcientie dei: qr ſic tēporale ⁊ creatū eſſet cã eterni. Inducit etiã auctoritates Origenis ad pbãdū ꝙ res ſcire ſūt cauſa ſcie. poſtea ſoluit ⁊ dicit ꝙ ſciētia ſimplicis noticie nō eſt cauſa rerū niſi forte cauſa ſine q non: nō eñ de⁹ quē q̃ꝗ̃ cogit peccare qr ſcit eū peccaturū: ſed ſcientia bñplaciti bene eſt cauſa rerum: et qđ dicit Origenes res eſſe cauſam ſcie dei intelligendū eſt de cauſa ſine q non. Poſtea oñdit ꝙ ſciētia eſt fallibilis: qr res poteſt euenire aliter. Vñ ꝗ̃uis de⁹ ſciat aliquē lecturū: pōt non legere. Item ſi nō pōt aliter euenire ꝙ̃ deus preſciuit neceſſario cũcta euenliūt. ⁊ ſi poſſet aliter euenire ſciētia dei falleret. Poſtea ſoluit ⁊ dicit ꝙ cū dr impoſſibile eſt qđ de⁹ preſciuit nō euenire: ꝙ in oīb⁹ ſimilib⁹ diſtinguendū eſt. ſi eñ intelligat ꝯiunctim impoſſibile eſt ꝙ ſit ſcientia dei ſimul: ⁊ contrarius euent⁹ reꝝ: ſi vero diuiſim poſſibile ẽ ꝙ id qđ ſcit poſſet non euenire: ⁊ per hoc poſſunt ſolui omnes propoſitiones. Et in hoc terminatur ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrū ſciētia dei ſit cauſa rerum.

T. Que. i. Arg. i.

Circa diſtinctionē iſtã primo qrit vtrū ſcia dei ſit cã reꝝ. Et videt ꝙ nō qr oīs cã hꝫ aliquē actū p quē pōt pducere effectū ſi ſit pfecta cauſa vel cooperatur ad productionē effectus ſi ſit imperfecta: ſed ſcientia dei nullū actū habet quo poſſit pducere vel cooperari ad pductionem reꝝ: ẽ ⁊c. Maior pꝫ: ſed minor pbatur: qr actus ſcientie nō eſt niſi ſcire: ſed ſcire diuinū principali⁹ ſe extendit ad ea q nō ſunt factibilia (ſcꝫ ad eſſentiã diuinã: ⁊ ea que ſunt in eſſentia diuina ꝙ̃ ad creaturas) ẽ ſcire non eſt act⁹ operans: nec cooperãs ad productionē reꝝ ſcitaꝝ.

¶ In ꝯtrariū eſt qđ dicit Aug. x v. de trinit. ꝙ vniuerſas creatas corporales ⁊ ſpūales nō qr ſunt: iđ nouit eas de⁹: ſed iđ ſunt: qr nouit. In oppo.

V. Reſſo.

¶ Rñſio. Sciẽtiã dei eſſe cauſam rerū nemo ambigit q ponit deū eſſe cauſam reꝝ: cū ſcientia dei ſit eſſentialiter ipſe de⁹: ſed hoc nō intendit qrere qſtio: ſed intēdit ꝙ cū in oī cã ſit dare rōnem ẜm quã cauſat ſicut ignis ẜm ꝙ eſt calidus calefacit: ſic licet in deo oīa eſſentialia ſint vnū ẜm rem: dñt tamē ẜm rōnem: propter qđ aliqđ attribuit deo rōne vni⁹ qđ non attribuit ei rōne alteri⁹: dicim⁹ eñ ꝙ de⁹ intelligit intellectu: ⁊ voluntate vult: nō aūt intelligit voluntate: nec vult intellectu: ꝗ̃uis intellectus ⁊ voluntas ſint vnū ẜm rem in deo: ⁊ ideo querit hec qſtio. vtrū ſcientia dei ſit ei rō cauſandi res ſcitas.

X.

¶ Et dicendū ꝙ ſciētia dei eſt cauſa creaturaꝝ p modū dirigentis: volūtas aūt eſt cã p modū inclinantis ⁊ inducentis: neutra aūt eſt immediata cauſa: potētia vero eſt cauſa reꝝ: ſicut exeqns ⁊ imediate mouens: hec aūt patēt. Primo pprijs rōnib⁹ deinde quadã rōe cōi. ¶ Prima cōcluſio pꝫ ſic: qr oīs habitus vel cognitio q hꝫ rōnem artis reſpectu aliquoꝝ hꝫ rōnem dirigentis reſpectu factiōis eoꝝ: hoc pꝫ ex rōne artis que ponit. vi. Ethi. ꝙ ars eſt recta rō factibiliū. ſꝫ ſcientia dei habꝫ rōeꝫ artis reſpectu creaturaꝝ cū ſint a deo factibiles. pp̄ter qđ dicit Sa. vii. oīm eſt artifex ⁊c. ẽ ſcīa dei hꝫ rōem cãe dirigētis reſpectu creatōis reꝝ: qr niſi notandū eſt ꝙ aliter dirigit in factiōe reꝝ ſciētia: ⁊ aliter idea. Idea ei dirigit ſolū p modū exēplaris qđ vt ſic eſt nihil ẽ ipi⁹ agentis: ſed ſolum obiectiue ſe ſe hꝫ ad ipm: ſcientia vero. vel ars dirigit vt habit⁹ quo habet vera ⁊ certa cognitio de exēplari ⁊ exēplato: et eſt aliquid ipi⁹ opantis: ⁊ ſe hꝫ ad ipm ſubiectiue ẜm nr̄m modum intelligēdi.

¶ Scđa ꝯcluſio ſic pꝫ. oē agēs libere mouet ad agendū p id qđ eſt in eo ſūme libertatis: ſꝫ de⁹ agit res liberrime: ⁊ nō ex aliq neceſſitate: ẽ ad eaꝝ pductionē mouet volūtas q eſt ſūme libertatis. Z. Cōcluſio ſecunda.

Aa. Concluſ.

¶ Tertia ꝯcluſio pꝫ. ſ. ꝙ nec ſcia: nec volūtas ſint immediata cã reꝝ: qr illi actus qui ẜm ſuã ppriaꝫ rōem equaliter ſe hñt ad creabilia. et non creabilia nō ſunt ẜm ſuã ppriam rōem principiū ſeu cauſa pducendi aliquid: qr qua rōne eſſent rō pducēdi creabilia eadē rōe eſſent cauſa ſeu principiū pducendi nō creabilia: cū ad vtraꝗ̃ habeant ſimilem habitudinem. ſed actus intelligendi diuinus ⁊ volendi conſiderati ẜm ſuaꝫ ppriam rōnem equaliter ſe habent ad creabilia: ⁊ non creabilia quia preciſe conſiderati ẜm ſuas proprias rationes tranſeunt ſolum ẜm rationem in hec ⁊ in illa. et non ẜm rem: non enim tranſeūt in hec et in illa niſi tanꝗ̃ in cognita et volita: ⁊ ꝗ̃tum preciſe ptinet ad rōnem cognoſcendi et volendi nō tranſeunt aliter in ea: ergo predicti actus conſiderati in deo ẜm ſuas proprias rationes non ſunt ei ratio producendi imediate aliquid.

Bb. Cōc. iiii.

¶ Quarta cōcluſio patet ſic. ꝯuertēdo rōem pri⁹ factã: illud cui⁹ actus tranſit in alterū pōt eſſe imediata rō pducendi alterum: ſed inter illa de quibus nunc agit ⁊ que cōcurrūt ad pductionem creature que ſunt ſciēna:

voluntas: ⁊ potentia: ſola potētia ē illud cuiꝰ actus
tranſit in alterꝫ: ⁊c. Minor pꝫ ꝑ diffinitionē potē/
tie actiue quā ponit philoſophꝰ. v. meta. ꝙ potētia
actiua ē ꝑincipiū trāſmutādi alterꝫ: ſꝫ qꝺ alterū: ſicut
ei hec diffinitio eſt ꝓpria potentie actiue create que
ſupponit ſubiectū qꝺ trāſmutat: ſic rō potētie acti/
ue increate q̄ nihil ſupponit eſt rō ꝓducendi alterꝫ
A. ſm ꝙ alterū. ¶ Hec aūt patet vnica rōne que talis
eſt: quē ordinē realē hñt inter ſe ⁊ reſpectu actiōis
ſcientia: volūtas: ⁊ potētia in illis i quibꝰ diñt realit
talē ordinē rōnis habēt inter ſe ⁊ reſpectu actionis
in deo in q̄ ſolū diñt ſm rōnem: ſed in nobis in qui
bus tria predicta diñt realiter eſt talis ordo realis
eoꝝ reſpectu actiōis ꝙ ſciētia eſt ſolū dirigens re-
ſpectu actiōis. volūtas vero inclinat ad agēdum.
ſed neutrū hoꝝ immediate elicit actionē ꝑ quā res
ꝓducit: ſed hoc tm̄ facit potentia motiua et execu
tiua: ergo ſimilis ordo ſm rōnē eſt inter iſta tria vt
ſunt in deo. ſ. ꝙ ſcientia ē dirigēs: volūtas vero in
B. dinans: ⁊ neutrū hoꝝ eſt imediata rō ꝓducēdi: ſꝫ
Ad primū pricipale. ſolū potētia exequēs. ¶ Ad argumentū dicendū
ꝙ eo mō quo aliquid eſt cauſa: hꝫ actū quo operat
vel coopatur ad ꝓducendū effectū: ſcientia autē
nō eſt cā alicuiꝰ immediata: ſed remota: ⁊ ſolū per
modū dirigētis: ⁊ iō actus eiꝰ qui eſt ſcire nō opat:
nec cooperatur immediate ad ꝓductionē alicuius
rei: ſed ſolū mediate ⁊ directiue: nec tm̄ oꝫ ꝙ reſpe
ctu oiꝫ ſcitoꝝ ſit directiuū practice (hoc ē ad opādū)
ſed eoꝝ ſolū que ſubſunt voluntati inclināti ⁊ potē
tie exequenti. Hec eīm tria cōcurrūt ad ꝓductio/
nem cuiuſlibet rei ab agēte ꝑ intellectū: ⁊ libere: et
ſcentia aūt diuina ⁊ illa que ſunt in ipſa nō ſubſunt
potētie diuine vt ſint vl' nō ſint: ſꝫ ſolū create iō ⁊c.

Queſtio. II.

Vtrū deus ſciat enunciabilia.

C.
Queſt. ii. Arg. i. SEcundo queritur vtrū deus
ſciat enunciabilia. Et videt ꝙ nō: qꝛ intel
lectus cōponēdo ⁊ diuidēdo format enū
tiationē: ſed deꝰ nō intelligit ꝯponēdo
Scōo aut diuidēdo: ḡ nō intelligit enūciabilia. ¶ Item
illa ſola cognitio eſt attribuēda deo in qua non eſt
poſſibil' error: ſed circa cognitionē enūciabiliū eſt
poſſibilis error nō autē circa cognitionē ſimplicem
quidditatū (vt pꝫ ex tertio de anima) ḡ ſola cogni
In op. tio ſimplicium quidditatū ē deo attribuenda. ¶ In
cōtrariū eſt qꝺ dicit in pſalmo deꝰ ſcit cogitatiōes
hoīm qm̄ vane ⁊c. Sed in cogitationibus hoīm
ꝯtinent mīre enūtiatōes: ⁊ multi ſyllogiſmi: ergo
D. deus oīa talia nouit. ¶ Reſpōſio. Dicēda ſūt tria.
Reſſio Primū ē ꝙ deꝰ hꝫ cognitionē enūciabiliū. Scōm ē
ꝙ non hꝫ eā ꝯponēdo: ⁊ diuidendo ſicut nos: ⁊ ex
E. hoc tertio oſtēdet ꝙ ſcia dei nō ē diſcurſiua. Primū pꝫ
Arti. i. dupliciter. primo ſic. deꝰ ꝑfectiſſime nouit oēs res
⁊ oim reꝝ hītudines: ſed in hītudinibꝰ reꝝ cōſiſtit
rō enunciabiliū: ex hoc eīm ꝙ res eſt eadē rei per ſe
vl' ꝑ acādēs cōſiſtit rō enūciabil' ſꝫ affirmationē: ⁊
ex eo ꝙ res ē diuerſa are: ⁊ nullo mō eaꝺ ꝯſiſtit rō
Pro. ii. enūciabilis ſm negationē: ḡ deꝰ nouit oīa enūcia
bilia tā affirmatiua ꝙ̄ negatiua. Scōo ſic. deꝰ ſcit
quicq̄d eſt in ꝑtāte intellectꝰ nr̄i. ſed formare enū
ciationē de enūciabilibꝰ ē in ꝑtāte intellectꝰ noſtri:
F. ḡ deus ſcit vtrunqꝫ (. ſ. enūciatiōes ⁊ enūciabilia.)
Arti. ii. ¶ Quātū ad ſcōꝫ ꝯſiderādū ē q̄d ē intelligere cō
ponendo ⁊ diuidēdo ⁊ q̄ eſt cā ſic intelligēdi intelli
gere eni ꝯponēdo ⁊ diuidēdo nō eſt ſolū itelligerē
cōpoſita: aut diuiſa: qꝛ hec deꝰ intelligit: tamē nō
intelligit per cōpoſitionem: aut diuiſionē: oꝫ ergo
hanc cōpoſitionē: aut diuiſionē accipere ex parte
intellectus: ex quo non accipitur ex parte rei intel
lecte: ex pte aūt intellectꝰ poſſumꝰ hanc ꝯpoſitionē
dupliciꝫ intelligere. vno mō vt intellectus compo
nens aliqua duo (vt animal cū aſino: vel diuidēs
aſinū ab homine) hoc faciat duabꝰ intellectionibꝰ
realiter a ſe differentibꝰ: que per ſui aggregationē
conſtituāt tertiam: ſicut dicit ꝙ totum ſcutū habēs
varios colores in ſuis partibus ſimul videt ꝑ vnā
ſpeciē aggregatā ex multis: ⁊ hunc modū nō cre
do eſſe veꝝ: qꝛ plures viſiones nō poſſunt ſimul eſ
ſe in oculo: nec plures intellectiones ſimul in intel
lectu noſtro naturalit: ⁊ ſi eſſent nō ſufficerēt ad cō
ponendū vel diuidēdū inter aliqua: qꝛ vt apparet
ex ſcūdo de anima capi. de ſenſu cōi: oꝫ ꝙ cōpa
tio quouncūqꝫ ſm cōuenientiā: aut dr̄am fiat per
indiuiſibile anime: ⁊ indiuiſibili opatione ⁊ indiui
ſibili tempore. Alio mō et ꝓbabilius poteſt intelli
gi cōpoſitio ⁊ diuiſio ex pte itellectꝰ vt nō ponamꝰ
plures actus ſimul in intellectu facientes vnū per
aggregationē: ſed dicemus ꝙ intellectꝰ itelligēs
componendo et diuidendo intelligit ea que cōpo
nit aut diuidit vno actu ſimplici ꝑ eſſentiā q̄ tamē
virtute cōtinet duos actus precedentes quibꝰ ſeoꝝ
ſuꝫ intelligebamus hominē: ⁊ ſeorſum animal vl'
aſinū propter qꝺ talis actus dicit compoſitꝰ aut di/
uiſus. Et ponit ſimile. nos eīm dicimus humidum
et ſiccum eſſe qualitates ſimplices: molle autē q̄li
tatem cōpoſitam: que tamē in eſſentia ſua eſt eque
ſimplex vt ſunt alie: ſed pro tanto dicit compoſi
ta: quia aliquo modo cōtinet virtualiter humidū
et ſiccum. inqꝫtū ei molle facile cedit retinet natu
ram humidi: inqꝫtum autē terminatur termino
ꝓprio retinet naturam ſicci: ⁊ ſimiliter in propoſi
to quia tertiꝰ actus cōtinet virtualiter duos prece
dentes ideo dicitur compoſitus: q̄uis ſit ſimplex
in eſſentia ſua. ¶ Quocunqꝫ autē hoꝝ modorum
dicat intellectꝰ itelligere componendo ⁊ diuidēdo
conſtat ꝙ cauſa ſic intelligendi eſt debilitas ⁊ imp
fectio virtutis intellectualis ex qua ꝓuenit ꝙ intel
lectus nō intelligit vno actu: ⁊ ſimul quecūqꝫ rei cō
ueniūt aut diſcōueniūt: ſed intelligit diuerſa intel
ligibilia diuerſis actibꝰ q̄ aggregant ad cōſtitutio
nē tertii ſi ponat primus modꝰ intelligēdi ꝑ ꝯpoſi
tionē ⁊ diuiſionē: vel ex neceſſitate ſupponāt trio
actui q̄ eos virtualiter cōtinet: ⁊ niſi illi ꝑceſſiſſent
iſte tertiꝰ nō eſſet: Ex hoc ſic arguit. itellectꝰ q̄ vno
actu et ſimul oīa intelligit: iꝑſſibile eſt ꝙ itelligat
ꝯponendo ⁊ diuidendo: ſed talis eſt itellectꝰ diui
nus: ḡ ⁊c. ⁊ ſic pꝫ ſecūdū. ¶ Ex eoꝺ apparet tertiū G.
. ſ. ꝙ deꝰ nō intelligit diſcurrendo: qꝛ intellectꝰ diſ Arti. iii.
currēs nō ſiml' oīa itelligit: ſꝫ ex noto venit in co/
gnitionē ignoti. ois ei diſcurſꝰ ē ꝓpt nō hītū: ſꝫ in
tellectꝰ diuīnꝰ ſiml' oīa itelligit: ḡ nō diſcurrit. Itē
actꝰ itelligēdi diſcurſiuꝰ ſupꝑōnit actū intelligēdi
ꝯponēdi ⁊ diuidēdi ſicut ꝯpoſitio ⁊ diuiſio ſupponūt
idiuiſibiliū itelligētiā: cui ḡ nō ꝯuenit itelligere cō
ponēdo ⁊ diuidēdo ei nō cōuenit itelligere diſcur/
rendo: ſed deo non conuenit intelligere compo/
nendo et diuidendo: vt probatum eſt: ergo ⁊c.
¶ Ad primū argumentū patet ſolutio: ſolū ei ꝓ H.
bat ꝙ deꝰ nō itelligit enūciabilia ꝯponēdo ⁊ diui Ad primū
dēdo ſicut intellectꝰ noſter qꝺ cōuenit ei ꝓpter ſuā pricipale.

ꝑ illi

L. impfectionem que a deo lõge relegata eſt. ¶ Ad
Ad ſcõm ſecundũ dicendũ ꝙ oim cognitio tã ſimpliciũ ꝙ̃
enunciabiliũ eſt deo attribuenda cũ hoc ſit pfe-
ctionis: ſed modi includentes imperfectionẽ ſunt
ab eo relegandi: ⁊ ille circa enũciabilia eſt intellige
re cõponendo: et diuidendo: ex quo pueniĩ error:
cum hoc ſit ex impfectione virtutis intellectualis:
que nõ ſtatim perfecte attingit ad oĩa que poſſunt
ꝯuenire rei: vel diſcõuenire: ꝓpter quod hic mo-
dus deo non conuenit.

Vtrum deus ſciat futura contingentia. Queſtio.III.

M
Que.iii. Arg.i. TErtio queritur vtrũ deus ſci
at futura contingentia. Et videtur ꝙ nõ.
quia omne ſcitum a deo ex neceſſitate
eueniet: ſ; nullum futurum cõtingens
de neceſſitate eueniet: ergo nullũ futurum contin
gens eſt a deo ſcitum: minor patet ex ꝓpriis rõni-
bus terminorũ. probatio maioris: accipiamus ali-
quid futuruʒ ſcitũ a deo: puta ꝙ ſortes curret cras
aut ergo neceſſario curret: aut poſſibile erit cuʒ nõ
currere: ſi neceſſario curret hẽtur propoſituʒ: ſi nõ
neceſſario: ſed poſſibile eſt cum nõ currere: pona-
tur eſſe in eſſe: q2 ſm regulaʒ Ariſtotelis poſſibili
poſito in eſſe: qđ ſequitur non eſt impoſſibile pona
tur ergo in eſſe ꝙ ſortes non curret: ſed deus ſcit
Secũdo. ꝙ curret: ergo ſcientia dei fallitur qđ eſt impoſſi-
bile. ¶ Item omnis cõditionalis cuꝰ antecedẽs
eſt neceſſariũ: ⁊ cõſequentia neceſſaria: ⁊ ipſum cõ
ſequens eſt neceſſarium: ſed hec eſt quedam con-
ditionalis ſi deus preſciuit A fore A erit cuꝰ an-
tecedens eſt neceſſarium: tum quia eternum tum
quia preteritum: ⁊ conſequentia neceſſaria: q2 op-
poſitum conſequentis non ſtat cũ antecedente: ꝗ
Tertio conſequens eſt neceſſarium: ⁊ eodẽ mõ arguaʒ de
quolibet futuro contingente. ¶ Item ex maiore
de neceſſario: ⁊ miore de ineſſe ſeqꝉ cõcluſio de ne-
ceſſario vt dr̃ pmo priorũ. inde ſic. oẽ ſcitum a deo
Inſtãtia neceſſario eſt veꝝ: ſed a fore eſt ſcituʒ a deo: ergo
neceſſario eſt verũ ꝙ a erit: ⁊ ſic idẽ qđ prius. ¶ Si
dicaꝉ ꝙ hec eſt duplex: ſcitum a deo neceſſario ẽ ve
rum: quia poteſt eſſe de deo ⁊ ſic eſt vera ⁊ compo-
ſita ſub hoc ſenſu ſcitum a deo inquãtum ſcitum ne-
ceſſe eſt eẽ veꝝ: vel põt eſſe de re: ⁊ ſic eſt diuiſa et
falſa ſub hoc ſenſu id qđ eſt ſcitũ a deo neceſſe ẽ eẽ
Impro. verũ. ¶ Sed cõra hoc arguiꝉ ſic. iſta diſtictio ſolũ
hʒ locũ in formis ſeparabilibꝰ ſine quibꝰ põt eẽ ſub
iectũ nõ aũt in formis inſeꝑabilibꝰ: nullꝰ eñ diſtin
guit hanc cygnũ albũ poſſibile eſt eẽ nigrũ: q2 albe
do nõ eſt ſeꝑabilis a cygno niſi ſm rõnẽ: vñ qđ nõ
põt ſimul eẽ cũ albo: nõ poteſt ſimꝉ eẽ cũ cygno: ſʒ
In oþ. eſſe pſcitũ eſt inſeꝑabiliter cõditio ſe hñs ad oẽ fu-
turũ: ꝗ illa diſtinctio nõ hʒ hic locũ. ¶ In ꝯtrariũ ẽ
q2 illa que fiũt ab agente libero ⁊ hñte dominiũ ſui
actus pñt nõ fieri (hoc eñ eſt natura liberi arbitrii)
ſed multa fiũt ab agente libero: ⁊ hñte dominiũ ſui
actus (vt merita ⁊ demerita nr̃a) ꝗ pñt nõ fieri: fiũt
ꝗ ꝯtingenꝉ: ſed taliũ deꝰ hʒ cognitionẽ: cũ remune
ret merita: ⁊ puniat demerita: et ab eterno cogno-
N. ſcit ea añꝙ̃ fiant: alioquin ſciẽtie eiꝰ aliquid accre
Rñſio. ſceret: ꝗ deꝰ cognoſcit futura cõtingẽtia. ¶ Rñſio.
Ad ſolutionẽ huiꝰ queſtiõis duo premittẽda ſunt
Primũ eſt qđ vocaꝰ futurũ cõtingens: ⁊ qt̃ ſunt
modi futuri cõtingentis. Scõm eſt de mõ cogno-
ſcendi ꝯtingens. ¶ Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ O.
añꝙ̃ res ſit in actu ſm eẽ ſue exñtie ſoluʒ hʒ eſſe in Primuʒ
cauſis ſuis et dr̃ futura. cauſaꝝ aũt inueniꝉ triplex ꝓ ſuppoſi
gradꝰ quedã eñ ſunt cãe neceſſarie in ſe: ⁊ in ordie tum
ad effectũ ſicut eſt motꝰ celi in ꝯꝑatiõe ad eclipſes
⁊ ad alios effectꝰ qui ex motu orbiũ neceſſario eue
niũt et effectꝰ pexñtes in talibus cãis ſũt quidẽ fu-
turi: ſed nõ ꝯtingẽtes imo ſũt neceſſarii. alie ſunt
cãe q̃ nõ ſũt neceſſarie ſaltẽ ꝑ ꝯꝑationẽ ad effectꝰ:
vt eos neceſſario ꝓducãt: imo pñt nõ ꝓducere: et
effectus pexñtes in talibꝰ cãis ſunt futuri: ⁊ ꝯtigẽ
tes: ⁊ hoꝝ eſt triplex dr̃a: q2 q̃dã cãe ꝯtingẽtes de- P
terminate ſunt ad ꝓducẽdũ ſuos effectꝰ: vt freq̃n-
nec deficiũt niſi raro (vt ꝙ hõ gñeꝉ cũ q̃nꝙ̃ digitis
ſolũ (hoc eñ euenit vt i pl̃ibꝰ: raro aũt euenit vt ge
nereꝉ cũ pl̃ibꝰ; vel paucioribꝰ ꝙ̃ quinꝙ̃: effectus
igiꝉ taliũ cãrũ dũ preexiſtũt in eis ſunt futuri ⁊ ꝯtin
gentes: ſed quidã coꝝ ſunt ꝯtingẽtes freq̃nter: qđ
vero raro: alie vero ſunt cãe q̃ de ſe nullã hñt deter
minationẽ ad hũc effectũ ꝓducẽdũ vel nõ ꝓducen
dum: ſʒ indifferenꝉ ſe ſe hñt ad vtrũꝙ̃ ſicut eſt libe
rum arbitriũ: vt ſortes põt currere: vꝉ nõ currere
et effectꝰ pexñtes in talibꝰ cauſis ſunt futuri ⁊ ꝯtin-
gentes ad vtrumlibet: ſunt ergo in vniuerſo futa
contingẽtia q̃dã frequẽter: q̃dã raro: q̃dã ad vtrũ-
libet. pʒ etiã ꝙ cõtingẽs ad vtrũlibet nunꝙ̃ dr̃ ꝑ cõ
parationẽ ad cãm agentẽ ex neceſſitate nature illa
ei ſemꝑ eſt determiata ad vnũ niſi impediaꝉ qđ fit
vt raro: ſed dr̃ ꝑ cõparationẽ ad cãm agentẽ libe-
re que poteſt agere ⁊ nõ agere: q̃ vt ſit nunꝙ̃ aliq̃d
producit cũ ſit eq̃ indr̃ñs ad oppoſita: ꝓpter quod Q.
q̃ rõe ꝓduceret vnũ ⁊ alteꝝ. ¶ Quãtũ ad ſcõʒ. ſ. de Scõm ꝓ
mõ cogſcẽdi ꝯtingẽs: ſciẽdũ eſt ꝙ cõtingẽs ⁊ q̃libʒ ſuppoſitũ
res alia põt cognoſci dupliciꝉ. vno mõ i cauſa ſua.
Alio mõ in ſua exñtia. Alio ei mõ cognoſco de mi
lite ꝙ debeat pugñre qñ video eũ armari: ⁊ alio mõ
qñ video eũ actu pugñre. Hiis ſuppoſitis deſcẽden
dũ eſt ad q̃ſtionẽ: circa quã pmo inq̃reꝉ vtrũ de fu
turis ꝯtingẽtibꝰ poſſit hẽri certa cognitio ſoluʒ ex
cãis ſuis. Scđo vtrũ deꝰ hẽat cognitionẽ de futis
ꝯtingẽtibꝰ ſm ſuã actualẽ ⁊ ꝓpriã exñtiã. ⁊ tertio q̃
mõ ſtat certitudo diuie ſcie cũ ꝯtingẽtia reꝝ. Quã R.
tũ ad pmũ dicũt quidã ꝙ de ꝯtigẽte nõ põt hẽri cer- Artic.i.
ta cognitio per cãʒ ſuã: ſʒ ſolũ ꝯiecturalꝭ qđ probãt Opi.i.
ſic: quicũꝙ̃ cognoſcit rẽ aliquã ꝑ talẽ cãm q̃ poſita
effectꝰ vꝉ res illa põt poni: vꝉ nõ poni: nõ hʒ de illa
re certã cognitionẽ ſʒ fallibilẽ ⁊ ꝯiecturalẽ: ſʒ q̃ co-
gnoſcit futurũ contingẽs ſolũ ꝑ cãm ſuã cognoſcit
ipſuʒ ſolũ ꝑ talẽ cauſã q̃ poſita adhuc ꝯtingẽs põt
poni vꝉ nõ poni: cũ ſit impedibilis ꝗ ⁊c. Et iõ dicũt
ꝙ ſi deꝰ hẽret ſolũ cognitionẽ de futo ꝯtingẽte ꝑ
cãm ſuã ꝯtingẽtẽ et ipedibilẽ nõ hẽret de eo certã
cognitionẽ. ¶ Sed iſtud nõ videꝉ: q2 ſicut ex cau- S.
ſa neceſſaria ſeq̃ꝉ effectꝰ neceſſariꝰ ifallibiliꝉ: ſic ex Improba
cã ipedibili determiata ad vnũ ſi nõ ſit ipedita ſequiꝉ
effectꝰ ꝯtigẽs ifallibiliꝉ niſi ꝙ hec ifallibilitas eſt ex
ſuppoſitiõe: pma aũt ẽ ſm ſe ⁊ abſolute: ⁊ eodẽ mõ a
cã indifferẽte et ipedibili ſi determieꝉ ⁊ nõ ipediaꝉ ſeq̃
tur ſuꝰ ꝓpriꝰ effectꝰ infallibiliꝉ: igiꝉ ſicut in cã necel
ſaria pcognoſcitur effectus neceſſariꝰ certa cogni
tione ſic cognita cã ipedibili: ⁊ oĩbus q̃ eã impedi-
re poſſunt: ⁊ inſuꝑ eis q̃ cã impediẽt: vel nõ impe-
diẽt certitudinaliꝉ põt cognoſci qđ effectꝰ eueniet vꝉ
nõ eueniet. ⁊ ſimiliter cognita cauſa indifferente ⁊
impedibili ſi cum ea cognoſcantur oĩa que eaʒ de-
termiare poſſunt ⁊ determiabũt et oĩa q̃ cã impe-

pedire poſſunt ꝛ que impedient vel nõ impedient
põt infallibiliter cognoſci quis effect⁹ eueniet. Nũc
autẽ deus nõ ſolũ cognoſcit cauſam cõtingentẽ in
ſe et abſolute q: ſic in ea vel per eam nõ cognoſce-
retur infallibiliter aliquis effectus niſi tñ cõiectu-
ra probabili (vt bene dicunt alij) ſed cognoſcit om-
nia que eã determinare poſſunt ꝛ q̃ determinabũt:
inſup cognoſcit omnia q̃ eam impedire poſſunt et
que impedirẽt vel nõ impedient: ergo deus in cau-
ſa cõtingente ſic cognita poteſt certitudinaliter co-
A. gnoſcere effectũ futurũ contingentẽ. Item deus
Item. nõ cognoſcit alia a ſe niſi per cognitionẽ ſue eſſen-
tie futura: ergo cõtingentia ſi nouit: nouit per no-
titiã ſue eſſentie: aut ergo per hoc ꝙ eſſentia ſua ẽ
eorũ cauſa: aut per hoc ꝙ eſt eorũ exemplar. non ꝑ
hoc ꝙ eſt eorũ exẽplar: vt ꝓbatũ fuit ſupra diſtinc.
xxxvj. ergo per hoc ꝙ eſt eorum cauſa: ꝫ prima imo
tota cognitio quã habet deus de futuris cõtingẽti-
B. bus eſt per eorũ cauſam: et ſic patet primũ. ¶ Quã
Secũd⁹ tum ad ſcdm: ſcʒ vtrũ deus cognoſcat futura con-
articulus. tingẽtia quãtũ ad eoꝝ actualẽ exiſtentiã. Sciendũ
ꝙ põt habere duplicẽ intellectũ: vnũ vtrũ deus co-
gnoſcat futura cõtingẽtia quantũ ad ſuã actualem
exiſtentiã .i. ea actu exiſtere: et ſic cõſtat ꝙ nõ: q: in-
tellectus dicẽs eſſe qḋ nõ eſt eſt falſus: ſʒ futura cõ
tingẽtia nondũ ſunt actu: alioquin nõ eſſet futura
ſed p̃ſentia: ꝫ ſi deus intelligeret ea actu exiſtere in-
tellectus ei⁹ eſſet falſus: qḋ eſt impoſſibile: deus ꝫ
nõ cognoſcit futura cõtingẽtia quãtũ ad eoꝝ actua-
C. lẽ exiſtentiã ſic ꝙ cognoſcat ea actu exiſtere. Alius
põt eſſe intellectus: ſcʒ ꝙ deus cognoſcat futura cõ
tingentia quantũ ad ſuam actualẽ exiſtentiã: nõ ꝙ
deus cognoſcat ea iam actu exiſtere: ſed q: de⁹ ab
eterno nouit illã ꝓpriã ꝛ diſtinctã et actualẽ exiſten-
tiam quã habebũt ꝓceſſu tẽporis in ſe ipſis: et hoc
modo deus cognoſcit futura cõtingẽtia quantũ ad
eorũ actualẽ exiſtentiã. Cuius ratio eſt: cõſtat enĩ
ꝙ deus cognoſcit cõtingens dũ eſt p̃ſens puta ſor-
tem currere: alioquin ego cognoſcerẽ illud qḋ de⁹
ignoraret: ſi ergo nõ cognoſcebat hoc prius quãdo
D. fuit futurũ ſequeretur ꝙ aliquid accreuiſſet ſue ſcien-
Prima tie qḋ eſt impoſſibile. ¶ Quidã tamẽ dicũt ꝙ quan-
opinio. tũ ad iſtã cognitionẽ requirit̃ ꝙ res create ſint p̃ſen-
tes deo quantũ ad ſuas ꝓprias ꝛ actuales exiſten-
tias; q: prima cognitio que eſt ꝑ cauſam eſt vel eẽ
põt rei abſentis. iſta autẽ ſcḋa cognitio eſt rei tantũ
Probatio p̃ſentis. Qualiter autẽ futura cõtingẽtia poſſint eẽ
pdi. opi. deo p̃ſentia ab eterno ſm ſuas ꝓprias et actuales
exiſtẽtias declarant ſic: eternitas eſt duratio indiui-
ſibilis tota ſimul exiſtẽs: et ideo quicquid coexiſtit
eternitati coexiſtit toti: conſtat autẽ ꝙ oĩa que tẽpo-
raliter ſunt eternitati coexiſtũt eo ꝙ ipſa ſemꝑ ex-
iſtit: ꝓpter qḋ quicq̇d quãdoqʒ exiſtit coexiſtit eter-
nitati: igit̃ quecũqʒ ſunt per differẽtias tẽporũ toti
eternitati coexiſtũt: ſed nõ coexiſterent toti niſi ab
eterno coexiſterẽt ei: ꝫ q̃cũqʒ ſunt ſm differẽtias tẽ-
porũ ab eterno coexiſtũt deo cuius eſſe et cognitio
ſunt in eternitate: ꝛ hoc eſt qḋ ꝯſuetũ eſt dici ꝙ eter-
nitas tota ſimul exiſtẽs ambit totũ tẽpus: ſic igit̃ di-
cunt ꝙ futura cõtingẽtia ſunt ab eterno deo p̃ſen-
E. tia ſm ſuã actualẽ exiſtentiã: ac per hoc ſunt ab eo
Impro. determinate cognita: quia vt actu ſunt nõ ſunt ad
pdi. opi. vtrũlibet: ſed ſunt determinata ad vnũ. Sed hic
videt̃ eſſe duplex defectus. Vn⁹ eſt de hoc qḋ dici-
Primus tur ꝙ futura ſunt ab eterno deo p̃ſentia ſm ſuũ eẽ
defectus. actuale: q: qḋ nihil eſt in ſe, nulli põt realiter ꝛ actua-

liter coexiſtere. coexiſtere enĩ p̃ſupponit exiſtere: ſʒ
futura nõ ſolũ cõtingẽtia ſed quecũqʒ generãt̃ ab
eterno nihil fuerũt in ſe ſm eſſe actuale: ſed ſolũ in
potentia dei creantis: ꝫ nõ potuerũt ab eterno deo
coexiſtere ſm p̃ſentialitatẽ ſue actualis exiſtentie.
Item quecũqʒ coexiſtũt vni ꝛ eidẽ ſic ꝙ nũq̃ eſt ve- F.
rũ de vno eorũ ꝙ coexiſtat illi quin ſit verũ de alte- Item.
ro: illa neceſſario coexiſtũt ſibi: ſed ſi oĩa coexiſtunt
deo ab eterno nõ eſt veꝝ dicere ꝙ dies hodiernus
coexiſtit vel coexiſtat deo quin illud idẽ ſit veꝝ
de die heſterno: ꝫ dies hodiernus ꝛ heſtern⁹ ſimul
ſibi inuicẽ coexiſterũt ꝛ coexiſtũt: hoc aũt eſt impoſ-
ſibile: ergo et illud ex quo ſequit̃: ſcʒ ꝙ oĩa ab eter-
no realiter coexiſtant deo. maior patet: quando enĩ
duo coexiſtũt tertio ſic ꝙ vno eorũ coexiſtẽte aliud
nõ coexiſtit tũc nõ oportet ꝙ illa duo coexiſtãt ſibi
inuicẽ: ſicut durationi mee coexiſtit paſcha et pen-
thecoſtes: ſed coexiſtẽte vno aliud nõ coexiſtebat
et ideo nõ oportet ꝙ ſibi inuicẽ coexiſtãt: ſʒ ſi nũq̃
vnũ coexiſteret mihi quin aliḋ ſilr̃ ꝓ tũc mihi coex-
iſteret: neceſſe eſſet ꝙ illa ſibi inuicẽ ſimul coexiſte-
rent: et hec fuit maior. minor autẽ de ſe manifeſta
eſt: ſi enĩ ſemꝑ ꝛ ab eterno oĩa coexiſtũt deo nunq̃
vnũ coexiſtet quin aliud coexiſtat: ſequit̃ ꝫ ꝯcluſio.
Item ſimultas (cũ ſit relatio) requirit extrema in G.
actu ſi ſit actualis ſimultas: ſed creature nõ fuerũt Item.
ab eterno in actuali exiſtentia: ꝫ nõ fuerũt ſimul cũ
deo. Alius defectus eſt: q: dato ꝙ futura hoc mo- H.
do eſſent p̃ſentia deo ab eterno: iſtud tñ nihil face- Scḋus
ret ad hoc vt determinate ꝛ certitudinaliter cogno- defectus.
ſcerent̃ ab ipſo: ꝓpter qḋ tamẽ illud ponit̃: q: cogni-
tio rerũ a deo in nullo dependet ab exiſtẽtia rerum
vnde dato ꝙ deus nihil ꝓduxiſſet aut ꝓducturus
eſſet: nihilominus de⁹ habuiſſet ita ꝑfectã ꝛ deter-
minatã cognitionẽ de reb⁹ quãtũ ad earũ quiddita-
tes ꝛ quãtũ ad exiſtentiã actualẽ quã habere poſſet
ſicut nũc habet: alioquin futuritio rerũ ſm aliquaꝫ
differentiã tẽporis eſſet cauſa diſtincte cognitionis
in deo: qḋ eſt incõueniẽs: et tamẽ ſi nihil fuiſſet aut
futurum eſſet res nõ eſſent deo p̃ſentes ab eterno
realit̃ ſm aliqḋ eſſe actuale: q: nullũ habiture erãt
in tẽpore: et illa p̃ſentia nõ ponitur niſi q: eternitas
ambit totũ tẽpus: ꝓpter qḋ quicquid ponit̃ eſſe ſm
aliquã differentiã tẽporis: ponit̃ ſemꝑ eſſe preſens
eternitati: cũ igit̃ idẽ ſit apud cognitionẽ diuinam
poſita p̃ſentia rerũ: vł nõ poſita fruſtra ponũt̃ futu-
ra cõtingẽtia eſſe ab eterno deo p̃ſentia ad hoc vt
ſint ab eo determinate cognita. ¶ Ad rõem in op- I.
poſitũ cũ dicit̃ quicq̇d coexiſtit eternitati coexiſtit to- Ad rõem
ti: et quicq̇d coexiſtit toti coexiſtit ab eterno ei. Dicẽ- pdi. opi.
dum ꝙ cũ eternitas ſit duratio nõ habẽs ꝑtẽ et ꝑtẽ
intra ſe nec habẽs principiũ ꝛ finẽ qb⁹ claudat̃: ideo
totalitas eternitatis põt accipi dupliciter. Vno mõ
excludẽdo partẽ. Alio modo excludẽdo principiũ
et finẽ. Et ſm hoc dupliciter dicit̃ aliquid coexiſtere
toti eternitati. Vno modo: q: nõ coexiſtit vni parti K.
tantũ: et ſic quicq̇d coexiſtit eternitati coexiſtit toti
quia nõ coexiſtit parti tãtũ: eo ꝙ eternitas ꝑtes nõ
habet. Alio modo dicit̃ aliquid coexiſtere toti eter-
nitati: q: coexiſtit ei vt nõ habet principiũ nec finẽ:
et ſic quicquid coexiſtit toti eternitati coexiſtit ei ab
eterno ſine principio: et coexiſtet in eternũ ſine fine
ſed hoc modo nõ q̇cq̇d coexiſtit eternitati coexiſtit
toti: q: tẽporalia q̃ quãdoqʒ ſunt: ꝛ ꝓ tũc coexiſtũt
eternitati: q: ſunt dũ eternitas eſt: licet coexiſtãt to-
ti eternitati ꝓut coexiſtunt ei nõ ſm partem cũ non

L. coexiſtunt ei toti vt nō eſt habēs principiū nec finē et ideo non coexiſtūt ei ab eterno. *Opinio doctoris.* Sic igitur patet qualiter de⁹ cognoſcit futura cōtingētia: q2 cognoſcit ea determinate quātū ad ſuas ꝓprias ⁊ determinatas actualitates quas habebūt: nec cognoſcit ea per hoc ꝙ ſint ei ab eterno p̄ſentia realiter: ſed per hoc ꝙ eſſentia diuina vt cauſa eſt ſufficiens ratio rep̄ſentandi intellectui diuino determinate ſingula modo quo dictū fuit prius. De ceteris ſingularibus licet etiā eſſentia diuina ſit prima et ſufficiens ratio intelligēdi ea: tñ nihil ꝓhibet ꝙ deus ea cognoſcat in cauſis creatis cōtingētibus: cognitio
M. tamē vtroꝝ dependet a cognitiōe diuine eſſentie. ¶ Quantū ad tertiū: ſcꝫ an ſcientia dei imponat neceſſitatē reb⁹ ſcitis. *Tertius articulus.* Notādū ꝙ ſciētia dei cōparat ad res dupliciter. Uno mō vt cauſa. Alio mō vt cognitio infallibilis et certa: et neutro eorū modorū imponit neceſſitatē reb⁹. Qđ nō vt cauſa patet primo ſic: aliqua futura dependēt a ſolo deo ſicut a cauſa. alia vero dependēt ab ipſo mediātibus cauſis ſecundis: ſed ſciētia diuina neutris imponit neceſſitatē: ergo ꝛc. Minor ꝓbat quantū ad vtrāqꝫ ptē ꝙ enī ſcientia dei vt cauſa nō imponat neceſſitatē futuris q̄ dependēt a ſolo deo. ꝓbat ſic: ſcientia dei nō eſt cauſa eorū q̄ fiunt a deo niſi mediāte voluntate: vt patet ex ſupra dictis: ſed voluntas dei non neceſſario vult quicqd deus ſcit: ſed libere vult et pōt nō velle omne aliud ab ipſo: ergo ſciētia dei vt cauſa nō imponit neceſſitatē reb⁹ futuris: vnde celum et angeli qui inter oēs res creatas vident eſſe effectus neceſſarij nō ſunt neceſſario ꝓducti ſed libere niſi forte neceſſitate ſuppoſitionis: ſuppoſito enim ꝙ deus voluerit ea ꝓducere neceſſariū eſt ꝙ ꝓducant nō neceſſitate abſoluta: ſed neceſſitate p̄dicte
N. ſuppoſitionis. Itē patet de his q̄ ꝓducunt a deo mediātibus cauſis ſecūdis ſic: omnis effectus futurus cōtingēs et cōtingēter eueniēs cui⁹ aliqua cauſa per ſe eſt impedibilis pōt impediri: ſed eorū q̄ fiunt a deo mediātibus cauſis ſecūdis multa ſunt q̄ p̄ter ſcientiā diuinā habēt cauſas impedibiles: vel per actionē cōtrarij: vel per diſpoſitionē materie: ergo talia nō obſtāte cauſalitate diuine ſcientie cōtingēter eueniūt. Minor de ſe patet: ſed maior ꝓbat: q2 euenire cōtingēter eſt euenire cū poſſibilitate deficiendi: ſed effectus qui depēdet ex pluribus cauſis quacūqꝫ earū exiſtēte impedibili ⁊ ita potēte deficere pōt nō euenire et ita cū euenit euenit cū poſſibilitate deficiendi: quare ꝛc. Scientia igit dei vt cau
O. ſa nō imponit reb⁹ aliquā neceſſitatē. Itē nec prout eſt cognitio infallibilis: et certa qđ eſt difficilius nō enī vident poſſe ſtare ſimul ꝙ res poſſit alit euenire ꝙ̄ p̄ſcita ſit: ⁊ ꝙ p̄ſciētia nō poſſit falli: ꝓpt qđ eſt intelligendū ꝙ in deo ponim⁹ duplicē cognitionē. Unā qua apphendit abſolute rex quidditates et eſſentias q̄ pōt vocari indiuiſibiliū intelligentia. Aliā qua apphēdit habitudines rerū ſm quas poſſunt ad inuicē cōponi vel diuidi ⁊ cōponunt vel diuidunt pro aliquo tpe: et he due cognitiones licet nō differant ex parte dei qui oīa vno ſimplici intuitu cognoſcit: tamē differūt ex parte cognitorum
P. Prima autē harū cognitionū nulli rei neceſſitatem imponit: et tamē nō pōt falli: q2 ſub prima cognitione nō cadit rem euenire vel nō euenire: ſed ſolum natura rei quātū ad ſuū quicqd eſt: et ideo ſiue res
Q. eueniat ſiue nō talis cognitio nō fallit. Item nec ſcđa cognitio imponit neceſſitatē: nec tamē fallitur

Cuius ratio eſt: q2 circa eandē rem ſtant ſimul neceſſitas ſuppoſitionis et cōtingētia ſimpliciter: ſed de eo qđ eſt neceſſariū ex ſuppoſitiōe pōt haberi certa ⁊ infallibilis cognitio: ergo infallibilis ⁊ certa cognitio de aliqua re pōt ſtare cū cōtingētia eius ſimpliciter. maior patꝫ: q2 ſortē currere dū currit neceſſariū eſt ex ſuppoſitione ⁊ vniter omne qđ eſt quādo eſt neceſſario eſt nō ſimpliciter ſed ex ſuppoſitiōe: ſortem tamē currere eſt ſimpliciter ꝯtingēs: libere enī currit: ergo circa eandē rem ſtant ſimul neceſſitas ſuppoſitionis ⁊ cōtingētia ſimpliciter: ⁊ hec fuit maior. minor ſimiliter patet: q2 de curſu ſortis dum eſt pōt haberi certa ⁊ determinata ⁊ īfallibilis cognitio: q2 R.
neceſſariū eſt ſortem currere ſuppoſito ꝙ currat: ita ꝙ pro illo tpe nō pōt nō currere: et ſicut eſt de p̄ſenti curſu ſortis ꝙ pōt infallibilit cognoſci ꝓpter ſuā determinationē ⁊ neceſſitatē ſuppoſitiōis: ſic eſt de omni futuro quātūcūqꝫ ſimpliciter cōtingēte ſi reſpectu eius poſſit inueniri aliqua neceſſitas ſuppoſitionis. inuenit autē reſpectu cognitionis diuine: q2 vt pri⁹ dictū fuit a cauſa impedibili ⁊ ſimpliciter quo ad hoc cōtingēte ſuppoſito ꝙ nō ſit impedita ſequit effectus infallibiliter ⁊ neceſſario neceſſitate p̄dicte ſuppoſitionis: ⁊ ſimiliter a cauſa indifferente ⁊ ad vtrūlibet (ſuppoſito ꝙ determinet ⁊ nō impediatur) ſequit infallibiliter determinat⁹ effectus intellectus: ergo cui note ſunt p̄dicte ſuppoſitiones pōt infallibiliter quodcūqꝫ futurū cognoſcere: ſicut viſus meus qui videt ſortē currere infallibilit nouit curſum ſortis: talis autē eſt intellectus diuinus qui nō ſolū nouit cauſam futuri cōtingentis ſm ſe: ſed nouit p̄fecte omnē curſum omniū cauſarū q̄ poſſūt impedire vel nō: et q̄ impediēt vel nō impedient etiā que determinabūt liberū arbitriū noſtrū vt angeli: et q̄ nō. ꝓpter qđ infallibiliter cognoſcit omne futurū. Cauſa autē horū eſt vſitas diuine cognitionis quā nihil ſubterfugit: ſicut enī ē de cauſa vt deficiat in cauſando ſic eſt de cognitione vt fallat in S.
iudicādo de ꝓductione effectus per cauſam ſuam. Cauſa aūt cuius ordinē nihil ſubterfugit non pōt deficere vl' impediri in cauſando: q2 oīs cauſa que impedit impdedit per aliquid qđ ſubterfugit ordinē ſue cauſalitatis. Et ideo vna cauſa particularis T.
impedit aliā: ſed nulla impedit cauſam vlem ſub cuius ordine vtraqꝫ continetur. Verbi gratia ponamus ꝙ ſit aliqua conſtellatio que facit iſtam herbam florere propter ſuam caliditatē: ex motu aūt corporis celeſtis ſuperuenit alia conſtellatio que ſua frigiditate īpedit herbā ne vltra floreat: ſed potius vt flos decidat: hic vna cauſa particularis impedit aliā: q2 vna nō cōtinet ſub alia. Sed nunqd V.
ꝓpter hoc impedit effectus corporis celeſtis qđ cōtinet vtrāqꝫ cōſtellationē? nō ſed implet: q2 effect⁹ eius fuit vt vſqꝫ ad hoc floreret ⁊ poſtea decideret et ideo adhibuit ꝯtrarias cauſas particulares quarū vna aliā impediret. vtraqꝫ tamē ſubſeruiret cauſe vli: et ē ſilr in agēte a ꝓpoſito. volo ꝯburere medietatē alicui⁹ ligni: et ideo adhibeo ignē q̄ quātū eſt de ſe cōbureret totū lignū niſi impediret: ſed cū iam cōbuſſit medietatē appono aquā extinguētem ipm: impedit ergo effectus ignis: ſed nō me⁹ imo cōplet oīno: ſic eſt de qualibet cauſa ꝙ nūqꝫ pōt impediri niſi per illud qđ ſubterfugit ordinē ſue cauſalitatis: et ſicut eſt de cauſalitate in ꝓducēdo effectū ſic eſt de cognitione in iudicādo de ꝓductione effect⁹: q2 ſi aliquis cognoſcat particulariter ⁊ ſolū

cauſam effectꝰ futuri cõtingentis: poteſt decipi in iudicando de ꝓductione effectus ſicut cauſa impediri in ꝓducendo: et ſic nos decipimur. ſed intelligens qui nouit hanc ⁊ alias q̄ impedire poſſunt: et vlterius totū cõcurſum cauſarū prouenientē ex ordine ſuperioris cauſe quecūqꝫ ſit illa talis intellectꝰ non põt decipi ſicut nec ordo ille impediri: ⁊ talis eſt intellectus diuinus reſpectu omniū generaliter: ⁊ forte intellectꝰ angelicus reſpectu omniū pure naturaliū.

A. Ad pri. principale ¶ Ad primū argumentū cū dr̄ omne ſcitū a deo de neceſſitate eueniet. Dicendū ꝙ falſum eſt loquendo de neceſſitate abſoluta ⁊ ſimpliciter. imo ſicut ſcitū eſt euenire ſic eueniet: et id qḋ ſcitū ē euenire neceſſario: neceſſario eueniet ⁊ qḋ ſcitū ē euenire cõtingenter eueniet ꝯtingenter: alioquin ſciētia dei falleret q̄ nõ ſolū eſt de euētu rerū ſꝫ etiā de modo euentus: et qḋ dicit vlteriꝰ ſi nõ neceſſario euenit poteſt nõ euenire: ponatur ergo in eſſe. Dicendū ꝙ ſi ponat in eſſe illo modo quo eſt poſſibile non ſequit aliqḋ impoſſibile. eſt autē poſſibile non euenire loquēdo ſimpliciter et abſolute: ſed ſtante ſuppoſitione nõ eſt poſſibile: et ideo ſic nõ eſt ponēdū. ſi eñ p̄ſcitū eſt euenire: preuiſus eſt ordo cauſarū talis: quo poſito ⁊ ſtāte nõ põt illḋ nõ euenire: ſꝫ neceſſario eueniet neceſſitate ſuppoſitionis p̄dicte que ſtat cū cõtingētia ſimpliciter: et eſt ſile de cõtingente p̄ſente: ſortes eñ dū currit nõ neceſſario currit ſimpliciter ⁊ abſolute imo libere currit potēs nõ currere: et tamē nõ põt poni in eſſe ꝙ nõ currat ſtāte ſuppoſitione ꝙ currat alioquin: contradictoria ſimul verificarent de eodē qḋ eſt impoſſibile.

B. Ad ſcḋm Ad ſcḋm cū dicit ꝙ oīs cõditionalis cuiꝰ antecedēs eſt neceſſariū et cõſequētia eſt neceſſaria et cõſequēs eſt neceſſariū: cõcedat ſi tamē antecedēs ſit neceſſariū ſimpliciter: et vt ex ipſo infert cõſequēs: et cum dicit ꝙ hec eſt neceſſaria deus p̄ſciuit a fore. Dicendū ꝙ eſt vt ſic et eſt vt nõ: ſi eñ eſt neceſſaria adiūcto mõ neceſſitatis erit vera. dicēdo ſic: deꝰ p̄ſciuit neceſſario a fore. Hec autē eſt duplex: qꝛ ſi modꝰ neceſſitatis determinet cõpoſitionē verbi ad ſubiectū vera eſt ⁊ cõpoſita ſub hoc ſenſu neceſſariū eſt deū p̄ſcire a fore: et adhuc hec neceſſitas nõ eſt niſi ex ſuppoſitione et nõ ſimpliciter: qꝛ vt infra videbit: deꝰ põt neſcire qḋ ſcit et ſcire qḋ neſcit: et ideo nõ neceſſario ſcit talia: ſꝫ libere ſicut libere vult ea fore vel nõ fore ſi autē determinet materiā verbi: ſcꝫ a fore ſic eſt falſa et diuiſa: ſub hoc ſenſu deus p̄uidit a fore qḋ neceſſario nõ eſt verū: imo puidit a fore cõtingēter: modo ſic eſt ꝙ cõſequēs nõ infert ex antecedēte rõne cõpoſitionis verbi ad ſubiectū que eſt neceſſaria: ſed ſolū rõne materie verbi q̄ eſt cõtingens. Qḋ patet: qꝛ ſi ſeparet materia verbi a cõpoſitione inferret cõſequēs: ad a eñ fore ſequit ꝙ a erit: ſed cõpoſitio principalis ſiue materia verbi nõ inferret cõſequēs: nõ eñ ſequit deus ſcit a ḡ erit: ſcit eñ nõ ſolū q̄ erūt: ſꝫ ⁊ multa q̄ nõ erūt. Cū ergo cõſequēs nõ inferat ex antecedēte vt eſt neceſſariū ſed potius vt eſt cõtingēs: nõ oportet conſequēs eſſe neceſſariū ſed ꝯtingēs. Vel dicēdū ſ᷑m p̄accepta ꝙ hoc antecedēs deꝰ p̄ſciuit a fore nõ eſt neceſſariū ſimpliciter ſed cõtingēs eo modo quo liberū arbitriū dicimꝰ eſſe cõtingēs. Qḋ patet: qꝛ impoſſibile eſt illud eſſe ſimpliciter neceſſariū qḋ coexigit cõtingēs: ſed deū p̄ſcire a fore coexigit deū velle a fore qḋ eſt cõtingēs (id eſt liberū) ergo illud antecedēs nõ eſt ſimpliciter neceſſariū: quare nec conſequēs.

C. Ad tertiū Ad tertiū põt reſpõderi ſicut in argumētādo reſpõſum eſt. Et qḋ obijcit ꝙ illa diſtinctio nõ habet locū niſi in formis ſeparabilibus. Dicēdū ꝙ eſſe ſcitū nõ cõparat ad rē ſcitā ſicut forma ad ſubiectū: ſꝫ ſolū ſicut actꝰ ad obiectū: qꝛ tñ oē qḋ denonat aliud q̄cūqꝫ vocat forma: ideo loquamur de ſciētia dei tanq̄ de forma denominante rem ſcitā: et tunc poſſumus dicere ꝙ aliqua forma vel actus põt dici inſeꝑabilis dupliciter. Uno modo ex naturali ⁊ per ſe habitudine forme vel actus ad rem et econuerſo: et ſic anima eſt forma inſeparabilis ab homine hoīe exiſtēte. Alio modo ex ſuppoſitiõe: ſicut ſi poneremus ꝙ ſortes q̄ diu viueret eſſet infirmus: infirmitas eſſet ab eo inſeꝑabilis. inſeparabilitas ergo prima tollit p̄dictā diſtinctionē: ſed ſcḋa inſeꝑabilitas: vel potius inſeparatio q̄ eſt ex ſuppoſitiõe nõ tollit quin abſolute oppoſitū potuerit ineſſe: vñ dato ꝙ ſortes ſemꝑ eſſet infirmus: adhuc iſta eſſet diſtinguēda: ſortē infirmū impoſſibile eſt eſſe ſanū ſ᷑m ſenſum cõpoſitū et diuiſum. et in ſenſu cõpoſito eſſet vera: ſed in ſenſu diuiſo eſſet falſa: qꝛ ſignificaret impoſſibilitatē ſanitatis ineſſe ſorti ex natura ſua qḋ nõ eſt verū: ſed ex ſuppoſitione qua ponitur ſemꝑ infirmus. Similiter in ꝓpoſito: qꝛ a fore et eſſe ſcitū nõ ſunt inſeparabilia niſi ex ſuppoſitione (abſolute eñ a potuit nõ fore ⁊ nõ eſſe ſcitū fore) ſꝫ ſuppoſito ꝙ ſit ſcitū impoſſibile eſt nõ eſſe ſcitū ⁊ inſeparabile eſt ab eo eſſe ſcitū ex ſuppoſitione iam dictā: et ideo ad hoc in tali actu põt locū habere ſupradicta diſtinctio ſicut ⁊ in formis inſeꝑabilibꝰ ex ſuppoſitione.

D. Vel dicendū ad principalē rõem ꝙ ſi maior eſt de neceſſario ſimpliciter ⁊ abſolute et minor de ineſſe: cõcluſio erit de neceſſario ſimpliciter et abſolute: ſi autē maior ſit de neceſſario nõ abſolute: ſed ex ſuppoſitione: ꝯcluſio erit de neceſſario nõ ſimpliciter ⁊ abſolute ſed ex ſuppoſitiõe. Modo cū dicit omne ſcitū a deo neceſſario eſt verū: ſi intelligat de neceſſario ſimpliciter ⁊ abſolute nõ eſt verū. Neceſſariū eñ ex ſuppoſitione q̄ ſtat cū cõtingētia ſimpliciter põt eſſe ſcitū infallibiliter: nõ ſolū a deo ſed etiā a nobis: vt cū ſcio ſortē actu currere vt prius ſatis deductū fuit: ꝓpter qḋ ſequit ꝙ concluſio ex maiore ſit neceſſaria neceſſitate ſuppoſitiõis ſolum et non ſimpliciter qḋ conceſſum eſt.

Sententia in generali & ſpeciali diſtinctionis. XXXIX.

E. Sentētia in ḡnali. PReterea quæri ſolet. Superius determinauit magiſter de cauſalitate diuine ſciētie. Hic intēdit aliqua inquirere circa modū cauſalitatis. Et diuidit in duas. Primo eñ determinat de ipſiꝰ ſciētie inuariabilitate. Scḋo de eiꝰ vlitate. Scḋa ibi: Si vero qḋ p̄dictū eſt. Prima diuidit in tres. Primo mouet q̄ſtionē ⁊ ſoluit. Scḋo obijcit in cõtrariū et ſoluit. Tertio ponit quorundā opinionē circa varietatē diuine ſciētie. Scḋa ibi: Hic opponit a quibuſdā. Tertia ibi: Itē a quibuſdam. Scḋa vero pars principalis in qua inq̄rit de diuine ſciētie vniuerſalitate: diuidit in tres ptes. Primo obijcit contra intentū. Scḋo ſoluit. Tertio recapitulat determinata. Scḋa ibi: Ex tali nāqꝫ. Tertia ibi: Simul itaqꝫ. Et hec eſt diuiſio littere et ſententia in ḡnali.

F. Sentētia in ſpeciali ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit magiſter. Et querit primo vtrū ſciētia dei poſſit augeri vel minui vel

mutari: et ꝓbat ꝙ ſic: q̃ poterit deus facere multa que nõ faciet: ⁊ multa futura poſſunt nõ fieri q̃ deꝰ faciet: ſed ſicut poſſunt res non fieri vel fieri: ita deus põt ſcire vel nõ ſcire: ergo ſciẽtia dei põt variari: et ſic augeri vel minui. Poſtea reſpondet dicẽs ꝙ ſcientia dei idem eſt qḋ ſua eſſentia q̃ variari nõ põt: poteſt tamẽ aliq̇d variabile eſſe ſubiectũ ſcientie dei ſine aliqua mutatione facta in ſciẽtie: et ſic põt deus ſcire q̃ non ſcit: et neſcire que ſcit. Deinde obijcit ⁊ dicit ꝙ ſi deus põt aliquid ſcire de nouo: ḡ põt aliq̇d ſcire ex tẽpore. Et reſpõdet ꝙ deus poteſt ſcire q̃ neſcit: et velle q̃ nõ vult: nõ tamen ꝙ aliqua nouitas in eo fiat. Unde ꝓpoſitio dicta põt dupliciter exponi vel intelligi: ſcʒ cõiunctim ⁊ diuiſim. non eñ põt eſſe ſimul ꝙ deus aliquid prius neſciat ⁊ poſtea ſciat: ſed diuiſim intelligẽdo ⁊ ſic vera eſt ꝙ deus libertatẽ habet ſicut habuit ab eterno ſciendi vel nõ ſciẽdi oĩa: loquẽdo de notitia approbationis. Itẽ res ipſa quantũ eſt de ſe põt ſciri vł nõ ſciri. Poſtea ſubiũgit ꝙ ſm quoſdã deus poteſt plura ſcire q̃ ſciat: nõ tamẽ aliqua mutatio fit in eiꝰ ſciẽtia ſed ſolũ in rebus ſcitis. Poſtea ꝓbat per auctoritatẽ Hieronymi ꝙ deꝰ nõ ſciat oĩa et ꝙ ſua ꝓuidẽtia nõ ſit omniũ. reſpõdet ꝙ imo: nõ eñ vult dicere Hieronymus ꝙ deꝰ aliq̇d neſciat: ſed ꝙ nõ ſciat particulariter et per interualla tẽporũ: ſicut res ꝑ interualla tẽporũ oriũtur ⁊ deſinũt: nec ęqualiter ꝓuidet rationabilibꝰ et irrationabilibꝰ. Ultimo cõcludit ꝙ ſcientia dei extẽditur ad plura. Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum deus poſſit neſcire quod ſcit vel ſcire quod neſcit.

G. Que. pri. Circa diſtinctionẽ iſtã primo queri᷑: vtrũ deꝰ poſſit neſcire qḋ ſcit vł ſcire qḋ neſcit. Et vide᷑ ꝙ nõ: q̃ quicunq̃ põt ſcire qḋ neſcit: vel neſcire qḋ ſcit ſciẽtia eius eſt augmẽtabilis ⁊ diminuibilis: ſed ſciẽtia dei nõ põt augmẽtari vel minui: ḡ nõ poteſt ſcire qḋ neſcit: et neſcire qḋ ſcit. (Arg. pmo)

Argu. ij. Secundo: deus ſcit ab eterno oĩa etiã poſſibilia: ſed ꝑter hec oĩa nihil põt ſcire ꝑter illud qḋ ſcit et illa nõ põt obliuiſci: ḡ nõ põt neſcire qḋ ſcit

In oppo. ¶ In ↄtrariũ eſt: q̃ deus neſcit antechriſtũ natũ ſed q̃n̄q̃ ſciet ipm natũ: ḡ q̃n̄q̃ ſciet qḋ modo neſcit. Siĺiter deus ſcit antechriſtũ naſciturũ: ſʒ quãdoq̃ neſciet ipm naſciturũ (ſcʒ q̃n erit natus) ergo deus quãdoq̃ neſciet qḋ ſcit.

Item. Itẽ ſcit ſe operaturũ quicq̇d opabi᷑: et neſcit ſe operaturũ qḋ nõ opabi᷑: ſed deus poſſet operari qḋ nõ opabi᷑: et nõ operari qḋ opabi᷑: ergo poſſet ſcire qḋ neſcit et neſcire qḋ ſcit.

H. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſponſio. Primo pone᷑ quedã diſtinctio actuũ diuinoꝝ: et deinde declarabi᷑ ꝓpoſitũ. Quantũ ad primũ ſciendũ eſt ꝙ actus diuini inueniunt᷑ in triplici differẽtia. Quidã eñ ſunt qui nõ tranſeũt in materiã exteriorẽ: nec dicũt aliquem reſpectũ ad extra: vt ſunt actꝰ notionales: puta generere ⁊ ſpirare: et quo ad hos actus nõ eſt in deo libertas vel potẽtia ad oppoſita: q̃ cũ iſti actus ſint in diuinis ſm ſe ſunt ibi ex ſumma neceſſitate immutabilitatis: ita ꝙ nõ eſt potẽtia ad oppoſita aliquo modo: alioquin ponere᷑ mutabilitas in deo. Alij ſunt actus diuini: q̃ ſunt a deo effectiue: ſʒ ſunt in creatura ſubiectiue (ſicut creare) et tales actus ſunt tẽporales: et cõueniũt deo ex tẽpore: et ſequũtur leges tẽporis. nam primo ſũt futuri: poſtea p̄ſentes deinde p̄teriti: et reſpectu taliũ eſt in deo libertas et poteſtas ad oppoſita: et nõ ſolũ potẽtia ad oppoſitos actꝰ: ſed actus oppoſiti viciſſim deo attribuũt quãdoq̃ eñ deus actu creat et quãdoq̃ nõ creat: nec mutatio taliũ actuũ ponit mutationẽ in deo cũ nõ ſint in ipſo ſubiectiue vel intrinſece: ſed ſolũ ſũt ab ipſo effectiue. Alij ſunt actus mõ intrinſeco ſe habẽtes: q̃ ſunt in deo intrinſece tamẽ cõnotãt extrinſecũ vel habitudinẽ ad res extra obiectiue vt ſcire ⁊ velle. ſcit eñ deꝰ ⁊ vult nõ ſolũ ſe: ſed etiam alia a ſe. hi ḡ poſſunt cõſiderari ſm id qḋ ſunt: vel ſm reſpectũ quẽ habent ad obiectũ. Primo mõ nõ eſt in deo libertas vł potẽtia ad oppoſita reſpectu taliũ actuũ: nullũ eñ intelligere aut velle eſt in deo qḋ poſſit vel potuerit nõ eſſe in eo etiã de potentia abſoluta: nec aliqḋ ei deeſt qḋ poſſit vel potuerit ei ineſſe ꝓpter eandẽ rationẽ ꝓpter quã nõ eſt libertas vel potẽtia ad oppoſita reſpectu actuũ notionaliũ. Si vero conſiderentur ſm reſpectum ad obiectum ſic eſt diſtinguendum. I. Eſt enim duplex obiectũ ſciẽtie ⁊ volũtatis diuine: vnũ primũ ⁊ principale ⁊ qḋ eſt eſſẽtia diuina ⁊ bonitas diuina ⁊ reſpectu huius obiecti nõ eſt in deo libertas vel potẽtia ad oppoſita: ſed neceſſario ſcit eſſentiã ⁊ diligit bonitatẽ ſuã. K. Cuius ratio eſt primo de ſciẽtia: q̃ preſente intelligibili ipſi intellectui perfecto ſub illa diſpoſitione qua hoc natũ eſt intelligi et illud natum intelligere impoſſibile eſt ꝙ hoc nõ intelligat ⁊ illḋ nõ intelliga᷑: ſed eſſentia diuina p̄ſens eſt neceſſario et ſemꝑ intellectui diuino ſub illa diſpoſitione ſub qua nata eſt intelligi et intellectus intelligere: q̃ ſm id ꝙ eſt per ſe intellectualis ⁊ intelligibilis: ergo ⁊c. De volũtate aũt reſpectu bonitatis diuine: patet idẽ ſic: vbi infallibiliter repꝛ̄ſenta᷑ voluntati ratio perfecti boni ⁊ ſibi neceſſarij abſq̃ admixtione cuiuſcũq̃ mali ibi neceſſita᷑ voluntas neceſſitate imutabilitatis: ſed per intellectũ diuinũ repꝛ̄ſenta᷑ voluntati diuine eſſentia diuina habẽs ꝑfectam rationẽ boni et boni neceſſarij cũ ſit ipſa entitas ⁊ bonitas appetẽtis: et nõ habẽs aliquã admixtionẽ mali: ḡ ⁊c. L. Aliud eſt obiectũ ſecũdariũ ſciẽtie ⁊ volũtatis diuine (ſcʒ res create) et reſpectu taliũ eſt duplex cognitio in deo: vt dictum fuit ſupra vna qua apprehẽdit quidditates entiũ vel poſſibiliũ et alia qua apprehẽdit habitudines rerũ ſm cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ q̃ eſt ſciẽtia enũciabiliũ. Et hec eſt duplex. M. Una qua res apprehũt᷑ ſm ↄpoſitionẽ et diuiſionẽ ſolũ poſſibilẽ: alia qua apprehẽdunt᷑ ſʒ cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ nõ ſolũ poſſibilẽ ſed vt deductã vel deducendã ad actũ pro aliquo tẽpore: ⁊ hec eſt per quã cognoſci᷑ res eſſe vel fore: et pertinet ad ſciẽtiã viſionis de qua poſtea dice᷑. Quantũ ergo ad primã ⁊ ſcḋam cognitionẽ dicendum ꝙ deus nõ põt neſcire qḋ ſcit vł ſcire qḋ neſcit: ſʒ q̃tũ ad tertiã põt. N. cuius ratio eſt: q̃ deus neceſſario ſcit nõ ſolũ eſſentiã ſuã: ſed oĩa q̃ neceſſario repꝛ̄ſentãt per ipam: ſed oẽs res quãtũ ad ſuas quidditates et cõpoſitiones ⁊ diuiſiones eis poſſibiles neceſſario repꝛ̄ſentant᷑ per eſſentiã diuinã nõ autẽ quãtum ad actualẽ ↄpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ q̄re ⁊c. Maior de ſe eſt euidẽs: ſʒ ꝓbatio minoris: q̃ vt patuit ſupra diſt. xxxv. eſſentia diuina eſt repꝛ̄ſentatiua rerũ quatenus cõtinet virtualiter ⁊ cauſaliter oẽs res: nunc eſt ita ꝙ ipa eſt neceſſario cauſa ſm potentiã: ita ꝙ

eſt in poteſtate eius ꝙ habeat vel nõ habeat potentiam cauſandi: ſed non eſt neceſſario cauſans ſm actũ: imo põt cauſare vel nõ cauſare: ergo ipa neceſſario cõtinet res virtualiter ꝛ repreſentat eas vt cauſabiles: licet nõ vt cauſandas: ꝛ qꝛ omnis quidditas cuiuſcũqꝫ rei entis vel poſſibilis ſcðm ſe ꝛ ſecundũ ea q̃ ſibi poſſunt ineſſe habet ratione cauſabilis: pro vt autem includit eſſe vel fore habet rationẽ cauſati vel cauſandi: ideo omnis quidditas cuiuſcũqꝫ rei ſcðm ſe et ſm ea q̃ poſſunt ſibi cõuenire neceſſario rep̄ſentatur ab eſſentia diuina: vt autem includit eſſe vel fore nõ neceſſario repreſentatur ſed libere: et quãtũ eſt de natura repreſentãtis põt rep̄ſentare vel nõ rep̄ſentare. Repreſentatꝛ em̃ res fore vel nõ fore per eſſentiã diuinã: nõ vt eſt ſolũ eſſentia virtualiter omnẽ rem cõtinẽs: ſed vt eſt volẽs rem poſſibilẽ fore: et qꝛ libere vult rem fore: et quãtũ eſt de natura volũtatis põt velle rem fore vel nõ fore: ideo eã fore vel nõ fore nõ neceſſario rep̄ſentatꝛ per eſſentiã diuinã: ꝓpter qð nec neceſſario ſcitur a deo: ſed põt ſcire qð neſcit: vel neſcire qð ſcit.

A. Eſt tamẽ hic aduertendũ ꝙ quãdo dicimus deũ libere ꝛ nõ neceſſario velle rem fore vel nõ fore et per cõſequẽs nõ neceſſario ſcire rẽ fore vel nõ fore: intelligendũ eſt hoc de neceſſitate abſoluta: qꝛ ex ſuppoſitione ꝙ deus ſciat aliquid fore: impoſſibile eſt ꝙ neſciat ipm fore: qꝛ ſi eſſet poſſibile: aut hoc eſſet ſimul aut ſucceſſiue: nõ ſimul qꝛ includit cõtradictionem (ſcꝫ ꝙ ſimul ſciat ꝛ neſciat) nec ſucceſſiue: qꝛ importat mutationẽ: et ideo conſueuit dici ꝛ bene: ꝙ p̄dicte ꝓpoſitiões ſunt vere in ſenſu diuiſo qui accipitꝛ ex natura potẽtie abſolute ex natura obiecti: ſed in ſenſu cõpoſito ſunt falſe: q̃ ſenſus accipitꝛ ex ſuppoſitione ꝙ potẽtia lata fuerit in tale obiectũ per aliquẽ actũ.

B. Ad pri. principale. ¶ Ad rões vtriuſqꝫ partis reſpondendũ eſt. Ad primã cũ dicitꝛ ꝙ quicũqꝫ põt ſcire qð neſcit vel neſcire qð ſcit: ſciẽtia eiꝰ eſt augmẽtabilis ꝛ diminuibilis. Dicẽdũ ꝙ augmẽtum ꝛ diminutio ſcientie poſſunt accipi dupliciter. Uno modo in natura ſcientie: et ſic nõ augmentatꝛ nec minuitꝛ niſi ſm modũ aliarũ qualitatũ: ſcꝫ p intentionẽ aut remiſſionẽ: etiã dato ꝙ eſſet quãdoqꝫ paucorũ et quãdoqꝫ pluriũ qꝛ in eſſentia cuiuſcũqꝫ forme nõ extenſibilis nõ eſt poſſibile inuenire alio modo augmentũ vel diminutionẽ: et ideo dato ꝙ deus prius quedã neſciret q̃ poſtea ſciret: nõ ꝓpter hoc ſciẽtia eius augmentaretꝛ aut diminueretꝛ hoc modo niſi ꝓbaret ꝙ ſciẽdo qð prius neſciuit ſciẽtia eius intenderetꝛ: ꝛ neſciẽdo qð ſciuit ſcientia eiꝰ remitteretꝛ. Alio modo põt accipi augmentũ et diminutio ſciẽtie extrinſece (ſcꝫ ꝙ eſt pluriũ) et ſic dꝛ ſcientia augeri extenſiue: et hoc modo augetꝛ ſciẽtia illius qui primo neſcit aliquid ꝛ poſtea ſcit illud et minuitur ecõuerſo: cũ primo ſcit ꝛ poſtea neſcit: ſed hoc nos nõ ponimus in deo: imo nec potentiã ad hoc: qꝛ iſte eſt ſenſus cõpoſitus in quo oẽs p̄dicte ꝓpoſitiones ſunt falſe: ſed ſolũ dicimus ꝙ deꝰ põt ſcire aliqd fore vel neſcire cõſiderãdo ſolã habitudinẽ potẽtie ad tale obiectũ q̃ nõ eſt neceſſaria ſed libera iuxta quã ponimus ſenſum diuiſũ: ꝛ ita nõ oportet ſciẽtiã diuinã eſſe aliquo modo augmẽtabilẽ vel diminuibilẽ.

C. Ad ſcðm. Ad ſcðm dicendũ ꝙ deus ſcit oĩa ab eterno quantũ ad quidditates ꝛ cõpoſitiones et diuiſiones rerũ poſſibiles: et hoc ſcit neceſſario: vt ſupra ꝓbatũ eſt. ſcit etiã ab eterno oẽs res que future ſũt in tpe: ſꝫ iſtas neſcit neceſſario: immo abſolute loquẽdo potuit ab eterno neſcire: ſuppoſito tamen ꝙ ſciuerit impoſſibile eſt eũ talia neſcire: et ſic ꝓcedit argumentũ in ſenſu cõpoſito: nõ autẽ in diuiſo.

D. Ad pri. alte. opi. Ad primũ argumentũ alterius partis qð videtꝛ ꝓbare ꝙ etiã ſm ſenſum cõpoſitũ deus põt ſcire qð neſcit: qꝛ neſcit antichriſtũ natum poſtea tamen hoc ſciet. Dicendũ ꝙ deus ab eterno ſcit antichriſtũ naſciturũ ꝓ tali tẽpore: et naſci pro tali: et natũ ꝓ aliquo. Qð aũt hec ꝓpoſitio deꝰ ſcit antichriſtũ natũ nõ verificetꝛ nunc: ſed potius ſua cõtradictoria: ſcꝫ deus neſcit antichriſtũ natũ: non eſt ꝓpter principalẽ cõpoſitionẽ verbi cũ ſubiecto: ſed ꝓpter tẽpus cõnotatũ in materia verbi: hoc em̃ qð eſt natũ includit tẽpus p̄teritũ circa natiuitatem antichriſti q̃ incluſio eſt falſa ꝓ nunc: qꝛ nunc non eſt p̄terita: et ideo hec deus ſcit antichriſtũ natũ dicitꝛ eſſe falſa: nõ qꝛ deꝰ neſciat natiuitatẽ antichriſti p̄teritã ꝓ tẽpore pro quo erit p̄terita: ſed qꝛ implicatur falſe nunc eſſe p̄teritam: et ideo nihil ſciet deus poſtea qð modo neſciat nec econuerſo: licet ꝓpoſitiones de ſciẽtia dei quedã verificentꝛ modo: ꝛ q̃dã poſtea: nõ ꝓpter variationẽ ſcientie dei: ſed ꝓpter variã implicationẽ temporũ circa materiã verbi.

E. Ad ſcðm. Ad aliud patet ſolutio. Minor em̃ eſt vera loquendo de potẽtia abſoluta ſm quã accipitꝛ ſenſus diuiſus in quo p̄dicte ꝓpoſitiones cõceduntꝛ: ſed nõ eſt vera ſuppoſita maiore: ſcꝫ ꝙ deus ſciat ſe aliquid operaturũ: hac em̃ ſuppoſitione ſtãte deus nõ põt nõ operari qð operaturus eſt: nec ſcire ſe operaturum qð neſcit ſe operaturũ: ꝛ ſic accipitꝛ ſenſus cõpoſitus.

Queſtio Secunda.

Utrum deus cognoſcat infinita.

F. Queſt. ij. Arg. primo. SEcundo q̃ritur vtrũ deus cognoſcat infinita. Et videtꝛ ꝙ nõ: qꝛ ſicut ſciẽtia nr̃a mẽſuratꝛ a rebꝰ: ita ſciẽtia dei eſt mẽſura rerũ: ſꝫ ꝯtra rõnẽ infiniti ẽ eẽ mẽſuratũ: g̃ cõtra rationẽ infiniti eſt eſſe ſcitum a deo.

Argumẽ. ij. Item quicqd ſcitur ſciẽtia cõprehẽditꝛ vt dicitur. xij. de ciui. dei: ſed infinitũ nõ põt cõprehẽdi: qꝛ eius ſemp eſt aliquid extra: vt dicitꝛ. iij. phiſicoꝝ quare ꝛc.

In oppo. ¶ Sed cõtra: plus ſe extendit diuina ſciẽtia q̃ potẽtia (ſcit em̃ mala q̃ tamẽ nõ põt) ſꝫ potentia dei ſe extendit ad infinita: g̃ fortiori ratione ſcientia.

G. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſponſio. Circa q̃ſtionẽ iſtã duo ſunt facienda per ordinẽ. Quia primo diſtinguetꝛ de infinito. Scðo ſoluetꝛ q̃ſtio ponẽdo duas opiniones ꝛ eligendo ꝓbabiliorẽ.

H. Primus articulus. Quantũ ad primũ ſciendũ eſt ꝙ infinitũ dicitꝛ per priuationẽ finis. Finis aũt dicitꝛ dupliciter. Uno modo dicitꝛ finis vltimũ ſm quantitatẽ intra quod eſt tota rei quãtitas et extra nihil. Alio mõ dicitꝛ finis generalius illud ſcꝫ qð includit totã rei eſſentiã: ita ꝙ nihil eiꝰ eſt extra: et ſic diffinitio dicitꝛ terminus ſeu finis a philoſopho. vj. metaphiſice: et ſm hoc infinitũ dicitꝛ dupliciter ſm ſubſtantiã ꝛ ſm quãtitatẽ.

I. De p̄mo infinito ſoluta eſt q̃ſtio ſupra diſt. xxxv. vbi oſtenſum eſt ꝙ deꝰ perfecte ꝛ cõprehẽſiue cognoſcit eſſentiã ſuã q̃ eſt infinita: et ideo de hoc nihil plus ad p̄ſens.

K. Infinitũ autẽ ſm quantitatem eſt duplex: videlicet ſm magnitudinẽ ꝛ ſm multitudinem ſicut eſt duplex quãtitas cõtinua ꝛ diſcreta. Et vtrũqꝫ horũ põt ſumi vel ſm actũ ſimpliciter: vel ſm actũ permixtum potentie: ad hos autẽ modos reducuntꝛ oẽs modi infiniti ꝓprie accepti.

L. Infinitũ autẽ diuiſione vel

appoſitione ꝑtꝫ de ipſis loquitur philoſophus tertio phiſicoꝝ reducit ad infinitū ſm̄ multitudinē: nā cōtinuū qđ diuidit in infinitū eſt quoddā quantum actu finitū: ſed ꝓ tāto dicit infinitū diuiſione: quia ſuſceptibile eſt infinitarū diuiſionū ſm̄ numeꝝ vel multitudinē ſm̄ qđ cōtinet infinitas ptes numero vel multitudine: partes dico nō eiuſdē quātitatis ſed eiuſdē ꝓportionis: ſimiliter et cōtinuū cui tales ptes apponūtur finitū eſt ſm̄ magnitudinē: nec ꝑ talem appoſitionem excedit quelibet determinata magnitudo: vt oſtenditur. iij. phiſicorum: ſed ex hoc ſolo dicit infinitū: qꝛ ei apponunt infinite ptes ſm̄ multitudinē. Infinitū autē in tēpore et in motu reducunt ad infinitū ſm̄ magnitudinē inquātū tēpus ꝛ motus accedūt ad rōem quātitatis cōtinue nō ꝑmanētis ſed ſucceſſiue: licet ꝓprie loquēdo nō ſint q̄titates cū nō ſint ſm̄ ſe nature abſolute: ſed potius modi rerū. de hoc tamē nihil ad preſens. Cū ergo oēs modi infiniti reducant ad infinitum ſm̄ multitudinem vel ſm̄ magnitudinem ſufficit in his deducere queſtionem: et ſic patet pri-

W.? mum. ¶ Quantum ad ſecundum ſciendum eſt ꝙ

Secūd' articulus. non eſt intētio queſtionis q̄rere vtrum deus cognoſcat infinitū mō quo cognoſcunt negationes: ꝛ nō entia vel figmēta (vt chimera) ſꝫ vtrū intelligat poſitiue ſub aliqua rōne entis de quo mō dicit Auicēna ꝙ qui nō intelligit ens nihil intelligit: ꝛ ſic nō cognoſcit niſi qđ habet vel habere pōt naturaꝫ entis. Sic ergo accipiēdo q̄ſtionē aut q̄rit de infinito ſm̄

A. magnitudinē aut de infinito ſm̄ multitudinē. ſi de infinito ſm̄ magnitudinē ſic adhuc diſtinguēdū eſt de ſciētia dei: qꝛ quedā eſt que dicit ſciētia viſionis que eſt ſolū illoꝝ q̄ fuerūt ſunt vel erūt. et dicit ſciētia viſionis ꝓ tanto: qꝛ ſicut illa que videnꝫ corporaliter habēt eſſe extra videntē ſic illa dicunꝫ ꝑtinere ad ſciētiā viſionis q̄ quādoqꝫ habēt eſſe actu in natura ꝓpria: ꝛ nō ſolum in potentia diuina. Alia eſt ſcientia q̄ dicit ſimplicis notitie qua cognoſcunt q̄ditates rerū et habitudines eaꝝ poſſibiles dato ꝙ

B. nunq̄ debeāt eſſe. Si loquamur de ſcientia viſionis ſic clarū eſt ꝙ deus nō nouit infinitū ſm̄ magnitudinē: qꝛ nunq̄ fuit nec eſt nec credit ꝙ futurum ſit aliqđ vnū quantū infinitū: neqꝫ ſm̄ actū ſimpliciter in cōtinuis ꝑmanētibus: nec ſm̄ actū ꝑmixtum potentie: vt in ſucceſſiuis puta motu ꝛ tēpore: non enī ponimꝰ ꝙ tēpus ꝛ motus fuerint ab eterno: aut

C. debeāt durare in infinitū. Si aūt loquamur de ſciētia ſimplicis notitie q̄ eſt omniū poſſibiliū: ſic deus cognoſcit infinitū ſm̄ magnitudinē tam in ꝯtinuis permanētibus q̄ꝫ in ſucceſſiuis. et de ſucceſſiuis clarum eſt quo ad illos qui ponūt ꝙ motus potuit eſſe ab eterno. Cōſtat enī ꝙ nō potuit eſſe niſi infinitꝰ a parte ante: deus autē cognoſcit actu quicquid eſt

D. poſſibile. Si vero motus nō potuit eſſe ab eterno vt alij eſtimāt: poterit tamē in eternū eſſe in poſtea ſm̄ opinionē omniū: et ſic de infinito ſm̄ magnitudinē adhuc idem ꝓſequitur: vt videt quibuſdā. cuius ratio eſt: qꝛ deus cognoſcit actu illa q̄ ſunt in potentia: et ſimul illa q̄ ſunt ſucceſſiue: ſꝫ infinitū ſm̄ magnitudinē eſt in potētia vt ſit ſm̄ actū ſaltē ſucceſſiuum: ꝰ deus cognoſcit actu ꝛ ſimul infinitū ſm̄ magnitudinē. aſſumptū ꝓbat: qꝛ cōſtat ꝙ motus et tēpus poſſent durare in infinitū a parte poſt in ſuccedendo tēpus poſt tēpus et motū poſt motū: ſimiliter quocūqꝫ quāto ꝓducto ꝛ permanente deus poſſet illud augmētare vel ſaltē maius facere: poſſet enī maius facere celo: qꝛ licet quātitas in qua pōt natura ſit determinata: tamē potētia diuina pōt in maiorem quacūqꝫ data. et ita patet ꝙ infinitū ſm̄ magnitudinē eſt i potētia vt ſit actu ſaltē ſm̄ actū ſucceſſiuū. et hec fuit minor: ſequit ergo cōcluſio. ſ. ꝙ deus intelligit actu et ſimul infinitū ſm̄ magnitudinē qđ ſic intelligūt qui hoc ponūt: ſcꝫ ꝙ deus nō ſolū cognoſcit infinitū in magnitudine motu et tēpore cognoſcēdo (ꝙ dato quātocūqꝫ finito poſſibile eſt dare maius) et ſic ſemꝑ qđ eſt cognoſcere infinitū per partes ſuas inquantū cognoſcit: ꝙ quacūqꝫ parte data poſſibile eſt dare vlteriorē. Iuxta illud qđ dicit. iij. phiſicoꝝ ꝙ infinitū eſt cuius quātitatē accipiētibus (quantū ad partē que iam exiſtit) ſemꝑ eſt aliquid ſumere extra quātū ad partē que reſtat accipiēda: ſic enī nō cognoſcit infinitum niſi valde imꝑfecte: ſed potius eſt ignotū: vt dicit. iij. phiſicoꝝ: qꝛ qđ cognoſcit de ipſo vt acceptū determinatū eſt ꝛ determinate cognoſcit: et ſm̄ illud eſt finitū: qđ autē cognoſcit vt accipiendū indeterminatū eſt: qꝛ quocūqꝫ dato adhuc poſſibile eſt aliud et ideo indeterminate cognoſcit: qꝛ ſolū in generali (ſcꝫ ꝙ poſſibile eſt plus accipi) ſed in ſpeciali ignorat: et ſm̄ hoc attendit infinitas: et ideo infinitum ſm̄ ꝙ infinitū dicit ignotū nobis qui ſolū habemꝰ talē modū cognoſcēdi ipm̄. Deus autē aliter cognoſcit infinitū ſm̄ iſtos: cognoſcit enī totā poſſibilem ſucceſſionē motus ꝛ tēporis: vt carētē omni termino extra quā nihil eſt poſſibile accipere: ſed in ea vel infra eam ꝯtinet quicq̄d eſt poſſibile motus aut tēporis: et ideo ꝑfecte cognoſcit infinitū ſm̄ qđ infinitū. ꝙ autē ita ſit pꝫ cōſiderāti virtutē rōnis pꝛefacte: deus enī cognoſcit ſimul q̄ ſunt ſucceſſiue: et actu q̄ ſunt potentie. Cognoſcit ergo actu et ſimul totā ſucceſſionē motus ꝛ tēporis poſſibilē in poſterū. hec ꝰ cū ſit cognita. ſ. vt tota: aut caret omni termino: aut habet aliquē terminū: ſi caret omni termino habet ꝓpoſitū: ſi vero habet aliquē terminū finita eſt: omne autē finitū in motu vel tēpore tranſitur tādem per decurſum motus ꝛ tēporis ſi ſemꝑ duraret: ꝰ illud qđ eſſet cognitū a deo de motu aut de tēpore quandoqꝫ tranſiret qđ eſt impoſſibile: qꝛ tunc deus nō noſcet totū decurſum motus aut temporis: ſꝫ ſolū partē. aſſumptū eſt autē ꝙ nouit totā ſucceſſionē in qua impoſſibile eſt ponere terminū licet in qualibet parte ſignata ponat: quare ꝛc. De

E. Patris opinio? infinito autē ſm̄ multitudinē dicūt ꝙ deꝰ ſic nouit infinita nō ſolū ſciētia ſimplicis notitie ſm̄ quā nouit ea que ſubiacēt diuine potētie dato ꝙ nunq̄ fiant que nō eſt dubiū eſſe infinita: ſed etiā ſcientia viſionis: qꝛ ſm̄ hanc deus nouit cogitationes creature rationalis ꝛ que et quot erūt: ſed iſte ſuccedēt ſibi in infinitū cū creatura rationalis ſit incorruptibilis: ergo ꝛc. Et ſicut dictum eſt de infinito ſm̄ magnitudinē ꝙ intelligit a deo nō ſolū qꝛ deus nouit ꝙ dato quantūcūqꝫ finito poſſibile eſt dare maius ſed qꝛ nouit totā ſucceſſionē poſſibilē motus ꝛ temporis: vt carentē termino extra quā nihil eſt poſſibile accipere de motu aut de tēpore: ſed intra eam continet quicq̄d eſt poſſibile motus aut tēporis: ſic nunc dicit de infinito ſm̄ multitudinē qđ intelligit a deo nō ſolū qꝛ nouit ꝙ data quacūqꝫ multitudine finita in cogitationibꝰ que erunt poſſibile eſt dare plures: ſed qꝛ nouit totā multitudinē cogitationū que erunt: vt carentē omni finito numero extra quā nō eſt poſſibile accipere aliq̄d de cogitationibꝰ

huius creature rõnalis ſed intra illā multitudinem
cõtinetur quicq̄d eſt poſſibile in cogitationib⁹ hui⁹
creature. Ad hoc autē ꝓbandū oportet ſolū repete
Improba. re rationē factā pri⁹ ⁊ mutare terminos. Iſtud aūt
nō videt̄ alijs poſſibile: q2 ſi deus nouit hoc modo
infinitā multitudinē cogitationū: pari ratione no=
uit ſilr̄ modo īfinitā multitudinē diuiſionū poſſibi=
liū in cõtinuo: ſed iſtud nō eſt verum vt ꝓbabitur:
ergo nec illud. Probatio aſſumpte: q2 ſi de⁹ nouit
totā multitudinē diuiſionū ꝯtinui extra quā nō eſt
poſſibile accipere aliquā diuiſionē poſſibilē in cõti=
nuo et in qua ꝯtinet̄ oīs diuiſio poſſibilis ſeq̄tur ꝙ
per diuiſiones quas deus intelligit cõtinuū intelli=
gatur diuiſum in indiuiſibilia. Cõſequens eſt fal=
ſum: ergo ⁊ antecedens. Probatio cõſequentie: q2
ſi per illas nō intelligit̄ diuiſum in indiuiſibilia: ſed
in diuiſibilia ſequit̄ ꝙ intelligat̄ vel poſſit intelligi
amplius diuiſibile: ḡ extra diuiſiones cõtinui quas
deus intelligit poſſibile eſt dare aliā vel alias qđ eſt
oppoſitū antecedētis: ergo cõſequētia eſt bona. fal
ſitas aūt cõſequētis patet: q2 ſi cõtinuū intelligere=
tur diuiſum in indiuiſibilia ſequeret̄ ꝙ eſſet cõpoſi
tum ex indiuiſibilibus cuius oppoſitū demonſtrat̄
vj. phiſicoꝝ: ḡ deus nō intelligit infinitā multitudi
A. nē ſic ſicut illi ponūt: ſ3 ſolū p̄rio mō qđ credo veri⁹
Opinio ❡ Ad cuius intellectū ſciendū eſt ꝙ ſicut p̄acce=
doctoris. ptū eſt nihil intelligit̄ poſitiue niſi ſm̄ ꝙ aliquo mō
participat rõem entis. infinitū autē ſm̄ magnitudi
nē in ſucceſſiuis vt in motu ⁊ tēpore: vel in perma
nentibus ſucceſſiuo mō acceptis: vt ſi quātū ſemꝑ
augeret̄ ⁊ in infinitū ſ3 multitudinē accipiēdo vnū
poſt aliud nō habet rationē entis vel poſſibilis vt
qđdā totū extra qđ nihil ſit et intra qđ ꝯtinet̄ q̄cq̄d
de re eſt poſſibile: ſed ſolū habet rationem entis et
poſſibilis per hoc ꝙ aliquid eius eſt acceptū ⁊ aliq̄d
reſtat ſemꝑ accipiendū: ḡ infinitū ſolū eſt intelligi
bile iſto modo ⁊ nō illo modo quo alij ponunt. Ma
ior de ſe patet: minor ſimiliter clara eſt: q2 infinitū
ſic ſumptum nec eſt nec eſſe pōt vt quoddā totū cõ
tinēs quicq̄d de re eſt poſſibile imo cõtra rationē
B. eius eſt: cū ratio eius ſit in ſemꝑ accipiēdo ⁊ nō ali
ter: quare ⁊c. Utrū autē poſſit eſſe aliqđ infinitū ſm̄
magnitudinē vel multitudinē ſimul totū a deo ꝓ=
ducibile inquiretur inferius: q2 ſi eſt poſſibile eſt a
deo intelligibile: et ſi nō: nō. Nec ratio alterius opi
C. nionis cogit. cū eñ dicit̄ ꝙ deus nouit ſimul et actu
Ad rões totā ſucceſſionē motus ⁊ tēporis poſſibilē. Dicēdū
ſc̄de opi. ꝙ verū eſt eo modo quo cognoſci pōt. nō pōt autē
cognoſci vt quoddā totū cõprehendēs in ſe om̄es
partes poſſibiles: q2 nec ſic eſt nec eſſe pōt: imo ſic
omnis ſucceſſio intellecta intelligit̄ vt finita: q2 vt
patebit in ſc̄do lib. in habētibus ordinē impoſſibile
eſt omnia claudi in vno toto continuo vel diſcreto
quin claudātur per aliquā vnā partē illius toti⁹ vl=
timo acceptā: talia autē nō ſunt infinita ſed finita:
q2 habēt vltimū tale ḡ totū ſolū eſt intelligibile per
intellectū ſuarū partiū inquantū intelligit̄ ꝙ quacū
q3 parte accepta ſemꝑ remanet potētia ad vlterio=
rem accipiendā: vnde nō pōt habere rõem totius
ſimpliciter et ꝑfecti ſed poti⁹ habet rationē partis
et imꝑfecti: vt dicit̄ iij. phiſicorū: illud ergo qđ de⁹
intelligit de infinito caret termino nō vt alij intelli
gūt. ſ. ꝙ ſit qđdā totū infinitū intra ſe claudēs q̄cq̄d
D. eſt poſſibile illius rei: ſed q2 intelligit̄ vt aliq̄d qđ pōt
Inſtantia. ꝓcedere vlterius: ideo ratio nō cõcludit. Et ſi di
catur: nōne deus ſcit quot erunt cogitatiões hoīm?
ſi nō: videt̄ incõueniēs: ſi ſic ergo nouit totā ſucceſ
ſionē vt quoddā totū cõprehendēs oēs ꝑtes poſſi E.
biles: et ſic idē qđ prius. Et dicēdū qđ deus non no Solutio.
uit quot p̄aſe erūt cogitationes hominū: q2 nunq̄
erunt p̄aſe tot quin alie addant̄: nouit tamē ꝓ qua
libet determinata ꝑte tēporis quot p̄aſe erunt: ſed
nō pro tota ſucceſſione: nec hoc eſt incõueniēs: imo
neceſſariū: q2 natura rei oppoſitū nō patit̄. Adhuc F.
pōt inſtari ſicut prius: deus nouit ſimul oēs cogita Secūda
tiões futuras: aut ergo nouit finitas aut infinitas Inſtātia.
Si infinitas habetur ꝓpoſitū: Si finitas tranſibi
tur per ꝓgreſſum rerū illud qđ eſt a deo cognitum
qđ eſt impoſſibile. Et dicendū ꝙ future cogitatio G.
nes ſemꝑ erunt finite in re: et ſunt finite in diuina Solutio.
cogitatione: nec per ꝓgreſſum rerū tranſibit̄ qđ eſt
a deo cognitū: qđlibet eñ finitū ſignificatū trāſiri
poteſt puta mille milleſies et qđlibet aliud ſignifica
tum quātūcūq3 maius ſm̄ ſe ⁊ diuiſim ſumptū: ſed
finitū abſolute ſumptū ꝓ qualibet ſui ꝑte ꝯiunctim
tranſiri nō pōt: q2 ſi vna pars tranſit̄: tranſit ꝑ aliā
finitā: et ſic ſemꝑ ꝓpter qđ ſemꝑ finitum manet. H.
❡ Ad p̄imū argumētū dicēdū ꝙ ſciētia dei eſt mē Ad pri.
ſura rerū: nō ſemꝑ quātitatiua: q2 multa ſunt q̄ q̄ti principale
tate carent: hac etiā mēſura carēt infinita ſi eſſent:
ſed eſt menſura rerū quo ad eſſe ⁊ veritatē nature:
et ſic menſurata eſſent infinita ſi eſſent: nam ſi eēt
multitudo infinita q̄libet eius pars eēt limitata ad
genus: et ad ſpeciē: licet in ſimul nō haberent men
ſurationē quātitatis diſcrete: ſed ſi etiā eſſet quātū
infinitū (vt aer infinitus) menſurā ⁊ limitationē ha
beret ad genus et ad ſpeciē. Ad ſc̄dm̄ dicendū ꝙ I.
infinitū actu ſi eſſet poſſet cõprehēdi a ſcientia dei Ad ſc̄dm̄
nec tamē finiret̄: q2 ſciētia eſt infinita. Qđ aūt cõ=
prehendit̄ ab infinito nō oportet eſſe oī modo fini=
tum. Nam et deus cõprehēdit ſeipſum (vt ſupra di
ctū fuit) et tamē eſt infinitus. infinitū aūt vt ponit̄ a
Philoſopho cõprehendit̄ etiā a nobis. Qđ patet:
q2 diffinitur a nobis: nouimus eñ cauſam eius per
ſe et ſufficientē vt naturā cõtinui q̄ eſt ſufficiēs cau K.
ſa diuiſibilitatis in infinitū. Et qđ dicit̄ ꝙ nō pōt cõ
prehendi: q2 eius eſt ſemꝑ aliquid extra. Intelligē
dum eſt extra illud qđ de ſe ipſo eſt actu in re: non
autē extra illud qđ eſt in mente. concipimus eñ nō
ſolū de infinito illud qđ eſt actu de ipſo: ſed etiā qđ
extra illud acceptū reſtat aliud accipiendū: illud er
go extra nō reſpicit cõcipiētē ſed exiſtētiā rei actua
lē: vtrū autē potentia dei ſe extendat ad infinita vt
tangit̄ in alio argumēto inquiretur inferius.

Queſtio Tertia.

Vtrū om̄ia ſubſint diuine ꝓuidētie.

Conſequēter q̄ritur de proui L.
dentia dei: vtrū omnia ſubſint diuine ꝓ Queſt. iij.
uidētie. Et videt̄ ꝙ nō: q2 quorū nō eſt Arg. p̄io
prudētia nō eſt ꝓuidētia q̄ eſt pars pru=
dentie: ſed neceſſariorū nō eſt ꝓuidētia q̄ eſt ſolum
de cõtingentib⁹ de quib⁹ eſt cõſiliū ⁊ electio: vt pa=
tet ex. vj. ethicorū. Cū ergo in entib⁹ multa ſint ne
ceſſaria videt̄ ꝙ nō omniū ſit ꝓuidētia. Itē ad ꝓ= Argu. ij
uidentiā ꝑtinet remotio eorū q̄ impediūt a cõſecu=
tione finis: ſed mala impediūt a fine: ḡ ad ꝓuiden In oppo.
tiam dei ꝑtinet amouere mala a rebus ꝓuiſis: ſed
cõſtat ꝙ in rebus ſunt multa mala: ḡ nō omniū eſt
ꝓuidētia. ❡ Sed in cõtrariū eſt qđ dicit̄ ſapientie.
vj. ꝙ equaliter eſt ei cura de oīb⁹: ſed noīe cure vel

M. ſollicitudinis ſignificat ꝓuidētia: ꝗre ⁊c. ¶ Reſpōſio. Videnda ſunt tria. Primū eſt quid ſit ꝓuidentia et an deo cōueniat. Scḋm eſt vtrū ꝓuidētia dei ſit de oībus. Tertiū eſt vtrū ſit de omnibus equaliter

Reſpōſio ad q̄ſtio.

Primus articulus.

Quātū ad primū ſciendū eſt ꝙ hec ſe habēt per ordinē ſcientia, diſpoſitio, ꝓuidentia, et gubernatio, qḋ ſic poteſt videri accipiēdo ꝙ ꝓuidētia ad prudentiā pertinet: ſicaūt eſt de deo reſpectu totius vniuerſi ſicut eſt de duce reſpectu exercitus: vel de patrefamilias reſpectu domus: et primā quidē cōparationē habem⁹ ab Ariſtotele. xij. metaphiſice: ſcḋam autē accipere poſſumus ex eadē rōne (vt patebit) prudēs autē dux exercitus primo ordinat ſingulos de exercitu vnūquēq; collocās in gradu ſuo: et in alio ponit eq̄tē. in alio vero peditē: ⁊ ſic de alijs. Silr̄ ⁊ ī domo bn̄ ordinata p̄rfamilias primo ordinat ꝑſonas domus quālibet in gradu ſuo: et in alio ponit ſeruū, in alio vxorē, et in alio filiū ordinans qḋ quiſq; agere debeat ad cōſequēdū finē intentū: ſcḋo ſic ordinatis cōfert ea q̄ ſunt neceſſaria ad officia exequēda: ⁊ vtrūq; horū ſupponit voluntatē ⁊ cognitionē finis: ꝓpter qḋ hec ordinant̄ ⁊ fiunt ſm̄ hunc modū in toto vniuerſo. N. Eſt primo ordo partiū ſm̄ diuerſos gradus naturarū: nā ſm̄ nobilitatē nature tenēt res altiorē gradū in entib⁹ et ordinant̄ ad nobiliores oꝑationes. Scḋo eſt ibi collatio eorū q̄ neceſſaria ſunt cuilibet nature ad cōſecutionē finis per illā oꝑationem. Ratio aūt vtriuſq; iſtorū eſt apud deū ab eterno: ſed executio eſt ex tēpore. Ratio igit̄ primi exiſtēs apud deū vocat̄ diſpoſitio q̄ reſpicit ordinē partiū in toto. Sed rō ſecūdi vocat̄ ꝓuidētia q̄ eſt eorū q̄ expediūt rei ad oꝑationē ꝓpter cōſecutionē finis. Prouidēs enī dicit̄ qui bene cōiecturat de cōferētibus ad finē. O. Executio aūt primi eſt creatio: ſʒ executio ſecūdi vocatur gubernatio: ſicut ſcriptū eſt Sapiētie. xiiij. Tu autē pater gubernas oīa ꝓuidentia. Ex quo patet ꝙ gubernatio ſupponit ꝓuidentiā ſicut actus imperatus ab ea. Prouidētia aūt diſpoſitionē: q2 pri⁹ eſt vnūquodq; ordinare in ſuo gradu q̄ ꝓuidere de neceſſarijs ad exequendū officiū ſuū. vtrūq; autē horū ſupponit ſcientiā per quā deus nō ſolū cognoſcit ea q̄ ordinant̄ inter ſe ⁊ ad finē: ſed etiā ipm̄ finem: ꝓpter quē iſtū ordinē inſtituit. Patet ergo ꝙ ꝓuidētia per ſe ⁊ directe pertinet ad intellectū practicū ſicut ⁊ prudētia: vnde ⁊ Boetius. iiij. de cōſolatiōe dicit ꝙ ꝓuidētia eſt ipa diuina ratio in ſūmo omniū principe cōſtituta: ſed executio ꝓuidētie nō fit niſi mediāte voluntate diuina q̄ importat actus tranſeuntes in materiā exteriorē: et ſic loquit̄ Damaſcenus: lib. ij. cap. xxix. ꝙ prouidentia eſt diuina volūtas ſm̄ quā oīa q̄ ſunt in finē cōuenientē deductionē accipiūt: ſic ergo patet primū. P. ¶ Quantū ad ſcḋm ſciendū eſt ꝙ aliquid pōt ſubeſſe ꝓuidentie dupliciter. Uno modo ſicut illud cui ꝓuidet̄: ⁊ hoc modo ſubſunt ꝓuidētie ſola ſubſiſtentia vel ſuppoſita. Cuius ratio eſt: q2 illi ſoli cuius eſt agere et per actionē tendere in finē cōpetit ꝙ ei ꝓuideat̄ de his que expediunt actioni ⁊ cōſecutioni finis: ſed ſolis ſuppoſitis cōpetit agere et per actionē tendere in finē: ḡ nō oīa ſubſunt ꝓuidentie vt eis prouideat̄: ſʒ ſolū ſuppoſita vel ſubſiſtētia. Alio modo pōt aliquid ſubeſſe ꝓuidentie nō ſicut illud cui ꝓuidetur: ſed ſicut illud de quo ꝓuidet̄ vel cōtra qḋ ꝓuidet̄. vtrūq; enī cadit ſub ꝓuidētia: ſcʒ collectio expedientiū et remotio impedimentorū: et hoc mō

Secūd⁹ articulus.

dicendū eſt ꝙ omnia q̄ ſunt in creaturis ſubſunt diuine ꝓuidētie. Qḋ patet remouēdo tria que videntur ſubterfugere diuinā ꝓuidentiā q̄ ſunt caſualia et fortuita cōtingētia ⁊ mala. Q. Caſualia enī ⁊ fortuita videnī ſubterfugere dei ꝓuidentiā: q2 qḋ nō eſt precognitū nō eſt ꝓuiſum: ſed caſualia nō ſunt precognita cū accidant p̄ter intentionē agentis: ḡ non ſunt ꝓuiſa. Itē mala videnī ꝓuidentiā ſubterfugere: q2 ꝓuidētia videt̄ ſolū ſe extēdere ad illa q̄rū deus eſt cauſa: ſed deus nō eſt cauſa malorū ſaltē culpe: ergo ⁊c. Item contingentia ad vtrūlibet etiā videnī ſubterfugere: q2 qḋ nō eſt in ſe determinatum nō eſt ordinatū ad determinatū finē: ſed contingēs ad vtrūlibet nō eſt in ſe determinatū: ergo nec ordinatū in determinatū finē: ſed omē ꝓuiſum eſt ordinatū in determinatū finē: ḡ ⁊c. Primū iſtorū nō cogit: nō enī ex hoc dicit̄ aliquid caſuale vel fortuitū: q2 nullā habeat cauſam (dicente Boetio. v. de cōſolatiōe ꝙ nihil eſt qḋ ex cauſis legitimis nō oriatur) ſed ꝓpter hoc ꝙ euenit p̄ter intentionem agētis. vnde foſſio agri per ſe cauſam habet: et repoſitio theſauri ſilr̄: ſed cōcurſus harū cauſarū eſt per accidēs: et nō intētus ab aliqua dictarū cauſarū: ideo fodiens a caſu inuenit theſaurū: ſi autē eſſet aliqua cauſa has duas cōnectēs per ſe reſpectu illius nō eſſet effectus caſualis ſed intentus: cū ergo oīs ordo et oīs cauſarū cōnexio ſit a diuina ꝓuidētia reſpectu eius nihil eſt a caſu vel a fortuna: et hec eſt via Boetij. v. de cōſolatione: vbi dicit ſic licet caſus ſit inopinat⁹ euētus ex cōfluētibus cauſis in his q̄ ꝓpter aliquid gerunt̄ cōcurrere atq; cōfluere facit cauſas ordo ille ex ineuitabili cōnexione ꝓcedens qui de ꝓuidētie fonte deſcendēs cuncta ſuis locis tēporibuſq; diſponit. Scḋm etiā nō cogit: q2 ad plura ſe extēdit diuina ſciētia q̄ ei⁹ cauſalitas. Prouidētia autē ad ſcientiā pertinet: et idō pōt ſe extēdere ad mala ad que nō ſe extendit cauſalitas diuina: vnde cadūt ſub diuina ꝓuidētia vt illa cōtra q̄ hominib⁹ ꝓuidet̄ ne fiāt ⁊ q̄ ſi facta fuerint ordinent̄ per penā et ex quibus per diuinā ꝓuidentiā multa bona eliciuntur. ¶ Tertiū ſilr̄ nō valet: nā et cōtingētia ad vtrūlibʒ licet ſint indeterminata in ſua cauſa particulari ſm̄ ſe cōſiderata apud tamē diuinā ſcientiā ſunt determinata: vt dictū fuit prius: q2 deus nō ſolū ſcit cauſas impedibiles ſm̄ ſe: ſed omnia impedita q̄ poſſunt euenire et que euenient quibus ſcitis ſcitur quicūq; effect⁹ cōtingens ſm̄ determinatū eſſe: et ideo cōtingentia ſic determinate ſcita ꝓuidit deus ad determinatos fines: et ſic patet ſcḋm. ¶ Quantū ad tertiū dicendū ꝙ deus nō ꝓuidet equaliter oībus. Qḋ patet dupliciter. Primo ſic: illa q̄ non ordinant̄ ad equalem finē nō ſubſunt equaliter ꝓuidentie. Nā finis et ea q̄ ꝓmouent in finē debēt habere ꝓportionē: ꝓuidentia autē eſt eorū q̄ cōferūt ad cōſecutionem finis: ſed nō omīa ordinant̄ in equalē finē: ſed q̄dā in ſupnaturalē: vt creatura rationalis. alia vero in finem pure naturalē: vt creatura irrationalis: ḡ ⁊c. Scḋo ſic: executio ꝓuidētie reſpectu aliquorū eſt a deo immediate: ſcʒ reſpectu angelorū ⁊ eorū que immediate a deo ꝓducunt̄: reſpectu autē aliorū eſt mediātibus cauſis ſecūdis: quare manifeſtū eſt ꝙ ꝓuidētia dei nō eſt equaliter de omnibus. Hec aūt inequalitas eſt ex parte rerū ⁊ non ex parte dei qui vna ratione ſimplici ſcit qḋ vnicuiq; rei expedit ad conſecutionē ſui finis. ¶ Ad primū argumentum X.

R. Solutio primi.

S. Solu.

T. Solu.

V. Tertius articulus. Primo.

Scḋo.

dicendū eſt ꝙ ꝓudētia humana nō ſe extēdit niſi
ad cōtingētia:nec ad illa oīa ſed ſolū ad illa q̄ poſ-
ſunt per hominē fieri vel impediri:et q2 homo nō
eſt factor rerū naturaliū et neceſſariarū:iō ad hoc
nō ſe extēdit ꝓuidētia humana:ſed cū deus ſit fa
ctor rerū quas neceſſarias dicimꝰ:licet libere et nō
neceſſario ꝓducte ſint a deo:iō res neceſſarie ſub
ſunt diuine ꝓuidētie inquātū eis facēs ⁊ libere vo-
lēs cōtulit ea q̄ ſūt expedientia ad cōſecutionē ſui fi
A. nis. Ad ſcōm dicendū ꝙ ad ꝓuiſorem particula-
Ad ſcōm rem ptinet remouere impedimēta finis particula-
ris quē intendit:ad ꝓuiſorem vero vlem pertinet
amouere ea q̄ impediūt cōſecutionē finis vlis:ꝓ-
pter qḋ negligit qn̄qꝫ bonū particulare:mala autē
particularia nature que ſunt mala pene nō impedi
ant bonū cōe imo ꝓmouent ⁊ neceſſaria ſunt:q2 in
ſphera generabiliū ⁊ corruptibiliū non pōt ſaluari
bonū totius ſine malo partis:q2 gn̄ationes ſunt ibi
neceſſarie:gn̄atio aūt vnius nō pōt eſſe ſine corru
ptione alterius:et ideo mala pene vel potius natu
re (vt defectus) et corruptiones ſunt intenta a ꝓui
ſore vniuerſali. De malis vero culpe ꝙ nō habe
Nihil a ant ab vllo impediri:poteſt dupliciter dici. Uno mō
deo. ꝙ nō poſſunt impediri ſine p̄iudicio boni vlis:q2
nō permitterꝫ creatura rationalis agere ſʒ ꝓpriū
motū ſue libertatis. Alio modo ꝙ ad ꝓuiſorē ꝑti-
net remouere impedimenta:vel dare rei illa per q̄
poſſit vitare illa q̄ impediunt ipſam a conſecutione
finis:et hoc eſt magis debitū his q̄ cōſequūtur finē
ex merito ſue actionis. In hoc eñ eſt magna pars
meriti ꝙ homo libere caueat ab his q̄ poſſunt eum
impedire a cōſecutione ſui finis. Deus autē omni
creature rationali cōtulit auxilia ꝑ q̄ pōt vitare ma
B. la culpe et impedimenta ſue ſalutis:ideo ⁊c. Qḋ
Ad rōem aūt dr̄ Sapiētie.xij.ꝙ equaliter eſt ei cura de oībꝰ
in oppoſi. pro tanto dicꝫ:q2 inequalitas eſt in rebus ꝓuiſis:
non autem in deo prouidente.

Queſtio Quarta.

Vtrū prouidētia ſit idem quod fatū.

C Deinde q̄ritur:vtrū ꝓuidentia
Queſt.iiij ſit idē qḋ fatū. Et videꝫ ꝙ ſic:q2 cōpara
Arg.ꝓ pzio tio alicuius ad diuerſa nō plurificat eiꝰ
eſſentiā:ſed ꝓuidētia ⁊ fatū nō differūt
niſi ſm̄ cōparationē ad diuerſa dicēte Boetio.iiij.
de cōſolatione ſic:modus quo res geruntꝫ cū ad di
uinā cognitionē referuntꝫ ꝓuidētia dicꝫ. Cū vero
In oppo. ad res ipas q̄ geruntꝫ fatū vocaꝫ:q̄re ⁊c. ¶ In con
trariū eſt qḋ dicit Aug.v.de ciui.dei ꝙ nihil fato
fieri dicimus:nihil aūt fieri diuina ꝓuidētia eſt er-
roneū:ꝫ nō ſunt idē fatū ⁊ ꝓuidētia. ¶ Reſponſio
D. Fatū dupliciter accipiꝫ. Uno modo pro vi ſyderū
Reſpōſio incōſiderata:vnde.v.de ciui.dei dicꝫ ꝙ cū hoīes
ad q̄ſtio. fatū audiūt vſitata loquēdi cōſuetudine nō intelli
gūt niſi vim poſitionis ſyderū. Alio modo dr̄ fa-
tum ordo cauſaꝝ et earū cōnexio ꝑ vt reducuntꝫ in
diuinā voluntatē ⁊ ſcientiā oīa ordinantē ⁊ cōuer-
tentē:ſicut dicꝫ in eodē libro ca.viij.et iſte modus
eſt magis ꝓprius q̄ꝫ p̄mus. Fatum eñ a fando
dicꝫ. Illud aūt qḋ diuina preſcientia ordinatū eſt
quadā cauſarū connexione effatur:ſicut verbū vo-
E. cale eſt quoddā effatū interioris cōceptus. Sic ꝫ
accipiēdo fatū:patet ꝙ differt in multis a ꝓuiden-
tia. Primo ex parte ſubiecti in quo eſt. Illa enim
ſunt diuerſa que ſunt in diuerſis ſubiectis:ſʒ ꝓui
dentia et fatū ſunt hmōi:nam ꝓuidētia eſt in deo
fatū autē in cauſis ſcdis:eſt eñ ordo cauſarū redu
ctus in deum:ordo autē eſt in ordinatis:quare ⁊c.
Secūdo:q2 fatū dependet ex ꝓuidētia et in ipam
reducꝫ et nō econuerſo. Tertio:q2 ꝓuidentia eſt
eterna:fatū autē tēporale:qḋ eñ deus ab eterno
diſpoſuit ⁊ ꝓuidit:fato temporaliter ſubminiſtrat.
Quarto:q2 nō omnia ſubdūtur fato:ſicut illa que
immediate a deo ꝓcedūt abſqꝫ ordine cauſarū ſe-
cūdarū:⁊ gn̄aliter quāto aliqua ſunt viciniora deo
tanto minus ſubduntꝫ fato:oīa autē ſubduntꝫ di- F.
uine ꝓuidentie vt patuit prius:quare ⁊c. ¶ Ad ar Ad pri.
gumentū in oppoſitū dicendū ꝙ fatū et ꝓuidētia principale
nō ſolū differūt penes diuerſos reſpectus:ſed pe-
nes multa alia vt viſum eſt. Qḋ aūt dicit Boetius
ꝙ modus quo res gerūtur cū ad diuinam cognitio
nē refertur ⁊c.ſic accipiendū eſt ac ſi dixiſſet ꝙ di-
uina cognitio reſpectu taliū eſt ꝓuidētia:ſed exe- G.
cutio eſt ꝑ fatū. Qḋ autē dicit Aug.fato nihil fieri Ad rōem
verū eſt ꝓut fatū dicebāt aliqui eſſe vim ſyderum in oppoſi.
imponentē neceſſitatem his que fiunt a libero ar-
bitrio:aliter non.

Sētentia litterę magiſtri in genera li & ſpeciali. Diſtinctio.XL.

Prædeſtinatio vero. Supe- H.
rius determinauit magiſter de ſcientia Sentētia
dei in cōmuni:hic vero determinat de ea in gn̄ali.
pro vt ſe habet ad ſaluādos ſpecialiter:
ſcʒ de p̄deſtinatione. Et diuidiꝫ in tres ptes. Pri-
mo eñ determinat de p̄deſtinatione in ſe. Scḋo ꝑ
cōparationē ad ſuam cauſam. Scḋa in principio.
xlj.diſtin. Si autē q̄rimus. Prima in tres ptes di-
uidiꝫ. Primo determinat quid ſit p̄deſtinatio. Se
cūdo declarat p̄deſtinationis certitudinē. Tertio
de p̄deſtinatione in cōparatione ad reprobationē.
Scḋa ibi: Predeſtinatorū nullꝰ. Tertia ibi: Cūqꝫ
p̄deſtinatio. Scḋa iſtarū diuidiꝫ in tres ptes. Pri-
mo eñ ꝓponit quādā veritatē. Scḋo obijcit in cō
trariū et ſoluit obiectionē. Tertio obijcit ꝯtra ſolu
tionē et ſoluit. Scḋa incipit ibi: Ad hoc autē obij
ciunt. Tertia ibi: Uerūtamē adhuc hic inſtāt. Hec I.
eſt diuiſio ⁊ ſentētia gn̄alis. ¶ In ſpeciali vero ſic Snīa in
ꝓcedit:et ꝓponit primo ꝙ p̄deſtinatio ē p̄paratio ſpeciali.
gratie:et ꝙ p̄deſtinatio nō pōt eſſe ſine p̄ſcientia:
p̄ſciētia autē ſine p̄deſtinatiōe pōt bn̄ eſſe. Poſtea
ſubdit ꝙ p̄deſtinatorū numerus eſt certus:nō eñ
p̄deſtinatus pōt dānari:nec reprobatꝰ ſaluari. De
inde obijcit ꝯtra hoc. Pōt eñ deus dare grām qbꝰ
nō dat:⁊ ſubtrahere quibꝰ nō ſubtrahit:igiꝫ poteſt
augeri vel minui numerus electorū. Et reſpōdet
ꝙ iſte ꝓpoſitiones p̄deſtinatꝰ pōt dānari:reproba
tus pōt ſaluari poſſūt intelligi diſtincte:nō eñ poſ
ſunt duo ſimul eſſe.ſ.ꝙ p̄deſtinatꝰ ſit et dānetur:⁊
ꝙ p̄ſcitus ſit ⁊ ſaluetꝫ:ſed diuiſim vere ſunt:in eo
eñ qui eſt p̄deſtinatꝰ eſt poſſibilitas ad vtrūqꝫ:in-
nuit etiā aliā ſolutionē dicēs:ꝙ licet p̄deſtinatꝰ poſ
ſit dānari:nō tñ p̄deſtinatus ſʒ quātū p̄deſtinatus
eſt:hec eñ additio ꝓpoſitionē verā facit falſā:et
falſam facit verā. Deinde obijcit cōtra hoc ſi p̄de-
ſtinatus inquātū p̄deſtinatꝰ nō poſſit dānari:et p̄-
deſtinatus ab eterno nō pōt nō eſſe p̄deſtinatus:
ergo ille qui eſt predeſtinatus nullo modo poterit
damnari:et reſpondet ꝙ cum dicitur nō poteſt nō
eſſe p̄deſtinatꝰ:pōt dupliciter intelligi:vꝫ cōiūctim

vt prius p̄deſtinatus poſtea nõ ſit p̄deſtinatus: vel diuiſim (vt ſit ſenſus) ꝙ ſicut deus ab eterno potuit illũ nõ p̄deſtinatũ p̄deſtinare ita et modo poteſt quia actus diuinus nõ tranſit in p̄teritũ: et ſic ille q̄ eſt p̄deſtinatus poteſt eſſe nõ p̄deſtinatus ſicut ab eterno potuit p̄deſtinari: vnde aũt ſubdit ꝙ in actibus hominũ qui tranſeũt in p̄teritũ talis diſtinctio locũ nõ habet. Poſtea cõparat p̄deſtinationẽ et reprobationẽ adinuicẽ: vnde dicit ꝙ ſicut p̄deſtinatio noĩat electionem et p̄ſcientiã et p̄parationẽ beneficiorum dei ita reprobatio dicit preſcientiã iniquitatis ⁊ p̄parationẽ pene: et ſicut p̄deſtinationis effectus eſt gratie applicatio: ita reprobationis effectus eſt obduratio que nihil aliud eſt q̄ ſubſtractio gratie dei. Et in hoc terminat̃ ſentẽtia in ſp̄ali.

Queſtio Prima.

Vtrum prædeſtinatio habeat certitudinem.

L. Que. pu. Circa diſtinctionem iſtam q̃ritur de duobus: ſcʒ de p̄deſtinatione ⁊ reprobatione. Quãtũ ad primũ q̃rit̃ vtrũ

Arg. p̄io p̄deſtinatio habeat certitudinẽ. Et videtur ꝙ nõ: q: quicq̃d deus vnq̃ potuit nunc põt: ſed deus ab eterno potuit nõ p̄deſtinare quem p̄deſtinauit: ḡ nunc põt cũ nõ p̄deſtinare: ſi ſic p̄deſtinatio nõ eſt oĩno certa.

Argu. ij. Item aliqui dicunt̃ deleri de libro vite: ſed in libro vite nõ ſcribunt̃ niſi illi qui p̄deſtinãtur ad gloriã: ḡ p̄deſtinati poſſunt de libro vite deleri: et ita predeſtinatio non eſt oĩno certa.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt q̄d dicit Anſelmus de cõcordantia p̄deſtinationis ⁊ gratie: p̄ſcita de neceſſitate futura eſſe: ſʒ q̄ de neceſſitate eueniũt certitudinẽ habent: ḡ ⁊c. Et iterũ ſup illo verbo Ro. viij. quos preſciuit ⁊ p̄deſtinauit ⁊c. Dicit gloſa p̄deſtinatio eſt p̄ſcientia ⁊ p̄paratio beneficiorũ dei qua certiſſime li-

M. berant̃ quicũq; liberãt̃.

Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſpõſio. Circa q̃ſtionẽ iſtã tria ſũt vidẽda. Primũ eſt quid ſit p̄deſtinatio et quare ſic vocet̃. Scd̃m erit in quo differat a pro-

N. Pri. arti. uidẽtia. Tertiũ erit q̃lẽ certitudinẽ habeat. Quãtũ ad primũ ſciẽdũ eſt ꝙ oĩa dirigunt̃ in ſuos fines per diuinã ꝓuidentiã ꝑ quã cõfert̃ cuilibet rei illud q̄d expedit ad cõſecutionem ſui finis. Finis aũt ad quẽ res create dirigunt̃ eſt duplex. Unus ꝓportionatus nature ad quẽ res creata põt ꝑtingere ꝑ virtutẽ ꝓprie nature et auxilia naturalia. Alius eſt q̄ excedit facultatẽ nature create: et hic finis eſt vita eterna q̄ cõſiſtit in viſione diuina: vt patebit libro. iiij. Oportet ḡ ꝙ ad hũc finẽ natura creata trãſmittatur ab alio dante ſibi vnde poſſit ad talẽ finẽ pertingere: talis aũt trãſmiſſio vocat̃ deſtinatio: ſicut ſagittã tranſmiſſã in ſignũ a ſagittãte dicim⁹ illuc deſtinatã. et quia rões rerũ p̄exiſtũt in deo anteq̃ fiant: ideo ratio talis deſtinationis creature in finẽ ſupnaturalẽ p̄exiſtẽtes in deo ꝓpter anteceſſionẽ ad rem dicit̃ p̄deſtinatio: ſicut ratio ordinis rerũ in

O. finẽ abſolute loquẽdo dicit̃ ꝓuidẽtia. Ex quo patet ꝙ ſolius dei eſt p̄deſtinare: et ſolius creature intellectualis eſt p̄deſtinari. eius eñ ſolius eſt p̄deſtinare cui⁹ eſt creaturã ordinare ad ſupnaturalẽ beatitudinẽ et cõferre ſufficiẽter ꝓmouẽtia in hũc finẽ ſed hoc eſt ſoli⁹ dei: ḡ ⁊c. Decet etiã eũ aliquos predeſtinare: q: ad ꝑfectionẽ vniuerſi ꝑtinet ↄferre aliquib⁹ de vniuerſo remedia vł auxilia q̄b⁹ aſſequãtur optimũ finẽ q̄ eſt in vniuerſo. alioquin ille finis fruſtra eſſet poſſibilis creaturis: ſed optim⁹ finis q̄ eſt in vniuerſo eſt vita eterna: ḡ ad deũ ꝑtinet conferre aliquib⁹ de vniuerſo auxilia q̄b⁹ aſſequant̃ vitã eternã: ſed rõ talis collatiõis in deo p̄exiſtẽs vocat̃ p̄deſtinatio: ḡ ⁊c. Sola etiã creatura itellectualis põt p̄deſtinari: q: ſola eſt capax illi⁹ finis. ſic igit̃ patet primũ.

¶ Scd̃m patet ex primo faciliter. Predeſtinatio eñ ⁊ ꝓuidẽtia differũt dupliciter. Uno mõ ſm̃ magis ⁊ min⁹ cõe: q: ꝓuidẽtia eſt oĩm rerũ ⁊ reſpectu cuiuſcũq; finis. predeſtinatio aũt ſolũ ẽ creature rõnalis et reſpectu finis ſupnaturalis. P. Secũdo

Scd̃o q: ꝓuidẽtia nõ includit cõſecutionẽ finis: ſed ſolaʒ rõem collatiõis eoꝝ q̄ expediũt ad ei⁹ cõſecutionẽ ſiue finis attingat̃ ſiue nõ. Ex hoc eñ ſolo ꝙ militi dant̃ arma: et clerico liber: ⁊ mercatori pecunia ſufficiẽter eſt eis ꝓuiſum dato ꝙ miles nõ vincat: nec clericus addiſcat: nec mercator lucret̃. Predeſtinatio aũt req̃rit cõſecutionẽ finis: vñ eſt rõ collatiõis eorũ q̄ ſufficiũt ad ↄſequẽdũ finẽ ſupnaturalẽ ⁊ ad ip̄m ꝑducũt: ⁊ hoc eſt q̄d quidã dicũt ꝙ p̄deſtinatio habet adiunctã voluntatẽ cõſequẽtẽ q̄ ſemꝑ implet̃ur. Prouidẽtia aũt habet adiunctã voluntatẽ antecedẽtẽ q̄ nõ ſemꝑ implet̃. et hoc de ſcd̃o. Q. Tertius articulus

¶ Quãtũ ad tertiũ dicendũ eſt ꝙ p̄deſtinatio habet infallibilẽ certitudinẽ: et in gñali. ſ. ꝙ p̄deſtinat⁹ infallibiliter ſaluabit̃: et in ſp̄ali q̄ et quot ſaluabunt̃. Quod ꝓpter rõem adductã prius: diſt. xxxviij. que talis eſt quicũq; ſcit de aliqua cã cõtingẽte et impoſſibili q̄ ſunt: que poſſunt eã impedire ⁊ q̄ impediẽt vel nõ impediẽt: vel ſi ſit indeterminata ſcit q̄ ſunt q̄ eã determinabũt ſcit infallibiliter q̄d eueniet in merito et quid reddet̃ ꝓ premio: ſed de⁹ ſcit infallibiliter que poſſunt determinare liberũ arbitriũ et q̄ determinabũt et q̄ poſſunt ipedire quãcũq; cauſam impedibilẽ et q̄ impediẽt: ḡ ſcit infallibiliter de merito viniuſcuiuſq; et de p̄mio: et hoc ſciẽdo ſcit quis eſt p̄deſtinatus ⁊ quis nõ: quare ⁊c. Hec aũt infallibilitas nõ eſt neceſſitatis ſimpliciter: ſʒ ſolũ ex ſuppoſitione vt prius dictũ fuit cũ ageret̃ de cognitiõe futurorũ cõtingẽtiũ: ꝓpter q̄d nõ eſt cõcedẽdũ ſimpliciter ꝙ p̄deſtinatus neceſſario ſaluet̃: ſed ſub cõditione vel replicatione inq̄ãtũ p̄deſtinatus q̄ eſt ſenſus cõpoſitus: et hec eſt neceſſitas cõſequentie nõ cõſequentis niſi modo quo dictũ eſt. R. Ad pri. principale

¶ Ad primũ argumentũ dicendũ ꝙ deus nunq̃ potuit non p̄deſtinare quẽ p̄deſtinauit: aut p̄deſtinare quẽ nõ p̄deſtinauit: accipiendo cõpoſite: quia vt dictũ fuit prius: hoc eſſet ꝓ eodẽ tẽpore vel ꝓ alio quorũ primũ includit in re cõtradictionẽ. Scd̃m aũt ponit in deo mutabilitatẽ: accipiẽdo aũt diuiſim de poteſtate abſoluta deus põt nunc vere p̄deſtinare quẽ nõ p̄deſtinauit: et nõ p̄deſtinare quẽ p̄deſtinauit: hoc eñ poſſe ſonat ſolũ libertatẽ dei reſpectu talis obiecti: ex hoc aũt nõ tollit̃ certitudo p̄deſtinationis q̄ ponit̃ in ſenſu cõpoſito. S. Ad ſcd̃m

Ad ſcd̃m dicendũ ꝙ liber vite dicit̃ dupliciter quo ad p̄ſens. Uno modo dicitur cognitio diuina de illis q̄ eligunt̃ ad habẽdũ vitã eternã ſimpliciter ⁊ abſolute: et ſic ſoli p̄deſtinati ſcribunt̃ in lib. vite: et q̄ ſic ſcripti ſũt in lib. vite nũq̃ delent̃ ex eo: ſed infallibilit̃ ſaluabunt̃. Alio mõ dicitur liber vite cognitio diuina de illis q̄ ordinant̃ ad habendũ vitã eternã: nõ ſimpliciter: ſed ſm̃ p̄ſentẽ iuſtitiã: et ſic ſcripti ſunt in lib. vite oẽs q̄ q̃nq; ſũt in gr̃a et qui ſic ſunt ſcripti delent̃ q̃nq; ⁊ nõ ſcripti ſcribũt̃ quia contingit habentẽ gratiã eam perdere: et non habẽtẽ poſteã habere: ſed hoc in nullo eſt cõtra cer

titudinē pdeſtinationis q̄ eſt illorū que eligunt̄ ſimpliciter ad habendū vitā eternā. Auctoritates adducte p alia pte que loquūtur de certitudine et neceſſitate pdeſtinationis ſunt intelligende de neceſſitate ſuppoſitionis que non tollit contingentiam ſimpliciter vt frequenter dictum eſt.

A. Ad rōem in oppoſi.

Queſtio Secunda.

Vtrum ad deum pertineat aliquem reprobare.

B. Queſti. ij.

Arg. primo

Secūdo q̄ritur de reprobatiōe vtrū ad deū ptineat aliquem reprobare. Et videt̄ q nō: qr nulli debet imputari qd vitare nō pōt: ſed ſi quis eſt a deo reprobatus vitare nō pōt quin pereat: Eccle. vij. Cōſidera opera dei q nemo pōt corrigere quē ille deſpexerit: ḡ ei nō eſt imputandū: ſed hoc eſt incōueniens: ḡ zc. Itē ſicut ſe habet pdeſtinans ad pdeſtinatos ſic reprobās ad reprobatos: ſed deus predeſtinās eſt cauſa ſalutis pdeſtinatorū: ḡ ſi de9 eſt aliquos reprobās erit cauſa dānatiōis eorū: ſ3 hoc eſt falſum: dicente dño Oſee. xiij. Perditio tua ex te iſrael: tantūmodo ex me auxiliū tuū: ḡ deus neminē reprobat. ¶ In cōtrariū eſt qd dicit̄ Mal. pri. Jacob dilexi: Eſau aūt odio habui. Et arguit̄ per rōem: nauta q̄ p ſuā pſentiā eſt cauſa ſalutis nauis per ſui abſentiā eſt cauſa piclitationis ei9: vt d̄r ij. phiſicorū: ſed deus vt pſens alicui per cōtinuitam grām ipm pdeſtinat: ḡ vt abſens alicui p grām ip3 reprobat. ¶ Reſpōſio. Videndū eſt primo quid ſit reprobatio: et poſt hoc facilius patebit qd queritur. Quantū ad primū videt̄ q reprobatio opponatur approbatiōi: ſicut ipa noīa declarāt. approbare aūt et reprobare pōt dicere actum intellectus z actū voluntatis. dicimur em̄ approbare aliqd dictū qn̄ iudicamus illud eſſe verū: et reprobare qn̄ iudicamus illud eſſe falſum: et ſic approbare z reprobare ſunt actus intellectus tam ſpeculatiui q̄ practici: et ſic loquit̄ Aug. quādo dicit q error eſt approbare falſa p veris. Dicimus etiā qn̄q3 approbare qd acceptamus. et reprobare qd refutam9: ita q approbatio z reprobatio ſunt idē qd acceptatio z refutatio: et ſic ſunt actus volūtatis z ptes electiōis: eligēs em̄ acceptat vnum aliis refutatis. Accipiendo ergo primo modo approbationem et reprobationem approbatio eſt iudicium vel ſententia diuina de aptitudine alicuius ad vitam eternam. reprobatio vero eſt iudicium vel ſententia diuina de ineptitudine alicui9 ad vitā eternā: ſed accipiēdo ſcdo modo approbatio ē acceptatio alicui9 ad vitā eternā quā Apoſtolus vocat electionē. reprobatio vero eſt refutatio alicui9 a cōſecutiōe vite eterne. Si vero includat vtrūq3 (vt aliqui volūt) tūc approbatio eſt pulſio aptitudinis alicui9 ad vitā eternā: et ppoſitū ſeu acceptatio illi9 ad eā: reprobatio vero ē pulſio ineptitudinis alicui9 ad vitā eternā z ppoſitū refutādi eū ab ea. Et quo patet q reprobatio nō opponit̄ directe pdeſtinationi: ſ3 alicui antecedēti ad pdeſtinationē: qr reprobatio ſcdo mō accepta opponit̄ electioni mō quo dictū eſt: electio pcedit pdeſtinationē: vt patebit in ſequēti diſt. accepta aūt primo modo opponit̄ approbatiōi q̄ pcedit electionē tāq3 pcluſio cōſilij: z p ɔñs pcedit pdeſtinationē: qr qd ē pri9 priore: eſt pri9 poſteriore: z iō illd qd pcedit electionē pcedit pdeſtinationē. Si aūt accipiat̄ tertio modo (.ſ. p aggregato ex vtroq3) idē ſequit̄: qr totū infert ex ambab9 ptibus ſimul ſūptis. Hec autē plenī9 patebūt poſtea: ſed tātū accipiam9 nūc q reprobatio eſt pulſio ineptitudinis alicui9 ad vitam eternā z diuinū ppoſitū refutādi vel repellendi eū ab ipa: ex hoc patet q ad deū ptinet aliquos reprobare: qr ſicut decet iuſtos pmiari pp ſuū meritū: ſic decet malos excludi a pmio z vlteri9 puniri ppt ſuū demeritū: ḡ ſicut dei eſt illos approbare z acceptare ad gloriā quos ſcit futuros bonos: z quoꝝ p uidit meritū: ita ipſi9 eſt illos reprobare z refutare a cōſecutiōe glie: et pparare ad penā quos ſcit futuros malos: et qꝝ puidit demeritū. Iuxta qd eſt cōſiderandū q reprobatiōis ſunt duo effect9 (.ſ. excluſio reprobi a glia: et reordinatio culpe p penam. Reſpectu pmi de9 ſe h3 i rōe volētis cū illd ſit bonū et iuſtū: ſed nō ſe h3 in rōne faciētis pprie: qr excluſio a glia nō fit pprie p actionē qua aliqd influat: ſed p carētiā actiōis p quā glia influeret: et qr nullus excludit̄ a glia niſi pri9 exclu9 a grā: ideo ali9 effectus reprobatiōis eſt priuatio gr̄e ad quā deus ſe h3 mō cōſili: hec aūt ſubſtractio gr̄e d̄r excecatio qr grā lumē eſt in aīa. Dicit̄ etiā obduratio: qr grā habilitat aīam ad bonū: pp qd cōiter d̄r q deus eſt cauſa excecatiōis z obduratiōis nō immittēdo culpā ſed nō dādo grām. Reſpectu aūt ſcdi de9 ſe h3 in rōe volētis z faciētis: qr ad bonū vniuerſi ptinet q inordinata reordinet: ſ3 malū culpe licet ſit qdā inordinatio a bono rōnis: eſt tñ ordinabile p penā in bonū iuſtitie: ḡ ad deū p vniuerſi pertinet ordinare mala p inflictionē pene: z qr hoc fit p verā actionē iō deus ſe h3 reſpectu hui9 nō tm̄ in rōe volētis: qr eſt bonū z iuſtū: ſed etiā faciētis. ¶ Ad primū argumentū dicendū q reprobus ſimpliciter z abſolute pōt vitare culpas: nō em̄ tollit̄ ab eo libertas arbitrij: et cū d̄r q nemo pōt corrigere zc. Dicēdū q abſolute loquēdo reprob9 pōt corrigi: ſed ſtāte hypotheſi q ſit reprob9 nō debet poni in eſſe q ſit correctus hoc em̄ eēt ponere oppoſita ſimul: et ſic intelligēda eſt illa auctoritas. Ad aliū dicēdū q de9 eſt cā dānatiōis maloꝝ (nō merito) cū meritū dānationis ſit culpa q̄ eſt a nobis nō a deo: z ſic intelligēda eſt auctoritas Oſee: ſ3 eſt cā effectiua dānationis quo ad penam ordinantem culpam et ſubſtractionis glorie modo quo dictum eſt.

Arg. ij. In oppo. C. Reſpōſio ad q̄ſtio. Primus articulus. D. E. F. G. H. I. Ad pri. principale. K. Ad ſcdm.

Sētentia littere magiſtri in generali & ſpeciali. Diſtinctio. XLI.

L. Sententia in gnali.

Si autē q̄rimus. Superius magiſter determinauit de pdeſtinatiōe in ſe: hic determinat de ipa p cōpatione ad ſuā cām. Et diuidit̄ in duas ptes. Primo determinat intētū. Scdo incidēter inq̄rit vtꝝ ſcia dei aliquo mō diminuat̄. Scda ibi: Poſtea cōſiderari oportet. Prima iſtarū diuidit̄ in duas. Primo determinat veritatē. Scdo excludit errorem. Scda ibi: Opinati ſūt em̄: Et hec ſcda diuidit̄ i duas ſm q remouet duplicē errorē. Scda ibi: Multi vo de iſto pfundo. Scda vo ps pricipal' inq̄rit vtꝝ ſcia dei poſſit diminui: diuidit̄ i duas ptes. Primo mouet q̄ſtionē et ſoluit. Scdo obijcit in ɔtrariū z ſoluit. Scda ibi: Adhuc aūt opponit̄. Et hec ē diuiſio z ſniā lectiōis in gnali. ¶ In ſpāli vero ſic pcedit magr̄ z ponit primo q pdeſtinatio ſub merito nō cadit: obduratio aūt cadit: ſic ſane tñ intelligēdo q [illegible] obduratio-

M. Snia in ſpeciali.

nis nō ipſa preſciētia diuina ſed ſubtractio gratie intelligiť. Aliqui eñ ſuis peccatis merētur vt eis grã nō apponať. Predeſtinatio vero nec quãtū ad illud qḋ eternū eſt nec quãtū ad gratie appoſitionē ſub merito cadit. Poſtea ſubdit ꝙ aliqui opinati ſunt ꝙ ꝓpter futura merita aliqui pdeſtinētur ⁊ reprobenť a deo: et ad hoc adducūt auctoritates Aug. qui videtur dicere ꝙ dñs elegit Jacob ꝓpter fidē futurā ipſi⁹: et nō ꝓpter opera tanq̄ fides eſſet a nobis nō aūt opera meritoria: ſed illa eſſent a ſpiritu ſancto. Sed Aug. poſtea retractauit illud ꝙ fides inter dei munera cōputať ſicut opa: ſed tamen vtrūq̄ dicitur noſtrū: q2 ſine noſtra volūtate nō eſt ⁊ vtrūq̄ dei eſt q2 nō ſine dono dei gratuito. Videť igiť Aug. dicere ꝙ futura fides in Jacob fuit cauſa pdeſtinatiōis ſed ſicut dicit magr̄: Aug. hoc retractauit: q2 iam grã nō eſſet gratia: ſed debitū vbi etiã dicit inter alia ꝙ aliqḋ pcedit in peccatorib⁹ ꝑ qḋ ſunt digni iuſtificatiōe per qḋ nō intēdit dicere ꝙ iuſtificatio ſub merito cadat: ſed ꝙ aliqui nō ita peccãt ꝙ ideo nō mereanť ſibi gratiã non apponi. Poſtea tangit errorē aliorū qui dixerunt ꝙ anime prius peccauerūt ⁊ poſtea ſm merita ⁊ demerita in cordibus quaſi in quibuſdã carcerib⁹ ſunt incluſe: quã opinionē Aug. dicit erroneam eſſe: vnde dicit ꝙ reprobatio dei nō eſt cauſa peccati ſicut pdeſtinatio cauſa boni. Poſtea q̄rit vtrū ſciētia dei poſſit diminui: et reſpōdet ꝙ pſciētia pōt minui: ſciētia vero nō: multa eñ pſciuit q̄ modo nō pſcit q2 nō ſunt futura: ſed oĩe qḋ ſciuit ſcit. Poſtea obijcit in contrariū: q2 me naſciturū pſciuit et modo neſcit: ḡ nō oĩe qḋ ſciuit ſcit: et reſpōdet ꝙ oēm rem quã ſciuit ſcit. Argumentū aūt ꝓcedit de diuerſitate quo ad modum ſciendi: qui importať per enūciabilia. et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum electio præcedat prædeſtinationem: an econuerſo.

A. Que. pri. Arg. prio

Circa diſtinctionē iſtã primo q̄ritur: vtrū electio pcedat pdeſtinationē an ecōuerſo. Et videť ꝙ pdeſtinatio pcedat: q2 actus volūtatis circa finē pcedit voluntatē eorū q̄ ſunt ad finē: ſed pdeſtinatio eſt de fine: electio aūt eſt eorū q̄ ſunt ad finē: ḡ pdeſtinatio pcedit electionē.

Argu. ij. Itē electio ſupponit diuerſitatē inter illa inter q̄ eſt electio: ſed diuerſitas que eſt in hoĩbus ad cōſecutionē beatitudinis pcipue attendiť ſm grãm q̄ eſt effect⁹ pdeſtinatiōis: ḡ videť ꝙ electio ſupponat pdeſtinationē.

In oppo. ¶ Cōtra pdeſtinatio eſt directio creature rationalis in finē ſupnaturalē: ex hoc ſic: quicūq̄ debet aliquē dirigere et aliū nō: debet ipm ſegregare a nō dirigēdo niſi caſualiter opereť: ſed ad pdeſtinationē ptinet directio. ad electionē aūt ſegregatio: ḡ electio pcedit pdeſtinationē.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Hic ſunt tria vidēda. Primū eſt qualiter electio cōueniat deo. Scōm eſt qualiter ſe habeat ad actus intellectus ⁊ volūtatis gñaliter. Tertiū eſt qualiter ſe habeat ad pdeſtinationē ſpecialiter.

C. Pri. arti. ¶ Quantū ad primū patet dupliciter ꝙ electio eſt in deo. Primo ſic in illo ē electio in quo eſt acceptatio vni⁹ illorū q̄ ſunt ad finē alio refutato: (hec eñ eſt formalis rō electionis) ſed in deo eſt acceptatio vni⁹ creature rationalis ad finē ſupnaturalē alia refutata; multi eñ ſūt vocati pauci vero electi Mat. xx. ḡ in deo ē electio. Scōo ſic in quocūq̄ eſt cōſiliū eſt ⁊ electio: q2 electio eſt appetitus cōcluſionis cōſilij: vt patet ex. iij. ethicorū: ſed in deo eſt cōſiliū quãtū ad certitudinē cōcluſionis cōſilij: licet nō ſit in deo quãtū ad collatiuã inquiſitionē q̄ eſt ꝓpť impfectionē cōſiliãtis q̄ nō ſtatim videt qḋ agendū eſt: ḡ ꝓportionabiliter oportet in deo ponere electionē: ⁊ hãc attribuit ei ſcriptura in q̄ pluribus locis noui ⁊ veteris teſtamēti. D.

¶ Quãtū ad ſcōm ſciēdū eſt ꝙ inter electionē ⁊ ceteros act⁹ intellectus ⁊ volūtatis in deo nō eſt ordo prioris ⁊ poſterioris ſm rem ſed tñ ſm rōem: nã vbicūq̄ eſt ordo prioris ⁊ poſterioris ſm rem ibi eſt realis diſtinctio: ſed inter attributa diuina de quorū numero ſunt electio ⁊ pdeſtinatio ⁊ oēs opationes intellect⁹ ⁊ volūtatis nō eſt realis diſtinctio: ḡ nō eſt ibi realis ordo: ſed ſolū ſm rōem: et hunc debem⁹ cōſiderare ex reali ordine quē habēt act⁹ tales in nobis in quib⁹ differūt ſm rem: vt eñ prius dictū fuit qualē ordinē realē habēt aliqua vbi ſunt diſtincta realiter talē ordinē rōis habēt vbi ſūt diſtincta ſm rōem. E. Secūd⁹ articulus.

F. Eſt ḡ notãdū ꝙ i nobis oēm actū volūtatis pcedit aliquis actus intellectus (dicēte Aug. ꝙ inuiſa diligere poſſum⁹: incognita nequaq̄) act⁹ autē volūtatis de fine pcedit actū intellect⁹ practici quo cōſiliamur de his q̄ ſunt ad finē: q2 finis eſt principiū ex quo in agibilibus ratiocinať intellect⁹ practicus de his q̄ ſunt ad finē. Hunc aūt actū intellectus practici ſequiť electio q̄ eſt appetit⁹ pcōſiliati. cōtingit aūt ꝙ illud cui⁹ ē electio ſit finis q̄rundã aliorū: et ex illo ruſ⁹ rōcinať intellect⁹ practic⁹ de his q̄ ſūt ad illū finē q̄ eſt finis ſub fine: et tūc electio prima pcedit ſm actū intellectus practici: ſed iſte ſcōus act⁹ pcedit ſcōam electionē: ḡ talis ordo eſt in nobis ſz rem.

G. In deo aūt eſt ſilis ordo ſm rōem. quãtū eñ ſpectat ad ꝓpoſitū noſtrū deus primo ſcit ſuã beatitudinē vt poſſibilē nobis cōicari: hanc notitiã ſequiť volūtas cōicandi eã aliquib⁹: ex hac volūtate q̄ eſt finis rōcinať intellect⁹ practic⁹ q̄b⁹ cōicabiť ⁊ quib⁹ nō: et hic actus vocať cōſiliū diuinū. Cui⁹ cōcluſio habet duas ptes. Unã affirmatiuã. ſ. ꝙ talibus cōicabiť q̄ pōt dici approbatio. Et aliã negatiuã. ſ. ꝙ talib⁹ nō cōicabiť q̄ pōt dici reprobatio. hoc aūt cōſiliū ſeq̄ť electio ꝑ quã q̄dã acceptãť ⁊ alij refutanť. cui⁹ ptes poſſunt etiã dici approbatio ⁊ reprobatio: vt dictū fuit i pcedēte diſt. poſſūt eñ ptinere ad volūtatē ſm quãdã ſui acceptionē: adhuc illud cui⁹ eſt hec electio habet rōem finis reſpectu eorū ꝑ q̄ elect⁹ ad talē finē deduceť vſq̄ ad cōſecutionē finis: et ideo ex hoc rurſus cōſiliať intellect⁹ practic⁹ q̄ ſint cōferēda electis vt cōſequãť finē ad quē eliguňť: cōcluſio aūt hui⁹ cōſilij dr̄ pdeſtinatio q̄ nō ē aliud q̄ rō collatiōis eorū q̄ ꝓmouent ⁊ ꝑducūt electos ad beatitudinē. hoc aūt cōſiliū ſequiť vltio electio vl' ꝓpoſitū cōferēdi talia auxilia: et hic terminať ꝓceſſus interioris intētiōis: et in hoc patet ſcōz qḋ fuerat ꝓpoſitū.

H. Tertius articulus. ¶ Ex his patz tertiū. ſ. ꝙ electio ſm rōem pcedit pdeſtinationē: q2 act⁹ intellectus practici ſupponit volūtatē finis ex q̄ ſyllogizat de his q̄ ſūt ad finē ſiue ſit finis vltim⁹ ſiue ſit finis ſub fine: ſz electio eſt volūtas nō qdē finis vltimi: ſed finis ſub fine. pdeſtinatio aūt eſt cōcluſio intellect⁹ practici ſyllogizãtis ex tali fine: ḡ pdeſtinatio ſupponit electionē. Maior de ſe pz: minor etiã pz ex iã dictis. Ratio eñ collatiōis eorū q̄ ꝓmouent in finē ſupernaturalē que eſt predeſtinatio ſumiť ex cōdi-

tione eius qḋ cadit ſub electione ſicut ex fine proxi
mo: et eo em̄ ꝙ creatura intellectualis eligit̄ ad cō
ſequendū beatitudinē oportet ꝙ ei tribuant̄ auxi-
lia ſupnaturalia eleuantia et perducentia ip̄am ad
hunc finē: ideo ⁊c. Iſte ergo videtur eſſe ꝓceſſus
A. ſm rōem in deo: q: pmo vult beatitudinē cōicare
Scḋo cōſiliat̄ quibus cōicabit eam: et p cōcluſionē
cōſilij approbat quib⁹ cōicabit. Tertio illos eligit.
Quarto cōſiliat̄ que auxilia cōferenda ſunt electis
ad cōſecutionē finis: et cōcluſio huius cōſilij eſt pre
deſtinatio. Quinto et vltimo ſequit̄ ꝓpoſitū cōfe-
B. rendi talia auxilia. ¶ Ad pmū argumentū dicen
Ad pri. principale dum ꝙ ſicut patet ex dictis predeſtinatio nō eſt de
fine ſed eſt de ꝓmouentibus in finem: quorū ratio
ſumit̄ ex cōditione eorū qui ꝓmouendi ſunt: et hi
ſunt electi: ideo electio precedit predeſtinationem.
C. Ad ſcḋm dicendū ꝙ electio nō ſupponit diuerſita
Ad ſcḋm tem gratie ſed nature: nō in re ſed in diuina cogni
tione: et facit diuerſitatem gratie per effectum ſe-
quentis predeſtinationis.

Queſtio Secunda.

Vtrū predeſtinationis ſit aliqua cauſa præter meram dei voluntatem.

D. Queſt. ij. SEcūdo q̄ritur: vtrū p̄deſtina-
tionis ſit aliqua cauſa p̄ter merā dei vo
Arg. pmo luntatē. Et videt̄ ꝙ ſic: q: iniuſtū ⁊ irra-
tionabile videt̄ dare inequalit̄ equalib⁹
ſed hoīes ſunt equales ad ſuſceptionē gratie ⁊ glo
rie niſi per aliqua opera ipſorū vel aliorū fiant ine-
quales: ḡ iniuſtū et irrationabile eſt dare gratiā et
gloriā quibuſdā ⁊ nō aliis niſi ꝓpter differentiam
operū: ſed volūtas diuina nō pōt eſſe iniuſta ⁊ irra
tionabilis: ḡ diuerſitas operū eſt cā p̄deſtinationis
Argu. ij. aliquorū ⁊ reprobationis aliorū. Itē aliquis pōt
mereri alteri primā gratiā: ergo ⁊ finalē pari rōne:
ſed habere finalē gratiā eſt eſſe p̄deſtinatū: ḡ p̄de-
In oppo. ſtinatio cadit ſub merito. ¶ In cōtrariū eſt qḋ di-
cit Aug. et magiſter in littera ꝙ p̄deſtinatio eſt ex
gratuita dei volūtate quā nulla merita aduocant.
E. ¶ Reſponſio. Pmo dabitur intellectus q̄ſtionis.
Reſpōſio ad q̄ſtio. Deinde reſpondebit̄ ſm illū intellectū. Quantū
ad primū ſciendū eſt ꝙ p̄deſtinatio in vno conſiſtit
Primus articulus. eſſentialiter et aliud habet adiunctū: eſſentialiter
conſiſtit p̄deſtinatio in actu intellectus: eſt em̄ ra-
tio collationis eorū que pducunt electos ad beati-
tudinē (vt prius dictū fuit) habet autē adiunctum:
ꝓpoſitū conferendi talia auxilia. Cū ergo q̄rit̄ de
cauſa predeſtinationis nō querit̄ de cauſa eius qḋ
formaliter importat̄ p p̄deſtinationē: q: hoc eſſet q̄re
re de cauſa cognitionis diuine reſpectu futurorum
cōtingentiū de quo ſatis dictū fuit ſupra. Sed q̄rit̄
de cauſa adiuncti: ſcꝫ quare deus vult cōferre ele-
ctis talia auxilia: ⁊ hoc pōt adhuc eſſe dupliciter: quia
vel pōt queri cauſa actus volūtatis ſeu actus volē
di: vel ipſius rei volite. Si q̄ratur cauſa actus vo-
lendi: q̄ deus vult aliquid nulla eſt q̄ſtio. Si tn̄ in-
telligat̄ de cauſa ſm rē: q: cū velle dei ſit ſua eſſen-
tia non poteſt habere cauſam ſm rem: pōt tn̄ habe
re cauſam ſm rationē: q: ſicut act⁹ in nobis quo vo
lumus ea q̄ ſunt ad finē aliquo mō cauſat̄ ſm rem
ab actu quo volumus finē: ſic eſt in deo ſm rōem
q: ꝓpoſitū quo deus vult alicui dare auxilia pducē
tia ip̄m ad beatitudinē aliquo modo cauſat̄ ſm ra-
tionē a velle quo elegit eū ad talē finē. Ratio enim
vni⁹ ſumit̄ ab altero: vt dictū fuit i precedēte q̄ſtiōe:
loquēdo ḡ de cauſa ſm rem: recurrēdū eſt ad rem
volitā: et ſic ſub q̄ſtione ſolū vertit̄: vtrū effect⁹ pre
deſtinationis p̄ter voluntatē dei liberā habeat in
p̄deſtinato aliquā cauſam: puta merita p̄cedentia
vel ſequētia vel aliquid hmōi. In hoc ergo ſenſu
deducat̄ q̄ſtio: et hoc ſit de primo. Quātū ad ſcḋm F.
qḋ eſt principaliter q̄ſitū ſic ꝓcedit̄. Et primo ponet̄ Secūd⁹ articulus.
illud in quo oēs cōiter cōcordāt: ⁊ videbit̄ qualiter
ſit verū. Et ſcḋo ponent̄ illa in quibus diſcordant
Illud in quo oēs cōiter cōcordāt eſt ꝙ effectus pre
deſtinatōis pōt dupliciter accipi. Uno mō ſm ſuas
ptes. Alio modo ſm ſuā totalitatē. Primo mō fa-
cile eſt aſſignare cauſam effectuū p̄deſtinatōis: ſūt
em̄ ſibi inuicē cauſe. Primus quidē poſterioris in
genere cauſe meritorie. poſterior aūt prioris in ge-
nere cauſe finalis vt conat⁹ ad bonū eſt cauſa me-
ritoria: de cōgruo ⁊ diſpoſitiua ad gratiā ⁊ ecōuer-
ſo conatus habet gratiā pro cauſa finali prima: ſi-
militer gratia ordinat̄ ad opus meritorium vt ad
finē primū et opus meritoriū elicitur a gratia vt a
cauſa pficiente formalit̄ liberū arbitriū cui⁹ eſt me-
reri: et eodē modo dicūt de gr̄a et opere meritorio
reſpectu glorie: q: deus dat alicui gr̄am vt finaliter
cōſequat̄ gloriā: et dat ei gloriā q: meruit p gr̄am.
Si autē accipiat̄ effectus ſm ſuā totalitatē: adhuc G.
hoc pōt eſſe dupliciter: q: vel q̄ritur de cauſa ei⁹ in
particulari: puta quare hūc p̄deſtinat ⁊ illū nō: vel
in vli puta quare quoſdā p̄deſtinat ⁊ quoſdā non:
Si q̄rat̄ cauſa in vli ſolū adhuc pōt reddi: nō q̄dē
ex pte noſtra ſed ex pfectione vniuerſi: et ex mani
feſtatōe diuine bonitatis: ex pte noſtra nō: q: illud
qḋ includit̄ in effectu p̄deſtinationis vt pars ei⁹ nō
pōt eſſe cauſa tot⁹ effectus p̄deſtinationis: alioq̄n
eſſet cauſa ſuiipſius: ſed om̄e bonū qḋ ſit ab aliquo
vel ſit p eo: vel qḋ iuuat eū qualitercūꝗ ad cōſe-
cutionē finis ſupnaturalis ſiue p cauſam ſiue p oc-
caſionē cadit ſub effectu p̄deſtinationis vt ps eius
ḡ nihil qḋ ſit ex pte noſtra pōt eſſe cauſa tot⁹ effe-
ctus p̄deſtinationis. Maior patet: ſed minor decla
ratur: q: ſub effectu p̄deſtinatōis cadit q̄cq̄d ꝓmo
uet ad beatitudinē (vt dictū fuit ſupra) hoc aūt om̄e
bonū qḋ aliq̄s facit vel qḋ p eo fit vel ip̄m ad hoc
diſponit ſiue ſit ex impreſſione celi: ſiue ex occaſione
pſtita exterius: ſiue ex inſpiratione immiſſa interius
ſiue quocūꝗ alio mō homo mouetur ad tendēdū in
beatitudinē: ita ꝙ totū qḋ eſt ex pte noſtra includit̄
in effectu p̄deſtinatiōis: et hec fuit minor. ſequit̄ ḡ
cōcluſio ꝙ ex pte noſtra nō pōt reddi cauſa totalis H.
effectus p̄deſtinatiōis etiā in gnāli. Pōt tn̄ reddi
ex pfectiōe vniuerſi et ex repreſentatiōe diuine pfe-
ctiōis. ex pfectiōe vniuerſi ſic: ad pfectionē vniuer
ſi ptinet ꝙ cōtineat nō ſolū oēs grad⁹ pfectiōis in
natura: ſꝫ etiā oēs grad⁹ bonitatis ⁊ pfectiōis i mo
ribus: ſed vniuerſum nō cōtineret oēs grad⁹ boni
tatis ⁊ pfectiōis in moribus niſi de⁹ quoſdā ex miſe
ricordia ſaluaret et alios ex iuſtitia puniret: ſi enim
oēs ſaluaret deeſſet i vniuerſo bonū iuſtitie punitē
tis: igit̄ pfectio vniuerſi requirit ꝙ aliq̄ p̄deſtinent̄ et
ſaluent̄: alij vero pmittant̄ cadere ⁊ in caſu mane-
re: vt ſic demū damnentur ⁊ puniantur. Item pa-
tet ex repreſentatione diuine perfectionis: q: per- I.
fectius repreſentant diuinam perfectionem om-
nes effectus ſimul ſumpti q̄ȝ aliquis eorum per ſe
ſumptus: et ideo in vniuerſo ſunt diuerſi effectus:

vt ſcdm alium et aliū modum diuina perfectio repñtetur: ⁊ ſicut eſt de partib⁹ vniuerſi gñaliter ſic eſt de creatura intellectuali ſpãliter: nã ſi omnes ſaluarẽtur: aut omnes damnarenť: non tot modis repñtareť diuina pfectio: quoſdam ergo pdeſtinat repñtando bonitatẽ ſuã per modũ miſericordie: Alios vero damnat repñtando pfectionem ſuã per modũ iuſtitie. Hanc viã tangit Aug. de pdeſtinatione ſanctoꝝ dicẽs: nõ põt tñ iuſt⁹ dici deus ſed miſericors: volens ergo de⁹ oſtendere miſericordiã ſuã ⁊ ſuã iuſtitiã alios ſaluat ⁊ alios dãnat: ſic ergo in vniuerſali põt aſſignari cauſa pdeſtinatiõis: et hec ſunt in qbus cõmuniter doctores

R. cõcordãt: de cauſa aũt predeſtinatiõis in particulari nõ ita cõcordãt vt patebit poſtea.

Secũda ps. ij. arti.

Nunc ergo videam⁹ qualiter hec ſint ſane intelligẽda. qđ eñi primo dicť q̄ ſi effect⁹ pdeſtinationis accipiať ſm ſuas ptes: tunc vnus eſt cauſa alterius ⁊ econuerſo: verũ eſt: ſed q̄ vltimo inducit exemplificando de gratia ⁊ gloria nõ eſt ad ppoſitum: qꝛ gloria nõ eſt de effectibus pdeſtinationis. Qđ patet: qꝛ pdeſtinatio nõ eſt de fine: ſed de mediis pueniendi ad finem: ſed gloria ſeu beatitudo (qꝛ nunc p eodẽ accipitur) dicit finem ⁊ nõ mediũ pducẽs ad finẽ: ergo nõ cadit ſub effectu pdeſtinationis. Per idem patet qualiter ſcdm ſit intelligendũ q̄ totalis effectus pdeſtinationis nõ habeat cauſam ex parte noſtra: quia ſi intelligať q̄ nihil eſt in nobis et a nobis qđ ſit cauſa totalis effectus pdeſtinationis per modũ meriti vel diſpoſitionis de cõgruo vel de cõdigno verũ eſt ſicut pbat ratio ad hoc adducta: ſi aũt intelligať q̄ nihil oĩno ſit in nobis neq̄ a nobis neq̄ ab alio qđ ſit aliquo modo cauſa totalis effectus pdeſtinatiõis: falſũ eſt. beatitudo eñi noſtra eſt cauſa finalis totius effectus pdeſtinatiõis: pp̄ter hoc eñi q̄ deus elegit aliquẽ ad beatitudinẽ dat ei illa que pducunt ipm ad eam vt prius dictũ fuit: ſub effectu eñi pdeſtinationis nõ includiť beatitudo: ſed ea que pmouent ad beatitudinẽ quoꝝ beatitudo eſt finis: ⁊ ideo totalis effectus pdeſtinationis põt

L. reddi cauſa finalis: et in gñali ⁊ in ſpeciali. Cauſa eñi quare aliquos pdeſtinat: vel iſtũ. ſ. Petrũ vel Paulũ. eſt: qꝛ elegit eos ad beatitudinẽ: ⁊ hec ſunt

M. intelligẽda de pdeſtinatione: et eius effectu ſtricte et pp̄rie acceptis. Si eñi accipiať large pdeſtinatio put includit pſcientiã ⁊ ppoſitũ diuinũ de toto pceſſu ſalutis noſtre (ſcꝫ voluntatẽ cõicandi beatitudinẽ ⁊ electionẽ illoꝝ quibus eſt cõicanda: et ppoſitum cõferendi auxilia pducentia cũ actibus intellectus iſtis correſpõdentibus: ſic nõ eſt poſſibile q̄ ex parte noſtra aſſigneť cauſa pdeſtinationis quãtum ad totalẽ eius effectũ: qꝛ quicquid eſt in nobis ſiue ſit finis: ſiue pducentia ad finẽ. totum claudiť ſub effectu pdeſtinatiõis ſic accepte: et in hoc ſenſu loquũtur qui poſuẽt ſupradictã opinionẽ ⁊ vere (licet improprie) in eodẽ ſenſu aſſignať cauſa pdeſtinationis in generali ex perfectiõe vniuerſi: et ex repñtatione diuine pfectionis: et illud tolerari poteſt: licet nõ habeat magnã neceſſitatẽ: dicať eñi q̄ illud qđ eſt bonũ ſolũ vt medicina nõ eſt abſolute bonũ: nec ptinet ad pfectionẽ. Perfectior eñi eſſet natura humana ſi nunq̄ infirmareť: et nulla eſſet medicina q̄ cũ infirmať ⁊ habet medicinã: ſꝫ iuſtitia puniẽs eſt ſolũ bonũ vt medicina pp̄t morbũ peccati: qꝛ tolle peccatũ iuſtitia puniẽs nõ eſt bona: ğ iuſtitia nõ ptinet ad pfectionẽ vniuerſi: quia melius eſſet vniuerſum ſine culpa: et iuſtitia puniẽte q̄ cum eis: ſicut natura ſine morbo et medicina: q̄ cum eis. De cauſa aũt pdeſtinatiõis in ſpeciali

N. Alia ps ſcdi arti.

(ſcꝫ quare iſtũ pdeſtinat: illũ aũt nõ) ſi accipiať ſtricte pdeſtinatio põt reddi modo quo dictũ eſt prius pp̄t hoc ei hũc pdeſtinat: qꝛ eũ elegit. Si autẽ accipiať largius pdeſtinatio: ſcꝫ p ſalute hui⁹ et p toto pceſſu quo pducať ad ſalutẽ in quo ſenſu deinceps accipieť: ſic qdã voluerũt aſſignare cauſam pdeſtinationis ex operibus: et iſti ptiti ſunt: quidam

O. Prima opinio. Opinio Origenis.

eñi dixerũt cauſam hui⁹ eẽ merita pcedẽtia in alia vita: vt Orige. qui dicit aĩas hũanas ab initio creatas et in alia vita fuiſſe cõuerſatas: et ſm diuerſitatẽ ſuoꝝ operũ deus dedit vni gratiã ⁊ alij non: et vnã pdeſtinauit aliã autẽ nõ. Hec autẽ opinio

P. Impro. pdi. opi.

nõ ſolũ eſt falſa in ſua radice: qꝛ ponit aĩas creatas ante corpora: et in alia vita cõuerſatas: ſed etiã in concluſione contradicit ſacre ſcripture: Nam Apoſtolus: Ro. ix. loquens de pdeſtinatione Jacob et reprobatiõe Eſau dicit ſic: Cũ eñi nondũ fuiſſent nati: vt aliqđ boni egiſſent: aut mali vt ſm electionẽ ppoſitũ dei maneret nõ ex opib⁹: ſed ex vocante dictũ eſt: qꝛ maior ſeruiet minori: ſicut ſcriptũ eſt Jacob dilexi: Eſau autẽ odio habui: ergo ſm hoc bona vel mala opera pcedẽtia nõ ſunt cauſa q̄ aliquis pdeſtineť alius autẽ nõ. Et iterũ nos q̄rimus cauſam totalis effect⁹ pdeſtinationis: ſi aũt in alia vita pcederent aliqua merita: illa caderent ſub effectu pdeſtinatiõis: ſicut ⁊ merita iſti⁹ vite: et iõ ex eis nõ poſſet aſſignari cauſa totalis effectus pdeſtinationis.

Q. Secũda opinio.

¶ Alij dicũt q̄ opera ſequẽtia ſunt cauſa pdeſtinationis: vnde deus tribuit vni grãm et alij nõ: qꝛ ſcit eũ bene vſurũ: aliũ autẽ nõ: ſicut rex dat equũ militi quẽ ſcit bene vſurũ equo. Sꝫ iſtđ

R. Impro. pdi. opi.

eſt rudius dictũ: tũ qꝛ nõ eſt ſimile: qꝛ rex nõ dat militi bonũ vſum equi: ſed ſolũ equum: deus aũt non ſolũ dat gratiã: ſed bonũ vſum eius. Tum qꝛ dato q̄ eſſet ſimile: tñ nihil ad ppoſitũ: qꝛ nõ aſſignať cauſa niſi vnius partis effectus pdeſtinationis: ſcꝫ gratie. Nos autẽ q̄rimus cauſam totalis effectus: ideo ⁊c.

S. Opinio doctoris.

¶ Jdeo dicendum q̄ nõ põt in particulari reddi cauſa pdeſtinationis: licet poſſit reddi in vli modo ſuperius expreſſo: non enim pertinet ad perfectionẽ vniuerſi: vel repreſentationẽ perfectionis diuine magis q̄ iſte ſaluetur ⁊ ille damneť q̄ ecõuerſo.

T. Primum exemplũ.

Huius aũt poniť duplex exemplũ: vnum in artificialibus: et aliud in naturalibus. Jn artificialibus eñi videmus q̄ bene põt reddi ratio quare figulus de eadẽ maſſa facit quedã vaſa in honorem (hoc eſt ad honorabiles vſus) alia autem facit in cõtumeliam et ad viles vſus: quia hoc requirit perfectio domus que vtriſq̄ indiget: ſed nulla cauſa reddi poteſt: quare ex hac parte maſſe facit vas in honorẽ et ex alia facit vas in contumeliã (cum tota maſſa ſm ſe ſit ſimilis et vniformis) niſi ſola voluntas artificis.

V. Secũdũ exemplũ.

Similiter in naturalibus quia perfectio vniuerſi bñ requirit q̄ aliqua pars materie ſit ſub forma aque et alia ſub forma aeris alioquin iſta elemẽta non eſſent: et tunc vniuerſũ non eſſet perfectum: ſed nulla ratio reddi poteſt quare hec pars materie ſit ſub forma aque: et illa pars determinata ſit ſub forma aeris niſi ſola voluntas dei creantis: et eodem modo poteſt in vniuerſali reddi ratio quare deus quoſdã ab eterno elegit ⁊ pdeſtinauit: quoſdã aũt non: qꝛ hoc ptinet ad perfectionẽ vniuerſi et ad pleniorẽ repreſenta=

tionē pfectionis diuine: quare istud etiā possit calū
niari modo supradicto: sed in speciali quare istum
elegit ꝛ pdestinauit: illū autē nō: Nulla pōt reddi
ratio pter merā voluntatē dei: pter hoc Aug. re
tractans quedā verba q̄ in littera ponunt. Dicit sic
in lib. de pdestinatiōe sanctorū: taceat humana lin
gua: nec prsus de meritis extollat: q2 diuine volū
tatis est hoc donū: nō humane fragilitatis meritū.
A. Ad pri. principale ¶ Ad primū argumentū cū dicit q iniustū et irra
tionabile videt dare inequaliter equalibus. Dicen
dū q verū est vbi aliquid reddit ex debito: vbi aūt
aliqd tribuit ex sola liberalitate nō est verū: ibi eīm
locū habet: quod dicit Matthei. xx. an nō licet mihi
quod volo facere? an oculus neqꝫ est: q2 ego bo
nus sum: sic autē est in pposito: q2 ex sola liberali
tate dei est q aliquos eligat ꝛ pdestinet: et ideo mi
sericordie est q istū pdestinet: sꝫ nulla iniustitia est
si illū nō pdestinet. Aliud argumētū solū pbat q
B. Ad scdm aliquis particularis effectus pdestinationis (puta
prima gratia: vel finalis) pōt habere causam: sꝫ nō
totalis effectus: et hoc concessum est.

Questio Tertia.

Vtrum prædestinatio possit iuuari precibus sanctorum.

C. Quest. iii. Arg. pmo. Deinde qritur: vtrū pdestina
tio possit iuuari pcibus sanctorū. Et vi
det q nō: q2 pdestinatio totaliter depen
det ex volūtate diuina: dicente Aposto
lo Ro. ix. Cuius vult miseret: et quē vult indurat:
sed volūtas diuina nō pōt limitari cuiuscꝫ precib⁹
ergo frustra p pdestinatis vel nō pdestinatis ora
Argu. ii. tur. Item oratio aut fundit p oibus vlīter: aut p
quibusdā specialiter: si pro oib⁹ generaliter frustra
fit: nec exaudit. q2 certū est q nō omes saluabūtur
cū scriptū sit Matthei. xx. multi vocati: pauci vero
electi. Et. xxv. Ibūt hi in supplicitū eternū: iusti aūt
in vitā eternā. Si aūt p quibusdā: aut istud est in
diffinite (scꝫ vt aliqui saluēt) et hoc iterū fit frustra
q2 certū est q aliqui saluabunt: aut hoc est determi
nate q iste Guillermus vel Petrus saluet qd non
In oppo. videt cōueniēs: q2 illud nō habet rōem: sed admi
rationē vt dictū fuit: g frustra fiunt oratiōes. ¶ In
cōtrariū est qd dicit Jacobi vltimo: Orate p inui
cem vt saluemini: sed null⁹ saluabit nisi pdestina
D. Respōsio ad qstio. tus: g pdestinatio iuuat pcibus. ¶ Responsio. Pre
destinatione iuuari pcibus pōt dupliciter intelligi.
Vno modo q pces iuuēt ad hoc q aliquis nō pde
stinat⁹ pdestinet: hoc nō pōt esse: q2 vel hoc eēt p
eodē tpe sic q simul e ēet qs nō pdestinat⁹ ꝛ pdesti
natus: vel p diuersis tēporib⁹: ita q prius esset qs
nō pdestinatus ꝛ postea pdestinatus: sed neutrū
istorū pōt esse: q2 primū iportat cōtradictionē: scdm
aūt importat in pdestināte mutabilitatē: quare ꝛc.
Alio modo pōt intelligi q pdestinatio iuuet nō sic
q nō pdestinat⁹ pdestinet: sed ad hoc q pdestina
tus cōsequat effectū pdestinationis: et tunc distin
guendū est: q2 vel loquimur de totali effectu pdesti
nationis: et sic dico q nō iuuat pcibus cuiuscūqꝫ: q2
in totali effectu pdestinationis includit quicquid iu
uat aut pmouet hominē ad salutē siue pces ppue
siue aliene: et ideo sicut idem non iuuat se ipm sic
totalis effectus pdestinationis nō iuuatur pcibus
E. cuiuscūqꝫ. Vel potest accipi effectus pdestinatiōis
nō fm sui totalitatē: sed fm aliquā sui partē qd est

gratia vel salus huius: et sic pdestinatio iuuatur p
cibus sanctorū. Cuius ratio est: q2 omis causa cui⁹ F.
operatione interueniēte cōplet effectus pdestina
tionis dicit iuuare pdestinationē: sed interueniēti
bus orationib⁹ sanctorū multi effectus pdestinatio
nis cōplent qui alio modo nō complerent: q2 nec pre
destinatū est q alio mō cōpleant: quare ꝛc. Maior
patet: sed minor pbatur: q2 cū pdestinatio sit sub p
uidentia: sicut deus puidet rebus naturalibus me
diātibus causis secūdis sic pdestinat salutē aliquo
rum vel gratiā vt nō eueniat nisi mediantib⁹ cau
sis secūdis que ad hoc pmouēt: inter qs sunt ora
tiones tam ppne q alienae: vnde pdestinatis conā
dum est ad orandū: et ad impetrandum aliorū ora
tiones: et ad bene opandū: q2 p hoc multi effectus
pdestinationis implent: qd pter dr. ii. Petri pri.
Satagite vt per bona opera ꝛc. certā vestrā voca
tionē ꝛ electionē faciatis. ¶ Ad primū argumentū G. Ad pri. principa.
dicendū est q esse pdestinatū totaliter dependet a
volūtate diuina. Totalis etiā effectus pdestinatio
nis ex pte nostra causam nō habet: et ideo his duo
bus modis nō iuuat pdestinatio vt dictū fuit: ali
quis tn̄ particularis effect⁹ pdestinationis bene de
pendet ab aliquo qd est ex pte nostra: ꝛ talis bn̄ iu
uatur pcibus ppriis ꝛ alienis: et tunc nō oram⁹ vt
diuina volūtas imutet: sed vt diuinū volitū p ora
tiones nostras vel alienas tanq̄ p causas medias
impleat. Ad scdm dicendū q siue fiant orōnes p H. Ad scdm
oibus vlīter siue p quibusdam in generali: nō de
scēdēdo ad certas psonas siue fiant p aliquibus
singulariter nō frustra fiunt: cū eīm oramus p oib⁹
generaliter intelligendū est p illis quorū noīa iam
scripta sunt in libro vite: et licet certū sit q hi salua
bunt: tn̄ salus eorū ordinata est euenire mediātib⁹
orationibus. Idē dico qn̄ fit oratio p quibusdā in
generali nō descēdendo ad certas psonas: qn̄ aūt
fit p certis psonis fit vt aliquis effect⁹ pdestinatio
nis cōpleat in eis mediātib⁹ orationib⁹ nostris: li
cet eīm totalis effectus pdestinatiōis in quocūqꝫ nō
habeat causam nisi diuinam voluntatem tamen
multi pticulares effect⁹ cām hn̄t mediāte q̄ implet.

Distinctio. XLII.

Sententia huius distinctionis in generali & speciali.

Nunc de omnipotētia dei. Su I. Sentētia in gnāli.
perius magister determinauit de sciētia
dei. Hic vero determinat de potētia ei⁹
Et diuidit in ptes duas. Primo eīm de
terminat veritatē (scꝫ vlītatē diuine potētie) Scdo
ponit opinionē quorundā limitantiū eā. Scda inci
pit in principio. xliii. dist. ibi quedā vero de suo sen
su. Pria est psentis lectiōis. Et diuidit in tres ptes
Pmo mouet suā qstionē. Scdo eā detminat. Ter
tio obiicit p auctoritatē ꝛ detminat. Scda ibi: qd ei
de⁹ oia. Tertia ibi: ex qbusdā tn̄ auctoritatib⁹. Et K. Snīa in speciali.
hec est snīa lectiōis ꝛ diuisiōis in gnāli. ¶ In spāli
vero sic pcedit. Et qrit pmo qre deus dicat oipotēs
aut q2 oia pōt: aut q2 pōt qcqd vult: postea respōdet
dicēs q de⁹ dr oipotēs: q2 oia pt: oppositū tn̄ ondit
q nō oia possit: q2 nō pōt ambulare loq ꝛ hmōi: ꝛ re
spōdet q huiusmodi suā potētiā nō euacuāt: ista ei
de⁹ opat in nobis. posse vero peccare vl corrūpi nō
sunt potētie sed infirmitatis: ꝛ pcludit q de⁹ dicat

omnipotēs: q2 pōt omnia facere z nihil pati. Poſtea addit auctoritates ꝑ quas videt̃ ꝓbari ꝙ deus dicat̃ omnipotens: q2 pōt q̄cq̄d vult. Et reſpondet ꝙ auctoritates inducunt̃: ad oſtendendū ꝙ voluntas dei nō impediat̃: nō ꝙ in hoc ſolo ſiſtat rō omnipotētie. Et ſubdit ꝙ omnipotēs dr̄: q2 pōt facere q̄cq̄d factibile ē: nō aūt quicq̄d facere vult: q2 ſic eſt oīpotentia vera: nō ergo beat⁹ Petrus z alij ſancti habēt omnipotētiā ſicut deus: q2 licet poſſint quicquid volunt ſe poſſe z ſe facere: tamen nō poſſunt facere quicq̄d volunt fieri: ſed de⁹ pōt facere q̄cq̄d vult fieri: z quicq̄d vult ſe poſſe. Quicq̄d eīn vult ꝑ ſe facit vel ꝑ creaturā ſubiectā. Hanc etiā potētiā quā pōt haber ꝑ ſuā naturā nō ſic autē habet potentiā creatura: fili⁹ aūt dei potentiā habet tam per ſe q̄ per ſuā naturā q̄uis habeat eam a patre. zc.

Queſtio Prima.

Vtrum potentia ſit in deo.

L. Que. pri. Arg. pro — CIrca diſtinctionē iſtā primo q̄ritur: vtrū potētia ſit in deo. Et videt̃ ꝙ nō: q2 ſi in deo eſt potētia vel eſt ꝯiuncta actui vel nō: ſi nō: cū potētia ꝑficiat̃ per actū: alioq̄n potētia dei eēt imꝑfecta qđ ē incōueniēs. Si autē ſēꝑ eſt actui cōiūcta creature fuiſſent ab eterno qđ ſilit̃ eſt incōueniēs: q̄re zc. (Argu. ij) Itē ſm philoſophū .ix. metaphiſice in bonis act⁹ eſt melior potētia: ſed deo ſolū eſt attribuendū id qđ melius eſt: ḡ deo debemus attribuere actū z nō potentiā.

(In oppo.) ¶ In cōtrariū eſt qđ dr̄ Luce pri. Fecit mihi magna qui potēs eſt: z arguit̃ q2 omne qđ agit: agit ꝑ aliquā potentiā actiuā: ſed deus eſt cauſa agēs reſpectu omniū rerū: ḡ zc.

M. Reſpōſio ad q̄ſtio. — ¶ Reſpōſio. Potētia diuidit̃ ab Ariſtotele .v. metaphiſice in actiuā z paſſiuā. Actiua eſt principiū tranſmutādi aliud ſm ꝙ aliud. Paſſiua vero eſt principiū tranſeūdi ab alio ſm ꝙ aliud: et potentia quidē paſſiua nō pōt vlius diffiniri: ſi ꝓprie ſumat̃ z poſitiue vocādo tranſmutationē deductionē alicui⁹ de eſſe informi ad formatum: ſed potētia actiua pōt vlius diffiniri ſic ꝙ potētia actiua eſt principiū ꝓducēdi aliud ſm qđ aliđ q̄ eīn ꝓducunt̃ per ſimplicē emanationē nullo ſuppoſito ꝓducunt̃ quidē per potentiā actiuā agentis ſed nō per trāſmutationē alicui⁹ p̄ſuppoſiti: vnde in eis nō eſt potentia paſſiua ꝓprie z poſitiue accepta: ſed tantū negatiue: ſcʒ nō ꝓhibitio ad eſſe: ꝓpter qđ nō omī potētie actiue reſpōdet potētia paſſiua ꝓprie accepta: ſed tantū potētie actiue naturali quā ſolā intēdit diffinire philoſoph⁹. Ex quo patet ꝙ potētia actiua ordinat̃ ad influēdū aliquid alteri et nō ad recipiendū aliquid in ſe. Potētia vero paſſiua ecōuerſo ordinat̃ ad recipiendū aliq̄d in ſe et nō ad influendū aliquid alteri. Hoc ſuppoſito

N. — dicendū eſt ꝙ in deo eſt potētia actiua: nō autē potentia paſſiua. Primū patet ſic: illud qđ importat ꝑfectionē ſimpliciter in entitate z actualitate eſt deo attribuendū: ſed habere potentiā actiuā importat ꝑfectionē ſimpliciter in entitate z actualitate: ḡ zc. Maior de ſe patet. minor declarat̃: q2 nihil agit niſi ſm ꝙ eſt in actu: actus autē ille eſt ꝑfectior z potior quo aliquid eſt in ſe formaliter: et cōtinet aliud virtualiter: q̄ ille quo aliquid eſt in ſe formaliter: ſed nihil cōtinet virtualiter: habens autē potentiā actiuam per illam eſt actu in ſe aliquid formaliter: et ꝑ eam cōtinet aliud virtualiter: ḡ habere potentiam actiuā importat ꝑfectionē in entitate et actualitate et hec fuit minor. Item qđ mouet nullo modo exiſtens mobile et agit nullo modo exiſtens agibile puriſſime habet potētiā actiuā: nam qđ mouet motum vel mobile z qđ agit ab alio tamen actū cū potētia actiua per quā mouet z agit habet potentiā paſſiuā per quā mouet̃ et patit̃: cū ergo deus maneat ſūme immobilis exiſtēs: et agat nihil oīno patiens: patet ꝙ in deo eſt puriſſime potētia actiua. (O.) Secundū ſic pʒ: cōuertēdo primā rōem: illud qđ importat imꝑfectionē et diminutionē in actualitate z entitate nō cōuenit deo: ſed habere potentiā paſſiuā eſt huiuſmodi: ḡ zc. Minor declarat̃: q2 eſſe in potētia ad recipiendū aliq̄d in ſe eſt ex defectu entitatis et actualitatis quā dat et illđ qđ in ipo recipitur: vñ talis potētia ſiue ſit ſeꝑata ab actu ſiue cōiuncta actui de ſe eſt imꝑfecta z indigens perfici ꝑ aliud: et hec fuit minor: ſequit̃ ergo cōcluſio. Ex quo patet ꝙ reſpectu actuū eſſentialiū z intrāmanentiū non eſt in deo potētia realiter: neq3 actiua neq3 paſſiua. Non actiua: q2 actus eius nō tranſit in materiā exteriorem: intelligere autē z velle nō tranſeunt. Nec paſſiua: q2 illa oīno nō eſt in deo: vt ꝓbatū eſt. Reſtat ergo vt potētia ſit in deo tātū reſpectu actuū tranſeuntiū in aliud. aliud dico vel ſuppoſito tātū: vt ſūt potētia generandi z ſpirandi: vel aliud ſuppoſito et natura qđ eſt ꝓprie aliud de qua ſolū nunc attendimus.

(P. Ad pri. principale) ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ potentia actiua dei eſſentialiter accepta ad excludendū potentiā generādi z ſpirādi: de quibus nunc nō loquimur (q2 de eis ſatis dictū eſt in p̄cedētibus) non ſemꝑ eſt cōiuncta actui: q2 tūc ſequeret̃ ꝙ res fuiſſent ab eterno: vt ꝓbatū fuit ſupra: di. xxxviij. z qđ dicit̃ ꝙ potētia nō cōiuncta actui eſt imꝑfecta. Dicēdū eſt ꝙ verū eſt de potētia paſſiua q̄ eſt ad recipiēdum actū in ſe: nō aūt de potētia actiua q̄ nō eſt ad recipiendum aliquid in ſe: ſed ad influendum aliquid alteri: et ideo actus eius non perficit eam vel agens: ſed actum vel paſſum qđ nō perficitur nec agit̃ niſi potētia agentis cōiungatur ſuo actui. (Q. Ad ſcđm) Per idē pʒ ad ſcđm: q2 phūs loquit̃ ibi de potētia q̄ ſe hʒ ad actū receptiue et hec eſt paſſiua vel ad ipam reducit̃. Hāc aūt nō ponim⁹ i deo: ſʒ actiuā tm̄: idō zc.

Queſtio Secunda.

Vtrum potentia dei ſe extendat ad omnia que ſunt aliis poſſibilia.

(R. Queſt. ij. Arg. pro) SEcūdo q̄ritur: vtrū potentia dei ſe extēdat ad oīa q̄ ſunt alijs poſſibilia. Et videt̃ ꝙ nō: q2 agere ſequit̃ eſſe: ſed de⁹ nō eſt qđ alia ſunt: ḡ nō pōt agere alia qđ poſſunt. (Argu. ij) Itē deus nō pōt moueri nec mori nec peccare: et tñ creature talia poſſunt: ḡ de⁹ nō pōt q̄cq̄d alia poſſunt.

(In oppo.) ¶ Sed cōtra oīs potētia deriuat̃ a diuina (ſm illud Ro. xiij.) non eſt poteſtas niſi a deo: ſed q̄cq̄d eſt in effectu veri⁹ et ꝑfecti⁹ eſt in cauſa: ḡ q̄cq̄d pōt q̄cūq3 potētia creata: veri⁹ pōt illđ potētia diuina. (Secūdo) Itē videt̃ ꝙ de⁹ poſſit nō ſolū illa q̄ ſūt creaturis poſſibilia: ſʒ etiā illa q̄ ſūt eis impoſſibilia: q2 de⁹ pōt facere q̄cq̄d pōt dici (iuxta illđ Luc. pri. nō erit impoſſibile apud deū oē verbū) ſʒ ea q̄ ſunt nature impoſſibilia poſſunt dici: ḡ poſſūt a deo fieri.

(S. Reſpōſio ad q̄ſtio.) ¶ Reſpōſio. Videnda ſūt duo q̄ tangunt̃ in argumētis. Primū ē q̄lit de⁹ poſſit ea q̄ ſūt nature poſſibilia. Scđm ē q̄lit poſſit ea q̄ ſūt nature impoſſibilia

A. Arti. i. ¶ Quantū ad primū ſciendū eſt ꝙ cum in deo nō ſit potētia paſſiua: ſed tm̄ actiua vt oſtēſum fuit: iō poteſt deus facere quicquid reſpiciat potentiā actiuam ſolum: qđ aūt reſpicit potentiā paſſiuā ſoluz: vl ſimul cū actiua paſſiuā nō ē deo poſſibile.

B. ¶ Primum patet ſimili rōe vt prius: qꝛ quicquid importat dignitatē ⁊ pfectionē totum eſt deo attribuendū: ſed creare actiue quodcūqꝫ creabile ptīet ad dignitatē: et perfectionē: (perfecti enim eſt agere) ergo iſtud eſt deo attribuendū.

C. ¶ Secundū ſic patet. amota cauſa amouet effect⁹: ſed a deo remouet oīs potētia paſſiua: ergo ab eo remouet oīs effect⁹ vt reſpicit potētiā paſſiuā: ita ꝙ in ipſum nō poteſt reduci vt in paſſiuū: igit effectus qui requirunt in eo cui attribuunt potētiā paſſiuā ſolū vel cū actiua paſſiuā nō poſſunt deo attribui illo mō. Talia aūt ſunt oīa que ſonāt in tranſmutari: vel in acquiſitionē eſſe: aut amiſſionē. De his eīn eſt idē iudiciū qꝛ generatio vnius eſt corruptio alteri⁹. Vn̄ deus non pōt ambulare vel currere: qꝛ iſta requirūt in eo in quo ſunt potentiā paſſiuā cū actiua (mouent enī ſeipſa) ⁊ ideo ſunt mouentia et mota: nec de⁹ poteſt mori aut corrumpi: qꝛ hec importāt amiſſionē eſſe prius habiti: ⁊ ita tranſmutationē que eſt ſm̄ principiuz paſſiuum ⁊ ſic de ſimilib⁹. Hec tamē licet nō conueniant deo ſubiectiue ſunt tm̄ in aliis a deo effectiue.

D. ¶ Peccare aūt cū cōſiſtat in actu iteriore reſpectu cuius in deo nulla eſt realis potentia: vt pbatum fuit ex rōne alicui⁹ potētie: nō poteſt deo attribui: nec etiā ſic: qꝛ peccare eſt deficere a rectitudine rōis: defectus aūt ⁊ imperfectiōes nō poſſunt deo attribui: iō ⁊c. ⁊ ſic pꝫ primū.

E. Scđus ¶ Quantū ad ſecundum .ſ. vtrū deus poſſit facere que ſūt nature impoſſibilia. accipiēda eſt quedā diſtinctio poſſibilis quā ponit philoſoph⁹. v. meta. ⁊ eſt ꝙ poſſibile dr̄ dupliciter. Uno mō ſm̄ aliquā potentiā actiuā vel paſſiuam: ſicut dicimus ꝙ poſſibile eſt igni ꝙ calefaciat et manū: ⁊ poſſibile ē manui ꝙ calefiat ab igne: qꝛ in vno eſt potentia actiua: in alio autē eſt paſſiua: ⁊ per oppoſitū dr̄ aliquid impoſſibile pp̄ter defectū talis potētie: ſicut impoſſibile eſt hominē volare. Alio modo dr̄ aliquid poſſibile nō ſm̄ aliquā potentiam: ſed abſolute ſm̄ hitudinē terminoꝝ qui ſibi inuicē nō repugnāt: ſicut poſſibile eſt hominē eē animal: vel triangulū hēre tres: ⁊ per oppoſitū dr̄ aliquid impoſſibile ex repugnātia terminoꝝ: vt ternariū eſſe parē: vel idē ſimul eſſe ⁊ nō eſſe: et q̄cunqꝫ ex natura terminoꝝ cōtradictionē iportant.

F. ¶ Hoc ſuppoſito dicēdū ꝙ deus poteſt quecunqꝫ ſunt poſſibilia ſcđo mō quīs ſint ipoſſibilia primo modo: ⁊ impoſſibilia nature: que aūt ſunt impoſſibilia ſecundo mō (ſcꝫ qꝛ cōtradictionē implicant ex natura terminorū) non ſunt deo poſſibilia: nō propter diminutionē: vel imperfectionē diuine potētie ſed pp̄ter incōpoſſibilitatē que eſt in re.

G. ¶ Primū pꝫ qꝛ ſicut potētie limitate: ⁊ contracte ad certū genus ⁊ ad certā ſpeciē reſpondet p obiecto poſſibile limitatū ⁊ cōtractū ad certū genus et ad certam ſpeciē ſic potentie illimitate nec cōtracte ad gen⁹ aut ſpēm reſpondet poſſibile illimitatū nec cōtractum ad genus: aut ad ſpeciē: ſed potētia diuina non eſt limitata aut cōtracta ad genus aut ad ſpeciem: ergo nec poſſibile ei correſpōdens. tale autē eſt poſſibile dictū ex hitudine terminorū. Iſtud ei ſub ſe cōprehendit primū poſſibile: ⁊ vltra hoc pōt in oī gñe et in oī ſpecie formari. Poſſe ergo diuinum ſe extēdit ad poſſibile ſic dictū: Poſſe autē nature non: ſed tm̄ ad poſſibile cōtractū: ſic ergo deus pōt facere illa que ſunt nature ipoſſibilia: que tamē cōtradictionē nō implicāt. ¶ Secūdū pꝫ: qꝛ illa non ſunt factibilia ſimul quoꝝ poſitio vnius eſt remotio alterius: et ecōuerſo (alioquin ſimul idē poneret ⁊ nō poneret: fieret ⁊ non fieret:) ſed illa que implicāt cōtradictionem ſunt hmōi: qꝛ negatio remouet affirmationem: et ecōuerſo quare ⁊c. Poteſt ergo deus quicqđ cōtradictionē nō implicat: ⁊ quia multa ſunt impoſſibilia nature: non ſolū q̄ ad genus facti: vt hominē volare: ſed etiā q̄ ad modum faciendi (vt ꝙ immediate de trunco fiat vitulus: vel ꝙ ſubito ⁊ in inſtāti de infirmo fiat ſanus) que tamē nō implicant cōtradictionē vel repugnātiam intellectuum: iō oīa talia ſunt deo poſſibilia: et per eandē rōnem deus pōt facere oēm effectuz ſine cauſis ſecundis agentib⁹: qꝛ cauſa ſcđa efficiens nō eſt de intellectu effectus.

H. Ad prim principale. ¶ Ad primū argumentū dicēdū ꝙ agere ſupponit eſſe nec ex hoc debet cōcludi niſi ꝙ deus pri⁹ intelligit habere eſſe q̄ alia producere ſi debita forma arguendi ſeruet ſi tm̄ forma que in argumento ponit toleret poteſt dici ꝙ deus eſt illud qđ alia ſunt nō formaliter: ſed virtualiter inq̄tū ſunt in eo oīm pfectiones: ⁊ hoc ſufficit ad hoc vt poſſit in oīm actiones que ſic ſūt ꝙ nullo mō ſunt defectus vel paſſiōes.

Ad ſcđm. I. Ad ſcđm patet ſolutio ex dictis in corpore ſolutōis.

Ad ra. in oppoſitū. Primuz argumētū qđ eſt alterā ad partē cōcedat: qꝛ p nobis eſt. ¶ Ad ſcđm dicendū ꝙ illud qđ implicat cōtradictionē nō pōt eſſe verbuz: qꝛ nullus intellect⁹ poteſt concipere contradictoria ſimul eſſe (vt patet ex quarto meta.) verbū aūt primo ⁊ per ſe pertinet ad intellectū: de aliis eīn non dicitur niſi per comparationem ad verbum intellectuale: ideo ⁊c.

Sententia litteræ in generali & ſpeciali. Diſtinctio. XLIII.

K. Sētentia in gñali. **Quidam vero de ſuo ſenſu.**

Superi⁹ determinauit magiſter de vniuerſalitate diuine potētie: hic vero excludit errorem limitantiū diuinā potentiā ⁊ primo q̄tū ad facienda: Scđo q̄tū ad qualitatem faciendoꝝ. Secūda incipit in principio. xliiii. diſti. ibi. nunc reſtat. Prima eſt pñtis lcōis. Et diuiditur i tres partes. Primo pōit opinionē. Secūdo pōit cōfirmationē. Tertio manifeſtat rōnem. Secunda ibi. Itaqꝫ ſuā opinionē. Tertia ibi. fatemur itaqꝫ Secunda iſtaꝝ diuidit in duas partes. primo confirmat illoꝝ opinionē per rōes: ⁊ illis rōib⁹ reſpondet. Scđo per auctoritates et illis reſpōdet. Secūda ibi. His aūt ſcrutatores illi. Et hec eſt diuiſio ⁊ ſententia lectōis in generali.

L. In ſpāli. In ſpeciali aūt ſic pcedit: et primo dicit ꝙ quidā limitare volūt dei potentiam eo ꝙ nō poteſt dimittere quin faciat ea q̄ facit. Poſtea dicit ꝙ predicti cōfirmant hec multis rōnibus. quarū prima eſt ꝙ non poteſt deus facere niſi qđ iuſtum et bonū eſt fieri: ſed non eſt bonū et iuſtū fieri niſi qđ facit: ergo nō poteſt facere niſi qđ facit. Secūda aūt rō talis eſt. non poteſt deus aliquid facere niſi qđ iuſtitia eius exigit: ⁊ iuſtitia ei⁹ nō exigit: ꝙ faciat niſi qđ facit: ergo ⁊c. Et reſpōdet magiſter ad iſtas duas rōnes: ꝙ ppoſitiones iſte hñt duplicē intellectū: vel ſenſum. vnū vt iuſtū et iniuſtū referant ad pñs tēpus ſub hoc ſenſu nō

poteſt deus niſi qđ iuſtum eſt facere: vl' qđ iuſtitia
eius exigeret ſi faceret: ⁊ ſic ſunt vere: nec ↄcludũt
limitationem diuine potẽtie. Tertia rõ talis eſt
non põt de⁹ facere vel dimittere niſi qđ debet: ſed
nõ debet facere niſi qđ facit: nec dimittere niſi qđ
dimittit ergo ⁊c. Et rñdet magiſter ꝙ verbũ hoc
debet: in diuinis nõ cadit ꝓprie: qꝛ nulli eſt debi-
toꝛ: ſi tamẽ ſane accipiat diſtinguende ſunt ſicut et
premiſſe: quia poteſt hẽre duplicẽ intẽtionẽ. Uno
modo ꝙ de⁹ nõ poteſt facere niſi qđ vult ⁊ ſic ẽ fal
ſa: vel ſic ꝙ de⁹ nõ poteſt facere niſi qđ debitũ (.i.
cõueniens eſſet ſi faceret) ⁊ ſic eſt vera. Quarta rõ
talis eſt. de⁹ nõ poteſt facere: vel dimittere: niſi qđ
facit ⁊ dimittit ergo ⁊c. Et ſoluit dicens ꝙ diſtin-
guenda eſt maioꝛ rõis huius ſicut ⁊ alie: qꝛ poſſũt
verba accipi: vel tempoꝛe determinato: vl' ↄfuſo.
Quinta rõ talis eſt. nõ poteſt de⁹ facere niſi quod
preſcit a deo: ſed nõ preſcit ſe facturũ niſi quod fa
cit: ergo nõ poteſt facere niſi qđ facit. Et reſpõdet
magr̃ ꝙ ꝑ ea q̃ dicta ſunt de preſcientia pꝫ ſolutio
rõnis. Poſtea inducit auctoꝛitates ad opinionẽ cõ
firmandã per quas videt̃ ꝓbare ꝙ voluntas dei ⁊
potentia ſunt equales: ergo nõ poteſt niſi qđ vult
Et reſpondet ꝙ in deo idem ſunt voluntas ⁊ potẽ
tia: ⁊ q̃ſtum ad hoc dici poſſunt equalia: tamẽ plꝛa
ſubſunt potentie q̃ꝫ voluntati. Ultimo cõcludit ve
ritatem dicẽs ꝙ nõ eſt ita limitata potentia dei q̃n
poſſit multa facere que nõ facit. Et ad hoc addu-
cit multas auctoꝛitates: ſane tñ dicit hec eſſe intelli
genda: ita. ſ. ꝙ nulla nouitas in deo intelligat̃ ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrum potentia dei ſit infinita.

M
Que.i. Irca diſtinctionẽ iſtã primo
Argu.i. querit̃. Utrũ potentia dei ſit infinita. Et
videt̃ ꝙ non: qꝛ illđ qđ eſt meli⁹ eſt deo
attribuendum: ſed finitũ eſt meli⁹ infi-
nito cũ dicat habitũ: illud vero priuationẽ ergo ⁊c.
Item oẽ quod ab alio excedit̃ eſt finitũ: ſed po-
Scdo. tentia dei excedit̃ a ſciẽtia ſua: plura em̃ ſcit q̃ꝫ poſ-
ſit facere: ſcit ei mala que tñ facere nõ poteſt: ergo
⁊c. In contrarium eſt qđ in pſalmo dr̃ magnitu
In op. dinis eius non eſt finis: in deo aũt nõ eſt magnitu
Rñſio do molis: ſed potentie vel virtutis: g̃ ⁊c. Rñſio,
R. primo dabit̃ intellectus q̃ſtionis: et ſcđo iuxta itel-
Arti.i. lectũ datũ inquiret̃ de cõcluſione. Quantum ad
primũ ſciendũ eſt ꝙ queſtio non querit de infinita
te ẜm durationẽ: qꝛ ſic poſſunt eſſe infinita: vel in
finite virtutis oĩa itranſmutabilia: ad hoc eĩ vt ali
quid duret in infinitũ ſufficit ꝙ ſit natum ſemꝑ ꝑ-
manere in eadẽ diſpoſitiõe: talia aũt ſunt oĩa itrãſ
mutabilia inq̃ſtũ hmõi vt angeli: ſol: celũ: et hmõi
⁊ foꝛtioꝛi rõe de⁹: intelligit̃ g̃ de infinitate potẽtie
in vigoꝛe que nõ reperit̃ in aliqua creatura (nõ em̃
eſt aliquis caloꝛ infinite intẽſus: nec aliqua virtus
creata eſt infinite intenſa) Hanc aũt infinitatẽ po-
tentie attribuunt deo. ⁊ philoſoph⁹. viii. phiſicoꝛũ
O. (vt q̃dã dicũt) ⁊ theologi: ⁊ hoc de primo. Quã-
Secũd⁹. tũ ad ſecundũ videndũ eſt qualiter hec concluſio
in qua ↄueniũt ꝓbet̃ ⁊ de rõne quidẽ philoſophi
quã ponit. viii. phi. ſcꝫ ꝙ de⁹ eſt infinite virtutis:
qꝛ mouet tp̃e infinito: clarũ ẽ ꝙ nihil valꝫ: cũ ẜꝫ iꝑm
ãgel⁹ moueat celũ tp̃e infinito cui⁹ virt⁹ nõ ẽ iſini
ta vigoꝛe: licet poſſit eſſe infinita duratione. Nos
autẽ querim⁹ de infinitate vigoꝛis: niſi foꝛte quis

diceret ꝙ de⁹ poſſet mouere coꝛpus infinitũ ſi eẽt:
ſꝫ an infinitũ coꝛpus ſit poſſibile dubiũ eſt ſicut de
ꝓpoſito: ⁊ ſi eſſet nõ ꝓbat philoſoph⁹ ꝙ poſſet mo-
ueri a deo: ſed potius videt̃ innuere oppoſitũ. iii.
phiſi. et primo celi: ⁊ mũdi. Rationes autẽ quib⁹ P.
hoc ꝓbant aliqui moderni theologi ſũt iſte. Pri Rõ.i.
ma talis eſt. illud qđ nõ eſt limitatũ ad genus: ⁊ ad
ſpeciem eſt illimitatum: ⁊ infinitũ: ſed potẽtia dei
cũ ſit ſua eſſentia non eſt limitata ad genus: et ad
ſpeciem: ſed comprehendit oĩm generũ ⁊ oĩm ſpe-
cierum ꝑfectiones: ergo ⁊c. Maioꝛ ſupponit̃ ſcꝫ ꝙ
oẽ limitatũ eſt in certo genere: ⁊ certa ſpecie: ⁊ ha-
bet diffinitionẽ que a philoſopho (dr̃ terminꝰ) quin
to metaphiſice. minoꝛ declarat̃ nã tũc dicit̃ aliquid
limitari ad gen⁹ q̃ñ ei ↄuenit tñ id qđ foꝛmalit̃ im-
poꝛtat ratio gñis: ⁊ nõ plus niſi aliquid ei addatur
Ex hoc em̃ aliqua eſſentia dr̃ limitata ad gen⁹ ſub
ſtãtie: qꝛ per eã hꝫ aliq̃d tm̃ ꝑfectionẽ ſubſtãtie ⁊ ni
hil plus niſi aliq̃d aliud addatur: puta q̃ñtitas: vel
qualitas. Et ſimiliter aliquid dr̃ limitari ad ſpeciẽ
ſub gñe: q̃ñ per eſſentiã ſuã ſolum habet illud qđ
foꝛmaliter impoꝛtat̃ in rõne ſpeciei. Unñ ſi eſſet ali-
qua vna qualitas per quã homo bene ſe hẽret ad
ſcire: et bene in reſiſtendo ꝑaſſionib⁹ timoꝛis tal
non eſſet limitata nec ad ſpeciem ſcientie: nec ad
ſpẽm foꝛtitudinis. Ex hoc ſic arguit̃. illa eſſentia q̃
vna exiſtẽs includit quicq̃d ꝑfectionis ſimpliciter
eſt in quocũq; genere vl' ſpecie eſt illimitata ad ge
nus et ad ſpeciem: ſed eſſentia diuina eſt hmõi: qꝛ
in ipſa nullo addito eſt quicq̃d perfectionis eſt in
quocunq; genere: per ipſam em̃ de⁹ eſt ſciens: iu- Q.
ſtus: volens: ⁊ oĩa alia que ſimpliciť impoꝛtant ꝑ- Rõ.ii.
fectionẽ quare ⁊c. Secunda ratio talis eſt: ⁊ ſu-
mitur ex mõ agendi ſic: potentia tanto maioꝛ eſt
in vigoꝛe q̃ſto min⁹ ſupponit: ſed de⁹ i infinitũ mi
nus ſupponit q̃ꝫ quecunq; virt⁹ creata: qꝛ quelibet
virtus creata ſupponit aliquid: de⁹ autẽ nihil: ali-
quid autẽ ⁊ nihil diſtant in infinitũ: ergo virtus dei R.
eſt in infinitũ maioꝛ in vigoꝛe q̃ꝫ quecũq; alia virt⁹ Rõ.iii.
Tertia rõ talis eſt. ſicut ſe hꝫ particulare agens
equiuocũ ad finitatem ſui particularis effectus ſic
ſe habet vniuerſale agens equiuocũ ad oẽm limi
tationem: ⁊ finitationẽ: entem: vel poſſibilẽ in q̃-
cunq; effectu: ſed agens particulare equiuocũ ex
cedit finitatem ſui effect⁹: ⁊ q̃ſtum ad hoc poteſt di
ci infinitum ẜm quid: qꝛ non claudit̃ intra limites
ſpeciei ſui effect⁹ ſicut agẽs vniuocũ: ergo ſimilit̃
agens vniuerſale equiuocũ qđ eſt deus excedit ſic
oẽm finitatem entẽ: ⁊ poſſibilẽ in quacũq; re quod
poteſt vere dici ſimpliciter infinitum: quia nõ clau
ditur intra quodcũq; genus aut ſpeciem cuiuſcũq;
generis. Quicquid ſit de cõcluſiõe: rõnes tamẽ S.
iſte licet habeant ꝓbabilitatẽ nullã tamẽ hñt neceſ- Impro
ſitatẽ. prima non: qꝛ maioꝛ poſſꝫ rõabiliter negari:
non em̃ videt̃ neceſſariũ ꝙ illud qđ nõ eſt limitatũ
ad genus et ad ſpeciẽ: ſed cõtinet oĩm generũ ꝑfe-
ctiões ſit infinitũ ſimpliciter: qꝛ qđ excedit aliquod
finitum nõ oꝫ ꝙ ſit infinitũ: ſed ſufficit ꝙ ſit finitũ
maius: nunc eſt ita ꝙ nõ ſolũ illud qđ continetur
in vno gñe finitum eſt: ſed quicq̃d cõtinet̃ in oĩbus
generib⁹: plura em̃ que ſunt finita in numero: ⁊ qđ
libet eſt finitũ in ſe nõ poſſunt conſtituere aliquod
infinitum: talia aũt ſunt p̃dicamenta: qꝛ quodlibꝫ
includit perfectionẽ finitã: ⁊ ſunt etiã finita nũero:
qꝛ decem tm̃: ergo qđ includit oĩm generũ ꝑfectio-
nes non eſt infinitum ſed poti⁹ finitũ: ⁊ ſi eas cõti

neret eminentiꝰ nõ ↄcluditur niſi ꝙ ſit finitũ maiꝰ.
¶ Scḋa etiã rõ non videt̃ neceſſitatẽ hr̃e: qꝛ illḋ
A. quod poteſt cõuenire deo: ⁊ creature nõ arguit in-
Improb. finitatem potẽtie (alioquin creatura poſſet eſſe iſi-
ſcḋe rõis nite potentie) agere autem nullo ſuppoſito poteſt
competere creature (vel patebit in ſecũdo libro: ergo
⁊c. Eſto etiã ꝙ non poſſet cõicari creature ꝙ age-
ret nullo ſuppoſito ex parte ſubiecti: adhuc argu-
mentum nõ valet: qꝛ nihil nõ eſt in infinitũ minus
aliquo: qꝛ ei qḋ nihil eſt: nõ poteſt cõpetere ꝙ ſit mi
nus quocunqꝫ alio: nec ens ⁊ nihil diſtant in infini
B. tum vt pleniꝰ deducet̃ in ſecundo libro. ¶ Terna
Improb. ratio deficit in illo i quo ⁊ prima qꝛ ſicut illud quod
tie rõnis excedit perfectione huiꝰ ſpeciei nõ eſt infinitũ ſim
pliciter ſic ꝙ excedit oẽm ꝑfectionem entẽ: ⁊ poſſi
bilem in oĩbus generibus et ſpeciebꝰ: nõ opoꝛꝫ ꝙ
ſit infinitũ ſimpliciter: ſed ſufficit ꝙ ſit finitũ ma-
ius. Dicam enĩ ꝙ oẽ ens eſt finitũ tam creatũ ꝙ̃ in
creatũ: ſed increatũ tanqꝫ principiũ ⁊ cauſa equiuo
ca excedit in perfectiõe quẽlibet effectũ per ſe ſum
C. ptum ⁊ omnes ſimul ſumptos. ¶ Aliter ergo ꝓbã
da eſt ſupradicta concluſio ſic. deus poteſt ꝓduce
re infinitum actu: ⁊ ſimul vel ſucceſſiue ⁊ in poten
tia: ergo potentia dei eſt infinita: ꝓbatio añceden
tis ⁊ cõſequẽtie. Antecedẽs patet qꝛ deꝰ poteſt fa
cere quicquid non implicat cõtradictionẽ vt patet
ex ſupradictis: ſed infinitũ eſſe actu: ⁊ ſimul vel ſal
tem ſucceſſiue: et in potentia in ſpeciebus rerum:
vel indiuiduis ſpecierꝝ nõ implicat ↄtradictioneꝫ
ergo ⁊c. Minoꝛ pꝫ de ſe ꝙ̃tũ ad vltimũ membrum
(.ſ. ꝙ ꝓceſſus rerꝝ in infinitum ſucceſſiue: et in poten
tia in indiuiduis ſpẽrũ ſit poſſibilis) hoc enĩ ponũt
oẽs et neceſſe eſt ponere cũ cõcedat̃ ab oĩbus ꝙ de
us poſſet cõſeruare mundũ in infinitũ ſicut eſt ⁊ in
hoc ꝓbata eſt tota minoꝛ cũ ſit diſiunctiua: ⁊ nihilo
minus oſtendet̃ in ſequentibꝰ quid veritatis hñãt
reliqua duo membra. Conſequẽtia pꝫ ſi enĩ deus
poteſt producere aliquid qḋ ſit infinitũ actu ⁊ ſimul
patet ꝙ potentia eiꝰ eſt infinita: qꝛ illa potẽtia ẽ ma
ioꝛ in vigoꝛe que poteſt ſimul plura ꝓducere ꝙ̃ il-
la que ſolum poteſt paucioꝛa: ergo illa que poteſt
infinita actu ꝓducere eſt in infinitũ maioꝛ quacun
qꝫ virtute creata que nõ põt actu ⁊ ſimul niſi i finita
ſi igit̃ potentia diuina ſe extendat ad hoc ꝙ poſſit
ꝓducere infinita actu: ⁊ ſimul pꝫ: ꝙ ipſa eſt ſimpli
D. citer infinita. Patet ergo ↄñã ꝙ̃tum ad primũ ar-
ticulũ añcedentis. patet etiã ꝙ̃tum ad ſecundũ .ſ.
ꝙ ſi deus poteſt facere infinita ſucceſſiue: ⁊ in po-
tentia ꝙ virtus eius eſt infinita: qꝛ proceſſus rerũ
in infinitũ eſt poſſibilis vel ſꝫ gradꝰ ſpecie differẽ
tes: vel ſaltem ſm numerũ: ſed vtroqꝫ mõ opoꝛꝫ
ꝙ potentia dei ſit infinita: ergo ⁊c. Probatio mino
ris ꝙ̃tum ad duas eiꝰ partes: ⁊ primo ꝙ̃tũ ad pri
mã: ſi enĩ ꝓceſſus creaturarum eſt poſſibil' in infi-
nitum ſm diuerſos gradꝰ ſpecificos clarꝝ eſt ꝙ po
tentia dei eſt infinita in vigoꝛe: qꝛ ꝙ̃to potentia po
teſt in plura ſm ſpeciem tanto oꝫ ꝙ ſit maioꝛ ⁊ vir-
tuoſioꝛ ſicut eſt aſcenſus in ꝑfectiõe ſpecierꝝ: ſi ergo ꝓ
ceſſus rerꝝ ſm ſpeciem eſt poſſibilis in infinitũ ſeq
tur ꝙ potẽtia diuina ſit infinita: alioqn haberet ſta
E. tũ in ꝓducendo ſpẽs: nec poſſet vltra perfectio-
rem producere: ſi vero iſte ꝓceſſus nõ ſit poſſibilis
ſꝫ tñ ille qui eſt ſm nũerꝝ quẽ oẽs cõcedũt. adhuc
videt̃ idem ſequi qꝛ aliquid eſſe cauſam infinitoꝝ
numero ſucceſſiue poteſt eẽ dupliciter. Uno modo
ꝙ aduenientibꝰ poſterioꝛibꝰ prioꝛa recedãt a ſua cã-
ſalitate. Et ad hoc ſufficit potẽtia infinita duratione
dato ꝙ non ſit infinita vigoꝛe. Pluralitas enĩ effe
ctuũ ſolũ non arguit maioꝛem vigoꝛẽ: ſed eũdeꝫ
permanentẽ. hoc enĩ mõ ſol eſſet cã infinitoꝝ ſuc-
ceſſiue ſi motꝰ ſemper duraret. Alio mõ poteſt ali
quid eẽ cauſa infinitoꝝ ſucceſſiue: ſic ꝙ aduenien-
tibus poſterioꝛibus prioꝛa maneant ſub ſua cauſa
litate: et ſic poſſe in plura requirit maioꝛem vigoꝛẽ
ꝙ̃ poſſe in paucioꝛa. Ex hoc ſic arguit̃. illa virtus F.
que poteſt in plura quotcũqꝫ datis: ſic ꝙ aduenien
tibus poſterioꝛibꝰ prioꝛa non recedant eſt infinita
in vigoꝛe. Hec pꝫ qꝛ ſicut poſſe ſic in plura arguit
maioꝛem vigoꝛẽ ſic poſſe in plura quotcũqꝫ datis
arguit maioꝛem virtutẽ quacũqꝫ finita data: ⁊ hec
neceſſario eſt infinita: ſed virtus vel potẽtia dei ẽ G.
hmõi: ergo ⁊c. ¶ Contra tamẽ rõnem iſtaꝫ inſtat̃ Inſtat̃ cõ
dupliciter. Primo qꝛ iſta ratio vt videt̃ quibuſdaꝫ tra pd. ra.
non ꝓbat ꝙ potentia diuina ſm rõnem potẽtie ſit
infinita ſimpliciter: ſed ſolũ ſm quid: niſi ponat̃ ꝙ
deus poſſit ꝓducere infinita ſm ſpeciẽ ſaltem i po
tentia et ſucceſſiue: qḋ probant ſic. ſicut eſſentia nõ
eſſet infinita ſimpliciter ſm rõnem eſſentie ſi eſſet
determinata ad aliquã ſpeciem dato ꝙ eſſet infini
te intenſa in illa ſpecie: vt ſi poneremꝰ caloꝛem in-
finite intenſum ſic nulla potentia eſſet infinita ſim
pliciter ſm rõnem potentie niſi poſſit in infinita ob-
iecta non ſolũ ſm numerꝝ qꝛ talia limitata ſunt ad
ſpeciem: ſed oꝫ ꝙ ſint infinita ſm rõẽs ſpecificas.
¶ Sed iſtud nõ valet. qḋ patet accipiẽdo cõtrariũ H.
medium eiꝰ qḋ aſſumũt ſic. ſicut ſe habet infinitas Solutio
eſſentie diuine ad perfectiones abſolutas ſic ſe hꝫ de. i. p. iſt.
infinitas potentie ad infinitatẽ poſſibilium vt ipſi-
met accipiũt: ſed infinitas eſſentie diuine non req̃
rit ꝙ includat infinitas ꝑfectiones abſolutas ſm
rõnem ſpecificã differentes: immo perfectiões q̃
ſunt in deo (ille .ſ. quas ſimplicit̃ melius eſt habere
ꝙ̃ eis carere) ſunt finite multitudĩe: ſed ex hoc ſo-
lo eſſentia diuina dicit̃ infinita: qꝛ ↄtinet iſinite vt
ſic loq̃mur oẽs perfectiones abſolutas poſſibiles
ꝙ̃uis ille ſint finite ſm multitudinẽ: ergo ſimiliter
infinitas potentie diuine non requirit ꝙ poſſit i in-
finita poſſibilia ſpecie differẽtia: ſed ſufficit ꝙ poſ-
ſit in oĩa poſſibilia dato ꝙ ſint finita multitudine
formali et ſpecifica: dũmõ poſſit in ea infinito mõ
qḋ eſt tñ ſub ſingulis ſpeciebꝰ multiplicabilibꝰ: ⁊ nõ
tm̃ ſub vna vt arguebatur: poteſt infinita ꝓducere
ſucceſſiue: ſic ꝙ aduenientibꝰ poſterioꝛibus prioꝛa
non recedãt a ſua cauſalitate. ¶ Ex quo patet re- I.
ſponſio ad rõnem eoꝝ qꝛ qua rõne deꝰ poteſt ꝓdu
cere infinita actu in aliqua ſpecie eadem rõne ⁊ in
quolibet multiplicabili: Propter qḋ ſicut cõtinet in
finite imꝑfectionẽ vniꝰ ſpeciei: ita ⁊ cuiuſlibet. nõ
ſic autẽ eſſet de caloꝛe ſi eſſet infinite intenſus: vel
de eſſentia diuina ſi eſſet limitata et finita ad ſpe-
ciẽ: qꝛ ſolum cõtineret ꝑfectionẽ vniꝰ ſpeciei tm̃: et
iterꝝ cum deus vna ſimplici eſſentia cõtineat oẽm
ꝑfectionẽ ⁊ non ſm aliud ſi ꝓbatur infinitꝰ in vna K.
perfectione ꝓbat̃ ſimpliciter infinitꝰ in oĩ poſſibili. Inſtat̃ ſc̃.
Ex hoc patet ꝙ predicta inſtantia nõ valet. ¶ Se
cundo poteſt ſic inſtari. infinitas effectꝰ arguit infi
nitatem cauſe ſolum ꝓpoꝛtionabiliter: ſꝫ ponẽdo
ꝓceſſum rerꝝ poſſibilẽ in infinitũ ſucceſſiue: ⁊ i po
tentia non ponit̃ in effectibus aliquid infinitũ actu
ſed ſolum in potentia hoc mõ (.ſ. ꝙ datis quotcũqꝫ
poſſibile eſt dare plura.) ergo vt videt̃ tal' infinitas
nõ arguit aliquã cãm eẽ actu iſinitã: ſꝫ ſolũ ꝙ data

L. quacunq; cauſa finita poſſibile eſt dare ꝑfectiores:
Solutio. nunq̃ tamẽ deueniet ad aliquã infinitam. ¶ Et
dicendũ ꝙ infinitas talis eſt ponẽda in cauſa qua-
lis poteſt concludi ex effectu: et nõ ſolũ qualis eſt i
effectu. In hoc enĩ attendit ꝓportio inter cauſam ⁊
effectũ: in alio autẽ magis attendit ſimilitudo q̃
ꝓportio: ex infinitate aũt ſucceſſiua in effectibus q̃-
lem ponim⁹ deo poſſibilẽ ſequit deũ eſſe actu ⁊ ſim-
pliciter ĩfinite potentie quare ⁊c. Aſſumptũ decla-
rat: q: licet in accipiendis quotcũq; datis poſſibile
ſit dare plura quecũ ſi dent non erũt infinita nihilo-
minus ſi ĩ cauſis acceptis ẽ dare aliq̃d cui nihil poſ-
ſit equari in virtute q̃tumcunq; ꝓcedat in accipiẽ-
do ſub ipſa vna poſt aliã neceſſario ipſa eſt actu infi-
nita natura ⁊ idẽ eẽt in effectib⁹. ſi enĩ eſſet dare ali-
quam multitudinẽ actu ad quã non poſſet deueni-
ri accipiẽdo numeꝝ poſt nũerũ neceſſario ipſa eẽt
infinita: oẽ enĩ finitum tranſitur accepto aliquoti-
ens aliquo finito. Cauſalitas aũt virtutis diuie nõ
poteſt attingi q̃tũcũq; ponat cauſalitas creata ex-
creſcere in ꝓducẽdo multa. Propter qd̃ neceſſa-
M. rio ſequit ꝙ ipſa ſit infinita. ¶ Ad primũ argumẽ-
Ad primũ tum dicendũ ꝙ duplex eſt infinitũ. ſ. priuatiue qd̃
principale. natum eſt finiri: ⁊ nundum h̃z finem ſicut motus
celi poteſt dici infinitus: et omnis motus citra ter-
minum: et tale infinitum eſt poſſibile ⁊ imꝑfectũ:
nec poteſt deo attribui: ⁊ de hoc ꝓcedit argumen-
tum. Alio mõ dicit infinitum negatiue: q: caret oi
limitatõe que competit reb⁹ creatis: et hoc mõ ꝑfe-
ctius eſt eſſe infinitũ q̃ finitum: ꝑfectior enĩ ẽ ne-
gatio imperfectiõis ſaltem rõne nature ſubſtracte
N. q̃ ſit affirmatio: Et hoc mõ infinitũ competit deo.
Ad ſcdm ¶ Ad ſecundũ dicendũ eſt ꝙ potentia nõ excedit
a ſciẽtia nec econuerſo cũ ſint idẽ: licet obiectũ exce-
dat ab obiecto vtriuſq; tamẽ obiectũ eſt infinitum
in potentia reſpectu actus ſucceſſiui et i talib⁹ vnũ
poteſt excedere alterum.

Vtrũ deus poſſit facere aliquod infinitum actu. Queſtio. II.

O. Ccaſiõe eius quod dictũ eſt.
Queſt. ii. queritur. vtrũ de⁹ poſſit facere aliquod in-
Argu. i. finitum actu. Et videt ꝙ nõ: q: de ra-
tiõe infiniti eſt ꝙ nõ poſſit ptrãſiri neq;
a finito: neq; ab infinito vt probat. vi. phi. ſed ſi in-
finitũ eſſet ꝓductũ quodã modo: eſſet pertranſitum
Scdo. ergo ⁊c. ¶ Item impoſſibile eſt effectũ equari ſue
cauſe equiuoce: ſed ſi de⁹ produceret effectũ ĩfini-
tum ille adequaret ſue cauſe equiuoce (ſcʒ deo) q:
infinito nihil eſt maius: nõ ſolũ ſcd̃m q̃titatem mo-
ſed etiã ſcd̃m q̃titatẽ virtutis: q: in magnitudine in-
finita nõ poteſt eſſe virt⁹ finita (vt ꝓbat. viii. phi.)
ergo ⁊c. ¶ Item infinitum eſt cuius q̃titatẽ accipi-
Tertio entibus ſemꝑ eſt aliquid ſumere extra (vt dr̃. iii.
phiſi.) ſed ſi ĩfinitũ eſſet actu nihil eius eſſet ſume-
re extra: ergo cõtra rõnem ĩfiniti eſt eſſe actu: et ſic
idẽ quod prius. ¶ In cõtrarium arguit: q: de⁹ po-
In oppo teſt ſub qualibet ſpecie ꝓducere aliquod ĩdiuiduũ
ſed ſi ſub qualibet ſpecie figure eſſet ꝓducta aliq̃
figura ille figure eſſent actu ĩfinite: ergo ⁊c. ¶ Itẽ
deus poteſt facere q̃cquid nõ repugnat rõni rei: ſʒ
Secũdo. rõni q̃titatis non repugnat ĩfinitũ imo finitum et
ĩfinitum q̃titati cõueniunt (vt dr̃ primo phiſicoꝝ.)
P. ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Queſtio iſta nõ intelligitur
Rñſio de ĩfinito ſcd̃m eſſentiã (vtrũ de⁹ poſſit aliquod tale
infinitũ ꝓducere) cũ conſtet oẽm creaturam neceſ-
ſario limitari ad certum gen⁹ ⁊ ad certã ſpeciẽ: in-
telligit ḡ de infinito ſcd̃m q̃titatem: qd̃ eſt duplex. ſ.
ſcd̃m magnitudinẽ: ⁊ ſcd̃m multitudinem: ſicut eſt du-
plex q̃titas: cõtinua videlicet et diſcreta. Primo
ergo videamus vtrũ repugnet nature rei create in-
finitas ſcd̃m multitudinẽ: ⁊ ſcdo an repugnet ei ĩfini-
tas ſcd̃m magnitudinẽ. Adhuc circa ꝑmũ primo po-
net illud quod eſt claꝝ: ⁊ ab oĩbus conceſſum: ⁊ ſe-
cundo inquiret de eo qd̃ eſt dubium. ¶ Quantuʒ Q. Arti. i.
ad primũ ſciendũ eſt ꝙ cõcedit ab oĩb⁹ ꝙ in ordina-
tis per ſe ⁊ eſſentialiter ĩpoſſibile eſt dare multitu-
dinem ĩfinitam actu: cuius rõ eſt: q: ſi in ordiatis
ꝑ ſe ⁊ eſſentialiter eſſet multitudo actu ĩfinita ĩ illa
multitudie eſſet aliqua ſpecies virtutis vel perfe-
ctiõis ĩfinite: ꝯñs eſt falſum: ergo et añs: falſitas
ꝯñtis patet: q: ĩfinita perfectio nõ poteſt compete-
re niſi deo: ꝯña ꝓbat q: in ordinatis eſſentialit ſem-
per vnũ eſt perfecti⁹ altero: nec eſt dare duo ĩ equa-
li gradu perfectionis: neceſſe eſt ergo in tota mul-
titudie ordiatoꝝ eſſentialiter ꝙ vnũ ſit perfectius
ceteris oĩbus: cum igit̃ ĩ multitudine ĩfinita ſit perfe-
ctio infinita oʒ ꝙ ſimilis ſit in aliquo vno illius mul-
titudinis. ¶ Alia aũt ſunt que ordinant accidẽtali- R.
ter ſicut indiuidua ſub vna ſpecie: ⁊ talia poſſunt ꝓ-
duci dupliciter: ſucceſſiue: vel ſimul: ſi ſucceſſiue ĩ-
poſſibile eſt ꝙ inchoando ab vno: vel a quocunq;
(dumtamẽ finitis) deueniat aliquando ad multitu-
dinem actu ĩfinitam. cui⁹ ratio eſt: q: de ratione ĩfi-
niti eſt ꝙ q̃tacunq; ei⁹ pars accipiatur: ⁊ quotienſ-
cunq; ꝙ ſemꝑ reſtet aliquid accipiendũ. Propter
quod cõtra rationẽ eius eſt ꝙ ĩ accipiendo partem
poſt parteʒ ipſum ſit vnq̃ actu acceptum: ⁊ q: illud
nõ poteſt fieri qd̃ eſt cõtra rõnem rei: ideo iſto mõ
nõ poſſunt ꝓduci actu ĩfinita: nec ſolũ eſt hoc veꝝ
in reꝝ ꝓductõe: ſed etiã ĩ earum cognitõe: ſi enim
deus cognoſceret vnum poſt aliud: nõ cognoſce-
ret actu ĩfinita. Si vero ĩdiuidua ſub ſpecie ꝓdu-
cantur ſimul: ſic dubiũ eſt an de⁹ poſſit ĩfinita actu
ꝓducere puta ĩfinitas aĩas: ⁊ eſt hic duplex mod⁹
dĩcẽdi: vnus eſt ꝙ deus põt ĩfinita producere actu. S.
¶ Quod ꝓbat dupliciter. Primo ſic: de⁹ poteſt ſi- Opĩo i.
mul et actu tot ꝓducere quot poteſt ꝓducere ĩ po- Prob. i.
tẽtia ſucceſſiue niſi natura rei req̃rat ſucceſſioneʒ.
⁊ hoc patet ſtatim: q: vbi nõ eſt repugnantia ex par-
te rei non eſt defect⁹ ex parte dei: ſi ḡ natura rei nõ
req̃rat ſucceſſionem: ſed patiat ſimultatem deus
poteſt ĩ talibus tot ꝓducere ſimul quot ſucceſſiue:
ſed natura animaꝝ que poſſunt a deo ꝓduci: non
req̃rit ſucceſſionem: ergo de⁹ poteſt tot animas ſi-
mul ꝓducere quot poteſt ꝓducere ſucceſſiue: ſi aũt
eſſent tot ꝓducte neceſſario eſſent ĩfinite: ergo ⁊c.
ꝙ eſſent ĩfinite patet: q: ſi eſſent finite tunc per ꝓ-
ductionem ſucceſſiuã aĩarum tranſiret illud quod
eſſet actu ꝓductũ (oẽ enĩ finitum tranſitur per con-
tinuam acceptionẽ alicu⁹ finiti) ⁊ ſic deus nõ potu-
iſſet ꝓducere tot ſimul quot ſucceſſiue cui⁹ oppoſi- T.
tum ꝓbatũ eſt. ¶ Secũda ratio tal eſt. de⁹ poteſt Prob. ii.
ſimul tot aĩas ꝓducere quot ĩpoſſunt participare na-
turam aĩe: hoc patet: q: non hñt inter ſe oppoſitio-
nem: nec ſucceſſiõis neceſſarium ordinem: ſed ſi
tot eſſent ꝓducte neceſſario eẽnt ĩfinite: ergo de⁹
poteſt animas ĩfinitas actu ꝓducere. Minor ꝓbat
ſi enĩ anime ſic ꝓducte eẽnt in numero finito vltra
illum numeꝝ deus nõ poſſet aliquã aĩam ꝓduce-
re cum ponat ꝙ tot ſunt ꝓducte quot pñt naturam

anime participare. Hoc tñ eſt abſurdū (.ſ. ꝙ de⁹ ſit
limitatus ad ꝓducendũ certum numeꝝ aiaꝝ vltra
quem nullam poſſet ꝓducere) ḡ opʒ dicere ꝙ ille
eſſent infinite. Sic igiť dicũt iſti ꝙ deus poteſt hoc
modo ꝓducere infinita. ¶ Huius opiniõis que ē
A. ſatis ꝓbabilis fuerũt Auicēna / algazel / ⁊ quidã alii:
Opi. i. Et mihi ipſi viſũ eſt aliqñ. ¶ Alius modus eſt qui
videť ꝓbabilioꝛ: videlicet ꝙ deus nõ poteſt facere
infinita actu: non ꝓpter impotentiã ſui: ſed ꝓpter
repugnantiam rei: et ad ꝓbandũ iſtã cõcluſionem
primo ponenť rõnes per quas aliqui eam ꝓbãt: et
videbiť ꝗ̃tũ cõcludant: ⁊ deinde adducenť quedã
B. alie rões: que videnť efficaciores. Rões ꝑ q̃s ali-
Rõ. i. qui ꝓbant predictã cõcluſionē ſunt due. ¶ Prima
talis eſt: qꝛ oʒ oēm multitudineʒ eſſe in aliqua ſpē
multitudinis: ſpecies auteʒ multitudinis ſunt ſm
ſpecies numeroꝝ: nulla aũt ſpecies nũeri põt eſſe
infinita cum numer⁹ ſit multitudo menſurata per
C. vnum: ergo ĩpoſſibile eſt aliquã multitudinem eē
Rõ. ii. actu infinitam. ¶ Secũdo qꝛ oē creatũ cõprehen-
ditur ſub aliqua certa intentiõe creantis: ſed infi-
nita multitudo ſi eſſet non poſſet cõprehendi ſub
D. certa intentione: ſicut nec ſub certo numero q̃re ⁊c.
Improb. ¶ Sed iſte rões parũ cõcludunt: cum enĩ primo
rõ. p. ra. dr ꝙ oēm multitudinem oʒ eſſe ĩ aliqua ſpecie mł-
titudinis: poteſt dici ꝙ multitudo vel totum diſcre-
tum non eſt aliquid vnũ ſm rem: ſed multa quoꝝ
quodlibʒ eſt: aliquod indiuiduũ alicui⁹ ſpeciei ſub
aliquo gñe: ⁊ ſic eſſet de infinitis hoibus ſi eſſent:
nã quilibet eoꝝ eſſet in ſpecie humana: ſed nũqd
oportet ipſam multitudinē quã numeramus eſſe
in aliqua ſpecie ſicut res numeratas? forte diceret
aliquis et ꝓbabiliter ꝙ nõ. qꝛ licet vnitas generis:
⁊ ſpeciei ſit vnitas rõis: tamẽ vnitas ſuppoſiti vł in-
diuidui ſub ſpecie eſt vnitas rei: intellect⁹ enĩ non
facit ſingularitatem in reb⁹ ſicut vniuerſalitatem:
et iõ cum nulla multitudo ſit vnũ ſm reʒ: ipſa non
eſt indiuiduum alicuius ſpeciei: nec debeo querere
ipſius aliquã ſpeciem. Adhuc multitudo nihil rea-
le addit ſuper res que multe dicunť: ſicut nec vnitas
(vt prius dictum fuit) ad quid ergo ipſi⁹ multitu-
dinis ſm ſe oportet querere aliquã ſpeciem preter
ſpeciem reꝝ que multe dicunť: cuʒ ipſa multitudo
nihil reale addit ſup ipſas: ſed eſto ꝙ oporteat: nã
et numeroꝝ dicim⁹ eſſe diuerſas ſpecies: tu dicis
poſt ꝙ ſpecies multitudinis ſunt ſʒ ſpecies nume-
rorum. Poteſt dici ꝙ cum multitudo ſit in plus q̃
numer⁹. (eſt enĩ de tranſcuntib⁹) non quicquid eſt
de rõne numeri eſt de rõne multitudinis. Propter
qđ cũ de rõne numeri ſit eſſe menſurabile: vel nũe-
rabile: et iõ nulla ſpecies numeri poſſet eſſe infini-
ta cum nõ oportet ꝙ hec ſit de rõe multitudinis q̃n
E. poſſit aliqua ſpecies ei⁹ eſſe ĩfinita. ¶ Ad ſecundũ
Ad. ii. ra. dicendum ꝙ multitudo ꝗ̃tũ ad illud quod impor-
tatur formaliter per ipſam nõ eſt aliquid creatum
preter res ipſas que multe dicunť: quaꝝ quelibʒ ē
aliquid creatũ: ⁊ cadit ſub certa intentiõe creantis:
et non ſolum quelibet ſm ſe: ſed oēs ſimul: nec ꝓ-
pter hoc oʒ eas eſſe in certo nũero: cum illa quoꝝ
non eſt numerus certitudinaliter ſciant ab illo cui⁹
ſcientie nõ eſt numerus: ⁊ iõ certitudinaliter inten-
F. di poſſunt. ¶ Aliter poteſt ergo predicta cõcluſio
Aliť ꝓb. efficacius probari dupliciter. Primo ſic. ſicut infini-
to ſm magnitudinē nõ poteſt aliquid eſſe maius:
ſic infinito ſm multitudinē non poteſt eſſe plus: ſʒ
quocunqʒ ꝓducto a deo poteſt aliquid eē pl⁹: ergo
infinitum actu nõ poteſt eē ſm multitudineʒ a deo
actu ꝓductũ. Maioꝛ patet qꝛ ſicut ſe habet maius
et minus ad magnitudinē: ſic plus ⁊ minus ad mł-
titudinem. Minoꝛ patet: productis enĩ quotcunqʒ
ſub vna ſpecie deus poteſt alia producere: Alio-
quin potentia eius eſſet exhauſta: qđ eſt incõueni-
ens. ¶ Ad hanc rõnem reſpondeť ꝙ de⁹ põt pro-
G. ducto infinito ſm multitudinē adhuc plura ꝓduce-
Euaſio. re ita vt fiat additio illius qđ de nouo ꝓduciť ad in-
finitum pri⁹ productũ: nec tñ ꝓpter hoc erit aliquid
plus infinito. Quod declarať ſic. ꝗ̃uis infinito ſm
ꝙ infinitũ eſt nõ poſſit fieri additio: nihil tñ ꝓhibʒ
quin infinito ex ea parte qua non eſt infinitũ fiat
additio. Verbi grã ſi poneremus columnaʒ infinitã
ſm lõgitudinem: ⁊ nõ ſm latitudinem: ſm longi-
tudine nihil poſſet ei addi: ſed ſm latitudinē poſſʒ
ſimiliter ſi poneremus eã infinitã ex vno latere: (pu-
ta verſus oriente) finitã vero ex alio latere. ſ. verſ⁹
occidentē: ex parte occidētis poſſet ei fieri additio
ꝗ̃uis nõ ex parte orientis: iuxta quē modũ dicunt
illi qui ponũt ꝙ motus poteſt eſſe ab eterno: ꝙ a
parte ante nulla potuiſſet fieri additio: neqʒ ſm ex-
tenſionem: neqʒ ſm multitudinē reuolutionũ cum
ex illa parte motus fuiſſet infinitus: ſed ex altera
parte que nunc eſt poſſet fieri additio: ⁊ ſm exten-
ſionem mot⁹: ⁊ ſm multitudinē reuolutionũ: quia
ex hac parte finitus eſſet: ſi aũt poneremus corp⁹
oĩquaqʒ infinitum nihil oĩno poſſet ei addi: modo
vt dicũt aliud eſt indiuiduũ de toto ꝯtinuo: ⁊ de to-
to diſcreto. Totũ enĩ cõtinuum vnũ eſt ſimpliciter
Totum aũt diſcretũ nõ eſt vnũ: ſed plura (vt iã di-
ctum fuit) cõtineť enĩ plures partes quarũ quelibʒ
H. habet ꝓpriã actualitatē diſcretaʒ ab actualitate al-
terius. ¶ Ob hoc igiť non poteſt fieri additio con-
tinuo q̃n fiat toti per ſe et primo: partibus aũt per
accidens et ex ꝯñti. ſed toti diſcreto poſſibile eſt fie-
ri additionem cũ ſm ſe nullã habet vnitatem: ſed
fit primo et per ſe additio parti: ⁊ ꝑ ꝯñs toti: cum
igiť infinito ſm ꝙ infinitum nõ poſſit fieri additio
ideo corpori oĩquaqʒ infinito nullo mõ poteſt fieri
additio: nec rõne totius: qꝛ infinitũ. nec rõne ptiũ:
qꝛ partibus nõ fit additio niſi ꝑ additionem factã
primo et ꝑ ſe ad totum: Infinito aũt ſm multitu-
dinem ſemꝑ poteſt fieri additio: qꝛ vel nõ eſt ĩfini-
tum oĩquaqʒ: ſed ex vna parte tm̃ ſicut eſſet de mul-
titudine reuolutionũ celi ſi mot⁹ fuiſſet ab eterno:
vel dato ꝙ eſſet ĩfinitum oĩquaqʒ (cũ non eſſet ens
nec vnũ ſimpliciter) et nõ fieret ꝑ ſe additio: ſʒ par-
tibus eius quaꝝ quelibet ſm ſe eſt finita: ⁊ poteſt
recipere additionem que redũdat ĩ totum (licet ꝑ
accidēs) ſic igiť nihil ꝓhibet infinitum ſm multitu-
dinem recipere additionē: Hec tamē additio (vt
dicũt) non facit aliqđ plus: qꝛ plus ⁊ min⁹ dicuntur
per cõparationeʒ ad cõmunē menſurã quã ĩpoſſi-
bile eſt dare infinito: Et ideo per talem additionē
infinitũ non efficiť maius: nec prius erat minus.
¶ Sed iſtud nõ eſt bene dictum: qꝛ oē quod conti-
I. net aliquid cũ alio addito eſt plus illo: nec oppoſi-
Imꝓ. e. tum eſt intelligibile cũ ĩplicet cõtradictionem: ſi ḡ
ĩfinito ſm multitudineʒ poteſt fieri additio neceſ-
ſe eſt ꝙ facta additione illud ſit plus primo. conti-
net enĩ ipſum: ⁊ aliquid additum ⁊ ita aliquid erit
plus ĩfinito: ⁊ qđ dr ꝙ plus et minus dicunť per cõ-
parationem ad cõmunē mẽſurã: cõcedať: ⁊ iõ ĩm-
poſſibile eſt illud attribuere infinito cui non com-
petit menſura: ad quod ex neceſſitate ſequitur ꝙ

vnum infinitū ſit plꝰ vel minꝰ altero. Hoc aūt fit
A. cum dr̄ ꝙ infinito poteſt fieri additio vt demōſtra
tum eſt: ergo illud eſt ipoſſibile. ¶ Nō etiā patet
ex alio: q: ſicut īfinitum in potētia: q: habet rōneꝫ
partis ſemꝑ poteſt recipere additionē (imo neceſ=
ſario recipit additionē) eſt eīm tale īfinitū cuiꝰ ſem
per eſt aliq̄d ſumere extra vt dr̄. iii. phiſi. ſic īfinitū
in actu cū habeat rōnem totius ⁊ accepti nunꝗ̄ po
teſt recipere additionē: eſt eīm tale īfinitū cuiꝰ q̄ti=
tatem accipientibꝰ nihil eſt ſumere extra: ſed quic
quid ipſius eſt poſſibile: totum eſt acceptuꝫ. ꝓpter
quod ſi ſit aliqđ īfinitū actu nullo mō poteſt ſibi fie
ri additio: neqꝫ ſm̄ ſe: neqꝫ ſm̄ partē: q: ⁊ ſi parti ꝑ
ſe ſumpte poſſet aliquid addi (q: preter ipſam ſem
per eſt aliud ſumere) tn̄ parti ſumpte in toto īfini=
to actu nihil penitꝰ poteſt addi: q: preter ipſam cū
L. aliis ſumptis non eſt poſſibile aliquid aliud ſumi.
Rō. ii. ad pricipale. ¶ Secūda ratio tal' eſt: totum equari parti īplicat
cōtradictionē cum oē totum ſit maius ſua parte: ⁊
hoc ſit de primis pricipiis: ſed hoc ſequeret̄ ſi eſſet
dare multitudinē actu īfinitam: ġ ⁊c. Probatio mi
noris. binariꝰ eſt pars ternarii: vel quaternarii: ſꝫ
in multitudine finita tot eſſent quaternarii quot bi
narii. ſ. vtrobiqꝫ īfiniti: ergo ibi pars equaret̄ toti:
⁊ tot vni parti qđ eſt ipoſſibile: vt dictū ē: quare ⁊c.
M. Euaſio. ¶ Ad hoc reſpondet̄ per modū qui dictus eſt priꝰ
.ſ. ꝙ in multitudine īfinita binarii nō equant̄ qua=
ternariis: nec tn̄ ſunt plures: vel pauciores hi q̄ il
li: q: inequalitas plus ⁊ minꝰ hūt ſolum locū in illis
ī quibus eſt cōmunis menſura. accipiēdo ergo de
multitudine īfinita quecūqꝫ binariū ⁊ q̄ternarium:
Maior eſt quaternarius binario ſicut totum maiꝰ
N. eſt ſua parte: ſed accipiendo totam multitudineꝫ
Imp. c. nō ſunt plures binarii q̄ ternarii nec pauciores nec
equales: q: non hūt cōmunē menſuram. ¶ Iſtud
nō valet: q: illud quod dr̄ de cōi menſura falſum ē
(vt deductū fuit) tum q: ſicut ſe habet pars ad ptē
ſic totū ad totū: ſi ergo ī finita multitudine quater
narius aliq̄s maior eſt binario: ⁊ plures ſint bina=
rii in quaternario: neceſſe eſt ꝙ infinitū cōſtans ex
quaternariis ſit plus īfinito ꝯſtante ex binariis: ⁊ ꝙ
in eodē īfinito ſint plures binarii quaternariis. ſic
O. igit̄ patet primū. ſ. ꝙ nō eſt poſſibile aliq̄d eſſe actu
Arti. ii. īfinitum ſm̄ multitudinē. ¶ Quantum ad ſecūdū
ſcꝫ vtrum deꝰ poſſet facere aliquid actu īfinitū ſm̄
magnitudinē: tenet̄ cōmuniter ꝙ non. Hoc aūt ꝓ
bant aliq̄ ſic. corpus ſumit̄ dupliciter. naturaliter: ⁊
matemathice. Naturaliter ꝓut dicit cōpoſitum ex
materia ⁊ forma naturali cū accidentibꝰ cōcomitā=
tibus. Matemathice ꝓut dicit ſolā q̄titatem tripli
citer dimēſionatā: ꝙ aūt corpus ſumptū naturali=
ter non poſſit eſſe actu īfinitum ꝓbatur ſic. ois de=
P. terminata forma neceſſario requirit determinata
Prob. i. accidētia: ſed oē corpꝰ naturale hꝫ neceſſario det=
minatam formā: ergo oē corpꝰ naturale req̄rit ne=
ceſſario determiata accidētia: ſed iter accidētia nu
meratur q̄titas: ġ omne corpꝰ naturale neceſſario
habet determinatā q̄titatē: impoſſibile eſt ergo ꝙ
Q. habeat īfinitā. ¶ Idem probatur ſcđo de corpore
Rō ſcđa. matemathico. q: i corpore matemathico ſunt ideꝫ
penitus q̄titas et eſſentia: ſi ergo corpus matema
thicum eēt īfinitum ſm̄ q̄titatē ſequeret̄ ꝙ eſſet in
finitum ſm̄ eſſentiā. Hoc aūt eſt ipoſſibile. q: nihil
poteſt eſſe tale preter deū quare ⁊c. ¶ Item ipoſſi
Tertio. bile eſt eſſe corpus matemathicū abſqꝫ figura: q:
figura forma eſt q̄titatis: ſed oē figuratū neceſſa
rio eſt finitum: q: figura eſt que termio: vel termi
nis claudit̄: ergo oē q̄tum neceſſario eſt finituꝫ. Q.
¶ Quicquid ſit de cōcluſione rōnes tamē iſte non Impro. &
valent: qđ eīm primo dr̄ ꝙ determiata forma neceſ ꝓbatōis.
ſario requirit determiata accidētia: diſtinguendū
ē de determiatiōe: eſt eīm quedā determinatio ad
certum genꝰ ⁊ ad ſpeciē: ⁊ hanc determiatonē i ac=
cidentibꝰ requirit ois forma naturalis: forma eīm
corui req̄rit nigredinem: ⁊ forma cygni albedineꝫ:
⁊ hoc modo q̄titas etiā īfinita eſt accidēs determi
natū ad certū genꝰ: ⁊ ad certam ſpeciē: Alia eſt de
terminatio intra genus ⁊ ſpeciē que attendit̄ ſm̄ iten
ſum ⁊ remiſſum ī qualitatibus: vel ſm̄ extenſionē
ī q̄titatibꝰ: ⁊ hoc modo calor ſi eſſet īfinite intēſus
nō eſſet determinatꝰ: ⁊ q̄titas ſi eſſet īfinite exten
ſa non eēt determiata: ⁊ tal' determiatio forte nō
eſt poſſibil' in qualitatibꝰ ꝓpter rōem que tacta fuit
ſupra diſt. xxvii. in illa queſtiōe. vtrum caritas poſ
ſit augeri in īfinitū: imo quelibet qualitas determi
nata eſt ad ſupremū ⁊ īfimum gradū itentōis ⁊ re
miſſiōis ſibi poſſibilē: ꝓpter quod ois qualitas in
quacūqꝫ re ſit habet hanc determiationē: ſed q̄ti=
tas nō hꝫ talem determiationē: neqꝫ in maius: ne
qꝫ ī minus vt ibidē dictū fuit: nec etiā req̄rit ois for=
ma nat̄al' (maxie forma corporis ſimplicis ⁊ hōge=
nei: vt forma aeris) nō eīm videt̄ req̄rere tantā q̄=
titatem determiate q̄n poſſit indifferēter eē ſub q̄ta=
cunqꝫ: etiā ſi eſſet īfinita: nec video repugnantiaꝫ
aliquam ex parte talis forme. ¶ Secunda etiā rō R.
non valet: q: īfinitas eſſentie que includit ꝑfectio= Impro.
nes oīm generū repugnat creature: ⁊ conuenit ſoli pab. ii.
deo: ⁊ hanc īfinitatē eſſentie nō hēret q̄titas īfini
ta: ſed ſolū haberet īfinitatem extenſiōis intra ge
nus ſuuꝫ: que nō eſt īfinitas eēntie que ſoli deo at
tribuit̄: ⁊ ab oī creatura negat̄. propter quod itur
ī equoco de īfinitate eſſentie intra genus ⁊ extra. S.
¶ Tertia rō minus valet: q: figura nō eſt forma Impro.
eſſential' ⁊ intrinſeca q̄titatis. Alioqn q̄titas eēt cō ꝓba. iii.
poſita ex aliquo tanq̄ materia ⁊ ex figura tanq̄ for
ma: ſed eſt forma accidental' ⁊ extrinſeca: pertinet
eīm ad aliud genꝰ (.ſ. ad genꝰ qualitatis) quelibet
res poteſt priuari oī tali forma ſaltē virtute diuia.
¶ Aliter poteſt ꝓbari eadē cōcluſio ſic: in oī nat̄a T.
habente gradus ſupremum ⁊ īfimum ſibi inuicem Prob. re
correſpōdētes: ita ꝙ ſi eēt poſſibile dare vnū ⁊ reli ra cō. pd.
quum: ſi non: nō: ſed in q̄titate nō eſt poſſibile da
re īfinitū vel minū quo non poſſit minus dari: ġi
ca nō eſt poſſibile dare ſupremū vel maximū: quo
non poſſit maius dari: ſed ſi eēt poſſibile ꝙ q̄tum
eēt actu īfinitū non poſſet dari maius illo: ergo ⁊c. V.
¶ Et ſi dicat̄ ꝙ ī numeris eſt dare īfimum. ſ. dua= Inſtātia
litatem: ⁊ nō ſupremū. ⁊ ita nō videt̄ ꝙ hec ad inui=
cem ſibi correſpōdeāt Dicendū ꝙ non valꝫ. primo Solutio.
q: numerꝰ ſm̄ ſe nō eſt aliqua natura (vt dictū fuit
prius diſt. xxvii.) Nos aūt agimus de natura rei i
ſe hūte gradus. Secūdo q: dato ꝙ numerus eēt
ſm̄ ſe aliqua natura: tamē gradus in numeris nō
attendunt̄ ſm̄ eandem naturam ſpecificā: ſed ſm̄
diuerſas. Nos aūt loquimur de gradibꝰ ī eadem
natura ſpecifica. ꝓpter quod iſtantia nō eſt ad ꝓ= X.
poſitū. Prima tn̄ reſponſio melior eſt. ¶ Ad pmā Ad pmaꝫ
rōnem ī oppoſitum dicendū ꝙ ſub qualibet ſpē fi= pricipale.
gurarū diuiſim accepta poteſt deus ꝓducere aliqđ
indiuiduum: ſed ſub oībus ſpeciebus cōiuncti ac=
ceptis nō: q: ſpēs figurarū ꝓcedunt ſicut ſpēs nūe=
rorum: vt trigonū tetragonū: ⁊ ſic de aliis: ſpecies

autē numeroꝝ nō poſſunt ſimul oēs accipi: cū cau
ſentur ex diuiſiōe cōtinui que ꝓcedit i infinitū ſuc
ceſſiue ⁊ in potentia tm̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ rōi
A. Ad ſcōm ꝗntitatis nō repugnat finitū: ⁊ ifinitū appoſitōe: et
diuiſiōe ſucceſſiue: ⁊ in potētia mō quo determiat
philoſoph⁹. iii. phi. ſed ifinitū actu repugnat: non
ꝗntitati: ſed cuilibet entitati create: ꝓpter qḋ nullo
B. mō eſt producibile. Rōes in oppoſitū cōcedantur
Ad ſcōm pri. añ op. rōne cōcluſiōis. ¶ Secūda tñ rō que videt̄ ꝓbare
ꝙ non poſſit eſſe aliquod corp⁹ ifinitū ſm magni-
tudinē nō cōcludit. minor eñ eſt falſa: infinitum
eñ ſm magnitudinē nō equaret̄ deo ſm virtutem
tum qꝛ in magnitudine ifinita nō oportet eē virtu-
tem infinitam intenſiōe: ſed ſolū extenſione: ⁊ hoc
ſolū ꝗtū ad illas formas que extēdunt̄ extenſiōe
ſubiecti: ꝗuis Ariſtoteles inſufficienter ſentiat cō
trariū. viii. phiſi. tū etiā qꝛ ſi eēt infinita intenſione
hoc eſſet intra certum genus ⁊ nō ſm ꝑfectionem
ōis generis: ꝓpter qḋ nō equaret̄ ꝑfectōi diuine.

Vtrum omnipotentia poſſit cōicari creature. Queſtio tertia.

C. Que. iii. Arg. i. Einde queritur. vtrū oīpotē-
tia poſſit cōicari creature. Et videt̄ ꝙ ſic:
qꝛ ad plura ſe extendit ſcientia ꝗ̄ poten
tia (deus eñ aliqua ſcit que nō poteſt pu
ta mala) ſed ōis ſciētia poteſt cōicari creature: Et
videt̄ fuiſſe cōicata anime xp̄i: ergo ⁊ oīpotētia po
teſt cōicari. ¶ In cōtrarium arguit̄ quaſi ex ſimili
In op. qꝛ anime xp̄i cōicatū fuit quicquid ei potuit cōicari
ſed oīpotentia nō fuit ei cōicata vt dr̄. iii. lib. ergo
D. oīpotentia nō eſt cōmunicabil' creature. ¶ Reſpō
Rñſio. ſio: Abſolute dicendū eſt ꝙ oīpotentia non poteſt
creature cōicari: qḋ patet primo: qꝛ virtus ꝗ̄ innitit̄
alteri: ⁊ ab ea dependet nō poteſt hēre rōnē oīpo
tentie: in hoc eñ qḋ innitit̄ alteri potētie: ⁊ depen-
det ab ea deficit ab oīpotentia: omnipotētia eñ nō
eſt que deficere poteſt: qḋ autē alteri innitit̄: ⁊ ab eo
dependet deficere poteſt per ſubſtractionē influē-
tie ei⁹. ōis autē virt⁹ cōicabilis creature innitit̄ alte
ri virtuti ſaltem diuine: ⁊ ab ea dependet: ergo nō
E. poteſt hēre rōem oīpotentie. ¶ Secundo ꝓꝫ idē
ſic. oīpotentia ſe extendit ad ꝓducendū oē poſſibi
le; ſed nulla virtus creature poteſt ſe extendere
ad ꝓducendū oē poſſibile. Alioquin cū ōis creat̄a
ſit de numero poſſibiliū. (ſolus eñ deus eſt neceſ
ſe eſſe) ſequeret̄ ꝙ creatura poſſet ſuper ſeipſaꝫ in
F. ꝓducendo ſe: quod eſt impoſſibile vt dr̄ primo de
Ad primū principale. trini. quare ⁊c. ¶ Ad argumētum in oppoſitū dicē
dum ꝙ minor eſt falſa: ſcientia eñ anime xp̄i non
equiparat̄ ſcientie dei: nec quo ad limpiditatē ſciē
di: nec quo ad multitudinē ſcitoꝝ (ſalteꝫ illoꝝ que
pertinent ad ſcientiaꝫ ſimplicis intelligentie) dato
etiā ꝙ ōis ſcientia quo ad numerū ſcitoꝝ eſſet cōi-
cabilis non tamen oīpotentia; qꝛ ſcientia habetur
per ſolam preſentiā ſcibilis ad ſcientem (ſiue ſꝫ ſe
ſiue ſm aliquid ipſum repreſentans) nullum autē
incōueniēs eſt ſi intellectui btō vidēti diuinā eſſen
tiā repreſententur in ea ōia creata: ⁊ creabilia: ⁊ iō
nō oīno videt̄ ipoſſibile qn̄ intellect⁹ creat⁹ habeat
ſcientiam omniū: ſed potentia dicit exceſſuꝫ ſuper
poſſibile et omnipotentia ſuper omne poſſibile: et
ideo nihil poſſibile (qualis eſt omnis creatura) po
teſt habere omnipotentiam: Alioquin excederet
ſeipſam.

Vtrum deus agat ex neceſſitate nature. Queſtio quarta.

Onſeq̄nter q̄ritur de modo G.
actōis diuie. Et p̄io. vtrū de⁹ agat ex ne Que. iiii.
ceſſitate nat̄e. Et videt̄ ꝙ ſic. qꝛ illud qḋ Argu. i.
i agendo ſic eſt determiatum ꝙ nō po-
teſt nō agere videtur agere ex neceſſitate nature:
qꝛ poteſtates rōnales ſunt ad oppoſita: naturales
vero non: ſed de⁹ eſt ſic determinatus ad agendū
qḋ agit ꝙ nō poteſt illud nō agere: ergo ⁊c. Maior
patet: ſed minor ꝓbat̄: qꝛ de⁹ ꝓducit res per volū-
tatem: ſed de⁹ de neceſſitate vult quicqd vult: nec
poteſt non velle: quare ⁊c. Minor hui⁹ ꝑ ſimile ad
huc ꝓbatur: qꝛ ſi illa que de⁹ vult nō vellet de neceſ
ſitate: ſed poſſet ea nō velle ſequeret̄ ꝙ voluntas
ei⁹ poſſet indifferens ad velle ⁊ nolle. Hoc aūt eſt
incōueniens: qꝛ tunc oporteret ꝙ determinaretur
ab alio ⁊ etiā ꝙ actus ei⁹ differret realiter ab ipa: q Secūdo.
re ⁊c. ¶ Item Dionyſius. ii. capi. de di. no. aſſimi-
lat diuinā actionem illuminationi dicens ꝙ ſicut ſol
nō ratiocinās neqꝫ eligens radios ſuos diffundit:
ſic diuina voluntas ſe diffundit in ōia entia: ſed
agere ſine rōcinatiōe et electione eſt agere ex ne-
ceſſitate nature ergo ⁊c. ¶ Sed cōtra. illud quod H.
agit ex neceſſitate nature ſtatim cū eſt ꝓducit effe- In op.
ctum ſuū: niſi ſua virtus ſit imꝑfecta: vel ſua actio
ſucceſſiua: ſed virt⁹ diuina eſt ab eterno perfecta:
Actio aūt qua producit res eſt ſubita: ⁊ non ſucceſ
ſiua: ꝗ ſi de⁹ ageret ex neceſſitate nature: ab eter- I.
no ꝓduxiſſet res qḋ falſum eſt. ¶ Reſponſio. deū Rñſio.
agere ex neceſſitate nature poteſt dupliciter intelli
gi ſm duo in quibus differt agēs naturale ab agē-
te per artē ſeu a propoſito: vnū eſt ꝙ agens ꝑ artē
precognoſcit qḋ agit: naturale vero non. Aliud ē
ꝙ agens per naturā ꝗtum eſt de ſe nō poteſt nō
agere: agens vero per artē: ſiue a ꝓpoſito agit li-
bere: et poteſt non agere. ¶ Si ergo intelligatur K.
queſtio quo ad primū modū: ſcꝫ an deus producat
res ex neceſſitate nature ſic ꝙ natura ei⁹ ſit princi-
pium ꝓducendi res ſm ſe nō vt precognoſcēs eas
ſic dicendū eſt ꝙ nō: imo quicquid ꝓducit ꝑcogno
ſcit: ⁊ ei⁹ precognitio ꝑ ſe preexigit̄ ad productionē
creaturaꝝ. Et qꝛ illḋ fuit ſufficienter ꝓbatū pri⁹ di.
xxxv. Ideo ad preſens nihil plus dicetur de hoc.
¶ Si aūt queſtio intelligat̄ quo ad ſcōm modum
ſcꝫ vtrum de⁹ ꝓducat res ex neceſſitate nature nō
quid eñ abſqꝫ precognitōe ⁊ volitiōe: ſed qꝛ vult
ex neceſſitate eas ꝓducere: nec poteſt nō velle ꝓ- L.
ducere: Hoc mō poſuerūt aliqui philoſophi deum Opi. phi.
ꝓducere res ex neceſſitate nature: qꝛ quicqd vult:
vult de neceſſitate abſoluta: nō ſolū bonitatē ſuā: M
ſed alia ꝓpter ipſam. ¶ Iſtud aūt non videt̄ veꝝ: Imp.
nec eſt fidei cōſonum: qꝛ ſi deus vult de neceſſita-
te alia a ſe aut vult ea tanqꝫ finem: aut ꝓpter aliū
finem: non poteſt dici ꝙ velit ea tanqꝫ finem: quia
ſicut dei potentia eſt primū principium oīm entiū:
ſic diuina bonitas eſt omniū finis vt patebit lib. ii. Secūdo.
¶ Item nec vult ea de neceſſitate ꝓpter bonitatē
ſuam: cuius rō eſt: qꝛ volentem aliquē finem non
eſt neceſſe velle illa ſine quibus ille finis poteſt ha
beri: ⁊ habitus cōſeruari: ſed ſine rebus cauſatis
diuina bonitas ꝑfectiſſime: ⁊ pleniſſime habetur:
et habita conſeruat̄: creature eñ ſolū ſunt manife
ſtatiue ⁊ decentie bonitatis diuine: ꝗ deū volentē

bonitatē ſuā nō eſt neceſſe velle alia ꝓpter ipſam:
A. ſed libere vult ⁊ poteſt ea nō velle. ¶ Ad primū ar
Ad primū gumentū dicendū per interēptionē minoris tā ſyl
pricipale. logiſmi pricipal': ꝗ ꝑſimili: q2 de⁹ pōt nō facere ⁊ nō
velle q̄d vult: ita ꝙ voluntas ſua eſt indifferens ad
velle ⁊ nolle q̄dcunq3 aliud a ſe: niſi ꝙ diſtinguen
B. dum eſt de indr̄a: q2 aliquid pōt eſſe indifferēs ad
aliqua dupliciter. Uno mō ſic ꝙ nō eſt in actu ali
cuius eoꝝ: ſed eſt mere in potētia cōtingenter ad
vtrunq3: vt ſortes ſtans eſt mere in potētia ad ſe
dendū vel currendū. Alio mō aliquid eſt indrn̄s
ad plura ſic ꝙ eſt ſub vno eoꝝ: ſed quia ſibi ſm ſe
et abſolute cōſiderato nō repugnat oppoſitū: ideo
dr̄ ſm ſe indrn̄s ad vtrunq3: ⁊ iſtud poteſt eſſe du
pliciter. Uno mō ſicut ſubiectū ad act⁹ oppoſitos
realiter ab ipſo differentes: ſicut ſortes eſt indrn̄s
de ſe ad ſedere vel currere: Dato ꝙ actu ſit ſub al
tero eoꝝ: ⁊ hoc mō voluntas diuina nō eſt indrn̄s
ad velle ⁊ nolle cū ipſa realiter ſit finis actus. Alio
modo eſt aliquid indifferēs ad plura nō ꝑ modū
ſubiecti ad actus ſibi inherentes: ſed per modum
potentie reſpectu obiectoꝝ in qua poteſt per actū
ſuum tendere vel non tēdere q̄tum eſt de ſe: licet
actu tendat in vnū eoꝝ determinate: ⁊ hoc modo
voluntas diuina: ⁊ ſuū velle q̄d eſt idem cū ea ē in
C. differens ad oīa volita creata: ⁊ q̄d dr̄ contra hoc:
q2 illud quod ē indifferēs ad plura indiget deter
minari per aliud: ⁊ ſi eſt indifferēs ad plures act⁹
differt realiter ab vtroq3: Dicendū ꝙ illud q̄d ē in
differēs ad plura quoꝝ neutrū h3: indiget deter
minari ad alteꝝ: ſed ſi habeat alteꝝ ipſorum actu
ſit tamē indifferēs ſit per modū ſubiecti ad act⁹ dif
ferentes a ſubiecto: licet tale nō indigeat determi
nari: q2 tā alteꝝ h3 determiate: tamē tale h3 cauſā
inherentie illius act⁹ differentis: ſi vero indifferēs
ſit ad plura quoꝝ vnū actu hētur nō repugnat rei
ſm ſe ⁊ abſolute oppoſitū: nec eſt indrā per modū
ſubiecti ad actus inherētes: ſed ꝑ modū potentie:
vel actus ad diuerſa obiecta: tale nō indiget deter
minari: q2 iā determiatum eſt: nec h3 cauſam ali
cuius ſibi inherentis: q2 nihil ſibi inheret: ⁊ talis eſt
indifferātia voluntatis diuine ad diuerſa volita:
q2 ab eterno vult vnū determinate: ⁊ libere: ꝓpter
quod oppoſitū nō repugnat: nec eſt indrā volūta
tis ad act⁹ differentes ſibi inherētes: vt ſubiecto.
ſed eſt in drā potētie ⁊ actus indrn̄tis ab ea ad di
uerſa obiecta: ⁊ iō nō indiget determinari ab alio:
nec habet cauſam alicuius ſibi inherentis. ¶ Ad
D. ſecundū dicendū ꝙ non eſt intentio Dionyſii aſſi
Ad ſcdm milare diuinā actionē illuminatōi q̄tum ad neceſ
ſitatē: ſed q̄tū ad vniuerſalitatē. vn̄ ip ſic nō redu
plicat illud q̄d dixerat: nō rōcinans: neq3 eligens:
ſed aſſimilat in hoc ꝙ bonitas dei diffundit ſeipſ
ſam: q2 ipſa tendit in omnia ſicut lux ſolis in omīa
ſenſibilia ſibi ſuppoſita ideo non valet.

Vtrum deus āgat ex neceſſitate iuſtitię. Queſtio quinta.

E. Queſ. v.
Arg. i.
Poſtea queritur. vtrum deus agat ex neceſſitate iuſtitie. Et videt ꝙ ſic q2 vt dr̄ prime Thi. ii. de⁹ ſeipſum negare nō poteſt: ſed ſeipſum negaret ſi ſm
In op. iniuſtitiā nō ageret cum ipſe ſit iuſtitia: ꝗ ſolū pōt agere quod iuſtū eſt. ¶ In cōtrarium eſt: q2 ſi deus ageret ex neceſſitate iuſtitie non poſſet gratis
ex miſa alicui cōdonare totam penā ei debitā. Hoc
F. aūt eſt incōueniens ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Deum
Reſſio. agere ex neceſſitate iuſtitie poteſt dupliciter itelli
gi: Uno modo ꝙ nihil poſſit fieri qn̄ ſi factum eſſet
iuſtum eēt: vel poteſt intelligi ꝙ ex iuſtitia ſua ſic
determinet ad aliquid faciendū ꝙ nō poſſit illud
omittere: vel facere oppoſitū. Si primo modo
adhuc diſtinguendū eſt de iuſtitia: q2 vel ſumitur
large ꝑ cōdecentia: ⁊ iuſtū ꝑ eo q̄d decet: vel ſtri
cte put reſpicit debitū obligationis. Si primo mō
G. ſic de⁹ operat ex neceſſitate iuſtitie: q2 nihil poteſt
facere quin ſi faceret: eſſet iuſtum (hoc eſt ꝯdecēs)
Cui⁹ rō eſt q2 illud quod fit ſm ꝯuenientiam finis
ad quē ē. fit iuſte (.i. decenter:) ſed quicquid deus
poteſt facere ſi fieret: ſm quod fieret congruit bo
nitati diuine ad quā ordinaret vt ad finem: nā bo
nitas diuina eſt regula oīm que de⁹ agit ſicut in oī
bus operabilib⁹ finis eſt principiū (vt dr̄. ii. phi.) ꝗ
quicquid de⁹ poteſt facere ſi fieret iuſtū eēt hoc eſt
cōdecēs. Si vero iuſtitia accipiat ſtricte put inclu
dit debitum obligatiōis: ſic deus nihil agit ex ne
ceſſitate iuſtitie: q2 in deo nulla ē obligatio ad crea
turas: neq3 ad ꝓducendū eas (vt eſſent) neq3 ad
H. cōſeruandum eas. ¶ Si aūt queſtio intelligat ſe
cundo mō. ſ. ꝙ deus ex iuſtitia ſic determinet ad ali
quid faciendū ꝙ non poſſit illud omittere: vel fa
cere oppoſitū: ſic dicendū eſt ꝙ deus nō operat ex
neceſſitate iuſtitie: q2 vt pri⁹ viſum eſt: vel iuſtitia
accipit ſtricte put includit debitū obligatōis: et ſic
conſtat ꝙ de⁹ nō determinat ex iuſtitia ad aliquid
faciendū: imo nihil facit hoc modo iuſtum: q2 non
eſt obligat⁹ ad aliquid faciendū. Uel accipit iuſti
tia ꝑ cōcedentia: ⁊ iuſtū ꝑ eo q̄d decet: ⁊ ſic quicq̄d
deus poteſt facere ſi fieret eēt iuſtum (hoc ē cōde
cēs) tn̄ ex iuſtitia ſic accepta nō neceſſitat ad aliq̄d
faciendū quin poſſit illud omittere. Cuius rō eſt
q2 iſta decentia attendit ex cōuenientia rei ad ſuum
finē vt dictum eſt: ſed de⁹ volendo bonitatē ſuam
nō neceſſario vult alia que ordinant ad ipſam tan
q̄ ad finem vt ꝓbatū fuit ſupra: ꝗ decētia rei ad fi
nem non neceſſitat deū ad aliquid volendū: vel fa
ciendū: quin poſſit illud nolle ⁊ omittere. ¶ Si
I. militer ꝑ pte rn̄dēdū eſt ad illud vtrū deus poſſit
facere que non facit: vel que nō vult: q2 deus nihil
pōt facere qn̄ ſi faceret: eſſet ab eo factū ⁊ volitū:
de⁹ tn̄ pōt facere multa oīa q̄ ſint illa q̄ facit aut
que vult facere: ⁊ intelligo illud de potētia abſolu
ta qua deus poteſt facere quecūq3 cōtradictionē
K. nō iplicāt. ¶ Ad argumētū in oppoſitū dicendū
Ad rā. ꝙ quicquid deus facit totum facit ſm iuſtitiā que ē
quedā cōdecētia: ⁊ hoc modo iuſtus ē: q2 non facit
niſi q̄d ꝯdecet: ⁊ ſic ſeipſū nō negat: ſ3 nihil facit
ſm iuſtitiā que importat debitū obligationis: quia
vt ſic iuſtus non ē: eo ꝙ nulli ē obligatus: neutro
ergo modo neceſſitatur ad agendū ſm iuſtitiam.

Sententia litterę magiſtri in generali et ſpeciali. Diſt. XLIIII.

L. Sentē in glā
Nunc reſtat: Superius determinauit magiſter errorem limitantium potentiam diuinam q̄tum ad facienda. Hic excludit errorem eoꝝ q̄tū ad qualitatē faciendoꝝ. Et diuiditur in tres. Primo excludit errorē ponētiū ꝙ deus non pōt facere me

lioꝛa ꝙ̃ facit. Scḋo determinat vtrū melioꝛi mō poſſit facere ꝙ̃ facit. Tertio determiat ſiue remouet quendā aliū erroꝛē icidentē. Secūda ibi. poſt hec ſciendū. Tertia ibi. preterea ſolet queri. Pꝛia diuidit in duas. Pꝛimo ponit rōnem erroꝝ. Secundo obiicit in contrarium ꝓ veritate. Scḋa ibi.
A. verū hoc habemus ab eis. Et hec eſt diuiſio ꝛ ſn̄ia
In ſpāli. lcōis in gn̄ali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit ꝛ ꝓponit pꝛimo ꝙ quibuſdā videt deū non poſſe facere res meliores ꝙ̃ facit: qꝛ ſi poſſet: et non faceret inuidus eſſet: Et videt argumentū ſequi: qꝛ ſupra arguit Aug. de deo patre ꝙ ſi potuit generare filiū ſibi equalē ꝛ nō generauit inuidus fuit. Et magiſter reſpondet ꝙ nō eſt ſimilis ratio vel argumētatio. filiꝰ ei eſt de ſubſtantia patris: nō aūt creatura. Poſtea pꝛobat ꝙ deus poſſit facere res meliores ꝙ̃ ſunt: qꝛ ſi non pōt aut ideo eſt qꝛ creatura ē ſumme bona: (qḋ falſum eſt) qꝛ ſic creatura creatori equaret: aut qꝛ creatura non eſt capax talis bonitatis: ꝛ hoc non obſtat quia pōt ei maioꝛē capacitatē dare: ꝛ ita poteſt melioꝛa facere ꝙ̃ facit. Poſtea querit vtrum deus poſſit melioꝛi modo facere que facit: ꝛ dicit ꝙ ſi modus ad ſapientiā referat: non poteſt deus melioꝛi mō facere: ſi vero modꝰ faciendi ad rem ipſā referat: maioꝛi eque bono modo et minus bono mō poteſt deus facere res. Poſtea querit vtrum deus poſſit quicquid potuit et ōndit ꝙ non: qꝛ potuit incarnari ꝛ naſci: mō aūt non pōt. Et reſpōdet ꝙ ſicut oēm ſciētiā quā habuit habet modo: nō tamē eodem modo reſpectu rex̄ ſcitarum: propter earum variationē: ita oēm potentiā quam habuit: hꝫ modo: non tn̄ poſſibile eodē modo ſe habet. Unde potentia dei ſemp ſe extendit ad aſſumptionē: tamē qḋ ſemel aſſumptū eſt non poteſt itex̄ de nouo aſſumere: ſꝫ ꝑ eandē potentiam per quam potuit incarnari poteſt modo incarnatus fuiſſe ꝛc.

Queſtio. I.

Vtrū deꝰ potuerit facere aliquā vnā & eandē creaturā melioꝛē ꝙ̃ fecerit.

B. Que 1. Circa diſtinctionem iſtā queruntur tria. Pꝛimū eſt vtrū deus potuerit facere aliquā vnā ꝛ eādē creaturā melioꝛē ꝙ̃ fecerit. Scḋm ē vtrū data qcūqꝫ creatura deꝰ poſſit facere aliā perfectioꝛē ꝑm ſpeciem (ita vt non ſit ſtatus in perfectionibus ſpecificis: ſed ſit ꝓceſſus in infinitum) Tertium eſt vtrū deus poſſit facere vniuerſū meliꝰ ꝙ̃ fecerit
Arg. I. Ad pꝛimum ſic ꝓceditur. Et arguit ꝙ deus non potuerit facere vnā et eandem creaturam ꝑm numerū melioꝛem ꝙ̃ fecerit: qꝛ effectus qui producitur ab aliqua cauſa ꝑm totam virtutem cauſe non poteſt ab ipſa melioꝛari: ſed quelibet creatura producit a deo ꝑm totam ſuam virtutem: nam ꝑm partem ꝓduci non poteſt (cum partem non habeat) ergo ꝛc.
Secūdo ¶ Item quod eſt optimum melioꝛari non poteſt ſed que deꝰ facit ſunt optima Gen. i. Uidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona: ergo ꝛc.
In op. ¶ In contrariū eſt qꝛ quicquid pōt natura: ꝛ deꝰ: ꝛ adhuc amplius: ſed opere nature res melioꝛant ſicut homo de pueritia mutatur in melius ſcꝫ in iuuentutem: ergo ꝛc.
C. Rn̄ſio ¶ Reſponſio. Dicendū ꝙ cū ſit duplex bonitas rei: ſicut eſt duplex entitas: ſcꝫ eſſentialis ꝛ accidētalis: loquendo de bonitate accidentali deꝰ poteſt facere multas creaturas meliores ꝙ̃ ſint. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ deus poteſt facere quodcunqꝫ: ꝛ qḋ nō repugnat nature rei: ſed multis rebus non repugnat habere plures ꝑfectiones accidentales ꝙ̃ habeāt: iſtas etiā quas habent poſſūt habere intenſioꝛi modo: ḡ deus poteſt multas creaturas melioꝛare accidentaliter. ¶ Si autē loquamur de bonitate eſſentiali: aut loquimur de creatura pꝛopꝛie dicta que eſt ſubſtantia completa per ſe ſumpta: aut de creatura large ſumpta que includit oēm naturam creatam ſiue ſit ſubſtantia: ſiue ſit accidens. D. Pꝛimo accipiendo creaturam ſcꝫ pro ſubſtantia cōpleta. et ꝑ ſe ſubſiſtente: Dicendum ꝙ talis non poteſt melioꝛari ꝙ̃tum ad bonitatem eſſentialē et intrinſecā quod pꝫ: qꝛ ſi deus poſſet facere aliquam creaturam melioꝛē ꝙ̃ ſit ꝙ̃tum ad bonitatem eſſentialem: hoc eſſet vel addendo nouā perfectionē: aut intēdēdo pꝛeexiſtentē: nō addendo nouam perfectionem: qꝛ ſicut dicit. viii. meta. ſpecies rerū ſunt ſicut numeri: in quibus addita vel ſubſtracta vnitate mutatur ſpecies: ſic addita vel ſubſtracta quacunqꝫ perfectione eſſentiali ſua re variatur neceſſario ſpecies rei: nec melioꝛat res pꝛeexn̄s: ſed fit noua res et pꝛeexn̄s corrūpitur. Unde ſicut non poteſt fieri ꝙ ternarius manens ternarius habeat plures vel paucioꝛes vnitates ꝙ̃ tres: ſic non poteſt fieri ꝙ res aliqua manens eadem habeat ſucceſſiue plures vel paucioꝛes perfectiones eſſentiales: igit nulla ſubſtantia poteſt melioꝛari ꝑ additionem noue foꝛme: vel ꝑfectiōis eſſentialis. ¶ Item nec per intenſionē ꝑfectionis pꝛeexiſtentis: qꝛ foꝛme ſubſtātiales nō pñt intēdi: vł remitti. vt dictū fuit ſupra. di. xvii. (alioqui ad has poſſet eē motꝰ) qḋ negat philoſophꝰ. v. phiſi. E. ¶ Si vero accipiatur creatura large ꝓ omni re creata naturaliter. tūc aliqua creatura pōt melioꝛari eſſentialiter. ſ. ois foꝛma que ſuſcipit magis ꝛ minꝰ: qꝛ poteſt deduci de gradu iperfectioꝛi ad ꝑfectioꝛem: et hi gradus attendūtur ꝑm eſſentiā ipſius foꝛme vt patuit ſupra cū ageret de caritate. F. Ad pꝛimū pꝛīcipale. ¶ Ad pꝛimū argumētū dicendū ꝙ effectꝰ q̄ ꝓducitur ex aliqua cā ꝑm eiꝰ totā virtutem nō pōt ab ea melioꝛari ſi agat ex neceſſitate nature niſi foꝛte melioꝛatio ꝓueniret ex melioꝛatōe ſubiecti: ſꝫ ſi oīo agat libere et nō ex neceſſitate pōt effectū ſuū melioꝛare: qꝛ nō opoꝛtuit ꝙ a pꝛincipio ꝓduceret ipm ꝑm ſummū ꝑfectōis ſibi poſſibilis: talis aūt cā ē deꝰ qꝛ nō agit ex neceſſitate ſꝫ libere. G. Ad ſcḋm ¶ Ad ſcḋm dicendū ꝙ vnaqueqꝫ res facta a deo bona ē ꝑm ſe: nō autē optima imo melioꝛari poteſt: ſed oīa ſimul dicunt optima in comparatione ad vniuerſum qḋ conſtituunt: talia eīm pꝛoducta ſunt ſicut optime congruebat vniuerſo qḋ deꝰ volebat pꝛoducere. ꝛ ex ipſis conſtituere ſic eīm optimi eſt optima ꝓducere ꝑm Dionyſiū: ꝛ nihilominꝰ deꝰ potuit ꝓducere oīa melioꝛa ad conſtitutionē melioꝛis vniuerſi ſi ſic oꝛdinaſſet.

Vtrū data quacūqꝫ creatura deꝰ poſſit facere aliā perfectioꝛem ſcḋm ſpeciē ita vt nō ſit ſtatus in ꝑfectōibus ſpecificis: ſed ſit proceſſus in infinitum. Queſtio ſecunda.

B. AD ſecundum ſic proceditur
Que.i. Argu.i. ⁊ videtur ꝙ deus poſſit facere (quacūq̄ ſpecie data) perfectiorem: q: res ꝓcedūt a deo ſicut numeri ab vnitate (ſm Dionyſium) ſed ab vnitate procedūt nūeri in infinitū: ita ꝙ data q̄tacūq̄ ſpē nūeri adhuc pōt maior dari: ergo ſimiliter res ꝓcedunt sic a deo ꝙ data quacunq̄ ſpecie q̄tuncunq̄ perfecta adhuc poterit ꝑfectior inueniri: ⁊ ſic ſemper. igitur deus poteſt facere creaturā meliorem q̄ fecerit procedendo in infinitum.
Secūdo. ¶ Item de⁹ poteſt facere omne illud qđ non implicat cōtradictionē: ſed īfinitas ſpecies eē (ſaltem in potentia ⁊ ſucceſſiue) nō implicat cōtradictionem ſicut dictum fuit prius de ſpeciebus figurarum ergo ⁊c.
In op. ¶ In contrariū arguitur: q: deus fecit aliquam rem qua nulla poteſt eſſe vilior: vel īferior (vt eſt materia prima) ergo fecit aliquā aliam qua nulla poteſt eſſe nobilior: vel ſuperior; non poteſt ergo facere aliquā meliorem q̄ illa ſit.
I. Rñſio. Opio.i. ¶ Reſponſio. Circa queſtionem iſtam duplex eſt opinio. Vna quorundā dicentium ꝙ talis ꝓceſſus in infinitum eſt poſſibilis: nō ſic ꝙ ſit q̄ſq̄ deuentum ad infinitas ſpecies actu: ſed quia nunq̄ ē dare ita perfectam quin poſſibile ſit dare perfectiorē.
K. Rō.i. ¶ Confirmat hec opinio. primo q: potentia dei ē infinita non ſolū vt eſſentia: ſed vt potentia: ſʒ nō eſſet infinita vt potentia niſi poſſet producere infinita ſm perfectiones ſpecificas ğ ⁊c. Maior conceditur ab omnibus: minor probat q: ponitur vt potentia includit reſpectum ad obiectū poſſibile: ⁊ iō non eſt infinita ſub rōne potentie niſi poſſit in infinita obiecta: nec ſufficit ꝙ illa ſint infinita ſm multitudinem numeralē: q: ſicut eſſentia nō eſſet infinita ſimpliciter ſm rōnem eſſentie ſi eſſet determinata ad aliquā ſpeciem (dato ꝙ eſſet infinite intenſa in illa ſpecie: vt ſi poneremus calorem infinite intenſum) ſic nulla potentia eſt infinita ſimplicit ſm rōnem potentie ſi obiectum eius ſit infinitum ſolum ſm numerum ⁊ limitatū ad ſpeciem: ſed oʒ ꝙ ſit infinitum ſm perfectiones ſpecificas: et hec
Rō.ii. fuit minor: ſequitur ergo cōcluſio. ¶ Secundo cōfirmatur eadem concluſio ſic: deus poteſt quicq̄d non implicat cōtradictionem ſed poſſe fieri nobiliorem creaturam (quacunq̄ data) non implicat cōtradictionē: ergo ⁊c. Minor probat quia illud quod non ponit infinitatem in rebus creatis nō implicat contradictionem: ſed ponere ꝙ data quacūq̄ creatura adhuc poſſit dari nobilior: nō ponit aliquam infinitatem: q: cum illa quā tu das ſic finita poterit excedi ab alia finita: ğ iſtud non implicat aliquā cōtradictionē: eſt ergo deo poſſibile. ¶ Tertio pro-
Tertia batur idē ſic. deus ꝓducit ſpecies rerum ſm rōes ideales: ſed infinite idee ſunt in deo: ergo de⁹ pōt ꝓducere infinitas ſpecies: minor probatur: q: eſſentia diuina vt imitabilis a creatura hʒ rōnē idee ſed cum ipſa ſit infinite perfectionis eſt etiā infinite imitabilitatis: ğ hʒ rōnem infinitarū idearum ğ
L. ⁊c. ¶ Quicquid ſit de cōcluſiōe rōes tamē iſte non
Impro. prima rō. cogunt. cum eñ primo dicit ꝙ potentia dei eſt infinita nō ſolum ſub rōne eſſentie ſed ſub rōne potētie poſſet dici ꝓbabiliter ꝙ non: q: licet ea que inſunt deo ſm ſe ⁊ abſolute ſint infinita ſaltē intenſiue non ſolum ſub rōne eſſentie: ſed ſub rōne propria: tñ illa que nō inſunt deo niſi in habitudine ad creaturas: et qb⁹ correſpōdet correlatiue aliqd in creaturis nō poſſunt eſſe īfinita ſub ſua ꝓpria rōe: ſicut dicimus de ideis: q: eñ eſſentia diuina nō hʒ rōneʒ idee niſi ꝓut eſt imitabilis a creaturis. ideo ſicut nulla creatura eſt infinita: ſic nulla idea ī deo eſt infinita ſub propria rōe idee: correſpondent eñ ſibiinuicem imitabile et imitatum: ⁊ vnuʒ ponit in rōne alterius: cum igitur potētia ꝓprie dicta de q̄ loquimur non inſit deo niſi in habitudine ad creaturas: que ſole proprie dicuntur poſſibiles (ꝑſone eñ diuine ſunt neceſſarie) ideo non oportet dato ꝙ eſſentia diuina ſit infinita ꝙ potētia ſub ratione potentie ſit infinita cū nec aliqua creatura: nec oēs ſimul ſint infinite: vel eſto ꝙ maior ꝓpoſitio conceditur: tunc dicendum eſt ad minorem per interēptionem q: non oportet ad hoc ꝙ potentia ſub rōe potentie ſit infinita ꝙ poſſit producere infinita ſm M.
perfectiones ſpecificas. Qđ patet cōtrario medio illius qđ iſti faciunt: q: ſicut ſe habet infinitas eſſentie diuine ad perfectiones abſolutas: ſic ſe habet infinitas potentie ad infinitatem poſſibilium: (vt ipſimet accipiunt) ſed infinitas eſſentie diuine non requirit ꝙ includat infinitas perfectiones abſolutas ſm rōnem ſpecificam differētes: immo ꝑfectiōes que ſunt in deo (ſcʒ quas ſimpliciter melius eſt habere q̄ eis carere) ſunt finite multitudine ſed ex hoc ſolo ſola eſſentia diuina dr̄ infinita: q: continet infinite ſm intenſionē vt ſic loquar omēs perfectiōes abſolutas poſſibiles: q̄uis ille ſint multitudine finite: ergo ſimiliter infinitas potentie diuine nō requirit ꝙ poſſit in īfinita poſſibilia ſpecie differentia: ſed ſufficit ꝙ poſſit in oīa poſſibilia dato ꝙ ſint finita multitudine formali: ⁊ ſpecifice dū tamē poſſit in ea infinito modo; qđ ſit dū ſub ſingulis ſpeciebus multiplicabilib⁹: ⁊ non tm̄ in vna vt arguebat poteſt infinita indiuidua ſucceſſiue ꝓducere: ſic ꝙ aduenientib⁹ poſterioib⁹ priora nō recedāt ab eius cauſalitate (vt dictum fuit in precedente diſt) ¶ Ad ſecūdā rōnem dicendum ꝙ ipſa
N. Solu. petit principiū cum aſſumit ꝙ oē finitum poteſt excedi a finito: q: hoc non eſt verū niſi ponatur poſſibilis ꝓceſſus in infinitū: ſi eñ eſt ſtatus tūc eſt dare ſupremum finitū qđ nō poterit excedi niſi ab in
O. Alia ſol. finito: ⁊ q: de ꝓceſſu in infinitū querit: iō illud aſſumere eſt petere qđ erat in principio. ¶ Vel dicē dum clarius ꝙ dīc qđlibet finitum rōne qua finitum abſolute poſſit excedi a finito nō implicat cōtradictionē: ſed dicere ꝙ ſupremū finitū poſſit excedi ab aliquo finito implicat contradictionē: q: ſi excederetur ab alio finito iā non eſſet ſupremum inter finita qui autem ponit ſtatum in gradibus rerum ponit ſupremum: ⁊ ideo ſm ipſum eſt clara contradictio dicere ꝙ qđlibet finituʒ poſſit excedi ab alio finito. ⁊ preter hoc petitio principii: q: q̄ſtio de ꝓceſſu rerū in infinituʒ eſt queſtio: an ſit in eis dare ſupremum an nō: propter quod aſſumere ꝙ nō ſit dare ſupremuʒ ſicut recte aſſumitur cū dicit ꝙ quodlibet finitum poteſt excedi ab alio finito: ē
P. Solu. aſſumere quod petitur. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ licet eſſentia diuina ſit infinite perfectionis in ſe: tamen non eſt infinite imitabilitatis a creaturis q: ſm ſe totam: ⁊ totaliter non eſt imitabilis: niſi poneretur ꝙ deus poſſet facere alium deum quod ē
Q. Opi.ii. impoſſibile Unde nullo modo ſunt in deo infinite idee ſpecierū (vt magis patebit). Alius modus dicendi eſt ꝙ in perfectionib⁹ ſpecificis creaturū non eſt poſſibilis ꝓceſſus ī infinitū: ſʒ eſt dare vel

dari poteſt creatura ita perfecta ꝙ nõ poteſt dari
Prob. i. perfectior. ¶ Hoc aũt probatur primo ſic. cuilibet ſpeciei poſſibili in rebus creatis reſpondet aliqua idea in deo: ſed in deo nec ſunt nec eſſe poſſunt infinite idee ſimul: nec ſimul nec ſucceſſiue: ergo in rebus creatis nec ſunt nec eſſe põt infinite ſpe-
A. cies: nec ſucceſſiue. maior pȝ. ſed minor ꝓbatur du-
Pro. mi. pliciter. primo: qꝛ in habentibꝰ per ſe ordinem: in ſuperiori continetur perfectio inferioris (vt in ſenſitiuo vegetatiuũ: ꝛ in intellectiuo ſenſitiuũ) ſed inter ideas ſpecierũ eſt per ſe ordo ſm rõnem: ſicut eſt ordo ſm rem inter ſpecies rerum: ergo omniũ ideaꝝ que ſunt actu in deo vna continet omnium aliarũ perfectões: ſi ergo eſſent actu infinite idee vna earũ eſſet infinite perfectionis: quod eſt impoſſibile qꝛ ſm talẽ ideã poſſet producere aliquã ſpeciem infinite pfectiõis (etiã aliis nõ productis) non em̃ eſt neceſſarium ꝙ deus priꝰ producat ſpeciem minus perfectã: ꝙ̃ magis perfectam: potuiſſet em̃ produxiſſe angelũ ante mundum corporeũ eſſe aũt in rebus creatis aliquam ſpeciem infinite
B. perfectionis eſt impoſſibile: quare ꝛc. ¶ Secũdo
Pro. ii. ꝓbatur eadem minor ſic. in per ſe ordinatis in quibus eſt dare perfectiſſimum ꝛ imperfectiſſimũ tã ꝙ̃ terminos oĩa claudentes impoſſibile eſt eſſe ꝓceſſuȝ in infinitũ: ſed in ideis diuinis que ſũt actu in deo eſt per ſe ordo rõnis (vt dictum eſt) eſt etiã in eis dare perfectiſſimam: ꝛ imperfectiſſimam tã ꝙ̃ terminos omnes alias claudentes: ergo impoſſibile eſt ꝙ ſint infinite. Maior patet: quia contra rõnem infiniti eſt claudi terminis: Minor ꝓbatur quia idee ſicut et ſpecies rerum differunt ſm gradum maioris et minoris perfectionis: ita ꝙ nũꝙ̃ due poſſunt eſſe in eodem gradu perfectionis: ꝗ inter ideas que ſunt actu in deo eſt aliqua imperfectiſſima reſpectu oĩm aliarũ ꝛ aliqua perfectiſſima reſpectu omniũ ſemꝑ em̃ ĩ datis eſt aliqua que cõtinet oĩm perfectiones: et hec eſt perfectiſſima: et alia que deficit ab oĩm aliarum perfectionibus: et
C. hec eſt imꝑfectiſſima: ꝛ inter has omnes alie con-
Inſtãtia tinentur tanꝙ̃ medie inter termĩos: quare ꝛc. ¶ Sȝ diceret aliqs ꝙ lȝ inter duos terminos finite diſtãtes non poſſunt eſſe media infinita: tamen bene poſſunt eſſe inter terminos infinite diſtãtes: idea aũt imperfectiſſima diſtat in infinitum ab idea ꝑfectiſſima: cum illa ponatur infinita: ꝛ finitum diſtat ab infinito infinite: quare inter illas duas ideas
So. inſt. poſſunt eſſe medie infinite. ¶ Et dicenduȝ ꝙ hoc non valet. Primo modo qꝛ ſi poneretur idea infinita poſſibile eſſet dare in rebꝰ ſpeciem infinitã: Sed illa dari non poteſt multo minꝰ in ſubſtãtia ꝙ̃ in ꝙ̃titate continua: vel diſcreta: quare ꝛc. Secundo qꝛ dato ꝙ illa eſſet infinita: tamẽ inter alias aliqua eſſet immediata ſm actũ quia inter omnes eſt ordo: tunc quererẽ de illa ſi eſt finita an infinita ſi finita inter ipſam ꝛ imperfectiſſimã eſt finita diſtãtia: et ſic inter ipſas nõ poterit eſſe infinita media: nec per conſequens prius erant infinita inter perfectiſſimam et imperfectiſſimam: qꝛ quicquid cõtinetur actu intra primã diſtantiã continetur intra
D. ſecũdã excepta vna que ponitur terminus cuiꝰ additio non põt facere de finito infinituȝ. Si vero dicatur eſſe infinita: Cõtra. ſicut infinito ſm ꝙ̃titatẽ nõ põt eſſe maius ꝙ̃tũ: et infinito ſm multitudinẽ non põt eſſe maior multitudo: ſic infinito ĩ genere ſubſtantie nõ poteſt eẽ aliquid maius vel perfectiꝰ intra genus ſubſtãtie: ſed ſuprema ſpecies eſt pfectior ꝙ̃ illa que ponitur ei immediata: ꝗ illa nõ põt eſſe infinita: qđ aũt dictum eſt de ſpeciebus reruȝ ſi eſſent: intelligendũ eſt de ideis ſpecierũ que ſũt in deo: non ſunt ergo idee ſpecieꝝ actu infinite: ꝛ ſimul. ¶ Item nec poſſunt eſſe infinite ſucceſſiue E.
et in potentia: qꝛ idee que actu ſunt in deo nõ ſolũ ſunt ſpecierum que nũc ſunt: ſed oĩm que eẽ põt: vt em̃ patuit ſupra. diſt. xxxix. deus ſcit et neceſſitate nature habitudines reꝝ inter ſe ꝛ ad deum ſȝ omnem compoſitionẽ ꝛ diuiſionem poſſibilẽ: ꝛ iõ ſcit ab eterno neceſſario nececeſſitate abſoluta: et non ſolũ ex ſuppoſitione que ꝛ quot ſpecies poſſũt imitari eſſentiam ſuã ſub rõne idee. propter quod neceſſario habet oẽs ideas quas aliquo modo poteſt habere. ꝓbata eſt ergo perfecte minor. ſequitur ergo concluſio. ¶ Itẽ ſicut deꝰ ꝓbatur eſſe prima F.
cauſa ex ordine cauſaꝝ per ſe: ita probatur eſſe prim ꝛ ſumme perfectum ex ordine perfectionũ ſpecificarum: ſed prima probatio nulla eſſet: ſi in cauſis efficientibus eſſet proceſſus in infinituȝ: ergo nec ſecũda ſi ſit in perfectionibus ſpecificis poſſibilis proceſſus in infinitũ: et ita videtur ꝙ non poſſunt eẽ ſpecies reꝝ infinite: etiam ſucceſſiue. ¶ Ad rões G.
in oppoſitum reſpondendũ eſt: Et ad primũ argumentum qđ probat proceſſum in infinitum eẽ poſſibilẽ in gradibus ſpecieȝ: qꝛ ſpecies ſunt ſicut numeri. Dicendũ ꝙ ſimilitudo non eſt ad ꝓpoſituȝ: Ad prim pncipale.
qꝛ proceſſus in infinitũ in numeris non eſt per acceſſum ad vnitatem cũ ſit dare numerum ꝓpinquiſſimum vnitati (.ſ. dualitatẽ:) ſed eſt per receſſum a dualitate: ecõtrario proceſſus qui ponitur in infinitum in ſpeciebus rerum nõ eſt per receſſum eoruȝ a deo cũ ſit dare infimam ſpeciem maxime diſtantem a deo: ſed ponitur per acceſſum ad deum. Propter quod in nullo eſt ad ꝓpoſitum. Dictum ergo Dionyſii non eſt intelligendum ꝙ̃tum ad infinitatem: ſed ꝙ̃tum ad compoſitionem: qꝛ ſicut numeri ꝙ̃to plus diſtant ab vnitate, tanto incidunt in maiorem compoſitionẽ: ſic res create ꝙ̃to plꝰ diſtant a deo tanto ſunt compoſitiores: ſi vero ex alio ſumeretur argumentũ (ſcȝ ꝙ qꝛ ſpecies numerorum ꝛ figurarum ꝓcedunt in infinitum: ſic poteſt eſſe in ſpeciebꝰ ſubſtantie: ꝛ alioꝝ generum) nõ valet qꝛ figure et numeri non dicunt ſm ſe aliquam naturam: ſed modos reꝝ qui variari poſſunt in infinitum abſqȝ variatione rerum ſm ſpecieȝ: vt numeri variantur per ſolam pluraficationẽ indiuiduorum ſub ſpecie et figure per variam poſitionẽ partium: Figura em̃ nõ eſt aliud ꝙ̃ talis vel talis poſitio partium in toto: nec dicit aliquã rem ſm ſe niſi modum rei qui eſt ordo partium qui variari poteſt in infinitũ in nulla natura ſpecifica variata: et iõ ꝓceſſus figurarũ in infinitũ nõ arguit ꝓceſſũ naturaꝝ ſpecificaꝝ in infinitũ. ꝛ per hoc pȝ ad ſecundum.

Vtrum deus poſſit facere vniuerſum meliꝰ ꝙ̃ fecerit. Queſtio. III.

H. Que. iii. Arg. i.

TErtio queritur vtrũ deꝰ poſſit facere vniuerſuȝ meliꝰ ꝙ̃ fecerit. Et videtur ꝙ nõ qꝛ oĩ bono nihil põt eẽ meliꝰ (qꝛ qui oẽ dicit nihil excipit) ſȝ vniuerſum includit omne bonum: ergo vniuerſo nihil poteſt eſſe melius: quia nec aliõ. ¶ Itẽ bonitas eoꝝ Secũdo

que ſunt ad finem penſatur ex fine: ſʒ vniuerſum ordinatur ad finem quo non poteſt eſſe melior: ſcʒ ad deū: ergo ſimiliter vniuerſo nihil poteſt eē melius. ¶ In contrariū arguit̄: qꝛ bonitas toti⁹ depē-
In op. det ex bonitate partiū: ſed partes vniuerſi poſſūt eſſe meliores ꝙ̄ ſint: et extenſiue quia plures: ⁊ in-
I. tenſiue ꝙ̄tū ad bonitates accidētales: ergo ⁊c. ¶ Re-
Rñſio. ſponſio. Uniuerſum poteſt accipi tripliciter. Uno modo ꝓut includit oē ens increatū, ⁊ creatū: qḋ ē
Priō dr̄ actu: ⁊ qḋ in potentia: ⁊ ſic nō loquimur nūc de vni-
vniuerſū uerſo: qꝛ conſtat ꝙ tali vniuerſo nihil poteſt eē melius: qꝛ includit oē bonū qḋ eſt: ⁊ qḋ eſſe poteſt: et
Secūdo. de hoc ꝓcedit pꝛimū argumentū. Alio mō accipit̄ vniuerſum ꝓut includit oē ens actu increatū: ⁊ creatum: ⁊ ſic dicunt aliqui ꝙ vniuerſo ſic accepto nihil pōt eſſe melius: qꝛ in eo includit̄ de⁹: ſi cuʒ mille
M. mūdis: vel cū mūdo meliorato nō eſt aliqd meli⁹
Opīo.i. ſe ſolo. qḋ probat̄ pꝛimo: qꝛ maior eſt cōparatio pū-
Rō.i. cti ad lineā ꝙ̄ bonitatis cuiuſcꝫ create entis ⁊ poſſibilis ad bonitatē diuinā: ſed linea ⁊ punct⁹ ſimul non ſunt aliqd mai⁹ ꝙ̄ ſola linea: ergo bonitas diuina cū oī bonitate creabili: ⁊ creata nō eſt aliquid
L. meli⁹ ſeipā ſola ¶ Secūdo qꝛ hoc videt̄ dicere ſcri-
Rō.ii. ptura Exo. xxxiii. oñdā tibi oē bonū qḋ nō eſſet ſi
M. alia cōnumerata cū ipſo conſtituerent aliqḋ totuʒ
Imp.o. melius: quare ⁊c. ¶ Iſtud autē videt̄ mirabile licʒ eñ bonitas diuina nō meliorет̄: nec deterioret̄ bonitate creaturaꝝ addita: vel ſubſtracta: tamen oīno videt̄ ꝙ duo bona: vel plura bona ſint aliquid melius ſaltē extēſiue: ꝙ̄ vnū illoꝝ: maxime qñ in vno nō includit̄ alteꝝ formaliter ſicut in hoīe includitur rationale: propter quod homo et rationale nō ſunt plura entia: nec plura bona ꝙ̄ ſolus homo: ſed bonum diuinum: et bonū creatū ſunt plura bona ſicut plura entia: nec bonū creatū includit̄ in bono increato formaliter: et in actu: ſed ſoluʒ cauſaliter ⁊ in potētia: ergo vt videt̄ bonū diuinū: ⁊ bonum creatū ſunt aliquid melius ſaltē extenſiue ꝙ̄
N. ſolū bonū diuinuʒ: nec aliquis ſane mentis poteſt
Ad rō.i. concipere ꝙ duo non ſint plura vno. ¶ Primum argumētū de linea ⁊ puncto nihil valet: qꝛ aut pūctus eſt ſola priuatio vlterioris continuationis in linea et ita nihil ponit ſuper lineā: aut ſi punctus ſit aliquid poſitiuum non tamen eſt ꝙ̄tus. Propter quod nihil ꝙ̄titatis addit ſuper lineam: ⁊ ideo nō eſt mirum ſi linea cum puncto non eſt maior: quia linea et pūct⁹ nō ſūt plura ꝙ̄ta: ſed res creata quedam bonum eſt: Alioquin deus creando mundū nihil boni feciſſet: nec ſcriptura dixiſſet Gene. i. Uidit deus ꝙ eſſet bonū: ⁊ ait faciamus ⁊c. Propter qḋ bonum creatum additum bono diuino ſunt aliquid melius extenſiue altero ſolo. ¶ Ad aliud di-
O. cendum ꝙ deus oſtendendo ſe beatis oſtendit a-
Ad ſcḋaʒ lia in ſe: ⁊ ideo oſtendit omne bonū creatum ⁊ increatum: ⁊ non ſe ſolum. ¶ Tertio modo accipit̄
Tertio vniuerſum ꝓut ſolū includit omne ens creatū qḋ
mō dicit̄ eſt actu: ⁊ creabile qḋ eſt in potētia. ⁊ ſic queſtio po-
vniuerſū teſt dupliciter intelligi. Uno modo vtrum de⁹ poſſit facere vniuerſum oīno aliud ſʒ ſpeciem qḋ ſit
P. iſto mundo melius. Alio modo vtrum deus poſſit facere vniuerſuʒ quod nūc eſt melius ꝙ̄ modo ſit. Primo modo intelligendo quodcūcꝫ dicendū eſt ꝙ non: Cuius ratio eſt: qꝛ quecunqꝫ incidūt in vnum ordinem per ſe pertinent ad vnum vniuerſum. Uniuerſum eñ dicit vnuʒ per aggregationē omnium habentium inter ſe: ⁊ per ſe ordinem: ſʒ omnes ſpecies entes: et poſſibiles habent inter ſe ordinem quare ⁊c. Minor probatur qꝛ ſicut ſpecies nūerorum neceſſario habent inter ſe ordinem ſic ⁊ ſpecies rerū: vnde ſi eſſet poſſibile ꝙ deus produceret nouas ſpecies ſuper ſupremum angelū: vel aliquas corporeas preter eas que nunc ſunt: ſi ille que nunc ſunt non ſe habeant immediate neceſſario inciderent in eundē ordinem cum illis que nūc ſunt ⁊ pertinerent ad idem vniuerſum. ex quo pʒ ꝙ licet deus poſſet facere plures mūdos: ſolo numero differentes: non tamē ſpecie: qꝛ oēs ſpecies in vnum ordinem coincidūt. ¶ Si vero queſtio intelligatur ſecundo modo (ſcʒ vtrum deus poſſit facere vniuerſuʒ qḋ nunc eſt melius vel ſimile ſʒ ſpe- Q.
ciem melius ꝙ̄ iſtud ſit: quia eadem queſtio eſt. ¶ Sic dicendū eſt ꝙ cū vniuerſum ſit vnum aggregatione continens plures partes habentes ordinē inter ſe: ⁊ ad finē (quēadmodū exercitus vt dicit̄ in fine. xii. metaphiſice) bonitas eius conſiſtit in tribus. ſ. in bonitate partium: et ex bono ordīe earum inter ſe ⁊ ex bono ordine earum ad finem. Et de R.
his tribus dicetur: ⁊ pꝛimo de bonitate partiū: hec eñ poteſt meliorari extenſiue ꝓductione plurium partium: vel intenſiue perfectione preexiſtentium: extenſiue productione plurium partium: ꝙ̄tum ad indiuidua ſm̄ omnes: ſed qꝛ indiuidua nō ſunt principales partes vniuerſi: ideo de hac melioratiōe non intendunt mouentes hanc queſtionem: ſed ꝙ̄tum ad productionem nouarum ſpecierum non bene conſtat an poſſit meliorari: quia cum ſpecies reruʒ poſſibiles ſint finite (vt patet ex precedēte queſtiōe) incertū eſt an oēs ſint ꝓducte an nō. qꝛ ſi oēs ſint producte vt eſt ſatis probabile: qꝛ nulla rō eſt quare quedā eſſent producte ⁊ alie nō tunc non poteſt meliorari vniuerſum per productionē nouarum partiū. Si vero non oēs ſint ꝓducte: tunc ꝓductione earum poſſet meliorari vniuerſum: ſed melioratum ſe haberet ad ſeipſum vt nunc eſt: ſicut totum ad partem. ¶ Si vero agat̄ S.
de melioratione per intenſionem bonitatis partiū nunc exiſtentiū ſic meliorari non poteſt quo ad bonitatem ſubſtantialē (vt pʒ ex precedēte queſtiōe) ſed quo ad bonitatem accidentalē: conſtat ꝙ partes meliorari poſſunt: ⁊ per ꝯñs totum: ſic tamen (vt qdam dicūt) ꝙ oēs partes meliorentur: Alioquin ſi quedam meliorarentur ⁊ quedam nō: vel omnes: ſed non proportionabilit̄ non remaneret harmonia inter partes ꝙ̄tum requirit bonitas vni- T
uerſi. ¶ Iſtud autem non intelligo niſi iſta proportio habeat valde magnam latitudinem quia conſtat ꝙ tota natura humana in ſtatu innocentie in quo inſtituta fuit: fuit melior accidentalit̄: et ꝙ̄ ad animam ꝙ̄ nunc ſit: et tamen terre partes vniuerſi nō fuerunt proportionabilit̄ meliores ꝙ̄ nūc ſint: celum enim et planete: etiam ſtelle non fuerunt melioris conditionis ꝙ̄ nunc: nec omnia elementa: (ſaltem ignis ⁊ aqua) et forte idem eſt de multis mixtis: ergo vel tunc non erat proportio inter partes vniuerſi: vel non eſt nunc: ⁊ ita vel mundus non fuit bene inſtitutus: vel nunc non bene procedit: quia non proportionabiliter nec harmonice: quorum neutrum eſt verum: Non ergo requirit bonitas vniuerſi ꝙ omnes ſpecies eius ſemper ſe habeant in eadem proportione

quo ad bonitates accidentales: Alioquin ſi tota
vna ſpēs que forte reperit tm̄ in vna parte mūdi
alteraret in meliꝰ: vel in peius ſicut forte frequēter
fit: oporteret oēs alias cōſimiliter alterari: vel ſol
ueret frequēter ꝓportio ⁊ bonitas vniuerſi: quod ē
A. abſurdū. ¶ Dicēdū ergo ꝙ deꝰ poteſt meliorare vni
Opinio. uerſuꝫ meliorādo partes eiꝰ oēs: vel quaſdā ſoluꝫ
vel vnā tm̄: nec ꝓpter hoc ſoluit harmonia vniuerſi:
q̄ principaliter cōſiſtit in gradu ⁊ ꝓportiōe bonita
tum eēntialiū que variari nō pnt. Secūdario autē
conſiſtit q̄ntū ad eſſe nature in curſu ⁊ habitudine
quā hnt res inferiores inter ſe ſm impreſſionē cor
porum celeſtiū: et hec hitudo nunꝙ̄ mutat ſm na
turā: qr licet varient impreſſiones celi reſpectu di
uerſarū partium mūdi ꝓpter motū ſol' ⁊ planetaꝝ
in circulo obliquo: tm̄ hoc nunꝙ̄ mutat ſm natām
quin inferiora regant ⁊ ordinent ſm ſupiora ea tm̄
que bene ſe hnt ſm hunc modū per potētiā diuinā
meliora eſſe pnt: oīa ſimul: vel quedā ſolum. vel vnū
tm̄: ⁊ quicquid hoꝝ fieret melioraret vniuerſuꝫ q̄
ad bonitatē accidentalem partiū: qr illa ſecūdaria
bonitas poteſt recipere intenſionē: ⁊ alteriꝰ boni-
tatis accidental' additionē: nec tn̄ propter hoc pi-
ret prima bonitas ⁊ ſi periret recōpenſaret per ali-
quid melius: qr deꝰ poteſt facere ſine cauſis ſecū-
dis quicquid facit cū eis: ⁊ adhuc ampliꝰ: ⁊ ſic patꝫ
B. qualiter vniuerſum pōt meliorari melioratiōe par
tium ſm ſe. ¶ Utrū aūt poſſit meliorari q̄ntum ad
ordinē partiū inter ſe. patꝫ ꝙ nō: loquēdo de ordi
ne quē habent q̄ntū ad gradus ſubſtantiales ⁊ ſpe
cificos qui non recipiūt intenſionē: nec remiſſionē
nec additionē vel ſubſtractionē intrinſecā quicquid
ſit de additione extrinſeca nouaruꝫ ſpecieꝝ: de q̄
dictum eſt prius. loquendo aūt de ordine quē hnt
in accidentibus ſm impreſſionē ſuperioꝝ corpoꝝ
(vt pote) ꝙ grauia tendūt deorſum: ⁊ leuia ſurſuꝫ
⁊ ibidē cōſeruant: ſic videt ꝙ talis ordo: vel hitudo
poſſit meliorari: poſſent eīn grauia efficaciꝰ: ⁊ per
fectius conſeruari deorſum: ⁊ leuia ſurſum ⁊ ſimi
liter eſt in hitudinibus aliarū rerum. ¶ Quātum
C. autē ad ordinē reꝝ in finem: bonitas huius ordi-
nis conſiſtit in fine: ⁊ in efficacia aſſequendi fineꝫ:
q̄tū ad finem ipꝫ ordo ille meliorari nō pōt: qr ad
meliorē finē vniuerſum ordinari nō pōt ꝙ̄ ad deū
ſed q̄tū ad efficaciā aſſequendi finē illū (cū aſſecu
tio finis quo ad creaturas irrationales ſit repreſē
tatio diuine bonitatis ⁊ quo ad rōnales ſit partici
patio diuine bonitatis per cognitionē ⁊ amorem)
non video quare meliorari non poſſit: melioratis
eīn rebus in naturalibꝰ perfectiꝰ repñtaret diuina
bonitas ⁊ melioratis creaturis rōnalibus in gratui
D. tis perfectiꝰ cognoſceret diuina maieſtas: ⁊ ama-
Inſtātia. retur diuina bonitas: ideo ⁊c. Tamē contra illud qđ
dictum eſt de melioratione ordinis partiū inter ſe
arguūt quidam ſic: bonitas ordinis partiū conſi-
ſtit in proportione earum: ſed proportio nō poteſt
meliorari vel deteriorari cū conſiſtat in indiuiſibili
ita vt quocunꝙ̄ addito vel remoto deſtruatur ꝓ-
portio: ergo bonitas ordinis partiū non poteſt me
So. inſt. liorari. ¶ Et dicendum ad hoc ꝙ ſi bonitas ordīs
partium vniuerſi conſiſteret in ꝓportione matema
thica vel eam requireret: argumentū bene conclu
deret ꝙ talis proportio in quacūꝙ̄ materia reperi
atur non variatur variatione materie: ꝓportio eīn
dupla eque bona eſt duorum canū ad vnum ſicut
duorum hoim ad vnū loquendo formaliter de ipā
ꝓportione non de ꝓportionatis: et eque bona eſt
proportio duorum hominū ad vnum: ſicut decem
ad quinꝙ̄: ſed non video ꝙ bonitas ordinis par-
tium vniuerſi conſiſtat in tali ꝓportione: aut eam
requirat: niſi ꝙ forte progreſſus ſpecierum q̄ntum
ad formas ſpecificas eſt aliquo modo ſicut ꝓgreſ
ſus numeroꝝ: ⁊ hec meliorari non pōt: vt dictum
fuit: ſed in ceteris perfectionibꝰ accidentalibꝰ nō
eſt facile aſſignare aliquam ꝓportionē mathemathi
cam: neꝙ̄ duplam: neꝙ̄ ſeſquialteram: aut quācū
ꝙ̄ aliam: ⁊ ſi in aliquibus ſic accidit: conſiſtit ergo
bonitas ordinis partiū vniuerſi in ꝓportione natu
rali ſm quā vnum natū eſt agere ⁊ aliud pati. vnū
cōſeruare: ⁊ aliud conſeruari: ⁊ ſic de ceteris: ⁊ hec
ꝓportio recipit magis ⁊ minꝰ ⁊ poteſt meliorari et
deteriorari cum nō conſiſtat in idiuiſibili. ¶ Ad pri E.
mum argumentum pꝫ reſponſio ex predictis. Ad Ad ra. p.
ſecundū dicendum ꝙ bonitas eoꝝ que ſunt ad fi- Ad ſcdm
nem penſatur nō ſolum ex fine: qr bonus: ſed ex
efficacia aſſequendi finem: ⁊ licet finis extrinſecus
vniuerſi nō poſſet meliorari: res tamē create poſ-
ſunt ipſum efficacius aſſequi (vt declaratum fuit)
⁊ quo ad hoc poſſent meliorari: ⁊ ipſis vniuerſuꝫ.

Queſtio quarta.

Vtrū deꝰ potuerit facere aliquid melius beata virgiñe: et Vtrū deus potuerit facere aliquid melius humanitate chriſti: & Vtrum deꝰ mō poſſit quicquid vnq̄ potuit.

Conſueuit autē queri: vtrum F.
deꝰ potuerit facere aliquid meliꝰ beata Que iiii.
virgīe. ⁊ vtrū deus potuerit facere aliqđ
meliꝰ humanitate chriſti. ⁊ vtrū mō poſſit
quicqđ vnꝙ̄ potuit. ¶ Quantū ad primum dicen- G.
dum ꝙ deus potuit facere ⁊ fecit aliquid meliꝰ bea Que .i.
ta virgīe: ⁊ q̄ntum ad gradum nature vt angelum
⁊ q̄ntum ad dona grē vt humanitatem chriſti: non
potuit tm̄ facere ꝙ ipſa vel alia eſſet mater melio-
ris filii quo ad ſuppoſitum qr de natura ſtatiꝫ dice G.
tur. ¶ Quantū ad ſecundū dn̄dum ꝙ deus potuit Secūda.
facere: ⁊ fecit aliquid meliꝰ humanitate chriſti q̄tū
ad gradum nature (ſcꝫ angelum) ⁊ q̄ntum ad dona
gratie gratis date: ipſāmet meliorauit in reſurre-
ctiōe xp̄i q̄ntum ad corpus: ⁊ q̄ntum ad animaꝫ ſm
inferiores vires: ſed nec ipſaꝫ nec aliā naturā po-
tuit vnire meliori ſuppoſito ꝓpter qđ grā vnionis
illiꝰ hūanitatis fuit tāta ꝙ maior ea eē non poteſt. H.
¶ Quātū ad tertiū. ſcꝫ vtruꝫ deꝰ nūc poſſit qcqđ Tertia.
olī potuit: dicendū ꝙ ad hoc ꝙ agēs poſſit aliqđ fa
cere requiruntur duo. Unum ex parte agentis ſci-
licet ꝙ habeat potentiam actiuam: ⁊ aliud ex par-
te effectus: ſcilicet ꝙ ſubſit potentia paſſiua poſiti
ua: ſi ſit agens requirens materiam: vel potentiā
non includens repugnantiam ad eſſe: ſi agens
non requirat materiam (vt eſt deus.) ¶ Ad pro- K.
poſitum ergo dicendum ꝙ hoc ꝙ deus non poſ-
ſit nunc facere quod olim potuit non poteſt eſſe ex
defectu potentie ex parte agentis: quia eađ potē
tia et eque ꝑfecta q̄ ab eterno fuit i deo adhuc ē et
ſemper erit in eo: nec ex defectu potentie paſſiue

poſitiue. qꝛ de⁹ nō neceſſario talē requirit: ſi ergo deus nō poſſit nūc qcquid olim potuit: hoc eſt ſolum: qꝛ illud qḋ olim habuit rōnem poſſibilis non implicātis cōtradictionē: vel repugnantiā ad eſſe nūc nō hꝫ rōnem poſſibilis: qꝛ talē repugnantiam vel ꝯtradictionē iplicat: ſicut me nō legere mō dū lego iplicet cōtradictionē: ⁊ iō nō poteſt fieri a deo prius tamē anteꝗ̄ legerē potuit de⁹ facere ꝙ mō non legerē: qꝛ hoc nō implicabat cōtradictionē: potentia tñ eadē manet in deo: manente: vel mutato poſſibili: ⁊ ſic deus potuit olim aliqua facere: ꝗ̄ modo nō pōt: non propter amiſſionē alicuius potentie: ſed ꝓpter mutationē poſſibil' ad ipoſſibile.

Sententia .XLV. diſtinctióis in generali & ſpeciali.

L. Sentēcia in gñali. Iam de voluntate dei. Supi⁹ determinauit magiſter de ſciētia ⁊ potētia dei. hic determinat de volūtate. Et diuidit' in partes tres. Primo em̄ determinat de voluntate diuia. Scdo de eius impletione Tertio de cōformitate voluntatis nr̄e ad ipſum. Secūda incipit in principio .xvi. diſt. ibi. Hic orit' queſtio. Tertia in principio .xlviii. ibi. ſciēdū quoqꝫ. Prima pars eſt principalis lctōis. Et diuidit' in partes tres. Primo determīat de volūtate dei i ſe. Scdo de volūtatis cāſalitate reſpectu creaturaruꝫ. Tertio cōparat multitudinē volūtatis ſcḋm ac acceptionē nōis. Secūda ibi. hoc itaqꝫ ſume Tertia ibi. hoc non eſt pretermittendū: Hec eſt ſnīa lcōis in generali.

M. In ſpāli. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓcedit: ⁊ ꝓponit primo ꝙ volūtas dei idē eſt qḋ diuia eſſentia differens ab ipſa ſolū rōne ſicut ⁊ ſcientia: propter quā diuerſitatē attribuūtur voluntati dei que non attribuunt' ſcientie dei. Poſtea dicit ꝙ voluntatis dei cauſa nō eſt querēda: qꝛ ſic ipſa nō eſſet cā prīa ⁊ hēret aliquid maius ſe: eſt em̄ cauſa vniuerſalis oīm que ſunt: nō ſolū ſcḋm curſum nature: ſed ſupnaturaliter. Poſtea dicit ꝙ voluntas dei multipliciter nominat' ⁊ aliqñ accipit' ꝓprie ſcḋm ꝙ ipſa eſt diuina eſſentia: aliqñ vero ꝓ precepto: prohibitōe: ⁊ conſilio: ꝑmiſſiōe: ⁊ operatiōe volūtatis diuine ꝗ̄ oia dicunt' voluntas dei: qꝛ ſunt ſigna voluntatis nō tñ illa ſunt ſigna ꝙ de⁹ oia illa velit fieri: ⁊ ſubdit ꝙ prima voluntas dicit' volūtas ſimpliciter alie volūtates dicunt' volūtates ſigni: ⁊ dr̄ſit in hoc ꝙ voluntas beneplaciti eſt eterna: relique vero ſunt temporales. ¶ Item volūtas bñplaciti ſemꝑ impletur: relique vero non. Et in hoc terminat' ſententia lectionis in ſpeciali.

Queſtio .I.

Vtrum deus velit alia a ſe.

A. Que .i. Argu .i. Circa diſtinctionē iſtā primo querit' vtrū de⁹ velit alia a ſe. Et videt' ꝙ non: qꝛ cuicunqꝫ volēti ſufficit aliqḋ volitum tale nihil vult pter illud: ſed deo ſufficit ſua bonitas (Alioqn fuiſſet indigēs añ mūdi creationē.) ꝗ̄ deus nihil vult aliud a ſe.

Secūdo. ¶ Itē oīs actus voluntatis eſt deſideriū: vel delectatio: ſed nullum iſtoꝝ poteſt hēre de⁹ reſpectu creature: ꝗ̄ ⁊c. Maior pꝫ qꝛ deſideriū eſt rei nō habite: delectatio aūt rei habite oꝫ autē rem volitā eſſe habitā vl' non habitā: qꝛ reſpectu eius neceſſarium eſt actuꝫ voluntatis eſſe deſideriū: vel delectationem. Minor ꝓbatur: qꝛ deſideriū rei non habite penā hꝫ ꝗ̄ non poteſt eſſe in deo: delectatio aūt rei de nouo habite noua eſt: que etiā nō poteſt eſſe in deo: ꝗ̄ ⁊c.

¶ In contrariū eſt qḋ dicit' Sapi. xi. diligis oīa ꝗ̄ ſunt: ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti: diligere autē eſt actus voluntatis: ergo deus vult alia a ſe ea. ſ. que fecit. In op.

B. Rñſio. ¶ Reſponſio. Queſtio iſta vnū ſupponit (ſ. ꝙ in deo ſit voluntas:) ⁊ aliud querit (ſcꝫ vtrū deus velit ſe ſolum an ⁊ alia a ſe.

Arti .i. Rō .i. ¶ Quantū ad primū pꝫ faciliter voluntatem eſſe in deo. Primo quia illḋ qḋ pertinet ad perfectionē: et integritateꝫ nature intellectualis eſt deo attribuendū: ſed volūtas ꝑtinet ad perfectionē ⁊ integritatē nature itellectualis: ergo ⁊c. Minor probat' qꝛ ſicut ad perfectioneꝫ ⁊ integritatem nature nō cognoſcentis pertiet appetitus qui dr̄ naturalis ⁊ ad perfectioneꝫ nature ſenſitiue ptinet appetit⁹ ſenſitiu⁹: ſic ad ꝑfectionē nature itellectual' ptinet appetit⁹ intellectualis ꝗ̄ dr̄ volūtas.

P. Rō .ii. ¶ Scdo qꝛ felicitas ꝑfecta nō eſt ſine delectatiōe (vt habet' ex primo ⁊ quarto Ethicoꝝ) ſed oēs confitent' deum eſſe feliciſſimū: ergo i deo eſt delectatio: ſed hoc eſt in ipſo actus voluntatis cum nō poſſit in eo eſſe actus appetitus ſenſitiui: ergo ⁊c.

Q. Arti .ii. Rō .i. ¶ Quantū ad ſecūduꝫ qḋ querit queſtio. dicendū ꝙ deus nō ſolū vult ſe: ſed et alia a ſe: qḋ pꝫ primo ex cōparatiōe potentie ad obiectum ſic. cōmunitas obiecti non excedit latitudinē potētie: ſed bonū qḋ eſt obiectū voluntatis extendit ſe ad bonum diuinū et ad bona creata: ergo ad oīa hec extendit ſe voluntas in quocunqꝫ ſit: ſiue in deo: ſiue in creatura.

R. Prob .ii. ¶ Secūdo patet idē ex operatione diuia circa res creatas: qꝛ oē qḋ agit libere agit per voluntatem in qua eſt formaliter conditio libertatis: ſed deus produxit: ⁊ cōſeruat creaturas libere: (vt ꝓbatum fuit ſupra diſt. xxxv.) ergo produxit ⁊ conſeruat eas per voluntatē: nō ergo vult ſolū ſe: ſed ⁊ alia a ſe. Harum autē rationum prima ſolum ꝓbat ꝙ deus poteſt velle alia a ſe. ⁊ nō ꝙ actu velit: qꝛ non oportet oēm potentiaꝫ ſemper actu ferri in oīa que continentur ſub cōitate ſui obiecti. ſed ſecūda probat ꝙ etiaꝫ actu velit alia a ſe.

S. Ad primū principale. ¶ Ad primum argumentū dicendum ꝙ aliquid poteſt eſſe volitū dupliciter. Vno modo qꝛ eſt commodum volenti: ⁊ tale velle orit' ex indigentia volentis vera: vel eſtimata ſicut eſuriens vult cibū: et auarus pecuniā: ⁊ tale velle pertinet ad amoreꝫ cōcupiſcentie. Alio mō eſt aliquid volitū non quia ſit cōmodum volenti ſed alii: decet tamē volenteꝫ ſicut liberalis vult dare pecuniā. Primo mō deus non vult alia a ſe: qꝛ bonoꝝ noſtroꝝ non indiget: Sed ſecūdo modo vult: qꝛ decet bonitatem diuinam cōicari rebus creatis ⁊ manifeſtari in eis. Ad formam argumenti dicendū eſt ꝙ cuicunqꝫ ſufficit aliquod volitum tale: nihil aliud vult tanqꝫ ſuum commodum: qꝛ nullo indiget: poteſt tamen aliud velle ꝓpter commodum alterius: ⁊ propter ſuam decentiam ⁊ ſic eſt de deo vt dictum eſt.

T. Ad ſcḋm ¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ non oīs actus voluntatis ē deſiderium vel delectatio: ſed ſolum ille qui pertinet ad amorem concupiſcentie; qui eſt amor cōmodi preſentis: vel abſentis habiti: vel non habiti de quo procedit argumentū: ſed in deo non ponimus hunc amorem: nec talem actū voluntatis reſpectu creaturarum: ſed ſolū amorem quo vult eis bonum ꝓpter decentiam ſuā: nō qui aliter decentia ſua ſaluaretur: ſed quia ſic manifeſtatur.

A. ¶ Ad pͥmū argumentū dicendū ꝙ volūtas ſigni
Ad pͥ. pͥncipale q̄ eſt operatio nō diſtinguit a volūtate beneplaciti:
q̄ſi nō ſint vniformiter de eodē: ſed qꝛ volūtas be
neplaciti eſt volūtas ꝓpͥe: ⁊ opatio nō dͬ volūtas
dei niſi metaphoꝛice ſicut ſignū (q̄admodū vrina
B. Ad ſcd̄m dͬ ſana. Ad ſcd̄m dicendū ꝙ illud qđ deꝰ vult vo
luntate ſigni q̄n̄qꝫ vult voluntate bn̄placiti: nec tn̄
ꝓpter hoc fruſtra diſtinguit vna cōtra alterā: qꝛ nō
ſm̄ eandē ratiōnē cōuenit nomē volūtatis vtriqꝫ
vt dictū eſt: q̄n̄qꝫ vero nō vult deus volūtate bn̄pla
citi qđ dicit velle voluntate ſigni: nec tn̄ ꝓpter hoc
ſigna dicēda ſunt falſa: qꝛ nō ſumunt ꝓpͥe ſꝫ me=
taphoꝛice: vtiquia ſic eſt in nobis. ſimiliter attribui
mus deo nō intēdētes illud idem eſſe in deo: ſed
aliqđ correſpōdēs: ꝓut nature diuine cōuenit: quē
admodū deo attribuimus eſſe iratum (metaphoꝛi
ce quidem) ſed non falſe.

Diſtinctio. XLVI.

Sententia litteræ huius diſtinctio- nis in generali & ſpeciali.

C. Sentētia in gn̄ali. Hic oritur q̄ſtio. Superius de- terminauit magiſter de voluntate diui= na in ſe: hic determinat de eiꝰ impletio= ne. Et diuidit in duas ptes. Pͥmo de= terminat de quibuſdā q̄ videntꝛ impedire impletio nē diuine volūtatis. Scđo ꝓbat eā efficacē in oībꝰ Scđa incipit in pͥncipio. xlvij. diſt. voluntas quip pe dei. Pͥma eſt pͥncipalis lectionis. Et diuidit in duas ſm̄ duas q̄ſtiōes quas mouet. Pͥmo em̄ querit vtrū om̄e qđ vult deus fiat. Scđo vtrū ali= quid fiat qđ deus nō vult fieri. Scđa ibi: Ideoqꝫ cū cōſtet. Scđa iſtarū diuidit in tres ptes. Pͥmo mouet q̄ſtionē. Scđo tangit ſuꝑ hoc diuerſas opi niones. Tertio ꝓſequit. Scđa ibi: Suꝑ hoc diuer ſi. Tertia ibi: Qui em̄ dicūt deū. Hec vltima diui= ditur in tres ptes. Pͥmo em̄ ꝓſequit opinionē pͥ mā. Scđo iſtam. Tertio elicit alterā iſtarū. Scđa ibi: Illi vero. Tertia ibi: Hec igitur et alia. Scđa iſtarū diuidit in tres ptes. Pͥmo em̄ ſm̄ opinionē illā reſpōdet ad rōnes alterius partis. Scđo con= firmat opinionē iſtā. Tertio determinat quoddā dubiū. Scđa ibi: Si quis igit diligēter. Tertia ibi Iam ſufficiēter dictū eſt. Et hec eſt diuiſio lectiōis
D. Sentētia in ſpeciali et ſentētia in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic ꝓce= dit. Et ꝓponit pͥmo ꝙ volūtas beneplaciti caſſari nō pōt. Deinde q̄rit vtrū deus aliqđ voluerit qđ fa ctū nō fuerit: ⁊ ꝓbat ꝙ ſic: qꝛ vult oēs hoīes ſaluos fieri nō tn̄ ſaluant. Voluitqꝫ congregare oēs filios hieruſalem qui tn̄ nō fuerūt cōgregati. Et reſpon= det magiſter ꝙ oīno quecūqꝫ vult fiūt: illa autē de quibꝰ obiectū eſt non ſimpliciter voluit: ſed magis ꝙ verba illa ꝓferant ad denotandū ꝙ quicūqꝫ ſal= uant ⁊ cōgregant ſola dei volūtate ſaluant ⁊ cōgre gant: ſicut dͬ Io. pͥ. Illuminat oēm hoīem veniē tē in hūc mūdū: nō qꝛ oēs illuminent a vero lumi= ne gratie: ſed qꝛ nō illuminant niſi ab ipſo. Poſtea querit vtrū mala fiant ipſo volente. Poſtea ponit opiniones iuxta hoc dicēs: ꝙ quidā dicūt ꝙ ſic vult deus mala eſſe vel fieri: quidā vero dicūt cōtrariū vtriqꝫ tamē in hoc cōcordant ꝙ deus nō vult ma= la. Poſtea inducit tres rōnes per quas pͥma opi= nio cōfirmat. Quarū pͥma eſt potētie om̄ipotētis reſiſti nō pōt: ſed ſi deus vellet mala nō fieri cū tn̄ fiant volūtas dei nō impleret: ſed ei reſiſteret qđ eſt incōueniēs: vult ergo deus mala fieri. Scđa rō talis eſt: aut deus vult mala fieri aut nō fieri: ſꝫ nō vult nō fieri: ḡ fieri vult. Minoꝛ ꝓꝫ. ſ. hoc ꝙ nō vult nō fieri: qꝛ ſi vellet nō fieri nunq̄ fierēt: voluntati enim eius nihil reſiſtit. Tertia ratio talis eſt deus vult omne bonū: ſed bonū eſt mala fieri niſi em̄ eſ ſet bonū nō permitterent fieri: ḡ deꝰ vult fieri ma= la. Poſtea ponit reſpōſiones eorū q̄ ſunt de altera opinione. Ad iſtas rōnes: reſpōdet aūt ad duas pͥmas: qꝛ nō eſt cōcedendū ꝙ deus velit fieri ma la: qꝛ ſic eēt iniquus: nec ꝙ vult nō fieri: qꝛ ſic nūq̄ fierent: ſed eſt dicendū ꝙ nō vult ea fieri. et qđ ar= guit tertio ꝙ mala fieri eſt bonū. Dicendū ꝙ nō eſt bonū ſimpliciter: ſed eſt bonum inquantū ex malis poſſunt elici bona: et etiā incidēter dicit ꝙ aliqđ eſt bonū in ſe ⁊ faciēti et ei cui fit: vt pͥdicare fidelibus veritatē ꝓpter deū. Aliud eſt bonū in ſe et ei cui fit ſꝫ nō facienti. vt dare elemoſinā pauperi nō ꝓpt deū Aliquid eſt in ſe malū et faciēti: ſed ex eo ꝓueniūt aliqua bona: vt mala q̄ faciūt ad pulchꝛitudinē vni uerſi et ꝓfectū peccantis: ex malis em̄ pene multa bona ꝓueniūt. Poſtea cōfirmat hanc opinionē: ſcꝫ ꝙ deus nō velit mala fieri: qđ ꝓbat ꝑ hoc ꝙ ſi deo volente fierent mala: fierent deo auctoꝛe: ḡ deꝰ eſt auctoꝛ ꝙ homo ſit deterioꝛ qđ incōueniēs eſſet de quolibet ſapiēte. Itē ꝓbat expͥſſe per auctoritatē Auguſtini ꝙ deus nō eſt auctoꝛ ꝙ homo ſit deteri oꝛ vel peccatoꝛ. Itē deus nō eſt cauſa tendēdi in nō eſſe: malū tendit ad nō eſſe: ḡ deo auctoꝛe non fiunt mala. Poſtea ſcđo arguit ꝙ ſm̄ quoſdā verū eſt a deo: ſed mala fieri eſt verū: ḡ ipſo facto malū eſt a deo. Et reſpōdet ꝙ ipa res dicta (ſcꝫ malū) nō eſt a deo: ſed locutio que eſt vera. Vltimo pꝛobat magiſter pͥmū: ſcilicet ꝙ deus non vult mala fieri Et in hoc terminatur ſententia in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Vtrum voluntas dei ſemper effica- citer impleatur.

Circa diſtinctionē iſtā primo q̄ritur vtrū dei volūtas ſemꝑ efficaciter impleat. Et videt ꝙ nō: qꝛ om̄is effectꝰ q̄ eſt cauſa q̄ impediri nō pōt eſt neceſ= ſarius: ſed nō oīa que ſunt a deo ſunt neceſſaria: ḡ volūtas dei mediāte qua ꝓducit quicquid ꝓducit pōt impediri: nō ergo ſemꝑ efficaciter impletur. E. Que. pͥ. Arg. pͥo

Itē pͥmo ad Thimo. ij. dicit ꝙ deus vult omnes hoīes ſaluos fieri: ſed nō oēs ſaluant: ḡ voluntas dei nō ſemꝑ implet. Argu. ij.

¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Sa pientie. xij. ſubeſt em̄ tibi cū volueris poſſe: ſed vo luntas cui ſubeſt poteſtas efficaciter impletur ḡ ⁊c. In oppo.

F. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſponſio. Dicēda ſunt duo. Pͥmū eſt ꝙ volū tas dei ſemꝑ infallibiliter implet: loquēdo de vo= luntate beneplaciti: nō ſigni. Scđm eſt ꝙ licet in= fallibiliter impleat tamē nō imponit neceſſitatē re= bus.

G. Pͥ. arti. ¶ Pͥmū patet ſic: illa volūtas q̄ agit per talē potentiā q̄ impediri nō pōt nec in ſe nec in mediis per q̄ agit ſemꝑ infallibiliter ꝓducit ſuū effectū: ſꝫ voluntas diuina agit per talē potentiā q̄ impediri nō pōt: nec in ſe nec in mediis ꝑ que agit: ḡ ſemꝑ ⁊ infallibiliter ꝓducit ſuū effectū. Maioꝛ eſt clara de ſe: ſed minoꝛ ꝓbat: qꝛ volūtas diuina agit ꝑ poten tiā diuinā exequentē illud qđ ſciētia dictat: ⁊ volū=

tas imperat (vt dictũ fuit ſupra diſt. xxxviij.) poten
tia aũt diuina nõ põt impediri in ſe. non eñ põt de
ficere oĩno ſicut ignis põt extingui: nec minui (ſicut
calor vel alia qualitas põt remitti in tãtũ vt nõ poſ
ſit in effectũ in quẽ alias poſſet) nec põt impediri in
medijs p q̃ agit: tamẽ q2 ſine quocũq3 medio agen
te potẽtia diuina pducere põt omne pducibile qd
nõ implicat contradictionẽ: in pductione etiã rerũ
nõ ſupponit neceſſario ſubiectũ: ꝙ ſi quãdoq3 agat
mediãte alio ꝛ ſuppoſito ſubiecto: tamẽ excludere
põt omne impeditũ incidẽs circa mediũ per quod
agit: vel circa ſubiectũ in qd agit: q2 deus põt oĩne
qd nõ implicat cõtradictionẽ (vt dictũ fuit ſupra) ſ3
nõ põt velle aliquid qd implicet ↄtradictionẽ: quia
illud nõ põt habere rõe3 entis aut boni: g̃ nihil qd
deus velit fieri põt habere impedimentũ cuiꝰ amo
tio implicet cõtradictionẽ: põt g̃ omne tale impedi
mentũ per diuinã potentiã amoueri: et ſic impedi=
ri nõ põt nec in ſe nec in medijs p que agit nec per
ſubiectũ in qd agit: ꝛ hoc ẽ qd dicit Ariſtoteles. ix.
metaphiſice ꝙ volẽs ꝛ eligẽs ſtatim agit ea quorũ
habet potentiã: nec oportet addere ſi nõ aliqd im=
H. pediat: q2 potẽtia ſimpliciter excludit omne impe=
Secũdꝰ articulus. dimẽtũ. et ſic patet primũ. ¶ Quantũ ad ſcðm (ſc3
ꝙ volũtas dei nullã neceſſitatẽ imponit rebꝰ volit=
is) dicẽdũ ꝙ loquẽdo de neceſſitate ſimpliciter vo
lũtas diuina nec imponit nec imponere põt rebus
neceſſitatẽ: nec res create ſunt capaces talis neceſ=
ſitatis. Cuius ratio eſt primo ex parte volũtatis
diuine: q2 agens libere per actionẽ liberã nõ poteſt
tribuere rei pducte ꝙ nõ poſſit nõ eſſe ſimpliciter ꝛ
abſolute quocũq3 agente: ſed volũtas diuina libe=
re pducit res creatas (vt pbatũ fuit ſupra) ergo nõ
põt cõferre rebꝰ creatis ꝙ nõ poſſint nõ eſſe ſimpli
cit ꝛ abſolute q̃cũq3 agẽte. Minor iã p3: ſed maior
pbat: q2 hec eſt natura agẽtis libere ꝙ agens q̃tũ
eſt de ſe põt agere ꝛ nõ agere et per cõſequẽs res
põt eſſe ꝛ nõ eſſe: pꝑter qd per talẽ actionẽ nunq̃
poteſt habere abſolutã neceſſitatẽ. Per idẽ pat3 ꝙ
res create nõ ſunt capaces talis neceſſitatis: q2 illd
qd ſm ſe totũ dependet ab alio in fieri ꝛ in eſſe non
põt eſſe neceſſariũ ſimpliciter ꝛ abſolute: niſi illd a
quo dependet influat in ipm ex neceſſitate: ſed res
create totaliter dependẽt a deo in fieri ꝛ in eẽ: g̃ nõ
poſſũt eſſe neceſſarie (niſi dicat ꝙ deꝰ influat in eas
ex neceſſitate) qd nõ eſt verũ: ſolũ g̃ illa ſunt neceſ=
ſaria ſimpliciter ꝛ abſolute ad que eſt actio diuina
ex neceſſitate: et tales ſunt ſole pſone diue. Si vo
loq̃mur de neceſſitate quã res create habere poſ=
I. ſunt ſub libertate diuina per cauſas medias: Sic
dicẽdũ eſt ꝙ nõ oẽs res de neceſſitate eueniũt: ſed
q̃dã ſic ꝛ q̃dã nõ. Cuius ratio eſt: q2 agẽs per intel=
lectũ ꝛ voluntatẽ pducit effectũ nõ qualis eſt ipſe
ſed qualẽ pcõcipit ꝛ vult pducere: alias nõ ageret
per intellectũ et voluntatẽ: ſed deus qui eſt agens
per intellectũ ꝛ voluntatẽ eadẽ ſcientia et volũtate
põt pconcipere ꝛ velle q̃dã euenire mediãtibꝰ cau
ſis neceſſarijs: ꝛ hec vocant inter res creatas neceſ
ſaria et alia euenire mediãtibus cauſis cõtingenti
bus et hec dicunt cõtingentia: ergo voluntas diui
na nõ imponit oĩbus rebus volitis neceſſitatẽ: ſed
quibuſdã imponit neceſſitatẽ qualẽ capere poſſunt
res create ꝛ pmittit libertas volũtatis diuine: alijs
autẽ imponit ↄtingentiã duplicẽ: vnã reſpectu ſui
(q2 libere vult) et hec eſt cõis oĩbus creatis: aliam
reſpectu cauſarũ mediarũ q̃ eſt quibuſdã ſpecialis

Ex quo patẽt duo. Primũ eſt ꝙ nõ bene dicant illi K.
qui dicũt ꝙ oĩa de neceſſitate eueniũt p cõparatio= Primum correlariũ
nẽ ad voluntatẽ diuinã: q2 vt viſum eſt oĩa reſpe=
ctu volũtatis diuine eueniũt libere: et ideo abſolu
te loquẽdo poſſunt nõ euenire q̃uis (ſtante ſuppo
ſitiõe ꝙ ſint volita) nõ poſſũt nõ euenire: ſ3 hec ẽ ne
ceſſitas ſuppoſitionis tantũ. Scðm eſt ꝙ neceſſi= L. Secũdũ correlariũ
tas ꝛ cõtingẽtia q̃ eſt in rebꝰ p cõparatione ad cau=
ſas medias eſt intenta ꝛ ordinata a volũtate diui=
na: pꝑter qd male dicũt qui eam reducũt ſolum in
cauſas medias: ſequeret eñ ꝙ nõ eſſet intẽta: ſed
caſualis qd non eſt verũ. ¶ Ad primũ argumentũ M. Ad pri. principale
dicendũ ꝙ non oĩs effectus qui ẽ a cauſa que im=
pediri nõ põt eſt neceſſarius niſi cũ illa agat ex ne=
ceſſitate nature: ſi vero agat libere nõ ẽ verũ: quia
qd agit libere põt nõ agere ꝛ p ↄſequẽs effectꝰ põt
nõ eſſe: talis aũt eſt volũtas diuĩa (vt declaratũ eſt) N. Ad ſcðm
quare ꝛc. ¶ Ad ſcðm dicendũ ꝙ verbũ apoſtoli p
pter qd forte introducta eſt q̃ſtio tripliciter exponit
Uno modo ab Aug. in fine enchiridion ſic ꝙ talis
modus loquẽdi eſt in dicto apoſtoli ſicut ſi in vna
ciuitate eſſet tantũ vnus magiſter qui doceret pue
ros: tũc eñ poſſet dici ꝙ ille magiſter doceret oẽs
pueros ciuitatis: nõ q2 oẽs docerent: ſed q2 nullus
doceret niſi p eũ. Simili modo dicit Apoſtolus ꝙ
deus vult oẽs hoĩes ſaluos fieri: nõ q2 oẽs velit ſal
uari: ſed q2 nullus ſaluat niſi per eius voluntatem.
Scðo modo exponit ab eodẽ ibidẽ (ſc3 ꝙ ibi ſit di=
ſtributio pro generibꝰ ſingulorum et nõ p ſingulis
generũ) vt ſit ſenſus ꝙ de ſingulis generibꝰ hoim
vult deus aliquos ſaluos fieri. Tertio modo ex=
ponit a Damaſceno lib. ij. ca. pri. vbi diſtinguit vo=
luntatẽ dei in antecedentẽ ꝛ cõſequentẽ: et dicit ꝙ
deus vult oẽs hoĩes ſaluos fieri volũtate antece=
dente: nõ autẽ volũtate cõſequẽte. Quid aũt vo
cetur ſm ipm voluntas antecedẽs ꝛ ↄſequens. no O.
tandũ ꝙ in volũtate diuina cũ ſit ſũme ſimplex nõ
põt diuerſitas inueniri: rõne tamẽ volitĩ nihil phi
bet eam diuerſimode cõſiderari ſm diuerſas ↄdi=
tiões volitorũ. Uolitorũ aũt de q̃ nũc loq̃mur ẽ crea
tura rationalis q̃ eſt ordinabilis in beatitudinẽ: in
qua eſt duo cõſiderare: ſc3 id qd ordinat: et auxilia
quibꝰ iuuat ad cõſequendũ finẽ ad quẽ ordinat: et
ſm vtrũq3 iſtorũ accipi põt diſtinctio voluntatis in
ancedẽtẽ ꝛ cõſequentẽ: in eo eñ ꝙ ordinat ad bea
titudinẽ eſt cõſiderare naturã ꝛ pſonã: quantũ ad
naturã deꝰ vult oẽs hoĩes ſaluos fieri inquãtũ de
dit oĩbus naturã capacẽ beatitudinis: et ordinabi=
lem ad beatitudinẽ. Quantũ vero ad pſonã non P.
vult oẽs hoĩes ſaluos fieri. Actiones aũt ſunt pſo
ne ꝛ ſuppoſiti: et q2 multi deuiant a fine vltimo per
ſuas actiones prauas: ideo quantũ ad ea que ſunt
pſone nõ vult deus oẽs ſaluos fieri. Prima autẽ
volũtas dicit antecedẽs. Scða cõſequẽs: q2 prius
eſt cõſiderare naturã ordinabilẽ in finẽ q̃ actiones
pſone quibꝰ finẽ cõſequit vel ab ipſo deuiat: et ſic
patet ꝙ q̃tũ ad id ꝙ in finẽ vltimũ ordinat deꝰ (vo
luntate antecedẽte) vult omnes ſaluos fieri: ꝛ non
voluntate cõſiquẽte: q̃d ſit ibi volũtas antecedẽs
et cõſequẽs. Itẽ ſcðo quantũ ad auxilia qbꝰ crea Q.
tura iuuat põt eadẽ diſtinctio volũtatis ſumi: ſunt
eñ q̃dã cõſequẽtia auxilia q̃ dant oĩbus vt ſalui fi=
ant (ſc3 liberũ arbitriũ / pcepta / cõſilia / et hmõi) qui=
bus oẽs poſſunt dirigi in his q̃ pertinẽt ad ſalutem
ſunt nihilominus q̃dã ſpecialia: vt gratia: virtutes
perſeuerãtia in bono et hmõi que dant quibuſda3

ſpecialiter ⁊ ſingulariter: q2 aūt cōmune pcedit ordine nature id qđ eſt ſpeciale: Voluntas diuina p vt reſpicit omnia dr antecedēs: pro vt ſpecialia dicit ꝯſequēs: ⁊ iſto modo vult deus omnes hoīes ſaluos fieri volūtate antecedēte nō aūt volūtate ꝯſequēte. Volūtas autē antecedēs nō ſemꝑ implet q2 nō eſt volūtas ſimpliciter: nec volitū volūtate antecedente ſolū: eſt volitū ſimpliciter: ſed ſm quid. Nam voluntas de ſalute alicui9 eſt volūtas practica q̄ neceſſario reſpicit cōditiones particulares ſuppoſitorū quorū ſunt actiones: hoc aūt nō facit antecedens ſed ꝯſequens: ⁊ ideo q̄ vult deus volūtate antecedente ſolū: nō ſimpliciter vult: ꝑpter qđ nō oportet impleri.

Queſtio Secunda.
Vtrum deus velit mala fieri.

A. Queſt. ij. Arg. pmo

SEcūdo q̄ritur vtrū deus velit mala fieri. Et videt q̄ ſic: q2 deus vult omē bonū: ⁊ omē qđ cōfert ad perfectionē vniuerſi quā principaliter intēdit: ſed mala fieri eſt bonū: cōfert etiā ad pfectionē vniuerſi: ḡ ⁊c. Minor pbat per Augu. in enchiridio vbi dicit ſic: q̄uis ea q̄ mala ſunt inquantū mala ſunt nō ſint bona tamē vt nō ſolū bona: ſed etiā ſint mala bonū eſt. Malū etiā cōfert ad pfectionem vniuerſi (dicēte Diony. iiij de diui. no.) erit malū ad oēs: id eſt vniuerſi pfectionē cōferens. Et rurſus Augu. in enchiridio dicit q̄ illud qđ dicit malū bene ordinatū ⁊ loco ſuo poſitū eminētius cōmēdat bona vt magis placeant ⁊ laudabiliora exiſtant.

Argu. ij.

Itē ſicut deus eſt auctor gratie ita et nature: ſed deus vult mala pene fieri que tamē priuant bonū nature: ergo vult ſimiliter fieri mala culpe que priuant bonū gratie.

In oppo.

¶ In cōtrarū eſt: q2 volūtas dei ſequit ſciam notitiam approbationis: ſed per notitiā approbationis deus neſcit mala fieri: iuxta illud Abac. pri. Mundi ſunt oculi tui ne videās malū et ad iniquitatē reſpicere nō poteris: ḡ volūtas dei nō pōt eſſe malorū vt fiant.

B. Reſpōſio ad q̄ſtio.

¶ Reſpōſio. Cū omis mot9 et actio ſortiat ratiōnē ex termino: mala aūt facere vel fieri nominet actionē vel motū ſeu paſſionē tēdentē in malū tanq̄ in terminū: clarū eſt q̄ mala facere vel fieri eſt malū: ꝑpter qđ ſicut mala poſſunt eſſe a deo volita: ſic mala fieri pōt eſſe a deo volitū aliter nō. Dicenda ſunt ergo tria ad q̄ſtionē ꝓpoſitam. Primū eſt q̄ nullū malū culpe vel pene poteſt eſſe per ſe volitū a deo ſeu quocūq̄ alio. Scđm eſt q̄ mala pene vel nature poſſunt eſſe volita a deo per accidēs. Tertiū eſt q̄ mala culpe nō poſſunt eē volita a deo nec per ſe nec per accidēs.

C. Primus articulus.

Primū patet: ſcʒ q̄ mala culpe vel pene nō poſſunt eē per ſe volita a quocūq̄: q2 malū eſſe per ſe volitū eſt malum eē volitū ſub rōne mali: ſic em̄ malū per ſe ſumit et nō aliter: ſed malū eſſe volitū ſub rōne mali implicat cōtradictionē: cū omne volitū ſit volitum ſub rōne boni que eſt cōis ⁊ formalis ratio obiecti volūtatis: ḡ nullū malum pōt eſſe a quocūq̄ per ſe volitū. Huic cōcordat dictū Diony. iiij. de di. no. q̄ null9 aſpiciēs ad malū operat: qđ tamē eſſet poſſibile ſi malū poſſet eſſe volitum per ſe: q2 ad velle ſequit operari.

D. Secūd9 articulus.

¶ Scđm patet: ſcʒ q̄ mala pene vel nature poſſunt eē volita a deo per accidēs: q2 omē qđ pōt habere ratiōnē boni ſm iudiciū recte rōnis pōt habere ratiōnē recte voliti: ſed malū nature et pene poteſt habere ratiōnē boni per accidēs ſm iudicium recte rōnis: ergo talia poſſunt per accidens eſſe volita. Maior patet: ſed minor declarat: q2 malum ex quo mai9 bonū ſequit q̄ ſit bonū qđ ꝑ ipm priuat: habet ratiōnē boni ſaltē per accidēs: ſi tamē vtrūq̄ bonū nō poſſit ſimul haberi: bonū em̄ eſt ꝓpter maius bonū dimittere minus bonū quādo ſimul vtrūq̄ haberi nō pōt: ſed ex malo nature ⁊ pene ſequit maius bonū q̄ ſit illud qđ per talia mala priuat: ḡ malum nature vel pene habet vel habere pōt ratiōnē boni: adhuc minor iſtius ſyllogiſmi pbat: q2 niſi elemēta quantū ad aliquid corrūperent mixta nō generarent: et ſic perirēt multe ſpecies vniuerſi: niſi etiā multa ex mixtis corrūperent viuentia (vt iumēta ⁊ hoīes) nō pmanerent: nutriunt em̄ ex eis: et ſic ex corruptione taliū ſequit mai9 bonū q̄ priuet. Similiter p malū pene puniunt culpe: et ſic ordinant ad bonū iuſtitie: multo aūt magis bonū eſt bonuʒ iuſtitie cōis qđ reſultat ex malo pene quo culpa punit q̄ ſit bonū nature in pſona ſingulari qđ per penā priuat: et ſic patet minor: ſequit ḡ cōcluſio (ſcʒ q̄ mala nature ⁊ pene poſſunt eſſe volita a deo per accidēs.

E. Tertius articulus.

¶ Tertiū patet: ſcʒ q̄ mala culpe nō poſſunt eſſe a deo volita nec per ſe nec ꝑ accidēs: et idem eſt de quacūq̄ volūtate ſequente rectā ratiōnē: q̄ non per ſe patet iam ex dictis: q̄ nec per accidēs pbat ſic: ſicut ſe habet appetit9 ſenſitiuus ad malū qđ nō eſt cōueniēs ſm ſenſum: ſic ſe habet voluntas ad malū qđ nō eſt cōueniēs ſm intellectū: et volūtas recta ad malū qđ nō eſt cōueniens ſm intellectū rectū: ſed appetitus ſenſitiuus nullo modo poteſt appetere illud qđ nō iudicat cōueniens ſm ſenſum: nec volūtas abſolute pōt velle illud qđ ab intellectu nō iudicat cōueniēs: ergo nec voluntas recta pōt recte velle illud qđ nō iudicatur cōueniēs ſm intellectū rectū: ſed malū culpe nō poteſt iudicari ꝯueniēs intellectui recto: q2 ſicut malū pene ſenſibilis cōſiſtit in hoc qđ eſt eſſe repugnās ſenſui: ita malū culpe ꝯſiſtit in hoc qđ eſt eſſe repugnans recte rationi: ꝑpter qđ impoſſibile eſt et cōtradictionē implicās qđ malū culpe ſit cōſonū recte rationi cū oppoſitū ſit de ratione eius: ḡ voluntas bona nō poteſt velle malū culpe: et ſic patet tertiū.

F. Ad pri. principalē.

¶ Ad rationes in oppoſitū dicendū. Ad primā cōcedēdo maiorē: ſed negādo minorē: et cū ꝓbat per Augu. in enchiridio: qui videt innuere q̄ mala eſſe vel fieri ſit bonū: ⁊ pertinet ad pfectionē vniuerſi. Dicendū q̄ illud primū eſt intelligēdū ꝑ accidēs ⁊ nō per ſe: et ſolū de malo nature et pene non autē de malis culpe: q̄ autē mala poſita iuxta bona reddāt ea cōmendabiliora: verū eſt ſm apparentiā nō autē ſm exiſtentiā: et illud nō eſt tantum bonū ſicut eſt illud qđ per culpā priuat: et ideo propter illud bonū apparēs malū culpe non eſt licitum nec eligendū. Qđ autē dicit Diony. q̄ malū erit ad oēs: id eſt ad vniuerſi pfectionē cōferēs: non dicit aſſerēdo: ſed ducēdo ad incōueniēs: vnde et habʒ ꝓ incōuenienti q̄ malū ſit de perfectione vniuerſi.

G. Ad ſcđm

Ad ſcđm dicendū q̄ nō eſt ſimile de malo pene qđ priuat bonū nature: et de malo culpe qđ priuat bonum gratie: quia bonū nature qđ priuat per maluʒ pene poteſt recōpenſari per maius bonū nature vel gratie: poteſt etiā eſſe cōſonū recte rationi: et ſic habere ratiōnē boni: ſed bonū gratie qđ priuatur per malū culpe nō poteſt recōpenſari per maius bonū nature: nec poteſt eſſe conſonum recte rationi (vt

declaratum eſt) propter qd̄ nunq̄ poteſt habere rationem boni nec recte voliti.

Diſtinctio. XLVII.

Sententia litteræ huius diſtinctionis in generali & ſpeciali.

H. Sententia in gn̄ali. Voluntas quippe dei. Superius magiſter remouit ea q̄ videntur effectū volūtatis diuine impedire: hic vero determinat quo modo ipſa volūtas efficaciter impleat. Et diuidit in duas ptes. Primo determinat ſuū intentū. Scd̄o excludit dubitationez incidentē circa determinata. Scd̄a ibi: Sed attendendū. Hec ſcd̄a diuidit in tres. Primo mouet dubitationē. Scd̄o ſoluit. Tertio ex ſolutione cōcludit ſuū principalē intentū. Scd̄a ibi: Unum vt ſupra diximus. Tertia ibi: Ex p̄dictis liquet. Et hec

I. Sententia in ſpeciali. eſt ſentētia lectionis in generali. ¶ In ſpeciali vero ſic p̄cedit. Et p̄ponit primo q̄ voluntas dei eſt efficax et nihil fit cōtra eam: multa tamē fiunt p̄ter eam: et dicit q̄ volūtas dei ſemp̄ implet quādo bn̄ facit creatura: aut quādo de mala faciēte ordinat deus vt vult. Poſtea mouet dubitationē quo modo poſſet aliquid fieri contra volūtatē dei: cū dictū ſit q̄ volūtati ei9 nihil reſiſtat. Itē quomodo qd̄ ē cōtra voluntatē nō eſt p̄ter eam. Poſtea reſpōdet dicēs q̄ ſolutio apparet diſtinguēdo voluntatem. voluntas eñ aliquādo denotat ipam diuinā eſſentiā aliqñ p̄cepta vel p̄hibitiones: aliqñ autē eius p̄miſſionē. cōtra ipam voluntatē nihil fit: contra p̄cepta vel p̄hibitiones q̄ ſunt ſigna voluntatis bene pōt aliquid fieri: p̄ter voluntatē tñ q̄ deus eſt: aliqd fit vt mala: ſed nō p̄ter eius p̄miſſionē. Oſtēdit eñ p̄ auctoritates q̄ mala voluntati diuine reſiſtētia et obſequāt. Ultio recapitulat determinata. Et oſtēdit q̄ nō oīa q̄ de9 p̄cepit voluit vl̄ q̄ p̄hibuit noluit ita fieri: ſed ex alia rōne: q: ad illa ſe habuit ad modū volentis. Et in hoc terminat ſentētia in ſpeciali.

Queſtio Prima.

Utrum aliquid poſſit fieri preter voluntatem diuinam.

K. Que. pri. Arg. pmo. Circa diſtinctionem iſtam primo q̄ritur: vtrū aliqd poſſit fieri p̄ter voluntatē diuinā. Et videt q̄ nō: q: nullus effectus pōt ſubterfugere cauſalitatem cauſe vltiſſime: ſed volūtas diuina eſt cauſa vltiſſima: ḡ nullus effectus pōt eius cauſalitatē ſubterfu

Argu. ij. gere: nihil ḡ pōt fieri p̄ter eam. Itē nihil pōt fieri cōtra voluntatē diuinā (alioquin ipſa nō ſemp̄ impleret cuius oppoſitū prius p̄batū eſt) ſed qd̄ fit p̄ter eam fit cōtra eā: ſm̄ illud Mat. xij. Qui non eſt mecū contra me eſt: ḡ nihil poteſt fieri preter eam.

In oppo. ¶ In cōtrariū eſt: q: idē eſt fieri deo volente ⁊ deo auctore: ſed multa fiunt q̄ de9 nō facit (vt mala cul

L. pe) ergo illa nō vult: fiunt ergo p̄ter voluntatē dei

Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſponſio. Uidēdū eſt primo quid eſt fieri contra voluntatē dei vel p̄ter eam: ⁊ tunc applicabitur ad q̄ſtionē. Sciendū ergo q̄ ſicut eſt in naturalib9 ſic aliquo modo eſt in p̄poſito noſtro. In naturalibus autē ſic eſt q̄ illud dicit eſſe vel fieri ſm̄ naturā qd̄ eſt vl̄ fit ſm̄ inclinationē nature: vt q̄ graue puta lapis moueat deorſum: ſed cōtra naturā fit qd̄ fit cōtra inclinationē nature: vt q̄ lapis moueat ſurſuz ſed p̄ter naturā fit qd̄ nec fit ſz inclinationē nature nec cōtra: eo q̄ natura nullā inclinationē habet ad hoc vel ad ſuū oppoſitū: ſicut cū ex ligno fit ſtatua: Similiter eſt circa voluntatē: q: illud dicit fieri ſm̄ voluntatē qd̄ fit ſm̄ inclinationē voluntatis: ⁊ cum inclinatio voluntatis ſit finis actus volēdi omne qd̄ fit ſm̄ voluntatē eſt volitū fieri: illud autē fit cōtra voluntatē qd̄ fit cōtra inclinationē volūtatis: quādo aliquid fit qd̄ volūtas vult nō fieri: ſed p̄ter voluntatē fit id de quo nō eſt inclinatio voluntatis vt fiat vel nō fiat. Modo ad p̄poſitū voluntas diuina M.
diſtinguit in voluntatē beneplaciti et in voluntatē ſigni. Et rurſus voluntas beneplaciti diſtinguit in antecedentē (que eſt ſolū q̄dā velleitas) et cōſequētem (que eſt voluntas ſimpliciter) Si ergo loquamur de voluntate antecedēte: ſic multa fiunt p̄ter eam et cōtra eam. Cuius ratio eſt: quia potētia ad vnū oppoſitorū ſtat cū actu alterius. poſſe eñ non currere ſtat cū hoc qd̄ eſt actu ſedere: ſz volūtas antecedēs eſt de euētu rerū ſolū in vli et in potentia: ſicut deus dicit velle oēs hoīes ſaluos fieri: quatenus dedit oībus naturā ordinabilē in beatitudinē: et oībus quātū in ipſo eſt: p̄bet auxilia cōia quibus poſſunt ad beatitudinē dirigi et eam mereri: ergo talis volūtas pōt ſtare cū actuali euentu oppoſito: vtpote q̄ iſte nō ſaluet. Si vero loquamur de vo- N.
luntate cōſequēte ſic nihil fit nec fieri pōt cōtra eā: q: illud qd̄ eſt volitū volūtate cōſequēte eſt volitū ſimplicit qd̄ ſemp̄ implet: vt patuit in p̄cedenti: ſed nihil dr̄ fieri cōtra volūtatē niſi quādo nō implet qd̄ eſt volitū fieri vl̄ nō fieri (vt expoſitū eſt) ergo nihil pōt fieri cōtra voluntatē cōſequentē: poteſt tñ aliquid fieri p̄ter eam: q: aliqua ſunt de quibus nullo modo eſt voluntas cōſequēs vt fiant vl̄ nō fiant: ſicut ſunt mala culpe. Nō eñ vult deus talia mala fieri: q: tam eſſet auctor malorum. Nec rurſus vult nō fieri: q: nullo modo fierent: ⁊ ideo nullo modo talia fiunt ſm̄ voluntatē diuinā: neq̄ cōtra voluntatē: ſed p̄ter naturā: et idē forte diceret aliquis de quibuſdā bonis q̄ fiunt mere a libero arbitrio: ſed nō de oīb9: q: bona q̄ fiunt a p̄deſtinatis ⁊ eos quoquo mō iuuāt ad ſalutē cadūt ſub voluntate dei: ſicut ſub p̄deſtinatiōe (queādmodū dictū fuit pri9) ſed de bonis pure moralib9 ⁊ nō meritorijs in non p̄deſtinatis q̄ ſint volita a deo ratio naturalis nō habet: nec fides cogit ad hoc quin reſpectu taliū et malorū oppoſitorū volūtas diuina poſſit ſe habere per indifferentiā vt nō ſit plus de vno q̄ de alio: et de malis quidē oēs cōcordant: de bonis vero pauci ſic loquūtur. Loquēdo autē de voluntate ſigni O.
cū ſint q̄dā ſigna voluntatis antecedētis: et q̄dam volūtatis cōſequētis cōtra ſigna volūtatis antecedētis: et preter ea multa fiunt: queādmoduz dictū eſt de voluntate antecedēte: multa eñ fiunt cōtra p̄ceptum p̄hibitionē et cōſiliū: et p̄ter ea q: nulliū eoꝝ eſt de oībus: ſigna vero voluntatis cōſequētis ſūt opatio et p̄miſſio: cōtra opationē nihil pōt fieri: q: cōtradictionē implicat q̄ aliquid ſit opatū et nō ſit factū: multa tamē fiunt p̄ter eam: q: opatio vt eſt ſignū voluntatis diuine p̄ut nunc loquimur: aut eſt ſolū eorū q̄ deus facit p̄ ſe et imediate (vt dictū fuit ſupra diſtinc. p̄cedente) aut ſolū eorū que facit per ſe: vel inſpirat fieri per alterū: ſed cōſtat q̄ p̄ter hec ſunt oīa mala ⁊ forte aliqua bona: ḡ p̄ter opationē vt ſumit tanq̄ ſignū volūtatis diuine multa fiunt:

de permiſſione vero clarum eſt ꝙ nichil poteſt fieri contra eam: quia nihil poteſt fieri qđ deus velit impedire: permittit ergo fieri quicquid fit. Sed

A. vtrū aliqđ poſſit fieri ꝑter ꝑmiſſionē: patet ꝙ ſi accipiatur permiſſio ſm generalē rōnem nominis (prout ꝑmitti dicit quicqđ nō impedit) ſic ꝑter ꝑmiſſionē nihil poſſet fieri: nō eñ pōt fieri niſi qđ nō impeditur fieri: ſed nō videt ꝑmiſſio vt diſtinguit ꝯtra alia ſigna volūtatis diuine ita gñaliter accipi ſʒ ſolū accipit pro eo qđ non eſt impedire malū: ⁊ ſic oīa

B. Ad pri. principale. bona fiunt preter ꝑmiſſionē diuinā. ¶ Ad rōnes dicendū eſt. Ad primā cū dr ꝙ nullus effectus pōt ſubterfugere cauſalitatē cauſe vniuerſaliſſime: ꝯcedatur: multi tamē defect⁹ poſſunt eā ſubterfugere: mala aūt culpe inq̄tū ſunt mala importāt ſolū defectū: ⁊ ſic ſolū ſubterfugiunt cauſalitatē diuine

C. Alia ſolu. volūtatis. ¶ Vel aliter ꝙ nullus effect⁹ pōt ſubterfugere cauſalitatē vltiſſime cauſe quin ſubſit ei aliquo modo mediate vel immediate: modo ſic eſt ꝙ volūtas diuina eſt cauſa omniū naturarū: et mediantib⁹ naturis eſt cauſa omniū actionū: ſed differēter qꝛ actiones rerū naturaliū cū ſint determinate ad vnū: ⁊ ſequāt naturas neceſſario poſito obiecto et excluſo omni impedimento ſunt volite a deo ſicut nature: actiões vero liberi arbitrij cū nō ſint determinate ad vnū: nec neceſſario ſequāt liberū arbitriū: etiā pōſito obiecto ⁊ excluſo omi īpedimento: nō opoꝛʒ ꝙ obiecto volito a libero arbitrio ſint volite a deo niſi ſicut exiſtunt in ipā natura liberi arbitrij: preexiſtunt aūt in ea ſolū in potētia: ⁊ ſm indeterminationē: ⁊ ideo ſic ſunt volite a deo (ſcʒ in vniuerſali ⁊ in potētia ⁊ ſm indeterminatiōeʒ) ⁊ hec videt eſſe volūtas ꝑmiſſionis ſm gñalē rōnē nomi-

D. Ad ſcōm. nis ꝑter quā nihil pōt fieri: ſed ꝑter volūtatē antecedentē ⁊ ꝯſequentē multa fiunt. ¶ Ad ſcōam dicendū ꝙ illud Math. xij. qui nō eſt mecū contra me eſt: intelligit in materia pecōꝝ in qua quicqđ fit ꝑter volūtatē antecedentē fit cōtra eā nō tamē contra volūtatē ꝯſequentē: nec preter ꝑmiſſionē. Ad aliud in oppoſitum patet ſolutio.

Queſtio Secunda.

Vtrū illud quod fit ꝑter voluntatem diuinam vel cōtra eam: obſequatur voluntati diuinæ.

E. Queſt. ij. Arg. pīo. SEcūdo q̄ritur vtrū illud quod fit ꝑter voluntatē diuinā vel cōtra eam obſequat volūtati diuine. Et arguit ꝙ nō: qꝛ quicūqʒ obſequitur deo vel volūtati eius cōformat voluntatē ſuā volūtati diuine: ſʒ qui facit ꝑter voluntatē dei vel cōtra eam nō cōformat voluntatē ſuā volūtati eius: ꝗ nō obſequit ei.

In oppo. ¶ In cōtrariū eſt qđ habet in littera. ¶ Reſpōſio.

F. Reſpōſio ad q̄ſtio. Aliquid pōt obſequi voluntati diuine dupliciter. Uno modo vt materia de qua vel circa quā fit voluntas diuina ſm quē modū lapides dicunt obſequi edificanti de lapidibus. Alio modo vt agens ſecundariū: cuius actio tendit ad illud qđ dictat ⁊ vult principale agēs: ſm quē modū manuartifices

G. Primus articulus. obſequūtur volūtati principalis agentis. ¶ Quantū ad primū modū dicendū ꝙ illud qđ fit ꝑter volūtatē cōſequentē dei vel cōtra auctoritatē obſequit voluntati diuine cōſequēti: vt materia de qua vel circa quā fit volūtas diuina: qꝛ ſicut deus vult voluntate cōſequēte ſaluare ꝑſeuerantes in bono: ſic vult per iuſtitiā punire peccātes et in peccato perſeuerātes: ſed peccantes vel in peccato ꝑſeuerantes faciūt ꝯtra voluntatē antecedentē: dū autē puniūtur fit de eis volūtas cōſequēs: ergo qđ fit contra volūtatē antecedentē obſequit voluntati cōſequē-

H. Secūd⁹ articulus. ti ſicut materia de qua vel circa quā fit volūtas conſequēs. ¶ Quantū ad ſcōm modū quo ſcʒ aliquid dicit obſequi alteri: vt agens ſecundariū principali ſic agēs cōtra voluntatē antecedentē quo ad gen⁹ operis nō pōt obſequi voluntati cōſequēti. Cuius ratio eſt: qꝛ nihil eſt cōtra volūtatē antecedētē quo ad gen⁹ opis: niſi opus malū ex gñe: ſed tale non pōt eſſe volitū volūtate ꝯſite: ꝗ agēs cōtra voluntatē antecedentē (quo ad gen⁹ operis) nō obſequit volūtati cōſequēti: agens tamē cōtra volūtatē antecedentē nō quo ad genus operis: ſed quo ad aliquā circūſtantiā operātis bene obſequit voluntati cōſequēti: pōt eñ deus aliquid velle fieri bona voluntate qđ hō vult facere mala volūtate: ſic vt de⁹ voluit bona volūtate ꝙ iudei captiuarent: captiuātes tamē eos hoc fecerūt mala voluntate: et in hoc obſequuti ſunt diuine volūtati quo ad genus operis faciētes cōtra voluntatē antecedentē rōne male intentionis: et hoc habetur expreſſe Eſaie. x. vbi dicit ſic: ve aſſur virga furoris mei: et baculus ipe eſt in manu eoꝝ indignatio mea ⁊c. Poſtea ſequit ipſe autē nō ſic arbitrabit ⁊ coꝛ eius nō ita extimabit: ſed ad conterendū erit coꝛ eius ⁊c. verūtamen nō ꝓprie obſequit aliquis voluntati alterius ꝑ modū agentis: niſi quādo ex intētione facit aliqđ qđ credit voluntati alterius placere ⁊ placet: et hoc faciens nō agit cōtra voluntatē antecedētē nec ꝑter eam: ſed ſm eam: et hoc modo fit volūtas diuina

I. Ad rōem principalē. a nobis: ſed primo mō fit ſolū de nobis: vt Augu. dicit in enchiridio: et habet in littera. ¶ Argumentū in oppoſitū ꝓcedit de eo qui ex intentione obſequit voluntati diuine per modū agentis: talis eñ nō agit cōtra voluntatē diuinā: ſed cōformat ſe ei ſed alijs duob⁹ modis pōt aliquis facere cōtra voluntatē antecedentē: et obſequi voluntati cōſequēti per modū materie: vel agētis vt declaratum eſt.

Vtrum deus poſſit precipere quod non vult. Queſtio Tertia.

K. Queſt. iij. Arg. pīo. TErtio q̄ritur: vtrū deus poſſit precipere qđ nō vult. Et videt ꝙ nō: qꝛ preceptū indicat voluntatē ꝑcipiētis: ſed quicūqʒ indicat ſe velle qđ nō vult fict⁹ eſt: qđ nō pōt ꝯuenire deo: ergo deus nihil precipit

In oppo. niſi qđ vult. ¶ In cōtrariū eſt: qꝛ ꝑcepit Abrahe

L. Reſpōſio ad q̄ſtio. Prima opinio. ꝙ immolaret filiū: Gen. xxij. ſed noluit immolationē eius (vt patet ibidē) ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Hic eſt duplex modus dicendi. Primus eſt ꝙ pōt precipere ⁊ quādoqʒ ꝑcipit aliqđ qđ nō vult nec volūtate antecedēte nec volūtate cōſequēte: ſicut fuit de immolatione Yſaac: nō eñ fuit volita volūtate cōſequēte: qꝛ illa ſemꝑ implet: nec voluntate antecedente. Qđ patet tripliciter. Primo: qꝛ cū voluntas antecedēs et cōſequens nō ſint oppoſite nō poſſūt eſſe de oppoſitis: ſed oppoſitū immolatiōis Yſaac

M. Secūdo. fuit volitū volūtate cōſequēte: ꝗ immolatio q̄ fuit ꝑcepta nō fuit volita volūtate antecedēte. Scđo qꝛ volūtas antecedēs reſpicit ordinē creature rationalis in finē: volūtas aūt cōſequēs reſpicit execu-

tionē ordinis:ſed ordo et executio ordinis nō poſ
ſunt eſſe de oppoſitis:imo qđ deuiat ab ordine de
uiat ab ordinis executione:et qđ ꝯtrariaꝫ executio
ni cōtrariatꝰ ordini:ergo impoſſibile eſt ꝙ oppoſi=
N. tum illius qđ eſt volitū volūtate cōſequēte ſit voli
Tertio. tum volūtate antecedēte:et ſic idē qđ prius. Ter=
tio:qꝛ ſi voluntas ꝯſequēs poſſet eſſe de oppoſito
eius qđ eſt volitū volūtate antecedēte cū deus vo
luntate antecedēte velit peccata nō fieri:poſſet vo
luntate cōſequēte velle ea fieri qđ eſt falſum:cū er
go volūtas ꝯſequēs fuerit de nō immolādo Yſaac
volūtas antecedēs nō potuit eſſe de eius imolatio
ne q̄ tamē fuit p̄cepta:et ita pōt deus p̄cipere et tā
O. p̄cepit illđ qđ nō vult nec volūtate antecedēte nec
Ad pri. princi. ſm pri. opi. cōſequēte. ¶ Ex reſpōdēt Ad primū argumētū di=
centes ꝙ nō ꝓpter hoc oportet ponere fictionē in
deo:qꝛ ſicut eſt in his q̄ pertinēt ad intellectū:ſic in
his q̄ pertinēt ad volūtatē:nunc eſt ita ꝙ ad hoc ꝙ
ſigna intellectus ſint vera non oportet ꝙ ſint vera
quantū ad illa q̄ principaliter importanꝫ per ſigna:
ſed ſufficit ꝙ ſint vera quantū ad illa ꝓpter que di=
cunꝫ ſicut eſt in oībus ſermonibus parabolicis vt
Judicū.ix.đr ꝙ ierunt ligna vt vngerent ſibi regē
qđ nō fuit verū quantū ad illud qđ principaliter ſi
gnificabaꝫ:ſꝫ ſolū q̄tū ad illud ꝓ quo figuratiue di
cebaꝫ(ſcꝫ pro Abimelech ⁊ viris Sichen)et eodeꝫ
modo eſt in parabolis euangelicis(vt cū dicatur de
decē virginibꝰ ⁊ pluribꝫ alijs)ſimiliter in p̄ceptis q̄
ſunt ſigna volūtatis nō oportet ꝙ p̄cipiens velit il
lud qđ p̄cipiꝫ:ſed ſufficit ꝙ velit illud ꝓ quo p̄cipiꝫ
et ſic fuit in p̄cepto de imolatione Yſaac:qꝛ deꝰ no
P. luit qđ p̄cepit(ſcꝫ imolationē Yſaac)ſed volebat il=
Secūda Opinio lud ꝓ quo p̄cipiebaꝫ(ſcꝫ ꝙ obediētia Abrahe ma=
nifeſtareꝫ). ¶ Alius eſt modus totaliter cōtrarius
quātū ad tria q̄ ponit dicta opinio:ponit enī primo
ꝙ deus aliq̄d p̄cepit qđ nullo modo vult nec volun
tate antecedēte nec volūtate cōſequēte. Scđo aſ=
ſumit ad ꝓbandū principale ꝓpoſitū ꝙ deus non
pōt velle volūtate cōſequēte oppoſitū eius qđ vult
Q. volūtate antecedēte. Tertio dicit ꝙ ſic in p̄cipien=
Cōtra primū prime opinionis do nō eſt fictio. Contra primū qđ eſt principale ar
guūt iſti de ſcđo modo dupliciter. Primo ſic:deus
dicꝫ velle volūtate antecedēte omne illud ad qđ
aliquē ordinat:ſed quicūqꝫ p̄cipit aliquid alicui ipo
facto ordinat illū cui p̄cipit ad illud qđ p̄cipiꝫ:ḡ ex
Secūdo ad idem. ipſo ꝙ deus aliq̄d p̄cipit vult illud volūtate antece
dēte. Scđo ſic:ꝯſtat ꝙ deꝰ vult volūtate antecedē
te oēs hoīes ſaluos fieri:ſed impoſſibile eſt aliquē
ſaluū fieri niſi velit implere qđ ei a deo p̄cipiꝫ:er=
go deꝰ vult volūtate antecedēte ꝙ ille cui aliquid
p̄cipiꝫ velit facere id qđ ei p̄cipiꝫ:ſed quicq̄d deus
R. vult nos velle aliquo modo vult:ḡ deus vult ali=
Contra ſcōm p̄dicte opi. quo mō quicq̄d p̄cipit. Cōtra ſcōm arguiꝫ ſic. deꝰ
vult volūtate antecedēte oēs hoīes ſaluos fieri:vt
dicꝫ pri. ad Thi.ij. Sed cōſtat ꝙ volūtate ꝯſequē
te vult multos nō ſaluari:ſed potius dānari:ergo
deus vult volūtate cōſequēte oppoſitū eiꝰ qđ vult
S. volūtate antecedēte:cuius cōtrariū primi dicunt.
Cōtra .iij. Contra tertiū:ſcꝫ ꝙ nō ſit fictio quādo aliquis p̄ci=
pit qđ non vult arguiꝫ ſic ex eadē maiore cū primis
Sicut eſt in ſignis intellectus:ſic eſt in p̄ceptis re=
ſpectu volūtatis:ſed ſigna intellectꝰ non ſunt vera
niſi ſic ſit in re(ſicut đr ꝙ ab eo ꝙ res ē vel nō eſt di=
citur oratio vera vel falſa)ḡ ſimiliter p̄cepta ſunt ficta
niſi p̄cipiēs aliquo modo velit illud qđ p̄cipiꝫ. Qđ
autē inducꝫ de illa parabola libri iudicū et de con=
ſilijs. Reſpōdēt ꝙ aliq̄d dupliciter ſignificatur:ꝓ
prie ⁊ metaphorice:in parabola ergo illa de lignis
et rhāno verba accipiunꝫ nō ꝓ eo qđ ſignificant ꝓ=
prie:ſed ꝓ eo qđ ſignificaꝫ metaphorice:ſcꝫ malos
electores ⁊ malū electū:et in hoc ſermo verificatur
ꝓ eo qđ dicꝫ figuratiue nō ꝓprie:qꝛ qđ figuratiue
ſignificaꝫ vel dicꝫ nō eſt ſolū id ꝓ quo dicꝫ(vt alij T.
accipiūt)ſed eſt illud qđ dicꝫ. ¶ Ad primā rationē Ad pri. pri. opi.
aliorū reſpondēt iſti ꝙ volūtates q̄ ſunt de oppoſi=
tis nō ſunt oppoſite niſi ſint ſimpliciꝫ de illis:ſi aūt
vna ſit de vno cōditionaliꝫ:alia vero ſit de oppoſi
to ſimpliciꝫ nō oportet ꝙ ſint cōtrarie:nūc eſt ita ꝙ
volūtas antecedēs nō eſt ſimplex volūtas ſed con
ditionata(vtpote ꝙ oēs ſaluenꝫ)intelligēdū eſt ſi
agant ea q̄ cōgruūt ordini nature in finē:voluntas
autem cōſequēs eſt volūtas ſimpliciꝫ(ſcꝫ ꝙ ſalueꝫ
iſte qui hoc facit:⁊ dāneꝫ ille qui nō facit) q̄ nō bene
ſtat cū prima vt de ſe pꝫ. Ad ſcōm reſpōdēt ꝙ vo V.
luntas cōſequēs nō ſolū eſt de executione ordinis Ad ſcōm
ptinētis ad voluntatē antecedentē:ſed eſt de omi
eo qđ iuſte euenit:et iſtud pōt cōtrariari voluntati
antecedēti:qꝛ nō ſolū iuſte euenit ꝙ boni ſaluētur
(qđ cōſonat volūtati antecedēti)ſed etiā ꝙ mali dā
nenꝫ qđ nō pertinet ad executionē ordinis ſpectan
tis ad voluntatē antecedentē. Ad tertiū argumē X.
tum reſpondeꝫ ꝙ hoc ſolū ꝓbat ꝙ nō eſt verū vli= Ad tertiū
ter ꝙ deus poſſit velle volūtate cōſequēte oīe op
poſitū eiꝰ qđ vult volūtate antecedēte:qꝛ ſic ſeque
reꝫ ꝙ poſſet velle mala fieri:tamē nō ꝓbat quin in
aliquo caſu poſſit velle volūtate cōſequēte oppoſi
tū eius qđ vult volūtate antecedēte:et ſi ex vno cō
cludaꝫ omne eſt fallacia cōſequētis:ſequiꝫ enī illđ
nō pōt fieri ergo nō eſt:ſed nō ecōuerſo. Non enī
ſequiꝫ nō oīe pōt fieri:ḡ nō iſtud. Iſte ſūt opinio Z.
nes quarū ſcđa videꝫ magis accedere ad veritatē Nota
licet in aliquo deficiat. Ad qđ ſciendū cōſideran=
dū eſt ꝙ diſtinctio volūtatis diuine per anteceden
tem ⁊ cōſequentē nō eſt ex parte ipſius volūtatis:
ſed potius ex parte volitorū. Dicꝫ enī aliq̄d volitum
volūtate ꝯſequēte quādo eſt volitū in ſe:ita ꝙ ſuꝑ
illud ferꝫ volūtas diuina:ſed dicꝫ volitum volun=
tate antecedēte quādo nō eſt volitū in ſe:ita ꝙ ſuꝑ
ipm feraꝫ volūtas:ſed ſuꝑ ſuū antecedēs ad qđ na
tū eſt ꝯſequi(licet nō ex neceſſitate)ſicut qꝛ deꝰ vult
ſimpliciꝫ homini dare talē naturā(ſcꝫ rationalē)ad
quā ſequūꝫ vel nate ſunt ꝯſequi tales opationes ꝑ
quas pōt acquirere beatitudinē:ideo deus volen=
do antecedēs ſimpliciꝫ dicꝫ in ipſo antecedēte vel
le cetera q̄ nata ſunt ꝯſequi ad illud antecedēs ſm
cōuenientiā:licet nō ex neceſſitate: Similiter cū deꝰ
p̄cipit aliq̄d vel oībus gn̄aliter vel alicui ſpecialiter
vult quidē ipm p̄ceptū ſimpliciꝫ et in ſe et in ipo p̄ce
pto(quaſi in quodā antecedēte)vult volūtate ante
cedēte quicq̄d natū eſt cōuenienter ſequi ad p̄ceptū:
licet nō ſemꝑ et ex neceſſitate ſequaꝫ:qꝛ ergo ad p̄=
ceptū dei ſequi debet obediētia hoīs ſubditi in exe
cutione p̄cepti:ideo deus p̄cipiēdo qđcūqꝫ ⁊ cuicūqꝫ
vult volūtate antecedēte obedientiā ⁊ executionē
rei q̄ p̄cipiꝫ:niſi ꝙ diſtinguendū eſt de p̄cepto:quia
aut ꝓponiꝫ vt p̄ceptū:et ſic verū eſt qđ ſtatim dictū
eſt aut ꝓponiꝫ vt documentū ſolū et hoc p̄cipiꝫ ab
eo cui fit p̄ceptū:et tunc p̄cipiēs nō vult aliquo mō
rē q̄ p̄cipiꝫ nec in ſe nec in ſuo antecedēte:qꝛ nō pro
poniꝫ vt p̄ceptū antecedēs ad executionē:ſꝫ vt do=
cumentū ad aliorū inſtructionē:et tale fuit p̄ceptū
domini:Marc.vij.qui poſtqꝫ ſanauerat ſurdum et

mutũ p̃cepit ne cui diceręt: q̃to aũt magis eis p̃ci-pіebat tanto magis p̃dicabãt: nec tñ peccauerũt vt trãſgreſſores p̃cepti: q2 illd̃ ꝓponebaꝫ magis vt documentũ q̃ꝫ vt p̃ceptũ: vt patet ex gloſa Auguſtini: per hoc eñ inſtruũtur benefaciẽtes vt nõ querant gloriã mundi: ⁊ bñficiati vt nõ ſint ingrati: nec tñ ẽ in tali modo loquẽdi fictio: q2 ſic loquendo figurabat chriſtus in ſe ⁊ in illis quib⁹ loquebaꝫ mẽbra eccleſie in quib⁹ debet eſſe fuga ꝓprie glorie q̃tũ ad benefaciẽtes: ⁊ fuga ingratitudinis q̃tũ ad bñficiatos q̃ duo figurabanꝫ in illo facto vt dictũ ẽ. ꝓpter qđ verus eſt ſermo figuratiuo modo: puto etiã q nõ eſſet falſitas nec fictio in p̃ceptis diuinis p modũ p̃cepti ſũptis dato q de⁹ nullo modo vellet volũtare ꝯſequẽte illud qđ p̃cipitur. preceptũ eñ nõ ẽ directe ⁊ ſemp ſignũ q p̃cipiẽs velit rẽ p̃ceptã fieri: ſed ſolũ q velit ſubditũ obligare ad faciẽdũ illud qđ p̃cipiꝫ. Et hoc clarũ eſt in p̃ceptis diuinis p que de⁹ vult ſimpliciter vos obligare ſed nõ vult ſimpliciter rẽ preceptã fieri alioq̃n ſemp fieret ſiĩter in

A. p̃ceptis hũanis. Prelat⁹ eñ religioſus q̃nq3 p̃cipit ſubdito aliq̃d graue: volẽs eũ p p̃ceptũ ligare: ⁊ tñ nec vult nec intendit q res quã p̃cipit fiat. vnde q̃n ſubdit⁹ parat ſe ad exequendũ p̃ceptũ prelat⁹ reuocat: ita q p̃ceptũ eſt directe ſignũ volũtatis p̃cipientis qđ velit obligare ſubditũ ad exequendũ preceptũ: ſed nõ eſt directe ſignũ q velit rẽ p̃ceptã impleri: talia eñ p̃cepta ſunt vꝉ ad ſumẽdũ experimẽ-

B. tũ de obediẽtia ſubditi vel ad oſtẽdendũ pluribus

Ad rõem p̃ncipalẽ. obedientiã viri⁹ quaſi pro exẽplo. ¶ Ad primũ argumentũ patet ſolutio ex eo qđ ſtatim dictũ eſt: q preceptũ nõ ſemp indicat volũtatẽ precipiẽtis qua p̃cipiẽs velit rẽ preceptã fieri: ſed illã qua precipiẽs vult obligare illũ cui p̃cipit ad faciendũ qđ precipitur: ⁊ hoc eſt ſemp. vel dicendũ ratione materie q de⁹ nihil p̃cipit quin velit illud fieri (ſaltẽ volũtate antecedẽte) Ad illud in oppoſitũ per idẽ q2 immolatio Iſaac fuit volita volũtate añcedẽte nõ ꝯñte.

Queſtio Quarta.

Vtrũ deus poſſit p̃cipere malũ fieri.

C.

Queſt. iiij

Arg. p̃rio QVarto q̃ritur vtrũ deus poſſit p̃cipere malũ fieri. Et videꝫ q ſic: q2 occiſio innocẽtis eſt mala: Siĩter ꝯcubitus fornicari⁹ et ſpoliare alienũ re ſua ſꝫ oĩa hec inueniunꝫ p̃cepta a deo: primũ Gñ. xxij. de occiſione Iſaac. Scđm Oſee pri. accipe mulierem fornicariã ⁊c. Tertiũ Exodi. xi. ergo deus põt p̃cipere mala fieri. ¶ Cõtra: nullus obediẽs diui-

In oppo. nis p̃ceptis male facit: ſi ergo deus poſſet p̃cipere mala fieri tũc male faciẽs obediret diuinis p̃ceptis et ita nõ male faceret qđ implicat ꝯtradictionẽ. ſ. q

D. male faciẽs nõ male faciat q̃re ⁊c. ¶ Reſpõſio. que-

Reſpõſio ad q̃ſtio. ſtio iſta nõ intelligiꝫ de malo pene: cõſtat eñ q illđ cadit ſub p̃cepto diuino ⁊ hũano; diuino vt illđ Exo. xxij. maleficos nõ patieris viuere. humano vt illud idẽ ſm leges ciuiles in multis caſib⁹. intelligiꝫ ḡ de malo culpe: et de hoc dicendũ q aut q̃ritur de malo culpe cõiunctim (hoc eſt remanẽte ſub cõditiõe mali) aut diuiſim. Si cõiunctim dicendũ q nõ: q2 ſicut eſt in naturalibus ſic ſuo modo eſt in moralibus: ſꝫ in naturalib⁹ ſic eſt q bonitas ⁊ perfectio rei naturalis cõſiſtit ⁊ cõſeruaꝫ in ſequẽdo motũ ſibi inditũ a natura ſuperiore (vt patet in motib⁹ grauiũ ⁊ leuiũ et aliarũ rerũ naturaliũ) ergo ſimiliter eſt in moralibus q bonitas moralis noſtre volũtatis cõſiſtit in ſequẽdo motũ ſibi inditũ a ſuperiore volũtate diuina hic autẽ motus eſt ſm p̃ceptũ naturale nobis diuinitus inditũ: vꝉ aliud ſuperadditũ: ḡ volũtas noſtra ſequẽs vel faciẽs ſm p̃ceptũ diuinũ nõ male facit: nõ p̃cepit ergo nec p̃cipere põt deus mala fieri coniunctim: accipiẽdo ſcꝫ q remaneãt ſub cõditiõe mali. Si vero intelligaꝫ diuiſim an deus poſſit p̃cipere aliq̃d nõ q ſit malũ fieri dũ p̃cipiꝫ: ſed qđ eẽt malũ fieri niſi a deo preciperet: ſic q̃ſtio iſta eſt eadem cũ illa qua q̃riꝫ vtrũ deus poſſit diſpẽſare in p̃ceptis decalogi: q2 cũ diſpẽſatio faciat de illicito licitũ et q̃ ſunt cõtra p̃cepta ſint illicita ⁊ mala: ſi deus põt diſpenſare in p̃ceptis: tũc deus põt facere de malis et illicitis bona et licita: et tunc poteſt ea p̃cipere: et ſic deus poſſet p̃cipere mala fieri nõ q̃ tunc eſſent mala: ſed q̃ eſſent mala excluſa diſpenſatione diuina: E.

alias nõ poſſet p̃cipere mala fieri. Circa q̃ſtionẽ ḡ iſtam tria videbunꝫ. Primũ eſt quid ſit diſpenſatio Scđm erit q̃ p̃cepta ſint diſpẽſabilia et q̃ nõ loquẽdo in generali. Tertiũ erit ſpecialiter an in p̃ceptis decalogi cadat diſpẽſatio: et ex his patebit qđ q̃riꝫ ſcꝫ vtrũ deus poſſit p̃cipere mala fieri diuiſim modo prius expoſito. ¶ Quantũ ad primũ ſciẽdũ eſt F.

Primũ articulus. q hec tria differũt: interp̃tatio p̃cepti/ diſpẽſatio/ et reuocatio. Interp̃tari eñ p̃ceptũ eſt dare rationabilẽ intellectũ p̃cipientis ⁊ p̃cepti nõ tollẽdo obligationẽ in aliquo: ſicut interp̃tamur q ieiunium quadrageſime nõ obligat pueros impuberes nec grauiter infirmos: nec ꝓpter hoc tollitur aliqua obligatio ab illis qui huic p̃cepto ſubdunꝫ: et talẽ interp̃tationẽ põt q̃libet facere in valde manifeſtis: vt in caſu iam dicto de grauiꝫ infirmis: et de pueris q non teneãꝫ ieiunare: ſed in dubijs pertinet ad illũ ſolũ G.

q̃ cõdidit: aut ad parẽ vel ſuperiorẽ. Diſpẽſatio vero et reuocatio importãt amotionẽ obligatiõis p̃cepti: ſed differẽter: q2 diſpẽſatio importat amotionẽ obligationis p̃cepti in caſu et quo ad aliquid vꝉ aliquos: nõ autẽ quo ad oẽs: ſed reuocatio abſoluta iportat amotionẽ obligationis quo ad oẽs: amota aũt obligatiõe ſiue quo ad aliquẽ ſpecialiter per diſpenſationẽ: ſiue quo ad oẽs generaliter p abſolutã reuocationẽ efficiꝫ licitũ qđ prius fuiſſet illicitũ et ſic habemus tria circa preceptum: ſcilicet reuocationem que tollit obligationem ſimpliciter quo ad oẽs: ſicut ſi papa reuocaret ieiuniũ quadrageſime nullus obligareꝫ tunc ad ieiunandũ: habemus etiã diſpẽſationẽ q̃ tollit obligationẽ quo ad aliquẽ vel aliquos ſolũ: ſicut ſi diſpẽſareꝫ cũ aliquo q nõ ieiunaret in quadrageſima. Habemus tertio interp̃tationẽ q̃ nõ tollit aliquã obligationẽ: ſed declarat ſolũ intentionẽ p̃cipiẽtis ⁊ p̃cepti: iſta tamẽ declaratio quãdoq3 vocaꝫ diſpenſatio: nõ q2 tollat aliquã obligationẽ p̃cepti ſm rem: ſed ſolũ ſm apparentiã inquãtũ cõſciẽtia dubitãtis eſt ligata quouſq3 fiat declaratio: et ſic patet primũ. ¶ Quantũ ad ſcđm no- H.

Secũd⁹ articulus. tandũ q p̃ceptoꝝ q̃dã ſunt affirmatiua ⁊ q̃dã negatiua q̃ vocanꝫ ꝓhibitiões ⁊ ſiunt de malis de quib⁹ prius dicem⁹. Horũ eñ p̃ceptoꝝ q̃dã ſunt in talib⁹ malis q̃ nõ eẽnt mala niſi eſſent ꝓhibita ſicut comedere carnes feria ſexta nõ eſſet malũ niſi eẽt ab eccleſia ꝓhibitũ. Alia ſunt de talib⁹ malis q̃ ſm ſe ſũt I.

mala: et ideo ꝓhibẽꝫ (ſicut furtũ et ſiĩa) De primis p̃ceptis q̃ ſunt de talib⁹ malis q̃ nõ eſſent mala niſi eſſent ꝓhibita: Tenendũ eſt generaliter q omnia ſunt diſpẽſabilia. cuius ratio eſt: q2 illa a quib⁹ põt

amoueri cōditio ponēs totā rōnē illiciti ſūt diſpēſabilia: ſʒ ab illis q̄ ſolū ſūt mala: qꝛ ꝓhibita pōt amoueri cōditio ponēs totā rōnē illiciti: ḡ oīa illa q̄ ſolū ſunt mala: qꝛ ꝓhibita ſunt diſpēſabilia. Maior apparet ex dictis: qꝛ diſpēſatio eſt amotio obligatiōis per quā aliqd fieri erat illicitū quātū ad ꝑcepta negatiua de qb⁹ loquimur. Minor ꝓbaꝛ: qꝛ in illis q̄ ſolū ſunt mala (qꝛ ꝓhibita) tota ratio illiciti eſt ꝓhibitio: ſed ꝓhibitionē pōt amouere qui fecit: de⁹ videlicet vel homo ſm varietatē ꝑceptoꝝ diuinoꝝ vel humanoꝝ: ḡ ab oībus q̄ ſolū ſunt mala: qꝛ ꝓhibita de⁹ vel homo pōt amouere cōditionē q̄ ponit totā rationē illiciti. oīa ḡ talia ſunt diſpēſabilia.

K. De illis autē ꝑceptis qb⁹ ꝓhibenꝛ ea q̄ ſunt mala ſm ſe: et nō ſolū: qꝛ ꝓhibita hoc tenendū eſt in generali ꝙ ſi ab illis pōt amoueri ratio mali ipa ſunt diſpēſabilia per rationē iam factā. Si vero cōditio apponēs rōem mali nō poſſit a talib⁹ amoueri ipa nō ſunt diſpēſabilia: talia aūt videnꝛ oīa ꝑcepta iuris naturalis (vtpote ꝙ nō eſt iniuſte agendū ꝛ debitum nō eſt ſubtrahendū ꝛ cōſilia: qꝛ eñ hec continent formaliter ipam rationē iuſti et debiti oppoſitū nō pōt habere rationē liciti: ſed habet ſe ꝑ rōem iniuſti et indebiti: ꝓpter qđ deus nō pōt diſpēſare qđ iniuſte agendū ſit.

L. Siliter dicendū eſt de preceptis affirmatiuis: qꝛ qđā ſunt quib⁹ ꝑcipiunꝛ talia bona q̄ nō ſunt neceſſaria fieri niſi qꝛ ſunt ꝑcepta ſicut dicere tales pſalmos in eccleſia vel extra: ꝛ hec ſunt diſpēſabilia ꝑ eandē rōem ꝑ quā ꝛ ꝑcepta negatiua q̄ ꝓhibent illa q̄ nō ſunt ſm ſe mala: qꝛ ſicut illis tota ratio mali eſt ex ꝓhibitione: ſic in iſtis tota ratio boni neceſſarij eſt ex ꝑceptione: ꝓpter qđ ſicut amota ꝓhibitione ab illis poſſunt fieri licite: ſic in iſtis amota ꝑceptiōe poſſunt omitti licite.

M. Alia vero ſunt ꝑcepta quib⁹ ꝑcipiunꝛ talia bona q̄ ſm ſe ſunt neceſſaria vel debita fieri ſemꝑ vl' loco ꝛ tēpore: vt iuſte agere/diligere deū/honorare parentes et cōſilia. et inter hec ſi qua ſint talia a quibus poſſit amoueri ratio debiti illa ſunt diſpenſabilia: ſi qua vero ſint talia a quib⁹ nō poſſit amoueri ratio debiti illa nō ſunt diſpēſabilia: et talia ſunt vſa precepta iuris naturalis: vtpote ꝙ eſt iuſte agēdū. Sicut eñ oppoſita principioꝝ vniuerſaliū in ſpeculatiuis nō poſſunt eſſe vera nec ea pōt cōcedere aliquis ſanus mēte: vt dicit. iiij. metaphiſice: ſic oppoſita principioꝝ vſium in practicis non poſſunt eſſe bona aut licita: nec eis tanꝗ bonis pōt aſſentire aliquis ſanus mente. De ſpecialib⁹ autē ꝑceptis patebit in ſequēti articulo: ſic igitur patet ſcdm.

N. Tertius articulus. Prima Opinio.

¶ Quātū ad tertiū: ſcʒ vtrū ꝑcepta decalogi ſint diſpēſabilia. Dicūt quidā ꝙ nō quātū ad illa q̄ primo ꝛ per ſe et directe pertinēt ad talia ꝑcepta: ſed ſolū quantū ad illa q̄ pertinēt ad ea ſecūdario ꝛ ꝑ quādā deductionē. Qđ declarāt ſic: ꝙ ꝑcepta decalogi quātum ad ea de quib⁹ ſunt primo et directe nō ſunt ꝙ ad talē habeaꝛ talis ordo: puta ad parentes ordo ſm honorē: et ad innocentē ordo in nō inferēdo nocumentū/occidēdo/furādo/et ſic de alijs: ſed ſunt de hoc ꝙ manēte debito talis ordinis homo nō ſe habeat inordinate vel indebite ſubtrahēdo alicui bonū qđ debet impēdere vel inferēdo malū vel nocumētū qđ debet nō inferre: et cōſtat ꝙ hoc nō eſt diſpenſabile eo ꝙ oppoſitū ꝑ ſe habet rationē mali et illiciti nō pōt habere rationē boni vel liciti: ꝙ enim homo ſe habeat indebite vl' inordinate ſiue ſubtrahendo bonū debitū ſiue inferēdo nocumentū indebitū ſemꝑ eſt malū ꝛ illicitū.

O. Alia autē pertinent ad dicta ꝑcepta ſecūdario et ꝑ quādā deductionē (illa ſcʒ q̄ determināt ꝛ applicāt ad ſpecialē materiā predictā rationē iuſti et debiti iniuſti et indebiti: verbi gratia ad ꝑceptū decalogi affirmatiuū directe ꝑtinet ꝙ debitū exhibeaꝛ manēte rōne debiti: ſed ꝙ tali pſone debeaꝛ hoc debitū (puta parētib⁹ honor) ē quedā deductio ex illo ꝑcepto. Siliter ad preceptū negatiuū decalogi ꝑtinet directe ꝙ nihil iniuſtum vel indebitū fiat qđ aūt occiſio innocētis ſit iniuſta eſt qđā deductio ex illo ꝑcepto: ꝛ talia ꝑtinēt ad precepta decalogi ſecūdario ꝛ ſunt diſpēſabilia: qꝛ eoꝝ oppoſita poſſunt eſſe in caſu bona ꝓpter aliqđ magnū manifeſtādū circa ſtatū gratie: ſicut fuit de acceptione mulieris fornicarie: et potuit eſſe de imolatione Iſaac.

P. Cauſa autē eſt: qꝛ a materia talium ꝑceptoꝝ maxime ſcđe tabule q̄ ordināt hominē ad ꝓximū ſeꝑabilis eſt (ſaltē virtute diuina) ratio debiti quo ad ꝑcepta affirmatiua: vt ꝙ filius nō debeat honorare parētes: vel ratio indebiti quo ad precepta negatiua: vt ꝙ nō ſit indebitū ꝙ iſte interficiat illū innocentē: vel ꝙ accedat ad mulierē ꝑter legem matrimonij: et ſic de alijs ꝑceptis ſcđe tabule: ꝓpter qđ oīa talia ſunt diſpēſabilia: ſed a materia ꝑceptoꝝ prime tabule q̄ ordināt hoīem ad deū nō pōt amoueri ratio debiti quo ad pſonas inter quas attēdiꝛ talis ordo: licet poſſit amoueri quātū ad ea ſm que attendiꝛ ille ordo: vt ſunt determinata ſacrificia: vel alij ritus ſeu cerimonie (vt poſtea plus patebit) et ideo hec ꝑcepta nō ſunt diſpēſabilia quātū ad primū: ſed ſolū quātū ad ſcdm.

Q. Impro. pdi. opi.

Sed illō nō videꝛ bene dictū: qꝛ aut iſti intēdūt ꝙ ad ꝑcepta decalogi nō pertinēt directe niſi vt debitus ordo ſeruetur ſtante debito habēdi abſq; determinatione ad ſpecialē materiā: aut intēdūt ꝙ ad ꝑceptū decalogi nihil pōt ꝑtinere niſi ꝓut includit rationē talis debiti. Si intendāt primo modo ſicut ꝛ videnꝛ intēdere (vt apparet ex verbis eoꝝ) male dicūt: qꝛ ſm hoc ſolū eſſent duo precepta decalogi vnū affirmatiuū: ſcʒ ꝙ homo ſe habeat iuſte ordinate et debite ad illos ad quos teneꝛ ſic ſe habere: et aliud negatiuū: ſcʒ ꝙ homo nō ſe habeat iniuſte inordinate et indebite ad illos ad quos teneꝛ oppoſito modo ſe habere. In his eñ duob⁹ tota ratio debiti ordinis ſeruaꝛ. Iſtud autē eſt expreſſe cōtra intētionē ſcripture Exo. xxiij. vbi ponunꝛ decem ꝑcepta decalogi applicata ad ſpecialē materiā a quoꝝ numero decalogus nominaꝛ. Eſt etiā cōtra opinionē illi⁹ cui⁹ opinionē dicūt ſe ſequi.

R. Si ꝟo intelligāt ſcđo modo: ſcʒ ꝙ nihil ꝑtinet directe ad ꝑcepta decalogi niſi vt ſtat ſub rōne ꝑdicti debiti. Iſtud nō ſufficit ad hoc ꝙ ſint indiſpēſabilia niſi plus dicaꝛ. cuius ratio eſt: qꝛ nihil pōt ꝑtinere ad qđcūq; ꝑceptū (vt materia illius ꝑcepti) niſi ꝓut ſtat ſub rōne debiti fieri vl' nō fieri quo ad preceptū affirmatiuū vel negatiuū (alioquin nulla obligatio eſſet in ꝑcepto) ſi ergo illa ꝑcepta eſſent indiſpēſabilia: qꝛ materia eoꝝ includit rationē debiti qua ſtante oppoſitū neceſſario eſt indebitū et illicitū: ſequiꝛ ꝙ oīa ꝑcepta de mūdo eſſent indiſpēſabilia: qꝛ oīa idē includūt: hoc autē eſt abſurdū.

S. Item.

Itē diſpēſatio importat amotionē debiti et obligatiōis a ꝑcepto in quo diſpēſaꝛ (vt dictum fuit prius). Ex hoc ſic arguiꝛ: oppoſitoꝝ oppoſite ſunt cauſe: ſʒ cauſa diſpēſabilitatis ē qꝛ a materia ꝑcepti eſt ſeꝑabilis ratio debiti vel obligatiōis: ergo cauſa indiſpēſabilitatis eſt: qꝛ a materia ꝑcepti

nō pōt ſeparí rō debiti vel obligatiōis: ⁊ nō q̄ꝛ ma
A. teria precepti includat rōem debiti. Hoc eīm cōmu=
Secūda ne ē omī p̄cepto diſpēſabili ⁊ indiſpēſabili. ¶ Dicē
opinio dū ē ḡ aliter ꝯſequēter his q̄ dicta ſūt pri⁹ ꝙ aliqua
doctoris. precepta decalogi ſūt indiſpēſabilia: alia vero nō.
Cui⁹ rō ē: q̄ꝛ illud p̄ceptū ē indiſpēſabile cui⁹ ma=
teria includit intriſece vł̄ inſepabiliter rōem debiti
(ſi ſit affirmatiuū) vel idebiti ſi ſit negatiuū: iſta ap
paret ex rōne indiſpēſatōis pri⁹ dicta: ꝓpt̄ hoc etiā
dictū eſt ꝙ vlia principia iuris naturalis ſunt indiſ
pēſabilia: ſ꜍ q̄dā p̄cepta decalogi ſunt talia: q̄dā ve
ro nō: ḡ ⁊c. Minoꝛ declarat̄: q̄ꝛ ꝓxima ⁊ immediata
materia illoꝝ triū p̄ceptoꝝ noiata moꝝ inuoluta ē
cū malo (vt furari / mechari / mētiri) q̄ ſunt ꝓxima ⁊
imediata materia illoꝝ triū p̄ceptoꝝ: nō mechabe=
ris / nō furtū facies / nō falſū teſtimoniū dices. Fu=
rari eīm eſt accipe rē alienā inuito dn̄o. Mechari eſt
accedere ad mulierē nō ſuā. Mētiri eſt aſſerere vel
negare aliq̄d cui⁹ oppoſitū mēte tenet̄. Qui eīm vtit̄
re nō ſua: vt ſua manēte hac cōditiōe abutit̄ re illa
et idē ē de muliere nō ſua. q̄ etiā inſinuat voce ſe te
nere mēte q̄ꝺ nō tenet abutit̄ voce (vt eſt ſignū cō=
ceptus mētis) ita ꝙ manēte tali natura ⁊ tali ꝯditio
ne rerū ip̄e act⁹ includit abuſum ex rōe terminoꝝ:
et ideo rō indebiti inſepabilis eſt a ꝓxima materia
iſtoꝝ p̄ceptoꝝ ea manēte. ꝓpt̄ q̄ꝺ oīno ſūt indiſpē
B. ſabilia. Idē eſt de illo p̄cepto negatiuo prime ta=
bule nō peiurabis in noīe meo: q̄ꝛ piuriū includit mē
daciū: et p̄ter hoc irreuerētiā diuinā q̄ nō pōt habe=
re rōem liciti: vt ſtatim dicet̄. De alio autē p̄cepto
C ſcđe tabule. ſ. nō occides nō eſt ita clarū ꝙ materia
ei⁹ ꝯtineat inſepabiliter rōnē indebiti: imo claꝝ eſt
ꝙ ſi ſumat̄ gn̄alit̄ ſm rōem noīs nō eſt ſic illicitū occi
dere q̄n in multis caſib⁹ ſit licitū: et ſm legē diuinā
q̄ dicit Exo. xxij. maleficos nō patieris viuere: ⁊ ſ꜍
leges hūanas q̄ idē dicūt in plribus caſib⁹: ḡ nō ꝑti
net ad p̄ceptū decalogi nō occidere ſm gn̄alē rōem
noīs: nec vt q̄dā dicūt ſub hac additiōe nō occides
iniuſte: q̄ꝛ cū p̄cepta decalogi negatiua ꝓhibeāt ea
q̄ ſūt mala ſm ſe opoꝛtet ꝙ materia p̄cepti ſm ſe in
cludat rōe꜍ iniuſti vel mali: et nō ſolū gn̄ali ⁊ extrin
ſeca additiōe: q̄ꝛ ſilis additio pōt fieri circa quācū=
q꜍ materiā q̄ nō eſt de ſe illicita (vtpote ſi dicat̄ non
ibis ꝑ cāpū iniuſte vel nō equitabis equū alteri⁹ in
iuſte: et ſic erūt tot p̄cepta decalogi quot erūt act⁹ q̄
poſſunt iniuſte fieri: quod eſt abſurdum. Reſtat er
D. go ꝙ illud preceptum non occides (vt pertinet ad
decalogum) aut intelligatur de occaſione innocen=
tis (vt lex videtur exponere dum excipit malefi=
cos) et ſic illud preceptum poteſt capere diſpenſa=
tionem nō hoīs ſed dei: qui cū ſit dn̄s vite ⁊ moꝛtis
ei⁹ auctoꝛitate pōt licite occidi nocēs ⁊ innocēs: aut
opoꝛtet ꝙ intelligat̄ de occiſiōe q̄ fit auctoꝛitate pri=
uata: q̄ꝺ etiā videt̄ haberi ex lege q̄ excipit occiſio=
nē q̄ fit auctoꝛitate publica: q̄ſi dr̄ maleficos nō pa=
tieris viuere: Exo. xxij. Ibi eīm loquit̄ de iudicijs
quoꝝ executio ꝑtinet ad ꝑſonas fungētes auctoꝛi=
tate publica: et ſic nō eſt diſpēſabile: q̄ꝛ nūq̄ licet au
ctoꝛitate priuata hoīem occidere: et ſi de mādato di
uino aliquis aliū occidat: nō diſpenſat̄ in p̄cepto: q̄ꝛ
nō occidit auctoꝛitate priuata: q̄ꝺ ꝓhibet̄ ſolū ꝑ illō
p̄ceptū non occides: ſed occidit auctoꝛitate publica
dei qui eſt vlis iudex et dn̄s: et ſic patet de p̄ceptis
E. negatiuis an ſint diſpēſabilia an nō. Alia eīm duo
ſc꜍ non concupiſces rem ꝓximi tui: non vxoꝛem ⁊c.
ſunt eiuſdem rationis quo ad diſpenſabilitatē vel
non diſpenſabilitatem: ſicut illa duo: non mecha=
beris / et nō furtū facies: q̄ꝛ nō differūt niſi ſm actū
interioꝛē et exterioꝛē. De p̄ceptis aūt affirmatiuis
dicendū ꝙ quedā oꝛdināt hoīe꜍ ad deū (vt illa que F.
ſunt prime tabule) et vnū oꝛdinat hominē ad ꝓxi=
mū et pertinet ad ſcđam tabulā (ſc꜍ honoꝛa patrē ⁊
matrē) et vtrobiq꜍ materia p̄cepti habet annexā ra
tionē debiti: debitū eīm eſt vt homo credat in deū
vnū et verū q̄ꝺ ꝑtinet ad primū p̄ceptū q̄ꝺ q̄nq꜍ ꝓ=
ponit̄ negatiue: vt Exo. xx. Nō habebis deos alie=
nos: q̄nq꜍ vero affirmatiue: vt Deutero. vj. Audi
iſrael domin⁹ deus tuus vnus eſt ⁊c. Et recitatur
a dn̄o Mat. xij. Debitū etiā eſt vt hō honoꝛet deum
q̄ꝺ ꝑtinet ad tertiū p̄ceptū illud (ſc꜍ memēto vt diē
ſabbati ſanctifices) debitū etiā eſt vt filius honoꝛet
parētes: verūtamē ratio debiti differenter annexa
eſt materie p̄ceptoꝝ: q̄ oꝛdināt nos ad deū: et ma=
terie illi⁹ p̄cepti q̄ꝺ oꝛdinat hominē ad ꝓximū: q̄ꝛ
primis p̄ceptis annexa eſt ratio debiti inſepabiliter
alij aūt p̄cepto nō. Cui⁹ ratio eſt: q̄ꝛ ſicut eſt in eſſe
naturali rerū ſic eſt in eſſe moꝛali: nunc eſt ita ꝙ in
eſſe naturali rerū depēdētia quā res habēt ad cau=
ſam primā inſepabilis eſt a reb⁹: depēdentia autē
quā res habēt ad ſe inuicē ſepabilis eſt ab eis (ſaltē
virtute diuina) pōt eīm deus facere accidēs ſine ſub
iecto: ꝙ cū ſm naturā depēdet ad ſubiectū et effe=
ctū cauſe ſcđe ſine cauſa ſcđa: ergo ſimiliter eſt in mo
ralibus ꝙ oꝛdo debitus creature rationalis ad deū
eſt inſepabilis a creatura: ſed oꝛdo debitus creatu
re ad creaturā ſepabilis eſt ab ea (ſaltē auctoꝛitate
diuina) et ideo nulla auctoꝛitate pōt debite fieri ꝙ
nō credat̄ in deū vel ꝙ deus nō honoꝛet̄: q̄ꝛ oppoſi
ta hoꝝ includunt inſepabiliter rationē debiti: ſed
bene pōt fieri ꝙ pater nō honoꝛet̄ aliquo modo: q̄ꝛ
debitum filij ad patrē ſepari pōt auctoꝛitate diui=
na nō hūana: ſicut ſol⁹ de⁹ pōt tollere naturales re
rū depēdētias: ꝓpt̄ eandē rōem pōt licite fieri ꝙ in
nocēs occidat̄ auctoꝛitate dei (vt prius dictū fuit) et
idē poſſet dici de oīb⁹ p̄ceptis ſcđe tabule ſi mate
ria eoꝝ nō includeret intriſece rōem indebiti: ſ꜍ ſo
lū extriſece quēadmodū materia iā dictoꝝ p̄cepto
rū: vt magis patebit in ſolutiōe argumēti. Ex his G.
patet illud q̄ꝺ ꝓponit̄ in titulo q̄ſtionis. ſ. ꝙ de⁹ pōt
p̄cipere quedā mala fieri nō cōiunctim ſed diuiſim
quia quedā que alias eſſent mala et illicita ex prece
pto diuino fiunt bona ⁊ licita: nō autē eſt hoc verū
vniuerſaliter de omnibus malis et cauſa dicta eſt H.
¶ Ad argumentū in oppoſitū dicendū ꝙ occiſio in Ad pri. principale
nocentis nō ſic eſt mala quin rō mali ſit ab ea ſepa=
bilis auctoꝛitate dei qui eſt plenus dn̄s vite ⁊ moꝛ=
tis: et ideo potuit a deo precipi. De cōcubitu autem
foꝛnicario et ablatione rei aliene: dicendum eſt ꝙ
nunq̄ fuerunt precepta a domino cum includant
intrinſece et inſeparabiliter rationē indebiti: ſ꜍ de⁹
poteſt mutare naturas et cōditiones rerum: potuit
ergo facere ꝙ mulier q̄ non erat Oſee per ꝑpetuū
vinculū matrimonij eſſet eius ad tēpoꝛaneū vſum
et ſic acceſſit ad ſuam: nec eſt foꝛnicatus: quia foꝛ=
nicari eſt accedere ad non ſuā: ſimiliter potuit de⁹
facere ꝙ res que erant egyptioꝝ fierent hebreo
rum: vel ex mero dono dei qui eſt dominus omniū
vel in recompēſationem laboꝛis et ſeruitij q̄ꝺ im=
penderant Hebrei Egyptijs: et ſic Hebrei nō abſ
tulerunt rem alienam: ſed ſuam: et ideo non ſunt
furati. Nullo ḡ mō facta ē diſpēſatio in illis p̄ceptis
mechaberis ⁊ nō furtū facies: q̄ꝛ nō ē factū ꝙ a me=

chia ⁊ furto manētib⁹ in natura ſua ſit ablata ratio illiciti: qđ ptinet ad diſpēſatiōne: ſʒ ſolū mutata eſt natura vel cōditio rei vt iā in ea nō habeāt locū mechia et furtū: nec eſt ibi aliqua diſpēſatio: ſi enī alicui eēt phibitū bibere vinū: ⁊ vinū ipſi oblatū mutaretur in aquā certe poſſet bibere illud vinū cōuerſū in aquā abſqȝ diſpēſatiōe. Semp enī diſpēſatio fit qñ manēte materia pcepti in ſua natura ⁊ cōditiōe amouetur ab ea ratio obligatiōis vel illiciti. Hoc aūt amoueri nō pōt a materia illoꝝ pceptorū: qꝛ includitur in ea intrinſece vt dictū eſt. Si aūt forma pcepti eēt talis nō accedas ad hāc mulierē vel nō accipias hanc ouem licet in veritate mulier ſit nō tua: et ouis nō tua: qꝛ tñ in materia pcepti nō includuntur intrinſece: ſed ſunt cōditiōes extrinſece in talib⁹ pceptis: poſſet cadere diſpēſatio p hoc ꝙ de nō tuo efficeretur tuū: qꝛ tūc nō eſſet mutatio materie pcepti. ſed ablatio cōditionis adiuncte q̄ ponebat ratiōeȝ

K. Ad rōem in oppoſi.

illiciti. Argumentū adductū p altera parte ſolū pbat ꝙ deus nō pōt papere mala fieri cōiunctim (ſcʒ ꝙ remaneant ſub cōditione mali) qđ cōceſſum eſt.

Sententia littere magiſtri in generali & ſpeciali. Diſtin. XLVIII.

L. Sentētia in gñali.

SCiendū quoqȝ eſt. Superius determinauit magiſter de cāſalitate diuine voluntatis: hic vero determinat quo modo ſe habeat voluntas noſtra in cōformitate ad diuinā. Et diuiditur prima pars in duas. Primo determinat intentū Scđo excludit quaſdā obiectiōes. Scđa ibi: Ex quo ſoluitur. Prima diuiditur in tres. Primo oſtēdit ꝙ voluntas noſtra bona non ſemp cōformatur voluntati diuine in volito. Scđo ꝙ voluntas diuina per voluntatē noſtrā malā ad impletur. Tertio mouet cōtra hoc obiectionem, ⁊ ſoluit. Scđa ibi. Illud quoqȝ. Tertia ibi: Sed adhuc

M. Snīa in ſpeciali.

opponitur. Hec eſt diuiſio ⁊ ſnīa in gñali. ❡ In ſpeciali ſic pcedit ⁊ ppōit pmo ꝙ aliqñ eſt mala voluntas hoīs idē volētis qđ de⁹ vult: ſicut mali filij volūt mortē patris quā deus vult. Poſtea dicit ꝙ bona voluntas dei p malas hoīm voluntates ad impletur: ſicut fuit in morte chriſti: volebat enī de⁹ xp̄m mortē ſuſtinere ſʒ nō iudeos inferre. Poſtea mouet circa hoc obiectionē: ⁊ ſoluit: vt pʒ i lra. Poſtea excludit quaſdā obiectiōes: ⁊ dicit ꝙ paſſio Xp̄i placebat ſanctis nō inquātū fuit penalis: ſed inquātū fuit ſalutifera: ⁊ ꝙ paſſiones ſctōꝝ diuerſis cauſis poſſunt ſanctis placere. In fine vero epilogat imponēs finē pmo. Et in hoc terminatur ſententia lectionis: et p cōñs cōcluſionis primi libri ſententiaꝝ.

Vtrū voluntas noſtra poſſit cōformari voluntati diuinæ. Queſtio. I.

N. Que. pri.

CIrca diſtinctionē iſtā duo q̄runtur. Primū eſt vtꝝ voluntas nr̄a poſſit cōformari voluntati diuine. Scđm eſt vtrū oēs teneantur ad cōformādū voluntatē ſuā

Arg. prio

diuine voluntati: maxime quātū ad volitū. Ad primū ſic pcedit. Et videtur ꝙ voluntas nr̄a nō poſſit cōformari voluntati diuine: qꝛ cōformitas eſt cōuenientia duoꝝ in vna forma: ſʒ voluntas diuina ⁊ nr̄a nō poſſūt in aliqua forma vna cōuenire neqȝ ſm ſpēm neqȝ ſm gen⁹: ḡ nō pōt inter eas eſſe aliq̄ cōformitas.

Arguit. ij

Itē relatiua equiparētie ad cōuenientiā duoꝝ tur: ſʒ cōformitas eſt relatio equiparētie: ḡ ſi voluntas nr̄a diceretur cōformari voluntati diuine ſequeretur ꝙ voluntas diuina poſſet dici cōformari voluntati nr̄e qđ non dicim⁹. ❡ In cōtrariū eſt: qꝛ voluntas vere obedientis cōformatur voluntati pcipiētis: ſed multi ſunt vere obediētes diuinis pceptis: ḡ voluntas multoꝝ cōformatur voluntati diuine. ❡ Reſpōſio. cū q̄rimus de cōformitate voluntatis nr̄e ad diuinā aut q̄rim⁹ de cōformitate eaꝝ ſm eſſe reale vel in eſſendo p vt q̄libet eſt q̄dā res ſm ſe: aut q̄rimus de conformitate eaꝝ ſm tendētiā in obiectū. Primo mō q̄libet voluntas creata cōformatur voluntati diuine. Cui⁹ rō eſt: qꝛ oīs imago eſt aliquo mō cōformis rei cui⁹ eſt imago ſed oīs voluntas creata eſt imago voluntatis diuine ḡ eſt aliquo mō ei cōformis. hec aūt cōformitas non eſt in pticipādo eandē naturā ſpecificā: ſed in pticipando aliā (ſpēi tamē demōſtratiuā) ſicut expoſitū fuit ſupra diſtin iij. et lib. ij. diſt. xvj. Sed de hac cōformitate nō q̄rimus nūc: ſed de illa q̄ eſt ſm tendētiā in obiectū ſm quā ſortitur eē morale ſm qđ dī bona vel mala moralit. Circa quā cōſiderādū eſt ꝙ talis cōformitas pluriū voluntatū ſēp attenditur ſm aliq̄d vnū: illud aūt vnū aut ſe hʒ ad vtrāqȝ voluntatē cōſiſter: vtpote qñ duo volūt idē vel ppter idē vel ſm eundē habitū: aut ſe hʒ diſſimilit: ſed tñ correſpondent (ſicut cū aliqs vult aliquā rē: alius aūt nō vult eā) vult tñ et placet ei ꝙ prim⁹ eā velit: ſicut Abraham voluit occidere filiū: de⁹ aūt hoc nō voluit ſimpliciter: tñ voluit ꝙ Abrahā illud vellet. Quātū ad primū modū attendit triplex cōformitas vna quātū ad obiectū qñ idē eſt volitū: q̄ vocatur cōformitas ſm cauſā materialē vocādo materiā nō in qua fit actus voluntatis: ſʒ circa quā eſt obiectiue. Scđa cōformitas eſt q̄tū ad habitū qñ duo eodē habitu aliq̄d volūt: puta iuſtitia vel caritate: et hec vocatur cōformitas ſm cauſā formalē: q̄ten⁹ habit⁹ eſt q̄dā forma potētie dās modū actui. Tertia ē ſm cauſā finalē vt cū plres volūt aliq̄d ppter eūdē finē. Cōformitas aūt q̄ attenditur penes ſcđm modū vocatur a q̄buſdā cōformitas ſm cauſā efficiētē. ſ. qñ aliqs vult illud qđ alius vult eū velle. et iſtđ eſt veꝝ vbi velle vni⁹ eſt cauſa mouēs ⁊ inclinās voluntatē alteri⁹: qꝛ tūc vnū velle eſt aliquo mō cā efficiēs alteri⁹: vbi aūt nō eſt ſic lo cū nō hʒ qđ dī. Ex his patet qđ q̄ritur. ſ. ꝙ voluntas nr̄a pōt cōformari voluntati diuine primo mō. ſ. quo ad volitū: pōt enī hō idē velle qđ de⁹ vult: vt de ſe pʒ: ſed ſcđo mō pprie nō pōt: qꝛ nō pōt eē in deo et hoīe habitus vni⁹ rōnis ſm anologiā: tñ dī in deo caritas ⁊ i nobis. Quātū autē ad tertiū modū poſſibilis eſt cōformitas inter nos ⁊ deū: qꝛ ſicut de⁹ vult oīa pter ſe ⁊ nos poſſum⁹ velle eadē vel etiā alia ppter deū. De quarto aūt mō. ſ. ꝙ velim⁹ illđ qđ de⁹ vult nos velle clarū eſt qđ ē poſſibile: qꝛ ſi loq̄mur de voluntate añcedēte illa inoteſcat nobis p pcepta iuris naturalis vel diui. Cōſtat aūt ꝙ poſſum⁹ velle ea q̄ de⁹ nobis pcepit: nō enī pcipit impoſſibile ad faciēdū: et multo min⁹ ad volēdū. Si vo loq̄mur de voluntate cōñte clari⁹ eſt ꝙ poſſim⁹ ei cōformari: qꝛ q̄cq̄d de⁹ vult tali voluntate totū fit. Patʒ ḡ q̄liter poſſibilis ē cōformitas voluntatis nr̄e ad diuā. Ad primū argumētū dicēdū ꝙ nō oīs cōformitas eſt p participationē eiuſdē forme ſpecifice inherētis vel nō inherētis: ſed ſm plres alios modos q̄ tacti ſunt in corpe ſolutiōis. Ad ſcđm dicēdū ꝙ cōformari pl⁹ importat q̄ eē cōforme: qꝛ cōformari dī ſolū illud qđ habet quaſi ratiōnē imaginis vel effectus pportio

In oppo.

O. Reſpōſio ad q̄ſtio.

P.

Q.

R. Ad pri. principale

S. Ad ſcđm

nati reſpectu alteri⁹: qꝛ cõformari eſt fieri quaſi ad alterius formã: et iſtud nõ põt cõpetere voluntati diuine reſpectu volũtatis noſtre: ſed ecõuerſo propter qð volũtas noſtra dicit̃ cõformari volũtati diuine ⁊ nõ ecõuerſo: ſed eſſe cõforme dicit abſolute participationẽ vel ꝓportionẽ plurium in vno: et ſic volũtas noſtra dicit̃ cõformis volũtati diuine ⁊ ecõuerſo: ꝙ̃uis hoc quidã negãt accipiẽtes pro eodem eſſe cõformẽ et cõformari: que tamen non ſunt idẽ ſicut nec eſſe ſimile et aſſimilari.

Queſtio Secunda.

Vtrũ omnes teneantur ad cõformãdũ volũtatẽ ſuam diuinæ voluntati.

A. Queſt. ij. Arg. primo. AD ſecundũ ſic ꝓceditur. Et videt̃ ꝙ nõ oẽs teneantur ad cõformãdũ voluntatẽ ſuã volũtati diuine maxime ꝙ̃tũ ad volitũ: qꝛ ſicut ſe hꝫ intellect⁹ ad intellectum ſic voluntas ad voluntatẽ: ſed nos nõ tenemur cõformare intellectũ noſtrũ intellectui diuino: alioquin om̃is homo habẽs opinionẽ falſam peccaret qð nõ eſt verũ: ergo nõ tenemur cõformare voluntatẽ noſtrã voluntati diuine.

Argu. ij. Itẽ nullus tenet̃ ad impoſſibile: ſed impoſſibile eſt q̃nqꜫ cõformare voluntatẽ noſtrã voluntati diuine: ģ ⁊c. Minor ꝓbat̃ obſtinati eñ vel dãnati hoc nõ poſſunt facere ꝓpter cõditionẽ ſui ſtatus: nũc etiã ignoram⁹ quid deus vult in multis q̃ occurrunt faciẽda. finis etiã ad quẽ deus ſingula opera ordinat latet nos: et ideo in talib⁹ nõ poſſumus cõformare voluntatem noſtrã voluntati diuine.

Argu. iij. Itẽ deus vult dãnationẽ multorũ: ſed nullus tenet̃ velle ſuã dãnationẽ: ģ ⁊c. Probatio minoris: q̃cq̃d eſt volitũ eſt volitũ vt finis aut ꝓpter finẽ: ſed nullus põt recte velle dãnationẽ ſuã vt finẽ: qꝛ nõ habet rationẽ boni ſ̃m ſe: nec ꝓpter aliũ finẽ: qꝛ dãnatio eſt oppoſita debito fini creature rationalis.

In oppo. ¶ In cõtrariũ eſt: quia amicorũ eſt cõformis volũtas: ſed oẽs tenent̃ eſſe amici dei: ģ oẽs tenent̃ ad cõformandũ voluntatẽ ſuã voluntati diuine.

Secũdo. Itẽ ſup illud qð nõ adheſit mihi cor prauũ dicit gloſa. Prauũ cor habet qui nõ vult qð deus vult: ſꝫ q̃libet tenet̃ nõ habere cor prauũ: ģ quilibet tenet̃ velle illud qð de⁹ vult: et hec ẽ cõformitas in volito.

B. Reſpõſio ad q̃ſtio. ¶ Reſpõſio. Dicẽda ſũt duo. Primũ eſt an oẽs teneant̃ ꝯformare voluntatẽ ſuã volũtati diuine. Scðm eſt ſ̃m quos modos teneamur ad hanc ꝯformitatẽ.

C. Primus articulus. ¶ Quãtũ ad primũ dicẽdũ eſt ꝙ oẽs tenent̃ ꝯformare voluntatẽ ſuã volũtati diuine in aliquo. Cuius ratio eſt: qꝛ nihil eſt rectũ niſi ꝯformet̃ ſue regule: ſed volũtas diuina eſt regula volũtatis noſtre: ģ volũtas noſtra nõ eſt recta niſi ꝯformet̃ volũtati diuine: quatenus eſt eius regula. Maior de ſe patet: ſed minor declarat̃: qꝛ ſi lex q̃cũqꜫ naturalis vel diuina eſt regula volũtatis fortiori rõne volũtas diuina a q̃ ꝓ libito determinata eſt omnis lex: ſicut eñ volũtas diuina ꝓ libito naturã inſtituit: ita ꝓ libito leges quaſcũqꜫ nature dedit: ꝓpter qð ipa eſt prima regula oim: et ſic pꝫ primũ.

D. Secũd⁹ articulus. ¶ Quantũ ad ſcðm: ſcꝫ de modis ꝯformitatũ. Dicẽdũ ꝙ tenemur ad ꝯformitatẽ q̃ eſt ſ̃m genus cauſe efficiẽtis: vt ſcꝫ velim⁹ illud qð de⁹ vult nos velle q̃n nobis innoteſcit. cuius ratio eſt: qꝛ ſ̃m illð potiſſime debet volũtas noſtra ꝯformari diuine ſꝫ qð ipa eſt potiſſime regula volũtatis noſtre: ſed voluntas diuina eſt regula volũtatis noſtre inquãtũ vult nos aliq̃d velle: ģ ſ̃m hoc potiſſime debemus voluntatẽ noſtrã ꝯformare diuine. Maior pꝫ ex dictis: qꝛ tenemur cõformare voluntatẽ noſtrã diuine quatenus illa eſt regula voluntatis noſtre: ergo maxime tenemur ſ̃m illud quod eſt maxime regula. Minor ꝓbat̃: qꝛ in habentibus cognitionem ⁊ libertatẽ vnũ nõ regulat alið niſi q̃tenus ꝓponit vel imponit q̃d ⁊ q̃liter agat: ſed volũtas diuina in hoc ꝙ vult nos aliq̃d velle ⁊ illud nobis innoteſcit: imponit nobis q̃d velim⁹: ģ ſ̃m hoc voluntas diuina eſt potiſſime regula nr̃e voluntatis: imo nullo alio mõ eſt regula: qꝛ q̃cq̃d deus velit ⁊ q̃litercũqꜫ ⁊ ꝓpt̃ quẽcũqꜫ finẽ niſi velit nos illud velle: nõ ꝓpter hoc regulat volũtatẽ noſtrã: ſꝫ ſi vellet nos aliq̃d velle dato ꝙ ipe illð nollet in ſe nihilomin⁹ volũtas nr̃a ex ſolo primo regulã haberet. regulãs eñ volũtatẽ eſt dictãs ⁊ imperãs q̃d ſit volendũ: ⁊ hoc expꝛ̃ſſe dicit Anſelmus de lib. ar. ca. vj. dicẽs ſic: nulla ẽ iuſta volũtas niſi q̃ vult qð de⁹ vult illã velle: tenemur ģ potiſſime cõformare voluntatẽ noſtrã voluntati diuine in hoc qð vult nos velle: q̃n nobis innoteſcit.

Innoteſcit aũt hoc nobis ꝑ p̃cepta ⁊ ꝓhibitiões q̃ ſunt ſigna volũtatis antecedẽtis. per cõſiliũ aũt qð ſiliter eſt ſignũ volũtatis antecedẽtis inoteſcit nobis nõ q̃d velle teneamur: ſed q̃d expediẽtius eſt ad ꝑfectũ: ꝓpter qð nõ tenemur velle illud qð eſt cõſilij ſicut illud qð eſt p̃cepti vel ꝓhibitiõis: ſic ģ ẽ de illis q̃ deus vult nos velle volũtate antecedẽte. Idẽ eſt de his q̃ deus vult nos velle volũtate ꝯſequẽte ſi nobis innoteſcãt ꝑ reuelationẽ vel ꝑ inſpirationẽ. E.

Aliũ eñ modũ nõ video. ꝑ opationẽ eñ diuinã bene innoteſcit nobis ꝙ deus velit tale q̃d facere: ſed nõ ꝙ velit nos illud velle. Quãdo aut nõ innoteſcit nobis q̃d deus velit nos velle voluntate ꝯñte: tunc q̃dẽ non tenemur: qꝛ volũtas nõ obligat̃ niſi ad cognita: et nihilomin⁹ illud volumus qð deus vult nos velle: qꝛ illa volũtas ſemꝑ impletur ſiue ſciẽtib⁹ nobis ſiue neſciẽtib⁹. F.

Ad cõformitatẽ aũt q̃ eſt ſ̃m gen⁹ cauſe formalis nõ tenemur abſolute ſꝫ ex ſuppoſitiõe: ſcꝫ ſi volum⁹ mereri vitã eternã. G. Primũ pꝫ: qꝛ ad illud dr̃ aliq̃s ſimpliciter ⁊ abſolute teneri: qð ſi nõ facit incurrit peccatũ: ſꝫ ſi nõ facim⁹ ex caritate q̃cq̃d facim⁹ nõ ꝓpt̃ hoc peccamus: exiſtẽs eñ in pctõ mortali: et honorãs parẽtes vel dãs elemoſynã ex naturali pietate nõ peccat vt patebit. q. ij. et tñ nõ opat̃ ex caritate: ģ ⁊c. Scðm patet: qꝛ oĩe meritũ depẽdet ex caritate: vt pꝫ pri. ad Cor. xiij. ſi ģ aliq̃s vult mereri vitã eternã oportet ꝙ opet̃ ex caritate ⁊ tũc cõformat voluntatẽ ſuã volũtati diuine quãtũ ad cauſam formalẽ: licet valde improprie: vt dictũ fuit ſupra. H.

Idẽ penit⁹ videt̃ eẽ dicẽdũ de ꝯformitate ſ̃m cauſã finalẽ: qꝛ ad illã nõ tenemur ſimplr̃ ⁊ abſolute: ſꝫ ſolũ ex ſuppoſitiõe ſcꝫ ſi volum⁹ mereri vitã eternã. Primũ pꝫ: qꝛ op⁹ virtutis moralis debite circũſtantionatũ put virt⁹ exigit eſt bonũ (vt pꝫ ex diffinitiõe virtutis) ſꝫ ꝑ virtutẽ pure moralẽ op⁹ nõ ordinat̃ in gloriã dei ex intentiõe opantis ad quã tñ de⁹ ordinat q̃cq̃d vult et opat̃: ģ nõ opoꝛꝫ oẽm volũtatẽ bonã ꝯformari volũtati diuine q̃tũ ad finẽ: ꝓpt̃ quẽ aliq̃d vult. Scðm patet eodẽ medio quo ſupra: qꝛ ad merendũ requirit̃ ꝙ op⁹ ordinet̃ in deũ ꝑ fidẽ ⁊ caritatẽ: iuxta dictũ Apli pri. ad Cor. x. Om̃ia in gloriã dei facite. I.

Et eſt hic notandũ ꝙ ad has duas conformitates ſcðm cauſam formalem et finalem non tenemur etiam ex ſuppoſitione: niſi quatenus includunt

illã q̃ eſt ſm cauſam efficientẽ cuiꝰ ſignũ eſt: q2 ſicut
illa q̃ deꝰ vult nos velle abſolute innoteſcũt nobis
ꝑ pceptũ abſolute factũ: ſic ⁊ hec innoteſcunt nobis
ꝑ pceptũ cõditionatũ: vnde Mat. xix. dictũ ẽ cuidã
ſi vis ad vitã ingredi ſerua mãdata qḋ intelligitur
nõ ſolũ de obſeruãtia quãtũ ad ſubſtantiã operis:
K. ſed quãtũ ad modũ ⁊ finẽ caritatis. De cõformita
te autẽ q̃ attẽdiẜ quãtũ ad obiectũ volitũ q̃ dr̃ cõfor
mitas ſm cauſã materialẽ ẽ maior difficultas vtrũ
ad eã ſemꝑ teneamur. Et dicendũ ad hoc ꝙ in no-
bis eſt duplex volũtas extẽdendo nomẽ volũtatis
ad appetitũ ſenſitiuũ ſicut. iij. ethicorũ diciẜ ꝙ bru-
ta volũtarie agunt: hoc eſt ſpõte. Eſt ergo in nobis
volũtas ſequẽs cognitionẽ ſenſitiuã ⁊ volũtas ſe-
quẽs cognitionẽ intellectiuã ⁊ hec eſt duplex. vna
naturalis ⁊ alia deliberatiua: nec ſunt due potẽtie:
ſed vna dupliciter dicta ſm duplicẽ eiꝰ actũ. Diciẜ
eñ volũtas naturalis qua appetimꝰ abſolute ⁊ ſm
ſe aliqḋ bonũ conueniẽs natur: deliberatiua autẽ
quatenus ferẜ in aliud qḋ eſt deliberatũ eſſe bonũ
ex fine ⁊ circũſtantijs: et hec volũtas ꝯtrariaẜ qñq3
in volito appetitui ſenſitiuo ⁊ volũtati naturali: ſi-
cut ſecari ꝓpter ſanitatẽ eſt triſtabile ſm ſenſũ: nec
ſm ſe bonũ eſt ſed tñ ex fine: et ideo ſectionẽ ſola
volũtas deliberatiua eligit: ſed volũtas naturalis
L. et appetitꝰ ſenſitiuus refugiũt. Tunc ad ꝓpoſi-
Prima tum ſi loquamur de volũtate naturali vel appetitu
opinio. ſenſitiuo. Dicendũ ꝙ nõ tenemur nec poſſumus
ſemꝑ cõformare volũtatẽ talẽ volũtati diuine: q2
volũtas diuina põt eſſe de eo quod nõ cadit ſub ap
prehẽſione ſenſus nec eſt ſm ſe nature ꝯueniens:
ſed appetitꝰ ſenſitiuus nõ põt ferri niſi in illud qḋ
iudicaẜ ꝯueniẽs ꝑ ſenſũ: nec volũtas naturalis põt
ferri niſi in illud qḋ eſt ſm ſe nature ꝯueniẽs: ergo
impoſſibile eſt ꝙ appetitꝰ ſenſitiuus vel volũtas
naturalis reſpectu voliti talis cõformeẜ voluntati
diuine. De volũtate autẽ deliberatiua ſecus eſt: q2
M. ſm quoſdã ſi innoteſcat nobis diuinũ volitũ tene-
mur illud velle voluntate deliberatiua: ſed differẽ
ter viatores ⁊ cõprehenſores: quia enim in viatori
bus retardatur motus volũtatis ex motibus infe-
rioribus: ideo ſufficit nõ repugnare diuine ordina
tioni vel voluntati: nec oportet gaudiũ experiri de
hoc: ſicut philoſophus dicit. iij. ethicorũ de forti ꝙ
ſufficit eum nõ triſtari in periculis mortis q̃uis nõ
gaudeat: ſed in beatis eſt motus volũtatis delibe-
ratiue integer ⁊ perfectus: nec in aliquo retardatur
ſeu impediẜ: et iõ vidẽdo id qḋ deꝰ vult ipſi volũt
illḋ ⁊ gaudẽt ſm illḋ pſalmiſte: Letabiẜ iuſtus cũ
N. viderit vindictã. ¶ Alia eſt opinio ꝙ ſemper tene
Secũda mur conformare voluntatẽ noſtrã volũtati diuine
Opinio quãtũ ad volitũ etiã ſi nobis innoteſcat: ⁊ iſta pars
Prima rõ videẜ ꝓbabilior: ꝓpter duas ratiões. Prima eſt: q2
ſi tenemur cõformare voluntatẽ noſtrã volũtati di
uine quantũ ad rem volitam: hoc eſt aut ex natura
rei volite: aut ex p̃cepto dei ſicut eñ nihil eſt malũ
niſi ſm ſe et ex natura rei: vel ex ꝓhibitione ſupio
ris ſic nihil eſt bonũ neceſſariũ fieri vel neceſſario
volitũ niſi ex natura rei vel ex p̃cepto ſuperioris: ⁊ in
ꝓpoſito ex p̃cepto dei: ſed rẽ volitã a deo nõ ſemꝑ
tenemur velle ex natura rei puta damnationẽ pa-
tris: q2 tunc teneremur eam velle et etiã ſi deus eã
nõ vellet: qḋ nullus diceret: nec ex p̃cepto dei quia
nuſq3 legimus tale p̃ceptũ: ergo nõ ſemꝑ tenemur
O. cõformare volũtatẽ noſtrã voluntati diuine in vo
Scḋa rõ. lito etiã ſi nobis innoteſcat. Scḋa: quia ſicut tene

mur cõformare voluntatẽ noſtrã voluntati diuine
ſic ſubditus teneẜ cõformare volũtatẽ ſuã volũtati
p̃lati in illis in quibꝰ eſt ei ſubditꝰ vice dei: ſed ſub
ditus nõ teneẜ cõformare voluntatẽ ſuã voluntati
prelati de aliquo faciẽdo qḋ p̃latus vult fieri et hoc
ſolo ꝙ prelatus vult illud fieri: ſed ex hoc ꝙ vult
ſubitũ illud velle et facere: nõ eñ ſi prelatus dicat
coram ſubdito volo ꝙ illud fiat: et hoc obligaẜ ſub
ditus ad volẽdũ vel faciendũ niſi p̃latus inſinuet
qḋ vult ſubditũ hoc velle vel facere: ergo ſimiliter
eſt de voluntate noſtra reſpectu dei. non tenemur
ergo velle quicquid deus vult etiam ſi nobis inno
teſcat niſi deus velit nos illud velle: et hec eſt con-
formitas ſm cauſam efficiẽtẽ ſine quo (vt patet ex
deductione prius facta) nõ tenemur cõformare in
aliquo voluntatẽ noſtrã voluntati diuine: et forte
ab hoc nõ diſcordat ſm rem illud qḋ dicit opinio p̃-
cedens: ſc3 ꝙ viatori ſufficit nõ repugnare diuine
ordinationi et nõ triſtari de ea: quia nõ repugnare
vel nõ triſtari nõ importat cõformitatem in volito P.
q̃uis nõ cõtrarieẜ. ¶ Ad rões vtriuſq3 ꝑtis reſpõ Ad pri.
dendũ eſt. Ad primã cũ diciẜ ꝙ ſicut ſe habet intel principale
lectus ⁊c. Dicendũ ꝙ non eſt ſimile de intellectu: q2
defectus intellectus nõ eſt in poteſtate noſtra: co-
gimur eñ qñq3 rationibus ad aſſentiendũ falſo: et
ideo nõ peccamus: ſed volũtas deliberatiua eſt in
poteſtate noſtra: et ideo peccamus niſi eam cõfor-
memus voluntati diuine prout et in quibus tene-
mur cõformare. De intellectu etiã quãtũ ad ea que
ſunt fidei ⁊ neceſſaria ad ſalutẽ oportet ꝙ cõforme
tur intellectui diuino: q2 illḋ eſt in poteſtate noſtra: Q.
alioquin peccamus. Ad ſcḋam rationẽ dicendum Ad ſcḋã
ꝙ obſtinati ſimpliciter (vt damnati) nõ teneẜ ꝯfor
mare voluntatẽ ſuã voluntati diuine: et ideo non
mereẜ nec de nouo peccant: ſed in peccato in quo
mortui ſunt ꝑſeuerant: nos etiã pro ſtatu vie nõ te
nemur cõformare volũtatẽ noſtrã volũtati diuine
niſi ꝓut et quantũ nobis innoteſcit ſiue quo ad vo R.
litũ ſiue quo ad finẽ et modis quibꝰ dictũ eſt. Ad Ad ter.
tertiũ dicendũ ꝙ in tali volito ſicut eſt damnatio ꝑ
pria nõ teneẜ quis cõformare voluntatẽ ſuã volun
tati diuine: aut q2 ſi reuelareẜ alicui ſua dãnatio de
beret accipi illud dictũ ſm cõminationẽ ⁊ nõ ſm p̃-
ſcientiã: aut ſi cõſtaret eſſe dictũ ſm p̃ſcientiã non
decet tñ aliquẽ hoc velle: nec deꝰ vult nos hoc velle
cũ velle oppoſitũ. ſ. beatitudinẽ ſit finis: ꝓpter quẽ S.
debemꝰ velle omne aliud volitũ. Ad primã rõem Ad pri.
alterius ꝑtis dicendũ eſt ꝙ amicorũ eſt conformis in oppõ.
volũtas in illis ſolũ in qbꝰ decet vtrũq3 idẽ velle: ⁊
in hoc caſu tenemur cõformare volũtatẽ noſtrã vo
lũtati diuine qñ cõgruit nos velle illud qḋ deꝰ vult
tũc eñ deꝰ vult volũtate antecedẽte nos illḋ velle T.
q2 volũtas ãñs eſt de his q̃ nobis cõgruũt. Per idẽ Ad ſcḋã
p3 ad illã gloſam ſuꝑ pſalmũ: q2 prauũ cor h3 q̃ nõ
vult illud qḋ deꝰ vult. ſ. eũ velle. Deus eñ q̃ ſumme
bonus eſt: nõ vult aliquẽ velle niſi qḋ neceſſariũ eſt
ad ſalutẽ: aut qḋ ꝓmouet ad ſalutẽ: et primũ precę-
pit: ſcḋm cõſuluit: qui a primo diſcordat peccat: et de
hoc intelligiẜ p̃dicta auctoritas: qui aũt ſcḋo nõ ac-
quieſcit (licet nõ peccet) tñ minus appropinquat ad
illum qui ſumme bonus eſt: qui eſt deus benedictꝰ
in ſecula ſeculorum AMEN.

¶ Explicit ſcriptũ ſuꝑ primũ ſententiarũ cõpi-
latũ per fratrẽ Durandũ de ſancto Portiano
Epiſcopũ Aniciẽſ. et doctorẽ ſacre theologie.

Tabula Queſtionũ In primũ lib. ſentẽtiarũ.

Incipit tabula queſtionum magiſtri Durandi in primum librũ ſententiarum: et primo in prologũ qui incipit folio. ii. queſtiones octo.

i. ¶Vtrũ theologia prout cõmuniter traditur & habetur ſit ſcientia proprie dicta fo. ii. D.
ij. ¶Vtrũ theologia ſit ſcientia ſuppoſito quodam lumine quod quidã ponunt eſſe in doctoribus perfectioribus. fo. vi. A.
iij. Vtrũ virtute diuina poſſit cõmunicari puro viatori cognitio ſcientifica de articulis fidei. folio. vii. poſt. D.
iiij. ¶Vtrum theologia ſit vna ſcia fo. viii. H.
v. ¶Quid ſit ſubiectum in theologia vtrũ de⁹ an aliud. folio. ix. C.
vi. ¶Vtrum theologia ſit practica an ſpeculatiua folio. xi. H.
vij. ¶Vtrum theologia ſubalternetur alteri ſcientiæ. folio. xii. M.
viij. ¶Vtrum ipſa ſubalternetur alicui ſcientię humanitus inuentę vt metaphicę fo. xiii. H.

Diſtinctio prima fo. xiiii. A.

i. ¶Vtrum frui ſit actus intellectus an voluntatis. folio. xiiii. C.
ii. ¶Vtrum ſolus de⁹ ſit obiectum fruitionis an etiam aliquid aliud. fo. xiiii. G.
iij. ¶Vtrum vti ſit actus intellectus an alteri⁹ potentiæ. folio. xv. C.
iiij. ¶Vtrum oĩb⁹ citra deũ ſit vtẽdũ . fo. xvi. L.

Diſtĩctio ſecũda fo. xvii. D

i. ¶Vtrum ſit tm̃ vnus deus fo. xvii. F.
ij. ¶Vtrum attributa diuina differãt aliquo mõ ex natura rei circunſcripta omni operatiõe intellectus fo. xviii. B.
iij. ¶Vtrum aliquis intellectus poſſit cõcipere diſtinctionem attributorũ diuinorũ abſq; dicta operatiõe ad creaturas. fo. xviii. Q.
iiij. ¶Vtrum cũ vnitate eſſentiæ diuinæ ſtet realis pluralitas perſonarum. fo. xx. M.

Diſtinctio tertia fo. xxi. K.

i. ¶Vtrum poſſumus ex his que ſunt in creaturis probare deum eſſe. fo. xxi. M.
ij. ¶Vtrũ poſſumus cognoſcere de deo quid eſt folio. xxii. L.
iij. ¶Vtrũ deũ eſſe ſit per ſe notũ. fo. xxiii. F.
iiij. ¶Vtrum in oĩ creatura ſit veſtigium trinitatis folio. xxiiii. A.

Secũda pars eiuſdem diſtinctiõis incipit folio. xxiiii. G.

i. ¶Vtrũ i hoĩe ſit imago trinitatis. fo. xxiiii. I.
ij. ¶Vtrum potentiæ animæ ſint id quod eſſentia an aliquid additum fo. xxv. C.
iij. ¶Vtrũ memoria & intelligentia ſint vna potẽtia an diuerſę. fo. xxvii. K.

¶Vtrum intellectus & voluntas ſint eadẽ potentia. folio eodem. R. iiij.
Vtrum neceſſarium ſit ponere intellectum agẽtem eẽ aliquã potẽtiam aïæ nſæ. fo. xxviii. N. v.

Diſtin. iiii. incipit fo. xxx. E.

¶Vtrum in diuinis ſit generatio . fo. xxx. G. i.
¶Vtrũ iſta ſit vera de⁹ genuit deũ. fo. xxxi. B. ij.

Diſtin. v. incipit folio xxxi. M.

¶Vtrũ eẽntia gñet vel gñetur. fo. xxxii. A. i.
¶Vtrum filius poſſit dici de ſubſtantia patris aut ex nihilo. fo. xxxii. G. ij.

Diſt. vi. incipit fo. xxxii. O.

¶Vtrũ pr̃ genuerit filiũ neceſſitate. xxxiii. B. i.
¶Vtrũ pr̃ genuerit filiũ natura . fo. xxxiii. K. ij.

Diſt. vii. incipit fo. xxxiiii. K.

¶Vtrũ in diuĩs ſit potẽtia gñandi . xxxiiii. L i.
Vtrũ potentia generandi dicat quid an ſolum ad aliquid. fo. xxxv. D. ij.
¶Vtrũ potẽtia generãdi ſit ĩ filio . xxxvii. B. iij.

Diſt. viii. incipit fo. xxxvii. I

¶Vtrum qui eſt vel eſſe conueniat deo ꝓprie. fo. xxxvii. L. i.
¶Vtrum in ſolo deo eſſe & eſſentia ſint idem. folio. xxxvii. D. ij.
¶Vtrũ ſolus deus ſit ĩmutabilis. fo. xxxix. K. iij.

Diſtinctionis octauę pars ſecũda incipit folio. xl. A.

¶Vtrum de⁹ ſit oĩno ſimplex. fo. xl. C. i.
¶Vtrum anima rationalis ſit cõpoſita ex materia & forma. fo. xl. I. ij.
¶Vtrum tota anima ſit in qualibet parte corporis vel extendatur q̃titatiue extenſione corporis. folio ſe. C. iij.
¶Vtrũ ſola materia ſit rõ retinendi q̃titatẽ vel ſola forma vel cõpoſitũ. fo. xlii. I. iiij.

Diſt. ix. incipit folio. xliiii. B.

¶Vtrum pr̃ ſit alius a filio. folio eodem. D. i.
¶Vtrum pater ſit prior filio fo. eodẽ. K. ij.
¶Vtrum pater & filius poſſint dici plures ęterni. folio. xlv. G. iij.
¶Vtrum generatio diuina debeat exprimi p verbum p̃ntis temporis dicendo filius ſemper naſcitur. an per verbum preteriti dicendo fili⁹ ſemper natus eſt. fo. xlv. L. iiij.

Diſt. x. incipit folio. xlv. B.

¶Vtrum ſpũſſanctus ſit proprium nomẽ alicuius perſonę diuinæ. fo. xlvi. B. i.
¶Vtrum in diuinis poſſunt eſſe plures perſonæ q̃ tres. fo. eodẽ. G. ij.

Diſt. xi. incipit folio. xlvi. M.

¶Vtrũ ſpirit⁹ ſctũs ꝓcedat a patre & filio: an a patre tm̃. fo. xlvi. O i.
¶Vtrum ſi ſpũs ſanctus non ꝓcederet a filio diſtingueretur ab ipſo. fo. xlvii. K ij.

iiij. ¶ Utrum pater & filius ſpirent ſpūm ſanctum in q̄tum ſunt vnum an in quātum ſunt plures. folio.xlviij.M.

Diſt.xij.incipit fo.xlix.I.

i. ¶ Utrum generatio filij ſit prior pceſſione ſpiritꝰ ſancti fo.xlix.L.

ij. ¶ Utrum ſpiritꝰ ſanctus plenius ſeu perfectius pcedat a patre q̄ a filio. fo.li.L.

iij. ¶ Utrum ſpūſſanctus ſit a patre mediante filio vel per filium fo.lij.C.

Diſt.xiij.incipit folio.lij.D.

i. ¶ Utrū in diuinis ſit aliqua pceſſio .fo.lij.M.

ij. ¶ Utrū generatio filij & pceſſio ſpūſſancti ſint emanationes diſtincte realiter fo.lij.R.

iij. ¶ Utrum ſpirituſſanctus poſſit dici ingenitus folio.liij.K.

Diſt.xiiij.incipit folio.lv.

i. ¶ Utrum in diuinis ſit aliqua proceſſio temporalis.fo.lv.E.

ij. ¶ Utrum pceſſio temporalis ponat innumerū cum eterna: folio.lv.P.

iij. ¶ Utrum per proceſſionem temporalem ipſemet ſpiritus ſanctus detur an tm̄ eius dona. folio.lvi.E.

iiij. ¶ Utrum ſpiritus ſanctus detur a ſanctis viris. folio eodem.O.

Diſt.xv.incipit folio.lvi.T.

i. ¶ Utrum mitti conueniat alicui perſone diuine folio.lvij.A.

ij. ¶ Utrum miſſio dicat aliquid notionale an eſſentiale. fo.lvij.H.

iij. ¶ Utrū aliqua perſona poſſit mitti a ſeipſa vel ab alia a qua non procedit. fo.lvij.Q.

iiij. ¶ Utrū miſſio inuiſibilis cōpetat filio.fo.lviij.K

Diſt.xvi.incipit folio.lviij.T.

i. ¶ Utrum ſpiritui ſancto competat inuiſibilis miſſio. folio ſequente.A.

ij. ¶ Utrum debuerit fieri viſibilis miſſio ad xp̄m & ad quos debeat fieri. folio eodem.K.

iij. ¶ Utrū ſpecies in quibꝰ facte fuerūt inuiſibiles miſſiones fuerint vere res. ibidē.T.

iiij. ¶ Utrū pater ſit maior filio. fo.lx.H.

Diſt.xvij.incipit folio.lx.K

i. ¶ Utrum neceſſariū ſit caritatē eſſe habitū creatum in homine ad hoc q̄ homo ſit deo carus. folio.lx.M.

ij. ¶ Utrum neceſſarium ſit ponere caritatem habitualem ad hoc vt poſſimus aliquid mereri apud deum. fo.lxi.G.

iij. ¶ Utrum caritas detur ſcd̄m pportionem naturalium fo.lxij.S.

iiij. ¶ Utrum ille qui eſt in caritate poſſit cognoſcere certitudinaliter ſe habere caritatē.fo.lxij.O.

v. ¶ Utrum caritas poſſit augeri fo.lxiij.R

vi. ¶ Que ſit cauſa ſuſcipiēdi magis & minus an eſſentia fo.lxv.A

vij. ¶ Utrum eadem forma numero poſſit eſſe intēſa & remiſſa fo.lxv.L

viij. ¶ Utrum caritas augeatur per quemlibet actū meritorium. fo.lxvij.K.

ix. ¶ Utrū poſſit augeri in infinitū .fo.eodē.Q.

¶ Utrum caritas poſſit diminui. fo.lxviij.H.

Diſt.xviij.incipit folio.lxix.k.

¶ Utrum donum in diuinis ſit aliquid eſſentiale an notionale. fo.lxx.A.

ij. ¶ Utrum ſpūſſanctus eo ſit donum quo deus folio.lxx.K.

iij. ¶ Utrum conuenienter dicatur ſpirituſſanctus noſter. fo.lxx.O.

Diſt.xix.incipit folio.lxx.V

i. ¶ Utrum inter perſonas diuinas ſit equalitas. folio.lxxi.A.

ij. ¶ Utrum eſſe eternum cōueniat deo .lxxi.L.

iij. ¶ Utrū in diuinis pſonis ſit circūinceſſio hoc ē vtrū vna pſona diuina ſit in alia .fo.lxxi.R.

iiij. ¶ Utrum in diuinis ſit dare totum et partem. folio.lxxij.S.

¶ Utrū veritas ſit ens reale an rōis.fo.lxxiij.F

¶ Utrum veritas ſit in rebus an i anima ſeu in intellectu fo.lxxiiij.C.

Diſt.xx.incipit folio.lxxiiij.L.

i. ¶ Utrum filius ſit omnipotens ſicut pater:folio eodem.N.

ij. ¶ Utrū in diuinis ſit ordo nature fo.lxxv.D.

Diſt.xxi.incipit ibidē.I.

i. ¶ Utrum dictio excluſiua addita vni correlatiuorū excludat aliud. fo.lxxv.R.

ij. ¶ Utrum dictio excluſiua poſſit vere addi termino eſſentiali reſpectu predicati perſonalis. folio.lxxv.D.

Diſt.xxij.inci.folio.lxxvi.H.

¶ Utrum aliquod nomen conueniat deo proprie.folio.lxxvij.A.

¶ Utrum nomina dicta de deo dicantur de eo ſcd̄m ſubſtantiam. fo.eodē.S.

Diſtinctio.xxiij .fo.lxxviij.G.

¶ Utrum nomen perſone ſignificet ſubſtātiā an relatione fo.eodē.E.

¶ Utrum hec nomina ſubſtantia: ſubſiſtētia: eſſentia: & perſona: ſint idem an differant i diuinis fo.lxxix.E.

Diſt.xxiiij.fo.eodem.L.

¶ Utrum termini numerales ponant aliquid i diuinis. fo. lxxix.N.

¶ Utrū vnū q̄d eſt principiū nūeri aliq̄d addat ſuper ens & ſuper vnū quod conuertitur cum ente & quid ſit illud. fo.lxxx.O.

Diſt.xxv.fo.lxxxi.k.

¶ Utrum nomen perſone dicatur vniuoce de

de deo & creaturis. fo.lxxxii.A.
ij. ¶ Vtrum perſona ſit aliquid commune in diuinis. fo.lxxxii.H.

Diſtinctio.xxvi.fo.ibidem.M.

i. ¶ Vtrum omnes perſonę diuinæ diſtinguātur per relationes fo.lxxxiii.A.
ij. ¶ Vtrum relationes diſtinguētes perſonas diuinas ſint reales. fo.lxxxiiii.E.

Diſtinctio.xxvii.fo.lxxxiiii.V.

i. ¶ Vtrum proprietates relatiuę præcedant actꝰ notionales an econuerſo. fo.lxxxv.B
ij. ¶ Vtrum verbū in nobis ſit ipſemet actus intelligendi an ſit aliqua forma producta differens realiter ab actu intelligēdi .fo.lxxxv.R.
iij. ¶ Vtrum verbum in diuinis dicatur perſonaliter an eſſentialiter f.ixxxvii.E.

Diſtinctio.xxviii.fo.lxxxix.B.

i. ¶ Vtrum ingenitum vel innaſcibilitas ſit notio patris. fo.lxxxix.D.
ij. ¶ Vtrum ſit proprietas conſtitutiua perſonę patris. fo.xc.C.
iij. ¶ Vtrum imago in diuinis dicatur eſſentialiter an perſonaliter fo.xci.A.

Diſtinctio.xxix.fo.xci.F.

i. ¶ Vtrum vna perſona poſſit dici principiū alterius. fo.xci.H.
ij. ¶ Vtrum pater & filius ſint vnum principium ſpiritus ſancti. fo.xcii.D.
iij. ¶ Vtrum pater & filius poſſint dici plures ſpiratores. fo.xcii.K.

Diſtinctio.xxx.fo.xciii.A.

i. ¶ Vtrum aliquid dicatur de deo ex tempore. folio eodem.C.
ij. ¶ Vtrum in creaturis relatio differat realiter a ſuo fundamento.ibidem.I.
iij. ¶ Vtrum relationes dei ad creaturam quę dicūtur de deo ex tempore ſint reales. fo.xcv.G.

Diſtinctio.xxxi.fo.xcvi.D.

i. ¶ Vtrum ęqualitas ſit realis relatio in diuinis. folio eodem.F.
ij. ¶ Vtrum ęqualitas dicatur poſitiue an priuatiue in diuinis. fo.xcvii.B.
iij. ¶ Vtrum eſſentialia attributa debeant appropriari aliquibus perſonis.ibidem.F.

Diſtinctio.xxxii.fo xcvii.O.

i. ¶ Vtrum pater & filius diligant ſe ſpiritu ſancto.ibidem.Q.
ij. ¶ Vtrum filius ſit ſapiens ſapientia genita. folio.xcviii.I.

Diſtinctio.xxxiii.fo.xcviii.M.

i. ¶ Vtrum in diuinis eſſentia & relatio differant aliquo modo realiter. fo.xcix.B.
ij. ¶ Vtrum proprietates relatiuę ſint in eſſentia & perſonis. fo.ci.K.

Diſtinctio.xxxiiii.fo.cii.C.

i. ¶ Vtrum ſuppoſitum & natura differant realiter in creaturis.ibidem.E.
ij. ¶ Vtrum perſona in diuinis ſit idem qđ eſſentia.fo.ciii.R.
iij. ¶ Vtrum conuenienter dicatur qꝫ ſint tres perſonæ vnius eſſentiæ. fo.ciiii.A.
iiij. ¶ Vtrum aliqua nomina dicantur conuenienter de deo tranſlatiue.ibidem.E.

Diſtinctio.xxxv.fo.ciiii.M.

i. ¶ Vtrū deꝰ cognoſcat ſe tm̄ vel alia a ſe folio eodem.O.
ij. ¶ Vtrum deus habeat propriam & diſtinctam cognitionem de aliis a ſe. fo.cv.I.
iij. ¶ Vtrum cognoſcat diſtincte ſingularia folio cvi.L.
iiij. ¶ Vtrum ſcientia dei ſit vniuerſalis an particularis.folio.cvii.M.

Diſtinctio.xxxvi.fo.cviii.I.

i. ¶ Vtrum deus cognoſcat mala ibidem.L.
ij. ¶ Vtrū creaturę ſint in deo fo.cix.H.
iij. ¶ Vtrum in deo ſint aliquę ideæ .fo.cix.O.
iiij. ¶ Vtrū in deo ſit pluralitas ideaꝝ .fo.cxi.H.

Diſtinctio.xxxvii.ibidem.P.

i. ¶ Vtrum ſit in omnibus rebus. .fo.cxii.B.
ij. ¶ Vtrum deus ſit vbiqꝫ. ibidem.R.
iij. ¶ Vtrum angelus ſit in loco. fo.cxiii.C.
iiij. ¶ Vtrū moueatur localiter. fo.ibidē.R.

Diſtinctio.xxxviii. fo.cxv.L.

i. ¶ Vtrum ſcientia dei ſit cauſa reꝝ ibi.T.
ij. ¶ Vtrum deus ſciat enunciabilia fo.cxvi.C
iij. ¶ Vtrum deus ſciat futura cōtingentia. ibi.M

Diſtinctio.xxxix fo.cxviii.E.

i. ¶ Vtrum deus poſſit neſcire quod ſcit vel ſcire quod neſcit ibidem.G.
ij. ¶ Vtrum deus cognoſcat infinita. fo.cxix F.
iij. ¶ Vtrum oīa ſubſint diuinę ꝓuidētiæ. cxx.L.
iiij. ¶ Vtrum ꝓuidentia dei ſit idem qđ fatum. folio.cxxi.C

Diſtinctio.xl.ibi.H.

i. ¶ Vtrum prędeſtinatio habeat certitudinem. ibi.L.
ii. ¶ Vtrum pertineat ad deum aliquem reprobare. fo.cxxii.B.

Diſtinctio.xli.ibi.L.

i. ¶ Vtrum electio præcedat prędeſtinationē an econuerſo. fo.cxxii.N.
ij. ¶ Vtrum prędeſtinationis ſit aliqua cauſa pręter dei voluntatem. fo.cxxiii.D.
iij. Vtrum prędeſtinatio poſſit adiuuari precibꝰ ſanctorum. fo.cxxiiii.C.

Diſtinctio.xlii.ibidem.I.

i. ¶ Vtrum potentia ſit in deo. fo.cxxxiiii.L.
ij. ¶ Vtrum potentia dei ſe extendat ad oīa que ſunt ab alijs poſſibilia. fo.eodem.R.

Diſtinctio.xliii.fo.cxxv.K.

i. ¶Vtrum potentia dei ſit infinita. .cxxv.M.
ij. ¶Vtrum deus poſſit aliquod infinitum actu. folio.cxxvi.O.
iij. ¶Vtrum omnipotẽtia poſſit cõmunicari creaturę. fo.cxxviii.C
iiij. ¶Vtrum deus agat ex neceſſitate naturæ. folio eodem.G.
v. ¶Vtrum deus agat ex neceſſitate iuſtitiæ folio eodem.Q.

Diſtinctio.xliiii.fo.cxxviii.y.

i. ¶Vtrum deus poſſit facere vnam & eandem creaturam numero meliorem q̃ fecerit folio. cxxix.B.
ij. ¶Vtrum data quacunq; creatura deus poſſit facere aliam perfectiorẽ ſcd̃m ſpeciem: ita q̃ non ſit ſtatus in perfectionibus ſpecificis ſed ſit proceſſus in infinitum. fo.eodem.H.
iij. ¶Vtrum deus poſſit facere vniuerſum meliꝰ q̃ fecerit. fo.cxxx.H.
iiij. ¶Vtrum deus potuerit facere aliquid melius beata virgine vel chriſti humanitate & vtrum modo poſſit quicquid vnq̃ potuit. cxxxi.F.

Diſtinctio.xlv.fo.xxxi.L.

¶Vtrum deus velit alia a ſe fo.cxxxi.N.
i. ¶Vtrum deus immediatius agat per intellectũ
ij. q̃ per voluntatem vel ecõuerſo.fo.cxxxii.A.
¶Vtrum voluntas dei congrue diſtinguatur
iij. in voluntatem ſigni & in voluntatem beneplaciti. fo.cxxxii.K.

Diſtinctio.xlvi.cxxxiii. C.

i. ¶Vtrum voluntas dei ſemper efficaciter impleatur. fo.cxxxiii.E.
ij. ¶Vtrum deus velit mala fieri.fo.cxxxiiii.A.

Diſtinctio.xlvii.fo.cxxxiiii. H

i. ¶Vtrum aliquid poſſit fieri pręter voluntatẽ diuinam. fo.cxxxiiii.K.
ij. ¶Vtrum illud quod fit præter voluntatem diuinam vel cõtra eam obſequatur voluntati diuinę. fo.cxxxv.E.
iij. ¶Vtrũ deus poſſit præcipere quod fieri non vult. folio eodem.K.
iiij. ¶Vtrum deus poſſit pręcipere malum fieri. folio.cxxxvi.C.

Diſtinctio.xlviii.fo.cxxxvii.L.

i. ¶Vtrum voluntas noſtra poſſit conformari voluntati diuinæ. fo.cxxxvii.N.
ij. ¶Vtrũ oẽs teneãt cõformare volũtatẽ ſuã volũtati diuię q̃tũ ad volitum. fo.cxxxviii.A.

¶Explicita eſt tabula queſtionum in primum librum ſententiarũ ſubtiliſſime deciſarum per Reuerẽdum Magiſtrum Durandum de ſancto Portiano de ordine prędicatorum doctorem theologũ & Melduneñ epiſcopũ.

Deo ſint gratiæ.

Reſolutiſſimi patris: & veritatū theologicarum ſolidi ſectatoris Magiſtri Durādi de ſancto Porciano Liber ſecūd⁹ ſniarū īcipit:

A. **Ut deus in** cœlo reuelans myſteria. Sicut dictū fuit a principio noie celi deſignaſ cauſa finaľ ſacre ſcripture gñaliter: ⁊ ſpāliter materia ſcdi libri ſniarū quod pōt ſic videri. In ſcdo eñ libro agiſ de trib⁹ principaliter. ſ. de creaturarū pductōe: de earū diſtinctione: ⁊ de aliquarū deuiatiōe ſeu exorbitatione per culpā. Et hec ꝯuenīēter ſignātur nomīe celi
B. ſm tria que in celo poſſum⁹ cōſiderare: hꝫ eñ celū capacitatē pre oibus: diuerſitatē in partib⁹: difformitatē in motibus. Generaľ capacitas facit vt celi pductio ſignificet vniuerſoꝝ pductionē. Nomīe eñ cōtinentis ſepe ſignificanſ cōtenta. Partiū diuerſitas repreſentat creaturaꝝ diſtinctionē: Sed motuū diuerſitas aliquaꝝ ſigt deuiationem. Dico primo ꝙ celū hꝫ capacitatē pre oibus. Nihil eñ in corporalibus eſt celo capaci⁹: Cōtinet eñ oia: qđ innuit Salo. ii. paraľ. vi. arguēs a maiori ſic. Si celum ⁊ celi celoꝝ te cape nō pñt que tñ ſunt ſūme capacitatis q̄to magis dom⁹ hec: Et iō p pductionē celi oia cōtinentis ⁊ ambiētis vniuerſoꝝ productio deſignaſ. De hoc Heſter. xiii. Tu feciſti celū:
C. ⁊ quicquid celi ambitu ꝯtinet. ¶ Scdo celuꝫ hꝫ diuerſitatem ī partib⁹. Eſt eñ quedā pars ipſi⁹ totaliter lucēs (vt ſol) quedā oino nō lucēs (vt pars celi nō ſtellata) Quedā partim lucens: ⁊ parti non lucēs (vt luna que nunq̄ ſm ſe totā lucet.) Sic in vniuiuerſitate creaſaꝝ ē quedā creatura pure ſpūalis: ⁊ hec eſt quaſi oino lucēs: Nomen eñ lucis ad cognitionem tranſferſ: ⁊ talis eſt angelus. Eſt et alia pure corporalis quaſi nihil lucens eo ꝙ caret cognitione. Et eſt alia partim corporalis: ⁊ partim ſpūalis quaſi ſm quid lucens: ⁊ ſm quid nō lucēs: (vt homo) De prima agit magiſter a ſcda diſtinctiōe vſq; ad duodecimā. De ſcda a duodecima vſq; ad ſexdecimā. De tertia a ſexdecima vſq; ad finem. Et ſicut pulchritudo celi reſultat ex diuerſitate iſtaꝝ partiū ſicut apparet intuenti celū: Suſpice eñ celū ⁊ intuere. Job. xxxv. Sic pulchritudo vniuerſi reſultat ex ſupradictaꝝ creaturaꝝ diſtinctione ad ꝯmendationem ⁊ gloriā creatoris. Sic eñ celi enarrant gloriā dei vt in pſalmo diciſ. Nūquid ḡ noſti ordinē celi: Job. xxxviii. Ecce magr̄ docet hunc ordinem et diſtinctionem. Tertio celū habet difformitatē vt in motib⁹: eſt eñ ad preſens
D. duplex motus in celo. Unus regulariſſimus q̄ ē diurnus: Et alius quaſi oppoſitus huic ⁊ reſpectu ipſius obliquus: Per hos aūt duos mot⁹ ſignificatur conuerſio: ⁊ auerſio creature. Per primū eñ qui eſt regulariſſimus ſignificaſ cōuerſio bonoꝝ angelorū: ad deū ex qua fuerūt illuminati: ⁊ cōfirmati in gloria. De quo Eccle. xliii. Species celi in viſione glorie: Per ſcdm qui eſt obliquus ſignificatur deuiatio angelorū et hominū a deo rōe cui⁹ obtenebrati ſunt ſm illud Hiere. iiii. Aſpexi celos ⁊ non erat lux in eis. Et iterū Joel. ii. dicit. Uōti ſunt celi (homines. ſ. ⁊ angeli) per electionē: Sol ⁊ luna obtenebrati ſunt Sol q̄tuꝫ ad angelicā naturā: luna quo ad naturam humanā. Et de vtroq; agit magiſter (. ſ.) de peccato angeloꝝ: ⁊ de peccato primoꝝ hominū: et occaſione hoꝝ de oi peccato generaliť. Et qr peccatum hoim fuit remediatum per gratiā ideo incidētaliter agit magiſter de gratia per quā ſpiritus ſanct⁹ celū obtenebratum illuminauit: de quo poteſt itelligi illud Job. xxvi. Spūs eius ornauit celos: in preſenti quidem per gratiam: ſed in futuro ornabit per gloriam: quam nobis concedat ⁊c.

Sententia littere magiſtri ſentētiarū in generali & ſpāli valde ingenioſa & vtilis. et primo in primā di.

Creationē rerum inſinuans. ſcriptura ⁊c. In hoc ſecūdo libro principalis intentio magiſtri circa tria verſatur ſ.. circa reꝝ creationem: creaturarūꝫ dotationē ſiue perfectionē: ⁊ creature ſic dotate cōuerſionē: ſiue auerſionē. Et ſm hoc iſte liber diuidiſ ī tres ptes. Primo eñ determiat de creaſaꝝ pductōe. Scdo ſpāliť de creaſe rōabiľ dotatōe Tertio de ei⁹ auerſiōe. Scda ps icipit ibi ī pncipio. xix. di. Volēt q̄ri pſa de hois ſtatu añ peccatū. Tertia in pricipio. xxi. di. vidēs igiſ diabol⁹ hoieꝫ: Prima igiſ diuidiſ ī duas. Prio deſmiat q̄dā ptinentia ad rerū oim creationē in gñali. Scdo pſequiſ de quibuſđ creatis in ſpāli. Scda incipit ibi in principio diſt. ii. De āgelica itaq; naſa. Prima diuidit in duas. Primo inq̄rit creatōis pricipiū. Scdo creatōis motiuū. Scda ibi. Credam⁹ igiſ rerum creatarū. Prima diuidiſ in ptes tres. Primo ꝯfirmat auctoritate ſcripture creation ē reꝝ habuiſſe principium Scdo oñdit ex illa au ctoritate pľes errores elidi. Tertio oñſum ꝯcludit. Secūda icipit ibi. his ⁊eñ verbis. Tertia hoꝝ igiſ ⁊ ſimiliū. Scda iſtaꝝ diuidiſ ī tres ptes. Prio ei excludit errorē Pla. Scdo remouet quādā dubitationē Tertio excludit errorē Ariſt. Scda ps icipit ibi. verūtñ. Tertia Ariſt. vero duo pncipia. Tūc ſeq̄t illa ps Credam⁹ igiſ reꝝ Supi⁹ magr̄ determiauit de creatōis pncipio Hic vero determiat de creatōis motiuo. ⁊ ſm hoc iſta pars diuidiſ in duas ptes. Primo eñ deſmiat de motiuo creatōis: Scdo ex illo motio oñdit reꝝ diſtinctionē. Scda ps incipit ibi. et qr nō hꝫ. Hec ſcda diuidiſ in ptes tres. Primo oñdit cām diſtinctiōis rerū. Scdo mouet quanđ incidētē q̄ſtionē ⁊ ponit ei⁹ triplicē ſolutiōem. Tertio epilogat circa deſmiata. Scda incipit ibi. ſolꝫ ēt q̄ri. Tertia ibi. ex p̄miſſis appet. pria iſtaꝝ diuidiſ ī q̄ttuor partes. Prio pōit reꝝ diſtictionē Scdo ex hoc oñdit cām pductōis creature rōaľ. Tertio addit aliq̄ ⁊ determiat oñſuꝫ. Quarto remouet quodđ dubiū Scda ps icipit ibi. Ideoq; ſi querēſ. Tertia ibi. cū igiſ q̄riſ. Quarta ibi. de hoie q̄q;. Et hec ē diuiſio lcōis ī
gñali. ¶ In ſpāli ſic pcedit magr̄. et pponit ꝙ ex auctoritate Geñ. q̄ dr̄ ī pncipio ⁊c. Probaſ creatio reꝝ in principio tpis nō ab eterno eē facta. Deinde oſtendit: ꝙ ex hoc eodem error eſt eliſus ponentium plura principia: quorum fuit vnus ipſe Plato qui plura principia poſuit ab eterno increata: et ſine principio: nec concedit rerum creationem:

E. Sentētia in gñali

F. In ſpāli

ſed potiꝰ dicit ex materia factã: Quã poſitiõem ſiue errorẽ excludit magiſter ex verbo creãdi: ſiue creare: Et ex hoc verbo faciẽdi ſiue facere: Nam dicit ꝙ creare eſt aliqđ de nihilo facere: facere vero nõ de nihilo: ſʒ de maŧia. Deinde ne aliqs poſſʒ credere creatiõeʒ tẽporalẽ aliquã mutatiõeʒ i deo ponere: dicit ꝙ verba tẽporalia dicta de deo nullã mutationẽ ponũt in ipo: ſiue nouitatẽ: ſʒ ſolũ nouũ effectũ in creatura Unñ eius opatio: factio: vel actio nõ dŕ ꝓpꝛie actio: qꝛ ꝑ eã nõ agiŧ aliqua nouitas in agente: licet ſine dei mutatiõe aliq̃ nouitas ſequaŧ in effectu: ſicut ex calore ſolis ſequitur aliqua nouitas in effectibꝰ inferioribus (vt puta aliqua nebula generaŧ nulla mutatiõe facta i ſua cauſa. ſ. in ſole.) Poſtea excludit opinionẽ ſeu errorẽ Ariſt. qui ponit pria pricipia rerũ materiam ꝛ formã: qui etiam mundum ponit eſſe ab eterno. Ultio ꝯcludit magr: ꝛ dicit ꝙ iſtoꝝ philoſophoꝝ opionẽ ſiue errorẽ ſcripŧa euacuat q̃ dicit creationem reꝝ initiũ tẽporis hũiſſe: Unñ ꝛ ſubdit ꝙ tẽporalis effectꝰ nõ põit mutatiõeʒ in deo: qꝛ a ſola volũtate eiuſdẽ depẽdet. Cõſequẽti illa parte Creadamꝰ: ꝓponit ꝙ cauſa creatiõis rerũ eſt ſola bonitas creatoris cõicari volẽs: ꝛ potẽs etiã diminui nõ valẽs. Deinde dicit ꝙ qꝛ ꝑfecta bonitas in creaŧa ẽ vt ei ꝑfecte adiũgaŧ: ideo fecit deus rõnalẽ creaŧam et ſic diſtīxit vt pars corpi vniret ꝛ alia pars. ſ. angelica in ſua puritate nõ vnita remaneret. Deide oſtẽdit ꝙ hõ: ꝛ vniuerſalr omnis creaŧa facta ẽ ꝓpŧ dei bonitatẽ. Unñ etiã ſubdit ꝙ bonitas dei ẽ cauſa exiſtẽdi creaŧis: et ꝙ ex ea ſequiŧ bõitas creaŧaꝝ. Creauit eñ deus hoieʒ ad ſe laudãdũ ꝛ ſibi ſuiẽdũ ex qua laude ꝛ ſuitio hõ põt ꝓficere ꝛ ꝑfici habʒ. Poſtea ꝯcludẽdo determiat ꝙ creaŧa rõnalis facta eſt ꝓpŧ dei bonitatem et ſui vtilitatẽ. Ubi etiã addit ꝙ mũdꝰ creatus eſt ꝓpter hominem qꝛ multa vtilitas ex rebus aliis ꝑuenit homini. Addit etiã ꝙ nõ ſoluʒ creature corporales: ſed etiã ipſi angeli ad hominis ꝑpetuũ profectum faciunt. Deinde qꝛ alicubi legiŧ in ſcriptura ꝙ homo creatus ſit ꝓpter ruinas angeloꝝ propter hoc ſubdit ꝙ illa nõ fuit tota cauſa: ſed cõcauſa. Poſtea querit qualiŧ anima ſit coniuncta corpori: ꝛ dat de hoc cãm triplicem. Primo qꝛ ſic deo placuit: Secũdo in ſignum future beatitudinis (vnio eñ ſpũs cũ carne repreſentat poſſibilẽ fore vnionẽ aĩe ad deũ.) Tertio ꝓpter aĩe meritũ vt. ſ. in corpore mortali malus meritum acquireret. Ultimo cõcludit ꝙ circa oẽ genꝰ creature vertiŧ ſua intentio. ſ. circa ſpirituale creaturam nõ vnitã corpi: ꝛ circa corporeã pure Et circa ſpũalẽ corpi vnitã. Et in hoc terminatur ſnia ꝛc.

Vtrũ creatio ſit poſſibilis Queſtio. I.

H. Que. I. Circa principium ſecundi libri ſententiarũ. Queritur primo de tribus in gñali. Primũ eſt de poſſibilitate creatiõis. Secũdum eſt de eius cõicabilitate Tertium eſt de actione: ꝛ de intentione creantis. Adhuc circa primũ querunŧ tria. Primũ ẽ de poſſibilitate creatõis abſolute. Secũdum vtrum creatura põs eſſe ꝑmanẽs potuerit ab eterno ꝓduci. Tertiũ vtrũ aliqđ ſucceſſiuũ ꝫ puta motꝰ potuerit eſſe ab eterno: vel aliqua creaŧa ſub motu.

J. Arg. I. ¶ Ad primũ ſic ꝓcediŧ. Et arguiŧ ꝙ creatio nõ ſit poſſibilis. qꝛ actio eẽntialiꝰ reſpicit ſubiectũ ꝗ̃ terminum (dicẽte actore. vi. phi.) ꝙ actio nõ reqrit quid agat: ſʒ in q̃d agat: Eſt ãt impoſſibile: ꝛ ꝯtradictionẽ iplicãs ꝙ aliq actio ſit ſine termino (Alioqn actio eẽt vbi nihil ageret) ḡ impoſſibile ẽ aliquã actionẽ eẽ ſine ſubiecto. Cũ igiŧ creatio dicaŧ eẽ ſine ſubiecto: videŧ ꝙ creatio nõ ſit poſſibil. ¶ Itẽ creatio videŧ eẽ aliqđ mediũ inŧ deũ creãtẽ: ꝛ ipam creaŧaʒ: ſed pſtat ꝙ nõ eſt ſubſtãtia ḡ ẽ accñs. Oẽ ãt accñs req̃rit ſubiectũ igiŧ ꝛc. Secũdo.

¶ In ꝯtrariũ eſt qđ dŕ Macha. vii. Peto nate vt aſpicias i celũ ꝛ terrã ꝛ iſpicias ꝛ itelligas ꝙ ex nihilo creauit ea deus Inop.

K. Reſſio. ¶ Reſſio. Circa q̃ſtionẽ iſtã primo videdũ eſt qđ iportaŧ ꝑ nom creatõis: q̃ viſo rñdebiŧ ad q̃ſtionẽ.

Arti. I. ¶ Quantũ ad primũ itelligendũ eſt ꝙ ꝑ creationẽ: ſm ꝙ nomen creatõis cõiŧ accipiŧ iportaŧ actio ꝑ quã aliqđ ꝓducaŧ ex nihilo. Hoc aũt põt itelligi tripliciŧ. vno mõ materialiŧ. ſ. ꝙ nihil ſit maŧia rei ꝓducte qđ eẽ nõ põt: qꝛ qđ nihil ẽ nulliꝰ põt eẽ materia Ineſt eñ materia rei facte tãꝗ̃ ps eiꝰ Eſt ei materia ex q̃ aliq̃d fit cũ inſit (vt dŕ. i. phi. Alio mõ ordiabiliter vt ſit ſenſus creaturas fieri ex nihilo. i. poſt nihil . ita vt maneat ordo affirmatiuꝰ ad nihil tãꝗ̃ ad tera q̃: et licet hũc ſenſuʒ quiꝗ̃ doctores accipiãt tãꝗ̃ verũ imaginantes q̃quo mõ (lʒ iproprie loq̃ndo) ens ꝛ nihil eẽ tmios creatõis: L. Opi. n. Tñ (ꝓprie loq̃ndo) iſtud nõ eſt veꝝ: ꝑ eo ꝙ non eſt poſſibile ponere tminos in actõe in q̃ nõ eſt ſubiectũ cõe vtriꝗ̃ termio niſi vterꝗ̃ terminꝰ ſit poſitiuꝰ (qđ dico ꝓpter tranſubſtantiationẽ panis i corpe xpi) Impu. Cuiꝰ rõ ẽ qꝛ neceſſe eſt in oi actõe hñte termios ꝙ tmini ſint incõpoſſibiles: ꝛ ꝙ vnus neccãrio ꝑcedat aliũ (videlʒ terminꝰ a q̃ terminũ ad quẽ) ſed negatio vŕ priuatio nõ poteſt ſm ſe ꝑcedere hitũ naŧa: vel duratõe cũ ſm ſe ꝛ i ſe nõ ſit aliq naŧa: nec duratõeʒ hẽat: ḡ ſi aliq̃ mõ ꝑcedit hoc eſt rõe aliciꝰ nature ſibi ſubiecte: igiŧ in actõe nõ hñte cõe ſubiectũ ſicut eſt creatio ens ꝛ nihil nõ pñt eẽ termini: cũ termioꝝ alter ſit pura negatio. ¶ Itẽ oʒ ꝙ virtus agentis in oi actõe attingat vtrũꝗ̃ terminũ: vnꝰ eñ abijciŧ: ꝛ alter acquiriŧ: ꝛ vtrũꝗ̃ fit virtute agẽtis: et ideo oʒ ꝙ virtus agẽtis vtrũꝗ̃ attingat: vterꝗ̃ autẽ põt attigi qñ vterꝗ̃ eſt poſitiuus: ſed qñ alter ẽ poſitiuus et alter eſt negatiuꝰ: cũ illud qđ nihil ẽ attingi non poſſit ꝑ ſe oʒ ꝙ attingaŧ rõe aliciꝰ ſubſtracti quẽadmodũ fit in illuiatõe aeris: cũ de nõ illũiato fit illuiatꝰ. et vbicũꝗ̃ alter termioꝝ eſt priuatio: alter vero forma: nunꝗ̃ ei attingi põt terminꝰ negatiuꝰ niſi rõe ſubſtracti ſubiecti a q̃ expelliŧ priuatio ꝑ introductionẽ hitꝰ Secũdo. Cũ igiŧ i creatõe nõ ſupponatur ſubiectũ cõe impoſſibile ẽ ꝙ ꝓprie loq̃ndo demus ei duos tmios. ſ. ẽs ꝛ nihil.

M. Opi. tu. ¶ Relinquiŧ igiŧ tertiũ. ſ. ꝙ creatio dŕ eẽ de nihilo ſolũ negatie: qꝛ nõ eſt de aliquo nec in rõe ſubiecti: nec in rõe termini. Unñ ſicut nõ hʒ ſubiectũ ſic neꝗ̃ terminũ ex q̃: vel a quo ſit. Nõ eñ eſt motꝰ vel mutatio que ſunt a quodaʒ in quodã.

N. Artic. II. Prob. I. ¶ Ho viſo dñdũ ẽ ꝙ creatio ẽ poſſibilis: hoc eſt ꝓductio aliciꝰ de nihilo mõ q̃ expoſitũ eſt ¶ Qđ ꝓbaŧ dupliciŧ: Primo mõ ſic. materia ẽ aliquid ꝓductũ: ſed hoc nõ põt eſſe niſi ꝑ creationeʒ igiŧ ꝛc. Minor pʒ qꝛ materia eſt vltimũ ſubiectũ ꝓpter qđ ad eius ꝓductionẽ non poteſt aliquid priꝰ ſubijci. Probo maiorẽ: oẽ quod ſibi derelictũ eſſet non ens hʒ cauſam deducentem ipſum de nõ eſſe ad eſſe (Alioquin nunꝗ̃ eſſet ens: ſed ſemper nõ ens) ſed materia prima ſi ſibi derelinqueret eẽt nõ ens: ergo hʒ cauſam deducentẽ ipam de non eſſe

ad eſſe. Talis autē eſt ſola cauſa agēs: ergo ⁊c. Maior iā patet. (A.) minor ſatis eſt clara: qꝛ materia prima nō poteſt eē ſine forma igit ⁊c. (Pro. ii.) Si dicat ꝙ imo virtute diuina: habet ppoſitum: qꝛ ſi non pōt eſſe ſine forma niſi deo hoc faciente: ergo ſibi derelicta nō eſſet ens. Secūdo ſic. nulla pductio ſupponit ſubiectū niſi quatenus terminus pductiōis nō pōt eſſe ſine ſubiecto: Fieri eni ordinat ad eſſe: ſed deus poteſt facere ꝙ accidēs ſit ſine ſubiecto (vt in ſacramento altaris) ergo poteſt facere ꝙ accidens fiat ſine ſubiecto: ſed tunc eſſet vera creatio: ergo ⁊c. (B.) Et ratio hec partim innitit fidei et ſic patet primuz. (Ad primū principal e.) ¶ Ad primū argumētū dicēdum eſt per interēptionem maioris. Ois eni actio realis eſt eadē cū ſuo termino: vel ſaltē illa que eſt ſine motu qualis ē creatio. Et iō eſſentialiorē ordinē hz ad ſuuz terminū ꝙ̄ ad ſubiectū. Qd autē dicit actor. vi. principio: ꝙ actio nō requirit quid agat: ſed in quid agat: intelligendū eſt ſic: ꝙ actio naturalis de qua loquitur que habet ſubiectū ⁊ terminū ſupponit ſubiectum (C.) tanꝙ̄ aliquid preexiſtēs: nō autē ſupponit terminū: (Ad ſcðm) ſed producit. ¶ Ad ſcðm eſt dicendū ꝙ creatio non eſt aliquid mediū inter deum ⁊ creaturā: Sz eſt ipſamet creatura ſub reſpectu: vel denominatōe reſpectiua ad dantem eſſe. Eſt eni creari idem qd habere eſſe ab alio ſm ſe totum.

Queſtio ſecunda.

Vtrū creatura habens eē fixū & pmanēs potuerit ab eterno pduci.

(D. Que. ii. Arg. i.) AD ſecundum ſic proceditur. Et arguit ꝙ creatura hñs eſſe fixum ⁊ pmanens nō potuerit ab eterno pduci: ois duratio incluſa inter duo nunc neceſſario eſt finita: ſicut ois linea que eſt inter duo pūcta neceſſario ē finita: ſed ois duratio creature neceſſario claudit inter duo nūc: ergo ⁊c. Minor probatur. Creatio eni cuiuſlibet creature neceſſario ē in aliquo nunc: Non eſt ei in tpe cū ſit ſubita: mō etiā eſt accipe aliqua duo nūc: inter q̄ duo nūc tota (Secūdo.) duratio creature claudit ergo ⁊c. ¶ Itē creata aut ſimul fit ⁊ facta eſt: aut prius fit ⁊ poſterius facta ē Si dicat ꝙ prius fit ⁊ poſterius facta eſt eterna eē non poteſt: qꝛ haberet aliquid prius ſe duratione. Si vero ſimul fit ⁊ facta eſt aut hoc erit verum p quolibet inſtanti: aut p vno tm̄. Non pro quolibet quia nunc eſſet verum dicere ꝙ mundus fit ⁊ factus ē: creatur ⁊ creatus eſt: quod videtur inconueniens Si pro vno nūc tm̄ (cum nullū nunc trāſiens quēadmodū eſt nunc menſurans creationē que trāſit (Tertio.) ſit eternum.) impoſſibile eſt creaturā eē ab eterno. ¶ Itē pz philoſophū .i. perhermenias. Oē qd ē qñ eſt neceſſe eſt eſſe: ſicut ſortem ſedere qñ ſedz: ita ꝙ p tēpore illo quo eſt nō eſt potētia vt nō ſit: nec ex pte rei: nec ex parte alicuius agentis: Et ſimiliter qd fuit qñ fuit neceſſario fuit: qd aūt eſt neceſſario iſto mō nō ē neccārio abſolute: qꝛ erat potētia in tpe pcedēti p quā ille actus potuit ipediri Ex hoc ſic arguit qd aliqñ fuit: nec erat potētia precedēs per quā potuit ipediri: tale neceſſario fuit neceſſitate abſoluta: ita ꝙ nulla ē potentia: nec ex pte dei: nec ex pte rei ꝙ illud nō eēt: Sz ſi ponat creatura fuiſſe ab eterno nūꝙ̄ fuit duratio pcedēs rōe cuius exiſtēs eius poſſz ipediri: ergo ipſa fuit neceſſario neceſſitate abſoluta: ita ꝙ nec ex pte dei: nec ex pte rei fuit poſſibibile eā nō eē. hoc aūt eſt hereticū quare ⁊c. ¶ Itē ois creatura hz de ſe nō eē: ſi ergo ab alio hēat eē aut ſimul hēbit vtrūꝙ̄ (.ſ. eſſe ⁊ nō eē) aut prius nō eſſe ꝙ̄ eſſe. (Quarto.) Non ſimul qꝛ iplicat ꝯtradictionē: ergo prius hz nō eſſe ꝙ̄ eſſe. Aut ergo nāa aut duratiōe. Si duratōe hētur ppoſitū .ſ. ꝙ nō fuit ab eterno. Si nāa ſolū: ergo ſimul duratōe: ⁊ p eodē iſtanti hz eſſe ⁊ nō eſſe qd eſt ipoſſibile (Quinto.) ¶ Item verſio in nihilū opponit creatōi que eſt ex nihilo: ſed oē ānihilatū hz non eſſe poſt eſſe duratōe: ergo oē creatū hz eſſe poſt nō eſſe duratōe: ſed tale nō pōt eē eternum: q̄re ⁊c. (Sexto.) ¶ Itē natura ⁊ duratio ſūt idē in deo ſed deus neceſſario pcedit res naturalit: ergo duratione: Sed nihil hñs aliquid prius duratōe pōt eſſe eternū: ergo ⁊c. (E. Septio) ¶ Ad idem eſt Dama. lib. iiii. cap. ix. qui dicit: nō aptū natū eſt: qd ex nō eſſe ad eſſe deducit: coeternū eſſe ei qd eſt ſine principio: ⁊ ſp eſt. (F. In op.) Et Hugo de ſancto Vict. lib. i. de ſa. dicit ꝙ ineffabil' potētie virtus nō pōt aliquid pter ſe habere coeternū. ¶ In cōtrarium arguit: qꝛ non minus eſt potēs eſſentia diuina ꝙ̄ pſona: Sed pſona diuīa pōt aliā pſonā diuinā coeternā pducere: ſicut et pduxit: ergo eſſentia diuīa pōt aliā eſſentiā ſibi coeternā pducere: nō niſi creādo: ergo ⁊c. (Secūdo) ¶ Itē creatura pōt effectū ſuum inſtātanū eſt pducere: ſicut ſtatiz eſt ignis eſt ſplendor eius ergo multo fortius hoc pōt facere deus qui eſt potentior oi creatura. (G. Rñſio.) Rñſio. Queſtio iſta habere pōt duplicē ſenſuz ſm ꝙ ly ab eterno pōt duo determiare .ſ. hoc qd eſt potuit vel hoc qd eſt creare. Primo mō querit de poſſibilitate creatōis abſolute: Eſt eni ſenſus vtrū deus potuit ab eterno creare (.i. vtrū ab eterno habuerit potentiā creādi aliquid) Et cū cōſtet ꝙ deus hūerit ab eterno potentiā ad oē qd eſt poſſibile (nulla eni potentia aduenit ei ex tpe) iō hoc modo nō queritur de poſſibilitate creatiōis abſolute de qua in pcedente qōne dictū eſt. Sed ſcðo mō qritur de poſſibilitate creatōis nō abſolute: ſed reſpectu eternitatis: an .ſ. actus creādi potuit eē ab eterno. ¶ Circa qd eſt intelligendū ꝙ creaturā fuiſſe ab eterno pōt itelligi dupliciter vno mō ꝙ ſp fuerit: nec hūerit ſue eternitatis cāz: ſeu principiū: ⁊ iſto mō eſt impoſſibile ſz philoſophiā: et hereticum ſm fidem aliquid pter deuz fuiſſe vel poſſe fuiſſe ab eterno. Alio modo ꝙ creatura ſemper fuerit non habens ſue durationis initium: habens tamen ſue eternitatis cauſam et principium. Et hoc modo negari non poteſt: niſi pter defectum diuine potentie: vel pter repugnantiā creature. ¶ Primum nullus dicit: qꝛ potentia diuina ad oē poſſibile ſe extēdit: Nec ſcðz pōt dici qꝛ repugnātia ex parte creature ne ab eterno poſſet fieri aut eſſet propter defectuz potentie paſſiue ab eterno: aut qꝛ eſſet repugnantia intellectuum. Primū non poteſt dici quia par ratione nihil poſſet omnino creari: nec ab eterno: nec de nouo Cum creatio nihil oino ſupponat ex pate facti.

(H.) ¶ Soluz ergo reſtat videre ſi eſt repugnantia intellectuum. id eſt ſi contradictionem iplicat creaturam ab eterno fuiſſe: Et dicendum ad hoc ꝙ res permanens cuius eſſe non conſiſtit in ſucceſſione vt celum: homo: angelus potuit a deo produci ab eterno. Qd pz tripliciter ſm tria que ſunt de rōne creature. Eſt eni creatura ens pductū ab alio de nihilo rōe qua creatura ē ens nō pōt ſibi repugnare ab eterno fuiſſe: qꝛ potiſſime repugnaret deo in quo

veriſſime ſaluatᷣ rõ entis: ergo ſi repugnat ei hoc
erit: vł rõne cauſe ꝓducẽtis: vł rõne ꝓductionis
I. q̇ ẽ ꝓductũ: vel rõne termini: q꞉ de nihilo: Et de
his oibꝫ tacte ſũt difficultates ĩ argumẽtis. ¶ Q̇ð
aũt nõ ſit neceſſe cauſã agentẽ ꝓcedere duratiõe
ſuũ effectũ pꝫ: q꞉ aut illud eſſet de rõne agẽtis in=
quãtũ ẽ agẽs abſolute: aut inquãtũ tale agens. ſ. ꝑ
volũtateꝫ. Primũ nõ põt dici: q꞉ inueniũt multa
agentia quoꝝ effect⁹ ſunt ſtatim cuꝫ ſuis cauſis:
Statim em̃ cũ eſt ignis lumẽ ei⁹ eſt in domo: ⁊ ſol
in eoð inſtãti in q̇ creat⁹ ẽ hemiſpiũ illuiauit. Itẽ
nec de rõne agentis ꝑ volũtatẽ ẽ ꝙ ꝓcedat dura=
tiõe ſuũ effectũ niſi volũtas ſit de nouo accedens
ita vt de nõ volẽte fiat volẽs: aut volũtas ſit deli/
beratiõeꝫ ſequens: neutrũ aũt iſtoꝝ eſt in deo:
K. quare ⁊c. Item volũtas diuina nõ minuit ei⁹ potẽ
tiã: ſed ſm oẽs ſi de⁹ ageret ex neceſſitate nature
res fuiſſent ab eterno: ḡ nõ obſtante ꝙ deus agat
per volũtatẽ res potuerũt eſſe ab eterno: Non eſt ḡ
repugnãtia intellectuũ ſi dicam⁹ cauſaꝫ agentẽ nõ
L. precedere duratõe ſuuꝫ effectũ. ¶ ꝙ autẽ non ſit
repugnãtia ex parte ꝓductõis quin creatura potu
erit eſſe ab eterno inquirendũ eſt nũc q꞉ in hoc de=
pendet maioꝛ pars q̄ſtiõis. Q̇uicquid em̃ dicᷣ de ꝓ
ductione creature ſiue ꝙ ſit in inſtãti: ſiue in tp̃e:
ſemper videᷣ ſequi ꝙ creatura ſit de nouo: Si em̃
creatio ſit ſucceſſiua ⁊ in tp̃e: ipſa duratiõe prece=
det creaturam Si aũt ſit in inſtãti inter illud inſ̃s
et inter aliud qð nunc accipitᷣ includetur tota dura
tio creature: ⁊ in illis finiᷣ tanq̃ in ſuis terminis.
Et ideo licet ad probandũ ꝙ agens creatum non
precedat duratione ſuũ effectum ſufficiat probare
ꝙ agat ex neceſſitate nature: ⁊ actione ſubita: tam̃
non ſufficit hoc circa agẽs increatum. Q̇uamuis
em̃ non repugnet actioni momentanee ꝙ ſit in eo
dem inſtanti in quo eſt cauſa agens que etiã in in
ſtanti incipit eſſe: tamen repugnat actioni momẽ=
M. tanee ꝙ ſit eterna vt videᷣ. ¶ Ad tollendũ igitur
hanc difficultatem diſtinguendi ſunt modi quib⁹
aliquid habet fieri qui ſunt quattuoꝛ in vniuerſo.
quidam em̃ fiunt per motum ſolum: ſicut aqua fit
calida per motũ calefactionis. Alia fiunt per mu
tationem ſequentem motum de neceſſitate: ſicut
forma ſubſtantialis introduciᷣ in materia per ge=
nerationem ſequentẽ alterationem preuiam cui⁹
ipſa eſt termin⁹ ſaltem extrinſecus. Tertio modo
aliqua fiũt per mutationeꝫ quidem ſequentẽ mo=
tum: ſed nõ per ſe: nec ex neceſſitate: ſicut illumia
tur hemiſperium noſtrum a ſole quam illumina
tionẽ precedit motus localis ſolis per quem fit no
bis preſens. In primo autẽ inſtanti quando fa=
ctus eſt ſol fuit aer illuminat⁹ a ſole: ſed non per
precedentem motum. Q̇uarto modo fiunt aliqua
N. non per motũ aut mutationeꝫ: ſed per ſimplicem
emanationem ſicut illa que creanᷣ. ¶ In his autẽ
quattuoꝛ modis fieri ⁊ factũ eſſe nõ eodem modo
ſe hñt. Nã in illis que fiũt per motũ: factum eſſe ſe
hꝫ ad fieri ſicut ei⁹ termin⁹. Et ſimili mõ menſura
ipſi⁹ facti eſſe ſe hꝫ ad menſurã fieri ſicut eius ter
min⁹: Propter qð ſicut mot⁹: vel fieri menſuratur
tp̃e: ſic factũ eſſe menſuraᷣ nunc tp̃is quod eſt nũc
fluens: Et ſicut verum eſt dicere de tali re ꝙ ſit ſo
lum ꝓ tempoꝛe menſurante motum: Sic verum
eſt dicere ꝙ factum eſt ſolũ pro illo inſtanti in quo
O. terminatus eſt motus. ¶ In illis vero que fiunt ꝑ
mutationem ſequentem motum per ſe: idem eſt
iudicium: q꞉ em̃ vnum eſt propter alterum (ſcꝫ mo
tus precedens: propter ſequentem mutationem)
iudicandum eſt ꝙ vtrobiqꝫ eſt vnũ tm̃ quo ad mẽ=
ſuram: ita ſcꝫ vt talis res dicatur ſolum fieri ꝓ tẽ=
poꝛe menſurante motum: facta autem pro nunc
quod eſt terminus illius tempoꝛis: q̃uis factum
eſſe: vel fieri ſm ipſam mutationem preciſe ſimul
ſint ⁊ vnum ⁊ idem. ¶ In his vero que fiunt per P.
mutationem ſequentem motum localem: ſed nõ
ex neceſſitate vt dictuꝫ eſt de illuminatione: eſt ali
ter: q꞉ propter motum precedentem non dicᷣ res
fieri: q꞉ per motum localem nec forma acquiritur
ſubiecto: nec aliqua diſpoſitio ad formã. Et ideo
factum eẽ ꝑ ſequenteꝫ mutationẽ non eſt termin⁹
precedentis motus niſi per accidens: q꞉ eſt quãdo
terminus precedentis mot⁹ eſt. Nec menſura ei⁹
eſt eadẽ cum menſura termini motus niſi ſm acci
dens. Inq̃tum ei coexiſtit primo. Alio em̃ nunc
menſuratur terminus motus localis: q꞉ nunc tem
poꝛis fluente: alio menſuratur illuminatio: q꞉ nũc
ſtante: ⁊ fluente. Q̇uod patet ſic. Ideꝫ manens idẽ
ſm idem: ⁊ reſpectu eiuſdem ſemper natum face=
re idem ſi agat ex neceſſitate nature. Sed ſi ſol ac
cedẽs ad primum punctũ hemiſperii noſtri ſtaret
ibi: ita ꝙ ibi terminareᷣ mot⁹ localis ꝓcedẽs ⁊ inci
peret illuiare noſtrũ aerẽ: tunc ſol maneret idẽ re/
ſpectu aeris: ⁊ ſm idẽ ageret ex neceſſitate nature
Aer aũt maneret ĩ eadẽ diſpoſitiõe vt ſuppono: ḡ
ſol ſic manẽs ſemꝑ faceret idẽ: Sicut igiᷣ in primo
inſtanti verum fuit dicere de eodem lumine ꝙ fit
⁊ factũ ẽ: ita in quolibꝫ alio veꝝ eſt dicere de eodẽ
lumine ꝙ fit ⁊ factum eſt. Propria ergo menſura
talis fieri nõ eſt nunc fluens qð nõ ꝯtingit bis acci
pere: ſed nunc ſtãs qð põt plurib⁹ ꝑtib⁹ tp̃is coexi
ſtere. Verũtamẽ q꞉ mot⁹ precedit eſt dare aliquod
nunc tp̃is cui primo coexiſtit nũc mẽſura illuiatõis
qð non eſſet niſi motus ꝓcederet. ¶ In his vero Q.
q̄ fiũt ꝑ ſimplicẽ emanationẽ abſqꝫ motu ꝓcedẽte:
(ſicut illa que creanᷣ) fieri ⁊ factum eſſe ſimul ſunt
⁊ vnũ: ⁊ mẽſuranᷣ nũc ſtãte qð nõ neceſſario coexi
ſtit prio alicui nũc tp̃is. qð pꝫ q꞉ actio ⁊ paſſio ſunt
vnus mot⁹ ſub diuerſis reſpectib⁹ a q̊ ⁊ ad quẽ: ḡ
circunſcripto motu actio ⁊ paſſio dicũt ſolos reſpe
ctus inter ꝓducens ⁊ ꝓductũ. Cũ ḡ creatio ſit ſine
motu: creare ⁊ creari dicunt ſolos reſpectus inter
deũ ⁊ creaturã: ita ꝙ creare nihil aliud ẽ q̃ dare eẽ
alteri nullo ſuppoſito: ⁊ creari q̃ ſic hẽre eſſe a deo
Et ideo cũ ꝓ quolibet inſtãti ſit verũ dicere ꝙ crea
tura hꝫ eẽ a deo: pro quolibet ẽ etiam verũ dicere
ꝙ creatur ⁊ creata ẽ. Nec opoꝛtet mẽſurã creatõis
primo coexiſtere alicui nunc tẽpoꝛis: q꞉ non oꝫ ali=
quem motũ precedere creationẽ ſicut fit in illumia
tione noua rõne nouitatis. Sed ſicut in diuinis
ſemper eſt verũ dicere ꝙ filius gigniᷣ ⁊ genit⁹ eſt
a pr̃e ex neceſſitate nature: ⁊ in idẽtitate eẽntie: ſic
verum eſt dicere de creatura (q̃diu eſt) ꝙ creatur
a deo: ⁊ creata eſt ex libera tñ voluntate diuina: et
in diuerſitate eẽntie vt ſit eadẽ actio creatiõis reꝝ
⁊ ꝯſeruatõis eaꝝ. Et licet ſit ſentiendũ ſic: tamen
aliᷣ eſt loquẽdũ ſm ꝙ pl̃es loquuntur: q꞉ em̃ actio R.
nes notioꝛes nobis ſunt ille que ſunt cũ motu: aut
que ſequũᷣ motum: vt gñationes reꝝ naturaliuꝫ:
et in his res nõ dicᷣ fieri poſt primũ inſtãs in quo
accepit eſſe: Ideo ſm hanc ſimilitudineꝫ nec nos
dicimus ꝙ celum nunc creeᷣ aut angelus cũ ſm rei
veritateꝫ tamen ſit ſentiendũ ſic. Menſura igitur

creatõis eſt nūc iſtãs qđ poteſt pluribꝰ nunc tpis coexiſtere. Nec eſt neceſſe dare aliqđ nūc tempis cui primo coexiſtat cū nullus motus creatiõem p̄cedat: ſicut non eſt neceſſe dare a parte poſt vltimum nunc tẽporis cui duratio creature vltimo coexiſtat. ¶ Ex his formaꝛ talis rõ: actio que non ē

A. ſucceſſiua nec menſuraꝛ nūc fluente qđ non cõtingit pluries accipere: ſed nūc ſtante: talis actio non impedit quin ꝓductū per eam poſſit coexiſtere ꝓducenti. Et hoc manifeſtū eſt ex p̄cedẽtibꝰ: Si eī eẽt ſucceſſiu ĩpediret coexiſtẽtiã reſpectu cuiuſlibꝫ agẽtis: Rurſus ſi eẽt ſubita: ⁊ mẽſuraretꝛ nūc fluẽte nõ impediret coexiſtẽtiã reſpectu agẽtis tẽporalis: ĩpediret tñ reſpectu eterni: qꝛ tale nūc nõ cõtingit pl'ies accipe. Et iõ cū ſemel acceptū ſit prius accipi nõ potuit: ⁊ ſic ab eterno nõ fuit: ſꝫ his amotis nihil impedit ex parte actõis coexiſtentiã effectus cuꝫ agente eterno. Sed creatio eſt talis actio que non ē ſucceſſiua: ſed ſubita: nec mẽſuraꝛ nūc fluente: ſed ſtãte: vt deductū fuit. ģ non repugnat creature rõe ſue ꝓductõis quin poſſit ab eterno coexiſtere deo ꝓducenti: qđ fuit ſecunduꝫ. ¶ Item

B. apparet tertio ex eo ꝙ creatura dr̄ eſſe ex nihilo. Ex hoc eñ forte videretꝛ ꝙ creatura hẽret eẽ poſt nihil duratõe. Et hoc ſic: illud qđ nõ p̄cedit creaturam duratõe vel natura: nõ impedit eã quin poſſit eẽ eterna: ſed eſſe nihil: vel ex nihilo nõ p̄cedit eſſe creature duratõe vel natura igiꝛ ⁊c. Maior pꝫ etiã ſi poneretꝛ ſolum ꝙ non precederet duratõe. Minor probaꝛ: qꝛ creaꝛa nõ dicitꝛ fieri ex nihilo materialiter tanꝙ̃ nihil ſit materia facti nec ordiabiliter ita vt maneat ordo affirmatiue ad nihil ſub hoc ſenſu qđ fiat ex nihilo .i. poſt nihil: ſꝫ dr̄ fieri ex nihilo pure negatiue .i. nõ ex aliq̃: ⁊ iſto mõ nulla aſſ ceſſio duratõis: aut nature intelligiꝛ ipſiꝰ nihil ad eſſe creature. Unde nõ eſt neceſſe creaturã priꝰ tpe

C. vel natura fuiſſe nihil ꝙ̃ aliquid. ¶ Qđ aūt ꝯſue-

Inſtãtia uit dici ꝙ creatura prius eſt naturaliꝛ nõ ens ꝙ̃ ẽs: qꝛ de ſe hꝫ ꝙ ſit non ens: ab alio autẽ hꝫ ꝙ ſit ens:

Impro. prius autem ē qđ ineſt alicui ex ſe: ꝙ̃ qđ ineſt ab alio. non intelligo qualiter poſſit eſſe verꝫ: qꝛ qđ ineſt alicui ex ſe: vel ex natura ſua naturã nõ deſtruit ſed ponit vel ſupponit non ens: aut nihil natu-

Inſtã. ii. ram deſtruit: ergo impoſſibile eſt ꝙ aliqua res ex

Impro. natura ſua ſit nõ ens vel nihil. Nec obſtat ſi dicaꝛ ꝙ res de natura ſua non eſt ens: qꝛ aliud eſt dicere naturã rei nõ hẽre eſſe de ſe: ⁊ hẽre de ſe non eſſe. ¶ Primū eñ iſtoꝝ eſt verꝫ. Scdm aūt ĩpoſſibile ⁊ falſuꝫ ⁊ ita pꝫ ꝙ nõ repugnat creature (qꝛ ē ex nihilo) q̃n ſit vl' eẽ poſſit ab eterno: qꝛ ꝑ hoc ꝙ creatura

D. eſt ex nihilo nullꝰ ordo nature aut duratõis ĩpor-

Alia inſtã. taꝛ ad nihil. Sic igitur apparet ꝙ creatẽ ꝑmanenti nõ repugñt fuiſſe ab eterno. ¶ Sꝫ ꝯtra arguiꝛ ſic Creatura hꝫ cãm priorẽ ſe ſaltẽ ordine nature in illo ergo priori creatura nõ fuit ens: ģ nõ ens vel nihil: Et ſic inter creaturã ⁊ nihil eſt ſalteꝫ ordo na-

Solutio. ture. Et dicendū ad hoc ꝙ ponẽdo ordinẽ prioris ⁊ poſterioris ſm naturã inter creaturã ⁊ nihil nõ ꝓpter hoc ſequiꝛ q̃n creatura poſſit eẽ eterna niſi poneretꝛ inter ipa ordo duratiõis ſicut priꝰ dictū fuit: Et nihilominꝰ nec ordo naꝛe ē inter ipa: ꝙ̃uis ſit inꝛ creaturã ⁊ ſuã cãm: Et cuꝫ dr̄ ꝙ illo' priori cãe creatura nõ fuit ẽs: nõ eſt verꝫ: qꝛ priꝰ ⁊ poſterius ſm naturã nõ attẽdunꝛ ſm entitatẽ: ⁊ nõ entitateꝫ vt verꝫ ſit dicere ꝙ vnū ſit alio nõ exñte: qꝛ nūꝙ̃ ē verꝫ dicere ꝙ ſol ſit luīe nõ exñte: ⁊ tñ ſol eſt prior ſm naturã ꝙ̃ ſuū lumẽ: ſed attendunꝛ ſm entitatẽ

dependentẽ ⁊ independẽtẽ: qꝛ illud ē priꝰ ſm naturam: cuiꝰ entitas eſt independẽs ⁊ illud poſterius cuius entitas eſt dependẽs: ⁊ tñ iſte due entitates ſunt ſemꝑ ſimul. Sed prioritas cauſe nõ competit effectui: ſicut nec independẽtia. Nõ eſt ergo verū ꝙ in illo priori cãe ſue creatura non ſit ens: imo

ē ens: ſed qꝛ eſt dependẽs iõ nõ attribuiꝛ ei illa prioritas. ¶ Ad primū argumẽtū principale dñdū ꝙ duratio creature iclusa inter duo nūc fluẽtia: vel q̃ imagiamur ĩ motu fluẽte eſt neceſſario finita: ſed duratio creature ꝑmanẽtis nõ accipiẽtis eẽ ꝑ motū: nec ꝑ mutatiõnẽ ſequẽtẽ motū nõ neceſſario includiꝛ inter talia duo nūc: ſed menſuraꝛ nunc ſtãte qđ põt pluribꝰ partibꝰ tempis coexiſtere: immo ꝙ

pluꝰ eſt poteſt toti tpi coexiſtere. et iõ nõ oꝫ talẽ durationẽ eſſe finitã. ¶ Ad ſcdm dicendū eſt ꝙ creatura dū creaꝛ ſimul fit: ⁊ facta eſt. Et hoc nõ ſolum verꝫ eſt ꝓ vno nunc fluẽte: ſed pro nūc ſtãte quod

põt toti tpi coexiſtere: ⁊ preexiſtere. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū ꝙ cū dr̄ illud qđ aliq̃n fuit nec erat tempꝰ precedẽs ꝓ quo potuit impedire illud neceſſariū ē neceſſitate abſoluta. Dicendū qđ falſuꝫ eſt: Siue eñ creatura ſit ab eterno ꝓducta: ſiue ex tẽpore ſemꝑ eſt a deo libere ꝓducta: ⁊ non ex neceſſitate abſoluta. Qđ pꝫ qꝛ illud qđ nõ ē neceſſario volitū a deo nõ eſt neceſſario a deo ꝓductuꝫ (cū deꝰ agat ꝑ voluntatẽ) ſed deꝰ nihil aliud a ſe vult ex neceſſitaꝫ: Nõ eñ neceſſitaꝛ voluntas niſi reſpectu finis: vel coꝝ ſine quibꝰ finis hẽri nõ põt: vel ꝯſeruari: nihil aūt tale inuenitur in creaturis reſpectu diuine bonitatis que ē finis oīm: ⁊ iõ nihil creatuꝫ eſt a deo neceſſario volitū vel ꝓductū. ꝙ eñ tẽpus p̄cedat vl' nõ p̄cedat nihil facit ad hoc ꝙ aliquid ꝓcedat a deo libere: vel neceſſario. Tota eñ rõ libertatis vl' neceſſitatis ſumẽda ē ex hitudine potẽtie ad obiectuꝫ: Qđ pꝫ. qꝛ oīs p̄deſtinatꝰ ē ab eterno p̄deſtinatꝰ: ⁊ tñ quilibꝫ predeſtinatꝰ libere eſt p̄deſtinatꝰ ita ꝙ ab eterno potuit nõ predeſtinari: et ſimiliter eſt in ꝓpoſito. Et ſi aliquis dicat ꝙ non ē ſimile qꝛ predeſtinatio rõe eiꝰ qđ ē pre: ĩportat aſſ- ceſſionem ad effectū p̄deſtinatõis: ⁊ iõ qđ p̄deſtiatū ē nõ neceſſario ē qꝛ reſpicit determiatū tẽpꝰ. nõ ſic ãt eſt illud qđ ē ab eťno: nõ valꝫ: qꝛ nõ ſolū effectus p̄deſtiatonis q̇ euenit in tpe ꝯtingẽter euenit et nõ ex neceſſitate (puta fortẽ ſaluari) ſꝫ ipm eẽ p̄deſtiatū ſaluari qđ ē eternū ⁊ nõ reſpicit detmiatū tẽpꝰ liberꝫ fuit: ⁊ nõ neſſariū niſi ex ſuppoſitõe: ſicut forteꝫ currere ſuppoſito ꝙ currat. ¶ Ad q̄rtū

pꝫ ex iã dictis. falſū eni ē illđ qđ aſſumiꝛ: vꝫ ꝙ creaꝛa hꝫ de ſe nõ eẽ ꝙ̃uis de ſe nõ ſit ẽs eo mõ q̃ deꝰ de ſe ē ẽs. Ad aliđ dñdū ꝙ nõ ē ſimile de creatõe ⁊ de

verſiõe: qꝛ verſio ſupponit creationẽ: nõ ei ē vertibile ĩ nihil niſi qđ ē creatū ex nihilo. ꝓpꝛ qđ oīs verſio ex tpe ē cū ipam p̄cedat creatio duratõe. Creatio ãt nihil ſuppõit neceſſꝫ: nec ꝛminū rõe cuiꝰ oporteat ĩ ea ponere nouitatẽ Si vero argueretꝛ ſic. Verſionẽ ĩ nihil ſequiꝛ aliq̃ duratio: ģ creationẽ ex nihilo p̄cedit aliq̃ duratio: qꝛ ſic ſe hr̃e videꝛ verſio ad nihil rõne termini ad quẽ ē ſicut creatio ad nihil in creatõe termi a q̃. Dicẽđ ꝙ nihil nõ ē ꝛminꝰ a quo creatiõis: nec terminus ad quem verſionis vt ſupra probatum fuit. Tamen illud quod aſſumitur non eſt verum ſcꝫ ꝙ verſionem in nihil neceſſario ſequatur aliqua duratio. Eſt eñ verſio aliquid non habere eſſe a deo poſtꝙ̃ habuit eſſe ab ipſo. Sicut enim creare eſt alicui dare totum ſuum eſſe: ita vertere in nichil eſt non dare eſſe cui

E.
Ad primū principale.

F.
Ad ſcdm

G.
Ad tertiuꝫ

H.
Ad .iiii.

I.
Ad quītū

prius dabat. Iſtud aūt verificatur toto tꝑe quo res
K. nō eſt poſtq̃ fuit: ꝛ iō verſio poteſt coexiſtere īfini
Ad.vi. te duratōi a pte poſt: ſicut creatio a pte añ. ¶ Ad
aliud eſt dicendū ꝙ lȝ eēntia diuina ꝛ ei⁹ duratio ſint
idem tñ eſſe ſimul natura cū deo: ꝛ eē ſimul cuȝ eo
duratōe dn̄t realiter ꝓpter reſpectū ↄnotatū ī hoc
qđ dico ſimul. Aliqua em̄ ſimul eē duratōe ē vnuȝ
eſſe dū aliud eſt qđ quidē poteſt cōuenire creature
reſpectu dei vt oñſum eſt. Eſſe aūt ſimul natura ē
vnum non ꝑintelligi alteri: nec ſupponi ab altero:
ſed eſſe ſimul naturali intelligētia abſq̧ dependē-
tia vel ꝑſuppoſitiōe vnius ab altero qđ non pōt cō
L. petere creature reſpectu dei: ꝙ ꝛc. ¶ Ad aliud quod
Ad.vii. vltimo adducit de Dama. ꝛ Hug. dicendum eſt ꝙ lȝ
creatura ab eterno fuiſſet tñ non eēt dicendū eam
equari deo in eternitate qđ importat nomē coeter-
nitatis: quaſi coequatū eternitati: qꝛ eternitas creatoris ē
ſemꝑ ſimul tota vniformiter ſe habens: nec pōt ali
quā variationē ſuſcipe: quelibet aūt creatura mu-
tabilis eſt aliqualiter: etiā ſi ab eterno eſſet ꝓpter qđ
eternitas creature non pōt equari eternitati crea-
toris: et hoc mō intelligendū eſt creaturā nō poſſe
eſſe coeternā creatori: nō quin creata ab eterno eē
potuerit: ſed qꝛ eternitas eius deficit a ꝑfectōe eter-
nitatis diuine: nec duratio eius eſſet ꝓprie eterna:
qꝛ nō menſuraretur eternitate: ſȝ euo: coexiſteret tñ
ſemꝑ eternitati. ꝛ ſic exponende ſunt auctoritates
Dama. ꝛ Hug. Hāc rñſionē tangit Boeti⁹ vltimo
de cōſol. dicens ſic. nō recte inqt cū audiūt viſum
Platoni mundū hunc nec habuiſſe initiū temporis:
nec hiturū eē defectū: hoc modo ↄditori mundū
fieri coeternū putant: Aliud em̄ eſt ꝑ interminabi-
lem vitam duci: qđ mundo Plato tribuit. Aliud in
terminabilis vite totā pariter ↄplexā eſſe preſentiam.

Vtrū entia ſucceſſiua potuerint fuiſſe ab eterno. Queſtio. III.

M. Ertio queritur. vtrum entia
Que.iii. Arg.i. ſucceſſiua: vt mot⁹: ꝛ temp⁹ potuerit fu
iſſe ab eterno. Et arguitur ꝙ ſic: qꝛ qñ aliq̃
ſunt eiuſđ rōis qđ non repugnat vni nō
repugnat alteri: ſed partes mot⁹ ſunt eiuſdē rōis
ergo cū nō repugnet huic vel illi parti habuiſſe āte
ſe aliā videtur ꝙ nec alicui pti mot⁹: ꝛ ſic ante quālī-
bet potuit eſſe alia: ꝛ ſic fuiſſent infinite quare ꝛ ab
Secūdo. eterno. ¶ Itē ꝓbatur de gñatōe ſic. in his que ſūt
eiuſđ nature eſt idē mod⁹ acquirendi naturā: ſed
indiuidua eiuſđ ſpeciei ſunt eiuſđ nature ſpecifice
ergo hñt eunđ modum accipiendi naturā: vel ſal
tem hēre pñt. Hic aūt mod⁹ eſt per gñationē: ergo
oīa ſunt genita ꝛ nulluȝ creatū: vel ſaltē ſic eſſe po
teſt quo poſito nō eſſet dare primū genitū: quare
Tertio. ꝛc. ¶ Ad idē eſt itentio Ariſt. viii. phi. ꝛ primo celi ꝛ
mūdi vbi ſentit ꝙ non ſolū talia potuerint eſſe ab
eterno: ſed etiā ꝙ fuerūt. ¶ Item ſi mot⁹ celi non
poſſet fuiſſe ab eterno hoc eſſet ꝓpter aliqđ impe-
dimentuȝ qđ eſſet ex parte mouentis: vel mobilis:
vel ſpacii: Non ex parte mouētis qꝛ eternuȝ: Nec
ex parte mobilis quod poteſt eē eternū: vt dictū fuit
in ꝑcedenti qōne: Nec ex parte ſpacii tanq̃ opor-
teat dare aliquod ſignū a quo primo incipiat mot⁹:
cū mot⁹ celi nō ſit rectus: ſed circularis: ergo nihil
impedit quin mot⁹ celi potuerit eſſe ab eterno. In
In op. contrarium arguitur: qꝛ ſi motus fuiſſet ab eterno in

finite reuolutiones fuiſſent pertranſite: hoc ē im-
poſſibile: ergo ꝛc. ¶ Item ſi mund⁹ ab eterno fu Secūdo,
iſſet heri ꝑceſſiſſent īfiniti dies. Similiter ꝛ hodie:
ſed infinito nihil eſt maius: ꝙ tot ꝑceceſſiſſent heri
ſicut hodie: ſed hoc eſt impoſſibile cū hodie ſit no
ua dies addita: ergo ꝛc. ¶ Itē tēpus ab heri ē ps Tertio.
tēporis ab hodie: ſed pars nō pōt equari toti (Equa- Quarto.
retur aūt ſi infiniti dies ꝑceſſiſſent) ꝙ ꝛc. ¶ Iteȝ ſi
mund⁹ fuiſſet ab eterno fuiſſent īfiniti hoīes: Sȝ
corrupto hoīe aīa remanet: ꝙ eſſent īfinite anime. N.
Hoc aūt videtur īpoſſibile ꝙ ꝛc. ¶ Rñſio. Repugnat Rñſio,
motui ꝛ cuicūq̧ creature ſub motu fuiſſe ab eterno
¶ Qđ pȝ primo ſic. In quibuſcūq̧ ē dare primuȝ Rōī
ꝛ vltimū illa ſūt finita: Sed in reuolutōib⁹ celi ac
ceptis ſeu preteritis que ſūt ꝑterite: vel eē potuerūt
neceſſe eſt dare primā reuolutionē ꝛ vltimā: ꝙ ne-
ceſſario ꝑceſſerūt reuolutōes finite: ꝛ nō infinite:
ſed motus conſtans ex reuolutōibus finitis q̄titate
te et nūero non pōt eē ab eterno: ꝙ ꝛc. Maior patȝ.
Sed minor ꝓbatur: qꝛ in oīb⁹ ꝑteritis reuolutōibus
fuit ordo duratōis ita ꝙ nunq̃ fuerūt plures ſimul
ſed ſemꝑ vna poſt aliā in poſt ſumēdo: vel vna añ
aliā ī ante ſumēdo: ergo cū q̄libet accepta ſit ꝛ oēs
et quo quelibȝ: ꝛ oēs ſunt preterite: ꝛ pri⁹ neceſſa-
rio fuerūt ꝑñtes: aut eſt accepta aliqua añq̃ nulla:
aut nō. Si ſit accepta aliqua āteq̃ nulla hetur pro
poſitū: qꝛ illa erit prima: nūc vero eſt dare vltimaȝ
acceptā. ſ. hodiernā: ergo ꝛc. Si vero non ſit dare
aliquā reuolutionē añq̃ alia nō ſit accepta. Con-
tra. añ oēs ↄiunctim acceptas nulla fuit: Perinde
aūt eſt ꝙ añ oēs etiā ↄiūctiȝ acceptas fuerit aliqua
alia ab oīb⁹ ↄiūcti acceptis: ꝛ ꝙ āte quālibȝ acceptā
fuerit aliqua alia qꝛ nō ſūt accepte niſi quođ ordie
vna āte aliā: ꝛ nunq̃ ſimul plures: ergo non ſunt
oēs accepte niſi ſit aliqua accepta que icludat oēs.
Alioquin inter ↄiunctim acceptas nō eēt ordo. Et
cōfirmatur q ꝛ in poſt ſumendo non eēnt accepte oēs
niſi eēt aliqua claudēs oēs: ergo nec in āte ſumen
do. Fieret autē hoc magis manifeſtuȝ ſi loco cuiuſ-
libet reuolutōis preterite ſumeretur aliquid ꝑma
nēs puta granuȝ milii: et deduceretur in eis rō ꝑindu
cta. In tota em̄ multitudie granoꝝ acceptoꝝ ordi
ne quođ. ſ. ꝙ vnum fuerit acceptū āte aliud vel poſt
aliud et nullū aliter: neceſſe eēt dare aliqđ granū
āteq̃ nullum eēt acceptum: vel non oīa grana eſ
ſent accepta ꝓpter ordinem acceptōis: rōne cuius
vnum includit aliud. Sic ergo patet ꝙ in reuolu
tionibus celi eſt dare primam ꝛ vltimam: ꝛ hoc fuit
minor. Uel poteſt ſic formari ratio: quod neceſſa O.
riū eēt ponere in accipiēdis ſi deueniretur ad hoc ꝙ
eēnt accepte illud idē neceſſariū eſt ponere in iam
acceptis. Sed in accipiēdis ſi deueniretur ad hoc vt
eſſent accepte vna poſt aliam: eſſet dare vltimam
ergo ꝛc. ¶ Secundo patet idem ſic: aut īter reuo P.
lutiones preteritas fuit aliqua a qua reuolutio ho Rōīi
dierna diſtat in infinitum: aut non. Si ſic: illa fu
it neceſſario prima quia non poteſt eſſe maior di
ſtantia q̃ infinita: Si nō: ergo non preceſſerunt
infinite reuolutiones: quia quanto plures preceſ
ſerūt tāto ē maior diſtātia alicui⁹ illaꝝ a reuolutōe
hodierna. ſi ꝙ a nulla eaꝝ diſtat reuolutio hodier
na ī īfinitū ſeqtur ꝙ nō ꝑceſſerūt īfinite reuolutōes.
Et ſic quecūq̧ detur ſemꝑ ſeqtur ꝙ nullo mō potuerūt
preceſſiſſe reuolutiones infinite. Et iſta ratio ſi
milis eſt: ꝛ eiuſdē efficacie cū illa ꝑ quam ꝓbatum
fuit primo libro ꝙ in entib⁹ eſt dare neceſſario pri-

mū et ꝑfectiſſimuꝫ: qꝛ ſicut in ſpeciebꝰ eſt ordo per
fectōis ꝑ ſe: ita in partibus eiuſdē motꝰ eſt per ſe
ordo duratōis. Et ſicut ex diſtātia finita: vel infi-
nita ſm gradꝰ ꝑfectionis ſemꝑ neceſſario conclu-
dit ꝙ ſit dare primū ꝛ ſummū in ꝑfectiōe: ſic ex di
ſtātia finita vel infinita in reuolutionibꝰ motꝰ celi
neceſſario concludit ꝙ eſt dare primā in duratōe.
A. Inſtātia ❡ Ad hoc aūt reſpondēt quidā dicentes ꝙ argu-
mentū ꝓcedit ex falſa imaginatōe: hac. ſ. ꝙ in mo
tu celi ſint plures reuolutiōes: qđ non eſt verū cum
ſit vnus ꝛ cōtinuus. ❡ Iſtud autē in nullo īpedit
Improb. rōnem: qꝛ etſi ī motu nō ſint plures reuolutōes di
ſtincte ꝑ īterpoſitionē quietis: ſunt tñ plures per ſi
gnationem ſenſus ꝛ rōis. Sicut in ꝗto ꝯtinuo: pu
ta in linea ſunt plures partes equales: nō quideꝫ
actuali diuiſiōe: qꝛ iam nō eſſet ibi cōtinuitas: ſed
ſignatōe. Sicut ergo ad ꝓbandū lineā continuaꝫ
non eſſe infinitā ſufficit ꝓbare ꝙ in linea nō poſ-
ſint ſignari īfinite partes equales: puta bipedales
nec tñ ꝓpter hoc oporteret actu ſecare lineā: ſic ad
ꝓbandū ꝙ motus īfinitꝰ nō ſit erit ſufficiēs ꝓbare
ꝙ in ipſo nō pñt ſignari īfinite partes equales re-
uolutōes: nec oꝫ eas ſic ſignare ꝙ actu diuidantur
īteriecta quiete. Patet ergo ꝙ motꝰ: vel creatura
ſub motu non potuit eſſe ab eterno impediente or
dine partium acceptaꝝ in quibus neceſſarium eſt
ſignare primam ꝛ vltimā. Quod aūt probatum ē
de motu celi poteſt deduci in ſucceſſiua generatio
ne hominū: accipiendo ſortē genitū a platone: et
Platonē genitum a Cicerone: ꝛ ſic vltra ſm lineā
aſcendentium: ꝛ ſm ordinem ſucceſſiōis vnius ab
vno qꝛ in talibus neceſſe eſt dare primum ꝛ vltimū
vt patet applicanti ad hanc materiam rōnes prius
B. factas. ❡ Preter hoc ꝓbari poteſt propriis rationi
bus ꝙ generatio non potuit eſſe ab eterno: qꝛ et ſi
eſſet poſſibile generationem fuiſſe ab eterno: hoc
maxime fuiſſet ponendo virū ꝛ mulierē creatos
ab eterno in ꝗtitate perfecta: ꝛ virtute generandi
ſed iſto modo non fuit poſſibile: ergo nec quocū-
ꝙ alio modo. Maior probatur: qꝛ ſi alio modo fu-
iſſet poſſibile gñationem fuiſſe ab eterno ponen-
do videlicet oēs homines fuiſſe genitos: quemli-
bet ab alio priore: ꝛ ſic ſemꝑ ita vt nō eſſet deue-
nire ad aliquem creatū: ꝛ non genitum: ſi inꝗ hoc
modo fuit poſſibile: ſimiliter fuiſſet poſſibile pri-
mō: quia hō creatus ab eterno coexititiſſet cuilibꝫ
hōi genito. ꝛ oībus: Et ī ſm ipſum potuit gñatio
fuiſſe qñcūꝙ potuit fuiſſe ſm alios: ꝛ ſic ꝓbata eſt
maior. Probatio minoris. hō creatꝰ ab eterno: aut
prius fuiſſet: ꝛ poſteriꝰ genuiſſet: ꝛ ſic gñatio nō fu
iſſet ab eterno: aut non prius fuiſſet ꝗ genuiſſet:
ſꝫ mox cū fuiſſꝫ genuiſſꝫ Sed hoc nō pōt eē: Pro-
batio: qꝛ agēs ꝑ motū ꝑexiſtit termino motꝰ nō ſolū
naꝛa: ſꝫ duratōe ſed gñans agit ꝑ motū altatōis:
cuiꝰ terminus extrinſecꝰ eſt gñatio: ergo homo ge
nerans neceſſario preexiſtit oī gñatiōi non ſolum
natura: ſed duratiōe. Et ſic generatio nō potuerit
eē ab eterno: qꝛ nihil ꝑcedit eternuꝫ duratōe. Cō
cludit aūt hec rō nō ſoluꝫ de hac gñatiōe. vel illa:
ſed de gñatōe ſimpliciter ſi bene aduertat. qꝛ qđli
bet gñans ꝑcedit oīa genita ab eo etiā ꝯiunctim
accepta. ❡ Itē illud qđ eſt de rōne geniti cōuenit
oī genito nō ſoluꝫ per ſe accepto. ſed ꝯiuncti cum
aliis ſicut qꝛ de rōe medii eſt ꝙ ſit iter extrema cō-
uenit oī medio nō ſoluꝫ ꝑ ſe ſumpto: ſed oībus ſi
mul ſumptis. Nunc eſt ita ꝙ de rōe geniti ꝑ motū
ſeu alterationē ꝑcedentē eſt ꝙ ſequat duratōe ſuū
generantē: ergo hoc ꝯuenit omibus genitis ſimul
ſumptis: ſꝫ hoc eē nō poſſet ponēdo gñationeꝫ ab
eterno: quare ꝛc. ❡ Ad rōes in oppoſituꝫ dñduꝫ
C. Ad prim pricipale. eſt: ad primā ꝙ maior ē vera accipiendo diuiſim ꝛ
nō ꝯiuncti. Quod pꝫ: qꝛ ſicut nō repugnat vni pti
motꝰ habuiſſe vnā alterā ante ſe: ita nō repugnat
ei aliā habuiſſe poſt ſe. Vtrūꝙ eñ conuenit reuo-
lutōi heſterne: qꝛ alia eā preceſſit ꝛ alia eā ſecuta ē
. ſ. hodierna: et idē eſt de qualibet alia qꝛ nulli re-
pugnat ſm ſe aliā precedere ꝛ aliā ſequi: ꝛ tamen
impoſſibile eſt ꝙ oēs que poſſunt ſequi ſint ſecu
te: et eodem mō impoſſibile eſt ꝙ oēs que potue
runt ꝑcedere preceſſerint: et cā eſt qꝛ in his que ac
cipiunt ſucceſſiue ꝛ ordine quođ poteſt eē ꝓceſſꝰ
in infinitū in accipiēdo: ſed nunꝗ in accepto eē:
neꝙ in añ ſumendo: neꝙ poſt. ❡ Ad ſcđm dñdū
D. Ad ſcđm per idē qꝛ in indiuiduis aſini vel alterius ſpeciei
non eſt dare indiuiduū ſignatū quin potuerit eē
per gñationē a ſimili ſm ſpeciem: ſed in tota mul
titudine indiuiduoꝝ ꝯiunctim accepta neceſſe eſt
dare aliqđ indiuiduū (qđcunꝙ ſit illud) quod non
eſt a ſimili ſm ſpeciem. Cuius rō eſt qꝛ tota ſpeci
es cauſam hꝫ: Hec aūt non poteſt eē aliquid illiꝰ
ſpeciei: neꝙ vnuꝫ neꝙ plura: niſi eſſet circulatio:
qꝛ ſi vnum cū illud ſit aliquid ſpēi nec ſit cauſa ſui
non eſt cauſa totiꝰ ſpeciei: nec plura ſi nō ſit circu
latio. ❡ Ad tertiū dicendū eſt ꝙ Ariſt. ponendo
E. Ad ſ'tiuꝫ mūdū eternū errauit nō ſolū ꝯtra fidē: ſꝫ etiā ꝯtra
rōnē naturalē: et rōes ꝑ quas ꝓbat ſuū intentum
octauo phiſicoꝝ: ſunt oī hōi itelligēti faciles ad ſol
F. Ad. iiii. uendū. Et quedā eaꝝ modicū ꝓbabiles quas nō
ꝑtractamus ne ꝓlixitas pariat tediū legēti ❡ Ad
quartū dñdū ē ꝙ eternitas motꝰ nō īpedit aliq̄ illo
rū īpedimētoꝝ: ſꝫ ex naꝛa motꝰ q̄ requirit ordinē
ptiuꝫ in quibꝰ acceptis neceſſe ē dare primā ꝛ vlti
timā vt deductū fuit. Rōes aūt que ſunt cōtra eter
nitatē motꝰ facte in arguendo ſatis ſūt efficaces
ſaltē prima ꝛ vltima: Scđa ei ꝛ tertia non ꝓcedūt
ꝗuis ꝯcluſio ſit vera: qꝛ lꝫ īfinito ſm ꝙ infinitū nō
poſſit fieri additio: nihil tñ ꝓhibet ꝙ īfinito ex ea
parte qua nō eſt infinitū poſſit aliquid addi. Ver
bi grā ſi poneremꝰ columnā infinitā ſm lōgitudi
nē ꝛ nō ſm latitudinē: poſſet ei aliquid addi ſꝫ la
tū: ſed nō in longū: Si aūt poneremꝰ corpꝰ vndi
quaꝙ īfinitū nihil oīno poſſet ei addi. ſimiliter da
to ꝙ motꝰ ſemꝑ fuiſſet: nec habuiſſet duratiōis ī
tiū (hꝫ tamē a parte poſt duratōis terminuꝫ. Poſ
ſumus eñ nūc ſignare vltimā reuolutionē que fu
it.) Et ideo añ nihil poſſet addi: qꝛ infinitꝰ eēt Sꝫ
a parte poſt continue aliquid poteſt addi: ꝛ addit
ꝗtidie. Ex hac aūt parte vnū eſt maiꝰ altero: ꝛ vnū
pars: ꝛ aliud totū. Et ideo argumenta illa non bñ
G. Ad prim in op. concludunt: ꝗuis concluſio illa ſit vera. ❡ Ad pri
mum autem argumentū reſpondent quidaꝫ ſic.
ꝙ non eſt inconueniens infinitas reuolutiones eē
pertranſitas que nunꝗ fuerint pertranſeunde:
Improb. ſed ſemꝑ pertranſite. Sed hoc non valet quia cō
H. Ad vltimā in op. Opi. ii. tradictionem implicat ꝙ aliquid ſit ꝑtranſitū aut
ꝑteritū qđ nūꝗ fuit pñs aut futurū. ❡ Ad vltimā
rōnem quiđ dicūt ꝙ rō nō concludit: qꝛ vꝛ pōt dici
ꝙ vnꝰ intellectꝰ ſit in oībus hoībꝰ ſicut poſuit ꝯmē
tator: vel potuit mundus fieri ſine hominibus:
vel finite anime perfeciſſent ꝛ aiaſſent infinita cor
pora ſucceſſiue. Poteſt enim deus facere ꝙ ani
ma q̄ ſeparatur ab vnō corpore ꝑficiat aliud. ꝛ ſm

hoc non erit neceſſarium ponere infinitas animas
actu. ¶ Sed iſtud nõ valet q2 non debet defendi
I. Improbatio. veritas per illud quod eſt falſum: et erroneũ. Po
nere autẽ vnã animam oĩm hominũ eſt falſum: ꝛ
impoſſibile: etiam ſm philoſophiã vt patebit infra.
Eſt nihilominus erroneũ ſm fidem. Et ideo per
hoc non poteſt: nec debet defendi veritas de poſſi
bilitate eternitatis mũdi. Qꝺ aũt ſubdit̃ ꝙ deus
potuit facere mundũ ſine hoĩbus: aut qꝺ vna ani=
ma duo vel plura corpora animaret: verũ quidez
eſt: ſed non ſoluit argumentũ. Querat̃ eñ quare
non potuit facere mundũ cũ hoĩbus ita ꝙ vna ani
ma nõ informaret plura corpora nec ſimul nec ſuc
ceſſiue et tunc corruptis hoĩb9 remanerent in=
finite anime. Nec erit aſſignare rõnem quare non
ſit poſſibile vnũ ſicut aliud. Non eñ eſt magis im
poſſibile homines fuiſſe ab eterno: ꝙ̃ quodcunqꝫ
aliud niſi q2 aliquid eſt in homine incorruptibile ꝑ
naturam. ſcꝫ anima intellectiua. In aliis aũt nihil
Sed illud non valet q2 qꝺ eſt corruptibile per nat=
ram poteſt deus conſeruare per gratiã ne corrum
patur (ſicut lapidem): ꝛ tunc cõcludetur illud quod
de animabus. ¶ Alii ſoluunt dicentes ꝙ in quali
K. Alia opi. bet reuolutione ſigra potuit de9 animam vnã crea
re: ſed non in oĩbus abſolute loquẽdo: q2 deus ni
hil poteſt ꝓducere niſi ſub aliquo ordine: infinitũ
autem oẽm ordinem ſubterfugit ideo per nullam
Improbatio: potentiam poſſunt infinita produci. ¶ Sed illud
videt̃ abſqꝫ ratione dictum. Si eñ in qualibet re=
uolutione per ſe accepta et ſignata potuit de9 vnã
animam creare: potuit et in omnib9. Omnes eñ
poſſunt ꝛ potuerũt ſignari etſi non a nobis accipiẽ
tibus vnam poſt aliam: tamẽ a deo conſignãte ſi=
mul ꝛ actu quamlibet earũ et oẽs: quare ergo de9
(qui quamlibet et omnes ſignauit) in qualibet ſim
pliciter vnam animã producere non potuit vt eſ=
ſent tot anime quot reuolutiões pertranſite: non
L. Secũdo. video. ¶ Item ſi anima deſineret eſſe ceſſante re
uolutione: ſiue per naturã: ſiue per voluntatem di
uinam ſubtrahentẽ influentiã ſuam: nullus nega
ret quin deus potuiſſet tot animas produxiſſe ꝙ̃t
M. reuolutiones: Non eñ concedit̃ infinitas in reuo
lutionibus: ꝛ negatur in animab9 niſi q2 reuolutio
nes trãſeunt: ꝛ anime manent: ꝛ ideo infinitas ani
marum eſſet actu: ꝛ ſimul quod nõ credunt poſſi=
bile. Infinitas aũt reuolutionũ non eſt ſimul: ſed
ſucceſſiue quod eſt poſſibile (vt putant.) Poteſt ꝙ̃
deus producere tot animas quot fuerunt reuolu=
tiones: quarũ quelibet ceſſaret ceſſante reuolutio
N. Tertio. ne. ¶ Et hoc ſic arguit̃ quecunqꝫ ſunt talia: ꝙ nul
li eorũ repugnat eſſe: nec hñt oppoſitionem ad in
uicem per quã vno poſito aliud deſtruat̃: nec ſuc=
ceſſionis in eſſe neceſſariũ ordinẽ: talia poſſunt ſi
mul eẽ ſicut ſucceſſiue. Quid ei ipediret eoꝝ ſimul
tatem ꝛ nihil: vt videt̃. Sed infinitaꝝ alaꝝ ꝓdu=
ctarũ vel poſſibiliũ produci in infinitis reuolutio=
nibus mõ quo ſtatim ꝓbatũ eſt: etiã nulli earũ re=
pugnat eſſe: nec cõparata ad alterã hꝫ oppoſitionẽ
per quã vna excludat aliã: nec habet ſucceſſiõis ne
ceſſariũ ordinẽ: ꝙ̃ põt eſſe ſimul ſicut poſſunt eſſe
ſucceſſiue. Nõ valet ergo ſolutio quã iſti dãt ad ar
gumentũ: nec motiuũ eoꝝ eſt ſufficiens: q2 ſi eſſet
infinite aĩe quelibet eaꝝ hẽret eundẽ ordinẽ ad deũ
ꝛ alias res quẽ hñt aĩe que mõ ſunt: ipſi9 aũt infinit̃
ſm multitudinẽ ſm ſe non oꝫ querere aliquem or
dinem cũ ſm ſe non ſit aliquid vnũ: nec ens. ¶ Et

eſt notandũ ꝙ Ariſt. qui poſuit motum ab eterno O.
. viii. phiſi. videt̃ contradicere ei quod dixerat i. iii.
libro determinando de infinito. Ibi eñ dicit ꝙ in
finitũ non eſt aliter poſſibile eſſe niſi in potẽtia ac
cipiendo vnũ poſt alterũ: ſic tñ ꝙ oẽ acceptũ ſit fini
tum ſemꝑ in ſucceſſiuis: de quib9 poſuit exẽplum:
vt ſunt dies et agon: ꝛ anni. Unde ſm ipm in illo
paſſu dies accepti non poſſunt eẽ infiniti ꝙ̃uis nõ
ſint ſimul: quicquid ipſe dicat poſtea in. viii. libro.

Vtrum potentia creandi poſſit cõmunicari creaturę. Queſtio. IIII.

SEcundo principalit̃ queritur P.
Utrum potẽtia creãdi poſſit cõicari crea Ques. Argu.
ture. Arguit̃ ꝙ nõ. primo ſic. Cui nõ põt
cõicari ꝙ ſit primũ agens ſimplicit̃ et nõ
poteſt cõicari ꝙ agat nullo ſuppoſito: ſed creature
non põt cõicari ꝙ ſit primũ agens ſimplicit̃ q2 iam
nõ eſſet creatura ſed creator: ꝙ̃ ꝛc. Minor pꝫ. Pro=
batio maioris q2 quãto agens eſt ſuperi9 tãto pau
ciora ſupponit (ſicut pauciora ſupponit natura que
ſolũ ſupponit materiã ꝙ̃ ars q̃ ſupponit ens actu)
Et hoc eſt q2 ars nat̃e innitit̃ tanqꝫ priori agenti.
Sed agens ſupremũ vt deus ſicut nulli alii agẽti
innitit̃ ita nihil ex parte facti ſupponit. Ex q̃ videt̃
ꝙ ꝑ hoc cõpetit alicui agẽti ꝙ nihil preſupponat ex
parte facti: q2 eſt primũ agens ſimplicit̃ nõ innixũ
alteri et ideo cui non poteſt cõmunicari vnum nec
alterum: ꝛ hec fuit maior. ¶ Item ſuper infinitam Secũda.
diſtantiam non poteſt niſi virtus infinita: ſed inter
terminos creationis eſt diſtantia infinita: ergo ꝛc.
Maior ſupponitur: Sed minor probat̃ dupliciter.
Primo q2 illa diſtantia eſt infinita qua nõ põt da=
ri maior: Sed non poteſt dari maior diſtãtia ꝙ̃ ſit
inter ens ꝛ nihil: ergo illa eſt infinita. ¶ Scdõ q2 Cõfir.
int̃ q̃cũqꝫ cõtradictoria eſt equalis diſtãtia cũ cõtra
dictio ſit vna oppoſitio ſed inter deum ꝛ nõ deum:
ꝛ inter totum ens: ꝛ nihil eſt infinita diſtãtia: ergo
inter quodcunqꝫ ens et nihil ſibi correſpondens ẽ Tertio.
diſtantia infinita. ¶ Item inter ens ꝛ nihil nulla ẽ
ꝓportio: ergo ſimiliter inter virtutẽ que produc
ens ex ente: ꝛ virtutem que producit aliquod ẽs ex
nihilo nulla ẽ ꝓportio ſꝫ cuiuſlibet finiti ad finitũ ẽ
aliqua proportio: ergo neceſſe eſt alteram illarum
duarum virtutũ eẽ infinitã illã videlicet q̃ ꝓducit
aliquid ex nihilo ꝑ creationẽ: Sꝫ infinita virt9 nõ
põt cõicari creature: ergo ꝛc. ¶ Itẽ ſic. Ad hoc ꝙ a Quarto.
gẽs creatũ ꝓducat totã rẽ oꝫ ſe toto agere. Sꝫ nul
la creatura põt ſe toto agere: cũ nõ ſit act9 pur9 et Quinto.
nihil agit niſi ſm ꝙ ens actu: ergo ꝛc. ¶ Itẽ illud
cui9 act9 nõ ẽ ſubſtãtia nõ põt creare (q2 actio eius
ſupponit ſubiectũ) ſꝫ actio creature nõ eſt ſubã:) ꝙ̃
ꝛc. Itẽ ſi creat̃a poſſꝫ creare: aut hoc poſſꝫ vt prici Sexto.
pale agẽs: aut vt iſtrumẽtũ Nõ vt pricipale agẽs q2
illud ẽ de9: nec etiã vt inſtrumẽtũ ꝓpter duo: Primo
q2 inſtrumentũ nõ agit niſi vt motũ: ꝛ ꝑ motũ: ꝛ tale Septimo.
ſupponit ſubiectũ. Itẽ q2 iſtrumẽtũ diſponit ad ef
fectũ principalis agẽtis: ſꝫ in creatiõe nõ põt pcede
re aliqua diſpoſitio cũ creatio fiat nullo pſuppoſi= In oppoſitum.
to ꝙ̃ ꝛc. ¶ In cõtrariũ arguit̃ q2 q̃cũqꝫ agẽs poſſet ex
cedere effectum. ſm ſe tamen ſꝑ videnturt equari i
actione ꝛ paſſiõe: q2 nec aliud pl9 agit ꝙ̃ ẽs ꝙ̃ red
plat patiens. Sꝫ creatio paſſio nõ arguit in creat
to. nec infinitã potẽtiã paſſiuã: vt aliquid infinitũ
productũ ꝙ̃ nec creatio actio arguit in creãte poten

etiam infinitam actiuam: ſed ꝓpter aliud nō nega
tur quin creatio poſſit cōicari creature niſi qꝛ creatio
videt infinitā potētiā requirere in creāte: ergo ⁊c.
A. Reſpōſio ad qōnem. ¶ Reſpōſio creatio dicit̄ ꝓductio alicuiꝰ nullo ſup
poſito. Qḋ pōt dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ ni
hil ſupponat̄ ex pte agētis: ſed creans innitatur ſo
lū ſue virtuti: et hoc modo ſcḋm oēs creare nō poteſt
cōicari creature et rationabiliter. Cui eñ poteſt cō
municari ꝙ non innitat̄ priori agenti: illi poteſt cō
municari ꝙ non ſit ab alio tāꝗ a cauſa agēte: ſemꝑ
eñ effectus innitit̄ ſue cauſe ꝑcipue ſi ſit cauſa eius
ꝯſeruatiua. Tūc eñ innitit̄ ei in eſſe: et ꝑ ꝯſequēs
in oībus ꝑfectiōibꝰ q̄ ꝓſupponūt eſſe. Sꝫ nulli crea
ture pōt cōicari ꝙ nō ſit ab alio agēte qꝛ nomē crea
ture importat oppoſitū. ſ. ꝙ ſit ab alio: ꝭ nulli crea
ture pōt cōicari ꝙ creet nullo ſuppoſito ex parte agē
tis.
B. Aliomō pōt intelligi ꝙ nihil ſupponat̄ ex parte
facti licꝫ creans innitat̄ priori agenti. Et iſtud pōt eē
dupliciter. Uno mō ꝙ cōicet̄ creatio ſcḋm totū ambitū:
et illud nō pōt eē: qꝛ cui pōt cōicari creatio ſcḋm ſuū
totū ambitū illud pōt creare omne creabile. Sed
nulla creatura pōt creare omne creabile (ſaltē ſeip
ſam q̄ eſt de nūero creabiliū) ꝭ ⁊c. Aliomō ꝙ cōicet̄
creatio ſeu potētia creādi quātū ad aliquē ſpecialē
effectū.
C. Et ſic adhuc dicūt quidā ꝙ nec iſtomō pōt
Prima opinio. cōicari creature ꝙ creet. Qḋ ꝓbāt inductiue ī diuer
Primar ō ſis creaturis. Primo de creatura ſpirituali (ſicut eſt
angelus) Et hoc ſic: nullus actus accidētalis neceſ
ſario requirit̄ in creāte ſubſtātiā tanꝗ prior neceſſa
rio ipſo termino creationis: ſed intellectio angeli ē
quidā actus accidētalis ſibi: qui neceſſario requirit̄
in angelo tanꝗ prior quocūꝗ ꝓducto ꝑ angelū ad
extra: ergo angelus nullꝰ pōt creare aliquā ſubſtā
tiā. Maior ꝓbat̄: qꝛ ille actus q̄ eſt neceſſario prius
termino creationis aut requirit̄ tāꝗ actꝰ ꝓductiuꝰ
termini: aut tanꝗ formale principiū ꝓductiuū eiꝰ.
Exemplū primi eſt de calefactione reſpectu caloris
cauſati in ligno. Exemplū ſcḋi eſt de calore in igne
reſpectu calefactiōis ligni. Primo modo nō requi
ritur aliquis actus accidētalis in creante: qꝛ actꝰ ꝓ
ductiuꝰ termini: ⁊ terminus ꝓductus ſunt in eodē
ergo ad ꝓducendū aliqḋ extra nō requirit̄ in ꝓdu
cēte aliquis actus manēs qui ſit actus ꝓductionis.
Nec ſcḋo modo: qꝛ actus accidētalis nō poteſt eſſe
formale principiū creandi ſubſtātiā: qꝛ om̄is forma
actiua requirēs potētiā receptiuā in eſſendo neceſ
ſario reqrit potētiā paſſiuā in agēdo (alioquin ter
minꝰ actionis eſſet abſolutior principio ſuo) qḋ eſt
incōueniēs: qꝛ abſolutio a materia dicit ꝑfectionē:
terminꝰ aūt ꝓducꝰ nō poteſt eſſe ꝑfectior principio
ſuo ꝓductiuo. Cū ꝭ oīs actus accidētalis in agen
te ſupponat potētiā receptiuā in eſſendo: ſequit̄ ꝙ
requirat potentiā receptiuā in agēdo: et ita nō pote
rit eſſe principiū creandi cū creatio nihil ſupponat:
et ſic ꝓbata eſt maior. Poſtea ꝓbabit̄ minor. Sed
D. prius excludant̄ qdā inſtantie q̄ dant̄ ꝯtra ꝓbatio
Prima Inſtātia. nem maioris. Una inſtātia eſt qꝛ accidēs in virtu
te ſubſtātie poteſt eſſe principiū ꝓducēdi ſubſtātiā
tanꝗ inſtrumentū ſubſtātie ꝗuis hoc nō poſſet vir
tute ſua. Exemplū de calore qui eſt inſtrumentū ge
nerandi carnē: vt patet ſcḋo de aia: ergo ſimiliter pōt
Impro. et ſolutio. eſſe in ꝓpoſito reſpectu ſubſtātie creande. Sꝫ iſtō
nō valet: qꝛ om̄e inſtrumentū vel attingit effectum
principalē vel diſponit ad ipm. Neutrū poteſt dari
in creatione. Nō eñ accidēs poteſt attingere princi
palē effectū (ſcꝫ ſubſtātiā) qꝛ ſi principale agēs eſſet
agens vniuocū nō reqreret neceſſario aliqḋ agens
mediū inter formā ſuā et effectū. Agens aūt equi
uocū eſt ꝑfectius vniuoco: ꝭ nō neceſſario reqreret
mediū: et ꝑ ꝯſequēs nō habet inſtrumentū per qḋ
agat totū. Nec pōt eſſe diſpoſitio puta: qꝛ nihil ſup
ponit̄ creatiōi qḋ diſponit̄. Et ꝯfirmat̄: qꝛ vbi acti
ua ſunt inſtrumēta ſubſtātie generātis nō attingūt
terminū principalē: ſed tantūmodo quandā diſpo
ſitionē ſicut apparet de qualitatibꝰ alterationis ele
mētorū q̄ nō attingūt formā ſubſtātialē. Alioquin
qualitates eſſent principiū actiuū imediate in mate
riā receptiuā forme ſubſtātialis qḋ eſt incōueniens
qꝛ nō poteſt recipi niſi ſubſtātia ꝯpoſita in eſſendo
ergo nec poteſt agere in ſubſtātiā ꝯpoſitā: et ita nō
eſt in materiā. Per hoc patet illud qḋ dr̄ in ſcḋo de
aia de calore. Calor eñ ꝓ tanto eſt inſtrumētū aie
generando carnē animatā ꝓ quāto eſt principiū al
terādi in alteratione puta ad gñationē nō qꝛ in in
ſtāti generatiōis attingat formā carnis tanꝗ ter
mini ſicut nec attingit materiā ſubſtantialē carnis
tanꝗ paſſum. Alia inſtātia eſt ꝯtra eandē materiā E.
per dictū Ariſtotelis. vij. metaphiſice q̄ dicit ꝙ do Secūda
mus extra fit a domo in aia: et tamē domus habet Inſtātia.
verius eſſe in re extra ꝗ in aia: qꝛ in re extra habet
eſſe reale: ſꝫ in aia nō habet niſi eſſe cognitū qḋ eſt
eſſe diminutū: ꝭ imꝑfectius puta eſſe in cognitione
poteſt eſſe principiū ꝓducēdi ꝑfecti: ſcꝫ eſſe in re ex
tra. Ad hoc dicendū eſt ꝙ minor eſt falſa: qꝛ eſſe F.
domus in aia eſt veriꝰ eſſe ⁊ ꝑfectiꝰ ꝗ eſſe eius in Solutio
re extra. Eſſe eñ domus in aia eſt ipa cognitio aie inſtantie.
a qua domus denoiat̄ cognita: et hec cognitio eſt
quedā naturalis ꝑfectio anime: forma aūt domus
extra nō eſt niſi ordo ⁊ cōpoſitio partiū q̄ eſt aliqḋ
accidētale et imꝑfectiꝰ ipa cognitiōe: ⁊ ita ꝑfectius
nō eſt ab imꝑfectiore ſed ecōuerſo: verūtamē ꝗ
uis cognitio domus ſit perfectior ꝗ forma domꝰ
tamen eſſe cognitū nō eſt verius eſſe domꝰ ꝗ eſſe
eiꝰ in re extra: qꝛ nō eiꝰ eſſe formale ſꝫ cognoſcen
tis: ſemꝑ eſt tñ ſimplr̄ ꝑfectius. Vbi aūt ſubſtantia
eſſet cognita ibi cognitio q̄ eſſet accidens ſemper
oīmode eſſet imꝑfectior ipa re cognita. Et iō
nulla cognitio q̄ eſſet accñs pōt eſſe pncipiū ꝓdu
cēdi ſubſtātiā: nec ꝑ ꝯñs creādi. Et ſic ꝓbata eſt
maior rōnis principalis: ⁊ inſtātie ꝯtra eā euacua
te. Minor ꝓbat̄ ꝗtū ad duas eius partes. Et prio G.
ꝗtum ad hāc ꝙ intellectio angeli ſit accidēs: quia
nō repugnat intellectui āgeli diſticte itelligere qḋ
ꝯtinet intelligibile: etiā ſi itelligibilia poſſent eſſe
infinita alterius rōnis: et adeo diſparata ꝙ nullū
eoꝝ eſſet pricipiū cognoſcēdi alterꝰ. Nā iſtis poſi
tis ex pte intelligibilis nō inuenit̄ ex pte itellectus
repugnātia quin poſſit intelligere diſticte ⁊ ꝑfecte
qḋlibꝫ illoꝝ ⁊ oīa illa: ſed ꝯſtat ꝙ repugnātia ē di
cere ꝙ poſſet hoc facere ꝑ vnicā itellectiōē: ꝭ nō
repugnat angelo hr̄e aliā ⁊ aliā intellectiōem: hoc
aūt nō poſſet eſſe ſi intellectio eſſet idē realr̄ cum
ſubſtātia angeli: ꝭ eſt accidēs. Propoſitio aſſum H.
pta ꝓbat̄ tripl̄r. Prio ex finitate itellectiōis. Scḋo
ex finitate itellectꝰ āgeli. Tertio ex finitate eſſē
tie angeli. Ex primo ſic: intelligere vnicū ſi eſſet
reſpectu infinitoꝝ obiectoꝝ diſparatoꝝ includeret
in ſe eminēt̄ ꝑfectiōes infinitaꝝ intellectionū que
nate eſſēt haberi reſpectu illoꝝ: ſed nō poſſet ꝯti
nere eminēt̄ niſi eſſet in ſe infinitū itēſiue: qꝛ vbi
ille intellectiōes eſſēt ſcḋm ꝓprias rōnes ibi eſſet iſi
nite ꝑfectiōes alterꝰ rōnis ꝓpter obiecta q̄ poſita

ſũt infinita eſſe: ⁊ diſpata: ꝗ vbi ſunt eminētioꝛ mō
oꝫ ꝙ īueniaẗ aliq̄ infinitas nō extēſiua: qꝛ illā tollit
I. vnitas act⁹: ꝗ intēſiua quod eſt impoſſibile. ¶ Ex
ſcđo ſic arguiẗ: quoꝝ pōt eſſe vnū intelligere illa
poſſūt ſimul intelligere infinita obiecta diſpata: qꝛ
maioꝛis virtutis eſt ſimul intelligere plura diſpa-
rata ꝙ̄ pauca: ꝗ infinite virtutis ē ſimul intellige-
K. re: et diſtīcte infinita diſpata. Ex tertio ſic: vna in-
tellectio reqrit vnū obiectū pꝛimū et vnā formalē
rōem obiectiuā: ſed hoc non pōt dari: ꝗ ⁊c. Pro-
batio minoꝛis: illđ vnū obiectū nō poſſet poni niſi
eſſētia angeli qꝛ oīa ponūẗ ad inuicē diſparata: ſed
hoc nō pōt eſſe ꝓpt duo. Pꝛimo qꝛ aliqđ intelligi-
bile ab angelo eſt infinitū: Nullū aūt finitū pōt eē
ratio intelligēdi pfecte obiectū infinitū. Scđo: qꝛ
nihil pōt eſſe ratio cognoſcēdi plura alteri⁹ rōnis
niſi eminēẗ ꝯtineat oīa illa ſcđm cognoſcibilitatē: ⁊ ꝑ
ꝯñs ſcđm entitatē: ꝗ nihil pōt eſſe pꝛīcipiū cognoſcē-
di infinita diſpata ſi eſſēt niſi eminēẗ ꝯtineat infi-
nita: Et ſic erit infinitū qđ nō poniẗ de eēntia āgeli
L. ⁊ ita ꝓbata ē pꝛīa pars minoꝛis. Scđa ps ꝯ̄uis ſit
cōceſſa ab Aūlomentatoꝛe: cap. ii. tñ adhuc ꝓbaẗ
qꝛ natura intellectual' nihil ꝓducit niſi itelligēdo ⁊
M. volēdo: ſꝫ āgel⁹ ē hmōi ꝗ ⁊c. Et ſic ꝓbatū ē ꝙ ſba
Scđa rō. pure ſpūal' puta āgel⁹ nihil pōt creare. ¶ Scđo ꝓ-
baẗ pꝛincipaliẗ qꝛ nulla forma material' pōt creari
ab aliq̄ creatura qꝛ forma q̄ creaẗ pꝛi⁹ ē naẗaliter a
cā efficiēte ꝙ̄ informet materiā: ſꝫ forma matēria-
lis non pōt eē ab aliqua creaẗa pꝛi⁹ naẗaliter ꝙ̄ in-
formet mat'iā: ꝗ ⁊c. Pꝛobatio maioꝛis qꝛ ſi forma
nō eſt pꝛi⁹ naturaliter ꝙ̄ informet materiā ꝗ nō ac-
cipit eē a ſua cā niſi illa actiōe q̄ ſubiectū iformareẗ
ab ea ſꝫ illa informatio ē mutatio ꝓpꝛie dicta ⁊ nō
creatio q̄re ⁊c. Pꝛobatio mi. nulla creaẗa pōt dare
forme materiali eē ꝑ ſe: qꝛ ſi poſſꝫ dare eē tale poſ-
N. ſet ipm ꝯſeruare ita vt ꝑ ſe realiẗ ſubſiſteret: qđ nō
Secūda ē poſſibile quare ⁊c. ¶ His tñ nō obſtātib⁹ dicēdū ē
Opinio. ꝙ ꝯ̄uis nulli creaẗe ſit cōicatū qđ creet tñ nō appa-
ret aliqua rō ꝯuīcēs neceſſario ꝙ de⁹ nō poſſꝫ face-
re aliquā creaẗam q̄ poſſit aliqđ ꝓducere nullo ſup-
poſito in quod agat. Et qꝛ tota repugnātia q̄ vide-
tur eē in creaẗa ne creet fundaẗ in duob⁹ vnū ē ꝙ
creatio videẗ reqrere īfinitā potētiā i creāte ꝓpter
infinitā diſtātiā ētis ab nō ēte. aliđ eſt ꝙ oīs actio
creature videẗ eē ꝑ motū: vl' mutationē q̄ neceſſa-
rio ſupponūt ſubiectū Ideo hec duo infringenẗ ꝑ
O. oꝛdinē. Pꝛimo ergo oſtendeẗ ꝙ nō eſt neceſſariū
Contra illud qđ creat habere virtutē infinitā ꝓpter infinitā
pꝛimū pđi- diſtātiā nō entis ab ente. Qđ patet pꝛimo ꝑ hoc ꝙ
cte opini. ens et nihil nō ſunt termini creationis: vt patet ex
p̄cedēte q̄ſtione. Qđ eñ creatio dicaẗ eſſe de nihilo
ſolū intelligiẗ negatiue: qꝛ nō eſt de aliquo nec in ra-
tione ſubiecti nec in ratiōe termini. Ex quo pōt for-
mari talis rō: quādocūq actio non habet ſubiectū
nec terminū a quo: ſed ſolū effectū ꝓductū niſi effe-
ctus ꝓduct⁹ ſcđm ſe arguat infinitatē virtutis ꝓdu-
ctiue nō poterit argui ex aliquo qđ ſit in actione: qꝛ
nō eſt ibi aliud nec ſubiectū nec termini nec diſtan-
tia terminoꝝ: ſed creatio eſt hmōi: vt declaratū eſt
in q̄ſtione p̄cedēte: ꝗ ⁊c. Effect⁹ autē creationis ſcđm
ſe nō arguit infinitā virtutē agētis cū ipſe ſit finit⁹
P. ergo ⁊c. Scđo: qꝛ dato ꝙ ens ⁊ nihil eſſent termi-
Scđa rō. ni creationis: tñ nullā habēt inter ſe diſtātiā. Sicut
eñ differentia ⁊ diuerſitas nō eſt niſi entiū inter ſe.
Ens eñ nō eſt diuerſum nec differens a non ente:
qꝛ idem ⁊ diuerſum ſunt differētie entis: ſic et diſtā-
tia nō eſt niſi entiū: ideo inter ens ⁊ nō ens non eſt
aliqua diſtātia: ſed differētia ⁊ diuerſitas nō eſt ni-
ſi entiū. Qđ patet in ſpeciali diſtātia q̄ eſt ſcđm locū.
(Celū eñ a nihilo vltra celū diſtat diſtantia locali)
Et per eandē rationē illa nō diſtant diſtātia forma-
li quoꝝ vnū eſt ens ⁊ aliud nihil. Tertio: qꝛ dato Q. Tertia rō.
ꝙ diſtarēt illa diſtātia nō eēt infinita. Qđ patet du-
pliciter. Pꝛimo: qꝛ illa diſtātia nō eſt infinita qua eſt
dare maioꝛē: ſed eſt dare maioꝛē diſtantiā ꝙ̄ ſit il-
la q̄ eſt entis a nō ente qđ poniẗ termin⁹ creationis
eo ꝙ nō ens qđ implicat cōtradictionē multo plus
diſtat ab ente: qꝛ ex ipſo nihil poteſt fieri: quare ⁊c.
Itē poſitio vl' amotio ſubiecti nō auget vl' minuit
diſtantiā terminoꝝ. Tm̄ eñ diſtant ab inuicē al-
bedo ⁊ nigredo ſi ſint ſepate: ſicut ſi eſſent in ſubie-
cto: ſed ens et nihil circa ſubiectū ſuppoſitū nō di-
ſtant in infinitū: qꝛ forma ⁊ pꝛiuatio circa ſubiectū ſe
habēt vt ens et nihil quoꝝ diſtantiā abſoluit agēs
naturale actione naturali: ꝗ excluſo omni ſubiecto
ens et nihil nō diſtant in infinitū. Scđm patet: vi- R. Cōtra ꝯ̄.
delicet ꝙ nō eſt de rōne actionis creature ꝙ ſit mo-
tus vel mutatio q̄ ſupponūt ſubiectū: qꝛ nō minus
eſt poſſibile a deo ſepare accidēs a ſubiecto dū ꝓ-
ducaẗ ab agente naturali ꝙ̄ poſtq̄ ꝓductū eſt: ſed
ſcđm eſt poſſibile ſicut fit in ſacramēto altaris: ꝗ et
pꝛimū ſcꝫ ꝙ accidēs ꝓducaẗ non ex ſubiecto nec in
ſubiecto ab agente naturali coopante tamē deo nō
ad ꝓductionē: ſed ad talē exiſtentiā rei ꝓducte: et
per cōſequēs ꝓduceẗ abſq mutatione q̄ ſubiectum
requirit. ¶ Ad pꝛimū argumentū in oppoſitū dicē- S. Ad pꝛi. pꝛincipale
dū ꝙ nulli creature pōt cōicari ꝙ agat nullo p̄ſup-
poſito ex pte agētis: hoc eñ eſt ꝓpꝛiū pꝛimi agen-
tis. Sed agere nullo pꝛeſuppoſito ex pte facti pōt
cōmunicari alijs a pꝛimo agente. Et ad ꝓbationē di-
cendū eſt ꝙ ſcđm oꝛdinē inſtitutū agens creatū agēs
per artē ſupponit aliqđ ꝓductū per agēs naturale
nō qꝛ agit per artē (cū deus qui nihil ſupponit agat
per artē) ſed qꝛ forma rei artificiate ad quā ſolā ꝓ-
ducendā ſe extendit virt⁹ talis agētis eſt oꝛdo vel
cōpoſitio q̄ nulla virtute pōt eſſe niſi in oꝛdinatis ⁊
cōpoſitis. Et ſimiliter agens naturale ſupponit ma-
teriā a deo ꝓductā: qꝛ agit per ſolā formā q̄ eſt alte-
ra ps cōpoſiti q̄ nō pōt ꝓducere niſi formā q̄ de na-
tura ſua eſt altera ps cōpoſiti ne effectus ꝓductus
ſit pfectioꝛ ſuo pꝛincipio ꝓductiuo. Sed ex hoc nō
ſequiẗ q̄n de⁹ poſſit ꝓducere aliquā creaturā puta
intelligētiā q̄ ſe tota ageret ꝓducēdo aliqđ aliđ ſcđm T. Ad ſcđ.
ſe totū. Ad ſcđꝫ dicēdū ꝑ interēptionē minoꝛis: qꝛ
creatio nō hꝫ ꝓpꝛie terminos: vt ſupꝛa ꝓbatū fuit
vel ſi aliquo mō tolleret ꝙ ens et nihil ſint termini
creationis inter tales terminos cū nō ſint ambo po-
ſitiui nulla eſt diſtantia vt fuit oſtēſum ſimiliter: vel ſi
eſt aliqua diſtantia illa nō eſt infinita. Et ꝯ̄uis hoc
fuerit ſufficiēter ꝓbatū: tamē ad maioꝛē euidentiā
notandū eſt ꝙ quādo extrema diſtātie ſunt media-
ta tūc tanta eſt diſtātia quāta eſt quātitas medij in-
terpoſiti ſiue ſit quātitas extēſiua ſiue intenſiua: vt
patet in diſtātia terminoꝝ quātitatiuoꝝ: et in diſtā-
tia qualitatū contrariarū habentiū mediū. Sed q̄n
diſtātia eſt inter extrema imediata tūc tāta eſt pciſe
diſtātia extremoꝝ q̄tū vnū extremū eſt mai⁹ alio.
Qđ pꝫ: qꝛ vbi nō eſt mediū inter extrema nihil aliđ
eſt diſtantia niſi exceſſus vnius extremi ſup alterū
Aliter eñ nō pōt ibi ſumi. Cū igiẗ ens finitū crea-
tū nō excedat in infinitū nihil ſibi correſpondēs: qꝛ
nō excedit niſi tātū quātū ipm eſt: patet ꝙ nō eſt ibi

A. diſtātia īfinita. Ex quo pꝫ ꝙ illud qḋ aſſumit̃ ad ꝓbationē iſti⁹ minoris: nō eſt verū. ſ. ꝙ inter qḋcūq; ens ⁊ nihil ſibi correſpōdēs ſit tāta diſtātia ꝙ nō poſſit dari maior: qꝛ ſicut eſt maior exceſſus dei vel toti⁹ entis ad nō deū vel ad totū nō ens ꝙ̄ ſit iſti⁹ entis puta lapidis ad nō ens ſibi correſpōdēs: ſic maior eſt diſtātia dei a nō deo vel toti⁹ entis a nō ente ꝙ̄ ſit hui⁹ entis puta lapidis a nō ente ſibi correſpōdēte.

Ad cōfirmationē. Per idē apparet ad ſcd̄am ꝯfirmationē eiuſdē minoris ſcꝫ ꝙ nō eſt eadē diſtātia inter oīa cōtradictoria: qꝛ maior ē diſtātia inter deū ⁊ nō deū ⁊ inter totū ens ⁊ nihil ꝙ̄ ſit inter aliqḋ ens creatū ⁊ nihil ſibi correſpondēs.

B. Ad tertiū. Ad tertiū dicendū ē ꝙ inter ens et nihil nulla eſt ꝓportio: qꝛ alterū eſt poſitiuū ⁊ alterū pure negatiuū: ⁊ poſitiui ad nō poſitiuū nulla eſt ꝓportio. Similiter nulla eſt ꝓportio diſtātie q̄ eſt inter duo entia creata ad diſtātiā ſi qua ſit inter ens creatū ⁊ nihil: nō ꝓpter infinitatē alicui⁹ carū: ſed qꝛ vna eſt poſitiua ⁊ inter extrema poſitiua: altera vero habet vnū extremū negatiuū. Ex iſta aūt improportiōe nō ſeqt̃ ꝙ virt⁹ q̄ pōt ſup vnā diſtātiā ſit improportionat' illi virtuti q̄ pōt ſup aliā: vt pꝫ p exēplū ſic. Nulla eſt em̄ ꝓportio diſtātie inter lumē ⁊ tenebras ad diſtantiā caloris a frigiditate cū tamē quelibet ſit finita: ⁊ eadē virt⁹ ſolis pōt ſup vtrāq; qꝛ aerē de tenebris deducit ad lumē: ⁊ de frigiditate ad calorē.

C. Ad quar. Ad quartū dicendū ꝙ nō oportet ꝙ illud qḋ ꝓducit totā rē agat ſe toto: ſed ſufficit ꝙ illud per qḋ agit cōtineat virtualiter oē illud qḋ ꝓducit. Cōcedēdo etiā maiorē. Poteſt dici ad minorē ꝙ de⁹ pōt facere creaturā q̄ ſe tota agat puta intelligētiā aliquā q̄ nō haberet materiā partē ſui: ſꝫ ſm ſe totā eſſet act⁹ ⁊ ageret: nec ꝓpter hoc eſſet actus prim⁹ ꝙ̄uis nō eſſet act⁹ ꝑmixtus potētie q̄ eſt materia.

D. Ad quītū. Ad quintū dicendū ꝙ actio q̄ ē ſine motu eſt idē cū termino ꝓducto niſi ꝙ includit reſpectū ad ꝓducēs. Et ideo nō eſt neceſſe ꝙ reqrat ſubiectū preter ꝓductū niſi natura ꝓducti hoc habeat. Propter qḋ cū agere ſine motu poſſit ꝯmunicari creature nō oportet ꝙ oīs actio ei⁹ ſupponat ſubiectū ꝙ̄tū eſt ex natura actiōis ex q̄ ſola ꝓcedit argumentū.

E. Ad ſextū. Ad ſextū dicendū ē ꝙ ſi agēs inſtrumētale vocet̃ oē illud qḋ ſupponit aliqḋ aliud agēs: ſic oīs creatura in actu ſuo quātūcūq; naturali eſt agēs inſtrumētale: qꝛ ſupponit primā cauſā cui innitit̃ in eſſe: ⁊ per cōſequēs in agere. Et tale inſtrumentū nō oportet ꝙ agat vt motū vel ꝑmotū: qꝛ neq; angel⁹ mouet̃ quoq; motu ad hoc vt agat: neq; celū neceſſe eſſet moueri vt quidā dicūt ad hoc vt ageret. Rurſus agēs naturale nō oportet ꝙ diſponat ad effectū vlterioris agētis. Alioquin oēm actiōēꝫ naturalē ſequeret̃ effect⁹ qui eſſet a primo agēte qḋ nō eſt verū. Si vero agens inſtrumētale vocaret̃ ſolū illud qḋ de ſe nō exiret in actū niſi ſpeciali motiōe facta circa ipm (ſicut eſt in ſecuri) ſic verum eſt qḋ aſſumit̃: ⁊ tale agēs nō poſſet creare huiuſmodi actionē. Non oportet aūt ꝙ oīs creatura ſit inſtrumētū dei hoc modo: quia nec eſt etiā in actionib⁹ naturalibus: vt dictū eſt.

F. Ad rōem ppp̄i. ¶ Ad rōes per quas ꝓbabat̃ idē per inductionē in creaturis diuerſis. Reſpondendū eſt. Et primo ad illā per quā ꝓbatū eſt ꝙ angelus nō poſſit creare. Dicendū eſt ꝙ nec maior ꝓbat̃ ſufficiēter nec minor. maior nō: qꝛ aliquis actus ꝑexigit̃ termino actionis qui nec eſt ꝓductio termini: nec principiū formale ꝓductiuū: ſed eſt directiuus ſiue inclinatiu⁹ principij ꝓductiui reſpectu ꝓductiōis ⁊ termini ꝓducti. Et iſtud ē in omni agente per cognitionē ſeu per artē: qꝛ intelligere ⁊ velle q̄ neceſſario preexigunt̃ termino ꝓducto nō ſunt ꝓductiones: nec principia formalia ꝓductiua: ſed vnū eorū (ſcꝫ intelligere) eſt directiuū ⁊ aliud ſcꝫ velle eſt inclinatiuū ſeu applicatiuū principij actiui ad agendū: vt patet in actione q̄ fit ꝑ artem humanā: qꝛ intelligere ⁊ velle ſolūꝫ applicant mēbra corporis in quib⁹ eſt virtus ſeu potētia faciēdi opera artis: et idē eſt in operib⁹ naturalib⁹ q̄ preexigūt cognitionē tam in hoīe ꝙ̄ in brutis. Homo em̄ generat hominē: et equus equū ꝓcognoſcendo et appetēdo: ſed cogitare ⁊ appetere nō ſunt generare: nec principia formalia quib⁹ fit generatio: ſꝫ ſolū applicātia actiua paſſiuis. Et idē eſſet de igne

G. ſi generaret ignē ꝓcognoſcēs ⁊ volens. Ex quibus patet ꝙ nō omnis actus qui neceſſario ꝑexigit̃ termino actiōis eſt ꝓductio vel formale ꝓductiuū termini. Sed eſt quādoq; actus directiuus vel inclinatiuus principij actiui reſpectu actiōis et tali actui ſolū per ſe cōuenit ꝙ ſit directiuus et inclinatiu⁹ ꝙ autē ſit ſubſtātialis vel accidētalis hoc accidit ⁊ variari pōt. Et ſic patet ꝙ maior ꝓpoſitio nō eſt ꝓbata.

H. Itē nec minor ſufficiēter ꝓbat̃. Habet em̄ duas ptes. Una eſt ꝙ angelus nihil ꝓducit niſi intelligendo ⁊ volendo: et hec cōcedit̃. Alia eſt ꝙ intelligere ⁊ velle angeli neceſſario ſunt accidētia: ⁊ hoc nō bene ꝓbat̃: imo ad eius ꝓbationē aſſumit̃ vnū manifeſte falſum: videlicet ꝙ nō repugnat intellectui angelico diſtincte intelligere qḋcūq; intelligibile intelligit etiā ſi intelligibilia eſſent infinita alterius rōnis: et ideo ſeparata: qꝛ nullū eorū eſſet principiū cognoſcēdi alterū. Hoc autē eſt impoſſibile: qꝛ aut eſſet per vnicā intellectionē: aut ꝑ plures. Non per vnā: qꝛ illa eſſet infinita: vt ipſimet dicūt. Neq; per plures: qꝛ ille neceſſario eſſent infinite numero cū nullū eorū eſſet ratio intelligēdi alterū: ⁊ ſic eēnt tot intellectiōes quot eſſent intelligibilia. Hoc aūt nō poſſet eſſe. Primo: qꝛ intelligēdo vnū poſt alterū diſtincta intellectione nunq; poterit deueniri ad infinitū actu. Scd̄o: qꝛ ſi eſſet deuentū aliqua illarū intellectionū eſſet infinita: qꝛ cū intellectiōes ſint alterius ⁊ alterius rōnis: et per conſequēs alterius ꝑfectionis: ſi eſſet in eis ꝓceſſus in infinitū eſſet deuentū ad aliquā intellectionē infinitā: qꝛ ſemꝑ ꝓcedendo augeret̃ ꝑfectio: et ſic impoſſibile ē ꝙ angelus poſſit intelligere ſimul vel ſucceſſiue per intellectionē vnā plura intelligibilia infinita alterius rationis quin ſemꝑ ſequat̃ intellectionē aliquā eſſe infinitam qḋ eſt impoſſibile: vnde ſicut infinitas ſpecifica repugnat enti (vt ꝓbatū fuit primo libro) ſic repugnat cognoſcibilitati.

I. Si autē iſti dicerēt ꝙ nō repugnat intellectui angelico intelligere oīa intelligibilia diuerſarū rationū q̄ ſunt et eſſe poſſunt cum talia ſint finita: cōcedēdū eſt eis: ſed nō eſſet cōcedēdū quin hoc poſſet fieri ꝑ vnā intellectionē. Nā intellectus beatus humanus vel angelicus vidēs deū videt in ipſo oēs res creatas et creabiles ꝙ̄tū ad ſuas quidditates ſpecificas: vt ꝓbabit̃ libro. iiij. Et tamē cognitio beata intellectus angelici vel humani eſt finita: vnde ex ſola finitate nō pōt ſufficiēter argui ꝙ angelus nō poſſit intelligere oīa intelligibilia naturalia vnica intellectione q̄ ſit ſua ſubſtātia.

K. Ad alias rationes. Ad aliā rationē per quā ꝓbat̃ ꝙ nulla forma materialis pōt creari ab aliqua creatura: Reſpondendū eſt per interemptionē minoris. Omnis em̄

forma a quocūq; p̄ducta prı⁹ ordine nature eſt aliquid in ſe q̄ vnita materie q̄uis ſimul ſint ſm tp̄s: q2 vnio vel cōpoſitio ſupponit oīa vnibilia ſeu cōponibilia: ſed nō ecōuerſo: nec p̄pter hoc pōt forma materialis per ſe exiſtere ſine materia vel ſubiecto: q2 multa quorū vnū eſt prius ordine nature ſunt inſeparabilia duratione: vt ſubiectum et ſua paſſio ⁊ omnia accidētia que dicuntur inſepabilia.

Queſtio Quinta.

Vtrum deus agat immediate in omni actione creaturæ.

L.

Queſt. v.

Circa tertiū principale q̄rūtur duo. Primū eſt vtrū deus agat immediate in omni actione creature. Scōm eſt vtrū deo ꝯueniat agere p̄pter finē. Ad primū ſic p̄cedit. Et arguit̄ q̄ deus agat imediate in omni actiōe creature: q2 ſicut ſe habet vnitas ad cōſtituendū numeros in ratione cauſe materialis ſic ſe habet deus ad creaturas in ratione cauſe agētis. Sz vnitas ſui additione ſic ſe habet ad numeros q̄ cōſtituit omnē numerū p̄ter binariū quē conſtituit per ſeipm̄ vel in ſe replicata: addita em̄ binario cōſtituit ternariū. Et addita ternario conſtituit quaternariū et ſic de oīb⁹: ergo ſilr̄ de⁹ cū alijs agētibus imediate p̄ducit oēm effectū p̄ter primū quē p̄ducit per ſeipm̄ ſolū. Itē ſicut ſe habet eſſe ad eſſe: ſic agere ad agere: ſed creatura oīno nō eſſet niſi deus imediate ei adeſſet: ergo creatura aliq̄d non ageret niſi deus imediate coageret. In ꝯtrariū eſt: q2 ſi deus immediate ageret oīa: actio creature ſup̄flueret: hoc autē eſt incōueniēs: ergo ⁊c. Reſpōſio. Hec q̄ſtio vnū ſupponit: ⁊ aliud q̄rit. Supponit q̄ tā deo q̄ creature cōpetit agere. Alioquin q̄ſtio nō haberet locū. Et de deo quidē nulla eſt dubitatio cū demonſtratū ſit a Philoſopho totū vniuerſum eſſe ab vno principio q̄d dicimus deum. De creatura autē q̄uis aliqui pauci quādoq; ſenſerint q̄ oīno nihil agat puta q̄ ignis nō calefacit: ſz de⁹ creat calorē: et ſic de oībus: tamē q2 hec opinio tollit a rebus p̄prias opationes: tollit etiā iudiciū ſenſus quo experimur res creatas inuicē agere: iō nūc ab oībus refutat̄ tanq̄ improbabilis. Suppoſito ergo q̄ deus ⁊ creatura agant: querit̄ vtrū deus agat in omni actione creature imediate ⁊ dicūt aliqui q̄ ſic Et hi bifurcant̄. Quidā em̄ dicunt tales effectus fieri a deo inquātū habēt eſſe a creatura: aut inq̄tū habēt eſſe determinatū. Qd̄ nitunt̄ ſic p̄bare. nullius rei totū eſſe ſumit principiū ab aliqua creatura cū ad eſſe rei faciat materia q̄ a ſolo deo creat̄. Ad diſtinctionē autē eſſe nihil facit materia: ſed ſolum forma quā creatura etiā in p̄ſuppoſita materia inducit. Ex hoc ſic. deus creās materiā opat̄ imediate ad eſſe rei. creatura autē dans formā ad eſſe diſtinctū. Eſſe autē eſt magis intimū rei q̄ ea per que terminat̄: vnde remanet alijs remotis: vt dicit̄ prima p̄poſitione de cauſis: ergo in omni re deus eſt tam intimi⁹ et imediatius opans q̄ aliqua creatura. Hec autē reſponſio nō videt̄ eſſe ad p̄poſitū. Aſſumit etiā falſum. Qd̄ nō ſit ad p̄poſitū patz q2 aliud eſt dicere q̄ de⁹ p̄ducat immediate aliq̄d q̄d eſt in creatura: ſcz materiā q̄ eſt altera pars ſubſtantie cōpoſite q̄d vtiq; verū eſt: nec hoc q̄rit q̄ſtio Aliud eſt dicere q̄ deus imediate p̄ducat omne illud q̄d p̄ducit creatura. Cū em̄ actio creature attingat formā vt terminū ſue actionis et nō materiam (vt ipſimet dicūt) q̄rimus verū ipam formā rei naturalis ad quā imediate attingit actio creature attingat etiā neceſſario actio dei imediate: ipſi aūt p̄tractant primū ⁊ nō ſcōm: vt patet ex medio q̄d adducunt: et ideo nō eſt ad p̄poſitū. Aſſumit etiā falſum: q̄d em̄ dicūt q̄ eſſe intimius eſt rei q̄ ea q̄ ipm̄ determināt: ſi intelligit̄ q̄ eſſe in potētia ſit intimi⁹ rei q̄ eſſe in actu p̄ q̄d determinat̄: falſū eſt. Sicut em̄ per formā q̄libet res eſt verius id q̄d eſt q̄ p̄ materiā (vt dicit̄ ſcōo phiſicorū) ſic eſſe actu eſt verius et intimius eſſe rei q̄ eē in potētia. Si autē intelligat̄ q̄ eſſe actuale in ſua cōitate ſumptū intimi⁹ eſt rei q̄ ea per q̄ determinat̄ ad hoc eſſe vel illud q̄d eſt eſſe viuēs vel intellectuale: tunc veriat̄ p̄poſitū vt de ſe patet Qd̄ etiā nō videt̄ verū: q2 q̄ penitus ſunt idē: vnū nō eſt intimius rei: ſed eſſe ⁊ determinatū eſſe in vna et eadē re ſicut in planta ſunt idez re: viuere em̄ in viuentibus eſt eſſe: ergo vnū non eſt rei intimius q̄ alterū loquendo realiter: ſm rationē tamen eſſe in cōmuni intimius eſt rei q̄ pfectiones determinātes ipm̄. Et ſm intellectū noſtrū pri⁹ aduenit ⁊ poſterius recedit. Sepat̄ em̄ ſm rationē ab alijs: q2 cōius vt in p̄allegata p̄poſitione dicit̄. Sed ex hoc nō pōt haberi q̄ deus imediati⁹ operet̄ in omī re q̄ aliqua creatura: imo nec q̄ operetur imediate: q2 vlia nō fiunt niſi factione ſingularū: et ideo res nō ſunt ab aliquo inquātū habēt eē niſi q2 ſunt ab eodē inquātū habēt determinatū eē cuius oppoſitum pro cōcluſione ponit hec opinio.

P.

Secūda Opinio.

Alij tenēt eandē cōcluſionē: ſed alio modo quo ad aliq̄d. Dicunt em̄ q̄ duo ſunt genera effectuum q̄dā em̄ ſunt ſolū a ſolo deo creatura nihil coopante: vt angelus vel celū: et tales effectus ſunt a deo immediate ⁊ totaliter ſcz ſm oēm modū: et de illis nō p̄cedit q̄ſtio. Alij ſunt effectus cauſarū ſecūdarū et nō ſolius dei: et de iſtis eſt q̄ſtio. De quib⁹ dicūt q̄ ſunt a deo toti immediate: nō tamen totalit̄. hoc eſt nō ſm omnē modū. q̄d declarāt: q2 vt dicūt de⁹ agit vniformiter in oībus rebus quātū eſt de ſe ita q̄ tota diuerſitas in effectib⁹ eſt ex diuerſitate recipiētū influētiā diuinā p̄pter diuerſitatē ſuarū naturarū. Et ideo effect⁹ ex ea parte qua ſunt ex cauſis ſecundis habēt diſtinctionē: et nō ex parte dei. Sic igit̄ res inquantū ſunt a deo ſunt: q2 in hoc nō diſtinguunt̄: inquātū autē habēt eſſe diſtinctū ſunt a cauſis ſecūdis per quas diſtinguunt̄: verbi gratia in re viuente idē eſt penitus viuere ⁊ eſſe: et ideo totū eſt imediate a deo: et totū imediate a ſcōo agente: ſed nō eodē modo: q2 ex p̄te ipſius eē nō eſt diſtinctio in rebus ſed per viuere diſtinguit̄ vna res ab alia: p̄pter q̄d deus dat eſſe ⁊ viuere: ſed ſolū ſub rōne ipſius eſſe in quo nihil diſtinguit̄. Creatura vero dat totū illud ſub rōne qua eſt viuere exiſtente cuius eſt in reb⁹ diſtinctio. Pro hac autē opinione eſſe videt̄ dictū Ariſtotelis. v. phiſicorū cap. de cauſis vbi dicit q̄ effectus p̄ticularis reducit̄ in cauſam particularē. et vlis in vlem: ſed eē eſt vniuerſaliſſimus effectus: ergo reduci debet in cauſam vlem que eſt deus: viuere autē cū ſit effectus p̄ticularis debet reduci in cauſam ſcōam particularē vt rōnes effectuū correſpondeāt rōnib⁹ cauſarū. Hec autē opinio deficit in ſe et in ſua ratione. Qd̄ em̄ dicit q̄ deus vniformiter agit in oīb⁹ nec eſt diuerſitas in rebus niſi ex cauſis ſecūdis: falſum eſt: q2 ſm hoc

Marginalia: Arg. p̄io (beside "vtrū deo ꝯueniat agere"); Argu. ij. (beside "p̄ducit per ſeipm̄ ſolū"); In oppo. / M. (beside "In ꝯtrariū eſt"); Reſpōſio ad q̄ſtio.; Opinio irrōnalis. (beside "De creatura autē"); N. / Prima opinio. (beside "Et hi bifurcant̄"); O. / Impro. p̄di. opi. (beside "Hec autē reſponſio"); Q. (beside "Creatura vero dat totū"); R. / Impro. p̄di. opi. (beside "Hec autē opinio deficit").

impoſſibile eēt ꝙ plura ⁊ diſtincta fierēt a deo ſine
cauſis ſcđis: ⁊ ita deꝰ nō poſſet diuerſa creare qđ ē
falſū. Et ꝯtradicit primo dicto eoꝝ ſcʒ ꝙ effectꝰ qui
ſūt a ſolo deo ſūt ceti ab eo ⁊ totaliter hoc ē ſm om=
A. nē modū inq̄tū habēt eſſe ⁊ inq̄tū habēt eſſe diſti
Scđo. ctū. Itē agere ſemꝑ vniformiter ⁊ nullo modo dif
formiter et cōditio agētis naturalis ⁊ nō volūtarij:
dicere ergo ꝙ deus quātū eſt ex pte eiꝰ ſemꝑ agat
vniformiter eſt nullo mō difformiter eſt idē ac ſi di
cerēt deꝰ agit ex neceſſitate nature et nō ex libera
volūtate qđ ē falſū. Ratio etiā per quā ꝓbāt ſuū ꝓ
poſitū nō valet. Quod eñ aſſumūt ꝙ effectꝰ par=
ticularis reducat in cauſā particularē: ⁊ vniuerſalis
in vniuerſalē eſt intelligendū de particulari ⁊ vni=
uerſali per ꝑdicatiōes ꝯſiliter in cauſa ⁊ effectu: vt
patet ꝑ exēpla q̄ ponit ibidē phūs vt ſtatue q̄dē ſta
tuā faciēs: hic autem huius ita ꝙ ſicut nō eſt aliud
re ſtatua ⁊ hec ſtatua ſed rōne tantū: ſic nō reducūt
in cauſas diuerſas re ſed tm̄ rōne q̄ ſunt ſtatuifica
⁊ hec ſtatuifica. Et ſilr̄ in ꝓpoſito cū eē ⁊ viuere
in eodē differāt ſolū rōne reduci debēt ſolū in cau=
ſas differētes rōne ita ꝙ ſolū eſt vna cauſa re que
dat eſſe ⁊ viuere imediate ſed ſub diuerſis rōnibꝰ
eſſe quidē inquātū ipſa eſt ens actu: et aliud ſolum
in potētia: viuere vero inquātū eſt viuens actu et
aliud viuens in potentia. Semper eñ quod eſt ta
le in potentia fit ab eo quod eſt actu tale: et ita non
oportet ꝙ eſſe ⁊ viuere in eodē ſm rōes eorū diffe=
rentes reducant immediate in cauſas realiter di=
B. uerſas: puta viuere in cauſam ſcđam: eſſe autē in
Opinio cauſam primā q̄ eſt deus. ¶ Ideo dicendū eſt alr̄
doctoris. ꝙ ea q̄ fiunt a deo mediātibꝰ cauſis ſcđis nō fiūt
ab eo imediate ſicut ipſemet rōes terminoꝝ viden
Prima rō tur ſonare. Qđ apparet primo ſic: ſi deus ageret
immediate ad ꝓductionē effectuum cauſe ſcđe (vt
cū ignis generat ignē) aut ageret eadē actione qua
creatura: aut alia. Nō eadē ꝓpter duo. Primo: qꝛ
illā pōt habere creatura ſine ſpeciali influxu dei (ſup
poſita cōſeruatiōe ſue nature ⁊ ſue virtutis actiue)
qꝛ actio q̄ nō excedit virtutē ſpeciei agētis ſufficien
ter elicit a ſola virtute ſpeciei: fruſtra ergo poneret
principium aliud immediatum eliciens talē actio
C. nē. Secundo: qꝛ impoſſibile eſt eandē actionem
Item. numero eſſe a duobꝰ vel pluribus agētibus ita ꝙ a
quolibet ſit imediate ⁊ ꝑfecte niſi in illis ſit eadē vir
tus numero. Sed in deo ⁊ creatura nō pōt eſſe ea=
dē virtus numero: ḡ impoſſibile eſt ꝙ eadeʒ actio
numero ſit ab vtroq; imediate ⁊ ꝑfecte. Actio aūt
creature imediate eſt a creatura: et ꝑfecte cū nō ex
cedat virtutē ſue ſpeciei: ḡ eadē actio nō eſt imme
diate a deo. Minor de ſe patet. Sed maior ꝓbatur
cōtingit eñ ꝙ eadē actio nūero ſit a duobꝰ ⁊ a quo=
libet ꝑfecte: ſed ab vno imediate ab alio vero me
diate: qꝛ eandē actionē quā facit cauſa ꝓpinqua im
mediate facit cauſa vlis ⁊ remota ꝑfecte inquātū
D. dat virtutē cauſe prime et datā cōſeruat: ⁊ hoc eſt
mediate ſolū. Alio modo cōtingit eandē actionem
numero eſſe duorū imediate: ſed a neutro ꝑfecte:
vt cū duo trahunt nauem: vel due candele cauſant
vnū lumē: qꝛ a neutro eſt ꝑfecte tractus nauis: et a
neutra candela eſt per ſe ⁊ ꝑfecte illuminatio aeris
in talibus eñ duo agentia imꝑfecta ſupplent vicē
vniꝰ agentis ꝑfecti. Si autē actio ſit immediate et
perfecte a quolibet nō apparet modus poſſibilis ni
ſi in vtroq; eorū ſit idē principiū vel eadē virtꝰ nu=
mero: ꝓpter hoc eñ dicimꝰ ꝙ in diuinis pater ⁊ fi=
lius vna numero ſpiratione ſpirant ſpiritū ſanctū:
et quilibet ꝑfecte: qꝛ in eis eſt vis ſpiratiua vna nu
mero. vera eſt ergo ꝓpoſitio maior: ſcʒ ꝙ eadem
actio nō pōt eſſe a duobus vel pluribꝰ ita ꝙ a quo=
libet ſit ꝑfecte ⁊ imediate niſi in eis ſit eadē virtus
ſm numeꝝ. Minor aūt de ſe manifeſta eſt: ſequitur
ergo cōcluſio: ſcʒ ꝙ deus ad effectū cauſe ſcđe non E.
agit imediate eadē actiōe cū creatura. Item nec Item.
alia: qꝛ aut vna illarū actionū prius attingeret pro=
ductū q̄ꝫ alia aut nō: ſed vtraq; ſimul. Nō vna priꝰ
q̄ꝫ alia: puta actio dei prius q̄ꝫ actio creature: quia ſi
deus ſua actione prius rem totā ꝓduceret tūc crea
tura per ſuā actionē ſequentē nihil faceret. Et ecō=
uerſo ſi actio creature ꝑcederet actionem dei. Nec
pōt dici ꝙ deus ꝓducat partē et creatura partē: qꝛ
hoc q̄rimus vtrū illud idē qđ ꝓducit creatura ime
diate ꝓducat etiā imediate deus. Prius eñ fuit cō
ceſſum ꝙ in qualibet creatura materiali eſt aliquid
qđ eſt a deo imediate: ſcʒ materia. Itē nec vtraq; F.
actio ſimul attingit ꝓductū: qꝛ ſi hoc eſſet altera ſu Item.
perflueret cū vna ſufficiat ad totū ꝓducendū. Et
ꝑterea actiones vident eſſe idē realiter cū ſuis ter
minis: vnde ⁊ ab illis ſumūt denominationē. Im=
poſſibile eſt ergo ad acquirendū eandē formā nu=
mero eſſe diuerſas actiones. Patet igit ꝙ ea q̄ pro
ducunt per actionē creature nō ꝓducunt a deo im
mediate. Poſſet tamē deus ea imediate ꝓducere
ſi vellet: ſed tunc creatura nihil ibi ageret. Scđo G.
patet idē ſic: ordo agentiū correſpōdet ordini finiū Scđa rō.
ſed vnius rei nō poſſunt eſſe duo fines imediati ⁊
perfecti: ḡ nec duo agentia niſi forte ſupplerēt vicē
vniꝰ agētis modo quo dictū eſt de trahētibꝰ nauē H.
qꝛ cōſiliter poſſent eſſe duo imediati fines. ¶ Ad Ad pri.
primū argumentū dicendū eſt ꝑ interemptionē mi principale
noris. Non eñ vnitas ſui additione cū alijs nume
ris cauſat numeros: imo ipſa ſola ſui repletiōe cau
ſat omnē numerū materialē: Sex eñ nō ſunt. v. et
vnū: ſed ſemel ſex vel ſex vnitates: numerus eñ
nō habet aliā materiā q̄ꝫ vnitatē. Eſt eñ numerus
ex vnitatibꝰ multitudo collecta. Et eodē mō deus
oia imediate ꝓduceret ſi virtutē ꝓducēdi alijs nō I.
cōicaſſet. Ad ſcđm dicendū ꝙ nō eſt ſimile de eſſe Ad ſcđm
et de agere: qꝛ eſſe cauſe ſcđe puta intelligētie vel
corporis celeſtis eſt imediatus effectꝰ cauſe prime
que eſt cauſa eius imediata nō in fieri ſolū: ſed cō=
ſeruando in eſſe. Et ideo cauſa ſcđa nō eſſet niſi a
cauſa prima imediate coexiſteret. Sed agere cau=
ſe ſcđe nō eſt imediatꝰ effectꝰ cauſe prime. Et ideo
nō oportet ꝙ deꝰ ad talē actionē imediate coagat:
ſʒ ſolū mediate ꝯſeruādo naturā ⁊ virtutē cāe ſcđe

Queſtio Sexta.

Vtrū deo cōpetat agere ꝓpter finē. K.

AD ſecūdū ſic ꝓceditur. Et ar= Queſt. vi
guit ꝙ deo nō cōpetat agere ꝓpter finē Arg. prin
qꝛ omne agens ꝓpter finē videt mouēs
motū. Finis eñ mouet agentē: et ideo
appetibile mouet appetentē: vt dr̄. xij. metaphiſice
et. iij. de aīa: ſed deus agit immobilis exiſtēs: ḡ ⁊c.
Itē ſi deus ageret ꝓpter finē aut ꝓpter finē q̄ eſt Argu. ij.
ipſe aut ꝓpter finē aliū a ſe: nō ꝓpter finem qui eſt
ipſe: qꝛ habito fine ceſſat actio ꝓpter finē: deus aūt
ſemꝑ ſe ipm habet vt ſic loquamur: nunq̄ꝫ ergo ꝓ=
pter ſe agit: nec ꝓpt finē aliū a ſe: qꝛ finis melior eſt
his q̄ ſunt ad finē: deo aūt nihil pōt eſſe meliꝰ: ḡ ⁊c.

In oppo.

¶ In cōtrariū eſt qđ dicit. v. metaphiſice q omnis intellectus opat cauſa alicuius. Sed deus agit per intellectū vt apparet ex primo lib. diſt. xxxv. ergo opat alicui⁹ cauſa: ſed hec eſt ratio finis (ſcz cui⁹ gratia fit aliqđ) ergo ꝛc.

L. Reſpōſio ad qſtio.ē. Prima opinio.

¶ Reſponſio. Dicūt quidā q de⁹ agit ꝑpter finē qui eſt ſua bonitas. Qđ declarāt ſic duplex eſt finis. Finis opis ꝛ finis opantis. Et differūt: qꝛ finis operis eſt qñq in alio q̄ in opante ſicut finis edificatiōis eſt domus: et vlter finis opationis eſt res opata vbicūq opatio tranſit in materiā exteriorē. Finis autē opantis eſt illud qđ principaliter intendit opans: et eſt ſemꝑ in opante: ſicut finis domificatois non eſt domus ſed vtilitas quam domificator intendit ex ea. Et horū duorum finium primus reducit ad ſcđm. Finis eñ operis q̄ eſt res opata (vt domus) ordinat ad finē opantis qui eſt habitare in domo vel aliqđ tale.

M. Proba. pdī opi.

Et hoc ſic arguit: vbicūq eſt finis operis ibi eſt dare finē opantis: ſed in omni actione diuina tranſeunte in materiā exteriorē eſt aliquis finis opis (ſcz res opata vel ꝑducta) ergo oportet q ſit ibi aliquis alius finis opantis q̄ ſit in ipſo opante. Hoc autē nō eſt in deo niſi ſua bonitas ꝑpter quā agit quicqđ agit nō eñ agit vt ipſa acquirat ſed vt cōicet: qꝛ deus nō agit ex deſiderio finis nō habiti ſz ex amore finis habiti quē vult cōicari ꝛ plurificari quantū eſt poſſibile.

N. Impro. pdi. opi.

Hic autē videt eſſe duplex defectus. Primus de diſtinctione que ponit (ſcz q alius eſt finis operis ꝛ alius opantis) hoc eñ nō videt: qꝛ finis opantis eſt finis rōnis: vt qdam res eſt puta ſortes vel plato: et hoc modo impoſſibile eſt in quacūq actione dare finē opantis: qꝛ nec res opata nec aliqua vtilitas inde proueniēs eſt illud ad qđ ſicut ad finē ordinat ſortes vel plato. Sed magis ecōuerſo res opata ꝛ vtilitas inde ꝑueniēs ordinant ad ſortē opantem ſicut ad finē: vt poſtea magis patebit. Alio modo dicit finis opantis q̄ eſt ipſi⁹ inquantū ē opans. Et hoc modo nō poteſt eſſe alius finis operis ꝛ opantis: qꝛ opans nō eſt opans niſi opatione: nec opatio eſt niſi alicuius opantis: ergo qđ eſt finis opantis inq̄ntū eſt opans eſt ꝛ finis opis vel opationis rōne cuius dicit opans: et qđ eſt finis operis eſt et finis opantis: ꝛ nunq alius huius et alius illius: ſz vn⁹ et idē ꝛ ſi ſint plures vterq eſt finis operis ꝛ opantis ordine quodā: qꝛ vnus eſt principalis: alius aūt nō: ſed eſt finis ſub fine: vt patz in exēplo adducto de domo ꝛ habitatione.

O.

Qđ autē dictū eſt: intelligendum eſt de fine per ſe. Nam ſm accidens aliquid pōt eſſe finis opantis: hoc eſt intēt⁹ ab opante qui nullo modo eſt finis operis per ſe ſicut aſtutus ꝛ calūnioſus edificat domū in alieno ſolo vt ꝑſcribat: ad qđ tamē opus ſm ſe nō ordinat: ſed ſolū ex intentione opantis: et ſolū pōt hoc eſſe in agētibus a ꝑpoſito in quib⁹ agens pōt ſibi voluntarie finē ꝯſtituere ad quē actio nō ordinat per ſe: in pure autē naturalibus nō video q habeat locū.

P. Secūda improba.

Secundus defectus videt eſſe in principali cōcluſiōe que ponit q deus agit ꝑpter bonitatē ſuā vt cōicet qꝛ idē non eſt finis ſui ipſius: ſed deum ꝑducere creaturā ꝛ cōicare ei bonitatē ſuā eſt realiter vnū ꝛ idē. productio eñ effectus nō ſolū a deo: ſed etiā a quocūq agēte nihil aliud eſt q̄ quedā cōicatio forme agentis: ergo vnū nō eſt finis alterius.

Q. Opinio doctoris.

Dicēdū eſt ergo q iſta qſtio pōt dupliciter intelligi. Uno mō vtrū de⁹ agat ꝑpter finē qui ſit finis ipſius agētis. Alio modo vtrū agat ꝑpter finē qui ſit finis actionis diuine: et rei ꝑducte per eā. Primo modo intelligendo qſtionē: dicendū q deus nō agit ꝑpter finē. Cuius ratio eſt: qꝛ finis melior eſt his q̄ ſunt ad finē: ſed deo nihil eſt melius: ergo deus nō pōt agere ꝑpter finē qui ſit finis ipſius agētis. Si autē intelligit ſcđo modo: ſic dicendū eſt q deus agit ꝑpter finē q̄ eſt ſua bonitas q̄ eſt finis omniū actionū dei et rerū ꝑductaꝝ per eū. Qđ patet ſic: cū deus agat per voluntatē illud qđ eſt ab eo ꝑpter aliud volitū eſt ab eo ꝑpter aliud ꝑductū: ſed oē aliud a deo eſt ab ipſo volitū ꝑpter aliud (ſcz ꝑpter bonitatem ſuā) ergo qđlibet ꝑductū a deo eſt ab ipſo ꝑductū ꝑpter ſuā bonitatē. Maior patet: ſed minor ꝑbat: qꝛ ſicut ſe habet entitas diuina ad intellectū diuinū ſic ſua bonitas ad ſuā bonitatē: ſed obiectū particulare intellectus dei eſt ſua entitas ſiue eſſētia: alia autē nō niſi inquātū in ea relucent et eā participāt: ergo obiectū volūtatis diuine per ſe eſt eius bonitas tanq ꝑpter ſe volita. Alia autē nō: niſi ꝑpter eam et in ordine ad eam.

R. Dubiū

Sed hic eſt vnū dubiū cū vltimus finis ſit per ſe amatus oportet q ſit illđ cui bonū volum⁹ ꝛ nō bonū qđ alij volum⁹: qꝛ tale nō amat ꝑpter ſe: ſed ꝑpter illū cui tale bonū volumus. Et ſiliter cū creatura amet a deo nō ꝑpter ſe ſed ꝑpter bonitatē ſuā: oportet q creatura ſit bonū qđ deus vult ſue bonitati: hoc autē qualiter ſit veꝝ nō clare apparet: qꝛ nihil creatū videt cedere in bonū dei.

S. Reſpōſio

Dicendū ad hoc q aliqđ eſt bonū alteri⁹ dupliciter. Uno modo formaliter ſicut ſanitas eſt bonū hois: et ſic nihil creatū pōt eſſe bonū dei. Alio mō aliqđ eſt bonū alteri⁹ nō formaliter: ſz qꝛ eſt ſignū bonitatis formalis: et ſic honor dicit eſſe bonū honorati qꝛ eſt ſignū reuerētie que debet rōne bonitatis. Et hoc modo cū creature repſentant diuinā bonitatē creature ſunt bonū a deo volitū ꝛ ſunt bonū ipſius modo quo dictū eſt. Sic igit deus agit qcqđ agit ꝑpter finē qui eſt ſua bonitas: et ſicut dictū eſt de deo q agit ꝑpter ſe: ſic puto veꝝ eſſe de hoīe reſpectu eoꝝ q̄ ꝑducit per artes: qꝛ omnis res artificialis habet rationē boni vtilis: ſicut ſcānū eſt vtile ad ſedendū: liber ad ſtudendū: arma ad ꝑtegendū: ꝛ ſic de alijs. Ars eñ eſt ad ſubueniēdū defectibus nature. Et ideo oīa artificialia fiunt ꝑpter aliquā vtilitatē quā homo ex eis cōſequit. Bonū aūt vtile nō pōt habere rōem vltimi finis: ſed ſemꝑ ordinat ad vlterius bonū. Et ideo oīa artificialia finalit ordinant ad hominē: iuxta illud qđ dicit Philoſophus ſcđo phiſicoꝝ loquens de artificialib⁹: q nos ſumus quodā modo finis omniū: aliter tamē q̄ deus. homo eſt factor artificialiū ad ſupplendū indigētiam ſuā. deus vero factor eſt omniū ꝑpter ſuā cōdecētiā. Iuxta qđ eſt intelligendū q cū de⁹ agat per voluntatē cuius obiectū eſt bonū: oportet q creatura vel ꝑductio creature ꝑcōcipiat ſub aliq ratōe boni: nō ſub rōe boni vtilis: qꝛ bonoꝝ noſtrorum nō indiget: bonū eñ vtile eſt ad ſupplementū alicuius defectus qui nō pōt eſſe in deo: neq delectabilis: qꝛ bonū delectabile vt diſtinguit cōtra vtile et honeſtū ꝑtinet ad ſenſum: ergo ſub rōne honeſti. Honeſtū autē eſt qđ cōdecet faciētē maxime quādo nō eſt ad faciendū obligatus: ſicut actus liberalitatis qui nō eſt debitus ſed gratuitus maxime condecet diuitē abundantē. Et ſm hunc modū cōdecet diuinā voluntatē q̄ eſt fecundiſſima cōicari creaturis in earū ꝑductiōe in quib⁹ relucet ꝛ manifeſtat ſua bonitas: ita q talis cōdecētia eſt ratio

ꝓpter quā res ꝓducunt. Et ſic eſt intelligendū qḋ dı̄ puer. xvi. Uniuerſa ꝓpter ſemetipſm̄ operatus ē dominꝰ. Et illud Diony. iiij. cap. de di. no. ꝙ diuina bonitas nō dimiſit eū ſine germine eſſe: hoc eſt cōdecētia diuine bonitatis.

A. Ad principale. ¶ Ad primū argumētū eſt dicendū ꝙ finis mouet agentē illū dūtaxat q̄ de nō volente ſit volēs qḋ nō eſt dicere de deo qui (⁊ ſi aliqḋ de nouo ꝓducat) nō tñ volūtate noua: ſꝫ eterna: ⁊ ideo mouet totaliter immobilis exiſtēs: Et ꝓpter aliud: q2 finis principaliter voluitꝰ a deo nō eſt aliud ab ipo: ⁊ illud nō mouet ſeipm̄.

B. Ad ſcḋm. Ad ſecundū dicendū ꝙ deꝰ agit ꝓpter finē qui ē ipſe. Et qḋ dı̄ ꝙ habito fine ceſſat actio ꝓpter finē intelligēdū eſt de primo fine opatiōis q̄ eſt res opata qua ꝓducta ceſſat actio producētis ſed nō cōſeruās niſi ſint eadē. Poteſt etiā verū eſſe de fine qui mediante re opata acqritur: ſicut eſt habitatio domꝰ: q2 et tales actiōes: ⁊ ꝓducta per eas ſunt ꝓpter ſupplementū alicuiꝰ indigētie quo adepto fruſtra manerēt actiōes. Sed nō eſt verū vbi actio eſt agētis ꝑfecti ⁊ nullo indigētis qḋ agit ſolū qḋ cōdecet ſuā bonitatē ſicut liberalis facit opꝰ liberalitatis: q2 cōdecet eū dato ꝙ nihil aliud deberet ſibi ꝓpter hoc euenire: et ſic agit ea deꝰ q̄ agit in creaturis. Agit etiā deꝰ ꝓpter aliū finē a ſe: ſed iſte finis nō eſt ſimpliciter vltimꝰ vel principalis: ſed eſt finis ſub fine Sicut ꝓducit herbas ꝓpter bruta: ⁊ vtraqꝫ ꝓpter hominē. Et cū dı̄ ꝙ finis melior eſt his q̄ ſunt ad finē: verū eſt. Sed deꝰ agēs nō ordinat aliquē finē q̄uis res per ipm̄ acta ordinet ad aliā rē creatā meliorē: ꝓpter qḋ ſequit ꝙ creaturaꝝ vna ſit melior altera: Sed nō ſequitur ꝓpter hoc ꝙ aliquid ſit melius deo.

Sententia Secunde diſtinctionis in generali et ſpeciali.

C. Sentētia in gn̄ali. De angelica itaqꝫ natura. Superius determinauit magiſter de creatione rerū in generali: hic vero determinat de eiſdē in ſpeciali. Et ſm̄ hoc iſta lectio diuidit in tres ptes. Primo em̄ determinat de creatura pure ſpirituali. Scḋo de creatura pure corporali. Tertio de creatura media ex vtraqꝫ cōpoſita. Scḋa incipit in principio diſt. xij. ibi: hoc de angelice nature. Tertia in principio. xvj. diſt. ibi: His excurſis: qḋ ſupra de hoīs creatione. Prima in duas. Primo determinat in generali creationis angelice locū et tēpus. Scḋo pſequit de conditionibus angelorū. Scḋa in principio. iij. diſt ibi: Ecce oſtenſum eſt. Prima pars eſt principalis lectiōis. Et diuidit in ptes quattuor. Primo em̄ determinat tempus creationis. Scḋo determinat ſeu oſtēdit vbi creati fuerunt angeli. Tertio recitat determinata. Quarto mouet incidentē q̄ſtionē ⁊ ſoluit. Scḋa incipit ibi: Jam oſtenſum eſt. Tertia ibi: Simul igit viſibiliū. Quarta ibi: Hic queri ſolet de celo empyreo. Prima diuidit in quattuor. Primo pmittit generale proemiū ad determināda. Scḋo pſequitur de tēpore creationis opponēs ad vtraqꝫ partē q̄ſtionis intente. Tertio determinat veritatē: ⁊ determinationē cōfirmat. Quarto remouet quandā obiectionē q̄ poſſet eſſe dictis contraria. Scḋa ibi: Quedā auctoritates. Tertia: videt itaqꝫ. Quarta ibi: Hieronymus ſup epl̄am. Hec eſt diuiſio iſtiꝰ lectionis in generali.

D. Snīa in ſpeciali. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter. Et primo ꝓponit ꝙ de natura angelica intēdit determinare: ſcꝫ quādo et vbi angeli ſunt creati. Item intēdit determinare de creatione angelorū ſiue quātū ad cōuerſionē ſiue quātū ad ordinē ⁊ officioꝝ: et donorū: et nominū differentiā: et diſtinctionē. Deinde ꝓbat ꝙ ante omnē creaturā creati ſunt angeli: q2 prima omniū creatura eſt ſapientia: id eſt natura angelica. Cōtrariū tamē ꝓbat per auctoritatē: Geñ. vj. celū et terra dicunt primo creata eſſe.

E. Poſtea ſoluit dicens ꝙ creatura rationalis ſimul creata eſt et ſpūalis: ſcꝫ angelica. Qḋ probat Eccle. xiij. vbi dicit qui viuit ineternū creauit oīa ſimul. Et hanc ſolutionē cōfirmat per Aug. ſuper Geñ. vbi etiā oſtēdit ꝙ tēpus ſimul cum creaturis creatū eſt. Deinde adducit auctoritatē Hierony. q̄ videt cōtraria. Et dicit ꝙ Hierony. nō dicit illud quaſi hoc ſentiēs: ſed opinionē recitās. Poſtea dicit ꝙ in celo creati ſunt angeli: q2 de celo corruiſſe legunt: et illud celū nō eſt firmamentū qḋ videmus ſed celū empyreū vel igneū a ſplēdore ſic nominatū. Et hoc ꝓbat per auctoritatē Aug. Deinde concludit ꝙ ſimul creata ſunt corporalia ⁊ ſpūalia. Et dicit ꝙ vtraqꝫ creatura creata fuit informis: q2 corporalis creatura prius habuit formā cōfuſionis ſiue cōfuſam anteqꝫ eſſet formata ⁊ diſtincta p ſpēm ſpiritualis vero dicit informis reſpectu gratie per quā format. Ultimo qrit verū angelus ſit creatus in celo in quo demon voluit cōſcendere quādo peccauit. Et reſpondet ꝙ illud celū accipit pro diuina celſitudine. Et in hoc terminat ſentētia in ſpeciali.

Vtrum cœlum empyreum ſit locus corporeus. Queſtio Prima.

F. Que. pri. Circa diſtinctionē iſtā q̄ritur de duobus. ſ. de celo empyreo et de euo De celo empyreo q̄runt duo. Primū eſt vtrū ſit locus corporeus. Scḋm eſt vtꝝ habeat influentiā in alia corpora.

Arg. pri. Quātū ad primū arguit ꝙ celū empyreū nō ſit corpus: q2 cōtēplationi nō debet locus corporeus. Nā cōtēplatio exiſtēs in corpore aliqualiter abſtrahit: vnde Augu. x. de trini. quādo aliquid diuinū mēte percipimus nō in hoc mūdo ſumus. Sed celū empyreū dı̄ deputatū cōtēplationi btōꝝ: ḡ nō eſt locꝰ corporeus.

In oppo. ¶ In cōtrariū ſunt Strabus et Beda. Dicit em̄ Strabꝰ ſup illo verbo Geñ. pri. In principio creauit deus celū et terrā. celū em̄ dicit viſibile firmamentū: ſed empyreū id eſt igneū.

G Reſpōſio ad q̄ſtio. Primus articulus. ¶ Reſpōſio. Uidenda ſunt tria: an celū empyreū ſit: ad quid factū ſit: et q̄le ſit. Qḋ celū empyreū ſit: aut ꝙ ſit corpus nō poteſt ꝑ rōnes neceſſarias demōſtrari: q2 q̄cqḋ cognoſcimꝰ de corporibꝰ celeſtibus cognoſcimꝰ aut per viſum aut per motū aut ex aliquo effectu in his inferioribus apparēte: ſed illud celū viſu nō cōprehenditur nec ſubiacet motui: vt infra dicet: nec aliquis effectus de illo celo innoteſcit nobis: et ideo nō poteſt efficaciter ꝓbari per rōem ꝙ ſit tale celū: Tenemꝰ autē hoc auctoritate ſanctorū maxie Strabi ⁊ Bede: nihilominus pōt hoc aliqualiter pſuaderi: licet nō multū efficacit. Sic. inter corpora celeſtia inuenit aliqḋ qḋ eſt ptim diaphanū ptim lucidū (vt celū ſtellatū) aliqḋ qḋ eſt oīno diaphanū: vt. ix. ſphera ſeu celū criſtallinū: ḡ debet aliqḋ inueniri qḋ ſit oīno lucidū: ⁊ dicimus hoc empyreū.

H. Secūdꝰ articulus. ¶ Quātū ad ſcḋm: ſcꝫ ad quid factum ſit. Quidā dicunt ꝙ factū

I. ſit principaliter ꝓpter ordinem vniuerſi. Quod declarant ſic: inferiora in entibus ſm ſui ſupremū attingunt ſuperiora ſm ſui infimū: vt vult Diony. nūc eſt ita ꝙ intelligētia eſt motor immobilis: oportet ergo ꝙ ſit aliquod corpus attingēs ipſam quātū ad immobilitatē quod eſt eius infimū: intellectualitas em̄ eſt eius ſupremū: oportet ergo aliquod corpus celeſte eſſe immobile. Et hoc eſt celū empyreū. Et ita ꝯgruebat ordini vniuerſi ꝓpter eius cōnexionē eſſe aliquod tale corpus: factū eſt etiā (vt dicūt) vt ſit loc⁹ corporū glorioſorū. Decet em̄ corpora glorioſa eſſe in aliqua pte vniuerſi (et maxime in ſuprema) quā dicimus celū empyreū. Et eadē rōne factū eſt ꝓpter angelos quibus cōgruit eſſe in aliqua pte vniuerſi cū ſint et ipſi ptes vniuerſi.

Prima opinio Egidij.

K. Proba. pdi. opi. Iſtud aūt nō videt ſufficiēter dictū: ordo em̄ in quo inferiora attingunt ſuperiora debet attendi ſm ea q̄ ſunt rei intrinſeca et eſſentialia eſſe autē imobile nō eſt intrinſecū nec eſſentiale celo empyreo: imo non eſt imobile (licet ſit immotū). Poſſet em̄ moueri et alij orbes quieſcere nō mutata hu⁹ vel eorū natura: ideo ⁊c.

L. Quod etiā ſubdit ꝙ factū eſt tam ꝓpter hoīes q̄ ꝓpter angelos: nō video quo ad angelos: q2 vt aliq̄ ꝓbabilit dicūt angelis nō ꝯuenit eſſe in loco niſi per operationē quā habēt circa locū: ⁊ adhuc ſm illā dicūt ibi eē metaphorice: nec angeli ſunt ptes vniuerſi corpei vt ꝓpter hoc oporteat eis aptare locū corporeū:

M. ꝓpter quod videt eſſe melius dicēdū ꝙ ꝓpter hoc ꝙ celū empyreū tenet gradū in corporib⁹ qui forte non eſt ſupmus cū nō ſit corp⁹ viuēs: neq̧ attendit ſm ſuā immobilitatē ſed ſm ſua eſſētialia: nihilomin⁹ factū eſt ꝓpter corpora ſanctorū vt ſit eis loc⁹ ꝯgruitatis nō neceſſitatis: ex qua cōgruitate reddit cauſa tertij ꝓpoſiti (ſcȝ quale debeat eſſe) Cōditiones em̄ rei ordinate in finē debēt cōgruere fini. Celum autē illud ordinat ad futurū ſtatū beatoꝝ. Et q2 illi ſunt in plena fruitione totaliter quietātē appetitū humanū: ideo debet eſſe nō motū vel quietū: q2 vero ſunt in participatiōe eternitatis: debet locus ille eſſe incorruptibilis: q2 etiā ſunt in cōtinua viſiōe lucis eterne debuit eē eternū lucidū: vnde empyreū dicit (id eſt igneū) nō a calore ſed a ſplēdore: lucidū autē dicit nō q2 ſit radioſum: q2 claritas eius neq̧ꝙ latet nos: cū ſphere intermedie ſint tranſpentes. Sed pro tanto dicit lucidū: q2 in cōpoſitione ſua lucē habet: ſed non ex tanta denſitate partiū vt terminet viſum: ſicut faciūt corpora ſolis ⁊ lune ⁊ aſtroꝝ.

N. Ad rōem principalē. ¶ Ad argumētū in oppoſitū dicendū ꝙ ibi eſt loc⁹ vere cōtēplationis nō ꝓpter angelos: ſed ꝓpter homines: nec ꝓpter ſpiritum cōtemplātes niſi q̄ten⁹ eſt actus corporis cui congruit talis locus pro ſtatu ſue glorificationis: et ꝓpter adaptationē iam dictā vt corporalia ſpiritualibus reſpondeant.

Queſtio Secunda.

Vtrū cœlum empyreum habeat aliquam influentiam ad inferiora.

O. Queſt. ij. Arg. pūo. AD ſecundū ſic ꝓceditur. Et arguit ꝙ celum empyreū nō habeat aliquā influentiā in hec inferiora: q2 celū agit ꝑ motum ⁊ lumē: vt dicit .ij. celi et mundi: ſed illud celū nō agit per motū cū non moueat: nec per lumen cū nō ſit radioſum (vt ſtatim fuit dictum in ꝑcedēte q̄ſtione) quare ⁊c.

In oppo. ¶ In cōtrariū arguit: q2 locus eſt cōſeruatiuus locati: ſed celū empyreū eſt locus inferioꝝ corporū: ḡ eſt ꝯſeruatiuus corꝑ ſed non cōſeruat niſi per aliquam actionē: ergo ⁊c.

P. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Hic eſt duplex modus dicēdi nō ſolū diuerſoꝝ doctoꝝ: ſed vni⁹ ⁊ eiuſdē in diuerſis locis (nec mirū) q2 cum nihil ſciamus de illo celo an ſit (niſi per auctoritatē) vt dictū fuit in ꝑcedēte q̄ſtione parū poſſumus ſcire ſi agat vel nō agat cū null⁹ effect⁹ eius nobis appareat: nec auctoritates alique de hoc expſſe loquant.

Primus mo. dicē. Eſt ergo vn⁹ modus dicēdi ꝙ illud celū nihil agat ꝓpt duo.

Pri. pba. Primū eſt: q2 illud celū ordinat ad ſtatū glorie. Sed ille ſtatus nō erit ſtatus gñationis ⁊ corruptionis ꝓpt quas ſunt oēs actiones ⁊ paſſiones: ḡ illud celum nihil agit.

Secū. p. Secundo: q2 nullū corpus videt habere influentiā ſup aliud niſi motū: ſed celū empyreū nō mouet: ḡ non influit in alia corpora.

Q. Secūd⁹ mo. dicē. ¶ Alius modus dicendi eſt ꝙ celū empyreū influit in alia corpora. Quod pōt ſic perſuaderi: incōueniēs eſt ponere aliquā ſubſtantiā ocioſam ſeu deſtitutā omni opatione: ſed celū empyreū eſt ſubſtātia q̄dā naturalis: ⁊ inter corporeas eſt nobiliſſima: oportet ḡ ꝙ ſm ſuā naturā habeat aliquā opationē: hec autē nō pōt eſſe manens in opante: q2 hmōi opationes ſunt rex viuentiū ſolum. Requirit ergo ꝙ opatio eius tranſeat in materiā exteriorē: hoc autē nō eēt niſi aliquid influeret in alia corpora: ḡ celū empyreū aliqd̄ influit in alia.

R. Quid autē ſit illud: poteſt dici ꝙ lumē cū ſit lucidū: et ſi nō adeo vt corpora aſtroꝝ: tamē pōt in corpus ſibi ꝓpinquū aliquod lumen influere: ⁊ mediāte lumine aliquā virtutē quā ignoramus: ſicut ignoramus multa alia q̄ ſunt nobis viciniora: vt cū magnes attrahit ferrū ignoram⁹ quid influat.

S. Ad pri. principa. ¶ Ad rōes in oppoſitū dicendū ꝙ illud celū agit ꝑ lumē mō quo dictū eſt.

Ad pri. pri. opi. Rationes etiā alteri⁹ opinionis nō cogūt ꝙ null⁹ debeat negare ꝙ celū empyreū (q̄uis ſit ordinatū ad ſtatū glorie) nō habeat talē influentiā in alia corpora qualē habebūt poſt reſurrectionē cetera corpora inuicē: q2 oīa corpora ptinebunt tunc ad eundē ſtatū: ſed tunc corpora celeſtia influēt lumē inuicē: ſol em̄ illuminabit lunā ⁊ corpora aſtrorū et ptes diaphanas ſupiorū: ḡ celū empyreū pōt nunc corpus ꝓpinquū ſibi illuminare: nec tales actiones inducēt generationē aut corruptionē ſubſtantiaꝝ: q2 ſic influūt ꝙ nihil auferunt.

T. Ad ſcdm pri. opi. Quod autē ſcdo dicit ꝙ nullū corpus agit niſi motū: falſum eſt: ⁊ hoc nūc ſupponit: q2 inferi⁹ ꝓbabit.

V. Ad rōem in oppo. Argumētū ꝑ alia pte cōcedat ꝓpter cōcluſionē: tamē in hoc deficit ꝙ dicit omnē locū eſſe cōſeruatiuū locati: nihil em̄ cōſeruatur ab alio per ſe niſi ſit eius cauſa ꝑ ſe: ſicut ſol ꝯſeruat lumē in aere. Per accidēs autē nō ꝯſeruat niſi quod eſt corporale: q2 talis cōſeruatio fit impediēdo actionē corrūpentis: ꝓpter quod cū celū empyreū nō ſit cauſa alioꝝ orbiū: nec alij ſint corruptibiles: nō habet rationē cōſeruantis: ſed ſolum cōtinēns.

Queſtio Tertia.

Vtrum in euo ſit ſucceſſio.

X. Queſt. CIrca euū q̄runtur tria. Primū eſt vtrum in euo ſit ſucceſſio. Scdm̄ eſt vtrū nunc eui ſit idē quod euū. Tertiū eſt vtrū ſit aliquod vnū euum quod ſit menſura oīm euiternoꝝ.

Arg. Ad primū ſic ꝓcedit. Et arguit ꝙ in euo ſit ſucceſſio ſic: illud quod pōt deficere ab eſſe non habet ſimul ſuū totū eſſe (quod em̄ ab eſſe deficit

nõ habet totũ eſſe qđ habere potuit) q̄ꝛ potuit plus
eſſe: ſed angelus cuius menſura eſt euũ põt deſi=
cere ab eſſe per ſubſtractionẽ influẽtie diuine: ergo
non habet ſimul ſuũ totũ eſſe: ſed euũ eſt menſura
Argu. ij. eſſe angeli: ergo ⁊c. Item ſi in euo nõ eſt ſucceſſio
idem eſt angelo fore ⁊ fuiſſe: ſed deus nõ põt face
re angelũ nõ fuiſſe: ergo nõ poſſet ipm facere nõ fore:
Argu. iij. hoc autẽ eſt falſum: ergo ⁊c. Itẽ in eodẽ inſtanti
nõ poſſunt contradictoria verificari de eodẽ: ſed ſi
totũ eſſe angeli eſſet ſimul menſuraret̃ vno inſtan
ti: ergo de angelo nõ poſſent cõtradictoria verifi=
In oppo. cari: hoc autẽ falſum eſt: ergo ⁊c. ¶ In cõtrariũ eſt
q̄ꝛ ſimplicius eſt eſſe euiternorũ q̃ rerum generabi
liũ (puta hominis vel equi) ſed eſſe taliũ nõ eſt ſuc=
ceſſiuũ: ergo neceſſe euiternorũ: et per cõſequens
nec euũ qđ eſt eius menſura. Aſſumptũ ꝓbatur: q̄ꝛ
omis ſucceſſio eſt eſſentialiter aliquid fieri vel ſm
formã vel ſm locũ: ſi igit̃ eſſe rerũ generabiliũ con
ſiſteret in ſucceſſione cõſiſteret ⁊ in fieri: et ſic q̄cq̄d
A. eſſet etiã cauſa in fieri eſſet cauſa cõſeruatiua in eẽ
Reſpõſio qđ falſum eſt: ergo ⁊c. ¶ Reſpõſio Uidẽda ſunt duo.
ad q̄ſtio. Primo q̄d importet̃ noie eui. Scđo quid ſit de ve
Primus ritate q̄ſtionis. ¶ Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ euũ
articulus. eſt mẽſura vel duratio eẽ creati vniformit̃ ⁊ ſtabilit̃
ſe habẽtis. Euũ dicit̃ mẽſura vel duratio. Ad hoc
eñ ſignificandũ imponit̃ ſicut tẽpus ⁊ eternitas: ſꝫ
dicit̃ menſura eſſe ⁊ nõ eſſentie: q̄ꝛ duratio attendit̃
ſm actualẽ exiſtentiã ⁊ nõ ſm eſſentiã abſolute: ꝓ=
pter qđ oĩs menſura ad durationẽ pertinẽs (qualis
eſt euum tempus ⁊ eternitas magis reſpicit eſſe rei
q̃ eſſentiã: creati dicit̃ ad differẽtiã eternitatis que
menſurat eſſe diuinũ increatũ: vel eſt eius duratio
ex quo habet ꝙ nullo modo poſſit deficere vnifor
miter ſe habẽtis: dicit̃ ad differentiã tẽporis: qđ eſt
menſura motus per quã res ſemꝑ ſe habẽt aliter ⁊
aliter ⁊ nunq̃ vniformiter. Stabiliter dicit̃: q̄ꝛ eſſe
rei generabilis q̃q̃ in ſe vniformit̃ ſe habeat q̃diu
res eſt: tamẽ per adiunctas tranſmutationes in ac=
cidentalibus cõtinue tendit ad nõ eſſe: et ideo tale
eſſe nõ eſt ſtabile ſicut eſt euiternorũ eſſe qđ nõ ten
dit ad nõ eſſe per aliquid ſibi adiunctũ vel ſibi in=
trinſecũ q̃q̃ poſſit deficere per ſubſtractionẽ diui=
ne influentie. Ex his apparet differentia inter eter
B. nitatẽ tempus et euũ ſm differentiã menſurabiliũ
Secũdꝰ vel durationis eoꝝ quibꝰ cõpetunt. ¶ Quantũ ad
articulus. ſcđm dicẽda ſunt duo. Primũ eſt ꝙ in euo non eſt
Prima rõ ſucceſſio. Scđm eſt ꝙ eſſe vnius euiterni põt alij
ſuccedere. Primũ patet dupliciter. Primo ex incor
ruptibilitate euiterni: cuiꝰ eſſe ꝓportionat̃ euo: q̄ꝛ
in omi ſucceſſiõe aliquid amittit̃ et aliquid vere ac
quiritur: q̄ꝛ cũ prius ⁊ poſterius ſine quibus non eſt
ſucceſſio nõ ſint nec eſſe poſſint ſimul (ꝓpter mani
feſtam ↄtradictionẽ que in ipis terminis implicat̃)
acquiſitio poſterioris eſt amiſſio prioris: et hoc eſt
verũ in omni ſucceſſione ſiue ſm locũ in qua locus
vnus acquirit̃ alio amiſſo: ſiue ſm formam in qua
vna acquiſita alia amittit̃. Sed in eſſe angeli ⁊ cu=
iuſcũq; euiterni (q̃diu eſt) nulla eſt noua acquiſitio
vel amiſſio cũ ponat̃ ſimpliciter incorruptibile (dicẽ
te Auguſtino de ciuita. dei) ꝙ immortalitas ange
C. lorũ nõ tranſit in tẽpore. nec eſt preterita quaſi iam
Scđa rõ. nõ ſit: nec futura quaſi nondũ ſit) ergo in eſſe ange
li nulla poteſt eſſe ſucceſſio. Itẽ arguit̃ ſcđo ſic: eſ
ſe angeli vel eſt idẽ qđ eſſentia vel ꝓportionat̃ eſ=
ſẽtie: ſed in eſſentia angeli nulla eſt ſucceſſio ſꝫ eſt
tota ſimul in indiuiſibili cõſiſtens: ergo et eẽ. Pro=
batur minor: ſi eñ ratio ſpecierũ ſubſtãtie cõſiſtit in
indiuiſibili ſicut ſpecies numeroꝝ maxime oportet
hoc verificari in ſeparatis a materia (vt inquit Phi
loſophus. viij. metaphiſice: quare ⁊c. Scđm patet D.
ſic: ſicut permanẽtibus opponit̃ ſucceſſio ſic ſucceſ
ſiuis ſimultas: ſed duo motus quorũ q̄lbet eſt ſuc
ceſſiuus ſm ſe (nõ obſtãte ſucceſſione cuiuſlibet eo
rũ ſm ſe poſſunt ſimul eſſe vnus cũ alio: ſicut idem
homo ſimul currit ⁊ febricitat: ergo duo euiterna quo=
rũ qđlibet eſt ſm ſe manens (nõ obſtante manentia
et ſimultate quam habet vnumquodq; eorum ſm
ſe) poſſunt ſibi ſuccedere: queadmodũ vnus ange
lus poteſt creari alio non creato: et hoc adnichilato
alius creari: ſed hec ſucceſſio nõ eſt per ſe ſed ꝑ ac=
cidens ſolũ: q̄ eñ per ſe ſibi inuicẽ ſuccedunt eorũ
nature ſunt tales ꝙ vni repugnat ſimul eſſe cũ alio
vt patꝫ in partibus motus ⁊ tẽporis. Euiternis aũt
nõ repugnat eſſe ſimul: ideo int̃ ea nõ eſt ſucceſſio
per ſe ſed per accidẽs ſolũ ex beneplacito ꝓducẽtis
Patet igit̃ ꝙ in euo nõ eſt ſucceſſio: cum ſit idẽ iudi
ciũ de euo ⁊ de eſſe euiterni. Et q̃uis in euo ſm ſe
nõ ſit ſucceſſio: põt tñ ſucceſſiõi tpis coexiſtere
nec eñ eſt euũ ſicut nũc tẽporis qđ nõ põt bis ſumi
eo ꝙ fluens eſt: ſed quaſi nũc ſtans qđ multotiens
põt ſignificari. Et ob hoc pluribus coexiſtere: quẽ=
admodũ ſi quis figat palũ in fluuio: durat palus et
fluuiꝰ; ſed in duratiõe fluuij eſt ſucceſſio aque poſt
quam: in duratione vero pali nõ: ſic durat angelꝰ
durat motus: durat euũ durat tẽpus. ſed in dura=
tione motus ⁊ tẽporis eſt ſucceſſio: nõ ſic in duratio
ne angeli ⁊ eui: et tñ ſibi inuicẽ coexiſtũt rõne cuiꝰ
coexiſtẽtie dr angelꝰ fuiſſe: q̄ꝛ coexiſtit ꝑterito: ⁊ fo
re: q̄ꝛ coexiſtet futuro: q̃uis de eẽ angeli nihil amit= E.
tat̃ in ꝑterito non acquirat̃ in futuro. ¶ Ad primũ Ad pri.
argumentũ cũ dicit̃ illud qđ põt deficere ab eſſe nõ principale
habet ſimul ſuũ totũ eſſe. Dicẽdũ ꝙ falſum eſt. Ex
hoc eñ põt aliquid deficere ab eſſe: q̄ꝛ nõ habet eſſe
ex ſe ſed ab alio cuius influẽtia ſubſtracta deſine=
ret eſſe. Et cũ ꝓbat̃: q̄ꝛ ꝙ deſinit eſſe nõ habet totũ
eſſe qđ habere potuit. Potuit eñ plus eſſe. dicẽdũ
ꝙ etſi potuit plꝰ eſſe duratione: tñ plus eſſendo nõ
habuiſſet aliud eſſe: nec in pte nec in toto: ſed illud
idẽ qđ priꝰ: vñ in argumẽto videt̃ eſſe figura dictio F.
nis ex mutatiõe ꝑdicamentorũ. ſ. ꝙ in plus. Ad Ad ſcđm
ſcđm dicendũ ꝙ in angelo ſm ſe nõ eſt fuiſſe ⁊ fore
ſed ſolũ ſm coexiſtẽtiã ad tẽpus. Et q̄ꝛ nõ põt fieri
quin angelus coexſtiterit tẽpori ꝑterito: põt tamẽ
deꝰ facere ꝙ nõ coexiſtet alicui futuro vel anichilã
do angelũ vel faciendo qđ nihil erit futurum: ideo
deus põt facere angelũ nõ fore: licet nõ poſſit face=
re ꝙ nõ fuerit: nõ ꝓpter ſucceſſionẽ quã habeat in
eſſe: ſed ꝓpter coexiſtentiã eius ad ſucceſſionẽ tẽ= G.
poris. Ad tertiũ dicendũ ꝙ in eodẽ inſtanti fluen Ad tertiũ
ti nõ poſſunt cõtradictoria verificari de eodẽ nec
eidẽ cõtradictoria coexiſtere: q̄ꝛ nõ cõtingit ipm bis
ſumere: ſed eidẽ nũc ſtanti ⁊ permanẽti poſſunt cõ
tradictoria coexiſtere: q̄ꝛ cõtingit ipm pluries ſume
re: tale eñ eſt euũ: et nũc euiternitas ⁊ nunc euiter=
nitatis. Et iõ de deo verificamꝰ cõtradictoria ſicut
ꝙ creat ⁊ ꝙ nõ creat. Et vtriq; coexiſtit nũc eternita
tis: neutrũ tñ ꝑ ſe menſurat̃ eternitate. Siliter de
angelo verificat̃ eẽ beatũ ⁊ eſſe nõ beatũ. Et vtrũq;
coexiſtit eidẽ nũc eui qđ mẽſurat eſſe angeli. Neu=
trũ tamẽ iſtorũ vel ad minꝰ alterũ eorũ: ſcꝫ nõ eſſe
beatum) non menſuratur euo. Eſt enim pura ne=
gatio cui proprie nulla menſura reſpondet.

Queſtio Quarta.

Vtrum nunc eui ſit idem quod euū.

N. Queſt. iiij Arg. pͥo — Deinde queritur vtrū nūc eui ſit idē qđ euū. Et videt̄ ꝙ nō: q̄ nūc tēporis nō eſt idē qđ tēpꝰ: g̃ nūc eui nō ē idē qđ euū: ꝯſequētia patet ꝑ ſilē. Añcedēs ꝓbat̄: q̄ nūc eſt indiuiſibile: tēpus aūt diuiſibile: g̃ nō ſunt idē nūc tēporis ⁊ tēpus.

In oppo. ¶ Cōtra nūc eternitatis ⁊ eternitas ſūt idē: g̃ nūc eui ⁊ euū: ꝯſequētia patet per ſilē vt priꝰ. Añcedēs ꝓbat̄: q̄ abſoluta in deo nō differūt realiter: ſed eternitas ⁊ nunc eternitatis ſūt abſoluta: et cōueniūt deo ſoli: g̃ nō differūt realiter.

J. Reſpōſio ad q̄ſtio. ¶ Reſpōſio. Circa q̄ſtionē iſtā aliq̄d eſt clarū ⁊ aliq̄d eſt dubiū. Clarū eſt qđ principaliter q̄ritur. Dubiū ē qđ implicat̄. Primū patet ſic ꝙ nūc eui et euū ſunt idē realiter qđ eſt principaliter queſitū: q̄ in duratione indiuiſibili in ſe: neq̃ habente aliquā extenſionē nō poſſunt differre realiter duratio ⁊ nunc illius durationis: q̄ duratio ⁊ nunc durationis nō poſſunt differre realiter niſi ſicut indiuiſibile ⁊ extenſum: ſed euum eſt duratio indiuiſibilis ſm̄ ſe nec habet ſucceſſionē nec quācūq̃ extēſionē (licet habeat permanentiā) ergo ⁊c.

K. Secūdo: q̄ menſure ⁊ durationes differētes realiter ſunt durationes vel mēſure rerū differentiū realiter. ſed in euiternis nō ſunt aliqua differētia realiter quibus correſpondeāt euū ⁊ nunc eui: imo vnū et idē eſſe angeli eſt qđ correſpōdet vtriq̃: g̃ euū ⁊ nūc eui nō differūt realiter. Et idē eſt intelligendū de eternitate et nūc eternitatis ꝓpter eaſdē rōes.

L. ¶ Qđ autē implicat̄ in argumētis eſt magis dubium: ſcʒ vtrū nunc tēporis differat realiter a tēpore. Circa qđ ſciendū eſt ꝙ duplex tēpus ponit̄ a doctoribus: ſcʒ cōtinuū et diſcretū: et hoc tali ratione: tēpus nominat menſurā ſucceſſionis: nunc eſt ita ꝙ duplex eſt ſucceſſio. Una cōtinua ſm̄ ꝑtes eiuſdē actus continui vt in motu. Alia diſcreta ſm̄ diuerſos actus ſimul ſibi incōpoſſibiles vt a quibuſdā ponit̄ de operationibus angelorū quarū q̄libet ſm̄ ſe eſt indiuiſibilis ⁊ alteri incōpoſſibilis: ergo duplex eſt tēpus: vnū qđ eſt menſura ſucceſſionis cōtinue ſm̄ ꝑtes eiuſdem actus de quo determinat Ariſtoteles .iiij. phiſicoꝝ. Aliud eſt qđ eſt mēſura ſucceſſiōis diſcrete ⁊ vocat̄ tēpus diſcretū: de quo primo videbit̄ q̄liter ſe habeat ad ipm̄ nunc talis tēporis: et poſtea inquiret̄ idem de nunc tēporis cōtinui.

M. Primus articulus. ¶ Quātū ad primū dicendū ꝙ nunc tēporis diſcreti differt realit̄ a tp̄e diſcreto ſicut ps a toto. Qđ patet ſic: ſicut ꝓpria menſurata differūt ſic et ꝓprie mēſure: ſed ꝓpriū menſuratū tēpore diſcreto eſt exiſtentia ſucceſſiua actuū ſibi inuicē incōpoſſibiliū: ꝓpriū aūt menſuratū a nunc talis tēporis eſt exiſtētia vnius talis actꝰ qui ſe habet ad totā exiſtentiā taliū actuū ſicut pars ad totū: g̃ nūc tēporis diſcreti ſe habet ad tēpus diſcretum ſicut pars ad totū.

N. Opinio aliquorū. De tēpore autē cōtinuo et eius nunc eſt maior dubitatio. Dicunt eñ quidā ꝙ nunc tēporis cōtinui et tempus differūt realiter: qđ ꝓbant ſic. ſicut differūt ꝓpria mēſurata ſic ⁊ menſure: ſed tēpus cōtinuū eſt mēſura motus: nunc vero talis tp̄is eſt mēſura mobilis (dicente Philoſopho quarto phiſicorū ꝙ ſicut ſe habet tēpus ad motum ſic nunc ad id qđ fert̄) Cū igit̄ motꝰ ⁊ mobile differant realiter: videt̄ ꝙ tēpus ⁊ nunc temporis ſimiliter realiter differāt: ex quo cōcludūt ꝙ ſicut in toto motu mobile eſt vnū ⁊ idē ſm̄ rem differens ſolū ſm̄ rōem pro vt eſt in alia et alia habitudine ad terminū: ſic nunc tēporis eſt vnū ⁊ idē ſm̄ rem in toto tēpore differens ſolū ſm̄ rōem ꝓut habet eſſe in alia et alia ꝑte tēporis.

O. Quicq̄d ſit de cōcluſione: ratio tamē que adducit̄ nō valet. aſſumit eñ vnū falſum: ⁊ aliud cōcludit.

P. Impro. ꝑdi. opi. Falſum qđ aſſumit eſt ꝙ nūc tēporis ꝯtinui mēſurat ſubſtantiā mobilis: hoc aūt nō poteſt ſtare primo: q̄ menſura durationis nūq̃ menſurat niſi illud ſm̄ qđ attendit̄ duratio: ſed ſm̄ ſubſtantiā nō attendit̄ aliqua duratio: ſed ſolū ſm̄ eſſe ſubſtantie ſiue ſit idē cū ſubſtātia ſiue nō: ergo nunc tēporis qđ eſt mēſura pertinēs ad duratiōnē (ſi qđ ſit) nō mēſurat ſubſtātiā mobilis vt ſubſtātia eſt.

Item. Item nec menſurat eſſe exiſtētie mobilis. quia menſure fluētis nō debet eſſe nunc ſtans: ſed tempus cōtinuū eſt menſura fluens: g̃ nunc eius (ſi qđ eſt) nō eſt ſtans ſed fluens: illud autē nūc qđ menſurat eſſe ſubſtātie mobilis oportet ꝙ ſit ſtās ſicut ⁊ eſſe menſuratū: ergo nunc tēporis continui non eſt menſura eſſe rei mobilis ⁊ multo minus ſubſtantie.

Q. Item. Item ſicut ſe habet motus ad mutatū eſſe ſic tempus ad nūc: ergo permutata ꝓportione ſicut ſe habet motus ad tēpus ſic mutatū eſſe ad nunc: ſʒ motus eſt ꝓpriū menſuratū tēporis: ergo mutatū eſſe (ſi qđ ſit in motu) eſt ꝓpriū menſuratū ipſius nunc. Sed cōſtat ꝙ alterius rōnis ſunt quo ad eſſe: ⁊ ratione menſurati ſubſtātia mobilis et eſſe eiꝰ q̄ ſunt permanētia et poſſunt pluries ſumi q̄̃ mutatū eſſe qđ nō pōt plurie ſumi: g̃ et eorū mēſura: cū igitur nūc tēporis cōtinui menſuret mutatū eſſe: patet ꝙ nō menſuret ſubſtantiā mobilis nec eſſe eiꝰ: ſʒ mēſurat̄ eſſe ſubſtātie mobilis nunc tp̄is diſcreti qđ eſt ſtans et pōt pluries ſumi. Qđ autē dicit Ariſtoteles .iiij. phiſicorū ꝙ ſicut ſe habet tēpus ad motū ſic nunc ad id qđ fert̄: nō eſt intelligendū quo ad menſurā ſubſtātie mobilis vel ſui eſſe: ſed ſm̄ ꝙ mutatū eſt in aliqua vna diſpoſitione. Mutatum eñ eſſe ipſiꝰ mobilis ſm̄ quācūq̃ vnā diſpoſitionē menſuratur ſolū ipſo nunc tēporis.

R. Et vtrūq̃ iſtorū eſt ſolū ſm̄ imaginationē ⁊ nō ſm̄ rem. nunq̃ eñ durante motu mobile eſt in aliqua vna diſpoſitione: quia durāte motu mobile ſēꝑ mouet̄: ſʒ nō mouet̄ exiſtē do ī vna diſpoſitiōe: q̄ cōtinue ē in alia ⁊ alia diſpoſitione: ſicut cōtinue mouet̄ nec eſt dare vnā diſpoſitionē vnitate indiuiſibilitatis: ſʒ cōtinuitatis q̄ hʒ ꝑtes: et menſurat̄ aliqua ꝑte tēporis et nō nunc indiuiſibili ſm̄ rē ſed ſolū ſm̄ actionē imaginationis.

S. Secūdꝰ articulus. Falſum autē qđ ꝯcludit p̄dicta opinio eſt ꝙ in toto tēpore ſit tantū vnū nūc ſm̄ rē: differēs ſolū ſm̄ rationē. qđ patet accipiēdo dictū ꝯtinue: ſcʒ ꝙ ſicut ſe habet linea ad punctū ſic ſe habet nūc ad tēpus: et q̄ linea cū ſit ꝑmanens eſt nobis notior q̄̃ ſit ipſum tēpus: ideo inquirat̄ quō ſe habet punctus ad lineā ſm̄ identitatē et diuerſitatē vt ſiſe cōcludat̄ de tp̄e et nūc tēporis. Videt̄ autē prima facie ꝙ punctus et linea nō ſint idem preciſe. Nullus enim dicit hanc veram eſſe: punctus eſt linea vel linea eſt punctus. Nec poteſt dici ꝙ punctus ſit aliquid pertinens intrinſece ad eſſentiam linee: quia illud quod nō eſt linea tota ſed aliquid eius oportet ꝙ ſit pars: et cū nō ſit niſi duplex ps ꝑtinēs ad eſſentiā rei. ſ. q̄̃titatiua et eſſentialis. ſi punctus ſit pars linee: aut erit pars quātitatiua: et ſic ex punctis cōponet̄ linea qđ negat Philoſophus. vj. phiſicorū. Et iterū punctus

nõ erit quid indiuiſibile: ſed potius quantū: qꝛ q̄tū nõ cõponit̄ niſi ex quãtis. Nec põt dici ꝙ ſit pars eſſentialis: qꝛ tales ptes ſolū ſunt materia ⁊ forma: linea autē nõ eſt ex talibus cõpoſita cū ſit accidens et forma ſimplex: quare ⁊c. Et iterū ſi eſſet pars eſſentialis eſſet forma linee cū dicat̄ terminare ⁊ finire lineā: hoc autē eſſe nõ põt: qꝛ vniꝰ rei vna eſt forma: vnius autē linee dicunt̄ eſſe duo pūcta: q̄re ⁊c.

A. Opinio aliquorū. Impro.

Ob hoc quidā putant punctū eſſe quid poſitiuū et indiuiſibile realiter terminãs lineā q̄uis nõ ſit de eſſentia linee. Iſtud autē nõ põt eſſe verū: qꝛ preter terminū extrinſecū oportet lineā ponere eſſe finitam; qꝛ linee que de ſe eſſet infinita terminus extrinſecus nõ poneret finitatē.

Item.

Itē excluſo puncto ſi ſit terminus extrinſecus adhuc linea remaneret in ſe tanta quanta prius erat ⁊ nõ maior nec minor. Quid igit̄ facit ad finitatē linee punctus ſi ſit terminus extrinſecus: non apparet immo oĩno latet: ꝙ oporteat ponere ꝓpter finitatē linee talē terminū: fatuū eñ eſſet imaginari ꝙ niſi eſſent puncta terminantia lineā: linea ex vtraqꝫ pte flueret in infinitū. Omne eñ qđ finit̄: finit̄ ſe ipſo vel alio ſibi intrinſeco: vnde philoſophus .iij. phiſicorū ꝯtra illos qui ꝓbabant infinitū eſſe in entibus pro eo qđ eſſe finitum (vt dicebant) finitur ad aliud et illud ad aliud. et ſic ſemper: dicit ꝙ aliud eſt finiri ⁊ aliud tangi: quod enim tangitur ab alio tangitur: quod vero finitur non finitur ab alio ſed ſe ipſo: nullo ergo modo credendū eſt ꝙ punctus ſit aliqua natura poſitiua indiuiſibilis terminãs lineā: ſed terminat̄ linea ſeipſa inquãtū tantū extendit̄ et nõ plus ita ꝙ terminatio linee includit priuationē vlterioris continuationis. Et quia priuatio continui ⁊ diuiſibilis videtur habere rationē indiuiſibilis: imo ideo imaginamur punctū eſſe quid indiuiſibile cū tamen nihil indiuiſibile poſitiuū ſit intrinſecū linee nec et adiunctū.

B. Item.

Itē ſicut punctus dicit̄ terminus linee: ita linea dicitur terminus ſuperficiei: et ſuperficies terminus corporis: et tunc in corpore rotūdo eſſet imaginanda ſuperficies indiuiſibilis quo ad ꝓfunditatem differens realiter a corpore et inuoluens ipſum tanq̄ terminus extrinſecus: qđ eſt abſurdū.

C. Opinio doctoris

Tenendū eſt ergo ꝙ linea nõ ſe habet ad punctū ſicut diuiſibile ad indiuiſibile poſitiuū: ſed ſicut ad priuationem vlterioris cõtinuationis: et ſic dicit̄ actu terminari per puncta inquantū priuatur vlteriori extēſione. Qđ autē dictū eſt de linea ⁊ puncto intelligēdum eſt de motu ⁊ mutato eſſe: quia mutatum eſſe nõ eſt indiuiſibile intrinſecum motui vel ei adiunctum: ſed eſt priuatio vlterioris cõtinuatiõis in motu: et tunc dicimus in motu mutatū eſſe in actu quã do terminatus eſt: nec vlterius ꝓceditur. Et quia in tempore (qđ eſt idem realiter cum primo motu) non eſt dare talem terminationem que ſit priuatio vlterioris cõtinuationis: ideo non eſt ibi dare nunc in actu ſed ſolum in potentia niſi contingeret tempus finiri: et tunc illud nunc non eſſet quid indiuiſibile poſitiuum: ſed priuatio vlterioris continuationis: vt de alijs dictum eſt. Et ſi opponatur ꝙ tempus non habet eſſe niſi per nunc: quare vt videtur apparet nunc actu eſſe et eſſe quid poſitiuum: quia tempus eſt aliquid poſitiuum: et poſitiuū non habet eſſe priuatiuū. Dicendum ꝙ tempus non habet eſſe per nunc ſed per exiſtentiam ſuarum partium que vere et realiter habēt eſſe q̄uis non ſimul: nec illud eſſe requiritur ad eſſe reale: ſed ſolum ad eſſe permanentium quorum conditio eſt ſimultas: non autem requiritur ad eſſe ſucceſſiuorū.

D. Ad pri. principale

Ad argumentū in oppoſitum dicendū ꝙ aliter ſe habet nūc eui ad euū q̄ nunc temporis ad tempus: quia nūc eui non poteſt differre ab euo niſi ſm rationē: quia in eſſe euiterni non eſt realis diuerſitas: nec nunc eui dicit priuationem vlterioris durationis: ſicut dicit nunc temporis: propter qđ differt realiter a tempore non ſicut indiuiſibile poſitiuum a cõtinuo: ſed ſicut priuatio vlterioris continuationis.

Vtrū vnū ſit euū qđ ſit menſura omnium euiternorū. Queſtio Quinta.

E. Queſt. v. Arg. prīo

AD tertium ſic proceditur. Et arguitur ꝙ non ſit euum vnum quod ſit menſura omniū euiternorum: quia mēſurabile realiter dependet a menſura: (vt habetur quinto metaphiſice) ſed vnus angelus non dependet ab alio quantū ad ſuum eſſe: ſed dependent omnes a deo immediate: ergo eſſe vniꝰ non mēſuratur per aliquid quod ſit in alio: hoc tamen eſſet ſi daretur ꝙ vnum euum eſſet menſura omniū euiternorum: quia euum vnius angeli menſuraret eſſe oĩm aliorū: q̄re ⁊c.

Argu. ij.

Itē ſicut ſe habet tēpus ad tēporalia ſic euū ad euiterna: ſed tēpus qđ eſt menſura omnium temporalium non eſt in aliquo temporali ſicut in ſubiecto: ſed in celo quod eſt euiternum ⁊ ſuper omne tempus: ergo illud quod eſt menſura omnium euiternorum non eſt ſubiectiue in aliquo euiterno: ſed in aliquo quod eſt ſupra omne euiternum: et hoc eſt deus.

Argu. iij.

Item ſi eſſet vnū euum menſura omnium euiternorū illud eſſet euū ſupremi euiterni: quia primum eſt menſura omniū aliorꝫ: quēadmodū primus motus eſt mēſura oĩm motuum: illud ergo aut erit in primo ſm eſſe nature. Et tūc cum Lucifer fuerit primus ⁊ ſummus ſm opinionem Gregorij per ipſum menſurantur alij: qđ videtur aliquibus inconueniēs aut eſſet in ſupremo euiterno quantū ad eſſe gratie et glorie. Et tunc per animam Chriſti que eſt ſuprema ſm eſſe glorie alia mēſurarētur qđ nõ videtur verum quia anteq̄ anima Chriſti eſſet euiterna habebant ſuam menſuram que non eſt mutata: ergo nullum euiternorum eſt menſura omnium aliorum.

In oppo.

In contrarium eſt: quia ſicut vnum tempus eſt menſura omnium temporalium ita vnum euū debet eſſe (vt videtur) menſura omnium euiternorū.

F. Reſpõſio ad q̄ſtio. Primus articulus.

Reſponſio. Uidendum eſt primo quid ſit de ratione menſure: ac deinde videbitur quid ſit de veritate queſtionis. Circa primum ſciendum ꝙ de ratione mēſure eſt ꝙ per eam habeatur certitudo de re mēſurata quantum ad quantitatem molis, vel perfectionis vel quantū ad permanentiam ſui eſſe ſi ſit menſura durationis: vtrūqꝫ autem iſtorum contingit dupliciter: quia certificari poſſumus de re aliqua quantū ad id qđ eſt: vel quantū ad durationē ſui eſſe: vno modo per ſe ⁊ directe: et ſic ſolū certificamur de re per cauſam eius: ſicut de eclipſi lune ꝙ ſit et q̄diu ſit: certificamur per interpoſitionem terre inter ſolem et lunam et quantitatem interpoſitionis. Et ratio huius eſt: quia per illud per ſe et ſimpliciter et directe certificamur de re per qđ rem cognoſcimus ſimpliciter et directe et ꝑ ſe: ſed illud eſt tantūmodo cauſa rei: quia ipſa ſola eſt per ſe et ſimpliciter principiū cognoſcēdi ſicut ⁊ eſſēdi. Alio mõ

principiū cognoſcēdi ſicut ⁊ eſſendi. Alio mō certifi
camur de aliqua re indirecte ⁊ cōparatiue: ⁊ ſic certi
ficamur de oībus q̄ ſunt in aliquo genere per illud
qđ eſt in genere illo pfectius: quaſi habēs in ſe om
nē illi⁹ gñis actualitatē: vt albedo in genere colo-
ris. Nam per albedinē mēſurant colores indirecte
G. et cōparatiue: q̄to em̄ pfecti⁹ participāt naturā colo-
ris tāto ppinqui⁹ accedūt ad naturā albedinis. Et
ratio hui⁹ mēſurationis eſt duplex: q: per noti⁹ na-
tū eſt certificari min⁹ notū: q: magis ⁊ min⁹ notū ha
bēt inter ſe habitudinē qualia ſūt ea q̄ ſūt eiuſdē ge
neris. Sed qđ eſt actu altius in aliquo genere illud
de ſe eſt noti⁹: ğ per illud qđ eſt actuali⁹ ⁊ perfecti⁹
in aliquo genere nata ſunt mēſurari oīa que ſunt
eiuſdē generis: ⁊ hec mēſura pro tāto đr indirecta
et cōparatiua reſpectu prime mēſure: q: nō ē adeo
directa ⁊ per ſe habitudo q̄tū ad eſſe ⁊ cognitionē
eorū q̄ ſunt in eodē genere ad inuicē ſicut ē effect⁹
ad ſuā cauſā. Patet igit quid ſit de rōne mēſure qđ
fuit primū ppoſitū. Ex quo patet φ nō eſt de rōne
mēſure vlīt φ ſit cā mēſurati: vnde ſi prim⁹ mot⁹
nō eſſet cauſa aliorū motuū: nihilomin⁹ eſſet mēſu
ra. Nā ſi lapis moueret ſurſum ab angelo vere ta
lis motus menſuraret per motū primū: et tamē nō
H. cauſaret ab ipſo. Hoc ſuppoſito dicendū ad q̄ſtio-
Secūd⁹ nem: q: aut querit menſura omniū euiternorū que
articulus. ſit menſura quidditatis ⁊ perfectionis nature aut
que ſit mēſura durationis ⁊ permanētie. Si primo
modo: ſic dicēdū φ preordinatio diuina et eius vo
luntas eſt per ſe ⁊ directe menſura quidditatis et p
fectionis nature euiternorū. Eſſentia autē ſupremi
euiterni eſt menſura eorū indirecte ⁊ comparatiue
Qđ patet faciliter ex p̄cedētibus: q: ſola cauſa ha-
bet rationē menſure per ſe ſimplicit et directe. Pri
mū autē in genere habet rationē mēſure indirecte
et cōparatiue: ſed preordinatio dei ⁊ eius volūtas
habet rationē cauſe ſup euiternis. Eſt etiā dare in-
ter ea ſupremū qđ tñ nō eſt eorū cauſa: ergo p̄ordi-
natio diuina eſt ſimplicit p ſe et directe mēſura q̄ddi
tatis ⁊ pfectionis euiternorū: itaq3 vnūquodcūq3 tm̄
habet de veritate et perfectione nature quantū pre
ordinatū fuit ipm imitari eſſētiā diuinā. Natura aūt
primi euiterni eſt eorū mēſura ⁊ cōparatiue: dicim⁹
em̄ φ vnūquodcūq3 eorū tanto eſt pfectionis nature
quanto magis accedit ad naturā primi euiterni. Et
hec menſura ſolū eſt comparatiua: q: nō pp̄ter hoc
eſt aliqđ perfectius: q: plus appropinquat pfectiſ-
ſimo in illo genere: Sed econuerſo: q: pfectius eſt
pp̄ter hoc magis appropinquat. Ex hoc autē non-
I. dum habemus menſurā q̄ eſt euū: q: euū nominat
Opinio menſuram durationis et non pfectionis nature in
aliquorū. quantū hmōi. Si autē q̄rat mēſura durationis et
Prima rō. permanētie eorū ſic poſſet alicui videri id qđ prius
q: ſicut ſe habet eſſentia ad eſſentiā: ſic eſſe ad eſſe
et ſimultas eſſe ad ſimultatē eſſe: ſed eſſētia primi
angeli ſicut pfectiſſima in illo genere eſt mēſura eſ
ſentiarū aliorū euiternorū (ſaltē cōparatiue vt dictū
eſt) ergo et eſſe eius ⁊ ſimultas ei⁹ ſunt menſura eē
et ſimultatis aliorū. ſed euū non eſt aliud q̄ ſimul
tas eſſe angeli ſicut tēpus eſt prius ⁊ poſteri⁹ in ſuc
ceſſione motus: ğ euū ſuprioris angeli eſt menſura
Scđa rō. omniū euiternorū. Et iterū ſi ſint plura eua: primū
euū ſicut pfectiſſimū erit mēſura oīm euorū inferio
rū ſed quodlibet euū inferi⁹ eſt mēſura eē ppriī ange
li: ğ a primo ad vltimū euū ſupmi angeli mēſurat eē
cuiuſlibet inferioris. Quicqđ ſit de cōcluſione: rōes

tñ iſte nō valēt. qđ em̄ primo đr φ ſicut ſe hȝ eſſētia ad
eſſentiā: ita eē ad eſſe ⁊ ſimultas ad ſimultatē: verū K.
eſt quo ad q̄titatē pfectionis: ſȝ nō quo ad q̄titatē Impro.
durationis: ſicut pȝ in hoīe ⁊ elephāte: excedit em̄ hō ad primā
elephantē pfectione eſſentie ⁊ eſſe ſed nō duratiōe
vnde ⁊ per hominē habent menſurari oēs ſpēs ani
malis: ſicut p albedinē oēs ſpecies coloris quo ad
quantitatē pfectionis naturalis: ſed quo ad dura-
tionē nō menſurant ſpecies aīalis per durationem
hoīs: nec ſpecies coloris per durationē albedinis:
et idē dicendū eſt de euiternis: nos autē q̄rim⁹ mē
ſuram durationis quā importat euū: ideo nō valet.
Ad ſcđm dicēdū φ ſi euū nominat ſolū durationē L.
euiterni: plura ſunt eua: ſicut plura euiterna: ſȝ nul Ad ſcđa
lum habet rationē reſpectu durationis pprii euiter rationē
ni cū ſint vnū et idē: ppt qđ ſcđa ppoſitio aſſumit
falſum cū dicit φ quodlibet euū eſt menſura eſſe vel
durationis pprii euiterni: et prima ppoſitio petit
principiū cū aſſumit φ ſupmū euū eſt menſura oīm
euorū inferiorū: hoc em̄ principaliter q̄ritur. Si ve
ro dicat φ euū nominat durationē euiterni que ha
bet rōem menſure: ſic nō ſunt plura eua: imo nullū
cōparādo durationē vniuſcuiuſq3 euiterni ad ipm
euiternū: ppria em̄ duratio rei nō menſurat ipam
rem: ſed ſm eam res eſt mēſurabilis per aliā: ſicut
ppria quātitas panni nō menſurat pannū: ſed ſm
eam pānus eſt mēſurabilis per quātitatē vlne. Si
aūt cōparet duratio vni⁹ euiterni ad durationē al-
terius: ſic q̄ritur vtrum aliqua earū habeat rationē
menſure reſpectu alterius: nec ſcđa ratio pbat ali-
quid de hoc niſi q: duratio primi euiterni eſt pfecti
or ceteris. Sed iſtud nō valet: q: plura requirūtur
ad rōem mēſure q̄ eſſe pfectius: vt poſtea patebit
et prius aliqualiter patuit. Suppoſito ğ φ p̄ordi- M.
natio diuina ⁊ eius beneplacitū ſit p ſe menſura du Queſtio.
rationis euiternorū tanq3 per ſe cauſa: eſt ne dura
tio vni⁹ euiterni menſura durationis aliorū: ⁊ abſq3 Solutio.
p̄iudicio pōt dici rationabiliter φ nō. Qđ patet pri
mo ſic: illud cuius duratio ⁊ quātitas durationis eſt
notior ex ſua ppria rōne q̄ ſit ex cōparatione ad al
terū: nō menſurat quo ad ſuā durationē per alterū
ſed quodlibet euiternū eſt hmōi: ğ ⁊c. Maior patet: q:
per menſurā debemus certificari de quātitate men
ſurati: qđ nō habet locū qñ q̄titas mēſurati ex na-
tura pprii ſubiecti eſt notior q̄ poſſit p alterū notifi
cari. Minor pbat: q: rō ppria euiterni eſt nō poſſe
deficere ſm naturā. Ex hoc notū eſt φ duratio ei⁹
eſt ppetua: nec ex cōparatiōe ad quodcūq3 aliđ pōt hoc
eſſe eque certū: q̄re ⁊c. Scđo: q: infinitū duratione
nō habet menſuram durationis: quia cōtra rōem
infiniti eſt eſſe menſuratū: ſed duratio euiterni eſt
infinita a pte poſt eo φ nō pōt deficere: ğ nō habet N.
menſurā. Et ſi dicat φ euiterna nō ſunt ppetue ſeu Contra.
infinite durationis a pte ante ſed ſolum a pte poſt
Et ideo a parte ante poſſunt euiterna habere men
ſurā et vnū eſſe menſura oīm aliorū. Dicendū ad Solutio.
hoc φ ſi euiterna haberēt aliquā menſurā per quā
innoteſceret quantitas durationis eorum ex nunc
in ante: illa tamen menſura non poſſet eſſe aliquid
ex euiternis: q: omnia euiterna ſimul ceperunt eſſe
et ex natura cuiuſlibet eorū eſt nunq3 poſſe deſine-
re eē: ppt qđ ex natura cuiuſlibet eorū magis notū
eſt qđ durat quātū aliud q̄ ſit notum p aliud: du-
rauit em̄ ⁊ durabit Raphael quātū Gabriel Micha-
el vel Lucifer. Et iſta q̄titas durationis eſt notior
ex natura pprii ſubiecti q̄ ex duratione alteri⁹: ⁊ iō

A. Queſtio. duratio vnius nullo modo eſt mēſura durationis alterius. Per quid igit̄ mēſurabit̄ quantitas durationis quā habuerūt euiterna ex quo creata ſūt vſq ad nunc? **Solutio.** Dicendū ꝙ per nullā menſurā vnigeneā ſed ꝑ heterogeneā: videlicet per tēpus. Cuius ratio eſt: qꝛ nihil habꝫ rōem mēſurabilis niſi ſm ꝙ induit ratione quanti: ſed duratio euiterni ſm ſe nō eſt quāta cū nō habeat ꝑtem ⁊ ꝑtem. Induit autē rationē quāti quatenus coexiſtit durationi quante puta motui: ergo ſm ſe nō habet menſurā: ſed ſm eius coexiſtentiā ad motū: et tūc habet eandē quā motus: vnde dicimus ꝙ quilibet angelus durabit quantū durauit mundus ſeu motus et tēpus. **B. Dubium.** Nō autē dictū eſt ꝙ omnia euiterna ceperūt eſſe ſimul: videt̄ obuiare ei qđ dicit̄ ꝙ anime rationales ſunt euiterne: nec tamen inceperūt eſſe ſimul omnes inter ſe nec cū angelis. **Solutio.** Et dicēdū ad hoc ꝙ licet oēs anime itellectiue ſint imortales: tamē naturalis exiſtentia anime eſt nō in ſeipſa nec per ſe ipſam: ſed in corpore: cū ſit pars eſſentialis totiꝰ cōpoſiti: duratio autē anime in corpore corruptibili vel extra corpus nō eſt euiterna: duratio autē eius in corpore poſt reſurrectionem erit euiterna: de cuius durationis menſura in poſt eſſendo dicendū ſicut prius de alijs euiternis. De efficientia autem durationis eius a duratione aliorū euiternorū ſup durationē reſurgentium: ſimiliter dicendū eſt ꝙ nō habet mēſuram vnigeneā ſed heterogeneā: ꝓpter eādē rationē que prius tacta fuit. **C. Ad prī. principalē** ¶ Ad rōes vtriuſq partis reſpondendū eſt ꝙ licet alique earū ſint ad vnā cōcluſionē: nō tamē eam efficaciter ꝓbant. Prima eñ ratio ꝓbat ꝙ vnū euiternū nō ſit menſura aliorū per ſe et directe ſicut cauſa. Ad talē eñ mēſurā dependet mēſurabile: ſed nō ꝓbat quin ſit mēſura indirecte ⁊ cōparatiue ſicut primū in aliquo genere vt patet ex dictis in corpore ſolutionis. **D. Ad ſcōm** Ad ſcōm dicendū ꝙ accidit tēpori vt eſt menſura tēporalium ꝙ ſit in aliquo euiterno. Si eñ celū eſſet corruptibile et vniformiter moueret̄ vt modo: motus eius eſſet menſura aliorū motuum ſicut nunc eſt: verū eſt ꝙ ad hoc vt talis motus duret et coexiſtat omnibꝰ motibus mēſurabilibus qui poſſunt ſibi inuicē ſuccedere in infinitū oportet ſubiectū eius nō eſſe corruptibile ſed euiternū. primū poteſt in omnibꝰ euiternis coexiſtere: ꝓpter qđ nō oportet ex iſta cauſa ꝙ euum menſurans oīa euiterna ſit in aliquo ſubiecto tranſcendēte genus euiternorū. **E. Ad tertiū** Ad tertium dicendū ꝙ cū euum per ſe reſpiciat durationē eſſe naturalis nihil ꝓhibet malū angelū ſi ſit ſupremus in gradu nature eſſe menſurā aliorū niſi aliud obuiaret. **F. Ad rōem in oppoſi.** ¶ Ad argumentū alterius partis dicendū ꝙ nō eſt ſimile de tēpore reſpectu motuū: et euo reſpectu durationis euiternorū. Primus eñ motus cū quo tēpus eſt realiter idē eſt vniformior et ſimplicior et notior omnibꝰ motibꝰ ſub ipſo: etiā omes alij motus accipiūt terminū ſue durationis in ante et poſt: vel ſm totū: vt motus qui ſunt in rebus generabilibus et corruptibilibus: vel ſm partē vt motus inferiorū orbium qui ſm ſui totalitatē nō menſurant̄: cū non habeant terminū motus: etiam primus natus eſt certificare quantitatē aliorū per modū adequationis et replicationis inquantū aliqua pars eius adequatur alicui parti alterius motus et replicata reddit totū. Et ideo omnes conditiones menſure et menſurabilis reperiuntur in tempore et in primo motu reſpectu aliorū motuū: ꝓpter qđ merito eſt vnum tempus qđ menſurat omnia temporalia. Non ſic eſt de duratione primi euiterni reſpectu aliorum: immo fere omnes conditiones deficiunt: vt patuit in ratione poſitionis: ideo ⁊c.

Queſtio Sexta.

Vtrum eſſe rei generabilis et corruptibilis menſuretur tempore.

G. Queſt. vj. OCcaſione prædictorum quæritur vtrū eſſe rei generabilis ⁊ corruptibilis menſuretur tēpore. **Arg. pro** Et arguit̄ ꝙ non: quia tempus eſt menſura ſucceſſiuorū: ſed in eſſe rei generabilis et corruptibilis nō eſt ſucceſſio: ergo ⁊c. **In oppo.** ¶ In cōtrariū arguitur: quia eſſe rei corruptibilis non menſuratur eternitate (cū illa ſoli deo cōueniat) nec euo cum ſit corruptibile: **H. Reſpōſio ad q̄ſtio.** ergo per locū a ſufficienti diuiſione vt videtur mēſuratur tempore. ¶ Reſponſio. Ad euidentiā huius queſtionis ſciendū ꝙ illa que dicūtur menſurari reſpiciunt duplicem quantitatē: vnam qua ſunt quanta formaliter in ſe. Aliam extrinſecā per quā menſurant̄ extrinſece: et denominātur denominatione extrinſeca: verbi gratia, pānus qui menſurat̄ ad vlnā reſpicit quātitatē qua formaliter eſt quantus. **I.** Itē reſpicit quantitatē vlne qua menſuratur extrinſece. Et ſimiliter eſt de duratione in re prout duratio accipitur in ratione quāti. Verbi gratia: calefactio vel frigefactio que ſunt quedā alterationes inferiorū corporum habent quandā quantitatē intrinſecam que formaliter dicitur duratio earū tanta circūſcripto quocūq alio extrinſeco: et ꝑter hanc reſpiciunt quātitatē extrinſecā: ſcꝫ quantitatē motus primi mobilis ſm quā menſurant̄ menſuratione extrinſeca: et ſm hanc denominationē dicuntur diurne vel menſales vel annuales et ſic de alijs. Hoc ergo premiſſo circa hanc q̄ſtionem ſunt faciēda duo principaliter. Primū eſt videre de quātitate intrinſeca talis eſſe ſubſtātie corporalis: vtrū: ſcꝫ quātitas eius ſit ſucceſſiua an nō et que ſit illa ſiue ſit ſucceſſiua ſiue nō. Scōm eſt videre de quātitate extriſeca et de mēſura extriſeca talis eē. **K. Primus articulus.** ¶ Quātū ad primū ſciēdū ꝙ in gn̄abili eſt duplex duratio quedā ſucceſſiua: ⁊ quedā nō: ſicut motus. Nō ſucceſſiua aūt ſunt quattuor: ſcꝫ eternitas / euū / nūc tēporis diſcreti / et nūc tēporis cōtinui. Duratio autē ſucceſſiua diuidit̄ in duas: ſcꝫ cōtinuā ⁊ diſcretam. differētie aūt inter durationē ſucceſſiuā ⁊ nō ſucceſſiuā facile patet de ſe: qꝛ ex hoc ipſo differūt: ꝙ vna ex natura ſua habet ſucceſſionē intrinſece: alia vero nō. Dico autē ex natura ſua: qꝛ ſi aliq̇d ſuccedit alteri ꝑ accidēs ⁊ nō ex natura ſua tali nō cōuenit ꝑ ſe duratio ſucceſſiua: vt ſi (verbi gratia) exiſtēte aliquo quāto ſuꝑueniat albedo inter quātitatē ⁊ albedinē nō eſt ꝑ ſe ſucceſſio: qꝛ cꝫtū eſt de ſe ſimul poſſunt ſtare ſm eſſe ⁊ fieri. Dico aūt intrinſece: qꝛ ſucceſſio idiuiſibilis q̄ i ſe nullā hꝫ ſucceſſionē intriſece pōt coexiſtere alicui duratiōi ſucceſſiue: ſicut eternitas coexiſtit toti tēpori: et nūc tēporis diſcreti pōt coexiſtere tēpori cōtinuo. **L.** Differētia vero inter ſucceſſionē cōtinuā ⁊ diſcretā eſt: ꝙ ſucceſſio cōtinua cōſiſtit in ſucceſſione eiuſdē actus numero. Et hoc vocat̄ ꝓprie loquēdo motus cuius duratio eſt ſucceſſiua et cōtinua que pertinet ad tēpus cōtinuū: Duratio autē ſucceſſiua diſcreta conſiſtit in receptione ſuc-

ſucceſſiua diuerſoꝝ actuū in cōpoſitiōe circa idem
ſubiectū quoꝝ vnuſquiſq; eſt indiuiſibilis (ſicut pa
tet in actib⁹ intelligēdi quoꝝ vn⁹ ſuccedit alteri) q̄
libet tamē in ſe eſt indiuiſibilis. Et iſta duratio ꝑti
net ad tēpus diſcretū ſolū: nec eſt ibi ponēda quāti
tas ſolū diſcreta q̄ eſt numer⁹ ſi talis quātitas ſit in
talib⁹ actib⁹: ſed etiā ibi ponēda eſt quātitas diſcre
ta q̄ eſt tēpus: qꝛ nō ſolūmodo eſt ibi dare plura qꝛ
duo act⁹ ſunt plures q̄ᷓ vn⁹ ⁊ tres q̄ᷓ duo. Sed ē eti
am ibi dare plus ⁊ min⁹ durare qḋ ꝑtinet ad tēpus
M. Durationes aūt nō ſucceſſiue differūt ſic: qꝛ eterni=
tas ⁊ euū de quoꝝ differētia ad inuicē nō opoꝛtet
modo loqui: differūt a nūc tēpis diſcreti vel cōtinui:
quia in eternitate ⁊ euo nō ſolūmodo nō ē intrinſe
ce aliqua ſucceſſio ꝯtinua vel diſcreta: ſed neq; etiā
ibi eſt aliqḋ indiuiſibile ſuccedēs alteri: nec aliqḋ in
diuiſibile terminās ſucceſſionē: qꝛ talia nō ſunt niſi
in illis que circa idem ſubiectū habēt eſſe: et ſunt in
cōpoſſibilia ſimul eē in illo vel ſaltem aliqḋ vnū cō
tinuū ſucceſſiuū cuius indiuiſibile eſt terminus illi⁹
cōtinui ſucceſſiui. Dico autē in illis que habent fieri
circa idem: qꝛ illa que fiunt in diuerſis ſubiectis nō
habent ſucceſſionē per ſe loquēdo: ſed quia ſimul
poſſunt eē ⁊ fieri. Dico autē incōpoſſibilia circa idē
qꝛ illa q̄ ſunt cōpoſſibilia circa idē ſubiectū nō habēt
ꝑ ſe ſucceſſionē cū ſe cōpatiātur ſimul in eſſe ⁊ in fieri
ſicut dictū eſt de quātitate ⁊ albedine: quātū ad nūc
tēpoꝛis cōtinui ſatis patet ꝙ ſe habet vt terminus
cōtinui ſucceſſiui: in eternitate vero ⁊ euo nihil tale
poteſt eſſe: qꝛ actus cuius duratio eſt eternitas vel
euum: aut non eſt in ſubiecto aut nō eſt poſſibile ꝙ
in eodē ſubiecto actus oppoſitus ſuccedat: nec ibi
eſt aliquid indiuiſibile qḋ ſit terminus cōtinui ſuc=
N. ceſſiui. Ex quo patet ꝙ eſſe ſubſtātie generabilis et
coꝛruptibilis ſiue quantū ad eſſe forme in materia:
ſiue quantū ad eſſe cōpoſiti qḋ habet a foꝛma ha=
bet durationē nunc tēpoꝛis diſcreti. Qḋ patet du=
pliciter. Primo per locū a diuiſiōe ſic: qꝛ opoꝛtet ꝙ
tali eſſe coꝛreſpondeat vel eternitas vel euum vel
ſucceſſio cōtinua vel diſcreta vel nunc tēpoꝛis con
tinui ſucceſſiui vel nunc ſucceſſiuū diſcreti. Nō eter
nitas nec euū (vt de ſe patet) nec etiā duratio ſucceſ
ſiua cōtinua vel diſcreta: qꝛ in tali actu vno non eſt
aliqua ſucceſſio: nec etiā poteſt coꝛreſpondere nūc
tēpoꝛis cōtinui: qꝛ id cui per ſe coꝛreſpondet nunc
tēpoꝛis cōtinui nō poteſt coexiſtere cōtinuo ſucceſ
ſiuo ſicut tēpoꝛi (vt de ſe patet) relinquitur ergo ꝙ ei
coꝛreſpondeat nunc tēpoꝛis diſcrete ſucceſſionis.
O. Scḋo hoc idē ꝓbatur ex rōne tēpoꝛis ſiue ſucceſſio=
nis diſcrete: qꝛ illud nunc reſpicit illḋ qḋ in ſe eſt in=
diuiſibile et eius ſuſceptio cum natū eſt aliud ſuc=
cedere in eodē: et ip̄m etiā natū eſt ſuccedere alte=
ri: ſed talis actus eſt actus ſubſtātie generabilis et
coꝛruptibilis: ergo ⁊c. Maioꝛ patet ex rōne nunc tēpo=
ris diſcreti. Minoꝛ etiā patet quātū ad ſuas tres ꝑ=
tes. Et primo quātū ad hanc (ſcȝ ꝙ in ipſo eſſe ſub=
ſtantie generabilis ⁊ coꝛruptibilis non eſt ſucceſſio
aliqua: qꝛ hoc null⁹ ponit: nec etiā in eius ſuſceptio
ne: qꝛ introductio foꝛme ſubſtātialis eſt in inſtanti
et etiā poteſt ſuccedere aliud indiuiſibile incōpoſſi
bile cū eo circa idē: qꝛ vna foꝛma ſubſtātialis in ea=
dē materia ſuccedit alteri: et ei ē incōpoſſibilis: ergo ⁊c.
Et ſic patet primū: hoꝝ autē aliqua dicta ſunt aſſer
tiue: aliqua autē tantū recitatiue ſm opinionē q̄ cōi
ter currere ꝯſueuit: videlȝ ꝙ nūc tēpoꝛis vel muta=

tū eſſe in motu ſit aliqḋ indiuiſibile poſitiuū in mo=
tu vel tēpoꝛe: hoc enī nō eſt verū ſicut in p̄cedētib⁹
ꝓbatū eſt: ſȝ eſt ſola fictio imaginatiōis. ¶ Quātū P.
ad ſm principale. ſ. q̄ᷓtū ad mēſurā extriſecā talis eē Secūd⁹
Dicit quidā ꝙ reſpectu durationis rerū coꝛruptibi articulus.
liū eſt dare mēſurā extrinſecā vnigeneā. Qḋ ꝓbatur Pri. opi.
primo ſic: cui ꝯuenit ꝑ ſe durare ꝯuenit paſſio dura Pri. ꝓba.
tionis: ſed oībus talib⁹ actib⁹ ꝯuenit ꝑ ſe durare: ergo
eis cōuenit paſſio durationis. Sed vna paſſio du=
rationis eſt durare tantū vel quātū: ergo iſtud cōpetit
oībus talib⁹ actibus: ſed cui cōpetit tātū vel q̄ᷓtum
ei cōpetit cōmenſuratio q̄ eſt paſſio quātitatis: ergo ⁊c.
Scḋo ſic: tēpus diſcretū eſt quātitas ſucceſſiua: ſȝ Secū. ꝓ.
oīa quanta habēt cōmenſurationē cū ipſa ſit paſſio
quātitatis: ergo ⁊c. Et cōfirmatur: qꝛ quātitates ꝑmanē
tes oēs habēt inter ſe cōmenſurationē ſm quā dr̄ Cōfirma.
vna maioꝛ altera vel minoꝛ vel equalis: ergo et quāti
tates ſucceſſiue: vt ille q̄ ꝑtinēt ad tēpus cōtinuum
vel diſcretū. Propter qḋ dicūt iſti ꝙ in p̄dictis de qb⁹ Q.
eſt q̄ſtio eſt dare vnā menſurā vnigeneā reſpectu Declara.
oīm alioꝝ: addūt tamē ꝙ in iſtis eſt triplex cōpara p̄di. opi.
tio. Una eſt vni⁹ indiuiſibilis ad aliud indiuiſibile
Alia ipſi⁹ quāti diſcreti ad ꝑtes ſuas (id eſt ad nūc
ex qb⁹ cōponitur. Tertia eſt vni⁹ ſucceſſionis diſcre
te ad aliā ſucceſſionē diſcretā. In prima cōparatio
tione eſt talis cōmenſuratio: ſicut eſt inter euiterna
inquātū coꝝ durationes ſunt indiuiſibiles. In ſcḋa
vero cōparatiōe eſt talis cōmenſuratio quodāmo=
do ſicut menſuratur numer⁹ per vnitatē: qꝛ illud nūc
aliquotiēs ſumptū reddit totū diſcretū: ſȝ hoc tamē
differt inter numeꝝ abſolute acceptū ⁊ tēpus diſcre
tū: qꝛ quātū ad numerū ꝑtinet attenditur ꝙ ſint plu=
res vel pauciores vnitates: quātū vero ꝑtinet ad
tēpus diſcretū nō ſolū attenditur ꝙ ſint plura vel pau
cioꝛa nunc: ſed etiā ꝙ ſm ea cōtingat plus vel mi=
nus durare. Scḋm autē tertiā cōparationē eſt ibi
ſimilis cōmenſuratio ſicut eſt inter ſucceſſiōes diuer=
ſoꝝ motuū niſi qꝛ in hoc differt ꝙ in motib⁹ eſt ſuc
ceſſio continua: in iſtis vero eſt ſucceſſio diſcreta.
Iſtud aūt nō videtur ſufficiēter dictū: quia ſi eſt vna R.
mēſura extrinſeca ⁊ vnigenea oīm gn̄abiliū ⁊ coꝛru Impꝛo.
ptibiliū (vt iſti dicūt) rōnabile eſſet ꝙ illa noīaretur vt p̄di. opi.
ſciretur q̄ eſt: ſicut phūs .iiij. phiſicoꝝ noīat primū mo
tū eſſe mēſurā oīm alioꝝ motuū. Cū quo p̄io mo
tu tēpus cōtinuū qḋ eſt mēſura oīm iferioꝝ motuū
eſt idē realiter: hoc aūt ipſi nō faciunt. Itē ſi eſt vna Item.
aut eſt vna nūero aut ſolū vna ſm ſpēm. Si ē vna
nūero puta duratio vni⁹ rei nūero: ſequitur ꝙ mēſu=
ra frequēter mutabitur: qꝛ oīe coꝛruptibile cito deſi=
cit et ꝑ cōſequēs deſinit eſſe mēſura: ꝓpter qḋ alia
carebūt mēſura qḋ eſt cōtra eos. Aut de nouo ha=
bebūt aliā rem coꝛruptibilē ꝓ mēſura. Et illa coꝛru
pta aliā: et ſic ſemꝑ. qḋ eſt abſurdū: tum qꝛ non oīa
coꝛruptibilia eiuſdē ſpēi ſunt equalis durationis:
et ſic mēſura erit incerta: qḋ eſt cōtra rōem mēſure
que debet eſſe certa: et ꝑ ipſam debēt alia certificari
tum: qꝛ iam nō erit vna mēſura numero ſed plures
ſaltē ſucceſſiue. Si vero mēſura nō ſit vna nūero:
ſed ſolū ſm ſpeciem ⁊ plures ſm numerum ſimul
cum ſpecies non habeat eſſe reale niſi per indiui=
dua: nec per conſequens realiter menſurare: tunc
omnia indiuidua ſpeciei eiuſdem erunt menſura
alioꝝ coꝛruptibiliū. Non enī apparet quare quedā
ſint mēſura: et q̄dā nō: ſed rōne ſpeciei cōpetit eis
eſſe menſurā: hoc autē eſt manifeſtū incōueniens.

A. Primo: qꝛ cōtra rōem mēſure eſt pluralitas. Se-
cūdo: qꝛ nō oīa indiuidua eiuſdē ſpeciei ſunt equa
lis durationis: et ita ſi qdlibet eſſet mēſura ſequeret
ꝙ mēſura eſt varia: et ꝑ cōſequēs incerta: qd eſt cō
tra rōem menſure. Tertio: qꝛ duratio cuiuſlibet in
diuidui corruptibilis eſt ignota et incerta: et ideo ſi
ue omnia indiuidua ponant eſſe menſura ſiue plu
ra ſiue vnū totū eſt incertū et cōtra rōem menſure.
Itē ſi per vnū corruptibile mēſurat eē omniū alio-
rū corruptibiliū aut illud eſt ſupreme ſpeciei q̄ eſt hu
mana: aut infime ſicut eſt elemētalis. Et maxime
terra: vel alicuiꝰ ex medijs ſpeciebꝰ. Et q̄cq̄d iſtoꝝ
dicetur nō poterit oſtēdi qualiter ꝑ qdcūqꝫ iſtoꝝ poſ
ſit notari duratio ⁊ quantitas durationis aliorum.
B. Cōparatio etiā quā faciūt nō eſt bona. Qd eīn pri
mo dicūt ꝙ ꝯparatio eſt vniꝰ rei corruptibilis ad eē
alterius. eſt ſicut cōparatio vnius euiterni ad aliud
euiternū: cōtra eos eſt: qꝛ vnū euiternū nō menſu-
ratur ꝑ aliud: vt patet ex p̄cedēte q̄ſtione. Et dato
ꝙ menſuraret adhuc nō eſt ſile: qꝛ oīm euiternoꝝ
ſm naturā eſt eadē duratio. Et ideo qdlibet durat
q̄tū aliud: ſed inter corruptibilia nō eſt ſic. Qd etiā
C. dicūt ſcdo ꝙ eſſe vniꝰ rei corruptibilis vel nūc tēpo
ris diſcreti eſt mēſura ſucceſſionis corruptibiliū vel
nunc tēporis diſcreti ſicut menſurat numerꝰ ꝑ vni
tatē. nō valet: qꝛ vnitas aliquotiēs ſumpta reddit
p̄ciſe totū numerū: et ſic menſurat ipm. Sed vniꝰ
rei corruptibilis duratio quotienſcūqꝫ ſūpta nō red
dit p̄ciſe durationes aliorū niſi quātū ad numerū:
nec hoc facit aliqua duratio rōne rei cuius eſt: ſed
rōne qua eſt. Et vnitas replicata reddit numerum
durationū: ſed quātū ad quātitatē durationū nihil
tale eſt ibi: qꝛ nō tātū durat eſſe vniꝰ rei corruptibi
lis quātū eſſe alterius: Et ideo replicatio vniꝰ p̄ci-
ſe non reddit oēs durationes aliarū: ſed vel exce-
dit vel deficit. Et talis exceſſus vel defectꝰ nō pōt
menſurari ex rōne durationis vniꝰ rei corruptibilis:
nec ſm ſe nec ſm aliquā ꝑtem ſui. Nō ſm ſe ex quo
eſt ibi exceſſus vel defectꝰ ex eius replicatiōe. Nec
ſm ꝑtem ſui: qꝛ eē talis rei nō habet ſm ſe ꝑtem et
ꝑtem: ſed eſt totū ſimul duratione: ꝓpter qd opor
tet ꝙ mēſura taliū aliunde accipiat. Scda cōpara-
tio eſt clare falſa quantū ad rōem menſure ⁊ men-
ſurati: qꝛ inter motus cōtinuos eſt dare vnū motū
diurnū cuius duratio eſt notior ⁊ certior: et ꝑ eū vel
aliquā eius ꝑtem certificamur de duratione alioꝝ.
D. Nō ſic autē eſt in ſucceſſiōe diſcreta: nec aliqs hoc
Opinio hactenus aſſignauit: nec aſſignare pōt. Dicēdū g̃
doctoris. ꝙ duratio rei corruptibilis vel ſucceſſionis forma-
rū corporaliū circa eandē materiā nō habet menſu
ram extrinſecā vnigeneā. Cuius ratio eſt: qꝛ illud
qd nō eſt realiter q̄tū: ſed ſolū ſm rōem ꝓut coex-
iſtit alicui realiter quāto habet menſurā ſue quāti-
tatis ſm rōem ab eo qd eſt quantū ſm rem vel eā-
dem cū ipſo: qꝛ cū quātitas rōnis ſumat totaliter a
quātitate reali cui coexiſtit videt ꝙ mēſuret ꝑ eaꝫ
vel ſaltē habet eandē menſurā cū ea: qꝛ vna dicit
tāta ſm rōem quāta eſt alia ſm rem: vnde vel vna
eſt menſura alterius vel ambe habēt eandē menſu
rā. Sed eſſe rei corruptibilis et duratio eiꝰ nō ſunt
quāta ſed extenſa ſm rem: ſed ſolū ſm rōem ꝓut
coexiſtunt alicui durationi quante et extenſe (puta
motui) ergo habet ipſum pro menſura vel eandē
menſuram cū ipſa: puta tempus. Et huic conſentit
expreſſe Ariſtoteles. iiij. phiſicoꝝ: vbi dicit ſic: que
cūqꝫ generabilia ⁊ corruptibilia ſunt oīno et que ali

quādo ſunt: aliquādo autē nō ſunt neceſſe eſt in tē
pore eſſe. Eſt eīn quoddā tempus plus qd excellit
eſſe ipſorū et menſurat ſubſtantiā: huic etiā alludit
cōmunis modus loquēdi concors modo loquendi
ſacre ſcripture: vtrobiqꝫ eīn dicit ⁊ ſcribit ꝙ talis pu
ta Adam vel quicūqꝫ alius vixit tot annis: et mor-
tuus eſt ita qd viuere qd eſt viuentū generabiliū
et corruptibiliū menſurat diebus mēſibus et annis
que ſunt ꝑtes tēporis cōtinui. Et ſic patet ꝙ menſu
ra extrinſeca durationis eſſe rerū generabiliū ⁊ cor
ruptibiliū non eſt tēpus diſcretū nec nunc eius: ſed E.
tēpus continuū cui coexiſtit. ¶ Ad rōnes alterius Ad pri.
opinionis Reſpōdendū eſt ad primā: qꝛ paſſio du p̄di. opi.
rationis realiter quāte ⁊ extenſe qualis eſt duratio
ſucceſſiua et cōtinua eſt durare tantū vel quantum
Et omnia talia habent menſurā vnigeneā que eſt
motus primus ſeu tēpus: durationi aūt que nō eſt
ſm rem quāta vel extenſa: ſed ſolū ſm rationē: qꝛ
coexiſtit durationi quante et extēſe nō cōuenit ſm
ſe nec per ſe durare tantū vel quantū: nec per cōſe-
quens habet menſuram ſibi vnigeneā per quā mē
ſuretur eſſe tanta vel maior vel minor: qꝛ nihil ho-
rū cōuenit ei ſm ſe: ſed ſolū ſm coexiſtentiā ad mo
tum vel ad tēpus: et tunc illud eſt mēſura eius: vel
habet eandē menſurā cū illo: qd etiā addit ꝙ illud
cui cōpetit eſſe tantū quantū eſt aliud cōpetit com-
mēſuratio. Si intelligimus ſic ꝙ vnū iſtorū ſit mē-
ſura alterius: falſum eſt: qꝛ duorum pannorū equa
lium vnus nō eſt mēſura alterius. Ad rōem eīn
menſure nō ſufficit ꝙ equet quātitati alterius: ſed
requiritur ꝙ ſit aliquid certius et notius: ⁊ ꝙ ꝑ ipm
certificemur de quātitate menſurati: vnde dato ꝙ
eſſe duorum corruptibiliū equaretur in duratione
non tamen propter hoc vnum eſſet menſura alte-
rius vel econuerſo niſi per vnum eorum tanqꝫ per
aliud notius certificaremur de duratione alterius
qd nō contingit inuenire inter corruptibilia (vt pri- F.
us deductum fuit). ¶ Ad ſecūdum dicendum ꝙ Ad ſcdm
tempus diſcretum eſt quantitas: et habet menſu-
ram ad modum numeri: quia plures ſunt duratio-
nes plurium corruptibilium q̄ꝫ vnius: et hec plura-
litas menſuratur vnitate ſicut et numerus: ſed nō
habet aliam menſuram durationis ſm ſe: nec ra-
tione ſuarum partium niſi ſm coexiſtentiā ad ali-
quā durationem quantam et extenſam. Et tunc G.
habet eandem menſuram cum ipſa puta tempus Ad cōfir
continuum: vt dictum fuit. Confirmatio autem mationē.
que additur eſt magis ad oppoſitum q̄ꝫ ad propo
ſitum: quia quantitas diſcreta permanens non ha
bet menſuram niſi vnitatē cuius replicatione men
ſuratur totus numerus: et idem eſt de quantitate
diſcreta ſucceſſiua: quia permanens et ſucceſſiuuꝫ
in diſcretis vt diſcreta ſunt non habēt diuerſas mē
ſuras ſicut enim menſuratur vnitate centenarius H.
lapidum: ſic centenarius intellectionum ſibi inui- Ad pri.
cem ſuccedentiū. ¶ Ad rationem principalem di- principalē
cendum ꝙ tempus continuum eſt per ſe menſura
ſucceſſiuorū continuorum: per accidens autē men
ſurat ea que ſucceſſiuis coexiſtunt quoruꝫ initium
et finis extenduntur tempore: et ſic eſſe generabi- I.
lium et corruptibilium menſuratur tempore: vt pa
tet quarto phiſicorum. Argumentum in oppo- Ad rōem
ſitum concedatur propter concluſionē q̄uis ex for in oppoſi.
ma arguendi procedat ab inſufficienti.

Sequitur diſtinctio Tertia

Sententia Tertiæ diſtinctionis in generali & ſpeciali.

R. Sentētia in gñali.

Ecce oſtenſum eſt. Superius magiſter determinauit de tpe ⁊ loco creatiōis angeloꝝ: hic vero determinat de cō ditionib⁹ ipoꝝ. Et diuidit in tres ptes. Primo determinat eoꝝ ꝯditionē ꝗtū ad ea q̄ in creatione receperūt. Scdo quātū ad ꝯuerſionē et auerſionē poſtea aſſecutā. Tertio quātū ad ordines et officia. Scda ibi: In princi. v. diſt. poſt hoc ꝯſideratio. Tertia in principio. ix. di. ib. i. Poſt p̄dicta. Prima diuidit in tres. Primo determinat eoꝝ ꝯditionē vel qualitatē quātū ad dona naturalia. Scdo ꝗtū ad dona gratuita. Tertio quantū ad dona ꝑfecta. Scda ibi: Illō q̄ꝫ inueſtigatiōe. Tertia in princi. iiij. diſt. ibi: Poſt hoc vidēdū. Prima ps diuidit in duas ptes. Primo ꝓponit q̄lia naturalia angeli receperūt. Scdo ꝯparat eos ad inuicē ꝗtū ad dona recepta. Scda ibi: Hic aūt ꝯſiderādū. Et iſta ſcda diuidit in quattuor ptes. Primo ꝯparat eos ad inuicē ſm differentiā: declarādo ꝑ ſile. Scdo remouet q̄dā dubiū. Tertio ꝯparat eos ad inuicē ſ3 cōuenientiā. Quarto excuſat ſe a ꝑfecta determinatiōe. Scda incipit ibi: Et ſicut differēs vigor. Tertia: et ſicut in p̄dictis angeli differebāt. Quarta ibi: Has diſtinctiones. Illa ps q̄ incipit ibi: Illud quoq3 inueſtigatione dignū habet in qua determinat eoꝝ q̄litatē vel cōditionē: ꝗtū ad gratuita diuidit in tres. Adiecit⁹ euidētiā ſciēdū eſt ꝙ gratia tria facit: reddit bonā voluntatē: illuminat intellectū: et elicit dilectionis actū. Et ꝓpt hoc iſta ps diuidit in tres ptes. Primo determinat de bonitate ⁊ malitia angeloꝝ. Scdo de ipoꝝ cognitione. Tertio de ipſoꝝ dilectione. Scda incipit: Hic inquiri ſolet. Tertia ſolet aūt inquiri. Prima in tres diuidit. Primo mouet q̄ſtionē. Scdo tangit circa hāc vnā opinionē et ipam auctoritatib⁹ cōfirmat. Tertio ponit aliā opinionē. Scda incipit ibi: Putauerūt em̄ q̄dā. Tertia: alijs autē videt. Et hec tertia diuidit in quattuor ptes. Primo mouet opinionē. Scdo ꝯfirmat eā. Tertio docet quō auctoritates cōtrarie ſoluantur. Quarto hāc opinionē ꝯfirmatā cōcludit. Scda ibi Et ad hoc cōfirmandū. Tertia ibi: Ideoq3 Aug.

L. Quarta: ex p̄dictis igit. Hec eſt diuiſio in generali

Sentētia in ſpeciali. ¶ In ſpāli ſic procedit magr̄: et ꝓponit prio ꝙ quattuor circa qualitatē angeloꝝ ſunt cōſiderāda q̄ acceperūt in principio: ſc3 eſſentie ſimplicitas: diſtinctio ꝑſonalis: vigor cognitionis: et libertas arbitrij. Prima duo ꝑtinēt ad ſubſtātiā. Tertiū ad formā. Quartū ad poteſtatē. Poſtea dicit ꝙ differētē habēt ſimplicitatē et differentē cognitionē ſm magis et minus: ſicut em̄ quedā corpora digniorē formā et eſſentiā receperūt ꝗ̄ alia: ſic et quidā angeli ſimpliciorē ⁊ ꝑſpicaciorē cognitionem habēt ꝗ̄ alij. Deinde dicit ꝙ ſicut differētē naturā acceperūt: ſic ſequit in eis differens cognitio et differētia liberi arbitrij ſm magis ⁊ minus: nulla ſuperfluitas in natura: nulla ignorantia in intellectu: nulla neceſſitas in eoꝝ libero arbitrio intelligat. Poſtea dicit ꝙ oēs cōueniūt in natura ⁊ ſimplicitate: in generabilitate ⁊ corruptibilitate. Ultimo dicit ꝙ eoꝝ diſtinctiones ſolus ipſe cōprehendit qui eos creauit. Deinde ꝓponit primo vtrum angeli ſint creati boni an mali. Et vtrū aliqua mora fuit inter creationē eorum et lapſum. Deinde ponit vnā opinionē quorundam circa hoc dicentiū angelos malos creatos et nullā morā fuiſſe inter creationē ⁊ lapſum: et hoc confirmāt cū auctoritate domini dicētis in Jo. diabolum fuiſſe homicidā ab initio: et ꝙ in veritate non ſtetit auctoritate Job qui dicit diabolū eſſe initiū figmēti dei ad illudendū ei: qui etiā dicit angelos q̄ ꝑſtiterūt fuiſſe creatos ꝑfectos ⁊ bonos: quoꝝ vtrūq3 cōfirmat auctoritate Aug. Poſtea ponit cōtrariam opinionē q̄ dicit angelos creatos fuiſſe bonos ⁊ iuſtos quātū ad carentiā culpe. Sed in bono iuſtitie per gratiā nō cōfirmatos: et aliquā morā fuiſſe inter creationē ⁊ lapſum. Deinde hanc opinionē ꝯfirmat auctoritate Aug. ſup Gen̄. qui facit talē rōem: q2 a creatore optimo nō potuit mala creatura fieri: ꝙ ſi malū angelū feciſſet deus in eo malitiā nō puniret: nec feciſſet oia valde bona. Poſtea ſoluit cōtrarias auctoritates dicēs: ꝙ diabolus dicit figmētum: q2 p̄uidit deus ipm lapſum: et ordinauit ꝗta bona ex malitia ipſius bonis ſecuta ſunt: q2 ipſi ex eius tēptatione ꝑficiūt. Subdit etiā ꝙ diabolus dicit in veritate nō ſtetiſſe: q2 a veritate cecidit a qua nō cecidiſſet ſi malus creat⁹ fuiſſet: fuit em̄ creatus bonus ab initio ſed ſtatim poſt initiū tēporis apoſtatauit et ſe ipm occidit. Uel dicit diabol⁹ homicida ab initio creatiōis hois ꝙ per inuidiā fallacit ſeducendo occidit. Et hanc opinionē cōfirmat ꝑ auctoritatē Auge. Deinde poſt iſtā opinionē ſic cōfirmatā cōcludit dicēs ꝙ angeli ab initio cognouerūt dominū ⁊ ſe et creaturas et aliquā notitia3 boni et mali habuerūt. Ultimo autē dicit qualē dilectionē habuerunt dicēs: ꝙ naturali dilectione deum et ſe dilegebant: nō tamē meritorie: qđ a multis nō tenetur. Et in hoc terminatur ſentētia in ſpeciali.

Utrum angeli ſint compoſiti ex materia & forma. Queſtio Prima.

Circa diſtinctioné iſtā q̄rūtur quattuor. Primū eſt de angeloꝝ ſimplicitate. Scdm eſt de eoꝝ ꝑſonalitate ſeu indiuiſione. Tertium eſt de eorum multitudine. Quartū eſt de eorum cognitione. M. Quantum ad primū querītur vtrū angeli ſint cōpoſiti ex materia ⁊ forma. Que. pri. Et arguit ꝙ ſic: q2 ſubſtātia diuidit in materiā ⁊ formā ⁊ ꝯpoſitū: ſed angel⁹ nō eſt materia: q2 eēt ſolū potētia. Nec forma cū illa ſit altera ps cōpoſiti: ḡ eſt cōpoſit⁹. Arg. pri. Itē illud qđ eſt in gn̄e per ſe eſt totū cōpoſitū (q2 materia ⁊ forma nō ſunt in genere niſi ꝑ reductionē) ſed angelus eſt ꝑ ſe in genere: ḡ eſt cōpoſit⁹. Arg. ſcd. Itē Aug. dicit in lib. de mirabilibus ſacre ſcripture ꝙ deus oīpotēs ex informi materia quā pri⁹ de nihilo cōdidit cunctarū reꝝ ſenſibiliū ⁊ inſenſibiliū intellectu carentiū ſpecies multiformes diuiſit: ḡ materia eſt in cūctis creaturis: ergo ⁊ i angelis. Arg. iij. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Dio. iiij. di. de. no. ꝙ angeli ſunt oīno imateriales ⁊ incorporales. In oppo. Et Boeti⁹ in lib. de duab⁹ naturis: q2 natura incorporee ſubſtātie nullius innitit matie fundamento. Cōſtat autē ꝙ angel⁹ eſt nature incorporee ꝗre ⁊c. ¶ Reſpōſio. Circa q̄ſtionē vidēda ſunt duo. Primū eſt vtrū angel⁹ ſit cōpoſit⁹ ex genere ⁊ forma. Scdm eſt vtrū ſit ꝯpoſit⁹ ex matia ⁊ differētia. N. Reſpōſio ad q̄ſtio. Primus articulus. ¶ Quantum ad primum probant aliqui angelum non eſſe compoſitum ex materia et forma dupliciter. Pri. opi. rōe. Prima ſumit ex ꝯditiōe operatiōis. Et eſt talis:

illud cuiꝰ ꝓpria operatio eſt ꝑ ſe intelligere non
habet materiā partē ſui: ſed angelus eſt hmōi: ḡ
ꝛc. minoꝛ pꝫ: maioꝛ ꝓbaꝛ. ¶ Ad cuius euidentiā
ſciendū eſt ꝙ ſubſtāne materiali nō ꝯuenit intelli
gere nō ſolū ꝓpter ꝗtitatē: ſed ꝓpter potentiali=
tatem ꝛ impfectionē materie: qḋ ex hoc pꝫ qꝛ i coꝛ
poꝛibꝰ ſiue in coꝛporalibꝰ ſubiectis illud qḋ eſt ma
gis materiale ꝛ impfectū ꝛ potentiale magis ē re=
motum a cognitōe: vnde coꝛpoꝛa inaīata: vel in=
ſenſibilia nō poſſunt hēre maioꝛē cognitionē pro
pter maioꝛē potentialitatē ꝛ materialitatē. Ex ꝗ
poteſt accipi maioꝛ iſta ꝙ illud cui ꝯuenit nobilioꝛ
modus cognoſcendi qui pōt eſſe oꝫ oīno eē liberꝫ
ab eo quod eſt pura potētia ꝛ ab omi materia que
ſit ſimpliciter materia ꝛ pura potentialitas: ſed il=
lud cui conuenit intelligere eſt hmōi: qꝛ licet in in
telligendo ſunt diuerſi gradus: cōparando tamē
gñales modos cognoſcendi: intelligere eſt nobi=
Rō. ii. lioꝛ modꝰ quare ꝛc. ¶ Secūda rō talis eſt. anima
non hꝫ materiaꝫ partē ſui: ergo nec angelus: ꝯña
patet: qꝛ perfectioꝛ eſt angelꝰ ꝙ aīa. Añs ſuppo=
A. natur nūc qꝛ probatū fuit ſufficienter in pꝛimo lib.
Impro. diſt. viii. ¶ Iſte rōes nō ꝯcludūt. Quod patꝫ de
dictaꝝ ra. pꝛima ſic. Operatio eīn intelligendi dꝛ alicuiꝰ eſſe
dupliciter. Uno modo ſicut ſuppoſiti operantis:
Alio mō ſicut pꝛincipii elicientis: vel imediate ſuſ
cipientis. Pꝛimo mō eſt falſa maioꝛ ꝓpoſitio que
dicit ꝙ illud cuiꝰ intelligere eſt ꝓpꝛia operatio nō
hꝫ materiā partē ſui: qꝛ homo eſt qḋ intelligit ſup
poſitū cuiꝰ operatio eſt intelligere: ꝛ tñ homo ha=
bet materiā ptem ſui. Secūdo mō vera eſt qꝛ illḋ
quod ē pꝛincipiū elicitiuū: vel ſuſceptiuuꝫ actꝰ in=
telligēdi nō hꝫ materiā partē ſui: Et hec in hoīe ē
anima intellectiua cū ſua potentia. Similiter pōt
dici ꝙ angelꝰ eſt illud cuius operatio eſt intellige
re vt ſuppoſiti operantis. Et ob hoc nō oꝫ ꝙ ſit cō
poſitus ex materia ꝛ foꝛma ſicut ꝛ homo. Sed an
gelus nō eſt pꝛincipiū elicitiuum: vel ſuſceptiuuꝫ
operatōis intelligendi ſm ſe totū: ſed foꝛma eius
B. que non hꝫ materiaꝫ partem ſui: ſicut nec aīa i ho
mine. ¶ Ad ſecūdā rōem dicendū negādo ꝯñaꝫ
Ad ra. ii. nulla eīn eſt ꝯſequētia ſic arguere pars ſpeciei nō
eſt compoſita: ergo nec ſpecies: cū ergo aīa rōna
lis ſit pars ſpeciei ꝛ non cōpleta ſpecies. Angelus
autē eſt quid cōpletū in ſpecie. nulla ꝯña eſt: ſi aīa
nō eſt cōpoſita ex materia ꝛ foꝛma ꝙ angelus nō
C. ſit compoſitꝰ eadē compoſitōe. Tenendo ḡ eanḋ
Opi. do. concluſionē pꝛobo eā dupliciter. Pꝛimo ſic. Si an
Pro. i. gelus eſt cōpoſitꝰ ex materia ꝛ foꝛma: aut illa foꝛ=
ma eſt ſeparabilis a materia: aut non: ſi ſit ſepara
bilis. angelꝰ erit coꝛpoꝛalis qḋ negaꝛ ab oībus. Si
non ſit ſeparabilꝛ. Contra. foꝛma que eſt ſeparabi
lis eſt perfectioꝛ ꝙ illa que nō eſt ſeparabilis (quia
minus dependet) Sed anima que eſt foꝛma hoīs
eſt ſeparabilis a materia: foꝛma autē angeli (vt tu
dicis) nō eſt ſeparabilis: ergo perfectioꝛ ꝛ nobilioꝛ
erit foꝛma hoīs ꝙ foꝛma angeli: ergo hō erit ꝑfe=
ctioꝛ angelo. Quia perfectio rerū menſuraꝛ ſm ꝑ
fectionem foꝛmaꝝ: hoc autē eſt inconueniens ꝗre
D. ꝛc. ¶ Secūdo ſic. illa ſubſtātia que nō hꝫ aliquā co
Pro. ii. gnitionē pꝛeter intellectiuā non indiget materia ꝗ
cunqꝫ modo: nec vt parte: nec vt ſubiecto: ſed āge
lus non poniꝛ hēre cognitionē niſi intellectiuaꝫ: ḡ
non habet materiā niſi intellectiuā: ergo nō habꝫ
materiā quocūqꝫ modo. Minoꝛ ſupponiꝛ ab oībꝰ
cōiter loquentibꝰ: ꝛ poſſet ꝓbari qꝛ nulla cognitio
ſuperioꝛ eſt intellectiua: nec eſt aliqua ea inferioꝛ
niſi ſenſitiua. Senſitiua aūt nō eſt niſi in organo
cōpoſito ex cōtrariis qḋ eſt coꝛpoꝛale: ꝛ ideo repu=
gnat angelo cū ſit incoꝛpoꝛalis: nullā ḡ cognitionē
habet angelꝰ niſi intellectiuā ꝛ hoc fuit minoꝛ. Ma
ioꝛ ꝓbaꝛ qꝛ: cum materia ſit ꝓpter foꝛmā (vt dꝛ. ii.
phi.) foꝛma nūqꝫ vniꝛ materie niſi idigeat ea quo
ad eſſe: vel quo ad operari; foꝛma autē angeli ſi ꝗ
eſſet vt pars nō indigeret materia quo ad eſſe ni=
ſi poneret angelus coꝛpoꝛalis vt pꝛius dictum eſt:
nec quo ad operari; qꝛ operatio intellectiua que ē
pꝛopꝛia angeli nō indiget materia vt ſubiecto: qꝛ
hoc mō nullū intelligere idiget materia vel coꝛpe.
Si aūt indigeret ea vt obiecto neceſſe eſſet ꝙ an=
gelus haberet aliam cognitionē inferioꝛē intelle=
ctiua per quam repꝛeſentaret ſibi ſuū obiectū: ſicut
ꝑ fantaſiaꝫ repñtaꝛ intellectui nr̃o obiectū ꝗre ꝛc.
ꝛ ſic pꝫ pꝛimū. ¶ Circa ſcḋm (.ſ. an in angelo ſit cō
poſitio ex gñe ꝛ differentia) Notandū ꝙ differt eē E.
in gñe: ꝛ eſſe cōpoſitū ex genere ꝛ dr̃a. Ad hoc eīn Arti. ii.
ꝙ aliquid ſit genꝰ: vel in genere ſufficit ꝙ ſit limi=
tatum re ꝛ rōne: Genꝰ eīn: vel eſſe in gñe impoꝛ=
tant quandā limitationē: etiā ex ſuo noīe. Unḋ deuꝫ
ꝗ eſt illimitatus re: ꝛ ens in cōi qḋ eſt illimitatū rōe
non dicimꝰ eſſe genere: nec eſſe in genere. Iſtud
autē non ſufficit ad hoc ꝙ aliquid ſit compoſitum
ex genere ꝛ dr̃a: ſed requiritur ꝙ ſit compoſitū ex
partibus facientibꝰ vnū per eſſentiam: in ſimplici=
bus ei ſiue ſubſtātiis: ſiue accidentibꝰ nō eſt ꝓpꝛie
differentia. ¶ Qḋ pꝫ pꝛimo. quia dr̃a ꝑdicatur de
ſpecie in quale ſicut apparet ex ipa rōe differentie F.
quā aſſigāt Poꝛphiriꝰ: ꝛ philoſophꝰ .v. metaphi.
Sed illud quod dicit totā rei naturā nullo mō po
teſt pꝛedicari in quale; ſed pꝛedicaꝛ in quid: ergo
differētia nō dicit totū quicquid dicit ſpecies: ſed
partem: Hoc aūt non poteſt eſſe in ſimplicibus: ḡ
in ſimplicibꝰ nō eſt dare differentiā. ¶ Secundo.
qꝛ qñ conceptꝰ ſunt eiuſdem rei ſimpliciter: ꝛ eque G.
determinati ſub indeterminato conceptu generis
qua rōe vnus eoꝝ eſſet conceptus ſpeciei: eadem
rōne ꝛ alius: ſed in ſimplicibus cōceptus ſpeciei ꝛ
differētie cōſtituētis ſpeciē (ſi qua eſſet) eſſent eiuſ
dem rei oīno: nec differrēt vt totum ꝛ pars: eſſent
etiā eque determiati: ergo qua rōe vnus eſſet con
ceptus ſpeciei: eadē rōe ꝛ alius. Et ita differētia iā
non eſſet dr̃a: ſed ſpecies quare ꝛc. ¶ Tertio quia H.
in compoſitis aliud eſt quod differt: ꝛ qḋ conſtitui
tur; ꝛ quo conſtituiꝛ: Simplicia aūt ſeipſis conſti=
tuunꝛ: ꝛ ſeipſis differūt. Cum igiꝛ dr̃a ſit qua ſpēs
ſub gñe conſtituiꝛ: ꝛ ab alia ſpecie diſtinguiꝛ: Patꝫ
ꝙ differentia in cōpoſitis hꝫ locuꝫ: nō autē in ſim=
plicibus. In huiꝰ ſignuꝫ nullus aſſignauit vnqꝫ
differentias accidentiū nec aſſignauit diffinitionē
que eſt ex genere ꝛ differentia: niſi in ſubſtantiis
cōpoſitis. Ex hoc apparet ſcḋm ꝓpoſitū .ſ. ꝙ ange
lus licet ſit in genere (qꝛ limitatus eſt re ꝛ rōe) tamē
non eſt ꝓpꝛie compoſitus ex genere ꝛ dr̃a cū ſit ſub
ſtantia ſimplex. ¶ Ad pꝛimū argumentū dicendū
ꝙ illa diuiſio ſubſtātie in materiā: foꝛmā: ꝛ cōpoſi I.
tum eſt ſubſtātie materialis ꝛ tranſmutabilis: qꝛ ꝑ Ad pꝛim
tranſmutationē illa tria innoteſcunt: materia qui= pꝛicipale.
dem vt ſubiectū: foꝛma vt terminꝰ: ꝛ compoſitum
qḋ reſultat ex hoc ꝙ per tranſmutationē foꝛma ſit
in materia. Sed ſubſtātia abſolute accepta pꝛout
cōſideraꝛ a metaphiſico nō compꝛehendiꝛ ſub illis
membris: qꝛ ē dare ſubſtātiam ſimplicē per ſe ſub=

R. ſiſtentē que nō eſt pars alteri⁹: nec ex alteris cōpo
Ad .ii. ſita vt ꝓbaṫ. xii. meta. ⁊ talis eſt angel⁹ ¶ Ad ſecū
Ad .iii. dum argumētū pꝫ per idē. ¶ Ad tertiū dicenduꝫ
ꝙ Auguſtin⁹ frequēter ſequi videṫ opinionē illo-
rum qui poſuerunt angelos hēre corpora: ⁊ ꝑ ꝯñs
oꝫ ꝙ dicat āgelos eē ꝯpoſitos ex materia ⁊ forma
nō ex intētiōe hoc aſſerendo: Sed ſm opinionem
aliorum loquendo.

Vtrum perſonalitas ſeu indiui-duatio cōpetat angelis. Queſtio .II.

L. Irca ſecundū ſic proceditur.
Que .ii. Et videṫ ꝙ perſonalitas ſeu indiuidua
Arg .i. tio nō cōpetat angelis: qꝛ forma indiui-
duaṫ per hoc ꝙ recipiṫ in materia ſigna-
Secūdo. ta: Sed angel⁹ eſt forma ſubſiſtēs ꝑ ſe abſqꝫ ma-
teria: ergo ei nō ꝯpetit eſſe indiuiduū. ¶ Itē Pla
to formas quas poſuit ſeparatas dicit eē vniuerſa
les Sed angeli ſunt forme a materia ſeparate: ergo
In op. ⁊c. ¶ In oppoſitū eſt qꝛ actiōes ſunt ſingulariū:
angeli aliqua agunt ergo ⁊c. ¶ Itē ſm Boetiū quic-
M. quid ē idē ē ꝙ vnū nūero eſt. ¶ Rñſio. Huic qſtiōi
Rñſio. premittendū eſt vnū. ſ. ꝙ hoc indiuiduū: ſuppoſi-
tum ⁊ perſona aliquomō ſunt idē ⁊ aliquo mō dif-
fert: qlibet eñ natura ſingularis in quocunqꝫ gñe
ſit pōt dici indiuidua. ſuppoſitū aūt nō dṙ niſi naṫa
ſingularis in predicamēto ſubſtāie: nec quecūqꝫ
talis: ſed ſolū ꝯpleta: pſona dṙ illud idē in natura
intellectuali ſolū: ergo oīs pſona eſt ſuppoſitū. ⁊ omē
ſuppoſitū ē indiuiduū. Sed nō oē indiuiduū eſt
ſuppoſitū: nec oē ſuppoſitū eſt pſona. nūc ergo tra
ctabiṫ queſtio ſm illud qḋ eſt cōius. ſ. quid ſit prin-
cipiū indiuiduatōis tā in materialib⁹ ꝗ̄ in imateri
alibus: ⁊ ſunt de hoc due opiniōes. Prīa eſt ꝙ ma
N. teria eſt primum ⁊ per ſe principiū idiuiduatōis in
Opi .i. hñtib⁹ materiā. Cui⁹ rō ē: qꝛ illud qḋ de ſe eſt indi
uiduū videṫ eē aliis cā idiuiduationis: Sed i ma-
terialib⁹ materia eſt de ſe indiuidua: ergo ⁊c. Maior
pꝫ: qꝛ qḋ ſm ſe eſt tale puta calidū: videṫ aliis eſſe
cā caliditatis. Et ſimiliter in ꝓpoſito noſtro: qꝛ qḋ
ſm ſe indiuiduū eſt videṫ eſſe cā indiuiduatōis in
aliis. Minor ꝓbaṫ: qꝛ illud eſt de ſe indiuiduū: qḋ
de ſe non eſt aptū natum eē in multis per oppoſi-
tuꝫ ad vniuerſale qḋ eſt aptum natū eē in multis.
Sed ſola materia in reb⁹ hñtib⁹ materiā ē hmōi:
ipſa eñ ſola (ex hoc ꝙ eſt primū ſubiectū) hꝫ ꝙ nō
ſit in alio: ſed alia ſint in ipſa: ergo ipſa de ſe eſt in
diuidua. Alia aūt indiuiduanṫ quatenus recipiun-
tur in ipſa ſicut forma ſubſtātialis ⁊ accidētalis. ꝑ
eandem rōem forma q̄ in alia nō recipiṫ (vt ange-
lus) ſm ſe eſt indiuidua: ⁊ vna numero. Nec eſt
O. huius alia cauſa querēda: cū predicatū claudaṫ in
Impu. rōne ſubiecti. Qui ſic dicunt fallunṫ equiuocatiōe
nō eſſe eñ in aliquo vno: vel plib⁹ multipliciter dṙ
ſicut eē in aliq̄ multipliciṫ dṙ. Eſſe eñ in aliq̄ eſt du
plex. Uno mō per inherentiā vt albedo eſt in cor-
pore. Alio mō ꝑ idēititatē ⁊ eēntialē ꝑdicationē vt
hō in ſorte. Eſſe in plib⁹ primo mō (ſcꝫ ꝑ inheren-
tiā) nō eſt de rōe vniuerſalis: Tū qꝛ hoc qḋ eſt ſub
ſtātie ꝯplete q̄ nō hñt eē in alio per inherentiā nō
poſſet hēre rōnem vniuerſal' gñis: aut ſpeciei: ⁊ ſic
periret ꝑdicamētū ſubſtātie in quo ſunt per ſe ſub
ſtātie ꝯplete. Tum qꝛ ſi eē in multis ꝑ inherētiam
eſſet de rōe vniuerſalis: eē in vno ſolo eēt de rōe in
diuidui ⁊ ſingularis. ⁊ ſic materia cuꝫ in nullo ſit ꝑ
inherentiā: nec in vno nec in plibus nō poſſet hēre
rōnem vniuerſal' aut ſingularis: Cui⁹ oppoſituꝫ
aſſumūṫ. relinquiṫ ergo ꝙ eſſe vel nō eē in aliquo vno
vel plurib⁹ ꝑ inherentiā nihil facit ꝑ ſe ad hoc ꝙ ali-
quid ſit vniuerſale: vel indiuiduū: ſeu ſingulare.
Ex q̄ñ ſenſu ꝓcedit hec opio. Eſſe autē i plurib⁹
ꝑ realē identitatē: Et dici de plurib⁹ per ꝑdicatio-
neꝫ eēntialē eſt de rōe vniuerſal': Sic eñ vniuerſa
le eſt vnū in multis: ⁊ de multis. et per oppoſitū in
diuiduū vel ſingulare eſt eē in vno ſolo: et diciṫ de
vno ſolo. Iſto autē modo nō plus cōuenit maṫie
eſſe in vno ſolo: nec plus repugnat ei eſſe in pluri
bus ⁊ dici de plurib⁹ ꝗ̄ forme: ſicut ei forma vt al
bedo diciṫ de hac: ⁊ de illa: ſic materia dṙ de hac: et
de illa: ⁊ eſt in illis per modū quo vniuerſale eſt in
ſimplicib⁹. pꝫ ergo ꝙ hec opinio procedit equoce. P.
¶ Alia eſt opinio ꝙ in materialibus q̄ntitas ē prin- Opi .ii.
cipium indiuiduationis: ſubſtantie vero ſeparate
ſeipſis indiuiduanṫ Primum pꝫ ſic. qꝛ per illud cō
ſtituitur aliquid in eſſe indiuidui ꝑ qḋ diſtinguitur
ab alio indiuiduo eiuſdē ſpeciei ſicut per idē cōſti
tuitur aliquid in ſpecie ⁊ differt ab eis que ſunt al-
terius ſpeciei. Sed vnū indiuiduū dṙt ab alio eiuſ
dem ſpeciei. primo per quantitatē: ergo q̄ntitas eſt pri
mum principiū indiuiduatōis. maior pꝫ Sed mi-
nor ꝓbatur: qꝛ duo indiuidua eiuſdē ſpeciei nō dif
ferūt in quidditate ſeu natura cōi: ſed magis cōue
niunt: ⁊ ꝑ ꝯñs non differūt per materiā ⁊ formam
abſolute: qꝛ hec ſunt partes quidditatis cōis ⁊ pō-
nūtur in diffinitiōe: differunt aūt per hāc formā: ⁊
hanc materiā: ſed forma nō eſt hec niſi qꝛ recipiṫ in
materia ſignata: materia aūt ſignatur per quanti
tatem ergo ꝑ quantitatē. primo dñt indiuidua eiuſḋ
ſpeciei. ipa igitur eſt primū principiū indiuiduatio
nis. Et ꝯfirmaṫ: qꝛ per illud indiuiduaṫ forma per
qḋ hꝫ ꝙ nō ſit multis cōicabilis: ſed hoc hꝫ ex eo ꝙ
recipiṫ in materia ſigta dimenſiōib⁹ determinatis
ergo ⁊c. Sicut aūt forma materiaľ hꝫ ꝙ ſit incōica
bilis per hoc ꝙ recipiṫ in materia ſigta: ſic forme
vľ poti⁹ ſubſtātie ſepate a maṫia a ſeipſis hñt ꝙ ſit
icōicabiles plib⁹: et iō ſeipis ſūt ſingulares ⁊ idiui
due. ¶ Hec aūt poſitio deficit i ſe ⁊ i ſuis rōib⁹. In Q.
ſe qꝛ dicit q̄ntitatē eē pmū pricipiū idiuiduatōis: qꝛ Pro .ꝓ.
ſubiectū naturaliṫ pri⁹ eſt accñte: Sed ꝯpoſituꝫ ex
materia ⁊ forma ſubiectū ē q̄ntitatis: nō ſolū ſm rō
nē ⁊ intellectū q̄ facit vniuerſalitatē i reb⁹: ſꝫ poti⁹
ſm eſſe i re extra ſm ꝙ vnūqḋqꝫ ē ſingulare ⁊ vnū
nūero. ergo ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma pri⁹ ē hoc
aliqḋ: ⁊ vnū nūero (ſaltē ordine naṫe) ꝗ̄ ſit q̄tū. nō
ergo primū pricipiū idiuiduatōis ē q̄titas: immo
nec pricipiū cū ſequaṫ ſubſtātiā iā idiuiduā extrīſeꝫ
ſm ordinē naṫe. Et loq̄ i de q̄ntitate q̄ ieſt rei facte
de q̄ ꝓcedit ꝑdicta opio ¶ Itē q̄ntitatē eē pricipiū
indiuiduatōis ⁊ ſigtōis materie aut itelligiṫ ꝑ ſe et Sedo.
itriſece ita ꝙ q̄ntitas ſit de rōe idiuidui ⁊ materie ſi
gte: aut ſolū cōcomitatiue qꝛ idiuiduatio et ſigtio
ſubſtātie ꝯcomitaṫ ſigtionē q̄ntitatis ē ſñ vnū nō de
rōe alteri⁹. Primū nō pōt dici: qꝛ ſub naṫa cōi ē da
re aliqḋ ſuppoſitū vt idiuiduū ꝑ ſe: nō ei pōt dici ꝙ
oīa ſint ꝑ accñs: Cū oē ꝑ accñs reducaṫ ꝑ aliqḋ ꝑ
ſe. Sꝫ ſi q̄ntitas eēt itriſece de rōe idiuidui: vľ ma
terie ſigte nullū ſuppoſitū eēt ꝑ ſe: qꝛ qḋlibꝫ icluderet res diuerſoꝝ gñm ex quib⁹ nō pōt fieri vnum
per ſe quare ⁊c. Sequeretur igitur ꝙ ſuppoſitum
in materialib⁹ (vt ſortes) non eſſet ens per ſe nec
vnum ꝑ ſe: nec in ꝑdicamēto ſubſtāie: ſꝫ i duob⁹.

(vt homo alb⁹) nec iſta eſſet per ſe ſortes eſt homo
ſicut nec iſta: hō albus eſt hō nec eēt aliqua gñatio
per ſe: gñatōes eñ ſunt ſingulariū ⁊ nō vniuerſa-
lium que oīa ſunt incōuenientia. Si aūt ꝙtitas nō
ſit de rōe indiuidui p ſe ⁊ itrinſece: ſed ꝯcomitatiue
A. ſcꝫ qꝛ nō idiuiduaret ſubſtātia materialꝭ niſi ꝑcedē
te indiuiduatōe ꝙtitatis. ¶ Cōtra, qꝛ aut illud in
telligeretꝭ de ꝙtitate q̄ manet in ſubſtātia aut de ea
que ꝑcedit in gñatōe ſubſtātie i ſubiecto qḋ trāſ
mutaꝭ ad formā: non poteſt hoc intelligi de ꝙtita-
te que manet in re facta qꝛ oī accidēti preintelligiꝭ
ſubiectū ſubſiſtēs: Sed ꝙtitas accñs eſt ſubſtātie
ergo preintelligiꝭ ei ſubſtātia ſubſiſtēs: hec aūt ſūt
B. i diuidua ⁊ ſingularia: quare ⁊c. ¶ De ꝙtitate aūt
que ꝑcedit in ſubiecto trāſmutatōis exiſtimant qui
dā ꝙ ſit principiū idiuiduatōis: qꝛ illud ē principiū
indiuiduatōis per qḋ dr̄ indiuiduū ab idiuiduo:
Sed hoc eſt ꝙtitas quo ad fieri accidentaliter: ſꝫ
non quo ad eſſe: ⁊ intrinſece ꝑ ⁊c. Minor ꝓbaꝭ: qꝛ
indiuiduū nō differt ab indiuiduo in eadē ſpecie:
niſi contingeret ea plura eſſe Ad hoc aūt preexigiꝭ
ꝙtitas: qꝛ materia nō poſſet ſuſcipere diuerſas for
mas eiuſdē ſpeciei: nec ſimꝭ: nec ſucceſſiue nec me
diante ꝙtitate ſm̄ mediū in trāſmutatōe non ſm̄
mediū in eſſe ſubiectū forme: Nā ſicut eē ſub for-
ma ſanguinis dat ſibi ſpecialē potentiā ad formā
ſpecialē in trāſmutari ita eſſe ſub ꝙtitate dat ſibi
gñalem potentiā reſpectu pluriū formarū recipiē-
C. darū ſimul vꝭ ſucceſſiue. ¶ Sed iſtud nō videꝭ qꝛ
aliud eſt principiū indiuiduatōis et aliud eſt cā et
pricipiū q̄re materia pōt eē ſub plurib⁹ formis. eſto
eñ ꝙ materia non poſſet eē niſi ſub vna forma nec
ſimul: nec ſucceſſiue nihilominꝰ adhuc eſſet dare i
diuiduū in illa natura: nō eñ exiſteret vniuerſaliꝭ
ſꝫ ſimpliciꝭ. Licet ergo ꝙtitas precedēs i ſubiecto
qḋ tranſmutaꝭ ſit cā plurificatōis idiuiduoꝝ ſub
eadē ſpecie in his dūtaxat q̄ ꝑ agēs naturale ꝓdu
cunꝭ: qꝛ in aliis forte nō eſt veꝝ: nō tñ ꝓpter hoc ē
principiū idiuiduatōis: qꝛ accidit idiuiduo inq̄tuꝫ
huiꝰ ꝙ ſub eadē natura ſit aliud indiuiduū cuꝫ q̄
cōueniat: vel a quo differat: veꝝ eſt ꝙ vbi cōtingit
eſſe plura idiuidua ſub vna ſpecie per illud differt
vnū ab alio per qḋ conſtituiꝭ in ſeipſo. Sed nō cō
uertitur vt oē illud ſit de cōſtitutōe indiuidui: etiā
accidētaliter non intrinſece: qḋ requiraꝭ ad hoc vt
differat ab alio indiuiduo ſub eadem ſpecie: qꝛ ad
hoc preexigiꝭ illud qḋ eſt cā mltiplicatōis ſine quo
D. tñ vere maneret rō indiuiduatōis. Sic igitur defi
Opi. do. cit hec opinio in ſe: deficit etiā in ſuis rōibus vt pa
rebit ſoluendo eas in fine. ¶ Dicēdū ergo ꝙ nihil
eſt principiū indiuiduatōis niſi qḋ eſt principiū na
ture ⁊ quidditatis. Qḋ apparet primo ſic. Eoꝝ q̄
ſunt idē inq̄tū hmōi ſunt eadē principia: ſed natu
ra vniuerſalis ⁊ indiuidua ſeu ſingularis ſunt idē
ſm̄ rē: differūt aūt ſm̄ rōem, qꝛ qḋ dicit ſpecies in
determinate indiuiduū dicit determinate: que de
terminatio ⁊ indeterminatio ſunt ſm̄ eſſe et intel
ligi. vniuerſale eñ eſt vnū ſolum ſm̄ ꝯceptū: Sin
gulare vero eſt vnū ſm̄ eſſe reale. Nā ſicut actio in
tellectus facit vniuerſale: ſic actio agentis natura
lis terminaꝭ ad ſingulare: ergo eadē principia ſm̄
rem: ⁊ differētia ſolū ſm̄ rōnem ſunt quidditatis
E. et indiuidui. ¶ Secūdo qꝛ illud qḋ ꝯuertiꝭ cū ēte ⁊
de eiſdē predicaꝭ non dicit aliquid additū ſup ea
de quibus dr̄. Sed eſſe indiuiduū cōuertitur cum
ente accepto ſm̄ eſſe reale. Nihil eñ exiſtit in re
extra niſi indiuiduū: vel ſingulare: ergo eſſe idiui
duū nō cōuenit alicui per aliquid ſibi additū: Sed
ꝑ illud qḋ eſt per quid ergo eſt ſortes indiuiduū:
per illud ꝑ qḋ eſt exñs: et hec ſunt ex parte finis. ⁊
agens cuiꝰ ē ꝓducere ſingulare ſicut ⁊ ipm̄ eſt Si
cut eñ actōes ſunt ſingulariū ita ad ſingularia ter
minātur intrinſece: aut ſunt hec materia: ⁊ hec for
ma. ꝙ ſi queras per q̄d forma eſt hec: dico ꝙ ꝑ illḋ
per qḋ eſt in re extra ⁊ hoc eſt extrinſece agēs. ma
teria autem ꝯcomitatiue inq̄tum forma pure ma-
terialis ſine materia nō exiſteret. Idē dico de ma F.
teria niſi ꝙ ſua idiuiduatio pl⁹ dependet a forma
q̄ ecōuerſo: qꝛ forma magis eſt rō eſſēdi materie
q̄ ecōuerſo: ſubſtātie aūt ſeparate nullo modo in
trinſece indiuiduanꝭ niſi ſeipſis: Et eſt hoc intelli
gendū ꝙ ſi natura cōis plurib⁹ ſuppoſitis eēt i eis
vna ſm̄ rē queādmodū in diuinis: oporteret tunc
preter naturā cōem ⁊ eius principia querere aliud
qḋ eſſet principiū ꝯſtituendi ſuppoſitū queādmo
dū in diuis relatio: eo ꝙ in natura cōi nō diſit ſup-
poſita. Sed nūc cū natura cōis diuerſis indiuidu
is ſit ſolū vna ſm̄ rōnem: ⁊ diuerſa ſm̄ rē: Non oꝫ
preter naturā ⁊ pricipia nature querere alia princi
pia indiuidui: ſed eadē (vt ſunt exñtia) ſicut natu-
ra cōis ⁊ indiuiduū ſolū differt vt cōcepta ⁊ exñs.
Ex hoc apparet rñſio ad rōes alterius opinionis.
¶ Qḋ eñ primo dr̄ ꝙ indiuidua eiuſdē ſpeciei nō G.
differt in quidditate: vel natura cōi: verū eſt vt ac Ad moti
cipiꝭ ſm̄ abſolutā eius rōem. Sed in ea ſic accepta uū opi. ꝑ.
cōueniūt que tñ ꝯuenientia ē ſolū ſm̄ rōnem ſicut
⁊ vnitas nāe ſm̄ ſpēm eſt ſolū vnitas rōis. Sed
in natura ⁊ quidditate accepta ſm̄ realē exiſtētiaꝫ
differūt: ⁊ in principiis nature cōſimiliter acceptis:
Et hec ſunt hec materia ⁊ hec forma. Et qḋ ſubdiꝭ
ꝙ forma non eſt hec niſi quia recipitur in materia
ſignata: Materia aūt nō ſignaꝭ niſi ꝑ ꝙtitatē: fal-
ſum eſt. Nā forma per ſeipſam intrinſece eſt hec: ⁊
non ꝑ hoc ꝙ recipiꝭ in materia: niſi cōcomitatiue:
qꝛ ꝙ ſit hec non habet niſi in materia niſi ſit for-
ma ſeparabilis vt anima: Signatio autem ma-
terie qua dr̄ hec nō eſt per ꝙtitatē Sed ꝯpetit ei ꝑ
aliquid ſui gñis ſicut ꝙ ſit ens ⁊ vnū: Signatio ve
ro q̄ dr̄ tāta puta bicubita: vꝭ tricubita hꝫ ꝯpetit ma
terie ꝑ ꝙtitatē: Sed hec ſignatio nō facit eā idiui H.
duā: ſed ſupponit. ¶ Ad ſcḋm pꝫ per idē: Et ſimi Ad ſcḋm
liter ad primū principale. Ad aliud dicēdū ꝙ Pla Ad pñcꝭ
to errauit ſi intellexit formas ſeparatas eſſe vni-
uerſali ꝑdicatōe ꝓpter errorē qui eſt in ponendo
eas ſeparatas eſſe a rebus: Et ꝙtuꝫ ad hoc repro
batur ab Ariſtotele in pluribus locis.

Vtrū poſſint eē plures āgeli ſub vna ſpecie. Queſtio. III.

Circa tertiū videlicet de plu- I.
ralitate āgeloꝝ q̄rūꭍ duo. Primū ē. vtrū Que. iii.
poſſint eē plēs āgeli ſub vna ſpē Scḋm
ē vtrū angeli ſint i aliquo magno nūero
¶ Ad primū ſic ꝓcediꭍ Et videꭍ ꝙ plēs angeli nō Argu. i.
pñt eē ſub vna ſpē: qꝛ dr̄a ſm̄ formā eſt dr̄a ſꝫ ſpēꝫ
ſed duo āgeli cū nō hēant materiā dr̄nt neceſſario
ſm̄ formas ſuas: ḡ neccārio dr̄nt ſm̄ ſpēm: ſed ea q̄
differunt ſm̄ ſpēm eſſe ſub eadeꝫ ſpē implicat con
tradictionē: ḡ ⁊c. ¶ Item de⁹ ⁊ natura nihil faciūt Secūdo.
fruſtra (vt hētur primo celi) ſꝫ ſi eſſent plures ange
li in eadē ſpecie eēnt fruſtra: ḡ ⁊c. Minor ꝓbaꭍ: qꝛ

plurificatio indiuiduoꝝ ſub vna ſpē eſt ꝓpter ꝯſeruationē ſpeciei: Sed in incorporalib⁹ (quales ſūt angeli) ſpēs pōt ſemꝑ in vnico ꝯſeruari: ergo fruſtra ēēnt indiuidua pl'a ſub tali ſpecie. ¶ In cōtrarium *Jn op.* arguit̄ q2 de rōne ſpeciei eſt ꝙ ꝑdicet̄ de pluribus dr̄ītib⁹ nūero actu: vel ſaltē aptitudine: ſi aūt ciī angeli ſint in gñe: ḡ in eis ſunt vel eē pñt pl'es eiuſdē ſpeciei. Maior pȝ ex diffinitione ſpeciei quā ponit Porphi. ⁊ ꝓpter aliud q2 ad plura ſe extendit cōceptus vniuerſal' ꝙ ſingularis. Sed hoc nō eēt niſi cōcept⁹ vniuerſal' eſſet pluriū ꝑȝ actū: vel aptitudinem. Minor de ſe manifeſta ē: ḡ ⁊c. ¶ Itē de⁹ pōt *Secūdo.* āntihilare aliquē āgelū qui (vt aduerſa. dicit) ſolus eſt in illa ſpē: Spēm aūt illā ꝯſtat ꝙ de⁹ pōt repare creādo angelū aliquē ſub ea ſicut a principio fecit: Sed nō videt̄ neceſſario ꝙ reparādo ſpēm iterato recreet angelū antihilatū: nec forte ē poſſibile repararet ḡ creādo aliū angelū: ḡ ſaltē ſucceſſiue poſſunt eſſe plures āgeli ſub vna ſpecie. Et ꝑ eandē rōnē vt videt̄ pñt eē plures ſimul Cum nō hēant *K.* inter ſe oppoſitionē impedietē: nec ſucceſſiōis neceſſariū ordinē. ¶ Rñſio. Dicit eſt vnū ꝑintelligend*Rñſio.* .ſ. qñ effect⁹ depēdet ſolū ex vna cā tota poſſibilitas vel īpoſſibilitas illius effect⁹ depēdet ex cōditione ⁊ poſſibilitate cāe. Entitas eñ āgeloꝝ et per ꝯñs vnitas ⁊ pl'alitas īmediate et ſolū depēdet a cā pria. Ergō tota poſſibilitas vnitatis ⁊ pluralitatis angeloꝝ ī vna ſpecie arguēda eſt ex natura potentie diuine. Potētia aūt diuina ſe extēdit ad oē illud qḋ nō īplicat ꝯtradictionē (vt oñſum eſt in primo libro.) Ergō inquirendū eſt vtrū angelos pl'es *L.* eſſe ſub eadē ſpecie īplicet cōtradictionē. ¶ Et di*Opi̅o.1.*cūt aliq̄ ꝙ ſic per rōem que tacta eſt in opponēdo: ſcȝ ꝙ dr̄a ꝑm formā eſt differētia ꝑm ſpēm: quā aliī ſic ꝯfirmāt licet dr̄a ꝑm formā qñ nō accipit̄ ꝑm abſolutā rōnē forme: ſed ꝑm ꝙ hmōi: forma nō facit dr̄am ſpecificā: ſed numeralē ſicut dr̄nt due aīe: et due ꝗtitates ſepate: tñ dr̄a ꝑm abſolutā rōnē forme facit differentiā ſpecificā: Illud eī a q̄ differt linea ꝑȝ abſolutā rōnē linee oȝ eē lineā: Sȝ dr̄a formaꝝ totalit̄ ſeparataꝝ a materia vt ſunt āgeli ſoluȝ pōt eſſe ꝑm abſolutā rōnē forme: ergo ⁊c. Probo minorē. Oīs forma cōtinēs ſub ſe multa hȝ quandā latitudinē que pōt eē duplex: vel ꝑm diuerſos gradus formales q̄ꝝ vnus ꝑȝ ſe eſt nobilior ⁊ ꝑfectior altero: Et hec ē latitudo gñis ſub quo ſunt diuerſi ḡdus ſpecifici ⁊ formales ſumpti ꝑm abſolutā rōnē forme. Alio mō ſumitur hec latitudo ꝑm pl'ificationē nūeralē in eodē gradu. Prima latitudo cōuenit formis ꝑm ſuā rōnem abſolute acceptā. Sȝ ſcḋa nō pōt hoc mō eis ꝯuenire: faceret eñ dr̄am ſpecificā Ergō oȝ ꝙ forma cui cōuenit hec latitudo īcludat vel īportet aliquid qḋ ſit extra abſolutā rōnem forme et illud ē aliq̄ imꝑfectio: ⁊ potētialitas Sic eñ pl'ificari videt̄ eē imꝑfectiōis: ⁊ potētialitatis. Nā forma q̄ eſt act⁹ pur⁹ (vt prima cā) non pōt pl'ificari. In formis aūt vt iſti dicūt non pōt eē niſi duplex imꝑfectio: vna ꝗtū ad gradus formales ꝑm ꝙ vna eſt ī gradu formali inferiori ꝙ alia. Alia inꝗtuȝ forma nata eſt habere rōnem ꝑtis ꝑm rem ſicut forma ſubſtantialis: vel accidental' ꝑs eſt cōpoſiti: vel ſicut ꝗtitas minor nata eſt eſſe pars ꝗtitatis maioris. Et iſta potentialitas ꝑ quā forma nata ē eſſe pars ꝯpoſiti dat aīe: ⁊ cuilibet forme ſubſtātiali: ⁊ accīntali quandā latitudineȝ vt poſſit plurificari nūero ꝑm eundē gradū: Etiā dato ꝙ nō informent actu ſubiectū. ⁊ q2 eſſentia angeli nō eſt forma que ſit vel eſſe poſſit pars alicui⁹ cōpoſiti: Ideo in angelis nō poteſt accipi dr̄a niſi ꝑm ſpecificaȝ rōnem forme que facit differre ꝑm ſpeciem. ¶ Hec auteȝ *M.* opinio fatet ꝙ dr̄a ꝑm formam ⁊ nō ꝑm abſolutam rōnem forme: ſed ꝑm ꝙ hec forma: facit dr̄am nūeralē ⁊ nō ſpecificā: et iſtud eſt ꝯcedendū q2 verum eſt. Oīs eñ differentia eſt ꝑ formā ſiue ꝑ actum: per materiā eī q̄ eſt pura potētia res non pñt ab inuicem differre: nec ſeparate a materia. cū materiā nō habeant nec materiales ſint: Cuius rō eſt: quia differre ſupponit eſſe: Et ꝓportionabilit̄ differre actu ſupponit eſſe actu: ꝑ materiā aūt nihil hȝ eſſe actu: ſed tm̄ ꝑ formā. Quelibet eī res cōpoſita ex materia ⁊ forma ꝑ materiā quidē hȝ ꝙ poſſit eſſe vel nō eſſe: per ſolā formā aut habet ꝙ ſit actu: igitur nulla dr̄a eſt per materiā: ſed ſolū ꝑ formā in hñtibus formā ⁊ materiā. In his aūt quoꝝ vnū hȝ materiā ⁊ aliud eſt ſine materia pōt eſſe dr̄a penes materiā ꝑm affirmationē et negationem: q2 vnū hȝ et aliud non habet. Sed in hñtibus materiam tenet quod dictū eſt. ¶ Cōcedamus ergo illud qḋ eſt verum in ꝑdicta opinione. videlicet ꝙ dr̄a ꝑm abſo*N.*lutam rōnem forme eſt ſpecifica: dr̄a aūt forme a forma ꝑm ꝙ hec ⁊ vna ſiue ſingularis eſt nūalis ſolum. Qḋ aūt addit: ꝙ in ſubſtātiis ſeparatis non pōt eſſe differētia niſi ꝑm abſolutam rōneȝ forme: negandū eſt. et cū probat̄ quia latitudo forme per quā ꝯpetit ei ꝙ poſſit multiplicari ꝑm nūerū eſt imꝑfectio. ⁊ potentialitas forme ꝑ quaȝ pōt eſſe real' ꝑs alicui⁹ toti⁹. Dicendū ꝙ nō eſt veꝝ Si eñ loq̄mur. De ꝑticularitate ꝑm quaȝ forma ſubſtantial' vel accidental' eſt ꝑs cōpoſiti ex materia ⁊ forma: vel ex ſubiecto ⁊ accidente. et ex ea aſſignet̄ cauſa pl'ificatiōis nūeralis: ac per hoc neget̄ talis pl'ificatio in ſubſtantiis ſepatis: petit̄ principiū ⁊ nihil ꝓbat̄. Idem eñ eſt dicere ꝙ ſola forma que eſt altera ꝑs ꝯpoſiti plurificat̄ nūaliter: ⁊ ꝙ ſubſtantia ſimplex ꝑ ſe ſubſiſtens nō pl'ificet̄ nūaliter: vel vnū includit̄ ī altero: et iō aſſumere vnū ad aliud ꝯcludēdū ſine ꝓbatiōe eſt petere ꝑicipiū. et ſi ſi dicat̄ ꝙ talis pl'ificatio venit ex imꝑfectiōe forme: veꝝ eſt ſȝ nō ex illa ꝙ ꝑs eſt ſed ex alia cōiori (vt poſtea dicet̄) Si aūt loquamur de ꝑticularitate ꝑm quā minor ꝗtitas pōt eē ꝑs maioris ꝗtitatis nō pōt ex ea reddi cauſa pl'ificatiōis nūalis. ¶ Ad cuius euidētiaȝ eſt ſciendū ꝙ ſi natura ſpeciei eſſet prius vna ꝑm numerū ⁊ poſt modū diuideret̄ in pl'es ꝑm nūerū: quēadmodū lignum diuidit̄ in pl'a ligna q̄ꝝ quodlibet eſt hoc lignū null⁹ dubitaret ꝗtitatē eſſe principium hui⁹ pl'ificatiōis Cū rō ꝗti ſit ꝙ diuidatur in ea que inſunt (vt dr̄. v. meta.) Sed nō ſic diuiditur natura cōis in indiuidua tanꝙ prius ſit vna ꝑm rem ſed ſolū ꝑm rōnem: immo nec ꝓprie diuiditur in pl'a indiuidua: ſed potius vnitas eius ex pl'ib⁹ indiuiduis colligitur ꝑ actū intellect⁹ qui facit vniuerſalitatem in rebus. Vñ differt hec diuiſio ab illa in tribus. Primū eſt q2 ꝗtum eſt vnum ꝑm rem: ſpecies aūt ſolum ꝑm rōnem. Scḋm eſt ꝙ partes ꝗti diuiſi ſunt ꝑ ſe ꝑtes integrales: ⁊ non ſubiectiue: nec recipiūt ꝑdicationem eius qḋ in ipſa diuiditur nō eñ ꝑtes ligni ſunt illud lignum qḋ in ipſas diuiditur diuiſione ꝗtitatiua: et licet quelibet ꝑs ligni dicatur lignum tunc tm̄ non eſt ꝑdicatio totius quātitatiui de ſuis ꝑtibus: Sed totius vniuerſalis: indiuidua aūt ſūt ꝑtes ſubiectiue ſpeciei ⁊ nullo mō

integrales. ¶ Tertiū in quo differūt eſt: qꝛ in diuiſio
ne q̄titatiua ex reali vnitate p̄cedēte ꝯſurgit m̄lti
tudo: ſed hic ecōtrario ex reali m̄ltitudie ente vł
poſſibili in indiuiduis ꝯſurgit ꝑ actum intellectus
vnitas ſpeī. Uniuerſale eñ aut nihil eſt aut poſte
rius eſt ſuis ſingularibꝫ: vt dr̄ p̄io de aīa. Uer̄ ē
ꝙ poſtq̄ꝫ formatꝰ ꝯceptꝰ eſt cōceptꝰ ſpecieiiterato
diuidi poſſūt in pluralitatē indiuiduoꝝ: et ſic vni-
tas p̄cedit pluralitatē. Sꝫ ſimplicit̄ p̄ma forma-
tio vnitatis ſpeī ꝯſequit̄ pluralitatē: ḡ ex eo ꝙ par
ue vel minores q̄titates ſūt: vel eē poſſunt par-
tes maioris q̄ntitatis bn̄ ſeq̄tur ꝙ cōpetit q̄ntitati
ꝙ poſſit diuidi in plures q̄titates q̄ ſunt partes
eiꝰ integrales: et de quibꝫ nō p̄dicat̄. Sed ex hoc
nō ſequit̄ ꝙ ſit cauſa quare ſub ſpecie m̄ltiplicent̄
indiuidua: qꝛ diuiſio quātitatis in ſuas partes: et
A. diuiſiones ſpeciei ī indiuidua ſunt diuerſaꝝ rōnū
ꝛ q̄ſi oppoſitaꝝ. Et q̄uis ptes q̄titatiue diuiſe ſint
īdiuidua q̄titatis abſolute ſūpte: qꝛ q̄libꝫ pars q̄ti
tatis eſt q̄titas. Tamē accidit eis quo ad hoc ꝙ fu
erūt vel eſſe potuerūt partes alicuiꝰ totius integra
lis. Tū qꝛ ſi eēnt due q̄titates infinite: quaꝝ vna
nō poſſet eſſe ps alterius: nihilominꝰ ipe eſſent in
diuidua ipſiꝰ ſpeciei. Tū qꝛ partes alicuiꝰ totius
heterogenei nō ꝓpter hoc ꝙ ſunt ptes: ſunt īdiui-
dua vniꝰ ſpeciei. Non eñ quelibꝫ ps equi eſt equꝰ
ſicut q̄libet pars q̄titatis eſt quātitas: qꝛ hoc ē hete
rogeneū: ꝛ illud hōgeneū; q̄uis vtrobiq̄ꝫ ſit pars
et totū: ergo ex hoc ꝙ aliqua forma pōt eē pars in
teḡlis: aliiꝰ nō pōt reddi cā multiplicatōis nūeralis
B. ſub eadem ſpecie: ſed eſt totaliter extranea appli-
Alia opi. catio. Eſt aūt aliꝰ modꝰ quitactꝰ eſt in p̄cedēte q̄
ſtiōe. ſ. ꝙ q̄titas eſt cā pl̄ificatōis indiuiduoꝝ ſub
ſpeciei materialibꝰ: nō ꝙ diuiſio ſpeciei ī indiuidua
ſit diuiſio quāti vniꝰ ſm̄ rē in plura: Sed qꝛ mat̄ia
que eſt alia ps indiuidui in materialibꝰ: nō poſſet
plures formas recipere niſi mediāte q̄titate: non
ſm̄ mediū in eſſe ſubiectū forme: ſed ſm̄ mediū in
C. tranſmutari; vel fieri vt expoſitū fuit: Sed iſtud
Impro. non valet. p̄mo qꝛ per eandē rōnē q̄titas eēt pri
cipiū plurificatōis ſꝫ ſpecē qꝛ ſicut due forme eiuſ
dē rōis nō recipiūtur in materia niſi ꝑ q̄titatē diui
ſam: ita nec plures forme diuerſaꝝ rōnū pn̄t recipi
ſimul niſi in materia eodeꝫ mō diuiſa. Sꝫ ꝓpt hoc
non ponit̄ ꝙ q̄titas ſit cā pl̄alitatis ſꝫ ſpecē: ergo
D. nec ꝓpter hoc eſt ponendū ꝙ ſcꝫ ſit cā pluralitatis
Item. ſm̄ numeꝝ. ¶ Itē lꝫ materia nō poſſit recipe pl̄es
formas niſi mediāte quātitate ſm̄ mediū tranſmu
tari ſm̄ curſuꝫ nature: Alio tñ mō pōt. Nā ī p̄ma
reꝝ ꝓductōe diuerſe forme eiuſdē ſpeciei et etiā di
uerſaꝝ: fuerūt ꝓducte in diuerſis partibꝰ materie
E. abſq̄ꝫ quātitate in fieri: vel in eſſe. ¶ Itē ſi conce-
Item. deret̄ quicq̄d iſti dicūt nihil eſt ad ꝓpoſitū: Si eñ
forma que recipit̄ in materia nō pōt pl̄ificari ſꝫ nu
meꝝ niſi mediāte quātitate nūq̄d ꝓpter hoc poteſt
cōcludi ꝙ ſubſtātie ſeparate a materia nō pn̄t pl̄ifi
cari ſm̄ nūeꝝ: qꝛ hn̄t quātitatē: nō videt̄: imo ꝯtra
riū: qꝛ quātitas nihil facit ſm̄ eos ad plurificatōeꝫ
formaꝝ etiā ſm̄ nūeꝝ niſi qꝛ tales forme requirunt
pl̄es ptes materie: in quibꝰ recipiant̄. que pl̄alitas
partiū materie eſt ꝑ quātitatē ſm̄ mediū in fieri: ḡ
ad vnitatē vel pluralitatē formaꝝ que nō recipiun
F. tur in materia: nihil penitꝰ facit quātitas. ¶ Dicē-
Opi. do. dum ē ergo ꝙ nō repugnat nature āgelice pl̄ifica-
ri ſm̄ nūeꝝ in eadē ſpecie: qđ pꝫ rōe ꝛ auctoritate ꝛ
eſt talis rō: ois natura q̄ ꝓducit̄ ab agēte actōe ite-
rabili pōt pl̄ificari ſm̄ nūeꝝ: Sꝫ ois creata naturā
eſt h̄ mōi (etiā ſubſtātie ſepate) ergo ꝛc. Maior pꝫ qꝛ
ſicut agens vna actōe ꝓducit vnū ita agēs pluribꝰ
actōibꝰ ꝓducit plura: quia ſicut actio eſt iterabilis
ſic ꝛ terminus actōis: Minor ꝓbat̄ qꝛ ois actio que
pōt volūtarie interrūpi manēte virtute actiua que
eſt p̄ncipiū actōis pōt iterari maxime ſi tota actio ꝛ
ꝓductū per actionē depēdeāt ex ſola virtute ꝓdu-
centis. In his eñ tota potentialitas vnitas: et
pluralitas actōis ꝛ producti eſt ex virtute ꝓducen-
tis. Et hec eſt cā q̄re nō pōt eſſe in diuinis niſi vnꝰ
filius: qꝛ actio qua ꝓducit̄: nec pōt interrūpi nec ite
rari. Sed actio qua deꝰ ꝓducit quaſcūq̄ꝫ creaturas
marie aūt ſb̄as ſepatas volūtarie pōt interrūpi in
eis: etiā tota actio ꝛ ꝓductū dependēt ex ſola virtu
te ꝓducētis: ḡ talis actio pōt iterari: et hec fuit mi
nor ſequit̄ ergo ꝯcluſio. ſ. ꝙ ois creatura: et marie G.
ſubſtātie ſepate pn̄t pl̄ificari ſm̄ numeꝝ. ¶ Ad idē
eſt auctoritas beati Augu. iii. de lib. ar. vbi loquit̄
de peccato angeloꝝ ſuppoſito ꝙ oēs peccaſſent: di
cit ſic: nec bonitas eiꝰ. i. dei quaſi aliquo tedio: nec
oīpotentia difficultate deficeret in creando alios q̄
in eis ſedibus collocaret. i. in eiſdē gradibꝰ gratie.
Ex ꝗ p̄ns nat̄e: cū angeli recepeīt gratuita ſm̄ na-
turalia: quas alius peccādo deſeruiſſent. vñ negā- H.
re ꝙ deus nō poſſit facere pl̄es angelos ſub vna Nota
ſpecie derogat diuine potētie cū ex pte rei ꝓduci
bilis non ſit eiuſdē cōtradictio: nec etiā ꝓbabilis:
et propter hoc illa opinio cōdēnata eſt Pariſiꝰ pl̄i
bus vicibꝰ et de eiꝰ cōdēnatōe ſunt tres articuli vi
delicet octogeſimꝰ p̄mꝰ in quo dr̄ ſic: ꝙ qꝛ intelligē
tie non habēt materiā deus nō poſſet pl̄es eiuſdē
ſpeciei facere (ſupple) Error eſt: idē habet̄ articlo
nonageſimo ſexto. vbi dr̄ ſic. ꝙ deꝰ nō poteſt mul-
tiplicare indiuidua ſub vna ſpecie ſine materia er
ror eſt. et ſimiliter articulo centeſimo nonageſimo
p̄mo dr̄ ſic. ꝙ forme nō recipiāt diuiſionē niſi ſm̄
materiā eſt error niſi intelligat̄ de formis eductis
de potētia materie. Argumēta ꝓ iſta pte concedē I.
da ſunt. ¶ Ad p̄mū argumētū in oppoſitū cum Ad p̄m̄
dr̄ ꝙ ois dr̄a ſm̄ formā eſt dr̄a ſm̄ ſpeciem: dicendū p̄ncipale.
ꝙ eſt falſum: qꝛ ois dr̄a ſm̄ formā eſt differētia ſꝫ
ſpecē nō eſt veꝝ niſi ſm̄ ꝙ declaratū fuit p̄ꝰ. Sꝫ
dr̄a ſm̄ abſolutā rōnē forme eſt ſpecifica: dr̄a aūt
forme a forma nō ē ſm̄ abſolutaꝫ rōnē forme: ſꝫ
ſm̄ ꝙ hec forma eſt nūeral̄: et hec differētia poteſt
eſſe in oi nat̄a creata. ſicut oñſum eſt. Sola eñ na
tura diuina que nec eſt de ſe pl̄es: nec ē ab alio pl̄i
ficabilis: qꝛ nō hꝫ cām effectiuam eſt de ſe: et ex ſe
vna numero: nec pōt ſm̄ numeꝝ pl̄ificari. vnde q̄
poſuerunt ꝙ angeli ſeu ſubſtantie ſepate non ſūt
a deo ſicut a cauſa efficiēte: ſed ſolū ſicut a cauſa fi
nali (prout aliqui imponunt Ariſtoteli) dixerunt
ꝙ omnes ſubſtantie ſeparate differunt ſm̄ ſpēm
nec pn̄t pl̄ificari ſub eadē ſpecie: quēadmodū nec
natura diuina. Sed ex quo veritas fidei hꝫ: ꝛ etiā
veritas ꝓphetie ꝙ oēs ſubſtantie ſeparate ſunt a
deo ſicut a cauſa efficiēte neceſſe eſt ꝙ pn̄t pl̄ifica-
ri ſm̄ nūeꝝ ſub eadē ſpecie: qꝛ dependent a deo:
ſicut a cauſa efficiente eas actiōe voluntaria ꝛ ite-
rabili. et hec eſt impfectio ꝓpter quaꝫ ꝯuenit eis ꝙ
poſſunt plurificari ꝛ non ſoluꝫ illa imperfectio per
quaꝫ forma poteſt eſſe pars alteriꝰ (vt alii dicebāt) K.
Ad ſcđm dicēdū ꝙ licet cōſeruatio ſpēi ſit quedaꝫ Ad ſcđm
cauſa ꝓpter quaꝫ pl̄ificant̄ indiuidua ſub ſpē non
tñ eſt tota cauſa: qꝛ tunc non multiplicarent̄ vltra

ꝙ neceſſe eſſet ſpeciem cõſeruari: qḋ nõ eſt verũ:
plurificat̃ ꝗ ꝓpter multas alias vtilitates: quas de
us preordinauit puenire ex eis tã in corporalibus
ꝙ̃ in incorporalibus. Et ideo nõ ſunt fruſtra.

Vtrũ ãgeli ſint in aliquo magno numero. Queſtio. IIII.

L. Que. iiii. Argu. i. **P**Oſtea queritur. Vtrũ ange
li ſint in aliquo magno nũero: videt̃ ꝙ
nõ. q2 ſicut eſt in corporalib⁹: ita in ſpũa
lib⁹ (vt videt̃) Sed in corporalib⁹ nobi
liſſima corpora (vt celeſtia) ſunt in minori numero
ꝙ̃ alia: ergo ſimiliter angeli qui ſunt inter creatu
ras ſpũales nobiliores ſunt ĩ minori nũero ꝙ̃ ani
Secũdo. merõnales. ¶ Itẽ res ꝓcedũt a deo: ſicut num eri
ab vnitate aliquo mõ: Sed in nũeris accedẽtibus
ad vnitatẽ minor eſt pluralitas: ergo in reb⁹ maxi
me accedẽtib⁹ ad cãm primã que maxime vna de
bet eſſe minor p̃litas: talis eſt natura ãgelica: ꝗ ⁊c.
Inop. ¶ In cõtrariũ eſt qḋ dicit Dionyſius. iiii. capi. de
angelica hierar. ꝙ numer⁹ intelligentiaꝝ excedit
oẽs nũeꝝ ſubſtantiarũ materialiũ. Et Dañ. capi.
M. .vii. milia miliũ miniſtrabãt ei ⁊ decies milies cẽte
Rñſio. na milia aſſiſtebãt ei. ¶ Rñſio. Intelligendũ ẽ ꝙ
ſicut vnũ dicit̃ dupliciter ſic ⁊ numer⁹ qui nõ eſt ali
ud ꝙ̃ multitudo ex vnitatibus aggregata. Unum
autẽ dr̃ dupliciter. Primo mõ ꝓ vno qḋ cõuertit̃ cũ
ente: ⁊ ꝓ vno qḋ reperit̃ in ſola ꝗ̃titate: Similiter
eſt quidam nũerus qui cõſtituit̃ ex vnitatibus que
cõſequunt̃ ens gñalit̃ ⁊ alius qui cõſtituit̃ ex vnita
tib⁹ ꝗ̃titatis quarũ pluralitas eſt ex diuiſiõe con
tinui. Primus numer⁹ reperit̃ in quocũqꝫ inuenit̃
natura entis p̃ſificata: ⁊ iõ reperit̃ in angel̃. Secũ
dus reperitur ſolũ in hñtibus ꝗ̃titatẽ mobilẽ qua
les nõ ſunt angeli. Suppoſito hoc primo remouẽ
N. d⁹ eſt error aliquoꝝ circa materiã iſtã. Deide deter
Arti. i. minanda eſt veritas queſtiõis. ¶ Quãtũ ad prim
ſciẽdũ ꝙ Ari. ⁊ ei⁹ ꝯmẽtator. xi. meta. poſuerũt nu
merũ angloꝝ iuxta nũeꝝ orbiũ: vel motuũ celeſtiũ
et iõ cũ ſm vnã opinionẽ ſint orbes. xlvii. vel mo
Opi. i. tus orbiũ. lv. ſm aliã: dixerunt tot eſſe ãgelos ⁊ nõ
p̃les. rõ hui⁹ opinionis fuit hec. intelligentia ſemp
videt̃ eſſe in optima diſpoſitõe (Cum ſit ſuprema
natura creata in vniuerſo) ſed optima ei⁹ diſpoſi
tio videtur eſſe in mouendo: q2 per hoc aſſimilat̃
maxime cauſe prime: Per motũ eñ eſt cã rerũ ſi
cut ⁊ cauſa prima: ꝗ oĩs itelligẽtia ſemp cauſat ali
quem motũ ꝓpter qḋ nũerus ⁊ diſtinctio eaꝝ ſumi
O. tur ſm nũeꝝ ⁊ diſtinctionẽ motuũ. ¶ Hec ãt opio
Impro. hꝫ falſũ fundamẽtũ. ſ. ꝙ optima diſpoſitio itelli
gẽtie ſit in mouẽdo: hoc eñ nõ eſt veꝝ: q2 ꝗ̃to aliq̃
itelligẽtia plus recedit a cauſa prima tãto min⁹ eſt
ꝑfecta: Et ꝗ̃to plus accedit tanto eſt ꝑfectior na
tura ⁊ opatõe Sed videm⁹ ꝙ intelligẽtia maxime
recedẽs a cauſa prima (vt anima rõnalis) maxime
vnit̃ corpori (. ſ. ĩ rõe motoris ⁊ forme) ſuperior ãt
⁊ perfectior vt angel⁹ min⁹ vnit̃: q2 nõ ĩ rõe forme:
ſed motoris. Solũ ergo illa que eſt ſuprema mi
nus vnit̃ (. ſ. nec in rõe motoris: nec in rõe forme)
ꝗ nõ eſt ex optima ⁊ ꝑfectiſſima diſpoſitiõe intelli
gẽtie ꝙ ſemp moueat. Et qḋ ſubdit̃ ꝙ intelligẽtia
in mouendo maxime deo aſſimilat̃ falſũ eſt quia
potior eſt aſſimilatio que eſt in itelligẽdo: ⁊ amãdo
ꝙ̃ illa que eſt in mouẽdo. Perfectior eſt eñ aſſimi
latio que ẽ ſm potiorẽ ꝑfectionẽ. Sed intelligere
et amare ſunt ꝑfectiores opatõẽs in deo ꝙ̃ moue
re: in itelligẽdo ſeipſũ ⁊ amãdo ꝯſiſtit ei⁹ beatitu
do: ⁊ nõ in mouẽdo. ꝗ ⁊c. ¶ Quicqḋ aũt ſit de ve P.
ritate q̃ſtõis duplex eſt mod⁹ dicẽdi. Prim⁹ eſt ꝙ Opi. ii.
plures ſunt angeli ſpẽ drñtes ꝙ̃ ſint ſpecies reruꝫ
materialiũ: qḋ declarãt ſic: Ordo nature videt̃ exi
gere ꝙ illa que ſunt nobiliora excedant ꝗ̃titate vl̃
numero ignobiliora: vñ videm⁹ ꝙ corpa celeſtia in
tm̃ excedũt hec inferiora; vt hec nõ hẽant nobilem
quãtitatẽ ad illa: Sicut aũt corpa celeſtia digniora
ra ſũt ceteris corpib⁹: ita ſubſtãtie itellectuales digni
ores ſunt oib⁹ corporib⁹. Excedũt igit̃ corporales
ſubſtãtias nõ in quãtitate: (cũ illam nõ hẽant:) ſed
in numero. Sunt igit̃ p̃les ſpẽs angeloꝝ ꝙ̃ rerum Q.
materialiũ. ¶ Sed iſtud nõ valꝫ. perfectiora eñ Improb.
nõ excedũt alia naturaliter niſi perfectõe. Perfe
ctio aũt nõ eſt nũero. Alioqui p̃les eẽnt ꝑſone di
uine ꝙ̃ create. Sed in quãtitate nõ molis ſolum
ſed virtutis magis. hic aũt exceſſus virtutis in ſub
ſtãtiis ſeparatis põt ſaluari in eis abſqꝫ maiori nu
mero: imo in vnica ſubſtãtia ſeparata: ꝗ ꝓpter ꝑfe
ctionẽ ſubſtantiaꝝ ſeparatarũ nõ oꝫ eas ponere in
numero excedẽte ſubſtãtias corpales Sꝫ ſicut cor
pora celeſtia excedũt inferiora non nũero ſed ma
gnitudine molis ſic ſufficit ꝙ ſubſtantie ſepate ex
cedãt ſubſtãtias corpales nõ nũero: ſꝫ magnitudi
ne virtutis. Alii aũt declarãt candẽ ꝯcluſionẽ alit̃ R.
⁊ dicunt ꝙ debem⁹ imaginari totũ ordinẽ reꝝ i vni Alia opi.
uerſo: ſicut vnã lineã inter duo pũcta (. ſ. inter deũ
et materiã primã) intra que cõtinent̃ oĩa q̃ ſunt vel
eſſe pñt: ⁊ oĩa hñt ꝑ ſe ordinẽ iter hec duo extrema
ſicut ſpẽs nũeroꝝ inter ſe: imaginemur autẽ hãc li
neã diuidi in puncto qui eſt aĩa rõnalis a q̃ ſit vna li
nea aſcendẽdo ab ipſa ad deũ ꝑ naturas ſubſtãtiaꝝ
intellectualiũ. Itẽ ab ipa vſqꝫ ad materiã primaꝫ
cõſtituit̃ alia linea: deſcẽdendo ab aĩa vſqꝫ ad ma
teriã ꝑ naturas reꝝ corpaliũ: nũc eſt ita ꝙ vbi in li S.
nea eſt maior diſtãtia inter duo puncta ibi ſunt plu
res ptes linee: partes dico eiuſdẽ quãtitatis: vbi ẽ
minor diſtãtia ibi ſunt pauciores ptes. Sed inter
aĩam intellectiuã ⁊ deuꝫ eſt maior diſtãtia ꝙ̃ inter
aĩam ⁊ materiam: quare int̃ deum ⁊ animam ſunt
plures ptes vniuerſi ꝙ̃ inter animã et materiã pri
maꝫ. Sed iter deũ ⁊ aĩam ſunt p̃les ſpẽs angeloꝝ
int̃ ipam vero ⁊ materiaꝫ primaꝫ ſũt ſpẽs ſubſtan
tiaꝝ corpaliũ: ꝗ p̃les ſũt ſpẽs angeloꝝ ꝙ̃ ſubſtan
tiaꝝ corpaliũ: ⁊ hoc eſt qḋ dicit Diony. ꝙ celeſtes
mẽtes icõpabiliter excedũt reꝝ mũdanarũ coarta
tam multitudinẽ. i. multitudinẽ ſm ſpeciẽ q̃ dr̃ co
artata: vl̃ q2 in vna ſpẽ p̃la idiuidua. q. coartant̃ et
ſunt vnũ quẽadmodũ dicit Porphi. ꝙ ꝑticipatiõe
ſpeciei p̃les hoĩes ſunt vn⁹ hõ: vel q2 ſpẽs reꝝ ma
terialiũ ſũt iter duo extrema finita: Et ita ſũt q̃ſi
coartata in illa. Spẽs aũt angelorũ nõ ſic: ſꝫ ſunt
int̃ deũ ⁊ aĩam int̃ que nõ artata diſtantia ſꝫ ĩfinita
¶ Hec rõ aũt nihil ꝯcludit niſi ſupponat̃ ꝙ oẽs g̃ T.
dus quib⁹ deus põt imitari a creatura ſpũali ſunt Improb.
actu ꝓducti qḋ poni nõ põt ſi ſunt ĩfiniti gd⁹ imi opi. prin.
tabilitatis ſicut et illa linea imaginat̃ infinita. Ta
lia aũt ĩfinita ponere i actu ẽ ĩpoſſibile (vt pbatũ ẽ
li. i. diſt. xliii.) Si vero dicat̃ ꝙ nõ ſunt ĩfiniti gdus
imitabilitatis: ſꝫ finiti tũc eſt oĩno icertũ: an p̃les
ſũt gdus imitabilitatis i deo reſpectu creaturarũ
ſpũaliũ ꝙ̃ reſpectu corpaliũ: an pauciores: q2 non

arguunt eſſe plures niſi ꝓpter maiorē diſtātiam inter aiaꝫ et deū ꝙ̄ ſit inter aiam ꝛ materiā ꝑmā Et illa nullomō ꝓbat maior niſi qꝛ infinita: propt qđ nō ſequit ꝙ ſint plures grad⁹ niſi ponant īfini

A.

ti: Quicquid ſit tñ de hoc ſi ſolū ponant ſpēs angelorū plures ꝙ̄ reꝝ materialiū: Et non ponant plures angeli in eadē ſpē non oꝫ dicere ꝙ angeli ſint in nūero mltum exceſſiuo: qꝛ non ſunt ſpēs reꝝ in tam exceſſiuo numero ſicut de angelis dr Dañ. vij. (vt dictū eſt in argumēto) et ī Job. xxv. Nunquid eſt numer⁹ militū eius: et propt hoc forte ſunt omēs eiuſđ ſpeciei: vel ſaltē plures ex eis. Nō em̄ videt oīno ↄgrua ciuitas diſtītū ẜm ſpēꝫ: Pluralitas aūt talis q̄ eſt diſtītuꝫ ẜm numeꝝ totaliter eſt ex bñplacito ꝓducētis q̄ tot ꝓduxit quot ꝓducere voluit cui⁹ volūtatē ſcripta nobis expſit in locis ſ̄allegatis.

B. Ad prim pricipale.

Ad primū argumētuꝫ ī oppoſitū dicenđ ꝙ nihil ꝓhibet miorē eſſe numeꝝ angeloꝝ ꝙ̄ aiaꝝ q̄ fuerūt: q̄ ſunt: ꝛ erūt: Creāt em̄ quotidie: nec ille q̄ pri⁹ create fuerūt deſinūt eſſe corruptis corporib⁹. Omēs em̄ āgeli ſimul creati fuerūt. Qđ aūt maior nūer⁹ angeloꝝ ponit ꝙ̄ corpoꝝ celeſtiū cā eſt: qꝛ corpora celeſtia ſolū hñt ordinem ad inferiora ẜm eſſe nature ꝛ in rōe actiui: et tō tot ſunt ꝛ nō plura quot ſufficiūt ad agēdū: Sꝫ angeli ꝑter ordinē quē hñt ad corpora celeſtia ī mouēdo ea (qđ ptinet ad curſuꝫ nature) hñt etiā ordinē aliū q̄ ad eē gr̄e: Sūt em̄ quidā ex eis in miniſteriū miſſi ꝓpter eos qui hereditatē capiūt ſalutis vt dr Hebr. i. ꝛ ẜm Hiero. vna queq̄ aia a ſui exordio hꝫ angelū ad ſui cuſtodiā deputatū.

C. Ad ſcđm

Ad ſecundū dicendū ꝙ in reb⁹ maxime accedētib⁹ ad cām ꝑmā debet eē minor pl̄itas ꝙ̄tū ad ptes q̄ veniūt in ↄpoſitionē rei ſicut in binario qui maxime accedit ad vnitatē ſunt pauciores vnitates ꝙ̄ in quocūꝫ alio nūero: Sꝫ nihil ꝓhibet quin ī eis ſit maior pl̄itas ẜm ſpēm: vel ẜm indiuidua eiuſđ ſpēi ſunt em̄ pl̄es binarii ꝙ̄ nouenarii. Et ſimiliter pñt eē pl̄es angeli eiuſđ ſpeciei: vel diuerſaꝝ ꝙ̄ ſint ſpecies vl̄ indiuidua aliaꝝ reꝝ: ſunt tñ tot ꝛ non plures quot deus ꝓducere voluit ẜm ordinē ſue ſapientie.

Vtrū potētia cognitiua angeli ſit illud idē qđ ē ſua eſſētia. Queſtio. v.

D. Que. v.

Circa cognitionē naturalem angeloꝝ querunt quattuor. Primū eſt vtrū potētia cognitiua ſit id qđ ſua eſſentia. Scđꝫ eſt vtrū āgeli cognoſcāt res ꝑ ſuā eēntiā: vel ſpēs: Tertiū ē vtrū cognoſcāt ſingularia: et vtrū intellect⁹ angeli ſit ſemꝑ in actu.

Argu. i.

Ad primū ſic ꝓcedit ꝛ arguit ꝙ virtus ſeu potētia intellectiua angeli differat realiter ab eius eſſētia: qꝛ ẜm diuerſitatē actuū eſt diuerſitas potētiaꝝ. Sed eſſe eſt actus eſſentie. ꝛ intelligere eſt act⁹ potentie intellectiue: In angelo aūt intelligere non eſt ſuū eſſe: ergo nec intellectiua potētia eſt ſua eſſentia.

Secūdo.

Itē Diony. xi. cap. Hierar. angelice dicit ꝙ angeli diuidunt in ſubſtantiā: virtutē: ꝛ opatiōnē: ergo in eis aliud eſt ſubſtantia: aliud eſt virtus: et aliud operatio.

Alia opi.

In contrarium arguitur qꝛ mens ꝛ intellectus nomināt potētiā intellectiuā: ſed Diony. ꝛ Dama. in pluribus locis nominant angelos intellect⁹ et mentes: ergo angelus eſt ſua potentia intellectiua.

E. Rñſio.

Rñſio. Nos pauca nouimus de angelis: ꝛ coꝝ cognitione: Et illa pauca debemus ↄiecturare ex cōditōe aie noſtre que eſt de numero ſubſtantiaꝝ intellectualium ꝙ̄uis in illo ordine infima: Et ẜm hec de queſtione ꝓpoſita videt eſſe dicendū ꝙ potentia intellectiua angeli ſit realiter idē qđ ſua eſſentia: qđ pōt perſuaderi ſic ꝙ em̄ potētie cognitiue aie noſtre differāt ab eſſentia potiſſime ↄuincit ex duob⁹ (vt pꝫ ex dictis ī primo libro) vnū eſt ꝙ alique potētie aie ſunt ad act⁹ totaliter diuerſos: ꝛ ſeparatos nulluꝫ ordinē inter ſe habētes: vt ſunt audire: videre: et hmōi: ꝓpter qđ oportet eos reducere in ꝓxima principia realit diuerſa ꝛ nō in vnū ſolū vt eſt eſſentia. Aliud eſt qꝛ eſſentia aie eſt actus corporis: alique aūt potentie eius nō ſunt actus corporis vt intellect⁹ ꝛ volūtas: ꝓpter que oꝫ eſſentiā aie a predictis potentiis differre realiter. Neutrum tñ iſtoꝝ eſt in angelis: qꝛ in eis non eſt niſi vnica cognitio (videlicet itellectiua) que pōt reduci ad vnicū principiū: Eſſentia etiā angeli nō eſt actus corporis: ſed eſt ſeparata ab omni corpore ſicut et intellect⁹: propter qđ ex nulla parte poteſt cōuinci ꝙ potentia intellectiua angeli differat realiter ab eius eſſentia. fruſtra autē ponunt plura vbi vnū ſufficit ideo ꝛc.

F. Ad prim pricipale.

Ad primum argumētū dicendum eſt per interemptionē minoris: qꝛ ꝙ̄uis intelligere ſit actus potentie actiue intellectiue angeli realiter ab ipſa differens qñ intelligit alia a ſe: tñ eſſe non eſt actus eſſentie realiter ab ipſa differēs: immo ſunt realiter vnū ꝛ idē vtrūꝫ accepto ẜm potentiā: vel ẜm actū ſicut oſtēſum fuit in primo libro. diſt. viii.

G. Ad ſcđm

Ad ſecūdū dicendum ꝙ in angelis eſt ſubſtātia: virtus: ꝛ operatio ẜm Diony. ſed non dicit ꝙ oīa hec differāt realiter: nec oportet de ſubſtantia: ꝛ virtute.

Vtrū angeli cognoſcāt res ꝑ ſuā eſſentiā vel per ſpecies. Queſtio. vi.

H. Que. vi. Argu. i.

Ad ſecundū ſic proceditur. Et arguit ꝙ angeli intelligāt ꝑ ſpecies et non per ſuā eſſentiam: qꝛ cognitio angeli ſe extēdit ad oia que ſunt: ſed eſſentia angeli cum ſit limitata ad certū genus ꝛ ad certam ſpeciē nō pōt oēs res repreſentare: ergo angelus nō intelligit per eſſentiā ſuā.

Secūdo.

Itē ſi angelus intelligeret ꝑ ſuā eſſentiā ſequeret ꝙ ſemꝑ ꝛ actu cognoſceret oia: videlicet ſe: ꝛ alia. cōſeqñs eſt falſum: ergo et añcedēs: Probatio ↄñe: qꝛ ſi eſſentia angeli eſſet ei rō repreſentās alia: cum angel⁹ ſemper et actu ꝛ perfecte ſuā eſſentiā cognoſcat: ſequeret ꝙ ſemper: ꝛ actu cognoſceret oia alia que ꝑ ſuā eſſentiā repreſentarent ei: ꝛ ſic pꝫ ↄñā.

Tertio

Item decima ꝓpoſitione de cauſis dr̄ ꝙ oīs intelligētia plena eſt formis: ſed illas formas vocam⁹ ſpecies: ḡ angeli intelligunt per ſpecies: non ergo per ſuam eſſentiam.

Quarto.

Itē Diony. dicit ꝙ angeli illuminantur rōnibus reꝝ: ergo cognoſcunt res ꝑ rōnes earum ꝛ non per ſuā eſſentiā.

In op.

In contrariū arguitur quia non minoris ꝑfectionis eſt intelligere ꝙ̄ intelligibilia repreſentare: ſed eſſentia angeli ꝙ̄uis ſit finita pōt oia intelligibilia intelligere: ḡ pōt ea repreſentare nō obſtante ꝙ ipſa ſit finita ſed ꝓpter aliud non negat ꝙ angel⁹ non intelligat alia per ſuā eſſentiā: ergo ꝛc.

I. Declaratio q̄ſtōis

Rñſio. Hec ꝓpoſitio ꝑ pōt denoīare principiū intellectiuū ſicut dicim⁹ ꝙ homo intelligit per intelectum: vel illud quod eſt ſubiecti repreſentatiuum: ſicut dicimus ꝙ hō intel-

ligit cãm per effectũ. primũ tenet ſe ex parte intelli
gẽtis: ⁊ ſcdꝫ ex pte intelligibil. primo mõ queſtio
ſoluta eſt in p̃cedẽte articulo vbi oñſum ẽ ꝙ intel-
lect⁹ angeli eſt ſua ſubſtãtia: ⁊ ſic angel⁹ intelligit
qd intelligit p ſuã ſubſtantiã tanq̃ p principiũ in-
tellectiuũ idẽ cãliuꝫ intellectõis: ⁊ iõ queſtio ſolũ
eſt dubia ſecũdo mõ: videlicet vtrũ angel⁹ intelli-
gat oĩa per ſuã eſſentiã tanq̃ p repreſentatiuum.
K. Sol. q̃ſt. ¶ Circa qd eſt aduertendũ ꝙ angel⁹ cognoſcit ſe
et alia a ſe: cognoſcẽdo ſe: ſeu ſuã eſſentiã nõ indi-
get alio rep̃ſentatiuo: ſed immediate cognoſcit ſe p
ſe ſeu p ſuã eſſentiã: Cui⁹ rõ eſt: q2 p hoc fit intelli
gere in nobis ⁊ in quibuſcũq; aliis ꝙ intelligibile ẽ
preſens itellectui: nihil aũt eſt adeo pñs intellectui
ãgelico ſicut ſua eſſentia: ergo angel⁹ itelligit ſe p
Inſtãtia ſuã eſſentiã. Et ſi dicat ꝙ eodẽ mõ cõcludit rõ de
intellectu nr̃o ꝙ intelligat ſe p ſuã eſſentiã: q2 eſt ſi
L. Solutio bi ipſi pñs. Dicẽdũ ꝙ nõ: q2 obiectũ primo pportio
natũ nr̃o intellectui eſt aliqd pus ſenſatũ: q2 intel-
lectus noſter eſt cũ ſenſu pp̃ter qd intellect⁹ noſter
(licet ſit ſibi pñs) nõ tñ in rõe primi intelligibilis ab
eo: q2 nõ eſt aliquid qd cadere poſſit ſub ſenſu. Sꝫ
intellectus angelic⁹ qui a ſenſu nõ depẽdet ſtatim
apprehẽdit oẽ intelligibile ſibi pñs. Eſſentia autẽ
angeli ſm ſe eſt intelligibilis: iõ ⁊c. Et in hoc ꝯſen
tiũt tã theologi q̃ philoſophi. ¶ De aliis ãt ab an
M. Opinio Auicẽne gelo qualit intelligant per ipm. Eſt aduertẽdum
ꝙ ſi opinio Auicẽne eſſet vera (videlicet ꝙ prima
cã creauit intelligẽtiã ſibi primã ⁊ imediatã: ⁊ illa
aliã: ⁊ ſic vſq; ad infimã q̃ creauit celũ: ⁊ mediante
celo oĩa inferiora. Et ſic poſſet dici ꝙ quilibet ãge-
lus cognoſcit oĩa p ſuã eſſentiã ſicut ⁊ cã prima: q2
ſicut cauſa prima rõe ſue cãlitatis repñtat ſufficien
ter oĩa (vt dictũ fuit libro primo) Sic quelibet itel-
ligẽtia repñtat ſufficient oĩa q̃ ſub ipa eſſent: q2 eẽt
cã eoꝝ: ⁊ oĩa que eſſent ſupra ipam q̃ eſſet cauſata
ab eis: et hanc viã tenet actor de cauſis q̃ dicit octa
ua ppoſitiõe ꝙ oĩs intelligẽtia ſcit id qd eſt ſub ſe:
⁊ illud qd eſt ſupra ſe: verumtñ ſcit illud qd eſt ſub
N. Alia op. ſe qm̃ eſt cauſa ei⁹ Et ſcit qd eſt ſupra ſe q2 acquirit
bonitates ab eo: ¶ Sed q2 hec opinio nõ eſt cõſo
na veritati: nec fidei idcirco queſtio maiorẽ hꝫ du-
bitationẽ. De qua quidã alii dicũt ꝙ angel⁹ itelli
git alia a ſe p ſpecies nõ quid a reb⁹ acceptas: ſed
cõcreatas: ſeu a deo influxas que repñtant intelle-
ctui angelico alias res tã ſpũales q̃ corpales: ⁊ rõ
nes iſtoꝝ tacte ſunt in arguẽdo ad queſtionẽ. Iſte
aũt ſpẽs originaliter introducte videnf eſſe pp̃ter
ſenſuꝫ viſus: ⁊ ſenſibilia illius ſenſus: Color ei vi
det facere ſpẽm ſuã in medio: ⁊ in organo ſicut ſẽ-
ſibilitas apparet in refractione que ẽ in ſpeculo. ni
ſi eñi iſtud fuiſſet forſitan nũq̃ fuiſſet facta mẽtio
de ſpeciẽb⁹ requiſitis ad cognitionẽ: Sed q2 quid
dicũt ꝙ ſpecies coloris in oculo repñtat colorẽ vi-
ſui cuius eſt ſpecies iõ ponũt tã in intellectu nr̃o q̃
angelico quaſd ſpecies ad repreſentanduꝫ res vt
O. Improb. opi. pre. cognoſcanf tã a nobis q̃ ab ãgelis. ¶ Hoc aũt nõ
reputo veꝝ eſſe: nec in ſenſu: nec in itellectu nr̃o:
nec in angelico Et ꝙ non ſit ponere ſpẽm in ſenſu
puta in viſu ad repreſentãdũ viſui colorẽ vt videat
pꝫ ſic oẽ illud eſt primo cognitũ p qd tanq̃ p repñ-
tatiuuꝫ potẽtia cognitiua fert in alteꝝ: Sed ſpẽs
coloris in oculo non eſt primo cognita: ſeu viſa ab
ipſo imo nullo mõ eſt viſa ab eo: ergo per ipam tã
q̃ per repñtatiuũ viſus fert in aliquid aliud. Pro
batio maioris q2 quicqd ſe hꝫ obiectiue ad potẽtiã
cognitiuã vt eſt cognitiua eſt ab ea cognoſcibile ſeu
cognitiuũ. Sed oẽ qd repñtat aliquid potẽtie co-
gnitiue ſe hꝫ ad eã obiectiue (Supplet eñi vicẽ rei
quã repñtat q̃ ſi hꝫ ſe pñs eẽt hẽret ſe obiectiue ad
potẽtiã cognitiuã) ḡ oẽ tale eſt cognoſcibile vel co
gnitũ: Et cũ ducat in cognitionẽ alterius eſt prius
eo cognitũ tpe: vl' natura. Et hec fuit maior: mi-
nor de ſe manifeſta eſt. Spẽs eñi coloris exñs in oculo
nullo mõ videt: nec videri põt ab ipſo ſicut quilibꝫ
experit: ergo ⁊c. ¶ Itẽ talis ſpẽs ſi duceret in co- P. Opi. ij.
gnitionẽ alteri⁹ hoc faceret rõe ſimilitudis: Unde
cõiter vocat ſimilitudo rei: ⁊ ſic hẽret rõnẽ imagis
imago aũt ducẽs i cognitionẽ illi⁹ cuius eſt imago
eſt primo cognita qd nõ põt dici de tali ſpecie: ḡ ⁊c.
Et ſine dubio de ſe videt abſurdũ ꝙ potẽtia cogniti
ua ducat in cognitionẽ alicui⁹ per tale rep̃ſentati-
uum: qd eſt ſibi totaliter incognitũ. Cõtrariũ eñi
veriſſimũ eſt: videlicet ꝙ p notũ ducat in cognitio
nẽ ignoti. Et ſic pꝫ ꝙ nulla ſpẽs eſt in oculo ad re-
pñtandũ viſui colorẽ vt videat. Quis eñi color im-
primat in medio: ⁊ in oculo ſuã ſpẽm pp̃ter ſimilẽ
diſpoſitionẽ diaphaneitatis q̃ eſt in eis illa tñ nihil
facit ad viſionẽ: nec; viſui repñtat colorẽ vt videat
¶ Qd aũt in intellectu nr̃o nõ ſit ponere ſpẽm ta- Q.
lẽ pꝫ p eandẽ rõnẽ: q2 oporteret ꝙ eſſet ab intelle-
ctu primo cognita cui⁹ oppoſitũ experimur. Item
ſi in itellectu eẽt talis ſpẽs: aut eſſet reſpectu primi
cogniti ſolũ: aut reſpectu oĩm: nõ reſpectu oĩm q2
ſpẽs in itellectu nr̃o ſiq̃ ſit: põt abſtrahi a fantaſma
tibus. Sed fantaſmata nõ ſunt oĩm: ſed ſolũ reꝝ
ſenſibiliũ: ⁊ q̃tũ ad accidẽtia ſm que ſolũ ſunt ſen
ſibilia: ḡ reſpectu alioꝝ nulla eſt in itellectu noſtro
ſpecies. Item cognitio rei p ſpẽm ſm ponẽtes ſpe
ciem nõ eſt diſcurſiua: ſed multa cognoſcunf a no
bis per diſcurſuꝫ: talia ḡ nõ cognoſcunf p ſpecieꝫ.
¶ Si aũt dicat ꝙ ſpecies requirat in itellectu reſpe R.
ctu primi cogniti. Cõtra: q2 in potentiis ordinatis
obiectũ pñtat poſteriori potẽtie per actũ prioris (ſi
cut appetitui repñtatur ſuũ obiectũ: videlicꝫ bonũ
per cognitionẽ preuiã: Per hoc eñi ſolũ preſentat
appetitui bonũ q2 eſt cognitũ: Sed ſenſus ⁊ intel
lect⁹ i nobis ſunt potẽtie ordinate: ḡ p ſolũ actũ pri
oris potẽtie (videlꝫ ſenſus) p̃ſentat ſufficient intel
lectui ſuũ obiectũ: nec; oꝫ ponere aliquã ſpẽꝫ. Itẽ
intellect⁹ cũ ſit virtus reflexiua cognoſcit ſe ⁊ ea q̃
ſunt in eo p certitudinẽ: ⁊ quaſi experimentaliter.
Unde experimur nos intelligere et hẽre in nobis
principiũ quo intelligim⁹: Si ergo in itellectu nr̃o
eſſet aliqua tal' ſpecies: videt ꝙ poſſim⁹ p certitu-
dinem cognoſcere eam e in nobis: Sicut cogno
ſcimus p certitudinẽ alia que ſunt in intellectu nr̃o
tã actus q̃ habitus qd nõ eſt veꝝ: Non videt ergo
ꝙ in itellectu noſtro ſit aliqua ſpecies ad rep̃ſentã
dũ ſibi ſuuꝫ obiectũ: nec in ſenſu vt prius pbatum
eſt: ergo ⁊c. ¶ Eſt tamẽ aduertendũ ꝙ licet i nulla S. Opi.
potẽtia ſenſitiua: vel itellectiua ſit ſpẽs ad rep̃ſentã
dũ ei ſuum obiectũ: Tamẽ in ſpeciẽb⁹ corporeis
non ſenſibilibus remanent quãdoq; ſpẽs: ſeu im
preſſiones ſenſibiles abeuntibus ſenſibilib⁹ q̃ duꝫ
nobis dormientibus: vel vigilantib⁹ obuiant or
ganis interioꝝ ſenſuum apprehendunf: et ſi i eis
ſiſtat cognitio: decipimur exiſtimantes reruꝫ ima
gines eſſe veras res exteriores. Si vero cognitio
non ſiſtat in eis: Sed apprehendanf vt imagines
aliarum reꝝ nõ decipimur: ſed ſunt nobis pncipiũ T.
memorandi. ¶ In ipſis autem organis ſenſuum

interiorum ſi fiãt ſpecies vel huiuſmodi impreſſio
nes nullo modo percipiuntur ab eis: nec alie res p
ipſas q: non ſe habẽt ad potentias cognitiuas ob=
iectiue. ſicut impreſſio quã aliqs videt in oculo alie
no nõ percipitur ab oculo in quo eſt / nec mediante
ipſa percipit ille oculus ſed bñ rem cuius ẽ ſpecies.
A. ¶ De intellectu aũt angelico de quo principaliter
queritur idem dicẽdum eſt videlicet ꝙ in ipo non
ſunt alique ſpecies per quas repſentãtur ei res q̃s
ꝯgnoſcit. Quod patet ſic ſpecies repñtans rem ali
quã ⁊ res cuius eſt ſpecies ſunt eiuſdẽ rationis ſpe
cifice licet differãt in modo eſſendi. ſed nulla ſpẽs
exiſtẽs in intellectu angeli cũ ſit accidẽs poteſt eſſe
eiuſdem rõnis ſpecifice cum ſubſtãtijs rerum / tam
ſpiritualiũ q̃ꝫ corporalium quas angelus intelligit
ergo ſaltem angelus nõ intelligit p ſpecies ſubſtã=
tias ſpirituales vel corporales. Minor de ſe patꝫ q:
ſubſtãtia et accidẽs nõ poſſunt eſſe eiuſdem rõnis
ſpecifice cũ differãt gñe. Sed maior probaẽ in ſen=
ſibili⁹ q̃ ſũt nobis notiora, et ex quib⁹ itroducte ſũt
B. ſpecies vt dictum eſt. Et primo ſic: ſicut ſe habꝫ lux
in corpe luminoſo ad lumen cauſatum in medio:
ſic videtur ſe habere color in corpore terminato ad
ſpeciẽ cauſatam in medio: quia ſicut ppriũ ſubie=
ctum lucis ſecũdũ ſuũ pfectum eſſe eſt corp⁹ den=
ſum (vñ et ſtella lucens dicitur eſſe denſior pars
ſue ſpere ſcdo celi) Sic propriũ ſubiectũ coloris
qui in ſe cõtinet aliquid de natura lucis ſecundum
ſuũ perfectum eſſe eſt perſpicuũ terminatũ p opa=
cum: ſubiectum autẽ vtriuſqꝫ ſm eſſe imperfectuꝫ
eſt pſpicuum non denſum nec determinatũ. ppter
quod ſicut ſe habet lux ad lumen ſic color ad ſpeciẽ
Sed lux in corpore denſo et lumen in medio ſunt
eiuſdem ratiõis ſpecifice licet differãt in modo eſ=
ſendi ſcdm rõnem pfecti ⁊ impfecti ppter diuerſi=
tatẽ ſubiecti recipiẽtis: ergo ſic ⁊ color i corpore ter=
minato ⁊ ſpecies eius in medio ſunt eiuſdem ratio=
onis ſpecifice: licet differãt ſcdm pfectum ⁊ impfe=
ctum ppter diuerſitatem ſubiectoꝝ recipientium.
C. ¶ Scdo pbatur eadẽ maior ſic. actio oim alioꝝ
ſenſibiliũ in medio ⁊ organo eſt vnica: calor eñ di=
ſtans ad hoc vt ſentiatur oportet ꝙ calefaciat me=
diũ vſqꝫ ad organũ et pſumet organũ vt expimur
⁊ idem eſt de ſapore ⁊ de quocunqꝫ alio ſenſibili: g̃
a ſimili videtur ꝙ actio caloris in mediũ ⁊ organu
ſic vniuoca ꝙ nõ eſſet niſi color et ſua ſpecies eẽnt
vnius ratiõis. Tertio q: ſpecies nõ ducit in cogni
tionem alterius (vt videt) niſi ratiõe ſimilitudinis
vñ et ſimilitudo dicitur p quãdam expreſſionẽ. Si
militudo autẽ nõ eſt differẽtiũ ſcdm ſpeciem. g̃ ſpe
cies que eſt mediũ. quo res cognoſcitur. ⁊ dr ſimi=
litudo rei nõ differt ſcdm ſpeciem a re quã immedi
D. ate repñtat. Et ſic pbata ẽ ſufficiẽter maior. ¶ Se
Reſolu- quiẽ ergo ꝯcluſio principalis ſcꝫ ꝙ ãgelus nõ intel=
tio quis. ligit ſubſtãtias rerum ſpiritualiuꝫ vel corporaliũ p
aliquã ſpeciẽ: et per eandẽ rationẽ nõ intelligit ac=
cidẽtia rerũ corporaliũ p ſpeciẽ: quia in ãgelo q̃ eſt
ſubſtãtia mere ſpũalis nõ pt eſſe aliquod accidens
eiuſdẽ ratiõis cũ accidẽtib⁹ corpalibus. ¶ Cõtra
rões autẽ prius poſitas ſunt aliq̃ inſtãtie q̃ ponẽ=
Per qd i- tur in q̃rto libro ⁊ ibidẽ ſoluẽtur. Per quid ergo in
telligitur telligit angelus alia a ſe. Dicẽdũ ꝙ nõ per aliud re
ab anglo pſentatiuũ q̃ꝫ p ipſãmet pñtiã rerũ in ſe vel in ſuis
alia ab ip cauſis vel vtroqꝫ modo. ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã ſcien
ſo. E. dũ eſt ꝙ q̃uis in nobis ſit duplex cognitio (ſcꝫ ſen=
ſitiua et intellectiua) tamẽ in ãgelo eſt ſola intelle=
ctiua per quã perfectius ⁊ efficacius cognoſcat quic
quid cognoſcimus nos per ſenſum ⁊ intellectuꝫ q̃ꝫ
cognoſcam⁹ nos: Sicut ergo ſenſibilia ſcdm ſe pñ
tia ſenſui cognoſcũtur per ſenſum puta oĩa colo=
rata ⁊ oĩa lucẽtia q̃ ſcdm ſe pñtialiter obiciũtur vi
ſui ſtatim videntur / quia vnũ eſt viſiuum ⁊ aliud vi
ſibile ppter quod eis approximatio ſtatim ſequitur
viſio a quocũqꝫ ſit effectiue. Et ſilr eſt de alijs ſenſi
bus. Sic tam res ſpũales vt alij angeli q̃ꝫ corpales
vt celum ⁊ aſtra ⁊ hmõi q̃ ſcdm ſe ſunt pñtes intelle
ctui alicuius ãgeli ppter ordinẽ ⁊ gradũ quẽ ange=
lus habet inter partes vniuerſi ſtatim intuitiue co=
gnoſcuntur ab angelo abſqꝫ alio repñtatiuo: ¶ Et F.
in hoc cognitio angelica ꝯtinet modũ et pfectionẽ
nr̃e cognitionis ſenſitiue: et plus quia nõ ſe exten=
dit ſolum ad accidẽtia (vt ſenſus) ſed etiã ad quãti
tates ſubſtantiarũ: ſicut etiã pñtato intellectui nr̃o
aliquo obiecto p actũ ſenſitiue partis fit intellectio
a quocũqꝫ illa ſit effectiue: et ex illo cognito intelle
ctus noſter alia intelligit ppter habitudinem cau=
ſe ad effectum: vel ecõtrario / ⁊ ſic de alijs habitudi
bus: ſic angelus ex his que intuitiue cognoſcit per
ipſarum rerũ actualem preſentiam cognoſcit. Alia
ppter habitudinem quam habet ad prima cogni=
ta / ſiue illa habitudo ſit cauſe ad effectũ ſiue alia: ⁊
in hoc aſſimulaẽ nr̃e cognitioni intellectiue. ¶ Sꝫ G.
eam excedit in hoc ꝙ intellectus nr̃ cognoſcit vnuꝫ
per aliud diſcurrendo de noto ad ignotum: Intel
lect⁹ vo ãgelic⁹ licet cognoſcat vnum per aliud nõ
tamen diſcurrendo de noto ad ignotum. Sed ſta
tim ⁊ ſimul tempore vtrunqꝫ cognoſcit (licet vnum
per aliud. ¶ Ad primum argumentum dicenduꝫ H.
ꝙ eſſentia angeli non repreſentat ei oẽs alias res Ad pmũ
ab angelo cognoſcibiles ſed hoc nõ eſt ppter limi= pncipale.
tationẽ angeli ad certum genus ⁊ ad certam ſpeciẽ
ſicut bene probat argumentum factum in oppoſi=
tum: Sed hoc eſt ꝙ ipſa non eſt cauſa aliorum ſub
ſe quemadmodum, eſſentia diuina eſt cauſa oim
ſicut prius declaratum fuit libro primo diſti. xxxv.
¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ concludit equaliter I.
ꝙ angelus non cognoſcit alia a ſe per ſpecies ſicut Ad ſcdm.
concludit ꝙ non cognoſcat per eſſentiã ſuam ⁊ vtrũ
q̃ꝫ conceſſum eſt. Qꝫ autem ita ſit patet. quia ſi ſint
ſpecies in angelo per quas repreſentẽtur ei res in=
telligibiles cuꝫ ille ſpecies ſint ſemper ei preſentes
videẽ ꝙ ſemp intelligat oẽs res quarũ habet ſpẽs
ſicut ſi repſentarenẽ ei p ſuã eſſentiam. Nec valet ſi
dicaẽ ꝙ angel⁹ pt vti vna ſpecie ⁊ nõ altera / et qñqꝫ
nulla cũ ſit ſubſtãtia volẽs ⁊ libera: q: idẽ poſſet di=
ci de eẽntia ſua ꝙ nõ vtereẽ ea ad repñtãdũ res ni=
ſi qñ vellet quoꝝ neutrũ eſt verũ: q: lꝫ in ptãte ho=
minis vel ãgeli ſit qñqꝫ applicare / vel nõ applicare
ea qb⁹ applicatis neceſſario ſequiẽ actio (verbi gra
tia) In ptãte hois vel angeli eſt applicare ignẽ ſtu
pe, tñ nõ eſt in ptãte eoꝝ quin facta appliquatiõe ſe
quaẽ actio. ſic cũ ad pñtiã illius qđ ſufficiẽter repñ=
tat obiectũ potẽtie cognitiue ſequaẽ neceſſario co=
gnitio nõ eſt in ptãte ãgeli ꝙ nõ cognoſcat illud qđ
ei repñtaẽ ſicut non eſt in ptãte hois ꝙ repñtato ob
iecto i fantaſmate intellect⁹ nõ intelligat. Et iõ ſiue
res intelligibiles repñtenẽ angelo per ſubſtãtiã ſu
am / vel p ſpecies idem ſequiẽ: Nos tamẽ dicimus
ꝙ per neutrum eoꝝ eis repñtantur. ¶ Ad tertiuꝫ K.
dicendũ ꝙ nunqꝫ fuit intẽtio actoris de cauſis. q' i Ad ttm.
ãgelo vel intelligẽtia ſint ſpẽs de qb⁹ alij loquunẽ:
ſꝫ cum ipſe fuerit platonic⁹ poſuit tales formas eẽ

in intelligentijs quales ydeas poſuit Plato / quas
etiam quoqꝫ vocauit formas: Plato aūt ſcđꝫ verita
tem vocauit ydeas cognitiones rerū vel res vt co=
gnitas: et non aliquas formas intellectui inheren
tes vel per ſe ſubſiſtentes ſicut fabuloſe impoſuit
ei Ariſtote. et tales formas hoc eſt rerum cognitio
M. nes đt actor de cauſis eē i intelligētijs. ¶ Per idē
Ad.iiij. patꝫ ad quartū qꝛ ſcđm Dionyſiū āgeli illuminant
rationib⁹ rerū ⁊ cognitionib⁹ earū qꝛ ipſa cognitio
N. eſt earū illuminatio. ¶ Argumentū in oppoſitum
Ad arg. bñ ꝓbat ꝙ eſſentia angeli ꝑ hoc ꝙ ē limitata ad ge
in oppo. nus / ⁊ ad ſpeciē nō impeditur quin poſſit alias res
repñtare: qꝛ cū inter res diuerſorū generū ſit certa
habitudo vna pt ꝑ aliam repñtari. vñ et accidentia
magnā ptē ꝯferūt ad ꝯgnoſcēdū qđ quid eſt (vt đt
pmo de aīa) verūtñ ꝙ angelus cognoſcit ꝑfecte ⁊ di
ſtincte oēs res naturales / ſpūales / ⁊ corporales ad
talem diſtinctā ⁊ ꝑfectam repñtationē nō ſufficit eſ
ſentia angeli: qꝛ nō cōtinet alias res diſtincte / nec
formaliter nec virtualiter cum nō ſit eorum cauſa /
ſicut eſſentia diuina eſt cauſa oīm.

Queſtio VII.

Vtrū angelus cognoſcat ſingularia.

O. AD tertium ſic proceditur. et
Quō. vij. arguit ꝙ angelus nō cognoſcat ſingla
Arg.i. ria: qꝛ infinitū ſcđm ꝙ infinitū ſit ignotū
(vt dicit .iij. phiſicoꝝ) ſꝫ ſingularia ſcđm
ꝙ ſingularia ſunt infinita ſaltē ſucceſſiue: ergo ſūt
Argu. ij. angelis ignota. ¶ Itē angelus alia a ſe per eorū
pñtiam cognoſcit (vt dictū fuit prius i pcedēte qſtio
ne) ſed aliqua ſingularia ſaltē futura nō poſſunt eē
Arg.iij. pñtia āgelo: ergo nō ſūt ab eo cognita. ¶ Ad ideꝫ
eſt qđ cōiter allegatur ex dicto Boetij. ꝙ ſingula=
re eſt dum ſentit: vl'e dū intelligit: ſed i angelo nō
eſt cognitio ſenſitiua: ergo nō ꝯgnoſcit ſingularia.
In oppo ¶ In ꝯtrariū eſt qꝛ cognitio āgelica ꝑfectior eſt qꝫ
ſitum nr̄a ſed nos cognoſcim⁹ ſingularia: ergo in ꝯueni=
Scđo. ens ē dicere ꝙ āgeli nō cognoſcāt ea. ¶ Itē opati=
ones ſunt ſingularium ⁊ circa ſingularia: ſed āgeli
hñt circa nos opatiōes ⁊ actiōes cuſtodie ⁊ admi=
niſtratiōis ſm illud pš. Angelis ſuis deus mādа=
uit de te ⁊c. Et ad Hebreos .j. cap. Oēs ſunt admi
niſtratorij ſpūs et i miniſteriū miſſi: ⁊ hoc nō faciūt
niſi mediāte ꝯgnitione: ergo cognoſcūt ſingularia
P. ¶ Rñſio duo ſunt q̄ videtur facere difficultatē cir=
Deciſio q̄ ca queſtiōem iſtā. ¶ Primū eſt qꝛ videtur aliquib⁹
nis. ꝙ primū cognitū ab intellectu ſit vl'e quod ſe habꝫ
per indifferētiā ad plura ſingularia ꝓpt quod du=
biū eſt qualiter cognito vl'i cognoſcat determinate
hoc ſingulare vel illud. Scđm eſt qꝛ ſingulariū q̄=
dam ſunt neceſſaria ⁊ quedā ꝯtingētia / ⁊ qdā pñtia
et quedam futura: ⁊ futuroꝝ quedā depēdēt ex
cauſis pure naturalibus / quedē vero dependēt ex
lib. ar. in toto vel in parte: de quoꝝ oīm cognitione
Q. nō videtur ꝙ poſſit eadē ratio aſſignari. ¶ Ad tol
Articul⁹ lēdum ergo hec duo dubia aduertendū eſt qꝫtū ad
ſecūdus. primū ꝙ primū cognitū ab intellectu nō eſt vl'e ſed
ſingulare. Quod pꝫ primo qꝛ primū obiectū ⁊ oīs ꝑ
ſe conditio obiecti precedit actū potētie. Potentia
enī ꝑ ſuuꝫ actū nō facit ſuum obiectū ſed ſupponit /
ſicut viſus quo ad actū videndi preſupponit colo=
rem. Sed vniuerſale vel cōditio vniuerſalis non
precedit actum intelligendi immo fuit ꝑ actum in
telligēdi eo modo q̄ poteſt ſibi cōpetere fieri: eſſe

enī vniuerſale non eſt aliud qꝫ eſſe intellectū abſqꝫ
conditionib⁹ ſingularitatis ⁊ indiuiduationis ita
ꝙ eſſe vl'e eſt denominatio obiecti ab actu ſic itel=
ligendi ſicut dictum fuit prius lib. j. diſtinctiōe. xix.
ergo vl'e nō eſt primū obiectum itellectus: nec vni=
uerſalitas eſt eius cōditio per ſe: et ita primū intel=
lectū nō eſt vl'e. ¶ Si dicatur ꝙ eſſe vl'e non eſt ſic Inſtātia.
intellectum / immo precedit omnem intellectionē
quia ſcđm commētatorem intellectus agens facit R.
vniuerſalitatem in rebus: ⁊ ei⁹ actio precedit intel Solutio.
lectionem ſalteꝫ ordine nature: Non valet quia vt
viſum fuit libro. j. fictitiuꝫ eſt intellectum agentem
ponere: et friuolum eſt dicere ꝙ vniuerſalitas fi=
at in rebus: quia vniuerſalitas nō poteſt eſſē in re=
bus / ſed ſolum ſingularitas. Et ſi intellect⁹ agens
eſſet aliquid / ⁊ aliquid ageret illud ſemꝑ eſſet vnū
numero ⁊ ſingulare ⁊ nō vl'e. ¶ Et ſi dicatur ꝙ itel Inſtātia.
lectus agēs nō facit vniuerſale niſi quia cū fantaſ=
mate cauſat ſpeciē in intellectu q̄ repreſentat rem i
vniuerſali: Nō valet / quia probatū eſt ſupra ꝙ nul S.
la ſpecies eſt i intellectu que repñtat ei ſuum obie= Solutio.
ctum. ¶ Item omne reale repñtatiuū quod repñ=
tat naturaliter aliud / repñtat ipſū ſm ꝯditionē ei⁹
realem. Sed talis ſpecies ſi eſſet et aliquid repñta
ret / repñtaret ipſum naturaliter: ergo repñtaret ip
ſum qꝫtum ad eius cōditionem realem: Sed eſſe
vniuerſale nō eſt cōditio realis ſed rōnis: ergo ta
lis ſpecies nō repñtaret vniuerſale. ¶ Item in po T.
tētijs ordinatis vbi terminat actus prioris potētie
ibi incipit actus poſterioris: ſed ſenſus ⁊ intellect⁹
in nobis ſunt potētie ordinate. ergo vbi terminat
actio ſenſus tāqꝫ prioris potētie ibi incipit actio in=
tellectus. Sed actus ſenſus terminatur ad ſingu=
lare. ergo a ſingulari incipit actus intellectus. ¶ Iteꝫ
vniuerſale eſt vnum ꝑ abſtractionē a multis et de
multis de quib⁹ dicit: ⁊ in hac abſtractione ſingula
ria a quibus fit abſtractio habent rationē q̄ſi termi
a quo ⁊ vl'e rationē termini ad quē. Sed termin⁹ a
quo pcedit terminū ad quē: ergo intellectus abſtra
hēs prius intelligit ſingularia qꝫ vl'e. Et ad hāc in=
tētionē dicit Ariſt. primo de anima ꝙ aīal vl'e aut
nihil eſt aut poſteri⁹ eſt ſuis ſingularib⁹. ¶ Iteꝫ ſi V.
intellectus nr̄ nō intelligeret prima intellectiōe ſin
gulare hoc eēt / aut qꝛ nō repñtaret ei aut qꝛ nō poſ=
ſet aut quia nō vellet. ¶ Primū nō poteſt dici quia
prima repñtatio q̄ fit itellectui noſtro fit per fantaſ=
ma quod eſt repñtatiuū rei ſingularis: ⁊ ſine ea intel
lectus nihil pt de nouo intelligere. Nec ſcđm qꝛ cō=
ſtat ꝙ potētia intellectus noſtri ſe extēdit ad cogni
tionē ſingulariū alioquin de eis nō diſputarem⁹
nec aliquid faceremus per li. ar. Cum factiōes ſint
ſingularium / et circa ſingularia. Nec tertiū qꝛ velle
ſequitur cognitionem. Si ergo intellect⁹ vellet nō
intelligere ſingularia: vel nollet intelligere ea: ſeq
retur ꝙ precognoſceret ea: et ſic ſequeretur oppoſi
tum poſiti. Relinquit ergo ꝙ intellect⁹ noſter pri=
ma intellectione intelligit ſingulare. ¶ Item patꝫ X.
ſpecialiter ſcđm alios q̄ ponūt ꝙ intellect⁹ ꝑ ſe mo=
uetur ab obiecto qꝛ illud ꝑ ſe ⁊ primo itelligit qđ ꝑ ſe
et primo mouet intellectū ad intelligendū: Mouet
enī cauſando cognitionē ſui prius ⁊ principalius qꝫ
alterius: Sed ſingulare primo et per ſe mouet: et
non vniuerſale. Quia actiones ſunt ſingularium
et non vniuerſalium: ergo ſingulare primo et per
ſe intelligitur: quod concedendū eſt quicquid ſen
ſerit / vel dixerit Ariſtoteles per verba obſcura

A. et inuoluta ꝗ ponit. iij. de aīa. ¶ Item quicquid eſſet
de itellectu nr̄o tm̄ de itellectu āgelico oporteret di-
cere ꝙ directe ꝛ perfe intelligat ſingularia: qꝛ vni-
ca cognitio angeli ꝗ eſt intellectiua efficacior eſt ꝙ̄
noſtra. duplex cognitio ſenſitiua / videlʒ ꝛ intellecti
ua vt dictū fuit prius. Sed ꝯſtat ꝙ nos primo ꝛ di
recte cognoſcimus ſingularia ꝑ cognitionē ſenſiti
uam que eſt prima oīm cognitionū noſtre intelle-
ctiue: ergo cognitio intellectiua angeli quatenꝰ cō
prehēdit perfectionem noſtre cognitionis ſenſiti-
ue eſt per ſe et directe ſingularium. Et cōfirmatur
qꝛ illud qđ magis habet de entitate magis eſt cogno-
ſcibile: ſed ſingularia plus habēt de entitate ꝙ̄ vni
uerſalia: ergo magis ſūt cognoſcibilia. Sed ex ꝑ-
te virtutis cognitiue ipſius āgeli nō poteſt eſſe de-
fectus cum ipſa ſit perfecta: ergo angelus cognoſ-
cit prius ꝛ perfectius ſingulare ꝙ̄ vniuerſale. et ſic
excluſum eſt primum dubium. ¶ Quantum ad ſe
B. cūdū eſt ſciēdum ꝙ ſingularia ſe habent in duplici
Primus differētia: quedā eīm dependēt ꝗ̄tum ad ſuum eē
articulus. et fieri ſolum ex cauſis naturalibus: quedā aūt de
pendēt vel ꝗ̄tum ad eē vel ꝗ̄tum ad fieri ex li. ar.
Singularia autem que dependēt ſolum ex cauſis
naturalibus ſi ſint pn̄tia cognoſcūtur infallibiliter
ab angelo: nec eſt alia cauſa querēda niſi quia ſunt
ei pn̄tia. Sicut nō eſt querēda cauſa quare viſus
percipit colorem ſibi preſentem / ꝛ auditus ſonum.
Si vero ſint preterita vel futura cōtingētia vl' ne-
ceſſaria adhuc cognoſcuntur infallibiliter ab ange
lo per hoc ꝙ talia ſunt pn̄tia cognitioni āgelice: nō
quidem in ſe ſed in ſuis cauſis naturalibus ꝛ ange
lus perfecte cognoſcit totum ordinem cauſaꝝ na-
turalium vniuerſi. quod patet ſic. ſicut a cauſa ne-
ceſſaria infallibiliter ſequit̄ effectus, ꝛ in ea cognoſ
citur quid ſit, et an ſit ſic a cauſa cōtingente et impe
dibili ſi nō ſit impedita infallibiliter ſeqt̄ur effectꝰ /
et in ea cognoſcit̄ quid ſit: et an ſit. Cum igit̄ ange
lus cognoſcat perfecte oēs cauſas naturales ne-
ceſſarias ꝛ cōtingētes ſeu impedibiles / ꝛ oēm cau
ſarum habitudinē ac per hoc ſciat que cauſa aliam
impediet vel non impediet manifeſtum eſt ꝙ per
hoc cognoſcit oēs effectus pure naturales neceſ
ſarios ꝛ cōtingētes quid ſint: ꝛ an ſint: ſiue ſint pre
teriti: ſiue preſentes vel futuri. iſtud aūt plenꝰ de
ductum fuit li. j. diſt. xxxviij. quo ad cognitionē di-
uinam et idem eſt de cognitiōe angelica ꝗ̄tum tā-
C. git ad propoſitum. ¶ De ſingularibus aūt que vl'
quantū ad eſſe vel ꝗ̄tum ad fieri dependēt a li. ar.
eſt maior difficultas circa quam ſunt duo cōſiderā
da. Unum eſt ꝙ taliū ſingularium quedam ſunt fu
tura / quedā preterita / quedam pn̄tia. Aliud eſt ꝙ
lib. ar. reperitur in deo ꝛ in angelis ꝛ in nobis. Fu-
tura autem que ex ſolo lib. ar. diuino depēdent nō
poſſunt ab āgelis cognoſci quid ſint: vel an ſint ni-
ſi per reuelationem: de his ſunt illuminationes vt
patebit inferius: vñ miniſteria gratie (ſicut incar-
nationem chriſti ꝛ ſimilia) nō cognouerunt angeli
a principio niſi quibus reuelatum eſt: ꝛ qui de hoc
illuminati fuerunt. Et cauſa eſt quia rationes tali-
um nullo modo exiſtebant in cauſis naturalibus:
ſed ſolū in mēte diuina que ſibi ſoli pleniſſime no-
ta eſt. futura autem que dependēt ex lib. ar. angeli
poteſt angelus cognoſcere ſicut ꝛ vnuſquiſqꝫ ſuam
affectionem cognoſcit et ea que per affectionē ſeu
voluntatem vult producere / que autem dependēt
ex lib. ar. alterius angeli vel noſtro nō poteſt ange
lus ꝑ certitudinem cognoſcere / nec in ſe cū nōdum
ſint. nec in cauſis ſuis hoc eſt in affectiōe alterꝰ an
geli vel noſtra añq̄ iſte affectiones ſint in angelo /
vel in nobis per eandem rōnem. ¶ Sed poſtq̄ in D.
affectione alicuius āgeli vel in noſtra eſt actualiter
velle facere aliquid in futuro. Alius angelus po-
teſt hoc precognoſcere inquātum poteſt cognoſce-
re noſtram affectionem / vel alterius angeli. qualit-
ter autem et quātum poſſit vnus angelus cognoſ-
cere affectionem alterius angeli / vel noſtram dice
mus inferius. ¶ Que autem ſunt iam preterita vl' E.
pn̄tia per lib. ar. diuinum facta: et ſunt ſupernatura
lia (vt incarnatio) non puto ꝙ poſſint cognoſci ab
angelo quid ſint vel an ſint niſi per reuelationem.
Et eſt eadem ratio que prius. quia rationes taliuʒ
nullo mō ſunt in cauſis naturalibus vnde nec chri-
ſtus agnitus eſt a demonibus niſi per reuelationē
vel per aliquam cōiecturam ex miraculis et operi-
bus eius ſumptam. ꝗuis eīm cognoſcerent huma-
nitatem chriſti tamē quod ei eſſet vnita diuinitas /
neſciuerunt per certitudinem. Que autem nō ſunt F.
ſupernaturalia ſed infra naturam (vt opera noſtra
vel angelica) cognoſcūtur ab angelo per certitudi-
nem ex eorum actuali preſentia. Cum eīm talia ſint
a nobis cognoſcibilia per ſenſum ꝛ intellectū mul-
to fortius poſſunt cognoſci per angelum cuius co-
gnitio vnica exiſtens perfectior eſt omni cognitio-
nē noſtra tam ſenſitiua ꝙ̄ intellectiua. ¶ Ex his pꝫ G.
qualiter ſit intelligēdum verbum yſidori quod po
nitur infra diſt. vij. ſcʒ. ꝙ demones (ꝛ idē eſt de oi
bꝰ āgelis) vigēt triplici acumine ſciētie: ſubtilitate
nature: experiētia temporꝝ / reuelatiōe ſuperiorum
ſpirituū. ſubtilitate nature ꝛ eīm ꝯgnoſcūt effectus i
ſuis cauſis ꝛ cauſas i effectibꝰ. Experiētia temporꝝ
cognoſcūt effectus pn̄tes qui in ſuis cauſis nullam
ꝓhibēt determinationē vt ſunt effectus noſtri li. ar.
¶ Per reuelationē aūt cognoſcūt effectꝰ ſupnatu- H.
les. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ qđlibet ſingu Ad primū
lare eſt ſcđm ſe finitū ꝗuis ſucceſſio ſingularium pncipale.
poſſit ꝓcedere i infinitū accipiēdo vnū poſt aliud:
et iō qđlibet ſingl'are pt̄ eē notū angelo: Et oīa ſin
gularia ſil' ſumpta qꝛ illa ſunt finita. Sʒ ipa ſucceſ-
ſio ſingulariū vt potēs ꝓcedere i infinitū nō eſt no
ta angelo niſi ſicut infinitū ſucceſſiue pt̄ ei vl' no-
bis eſſe notū: videlʒ illud qđ eſt acceptū eſt vere co
gnitū: qꝛ illud eſt finitū ꝛ determinatū: ſed illud qđ
reſtat accipiēdū eſt indetermiatū: qꝛ quodcūqꝫ da-
to adhuc poſſibile ē dari aliud: ꝛ iō indeterminate
cognoſcat̄ ꝛ ſolū in gn̄ali ſcʒ ꝙ poſſibile eſt plus acci
pi. Et qꝛ ſcđʒ hoc attēdit̄ infinitas iō infinitū ſcđm
qđ infinitū đr ignotū. ¶ Ad ſcđʒ dicēdū ꝙ ſingula I.
ria futura ꝗuis nō ſint ſcđm ſe pn̄tia āgelo ſūt tm̄ ei Ad ſcđʒ.
pn̄tia rōe cauſaꝝ ſuaꝝ naturaliū i qbꝰ ꝓexiſtūt et ſic
pn̄t ab āgelo ꝓcognoſci. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ intē K.
tio boetij nō fuit ꝙ itellectꝰ nō poſſit ꝯgnoſcere ſin Ad. iij.
gularia ſicut ꝛ ſenſus: ſʒ ꝙ vniuerſale nō cognoſci-
tur / niſi per ſolum intellectum.

Queſtio IIII.

Vtrum intellectus angelicus ſit qñ-ꝙ in potentia.

AD quartum ſic proceditur.
Et videt̄ ꝙ itellectꝰ āgelicꝰ ſit qñqꝫ i po- L.
tētia: qꝛ ꝯtingit ſcire multa itelligere vo Quō. iiij.
vnū ſolū. ij. thopi. igit̄ angelꝰ nō ſil' oīa Arg. i.

intelligit: ergo intelligẽdo vnū qđq; ē ſimł' in potē-
Arg. ſ. tia ad intelligẽdū alia. ¶ Itē intellect⁹ q nō eſt qñ
q; in potētia ſed ſemꝑ in actu eſt actus pur⁹ ſed nul
In oppo. lus act⁹ eſt talis niſi diuinus / q̄re ꝛc. ¶ Cōtra in oī
natura intellectiua q̄ qñq; eſt in potētia qñq; ī actu
eſt inuenire intellectū agẽtem ꝛ poſſibilem / ſꝫ in an
M. gelo nō diſtinguim⁹ hos duos intellectus / q̄re. ꝛc.
Deciſio q̄ uis. ¶ Riſſio. hec q̄ſtio / et illa qua q̄rit. An angelus ſil'
omnia intelligat q̄ ſubſunt ſue naturali cognitioni
Pma op. videnť mutuo ſe includere ꝛ quaſi vna q̄ſtio eē. Et
ideo notandū ſoluẽdo vtrāq; queſtionē q; cū potē
tia dicatur in habitudine ad actū ꝛ actus ſit duplex
ſcꝫ pum⁹ et ſecūd⁹: eſt etiā duplex potentia ſcꝫ ad
actū primum ꝛ ad actū ſecundū. act⁹ primus vt qui
dā dicūt eſt forma intelligibilis vel ſpēs. Actus ſe-
cundus eſt cōſiderare ad actū primū. Intellect⁹ an
geli nūq̄ eſt in potētia. q: illum gradū tenēt angeli
in ſpiritualib⁹ ſubſtātijs quē tenēt corpora celeſtia
in corporalib⁹. Corpora autē celeſtia nō ſunt in po
tētia ad formā q̄ nō ſit completa per actum: ḡ nec
potētia intellectiua āgeli eſt q̄ nō ſit totaliter cōple
ta per formas intelligibiles. Ad actū autē ſcđm q̄
eſt cōſiderare eſt ī eis potētia ſepata ab actu nō eñ
ſemꝑ actu cogitāt omnia quoꝝ ſpecies habēt. Sꝫ
N. poteſt angelus cum ſit ſubſtātia volēs et libera vti
Im pbatio pced. opinio. vna ſpecie ꝛ nō altera ad intelligendum vnū et nō
aliud. ¶ Hec autē opinio ponit q; angelus intelli-
gat ꝑ ſpecies quod prius improbatū eſt. Et adhuc
improbari poteſt cōmuni rōne que talis ē. ſicut cor
pus nō pt ſimul figurari diuerſis figuris ſic vł vi-
detur nec intellectus noſter vel angelicus pt ſimul
informari diuerſis ſpeciebꝰ. Nec valet ſi quis dicat
q; non ſunt ibi in actu ſimpliciter / nec ſimpliciter in
potētia ſed medio modo ſcꝫ ī habitu quomō nihil
ꝓhibet plures ſpecies eſſe in eodē q: q̄tū ad actū
O. informādi oēs ſpēs ſunt ſimplr in actu ſiue intelle
Op. doc. ct⁹ cōſideret actu ſiue nō. ¶ Dicendū eſt ḡ q; ange
lus ſicut dictū eſt intelligit ſe ꝛ alia a ſe. Reſpectu āt
ſui ſemꝑ ē in actu ſcđo: q: vnūqđq; ꝑ hoc intelligi-
tur q: pñs eſt intellectui: angelus aūt ſemꝑ ſibiipſi
pñs eſt q̄re ꝛc. Et idem ē de oībus incorruptibilib⁹
q: ſemꝑ ſunt ei pñtia. ¶ Reſpectu aūt futuroꝝ q̄ de
pendent ex ſolis cauſis naturalib⁹ angel⁹ ſemꝑ eſt
in actu ſcđo q: ꝛ ſi talia nō ſint pñtia nature āgelice
ſcđꝫ eē ꝓprie exiſtēte tñ ei pñtia ſūt ſcđm eē qđ hñt
in cauſis ſuis. q̄ aūt depēdēt ex li. ar. nr̄o vel angeli
dū futura ſūt nō ſūt actu cognita ab angelo niſi for
te ꝑ aliquā cōiecturā. Dū aūt ſūt actu / cognoſcūtur
ab āgelo: q̄ aūt ſūt ſupnaturalia ꝛ ex ſola voluntate
dei depēdēt / nec futura nec pñtia cognoſcūtur ab
āgelo niſi ꝑ reuelationē: ꝛ hoꝝ oīm reddite rōnes
Q. ſunt in ꝓcedēte q̄ſtiōe. ¶ Emergit aūt hic vna du-
bitatio. ſicut eī vnitas mot⁹ req̄rit vnitatē termi / ſic
vnitas opatiōis req̄rit vnitatē obiecti: ḡ nō videť
R. poſſibile q; āgel⁹ vno actu ꝛ ſil' itelligere pl'a poſſit
quod ē ꝯtra ea q̄ dicta ſunt. ¶ Et dicēdū q; cū intel
ligere fiat in nobis ꝑ hoc q; intelligere ſit pñs intel-
lectui: ꝛ ſilr in āgelo quā pñtiā iā facit non ſitus ſed
ordo ſicut dictū fuit prius: oīa illa hñt rōnē vni⁹ in
telligibilis et vno actu intelligi pñt ab angelo q̄ ſub
vno ordine ꝛ in ordine ad vnū preſentanť eidē / vi-
delicet in ordine ad eſſentiā ſuam q̄ talem gradū
tenet in entibus q; alia tam ſuperiora q̄ inferiora
ſunt ei preſentia vel in ſe / vel in cauſis ſuis: Et iđo
poſſunt ſimul ꝛ vnico actu ab angelo ꝯgnoſci. Per
Ad ſ. pri. hoc patet ergo ad primū. ſunt eñ vnum intelligibi

le que ſub vno ordine cōtinentur ꝛ que habēt ordinē
ad vnum qualia ſunt omnia naturaliter intellecta.
ab angelo. ¶ Ad ſecundū dicēdum q; nullus intel S.
lect⁹ niſi diuinus eſt quin ſit quādoq; in potētia ad
intelligēdū aliqua (ea ſcꝫ) que dependēt ex li. ar. et
que ſciūtur per reuelationem.

Diſtinctio .IIII.

Sentētia huius diſtinctiōis quarte In generali & ſpeciali.

Poſt hoc videndum eſt. &c.
Superius oſtēdit magiſter quales cre- Diſt. iiij. Snia in generali.
ati ſunt angeli q̄tum ad dona gratuita:
Hic oſtēdit quales creati ſunt q̄tum ad
dona perfecta. Et diuiditur in tres partes. ¶ Pri- T.
mo mouet queſtionē. ſcđo ſoluit. tertio recapitulat
determinata. ſcđa incipit ibi Ad hoc autem q;. ter-
tia: quales fuerūt angeli. Scđa iſtarū diuiditur in
duas ſcđꝫ duas q̄ſtiones quas ſoluit. ſcđa: ibi dicit
nāq; perfectum. Prima principalis diuidiť in tres
Primo ſoluit queſtionem q̄tū ad malos. ſecundo
q̄tum ad beatos opponēdo ꝛ veritatē determinā
do. Tertio ꝯcludit q̄tum ad vtroſq;. ſcđa boni ve
ro qui perſtiterūt. tertia Ex predictis conſequitur.
Hec eſt diuiſio in generali. ¶ In ſpeciali ſic proce- V.
dit magiſter: Et proponit primo querendo an āge Snia diſt. in ſpeciali
li ſint creati beati an miſeri: perfecti na imperfecti.
Deinde reſpondet ad primum dicēs / q; angeli nō
fuerunt creati mali vel miſeri quia non ſtatim pec-
cauerunt Miſeria autem peccatū cōſequitur: ꝛ qui
peccauerunt et qui ceciderunt non fuerunt creati
beati / quia certitudinem euētus ſui non habuerūt.
Poſtea reſpondet quantum ad bonos opponens
ꝑ Aug. q; boni ſuum ſtatum perſeuerunt mali ve-
ro nō. Sed magiſter dicit q; Auguſti. loquitur in-
q̄rēdo nō aſſerendo. Ante peccatum eñ nulla fuit
diſcretio malorum angelorum a bonis / ꝛ ideo vtri
q; erant ſui ſtatus incerti. ¶ Poſtea reſpondet q;
illi qui corruerunt nunq̄ boni fuerūt niſi perfectio
ne naturali. Illi vero qui perſtiterūt aut beati fue-
runt in ſpe / quia aliquo modo beatitudinem preſci
uerūt: aut īcerti ſui euētus et tūc nec aliť q̄ alij erāt
beati: et hoc probabilius videtur. Deinde reſpon-
det ad ſecundam queſtionē dicēs q; triplex eſt per-
fectio q̄dam ſcđm tempus / quedam ſcđm naturaꝫ
q̄dā vniuerſalr. Primam habuerunt in creatione.
ſecundam in confirmatione. tertia vero ſolius dei
eſt. ideo quo ad aliquid fuerūt perfecti / quo ad ali-
quid imperfecti: vltimo recapitulando cōcludit ea
que dicta ſunt.

Queſtio .I.

Vtrum angeli fuerunt creati beati an miſeri.

IN hac diſtinctiōe agitur de
ſtatu in quo fuerunt creati angeli circa X.
quā queruntur tria. ¶ Primū eſt vtrum Quõ. Arg.
creati fuerit beati an miſeri. Et videtur
q; fuerunt creati beati quia eſſentia beatitudinis
in dei viſione cōſiſtit Johannis. xvij. Hec eſt vita
eterna vt cognoſcant te ꝛc. Sed angeli in principio

ſue creatiōis viderūt deū alioquin non habuiſſent cognitionē matutinā q̄ eſt cognitio rerū in verbo cui⁹ ɔtrariū ponit Auguſt. ſup Gen. ad litam igitur. ꝛc. ¶ Itē cognoſcere deū p eſſentiam ꝛ abſq; vllo me-
Argu. ij. dio eſt ſolū beatoꝝ: ſed āgeli ex ſolis naturalib⁹ cognoſcūt deū abſq; vllo medio/ q2 abſq; ſpecie vl quocūq; alio vt deductū fuit in pcedēte diſtinctione q̄re ꝛc.
In op. ¶ Cōtra āgeli nō potuerūt creari miſeri (vt infra pbabit) ḡ nec beati.
A. ¶ Rñſio beatitudo tam noīa q̄ angeli ɔſiſtit in opatione intellect⁹ et volūtatis circa ſupmū obiectū .ſ. deū. Et hoc tam ſcđm theologos q̄ ſcđꝫ phos. Hec āt ē duplex: vna ad quā poſſunt ex naturalib⁹ attingere. Alia quas nō ſequuntur niſi ex dono ſuperioris nature. Si loquamur de prima: dicendū q̄ in ea vel cū ea creati ſunt angeli. Cuius ratio eſt: q2 vt ſepe dictū eſt per hoc ſit intellect⁹ in actu ſcđo q̄ fit ei pñs intelligibile: ſed intellectui angelico ſemp eſt pñs ſupmū intelligibile qđ eſt de⁹: q̄re ꝛc. Aſſumptū pbat quia pñtiam intelligibilis intellectui angelico facit ordo vni⁹ ad alterū (vt deductū fuit) ſemp aūt extat ordo dei ad alterum/ et ecōtrario q̄diu angelus eſt: q̄re ꝛc. Si autē loquamur de ſcđa beatitudine illa cōſiſtit in duobus ſcꝫ in adeptiōe oīs boni p manifeſtā fruitionē (ſicut dictū fuit in op̄i oſtēdēdo vbi oē bonum) ꝛ in carētia omnis mali. ¶ Quantū ad pri-
B. mū nō fuerūt angeli creati in beatitudine q2 quicūq̄ ſic beat⁹ eſt/ habet quicqd vult ſicut dicit Augu. Sicut eīn eſt ſic beato pñs diuina eſſentia in qua ē omnis ratio veri q̄tū ad cognitionē: ſic eſt ei ipſa eadem (in qua eſt omnis ratio boni) pñs quo ad dilectionē. Sed cōſtat q̄ angeli in principio ſue creationis nō habuerūt quicqd voluerunt: aliquid eīn appetijt āgelus qui fact⁹ eſt malus qđ tūc nō habuit: q̄re ꝛc. ¶ Quantū ad carentiā omnis mali culpe
C. et pene creati ſūt in beatitudine. Et de carētia mali culpe oſtendetur infra/ De carentia autē mali pene: patet quia omnis pena vel eſt p ſubſtractionē alicuius pfectiōis debite vel habite/ quo ad penam damni/ vel per immiſſionē alicui⁹ diſpoſitionis cōtrarie quo ad penam ſenſus: Angelis aūt in ſua creatione nihil ſubſtractū eſt qđ ab eis eſſet habitū: quia añq̄ crearent nihil habere poterant: nec aliquid qđ eis eſſet debitū: quia ſi ponerentur angeli in ſolis naturalibus creati/ adhuc nichil eſt eis ſubſtractū qđ eſſet eis debitū: quia nature nichil debet preter naturalia. Si vero ponātur in gratia creati multo melius habem⁹ ppoſitū: q2 eis conue-
D. niens eſt additū ꝛ nihil debitū ſubſtractū. ¶ Item nec in eis fuit malū pene p immiſſionem alicuius diſpoſitionis cōtrarie q2 ſublimioris nature eſt natura angelica q̄ celum: ſed celū nō eſt ſcđm naturā ſuſceptiuā peregrine impreſſiōis (vt dicit .j. metheoroꝝ) ḡ multo min⁹ nautura angelica. ¶ Loquor ſcđm naturā: q2 forte aliud ē ſcđm diuinā iuſtitiā vbi ponūt aliqui in demonibus ꝛ animab⁹ damnatoꝝ q̄ patiātur nō ſolū p detentionē/ ſed p immiſſionē: de quo inquiret. ¶ Ad primū argumētū di-
E. cendū q̄ angeli in principio ſue creationis deū nō
Ad pmū pricipale. viderūt viſione beata: Et qđ opponit de cognitione matutina q̄ eſt rerum in verbo.
Nota de cognitiōe matutina ꝛ veſptina. ¶ Notādū q̄ hec noīa matutinū ꝛ veſpertinū inuēta ſunt ab Aug. ſup Gen. ad litam/ qui cū poſuiſſet q̄ opa ſex dierū ſic facta fuiſſent (iuxta illud Eccli. xviij. Qui viuit in eternū creauit oīa ſimul) neceſſarie habuit exponere quomō intelligant illi ſex dies in quib⁹ ſcđm litterā videtur q̄ res p quādā ſucceſſionē fuerint create: vbi exponit ſex dies p cognitionē angelicā ſex rerum generib⁹ pñtatā. Et ſicut in vſitato die ē mane ꝛ veſpe/ ſic ponit ipſe circa cognitionē angelicā mane ꝛ veſpe id eſt cognitionē matutinā ꝛ veſptinam. Nō vocat autem veſpertinā cognitionē rerū in proprio gñe: ꝛ matutinā cognitione earū in verbo glorioſam: vt exponūt quidā iuxta quā expoſitionē procedit argumētū: q2 ſi cognitio angeloꝝ matutina eſſet glīoſa omnes p certo fuiſſent bti: cum omnib⁹ indita fuerit cognitio rerū ſex dieb⁹ pductarū/ etiā añq̄ pducerētur ordine nature in quoꝝ q̄libet die diſtīguit māe ꝛ veſpe. ſed vocat ɔgnitio veſpertina vt ibi expreſſe dicit cognitio quā hꝫ angelus de ſe/ aut de alia re/ qđ ſit aliud a creatore. F. Cū autē hanc cognitionē refert ad laudē creatoris qui Nota. lux eſt: vt alteri⁹ rei fiende cognitionē accipiat dicitur matutina: mane eīn creſcit procedendo verſus lucē. Et hec matutina cognitio nō arguit angelos G. fuiſſe beatos. ¶ Ad ſcđm dicēdū: q̄ licet angelus Ad ſcđꝫ. nō ſit cauſa rerum q̄ ſub ipo ſūt/ ppter quod ex cognitione ſue eſſentie nō pt eas cognoſcere ſicut cognoſcitur effectus p cauſam/ ſed ſolū modo in pcedētibus expoſito: tamē angel⁹ creat⁹ eſt a deo ꝛ ſic per cognitionē eſſentie ſue tāq̄ p effectū cognoſcit deuꝫ: ꝛ hec cognitio eſt naturalis: nec extēdit ſe ad pfectionē cognitiōis beate p quā ɔgnoſcitur deus ſine medio cognito ꝛ q̄tum ad diſtinctionem pſonarū q̄ nō pt per aliquā cauſalitatē ſciri.

Queſtio .II.

Vtrum omnes angeli creati fuerint in gratia.

H. Quō. ij. SEcūdo queritur: vtrum omnes āgeli fuerint creati in grā. Arg. j. Et videt q̄ nō quia volūtas angeli nō auertit ab eo cui adheret. Ex hoc eīn reddit a q̄buſdā cauſa obſtinatiōis demonū. Sꝫ volūtas angeloꝝ auerſa eſt a deo p culpā: ergo nūq̄ adheſit ei p gratiā. Arg. ij. ¶ Itē qđ ineſt alicui a creatiōe ineſt naturaliter: ſꝫ grā nō ineſt naturlr/ alioquin nō eēt grā: q̄re ꝛc. In oppoſitum ¶ In ɔtrariū ē qđ dt Aug. de ciui. dei lib. xij. q̄ de⁹ in eis erat condēs naturā ꝛ largiēs gratiā ꝛ loquitur de angelis: Etiā Hieronim⁹ ſup oſee .3. cap. dicit q̄ demones in magna pinguedine ſpūſſci creati ſunt. I. Reſpōſio ¶ Rñſio q̄tuis p certitudinē ſciri nō poſſit q̄ ps q̄ſtiōis ſit verior (cū q̄ſtio ſit de facto) qđ ex ſola voluntate diuina depēdet: Tñ pbabilius videt q̄ angeli fuerint in grā creati. Tū q2 ad hoc ſunt ſanctorū auctoritates expſſe q̄ i opponēdo tacte ſūt. Tū q2 rōnes ſatis pbabiles hoc cōuincūt. Nō eīn minoris dignitatis fuerit āgeli q̄ prim⁹ hō: ſꝫ ille fuit i grā creat⁹: ḡ et angeli. Minor pbat quia ſcđm ſcđos primus homo creatus fuit cū iuſtitia originali: ſed iuſtitia originalis nō videt fuiſſe ſine grā cōcomitāte cū nō potuerit amitti niſi p culpā: q̄re ꝛc. K. ¶ Item ſicut ē in eē nature ſic ſuo mō dꝫ eē in eſſe ſupernaturali: ſꝫ ſic ē in eē nature q̄ q̄cūq; pceſſu tpis pducta ſūt in ſe a pricipio fuerūt pducta ſcđꝫ ſuas rōnes ſeminales vt ponit Auguſ. ſup Gen. ergo ſicr in eē ſupnaturali grā q̄ proceſſu tpis creaturis rationalib⁹ ē data fuit a pricipio ſcđꝫ principiū ſeminariū producta. ſed ſeminariū grē eſt grā: quare a principio fuit hoi ꝛ angelo cōcreata. Si que autem

auctoritates videtur differre q̧ prius fuerũt ãgeli creati q̃ʒ haberẽt gratiã exponẽde ſunt de prioritate nature nõ tpis.

L. Ad pmũ priapale. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdũ q̧ volũtas angeli nõ auertit ab eo cui adheret per electionẽ: forſan autẽ angel⁹ mal⁹ ſolũ habuit gratiã in munere vl' in habitu ⁊ nũq̃ʒ in vſu. vñ nũq̃ʒ p aliquẽ actũ gratuitũ vel meritoriũ deo adheſit: primũ dubiũ eſt vt infra patebit.

M. Ad ſcõm ¶ Ad ſcõm dicẽduʒ q̧ nõ oẽ q̃d ineſt a principio alicui rei ineſt ei naturaliter niſi ex neceſſitate ſeq̃tur principia nature. Alioq̃n vnio hũane nature ad ſuppoſitũ diuinũ fuiſſʒ hoi xp̃o naſalis: q̃d falſum eſt ⁊ ſimiliter eſt de gratia angelis concreata.

Queſtio .III.

Vtrum boni angeli fuerũt preſcii ſue cõfirmationis et mali ſui caſus.

N. Quõ. iij. Solutio. TErtio queritur. Vtrum boni angeli fuerĩt p̃ſcij ſue ↄfirmatõis et mali ſui caſus. ¶ Rñſio dicẽda ſunt duo. Primũ eſt q̧ tã boni q̃ʒ mali ãgeli potuerĩt p ↄiecturã credere ſe habituros btitudinẽ: ſʒ nõ p certitudinẽ. Scõm ẽ q̧ mali nullo mõ potuerũt caſum ſuũ p̃ſcire, neq̃ʒ p cõiecturã neq̃ʒ p certitudinẽ. Primũ pʒ: q: effect⁹ q̃ nõ puenit a cã neceſſaria ſʒ cõtingẽte determinata tñ ad pducendũ effectũ magis q̃ʒ ad oppoſitũ p̃t ſciri p pbabilẽ cõiecturã, ſed nõ p certitudinẽ: ſʒ btitudo ẽ hmõi q: nõ depẽdet a cauſa neceſſaria, ſed cõtingẽte ſcʒ li. ar. determinato tñ magis ad ↄſeq̃ndũ btitudinẽ q̃ʒ ad oppoſitũ.

O. Tũ q: natura ãgeli ẽ ad hoc creata, ⁊ inclinationẽ hʒ: tũ q: inerat adiutrix grã q̃re ⁊c̃. Scõm pʒ q: malũ p̃cognitũ aut cõplacet volũtati aut nõ: Si cõplaceat iã culpa ineſt: Si nõ cõplaceat pena ineſt. ſʒ impoſſibile ẽ añ primũ pctm̃ ãgeli infuiſſe culpã, aut penã: q: primũ implicat ↄtradictionẽ. Scõʒ videt importare iniuſtitiã (.ſ. q̧ pena p̃cedat culpã) q̃re ⁊c̃. Si aũt reuelat⁹ fuiſſet eis caſus ſu⁹ accepiſſet vtiq̃ʒ dictũ ſcõʒ ↄminationẽ ⁊ nõ ſʒ preſcientiam.

Sententie huius diſtinctionis quinte in generali & ſpeciali.

P. Diſt. v. Sñia in gñali. POſt hec cõſideratio adducit ingrere. Supi⁹ determinauit mgr̃ de ↄditiõe vel q̃litate angeloꝝ. Hic ṽo determinat de coꝝ ↄuerſiõe ⁊ auerſione. Et primo facit hoc. Scdo de his q̃ ad coꝝ cõuerſionẽ vl' auerſionẽ ↄſeq̃nt. Scda incipit in principio. viij. diſtinctiõis p̃terea ſciri opʒ. Prima i duas. Primo in q̃rit in gñali cãm cõuerſiõis ⁊ auerſiõis. Scdo ſpecialr̃ cãm ↄuerſiõis. Scda ibi hẽbãt. n. oẽs. lib. ar. Et iſta diuidit in tres. Primo mouet q̃ſtionẽ vnã, ⁊ iſtã pſequit. Scdo remouet quoddã incõueniẽs q̃d inſeq̃ poſſet. Tertio mouet quãdã aliã q̃ſtionẽ ⁊ determinat. Scda ibi. ṽo a q̃buſdã dici. Tertia hic q̃ ri ſolʒ. Hec ẽ diuiſio lec. i gñali.

Q. Sẽtentia in ſpãli. ¶ In ſpãli mgr̃ ſic pcedit ⁊ xponit ſic prio q̧ ppt creationẽ ãgeloꝝ q̃dã fuere cõuerſi ⁊ deo p caritatẽ adherẽtes illũinati. alij ṽo nõ ſʒ deũ hñtes odio excecati ſũt ⁊ coꝝ a bono auerſio ipos iniuſtos: ⁊ alioꝝ ad bonũ cõuerſio iuſtos fecit. Poſtea d̃t q̧ ãboꝝ fuit libertas lib. ar. Per quã bonũ vl' malũ elegerũt. Deĩn q̃rit vtrũ ãgelis ⁊ ad q̃d añq̃ʒ ↄuerterent data ſit grã. Et oſtẽdit q̧ nõ indigebãt grã iuſtificãte, ſʒ grã eos ad bonũ pmouente p quã grãʒ cõuerſi ſunt. Poſtea d̃t q̧ ſʒ iſta in ptãte angeloꝝ nõ eẽt tñ aliq̃b⁹ imputat ad culpã nõ q: cõuerſi nõ ſunt. ſed q: auerſi ſunt: q: hr̃e eã potuerãt et appoſita eis fuiſſet ſi pſtitiſſent. ¶ Itẽ q̃rit vtrũ in ipa cõfirmatiõe btĩ fuerũt ãgeli et vtrũ btitudinẽ p gratiã tũc eis datam meruerĩt. ¶ Primũ iſtoꝝ cõcedit: De ſcdo tãgit duas opiniones. q̃dã eñ dicunt ipſos mereri btitudinẽ quã in principio receperũt p obſeq̃a q̃ faciũt hoib⁹. Et hanc opinionem magiſter approbat, in his aũt conſiſtit tota ſententia lectionis.

An angelus peccare poterat in principio. Queſtio .I.

R. Quõ. i. CIrca diſtinctionẽ iſtã queritur de duob⁹ in gñali de auerſiõe malorũ angeloꝝ: ⁊ de ↄuerſione btõꝝ. Circa

Argu. i. primũ q̃rit de duob⁹. ¶ Primũ ẽ an angel⁹ peccare poterat. Scdõʒ ẽ an peccare potuerit i inſtãti ſue creatõis. ¶ Circa primũ ſic pcedit. Et videt q̧ angel⁹ peccare nõ potuerit q: digniores ſunt ãgeli q̃ʒ corpa celeſtia: ſʒ in illis nõ ẽ malũ ſm phõs: g̃ nec i angelis. q̃re nec pctm̃ cũ oẽ pctm̃ ſit malũ.

Argu. ij. ¶ Item nulli⁹ peccat appetẽdo illud q̃d vere bonum ẽ ſicut null⁹ errat cognoſcẽdo q̃d verũ ẽ. ſʒ angel⁹ nec appetijt nec appetere potuit niſi verũ bonũ: g̃ angel⁹ nõ peccauit nec peccare potuit. Maior pʒ q̃ʒtum ad hoc q̧ angel⁹ nõ appetat niſi verũ bonũ, q: ſm ſanctos ſi pſtitiſſet obtinuiſſet illud quod appetijt: ſʒ nõ obtinuiſſet niſi verũ bonũ: g̃ illud ſolũ appetijt.

Argu. iij. ¶ Itẽ nec aliud appetere potuit q̃ʒ verũ bonũ, q: volũtas nõ p̃t ferri niſi in cognitũ: ſʒ intellect⁹ ãgeli nõ potuit iudicare illud eẽ bonũ q̃d nõ fuit bonũ alias fuiſſet in eo error q̃ nõ fuit añ pctm̃ q̃re ⁊c̃.

In oppo. In ↄtrariũ eſt q̃d d̃r Job. iiij. In ãgelis ſuis repit prauitatẽ.

Rñſio. ¶ Rñſio vidẽda ſunt duo. Primũ eſt an angel⁹ peccare potuerit. Et ſcdõʒ eſt q̃d appetẽdo peccauit: vtrũ. ſ. eq̃litatẽ dei appetijt.

S. Primus articulus. ¶ Quãtũ ad primũ dicẽdũ q̧ angel⁹ potuit peccare ⁊ peccauit ſicut pʒ ex multis locis ſcripture ſacre. Hec aũt poſſibilitas pbat hoc mõ: illa volũtas p̃t peccare q̃ innitit rõe q̃ p̃t deficẽ: p: ſi rõ p̃t deficẽ ⁊ rñdi. Defect⁹ ãt volũtati⁹ ẽ pctm̃: ſʒ oĩs volũtas creata tã hoĩs q̃ʒ ãgeli ẽ hmõi: g̃ ⁊c̃. Minor pbat. q: rõ ãgeli cui innitit volũtas ẽ intellect⁹ vel rõ. q: voluntas nõ fert niſi in illud q̃d ẽ ſibi oñſum p itellectũ ⁊ rõnẽ. In oĩ aũt intellectu creato p̃t incidẽ defect⁹ ⁊ ſi nõ erroris vl' ignorãtie tñ icõſideratõis.

T. ¶ Iuxta q̃d ẽ notãdũ q̧ i hoc differunt error ignorantia ⁊ incõſideratio. Error eſt ſlm̃ approbare p veris ſcdõʒ auguſti. vñ ſp i̇ↄcludit falſã exiſtiatiõeʒ. Ignorãtia ṽo ẽ neſcia eorũ q̃ q̃s p̃t ⁊ tenet ſcire. Incõſideratio ẽ ſolũ defect⁹ actua' ↄgnitionis coꝝ q̃ q̃s ſcit in hitu. In angelis vero q̃uis non ponatur proprie error aut ignorantia ponitur tamen in eis inconſideratio: quia non eſt neceſſarium q̧ omnia que nata ſunt circunſtantionare et rectificare voluntatem angeli in his que occurrunt agenda, vel eligẽda ſubſint ſemper ſue actuali cõſiderationi p̃cipue q̃ʒ ad ea q̃ ſũt ſupra naturã ãgeli vt ſũt iſta p q̃ tẽdit in btitudinẽ. Et propter defectũ hui⁹ ↄſideratõnis potuit defect⁹ eẽ in electiõe ãgeli dũ appetijt illud quod de genere ſuo erat bonũ nõ appetendo cum circũſtantia ſine qua non erat appetẽdũ. Q: aũt cũ circũſtantia illa non

appetierit cauſa fuit q2 de illa nō ꝯſiderauit: ⁊ ſic po
A. nit angel⁹ ꝑ eccaſſe. Sʒ ꝯtra hoc opponit̃ ſic ſicut in
Inſtātia. tellect⁹ ē ver⁹ vel falſus ĩ intelligēdo: ſic appetit⁹ ē
bon⁹ vel malus ĩ appetēdo. Sʒ intellect⁹ app̄hen-
dēs vnū eoꝝ q̄ ĩ re cōiūcta ſūt nō app̄hēdēdo alteꝝ
nō ē falſus niſi iudicaret vnū eē ſine altero: Tunc
eñ eēt falſus dicēdo ꝯpoſita nō eſſe cōpoſita ſʒ di-
uiſa: ergo ſil'r appetit⁹ rōnalis vel itellectualis ap-
petēs rē aliquā de ſe bonā nō appetendo eā cū ſua
circūſtātia (puta appetēs finē (ſcʒ btitudinē) nō ap-
petēdo ea q̄ ſūt ad finē (.ſ. merita) vel aliq̄d tale) nō
ꝓpter hoc ē mal⁹ niſi appeteret habere finē exclu-
dēdo ea q̄ ſunt ad finē. Sʒ ſcd̄m poſitionē ꝑdictaꝫ
angel⁹ non appetit btitudinē ꝑdictā abſq3 meritis
excluſiue, ita q̄ vellet habere btitudinē ⁊ vellet nō
hr̄e merita: Q2 cū volūtas nō ferat̃ niſi in cognitū
oportuiſſet q̄ āgel⁹ exiſtimaſſet illud fuiſſe poſſibi
le ⁊ tūc fuiſſet error ĩ cognitiōe āgeli anq̄ peccaſſet
qđ negat̃ a multis. Appetiit ergo btitudinē abſq3
meritis excludēdo ea ſʒ nihil ꝯſiderādo de eis: ⁊ ꝑ
B. ꝯſeq̄ns nihil de eis volēdo: ĩ hoc aūt nō videt̃ eſſe
Solutio. aliq̄ culpa (vt dictū ē) quare ⁊c̄. ¶ Et dicēdū ad hoc
q̄ nō eſt ſil'e de intellectu ⁊ volūtate: q2 obiectū ītel
lect⁹ ē natura rei (ſeu q̄dditas): plures aūt q̄ddita-
tes rei q̄uis ꝯiungant̃ in vno ſuppoſito ſcd̄ʒ exiſtē
tiā: ſemꝑ tñ diſtingunt̃ ſcd̄ʒ ſuas naturas ſicut albe
do ⁊ dulcedo ĩ lacte: ⁊ iō intellect⁹ p̄t ſubſtātiā lacti
ꝯparē ad qualitatē dulcedinis nō cōꝑando ad q̄li-
tatē albedinis: q̄uis illa ſit habita a lacte ſicut ⁊ dul
cedo: ⁊ eſt ꝟa ꝯpatio nō excludens aliam: ſed ſolū
nō includēs. Volūtas vero ꝑ actū electionis tēdit
in rē electā ⁊ volitā vt habet̃ ſcd̄ʒ qđ ē in re, ſicut vo
lens cōedere lac (q2 dulce) tēdit ad habēdū lac ꝑut
exiſtit in re: Et q2 q̄libet res exiſtit cū oīb⁹ circūſtā-
tijs ſuis ideo volūtas ꝑ electionē tēdit in rē cū om
nib⁹ ſuis circūſtātijs: q̄uis rō tēdendi ſit ſolū vna.
ꝓpter qđ ſi circūſtātia nō ꝯſiderata ponit in re vo-
lita rōnē mali: actus electiōis erit malus, ſicut ſi al-
bedo ĩ lacte eēt cōditio mortifera, eligens cōedere
C. lac q2 dulce nō ꝯſiderando de circūſtātia albedinis
Scda in- mortifere male eligeret ⁊ peccaret. Sʒ adhuc iſur-
ſtantia git alia dubitatio q2 ſcd̄m hāc viā videt̃ q̄ in āgelo
ꝑcedat error ꝓꝑie dict⁹ malā electionē: q2 volun-
tas nō eligit niſi qđ intellect⁹ d̄t eē bonū. Sed itel-
lect⁹ dicēs aliq̄d eē bonū ex cōſideratiōe rei ſcd̄ʒ ſe
vel ꝯſideratiōe vni⁹ circūſtātie nō ꝯſiderando de
alijs circūſtātijs errat, cū bonū ſit ſcd̄m Dionyſium
ex tota cā: Malū v̄o ex ꝑtib⁹ deficiētib⁹: ğ volun-
tas ſeq̄ns talē intellectū h̄ʒ errorē ꝑcuiū: q2 intelle
ct⁹ d̄t illud eē bonū qđ nō ē bonū: q2 nō h̄ʒ circūſtā-
D. tias oēs ad bōitatē ei⁹ req̄ſitas. ¶ Et dicēdum ad
Solutio. hoc q̄ cū d̄r q̄ ĩ intellectu āgeli vel ꝑmi hoīs nō fu
it error añ pctm̄, intelligēdum ē hoc de errore circa
ꝑ̄cipale obiectū ſicut error hoīs intꝑātis q̄ iudicat
oēm fornicationē eē bonā ꝓpter vicioſū habitū in-
tꝑantie. Vel ſicut ē error incōtinētis q̄ l3 habeat re-
ctā rōnē in vl'i: tñ ſupueniēte paſſiōe abſorbēte re-
ctā exiſtimationē prudētie iudicat hāc fornicatōē
eē bonā. Talis ei error fuit ĩ āgelo añ pctm̄ vt iudi
caret illud eē bonū qđ ex ſuo gñe malū ē: q2 ĩ eo nō
fuit hit⁹ vicioſus, nec paſſio abſorbēs rectū iudiciū
ītellect⁹: ſʒ error q̄ ꝓuenit ex neſcia, v'l ex icōſidera
tiōe q̄ errore iudicat̃ aliq̄d eē bonū ⁊ eligēdū qđ eſt
bonū ex gñe: ⁊ ſic nō errat̃ circa ꝑ̄cipale obiectū: ſʒ
nō eſt bonū ex omib⁹ circūſtātijs: ⁊ iđo nō ē ſimpli-
citer bonū, nec ſimpliciter eligēduꝫ q̄ error ꝓuenit

ex neſcientia vel ex incōſideratione aliquaꝝ circun-
ſtātiarū q̄ bñ fuit in angelo vel in ꝑmo hoīe ante
pctm̄ ſicut ꝓbat argumētū: ⁊ ſic ꝑꝫ ꝑmū. ¶ Quan E.
tū ad ſecundū ſcʒ an angel⁹ appetijt eq̄litatē dei d̄r Scdm ar.
cōiter q̄ ſic. Sʒ illa eq̄litas exponit̃ tripl'r. ¶ Pmo
q̄ angel⁹ appetijt ꝓꝑie eq̄litatē cuꝫ deo ita ſcilicet
q̄ eēt tante excellētie in potētia ⁊ ſciā ſicut de⁹. Se
cūdo exponit̃ q̄ ꝓꝑie hoc nō appetijt, ſʒ indirecte,
q2 appetijt deo nō ſubeſſe ⁊ ĩ hoc quodammō appe
tijt ei equari, ſicut ecōtrario: ille q̄ eſt ſubdit⁹ nō d̄r
eq̄ri illi cui ſubijcit̃. Tertio exponit̃ q̄ appetijt eq̄li
tatē diuinā nō aliq̄ dictoꝝ modoꝝ: ſʒ ſolū ſcd̄ʒ q̄d ⁊
interꝑ̄tatiue vt poſtea exponetur. ¶ Pma et ſe-
cūda expoſitiōes nō poſſunt ſtare. Pmo q2 oē il-
lud qđ aliq̄s appetit appetitu ſimpl'r electiuo eſtiat
poſſibile: q2 electio nō ē niſi poſſibiliū. Sʒ āgelus
nō potuit eſtimare tāq̄ poſſibile q̄ eq̄ret deo in po
tētia vel ſciā, aut q̄ ei nō ſubeſſet: cū angel⁹ ſit ꝑdi-
tus cognitiōe naturali ꝑ quā ſcit certitudinaliter q̄
impoſſibile eſt creaturā eq̄ri creatori, aut ꝑmanere
niſi ſubſit diuine virtuti: ğ angel⁹ nō potuit appe-
tere appetitu ſimpliciter electiuo q̄lis fuit appetit⁹
quo petijt eq̄litatē dei ꝑdictis modis ¶ Itē ſanct⁹
dicit q̄ āgel⁹ illud appetijt qđ obtinuiſſet ſi ꝑſtitiſ-
ſet: Sed āgel⁹ nunq̄ obtinuiſſet eq̄litatē cū deo in
ſciā vel potētia, aut q̄ nō fuiſſet ei ſubdit⁹: ergo id nō
appetiuit. Sed tertio mō, ſ. ſcd̄m q̄d ⁊ interꝑ̄tatiue F.
appetijt eq̄litatē dei inq̄tū appetijt aliquā excellen
tiā nō recurrēdo ad deū apud quē merēdo: ⁊ ex cu
ius dono illā deberet obtinere. Sed attēdēdo ad
dignitatē ſuoꝝ naturaliū, nō quidē q̄ eſtimaſſet
illā excellentiā ſe poſſe habere ſine deo. Sʒ q2 nō
ꝯſiderauit de modo habendi eā ꝑ meritū ⁊ a deo:
Et in hoc poteſt dici q̄ appetijt equalitatē dei: q2 ſi-
cut deus habet excellentiā non ab alio, ſic angelus
appetijt excellentiam nō appetendo eam ab alio.
¶ Poteſt etiam alio modo appetiuiſſe equalitatē
dei inq̄tum aliquam excellentiā appetijt que erat G.
ei prohibita appeti, vel mō quo erat ei ꝓhibita, nō
cōſiderādo de ꝓhibitione: ſed ſolū conſiderando
de excellētia ſue nature. Et iſtum modū videt̃ tan
gere magiſter ſentētiarū li. ij. diſtin. v. vbi innuit q̄
ſicut ꝑmo homini ſtatim vt creatus fuit, data fuit
lex cuiuſdam obediētie: ſcʒ q̄ nō comederet de li-
gno vetito vt dicit̃ Geñ. ij. Sic āgelis data fuit ali-
qua lex obediētie vt pari lege viuerēt qui ad parē
gloriam facti erant. vñ dicit ſic loquens de homini
bus ⁊ angelis vtriſq3 regulā proponens obedien-
tie quatin⁹ illi ab eo vbi erant non caderent (ſcilicꝫ
angeli de celo) et iſti ſcilicet hoēs vbi ab[i]coerāt. ſcʒ
a paradiſo terreſtri, ad illud vbi non erant ſcilicet
ad paradiſum celeſtē aſcenderunt: et ſcd̄m hoc ſi-
cut peccauit ꝑmus homo appetendo illud quod
erat prohibitum, quod tamen non erat ſcd̄m ſe ma
lum non conſiderans actu de diuina prohibitione
ſed ſolum conſiderans vt quadā benignitate vro
ri cōdeſcenderet: ſic peccare potuit angelus appe-
tendo quod erat prohibitum, vel modo quo erat
ei prohibitum non conſiderans de prohibitiōe de-
lectatus in cōſideratiōe ꝓꝑie excellentie: quale
autem fuit preceptum obedientie datum angelis
neſcimus, nec ſcriptura loquitur. Et q2 inobediēs
videt̃ parificare ſe ĩ hoc ꝑ̄cipiēti: q2 nō vult ei ſubij-
ci: iō d̄r appetiuiſſe eq̄litatē dei. ¶ Et eſt aduerten H.
dū: q̄ niſi poneremꝰ in angelo fuiſſe aliā cognitio-
nē q̄ naturalē, forte nō poſſemus ei attribuere talē

inconſiderationem: q: ſicut in ſpeculabilibus ꝑ naturã ab angelo cognitis: angel⁹ cognoſcẽdo ſubiectũ ſtatĩ cognoſcat hoc qḋ ſubiecto attribuit / ⁊ ab eo remouet ꝓpter qḋ nõ intelligit cõponendo ⁊ diuidẽdo: ⁊ intellecto principio ſtatim intuet̃ ↄcluſionẽ in ipſo: Et iõ non intelligit diſcurrendo ſicut in eligibilibus et opabilib⁹ ab angelo in puris naturalibus ↄſiderãdo: videtur ꝙ cognoſcendo eligibile / vel agibile ſtatim cognoſcat oẽs circũſtantias que poſſunt eũ rectificare in eligẽdo. Et ideo nõ p̃t circa hec errare: nec ꝑuerſe eligere ſicut magis patebit infra diſtinctiõe. xxiij.

I. Ad ꝑmũ pũcipale. ¶ Ad primũ argumẽtũ dicendũ ꝙ nõ eſt ſimile de corporib⁹ celeſtibus ⁊ angelis niſi q̃tum ad ea q̃ ſunt nature: q: q̃tũ ad hoc ſicut nõ eſt aliqḋ malum nature in corporibus celeſtibus. ita nec in angelis. Sed q: angeli ſunt liberi arbitrij: ideo in eis p̃t eſſe malũ electiõis et p̃cipue reſpectu ſupnaturalium qḋ maluȝ nõ poteſt eſſe in eis que nõ ſunt liberi arbitrij / vt eſt celũ.

K. Ad ſcḋm. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ ꝙ angel⁹ peccauit appetẽdo illud qḋ nõ erat bonũ ex oĩbus circũſtãtijs / licet eſſet bonũ ex gñe: nec fuit in eo error circa appetibile ſcḋm ſe: q: illud erat bonũ: ſed fuit ſolũ error ex neſcientia vel inconſideratiõe circũſtantiarũ qui error potuit eſſe: et neceſſario fuit in primo homine: et angelo ante peccatum.

Queſtio. II.

Vtrũ angelus potuerit peccare in primo inſtanti ſui eſſe.

L. Quõ. ij. Argu. j. AD ſecundũ ſic proceditur. Et videt̃ ꝙ angel⁹ potuit peccare in primo inſtãti ſue creationis: q: pccm̃ opponit̃ merito ſed natura intellectualis ĩ primo inſtãti ſue creatiõis potuit mereri / ſicut ponit̃ de aĩa xp̃i: ḡ pari rõne angeli in primo inſtãti ſue creatõis potuerit peccare.

Arg. ij. ¶ Itẽ aĩa in primo inſtãti p̃t pctõ maculari: igit̃ ⁊ angel⁹.

In oppo. ¶ In ↄtrariũ arguit̃. q: tã meritũ q̃ꝫ pccm̃ nõ videt̃ poſſe eſſe ſine actu libero q̃ videt̃

M. reqrere deliberationẽ. Sȝ deliberatio nõ p̃t eſſe in inſtãti: ergo angel⁹ nõ potuit peccare / vel mereri ĩ primo inſtãti.

¶ Reſpõſio. fere oẽs concordãt in hoc ꝙ angelus in primo inſtanti ſue creatiõis non

Pma op. potuit peccare. Hui⁹ aũt varie aſſignãtur rõnes. Quidã dicũt ſic ꝙ cũ voluntas non ſit niſi boni apprehenſi / nõ p̃t eſſe aliqḋ volitũ niſi apprehendatur vt bonũ: quod ſi vere bonũ eſt non eſt pccm̃ in appetitu: oportet ergo ꝙ ſi pccm̃ eſt ꝙ ſit veriſil'e bonũ / et nõ vere bonũ. Sed ſm̃ Augu. cõtra academicos nõ p̃t aliquid iudicari veriſimile bonuȝ niſi prius vere cognitũ: oportet ergo ꝙ intellectus veri boni p̃cedat intellectũ veriſimilis boni: et ſic appetitus eſtimati boni (quo malus fit angel⁹) nõ p̃t ſequi primũ actũ intellect⁹ q̃ verũ bonũ ↄſiderat̃: ſed ſequit̃ ſcḋȝ q̃ cõſiderat̃ veriſil'e bonũ. et ſic nõ potuit in primo inſtãti peccare.

N. Improbatio p̃ceḋ. poſiti. Hec aũt poſitio videt̃ ĩ duob⁹ peccare. ¶ Primo ĩ hoc ꝙ dicit ꝙ ĩ appetẽdo verꝫ bonũ nõ eſt pccm̃. Cõtingit eñ peccare ĩ appetẽdo verꝫ bonũ ſi appetat̃ abſq3 debitꝫ circũſtãtijs (vt dictũ ẽ in q̃ſtiõe p̃ceḋ.) Iſti etiã et oẽs alij ponũt angelũ peccaſſe appetẽdo verꝫ bonũ. Scḋo deficit ĩ hoc ꝙ veriſil'e bonũ nõ p̃t eẽ primũ apprehẽſuȝ ab itellectu: q: ⁊ ſi veriſil'e bonũ nõ poſſit eẽ primũ apprehẽſũ ſub rõne q̃ ſil'e: q: veriſil'e bonũ nõ ḋr tale niſi q: ẽ vero bono ſil'e ⁊ iõ ſupponit cognitionẽ veri boni. Iuxta quã ſniam loquitur Aug⁹ cũ talẽ apprehẽſionẽ veriſil'is boni / eq̃ parꝫ ſequtur electio mala ſicut apprehenſionẽ veri boni: q: ille q̃ apprehẽdit aliqḋ nõ eẽ verũ bonũ / ſed ſil'e vero bono eque parꝫ decipitur ſicut ille q̃ apprehẽdit verũ bonũ. Et iõ ſi pccm̃ in electione ſeqtur defectũ in cognitiõe: ita parũ p̃t peccare vn⁹ ſicut ali⁹.

O. Opi. ij. Alius mod⁹ ponit̃ ad eandem cõcluſionẽ ꝙ angel⁹ peccare nõ potuit in primo inſtãti ſue creatiõis ꝓ tanto q: opatio q̃ ſimul incipit cũ eſſe rei ineſt ab agẽte a quo hȝ eſſe: ſicut moueri ſurſum a generãte. Sed actio pcti nõ p̃t angelo ineẽ a deo creãte angelũ / q: act⁹ defectuoſus nõ ẽ niſi a defectuoſo agente / ſicut claudicatio naturalis tibie ex debilitate v̾tutis ſemĩs. In deo aũt nõ poſſum⁹ ponere alicui⁹ v̾tutis defectũ: q̃re impoſſibile eſt actionẽ q̃ ſimul incipit cuȝ eſſe angeli creati a deo eẽ malã.

P. Improbatio rõnis p̃ceḋ. op. ¶ Nec iſta ratio facit fidẽ: q: ꝙ actio q̃ ſimul incipit cũ eſſe rei attribuat̃ agẽti vl' generãti ⁊ ei imputet̃: hoc ſolũ eſt in illis in q̃b⁹ nõ eſt principiũ actiuũ: ſed ſolũ paſſiuũ. nõ liberꝫ: ſȝ naturale ſicut ĩ grauib⁹ ⁊ leuib⁹. qḋ pȝ: in eodẽ eñ inſtãti in quo ẽ ignis illuminat domũ. Et hec actio attribuit̃ igni in q̃ eſt actiuũ principiũ illuminatõis: nec attribuit̃ generãti ignẽ niſi ſicut cauſe remote. In grauib⁹ et leuibus in q̃bus nõ eſt actiuũ principiuȝ ſui mot⁹ ſed ſolũ paſſiuũ oportet ꝙ ſit extra ip̃a: et hoc eſt generãs qḋ eſt prima cauſa ꝑ ſe mouẽs grauia et leuia vt docet Ariſtoteles viij. phiſicorꝫ. in q̃bus etiã eſt ſolũ p̃ncipiũ paſſiuũ non naturale ſȝ liberũ: ſi tñ aliqḋ principiũ paſſiuũ liberũ eſſe p̃t: actio nõ imputat̃ agenti q: generãs non cauſat actionẽ niſi dãdo tale p̃ncipiũ ſicut generãs nõ mouet g̃ue niſi dãdo ei formã g̃uitatis ad qḋ ſeq̃t naturl'r eẽ deorſuȝ niſi ſit aliqḋ ꝓhibẽs: Sȝ ſi p̃ncipiũ datũ a ꝓducẽte ſit liberũ / actio ſeq̃t ad tale p̃ncipiũ ꝑ indifferẽtiã ꝓpter qḋ determinatio actõis ad hoc vel illud bonũ vel malũ nõ debȝ iputari ꝓducẽti ſȝ rei ꝓducte q̃ rõne libertatꝫ ſue ad alterũ ſe determinat: ergo ĩ re ſolũ actio attribuit̃ gñanti vel ꝓducẽti in q̃b⁹ nõ eſt p̃ncipiũ actiuũ ſȝ ſolũ paſſiuũ: naturale ⁊ nõ liberũ. Sȝ in ãgelo vel ẽ p̃ncipiũ actiuũ ſui primi velle: vl' ſi ſit paſſiuũ eſt tñ liberum q̃re primũ velle ãgeli nõ dȝ attribui deo creãti.

Q. ¶ Itẽ q̃ñcũq3 actio q̃ ſil' incipit cũ eẽ rei attribuit̃ generãti oẽs actiones eiuſdẽ rõnis attribuũt̃ eidẽ: ſicut pȝ in g̃uib⁹ ⁊ leuib⁹. Nõ eñ ſolũ mouet̃ graue deorſũ a generãte qñ fit g̃ue: ſed etiã poſtq̃ꝫ ẽ actu graue / ⁊ eſt extra locũ ſuũ mouet̃ ꝑ ſe a generãte: ꝑ accidẽs aũt a remouẽte ꝓhibẽs (vt docet̃. viij. phiſicorꝫ) Si igit̃ primũ velle angeli attribuit̃ deo creãti: ⁊ oĩa velle ſeq̃ntia attribuẽtur eidẽ: ⁊ ita nũq3 poterit peccare ãgel⁹ qḋ eſt fl̃m.

R. Op. ꝓ. ¶ Iõ dicẽdũ ẽ alr̃ ꝙ ãgel⁹ fuit creat⁹ ĩ gr̃a aut nõ. Si ĩ gr̃a (cũ impoſſibile ſit eidẽ ſil' ineẽ gr̃aȝ ⁊ culpã) ipoſſibile ẽ ꝙ in inſtãti ſue creatõis in q̃ habuit g̃ rã ↄmiſit culpã. Si aũt nõ fuit creat⁹ in gr̃a aut habuit ĩ ſua creatiõe ſolã ↄgnitionẽ natalẽ aut p̃ter eã habuit aliquã ſupadditã. Si habuit ſolã cognitionẽ naturalẽ peccare nõ potuit q: ſcḋm eã nõ poſſum⁹ ĩ angelo ponẽ incõſiderationẽ aliquã: cũ ãgel⁹ nouerit plene oẽs circũſtãtias cuiuſcũq3 agibil' vel appetibil' ab eo intuẽdo naturã rei vtã dictũ ẽ. Si aũt ĩ ſua creatiõe habuerit aliquã ſupnatal'ẽ ↄgnitionẽ idẽ ſeq̃t q: pccm̃ ãgeli nõ potuit eẽ niſi ꝑ incõſiderationẽ.

S. Impoſſibile ẽ aũt ⁊ ↄtradictõeȝ iplicãs ꝙ ĩ iſtãti in q̃ data ẽ ãgelo ſupnatalis cognitio ſeoꝝ

dem fuerit in eo inconſiderato. Nullus eñ accipit
nouã cognitionẽ niſi ꝑ actualẽ cõſiderationẽ iõ ꝛc.
A. ¶ Sʒ ɔtra hoc põt ſic iſtari: nã nullũ pctñ eſt aſſen
Inſtãtia. tire his q̃ reuelant̃ ꝑ fidẽ: ſed ſi inſtãti in quo crea-
tus eſt angelus ſint propoſita aliqua ſupernatura-
lia: vel reuelat ꝑtinentia ad fidẽ (vt ponit predicta
poſitio) potuit eis angelus nõ aſſentire cũ nõ eẽnt
ei manifeſta. ergo non aſſentiẽdo potuit peccare:
et hoc etiã pctñ ꝓueniſſet ex quadã neſcientia an-
geli qui ignorat quãtũ eſt de ſe ea que ſunt ſupna-
B. turalia. ¶ Sed illud nõ valet qꝛ ꝙ angelus nõ aſ-
Solutio. ſentiret deo reuelãti hoc eſſet vel qꝛ illud quod eſt
reuelatũ a deo reputaret falſum. vel ſaltẽ dubium
vtroqꝫ autẽ modo poneret̃ error in angelo. qd̓ eẽ
nõ põt: quare tenẽdũ eſt ꝙ angelus in primo inſtã
ti peccare nõ potuit: qꝛ nõ potuit in illo inſtanti hr̃e
incõſiderationẽ illã que ad eius pctñ reqrit̃. Iteʒ
patet tenẽdo aliã viã (ſcʒ ꝙ angelus peccauit appe
tendo illud quod malum erat nõ ſcd̓m ſe ſed quia
prohibitũ: qꝛ pctñ angeli ꝓuenit ex incõſideratiõe
vt dictum eſt. Sed angelus in inſtãti in quo crea-
tus fuit nõ potuit hr̃e icõſiderationẽ ex prohibitio
ne ſibi facta: qꝛ vl̕ tũc ſibi facta fuit ꝛ ſic eã tũc agno
uit: vel poſtmodũ ꝛ ſic in primo inſtãti eam tranſ-
C. gredi nõ potuit qꝛ nũdũ eã accepãt: q̃re ꝛc. ¶ Ad
Ad pri- primũ argu. dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſimile de merito et de
mũ prin. pctõ pro primo inſtãti creationis angeli. Quia eñ
in pᷓo iſtãti nõ põt eẽ in ãgelo defect⁹ icõſideratio
nis reſpectu ſupnat̃aliũ reſpectu q̃rũ pt peccare iõ
in eo non põt eẽ vitiũ electionis. potuit tñ in eo eẽ
recta ꝛ libera electio ꝓpter quã mereri potuit ſi tñ
D. aliquẽ actũ liberũ tũc habere potuit. ¶ Ad ſcd̓m di
Ad. ij. cendũ ꝙ nõ eſt ſimile de aĩa ꝛ de ãgelo: qꝛ aĩa nõ cõ
trahit pctñ originale ex ꝑſonali electiõe: ſʒ ex vnio
ne ſui cũ corpore cui vnitur ſtatim qñ creat̃: pctñ au
tẽ angeli (ſi qd̓ fuiſſet) ꝓueniſſet ex ꝑſonali electio
ne q̃ nõ potuit eſſe mala in primo inſtãti. qꝛ non
potuit tũc eſſe defectus incõſiderationis. ¶ Ad ar
E. gu. in oppoſitũ licet ſit pro concluſione iſta: tñ aſſu-
Ad rõnẽ mit vnũ qd̓ a paucis cõcederet̃ videlʒ ꝙ electio an
i oppſitũ. geli bona vl̕ mala ſequat̃ deliberationẽ diſcurſiuã
et requirẽtẽ tp̃s: qꝛ ſicut deus aliqua libere voluit
ab eterno ita angelus ab inſtãti ſue creationis aliq̃
libere velle potuit. ꝓpter qd̓ potuit mereri bñ volẽ
do: ꝛ demereri ſi potuiſſet ineſſe pro illo inſtanti
defectus inconſiderationis.

Queſtio. III.

F. Que. iij.

Vtrum angeli beati ſuam beatitudinem meruerunt.

Arg. j. AD ſecundũ principale ſic ꝓcedit̃ ꝛ videt̃ ꝙ angeli beati ſuã beatitu
dinem nõ meruerũt: qꝛ meritũ aut attẽ-
ditur ẜm opis difficultatẽ: aut valorẽ: nõ ẜm diffi-
cultatẽ qꝛ in angelis nulla fuit difficultas ad bonũ
nec ẜm operis valorẽ qꝛ tunc mererent̃ ꝑ actũ bea-
titudinis q̃ eſt ſummi valoris qd̓ tñ falſum eſt: qua
Arg. ij. re ꝛc. ¶ Preterea ſicut gl̕ia cadit ſub merito con-
digni ſic prima gr̃a ſub merito congrui: Sed an-
geli nõ meruerũt primã gr̃am de congruo cũ in eã
In opp. creati fuerint: ergo nec gl̕iam de cõdigno. ¶ In
cõtrariũ eſt qꝛ premiũ rñdet merito ſicut pena de-
merito ſed mali angeli nõ habuerũt penã ſine de-
merito: ergo nec boni habuerũt premiũ ſine meri-
to. ¶ Reſponſio. dicenda ſunt tria. Primũ eſt ꝙ
beati angeli ſuã beatitudinẽ meruerũt. Scd̓m eſt
ꝙ poſt vnicũ actũ meritoriũ eã habuerũt. Tertiuʒ
eſt ꝙ nõ ſolũ natura immo tp̃e meritũ preceſſit pre
G. miũ. ¶ Primũ patʒ qꝛ in q̃bus inueniũt aliqua ꝑfe-
Primus ctio eiuſdẽ rationis in eis eſt idẽ modus cõſequẽ-
articulus di ꝑfectionẽ illã: Sed in angelis ꝛ hoĩbus eſt bea-
titudo vnius rationis. vñ Apocal. xxj. Dicit̃ ꝙ in
illa celeſti hieruſalẽ mẽſura angeli eſt mẽſura hoĩs
ergo cũ hoĩes abſqꝫ merito nõ ꝑueniãt ad beatitu
dinem: videt̃ ꝙ nec angeli: ꝛ hoc cõcordat illi poſi-
tioni q̃ dicit ꝙ pctñ angeli fuit in hoc ꝙ beatitudi-
nẽ abſqꝫ merito hr̃e voluit exponẽdo vt ſupra ex-
poſitũ eſt. ¶ Nõ fuiſſet aũt hoc ei pctñ ſi ordinat⁹
fuiſſet ad cõſequẽdũ btitudinẽ ſine merito: q̃re ꝛc.
H. ¶ Scd̓m patʒ ſic. promptior eſt deus ad remunerã-
Secũ. ar. dum q̃ȝ ad cõdẽnandũ: Sed mali angeli ex vni-
co actu ſunt eternaliter condẽnati ergo boni vnico
actu eternaliter remunerati. Ratio aũt hui⁹ forſan
eſſe põt qꝛ gr̃a ꝑficit naturã ẜm modũ nature. Eſt
aũt modus nature ãgelice ꝙ ſtatim ꝑ naturã ꝛ vni
co actu ſuam naturalẽ beatitudinẽ habeat vt dictũ
fuit ſupra di. iij. q̃re ꝛ ꝑ gr̃am vnico actu debet ſuã
ſupnaturalẽ beatitudinẽ attingere: Sic eñ ordina-
tur angelus ad ſupnaturalẽ btitudinẽ ꝑ gr̃am i ra-
tiõe meriti ſicut ordinat̃ ad felicitatẽ naturalẽ ꝑ ſuã
I. naturã in ratione principij. ¶ Tertiũ pʒ ſic. ſ. ꝙ me
Ter. ar. ritũ tp̃e ꝓceſſit ꝛ nõ ſolũ nat̃a: qꝛ actus q̃ includunt
oppoſitionẽ circa ſtatũ operantis non pñt eẽ ſimul
ſed actus premij ꝛ meriti includũt oppoſitionẽ cir-
ca ſtatũ operãtis q̃re ꝛc. añs ꝓbat̃ quia mereri eſt
illius q̃ eſt in ſtatu acq̃rẽtis ꝛ tendẽtis ad terminũ.
Premiũ aũt reſpicit ſtatũ nõ acquirẽtis: ſed iã poſ
ſidentis: nec tendẽtis ad terminũ: ſʒ iam exiſtẽtis
in termino: ꝛ hec manifeſte opponunt̃: ergo meri-
tum ꝛ premiũ nõ poſſunt eſſe ſimul. oportet ergo ꝙ
vel meritũ precedat premiũ ꝛ ſic habet̃ ꝓpoſitum
K. vel ꝙ meritũ ſequat̃ premiũ qd̓ eſt abſurdũ ſicut ẽ
Inualida- abſurdũ ꝙ aliquis ſit pri⁹ in termino q̃ȝ in via. Si
tio. tñ in vtroqꝫ debeat eſſe q̃uis dicat magiſter in lr̃a
cõtrariũ. Quod aliqui cõfirmãt dicẽtes ꝙ ſicut mi
les equũ a rege prius ſibi datũ meret̃ poſtea ſtrẽ-
nue militãdo ſic beati ãgeli beatitudinẽ ſibi a prin
cipio datã mererent̃. nũc ꝑ opa quib⁹ nobis ex iuſ-
ſiõe diuina miniſtrãt: Sed iud̓ nõ valet qꝛ equus
dat⁹ a rege aut eſt dat⁹ gratuito ꝛ ſimpliciter ꝛ tũc
opa ſequẽtia nõ ſunt meritoria: qꝛ nullus meret̃ id
quod eſt ſuũ: ſed ꝑ meritũ facit quilibet vt aliquid
efficiat̃ ei debitũ ꝛ ꝑ ɔñs ſuũ qd̓ ei prius nõ erat de-
bitum nec ſuũ. Sed talia opa ſunt quedã recõpen
ſatio gratitudinis de beneficio prius accepto. Si
aũt equus eſſet collatus militi ſub tali pacto ꝙ mi-
litaret pro rege tũc ꝑ ɔſequẽtia opa mereret̃ equũ
nõ quidẽ prius ſuũ ſed quaſi accõmodatũ vt ꝑ ope
ra facta ꝑ equũ acq̃reret ſibi equũ. Beatitudo aũt
nõ dat̃ beatis ſub aliq̃ cõditiõe: ſed ſimplr̃. Et ideo
per ſequentia opa nullus meretur beatitudinem.
¶ Item btitudo ſemel habita ſemꝑ durat: Si igi
tur ꝑ opera ſequẽtia aliqs mereret̃ beatitudinẽ ſe-
queret̃ ꝙ meritũ ꝛ premiũ eſſent ſimul qd̓ improba
L. tum eſt. ¶ Ad primũ argu. dicẽdũ ꝙ ad rationem
Ad pri- meriti tria cõcurrũt valor opis: vt ſit aliqua ꝓpor-
mũ prin. tio inter meritũ ꝛ premiũ ſi ſit meritũ de cõdigno.
Libertas operantis vt opatio ſit in ptãte operã-
tis: qꝛ talibus ſolũ laudamur vel vituperamur: vl̕
meremur vel demeremur. Et ꝙ operans ſit in ſta

ri aliquid acquirendi. Quia ꝑ meritū aliquid effi=
citur debitum quod prius non erat debitum. Bea
ti ergo angeli nunc non merentur ſuam beatitu=
dinē q̄ nō ſunt in ſtatu acquirendi eam: Sed eam
prius meruerunt concurrētibus tūc oībus cōditio=
nibus que ſunt de ratione meriti: nunc etiam per
eandem rationē mereri poſſunt aliquā accidētalē
beatitudinem ꝑ opera quibus nobis miniſtrant.

N ¶ Ad ſcd̄m dicēdū ꝙ ſicut deus creauit angelos i
Ad .ij. grā ita ſi voluiſſet potuiſſet creare eos ſic in gloria
ſed nō decuit. Cum gloria ſit finis opis meritorij:
Ad rōnē grā aūt pricipiū. ¶ Argumētū etiā in oppoſitū de
in oppo. ficit: q̄ cōtra iuſticiā eſſet infligere penā ſine deme
rito: ſed gratie eſt dare premiū ſine merito.

Sexta Sententia diſtinctionis ſexte in generali et ſpeciali.

A. Snīa in generali. PReterea ſciri oportet. Supe
rius magiſter determinauit de ꝯuerſio=
ne ⁊ auerſiōe angelorū. Hic vero de his
que ad eorū cōuerſionē: vel auerſionem
cōſequunt. Et diuidit in duas. Prima eſt de ſtatu
angelorū cōuerſorum ⁊ auerſorum. Scda de ptāte
vtrorūqꝫ. ſcda in princi. vij. di. ibi ſupradictum eſt.
¶ Prima eſt preſentis lectionis ⁊ diuidit in duas.
Primo determinat de ſtatu quē habebāt āgeli an=
teqꝫ peccarēt. Scdo de loco penali eis ꝓ pctō deꝑu
tato ibi ⁊ tāte ſupbie merito. Hec ſcda i ptes quat=
tuor diuidit. Primo determinat locū penalē ange
lorū: Scdo eorū ordinē. Tertio mouet circa pre=
dicta queſtionē ⁊ eam determinat. Quarto ſubiun
git quedā incidēter. Scda ibi ⁊ ſicut inter bonos.
Tertia. ibi ſolet etiā queri. Quarta. de lucifero aūt
B. Hec eſt diuiſio in gnāli. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit
Snīa in ſpeciali magiſter. Et ꝓponit primo ꝙ angeli peccantes de
diuerſis ordinibus ceciderūt inter quos primus ⁊
ptātis maioris ⁊ dignitatis dicit fuiſſe lucifer. Qui
cōſiderans eminētiā ſue dignitatis ⁊ grām elatus
eſt: ⁊ hoc ꝓbat ꝑ multos doctores. Deinde dicit ꝙ
merito tanti peccati in hunc caliginoſum aerē cum
ſuis ſocijs eſt damnatus. Locus eni celeſtis ꝓpter
ſui claritatē nō cōpetebat: nec inter nos ne hoies
nimis infeſtarēt; ſed ſunt in aere caliginoſo in ſi=
gnum tenebrarū peccati qd̄ eſt eis quaſi carcer ad
exercitiū nrm. poſt vero diē iudicij recludent in in
fernū. Deinde dicit ꝙ inter angelos tam bonos qꝫ
malos vſqꝫ ad diē iudicij eſt ordo ꝑlationis: quia
qui ſunt maioris ſcie inter eos et hūt maiorē ꝑla=
tionē tali ꝑlatione eciqꝫ denominant vt qui preeſt
vni ꝓuincie dicit princeps illius ꝓuincie: q̄ vero
vni homini preeſt dicit illius hoīs angelus. Poſt=
ea querit vtrū aliq̄ demones iā ſint in inferno: ⁊ di
cit ꝙ ſic: ad puniēdū malos: ſiue ad puniēdū aīas
damnatorū aliqui quotidie illuc deſcēdūt deducē
do aīas dānatorū ad ſuppliciū. Deinde incidenta
liter querit de lucifero quō dicit religatus: Et dicit
ꝙ ideo dicit religatus q̄ ſtatim cū peccauit in infer
fernū demerſus eſt: vel poſtqꝫ deuictus fuit a xp̄o
religatus eſt: Et intelligit illa religatio quia non
habet tantā ptātē quātā habebit in die iudicij: vel
in fine mundi qn̄ ſoluet: ⁊ ſubdit etiam incidēter ꝙ
ſcd̄m ꝙ ſancti viri vincūt demonū tēptationes ſic
eorum poteſtas minuitur: vt ſtatim illū a quo de=
victus eſt nō poſſit vlterius de eodem pctō tēpta=
re: in iſtis breuiter terminatur ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrū primus angelus inter peccantes fuerit de ſupremo ordine:

CIrca diſtinctionem iſtā que= A.
runtur quattuor. Primū eſt de q̄ ordie fue Queſti.
rit primus angelus inter peccātes. Se=
cundū eſt vtrū pctm̄ eius fuerit aliis oc=
caſio peccādi. Tertiū ē vtrū inter demones ſit or
do ꝑlationis. Quartū eſt vtrū demon tēptans ho
minē de aliquo pctō: ⁊ victus ab eo poſſit iterū ali=
quē temptare. ¶ Ad primū ſic ꝓcedit ⁊ videt ꝙ pri Argu.
mus inter peccātes nō fuerit de ſupmo ordine: q̄
infra di. viij. dicit Augu. ꝙ demones cū ſuo princi
pe nunc demone tunc angelo ⁊c. ergo primus in=
ter peccātes fuit archangelus. Sed ordo archan=
gelorū nō eſt ſupremus igit ⁊c. ¶ Itē ſcd̄m Greg. Argu.
de primo angelo peccāte intelligit illd̄ Eze. xxviij.
tu cherub extentus ⁊ ꝓtegens: fuit ergo de ordine
cherubin: ſed ille ordo nō eſt ſupremꝰ ſed ſeraphin
quare ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt qd̄ dicitur Iob. xl. Ip= Ariā.
ſe eſt principiū viarum dei: ergo fuit oīm creatura
rum primus. ¶ Rñſio cū hec queſtio ſit de facto et C.
ſcriptura nihil dicat de hoc quin ſatis poſſit exponi Reſpōſio
ab eo qui tenere vellet cōtrariū: ideo nō plene per
certitudinē pōt determinari quid tenēdū ſit: illud
eni qd̄ ſcriptura dicit Eſa. xiiij. de lucifero intelligit
ad lrām de rege babylonis: ⁊ illud qd̄ dicit Ezech.
xxviij. Tu cherub ⁊c. intelligit de rege tyri. De pri
mo aūt angelo q̄ peccauit nō intelligit niſi ꝑ quan=
dam allegoriā. Ex qua nunqꝫ pōt eſſe efficax argu
mentū ꝓpter qd̄ Aug. mouēs queſtionē illā. xj. ſu
per Gen. nō ſoluit eam quia parū intromittit ſe de
angelis vbi aliq̄ certitudo nō pōt haberi. Alij aūt D.
doctores variant in queſtione iſta. Dama. n. lib. ij.
ca. iij. in ꝓapio. dicit eū fuiſſe ex his angelicis v̄tuti
bus que preerāt terreſtri ordini ⁊ cui terra cōmiſſa
erat. et hoc probatur. q̄ ſicut ſe habꝫ peccatū ad an
gelū ſic mors in pctō ad hoiem quare qd̄ eſt hoībus
mors hoc eſt angelis caſus ſcd̄m Dam. Sꝫ deus
primū hominē peccātē nō dimiſit in pctō mori: nec
decuit vt videt ꝙ prima eius creatura in humana
ſpecie deficeret a fine ad quem diuinitus ordinata
erat: ergo nō decuit deū primū ⁊ ſupremū in natu=
ra āgelica dimittere peccare ⁊ ſic a fine ſuo deficere
huic opinioni ꝯcordat opinio ꝑlonicorū quā recitat E.
Aug. viij. ⁊ xj. de ci. dei dicebāt eni ꝙ oēs dei erāt
boni: Sed demonū quidā boni quidā mali: deos
nominantes ſubſtātias intellectuales q̄ ſunt a glo
bo lunari et ſupra: demōes v̄o illas q̄ ſunt a globo
lunari ⁊ infra eum. vt ait Aug. iij. de tri. Tota na
tura corpalis adminiſtret ꝑ ſpūalē nō eſt erro=
neum credere ſupremos angelos ſoli diuine cōtē=
plationi vacare: medios vero adminiſtrare corpo
ra celeſtia. Infimos vero adminiſtrare corpa infi
ma: Et ex his ſolū aliqꝫ peccaſſe aliqꝫ nō ſicut di=
cit Dam. Greg. vero ponit ꝙ primus angelus q̄
peccauit fuit ſupremus ſimplr̄ de ſupremo ordine
ſupme Hierar. vñ. xxxij. moraliū ⁊ in Homel. de cē
tum ouibꝰ dicit. ꝙ de ceteris agminibus angelorꝫ
prelatus: eorū claritate trāſcēdit: de comꝑatiōe
clarior fuit. Eſt etiā ad hoc ꝓbabilis rō: q̄ motiuū
angeli ad peccandū videt fuiſſe cōſideratio ꝓprie
excellētie: Sed illud maxime locū habuit vel ha=
bere potuit in ſupmo angelo. quare ⁊c. ¶ Iſta ſen

tentia tenet cõuenies cui nõ obuiat rõ inducta pro
prima opinione: qꝛ primus homo fuit a deo imme
diate creatꝰ nõ aũt eius poſteritas ꝓpter qꝺ nõ de-
cuit primũ hoiem priuari beatitudine ſicut aliquẽ
de poſteritate ſed oẽs angeli fuerunt immediate a
deo creati. Et ideo nõ eſt maius incõueniẽs ſupre
mũ angelũ peccaſſe ꝛ defeciſſe a beatitudine ꝗ̃ quẽ
A. cũqꝫ aliũ. ¶ Ad primũ arg. dicẽdũ ꝙ archãgelꝰ ibi
Ad pri- nõ nciat ordinẽ ſ; principatũ: Et qꝛ ille q peccauit
mũ prin. ſecũdũ gradũ neceſſario fuit excellẽtioꝛ oibus ideo
archangelus dicit quaſi princeps oim angelorum.
B. ¶ Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ cherubin interprat̃ plenit
Ad. ij. tudo ſcientie: ſeraphin autẽ ardentes: ſiue incẽdẽ
tes: Et qꝛ ſciẽtia que inflat potuit eẽ occaſio ruine
nõ aũt charitas que edificat ideo nõ vocat̃ ſeraphin
ſed cherub ꝗ̃ꝗ̃ ex ordine ſeraphin fuerit.

Queſtio. II.

Vtrũ peccatũ primi angeli fue-rit aliis cauſa vel occaſio peccãdi.

C. Ecundo vero queritur vtrũ
Queſ. ij. S pctm̃ primi angeli fuerit aliis cauſa: vel
occaſio peccãdi. ꝛ videt̃ ꝙ nõ qꝛ ſicut ma
Arg. j. li ꝑ auerſionẽ ceciderũt ita boni ꝑ cõuer
ſionẽ cõfirmati ſunt: Sed in bonis angelis nõ po
nitur vnus cã vel occaſio fuiſſe cõuerſionis alte-
Arg. ij. rius: ergo nec in malis debet poni vnus fuiſſe cau
ſa vel occaſio auerſionis alterꝰ. ¶ Item cã prior
eſt cauſato: ſed oẽs mali angeli ſimul peccauerunt
D. (vt dicit Dama.) ergo vnus non fuit cã vel occaſio
In opp. peccãdi aliis. ¶ Contra Apocal. xij. dr ꝙ draco
D. traxit ſecũ tertiã partẽ ſtellarũ: ſed nõ dicit̃ traxiſſe
Reſpõſio de loco ad locũ: ſ; de ſtatu ad ſtatũ (.ſ. de grã ad cul
pam) ergo ꝛc. ¶ Reſponſio. cũ hec queſtio ſit de fa-
cto ſicut ꝛ precedẽs: Cũ etiã ſcriptura nihil dicat de
hoc quin ſatis exponi poſſit ab eo qui vellet tenere
oppoſitũ: ideo nõ põt plene ꝑ certitudinẽ determi
nari quid tenẽdũ ſit. ¶ Cõter tñ dicit̃ ꝙ inter pec-
catũ primi angeli ꝛ angeloꝵ nõ fuit ſolũ ordo ſm
quantitatẽ culpe (vt quidẽ voluerũt) ſ; etiã in cau-
ſalitate, ita ſc; ꝙ pctm̃ primi angeli fuit alioꝵ cauſa
exemplaris nõ precedẽs tpe ſed natura: Primum
patet qꝛ aſpiciens ad malũ operat̃: Sed pctm̃ pri-
mi angeli mox vt fuit cõſummatũ apparuit malũ:
ergo non potuit eſſe motiuũ appetitus alioꝵ mi-
noꝵ p; qꝛ ſm Dama. qꝺ eſt hoibus mors hoc eſt an
gelis caſus ꝛ ideo ſicut homo in morte recipit pro
pctõ condẽnationẽ: ſic recipit angelus ſtatim poſt
E. pctm̃ (ꝓpter qꝺ apparuit ſtatim malũ. ¶ Scđm p;
ſic qꝛ plures opationes inſtãtanee poſſunt ſimul eſ
ſe in tpe licet vna precedat aliã cauſalitate: ſicut dũ
eſt ignis videt̃: ꝛ vidẽti complacet: Sed electio et
cognitio angeli ſunt opationes iſtãtanee ergo dũ
elegit illicite primus angelus potuit hoc ſimul infe
rioꝛ angelus cognoſcere ꝛ electioni eius. vel illi
F. conſentire ꝛ ſic peccare ad eiꝰ exẽplaritatẽ. ¶ Ad
Ad pri- primũ argu. dicendũ. ꝙ ſicut pctm̃ primi angeli fuit
mũ prin. occaſio pcti alioꝵ: Sic cõuerſio primi ãgeli iter bo
nos potuit: ꝛ forte fuit occaſio cõuerſionis alioꝵ.
Similis eſt ratio in his ꝛ in illis: Et ſimili mõ loq-
tur de eis ſcriptura: Sicut eñ de malis dicit̃ Mat.
xxv. Ite maledicti in ignẽ eternũ qui paratus eſt
diabo. ꝛ angelis eiꝰ: Sic de bonis dicit̃ Apoc. xij.
G. Michael ꝛ angeli eius. ¶ Ad ſecundũ dicendũ ꝙ
Secũ. ar.

cã nõ ſemꝑ precedit effectũ tpe: ſed ſufficit ꝙ prece
dat natura: qꝺ ꝛ fuit in peccato angeloꝵ.

Queſtio. III.

Vtrum in Demonibus ſit ordo prelationis.

Ertio queritur vtrũ in demo
T nibus ſit ordo prelatiõis. et videt̃ ꝙ nõ: H.
qꝛ in bonis angelis nihil eſt inordinatũ Queſ. iij.
¶ Itẽ eadem eſt ergo in malis nihil eſt Argu. j.
eſt ordinatum dãnatio angelorum ꝛ hominum ſed Argu. ij.
ſed in hoibus damnatis nõ eſt ordo plationis: er-
go neqꝫ in angelis. ¶ Contra de primo angelo dr In opp.
Iob. xl. Ipſe eſt rex ſuꝑ oẽs filios ſupbie: ſed re-
gnum ſonat in plationẽ. quare ꝛc. ¶ Reſponſio di I.
cendũ ꝙ ordo plationis eſt in demonibus: hoc eñ Rñſio.
congruit eoꝵ nature ꝛ nequicie eoꝵ. ꝙ congruat
eoꝵ nature p; qꝛ ſicut ſe habet natura ad natura;
ſic actio ad actionẽ: nũc eſt ita ꝙ in demonibus na
tura vnius ſubdit̃ nature alterius maxime quo ad
illos qui differũt ſpecie: ergo ꝛ actio actioni: S; ordo
platiõis cõſiſtit in hoc ꝙ actio ſubditi ſubeſt actioni
prelati ꝛ ſm eã regulat̃: ergo ꝛc. ¶ Itẽ cõgruit eo-
rum nequitie: qꝛ plus nocet exercitus ordinatꝰ ꝗ̃ K.
inordinatus: Sed multitudo demonũ eſt quaſi q
dam exercitus ad impugnãdũ hoies: ergo ꝯgruit
eoꝵ nequitie qꝛ volunt hoibus nocere vt habeant
inter ſe ordinẽ ꝛ hoc dicit gloſa ſuꝑ primã epiſtolã
ad Chorin. ꝙ ꝗ̃diu durat mũdus pſunt angeli an
gelis: demones demonibus: ꝛ hoies hoibꝰ. ¶ Ad L.
primũ argu. dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſimile de bonis ange- Pri. prin.
lis ꝛ malis: bonũ eñ põt eſſe integrũ: ꝛ ideo in an-
gelis bonis nõ cadit inordinatio: Sed malũ non
põt eſſe integrũ: eſſet eñ ĩportabile ꝛ ſeipm̃ deſtrue
ret vt dr. iiij. Ethi. ¶ Ad ſcđm dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſimi M.
le de hoibus ꝛ angelis qꝛ inter hoies nõ eſt gradus Argu. ij.
nature: nec hoies dãnati habẽt aliquã operationẽ
circa nos ſicut hñt demones: ꝛ ideo demonibus cõ
gruit ordo prelationis: nõ autem hominibus.

Queſtio. IIII.

Vtrum demon victus poſſit dein-ceps aliquem tentare.

Varto queritur vtrũ demon
Q victus poſſit deinceps aliquẽ tẽtare: vi Que. iiij.
det̃ ꝙ ſic qꝛ lucifer creditur fuiſſe q tẽta- Argu. j.
uit xp̃m: ꝛ perfecte ab eo victꝰ fuit. Mat.
iiij. ſed idem in fine mũdi tpe antixp̃i tentabit gra
uiſſime hoies vt infra dr̃ quare ꝛc. ¶ Item quãto Argu. ij.
pauciores ſunt tentatores tanto facilioꝛ ẽ tentatio
ſed multi ꝛ quaſi infiniti demões a pricipio mũdi
ꝑ ſanctos victi ſunt: ergo ſi ſemel victi amplius tẽ-
tare nõ poſſunt in fine mundi eſſent pauciſſimi tẽ-
tatores: ꝛ faciliima tẽtatio qꝺ falſum eſt. ¶ Cõtra N.
iuſtitia humana exẽplata eſt a diuina: Sed ſcđm In opp.
iuſtitiã humanã pugil victus ſemel nõ recipit iterũ
ad duellũ: ergo ſm iuſtitiã diuinã demon ſemel victꝰ
nõ debet a deo pmitti ꝙ tentet aliũ. ¶ Rñſio di- Reſpõſio
cendũ ꝙ demon tẽtãs hominẽ de aliquo vitio (pu-
ta gule) quantũcũqꝫ ſit pfecte victus: põt tñ aliũ tẽ-
tare hoiem etiã de eodẽ vitio. ¶ Itẽ eundẽ a quo
victus eſt põt tentare de alio vitio: ſed eũdẽ eodẽ
modo ſe hñtẽ nõ põt tẽtare de eodẽ vitio: qꝺ p; te

tum vnica ratione ſic: oīs tentans ſub ſpe alicuius victorie tentat: ſed demon quātūcunq; pfecte vict⁹ ab aliquo pōt ſperare q̄ vincet alios: etiā ſimili tē-tatiōe q: nō oēs ſunt eiuſdē volūtat(vel firmitatis ī reſiſtēdo tētatiōi: pōt etiā ſperare q̄ vincet eūdē tentando de alio vitio: q: frequēter q̄ non eſt pn⁹ ad vnū vitiū ē pn⁹ ad aliō: ſ; nō pōt ſpare q̄ eū dē eodē mō ſe hābētē vincat eadē vel ſimili tentatione q: idē manēs idē natū eſt eodē modo reſiſtere. ꝓpter qō niſi mutet ꝓceſſu tpis nō pōt ſperare

O. victoriā de eo. ¶ Ad argu. reſpōdēdū. Prima enī duo ſolum probant q̄ victus ab vno pōt alios ten

P. tare qō cōcedimus. ¶ Ad arg. in cōtrariū dicēdū q̄ nō eſt ſimile de demone victo in pugna ſpūali: ꝛ

Ad rōnē in oppo. de pugile victo in pugna corporali: q: in pugna corporali pſumit quis victus ex defectu virtutis corporalis que viris pfectis ſemper tēdit ad defectū: Sed in pugna ſpūali vincit demon q: tētat⁹ nō p̄bet tentationi aſſenſum: Aſſentit aūt tētationi vn⁹ (cui nō aſſentit alius) Et idē aſſentit vni tētationi qui nō aſſentit aliis: Et vnus idē diſſentit vno tpe tanq̄ bene diſpoſitus: q̄ alio tpe ſiſi tentationi conſentit tanq̄ male diſpoſitus ſm mentē ideo ꝛc.

Sententia huius ſeptime diſtinctionis in generali et ſpeciali

Q

Diſt. vij. Snīa in generali.

Supra dictum eſt &c. Superi⁹ determiauit magiſter de ſtatu angelorū tam peccātiū q̄ nō: ſiue beatorum ꝛ malorū. Hic vero determinat de ptāte vtrorūq;. Et diuidit in duas. ¶ Primo determiat eorū poteſtatē quantū ad eorū meritū. Scdo quātum ad eorū aſſumptionē corporū. Scda in principio. viij. di. Solet etiā in queſtione. Prima ē pñtis lectionis: ꝛ diuidit in duas. Primo determiat de ptāte vtrorūq; ſc; tam bonoꝝ q̄ malorū gn̄alit. Scdo de ptāte malorū ſpecialr. Scda ibi. ꝛ licet angeli mali. Prima diuidit in quattuor ptes. Primo determinat eorū ptātē. Scdo obijcit ꝯtra determinata. Tertio ſoluit. Quarto. cōcludit ſolutionem. Scda ibi. ſed ꝛ ſemp nec boni peccare poſſūt. Tertia ad quod dicimus. Quarta nō ergo poſt. confirmationem. Scda principalis in qua principalr determinat de ptāte malorū: ꝛ diuidit in duas. Pmo determinat eorū virtutē in cognoſcendo. Scdo in opādo. Scda ibi. quorū ſciētia ꝛ ꝟtute: hec ſcda diuidit in tres. Primo determinat ad quid eis data eſt poteſtas. Scdo oñdit quā ptātē hñt ꝛ quā non Tertio excuſat ſe a pfecta determinatione. Scda ibi nec putādū eſt. Tertia quoq; ſciēdū. Scda iſtarum diuidit in tres. Primo oñdit q̄ nō poſſunt ad nutū corporalē materiā tranſmutare. Scdo oñdit q̄ nō poſſunt creare. Tertio q̄ aliquod miniſteriū creationis pñt rebus adhibere. Et declarat p exēpla. Scda ibi. nec ſane creatores. Tertia ibi. ſicut ergo nec parentes. Hec eſt diuiſio lr̄e in generali.

R. Snīa in ſpeciali ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit ꝛ ꝓponit primo q̄ mali angeli poſt pctm̄ nō poſſunt benefacere: licet poſſint bonū facere: nec etiā boni poſt cōfirmationem pñt peccare. Deinde obijcit dicens q̄ ſi boni angeli nō pñt peccare: ergo nō hñt liberū arbitriū. q: ſecundū Hiero. oīs creatura ex li. ar. eſt vertibil. Poſtea ridet dicens q̄ abſq; dubio boni peccare nō poſſunt nec ꝓpter hoc minus hñt de libe. ar. q: nō coactiōe aliqua: ſed ſpontanea volūtate ꝛ immutabiliter bonum diligūt ꝛ eligunt: ſicut nec minus habet de libertate q̄ nō pñt ſeruire peccato: ſic nec angeli minus hñt q: nō poſſunt peccare. Hec aūt immutabilitas nō eſt eis ex natura: ſed ex grā confirmante. ¶ Deinde cōcludit ſuū intentū. Et ſubdit q̄ auctoritas Hiero. in contrariū intelligit de li. ar. p gratiam nō cōfirmato. Poſtea determinat ptāte malorum ſpecialiter: ꝛ dicit q̄ demones tripliciter aliq̄ cognoſcūt: vel ſubtilitate ſue nature: vl' experiētia tēporū vl' reuelatione ſuperiorū ſpirituū: Subdit etiā q̄ ipſi q̄ futura ſunt aliqñ pſciunt. Deinde dicit q̄ virtute ꝛ ſciētia demonum magice artes fiunt: datur aūt demonibus poteſtas: vel ad fallendum fallaces: vel ad monēdū fideles: vel ad exercitiū ꝛ probationē ſanctorū. ¶ Deinde dicit q̄ demones neq; ſunt putandi habere hāc ptātē (ſc; q̄ materia corporalis eis ad nutū ſeruiat.) Deinde dicit q̄ nō poſſunt aliquid creare: ſ; quecūq; faciūt nō ex ſua virtute ſed ex occultis rerū ſeminib⁹ ꝓducūt. poſtea dicit q̄ aliqō miniſteriū demones adhibere pñt qō ꝓbat p ſimile in exercitijs humanis ſicut agricola ad ꝓductionē fructuū: ꝛ predicatores ad illuminationē mentiū. Ultimo ſubdit q̄ aliqua pñt angeli mali facere p naturā que nō pmittunt a deo facere. Alia multa facere nō poſſunt: q: ad ea natura eorū nō ſe extendit: que aūt poſſunt ꝛ q̄ nō: homini determinare difficile eſt. ꝛ in hoc ꝛc.

Queſtio. I.

Utrum angeli beati pñt peccare.

Circa diſtinctionem iſtā querunturtria. ¶ Primum eſt de libertate arbitrij bonorū ꝛ malorū angelorū. Secundū eſt de cognitione demonū. Tertium eſt de poteſtate eorū. Circa primū queruntur duo. Primū eſt vtrū angeli beati poſſint peccare. Secūda eſt vtrum angeli mali poſſint benefacere ¶ Ad primū ſic ꝓcedit. Et arg. q̄ angeli beati poſſint peccare quia grā ꝛ glia nō tollūt naturā: Sed de ratione creature eſt q̄ poſſit deficere quare ꝛc. ¶ Item quāto aliquid eſt liberius tanto minus ē determinatū: In naturalibus eīn que ſunt ad vnū determinata nihil eſt libertatis: S; liberū arbitriū in angelis bonis nō eſt minus liberū q̄ pri⁹. Alioqn̄ btitudo auferret eis aliqd' pfectionis ſue: g eſt eque indeterminatū vt prius: ſed pri⁹ flecti potuerunt ad malū: ergo ꝛ nunc. ¶ Cōtra p beatitudinē transformamur in dei ſimilitudinē (vt dicit pri. Johan. iij.) Cum apparuerit ſimiles ei erimus: Sed deus eſt impeccabilis ergo ꝛc. ¶ Rñſio. videda ſūt duo. Primū eſt vnde conueniat alicui q̄ peccare nō poſſit. Scdm eſt vtrū illa cauſa reperiat in beatis. ¶ Quantū ad primū dicendū q̄ ex hoc ꝓuenit pctm̄ in electione q̄ ꝓcedit aliquis defectus in rōne defectus inquā erroris: vel neſciētie: vel incōſiderationis ꝛ vbi nō pōt eſſe aliquis defectus in ratiōe nullo modo pōt eſſe pctm̄ in electione. Qō pz dupliciter. ¶ Primo q: ſicut ſe habet habitus ad habitū ſic actus ad actū: Sed impoſſibile eſt aliquē habitum eſſe vicioſum in voluntate cū pfecto habitu rationis practice: ergo nō pōt eſſe in ea aliquis actus vitioſus niſi actus rōnis ſit in aliquo defectuoſus. Maior pz. Minor ꝓbat. q: prudētia que eſt habitus rationis practice ſi eſt pfecta corrigit oēs virtutes morales ꝛ in ipſa m oēs conuertunt: ꝛ ideo cū ipa n̄

S. Argu. q̄ ſic. Argu. i. Argu. ij. Ar. i op. T Reſpōſio Primus articulus

poteſt ſtare habitus vitioſus niſi habitus contrarij ſimul eſſent: qḋ eſt impoſſibile. ¶ Scḋo pȝ idē ſic. cū volūtas ſequat̄ rōnē practicā actus volūtatis correſpondēt actibus practice rōnis: Act⁹ aūt practice rōnis eſt duplex vnus eſt reſpectu primoꝝ ⁊ vniuerſaliū principioꝝ opabiliū (vtpote ꝙ bonū eſt eligēdū ⁊ ꝙ malū eſt fugiēdū) Alius eſt reſpectu pticularū eoꝝ ſcȝ que deducūtur ex primis ⁊ vl̄ibus principijs p deliberationē ⁊ cōſiliū: Sic in volūtate ſūt duo actus p̄dictis duob⁹ correſpōdētes. vn⁹ ſequēs vl̄e iudiciū de agēdis. Alius ſequēs ɔſiliū et deliberationē de aliq̄ pticulari agibili. Ex hoc ſic arguit̄. ſicut ſe habet primus actus volūtatis ad primū actū rōnis: ſic ſecūdus ad ſcḋm. Sed primus actus volūtatis nō pōt eſſe vitioſus: q₂ prim⁹ act⁹ rōnis nō pōt eē defectuoſus: ergo ſimiliter ſecūd⁹ actus volūtatis eligētis aliquid poſt cōſiliū ⁊ deliberationē nō pōt eſſe vitioſus niſi ſecundus actus rōnis q̄ eſt deliberare vl̄ cōſiliari ſit defectuoſus ſcḋm aliquē p̄dictoꝝ defectuū. Ex quo pȝ ꝙ poſſe peccare cōuenit creature itellectuali: ex hoc ꝙ pōt i conſideratione deficere. Et per oppoſitum patet ꝙ intellectus q̄ ſemꝑ actu cōſiderat abſqȝ vllo errore oīa que ſunt circa aliqḋ agibile agendū non pōt circa illud peccare ꝓpter qḋ deus peccare non pōt:

A. q₂ actu cōſiderat queciqȝ circa faciēda ſunt poſſibilia conſiderari. Et ſic pȝ primū. Ex hoc pȝ ſcḋm. ſ.

Secū. ar. ꝙ beati nō pñt peccare: q₂ vbi nullus eſt defect⁹ in rōne ibi nullū pōt eſſe pctm̄ in electiōe: Sed i beatis nullus eſt defectus in cognitione. Vidēt eñ in verbo aut alio quocūqȝ modo actu quicq̄d ad eos ptinet in vl̄i ⁊ i pticulari: aliter nō eſſent vere beati neqȝ eoꝝ appetitus quietatus: ergo nullū pctm̄ pōt accidere in electione eoꝝ. Hoc aūt manifeſti⁹ fiet ſi videat̄ qūo volūtas ſe habet ad finē ⁊ ad illud qḋ eſt ad finē. Hoc aūt aſſumendū eſt ex ſimilitudine eoꝝ que ſunt in intellectu. Aſſentit eñ intellectus alicui tanq̄ p ſe noto. ſ. primis principijs quoꝝ noticia uocat̄ intellectus: Aſſentit etiā cōcluſionibus ex tanq̄ ꝓpter aliud notis: ⁊ hec notitia vocat̄ ſcia: vel aliquo alio noīe: ⁊ oēs aſſenſus rōnis ad alterū iſtoꝝ reducunt̄ tam in ſpeculatiuis q̄ in practicis. Sic ⁊ volūtas aliquid vult ꝓpter ſe ⁊ illud eſt finis Aliud aūt ꝓpter aliud (ſcȝ ea q̄ ſunt ad finē) et primus quidē actus vocat̄ velle: Secūdus aūt eligere ⁊ ad alterū illoꝝ duoꝝ oēs actus voluntatis reducūtur. His autē ſic ſe habētibus īpoſſibile eſt ꝙ volūtas alicuius beati poſſit appetere aliq̄d diſcordans a bono diuino qḋ acceptauit tanq̄ finē ſtante volūtate finis ⁊ actuali iudicio in vl̄i ⁊ pticulari: de his q̄ ex fine deducūtur: q₂ ſi poſſet illud diſcordans appetere: vel appeteret ipm̄ vt finē: qḋ eē nō pōt ſtāte volūtate finis oppoſiti ſic accepti: q₂ oppoſita nō poſſunt ſimul eſſe volita: vel appeteret ipm̄ ꝓpter finē qḋ etiā eſſe nō pōt: q₂ deductū eſſet per actū cōſilij quē ſequit̄ electio ꝙ illud eſſet appetēdum ꝓpter finē preacceptatū ⁊ tunc nō eſſet diſcordans: Cū ergo volūtas beata ſemꝑ bonū diuinū velit ꝓpter ſe ⁊ tanq̄ finē: nec poſſit ipm̄ non velle cum i eo ſit ratio boni ꝑfecti: ⁊ nulla ratio mali: ſtet etiā ſemꝑ actualis cōſideratio in vl̄i ⁊ pticulari eorum que ex fine iſto deducunt̄: beati pro eo ꝙ ſemper vidēt quicquid ad eos ptinet impoſſibile eſt ꝙ volūtas beata velit aliquid diſcordās a bono diui

B. no ⁊ ſic peccare nō pōt. ¶ Ex quo pȝ ꝙ ſi beati viſione beata ſolū viderēt eſſentiā diuinā: ⁊ in ea vel in aliqua alia viſione nō viderēt que ad eos ptinent volūtas quidē eoꝝ ab ipa diuertere nō poſſet qn ipam diligeret ꝓpt ſe ⁊ tanq̄ finē. q₂ eſt bonū pfectū in quo nulla eſt ratio mali tñ poſſet ab eo diuertere volendo aliquid diſcordans ab ea propter defectū deductionis eorum que ꝓpter ipſam ſunt eligenda vel refutāda: ſicut aliquis volēs ſaluari vult nihilominus fornicari q₂ non deducit an fornicari ſit diſcordās ab eo qḋ eſt ſaluare: habita actuali deductiōe ꝙ fornicari nō ſtat cū ſaluari ipoſſibile eēt ꝙ fornicaret̄: ſed q₂ nō deducit iō fornicat̄. ¶ Ad primū arg. dicēdū ꝙ grā ⁊ glia nō tollunt naturā ſȝ defectus nature: peccare aūt non dicit naturā ſed nature defectū: ¶ Ad ſcḋm dicēdū ꝙ cū poſſe peccare nō ſit libertas: nec ps libertatis ſm Anſelmū indeterminatio p quā pōt aliquis flecti: ad malū nullam libertatē ponit: nec ablata aufert. — C. Ad primū prin. D. Ad .ij.

Queſtio. II.

Vtrū angeli mali poſſint aliqoud bonum facere.

SEcundo queritur vtrum angeli mali poſſint aliquod bonū facere: ⁊ videt̄ ꝙ nō q₂ ſicut boni angeli ſunt cōfirmati i bono ita mali ſūt obſtinati i malo ſȝ boni nō pñt peccare (vt dictū ē) ergo nec mali bñ facere. ¶ Item ex mala volūtate nō pōt egredi niſi malus actus: ſed demones mala voluntate carere nō pñt vt ait Auguſti. de fide ad petrū. quare ⁊c. ¶ Item ſi demones poſſent benefacere poſſent ſe ad grām ꝑparare ⁊ eam recuperare: ɔñs eſt falſuȝ. ergo ⁊ añs. ¶ Cōtra ſi demones nō poſſent aliqḋ bonū facere hoc ineſſet eis: vl̄ a natura vel a culpa cōmiſſa: vel ab ordinatione diuina: nō a natura q₂ natura bona ē: peccaſſent etiā oēs ſtatim cū habuiſſent naturā. Nec a culpa quā primo cōmiſerūt quia illa nō maneret in eis actu ſed reatu. Nec ab ordinatione diuina. deus eñ nō ordinat aut vult mala fieri ſed facta punit: quare ⁊c. ¶ Reſponſio cū ſit triplex bonū ſicut ad pñs loqmur. ſ. bonū nat̄e. moris et grē: Manifeſtum eſt oēs actus demonū hr̄e primā bonitatē q₂ illa bonitas ē rei entitas: tertia aūt bonitate q̄ eſt a grā carēt: q₂ grāȝ irrecuperabiliter amiſerūt: ⁊ eā poſtmodū reddet̄: ¶ Reſtat ergo videre de ſcḋa bonitate q̄ eſt moralis q̄ ꝓprie eſt bonitas debita ineſſe actibus creature agētis ex li. ar. Et ſumit̄ ex obiecto ⁊ circūſtātijs: vtrum demones poſſint hoc modo bonū facere qḋ ſit bonū ex gñe et ex circūſtātijs. Et dicit̄ cōiter ꝙ nō immo quicquid volūt: aut faciūt eſt malū totū vl̄ ex gñe actus cadētis ſuꝑ indebitā materiā vel ſi ſit bonū ex gñe (vt cōfiteri xpm̄ vel credere) depⁱauat̄ tñ p aliquā circunſtātiam malā. Huius aūt aſſignāt varie rōnes: quidā dicūt ꝙ ſicut impoſſibile eſt a volūtate imutabiliter adherente bono fini ꝓcedere opus prauū: ita ecōtrario impoſſibile eſt a volūtate immutabil̄r adherēte prauo fini ꝓcedere opus bonū: Cum finis ſit menſura: ⁊ regula eoꝝ q̄ fiūt ꝓpt finē. Voluntas aūt demonis immutabil̄r adheret prauo fini: iō ⁊c. Minorē ꝓbāt q₂ pctm̄ volūtatis circa finē contigit dupl̄r qñqȝ ex paſſiōe abducēte rōnē ab actuali cōſideratione recti finis ſicut in icōtinētib⁹ ⁊ talis peccator eſt pēnitēs paſſione ceſſāte. Aliqñ aūt ex malicia que ſcḋm philoſo. vij. Ethi. eſt corruptia finis

D. Que. ij. Aug. v.

Arg. ij.

Arg. iij.

In opp.

E. Reſpōſio

G.

F. Opi. rō.

eo ꝙ qualis vnuſquiſqꝫ eſt ſcḋm habitum talis ei fi
nis videt̃: ⁊ qui ſic peccãt: peccãt ex habitu ⁊ electio
ne: nec eſt penitẽs vt intemperatus. ꝓpter qḋ talis
nõ eſt curabilis niſi habitu remoto. Peccatũ autẽ an-
geli nõ fuit ex paſſione: ſed ex electiõe ⁊ habitu: et
ideo ſtãte tali habitu nõ põt nõ adherere malo fini
habitus autẽ ab eo remoueri nõ eſt poſſibile cũ nõ
ſit in ſtatu vie poſt caſum ſicut nec hoĩes poſt mor-
tem: q2 qḋ hoĩbus eſt mors hoc eſt angelis caſus:
H ideo ⁊c. ¶ Iſtud nõ videt̃ ſufficiẽter dictũ. Primo
Impꝛo- q2 finis cui imutabiliter adheret volũtas mali an-
ba.di.op. geli ẽ ille cui adheſit primo peccãdo: Sed ille finis
nõ eſt malus q2 nõ peccauit appetendo aliqḋ malũ
de ſe: Sed appetẽdo bonũ ex gñe abſqꝫ debitis cir
cũſtãtijs vt dictum fuit prius: ergo volũtas angeli
nõ adheret malo fini ſed bono. Ex volũtate aũt bo
ni finis ex gñe nõ eſt neceſſe ꝓcedere opus maluꝫ.
quare ⁊c. Item dato ꝙ volũtas angeli adheret ma
lo fini de ſe nõ eſt neceſſe ꝙ a tali volũtate ꝓcedat
opus malũ q2 a volũtate adherẽte recto fini põt ꝓ
cedere opus prauũ cũ nõ ſit actualis deductio i vĩ
et particulari eoꝝ q̃ ſunt ꝓpter finẽ eligẽda ſicut di-
ctum fuit in p̃cedẽte queſtione. Et ſimile eſt de vo
lũtate adherẽte prauo fini q2 ex ipa põt bonũ opus
ꝓcedere ſi nõ deducat̃ ex illo fine ſicut ꝯſtituẽs ſi-
bi adulteriũ tanqꝫ finẽ põt dare elemoſinã nõ ꝓpt
finẽ illũ ⁊ bñ facit: nõ autẽ neceſſe ꝙ volũtas demo
nis malo fini adherẽs oĩa q̃ agit ex illo fine deduc-
cat: nõ eñ angelus malus in malo fine cui adheret
videt oĩa que ad ipm ptinẽt ſicut angelus bonus.
I. ¶ Item ſicut angelus nõ peccauit ex paſſione: ſic
nec ex habitu q2 anteqꝫ peccaret malũ habitum nõ
habebat: nec ex electione ſed magis ex neſcientia:
vel incõſideratione vt dictũ fuit ſupra di. vj. Sicut
ergo peccãs ex paſſione: ceſſante paſſione penitet:
ſic vt videt̃ demon ceſſante (vt dixi) dicta incõſide
ratione qua peccauit penitere poterit: ⁊ cui adhere
.K bat poterit nõ adherere. ¶ Ad hoc qḋ dr̃ ꝙ ange
lus poſt caſum fuit in termino certũ eſt ꝙ nõ fuit in
termino ſue durationis: cũ ſit icorruptibilis. nec iter
mino electionis. Aliqua eñ volũt ⁊ eligũt: ange-
li mali ⁊ boni que prius nec volebãt: ⁊ nec eligebãt
et ecõtrario prius aliqua volebãt q̃ modo nolunt.
Reſtat ergo ꝙ ſolũ ſint intermio merẽdi ⁊ deme-
rẽdi vt iam p actũ quãtũcũqꝫ bonũ ex gñe ⁊ circũſtã
tijs nõ mereant̃: nec de cõgruo grãm: nec de cõdi
gno grãꝫ: nec p actũ quãtũcũqꝫ malũ merẽtur am
pliorẽ penã eſſentialẽ licet forte aliquã accidẽtaleꝫ
penã ampliorẽ mereant̃. ex multitudine dãnatorũ
ſicut beati angeli ampliorem gloriam accidẽtalem
L. habẽt ex ſalute iuſtorũ. Ex hoc aũt ꝙ demones ſic
Se. rõ op ſunt i terio nõ ſequit̃ q̃n poſſint aliqḋ bonũ facere
qꝫuis nõ eſſet meritoriũ: ideo alia aſſignat̃ rõ que
ſumitur ex cõditiõe nature angelice. Vis eñ ap-
petitiua ꝓponit̃ apprehẽſioni: differt aũt apprehẽ
ſio angeli ab apphẽſione hoĩs q2 angelus apphen
dit immobiliter ⁊ ſine diſcurſu: homo vero mobili
ter ⁊ cũ diſcurſu ⁊ ꝓpter hoc volũtas hoĩs adheret
mobiliter quaſi potẽs diſcedere ⁊ ꝯtrario adherere
volũtas aũt angeli fixe adheret ⁊ immobiliter. vñ
añ adheſionẽ põt libere adherere huic ⁊ oppoſito
mõ in his dũtaxat q̃ nõ naturaliter vult: ſed poſtqꝫ
adheſit imobilit̃ adheret. Et ideo cõſueuit dici ꝙ
libe. ar. hoĩs flexibile eſt ad oppoſita añ electionẽ:
et poſt li. ar. angeli flexibile eſt añ ſꝫ nõ poſt ꝓpter
qḋ angeli mali poſt electionẽ ſuã malã in pctõ obſti
nati ſunt ita ꝙ bñ agere nõ poſſunt: Sed nec iſtud M.
videt̃ ſufficere. Primo q2 effectus cõis requirit cãꝫ
cõem: obſtinatio aũt in malo eſt qd cõe ãgelis ma-
lis ⁊ hoĩbus dãnatis. ergo cauſa obſtinatiõis debꝫ
in eis eſſe ſm aliqd cõe ⁊ nõ ſm illḋ in quo differũt
li. ar. angeli a li. arbi. hoĩs p immobiliter adherere: Scḋo
Scḋo q2 nõ videt̃ verũ ꝙ angelus imobiliter ad-
hereat his quibus ſemel adheſit: q2 ſm illos q̃ po-
nũt iſtã poſitionẽ oẽs angeli a principio adheſerũt
bono q2 oẽs meruerũt ſicut ipi dicũt: ſed mali poſt
meritũ ꝯſtitere ſt ipedimẽtũ peccãdo ⁊ ita diuerterũt
ſe bono cui prĩo adheſerãt: Et ſic hec duo dicta ſibi
cõtradicũt. ¶ Item ſi natura angeli eſt talis ꝙ ſe- Tertio
mel adherẽs alicui nõ p̃t ab illo deflecti: Et ex hoc
ſic fuit obſtinatio demonũ ꝙ nõ p̃nt velle aliqḋ bo
nũ ex quo prĩo peccauerũt p eãdẽ rõnẽ boni ange-
li eſſent cõfirmati in bono ita ꝙ peccare nõ p̃nt. Ex
hoc ſolo ꝙ meruerũt: Sꝫ hoc ẽ falſuꝫ. Per meritũ
nõ ſunt cõfirmati ſed p premiũ. ergo ⁊ illud ex quo
ei ſequit̃. ſ. ꝙ naturalis modus adheſionis angeli ſit Quarto.
cauſa obſtinationis. ¶ Item dato ꝙ demones im
mobiliter adhererẽt eis quib9 ſemel adheſerũt. Ex
hoc tñ nõ ſeqtur ꝙ nõ poſſint aliqḋ bonũ velle vel
facere: ſed ſolũ ꝙ nõ p̃nt velle bono oppoſitũ malo
qḋ elegerũt: de alio aũt bono illi malo nõ oppoſito
nõ ſequit̃. ¶ Dicẽdũ ergo ꝙ qꝫuis angeli mali nõ N.
poſſint mereri de cõdigno vel cõgruo remiſſionẽ Op. ꝓ.
culpe pro eo ꝙ ſm ordinationẽ diuinã tps merẽdi
tam angelis qꝫ hoĩbus ꝓfixum eſt: hoĩbus quidem
mors: angelis quidẽ caſus. hoĩb9 quidẽ plixius q2
magis diſtãt a deo ⁊ in cognitionẽ diuinorũ etiam
imꝑfectam multo tpe deueniũt. Angelis aũt bre-
uis tanqꝫ habẽtibus deiformẽ intellectũ. qꝫuis etiã
ãgeli mali ñ poſſint nolle qḋ ſemel voluerũt: qḋ tñ
nõ eſt aſſerẽdũ. nihilominus qḋ non poſſint aliqḋ
bonũ velle qḋ ſit bonũ ex gñe ⁊ circũſtãtijs: nec ra-
tio aliqua ꝓſpecta cõuincat nec auctoritas. Attribue
re aũt hoc deo oĩno incõueniẽs eſt q̃ nec põt ẽẽ cau
ſa vt aliqs male velit: aut in malo volito ꝑſeueret. O.
¶ Ad pri. arg. pꝫ rñſio ex iã dictis ꝙ ãgeli boni nõ Ad pri.
p̃nt peccare ꝓ tãto ẽ q2 in eſſentia diuina quã vidẽ
do beatificãtur vident quicquid ad eos ptinet vel
aliqua viſione. Nõ ſic autem eſt de angelis malis. Argu. 2
¶ Ad ſcḋm dicẽdũ ꝙ a volũtate mala inquantum
hmõi nõ poteſt egredi actus bonus: nõ eſt tñ neceſ
ſe ꝙ quicquid egredit̃ a volũtate demõis egredia P.
tur ab ea inquãtũ mala. ¶ Ad tertiũ dicẽduꝫ ꝙ bñ Argu. 3
facere nõ eſt ſe preparare ad gratiã niſi in eo q̃ eſt
in ſtatu vie qualis nõ eſt agelus malus.

Queſtio. III.

Vtrum demones poſſint futura predicere.

Q.
SEcundo principaliter queri Queſtio
tur vtrũ demones poſſint futura p̃dice- Argu. 1
re. Et videt̃ ꝙ nõ q2 prenũciatio futuro
rum videt̃ ẽẽ ſignũ diuinitatis ſm illud
Eſa. xlj. ventura annumerate ⁊ dicemus ꝙ dij eſtis In opp.
vos: Sꝫ demones nõ ſunt dij: ergo ⁊c. ¶ Cõtra in
tellectus qui intelligẽdo nullo mõ dependet ex tẽ-
pore põt equaliter futura: vl' p̃terita reuelare q2 q̃
liter ſe habet ad omne tps. Sed intellectus angeli R.
cus eſt hmõi: ergo cũ angeli poſſint oĩa p̃terita re- Reſpõ.
uelare videt̃ ꝙ ſimiliter poſſint ⁊ futura. ¶ Rñſio
vidẽda ſunt duo. Primũ eſt qualia futura põt de-

mon pdicere. Scdm eſt qualiter ⁊ quibus modis
Primus articulus pōt hoc facere. ¶ Quantū ad primū ſciendū φ de-
mon pōnoit illa predicere que pōt precognoſcere:
demon autē ⁊ quilibet angelus p certitudinē co-
gnoſcūt oia futura q̄ pure depēdēt ex ordine cau-
ſarū naturaliū: p coiecturā aūt cognoſcūt quedā fu-
tura q̄ dependēt ex nr̄o li. ar. Sʒ ea q̄ depēdēt me-
re ex volūtate diuina nō cognoſcūt niſi ſibi facta re
uelatione a deo vel a beatis ſpiritib⁹ (vt dictū fuit
ſupra di. iij.) ergo demones predicere poſſunt de
effectibus pure naturalib⁹ p certitudinē quid eue-
niet: de his aūt que arbitrio nr̄o depēdēt ſolū pōt
demon predicere aliquid p piecturā. Sed ea q̄ ex
A. ſola dei volūtate dependēt nullo modo pōt predi
cere niſi fuerint ei reuelata. ¶ Qualiter aūt talia p
Arti. ij. dicere poſſit, vel nobis reuelare pʒ qꝛ pōt formare
ſonos in aere ſimiles vocibus ſignificatiuis ⁊ in il
lis pōt exprimere nobis cōceptū ſuū: pōt nihilomi-
nus facere φ immutationes ſenſibiliū que manēt in
nobis abeuntibus ſenſibus veniāt ad organū fan
taſie ⁊ fiant opationes eorū que vult demon reue
lare: Sicut cū in ſomnijs fiūt operationes. vn̄ Ar.
li. de ſom. ⁊ vig. aſſignās cām opationis ſomniorū
dicit φ dum aial dormit deſcendēte plurimo ſan-
guinem ad pricipē ſenſitiuū ſimul deſcēdūt motus
id eſt impreſſiones ex ſenſibiliū motionibus facte
et fit quedā apparitio ac ſi tūc fantaſia ab ipis reb⁹
exterioribus imutaret: ⁊ tāta pōt eē cōmotio hūo
rum ⁊ ſpirituū φ hmōi apparitiões etiā vigilātib⁹ fiāt
Sicut pʒ in freneticis: Sicut ergo hoc fit p natu-
B. ralē cōmotionē ſic fieri pōt p naturalē demonis vir
tutem cui natura corporea obedit quātū ad motuʒ
localē: vt poſtea dicet: Pret aūt hos duos modos
quibus pōt nobis aliquid reuelari p angelū bonū
vel malū nō videt alius modus poſſibilis qꝛ natura
le eſt nobis ex ſenſatis et imaginatis itelligere: Et
ideo qđ reuelat nobis oportet φ reuelet p ſignum
extrinſecū ſicut p audibile: viſibile: vel hmōi: aut p
aliquā apparitionē in imaginatiōe. vn̄ Dio. primo
ca. de ie. hierar. dicit φ impoſſibile ē nobis aliter lu-
cere diuinū radium niſi varietate ſctōꝝ velaminū
circūuallatū. ¶ Item qđ reuelat nobis pñtat in tel-
lectui: vel in ſe qđ nō pōt dici de futuris: vel in aliq
ſimilitudine creata: vel increata: Nō creata qꝛ talē
nō pōt creare angelus in itellectu nr̄o: nec increata
C. quia ois talis viſio eſt beata quare ⁊c. ¶ Ex quo pʒ
Opi. ali. φ illi errāt qui dicūt demonē nobis aliquid reuela-
re p hoc φ oppōit ſe aie nr̄e p modū quo opponit
ſpeculū ſpeculo: ex qua oppoſitiōe relucet i aia nr̄a
qđ eſt in mēte āgelica ſicut relucet in puro ſpeculo
imago rei pñtate in altero ſibi oppoſito. Hec enim
oppoſitio nō poteſt intelligi ſm ſitū: cū angelus ſi-
tum nō habeat: neqꝫ ſm ordinē: qꝛ intellectus hūa
nus ſm ſtatum vie nō habet ordinē ad ea que ſūt
Impro. ſepata a materia ſed ex fantaſmatib⁹ in eorū cogni
tionē venit. ¶ Item angelus p ſpeciē nō intelligit
vt dictū fuit ſupra. quare a ſpecie angelica nulla fit
ſpecies in mēte hūana ex oppoſitione āgeli ad ani
D. mā nr̄am. ¶ Ad argumētū inoppoſitū dicēdū φ il
Ad pri-mū prin. lud Eſa. vētura ⁊c. intelligit de futuris que depen
dent ſolū ex diuina volūtate: hoc aūt angeli boni
vel mali predicere nō pñt niſi eis fuerint reuelata.
Ad ar. in oppoſitū ¶ Ad aliū i oppoſitū ſilr̄ rñdēdū eſt φ idē iudiciū
eſt de futuris ⁊ de preteritis que depēdēt ex mera
dei volūtate: quare nec hec: nec illa cognoſcūt nec
predicere pñt āgeli niſi eis reuelet a deo. Etiā idē
eſt iudiciū de preteritis ⁊ de futuris que ſolū depen
dent ex cauſis naturalibus: qꝛ oia nouerūt natura
liter angeli ⁊ reuelare poſſunt: de futuris ea que de
pēdēt ex nr̄o li. ar. ⁊ de his q̄ preterita ſūt nō eſt idē
iudiciū qꝛ pterita ſunt angelo nota per certitudi-
nem: futura vero ſolū p coiecturā: nō pp̄ter l. e. φ
intelligere āgeli depēdeat ex tpe: ſed qꝛ futura de-
pendētia ex noſtro li. ar. nō ſunt: nec vnqꝫ fuerunt
angelo pñtata ſm ſe: nec in ſua cā niſi qñ ſunt a no-
bis volita fieri. ⁊ ideo nō poſſūt ab angel' cognoſci
ſm ſe: nec rōne ſue cauſe niſi quātū āgelus pōt vo-
litionē nr̄am cognoſcere de quo dicet inferius. pre
terita aūt fuerūt qñqꝫ pñtia ⁊ ſic fuerūt ab āgelo co-
gnita: ⁊ adhuc ſūt niſi ponam⁹ in āgelis obliuionē.

Queſtio. iiij.

Vtrum materia corporalis obe-diat demonibus ad nutum.

Irca tertium queruntur duo
A. Primū eſt vtrū materia corporalis obe
Qu e. iiij. diat demonibus ſm nutū. Scdm ē vtrū
operent p intellectū ⁊ volūtatē. ¶ Ad
Arg. j. primū ſic pcedit: ⁊ videt φ materia corpalis obe-
diat angelis ad nutū: qꝛ maior eſt virtus angeli q̄
aīe hūalis: Sed cōceptui aīme obedit corpus q̄
ad motū localē vt pʒ. iij. de aia ⁊ etiā quo ad motuʒ
ad formā. imutat em̄ corpus ex apphēſione aīe
ad calorē ⁊ frigus ⁊ qñqꝫ vſqꝫ ad ſanitatē vel egri-
tudinē ergo multo magis debʒ obedire āgelis quo
Arg. ij. ad vtrūqꝫ. ¶ Item quicqd pōt virtus inferior pōt
virtus ſupior: virtus aūt angeli ſupior eſt q̄ virt⁹
nature. ſed virtus nāe pōt tranſmutare materiaʒ
corpalē ad formā ſicut ignis generat ignē. Etiā ſi
tū qꝛ in grauibus ⁊ leuib⁹ generās per ſe mouetur
ad locū vt dicit. viij. phiſico. ergo multo amplius
Inopp. hoc facere pōt virtus angelica. ¶ Sed cōtra Au-
gu. dicit φ angeli operant ſicut agricole reſpectu ſe
getum: Sed illi nō dant formā: ergo nec angeli.
Ad. ij. ¶ Item mouēs ⁊ motū ſunt ſimul vt pbat. vij.
phiſicoꝝ. Sed angelus ⁊ corpus nō poſſunt eſſe ſi
mul: nec ſm ſubiectū qꝛ nō faciūt vnū nūero vt cor
pus ⁊ anima: neqꝫ ſm locū cū angelus i loco nō ſit
F. ⁊c. ¶ Rñſio. Dicēdū q̄ āgeli pñt naturā corporeā
Rñſio. trāſmutare ſm locū: nō aūt ſm formā niſi mediāti
bus agētibus naturalibus. Ratio primi eſt quia ad
modū aliqđ localiter ſufficit pñtia mouētis cū pre
dominio virtutis. Sed angelus pōt pñs eſſe alicui
corpi pñtia quā facit ordo nō ſitus: pdominat etiā
in virtute nature corporee quare pōt ipaʒ localiter
G. mouere. ¶ Rationē aūt ſcdi aliqui ſic aſſignāt: for
Inopp. ma nō fit ſed copoſitū: factum aūt oportet eē ſile
facienti quia omne agēs agit ſibi ſimile: ergo oē
qđ facit res naturales oportet habere ſimilitudinē
cū cōpoſito: vel qꝛ ē compoſitū ſicut ignis generat
ignem: vel qꝛ totū cōpoſitū q̄tū ad materiā et for-
mā eſt in virtute ipſius qđ eſt pprium dei: Sic igit
ois informatio materie: vel eſt a deo imediate vel
Impro. ab aliquo agēte corporeo ⁊ nō ab angelo. Sʒ iſtud
nō videt ſufficiēter dictū qꝛ videt ſufficere φ agēs
quantū ad illud qđ agit aſſimiletur facto q̄tū ad il
lud qđ actionē agētis terminat: principiū em̄ actio
nis ⁊ terminus vident ſibi inuicē reſpondere p ſe:
Cetera aūt p accidēs. hoc aūt eſt ſola forma ex gñe

vtriuſq3 (ſcȝ agẽtis ⁊ facti) ⁊c. Sicut eñi coincidũt
agẽs et finis in idẽ ſm ſpeciẽ inquãtũ forma agen-
tis q̃ pñcipiat actionẽ eſt eiuſdẽ ſpeciei cũ forma fa-
H. cti que actionẽ finit ⁊ terminat. ¶ Iſto etiã modo
ſufficit ꝙ factũ ꝓexiſtat in virtute facientis. Nam
et corpora celeſtia immediate cauſant in iſtis infe-
rioribus formas aliq̃s: puta lumẽ in aere ⁊ in alijs
corporibus dyaphanis cũ quibus tñ in materia nõ
cõicant: aut q2 materiã nõ habẽt vt poſuit cõmẽta
tor: Aut q2 illa materia eſt alteri⁹ rationis: cõicãt
tñ cum eis in luie mediãte quo agũt quicquid agũt
Non oportet ergo ꝙ mouẽs ad formã ſit cõpoſitũ
aut qđ eſt virtute eius ſit totũ cõpoſitũ quantũ ad
materiã ⁊ formã: ſ3 ſufficit ꝙ ſit forma eiuſdẽ rõnis
cum ea quã inducit: ſicut calor ſi ꝑ ſe ſubſiſteret vir
tute diuina vere calefaceret: vel ꝙ in virtute eius
I. ſit forma quã inducere debet. Oportet ergo inueſti
Alia opi. garé aliam cãm quare angelus non poſſit mouere
Quã te- ad formã: ⁊ ſic dici põt ꝙ inter formas q̃ ſunt actus
nent oo. et ꝑfectio materie eſt quedã que non põt educi de
potentia materie: Sed eſt ꝑ ſolã creationẽ (vt aĩa
rationalis) ⁊ de tali p3 ꝙ nõ pt̃ ꝓduci ꝑ actionẽ cuiuſ
cũq3 angeli: q2 potẽtia creãdi vel nõ põt cõicari ali
cui creature: vl' ſaltẽ nõ ẽ cõicata ſicut dictũ fuit pri
ma di. huius li. Alie aũt forme que educunt̃ de po
tẽtia materie hñt ſufficiẽtia pñcipia ſue eductiõis i
materia corpali: ⁊ ideo fruſtra ponerent̃ alia prin-
cipia eductiua taliũ formarũ. Deus autẽ ⁊ natura
nihil faciũt fruſtra. ꝓpter qđ nulli nature cõicata ẽ
potẽtia educẽdi vel introducẽdi tales formas i ma
teriã niſi in ſolũ agentibus corpalibus in q̃bus ſũt
rationes ſeminales oĩm formarũ ⁊ effectuũ natura
lium: ⁊ q2 angeli pleniſſime nouerũt cauſas ⁊ rõnes
ſeminales oĩm rerũ materialiũ: ⁊ in eis obedit na-
tura corpalis ad motũ idcirco poſſunt coniungere
actiua paſſiuis: ⁊ ea q̃ pñt facere ad celerẽ ꝓductio
nẽ effectuũ: Et iõ ꝑ tale miniſteriũ angeloꝝ fiũt mi
rabiles effectus in naturalibus ⁊ mira celeritate ſi-
cut magi in egypto fecerũt ſerpẽtes ⁊ ranas quas
tñ virtute ſua nõ ꝓducunt: ſed ꝑ cõiunctionẽ acti-
K. uorum ⁊ paſſiuorũ naturaliũ. ¶ Ad primũ arg. di-
Ad. pri. cẽdum ꝙ aĩa ⁊ ſi moueat motu locali corpus: tñ nõ
mouet ad formã niſi mediante motu locali. Ex ti-
more eñi reuocat̃ ſanguis ab exterioribus ad inte-
riora: ꝓpter qđ ꝑ⁹ꝑña exteriora palleſcũt ⁊ frigeſcũt
E cõuerſo eſt in verecũdia q2 mittitur ſanguis ad
exteriora ⁊ ideo rubeſcũt verecũdati: ⁊ ſimiliter eſt de
angelis q2 mediãtibus corporibus naturalibus q̃
obediũt eis ad motũ localẽ pñt cauſare in his infe-
L. rioribus formã aliquã. ¶ Ad ſcđm dicẽdũ ꝙ quic-
Argu. ij. quid põt virtus inferior põt virtus ſuperior in effe-
ctibus cõibus virtuti vtriq3. Sed in effectibus ꝓ-
prijs nõ: homo eñi nõ põt aſinũ gñare aſinus tñ aſi
Ad ra. in num generat. ¶ Argumentũ primũ pro altera pte
oppo. bene cõcludit ꝙ angeli immediate nõ dãt formã ſ3
mediãtibus actionib⁹ rerũ naturaliũ. Ad aliud
dicẽdũ ꝙ angelus ſimul eſt cum corpore quod mo
uet: Sed illam ſimultatem vel pñtentiam non fa
cit ſitus ſed ordo.

Queſtio. V.

Vtrum angelus moueat cœlum vel q̃dcũq3 corpus ꝑ intellectũ et vo luntatẽ: an per aliã potentiã.

SEcundo queritur vtrum an- M.
gelus moueat celũ: vel quodcũq3 corp⁹ Queſti.
per itellectũ ⁊ volũtatẽ: vel ꝑ aliquã aliã Argu. i.
potentiã: ⁊ videt̃ ꝙ ꝑ aliã potẽtiã q2 an-
gelus in quacũq3 diſtãtia põt velle ⁊ intelligere ⁊ rẽ
quãcũq3 ſed nõ põt mouere quãcũq3 rẽ neq3 in qua
cũq3 diſtãtia: ḡ ⁊c. ¶ Itẽ mouere eſt actus trãſiẽs Argu. ij.
in alterũ: ſ3 actus intellect⁹ ⁊ volũtatis nõ trãſit in
alterum: Intelligere eñi ⁊ velle ſunt actiones intra
manẽtes ergo ⁊c. ¶ Cõtra oĩs virtus nõ organica In opp.
eſt intellectus: aut volũtas: Sed potentia motiua
in angelo eſt virtus nõ organica: ergo eſt intellect⁹
aut volũtas. ¶ Rñſio. Quidam dicũt ⁊ ſatis ꝓba- N.
biliter ꝙ in angelo preter intellectũ ⁊ voluntatẽ eſt Reſpõſ.
virtus quedã motiua realiter ab eis diſtincta: quia
ſicut aĩa humana mouet corpus ſibi coniunctũ ſic
angelus mouet corpus a ſe diſtinctum. ſ. ſuppoſi-
tum: Sed in anima mouẽte corpus ſibi coniunctũ
eſt alia virtus imperãs motũ (ſcȝ volũtas vel appe
titus ſenſitiuus) et alia exequẽs motũ (ſcȝ virtus
que eſt in neruis ⁊ muſculis. ergo in angelo mouẽ
te corp⁹ ſeparatum ad qđ mouẽdũ videnť plura re
quiri quẽ ad modũ corpus cõiunctum multo fortius
eſt alia virtus exequẽs motũ a volũtate que motũ
imperat. Pro hac opinione videt̃ eſſe articulus q̃
dicit ꝙ angelus nõ mouet ſola volũtate. Summe
etiã confirmat̃ hec opinio per illas duas rõnes ad
hanc ptem adductas. Quicquid ſit de cõcluſione
tñ videt̃ eſſe ad oppoſitũ magis q̃ ad ꝓpoſitum.
Aliter eñi mouet anima corpus ⁊ angelus. Anima In opp.
enim cũ ſit actus ⁊ forma corporis nõ ſic mouet cor Et opi.
pus vt ipa ſit mouẽs ſm ſeipſam ⁊ corpus vt diſtin noua.
ctum ab anima ſit motũ: forma eñi nõ mouet mate
riã ſed informat q2 forma ⁊ agẽs nõ poſſunt coinci
dere in idem ſm numerũ. Ita ꝙ idẽ reſpectu eiuſ
dem ſit forma ⁊ agẽs: vt p3 ij. phiſi. Et ideo aĩa
cum ſit forma vt quicquid erat eſſe reſpectu corporis
nõ põt eſſe cauſa vt vnde principiũ motus ꝓpter
qđ virtus exequẽs motũ in rebus aĩatis nõ põt eẽ
virtus ſolius aĩe: ſed eſt virtus cõiũcti: illa ſcȝ q̃ eſt
i neruis ⁊ muſculis. Mouet̃ eñi aĩal ꝑ hoc ꝙ ps mouet
eẽnalis ptẽ nõ eſſẽtialẽ: puta forma materiã ſicut
anime ⁊ corpus: ſed integralis integralẽ ſicut tibiã
et huiuſmodi: q̃uis virtus mouẽdi actiue magis te
neat ſe ex pte aĩe. Et virtus mouẽdi paſſiue magis
ex parte corporis q2 ſm cõmẽtatorẽ forme eſt agere:
Alterius aũt potẽtie eſt pati. In hominẽ igit̃ põt
virtus imperans motũ eſſe ſolius aĩe puta volun-
tas ſed nõ virt⁹ exequẽs pro eo ꝙ aĩa forma ẽ cor-
poris: Et ideo eius eſt informare corpus nõ mo-
uere. Et ideo alia eſt virt⁹ motũ imperãs: alia exe-
quens. Angelus aũt nõ eſt alicuius corporis act⁹ ⁊
ideo nihil ꝓhibet in eo eſſe eandẽ virtutẽ imperã-
tem motũ ⁊ exequẽtem: ꝓpter qđ e cõtrario conue-
nientius. Ar. ſic. ¶ Sicut ſe hab3 oĩs cognitio nr̃a
ad intellectũ angeli: Sic oĩs vis motiua nr̃a ſe ha- O.
bet ad volũtatẽ angeli. Sed oĩa que nos ſenſu ⁊ in
tellectu cognoſcimus angelus ſolo itellectu cogno
ſcit: ergo a ſimili quicquid nos a volũtate facimus
et omni vi motiua ãgelus per volũtatẽ ꝑficit. Nec
hoc eſt cõtra Ariſto. qui dicit ꝙ angelus nõ ſola vo
luntate mouet: q2 licet angelus nõ habeat aliã po-
tentiã motiuã niſi volũtatẽ: nõ ſubijcit̃ tñ volũtati
ſue quãtũ ad actũ mouẽdi quicqđ ei ſubijcit̃ quãtũ
ad actũ volẽdi: vñ non põt mouere qualſcũq3 res:
nec q̃litercunq3 liberet vel placeret ſed determiato

modo ꝓut natura ſua exigit: vel deus precipit: ſeu permittit: ſicut et de⁹ nõ oĩa vult que ſcit: ꝗ̃uis nõ ſit in eo alia voluntas ⁊ ſciã: ſed vnũ ⁊ idẽ. q: ad plura ſe extendit obiectũ ſcie ꝗ̃ voluntatis. Sic in angelo
A. Ad primũ principale. ꝗ̃uis volũtas ſit idẽ qꝺ ſua potẽtia motiua ad pl'a tamẽ ſe extendit in volẽdo ꝗ̃ in mouendo. Per hec pꝫ reſpõſio ad articulum. ¶ Et ad primũ argumentũ ꝗ̃tũ ad aliquã ei⁹ partẽ. ſ. quõ angel⁹ põt velle aliqd qꝺ nõ põt mouere. Sed ꝗ̃tũ ad aliam partẽ. ſ. de diſtãtia ꝓcedit argumẽtũ ex falſa imaginatiõe: q: angel⁹ ꝑ eſſentiã ſuã: nec eſt loco ꝓpinquus nec remotus: vñ ſi poneret̃ in angelo virtus motiua alia a volũtate ita eſſet abſoluta a loco et a diſtãtia locali ſicut voluntas: adhuc dato ꝙ req̃reret̃ in angelo approximatio locał' ad rem motã nõ põt ꝯcludi qn voluntas ſit virt⁹ motiua: q: tũc diceret̃ ꝙ licet voluntas angeli nõ requirat approximationẽ quo ad actũ volendi requirit tñ q̃ ad actũ mouendi: q: ſm iſtã poſitionẽ hẽret duplicẽ actũ: velle et mouere: ſicut ſi calor ignis eſſet volitiuus et calefactiu⁹ ad volendũ qꝺ nõ req̃reret̃ approxi-
B. Ad ſcõm matio: ſed ſolũ ad calefaciendũ. ¶ Ad ſcõm argumentũ dicendũ ꝙ angel⁹ nõ mouet ꝑ velle ſed vult: et non mouet ꝑ intelligere: ſed intelligit: Mouet autẽ per mouere ꝑ qꝺ nõ vult nec intelligit. Et ſic hi oẽs act⁹ eſſe ab eadẽ virtute ordine quodam.

Sententia octauæ diſtinctionis in generali et ſpeciali:

C. Sẽtentia in gñali. SOlet etiã in queſtione verſari. Superius determinauit magr̃ de poteſtate angelorũ bonorũ ⁊ malorũ ꝗ̃tũ ad meritũ ⁊ demeritũ. Hic determiãt de potentia eorũdẽ ꝗ̃tũ ad aſſumptionẽ corporũ. Et diuiditur in duas. Primo inq̃rit quõ aſſumãt corpa. Secũdo quõ ſolent aĩab⁹ illabi. Secũda ibi. Illud etiã cõſideratiõe. Prima diuidit̃ in duas. Primo mouet queſtionẽ de mõ aſſumptiõis corporũ ⁊ ſoluit tãgendo circa hanc diuerſas opiniões. Scꝺo gr̃a hui⁹ determiãt de apparitiõe diuina. Secũda ibi nec dubitãdũ eſt: Hec ſcꝺa diuidit̃ in tres. Primo ꝓpõit ꝙ de⁹ apparuit. Scꝺo iq̃rit queꝺ circa modum apparitionis. Tertio dicit ꝙ per has apparitiones nunꝗ̃ diuina eẽntia videbat̃. Scꝺa ibi.
D. In ſpãli. Sed nec deũ. Tertia ceterũ aut valde nimis ꝓfunda. Hec ẽ diuiſio lcõis et ſniãi gñali. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit: Et querit primo. vtrũ angeli habeãt corpora ſibi naturaliter vnita et rñdet ꝙ quidã opinati ſunt eos hẽre corpa aerea: ſed añ peccatũ fuerũt corpa eorũ ſubtilia. ⁊ ĩpaſſibilia poſt peccatũ vo groſſiora et ab igne paſſibilia. Et ꝓ ĩ parte adducit auctoritatẽ Aug. Alij vero dicunt eos eẽntialiter incorporeos: Et Aug. dixiſſe ꝯtrariũ inquirẽdo nõ determinãdo. Et tñ licet ſint incorporei aſſumũt tñ corpora qñ cooperari debent circa nos et poſt operationem ea deponũt in quib⁹ corporibus hoĩb⁹ apparuerũt et loquuti ſunt: aliqñ ĩ pſona dei ſine diſtinctiõe perſonarũ. Aliqñ in pſona alicui⁹ pſone diuine. Poſtea dicit ꝙ deus incorporali forma apparuit hoĩb⁹ ꝑ quã corpalẽ apparitionẽ aliqñ diſtĩctio perſone repreſentabat̃. Aliqñ vero non. Deinde q̃rit qualiter fiebat iſta apparitio: vtrũ aliqua creatura fuerit formata de nouo a deo in qua deus appareat que opinio primo ponitur inter alias: vel vtrũ angeli ex inferiori materia forment corpora que ſibi coaptãt q̃ſi quãdã veſtẽ vel vtrũ ſua ꝓpria corpa mutant in quales ſpecies volũt ſm datã a deo eis ꝑtãtem: que q̃ſtio vt ait Aug. q̃ eã ꝓponit: ⁊ querit non ſoluit̃: Deinde dicit ꝙ diuina eſſentia a mortalibus nunꝗ̃ potuit videri vt eſt: ſed oẽ viſibile mutabile eſt ipſe autẽ eſt imutabilis et iõ inuiſibil'. Querit vltimo vtrũ angeli: vel demões ſiue ſint corporei ſiue icorporei ſubſtantialit̃ intrent corpora hoĩm et eorũ aĩabus illabant̃ vel ſolũ dicant̃ intrare ꝑ effectum malitie ⁊ rñdet ꝙ ſolus de⁹ illabitur menti ꝑ eſſentiã: demon aũt applicatiõe vel oppreſſione ⁊ ꝓ tanto dr̃ intrare quia ſuggeſtiõe maliciam in nobis accendit: in hoc terminat̃ ſententia ⁊c̃.

Vtrũ angeli ſint corporei. Que. I

E. Quõ. I. Arg. I. HIcquęrtiur de quattuor primo de angelorũ corporeitate. Secundo de opatione eorũ in aſſumptis corporibus. Tertio de opatiõe eorũ circa noſtra corpora. Et quarto de operatione eorũ circa aĩas nr̃as. Circa primũ videt̃ ꝙ angeli ſint corporei: q: perfectior eſt vita in angelis ꝗ̃ in aĩabus: ſed anima nõ ſolũ viuit: ſed ⁊ corp⁹ viuificat: ergo et angeli corpa corporei viuificant: ſed hoc non eſſet niſi eſſent corporei: ergo ⁊c̃. ¶ Item Aug. de ecc. doc. dicit ãgelos ⁊ omnes ſubſtantias intellectuales naturas corporeas dicimus: et ſic idẽ qꝺ prius.
Secũdo. In op. ¶ Sed contra eſt qꝺ dicit Dionyſi⁹. iiij. de di. no. ꝙ angeli incorporales ⁊ immateriales intelliguntur. Et arguitur per rõnem: quia plus dependet corpus a ſpiritu ꝗ̃ ſpũs a corpore: Eſt aũt dare creaturã pure corporalem non vnitã alicui ſpũi: ergo multo fortius eſt dare ſubſtantiã ſpũalem non vnitam alicui corpori.
F. Rñſio. ¶ Reſpõſio. dicẽdum ꝙ angelum habere corpus: vel eſſe corporeum poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ habeat corpus naturaliter ei vnitũ. Alio modo ꝙ habeat corp⁹ ei voluntarie aſſumptũ. Primõ intelligẽdo q̃ſtionẽ idẽ eſt q̃rere an angelus ſit corpore⁹: ⁊ vtrũ ſit cõpoſitus ex materia ⁊ forma dãte eſſe corporeũ: q: ſpũs nõ vnit̃ corpori naturaliter niſi ſicut forma materie: ⁊ a ctus potẽtie. vnio enĩ ſpiritus ad corpus que eſt per modum motoris ad mobile: vel aſſumẽtis ad aſſumptibile voluntaria eſt: ⁊ nõ naturalis. Si igit̃ angel⁹ habeat corp⁹ ſibi naturaliter vnitũ oꝫ ꝙ noĩe angeli intelligatur: vel ſpũs vnitus corpori vt forma materie: vel cõpoſitũ ex materia et tali forma. primũ nõ põt dici q: ſcõm cõiter loquẽtes ꝑ nomẽ ãgeli ſemꝑ itelligit̃ qd ꝯpletũ in ſpẽ ⁊ nõ ꝑs ſpẽi: reſtat ꝫ ꝙ ſcꝺo mõ intelligat̃. Et tũc q̃ſtio hec ſoluta eſt ꝑ illud qꝺ dictũ eſt ſupra diſt. iij. vbi ꝓbatum eſt ꝙ angel⁹ nõ eſt cõpoſitus ex materia ⁊ forma: Et nihilominꝰ põt addi alia rõ talis. duo corpa nõ pñt eſſe ſimul Sꝫ angelus ſimul eſt cum corpe: ꝫ nõ põt eẽ corporeus.
G. Si vero loquamur de corpore volũtarie aſſumpto Hoc põt eſſe dupliciter: q: vel aſſumit̃ in vnitate ꝑſone ſicut humanitas in chriſto. Et hoc modo nõ poſſunt angeli propria virtute aliquod corpus aſſumere: quia ſic naturaliter ꝯpetit accidenti in alio eſſe ⁊ ei repugnat ꝑ ſe eſſe ſicut ſubſtãtie ꝯplete naturaliter ꝯpetit per ſe eẽ ⁊ ei repugnat in alio eſſe: Sed nulla virtute creata fieri põt ꝙ accidens ꝑ ſe ſubſiſtat: ſed fit hoc ſolum diuina virtute vt in ſacramento altaris: ergo nulla virtute niſi diuina

fieri poteſt q̄ ſubſtātia ꝑpleta in alio ſubſiſtat. Cā
B. autē huiꝰ eſt q2 ꝓpriū modū eſſendi nature vnite
nō poteſt imutare niſi actor nature: cū ſm curſuz in
ſtitutū vnū de neceſſitate ſequat̄ ad alterū. Cū igit̄
corpus aſſumptibile ſit natū per ſe ſubſiſtere pȝ q̄ ā
gelus non pōt ipſuz ſibi vnire in vnitatē pſone. Si
vero aſſumat̄ ſolū vt mobile a motore repreſenta=
to ſic poteſt angelꝰ corpus aſſumere: quia ſicut di=
ctum eſt priꝰ cū natura corporea obediat āgelis ad
nutū pñt angeli determiata actiua cōiūgere ad de
terminata paſſiua. Et ſic formare qualia volūt cor
I. pora. ¶ Cū igitur in his corporibꝰ appareāt alique
ꝓprietates viſibiles ꝓprietatibꝰ inuiſibilibus ange
li cōgruentes tunc dicitur corpus aſſumere: vt qñ
apparet in figura leonis: vel bouis: et hmōi p quo
rum ꝓprietates intelligunt̄ ſpūales virtutes āge=
loꝝ: nec hñt hmōi corpora veritatē nature quā pre
tendūt. vnde ſi angelꝰ moueat vnū lapidē: aut cor
pus veri aīalis vt in energuminis non dr̄ illud aſ=
ſumere q2 ſm Dionyſiū finis viſibiliū formationū
eſt vt ducāt in cognitionē ꝓprietatū ſubſtātie ſpūa
lis: qđ nō fit vbi ſunt ꝓprietates ſm veritatē in cor
reſpondēte corpore: q2 tūc ducūt in cognitionē ꝓ=
prii ſubiecti: ꝛ nō in cognitionē ſubſtantie ſpūalis.
Oportet ergo corpꝰ qđ ab angelo dr̄ aſſumptū mi
niſterio eius eē formatuz et hērē ꝓprietates aliq̄s
ſm apparentiā tm̄ ducentes in cognitionē ꝓprieta
tum ſubſtātie ſpūalis. formant̄ autē talia corpora:
maxime de aere inſpiſſato qui facillime colorari: ꝛ
figurari pōt: ſicut pȝ in nubibꝰ. Et huius ſignū eſt
q2 quidā nitentes corpus aſſumptū a demone ſcīde
re gladio nō valuerūt: q2 partes aeris diuiſi ſtatim
K. cōtinuabāt. ¶ Ad primū argumētū dicendū q̄ vi
Ad pmū uificare effectiue ſimpliciter eſt pfectionis quo mō
pñcipalei aīa nō viuificat: ſed formaliter qui modꝰ ꝯpetit ſo=
lum ſubſtātie que eſt ps nō habens in ſe integram
naturā ſpeciei: vnde ſubſtātia itellectualis ꝛ viuēs
que nō eſt vnita corpori vt forma (qualis eſt ange=
lus) pfectior eſt ꝙ̄ ea q̄ corpꝰ formalit̄ viuificat (vt
aīa) ¶ Ad ſcdm dicēdū q̄ Aug. nō loquit̄ aſſeren=
L. do: ſed recitādo opinionē aliquoꝝ q̄ nō eſtimaue=
Ad ſcdm runt aliquas ſubſtātias eē incorporeas: niſi corpo=
ribꝰ vnitas adeo q̄ deū dicebāt eſſe aīam mūdi. vt
Aug. narrat in. vii. de ci. dei. vel dicendū q̄ loquit̄
comparatiue reſpectu dei reſpectu cuius oīa inci=
dunt in compoſitionem aliquam: et in tm̄ ad cor=
poream naturam accedunt.

Vtrum angeli in corporibus poſſint exercere opera vitę. Quęſtio. II

M. AD ſecundum ſic proceditur.
Queſt. ii. Et videt̄ q̄ angeli in corpibꝰ aſſūptꝭ poſ
Argu. i. ſint exercere opa vite q2 loqui: comede
re: moueri motu ꝓgreſſiuo: generare ꝛ
hmōi ſunt opa vite: angeli autē in aſſumptis cor=
poribus legūtur fuiſſe. loquuti: ꝛ comediſſe. Gen.
.xviii. Et ſimiliter ambulaſſe (vt angelꝰ Thobie)
ꝛ aliq̄s gñaſſe vt Merlinū ꝓphetā. Et q̄ Gen. vi. di
citur. videntes filij dei filias hominū eſſent quare
ꝛc̄. ¶ Item in opibus angelorum precipue beato=
Arg. ii. rum non debet eſſe aliquid fruſtra: aut fictum: fru
ſtra autem: ꝛ ficte formarentur in corpore aſſum=
pto per angelum oculi: nares: ꝛ alia ſenſuum or=
gana niſi per ea angelus ſentiret: ergo ꝛc.

Contra opa vite ſunt a principio intrinſeco. Sed In oppo.
opera exercita in talibus corporibꝰ ſūt a principio
extrinſeco diſtincto ſm ſuppoſitum (.ſ. ab angelo:) N.
ḡ ꝛc. ¶ Rñſio. hoc huiꝰ dr̄ multipliciter vt hētur pri Reſponſio
mo Elen. vt liber Ariſt. dr̄ aut q2 factus ab Ariſt.
aut quia poſſeſſus ab Ari. Et eodē mō opera vite di
ci poſſunt: aut q2 ſunt effectiue a principio viuente:
aut q2 ſunt in ſubiecto viuente: et inꝗtū ē viuens
primo mō opa exercita p angelos in corporibꝰ aſ=
ſumptis ſunt opera vite: ſed ſcdo mō nō. Primum
pȝ de ſe q2 ex quo talia opera ſunt ab angelo effe=
ctiue. ꝛ angelꝰ eſt ſubſtātia viuēs ſequit̄ q̄ ſint a pri
cipio viuente: Et ſic ſunt opera vite: Sed iſto mō
non vocant̄ opera vite ꝓprie. Alioquin iactus lapi
dis ab hoie diceret̄ opus vite qđ tn̄ non eſt cōſuetū
dicere. ¶ Secūdū pȝ videlicet q2 talia opera nō ſunt O.
opa vite (hoc eſt ſubiecti viuētis) q2 actus ſecūdus
ſupponit actū primū. Sed in corpore aſſumpto ab
angelo nō eſt actꝰ primꝰ vite: q2 ei non vnit̄ vt for=
ma aliq̄ſbā viuēs: ḡ in eo nō ſunt opa aliq̄ vite q̄
ſunt actꝰ ſecūdꝰ: ḡ angelꝰ in corpe aſſūpto nō pōt ex
ercere opera vite: Sed ſolū ea que per motū loca= P.
lē fieri pñt. ¶ Ad primū argumentū dicēdū q̄ an= Ad pri
li ꝓprie non loquunt̄. Sed eſt ibi aliqbid ſimile lo principale.
cutioni inꝗtuz formant ſonos ſimiles vocibꝰ hu=
manis. Et hoc poteſt fieri ſolū per motū localez ex
determinata paſſiōe aeris. ¶ Item nec ꝓprie co=
medunt: q2 cibus ab eis aſſumptꝰ nō ꝯuertebat̄ in
ſubſtātiā comedētis: nec cōuerti poterat: q2 hoc fit
ſolū p virtutē aīe: ſed reſoluebat̄ in preiacētē materi
am: ſicut aque virtute radij ſolaris reſoluunt̄ in va
porē. poſſūt tn̄ cibū ſumere ꝛ traijcere: ꝛ diuidere q2
hec pñt fieri p ſolū motū localē: vnde nō eſt ibi ve
ra comeſtio: ſed aliquid ſimile comeſtōi: ꝛ hoc eſt
qđ dicit angelꝰ Thobie. xij. Cū eſſem vobiſcū vi=
debar quidē manducare ꝛ bibere ꝛc̄. ¶ Similiter
dicendū eſt q̄ motꝰ taliū corporū ꝓceſſiuus non ē
nature nec opus vite cū non ſit a motore cōiuncto
ſed ſeparato ſm ſuppoſitum. De gñatiōe vero ho
minū a demonibꝰ aut non eſt verū (vt quidā aſſe=
runt) aut ſi ſit veꝝ ſm qđ videt̄ velle beatus Aug.
.xv. de ci. dei: oȝ q̄ ſemen prius ſuſcipiāt ab homie
ꝛ deinde tranſfundāt in matricē. Vñ oȝ demonem
prius eſſe ſuccubum ad virum ꝙ̄ incubum ad mu=
lierem: vt ſic ille qui naſcitur non ſit filius demōis
ſed hominis: Et contingit tales eſſe viros poten=
tes: et optime cōplexionis: q2 demones ſciunt ꝓ=
portionem ſeminis viri ad ſemē mulieris: ꝛ cōſtel
lationem adiuuantem: ꝛ fomenta adhibere poſſūt
ad conſeruationez caloris ſeminis quibus concur=
rentibus rōnabile eſt ſic genitos robuſtiſſimos eē
¶ Ad ſecundum dicendum q̄ non eſt fruſtra: nec Q.
fictitium q̄ in hmōi corporibus formentur ſimili= Ad ſcdm
tudines organorum ſenſuum: licet per ea non ſen
tiant. Non eñ ad hoc formata ſunt vt per ea ſenti=
ant: Sed ad hoc vt per hmōi organa virtutes ſpi
rituales āgeloꝝ deſignent̄. Sicut p oculū deſigna
tur virtꝰ cognitiua angeli: Et per alia inſtrumenta
alie virtutes vt Diony. dicit in cap. Cel. Hierar=
chie. Sicut etiam parabolice locutiones non ſunt
falſe ꝙ̄uis nō ſit ſic in re ſicut verba videt̄ ſonare.

Vtrum dęmon poſſit ſubintrare corpus hominis. Quęſtio. III.

A. AD tertium ſic proceditur.
Que .iii. Arg. i. Videtur φ demon poſſit ſubintrare corp⁹
hoīs: q: ſpūs ſubtilioꝛ eſt quocū[q]ʒ corpe
ſed aliqua corpoꝛa ꝓpter ſuī ſubtilitatē
Argu. ii. ſubintrāt alia: ergo ꝛc. ¶ Itē nō pōt exire niſi qui in=
trauit: ſed demones frequēter ꝯpulſi ſunt exire a
In oppoſitum corpoꝛibus hoīm. Vñ dicitur Lu. iiii. obmuteſce ꝛ
exi ab eo: ergo ſubintrauerat. ¶ In cōtrariū eſt qd̄ di
cit quedā gloſa iterl. ſup illud Abacuch. ii. Domin⁹
aūt in tēplo ſuo. ꝯaſſidere pōt ſimulacris imun=
dus ſpūs: Sed intrinſec⁹ eē nō pōt: ergo multominus
in hūanis corpibus. ¶ Itē arguit per rōem q: q̄cū
φ ſunt ſimul ꝛ indiuiſa ſm locum quicq̄d ſubintrat
vnū et alteꝝ: ſed corp⁹ et anima ſūt vnū ꝛ īdiuiſa
ſm locū: ergo cū demon nō poſſet ſubintrare aīam (vt
B. ꝓbat in littera auctoꝛitate Bede ꝛ Gennadii) vi=
Rñſio. det φ nec corpus poſſit ſubintrare. ¶ Rñſio: In
trare et exire īpoꝛtant motū localē: intrare eīn e id
qd̄ ītra ire: ꝛ exire idē eſt qd̄ extra ire: Ire aūt mo=
tum importat intra vero ꝛ extra ſunt dr̄e loci: ideo
ſm duplicē opinionē q̄ habet de loco ꝛ motu ange
loꝝ dupliciter rñdere ad hanc queſtionē. Qui eīn
dicūt φ angelis ꝯpetit locus diffinitiue: et per ꝯñs
motus rōe ſue eſſentie q: limitata eſt: ꝛ finita neceſ
ſe habēt dīc φ angeli pñt intrare: ꝛ exire quecū[q]ʒ
corpoꝛa circumſcripta quacun[q]ʒ opatione. qd̄ pʒ ſic.
q: ſi angeli nō pñt ſubintrare corp⁹ qdcū[q]ʒ: hoc non
eēt eo φ eis repugnet motus. vl' locus: Sed eēt
ſolū q: repugnaret ſpūi ſimul eſſe cū corpoꝛe. Sed
iſtud nō repugnat q: licet corpus ſecū non cōpatia=
C. tur aliud corp⁹: Corpus tñ ꝛ ſpūs ſimul ſe compa=
tiuntur: id ꝛc. ¶ Si vero teneatur alia opinio φ
angelis nō ꝯuenit locus q̄tuʒ ad eſſentiā eoꝝ: nec
circunſcriptiue: nec diffinitiue (vt dictū fuit in p̄io
libꝛo.) Sic ſunt dicēda duo. vnū eſt in angelis q̄=
tum ad eoꝝ eēntiā nō ꝯtingit intrare: vl' exire cor=
pus. Aliud eſt φ cōuenit eis q̄tum ad opationem
Primū pʒ. q: a quocū[q]ʒ remouet ſupi⁹ ꝛ īferi⁹. Sʒ
intra et extra cū ſint dr̄e diuiſiue loci ſe hñt ad locū
ſicut ad ſuū ſupi⁹: ergo cū angelis nō cōpetat (ſm hāc
opinionē) loc⁹ ꝑ ꝯñs nō competit eis eſſe intra: vl'
extra: ac ꝑ hoc nec intrare: vl' exire: q̄tum ad eoꝝ
D. eſſentiam ¶ Scdm pʒ. φ eīn operatio angeli q̄n[q]ʒ
ſit inter terminos q̄titatis corpoꝛis: q̄n[q]ʒ extra ſa=
tis clarū eſt: q: poteſt angelus ab extra mittere cor
pus alteratiuū noſtri corpoꝛis vl' aliquid intra cor
pus extēs localiter mouere puta ſāguinē vl' aliquē
aliū humoꝛē quo facto angelus eſt intra inter ter=
minos corpoꝛis q̄titatis quo ad ſuā opationem.
E. ¶ Argumētum primū bene ꝓcedit ſm primā opi
Ad primprīcipale. nionē Sed quo ad ſcdam dicendū φ ſubtilitati na
ture angelice cū ſit alterius nature a ſubtilitate cor
poꝛis nō ꝯuenit moueri intra vl' extra niſi q̄tū ad
F. operationem mō quo dictum eſt. ¶ Ad ſcdm dicē
Ad ſcdm dum ſimiliter φ exitus demonū a corpoꝛibus q̄ ad
primā opinionē fuit ſm eoꝝum eſſentiā: Et ſic etiā
G. intrauerant. Sed quo ad ſecundā fuit vtrū[q]ʒ ſolū
Ad arg. in oppo. ſm opationē. Ad argumenta alteri⁹ ptis dicēduʒ
ad primū φ demō dr̄ nō inti⁹ adeſſe ſimlacro ſicut
foꝛma ita φ ex demōe ꝛ ſimlacro fiat vnū ſicut ido
H. lolatre putabāt: nihil tñ ꝓhibet ipʒ it⁹ eē: vel ſm eſ
Ad ſcdm ſentiā vl' ſm opationē. ¶ Ad aliud dicendū φ eo
mō q̄ intrat corp⁹: ītrat et animā: q: vl' ꝑ eēntiā vl'
ꝑ opationē ē īter termīos q̄titatis q̄ ē toti⁹ ꝯiuncti
ex aīa ꝛ corpe lʒ foꝛte magꝭ reſpiciāt vnū q̄ alterū.

Vtrum demon poſſet immuta=
re ſenſus noſtros. Queſtio quarta.

CIrca quartū queruntur duo.
Primum eſt vtrū demones poſſint im= I.
mutare ſenſus nr̄os. Scdm eſt vtrū poſ Ad. iiii.
ſint ſcire cogitatōes et affectiones nr̄as. Arg. i.
¶ Ad primū ſic ꝓceditur ꝛ arguit φ demō nō poſ
ſit imutare ſenſus nr̄os q: ꝑfectioꝛ eſt vis ſenſitiua
q̄ nutritiua. Sed demō (vt videt) nō poteſt imuta Secūdo.
re vim nutritiuā: ergo nec ſenſitiuā. ¶ Itē curſuʒ na=
ture nō poteſt imutare niſi actoꝛ nature Sed cur=
ſus et oꝛdo nature eſt φ ſenſus immutet a ſenſibili
ergo ab alio non pōt imutari. ¶ In cōtrariū eſt q: an= In op.
geli qui venerūt ad ſubuertendū Sodomā ꝑcuſ=
ſerunt ſodomitas cecitate: vl' auriſia Gene. xix.
Et ſimile habet. iiii. Re. v. de Syris quos Eliſe⁹
introduxit Samariā. Reſpōſio. ſenſus pōt imuta R.
ri dupliciter. Vno mō ab ocio in opatione: ſicut cū Rñſio.
aliquis efficitur videns qui pri⁹ nō videbat. Alio
mō immutatur ſenſus de vero iudicio in deceptio
nem: ſicut fit in preſtrigiis. vt cū videt alicui φ gal
lus trahat trabem qui tamē trahit feſtucaʒ: vtro[q]ʒ
aūtē modo demon poteſt immutare ſenſus nr̄os.
Qd̄ eīn primo modo poſſit immutare: Patʒ q: ad
actū ſentiendi non requirit niſi preſentia ſenſibilis
Sed demon poteſt facere φ ſenſibile pñtetur ſen=
ſui. Senſibile dico vl' de nouo foꝛmatū mō quo ſu
pra dictū eſt vel aliunde oblatum: ergo pōt immutare
ſenſum ab ocio i actū. Qd̄ aūt poſſit ſcdo mō imuta
re. pʒ q: qd̄ pōt imutare oꝛganū ſenſus ad idebitā
diſpoſitione: pōt immutare ſenſum a vero iudicio
in deceptionem: Sic eīn videmus φ lingua febꝛi=
citantis īfecta humoꝛe amaro oīa iudicat amara:
Sed demō poteſt qdcun[q]ʒ oꝛganū ſenſus imuta=
re ad indebitā diſpoſitione per actionē alicuius in
naturalis immiſſi puta hūoꝛis circa guſtū: vl' groſ
ſi et terreſtris circa viſū id ꝛc. Cum etiam fantaſia
ſit motus fact⁹ a ſenſu ſm actū ſic etiā virt⁹ oꝛga=
nica ſicut ſenſus pōt imutari a demone modis iiſ=
quibus ꝛ ſenſus. ¶ Ad primum argumentum dicē= L.
dū: φ ſicut demon poteſt immutare vim ſenſitiuā Ad prim
rei: ita et nutritiuaʒ impediendo eius actione to= prīcipale
taliter per aliquid moꝛtiferū immiſſum: vel in de= M.
bilitādo. Ad aliud dicendum φ demō non mu= Ad ſcdm
tat curſum nature immutando ſenſum q̄cū[q]ʒ pre=
dictoꝛum modoꝛum: hoc eīn habet curſus nature:
vt ſenſus fiat in actu ad preſentiā ſenſibilis et iu
dicet de eo ſm conditionem oꝛgani.

Vtrum angeli cognoſcāt cogita
tiōes et affectiōes noſtras.

Queſtio quinta.

N. SEcundo queritur vtrū ange Argu. i.
li cognoſcant cogitationes ꝛ affectiones
noſtras. Et arguit φ ſic. q: viſo corpe vi
dētur foꝛme que ſunt in corpoꝛe ꝛ que cō
tinent ſub obiecto viſ⁹: ergo ſimilit viſo ſeu cognito in
tellectu cognoſcunt act⁹ ſeu foꝛme q̄ ſub eo ſūt et ca=
dūt ſub obiecto potētie cognoſcibilitatiſ: ſʒ āgeli cog=
ſcūt ꝑfecte itellectū nr̄m ꝛ volūtatē ī qb⁹ ſūt nr̄e co=
gitatōes ꝛ affectōes q̄ cadūt ſub obō potētie cogni
tiue āgeli: ergo āgel⁹ cognoſcit cogitationes noſtras
et affectiones. ¶ In contrarium ē q: qd̄ eſt ꝓpriū In op.

ſolius dei nō poteſt alteri cōicari: Sed nōſcere co
O. gitatōes noſtras eſt ꝓpꝛiū ſoli° dei ꝫ illud .iij. Re.
Deciſio q̄ſtis. .viij. Tu ſol° noſti cor filioꝝ hoīꝫ: ꝗ ꝛc. Aliſio. cogi
tatōes et affectōes nr̄e aut ſunt pñtes: aut future:
Si future nō pñt precognoſci ab āgelo ꝑ certitudi
nem: neqꝫ ab ipſomet hoīe: Cuius rō eſt: q2 effe-
ctus futuri qui dependēt a cā impedibili: ꝛ indr̄nte
non pñt precognoſci ꝑ certitudinē niſi ab illo ꝗ cer-
titudinaliter cognoſcit que c ipediēt: vel nō ipediēt
cām: ꝛ que determiabūt eā: vel nō determiabunt.
Tales eñ effect° nō euenient niſi cā eoꝝ ſit deter-
minata ab indr̄na ſua: ꝛ nō impediēda. Sed cogi
tatiōes ꝛ affectōes noſtre future dependēt a noſtro
lib. arb. qḋ eſt de ſe indr̄no: ꝛ ipedibile: ꝗ non pñt
ꝑcognoſci niſi ab illo qui nouit oīa que determina
bunt et° indr̄am reſpectu taliū: et que ipediēt: vel
non ipedient. Sed ille eſt ſol° deus et nō angel°
nec ipſemet homo: ꝗ ꝛc. Maioꝛ iā patet. Sed mi-
noꝛ ꝓbatur: q2 determiatio indr̄ne lib. ar. reſpectu
future cogitatōis ꝛ affectiōis pōt ꝓuenire ex diuer
ſis cauſis. videlicet ex motione diuina ſm illud ꝓ
uer. xxi. Coꝛ regis in manu domini ꝗcūqꝫ voluerit
iclinabit illud. futura aūt motio diuia nulli pōt eſſe
nota niſi ſibi ſoli. ¶ Itē pōt ꝓuenire ex futura diſ
P. poſitione coꝛpoꝛis: ꝛ ex futuris paſſionib°: ꝛ ex fu
turis ſuggeſtionib°: et admonitionib°: Et ex mul
tis caſualit cōtingētib° ex quib° nō poteſt hēri cer
ta cognitio future cogitatōis: vel affectiōis: nec a
nobis ꝗ predicta nō nouim°: nec ab angelis q2 nō
oīa ꝑdicta dependēt ex cāis naturalibus notis an-
gelo nec ſm ſe ſunt ei pñtia cū ſint futura ꝗre videt
ꝙ precognoſcere cogitatōes noſtras ꝛ affectōes fu
turas ſit ꝓpꝛiū ſoli° dei. ¶ Cogitatiōes aūt ꝛ affe-
Q. ctiones que ſunt actualiter i nobis pñt cognoſci du
pliciter. vno mō ꝑ ſuū effectū cognoſcunt certitu-
dinaliter qñ effect° cōcludit cām. Sicut cū hō vel
angelus videt hominē currentē nemie ipellēte ſcit
ꝙ ille vult currere. Qñ aūt effect° nō neceſſario cō
cludit cām Tūc ꝑ effectū ſcit cogitatio: ꝛ affectio ſo
lum ꝑ ꝯiecturā: ſicut ꝑ mutationē vultus ꝑpendit
quoqꝫ affectio interioꝛ: tāto ſubtilius ab āgelo ꝗ̄ ab
hoīe ꝗ̄to ſubtilius ꝑpendit tales mutatōes ¶ Se
R. cūdo aūt mō videlicet ꝓut ſunt cogitatōes in ītelle
Opinio aliquoꝝ. lectu et affectiones in volūtate nō cognoſcunt: (vt
quidā dicūt) niſi a ſolo deo: qḋ ꝓbant ſic. volūtas
rōalis creature ſoli deo ſubiacet: ꝛ ipſe ſolus in eā
operari pōt: Et iō ea que in voluntate ſunt vel ex
volūtate dependēt ſoli deo ſunt nota: māifeſtū eſt
autē ꝙ ex ſola volūtate dependꝫ ꝙ aliquis actu cō
ſideret: Q2 cū aliqs hꝫ hītuꝫ ſcie: vel ſpēs ītelligibi
S. les vtit eis cū vult iō ꝛc. ¶ Iſtud āt hꝫ multas ca-
Impꝛo. lumnias: dato eñ ꝙ voluntas ſoli deo ſubiaceat ꝗ
ad cauſalitatē nō tñ ſeqꝛ ꝙ ſoli deo ſubiaceat quo
ad cognitionē. alioquin nō cognoſcerem° ea que a
ſolo deo creata ſūt vt ſunt Cēli: materia pꝛia ꝛ hmōi
¶ Item dato ꝙ volūtas ſoli deo ſubiaceat quo ad
Item motionē nō tamē ſequitur ꝙ non ſubiaceat aliis ꝗ
ad cognitionē: q2 per eandem rōnem motus celi ꝗ
eſt a voluntate angeli mouētis nō eēt not° nobis.
Item ¶ Item rōne libertatis voluntatis nō poteſt late
re nos motus ipſius: q2 libertas non eſt ab alteri°
Item cognitōe: ſed ab alteri° coactione: Spāliter aūt in
ꝓpoſito noſtro: ſi cogitatōes noſtre laterent āge-
lum q2 dependent a volūtate per eandē rōnē ꝛ opa
tiones tranſeuntes in materiā exterioꝛē que ipe-
rant a voluntate laterent ipſum: Non eñ eſt dr̄a i

bis: et in illis quo ad cognitionē angeli cui ea nota
ſunt ceteris paribus intrinſeca ſicut extrinſeca eo
ꝙ nō accipiat cognitionē a ſenſibilibus. Item ide-
terminatio volūtatꝫ nō poteſt hoc facere: q2 et ſi vo
luntas indetermiata ſit reſpectu futuroꝝ: tamen
reſpectu pñtium que vult ꝛ cogitationuꝫ ad quas
actualiter mouet determinata eſt. Et ideo hec ra-
tio ſufficeret ad pꝛobandum ſolum ꝙ angelus per
certitudinem non cognoſceret cogitatiōes et affe-
ctiones noſtras futuras: Sed non ſufficeret ad ꝓ
bandum ꝙ non cognoſceret cogitationes ꝛ affecti T.
ones preſentes. ¶ Alii dicunt ꝙ cogitationes no Alia opi.
ſtre cognoſcūtur ab angelo non tamen ſequentes
volitiones: et affectiones: q2 cum intellectio ſit ꝗ-
dam accidentale: et magis cognoſcibile ꝗ̄ quod-
cunqꝫ accidens ſenſibile non plus lateret angelos
ꝗ̄ ſenſibilia: vel accidentalia coꝛpoꝛalia. Ratio ſe-
cundi eſt ꝙ deus reſeruat ſibi vniuerſale iudicium
de bonis ꝛ malis: Et q2 volitio bona vel mala eſt
meritoꝛia vel demeritoꝛia: Et ſic pertinet ad iudi-
cium: intellectus vero non niſi materialiter tm̄: iō
ꝛ ſi deus coagat ſm influentiā generalem intelle-
ctionib° vnius angeli vt pateant alteri angelo: nō V.
ſic tamē eſt de volitionibus. ¶ Sed illud videtur Impu.
ſatis leuiter dictum. Quia cū eadem ratio ſit de vo
litionibus vnius angeli ſicut de intellectionib° vt
pateant alteri angelo: ꝙ deus impediat cognitio-
nem vni°: et non alterius: nō eſt ꝓbabile: q2 deus
nihil ſubſtrahit a tota ſpecie qḋ ſit nāe debitū: nec
iudiciū qḋ de° ſibi reſeruauit facit aliquid ad hoc:
q2 deus nō ſolū iudicabit de occultis: ſed et de ma
nifeſtis Nec ſolū de interioꝛib°: ſed de exterioꝛib°
Sicut ergo nihil derogatur iudicio de quo iudica
bitur de manifeſtis ꝛ exterioꝛib° ꝓpter hoc ꝙ ſiāt
nobis nota: Sic nihil ꝑiudicaret iudicio. ei° ſi voli
litiones interioꝛes eſſent: omnibus note: immo
ꝯtrariū vt videt deberet dici: nā doctoꝛes cōīter po
nūt ꝙ oīa dicta: facta: cogitata: bona ꝛ mala pate-
būt oībus in iudicio ad hoc vt dei iudiciū appa-
reat oīb° eē iuſtū. ¶ Alii vero dicūt idē ꝛ latius (licꝫ X.
oculti°) .ſ. ꝙ quilibet āgel° videt cogitationē ꝛ voli Opi. ali.
tionē alteri° nō ſolū quid ſit: ꝛ an ſit: ſed de quo ſit
nō tñ oꝫ de plurib° cogitatis ꝗ̄tū: vl' ſm quē grad
cogitat de quolibet illoꝝ: maxime ꝗ̄tū ad obiecta
ſecūdaria: nec de plib° volitis ſcit ad qḋ magis af-
ficiat: vl' ad qḋ cogitatū ſeu volitū magis attendat
Cuius rō aſſignatur tal' ꝗ̄to ſpecies magis diſtat
a re repñtata tanto min° efficaciter repñtat eā:
nūc eſt ita ꝙ ſpecies exiſtes in mēte angeli cogno-
ſcentis cogitationē alteri° ꝛ mediāte cogitatiōe rē
cogitatā magis diſtat in repreſentando rē cogita-
tam ab alio ꝗ̄ diſtet ſpēs ꝑ quā alius cogitat rem
eandem: ergo ille angelus minus perfecte appre
hendit illam rem quam apprehendit mediante co
gitatōe alteri° ꝗ̄ ille alter apprehendit eam: quia
immediatius fertur in ipſam per ſpeciem ꝓpꝛiā. Impꝛob.
¶ Hec aūt opinio nō ꝓbat pꝛincipalē cōcluſionem
quā ponit videlicet ꝙ vnus angelus videat ſeu co-
gnoſcat cogitationem ꝛ volitionē alteri° qḋ ſit: et
an ſit: ꝛ de quo ſit: niſi ſupponat ꝓbationem quam
ponit precedens opinio videlicet ꝙ intellectio et
volitio angeli ſint qḋ actuabilia: ꝛ iō ab alio āgelo
cognoſcibilia Nec ꝓbant ſecūdam ꝯcluſionē (vide
licet ꝙ vnus angel° videns cogitationē ꝛ affectio
nem alterius nō videt de plībus cogitatis ab alio
āgelo ꝗ̄tū: vl' ſm quē gradum cogitat de quolibꝫ

illoꝝ: nec de pluribus volitis ad qđ eoꝝ magis af
ficiat: vel attendat: Sed ſolū ꝓbat ꝙ vnus ange/
lus nō ita perfecte cognoſcat cogitationē ⁊ affectio
nem alterius: ⁊ mediante cogitatōe et affectōe res
cogitatas: ⁊ volitas ſicut ille alter āgelus de quo
non eſt multū dubitanduꝫ. Uerūtñ ſi concederet
ꝙ vnus angelꝰ videret in intellectu ⁊ voluntate al=
terius cogitationē ⁊ volitionē eius neceſſe eſſet di=
cere ꝙ cognoſceret de cogitatōe de quo eſſet ⁊ vtrū
eſſet affirmatiua an negatiua: an dubitatiua: Et
de volitione vtrū eſſet ſm electionē an fugā maxi
me ſi ponat ꝙ actus intelligendi dñant ſpecie ſm
ſpecificā dñaꝫ obiectoꝝ: q: ſi actus differant ſpecie
ꝑ differētias obiectoꝝ. (Cū angelꝰ cognoſcat de q̄
libet actu an ſit: et quid ſit perfecte) oꝫ ꝙ cognoſcat
obiectū a quo hꝫ ſuum eſſe ſpecificū: Et ſm hoc cū
actus ſimplex differat ſpecie ab actu ꝯpoſito ⁊ diui/
dēte et cōponēs a diuidente: neceſſariū eſt ꝙ ange
lus cognoſcat de actu cogitatiōis cuiuſcūꝗ an ſit
A. ſimpliciter ꝯpoſitus: an diuiſus ⁊ de quo obiecto
Opi. iiij. et de quibus obiectis. ¶ Si autē aliquis teneret
ꝙ omnes intellectiones hōis reſpectu quoꝝcūꝗ
obiectoꝝ eſſent vniꝰ ſpeciei ex eo ꝙ ꝓprius actꝰ ⁊
ꝓpria perfectio alicuiꝰ ſpeciei quēadmodū intelli=
gere humanuꝫ eſt ꝓprius actꝰ ⁊ ſpeciei humane ꝓ
pria ꝑfectio nō videt poſſe plurificari ſm ſpēm: tunc
poſſet aliqualiter ſuſtineri ꝙ angelus nō pōt co=
gnoſcere de cogitationibꝰ noſtris vtrum ſint affir
matiue: an negatiue: nec de volitionibus vtruꝫ
ſint ſm electione an fugā: Cuius rō eſt q: inter du
as formas ſpūales eiuſđ ſpeciei nō videt poſſe eē
aliqua differentia niſi ſm intenſū ⁊ remiſſum: q̄n=
tis eñ in formis corporalibꝰ q̄ntitate extenſis poſ=
ſint inueniri p̄tes alie differētie rōne q̄ntitatis cor=
poree: puta ſm magnū ⁊ paruū figuratū ſic vel ali=
ter tamē in ſpūalibꝰ nulla videt poſſe reperiri niſi
ſm intenſum ⁊ remiſſuꝫ. Nūc eſt ita ꝙ intēſum ⁊ re
miſſum in actibꝰ intelligēdi nō poteſt ſufficere ad
hoc ꝙ vnus actus cognoſcat tanꝗ affirmatiuus et
alius tanꝗ negatiuꝰ: Sed ſolum ꝙ per vnuꝫ actū
apprehendit obiectū intēſius ⁊ ꝑfectius q̄ ꝑ alium
ergo ex parte cogitatōis: vel intellectōis nullo mō
poteſt cognoſcere angelus de cogitatōe alteriꝰ an
ſit affirmatiua an negatiua. Et ſic patet ꝙ cogita=
tionē nrām vel angeli vel nullus angelꝰ cognoſce=
re poteſt q̄ntū ad affirmationē ⁊ negationē: ⁊ per cō
ſequēs nec volitionē q̄ntū ad electionē vel fugaꝫ: q:
quod eſt affirmatio ⁊ negatio in itellectu practico:
B. hoc eſt ꝓſecutio et fuga i volūtate vt hētur. vi. ethi.
Inſtātia. ¶ Sed cōtra hoc obiicit q: ſm philoſophum. ii. de
aīa. actus diſtinguūtur ꝑ obiecta: ergo obiectoꝝ
differentiū ſm ſpeciem ſunt actus intelligendi dif
ferentes ſm ſpeciē: cuius oppoſitū eſt aſſumptuꝫ:
Solutio. Et dicendū ad hoc ꝙ q̄ñ philoſophus dicit ꝙ actus
diſtinguūt per obiecta: intelligēduꝫ eſt de obiectis
q̄ntū ad cōem rōnem obiecti ſm quam adequatur
potentie: vt ſicut color diſtinguit a ſono ſic videre ⁊
audire: et non de diſtinctōe obiectoꝝ quaꝫ hñt ſub
cōi, ⁊ formali rōe obiecti: vt dicat ꝙ ſicut albedo dñt
a nigredie ſpē. ſic dñat viſio albi a viſione nigri ſm
ſpeciē. qđ pꝫ q: ſicut actꝰ diſtinguūt ꝑ obiecta ſic po
tentie ꝑ actꝰ: vtrūꝗ dicit philoſophꝰ in eodē textu
Cōſtat autē ꝙ potētia viſiua q̄ elicit actū videndi
albedinē nō dñt ſpē a potētia viſiua q̄ elicit actū vi=
dēdi nigredinē: Sed ē vna ⁊ eađ: ſed dñt ſoluꝫ ab
aliis potētiis quoꝝ actus feruntur in obiecta dña
ſm adequatā rōnem per quā reſpiciūtur a potētia

quare ⁊c. ¶ Huic aūt opinioi videlicet ꝙ angelus C.
nō poteſt cogñſcere de cogitationibꝰ noſtris an ſint
affirmatiue an negatiue de aliquo: nec de volun/
tatibꝰ noſtris an ſint ſm ꝓſecutionē an fugā: ma
gis concordat cōis doctrina: ⁊ cōis modꝰ loquēdi:
⁊ plures auctoritates ſcripture ſm ſupficiē littere: ⁊
tamē difficile eſt eā efficaciter ꝓbare Modus ei ꝓ
bandi ſtatim poſitus patit calumniā in ſuppoſitōe
illa qua dñ ꝙ oēs actus itelligēdi ſunt vniꝰ ſpeciei:
⁊ in eo qđ dñ ꝙ inter formas ſpūales nō eſt differē
tia niſi ſm intēſū ⁊ remiſſū. ¶ Et primū q̄dēꝫ iſtoꝝ
pōt rōabiliter ſuſtineri: ſed ſcđm nullo mō eſt ve=
rū. Si eñ illud eſſet verū ſequeret ꝙ per oēs intel
lectiones intelligeret eađ ſed per vnā intenſiꝰ et ꝑ
aliā remiſſiꝰ qđ eſt manifeſte falſuꝫ. ¶ Auc ꝗ opi.
nio ſit verior ipſa an eius oppoſita ad p̄ns nō de=
termino. Sed reſpondeo ad rōes vtriuſꝗ partis.
D. ¶ A primā dato ꝙ intelligere noſtrū ſit queđ for/
Ad primū ma intellectꝰ nři cognita ab angelo nō oꝫ tñ ꝙ eius
principale. hītudinē ad obiectum ſm affirmationē: vel nega=
tionē cognoſcat: cum obiectū vtriuſꝗ ſit idē vide=
licet ꝙ termini quoꝝ vnus affirmat de altero: vel
E. negatur: ⁊ intellectōes ſimiles ſi ſint eiuſđ ſpeciei.
Ad arg. ¶ Ad aliud in oppoſitum dicendum ꝙ ſolus deꝰ
in oppo. nouit plene corda oim hominū q̄ntum ad oēs cogi
tationes ⁊ affirmationes: nō ſolū p̄ntes et preteri=
tas: ſed et futuras qđ nulli creature cōuenit: nihil
tamē ꝓhibet angelū noſſe cogitationes ⁊ volitōes
p̄ntes ſm illos qui dicūt ꝙ oēs dñt int ſe ſꝫ ſpeciē.

Sententia nonæ diſtinctionis in generali et ſpeciali.

F. POſt predictaupereſt cogno
Sētentia ſcere. Superius determinauit magiſter
in gñali. de cōditione ⁊ qualitate angeloꝝ. Hic
vero determinat de eoꝝ diſtinctione q̄n
tum ad ordines et officia. Et diuidit in duas Pri=
mo determinat eorum diſtinctiones q̄ntum ad or=
dines. Secundo q̄ntum ad officia. Secunda in
principio decime diſtinctionis: hic etiā inueſtigan
dum eſt. Prima eſt principalis lectiōis: Et diuidit
in duas. Primo determinat ſuuꝫ intentum. Scđo
incidenter determinat ⁊ tāgit quo mō hoies aſſu=
munt ad ordines āgeloꝝ. Scđa ibi. notandū ve=
ro ē. Prima in tres partes diuidit Primo determi
nat ordinē diſt. Scđo diſtinctionis tempus Ter=
tio diſtinctōis modū Scđa ibi. iā nūc inqrere re=
ſtat. Tertia ibi. ꝑterea ꝯſiderari oꝫ Prima in quat
tuor Prio ponit itētū ſuū i gñali. Scđo ꝓſeqt i ſpāli
tāgēdo āgeloꝝ di. Tertio ꝓpōit noiatōis rōnem.
Quarto ꝓpōit ꝯtra dictū obim: Scđa ibi hic ꝯſide=
rādū eſt Tertia. hec noīa ill'. Quarta ibi. ſꝫ oꝛit q̄=
ſtio. Scđa ps pricipal' in q̄ determiat icidēter q̄ mō
hoies aſſumūt ad ordiēs āgeloꝝ diuidit i duas ꝑ/
tes Prio mouet q̄ſtionē ⁊ ſoluit Scđo icidēter ad=
ducit q̄dā deteriatōeꝫ de nūero hoiꝫ ſaluādoꝝ tā=
G. gēdo diuerſos mōs Scđa ibi nō eſt ſꝫ nūc ꝑ coꝝ
In ſpāli. hec ē diuiſio lc. ⁊ ſnia i gñali. ¶ In ſpāli ſic ꝓcedit.
Prio ꝓpōit nouē eē ordies āgeloꝝ: ⁊ dicit tres ter
narios eē diſtictos ⁊ quēlibꝫ ternariū ꝯſtare tribꝰ or
dibꝰ q̄ꝝ tres ſūt ſuꝑiores. ſ. ſeraphi: cherubi et trōi
Tres ſunt medii ſcꝫ dominatōes: principatus et
ptātes. Tres ꝟo inferiores ſcꝫ virtutes archan=
geliꝰ: et angeli ſm doctrinam Dionyſii. Dein=
de oſtendit quid eſt ordo dicens ꝙ ordo eſt multi
tudo ſpūum celeſtium qui inter ſe in aliquo grati

munere aſſimilant̃ ⁊ in naturaliũ donoꝝ pticipatio
ne cõueniũt. Quod pꝫ per exẽpla: q: Seraphin ꝯue
nerũt in charitatis ardore. Cherubin in ſcientie
plenitudine: Et ſic oẽs qui ſunt vni⁹ ordinis con=
ueniũt in eo qđ illi ordini ꝓpriũ eſt. Poſtea dicit ꝙ
angelis nõ ꝯueniũt noĩa ꝓpter ſe: ſed ꝓpter nos
(.ſ. vt nobis ꝑ hmõi noĩatões innoteſcãt.) Noĩant̃
aũt ſinguli ordines a donis gratiaꝝ q̃ quidã dona
licet ſint oĩbus cõia nõ tñ equaliter oĩbus cõueniũt
ſed aliqui ſublimius ⁊ perfecti⁹ hec dona alijs poſ
ſident: vt ſuperiores ordines iferiorib⁹. Et q̃uis
oĩa dona ſuperiores hẽant ꝑfectius: aꝫ ſupiores
ex principalib⁹ ſortiunt̃ nomia relinquẽtes alia ad
nomiationẽ inferiorib⁹. Unde ſupremus ordo (.ſ.
Seraphin denoiat̃ ab excellẽtiori dono ſcꝫ carita=
tis: Sequẽs vero poſt illũ .ſ. Cherubin denoĩatur
a ſciã que poſt charitatẽ eſt donũ excellẽti⁹ ⁊ ſic de
alijs. Poſtea obijcit ꝯtra hoc qđ dicit ꝙ ſecũd⁹ or=
do .ſ. Cherubin videtur ꝑ hoc eſſe maioris ſcie q̃
Seraphin: Et rñdet ꝙ ideo Seraphin non de=
noiant̃ a ſciã: q: potiori dono pollẽt (.ſ. caritateꝫ). De
inde querit vtrũ a creatõis initio ordines ſic fuerĩt
diſtincti. Et probat primo ꝙ ſic: q: angel⁹ qui cecidit
dr̃ maior fuiſſe ⁊ de pricipatib⁹: ⁊ ptãtibus aliquos
ſecũ traxiſſe: ⁊ factos demones: ſed ꝯtrariũ videt̃
q: ordines denoiant̃ a donis gratuitis que demo=
nes nõ habuerũt. Rñdet ꝙ a creatõe nõ hũerũt di
ſtinctionẽ ordinũ. ſed habuerũt diuerſitatẽ natura=
lium donoꝝ: Et ſm hec receperunt diuerſa dona
gratuita ſm que habuiſſent diſtinctos ordines ſi ꝑ=
ſtitiſſent. Et iõ demones dicunt̃ cecidiſſe de aliquo
ordine: q: ſi ꝑmanſiſſent ad illos ordines ꝑtinuiſ
ſent. Poſtea querit vtrũ oẽs angeli eiuſdẽ ordinis
ſint equales. Et licet quidã dicant ꝙ ſic: magiſter tñ
dicit ꝙ non. q: ſicut in ordine apl'orũ ⁊ martyrũ qui
dã ſunt alijs digniores: ita etiã ẽ in ordie angelo=
rum. Deinde q̃rit cũ hoĩes aſſumant̃ ad ordines ã
geloꝝ cũ nõ ſint niſi nouẽ ordies angeloꝝ quo mõ
dr̃ ordo decim⁹ eſſe de hoĩb⁹? Et rñdet ꝙ hoc ideo
dicitur q: tot hoĩes ſaluabunt̃ quot ſunt angeli bea
ti. Et ideo dicunt̃ ſaluandi tot quot pñt facere vnũ
ordinẽ decimũ. Ultimo dicit ꝙ nũerus ſaluandoꝝ
hoĩm erit iuxta nũerũ angeloꝝ qui remanſerũt Et
hoc ꝓbat per beatũ Greg. dicit tñ ꝙ aliquib⁹ viſuꝫ
eſt quot tot ſaluabunt̃ quot angeli corruerunt.

Utrũ diffinitio Hierar. data a Dio. ſit bona. Queſtio prima.

I. Circa diſt. iſtã prio queritur.
Quõ. i. quid ſit Hierarchia. Et videt̃ ꝙ diffini=
Arg. i. tio data a Dion. nõ ſit bona: q: pars ĩte
grãlis nõ ꝑdicat̃ de toto: ſed ordo eſt ps
integralis Hierarchie (vt videtur) q: in quacunq;
Hierar. ſunt tres ordines ſm Diony. ergo non bene
Argu. ij. dicitur ꝙ Hierar. ſit ordo. ¶ Item diffinitio non
debet dari ꝑ res diuerſoꝝ gñm. Sed ordo: ſciẽtia
In oppo ⁊ actio que ponunt̃ in diffinitõe hierarchie ſunt di=
ſitum. uerſoꝝ gñm: ergo ⁊c. ¶ In contrariũ eſt beatus Dio
IK. nyſi⁹ qui diffinit hierar. iiij. capi. celeſtis hierarchie
Deciſio q̃ ſic. Hierarchia ẽ diuin⁹ ordo ſciẽtia ⁊ actio ⁊c. ¶ Re
nis. ſponſio. ad videndũ quid ſit hierarchia conſiderã
dum eſt ſupra quid fundet̃. Eſt autẽ notanduꝫ ꝙ
angeli omnes beati licet videant imediate diuinaꝫ
eſſentiam in qua viſione eorum beatitudo cõſiſtit
myſteria tñ gratie: ⁊ ea que circa nos agere debent
vt reducamur in deum non nouerunt niſi quaten⁹
eis reuelantur: et de eis illuminantur: et quia ea q̃
ſunt a deo: ordinata ſunt (vt dr̃ ad Ro. xiij.) ideo il
luminatões angeloꝝ de myſterijs gratie: ⁊ cetera
que per eos circa nos diuinitus ordinata ſunt fie
ri: ordinẽ habent. Nã quidã de his illuminant̃ im=
mediate a deo vt ſupremi. Alij vero mediate: me
dij quidẽ per ſupremos: ⁊ infimi ꝑ medios: hec enĩ
ẽ lex diuinitatꝭ vt dicit Diony. infima per media
ad ſuprema reducere. Et hic ordo recipiendi diui=
nas illuminatões: q: ab vno originaliter procedit ⁊
dependet. ſ. a deo ⁊ ad vnũ tendit finaliter. ſ. vt re=
ducamur in deum: vocat̃ hierarchia hoc eſt ſacer
principatus. A hieros quod eſt ſacrum: et archos
quod eſt princeps: quaſi ſacer principat⁹. Eſt enĩ
principatus multitudo ordinata ſub vno principe
propter finem quem intendit princeps. Et ideo ſa
cer principatus vel hierarchia eſt ordo beatoꝝ ſpi
rituum ſub deo in recipiendo diuinas illumĩatio=
nes ab ipſo vt reducamur in deũ. Patet igit̃ quid
ſit hierar. ⁊ ſuper quid fundet̃. Ex quo patet per cõ
ſequens ꝙ diffinitio data a Dionyſio eſt ſatis com
petens niſi quia expoſitione indiget. Eſt autem
hec diffinitio: Hierarchia eſt diuinus ordo: ſcien=
tia: et actio: dei forme q̃tum poſſibile eſt ſimilãs
et ad indicans diuinit⁹ illuminatões ꝓportionabi
liter in dei ſimilitudinẽ conſcendens: Ac ſi diceret
hierarchia eſt diuinus ordo (.i. ſpirituuꝫ celeſtium
multitudo) gradu poteſtatis diuinit⁹ ordiata ⁊ di=
ſtincta ſciẽtia: et actio dei forme q̃tũ poſſibile ẽ ſimi
lans (.i. per ſcientiã ⁊ actionẽ tendens q̃ñ poſſunt
ad dei ſimilitudinẽ) Sed quia aliqui ſolũ illuminã
tur vt iferiores. Alij vero illumĩantur ⁊ illuminant
vt ſuperiores. Et hi aſſimilantur deo ꝑfecti⁹ q̃ pri
mi ſicut ꝑfecti⁹ aſſimilatur ſoli luna: que lumẽ reci
pit et tranſfundit q̃ aer qui ſolũ recipit: ſꝫ nõ trãſfũ
dit: iõ quo ad primos dicit dei forme q̃tuꝫ poſſibi
bile eſt ſimilãs: ſed q̃tũ ad alios ſubdit et ad indi=
cans ⁊c. ¶ ꝙ aũt hec diffinitio ſic expoſita ſit cõpe= L.
tens pꝫ: ꝯtinet enĩ q̃cquid ꝑtinet ad rõem principa
tus. In principatu enĩ eſt vnus finis quẽ princeps
ĩtendit ad quem ꝯſequenduꝫ requirit̃ diuerſitas
officioꝝ: ⁊ ſcientia dirigẽs in executõe: ⁊ act⁹ ꝓdu=
cens que oĩa tangũtur ĩ diffinitõe hierarchie q̃ ſa=
cer principat⁹ dr̃ ptãs ſeu diuerſitas officioꝝ cũ dr̃
diuinus ordo ſciã dirigẽs: ⁊ actio producens cum
ſubdit̃ ſciã: actio: finis itẽr⁹ q̃ dr̃ dei forme ⁊c. vnde
Hugo exponẽs hãc diffinitionẽ dicit hierarchia ẽ
ordo diuin⁹ (.i. ptãs a deo ordinata) ſciã qua q̃dꝫ
faciendũ ſic intelligant: ⁊ actio q̃ qđ ĩtellexerĩt agẽ
dum perficiant in ordine officium: ĩ ſciã diſtinctio:
in actione miniſteriũ ſignificatur: ſine ordĩe actio
eſt preſumptio: ſine actione negligentia eſt ordo: M
ſine ſcientia vero: et actio eſt reprehẽſibilis: ⁊ ordo
inutilis. patet igitur quid ſit Hierarchia: et ſuper
quid fundetur. ¶ Ex quo concluditur ꝙ angeli
et homines (et loquor de viatoribus) neceſſario in=
cidunt in diuerſas Hierarchias: q: cuꝫ hierarchia
fundetur ſuper receptione illuminationũ diuinarũ
illa non ꝑtinet ad eandẽ hierarchiã que non poſſũt
eodem modo diuinas illuminationes recipere: ſi
cut ille ciuitates nõ ſpectant ad eãdẽ principatuꝫ q̃
nõ ſubſunt eodẽ mõ: ⁊ ſm eaſdẽ leges: ⁊ ꝯſuetudi=
nes gubernationũ pricipis. Sed ãgeli et hoĩes nõ
poſſunt eodẽ mõ recipe diuinas illuĩatiões: ergo ⁊c.

Maior pʒ: et minor pbaẗ. Nā angeli recipiūt diui- nas illuminatiões in intelligibili puritate: homies vo ſub ſimilitudib⁹ rez̄ ſēſibiliū (vt pʒ i ſacramētis eccleſie ⁊ figuris ſcripture) Unde Diony. i. capi. ec. Hierar. dicit ꝙ impoſſibile eſt nobis ſuplucere di- uinū radiū niſi varietate ſacroꝝ velaminū circun-

A. Ad pmū pricipale. udatū: igiẗ ⁊c. ¶ Ad primū argumentū dicēdū ꝙ ordo qñq̄ dicit ꝯitudinē diuerſaꝝ pſonaꝝ in eodē officio: ⁊ ſic eſt pars Hierar. nec predicatur de ipa. Alij vero dicunt ꝯitudinē diuerſoꝝ officioꝝ ad in- uicē et ſic eſt idē qđ ordiatio: Et eſt ſuperi⁹ ad Hie-

B. Ad ſcđʒ. rar. Et pdicaẗ de ipſa ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ illđ qđ non eſt vnū p ſe: ſed ſolū rōe ordinis pōt notificari p res diuerſoꝝ gñm. talis ē Hierar. ideo ⁊c.

Vtrū hoies aſſumātur ad ordines angelorum. Queſtio. II.

C. Queſt. i. Argui. i. SEcundo queritur Vtrum ho mines aſſumanẗ ad ordies angeloꝝ: vi deẗ ꝙ nō: q: quicūq̄ diñt in Hierarchia

Secūdo. diñt in ordine: Sed hoies ⁊ angeli diñt in Hierarchia (vt pri⁹ pbatū eſt:) ergo ⁊c. ¶ Item plus diſtat natura hoim a naẗa angeloꝝ q̄ꝫ natura vnius angeli a natura alteri⁹. Sed angelus infe- rioris ordinis nunq̄ aſſumiẗ ad ordinē ſupioris :

In op. g ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Greg. ⁊ hētur i. lra. ¶ Itē Mat. xxii. promittiẗ hoibus ꝙ erūt ſicut ſan

D. Rñſio. cti angeli dei in celis. ¶ Rñſio. hoies aſſumi ad or dines angeloꝝ pōt intelligi dupliciter. Uno mō q̄ꝫ tum ad equalitatē officij: Alio mō q̄ꝫtū ad equali- tatē premij. Primo mō nunq̄ aſſumunẗ hoies ad ordines angelorum quia actus et officia ordinum ſunt purgare: illuiare: perficere: cuſtodire: ⁊ nunci- are: hoc aūt nō couenieẗ ſanctis poſt reſurrectionē nec modo ꝯuenit aiabus beatoꝝ ſm cōem legem: licet aliqui ex diuia diſpenſatōe qñq̄ reuelauerit: ⁊ nunciauerit aliqua viuētibus: ſed priuilegia pau- coꝝ nō faciūt legē cōem: iđ ⁊c. Cauſa aūt huius eſt forte q: act⁹ ⁊ officia ordinū angeloꝝ circa nos cō-

E. petunt eis ſm gradū nature ſimul ⁊ gr̄e quā hñt, in ter nos et d cū: vt declarabiẗ infra diſt. xi. Si vero intelligaẗ de equalitate premij dicēdū ꝙ nō oēs ho mines beati aſſumunẗ ad equalitatē talē (puta pu eri baptiſati morietes añq̄ hēant vſuʒ li. Arb.) Cu ius rō eſt q: pl⁹ pōt gr̄a cū actu meritorio q̄ꝫ gr̄a ſo la: Sed pueris decedētibus poſt baptiſmuʒ ante vſuʒ li. ar. dabiẗ gloria ppter ſolā gr̄am quā in ba- ptiſmo receperūt: Angelis aūt reddiẗ gl̄ia p gr̄a cū actu meritorio: q: ſuā beatitudinē meruerunt vt dictū fuit prius: g amplior gl̄ia eſt in quolibet āge- loꝝ q̄ꝫ in pueris baptiſatis decedentib⁹ añq̄ merue- rint aliqđ per actū ppriū. ¶ Itē ſm magiſtrū ſen- tentiaꝝ: ⁊ alios doctores angel' data eſt gr̄a ſm p

F. portōem ſuoꝝ naturaliū: Credibile etiā eſt ꝙ pue ris in baptiſmo ſm cōem legē deẗ gratia ſm ppor- tionē naturaliū q: ex parte coꝝ nō eſt aliqua diffe- rētia: ſed eſt equalis capacitas naẗe: Cū igiẗ naẗa angelica excedat hūanā. videẗ ꝙ gr̄a data angelis in ſua creatōe excedat gr̄am que cōiter daẗ pueris in baptiſmo: ppter qđ hñdo reſpectū ad ſolā gr̄am adhuc videẗ ꝙ pueri morietes nō pertigāt ad equa lē gloriā cū mimo angelo: Nec iſtud ē ꝯtra dictum beati Greg. q: ipſe non dicit ꝙ hoies aſcēdēt ad ali quē de ordinib⁹ āgeloꝝ: ſed ꝙ ad angeloꝝ ordies ſingulos aliq de hoib⁹ aſſumunẗ: quod eſt verum de illis qui pprijs meritis talē gradū ſibi acquiſiue rūt iuxta qđ eſt intelligen dū ꝙ null⁹ hō per vnicū actū meritoriū pōt ſibi acqrere talē gradū qualem quilibet angel⁹ obtinuit p vnicum meritoriū: quia ſuppoſita equali gr̄a q̄ꝫtitas meriti attenditur ſm q̄ꝫtitatē intentōis act⁹ voluntatis p maiorē bonita tem ⁊ deteſtatōem mali: Sed iſta itentio fuit ma ior in angelo in quo fuit ſm totū conatū ſue nature vt dictum fuit primo libro diſt. xvii.) q̄ꝫ poſſit eſſe in hoie qui eſt inferioris nature: ⁊ in quo appetit⁹ ſenſitiu⁹ retrahit a bono appetitū rōnalem: ergo vt videẗ homo p vnicū actū nō pōt mereri tātum q̄ꝫtū meruiẗ angel⁹: Nec p ꝯñs hʒ eundē gradū premij ſicut angel⁹: ppter qđ oʒ ꝙ hoies pueniētes ad equalitatē pmij cū angelis mereanẗ hoc p plures actus: ex quoꝝ multiplicatōe augetur in eis gr̄a: ⁊ meritū amplioris gl̄ie: Et in tm̄ poſſunt multipli- cari in hoibus act⁹ meritorij ꝙ poſſint nō ſolū attinge re equale premiū cum angelis: ſed ſupexcedere ſi- cut tenet eccleſia de beata virgine. De chriſto autē nō eſt dubiū qn ſit beatior oī angelo: ⁊ fuit ab iſtā- ti ſue conceptionis qui nō accepit ſpūm ad menſu- ram: exponendo vt alibi expoſitū eſt. ¶ Ad primū

G. Ad primū pricipale. argumentū pʒ ſolutio: pcedit eñ de equalitate of- ficiorū ſm quā act⁹ Hierar. attendunẗ: ⁊ ſm que an

H. Ad ſcđm. geli in ordinib⁹ Hierar. collocanẗ. ¶ Ad ſcđm di- cēdū ꝙ āgel⁹ iferioris ordinis nūq̄ eleuaẗ ad ſupi orē ordinē: nec q̄ꝫtū ad officiū: nec q̄ꝫtū ad pmiū. Q: gd⁹ officioꝝ ſunt i beatis pporiōabiliter ad g dus naturarū que nō mutanẗ: ⁊ gradus premiorū ſm gradū pcedētiū meritorū qui in angelis nō au- genẗ nec ex parte gr̄e que eſt radix merendi: nec ex multiplicatione actuū: ſecus autē eſt de merito ho mis vt dictum eſt.

Sententia huius diſtinctionis. X. in generali & ſpeciali.

I. Sētentia in gñali. HOc etiā inueſtigandum eſt. Superius determiauit magr̄ diſtinctio nē angeloꝝ q̄ꝫtū ad ordies. Hic vero de terminat de eis q̄ꝫtū ad officia digniora q̄ ſunt aſſiſtere: ⁊ miniſtrare: Scđo q̄ꝫtū ad officia iſe riora ſicut eſt cuſtodire. Secūda incipit in princi- cipio. ii. diſt. illud quoq̄ ſciendū eſt. Prima diuidi tur in tres. Primo mouet queſtionē ſuaʒ et tangit circa eā vnā opinionē. Scđo tangit aliā. Tertio tertiā. Scđa ibi quib⁹ obijciẗ. Tertia ibi. alij vero dicūt. Scđa iſtaꝝ diuidiẗ i tres. Prio tāgit opinio- nē. Scđo mouet ꝯtra eā obiectionē ⁊ ſoluit. Ter- tio docʒ ſm eā rñdere ad ꝯtrariā. Secunda ibi. hic

K. In ſpāli. oriẗ q̄ſtio. Tertia ibi. q̄ ăt oēs āgelos. Hec eſt ſnīa lr̄e. i gñali. In ſpāli vo ſic pcedit: et ppōit prio q̄re do vtrū oēs āgeli ad exteriora nūciāda mittantur. Et dicūt quiđ ꝙ nō oēs mittūtur: q: ſuperiores ſp deo aſſiſtunt. Et hoc cōfirmaẗ auctoritatib⁹. Poſt ea ponit ſcđam opinionem dicētium omnes ange los mitti: q: ſeraphin miſſ⁹ legiẗ ad Eſa. Et ipe fili⁹ dei ad nos miſſus eſt. Et hāc opinionē confirmat auctoritate apl̄i. Poſtea obijcit contra hoc. Si eñ oēs mittunẗ: g debent dici angeli. Et reſpondet ꝙ angeli proprie dicūtur q̄ ex officio ⁊ ſepius mittun- tur. Alij vero rarius mittuntur qui cū mittunẗ āge loꝝ nomē ſuſcipiūt ſʒ illud q̄ facis āgelos tuos ⁊c.

Ad hoc inaduenter ad hui⁹ cõfirmationẽ determi nat de noĩbus quorundã ſpũum. Et dicit q̃ ſ͂z iſtos michael: gabriel: raphael: de ſupiori ordine ſũt vſi ſũt noĩa ſpũuz quoꝝ noĩm interpretationẽ tãgit. Alij tñ dicũt q̃ noĩa ſunt ꝓpria officioꝝ: vnde q2 raphael interpretat̃ medicina dei quilibet qui ad medendũ mittit̃ põt dici raphael: ⁊ ſimiliter in alijs. Subdit etiã hui⁹ ſimile in demonib⁹ in quib⁹ quedam noĩa ſunt nõ vni tñ: ſed plurib⁹ cõuenientia vt nomẽ diabol⁹: nomẽ Belial: quoꝝ noĩm interpretationẽ tangit in littera. Poſtea ſ͂m iſtã opinionẽ ſoluit auctoritates ↄ̃traria ꝫ dicẽs q̃ ſupiores dicũt aſſiſtere: q2 raro mittũt̃. et tñ licet mittũt̃ propt̃ hoc recedũt: ſed eius contem ab ipa diuĩa cẽtianon platioñi ſemꝑ aſſiſtũt: qđ etiã faciũt qui ſepe mittuntur. Et poſtea tãgit aliã opinionẽ dicentiũ tres ordines ſupremos ſemꝑ aſſiſtere ⁊ nunq̃ꝫ mitti ad exteriora. Inferiores tantũ mitti: medios vero ordines dicũt: et aſſiſtere: ⁊ mitti ꝓut tamẽ mitti accipitur inq̃ꝫtũ ſupiores medios illuminãt: ⁊ medij inferiores illuminãt ſic: q2 ſuperiores medijs nũciãt. ⁊ medij infimis. iõ ſuperiores dicunt̃ angeli. De illo ãt qui fuit miſſ⁹ ad Eſa. dicit q̃ iſte nõ fuit ꝓprie Seraphin: ſed quia ad incẽdiũ peccati Eſaie veniebat: Seraphin nomen accepit. Et in hoc ter. ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrum omnes angeli mittãtur.

R. Circa decimã diſtictionẽ querunt̃ duo. Primũ eſt vtrũ oẽs ãgeli mittant̃ in miſteriũ. Secundũ eſt an oẽs aſſiſtant. ¶ Ad primũ ſic ꝓcedit̃. Et videt̃ q̃ oẽs relariter mittant̃ q2 ſi nõ oẽs mitterent̃: ſed tñ inferiores cũ quilibet habeat inferiorem ſe excepto vltimo ꝓ eo q̃ oẽs angeli ſunt inequales: nullus mitteret̃ niſi vnus qui eſt oĩm vltim⁹: hoc eſt ãt incõueniens: ergo ⁊c. ¶ Item pſone diuine ſunt nobiliores quibuſcũq̃ꝫ angelis: ſed perſone diuine mittuntur (vt filius ⁊ ſpũs ſan. ſicut pꝫ ex primo libro) ergo ⁊c. ¶ In cõtrariũ eſt qđ dicit Greg. et habet in littera q̃ ſuperiora agmina ab intimis nunq̃ꝫ recedunt: q̃m ea que preeminent vſum exterioris officij nunq̃ꝫ habent. ¶ Reſponſio. Sicut miſſio perſone diuine eſt eius ꝓceſſio ad ſanctificandã creaturam vt dictum fuit libro primo: Sic angel⁹ dicit̃ mitti cuꝫ ex imperio diuino aliquid circa nos facit: vel nunciando: vel reuelando: vel aliquid hmõi operando. ¶ Eſt auteꝫ vna opinio q̃ ad hoc faciendũ mittunt̃ omnes angeli: ſed inferiores frequentius: ⁊ quaſi ex officio; ſuperiores vero rarius et quaſi ex diſpenſatõe: quã opinioneꝫ recitat magiſter ⁊ tenet in littera. Confirmatur auteꝫ tali ratione ex ordine diuinitus inſtituto inferiora adminiſtrant̃ per ſuperiora tam in corporalibus q̃ꝫ in ſpiritualibus: ſed nõ obſtante q̃ in corporalibus inferiora adminiſtrentur per ſuperiora rĺariter: et ſ͂m curſum nature. Tamen hic ordo quandoq̃ꝫ ꝓtermittitur ex diuina diſpenſatione: ſicut in ſuſcitatione Lazari: et illuminatione ceci nati que nõ ſunt facte mediante actione corporum celeſtium: ergo ſimiliter q̃ꝫuis in ſpiritualibus illuminatões diuine non veniant rĺariter ad nos niſi mediãtib⁹ angelis qui ſunt medij inter nos et deuꝫ: nec a ſupremis niſi per medios ⁊ infimos: tamẽ ex ſola diuina diſpẽſatione contingit quandoq̃ꝫ hunc ordinẽ pretermitti propter excellentiã myſterij quod ãnunciant ſicut forte fuit de annũciatione conceptionis chriſti. Creditur enim gabriel fuiſſe de ſupremis angelis non de medijs: aut infimis. ¶ Huic autẽ opinioni obuiant aliqui ſic: ordo nature non legitur pretermiſſus niſi ꝓpter ordinẽ gratie qui ẽ ſuperior. Reſuſcitatio eñ Lazari: ⁊ illumĩatio ceci nati: et alia miracula in quibus ordo nature legit̃ pretermiſſus fuerũt quaſi quedã argumenta probantia fidem. Ordo aũt gratie nõ habet ſuperiorem ordinem propter quẽ pretermitti: debeat nũq̃ꝫ igitur pretermittitur. Cum igitur ordo angelicus ſit ſ͂m dona gratie: pretermitti nunq̃ꝫ debuit. Et adhuc ſi pretermitteret̃ hoc eſſet fruſtra: quia a nobis percipi nõ poſſet: neq̃ꝫ eñ angelos nouimus vt ſciamus de illo qui aliquid nunciat ſi eſt ſupprem⁹ medius: an infimus. Qđ aũt mittant̃ ſic ſcitur ſ͂m iſtos: dicunt eñ q̃ ꝓprietates angeloꝝ ex eorum nominibus manifeſtant̃ (vt dicit Diony. vij. capi. cel. hierar. Et ideo angeli illoꝝ ordinum ad exterius miniſterium mittunt̃ ex quorum nominib⁹ aliqua executio datur intelligi in nomine aut dñominationũ non importatur aliqua executio. ſed ſola diſpoſitio ⁊ imperiũ de exequendis. Sed in nominibus inferiorum ordinum intelligit̃ aliqua executio. Nam angeli ⁊ archãgeli denominant̃ a denũciando: virtutes ⁊ poteſtates ſimiliter dicuntur ꝑ reſpectũ ad operationẽ. poteſtas eñ eſt principiuꝫ tranſmutandi alterũ: virtus vero eſt vltimum. De potẽtia reſpectu operis: (vt dicit̃. i. ce.) Principat⁹ etiã vt dicit Greg. inter alios operantes prior eſt exiſtere: ꝓpter qđ dicunt q̃ ad hos quinq̃ꝫ ordines ꝑtinet ad exterius miniſteriũ mitti: non auteꝫ ad quattuor ſuperiores. ¶ Qui vellet primam opinionem tenere que eſt ſatis rationabil': he obuiatões non viderent̃ cogere: quia ſ͂m iſtos ordo nature ꝓtermitti dicitur quandoq̃ꝫ ꝓpter ordinem gratie: ſed q̃ angeli nos cuſtodiant: vel q̃ nobis aliqua nunciẽt magis competit eis ex ordine nature (quo ſunt medij inter nos ⁊ deum) q̃ꝫ ex ordine gratie vt vt ipſimet dicunt: quia animabus ſanctorum que ad equalitatem angelorum q̃ꝫtum ad gratiam et gloriam perueniunt: hec non competunt ſ͂m legem communem: ergo hic ordo intermitti poteſt ſi hoc competit ordini gratie: competit autem vt ſicut infima nunciantur per infimos: ſic nuncientur maiora per medios: et ſuprema per ſupremos: quod etiam ipſi dicunt q̃ꝫtum ad aliquid: ſcꝫ q̃ ſuperiores mittuntur ad altiora miniſteria: inferiores vero ad inferiora: Eſt etiam aliqua vtilitas huius mutationis non quidem vt ſciamus de angelo quid nunciat ſi eſt ſupremus: medius: an infimus: ſicut arguebatur: ſed vt miniſteria gratie congruentius et ordinatius expleantur: neq̃ꝫ eniꝫ decet regem magna per infimos nunciare. ¶ Itẽ cum omnes ordines ſub dominationibus mittantur in miniſterium (vt ipſi dicunt) clarum eſt q̃ cuꝫ virtutes: poteſtates: principat⁹: vel archãgeli mittuntur predictus ordo intermittit̃. Nã iter nos ⁊ virtutes ſunt medij quattuor ordines qui intermittũtur. Cum virtutes circa nos aliquid faciunt: et ſic eſt de alijs vſq̃ꝫ ad angelos ſuo modo. ¶ Item licet chriſtus ſ͂m hũanã naturã fuerit minor ãgel' in ꝑdiu nature: fuit tñ maior in donis gr̃e: ma‍ꝫ ſic q̃ꝫuis

Margin notes (left column): R. / Quõ. i. / Arg. i. / Argu. ij. / In oppoſitum / M / Deciſio q̃nis. / N. / Opinio. i.

Margin notes (right column): O. Impro. / P. / Q. / R.

ad grãm vnionis ſm quã eſt dñs angelorũ: ⁊ quã-
tum ad gliam fruitionis quã in inſtãti ſue ↄceptio
nis pleniſſime habuit: quid igit indignũ eſt ſi an-
gelus qui ad xp̄m dñm angelorũ tp̄e paſſionis miſ
ſus fuit (vt dicit Luce. xxij.) fuit de ſupremis: con
gruentius eñ hoc videt̃ ꝙ qđ fuerit de medijs vel
A. infimis. ¶ Ad primũ argu. dicẽdũ ꝙ angeli quin-
Ad pri- ꝗ; inferiorũ ordinũ mittunt̃ regulariter maiores q̄
mũ prin. dem ad maiora: inferiores vero ⁊ minores ad mi
nora. Sed angeli quattuor ſuperiorũ ordinũ non
B. mittũtur niſi raro ⁊ diſpenſatiue. ¶ Ad ſcđm dicẽ-
Ad. ij. dum ꝙ nõ eſt ſimile de perſonis diuinis: ⁊ ſuperiori
bus angelis ꝗ̃uis pſone diuine ſint excellẽtiores
quia effectus ſm quos dicunt̃ mitti pſone diuine
nõ poſſunt eẽ a creatura. Sed oĩa miniſteria ange
lorũ regulariter poſſunt per omnes inferiores an-
gelos quinꝗ; ordinũ expleri. Ad auctoritatẽ Gre-
go. dicendum ꝙ intelligenda eſt regulariter: diſpẽ
ſatiue: tamen fit cõtrariũ q̃nꝗ;.

Queſtio. II.

Vtrum omnes angeli aſſiſtant.

Que. j.
Arg. j.
AD ſecundum ſic proceditur. Et videt̃ ꝙ oẽs ãgeli aſſiſtãt: q2 omnes ſunt miniſtrãtes vel aſſiſtentes: ſed omnes miniſtrantes ſunt aſſiſtentes: ergo omnes ſimpliciter aſſiſtũt. Probatio Mi. Raphael eñ qui fuit miſſus in miniſteriũ thobie dicit Thobie. xij. Ego ſum vnus ex ſeptem q̄ aſtam⁹ ⁊c. Et
In opp. eadem ratio eſt de alijs in miniſterium miſſis ꝗ ⁊c.
In cõtrariũ eſt quia ſcriptura videt̃ diſtinguere inter aſtantes ⁊ miniſtrantes Dañ. vij. milia milium miniſtrabant ei ⁊ decies milies centena milia aſ-
C. ſiſtebãt ei. ¶ Rñſio aſſiſtere deo aut ẽ cernere deũ
Rñſio. preſentẽ: quomodo aſſiſtũt regi oẽs in quorũ preſentia rex eſt: aut eſt ſcire eius mentẽ q̃uo aſſiſtunt regi ſoli ſecretarij. Primo modo oẽs ãgeli aſſiſtũt deo: q2 beatitudo conſiſtit eſſentialr̃: vel ſaltẽ requirit neceſſario actũ intellectus: ſed actus intellectus nõ eſt ſine p̄ntia obiecti: ergo oẽs beati cernũt deũ (qui eſt ſue beatitudinis obiectũ) eſſentialiter pre-
D. ſentẽ. ¶ Si ſcđo modo accipiatur aſſiſtere deo ſcȝ ſcire mentẽ eius: aut accipit̃ gñaliter: Et ſic adhuc oẽs ãgeli beati aſſiſtũt: q2 de miniſterijs que a deo reuelant̃ nihil ſcit vnus qđ neſciat alius: Sicut eñ argentia corporalia bonitatẽ quã a deo receperũt alijs cõicãt quantũ poſſibile eſt: Sic ⁊ multomagis ſancti angeli qui ſunt in pleniſſima p̄ticipatiõe bonitatis diuine quicquid a deo percipiũt ſubiectiſ impertiũtur. vñ Dio. xv. celeſt; hierar. dicit ꝙ vnaq; ꝗ; celeſtis eſſentia intelligẽtiã ſibi a ſuperiori datam inferiori cõicat. Si vero accipiat̃ aſſiſtere deo magis ſpecialiter ſcȝ pro eo qđ eſt ſcire eius mẽtẽ; ſic nõ oẽs angeli beati aſſiſtunt Sȝ illi ſoli q̄ immediate a deo illuminant̃. Et ſm hoc ordo dñationũ nõ eſſet de aſſiſtentibus: Cum pertineat ad ſcđam hierarchiã. Angeli aũt ſcđe hierarchie illuminãt̃ ab angelis prime hierarchie ſm Dio. viij. ca. celeſtis hierarchie. Et ideo forte melius eſt ꝙ dicat̃ ꝙ oẽs aſſiſtũt: Sed horũ quidã aſſiſtũt ⁊ miniſtrãt regulariĩ alij ṽo nõ: ſȝ ſolũ aſſiſtũt: ⁊ ſic intelligẽda eſt diſtin. ſcripture. ¶ Ad arg. p3 ſolutio ex dictis.

Sententia diſtinctionis vndecime in generali et ſpeciali.

E.
Snia in
generali
Diſtĩc. xj.
ILlud quoꝗ; ſciendum. Superius determinauit magiſter de officijs an gelorũ dignioribus hic determiat de officio inferiori quod eſt cuſtodire. Et diuiditur in duas ptes. Primo determinat de ipſo officio. Scđo de effectu officiũ ↄ̃ite. Scđa ibi. preterea illud cõſiderari oportet. Prima diuidit in duas. Primo ꝓponit ſuũ intentũ. Scđo mouet quãdã queſtionẽ ⁊ ipſam ptractando determiat. Scđa ibi. ſolet etiã queri. Scđa principalis in qua determinat effectũ ↄ̃ſtem diuidit̃ in tres. Primo mouet queſtionẽ ⁊ tangit circa eã opi. Scđo tangit aliam opinionẽ. Tertio eligit alterã iſtarũ: ⁊ auctoritates q̄ obuiare videt̃ exponit: Scđa ibi. alij autẽ dicũt Tertia ibi. illud vero qđ alij. Prima iſtarũ diuidit̃ tur in tres. Primo tangit opinionẽ. Scđo opi. cõfirmationẽ. Tertio circa illã mouet queſtionẽ ⁊ ſoluit Scđa ibi. ⁊ ꝙ angeli pficiant. Tertia ibi aũt ↄ̃tra dicere. Hec ẽ ſentẽtia ⁊ diuiſio lr̃e in generali. In

F.
Snia in
ſpeciali.
ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter. Primo ponit ꝙ vnaqꝗ; anima habet vnũ angelũ bonũ ad cuſtodiã ſui deputatũ: ⁊ malũ ad ſui exercitiũ. Quod auctoritatib⁹ confirmat. Poſtea querit vtrũ quilibet homo habeat vnũ angelũ cuſtodẽ ſuum: aut an vnus angelus plures cuſtodiat. Et opponit ad hoc: dicẽs ꝙ non
Que. iiij.
videtur vnus bonus angelus vnus tm̃ eſſe cuſtos [illegible] cũ boni homines electi ſint tot quot angeli boni: nõ põt eſſe ꝙ boni hoies ⁊ mali ſinguli hẽant ſingulos angelos bonos ad ſui cuſtodiã. Itẽ cum tot ſint electi quot angeli boni: ⁊ angeli boni plures ſunt ꝗ̃ mali: pluresꝗ; ſint hoies mali ꝗ̃ boni: ↄ̃ñs ẽ plures eſſe homines ꝗ̃ mali ſint ãgeli: ⁊ plures eẽ hoies ꝗ̃ ſint boni vel mali angeli. Ex quo cõcludit vnũ bonũ angelũ plures cuſtodire ſicut vni homini cõmittit̃ cuſtodia multorũ: ⁊ vnũ malũ angelũ plurib⁹ deputatũ ad exercitiũ ſiue eodẽ tp̄e: ſiue i diuerſis: qđ dicit ꝓpter hoc q2 forte verũ eſt vt quidam dicũt ꝙ oẽs hoies exiſtentes in hac vita eodẽ tp̄e habeãt ſingulos angelos ad cuſtodiã: vel ad exercitiũ deputatos. Poſtea querit vtrũ boni angeli i merito: vel in premio ꝓficiant. Tangit etiã circa hoc opinionẽ quorũdã ponentiũ ꝙ mereantur ꝓpter obſequiũ qđ nobis ipẽdũt: ⁊ ſic ꝓficiũt i merito ⁊ ꝓficiũt in p̄mio. ſ. i cognitiõe ⁊ dilectiõe dei q2 mag; ac magis ipm̃ cognoſcũt: et diligũt. Poſtea ꝓbat ꝙ id cognitiõe ꝓficiãt ipi ãgeli p[illegible] oẽ ñ plene cognouerũt miniſteriũ incarnationis vſꝗ; poſt paſſionẽ: ⁊ apl̃orũ p̄dicationẽ. Poſtea obijcit i ↄ̃trariũ p auctoritatẽ Aug. Sȝ Ma. exponit ſic ⁊ determinat ꝙ angeli maiores preſciuerũt incarnationẽ anteꝗ̃ fieret: nõ tñ pfecte: Minores ṽo nõ cognouerunt niſi poſtꝗ̃ facta eſt. Ex quo concludit ꝙ in vtroꝗ; pfecerunt: ⁊ pficiunt vſꝗ; ad diem iudicij. Poſtea ponit aliorũ opinionẽ dicẽs ꝙ quidã dicũt ꝙ in cognitione diuinitatis nõ ꝓficiũt: ſed ſolũ in cognitione rerũ exteriorũ. Vlterius approbat predictam opinionẽ: ⁊ q2 quedã auctoritates videtur cõtra que dicũt angelos oĩa ſcire exponit eas et patet expoſitio in littera.

Vtrum quilibet homo ab initio ſue natiuitatis vſꝗ; ad terminũ vite ſue habeat angelum ad ſuam cuſtodiã deputatũ. Queſtio. I.

G. Circa diſtinctionem iſtã que-
Queſt. i. ritur de tribus principaliter. ¶ Primũ
eſt de cuſtodia hoim̃ p angelos. Scõm
eſt de locatione angelorũ. Tertiũ eſt de
illuminatione vni⁹ angeli p alterũ. ¶ Quantũ ad
primũ queritur. vtrũ quilibet hõ ab initio ſue natiui-
Argu. i. tatis vſq; ad terminum vite ſue habeat angelũ ad
ſuã cuſtodiã deputatũ. Et argu. q̃ non. Quia vbi
eſt fortior cuſtos infirmior ſuperfluit: ſed hoies cuſto
diuntur a deo qui eſt potentiſſimus: ergo ſuperflue
haberẽt angelũ cuſtodẽ. Item cuſtodia angelorũ
Arg. ii. circa hoies eſt vt p eos dirigantur hoies ad ſalutẽ ſe
cũdum illud qđ dicit apl's ad Hebre. primo. Om-
nes ſunt adminiſtratorij ſpiritus propter eos q̃ he-
reditatẽ capiũt ſalutis: ſed hoies nõ ſunt capaces
ſalutis anteq̃ ſint baptiſati: ergo ante baptiſmum
Argu. iii. nõ habẽt cuſtodiã angelorũ. ¶ Itẽ xp̃s fuit beat⁹
ab inſtanti ſue cõceptionis. Sʒ beati nõ cuſtodiũ-
tur ab angelis: ergo xp̃s nõ habuit angelũ cuſtodẽ.
In opp. ¶ In cõtrariũ eſt qđ dicit in pſal. Angelis ſuis de⁹
Ad. ii. mandauit de te vt cuſtodiãt te i oib viis tuis. Itẽ
Hiero. ſup illđ Mat. xviii. Angeli eorũ in celis ſem
per vident faciẽ prĩs: dicit magna eſt dignitas aia
rum vt vnaqueq; habeat ab exordio natiuitatʒ an
H gelũ ad ſui cuſtodiã deputatũ. ¶ Reſponſio. iſta
Reſpõſio qſtio duo iplicat. Primũ eſt de cuſtodia hoim̃ per
angelos. Scõm eſt de tpe: quo predicta cuſtodia i-
Primus cipit. ¶ Quãtũ ad primũ rõnabilr ponit q̃ hoies
articulus cuſtodiant p angelos bonos: q2 ſm Dio. lex diui-
nitatis eſt q̃ inferiora reducant ad ſuprema p me
dia: Sed angeli ſunt medij inter deũ z hoies z ideo
rationabile eſt q̃ hoies reducant in deum in cuius
cognitione z dilectione eorũ beatitudo cõſiſtit per
miniſteriũ: ſeu adiutoriũ ãgelorũ: hoc aũt miniſte
rium ſeu adiutoriũ cõſiſtit in inſtigatione ad bonũ
qđ fit inuiſibiliter p angelos dum illuminãt hoies
ad bene agendũ: z in repreſſione malorũ angelorũ
ne noceant hoibus quantũ vellent ſiue tẽtando ſi-
I. ue corpaliter affligẽdo. ¶ Quantũ ad ſcõm tenet
Arti. ii. cõiter q̃ angeli deputant ad cuſtodiã hoim a tpe
natiuitatʒ vſq; ad horã mortis incluſiue: z rõnabilr
quia cõſtituti in via periculoſa indigẽt cuſtodia: ſʒ
hoies ab hora natiuitatis vſq; ad horã mortis ſunt
cõſtituti in via tẽdẽdi ad patriã: in qua quidẽ via
multa pericula eis iminẽt tam ab interiori q̃ ab ex
teriori ſm illud pſal. In via hac qua ãbulabã abſ-
cõderũt laqueũ mihi: qñ aũt peruenit ad terminũ
per mortẽ ſunt extra oẽ periculũ: ſi ſunt boni: vel
K. irreparabiliter perierunt ſi ſint mali: Et ideo hoies
a natiuitate vſq; ad mortẽ indigent angelorũ cuſto
dia: z nõ pri⁹: nec poſtea: niſi forte diceret q̃ pueri
poſtq̃ in materno vtero animati ſunt indiget pre-
dicta cuſtodia: q2 q̃uis hoc ſit verũ tamen quia pro
iſto ſtatu puer eſt aliquo modo vnum cum matre
ſaltem p quandã colligationẽ ſicut fructus pẽdẽs
in arbore eſt aliquid arboris: ideo habet eundẽ an
M gelũ cuſtodẽ quẽ hʒ mater. ¶ Ad pmũ arg. dicen-
Ad pri- dum q̃ cuſtodia hoim p ãgelos nõ ſuperfluit: q̃uis
mũ prin. hoies cuſtodiant p deũ: q2 neutra cuſtodia cogit li
be. ar. hominis: nec neceſſitat quin poſſit inclinari
libere ad bonũ z ad malũ: ſed ſolũ adiuuat interio
ri ſuggeſtiõe: z remotiõe impedimẽtorũ q̃ ſiue fiat
per deũ: ſiue p angelũ tanto apparebit iuſtior dan
natio reproborũ qui tot beneficijs abuſi fuerint: et
ſalus iuſtorũ glorioſius deo attribuet: qui tot ad-
iutorijs ſalutẽ hoim procurat. ¶ Ad ſcõm dicẽdũ q̃ L.
beneficia que dant homini inquantũ eſt xp̃ianus i Ad. ii.
cipiũt a tpe baptiſmi: Et ea que dant homini inquã
tum habet naturã rõnalẽ que eſt capax beatitudinis
exhibent eis: ex quo talẽ natura naſcẽdo accipiunt
ſiue p natiuitatẽ in vtero: ſiue p natiuitatẽ ex vte-
ro: Sed differẽter q2 puer in vtero talia bñficia re
cipit cũ matre cõia. Sed naſcẽdo ex vtero hʒ ea ſi-
bi ppria: tale aũt bñficiũ eſt cuſtodia ãgelorũ. vnde
q̃uis a baptiſmo incipiat homo hr̃e regularit gra-
tiam que eſt principiũ merendi ſalutẽ: tñ ſola natu
ra humana añ baptiſmũ talis eſt creata que põt eẽ
particeps ſalutis. vñ oibus hoibus bonis z malis: M.
electis z reprobis pdicta cuſtodia nõ negat. ¶ Ad Ad. iii.
tertiũ dicẽdũ q̃ q̃uis xp̃s fuit beatus ſm ſuperiorẽ
partẽ rõnis z quãtũ ad hoc nõ indiguerit cuſtodia
angelorũ: tñ fuit ſm corpus paſſibilis z viator: z ſic
habuit angelũ cuſtodem nõ tanq̃ ſuperiorem: ſed
tanq̃ miniſtrum.

Queſtio. II.

Vtrũ angeli proficiant in cognitione per mutuam locutionem.

N. Deinde queritur vtrum ange Queſti.
li proficiãt in cognitione p mutuã locu- Argu.
tionẽ. Et videt q̃ nõ quia ois locutio vi
detur fieri per verba q̃ ſeruiunt auditui
vel p nutus: ſeu facta que deſeruiũt viſui: hi enim
duo ſũt ſenſus diſciplinabiles (vt dr̃ li. de ſenſu z ſen
ſato) Sed nihil tale põt eſſe in angelis cũ ſint icor-
porei in ſe: nec ex corporalibus cognitionẽ accipiũt In opp.
ergo zc. ¶ In cõtrariũ eſt ſcriptura que introducit
angelos ſibi mutuo loquẽtes Zacha. ii. Alius an-
gelus egrediebat in occurſum eius (ſcʒ prioris an-
geli) et dicit ad eũ curre z loquere ad puerum iſtũ.
¶ Reſponſio loquutionẽ eẽ inter angelos oẽs do O.
ctores theologie cõcedunt: Sed difficile eſt iſtius Reſpõſio
locutionis aſſignare modum: quidã eñ dicũt q̃ ſi- Opi.
cut i nobis eſt aliquid qđ vnus homo de alio natu-
raliter participare põt vt ea q̃ exterioribus ſenſibus
ſubiacet. Aliquid vero qđ ſm ſe percipi nõ põt ſicut
interiores cõceptus mẽtis: Et hi innoteſcũt p ſigna
extrinſecus apparẽtia q̃ ſunt nutus: vel verba me
diantibus quib⁹ fit locutio. Sic in angelis eſt ali-
quid qđ vnus in alio naturaliter videre põt: aliqđ
vero qđ videri nõ põt: ſicut motus. volũtatis eius
videtur aũt ab alio angelo put ordinat ad id qđ ẽ
naturaliter cognitũ in eo. Ex hoc eñ ordine illud
naturaliter cognitũ efficit ſignificatiuũ interioris
conceptus vel motus: Et talis expreſſio vocat lo-
cutio z virtus exprimendi vocatur lingua angeli. Impro.
¶ Iſtud aũt nõ videt ſufficiẽter dictũ: q2 illa ſigna Et opi
que vnus angelus cognoſcit naturalr in alio: aut nio do.
ſunt ſignificatiua naturalr: vel ex inſtitutione: ſiue
ad placitũ. Primũ nõ põt dici (ſcʒ q̃ ſint ſignificati-
ua naturaliter) q2 ea que ſignificãt naturaliter oſtẽ
dunt ſolũ naturales animi paſſiones: ſeu affectio-
nes: ſicut gemitus infirmorũ: dolorẽ: z ſic de alijs.
Naturales aũt motus volũtatis vnius angeli qui
libet angelus cognoſcit ſine ſigno multo plenius q̃
quicũq; medicus infirmitatẽ corporis: eo q̃ quili-
bet angelus plene nouit naturã alteri⁹: z p cõſis af-
fectiões naturales: Et ideo ad hec demonſtrãda
nõ oportet eẽ aliq̃ ſigna. Itẽ p ſigna naturalia nõ

fit ꝓprie locutio vt patebit: ꝛ de ſe ſatis ē manifeſtū nō em̄ dicimus infirmū gemētē eſſe loquētem. Itē nec huiuſmodi ſigna ſunt ſignificatiua ad placitu: qꝛ quecūq; ſunt naturaliter in angelo ſunt in eo inuariabiliter ꝛ imutabiliter. Si em̄ in corporib⁹ celeſtibus nō eſt variatio niſi ſm motū localē: nulla autē ſm formā ſubſtātialē: vel accidētalē naturalr̄ inherentē: qḋ dico ꝓpter lumen qḋ variabiliter luna a ſole recipit qꝛ a ſe naturalr̄ non habet: multo fortius in angelis nulla eſt variatio: nulla mutatio quo ad ea que eis naturalr̄ inſunt: Si igitur per talia fieret angelorū locutio ſemper loquerentur: ꝛ de eiſdem cum ſemper in eis ſint eadem ſigna. ſignū em̄ quādiu eſt repñtat illud cuius eſt ſignū. hoc aūt eſt inconueniens ꝛ cōtra rōnē locutiōis que fit per ſigna que ſignificant ad placitū: ſiue ex inſtitutiōe: qꝛ talia ſunt in ꝑtāte loquētis vt fiant/vt pꝫ in nutibus et verbis ꝛ loquens ꝑ ea poteſt loqui vel nō loqui. ❡ Item loquutionē que ē ꝑ ſigna que ſignificant ex inſtitutiōe nullus intelligit niſi ille qui nouit ad quid ſignificandū ſignū illud īpoſitū eſt: ſicut puer latinus nō intelligit loquutionē ꝑ verba greca: nec ecōtrario: ergo ſi ſigna ꝑ que loquit̄ angel⁹ angelo ſignificāt ad placitū oportet angelos ſibi inuicē loquentes ſcire prius ad quid ſignificandū illa ſigna ſunt impoſita vel inſtituta: et ſi illa inſtitutio facta
A. eſt per vnū angelū ſolū qualiter innoteſcet hoc alijs nō apparet: Quia ſi per loquutionē tūc loquutio precedet ſigna ꝑ que fit: quod eſt incōueniēs. Nec poſſumus fingere in angelis illud qḋ eſt in hoībus videlicet qḋ magiſter oñdit: vl' tradit puero panē dicēdo pain. Et ſic docet illis quid illa vox ſignificat: nō em̄ ſic oñdit āgelus alij angelo rē aliquā applicādo ſignū qḋ eam ſignificat: hoc em̄ fingi non pōt. Si aūt illa inſtitutio fiat cōcorditer ꝑ oēs angelos ſimul: oportet ꝙ cōceptus oīm coꝝ de tali inſtitutione ſit notus oībus: ꝛ ſic ante oēm loquutionem cōceptus vnius angeli erit notus alteri: eadē ratiōe cōceptus angelorū erūt oībus angelis noti: et tūc nō oportebit ponere loquutionē in angelis:
B. quare predicta opinio videt̄ icōueniens. ❡ Alij di-
Opini. ij. cunt ꝙ angelus loquit̄ āgelo deſcribēdo diuerſas figuras in celo ꝑ applicationē ſue virtutis: ꝛ ꝑ eas
C. poſſunt angeli mutuo exprimere ſibi cōceptus ſu-
Impro- os ꝛ ſic ad inuicē loqui: Sed illud videt̄ valde fri-
ba. di. op. uolū: qꝛ illa figuratio celi aut eſſet ſm aliquā alterationē: puta ꝙ celū ſm ꝑtē determinate figure alteraretur calido: vel frigido: vel alia alteratione: et iſtud eſt impoſſibile: cū celū nō ſit ſuſceptiuū hmōi qualitatū: vl' intelligeret̄ iſta figuratio ꝑ impreſſionem factā in celo ſicut figuratur cera a ſigillo: vel ſicut figurat̄ ſigillum ꝑ inciſionē que ambo planum eſt eſſe abſurda: aut eſſet etiā per aliquē cōtactum aut ergo per cōtactū quātitatis aut virtutis: per cōtactū quātitatis ſicut dicit̄ figurari paries ꝑ imaginem ꝑ applicationē alicuius corporis triangularis ad ipm̄ inquātū corpus triangulare occupat de pariete ſpaciū ſibi equale: licet in ipo pariete nō ſit triangulatio actualis: ꝛ hoc modo nō pōt āgelus (cū nō ſit quātus) facere aliquā figurā in celo: oportet ergo ꝙ talis figuratio fieret ꝑ cōtactū virtutꝫ. Ex q̄ ſeq̄ret̄ angel⁹ ꝙ ꝑ ſuā virtutē aliquā figurā realiter imprimeret celo: qꝛ tāgere aliquid actu ꝟtutis nō nō eſt aliud ꝙ̄ ꝑ virtutē hr̄e aliquē effectum in illo qḋ dicit̄ tāgi: ꝛ dicere oppoſitū eſt ꝓpriā vocē ignorare: cum ergo impoſſibile ſit āgelū facere aliquā figurā in celo. hoc modo pꝫ ꝙ ille modus loquendi ꝑ figuras tales nō eſt angelo poſſibilis. ❡ Itē et eſt cōtra ꝑcedētem opinionē ꝓpter. Si angelus poſſꝫ tales figuras facere: aut ille ſignaret cōceptū angeli naturalr̄: vel ab inſtitutiōe. Nō naturalr̄ vt de ſe pꝫ: ſicut nec figura ꝑ hoiem facta ſignat naturaliter cōceptū eius: nec ab inſtitutione: cū talis inſtitutio eēt in volūtate āgeli facientis figurā. Oportet ergo ꝙ alij angelo prius innoteſceret volūtas ꝛ ꝓpoſitū inſtituēdi talē figurā ad ſignificādū rem cuius rei vel conceptus figura eſſet ſignū ꝙ̄ poſſet percipere loquutionē factā ꝑ talē figurā vel ꝑ tale ſignum: ſed illa inſtitutio vel ſignatio cum eſſet ꝑ liar. āgeli inſtituētis nō potuit innoteſcere alteri angelo niſi ꝑ loquutionē: ergo oportet ponere loquutionem ꝑcedētē modum loquēdi ꝑ talē figurā de quo nō eſſet q̄rēdū: vt prius. ❡ Alius eſt modus D.
quē qdā noui doctores ponūt dicētes ꝙ loquutio Opio. iij.
fit in angelis ꝑ verbū mētale: qꝛ angelus manifeſtat alij angelo vnū cōceptū ꝑ alium. Quod ꝓbant qꝛ ſicut eſt in ꝟbo vocali ſic in verbo mētali. Sed vnū ꝟbū vocale manifeſtat̄ ꝑ aliud: ſicut ſciēs latinum: et theutonicum ſcienti ſolum latinum exponit theutonicū per latinum: ergo ſimiliter angelus poteſt alij angelo exponere vnum conceptū ꝑ aliū vtpote vnū cōceptū indeterminatū ꝛ implicitū (et ideo alteri angelo ignotū) ꝑ aliū cōceptū explicitū
et determinatū: et ideo magis notū. ❡ Sed iſtud E.
nullo modo videt̄ verū qꝛ cōcept⁹ ignotus nō pōt manifeſtari ꝑ alium cōceptū ignotū: ſicut nec vnū verbū vocale ignotū manifeſtat̄ ꝑ aliud ignotū vt
patet ꝑ exemplum coꝝ. Sed quilibet cōceptus an- Impro.
geli de his de quibus eſt loquutio: eſt alij angelo ignotus: vel ſi vnus ſit notus ꝛ alius erit not⁹. Ponētes em̄ hāc opinionē aut tenēt ꝙ vnus āgel⁹ nouit cogitationes ꝛ volitiones alterius: ꝛ tūc quilibꝫ cōceptus vnius angeli eſt alij angelo notus vel tenent ꝙ vnus angelus nō nouit cogitatiōes ꝛ affectiones alterius: ꝛ tūc nullus cōceptus vni⁹ angeli eſt alij angelo notus. Et ſic ignotū manifeſtabitur ꝑ ignotū qḋ eſt impoſſibile: vel notū manifeſtabit̄
per eque notū qḋ eēt fruſtra quare ꝛc. ❡ Itē pre- F.
dicti poſitores itendūt ꝙ in angelo ſint ſimul duo conceptus: vnus īdeterminatus ꝛ implicitus: ali⁹ determinatus ꝛ explicitus qḋ eſſe non pōt: qꝛ duo actus intelligēdi nō pñt ſimul eſſe in eodē intellectu naturalr̄. Aut intēdūt ꝙ iſti duo cōceptus ſint ſucceſſiue in angelo ꝛ tūc mirū eſt quō vnus ↄcept⁹ manifeſtabit̄ ꝑ aliū: Cōſtat aūt ꝙ cōceptus qui eſt actu in angelo nō pōt manifeſtari ꝑ illū cōceptum qui nō eſt qꝛ ille ē totaliter ignotus: nec ille q̄ nō eſt actu in angelo pōt manifeſtari ꝑ illum cōceptū qui eſt in eo qꝛ ꝑ loquutionē nullus manifeſtat niſi illḋ quod cōcipit actu: et iterum ſi quis cōcept⁹ eſſet notus ꝛ nō alius hoc eſſet quia magis eēt explicitus et determinatus ꝙ̄ alius: et ideo magis eſſet aptus ad mouendum alium angelum ad intelligen-
dum. ❡ Sed illud nō valet qꝛ alius cōceptus pōt G.
eſſe minus explicit⁹ ꝛ minus determinatus ꝙ̄ ali⁹ dupliciter vno mō ex ruditate ꝛ ignorātia cōcipiētis ſicut ſunt aliqui hoīes rudes q̄ nec apḋ ſe explicite ꝛ ordinate aliqd cōcipiūt: nec alteri exprimūt ſꝫ cōfuſe: ſꝫ iſtḋ nō pōt poni ī āgelis. Alio mō ex ſubtilitate concipiētis q̄ ſimplicius ꝛ vniuerſalius aliquid cōcipit ꝙ̄ alij nati ſint cōcipere: immo opꝫ ꝙ ꝑ multa eis explicent̄ ad hoc vt itelligāt: ꝛ hoc modo

aliqui cōcept⁹ ſupioris angeli ſunt minus explicati
ti ꝙ̄ cōceptus inferiorū: nullus aūt cōceptus īferio
ris angeli pōt hoc modo eē implicitus: vel īdeter=
minatus reſpectu intellectus ſupioris angeli: tunc
ſic loquutio fit ī angelis ꝑ hoc ꝙ cōceptus implicit⁹
et indeterminatus manifeſtat̄ ꝑ cōceptū magis ex
plici tum ꝛ magis determinatū: ſed nullus cōcept⁹
inferioris angeli eſt implicitus: vel īdeterminat⁹ i
tellectui angeli ſupioris: ſed oēs ſunt ei explicati et
determinati modo quo nūc loquimur (vt pʒ ex iā
G. dictis) ergo ſm hūc modū inferior angelus nō loq
Op. doc. tur ſuperiori qđ eſt īcōueniēs. ¶ Dicēdū ergo aliṫ
ꝙ ſicut eſt duplex verbū. ſ. ẏbū interius qđ eſt ver=
bum mētis: ꝛ exterius qđ dr̄ verbū vocis: ſic eſt du
plex loquutio īterior ꝛ exterior. Ad loquutionē ex
teriorē requirūtur duo. Primū eſt ꝙ res īnoteſcat
per alterā: res eñ que in ſeipa cognoſcat̄ non inno
teſcit (vt ſic) ꝑ loquutionē ſicut color q̄ videt̄ in pa
riete. Scđm eſt ꝙ cognoſcat̄ nō ꝑ quodcūqȝ alterū:
ſed ꝑ alterū qđ eſt ſignū ꝛ ī ratiōe ſigni. Cognitio
eñ vnius rei ꝑ aliā vt eſt res quedā ſicut cognoſci
tur effect⁹ ꝑ cām ꝛ ecōuerſo rōne ſimilitudinis: vł
q̄cūqȝ alio mō tali mō nō eſt ꝓprie loquutio: ſʒ opʒ
ꝙ res cognoſcat̄ ꝑ ſignū inſtitutū eſt ſignū qđ eſt di
ctum vel factū: vt ſunt nutus monachorū: magis
etiā ꝓprie fit loquutio ꝑ dicta ꝙ̄ ꝑ facta: eo ꝙ ver=
ba inter ſigna obtinēt principatū: et iſto modo loq=
tur homo homini: pōt etiā hoc modo loqui āgelus
homini formādo in aere ſonos ſimiles vocibus ſi=
gnificatiuis: vel formādo corpus in quo faciat nu=
tus ꝛ ſigna ſicut faciūt monachi: poteſt etiā hoc mō
loqui angelus angelo: qꝛ āgeli nouerūt quid ſigni
H. ficāt voces nutus ꝛ ſigna ſicut nouerūt hoīes. Ad
loquutionē aūt īteriorē nō requirunt̄ predicta duo
dicimus eñ ꝙ homo ſibiipſi loquit̄ qñ cogitat de ali
qua re dato ꝙ illa res nō īnoteſcat ei ꝑ q̄cūqȝ ſigna:
ſed ſolū ꝑ ſua cognitionē ſed dicit̄ loqui alteri qñ co
gitatione ſuā vel affectionē ſuā dirigit in ipm̄ dato
ꝙ illa cogitatio vel affectio ſit ſm ſe nota illi alteri:
ſicut hoīem mētaliter orantem dicim⁹ loqui inquātū
tum cogitationē ſuā ꝛ affectionē dirigit in deū: qui
tñ ſine p̄dicta directiōe nouit quālibʒ cogitationē ꝛ
affectionē hoīs: ꝛ eſt aliqualiṙ ſilr̄ ī loquutione exte
riori: qꝛ homo dirigēs ſermonē vocalē ad aliquem
dicit̄ loqui ei ꝛ nō aliis q̄uis mlṫi ſint pñtes q̄ equa
liter loquutionē eius audiūt ꝛ cognoſcūt. Et ꝑ mo=
dum iſtū ſi vnus angelus cognoſcat cogitationē et
affectionē alterius (vt dicit quedā opinio ſuperius
poſita) tamē ſi ex ſua intētione dirigit iſta reſpectu
alicuius angeli: dr̄ ei loqui ꝛ nō aliis ad quos ſuā
predictā intētionē nō dirigit. Si aūt vnus angelus
nō cognoſcat cogitationē ꝛ affectionē alterius (vt
dicit alia opinio) ſic difficilius eſt aſſignare qualiṫ
vnus angelus loquat̄ alteri: niſi illo mō quo ange
lus loquitur homini. Rōis aūt ad pñs alius mo=
I. dus nō apparet. ¶ Ad rōnē in oppoſitū rñdēdum
Ad pri- eſt ꝙ loquutio corporalis ꝛ exterior fit ꝑ voces nutus
mū prin. et ſigna: ſed īterior ꝑ quā homo ſibiipſi loquit̄ fit ꝑ
ſolam cogitationē: Illa autē ꝑ quam angelus alij
angelo loquitur fit per ſolam directionem ꝛ ordi=
nationē cōceptus ſui ad alterum.

Queſtio. iii.

Vtrū angelus vnus proficiat in cognitione ꝑ alterius illumiatioñe.

Poſtea queritur vtrum ange K.
lus vnus ꝓficiat in cognitione ꝑ alte= Que. iij.
rius illuminationē. Et videt̄ ꝙ nō qꝛ lu Argu. 4
mē eſt quedā forma: ſed angeli nō pñt i
mediate inducere formā aliquā (vt viſum fuit ſu=
pra di. vij.) ergo ꝛc. ¶ Ad idē eſt qđ dicit Aug. li. Arg. iij.
lxxxiij. q. ꝙ mens rōnalis a ſolo deo format̄ nulla i
terpoſita nata. ¶ In cōtrariū ē Dio. viij. ca. celeſti In opp.
Hierarch. ¶ Rñſio. circa queſtionē iſtā videnda ſūt Reſpon.
tria. Primū eſt quid ſit illuminatio. Scđm eſt de q̄
ſit vel fiat. Tertiū eſt ꝑ quē modū fiat. ¶ Quātū L.
ad primū ſciēdū eſt ꝙ illuminatio ſm ꝙ ad itellectū Art. 1
ꝑtinet nihil eſt aliud ꝙ̄ quedā manifeſtatio verita
tis. vñ apl's ad Ephe. iij. dicit mihi oim̄ ſanctorum
minimo data eſt grā hec illuminare q̄ ſit diſpēſatio
ſacramēti abſconditi a ſeculis ꝛ ſic illuminat vn⁹ an
gelus aliū dum ei manifeſtat ẏitatē quā ipſe nouit. M.
¶ Quantū ad ſcđm dicēdū eſt ꝙ illuminatio nō Art. 2
eſt niſi de his q̄ depēdent ſolū a volūtate diuina q̄
latent oēs angelos niſi eis reuelent̄ cui ꝯcordat au
ctoritas apl'i ſuperi⁹ īducta. Sacramēta ei ꝛ myſte
ria q̄ reuelant̄ angeli dñr de eis illuminari. ¶ Quā N.
tum ad tertiū ſciēdum eſt ꝙ valde difficile eſt aſſi= Art. 3
gnare modū quo vnus angelus illuminet aliū.
Quidā eñ dicūt ꝙ cum ad intelligēdum duo con= Opi.
currāt ſcʒ virtus īellectiua ꝛ res obiecta: ſm vtrūqȝ
pōt vnus angelus veritatē quā nouit alij manife=
ſtare. ¶ Primo quedā fortitudo ẏtutē intellecti= Primus
uam: ſicut eñ virtus vnius corporis fortificat̄ ex ſi= mod'.
tuali ꝓpinquitate ꝑfectioris corporis (vt minus cali
dum ex pñtia magis calidi) ita virtus intellectiua i
ferioris angeli confortat̄ ex cōuerſione ſuperioris
angeli ad ipm̄. hoc eñ facit in ſpūalibus ordo con=
uerſionis qđ facit in corporalibus ordo localis pro
pinquitatis. Scđo aūt mō vnus angelus pōt aliū Secūdus
illuminare ex pte rei cognite ꝓponēdo ei veritatē
quam nouit ſic vt ab inferiori angelo capi poſſit
ſicut eñ apud nos doctores illud quod in ſumma
capiūt multipliciter diſtinguūt ꝓuidētes capacita=
ti diſcipulorū ſimilr̄ ſupior angelus veritatem quā
vniuerſaliter ꝯcipit: ad quā etiā capiēdā ſi itellect⁹
inferioris angeli nō eſſet ſufficiens) diſtinguit ꝛ di O.
uidit vt ab illo capi poſſit: ꝛ ſic eū illuminat. ¶ Pri= Impro.
mū iſtorum nō intelligo (ſcʒ ꝙ vnus angelus aliū Et quo
illuminet confortando virtutē eius intellectiuam. modo.
Quia oīs ꝯfortatio ē ꝑ aliquā actionē. Sic eñ mi=
nus calidū ꝯfortat̄ ex pñtia magis calidi dū magis ca
lidū agit ī min⁹ calidū intēdēs ipm̄: qualr̄ eñ ꝯfor
tabit illud qđ nihil agit: cū igit̄ lumen intellectuale
vnius angeli nihil agat ī lumē alterius: nec impri=
mendo lumen (qđ ſolū eſt a creāte) nec itēdēdo ip=
ſum qꝛ nō recipit magis aut minus: ſequit̄ ꝙ nullo
modo. ¶ Itē omne illud qđ intēdit ꝑ ſe aliquā for
mā ſibi ſiſem pōt ſimilē ſm ſpeciem ꝓducere: qꝛ vt
dicit̄. ij. ethico. Ex eiſdē augent̄ habitus ꝛ generā
tur: ſed vnus angelus nō pōt ꝓducere lumē alte= Scđo
rius: ergo nec intēdere. ¶ Item lumē ſupioris an P.
geli eſt alterius ſpeciei a lumine inferioris angeli
ſm opinionem eorum qui ponūt oēs angelos ſpe=
cie differētes: talia aūt nō ſunt nata intēdere ſe mu
tuo (per ſe ſaltē) niſi vnū haberet virtutē creādi aliū Contra
qđ nō eſt ponēdum ī angelis. ¶ Ad primū rñdet ad pri.
negādo qđ aſſumit̄: ſcʒ ꝙ lumē intellectuale ange=
li nō poſſet eſſe intēſius ꝛ remiſſius: Cōtrariū eñ
ponūt qui dicūt illuminationē eſſe modo prius di=

Euasio ad .ij. cto. ¶ Ad scdm dicũt q nõ omne illud qd põt alt quam formã intẽdere põt eãdem vel similẽ creare qd declarat per simile in quãtitate: q virtus creata põt extendere quãtitatem existẽtem sine subiecto (vt in sacramẽto) tñ nõ põt facere vel creare quãtitatem sine subiecto: simili mõ (vt dicũt) lumẽ vnius angeli põt intẽdi p lumẽ alterius licz nõ possit creari ab eo. ¶ Ad tertiũ dicũt q nõ oportet lumen diuersorũ angelorũ esse diuersum specie: q̃uis lumẽ

Euasio ad .iij. vnius habeat maiorẽ efficaciam q̃ lumen alterius ppter diuersam cõditionẽ subiecti in quo recipit: sicut patet de calore in igne z aere. ¶ Primũ istoruz

A. Improbat .i. eua. nõ valet q cum virtus itellectiua cõsequatur p se ad essentiã angeli nõ est pbabile q ponat possibilis intẽsio in lumine intellectuali nisi poneret in essentia angeli: qd nullus ponit. Et cõfirmat q i nobis nõ dr q intellectus possibilis vel agens (quia ab Ar. vocat lumen .iij. de aia) recipiat magis z min⁹ Et p idem pz ad tertiũ: q est incõueniẽs q pprietates que sequũt per se essentias specie differentes (quales sunt essentie angelorũ sm istos) nõ sint spe

B. Improb. .ij. eua. cie differentes. ¶ Ad scdm dicẽdũ q omne illud qd põt intẽdere aliquã quãtitatẽ põt creare silem sm speciẽ: Nec valet istãtia de extensione quãtitatis existẽtis in sacramẽto sine subiecto. q q̃uis agẽs naturale qd põt eã extẽdere: nõ possit creare quãtitatẽ habẽtem modũ similẽ essendi: põt tñ creare quãtitatẽ silem sm speciẽ: z hoc sufficit ad ppositũ q cũ lumen vnius angeli nõ possit creare siue lumen alterius angeli nullo mõ põt ipm intẽdere.

Euasio Sed ad hoc dicũt quidã q vnus ãgelus illuminat alium nõ quidẽ cõformãdo lumẽ ipsius p moduz intẽsionis: sed cõcurrẽdo cũ ipo ad vnã intellectionẽ q est pfectior ex cõcursu duplicis luminis q̃ si alterũ solũ cõcurreret: sicut pfecti⁹ lumẽ positis duab⁹ candelis ponit q̃ posita vna tñ: q̃uis lumẽ vnius candele nõ intẽdat lumẽ alterius. per hũc modum cõcurrente lumine duplici angeli supioris z inferioris ad itellectionẽ angeli inferioris itellectio ei⁹ est pfectior: z aliqua põt intelligere que nõ posset ex solo suo lũie. ¶ Sz istd videt dictũ oĩno iprobabilit q lumẽ itellectuale vni⁹ ccurrat ad itellectionẽ

C. Improb. alterius. cũ enim lumẽ intellectuale angeli non sit aliud q̃ eius intellectus: oportet q vtrũq lumen vel vterq intellectus se habeat ad intelligere eodem modo (id est elicitiue z receptiue) cũ sit actio manẽs in agẽte vel receptiue tñ) Sed neutro istorum duorũ modorũ possunt se hñre intellectus duorum angelorũ ad vnũ intelligere: q semp sequeretur q vnũ intelligere esset in duobus ãgelis qd est impossibile. ¶ Secũdus etiã modus illuminatio

D. Improb. hic opi. nis vnius angeli p alterũ quẽ alij ponũt ex pte rei itellecte non videt verus: scz q angelus illuminet angelũ pponẽdo ei veritatẽ quã intelligit partiendo et diuidẽdo eã ad hoc vt capi possit ab ãgelo inferiori: q talis explicatio veritatis intelligibilis: nõ est accipiẽda ex parte rei cognite que sm se manet eadẽ z i nullo mutat. Nec ex parte actus intelligẽdi superioris angeli quasi supior angelus mutet suum modum intelligẽdi: semp eñi intelligit secũdũ modũ sue nature. Sed est intelligẽda ex pte signi mediãte quo veritas cognita ab angelo superiori pponitur angelo inferiori. Hoc eñi modo et nõ aliter doctor ptículat suũ ccptũ: pponere autẽ sic veritatẽ alteri ptinet ad locutionẽ que fit per signa (vt prius dictũ fuit) locutio aũt interior nõ

fit p signã vt dictũ fuit in questione pcedẽte) Sed per hoc solum q vnus angelus ordinat cõceptum suũ ad alterũ. ¶ Ali⁹ modus ẽ q oẽs ãgeli illuminant immediate a deo: z nõ vn⁹ ab alio causalr: sz

E. Opio .iij. solũ p quãdã õnam. Qd pbat sic illa q ptinet ad cognitionẽ beatã ptinet ad solũ deũ tanq ad cõfortatẽ naturã z pponẽtẽ obiectũ: sz illa de qb⁹ est illuminatio sunt hmõi. ptinẽt eñi ad cognitionem beatã: q̃uis nõ ad illã in qua consistit beatitudo essentialis: sed ad illã in qua consistit beatitudo accidẽtal. Beatitudo igit hec ptinet ad deũ sicut ad pponẽtem obiectũ z cõfortatem intellectũ. Non eñi videt cõueniens q beatitudo vnius essentialis vel accidentalis dependeat ab alio q̃ a deo: q autez dicit Dionysi⁹ ãgelos quosdã immediate illuminari a deo: alios autẽ mediate exponẽdũ est nõ p causalitatem: sed p õnam quãdam: cũ eñi illa de quib⁹ illuminant angeli nõ sint sm se pñtia cognitioni angelice fiunt ei pñtia p hoc q deus eis talẽ cognitionẽ tradidit: z q oẽs angeli cõtinuant in irradiatione diuini luminis siue natural siue supadditi: ido qd

F. presentat primo angelo ordine cuiusdã õne pñtatur oibus: Et ita a deo oẽs illuminant z simul tpe sed prius vnus q̃ alius natura vel dignitate: z ita vn⁹ mediãte alio mediatiõe cuiusdã õne. Hec autem dicta sunt velut quedã pbabiles psuasiones: quia an aliqs istorũ modorũ sit sufficiẽs vl ali⁹ iuẽtus nõ põt sciri p plenã certitudinẽ. Et ido hec sufficiant tanq dicta ad prestandũ ptioribus occasio

Ad prĩncipa. rõẽs nem inquisitionis. ¶ Ad argumẽta pz rñsio. q prima duo pbãt q vnus angelus nõ illuminat alium creãdo in ipo aliqd lumẽ gre (nature) vel grie. qd concedendum est.

Sententia distinctionis duodecimę in generali et speciali.

G. Snia in generali Ec de angelicę cõditione nature. Superius egit magister de creatura pure spirituali: hic vero determiat de pductione creature pure corporalis. Et diuidit in duas. Primo tangit in gñali rerũ pductionẽ quãtũ ad materiale principiũ. Scdo prosequitur in speciali quãtum ad ordinẽ creatorum. Scda ibi. in princi. xiij. di. prima aũt distin. operatio. Prima est pricipalis lre. Et diuiditur in duas. Primo determinat rerũ creationẽ. Scdo creationem insinuãs opus dierum ad diuina opa cõpat. Scda ibi. nũc superest vt dispõni. Prima diuidit in partes quinq. Primo cõtinuat dicta dicẽdis z suũ intentũ pponendo oñdit materiã informẽ primo creatam fuisse. Scdo circa eorũ pductionẽ cõcludit diuersas opiniones. Tertio exequitur suũ intẽtum sm alterã opinionẽ. Quarto determinat qdam dubiũ. Quinto tangit materie prime conditionẽ. Scda ibi. quidã tñ sanctorũ. Tertia. sm hãc itaq traditionẽ. Quarta ibi. attẽdere q angelus. Quinta ibi. de qua prius q̃ tractemus. Hec est diuisio z sentẽtia lre in gñali. ¶ In speciali sic pcedit

H. Snia in special. et proponit primo q de diuina sapientia simul cuz creatura ãgelica materiã quattuor elemẽtorũ confusam z informẽ pduxit. Deinde eãdem materiã in sex dieb⁹ impfecte species formauit. Postea dicit q antiqui sancti dixerũt (sicut Augustin⁹) oia simul producta esse in materia z forma. Alij vero dixerunt q primo fuit materia rudis z informis crea

ta: poſtmodum per ſex dierum tempora ꝛ interual
la: ex iſta materia rerū corporaliū gn̄a ſm ꝓprias
ſpecies ſunt formata: quam opinionē magiſter ap
probat per plurima dicta ſanctoꝝ ꝛ ſcripture aucto
ritatē. Poſtea dicit ꝙ iſta materia informis nomie
terre vocata eſt ꝓpter defectū ſpecioſitatis. ꝛ nomi
ne abiſſi ꝓpter defectū diſtinctionis: ꝛ nomie aque
ꝓpter abūdātiā fluxibilitatis ꝛ in ſignū formatōis
eo ꝙ ab humore oīa terre naſcētia formari ꝛ nutriri
habeāt ꝛ cōpluribus appellata eſt noībus ne vide-
retur vnā formā habere ſi vno noīe vocaret: vſita
tis aūt noībus eſt vocata vt res ignota notis voca
bulis inſinuaret. Addit aūt ꝙ ſup faciē abiſſi ꝛ hu-
ius materie erāt tenebre. i. lucis abſentia ſm Au-
guſti. Tenebre eī nulla res eſt ſed lucis abſentia.
Poſtea dicit ꝙ in Daniele tenebre inter creaturas
que deū bn̄dicunt ponunt. Unde dicit benedicite
lux ꝛ tenebre dn̄o: Et ſic videt contradicere dictis.
ideo dicit aliqñ tenebre dicunt lucis abſentia et ſic
nihil ſunt: aliqñ ſignificāt ipm aerē obſcurū: ꝛ ſic ſūt
creature. Poſtea querit quare pria materia dicta
ſit informis: ꝛ rn̄det ꝙ nō ꝓpter carētiam oīs for-
me: ſed qꝛ formam cōfuſionis habebat et non di-
ſtinctionis: querit vbi iſta materia fuerit creata: et
rn̄det ꝙ in loco vbi eſt mūdus. querit etiā quantū
ſpaciū occupabat: et rn̄det ꝙ quātū totū vniuerſuꝫ
in quo ſpacio terra cū aliis elemētis tenebat in me
dio ſiſtens alia vero elemēta quaſi ſm quādā con
fuſionem ꝑmixta erāt. Ultimo dicit ꝙ perfecta reꝝ
productio ꝛ formatio fuit ſic ſm eū expedita ꝙ ni-
hil eſt poſtea productum quod aliquo modo i pri-
mis creaturis non cōtineret. Et qꝛ deus vſqꝫ mo-
do opat vt dicit in Joh. Dicit ꝙ de⁹ quadruplicit
operatur. Primo ab eterno in verbo oīa diſponen
do. Scdo temporalit materiā informē creando.
Tertio ſex dieb⁹ creata diſtinguēdo. Quarto ope
rat quotidie et ſeminib⁹: nec incognite oriunt nate
ſꝫ note ſepi⁹ ne ꝑeant reformant ꝛ in hoc ter. ꝛc.

Queſtio. I.

Vtrum omnium corporum corruptibilium et incorruptibilium ſit eadem materia.

I.
Queſ. j. Circa diſtinctionē iſtam que-
Arg. j. rit primo. Utrū oīm corpoꝝ corruptibiliū
et icorruptibiliū ſit eadē matia. Et videt
ꝙ ſic. qꝛ i fundamēto matie nihil ē diſtin
ctum (ſm cōmētatorē) ſed in oībus ꝯpoſitis ex ma
Arg. ij. teria ꝛ forma: materia eſt totius nature fundamē-
tum ergo ꝛc. ¶ Item illa ſunt vnius rationis quo
rum eſt eadē diffinitio. qꝛ diffinitio eſt ratio quam
ſignificat noīe (vt dicit. vij. Metaphi.) ſed materie
corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū eſt eadē diffinitio ſcꝫ
ꝙ materia eſt ex qua aliquid fit cum inſit: ergo ꝛc.
In opp. ¶ Contra que cōueniūt in materia cōueniunt in
genere (vt dicit. v. Metaphi.) Sed corruptibile ꝛ i-
K. corruptibile differūt gn̄e vt dicit in fine eiuſdē: er-
Reſpōſio go ꝛc. ¶ Reſponſio circa queſtionē iſtā eſt triplex
Opi. j. opinio. Una ꝙ corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū ē alia
Opi. ij. et alia materia. Scda ꝙ eoꝝ eſt eadem materia.
Opi. iij Tertia ꝙ eorum nec eſt eadem materia neqꝫ alia.
Proba. j. Ratio prime opiniōis eſt hec: materia eſt i potētia
ad formas illoꝝ quoꝝ eſt materia cōis exiſtens:
igitur ſub vna forma adhuc eſt in potētia ad alias
quia ꝑ vnā formā nō reducit in actū oīm. Si igitur
ſit eadem materia celi ꝛ corporum inferiorum ipſa
exiſtens ſub forma celi eſſet in potentia ad formas
corpoꝝ inferioꝝ: ꝛ cū eas actu nō habeāt erit i po-
tentia ad priuationē. Sed materia cū priuatione
eſt principiū corruptionis (vt apparet primo phiſi-
coꝝ) ergo celū eſt corruptibile qḋ eſt ipoſſibile: nō
pōt igit corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū eē materia
eadem. Ad idem facit dictū Ariſto. j. de gn̄atione
qui dicit ꝙ quecūqꝫ cōicant in materia ſunt trāſmu
tabilia ad inuicē ꝛ agūt ꝛ patiūtur ad inuicē: ſꝫ cor-
pora celeſtia nō ſic ſe hn̄t cum inferiorib⁹: ergo ꝛc.
¶ Huic aūt opinioni duo obuiare vident. Primū L. Primo defectus opiniōis
eſt qꝛ ſm rōnem eius ſequit ꝙ ſicut corruptibilium
et incorruptibiliū nō eſt eade materia ita nec ipſoꝝ
incorruptibiliū ad inuicē: Sed erūt tot materie pri
me quot ſunt corpora celeſtia. qḋ patet ſic: materia
vni⁹ corporis celeſtis aut eſt in potētia ad formas
alioꝝ corpoꝝ celeſtiū aut nō: ſi eſt in potētia ad
formas alioꝝ corpoꝝ cum eas actu nō habeat: eſt
ſub priuatione earū. Materia aūt ſub priuatione ē
principiū corruptiōis (vt ipimet dicūt) ergo corpus
celeſte eſſet corruptibile qḋ cū ſit impoſſibile: relin-
quitur ꝙ materia vnius corporis celeſtis nō eſt in
potētia ad formas aliorum. Sed materia eſt i po-
tentia ad formas oīm illoꝝ quoꝝ eſt materia cōis
ergo corpoꝝ celeſtiū ad inuicē nō eſt aliqua mate
ria cōis: ſed erit materia vniuſcuiuſqꝫ ſibi ꝓpria ra
tione differēs a materia alterius: ꝛ ita preter mate
riā corruptibiliū corpoꝝ erūt tot matie prime quot
ſūt corpa icorruptibilia: qḋ videt valde icōueniēs:
qꝛ tunc corpora celeſtia differrēt gn̄e iter ſe. ¶ Se- M. Secūdo
cūdum in quo deficit eſt ꝯcluſio principalis: qꝛ im
poſſibile eſt ea q̄ ſunt diuerſoꝝ generꝝ eſſe in equa
li gradu ꝓpinquitatis ad deū: ſicut impoſſibile eſt
diuerſas ſpecies numeroꝝ eſſe in equali diſtantia
ad vnū. Si igitur materia corpoꝝ celeſtiū ſit alte-
rius rationis a materia inferioꝝ: impoſſibile eſt ꝙ
ſint in equali gradu: ſed neceſſario ſunt i diuerſita
te graduū. Cū igitur materia gn̄abiliū ꝛ corruptibi
lium ſit pura potētia ad eſſe ꝛ ad oīa que eſſe cōſe-
quuntur impoſſibile eſt ꝙ materia corpoꝝ celeſtiū
ſit pura potētia ad eē ꝛ ad reliqua q̄ eē ꝯſequūtur:
qꝛ i pura potētia nō ſunt gradus ſicut nec i potētia
actu: ſed erit neceſſario actus vel habens actū: ſed
vtrūqꝫ hoꝝ eſt impoſſibile: qꝛ quocūqꝫ eoꝝ dato ſe
quitur ꝙ ex ipſa ꝛ forma nō pōt fieri vnū ꝑ ſe: ꝛ per N.
ꝯn̄s celū nō eēt ꝑ ſe vnū qḋ eſt icōueniēs. ¶ Rn̄ſio Excuſat. Impug.
Ad primū iſtoꝝ dicūt qdā ꝙ corpa celeſtia cōicāt i
materia ꝛ tn̄ nō ſunt ad inuicē tranſmutabilia: nec
ꝓprie materia vnius dicit priuata forma alteri⁹ qꝛ
trāſmutatio fit iter ꝯtraria ꝛ nō int ſilia. Cōitas ei
matie ad diuerſas formas ex q̄ ꝓueit ꝙ pt ad eas
trāſmutari ſm gradus ſpecificos. Cum eſt ad di-
uerſas formas: cum igitur corpora celeſtia nō dif-
ferāt ſpecie: nec forme eorum: ſed ſolo nūero non
ſunt ad inuicē trāſmutabilia nō obſtāte cōitate ma
terie: neqꝫ materia vnius eſt ꝓprie in potentia ad
formā alterius cū forma oīm ſit vnius rōnis: ꝛ per
ꝯn̄s nō dicit ꝓprie priuata. ¶ Ad ſcdm dicūt ꝙ ma O.
teria celi ꝛ corpoꝝ inferioꝝ ſunt in diuerſitate gra- Excuſat.
duum per habitudinē quā hn̄t ad actus diuerſoꝝ Impug.
graduū: ꝛ nō ꝑ hoc ꝙ altera ſit pura potentia: alte-
ra vero act⁹ (vel hn̄s actū) immo vtraqꝫ ē pura po
tētia in q̄ eſt dare gradus nō ſm ſe ꝛ abſolute ſed ꝑ
habitudinē ad diuerſos actus (vt dictū eſt) Quis-

quid ſit de reſponſione ad primã inſtantiã que vi-
Euaſio detur ſatis pbabilis. ¶ Reſponſio tñ ad ſcdam ra
tionẽ non valet pp̃ter duo. Primo q2 ſi habitudo
ad actus diuerſorũ graduũ ſufficeret ad ponẽdũ
gradus in materia vel in potẽtia pura: tũc in mate
ria aque cũ ſit in potẽtia ad formas aeris ⁊ ignis eſ
ſet diuerſitas graduũ ſicut eſt in formis corꝑ qđ nõ
eſt verũ. Scđo q2 in his que ſunt diuerſarũ ratio-
num nec ſũt de gñe relatõis oportet ponere diuer
ſitatẽ graduũ intrinſece ⁊ abſolute: ⁊ nõ ſolũ extrin-
ſece ⁊ relatiue: q2 gradus qui attẽdunt in aliquo ſo
lum relatiue: ⁊ extrinſece ſunt gradus ſm dici ⁊ nõ
ſm eſſe: ſed materia nõ eſt de gñe relatõis: ergo
diuerſitas graduũ in ea deb3 attẽdi intrinſece ⁊ nõ
ſolũ extrinſece p ſolã habitudinẽ ad actus diuerſo
rũ graduũ: ideo reſpondent quidã aliter q̄ in pu
A. ra potentia paſſiua. (Sicut eſt materia) eſt dare
Euaſio gradus i potẽtia ⁊ actu ſilr accipiẽdo purũ actũ pꝓ-
ad .4. portionabilr ad purã potẽtiã de qua loquimur. ſi-
cut em̃ materia eſt pura potẽtia ita forma ẽ purus
actus: Materia enim ſic eſt pura potentia q̄ nec eſt
actus: nec h3 actũ partẽ ſui eſt tñ vnibil' actui: et ſi-
militer forma ſic ẽ actus q̄ nõ eſt potẽtia: nec hab3
potentiã partem ſui: ẽ tamẽ vnibilis potẽtie. Cum
igitur in forma que eſt ſic purus actus ſit dare gra
dus diuerſarũ rationũ: nec tñ pp̃ter hoc oportet q̄
aliqua potẽtia ſit actus vel habẽs actum partẽ ſui.
B. ¶ Sed iſta rñſio nõ valet q2 impoſſibile eſt eẽ gra
Impro. dum in infimo ſimplr. Sicut impoſſibile eſt eẽ gra
dum in ſupremo ſimplr. Sed in tota vniuerſitate
entiũ materia prima q̄ eſt ens in potẽtia ſimplr eſt
infima ſimplr: ſicut de9 eſt ſupmũ ſimplr inter oĩa
entia. Inter hec ei extrema tota vniuerſitas entiũ
includitur. Igit ſicut in deo vel in diuina natura
nõ eſt poſſibile dare gradus: ſic nec in materia que
eſt pura potẽtia ad eſſe: i intermedijs aũt vt i acti-
C. bus creatis eſt dare diuerſitatẽ graduũ. ¶ Scđa
Opio .ij. opinio eſt q̄ oĩm corporaliũ ⁊ incorporaliũ eſt eadẽ
materia: qđ pbat ſic q2 q̄ nõ ſit eadẽ materia celi ⁊
aliorũ corporũ nõ negat niſi q2 inferiora ſunt cor-
poralia: celum vero nõ. Sed probo q̄ iſtud nõ ob
ſtet q2 materia nõ eſt principium corruptionis niſi
ſm qđ eſt ſubiecta priuationi ⁊ cõtrarietati vt pat3
ex primo phiſicorũ. Sed materia celi q̄uis ſit eadẽ
cum materia corporũ inferiorũ non eſt tñ ſubiecta
priuationi aut cõtrarietati. In celo ergo nõ obſtã-
te identitate materie celi: cum materia aliorũ adhuc
celũ põt eſſe incorruptibile pp̃ter defectũ cõtrarie-
tatis ⁊ priuationis. Minor pbat. ſc3 q̄ materia celi
ſit abſq3 priuatione ⁊ cõtrarietate. De cõtrarietate
quidẽ pbat hoc Ariſto. primo ce. ⁊ mundi: ex hoc
q̄ motui celi nihil eſt cõtrariũ. De priuatione autẽ
ſem probat ſic. materia q̄ eſt ſub tali forma q̄ eſt ali
qualiter oĩs forma nõ eſt priuata aliqua forma: ſ3
materia celi eſt ſub tali forma que eſt aliq̄liter oĩs
forma. Sicut em̃ corpus celeſte cauſa eſt oĩm gña-
biliũ ⁊ corruptibiliũ ita forma corporis celeſtis eſt ali
quo mõ oĩs forma gñabilis ⁊ corruptibilis virtuali
ter ⁊ cauſaliter ⁊ ſi nõ formaliter ⁊ eſſẽtialiter. ergo
quantũ ad aliquid materia celi nulla forma eſt pri
uata: igit materia celi q̄uis ſit eadẽ cũ materia ge
nerabiliũ: nõ eſt tñ in celo principiũ corruptionis:
q2 nõ eſt ſub priuatione ⁊ cõtrarietate. Et p hoc rñ-
dent ad rõnẽ prime opinionis. volũt etiã p idẽ ſol
uere auctoritatẽ Ar. dicentis q̄ dictũ Ariſto. intel
ligitur de his q̄ cõicant in materia nõ ſolũ prima ſ3

proxima q̄ eſt cũ priuatione ⁊ contrarietate. Talia
em̃ trãſmutãtur ad inuicẽ. Sed neq3 iſta opinio vi D.
detur vera pp̃ter tria. Primo q2 omni potẽtie paſ Impro-
ſiue naturali correſpõdet aliqua potẽtia actiua na ba. ij. opi.
turalis alioquin fruſtra eſſet. Cũ igitur materia ex
iſtens ſub forma alicuius gñabilis, puta aeris, ſit ĩ
potẽtia ad formã celi ſm hãc opinionẽ: ſic etiã ſub
eius priuatione: q2 forma aeris nõ eſt forma celi:
nec eſſentialiter: nec virtualiter ſicut ipi ecõtrario
dicũt de forma celi: q̄ ipa eſt oĩs forma virtualiter
oportebit dicere q̄ in natura ſit aliqua potẽtia acti
ua que poſſit trãſmutare materiã aeris ad formã
celi ⁊ ita celũ eſſet p naturã generabile qđ eſt falſũ.
Scđo q2 materia eſt ſuſceptiua forme ſm illud qđ E.
ipſa eſt eſſentialiter ⁊ nõ ſolũ ſm illud qđ eſt ꝟtuali
ter: Cum igit forma celi nõ ſit omnis forma eſſen
tialiter: p3 q̄ materia exiſtẽs ſub ipa vere eſt priua
ta omni alia forma cui9 ipa erat ſuſceptiua eſſẽtia-
lit. Et ita nõ eſt verũ q̄ materia ſit abſq3 priuatio
ne: et cõfirmat q2 forma nõ excludit a materia quã
pficit niſi priuationẽ cui formalit opponit ⁊ nõ illã
cui opponit virtualit: a materia aũt in quã agit ex
cludit priuationẽ cui virtualr opponit ⁊ nõ illã cui
opponit formalr: ꝟbigrã ignis p ſuam formã põt
aliũ ignẽ gñare i materia aeris: et ita forma ignis
generãtis eſt virtualiter forma ignis geniti ⁊ ſicut
ipſa eſt vna eſſentialiter ⁊ alia virtualit: ſic ei oppo
nunt due priuationes vna formaliter ⁊ alia virtua
liter. Primã priuationẽ excludit p illud q̄ ipſa eſt ĩ
a materia in qua eſt. Sed ſcđm nõ excludit niſi p
hoc q̄ agit. virtus em̃ ſemp recipit actionẽ: eſt aut
in materia ppria: agit vero in alienã quare ⁊c. for-
ma igitur celi no excludit a materia celi niſi priua-
tionem que ſibi formaliter opponit: et nõ priuatio
nes aliarũ formarũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ que ei
ſolũ opponunt virtualiter: igit ſi ſit eadẽ materia
corporũ celeſtiũ ⁊ inferiorũ neceſſe eſt q̄ in oĩb9 ma
teria ſit ſubiecta priuatiõi. P3 etiã q̄ oportet talẽ F.
materiã ſubiectã eſſe cõtrarietati: q2 oportet diſpo
ſitiones ſequẽtes formã in materia ꝯgruere vtriq3
q2 ſicut materia eſt pp̃ter formã: ſic diſpoſitiões ſe
quẽtes vtrũq3 ſunt finaliter pp̃ter exiſtẽtiã forme
in materia: cũ igit materie cõis ad plures formas
ſit eſſe in potẽtia ad oẽs eas ⁊ p eãdem rõnẽ natu
ra cuiuſlibet forme exiſtẽtis i tali materia: ſic q̄ i ip
ſa vel ei ſilis ſm ſpecie3 poſſit fieri in alia materia
eiuſdẽ rõnis qđ nõ poteſt eſſe niſi p realẽ trãſmuta
tionẽ: Relinquit q̄ diſpoſitiones ſequẽtes talẽ for
mã in tali materia ſicut diſpoſitiones ſm quas ha
bet fieri trãſmutatio: hec aũt ſunt cõtrarie qualita-
tes vt p3 ex ſcđo de gñatione: ergo materia vnius
rationis nunq̄3 eſt cõis pluribus formis quin ſub
qualibet ſit ſubiecta cõtrarietati. Tertia opinio eſt G.
q̄ in celo nõ eſt materia: ⁊ p ꝯñs nec eadẽ: nec alia Opi. iij.
cũ materia rerũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ. Idẽ em̃ ⁊
diuerſum ſupponũt ens. Ad intelligẽdu3 aũt hãc
opinionẽ aduertẽdum eſt q̄ materia põt accipi du
pliciter vno modo vt eſt pars ei faciens cum forma
vnũ cõpoſitũ: et ſic intẽdũt iſti negare materiã eſſe
in celo dicẽtes celũ eẽ corpus ſimplex nõ ſolũ ſim-
plicitate oppoſita mixtioni p quẽ modum elemẽta
dicunt corpora ſimplicia: ſed ſimplicitate oppoſita
compoſitioni q̄ eſt ex ptibus diuerſarũ naturarum
puta ex materia ⁊ forma: qua ſimplicitate nullũ cor
pus gñabile ⁊ corruptibile põt eẽ ſimplex. Alio mo
do põt accipi materia vt eſt ſubiectũ actu ens ſicut

dicimus o[m]ia accid[e]ntia h[abe]re materiā in q[ua] ſunt: q[ui]a ſupponūt ſubiectū actu ens (etiā ſimplex) ſicut ponitur de anima reſpectu potētiarū ſuarū nō organicarū vel etiā ſm aliquos de eſſentia angeli reſpectu aliquorū ſibi accidētiū. ⁊ iſto modo materia eſt i celo imo verius loquēdo celū eſt materia ſue quātitatis diaphaneitatis luminoſitatis ⁊ mot[us]: Fundaf autē hec opinio ſup tali imaginatiōe res q̄ ꝓcedūt a deo incidūt in cōpoſitionē maiorē vel minorē ſm earum maiorē vel minorē diſtantiam ad cauſam primā: angeli eīm vt ꝓpinquiores cāe p[rim]e nō incidūt in aliquā cōpoſitionē intrinſecā ſue eſſētie: neq[ue] eīm h[abe]t pluralitatē ptiū eiuſdem rōnis: vt ſunt p[ar]tes quātitatis i totis homogeneis: nec diuerſarū vt ſunt materia ⁊ forma: incidūt tñ in quādam cōpoſitionē extrinſecā que eſt huius ad hoc: Cōponunf eīm cū ſuis accidētalib[us] ſm eos q̄ ponūt aliq̄ accidere āgelis q̄ cū eis faciūt ꝯpoſitionē: ſed ipa eſſentia āgeli itrinſece nō eſt ꝯpoſita. Corpalia ꝟo q̄ mag[is] diſtāt a deo p[re]ter cōpoſitionē extrinſecā incidūt i ꝯpoſitionē intrinſecā. Sʒ differūt q[ui]a corpa incorruptibilia ſicut pfectiora icidūt ſolū i ꝯpoſitionem intrinſecā que eſt ex ptibus eiuſdē rōnis: ſunt eīm quāta ⁊ q̄libet ps ē eiuſdē rōnis cū toto (vt vult Ariſto. ij. celi) gn̄abilia eīm ⁊ corruptibilia tanq̄ ſumme diſtātia incidūt in oēs has compoſitiones: ⁊ p[re]ter hoc in illā que eſt ex ptib[us] diuerſarū naturaꝝ q̄ ꝓprie dicunf ptes eſſētie ſicut ſūt materia ⁊ forma. Sed aūt opinio q[ui]s poſſit ſtatim cōcludi ex precedētib[us]: q[ui]a ſi in celo nō eſt materia alterius rōnis a materia gn̄abiliū (vt efficacif oſtenſum eſt contra primā opinionē eiuſdē rōnis: vt ſup[er] oſtēſum eſt cōtra ſcdam) relinquif q[uod] in celo nō ſit aliqua materia que ſit altera ps cōpoſiti: cū idē ⁊ diuerſum ſufficiēter euacuēt ens (vt dictū eſt). Uerū adhuc pōt cōfirmari rōne ſic. ſm cōmētatorē tráſmutatio fecit ſcire materiā: opatio vero formā: ⁊ merito q[ui]a ſicut opatio eſt entis in actu ſic motus ⁊ tráſmutatio ſūt entis in potētia inquātū h[uius]mōi. potētia aūt reſpicit materiā ſicut actus formā. Ex hoc eīm ſic Ar. oīe illud q[uod] h[abe]t materiā q̄ ē in potētia ad eē pōt tráſmutari de nō eſſe ad eſſe: ⁊ de eſſe ad nō eſſe: ſed oīe q[uod] h[abe]t materiā ptem ꝯpoſiti h[abe]t materiā que ē in potentia ad eſſe: ergo oīe quod h[abe]t materiā ptē compoſiti eſt tráſmutabile a nō eſſe ad eſſe ⁊ ab eſſe ad nō eſſe ⁊ ſic eſt gn̄abi[le] ⁊ corruptibile. Maior p[ate]ʒ primo quātum ad primū mēbrū. ſ. q[uod] omne q[uod] h[abe]t materiā que eſt in potētia ad eſſe pōt tráſmutari a nō eſſe ad eſſe. hoc eīm p[ate]ʒ ſtatim ex diffinitiōe motus ⁊ tráſmutatiōis ſcʒ q[uod] ſit actus entis in potētia: et ex diffinitione potētie paſſiue quā ponit Ar. v. Meta phiſi. ſcʒ q[uod] eſt principiū tráſmutādi ab altero tranſmutādi quidē ad illud ad q[uod] eſt in potētia: ⁊ p rōnem: q[ui]a ens in pura potētia ad eſſe de ſe nō h[abe]t actu eſſe: et ideo quātū eſt de ſe pōt carere quolibet eſſe actuali loquēdo diuiſim. Pari aūt rōne p[ate]ʒ q[uod] pōt tráſmutari ab eſſe ad non eſſe q[ui]a motus ⁊ mutatio ſunt a cōtrarijs ad ꝯtraria ⁊ ab eſſe ad nō eſſe ⁊ ecōuerſo quod cōfirmaf p dictū Ariſto. ix. Metaphi. q̄ dicit q[uod] eadem eſt potētia cōtrariorum. Et ſic patet maior ſcʒ q[uod] oīe q[uod] hab[et] materiā que eſt pura potentia ad eſſe: pōt tráſmutari a nō eſſe ad eſſe ⁊ ecōuerſo. Minor pbaf. ſ. q[uod] oīe q[uod] h[abe]t materiā que ē altera ps cōpoſiti h[abe]t materiā que eſt pura potentia ad eſſe: q[ui]a nihil vnū p ſe cōſtituif a duobus entibus in actu vel entibus in potētia: ſed oportet alterū eſſe ſolā potētiā alteꝝ vero actū: ꝓpter q[uod] materia que eſt altera ps cōpoſiti ſimpl[iciter] nominat purā potētiā ad eſſe: ⁊ ſic p[ate]ʒ minor: ſequitur ergo cōcluſio principalis q[uod] oīe q[uod] h[abe]t materiā que eſt altera ps cōpoſiti ſit tráſmutabile de nō eē ad eſſe: ⁊ ecōuerſo. Et ita gn̄abile ⁊ corruptibile q[uod] nō pōt dici de celo. ideo ⁊c. Sed diceret aliq̄s tráſmutabile quidē ē eſt celum a nō eē in eē ⁊ ecōuerſo: ſʒ hoc ſolū diuina ꝟtute nō aūt actiōe nature. Et ita nō eſt gn̄abile ⁊ corruptibile p naturā. Nō valet hoc q[ui]a cū potētia paſſiua dicatur relatiue ad actiuā vt p[ate]ʒ ex eius diffinitione manifeſtū eſt q[uod] naturali potētie materie oportet correſpondere potētiā actiuā naturalē: ⁊ nō ſolum potētiā diuinā. Potētia eīm paſſiua materie que ē ſolū in relatione ad potētiā diuinā nō eſt natural[is]: ſed obediētialis ⁊ ideo cū in omni materia q̄ eſt altera ps cōpoſiti ſit potētia paſſiua natural[is] ad tráſmutatione naturalē (vt pbatū eſt) p[ate]ʒ q[uod] oīe quod h[abe]t materiā ptē ſui eſt tráſmutabile de nō eſſe ad eē et ecōuerſo: nō ſolū diuina virtute ſʒ p agēs naturale: q[uod] nō pōt dici de celo. nō ergo h[abe]t materiā ptē ſui. Sed ad hoc dicūt quidā q[uod] potētia ꝓprie et per ſe nō eſt ad non eſſe ſed ad eſſe: quia potentia per ſe eſt ad actum. Nō eſſe vero nō dicit actū ſed priuationē actus. et ideo potētia nullo modo ē ad nō eſſe niſi p accidens: quatenus eſt ad plura q̄ ſūt ſibi inuicē in cōpoſſibilia ꝓpter q[uod] materia non eſt in potētia cōtradictionis ad eſſe ⁊ ad nō eſſe niſi q[ui]a prio eſt i potētia ad cōtrarias formas vel incōpoſſibiles. Si igitur ponaf aliqua materia que ſit ad vnū eſſe tm̄ ſicut dicūt illi de prima opinione q[uod] materia celi nō eſt in potentia ad aliquā formā: p[ate]ʒ q[uod] h[abe]ns talē formā nō eſt tráſmutabile de eſſe ad non eſſe: q[ui]a oportʒ q[uod] iſta materia cū nō ſit ſuſceptiua alterius forme eīno exiſteret ſine forma. Per eandem rōnē talis materia nō eſt tráſmutabilis ad eē niſi poneref q[uod] prius ordine tpis talis materia eēt ſine omni forma: et deinde transmutaref ad hanc formā: q[uod] eſt impoſſibile. Sed nec iſtud valet q[ui]a licet potētia p ſe ſit ad eſſe ſeu ad actū: tñ potētia pura nō determinat ſibi aliquē actū: ſed quātū eſt de ſe indifferēs eſt ad omnē actū qui eſt actus ſimpliciter. q[ui]s eīm illud quod eſt eſſentialiter quidam actus poſſit determinare ſibi quoſdam alios actus ad quos eſt in potentia (ſicut forma ignis determinat ſibi calorem) tamen illud quod eſt pura potētia ſimpliciter nullū actū pōt ſibi determinare q[ui]a oīs determinatio eſt p actū. ꝓpter q[uod] materia q̄ eſt altera ps cōpoſiti ſubſtātialis cū ſit pura potentia ſimplicit[er] nō pōt ſibi determinare aliquā formā ſed eſt capax oīs forme ſubſtātialis. Et cū nō poſſit oēs h[abe]re ſimul: tráſmutabilis eſt de eſſe ad nō eē et de nō eſſe ad eſſe: q[uod] nō pōt dici niſi de materia gn̄abilium ⁊ corruptibiliū ꝓpter q[uod] in ſolis gn̄abilibus ⁊ corruptibilibus videf eſſe materia que ē altera ps cōpoſiti ſubſtātialis. Illius aūt opinionis eſt Ariſto. viij. Metaphi. ⁊ commētator exponēs ibidem ⁊ in tractatu de ſubſtātia orbis. ⁊ ix. Metaphi. vult Ariſto. q[uod] in ſempiternis nō eſt corruptio neq[ue] malū q[ui]a nō eſt ibi potētia paſſiua que eſt ſemper cōtradictionis vt ipe dicit ibi: vbi aūt eſt materia ps cōpoſiti ibi ē potētia paſſiua vt dictū eſt q̄re ⁊c. Sunt aūt aliqua que huic opinioni obuiare videnf. Primo q[ui]a celū vel eſt materia tm̄ vel forma tm̄: vel cōpoſitū. Nō pōt dici q[uod] ſit materia tm̄: q[ui]a non eſſet ens actu. Nec forma tm̄ q[ui]a forma p ſe ſubſiſtēs actu

Margin notes: H. — A. Roborat p[re]dic. opi. — K. Euaſio aliquoꝝ. — L. Impu. — M. — N. Cōtra opi. obiec.

eſt intellectus. Relinquitur ergo q̄ ſit cõpoſitũ ex
materia ꝛ forma. Scdm eſt q꞉ ĩ omni eo qđ mouet̃
neceſſe eſt imaginari materiã vt dicit̃ .ij. metaphi.
Celũ mouet̃ igit̃ ꝛc. Tertium eſt q꞉ ſicut dicit̃ .ij. de
gñatione capl'o de augmẽto. materia nõ eſt linea:
A. neq꜃ punctus: ſed eſt cui⁹ iſta ſunt termini. ¶ Cũ
Ad prin. igit̃ in celo ſunt linee: puncta: ꝛ hmõi. pȝ q̄ in celo ꝛ
in omni quãto eſt matia. Primũ iſtorũ nõ cogit q꞉
diuiſio ſubſtãtie p materiã formã: ꝛ cõpoſitũ (ſi ma
teria ꝛ forma ꝓprie accipiant̃ vt ſunt ptes ↄpoſiti)
nõ ſe extẽdit ad oẽs ſubſtãtias. Angelus eñ nec ẽ
materia: neq꜃ forma vt ſunt ptes cõpoſiti: nec com
poſitũ ex eis. Et ſilr dicã de celo: diuiſio eñ illa ſe
extẽdit ad gñabilia ꝛ corruptibilia in qb⁹ materia ẽ
ſubiectũ trãſmutationis ꝛ forma termin⁹. Cõpoſi
tũ vero qđ dr̃ gñari inquãtũ ſubiectũ ſit ſub termĩo
ſcȝ materia ſub forma. Si ṽo accipiat̃ forma large
pro omni eo qđ hȝ ſilitudinẽ cũ forma: ſic angelus
cũ ſit ſpũalis creatura hñs aliquã ſimilitudinẽ cum
aia q̄ etiã ſpũs eſt: põt dici large forma: ꝛ eodẽ mõ
celũ cũ ſit corpus ſubiectũ quãtitati: ꝛ diaphaneita
ti ꝛ motui põt dici materia. Nã ſubiectũ ad genus
cauſe materialis reducit̃ ꝛ talẽ materiã ſcȝ ſubiectũ
actu ens dicit phũs .viij. metaphi. eſſe in celo vt ap
paret ibidẽ intuẽti. Dicit eñ celũ eſſe materiã mo=
tus localis. ↄſeq̃nter equiparãs materiã celi ma=
terie accidentiũ que nõ hñt materiã ex qua: ſȝ ĩ qua
ſcȝ ſubiectũ: cõcludẽs finaliter q̄ quecũq꜃ ſine trãſ=
mutari (ſupple p ſe q꞉ loquit̃ de accidentibus) ſunt
aut nõ ſunt nõ ẽ eoꝝ materia (ſupple ex q̄) q꞉ prius
dixit q̄ hñt materiã in qua ſcȝ ſubiectũ q꞉ p ſe exiſte
re nõ pñt: ꝛ ideo trãſmutant̃ p accidẽs trãſmutato
ſubiecto in quo ſunt. Si qua igit̃ ſunt q̄ ſunt intrãſ=
mutabilia p ſe ꝛ p accidẽs vt corpa celeſtia ipa ñ ha
bent materiã in qua nec ex qua. Sed ipa ſunt ſolũ
B. materia in qua ẽ motus. ¶ Ad ſcdm dicẽdũ q̄ illđ
Ad .ij. dictũ qđ Ariſtoteles ponit in .ij. metaphi. exponit̃
per illud qđ phũs dicit ĩ fine eiuſdẽ ſcdi ſic cois eñ
natura forſan materiã hȝ ex quo haberi non põt q̄
in oibus naturalib⁹ ſit materia q̄ eſt ps cõpoſiti. im
mo ꝓpter hoc dicit forſan q꞉ aliqua excludere intẽ
dit qđ facit .viij. eiuſdẽ vtens eodẽ modo loquẽdi:
nec mot⁹ localis arguit niſi ſubiectũ q̄tũ q꞉ ſoli quã
titati ſepate a materia diuina virtute cõpetit ſm ſe
C. moueri: vt pȝ in ſacramẽto altaris. ¶ Ad tertiũ di
Ad .iij. cẽdũ q̄ ex illo dicto Ariſto. nõ põt cõcludi q̄ vbicũ
q꜃ ſunt linee ꝛ puncta ſit materia vt ẽ ps altera com
poſiti: q꞉ puncta ꝛ linee nõ ſunt p ſe termini matie:
ſed quãtitatis. quãtitas aũt põt eẽ ſine materia que
eſt ps ↄpoſiti: q̄ nec talẽ materiã pficit niſi rõne for
me: corpus eñ in gñe ſubſtãtie ſubiectũ eſt corpis
qđ eſt quãtitas. Corpus aũt qđ eſt ſubſtantia ma=
gis hȝ q̄ ſit corpus a forma q̄ a materia. forma ei
dat eſſe corporeũ in gñe ſubſtãtie: ꝛ ideo ſi ſit aliqđ
ens actu: corpus quidẽ ꝛ nõ ſpũs: nihil ꝓhibet illđ
eſſe quãtũ q̄uis nõ habeat materiã ptẽ ſui: celum
D. eſt tale ideo ꝛc. ¶ Per hoc pȝ ad argumẽta. duo eñ
Ad rões principa. prima bene probãt q̄ in celo nõ eſt materia alteri⁹
rationis a materia gñabiliũ loquendo de materia
que eſt altera ps cõpoſiti qđ vtiq꜃ verũ eſt: neq꜃ tñ
ſequit̃ q̄ ſit eadẽ q꞉ talis materia oĩno negat̃ eẽ in
celo. per qđ etiã pȝ rñſio ad argumẽta ĩoppoſitũ.

Queſtio. II.

Vtrũ deus potuerit producere ma=
teriam primam abſq꜃ omni forma
vel productam conſeruare.

SEcundo queritur vtrum de⁹ E.
potuerit ꝓducere materiã primã abſq꜃ oĩ Queſt .ij.
forma: vl' ꝓductã cõſuare. Et videt̃ q̄ Argu .j.
ſic. Minus depẽdet (vt videt̃) materia a
forma q̄ accidẽs a ſubiecto: ſed deus põt facere ac
cidẽs ſine ſubiecto vt ĩ ſacro altaris: g̊ ꝛc. Scdo. que
quid de⁹ facit mediãtib⁹ cauſis ſcdis totũ põt face Arg .ij.
re ſine eis: ſed de⁹ cõſeruat materiã in eẽ mediãte
forma tanq̄ cã ſcda: quare ꝛc. ¶ In cõtrariũ eſt q꞉ F.
ſicut ſe hȝ eẽ accidẽtale ad formã accidẽtalẽ ita eſſe In opp.
ſubſtãtiale ad formã ſubſtãtialẽ: ſȝ nullo mõ põ fieri
q̄ aliqđ hẽat eẽ accidẽtale ſine forma accidẽtali ſi=
cut q̄ aliqđ ſit albũ ſine albedine: g̊ fieri non põt q̄
aliqđ hẽat eẽ ſubſtãtiale ſine forma ſubſtãtiali: fie=
ret aũt ſic illud ſi materia exiſteret ſine forã igit̃ ꝛc.
¶ Rñſio. hic ſunt due opiniões. Prima q̄ de⁹ põt G.
facere ꝛ ↄſeruare materiã ſine forma. Cui⁹ duplex Rñſio.
aſſignat̃ rõ. Prima talis ẽ oẽ prius ꝟtute diuina Ratio .j.
põt abſolui a ſuo poſteriori: Materia aũt ſm ſe eſt
aliqđ pri⁹ ordine nature q̄ forma: cũ ois forma q̄
eſt ĩ materia nõ tã creata ſit q̄ genita: q꞉ nõ de ni=
hilo ſȝ de cõcreata materia facta ẽ (vt videt̃ dicere
Aug. xij. lib. ↄfeſſionũ ca. xxxiij.) q̄re ꝟtute diuina
matia pȝ ꝓduci ꝛ ꝓducta cõſuari ſine forma. Se= Ratio .ij.
cũda rõ talis eſt ſicut ſe hȝ cã ad cãm ſm opari: ſic
effectus ad effectũ ſm eẽ eo q̄ eſſe effect⁹ terminat
opationẽ cãe: ſȝ materia prima ẽ effect⁹ cãe prime:
forma aũt actualis q̄cũq꜃ inferior excepta aĩa rõna
li ẽ effect⁹ cãe ſcde: g̊ ſicut ſe hȝ cã pria ad cauſas ſe
cũdas ſm opari: ſic ſe hȝ materia prima ſm eẽ ad
quãlibet formã actualẽ: ſȝ cã prima ĩ opando nõ de
pẽdet neceſſario a cauſis ſcdis: g̊ nec materia q̄tũ
ad exiſtere depẽdet neceſſario a formis: põt g̊ fieri H.
et eẽ ſine quacũq꜃ forma. His aũt nõ obſtãtib⁹ di= Opi .ij.
cendũ eſt aliter q̄ ipoſſibile eſt materiã exiſtere ſi=
ne omni forma ſubſtãtiali ꝛ accidẽtali. Itẽ nec vi=
det̃ poſſibile ipaȝ exiſtere ſub forã accidẽtali abſq꜃
omni forma ſubſtãtiali. Primũ appet dupl'r. Prio
accipiẽdo naturã materie q̄ eſt ps cõpoſiti: de qua
nũc loqĩmur. Eſt aũt ei⁹ nãa vt breuiter dicat̃ q̄ ſit
pura potẽtia ad eẽ. vñ cõmẽtator dicit q̄ ipa ſuſten
tat̃ p poſſe: ꝛ hoc ẽ neceſſariũ: nã aliter ex ipa ꝛ forã
nõ fieret p ſe vnũ vt deductũ eſt ĩ precedẽte q̄ſtiõe
ex hoc ſic: matia ſm ſe ẽ pura potẽtia: act⁹ aũt ma=
terie ẽ forma: g̊ ſi materia eẽt actu ſine oĩ forma
ſeq̃ret̃ q̄ eẽt actu ſine oĩ actu qđ iplicat ↄtradictio
nẽ. Si aũt materia eẽt p ſe actu eẽt: g̊ ꝛc. Scdo ap=
paret idẽ ſic: eẽ exiſtẽtie vel ẽ idẽ qđ eſſẽtia rei: vl'
aliđ: ſi ſit idẽ ſic debem⁹ vnũ alti applicare q̄ actua
lis exiſtẽtia ſit idẽ qđ eſſẽtia q̄ ẽ act⁹ ꝛ forã: potẽtia
lis ṽo exiſtẽtia ſi ſit idẽ cũ eſſẽtia q̄ eſt potẽtia ſine
materia: cõpleta ṽo exiſtẽtia ſi ſit idẽ cũ cõpleta ex
iſtẽtia q̄ eſt cõpoſitũ. tũc arguit̃ ſic. Materia nõ põt
actu exiſtere ſine actuali exiſtẽtia: q꞉ oppoſitũ ipli=
cat ↄtradictionẽ: ſȝ forma ẽ eſſentialr̃ actual' exiſtẽ
tia ſm qđ dictũ ẽ q̄re ꝛc. Si ṽo eẽ exiſtẽtie ſit aliud
ab eſſẽtia: ſequitur idẽ. Qꝛ eẽ exiſtẽtie vl' ẽ ſubſtãtia
vel accidẽs: ſi ſit ſubſtãtia cũ nõ ſit materia neq꜃ cõ
poſitũ: erit forma. Et ſic idẽ qđ pri⁹. ſi ṽo ſit accñs
adhuc idẽ ſeq̃t̃. q꞉ oẽ accñs abſolutũ forã q̄dã ẽ ꝛ ſic
ſp iplicat ↄtradictionẽ dicẽ q̄ matia poſſit eẽ ſine oĩ
forã ſubãli ꝛ acciñali cũ ſaltẽ matia ñ poſſit eẽ ſine eẽ

quod eſt forma ſubſtãtialis aliqua vel accidẽtalis

K. ¶ Qđ aũt nõ poſſit eẽ ſub forma accidentali abſq; omni forma ſubſtãtiali pʒ dupliciter. Primo q2 nõ videt̃ poſſibile φ aliq̃d poſſit actu exiſtere ⁊ carere actu ſui gñis: q2 exiſtere in actu non eſt niſi eſſentie in actu: vnũquodq; aũt eſt illud qđ eſt eſſentialiter actu p actũ ſui gñis. Et ideo non videt̃ poſſibile φ aliq̃d actu ſit ſine actu ſui gñis: ſʒ act⁹ materie ſm̃ genus ſuũ eſt ſubſtãtial' forma: cũ materia ſpectet ad ſuũ genus ſubſtãtie vt principium ſicut ⁊ forma ſubſtãtialis: ergo materia nullo mõ põt exiſtere ſi

L. ne forma ſubſtãtiali ¶ Scđo pʒ idẽ ſic. ex materia et forma que primo ei aduenit ſemp fit vnũ p ſe: ſʒ ex materia ⁊ forma accidẽtali nõ põt fieri vnũ p ſe: ergo forma accidẽtalis nõ põt primo materie aduenire: ſed neceſſario ſupponit aduenisſe formam ſubſtãtialẽ. Maior pʒ q2 vbi nõ eſt niſi vnus actus ibi nõ eſt niſi ſimpliciter vnũ: ppter hoc em̃ ſubſtãtia ⁊ accidẽs nõ ſunt vnũ p ſe ⁊ ſimpliciter: q2 ſunt ibi plures actus: ſed in compoſito ex materia ⁊ forma prima q̃ ei aduenit nõ eſt niſi vnus actus: quia materia ſm̃ ſe eſt pura potẽtia: ergo ⁊c. Minor probatur. ſ. φ ex materia ⁊ forma accidẽtali non poſſit fieri vnũ p ſe: tum q2 ſunt diuerſorũ generũ ⁊ talia non cõſtituũt vnũ p ſe. Tum q2 ſi ex materia ⁊ forma accidẽtali poſſit fieri vnũ p eſſentiã qđ eſt vnũ ſimplr̃ ⁊ p ſe: iam illa forma nõ eſſet accidental': q2 accidẽs nunq̃ dat primã entitatẽ rei. Ex hoc em̃ dicit̃ accidẽs: φ accedit ad rem iam in eſſe cõſtitutã. Et iterũ nullũ compoſitũ ens p accidẽs eſt vnũ niſi p accidẽs q2 ab eodem res habet eſſe ⁊ vnũ eẽ: ſed compoſitũ ex materia ⁊ ſola forma accidentali non haberet eſſe niſi p accidẽs (ſcʒ p ipſam formam accidẽtalem) ergo nõ eſſet vnũ niſi p accidens ⁊ nõ per ſe ſiue p eſſentiã: ⁊ hec fuit minor: ſequit̃ ergo concluſio pñcipalis: ſcʒ φ forma accidẽtalis nõ poteſt primo aduenire materie: ſed neceſſario ſupponit materia formã ſubſtantialẽ. Nullo igit̃ mõ põt materia actu exiſtere ſine aliqua forma ſubſtãtiali

M. Adrões pũe opio. ¶ Rationes cõtrarie opinionis non cogũt: qđ em̃ dicitur φ virtute diuina oĩe prius poteſt eẽ ſine poſteriori, verũ eſt in his quorũ vtrũq; eſt actus vl' habẽs actũ: eſſe aũt p ſe ſemp includit actũ: ſi vero vnũ ſit potentia ⁊ reliquũ actus nõ eſt verum: q2 ex hoc φ ponit̃ potẽtia ſine actu ponit̃ aliq̃d eẽ actu ſine actu qđ iplicat cõtradictionẽ: ſic aũt eſt cõpoſita materia ſine forma: ideo ⁊c.

N. Ad .ij. ¶ Quod aũt ſcđo dicitur φ cauſa prima in operãdo nõ depẽdet a cauſis ſecũdis: verũ eſt: ſed nihil phibet vnam operationẽ diuinã ab alia eius opatiõe depẽdere: ⁊ vnũ operatũ ab alio. Et ideo nõ eſt neceſſariũ φ in productione materie vel in cõſeruatiõe ei⁹ φ cauſe ſecunde operent̃ producẽdo formas ſub quibus materia ſit: q2 deus põt eas pducere: ſʒ neceſſariũ eſt φ vl' de⁹ eas pducat ſicut pduxit formas primas ſub quibus ⁊ cũ quibus materiam pduxit: vel φ ex eius ordinatione cauſe ſecũde eas pducãt: ⁊ hoc totũ eſt ppter neceſſariã depẽdentiã materie a forma actuali exiſtẽtia.

O. Ad primũ prin. ¶ Ad argumẽta principalia dicendũ Ad primũ φ plus depẽdet materia a forma ſm̃ actualẽ exiſtentiã q̃ accidẽs a ſubiecto: q2 materia eſt pura potẽtia: accidens vero actus. Et ideo plus repugnat materie p ſe exiſtere q̃ accidẽti.

P. Ad .ij. ¶ Ad ſcđm dicẽdũ φ de⁹ quicquid facit mediãtibus cauſis ſecũdis efficiẽtib⁹ põt facere ſine eis: ſed nõ eſt verũ de medijs cauſis formalibus: non tñ põt facere albũ ſine albedine: et idẽ eſt itelligẽdum de materialib⁹ q2 nõ põt facere aĩal ſine corpe Et cã eſt q2 materia ⁊ forma ſũt itrinſeca reb⁹: ⁊ idõ ab ipſis excludi nõ pñt. Agẽs aũt ſemp ẽ extrinſecũ ppt φ ɋtute diuina põt a cauſante rei abſq; iplicatione ɋtradictõis excludi: forma aũt ſe hʒ ad actualẽ exiſtẽtiã materie ſicut cã formalis ⁊ nõ ſicut efficiens: ideo ⁊c. Et ſi dicat̃ φ forma nõ eſt cã formal' materie ſʒ ei⁹ forma tñ: cõpoſiti aũt eſt cã formalis (vt dicit Auicẽ. vij. metaphi. ſue): Tũc argumẽtũ de cauſis medijs nõ eſt ad ppoſitũ ſeu cõtra nos: Q. vel dicẽdũ φ forma nõ eſt cã formalis materie abſolute. Eſt tñ cã formal' materie actu exiſtẽtis q̃ includit illđ qđ exiſtit ⁊ q̃ exiſtit: et hoc ẽ neceſſario cõpoſitũ cui⁹ cã formalis eſt ipſa forma: ſicut albedo nõ eſt cã formalis corpis: ſed eſt forma tñ corpis albi qđ includit totũ aggregatũ ex corpe ⁊ albedine cuius eſt cauſa formalis.

Sententia huius diſtinctionis . xiiij in generali et ſpeciali.

Prima aũt diſtinctionis operatio. Superius determinauit magiſter de creationis primordio i gñali. Hic p ſequit̃ de creaturis i ſpeciali: diuidit̃ in duas. Primo determinat de opibus ptinẽtib⁹ ad terũ diſtin. Secundo de ptinẽtibus ad ipſarũ ornamẽtũ. Scđa icipit ibi. i principio. xv. diſti. dicit etiã deus pducãt aque reptile. Prima in tres. Primo determinat de opatione prime diei. Scđo de opatione ſcđe diei. Tertio de opatiõe tertie. Secũda incipit in principio. xiiij. diſtin. dixit quoq; de⁹ fiat firmamentũ. Tertio circa mediũ diſtincti. ibi ſeq̃tur dixit deus cõgregent̃ aque: Prima ẽ principalis lectiõis. Et diuidit̃ in duas. Primo determiat de opatiõe prime diei quãtũ ad rẽ pductã. Scđo quãtũ ad pductionis cõditionẽ. Scđa ibi. primo inueſtigãdũ eſt. Prima diuidit̃ in ſex. Primo determinat lucis pductionẽ. Scđo inquirit rei pducte cõditionẽ in ſe. Tertio cõditionẽ eiuſdẽ quãtũ ad locũ. Quarto cõditionẽ eiuſdẽ quantũ ad effectum qui eſt facere diẽ. Quinto de ordine ptiũ ad inuicẽ. Sexto inq̃rit cõditionẽ lucis quãtũ ad ſufficiẽtiã ⁊ durationẽ. Scđa ibi. ſi queratur qualis lux fuerit: Tertia ibi. ſi aũt q̃rit̃ vbi facta ẽ lux. Quarta ibi. hoc notãdũ φ dies. Quinta ibi. et hic eſt natal' ordo. Sexta ibi. ſolet aũt queri quare fact⁹ eſt ſol. Scđa aũt ps principalis in q̃ inq̃rit pductiõis modum vel cõditionẽ diuidit̃ in duas. Primo mouet vnã queſtionẽ ⁊ ſoluit: Scđo mouet aliã ⁊ ſoluit: ⁊ cũ hoc quandã erroneã ſolutionẽ excludit. Scđa ibi. hic q̃ri ſolet q̃uo ⁊ hec ẽ diuiſio lr̃e ⁊ ſn̄ia i gñali.

¶ In ſpeciali ſic pcedit: ⁊ pponit primo φ prĩa rõ diſtictiõis fuit lux q̃ cetera hʒ manifeſtare. Poſtea querit vtrũ illa lux fuerit corpal' an ſpũal': et rñdet φ vtroq; mõ poſſit eẽ: ſi ei ſpũalis fuerit ſignificat formationẽ nat̃e angelice p gr̃am q̃ prius pducta fuit i formis ſm̃ opinionẽ magr̃i. Si ɋo fuerit corporal': lucidũ corpus itelligit̃ fuiſſe qđ nõ de nihilo ſʒ de piacẽte materia formatũ fuit añq̃ vlla dies fuerit. P⁹ea q̃rit vbi fctã fuit illa lux: ⁊ rñdet φ vbi ſol mõ poſit⁹ eſt: q2 lux locũ ⁊ vicẽ ſolis tenẽs motu ſuo diẽ faciebat: ⁊ noctẽ: nec ab aquis tũc ipediebat̃ ppter ipſaꝝ aq̃rũ raritatẽ ſicut p immiſſionẽ olei aq̃ qđdãmõ illuſtrat̃. qđ faciũt hoĩes q̃ñ ad maris

R. Quedã Sñia generali

S. Sñia ſpeciali

profundū merguntur. Poſtea dicit q dies pōt diuer
ſimode accipi: vno modo pro ipa luce illuminā-
te. Alio mō pro ipa illuminatione. ¶ Tertio mō p
ſpacio. xxiiij. horarū. Et ſubdit q primus dies ha-
buit veſpere: ſed nō mane q2 nō habuit lucē obſcu-
ram: ſed a clara luce incepit. Alij aūt dies habue-
runt veſperam ⁊ mane quorum quilibet a ſuo ma-
ne incipiēs vſq ad alteri9 mane tendebat. Poſtea
dicit q naturali ordie debēt dies cōputari a mane i ma
ne. Sed ppter myſticā quandā ſignificationem a
veſpera cōputatur in veſperā. Poſtea querit ſi lux il
la ſufficiebat ad illuminationē quare factus eſt ſol.
Et reſpondet q illa lux ſuperiores tm̄ ptes illumi
nabat: ⁊ ideo oportebat ad illuminationē ſuperio-
rum ⁊ inferiorū fieri ſolem: vel ſi oīa illuminabat
nō tn̄ clare: vt modo ſol: et ideo neceſſarius eſt ſol
qui formatus eſt de illa luce ⁊ inſepabiliter hȝ eā
ſibi cōiunctā. Poſtea querit qualr̄ deus dixit ⁊ re-
ſpondet q ab eterno in verbo diſponēdo: nō tamē
tēpali ſono vocis loquēdo. Vltimo querit quō
pater dicit operari p filiū: ⁊ in filio. dixerūt aūt qui-
dam heretici q hoc ideo eſt q2 filius eſt inſtrumen
tum patris in operādo: qd̄ quidē erroneū eē dicit
magiſter. Quia cū dicit operari in aliqua pſona ſi-
gnificat inſimul opatio pſonarū: ⁊ auctoritas vni9
pſone reſpectu alterius. Et ppter hoc non dicit fi
lius operari per patrē ſicut pater per filiū. Subdit
etiam aliam rationem q pater dicit operari p filiū
quia eum genuit operatorē. Et in hoc terminat ⁊c.

Queſtio. I.

Vtrum lumen ſit corpus?

A. Queſt. i. Argu. i. Circa diſtinctionem. xiij. que-
ritur primo vtrū lumē ſit corpus. Et vi-
detur q ſic quia quecūq cōiungunt ⁊ ſe
parant manētia eadē numero ſunt cor-
pora ⁊ nō corporū accidētia. Quia accidēs nō mu-
tat ſubiectū: ſed duo lumina diuerſorū luminariū
(puta duarū candelarū) cōiungunt ⁊ ſeparant: ergo ⁊c.
Minor pbat p Dio. iiij. ca. de di. no. qui dicit q lumi
na incōfuſe ſunt in medio. Et pbat per experimē-
tum q2 vnū corpus opacum oppoſitū duobus lu-
minaribus cauſat duas vmbras qd̄ nō eēt niſi eſ-
ſent in medio duo lumina: q2 vmbra nō eſt niſi pri
Arg. ij. uatio luminis. ¶ Item a duobus luminarib9 quo
rum lumina tranſeūt p vnū foramē fiunt duo ful-
gores in pariete oppoſito qd̄ nō eēt niſi in foramie
in quo cōiungunt ſubiectiue manerēt diſtincta eſſen
Arg. iij. tialiter: ergo ⁊c. ¶ Item precipua ratio quare lu-
men nō dicit corpus eē eſt quia ſimul eſt cum aere
duo autē corpora nō poſſunt eſſe ſimul. Sed pbo
q nō hoc obſtet quia ferrū ignitū nō ſolū in ſupficie
ſed in pfundo. Ex hoc ſic arguitur: in ferro ignito
ſunt ignis ⁊ ferrū: ⁊ tamē ignitū nō occupat maiorē
locū q̄ prius: ergo ſimul ſunt ſm locū ignis ⁊ ferrū
In opp. ergo ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt phūs ſcdo de aia: et Aui
cen. ſexto naturaliū. et Damī. qui dicit lumē eē qua
Reſſio. litatē ignis. ¶ Reſponſio. queſtio iſta licet nō hēat
magnā difficultatē: ē tn̄ multū exquiſite tractata a
philoſophis ⁊ doctoribus alijs: nec credo huius eē
B. aliā cām niſi errores antiquorū circa materiā iſtam
Error. i. qui fuerūt duo. Vnus aliquorū dicentiū lumē eſſe
antiquorū defluxum corporū ſubtiliū a ſole ⁊ ſtellis: et hoc pȝ
Impro. i. eſſe falſum tripliciter. Primo ex parte corporū a qui
bus ponunt effluere quia illa corpora vel effluerēt
a ſole ⁊ ſtellis q2 reſoluerent ab ipis: vel q2 ab eis
de nouo cauſarēt. Nō q2 reſoluerent ab ipis: iā eēn
per cōtinuā reſolutionē cōſūpta: vel ſaltē notabili-
ter diminuta eſſent corpora ſolis ⁊ ſtellarū niſi for
ſan fabuloſe diceret q ex vaporibus eleuatis ciba
rent ad reſtaurationē deperditi. Item nec pōt di-
ci q de nouo cauſentur: q2 vel hoc eſſet ex materia
de nouo creata: ⁊ tūc illuminatio nō eſſet actio pu-
re naturalis: imo pure diuina qd̄ eſt abſurdū: vel
ex preiacēte materia ⁊ tūc gnātio vni9 eēt corruptio
alterius: generato eñ lumine in toto medio opor
tet aliquod aliud corpus tantūdē pportionabiliter
corrumpi. Et obtenebrato medio ex corruptiōe lu C.
minis alia corpa pportionabiliter gnārī: nō ſolum Euaſio
apud nos: ſed etiā in celo q2 ibi inuenit nouitas il-
luminatiōis ſicut pȝ in luna precipue: que oia ſunt
incōuenientia. niſi forte quis dicat q illa corpa nō
generant de nouo: nec corrūpunt: ſed transferunt
cum corpe luminoſo: puta cū ſole lato nūc ſuperi9:
nunc in inferiore hemiſperio. Sȝ nec illud pōt dici Impro.
quia nō ſolū obtenebrat mediū ex ablatione corpo
ris luminoſi: ſed etiā ex circūpoſitione corpis opa
ci circa corpus luminoſum (puta circa cādelā) Nec
videt q lumen cōgreget circa candelā: q2 nō appa
ret ibi maior claritas pluſq̄ ante ideo ⁊c. Scdo ap D.
paret idē ex pte medij in quo lumē recipit: q2 duo
corpora nō poſſunt ſimul eſſe p naturā: ſed lumen
ſimul eſt cū aere. Aer aūt eſt corpus: ergo impoſſi Impro.
bile eſt lumen eē corpus. Nec pōt dici q i aere ſint ij.
pori in quibus recipit lumē quia obtenebrato aere
oportet poros manere vacuos: niſi forte diceret q
etiā tenebra eſſet corpus qd̄ eſt falſum. Itē aer nō
totus illuminaret ſi ſolū in poris ei9 reciperet lumē
cuius oppoſitū docet ſenſus. ¶ Tertio apparet idē E.
ex pte motus: q2 ſi lumē eſſet corpus: illuminatio Impro.
eēt mot9 localis. Mot9 aūt localis nō pōt eē ſubito Euaſi. iij.
ſed neceſſario fit in tpe ⁊ ſucceſſiue qd̄ nō cōtingit
in illuminatione: nec pōt dici q illuminatio fiat i tē-
pore (ſcȝ īpceptibili). Quia ⁊ ſi ſucceſſio aliq poſſit
latere p modicū ſpatiū ppter ſui velocitatē nō tn̄ p
tm̄ ſpaciū ſicut eſt ab oriente in occidentē in quo tn̄
latet ſucceſſio illuminatiōis. Patet ergo ex oibus his F.
lumē nō eſſe corpus. ¶ Aliqui aūt fuerunt alij qui Secūd9
dixerunt lucē in ſole eſſe formam eius ſubſtātialē: error
ſed lumen in aere eſſe accidēs. ¶ Qd̄ etiā eſſe non Impro.
pōt ppter duo. Primū eſt q2 in actione vnica prin-
cipiū actionis: ⁊ terminus ſunt eiuſdē ſpeciei. Sȝ
actio qua lucens in ſe illuminat aliud eſt actio vni
ca ſicut illa q̄ calēs in ſe calefacit aliud: ergo principiū
et terminus illuminatiōis ſunt eiuſdē ſpeciei: hec
aūt ſunt lux in ſole ⁊ lumē in aere: ergo ſi vnū eſt ac
cidens ⁊ reliquū. ¶ Scdm eſt q2 nulla forma ſub-
ſtantialis eſt ſenſibilis per ſe: ſed lux in ſole eſt per ſe
ſenſibilis: ergo ⁊c. ¶ Dicēdū eſt ergo ſimplicr̄. q lux G.
in ſole: lumen in aere: ⁊ hmōi ſunt accidētia: ⁊ ſi eñ
lux q̄litas p quā agūt corpa ſupiora in hec inferio- Opio ali-
ra: oīe eñ alterās agit p aliquā formam in ipo ex quorū do.
iſtentē: ſed in celo illa forma nō pōt eſſe ſubſtātial'
que nunq̄ eſt immediatū principiū alterationis: ergo
oportet q ſit aliqua qualitas: et hec eſt lumen eius
et quia habemus aliqd dignius rōne ſcilicet expe-
rimētū ſenſus: nō oportet aliā adducere rōnē quo
ad pñs. ¶ Ad primū arg. rñdēdū ē ad minorē p i- H.
teremptionē: et cū pbat per dictū Dio. dicēdum q Ad pri.

coniunctio ⁊ ſeparatio luminis intelligit̃ ꝑ intẽſionem ⁊ remiſſionẽ luminis pluribus: vel paucioribus luminaribus additis vel ſubſtractis ſicut eſt vnus tractus nauis velocior vel tardior ſcḋm multitudinẽ: vel paucitatẽ trahẽtiũ. Radij aũt pluriũ luminariũ dicunt̃ a Dio. inconfuſi ꝑpt luminariũ

I. diſtinctionẽ. Experimẽta etiã que addunt̃ nõ va-

Ad expi. lent. Primũ de duabus vmbris non valet: q2 due vmbre nõ ſunt in eadẽ parte medij: ſ3 in diuerſis: et ideo nõ arguũt pluralitatẽ luminis in eadẽ ꝑte medij ſed in diuerſis: qḋ bñ conceditur: ſicut enĩ eſt altera ꝑs albedinis in alia ꝑte corporis: ita ⁊ in lumine reſpectu medij ⁊ ſcḋm hoc nihil ad ꝓpoſitum. Si vero dicat̃ ꝙ ex oppoſito cuiuſlibet duoꝝ luminariũ interpoſito corꝑe opaco eſt lumen minus q̃ in alijs partibus medij: dicendũ ꝙ verũ eſt: ſ3 hoc nõ eſt ꝓpter ſeparationẽ luminis a lumine ſed ꝓpt remiſſionẽ luminis: q2 in oppoſito cuiuſlibet luminaris eſt actio vnius tñ ⁊ nõ duoꝝ. Et ideo minꝰ intenſa q̃ vbi eſt intenſio duorum ſimul. qḋ addit̃ de lumine duoꝝ luminariũ tranſeunte ꝑ idẽ foramen: ⁊ tñ faciẽte duos fulgores in oppoſito pariete. dicẽdũ ꝙ lumina duoꝝ luminariũ in foramẽ in quo ſunt coniuncta realiter ſunt vnũ lumẽ. tñ radij et fulgores vltra ꝓcedẽs diſtinguunt̃ nõ ꝓpter diſtinctionẽ vl' ſeparationẽ luminis in foramine cõiter exiſtentis: ſed q2 nõ põt ad eandẽ ꝑtẽ vltra ꝓcedere actio vtriuſq3 luminaris: ſ3 ꝓcedit ad diuerſas ꝑtes ꝓpter corpus in quo eſt foramẽ vtriq3 luminari reſpectu alterius: ⁊ alterius ſitus interpoſitũ.

K. Ad. ij. ¶ Ad ſcḋm dicendũ ꝙ in ferro ignito nõ eſt ignis intrinſecꝰ q̃ nõ põt eſſe niſi in materia rara: ſ3 ẽ ibi diſpoſitio ad foramẽ ignis ſ3 nõdũ vltia et ꝑfecta.

Queſtio. II.

Vtrum lumen habeat eſſe reale an intentionale in medio.

Queſt. ij. L. DEinde queritur vtrum lumẽ habeat eſſe reale an intẽtionale in me-

Argu. j. dio. Et videt̃ ꝙ habeat ſolũ eſſe intẽtionale q2 nulla realis qualitas ſuppoſita ſenſui ꝑcipitur: ſed lumẽ immediate attingẽs pu-

Arg. ij. pillam: a viſu ꝑcipit̃ ergo ⁊c. ¶ Item qḋ dat alij eẽ intellectuale videt̃ de ſe ⁊ in ſe illud hr̃e: ſed lumẽ

Argu. iij. dat colori eẽ intẽtionale in medio: ergo ⁊c. ¶ Itẽ qualitas realis remanet in ſubiecto in abſentia ꝓducẽtis: ſed lumẽ nõ remanet in abſentia lumina-

In opp. ris: ergo ⁊c. ¶ In cõtrarium arguit̃ q2 nulla forma intẽtionalis denoiat ſubiectu3 in quo eſt (ſicut aer nõ dr̃ coloratus ꝓpter intẽtionẽ coloris q̃ eſt i medio) lumẽ aũt denoiat mediũ: ergo ⁊c. ¶ Itẽ forma intẽtionalis nõ eſt principium mutationũ na-

M. turaliũ: ſed ſolũ aialiũ: ſed lumen eſt principiũ im

Reſpõſio mutationis naturalis puta calefactiõis: ergo ⁊c. ¶ Reſponſio eſſe intẽtionale põt dupliciter accipi. vno modo ꝓut diſtinguit̃ cõtra eſſe reale ⁊ ſic dicuntur habere eſſe intẽtionale illa q̃ non ſunt niſi ꝑ operationẽ intellectus ſicut genus ⁊ ſpecies ⁊ logice intẽtiones: ⁊ iſte eſt ꝓprius modus accipiẽdi intẽtionem ⁊ eſſe intẽtionale. Et iſto mõ lumen in medio vel ſpecies coloris nõ hñt eſſe intẽtionale: q2 q̃ ſunt a principijs realibus circũſcripta operatione intellectus hñt eſſe reale ⁊ nõ intẽtionale: ſed lumen ⁊ ſpecies coloris in medio ſunt hmõi: ergo ⁊c. Alio mõ dicitur aliq̃d habere eẽ intẽtionale large: q2 habet eẽ debile: ſ3 habere eẽ debile adhuc tripl'r. Aliqua enĩ dicunt̃ hr̃e eſſe debile q2 nõ hñt ſuũ eſſe ſimul ſiue ꝑmanẽs ſed in ſucceſſione vt motus ⁊ tẽpus: et hec nõ dicunt̃ hr̃e eſſe intẽtionale. Aut ſi dicantur nõ competit lumini vel ſpeciei in medio hr̃e tale eſſe intẽtionale: q2 eſſe eoꝝ totum eſt ſimul ⁊ non in ſucceſſione. Scḋo modo dicunt̃ aliqua habere eẽ debile q2 ad ſui exiſtentiã requirũt preſentiam ſue cauſe prime naturalis: qḋ ꝓtãto dico q2 ãgeli: ⁊ ea que imediate a deo ꝓducũt̃ reqrũt ad ſui exiſtẽtiam p̃ntiã ſue cauſe imediate (ſc3 dei) et tñ nõ dicũtur habere eẽ debile: ſed lumẽ ⁊ ſpecies coloris in medio (licet habeãt ſuũ eẽ ſimul) tñ q2 requirũt preſentiã ſue cãe prime ⁊ naturalis dicũtur hr̃e eẽ debile. Et iſtud debile eẽ nõdũ dr̃ intẽtionale. Cuiꝰ ratio eſt q2 nõ ſolũ lumen in medio: ſed etiã lumen lune ⁊ ſtellarũ requirũt p̃ntiã ſolis illuminãtis: ⁊ tamẽ nullus vnq̃ dicit ꝙ lumẽ lune ⁊ ſtellaꝝ hr̃et eẽ intẽtionale. Tertio mõ dicit̃ aliquid hr̃e eẽ debile nõ ſolũ ꝑ cõparationẽ ad cauſam ꝓximã naturalẽ ſed q2 deficit a ꝑfectione ꝓprie ſpeciei. Et ſic lumẽ et ſpecies in medio hñt eẽ debile qḋ etiam põt dici

N. aliquo modo intẽtionale. ¶ Qḋ p3 q2 ad ſuſcipiẽdum magis ⁊ minus cooperat̃ diſpoſitio ſubiecti: vt patuit lib. j. diſtin. xvij. Cum igit̃ ꝓpria ⁊ ꝑfecta diſpoſitio ſubiecti coloris ſit eſſe terminatũ (vt p3 ex his que dicit phũs lib. de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ color eſt extremitas ꝑſpicui i corꝑe terminato) ꝓpria ac ꝑfecta diſpoſitio ſubiecti lucis ſit eſſe denſu3 nõ dico opacum eẽ. Nihil enĩ lucet niſi denſum: ideo impoſſibile eſt colorẽ vel lucẽ recipi ſcḋm ſuũ eſſe ꝑfectũ in medio nõ terminato ꝑ opacum quo ad colorẽ: vel in medio nõ denſo q̃ ad lucẽ: ſed recipiũtur ſcḋm eẽ debile ſiue imꝑfectũ. Iſtud aũt põt dici aliqual'r intẽtionale ſicut enĩ dictũ eſt prius intentio ꝓpriiſſime

P. ad actũ aĩe pertinet. ¶ Illud igitur põt aliqualiter dici intentionale quo anima tendit in alterum hoc etiam alludit nomini. Intentionale enĩ dicatur quo in alterum tendit̃: ſed lumen in medio: et ſpecies coloris ſunt hmõi. ratione enim imꝑfecti non terminãt actum anime: ſed ſunt illud quo anima tendit in obiectũ: non enim ſpecies coloris videtur: ſed color corporis obiecti mediãte ſpecie (vt quidã dicunt) nec lumen in medio proprie terminat viſum: ſed mediante ipſo fertur viſus in obiectum: ergo tam lumen q̃ ſpecies poſſunt dici intentiones vel habere eſſe intentionala: magis tamen ſpecies q̃ lumen: quia hab3 eſſe minus perfectum et minus poteſt terminare actum: ſimpliciter ta-

Q. Ad primũ pũs. men tam lumen q̃ ſpecies habent eẽ reale. ¶ Ad primũ argumentum dicendum ꝙ omne ſenſibile applicatum immediate organo ſenſus dummodo immutet ipſum poteſt ſentiri quia nihil plus requiritur ad ſentiendum niſi immutatio organi a ſenſibili: quod ergo corpus coloratum ſuppoſitu3 oculis non videatur: Cauſa eſt: quia nõ poteſt immutare organum viſus: nihil enim poteſt immutari a colore niſi actu illuminatum. Et quia corpus ſuppoſitũ oculis ꝓhibet illuminationẽ pupille: ⁊ organi viſus: idẽ nõ videt̃: lumẽ aũt cõtingẽs pupillã ipſam imutat ideo videri põt. Et eadẽ rõ eſt de q̃libet reali q̃litate ſenſibili imediate ſuppoſita ſenſui

Ad. ij. ¶ Ad ſcḋm dicẽdũ ꝙ lumẽ nõ dat colori eẽ intẽtionale: ſ3 diſpoſitio medij nõ terminati vt dictũ eſt: et ſi daret non tñ oporteret ꝙ haberet talẽ in ſe: q2 effectus multis modis põt deficere a perfectione

ſue cauſe. Eſſe aūt intentionale eſt eē impfectum. ¶ Item cōceſſum eſt q lumē hʒ eſſe intētionale ſicut ſpecies colorꝫ: nec p hoc excludit quin habeat eſſe reale. A. Ad.iij. ¶ Ad tertiū dicēdū q remanere in ſubiecto ad abſentiā cāe pducētis nō eſt de rōne qualitatis realis: nec exiſtere pñtiā cauſe facit aliquid eſſe intētionale (vt dictū fuit in corpe queſtiōis) q autē qualitates hoc requirāt que vero nō alias inquirendū erit. B. In opp. ¶ Ad argumēta alterius ptis. Ad primū dicēdū q oīs forma denominat ſubiectum ſuū: cū eñ omnis forma det ſuo ſubiecto aliqd eē ſm illud denoiat ipm ex neceſſitate. Et qd dicit q aer nō dicit coloratus ppter ſpeciē coloris que eſt in ipo. dicēdū q verū eſt qꝛ color dat talē qualitatē ſub eſſe pfecto. Et quia illud eſſe nō habet in aere ideo nō dicitur coloratus: ſimiliter lux dicit talem qualitatē ſub eſſe pfecto: et qꝛ illud eſſe nō habet in aere ideo aer nō dicit lucens: dicit autē illuminatꝰ ſicut ꝛ qualitas eius dicit lumen: ꝛ idē eſſet de colore ſi ppriū nomē eſſet impoſitū ſm illud eē quo perficit mediū qꝛ ſub illo nomie denominaret ipm. C. Ad.ij. ¶ Ad ſcḋm argumentū cum dicitur q forma intētionalis non eſt principium naturaliū actionū: dicendum q verū eſt de forma intētionali primo modo dicta qꝛ illa nō eſt res ſed ratio: et ideo nullius realis opatiōis eſt principium ſed eſt ſolū ratio p intellectū circa rem intellectā formata: nullus autē ponit lumen vel ſpeciē eſſe talē formā intētionalē. Sed dicuntur forme intētionales ppter eſſe impfectū qd habent in medio rōne cuius habēt q non terminēt actum anime: ſed mediātibus eis tendit anima in obiectū. Tales autē forme intētionales cum ſint vere res naturales poſſunt eſſe principiū realium actionū: nō ſolum animaliū: ſed etiam naturaliū. Nam ꝛ aīales actiones ſunt.

Sententia diſtinctionis.xiiii. in generali et ſpeciali.

D. Diſt.xiiij. Snia in generali. Dixit quoq deus fiat firmamētum. Superius determinauit magiſter de opatione prime diei. Hic determiat de opatione ſcḋe diei. Et cū hoc ſequit illa pars vbi determinat de operatione tertie diei. Et ſequitur dixit itaq deus ꝛ ſic ſunt due ptes principales in iſta diſtin. quarū prima diuiditur i duas. Primo proponit opus prime diei qd eſt formatio firmamēti: ꝛ exponit per diuerſas opiniones q ſunt circa materiā firmamenti. Scḋo mouet quaſdam queſtiones incidētes circa firmamentū ꝛ motū celi: et circa ea que ad diſtinctionē operis tertie diei ptinēt. Scḋa ibi queri etiā ſolet cuius figure ſit celum. Hec eſt ſententia ꝛ diuiſio lectionis in gñali.

E. Snia in ſpeciali. ¶ In ſpeciali ſic pcedit. Et pponit q firmamētū ſecūda die factū eſt: qd ſm Bedam eſt celum ſydereum qd habet aquas inferiores ſe: et ſic diuidit aquas ab aquis: licet per celū quidā velint aerem intelligi qd quidē celū ſydereū ſm quoſdā eſt nature aquee: ſm vo alios eſt nature ignee: quō aūt ſupra celū poſſint eſſe aque dicit q hoc e diuina virtute: neq eſt incōueniēs cū videamus aquas euaporari ꝛ eleuari in altū. Sic pōt eſſe vt ſupra firmamentū ꝛ glacies ſolidate aque ſuſpendant. quales aūt ſunt: ad qd cōdite (ille ſolus nouit qui cōdidit) poſtea querit cuius figure ſit celū. Et rñdet q ſpūs ſanctus hoc p actores docere noluit eo q nō multū ſaluti prodeſt q̄uis ipi ſcirēt. Querit etiā vtrū celū ſtet: an moueat: vtrūq videt incōueniēs: ſi enim moueat nō eſt firmamētū: ſi vero ſtat non pñt in eo moueri ſydera. Et rñdet etiā ſi moueat dici pōt tamen firmamētū ppter firmitatē: ſi vero ſtat pñt in eo ſydera moueri. Querit etiā quare benedictio ſecūde diei ptermittit: ꝛ quare. ſ. in opibus ſcḋe diei nō eſt dictū vidit deus q eſſet bonū: et rñdet q eſt forte ppt quādā myſticā ſignificationē qꝛ binarꝰ nūerus eſt ſignū alteritatis ꝛ ſignū diuiſiōis. Ultimo ponit opus tertie diei qd fuit ꝯgregatio aquarū in vnū locū que ſub celo ſunt p quā cōgregationē terra arida apparuit q quidē ꝯgregatio fieri potuit vel qꝛ cauitates terre ſubintrauerūt aque: vel qꝛ inſpiſſate fuerunt: ꝛ licet ſint multe cōgregationes aquarū: tñ ppter cōtinuitatē eaꝝ ad inuicē dicunt cōueniſſe in vnū locū. Et in hoc terminat ꝛc.

Queſtio.I.

Vtrū aliquę aquę ſint ſup cœlos.

Circa diſtinctionem.xiiii. queritur primo. vtrū aliquę aquę ſint ſup celos. Et videt q nō qꝛ ſm naturā ignis ꝛ aer ſupeminent aque: ſed nullus ponit ignem vel aerē ſup celos: ergo multo minꝰ aquā. F. Queſt.j. Argu.j. In opp. ¶ In cōtrariū arguit qꝛ ſm Aug. Gen. ij. ad lrām Maior ē ſacre ſcripture auctoritas q oīs hūani ingenij pſpicacitas: ſed ſacra ſcriptura dicit expreſſe aquas eſſe ſup celos Gen. primo. diuiſit aquas q erāt ſub firmamēto ab aquis his que erāt ſupra firmamētū: et ſequit q vocauit deus firmamētū celū ergo ꝛc. G. Reſpōſio. Impro. ¶ Rñſio. qdā attēdētes ad potētiā diuinā que pōt facere oē qd ꝯtradictionē nō implicat dixerunt q he aque elemētares ſunt ſup celū cū cōtradictionē nō implicet. Sʒ hoc rōnabr refellit Aug. ij. ſup Gen. dicēs q in opibus ſex dierū quibꝰ natura inſtituta eſt nō querit quid deus facere poſſit ſʒ quid rerū natura patiat. Ido alij dicūt q aque elementares ſm naturā pñt eſſe ꝛ ſunt ſup celū: qd declarāt multipliciter. Opi.ij. Primo qꝛ oīs quātitas corpoꝝ inferiorū hʒ reduci ſicut in cāin in aliquā virtutem corporū ſupiorū: ſed frigiditas q eſt qualitas quedam corporū inferiorū nō pōt reduci in aliquā virtutē corporū celeſtiū niſi ponat aliqd celū aqueum vel aque ſup celos ergo ꝛc. Ratio.j. Minor patet qꝛ celū nō pōt cauſare frigiditatē p motū ſuū localē: qꝛ motꝰ localis nō hʒ infrigidare ſed magis ignire vt dicitur ſcḋo celi. Itē nec p lumē p eandē rōnē: g oportet q hoc fiat p hoc q eſt aqueū. Aqua eī cū ſit pō frigida videt eē cauſa frigiditatis in alijs: ergo ꝛc. Ratio.ij. ¶ Scḋo qꝛ eidē rei cōpetit diuerſus modus in diuerſis: ſicut oleū qd aſcēdit in aqua deſcēdit in aere: g eodē mō poſſibile ē q aqua q reſpectu aeris hʒ deſcēdere hēat reſpectu celi aſcēdere: vel ſtare: etiā nō eſt timēdū qd cadat. Ratio.iij. Tertio qꝛ velocitas motus circuli ipedit ne ſcutella plena aque poſita i tra circulū cadat: vel aqua i ea cōtēta: ſed motꝰ celi eſt velocior q motus cuiuſcūq apud nos: g pōt phibere caſum aque. Rō.iiij. ¶ Quarto qꝛ diſtātia corporis naturalis a loco ſuo naturali minuit eius inclinationē ad locū ꝛ motū: et ideo motꝰ naturalis intēſior eſt in fine q in principio. Sʒ aque ſup celū maxime diſtāt a loco ſuo natali: ergo minime inclināt ad ipm: et ſic idē qd priꝰ. ¶ Quicqd ſit de cōcluſione: rationes tñ iſte non valēt. ¶ Quod eñ pri H. Impro.

mo dicit ꝙ corpus celeſte nõ põt cauſare frigidita
tem niſi ſit aqueũ eſt falſum. Et cũ dr̃ ꝙ non ꝑ mo-
tũ ſit: ita nec per lumẽ falſum eſt: lumen enim de
ſe nõ habꝫ niſi illuminare: ſed in virtute corꝑis cuiꝰ
eſt habet calefacere ſi ſit corpus calidũ virtualiter
vt ſol mars ⁊ hmõi: vl' frigefacere ſi ſit planeta vir
tualiter frigidus vt ſaturnus: neqꝫ oportet ꝙ oĩa
ſint frigida ꝑ primũ frigidũ formalr̃ puta ꝑ aquã
vel ꝑ celum aqueũ: ſed ꝑ primũ frigidũ virtualiter
Ratio etiã magis ꝓcedit contra eos q: ſi eẽt celũ
aqueum nõ cauſaret frigiditatẽ ꝑ motũ vt dicunt:
nec ꝑ lumen q: non eſſet luminoſum: ſed ſolũ dia-
phanũ: ⁊ ſi eſſet ꝑ lumẽ tñ calefaceret ⁊ nõ ifrigida
ret vt dicũt: nec per ſuam frigiditatẽ formalẽ: quia
corpus nõ agit in diſtãs niſi agẽdo in propinquũ:
ſed illa frigiditas nõ reciperet in orbibus mediis
qui non ſunt capaces peregrine impreſſionis vt di
citur in primo methcoroꝝ: ergo impoſſibile eſt ꝙ ce
lum dato ꝙ eſſet aqueum: immediate cauſaret fri
I. gidítatẽ in his inferioribus per frigiditatẽ que eẽt
Impro. in ipſo. Sequẽtes etiã rõnes nõ ꝓbãt ꝙ aque ſint
ibi: vel poſſint eſſe per naturã: ſed ſolum ꝙ ſi ibi eſ
ſent nõ caderent: qđ certe timere non oportet neqꝫ
probare: quia cum ſphera vndiqꝫ circunſtet mediũ
nec ſit diuiſibilis abſqꝫ vlla dubitatione ſi ſuper ali
quam ſpherã eſſent aque nullo modo poſſent cade
re. Nihilominus nec illud ꝓbant ille rationes ſuf-
ficiẽter. ꝙ eñ oleum in aere deſcendat: in aqua ve
Nota ro aſcendat: Cauſa eſt quia oleum corpus mixtuꝫ
eſt in quo eſt multũ de humido aereo ratione cuiꝰ
aſcendit poſitum in aqua: ⁊ eſt in eo ſiccũ terreſtre
ratione cuius deſcendit in aere: hoc aũt dici nõ po
teſt de aqua elementari cum ſit corpus ſimplex: et
iterũ qđ deſcendit in rariore nihil ꝓhibet aſcẽde-
re in groſſiori ⁊ denſiori vt ponitur de oleo reſpe-
ctu aeris ⁊ aque. Sed cõtra rationẽ eſt ꝙ illud qđ
deſcendit in denſiori aſcendat in rariori vel ſubti-
liori. Celum aũt ẽ nature ſubtilioris ꝙ̃ corpus qđ
cunqꝫ elemẽtare: et ideo nulla probabilitas eſt ꝙ
K. aqua que naturaliter deſcendit ĩ aere aſcẽdat: vel
Ad.iij. ſtet in celo. ¶ Quod etiã tertio dicit ꝙ velociſſimꝰ
motus prohibet caſum grauis deorſum in nullo ẽ
ad propoſitum q: iſtud locũ habet in graui poſito
intra circulum vel ſpheram non autẽ in graui poſi
to ſuper circulum vel ſpherã: deſcenſum eñ eius
ad mediũ ſphere vel circuli ꝓhibet ſoliditas ſphe-
re vl' circuli. Et ideo ratio eorum poſſet aliquid va
lere ſi ponerent aque intra concauũ orbis lune: ſꝫ
ponendo eas ſuper celum nihil valet ad propoſi-
L. tum. ¶ Quod vero vltimo dicit ꝙ diſtantia a loco
Ad.iiij. naturali minuit inclinationem mobilis: falſum
eſt. Cum eñ inclinatio grauis ⁊ leuis ad loca ſua
ſequatur formã grauitatis ⁊ leuitatis manentibus
eiſdem formis manet eadem inclinatio: nec pro-
pinquitas vel diſtantia a loco per ſe facit aliquid:
ad hoc ꝙ ergo motꝰ naturalis ſit intẽſior in fine ꝙ̃
in principio. Cã eſt minor reſiſtentia medij ſuppo
ſita eadem inclinatione mobilis: ꝙ̃to eñ aer ẽ ter-
re propinquior tanto eſt minus leuis: ⁊ minus niti
L. tur contra motum grauis. Idem intelligendũ eſt
Opĩo ali- circa leue. ¶ Dicendũ ergo aliter ad queſtionẽ ꝙ
quoꝝ do. ſi celum accipiatur pro corpore quinte eſſentie tunc
ſuper celos non ſunt aque elemẽtares ſed aque di
cte metaphorice. Si vero celum accipiatur meta-
phorice pro parte aeris in qua condẽſantur nubes
tunc celum firmamentũ dici poteſt: ⁊ ſic ſuper celũ

ſunt vere aque elemẽtares. Primũ patet quia ſu-
pra lunam nõ eſt locus generationis ⁊ corruptiõis
vnde dicit ꝙ ſupra lunam nõ eſt malũ: ſed ſi ſupra
celum ꝓprie dictum eſſent vere aque elemẽtares
ibi eſſet locus generationis ⁊ corruptionis ⁊ quan-
doqꝫ ibi aliquid generaretur ⁊ corrumperetur: er-
go ⁊c. Probatio mi. quia ſi aque eſſent inter duas M.
ſpheras ⁊ ꝑ motum ⁊ lumen corporũ celeſtium poſ
ſent calefieri ⁊ rarefieri vltra ꝙ̃ ꝯgruat forme aque
et ſic eis corruptis aliquid aliud generaretur puta
aer vel ignis: nõ ſunt ergo ſupra celum aque ele-
mentares: ſunt tamen ibi aque dicte metaphorice
ratione ſimilitudinis cũ aqua in quibuſdã proprie
tatibus: ẽ eñ diaphana aqua ⁊ nõ lucida que duo
etiam conueniũt aeri: ſed vltra hoc aqua quãdam
maiorẽ terminabilitatem habet ꝙ̃ aer: hec autem
proprietates conueniunt none ſphere quã nos ce-
lum criſtallinum vocamus: ⁊ eadem ratione põt
dici aqueum. Scđm patet ſi eñ celum vocetur ꝑs
aeris in qua condenſantur nubes ſic eſt clarum ꝙ
aque elemẽtares ſunt ſuper illud celum que ibi va
porabilit trahunt virtute ſolis ⁊ ſtellaꝝ: eadẽ etiaꝫ
pars poteſt dici firmamẽtũ ꝓpter ſpiſſitudinem ⁊
aliqualẽ ſoliditatem. vnde Auguſt. ij ſuper Gen.
ad litteram hanc expoſitionẽ cõmẽdans dicit: hãc
conſiderationẽ laude digniſſimã iudico: vnde fir
mamentũ equiuoce vel anagogice ſumit cuꝫ dicit
Gen. primo diuiſit aquas que erant ſub firmamen
to ⁊c. Et cum dr̃ in ope quarti diei ꝙ poſuit in fir-
mamento celi ſtellas q: firmamentum primo mo-
do ſumptũ eſt celũ ſolũ nũcupatiue ad qđ deſignã
dum dicit ibidem ꝙ vocauit deus firmamentum
celum: Sed ſecundo modo ſumptũ eſt celum ve-
re ⁊ proprie: ad quod deſignandum dicitur ibi ꝙ
poſuit ſtellas in firmamento celi: id eſt quod eſt ce
lum. ¶ Per hoc patet rñſio ad argumenta. Po- N.
nimus enim nõ ſolum aquam ſed ignem ⁊ aerem Ad pri
ſuper celum metaphorice dictum hoc eſt ſuper par cipalia
tem aeris in qua nubes cõdenſantur: ſed nullum
iſtorum ponimus ſuper celum proprie ſumptũ niſi
ipſa metaphorice ſumant. Aqua eñ ⁊ ignis meta-
phorice ſumpta ſunt ſupra celos ꝓprie dictos: quia
celum empyreum dicitur igneum metaphorice ſi-
cut nona ſphera dicitur celũ aqueum.

Queſtio. ii.

Vtrum motus cœli ſit naturalis.

SEcundo queritur vtrum mo Queſtio
tus celi naturalis ſit. Et videt ꝙ ſic per Argu.
philoſophũ. ij. celi ⁊ mũdi: qui dicit ꝙ cu
iuſlibet corporis naturalis eſt aliqs mo-
tus naturalis. Sed celũ eſt corpus naturale g̃ ⁊c.
¶ Itẽ ſcđo phiſicoꝝ dicit ꝙ natura ẽ principiũ mo Argu.
tus ĩ eo in q̃ ẽ: ſꝫ corpꝰ celeſte naturã aliquã hꝫ g̃ ⁊c.
¶ In ꝯtrariũ eſt q: motꝰ naťalis nõ eſt niſi corꝑis In opp.
extra locũ ſuũ exiſtẽtis naťalẽ ⁊ terminat ad quieteꝫ
naťalẽ in loco ſuo: ſꝫ celũ nõ eſt extra locũ ſuũ g̃ ⁊c.
¶ Rñſio dicẽdũ ꝙ motꝰ celi nõ ẽ a naťa nec ab aĩa Reſpõſio
ꝓut aĩa dicit ſubſtãtiã viuẽtẽ vnitã matẽ ĩ rõne for proba.
me: ſꝫ ẽ ab itelligẽtia: Primũ pꝫ q: naťa corꝑis ſim
plicis iclinat ad vnũ motũ ⁊ ſimplicẽ: ſꝫ ĩ celo nõ eſt
vnꝰ motꝰ tñ ſꝫ plẽs: nõ ſolũ in diuerſis ſpheris: ſꝫ
in eadẽ. Etiã in eodẽ planeta. et tñ celũ eſt ſimplex
corpus ergo ⁊c. Ma. pꝫ. motꝰ ei naturalis correſpõ
det forme mobilis que inclinat ad motum: et ideo
licet forma mixti que virtute continet formas mi-

mobiliū poſſit incliare ad motū ſm oēm dr̄am loci:
ꝓpter qḋ ꝛ motus augmēti nō eſt ſolū ſurſum: qꝛ
nō eſt ſolū a virtute ignis vt aliqui crediderūt: ſꝫ
eſt ad oēm differētiā poſitiōis: qꝛ eſt forma planē-
te q̄ eſt forma mixti: tn̄ forma corpis ſimplicis ad
vnū ſolū inclinat. Minor pꝫ qꝛ ſpere planetarū nō
ſolū mouent̄ ab oriēte in occidētē motu diurno: ſꝫ
ecōtrario vt pꝫ ad ſenſum: precipue in ſole ꝛ luna:
in eodē etiā planeta p̄ter motū ſpere ſue ponitur
motus ſm ecentricū ꝛ epiciclū vt magis patebit in
queſtione ſequēti. Nec pōt dici ꝙ ſpere differāt ſpe
cie ſicut elemēta: et ideo mouent̄ diuerſis motib⁹
qꝛ ſequeret̄ ꝙ eſſēt plura corpa ſimplicia q̄ꝫ quinqꝫ
Et iterū planeta eſt de natura ſue ſpere vt dicit̄ ſe
cūdo celi: ꝛ tn̄ hꝫ aliū motū a motu ſpere. Et iterū
oēs ſpere aliqualiter ad inuicē cōueniūt: ſed ſpere
planetarū cōueniūt ſm ſpeciē (ſaltē motus cor̄ nō
arguit diuerſitatē ſpeciei) cū oēs moueant̄ ad eā
A. dem ptem: ergo ⁊c. Scḋo pꝫ idē ſic motus eſt na-
Scḋa p- turalis ex cōnaturalitate mobilis ad terminū: ſed
batio. cōnaturalitas mobilis ad locū nō pōt cauſare mo-
tū in loco: ergo ⁊c. Minor ꝓbat̄ qꝛ ſicut eſt in actib⁹
anime ſic ſuo mō in actibus nature: ſed in actibus
anime ſic eſt ꝙ bonū cōueniēs ſi ſit pn̄s cauſat de-
lectationē que eſt quaſi quies anime: ꝛ nō deſide-
riū qḋ eſt quaſi motus: ergo ſimiliter in actibus na
ture cōuenientia locati cū loco cauſat quiete in loco:
B. et nō motū. Tertio qꝛ ſi motus celi eſſet naturalis
Tertia quies in eodē loco eſſet violēta: et ita cū celū in fi-
ꝓbatio ne mundi ceſſet a motu quies illa eſſet violēta: qḋ
eſt incōueniēs: qꝛ tūc celū nō erit in deteriori cōdi-
tione ſed meliori. Itē motus naturalis eſt a dante
formā: qua cōſeruata nō oportet dare aliū motorē
per ſe ſed ſolū qḋ remoueat ꝓhibēs ſi ſit impedi-
mentū: ſed celo datur alius motor p ſe (ſcꝫ itelligē-
tia) ergo ⁊c. Nō eſt ḡ mot⁹ a nat̄a celi ꝓpe: neqꝫ tn̄
eſt cōtra naturā qꝛ nō eſt i oppoſitū inclinatiōis na
ture cū natura eius ad nullū motū inclinet. Exem
plum de corpe mathematico: pōt tn̄ dici naturalis
ſm quādā adaptationē: ꝛ cōuenientiā. Cōgruū ē
eni̅ vt corp⁹ celeſte qḋ neqꝫ eſt graue neqꝫ leue mo
ueatur tali motu p quē non accedit ad mediū: vt
grauia: nec recedit a medio vt leuia: ꝛ talis eſt mo
C. tus circularis. ¶ Scḋm pꝫ ꝙ ſ. celū non mouet̄ ab
Secūda aīa ſibi vnita in ratione forme qꝛ ſm vnā opinionē
ꝓqueſt⁹. prius tactā di. xij. In celo nō eſt cōpoſitio materie
et forme: ſed dato ꝙ eſſet: ꝛ ꝙ illa forma eēt aīa: ad
huc ꝓbo ꝙ nō moueret̄ ab ipa. Cū eni̅ idē ſm idē
nō poſſit eſſe mouēs ꝛ motū: immo oportet motuꝫ
ex ſe diuidere i ptē que mouet ꝛ q̄ mouet̄ (vt dicit̄
viij. phiſicorum) Pars q̄ moueret aut eſſet forma ꝛ q̄
moueret̄ eſſet materia aut ps vna quātitatiua cō-
poſita ex materia ꝛ forma moueret aliā ptē quāti-
tatiuā ad imperiū aīe ſicut fit in animalib⁹. Primū
nō pōt dici qꝛ materia ſm ſe nō pōt hr̄e rōnē mobi
lis. cum ſm ſe nō ſit quāta vt ſm ſe ſit ſubiectū actu
ens quod requiritur ad motuꝫ p̄cipue localē: neqꝫ
forma reſpectu materie pōt hr̄e rationē motoris:
quia forma ꝛ agēs nō coincidūt in idē ſm nūerum
reſpectu eiuſdē et ideo cū celi aīa reſpectu materie
ipſius ſe hēat vt forma ꝛ quicqd erat eſſe nullo mo
do pōt habere rōnē agentis que eſt vnū principiū
motus. Nec ſcḋm pōt dici qꝛ mouēs ꝛ motū ſunt cō
tacta ꝛ nō continua (vt dicit̄. viij. phiſicorum) Sed
ptes quātitatiue celi (exceptis forte corporib⁹ pla-
D. netarum) ſunt cōtinue ꝛ nō cōtacte: quare ⁊c. ¶ Ex
Tertia

his patet tertiū ꝙ celū mouetur ab intelligētia: qꝛ
omne qḋ mouetur ab alio mouet̄: ſꝫ celum mouet̄
et nō a natura: vel a dante naturā (vt probatum ē
in primo articulo) Neqꝫ ab anima cōiuncta (vt pro
batum eſt in ſecūdo) relinquitur ergo ꝙ ab intelli-
gentia. Et ꝓbatur pn̄a. Quia cum motus celi non
ſit violentus nec naturalis: oportet ꝙ ſit volunta-
rius voluntate intellectus coniuncti: vel ſeparati.
¶ Ad argumēta patet ſolutio. Non eni̅ cuiuſlibet E.
corporis naturalis oportet eſſe aliquē motū natu- Ad rōes
ralem niſi habeat quietē naturalē: vtrūqꝫ eni̅ poni principa.
tur in diffinitione nature ſcꝫ ꝙ eſt principium mo-
tus ⁊ quietis ꝛ hec duo ſolū cōpetūt corruptibilibus.

Queſtio. III.

Vtrum ſtelle moueantur motu ſolum ſue sphere vel preter illum habeant proprium motum.

TErtio queritur vtrum ſtelle F.
moueantur ſolū motu ſphere an preter Argu 1.
illum habeāt ꝓpriū motum. Et videt̄
ꝙ non habeant ꝓpriū motum qꝛ ſicut ce
lum eſt ingenerabile ꝛ incorruptibile ita indiuiſibi
le: cum diuiſio ſit via ad corruptionem: ſed ſi ſtelle
mouerentur motu ꝓprio celum diuideret̄: qꝛ non
ſeruarent in celo eundē ſitum ergo ⁊c. ¶ Itē mo- Arg. 2.
tus celi ē circularis: ſꝫ ſi ſtelle haberēt motū ꝓpriū
ille nō eēt circularis igitur ⁊c. Minor probat̄: qꝛ qḋ
mouetur circulariter non mutat locum: ſtelle aūt ſi
haberēt motum ꝓpriū ex toto mutarēt locū iō ⁊c.
¶ In contrarium eſt Tholomeus ꝛ alij aſtrologi In opp.
¶ Reſponſio ſtellarum quedā ſunt in octaua ſphe
ra que dicunt̄ fixe. Alie vero ſunt i inferiorib⁹ ſphe
ris ꝛ dicunt̄ planete: nec ſunt plures i eadē ſphera.
¶ De primis dicēdo ꝙ mouētur ſolū motu octa- G.
ue ſphere qꝛ fruſtra ponerent̄ plures mot⁹ vbi ſuf- Pria ps
ficit vnus: ſed omnia ap[illegible]tia circa ſtellas fixas queſt.o.
optime ſaluātur ponēdo eas moueri ſolum motu
octaue ſphere: qꝛ ſtelle fixe ſemp ſeruant eandem
elongationē ꝛ approximationē ad inuicē: qḋ opti-
me ſaluatur ponēdo ꝙ ſoluꝫ moueant̄ in fixe ſphe H.
re ſue: ergo ⁊c. ¶ De planetis autē q̄uis dicat ideꝫ 2e. que.
Ariſto. ij. ce. ꝛ mundi. Tamē verius dicūt aſtrolo
gi ponendo ipſos moueri ſm ecētricos ꝛ epiciclos
Et de ecentricis apparet: ꝙ ſtella que mouet̄ ſolū
motu ſphere nō pōt quandoqꝫ magis: quandoqꝫ
minus ad terrā appropinquare quia omnes ſphe-
re ſunt cōcentrice: ſed planete: quādoqꝫ appropin-
quant ad terrā magis vno tempore q̄ꝫ alio (vt pa-
tet per experimenta aſtrologica) quare ⁊c. ꝓpter
quod coacti ſunt aſtrologi ponere motum planeta
rum in circulis ecentricis quorum pars vna maxi-
me remouetur a terra [illegible]citur aux: ſiue eleuatio.
Altera vero maxime accedit ad terram: ꝛ dicitur
oppoſitum augis. ¶ Similiter patet de epiciclis: I.
quia ſi planate mouerentur ſolum motu ſpherarū:
cum ſphere planetarum moueantur ab occidente
in orientem: tunc ſi planeta aliqua nocte eſſet ex di
rectiōe alicuius ſtelle fixe ſequenti nocte deberet
ipſam antecedere verſus orientem: Uidemus au
tem in multis planetis contrarium quandoqꝫ re-
trocedunt enim verſus occidentem: ergo preter
motum ſpherarum oportet in eis ponere motū re
trogradationis quod fit in epiciclis in quibus pla
neta eſt retrogradus ſtationarius vel directus.

K. ¶ Ad primū argu. dicēdū ꝙ nō oportet celū diui-
Ad primū pūm. di ponēdo ꝓpriū motū planetarū in ecētricis ⁊ epi
cicli habendo bonā imaginationē eoꝝ. Ponit̄ enim
ecētricus circulus intra duas ſupficies ſpere extra
cui⁹ vna medietas magis accedit ad ſupficiē ſpe-
re concauā. Altera vero ad cōuexam: ⁊ mouet̄ hic
circulus intra ſperam cum ſit ſpere cōtiguus ⁊ non
cōtinuus: et motu ei⁹ mouet̄ planeta tanq̄ ps ei⁹
exiſtēs. planeta dico habēs ecentricū ſine epiciclo
ſicut eſt ſol: ſi vero habeat epiciclū ſine ecētrico / tūc
epiciclus poneret̄ moueri in ecētrico p modū quo
ponit̄ ecētricus moueri in ſpera: epiciclus ē enim cor-
pus ſpericū infra ecētricū cōtactū et non cōtinuū et
iō pōt in ecētrico hr̄e ſuū motū ꝓpriū ſpericū cuius
epicicli ps ē planeta: ⁊ hoc ponēdo nō oportz celū
diuidi. Sed ⁊ ſi diuideret̄ nō ſequeret̄ ꝙ eſſet cor-
ruptibile: qꝛ diuiſio nō eſt via ad corruptionē niſi
quaten⁹ ps diuiſa nō ſic pōt reſiſtere cōtrario agē-
ti ſicut cōiuncta toti. Celū aūt nō hꝫ cōtrariū ꝓpter
L. qd̄ nec cōtinuū: neq̄ diuiſum corrūperet̄. ¶ Ad ſe-
Ad .ij. cundū dicēdum ꝙ motus celi non eſt naturalis vt
oſtenſum eſt in p̄cedēte queſtione: ⁊ ideo nihil pro-
hibet planetā moueri alio motu q̄ circa axē neq̄ tñ
erit cōtra naturā: ſed ſolū preter naturā. Et tñ po-
nendo planetas ſolū moueri motu ſuoꝝ ecentrico-
rum ⁊ epicicloꝝ nullus inuenit̄ motus in eis niſi
circularis qꝛ ecētricus mouet̄ circulariter ſiliter ⁊ epici-
clus: ſecus aūt eēt ſi planeta ſm ſe ꝓpriū motū habe-
ret: tūc enim mot⁹ ei⁹ nō eēt circularis lꝫ eēt i circulo.

Queſtio. IIII.

Vtrum cœlū ſit figure ſpherice.

M. Quarto queritur vtrum coe-
Argu. i. lum ſit figure ſperice. Et videt̄ ꝙ nō qꝛ
figura quadrata magis congruit firmi-
tati q̄ rotunda: ſed celum eſt corpus fir-
In opp. miſſimū ergo ⁊c. ¶ In cōtrariū ē phūs .ij. celi ⁊ mū-
N. di. ¶ Reſponſio quidā dixerūt ꝙ celū eſt figure ſe-
Reſpōſio micircularis: qꝛ nunq̄ apparet nobis niſi dimidia
Opio aliquorum ſpera. Sed iſtud nō valet qꝛ cū celū moueatur ab
Improbatio. oriente in occidētē rediens in orientem (vt ex motu
aſtroꝝ apparet) ſequeret̄ ꝙ aliq̄ totaliter diſpera-
ret hoc aūt eſt falſum. dicēdū ergo ꝙ eſt figure ſpe-
O. rice. Quod pꝫ tripl'r. Primo qꝛ prima figura debe-
Proba. i. tur primo corpi: ſed inter oēs figuras ſolidas pri-
ma eſt ſperica: celū autē eſt primū corpus: ergo ⁊c.
Minor ꝓbat̄ qꝛ naturalit̄ vnū eſt pri⁹ multitudine ⁊
ſimplex cōpoſitis: ſed ſola figura ſperica inter figu-
ras ſolidas cōtinet̄ vna ſupficie ſicut inter figuras
ſupficiales ſolus circulus cōtinet̄ vna linea cetere
Proba. ij. aūt pluribus igit̄ ⁊c. Scdo qꝛ figura capaciſſima cō-
gruit celo qd̄ ꝯtinet oīa. Sed figura circularis ſiue
ſperica plus ꝯtinet q̄ quecūq̄ alia figura ex rectis
lineis: vel ſupficiebus ergo ⁊c. Et hec ratio ſolū cō-
cludit ꝙ celū ſit figure ſperice ſm ſuū ꝯcauū ſm qd̄
cōtinet oīa infra ſe poſita: ⁊ nō ſm ſuum cōuexum.
Prob. iij. Tertio qꝛ ſi celū eſſet alteri⁹ figure q̄ ſperice cōtin-
geret aliq̄ corpus eſſe ſine loco: ⁊ locū ſine corpore
quia cum extra celū nihil ſit nec corpus: nec locus:
et celum cōtinue moueatur ſi eſſet figure angulari
et anguli preemineant ceteris partibus cōtingeret
per motū celi ptes planas venire ad locū angulo-
rum ⁊ tūc remaneret aliquid vacuū: et iterū angu-
li venientes ad loca planarum partium vltra p̄cede-
rent in vacuum. Hec autē ratio quantum ad poſi-
tionē theologoꝝ locū nō hꝫ qꝛ ponūt vltimū celū
(ſcꝫ empireū) nō moueri: cetere aūt rōnes ſunt ꝓ-
babiles et non neceſſarie. ¶ Ad argumētum in P.
oppoſitū dicēdū ꝙ figura quadrata magis ꝯgruit Pri. prin.
firmitati ſtatus: et hoc precipue in grauibus: non
aūt firmitati nature: celum aūt vel firmamentū hꝫ
firmitatē nature nō ſtatus niſi celū empireū. Et il-
lam habet nō a figura ſed a natura: q̄ ad nullū mo-
tum inclinat: nec habet motorem ſibi deputatum:
vt alie ſpere.

Sententia ſecunde partis diſtinctio nis .xiiii. in generali et ſpeciali.

Sequitur: dicit deus: fiant lu- Q.
minaria. Superius determinauit ma- Snīa in
giſter de operibus pertinētibus ad re- generali
rū diſtinctionē. Hic vero determinat de
operibus ꝑtinētibus ad ornatū. Circa qd̄ ſciēdum
ꝙ ſicut tres dies aſſignant̄ operibus diſtinctionis
ſic tres aſſignant̄ opibus ornatus. Et diuidit̄ pri-
ma pars in ptes tres. Primo determinat de operi-
bus triū dierū. Scdo determinat quedā ſuperius
iam dicta. Tertio ſubiungit de quiete ſeptime diei
Scda ibi. ſed anteq̄ de formatione hois. Tertia
ibi. iam de ſeptime diei requie. Prima diuiditur in
tres. Primo determinat de ope quarte diei. Secū-
do de ope quinte diei. Tertio de opere ſexte diei.
Scda ibi. dicit deus ꝓducāt aque. Tertia ibi. dicit
deus ꝓducat terra aīam viuentē. Prima iſtarum
diuidit̄ in tres. Primo diſtinguet opa dierū ad in-
uicem. Scdo determinat opus quarte diei. Ter-
tio determinat quedā ꝑtinētia ad illud. Scda ibi.
qꝛ igit̄ celū ceteris elemētis. Tertia ibi. qd̄ aūt ſub-
ditur ⁊ ſint in ſigna. Tertia vero ps in qua deter-
minat de ope ſeptime diei diuidit̄ in tres. Primo
exponit quō deus quieuit. Scdo quō opa cōpleuit
Tertio quō illū diē ſanctificauit. Scda ibi. lꝫ que-
ritur quō ſeptimo die. Tertia ibi. illū etiā diē ſan-
ctificaſſe et hec eſt diuiſio ⁊ ſentētia i gñali. ¶ In R.
ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter. Et ꝓponit primo ꝙ tri- Snīa in
bus primis diebus ſuis ptibus eſt diſtincta vniuer- ſpeciali.
ſa machina. Prima enim die facta eſt lux que vniuer-
ſa illuſtrabat. Scda die fctā ē diuiſio ſupioris ptis
mūdi. i. nature celeſtis. Tertia die facta eſt diſti. in-
ferioris ptis ſcꝫ elementaris. Quarta ꝟo die orna-
tum eſt firmamētū ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Poſtea dicit
ꝙ celū quarta die añ alia ornat̄ qꝛ prius ⁊ dignius:
in quo quidē ſunt ſydera locata ad inferioris ptis
illuminationē: ad hoim et quorūdā aīaliū vtilitatē
et ad noctis decorē. Poſtea ponit ꝙ ſydera ⁊ celi lu-
minaria dicunt̄ facta in ſigna ⁊ tpa. In ſigna que-
dē qꝛ aeris qualitatē vl' aeree qualitatis viciſſitudi-
nē ſignificāt. ſ. ſerenitatē ⁊ tēpeſtatē. In tpe ꝟo qꝛ
tpis ptes diſtinguūt in q̄tuor tpa vl' ſunt in ſigna
et tpa. i. in diſtinctionē horaꝝ: tēporū qꝛ ſuo motu
horaꝝ momēta notificāt. Poſtea dicit ꝙ de ope quin-
te diei orte fuerūt aque ⁊ aer qꝛ opus illi⁹ diei fuit
formatio piſciū ⁊ auiū de eadē materia (ſcꝫ de aq̄s).
Poſtea dicit ꝙ de ope ſexte diei ornata fuit terra
iumētis reptilibus ⁊ beſtijs alijs. Subdit autē de
animalibus venenoſis ꝙ creata fuerunt innoxia:
ſed ꝓpter pctīn facta fuerūt noxia. de quibuſdā aūt
minutis aīalib⁹ dicit ꝙ ea q̄ ex elemētis naſcunt̄ tūc
fuerūt creata. Illa ꝟo q̄ ex corpib⁹ nō. Et addit ꝙ
hō fuit factus tanq̄ dñs ⁊ poſſeſſor creaturaꝝ vltio

poſtea ponit ſolennes opiniones. Quidã eñ dixerũt ꝙ per dieꝝ interualla oĩa formata ſunt vt ſupra dictũ eſt. Alij dicũt oĩa ſimul eẽ ꝓducta vel formaliter vt principales p̃tes mũdi: vel materialiter vt nõ principales partes mũdi. Vñ p ſex dies ſex rerum genera vel diſtictiones dicunt ſignari: quã diſtinctionem legiſlator ponit ruditati populi cui loquebatur condeſcendendo vnde potuit ſcriptura diuidere loquendo temporibus quod de⁹ operando temporib⁹ non diuiſit. Poſtea dicit ꝙ alia die dr̃ de⁹ requieuiſſe q: vlterius de⁹ creaturã non ↄdidit que vel in ſe: vel materialiter: vel in ſuo ſimili ꝓducta nõ fuerit. Poſtea dicit qḋ dr̃ cõpleuiſſe op⁹ ſexti diei: q: oĩa ꝑfecit ⁊ ſeptimo die requieuit ƀʒ autẽ hebraicã veritatẽ dr̃ op⁹ ſuũ alio die cõpleuiſſe: q: vltimũ opus. ſ. ſanctificationẽ ⁊ bñdictionẽ adhibuit vel q: alia die ↄpleta vidit. vltio dicit ꝙ dies ſeptim⁹ dr̃ ſanctificatus in myſteriuʒ. ſ. ꝓpter nouũ creaturarũ ſtatuʒ. Et in hoc terminat̃ ⁊c̃.

Vtrũ corpora cęleſtia habeãt aliquã cauſalitatem ſuper hęc iferiora Queſtio prima.

A. Que. i. Arg. i. Circa diſt. quindecimã querit̃ primo an corpora celeſtia hẽant aliquã cauſalitatẽ ſup hec inferiora. Et videt̃ ꝙ non: q: agens preſtanti⁹ eſt patiẽte: ſed viuens nobilius eſt nõ viuẽte vt vult Aug. lib. de vera reli. ergo celũ cũ ſit non viuens nõ hẽre põt aliquã cauſalitatẽ ſup inferiora ſaltẽ viuentia. Arg. ii. ¶ Item Dama. dicit nos dicimus ꝙ corpa ſupiora nec ſunt cã gñationis coꝝ que gñantur neq̄ corruptiõis coꝝ que corrũpunt̃. In oppoſitum ¶ In contrariũ eſt q: qḋ hʒ cãlitatem ſup ſupremum hʒ et ſup inferiora. Sed celũ hʒ cãlitatem ſup hoĩem qui inter gñabilia et corruptibilia tenet ſupremũ gradũ hõ eñ generat hoĩem ⁊ ſol vt dr̃. ij. phi. ergo ⁊c̃. B. Reſpõſio. ¶ Reſpõſio Duo videnda ſunt que tangunt̃ in argumẽtis. Primum eſt de cauſalitate celi reſpectu oĩm gñaliter. Scḋm erit de cãlitate ei⁹ reſpectu viuẽtiũ ſpãliter. Arti. i. ¶ ꝙ aũt celũ hẽat cauſalitatẽ ſuper oĩa gñabilia et corruptibilia. Patet ſic. Alterãs inalterabile eſt cã oĩs alterationis: ſed celũ eſt alterãs inalterabile: ergo ⁊c̃. Maior pʒ. ſicut eñ oĩs mot⁹ reducit̃ ad mouens imobile; qḋ ẽ prima cã oĩs mot⁹ Sic oĩs alt̃atio reducit̃ ad alterãs inalterabile qḋ eſt cã omĩs alterationis. Minor ſimiliter pʒ. q: alterans inalterabile nõ eſt intelligentia: q: nõ mouet imediate ad formam ſicut patuit ſupra diſt. vij. Alterãs aũt dat formã nec aliqḋ corpus gñabile eſt alterãs inalterabile q: oĩa generabilia et corruptibilia ſunt alterabilia relinquitur ergo ꝙ hoc ſit celũ. C. Articul⁹ ſecũdus. Opĩo. i. ¶ Circa ſcḋm ẽ intelligendũ ꝙ quidã dicũt ꝙ celũ licet nõ ſit viuẽs q: tamẽ mouet̃ a ſubſtãtia viuente ſcʒ ab intelligentia virtute eius põt aliqḋ viuẽs gñare. ſed iſtud nõ videt̃: q: ſi celũ in virtute intelligentie poſſet aliqḋ viuens gñare iſtud eſſet vel p motũ ab intelligentia cauſatũ vel per aliquã virtutẽ ab intelligẽtia influxã. Non per motũ q: ſicut patebit motus localis non põt eẽ rõ aliquid agendi ⁊ nũc ſupponat̃ quod poſtea ꝓbabitur: nec per aliquã virtutẽ celo influxam: q: vel eſſet influxa imediate ab intelligẽtia vl̃ mediante motu. Nõ imediate q: intelligentia non agit ad formã imediate: nec mediante motu: quia p motũ localẽ qualis eſt motus celi nihil acquiritur. Ex his arguit̃ ſic. Qḋ non acq̇rit virtutẽ agẽdi nõ acquirit virtutẽ aliqḋ ꝓducendi: Sed celũ ab intelligẽtia mouẽte ipm̃ nõ acquirit aliquã virtutẽ agẽdi vt ꝓbatũ eſt: ergo ⁊c̃. D. ¶ Jḋ dicẽdũ ꝙ ſicut in ſemine qḋ nõ eſt viuens eſt virtus gñatiua rei viuentis ꝓ eo ꝙ ſemen deciſuʒ eſt a viuẽte Sic in celo licet nõ ſit viuẽs eſt virtus gñatiua rerũ viuẽtiũ: nõ q: motuʒ ab intelligentia: nec q: virtus ſit ei influxa ab aliqua intelligentia creata: Sed q: ꝓductum eſt a deo tanq̄ quodḋ ſemẽ oĩʒ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ et ſic celũ agit in virtute dei ad ꝓductionẽ viuẽtiũ ſicut ſemen equi in virtute equi gñantis ad ꝓducẽdũ equum. Opi. do. Per hoc patet ergo ſolutio ad primũ argumentũ. E. Ad ſcḋm principalẽ ¶ Ad ſcḋm dicendũ ꝙ Dama. intendit negare a corporib⁹ celeſtibus cauſalitatẽ primariã quam aliqui eis attribuebant dicẽtes planetas deos eſſe nõ autem cauſalitatem omnimodã.

Vtrum cęlum habeat cauſalitatem ſupra actus liberi arbírii. Queſtio ſecunda.

F. Queſt. ij. Argu. i. Secũdo querit̃ur an cęlũ hẽat cauſalitatẽ ſuper act⁹ li. ar. Et videt̃ ꝙ ſic q: ƀm motũ aſtroꝝ p̃dicũt aſtrologi multotiẽs euent⁹ belloꝝ et alioꝝ q̄ ad act⁹ hũanos ptinẽt: ſed hoc nõ eſſet niſi motus corpoꝝ celeſtiũ hẽret aliquã cãlitatẽ ſup lib. ar. ergo ⁊c̃. Secũdo. ¶ Itẽ q̄cquid eſt cã prioris eſt cã poſterioris: ſed eſſe p̄cedit agere: ergo quicq̇d eſt cã ipſi⁹ eẽ eſt cã hui⁹ qḋ eſt agere: Sed celũ eſt cã aĩe q̄tũ ad eſſe qḋ hʒ in corpe q: hõ gñat hoĩem et ſol: ergo eſt cã actionuʒ aĩe in corpe: tales ſũt actiões li. ar. ⁊c̃. In op. ¶ In cõtrariũ ẽ q: ƀʒ act⁹ lib. ar. laudamur vel vituperamur: Sʒ ex his que inſunt nobis ex actõe corpoꝝ celeſtiũ non laudamur nec vitupamur cũ non ſint in ptãte nr̃a ergo ⁊c̃. G. Reſpõ. Reſponſio. intelligendũ eſt ꝙ aliquid hẽre cãlitatẽ ſup actũ vel motũ alteri⁹ contingit dupliciter: cãndo. ſ. vel impediẽdo. Cãndo tripliciter vel q: dat naturã ad quã ſequit̃ mot⁹ vel actus ſicut generãs graue cauſat motũ grauis dãdo g̃uitatẽ ad quã ſequit̃ motus vel in natura ſuppoſita iprimendo ſicut ꝓiciens lapidẽ ſurſum eſt cã motus eius ſurſum. Et vtrumq̄ hoꝝ hʒ p ſe cãlitatem ſup motum grauis preter hoc autẽ eſt aliq̇d qḋ hʒ cãlitatẽ ſup motũ g̃uis nõ per ſe: ſʒ p accñs: ſicut remouẽs ꝓhibẽs (puta tollẽs columnã g̃ui ſuppoſitã ꝓhibẽtem g̃ue deſcendere deorſum) dr̃ mouere ipſum. H. ¶ Hʒ etiã aliq̇d cãlitatem ſup actũ alterius impediendo ipſum dupliciter. Vno mõ directe ſicut cõtrariũ dr̃ p̄dominãs queadmodũ aqua frigida impedit ne ignis cõburat lignũ dũ preualet aqua vel extinguendo ignẽ: vel infrigidãdo ⁊ humectãdo lignũ vt non ſit aptũ cõbuſtioni. Alio mõ quaſi indirecte ſolũ ſubtrahendo obiectũ et ſic elongãs lignum ab igne ĩpedit ignẽ a cõbuſtiõe ligni. I. ¶ His viſis pʒ ꝙ celũ non hʒ cãlitatem ſuper actus lib. ar. primo mõ. ſ. dãdo naturã ad quã ſequat̃ actus q: illud ad quod ſequitur actus li. ar. eſt potẽtia intellectus ⁊ voluntatis hec ãt nõ cãntur a virtute celi vt patebit infra diſt. xvi. ergo ⁊c̃. K. ¶ Item nec ſecundo modo. ſ. in potẽtia li. ar. imprimẽdo ipm̃ actuʒ vel motum. q: bonũ ⁊ malũ quod ĩeſt nobis ab ex-

trinſeco nullo mō pōt hēre rōnem culpe vel meriti ſed ſolū pene: vel premij. Sed actus li. ar. hñt i no bis rōnem meriti cū ſint boni: vel culpe: cū ſūt ma li: ergo nō ſunt in potētia nr̄i li. ar. ab extrinſeco pu ta celo. Minor de ſe pȝ. pbatio ma. q: ſm Augu. i. de li. ar. eſt malū qd̄ patimur: et eſt malū qd̄ facim⁹ malū qd̄ patimur eſt malū pene. Et ex tali malo ȝ ipſum nō dicimur mali: malū qd̄ facim⁹ eſt malum culpe ex quo mali ſumus: Et idē eſt intelligēdum circa bonū. Nā ſicut malū qd̄ patimur nō eſt culpa ſed pena: Sic bonū qd̄ patimur ab alio nō eſt me ritū ſed premiū: vel bonū: Si aūt celū imprimeret in potētia li. ar. ipm̄ actū bonū vel malū tunc eēt ſolū bonū vel malū qd̄ pateremur et nō qd̄ facerem⁹ iō ꝛc. Et idcirco nec pure paſſiuū pōt eē li. ar. q: interpre tari naturā puri paſſiui nō eſt quod poſſit pati: vl' non pati imo neceſſario patitur pñte actiuo. Sed ſi velle cauſetur in volūtate a corpore celeſti volun tas reſpectu ei⁹ eſſet pure paſſiua: q: ſubiectū nō coincidit cū efficiente cā: ergo volūtas in volendo vel eligendo nō eſſet libera. Et ita qui ponit ꝙ ce lum poſſit imprimere in li. ar. deſtruit libertatē ar. ſic ergo pȝ ſcdm̄. ¶ Sed anteq̄ pcedam⁹ ad tertiū

L. mēbrum. ſ. an celū poſſit agere in li. ar. indirecte ſi cut remouens phibens: oȝ primo videre an li. ar. poſſit ipediri: vel phiberi ab actu ſuo p actionē cor poris celeſtis: et dicendū ꝙ nō directe ſicut aliquid ipeditur p contrariū pdominās q: nihil impedit ſe actū alterius niſi ponendo actū ſuū circa idē ſub iectum cū actu alteri⁹: (vt patet in exēplo ſupra po ſito de aqua reſpectu ignis ꝛ ligni) Et rō eſt q: con traria cōpatiunt ſeꝫ diuerſis et ſolū impediūt ſe reſpectu eiuſdē. Sed celū nullā impreſſionē poteſt habere in li. ar. vt ſtatim pbatū eſt: ḡ ꝛc. ¶ Itē ſi cut ſe hñt velle et intelligere ad pſecutionē ſic ſe hȝ naturalis inclinatio rei ad motū ſequentē. Velle eñ et eligere non ſunt aliud q̄ inclinatio volunta tis in rem volitā. Proſecutio aūt eſt mot⁹ in rem. Sed nulla res pōt impediri a ſua inclinatione ſtā te natura rei: licet poſſit impediri a motu ſequente ſicut graue nō pōt impediri quin inclinet deorſuȝ mediate ſua grauitate: ꝛ exñte loco deorſū ad quē inclinatur pōt tñ impediri ne moueat deorſum: ḡ ſimiliter voluntas pñtato volibili nō poteſt impe diri per ſe ne inclinet libere in illud: que inclinatio eſt ſua volitio ſeu electio: tñ pōt impediri a pſecuti

M. one voliti. ¶ Nunc reſtat cōſiderare de quarto mē bro in quo et tertium membrū omiſſuȝ implicabit. Videndū ḡ vtrū liberū ar. poſſit impediri p actio nem corporis celeſtis indirecte remouēdo obiectū ꝛ pȝ ꝙ ſic: q: oē quod fit p ſolā alterationeȝ corpis ſubiacet actioni corpis celeſtis. q: celū cū ſit alterās inalterabile eſt cā oīs alteratōis vt dictū eſt in pre cedente queſtione. Sed impedimentū electiōis voluntatis p abſentiā obiecti fit p ſolā alterationē corporis vt pȝ in pfundo ſomno in quo ligatis ple ne virib⁹ ſenſitiuis miniſtrātibus intellectui: circa ſuum obiectū intellect⁹ non poteſt deliberare: nec voluntas eligere et hoc mō impedit oīno rō a deli beratōe: et voluntas ab electiōe. Alio aūt mō im pediunt non totaliter ſed ſoluȝ a debito actu. ratio quidē a cōgrua deliberatōe: et volūtas a debita ele ctione qd̄ fit p alterationē nō ligantē ex toto vires ſenſitiuas. ſed immutantē eas a debita diſpoſitōe ſicut eſt in freneſi: ꝛ ſimilibus infirmitatib⁹ i quib⁹

non poteſt eē: nec plena deliberatio: nec libera ele ctio: q: rō nō poteſt plene cōſiderare circunſtātias reꝝ pter motū ꝛ turbationem in fantaſie in qua rei preſentatur ipſi ſuū obiectū nec fantaſia mouetur ad imperiū voluntatis predominātē maiori motu alteratōis. Sic igitur pȝ ꝙ celū hȝ cāılitatem ſuper li. ar. impediendo actū ei⁹ indirecte p ipedimentū viriū ſenſitiuaꝝ. ¶ Et per idē patet ꝙ hȝ cāılitatem ſup ipſum cāndo actū ei⁹ vt remouens phibens: q: ſicut vires ſenſitiue ligantur vel ledunt p altera tionē ſomni vel infirmitatis: ſic ſoluunt vel curant p cōtrariā alterationē: Sed corpus celeſte hȝ cāli tatem ſup oēm corporalē alterationē: ḡ ꝛc. Et obie ctum volūtatis eſt illud quod repñtat ei ſub rōe bo ni: ſed per alterationē factā circa corp⁹ nr̄m: aliqd apparet magis vel minus bonū ſicut calefacto cor pore venerea apparēt delectabiliora. frigefacto aūt min⁹: ergo per alterationē factam circa nos a cor pore celeſti poteſt volūtas plus: vel min⁹ moueri.

¶ Ad primū argumētū dicendū ꝙ iudiciū aſtrolo goꝝ de futuris particularib⁹ ad li. ar. nō eſt certuȝ ſed deficit in multis. Contingit tamē qñq; eos ve ra predicere precipue q̄tū ad hoies ſequentes ap petitū ſenſitiuum in quē imprimit corpus celeſte: ꝛ mediāte quo repreſentatur intellectui et voluntati ſuum obiectū ſub rōe boni vel melioris qd̄ tamen intellectus poteſt diſcutere et examinare et volun tas libere refutare qd̄ faciūt virtuoſi: vnde ꝛ aſtro logi dicūt ꝙ vir ſapiēs dñabit aſtris. ¶ Ad ſcdm̄ dicendū ꝙ celū non eſt cā aīe q̄tū ad eſſe quod hȝ in corpore niſi diſpoſitiue q: eſſe aīe in corpore eſt a deo qui eā creat infundendo et infundit creādo. Corpus aūt celeſte eſt ſolū cā diſponēs ſubiectū. Et ſimili modo celū non hȝ cāılitatē diſcretaȝ ſup actio nes pprias aīe inclinādo voluntatē in eas directe impediendo ſed ſolū indirecte inq̄tum diſpoſitio corporis facit ad preſentationem obiecti modis q̄ bus expoſitum eſt. N. Ad primū principale. O. Ad ſcdm̄

Vtrum cęlum agat per motum. Queſtio tertia.

Ertio quęritur vtrum celum agat per motū. Et videt ꝙ ſic q: ſicut ſe habet terminus ad terminum: ſic actio ad actionem: Sed terminus motus lo calis eſt cauſatiuus termini gñatiōis et alteratōis ergo ꝛc. Maior pȝ: q: rōnes actionū et motuum ſu munt ex terminis. Minor pbat q: locus qui eſt ter minus mot⁹ localis eſt cā forme que eſt terminus gñationis et alteratōis: locus eñ confert ad gña tionem vt dicit Por. quēadmodū pater ergo ꝛc. P. Queſtio. Arg. i.

¶ Item gñatio et alteratio ſunt cauſa motus loca lis: ḡ ꝛ econuerſo. Añs patȝ. generās eñ graue mo uet ipſuȝ vt dr̄. viij. phi. Magnes etiā alterādo fer rum trahit ipſum. Probatio pñe q: perfecti eſt age re Sed motus localis eſt pfectior alteratione ꝛ ge neratōe: q: non eſt niſi pfectoꝝ: ergo magis debȝ eſſe cā eoꝝ q̄ econtrario. ¶ Item ſcdo celi ꝛ mun di dr̄ ꝙ motus localis hȝ ignire ligna ꝛ lapides: ꝛ ferrum ¶ Contra. quod cōpetit q̄to quatenus q̄tum non pōt eē alicuius actōis principiū. Sed mo tus localis eſt hmōi: ſm eñ prius et poſteri⁹ in ma gnitudine eſt prius et poſteri⁹ in motu locali vt ap paret ex. iiij. phi. li. ꝛc. ¶ Rñſio. Hic e pre intelligen dum eſt ꝙ differunt motus: et actio: q: motus eſt Secūdo. Tertio. In op. Q. Rñſio.

quecunq mutatio ſucceſſiua ſiue ad locū ſiue ad formā. Actio aūt ſolū eſt mutatio ſm formā. Cum igit querit vtrū celū agat p motum. intelligit de actione ꝓprie dicta per quā celū creat aliquā formam ſubſtantialē vel accidentalē in iſtis inferioribꝰ quo

A. ſuppoſito dicendū eſt ꝙ illud p quod aliquid agit poteſt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ illud ſit ratio formalis in agente per quā agit ſicut calor in igne eſt formal' rō per quā calefacit: Alio modo poteſt intelligi agere p aliqd qḋ nō ſit ſibi rō agēdi mō iā dicto: Sed q ipſamet actio: ſicut ignis dr calefacere per calefactionē. Et preter iſtos duos modos quidā addūt tertiū: videlicet ꝙ aliquid dr agere p alteꝝ qḋ nec eſt ſibi rō agendi tanq̄ forma: neq ē ipſamet actio: ſed eſt aliquid neceſſario requiſitum ad hoc ꝙ agens agat: ſicut ponit exēplum de ſecuri que ad hoc ꝙ poſſit ſecare requirit ꝙ ſit acuta: τ de materia dura: requirit etiam ꝙ ſit mota a ſecante. Sed duo prima .ſ. acuties τ durities ſūt ei rō agēdi tanq̄ forma agentis: Sed motꝰ ſolum eſt ali-

B. quid neceſſario requiſitū ad hoc ꝙ ſecuris agat vt inſtrumentū quod nō agit niſi motū. ¶ Si ḡ queſtio intelligat primo mō ſic dicendū eſt ꝙ celum nō agit per motū q motus localis non eſt ſibi formal' rō agendi nec vniuerſaliter aliquis motꝰ ſm ſe: ſz ſolū rōe termini. Quod pz ſic. illud qḋ nō ponit in eo in quo eſt aliquid abſolutū nō poteſt eſſe principium actionis: q ſicut reſpectus ſm ſe non terminat aliquā actionē: ſic nec principiat: principiū enim actōis et terminꝰ ſibi inuicem correſpōdent. Sed motꝰ ſm ſe non ponit in eo in quo eſt aliquid abſolutum. Sed ſi ponit hoc eſt rōe ſui termini: ḡ mo-

C. tus ſm ſe non pōt eſſe rō ſeu principiū alicuiꝰ actionis: in alteꝝ niſi rōe termini tm̄. Et hoc poteſt dici de motu alteratōis: Aqua eñ calefacta poteſt alteꝝ calefacere non ſolū ceſſante motu calefactōis: ſed etiam dū eſt in calefieri: q iā hz aliquid de termino. ſ. de calore. In motu aūt locali neutrū eſt: q

D. nec rōe ſui: nec rōne termini ad quē eſt: ponit aliquid abſolutū qḋ pz multipliciter. ¶ Pmo q oē qḋ ponit in aliquo formam abſolutā quancunq: facit ipſum aliud: vel alteꝝ: forma eñ ſubſtātialis facit aliud: accidētalis vero alterū: Sed motus localis non facit aliud: nec alteꝝ: q iā eſſet ḡnatio vel alteratio ḡ τc. Itē ſi poneret aliquid abſolutum illud eſſet locus: ſed locus nō eſt in locato: ſed locatum in locāte. Eſt eñ vltimum cōtinentis: ergo τc. Itē nō omne mouens eſt agēs (primo de ḡnatione) ſz ſi motus localis poneret aliquid abſolutū oē mouens eſſet agens: In alijs eñ a motu locali non ē inſtantia: ḡ τc. Nullo ergo mō pōt motus localis alicuiꝰ eſſe rō agendi: nec hoc aſſerunt vnq̄ aliqs

E. doctor. vt puto. ¶ Item nec ſcḋo modo motꝰ celi poteſt eē actio per quā celum agat in alteꝝ: q actio non eſt in agente: ſed in paſſo. Sed motus celi eſt in celo: et vniuerſaliter oīs motus eſt in mobili cuius eſt motus: ergo motus celi vel cuiuſcunq mo-

F. bilis nō poteſt eſſe actio per quā celū vel quodcunq aliud mobile agat in alteꝝ. ¶ Si autē tertio mō intelligat queſtio. ſ. an motus celi requirat ad hoc vt celum agat in hec inferiora: licet non ſit rō agendi vt dictū fuit in exēplo adducto de ſecuri. Sicē

G. duplex modꝰ dicendi. ¶ Quidā eñ dicunt ꝙ ſi ce-

Opio.i. lum non moueret nullo modo poſſet agere in hec inferiora. ¶ Quod pbāt tripliciter. primo q moue-

Prob.i. re non motum videt eſſe ꝯditio primi mouentis: Sed nullū corpus poteſt eē primū mouens: ḡ nullum corpus poteſt agere ſine motu. ¶ Secūdo q Prob.ij. primū in vnoquoq ḡne eſt cā alioꝝ: ſed motus localis eſt primus motuū (vt pbat. viij. phi.) ḡ motꝰ localis eſt cā alioꝝ motuum: ſed amota cā amouetur effectus: ergo τc. ¶ Tertio q oīs motus eſt p- Prob.iij. pter indigentiā ſupplendā: ſed motus celi non eſt ad ſupplendam indigentiam celi: ergo eſt ad ſupplendā indigentiā inferioꝝ. Sed illa non ſupplet niſi p aliquā cāſitatē: ergo celū p motum hz aliquā cāſitatem. Et iō iſti dicūt ꝙ ceſſante motu celi ceſſet oīs actio naturalis eius in hec īferiora et actio inferioꝝ inuicē maxime illa que eſt ad ḡnationem et corruptionē. Et ꝓpter hoc ſi ceſſante motu celi

H. poneretur ſtupa iuxta ignē nō ꝯbureret. ¶ Alij di-

Alia opi. cunt τ verius ꝙ motus celi non requirit ad hoc: vt agat in hec inferiora. Sed ſolū ad nouitatem actionis: et alternationē generatōis τ corruptōis: et ceterarum mutationū. Primum pbatur tripliciter Primo q qḋ non eſt neceſſariū in corpe ḡnabili τ corruptibili ad agendū: nec in celo. Sed motus localis non eſt neceſſarius in ḡnabilibus τ corruptibilibus ad hoc vt agant: ergo nec in celo. minor patz q magnes nō motus localiter alterat ferrum: Et ignis non motus localiter calefacit oē ſibi appoſitū: q ſi moueat accidit hoc: q̄re τc. Secūdo q celū empyreum agit in hec inferiora vt aliqui doctores etiam ipſimet ponunt: τ tñ non mouet localiter: ḡ motus local' non eſt neceſſariꝰ in celo ad agendū. Tertio q articulus eſt cōdemnatꝰ ꝙ ignis ceſſante motu celi nō cōbureret ſtupā ſi ſibi apponeretur igit motus localis non requiritur in celo ad hoc vt agat in hec inferiora. ¶ Secundum pz. ſ. ꝙ exiga-

I. tur ad nouitatē: vel alternationē actionū. Q ad actionē requirit ꝙ agens τ paſſum ſint approximata: quo facto neceſſario ſequitur actio niſi ſit aliud impedimentū. Si igit ſit aliqua actio de nouo oz ꝙ de nouo actiuum ſit approximatū paſſiuo: Hec autē approximatio fit p motum localē: Et iō motꝰ localis preexigit ad nouitatē actōis. Et ad hūc intellectū ꝓcedit rō prima. Ariſt. viij. phiſi. ad pbandum ꝙ motus localis eſt primus motuum. Requiritur etiā ad alternationē actionum. Quia eñ idē manens idem natū eſt facere idem (vt dr. ij. de gc.) ideo ſi celum nō moueret ſol et aſtra que ſemp eodem modo ſe hērent ad determinatas partes terre ſemper idē facerent: nec eēt in eadem parte alternatio diei et noctis: caloris et frigoris: eſtatis τ hyemis: Sed vnum et idē ſemp. ad hoc igit vt ſit circa eaſdē partes terre hoꝝ alternatio requirit: ꝙ corpora aſtroꝝ per motum approximent diuerſis partibus terre et non ſemp eiſdē. Et hec eſt intentio Ariſt. in. ij. de gc. vbi innuit ꝙ motus circuli obliqui eſt cā alternationis ḡnationis et corruptōis: q adducit τ abducit generans. Sic igit pz ꝙ motꝰ localis non eſt rō agendi in alteꝝ: nec exigit ad actionē niſi ꝓpter actōis nouitatē vel alternationē.

K. ¶ Ad rōnes cōtrarie opinōis reſpōdēdū eſt. ad

Ad prim pri. opi. primā: ꝙ cōditio primi mouentis non eſt ſolum ꝙ moueat immotū: ſed ꝙ ſit immobile. Iſtud autem non competit alicui corpori: primū tamē poteſt bñ

L. cōpetere. ¶ Ad ſcḋm dicendū ꝙ illud intelligitur

Ad ſcḋm de primo in ḡne cāſitatis: primum eñ efficiens eſt cauſa oīm efficientiū. Materia etiā prima eſt cauſa ſubiectiua oīm alioꝝ: Similiter τ vltimus finis q̄ dr primus hoc eſt principalis in ḡne finiū eſt cā fina

lis aliorum. Primū aūt in gñe predicamētali nō oꝫ eſſe cām alioꝝ. Color eñ albus qui eſt prim⁹ in genere coloꝝ nō ē per ſe cauſa alioꝝ: aliquo gñe cauſalitatis. Motus aūt localis nō eſt primus oīm motuum primo mō ſcꝫ in gñe cāūtatis: qꝛ nullū genus cāūtatis p ſe inuenit inter ſpēs motus vt patet deducendo in ſingulis generib⁹ cauſaꝝ. Item nec motus localis eſt prim⁹ motuū in genere predicamentali. qꝛ motus non eſt in vno genere: ſed i pluribus: ſicut alternatio in genere qualitatis: augmētum ꝛ diminutio in gñe q̄titatis: loci mutatio in p̄dicamento vbi: qualiter ergo dicit prim⁹ motuum dico ꝙ ſꝫm tempus reſpectu nouitatis: et alternationis alioꝝ vt deductum eſt. ꝛ ſic probat Ariſtoteles ipm̄ eſſe primū. viij. phy. vt patet bñ cōſiderāti proceſſum ei⁹. Supponit enim alternationē gñationis et corruptionis eē ab eterno. Ex quo concludit ꝙ neceſſariū eſt aliquē motū localē eſſe eternū per quē fiat alternatio alioꝝ motuum. Et iſto mō bñ conceſſum eſt motū localē precegi reſpectu aliorum motuum.

M. Ad tertiū. ❡ Ad tertiū dicendū ꝙ motus celi eſt ꝑpter indigentiā hoꝝ inferioꝝ q̄tum ad alternationē caloris: ꝛ frigoris: ꝛ ſimiliū que alternatio requirit acceſſum et receſſum ſolis et ſtellaꝝ et motu ſuo: ſed actio tota cauſaliter eſt a formis corum ſubſtantialibus et accidētalib⁹.

N. Ad prim̄ pñcipale. ❡ Ad argumenta principalia. ❡ Ad primū dicendū ꝙ locus non eſt terminus motus localis cū preexiſtat motui: ſed eſſe in loco eſt terminus motus localis. Et dato ꝙ locus eēt terminus: tamē accidit ei ꝙ ſit cā gñationis. Non eñ eſt cā quatenus locus ſed per qualitatem aliquā ꝯtinentis cuius termin⁹ eſt loc⁹ Corpus eñ locās pōt eē gñans: ſed hoc cōtingit ei per aliquā qualitatē. nō autē rōne ſue ſuperficiei ſꝫm quā contingit eſſe locū.

O. Ad ſcdm. ❡ Ad ſecundū dicendū ꝙ licet motus localis requirat ſubiectū magis perfectum q̄ gñatio. vel alternatio: ipſe tamen mot⁹ eſt minus ꝑfectus q̄ gñatio vel alternatio: qꝛ ſicut agens eſt perfectius qd̄ minus ſupponit in actione ſua: et plus ꝑducit: ſic gñatio et alternatio ſunt ꝑfectiores q̄ motus localis: qꝛ plus ponunt et min⁹ ſupponunt.

P. Ad ter̄tiū. ❡ Ad tertiū dicendū ꝙ mot⁹ localis per ſe nō hꝫ aliquid ignire: Sed in aliquib⁹ motis ſequit ignitio ad motum coꝝ in q̄tū calor virtualiter in eis exñs q̄dam forti cōpreſſione partiū vigoratur et ſuſcipit augmētū: Iſtud aūt logic⁹ hꝫ videri ſupra. ij. celi ꝛ mundi. ꝛ ſupra primū Metheo.

Sentētia huius diſtinctiōis .xvi. in generali et ſpeciali.

Q. Sētentia in gñali. His excurſis ſcilicet de hominis formatiōe Superius determinauit de creatura pure ſpūali ꝛ de creatura pure corporali. Hic vero determiat de creatura media. ſ. de hoīe. Et diuidit in duas. Primo determinat de hoīe q̄tum ad ſui ꝑpriam inſtitutionem Secūdo q̄tū ad eius lapſum dicens: videns igitur diabolus hoīem. Prima in duas. Primo determinat cōditionis hūane principium. Scdo oſtēdit hoīs ōditi ſtatum diſt. xix. Prima diuiditur in duas. Primo eñ in gñali ꝑponens hoīs ꝑductionem oſtēdit ipſum eſſe creaturā ad dei imaginem. Secundo magis in ſpeciali pſequit modū ſue creationis. Secūda incipit in principio. xvij. diſt. ibi. hic de origine aīe. Prima eſt principiū lectōis. Et diuiditur in duas. Primo eñ oſtendit hominē ad imaginem dei eſſe creatum. Secundo determinat ſꝫm quam partem ſui ad imaginem dei ſit creatus. Secunda ibi. factus eſt ergo hō ſꝫm imaginē dei. Prima diuidit in quattuor. Primo ꝑponit ſuū intentū. Secūdo oſtēdit qd̄ ꝑpoſuerat. Tertio excludit quorundā opinionē. Quarto addit quandā declarationē ſue expoſitionis. Secunda ibi. imago aūt ꝛ ſimilitudo. Tertia ibi. filius vero ꝑprie. Quarta ibi. veruntamen hic ꝛc. Secūda pars pñcipalis factus eſt ergo hō ſꝫm animā vbi determiat ſꝫm quā partē hō ſit ad imaginē dei creatus: diuiditur in duas. Primo oſtēdit hoīem eſſe formatū ad imaginē diuinitatis non ſolius patris ꝛ filij. Secundo oſtendit quo modo differenter imago hominis et filio cōueniat. Secūda ibi quocirca homo. Hec eſt diuiſio lectiōis ꝛc.

R. In ſpāli. ❡ In ſpeciali ſic procedit et ꝑponit primo in gñali que intendit de creato hoīe ꝑponit ergo qualis creatus ſit homo. Et reſpondet ꝙ ad imaginē dei ſicut hētur in Geñ. faciamus hoīem ꝛc. In quibus verbis oñdit vnitas eſſentie et trinitas perſonaꝝ. Poſtea dicit ꝙ illud poteſt accipi ꝑ imagine increata que eſt idē qd̄ diuia eſſentia in qua pſone ſibi aſſimilant: vel ꝑ creatura in qua factus eſt homo. Et ſꝫm quā deo aſſimilatur. Sed qꝛ imago relationē importat ad illud cuius eſt imago: et ad cuius ſimilitudinē facta eſt iō eſſentia nō proprie imago dicit. Poſtea dicit ꝙ aliqui crediderūt ꝙ filius eſt imago: hō vero non eſt imago ſed ad imaginem hanc opinionem reprobat ꝑ Apoſtolū. Alij vero dixerūt ꝙ filius eſt imago: ſed ſpūs ſanctus dr̄ ſimilitudo: homo vero ſit ad imaginē et ſimilitudinē. Et hanc opinionem etiā nō approbat. Poſtea dicit ꝙ hō factus eſt ad imaginem ſꝫm naturalia: ad ſimilitudinē vero q̄tum ad virtutes theologicas: vel ad imaginē q̄tū ad cognitionē ad ſimilitudinē q̄tū ad effectum: vl̄ dilectionē boni: vel ad ſimilitudinē q̄tum ad eſſentiam et ad imaginē q̄tū ad ſuperaddita eſſentie. Poſtea dicit ꝙ ſꝫm aīam homo dr̄ eſſe imago dei: fili⁹ dei ꝑprie eſt imago patris: homo vero ē imago ꝙ etiā ad imaginē Et iō hoc non habet a ſe ſed habet cā ꝑ creationē. Et ſubdit ꝙ huiuſmodi imaginis ſignum eſt erecta ſtatura que apparet in corpore: et in hoc terminatur ꝛc.

Vtrum in ſolis creaturis intellectualibus ſit imago.

Queſtio prima

S. Arg. ĩ. Circa diſt. xvi. queruntur duo. Primum eſt vtrū in ſolis creaturis intellectualibus ſit imago. Et videtur ꝙ non qꝛ imago dei reperitur in creaturis: vel vt imitant eſſentiā diuinā ſub rōne nature vel ſub rōe idee: non vt imitant ipſam in rōe nature Quia ſꝫ Hylariū imago eſt ſpecies indifferens: Sed quo ad eſſe naturale quelibet natura differt ab eſſentia diuina: plus q̄ ſpecie: ergo vt imitantur ipſam ſub rōne idee: Sed creatura irrationalis eque perfecte imitatur ideā ſꝫm quā ꝑducatur ſicut creatura rōnalis: ergo in vtraꝗ reperit eq̄lr imago.

In op̄. ❡ In contrariū eſt qd̄ dicit Aug. xiiij. de trini. ꝙ aīa ē ad imaginē dei qꝛ capax eius eſt. et loquit de capacitate per cognitionem et amorē: ſed hec non inuenit

A. in creaturis irrationalib⁹: ergo ꝛc. ¶ Reſpōſio. vi denda ſunt duo. Primū eſt qualiter poſſit imago dei reperiri in creaturis. Secūdū erit in quib⁹ creaturis reperiat̄. ¶ Circa primū ſciendū φ cū imago dicat pfectā repñtationē eius cuius eſt imago hoc poteſt fieri dupliciter. Uno mō participando eandē ſpeciem ſicut filius ſimillim⁹ patri dr̄ imago patris Et hoc modo in diuinis filius dr̄ imago patris: Sp̄s tñ ꝓprie dr̄ imago q2 non eſt participatione eſſentie diuine ſimilis patri: ſed idē. Alio modo dr̄ aliquid imago alteri⁹ non quid participando eandem ſpeciem: ſed alterā: ſpeciei tamē demōſtratiuam: Sicut imago Herculis dr̄ aliquid ſculptū in lapide vel pictū in pariete quod licet ſit alterius nature a natura Herculis: tamē Herculē demōſtrat vel repñtat. Primo mō nulla creatura poteſt eſſe imago dei. Secūdo autē mō poteſt vt ſtatim patebit.

Reſſio. B. Articul⁹ primus.

C. Articul⁹ ſcdus. ¶ Quantū ad ſcdm̄ notandū eſt φ imago dei in creaturis dr̄ dupliciter. ſ. quo ad eſſentialia: vel quo ad perſonalia que dr̄ imago trinitatis: imago quo ad eſſentialia ꝯſiſtit in repñtatōe diuine nature per naturam creatā: ſed imago trinitatis non conſiſtit in repñtatiōe trinitatis increate per creaturam quo ad naturā partium trinitatis vt ſic loquimur. Non eñ ſicut partes trinitatis icreate ſunt pater et filius ꝛ ſpūs ſan. ſed tria ſuppoſita: ſic partes trinitatis create ſunt pater et fili⁹ ꝛ ſpūs ſanct⁹ Tria ſuppoſita: ſed ꝯſiſtit imago trinitatis in ſimili ꝓportiōe partiū hic et ibi. vt ſicut in trinitate increata ſunt tria hñtia talē hītudinē originis ſicut in trinitate creata. Et iō cōſueuit dici φ eſt ibi quedā ꝓportionabilitas q̄ eſt hītudo duaꝝ ꝓportionū. dicendū ergo φ in ſolis creaturis intellectualibus reperitur imago dei. quo ad eſſentialia ꝛ quo ad perſonalia: qḋ primo pȝ de eſſentialibus. Illud eñ ſolum poteſt habere rōnem imaginis qḋ eſt productum in participatiōe vltime: et cōplete: ꝛ quaſi ſpecifice pfectiōis diuine. Cuius rō eſt q2 imago vt dictum eſt dr̄ aliquid ꝓductū in expreſſam ꝛ ſpecificā repreſentationē: ſed ſola creatura itellectualis eſt hmōi vltima eñ ꝛ quaſi ſpecifica pfectio ſiue i deo intellecta ſiue rebus cōicata eſt intellectualitas: ꝫ ꝛc. Idem pȝ de imagine trinitatis q2 ibi eſt ſolum inuenire imaginem trinitatis vbi ſunt tria vnū in eſſentia et diſtincta relationib⁹ originis: hoc autē eſt ſolū in creaturis rōnalibus vel intellectualibus quo ad memoriā: intelligentiā: ꝛ voluntatē: ergo ꝛc.

D. Ad primū pncipale. ¶ Ad argumentū in oppoſitū dicendū φ creatura dr̄ imago dei q2 repñtat eſſentiā diuinā quo ad eſſe nature ꝺm illud qḋ intelligit in deo qſi ſpecificū. Hoc aūt fit non pticipando eandē naturam ꝺm ſpeciē: de qua imagine pcedit dictū Hylarij: ſꝫ participando aliā naturā diuine tñ nature repñtatiuam ꝺm illud qḋ in deo itelligit qſi ſpecificū: imago aūt trinitatis attēdit ſꝫ ſimilitudinē vt dictū ē.

Vtrum imago equaliter ſit in homine et in angelo. Queſtio. II.

E. Que. ij. Argu. i.

Secundo queritur vtrū imago equaliter ſit in hoie et in angelo vel ſit in vno perfecti⁹ q̄ in altero. Et videt̄ φ ſit eq̄lit in vtroq3 q2 ꝺm Aug. xiiij. de trini. mens ad imaginē dei eſt: q2 capax eius eſt particepſq3 eius eſſe poteſt: Sed capacitas mentis humane et angelice equalis eſt: Erimus eñ equales angelis dei in celis. ergo ꝛc.

In oppoſitum. ¶ In contrariū ē qḋ dicit Greg: quanto in angelo ſimplicior eſt natura tanto in illo imago dei magis inſinuat̄ impreſſa.

F. Deciſio q̄ſtionis. ¶ Reſponſio. dicendū φ ſi loquamur de imagine q̄tum ad eſſentialia ſic non reperitur equaliter in hoie ꝛ i angelo: ſed pfectius in angelo q̄ in homie. qḋ pȝ q2 in illo eſt verior et expreſſior rō imaginis: qḋ eſt ꝓductū in maiori pticipatione diuine perfectionis: hoc autē eſt magis angelus q̄ homo: g ꝛc.

G. ¶ Si vero loquimur de imagie quo ad perſonalia: que ē imago trinitatis: ſic eq̄liter ē i vtroq3 imago. q2 vbicūq3 inuenit̄ eadē ꝓportio: inuenit̄ ꝺm gradū indiuiſibilē non obſtāte diuerſa pfectione ꝓportionabiliū: Sicut eadē eſt ꝓportio duoꝝ ad quattuor Et octo ad ſexdecim q2 dupla: Sed imago trinitatis inuenit̄ in creatis: q̄tū ad ꝓportionē quā hñt partes imaginis create ad ſimilitudinē partiū imaginis increate: et non q̄tū ad repñtationē partium p partes q̄tū ad naturas eaꝝ (vt dictū eſt in q̄ſtōe precedēte) ergo vbicunq3 inuenit̄ hec ꝓportio inuenit̄ ꝺm eūdē gdū nō obſtāte diuerſa pfectiōe ꝓportionabiliū. q̄q̄ ergo partes imaginis pfectiores ſint in angelo q̄ in hoie: ſcꝫ memoria: itelligentia ꝛ voluntas: ſicut natura intellectualis in q̄ ſunt dāt: tñ eadē eſt hic et ibi partiū hītudo ꝛ ꝓportio: et per ꝯñs eadē: q2 equalis rō imaginis.

H. Ad primū pncipale. ¶ Ad argumentum in oppoſitū dicendū φ mētis hūane ꝛ angelice non eſt eadē capacitas per naturā: ſed per gratiā: ꝺm naturā eñ pfectius capit de⁹ ab āgelo q̄ a nobis. Et ideo in angelo quo ad eſſentilia eſt pfectior rō imaginis ſicut et pfectior natura intellectualis. Non aūt quo ad pſonalia: q2 illa attenditur quo ad ſimilitudinē ꝓportiōis que eſt i homie et angelo eadē et equalis: vt dictū eſt.

I. Ad arg. in oppo. ¶ Argumētum autē in oppoſitum pcedit de imagine quo ad eſſentialia que pfecti⁹ eſt in angelo q̄ in homine.

Sententia huius diſtinctionis .xvii. in generali et ſpeciali.

Di. xvij. K. Snīa in generali.

Hic de origine anime Superi⁹ determinauit magiſter de creatōe hois in gnāli. hic vero pſequit̄ in ſpeciali. Et diuidit̄ in duas Primo determinat ꝓductionem viri Secūdo mulieris in principio. xviij. diſtin. ibi. In eod vero paradiſo Prima eſt principiū lectiōis et diuidit̄ in tres. Primo determinat ꝓductionē hois q̄tum ad aīam Secūdo q̄tum ad etatem corporis. Tertio q̄tum ad locū. Secūda ibi. Solet ita queri. Tertia ibi. hoiem ita formatum. Prima diuidit̄ in duas. Primo inquirit principiū effectiuum ipſius aie. Secūdo inquirit de creatōe ipſius q̄tum ad corpus. Secūda ibi. ſed vtrū in corpore an extra corpus. Tertia principalis diuiditur in duas. Primo inquirit vtrū ille locus fuerit ſpūalis vel corporalis. Secūdo oſtēdit φ corporalis fuerit. Et oſtendit qualiter ornatus fuerit. Secūda ibi. In hoc aūt paradiſo. Hec eſt ſententia ꝛ diuiſio lectōis in generali.

K. Snīa diſt. in ſpeciali. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit magiſter Et ꝓponit primo φ anime creatio exprimit̄ cū dr̄ in ſpi. in faciem ei⁹. ſpi. vite. Et ſubdit φ non ſpirauit faucibus vel manib⁹ corporeis: nec aīam de ſui ſubſtantia emiſit ſicut quid heretici dixerunt: Sed dr̄ inſufflaſſe q̄ñ aīam fecit que aīa eſt flatus quid. Poſtea querit vtrū aīa primi hois creata fuerit añ corpus. Et reſpōdet φ quid

dixerũt ꝙ ſine corpore creata fuit. Poſtea vero naturali appetitu quod corpori fuit vnita. Alij tamen in corpore eã fuiſſe creatam dicũt: tamen ſubdit ꝙ quicquid de ea fuerit de alijs animalib⁹ ita eſt ꝙ infundendo creant̃ et creando infundunt̃. Poſtea querit vtrũ homo fuerit creatus in virili etate. Et reſpõdet ꝙ ſic, non virtute creata ſed diuina. vbi ẽt ſubdit ꝙ multa ſunt poſſibilia ſm cauſas ſuperiores que non ſunt poſſibilia ſm inferiores. Poſtea dicit ꝙ hoĩem ſic formatũ poſuit deus in paradiſo q̃ locus a quibuſdã tm̃ corporaliter: a quibuſdã tm̃ ſpũaliter. a magiſtro vero corꝑaliter ⁊ ſpũaliter intelligit̃: Ultimo dicit in hoc paradiſo fuiſſe lignũ vite quod ſic intelligendũ eſt ꝙ vim hẽbat vitam cõſeruandi lignũ ſciẽtie boni ⁊ mali qḋ non a natura habuit tale nomen. ſed ab euentu: q: poſt guſtũ homo experimentalit̃ cognouit quid ſit obedientie bonũ et inobedientie malum: eſus ãt illius ligni licit⁹ fuit: ſꝫ homini fuit interdict⁹ ad oſtendendũ q̃tum malũ fuit inobedientie q̃ graue peccatũ eſt etiã ſi ꝑ eaꝫ fiat quod de ſe licitum eſt. Et in hoc ter. ⁊c.

Queſtio prima.

Vtrum anima intellectiua vniatur corpori tanq̃ forma.

L. Que .i. Arg .i. Circa diſtinctionẽ iſtã primo queritur vtrũ aĩa intellectiua vniat̃ corpori tanq̃ forma. Et videtur ꝙ non: q: qḋ ineſt alicui ſm ſe ſemꝑ ineſt ei. Sed forme ſm ſe ineſt vniri materie; ergo ſemꝑ conuenit ei q̃diu eſt. Sed aĩa intellectiua corpori non vnita remanet: ſeparatur em̃ a corpore ſicut perpetuũ a corruptibili. ergo ⁊c.

Prob. ili. ¶ In cõtrariũ eſt: q: differentia ſumit̃ a forma rei ſed rõnale eſt differẽ-

M. tia ſpecifica hoĩs que cõuenit ei rõne aĩe intelle-

Reſpõſio ctiue: ergo ⁊c. ¶ Reſpõſio. Abſolute dicendũ eſt ꝙ aĩa intellectiua vnitur corpori ſicut forma. Ad hoc autẽ probandũ nõ põt efficacior rõ hẽri q̃ illa quã ponit Ariſt. ij. de aĩa dicẽs ſic. Anima eſt quo viuimus: ſentimus: mouemur: ⁊ intelligim⁹. Primuꝫ q̃re rõ quedã vtiq; erit et ſpecies. virtus autẽ hui⁹ rõis eſt hoc. principiũ cuiuſlibet operationis oꝫ eſſe formã aliquã operantis: Sed vnuſquiſq; experitur ſe intelligere: ergo oꝫ in vnoquoq; eſſe formaꝫ aliquã que ſit intellectionis principiũ hoc aũt dicimus aĩam itellectiuã g̃ ⁊c. Minor de ſe patet. Sed maior ꝓbatur: quia forme eſt agere: alterius vero potentie pati: vt bene dicit commentator. in hoc ꝙ vnumquodq; agit ꝑ illud ꝑ quod eſt in actu hoc autẽ eſt forma. Huic aũt rõi adeo innititur Ariſt. ꝙ dicit eã demonſtrationẽ eſſe. Unde in principio illi⁹ capituli dicit ſic. non em̃ ſolũ quid eſt oꝫ rõnem diffinitiuam oſtẽdere ſicut plures terminoꝝ dicũt. ſꝫ cauſam ineſſe et demonſtrare. Et ſicut pꝫ ibidẽ Ariſto. dicit ꝙ per hanc diffinitionẽ Aĩa eſt quo viuimus ⁊c. tanq̃ ꝑ mediũ demonſtratõis cõcluditur demonſtratiue alia diffinitio prius data de anima .ſ. ꝙ eſt actus corꝑis phiſici ⁊c. Uirtus aũt hui⁹ rõis pꝫ in hoc ꝙ oẽs qui ab ea diuertunt incidũt in pregrandes abuſiones: maxime Auerroys qui ĩ dicit̃ primus fuiſſe ⁊ precipuus delirator circa materiaꝫ iſtam. Cuius opinio recitabitur primo. Secundo oſtendetur quomõ a quibuſdã colorat̃. Tertio oſtẽdetur ꝙ nec coloratio valet: neq; opinio. ¶ Quantum ad primũ ſciendũ ꝙ Auerroys ponit intellectum nõ eſſe aĩam noſtrã: nec aliquid aĩe noſtre. A. Opinio

Sed eſſe q[illegible] ſubſtantiã ſeparatã. Cuius itelligere eſſicit[illegible] intelligere mei: vel illius: inq̃tum Auer.

ille intellect[illegible] ſeparatus ſm eẽ copulatur mihi vel alij ꝑ fantaſmata que ſunt in me vel in alio: quod ſic dicebat eſſe poſſibile. Nam ſpẽs intelligibilis ſꝫ ipſum hꝫ duo ſubiecta. ſ. intellectũ ſeparatuꝫ ⁊ fantaſmata noſtra in fantaſia. Et iõ per vnã ⁊ eandeꝫ ſpeciem in ipſo et in nobis exiſtem copulat̃ nobis: intellectus ille at per hoc dum intellectus ille intelligit homo intelligit cui copulatur: Et quia fantaſmata diuerſa ſunt in diuerſis: contingit vnum aliquid intelligere: alio non intelligente illud: quicquid eſt em̃ ibi diuerſitatis totum eſt ex parte nr̃a. Quod aũt ex parte intellectus eſt vnũ tm̃ et iõ corruptis hoĩbus remanet ſolus vnus intellectus. hec

eſt poſitio in ei⁹ ſũma et hec de primo. ¶ Quãtuꝫ B.

ad ſcðm aliqui colorant: ⁊ palliãt hanc opinionem hoc modo. accipiunt em̃ duas ſuppoſitões Prima eſt ꝙ intelligentia diſtincta eſt ſm ſitum ab eo cui pñs eſt: q: diſtinctioni ſm ſitũ facit ſola q̃titas dimenſiua qua caret intelligentia. Secũduꝫ ẽ ꝙ forma intentionalis non numeratur penes ſubiecta ſed penes obiecta: vel cauſas efficientes vñ ſꝫ eos plures ſpecies alboꝝ poſſunt eſſe et ſunt in eadeꝫ parte medij. Et eodẽ mõ vna ſpecies in diuerſis ſubiectis ſit niſi illa ſubiecta ſunt ſm ſitum indiſtincta. Ex hoc ſic arguit̃: vna ſpecies intelligibilis poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis ſm ſitum indiſtinctꝫ (vt patet ex ſcða ſuppoſitõe.) Sed ille intellectus poteſt ſimul eẽ cum fantaſia noſtra indiſtincte ſm ſitum (vt patet ex ſuppoſitione prima) ergo eadeꝫ ſpecies poteſt eſſe in intellectu illo: et fantaſia nr̃a

coexiſtente continuat̃ nobis ille intellect⁹ ⁊ cõicat C.

nobis ſuum intelligere. hoc q̃tuꝫ ad ſcðꝫ ¶ Quan- Impro.

tum ad tertium dicẽdum eſt ꝙ nec palliatio valet: nec opinio. de palliatione. patet hoc ſic q: q̃uis prima ſuppoſitio coꝝ poſſet aliqualiter concedi .ſ. ꝙ intelligentia ſit indiſtincta ſm ſitum ab eo cui pñs eſt non quidẽ poſitiue: quaſi intelligentia eundeꝫ ſitum hẽat: ſed negatiue q: aliũ non hꝫ. Tamen ſecũda ſuppoſitio. ſ. ꝙ eadem ſpẽs numero poſſet eſſe in intelligentia: et in quacunq; alia re ſuppoſito diſtincta non eſt vera. Quod patet tripliciter. Primo q: magis eſt poſſibile idẽ numero eſſe ĩ diuerſis ſubiectis indiſtinctis ſm ſuppoſitũ q̃ in diuerſis ſubiectis ſm ſuppoſitũ diſtinctis Sed itellectus noſter poſſibilis: ⁊ fantaſia ſunt indiſtincta ſm ſuppoſitũ ponendo intellectũ eſſe partẽ anime noſtre: ⁊ tm̃ in eis nõ poteſt eſſe eadẽ ſpẽs numero Neq; aliquis tenentium hanc viã hoc ponit: g̃ nec

intelligentia et fantaſia ſi diſtinguant̃ ſm ſuppoſitũ D.

¶ Secundo q: quanto forma minus hꝫ de entitate tanto plus hꝫ de dependentia ad ſubiectũ. Sed forma intentionalis minus hꝫ de entitate q̃ alie forme naturales: ergo plus hꝫ de dependentia ad ſubiectum: Sed alie forme ꝓpter dependẽtiã ad ſubiectũ numerant̃ numeratõe ſubiectoꝝ. ergo ⁊c. ¶ Tertio q: in quib⁹ inuenit̃ vna forma nõ ſoluꝫ numero ſed ſpecie oꝫ ꝙ ſit eadẽ ratio receptiua: q: act⁹ actiuoꝝ ſunt in patiẽte diſpoſito: ſed intelligẽtia que eſt res ſpũalis et fantaſia que eſt res corporalis non poteſt eſſe eadem rõ receptiua: ergo neq; eadem rõ receptiua non ſolũ nõ eadẽ ſm nũerũ ſed nec eadẽ ſꝫ ſpeciẽ. nõ valet ergo iſta coloratio.

A. ¶ Opinio etiā iſta multa improbabilia continet.
Primum eſt ꝙ ponit intellectū ſeparatū intellige=
re per ſpecies: abſtractas a fantaſmatibꝰ: quia ⁊ ſi
hoc colorabile ſit dicere de intellectu coniuncto (quāquā
et hoc multi negent) tamē hoc dicere circa intel=
lectū ſeparatū abſurdū eſt: diſſonat enī ab opinōe
fere oīm loquentiū de modo intelligendi ſubſtan=
tiarū ſeparataꝝ (vt patet intuēti librū procli et a=
ctoris de cāis) ꝙ enī propria operatio ſubſtātie ſe=
parate dependeat a noſtro fantaſmate friuoluꝫ eſt:
ſic enī hominibꝰ corruptis vel dormientibꝰ ⁊ non
ſomniantibꝰ nihil intelligeret ille intellectꝰ quod ē
abſurdū: nec valet ſi dicatur ꝙ intellectus noſter lꝫ
ſit coniunctꝰ ſm veritatē: et intelligat ex fantaſma
tibus tamē corrupto corpore adhuc intelligit. Sꝫ
per aliū modū: Et idē poſſet dici de intellectu ſepa
to: hoc enī non eſt ſimile ꝙ intellectus noſter cōiū=
ctus ⁊ ſeparatus hꝫ aliū modū eſſendi ꝓpter quod
poteſt hēre aliū modū operādi: ſed itellectus ſepa
tus ſolū hꝫ vnū modū eſſendi quare et vnū modū
intelligendi: a quo ſi ceſſet ceſſabit oīno intelligere
B. ¶ Secundū inconueniens eſt qꝛ operatio que nō
tranſit in materiā exteriorem nō poteſt alteri diſti
cto ſm ſuppoſitū cōicari qꝛ actiones ſunt ſuppoſito
rum: ſed itelligere eſt hmōi (vt patet ex .ix. meta.)
C. ergo ⁊c. ¶ Tertiū eſt: qꝛ ſi intellectꝰ ſeparatus co=
pularet nobis per ſpecies abſtractas a fantaſmati
bus noſtris ac per hoc faceret multos intelligētes
eadē rōe poſſet copulari aſino per ſpeciem abſtra=
ctam a fantaſmatibus aſini ⁊ facere aſinū intelligē
tem quod eſt abſurdum. Cōſequētia ꝓbat: quia ex
parte noſtra non ponit niſi actus fantaſie que pōt
eſſe in aſino: non abſtractio ſpeciei effectiue ⁊ quaſi
per aliquid qđ ſit in nobis: Sed per intellectū ſe=
paratum: intellectꝰ etiā ille equaliter poteſt ſe hēre
ad hominē: et ad aſinū: ⁊ ad fantaſmata vtriuſqꝫ:
D. quare ⁊c. ¶ Quartū eſt: qꝛ ſi per huius copulatio=
nem coīcaret nobis intellectꝰ ſuum intelligere cōi=
caret nobis tale intelligere quale hēret: Sed intel
lectus ſeparatus circa cognitionē reꝝ naturalium
non decipit: ergo nec nos deciperemur in intelligē
do lꝫ forte deciperemur i fantaſiādo qđ experimur eē
falſum. Multa etiā incōueniētia poſſent ex hac po
ſitione deduci ſed hec ſufficiūt. Ex quibus pꝫ ꝙ nō
ſolū erroneū eſt ⁊ cōtra fidem ponere aīam intelle
E. ctiuā nō vniri nobis in rōne forme Sed plane ꝓceſ
Ad prin ſit ex magna ignorantia phie. ¶ Ad argu. in op
cipale. poſitū dicenduꝫ ꝙ illud quod ineſt alicui ꝑ ſe prio
modo dicendi per ſe ſemper ineſt ſicut aīal tempca
ineſt hoī: qđ autē ineſt ſcđo mō dicēdi ꝑ ſe: aut dr̄
ſm potentiā vt riſibile reſpectu hoīs et tale ēt ſem
per ineſt: aut dr̄ ſm actū et tale nō ſemꝑ ineſt preci
pue ſi ꝯnotat reſpectū ad alterū ſicut leuis īeſt ꝑ ſe
moueri ſurſum qđ tñ impediri poteſt: iſto mō ineſt
anime vniri materie: et ideo impediri poteſt ꝑ in=
diſpoſitionem que a corrumpente inducitur.

Vtrum anima primi hominis ꝓducta fuerit ante corpus.

Queſtio ſecunda.

F. SEcundo queritur vtrum aīa
Que. ii. primi hominis fuerit ꝓducta ante corpꝰ
Argu. i. Et videt ꝙ ſic: qꝛ finis ꝓportionat princi
pio Sed aīa in fine remanet poſt corpꝰ:
ergo creatur ſimiliter ante corpus ¶ In contrariū In op.
eſt: qꝛ ꝓprius actus eſt in ꝓpria materia: Sed aīa
eſt proprius actus corporis: ergo ꝓducit in corpore ⁊ G.
non añ corpus. ¶ Reſponſio. Quidā dicūt ꝙ im= Deciſio q̄
poſſibile eſt aīam ꝓduci ante corpus: Cuiꝰ rōnem ſtionis.
aſſignāt. qꝛ impoſſibile ē terminū gñatōis precedere Opio. i.
gñationem. Sed aīa eſt terminus gñatōis hoīs:
g̊ ⁊c. Item quicquid ſit de aīa primi hoīs: ſaltē vi=
detur impoſſibile plures aīas creari añ corpora ſi=
cut poſuit Origenes: qꝛ forme non plificant ſꝫ nu
merū niſi rōe materie. Aīa autē comparat ad cor=
pus ſicut forma ad materiā: ergo non pñt ples aīe
ꝓduci niſi cū pluralitate corpoꝝ. Sed iſta nullam
hñt neceſſitatē: non primū qꝛ ſicut terminꝰ ad queꝫ
gñationis nō poteſt p̄cedere gñationē ita terminꝰ
a quo corruptōis non poteſt remanere poſt corru= H.
ptioneꝫ. Sicut enī terminꝰ ad quē acquirit: ita ter Improba=
minus a quo abijcitur: Sed ſicut aīa eſt terminus tio p̄ced.
ad quem in gñatione hoīs: ita eſt terminus a quo opinio.
in eius corruptiōe: g̊ ſi non poteſt p̄exiſtere gñatōi
pari rōe non poteſt p̄exiſtere ꝓpter corruptioneꝫ.
¶ Intelligendū ergo ꝙ dupliciter aliqđ poteſt eē
terminus gñationis: Vno modo qꝛ ꝑ gñationē ac= I
quirit eſſe: et eē in hoc: puta in materia que eſt ſub=
iectū gñationis: et talis terminus nō poteſt p̄exiſte
re gñationi: nec manere poſt corruptioneꝫ: ⁊ tales
ſunt oēs forme naturales ſub aīa hūana. Alio mō
terminat aliquid gñationem nō qꝛ acquirit eſſe ab=
ſolute ꝑ generationē: ſed qꝛ acquirit eſſe i hoc. Et K.
talis terminus pōt manere poſt corruptionē: et p̄=
exiſtere gñationi ſicut eſt de aīa humana que acqui
rit eē ꝑ creationē ſed eſſe i materia acquirit aliquo
modo ꝑ gñationem ſaltem diſpoſitiue. ¶ Secū=
da rō ſimiliter nō cogit: qꝛ viſū fuit ſup. di. iij. ꝙ ni= L.
hil ꝓhibet ſubſtantias ſpūales ſiue oīno ſeparatas
a materia vt ſunt angeli: ſiue vnibiles materie vt
ſunt aīe: plurificari ſm nūerum excluſa quacūqꝫ ha
bitudine ad materiā. ¶ Suppoſito g̊ ꝙ vna aīa: M.
vel ples pñt ꝓduci añ corpa q̄rit de aīa primi hoīs Alia. q̄ſt.
an fuerit ꝓducta añ corpꝰ? Et videt ſētire Au. vij. Opinio
ſup Geñ. ad litterā ꝙ aīa primi hoīs fuit creata cū ā aliquoꝝ.
gelis ante corpꝰ. Et rō eiꝰ eſt qꝛ ꝑ opꝰ creatiōis to
ta natura inſtituta eſt: vel in ſe: vel in ſuo ſimili: vl'
in ſuis cauſis et rōnibus ſemialibus: Sed anima
primi hoīs non fuit ꝓducta in ſuo ſimili: qꝛ nulla
preceſſit ipſam. nec in cauſis ſeu rōibus ſeminalibꝰ
qꝛ non eauat de potētia materie. ergo oꝫ ꝙ fuerit
ꝓducta in ſe per opus creationis Sed hoc nō fuit
cū corpe qꝛ tam ſm ipm: quā ſm alios ſanctos homo
q̄tum ad corpus nō fuit ꝓductꝰ opere prime crea N.
tionis: ergo aīa eius fuit ꝓducta ante corpꝰ ¶ Sꝫ Op. doc.
qꝛ hoc non dicit Aug. aſſerendo (vt verba eius de
monſtrāt) ideo dicendū eſt ꝙ nec aīa primi homis
nec anime alioꝝ creant ante corpa: ſed creādo cor
poribꝰ infundunt: et infūdendo creantur qꝛ res
inſtitute ſunt imperfecto ſtatu Sic enī inſtitute fūt
vt alie ex eis ꝓpagarent: Propagare aūt alterum
ex ſe eſt rei ꝑfecte: aīa aūt cum ſit pars humane na
ture non hꝫ naturalē ꝑfectionē niſi ſm ꝙ eſt corpo
ri vnita. io ⁊c. Et huic concordat philoſophꝰ. xij.
metaphi. dicēs ꝙ cauſe efficientes p̄cedunt factuꝫ.
Cauſe vero formales nūqꝫ: licet aliqua poſſit poſt
corruptionē manere vt anima intellectiua: neqꝫ rō
cogit qꝛ illa que creant non ſuppoſita materia ex q̄
vel in qua ꝓprie ꝑtinent ad opus creationis quod

preceſſit opus diſtinctionis et ornatus: Que vero
pducunt abſq; materia ex qua hñt tñ materiã in q̃
licet de eius potentia nõ educant ſicut eſt aia nõ p
pue pertinent ad opus creationis ſed pcedunt in
ipſo q̃tum ad rões ſeminales: per quas licet nõ ac-
O. quirant eẽ: acquirũt tamẽ eſſe in materia ſaltẽ diſ
Ad arg. in op. poſitiue. ¶ Ad argumẽtum in oppoſitũ dicendũ
q finis pportionatur principio per ſe: per accidẽs
tamẽ nõ oz. Et ita p accidẽs contingit animam re-
manere poſt corpus per defectum corporis qui eſt
mors qui nõ potuit eſſe in principio creationis.

Vtrum paradiſus terreſtris fuerit locus conueniens humanę habitationi. Queſtio tertia.

P Que. iij. Arg. j. Tertio q̃ritur de paradiſo ter-
reſtri. Vtrũ fuerit locus conueniens hu
mane h̃itatõi p ſtatu innocentie et vide
tur q non. q: tẽperatiſſime complexioni
debetur temperatiſſimus locus: ſed complexio hu
mana eſt temperatiſſima: ⁊ maxime fuit in tempo-
re innocentie: ergo debuit eẽ in loco tẽperatiſſimo
Paradiſus autẽ terreſtris videt̃ eſſe intẽperat⁹
pp̃ter exceſſum caloris quia dr̃ eſſe ſub equinoctia
li vt eſt torrida zona: ergo ⁊c. ¶ In contrariũ ẽ qd
In op. dicit Dama. q paradiſus eſt diuina regio ⁊ ꝯgrua
eius qui ſm imaginem dei erat habitatio vel con-
uerſatio. ¶ Reſponſio. Videnda ſunt duo. Primũ
Q. eſt vtrum paradiſus terreſtris fuerit locus conue
Rñſio. Articul⁹ primus. niens humane h̃itationi. Secundũ erit de ſitu lo-
ci. ¶ Quantũ ad primũ dicendũ q paradiſus fuit
locus cõueniẽ⁹ homini. Quod patet. ſicut eñ de⁹
nihil facit fruſtra: ſic nec deficit in neceſſariis. Sz
homini in ſtatu innocentie erant duo neceſſaria: q
debuit ei puideri de illis puiſum autẽ fuit in para
diſo terreſtri: ergo ⁊c. Minor pbatur: q: homo in
ſtatu innocentie conditus eſt potẽs non mori et iõ
duo fuerũt ei neceſſaria contra duo ex quib⁹ mors
poteſt contingere naturaliter .ſ. ab interiori p hũi-
di naturalis ꝯſumptionẽ: Et ab exteriori p aeris
intemperiẽ. contra primuz puiſum eſt ei per eſum
fructuũ lignoꝝ paradiſi ⁊ maxime ligni vite. Con
R Articul⁹ ſecũdus. Opi. i. Proba. tra ſcd̃m puiſum eſt per loci cõditionẽ: fuit eñ lo-
cus temperatiſſim⁹ vt poſtea patebit. ¶ Quantũ
ad ſecundũ quidã dicunt q paradiſus eſt ſub equi
noctiali. vbi eſt clima temperatiſſimũ ex natura lo-
ci: quod pbant q: ex proportionato acceſſu ⁊ receſ-
ſu ſolis eſt temperamẽtũ caloris et frigoris. Sed
ſub equinoctiali eſt ſumme pportionatus acceſſus
et receſſus ſolis: ergo ⁊c. Maior de ſe pz Minor p-
batur q: cũ ſit ſemp equinoctiũ in illo climate q̃tuz
morat̃ ſol de die ſuper hemiſpheriũ tm̃ moratur de
nocte ſub hemiſperio. Et cõfirmat̃ q: due ſunt cau
ſe caloris: vna acceſſus ſolis ad nos. alia mora ei⁹
que ambe concurrunt in climate noſtro in diebus
eſtiuis q: tunc ſol magis accedit ad zenith noſtruz
et pluriores ſunt dies noctibus. Et iõ tunc hẽmus
exceſſum caloris in climate tam primo ſub equino
ctiali licz ſit altera cauſa exceſſiui caloris .ſ. maxim⁹
acceſſus ad zenith eoꝝ: ſecunda tamẽ deeſt propt̃
equalitatẽ dierum ⁊ noctiũ ⁊ pp̃ter magnitudinez
circuli quez ſol deſcribit qui q̃to eſt maior tanto in
ipſo motus eſt velocior: et minus moratur ſuper
eandẽ partẽ terre pp̃ter qd̃ effect⁹ ei⁹ min⁹ firmat̃.

¶ Sed iſtud nõ videt̃ q: ſi ſub equinoctiali eẽt cli S. Impro.
ma temperatiſſimum climata que ei magis appro
pinquarent eſſent magis temperata: ⁊ que minus
minus: Hoc autẽ eſt falſum q: ſcd̃m clima quod ẽ
ei pp̃inquiſſimuz eſt valde itemperatũ pp̃ter ex-
ceſſum caloris. ¶ In illo eñ dr̃ ab aliquibus eſſe
ethiopia que eſt regio calidiſſima vt declarat cutis
nigredo ethiopum: ⁊ criſpitudo capilloꝝ. Itẽ cli-
ma maxime remotuz ab equinoctiali eſt frigidiſſi
mum pp̃ter maximã diſtãtiã a via ſolis vt eſt vlti-
muz clima: ergo clima ſub equinoctiali eſt calidiſſi
mum pp̃ter maximam approximationẽ ad viam
ſolis: quod concedendũ eſt: et hoc tenet Ariſto. ij.
Methe. ¶ Ad rõem alterius poſitionis dicendum
q duplex eſt acceſſus ſolis ad nos: vnus ſm motũ T. Ad ra. opõis. i.
diurnũ q̃ ſol accedit ad hemiſpheriũ nr̃m vel recedit
ab hemiſperio noſtro: Et hic acceſſus et receſſ⁹ cãt
diuerſitatẽ caloris et frigoris quo ad diẽ et noctez
Nam dies ſunt calidiores noctib⁹ ceteris paribus
Alius eſt acceſſus et receſſus ſolis ſm motum p-
priũ circuli quo accedit ad zenith nr̃m vel recedit ⁊
hic cãt diuerſitatem caloris et frigoris ad maiores
partes tẽporis prout eſtas calidior eſt hyeme. Pri
mus ergo acceſſus et receſſus qui eſt ſm motũ di-
urnuz eſt valde pportionat⁹ in ſphera recta ſub eq̃
noctiali: q: ſemp adequat̃ acceſſus receſſui et econ
uerſo ſicut bñ arguebat̃. Sed ſecund⁹ acceſſus et
receſſus ſunt valde improportionati q: bis in anno
ſol tranſit p zenith capitis eoꝝ .ſ. in puncto arietis
et libre: Receſſus autẽ eſt valde paruus q: ad plus
eſt per .xxiij. gradus .li. minuta que eſt q̃titas ma
xime declinatõis ſolis. Et ideo ex hoc acceſſu no-
tabili cauſat̃ notabilis exceſſus caloris pp̃ter nota
bilem refractionẽ radioꝝ ſolis que ſemper eſt in il
lo climate ad angulos rectos vel quaſi rectos. Cõ
firmatio etiã rõis excluſa eſt q: vbi eſt maior acceſ
ſus ibi eſt minor mora ſup orizontẽ et tamẽ: vide-
m⁹ ibi maiorẽ calorẽ vt pz i ordine climatũ. Unde
ad cauſandum notabilẽ calorẽ ſufficit notabilis ac-
ceſſus non obſtãte q mora eius ſuper hemiſpheriũ
noſtrũ ſit minor q̃ in aliis climatibus in dieb⁹ eſti-
uis: Nã in diebus hyemalibus eſt maior plus. eñ
facit ad actionem aliquaz pp̃inquitas agentis ad
paſſũ q̃ mora agentis. Quid dicẽdũ eſt ergo: vbi V. Opi. do.
eſt paradiſus terreſtris: dicẽdũ q ſub equinoctio-
nali: ſed in monte eleuato ſup omnẽ altitudinem
montium: vbi nec aque diluuij attigerũt. Eſt autẽ
locus temperat⁹ non ex natura climatis abſolute:
ſed ex loci ſitu: et altitudie: Reflexio eñ radioꝝ
ſolis in locis planis illius climatis cuz ſit ad angu
los rectos q̃nq; .ſ. in punctis arietis ⁊ libre qui tan-
gũt equinoctionalẽ: quãdoq; vero ad angulos q̃ſi
rectos in omnibus .ſ. tẽporibus aliis cauſat ardorẽ
nimiũ et forte inflãmat aere qui inflãmatus et mo
tus forte vocat̃ a ſcriptura gladius flãme⁹ atq; ver
ſatilis Geñ. iij. Sed illa reflexio nõ attingit vſq;
ad altitudinẽ paradiſi terreſtris. Aer etiã ẽ ibi ſub
tilis ⁊ iõ minus incorporatur in eo calor pp̃ter que
non eſt ibi exceſſus caloris: de exceſſu aũt frigoris
non eſt timendũ cũ locus ille ſit ſub via ſolis. Per
hoc patet reſponſio ad primum argumẽtũ. Aliqui
bus aũt non placet hoc: ſed dicunt q impoſſibile ẽ X. Opinio aliquoꝝ.
q ſupra mediũ aeris vbi eſt locus ſempiterne calidi
tatis ſit locus habitabilis pp̃ter exceſſũ caloris.
Quod declarant: quia hiſtoriographi et maxime

Solin⁹ dicit φ phi aſcendētes montē olympū ſe-
cū deferebant aquā in ſpōgijs vt poſſent calliditatē
⁊ ſiccitatē aeris exñtis in ſumitate mōtis infrigida
re ⁊ ingroſſare vt aer ſic infrigidat⁹ ⁊ ingroſſatus
aptus eſſet reſpiratōi: ⁊ ſi ſic erat in mōte olympo
fortiori rōe ſic fuiſſet in paradiſo ſi paradiſus fue-
rit maioris altitudīs ꝙ̃ olymp⁹ vel ceteri montes:
Et iō iſti dicūt φ loc⁹ tēperat⁹ ꝑ hītatōe hūana ſo
lū eſt circa terrā ſub medio interſtitio aeris q̄ eſt lo
cus ſempiterne fri giditatis: Et ibi oꝫ ponere fuiſ
ſe eē paradiſuꝫ terreſtrē nō quidē ſub equinoctiali
A. ꝑpter intēperatū illi⁹ climatis aerē ſed alibi. ¶ Qꝫ
aūt aque diluuij q̄ aſcēderūt ſup oēs alios mōtes:
nō aſcēderūt ad paradiſuꝫ terreſtrē. Dicūt φ hoc
fuit qꝛ aque naturaliter ſiſtūt circa una; ⁊ φ mōs in
quo paradiſus terreſtris ē excedit cōem planiciem
terre pluſq̄ triginta cubitis: ſm quā altitudinē aq̄
diluuij aſcenderūt ſup terrā iō ad paradiſum aque
diluuij nō aſcēderūt. φ aūt aſcēderīt ſup alios mon
tes altitudine maiores fuit miraculū vt dñt ad hoc
vt purgarent q̄ in eis ꝑ hītatiōnē hoim cōmiſſa ſūt
B. In paradiſo aūt nihil erat purgandū. ¶ Iſtud āt
Impro. non oꝫ dicere qꝛ nūq̄ eſt recurrēdū ad miraculum
vbi pōt veritas ſaluari cū naturali curſu reꝝ. Non
videtur aūt ſm curſuꝫ nature qn ſup mediū inter-
ſtitiū aeris ſit locus ꝯueniēs hītabilis ita vt non ſit
ibi neq̄ exceſſus caloris neq̄ frigoris: Qꝛ ſm cur-
ſuꝫ naturalē ꝯtraria manētia in ſuo exceſſu nō ſitu
ant imediate. Cū igit mediū iterſtitiū aeris ſit loc⁹
frigiditatis nō eſt ꝓbabile cū imediate poſt ipm ſit
locus cū exceſſu caloris: ſed pori⁹ ē ibi dare tēpatū
calorē añq̄ ꝑueniat ad regionē exceſſiue calidam.
¶ Qđ āt dr̄ de Solino reſpōdēdū eſt de eo ⁊ de ce
teris hyſtoriographis ſicut de ceteris poetis illud
C. qđ ſcriptū ē. Nā mirāda canūt ſed nō credēda poe
Ad prīm te. ¶ Ad rōnē principalē factā in arguendo pꝫ re-
cipal e. ſpōſio ex dictis qꝛ licet ſub equinoctiali quātū eſt ex
natura climatꝫ ſit exceſſus caloris: tñ ꝑpter ꝯditio
nem ſitus eſt ibi temperamentū mō q̄ dictū eſt.

Sētētia hui⁹ diſtictinctōis .xviii. in generali & ſpeciali.

D. Di. xviii. Snīa in generali.

N eodē quoq̄ paradiſo &c. Superius determiauit magiſter de ꝓ-
ductiōe viri. Hic determiat de ꝓductiōe
mulieris Et diuidit in duas. Primo de
termiat ꝓductionem ei⁹ q̄tū ad corpus. Secundo
q̄tum ad alam ibi. quēadmodū mulieris corpus.
Prima diuidit in duas. Primo inq̄rit vtruꝫ fuerit
mulier formata de coſta. Secūdo inquirit moduꝫ
formatōis eius. Secūda ibi. Solet etiā queri verū
de coſta. Prima in duas Primo docet quid ſcriptu
ra de formatōe mulieris tradat. Secūdo cōcludit
ꝯgruitatē formatōis ibi. attēdēdū eſt. Secūda ps
in qua inquirit formatōis modū diuidit in tres ſꝫ
tres queſtōes quas mouet ⁊ ſoluit quarū prima eſt
circa principiū materiale. Scđa vero et tertia circa
principiū actōis. Secūda ibi. illud aūt ſciri oꝫ. Ter
E. tia hic queritur an rō qua deus plus. Hec eſt ſenten
Snīa diſ. tia ⁊ diuiſio lcōis in gñali. ¶ In ſpāli ſic ꝓcedit ma
in ſpeciali giſter Et ꝓponit primo mulierem de coſta viri dor
mientis eſſe formatā vel fuiſſe: vt ſcriptura Gen.
refert. Poſtea dicit mulierē de viro formari cōgru
um fuiſſe vt maior eſſet amor inter hoīes ⁊ homo
oſtenderetur oīm alioꝝ hoīm eſſe principiū. De la
tere autē formata fuit qꝛ nō ad dominiū: vel ad ſer
uitutē: ſed ad ſocietatē eius ꝓducebatur. De dor-
miente viro fuit ꝓducta: ad diuine virtutis oſten
ſionē: ⁊ fundationis ecclīe myſticā ſignificationeꝫ.
Poſtea querit vtrū de ſola coſta ſine alteri⁹ mate-
rie additōe formata fuit mulier. Et reſpōdet φ
non fuit alia materia: qꝛ ſic magis deberet dici mu
lier de illa materia eſſe formata ꝙ̃ de coſta que mł
tiplicata fuit virtute diuina ad totius mulieris for
mationē ſicut factū fuit de q̄nq̄ panib⁹ Paulopoſt
dicit φ angeli mulierē nō formauerūt licet ad for-
mationē ei⁹ miniſteriū prebuerint. Poſtea querit
vtrum in creatura fuerit rō ſeminalis ad mulieris
formationē. Et rñdet ꝑmittēdo prīo quedā. ſ. φ rō
nes primordiales ab eterno in deo fuerūt: ſemina-
les vero creaturis indite licet non oīm rerum: ſed
quarūdā: addit etiā φ ille rōes pñt dici primordia
les aliquo mō: Tum qꝛ reb⁹ in prima creatione in
dite ſunt. Tū qꝛ ſunt quaſi principia reruꝫ ex ipſis
ꝓducendarum. Subditq̄ φ illa naturaliter fiunt
que ex rōne ſeminali fiunt ſeu ꝓducunt. Illa vero
fiunt ſupnaturaliter quoꝝ cauſe tm̄ ſunt in deo. in
reb⁹ vero creatis eſt potētia vt hec poſſint fieri nō
tm̄ neceſſitas vt ſint. ex his cōcludit φ formatio mu
lieris non fuit ſm cās ſeminales ſed ſupernaturali
ter ex diuina virtute. Ultimo oſtendit φ quidam
poſuerunt animā mulieris de anima viri eſſe ꝓpa
gatam. Alij vero ab initio cū ceteris animabus di-
xerūt fuiſſe creatā. Sed ſm catholicā fidem creādo
infunditur: et infundendo creatur. Unde beatus
Hieronymus excōicat eos qu[illegible] dicunt aiam eē ex
traduce: vbi ponit auctoritat[illegible] quas multi erro-
res circa ꝓductionem anime excluduntur. Et in
hoc terminatur ſententia ⁊c.

Vtrū Eua producta fuerit de coſta viri vel produci potuerit ſine additione materię: Quęſtio prima.

F.

Circa diſtinctionem .xviii. que- Que. I.
ritur primo de ꝓductōe mulieris quo ad Argui. ſ.
corp⁹ vtrū ꝓducta fuerit de coſta viri vel
ꝓduci potuerit ſine additōe materie. et
videtur φ non: qꝛ impoſſibile eſt totuꝫ equari par-
ti: Omne eñ totum maius eſt ſua parte: Sed co-
ſta Ade equabatur ſm materiam alicui parti cor-
poris mulieris. ergo non equabatur toti materie
corporis mulieris: fuit ergo neceſſaria in corpore
mulieris aliqua materia preter materiam coſte.
¶ Item deus non poteſt facere corpus mixtum ſi Secūdo.
ne materia. ꝫ pari rōe nō potuit facere tantū corp⁹
ſine tanta materia. nec maius ſine maiori: Et ex
ꝑua materia coſte nō potuit formari totū corp⁹ qđ
fuit multo mai⁹ coſta: ſine additōe alteri⁹ materie
In ꝯtrariū arguit qꝛ idiuiſibile additū idiuiſibili nō In op.
efficit aliqđ mai⁹ (vt pꝫ. vi. phi.) ſꝫ matia ſꝫ ſe ē idi
uiſibil: ꝫ additio matie ad matiā nō facit aliqđ ma
ius. ſi ꝫ añ additionē materie ad coſtā ade nō po-
tuit ex ipa formari corp⁹ eue ꝑ eādē rōeꝫ neq̄ poſt
cū ꝑ additionē materie ſolt⁹ nihil efficiat maius.
Rñſio. circa q̄ſtionē iſtā ſūt tres opiniōes vna q̄rūđ G.
dñtiū φ nō ſolū diuia ꝟtute veꝝ et virtute nature Rñſio.
pōt fieri de ꝑuo magnū abſq̄ rarefactōe ⁊ additōe Opio. ſ.
materie. qđ declarāt ex trib⁹ ſuppoſitōib⁹. Prīa eſt
φ in oīb⁹ reb⁹ naturalibus eſt dare minimum ſm
naturā vt minimā carnē ⁊ ſic de alijs. Et hec ſuppō

clare ſcripta ē .i.phi. Secūda eſt ꝙ elā gn̄ant ex ſe inuicē alternari ſupiora ex inferiorib⁹ et inferiora ex ſuperiorib⁹. Tertia eſt ꝙ ſupiora gn̄ant ex inferiorib⁹ ſm multiplicatā analogiā ita ꝙ ex vno pugillo terre fiunt decē aque: ⁊ ex vno aque decē aeris. Et ſic vltra. Et he due ſuppoſitiōes clare habētur ex .ii. de Gen. quib⁹ ſuppoſitis arguit ſic. Unū minimū aeris pōt cōuerti in aquā p ſcdam ſuppoſitionē. tūc q̄ritur aut cōuertit in minimū aque aut in min⁹ minimo qḋ non eſt dare p primā ſuppoſitionē: ergo conuertitur in minimū aque. Sȝ ex minimo aque pōt fieri decē minima aeris p tertiā ſuppoſitionē: ergo a primo ad vltimū ex vno minimo aeris pōt fieri decē minima aeris. hoc aūt fit abſq̄ additiōe materie. ⁊ abſq̄ rarefactiōe: qꝛ eque rarū eſt minimū aeris qḋ primo cōuertit in minimū aque ſicut decē minima aeris in q̄ minimū aque cōuerſuȝ eſt ⁊ ecōtrario.

H. Im pbatio pceḋ. opinio. Sed hec rō nō valet qꝛ q̄uis in naturalib⁹ ſit dare minimū (puta minimā carnē vt dicit prima ſuppoſitio.) Hoc tn̄ itelligēdū eſt de minimo ſeparato: ⁊ per ſe exn̄te. Sic eīn eſt dare minimū in naturalib⁹ ita ꝙ in minori nō ſaluaret ſpecies imo ppter debilitatē virtutis ſtatim reſolueret in corpus continēs ſicut vult Ariſt. in lib. de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ modic⁹ vapor infuſus maiori ſtatim reſolueretur in cōtinens: minimū aūt cōiunctū toti nō eſt dare: ſed quocūq̄ paruo dato ſemp eſt accipere minus: Cū eīn forma carnis extendat extenſiōe continui: ſicut in cōtinuo non eſt dare minimū ſic nec in carne: ſed qualibet data cū ſit cōtinua et diuiſibilis eſt dare minorem: forma vero eſt ꝙ ſi ſepararet ſtatim corrumperet.

Solu. ra. ¶ [illegible] dr̄ ꝙ minimū aeris cōuertit in minimū aque: aut in min⁹ minimo. Dicēdum ꝙ cōuertitur in aquā ⁊ in min⁹ ſm decuplum minimo ſeparabili. illud tn̄ min⁹ eſt coniūctū ⁊ non ſepatū: in min⁹ aūt ſeparatū cōuerti non pōt qꝛ neq̄ illud eſſe pōt qꝛ in ſeparatis nō eſt dare minimū Sed bene pōt cōuerti in cōiunctū min⁹ minimo ſeparato: qꝛ in cōiunctis nō eſt dare minimuȝ: Et ſi iſtud cōiunctū min⁹ minimo ſepato cōuerteret iterum in aerē cōuerteret in decē ptes aeris cōiūctas que non efficerent niſi vnū minimū aeris ſeparatū ⁊ nō decē minima ſepata vt iſti putāt et ita nō fieret aer magn⁹ ex paruo ſed equalis ex equali.

I. Opinio ſecunda. ¶ Alia eſt opinio quorūdā dicentiuȝ ꝙ nec ope nature: nec virtute diuina poteſt fieri magnū de paruo: nec potuit fieri corp⁹ Eue de coſta Ade ſine rarefactiōe: vel additiōe materie. qḋ pbant ſic. Corp⁹ Eue nō potuit formari ex tā parua materia niſi p aliquam ei⁹ multiplicationē. Hec āt multiplicatio pōt intelligi: vel ſm q̄titatē ſolū: vel ſm eſſentiaȝ materie: Si ſm q̄titatē ſolū ſic neceſſariū eſt ꝙ fieret per rarefactionē: qꝛ rō diffinitiua rarefactōis eſt ꝙ eadē materia accipiat maiores dimenſiōes vt patet .iiii. phi. Sed ſi multiplicatio attendat ſolū ſm q̄titatē hoc eſt per hoc ꝙ eadē materia pri⁹ ſub paruis dimenſionibus exn̄s accipit maiores dimēſiones: ergo nō pōt ibi nō eſſe rarefactio. Cū deus nō poſſit ſeparare diffinitionē a diffinito. Si vero multiplicatio attendat ſȝ eſſentiā materie oportebit dicere ꝙ aliquid materie factū fuit ſub forma corporis mulieris qḋ nūq̄ non erat ſub forma coſte: illa ergo materia vel eſt de nouo creata. vel prius erat ſub forma alteri⁹ corporis Et quicq̄d horum dicat ſemp hētur ꝙ ad materiā coſte facta eſt additio alteri⁹ materie vel preexiſtētis: vel de nouo create ideo ⁊c.

K. Improb. Hec aūt rō nō cogit. detur eīn ꝙ multiplicatio ſolā q̄titateȝ attingat: nō oȝ ppter hoc dicere ꝙ ibi ſit rarefactio Et cū dr̄ ꝙ rō diffinitiua rarefactōis eſt eandē materiā accipere maiores dimēſiones: falſuȝ eſt: illa eīn que ſunt diuerſa p eſſentiā non ſe hn̄t vt diffinitio et diffinitū: Sed paruū fieri magnū ſuppoſita eadē materia: et denſuȝ fieri rarū ſunt diuerſa per eſſentiā: ergo ⁊c. Maior pȝ. minor pbat qꝛ ille actiōes ſunt diſtincte realiter que ſunt ad terminos diſtinctos realiter (rōes eīn motuū ⁊ actionū ſumuntur ex terminis vt dr̄. v. phiſi.) ſed actio qua ex paruo fit magnū eſt ad perfectā q̄titatē tāq̄ ad terminū Actio vero qua ex dēſo fit rarū eſt ad q̄titateȝ vt hētur .iiii. phi. ergo ⁊c. Et ideo ecōtrario eēt arguēdū ſic: ſicut illa que ſunt diuerſa p eſſentiā poſſunt diuina virtute ſeparari niſi alterum ſit pura potētia que ab oī actu ſeparari non pōt: ſed extenſio eiuſdē materie p maiorē q̄titatē ⁊ rarefactionē ſunt diuerſe actiōes realiter: ergo ⁊c. Item ſi rarefieri eſſet eandē materiā accipere maiores dimenſiones non poſſet eſſe rarefactio vbi nulla eſſet materia quod falſuȝ eſt: nā deus poſſet accidentia remanentia in ſacramento altaris mutare ſm rarū ⁊ denſum:

L. Opi. iii. ¶ Ideo ſūt alij tenentes mediaȝ viā ꝙ deus poteſt facere magnū de paruo ſine rarefactiōe: ⁊ ſine additione materie non autem hoc poteſt natura: Primū patet dupliciter. Primo qꝛ deus poteſt facere quicq̄d eſt in potentia materie non ſolū naturali ſed obedientiali: Sed quelibȝ materia q̄tum eſt de ſe eſt equaliter in potētia ad magnū et paruū rarum ⁊ denſum: ergo ⁊c. Maior pȝ Minor pbatur: qꝛ materia ſm ſe non eſt q̄ta aut qualis ſed in potentia ad q̄titatem vel qualitatem ſm quamlibet differentiā. Et iſtud eſt equaliter in omni materia. vnde ſi materia montis et parui lapidis per intellectū ſeparent ab omi forma ſubſtātiali ⁊ q̄titate nulla differentia eſſet inter eas q̄tū ad ſuſceptionē magnitudinis: ⁊ paruitatis raritatis: et denſitatis: Itē cōſtat ꝙ deus pōt facere q̄tū ſine raro ⁊ dēſo: ſicut ſine alijs qualitatib⁹: ⁊ etiā ſine materia. Sed illud q̄tū nō eſt dubiū qn̄ poſſet mutari de magno i paruū ⁊ ecōuerſo de paruo in magnū. hoc aūt fieret ſine rarefactōe ⁊ ɔdenſatione: etiā ſine additōe: vel ſubſtractiōe materie: ergo ⁊c.

M. ¶ Scdȝ pȝ qꝛ q̄cq̄d natura facit in gn̄abilibus et corruptibilib⁹ facit mediāte calido ⁊ frigido (vt pȝ ex .iiii. Methe. gignūt eīn calidū et frigidū vincentia materiā vt ibidē dr̄ Sed calidum non extēdit paruum in magnum niſi rarefaciendo Nec frigidum conſtringit magnum in paruum niſi ɔdenſando ideo ⁊c.

N. Ad primum principale. ¶ Ad argumēta in oppoſitū dicēdum Ad primū dr̄ ꝙ materia ſȝ ſe nō eſt alteri materie equalis vel inequalis. Cū equalitas vel inequalitas ſint rōnes fundate ſm q̄titatē: ſed diuerſe q̄titates poſſunt eſſe ſucceſſiue in eadem materia rōne quarum poteſt equari plurib⁹ et etiā parti ⁊ toti.

O. Ad ſcdm ¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ magnum non eſt niſi ex magna materia: nec paruum niſi ex parua: ⁊ vniuerſaliter tātū ex tanta: Sȝ hoc non eſt in materia ſm ſe ſed ratione q̄titatis ⁊ ideo tāta eſt materia ſub quāta quātitate exiſtit.

Vtrum in materia ſint aliquę rōnes ſeminales: Quæſtio ſecunda.

A. Que. ij. Argu. i. Secundo queritur Vtrum in materia ſint alique rõnes ſeminales. Et videt̃ ꝙ non: q2 quicqd eſt extra aiaꝫ eſt res ⁊ nõ rõ: ſed qcquid eſt in materia eſt extra aiam: g̃ eſt res ⁊ nõ rõ: non ſunt g̃ in materia
Secũdo. rões ſeminales. ¶ Itẽ ſemẽ importat aliquid actiuũ vt dr̃. ij. phi. Sed in materia nõ eſt aliquid actiuum cũ ipa ſcḿ ſe ſit pura potentia cuiꝰ eſt pati ⁊ nõ
In op. agere: g̃ ⁊c. ¶ In cõtrariũ eſt: Aug. ⁊ hẽtur in lr̃a.
Reſpõſio. Circa queſtionẽ iſtã duo ſunt vidẽda.
Diuiſio. Primo vtrũ in materia ſit aliquid qđ cõuertatur ĩ naturã forme. q2 hoc poſuerũt aliqui eẽ rões ſeminales. Secũdo dato ꝙ non: quid ſunt ſcḿ veritatẽ
B. rões ſeminales. Circa primũ ſic ꝓcedetur q2 omiſ
Articu. i. ſa opiniõe que põit ĩ materia latitationẽ formarũ eo ꝙ negat veraꝫ gñationẽ ⁊ ponit ſolũ eductionẽ forme de occulto ad manifeſtũ: Omiſſa etiam illa opiniõe: que dicit oẽs formas eẽ ab extrinſeco per creationẽ eo ꝙ tollit a rebus ꝓprias actiões et negat ſenſum: (Hec enim a doctoribꝰ ſufficienter reꝓbata ſunt.) Primo ponemus quãdã opinionẽ magis nouã: que ponit purũ poſſibile cõuerti ſua cor-
C. ruptõe in naturã forme. Scđo videbitur quid ve
Opio. i. ritatis ſit in illa opiniõe. ¶ Quantũ ad primũ ſciẽdũ ꝙ quidã dicũt ꝙ in gñatione reꝝ naturaliũ ẽ cõſiderare quattuor per ordinẽ. Primo ſcḿ nihil qđ eſt negatio oĩs entitatis. Secũdo puruꝫ poſſibile qđ de primo ſe hꝫ ad nihil. Tertio materiã Quarto ⁊ vltimo formã ſubſtãtiale. Gñat g̃ aliquid naturaliter ꝑ hoc ꝙ purũ poſſibile qđ eſt in materia trãſmutatur in naturã forme: non quid ſua ꝑfectione tanq̃ aliqđ exñs ſub forma ⁊ ꝑfectũ ꝑ formã: q2 illud eſt materia que manet ſub forma rei facte: ſꝫ tranſmutat̃ in formã ſua corruptione: nec tñ adnihilat̃ q2 manet quodam mõ in forma .ſ. in virtute: Iſtud aũt puꝝ poſſibile multiplicat̃ in materia ſcḿ multiplicatione formarũ in quas eſt tranſmutabile ⁊ eſt minoris actualitatis q̃ materia: q2 materia manet in re facta. purũ aũt poſſibile non manet vt
D. dictũ eſt. ¶ Motiuũ autẽ huiꝰ opiniõis fuit duplex Vnũ q2 timebãt ꝙ nõ poneret̃ aliquid qđ cõuerteret̃ in naturaꝫ forme ꝙ oꝫ dicere ꝙ forma fieret ex nihilo: ⁊ ſic crearet̃ ⁊ non eẽt per gñationẽ: propter qđ poſuerũt in materia aliquid tale qđ tranſmutaret̃ in vnãquãq3 formã poſſibilẽ in materia et illud dixerũt purũ poſſibile. Aliud fuit ex dicto cõmentatoris ſup. xij. meta. de nũero potentiaꝝ in materia dicit enĩ ꝙ nũerꝰ potẽtiaꝝ ẽ ſcḿ nũeru ꝑpetuũ gñabiliũ et corruptibiliũ. Et iſtud non põt intelligi de materia ſcḿ ſe cũ ſit vna: ſed vt dicunt de iſto puro
E. poſſibili qđ multiplicat̃ in ipa. ¶ In iſta opinione ſunt tria incõueniẽtia. Primũ q2 qđ ponũt eſt fictitium: Scđm q2 ſibi cõtradicũt. Tertiũ eſt q2 incidunt in illu**đ** quod vitare intẽdũt. Primũ apparet auctoritatibꝰ ⁊ rõibꝰ Primo auctoritate phi. i. phi. vbi inqrit de principijs oĩm reꝝ trãſmutabiliũ q̃ nũq̃ poſuit aliqđ purũ poſſibile niſi materiã: ⁊ tñ poſuiſſet ſi eſſet: cũ illud puruꝫ poſſibile magis ſit neceſſariũ ad gñationẽ q̃ priuatio de qua tñ phũs facit mentionẽ. Ad idẽ eſt auctoritas Aug. lib. confeſſionũ que dicit ꝙ materia eſt ꝓpe nihil ita vt ſi fas eſſet potiꝰ deberet dici non ẽs q̃ ens: vel aliqđ Ex q̃o pꝫ ꝙ materiã ponit purũ poſſibile et eẽ in infimo gradu entitatis ita ꝙ ſub ipa ſtatim eſt caſꝰ in nihil. Item pꝫ per rõnem primo q2 illud qđ habꝫ rõnem primi ſubiecti ſimpliciter illud eſt purũ poſſibile ſimpliciter q2 rõ ſubiecti ſumit̃ a potẽtia paſſiua per quã aliquid eſt alterius ſubiectũ receptiuuꝫ Sed materia ſcḿ eſſentiã ſuam eſt primũ ſubiectũ ſimpliciter in quo ſunt oĩa alia et ipa non in alio: ⁊ idõ ingenita et incorruptibilis: q2 nõ reſoluit̃ in aliđ ſubiectũ priuꝰ (vt dr̃ in fine primi phiſi.) ergo ⁊c.
S ecũdo principaliter apparet ꝙ ſibi contradicunt F.
in hoc ꝙ ponũt purũ poſſibile minoris entitatis q̃ ſit materia et nihilominꝰ dicũt ꝙ forma nõ fit ĩ materia niſi mediãte iſto puro poſſibili qđ cõuertit̃ in ipſum: forma nõ vnit̃ nec põt vniri materie per aliquid quod magis diſtat ab illa forma q̃ diſtet materia: mediũ enĩ quo vniunt̃ extrema minus diſtat a quolibet extremoꝝ q̃ extrema ad inuiceꝫ: Sed puꝝ poſſibile ſi ſit minoris ẽtitatis q̃ materia vt dicũt: plus diſtat a forma q̃ a materia. g̃ non erit mediũ quo tranſmutet̃ ad formã: vel ſi ſit mediũ non erit minoris entitatis q̃ materia. Itẽ illud purum poſſibile cum ſit in materia vt in ſubiecto (neq3 enĩ ponit̃ per ſe ſubſiſtẽs) oꝫ ꝙ ſit accñs cũ nõ ſit forma ſubſtãtialis neq3 materia: neq3 compoſituꝫ: Sed oẽ accidẽs cũ ſit aliqua forma eſt maioris entitatis
q̃ ſit materia g̃ ⁊c. Tertio apparet ꝙ incidũt in il- G.
lud quod vitare intendũt. ſ. ꝙ forma fiat ex nihilo et creet̃ q2 illud poſſibile ſi debebat tranſmutari in formã corꝑaliter (vt dicũt) g̃ priꝰ ſaltẽ ordine nature eſt nihil q̃ forma fiat: ⁊ ſic forma nõ fiet ex aliquo: ſed ex nihilo: vel poſt illud nihil: et ſic creabitur. Item illud quod producit̃ per aliquã creationem naturalẽ non ſupponit̃ in oĩ actione naturali. Nullum enĩ agens ſupponit ex neceſſitate illud quod ꝓducit: Sed purum poſſibile producitur actione naturali. dicunt enĩ ꝙ cum forma corrumpitur ꝙ cor-
rumpitur in purum poſſibile ſicut ex puro poſſibi- H.
li generatur ⁊c. ¶ Dicendum eſt ergo ꝙ ante gene- Opinio
rationem nihil preexiſtit in materia: qđ conuerta- doctoris.
tur in naturam forme. quod patet: q2 ſicut forma ꝓexiſtit in potentia paſſiua materie ſic immo verius preexiſtit in potẽtia actiua generantis. Sed forma non preexiſtit in potentia actiua generantis ſic ꝙ ipſa forma vel aliquid eius preexiſtat ibi: vel ali-
quid generantis conuertatur in ipſaꝫ: ergo ⁊c. Et I.
ſic patet primum principaliter propoſitum. ¶ Cir- Arti. ij.
ca ſecũdum ſcꝫ quid ſint rõnes ſeminales. Notandum ꝙ quedam rõnes dicuntur primordiales quedã obediẽtiales: quedã vero ſeminales. Primordiales ſunt rões rerum vt in deo preexiſtũt qui res ꝓducit per intellectum ſicut artifex oĩm hñs omnes ſciẽtias. Rõ vero obediẽtialis ẽ potentia que ẽ in creatura vt de ea fiat quicquid contradictionẽ nõ implicat: ſicut de tritico imediate fiat vitulꝰ Et hec rõ ſeu potẽtia obediẽtialis ẽ increata ſolũ reſpectu dei ſcḿ quã deꝰ facit de qualibet creatura quicqd vult et ſicut vult: rões vero ſeminales ſũt ꝟtutes actiue ⁊ paſſiue collate rebꝰ ſcḿ q̃s nõ q̃libꝫ fit ex quolibꝫ neq3 q̃libet mõ: ſꝫ determiatũ ex determiato: ⁊ determiato mõ: ⁊ ꝑ determiata media: ſicut nõ ex q̃cũq3 fit equꝰ: ſed ex ſemie equi: nec q̃libꝫ mõ: ſꝫ oꝫ ſemẽ priꝰ eſſe molle poſtea duꝝ vt dr̃. ij. phi. Et q̃q̃ generaliter oẽs virtutes actiue cũ paſſiuis ſibi correſpondentibus dicantur rões ſeminales Nã Auguſtinꝰ dicat. iij. de tri. ꝙ oĩm que viſibiliter ad oculos nr̃os ꝓdeũt occulta quedã ſemia in elemẽtiſ mũdi latent: tamen proprijſſime dicũtur rões ſemina-

les eſſe in illis quib⁹ ſimile ex ſimili pducat̃ marie
in viuentib⁹: Talia em̃ ꝓpꝛie ex ſemine gñantur:
et ex virtute actiua ⁊ paſſiua: in hiis tamẽ in pfectio
rib⁹ repertis tranſlatũ eſt nomẽ rõis ſeminalis ad
M. oẽs virtutes naturales actiuas ⁊ paſſiuas. Quic-
quid ḡ pducit̃ preter has rões ſeminales ſi ſit p ſe
ſubſiſtẽs ⁊ nõ ſit alteri⁹ pars ꝓpꝛiiſſime dicit̃ creari:
vt angel⁹: qd̃ aũt natũ eſt p ſe ſubſiſtere ⁊ tñ eſt al
terius pars: nec pducit̃ ſm rões ſeminales min⁹
ꝓpꝛie dr̃ creari: vt eſt aĩa intellectiua. Nã ẽ rões ſe
minales cooperant̃ aliqualiter ad eſſe eius nõ ab-
ſolute et ſimpliciter: ſed ad eſſe in materia diſpo-
nendo materiã. Illud vero qd̃ pducit̃ preter rões
ſeminales et eſt alteri⁹ pars: nec eſt natum per ſe
ſubſiſtere minime ꝓpꝛie dr̃ creari: ſicut eſt de gra-
tia in aĩa: forma vero que nõ eſt nata p ſe ſubſiſtere
⁊ pducit̃ ſm rões ſeminales ꝓpꝛie dr̃ eſſe termin⁹
gñatõis ⁊ nullo mõ dr̃ creari: q̃uis nihil ſit in ma-
L. teria qd̃ cõuertat̃ in ipſam. ¶ Ad primũ argumen
Ad prim tum dicendũ ꝙ rõ ſumitur nõ ſolũ p pertinẽtibus
pricipale. ad intellectũ: ſed p oĩ eo qd̃ impoꝛtat cãlitatẽ reſpe
M. ctu alteri⁹ Sicut dicimus ꝙ caloꝛ in igne eſt ſibi rõ
Ad ſcd̃m calefaciendi. ¶ Ad ſcd̃m dicendũ ꝙ ſub rõibus ſe
minalib⁹ cõprehẽdunt̃ non ſolũ virtutes actiue: ſʒ
etiã paſſiue eis coꝛreſpõdẽtes ſicut in gñatione aĩa
lis ſemẽ dr̃ non ſolũ qd̃ miniſtrat̃ ex parte viri: ſed
etiã ex parte mulieris: principali⁹ tñ illud dr̃ ſemẽ
in quo eſt virtus actiua ⁊ ſic loquit̃ philoſophus.

Vtrum anima intellectiua pducatur cum ſemine: Queſtio tertia.

N. Ertio queritur vtrum anima
Quõ. iij. intellectiua pducat̃ cũ ſemine. Et vide
Arg. i. tur ꝙ ſic. q: cõmentatoꝛ ſupꝛa. v. meta. di
cit ꝙ ĩpoſſibile eſt diuerſos agentes quo
rum vni⁹ actio terminet̃ ad formã: alteri⁹ vero ad
ſubiectũ forme ſm ſe cũ ſubiectũ in actiõe naturali
ſupponat̃ ſed put ſuſcipit formã: ſed coꝛpus orga-
nicũ eſt ſubiectũ aĩe. Cũ ḡ p actionẽ virtutis forma
tiue exñtis in ſemine coꝛpus organiſet̃ ⁊c. Videt̃
In op. ꝙ eius actio extendat̃ ad aĩam. ¶ In contrariũ eſt
Ariſt. xvi. de aĩalib⁹ vbi dicit ꝙ intellect⁹ eſt ab ex
trinſeco. Et in lib. de ꝓpꝛietatib⁹ Elc. dr̃ ꝙ in natis
fit ſpũs dei iuſſu. Et Eccle. vltimo. reuertat̃ puluis
in terrã vñ erat: ⁊ ſpũs redeat ad dominuʒ qui de-
O. dit illuʒ. ¶ Reſponſio. traduci dicunt̃ illa que pdu
Deciſio q̃ cunt̃ in eſſe p deciſionẽ a gñante: ⁊ iõ traductio im
ſtionis. poꝛtat originẽ et deciſionẽ. Et iõ lignũ diuiſum a
ligno non dr̃ ꝓpꝛie traduci ꝓpter defectũ originis
neqʒ ignis gñatus ab igne dr̃ ꝓpꝛie traduci ꝓpter
defectũ deciſiõis. Sola aũt gñatio aĩatoꝝ dr̃ tra-
ductio. Nõ faciam⁹ aũt vim in nõie traductõis: ſʒ
inqram⁹ vtrũ aĩa intellectiua ſit gñabilis ⁊ coꝛrupti
bilis. Cõuertũtur em̃ ſm reſ naturã. Et ſciendũ ꝙ de
cõcluſiõe ſm modernos doctores nõ ẽ diſceptatio.
P. Oẽs em̃ dicunt aĩam hũanã ingenitã eſſe ⁊ incoꝛ-
ruptibilẽ. Modus autẽ pbandi concluſionẽ eſt dif
ficilis. ad pñs tñ pbabit̃ ſic: oĩs forma que in ope-
rando excedit coꝛpus obiectiue in eſſendo: exce-
dit coꝛpus ſubiectiue: agere em̃ ſequit̃ eſſe. et actio
forme reſpicit obiectũ ſicut eſſe reſpicit ſubiectũ: ſʒ
aĩa intellectiua in operãdo excedit oẽ coꝛpus obie
ctiue: q: licet primo occurrãt intellectui nr̃o coꝛpora
lia: q: nõ itelligim⁹ niſi mediãtib⁹ fantaſmatib⁹ q̃

ſunt quedã ſimilitudines coꝛpaliũ: tñ in ipſis non ſi
ſtit intellectus: ſed ductu rõis venit in cognitionẽ
icoꝛpoꝛaliũ ⁊ imaterialiũ: ḡ aĩa intellectiua excedit
i eſſendo coꝛp⁹ ſubiectiue: Non quod ſic ꝙ pars ſit
in coꝛpoꝛe ⁊ pars extra: Sed q: preter hoc ꝙ eſt in
coꝛpoꝛe põt eſſe ſine coꝛpoꝛe. ¶ Quid autem ſen- Q.
ſerit Ariſt. circa materiã iſtã dicũt quidã ꝙ intẽtio Opinio
Ariſt. fuit ꝙ aĩa q̃tũ ad operationẽ erat ſeparabi: aliquoꝝ.
a coꝛpoꝛe: ⁊ nõ q̃tũ ad eſſe: ita ꝙ poſſet p ſe ipſam
manere coꝛrupto coꝛpoꝛe. Qd̃ aũt de intẽtõe Ari
ſto. fuerit ꝙ ſit ſeparabilis ſm operationẽ. pʒ p ex-
ẽplũ qd̃ ponit De ſphera enea cui ꝯuenit tangere
planũ in puncto nõ in eo ꝙ enea: ſed i eo ꝙ ſphera
q: ſicut ſphera Enea: tãgit planũ in pũcto ⁊ ad hoc
nihil facit p ſe natura enea: neqʒ aliqd aliud niſi ſo
la ſpehricitas: ita vt dicũt ſẽſit Ari. ꝙ ſola aĩa itelle
ctiua: vel intellect⁹ eſt ſuſceptiua actus intelligẽdi
ita ꝙ ad recipiendũ talẽ actum nihil p ſe facit mate
ria neqʒ qualitates coꝛpoꝛales vt calidũ: frigidum
⁊ cetera. hmõi: Et ob hoc dr̃ ſolũ ſeparari ab aliis p
tibus aĩe. Et ſic exponũt illud qd̃ dicit Ariſto. ij. de
aĩa ꝙ intellect⁹ ſeparat̃ ab aliis ſicut ppetuũ a coꝛru
ptibili: dñtes ꝙ p hoc Ariſt. nõ ſenſerit aĩam itel-
lectiuã eẽ ſeparabilẽ et incoꝛruptibilẽ ſm eſſe: ſed
ſolũ ꝙ ip̃a hʒ quandã ſimilitudinẽ cũ ſubiectis ſe-
paratis incoꝛruptibilib⁹: et hoc inſinuat mod⁹ ſu⁹
loquẽdi: dicit em̃ ꝙ ſeparat̃ ab aliis ſicut ppetuũ a
coꝛruptibili ⁊ hoc. ſ. ꝙ q̃tũ ad opationẽ intelligẽdi
ipſa ſepat̃ ab oĩ cõditõe materiali. ſicut ⁊ incoꝛru-
ptibilia. Et q̃uis non multũ ſit curãdũ quid ſenſe
rit ariſt. Tñ magis credo ꝙ ariſt. ſenſerit aĩam in R.
tellectiuã eẽ ſepabilẽ ſm eſſe et opationẽ q̃ ſcd̃m Op. doc.
operationẽ ſolũ put iſti dicũt: q: xij. meta. q̃rit licet
ſub dubio an aliq̃ forma remaneat poſt coꝛruptio-
nẽ cõpoſiti ꝯſtat ꝙ loquit̃ de ſeparatõe forme q̃tũ
ad eẽ ⁊ hoc dicit poſteri⁹ pſcrutãd. illa ãt pſcrutatio
poſterioꝛ reuera ptinebat ad librũ de aĩa ad quã p
tinet cõſiderare ꝓpꝛiã naturã aĩe itellectiue ⁊ iõ qc
quid dicit Ariſt. i lib. de aĩa de ſepatiõe aĩe itellecti
ue: vel itellect⁹ poſſibil' ſeu agẽtis a ceteris ptibus
aĩe itẽdit dicere de tali ſepabilitate de q̃ ſub dubio
locut⁹ fuerat. xij. meta. q̃ ſepabilitas eſt ſm eẽ. Itẽ
Ariſt. i. de aĩa dicit ꝙ ſi aĩe intellectiue ẽ aliq̃ ꝓpꝛia
opatio in qua nõ cõicat cũ coꝛpe ip̃a eſt ſepabilis a
coꝛpe: ⁊ ſi nõ eſt aliq̃ talis ip̃a nõ ẽ ſepabilis: igit̃ ex
ſepabilitate aĩe a coꝛpe q̃tũ ad opationẽ intẽdit cõ
cludere aliquã ſepabilitatẽ: aut igit̃ eand̃ aut aliã:
Si eand̃ ridiculũ eẽt ꝯcludere idẽ per idẽ: eẽt em̃
ſenſus ꝙ ſi aĩa eſt ſepabilis ſm opationẽ ip̃a eſt ſe
parabil' ſm opationẽ qd̃ eſt nugatoꝛiũ: intendit ḡ
ex ſepabilitate opatõis intelligẽdi ꝯcludere aliã ſe
pabilitatẽ aĩe: illã. ſ. que ẽ ſm eẽ. Itẽ. xvi. de aĩali-
bus dicit ꝙ intellect⁹ ẽ ab extra: vel ab extriſeco. ſ. a
deo ⁊ nõ a virtute ſemis ⁊ ſic ſm ip̃m itellect⁹ ẽ ige-
nerabilis ḡ ſm eundẽ intellectus ẽ incoꝛruptibilis
q: oẽ ingñabile ẽ incoꝛruptibile ſm eũ. Si ãt intel-
lectus eſt incoꝛruptibilis. ergo nõ deſinit eẽ coꝛru-
pto coꝛpe. Et ita videt̃ ꝙ magis ſit itẽtio Ariſt. ꝙ
itellect⁹ ſit ſepabil' a coꝛpe ſm eẽ ⁊ ſm opationẽ q̃
ſm opationẽ ſolã. Sed cõtra hoc vident̃ eſſe duo S.
Primum eſt ꝙ Ariſto. reputauit ſe demonſtraſſe Inſtã. i.
generationẽ hominũ eſſe eternã a parte ante: et a
parte poſt. Reputauit etiam demonſtraſſe ꝙ infi
nita actu eſſe non poſſunt. Sed ſi intellectus eſt
forma hominis: et remanet coꝛrupto homine tũc

cum infiniti hoies ſcḋm ipm iã ſint mortui: ſequeret
A. ꝙ infiniti intellect⁹ ſeparati actu remãſiſſent: ꝛ ita
Inſtãtia cõtradiceret ſibi qḋ nõ videt ¶ Scḋʒ eſt ꝙ ſcḋm Ari
Scḋa. ſtotelẽ Oẽ ꝑpetuũ a parte poſt eſt ꝑpetuũ a parte
añ ſi ꝰ intellect⁹ eẽt ꝑpetu⁹ a pte poſt ſeqret ſʒ Ari
ſto. ꝙ eẽt ꝑpetu⁹ a pte añ: ſʒ ſi eẽt ꝑpetu⁹ a parte añ
nõ eẽt ſcḋm eũ de nouo forma corporis: qꝛ forma nõ
ꝓcedit cõpoſitũ vt dr̄. xij. meta. ꝰ non ſtant ſimul ꝙ
ipſe ponat intellectũ eẽ formã corpis: et ponat ipm
B. manere corrupto corpore. Et dicendũ ꝙ nihil ꝓhi-
Solutio. bet aliquẽ nõ conferentẽ dicta ſua ad inuicẽ dicere
repugnãtia ſicut ſciens oẽʒ mulã eſſe ſterilẽ poteſt
credere hanc mulã hẽre pullũ in vtero ſi non dedu
cat vnũ ex altero. Et per modum iſtũ nihil ꝓhibet
Ariſt. qui fuit purus hõ dixiſſe in plurib⁹ locis ali-
qua ſibi inuicẽ diſſonantia. Conſtat eñ ꝙ in .xij.
meta. clare dicit nullam formã ꝓcedere cõpoſitũ: ꝛ
ſubiungit ꝙ nihil ꝓhibet in quibuſdã aliquã formã
remanere poſt cõpoſitũ: nec hoc ponit ſub dubio:
ꝗuis ponat ſub dubio vtrũ aĩa ſit talis forma. Et
tamẽ primo celi dicit ꝙ oẽ eternũ a parte poſt: eſt
eternũ a parte ante: qḋ repugnat primo. Ideo ꝛ ſi
mile inuenit in plurib⁹ alijs qui vult bñ ſcrutari. vñ
C. illa repugnãtia dictorũ nõ arguit quin Ariſt. ſenſe
Ad prim rit aĩam intellectiuã eſſe imortalẽ. Ad argu. in op-
pĩcipale. poſitũ dicendũ ꝙ ſolũ aĩe ſubiectũ eſt materia pĩa
ad quã nõ terminat actio virtutꝫ formatiue exñtis
in ſemine. Sed terminat ad aliquã formã ſubſtã-
tialem: vel accidẽtalẽ que tñ nõ manẽt aduenien-
te aĩa itellectiua qꝛ erãt diſpoſitiões queḋ matie vt
trãſmutaret ad formã. ꝛ nõ vt eẽt cũ eis ſub forma

Sententia hui⁹ diſtinctõis. xix.

D. in generali & ſpeciali.

Diſt. xix. Snia in generali. Olent autem queri. Superi⁹
magiſter determiauit de creatõe hois ge
neraliter Hic determiat creati hois con
ditiõẽ ſpecialiter determinãdo ei⁹ prim
ſtatum. Et diuidit in duas. Primo determiat ſta-
tum primi hois ꝗtũ ad immortalitatẽ: Scḋo ꝗtũ
ad ſpeciei mltiplicitatẽ. Scḋa in principio. xx. diſt.
ibi. Poſt hoc videndũ eſt. Pĩa eſt in pĩcipio le-
ctionis. Et diuidit in duas. Primo ꝑponit qḋ in-
tendit. Scḋo ꝓſequit oñdendo hois immortalitate
tem ibi. Solet hic. Et hec pars diuidit in quattuor
Primo mouet queſtionẽ. Scḋo ſoluit. Tertio oc-
caſione ſumpta ex ſolutiõe diuerſas opiniões tan-
git. Quarto addit quaſḋ auctoritates queḋ dicto-
rum cõfirmantes Scḋa ibi. ad. quod dici põt Ter
tia ibi. ꝓpter qḋ aliqui dicũt. Quarta de hac vero
hois imortalitate. Hec eſt diuiſio ꝛ ſnĩa lcõis in ge
nerali. ¶ In ſpãli ſic ꝓcedit et proponit primo ꝙ
E. itẽdit determiare ſtatũ primi hois: añ peccatũ qua
In ſpãli. lis fuerit tã in aĩa ꝗ̃ in corpore: Et de quibuſdam
alijs que non inutiliter ſciunt. Poſtea dicit ꝙ ꝓſeq̃
tur de his que pertinent ad corpus: ꝛ dicit ꝙ prim⁹
hõ mortal erat: ꝛ nõ mortalis. Poterat eñ mori.
et non mori: Non mori aũt in primo ſtatu. ſ. ante
peccatũ: qꝛ habuit poſſe non mori. In ſecundo ve
ro. ſ. poſt pctm̃ neceſſario hũit mori. In tertio ve-
ro. ſ. btitudis hẽbit nõ poſſe mori Et ſubdit ꝙ corp⁹
eius erat aĩale. i. alimẽtis egẽs: ꝛ añ peccatum im
mortale. i. (potẽs nõ mori) ſed poſt peccatũ erat cor
pus eius mortuũ ſcḋm apl̃m: in reſurrectione vero
hẽbit corp⁹ ſpũale. i. non egẽs alimẽtis ꝛ tũc erit im
mortalis. i. non potens mori. Et hoc confirmat per
auctoritates apl̃i. Poſtea querit cãʒ imortalitatis
eius an hoc fuerit ex cõditiõe nature: an ex dono
gratie: ꝛ dicit ꝙ hoc fuit ex dono grẽ. ſ. ex eſu ligni
vite. Vñ ſi illo nõ vteret peccaret et moreretur. Sʒ
vtẽdo ligno vite nõ peccaſſet: et ſic non moreretur.
Et hoc mõ ex ligno hẽret poſſe nõ mori: querit aũt
circa hoc an ſi nõ eſſet ꝓceptuʒ ꝙ comederet de ligͦ
vite: ꝛ alijs: et non illo veſceret nũquid poſſet non
mori ſed ſemꝑ viuere. qꝛ ſi ſic ꝰ nõ ex ligno vite eẽt
immortalis: ſi vero non: tunc ex ligno vite: in-
erat ei imortalitas. Et ꝓpter hoc aliqui dicũt ꝙ li-
gnũ vite nõ erat tota cauſa immortalitatis: ſed ha-
buit imortalitatẽ etiã ex natura. Alijs vero videt
ꝙ homo erat oĩno imortalis ex ligno vite. Vltimo
dicit et ponit quaſḋ auctoritates in quibus dr̄ quo
mõ differebat imortalitas ade ab imortalitate bea
torũ: qꝛ imortalitas Ade pleſuʒ ligni cõſeruabat vſ
ꝗ ad tẽpus quo ſumẽs de ligno vite fieret ꝑfecte
imortalis vñ quibuſḋ videt ꝙ hẽret tñ aliquã imor
talitatẽ ex natura: ſed ad ꝑfectã veniſſet ꝑ eſum li
gni vite: Magiſter vero ſuſtinet ꝙ primam immor
talitatem habebat ex ligno vite. Et in hoc ter. ꝛc.

Queſtio prima.

Vtrũ immortalitas Adę in ſtatu innocẽtię fuerit naturalis.

Irca diſt. xix. queruntur duo F.
Primo vtrũ imortalitas Ade in ſtatu in Que. i.
nocẽtie fuerit naturalis. Et videt ꝙ non Arg. i.
qꝛ ſicut in demonib⁹ remanſerũt natu-
ralia integra poſt peccatũ vt dicit Diony. i iij. capi.
de di. no. Sic et in hoib⁹ vt videt: Sed homo poſt
peccatũ nõ remanſit immortalis: ergo prior imor- In op.
talitas non fuit per naturam. ¶ In contrarium
eſt qꝛ illud eſt naturale quod ineſt ꝑ virtutẽʒ nаẽ
ſiue ſcḋm rationes ſeminales: Sed talis fuit imor-
talitas ſtatus innocentie: qꝛ inerat hoi per eſuʒ li- G.
gnorum paradiſi: et precipue per eſum ligni vite: Rñſio.
ergo ꝛc. Reſponſio. Videnda ſunt tria: Primo an
homo in ſtatu innocentie fuerit immortalis: Se-
cundo qualis fuerit immortalitas. Vtrũ eadẽ cum
immortalitate reſurgentũ. an alia. Tertio an fue Articu. i.
rit per naturam: an ꝑ gratiã. Circa primum ſcien
dum ꝙ cum fuiſſe immortalem conuincitur aucto
ritate ſacre ſcripture: et probabili perſuaſione. Au
ctoritate ſcripture per hoc qḋ dicit Apl̃us ad Ro.
v. ꝙ per vnũ hominem peccatum intrauit in mun
dum et ꝑ peccatũ mors: ergo añ peccatum erat hõ
immortalis: Vnde et dominus penã mortis com-
minatus eſt primo homini Geñ ſcḋo. dicens qua-
cunq̃ die ex eo comederis morte morieris. id ẽ ne
ceſſitati moriẽdi addictus eris. Eſt etiam ad hoc
perſuaſio probabilis: quia ſicut eſt in eſſe nature
ſic ſuo modo ẽ in eſſe ſupernaturali: Sed ſic eſt in
eſſe nature ꝙ quecunq̃ proceſſu temporis produ-
cta ſunt in ſe a principio fuerũt ꝑducta ſcḋm ſuas
rõnes ſeminales (vt dicit Auguſtin⁹ ſuper Geñ.)
ꝰ debuit eſſe ſimiliter in ſupnaturali: ꝙ glorie taʒ
anime ꝗ̃ corporis que proceſſu temporis erat dan
da hominibus fuit a principio ꝑducta ſcḋm ſuum ſe
minarium. Seminarium autem glorie aĩe eſt gra
tia: ſeminariuʒ vero glĩe corpis eſt queḋ ichoatio
imortalicalitatꝫ ꝰ a pĩcipio hõ fuit creatus ĩ grã aĩe
tanq̃ in ſeminario glorie ei⁹; et in aliqua ichoatõe

H. immortalis corporis tanq̃ in ſeminatio pfecte imor
Arti.ij. talitatis ⁊ impaſſibilitatis. ¶ Quantū ad ſecundū
articulū notandū ꝙ immortalitas ſtatus innocētie
fuit qua poterat non mori: et nō qua non poterat
mori qualis erit imortalitas reſurgētiū. poterat ei
peccare et mori: ſicut et factū eſt: poſſe aūt nō mo=
ri in quo cōſiſtebat rō illius immortalitatis pōt capi
dupliciter. ad ſemp: vel ad temp⁹. Ad ſemp aūt nō
erat illud poſſe nō mori quo ad actū: q: de illo ſtatu
hō transferend⁹ erat ad ſtatū glorie in quo nō poſ
ſet ſimpliciter mori que eſt imortalitas alteri⁹ rōis
Et ſic prime imortalitati ſucceſſit ſcḋa imortalitas:
nec virtus prime imortalitatis ſp fuiſſet. Erat igit
illa immortalitas qua poterat hō nō mori nō ad ſp
q̃tuz erat ex cōditōe ſtat⁹ ſed vſq; ad tempus .ſ.
I. quſq; trāſferret ad gloriā. ¶ His ſuppoſitis dicē
Tertius dū ꝙ imortalitas ſtatus inocētie nō fuit ſimpliciter
naturalis: ſed q̃tū ad aliqua potuit eē naturalis.
Primū p3. q: nihil dr̄ ſimplicit naturale niſi qđ pōt
puenire ex cāis pure naturalib⁹. Sed illa imorta
litas ex cāis pure naturalib⁹ nō poterat puenire:
ſed reqrebat diuia puidētia ſpālis defendens ab
oī inferēte extrinſeco mortē p violētiā: et prudētia
quā hūit de omi cibo mortifero q̃ fuit ei gtuite col
lata: et iterū ꝙ eēt in tali loco tēperato. ſ. in paradi=
ſo: ⁊ veſceret tali cibo ſic cōfortatiuo nō fuit nature
ſed gratie vt magiſter dicit: ppter q̃ imortalitas il
la ſimpliciter loquēdo magis dicēda ē fuiſſe ſupna
turalis q̃ naturalis. Itē qđ eſt ſimpliciter naturale
manet vel manere poteſt in oī ſtatu ſicut a pricipio
arguebat. Sed illa imortalitas nō manſit in hoīe
poſt peccatū: ergo nō fuit ſimpliciter naturalis: et
K. ſic p3 primū. ¶ Secūdū patet. videlicet ꝙ excluſis
pdictis in ceteris poterat illa imortalitas pure eſſe
naturalis: qđ p3 ſic. q̃to pplexio eſt fortior et cib⁹
melior: ⁊ aer purior tanto pōt naturaliter vita eſſe
diuturnior. Sed in paradiſo fuerūt hec oīa cū ceterꝫ
que cooperant ad lōgitudinē vite: fuit eñ natura
hoīs optime cōplexionata: cib⁹ lignorūz paradiſi
puriſſim⁹ ⁊ cōfortatiu⁹ p̃cipue fruct⁹ ligni vite pluſ
q̃ queciq; ſpēs aromatice: fuit etiā temperatiſſi=
mus aer abſq; vlla inordinatōe caloris: ⁊ frigoris:
que multos interficit: ergo potuit etas eorū eē diu=
turniſſima. ſ. quo vſq; ad aliū ſtatū transferret. Hoc
aūt magis p3 ex coparatōe ſtatuū: et etatū: Cōpa=
rādo eñ ſtatū innocentie ad ſtatū poſt pctm̄: ⁊ ante
diluuiū plus exceſſit pplexio pplōnem in vigore: ci
bus cibū in bonitate ⁊ pformatiōe nature: locus lo
cū in aeris tēpamēto et puritate: q̃ exceſſit ſtat⁹ añ
diluuiū: et poſt pctm̄ ſtatū modernū. Sꝫ añ diluuiū
viuebāt abſq; miraculo in decuplo plus q̃ mō vt p3
Gen̄.v. g̃ in paradiſo p ſtatu innocētie poterāt i de
cuplo ⁊ forte i cētuplo plus viuere q̃ illi q fuert poſt
peccatū et añ diluuiū quorū aliqui vixerūt fere mil
L. le ānis quo cōpleto tranſlati fuiſſent ad gl'iam Et
ſi eſſet verū hoc ꝙ aliqui dicūt: ꝙ fructus ligni vite
talē hūit naturā vt qđ ſumebat de alimēto puerte=
teret in naturam in equali puritate qua prius ⁊ na=
tura reſtituebatur ad eundē vigorem: vt prius ni
hil phibuiſſet illam immortalitatē fuiſſe per natu
ram etiā ad ſemp q: nō erat ex ſublatōe principio=
rum paſſiuorū intrinſecorū quibus aliquid dr̄ p na
turam mortale vel corruptibile: Sed erat ex impe
dimento eorū: quorū actio poterat inducere corru
ptionem: et hec bene ſtant ſimul. Sum eñ mortal'
et tñ nō morior actu: Et ſicut eſt p nūc ſic poſſet eē
p toto tpe ſū idem impedimentū mouendi exiſte
ret: ⁊ ſic p3 ꝙ imortalitas ſtat⁹ innocētie nō fuit ſim M.
pliciter naturalis: ſed ſolū q̃ ad ſupradicta. ¶ Ad Ad arg.
argumētū in oppoſitū dicendū ꝙ ſi homo poſt pec in oppo.
catū in paradiſo manſiſſet et cōediſſet tēperate de
lignis paradiſi maxime aūt de ligno vite: et cum
hoc habuiſſet puidentiā diuinā. ſ. pſeruantē a leſi=
uis extrinſecis: forſitā illā candē imortalitatē cōſe
quut⁹ fuiſſet: Sed extra paradiſūz nō erāt illa que
hāc imortalitatē in eo cābant. Et hoc videt innue=
re ſcriptura Gen̄.iij. cū dicit domin⁹ videte ne for
te ſumat de ligno vite: ⁊ viuat i: eternū: ⁊ emiſit eū
de paradiſo. defecit etiā ei diuina puidentia quo
ad cuſtodiā a nocumētis extrinſecis. Unde ⁊ poſt=
modum Abel occiſus fuit a Cayn vt dr̄ Gen̄.iiij.
Nec hoc eſt cōtra illud qđ domin⁹ dixerat quacun
q; die ex eo comederis morte morieris: q: hoc dicit
p̄cudēs eū eijciendū de paradiſo et amiſſurū ſpe
ciale dei cuſtodiā quā hēbat. Et hec eſt ſententia
Aug. lib. de queſtiōib⁹ noui ⁊ vete. teſtamēti: vbi
dicit ſic. denicq; poſt peccatū potuit inſolubilis ma=
nere ſi permiſſum illi eſſet edere de ligno vite.

Vtrum corpus Adæ fuerit paſſibile: Queſtio ſecunda.

Secundo querirur vtrū corp⁹ N.
Ade fuerit paſſibile. Et videt ꝙ ſic: q: q̃ Quō.ij.
cunq; cōicant in materia agūt et patiū= Arg.i.
tur mutuo vt dr̄ primo de Gen̄. Sꝫ cor=
pus Ade cōicabat in materia cū alijs: ergo potuit
ab eis pati. ¶ In cōtrariū arguit. q: paſſio magis
ac magis facta ſemp pl⁹ abijcit a ſubſtātia ⁊ tandē In op.
inducit corruptionē: ſed corpus Ade fuit incorru=
ptibile: ergo ⁊ impaſſibile. ¶ Reſponſio. Paſſio p O.
prie dicta que ē abiectio alicui⁹ puenētis ſm natu Deciſio q̃
ram pōt accipi dupliciter: Uno mō vt iducit corru= ſtionis.
ptionē cū effectu. Alio mō vt ſtat in limitib⁹ paſ= P.
ſionis. Primo mō corpus Ade nō fuit paſſibile ſi
cut nec corruptibile durāte ſtatu inocētie Scḋo mō
pōt accipi adhuc paſſio dupliciter. ſ. natal' q̃ pſiſtit in
ſola abiectiōe alicui⁹ cōuenietis ⁊ aīalis q̃ eſt dolor
ex pceptōe leſiui. Si natural': ſic fuit Adā vere paſ
ſibilis ſm corpus q: fuit in eo vera deperditio ali=
cuius conuenientis ſm naturam: qđ p3 q: p ſtatu
innocētie neceſſariū fuit alimētū cū hō hēret cor=
pus aīale indigens cibis: ppter qđ preceptū fuit
pmo hoī Gen̄.ij. Ex oī ligno paradiſi comede. vſ⁹
autē alimenti ſolum eſt triplex. ſ. ad nutritionem:
augmentum: et generationem. In primis autem
parentibus non fuit vſus alimenti ad augmentū
q: formati fuerunt in perfecta q̃titate: nec fuiſſet
ſolum ad generationem: tum quia tunc non come
diſſent niſi quotiens genuiſſent: quod falſum eſt:
tum quia ſemen eſt aliquid deciſum a toto corpo
re non decideretur autem niſi aliqua pars in to=
tum corpus conuerteretur et alia decideretur. re=
ſtat ergo vt aliquis vſus alimenti fuiſſet ad nutri=
tionē: ſed nutritio eſt reſtauratio alicuius deperdi
ti. ergo in corpore ade fiebat aliqua deperditio: ⁊
ita fuit in eo vera paſſio naturalis que eſt abiectio
alicuius conuenientis ſm naturam: Nec poteſt di
ci ꝙ alimentum ſumeretur non ad reſtauratione
deperditi: ſed vt prohiberet deperditionem fieri:

quia alimētum ſumptū vere cōuerſū fuiſſet in naturā nutriti: alioquin nō fuiſſet principiū augmenti in pueris: Augmentū aūt non fit per naturā niſi per rarefactionē que nō fuiſſet in augmento puerorū: nec per additionē materie vt viſum fuit ſupra diſt. pcedēte. Si igitur de ſubſtātia corporis nihil deperderet añ ſumptionē cibi: nec poſt et ſemp aliquid conuerteret de alimēto: oporteret neceſſario q ſemp ſequeretur augmentū qd non eſt verū: fuiſſet ergo in ſtatu innocētie vera paſſio naturalis q eſt abiectio alicui⁹ conuenientis ſm naturā: nec tñ fuiſſet ſequuta corruptio ſm totū: qz qd abiectū fuiſſet reſtauratū fuiſſet in eadē puritate per virtutē ligni vite confortantis ad modū optime medicine: vt dicit Aug. lib. de queſtionib⁹ no. z vete. teſt. z ſic reſtauratū fuiſſet quod ſuffeciſſet ad vite cōtinuationē quouſqz transferrent in ſtatū glorie. Si vero loquamur de paſſiōe aiali que eſt dolor ſenſitiu⁹ pueniens ex perceptione leſiui: Sic in ſtatu innocētie non fuit talis paſſio. Qd pbatur primo ex dicto ſcripture Gen. iii. vbi domin⁹ dicit mulieri poſt peccatū: et in penā peccati: in dolore paries: Et idem ſentiendū eſt de aliis doloribus. Perſuadet etiā hoc tali rōne pena non debet precedere culpā: ſed paſſio aialis que eſt dolor ex ſenſu leſionis pena e: g non fuit añ culpā: Et de hac paſſione. ſ. aiali itelligendū eſt illud qd cōiter doctores dicunt hic (ſcz q paſſio non fuit in tēpore innocentie. nō autē de paſſione pure naturali nō iducēte corruptionē: qūuis autē corpus Ade in ſtatu innocentie paſſibile eēt predicta paſſiōe: tamē preſeruabat ne actu pateretur partim per rōnē ppriā per quā poterat nociua vitare: partim per diuinā puidētiā que ſic eū tuebatur vt nihil occurreret ei ex improuiſo a quo lederetur. Per hoc patet ſolutio ad obiecta.

Sententia huius diſtinctionis .xx. in generali et ſpeciali

B. Diſt. xx. Snia in generali. POſt hæc videndum eſt &c: Superi⁹ determiauit magiſter de ſtatu primi hominis. qūtum ad imortalitatem Hic vero determiat de ſtatu eius qūtum ad ſpeciei multiplicationē. Et diuidit in duas. Pmo determinat ſuū intentū. Secūdo determinat finalem ſtatū quē homo tūc hiturus erat. Secūda ibi. talis erat hois inſtitutio. Prima diuidit in duas. Pmo determiat modū gñatōis in pmo ſtatu. Secundo inqrit gñandorū cōditionē. Secūda ibi. Si vero querit. Prima diuidit i tres. Pmo inquirit et determiat gñatōis modū. Scdo gñatōis locū. Tertio gñatōis terminū. Scda ibi. cum ergo non Tertia ibi. determinatio vero. Scda vero in qua inqrit gñatorū cōditionē diuidit in duas. Pmo iquirit qualitatē corū. Pmo qūtū ad corpus. Scdo qūtum ad animā. Secunda ibi. Et cum de corpe humano. Prima diuidit in quattuor primo mouet qſtionē ſuā. Scdo oſtēdit eā eſſe dubitationē. Tertio eā determinat. Quarto circa determiata opponit z ſoluit. Secūda ibi. et ſuper hoc Aug. Tertia ibi. Sed cū Aug. Quarta ibi. ad hec autē opponi

C. In ſpāli tur. et hec eſt ſnia z diuiſio lr. in gñali. ¶ In ſpāli vero ſic pcedit et pponit primo inquirēdo qualit z quales filios primi parentes generaſſent. Et dicit q quidā opinati ſunt q p ɔcubitū non potuiſſet eſſe gñatio: qz concubitus non ē ſine corruptiōe que ante peccatū in hoie eē nō poterat: Sed magiſter dicit q ſm veritatē p concubitū ibi fuiſſet gñatio: z thorus immaculat⁹ et cōmixtio ſine concupiſcentia et vſus membrorū ſine corruptione ſicut homo vtitur aliis membris. Poſtea querit quare in illo tēpore non fuit gñatio in paradiſo facta. Et reſpōdet q hoc fuit qz deus nondū preceperat: vl' qz ſtatim poſt mulieris formationē peccatū ſequutū eſt: et eiectio de paradiſo. Poſtea querit qualiter poſt gñationē primi parentes ad perfectā imortalitatē traſiſſēt: Et dicit q hoc eſt dubiū. Potuit ei fieri vt pfecta gñatiōe transferrent ſtatim parētes añqz filii et forte oēs ſimul pfecto nūero electorū. Poſtea querit quales filios hō genuiſſet qūtū ad corp⁹: vtrū ſcz ſtatim in ſua natiuitate habuiſſet pfectionē ſtature: et perfectū vſū mēbrorū. Poſtea dicit q pter vteri matrū neceſſitatem videt eſſe dicendū q paruuli naſcerent: Sed poterat de⁹ ſupnaturaliter in eis cooperādo ſtatim in ipa natiuitate pfectū vſum membrorū dare: ſicut et aliquib⁹ aialibus dat pfectū vſū membrorū. Poſtea reſpōdet q paruuli naſcerent vt modo non ex culpa ſed ex conditiōe nature: ſicut z cibo indigebāt ex ɔditōe nature z c. Et obiicit in oppoſitū q nō indigebāt alimonia qz poterāt ſine peccato hō comedere: Sed ſi non peccarent viuerēt: ergo nō indigebant q de ligno vite comederēt. Et reſpōdet q nō ſolū peccaſſent ſi de ligno vetito comediſſent: Sed etiā ſi conceſſis non vterent: qz de vtroqz preceptū fuit ¶ Itez contra rōnē naturalē: z appetitū facerent ſi de illis nō ederēt: Opponit etiā q non indigebāt cibo: cū fames ſit pena peccati: g nec ibi fuit: et ſic cibo non indigebāt. Et rñdet q indigentia cibi fuit: ſed non indigētia penalis. Poſtea inquirit qualitatē gñandorū qūtū ad aiam. Et dicit q ſupponēdo: vel ſuſtinendo q paruuli naſcerent ſicut ſatis pōt concedi q imperfecti eēnt in cognitōe tñ iſta ignorātia naturalis eſſet z nō penalis eo q nō eēt reſpectu ei⁹ qd ſcire tenerent. tunc vltimo dicit p q meritū obediētie traſlati fuiſſent ad illū ſtatū vt eterno bono fruerent. Et in hoc terminatur z c.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio Queſtio prima.

CIrca diſt. xx. qrit pmo vtrū in ſtatu innocentie fuiſſet gñatio. Et videt q nō qz delectatio act⁹ carnalis gñatōis abſorbet iudiciū rōis: Et iſtud non potuit eſſe in ſtatu innocētie: qz importat perverſitatē ordis virū aie g z c. D. Que. i. Arg. i.

¶ Itē ſemē eſt ſupfluū alimēti Secūdo. ſz in ſtatu illo nō fuit aliqua ſupfluitas q ſonat i malū g nō fuiſſet ſemē nec p ɔñs gñatio que fit per commixtionē ſeminū. ¶ In contrariū eſt qd dr Gen. i. In op. Creſcite et multiplicamini: Sed multiplicatio per eos eſſe non potuit abſqz gñatione: ergo z c. ¶ Itē mulier facta eſt in adiutorium viri, vt dicitur Gen. ſcdo) ſed nō ad aliud opus niſi ad generationem: que eſt per coitum: ad quodlibet enim aliud opus conuenientius iuuari poteſt vir per virum qz per mulierem. ergo z c. ¶ Reſponſio. Dicenda ſunt E. Rñſio. duo primum eſt q in ſtatu innocentie fuiſſet gene-

rõ ſicut nunc p cõmixtionẽ ſexuũ ⁊ ſeminũ. Secũ-
Articu.i. dũ eſt ꝙ quoncẽs ↄueniſſent totiẽs genuiſſẽt. ¶ Pri
mum pꝫ q: in quibuſcũqꝫ inuenit gñatio ſimil' ex ſi
mili ſm ſpeciẽ hoc cõpetit pfectis in illa ſpẽ vt appa
ret ex. iiij. Methe. et ex. ii. de aĩa: Sed i hũana ſpẽ
videm⁹ gñationẽ ſimilis ex ſimili: ergo hoc maxi-
me cõpetebat ſtatui innocẽtie in quo natura fuit: ⁊
fuiſſet ſi duraſſet in maxima pfectione. Itẽ agẽs et
paſſiuum oꝫ eẽ approximata ad hoc vt agãt: Sed in
hĩtibus diſtinctionẽ ſexuũ maſcul⁹ hꝫ rõnem agẽ-
tis in gñatione: femĩa vero rõnem patiẽtis ſm ali
quid ab vtroqꝫ deciſuꝫ qd̃ gñali nõie vocam⁹ ſemẽ
ğ ad gñandũ oportebat eẽ approximationẽ ſm cõ
iunctionẽ ſexuũ: et cõmixtionẽ ſeminũ. Alioquin
in opib⁹ diuinis fuiſſet aliquid fruſtra qui maſcu-
lum ⁊ feminã fecit eos vt dr̃ Gen. i. ⁊. ii. diſtictio ei
F. ſexuũ ad illud ſolũ oꝛdinaẽ. ¶ Secundum pꝫ vbi
Arti.ij. agẽs nõ caret debita intẽtõe: neqꝫ act⁹ debet carere
debito fine: Sed in ſtatu innocẽtie nõ cõueniſſent
niſi intẽtõe gñandi et hec ſola intẽtio p ſtatu illo fu
iſſet debita: ğ nunqꝫ actus copule coꝛp fuiſſet fru-
ſtratus ſuo fine. ſ. prole: Minoꝛ pbaẽ q: intentio de
bita abſqꝫ oĩ culpa ex parte vtriuſqꝫ cõiugis nõ po-
teſt eẽ actio matrimonij niſi p gñatione plis vel p
remedio cõcupiſcẽtie cõtra lapſuꝫ qui poſſet exur-
gẽte cõcupiſcentia cõtingere de quo ſi timereẽ de-
beret alter alteri reddere debitũ: etiã nõ petẽti: ne
qꝫ eſſet ex aliqua pte culpa. [illegible] aũt [illegible]ob⁹ excluſis
ſemp in petente debitũ eſt aliqua culpa ſaltẽ venia
lis: In ſtatu ãt innocentie nõ erat vrgẽs cõcupiſcẽ
tia ppter quã deberet vnus timere de lapſu alteri⁹
Oes eñ motus appetit⁹ ſenſitiui plene obediſſent
rõni: ğ nõ poterat tunc eẽ debita intentio cõueniẽ
di ad actũ matrimonij niſi intẽtio gñande prolis.
Et iõ dicit Aug. ꝙ illud qd̃ eſt infirmis in reme-
dũ fuiſſet ſanis in officiũ. Videm⁹ etiã in brutis qꝛ
non coeunt niſi certis tẽpoꝛib⁹. ⁊ tũc ad gñandum
G. et multo ãplius fuiſſet in hoĩbus naẽa optime oꝛdi
Ad prim nata. ¶ Ad primũ argumẽtũ dicendũ ꝙ in ſtatu
prĩcipale. innocẽtie fuiſſet maioꝛ delectatio in actu carnali qꝫ
mõ cõparãdo delectationẽ delectatõi ſm ſe: ſed ſꝫ
pportionẽ ad rõnem fuiſſet minoꝛ q: rõ foꝛtioꝛ in
ſuo actu pſiſtens in delectationẽ penit⁹ dominare
tur. Superabũdãtia aũt et defect⁹ in actib⁹ moꝛa-
libus ſumunẽ ſm pportionẽ ad rõem: ⁊ nõ ſm qũti
tatẽ abſolutã ſicut fit in naturalib⁹ ſm pportioneꝫ
H. ad vim naturalẽ. Unde cibus qui eſſet moderatus
Ad ſcdm vni eẽt ſupflu⁹ alijs vt pꝫ ex. ij. ethi. Ad ſecũdũ dicẽ
dũ ꝙ ſemẽ vt dr̃. xv. de aĩalib⁹ eſt ſupfluũ quo indi
getur. Superfluit quidẽ qñ ad actũ nutritiue: ſꝫ
natura indiget eo ad actũ generatiue. Et ad vi. ğ
qꝫ poterat ſumi ſine vicio qũtum neceſſarium erat.
De alijs aũt ſupfluitatib⁹ notãdũ ꝙ quedã atteſtã
tur defectum nature vt putredines et ſudoꝛes: et
hmõi que non fuiſſent in ſtatu innocentie. Quedã
vero oſtendunt perfectionem nature vt ſemen: et
egeſtiones que ſm curſum naturalem tanto meli⁹
fuiſſent qũto perfectioꝛ et robuſtioꝛ eſt natura: et ta
les fuiſſent in primo ſtatu abſqꝫ vera inoꝛdinatio-
ne ⁊ feditate.

Vtrũ in ſtatu innocẽtię in actu matrimonii fuiſſet amiſſio virginitatis Queſtio ſecunda.

SEcundo queritur vtrũ in actu
matrimoniali fuiſſet amiſſio virginita- I. Quõ.ij.
tis. Et videẽ ꝙ non. q: vbi manet integri Arg.i.
tas carnis manet ⁊ virginitas: ſed poſt
actũ carnalem mãſiſſet in muliere itegritas carnis
ğ ⁊c. Minoꝛ pbatur per illud qd̃ dicit Aug. xiiij. de
ciui. dei. ꝙ ſine corruptiõe integritatis infunderet
maritus in gremio vxoꝛis: ¶ Item in illo ſtatu ni Arg.ij.
hil fuiſſet penale. Sed amiſſio virginitatis in mu
liere non eſt ſine pena cum fiat per diuiſionem cõ-
tinui cuius ſenſus cauſat doloꝛem ergo ⁊c. ¶ In In op.
contrarium arguitur q: ſm naturam duo coꝛpoꝛa
non poſſunt eſſe ſimul: ſed ſi fuiſſet commixtio ſe-
xuum: vel partus manente virginitate: duo coꝛpo
ra fuiſſent ſimul (ſcilicet organa ſexuum et proles
in coꝛpoꝛe matris:) ergo ⁊c. ¶ Item virginem con
cipere ⁊ parere videtur fuiſſe priuilegium marie:
Sed illud nõ debuit alteri cõmunicari vt videtur
ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Hic eſt duplex mod⁹ dicẽdi.
Prim⁹ eſt ꝙ ad perfectionẽ virginitatis duo con-
currunt ſcꝫ integritas carnis: cũ integritate mẽtis K.
Quoꝛ alterum ſcꝫ integritas mentis honoꝛabili⁹ Deciſio q̃
eſt: reliquum vero eſſentialius. Dicendum ergo ꝙ ſtionis.
in omni concubitu ſoluitur virginitas qũtum ad in
tegritatem carnis. etiam in primo ſtatu. Sed
mentis integritatem contingit ſolui dupliciter vel
qũtum ad habitum: et ſic ſoluitur per illicitum con-
cubitum qui tollit habitum caſtitatis: vel qũtuꝫ ad
actum et ſic in ſtatu poſt peccatum ſoluitur: etiam
per concubitum matrimonialem eo ꝙ propter ve-
hementiam delectationis ratio in ipſo actu abſoꝛ-
betur. In primo ꝟo neutro primo modo integri-
tas mentis ſoluta fuiſſet: Sed ſola integritas car
nis cui prepõderaſſet fecunditas prolis. Sed hec L.
opinio videtur in duobus deficere. ¶ Primum Im pbã
eſt q: male accipitur integritas mentis que ad vir- tio pced.
ginitatem requiritur. Illa enim eſt firmiſſimum opinio.
ppoſitum abſtinendi a delectatione que conſiſtit Defect⁹
in venereis. Et hec integritas ſe habet foꝛmaliter primus.
in virginitate: ipſa autem immunitas vel inexperi
entia talium delectationum ſe habet in virginitate
materialiter. Neutrum aũt hoꝛum potuit ſaluari
in actu matrimonij. Unde male accipiunt integri-
tatem mentis pro perſiſtentia rationis in actu ſuo:
Abſoꝛbetur enim iudicium rationis in ſomno: et
in multis egritudinibus ratione quoꝛum nihil de-
perit cuicunqꝫ virtuti. Perſiſtentia enim rationis
que requiritur ad virtutem eſt ꝙ ratio impoꝛtet a
ctum debitum: et non diuertat ad aliquid contra- M.
rium virtuti qua exiſtente non ſoluitur virtus: ne- Defe.ij.
qꝫ quo ad habitum: neqꝫ quo ad actum. ¶ Secũ-
do deficit predicta opinio q: dicit ꝙ in ſtatu innocẽ
tie ſoluta fuiſſet integritas carnis. Si enim per in
tegritatẽ carnis intelligatur integritas membri coꝛ
poꝛalis cum talis non ſoluatur ſine diuiſione ali-
quarum partium illius membri que eſt in ſenſibus
non eſt ſine doloꝛe: ſequeretur ꝙ paſſio animalis N.
fuiſſet in ſtatu innocentie cuius oppoſitum oſten- Alia opi.
ſum fuit prius. ¶ Ideo eſt ſecundus mod⁹ quem
iſti iidẽ ponũt in alio loco videlicet ꝙ mulieres in
ſtatu innocẽtie cõcepiſſent ⁊ peperiſſent ſine amiſſio
ne virginitatis. Quod pbãt ſic. illud qd̃ ad digni-
tatẽ nature ptinet nõ defuiſſet in ſtatu inocẽtie: ſꝫ
virginitas maxime ptiet ad dignitatẽ naẽe hũane

Eſt enim angelica portio cui pmittitur fructus centeſi mus ergo in ſtatu innocentie nunq̄ amitteretur. Qualiter aut̄ hoc eſſet poſſibile dicunt ſicut prius q ad perfectionē virginitatis concurrūt integritas mētis ⁊ carnis. Et de integritate mentis dicūt vt prius Sed de integritate carnis dicunt q nō fuiſſet ſoluta i ſtatu innocētie per concubitum: ſed fuiſſet ibi ſola mēbrorū dilatatio ſine aliqua corruptione ſiue diuiſione. vñ Augu. xiiij. de ciuitate dei dicit q ita potuit in vtero cōiugis ſalua integritate feminei genitalis virile ſemen immitti ſicut nūc pōt (eadem integritate ſalua) ex vtero virginis fluxus cruoris menſtrui emitti: vt enim ad pariendum non doloris gemitus ſed maturitatis impulſus feminea viſcera relaxaret: ſic ad cōcipiedū nō libidinis appetitus: ſed voluntarius vſus naturā vtrinq̄ con
A. iungeret. ¶ Iſtud aūt non valet. quod enim primo
Improbatio dicitur q virginitas ptinet ad dignitatē nature ab
ſolute: forte nō eſt verum: q2 nulla priuatio boni cōuenientis nature eſt bona ſm ſe: alioquin naturalis inclinatio eſſet ad malū: cum illud ſit malū cuius priuatio eſt bona: contingit autē eam eſſe bonam pp̄ter aliud inquantū promouet ad maius bonū q ſit illud quod priuat: virginitas aūt eſt priuatio actus generationis qui eſt conueniēs nature: ⁊ intentus ab ea ad conſeruationē ſpeciei: ergo nō eſt licita ſm ſe: neq̄ bona: ſed ſolum inquātū promouet ad maius bonum: ⁊ hoc mō in ſtatu nature corrupte licita eſt virginitas qua quis abſtinet a delectationibus venereis vt liberius vacet diuine contemplationi a q̄ impeditur homo iunctus mīmonio. vñ apl's. j. ad Chorin. vij. Mulier innupta: et virgo cogitat que dñi ſunt vt ſit ſancta corpe ⁊ ſpū: que aūt nupta eſt cogitat que ſunt mundi: quomō placeat viro: ſed i ſtatu inocētie nullā retardationē habuiſſet homo a contēplatione diuinorū ex matrimonio: et ideo tunc non fuiſſet licita virginitas: ⁊ iterum dato q fuiſſet licita: non tñ fuiſſet poſſibile virginem concipere: aut parere ſm curſum nature: quia virginitas eſt inexperientia delectationū venerearū. Sz cōceptus ſm viā nāe nō eſt niſi cū experiētia eay: ergo contradictionē implicat virginē
B. cōcipere modo nature. Male etiā accipitur illud qd̄ eſt materiale in virginitate: nō enim hoc ē integritas corporalis mēbri: immo oīno per accidēs ſe habet
C. ad virtutem. Materia enī virtutū moraliū eſt aliq̄ paſſio anime ⁊ nō illud qd̄ pure pertinet ad naturā corporis. pp̄ter qd̄ ſi abſq̄ venerea delectatiōe in muliere violet ſignaculū corpalis mēbri aliquo caſu non magis pīudicat virginitati q̄ ſi ledatur manus aut pes. vñ Aug. j. de ciuita. dei dicit q mēbra illa poſſunt diuerſis caſibus vulnerata vim ppeti: et medici q̄nq̄ ſaluti opitulātes hec ibi faciūt que horret aſpectus: obſtetrix enī virginis cuiuſdam manu velut virginitatē explorās dū inſpiceret perdidit. ⁊ ſubdit nō opinor quēq̄ tam ſtulte ſapere vt huic periſſe aliquid exiſtimet etiā de ipſius corporis ſanctitate q̄uis mēbri illius integritate iam pdita Igitur materia virginitatis non cōſiſtit in integritate mēbri corporalis niſi p accidens precipue cū cōtingat virū ſine muliere virginitatē amittere: in quo caſu non ē neceſſe aliquā violationē mēbri corporalis fieri. ppria igit̄ materia virginitatis eſt inexperientia delectationis que cōſiſtit in ſeminis reſolutione: que ſi fiat ex mētis pp̄oſito ⁊ maxime p concubitum: ſoluit virginitatem. Patet igitur q in actu matrimoniali in quolibet ſtatu ſoluitur ſimpliciter virginitas. ¶ Ad argumētū in oppoſitum dicendū q dato q in ſtatu innocētie nō fuiſſet fracta integritas membri corporalis in muliere: ſed ſola dilatatio: tñ ſoluta fuiſſet virginitas pp̄ter experiētiam delectationis ex cōmixtiōe ſexuum ⁊ ſeminū. ¶ Ad ſcōm dicendū q amiſſio virginitatis nō fuiſſet per doloroſam diuiſionē cōtinui: ſz p cōmixtionē ſexuū ⁊ ſeminū cōcomitāte dilatatione mēbrorū. — B. Ad primū prin. — E. Ad. ij.

Queſtio. III.

Vtrum in ſtatu innocentię fuiſſent geniti pueri in vtroq; ſexu.

Tertio queritur vtrum in ſtatu innocētie genuiſſent pueros i vtroq̄ ſexu. Et videt̄ q non: ſed ſolum in ſexu maſculino: q2 de poſſibilib9 natura ſemper facit qd̄ melius eſt niſi ſit ipedita ſed ſexus maſculinus potior eſt feminino (ſicut agēs preſtātius eſt paſſo) Ergo in ſtatu innocētie quo natura nullo modo fuiſſet impedita pueri i ſolo maſculino ſexu fuiſſent geniti. ¶ Item mulier eſt mas occaſionatus (vt dicit̄. xvj. de animalib9) hoē aūt occaſionatū cum nō ſit per ſe intētū eſt ex aliquo defectu proueniens. Sed in illo ſtatu nullus fuiſſet nature defectus igit̄ ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt q2 ſicut natura optime fuit inſtituta: ſic optime proceſſiſſet: ſed inſtituta fuit a deo i vtroq̄ ſexu et pari numero q2 i vtroq̄ vnus: ergo codē mō pceſſiſſet (ſcz in vtroq̄ ſexu ⁊ in pari numero). ¶ Reſponſio. dicenda ſunt duo. Primū eſt q in vtroq̄ ſexu fuiſſet pcreatio puerorum. Scōm eſt q in equali numero ſexuū. Primū pz q2 multiplicatio gñis humani nō fuiſſet ſolū per primos parētes: ſed etiā p pueros ab eis genitos. Alioquin pueri ab eis geniti fuiſſent minus pfecti q̄ moderni. Sed multiplicatio que fit p ppagationem requirit diſtinctionē ſexuū vt dictū eſt ſupra: igitur ⁊c. Scōm pz q2 in illo ſtatu oīa fuiſſent optime ordinata ⁊ ſm rōnē: ſz recta rō dictat q vna ſit ſolū vnius ⁊ ecōuerſo: ergo ſic fuiſſet in ſtatu innocētie: ſz tūc oēs vacaſſent generationi: q2 virginitati prelata fuiſſet fecunditas: ergo tot fuiſſent viri quot mulieres: neq̄ plures: neq̄ pauciores. Sz pp̄ter argumēta ſciēdū eſt q ſicut vult phūs. xviij de aīalibus generatio mulieris contingit ex hoc q ſemen viri nō pōt digerere materiā mulieris vltima digeſtione vt in perfectū ſexum eam adducat Huius aūt impotentie triplex pōt eſſe cauſa. Una quia calor eſt diminutus in ſemie pp̄ter indigeſtionem vt ante tertium ſeptēnium in quo viri vt plurimū feminas generant: et hec cauſa vt puto non fuiſſet tunc q2 nō anticipaſſent tēpus in quo fuiſſet perfecta generatio. Alia cauſa eſt ex virtute imaginatiua que eſt immutatiua corpis. vñ ad imaginationē alicui9 terribil' totū corpus tremit: ⁊ cōcutit̄. Et ob hoc filij naſcunt̄ ſimiles q̄nq̄ illis quos parētes imaginant̄ in actu cōceptiōis Exēplū Geñ. xxx. de vario colore virgarū Jacob. vñ refert Hiero. q ſcriptū reperit in libris Hippocratis q q̄dā mulier p ſuſpitione adulterij diſtricte erat punienda cū pulcherrimū filium genuiſſet vtriq̄ parenti generiq̄ diſſimilē: niſi memoratus medicus ſoluiſſet queſtionē monēs querere ne forte aliqua talis pictura eēt in cubiculo qua inuēta mulier a ſuſpitiōe liberata eſt: ⁊ Quintilianus ad liberationē matro

F. Queſt. iij Argu. j. — Arg. ij. — In opp. — G. Reſpōſio Euaſio queſtio. — H. — I.

ne que pepererat ethiopē hāc dicit eē cōceptionis na
turam vt refert Hiero. de hebraicis queſtionibus.
Et hoc cauſa potuit eſſe potiſſime in ſtatu innocen
tie vt filij naſcerent in hoc ſexu vel in illo ſm volū=
tatem parentū ꝓpter maximā obediētiā corporis
K. ad aiam in ſtatu illo. ¶ Tertia cauſa ē ex aliq̄ prin
cipio extrinſeco qꝛ parua immutatio venti: vl' tem
poris facit ad variationē ſexus. vñ dicit expertum
eſſe apud paſtores ꝙ qñ flat ventus ſeptētrionalis
cōcipiunt mares. Et qñ flat ventus meridionalis
cōcipiunt femine: qꝛ ventus ille humidus eſt. Et
hec cā potuit etiā eſſe in ſtatu innocētie. Potuerūt
Ad pri. prin. eñ ſagacius obſeruare ꝙ̄ nos. ¶ Ad primū argu
mētū dicēdū ꝙ natura agit ꝓpter finē: ꝛ niſi impe
diatur facit qđ melius eſt nō abſolute: ſed vt expe
dit fini. Nūc eſt ita ꝙ licet ſex' maſculinus ſit abſo=
lute melior ſexu muliebri ad cōſeruationē tñ ſpe=
ciei ad quā finalr̄ ordinatur generatio meli⁹ eſt im
Ad. ij. mo neceſſariū eſt eē vtrūqꝫ ſexū. ¶ Ad ſcđm dicē=
dum ꝙ generatio femine occaſionata ē qñ euenit
ex defectu caloris naturalis in ſemine ꝛ ſolū reſpe
ctu nature ꝑticularis nō vniuerſalis ꝛ hoc nō fuiſ=
ſet in ſtatu innocētie: qñ aūt euenit reliquis duob⁹
modis ſupra notatis nō eſt occaſionata ſꝫ intēta.

Queſtio. IIII.

Vtrum in ſtatu innocentie pueri fuiſſent nati ꝑfecti ſcđm corpus.

L. Que. iiij. Argu. j. QVarto queritur vtrum pueri
fuiſſent nati ꝑfecti ſm corpus. Videtur
ꝙ ſic qꝛ Auguſti. dicit de baptiſmo puu
lorum lib. j. ꝙ infirmitas corꝑis atteſtat
infirmitate mentis: ſed tūc nō fuiſſet aliqua infir=
Arg. ij. mitas mentis: ergo nec corporis. ¶ Itē principiū
et finis correſpondēt: ſed tunc nō fuiſſet aliqs cor=
poralis defectus ꝑtinens ad finē vite: puta ſene=
ctus vel aliquid tale: ergo nec aliquis defectus ꝑtinēs
In opp. ad pueritiā: fuiſſent igitur mox nati ꝑfecti ſm cor=
pus. ¶ In cōtrariū eſt qꝛ quedā ꝑfectio corꝑalis ē
ꝑfecta quātitas: ſed illā nō habuiſſent pueri in ſua
M. natiuitate qꝛ vterus mr̄is nō ſuffeciſſet: ergo neqꝫ
Rñſio. alias. ¶ Rñſio. Perfectio coꝑralis eſt duplex: vna
ſm quātitatē ſm quā dicimus adultū perfectū eſſe
nō puulū. Alia ſm q̄litatē ſm quā dicimus illū eē
perfectū cuius mēbra ꝑſūt ſufficiēt ꝯ in oꝑationes ſi
bi deputatas: et ſm vtrāqꝫ harū ꝑfectionū pōt ali=
quid dici ꝑfectum: vl' ſimpliciter quātū cōgruit ſpe
ciei: vel ſuppoſito in tali ſpecie: vel quo ad tp̄s q̄tū
cōgruit nō ſimpliciter: ſꝫ pro tali tp̄e. Hoc ſuppoſi=
N. to: Dicendū ꝙ pueri nō nati fuiſſent ſimplr̄ ꝑfecti
ſm corpus quātū cōgruebat ſpeciei: vel ſuppoſito
fuiſſent tñ ꝑfecti q̄tū ꝯgruebat pro illo tp̄e. Primū
pꝫ dupliciter. Primo qꝛ vbi eſt eadē natura ꝛ idem
modus acquirendi naturā ibi eſt idem modus na
turalis perueniendi ad ꝑfectionē nature: ſed i ſta=
tu innocentie ꝛ modo fuiſſet: ꝛ fuit eadē natura: et
idem modus acquirēdi eam qꝛ ꝑ gñationē que eſt
ꝑ cōmixtionē ſeminū ꝛ ſexuū vt viſum fuit ſupra: ergo
fuiſſet idem modus ꝑueniendi ad ꝑfectionē natu
re: mō aūt pueri nati nō ſtatī hñt ꝑfectionē corꝑis
ſꝫ eā ꝓceſſu tp̄is acq̄rūt: ergo ꝛc. Scđo qꝛ iudicādū eſt
de ꝯditione natoꝝ ſm ꝯditionē ſtatus: ſꝫ i illo ſta=
tu licet non habuiſſent terminum vite: habuiſſent
tñ vite initiū: ergo ſimiliter licet nō habuiſſent de=
fectus inducentes vite terminū: vt ſunt ſenectus ꝛ
egritudines: habuiſſent tñ defect⁹ cōcomitātes vite
initiū vt ſunt imꝑfecta quātitas ꝛ ineptitudo mē=
brorum ad ꝑfectas oꝑationes. ¶ Scđm principa= O.
le pꝫ qꝛ defectus ꝑfectionis cōgruētis pro tp̄e iam
hꝫ rōnē mali: vt ꝓuenit ex errore nature: ſed in ſta
tu inocētie nihil fuiſſet hñs rationē mali: neqꝫ fuiſ=
ſet aliqs error nat̄e: ergo ꝛc. ¶ Ad primū argumentū P.
dicendū ꝙ infirmitas corporis in pueris nō cōple= Ad pri. prin.
ctitur defectum viſus mēbroꝝ: ꝛ hoc congruit infir
mitati mentis: que eſt carentia ſcientie ꝛ virtutis
perfecte: que infirmitas in primo ſtatu fuiſſet i pue=
ris: cōplectitur etiā quādā penā in fletu ꝛ eſurie et
hec ſecuta eſt ex culpa: nec fuiſſet in ſtatu innocētie
et de hac loquit Aug. vt ꝑ ea pꝫ q̄ premittuntur ꝙ
pueri iacentibus iuxta ſe mamis magis ꝑſūt eſuriē
tes flere ꝙ̄ ſugere. ¶ Ad ſcđm pꝫ ſolutio ex dictis Q.
In ſtatu eñ innocētie fuiſſet homo generatus: ſꝫ Ad. ij.
nō corruptus. Et ideo potuit hr̄e defectus puerī=
les qui ſequunt generationē: ſed non ſeniles q̄ or=
dinantur ad corruptionem.

Queſtio. V.

Vtrum filii in ſtatu innocentiæ fuiſſent nati in iuſtitia originali.

QVinto queritur vtrū fuiſſēt R.
nati in iuſtitia originali. Videt ꝙ nō qꝛ Que. v.
iuſtitia originalis videt fuiſſe ꝑ grām: Arg. j.
quia nō potuit amitti niſi per culpā: ſed
grā nō eſt ꝑ trāſfuſionē a parente in prolē: ſed eſt a Argu. ij.
deo per infuſionē: ergo ꝛc. ¶ Item Hugo de ſancto
Victore dicit ꝙ homo añ pctīn genuiſſet quidem fi
lios ſine peccato: ſed non ꝑtīe iuſtitie heredes: et
ſic idem qđ prius. ¶ In cōtrariū eſt quia ſm An= In opp.
ſelmū qualis ipe fuit tales filios genuiſſet: ſꝫ Adā
iuſtitiā originalē ſimul ꝛ gratuitā habuit: ergo vtrāqꝫ
pueri geniti habuiſſent. ¶ Reſpōſio. original' iuſti S.
tia accipit dupliciter. Vno modo large ꝓut cōpre= Reſpōſio.
hendit rectitudinē voluntatis ad deum: ꝛ debitā
ſubiectionē corꝑis: ꝛ viriū ſenſitiuarū ad animam
ſiue ad rōnē. Alio modo accipitur magis ſtricte:
videlicet pro ſola ſubiectione corꝑis ad aiam ꝛ de=
bito ordine viriū ſenſitiuarū ad rōnem: rectitudo
eñ voluntatis ad deū in qua conſiſtit meritū hoīs
qđ eſt cū grā magis ꝑtinet ad iuſtitiā gratuitam ꝙ̄
ad originalē. Et fuit in primo hoīe quaſi radix ori
ginalis iuſtitie: ex eo eñ ꝙ ei inerat rectitudo vo=
luntatis ad deū: inerat etiā ipſi debita ſubiectio cor
poris ad aiam ꝛ viriū ſenſitiuarū ad rationē: vnde
amiſſa prima rectitudīe amiſſa fuit ꝛ ſcđa tanqꝫ ex
ea dependēs. Hoc ſuppoſito vidēda ſunt tria. Pri
mū eſt an in ſtatu inocētie pueri fuiſſent nati i iuſti
tia originali tranſfuſa. Scđm eſt an fuiſſent nati
cū iuſtitia gratuita. Tertiū eſt vtrū fuiſſent cōfir=
mati in vtraqꝫ an nō. ¶ Quātum ad primū dicūt T.
quidā ꝙ pueri fuiſſent nati i iuſtitia originali tranſ Pri. arti.
fuſa: qđ ꝓbant ſic: oīs ꝓprietas corꝑalis cōſequēs
totā ſpeciē tranſfundit a parente in prolē: ſed iuſti
tia originalis eſt hmōi: ergo ꝛc. Maior pꝫ qꝛ ꝓprietas
cōſequēs ſpeciē ſi nō ſit incorporalis nō oportet ꝙ
tranſfundat: ſed qñqꝫ infundit vl' cōicatur ſicut pꝫ
de intellectu qui eſt potētia anime ꝯñs tñ totā ſpe=
ciem humanā. ¶ Item ſi ſit corꝑalis: ſed nō conſe
quens totā ſpeciē nō neceſſario trāſfundit. Nō eñ

ſemper leproſus generat leproſum: ſed accidit: ſed ꝓprietas corpalis ↄſequens totã ſpeciẽ trãſfundit Minor pȝ qꝛ iuſtitia originalis fuit ſubiectio corporis reſpectu anime: ⁊ obediẽtia viriũ inferiorũ ad rõnẽ: et ita fuit ꝓprietas corpalis: fuit etiã cõis toti ſpeciei: qꝛ fuit collata Ade ꝑ ſe ⁊ tota poſteritate cuius ſignũ eſt qꝛ eius oppoſitũ ſcȝ pctm̃ originale

A. redundat in oẽs: ideo ⁊c. Sed illud non valet qꝛ

Impro. ꝓprietas corpalis etiã totã ſpeciẽ cõcomitãs non transfũdit ſi ſit mere donũ dei ⁊ nõ ꝓprietas naturalis: quia donum dei eſt ex transfuſione nature: ſed iuſtitia originalis ꝙuis eẽt conditio corporalis erat tñ mere donum dei et non proprietas naturalis: alioquin manſiſſet poſt peccatum ſicut natura manſit cum ſuis naturalibus proprietatibus: ergo iuſtitia originalis non fuiſſet transfuſa a parente in prolẽ: ſed fuiſſet proli a deo infuſa ſicut parẽ

B. tibus fuit a deo gratis collata. ¶ Quantum ad ſe

Arti. ij. cundum dicendũ ꝙ pueri fuiſſent nati cum iuſtitia gratuita: non quidẽ tranſfuſa per originem: ſed a deo gratis infuſa. Quod eñ non fuiſſet transfuſa per originem: patet qꝛ non põt eſſe conditio naturalis vt cum natura transfundatur: ſed ſemper donũ dei eſt (vt ipm̃ nomẽ ſonat) fuiſſet tñ oibus ifuſa: qꝛ effectus non ponit: niſi poſita ſua cauſa cõſernatiua: ſed iuſtitia gratuita fuit cauſa conſeruatiua iuſtitie originalis: ex rectitudine eñ voluntatis ad deum in qua conſiſtebat iuſtitia gratuita emanabat rectitudo virium ſenſitiuarum inferiorũ ad rationẽ in qua conſiſtebat originalis iuſtitia: ĝ ⁊c.

C. ¶ Tertium pȝ qꝛ effectus non eſt potior ſua cau

Arti. iij. ſa: ſed filij comparant ad parentes vt effectus ad cãm: ergo cum parentes ꝙdiu genuiſſẽt filios nõ fuiſſent ↄfirmati quin potuiſſent peccare et vtraqȝ iuſtitiã amittere fortiori ratione nec filij. Qđ autẽ parentes ꝙdiu genuiſſent nõ fuiſſent confirmati patet qꝛ ſtatus confirmationis eſt in viſione dei ꝑ eſſentiã ⁊ eorũ que ad videntẽ pertinent ad quem ſtatum ſequitur immortalitas corporis qua nõ põt mori: que nõ fuiſſent in ſtatu innocentie pro tpe ꝙ̃ genuiſſent: ſed fuiſſent pro tpe quo tranſlati fuiſſent ad gl'iam: vbi nõ nubent neqȝ nubentur: ſed

D. erunt ſicut angeli dei in celis. ¶ Ad primũ argu

Ad primũ prin. mentum dicendũ ꝙ iuſtitia originalis fuit per gratiam cauſaliter qꝛ gratis data fuit primo homini ꝑ ſe ⁊ ſua poſteritate: ⁊ ↄſeruare eã potuit ſibi et alijs ↄſeruando rectitudinẽ iuſtitie gratuite: nõ fuit tamen eſſentialr̃ ipa gr̃a gratum faciens: qꝛ illã recuperauit homo ꝑ penitentiã non aũt originalẽ iuſtitiam: vtraqȝ tñ fuit donũ dei infuſũ a deo nõ trãſ

E. fuſum per hoiem. ¶ Per idẽ pȝ ſolutio Ad ſcdm:

Ad. ij. quia licet puuli habuiſſent iuſtitiã originalẽ ſicut et parentes: nõ tñ habuiſſent eam per trãſfuſionẽ ſed per infuſionem: ⁊ ſic nõ fuiſſent paterne iuſtitie heredes. ¶ Argumentũ in oppoſitũ ſolũ cõcludit ꝙ puuli nati fuiſſent cum iuſtitia originali: qđ conceſſum eſt.

Sententia huius diſtinctionis. xxi. in generali et ſpeciali.

F. Diſt. xxi. Snia in generali

Videns igitur diabolus. Superius determinauit magiſter cõditionẽ nature creature rõnalis. Hic vero determinat de caſu eius ꝑ pctm̃. Et diuiditur in tres. Primo determinat de pctõ primorũ parentũ. Scdo determinat de pctõ qđ ab eis contrahimus. Tertio ibi de quolibet actuali pctõ. Scda in principio. xxx. diſti. ibi in ſuperiorib⁹ inſinuatũ eſt. Tertia in principio. xxxiij. diſtin. ibi poſt ꝑdicta de pctõ. Prima in tres. Primo determinat lapſũ hominis primi ꝙtum ad deceptionem extrinſecam. Scdo quantũ ad intrinſecã. Tertio ꝑ cõparationem ad deum permittentẽ. Scda in principio. xxij. diſti. ibi hoc diligẽt videt. Tertia in principio. xxiij ibi preterea qri ſolet. Pria eſt pñtis lectõis ⁊ diuidit in tres. Primo determinat modũ tẽtatiõis primi parentis. Scdo in generali oñdit modũ cuiuſlibet tẽtationis. Tertio ex mõ tẽtandi concludit ꝑpetrationẽ peccati. Scda ibi porro ſciẽdũ ẽ. Tertia ibi. homo igitur ex ſola tentatione. Prima i tres. Primo oñdit tẽtationis modũ. Scdo tẽtatõis inſtrumentũ. Tertio tẽtationis ꝓgreſſũ. Scda ibi. ſcȝ qꝛ illi ꝑ violẽtiã. Tertia ibi. tẽtatio aũt hoc mõ. Tertia ps in qua ꝑpetrationẽ pcti cõcludit. diuidit in tres. Primo oñdit peccati remiſſionẽ. Scdo eã explicat. Tertio remouet quedam dubia. Scda ibi. preterea angelica natura. Tertia ibi. illud ꝙ̃ notandum. Hec eſt ſnia littere in gñali. ¶ In ſpecia G. Snia in ſpeciali.
li ſic ꝓcedit: et primo ꝓponit ꝙ diabolus inuidens homini per hoc ꝙ videbat eũ per obediẽtie humilitatẽ ad celeſtẽ gl'iam (a qua eiectus eſt: et ꝑ ſuperbiã corruit) poſſe cõſcẽdere: ⁊ ꝙ nihilomin⁹ peccare poterat tentauit eum: et quodãmodo vires ſuas expiens in debiliori parte ſexus (ſcȝ i muliere) tẽtationẽ aggreſſus eſt. Et poſtea dicit ꝙ diabolus volens dolo ſupplantare qđ virtute ⁊ violẽtia nequibat apparuit mulieri nõ in ſua ſpecie (ne cognoſceret apte) neqȝ in qlibet alia ſpecie ne nimis eius fraus occulta caueri nõ poſſet: ſed pmiſſus eſt apparere i tali ſpecie qua ſcȝ poſſet de facili malicia eius deꝑhendi: ſcȝ in ſpecie ſerpentis: congruebat aũt ſpẽs tẽtatõi ꝓpter aſtutiã per quẽ ſerpentẽ tanqȝ inſtrumẽtũ diabolus loquutus eſt: verũ ſerpens neqȝ verba intelligebat: ſed a diabolo mouebat (ſicut aſina balaam a bono angelo) quẽ loquentẽ mulier videns credidit loquẽdi officium ipm a deo recepiſſe. Poſtea dicit ꝙ tẽtatio hoc mõ facta eſt: qꝛ ſcȝ tẽtator verba ſub interrogatiõe proponit: vt ſcȝ reſponſione diſceret qualr̃ ſibi ꝓcedẽdum foret: vñ cũ ſtatim mulier dubitando dicit ne forte ⁊c. Reſpondit ipe mendaciter excludẽdo nequaqȝ moriemini: ⁊ ad maiorẽ mulieris deceptionem premiũ ꝓmiſit promittendo ea ꝙ̃ naturaliter appeteret (ſcȝ vitã: ⁊ ꝑfectionẽ ſciẽte) ſciẽtes bonũ et malũ: in qua tẽtatione triplici gñe peccati tentauit ſcȝ de gula quo ad cibum: de vana gl'ia quo ad promiſſionẽ diuinitatis: de auaricia: quo ad ꝓmiſſionem ſcientie. Poſtea dicit duas tẽtationis ſpecies eſſe. vnam exterio⁊ aliã interiorẽ. Exterior vero eſt quando extrinſecus et viſibiliter nobis malum ſuggerit. Interior vero que inuiſibiliter ꝑficitur ab aduerſario. Et hec eſt duplex ab hoſte ⁊ ſine pctõ: alia a carne que nõ fit ſine peccato: quam carnis tẽtationẽ dicit eſſe difficiliorem. Poſtea ex hoc dicit ꝙ homo corruit grauiter qꝛ exterius tãtũ tẽtatus ſuccubuit tentanti: qꝛ tñ tẽtatione cecidit iõ reparatorẽ habuit: nõ ſic aũt demon: qꝛ neqȝ ꝑ aliũ cecidit: neqȝ in eo tota natura corrupta fuit. Ultimo qꝛ poſſet dubitari qñ mulier diuinũ preceptum receperat, dicit ꝙ ꝑ virum ꝑuenerat ad mulierem

Et ſi ꝗrat vlterius quō loquebat̄ mulier que nō didicerat: dicit ꝙ a deo loquendi officiū acceperat. Et in hoc terminatur ꝛc.

Queſtio. I.

Vtrum tentatio ſit peccatum.

H. Queſti. j. Argu. j. CIrca diſtinctionē. xxi. Primo queritur vtrū tētatio ſit peccatū. Et videtur ꝙ nō: q2 nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt: ſed nullus pōt vitare quin ꝗn ꝙ tentetur igit̄ ꝛc.

Ad. ij. ¶ Item ſm̄ Grego. tentatio cui nō cōſentit̄ nō eſt viciū: ſed materia exercēde virtutis: ſed nō eſt neceſſe tentationi conſentire: ergo ꝛc.

In oppo. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit Aug. iij. de ci. dei ꝙ non nullū vitiū eſt cum caro concupiſcit aduerſus ſpiritū: ſꝫ i hoc cōſiſtit tentatio carnis: ergo ipa ſemꝑ eſt pctm̄: ꝛ idē iudiciū videt̄ eē de oīb⁹ alijs.

I. Rñſio. ¶ Rñſio videnda ſunt tria. Primū eſt quid ſit tētatio: ꝛ que ſunt de rōne tentationis. Scđm erit cui conueniat tentare. ꝛ ex his apparebit tertium. ſ. que tētatio ſit pctm̄ ꝛ que nō.

Pri. arti. ¶ Circa primū eſt intelligendum ꝙ tentatio ſicut nūc loquimur ꝛ cōtra quā oramus dicentes ꝛ ne nos inducas in tentationē nō eſt aliud ꝙ̄ motus vel actus natus inclinare in aliquid illicitum. Quod pꝫ q2 ſicut ſe habet tentatio in ſpeculabilibus ad verū ꝛ falſum ſic in opabilib⁹ ad bonum ꝛ malū: licitum ꝛ illicitū: ſed in ſpeculabilib⁹ nō eſt tētatio niſi cū per apparentē rōnē ꝯcluditur falſum natuꝫ inclinare intellectū ad errandū: ſyllogiſmus eñ tētatiuus eſt apparēs ꝛ nō exiſtēs: ꝛ ſit ad ſumendū experimētū de ſciētia: ergo in opabilibus nō eſt tentatio niſi ꝑ actū vel motū natū inclinare volūtatē in aliquid illicitū: ꝛ ſit ad ſumēdum experimentū de bonitate vel malitia: vtrobiqꝫ aūt tria ſunt de rōne tētatiōis. ſ. act⁹ defectuoſus inexperientia dubij: ꝛ ꝙ vtrūqꝫ ſit de intētione tentātis (vt pꝫ cū homo vnus tētat aliū) Ex hoc apparet ſecundū: ſcꝫ cuius ſit tentare: clarū enim eſt ꝙ ꝓprie

K. Arti. ij. deo nō competit: tum q2 actus eius nō pōt eſſe defectuoſus: tum q2 nihil eſt ſibi dubium de quo per tentationē ſumat experimentū. Et ideo dicit̄ Jaco. j. quod deus intētoꝛ eſt maloꝝ: ipe eñ neminē tentat: ꝙ aūt dicit̄ Geñ. xxij. Tētauit de⁹ Abrahā per quādam ſimilitudinē accipiendū eſt: eo ꝙ preceptum factū Abrahe de filij ſui immolatione manifeſtauit ei⁹ obedientiā nō deo cui ꝓcognita erat ſed nobis quib⁹ aliter fuiſſet ignota: ꝛ ita quo ad quid fuit ibi ſcđa cōditio tētationis: nō aūt ſimpliciter. Similiter tertia: itēdebat eñ de⁹ manifeſtare nobis eius obedientiam ꝗ̄ Abrahe fuit ad meritum: nobis aūt ad exemplū: ſimiliter nec mūdo cōpetit tētare ꝓprie: q2 mūdus ſeu res mūdi ſe hñt ſolum obiectiue in tentatiōe: tētare aūt eſt ꝓprie proponētis obiectū actū vl̄ motū illicitum: ꝛ intēdētis

L. finem qđ mūdo nō cōuenit. ¶ Item nec caro proprie tentat: neqꝫ homo ſeipm̄ nō refrenando motum carnis: q2 nō intendit de ſeipo ſumere experimentū alicuius dubij qđ tñ eſt de ratione tētationis. Eſt tñ in tentatione carnis motus natus inclinare volūtatē in aliqđ illicitū: ſol⁹ ergo demon ꝓprie dicit̄ tentare hominē: vel vnus homo aliū dum ꝓponit alij viſibilr̄ dicto: vl̄ facto vt homo homini: vel inuiſibilr̄ vt in imaginatiōe hois demon. id qđ natuꝫ eſt inclinare volūtatē in aliquid malū. Et ſic ad ſumendū experimentū de bonitate vel malitia eius cui proponit̄. verūtamē q2 in alijs inuenit̄ aliquid de rōne tentationis: ideo (licet large) mūdus et caro dicitur tentare. Hoc ſuppoſito dicendum ꝙ tentatio carnis ſemꝑ eſt peccatū. ¶ Tētatio aūt M. hoſtis vel mundi nō: niſi accedente cōſenſu vel de- Arti. iij. lectatione. Primū pꝫ q2 oīs motus illicitus ꝗ̄ eſt in poteſtate hominis ſemp eſt pctm̄: ſed tentatio carnis eſt hmōi: ergo ꝛc. Probatio minoris. mot⁹ eñ carnis natus eſt inclinare ad proſecutionem venereoꝝ. Hic aūt motus pōt eſſe a cauſa pure naturali vt cum inſurgit ex ſola calefactione corporis in ſomno ꝛ tūc nō eſt peccatū: nec dicit̄ tētatio carnis: qñqꝫ a cauſa extrinſeca puta demone adhibēte aliqua calefactiua carnis: ꝛ idē eſt iudiciū: qñqꝫ auteꝫ ab imaginatione ꝛ appetitu ſenſualitatis. ꝛ tūc dicit̄ tentatio carnis: ꝛ eſt pctm̄: q2 talis motus ꝓhiberi potuit ꝑ rōnē cui appetitus ſenſitiuus nat⁹ ē ſubijci. Scđm pꝫ q2 ſm̄ Aug. j. de li. ar. malum qđ patimur eſt pena: nō culpa: ſed in tētatione hoſtis vel mundi (niſi ex parte hois accedat delectatio vl̄ cōſenſus) ſolum eſt malū qđ patimur: cū aūt delecta- N. mur iā conſentimus iam cooperamur: ergo ꝛc.

Ad pri. ¶ Ad primū argumētū dicendū ꝙ ſinguli motus carnis vitari poſſunt in quātum preueniri poſſunt a rōne ne inſurgant ex appetitu ſenſitiuo: et ideo pctā ſūt. Tentatio aūt demonis vel mundi vitari nō pōt: et ideo nō eſt pctm̄: ſed delectatio vel cōſenſus in eis eſt pctm̄: q2 vitari potuit. Per idē pꝫ ſolutio ad O. ſcđm. Semp eñ in tētatione carnis eſt aliquis cō- Ad. ij. ſenſus q2 nō prohibet qđ ꝓhiberi potuit. Non aūt in alijs tētationibus: ꝛ ideo ipa ē pctm̄. Nō aūt alie.

Queſtio. II.

Vtrum tentatio ſit appetenda.

P. Que. ij. Arg. j. SEcundo queritur vtrum tentatio ſit appetēda. Et videt̄ ꝙ ſic q2 illud eſt appetēdū de quo cū euenerit ē gaudendū: ſed tētatio eſt hmōi. vñ in cano. Ja. j. capi. dicit̄. Omne gaudiū exiſtimate fratres mei cū in varias tentationes incideritis.

Argu. ij. ¶ Item Paulus petiuit indiſcrete ſtimulū carnis amoueri ſibi vt dicit glo. ij. Chorin. xij. Ex quo videt̄ ꝙ tentatio nō ſit fugiēda: ſed appetēda.

In opp. ¶ In cōtrariū eſt: q2 dñs docet nos orare ne intremus in tētationem Math. vj. qđ nō eſſet ſi tētatio eēt appetēda: ergo ꝛc.

Q. Reſpōſio. ¶ Rñſio Cū bonū ſit qđ oia appetūt ſicut aliquid hꝫ rōnē boni ſic hꝫ rōnē appetibilis: eſt aūt aliquid bonū ſm̄ ſe: aliquid aūt rōne adiuncti: ſiue ſequele: ſicut amara medicina inquātū eſt inductiua ſanitatis. Dicendū ꝙ nullus recte eligēs appetit tētari tētatiōe carnis: neqꝫ ſm̄ ſe: nec rōne adiūcti puta victorie nō ſm̄ ſe q2 qđ ſm̄ ſe hꝫ rōnē mali ſm̄ ſe hꝫ rōnē fugibil' ꝛ ñ appetibil': ſꝫ tētatio carnis eſt hmōi (vt ꝓbatū eſt in queſtione precedēte) ergo ꝛc. ¶ Item nec rōne adiūcti puta victorie: q2 ſm̄ apoſtolum ad Roma. iij. Non ſunt faciēda mala vt veniant bona: licꝫ mala pene ſint patiēda. Sed tentatio carnis eſt malū culpe qđ facimus nō malū pene qđ patimur: ergo ꝛc. ¶ Itē tentationi carnis nūꝗ̄ eſt adiuncta plena victoria: immo quicūqꝫ tētat̄ quo ad aliqđ vincit̄. Alioquin non peccaret. ¶ De R. tentatione aūt demonis ꝛ mundi. Dicendū ꝙ non eſt appetenda ꝓpt̄ ſe: q2 in ipa ſm̄ ſe nō cōſiſtit hominis bonū: q2 nō eſt actio hois tentati: ſed paſſio nec eſt appetēda ex ſpe victorie: q2 illud nō eſt ꝓpt̄

alterū appetēdū qđ nō eſt ei⁹ īductiuū: vel ad illud aliqualiter promotiuū ſed tētatio nō eſt inductiua victorie: nec ad victoriā ꝓmotiua imo magis impeditiua: tum qr promptiores ſumus ad malū ꝙ̄ ad bonū: tum qr ipa tētatio ſm ſe eſt ꝓpoſitio alicuius mali ſub ſpecie boni: et ideo nata eſt magis inclinare ad cōſenſum malū ꝙ̄ ad oppoſitū: veſtū tamen tentare: ⁊ vincere copulatiue accepta appetēda eſſent ſi copulatiua eſſet certa. Nō eſt aūt ſic: et ideo tentatio ſecurius fugitur ꝙ̄ queratur. Cum ſcriptū ſit Eccleſiaſti. iij. Qui amat periculum peribit in illo. ¶ Ad primū argumentū dicēdū ꝙ beatus Ja. non dicit eſſe gaudēdū de tentationibus: ſed ad eas vincendū hortatur per cōſiderationem gaudij ad quod ſuperandū peruenitur per patientiam tētationū: ⁊ tribulationū de quibus loquitur. ¶ Ad ſcōm dicendū ꝙ ſtimulus carnis quē Paulus habuit nō fuit tentatio carnis: qr ſine culpa eſſe nō pōt: ſed fuit afflictio corporalis: vel ſuggeſtio carnalis ab hoſte: tū neqꝫ indiſcrete petijt habita conſideratione ſtimuli ſm ſe: ſed conſiderato euentu victorie de quo tū nō erat certus dicit neſciuiſſe qđ peteret vn̄ certificatus de victoria a dño dicēte ſibi ſufficit tibi gratia mea: patienter ſuſtinuit.

A. B. Ad primū argu. C. Ad. ij.

Queſtio. III.

Vtrum peccatū primorū parentum fuerit grauiſſimum.

D. Queſt. iij. Argu. j.

Tertio queritur vtrum peccatum primorū parentū fuerit grauiſſimū: Et videt ꝙ ſic: qr ſm Aug. i Ench. Nō eſt malū niſi qr nocet: neqꝫ nocet niſi qa adimit: ſed petm̄ primorū parentū plus de bono ademit totā naturam corrūpens ꝙ̄ quodcunqꝫ aliud peccatorū ſequentiū: ergo ⁊c. ¶ Item maiori culpe debet maior pena: ſed petm̄ primorū parentū maiorū pena punitū eſt. ¶ In cōtrariū eſt ꝙ̄ quia magis eſt tranſgredi preceptū legis naturalis ⁊ diuine ꝙ̄ preceptū ſolius diſcipline: ſed multi tranſgrediuntur precepta legis naturalis ⁊ diuine (vt blaſphemantes) primi autē parentes tranſgreſſi ſunt ſolū preceptū diſcipline: quare ⁊c. ¶ Reſpōſio. peccatum pōt cōparari peccato dupliciter. Uno modo comparando ſpecies diuerſoꝝ peccatorū ſm grauitatē vt comparat furtū homicidio: aliomodo cōparando diuerſa peccata eiuſdē ſpeciei vt cōparando furtū furto: vel homicidiū homicido: et i prima cōpatione videndū eſt de grauitate peccatorū ſm ea ex quibus peccata ſortiūtur ſpeciem: ſed in ſcōa videndū eſt de grauitate peccatoꝝ ſm circunſtantias alleuiantes vel aggrauātes. Dicendū ergo ꝙ peccatū primorū parentū cōparatum ad peccata alterius ſpeciei nō fuit grauiſſimū: ſed cōparādo tū ad petā eiuſdē ſpeciei fuit quo ad aliquid grauiſſimū. Primū pꝫ qr petm̄ tanto eſt grauius ſm ſpeciē peccati ꝙ̄to actus cadit ſup materiā magis indebitam: ſicut homicidiū eſt grauius furto ſm ſpeciem peccati: qr ⁊ plus eſt diligēda pſona ꝓximi: ⁊ min⁹ ledenda ꝙ̄ res extrinſeca. Sꝫ petā multorū cadūt ſup indebitā materiā magis ꝙ̄ peccatū primorum parentū: vt petm̄ idololatrie vel blaſphemie: ꝙ̄ ⁊c. ¶ Secundū apparet qr ſm Aug. de ci. dei. vbi eſt maior in nō peccando facilitas: ibi eſt maior in peccando iniquitas. Sed in primis parentib⁹ fuit maxima in non peccando facilitas: tum qr in eis vigebat magis ratio: tum qr nihil erat intrinſecū qđ impelleret ad praue cōcupiſcendū ſicut i nobis: ergo quo ad hoc petm̄ fuit grauiſſimū. Dico aūt quo ad hoc: qr nihil ꝓhibet in petō diſcipline alias circūſtātias eſſe ſm quas multo grauiora petā eiuſdē ſpeciei (ſcꝫ ſupbie vl' inobediētie) ſequuta ſunt. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ illud petm̄ eſt graui⁹ ſm ſe qđ p ſe ⁊ directe maius bonū: vel plura bona adimit: nō aūt ſi hoc fiat p accidēs qr ab eo quod ē per accidēs nō debet ſumi iudiciū. Nunc eſt ita ꝙ p peccatū primorū parētū nō eſt maius bonū adēptū per ſe ſed p accidens ſolū: per ſe aūt nō adimit peccatum niſi ſuū oppoſitū ⁊ ea que ex neceſſitate ſupponunt ipm̄: ſicut infidelitas adimit fidē primo ⁊ p ſe: ⁊ oīa que ſupponunt fidem adimit infidelitas p ſe: licet nō primo. Similiter petm̄ primorū parentū ſiue fuerit petm̄ ſupbie ſiue gule nō adimit p ſe niſi ſuū oppoſitū ſcꝫ humilitatē vel tēperantiā: vl' ea q̄ iſta ex neceſſitate ſupponūt. ꝙ aūt adēpta eſt a tota natura iuſtitia originalis hoc ademit de⁹ a nobis ex demerito peccati ⁊ eſt pena inflicta pro peccato: nō autem peccatū ipm ademit hoc formaliter de q̄ adēptione loquitur Auguſtinus. ¶ Ad ſcōm dicēdum ꝙ pena dāni nō ꝓportionat ꝙ̄titati culpe: qr pro modica culpa pōt quis reddere ſe ingratū alteri: ⁊ indignū bono collato: vel cōferendo. Sed ꝓportionat ei pena ſenſus. Peccatū aūt pmoꝝ parētū punitū eſt maxima pena dāni inquantū p illud reddidit ſe: ⁊ totam poſteritatē indignā bono originalis iuſtitie: ſꝫ nō ē punitū maxia pena ſenſus.

Arg. ij. In opp. E. Reſpōſio. F. G. Ad. j. pri. H. Ad. ij.

Queſtio. IIII.

Vtrum homo in ſtatu innocētie potuerit peccare venialiter.

I. Que. iiij. Arg. j.

Deinde queritur vtrum homo in ſtatu inocētie potuerit peccare venialiter. Et videt ꝙ ſic qr petm̄ mortale magis opponitur integritati primi ſtat⁹ ꝙ̄ peccatū veniale: ſed tunc potuit peccare mortaliter ergo multo fortius venialiter. ¶ Item in Eua videtur fuiſſe aliquis motus īfidelitatis in hoc ꝙ de verbis dñi dubitauit, vt pꝫ per hoc ꝙ dicit ne forte moriamur: vt habet Geñ. iij. Sed motus infidelitatis eſt petm̄ veniale: ergo ⁊c. ¶ In cōtrariū eſt qr petm̄ veniale eſt velut quedā egritudo aie: quēadmodū petm̄ mortale eſt eius mors: ſed tūc nō fuit in corpore poſſibilitas ad egritudinē niſi precedente poſſibilitate ad mortē: ergo ſimiliter in aīa non fuit poſſibilitas ad peccandū venialiter niſi precedente poſſibilitate ad peccandū mortaliter: vt aūt ſeꝫ potentia ad potentiā ſic actus ad actū: igit ⁊c. ¶ Reſponſio. queſtio iſta pōt hr̄e duplicem intellectum. Unū vtrū durāte ſtatu innocētie potuerit peccare venialiter. Et cōſtat ſub hoc ſenſu ꝙ nō: qr ille nō eſt innocēs qui eſt reus pene: precipue quando eſt reus ex actu ꝓprio: ſed peccans venialiter reus eſt pene nō ſolū dāni: ſed etiā ſenſus ⁊ ex actu proprio: ergo nō eſt innocēs. ¶ Alio modo pōt intelligi vtrū primū petm̄ hoīs p qđ caderet a ſtatu innocētie potuerit eē veniale: vel neceſſario fuerit mortale ⁊ poſſet videri alicui ꝙ nō potuit eſſe veniale: qr veniale nō mutat ſtatū hoīs: nec iterū pōt ēe cū ſtatu innocētie vt ſtatim viſum eſt: ergo nullo modo petm̄ primi hominis potuit eſſe veniale. Sed

Argu. ij. In opp. K. Reſpōſio

illud nõ valet: qꝛ licet venialẽ nõ mutet ſtatũ grẽ:
qꝛ ſimul ſtat cum gratia: mutat tñ ſtatum innocẽtie
L. cũ quo ſtare nõ põt: immo videt implicare cõtradi
ctionem ꝙ incõpoſſibiliũ vnũ nõ mutet alterũ. Et
ideo dicẽdũ eſt aliter ꝙ primũ pctm̃ hoĩs nõ potuit
M. eſſe veniale. ¶ Quod pꝫ qꝛ pctm̃ veniale cõtingit
Opĩo aliquoꝝ do. in nobis dupliciter. Uno modo ꝓpter imꝑfectio=
nem actus ſicut ſubiti motus in gñe pctõꝝ morta=
lium: vel ꝓpter inordinationẽ exiſtentẽ circa ea q̃
ſunt ad finem: vtrũqꝫ aũt hoꝝ cõtingit ꝓpter quẽ
dam defectũ ordinis ex eo quo inferius nõ cõtine
tur firmiter ſub ſuo ſuperiori. Qd aũt in nobis in=
ſurgat ſubitus motus ſenſualitatis ex hoc cõtingit
qd ſenſualitas nõ eſt oĩno ſubdita rõni. ꝙ etiã inſur
gat ſubitus motus in rõne ipa ſicut eſt mot⁹ infide
litatis: cõtingit ex hoc ꝙ actus rõnis nõ plene ſub
ditur deliberationi que ex altiori principio eſt: pu=
ta ex lege dei: vt cũ aliquis ſubito apprehendit re=
ſurrectionẽ mortuoꝝ vt impoſſibile nõ deliberans
N. ꝙ hoc eſt nobis traditũ ſm legẽ dei. ¶ Qd ꝟo ani
mus humanus inordinet circa ea que ſunt ad finẽ
ſeruato debito ordine ad finẽ ꝓuenit ex hoc ꝙ ea q̃
ſunt ad finẽ nõ ordinant infallibiliter ſub fine. In
ſtatu aũt innocẽtie fuit infallibilis firmitas ordinis
vt ſemꝑ inferius cõtineret ſub ſuperiori deo: q̃diu
ſũmũ hoĩs ꝯtineret vt etiã Aug. dicit. ix. d̃ ci. dei.
Et ideo nulla inordinatio potuit eſſe in hoĩe niſi i=
ciperet ab hoc ꝙ ſummũ hoĩs non ſubderet deo q̇
fit per pctm̃ mortale. Ex quo pꝫ ꝙ primũ pctm̃ hoĩs
O. nullo modo potuit eſſe veniale. ¶ Ad primũ ar=
Ad. j. pri. gumentum dicendũ ꝙ pctm̃ mortale plus oppoñi
tur integritati primi ſtatus q̃ꝫ veniale. Opponitur
eñ illi ſubiectioni quã homo ſm ſuũ ſummũ hẽbat
ad deũ ex qua tota ordinatio hoĩs dependebat: et
qua exiſtente nulla inordinatio cõtingere poterat.
Et ideo impoſſibile fuit inordinationẽ peccati ve
nialis contingere niſi ſublata ſubiectione p̃dicta p
P. pctm̃ mortale. ¶ Ad ſcðm dicẽdum ꝙ dubitatio il
Ad. ij. la que fuit in muliere ſiue fuerit pctm̃ veniale: ſiue
mortale nõ fuit primum eius pctm̃: ſed quedã ela=
tio que preceſſit in eius mente que fuit pctm̃ morta
le: vt patebit ſequente diſtinctione.

Sententia huius diſtinctionis. xxij. in generali et ſpeciali.

Q. Diſt. xxij. Sñia in generali. Hic videtur inueſtigãdum eẽ
diligẽter. Superius oñdit magr̃ tẽtatio
nis principiũ extrinſecũ. Hic determĩat
de principio intrinſeco. Et diuidit in du
as. Primo determinat genus primi peccati. Scðo
inq̇rit ei⁹ radicẽ. Scða ibi ſolet aũt queri. Prima
in duas. Primo determinat intentũ. Scðo oppo=
nit cõtra determinata: z ſoluit. Scða ibi. his aũt op
poni ſolet. Prima in duas. Primo determinat in=
tentũ. Scðo opponit contra determinata z ſoluit.
Scða ibi. his autẽ opponi ſolet. Prima diuidit in
tres. Primo oñdit genus pcti primo opponẽdo in
cõtrariũ z determinando. Scðo oſtẽdit q̃uo diuer
ſimode fuit elatio in viro z muliere. Tertio ex hoc
concludit vter eoꝝ plus peccauit. Scða ibi z talis
elatio. Tertia ibi. ex quo manifeſte aduerti poteſt
Et iſta diuidit in duas. Primo oſtendit vter prior
peccauit. ſ. vir an mulier. Scðo opponit in cõtra=
rium z determinat. Scða ibi. ſed huic videt cõtra=
rium. Ultima ps in qua inquirit radicẽ peccati: di=
uiditur in duas ſm duas queſtiones quas mouet.

Scða ibi. ſi vero queriĩ. Hec eſt ſñia lectionis i ge
nerali ꝛc. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit: et ꝓponit primo
ꝙ hec fuit radix z origo illius peccati primoꝝ parẽ R. Sñia in ſpeciali.
tum ꝙ ſcꝫ in hominis animo ꝓceſſit ſm quoſdam
elatio ex qua diaboli ſuggeſtioni cõſenſit hoc ordi
ne: qꝛ prius in muliere q̃ꝫ in viro. obijcit aũt contra
quia tunc ſequeret ꝙ homo nõ alterius ſuggeſtio=
ne peccauerit: ſed p ꝓpriã ſupbiã ceciderit ſicut an
gelus qd eſt cõtra ſuperius dicta. Et rñdet ꝙ intel
ligendũ eſt elationẽ preceſſiſſe: nõ quidẽ tẽtationẽ
ſed opus peccati. Et ideo homo ſuggeſtione pecca
uit: fuit aũt hic ordo z ꝓceſſus qd ꝓceſſit diaboli tẽ=
tatio ex qua poſt ſequuta eſt in mẽte elatio: quã ſe
quutũ eſt pctm̃ operis. Ultimo pena peccati. Poſt=
ea dicit ꝙ talis elatio fuit i muliere qꝛ credidit z vo
luit hr̃e ſimilitudinẽ cũ equalitate quadã putãs eẽ
verũ qd diabolus ſuadebat. Sꝫ vir nõ fuit eodẽ
modo ſeductus quo mulier qꝛ nõ putauit verũ eſſe
qd diabolus ſuggerebat. Aliqua tñ elatio poſt ten
tationẽ i mẽte viri fuit: qd p auctoritates cõfirmat.
Poſtea dicit cõcludẽdo ꝙ mulier plus peccauit q̃ꝫ
vir: qꝛ verũ eſſe qd dixerat diabolus credidit: cũ
nimia preſumptione. Adam vero illud non credi=
dit: z de penitẽtia z dei miſericordia cogitauit: ma
gis aũt fuit deceptus vir q̃ꝫ mulier quãtũ ad hoc ſo
lũ qꝛ putauit pctm̃ cõmiſſuꝫ eẽ veniale qd fuit mor
tale. ¶ Item in hoc minus peccauit vir q̃ꝫ mulier
quia mulier in ſe: i ꝓximũ z in deũ: vir aũt i ſe z in
deum tñ. Poſtea obijcit p auctoritatẽ Auguſti. q̇
ait parem eſſe vtriuſqꝫ faſtũ ſicut pꝫ in excuſatione
q̇ et pariter peccauerit. Et rñdet ꝙ par fuit vtriuſqꝫ
faſtus in excuſatione pcti: z in eſu ligni vetiti. Sed
dicẽdũ eſt in muliere eſſe maiorẽ in eo ꝙ credidit z
voluit eſſe ſicut de⁹ qd nõ vir: obijcit aũt p auctori
tatem Auguſti. vlterius qꝛ etiã homo voluit eẽ ſi=
cut deus. Et rñdet ꝙ quibuſdã videt ꝙ Adam ali
quo mõ ambierit eẽ ſicut deus: nõ credidit tñ iſtud
poſſe fieri cognoſcẽs falſum eſſe qd diabolus ꝓmit
tebat: nec tãta ambitione exarſit ſicut mulier exar=
ſit. Alijs vero videt ꝙ ſic dicit illud Adã voluiſſe
qꝛ illud voluit mulier que de ipo ſumpta fuit: ex q̇
bus omnibus cõcludit ꝙ minus peccauerat vir q̃ꝫ
mulier. Poſtea obijcit cõtra dicta qꝛ ſm Iſido. pec
catum q̃nqꝫ fit ex ignorantia: q̃nqꝫ induſtria: etiam
Eua videbat ex ignorantia peccaſſe: Adam autẽ
ex induſtria: ergo vir magis peccauit q̃ꝫ mulier. Et
rñdet ꝙ mulier in hoc peccauit p ignorantiã qꝛ ve=
rum eſſe putauit qd diabol⁹ ſuadebat: nõ tñ in hoc
ꝙ nõ nouit illud eſſe mandatũ dei: z ideo excuſari
a pctõ p ignorantiã nõ potuit: qꝛ oĩs excuſatio tolli
tur vbi mandatũ nõ ignorat: z pctm̃ eſt ſecus age=
re vbi etiã diſtinguit de ignorãtia: q̃m eſt quedam
que excuſat: z eſt quedã ignorantia vincibilis: que
dam nõ vincibilis. Eſt eñ triplex ignorãtia. Una
S. eoꝝ qui ſcire nolunt z tñ poſſunt: hec aũt nõ excu
ſat a pctõ: ſed ipa eſt pctm̃. Alia eoꝝ qui volũt ſcire
ſed nõ poſſunt z hec excuſat qꝛ nõ eſt pctm̃ ſed pena
peccati. Tertia eſt illorum qui ſimpliciter neſciunt
neqꝫ renuentes neqꝫ ꝓponentes ſcire: z hec aliquo
modo (ſed nõ plene) excuſat: qd auctoritate Augu
ſtini cõfirmat. Poſtea querit cũ natura hominis eſ
ſet ſine vitio vñ ꝓceſſit cõſenſus mali. Et rñdet ꝙ
ex libero arbitrio volũtatis ꝙ homo fieret deterior
fuit i diabolo qui ſuaſit: z in hoĩe qui cõſenſit: z q̃ꝫ
uis li. ar. ſit bonũ ex eo tñ malus cõſenſus emana=
uit. Ultimo querit vtrꝫ volũtas illud pctm̃ preceſſit

Reſpondet φ cū peccatū in voluntate ⁊ in actu cōſiſtat: voluntas actū preceſſit: ſed ipſam malā volūtatē alia mala volūtas hoīs nō pceſſit: ⁊ φ illa mala voluntas ex diaboli pſuaſione ⁊ li. hominis arbitrio prodiit. Et in hoc terminaš ⁊c.

Queſtio.I.

Vtrum primū peccatū primi hominis fuerit ſuperbia.

A. Queſti.i. Argu.i. Circa diſtinctionē iſtam primo qrit: vtrū primū pctm̄ primi hoīs fuerit ſupbia. Et videš φ nō: q2 primū vitium hominis opponiš prime virtuti: ſ3 prima virtus eſt fides que eſt fundamētū ſpūalis edificij: ergo primū pctm̄ fuit infidelitatis.
Argu.ij. ¶ Itē Roma.v. dicit φ p vnius hoīs inobedientiā pctm̄ intrauit in mūdū: ergo primū pctm̄ hominis fuit inobedientia.
In opp. ¶ In cōtrariū eſt qḋ diciš. Eccleſia.x. Initiū oīs peccati ſupbia: ſed peccatū primoꝝ parentū fuit peccandi initiū generi humano: ergo ⁊c.
B. Reſpōſio Arti.i. ¶ Rñſio dicenda ſunt duo. Primū eſt φ i actu primoꝝ parentū fuerūt realiter multa pctā. Primum tñ eoꝝ fuit ſupbia. Primū p3 q2 vbicūq3 ſunt plˀes deformitates quarum vna nō eſt p ſe determinatiua alterius ibi ſunt plura pctā: ſed ita fuit in actu primoꝝ parentū: ergo ⁊c. Maior p3 q2 licet bonum ſit ex tota cauſa: malū tñ eſt ex partialibus defectibus: et ideo quot ſunt defectus voluntarij tot ſunt peccata niſi vnus ſit alterius p ſe determinatiuus vt ſi aliquis cognoſcit nō ſuā in loco ſacro: ibi ſunt due difformitates ⁊ duo pctā q2 eſt ibi pctm̄ fornicatiōis ⁊ violatio ſacri loci ex eo φ illaꝝ duaꝝ difformitatū vna nō determiat aliter vnde vna pōt ſeparari ab altera ⁊ ecōuerſo. Minor ſilr p3 q2 in pctō primoꝝ parentū fuit duplex deformitas ſc3 appetitus pprie excellētie in hoc qḋ dicit ſerpens eritis ſicut dij. Et inobediētia pcepti diſcipline: ⁊ tranſgreſſio in eſu fructus ligni vetiti: et harū vna non eſt per ſe determinatiua alterius: vt de ſe p3: ĝ ⁊c.
C. Arti.ij. ¶ Secundū p3 q2 appetitus finis pcedit appetitū eoꝝ q̄ ſunt pter finē: ſed appetitˀ pprie excellētie qui ptinet ad ſupbiā fuit finis pter quem incurrerūt inobedientiā in eſu ligni ſicut haberi pōt ex verbo tentationis cui cōſenſerunt: ſcit eñ deus φ quocūq3 die ex eo comederetis eritis ſicut dij: ergo ⁊c. Et iſtud eſt ſatis veriſimile vt ſicut diabolus ceciderat p ſupbiā ſic tentaret principaliter hominē de ſupbia.
D. Ad.i.pri. ¶ Ad primū argumētū dicēdū φ illud qḋ eſt in cōpoſitiōe primū eſt vltimū in reſolutiōe. Et ideo deberet ſic argui φ ſicut fides eſt prima vtus ſic infidelitas eſt vltimū viciū: neq3 tñ hoc valeret q2 nō eſt cōnexio vel ordo in vitijs ſicut eſt in virtutibˀ (vt alˀs diceš ſc3 in.iij.lib.) Et ſi eēt ordo non eſſet ordo tpis de quo nūc loquimur querēdo quale fuerit primū pctm̄ hoīs.
E. Ad.ij. ¶ Ad ſecundū dicendū φ inobedientia vt noīat ſpeciale pctm̄ eſt contēptˀ precepti: ⁊ ſic nō intrauit pctm̄ in mūdū p inobediētiam vnius hoīs. Alio modo nominat conditionē gñalem cōſequētē omne pctm̄ mortale inquātum omne pctm̄ mortale habet annexā trāſgreſſionem alicuius precepti. Et ſic loquitur apoſtolus.

Vtrum primus homo appetierit eſſe vt deus. Queſtio.II.

F. Queſti.ij. Deinde Queritur circa eandē diſtinctionē: vtrū primus homo appetierit eſſe vt deus. Dicendū primo φ ſic. Scdo videdū eſt in quo appetierit eſſe vt deus. Primum patet q2 primi parentes illud appetierunt quod a tētatore fuit eis ppoſitum alias nō peccaſſent ex alterius ſuggeſtione: ſ3 illud fuit eritis ſicut dij Gñ.iij. ergo ⁊c. ¶ Item de hoc irriſi ſunt ibidem Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt: ergo in hoc peccauerūt.
G. ¶ Circa ſecūdū notandū φ eē vt deˀ pōt accipi dupl'r. Uno modo per equalitatē. Alio modo p quandā imitationē. Primū nō cadit ſub appetitu niſi pcedente nimio errore: cum eñ nulla creatura poſſit appetere non eē: gradus aūt ſupior includat impoſſibilitatē gradus inferioris: nedū in deo reſpectu creaturarū:
H. Ad.ij. ſed in creatura vna reſpectu alterˀ p3 φ nō ſolum eſt impoſſibile intellectui nō errāti appetere equalitatē dei ſed etiā creature inferiori appetere equalitatem creature ſupioris ſaltē in eſſentialibˀ. reſpectu aūt dei nulla equalitas pōt appeti niſi in eſſentialibus cū oīa abſtracta in eo tranſeant in eſſentiā vñ Aug. ſup Gñ. Non arbitror virū ſi iam ſpūaliter preditus erat voluiſſe eſſe ſicut deus.
I. Alia eſt ſimilitudo imitationis: que eſt duplex quedam ppoꝛtionata nature ipſius appetētis ⁊ hāc appetere non eſt malū: ſi appetaš eo modo ⁊ ordine quo appetēda eſt. Alia impꝛopoꝛtionata q̄ excellit ordinem ⁊ modū nature appetētis: ⁊ hāc appetere ſemper eſt malū: potuit ergo primus homo appetere eſſe vt deus p aliquā imitationē forte in ſcia vt fuerat a tētatore ppoſitū eritis ſicut dij ſciētes bonū ⁊ malū. Et peccauit vl' appetēdo ſilitudinē ſibi impꝛopoꝛtionatā vel ppoꝛtionatā. S3 abſq3 debito modo ⁊ ordine.

Queſtio.III.

Vtrum ignorantia ſit peccatum.

K. Que.iij. Arg.i. Poſt ea queritur vtrum ignorantia ſit peccatum. Et videš φ ſic: quia quando actus non eſt malus voluntas de illo non eſt mala: ſed voluntas ignorandi ea que homo tenetur ſcire mala eſt: ergo ⁊ ipſa ignorantia eſt mala: ſed non pena: ergo eſt culpa.
Argu.ij. ¶ Ite3 prime Choꝛin.xiiij. ſi qs ignorat ignorabitur .i. reprobabiš ſm glo. Sed nullus reprobabitur niſi pter pctm̄: ergo ⁊c.
In opp. ¶ In cōtrariū eſt q2 pctm̄ directius opponiš gratie q̄ ſciētie: ſed priuatio gr̄e nō eſt culpa: ſ3 pena ꝯſe peccatū: ergo ignorantia que eſt priuatio ſciētie nō eſt pctm̄.
L. Reſpōſio ¶ Rñſio ignorantia eoꝝ q̄ quis nō teneš ſcire vel nō pōt nullo modo eſt pctm̄: de ignorātia vero eoꝝ que aliquis teneš ſcire ⁊ pōt. Dicēdū φ nunq3 eſt pctm̄ ſm ſe: ſ3 rōne adiuncti qḋ eſt negligentia addiſcēdi vl' volūtas nō addiſcēdi. Quod p3 dupliciter. Primo cōſiderādo pctm̄ ſm ſeipm̄. In hoc eñ differūt malum et pctm̄: q2 priuatio cuiuſcūq3 pfectionis debite eſt malū: ſed pctm̄ dicit ſolā priuationē ſcōe pfectionis q̄ eſt opatio vel debite rectitudinis in opatione vt plenius patebit inferiˀ: ſed ignorātia ſm ſe dicit priuationē ſciētie: ⁊ nō priuationē opis: vel pfectionis in opatione niſi cōcomitatiue inquātū ignorantia cōcomitaš negligētiā addiſcēdi vl' voluntatē nō addiſcēdi: ergo ⁊c. Scdo p3 idē cōparā

ido culpā ad meritū: q2 circa idē ſunt. Sʒ cōſtat ꝙ
meritū ꝑ ſe cōſiſtit i actu ⁊ nō in habitu: ergo ⁊ cul=
pa ſeu pctm̄. Ignorantia aūt dicit ꝑuatione habi
tus ⁊ nō actus niſi cōcomitatiue: ergo ⁊c. ❡ Item
et illa ratio eſt bona q̄ cōmuniter ponit: ꝙ ſi ignorā
tia eſſet pctm̄: tandiu peccaret homo q̄diu ignora
ret: ɔn̄s eſt falſum: ergo ⁊ añs. Neqꝫ valet ſolutio q̄
datur ſcʒ ꝙ ignorantia ſicut ⁊ alia pctā omiſſionis
ſolū eſt pctm̄ pro illo tp̄e pro quo preceptū affirma
tiuū cui opponit obligat: preceptū aūt affirmatiuū
nō obligat ad ſemꝑ: ſed pro loco ⁊ tempore quo oc
currit materia precepti faciēda. ꝓpter qḋ ignorās
nō ſemꝑ actu peccat: ſed pro tp̄e quo quis ꝑ precc=
ptum obligat ad aliquid faciendū qḋ ꝑ ignorātiaʒ
M. dimittit. ❡ Sed iſtud nō valet q2 licet p̄ceptū affir
matiuū nō obliget ad ſemꝑ: ita vt ſemꝑ actu iplea
tur: vel actu de eo cogitet: obligat tñ ad ſemꝑ ſm
habitū ita ſcʒ vt hō ſemꝑ ſit ita diſpoſitus ꝙ ſemper
ſit paratus implere p̄ceptū quotiēs occurrit facien
dum. Hec aūt diſpoſitio tollit ꝑ ignorantiā eorum
que quis tenet ſcire. Et ideo ſi ignorātia ſm ſe eēt
culpa: q̄diu quis ignoraret tandiu peccaret. Non
ſic aūt ſi ponat culpa nō quidē ſm ſe: ſed rōne ad=
iuncti ſcʒ negligētie ad diſcēdi tūc eñi non ſemꝑ eſt
peccatū: ſed ſolū quādo eſt tempus acquirēdi ſciē=
N. tiā quā hr̄e tenet. ❡ Ad primū argu. dicēdū ꝙ nō
Ad.j.pri. ſolū volūtas ē culpabilis q̄ volum⁹ malū culpe: ſed
etiā qua volum⁹ aliqd q̄ proni ſim⁹ ad culpā: ⁊ cui⁹
oppoſitū retraheret a culpa: et ſic eſt cum quis vult
O. ignorare ea que tenet ſcire. ❡ Ad ſcḋm dicēdum
Ad.ij. ꝙ illud intelligit de ignorātia nō rōne ſui ſed rōne
adiuncti ſcʒ negligētie ad diſcēdi: ⁊ eodē modo ex
ponende ſunt ſimiles auctoritates Canonis: ſeu
ſanctorum ſi que tales inueniant.

Queſtio. IIII.

P. Vtrum ignorātia excuſet pec
Que.iiij. catum. Et videt ꝙ nō: q2 qui ꝑ ebrietatē
Arg.j. homicidiū ɔmittit peccat ꝑ ignorātiā: ſʒ
talis nō excuſat: nec a toto nec a tanto i
mo meret duplices icrepatiōes ſm philo. iij. Ethi=
Argu.ij. corū: ergo ⁊c. ❡ Item ſuꝑ illud ad Roma. ij. igno=
rans qm̄ benignitas ⁊c. dicit glo. Ambroſij grauiſ
ſime peccas q2 ignoras: ſed qḋ aggrauat pctm̄ non
In opp. excuſat: ergo ⁊c. ❡ In cōtrariū eſt qḋ ap̄ls dicit. j.
Thi. j. miſericordiā cōſequutus ſum q2 ignoranter
feci: ſed nihil ꝓuocat ad miſericordiā niſi pctm̄ ex
Q. cuſet: vel alleuiet: ergo ⁊c. ❡ Reſpōſio. Ignorātia
Rñſio. pōt ſe hr̄e ad actū dupliciter cauſalit: vel cōcomita
tiue. Cauſaliter qñ ſi nō ignoraret nō faceret. Cō=
comitatiue vero qñ quis ign . rās facit ⁊ nihilomi=
nus faceret ſi non ignoraret. Et eſt differētia inter
hos duos modos q2 primus dicit agere ignorans
et ꝑ ignorantiā vñ ⁊ abſcedēte ignorantia eſt peni
tens. Secūdus vero dr̄ ignorās agere: ſed non ꝑ
ignorātiā: nec ignorātia abſcedēte penitet. Et hoc
R. patet clare ex. iij. Ethicorū. De ignorātia igitur cō=
comitatiua cū ꝑ accidēs ſe habeat ad actū: Dicēdū
ꝙ nō excuſat pctm̄: nec alleuiat: neqꝫ tñ aggrauat.
Cuius rō eſt: q2 ois circūſtātia excuſans: alleuiās
vel aggrauās eſt cōditio operis ipm̄ informans ⁊
nō eſt ſolū cōditio oꝑantis actū cōcomitans: ſicut
actus fidei informis eſt bonus q2 informitas fidei
nō eſt cōditio fidem informās: ſʒ cōcomitās rōne
credētis q̄ caret gr̄a: vñ ex iformitate nō ſortit act⁹
fidei aliquā rōnē mali. Et ſimile ē de ſimilibus cir
cūſtantijs quātū ad rōnē boni vel mali excuſando
alleuiando vel aggrauādo. Sed ignorātia q̄ ſolū
cōcomitatiue ſe habet ad actū nō eſt conditio opis
ipm̄ informās: ſed eſt ſolū cōditio operātis actum
cōcomitās: ergo ⁊c. ❡ Ignorātia aūt cauſalis aut S.
eſt eorū que nō tenemur: aut nō poſſumus ſcire q̄
dicitur inuincibilis aut eſt eorum que poſſum⁹ ſci=
re ⁊ tenemur que dicit vincibilis. Prima oīno excu
ſat ſi ſit inuincibilis ſm ſe ⁊ ſm cām ſuā: qḋ dico ꝓ=
pter ebriū ex ebrietate peccātē cuius ignorātia in=
uincibilis eſt ſm ſe: q2 tunc nō pōt iudicare qd agē
dū ſit vel nō agendū: tñ nō eſt inuincibilis ſm cām
ſuā q2 potuit ſe nō inebriare: ⁊ ita nō ignorare ⁊ ideo
oīno nō eſt excuſatus. Ignorātia aūt vincibil' aut
eſt i vniuerſali ⁊ dr̄ ignorātia iuris: aut i ꝑticulari q̄
vocatur ignorātia facti. Prima aut eſt directe affe
ctata vt homo liberius peccet ⁊ hec nō excuſat ſed
aggrauat: aut nō eſt directe affectata: ſʒ ꝓuenit ex
quadā negligētia: et hec licet nō excuſet ex toto ſe=
quēs pctm̄ alleuiat tñ. Ignorātia aūt ꝑticularis ſeu
facti aut eſt adhibita debita diligētia dando ope=
rā rei licite: ⁊ hec oīno excuſat ſicut fuit de Iacob
cognoſcendo lyam quā credebat eſſe Rachelem
in quā conſenſerat: aut eſt nō adhibita debita dili=
gentia dando opam rei illicite: et hec oīno nō excu
ſat: pōt tñ plus vel minus alleuiare ſi nō fuerit di=
recte affectata. Horum aūt oīm talis eſt rō. Sicut
ſe habet ignorātia ad cauſandū vel nō cauſanduʒ
volūtarium ad agendū vel minuendū: ſic ſe hʒ ad
excuſandū pctm̄ vel nō excuſandū: ad aggrauādū
vel alleuiandū. Cuius rō eſt q2 eo ipſo aliquid im
putatur ad meritū vel ad culpā q2 eſt volūtariū: ⁊
quātū eſt voluntariū tātū imputādum: ſed ignorā
tia ſe hʒ ad cauſandū volūtarium vel inuolūtariū
ad agendū ipm̄ vel diminuēdū mō quo dictū eſt:
vt pʒ deducēdo ꝑ mēbra ſupradicte diuiſionis er=
go ⁊c. Qḋ aūt dictū eſt ꝙ ignorantia cauſalis qñqꝫ
excuſat: alleuiat vel aggrauat: intelligendū eſt qñ
ignoratur illud qḋ in actu ponit rōnē pcti: nō auteʒ
de ignorātia aliorū. ❡ Argumēta ꝓcedūt ſuis vijs T.
Quod eñi primo dicit ꝙ ebrius meretur duplices Ad pri
increpationes dicendū ꝙ verū eſt q2 duo pctā cō= mū prin.
mittit ſcʒ ebrietatē ⁊ homicidium: nihil tñ ꝓhibet ꝙ
occidēdo minus peccet q̄ ſi nō fuiſſet ebrius inq̄=
tum eſt in illo pctō minus de voluntario: nō tñ to=
taliter excuſat q2 ignorātia eius non tollit totaliter
voluntariū q2 ⁊ ipſa volūtaria fuit. ❡ Ad ſcḋm di= V.
cendū ꝙ Ambroſius loquit de grauitate periculi Ad.ij.
nō pcti: q2 q̄ neſcit morbū non querit remediū nihil
tñ ꝓhibet ſequēs pctm̄ eſſe minus rōne p̄cedentis
ignorātie licet ſit ꝑiculoſior ignorātia durāte.

Sententia huius diſtinctionis. xxiiij in generali et ſpeciali.

Preterea queri ſolet. Superi= X.
us determinauit magiſter de pctō primi Diſt. xxiiij
hominis quātū ad tētationē ⁊ quātū ad Snīa in
radicem. Hic determinat de pctō iſto q̄= generali
tum ad deū permittentē. Et diuidit in duas. Prio
determinat quare hominē deus tentari permiſit.
Scḋo vt magis appareat iuſtitia ꝑmittentis dicit
qualiter deus primū hoīem dotauit. Scḋa ibi. qui
ſm aīam. Prima diuidit in quinqꝫ ſm quinqꝫ q̄ſtio
nes quas mouet. Scḋa ibi. mouent etiam quidā

Tertia ibi. addūt etiā. Quarta ibi. itē inq̄rit poſ
ſet deus. Quinta ibi. item inquirūt. Scd̄a ps prin
cipalis diuidit in duas. Primo determinat intētū.
Scd̄o mouet incidētē queſtionē. Scd̄a ibi. ſi q̄rit.
A. Et hec eſt ſnīa ⁊ diuiſio lectiōis in gn̄ali. ¶ In ſpe=
Snīa in ſpeciali. ciali ſic ꝓcedit: et querit primo quare deus hoīem
tentari ꝑmiſit quē decipi preſciebat. Et rn̄det ꝙ ad
ſaluādā cōditionē nature in qua laudabilius ē nō
cōſentire tētationi q̄ȝ tentari nō poſſe. Poſtea q̄rit
quare deus creauit quos malos ꝑſciebat futuros.
Et rn̄det ꝙ ꝓpt bonū qd̄ volebat elicere. Poſtea
querit q̄re nō fecit hoīem impeccabilē. Et rn̄det ꝙ
melius fuit vtrāq̄ȝ naturā cōdere vnā ſcȝ q̄ peccare
nō poſſet qualis eſt natura angeli ꝑ grām cōfirmā
tem ⁊ eam que peccare et non peccare poſſet ſi vel
let qualis in homīe fuit vt ex vtraq̄ȝ vberiꝰ lauda=
retur. Poſtea querit quare deus q̄ poterat eos vo=
luntate ſua ſaluare nō ſaluauit: Et rn̄det ꝙ maluit
eos nature ſue relinquere vt non infructuoſe boni
eſſent: nec impune mali. Poſtea querit cū deus ſit
oīpotēs quare voluntatē eoꝝ nō cōuertit ad bonū
Et rn̄det ꝙ voluntatis eius cā querenda non eſt.
Poſtea dicit ꝙ homo creatꝰ ſtatim accepit diuinitꝰ
B. ſcientiā que ad ſuā cōditionē ꝑtinebat. Fuit autē
triplici cognitione rerū preditus: ſcȝ rerū ꝓpter ſe
creatarū ⁊ creatoris ⁊ ſui ipſiꝰ: habuit enī cognitio
nē creaturarū: q2 curā earū erat habiturus. Aliter
enī eis nomina nō impoſuiſſet: ⁊ hāc cognitionē ꝑ
pctm̄ nō ꝑdidit: habuit etiā cognitionē de creatore
nō tn̄ ꝑ enigma: ſed per quādam interiorē inſpira
tionē: nō tn̄ ita claram ſicut in patria hn̄t ſancti: ha=
buit etiā cognitionem ſui: ſciuit enī quid deberet ſu
periori ſuo (ſcȝ deo) quid equali ſcȝ homini: quid i=
feriori ſcȝ aliis creaturis. Ultimo inquirēdo dicit ꝙ
futurū euentū circa ſuū ſtatū nō cognouit ſicut nec
angelus ſuū caſum preſciuit vt dictū eſt. Et in hoc
terminatur ⁊c.

Queſtio. I.

Utrum alicui creature poſſit cō-ferri ꝙ ſit impeccabilis ꝑ naturā.

C. Queſti. i. Argu. i. Circa diſtinctionē iſtam que
ritur vtrū alicui creature poſſit cōferri ꝙ
ſit impeccabilis ꝑ naturā. Et videt ꝙ ſic
q2 impoſſibile eſt illū actū eſſe defectuo=
ſum cuius ꝑncipiū eſt imutabiliter vnitū ſue regu=
le: ſed alicui creature pōt cōferri ꝑ naturā ſuā ꝙ ſit
īmmutabilr̄ vnita deo ꝑ viſionē clarā ſicut vniunt
nūc beati ꝑ grām: ergo ſicut beati ſunt īpeccabiles
per grām ⁊ ex imutabili vnione ſue voluntatis ad
deū tanq̄ȝ ad regulā: ſic illa creatura eſſet īpeccabi=
lis ꝑ naturā ſuā. Maior pȝ q2 nō eſt defectꝰ in actio
ne niſi quia actio diſcordat a rectitudīe ſue regule.
Minor ꝓbat multipliciter. Primo q2 illud pōt cōi=
cari creature qd̄ nō trahit ipām extra limites crea=
ture: ſȝ videre deū ꝑ eſſentiā ex naturalibus nō tra
hit creaturaȝ extra limites creature: q2 nihil trahit
creaturā extra limites ſuos niſi ſit ꝑfectionis infi=
nite: hoc enī ſolū facit creaturā nō eſſe creaturā ſed
creatorē: videre aūt deū ꝑ eſſentiā ⁊ ex naturalibꝰ
nō eſt ꝑfectionis infinite: demus enī ꝙ aliquis vi=
deat deū ꝑ naturā ſicut vident nūc beati ꝑ glām:
nec hic nec ibi eſt ꝑfectio infinita: ſȝ finita ⁊ actus fi
Argu. ii. nitus: ideo ⁊c. ¶ Itē lumē glīe nō excedit in infini
tum lumē nāe cū vtrūq̄ȝ ſit aliq̄d creatū: poterit ḡ
creari angelus cuius lumē naturale equabit in eſ=
ſentia ⁊ virtute lumini glīe alterius: et ſic ex natu=
ralibus videbit deū ꝑ eſſentiā ſicut nūc vident bea
ti ꝑ glām: ⁊ eodē modo erit impeccabilis. ¶ Itē Argu. iii.
ſicut ſe hȝ viſus corporalis ad oīa viſibilia: ſic ſe hȝ
intellectus ad oīa itelligibilia. Sed deus poſſet fa
cere viſum corꝑalē tāte efficacie ꝙ videret oīa vi=
ſibilia abſq̄ȝ exteriori lumine ſuꝑaddito: ḡ ſilr̄ poſ
ſet facere intellectū tāte efficacie ꝙ videret vel in=
telligeret oīe itelligibile abſq̄ȝ lumīe glīe ſuꝑaddi
to: ⁊ ſic idē qd̄ prius. ¶ In cōtrariū arguit q2 ipoſſi In opp.
bile ē eidē ſm̄ idē ineſſe oppoſita ſȝ aliud ꝓ nihil
ꝓhibet: ſȝ li. ar. creature ſm̄ naturā ineſt poſſe ad=
herere ſue regule: vl̄ nō adherere qd̄ eſt poſſe pec=
care vl̄ nō poſſe peccare: ḡ ꝑ naturā nō pōt ei ieſſe
nō poſſe peccare. ¶ Itē ad illud qd̄ eſt ſuꝑnāle Scd̄o.
nihil pōt attingere ꝑ naturā: ſȝ viſio dei ꝑ eſſentiā
(ex q̄ creatura ſit īpeccabil̄) eſt finis creatē ſuꝑna=
turalis: ḡ ad hāc nō pōt aliqua creatura attigere ꝑ
naturā: ḡ ⁊c. ¶ Itē qn̄ aliqd̄ accidēs ieſt īferiori na Tertio.
ture tn̄ ex īfluētia ſuꝑioꝝ nō pōt inferior nāa illd̄
accidēs ꝑ naturā hr̄e niſi efficeret nature ſuꝑioris:
ſicut ſi aer nō illuminaret niſi ꝑ ignē nō poſſet aer
de ſua natura eē lucidus niſi actu fieret ignis: ſȝ cō
firmatio in bono ineſt creature rōnali ꝑ grām q̄ eſt
quoddā ſpūale lumē: ⁊ ſimilitudo icreati luminis: ḡ
impoſſibile ē ꝙ hoc hēat creatura ꝑ naturā niſi ef=
ficeret diuine nāe qd̄ eſt ipoſſibile: ḡ ⁊c. ¶ Rn̄ſio. D.
Queſtio iſta vel intelligit abſolute de creatura an Reſpōſio.
poſſit fieri ꝑ naturā impeccabil̄: vel ſtricte de crea=
tura rōnali intellectuali q̄ eſt li. ar. Si primo modo
certum eſt ꝙ deus pōt facere ⁊ multas fecit creatu
ras īpeccabiles ꝑ naturā ſcȝ oēs creaturas irratio=
nales: q2 li. ar. eſt quo peccat ⁊ recte viuit ſicut nunc
loq̄mur de pctō. Sed creature irrōnales carēt li. ar
bi. ḡ peccare nō poſſunt ſicut nec recte viuere recti=
tudine meriti. Si ſcd̄o mō ſic eſſet vidēdū ꝑ qd̄ E.
cōpetit creature poſſe peccare: Et vtrū illud neceſ
ſario inſit omni creature: vel vtrū oppoſitū poſſit
ei ineſſe ꝑ naturā. Primū aūt iſtoꝝ declaratuȝ fuit
prius vbi oſtenſum fuit ꝙ impoſſibile eſt pctm̄ eſſe
in volūtate niſi ꝓcedēte aliquo defectu ī rōne ſiue
ille defectus ſit error: vel neſciētia vel icōſideratio
Et ꝑ hoc pȝ ꝙ ſi pōt cōicari creature ꝙ ex naturali
bus ſemꝑ actu ⁊ ſine errore cōſideret oēs circūſtan
tias ex quibꝰ aliq̄d pōt iudicari eligibile vel fugibi
le vel etiā ſi hoc actu conſideret quādo occurrit ali
quid eligendū vel fugiendum ꝙ talis creatura eſ=
ſet impeccabilis per naturam: ſi vero non: Dicen= F.
dum ꝙ eligibilia ⁊ circūſtantie eligibiliū: aut dedu
cuntur ſolum ex principiis legis nature: aut dedu=
cuntur ex principiis ⁊ dictamīe legis ſuꝑnālis ꝑu
ta fidei vel diſcipline: ſi primo modo ſic dicendum
eſt ꝙ deus potuit facere: et forte fecit creaturā im=
peccabilem per naturam: cuius ratio eſt duplex.
Prima quia maioris ambitꝰs ſunt ea que dedu=
cuntur ex primis principiis ſpeculabilibus q̄ȝ illa
que deducūtur ex primis principiis practicis: quia
plura ſunt cognoſcibilia a creatura q̄ȝ agibilia per
ipſam. Sed deus poteſt facere: et forte iam fecit
creaturam que actu cognoſcit omnia ſpeculabilia
naturalia: et omnes habitudines eoꝝ naturales
vel ſaltem dum cognoſcit actu aliquod ens natu=
rale actu videt in eo oēs habitudines naturales ⁊
circūſtantias. hoc enim ponit de angelis ꝙ nō per

diſcurſum: ſed intuitiue videt in natura rei queciqȝ ei attribuunt naturalr̄ vel ab ea remouent: ergo ſimiliter pōt cōicari alicui creature vel iā cōicatū eſt ꝙ actu ⁊ ſine errore cōſideret oīa agibilia ab ipa vl' ſaltē dū occurrit aliqd eligendū actu ⁊ ſine defectu videt oēs circūſtātias ſm̄ q̄s illud eſt eligibile vel nō eligibile quo ie triſtēte peccare nō pōt (vt deductum ē in p̄ło articulo) ⁊c. Scḋa rō talis ē: ſicut ē gradus i corꝑalib⁹ ſic in ſpūalib⁹: ſ; eſt aliqḋ corp⁹ qḋ ex gradu ſue nāe h; nō ſolū ꝙ ſiti ſe pfectū: ſed etiā in operatiōe actuali quo ad oīa illa q̄ ſūt ⁊ q̄ eē pñt ſic ꝙ ſtatim vt eſſent actioni ipi⁹ ſubijcerent vt p; de ſole vel ſaltē de corꝑe celeſti: ergo ſilr̄ in creaturis ſpūalibus eſt dare aliqua q̄ nō ſolū ſunt pfecta in ſe: ſ; etiā in ꝓpria opatiōe reſpectu oīm aliorū que ſunt vel eſſe pñt ſic ꝙ ſtatim vt eſſent actioni eius ſubijcerent: opatio aūt ꝓpria ſubſtātie ſpūal' eſt intelligere: ergo ⁊c. His aūt ſtantib⁹ nō pōt peccare: q̄re poſſibile eſt creaturā dare q̄ ꝑ naturā ſit impeccabil' quo ad legē naturalē. ¶ Si aūt aliqd inducet eligibile ꝑ deductionē factā ex altiorib⁹ principijs puta fidei vl' diſcipline: ſic dico ꝙ reſpectu talium nō pōt creatura eē impeccabilis ꝑ naturā ſuppoſito ꝙ legē hāc accepit alioquin cōtra eā peccare non poſſet qr lex nullū ligat anteqȝ data ſit. Et hoc p; ſtatim ex ipa rōne terminoꝝ: qr cognitio talium principioꝝ aut deductio ex ipis nō pōt haberi ꝑ naturā. ¶ Item p; ꝯcluſio ex priore rōne ſic: vbicūqȝ pōt eſſe error vel icōſideratio circūſtātiaꝝ rei eligibilis: ibi pōt eē defectus ⁊ pctm̄ debite electiōis: ſ; i omni creatura pōt eē error vl' incōſideratio debitarū circūſtātiaꝝ rei eligibilis: circūſtātiaꝝ dico: q̄ ſumunt ex lege ſupnaturali fidei vel diſciplīne has eīn nulla creatura pōt noſſe ſm̄ ſe: cū depēdeāt ex mera dei volūtate: ſ; noſcunt ex diuina reuelatiōe et ſemel reuelate nō ſemꝑ ꝯſiderant quotiēs illud eligēdū occurrit: ſaltē hoc nō h; cōditio creature: imo cōtrariū. Nā ſicut intellect⁹ noſter ꝓpter ſui imperfectionē diſcurſiuus ē reſpectu intelligibiliū naturaliū: nec ſimul oēs cōditiones eoꝝ apphendit: ſic intellectus angelicus impfectus reſpectu ſupnaturaliū intelligibiliū nec ſimul oēs cōditiōes eoꝝ apphēdit: ideo ⁊c. Patet ḡ ꝙ nulla creatura intellectualis pōt eē impeccabilis ꝑ naturā quo ad eligibilia q̄ deducunt ex principijs legis ſupnaturalis ſi dei vl' diſcipline: licet poſſit eē ipeccabil' quo ad ſolum dictamē rōnis naturalis niſi hec deducerent ex altiore pricipio (vt dictū eſt) Et hoc cōcordat cuidā opinioni ſuprapoſite de pctō angeli ſc; ꝙ peccauit trāſgrediēdo pceptum diſcipline: ſicut ⁊ homo.

¶ Ad argumēta in oppoſitū dicendū ꝙ imediata regula rectitudinis volūtatis eſt rectitudo rōnis q̄ dicta eſt ſc; ꝙ homo circa agibile ab ipo conſideret actu oēs circūſtātias ſm̄ q̄s eſt eligibile. ¶ Iſtud aūt ⁊ ſi ſit poſſibile quo ad circūſtātias q̄ deducunt ex principijs iuris natural': nō tñ eſt poſſibile creature ex naturalibus cōſiderare oēs circūſtantias q̄ deducunt ex principijs legis ſupnaturalis etiā dato ꝙ ex naturalibus poſſet videre deū ꝑ eſſentiā qr vt alias deducet videntes deū ꝑ eſſentiā nō ꝓpter hoc vidēt ea q̄ ad eos ptinent niſi eis reuelent (qḋ eſt grā) Prima ḡ argumēta q̄ pbant ꝙ ſi de⁹ poſſ; videri ꝑ eſſentiā habitu gl'ie eleuante intellectum ad hoc ꝙ etiam poſſet creature cōicari ꝙ ad hoc attingeret ꝑ naturā nō pbāt ex hoc creaturā impeccabilē: qr nec in btīs viſio diuina ſm̄ ſe ⁊ abſolute ſufficit ad ipeccabilitatē vt dictū fuit: ſed rōne reuelationis gratuite qua vnicuiqȝ reuelant oīa q̄ ad ipſum ptinēt. Utrū aūt ad vidēdū deū ꝑ eſſentiā requiratur aliqs habitus vel aliqḋ lumē ſupnaturale vl' deus poſſit facere ꝙ creatura intellectualis ipm̄ videat ex puris naturalibus alias diffuſius inquiret. ¶ Ad argumēta alterius ptis dicendū ad primū ꝙ nō eſt de natura li. ar. adherere ſue regule vel non adherere: peccare vel non peccare. S; hec eſt conditio li. ar. impfecti cui⁹ arbitriū pōt eē defectuoſum: ⁊ ideo electio praua (vt oſtēſum eſt) pōt aūt eſſe creatura cui⁹ arbitriū ſeu iudiciū pōt eē pfectū reſpectu eoꝝ que deducunt ex lege natali: ⁊ ꝑ ꝯñs eius electio nō pōt eē praua. ¶ Ad aliud dicēdu; ꝙ creatura pōt eſſe ipeccabilis abſqȝ viſione dei ꝑ eſſentiā dūmō actu cōſideret oēs circūſtātias oīm eligibiliū ab ipa qḋ pōt eē reſpectu eoꝝ que deducunt ex principijs legis nature vt dictu; eſt. ¶ Ad aliud p; ꝑ idē qr dato ꝙ creatura nō poſſit videre deū per eſſentiā ex puris naturalibus: tñ ex alio pōt eſſe ipeccabilis vt dictū eſt: ⁊ tñ nec rō ſufficiēter pbat hoc ipm̄: cū eīn dicit ꝙ qñ aliqd accidēs ineſt inferiori nāe ꝑ ſupiorē ⁊c. Dicēdū ꝙ eſt verū ſi illud accidēs eſſet vnius rōnis vtrobiqȝ vt p; in exēplo eoꝝ: ſi aūt illud accidēs nō ſit vni⁹ rōnis in eis nō oportet ꝙ li efficiat cōnaturale inferiori nature ꝙ ꝓpter hoc ipa efficiat in gradu ſupioris nature: immo oppoſitū: qr cū effectus equiuocus nunqȝ equocet ſue cauſe equiuoce ſi grā ⁊ gl'ia q̄ ſunt effect⁹ dei equiuoci milleſies fierēt cōnaturales creature nō ꝓpter hoc ipa equaret creatori. Et iterū nō ponitur ꝙ grā vel gl'ia poſſint fieri connaturales alicui creature ſ; ꝙ pōt talis creatura fieri a deo q̄ tantū poſſit ꝑ ſuū lumen naturale q̄tū pōt nūc beatus ꝑ lumē gl'ie: ſicut deus poſſet creare oculum ita lumi noſum in ſe ꝙ videret ſine exteriori lumie quicqd nos videm⁹ cū adiutorio luminis: Hoc aūt dictu; eſt ex ſupabūdanti ⁊ diſputatiue qr alias dicet per quid eleuat creatura ad videndum deum.

Queſtio. II.

Utrum primus homo viderit deum per eſſentiam.

Deinde queritur vtrum prim⁹ homo viderit deū ꝑ eſſentiā. Et videt ꝙ ſic qr ſm̄ Augu. xiiij. de ci. dei: Primo homini nō deerat quicqȝ qḋ bona voluntas adipiſceret. Sed nihil meli⁹ bona volūtas adipiſci pōt viſiōe diuine eſſētie: ḡ hoc i ſtatu inocētie nō deerat. ¶ Item vita btā cōſiſtit i viſiōe dei per eſſentiā: ſ; ſm̄ Dam. li. ij. hō in pādiſo btām ⁊ oīm diuitē vitā habuit: ḡ ⁊c. ¶ In contrariū eſt qḋ dicit Ioā. i. deū nemo vidit vnqȝ. Et arguit rōne qr videre deū ꝑ eſſentiā eſt ſtat⁹ ꝯphēſoris nō viatoꝝ: ſed Adā in toto ſtatu inocētie fuit viator ⁊ non cōprehenſor: ḡ ⁊c. ¶ Rñſio. cū loqmur de cognitione dei quā habuit Adā vel habuiſſent alij i ſtatu innocētie: aut loqmur de cognitiōe quā habuiſſent ſm̄ cōem ſtatū: vel quā habuiſſent ſm̄ ſpeciale priuilegiū. Si loqmur de cognitiōe quā potuerūt hr̄e ex ſpāli priuilegio: ſic nulli dubiū eſt quin de⁹ potuerit Ade vel alijs cui voluit manifeſtare ſe ꝑ eſſentiā et manifeſtauit vt qdā credūt nō ſolū Ade i raptu qñ immiſit ſoporē in Adam vt dicit Gēn. ij. ſ; etiā

Moyſi ſub lege: ꝛ paulo in tēpe gr̄e vt innuit. ij. ad Choꝛin. xij. Et de hoc cū ſit de facto qḋ depēdet ex mera volūtate diuina nō pōt haberi alia certitudo

A. Si ṽo loquamur de cognitione q̄ cōpetebat ei ſm cōem ſtatū: ſic dicūt quidā ꝙ ſicut ſtatus innocētie fuit medius inter ſtatū glie ꝛ ſtatū culpe: ſic homo in illo ſtatu habuit cognitionē de deo medio modo: in ſtatu aūt glie videt deus ꝑ eſſentiā: in ſtatu culpe videt a nobis ꝑ ſpeculū ꝛ in enigmate ex cōtuitu creaturarū. Sꝫ i ſtatu innocētie videbat ꝑ ſpēm influxā: ꝛ hoc quidē eſt nature in angelis: fuit autē gr̄e cōis ſtatui innocētie vt oēs hoīes in illo ſtatu illū modū cognoſcēdi deum attingerēt ꝑ grām: q̄ cōpetit angelis ꝑ naturā. Et hui⁹ triplicis viſionis intellectualis poniꝫ exemplū in viſione corpali: lux eñ corpalis videt immediate ꝑ ſuā eſſentiā: et ſic beati intellectualiter vidēt deū. Homo vero videt aliū in ſpeculo ꝑ imaginē illius i ſpeculo reſultātē: et ſic in ſtatu culpe videmus deū ꝑ effectus eius relucentes in creaturis tanq̄ꝫ in ſpeculo: lapis aūt videtur ab oculo ꝑ ſuā ſimilitudinē in oculo relictaꝫ: et hoc modo videt deus ab angelis ꝑ ſpēm eis influxam a ſua creatione: ꝛ videbat ab hoīe in ſtatu innocētie niſi ꝙ hoc nō tam fuit nature q̄ꝫ gr̄e. Sꝫ

Opinio aliquorum do.

B. iſtud deficit in duobus. Primū eſt qꝛ nulla cognitio ſenſitiua intellectiua nr̄a vel angelica fit ꝑ ſpeciem prout iſti ponūt ſicut ꝓbatū fuit ſupra diſti. iij. Scḋm eſt ꝙ ſi aliqua cognitio fieret ꝑ ſpeciē: ꝛ homo i ſtatu inocētie cognouiſſet deū ꝑ ſolā ſpēm illa cognitio fuiſſet btā: qꝛ btā viſio eſt ex hoc ꝙ de⁹ clare videt ꝛ nō enigmatice: ſed viſio per ſpeciē a re immediate acceptā eſt clara ꝛ nō enigmatica ſꝫ eſt facie ad faciē: ſic eñ videt vnus alterū: ergo ꝛc.

Improbatio predicte opinionis.

C. Dicendū ergo ꝙ Adam in ſtatu innocētie cū eēt viator ſicut nos: vidit deū in eodeꝫ gn̄e viſionis quo nos ſcꝫ ex creaturis ſumens cognitionē: ſed tanto ꝑfectius q̄ꝫ nos: q̄ꝫto ꝑfectiorē cognitionē habuit de creaturis q̄ꝫ nos. Si aūt deus voluit ipſi imprimere quandā mediā cognitionē inter cognitioneꝫ beatā ꝛ enigmaticam quā nūc habemus de deo ꝑ creaturas nō q̄dē imprimēdo ſpēꝫ ſꝫ ſolā cognitionē: hoc latet oēm hoīem q̄ꝫtū eſt de facto.

Opinio doc.

D. De poſſibilitate ṽo videt dicēdū ꝙ ſi illa cognitio nō eēt btā: nec intuitiua ſꝫ abſtractiua ſi intelligeret ſic abſtractiua ꝙ ꝑ eā cognoſceret de⁹ eē trin⁹ ꝛ vn⁹ ꝓut q̄dā poſuerūt vt recitatū fuit ſup ꝓemiū primi li. nō videtur nobis ꝙ ſit poſſibilis ꝓpter rōnes ibidē poſitas: ſi autē ponat eſſe quedā alia abſtractiua altioꝛ omni cognitiōe que pōt hr̄i de deo ꝑ creaturas dicatur quō illa ſit poſſibilis qꝛ nobis nō appet ꝙ aliqua ſit altioꝛ niſi illa cognitio q̄ eſt per fidē que extendit ſe etiā in nobis ad aliqua ad que ratio naturalis ſumpta ex creaturis nō ſe extendit.

E. Ad primū argumētū dicēdū ꝙ bona voluntas eſt oꝛdinata volūtas: nō fuiſſet aūt oꝛdiata volūtas ſi i ſtatu meriti voluiſſet hr̄e viſionē dei ꝑ eſſentiā que omnibus ꝓmittit pro premio.

Ad primū prin.

F. Ad ſcḋm dicendū ꝙ homo in ſtatu innocētie habebat beatā vitā nō ſm illam beatitudinē in quā transferēdus erat que in viſione dei cōſiſtit ſed ſm quendā modū inquātū habebat integritatē ꝛ ꝑfectionē nature abſq̄ꝫ miſeria ꝛ repugnātia corpoꝛis ad aīam: ꝛ viriū inferiorum ad ſuperioꝛes.

Ad. ij.

Vtrum homo in ſtatu innocētię potuit decipi. Queſtio. III.

POſtea queritur vtrum homo in ſtatu innocētie potuit decipi. Et videtur ꝙ ſic: qꝛ quilibet pōt decipi circa ea q̄ ignoꝛat; ſed homo in ſtatu innocentie multa ignoꝛaſſet ſcꝫ cogitationes alioꝛum ꝛ futura contingētia: ergo circa talia decipi potuit. ¶ Itē apl's dicit p̄o ad Thi. ij. Mulier ſeducta i preuaricatiōe fuit ꝛ ipa cōfitet hoc Gen. iij. Serpens decepit me: ergo ſilr alij decipi potuerūt. ¶ In cōtrariū eſt qḋ dicit Aug. approbare vera pro falſis nō eſt natura hominis inſtituti; ſed pena damnati. G.

Queſt. iij. Argu. j.

Argu. ij.

In opp.

¶ Reſponſio. videnda ſunt duo. Primū eſt quam ſciam in ſtatu innocentie homo habuiſſet. Secundum erit vtrū decipi potuiſſet.

Reſpōſio

¶ Quantū ad primū ſecus loquendū eſt de primis parētibus et ſecus de genitis ab eis: de primis aūt parētib⁹ tenēdum eſt ꝙ mox formati perfecti fuerūt ſm corpus quātū ad quantitatē ꝛ virtutē corpoꝛalem ꝛ ſm animā quantū ad ſcietiā ſpeculatiuā ꝛ moꝛalē; nec nō quantū ad notitiā fidei vt ſufficiebat ad debitum regimen vite ſue ꝛ filioꝛum ſuoꝛum. Cuius ratio ē quia ſemꝑ imperfectum ſumit originem a perfecto ꝛ per ens actu reducitur aliquid de potentia ad actum: ſed res ſic inſtitute ſunt vt eſſent alioꝝ principia ꝛ non ſolum vt ſubſiſterent in ſe: ergo inſtitute ſunt in ſtatu perfecto quātum congruebat eis vt eſſent alioꝛum principia. Primi autem parētes inſtituti ſunt principiū alioꝛum non ſolum quo ad generationem carnalem; ſed etiam quo ad diſciplinam et eruditionem in ſpeculabilibus: in moꝛalibus: in his que ſunt fidei: cum nō eſſent alij a quibus poſſent inſtrui: ergo fuerunt perfecti ſm corpus ꝛ ſm animā in omnibus que dicta ſunt. Cui⁹ ſignum eſt qꝛ animalibus nomīa impoſuit Gen. ij. Nomina autem non imponuntur niſi rebus notis. De genitis autem ab eis aliud fuiſſet: qꝛ nō ſtatim fuiſſent perfecti: neq̄ꝫ ſcḋm corpus: neq̄ꝫ ſcḋm animam: ſed vtramq̄ꝫ perfectionem acquiſiuiſſent ꝓceſſu tempoꝛis ſicut ꝛ nos licet facilius omni imperfecto ceſſante: ſicut tactum fuit ſupra diſtin. xx. H.

Pri. arti.

¶ Nunc reſtat videre de ſecundo: ſcꝫ vtrū potuerint decipi. Et dicendū ꝙ licet potuerint aliq̄ neſcire non potuerunt tñ errare vel decipi. Et qꝛ de his que ſunt anime ꝓpoꝛtionabilr loquendum eſt ad ea que ſunt corpoꝛis: cum ſm vtrunq̄ꝫ in ſtatu innocentie homo fuiſſet perfectus quantū exigebat tempus ꝛ ſtatus: ſed in ſtatu illo licet i corpoꝛe fuiſſet carentia alicuius perfectiōis abſolute (puta claritatis) non tamen aliquod malum ineſſe poterat: ergo ſimiliter ex parte anime licet potuiſſet eſſe carentia alicuius ſcientie nō enim ſciuit omnia quia non fuit perfectioꝛ angelis in quibus Dionyſius ponit neſcientiam. Non fuit tamen in eo aliq̄d mali: eſtimatio autem falſi ſemper eſt malum intellectus ideo ꝛc. I.

Arti. ij.

¶ Sed aduertendum eſt ꝙ ſicut in q̄buſdā preſeruabatur homo in ſtatu illo a malo corpoꝛis puta a corruptione vel leſione partim a principio intrinſeco ſcilicet a vi nature vel munere originalis iuſtitie: partim ab extrinſeco ſcilicet a prouidentia diuina et aſſiſtente ne quis extrinſec⁹ gladio vel alio modo moꝛtem vel leſionem inferret: ſic ex parte anime a deceptione preſeruabatur reſpectu quoꝛundā a principio intrinſeco (ſcꝫ reſpectu eoꝝ quoꝝ ſciam habuiſſet per ſciētiam ſuā) reſpectu vero alioꝛum quoꝛum ſcientiam non habuiſſet K.

Ad. j. pa.

preſeruatus fuiſſet ex diuina ꝓuidentia ſibi aſſiſtē te ne falſis aſſenſuꝫ pberet: et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad pri mū argumentū. ¶ Ad ſecūdū dicendū ꝙ ſeductio

L. Ad .ij. mulieris ſequuta eſt pctm̄ iterne elationis qua pec cauit nō primo ſeducta: ſed ex incōſideratiōe alicu ius circūſtātie q̄ fuerat cōſiderāda. vñ Aug. xi ſup Geñ. dicit ꝙ mulier verbis ſerpētis nō crederet ni ſi iam ineſſet mēti eius amor ꝓprie ptātis ꝛ quedā de ſe ſupba preſumptio.

Sentētia huius diſtinctionis. xxiiii. in generali et ſpeciali.

M. Di. xxiiij. Snia in generali

NVnc diligēt̄ iueſtigari opor tet. Superi⁹ determiauit magr̄ de pctō primi hoīs: hic vero determīat de auxi lio eius qđ habuit cōtra pcm̄. Et diuidi tur in tres qꝛ cū̄ hoc adiutoriū fuit li. ar. primo de terminat de li. ar. ꝑ ꝯpatione ad alias aīe potētias Scđo determīat de eo q̄tū ad ꝓpriā ſui rōnē que eſt rō li. ar. Tertio determinat de ipo ꝑ cōpatione ad grām. Scđa incipit in pricipio. xxv. diſtin. ibi iā vero ad ꝓpoſitum redeam⁹. Tertia in principio xxvj. diſtin. ibi hec eſt grā operans. Prima diuidit̄ in duas. Primo determinat de li. ar. ꝛ de aliis potē tiis. Scđo oñdit q̄uo in eis hꝫ eſſe pcm̄. Scđa ibi. illud quoqꝫ ꝓtereūdū nō eſt. Prime eſt i principio lectionis ꝛ diuidit̄ in duas. Primo determinat de auxilio dato in gnāli. Scđo magis in ſpeciali oſtē dendo qđ fuit illud auxiliū. Scđa ibi. hic cōſiderā dum eſt qđ fuerit illud adiutoriū homini. Prima ī duas. Primo determinat ſuū intētū. Scđo oppo nit cōtra determinata. Scđa ibi. ſed q̄uo rectā ꝛ bo nā. Scđa in qua determinat ſpecialr̄ de auxilio di uidit̄ in tres. Primo ꝓponit ꝙ illud auxiliū fuit li berum. Scđo determinat de libero arbitrio. Ter tio de aliis potētiis aīe. Scđa incipit ibi: liberū ꝟo ar. Tertia ibi. eſt ēm̄ ſenſualitas. Hec ē ſnia lectio

N. Snia in ſpeciali. nis ꝛc. ¶ In ſpeciali ſic ꝓcedit ꝛ ꝓpōit primo ꝙ hō in ſua prima creatione liberā ꝛ rectā volūtatē acce pit ꝛ auxiliū ꝑ qđ poſſet ſtare nō tñ ꝓficere ad glīe meritū: ſi tñ tale adiutoriū nō recepiſſet ꝓpter pec catū puniēdus nō eſſet. Poſtea obiicit in cōtrariū q̄uo inquit erat recta volūtas hoīs ꝑ quam nō me ruit nec ſtetit: ꝛ rñdet ꝙ recta erat ꝑ carentiā culpe: et qꝛ ad tps ſtare valuit. Ideo obiicit cum reſiſtere malo ſit meritoriū: ſi poterat in primo ſtatu reſiſte re malo: ergo potuit mereri. Et rñdet ꝙ reſiſtere ma lo nō eſt meritoriū niſi ī natura corrupta vbi eſt ali quid ad malū impellēs. Poſtea dicit ꝙ illud auxi lium fuit libertas arbitrij ſine omni corruptione. Poſtea dicit ꝙ li. ar. eſt facultas rōnis ꝛ volūtatis qua bonū eligit̄ ꝑ grām vel malū ſine grā. Et dici tur li. ar. quo ad volūtatē: ar. vero quo ad rōnē in quo eſt potētia diſcernēdi: pōt tñ li. ar. velle na turaliter bonū ꝛ malū vtrūqꝫ diſcernēdo qđ quedā bruta aīalia rōne caretia nō hñt ſed ſenſitiuū ꝛ ap petitiuū que ſenſualitas dicit̄. Poſtea dicit ꝙ ſen ſualitas eſt quedā vis aīe ex qua eſt motus in cor poris ſenſus ꝛ appetit⁹ pertinētiū ad corpus: ratio vero aīe ps ſuperior excedēs oēm qđ cōe habem⁹ cū brutis: cuius duplex eſt portio vna inferior que temporalia diſponit. Alia ſuperior que eternis cō ſpiciendis intendit. Et hec duo non diuerſas na turas nominant: ſed diuerſa officia. Et in hoc ter minatur ꝛc.

Vtrum liberum arbitrium ſit potentia anime. Queſtio .I.

CIrca diſtinctionē iſtam querunt̄ de duob⁹ principalr̄. Primū de li. ar. Scđm eſt de diuiſione rōnis in ſupe riorē ꝛ inferiorē. Circa primū querunt̄ tria. Primū eſt vtrū li. ar. ſit potētia aīe an habitus eius an actus. Scđm eſt vtrū potētia pure paſſi ua poſſit eſſe libera. Tertiū eſt in qua potentia ſit principalius libertas videlicet in itellectu an in vo luntate. O. Queſti .i.

¶ Ad primū ſic ꝓcedit̄ ꝛ videt̄ ꝙ li. arbi. ſit habit⁹ qꝛ potētia nō efficit̄ facilis ad actū niſi ꝑ ha bitū: ſꝫ libertas dicit facultatē potētie ad actū vt vi det̄: ergo ꝛc. Sed videt̄ ꝙ ſit actus qꝛ li. ar. dicit pri cipiū actuū liberoꝝ: ſꝫ nuda potētia nō pōt ſm̄ ſe eſ ſe pricipiū taliū actuū: ſꝫ ſolū mediantib⁹ quibuſdā actib⁹: ergo li. ar. nō noīat nudā potētiā ſꝫ aliquem actū. Maior ſupponit̄. Sꝫ minor ꝓbat̄ qꝛ prim⁹ act⁹ qui eſt liber ſeu in ptāte nr̄a eſt deliberatio vel con cluſio deliberatiōis. Alioquin actus penitus inde liberati eſſent ī ptāte nr̄a qđ videt̄ falſum. Sꝫ neu ter predictoꝝ actuū eſt ī ptāte nr̄a niſi mediāte ali quo actu elicito a volūtate ꝛ alio elicito a rōe qꝛ de liberatio nō elicit̄ a volūtate cū ſit act⁹ itellect⁹ ſꝫ ſo lū imperat̄ ab ea mediāte aliquo actu ab ea elicito. Arg. .i.

¶ Item oēm actū volūtatis ꝓcedit aliquis act⁹ rō nis: ergo deliberatio ꝛ ꝯcluſio deliberatiōis q̄ ſunt primi act⁹ liberi nō ſunt ī ptāte nr̄a niſi mediātib⁹ actibus aliis: ꝛ hec fuit minor. Argu. .ij.

¶ In ꝯtrariū argui tur qꝛ illud principiū cui⁹ actus eliciti ſunt primo in ptāte nr̄a eſt li. ar. ſed volūtas ē hmōi: ergo ꝛc. Ma ior ꝓbat̄ qꝛ liberū ar. eſt pricipiū oīm actuū q̄ ſunt ī ptāte nr̄a: ſed illud qđ eſt principiū illorū actuū qui ſūt prio ī ptāte nr̄a ē pricipiū oīm alioꝝ actuū exiſtē tium in ptāte nr̄a: ergo ꝛc. Minor ꝓbat̄ qꝛ actus q̄ ſūt primo ī ptāte nr̄a aut ſunt actus itellect⁹ ꝓcedētes oēm actū volūtatis: aut ſunt actus a volūtate elici ti: aut a volūtate impati: nō primi: qꝛ illi ſunt pure naturales: ꝛ ad eos ſe hꝫ intellectus pure paſſiue: nec actus impati ſunt primo ī ptāte nr̄a: qꝛ illi act⁹ q̄ de neceſſitate ſequunt̄ ad aliquos act⁹ nō ſunt prio in ptāte nr̄a: ſꝫ act⁹ a volūtate nr̄a ipati ſunt hmōi: ergo ꝛc. Maior pꝫ qꝛ actus q̄ de neceſſitate ſequitur ad aliū nō eſt ſm̄ ſe in ptāte nr̄a: ſed rōne alterius ad quē ſequit̄. Et ita nō primo. Maior ꝓbat̄ ex. ix. metaph. vbi dicit phūs ꝙ volēs ꝛ potēs neceſſario ope ratur: ergo relinquit̄ ꝙ actus q̄ ſunt primo ī ptāte noſtra ſunt actus a volūtate eliciti. Et hec fuit mi nor principalis rōnis. In opp.

¶ Reſpōſio. dicēdū eſt ꝙ li. ar. nō eſt habitus neqꝫ actus elicit⁹: ſꝫ eſt potētia itellect⁹ vel volūtatis vel vtraqꝫ ſimul. hec aūt ꝓbē tur ſuppoſito quodā pricipio (videlicꝫ ꝙ li. ar. ē pri cipiū oīm actuū liberorū) Quo ſuppoſito pꝫ faciliter qđ li. ar. nō eſt hītus: qꝛ vel eēt habit⁹ acqſit⁹ ex acti bus vel innat⁹: nō acqſitus ꝓpter duo. Primū eſt qꝛ act⁹ ꝓcedētes acqſitionē talis habit⁹ nō eēnt li. qꝛ li. ar. eſt pricipiū oīs act⁹ li. poſteri⁹ aūt nō eſt pri cipiū prioris: ergo li. ar. nō eēt principiū actuū prece dētiū ipm: ꝛ ita nō eſſent li. ar. qđ eſt falſum: tum quia nō poſſem⁹ peccare ꝑ ipos: tum qꝛ actus cau ſantes habitū ꝛ cauſati ex habitu ſil'es ſunt (vt patꝫ ex. ij. Ethicoꝝ) Et ideo ſi ſequentes ſunt li. ꝛ prece dentes. Scđm eſt quia habitus cauſatus ex actib⁹ determinate inclinat ad bñ opeerādū vl' determiate P. Reſpōſio

ad male (vt pȝ ex ſecūdo Ethicorum:) ſed li.ar. nō inclinat determinate ad alterū: ſȝ indifferenter ad vtrūq;: quare ꝛc. Si dicaꝛ ꝙ eſt habitus inat⁹: adhuc habemus ꝓpoſitū qꝛ talis habit⁹ nō diſtinguiꝛ realiter a potētia cū nō ſit aliud ꝙ̄ habitualis īclinatio quā hȝ potētia ad tale vl' tale obiectū. Nō aūt li.ar. nō ſit actus elicit⁹ ꝓbaꝛ ſic: aut act⁹ q̄ dicit ee li.ar. ē vnus ꝛ idē cū actu li. aut nō. Si ſic ergo nō eſt principiū ei⁹ qꝛ idē nō eſt principiū ſuiipſi⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs nō eſt li.ar. qꝛ li.ar. eſt principiū oīs actus liberi: ſi non aut illi duo act⁹ ſunt ſimul aut nō: nō pōt dici ꝙ ſint ſimul: qꝛ ſm curſum nature de quo nūc loquimur: neq; duo actus intelligēdi: neq; duo actus volēdi pñt eſſe ſimul: ſi nō: ſed adueniēte ſcdo primus ceſſat: ſequiꝛ ꝙ primus non eſt cā ſcdi: qꝛ cā ꝓxima et immediata ſiue ſit effectiua ſiue ſit materialis in q̄ vel ex qua ſimul eſt cū effectu. De effectiua dicit .ij. phiſicoꝝ: de materiali vero qualitercūq; accepta ē de ſe nota: ſi ergo nō eſt ſimul: nō ē cā talis: nec ꝑ ꝯñs eſt li.ar. cum li.ar. ſit cā effectiua vel receptiua actuū liberoꝝ. patet ergo ꝙ liberū arbitriū non eſt habitus nec actus: relinquiꝛ ergo ꝙ ſit potētia: qđ concedendū eſt.

A. Eſt tñ aduertendū ꝙ li.ar. nō nominat aliquā potētiā abſolute: ſed nominat ꝓprietatem potētie: vel potētiā ſub ꝓprietate. ꝙ non nominet aliquā potētiā abſolute. pȝ qꝛ ſi li.ar. nominaret aliquā potentiā abſolute oēs actus illius potentie eſſent actus li.ar. ſed nulla eſt potētia aīe cuius oēs actus ſunt li.ar. ergo ꝛc. Minor ꝓbaꝛ deducēdo in oībus potētijs aīe. Actus eñ vegetatiue potentie nō ſunt li. ſed ſunt pure naturales: actus etiā ꝑtis ſenſitiue nō ſunt liberi qꝛ nō hñt iudiciū de proprijs actibus (vt poſtea magis patebit quādo īquiretur de cauſa libertatis)

B. Item nō oēs actus intellectus ſunt liberi ille q̄ eſt reſpectu primoꝝ principioꝝ: nec oēs actus voluntatis ſaltem ille qui eſt reſpectu boni ſm eius cōmunē rōnē: ergo li.ar. nō nominat aliquā potētiā abſolute relinquitur ergo ꝙ nominat ꝓprietatē potentie: vel potētiā ſub ꝓprietate: quod ꝯtingit videre ſic: quādo eñ aliqua potentia hȝ aliā ꝛ aliā habitudinē ad aliud ꝛ aliud obiectū ſm vtrūq; pōt ſortiri nomen ꝓpriū ſicut videmus in intellectu: ꝙ qꝛ hȝ aliā habitudinem ad prima principia in que fertur intuitiue ꝛ ſine diſcurſu: ꝛ aliā ad concluſiones quas diſcurrēdo ꝛ cōferēdo deducit ex primis principijs: ideo ſm primā vocatur intellectus: ſcdm vero ſcdam habitudinē vocatur rō: eodē modo eſt circa volūtatē: hȝ eñ volūtas aliā habitudinē ad cōmunē rōnē boni reſpectu cuius neceſſitaꝛ quādā immutabilitate ꝛ aliā reſpectu bonorum ꝑticulariū cōtingētiū quib⁹ admiſceꝛ ratio mali ꝛ fugibil' reſpectu quoꝝ nō neceſſitaꝛ: ſȝ pōt hoc vel illud eligere vl' refutare: ꝛ ſm primam habitudinē vocaꝛ volūtas ꝓprie: ſed ſm ſecūdā ꝓprietatē vl' habitudinē dicit li.ar. nō ipſa ſola: ſȝ etiā intellectus reſpectu eorūdē: libertas ergo noīat illam ꝓprietatē volūtatis quā hȝ reſpectu eoꝝ ad q̄ nō neceſſitaꝛ. Et li.ar. nominat volūtatē ꝛ intellectū ſub hac ꝓprietate. Et vtraq; dictarū hītudinū circa intellectū ꝛ volūtatē magis debet dici ꝓprietas naturalis ꝙ̄ habitus: qꝛ habitus ſemꝑ dicit aliquid additū potētie: ꝙ ſi quādoq; dicaꝛ habitus et improprie hoc quidē tolerādū eſt quo ad primam habitudinē intellectus ꝛ voluntatis ſm quā determinanꝛ ad vnū: Sed nullo modo quo ad ſcdam ſm quā hñt quādā indeterminationē: ſemꝑ eñ habitus importat quādā determinationem potentie.

C. Ad primū prin. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ li.ar. dicit facultatē rōnis ꝛ volūtatis: nō accipiendo facultatē pro facultate quā ponit habitus circa difficilia: ſed accipitur ibi facilitas pro poteſtate intellect⁹ ꝛ volūtatis quā hȝ in acceptādo vl' refutando.

D. Ad .ij. ¶ Ad ſecundū cū dicit ꝙ primus actus q̄ eſt in ptāte nr̄a eſt deliberatio vl' cōcluſio deliberationis. dicēdum ꝙ hic eſt duplex defectus.

Prim⁹ defectus in argu. ij. Primus eſt qꝛ maior pōt negari ꝓbabiliter: qꝛ ſicut dicit .ij. phiſicoꝝ ars nō deliberat imo ex defectu artis ꝓcedit deliberatio: nō eñ ſcriptor deliberat qualiter formabit lrām niſi ſit imperitiſſimus: ꝛ tñ opa artis ſunt libera ꝛ in poteſtate nr̄a.

E. ¶ Item intēperatus nō deliberat an debeat velle delectabilia: quia hec accipit tanq̄ finem: ꝛ tñ hec velle eſt in ptāte ſua: alioquin nō peccaret hec volēdo: qđ tñ falſum eſt.

Inſtātia. Et ſi dicaꝛ ꝙ intemperatus peccat hoc volendo: non qꝛ illud velle nūc ſit in ptāte: qꝛ nō eſt ſic cum qualis vnuſquiſq; eſt talis ſibi finis videaꝛ. Sed qꝛ a principio fuit i ptāte ſua ꝙ in eo cauſareꝛ talis habitus vel nō cauſareꝛ ſicut dicit de illo qui inebriauit ſe ex culpa ſua vel incidit in freneſim ꝛ in eis cōmiſit homicidiū:

F. Solutio. nō valet qꝛ ebrietas ꝛ freneſis tollūt iudiciū rōnis: et ideo qđ faciūt ebrij vel frenetici nō imputaꝛ eis ad nouū pctm̄: ſed totū pctm̄ fuit illud factum ꝑ qđ voluntarie incidūt in ebrietatē vel freneſim: ꝛ ꝓpt illud merenꝛ tot maledictiones quot mala ſequuntur: ꝙ̄uis nō peccēt ſemꝑ nouo pctō. De intēperato aūt nō ſic eſt qꝛ nō amiſit iudiciū rōnis: ꝛ pōt de eo qđ accipit vt finem deliberare ex altiori fine ꝛ ſi nō deliberat: ſed ſine deliberatiōe acceptat peccat nouo pctō: ꝛ cū dicit ꝙ qualis ꝛc. verum eſt inclinatiue: ſȝ nō neceſſario: alioquin nullus vicioſus eēt curabilis. Sic igiꝛ intēperatus peccat: ꝛ tñ ille act⁹ nec eſt deliberatio: nec cōcluſio deliberatiōis: ergo maior illa non eſt vera.

G. ¶ Ad ꝓbationē cū dicit ꝙ actus penitus indeliberati nō ſunt in ptāte noſtra. dicendum ꝙ actus penit⁹ indeliberati poſſunt accipi dupliciter. Uno modo illi de quibus nō eſt deliberatū: neq; potuit deliberari ſicut ſunt primi motus ſubiti tangentes mentē qꝛ nulla deliberatio humana pōt eſſe ſubita: ꝛ iſti nō ſunt in ptāte nr̄a: nec ſm ſe nobis imputantur niſi forte ꝓpter hoc ꝙ potuerunt preueniri ne inſurgerent. Alij autem act⁹ ſunt indeliberati quia de ipſis non eſt deliberatū potuit tamen de eis deliberari: quia mens non ſolum ſubito eis tāgitur ſed perſiſtit: Et tales actus ſic indeliberati bene ſunt i poteſtate noſtra.

H. Scd's defectus in .ij. argu. ¶ Secundus defectus eſt quia conceſſa maiore pōt minor interimi: quia tam deliberatio ꝙ̄ concluſio deliberationis eſt in poteſtate noſtra per nudas potentias ꝛ non per aliquos actus ſe habētes ad hoc in ratione principij actiui vel paſſiui: et cum probatur quia liberū arbitriū includit voluntatē: verum eſt: ſed non ſolum quia cum ea includit rationem: cum li.arbi. ſit facultas rationis ꝛ volūtatis: ꝙ̄uis autem deliberatio ꝛ cōcluſio deliberationis nō ſit actus elicitus a voluntate: eſt tamen actus elicitus a ratione ſicut electio a volūtate ꝛ ſine alio actu medio: quia nec in intellectu eſt ſimul alius actus cuȝ deliberatione: nec in voluntate eſt alius actus cuȝ electione: ꝛ ideo nullum argumentū eſt: deliberatio nō eſt actus elicitus a volūtate: ergo nō eſt act⁹ nude potentie ꝑtinentis ad li.ar. ſicut nullum argumentū eſſet electio non eſt actus elicitus a rōne

ergo nõ eſt act⁹ elicit⁹ a nuda potẽtia li. ar. q2 li. ar. includit vtrã potẽtiã: ⁊ vtriq; rñdet ꝓprius act⁹ ab ea elicit⁹: neq; oportet ꝙ act⁹ intellect⁹ q̃ nõ eſt a volũtate elicit⁹ ſit ab ea imperatus: q2 nõ oẽm actũ intellect⁹ ꝓcedit aliqs actus volũtatis q̃uis opoꝛteat ecõuerſo. I. Ad rõ̃es in opp. ¶ Argumentũ in oppoſitũ qđ cõcludit ꝙ volũtas ptinet ad liberũ ar. cõcedẽdũ eſt rõne cõcluſionis: ſic tñ ꝙ ipſa ſola nõ ptinet ad li. ar. ſʒ intellect⁹ cũ ea ⁊ ꝑ prius: vt poſtea patebit. Et cũ dicit ꝙ act⁹ intellect⁹ ꝓcedẽtis oẽm actũ volũtatis ſunt pure naturales nõ eſt verũ de actib⁹ intellect⁹ ꝓcedẽtib⁹ oẽm actũ volũtatis liberũ: q2 oẽm liberã electionẽ volũtatis ꝓcedit li. iudicium rõnis q̃uis vtriuſq; iſtoꝝ poſſunt ꝓcedere aliqui actus naťales: tam intellect⁹ q̃ volũtatis: tñ q2 illi act⁹ nõ manẽt cũ actibus liberis nõ poſſunt dici cã eorum: nec actiua, neq; paſſiua: nec per cõſequens ſunt liberi arbi.

Queſtio. II.

Vtrum potẽtia pure paſſiua poſſit eſſe libera libertate arbitrii.

K. Queſt. ij. Arg. j. Secundo queritur vtrum potentia pure paſſiua poſſit eẽ libera libertate arbitrij. Arguit ꝙ ſic quia ſe hr̃e ad vtrũlibet eſt cõditio pure paſſiui (vt per cõmẽtatoꝛẽ apparet ſup p. phiſicoꝝ) Sed li. ar. ex hoc ꝙ liberũ ſe hʒ ad vtrũlibet: g̃ vt ſic eſt pure paſſiuũ. Argu. ij. ¶ Item tota libertas intellect⁹ ⁊ volũtatis ẽ reſpectu determinationis actus: ſʒ reſpectu illi⁹ ſe hñt intellect⁹ ⁊ volũtas pure paſſiue: g̃ libertas ar. põt cõpetere pure paſſiuo. Maioꝛ pʒ q2 effect⁹ dʒ iudicari ex cauſis primis ⁊ nõ ex remotis: ſʒ cã determinans actũ eſt prima: mouẽs autẽ ad exercitiũ eſt remota: g̃ actus dʒ iudicari liber ex his q̃ ptinẽt ad determinationẽ act⁹: ⁊ nõ ex his q̃ ptinẽt ad ei⁹ exercitiũ. Minoꝛ ꝓbať q2 illud reſpectu eiuſdẽ non põt eẽ actiuũ ⁊ paſſiuũ: ſed potẽtia intellect⁹ ⁊ volũtatis ſe hñt paſſiue ad actus ſuos elicitos cũ ſint in eis tanq̃ in ſubiecto: g̃ nõ pñt ad eos ſe hr̃e actiue. Argu. iij. ¶ Item volũtas videť maxime libera: ſʒ ipſa nullo mõ ſe hʒ actiue ad actus ſuos: g̃ purũ paſſiuũ poteſt eẽ liberũ. Maioꝛ ſupponiť. ⁊ minoꝛ ꝓbatur q2 ſi volũtas ſe haberet actiue ad ſuũ velle hoc eſſet vł inquãtũ volũtas vel inquãtũ volẽs ſe velle. Nõ inquãtũ volũtas q2 cũ ſemꝑ ſit volũtas ſemꝑ vellet. Nec q2 volẽs cũ nõ ſit volẽs niſi ꝑ velle: idẽ eẽt cã ſui ipſius: nec q2 volẽs ſe velle q2 act⁹ reflexus nõ eſt cã actus ſimplicis: ſʒ potius ecõtrario: quare ⁊c. Argu. iiij. ¶ Item aliqs actus intellect⁹ practici eſt liber: ſed reſpectu illius intellect⁹ practicus ſe hʒ pure paſſiue: g̃ pure paſſiuũ põt eẽ liberũ. Maioꝛ ſupponiť. ꝓbatio minoris: q2 ſi intellect⁹ practicus ſe hẽret ad talẽ actũ liberũ aliquo mõ actiue hoc eſſet vel ꝑ aliquẽ actũ intelligẽdi: vel ꝑ aliqđ preuiũ oĩm actui nõ per aliquẽ actũ intelligẽdi: q2 duo actus intelligendi nõ pñt eſſe ſimul: cã aũt ⁊ effectus neceſſario ſunt ſimul: nec ꝑ aliqđ preuiũ omni actui: puta ꝑ nudã potẽtiã vel ꝑ ſpẽm: quia quicqđ agiť a cognoſcẽte anteq̃ ſit cognoſcẽs neceſſario agiť: q2 q̃tum ad hoc cadit in gradũ nõ cognoſcẽtiũ: ſʒ quicqđ agiť ꝑ intellectũ vel aliqđ exiſtẽs in eo ꝑuiũ cognitioni agitur ab intellectu vt eſt nõ cognoſcẽs: g̃ non neceſſe agiť: ex tali g̃ actiuitate nõ eſt libertas. Reſtat g̃ ꝙ ſufficiat ſola paſſiuitas. Argu. v. ¶ Itẽ illud qđ cõpetit alicui nihil agẽti põt cõpetere pure paſſiuo: ſʒ libertas cõpetit alicui nihil agẽti (ſcʒ deo) q̃ iudicauit libere et voluit ab eterno reos fiendos i tpe: ⁊ tñ nihil elegit ab eterno: ergo libertas põt cõpetere pure paſſiuo Arg. vj. ¶ Item immaterialitas videť eẽ radix libertatis: igitur cũ ea ſufficiat ad libertatẽ ſola paſſiuitas: aut ſola actiuitas aut vtrũq; requiriť. Non ſufficit ſola actiuitas q2 intellect⁹ agẽs eſt actiuus ⁊ imaterialis: et tñ nõ eſt liber: nec requiriť actiuitas cũ paſſiuitate q2 in deo nõ eſt paſſiuitas i quo tñ eſt libertas: g̃ videť ꝙ aliquibus ſufficiat ad libertatẽ ſola paſſiuitas ſine actiuitate. In opp. ¶ In contrariũ arguiť q2 ſm rõnem Aug. j. de li. ar. Culpa eſt malũ qđ facim⁹: et eadem rõ eſt de merito: ſʒ oĩs actus liberi ar. ẽ meritum vel culpa: ergo ad oẽm actũ li. ar. habemus nos actiue quãtũ ad bonũ vel malum qđ facimus. Sc'o. ¶ Item liberũ arbitriũ ⁊ foꝛtuna reducuntur ad idẽ genus cauſe niſi ꝙ intellectus ⁊ li. ar. eſt cauſa ꝑ ſe: foꝛtuna vero eſt cauſa per accidens: ſed foꝛtuna reducitur ad genus cauſe efficientis: ergo ⁊ li. arbi. ergo pure paſſiuũ nõ põt eſſe li. arbi. Maioꝛ et minoꝛ patent ex ſecundo phiſicoꝝ. vbi dicit ꝙ caſus ⁊ foꝛtuna ſunt cauſe per accidens quoꝝ intellectus ⁊ natura ſunt cauſa per ſe. Tertio. ¶ Item ibidem dicitur ꝙ modoꝝ cauſarũ vñ principiũ mot⁹ vtriuſq; ipſoꝝum eſt: ſcʒ caſus ⁊ foꝛtuna: ex quibus patent maioꝛ ⁊ minoꝛ. Quarto. ¶ Item illud quod eſt perfectiõis ſimpliciter non conuenit imperfecto ſm ꝙ eſt imperfectum: libertas autem eſt perfectionis ſimpliciter cum ſit in deo: Paſſiuũ autem inquãtum paſſiuum eſt imperfectum: ergo nulli pure paſſiuo cõpetit eſſe liberum. L. Reſpõſio. ¶ Reſponſio. queſtio iſta nõ eſt intelligenda de libertate abſolute ſumpta: ſʒ de libertate arbitrij: hec eñ differũt: q2 libertas abſolute ſumpta eſt in plus q̃ libertas arbitrij. Nam cũ libertas ſit in omni natura intellectuali ⁊ in illa ſolum: natura autẽ intellectualis includit intellectũ et voluntatem ideo omnis actus ad quẽ concurrit intellectus ⁊ voluntas poteſt dici liber: etiam ſi nõ eſſet poſſibilitas ad oppoſitum actum. Quod patet per beatum Auguſtinum Ench. vj. capi. vbi dicit ſic. Neq; enim aut voluntas non eſt: aut libera dicenda non eſt qua beati ſic eſſe volumus aut eſſe miſeri non ſolũ nolumus: ſed nequaq̃ proꝛſus velle poſſumus: libertas eñ ſic abſolute ſumpta ſolum excludit a cognoſcente ⁊ volente coactionem que pertinet ad ſeruilitatem abſolute ⁊ ſimpliciter: libertas vero arbitrij eſt qua quis poteſt in aliquẽ actum vel eius oppoſitum contrarie vel contradictoꝛie: ⁊ ſic libertas excludit non ſolum coactionẽ: ſed omnẽ neceſſariam habitudinem neceſſariã dico neceſſitate abſoluta: et de hac libertate procedit queſtio vtrũ potentia pure paſſiua poſſit eẽ libera libertate arbitrij. M. ¶ Ad quã dicẽdũ eſt premittẽdo quãdã diſtinctionẽ actuũ li. ar. Nã quidã eoꝝ ſe habẽt ad intellectũ ⁊ volũtatẽ vt ſolũ ab eis imperati: ſicut currere ⁊ edificare. Alij ꝟo vt eliciti vt deliberatio: ⁊ cõcluſio deliberationis ⁊ electio volũtatis. Si ergo q̃rať de libertate arbitrij reſpectu ꝑmoꝝ actuum q̃ ſolũ ſunt ab itellectu ⁊ volũtate iꝑati: Dicẽdũ eſt ꝙ potẽtia q̃quomõ paſſiua reſpectu iſtoꝝ actuũ nullo mõ eſt libera libertate arbitrij. Qđ pʒ dupliř. Primo quia tales actus ſunt paſſiue ⁊ receptiue in potẽtijs ſenſitiuis vel in oꝛganis coꝛpis: ſʒ cõſtat ꝙ potentie ſenſitiue vł oꝛgana coꝛpis nõ ſunt li. ar. cũ li. ar. ſit facultas intellect⁹ ⁊ volũtatis: quare ⁊c. Se

cundo q: tales actꝰ nõ ſunt liberi niſi q: ſunt libere
imperati. Sed imperãs vt ſic ſolũ ſe habꝫ ad actũ
imperatũ actiue (vt pꝫ ex. v. metaph. ca. j. ⁊ .ij.) ergo
potẽtia quoquomõ paſſiua reſpectu iſtoꝝ actuum
nõ eſt libera. Et cõfirmaꝉ q: libertas arbitrij in deo
ad actũ imꝑatũ eſt pure actiua: ⁊ deus eſt pure acti
uus: q: nõ differũt i eo qꝺ agit ⁊ quo agit: ergo i no
bis in quibus differũt quo ⁊ quodlibet qꝺ agit ⁊ qꝺ
imperat poſſit eẽ paſſiuũ ſꝫm aliqͥd ſui: nõ tñ illud ꝗ
agit vt imperãs: illud eñ eſt aliqͣs actus qui nullo
modo ſe hꝫ ad actũ imꝑatum vt eius ſuſceptiuum.
A. ¶ De actibus aũt illicitis eſt maior dubitatio: ⁊ hꝫ
ſolũ locũ in creaturis q: in deo nullus ẽ actꝰ illicitꝰ
ab intellectu ⁊ volũtate niſi ſꝫm rõnẽ tñ: q: oĩe in
telligere ⁊ velle diuinũ eſt idẽ cũ intellectu ⁊ volun
tate ſꝫm rẽ: ⁊ ideo vnũ nõ ſe hꝫ ad alterũ vt pͥncipiũ
illicitiuũ actiue vel paſſiue ⁊ nihilominus talis actꝰ
eſt liber q: deus nõ ſolũ vult res ꝓducere libere ita
ꝙ ly libere determinet ꝓductionẽ ſꝫ vult libere ꝓ
ducere res ita ꝙ ly libere determiat volitionẽ: im
mo qꝺ plus eſt primus ſenſus eſt falſus: ⁊ ſecũdus
eſt verus: q: vt dicitur .ix. metaphi. potẽs volẽs neceſ
ſario operaꝉ: ⁊ loquiꝉ de neceſſitate ꝯſie q: ad poſſe
et velle nc̃cio ſequitur operatio volita que eſt actio ipa
ta: ⁊ ideo ſi añs eſt neceſſariũ ⁊ nõ liberum: ergo li
bertas tota actionis ſequẽtis eſt ex libertate voli
B. tionis ꝑcedẽtis. ¶ Item Hugo dicit ⁊ habeꝉ lib. j.
ſententiaꝝ ca. xvj. vbi dicit ſic põt deus facere aliud
ꝗ facit ⁊ tñ ſi aliud faceret alius nõ eẽt ⁊ etiam põt
aliud velle ꝗ vult: ecce qꝺ ponit in deo libertatem
nõ ſolũ quo ad velle: et idẽ dicunt oẽs ſancti ⁊ do
ctores catholici. Ex quo pꝫ ꝙ de rõne libertatis in
cõmuni nõ eſt eẽ actiuũ vel paſſiuũ reſpectu actus
liberi. Cuius rõ eſt quia vnũ ⁊ idẽ ſꝫm eſſentiã ſim
plicẽ nõ põt eſſe actiuũ vel paſſiuũ reſpectu ſui ipſiꝰ
quia qꝺ agit agit aliud: ⁊ qꝺ recipit recipit aliud: ſꝫ
libertas repiꝉ in aliqua volũtate ⁊ actu ſuo vbi vnũ
nõ differt realiter ab altero (ſcꝫ in deo) ergo ibi eſt
libertas ſine rõne actiui ⁊ paſſiui. In nobis aũt cõ
ſtat ꝙ aliqui actus eliciti ſunt liberi ad quos ſe hñt
intellectus ⁊ voluntas paſſiue q: ſunt in eis ſicut in
ſubiecto: vtrũ aũt ſe hẽant ad eos effectiue magna
eſt dubitatio. Sed quicqͥd ſit de hoc q: quo ad nũc
nolo me ad alterũ determinare q: ſine hoc queſtio
ꝓcedit: vtrũ ſcꝫ ⁊ intellectꝰ ⁊ volũtas que includũ
tur in li. ar. ſi ſint ſolũ potẽtie paſſiue reſpectu taliũ
actuũ: vel ſint ſimul actiue ⁊ paſſiue ſola paſſiuitas
ſufficiat ad libertatẽ eiꝰ vel eadẽ neceſſario requi
C. ratur aliqua actiuitas. ¶ Ad qꝺ ſciẽdũ eſt ꝙ cã ta
lis libertatis eſt cõnexio cõtingens aliquoꝝ volibi
lium ad ꝑ ſe ⁊ neceſſario volibilia: ⁊ notitia talis cõ
nexionis cõtingẽtis ex qua cõſurgit cõtingẽs iudi
cium intellectꝰ in cõprobãdo talia vel reprobando
et cõtingẽs electio volũtatis in acceptãdo vel refu
tando q: nec intellectus nec volũtas habeat neceſ
ſariã habitudinẽ ad talia nec ſꝫ ſe cũ ſꝫm ſe nõ ſint
neceſſario ⁊ ꝑ ſe volibilia: nec ꝓpter aliud cũ nõ ha
beãt neceſſariã habitudinẽ ad ꝑ ſe ⁊ nc̃cio volibilia
D. ¶ Quãtum ergo ad iſtos actus ſcꝫ cõcluſiuũ iudi
cium intellectꝰ ⁊ electionẽ volũtatis experimur in
nobis duplicẽ libertatẽ. Una eſt q: poſſumus hos
actus hr̃e vel nõ hr̃e. Alia ẽ q: hñtes tales actus nõ
nc̃cio tẽdimꝰ ꝑ eos in eorũ obiecta loquẽdo de ne
ceſſitate abſoluta. Et q: primũ experimur in nobis
ꝓbo ſcõm q: in cognoſcẽte ⁊ volẽte illi actus ſunt li
beri ꝗ ſunt abſqꝫ coactione ⁊ abſqꝫ neceſſaria hitudi

ne potẽtiarũ ad obiecta loquẽdo de neceſſitate ab
ſoluta. Sed ſic eſt in ꝓpoſito: ergo ⁊c. Maior pꝫ q:
libertas arbitrij in cognoſcẽte ⁊ volẽte nõ excludit
niſi coactionẽ ⁊ neceſſitatẽ abſolutã. Minor decla
ratur: q: tendẽtia potẽtie in obiecta ꝑ actus tales:
nec eſt coacta: nec neceſſaria neceſſitate abſoluta.
Et cõfirmat rõ. Nam ſicut deꝰ ab eterno libere de
creuit: ac voluit aliqua fieri in tꝑe nõ q: potuit hr̃e
vel nõ hr̃e actũ talis iudicij: vel electionis quãtum
ad eſſentiã actus: ſed q: intellectꝰ diuinus practicꝰ
et volũtas non hñt neceſſariã habitudinẽ ad talia
volita: ſicut nos hñtes tales actus libere ꝑ ipos iu
dicamus ⁊ volumus aliqͣ fieri preter libertatẽ quã
habemus reſpectu taliũ actuũ in poſſe hr̃e eos vel
nõ habere. ¶ Loquẽdo ergo de tali libertate dicẽ E.
dum eſt ꝙ ad eã nihil ꝑ ſe facit actiuitas. Cuiꝰ ra
tio eſt q: illud nihil facit ꝑ ſe ad libertatẽ quo exclu
ſo remanet tota libertas: ⁊ tota rõ libertatis ſed ex
cluſa actiuitate remanet tota libertas ⁊ rõ libertatis
ergo ⁊c. ¶ Probatio minoris q: talis libertas con
ſiſtit in habẽdo talẽ actũ reſpectu talis obiecti vt di
ctũ eſt: ſꝫ ꝑ hoc ꝙ potẽtia agit non hꝫ in ſe actũ quẽ
agit: ſed potius ꝑ hoc ꝙ ipm recipit: q: ſi ageret et
nõ reciperet ſicut eſt in actionibus trãſeũtibus nõ
haberet ipm: ſi aũt reciꝑet ⁊ nõ ageret nihilominꝰ
haberet: ergo ⁊c. Paſſiuitas aũt ꝑ ſe facit ad talem
libertatẽ inq̃ʒtũ tales actus ſunt quedã ꝑfectiões
realiter a potẽtia differẽtes ⁊ de nouo exiſtentis in
ea q: eos nõ haberet niſi eos reciꝑet: recipere aũt
eſt paſſiui: abſolute aũt loquẽdo nec actiuitas: nec
paſſiuitas ꝑ ſe faciunt ad talẽ libertatem niſi rõne
materie: q: ſi actus eſſet eſſentialiter indifferẽs in
nobis ſicut i deo potẽtia nõ ſe haberet ad talẽ actũ
nec actiue nec paſſiue vt ꝓbatũ fuit prius. ¶ Lo F.
quẽdo aũt de libertate prima ꝑ quã poſſumus ta
les actꝰ hr̃e vel nõ hr̃e. Dicẽdũ ẽ ꝙ cũ pure paſſiuũ
ſit qꝺ nullo mõ eſt actiuũ: aliqͥd dr̃ eẽ actiuũ dupl̃r.
ſcꝫ quo ad exercitũ actꝰ vel quo ad determinatio
nem actus qꝺ eſt ſic intelligẽdũ nõ q: actꝰ determi
natus ⁊ eius exercitũ ſint duo diſtincta ſꝫm rẽ imo
ſunt idẽ realiter ſꝫ illud diciꝉ mouere quãtũ ad de
terminationẽ actus qꝺ imprimit formã vel motio
nẽ mobili ſicut ignis mouet ad calefactionẽ aque i
primẽdo ei calorẽ. Et hoc mõ vt dicũt qͥdã obiecta
mouẽt dictas potẽtias. ſ. itellectũ ⁊ volũtatẽ: illud
aũt diciꝉ mouere ꝗtũ ad exercitũ actꝰ qꝺ applicat
actiuũ paſſiuo ſicut applicãs ignẽ aque mouet ad
exercitiũ calefactionis: ⁊ in ꝓpoſito illud qꝺ appli
cat obiecta potẽtijs dr̃ eas mouere ꝗtũ ad exerci
tiũ actiuũ ⁊ diciꝉ pͥa mouẽtia mouere ad dermia
tionẽ actus q: ꝑ determinatũ formã agũt determinatã
motionẽ ⁊ nõ quẽlibet. Sꝫ ſcꝺa mouẽtia dicuntur
mouere ad exercitũ actꝰ tñ ⁊ nõ ad determinatio
nẽ: q: ꝗtũ in ipis ẽ pñt applicare diuerſa actiua paſ
ſiuis: ⁊ ſequunꝉ diuerſe actiones: ſicut hõ põt appli
care manui ignẽ ad calefaciẽdũ vel niuẽ ad infri
gidãdũ: determinatio aũt iſtarũ actionũ eſt nõ ex
applicante ſed ex determinatis formis primorũ
agentiũ applicatorũ. ¶ Quo ſuppoſito dicẽdũ eſt G.
ꝙ illud qꝺ nullo mõ eſt actiuũ: neqꝫ quo ad exerci Solutio
tiũ actꝰ neqꝫ ꝗ ad determinationẽ actꝰ nõ põt eẽ li queſtio.
berũ. Illud aũt qꝺ eſt pure paſſiuũ quo ad determia
tionẽ actꝰ: dũ tñ ſit actiuũ reſpectu exercitij actꝰ põt
eſſe liberum. Primũ pꝫ tripliciꝉ. Primo ſic potẽtia Ad pri
que de ſe eſt indifferẽs ad plꝛa ⁊ nihil penitus agit mũ prin.
nec agere cẽpit ad ſuã determinationẽ nõ eſt potẽtia

li.ar. Sed potentia pure paſſiua eſt hmōi: ergo ꝛc.
Maioꝛ pꝫ qꝛ ꝑ li.ar. intelligimꝰ illud principiū ꝑ qḋ
habemus dominiū nr̄oꝛuꝫ actuū ſic ꝙ in poteſtate
habētis tale principiū eſt exire in actū vel nō exire:
et exire in aliquē actū vel eius oppoſitū: ſꝫ ꝑ illud
qḋ eſt indeterminatum ꝛ nihil agit nec agere pōt
ad ſuam determinationē nō habemꝰ talē poteſtatē
ſeu tale dn̄iū: ergo ꝛc. Probatio adhuc minoris
iſtius rōnis qꝛ indeterminatū nō pōt exire in actū
niſi determinet: ſed nihil pōt determinari niſi ab
aliquo agēte talē determiatonē: qꝛ nihil fit niſi ab
aliquo agēte: ꝑ illud ergo qḋ nihil agit: nec agere
pōt ad talē determinationē nullus pōt hr̄e tale do
minū ſuꝑ actū ſequētē quare ꝛc. Et ſic pꝫ maioꝛ ꝑn
cipalis rōnis. Minoꝛ de ſe nota eſt qꝛ pure paſſiuū
nihil pōt agere: qꝛ agere nō eſt niſi actꝰ alicuiꝰ acti
H. ui. Scḋo ſic qꝛ ſi ꝑ principiū actiuū haberemꝰ actū
Scḋo noſtrum in ptāte nr̄a modo quo dictū eſt: aut hoc
eſſet qꝛ ſolū principiū paſſiuū poſſꝫ exire ꝑ ſe i actū
vel non exire nullo actiuo pſite: aut hoc eſſet qꝛ pre
ſente actiuo principiū paſſiuū haberet in ptāte ſua
determinare agēs ad agere vel non agere: aut ſe
ipm ad pati vel non pati. Primū non pōt dici qꝛ ſe
queretur ꝙ actio eſſet ſine agente qḋ eſt impoſſi
bile. Nec ſcḋm: qꝛ determinare ſic agēs vl' paſſum
eſt quoddā agere: agere aūt nullo modo eſt pure
I. paſſiui: quare ꝛc. Tertio ſic maius ē impedire to-
Tertio. taliter actū ꝙ cauſare remiſſionē in actu: ſed nullū
pure paſſiuū pōt cauſare remiſſionem in actu: ergo
nullū pure paſſiuū poteſt totaliter impedire actū ꝛ
ita nō eſt liberū: cum li.ar. ſit quo poſſumus exire i
actū vel nō exire. Maioꝛ pꝫ de ſe. Sed minoꝛ ꝓba
tur qꝛ pure paſſiuū cū nō habeat aliquā reſiſtētiam
ad agens neqꝫ ad formā recipiendā recipit eā ſm
totā capacitatē ſui ꝛ ſm totā virtuteꝫ agentis: ſi ſit
agens ex neceſſitate nature ꝛ ſic non eſt remiſſio in
actiōe: ſicut pꝫ in aere ſumme diſpoſito ad receptio
nē luminis: iō ꝛc. Et ſic pꝫ primū ſcꝫ ꝙ potētia pure
paſſiua reſpectu exercitij actꝰ ꝛ determinatiōis eiꝰ
K. non eſt libera. Scḋm pꝫ ſcꝫ ꝙ potētia que eſt paſſi
Scḋm pꝫ ua reſpectu determinationis actus dummō ſit acti
ua reſpectu exercitij pōt eſſe libera: qꝛ ille in cuiꝰ po
teſtate eſt applicare vel nō applicare actiuū paſſiuo
et impedire applicationē que poſſet fieri ab altero
hꝫ in libertate ſua actū ſequētē ꝛ maxime ſi pōt ap
plicare actiuū ſm aliā ꝛ aliā rōnē actiui: ſed per in
tellectū ꝛ voluntatē in quibꝰ cōſiſtit li.arbitriū hꝫ hō
ptātē applicādi vl' nō applicādi ea q̄ agūt itellectio
nē: vel volitionē ꝛ ſm aliā ꝛ aliā rōnē boni vl' mali
appetibilis vel reſpuibilis: ꝛ ipedire applicationeꝫ
que fieret ꝑ alium: ergo ꝑ intellectū ꝛ voluntatem
vt hn̄t actiuitatē reſpectu exercitij actus applicādo
actiua paſſiuis: vel in poſſe applicare vel applica
tionē impedire habemus libertatē reſpectu actuū
noſtroꝝ ſequētiū. Maioꝛ pꝫ qꝛ nullus actus pōt eē
niſi actiuū ſit prius paſſiuo: ſit etiā ſm formā actiui
que eſt rō agendi. Et ideo qḋ hꝫ ptātem ſuꝑ appli
cationē vel nō applicationē actiui ad paſſiuum ſm
aliā ꝛ aliā rōnē agendi hꝫ libertatē ſuꝑ actū ſequē
tē. verbi gr̄a in ptāte noſtra ē applicare nobis ignē
vel nos igni: et ſi alius applicet impedire ꝛ ſi eſſet
in ptāte nr̄a ꝙ ignis applicatus eſſet calidus vel fri
gidus: certe in libertate noſtra eſſet calefieri vel nō
calefieri ꝛ ſic pꝫ maioꝛ. Minoꝛ ſimiliter manifeſta ē
qꝛ vires inferiores ſenſitiue que miniſtrāt obiectū
intellectui ꝛ volūtati nate ſunt obedire imperio rō

nis ꝛ voluntatis quantū ad exercitiū actus. Iuxta L.
qḋ ſciendū eſt ꝓpter pleniorē intellectū ꝙ illud ꝑ
qḋ habemus talē ptātem eſt iudicium intellectus
quo iudicat aliquid eſſe cōtingēter volibile ꝛ nō ha
bere neceſſariā cōnexionē cum aliquo ꝑ ſe ꝛ neceſ
ſario volibili ꝛ rōnabilr. Quia ſicut dicit Anſelmꝰ
de li. ar. in principio ꝙuis li. ar. in nobis et in deo
dr̄at: rō tn̄ libertatis eſt vna: ſicut ergo in deo ra
tio libertatis cōſiſtit in notitia quā deus hꝫ de con
tingenti cōnexione creaturarū cū bonitate ſua q̄ eſt
ab ipo ꝑ ſe ꝛ neceſſario volita: Sic rō libertatis in
nobis cōſiſtit in notitia quā habemus de cōtingēti
cōnexiōe aliquorū viſibiliū ad ꝑ ſe ꝛ neceſſario vo
libilia a nobis. Qḋ pōt videri ꝑ hunc modū. Ex M.
hoc eñi ꝙ tale iudicat nō neceſſariū poſſimus ſiſte
re a iudicio cōcludēte illud eē eligēdū: ꝛ ꝑ idē prin
cipiū poſſumus repellere occurrētia q̄ nata eſſent
ſm ſe cōcludere illud eſſe eligendū niſi illa occurrē
tia mutarent cōtingētiā in neceſſitatem: verbi gr̄a
ſupponamus gr̄a exēpli ꝙ trāſire aquā ſit a me ne
ceſſario volitū: poſſum aūt eam tranſire ꝑ pontem
vel ꝑ nauē: ꝛ nō aliter: certe cuicūqꝫ hoc occurit iu
dicat ꝙ trāſire determinate ꝑ pontē nō eſt neceſſa
rium ſed cōtingens: ſimiliter trāſire ꝑ nauē nō eſt
neceſſariū ſꝫ contingēs: ꝙuis ſub diſiūctione ꝛ ide
terminate neceſſariū ſit trāſire ꝑ alterū. Ex hoc er
go ꝙ intellectus iudicat ꝙ neutrū ſm ſe acceptū eſt
neceſſariū ad trāſeundū aquā pōt intellectus ſiſte
re ꝙ nō ꝓcedat ad cōſenſum trāſeūdi ꝑ iſtud de
terminate: ꝛ ꝑ idem pōt repellere oīa occurrētia q̄
poſſent mouere ad cōſenſum niſi mutarēt cōtingē
tiā in neceſſitatē: puta ſi pons caderet tūc eñi trāſi
re ꝑ nauē qḋ erat prius cōtingēs factū eſſet neceſſa
riū: ſꝫ manēte cōtingētia ꝛ poſſibilitate vtriuſqꝫ me
dij oīa occurrētia pīit repelli ꝑ hoc ꝙ ſemꝑ iudica
bitur nō neceſſariū quocūqꝫ addito: ꝛ ideo pōt di
mitti vel actꝰ ſuſcipiēdi quo iudicat tale mediū de
terminate eligēdū qꝛ ſine eo pōt hēri finis: ꝙ ſi ali
quod tale mediū eligit libere eligit qꝛ potuit non
eligi rōne iam dicta. Rurſum qꝛ nō ſolū iudicamꝰ
quodlibet iſtoꝝ medioꝝ eſſe cōtingēs accipiendo
quodlibet ſm ſe: ſed iudicamꝰ aliud neceſſariū in
vni ꝛ indeterminate: iō neūo volumꝰ idetermina
te alterū iſtoꝝ: et ꝓpter hoc ſicut in ptāte nr̄a ē ſiſte
re vel ſuſpēdere cōcluſiuū in iudiciū iſtius: vel illiꝰ
determinate: ſic in ptāte nr̄a eſt ꝑ eundē actū cū vo
lūtate ꝑdicta mouere ad iq̄rēdū qḋ illoꝝ medioꝝ
acceptabit vt melius: et quo alterū opoꝛꝫ accepta
re: q̄ inquiſitio fiet imperādo exercitiū viriū infe
rioꝝ miniſtrātiū obiecta intellectui ꝛ volūtati ſub
diuerſis rōnibus appetibilis vel reſpuibilis oībus
tn̄ cōtingēter ſe hn̄tibus: ꝛ iđo ſemꝑ impedibilibꝰ
Et ſic pꝫ ꝙ libertas i nobis depēdet ex aliquo prin
cipio actiuo: ꝛ quid ſit illud. Sꝫ hic inſurgit vnū N.
dubiū qꝛ ſi libertas ē i nobis reſpectu exercitij actꝰ Dubium
ꝙ exercitiū impat ꝑ actꝰ intellectꝰ ꝛ volūtatis tunc
illud ꝑ qḋ habemꝰ primū dominiū nr̄oꝝ actuū nō
eſt potētia ſꝫ actꝰ vnus vel plꝰes: cū ḡ li.ar. dicat il
lud pricipiū ꝑ qḋ hēmꝰ dn̄ium nr̄oꝝ actuū ſequit ꝙ
li.ar. n̄ erit potētia ſꝫ actꝰ cuiꝰ oppoſitū dictū fuit in
pria q̄ſtione. Ad qḋ dicēdū eſt ꝙ nō omne illud qḋ Solutio.
neceſſario prerexigit ad actū li. pōt dici li.arbi. Sed
opoꝛtet ꝙ ſit principiū actꝰ li.ar. actiuus vl' paſſiuꝰ.
Tale aūt pricipiū nō pōt eē aliqs actꝰ intellectꝰ vel
volūtatis qꝛ pricipiū actiuū vl' paſſiuū ſit eſt cū eſſe
ctu: vnꝰ aūt actꝰ itellectꝰ nō cōſiſtit cū alio actu itelle

ct⁹: ⁊ idē eſt de volūtate. Et iō null⁹ act⁹ p̄t' eē li. ar. q2 illud nō eſt ꝑ ſe principiū alteri: neq3 actiuū: neq3 paſſiuū: Et ponit exēplū: aliquis vult ſanitatē ſm ſe: Poſtea occurrit ꝙ nō poteſt eā hēre niſi mediāte potione: Et iō eligit potionē quā nunq3 elegiſſet niſi ꝓpter ſanitatē quā vult: nunqd act⁹ quo vult ſanitatē eſt principiū effectiuū vel paſſiuū electionis medicine? Certe non: q2 vel ſunt idē act⁹: vel duo: Si vnus et idē non eſt ibi cāſitas q2 idem non eſt cauſa ſui ipſi⁹: Si duo tunc nō poſſunt eē ſimul. ⁊ ſic vnus non eſt cauſa effectiua: vel receptiua alteri⁹: q2 cauſa ⁊ effect⁹ ſunt ſimul: ⁊ tñ actus eligendi potionē ꝓceſſit ex actu volendi finem. Et ſimiliter in ꝓpoſito licet aliquis act⁹ neceſſario preexigatur ad actū li. non eſt tñ cā ei⁹ actiua vel paſſiua. Et iō non eſt li. arbi. eſt eñ neceſſaria ſuppoſitio inter multa que nō ſe hñt ſicut cauſa et effectus

B. Ad pⁱm pꝛīcipale. Ad rōnes principales rñdendū eſt. ¶ Ad primā dicit ꝙ ſe hēre ad vtrūlibet et nihil poſſe agere ad ſuā determinationē eſt ꝯditio pure paſſiui ⁊ tūc minor eſt falſa: q2 q̄uis libe. ar. ſe habeat ad vtrumlibet: tamen aliquid agit ad ſuā determinationē ⁊ iō non eſt pure paſſiuum.

A. Ad ſcōm ¶ Ad ſecūdā dicendū eſt per interemptionē maioris. Et cū ꝓbatur ꝙ effectus iudicat ex cauſis ꝓximis ⁊ non ex remotis. Dicendū eſt ꝙ iudiciū de effectu q̄tū ad conditionem neceſſitatis ⁊ ꝯtingentie ſumit ex oībus cauſis tam ꝓximis q̄ remotis: q2 ad neceſſitatē effectus requirit. ꝙ oēs cauſe ſint neceſſarie. Ad cōtingentiā aūt ei⁹ ſufficit ꝙ altera ſit contingens nec refert q̄ ſit illa: ꝓxima: an remota ſicut in ſyllogiſticis cōcluſio eſt cōtingēs ſi altera premiſſarū ſit cōtingens: ſiue ma. ſiue mi. Et iō contingentia actus liberi poteſt eſſe ex ſola cauſa remota.

C. Ad tertiū. ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ volūtas poteſt ſe habere ad actū ſuum liberū aliquo mō actiue inq̄tū per intellectū ⁊ voluntatē poteſt ſuſpendi actus electōis ⁊ iudicij correſpondētis vt declaratū fuit prius. Et cū ꝓbatur ꝙ non: q2 ſi volūtas ſe hēret actiue ad ſuū velle hoc eſſet aut inq̄tū voluntas aut inq̄tū volēs aut inq̄tum nolens ſe velle: dicendū ꝙ actiuitas que ſufficit ad libertatem nō requirit actualiter agere: ſed ſufficit poſſe agere qđ non agit vt in peccato omiſſionis: vel poſſe nō agere qđ agit vt in peccato cōmiſſionis. Tale aūt poſſe eſt in intellectu ⁊ voluntate per aliquos actus precedētes actus liberos: ⁊ ſic ꝑ velle liberꝝ nō hꝫ actiuitatē ad illud velle: quia idem eſſet cā ſuiipſi⁹. Sed per velle neceſſarium qđ p̄cedit non q2 illud ſit cā actiua immediata ſequens velle. Sed q2 ꝑ illud pri⁹ potuit ſuſpendi actus iudicij ⁊ act⁹ volendi. Et iō imputatur nobis ex eo ꝙ impedire potuim⁹ et non impediuimus.

D. Ad q̄rtū. ¶ Ad quartā dicendū ꝑ interemptionē minoris: q2 intellect⁹ practicus licet eſſet pure paſſiu⁹ reſpectu actus liberi q̄tū ad determinationē act⁹ hꝫ tñ actiuitatē reſpectu exercitij. Et cū ꝓbatur ꝙ nō: q2 illā actiuitatem hēret per aliquē actū intelligendi: vel ꝑ aliquid preuiū oī actui. Dicendū ꝙ ꝑ actum aliquē intelligendi q̄ non eſt ſimul cū actu intelligēdi libero: Et iō non eſt cauſa eius effectiua immediata. ſed eſt primus tanq3 potens impedire: vel non impedire actū ſequentē.

E. Ad q̄ntū. ¶ Ad quintā dicendū eſt ꝙ illud qđ cōpetit alicui nihil agenti nec potenti agere poteſt cōpetere pure paſſiuo. ſed li. ar. non eſt hmōi etiā in deo q2 licet de⁹ nihil egerit ab eterno hūit tamē potētiā ab eterno per quā potuit agere qđ non egit. Item libertas in deo non eſt ad habendū actū vel non habēdū.

F. Ad ſextū ¶ Ad ſextā dicendū ꝙ ad libertatē in nobis nō ſufficit immaterialitas cū actiuitate. Sed requiritur ꝙ potentia libera ſit immaterialis. et aliquo modo actiua: ⁊ cū hoc cognoſcens ſit vel ſequens cognitionē. Et q2 intellectus agens non eſt cognoſcēs: nec ſequēs cognitionē: iō non eſt liber q̄uis ſit immaterialis ⁊ actiu⁹ ſi tñ ſit aliquis talis intellect⁹.

G. Ad arg. in oppo. ¶ Ad argumenta alterius partis ſimiliter reſpondēdū eſt. ¶ Ad primū cū dr̄ ꝙ culpa eſt malū qđ facimus. dicendū eſt ꝙ cū culpa ſit malum imputabile ſufficit ꝙ ad culpā nos hēamus actiue ad hoc ꝙ nobis debeat imputari. Hoc aūt eſt per actiuitatē quā hēm⁹ reſpectu exercitij actus dato ꝙ nullā hērem⁹ reſpectu determinationis.

H. Ad ſcōm ¶ Ad ſcōm dicendum ꝙ li. ar. q̄tū ad actus exteriores imperatos ⁊ fortuna reducuntur ad idē genus cauſe videlicet efficientis q2 reſpectu actuū imperatoꝝ li. ar. nullo modo hꝫ rōnem paſſiui: ſed reſpectu actuū elicitoꝝ eſt aliud vt patuit in deductione queſtiōis.

I. Ad ter. Ad tertiū patet per idē ꝙ libertas non cōpetit pure paſſiuo niſi ſit aliquo mō actiuum vt declaratum fuit.

Vtrum reſpectu actus intelligēdi ſit ī nobiꝫ maior libertas q̄ reſpectu actus volendi an econtrario.

Queſtio tertia.

Tertio queritur reſpectu cuius actus ſit in nobis maior libertas ſcꝫ an reſpectu actus intelligēdi an reſpectu actus volendi.

K. Que diſ. Arg. I. Et arguit ꝙ reſpectu actus volendi: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ volūtas ſit liberior: quia actus li. ar. eſt electio. Sed electio eſt magis actus voluntatis q̄ intellectus: ḡ voluntas eſt magis libera q̄ intellect⁹.

Secūdo. Secūdo q2 in potentiis ordinatis poſterior eſt perfectior: Sed intellect⁹ ⁊ voluntas ſunt potentie ordinate: et volūtas eſt poſterior intellectu: ḡ eſt liberior q2 libertas ad ꝑfectionem ꝑtinet. Maior de ſe eſt manifeſta q2 ſm ordinē nature eſt ꝓceſſus de imꝑfecto ad ꝑfectū et iō poſteriora ſunt ꝑfectiora. Minor de ſe pꝫ. ſ. ꝙ voluntas ſequatur intellectū.

Tertio. ¶ Tertio q2 illa ſola potentia eſt libera (ſaltē principaliter) in qua ſola eſt peccatū vel principalius: Sed voluntas eſt hmōi: ergo ⁊c. Maior pꝫ q2 peccatū nō eſt niſi in li. ar. Minor ꝓbatur per beatū Aug. qui dicit ꝙ peccatū eſt adeo voluntariū ꝙ niſi eſſet voluntariū nō eſſet peccatum ⁊ ita peccatū: aut ſolū: aut principaliter eſt in volūtate quare ⁊c.

Quarto. ¶ Quarto q2 illa potentia eſt magis libera que in nullo actu ſuo poteſt cogi. q̄ illa que poteſt cogi in aliquo actu: Sed voluntas non pōt cogi in aliquo actu ſuo: intellectus aūt cogit ꝑ demonſtrationē: vnde phūs dicit ꝙ quidā aſſenſerūt aliquibus cōcluſionibus ab ipſa veritate coacti: ergo voluntas eſt liberior.

Quinto. ¶ Quinto q2 potentia pure paſſiua nō poteſt eſſe libera: ſed intellect⁹ reſpectu actus intelligēdi eſt pure paſſiuus q2 intelligere eſt pati (vt dr̄. iij de aīa) ḡ intellect⁹ nō eſt liber: voluntas aūt libera eſt quare ⁊c.

Sexto. ¶ Sexto q2 ſicut ſe hꝫ ſenſus ad appetitū ſenſitiuum: ſic intellectus ad voluntatē: Sed appetit⁹ ſenſitiu⁹ eſt liberior

q̄ſit intellectus. Minor pbat̄. q2 appetitus ſenſitiuus
obedit rōni vt dicit̄ in fine primi ethi. Et ſic parti=
cipat aliquid libertatis: et ponit̄ eē ſubiectū virtu=
tis: ſenſus aūt libertatē nullā participat: quare ꝛc.
Septio. ¶ Septimo q2 libertas eſt ꝓportionabiliter i deo
ꝛ in nobis. vt dicit Anſel. in principio de li. ar. Sꝫ
in deo voluntas eſt liberior q̄ intellectus ergo et i
nobis. Minor pbat̄ q2 deus neceſſario ſcit quicq̄d
ſcit: ſed non neceſſario vult quicq̄d vult ḡ de⁹ eſt li
L. ber q̄tū ad voluntatē ꝛ non q̄tum ad intellectum.
In op. ¶ In contrariū arguit̄ primo q2 ſicut ſe hꝫ cogno
Argui. i. ſcens ad viuens: ita ſe hꝫ liberꝫ ad cognoſcens: ſꝫ
oē cognoſcēs eſt viuens: ꝛ ſm oē illud qđ cogno=
ſcit viuit: ergo ſimiliter oē liberū eſt cognoſcens et
ſm oē illud qđ eſt liberū cognoſcit. Sed per volū=
tatē non cognoſcim⁹ imo per intellectū: ḡ ꝑ volun/
tatem non ſumus liberi ſed ſolū per intellectum.
Secūdo. ¶ Secundo q2 potentia que eſt magis indr̄ns ad
oppoſita eſt magis libera. Sed intellectus eſt ma
gis indifferēs ad oppoſita q̄ voluntas: ḡ eſt magꝭ
liber: Maior pꝫ: q2 rō li. ar. cōſiſtit in indifferētia ꝑ
quā poſſumus in aliquid vel eius oppoſitū. ḡ potē
tia que magis eſt indr̄ns ad oppoſita eſt magis li=
bera. Minor pbat̄ q2 potentie rōnales ſunt ad op=
poſita (vt dr̄. ix. meta.) Sed intellectus eſt magis
rōnalis q̄ voluntas cum ſit rōnalis ꝑ eſſentiā vo=
Tertio. luntas aūt ꝑ participationē ſolū ḡ ꝛc. ¶ Itē illa po
tentia eſt magis libera que min⁹ dependet ab alio.
Et hoc ſtatim pbat̄ ꝑ illud qđ dr̄. i. meta. ꝙ liberū
eſt gratia ſui: Sed intellectus min⁹ depēdet a vo
luntate q̄ ecōuerſo: q2 voluntas nō poteſt exire in
actū ſine actu intellectus ꝑuio. Intellectus autem
ad hoc ꝙ exeat in actū nō precxigit preuiū actum
voluntatis: ḡ intellectus eſt liberior q̄ voluntas.
¶ Item li. ar. dr̄ eſſe facultas rōis ꝛ volūtatis: hoc
Quarto. ḡ intelligit̄ de vtroqꝫ ꝑ ſe: aut de vtroqꝫ ſimul. Si
de vtroqꝫ per ſe ſequit̄ ꝙ vtrūqꝫ ſit liberꝫ ꝛ equatur
cū equaliter pertineat ad diffinitionē: Si de vtro
M. qꝫ ſimul ſequitur idē ꝑ eandē rōnem: ꝛ ſic videt̄ ꝙ
Deciſio q̄ſtionis. vtraqꝫ potentia ſit libera equaliter. ¶ Reſpōſio. q̄
uis queſtio iſta directe ꝛ ꝑciſe ſit mota de libertate
arbitrii: tn̄ latius tractabit̄. ¶ Ad cuius intellectū
aduertendū eſt ꝙ q̄uis libertas largiſſime ſūpta
dicat̄ imunitas a quocūqꝫ bono ſiue malo culpe: vl̄
pene ſm quē modū Apl's ad Ro. vi. dicit pecca=
tores eſſe liberos iuſtitie q2 carent iuſtitia. ꝛ iuſtos
dicit liberos a peccato q2 carent eo: Et in octauo ca
pitulo dicit ꝙ beati liberabūt̄ a ſeruitute corruptio
nis: q2 carebūt oī miſeria ꝛ corruptione. Tn̄ q2 iſte
N. modus libertatis nimis eſt improprius et imper=
tinens ad ꝓpoſitum ideo dimittatur ¶ Ad pn̄s āt
poteſt ſumi libertas tripliciter. Uno modo ꝓ carē=
tia ordinis ad aliud tanq̄ ad finem ꝛ ſic dicitur li=
ber qui eſt gratia ſui finaliter: Seruus aūt qui ē ꝓ
pter aliū ſcꝫ ꝓpter dominū. Et ſic loquit̄ de liberta
te phūs. i. meta. Et q2 de hoc dicet̄. iiij. lib. ĩō ad p̄=
ſens dimittat̄. Secūdo modo accipit̄ libertas pro
carētia vel immunitate a coactione in cognoſcenti
bus. Tertio modo accipit̄ ꝓ immunitate a neceſſa
ria determinatōe reſpectu oppoſitoꝝ que nihil ali
ud eſt q̄ facultas ad oppoſita. Tunc ad queſtionē
dicendū ꝙ loquendo de libertate que eſt immunitas
a coactiōe. ſic dicendū eſt ꝙ intellectus reſpectu a=
ctus ſui eliciti qui eſt intelligere eſt eque liber ſicut
voluntas reſpectu actus ſui qui eſt velle. ¶ Quod
probat̄ dupliciter. Primo ſic. actus qui eſt ſm inci Prob. i.
nationē rei nō poteſt eſſe violent⁹: vel coactus: ſꝫ
oē intelligere eſt ſm inclinationē intellectus: ſi=
cut velle eſt ſm inclinationē volūtatis: ḡ nullū itel=
ligere reſpectu intellect⁹ eſt coactū vel violentum:
nec aliquod velle reſpectu voluntatis. Maior de ſe
pꝫ q2 cā predicati eſt in ſubiecto. Opponuntur eñ
eſſe ſm inclinationem rei ꝛ eē violentū ſeu coactū.
Minor manifeſta eſt: q2 inclinatio intellectus ē ad
oē intelligere. Oēs eñ hoīes natura ſcire deſide=
rant vt dr̄. i. meta. Et intellect⁹ eſt quo eſt poſſibile
oīa fieri vt dr̄. iij. de aīa: vnde naturalis ei⁹ inclina
tio eſt ad oē cognoſcere: ꝛ ſic patet minor: ſequit̄ ḡ O.
concluſio. ¶ Secūdo ſic: omne illud qđ poteſt co= Prob. ij.
gi hꝫ inclinationē determinatā. ꝛ determinatū mo
dum: Sed inclinatio intellect⁹ ad intelligere nō
eſt determinata: nec ſm determinatū modū; ergo
intellectus nō poteſt cogi reſpectu intelligere. Ma
ior pꝫ q2 eñ lapis hꝫ determinatā inclinationē ad
locū deorſum: ꝛ ſm determinatū modū. ſ. ſm modū
ſue grauitatis nō poteſt cogi: aut q2 impellitur ſur=
ſum: aut q2 impellit̄ deorſum velocius q̄ requirat
ſua grauitas. Sed ſi lapis hēret inclinationem ad
oēm locū ꝛ ad oēm modum mot⁹ impoſſibile eſſet
ꝙ violentaret̄ ad aliquē locū vel motum: q2 vbicū=
qꝫ moueret̄ ꝛ qualitercūqꝫ equaliter eſſet ſm incli/
nationem ſuā Similiter q2 materia prima eſt de ſe
in potentia ad oēm formā: determinat̄ aūt ad hāc
vel ad illā ꝑ certas qualitates: nō conſiderādo na=
turam materie prime ſm ſe oīs gn̄atio eſt natural̄
ꝛ nulla violenta: Sed cōſiderando diſpoſitionē
materie prime determinātes ipſā inueniūtur que
dem gn̄ationes violente: Et ſic pꝫ maior. ſ. ꝙ oē il
lud qđ poteſt cogi hꝫ determinatā inclinationē: et
ſm determinatū modū Minor ſimiliter manifeſta
eſt: Nō eñ intellectus hꝫ aliquā determinatā icli=
tionem ad vnū intelligere et non ad aliud: nec ſm
vnū modum: Sed hꝫ inclinationem ad oē intelli
gere ꝛ ſm omnē modū: quare ꝛc. Et ſic pꝫ ꝙ intel=
lectus non cogitur. nec poteſt cogi reſpectu act⁹ in=
telligendi ſicut nec voluntas reſpectu act⁹ volen=
di: Et idem eſt intelligendū de quacunqꝫ potentia
apprehenſiua vel appetitiua reſpectu actus ſui eli
citi. ¶ Si āt loquamur de libertate Tertio modo P.
dicta que ſola dr̄ libertas arbitrij: que nihil aliud ē
q̄ facultas ad oppoſita abſqꝫ neceſſaria determia
tione ad alteꝝ. Adhuc mihi videtur ſaluo melior
iudicio ꝙ intellectus eſt per prius ꝛ principalius li
ber q̄ voluntas. Ad quod ſciendū breuiter reſu
mendū eſt illud quod dictū eſt prius in ſcđa queſti
one. ſ. quid eſt illud mediāte quo hēm⁹ in poteſta=
te noſtra exire in aliquē actū. vel non exire: Et exi
re in aliquē actū vel oppoſitū: ꝛ ſicut dictū fuit tūc
illud eſt tā in deo q̄ in nobis notitia quā hēmus
de contingēti ꝯnexione aliquoꝝ volibiliū ad perſe
et neceſſario volibilia. Ex eo eñ ꝙ aliquid mediū
iudicatur nō neceſſariū ad ꝯſequendum quem finē vo=
lumus poſſum⁹ ſiſtere a iudicio cōcludēte illud eē
eligendum: ꝛ per ꝯñs ab electione: Et per idē prī=
cipiū poſſum⁹ repellere oīa occurrentia: que nata
eſſent ſm ſe cōcludere illud eſſe eligēdum dummō
ſint contingentia: vt tunc declaratum fuit ꝙ ſi tale
medium eligit̄ libere: eligitur q2 potuit nō eligi cū
non ſit neceſſarium ad finē quē volum⁹. Rurſus
q2 finis quē volumus nō poteſt haberi niſi ꝑ illud

mediū: vel aliquod aliud idō neceſſario volum⁹ in determinate aliquod mediū ꝑ quod finem cōſeq̄mur: Et idō ſicut in poteſtate noſtra eſt ſiſtere: vel ſuſpendere cōcluſiuū iudiciū illius: vel iſtius medij determinate: Sic in poteſtate nr̄a eſt per eundē actū cum voluntate p̄dicta mouere ad inquirendū quid illoꝝ medioꝝ acceptabit̄ vt meli⁹ ex quo alterum indeterminate eſt neceſſariū: que inquiſitio fit et imperando exercitiū viriū inferiorū miniſtrantium obiecta intellectui ⁊ voluntati ſub diuerſis rōnibus appetibilis vel reſpuibilis: oībus tamē contingenter ſe hn̄tibus.

A. ¶ Hoc ſuppoſito ꝓbat̄ ꝓpoſitū dupliciter. Primo ex parte actuū neceſſarioꝝ mediātib⁹ qbus hēm⁹ actuū liberoꝝ dominiū. Secundo ex parte actuū liberoꝝ quoꝝ hēmus dn̄iū. Primo ſic. illa potentia eſt ꝑ prius ⁊ principalius libera per cuius actum habemus per prius et principalius dominium actuum noſtroꝝ: ſed talis potentia eſt intellectus magis q̄ȝ voluntas: ergo intellectus eſt per prius et principalius liber q̄ȝ voluntas. Maior de ſe patet. Minor probatur: quia cum per duos actus hēamus ceteroꝝ dominium .ſ. per notitiam cōnexiōis cōtingentis aliquoꝝ volibiliū ad per ſe et neceſſario volibilia: cōnexionis dico contingentis q̄ȝtū ad quodlibet coꝝ determinate: ſed neceſſario q̄ȝtū ad aliquod indetermiate: Et per voluntatē qua volumus neceſſario alterum indeterminate ⁊ nō hoc vel illud determinate per prius hēmus tale dn̄iū ⁊ principalius ꝑ notitiā precedētē q̄ȝ ꝑ actū voluntatis ſequentē: Quia ex primo regulat̄ ſcd̄us ⁊ non ecōuerſo. Notitia autē illa ptinet ad intellectū: quare ⁊c.

B. ¶ Idem pȝ ſcd̄o ex parte actuū liberoꝝ quoꝝ dn̄iū hēmus conſimiliter vt prius: qꝛ illa potētia eſt per pri⁹ ⁊ principalius libera cuius actū hēmus ꝑ pri⁹ ⁊ principali⁹ i poteſtate noſtra: Sed talis eſt intellectus ⁊ nō voluntas. quare ⁊c. Maior de ſe pȝ: Minor ꝓbatur qꝛ primi actus qui ſunt in ptāte noſtra ſunt iudiciū ꝯcluſiuum alicui⁹ eligēdi: ⁊ ipſa electio: inter hos autē actus prius eſt iudiciū concluſiuū (qd̄ pertinet ad intellectū) q̄ȝ electio pertinēs ad voluntatē: electio aūt regulat̄ per iudiciū cōcluſiuū ⁊ non econuerſo determinatur etiā electio neceſſario ad illud qd̄ libere concluſum eſt ita ꝙ voluntas nō pōt in oppoſitū neq̄ȝ reſpuere qd̄ eſt ſibi ꝓpoſitū ſi intellectus iudicauerit finaliter et cōpletiue aliquid vt nūc eligendū vt alias ꝓbatū eſt: Et ſic tota libertas electionis continetur in libertate iudicij cōcluſiui: Et ſic pȝ ꝙ intellect⁹ eſt liber ꝑ pri⁹ ⁊ principalius q̄ȝ voluntas.

C. Ad primū principale. ¶ Ad primū argumētū in oppoſitū dicendum eſt ꝙ electio non eſt prim⁹ act⁹ li. ar. ſed iudicium ꝯcluſiuū intellect⁹ determināſ electionē: Et ideo q̄ȝuis electio ſit actus volūtatis qꝛ tamē libertas electionis dependet ex libertate iudicij concluſiui idō intellect⁹ eſt liberior q̄ȝ voluntas:

D. Ad ſcd̄m. ¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ maior ꝓpoſitio nō eſt vera vniuerſaliter: qꝛ nō oē poſteri⁹ eſt perfecti⁹ ſicut qualitates ſequētes formā ſubſtātialē non ſunt perfectiores ea ſed imꝑfectiores: Et eodē modo appetitus ſenſitiuus: ⁊ intellectiuus ſunt imꝑfectiores ſenſu ⁊ intellectu. qd̄ aūt dr̄ ꝙ natura ꝓcedit de imperfecto ad ꝑfectū: Non eſt ſic intelligendū ꝙ oīs forma poſterior ſit perfectior priore: Sed qꝛ perfectiones que ſuſcipiūt magis ⁊ min⁹ vel maius ⁊ minus ꝓceſſu nature deducunt̄ de imꝑfecto ad perfectum. Sicut homo prius eſt puer ⁊ poſtea vir ꝑficiendo in quātitate ⁊ vigore.

¶ Ad tertiū dicenduȝ ꝑ interemptionē maioris: qꝛ q̄ȝuis nulla ſit culpa: niſi reſpectu coꝝ quoꝝ hēmus dominiū ꝑ aliqueȝ actū voluntatis: Tn̄ qꝛ illud dn̄iū regulat̄ ⁊ depēdet ex notitia intellectus: ⁊ electio qua peccam⁹ regulatur et dependet ex concluſiuo iudicio rōis: idō libertas magis ſe tenet ex parte intellectus q̄ȝ voluntatis. Quod āt dicit beatus Aug. ꝙ peccatū adeo eſt volūtariū ꝙ niſi eēt voluntariū nō eſſet peccatuȝ: vtiq̄ȝ veꝝ eſt: Sed ꝓ tanto qꝛ act⁹ quo peccamus vel eſt actus voluntatis: vel eſt actus a voluntate imꝑatus: vel ad ipm̄ cōcurrit voluntas: ſȝ non excludit̄ intellect⁹ regulās voluntatem. E. Ad tertiuȝ.

¶ Ad quartū dicēdum ꝑ interemptionē minoris: qꝛ intellectus vt ꝓbatū fuit nō poteſt cogi reſpectu actus itelligendi ſicut neq̄ȝ voluntas reſpectu actus volēdi: reſpectu āt actuū imꝑatoꝝ poſſunt cogi tā intellectus q̄ȝ volūtas. Et qñ dr̄ ꝙ phi fuerūt coacti a veritate: pōt rn̄deri dupliciter. Uno modo ꝙ improprie accipit̄ ibi coactio ꝑ neceſſaria adheſione cum euidenti veritate que nō eſt coactio: ſed naturalis inclinatio potentie in tale obiectum. vel pōt dici ꝙ phūs loquit̄ ſignanter. Quia nō dicit ꝙ intellectus fuerit coactus aſſentiēdo cuicūq̄ȝ veritati. Sed dicit ꝙ quidā phi fuerunt coacti aſſentire veritati. Ille eīn cogitur cōtra cuius inclinationē fit: Et qꝛ cōtra inclinationē voluntatis aliquoꝝ phōꝝum volētium defendere ſuas falſas opiniones fuit euidētia veritatis oppoſite: idō manifeſtata veritate voluntas coꝝ coacta eſt cui placebat oppoſitus aſſenſus. Sed intellectus coꝝ nō eſt coactus cū inclinatio eius naturalis ſit ad aſſentiendū manifeſto vero: Et ſic voluntas coacta eſt ꝯtra cui⁹ inclinationē factū eſt: nō autē intellect⁹. F. Ad q̄rtuȝ.

¶ Ad quintū dn̄dū ꝙ potentia que eſt pure paſſiua reſpectu determinationis act⁹ dūmō ſit actiua reſpectu exercitij act⁹ illa actiuitate qua poſſit ſiſtere a iudicio cōcluſiuo modo q̄ dictū eſt prius poteſt eē libera: talis aūt ē intellectus ſicut ⁊ voluntas. immo magis q̄ȝ voluntas vt declaratum fuit prius. Et ideo poteſt eſſe liber ſicut ⁊ voluntas. et plus q̄ȝ voluntas. G. Ad q̄ntū.

¶ Ad ſextum dicendū ꝙ minor eſt falſa: qꝛ appetitus ſenſitiuus non obedit rōni niſi mediāte mutatiōe que fit circa potentias ſenſitiuas appꝛehenſiuas: quia appetitus ſenſitiu⁹ neceſſario et preciſe ſequit̄ iudicium ſenſus vt declaratū fuit in queſtiōibus de habitibus. H. Ad ſextū.

¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ minor eſt falſa: qꝛ intellectus dei practic⁹ de aliquo fiēdo cui reſpondet voluntas libera eſt liber: Et per prius ⁊ principalius q̄ȝ electio voluntatis ſm̄ nr̄m moduȝ intelligendi: Et cum dr̄ ꝙ deus neceſſario ſcit q̄cquid ſcit: verū eſt q̄ȝtum ad notitiā ſimplicē qua cognoſcit quidditates reꝝ ētes vel poſſibiles: ⁊ q̄ȝtū ad cognitionē ſpeculatiuā ⁊ completā. Sed q̄ȝtuȝ ad cognitionē practicā qua dictat aliquid fore: vel non fore liber eſt qꝛ nihil futurum hȝ neceſſariā colligantiā cum bonitate ſua. I. Ad. vij.

¶ Ad primū argumētum alteri⁹ partis quod videt̄ ꝓbare ꝙ volūtas nō ſit libera: poteſt reſponderi ꝙ voluntas non ē potentia diſtincta ab intellectu ſm̄ aliquid abſolutū: ſed eadē natura abſoluta eſt qua intelligimus ⁊ volumus: ita ꝙ iſti duo actus ſunt ab eadē natura abſoluta ordine quodā ⁊ ſic illa natura que eſt voluntas eſt cognoſcens: ⁊ per ꝯn̄s libera. Secunda rō K. Ad arg. in oppo.

bene ꝓbat ꝙ intellect⁹ eſt per prius et principali⁹ liber ꝙ voluntas et hoc concedimus. Tertia ſimi liter idem ꝓbat. Quarta vero que videt̃ ꝓbare ꝙ ambe potẽtie equaliter ſint libere non cõcludit qꝛ ꝗuis intellectus ⁊ voluntas eſſentialiter pertine= ant ad libe. ar. Et in diffinitione eius ponãtur nõ oꝫ tamẽ ꝙ equales ſint et equaliter libere: qꝛ ꝑtes diffinitõis ⁊ diffiniti nõ oꝫ ꝙ ſint ⁊ euiſdẽ gradus et ꝑfectionis: eiuſdem in his que pertinẽt ad diffini= tum: Et ſic eſt in propoſito.

Utrum ratio ſuperior et inferior ſint vna potentia an due.

Queſtio quarta.

L. Que in ſ. Argui. i. **S**ecundo principaliter queri= tur vtrũ rõ ſuperior et inferior ſint vnã potentia an due. Et videt̃ ꝙ ſint due. qꝛ regulãs ⁊ regulatũ differũt realiter: ſed

Secũdo. rõ ſupior regit ⁊ mouet inferiorẽ: ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ ſi non differũt niſi qꝛ rõ ſuperior intendit eternis i ferior vero temporalibus ꝑ eandẽ rõneꝫ poſſet di ſtingui oculus ſupior inq̃ꝫtuꝫ reſpicit ſupiora: ⁊ o= culus inferior inq̃ꝫtum reſpicit inferiora: ſꝫ hoc nõ

In op. dr̃ ergo nec illud. ¶ In cõtrarium eſt qḋ dicit Au guſt. in lr̃a ꝙ cum de natura mentis humane diſſe rimus de vna quadã re diſſerim⁹ neq3 eã in ſupio= rem neq3 inferiorẽ rõnis partem niſi ꝑ officia ge=

M. Deciſio q̄ ſtionis. minamus. ¶ Reſponſio. Uidenduꝫ eſt primo qḋ ſit rõ ſuperior et inferior qꝛ per hoc patebit qḋ q̄rit̃ Ratio aũt vt dictũ eſt in precedẽte q̄ſtione nomiat potentiã diſcurſiuã a principijs ad concluſiones. Principia aũt ex quibus diſcurrit rõ ſpeculatiua: vel practica: vl' ſunt accepta naturaliter ſicut i ſpe= culabilibus de quolibet eẽ vel non eſſe. Et oẽ totũ eſt maius ſua parte: Et in practicis qꝛ nihil inhone ſtum eſt faciendũ. vl' ſunt accepta ex reuelatione: puta ꝙ deus eſt trinus in ꝑſonis ⁊ vnus in eſſentia Et ſic de alijs articulis quo ad ſpeculabilia. Et ſi= militer quo ad operabilia puta ꝙ nihil eſt commit tendum quo vita eterna amittatur Et quia altio= ra et digniora ſunt que ꝑ reuelationẽ habent̃ ꝗ̃ q̄ naturaliter cognoſcunt̃: ideo rõ deducens aliquid ex principijs ꝑ reuelationẽ hĩtis vocatur ſuperior: de ducens vero practice vl' ſpeculatiue aliquid ex pri= cipijs naturaliter cognitis vocatur rõ inferior: Et ſic rõ tam inferior ꝗ̃ ſuperior includit tã ſpeculati= uum ꝗ̃ practicũ vñ Augu. dicit ꝙ rõ ſuperior eſt q̄ intẽdit eternis conſpiciendis quo ad ſpeculationẽ vel conſulendis quo ad opationẽ: inferior vero q̄ intendit tempalibus reb⁹: cõius tñ vtimur eis ꝓ= ut pertinent ad praxim ſiue opationem: qꝛ hec di= ſtinctio principaliter introducta eſt ad inq̄rendũ q̄

N. liter peccatũ ⁊ ꝓceſſus peccati conſũmetur i nobis ¶ Ex hoc pꝫ ꝙ rõ ſuperior et inferior non ſunt di= uerſe potentie aĩe: qꝛ illa potentia cuius obiectum formale eſt ens ſm rõnem entis: non plurificatur ſm plurificationẽ ſpecialiũ entium: ſicut potentia viſiua cuius obiectũ formale eſt color non plurifi= catur ſm plurificationẽ ſpãlium coloꝝ. Sed itelle ctus hꝫ ꝓ formali obiecto et adequato ens ſm cõ= munẽ rõnem entis vt pꝫ ex tertio de anima: et ꝑ Auic. qui dicit ꝙ qui non intelligit ens nihil intel= ligit: ꝗ potentia intellectiua nõ diſtinguit̃ i diuer= ſas potentias per hoc ꝙ intendit eternis conſpici endis vl' conſulẽdis: ſeu tempalib⁹ diſponẽdis: Nulla aũt potentia preter intellectũ poteſt predi= ctis intendere: ꝗ ⁊c. Et confirmat̃ qꝛ deducere cõ= cluſionem aliquam ex principijs neceſſarijs: vl' ex pricipijs contingentibus non variat potentiã: ſed hitus: qꝛ vnũ pertinet ad ſcientiaꝫ: aliud vero ad opinionẽ: ergo ſimiliter ꝓcedere ex principijs na= turaliter cognitis: vel per reuelationẽ hĩtis nõ va= riat potentiã ꝗuis poſſit variare hĩtum: qꝛ vnum pertinet ad ſapientiã: reliquũ vero ad ſcientiã ꝓ= O.

ut de ſapientia ⁊ ſciã loquit̃ Aug. ¶ Ad primũ ar= Ad prim gumentũ dicẽdũ ꝙ rõ ſupior regit inferiorẽ nõ qḋ pricipale. vt potentia potẽtiã ſed per actũ ſuperioris rõis cõ ſiderantis altiorem finẽ regit̃ ⁊ dirigit̃ actus infe= rioris rõnis accedẽtis ad finem ſub fine. ¶ Ad ſe P.

cundũ dicendũ ꝙ oculus materialis per aſpectuꝫ Ad ſcdm. ſuperiorẽ non regit̃ reſpectu inferioris ſicut ocul⁹ intellectual': nec in aſpectu ſupioris ⁊ inferioris eſt aliqua differentia quo ad actũ: vel modũ actus vt ſic poſſit aliquis gradus ibi inueniri in ratione ſu perior ⁊ inferiori.

Sentẽtia ſecũdæ partis .xxiiii. diſt. in generali & ſpeciali

Illudquoq3 prætermittendũ Q. eſt. Superius determinauit magiſter de Snia in potentijs aĩe. Hic determiat quõ in eis generali. hꝫ eſſe peccatũ. Et diuidit̃ in tres. Pͥo determinat ſuum intentũ. Secundo determinat cauſam ſue diſgreſſionis ſeu determinatõis. Ter= tio remouet quoddã dubiũ. Secũda ibi. Hoc aũt de aĩe partibus. Tertia ibi. nõ eſt aũt ſilẽtio ꝑtermit= tendũ. Prima in duas. Primo ponit quandã ſimi litudinem progreſſionis peccati in nobis: ⁊ in pri= mo parente inducẽs ſimilitudinẽ de peccato pri= morum parentũ q̄ ad virũ: ⁊ mulierem: ⁊ ſerpenteꝫ Secundo vero oñdit quo mõ in primis parẽtib⁹ habuit eſſe peccatũ. Secũda ibi. nũc ſupeſt oñde= re. Prima in duas. Primo oſtẽdit ſuũ intentũ. Se cundo confirmat qḋ dixerat ꝑ auctoritates. Secũ R.

da ibi. vñ Aug. Hec eſt ſententia ⁊ diuiſio lectõis In ſpãli. in generali. ¶ In ſpãli ſic ꝓcedit ⁊ ꝓponit ꝙ ſicut in primo peccato ſerpens mulieri perſuaſit: ⁊ mu= lier viro: ita in nobis ſenſualitas ſuggerit inferio ri parti rõnis: et inferior ſupiori: inferior aũt ⁊ ſu= perior ſe hñt ſicut mulier ⁊ vir: qꝛ ſicut mulier ꝓdu= cta fuit de viro: ⁊ ſola in adiutoriũ data ⁊ vna cum ipſo in carne: Ita inferior portio a ſuperiori dedu cta eſt ⁊ data ei in adiutoriũ. Et eſt vnũ cum ipa in vna mẽtis natura. Poſtea dicit ꝙ ſi in ſenſualitate ſolũ ſit motus: veniale peccatũ eſt. Si vero ad ꝑ= tem rõnis ſuperioris perueniat eſt mortale pecca tum: ſi aũt in inferiori rõne cõſiſtit Aliqñ veniale eſt. Si non diu in cogitatione manet: aliqñ morta le: ſi diu in cogitatione manet ⁊ delectõ placet. Et ſubdit ꝙ ſunt quedã q̄ ſi ſemel fiunt ſunt mortalia: quedẽ ſunt que ſi fiant ſemel ſunt venialia. Si aũt pluries ſunt mortalia. Poſtea ꝓbat hec oĩa per au ctoritates Aug. in quibus aliqñ videt̃ dicere ꝙ co gitatio ſine opere ſit mortale: aliquãdo ꝙ ſit venia le qꝛ dicit ꝙ rõ inferior in aliquo ſimil': ⁊ in aliquo diſſimil' eſt mulieri: qꝛ mulier ſola poterat peccare ꝑfecte non ſic autẽ inferior rõ. Unde ſecundo dicit ꝙ ꝓ ſola cogitatõe venia petẽda eſt. ſicut ⁊ ꝓ alijs peccatis. Poſtea dicit ꝙ rõ de partibus aĩe deter=

minat vt cognoſcat lib. ar. Et quo mō in eo poteſt eſſe peccatū. Ultimo dicit ꝙ large ſumendo inferior ratio poteſt dici ſenſualitas. Et in hoc ter. ꝛc.

Vtrum aliquod peccatum mortale poſſit eſſe in ſenſualitate.

Queſtio quinta.

A. Queſt. v. Circa diſtinctionē iſtā queritur de duob⁹. Primū eſt. vtrū aliquod peccatū mortale poſſit eē in ſenſualitate. Secundū eſt vtrum moroſa delectatio quā quis hꝫ cogitando de peccato mortali ſit peccatum mortale.

Arg. i. ¶ Ad primū ſic ꝓcedit. Et videt ꝙ peccatū mortale poſſit eſſe in ſenſualitate q̄ oppoſita nata ſunt fieri circa idem: Sed virtus que opponit vicio hꝫ eē in ſenſualitate: vt temperātia: et fortitudo (ſicut apparet ex. iij. ethi.) ḡ in ſenſualitate poteſt eē peccatū mortale eis oppoſitū.

Sec͂do. ¶ Itē actus cognoſcitur ex obiecto: ſed circa obiecta ſenſualitatis cōtingit peccare mortaliter: ſicut circa delectabilia carnis: ḡ act⁹ ſenſualitatis poteſt eē peccatū mortale.

In op. ¶ In contrariū arguit q̄ virtus ꝛ vitium ſunt in his que ſunt ꝓpria hoi cū nō inueniāt in brutis: Sed quod eſt ꝓpriū hois ſupra bruta ꝑtinet ad rōnem: ꝛ non ad ſenſualitatē: ergo ꝛc. Itē Aug. dicit cōtra fauſtū ꝙ peccatū eſt dictū: vel factū: vel ꝯcupitū: ꝯtra legē eternā: Sed attendere ad legē eternā ꝑtinet ſolū ad rōnem ſuꝑiorem: ergo ſolū in rōne ſuperiori poteſt eē peccatū.

B. Rñſio. ¶ Reſponſio. Circa queſtionē iſtā ſunt duo preintelligēda. Primum eſt quid vocatur ſenſualitas. Secundum eſt quid vocatur peccatū mortale: et quid veniale. Quantum ad primū ſciendū eſt ꝙ ſicut libe. ar. nō nominat aliquā potētiā abſolute: ſed potētiā ſub ꝓprietate (vt dictum fuit pri⁹) Sic ſenſualitas non nominat aliquā potentiā abſolute: ſed nominat ꝓprietatē potentie: vel potentiā ſub ꝓprietate. Cū enī appetit⁹ ſenſitiuus ꝓpter ſui corruptionem nō plene ſubijciat rōni: ſed plerūq; deliberationē rōnis ꝑueniat: ꝛ iterū motus eius deliberationē ſequentes plene ſubijciunt imperio rōnis ꝓpter quod reſpectu hoꝝ poteſt eſſe virtus ꝛ vitiū que ſine electione non ſunt: Senſualitas nominat appetitū ſenſitiuū: non abſolute: ſed ſm qḋ depreſſus eſt non expectās in motu ſuo deliberationē rōnis: ſed eā preueniēs: Et iō dr̄ eſſe perpetue corruptionis.

C. ¶ Quantū ad ſecundū aduertendū eſt ꝙ oē peccatū eſt deuiatio ab aliqua lege naturali: vel diuina: vel quacunq; alia lege recte poſita: Et q̄ oīs lex hꝫ vim coactiuā ꝑ penas (Alioquin fruſtra ferrent leges ſi eas liceret impune tranſgredi) Iō ſm vnāquāq; legem peccatū dr̄ mortale: qḋ pena mortis damnat veniale vero dr̄ qḋ leuiori pena punitur. vñ Aug. Homel. vij. ſuꝑ Io. dicit ꝙ crimen eſt quod damnationē meret crimē vocās peccatuꝫ mortale: Ueniale aūt (vt dicit) eſt quod non meret dānationē: licꝫ aūt ꝓprie mors ſit priuatio vite corporalis: tñ ꝑ quandā ſimilitudinēꝫ priuari finaliter viſione diuina ꝛ incurrere penā gehenne mors dr̄ ſicut ꝛ ipſa viſio dr̄ vita. Io. xvij. Hec eſt inquit vita eterna vt cognoſcant te ſolum verū deū ꝛc. vnuſquiſq; autē vitā ſuā dicit in eo conſiſtere in quo delectat. Et iō ꝓpter ſummam delectationē que ē in viſione diuina in ipſa dr̄ conſiſtere vita noſtra. Et in eius priuatione cum afflictione gehēne: mors: Sic ḡ quo ad theologos quoꝝ eſt cōſiderare opa hūana: quatenus regulant lege diuina peccatum mortale dr̄ quo quis meret finaliter priuari viſiōe diuina: veniale vero qḋ non meret hanc penam.

D. So. q̄ſti. ¶ Hoc ſuppoſito dicendū eſt primo ꝙ in ſenſualitate nullū poteſt eſſe peccatū ſꝫ ſe: nec veniale nec mortale: ſed eſt ſolū in ea peccatū veniale tñ ex negligentia rōis: Scd͂m eſt ꝙ in rōne inferiori nūq̄ poteſt eſſe peccatū mortale: niſi ex ꝯſenſu: vel negligentia rōis ſuperioris.

E. Articu. i. Primū pꝫ. quia ibi prio inuenitur rō peccati vbi inuenit dominiū voluntatis (loquimur enī de peccato nūc in motib⁹) Sen⁹ autē mors primo incipit vbi dñiū voluntatis reꝑitur: ſm ꝙ aliquid imputat nobis ad culpā: vel meritum: ſed voluntas non hꝫ dominiū ſuꝑ mot⁹ ſenſualitatis niſi q̄ a rōne preueniri poterant Nō enī poteſt ferri imperiū volūtatis niſi vbi poteſt preuenire iudiciū rōnis: ḡ motus ſenſualitatis nullū eſt peccatū ſm ſe: ſed ſolū ex negligentia rōis: vel voluntatis non ꝑuenientis. Tale autē ſolū poteſt eſſe veniale peccatū: ꝛ leuiſſimū q̄ vbi non poteſt eſſe cōpletū voluntatis dñiū ibi non poteſt eſſe ꝑfectuꝫ peccatum: ſed reſpectu motuū ſenſualitatis voluntas non poteſt hēre cōpletū dominiū: quare ꝛc. Minor ꝓbat: q̄ voluntas ſolū hꝫ completū dñiū in illis actibus qui ex imꝑio voluntatis ꝓcedunt: Et hi ſunt actus deliberationē ſequentes qui nullo modo ſunt actus ſenſualitatis q̄ eſt ꝑpetue corruptionis (vt dictū eſt) licet poſſit eſſe actus appetit⁹ ſenſitiui put nat⁹ eſt obedire rōni: Incōpletū aūt dominiū hꝫ voluntas in illis actib⁹ qui non ꝑ imꝑiū rōis: aut voluntatis ꝓcedūt: ſed tamen voluntas eos impedire poterat: ſi ratio in preueniendo eos ꝑuigil fuiſſet. Et hi dicunt motus ſenſualitatꝫ qui iō peccata ſunt: q̄ quodlibet eoꝝ ꝑueniendo impedire poſſumus: non aūt oēs ſimul: quia dum vni obuiare nitimur: ex altera parte poteſt inſurgere motus illicitus: q̄ non poteſt rō ſimul: ꝛ actu ſemꝑ eſſe intenta ad renitendū oībus que inſurgere pñt Et ſic patet primū.

F. Arti. ij. ¶ Secūdum ſic patet: non meretur quis penam legis niſi ꝑ peccatū ꝯmiſſionis: ſiue commiſſuꝫ in legē Ro. ij. qui in lege peccauerit ꝑ legē iudicabuntur. Sed mors eterna que eſt carentia viſionis diuine: ꝛ pena gehēne eſt pena ſolius legis eterne: vel fidei per reuelationē hite: pena enī legis nō excedit cognitionē legis. De beatitudine aūt vel gehenna nulla lex cognitionē tradit niſi lex fidei: ergo null⁹ peccādo meret morteꝫ gehenne niſi quatenus peccat contra legē eternaꝫ vel legem fidei: ſed oē tale peccatū cōtingit ex conſenſu vel negligentia rōnis ſuꝑioris cuius ſolius eſt attendere ad legē: fidei: ḡ ꝛc. Et confirmatur q̄ lex non ſolū attendit penas ad cohercendū malos: Sed etiā premia ad conuocandū bonos: Sꝫ nullus bene agens meret vitā eternā niſi directus a lege fidei: ḡ nullus q̄ātūcunq; male agens meretur morteꝫ eternā que eſt mors gehenne: niſi ſub lege fidei: voco aūt eſſe ſub lege fidei nō ſolum aſſenſu: ſicut eſt in his qui credūt: ſed obligatione q̄modo oēs ſunt ſub lege fidei etiā iudei: ꝛ gentiles nec excuſat quis ſi non credit ex quo predicationē fidei audiuit: vel audire potuit ꝛ cōtempſit: Nullus enī eſt qui ſi fecerit qḋ in ſe eſt quin deus ei reuelet ea que ſunt fidei: ſine quibus non eſt ſalus

vel per ſeipſum aſpiciendo: vel per hūanū myſte-
E. rium exteri⁹ docendo. ¶ Ad primū argumentū
Ad prim dicendū q̄ virtus nō h̄z eſſe in ſenſualitate: ſtricte
pricipale. accipiendo ſenſualitatē vt ſupra dictū eſt: q̄ virtus
non eſt ſine electiōe (vt dr̄. ij. ethi.) motus aūt ſen-
ſualitatis ſunt illi qui preueniūt electionē ⁊ delibe-
rationem rōnis. ¶ Ūn temperātia et fortitudo licʒ
ſint in appetitu ſenſitiuo (vt obedit rōni) non tamē
ſunt in ſenſualitate ꝓprie loquēdo: Et per eandē
rōnē nec vitiū ſm̄ cōpletā rōnem peccati quod eſt
peccatū mortale: ſed ſolū peccatū veniale ex negli
H. gentia rōnis non ꝑuenientis. ¶ Ad ſcōm dn̄duʒ
Ad ſcōm. q̄ illud qd̄ ex genere ſuo eſt peccatū mortale efficit
veniale ꝓpter impfectionē actus moralis vt ma-
gis patebit inferi⁹: Et iō licet circa obiecta ſenſua-
litatis contingat peccare mortaliter ex gn̄e actus:
tamē motus ſenſualitatis in hoc non pōt eſſe pec-
catum mortale propter ſuā imperfectionē: q̄ deli-
berationē ꝑuenit. ¶ Ad primū argumētuʒ alteri⁹
I. ptis dicendū q̄ illud qd̄ eſt nobis ꝓpriū ꝑtinet ad
Ad arg. rōnem eſſentialiter: vel participatiue: Appetitus
in oppo. autē ſenſitiuus in nobis licet non ꝑtineat ad rōeʒ
eſſentialiter: tamē participat aliq̄liter de rōne inq̄-
K. tum eſt natus obedire rōni: Et hoc mō poteſt eſſe
Ad ſcōm ſubiectū virtutis ⁊ vitij. ¶ Ad aliud dicendum q̄
Aug. diffinivit peccatū mortale ſoluʒ qd̄ nunq̄ cō-
mittitur niſi ex cōſenſu vel negligentia rōis ſuꝑio-
ris: vt deductum eſt.

Queſtio ſexta.

Vtrum moroſa delectatio quā quis habet cogitando de peccato mortali ſit peccatum mortale.

L. POſtea queritur. vtrū moroſa
Que. vj. delectatio quā quis h̄z cogitādo de pec
Argu. i. cato mortali ſit peccatū mortale. Et vide
tur q̄ non. q̄ ſm̄ phm̄. x. ethic. delectatio
nes dr̄nt in bonitate ⁊ malitia ſm̄ drām operatio-
num: Sicut igit̄ ſe h̄z cogitatio interior ad actum
exteriorem ſic delectatio cōſequens actū interioris
cogitatōis ad delectationē cōſequentē actū exteri
orem: ſed cogitatio interior non eſt peccatū mor-
tale: q̄uis opus exteri⁹ ſit peccatū mortale: ḡ delec
tatio conſequēs ſolā cogitationē nunq̄ eſt pecca-
Secūdo. tum mortale. ¶ Itē actus exterior fortitudinis nō
eſt peccatū mortale rōne delectationis que etiā eſt
in actu matrimonij: ſed rōne deordinationis: ſed
qui conſentit in delectatōem non oʒ q̄ cōſentiat in
deordinationē: per actū em̄ aie ſeparant̄ que ſunt
coniūcta in re: ḡ ⁊c. ¶ In contrarium eſt qd̄ dicit
In op. Aug. xij. de trini. ⁊ h̄etur in lr̄a q̄ totus homo dam
nabitur niſi hec que ſine voluntate operādi: ſed tm̄
cum volūtate talib⁹ aīm oblectādi ſolius cogitatio
nis ſentiunt̄ eſſe peccata: ꝑ mediatoris gratiam
M. remittant̄: Sed nullus domnat̄ niſi ꝑ pctō mor-
Deciſiō q̄ tali: ḡ ⁊c. ¶ Reſponſio. cū delectatio voluntatis ſe
ſtionis. quatur apprehēſionē rōnis: ſicut eſt duplex appre
henſio ſimplex ⁊ reflexa. ſimplex que eſt obiectum
ſolū: vt cū aliquis cogitat de fornicatōe: reflexa q̄
eſt in actum: (vt cuʒ aliquis cogitat ſe cogitare de
fornicatione) ſic eſt duplex delectatio ꝯſequēs hos
N. duos actus. ¶ Dicendū ḡ q̄ moroſa delectatio ſe-
So. q̄ſt. quens ſimplicē actum cogitatōis de fornicatōe: vt
alio peccato mortali ſemꝑ eſt peccatū mortale. Cu
ius rō eſt q̄ oīs cōplacentia voluntatis deliberati
ua in aliquod peccatū mortale eſt peccatū mortale
ſed moroſa delectatio ſequēs actū ſimplicē ē hmōi
Eſt em̄ cōplacentia deliberatiua cū ſit moroſa: vo
co em̄ nūc delectationē moroſam que ſupponit de
liberationē directe: vel interpretatiue: Eſt etiā cō-
placentia in actū peccati mortalis: q̄ in illud ſoluʒ
fertur voluntas per delectationē qd̄ apprehenſuʒ
eſt per rōnem: Sed per actū ſimplicē cogitationis
de fornicatione nihil apprehendit: niſi fornicatio
vel cogitatio de fornicatōe: q̄ nō eſſet actus ſim-
plex ſed reflexus: ḡ voluntas ſequēs talē actū ſim
plicem fertur ſolū ꝑ complacentiā in peccatū mor-
tale. ⁊ ſic peccat mortaliter. Delectatio vero ſeq̄ns
actū reflexū poteſt eſſe de duobus ſicut ⁊ cogitatio
.ſ. de principali obiecto puta de fornicatōe ⁊ de ſe-
cundario. ſ. de cogitatione: hec em̄ duo ſe h̄nt obie
ctiue ad actū reflexū. ſ. cum aliquis cogitat ſe cogi-
tare de fornicatōe: Et ſi quidē ſit delectatio de prī
cipali obiecto erit peccatū mortale ꝑ rōnem que fa
cta eſt: Si vero ſit de obiecto ſecūdario. ſ. de cogi-
tatione ſic non oʒ q̄ ſemꝑ ſit peccatū mortale: ſed
quādoq̄ veniale: vt cū quis ſola curioſitate cogi-
tat talia: ⁊ de cogitatōe delectatur. Quandoq̄ ve
ro nullum eſt peccatū: ſed eſt meritū vt cū quis vti
liter de talib⁹ cogitat volens predicare aut diſpu-
tare. Talis em̄ delectat̄ non de peccato: ſed de rōi
bus excogitātiʒ circa peccatum. ¶ Ad primū argu- O.
mentū p̄ʒ. ꝓcedit em̄ de delectatione que ſequitur Ad prim
actū reflexū rōe obiecti ſecūdarij: ⁊ illā non oʒ eſſe pricipale.
peccatum mortale vt dictū eſt. ¶ Ad ſecundū dicē P.
dum q̄ delectatio ſequens cogitationē ſimplicem Ad ſcōm
de fornicatione eſt complacētia voluntatis in actū
fornicationis etiā ſi non ſtatuatur implendū pro-
pter aliquā aliā cauſam ꝓhibentē: Et q̄ actus inor
dinatus eſt: iō complacentia in ipm̄ eſt deordina-
ta: qd̄ aūt dr̄ q̄ illa que ſunt coniuncta in re poſſunt
ſeparari mente: verū eſt vt cognoſcant̄: ſed non vt
habeant̄: ⁊ quia volūtas fertur in rem vt habeatur
in ſe iō fert̄ ꝑ ꝯñs in oīa illa q̄ ſunt rei ꝯiūcta ſm̄ eē.

Sententia huius diſtictōis .xxv. in generali & ſpeciali.

IAm vero ad ꝓpoſitum redea Q.
mus. Superius determinauit magiſter Diſt. xxv.
de li. ar. ꝑ comparationē ad alias poten Snia in
tias. Hic determinat de li. ar. q̄tum ad generali.
ſui ꝓpriā rōem: Et diuidit̄ in duas. Primo deter-
minat ſuum intentū. Secūdo determinat a qua li
bertate li. ar. denoiatur. Secūda ibi. eſt nāq̄ liber
tas. Prima diuidit̄ in quattuor. Primo determiat
de li. ar. q̄tum ad ſuum obiectū. Secūdo oſtendit
in quibus ſit li. ar. Et quo mō differenter ſit in eis.
Tertio concludit quoddā correlariū. Quarto ſub
iungit quoddā incidens. Secūda ibi. hec quid ſm̄
predictā aſſignationē. Tertia ibi. ex p̄dictis ꝑſpi.
eſt. Quarta ibi. ⁊ poſſunt notari in hōie. Secunda
pars principalis diuidit̄ in duas. Primo diſtiguit
triplicē libertatē ⁊ declarat eā. Et quedam dubia
circa hoc. Secūdo ex hoc ꝯcludit quedā correlaria
Secunda ibi. ex p̄dictis iā apparet. Et hec eſt di- R.
uiſio ⁊ ſentētia lectōis in gn̄ali. ¶ In ſpeciali ſic ꝓ- In ſpāli.
cedit. Et ꝓponit primo q̄ li. ar. ad vtrūq̄ flecti pōt

Non aūt extendit aliqua libertas li. ar. reſpectu p̄=
ſentiū ⁊ preteritoꝝ: ſed ſolū reſpectu futuroꝝ nō tñ
reſpectu quorūlibet futuroꝝ: ſed ſolū contingentiū
que in noſtra ſunt diſpoſitione ⁊ ptāte. Poſtea di=
cit ꝙ cum li. ar. in nobis ſit flexibile ad malū: tamē
li. ar. eſt in alijs ꝙ̄ in nobis. ſ. in angelis bonis ⁊ in
eis eſt oīno li. ar. a ſeruitute peccati. Poſtea dicit ꝙ
libe. ar. in primo ſtatu fuit quo homo poterat non
peccare: In vltimo vero ſtatu erit quo non poterit
peccare: Et hec libertas eſt maxime poſt hanc vitā
In medio vero ſtatu eſt libertas qua poteſt pecca
re: neq̄ʒ poteſt nō peccare etiā mortaliter añ grām
Sed poſt gratiā non poteſt nō peccare venialiter.
Ex quo concludit ꝙ li. ar. per peccatū vulneratum
eſt ⁊ ſpoliatū: vulneratū quo ad naturalia: ſpolia=
tum quo ad gratuita: vbi etiā dicit ꝙ ipſa natura=
lia dici poſſunt aliquo modo gratuita ſm ꝙ perti=
nent ad generalē grām. Et dicit ꝙ libertatē perdi=
A. tam non poteſt homo recupare ſine grā: ſicut nec
qui ſe occidit poteſt ſe ꝑ ſe ad vitā adducere. Poſt
ea dicit ꝙ libertas triplex eſt. ſ. a coactione vel ne=
ceſſitate: a peccato: et a miſeria. A coactione ſemꝑ
fuit in primo ſtatu ⁊ vltimo Illa vero que eſt a pec
cato eſt ſolū in liberatis per grām. Et ſubdit ꝙ ſi=
cut ſeruus iuſtitie liber eſt a peccato ita ſeruus pc̄ti
liber eſt a iuſtitia: q2 ei non ſeruit: ⁊ hec non eſt ve=
ra libertas. Querit aūt incidenter vtrū libertas ad
bonū et malū faciendū ſit ipā libertas ar. vel quid:
et ad quid. Et ponit circa hoc duas opiniones.
Quibuſdam eñ videt ꝙ libertas ipſius ar. eſt que
hominē liberū facit ad bonū et ad malū. Quibuſdā
vero videt ꝙ libertas ipſius arbitrij nō ſit libertas
ad bonū ⁊ malū: Sed quod libertas ad malū ſit q̄=
dem pronitas ad peccandū: libertas vero ad bonū
ſit aliquid ꝑ gratiā ipſi libertati additū. Magiſter
magis ſuſtinet ꝙ ipſa libertas ſit ab ipſo li. ar. ita tñ
ꝙ in malū poteſt de ſe: in bonū aūt non: niſi ꝑ grāʒ
adiuuetur niſi valde debiliter: Vlterius ꝯcludit
duo correlaria. Quoꝝ primū eſt ꝙ ꝑ peccatū dimi
nutū eſt li. ar. qd̄ recipit difficltatē ad bonū incita=
mentum. ⁊ pronitatē ad malū quod añ pctm̄ nō ha
buit: vnde magis hn̄t li. ar. reparati per gratiā: ꝙ̄
non reparati. Sed li. ar. eſt ad malū qd̄ per ſe pōt
et ad bonū qd̄ ſine grā non poteſt: ſm qd̄ ꝯcluſum
eſt ꝙ eſt libertas nature: ⁊ libertas gratie: Sʒ li=
bertas nature non ſufficit ſine gratia liberante: vl
adiuuante. Et in hoc terminatur ſententia lc̄ōis ⁊c.

Vtrum liberum arbitriū ſit ſolum eorum quę ſunt ad finem. Queſt. I.

B. Circa diſt. iſtā quęritur primo
Que. I. vtrū li. ar. ſit ſolū reſpectu eoꝝ que ſunt
Arg. I. ad finem. Et videt ꝙ non: q2 electio im
portat p̄acceptionē vnius reſpectu alteri
us: Sed ſicut eoꝝ que ſunt ad finem: vnū poteſt
alteri preacceptari: ita etiaʒ diuerſoꝝ finiū: ģ ele=
ctio poteſt eſſe finis ſicut eoꝝ que ſunt ad finem.
In op. C. In contrariū eſt qd̄ dicit phūs. iij. ethi. ꝙ volun
tas eſt finis: electio aūt eoꝝ que ſunt ad finē. Re
Reſio. ſponſio. dicenda ſunt tria. Primū eſt ꝙ li. ar. ſeu ele
ctio que eſt act⁹ li. ar. eſt tm̄ eoꝝ que ſunt ad finem.
⁊ nunq̄ʒ eſt ipſius finis ſub rōne finis. Scd̄m eſt ꝙ
non eſt oīm eoꝝ que ſunt ad finem: Sed ſolū eoꝝ
q̄ ſunt vel exiſtimantur eligenti poſſibilia. Ter=
tiū eſt ꝙ ē ſolū noſtroꝝ actuū vel aliorū vt tamē ca
dunt ſub actibus noſtris. Primū pʒ q2 illud ſolū po D.
teſt eē obiectū electionis qd̄ pōt eē ꝯcluſio ſillogyſ Articu. I.
mi operatiui ſeu cōſilij: vel deliberatōis: (Eſt aūt
electio appetitus conſiliabilis. i. eius qd̄ cōcluſuʒ ē
per conſiliū: vt dr̄. iij. ethi.) Sed finis nō poteſt eē
concluſio in ſillogyſmo practico ſeu in conſilio vel
deliberatione: ſed ſolū hʒ rōnem principij (vt patʒ
ex. ij. phi.) ea aūt que ſunt ad finē hn̄t rōnem cōclu=
ſionis. ģ ⁊c. Eſt tñ conſiderandum ꝙ ſicut in ſpecu
latiuis nihil ꝓhibet illud quod eſt vnius demōſtra
tionis principiū eſſe concluſionē alterius (Primū
tamē principiū ſimpliciter non poteſt eſſe cōcluſio
alterius demonſtratōis) Sic illud quod eſt i vna
operatione vt finis nihil ꝓhibet ordinari ad aliud
tanq̄ʒ ad finem: et ſic cadere poteſt ſub electione ſi=
cut in operatione medici ſanitas eſt vt finis ꝓpter
qd̄ nō cadit ſub electione medici ſed ſupponitur vt
principiū: Sed quia ſanitas corporis vlterius or=
dinatur ad bonū aīe ſicut et corpus eſt ꝓpter aīam
ideo apud eū qui conſiderat de ſalute aīe ſanitas:
vel infirmitas corporalis poteſt cadere ſub electōe
Secūdum ſic pʒ. rō eligendi aliquid eſt ex eo ꝙ E.
ꝓducit ad finem ꝓpter hoc eñ eſt eoꝝ que ſunt ad Arti. ij.
finem: ꝑ illud autē qd̄ eſt alicui impoſſibile nō per
ducit ipſe ad finem ſiue ſit ei impoſſibile ſimplicit:
ſicut homo non poteſt tranſire fluuiū volādo ſicut
auis: Et iō nullus eligit volare, vt tranſeat fluuiū
ſiue ſit ipoſſibile nō ſimpliciter: ſʒ ꝓ tempore quo
eligit: Sic nullus eligit nauē ad tranſeundū ꝓ tē=
pore quo ſimpliciter credit ſe non poſſe hēre nauē
iō ⁊c. Tertium apparet ex p̄dictis: q2 electio ſo= F.
lum eſt eoꝝ que ſunt in poteſtate eligentis. Sʒ ni= Terti⁹.
hil eſt in poteſtate nr̄a niſi actus noſtri eliciti: vel
imperati a li. ar. vel alie res vocadūt ſub noſtris a=
ctibus: poteſtas enim ad nihil attingit niſi ꝑ actuʒ
ideo ⁊c. Ad argu. in oppoſitū patet ſolutio: quia G.
finis inq̄ʒtū hmōi non preacceptat alij fini: ſed qui= Ad arg.
libet acceptatur abſolute. Si aūt preacceptat vnus in oppo.
alteri iā non ſumunt ſub rōne finis: ſed ſub ordine
ad vlteriorem fineʒ vt dictū eſt de ſanitate corpis:
⁊ infirmitate: ⁊ ſic poſſunt cadere ſub electōe.

Vtrum liberum arbitrium ſit ſolum in habentibus intellectum. Queſtio ſecunda

Secundo quæritur vtrum libe
rum arbitriū ſit ſolū in hn̄tibus intelle= H.
ctum: Et videt ꝙ non: q2 que agūt volū Queſt. ij.
tarie agunt libere (vt videtur) ſed bruta Arg. I.
agunt voluntarie vt hētur. iij. ethi. ergo ⁊c. Itē Secūdo.
in illis eſt li. ar. quoꝝ eſt acceptari vnū altero refu=
tato: ſed bruta quedā acceptant et alia refutant: ģ
⁊c. In contrariū eſt q2 li. ar. eſt quo recte viuitur In op.
⁊ peccatur: ſed peccare ⁊ recte viuere non conueni=
unt niſi habentibus intellectum ergo ⁊c. Reſpō I.
ſio. Dicendū eſt ꝙ ſolum i hn̄tibus intellectuʒ eſt Reſio.
li. ar. ſ. in deo: hominibus et angelis. Cuius rō eſt q2
ſolum in illis eſt li. ar. in quibus eſt iudicium de ꝓ
pria operatione vtruʒ ſit bona an mala: expediēs
ad finem: an impediens a fine: ſed tale iudicium
ſolum eſt in hn̄tibus intellectum: ģ ⁊c. Maior pʒ q2
ſicut oſtenſum eſt in precedente q̄ſtione electio q̄ ē
actus li. ar. ſoluʒ eſt de actib⁹ noſtris vt ordinant:

in finem: ꝓpter qđ cum electio volūtatis ſequatur iudiciū rōnis: oꝫ ꝙ illa que hñt electionē hēant etiā de ſuis operationibus iudiciū quale dictū eſt .ſ. an operatio ſit bona: et expediens ad cōſecutionē finis: vel mala imperatiua finis quod eſſe nō poteſt niſi in illis que cognoſcunt finem ſub rōne finis et hītudinē finis ad ea que ſunt ad finē: Et talia ſūt

K. ſolū que rōne ꝛ intellectu participant: idō ꝛc. Idē pꝫ

Ad pīm per diffinitionem li. arbitrij in littera poſitā: ſed ꝙ

pīcipale. liberum arbitrium eſt facultas voluntatis ꝛ rōis. ¶ Ad pīmū argu. dicendum ꝙ phūs accipit large voluntatē ꝓ oī eo qđ fit ſponte ꝛ nō per coactionē

L. ab hñte cognitionē. non aūt ꝓprie put dicit motū

Ad ſcōm voluntatis ſequentis deliberationē qui ꝓprie eſt actus li. ar. ¶ Ad ſecundū dicendum ꝙ acceptare vnū altero refutato ex collatione coꝝ ad finem ptinet ad li. ar. quo mō bruta nihil acceptāt vel refutant: ſed ſolum ex ſimplici apprehenſione conuenientis acceptant ipſum Et ex ſimplici apprehenſiōe diſconuenientis ipſum refutant.

Queſtio tertia.

Vtrum liberum arbitrium inueniatur equaliter in oīb⁹ in quib⁹ eſt.

M.

Que. iiij.
Argu. i.

Oſtmodū queritur vtrū liberum arbitriū inueniat equaliter in oīb⁹ in quibus eſt. Et videt ꝙ ſic: qꝛ libertas

Secūdo. eſt immunitas a coactione: Sed hec immunitas videt ēē equaliter in oībus hñtibus libe. ar. In nullo em̄ poteſt cogi ergo ꝛc. ¶ Item Ber. de li. ar. dicit ꝙ libertas arbitrij cunctis pariter rōe

In op. vtentibus competit nec magis eſt in bonis ꝙ̄ i malis: ꝛ ſic idē qđ prim⁹. ¶ In contrariū eſt qꝛ liberū

N. ar. eſt facultas voluntatis ꝛ rōnis. Sed hec facul-

Deciſio q̄ tas maior ꝛ potior eſt in deo ꝙ̄ in angelis: ꝛ in āge

ſtionis. lis ꝙ̄ in nobis: ergo ꝛc. ¶ Reſponſio. Oē liberꝝ dr̄ liberꝝ ab aliquo. ꝛ ad aliquid: Et ſm hoc libertas ar. dupliciter pōt conſiderari vel ꝑ cōparationē ad aliud a quo dr̄ liberū: vel per comparationē ad illud in quo eſt: vel ad quod eſt li. Illud autē a quo dr̄ voluntas libera eſt coactio que eſt duplex. vna ſimplex ꝛ abſoluta que vocat compulſio vel impedimentū. Alia ſm quid que poteſt dici impulſio: illud autē in quo: vel ad quod aliquid dr̄ li. eſt actus

O. eius: qui eſt duplex vt dictū fuit ſupra immediate .ſ. elicitus ꝛ imperatus. ¶ Hoc ſuppoſito dicendū ꝙ li. ar. non eſt equaliter in oībus: ſed eſt perfect⁹ in deo: ꝛ liberius ꝙ̄ in angelo: ꝛ in āgelo ꝙ̄ in hoīe Et in vno hoīe liberi⁹ eſt in vno tempore ꝙ̄ in alio Quod ſic patet. illud qđ a nullo in actu ſuo poteſt impediri vel difficultatē pati eſt liberius ꝙ̄ illđ qđ poteſt impediri vel difficultatē pati: Sed volūtas diuina in nullo actu ſuo poteſt impediri: vel difficltatē pati ſiue actus ſit elicitus ſiue imperatus. Subeſt em̄ ei cum voluerit poſſe (ſicut dr̄ ſap. xij.) Angelus aūt ꝛ homo poſſunt virtute diuina a quo

[illegible] libet actu ſuo impediri ſcꝫ ne aliquid velint aut faciant: Et in actibus ſuis impatis vt contrariū ei⁹: quod volunt fiat reſpectu quorū etiā angel⁹ poteſt

P. impedire: aut forte cogere angelū: et homo hoīeꝫ: ergo ꝛc. ¶ Per idē pꝫ ꝙ angelus liberior eſt hoīe: qꝛ angelus nō poteſt impediri a cauſa creata a ſuo velle: nec difficultatē pati: licet impediri poſſit ad executionem voliti: homo aūt a velle impediri poteſt ꝛ difficultatē patitur ex tractu appetitus ſenſitiui vt patet in continentibus: et plus vno tempore ꝙ̄ alio ſicut liberi⁹ eligit ꝛ cum minori difficultate abſtinere a venereis homo factus temperatus ꝙ̄ Q.

prius dum eēt ſolū continens: idō ꝛc. ¶ Ad pīmū Ad pīm

argumentū dicendū ꝙ immunitas a coactione ſim pīcipale.

pliciter: vel ſm quid non eſt equaliter in oībus: vt apparet ex dictis: quedam em̄ quo ad oēm actum impediri poſſunt: et compelli ad actū oppoſitū imperatum: vt oīs creatura: de⁹ aūt nullo modo. qđā etiam in actu elicito patiunt difficultatē vt homo: R.

angelus aūt non. ¶ Ad ſcōm dicendum ꝙ beatus Ad ſcōm.

Bernar. loquit de li. ar. vt eſt ſolū in hoībus: ꝛ per comparationē ad coactionē ſimpliciter. Et hoc mō libertas eſt equaliter in bonis ꝛ malis vt ipſe dicit. In bonis tamē eſt liberius quo ad impulſionem: Nec em̄ ſic retrahuntur a bono eliciendo vt mali.

Vtrum liberum arbitrium poſſit cogi. Queſtio tertia.

S.

Einde queritur vtrū liberum Que. iiij.

arbitriū poſſit cogi. et videt ꝙ ſic. Qꝛ pl⁹ Argu. i.

poteſt deus ſuper creaturā ſpūalē ꝙ̄ hō ſuper creaturā corporalē: ſed homo pōt cogere ſimpliciter creaturā corporalē quo ad actus corporales: ſicut fit ꝓijciendo lapidē ſurſum: ergo deus multo fortius poteſt cogere li. ar. ꝛ quancūꝗ̄

ſpūalē creaturā quo ad actus ſpūales. ¶ Itē illud Secūdo.

quod poteſt totaliter impediri poteſt vt videtur ꝙ̄ ad aliquē actū cogi: ſed vſus li. ar. poteſt totaliter

impediri ſicut fit in ſomno ꝛ infirmitatibus quibuſ In op.

dam. ergo ſimiliter poteſt cogi. ¶ In contrarium

eſt qꝛ oē coactum eſt violentum: ſed nullū volunta T.

rium poteſt eſſe violentū: cū diſtinguant ex oppo Reſpōſio.

ſito: ergo ꝛc. ¶ Reſponſio. Hic eſt opus duplici diuiſione. vna circa coactionē ꝛ modū coactionis. Alia circa actus voluntatis: ſeu li. ar. ¶ Quantū ad primū ſciendum eſt ꝙ coactio ꝛ violentia differūt: qꝛ coactio ſolū eſt in rebus aīatis ꝓprie loquendo de coactione. Violentia aūt eſt vniuerſaliter tam in reb⁹ aīatis ꝙ̄ inaīatis: vñ lapis cum ꝓijcit ſurſum violentatur: ſed ꝓprie non dicitur cogi. Vtrumꝗ̄ aūt .ſ. tā violentia ꝙ̄ coactio poteſt accipi dupliciter. vno modo vt dicit ſolā impeditionē alicuius ab actu cōuenienti ad quem inclinat: puta cum lapidi ſupponitur columna dr̄ violentari: qꝛ impeditur ne deſcendat. Alio mō vt dicit compulſionē ad actū inclinationi repugnantē ſicut eſt in lapide ſurſum ꝓiecto. Ex parte voluntatis: ſimiliter eſt conſiderandū ꝙ quidā eſt actus voluntatis ab ea elicitus puta velle vel eligere: quidā vero ſolū imperatus ſicut ſunt actus potentiaꝝ que ſubiacent impio vo-

luntatis ſiue ſint potentie apprehenſiue: ſiue motiue. ¶ His ſuppoſitis dicendū ꝙ accipiēdo coactio V.

nem primo mō ꝓ ſolo impedimento act⁹: Sic voluntas poteſt cogi reſpectu cuiuſlibet actus ſui ſiue eliciti ſiue imperati. Quod apparet primo de actibus impatis ſic: oīs voluntas que non eſt oīpotēs poteſt impediri in aliquo actu imperato: ſed nulla voluntas creata eſt oīpotens: ergo ꝛc. Minor pꝫ. probatio maioris. Quia oīs virt⁹ qua eſt dare potentiorē poteſt per eā impediri in aliquo actu i quo virtus potentior in cōtrariū agit: ſed oī virtute q̄ non eſt oīpotens eſt dare potentiorē ſaltem illā q̄ eſt oīpotens: quare ꝛc. Item actus iperati a volū-

tate hois ſunt corpales actus: vel preexigunt: vel
coexigūt eos: Sed oēs act⁹ hois corpales cū ſint
in materia ꝯtrarietati ſubiecta īpediri pñt: ergo ꝛc.
Scđo pȝ. q: actus eliciti a volūtate īpediri pñt licet
nō imediate: ſed mediāte impedimēto intellectus
q: qđ pōt impedire cognitionē pōt impedire volū
tatē ab oī actu ſuo: q: voluntas nō pōt ferri niſi in
cognitū: ſed multa pñt totaliter nos impedire a co
gnitiōe ſicut ꝓfundus ſomn⁹ epilētia ꝛ apoplexia
A. ꝛ hmōi: ğ ꝛc. Si aūt accipiat coactio ſcđo mō ꝑ cō-
pulſione ad actum inclinatōi repugnantē: Sic di
cendū ꝙ volūtas nō pōt cogi reſpectu act⁹ imedia
te ab ipā eliciti qui eſt velle: vel eligere: ſed poteſt
cogi reſpectu actus ab ipā impati. Primū pȝ. quia
actus qui eſt ſm inclinationē potētie nō pōt eē vio
lent⁹ vel coact⁹: Sed oē velle. vel eligere eſt ſꝫ in
clinationē volūtatis imo eſt vt veri⁹ dicā ipā inclia
tio volūtatis. Hoc eñ eſt velle. ſ. voluntatē inclina
ri ad aliquid. Et per hoc ipm eſt volitū: ꝙ volūtas
inclinat in ipm: ğ impoſſibile eſt aliquod velle: vel
eligere eē coactū: vel violentū. Et idē dico de qua
cunqꝫ potentia apprehēſiua vel appetitiua que nō
cogit reſpectu act⁹ imediate ab ipā eliciti: ſicut nō
cogit intellect⁹ intelligēdo: q: inclinatio eius ē ad
intelligendū oīa: nec viſus cogit ad videndū ꝑ eā-
B. dem rōem: ꝛ ſic de oībus potentijs aīe. ¶ Secūdū
pȝ. q: volūtas iperat actus aliaꝝ viriū: tam appre-
hēſiuaꝝ ꝙ motiuarū: ſicut viſui videre. Et ideo ex
impio volūtatis clauduntur vel aperiunt palpebre
ad videndum et pedibus imperat ambulare huc:
vel illuc: Sed conſtat ꝙ homo poteſt cogi ad actū
imperio voluntatis repugnantem: ſicut volens
non videre: et ob hoc claudens palpebras: cōpel-
litur videre: Et volens quieſcere compellitur ſur-
gere: ꝛ ſic de ſimilibus: quare ꝛc. Ex ꝑdictis pȝ ꝙ
cū intellect⁹ aſſentit alicui vero cōcluſo ꝑ demon-
ſtrationem ipē intellectus non cogitur cum ei⁹ na
turalis inclinatio ſit ad intelligendum oīa: Sed
forſan voluntas cogitur que imperabat oppoſituꝫ
aſſenſum: vel cui complacebat oppoſitus aſſenſus
Semꝑ eñ coactio eſt contra inclinationē rei: ꝛ illđ
cogitur contra cuius inclinationē fit: non illud ſm
cuius inclinationem eſt actus licet forſitan neceſſi
tetur quadam immutabilitate. Aliud eſt eñ cogi:
aliud neceſſitari neceſſitate immutabilitatis q̄ po-
teſt eē a natura tā ī voluntate ꝙ ī itellectu reſpectu
aliquoꝝ. ¶ Ad primū argumentū dñdū ꝙ homo
C. non poteſt cogere creaturam corporalem: quo ad
Ad prim eius inclinationem. nec etiam impedire: ſed ſoluꝫ
pricipale. quo ad motum ſequentem: Et ſimiliter voluntas
cogi poteſt quo ad actus imperatos ab ipſa q̄ ſunt
quaſi quidam motus ſequentes: Tamen cogi nō
poteſt ad ſuam inclinationem que eſt ſuum velle:
D. licet poſſit impediri. ¶ Ad ſecundum dicendum
Ad ſcđm ꝙ facilius eſt actum impediri ꝙ ad contrarium cō
pellere: Facilius eſt eñ impedire lapidem ne ca-
dat ꝙ compellere vt aſcendat. Et eodem modo fa
cilius eſt impedire voluntatem: ne omnino velit
(qđ fit impediendo cognitionem proponentem ei
obiectum) ꝙ compellere vt velit: hoc eñ eſt impoſ
ſibile propter ea que dicta ſunt.

Sententia huius diſtīctōis .xxvi. in generali & ſpeciali.

H Aec eſt gratia cooperans. E.
Superius determiauit magr̄ de li. ar. Di. xxvi.
ſm ppriā ſui rōnē. Hic determiat de co Snia in
ꝑ cōpatione ad grām. Et diuidit ī duas generali
Primo determiat de effectu grē in li. ar. Scđo de-
termiat de inſufficiētia li. ar. ſine grā. In pricipio
.xxviii. di. illđ vero icōcuſſe ꝛc. Pria diuidit ī duas
Prīo agit de grā ꝙtū ad ptātē ei⁹ in li. arbi. Scđo
mouet q̄ſtionē de grā an ſit virt⁹: ꝛ deteriat Scđa
.xxvij. di. ibi. Si vo q̄rit q̄ mō. Prima ē pricipal' le-
ctōis ꝛ diuidit in duas. Primo determiat veritatē
Scđo mouet ꝛ ſoluit q̄ſđ q̄ſtiōes incidētes. Scđa
ibi. nō eſt tñ ignorādū. Prima diuidit ī duas prīo
oñdit q: grā volūtatē hois ꝑparat: ꝛ adiuuat. Se
cūdo oñdit q̄ ē illa grā q̄ ꝑpat. Scđa ibi. et ſi dilige
ter intēdas Scđa vo ps pricipalis diuidit ī duas
Prio mouet dubitatōes de prima grā. Scđo de grā
tia coopāte ibi. Hic conſiderādū ē. Prima diuidit
in duas. Primo determiat de ordine volūtatis ad
fidē. Scđo de ordine cogitatōis ibi. Circa hāc q̄ſti
onē. Hec eſt diuiſio lectionis ꝛ ſnīa in gñali. ¶ In F.
ſpāli ſic ꝓcedit magr̄ ꝛ ꝓponit prīo drāꝫ inter grāꝫ In ſpāli.
operantē ꝛ coopantē: q: grā coopans preparat ho
minis voluntatē vt velit bonū: Gratia vero coo-
perans adiuuat vt velit hoc cuꝫ effectu: Et probat
hoc ꝑ auctoritates ꝯcludens intētū ꝛ repetēs qđ di
ctū eſt. Poſtea ponit circa hoc errorē Iuliani q̄ di-
xit ꝙ hō poterat bonū velle ꝛ operari ex li. ar. quod
improbat Aug. ꝑ auctoritatē Aplī dñtis ꝙ bñ vel
le ꝛ operari eſt mīa dei q̄ eſt idē qđ grā vñ volūtas
nr̄a nihil recte pōt facere ꝑ ſe niſi ꝑ diuinā gratiam
adiuuet q̄ grā dei preparat hois voluntatē vt ſit bo
na et recta q̄ añ aduētū grē nō erat. Et ad ꝑdictoꝝ
declarationē diffinit ipām voluntatē ſm Aug. vo
luntas eſt animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqđ non
admittēdū vel adipiſcēdū. Et ꝑ Aplm probat du
plicē grām ſm quā de⁹ ꝑparat hois volūtatē Po-
nit etiā opiniōes quorundā qui dicebāt: ꝙ ſicut ſine
mia dei nihil pōt agi: ita etiā ſi voluntas prius nō
ſit dei mīa nō ſufficit. quā etiā opinionē iprobat cō
cludēdo principale intentū. Rñdet etiā qualit ſe hȝ
volūtas ad grām: q: ſicut innobilius. qđ ꝓbat per
Aug. ꝛ aptat ad ꝓpoſitū Poſtea dicit in generali ꝛ
in ſpeciali q̄ ſit iſta grā que preparat hois volūtatē.
Et dicit ꝙ hec eſt fides: quod probat per Aplm in
pluribus locis. Et adaptat ad propoſitū ꝓbās hoc
idē ꝑ auguſti. ꝛ dat ad hoc quodđ motiuū propter
quod auctoritates inducit. Et eſt tale: bona hois
volūtas ꝑuenit quodđ bñficio grē: illud aūt bñficiū
ē fides: ğ fides xpi ē grā que ꝑparat hois volūtatē
et probat et adaptat ad propoſitum. Et q: dixerat
ꝙ gratia preuenit voluntatem oſtendit etiā ꝙ vo-
lūtas preuenit quedam dona gratie: quod probat
per auguſt. Et probat etiā ꝑ alias auctoritates: ꝙ
grā preuenit voluntatem: ꝛ ꝙ ſubſequatur. Et ada
ptat ad ꝓpoſitum. Poſtea mouet dubitationē cir
ca predicta ſm aplm ꝛ auguſt. qui videntur dicere
ꝙ fides prouenit ex voluntate ꝛ ſic voluntas pre
cedit fidem: ſimiliter credere eſt ex voluntate: ſed
voluntas precedit credere: ergo fidem cum crede
re fit ex fide. Et ſoluit dicens ꝙ hoc ideo eſt: non
quia fides ex voluntate hominis prouenit: Sed
q: non eſt fides niſi in eo qui vult credere. Cuius
bonam voluntatem fides preuenit. non tempore
ſed cā: ꝛ natura. Quod confirmat ꝑ Augu. Poſt-
G.

ea magis corroborat predictã queſtionẽ p Augu. exponẽdo verba Apli quibus videt innuere q cogitatio precedit fidem: et q cogitatio eſt idem qd voluntas. Item nullus credit quod prius nõ cogitauerit: ergo cogitare precedit credere: ⁊ ſimiliter voluntas fidem. Et ſoluit oñs duplicem eſſe cogitationẽ. naturalẽ.ſ.⁊ gratuitã: Et hoc cõfirmat p Aug. Per hanc aũt diſt. docet magiſter reducere oẽs auctoritates Aug. ad cõcordiam. Addit ãt q per grãm preuenientẽ precedũt in homine quedam bona ex grã dei ⁊ li. ar. Quedã vero ex li. ar. et per talia non fit homo in grã: Oſtendit etiam q hec gratuita dona que ex grã dei ⁊ li. ar. proueniunt non cadunt ſub merito: vt qñ de impio vel iniuſto fit pius ⁊ iuſtus: q: nulla merita in ipſo pceſſerunt. Poſtea mouet quandã dubitationẽ de grã operante ⁊ cooperante: vtruʒ.ſ. ſit vna gratia: an diuerſe. Reſpondet q eſt vna et eadem grã ⁊ idẽ donum: ſed propter diuerſos effectus dr operans ⁊ cooperans. Et in hoc terminatur ⁊c.

Vtrum gratia & virtus ſint idem.

Quæſtio prima.

G. Queſt. i. Circa diſtinctionẽ iſtã queritur de tribus. Primũ eſt vtrũ grã ⁊ virt⁹ ſint idem. an differãt realiter. Scdʒ eſt i q̃ tanq̃ʒ in ſubiecto ſit grã: vtruʒ videʒ ſit i eſſentia aĩe: an in aliqua eius potentia. Tertiũ eſt vtrũ diuiſio grẽ p operantẽ ⁊ cooperantẽ ſit bo-

Arg. i. na. Ad primũ ſic procedit. Et arguit q grã ⁊ caritas non ſint idẽ: q: illa non ſũt idẽ quoꝝ non ſunt iidẽʒ actus: ſed virtutis ⁊ gratie nõ eſt idẽ actus: q: gratia hʒ actũ cõtinuũ in aĩa (.ſ. gratificare aĩaʒ) virtus vero hʒ actum interpolatũ .ſ. opus meritorium:) ergo ⁊c. ¶ Item quoꝝ differentie diuiſiue

Secũdo. differũt ⁊ ipa dñt: ſed differentie virtutum et gratie differunt: quia virtus diuiditur in morales: in-

In op. tellectuales. ⁊ theologicas: gratia vero in operantem: ⁊ cooperantẽ: ergo ⁊c. ¶ In contrariũ eſt q:

H. quoꝝ eſt eadẽ diffinitio: ipa ſunt idẽ. Sed virtutis

Rñſio. ⁊ gratie eſt eadẽ diffinitio. ſ. illa q̃ ponit in littera qd

Opio. i. eſt q̃litas bona mentis: & ⁊c. ¶ Rñſio. quidã dicũt q gratia ⁊ virt⁹ dñt p eẽntiã. ¶ Qd pbãt ſic. in oĩbus principiũ eſſendi differt realiter a pricipio operãdi: ſicut videm⁹ in naturalib⁹ q forma ſubſtãtialis ignis p quã hʒ eẽ differt realiter a calore per quẽ hʒ agere: Sed gratia eſt principiũ eẽndi ĩ ſupnaturaliter: virt⁹ aũt eſt principiũ operãdi ſupnaturaliter & ⁊c. Maior pʒ. Sed minor pbat quia ad hoc q aliquid operetur opa alicuius gñis oʒ q prius conſtituat in eſſe illius gñis. Ad hoc aũt vt aliquis operet opa ſupnaturalia p virtutes theologicas oʒ q pri⁹ cõſtituat i eẽ ſupnaturali qd fit p grãʒ

I. Improb. q̃ eſt quedã participatio eſſe diuini. & ⁊c. Hec autem opinio deficit in duob⁹.ſ. in re: ⁊ in ſua rõe: in re q: deſtructo principio eẽndi deſtruitur principiũ operandi. Si ergo gratia eſſet principiũ eſſendi in eẽ ſupernaturali: Et virtutes theologice principium operandi ſupernaturaliter: tunc deſtructa gratia: deſtruerent oẽs virtutes theologice qd falſũ eſt q: deſtructa grã manẽt fides ⁊ ſpes. deficit ẽt i ſua rõe q eñi principiũ eẽndi differat a principio opandi: forte verũ eſt de primo principio eẽndi qd dat eſſe ſubſtãtiale. vt ſatis pʒ in exẽplo adducto. Sed de principio eẽndi ſcdario qd dat eẽ accñtale non põt eſſe verũ. Calor eñi qui dat eẽ accñtale igni eſt eĩ immediatũ principiũ agẽdi. Et ita cũ gratia det eẽ accidentale ⁊ nõ ſubſtãtiale: nihil phibet eã eẽ immediatũ principiũ operãdi: imo videt q ecõtrario ſit arguendũ ſic: ſicut ſe hñt virtutes morales ad eẽ morale ⁊ opa moralia: ſic ſe hñt vtutes ſupnaturales ad eẽ ſupnaturale: ⁊ ad opa ſupernaturalia: Sʒ p virtutes morales ↄſtituit quis in eſſe morali ⁊ per eaſdẽ pficit ad opa moralia et non p aliud: & ſimilit per virtutes ſupnaturales conſtituit quis in eẽ ſupnaturali: ⁊ per eaſdẽ perficit ad opera ſupernaturalia. Neq; eſt aliud (vt videt per quod hõ conſtituit in eẽ ſupnaturali ⁊ p qd opat ſupnaturaliter. K.

¶ Sʒ dicet aliqs q p virtutes morales nõ cõſtituitur hõ in eſſe morali primo: Sed p principia naturalia q̃ ſunt intellect⁹ ⁊ volũtas: pꝑter qd dicit phũs primo Polit. q homo eſt aĩa l naturale ciuile Per virtutes aũt ↄſtituit in eſſe ſcdo morali qd ordinat immediate ad opationẽ. Et ſimiliter eſt dñduʒ de gratia ⁊ virtutibus reſpectu eẽ ſupnatural'. ¶ Sʒ Euaſio.

iſtud non valet q: p principia naturalia non cõſtituitur hõ in aliquo eſſe morali actu ſed aptitudine quadã: qd innuit phũs .ij. Ethi. loquens de virtutibus et dicit: innatis quidem nobis ſuſcipere eas perfectis aũt per aſſuetudinem. Sed per virtutes conſtituitur in actu in primo eſſe morali: ⁊ per eaſdem perficitur ad opera moralia. Et idem eſt de eſſe ſupernaturali: et operibus ſupernaturalib⁹ Improb.

¶ Dicendum ergo aliter q ſuppoſito q gratia ſit aliquid creatum in anima (quo non ſuppoſito queſtio non haberet locum:) oportet q gratia ſit idem realiter cũ virtute non quacũq; ſed cũ caritate que dat operibus efficaciã merendi. Qd pʒ dupliciter. Primo q: que dñt p eſſentiã poſſunt virtute diuina ſeparari: vel ſaltem primũ a poſteriori niſi forte alterum ſit pura potentia cui repugnat per ſe eẽ quod dico propter materiam primam: de qua viſum fuit ſupra diſtinctione. xij. q non poteſt ab oĩ forma ſepari: Sed gratia ⁊ caritas nullo modo ſeparari poſſunt ita vt ſit alterum ſine altero. Alioquin ſequeretur q idem homo ſaluaretur ⁊ nõ ſaluaretur: q: decedẽs in finali gratia ſaluaretur: decedens vero ſine caritate non ſaluaretur: Q: ſm Auguſtinum Caritas eſt veſtis que diuidit inter filios regni: ⁊ filios perditionis: ergo caritas ⁊ gratia non differunt per eſſentiam. ¶ Secundo patʒ ſic. quorum eſt vnus ⁊ idem actus non ſolum concomitatiue: ſed per eſſentiam illa ſunt vnum eſſentialiter ⁊ non ſolum per concomitãtiam: Sed gratie ⁊ caritatis eſt vnus ⁊ idem actus non ſolum cõcomitatiue: ſed p eſſentiam: ergo ⁊c. Probatio minoris. Grẽ eñi ⁊ ſimiliter caritatis ſicut ⁊ cuiuſlibet forme eſt duplex act⁹ ¶ Prim⁹ q̃ cõſiſtit in iformatione ⁊ denoiatõe ſubiecti: Et hic ẽ q̃ ad grãʒ facere hoĩem deo grãtum: ⁊ quo ad caritatẽ deo facere hoĩeʒ charũ. et manifeſtũ eſt q hec ſũt vnũ: nec differunt niſi ſolo noĩe. Alt⁹ eſt reddere opus meritorium: Et in iſto ſimiliter ↄueniunt: q̃re ⁊c. Itẽ ſi grã ⁊ caritas differũt: aut grã preeminet caritati: aut ecõuerſo: aut ſunt equales. Primũ nõ põt dici q: ſm Aug. v. de trinit. Caritate nullum donum dei eſt excellentius. Nec ſcdm q: ſicut ſe habet perfectibile ad perfectibile. ita perfectio ad perfectionem: Sed potẽtia quam perficit caritas nõ excellit eſſentiam anime quam ſm iſtos perficit gratia ergo ⁊c. Nec tertium q: perfectiones ſpecie dif

L. Opinio doctoris. M. N.

ferentes nō pñt eſſe equales: grã aũt ⁊ caritas ſi nō ſint idē differũt ſpecie: ergo ⁊c. Et hoc videtur ſentire Apl's qui vtriq; eoſdem actus attribuit. ſ. dare eſſe ſpũale: ⁊ pficere ad op⁹ meritoꝝ. Naꝫ de caritate dicit. i. ad Coꝝ. xiij. Si linguis hoim loquar ⁊c. caritatē autē nō habeã nihil ſum: ⁊ quo ad opus ſubdit infra capi. eodē. Oĩa ſuffert: oĩa ſperat: ⁊c. De grã vero ꝙ det eſſe ſpũale dicit idē Aplus. pͥme Coꝝ. xv. gratia dei ſum id qđ ſuꝫ: et rurſuꝫ ꝙ perficiat ad opus meritoꝝ ſubdit: abũdanti⁹ oĩbus laboraui non ego: ſed gratia dei mecũ. Ad idē facit qđ charis in greco: eſt idē ꝙ grã in latio vnde ⁊

A. Ad pͥm pͥcipale. a charis dr̄ qſi ſine gratia. ¶ Ad pͥmũ argumẽtũ dicendũ ꝙ grã et caritas hñt pͥmũ actũ cõtinuũ in ſubiecto. ſ. facere hominem gratum vel caruꝫ: Secundũ autem actum (ſcꝫ pficere ad op⁹ meritoꝝ) non hñt cõtinuum: ſed interpolatũ: nec in hoc dif-

B. Ad ſcđm ferunt gratia ⁊ caritas. ¶ Ad aliud patet ex dictis non enim ponimus ꝙ gratia ſit idem cum virtute dicta abſolute: ſed cum caritate ſolum.

Vtrum gratia ſit ĩ eſſentia aĩe ſicut ĩſubiecto. Queſtio ſecunda.

C. Queſt. ij. Arg. i. AD ſecundum ſic proceditur. Et videt̄ ꝙ grã ſit in eſſentia aĩe ſicut in

Secũdo. ſubiecto: q: vita reſpicit pͥmo eſſentiã: ſed gratia eſt vita anime: ergo ⁊c. ¶ Itē regeneratio correſpondet generationi: Sed generatio pͥmo ⁊ p ſe terminat̄ ad eſſentiam forme: deinde ad potẽtias ergo gratia p quã fit regeneratio pͥmo reſpicit eſſentiã aĩe: et mediante eſſentia re-

Tertio. ſpicit potentias. Itē ſicut ſe hꝫ eſſentia ad potentias ita potentie ad operationes: ſed operatio nō gratificat̄ niſi pͥus gratificata potentia: ergo nec potentie gratificant̄ niſi pͥ⁹ grãtificata eſſentia aĩe.

In op. ¶ In contrarium arguitur: q: gratia eſt donũ ſuperadditum naturalibus: Sed ſi eſſet in eſſentia anime non eſſet aliquid ſuperadditum naturalib⁹ ſed magis interpoſitũ inter eſſentiam ⁊ potentiaꝫ

D. Rñſio. Opio. i. Prob. i. ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Hec queſtio dependet a precedente qui eñ dicũt ꝙ grã ⁊ caritas dr̄nt realiter ponunt ꝙ grã eſt ſubiectiue in eſſentia aĩe. ¶ Qđ pbãt dupliciter vno mō q: in illo eſt grã ſicut in ſubiecto qđ eſt pͥmo grãtũ deo: Sicut in illo eſt albedo ſicut in ſubiecto qđ eſt pͥmo albũ Sed eſſentia aĩe eſt pͥus grata deo ꝙ potẽtia: ergo ⁊c. Probatio minoris q: vt dicit̄ Geñ. iiij. reſpexit domin⁹ ad Abel et ad munera eius: per quod dat̄ intelligi ꝙ pͥmo ē pſona (que reſpicit eſſentiã) grata deo: ꝙ opera q

Prob. ij. reſpiciunt potentiam. ¶ Secundo probatur idem ſic. hitus qui eſt in aliqua potentia. ſolũ perficit ad actus illius potentie: Sed gratia pficit ad act⁹ oĩꝫ potentiarũ ergo nō eſt in aliqua potẽtia: ſed in eo qđ eſt cõe oĩbus potẽtijs: ⁊ illud eſt eſſentia: quare ⁊c. Sed iſtud nō videt̄ q: impoſſibile eſt ꝙ hitus p-

E. Im pbatio pceđ opinio. ficiēs eſſentiã aĩe hẽat maiorem colligantiã cũ hitu perficiente voluntatem ꝙ cum habitu perficiente intellectum: Sed gratia habet maiorē colligantiam cũ caritate q eſt hitus pficiens volũtatē: ꝙ cũ fide q pficit intellectũ: ergo ⁊c. Maior pbat̄ q: qlis ꝯſtitudo pfectibiliũ tal' videt̄ eē pfectionũ. Cũ igit̄ voluntas nō hẽat maiorē colligantiam cum eſſentia anime ꝙ intellect⁹: immo vt videtur minorē: vel ſaltē nō ita immediatã: pari rõe nec hitus volũtatꝫ

poteſt eſſe magis colligatus cum habitu perficiēte eſſentiam anime ꝙ habitus intellect⁹. Minor aũt clara eſt in exemplo poſito: ſequit̄ ergo concluſio . ſ. ꝙ gratia non eſt in eſſentia aĩe. ¶ Ad pͥmã rõ- F.

nem eorum dicendũ ꝙ eſſentia non eſt pͥus grata gratitudine ſupernaturali de qua loquimur: ꝙ Ad pͥo. pͥ. p. op.

potẽtia: q: grã ⁊ glĩa correſpõdẽt: ſed eẽntia non glorificat̄ niſi mediante potentia: ergo nō gratificatur niſi eadem mediante. Item omnis habitus (dat⁹ homini ppter aſſequendum deum per opus meritorium) perficit voluntatem cuius eſt mereri: ſed gratia eſt huiuſmodi: ergo ⁊c. Item ſi gratia perficeret eſſentiam anime perficeret ad omnes act⁹ omnium potentiarũ: et pͥus ad pͥores videlicet ad intellectum ꝙ voluntatem hoc eſt falſum: ergo ⁊c. Item ſupernaturalia ⁊ maxime ſi ſunt variabilia ſupponunt naturalia inuaribilia: ſed potentie anime ſunt inuariabiles circa eſſentiã anime gratia aũt eſt variabilis ergo ⁊c. Et qđ dicitur vlterius ꝙ immo q: reſpexit dominus pͥus ad Abbel: deinde ad munera eius. Non eſt intelligendũ ꝙ pͥ⁹ deus reſpexerit (acceptando) ad eſſentiam: et deinde ad opera: Sed eſt ſenſus ꝙ acceptauit pͥus deuotionem offerentis que eſt quidã actus interior voluntatis: deinde ad munera oblata. Et ita nō

eſt ad propoſitum: ſed magis ad oppoſitum. ¶ Qđ G.

aũt dicit̄ ſecundo ꝙ ſi eſſet in aliqua ſolũ potentia Ad ſcđuꝫ

non perficeret niſi ad actus illius potentie: verum op. pͥ.

eſt immediate. Nã ⁊ caritas nō perficit niſi ad actuꝫ voluntatis immediate: ſed q: actui ⁊ impio volũtatis ſubiacẽt act⁹ aliaꝝ potẽtiarũ: iđ caritas ad oẽs actus imperatos a voluntate perficit. Et idē eſt de gratia ſi ponatur in ſola voluntate ſubiectiue. Dicendũ ergo aliter: ꝙ nec gratia nec quicũq; hit⁹ acquiſit⁹ vel infuſus eſt in eẽntia aĩe. Qđ pꝫ clare de

hitibus acqſitis cõſideranti naturã hitus quē diffi- G.

niens phũs. v. me. dicit: hitus eſt quo qs bene: vel Opinio

male diſponit̄ ad ſe: vel ad alterũ bñ quidē p bonũ doctoris.

hitũ: ⁊ male per malum. Et ſm hoc eſt duplex habitus: vnus qui eſt diſpoſitio rei ſm naturam ei⁹ intra. Alt⁹ qui eſt diſpoſitio rei per cõparationē ad ſnem extra ſiue ad operationē per quam finem attingit. exemplũ pͥmi eſt de ſanitate p quã corpus bene diſponit̄ in cõparatione ad aĩam put ab ipſa eſt perfectibile: vel bñ regibile. Exẽplũ ſcđi eſt de virtute que diſponit in ordine ad opera virtuoſa: ad rõnem aũt hit⁹ qcunq; mō ſumpti requirunt̄ aliq plura diuerſis mōis ꝯmẽſurabilia vt ĩ eis poſſit inueniri aliqua mediē ratio: ⁊ aliquis determinat⁹ mod⁹ cõmenſurationis: que rõ vel modus vocatur habit⁹: ſicut ſanitas eſt debita cõmenſuratio hũoꝝ. iiij. ad inuicem diuerſimode cõmenſurabiliũ q cũ in ſanitate reducuntur ad determinatũ ꝯmẽſurationis modũ: vñ vbi eſt vnũ vno mō ſe hñs: vel plã ſemp ſimiliter ſe hñtia ibi nō requirit̄ aliqs hitus: Cum eñ habitus ponat modum ibi nullus eſt neceſſarius habitus vbi modus ex natura rei eſt de-

terminatus. Ex his concluditur ꝙ in eſſentia aĩe I.

nullus eſt habitus: nō habit⁹ q eſt diſpoſitio ad intra: q: hitus ad intra eſt diſpoſitio rei hñtis partes quarum vna per habitũ diſponitur ad aliam. Oꝫ ergo illã partem que diſponitur per hitum ad aliã partem ordinari: Sed anima cum ſit vltima ⁊ cõpletiua forma hominis ad nihil aliud qđ ſit in homine ordinatur: non ad corpus: Sed magis corpus ad animam cum forma nō ſit ppter materiã:

ſed potius ecõuerſo (vt dr̃. ij phi.) ğ in eſſentia aĩe nõ poteſt eſſe aliquis hitus qui ſit diſpoſitio hoĩs ſm ſe. Itẽ non põt eſſe in ea aliquis hitus q̃ ſit diſpoſitio hoĩs in pparatiõe ad op⁹ q: ſicut dictũ eſt Ad rõnẽ hitus requirunt plura ad inuicẽ diuerſimode cõmenſurabilia. Eſſentia aũt aĩe vna ꝛ ſimplex eſt: nõ hñs partẽ ꝛ partẽ: ipa etiã inq̃tũ hmõi vno mõ ſemp ſe hꝫ: Potẽtie aũt relate ad ſuas operatiões diuerſimode ordinari ꝛ cõmẽſurari pñt. Cõtingit eñ intelligere recte ꝛ non recte p multa q̃ ad actũ intelligẽdi cõcurrũt. ſ. fantaſmata ꝛ mlta talia. Et ſimiliter ẽ de volũtate: ppter qḋ ĩ ſolis potentijs vt ordinant ad actus pñt eẽ hit⁹: in eſſẽtia

R. vero aĩe inq̃tũ hmõi nullus. ¶ De gr̃a aũt: ꝛ oib⁹ hitib⁹ infuſis. cũ pficiãt hoĩem ĩ cõparatõe ad opatiõnẽ bonã q̃ eſt ad vtilitatẽ pſone: (vt ẽ gr̃a gratũ faciẽs) vel ad vtilitatẽ eccliẽ: (vt ſũt gr̃e gtis date)

L. idẽ dicendũ eſt q ipſe ſunt in illis potentijs tãq̃ in ſubiectis ad quaꝝ act⁹ pficiunt. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdũ q in viuentib⁹ vita nature vita reſpicit eſſentiã aĩe tanq̃ primũ principiũ vite: opera vero vite imediati⁹ reſpiciũt potẽtias que differũt ab eẽtia: q: principiũ eẽndi ſubſtãtialiter põt differre a principio operãdi: Sed vita ſupnaturalis q̃ eſt p gr̃aꝫ cũ ſit quodḋ accidẽtale nõ oꝫ q ei⁹ principium ſit in alio q̃ in potẽtia que ẽ principiũ operãdi: cũ ꝛ ipſũ principiũ talis vite ſit pricipiũ imediatũ opatiõnũ vt dictũ eſt ſupra imediate. ¶ Ad ſecundũ dicẽdũ q ſicut gñatio terminatur ad formã ſic regñatio terminat ad gr̃am q̃ eſt quedḋ forma: ſꝫ nõ oꝫ vnũ eẽ in altero: ſed debꝫ eſſe idẽ oĩbus que ad aĩam naturaliter ptinent ſupadditũ ſicut nomẽ rei ſupnaturalis importat. ¶ Ad tertium dñdũ q act⁹ cũ ſit pfectio tranſiẽs nõ põt eẽ ſubiectũ hitus Sed potẽtia cũ ſit pmanẽs põt ei ſubiici. Et ideo gratificatio opatiõnũ ſupponit gratificatiõnẽ potentie ppter defectũ pmanẽtie in operib⁹: nõ aũt eſt iſta cã vt gr̃ficatio potẽtiarũ ſuppõat gr̃ficatiõnem eſſentie: Sed eis gratificatio totũ gratificat.

Ad primum principale.

M. Ad ſcdm

N. Ad ter.

Vtrũ diuiſio gratię p opantẽ & coopantẽ ſit bona: Quæſtio tertia.

O. Queritur.

Arg. 1.

Ad tertium ſic proceditur. Et videt q diuiſio gr̃e p operantẽ ꝛ cooperantẽ nõ ſit bona: q: oẽ coopans videt eẽ agens ſecundariũ ꝛ nõ principale ſed deus nunq̃ eſt agens ſcdariũ: ğ nunq̃ cooperatur nobis p gr̃am: Et ita nulla gr̃a videt eſſe cooperans. In contrariũ eſt qḋ dicit Auguſti. in li. de gr̃a et li. ar. De⁹ coopando in nobis pficit qḋ operando incipit: q: ipſe vt velim⁹ opat incipiens qui voluntatib⁹ cooperat pficiens: Sed opatiões quibus deus mouet nos ad bonũ ptinẽt ad gr̃am ğ gr̃a ɔuenienter diuidit p operantẽ ꝛ coopanteꝫ.

In op.

P. Reſpõſio.

¶ Rñſio. Diuiſio gr̃e p opantẽ ꝛ coopantẽ non eſt diuiſio in diuerſa p eẽntiã: ſed eſt diuiſio euſdẽ p diuerſa officia: Hec aũt diuiſio dupliciter accipitur ſm duplicẽ opinionẽ de gr̃a. gr̃a eĩ ſm vnã opiniõnẽ nõ eſt aliud q̃ diuinũ bñplacitũ: ſm aliam vero ẽ quodḋ hituale donũ: ſm primã opinionẽ ſumit pdicta diuiſio gr̃e per hunc modũ: operari eñ vel eſſe operantẽ attribuit agenti non paſſo: mouenti: et nõ mobili: vbi igit voluntas videt mota: ꝛ non mouẽs (ſolus aũt de⁹ videt mouens) operari deo attribuit non voluntati: vbi aũt voluntas non ſolum mouetur: ſed mouet: operatio non ſolum attribuitur deo: ſed voluntati: eſt nunc ita q q̃tum ad actum interiorem voluntatis qui eſt velle precipue cum voluntas incipit bonum velle que prius malum volebat voluntas ſe habet vt mota: deus aũt vt mouens: Et ideo ſm q deus mouet humanam voluntatem ad hunc actum: Cum hoc ſit ex eius beneplacito ipſum beneplacitum diuinum dr̃ gr̃a operans: q̃tum aũt ad actus exteriores q̃ ſubiacent imperio voluntatis voluntas non ſe habet ſolum vt mota: ſed etiam vt mouens: Et ideo quo ad hos actus operatio attribuitur voluntati. Et q: ad hũc actũ deus nos adiuuat ꝛ interi⁹ cõfirmando voluntatẽ vt ad actũ perueniat: ꝛ exteri⁹ facultatẽ operandi prebendo: ideo reſpectu huius actus dr̃ bñplacitũ diuinũ gr̃a cooperãs. vñ Aug. poſt premiſſa verba ſubdit (vt aũt velimus operat Cũ aũt volumus vt perficiamus nobis coopat.) Sic igit ſi gr̃a accipiatur pro gratuita dei motione q̃ mouet nos ad bonum meritorium cõuenienter gr̃a diuiditur in operantem ꝛ cooperantem. Si vero gratia ſit hituale donuꝫ (vt dicit alia opĩo) ſic ſumitur predicta diuiſio ſm duplicem effectũ gr̃e quorum primus eſt dare eſſe gratum: Secũd⁹ eſt perficere ad opus meritorium. gratia ergo inq̃tũ animam deo gratam facit dicitur operans: inq̃tũ vero eſt principium operis meritorij quod etiã ex li. ar. pcedit dicit cooperans. ¶ Ad argumentum in oppoſitum dicendum q cooperari non ſolũ eſt ſecundarij agentis: ſed cuiuſcunq̃ adiuuãtis: qḋ poteſt deo competere.

Q. Opĩo. 1.

R. Opinio ſecunda.

S. Ad arg. in oppo.

Sententia huius diſtĩctõis. xxvij. in generali & ſpeciali.

T. Di. xxvij. Sẽtentia in gñali.

Siuero quæritur quo mõ ipa gr̃a. Supius determinauit magiſter de gratia q̃tum ad ſui poteſtatem in li. ar. diſtinguens eam in operantem ꝛ cooperantẽ. Hic mouet quandã q̃ſtionẽ circa eã quãtum ad ſuũ gen⁹: oñs ad quod gen⁹ reducat vtrũ. ſ. ſit actus: vel habitus: ſiue qualitas mẽtis: ꝛ quo mõ p eã meremur ponens eandẽ q̃ſtionẽ de gr̃a ꝛ virtute: vel q: eſt eadẽ rõ de vtroq̃: vel forte quia ipe fuit illi⁹ opinõis q gr̃a idẽ eẽt qḋ vt⁹ Et diuidit in duas Pmo mouet dubitatiõnẽ ꝛ põit dubitatõis materiã. Scḋo dubitatõeꝫ ſoluit ibi. hic videdũ eſt qḋ ſit vt⁹ vbi ſm quoſdã incipit. xxvij. di. Scḋa diuiditur in duas. Pmo ſoluit q̃ſtionẽ ſm vnã opiniõnẽ ſcḋo ſꝫ aliã. Scḋa ibi. alij vero dicũt vtutes Pma diuidit ĩ duas Pmo põit q virtus ſine gr̃a nõ ẽ. Scḋo hoc ſuppoſito oñdit q̃ mõ p gr̃am dr̃ aliq̃s mereri. Scḋa ibi cũ ğ ex gr̃a. Pma diuidit in tres. Pmo ponit q vtutẽ ſol⁹ de⁹ opat in nobis. Scḋo oñdit q q̃libet act⁹ ĩ nobis ẽ ex li. ar. Tertio ex his ɔcludit q virt⁹ nõ ẽ act⁹. Scḋa ibi. ſi igit gr̃a. Tertia ibi. pterea q̃dã. Illa ps in q̃ oñdit q p gratiã aliquis meretur diuiditur in duas. Pmo oñdit intentũ. Scḋo ex oĩbus dictis colligit ſolutionẽ dubitatõis. Scḋa ibi ex pmiſſis aliq̃ten⁹. Illa ps ĩ q̃ ſoluit ſm opinionẽ alioꝝ ibi. alij vero: diuidit ĩ tres. Pmo põit opiniõnẽ. Scḋo opinõis pbatiõnẽ Tertio rñſiõnẽ pbatõis. Secunda ibi. q aũt virtutes ſiue motus. Tertia ibi. quibus alij reſpondentes. Et hec eſt diuiſio ꝛ ſententia lectionis in generali.

B. ¶ In ſpeciali ſic pcedit. Et propõit primo: quo mõ
gra ſpali. p gratiã homo meret. Et querit etiã an gratia ſit virtus an non: Si ſit virtus: vtrũ ſit hitus an ſ̃litas mentis: ꝛ proponit eandem q̃ſtionẽ de virtute ponit etiã quandã diſtinctionẽ de bonis: q: ſunt q̃dem bona magna vt virtutes: quedã bona minia vt bõa exteriora ꝛ corporalia. queđ media vt potẽtie aĩe: ꝛ magnis bonis nemo male vtitur: mediis aũt ꝛ minimis bene ꝛ male vti poſſumus. Dicit ẽt ꝙ li. ar. in mediis bonis eſt. Inducit aũt ad hoc auctoritates Aug. Ex quib⁹ contrarietatẽ colligit: q: primo ponit quedã verba Aug. in quib⁹ dr̃ ꝙ opus virtutis eſt bonus vſus li. ar. Scđo ponũtur queđ verba eiuſdẽ in quibus dr̃ bonum vſum li. ar. eſſe virtutem: que duo cõtrariant q: opus virtutis nõ eſt virtus. Si ergo op⁹ li. ar. eſt virtus non eſt op⁹ virtutis cui⁹ oppoſitũ dixerat. Poſtea ſoluit oñdẽs ꝙ virt⁹ nõ eſt actus: ꝛ intendit talẽ rõem: cã virtutis in nobis deus eſt: ꝛ non nos: ſed cuiuſlibet act⁹ noſtri nos cã ſum⁹: g̃ virtus nõ eſt actus ꝛ per ꝯñs gratia nõ eſt act⁹ Cu gr̃a ſit virt⁹: vel aliqđ ſimile virtuti. Probat aũt ꝙ virtutis cã in nobis ſit deus Primo de virtute in cõi p ei⁹ diffinitionẽ quã Augu. ponit ꝙ virtus eſt bona q̃litas mentis qua nullus male vtitur quã de⁹ in nobis opat. Scđo pbat ſpecialiter de virtute iuſtitie p auctoritates Aug. q̃ dicit ꝙ virtutẽ iuſtitie nõ facit in hoĩe niſi deus. Tertio pbat ſpecialiter de virtute fidei quã grãm dicit nomiari per apl'm. Poſtea dicit ꝙ oẽs motus et oẽs affectus ſunt in li. ar. bonus quidẽ ex gr̃a et li. ar. malus vero ex lib. ar. Tertio ad hoc inducit auctoritates Aug. Poſtea cõcludit ex dictis q: virtus nõ eſt mot⁹ vel affectio aĩ: ſed qualitas aĩaꝫ informans: vbi etiã ſubdit ꝙ non incongrue gratia virtus nomiat. Poſtea dicit ꝙ ꝯ̃uis nullum meritorũ ſit in homĩe niſi p li. ar. principiũ tñ merendi eſt ipſa gratia qua ſanatur ꝛ adiuuatur hoĩs volũtas vt ſit bona: que etiã gr̃a non eſt meritum hoĩs ſed dei donum ex qua ꝛ li. ar. in anima pcedit bonus actus: vel motus mentis quod eſt ipſum bonum meritum hoĩs: ex quo cõcludit ꝙ ex actibus virtutũ boni ſum⁹ ꝛ iuſte viuim⁹. ꝛ ex gr̃a q̃ non eſt meritũ: ſed ex ea eſt meritum: non tamẽ ſine li. ar. ꝓueniunt noſtra merita que de⁹ remunerat: que pbat per Aug. Poſt ea dicit ꝙ ex premiſſis poteſt accipi qualiter preueniens gr̃a meretur augeri: et quid ſit illa gr̃a: vtrũ ſit virtus: an non. Et ſi virtus vtrum ſit actus: an non. Patet enĩ ex dictis ꝙ gr̃a ſit virtus: nec eſt actus ipſe: ſed cauſa act⁹: nõ tamen ſine libe. ar. ꝙ autem Auguſtinus ſupradicit vſum libe. ar. eſſe virtutem: accipienda eſt ibi virtus p actu virtutis: alias ſibi contradiceret. vñ ꝛ ipã gr̃a que ẽ idẽ qđ ipſa virtus nõ ẽ vſus li. ar. ſꝫ ex ea eſt talis vſus. Poſtea dicit ꝙ aliqui dixerunt virtutes eſſe bonos vſus: vel actus naturaliũ potentiaꝝ: act⁹ dico interiores qui ſunt in mẽte q̃s deus in hoĩe facit ꝯ̃uis dicantur eſſe ipſi⁹ li. ar. Exteriores vero actus qui per corpus exercentur nõ ſunt virtutes: ſed opera virtutũ. vñ qđ Auguſt. dicit opera virtutum eſſe bonum vſum naturaliũ potentiarum dicit eſſe intelligendum de actu exteriori: ꝙ vero dicit virtutem eſſe vſum liberi arbi. intelligendum eſt de vſu interiori. Poſtea dicit ꝙ hoc videt confirmari auctoritate Aug. q̃ dicit ꝙ fides eſt credere qđ nõ vides: ſed credere eſt mot⁹ mentis: ꝛ caritas eſt motus animi ſimiliter. Ultimo r̃ndet ad has auctoritates ꝙ ſicut caritas ẽ motus aĩ q: eſt gratia qua mouetur anim⁹ ad diligendũ. Sic fides eſt ipm̃ credere: q: eſt virt⁹ q̃ creditur quã expoſitionẽ auctoritatib⁹ ꝯfirmat. Et i hoc ꝛc.

Vtrum virtus ſit habitus.

Queſtio prima.

Circa diſtinctionẽ iſtã primo B. Queſt. I.
queritur vtrum virtus ſit habitus. Et videtur ꝙ non: q: ſm phm̃ primo celi virt⁹ Arg. I.
eſt vltimũ de potentia: Sed vltimũ qđ ſit in potentia eſt act⁹: g̃ virt⁹ eſt act⁹ ꝛ nõ habitus. Secũdo.
¶ Itẽ mediũ eſt de natura extremoꝝ: ſed virt⁹ eſt mediũ inter paſſiões: g̃ ꝛ ipã eſt paſſio nõ g̃ hitus. In op.
¶ In ꝯtrariũ eſt qđ dicit Aug. ꝙ virt⁹ eſt bona q̃litas mẽtis ꝛc. ſꝫ nõ ẽ in aliq̃ ſpẽ q̃litatis niſi i hitu (vt pꝫ deducẽdo p oẽs ſpẽs q̃litatis q̃s enũerat phũs in pdicamẽtis) g̃ ꝛc. C. Reſſo.
Reſſio. nomẽ virtutis tr actũ ẽ a vi: vl'a violẽtia. vñ. P. primo celi diſtinguẽs int motũ naturalẽ ꝛ violẽtũ: dicit ꝙ motus violent⁹ ẽ a virtute. i. a violẽtia: Sed q: violẽtiã nõ põt inferre niſi potẽtia maior. ꝛ q̃đ mõ pdñans. iõ nomẽ virtutis tractũ eſt ad denominãdũ pfectionẽ potẽtie reſpectu act⁹: põt aũt dupliciter attẽdi pfectio potẽtie reſpectu act⁹. vno mõ q̃tũ ad eẽntiã act⁹: ꝛ ſic dr̃ potẽtia pfecta q̃ põt in ſupremũ act⁹ ſibi debiti. D.
Sicut ſi fortitudo corpalis hoĩs ẽ ferre cẽtũ libras. q̃ hoc põt hꝫ pfectã fortitudinẽ: ꝛ hãc pfectõnẽ dicit vt⁹ potẽtie natural': iuxta quẽ modũ dicit Ariſt. I. ce. ꝙ virt⁹ ẽ vltimũ de potẽtia. i. attẽdit in potẽtia: put põt in ſupremũ ꝛ vltimũ act⁹ ſibi debiti. Alio mõ accipit pfectio potẽtie reſpectu act⁹ q̃ ad ei⁹ determiatonẽ. potẽtia enĩ q̃ indetermiata ẽ ad bñ et male agere (ſicut itellect⁹ põt vere vel falſe intelligere: voluntas bñ vl' male eligere) pficit tñ cũ ad illud qđ eſt bonũ ꝛ ꝯueniẽs determinat vt enĩ malum ſonat in defectũ. ſic bonũ i pfectũ: ꝛ iõ illđ qđ determiat intellectũ ad recte intelligẽdũ: vl' appetitum ad recte appetẽdũ dr̃ eoꝝ vt⁹: ꝛ ſic loquit phũs de virtutib⁹ p totũ lib. ethi. ꝛ. vij. phiſi. cũ dicat ꝙ virt⁹ eſt diſpoſitio perfecti ad optimũ: ſic loquimur nos de virtute. de q̃ oñdũ eſt ꝙ ẽ hitus. ¶ Qđ pꝫ p rõnẽ Ari. ij. ethi. quicqđ eſt i aĩa per cõparationẽ ad actus quibus recte vel nõ recte vtimur eſt potentia vel hitus vel actus: vt per actum cõprehendamus nõ ſolũ opationẽ appetit⁹ ſenſitiui q̃ paſſio dr̃ de q̃ phũs ſolũ ibi loquit: q: ſolũ inquirit de virtutibus moralibus que vt plurimũ perficiunt appetitum ſenſitiuũ) ſed ẽt per actum intelligamus oẽm operationem cuiuſlibet potentie q̃ põt eſſe ſubiectũ virtutis: q: nunc loquimur gñaliter de vtute: virtus aũt vt nũc accipit eſt aliquid in anima in ordine ad actus quibus recte: vel non recte vtimur vt dictum eſt: ergo eſt potentia: vel habitus: vel actus: ſed non eſt potentia. vel actus: g̃ eſt hitus. E.
¶ ꝙ aũt non ſit potentia: patet q: potentie inſunt nobis a natura: virtus autem non: ſed vel ex acquiſitione: vel infuſione. Item ſm potentiã non dicimur boni: vel mali: ſm virtutes autẽ dicimur boni vel mali: quare ꝛc. Item nec virtus poteſt eſſe act⁹ niſi accipiat p actu primo qui eſt forma dãs eẽ virtuoſum. Sed accipiendo actũ p opatõe virtus non eſt actus. quia tũc homo non diceretur virtuoſus niſi actu operaretur qđ eſt inconueniens: quia

dormiendo ſemꝑ amitteret virtus: relinquit̃ ergo ꝙ
F. virtus ſit hītus. ¶ Ad primū argumentū pȝ rñſio
Ad. ra. ex dictis: aliter em̄ accipit̃ virtus hic et ibi. ¶ Ad
pn̄cipalē. ſcd̄m dicendū ꝙ virtus non eſt mediū inter duas
paſſiones puta inter ſuꝑabundantiaȝ ⁊ defectum:
ſed eſt habitus ꝑficiens potentiā ad medio modo
appetendū vt nō appetatur aliquid delectabile vl̄
fugiat̃ aliquid triſte: ſuꝑabundāter: vel deficien-
ter: ſed medio mō ꝓut ratio determinat.

Vtrum habēs gratiā poſſit mereri gloriā de condigno. Queſtio. II.

G. Deinde quæritur vtrū habens
Queſt. gratiā poſſit mereri gl̄iam de cōdigno.
Arg. i. et videt̃ ꝙ ſic. q̄ ſicut ſe hȝ peccatū ad ge
hennā ſic opus meritoriū ad gloriā: ſed
ꝑ peccatū meremur ex cōdigno penā gehenne:
ergo ꝑ bonum opus cū gr̄a meremur ex cōdigno glo
Secūdo. riam. ¶ Itē qđ reddit̃ ſm̄ rectū iudiciū videt̃ eſſe
merces cōdigna vel ex condigno debita: ſed vita
eterna reddit̃ ſm̄ rectū iudiciū: ſm̄ illud. ij. ad thi.
iiij. In reliquo repoſita eſt mihi corōa iuſtitie quā
In op. reddet mihi domin⁹ in illa die iuſtus iudex: ergo
⁊c. ¶ In contrariū eſt q̄ inter oꝑa meritoria maxi
me videntur eſſe meritorie ſanctoꝝ paſſiōes. et tñ
ille non ſunt meritorie de cōdigno. dicit em̄ Apl's
ad Ro. viij. Non ſunt cōdigne paſſiōes huī⁹ tēꝑis
H. ad futurā gl̄iam: ergo ⁊c. ¶ Reſpōſio. Dicūt quidam
Rñſio. ꝙ hn̄s gr̄am pōt ex condigno mereri gloriā: qđ ꝓ
Opio. i. bant ſic: vbi eſt equalitas ꝓportionis inter meritū
et premiū ibi poteſt eē meritū de condigno: ſed in
ter opus informatū gr̄a ⁊ inter gl̄iaȝ eſt equalitas
ꝓportionis: licet ibi non ſit eq̄litas q̄titatis: ergo ⁊c.
maior pȝ: eſt em̄ duplex equalitas. ſ. q̄titatis ⁊ pro
portionis: q̄titatis que eſt ſȝ eſtimationē rei ad rē
abſolute: vt eſt in emptionib⁹ ⁊ venditionib⁹. Et
hec equalitas ſpectat ad iuſtitiā commutatiuā. Eq̄
litas ꝓportionis eſt qñ ſic ſe hȝ res ad rem ſicut ꝑſo
na ad perſonā ſm̄ exceſſum vel defectū. Et hec ꝑ
tinet ad iuſtitiā diſtributiuā. In redditione aūt p̄-
miij ꝓ merito magis ſeruatur forma diſtributiōis
q̄ cōmutatiōis: cū deus reddet vnicuiq̄ ſm̄ oꝑa
ſua nihil a nobis accipiēs: ergo inter premiū ⁊ meritū
ſufficit eq̄litas ꝓportionis: ⁊ hec fuit maior. Pro-
batur minor: licet em̄ op⁹ gr̄a informatū nō ſit tm̄
bonū in q̄titate ſicut eſt gl̄ia tñ eſt ibi eq̄litas ꝓpor
tionis: tātū em̄ vel plus excedit de⁹ hoīem q̄tū ex
cedit gl̄ia gr̄am: nec maius eſt deo nobis gl̄iaȝ tri
buere q̄ nobis actū virtutis exhibere: iō eſt ibi eq̄li
tas ꝓportionis que ſufficit ad meritū de condigno
I. vt dictū eſt: ideo ⁊c. Sed hic eſt duplex defectus.
Defect⁹ Prim⁹ in hoc ꝙ dr̄ ꝙ redditio premij ꝓ merito ꝑ-
primus. tinet ad iuſtitiā diſtributiuam. Si em̄ alicui qui ſer
uit cōitati retribuat̃ merces ꝓ ſeruitio impēſo non
eſſet hoc diſtributiue iuſtitie: ſed cōmutatiue: q̄ cō
ſiderare hītudinē rei ad rē vel actōis ad paſſionē
non hīto reſpectu principaliter ad hītudinē ꝑſone
ad ꝑſonaȝ ꝑtinet ad iuſtitiam ꝯmutatiuam: ⁊ non
ad diſtributiuā: diſtributiua em̄ iuſtitia ꝑ quā bōa
cōia dantur ꝑſonis priuatis inq̄tū ſunt ꝑtes ciuita
tis primo reſpicit ad proportionē ꝑſonaꝝ ex q̄ con
cludit ꝓportionē rerū diſtribuendaꝝ: vt q̄to ꝑſo-
na maiorem pricipalitatē hȝ in cōmunitate tanto
plura de bonis cōib⁹ recipiat: Sed commutatiua
iuſtitia ecōtrario primo reſpicit ad habitudinē rei
ad rem ſicut in cōmutatiōibus puta in ēptiōe ⁊ vē-
ditione: vel ad habitudinē actionis ad paſſionem
vt ī iniurijs vindicādis vel puniendis. Ad cōditio
nem autem perſone nunq̄ niſi ex conſequenti in-
q̄tum conditio perſone facit ad q̄titatē rei: vel in
iurie: ſicut maior eſt iniuria ſi percutiat̃ princeps q̄
ſi percutiat̃ priuata ꝑſona: Sic igit̃ conſiderare hi
tudinē rei ad rem: vel actionis ad paſſionem ſiue
in bonis ſiue in malis non habito principali reſpe-
ctu ad hītudinem perſone ad perſonā pertinet ad
cōmutatiuā iuſtitiā ⁊ non ad diſtributiuā. Sȝ i red
ditione premioꝝ ⁊ penaꝝ pro meritis ⁊ culpis at
tenditur principalit̃ habitudo actionū: vt cui⁹ actio
fuit melior plus premiet̃: cuius deterior plus puni
atur nec habetur reſpectus ad conditionē ꝑſonaꝝ
niſi quatinus faceret differentiā actionū: ergo ⁊c. K.
¶ Secundus defect⁹ eſt in hoc ꝙ male accipit̃ hic Defe. ij.
eq̄litas ꝓportionis que pertinet ad iuſtitiā diſtri-
butiuam. In iuſtitia em̄ diſtributiua non attendit̃
ꝓportio rerum ſm̄ ꝓportionem dātis ⁊ accipiētis:
ſed ſm̄ ꝓportionem perſonarum accipientium: vt
q̄to quis maiorem principalitatem habet in com-
munitate tanto plus de bonis cōmunibus accipiat
vt dictū eſt. In ꝓpoſito aūt nō ſeruat̃ iſte modus
ꝓportionis: ſed ſumitur ꝓportio meriti ad premiū
ſm̄ ꝓportionem merentis premiantis ſeu dantis:
et accipientis: quod non conuenit iuſtitie diſtribu
tiue. Alioquin ſi princeps diſtribueret bona cōia
alicuius ciuitatis ciuibus: plus acciperet vnuſquiſ
q̄ q̄ ſi ea diſtribueret proconſul. Et ſi proportio
meriti de condigno ad premiū ſic attenderet̃: illi q̄
locant oꝑas ſuas plus mererēt ex condigno colen
do agros diuitis q̄ pauperis: ⁊ operando in ope-
re regis q̄ ciuis: quod eſt falſum: pȝ ergo ꝙ redde
re premiū pro merito non pertinet ad iuſtitiam diſ
tributiuā: ſed ad commutatiuaȝ que reſpicit equa
litatem q̄titatis que nullo modo eſt inter opus no
ſtrum: q̄tumcūq̄ gratia informatum: ⁊ gl̄iam ꝓpt
quod nondū apparet qualiter poſſumus gloriam L.
mereri de condigno. ¶ Ideo dr̄ aliter tamē tenē Opinio
do eandē concluſionē ſcȝ ꝙ conuenit mereri de cō doctoris.
digno vitam eternam: quia inter opus gratia in-
formatum ⁊ gloriam eſt equalitas: non ſolum pro
portionis: ſed q̄titatis. Cuius equalitatis duplex Mod⁹ i.
aſſignatur modus. Primus q̄ licet op⁹ noſtrū cō-
ſideratum ſm̄ ſubſtantiam operis: ⁊ vt procedit a
li. ar. nō ſit cōdignum gl̄ie ꝓpter maximā ineq̄lita
tem tñ ſm̄ ꝙ ꝓcedit ex gr̄a ſpūs ſan. ſic valor ei⁹ at-
tēdit̃ ſm̄ virtutē ſpūs ſan. mouētꝭ nos in vitā eter-
nā. ⁊ eſt ibi queđ equalitas inter meritū ⁊ p̄miū: ita
vt iā nō ſolū ſit meritū de ꝯgruo: ſȝ ēt de cōdigno. M.
¶ Scđs mod⁹ ē q̄ gr̄a ſpūs ſan. quā hēm⁹ etſi nō Mod⁹ ij.
ſit equalis gl̄ie in actu: eſt tamē equalis in virtu-
te: q̄ eſt quodđ ſeminariū gl̄ie: Semē aūt aīalis:
vel arboris in virtute eſt totū animal: ⁊ tota arbor
Confirmāt aūt quidam hanc opinionē dupliciter
Primo q̄ plus meret̃ homo cū gratia q̄ ſine gra
tia: Sed ante gratiam meremur de cōgruo: ergo
poſt gratiam meremur de ꝯdigno: Scđo q̄ ſicut
pctm̄ veniale ē pctm̄ ſm̄ qđ ⁊ mortale ē pctm̄ ſimpli
cit̃: Sic meritū de ꝯgruo eſt meritū ſm̄ quid: ⁊ me
ritum de cōdigno eſt meritū ſimpliciter: ſi ergo nō
contingeret mereri gloriā de ꝯdig̃ ſimplicit̃ eſſet di
cēdū ꝙ null⁹ mereret̃ gl̄iaȝ: qđ videt̃ eē icōueniēs. N.
Sȝ nec iſta valēt: quod em̄ primo dicitur de motio Impro.
ne ſpirit⁹ ſancti non valet: quia valor actus nunq̄ modoꝝ.

eſt a motore niſi rōne alicuius formaliter exiſtētis in
actu vel in potētia elicitiua act⁹: agens em̄ nō per=
A. ficit paſſū. ſm ſeipm̄: ſz ſm in aliquid immiſſuz ſpūs
Improb. ſctī ſanc. mouet ad act⁹ q̄ nō ſunt meritorij (vt ꝓphe
tare) vt apparet de Balaam nu. xxij. ⁊ xxiij. Ad
autē ꝙ dr̄ de grā ꝙ equat̄ glīe in virtute qꝛ eſt eius ſe
minariū: pꝫ ꝙ metaphorice dr̄. non em̄ eſt ſemē ni
ſi reſpectu eoꝝ q̄ educunt̄ de naturali potētia crea
ture qꝺ nō cōuenit glīe: ſicut nec gratie. Rōnes etiā
nō valent: qꝺ em̄ primo dr̄ ꝙ plus meremur cū grā
q̄ ſine grā dicendū ꝙ plus meremur cū grā q̄ ſi=
ne grā q̄tū ad q̄titatē meriti: ſed nō q̄tum ad ta=
le gen⁹ merendi: qꝛ eſt in nobis ſimpliciter impoſ=
B. ſibile vt ſtatim videbit̄. Ad poſtea dr̄ ꝙ ſicut pec=
catū veniale eſt peccatū ſm quid: ſic meritū de con
gruo eſt meritū ſm quid. Dicendū eſt ꝙ peccatuz
veniale factū ex deliberatione eſt peccatū ſimplici
ter: ⁊ qui diceret ꝙ mentiēs ioco ſe ex deliberatiōe
C. non peccaret: falſuz diceret: Et eodē mō qui dice/
ret ꝙ meritū de cōgruo non ſit meritū. falſuz dice=
ret vt poſtea patebit. Dicēdū eſt ergo ꝙ ꝓut dictū
fuit li. i. diſt. xvij. Meritū de condigno ſubdiſtīguit̄
qꝛ quodꝺ eſt meritū de cōdigno large ſumpto pro
quadā dignitate quā deus ex ſua ordinatiōe req=
rit in operib⁹ noſtris ad hoc vt remunerentur vita
eterna: Et hec dignitas eſt in nobis ꝑ grām ⁊ cari=
tatem hītualē vt declaratū fuit ibidē. Aliud eſt me
ritum de cōdigno ſtricte ⁊ ꝓprie accepto: ⁊ tale me
ritū eſt actio volūtaria ꝓpter quā alicui debet̄ mer
ces ex iuſtitia ſic ꝙ ſi non reddat̄ ille ad quē perti=
net reddere iniuſte facit: ⁊ eſt ſimpliciter ⁊ ꝓprie in
iuſtus: Et tale meritū de condigno inuenit̄ int̄ ho
mines: ſed nō eſt hoīs ad deū. Quod pꝫ qꝛ qꝺ red
ditur potius ex liberalitate dātis q̄ ex debito ope
ris non cadit ſub merito de condigno ſtricte ⁊ pro
prie accepto: vt expoſitū eſt: Sed quicquid a deo
accipim⁹ ſiue ſit gratia ſiue ſit glīa: ſiue bonū tem
porale: vel ſpūale (ꝓcedente in nobis ꝓpter hoc q̄=
cunq̄ bono opere) potius ⁊ principalit⁹ accipimus
ex liberalitate dei q̄ reddat̄ ex debito operis: ergo
nihil penit⁹ cadit ſub merito de cōdigno ſic acce=
pto. maior patet ex rōe meriti de condigno pri⁹ po
ſita. Minor ꝓbat̄ qꝛ facilius ⁊ minus eſt reddere eq
ualens eius qꝺ quis accepit ab alio q̄ eū quaſi cō=
ſtituere debitorē: qꝛ ad cōſtituendū eū debitorem
requiritur ꝙ pl⁹ reddat q̄ acceperit: vt ſic rōne plu
riū ali⁹ efficiatur debitor: ſed nullus poteſt redde=
re deo equiualens dīte phō. viij. ethi. ꝙ in his que
ſunt ad deos ⁊ ad parentes impoſſibile eſt equiua
lens reddere: g̊ multo min⁹ eſt poſſibile ꝙ ex quo=
cūq̄ noſtro ope de⁹ fiat nobis debitor: ita vt ſi non
redderet debitū eēt iniuſtus. Cā aūt huius eſt: qꝛ
et illud quod ſum⁹: ⁊ quod hēmus: ſiue ſunt boni
act⁹: ſiue boni habitus: ſeu vſus totuz eſt in nobis
ex liberalitate diuina gratis dante et conſeruante:
Et qꝛ ex dono gratuito nullus obligatur ad dandꝰ
amplius: ſed plus recipiens magis obligatur dāti
iō ex bonis habitibus: ⁊ ex bonis actibus ſiue vſi=
bus nobis a deo datis deus non obligatur nobis
ex aliquo debito iuſtitie ad aliquid ampli⁹ dandū.
ita ꝙ ſi non dederit ſit iniuſtus: ſed potius nos ſu=
D. mus deo obligati: Et ſentire: ſeu dicere oppoſituz
eſt temerarium ſeu blaſphemiū: ꝓpter quod ſi de
cedenti in gratia deus non daret gloriā nihil iniu
ſtum faceret: Et ſi hñti gloriam auferret eam non

eſſet iniuſtus. Quinimo ſi quis cōquereretur de hoc
poſſet ei dicere de⁹ illꝺ euāgelicū: an nō licz mihi qꝺ
volo facere: an oculus tuus neq̄ eſt qꝛ ego bonus
ſum. Et ille qui hoc pateretur deberet dicere illud
Iob. i. Dominus dedit dn̄s abſtulit ſicut domino
placuit ita factum eſt ſit nomē domini benedictuz:
qꝛ cum oē bonū ſit ex gratuito dei dono: ex hoc ꝙ
deus dat quedam non obligatur ad danduz alia:
ita vt non dando ſit iniuſtus: ⁊ ſi quid ꝓ bonis opi
bus noſtris nobis datur vel redditur potius ⁊ pri=
cipalius eſt ex liberalitate dei dātis q̄ ex debito no
ſtri opis: Et ſic pꝫ ꝓpoſitio minor ⁊ per conſequēs
ratio. Quod ſi quis dicat ꝙ q̄uis deus non conſti Inſtātia.
tuat̄ nobis debitor ex aliquo noſtro ope: conſtituit̄
tamē debitor ex ſua ꝓmiſſione quam exprimit ſcri E.
ptura Ia. i. Beatus vir ⁊c. Et ſequit̄ accipiet coro So. q̄ſti.
nam vite quā repromiſit deus diligentib⁹ ſe. Non
valet: ꝓpter duo. Primū eſt qꝛ promiſſio diuina in
ſcripturis ſanctis nō ſonat in aliquā obligationem
ſed inſinuat merā diſpoſitionē liberalitatis diuine
¶ Secundū eſt qꝛ quod redditur non redditur ex
debito opis: ſzex ꝓmiſſiōe precedēte: nō qꝺ reddi
tur ex merito operis de condigno: ſed ſolum: vel
principaliter ex promiſſo: Et ita non eſt illud debi=
tuz de quo loquimur: Et ſic patet ꝙ merituz de cō
digno ſtricte ⁊ ꝓprie ſumptū videlicet ꝓ actōe vo=
luntaria propter quam operāti debetur merces ex
iuſtitia: ſic ꝙ ſi non reddatur ille ad quem pertinet
reddere iniuſte facit: ⁊ eſt ſimpliciter ⁊ proprie in=
iuſtus non eſt hominis ad deum: Et ideo propter
tale meritum cum ſit homini ſimpliciter impoſſibi
le: non eſt neceſſe in nobis ponere gratiam vel ca=
ritatem habitualem. Et ſi poneretur fruſtra pone=
retur. Sed ſolum per gratiam eſt in nobis illud F.
meritum de condigno qꝺ deus ex ſua ordinatiōe
gratuita requirit in operibus noſtris ad hoc vt re=
munerentur vita eterna. Et hoc meritum eſt me=
dium inter meritum quod eſt ſimpliciter de con=
gruo ⁊ ante gratiā: ⁊ meritum qꝺ ē ſimplicit̄ de cō=
digno ⁊ ideo comparatum ad vtrumq̄ poteſt dici
vtrumq̄: qꝛ comparatum ad meritum ante grām
poteſt dici de condigno: Et comparatum ad meri
tum de condigno ſimpliciter poteſt dici de cōgruo
Huic autem ſententie concordat communis do=
ctrina que ponit ꝙ ſicut reddere iuſtum precium ꝓ
re accepta ab aliquo eſt actus iuſtitie: ita recompē
ſare mercedem: vel premium laboris noſtri ope=
ris eſt actus iuſtitie: Et ideo in illis in quibus eſt
ſimpliciter iuſtum etiam eſt ſimpliciter ratio meri/
ti et premij: ſeu mercedis: in quibus autez non eſt
ſimpliciter iuſtum: ſed ſm quid: in his non ē ſim=
pliciter ratio meriti: ſed ſm quid: inter deū āt ⁊ ho
minem non poteſt eſſe iuſtum ſimpliciter: ſicut
nec equale: ſed ſolum iuſtum ſm quid. ſ. domina=
tiuum: qꝛ totum bonum quod eſt hominis eſt dei
⁊ a deo multo āplius: q̄ actiones ſenſitiui ſint ſui
domini inhumanis: propter quod meritum hoīs
apud deum non poteſt eſſe meritū ſimpliciter de cō=
digno: ſed ſolum ſm preſuppoſitionē diuine ordi=
nationis: ita. ſ. vt hō conſequatur a deo per ſuam
operationē quaſi premiuz: vel mercedē ad quod
deus ei virtutem operandi deputauit que virtus
operandi ad merendum beatitudinez eſt nō ſoluz G.
potentia voluntatis: ſed habitus grē: vel caritatis Ad p^{m}m
¶ Ad primuz argumentū dicēdū ꝙ nō eſt ſimile pricipale.

de merito: ꝫ de demerito: quia qui in toto alii obligatur tanto ex ſua ingratitudine plus demeretur quanto plus recepit: Sed qui totum habet ab alio totum ei debet: nec poteſt cum conſtituere debitorem quod requiritur ad meritum de condigno vt dictum eſt. ¶ Ad aliud dicendum quod apoſtolus non dicit quod corona glorie reddatur ſecundum iuſtum iudicium: ſed quod reddetur a iuſto iudice: quia a domino qui iuſtus eſt et miſericors: ſed miam oſtendit coronando bonos qui ex condigno non poſſunt mereri: iuſtitiam vero puniendo malos qui ex condigno poſſunt demereri: nec tamen est eis reddit ſecundum rigorem iuſtitie quos iuſte poſſet adnihilare.

H. Ad ſecundum

Sententia huius diſtinctionis .xxviii. in generali & ſpeciali.

I. Di. xxviii. Sententia in generali.

Illud vero inconcuſſe &c. Supius determinauit de li. ar. Hic determinat de inſufficientia li. ar. ſine gratia. Et diuiditur in duas. Primo determinat quod dictum eſt generaliter in omnibus. Secundo ſpecialiter in primis parentibus. Secunda in principio .xxix. diſt. ibi. poſt hec conſiderandum eſt. Prima diuiditur in tres. Primo exprimit Pelagianorum errorem ꝫ erroris abſurditatem. Secundo ponit eorum obiectiones: Et ipſarum obiectionum ſolutionem. Tertio ſubdit veritatis confirmationem. Secunda ibi. quod vero dicit ſine gratia. Tertia ibi. illud de quo li. ar. Secunda iſtarum diuiditur in tres: Primo ponit rationem eorum ad probandum quod homo ſine gratia poſſit mandata dei implere. Secundo ponit argumenta ad probandum quod poſſit per ſe a peccato reſurgere. Tertio ponit aliquid ad probandum quod poſſit per ſe in deum credere. Secunda ibi. alibi etiam Aug. Tertia ibi in expoſitione autem quarundam. Hec eſt ſententia ꝛc.

K. In ſpeciali.

¶ In ſpeciali ſic procedit. Et proponit primo quod li. ar. ſine gratia ad obtinendam ſalutem non ſufficit. Et oſtendit errorem Pelagianorum. Et circa hoc tangit ꝫ explicat ſecundum Aug. quod dicebant Pelag. gratiam ꝫ ſalutem ſecundum meritum dari. Et hic error ortum habuit a pelagiano monacho: qui dicebat homines ſine gratia poſſe implere mandata dei. Et cum increparetur a fratribus dicentibus ad quid ergo eſt neceſſaria gratia. Reſpondebat vt facilius poſſet homo mandata dei implere quam ſine gratia difficilius poterat operari. Et ſic ponebat quod li. ar. erat iſta gratia ſine qua principaliter nihil boni operari poteſt homo. Addit autem multa alia inconuenientia que dicebat ex iſtis ſequentia. ſ. orationes quas eccleſia facit quod nihil conferant his pro quibus fuerunt facte. Et quod gratia datur ſecundum merita noſtra. Et quod paruuli ſine originali peccato naſcuntur. Poſtea ponit obiectiones ꝫ auctoritates Augu. per quas heretici confirmant errores ſuos. Quarum prima talis eſt. Si ſit peccatum ſecundum Aug. ergo caueri poteſt: Si enim caueri non poſſet ergo peccatum non eſſet: quia nullus peccat in eo quod cauere non poteſt. Sed peccatum non vitatur niſi per li. ar. quia ſecundum Augu. voluntas eſt qua peccatur ꝫ recte viuitur: ergo ſecundum Aug. per li. ar. ſine gratia poteſt quis mereri. Et reſpondet Aug. qui dicit ſe ſic intellexiſſe quod voluntas eſt qua peccatur ꝫ recte viuitur: ſed non poteſt in bonum dirigi niſi per gratiam dei a peccato mundata adiuuetur. Item arguunt per Aug. auctoritatem dicentis quod nulli debet imputari ſi non fecerit quod facere non potuit: ergo paruuli qui gratiam non habent: ſed diuina mandata non ſeruant rei publicandi non ſunt: Ex quo ſine ipſa gratia non poſſent mandata implere et reſpondet Aug. quod hoc dicit contra Manicheos qui ponebant duas naturas in homine vnam bonam a deo. aliam malam a diabolo quod ſi ita eſſet non poſſet ab ea bonum fieri: et ſic non eſſet ei culpa imputanda. Poſtea ponit aliam ipſorum obiectionem quod homo poſſet reſurgere a peccato ſine gratia: Quia ſecundum Auguſtinum mutare voluntatem eſt in noſtra poteſtate: ergo poteſt de ſe ſine gratia reſurgere a peccato: reſpondet Aug. quod hec poteſtas nulla eſt ſi non eſſet a deo data: vnde proponit quod voluntas non niſi per gratiam opera pietatis faciliter exerceret. Poſtea ponit alias obiectiones: quod poteſt aliquis in deum credere ſine gratia: eo quod velle credere noſtrum eſt ergo poteſt homo in deum credere ſine gratia. Reſpondet Aug. quod vtrunque eſt dei principaliter: et conſequenter autem noſtrum: quia non niſi nobis volentibus ꝫ conſentientibus hoc eſſe poteſt. ¶ Item ad idem arguunt ſecundum Aug. poſſe habere fidem a natura eſt hominum: ergo homo per ſua naturalia poteſt in deum credere. Et reſpondet quod homo de ſe habet naturalem aptitudinem ad credendum: et diligendum: ſed credere: vel diligere ſine gratia eſſe non poſſunt. Ultimo ponit veritatem de gratia ꝫ li. ar. ſecundum Hiero. qui dicit etiam illos errare qui dicunt homines propter naturam malam non poſſe vitare peccatum: ꝫ illos qui ponunt homines propter naturam bonam peccare non poſſe: ſicut Iouinianus. Ambo ei tollunt ar. libertatem. ſed dicit Hieroni. quod poſſumus ſemper peccare: ꝫ non peccare vt nos liberos confiteamur. Hec eſt fides noſtra ꝛc.

L.

Queſtio prima.

Vtrum ſine gratia poſſit homo cognoſcere aliquam veritatem.

Circa diſtinctionem iſtam primo queritur. vtrum ſine gratia poſſit homo cognoſcere aliquam veritatem. Et videtur quod non: quia ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibilia ſic intellectus ad intelligibilia: Sed ſenſus viſus qui inter omnes eſt nobiliſſimus nihil poteſt videre ſine extrinſeco lumine: ergo nec intellectus poteſt aliquid intelligere ſine aliquo lumine ſuper addito: quod eſt gratis datum. ¶ Item facilior eſt via cognoſcendi aliquid per doctrinam quam per inuentionem: ſed nullus poteſt acquirere ſcientiam veritatis per doctrinam exterius: niſi deus doceat interius (vt dicit Aug. li. de magiſtro) ergo multo minus per inuentionem: ꝫ ſic nullo modo. ¶ In contrarium eſt: quia ſi abſque gratia non poſſemus aliquod verum intelligere nullum noſtrum intelligere eſſet pure naturale: et ita intellectus ſecundum ſe careret propria operatione quod eſt inconueniens: ergo ꝛc. Reſponſio. gratia dupliciter accipitur: vno modo pro grata dei prouidentia: que gratis omnibus rebus impendit ea que ipſis conueniunt. alio modo accipitur gratia pro habituali dono recepto in aia Primo modo nulli eſt dubium quod ſine gratia dei non poſſumus quicquam verum intelligere: quia ſine intellectu quem deus homini dedit ex ſua prouidentia tanquam aliquid neceſſarium ad finem ſuum nihil intelligere poſſumus. ſi autem accipiatur gratia pro dono habituali aut illud erit gratum faciens: vel ſolum gratis datum: Si primo modo ſic oſtendendum eſt quod ſine gratia poſſumus quodcunque verum intelligere: quia talis gratia vel eſt idem quod caritas vel non eſt ſine charitate: ſed ſine caritate: poſſumus quodcunque verum intelligere: ergo et ſine tali gratia. Minor probatur: quia perfectio prioris non dependet a

Queſ. i. Arg. i.

Secundo.

In op.

M. Reſpo.

perfectione poſterioris ꝓpter qđ intellectus ad in telligendū verū nō requirit grām que pfectio voluntatis ponit. Et hoc eſt qđ dicit Aug. primo li. retractationū nō approbo ꝙ in oratione dixi deus q̄ non niſi mūdos ſcire verum voluiſti. Reſponderi eīn pōt multos etiā non mūdos multa vera ſcire:
A. ſed p grām homo mūdus efficit. Si aūt gra vocet quodcūqꝫ habituale donū gratis datū qđ pōt eſſe cōe bonis ꝛ malis: ſic diſtinguendū eſt de veritate quia quedam veritas eſt de ſenſibus ꝛ ex ſenſibus deducta: quedā vero que nec eſt in ſenſib⁹: nec ex ſenſibus deduci pōt. Primā veritatem pōt intellectus itelligere abſqꝫ dono quocūqꝫ ſupnatali gratis dato: qꝛ quelibet potētia pōt in obiectū ſibi proportionatū abſqꝫ quocūqꝫ extrinſeco: ſed obiectuꝫ ꝓportionatū nr̄o intellectui eſt veritas in ſenſibus et ab eis deducta ſicut intellectus noſter ē quoddā intellectiuū cum ſenſitiuo: ergo talē veritatē pōt intelligere intellectus noſter ſine q̄cunqꝫ addito. Si aūt ſit veritas que nec ſit in ſenſibus nec ab eis poſſit deduci vt ſunt multa que fide tenemus: ſic talis veritas pōt cognoſci dupliciter. Uno mō cognitione intuitiua vel ſciētifica. Alio mō cognitione coniecturali vel p modū qualiſcūqꝫ aſſenſus. Primaꝫ cognitionē nō pōt hr̄e intellectus viatoris ex ſe de veritate ſupnaturali: cuius ratio eſt. qꝛ ois talis cognitio eſt alicuius p ſe ꝛ in ſe noti q̄ſi eſt cognitio intuitiua: vel deduci pōt ex p ſe notis ſi ſit cognitio ſcientifica: ſed talis veritas ſupnaturalis nō eſt intellectui viatoris q̄tū ad modū cognitionis naturalis de ſe ꝛ i ſe noti: nec ex p ſe notis nobis pōt deduci vt plenius declaratū fuit primo libro: ergo de tali veritate non pōt intellectus viatoris de ſe hr̄e
B. cognitionē intuitiuā vel ſciētificā. Si aūt loq̄mur de cognitione que ē qualiſcūqꝫ aſſenſus ex cōiectura vel auctoritate dicētis: ſic videtur eſſe dicēdum ꝙ ſine quocūqꝫ habitu ſupnaturali pōt intellectus noſter veritati articuloꝝ aſſentire. Mīō patꝫ pmo qꝛ illi veritati pōt intellectus noſter aſſentire ad cui⁹ obiectū hꝫ motiuū: ſi nō neceſſariū ꝛ tn̄ ꝓbabile ꝛ pſuaſiuū: Aſſentimus eīn multis de quibus nō habemus neceſſariā rōnē: ſed valde tenuē cōiecturā: ſed ad aſſentiēdū veritati ſupnaturali ſine quocūqꝫ habitu habemus motiuū ꝓbabile ꝛ pſuaſiuum: verbi gratia cū xp̄s doceret ſe eē verū deū: ꝛ ad cōfirmationē ſue doctrine faceret ſigna que ſolus de⁹ pōt facere ſicut ip̄e dixit: ſi mihi nō vultis credere operibus credite: talia ſigna poterāt iclinare intellectum ad credēdū ip̄m eſſe deū: vn̄ ꝛ doctores dicunt ꝙ demones crediderūt xp̄m eſſe deum: nō p habitū infuſum: ſꝫ ex apparētia ſignorū: quare ꝛc.
C. ¶ Item credere eſt aſſentire alicui vero nō ꝓpter auctoritatē dicētis: ſed ad hoc nō videtur aliq̄s neceſſarius habitus: credo enim pluuiā futurā: qꝛ ita dicit aſtrologus ꝛ credo deum incarnatū qꝛ ita dicit ſcriptura quā puto ſm auctoritatē eccl'ie a deo iſpiratam: quare ꝛc. ¶ Iteꝫ nō requireret habit⁹ niſi vt eleuaret potētiam: ſed iſtud nō eſt neceſſariū: qꝛ q̄uis ſit ſup facultatē naturalē intellectus noſtri clare intelligere veritatē articuloꝝ: tn̄ nō eſt ſuper facultatē eius aſſentire ei ex auctoritate alterius. Multis eīn aſſentimus ex dictis ſapientiū que non clare intelligimus. ¶ Item ſm doctores heretic⁹ diſcredens ſolū vnuꝫ articulum caret habitu fidei infuſe: ꝛ tamen aſſentit aliis articulis: ergo nō videtur neceſſariū ꝙ ponamus habitū infuſuꝫ ad aſſentiēdū veritati articuloꝝ. Et ſi dicat ergo fides ſupfluit. Dicendum ꝙ nō: qꝛ et ſi non ſit neceſſaria D.
ꝓpter aſſenſum abſolute acceptū: eſt tn̄ neceſſaria ad hoc vt intellectus veritati articuloꝝ aſſentiat ꝛ faciliter cōtra intellectus duriciā ꝛ firmiter ac diſcrete cōtra intellectus errorē: qꝛ vnuſquiſqꝫ habitus ſicut inclinat ad ꝓpriū obiectū ſic facit refutare cōtraria. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ lumē ex- E.
trinſecū nō req̄rit ad viſionē corpalē ex pte viſus Ad .i. pri.
tanqꝫ aliq̄d cooperās viſui ad videndū: ſed requiritur tanqꝫ diſpoſitio medii ꝛ organi ad recipiēdum ſpeciē coloris vel ipam viſionē que non pōt eē niſi diaphano actu illuminato. vn̄ ꝛ alii ſenſus lumē nō requirūt ad cogēdū ꝓpriū obiectū ꝙ ſine lumie extrinſeco pn̄tialr hr̄e poſſent. Et ſilr eſt circa intellectum cui ſuū obiectū pōt pn̄s eſſe ſine quocūqꝫ dono habituali ſupaddito. ¶ Ad ſecūdū dicendū ꝙ F.
ſm Aug. ibidē ille qui docet ſic̄ eſt illi qui mouet Ad .ii.
digitū ad aliquid oſtendendū viſui: qui tn̄ virtutē viſiuā nō cōfert videnti: ꝛ homo pōt exterius verba ꝓferre que ſunt ſigna veritatis nō tn̄ vim intelligendi veritatē prebet ſed eſt a ſolo deo: pro tāto ergo deus dicit interius docere ꝙ vim intelligēdi in nobis cauſat ꝛ nō ex hoc ꝙ ex cognitione cuiuſlibet veritatis nouū lumen infundat.

Queſtio. II.

Vtrum ſine gratia poſſit homo aliquod bonum facere.

SEcundo queritur vtrum ſine G.
gratia poſſit homo aliquod bonū facere Queſt. ii.
Et videt ꝙ nō qꝛ cogitatio boni p̄cedit Arg. i.
operationē eiuſdem: ſed cogitare bonū nō poſſumus ſine gra. ii. Chorin. iii. Nō ſum⁹ ſufficientes cogitare aliq̄d a nobis q. ex nobis: ſed ſufficientia nr̄a ex deo ē: ergo nec facere. ¶ Item Io- Argu. ii.
han. xv: ſine me nihil facere poteſtis: ſed de⁹ habitat in nobis p grām: g̊ ſine gra nō poſſum⁹ i opus bonū. ¶ In cōtrariū eſt qꝛ ſicut ſe habet intellect⁹ In opp.
ad cognitionē veri ſic volūtas ad eius amorē ꝛ potentie operatiue ad eius executionē: ſed ſine gra pōt intellectus cognoſcere verū vt ſtatim dictum ē H.
ſupra: ꝛ volūtas appetere bonū ꝛ facere. ¶ Rn̄ſio. Reſpōſio
opus aliquod pōt eſſe bonū dupliciter. Uno modo bonitate morali q̄ eſt ex conformitate ad rectā rationē vt patebit infra. Alio modo bonitate meritoria. Primo mō pōt homo ſine gratia bonū opus qꝛ vbi ſunt principia ſufficiētia alicuius opationis ibi pōt eſſe ꝛ illa opatio: ſed in homine abſqꝫ gra ſunt ſufficientia principia bone opationis moralis: quare ꝛc. Minor ꝓbatur quia recta ratio agibiliū et voluntas per eam recta ſufficiunt ad bonam operationē moralē: hec aūt ſunt in homine ſine gra: g̊ ꝛc. De ope aūt meritorio dicēdū ꝙ i tale opus nō pōt homo ſine gratia: qꝛ omne meritū vite eterne vel eſt de cōdigno: vel de cōgruo. Sꝫ meritū de cōdigno initit valori opis q̄ eſt gra habitualis: meritum vero de congruo innitit libertati diuine q̄ eſt gra dicit ſm vnā acceptionē gre vt dictū fuit ſupra diſtin. xxvi. ergo nullū meritū nec de cōdigno neqꝫ de cōgruo pōt eē ſine gra altero duorū modoꝝ accepta. ꝛ i hoc errauit Pelagius dicens li. ar. ſufficere ad merendū ſine gra qđ nō eſt verū: q̄uis p ſe ſufficiat ad eliciēdū opus morale bonū ex gn̄c ſine

et circũſtantijs. Per hoc aũt qđ dicitur ꝑ ſe nõ exclu-
ditur gñalis influẽtia dei qua rerũ principia in eſſe
cõſeruat ſine qua nihil eſſet aut fieret. Et ſic intelli-
git illud Io.xv. ſine me nihil poteſtis facere: ⁊ il-
lud .ij. Chorin.iij. nõ ſumus ſufficiẽtes cogitare ⁊c.
vel intelligitur de cogitatione eorũ que ad fidem
ꝑtinent ad que ⁊ ſi poſſumꝰ attingere ſine quocũq̄
dono habituali: nõ tñ ſufficiẽter q: nõ faciliter: nec
firmiter vt patuit ſupra imediate. Per hoc patet re
ſponſio ad argumenta in cõtrarium.

Queſtio.III.

Vtrum ſine gratia poſſimus vitare quodcunq̄ peccatũ mortale.

I. Tertio queritur vtrũ ſine gra
Que iij. tia poſſimus vitare quodcũq̄ pctm̃ mor
Argui .j. tale. Et videtur ꝙ nõ q: a potẽtia defe-
ctuoſa nõ põt exire niſi defectuoſus actꝰ
(habẽs eñ pedẽ claudũ nõ põt incedere niſi clau-
dicando) ſed volũtas ſine gr̃a eſt defectuoſa: ergo
omnis actus eſt defectuoſus: ſed actus defectuo-
Secũdo. ſus ſi ſit volũtarius eſt pctm̃: ergo ⁊c. Itẽ mors a pctõ
cõſequuta eſt (vt dicitur Roma.v. ergo vbi eſt neceſ-
ſitas moriẽdi ibi eſt neceſſitas peccandi: ſed in ſta
In op. tu poſt peccatũ eſt neceſſitas moriẽdi: ergo ⁊c. ¶ Con-
tra. nullus peccat in eo qđ vitare nõ põt. Si ergo exiſtẽs
in pctõ nõ põt pctã vitare: ergo peccãdo nõ peccat
R. qđ eſt impoſſibile. ¶ Reſpõſio. de hoie poſſumus
Rñſio. loqui dupl'r. Uno modo ſm ſtatũ nature integre i
quo potuit carere gr̃a ⁊ culpa. Alio mõ ſm ſtatum
nature corrupte pro quo neceſſarie eſt hoiem carẽ-
tem gr̃a eẽ in pctõ mortali. In primo ſtatu potuit
homo ſine gratia vitare quodcunq̄ pctm̃ mortale.
Quod pꝫ q: omnis natura i ſua integritate põt in
actu ſuo cuius hꝫ plenũ dominiũ non exorbitare:
ſed actus deliberationis in quo ſolo põt pctm̃ mor
tale conſiſtere eſt plene in dominio hoís: ergo in ſtatu
nature integre potuit homo circa hũc actũ nõ exor
L. bitare: ⁊ ita nõ peccare mortaliter. ¶ In ſtatu aũt
nature corrupte ſcꝫ poſt peccatũ parentũ in quo ne
ceſſe eſt eẽ in gr̃a vel in peccato mortali: diſtinguẽ
dum eſt q: hominẽ exiſtentem ſine gratia ⁊ in pctõ
mortali poſſe vitare quodcũq̄ mortale põt dupl'r i
telligi: vel de pctõ cõmiſſo ſatiſfaciẽdo: vl' cauẽdo
ab omni pctõ cõmittendo. Primo mõ nõ põt hõ ſi
ne gr̃a vitare pctm̃: q: nõ põt ſatiſfacere de pctõ cõ
miſſo ſine gr̃a: q: cũ pctm̃ trãſeat actu ⁊ maneat rea
tu nõ eſt idẽ reſurgere a pctõ ⁊ ceſſare ab actu peccã
di: ſed reſurgere a pctõ eſt reparari ad ea que ho-
mo per pctm̃ amiſit ⁊ expediri ab eis que ex pctõ in
currit: ſed hõ ꝑ pctm̃ mortale amittit acceptationẽ
operũ ſuorum a deo q̄ ante pctm̃ acceptabantur vt re
munerabilia vita eterna ad que reparari nõ põt niſi
per gr̃am ꝑ quã opa noſtra acceptantur tanq̄ merito
ria modo quo dictũ fuit ſupra. Incurrit etiã hõ ꝑ
pctm̃ mortale reatũ pene eterne a quo cũ ſit infini-
tus niſi per gr̃am hoc eſt ꝑ dei gratuitã cõdonatio
nem abſolui nõ põt ſm ꝙ Pſal. dicit ex ꝑſona pec-
catoris: nõ dabit deo placationem ſuã ⁊ precium re
dẽptionis anime ſue ⁊ laborabit in eternũ et viuet
adhuc in finẽ: ꝓpter qđ pctm̃ iã cõmiſſum non põt
hõ vitare ſine gr̃a: et in hoc cõcordãt oẽs doctores
licet circa hoc olim errauerit Pelagius eſtimãs ho
minẽ ꝓprijs opibus poſſe ſine gr̃a ſe a pctis cõmiſ
ſis ſatiſfaciẽdo abſoluere. Si aũt loquamur de pec M.
cato cõmittẽdo: vtrũ ſine gr̃a poſſit quodcũq̄ vita
ri. Diſtinguendũ eſt q: homo ſine gratia aut eſt in
pctõ ſm actũ puta q: vult furari aut adulterari: aut
ſolũ ſm reatũ puta q: peccauit: ſed nõ manet actu i
volũtate peccandi vel forte nõ cogitat aut nõ reco
lit: Si primo mõ ſic dicẽdũ eſt ꝙ hõ exiſtẽs in pctõ
ſm actũ nõ põt diu manere quin cadat in aliud pec
catum mortale. Cuius rõ eſt q: ſicut ſe hñt pricipia
in ſpeculabilibus: ſic fines in operabilibus vel ap-
petibilibus (vt pꝫ ex .ij. phiſicorum) Sed intellectꝰ
aſſentiens principijs ſpeculabilibus neceſſario aſ-
ſentit cõcluſionibus habẽtibus cũ eis clarã ⁊ neceſ-
ſariam colligantiã: ergo ſimiliter voluntas aſſen-
tiens alicui fini neceſſario aſſentit his q̄ habẽt cla-
ram ⁊ neceſſariã colligantiã cum illo fine. Propter
quod ille qui vult adulterari ⁊ in hoc perſeuerat ſi
nõ poſſit ad hoc attingere niſi furando: quod der
adulterarie neceſſario ex velle adulterari: incidit
in velle furari. Et ita ſimiliter in alijs peccatis mul
tis. Et ſic loquitur Aug. li. de vera religio. ꝙ ſup-
bus neceſſarie hꝫ alijs inuidere: qđ nõ eſt intelligẽ
dum de neceſſitate abſoluta: ſed cõditionata q̄ eſt
ex fine: dum eñ fini ſuo inherere vult ⁊ equare pro
priam excellentiam neceſſe eſt vt inuideat alterꝰ
excellentie que ꝓprie excellẽtie derogat. Et ita ho
mo exiſtẽs in pctõ ſm actũ nõ põt diu vitare quin
cadat in aliud pctm̃. Si aũt homo ſit in peccato ſo
lum ſm reatum: ſic dicũt quidã ꝙ anteq̄ hominis
ratio in qua eſt pctm̃ mortale reparetur per gratiam
inſtituentem põt ſingula pctã mortalia vitare ⁊ ſm
aliquod tẽpus: ſed nõ diu. Quod ſic ꝓbãt ſicut ra-
tioni debet ſubdi inferior appetitus: ita ratio de-
bet ſubdi deo ⁊ in ipſo finem cõſtituere. ¶ Et ſicut N.
per iudicium rõnis debent regulari motus iferio Pri. opi.
ris appetitus ita ꝑ finem cõſtitutũ in deo debẽt re-
gulari oẽs actus humani: ſꝫ in appetitu iferiori nõ
totaliter ſubiecto rõni neceſſe eſt motus inordina-
tos cõtingere: ergo ſimiliter in rõne hois nõ exiſtẽ
te ſubiecta deo de neceſſitate eſt vt cõtingant mul-
te inordinationes: cũ eñ hõ nõ hꝫ cor ſuũ firmatũ
in deo vt pro nullo bono cõſequẽdo vel malo vitã-
do vellet ab eo ſeparari; occurrunt multa ꝓpter q̄
vitanda vel conſequenda homo recedit a deo con
tẽnendo precepta ipſius: ⁊ peccãdo mortaliter. Et
ideo ſicut hõ in gr̃a cõſtitutꝰ (in quo tñ appetitus i
ferior nõ plene ſubditur rõni) põt vitare ſingula pctã
venialia ⁊ etiam oĩa ſimul ꝑ aliquod tẽpus ſed nõ
diu: ſic voluntas hoĩs ſine gr̃a põt vitare ſingula
pctã mortalia ⁊ oĩa ſimul ad tps: ſꝫ nõ diu. Sed iſtud O.
nõ videtur. Primo q: ſm oẽs in ſtatu nature inte- Impro.
gre homo poterat omĕ pctm̃ mortale vitare. Que
aũt ꝑtinẽt ad naturã: per pctm̃ nõ amittuntur licꝫ for
te habilitas minuatur: ⁊ ideo libera electio boni ⁊ fuga
mali que ad naturã li. ar. ꝑtinẽt nullo modo ꝑ pec-
catum ſubtrahuntur. Simile etiã qđ adducitur de pec
cato veniali nõ valet: eſt eñ duplex genus pcti ve
nialis: eſt eñ quoddã veniale ex gñe vt eſt mẽda
cium iocoſum dictũ ex deliberatione vel verbum
ocioſum. Aliud eſt pctm̃ veniale ꝓpter imꝑfectio-
nem actus ſicut ſunt ſubiti motus ſenſualitatis re-
ſpectu eorũ que ex gñe ſunt pctã mortalia: licet aũt
nõ poſſimus vitare oĩa pctã venialia ſcđo mõ di-
cta: q: rõ nõ põt ſemꝑ eſſe peruigil ad reprimẽdum
oẽs tales motus: immo dum vnus reprimitur alter
ſubito inſurgit: nihilominus tñ oĩa pctã venialia

ex genere que fiũt ex deliberatiõe poſſum⁹ vitare: et ꝑ eandẽ rõnẽ oĩa mortalia que nõ niſi ex deliberatione fiunt: eorũ aũt que ſequunt̃ deliberationẽ habem⁹ ſemꝑ plenũ dñiũ. ideo nõ eſt ſil'e qđ ꝓ ſiſi inducit̃: niſi quo ad hoc ꝙ ſicut circa appetitũ ſenſitiuũ cõtingunt multe inordinationes ineuitabiles quãtũ ad primos motus ⁊ ſubitos ꝓpter hoc ꝙ nõ ꝑfecte ſubijciũtur rõni: ſic circa rõnẽ reſpectu eorũ que ſunt ad finẽ contingũt multe inordinationes ſubite ⁊ ineuitabiles ꝓpter hoc ꝙ motus voluntatis in ea que ſunt ad finẽ nõ plene ſubdit̃ deliberationi rõnis que eſt ex fine: ſed in talibus deordinationibus nõ põt eſſe pctm̃ mortale: ⁊ ideo nõ eſt ad

A. Opi. ſcða ꝓpoſitũ. Dicũt ergo alij ꝙ ſine gr̃a homo põt vitare oĩa pctã mortalia licet ſit valde difficile: cui⁹ ratio ẽ qꝛ ſi homo ſine gr̃a nõ poſſet vitare oĩe pctm̃ mortale hoc eſſet vel ꝓpter carentiã gr̃e vel ꝓpter inclinationẽ derelictã ex pctõ precedẽte: nõ ꝓpter carentiã gr̃e: tum qꝛ in ſtatu nature integre hoc poterat ſine gr̃a vt dictũ eſt: tũ qꝛ nõ plus tollit priuatio q̃̃ ponit habitus: ſed per gr̃am nõ ponit̃ in aĩa niſi efficacia ad merẽdũ: ſupponit aũt libertatem in volũtate ad bonũ eligẽdũ vel malũ fugiẽdũ: ergo ꝑ carentiam gr̃e hec libertas nõ totaliter relinquit̃ ſed efficacia merendi tollit̃. ¶ Itẽ nec ꝓpter inclinationẽ derelictã ex pctõ p̃cedẽte: qꝛ inclinatio derelicta ex bono actu nõ neceſſitat voluntatẽ quin libere poſſit a bono deuiare: ergo neq; inclinatio derelicta ex malo actu neceſſitat eam quin libere poſſit malum vitare. ¶ Itẽ diſpoſitio derelicta ex aliquo actu ſolũ inclinat per ſe ad ſimilẽ actum: ⁊ ita peccans ſemꝑ neceſſitaretur ad poſtea cõmittẽdũ

B. Snĩa doctoris. ſil'e pctm̃ quod non videmus. ¶ Nũc videndũ eſt quid veritatis hẽat vtraq; p̃cedẽtiũ opinionũ. Et ad hoc videndũ diſtinguẽdũ eſt de pctis mortalibus: qꝛ quedã ſunt contra p̃cepta iuris naturalis: quedã vero ſunt cõtra p̃cepta iuris diuini ⁊ ſupnaturalis. Dicendũ ergo ꝙ pctã que ſunt ꝯtra p̃cepta iuris naturalis tm̃ pñt vitari ab hoĩe exiſtẽte in peccato predicto mõ ſcʒ ẜm ſolũ reatũ: ſʒ nõ illa q̃ ſunt contra p̃cepta iuris ſupnaturalis. Primũ pʒ vt pri⁹ quia ſi talia pctã nõ poſſent vitari ſine gr̃a hoc eẽt vel ꝓpter defectũ gr̃e vel ratione peccati precedẽtis. Non ꝓpter primũ qꝛ talis defectus fuiſſet ĩ ſtatu innocentie ſi homo fuiſſet creatus ſine gratia in quo omnia pctã talia poterant vitari ⁊ faciliter: nec rõne peccati precedentis: qꝛ voluntas ex vno non neceſſitatur ad volendũ aliud niſi ponat actuʒ ſuũ ad vtrũq; aliqualiter eligendo vel refutãdo: ſicut intellectus non neceſſitat̃ ad aſſentiendũ vni ꝓpt̃ alterũ niſi ponat actũ ſuũ circa vtrũq; affirmando vel negãdo: ſed volũtas hoĩs exiſtẽtis in pctõ ſolum ẜm reatũ nullũ actũ hʒ circa illud pctm̃: qꝛ ſi aliquẽ actũ volẽdi ĩhẽret circa illud ꝯplacẽdo ſibi ĩ peccatũ cõmiſſum iam eẽt in pctõ ẜm actũ ⁊ nõ ſolũ ẜm reatum: ergo ex ſolo reatu vnius pcti nullus neceſſitatur ad aliud cõmittẽdũ: quare ⁊c. ¶ Item bonitas moralis nõ ſtat cũ pctõ qđ eſt cõtra dictamen iuris naturalis: ſed homo ſine gratia põt in omne opus bonũ bonitate morali q̃ eſt ex obiecto: fine: et circũſtantijs vt dictũ fuit in p̃cedẽte queſtiõe: ergo quilibet põt ſine gr̃a vitare qđcunq; pctm̃ qđ eſt cõtra dictamẽ ſolius iuris natalis. ¶ Scðm pʒ ꝙ ſcʒ

C. ſine gratia nõ põt hõ vitare oĩa pctã que ſunt cõtra precepta iuris ſupnaturalis vt ſunt p̃cepta de ſuſcipiendis ſacramentis eccl'ie: puta eucharyſtie ⁊c. qꝛ ad talia ſuſcipiẽda tenetur hõ in ſtatu vie niſi caſus neceſſitatis excludat. Excluſo ergo caſu neceſſitatis ⁊ habita copia cõferẽtis aut ſuſcipiũtur: aut nõ: ſi nõ cõmittitur pctm̃ nouũ ex contẽptu ſacramẽtorum: ſi ſuſcipiuntur: iterum committitur peccatuʒ ſi ſuſcipiens nõ ſit in gratia: qꝛ ad ſuſceptionẽ eorũ requiritur gr̃a: ergo talia peccata nõ poſſunt vitari ab eo qui manet in peccato ẜm reatum. Et ſi dicat̃ ꝙ immo qꝛ ſuſcipiens talia ſacramenta forte nõ recolit de peccato ⁊ ita nõ debet ſibi imputari ad culpam: qꝛ in tali pctõ ſuſcipit eucharyſtiam. Nõ valet D.
ꝙ iſte nõ recolat de peccato cõmiſſo: aut hoc eſt qꝛ cõſcientiã ſuam diligẽter nõ cõcuſſit vel diſcuſſit: aut dato ꝙ diſcuſſit: tñ in notitiã ei⁹ nõ deuenit: ſi primo mõ ſic nõ excuſat̃ a pctõ qꝛ volũtaria omiſſio circũſtantie que requirit̃ ad actum non excuſat. Sed diſcuſſio conſciẽtie ĩ ſuſcipiẽte ſacramẽtũ eucharyſtie eſt circũſtãtia que ad hoc factum requirit̃ iuxta illud qđ dicit ap'ls pri. Chori. xj. Probet aũt ſeipſum homo ⁊c. ergo eius omiſſio non excuſat quin peccet ſicut recipiens in mortali. Sed ſecũdo modo ſcʒ ſi cõſcientiã ſuam ſufficiẽter diſcuſſit: ⁊ nihilominus ĩ notitiã pcti nõ deuenit: remittit̃ ei ex gr̃ali cõtritione ſine qua nõ eſt ſufficiens diſcuſſio conſcientie: ⁊ ſic iam nõ eſt in pctõ: ꝓpter quod nõ habet iam locũ queſtio in hoc caſu. Patet ergo ꝙ exiſtẽs in pctõ mortali quo ad ſolũ reatum põt vitare (quocunq; caſu cõtinguẽte) oĩe pctm̃ qđ eſt cõtra p̃ceptũ iuris naturalis. Sed nõ omne peccatũ qđ eſt cõtra
preceptũ iuris diuini. ¶ Ad primũ argumentũ dicendũ ꝙ a potẽtia inquantũ defectuoſa nõ egreditur niſi actus defectuoſus: et ideo a voluntate adherente malo fini ⁊ ex illo aliquid aliud elicit̃ non põt egredi niſi actus malus. Et ſic dicendũ ꝙ volũtas ꝑſeuerans in pctõ ẜm actum nõ põt diu viuere quin cadat in aliud pctm̃: tamẽ nihil ꝓhibet voluntatem que eſt in pctõ ſolum ẜm reatũ eligere opus bonum ⁊ vitare quodcũq; malũ cõmittendum: qꝛ hoc nõ ꝓcedit ab ipſa inquantũ defectuoſa: ſed inquãtum innititur rationi cuius rectitudinem reatus pcti nõ tollit. ¶ Ad ſcðm dicendũ ꝙ eque neceſſarium eſt exiſtẽtem in gratia mori ſicut exiſtentem in pctõ: vnde neceſſitas moriendi ex pctõ originali conſequuta eſt quod omnes cõtrahunt ⁊ nõ ex peccato actuali quod cõmittunt.

E. Ad. i. prin.

F. Ad. ij.

Queſtio. IIII.

Vtrum ſine gratia poſſit quis implere diuina precepta.

G. Que. iiij. Arg. i. QVarto queritur. vtrum ſine gr̃a poſſit quis implere diuina precepta. Et videt̃ ꝙ nõ: quia nullus dãnat̃ niſi pro pctõ cõmiſſionis vel omiſſionis: ſed qui precepta legis implet nihil omittit: qui aũt omne malũ vitat nihil cõmittit: ſi igit̃ ſine gratia p̃cepta legis homo poſſit implere: cũ ſine gratia poſſit pctm̃ vitare (vt ſtatim oſtenſum eſt) tũc ſine gratia poſſet homo vitare dãnationẽ: ſed qui nõ dãnat̃ eſt in gr̃a: ergo homo nõ habens gratiaʒ poſſet in gr̃a eſſe. ¶ Item Augu. lib. de hereſi⁹ dicit hoc ꝑtinere ad hereſim pelagianorũ vt credant ſine gr̃a hoĩem poſſe facere oĩa mandata diuina. ¶ In cõtrariũ arguit̃ qꝛ illud qđ homo naturaliter facit ſine gratia ꝑ ſeipm̃ facere põt: ſed gentes q̃ legẽ nõ habent naturaliter q̃ legis ſunt faciũt vt dr̃ Ro. ij. ergo

Argu. ij.

In opp.

H. precepta legis ſine gratia impleri poſſ. ¶ Reſſio. in
Reſſio. omni precepto ſunt duo cõſideranda. Materia pre
cepti ⁊ finis: materia precepti cadit ſub obligatiõe.
Eſt eñ illud qḋ precipiť: finis aūt pcepti cadit ſub
intentione: nõ autem ſub obligatione: nõ eñ preci
pitur: ſed intẽdit precipiẽs vt mediante pcepto ad
aliud perueniať: verbi gratia legiſlator pcipit nõ p
cutere ciuẽ ⁊ intendit p hoc inter ciues fouere ami
citiam. Si quis igiť cum ciuẽ nõ pcutit: nec tñ con
ciuem diligit implet pceptum legis quo ad pcepti
obligationẽ: vnde penã legis non mereť: vt legis
tranſgreſſor: nihilominus ad finem intentum a le
I. giſlatore nõ attingit. ¶ Similiter in preceptis di
uinis aliud eſt qḋ precipitur tanq̃ materia pcepti
cadens ſub obligatione: Aliud vero qḋ finaliter ĩ
tenditur. qḋ enim pcipiť eſt actus virtutis quo ad
ſubſtantiam actus ſolũ: vt honorare parentes: cre
dere vnũ deum ⁊ ſimilia: quod aūt intenditur: ſed
nõ precipitur eſt vt homines per talia opera ſic diſ
ponanť q̃ opera eorum acceptentur vt remunera
bilia vita eterna quod fit per gratiã. Et ſic loquitur
Saluator Math. xix. Si vis ad vitã ingredi ſerua
mandata. Qḋ autẽ ita ſit p₃: q̃ ſicut p precepta af
firmatiua precipitur actus virtuoſus ſic p precepta
negatiua prohibeť actus vicioſus: et ſicut ſeruan
tur pcepta affirmatiua faciendo qḋ pceptu₃ eſt fie
ri: ſic ſeruantur pcepta negatiua abſtinendo ab eo
quod ꝓhibitum eſt fieri: ſed ſub ꝓhibitione pcepti
negatiui cadit actus quo ad ſubſtãtiã actus ne fiat
et nõ quo ad modũ videlicet vt abſtinens ab actu
prohibito ſit in gratia: qui eñ nõ occidit vel nõ me
chatur: dato q̃ nõ ſit in gratia nõ ꝓpter hoc eſt trãſ
greſſor illorũ preceptorũ nõ mechaberis: non occi
des: nec cõmittit nouũ peccatũ q̃ nullus facit ꝯtra
preceptũ negatiuũ per omiſſionẽ: ſed ſolũ p cõmiſ
ſionem: ſed nõ hr̃e gr̃am ẽ ſola omiſſio: nõ mecha
ri vel nõ occidere eſt ſimiliter ſola omiſſio: ergo q̃
nõ eſt ĩ gratia: nec occidit: nec mechať ⁊ ſic de aliis
preceptis negatiuis non eſt trãſgreſſor eorum ſed
K. potius obſeruator. Et eodẽ modo in pceptis affir
matiuis nullus eſt tranſgreſſor ſi faciat quod pcipi
tur: puta q̃ honoret parentes licet nõ ſit ĩ gr̃a q̃uis
nõ pueniat ad finẽ intentũ a pcipiẽte: videlicet ad
hoc vt facta ſua ſint remunerabilia vita eťna: hoc
eñ intendiť: ſed nõ precipiť. Ex hoc p₃ rñſio ad q̃
ſtionẽ iſtã ſicut ad precedẽtẽ q̃ ſũt q̃ſi vna queſtio.
Nõ eñ eſt pctm̃ mortale niſi ſit cõtra aliqḋ pceptũ.
Et ideo ſicut homo ſine gr̃a põt vitare pctã morta
L. lia ſic põt implere pcepta. ¶ Dicendum ergo q̃ ſi
Reſolu. q̃ ne gratia q̃ eſt ſpecialis acceptatio diuina põt ho
ſtionis. mo implere pcepta iuris naturalis: nõ aūt illa que
ſunt iuri₃ ſupnaturalis vt de ſuſcipiẽdis ſacramẽtis
Primũ p₃ q̃ quelibet potẽtia põt in actũ ſibi ꝓpor
tionatũ quantũ ad ſubſtãtiã actus ſine additione
cuiuſcũq̃ alterius. Eſt eñ potẽtia qua poſſumus:
vt diciť. ij. Ethicorũ. Sed ſub pcepto iuris natura
lis cadũt actus ſolũ quantũ ad ſubſtãtiã actuũ: act⁹
dico quorũ potẽtie ſunt in nobis: ergo ſine gratia:
et quocũq̃ alio habitu poſſumus adimplere q̃ ſub
tali pcepto cadũt. Scḋm p₃: q̃ vbi hr̃e gratiam ca
dit ſub pcepto: vt materia pcepti ibi pceptũ nõ põt
ſine gratia impleri: ſed ſic eſt in ſuſceptione ſacra
M. mentorũ: ĝ ⁊c. ¶ Ad primũ argumentũ dicendu₃
Ad pri- q̃ abſq̃ pctõ omiſſionis ⁊ cõmiſſionis dãnareť ho
mũ prin. mo pro ſolo pctõ originali niſi p gr̃am liberaretur:
quam adeptã nõ amittit niſi p pctm̃ omiſſionis vł
cõmiſſionis: ⁊ ita nunq̃ põt homo dãnari niſi pro
culpa: nec eẽ in gl'ia niſi p gratia gr̃a qualitercũq̃ data N.
¶ Ad ſecũdum argumentũ dicendũ q̃ Auguſti. Ad ſcḋm
loquiť de impletione mandatorũ cum peruẽtiõe ad
finem a legiſlatore intentum. Illo eñ modo ſine
gratia impleri non poſſunt.

Queſtio. V.

Vtrum ſine dono ſupernaturali ac motione ſpeciali ſpiritus ſ. homo poſſit ſe ad gratiam preparare.

QVinto queritur. vtrum ſine O.
aliquo dono ſupnaturali: ac ſpeciali mo Queſt. v.
tione. ſ. ſ. homo poſſit ſe ad gratiã prepa Argui. ſ.
rare. Et videť q̃ nõ q̃ deterior eſt mors
ſpũalis q̃ corpalis: ſed homo mortuus corpalr nõ
põt ſe pparare ad vitam corporalẽ recupãdam: ĝ
nec mortuus ſpiritualiter p culpam põt ſe prepara
re ad ſpũalem vitam que eſt p gratiã. ¶ Item Io Ad. opi.
han. vj. diciť nemo põt venire ad me niſi pater qui
me miſit traxerit eum: ſi aūt homo ſeipſum prepa
rare poſſet nõ oporteret q̃ ab alio traheret: q̃re ⁊c.
¶ Cõtra prouerbio. xvj. ca. diciť hoĩs eſt animum In op.
preparare: ſed illud diciť eſſe hominis qḋ p ſemet
ipſum põt: ergo videť q̃ homo p ſeipm̃ poſſit ſe ad
aliquã gr̃am pparare. ¶ Reſponſio. q̃ homo poſ P.
ſit ſe pparare ad gr̃am ſine nouo dono habituali ſi Reſpõſio
bi diuinitus infuſo oẽs cõcedũt ⁊ merito: q̃ ſi ho
mo indigeret tali dono ad pparandũ ſe ad gratiã
per eãdẽ rationẽ indigeret quodã alio dono ad p
parandũ ſe ad iam dictũ donũ. nullũ eñ donũ ſup
naturale datur niſi pparatis in habẽtibus vſum li.
ar. alioquin dareť omnibus quod non eſt verum:
hoc aūt poſito pcedereť in infinitum cũ nõ ſit ma
ior rõ ſiſtendi in vno q̃ in alio: ergo pparatio ad
gr̃am nõ requirit aliquod habituale donum: ⁊ hoc
omnes cõcedunt. Vtrum aūt pparatio ad gr̃am re
quirat ſpeciale adiutoriũ dei animũ mouẽtis ⁊ in
ſpirantis bonũ ꝓpoſitum. Dicunt quidã q̃ ſic: q̃ Q.
ordo finiũ eſt ſm̃ ordinem agentiũ: ſemp eñ ſupre Opi. ali
mũ agens mouet ad vltimũ finẽ. Inferius autem quorũdo.
agens mouet ad finẽ ſub fine. ſicut animus militis
cõuertiť ad querendã victoriã ex motione ducis
exercitus: ad ſequendũ aūt ſpeciale vexillũ ex mo
tione tribuni: ſed ſupremũ qḋ poſſit eſſe in aĩa pro
ſtatu pñtis vite ẽ q̃ vniatur deo p gr̃am: ĝ ad hoc
neceſſaria eſt ſpecialis motio dei tãq̃ ſupmi agen
tis. Sed iſtud nõ videť. quia licet ſupremo agẽti Impro. a
conueniat ad vltimũ finẽ pducere: nihil tñ prohib₃
infimũ agens ad vltimũ finẽ diſponere ſicut vide
mus in gñatione homis in qua licet de⁹ introdu
cat formã vltimã natura tñ ex ꝓpria virtute diſpo
nit materiã: ſimiliter licet ad cõſequutionẽ gratie
requiratur ſpecialis motio dei gratiã infundentis
ſi tñ gratia ſit habituale donũ: tñ ad eam põt homo
ſe diſponere pure vt videtur p li. ar. abſq̃ tali ſpe
ciali motione. ¶ Ideo videtur aliter eſſe dicẽdu₃ R.
q̃ ſi ſpeciale adiutoriũ voceť immediata motio vo Solutio
luntatis a deo: ſine tali põt homo ſe preparare ad doctoris.
gr̃am q̃ illud bonũ qḋ habet ad gr̃am immediatũ
ordinẽ videtur eſſe pparatoriũ ad ipam: ſed bonũ
morale eſt hm̃oi. Cum ergo in tale bonũ poſſit hõ
ſine imediata motione voluntatis a deo: patet q̃
abſq̃ tali adiutorio põt ſe hõ ad gr̃a₃ pparare. Si

ante ſpeciale adiutoriū vocet̄ ſpecialis prouidentia quā deus habet de his qui hereditatē capiūt ſalutis: ſic p̄deſtinati qñq̈ cadētes a grā p̄ culpā non poſſunt ſe ad grām p̄parare ſine ſpeciali dei adiutorio: q2 ſicut ſub ordine gn̄alis p̄uidentie quā de⁹ h3 de rebus cadit quicq̄d rem ipſam in finem p̄mouet: ſic ſub ordine ſpecialis p̄uidentie quam h3 de electis cadit quicquid eos p̄mouet ad ſalute3 ſiue ſit exterior admonitio hoīs: ſiue egritudo corporis: vel quicq̄d voluntatē excitat ad bonū: ꝛ ſi hoc vocetur grā: ſine tali gratia nō pōt homo ſe p̄parare ad gratiā.

A. Ad. j. ar. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ mors ſpiritualis peior eſt q̄ corporalis quo ad actū quē p̄uat: s3 melior eſt ſm aptitudinē quā in ſubiecto relinquit: rōne cuius pōt ſe diſponere ad recuperā dum vitā gratie: nō aūt nature.

B. Ad. ij. ¶ Ad ſecundum dicendū ꝙ nullus venit vſq̄ ad deum niſi p̄ grām quā ſolus deus infundit ſi ſit habituale donum: tñ pōt homo ad deum tendere p̄parādo ſeipm̄ abſq̄ alio ſpeciali adiutorio q̄ quod dictum eſt.

Sentētia huius diſtinctionis. xxix. in generali et ſpeciali.

C. diſt. xxix. ſnia in generali. Poſt hoc conſiderandum eſt. Superi⁹ magiſter determinauit de grā abſolute. Hic determinat de ea in cōparatione ad ſtatum primi hoīs. Et primo determinat ſtatū primi hoīs quo ad grām ꝛ virtutem. Scđo determinat penā peccati ipſius. Tertio mouet quādā incidentē dubitationē. Scđa ibi. in illius quoq̄ peccati. Tertia ibi. Ꝑt aūt queri vtrum de ligno. hec eſt ſnia i generali ꝛc.

D. Snia in ſpeciali. ¶ In ſpeciali ſic procedit. Et p̄ponit primo querēdo primo. vtrum homo in ſtatu primo indigeret gratia. Et rñdet ꝙ indiguit homo gratia nō p̄ quā liberaret̄ a malo q2 pctm̄ nō hēbat s3 hēbat vñ ſtare poterat: s3 gratiā p̄ quā efficaciter moueretur in bonū nō habebat: nec vnde poſſet p̄ficere. Querit etiā vtrū haberet virtutes: et licet quidā dicāt ꝙ nō: tñ dicit magiſter ꝙ habuit qđ oſtēdit p̄ auctoritates. Poſt dicit ꝙ in penam peccati ipſius excluſus eſt homo a loco deliciarū ꝛ a ligno vite p̄ quod poterat ieternū viuere: nō poſt pctm̄ ſumēdo: ſed tm̄ ante: Et ſoluit quandā auctoritatē que videt̄ facere in cōtrariū ſc3 ꝙ ſi etiā poſt pctm̄ ſumpſiſſet viueret ineternū. Subdit etiā ꝙ ad impediendū reditū hoīs in paradiſu3 appoſita eſt angelica ꝛ ignea cuſtodia ſc3 cherubin et flāmeus gladius: atq̄ verſatilis p̄ que ſignificat̄ ꝙ homo ad vitā nō debebat redire niſi p̄ cherubin. i. per plenitudinē ſcientie ſc3 charitatē: et per gladiū verſatilem id eſt p̄ tolerantiā temporaliū paſſionū. Ultimo querit vtrū ante pctm̄ de ligno vite comederit: et ſi comedit quare nō fuit factus immortalis: Et reſpōdet magiſter ꝙ comedit ſed immortalitas non conferebatur: niſi p̄ frequētē ligni eſum. Et in hoc terminatur ꝛc.

Vtrum in ſtatu innocētię homo indiguerit gratia. Queſtio. I.

E. Queſti. j. Arg. j. Circa diſtinctionem iſtā queritur primo. vtrū in ſtatu innocētie hō indiguerit gratia. Et videtur ꝙ nō. q2 pena nō precedit culpā: ſed carētia viſiōis diuine eſt quedā pena: ergo hāc nō incurriſſ3 hō in ſtatu innocētie dato ꝙ grām non habuiſſet.

In opp. ¶ In cōtrariū eſt qđ dicit̄ Roma. vi. gratia dei vita eterna: ergo in quolibet ſtatu ad cōſequendā vitā eternam neceſſaria eſt gratia.

F. Rñſio. ¶ Reſpōſio. q̄uis hō in ſtatu innocentie cōditus fuerit in gratia: tñ nō neceſſario indiguit ea ad cōſeruandū ſtatū illum: indiguit tñ ea ad meritū vite eterne. Primū p3. quia ſtatus innocentie nō amittit̄ niſi p̄ culpā: ſed illam poterat homo vitare ſine gratia vt dictū eſt ſupra. xxviij. diſtin. quare ꝛc. ¶ Scđm ſic p3: oīne meritū vel eſt de cōdigno vel de cōgruo: ſed ad meritum de cōdigno requiritur gratia habitualis: ad meritum aūt de cōgruo requirit̄ gratia que eſt acceptatio diuina vt oſtenſum fuit ſupra diſtin. xxvj. ģ ꝛc. ¶ Item ad illud ad quod aliquis nō poteſt p̄uenire ex natura ſua oportet p̄ueniat ex alterius grā vel dono gratuito qđ eſt idem: ſed ad viſionē diuine eſſentie in qua cōſiſtit vita eterna homo nō pōt p̄uenire ex p̄prijs naturalibus: ergo oportet ꝙ ad hoc p̄ueniat ex alterius dono ſeu gratia.

G. Ad prim principale. ¶ Ad argumētū in cōtrariū dicēdū ꝙ carētia viſionis diuine pōt intelligi dupl'r. Uno mō negatiue ꝛ ſic nō eſt p̄prie pena ſed defectus totā naturā creatam p̄ñs: nulla enim natura creata eſt ex ſe ſufficiens ad viſionē diuinā qualē expectamus: et ſic carētia viſionis diuine fuiſſet in homine ante peccatu3 ſi grām nō habuiſſet. Alio modo pōt ſumi priuatiue vt intelligatur quedā obnoxietas ad carētiam viſiōis diuine ꝛ ſic eſt pena: nec fuiſſet in hoīe añ peccatū.

Queſtio. II.

Vtrum in ſtatu innocētię homo habuiſſet omnes virtutes.

H. Queſti. ij. Arg. j. Poſtea queritur. vtrū in ſtatu innocentie homo habuiſſet omnes virtutes. Et videt̄ ꝙ ſic: q2 virtus eſt diſpoſitio p̄fecti ad optimū vt dicit̄. vij. phiſicorū: ſed in ſtatu innocentie homo fuiſſet maxime p̄fectus: ergo habuiſſet oēs virtutes.

Argu. ij. ¶ Item nullus ex culpa ſua debet reportare cōmodū: ſi ergo i ſtatu innocētie caruiſſet virtutibus cū poſt pctm̄ p̄ficiatur p̄ eas: tunc hō ex pctō cōmodū reportaſſet: qđ eſt incōueniens.

In opp. ¶ In cōtrarium eſt q2 queda3 virtutes hñt pro materia paſſiones reſpiciētes malum: vt fortitudo que ē circa timores: ſed hmōi paſſiones nō fuiſſent in ſtatu innocētie: ģ nec tales virtutes.

I. Reſpōſio. ¶ Reſponſio. virtutū quedā ſunt theologice: quedā intellectuales: quedā vero morales. De theologicis. dicēdū ꝙ fuiſſent in ſtatu innocentie: cuius p̄batio eſt q2 reſpectu actus in quem potēn nō pōt p̄ ſe: vel nō prompte ꝛ facil'r oportet in potētia ponere habitū eleuātē: vel tollentē difficultatē: ſed intellect⁹ hūanus ꝛ voluntas nō p̄nt p̄ ſe in cognitionē articulorū ꝛ in ſpem futurorū bonorum vel nō prompte ꝛ faciliter vt patuit in p̄cedēte diſt. arti. j. ergo reſpectu taliū actuū oportet ponere i nobis aliquē habitū eleuantē potentias vel tollente3 difficultatē. Si vero loquamur de virtutib⁹ intellectualibus: ſic dicendū eſt ꝙ fuiſſent in ſtatu innocentie q2 illud qđ ex puris naturalibus pōt acquiri et qđ eſt melius ſimpliciter eſt eſſe q̄ non eſſe illud fuiſſet in ſtatu innocētie in quo nullū bonū deerat qđ bona volūtas poſſet adipiſci (vt dicit Aug. xiiij

de ci. dei) ſed virtutes intellectuales ſunt hmõi: er
K. go ⁊c. ¶ De virtutibus aũt moralibus. ſciendũ ꝙ
quedã ſunt circa opationes vt iuſtitia ⁊ liberalitas
et hmõi: quedã aũt circa paſſiones moderandas.
De primis dicendũ ꝙ fuiſſent in ſtatu innocẽtie ꝑ
eandẽ rõnẽ que dicta eſt de virtutibus intellectua
libus: qꝛ ſimpliciter melius eſt tales hr̃e q̄ eis care
re: nec excedũt facultatẽ nature quin ex principijs
naturalibus poſſint acquiri: virtutes aũt morales
que ſunt circa paſſiones ponentes in eis mediũ et
moderantes eas inter exceſſum ⁊ defectũ nõ fuiſ-
ſent in ſtatu innocentie: nec fuiſſent neceſſarie niſi
inquantum pertinuiſſent ad rationem originalis
iuſtitie vel formaliter vel virtualiter. Cuius ratio
eſt qꝛ reſpectu illꝰ actus nõ oportet ponere aliquẽ
habitũ reſpectu cuiꝰ potẽtia nullã hꝫ determinatio
nem ⁊ nullã patit̃ difficultatẽ: ſed in ſtatu innocen-
tie appetitus ſenſitiuus nullã habuiſſet determina
tionem ⁊ nullã difficultatem in appetẽdo ſm̃ rectã
rationem: imo plene ⁊ prompte obediuiſſet rõni:
hoc enim habuit conditio illius ſtatus: ergo in illo
ſtatu nõ fuiſſent neceſſarie virtutes que ordinan-
tur ad moderantiam paſſionum: niſi forte dicat̃ ꝙ
hmõi virtutes intrinſece pertinebant ad rationem
originalis iuſtitie vel formal̃r vt aliqui putant vel
virtualiter: et ita nõ fuiſſent acquiſite: ſed inate vl
infuſe: nec eſſent virtutes morales: ſed quaſi natu
rales niſi ꝓpter ſimilitudinẽ actuũ ad quos incli-
Inſtãtia. narent. Et ſi diceret aliquis ꝙ ſimpliciter in primo
L. ſtatu nõ patiebat̃ quis difficultatẽ in operibus que
Solutio. ſunt ad alterũ vt ſunt iuſtitie. Dicendũ ꝙ verũ eſt:
inerat tñ poſſibilis indeterminatio qꝛ licet haberet
hõ rectitudinẽ volũtatis ad deũ ⁊ ad ꝓximũ: pote
rat tñ ab ea deficere nõ aũt a rectitudine appetitꝰ
ſenſitiui niſi p̃cedente defectu rectitudinis volũta
tis. Unde poſſumus formare talẽ rõnẽ: vbi eſt ſo-
lum vnus modus ex natura determiatus: nec ẽ poſ-
ſibilis alius: ibi non eſt neceſſarius aliquis habitꝰ:
ſed reſpectu paſſionũ appetitus ſenſitiui fuit vnus
ſolus modus in ſtatu innocentie ex natura deter-
minatus naſa dico vt inſtituta fuit: nec fuit aliꝰ poſ
ſibilis durante primo ſtatu. Nõ eñ potuit ferri ap
petitꝰ ſenſitiuus in ſuũ obiectũ niſi ſm̃ dictamẽ ra-
tionis: ergo reſpectu paſſionũ nõ fuit tunc neceſſa-
rius aliquis habitus. Maior pꝫ ex his q̃ dicta fue-
runt ſupra de habitu diſti. xxvj. Minor ſimiliter de
clarata fuit ſupra diſtin. xxj. cũ quereret̃. Utrũ i ſta-
tu innocentie potuerit homo peccare venialiter: ſe
quitur ergo ꝙ nulla virtus mobilis circa paſſiões
exiſtẽs: fuiſſet in ſtatu innocẽtie. Preter hoc aũt ẽ
M. ſpecialis rõ de his quorũ obiecta oĩno nõ fuiſſent:
vt de fortitudine tangebat̃ in arguẽdo. ¶ Ad pri-
Ad primũ prin. mũ argumentũ dicendum ꝙ in ſtatu innocẽtie hõ
fuiſſet maxime ꝑfectus etiã ſm̃ appetitũ ſenſitiuũ
magis q̄ nunc: ſed illa perfectio fuiſſet innata ſeu
infuſa ⁊ nõ acquiſita. vñ nõ fuiſſet habitus vt nunc
N. loquimur de habitu. ¶ Ad ſcõm dicẽdũ ꝙ homo
Ad ſcõm ex pctõ nullũ in hoc reportat cõmodũ qꝛ perfectio-
nem quã nunc habet tractu tẽporis ⁊ difficultate ac
quirẽdo tũc habuiſſet a p̃ncipio pleniꝰ ⁊ altiori mõ
quo ad illa q̃ reſpiciũt paſſiões appetitus ſenſitiui.

Queſtio. III.

Vtrum in ſtatu innocẽtię opa fuiſſent magis meritoria q̄ modo.

Deinde queritur. vtrum in ſta- O.
tu innocẽtie opera fuiſſent magis meri- Queſt.
toria q̄ modo. Et videt̃ ꝙ nõ qꝛ difficul- Argu.
tas operis facit ad augmentũ meriti. vñ
et virtus eſt circa bonũ ⁊ difficile: ſed mõ difficilius
eſt bene operari q̄ prius: ergo ⁊c. ¶ Item bonum Argu.
additũ bono totum facit melius: ſed nũc eſt meri-
tum eſſentiale ex radice charitatis cui addit̃ meri-
tũ accidẽtale ex difficultate opis. Et iſtud nõ fuiſ-
ſet in ſtatu innocẽtie quare ⁊c. ¶ In contrariũ eſt qꝛ In op.
quãto aliquid eſt purius tanto eſt melius in illo ge
nere: ſed in ſtatu innocẽtie merita fuiſſent puriora
quia nõ fuiſſent ꝑmixta cum demeritis ſicut mo-
do: ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. cõparatio meritorũ de q̃ P.
nunc agitur põt fieri vel ſm̃ totũ ſtatum; vel ſm̃ ꝑ Reſpõſio.
ticulares ꝑſonas vtriuſq̄ ſtatus: ſi ſm̃ totũ ſtatum
ſic dico ꝙ merita ſtatus innocẽtie ⁊ ſtatus moder-
ni ſunt equalia: qꝛ qualitas meriti innoteſcit ex q̄n-
titate premij; ſed premiũ ſaltẽ eſſentiale eſt idem ⁊
equale qđ ꝯferet̃ pro meritis moderni ſtatus: ⁊ qđ
collatũ fuiſſet pro meritis ſtatus innocẽtie ſi duraſ
ſet: ergo ⁊c. Minor ꝓbat̃. qꝛ premiũ qđ reddet̃ pro
meritis ſtatus moderni eſt ꝙ erimus equales an-
gelis dei ⁊ in glĩa: tũc aũt nõ fuiſſet premiũ maius
qꝛ natura humana nõ eſt dignior angelica: nec mi
nus qꝛ non eſſet innobilior inſtituta q̄ deſtituta: q̄-
re ⁊c. Si aũt in ſtatu moderno ipe xp̃s includeret̃:
tunc merita ſtatus moderni excederẽt merita ſta-
tus innocentie: nullus eñ in ſtatu innocẽtie perue
niſſet ad equalitatẽ gratie ⁊ glorie xp̃i. ¶ Quan-
tum aũt ad meritũ accidẽtale quod ex difficultate
opis ſicut in martyrio vel ꝟginitate nõ eſt dubiũ
ꝙ merita moderna excedũt merita que tũc fuiſſẽt:
ſi aũt fiat cõparatio meritorũ ꝑſonaꝝ ſingularium
ſtatus priſtini ⁊ moderni: ſic dicendũ ꝙ tñ poſſunt
homines mereri nũc quantũ tunc. Sed nõ ita faci
liter. Quod patet qꝛ vbi nullum eſt retractiuũ a bo
no ibi volũtas promptius ⁊ facilius fertur in bonũ
ſed in ſtatu innocentie nullũ fuit retractiuũ a bono
ſicut modo ẽ in nobis ex repugnãtia carnis ad ſpi
ritũ: ergo ⁊c. ¶ Uerũtamẽ qꝛ eadem principia bo- Q.
ne opationis (ſcꝫ ratio ⁊ volũtas) ſunt in nobis que Per hec
fuerũt i illo ſtatu: nec deeſt gratia ſeu acceptatio di ſoluitꝫ
uina bonis operibus nr̃is: ſicut nec bonis operibꝰ argumẽ
aliorum defuiſſet: manifeſtũ eſt ꝙ eque bene põt
nunc operari ſicut tũc licet nõ eque faciliter: q̃ diffi-
cultas aut nõ auget meritũ qꝛ nõ eſt ex natura ope
ris: ſed cõditione operantis: vel ſi auget illud per
tinet ad meritũ accidẽtale non eſſentiale. Per hoc
pꝫ. Ad primũ argumentũ. ¶ Scõm etiã argumẽ- R.
tum ſolũ ꝓbat ꝙ merita ſtatus moderni excedunt Ad ſcõm
merita ſtatus innocẽtie quo ad merita accidẽtalia
Quod aũt i cõtrariũ dicit̃ ꝙ merita nr̃a ſunt mixta
de meritis falſũ eſt: licet eñ in nobis ſint merita:
ſint etiã demerita: nõ ſunt tñ ꝑmixta vt ex de me-
ritis minuant̃ merita extenſiue vel intenſiue: licet
fructus eorum impediat̃ vſq̄ ad ſolutionem rea-
tus demeritorum.

Sententia huius diſtinctionis. xxx. in generali & ſpeciali.

IN ſuperioribus inſinuatum S.
eſt. Superius determinauit magr̃ cor- Diſt. xxx.
ruptionẽ humane nature ꝑ peccatũ in primo hoie. Sñia in gñali.

Lib

ſuam v
rit noi
putar
ſu
et

ano

liter nõ
o eius
atuȝ
am
m
:

Ar. cõm
pdic. op

Solutio.
ngificat que
arg

op

II.

ratae
piiī
ep

Que
Arg

Ji
op

Li

alic

cau

v

opp.

[illegible] I [illegible]

Ad [illegible]
mū [illegible]

Secūdo

ſſo

Ald p
mu p

lo

Argu/li,

1opp.

Ad ſci

Ad

gn c

Ar

d p̃mus
cipale.

õm

ℨ

ti.o.

Et
pu

B
Ad ſcõr

t
pa.
ne
inn
ti
pe
be
B.

A
P

illud eſt pctm̄ mortale ex g
ctioni dei. vt blaſphemia
ctioni primi ſicut homici
Hec em̄ ⁊ ſimilia puert
iectionis ꝓpter qꝺ̄ ex
lia. Cum etiā homo
proximū: ſicut illa
tra charitatē ⁊ p
mittit contra
ſicut occider
contra char
luntas pe
net quar
ctioni
iectiō
pro
et
A. h
Ad ꝓmuz
pᷓ̃cipale

Portiano

icam q̄ veniale: ergo ⁊c.
nuis pctm̄ mortale pri=
tionis ad deum vt de
ltimū: vt patet ex
mendaciū ioco
nibus humanis
et rectū ordi=
onibus non
Secundo pʒ
neris: sed
o peccata
ua deor
n de=
finē:
su
a=
a

tas rei auget vel minuit
est ſubtrahere alicui m
rio ſeruato modo vir
tū ꝙ parū: ergo ꝛc.
tur pctā nō ſunt p
niri inter ea mee
Aug. ad Hier
apparuit nō pl
A. ipſi veritati
Ad p̄mū mētum dicer
pricipale. mo q2 regul
teriā: ſed
ſeruāda
ꝙ in al
qđ gra
plur
gre
q
ſ

o Portiano

rmet iuxta qd dicit apl's
abuiſtis in illis i quib⁹
x eſt obſtinatio p quā
oc ꝙ pctō adhereat.
s vltime ex pte ho=
quo duo reqrunt
penitētia: ꝛ ppo
q obſtinatio. nec
iturū: ſed etiā
iuat emēdā:
nū argumen
itris ꝛ filij ꝛ
tur in quē
imūdo:
ummun
demo=
ipiē=
nē
re

D.
Ad ꝓmū
pun.

peccatu
fionis c
porenti
ad re
ten
m
n

Secūdo

In c

ano

ictum ē:
ihilo:et
'tas vt
nulti=
ura
n:
t

Jk.
Improb.
Defect'
pumus.

Lib. I

ſm. A
peccāt
ſicere
quo
ta

ino

edire:
m pſ=
Inde
oſð
ğ

In opp.

A. ſubdi
dunt
iuſte
ber
c

C

cauſa
niarū ſſ[illegible]
bat᷑
gē=
ꝙ
ꝛ

d

Queſt

us. ſi.

iij.
iiij.

i.

𝔗ꝗ

i. Vtrum
tia
ij. Vtrum
iij. Vtru

i. V